

NEDERLANDSCH-LATIJSCH WOORDENBOEK,

DOOR

DR. J. MEHLER,

LEERAAR AAN HET STEDEL. GYMNASIUM VAN AMSTERDAM.

TWEEDE DRUK.

f 5,90

WWW.STILUS.NL

BIJ J. B. WOLTERS' U. M. — GRONINGEN, DEN HAAG.

BIJ DEN TWEEDEN DRUK.

Onvolledig is mijn woordenboek gebleven: ik weet het beter dan de meeste gebruikers. Enkele onjuistheden zijn verwijderd, hier en daar voorbeelden ingelascht, spreekwijzen aangevuld. Aan het systeem van bewerking is niets gewijzigd. Evenmin heeft de typographische inrichting een verandering ondergaan, ondanks billijke wenschen en welwillende wenken. Het boek zou te veel uitgedijd zijn. Dat het ondanks zijn onvolledigheid zijn weg gevonden heeft schenkt mij voldoening. Het gaf mij tevens de opgewektheid om mijn kracht aan dezen nieuwen druk te wijden.

J. MEHLER.

AFKORTINGEN;

A.

abl = ablativus; (abl.) compar. = comparationis; (abl.) instrum. = instrumenti; (abl.) loc. = loci; (abl.) mensur. = mensurae; (abl.) qualit. = qualitatis.
abs. = absoluut.
abstr. = abstract.
acc. = accusativus; (acc.) c. inf. = cum infinitivo.

Acc. = Accius.
act. = actief.
adi. = adiectivum.
adv. = adverbium.
adversat. = adversatief.
afh. = afhankelijk.
Afran. = Afranius.
alcius enz. = alicuius enz.
Alcim. Avit. = Alcimus Avitus.
alg. = in het algemeen.
Amm. = Ammianus (Marcellinus).
Anthol. Lat. = Anthologia Latina.
Apic. = Apicius.
appellat. = appellativum.
appos. = appositie.
Apul. = Apuleius.
Arnob. = Arnobius.
Ascon. = Asconius.
attrib. = attribuut.
Auct. b. Alex. = Auctor belli Alexandrini.
Augustin. = Augustinus.
Aur. Vict. = Aurelius Victor.
Auson. = Ausonius.
Avian. = Avianus.

B.

bep. lidw. = bepalend lidwoord.
bet. = beteekenis.
Boët. = Boëthius.
bouwk. = term der bouwkunde.
bijz. = bijzonder.

C.

Caecil. = Caecilius.
Cael. Aur. = Caelius Aurelianus.
Caes. = Caesar.
Capit. = Capitolinus.
Cassiod. = Cassiodorus.
Catull. = Catullus.
Cels. = Celsus.
Censorin. = Censorinus.
Charis. = Charisius.
Cic. = Cicero.
Claudian. = Claudianus.
Cod. Iust. = Codex Iustinianus.
Col. = Columella.
collect. = collectivum.
Com. = Comici.
comp. = comparativus.
concess. = concessief.
concr. = concreet.
coni. = coniunctivus; (coni.) dubitat. = dubitativus; (coni.) potent. = potentialis.
coning. periphr. = coniugatio periphrastica.
coniunct. of conj. = coniunctio.
consecut. = consecutief.
Cornif. = Cornificius.
Cur. bij Cic. = Curio bij Cicero.
Curt. = Curtius.

D.

dat. = dativus; (dat.) comm. = commodi; (dat.) fin. = finalis.
demin. = deminutivum.
demonstr. = demonstrativum.
derg. = dergelijk.
distrib. = distributief.
Donat. = Donatus.

E.

Eocl. = Ecclesiastici Scriptores.
Edict. Diocl. = Edictum Diocletiani.
eig. = eigenlijk.
Enn. = Ennius.
Erasm. = Erasmus.
Eutr. = Eutropius.

F.

f. = femininum.
Fest. = Festus.
Firm. Mat. = Firmicus Matheseos (libri VIII).
Flor. = Florus.
frequentat. = frequentativum.
Front. = Fronto.
Frontin. = Frontinus.
Fulg. = Fulgentius.
fut. = futurum.

G.

Gargil. Mart. = Gargilius Martialis.
Gell. = Gellius.
gen. = genitivus; (gen.) explicat. = explicativus.
gerund. = gerundium, gerundivum.
gerundiv. = gerundivum.
gewoonl. = gewoonlijk.
godsd. = godsdienstig; met betrekking tot den godsdienst.
Gr. = Grieksch.
gramm. = grammaticaal.
Gramm. = Grammatici.
Gromat. = Gromatici.

H.

Hier. = Hieronymus.
Hirt. = Hirtius.
Hor. = Horatius.
Hyg. = Hyginus.

I.

Ict. = Iuris consulti.
iem. = iemand.
incohat. = incohativum.
ind. = indicativus.
indecl. = indeclinabile.
inf. = infinitivus.
inscr. = inscriptie(s).
interj. = interjectie.
intr. = intransitief.
i. p. v. = in plaats van.
iron. = ironisch.
Isidor. = Isidorus.
Iul. Obsequ. = Iulius Obsequens.
Iul. Rufin. = Iulius Rufinianus.
Iustin. = Iustinus.
Iuv. = Iuvenalis.

L.

Lact. of Lactant. = Lactantius.
 Lampr. of Lamprid. = Lampridius.
 Liv. = Livius.
 locat. = locativus.
 Lucan. = Lucanus.
 Lucil. = Lucillius.
 Lucr. = Lucretius.

M.

m. = met.
 Macrob. = Macrobius.
 Maecen. = Maecenas.
 Manil. = Manilius.
 Mar. Victor. = Marius Victorinus.
 Marc. Emp. = Marcellus Empiricus.
 Mart. = Martialis.
 Mart. Cap. = Martianus Capella.
 masc. = masculinum.
 Med. = Medici.
 meton. = metonymisch.
 mil. = militair (in militairen zin).
 Min. Fel. = Minucius Felix.
 muz. = term der muziek.

N.

n. = neutrum.
 ned. = nederlandsch.
 negat. = negatie.
 NL. = nieuw Latijn.
 Nemes. = Nemesianus.
 Nep. = Nepos.
 nom. = nominativus.

O.

omschr. = omschrijving.
 Oros. = Orosius.
 Ov. = Ovidius.
 overdr. = overdrachtelijk.

P.

Pacat. = Pacatus.
 Pacuv. = Pacuvius.
 Pall. = Palladius.
 part. = participium.
 pass. = passief.
 Paul. Digest. = Iulius Paulus in de Digesta.
 perf. = perfectum.
 pers. = persoon.
 Pers. = Persius.
 Petr. = Petronius.
 Petr. Chrysol. = Petrus Chrysologus.
 Phaedr. = Phaedrus.
 philos. = term der filosofie.
 phraseol. ww. = phraseologisch werkwoord.
 pl. = pluralis.
 Planc. bij Cic. = Plancus bij Cicero.
 Plaut. = Plautus.
 Plin. = Plinius.
 Plin. ep. = Plinii epistulae (Plinius Iunior).
 plur. tant. = plurale tantum.
 poët. = poëtisch (bij dichters).
 polit. = politiek (in politieken zin).
 pos. = positivus.
 praed. nom. = praedicaats nomen.
 praedicat. = praedicatief.
 praep(os). = praepositie.
 praes. hist. = praesens historicum.
 Prisc. = Priscianus.
 pron. = pronomen; (pron.) indef. = indefinitum; (pron.) possess. = possessivum.
 (pron.) rel. = relativum.
 Prop. = Propertius.
 Prud. = Prudentius.

Ps. = Pseudo.

Publil. Syr. = Publius Syrus.

Q.

Quint. = Quintilianus.

R.

reflex. = reflexief.
 relat. = relativum; relat. zin = relatieve zin.
 Rom. = Romeinsch.

S.

Sall. = Sallustius.
 Salv. = Salvianus.
 samenst. = samenstelling.
 scheldw. = scheldwoord.
 Scrib. = Scribonius (Largus).
 Sen. = Seneca.
 Sen. rhet. = Seneca rhetor.
 Ser. Samm. = Serenus Sammonicus.
 Seren. = (Septimius) Serenus.
 Sidon. = Sidonius (Apollinaris).
 Sil. = Silius (Italicus).
 sing. = singulare.
 Solin. = Solinus.
 Spart. = Spartianus.
 spreekw. = spreekwoord(elijk).
 staatk. = staatkundig (in staatkundigen zin).
 Stat. = Statius.
 subj. = subject.
 subst. = substantivum.
 Suet. = Suetonius.
 Sulp. = Serv. Sulpicius Rufus; Sulp. Sev. = Sulpicius Severus.
 sup. = superlativus; soms = supinum.
 supin. = supinum.
 Symm. = Symmachus.

T.

Tac. = Tacitus.
 tegenst. = tegenstelling.
 telw. = telwoord.
 Ter. = Terentius.
 Tertull. = Tertullianus.
 Thom. à Kemp. = Thomas à Kempis.
 Tib. = Tibullus.
 Tiber. = Tiberius (keizer).
 tr. = transitief.
 Treb. Poll. = Trebellius Pollio.
 tusschenw. = tusschenwerpsel.

U.

Ulp. = Ulpianus.

V.

Val. Max. = Valerius Maximus.
 Varr. = Varro.
 Veget. = Vegetius.
 Vell. = Velleius (Paterculus).
 verb. finit. = verbum finitum.
 verg. = vergelijk.
 Verg. = Vergilius.
 Vitruv. = Vitruvius.
 volg. = volgend.
 Vopisc. = Vopiscus.
 Vulg. = Vulgata (Latijnsche bijbelvertaling, in de kath. kerk sinds Hieronymus in gebruik).

W.

ww. = werkwoord.

Z.

z. = zie.
 z. m. = zie men.

A.

A, a; de letter a, *a littera*; van a tot z, *a primo ad ultimum* (b.v. *testamentum recitare*); *prima postrema* (eig. het eerste en het laatste, b.v. *illa palam p. p. recitata sunt*).

a, -ve (b.v. drie à vier uur, *tres quattuorve horae*); *ac* (b.v. telkens twee à drie schepen, *acinae ac ternae naves*); *-que* (b.v. telkens tien à twaalf, *denti duodenique*); bij ww. van „verkoopen” en dergg. door *abl.*

aaalen, z. streelen.

aal, *anguilla*; spreekw. hij is zooglad als een a., *anguilla est, elabitur* (Plaut.); **-moes**, *stips*; een a. geven, *stipem porrigere* (Sen. rhet.); om een a. vragen, *stipem petere*; iem., *stipem emendicare ab algo* (Suet.); van aa. leven, *stipe collaticia victitare* (Amm.); (overdr.) *aliena misericordia vivere*.

aam-borstig, *spiritus angustioris*; de aam-borstige, *anhelator*; **-borstigheid**, *spiritus angustior*; *anhelatio*.

aan, in met *abl.* (b.v. een ring a. den vinger dragen, *anulum in digito habere*); *ad*, *apud*, *iuxta* of *prope* met *acc.* (= bij; dicht bij); *ab* met *abl.* (eig. van . . . af; b.v. a. den rechter kant, *a parte dextra*); soms door een part. (b.v. een fort a. de rivier, *castellum fluminis appositum*); ergens a. zijn of zitten, z. vastzitten aan; er is niets a.; *res nihili* of *levissima est*; (= het is in het geheel niet moeilijk) *nihil est negotii* (met *inf.*); er is niets a. hem, *homo nihili est*; een redevoering waar niets a. is, *oratio languida*; er is iets van a., *aliqua ex parte verum est*; er is niets van a., *plane falsum est*; *falsus est rumor*; wat daar ook van a. is, *utrumque se ea res habet*; (weten, vragen) wat er (hier) van a. is, *quid eius (hoc rei) sit*; ik heb er veel a., *mihi magno est usus* (z. ook: het is van belang); twee a. twee, *bini*; a. het . . . zijn, z. met iets bezig zijn; hij was altijd a. het schrijven, *nullo tempore unquam vacabat a scribendo*; de lichten waren reeds a., *lumina iam accensa erant*; het schip is a., *navis advenit*; hoe moet ik er mee a., *quid de ea re faciam*; hoe moet ik met hem a., *quid eo faciam*; 't is weer a., *reconciliatus est amor*.

aan-aarden, *accumulare* (b.v. *arbores*).

aan-baffen; **-bassen**, z. aanblaffen; **-beeld**, *incus* (gen. *-adis*); spreekw. altijd op hetzelfde a. slaan, *eandem incudem diem noctemque tundere* (Cic.); *idem obtundere* (Liv.); **-belanden**, z. belanden; **-belang**, z. belang; **-belangen**, z. betreffen; **-bellen**, z. aankloppen.

aanbe-steden, *locare* (b.v. *aedem Salutis*);

het bouwen van een tempel a., *templum aedificandum* l.; de leverantie van kleding, *vestimenta* (Liv.); **-steder**, *locator*; **-steding**, *locatio*; **-sterven**, *alqd alci hereditate obvenit*; aanbestedorven, *hereditarius*; **-velen**, *commendare*; iets of iem. bij iem. a., *alqd of alqm alci c.*; *tradere alqm alci*; iem. in iems zorg a., *commendare alci alqm* (b.v. *tibi testamento liberos*); zich door iets a., *alqa re se c.*; (van dingen) *commendari alqa re*; zich a., ook *gratum esse*; *probari*; een wet a., *suadere legem*; **-velenswaardig**, *commendatione dignus*; **-veler**, *commendator* (Plin. ep.); *suasor* (b.v. *legis*); **-veling**, *commendatio*; (van een wet) *suasio*; a. bij het volk, *commendatio in vulgus*; op a. van iem., *commendatione* of *ex c. alcius*; *traditus ab algo*; een a. voor iets in iets zoeken, *commendationem alcius rei ab alga re ducere*; a. geven, z. aanbevelen; **-velingsbrief**, *litterae commendaticiae*.

aanbid-delijk, *venerandus*; *colendus*; **-den** *colere*, *venerari* of *adorare* (*alqm*; *alqd*); iem. als een god a., *venerari alqm ut deum*; overdr. iem. a., *amantissimum esse alcius*; iets a., *studiosissimum esse alcius rei*; **-der**, *cultor*; overdr. *amantissimus* (*alcius*); *studiosissimus* (*alcius rei*); **-ding**, *cultus*; *veneratio*; *adoratio*; overdr. *singularis amor*.

aan-bieden, *praebere* (*alci alqd*); *offerre* (b.v. *alci potestatem*; *quod cuique fors offerebat arripuit*); *deferre* (b.v. *alci honores*; *omnia ad unum*); *porrigere* (= aanreiken; *alci alqd*); *habere* (b.v. *locus non incommo-dam stationem*, ankerplaats; *magnam delectationem*); zich a., *se offerre*; zich als helper of zijn hulp a., *profiteri se adiutorem*; iem. zijn diensten a., *alci operam suam offerre*; voor iets, *alci profiteri operam suam ad alqd*; a. iets te doen, *profiteri* met *acc. c. inf.*; een slag a., *offerre se proelio*; den vijand, *hosti pugnandi facultatem dare*; de gelegenheid biedt zich a., *fit potestas* (*alci*); *ocasio offertur* (*alci*); om iets te doen, (*alci*) o. o. *ad faciendum alqd*; *datur* (*alci*) *facultas alqd faciendi*; **-bieding**, **1** = het aanbieden, door omschr. **-2** = aanbod.

aanbinden, iem. iets a., *annectere alci alqd*; z. ook aangorden; iem. tegen iets a., *alligare alqm ad alqd*; den strijd met iem. a. *proelium committere cum algo*; *manus conserere cum algo*; *experiri alqm*; z. ook den oorlog beginnen.

aan-blaffen, iem. a., *allatrare alqm*; **-blazen**, *flando accendere* (b.v. *scintillam*); *con-* of *sufflare* (b.v. *ignem*).

aan-blik, 1 act. a- of *conspicere*; bij of op den eersten a., *primo aspectu*; *primā specie*; iems a. verdragen, *aspectum alcuius ferre*; vermijden, *fugere*. — **2** pass. a- of *conspicere*; *species*; *spectaculum*; een a. opleveren als van, *speciem praebere* met gen.; een treurigen, een vreeselijken a. opleveren, *triste spectaculum, horribilem speciem praebere*; — **blifven**, ergens a., *adhaerescere ad alqd*; abs. (van een ambtenaar) *manere in magistratu*; *continuare magistratum* (van een consul enz., *consulatum* enz.).

aan-bod, condicio; doen, *ferre*; *proponere*; aannemen, *accipere*; verwerpen, *respuere*; *aspernari*; het a. doen om te, z. aanbieden; — **bonzen, 1** tr. iets tegen iets a., *impingere alqd alci rei*. — **2** intr. tegen de deur a., *magna vi pulsare fores*; = tegen iets slaan (= geslagen worden), z. slaan 2 (eind); — **botsen, z.** botsen; tegen iets slaan 2 (eind); — **bouw, 1** = verbouwing 1. — **2** een huis is in a., *domus aedificatur* of *aedificari coepta est*. — **3** = aanbouwsel, *accessio*; — **bouwen, 1** = verbouwen 1. — **2** iets tegen iets a., *adstruere* of *adiungere alqd alci rei*; *inaedificare alqd in alga re*; op een plaats a., z. bebouwen 1; — **bouwsel, z.** aanbouw 3.

aan-branden, (van spijzen) aduri; iets laten a., *adurere alqd*; — **breken, 1** ww. a) tr. = van iets proeven, *delibare alqd*; z. ook aansteken 4. — b) intr. de dag, de morgen breekt a., *illucescit*; *lucescit*; *lux* of *dies appetit*; de nacht, *nox appetit*; *advesperascit*; de winter enz., *hiems* enz. *appropinquat*; toen die dag a. was, *cum is dies illucisset* (ook overdr.). — **2** subst., het a. van den dag, van den morgen, *lucis ortus*; *prima lux*; tegen het a. van den dag, *sub* of *ad lucem*; *sub ortum solis*; bij of met het a. van den dag, *oriens sole*; *prima luce*; vóór het a. van den dag, *ante lucem*; *ante ortum solis*; ook door het adi. *antelucanus* (b.v. *industria*); na het a. van den dag, *sole orto*; *ortu luce*; z. ook morgenschemering; het a. van den avond, van den nacht, *prima nox*, *crepusculum*; bij of met het a. van den avond, *primo vespere*; *cum iam advesperasset*; van den nacht, *primā nocte*; *ubi nox appetivit*; bij het a. van de lente, *vere incunte*; *primo vere*; *vere incipiente*; na het a. van den zomer enz., *initū aestate* enz.

aan-brengen, 1 eig. *afferre*; *apportare*; *adducere*; *advehere*; verg. brengen 1. — **2** overdr. iets ergens a. (d.i. een plaats geven), *inserere* (b.v. *armarium parieti*); *intezere* (b.v. *colores picturae*); *illigare* (b.v. *crustas in poculis*; ook *lepores in oratione*); *includere* (b.v. *sui similem speciem in clipeo*); (hier en daar a.), *disponere* (b.v. *ceras per atria*); *distingere* (b.v. *vaginam gemmis*; ook *orationem sententiarum insignibus*); z. ook invlechten; eer enz. a., *honori* enz. *esse*; iem. a., z. aangeven 4; iets bij iem. a., z. aangifte doen; — **brenger, -ster, index** (alg.); *accusator* (aanklager); *delator* (in ongunstigen zin); — **brengersloot, indicium**; — **brenging, z.** aangifte.

aan-brullen, (van een rund) admugire (alci); (van een leeuw) *rugire* (in alqm); overdr. iem. a., *allatrare alqm*.

aan-dacht, animus; met gespannen a., *attentus*; *erectus*; weinig a. aan iets schen-

ken, *neglegere alqd*; vol a. voor iem. of iets, *intentus in alqm* of *in alqd*; zijn a. op iets vestigen of richten, *attendere* of *advertere animum ad alqd*; *animum intendere ad* of *in alqd*; *contemplari* of *intueri alqd*; zijn a. weer op iets vestigen, *referre animum ad alqd*; zijn geheele a. op iets vestigen, al zijn a. aan iets wijden, *omni curā incumbere in* of *ad alqd*; *defigere* et *intendere animum in alqd*; *in alga re omnem diligentiam adhibere*; zijn a. daarop richten, *id agere* (dat, *ut* met conl.); de a. trekken, *animos hominum ad se convertere*; iems a. trekken, *alqm in se convertere*; dat had de a. der Sabijnen getrokken, *adverterat ea res Sabinos* (Liv.); deze strijd hield de a. der menschen bezig, *haec contentio occupaverat cogitationes hominum*; iems a. van iets afleiden, *avertere alqm* of *animum alcuius ab alga re*; z. verder opmerkzaamheid; — **dachtig, z.** opmerkzaam.

aan-deel, 1 = deel. — **2** = effect, sorg; *pars*; — **deelhouder, socius**.

aandenken, 1 abstr. a. aan, *memoria* of *recordatio alcuius* of *alcuius rei*; dierbaar en heilig a., *cara atque pia m.*; roemvol a., *gloria et m.*; het a. aan iets of iem. bewaren, iets of iem. in a. houden, *memoriam alcuius servare* of *colere*; *alcuius rei m. conservare* of *retinere*; steeds of eeuwig, *immortali memoria retinere alqd*; *aeternam m. alcuius servare*; iets een eeuwig a. wijden, *alqd immortalitatis memoria prosequi* (b.v. *alcuius gloriam*); iem. in liefderijk a. houden, *m. alcuius pie servare*; iem. of iets in dankbaar a. houden, *gratā m. prosequi alqm* of *alqd*; het a. blijft levendig, *floret* of *vivit m.*; in eeuwig a. blijven, *sempiternam m. relinquere*; tot of als a. aan, *ad memoriam alcuius* of *alcuius rei*; *memoriae alcuius* (b.v. *munus quod m. patris edebat Suet.*); *ut alcuius rei m. maneat*; z. ook herinnering 2. — **2** concr. monumentum; tot of als a., *monumenti causā*; *monumento ut sit*.

aan-dichten, z. toedichten; — **dienen, iem. a., nutiare alqm adesse of *alcuius adventum*; n. *alqm aditum petere*; zich bij iem. laten a., *aditum ad alqm petere*; — **doen, 1** = aantrekken enz., *inducere* (b.v. *loricam, anulum*; *alci vestem*; pass. *indutus alqd re*); *inducere* (b.v. *soleas ligneas in pedes*; *alci calceum*); *sumere* (b.v. *calceos et vestimenta*); (zoodat het goed past of zit) *accommodare* (b.v. *insignia*); z. ook omdoen; andere kleeren enz. a., *mutare vestem* enz. — **2** een plaats a., *atingere alqm locum*; *navem appellere ad alqm locum*; *deverti* (b.v. *Argos Gell.*); (van het schip) *navis appellitur ad alqm locum*; z. verder binnenloopen 2. — **3** iem. a. = roeren 2; op dezelfde wijze a., *eodem modo commovere*; *aegre permovere*; aangenaam a., *iucunde movere* (b.v. *formae eae quibus oculi t. moventur*); iets doet iem. onaangenaam a., *pungit* of *mordet alqm alqd*; *alqs moleste fert alqd*. — **4** iem. iets a., *afficere alqm alqd re*; *inferre alci alqd*. — **5** de long wordt a., *pulmo afficitur*; — **doening, animi motio, commotio of *perturbatio*; *motus* (b.v. *in animo turbidus*); verg. gemoedsbeweging; (ziekelijke) a. (van een lichaamsdeel), *vitiū*; — **doentlijk, 1** wat aandoening wekt, *miserabilis* (b.v.****

vox); *flebilis* (b.v. *numeri*); adv. *misera-biliter* (b.v. *dicere*); = geschikt om aan-doening te wekken, *aptus ad commoven-dum* (*alcus*) *animum*. — 2) = gemakke-lijk aan te doen, *tener*; *mollis*; — **doen-lijkheid**, 1) = het aandoenlijke, door omschr., b.v. de a. der stem, *vox misera-bilis*. — 2) = weekhartigheid.

aan-dragen, z. aanbrenghen 1; met iets komen a., *afferre alqd*; — **drag**, 1) eig. *impetus* (b.v. *hostium*; *maris*); *concursum* (= het te hoop loopen, b.v. *hostium*). — 2) overdr. *impetus*; *appetitus* (b.v. *coniunctio-nis*); z. verder aandrift; op iets a., *alcus impulsus*; z. verder aandrijving; met a. verzoeken, z. dringend; — **draven**, komen a., *accurrere*; *advolare*; (te paard) *equo ad-misso accurrere*; op iem., *ad alqm*; (van het paard zelf) *tolutum accedere*.

aan-drift, *impetus* (b.v. *benevolentiae*); *motus* (b.v. *naturalis*); *appetitus* (b.v. *cognitionis*); *appetitus* (b.v. *voluptatis*); edele a., *virtus*; een a. tot iets hebben of gevoelen, *studio of desiderio alcus rei duci of impelli*; *appetere of concupiscere alqd*; een hevige a. tot iets gevoelen, *rapi ad alqd*; *studio alcus rei incensum esse*; uit eigen a., *sua sponte*; *ultra*; *ipse*; *per se*; — **dringen**, 1) eig. *instare*; *urgere*; op iem. a., *i. alcus*; *u. alqm*. — 2) overdr. op iets a., bij iem. op iets a., bij iem. a. dat, *urgere (alqd)*; *instare* (abs.); hierop, *hoc*; op één ding, *unum*; op een wapenstil-stand, *de induitis*; bij iem. dat, *alci ut met conl.*; *contendere* (ab *alco* *hoc enz.*; ab *alco ut*); *hortari (alqm ad alqd; alqm ut)*. — 3) subst. a.) eig. *impetus*; *incursus*; *incursus*; vaak door omschr. — b) overdr. z. — drij-ving.

aan-drukken, iem. of iets tegen iets a., *applicare alqm of alqd ad alqd*; *admovere alqd ad alqd*; *apprimere alqd alci rei*; — **drijfster**, *stimulatrix*; *instigatrix*; door omschr.; — **drijven**, 1) tr. *incitare* (b.v. *equum*; *naves remis*); overdr. *impellere*, *hortari of stimulare (alqm; alqm ad alqd; alqm ut met conl.)*; z. ook — sporen 2; — vuren. — 2) intr. *ergens a.*, *deferri ad alqm locum*; iets komt a., *alqd defuit* (Liv.). — 3) subst. het a., z. aandrijving; — **drijfver**, *impulsor* (tot iets, *alcus rei*, b.v. *profec-tionis meae*); meestal door omschr.; — **drij-ving**, *impulsus*; op iets a., *alco impulsore of impellente*; *alcus impulsus*; verg. aan-sporing.

aan-duiden, *designare (alqm; alqd; alqd alqa rei)*; *significare (alqd alqa rei)*; met acc. c. inf.; met *ut* en conl. om een bevel uit te druk-ken); *indicare (alci alqd; alqd alqa rei)*; met acc. c. inf.; kort a., *brevis of breviter compre-hendere (alqd)*; z. ook — toonen; — **dui-ding**, *significatio*; *demonstratio* (door geba-ren); *designatio* (aangifte, opgave); — **dur-ven**, iem. of iets a., *confidenter resistere alci of suscipere alqd*; *audere alqd* (b.v. *tantum facinus Liv.*; *proelium of actum Tac.*); een gevecht a., ook *acie decernere audere*; iets niet a., *defugere alqd*.

aan-één, z. achter elkander.

aaneén, NBI voor hier niet opgenomen samenst. z. samen; — **binden**, *conectere of copulare (res; res inter se; alqd cum alqa rei)*; — **bouwen**, *continare* (b.v. *domos*); — gebouwd, z. staand; — **doen**, *contingere*

(*res; res inter se; alqd cum alqa rei*); — **hech-ten**, z. — binden; — naaien; — **kleven**, *cohaerere*; — klevend, ook *concretus* (b.v. *sanguine crines Verg.*); — **lijmen**, *conglutinare* (b.v. *libros*); — **naaien**, *consuere (res; res inter se)*; — **rijgen**, *conserere (res)*; *coagmentare* (b.v. *verba verbis*); — **schakelen**, z. — bin-den; overdr. *serere (res)*; — geschakeld, *perpetuus*; — **schakeling**, *copulatio*; een a. van nederlagen, *clades continuæ of perpetuæ*; z. ook reek s; — **sluiten**, 1) intr. *coniuncturi* (van bouwwerken). — 2) tr. *densare* (b.v. *scuta super capita*); zich a. (vriendschappe-lijk), *inter se conciliari coniungique*; (in za-ken), *cotre, una c. of inter se c.*; (van solda-ten), *densare of comprimere ordines*; — geslo-ten, *conferti* (b.v. *legiones*; *pugnare*); — **spij-keren**, *clavis figure of configere (res; res inter se)*; — **staan**, *contingere inter se*; — **staand**, *continuus* (b.v. *domus*); aa. huizen, ook *con-tinentia lecta*; — **timmeren**, z. — s p i j k e-ren; — **voegen**, *coagmentare* (b.v. *trabes*); z. verder — binden, — naaien, — spijke-ren; — **voeging**, *coagmentatio*; *coniunctio*; *conglutinatio*; door omschr.

aan-fokken, z. fokken; — **gaan**, 1) bij iem. a. (om iets te vragen enz.), *adire of convenire alqm*. — 2) iets gaat iem. a., *pertinet alqd ad alqm*; in het geheel niet, *nihil*; het gaat u a., ook *tua res agitur*; het gaat ons niet(s) a., *nihil ad nos*; wat gaat mij dat a., *quid (hoc) ad me*; *quid hoc meo interest*; hij gaat mij niets a., *nihil alienus est*; menschen die ons heelemaal niet a., *alienissimi*; wat aangaat, z. betreffen. — 3) van brandstof, *exardescere*; *flammam concipere*. — 4) het g. niet a., *dedit* (met inf.); *ferri non potest* (met acc. c. inf.). — 5) = beginnen 2. — 6) = te keer gaan 3. — 7) een verdrag enz. a. = sluiten, z. verdragen; — **gaande**, *de met abl.*; *quod attinet ad met acc.*; z. ook over 15; — **galoppeeren**, komen a., *effuso equo advolare*; — **gaper**, *stupentem intueri (alqm; alqd)*; (brutaal) *aspectare (alqm) oculis protervis*; — **gaper**, *spectator*.

aange-beden, *percarus*; — **bonden**, kort a., *tracundus*; — **boren**, *innatus* (abs.); *alci of in alqd alqd*; *ingeneratus* (*alci alqd*); *insitus* (*alci of menti alcus alqd*; *hoc natura ut met conl.*); *nativus* (b.v. *quidam lepos*); a. wreedheid, ook *naturae crudelitas*; — **daan**, *commotus*; a. zijn, *commoveri*; netjes a., *nitida indutus veste*; = aangetast, z. aantasten 3; — **huwd**, *affinis*; *affinitate coniunctus*.

aange-klagde, (alg.) *reus* (f. a.); (in een civiel proces) is (*ea unde petitur*; (in een crimineel proces) *rei capitalis reus* (a)); op de lijst der aa. brengen (van den praetor), *alqm referre in reos*; *nomen alcus referre of recipere*; van de lijst der aa. schrappen, *alqm de reis eximere*; iem. op de lijst der aa. doen plaatsen, *nomen alcus deferre of apud praetorem* (ook *apud iudices*) *deferre* (van den aanklager); — **leerd**, *ascitus* (b.v. *lepos*; tegenst. *nativus*); — **legen**, z. aan-grenzen; — **legenheid**, *res*; *ratio*; *negotium*; *causa*; gewichtige a., *res gravis*; onbeduidende, *levis*; de aa. der stad, *res ur-banae*; huiselijke aa., *res domesticae* (ook = aa. van het vaderland); mijn huiselijke aa., *res mea familiaris*.

aange-naam, *acceptus* (welkom, welgeval-lig); *gratus* (tot dankbaarheids stemmend);

incurvus (prettig); *suavis* of *dulcis* (in 't bijz. voor de zinnen); *urbanus* (a. in den omgang); *lepidus* of *facetus* (a. in de conversatie); a. weer, *tempestas laeta*; a. onderhouding, *sermo festivus*; a. getroffen, *delectatus* (*alqā re*); a. zijn, ook *placere*; voor het oog, *delectare oculos*; voor het oor, *aures mulcere*; het is mij a. dat gij, *mihi gratum est quod me ind.*; iets a. vinden, het a. vinden te, z. iets doet iem. genoegen, het doet iem. genoegen te; subst. het aangename, *incurvitas* of *suavitas* (b.v. *vitalis*); adv. *incurvè*; *suaviter*; *lepidè*; *festive*; *facetè*; —**naamheid**, = het aangename, z. aangenaam; —**nomen**, z. gesteld 2; = aangeleerd; = door adoptie gekregen of aangenomen; —**schoten**, *bene potus*; z. ook *dronken*. **aangespen**, een zwaard a., *gladio accingi*; verg. aangorden; een harnas a., z. zich harnassen.

aangevrouwd, z. aangehuwd.

aan-geven, 1) = reiken 1. — 2) door woorden enz., *demonstrare* (b.v. *modum navium*); de hoofdlijnen van iets a., *designare* of *describere* *alqd*; z. verder aanduiden. — 3) bij den census, *dedicare* (b.v. *praedia in censu*); zijn vermogen a., *deferre censum*. — 4) = aanbrengen, *indicare* *alqā* (iets a., i. de *alqā re*); *nomen alcus deferre* (bij den praetor; ook *nomen alcus de alqā re*, b.v. *de ambitu*; *alqm alcus rei*, b.v. *furti*); iem. a., ook *crimen deferre in alqm*; z. verder aangifte doen. — 5) zich a., = zich aannemen. — 6) den toon a., *praefere voce*; *monstrare modos*; overdr. *omnium ducem ac principem esse*; bij iets, *alcus rei d. ac p. esse*; —**gever**, —**geversloot**, z. aanbrenger, —brengersloot; —**geving**, z. aangifte.

aange-zicht, *facies*; os; *frons* of *vultus* (met het oog op de uitdrukking); een edel a., *facies liberalis*; iem. van a. kennen, *de facie nosse alqm*; iem. in het a. zien, *alqm contra intueri*; iem. in het a. zeggen, *liberrime profiteri apud alqm*; iem. in zijn a. prijzen, *coram in os laudare alqm*; van a. tot a., *coram*; voor het a. van iem., *coram alqo*; *inspectante* of *praesente alqo*; in conspectu *alcus*; in het a. van den dood, *moriens*; *proposita morte*; —**zien**, *quoniam*, *siquidem* of *quandoquidem* (met ind.).

aangifte, *indictum*; *designatio* (aanduiding, opgave); schriftelijke a., *significatio litterarum*; (van misdaden enz. bij de overheid) *indictum*; *delatio*; schriftelijke a., *libellus*; a. doen (alg.), *indictum facere* (*alcus rei*); (van misdaden) *deferre* (*alqd*); *alqd ad alqm*; *de alqā re*; schriftelijk, *libellum dare* (*de alqo*); verklaren a. te willen doen, *indictum profiteri*; verg. ook aangeven 4.

aan-gloeien, *exardescere*; —**gluipen**, —**gluren**, *limis oculis aspiciere* (*alqm*); —**glijden**, komen a., *allabi*.

aan-goaien, z. aanwerpen; —**gorden**, iem. iets a., *cingere* of *accingere alqm alqā re* (meestal pass. = zich a.); zich a. (overdr.), *accingi* (*ad alqd*).

aan-grenzend, *finitimus*, *confinis* of *contiguus* (*alci loco*); —**groei**, z. vermeerdering; —**groeien**, 1) = toenemen, *crescere*; *augeri*; = erger worden, *ingravescere*; weer a., *renasci* (b.v. *pennae*); verg. ook toenemen. — 2) ergens a., *agnasci alci rei*; (zoo-

dat het er mee vergroeit) *coalescere alci rei*; ergens aangegroeid zijn, *ad- of inhærerè alci rei*; —**groeien**, z. vermeerdering; —**grijpen**, 1) eig. *arripere*, *prehendere*, *ap- of comprehendere* (*alqm*; *alqd*; bij iets, *alqā re*); snel a., *corripere* (*alqm*; *alqd*). — 2) overdr. a) = aantasten 3; verzwakken 1. — b) bevangen; roeren 2. — c) = aanvallen, *adoriri* (*alqm*; *alqd*); —*templeare* (b.v. *castra*; *moenia scalis*); z. verder aanvallen. — d) de gelegenheid a., *arripere facultatem* (om te, door den gen., b.v. *laedendi*); een gunstige gelegenheid a., *opportunitate temporis uti*; *occasione non deesse*; iets als een gelegenheid a. om te, *alcus rei opportunitatem sequi ad alqd faciendum*. — e) zich a., *maiores vi eniti*; *maiores contentiones adhibere*; *expergitis*.

aan-halen, 1) = strak aantrekken, *adducere* (b.v. *tormenta*; *funes*; *habenas*); *astringere* (b.v. *vinculum*); *in- of contendere* (b.v. *arcum*). — 2) = liefkoozen; vleien; a. aanlokken. — 3) = vermelden, *commemorare* (*alqd*; *de alqā re*; *de alqo*); (prijzend) *laudare* (*alqm*; *alqd*); een voorbeeld a., *af- of proferre exemplum*; *exempla* uti; iets als voorbeeld a., *exempli causa ponere alqd*; ook *afferre* of *ponere alqd*; een voorbeeld uit een schrijver a., *ab alqo sumere* of *afferre exemplum*; een plaats, iems woorden a., *af- of proferre locum* of *verba alcus*; *verbis alcus uti*; *verba alcus ascribere*; z. verder aanvoeren 2; —**halig**, *blandus*; —**haligheid**, *blanditia*; —**haling**, a) = aangehaalde woorden, *verba allata* (pl.). — b) = het aanhalen, *prolatio* (b.v. *exemplorum*); door omschr. — c) = liefkoozing.

aan-hang, = aanhangen, z. aanhangen; —**hangen**, 1) intr. ergens a., *adhaerere alci rei* (b.v. *sacris*); verg. hangen 1; overdr. iem. a., z., iems aanhangen zijn; aan iem. gehecht zijn; —**hangen**, *alg-sectator*; *fautor*; *studiosus*; in 't bijz. a) op staatk. gebied, *assessor*; *sectator*; iems aa., ook *alcus factio*; *alcus partes* (pl.); door omschr., b.v. *qui sentiunt* of *faciunt cum alqo*; *qui stant cum* of *ab alqo*; iems a. zijn, ook *alcus partis* (of *-tum*) *esse*; *deditum esse*, *favere* of *studere alci*; *sequi alqm* of *alcus partem* (of *-es*). — b) op philos. of godsd. gebied, iems a., *qui est ab alcus disciplina*; *qui alqm* of *alcus sectam sequitur*; trouw a., *alcus associator* of *aspirator*; de aa. van Sokrates enz., ook *Socratici* enz.; mijn enz. aa., *mei* enz.; iems a. zijn, ook *alci deditum esse*; *esse ab alqo*; *alcus studiosum esse* (ook *legis Christianae* *Eccl.*); ijverige aa. van hetzelfde systeem, *eiusdem aemuli rationis*; —**hangig**, een zaak a. maken, *referre* (*ad alqm*) *de alqā re*; een zaak bij den senaat a. maken, *referre* of *r. ad senatum*; bij het volk, *ferre ad populum* (b.v. *legem*); voor het gerecht, *rem* of *causam* *deferre ad iudicem*; *contestari litem* (*contestatus* ook met pass. bet.); tegen iem., *litem alci intendere*; —**hangsel**, *appendix*; *accessio*; *additamentum* (van een pers., b.v. *Ligus a. inimicorum meorum*). — **hangselje**, *appendicula*; —**hangster**, *fautrix*; z. verder aanhangen; —**hankelijk**, —**hankelijkheid**, z. gehecht, —heid.

aan-hebben, *indutum esse* (b.v. *veste*; *sociis*); (bij zekere gelegenheden) *uti* (b.v. *veste*

enz.); (een mantel) *amictum esse* (b.v. *togā; pallio*); een ring a., *anulum gestare* of *habere*; een gouden keten, *ornatum esse torque aureo*; een zwaard, *gladio cinctum esse*; —**hechten**, *affigere* (alqd of alqm alci rei); —**hef**, z. begin; —**heffen**, een geschreeuw a., *clamorem tollere* of *edere*; = beginnen te zingen, *canere incipere*; *incipere*; = voorzinnen, *praeire voce*; *monstrare modos*; = beginnen te spreken, *incipere* of *ordiri*; verg. beginnen 2.

aanhitsen, iem. tegen iem. a., *incitare* of *instigare* alqm in alqm; tot iets, ad alqd; z. verder aandrijven 1; —**hitser**, z. aandrijver; opruiër; —**hitsing**, op a. van iem., *alqo instigante*; z. verder aandrijving; opruiing; —**hollen**, komen a., *advolare*; —**hoogen**, —**hoopen**, z. op-
hoogen; —**hoopen**; —**hooren**, *audire* (alqm); *alqd*; *alqm benigne*; *silentio*, *attente* enz.); *aures dare* of *dedere alci*; *aures praebere* (alci rei); iets welwillend a., ook *alqd secundis auribus accipere* (tegenst. *adversis a.*); iets kunnen a., *alqd* (b.v. *haec mandata*) *auribus accipere posse*; subst. het a., *auditio*; door omschr.; ten a. van iem., *alqo audiente*; *apud alqm*; z. ook voor het aangezicht van; —**houden**, 1) tr. a) een kled a., *vestem non ponere*. — b) iets ergens tegen a., z. aandrukken. — c) iem. a., *consistere cogere* alqm (b.v. *viatores etiam invitos*); iem. op de vlucht a., *fugam alcius reprimere*; *rehahere* alqm *ex fuga*; praegn. = in hechtenis nemen. — d) iets a., *colere* (b.v. *amicitiam*); *tenere* (b.v. *studia*); *servare* (b.v. *consuetudinem*). — 2) intr. a) = volharderen. — b) = duren, *tenere* (b.v. *per aliquot dies ea consultatio* Liv.); z. verder voortduren. — c) bij iem. om iets a., *contendere* *alqd ab alqo*; *efflagitare* alqm *alqd*; verg. aandringen 2. — d) op een plaats a., z. koershouden op 1. — 3) subst., z. voortduren 2; —**houdend**, z. onafgebroken; —**houding**, z. gewangenneming.

aan-jagen, komen a., *advolare* (te paard, *equo citato*); iem. schrik enz. a., z. schrik enz.; —**kanten**, zich a., z. zich verzetten 2; —**kanting**, z. tegenstand.

aan-klaagster, z. aanklager; —**klacht**, *accusatio* (in strafzaken, ook a. *capitis*); *delatio* of *nominis* d. (eig. naamsopgave bij den praetor); *crimen* (a. als voorwerp van gerechtel. onderzoek); *criminatio* (beschuldiging, dikwijls ongegronde); valsche a., *crimen falsum*; *calumnia*; een a. tegen iem. indienen, *crimen deferre* in alqm (bij iem., ad alqm); *nomen alcius deferre* (b.v. *de parricidio*; ook *apud alqm*; *alqd ad alqm alcius rei*); (schriftelijk) *libellum dare de alqo*; z. verder aanklagen; een a. mede onderteekenen of steunen, z. medeaanklagen; punt van a., *crimen*; formule van a., *actio*; z. ook klacht 2; —**klagen**, 1) *accusare* (alqm alcius rei of de alqa re; bij iem., *apud alqm*, b.v. *apud praetorem*; dat, quod); *postulare* (alqm de alqa re of alcius rei); *accessere* (alqm crimine alcius rei); *arguere* (alqm alcius rei); met acc. o. inf.; ook *Roscius patrem occidisse arguitur*; *reum facere* (alqm de alqa re of alcius rei); *in ius vocare* (alqm); *in iudicium vocare* (alqm de alqa re; iem. bij het volk a.,

in i. *populi v. alqm*) of *adducere* (alqm); *diem dicere* (alci); *criminari* (meestal met boos opzet; alqm; ook met acc. o. inf.); valsche a., *calumniari* (alqm); a. worden van iets, ook *causam dicere* de (b.v. *de incestu*); iem. op leven en dood a., *accusare alqm capitis*; *arguere alqm rei capitalis*; (a.) op grond van een wet, *lege* of *ex lege*; z. verder beschuldigen; aanklacht indienen; hoogverraad, kuiperij enz. — 2) subst. het a., *accusatio*; *nominis delatio*; *delatio*; verg. aanklacht; —**klager**, *actor* (al.); *accusator* (f. *trix*) of (in één bepaalde zaak) *is qui (ea quae) accusat* (in een crimineele zaak); *petitor* (in een civiele of private zaak); valsche a., *calumniator*; geheime a. (= aanbrenger), *delator*; rede van den a., *actio*; *accusatio*; als een a. spreken, *accusatorie loqui*; —**klagers**, *accusatorii*; —**klampen**, overdr., *aggredi* of *appellare* (alqm); *adire alqm* (om iets te verzoeken).

aan-kleeden, z. kleeden; —**kleve**, z. aanhang; —**kleven**, 1) tr. *agglutinare* (alqd alci rei). — 2) intr. *inhaerere* (abs.; alci rei; ad alqd); ergens blijven a., *adhaerescere* in alqa re; overdr. iem. kleeft iets a., *alqd* (b.v. *peccatum*) *haeret in alqo*; een gebrek, *alqs vitio contaminatus* of *praeclitus est*; verg. kleven; —**kloppen**, *pulsare ostium*, *ianuam* of *fores*; overdr. bij iem. a., z. iem. om iets aanspreken 2; subst. het a., *pulsatio ostii*.

aan-knoopen, 1) eig. *annectere* of *adiungere* (alqd ad alqd; alqd alci rei). — 2) overdr., weer a. waar men bij het spreken heeft afgebroken, z. den draad weer opvatten; een gesprek met iem. a., *sermonem conferre* of *instituire cum alqo*; met iem. betrekkingen a., *consuetudines iungere cum alqo*; *implicare se societate alcius*; vriendschapsbetrekkingen a., *amicitias comparare*; met iem., *amicitias iungere cum alqo*; in alcius *familiaritatem venire* of *alcius familiaritate implicari*; de vriendschap weer a., *amicitiam de integro reconciliare*; —**knooping**, door omschr.

aan-komeling, z. beginnening; —**komen**, 1) eig. a) *venire*, *advenire*, (op de plaats van zijn bestemming) *pervenire* of (terecht-komen) *deservire* (te Rome enz., *Romam*; ad alqm; in of ad alqm locum); *attingere* (alqm locum); op tijd (voor iets) a., *ad tempus occurrere*; een brief komt a., *litterae afferuntur*; te paard a., *equo advehi* (zoo ook *nave*, *curru*); *aangekomen zijn*, ook *adesse*. — b) ergens a., z. aanraken. — c) tegen iets a., z. tegen iets stooten 2. — 2) overdr. a) = vorderen, *proficere*; = groeien *crecere*. — b) met iets a., *mentionem incere* alcius rei; *afferre alqd*; dan komen wij gewoonlijk daarmee aan, dat, *hoc fere tum habemus in promptu* met acc. o. inf. — c) van wapenen enz., *accidere* (b.v. *tela accidunt gravius*); *cadere* (b.v. *levius casura pila*); *venire* (b.v. *venit plaga vehementer*). — d) ergens op. a., z. op iets berusten 2; van iets afhangen 2; het komt er op aan, z. het is van belang; het komt nu moed aan, *nunc virtus requiritur*; alles komt daarop aan dat, *totum in eo est ut met conl.*; dat waarop het (bij een kwestie) a., *id* (of *ea*) *quod* (quae) *rem continet* (-ent); het komt er nu op aan, *nunc omni virum* (of *animi*)

contentione opus est; het op iets laten a., *experiri alqd* (b.v. *iudicium populi Romani*); *rem revocare ad alqd* (b.v. *ad sortem*); het op iets uitspraak laten a., ook *rem permittere alcuius arbitrio*; het op een gevecht laten a., *rem proelio committere*; het er maar op aan laten komen, *fortuneae se committere*; iets op iem. laten a., *committere alci de alga re*; —**komend**, z. toekomstig; volgend 1; —**komst**, *adventus*; dadelijk bij de a., *primo statim adventu*; a. in de stad, a. *in urbem* (bij de stad, *ad urbem*); vaak door een part., b.v. ik zag hem bij zijn a., *eum venientem vidi*; na mijn a., *postquam* of *ubi veni* (enz.).

aan-kondigen, *nutiare* (alci alqd; alqd, met acc. c. inf.); (in opdracht) *remunari* (alqd ad alqm; alqd; alci met acc. c. inf.); (dreigend) *denuntiare* (alci alqd; alci met acc. c. inf.); bij een bevel met *ut* en conl.; (voorspellend) *praedicere* (alqd); *portendere* (alci alqd; alqd); openlijk a., z. openlijk bekend maken 1; —**kondiger**, —**ster**, *nuntius*, a.; —**kondiging**, *nuntiū*; (dreigende) *denuntiatio* (b.v. *periculi*; *belli*); (voorspellende) *praedictio*; openlijke, z. bekendmaking; verg. ook kennisgeving; —**koop**, *emptio* (b.v. *agrorum*); *coemptio* (b.v. *servorum*); door omschr.; aa. doen, z. aankopen; meton. = het aangekochte, *res emptā*; *emptio*; —**koopen**, *emere* of (= opkopen) *coemere* (alqd); *parare* of *comparare* (verg. aanschaffen); —**koopig**, z. aankoop; —**kruipen**, z. aansluipen.

aan-kunnen, iem. a., *parem esse alci*; zijn geld niet a., *divitias suas vincere nequire*; op iem. of iets a., *confidere posse alci* of *alga re*; —**kweken**, —**kweeking**, z. (het) kweken; —**kijken**, z. aanzien 1.

aan-lachen, z. toelachen; —**landen**, z. landen; belanden; in behouden haven a. (overdr.), *ad incolumitatem pervenire* (Nep.); —**landing**, z. landing; —**leeren**, *discere* of *addiscere* (alqd); —**leg**, 1) = het aanleggen, de wijze van a., *aedificatio*; *exstructio*; vaak door omschr. — 2) = beraamd plan, *consilium*; *inceptum*. — 3) = aanlegplaats. — 4) = neiging, vatbaarheid, *proclivitas* (ad alqd); (in goeden zin) *facilitas*; a. tot of voor iets hebben, *ad alqd proclivem esse*. — 5) = natuurlijke geschiktheid, talent, *ingenium*; *indoles*; *natura*; (*ingenii*) *facultas*; goede a., *bona indoles*; uitstekende, *egregia* of *praecleara* i.; buitengewone, *singularis* i.; zonder a., *ingenii expert*; gebrek aan a., *tarditas ingenii*; een goeden a. hebben, *bonā indole praeditum esse*; een uitstekenden a. hebben, ook *ingenio abundare*; een middelmatigen a. hebben, *mediocri ingenio esse*; a. tot iets hebben, *apum esse ad alqd*; buitengewonen a. voor redenaar hebben, *admirabilem ad dicendum naturam habere*; —**leggen**, 1) tr. a) iets ergens tegen a., *apponere* of *admove* *alqd alci rei* of *ad alqd*; (zoodat het er tegen aansluit) *applicare alqd alci rei* of *ad alqd*; den toom a., z. optoemen; vuur a., *ignem facere*. — b) = oprichten enz., *instituere* (b.v. *opus*; *codicem*); *aedificare* (b.v. *hortos*); *exstruere* (b.v. *aggerem*); een weg a., *munire* of *facere iter*. — c) het a., b.v. hoe zal ik het a. om te, *quo modo rem*

instituam ut met conl.; het er op a. dat, *id of hoc moliri* of *agere ut* met conl.; dat waarop hij het had a., *id quod petierat*; aangelegd zijn op = gemunt zijn op, z. munten 2. — 2) intr. op iem. a., z. mikken; van schepen en varenden, *applicare*; ergens a., z. landen; bij iem. a. (= afstappen), *deverti* ad of *apud alqm* (ook ad of *in villam*); —**legger**, z. bouwmeester; stichter; ook door omschr.; overdr. = ontwerper, *auctor*; *machinator* of *princeps atque architectus* (b.v. *sceleris*); *princeps* (b.v. *consilii*); *conciliator* (b.v. *tumultus*; *belli*); *conciliator* (b.v. *proditionis*); —**legging**, z. aanleg 1; —**legplaats**, *accessus*; *aditus*; —**legster**, *auctor*; *princeps*; *machinatrix*.

aan-leidend, de a. oorzaak, b.v. dat was de a. oorzaak dat, *ea ultima fuit causa cur* met conl.; z. verder —**leiding**, *causa* (oorzaak); *occasio* of *locus* (gelegenheid); *materia* (stof); *ansa* (houvast); *res* (aanleidende omstandigheid); *auctor* (van een pers.); tot iets, *alcus rei*; a. tot iets geven, a. geven dat, *ansam dare* of *praebere* (b.v. *reprehensionis* of *ad reprehendendum*); *material* *dare* of *praebere* (b.v. *criminibus*); *locum dare* (b.v. *suspicioni*); *locum facere* (b.v. *mendacio*); *ocasionem dare* of *praebere* (b.v. *sui opprimendi*); *creare* (b.v. *errorem*); *committere* (bijna steeds met een negatie, b.v. *non committam ut me accusare possis*); *auctorem esse* (*alcus rei*); de eerste a. tot iets geven, *alcus rei ordinae principem esse*; a. zoeken tot, *material* *alcus rei quaerere*; *occasionem captare alqd faciendi*; bij de eerste de beste a., *cum primum occasio dabitur*; z. verder oorzaak; veroorzaken; verwekken 2; —**lengen**, *dividere* (b.v. *vinum*; *venenum*); —**leunen**, z. leunen; overdr. zich iets laten a., z. zich iets laten welgevallen 2.

aan-ligbed, *triclimum*; *lectus*; —**liggen**, tegen iets a., *adiacere alci rei* of *ad alqd*; aan tafela., *accubare*; gaan a., *accumbere*; subst. het a., *accubitus*; door omschr.; —**liggend**, *adiacens*; z. ook —grenzend; —**lokkelijk**, *blandus* (verg. begeerlijk); subst. het a., *blanditiae* (b.v. *voluptatum*); a. zijn, ook *allicere*; zeer a. zijn, ook *multa habere invitamenta*; adv. *blande*; z. ook —trekkelijk 1; —**lokkelijkheid**, = het aanlokkende, het aantrekkelijke, z. —lokkend; —trekkelijk 1; —**lokken**, *allicere* (alqm alga re; alqm ad alqd); (sterk) *invitare et allectare* (alqm ad alqd); z. verder lokken; —**lokkend**, z. —lokkelijk; —**lokking**, = het aanlokken, *allectatio*; door omschr.; = prikkel 2; —**lokseel**, z. prikkel 2; —**lonken**, iem. a., *lascivis oculis adspicere alqm*.

aan-loop, *impetus*; een a. nemen, *impetum capere*; overdr. (van een redenaar) *aggressio*; z. verder aanval 1; toeloop; —**loopen**, 1) = looppad naderen, *accurrere*; op iem., *ad alqm*; bij iem. a., *convenire alqm*; = landen. — 2) = sneller loopen, *velocius currere*; *gradum accelerare* of *addere* (den pas versnellen). — 3) tegen iets of iem. a., *incurrere in alqd* of *in alqm*; z. ook tegen iets stooten 2; overdr. tegen iets a., z. zich iets op den hals halen 2; hij zal er tegen a., *offendet*; *male ei accidit*; iem. er tegen aan laten loopen, *offendere alqm pati*. — 4) =

duren; —**lijmen**, *agglutinare* (alqd alci rei).

aan-maken, 1) iets ergens a., *affigere* of *addere* alqd alci rei; verg. bevestigen 1.— 2) vuur a., *ignem facere*. — 3) = voort-maken; —**mauen** enz., z. *vermanen* enz.; —**marcheeren**, = aanrukken; = sneller marcheeren, *accelerare iter*; *gradum addere* (den pas versnellen); —**marsh**, *adventus*; dadelijk bij of na den a., *ex itinere*; z. verder —tocht; —**matigen**, zich iets a., *sibi assumere* alqd (b.v. *senum pondus*); *sibi sumere* (bv. *partes imperatorias*; *non tantum*); *sibi asciscere* (b.v. *plusculum iuris*); *sibi arrogare* (b.v. *sapientiam*; groote macht, *multum*); *invadere* (b.v. *in nomen actus*); verg. ook aanspraak maken 3; —**matigend**, *arrogans*; *insolens* (onbeschaamd); *ambitiosus* (eierzuchtig); a. gedrag of optreden, z. aanmatiging; a. worden, *arrogantiam sibi sumere*; zeer, *magnum sibi sumere spiritus*; adv. *arroganter*; *insolenter*; *ambitiose*; —**matiging**, *arrogantia*; *insolentia*.

aan-melden, iem. a., z. aandienen; iets a., z. aankondigen; zich voor den krijgsdienst enz. a., *nomen* (van meer dan één, *nomina*) dare of *profiteri* (om op de vloot te dienen, *in classem*); —**melding**, *professio*; door omschr.; —**mengen** enz., z. mengen enz.; —**merkelijk**, z. aanzienlijk 2; —**merken**, iets a. als, z. iets beschouwen als 2; = opmerken 2; = aantekenen; = een aanmerking maken 2; iets op iem. aan te merken hebben, *offendere in alqo*; —**merkenwaardig**, z. opmerkenwaardig; —**merking**, 1) = opmerking 2; = aantekening. — 2) = berisping, *reprehensio*; *vituperatio*; *nota* (eig. van den censor); een a. op iem. of iets maken, *reprehendere*, *vituperare* of *notare* alqm of alqd; een a. op iem. maken wegens iets, r. of v. *alqd in alqo*. — 3) iets in a. nemen, *rationem habere alcus rei*; *reputare* alqd (ook met acc. c. inf.); *spectare* alqd; verg. rekening houden met 2; iets komt in a., *consideratur*, *spectatur* of *respicitur* alqd; *alcus rei ratio habenda est*; dit komt niet in a., ook *hoc nihil refert*; iem. komt in a., *alcus ratio habetur*; iem. in a. laten komen, *rationem alcus habere*; in a. genomen, *ratione habitā* (alcus rei); *pro* met abl. (b.v. *tantis beneficiis*).

aan-minnig, *venustus*; —**minnigheid**, *venustus*; —**moedigen**, iem. a., *confirmare* alqm of alcus animum (iem. moed inspreken); *hortari*, ad- of *cohortari* alqm (vooral soldaten vóór den slag; ook ad alqd of met uit en coni.); *alqd alci animum addit* (iems moed verhoogen); aangemoedigd door iets, *fretus alqd re*; elkaar a., *cohortari inter se*; z. ook oprichten 3; aansporen 2; iets a., *favere alci rei*; —**moediging**, *animi confirmatio*; door omschr.; z. ook aansporing.

aan-naalen, *assuere* (alqd alci rei); —**na-gelen**, z. vastnagelen; —**nemelijk**, *probabilis*; a. voorwaarde, *condictio aequa*; iets voor iem. a. maken, *probare alci alqd* (ook alci met acc. c. inf.); ik vind iets a., *mihi alqd probatum est*; = begrijpelijk 2; —**nemelijkheid**, *probabilitas*; (van een voorwaarde) *aequitas*; (van een getuigenis) *fides*; *gravitas*; —**nenen**, 1) = zoowel (met de handen) iets a., als iets krijgen, *accipere*

alqd; van iem., ab alqo. — 2) de mannen-toga a., *togam virilem sumere*; z. verder koningstiel, rouw enz.; = zich eigen maken, *asciscere* (b.v. *peregrinos mores*); *suscipere* (b.v. *sacra peregrina*); een ander karakter a., *novum sibi ingenium inducere*; zijn vorig karakter weer a., *ad se of ad mores suos redire*; een zekere houding a., *se gerere* met een adv., b.v. een brutale, *audacter se gerere*; een vijandige, *arma minari* (tegen iem., alci); *arma spectare*; een aanmatigende, *arrogantiam sibi sumere*; z. verder de substt., waarmee „aannemen” verbonden wordt; aangenomen, *ascitus* (aangeleerd); *fictus* of *simulatus* (geveinsd).

— 3) een werk (als aannemer) a., *redimere opus*; *conducere* (b.v. het maken van iets, *alqd faciendum*). — 4) = niet weigeren, *accipere* (b.v. *munus*; *condicionem*; *excusationem*); *recipere* (vooral een aangeboden taak, b.v. *mandatum*; *causam*); *probare* (goedvinden; *alqd*); z. verder geld, uitdaging enz.; niet a., z. ook verwerpen. — 5) iem. a., *assumere alqm* (b.v. als bondgenoot, *socium*); *asciscere alqm* (b.v. *sibi socium*; ad alqd); *sibi adiungere alqm* (b.v. *socium*); iem. als leeraar a., *tradere se* (of *liberos suos*) *alci in disciplinam*; iem. tot patroon a., *dare se alci in clientelam et fidem*; iem. als zoon a., z. adopteeren; z. verder burger, zaakwaarnemer enz. — 6) = onderstellen, *putare* of *existimare* (alqd; met acc. c. inf.); men moet a. dat, *putandum est* (met acc. c. inf.); het is niet aan te nemen dat, *non veri simile est* (met acc. c. inf.); neem eens aan, *fac of finge* (met acc. c. inf.); = vertrouwen, *confidere* (met acc. c. inf.); = als vaststaand a. (vooral in de filosofie), *ponere*, *sumere* of *velle* (alqd; met acc. c. inf.); iets voor zeker a., *alqd sumere pro vero*; het wordt onder de filosofen algemeen aangenomen, *inter omnes philosophos constat*; aangenomen dat — tocht, uit (met coni.) — **tamen**; —**nemer**, (van een werk) *conductor*; *redemptor*; verder door omschr.; —**neming**, *acceptio*; (van een werk) *redemptio*; (van een kind) *adoptio*; (tot lid van een college) *cooptatio*; verder door omschr.

aan-pakken, z. aangrijpen; aanvaatten 2; te werk gaan II 1; iem. (met woorden), *corripere alqm*; —**palend**, z. aangrenzend; —**passen**, z. passen 2; —**persen**, z. aandrukken; —**plakbijlet**, *libellus* of *positus pro palam* l.; *edictum* (manifest, verordening); *tabulae auctionariae* (voor een verkoop); —**plakbord**, *tabula*; *album*; —**plakken**, z. aanlijmen; aanslaan I b; —**plakking**, z. aanslag I; —**plant**, *satio*; —**planten**, —er, z. planten, —er; —**planting**, z. aanplant.

aan-plempen, *agere* *explere* (alqd); —**porren**, *excitare* (alqm; alqm ad alqd); z. verder aansporen 2; —**poten**, z. planten; —**praten**, iem. iets a., *persuadere alci ut alqd emat*; —**prijzen**, *venditare* (alci alqd); z. ook aanbevelen; —**prijzing**, z. aanbeveling; —**raadster**, *autor*; —**raden**, *suadere* (alci alqd; alci ut met coni.); z. verder raden 1; op a. van, z. op raad van 2; —**rader**, *autor*; *suasor*; —**radig**, *suasio* (aanbeveling); z. verder raad 2.

aan-raken, *tangere*, con- of *attingere* (alqm; alqd); *contrectare* (betasten; alqm; alqd);

= aanroeren 2; —**raking**, *tactus* (b.v. *ad tactus levissimos gemunt* Sen.; *chordarum*); *contactus* (b.v. *aegrorum*; *procul terrae contactu*); door omschr.; *contractatio* (bestating); *contagio* (vooral in ongunstigen zin); = verkeer, *commercium*; *congressus*; *usus*; met iem. in a. zijn, *usus est alci cum alqo*; *commercium habere cum alqo*; met iem. in a. komen, *implicari* (b.v. *multarum aetatum oratoribus*); met iets, *atingere alqd*; de a. met de menschen vermijden, *hominum congressus fugere*; z. ook bekend zijn en worden met 2; —**randen**, iem. a., *aggredi alqm*; *impetum facere in alqm*; z. verder aantasten 2; —**rander**, *is qui aggreditur* (alqm); *violator* (schender); —**randing**, *impetus*; *violatio* (schending); door omschr.

aan-rechten, *parare*, *apparare* of *instruere* (b.v. *cenam*, *convivium* enz.); *facere* (b.v. *cenas*); —**rechter**, a. van een gastmaal, *dominus convivii*; *convivor*; —**rechtig**, door omschr.; —**reiken**, z. *reiken* 1; —**rekenen**, 1) eig. = inrekenen brengen 1. — 2) overdr. iem. iets a. = toeschrijven; iem. iets hoog a., *alci alqd magni inducere*; (in ongunstigen zin) *graviter ferre alqd alcuius* (b.v. *regis iniuriarum*); iem. iets a. als, *dare*, *ducere*, *vertere* of *tribuere alci alqd* met dat. (b.v. als een fout, *vitio vertere alci alqd*; als schuld, *dare alci alqd culpae*; als eer, *laudare alci alqd*; dat, *quod*).

aan-rennen, 1) ww. komen a., *advolare*; op iem. a., *advolare ad alqm*; *cursum effuso ferri in alqm*; (op een vijand) *incurrere* of *intruere in alqm*; op elkaar a., *concurrere inter se*; tegen iem. a., *incurrere in alqm*; tegen iets, *impingi alci rei*; *allidi ad alqd*; te paard a., *equo citato advolare*; *equo admisso accurrere*; op iem. a., *equo adm. acc. ad alqm*; (op een vijand) *equum admittere in alqm*; *citato equo invehi in alqm*; op elkaar a., *adversos concitare equos*. — 2) subst. het a., *incursio*; *incursus*; *concursum* (botsing); *impetus* (onstuimige aanval); door omschr.; —**richten**, 1) = aanrechten. — 2) = veroorzaken, stichten, *facere* of *conficere* (alqd); *alqd affert alqd*; z. verder bloedbad enz.; —**richter**, z. aanrechter; aanlegger; —**richting**, door omschr.; —**risten**, z. aanrijgen; —**rit**, = het aanrijden, door omschr.

aan-roepen, op iets a., *adremigare alci rei* (b.v. *litori*); tegen iets a., (in *remigando*) *allidi ad alqd*; = sneller a., *celerius* of *maiore celeritate remigare*; —**roepen**, iem. a., *appellare alqm* (bij name, *nominis* of *nominativum*); (van een schildwacht) *interrogare alqm quis sit*; de goden a., *implorare* of *appellare deos*; iem. om bescherming a., *fidem alcuius implorare*; iets naam a., *nomen alcuius appellare*; iem. als of tot getuige a., *testari alqm* (ook met acc. c. inf.); *contestari alqm* (b.v. *deos hominesque contestans clamare coepit*); *testificari* (b.v. *deos hominesque amicitiamque nostram met acc. c. inf.*); de goden als getuigen a., ook *deos testes invocare*; iem. tot getuige van iets a., *testem alqm alcuius rei adhibere*; z. verder inroepen; —**roeping**, *imploratio*; *invocatio*; door omschr.; —**roeren**, 1) = aanraken. — 2) overdr. iets a. = aanstippen, *atingere* of *perstringere alqd* (ook *breviter*); —**rollen**, tr. *advolvere* (alqd); intr. *advolvere*.

aan-rukken, 1) *succedere* (abs.; met *sub*, tegen, b.v. *sub montem*; *sub primam aciem*; met *ad*, b.v. *ad castra*; met acc., b.v. *muros*); *petere* (alqm; *urbem* enz.); *adventare*, *appropinquare* of *accedere* (abs.; met *ad* en acc.); de troepen doen a., met de troepen a., *copias adducere* of *advovere* (op de stad, *ad urbem*); met de troepen in slagorde a., *copias ducere instructas* (tegen den vijand, *adversus hostem*); troepen doen a., *copias arcescere*. — 2) subst. het a., *successus*; *adventus*; verg. aantocht; —**rijden**, 1) tr. *ad* of *subvehere* (alqd). — 2) intr. a) = harder rijden, *celerius* of *maiore celeritate vehi*. — b) komen a., *equo* (te paard) of *curru* (op een wagen) *advahi*; *advahi*; *adequare* (te paard); op iem. of iets a., *equo* of *curru vehi* of *advahi ad alqm* of *ad alqd*; *adequare* *ad alqm*, *ad alqd* of *alci rei*; (vijandig) *equum admittere in alqm*; tegen iets a., *allidi ad alqd*; *inferri* (b.v. in *arborem*); —**rijgen**, *annectere* (alqd *alci rei*); —**rijpen**, z. rijp worden 2.

aan-schaffen, *parare* of *comparare* (alqd of alqd *pecuniā* of *emptione*); voor veel geld, *magnā pecuniā* of *impensio pretio*; gemakkelijk aan te s., *parabilis*; —**schaffing**, *comparatio*; door omschr.; —**schellen**, z. —kloppen; —**schieten**, 1) tr. iem. of een dier a., *alci telo vulnus infligere*; *alqm telo vulnerare*; een kleed a., *raptim induere vestem*. — 2) intr. komen a., *advolare* (op iem., *ad alqm*); (van dingen) *rapide ferri*; —**schikken**, (aan tafel) *accumbere*.

aan-schoppen, z. aantrappen; —**schouw**, iets in a. nemen, *considerare alqd*; ten a. van, z. voor het aangezicht van; —**schouwelijk**, *expressus* (b.v. *illa causa*); *perspicuus* of *p. et dilucidus* (b.v. *rerum expositio*); *praesens* (b.v. *imago*); a. voorstelling van iets, *alcuius rei paene sub aspectum subiectio*; iets. a. voorstelling van schilderen, een a. beeld, een a. voorstelling van iets geven, *alqd sub aspectum* of *sub oculis* (*alcuius*) *subicere*; *alqd exprimere atque effingere verbis*; *sic exponere alqd ut rem oculis cernere videaris*; *ponere alqd quasi in conspectu animi*; adv. *perspicue*; —**schouwelijkheid**, *perspicuitas*; —**schouwen**, *adspicere* (alqm; alqd); *contemplari* (alqd); z. verder aanzien 1 I; beschouwen 1; ten a. van, z. voor het aangezicht van; —**schouwing**, *contemplatio*; *conspectus* (geestelijke a.); door omschr.; —**schouwingsvermogen**, *perceptio* of *animi p. aan-schappen, z. aanstrepen; —**schroeven**, iets ergens a., *cochlea affigere alqd alci rei*; —**schrijven**, 1) = schriftelijk bevelen, *mandare* (*alci ut met conl.*). — 2) = aanrekenen. — 3) goed bij iem. aangeschreven staan, *gratiosum esse alci* of *apud alqm*; *in gratia esse apud alqm*; *bene audire ab alqo*; uitnuttend, ook *summā apud alqm gratiā florere*; slecht, *in nullo honore esse apud alqm*; *male audire ab alqo*; overal slecht, *infamā* of *invidiā flagrare*; hij staat hoog bij de menschen aangeschreven, *magna est de eo hominum opinio*; —**schrijving**, *litterae*; (bevel) *mandatum*. **aan-schuiven**, iets of iem. ergens tegen a., *advovere alqd* of *alqm ad alqd* of *alci rei*; intr. *accedere*; = aanschikken; —**schijn**, z. aanblik; uiterlijk 1. **aan-slaan**, 1) tr. a. iets ergens tegen a., af-*

figere alqd alci rei of *ad alqd*; *illidere alqd alci rei* (bv. *caput foribus*); snaren a., z. tokkelen. — **b**) iets ergens a., *figere alqd in alga re*; *affigere alqd alci rei*; iets a. (ter publieke kennisgeving), *figere* (b.v. *tabularum decreti*); *proponere* (b.v. *album*; *edictum*; ook *palam* of *in publico*, b.v. *legem*); een landgoed enz. (te koop) a., *villam* enz. *proscribere*; z. verder (bij aanslag) bekend maken 1. — **c**) overdr. iets a. = schatten, *aestimare alqd*; *aestimacionem facere*; iets hoog a., z. op prijs stellen 1. — **2**) intr. **a**) tegen iets a., z. tegen iets slaan 2 (eind). — **b**) van honden, *latrare*. — **c**) tegen de deur a. (= aankloppen), *pulsare fores*. — **d**) = beslaan 2; — **slag**, **1**) publieke a., *proscriptio* (b.v. *bonorum*); bij a. bekend maken, z. aanslaan 1 b. — **2**) = schatting, *aestimatio*; *ratio* (berekening). — **3**) toeleg, *consilium*; *inceptum*; *conatus*; heimelijke a., a. op iems leven, *insidiae*; een a. doen op iems leven, *insidias parare* of *insidiari alci*; verg. moordaanslag; a. (in de muziek), *digitum admotio*.

aan-slenteren, komen a., *tarde* of *lente accedere*; — **slibben**, *adaggarare* (b.v. *terra Nilo adaggarata*); — **slibbing**, *alluvio*; — **sluipen**, komen a., *arrepere* (*ad alqd*); *obrepere* (*alci*); *furtim accedere* (*ad alqd*; *ad alqm*).

aan-sluiten, **1**) tr. iets ergens a., *adiungere alqd alci rei*. — **2**) intr. ergens bij a., *excipere alqd*; (van geschriften) *cohaerere* of *coniunctum esse cum alga re*; iets ergens bij doen a., *contexere alqd cum alga re*. — **3**) reflex. zich a. bij iem., *sequi* of *consequi alqm*; *comitem* of *socium se adiungere alci*; *se adiungere alci* (ook in den oorlog); z. ook gemeen 1 a (g. zaak met iem. maken); zich bij de troep a., *se aggregare signis* (eig. bij de veldteekenen); bij de begrafenis, *in funus accedere*; bij iem. (als leerling), *se applicare ad alqm* (als vriend, *ad alcius amicitiam*); als bondgenoot, *ad alcius societatem*; bij de partij van den adel, *se adiungere partibus nobilitum*; bij iems oordeel, *sequi alqm* of *alcius sententiam*; *assentiri alci*; z. verder aaneensluiten; — **sluiting**, *adunctio*; door omschr.

aan-smeden, iets ergens a., *tundendo adiungere alqd ad alqd* of *alci rei*; iem. ergens tegen a., *affigere alqm ad alqd* of *alci rei*; — **smeren**, *il.* of *allimere* (*alqd alci rei*); overdr. iem. iets a., z. aanpraten; — **smijten**, z. aanwerpen; — **snellen**, *accurrere* (*ad alqm*; *ad alqd*); z. ook aanrennen; — **snoeren**, z. gespen; — **snijden**, *accidere* (*alqd*).

aan-spannen, z. inspannen 1; — **spatzen**, ergens tegen a., *aspergi alci rei*; iets ergens tegen a. doen spatten, *aspergere alqd alci rei*; iets tegen iem., *alqd alci rei*; — **spoelen**, **1**) = aanslibben. — **2**) = aan land spoelen, *eicere* (*alqd ad* of *in alqm locum*); intr. *allui*; *eici*. — **3**) ergens tegen a., z. bespoelen; — **spoeling**, *alluvio*; door omschr.

aan-spoorder, z. aandrijver; — **sporen**, **1**) een paard a. = de sporen geven, z. spoor 1. — **2**) overdr. iem. a., *calearia alci adhibere*; *alci stimulos admove*; *adhortari alqm*; iem. tot iets a., *stimulare*, *incitare*, *impellere* of *adhortari alqm ad alqd* (*alqm ut met conl.*); *incitare alqm alqd re* (b.v. *imitandi*

cupiditate); iem. a. iets te doen, ook *inbere alqm facere alqd*; z. verder aanmoedigen; aanvuren; — **sporing**, *hortatio*; *ad.* of *cohortatio*; *incitatio*; *stimulus*; op a. van iem., *hortatu* of *admonitu alcius*; *alqd incitante*, *hortante* of *auctore*; z. ook aandrijving; aanmoediging.

aan-spraak, **1**) = het aanspreken, *allocutio*; *appellatio*; (berispende) *compellatio*; (opbeurende, troostende) *animi confirmatio* of *consolatio*. — **2**) = de woorden, die men tot iem. richt, *oratio* (alg.); *alloguim* (ook troostende); (in een vergadering van het volk of van soldaten) *contio*; (troostende) *solacium*; een a. houden, *orationem* of *contionem habere*; een a. richten tot, z. aanspreken 1. — **3**) eisch of recht, *postulatio* of *postulatum* (eisch); *ius* (recht); *vindiciae* (gerechtelijke of formeel a.); zijn aa. tegen iem. doen gelden, *iure agere cum alqo*; iem. kan aa. doen gelden tegen iem., *est alci alqd iuris adversus alqm*; zijn a. op iets doen gelden, *suo iure alqd vindicare*; tegen iem., iets van iem. eischen of opeischen waarop men a. heeft, *repetere alqd ab alqo*; a. maken op iets, *vindicare alqd*, *alqd sibi* of *alqd ad se* (ook overdr.); *postulare alqd* of *sibi alqd*; *sibi sumere alqd* (overdr., b.v. op kennis van andere dingen, *alia*); zij die op den naam van filosoof a. maken, *qui se philosophos appellari volunt*; voor den rechter op iems invrijheidstelling a. maken, *vindicias postulare secundum libertatem* (zoo ook s. *servitutem*); a. hebben op iets, *iure suo postulare* of *sibi vindicare alqd*; *aditum habere alcius rei* (b.v. *sermonis*; *postulandi*); (overdr.) *merere alqd* (of met ut en conl.); *dignum esse alqd re* (of met relat. zin); *alqd alci debetur*; bescheiden in zijn aa., *modestus*; zijn aa. laten varen, *de iure suo decedere*; op iets, *remittere alqd* of *decedere de alga re*; — **sprakelijk**, — **heid**, z. verantwoordelijk, — **heid**; — **spreken**, **1**) eig. iem. a., *alloqui alqm*; *appellare alqm*; (berispend) *compellare alqm*; (het volk of soldaten) *contionari apud* of *ad* (bv. *militis*); *contionem habere apud* (b.v. *militis*) of *ad* (b.v. *populum*); (opbeurend of troostend) *confirmare* of *consolari alqm*; iem. vriendelijk of beleefd a., *benigne* of *liberaliter alloqui* of *appellare alqm*; iem. hard of barsch, *aspere appellare alqm*; *incrocare alqm*. — **2**) overdr. iem. a., *appellare alqm*; *adire* of *convenire alqm*; iem. om iets a., *appellare alqm de alga re* (b.v. om betaling, om zijn geld, *de pecunia*; ook *alqm ut met conl.*); *petere alqd ab alqo* (ook *ab alqo ut*); iem. in rechten a., *lege agere cum alqo*; z. ook kapitaal 1 a; — **spreker**, z. lijkbezorger.

aan-springen, op iets of iem. a., *assilire ad alqd* of *alci rei*; *advolare ad alqm*; — **spuwen**, tegen iets a., z. bespuwen; — **staan**, **1**) tegen iets a., *tangere* (b.v. *parietem*); *coniunctum esse* (*alci rei*; van gebouwen, b.v. *muro*); (van pers.) *constitisse ad alqd*; tegen iets gaan a., *se applicare ad alqd*. — **2**) = behagen 1; — **staand**, z. ophanden; toekomstig; volgend 1; — **staande** z. verloofde; — **stalten**, z. toebereidselen; — **stampen**, z. vaststampen; tegen den grond a., z. stampen; — **stappen**, op iem. a., *aggre* of

accedere ad alqm; = aanloopen 2; —**staren**, *intueri (alqm of alqd);* iem. of iets strak of stijf a., *oculos defigere in vultu alcus;* *oculos figere in alqo; obtutum figere in alqra re.*

aan-stekelijk, z. besmettelijk; a. voorbeeld, *contagio (b.v. dicti factique);* a. zucht, *contagio (b.v. imitandi belli);* adv. a. werken, *velut ex contagione alios quoque ad imitandum perducere;* —**stekelijkheid**, *contagio;* —**steken**, 1) iets ergens a., *apicere alqd alci rei of ad alqd;* z. ook iets aan iets steken 1.

— 2) vuur enz. a., *accendere (b.v. ignem; lumen; taedas); incendere (b.v. opiores); inflammare (b.v. taedas; aan iets, alq re, b.v. taedas ignibus); succendere (van anderen a.).*

— 3) iem. a. = besmetten, *transire in alqm (van ziekten); transferre morbum in alqm (van perss.);* anderen werden ook aangestoken, *in alios quoque contactu morbus vulgatus est;* door dezelfde ziekte aangestoken, *eodem vi morbi repletus;* overdr. *inficere (alqm alq re, b.v. cupiditatibus principum infici solet tota civitas); imbuiere (alqm alq re, b.v. superstitione); contingere (meestal part. contactus alq re);* aangestoken door iets, ook *corruptus (b.v. timore).* — 4) een vat a., *dotum relinere (Ter.);* —**stekend**, z. —stekelijk; —**steking**, *incensio;* overdr. *contactus; contagio (b.v. morbi; scelerum).*

aan-stellen, 1) iem. a., *constituere alqm (b.v. praefectos; iem. tot koning, alqm regem); imponere (b.v. alqm Macedoniae regem);* iem. als bewaker van iem. a., *appone re alqm custodem alci;* z. verder benoemen 2. — 2) zich a. = veinzen; zich a. als, z. zich gedragen; (in ongunst. zin) *simulare, b.v. zich als vriend a. amicum se of se esse simulare; amicitiam simulare;* —**steller**, *homo putidus; simulator (veinzer);* —**stellerig**, *putidus;* verg. gemaakt; —**stellerigheid**, z. gemaaktheid; —**stellerij**, z. veinzerij; —**stelling**, *creatio (verkiezing); designatio (voorloopige a.);* door omschr.; = ambt enz., *munus;* een a. krijgen, *muneri praeponi of praefici;* *munus alci defertur of mandatur;* een a. hebben, *muneri praessee.*

aan-stemmen, z. aanheffen; —**sterken**, (van een zieke) *convalescere;* —**sterven**, z. aanbesterven; —**stevemen**, z. aanzellen; —**stippen**, z. aanroeren 2; vermelden; —**stoken**, het vuur a., z. opstoken 1; overdr. z. aandrijven 1; subst. het a., z. aandrijving; —**stoker**, *impulsor; auctor;* z. ook aanlegger; —**stoking**, z. aandrijving; —**stookster**, *auctor;* z. ook aandrijfter; aanlegster; —**stonds**, *iam;* z. verder dadelijk.

aan-stoot, *offensio;* a. geven, *offendere; alqd offensionem habet of affert;* iem. of bij iem. a. geven, *offendere alqm of alcus animum;* *in offensionem alcus cadere;* a. nemen aan, *offendere in alqo of in alqra re; offendi alqra re (ook alqra re alcus animus offenditur);* *molesse ferre alqd;* steen des a., *lapis offensionis (Vulg.);* —**stooteijk**, *qui offensionem habet of affert;* (alleen van zaken) *qui offensionem habet of affert;* a. leven, *vita turpis;* a. gedrag, *mores pessimi;* a. taal *voes lascivae (losbandige); verba obscena (onzedelijke);* *voes contumeliosae (beleedigende);* adv. *pessimo exemplo;* a. leven, *cum hominum*

offensione vitam agere; —**stooteijkheid**, *offensio; malum exemplum;* de a. van de zaak, *quod res habet offensionis;* a. van gedrag enz., z. aanstooteijk gedrag enz.; —**stooten**, iem. (b.v. die slaapt) a., *movere alqm;* tegen iets of iem. a., z. stooten; —**stooting**, *offensio;* —**storen**, *advolare of accurrere;* op iem. a., adv. of acc. ad alqm; *irruere (in alqm; ook in mediam aciem); incurere (b.v. in hostes); invadere (b.v. in hostem; agmen);* op elkaar a., *concurrere of c. inter se;* *confligere;* subst. het a., *impetus; procella (der ruiters, equestris Liv.).*

aan-strepen, *notare (alqd);* *notam apponere (ad alqd);* —**strikken**, iets ergens a., *annectere alqd ad alqd of alci rei;* —**stroemen**, *affluere (eig. en overdr.);* tegen iets a., z. bespoelen —**strijken**, z. aansmeren; —**sturen**, z. aanzellen —**stijven**, (van den wind) *increbrescere.*

aan-tal, z. getal; —**lasten**, 1) = aanraken; z. ook zijn kapitaal aanspreken 1 a. — 2) iem. of iets in den oorlog of geweldadig a., *adoriri alqm of alqd; temptare alqd;* ook = zich vergrijpen; iems rechten, *alqd deminuerre de iure alcus;* iems eer, waardigheid enz., *detrahere de fama alcus;* *impugnare alcus dignitatem;* z. verder aanvallen; bestrijden 1. — 3) een ziekte tast iem. aan, *alqs morbo temptatur of implicatur; morbus ingruit in alqm (b.v. morbi in agrestes Liv.);* niet aangetast, *integer;* door vrees a. worden, *metu affici;* het vuur tast iets a., *flamma alqd comprehenditur;* ook *alqd comprehenditur;* *ignis amplectitur alqd (b.v. proxima quaeque);* de roest tast het koper a., *aes rubigo corripit (Plin.);* z. verder verzwakken; —**taster**, *violator (schender);* —**tasting**, *violatio;* door omschr.; verg. aanval.

aan-teekenboek, —**boekje**, *codicilli; libellus;* *commentarius; pugillares (Sen.);* iets in zijn a. opschrijven, z. noteeren; —**teekenen**, *notare of annotare (alqd);* z. verder noteeren; —**teekening**, *notatio (= het aantekenen); annotatio (verklarende a.);* noot; aa. (= commentaar), *commentaria (pl.);* verklarende a., z. verklaring 1; kleine a., *annotativuncula;* aa. over de taal, *observationes sermonis;* aa. maken op een boek, *commentari of annotare librum; commentaria in librum componere;* —**tikken**, z. tikken; —**timmeren**, iets ergens tegen a., *adumgere alqd alci rei;* iets ergens a., z. vastnagelen.

aantocht, *ad- of successus; adventus;* in a. zijn, *adventare;* z. verder aanrukken 1; (van een onweer enz.) *imminere; impendere;* z. ook op handen zijn; —**toononen**, 1) door een gebaar, z. aanwijzen 1. — 2) door woorden of in geschriften, *declarare, significare, indicare, ostendere of demonstrare (alqd; alci alqd; met acc. c. inf.; met afh. vraag); docere (alqd; alqm alqd of de alqra re; met acc. c. inf.; met afh. vraag);* z. verder bewijzen 2; —**toonning**, z. aanwijzing; bewijs 1.

aan-trappen, tegen de deur a., *calcibus insultare fores;* —**treden**, op iem. a., z. toetreden 1; abs. van soldaten, *assistere; ire in ordinem (of-es);* laten a., *producere (b.v. legiones);* —**treffen**, *invenire of nam-*

cisci (alqm; alqd); z. verder vinden 1; —**trekkelijk**, 1) = wataantrekt, *blandus*; *incondus*; *dulcis*; *suavis*; a. zijn, ook *allicere*, *delectare* of *delectationem habere*; het aantrekkelijke van iets, *alcus rei inconditas*, *dulcedo*, *suavitas* of *gratia*; adv. *blande*; *incondite*; *dulciter*; *suaviter*; — 2) = teergevoelig; —**trekkelijkheid**, 1) het aantrekkelijke, z. aantrekkelijk. — 2) = teergevoeligheid; —**trekken**, 1) = aandoen 1. — 2) = naar zich toetrekken, ad of in se trahere; de magneet trekt het ijzer aan, *magnes lapis attrahit* of ad se *allicit* et *attrahit ferrum*. — 3) = aanhalen 1. — 4) = bekoring voor iem. hebben enz., *allicere* (b.v. *alqd animum alcus allicit*); *invitare* (b.v. *quid illam ad vivendum Sulp.*); z. verder boeien 2; bekoren; zich tot iets aangetrokken voelen, *delectari alqd re*; tot iem., *propensū in alqm esse voluntate*. — 5) zich iets a. (= geroerd, geërgerd enz. worden), *moveri* of *commoveri alqd re*; *aegre*, *graviter* of *anxie* (Sall.) *ferre alqd*; = behartigen 2; zich iem. of iets a., *tueri alqm*; *consulere alci*; z. ook iets belangen behartigen 1; —**trekkingskracht**, *virtus attractiva* (Casiod.); overdr. iets heeft een bijzondere a. voor mij, *alqd mirā quādam vi ad se allicit* et *quasi attrahit me*; *mirifice detector alqd re*; verg. ook bekoring.

aan-tijgen, —**tijging**, z. betichten, —**tichting**; —**vaarden**, = aannemen 4; een ambt a., *magistratum* (ook *consulatum*, *sacerdotium*, *interregnum* enz.) *inire*; *munus suscipere*; het bewind a., ad rei *publicae gubernacula accedere*; *regnare incipere* (van een koning); *imperium inire* (van een keizer); een erfenis a., *hereditatem adire*; (als rechtstroom) h. *cernere* (subst. het a., *creto*); een geschenk a., *accipere munus*; een reis, *ingredi iter*; z. ook zich op weg begeven 3; —**vaarding**, door omschr., b.v. bij de a. van het consulaat ..., *in consulatu ineundo* of *inens consulatum*; —**vaart**, *appulsus*; door omschr.

aan-val, 1) eig. *impetus* (alg.); *impessio*, *incurso* of eis (gewapende); *concurso* of *congressus* (botsing tusschen twee partijen); *oppugnatio* (a. op een stad); krachtige a., ook *vis* (b.v. *vim alcus sustinere*); bij den eersten a., *primo impetu*; een a. afslaan, *impetum propulsare* of *repellere*; een a. stuiten, *impetum retardare*; een a. afwachten of uithouden, *impetum ferre* of *sustinere*; van iem., ook *sustinere alqm*; tot den a. voortrukken, *signa inferre* (ook *in hostem*); een a. doen, z. aanvallen 1. — 2) overdr. *impetus*; in 't bijz. a) een a. (met woorden) op iem. doen, z. aanvallen 2. — b) a. (van een ziekte), *impetus* of *temptatio*; *accessio* (in 't bijz. van koorts); een a. van een ziekte krijgen, *morbus alqm arripit* (b.v. *tanta me diuippona*); *morbo* of *a morbo temptari*; de krankzinnigen, die een a. krijgen, *insani furere incipientes*; een a. van woede, *irae impetus*; in een a. van woede, *irā elatus*; een a. van razernij, *exsultans furor*; in een a. van razernij, *rabie accensus*. — c) een a. doen op iets goed, z. zich vergrijpen; —**vallen**, 1) eig. (met de wapens enz.) *petere*, *aggredi*, *adoriri* of *oppugnare* (alqm; alqm locum); *impetum*

facere (abs. en in alqm); *signa inferre* (abs. en in hostem); den vijand van voren (in het front) a., in *adversos hostes impetum f.*; van achteren (in den rug), *aversos* of *a tergo hostes adoriri* of *aggredi*; in *aversos impetum facere*; op zijde (in de flank), *hostes a latere aggredi*; in *latus hostium incur-rere*; aan twee kanten a., *signa bipartito inferre* (ook *et a fronte et a tergo enz. aggredi*); van voren en van achteren aangevallen worden, *incipiti proelio opprimi*; de aanvallende partij, *qui bellum infert*, *intulit* enz.; verg ook aanstormen; aantasten 2. — 2) overdr. (met woorden) *laccessere* of *insec-tari* (alqm; ook alqm dictis, *conviciis* enz.); *invehi* (in alqm; tegen iem. uitvaren); z. verder bestrijden 1; —**vallend**, a. oorlog, *bellum quod ultro infertur* of b. *quod i.*; een a. oorlog voeren, *bellum ultro inferre* of b. *inferre*; de a. partij, z. aanvallen 1; —**vallenderwijs**, a. optreden, z. aanvallend (een a. oorlog voeren); —**valler**, door omschr., b.v. *qui bellum infert* enz.; —**vals-wapen**, *telum*; —**vallig**, *venustus*; *decorus*; *suavis*; adv. *venuste*; *decore*; *suaviter*; —**val-ligheid**, *venustus* (b.v. *muliebris*); *decor* (b.v. *oris*); *suavitas* (b.v. *oris et vocis*).

aan-vang enz., z. begin enz.; —**vangs-grond**, z. beginsel 1; —**vankelijk**, *primus*; adv. *initio*, *principio* of *primo* (ook met volg. *deinde*, *mox* enz.); z. ook van het begin af; —**waren**, 1) intr. z. aanzeilen; tegen elkaar a., *inter se collidi*. — 2) tr. = per schip brengen, ad of subvehere (alqm); —**varing**, *concurso* (b.v. *navium*); door omschr.; —**vatten**, 1) = aangrijpen 1. — 2) overdr. iets a., *aggredi* of *incipere alqd*. **aan-vechten**, *solicitare* of *temptare* (alqm); —**vechting**, *solicitatio*; *temptatio*; een a. hebben, *solicitari* of *temptari* (van iets, *alqd re*); —**vegen**, *vertere* (b.v. *vias*); *convolvere* (b.v. *villam*); ook = opvegen, *alqd*; —**ver-want**, —**schap**, z. verwant, —**schap**; —**vlechten**, iets ergens a., *attingere alqd alci rei*; —**vliegen**, komen a., *advolare* (eig. en overdr.); iem. a., *involare ad alqm* (b. Alex.); *involare alci in capillum* (iem. in het haar vliegen, Ter.); overdr. = aan-waaien; —**vlieten**, —**vloelen**, z. —**stroom**; —**vlijen**, zich a. tegen iets of iem., *se applicare ad alqd*; *corpori alcus se applicare*.

aan-voegen, iets ergens a., *adiungere alqd alci rei*; —**voeging**, *adiunctio*; door omschr.; —**voegsel**, z. aanhangsel; —**voer**, z. toevoer; —**voerder**, *dux* (alg.); in den oorlog, ook *dux belli*; *imperator*; praetor (van een niet-Rom. aanvoerder); *praefectus* (a. van bonds-hulptroepen of van ruiters); de laatste ook p. *equitum* of als onderbevelhebber van den dictator, *magister equitum*; a. van de vloot, z. admiraal; z. verder opperbevelhebber; —**voeren**, 1) = toevoeren. — 2) overdr. = in het midden brengen enz., *commemorare* of c. et in *medium proferre* (alqd); *afferre* (b.v. *causam*; *alqd ad defensionem*); *dicere* (b.v. *alqd pro se*); z. ook gewagen; iets tegen iem. of iets a., *opponere alci* of *alci rei alqd*; verg. iets inbrengen tegen 2; een getuige, gg. of iem. als getuige a., *alqm testem citare*; *testes proferre*; *testes producere* (b.v. *harum rerum*); iem. als getuige tegen

iem. a., *alqo teste uti contra alqm*; een grond of oorzaak a., *causam reddere*; *afferre* of *rationem* a.; bewijzen a., *argumentis uti*; argumentari; *testimonia*, *argumenta* of *rationes afferre* (*alcius rei*); iets als bewijs a., *argumentari alqd*; iets als bewijs a. dat, *alqd* (of een zin met *quod*) *argumenti loco sumere* met acc. c. inf.; gij voert als bewijs daarvoor a. dat, ook *affers* met acc. c. inf. — 3) een leger a., *exercitum ducere*; *exercitui praeesse*; — **voering**, 1) = aanhaling b. — 2) = leiding, *ductus*; *imperium* (opperbevel); onder iets a., *ductu alcius*; *duce* of *imperatore alqo*; — **voerster**, *dux*; *auctor*.

aan-vraag, *petitio*; a. doen, *petere* (om iets bij iem., *alqd ab alqo*); z. verder verzoek; er is veel a. naar iets, *alqd multos emptores invenit*; — **vragen**, z. verzoeken 1; — **vriezen**, ergens a., *adhaerescere ad alqd*; ergens aangevoren zijn, *adhaerere alci rei* of *ad alqd*.

aan-vullen, *ex*-of *complere* (*alqd*); iets met iets, *alqd alqd re*; (troepen) *supp.*, *com*-of *ex*plere (b.v. *legiones*; *cohortes*; s. *exercitum* de *legionibus*, uit... Liv.; *equitibus exercitus*, met... Liv.); *reficere* (b.v. *copias*; *cohortes dilectibus*); weer a., *replere* (bv. *exercitum*); een bibliotheek a., *supplere bibliothecam*; iets in gedachte a., z. iets ergens bij denken 1; een college a., *cooptare alqm* of *alqos in collegium* (gewoonl. door keuze der medeleden zelf); — **vulling**, *refectio* (= het a.); *supplementum* (= dat wat voltallig maakt); *cooptatio* (van een college, verg. aanvullen; c. *ensoria*, a. van den senaat door de censoren); — **vullingstroepen**, *supplementum* (uit, de Liv.); a. lichten, *supplementum scribere legionibus*; — **vulsel**, *com*-of *supplementum*; — **vuren**, *in*-of *accendere* (*alqm*; *alqd*, b.v. *cupiditatem*); *inflammare* (*alqm*; *alqd*); iem. tot iets a., *accendere alcius animum ad alqd*; *excitare alqm* *ad alqd* (b.v. *ad virtutem*); *ad*-of *cohortari alqm* *ad alqd* (of met *ut* en conl.); z. verder aansporen 2; — **vuring**, z. aansporing.

aan-waaien, tegen iem. of iets a., *afflare alqm* of *alqd*; overdr. iets waait iem. aan, *alqs nullo negotio alqd discit*; het waait u niet aan, *non sponte sua tibi obvenit*; — **wag-gelen**, komen a., *titubantem accedere*; — **wakkeren**, *excitare* (b.v. *res quibus ignis excitari potest*); *augere* (*alqd*); den haat tegen iem. a., z. iem. gehaat maken; z. verder aanvuren; intr. = aanstijven; — **wak-kering**, z. aansporing; — **was**, *incrementum*; verg. vermeerdering; — **was-sen**, z. aangroei.

aan-wenden, *adhibere* (b.v. *studium*; *aegro medicinam*; *morbis remedia* of *curationes*; *diligentiam* *ad considerandas res*); alle mid-delen a., z. niets onbeproefd laten; z. verder besteden; gebruiken; toepas-sen; — **wending**, *usus*; meestal door omschr., b.v. met a. van iets, *adhibita alqd re*; met a. van alle middelen, *omni ope atque opera* (b.v. *eniti ut*); z. verder gebruik 1; — **wennen**, iem. iets a., *assuefacere alqm alqd re* (ook *alqm alci rei* of *alqm ad alqd*; *alqm m. inf.*); zich iets a., *assuescere alqd re* (ook met inf.); *consuescere* (m. inf.); *in*-*cam se consuetudinem adducere ut* met conl.;

facere sibi morem met gen. gerund.; zich iets van iem. a., *accipere alqd ab alqo*; — **wenning**, *assuetudo* (tegenst. *natura*); verder door omschr.; — **wensel**, *consuetudo* (b.v. *mala*); mos (b.v. *pravus*).

aan-wentelen, *adolvere* (*alqd*; iets ergens tegen a., *alqd alci rei* of *ad alqd*); — **werken**, (= harder werken) *maturare opus*; — **wer-pen**, iets ergens tegen a., *affligere alqd alci rei*; — **werven**, *mercede conducere*, *conscribere* of (= pressen) *conquirere* (b.v. *militis*); *conficere*, *colligere* of *comparare* (op de been, bijeenbrengen, b.v. *exercitum* enz.); zich laten a., *nomen* (van meer dan één, *nomina*) *dare*; *ultra se offerre* (met en zonder *militiae*); — **werver**, *conquisitor*; — **werving**, *conquisitio* (in 't bijz. pressing); *delectus* (lichting).

aan-weven, *attexere* (*alqd alci rei* of *ad alqd*); (van onderen) *subtexere* (*alqd alci rei*); — **wezen**, z. leven II 1; — **wezig**, *praesens*; *qui adest*; het aanwezig, *quod adest*; de aa., *qui adsunt*; de hier a. Roscius, *hic of hicce R.*; a. zijn, *adesse*; (in persoon) *praesentem adesse*; *coram adesse*; (= bij de hand zijn, b.v. om hulp te brengen) *praesto esse* of *p. adesse*; bij iets a. zijn, *adesse in alqd re* (ook *ad iudicium*; *ad portam*); *interesse alci rei* (als deelnemer); zodra hij a., *was*, ook *primo eius adventu*; — **wezigheid**, *praesentia*; voortdurende a. (om iem. te dienen, iems. gunst te winnen enz.) *assiduitas*; in a. van iem., *coram* of *praesente alqo*; door omschr., b.v. iems a. berichten, *nuntiare alqm adesse*; alleen reeds door zijn a., *hoc ipso quod aderat*; gedurende mijn a. hier, *dum hic sum* of *eram*; — **winnen**, z. aansterken; — **winst**, *accessio* (b.v. voor het rijk, *regni*); *incrementum*.

aan-wrijven, iets ergens tegen a., *atterere alqd alci rei*; overdr. iem. iets a., z. last 1 (iem. iets tel. leggen); iem. een smet, blaam enz. a., *labem*, *infamiam* of *probrum alci inferre*; *labem* of *maculam alcius dignitati aspergere*; iets, *labem alci rei imponere*; — **wijzen**, 1) door een gebaar enz., *demonstrare* (*alqm* of *alqd digitis*); *com-monstrare* (*alci alqd*); *designare* (b.v. *fines tem-plo Iovis*; d. *et notare alqm oculis ad caedem*); iem. als den schuldige a., *indicare alqm*; z. verder aantonen 1; ook = bestem-men. — 2) iem. iets a. (= door aanwijzing toedeelen), *assignare alci alqd*; *attribuere alci alqd* (ook *alci partem ad custodiam*); iem. ergens een plaats a., *collocare* of *constituere alqm* (b.v. *ibi*; *in agris*); z. ook woonplaats; winterkwartieren a., *hiberna constituere*; ieder zijn taak a., *sum cuique munus describere*; z. ook toewijzen; aan iem. een pers. a. die hem zal betalen; *delegare alci alqm*, a *quo fiat numeratio* (iem. een aanwijzing op iem. geven); aan iem. een pers. a. aan wien hij geld moet afdragen, *delegare alci alqm*, *cui numeret*; iem. geld a., *pecuniam alci attribuire* of *perscribere* (aan iem. door een aanwijzing laten uitbetalen);

— **wijzing**, *significatio*; *demonstratio*; *desig-natio* (aangifte, aanduiding); *iudicium* of *signum* (teeken); aa. geven of doen, *docere* (*alqm*; *alqm de alqd re*; m. acc. c. inf.); aa. krijgen, *doceri*; (= toedeling) *assignatio*; (= assignatie) *attributio*; *delegatio*; *per-scriptio*; door een a. betalen, een a. optiem.

geven, *solvere ab algo*; een a. accepteren, *delegationem recipere*; ik zal zijn a. honoreeren, *curabo cui iussit mitti*; personen op wie een a. gegeven is, *attributi*; z. ook *aanzijzen* 2.

aan-zeggen, *indicere* (*alci alqd*; *alci ut met conl.*); z. verder openlijk bekend (laten) maken 1; overdr. men zou het hem niet a. dat hij . . ., *vic credideris eum met inf.*; —**zegging**, *denuuntiatio* (b.v. *calamitatis*; *belli*); z. verder bekendmaking; —**zeilen**, (van varenden) op iets a., *nave advehi ad alqd*; *cursum dirigere ad alqd*; op een stad of land a., ook *petere* (b.v. *Africam*); (van schepen) *appropriare* (b.v. *ad litus*); komen a., ook *apparere*; tegen iets a., *alidi ad alqd*; verg. ook *losvaren*; —**zetten**, 1) iets ergens tegen a., *appondere alqd alci rei of ad alqd*; *admovere alqd alci rei* (b.v. *scalas moenibus*), — 2) iets ergens a., z. *aannaalen* enz., — 3) = *slijpen*, — 4) = *aansporen*, *aandrijven*, *solicitare* of *impellere* (*alqm*; *alqm ad alqd*; *alqm ut met conl.*); iem. tot iets, ook *alci alcius rei auctorem esse*; z. verder *aansporen*; —**zetter**, —**ing**, z. *aandrijver*, —**ing**.

aan-zicht, z. *aanblik*; *uiterlijk* 1; —**zien**, 1) ww. 1) eig. iem. a., *aspicere alqm*; (ook *alqm contra*; van ter zijde, *limis Ter.*); *intueri alqm* (ook in *alqm*; os of *vultum alcius*; *alqm contra*; recht, *rectis oculis*); aldoor a., z. *aanstaaren*; iem. niet durven a., *aspectum alcus sustinere non posse*; z. ook *blikken* *toewerpen*, — 2) iets a. (= *dulden* enz.), *videre, ferre of pati alqd* (kalm, *aequo animo of facile*); iets stilzwijgend mee a., *alqd tacitum pati*; iets niet kunnen a., *alqd videre of pati non posse*, — 3) wij zullen het nog drie dagen a., *etiam tres dies expectabimus*; het met iem. a. (= *probeer*), *experiri alqm*, — 4) iem. er op a., z. *verdenken*, — 5) den persoon, de menschen a., *discrimen* (-ina) *personae* (-arum) *servare*, — 6) iem. iets a., *ex vultu alcus intelligere alqd* (of met acc. c. inf.); men ziet iem. zijn verdriet aan, ook *eminet alcus maeror* (verg. *desperatio in omnium vultu eminet*; *toto alcus ex ore crudelitas eminet*). — 7) a. voor = *beschouwen* als 2; het laat zich a. dat, *videtur fore ut met conl.*; *veri simile est met acc. c. inf.*; het laat zich a. dat er oorlog komt, *res spectat ad arma*; de zaak laat zich gunstig a., *res prospere succedere videtur*. — 11) subst. 1) = het aankijken, *oculorum contactus* (in *alqm*); door omschr. — 2) = het in *aanmerking* nemen, a. des persoons, *acceptio personarum* (Vulg.); zonder a. des persoons, *nulla hominis* (of -um) *ratione habita*; *delectu omni ac discrimine remoto*; *omissis auctoritatibus*; uit a. van, z. in *aanmerking* genomen 3. — 3) ten a. van = wat betreft, z. *betreffen*, — 4) = *uiterlijk* 1; de stad had een geheel ander a. gekregen, *immutata urbis facies erat* (Sall.); iem. van a. kennen, *nosse alqm de facie of alcus faciem*; niet, *ignorare faciem alcus*, — 5) = *beteekenis* enz., *auctoritas*; *gratia*; *dignitas*; *gravitas*; *amplinitudo*; een man van a., *vir auctoritate praeditus*; van groot a., *auctoritate praecellens* of *magnū a.*; van weinig a., *tenui a.*; in a. staan, a. genieten, *auctoritatem habere*; *au-*

toritate valere; in groot of hoog a., *magnū esse auctoritate*; *magnam habere auctoritatem*; *auctoritate florere*; bij iem. in a. staan, *auctoritate valere of posse apud alqm*; zeer, *multum*; iem. a. verschaffen, tot a. brengen, *auctoritatem alci parare*; *alqm augere of a. alque ornare*; zich a. verwerven, tot a. komen, *auctoritatem adipisci*, *accipere of sibi comparare*; tot zeer groot a. komen, *ad summam amplitudinem pervenire*; het a. vermindert, *gratia minuitur*; *cadit auctoritas*; het a. neemt toe, *augehur of gliscit auctoritas*; gaat te niet, *exstinguitur*; het a. verminderen, *auctoritatem minuire* of *imminuire*; vermeerderen, *amplificare of augere*; het a. verliezen, *amittere auctoritatem*; *auctoritate privari*; —**zienlijk**, 1) = *voornaam*, *nobilis* (b.v. *genus*; *homo*); (van perss.) *illustris of genere i.*; *splendidus*; *genere of loco honesto of nobili natus*; zeer a., ook *genere amplissimus*; *amplissimo genere natus*; de aa. families, ook *amplissimae familiae*; z. verder *voornaam* 2; van *aanzienlijke* afkomst. — 2) = *aanmerkelijk*, *amplus* (b.v. *copiae*; *pecuniae*); *magnus*; *non mediocris*; *gravis* (b.v. *dammum*); door *aliquantum*, b.v. een a. buit, a. *praedae*; na een negat. door *aliqui*, b.v. niet zonder een a. verlies, *haud sine aliquo damno*; adv. *ample*; —**zienlijkheid**, *nobilitas*; *splendor*; *magnitudo*; *gravitas*.

aanzitten, z. — *liggen* (aan tafel); — *kleven* 2; —**zoek**, a. naar iets. hand, z. *huwelijksaanzoek*; —**zuiveren**, eenschuld of rekening a., *aes alienum of nomen dissolvere*; z. ook *rekening vereffenen* 1; schuld afdoen 1; —**zuivering**, a. van schuld, *solutio aeris alieni*; —**zweepen**, *flagro incitare* (b.v. *equos*); —**zwellen**, z. *zwellen*; —**zwemmen**, komen a., *nando accedere*; op iets a., *annare alqd*; *nando accedere ad alqd*; —**zijn**, het a. schenken, *generare* (b.v. *deus hominem*); z. verder *leven* II 1.

aap, *simia* (ook overdr. = *leelijk*); — **achtig**, *simiae* (-arum) *similis*; adv. *similium more*; —**je**, *simiolus*.

aar, *spica*; in de aa. schieten, *spicam concipere*; aa. lezen (eig.), *spicas legere* (subst. *spicilegium*); volle aa., *spicae uberes*; van aa., *spiceus* (b.v. *sertum*).

aard, 1) = *wezen*, *natuurlijke* gesteldheid enz., *natura*; *indoles*; *ingenium*; *mores* (pl.; karakter); vroolijke a., *alacritas*; sombere a., *tristitia*; dat is zoo mijn a., *ita sum*; *eo sum ingenio*; *ita ingenium meum est*; het ligt in den a. der zaak dat, *consentaneum est met acc. c. inf.*; z. ook *karakter*. — 2) = *soort*, *genus*; van dien aard, *eius enz. modi*. — 3) = *wijze*, naar den a. van, z. op de wijze van 1.

aard-beschrijver, —**ving**, z. *aardrijkskundige*, —*kunde*; —**beving**, *terrae motus*; —**bewoner**, *terrae incolae*; *qui terram incolit*; —**bezie**, *frugum*; —**bezieboom**, *arbutus* (de vrucht, *arbutum*); —**bodem**, z. *grond* 1; *aarde*; —**bol**, z. *aarde*; (als planeet) *terrae globus*.

aarde, *terra*; *tellus* (in proza meestal als *godin*); *humus* (*grond*); *solum* (*bodem*); *aggr* (*aarde als materiaal voor dammen* enz.); *orbis of o. terrae* (*aardschijf*); *terrae* (pl.) *of orbis terrarum* (de landen die samen

de a. vormen; a.; wereld; *terrae globus* (als planeet); van a., z. aarden 1; op a., *in terris* (b.v. *non melior vir*); het leven op a., *vita humana*; *haec vita*; gedurende ons leven op a., *dum erimus in terris*; op de a. (zich bevindend enz.), *terrestris*; ter a. liggen, *humī iacere*; ter a. slaan, z. neder-slaan 1; ter a. vallen, *in terram cadere*; (van dingen) *elabi de manibus*; (= naar beneden vallen), *decidere*; voorover ter a. vallen of gaan liggen, *humī procumbere*; spreekw. in goede a. vallen, *facile insidēre* (b.v. *in exulcerato animo fictum crimen*); ter a. werpen, *prosternere* of *humī p.* (algm.); *proicere* (algd.); z. ook grond 1; iem. ter a. bestellen, *algm. humare* of *sepelire*; de grootste schurk die op a. rondloopt, *omnium quos terra sustinet sceleratissimus*; zoon der a., *terrā editus*; (= mensch) *homo*; (= zwak, nietig schepsel) *homūculus*; *homunculus*; (iron. = onbekende, obscuur) *terrae filius*; voortbrengselen der a., *quae terra gignit*; *quae gignuntur in e* *terra*.

aarden, 1) adi. = van aarde, *terrenus*; a. wal, *agger*; = van potaarde, *fictilis* (b.v. *vasa*). — 2) ww. a.) naar iem. a., z. slachten 2. — b) = tieren, groeien, *crescere*; *procreare*; van perss., niet kunnen a., *caelum non pati* (Ov.).

aardewerk, *opera figlina* (pl.); *vasa fictilia* (pl.); — **fabriek**, *figlina*.

aard-globe, *terrae globus*; — **gordel**, *terrae cingulus*; *zona*; — **hars**, *bithumen*; — **hoop**, *tumulus* of *t. terrenus*.

aardig, 1) (van uiterlijk) *lepidus*; *bellus*; (van taal en manier van spreken; ook van perss., geestig enz.) *urbanus* of *facetus* (b.v. *iocandi genus*); *festivus* (b.v. *oratio*; *puer*); *venustus* (b.v. *sermo*); (= innemend in den omgang, minzaam) *comis*, *facilis*, *humanus* of *officiosus*; a. uiterlijk, *venustus*; een a. vent, *homo bellus*; het was a. van hem dat hij bij mij kwam, *fecit humaniter quod ad me venit*; adv. *iuunde*; *festive*; *lepidē*; *facete*; *venuste*; *comiter*; *humaniter* of *officose*. — 2) = niet gering, b.v. een a. beetje boeken, *festiva copia librorum*; een a. sommetje, *satis magna pecunia*; een a. erfenis, *luculenta hereditas*; een a. beetje schulden, *aliquantum aeris alieni*; — **heid**, z. geestigheid; *grap*; *minzaamheid*; *vriendelijkheid*.

aard-kluit, *glæba*; — **korst**, *summa cutis terrae*; — **pek**, z. aardhars; — **pool**, *polus terrae*; — **rijk**, z. aarde; — **rijkskunde**, *geographia*; leerboek der a., *opus geographicum*; — **rijkskundig**, *geographicus*; — **rijkskundige**, *geographus*.

aardsch, *terrestris* (b.v. *domicilium*); *terrenus* (Eccl.); het aardsche, *res externae* of *humanae*; *humana* (pl.); aa. goederen, *fortuna*; opes of *divitiæ terrænae* (Eccl.); met aa. goederen gezegend, *fortunatus*; aa. genoegens, *volutates*; het a. leven, z. het leven op aarde.

aard-schok, *terrae motus*; — **schijf**, *orbis terrae*; — **slak**, *limax*; — **storting**, *terrae labes* of *lapsus*; *labes*; — **werker**, *fossor*; — **wurm**, (overdr.) *homunculus*.

aars, *anus*; *culus*.

aarts-, a) door den sup., b.v. **aartsdeugniet**, *homo nequissimus*; — **dom**, *homo stolidissimus* of *stultissimus*; — **vijand**,

inimicissimus (maar van een volk, *gravissimus hostis*); ook met toevoeging van *omnium* of *in primis*, b.v. — **booswicht**, *homo omnium quos terra sustinet sceleratissimus*; — **zot**, *homo imprimis stultissimus*. — b) door *postremus*, *princeps* of *caput* met gen., b.v. — **schelm**, *homo omnium sceleratorum postremus*; *scelerum caput*; *princeps flagitiorum*. — c) door *qui totus ex aliqua re factus est* of *constat*, b.v. — **bedrieger**, *qui totus ex fraude f. est* of *constat*. — d) door *tri-* (Com.), b.v. — **vrek**, *homo triparscus*. — e) bij waardigheden en titels door *archi-* (Eccl.), b.v. — **bisschop**, *archiepscopus*; — **bisschoppelijk**, *episcopalis*; — **bisdom**, *episcopatus*; — **engel**, *archangelus*; verg. — **vader**, *patriarcha*.

aarze-len, *dubitare* of *cunctari* (metinf.); abs. *dubitare* (besluiteloos zijn); *tergiversari* (uitvluchten zoeken); zonder a., *sine (ulla) dubitatione* [zonder (éénig) bedenken]; *sine mora* of *nulla interposita mora* (onverwijld); — **lend**, *cunctans*; adv. *dubitante*; *cunctanter*; — **ling**, *dubitatio*; *cunctatio*; *tergiversatio*; *mora*; zonder a., z. zonder aarzelen. **aas**, (= lokaas) *esca*; (= kreng) *cadaver*.

abc, z. alphabet.

ab-ces, *vomica*.

ab-dis, *abbatissa* (Eccl.); — **dij**, *abbatia* (Eccl.).

abeel, *populus alba*.

abnor-maal, a. *communē lege abhorrens*; *perversus*; *singularis*; *vitiosus*; het abnormale in iem. of iets, *vitium acutius* of *acutius rei*; — **maliteit**, *quod a communē lege* of *ab usu vulgari abhorret*; *perversitas*; *vitium*. **abrikoos**, *prunum Armeniacum*; (als boom) *Armeniaea*.

absol-utie, *remissio peccatorum* of *indulgentia* (Eccl.); iem. a. schenken, *dimittere alci peccata* (Eccl.); — **uut**, 1) (tegenst. relatief) *simpliciter ei ex sua vi consideratus*; *per se aestimatus*; *simplex*; adv. *propria sua vi*; *per se*; *simpliciter*. — 2) = onvoorwaardelijk; *volstrekt*. — 3) = onbeperkt 2.

abstract, *sevocatus a sensibus*; *abductus a consuetudine oculorum* (niet zinnelijk waarneembaar); a. *corporibus seductus* (immaterieel); *infinitus* (onbepaald); *reconditus* (verborgen; niet voor ieder toegankelijk); a. begrip, *notio universalis*; *notio rei a corpore seunctae et simplicis*; aa. wetenschappen, *artes reconditæ*; adv. *infinitē*; *separatim*; in abstracto, *cogitatione* (tegenst. re); *separatim* (tegenst. definit); *ad veritatem* (b.v. *Chrysippi consolatio ad v. firmissima est*).

abt, *abbas* (Eccl.).

ab-nis, *error*; *erratum*; bij a., *per errorem*; *perperam*; gij hebt a., *erras*; verg. vergissing; — **usief**, z. verkeerd 2; — **usieve-lijk**, z. bij abuis.

acacia, *acacia*.

ac-cent, (in de uitspraak) *vocis sonus*; *vox*; *sonus* (b.v. *urbanorum*); *accentus*; (als teeken in het schrift) *vocis nota*; een a. geven (in het schrift), *appondere* (b.v. *syllabae notam*; z. ook accentueeren; *klem-ton*; — **centleer**, *prosodia*; — **centnatie**, *accentus*; — **centneeren**, (in de uitspraak) *vocis sono efferre* (b.v. *syllabam*); z. ook een accent geven.

ac-climatiseeren, zich a., *caelo assuescere*; —**compagneeren**, z. begeleiden 2.

ac-coord, 1 (in de muz.) *sonorum concentus*; *nervorum of vocum concordia*. — **2**) = vergelijk. — **3**) = in orde 2; —**cordeeren**, z. een vergelijk treffen; een voorwaarde stellen.

acclius, *portorium* (b.v. *vini instituere*); vrij van a., *immunis*; vrijdom van a., *immunitas*. **ach**, *heu*; *cheu*; o; ach! ik ongelukkige, (e) *heu of me miserum*; ach, zal ik u ooit zien, *en unquam te aspiciam*; ach, ware hij thans in leven, *utinam nunc quidem viveret*; z. ook wee 1.

acht, 1 telw., *octo*; *octoni* (distrib.; bij plurr. tant.); het getal a., *numerus octonarius*. — **2**) subst. a) = opletendheid, a. slaan of geven op iets, *animum attendere of advertere ad alqd* (de aandacht op iets vestigen); *intueri alqd* (b.v. *oratores voluntatem eorum qui audiunt*); *observare alqd* (iets nakomen); nauwkeurig a. op iets slaan, *acriter animum intendere ad alqd*; geen a. geven, ook *alia of alias res agere*; a. geven dat, z. zorgen dat; in a. nemen (= betrachten, nakomen), *servare, observare of tenere alqd.* (b.v. *institutum*; *praeceptum*; *legem*); geen a. slaan op iets, ook *neglegere alqd*; verg. verder zijn aandacht op iets vestigen. — **b**) = hoede, zorg, iets in a. nemen, *parcere alic rei* (b.v. *valetudini*); zich in a. nemen (= voor zijn gezondheid zorgen), *sibi temperare of parcere*; (= voor zijn veiligheid zorgen) *cavere of c. insidias*; *praecavere ab insidiis*; zich voor iem. of iets in a. nemen, *cavere alqm, alqd of ab algo, ab alga re*; *praecavere ab alga re*; *vitare alqm of alqd*; zich in a. nemen dat niet, *cavere, praecavere, videre of providere ne met conl.* — **baar**, *honestus*; *probatus*; *gravis*; —**baarheid**, *honestas*; *gravitas*; *dignitas*; —**beenis**, z. —voetig; —**daagsch**, *dierum octo*; —**dubbel**, z. —voudig; —**duizendmaal**, *octies mil(l)ies*; —**duizendste**, *octies millesimus*; —**(e)half**, *septem et dimidiis*; —**eloos**, *neglegens*; *indiligens*; a. zijn, z. geen acht geven 2 a.; adv. *neglegenter*; *indiligenter*; —**eloosheid**, *neglegentia*; *indiligentia*; —**en, 1**) = schatten enz., iem. of iets hoog (enz.) a., *alqm of alqd magni* (*pluris, plurimi of maximi*) *facere of aestimare*; gering (enz.), *parvi* (*minoris, minimi*) *facere of aestimare*; *parvi* *ducere*; *despicere*; *contemnere*; voor niets, *pro nihilo* *putare of ducere*; *nihili facere*; niets belangrijker a. dan, *nihil antiquius habere of iudicare met abl. comparat.* (ook *nihil quam ut met conl.*). — **2**) = houden voor le; beschouwen als 2; iem. wordt geacht . . . te bezitten, *existimatur alqs . . . habere*. — **3**) = acht slaan op 2a. — **4**) iem. a. = achtung toedragen, *alqm observare, colere, observare et colere of colere ac diligere*; iem. bijzonder a., *mirifice colere alqm*; *diligentissime observare alqm*; algemeen g. zijn, z. de algemeene achtung genieten; iem. als een vader a., *observare of colere in parentis loco of loco patris alqm*; —**enswaardig**, *honestus*; *honore dignus*; *venerabilis*; —**enswaardigheid**, *dignitas*; *gravitas*.

achter, 1 adv. *post*; gewoonl. door *extremus of ultimus*, b.v. *achter op het eiland, in extrema insula*; a. in het huis, *in ultimis*

aedibus; ook door *in parte extrema of ultima* (b.v. *insulae enz.*). — **2**) praepos. *post* en (soms) *pone* (met acc.); a. zich, *post se*; *post tergum*; a. *tergo* (in den rug); *retro* (achterwaarts); a. iem. aan gaan, *sequi alqm*; (als begeleider), *pone comitari alqm*; het leven a. zich hebben, *exagisse aetatem*; a. zich werpen, *retro iacere (alqd)*; a. zich zien, *respicere of retro r.*; iem. a. zich laten, *alqm post se relinquere* (overdr. z. overtreffen); ver, *alqm procul a se relinquere*; overdr. a. iets komen, *consequi alqd* (b.v. *illorum conatus*; *alqd coniectura*); ook *cognoscere alqd* (vernemen); *gnarum fieri alicui rei* (b.v. *veritatis*); *resciscere alqd* (te weten komen); a. de geheele zaak komen, *totum videre cuiusmodi sit*.

achter-aan, adv. *post*; a. komen, *pone sequi*; a. marcheeren, *agmen claudere of cogere* (de achterhoede vormen); a. beginnen, *a fine of ab ultimo ordiri*; z. ook *achterna*; —**af**, *remotus*; *disiunctus*; a. houden, *recondere alqd*; z. ook *achterna*; —**baksch**, z. geheim 2; schuil; —**been**, z. —poot; —**blijven**, *remanere* (b.v. *in continenti apud alqm*; *in alio loco colendi causa*); re- of subsistere (onderweg); *relinqui* (achtergelaten worden); *residere* (b.v. *in corpore nullus sensus animo elapso*); (= niet mee kunnen komen) *morari*; *cunctari*; de achtergeblevenen (= nagelaten betrekkingen), *qui alicui superstites sunt*; overdr. bij iem. a., *ab alio superari*; z. verder *achterstaan*; a. (in het leeren), *parum proficere* (b.v. *in litteris*); —**blijver**, van een soldaat, *morator* (Curt.); aa., ook *morati* (Liv.); a. in het leeren, *qui parum proficit in litteris*; —**deel**, *pars posterior* (tegenst. p. *prior*); p. *ultima of extrema* (tegenst. p. *prima*); —**deur**, *posticum*; overdr. *latebra* (b.v. *latebras habere*); door een a., *per posticum*; per *pseudothyrum*; —**docht**, *suspicio*; z. verder *argwaan*; —**dochtig**, *suspiciosus*; *suspiciax*; adv. *suspiciose*; —**dochtigheid**, *suspiciax animus*; —**een**, *continenter* (b.v. *ire*); z. verder —*elkander*; —**eenvolgend**, *continuus*; z. ook —*elkander*; —**eenvolgens**, *deinceps*; z. verder —*elkander*; —**elkander**, *deinceps* (alg.); *continenter* (van tijd, b.v. *bellum gerere*; *ire*); *ordine* (van rangorde); *alter post alterum* (de een na den ander, van twee); *alios post alios of alii p. alios* (van meer dan twee); vaak door *continuus*, b.v. vijf dagen a., *quinque continuos dies*; het consulaat twee jaar a. bekleeden, *continuate consulatum*; vijf jaar, *quinque consulatus eodem tenore gerere*; z. ook onafgebroken; —**en, 1**) van a., *post* (tegenst. *ante*); *post tergum* (op den rug; tegenst. *ante pectus*); a. *tergo* (in den rug; tegenst. *adversus, a fronte of a latere*); van a. naar voren, *ordine inverso*; van a. en van voren, *aversus et adversus*; *ab utraque parte*; van a. beginnen, z. *achteraan*. — **2**) naar a., *in aversum*; *retro*; naar a. draaien, *retro torquere (alqd)*; *retorquere (alqd)*. — **3**) ten a. zijn of geraken, = schulden hebben of maken, z. schuld 1; —**gedeelte**, z. —*deel*; —**grond**, *pars posterior*; (op een schilderij) *recessus* (b.v. *umbra alga et r. Cic.*); zich op den a. bevinden (op een schilderij), *recessisse* (Quint.); overdr. op den a. treden, *evanescere* (van perss.); *obscurari* (van dingen);

op den a. blijven, *latere*; —**halen**, z. inhalen 2; —**hoede**, *agmen extremum of novissimum*; ook *extremi, postremi of novissimi*; de a. vormen, *agmen claudere* of *cogere*; —**hoofd**, *occipitium*; *aversa pars capitis*; —**houden**, 1) *retinere* (*alqd*, b.v. *arma*; ook *coherere apud se*); *tenere* (b.v. *duo extra ordinem milia*); *reddere nolle* (*alqd*). — 2) = verhehlen; —**houdend**, z. gesloten; —**houdenheid**, z. geslotenheid; zonder a. = openhartig; —**huis**, *postica pars aedium*; *aversa domus pars*; —**kant**, *tergum*; dea. van den heuvel, *terga collis*; z. ook keerzijde; —**klap** enz., z. laster enz.; —**kleindochter**, *proneptis*; —**kleinzoon**, *pronepos*; —**laten**, iem. of iets (ergens) a., *relinquere alqm* of *alqd*; iem. of iets (bij den dood) a., *relinquere alqm* of *alqd* (ook *alqm superstitum*); *prodere alqd* (overgeven, b.v. *sacra suis posteris*); iem. als erfgenaam a., *alqm heredem testamenti relinquere*; geen erfgenen a., *sine liberis decedere*; *alienis hereditus mori*; geen mannelijke erfgenen a., *virilem sexum non relinquere*; een zoon als erfgenaam a., *herede filio mori*; bij erfenis of testament a., *hereditate of testamentum relinquere* (*alqd*); hij vertrok, terwijl hij het bevel achterliet (= met achterlaten van het bevel) dat, *proficiens praecipit ut met conl.*; —**latting**, door omschr., b.v. hij vluchtte met a. van zijn paard, *equo relicto aufugit*; verg. ook achterlaten (eind); —**lei**, *octo generum*; —**liggen**, z. —staan; —**lijf**, *posterior pars corporis*; —**lijk**, *tardus*; a. zijn in iets, ook *parum proficere in alqare*; —**lijkheid**, *tarditas ingenti*; —**man**, *proximus*; —**mid-dag**, z. namiddag; —**na**, adv. post; *postea*; *posthac*; a. klagen, *praeterita* (pl.) *queri*; a. verstandig zijn, *praeposteris ut consiliis*; het berouw komt a., *paenitentia sequitur*; —**na**, z. na; —**neef** —**nicht**, *consobrinus*, —a; *sororis of fratris nepos*; —**om**, z. om; —**op**, post; a. tergo; —**opkomen**, —**oploopen**, z. inhalen 2; —**over**, *supinus* of *resupinus* (a. geleund, gebogen, liggend); a. liggen, *recubare*; a. gaan liggen, *recumbere*; a. buigen, doen leunen, *reclinare* (*alqd*; se); a. trekken, duwen, stooten, *resupinare* (b.v. *regem umbone* Liv.); a. vallen, *supinum* of *in dorsum cadere*; —**poort**, *posticum*; *aversa porta*; (van het kamp) *decumana porta*; —**poet**, *pes posterior*; op de aa. loopen, *incedere prioribus pedibus sublati*.
achterst, *posterior* (tegenst. prior); *postremus, ultimus of extremus* (tegenst. primus); de achtersten, ook *novissimi*; het a. deel van het verhemelte enz., *palatum extremum* enz.; a. voren, *praeposterus* (adv. -e); subst. (= billen), *nates* of *clunes* (pl.); *posticum* (Varr.).
achter-staan, bij iem. of iets a., *concedere* of *cedere alci*; *alqis inferior est quam alqs of alqd*; *postponi alci* of *alci rei*; in iets, *alqd re*; doen a., *postponere alqm alci*; z. ook —stellen; —**staand**, 1) = onderdoend, *inferior*. — 2) = hierachter volgend, *insequens*; *infra positus*; —**stallig**, *residuus* (b.v. schuld, *pecuniae*); *praeteritus* (b.v. *stipendium*); —**ste**, z. achterst; —**stellen**, iets bij iets, *posthabere*, *ferre* of *-ponere alqd alci rei*; iem. bij iem., *inferiorem putare alqm alqo*; —**stelling**, met a. van iets, post-

habita of *postposita alqd re*; met a. van alle andere dingen, *omnibus rebus posthabitis* of *postpositis*; —**steven**, *puppis*; —**steventouw**, ora.

achteruit, = achterwaarts, *retro*; *retrosum*; als bevel, (re)cede of (re)cedite; in samenst., door *retro* met het simplex; NBI z. voor de hier niet volg. samenst. terug; —**gaan**, *retro recedere*; overdr. hij gaat a. (= zijn zaken gaan a.), *res eius deteriore loco esse coeperunt*; (= zijn gezondheid gaat a.), *inferiore valetudine esse coepit*; (= hij wordt minder, van een ziekte), *peior fit*; *morbus eius ingravescit*; (= hij leert af) *dediscit*; —**gang**, door omschr., b.v. door den a. zijner zaken zag hij zich genoodzaakt, *cum res eius deteriore loco esse coepissent, coactus est*; —**loopen**, *retro recurrere*; —**raken**, hij raakt a. = zijn zaken gaan a., z. —uitgaan; —**roelen**, *inhibere* of *retro navem* (of -es) i.; —**slaan**, —**schoppen**, van een paard, *calcitrare*; *calces remittere*; —**varen**, z. —uitroeien; —**zeiten**, overdr. iem. a., z. degradeeren; iets zet iem. a., *alqd detrimentum affert alci*; *alqd alci nocet*.
achter-voegen, *addere*, ad- of subjuungere (*alqd alci rei*); —**voegsel**, z. aanhangsel; —**volgen** enz., z. vervolgen 1 enz.; —**waarts**, z. —uit; —**waarsch**, een a. beweging maken, *regredi*; *pedem referre*; *se recipere*; —**wege**, iets a. laten, *praetermittere alqd*; niets a. laten om te, *nihil p. quominus met conl.*; a. blijven, *omitti*; non fieri; het kan niet a. blijven of, *fieri non potest quin met conl.*; —**wiel**, *rota posterior*; —**zijde**, z. —kant.

acht-gevend, —**geving**, z. opmerkzaam; merkzaamheid; —**hoek**, *octogonum* (Vitr.). —**hoekig**, *octogonus* (Vitr.). —**honderd**, *octingenti*; *octingenti* (distrib.). —**honderdmaal**, *octingenties*; —**honderdste**, *octingentesimus*; —**ien** enz., z. achttien enz.

achting, (act.) *observantia* (voor iem., *alcius* of *in alqm*); *reverentia* (*alcius* of *erga alqm*); *verecundia* (*alcius*); *adversus alqm*; ook *aetatis*; (pass.) *existimatio* (reputatie); *iudicium* (goedgunstige beoordeling); a. voor iem. hebben, koesteren, iem. a. toedragen, z. achten 4; iem. a. bewijzen, met a. behandelen, *reverentiam adhibere adversus alqm*; *honorifice tractare alqm*; iem. veel a. bewijzen, *magnam reverentiam adhibere adversus alqm*; *alqm diligenter observare*; z. ook achten 4; zich door iets a. verwerven, *colligere existimationem alqd re*; de algemeen a. genieten, *ab omnibus observari* of *magni fieri*; *apud omnes in honore esse*; iem. a. afdwingen, *alqm ad reverentiam inclinare*; de a. verliezen, *reverentiam amittere*; de a. is verdwenen, *reverentia excessit animis*; vol a. of met de meeste a. voor iem., *alcius observantissimus* of *reverentissimus*; uit a. voor, *observantia* enz. *alcius* of *alcius rei*; (re)verens of (re)veritus *alqm* of *alqd*; *pro alqare re* (b.v. *nomine*).

acht-jarig, *octo annorum*; (= achtjaar oud) *octo annos natus*; aa. knapen, *pueri octonum annorum*; —**kantig**, *octo lateribus*; —**maal**, *octies*; —**maandsch**, *octo mensium*; (= acht maand oud) *octo menses natus*; —**ponds** *octo librarum*; —**regelig**, *octo versum*; —**snarig**, *octochordus* (Vitr.).

acht-ste, *octavus*; een a., *octava* of o. pars;
-tal, z. het getal acht 1; **-tien**, *duodeviginti*; *decem* (et) *octo*; *duodevicensi* of *octonidēni* (distrib.); **-tiende**, *duodevicesimus*; *octavus decimus*; een a., pars *duodevicesima*;
-tienjarig, *duodeviginti annorum*; (= achttien jaar oud) *duodeviginti annos natus*;
-tienmaal, *decies et octies*; *octies decies*;
-uursch, *horarum octo*; **-voetig**, *octo pedes habens* (= van acht voeten voorzien); *octipes* (poët.); *octo pedum* (acht voet hoog enz.); a. vers, versus *octonarius* (Quint.);
-voudig, *octuplus*; **-zaam**, *diligens*; *attentus*; adv. *diligenter*; *attente*; **-zaamheid**, *diligentia*; **-zijdig**, z. **-kantig**.
ae-teur, z. tooneelspeler; **-tie**, z. aandeel 2; handeling; klacht 2; **-tief**, adi., z. werkzaam; (gramm.) *activus* (b.v. *verbum*); subst. *nomina* (pl.); of *quae in nominibus sunt* (geboekte schuldposten); *pecuniae creditae* (uitstaande gelden); (gramm.) *activum*; **-tievteit**, z. werkzaamheid; **-tionaris**, z. aandeelhouder; **-trice**, z. tooneelspeelster.
acuut, *repentinus*; *acutus* (Cels.).

adder, *aspis* (-idis); *vipera*; er schuilt een a. in het gras, *latet anguis in herba* (Verg.); spreekw. *sub melle venena latet* (Ov.); **-beet**, *morsus aspidis*; **-spog**, *saries aspidis* of *viperæ*.

adel, 1) edele afkomst, adelstand, *nobilitas* of *generis n.* (in 't bijz. ambtsadel); *stirps generosa* (adellijke afkomst); *patriciatus* (stand van patriciër); een jongmensch van a., *nobilis adolescens*; oude a., *generis antiquitas*; *vetus* of *magna nobilitas*; jonge of nieuwbakken a., *novitas*; *nobilitas nova*; van ouden a., ook *antiquo genere natus*; van jongen of nieuwbakken a., *novus* of *a se ortus*; iem. van jongen of nieuwbakken a., *novus homo* of *h. n.*; van a. zijn, *nobili loco*, n. of *amplissimo genere natus* esse; *generosae* of *patriciae stirpis* esse; van ouden a. zijn, ook *generis antiquitate florere*; *ex familia vetere et illustri natus* esse; van jongen of nieuwbakken a. zijn, *novum hominem* esse; a. se *ortum* esse; van hoogen a. zijn, *summo loco natus* esse. — 2) overdr. *dignitas* (b.v. *vultus*, *corporis*, *sententiae* enz.); z. ook zielenadel. — 3) meton. = de edelen, *proceres*; *nobilitas*; *nobiles*; *optimates* (tegenst. *populares*); *patricii* (tegenst. *plebei*); *principes* (b.v. *Germanorum*); de hooge en de lage a., *nobiles maiorum et minorum gentium*; nieuwbakken a., *novi homines* of *h. n.*; vriend of aanhanger van den a., *nobilium amicus*; *nobilitatis fautor*; *optimatum potentiae amicus*; **-aar**, **-aardrager**, z. arend, **-drager**; **-dom**, z. adel; adelstand; **-en**, 1) = in den adelstand verheffen, *alqm nobilem facere*; *recipere alqm in numerum nobilium*. — 2) overdr. *ornare alqm*; *alqd dignitatem affert* alci; **-heerschappij**, z. **-regeering**; **-lijk**, *generosus*; *nobilis* of *genere n.*; *patricius*; a. afkomst, z. adel 1; **-regeering**, *nobilium* of *optimatum potentia*; **-stand**, z. adel; in den a. verheffen, z. adelen 1; **-trots**, *spiritus patricii*; *naturalis nobilitatis superbia*.

adem, *spiritus*; *anima*; den a. inhouden, *animam continere*; de a. stokt, *spiritus suppressus est*; buiten a., *exanimatus*; zijn,

anhelare; geraken, *exanimari* (bij het spreken, *spiritus deficit*); zich buiten a. loopen *cursum exanimari*; a. halen, z. ademhalen; ademen 1; in één a., *uno spiritu* (b.v. *pronuntiare*); *uno tenore* (in éénen door); den laatsten a. uitblazen, *extremum vitae spiritum edere*; *edere* of *efflare animam*; *expirare*; op a. komen, *animam recipere* (elg.; Ter.); *respirare* (elg. en overdr.); *se colligere* of *ad se redire* (overdr.); iem. op a. laten komen, *reficere* of *recreare alqm* (overdr.); **-en**, 1) intr. *spirare* of *respirare*; overdr. *spirare* (b.v. *videtur Laetii mens s. etiam in scriptis*); z. verder ademhalen. — 2) tr. a) = inademen. — b) overdr. *spirare* (b.v. *illa facies quae spirabat amores Hor.*); een vrijheid ademend woord, *memor libertatis vox*; **-halen**, *animam* of *spiritum ducere*; *animam recipere*; z. ook ademen; krachtig a., *inspirare* (Sen.); diep a., *suspirare*; kort a., *anhelare*; zwak a., *tenuem spirare animam* (van stervenden); (de zieke) haalt zwak a., *spiritus rarus est*; moeilijk a., *aegre ducere spiritum*; *spiritu laborare*; vrij of ruimer a., *respirare* (ook overdr.); even a. (bij het lezen of spreken), *paulum interquiescere*; subst. het a., *respiratio*; het diep a., *suspirium*; het tusschenin (bij het spreken) a., *interspiratio*; z. ook **-haling**; **-haling**, *respiratio*; *spiritus*; zwakke a., *spiritus rarus*; korte a., *anhelitus* of *creber a.*; moeilijke a., *spirandi difficultas*; angstige *spiritus*; de a. belemmeren, *spiritum* (alci) *intercludere*; z. ook het ademhalen; **-loos**, z. buiten adem; **-tocht**, *spiritus*; tot den laatsten a., *usque ad extremum spiritum*; bij den laatsten a., *moriens*.
ader, *vena* (b.v. *q. quae cava appellatur*; maar ook *aeris*, *fontis* enz.); iem. de aa. openen, *alci venam incidere*; zich, *venas sibi incidere*; *venas abscindere*, *evolvere* of *abrumper*; een a. springt, os *venae adaperitur*; overdr. *ingenii vena*; **-achtig**, *venosus*; **-breuk**, *ramez*; **-ig**, *venosus*; **-laten**, *sanguinem mittere* (iem. aan het hoofd, den arm enz., *alci a capite*, *ex brachio* enz.; ook provinciae); **-lating**, *sanguinis missio* (Suet.); door omschr.; **-rijk**, *venosus*; **-slag**, *pulsus venarum*; **-spat**, *varix*; **-tje**, *venula*.

adhaesie, a. der atomen, *adhaesiones atomorum inter se*; overdr. iem. a. betuigen, *assentiri alci*.

ad-judant, *adiutor*; *legatus* (van een veldheer of stadhouder).

ad-ministratie enz., z. beheer enz.; **-miraal**, *dux praefectusque classis*; *praefectus classis*; *qui classi praest*; iem. tot a. benoemen, *praeficere alqm* class; a. zijn, *classi praesse*; **-miraalschap**, **-miraalspost**, *summa imperii maritimi*; *praefectura classis*; **-miraalschip**, *navis praetoria*; **-miraalsvlag**, *insigne navis praetoriae*; *vevillum navis p.* (geheschen ten teeken van den aanval); **-miralliteit**, *consilium navale*.

ad-opteeren, *adoptare* (alqm); ook *sumere* (b.v. *liberos*; tegenst. *gignere*); (een mondige) *adrogare* (alqm); een zoon door iem. laten a., *emancipare filium alci in adoptionem*; geadopteerd, z. door adoptie gekregen of aangenomen; **-optie**, *adoptio*; (van een mondige) *adrogatio*; door a. gekregen of

aangenomen, *adoptivus* (b.v. *sacra*; *filius*); —**optief**, *adoptivus*.

adres, 1) van een brief, *inscriptio* of *nominis* *tr.*; de brief had het volgende a., *epistula illa inscripta erat*; een pakket met het a. „aan M.' Curius”, *fasciculus qui est „Des M.' Curio” inscriptus*; de brief is niet aan het goede a. terecht gekomen, *epistula in alienas manus incidit*; spreekw. aan een verkeerd a. zijn, *apud novercam queri* (Plaut.).

—2) = verzoekschrift; —**seeren**, een brief aan iem. a., *litteras alicui inscribere*; een brief ergens heen a., *litteras dare alquo* (b.v. *Romam*); een pakket geadresseerd aan . . . , z. met het adres 1.

ad-vies, z. raad 2; onderdeel; rechtskundige aa. geven, *ius* of de *iure respondere*; —**vi-seeren**, z. raden 1; —**vies**, *jacht*, *actuaris*; *speculatoria navis* (of *-ium navigium*); aa., ook *speculatoriae*; —**vocaat**, *causae* of *causarum actor* (adv.-procureur; in den keizertijd *advocatus*); *causidicus* (vooral in ongunstigen zin); *orator*, *patronus* of *causae patronus* (verdediger voor de rechtbank); a. van kwade zaken, *rabula*; zeer bekwaam a., *actor summus causarum*; a. zijn, als a. optreden, *causas agere* of *dicitare*; *versari in foro*; van iem., *causam dicere pro alquo* (ook de *alga* re); *defendere alqm* (de *alga* re); *alci causae patronum existere*; a. worden, *ad causas dicendas accedere*; een a. nemen, *deferre causam ad patronum*; —**vocaterij**, —**vocatuur** (= het advocaat zijn), *forensis opera*.

aediel, *aeditis*; ambt van a., *aeditas*.

ae-quator, *aequinoctialis circulus* (Varr.). —**meridianus** c. (Sen.).; —**quinoctium**, *aequinoctium* (adl. *aequinoctialis*); —**quivalent**, *res eiusdem pretii*.

aesthe-tika, *doctrina elegantiae et venustatis recte iudicandae*; beginselen der a., *artis rationes*; regelen der a., *artis praecepta*; leer-aar der a., *qui artis praecepta tradit*; —**tisch**, *venustus*; *elegans*; uit aa. overwegingen, *decore* of *elegantia commotus*; adv. *venuste*; *elegant*.

aether, *aether* (tegenst. *aër*); *caelum* (hemel); —**isch**, *aethereus*; *caelestis*.

af, 1) van plaats, van iets hoegers a., *de alga* re; van af . . . tot, *ab* (met abl.) . . . *usque ad* (met acc.); daar wil ik a. zijn, *id pro certo affirmare non ausim*; hij is goed a., *bene cum eo agitur*; er al a. zijn (= geen verdere strafte vreezen hebben), *defunctum esse*; a. zijn = uitgeput zijn; het werk is a., *opus finitum* of *perfectum est*; z. verder de samenstt. —2) van tijd, *ab* met abl.; af en toe, *nonnumquam*; *interdum*; *subinde*.

af-bakenen, *metari* (b.v. *castra*); *dimetari* (b.v. *locum castris*); *dimetiri*; (b.v. *opus*); *derigere* (b.v. *regiones urbis*); *terminare* (b.v. *fines imperii*; *agrum publicum a privato*); *designare fines* (b.v. *templo Iovis*); *circumscribere* (b.v. *exiguum alci vilae curriculum*); *terminis ius suum*; *locum habitandi alci*; *describere* (b.v. *civitatibus iura*; *alci officia*); (van den augur) *effari* (b.v. *templum*); *effatus* met pass. bet., b.v. *locus templo effatus*); —**bedelen**, iets van iem., *stipem emendicare ab alquo*; *precibus alqd ab alquo impetrare*; afgebedeld, ook *precarius*; z. ook afbid-den; afvleien; —**beelden**, iem. of iets a., *imaginem alcius* of *alcius rei exprimere*; (in

kleuren) *simulacrum alcius pingere*; *depingere alqd*; (in was) *cerâ exprimere alcius vultus* of *alqd*; (in metaal of marmer) *pingere alqm*; *facere alcius simulacrum ex aere* of *ex marmore*; zich a., z. weerspiegelen;

—**beelding, 1)** = het afbeelden, door omschr. —2) = beeld; —**betalen**, iem. a., *satisfacere alci*; iets, *solvere alqd* (b.v. *pecunias creditas*); geheel, *persolvere* (b.v. *quae deberentur*); z. ook betalen; —**betaling**, z. betaling; —**beuten**, iem. a., *defatigare alqm*; (sterker) *exercere alqm*; *exercuare alqm*; zich a., *desudare* (in *alga* re); *exerceri* (*alga* re); *laboribus se frangere*; z. ook

—**tobben**; —**beuren**, *tolle* of *auferre* (*alqd de alga* re); —**bidden**, *precibus petere alqd ab alquo* (= door bidden trachten te verkrijgen); *precibus impetrare alqd ab alquo* (door bidden gedaan krijgen); z. verder af-smeeken; = door bidden trachten af te wenden, z. afwenden 2; —**binden**, *resolvere* of *solvere* (*alqd*); —**bitjven**, ergens a., *abstinere* of *se a. alga re* of *ab alga* re; met zijn handen van iets of iem. a., *manus abstinere ab alga re* of *ab alquo*; —**boenen**, *detergere* (*alqd*); —**boeten**, z. boeten;

—**borstelen**, z. —**schuieren**.

af-braak, *demolitio*; concr. *rudera* (pl.); z. verder afbreking; —**branden, 1)** tr., z. afschroeien 1; verbranden 1. —2) intr. *deflagrare*; *incendio consumi*; tot op den grond toe a., *ad solum exuri*; subst. het a., *deflagratio*; door omschr.; —**breken, 1)** tr. a) iets ergens a., *defringere* (bv. *ramum arboris*); (van voren) *praefringere* (b.v. *navi rostrum*); (een slot of grendel van de deur) *revellere* (*claustra*); *convellere* (*repagula*).

—b) = sloopen enz., *destruere* (b.v. *navem*; *aedificium*; tegenst. *construere*; *interrompere*, *intercidere*, se- of *interscindere* (b.v. *pontem*); de tenten a., *tabernacula detendere*; de legerplaats a., z. opbreken 1; z. verder sloopen. —c) overdr. een gevecht a., *dirimere pugnam*; een gesprek a., *sermonem* of *s. inceptum abrumpere*; de onderhandelingen a., *dimittere condiciones*; de betrekkingen met iem. a., *renuntiare alci societatem*; de vriendschap a., *amicitiam deponere*; met iem., *renuntiare alci amicitiam*; iem. of iets a., *detrudere* de *alga* re (ook de *rebus gestis* of *de fama alcius*); *detractare alqd*; *obtractare alci*.

—2) intr. *frangi*; *defringi*; *abrupti*; (van voren) *praefringi*; *praerumpi*; overdr. (bij het spreken) a., *insistere* (tegenst. *longius procedere*); maar ik brek a., z. maar genoeg hiervan (eind). —3) subst. = —**breking, a)** eig. *demolitio*; *destructio*; door omschr., b.v. bij de a. van de brug, *in rescindendo ponte*. —b) overdr. = apostosis, *praecisio* (Cornif.); *interruptio* (Quint.); verder door omschr.; —**brengen, 1)** eig. *deferre* (*alqd*); *deducere* (b.v. *alqm de rostris*); verg. brengen 1. —2) overdr. iem. van iets a., *abducere* (b.v. *alqm ab institutis suis*); *avertere* (b.v. *alqm a directo itinere*; *alqm ab incepto*; *alqm a societate regia*); *revocare* (b.v. *alqm a consilio*; *alqm a consuetudine*); zich van iets niet laten a., *perstare* of *perseverare in alga* re; het leven er a., z. heelsheids; afkomen 2; het er goed a., *rem feliciter* of *ex sententia gerere*; slecht, *male*; —**breuk**, a. lijden, *detrimentum capere*, *accipere* of *facere*; a.

doen, *alqd affert alci of alci rei detrimentum; nocere alci; officere (alqd o. alci rei; ook alcius nominî); minuire (b.v. maiestatem populi Romani; alcius auctoritatem); labefactare (b.v. alcius dignitatem); obrectare (b.v. alcius causae; gloriae alcius; alci); iets geducht a. doen, deminuere of deträhere alqd de alga re; het deed hem veel a. dat, multum ei detraxit quod met ind.; den vijand a. doen, vexare hostem; (in sochermut-selingen) carpere (b.v. novissimos); —**bul-gen**, deflectere (alqd); —**buitleen**, devolvi of praecipitem decidere (e of de alga re); —**bij-ten**, iets a., demordere alqd; dentibus abscondere (b.v. linguam Val. Max.); mordi-cus auferre alqd.*

af-dak, protectum (Plin.); suggrunda (Varr.);

—**dalen**, descendere of degressi (ex of de alga re; ook met enkelen abl.); se demittere (de alga re); laten a., demittere (b.v. in Thes-saliam agmen); overdr. tot iem. a., alqm committre colere; —**daling**, descensus; vaak door omschr.; —**dammen**, obstruere (b.v. flumina magnis operibus); —**danken**, iem. of iets a., mittere alqm (b.v. lictores); missum facere alqm (b.v. legiones missas); ook quaestores, legatos enz.); mil. demittere (b.v. exercitum); missionem dare alci; solvere alqm militiâ of sacramento; exauctorare alqm (ook uit den dienst weggagen); —**danking**, dimissio of missio; door omschr.; —**deelen**, dividere (alqd; alqd in partes); —**deeling**, 1) = het afdeelen, divisio; door omschr. — 2) = deel, pars; a. ruitertij, turma equitum; a. voetvolk, manus peditum; een a. van tien, decuria (in 't bijz. van equites en senatoren; ook in 't alg. afdeeling, b.v. iudicium); in twee, drie a., bipartito, tripartito; —**deinzen**, z. zich terugtrekken 1 a.; —**dekken**, z. de tafel afnemen; —**dingen**, detrahere alqd de pretio; overdr. op iets a., detrahere de alga re; deträhare alqd (b.v. laudes alcius); —**doen**, 1) eig. een kleed enz. a., deponere, ponere of umeris deponere (b.v. vestem; arma); solvere (b.v. balteum); sibi detrahere (b.v. anulum); exuere (b.v. vestem); ook corpus levare alqd re (b.v. veste); iem. iets a., exuere alci alqd (b.v. vestem); iets ergens a., z. —nemen 1. — 2) overdr. a) iets van den prijs a., remittere alqd de pretio (voor iem., alci); van de geldsom, ex summa pecuniae demere alqd; verg. aftrekken 1. — b) iets a. = —vegen. — c) het doet er niets aan a., nihil interest of refert (met afh. vraag). — d) zaken enz. a., conficere, transigere, expedire of componere (alqd); satisfacere (alci rei, b.v. gravibus seriisque rebus); een zaak met iem. a., transigere cum alqd alqd of de alga re; conficere cum alqm (met en zonder de alga re); hiermee is de zaak niet a., hoc rem non conficit; de zaak of het proces wordt dien dag niet a., res illo die non peroratur; iets kort a., alqd paucis absolvere of paucis verbis transigere; —**doend**, efficax (b.v. remedium); z. ook voldingend; —**doening**, door omschr.; —**dolen**, z. —dwalen; —**draalen**, detorquere (b.v. pontem); z. verder —slaan 4; —**dragen**, eig. iets of iem. ergens a., deferre alqm of alqd de of a (b.v. tecto); overdr. = verslijten 1; geld enz. a., referre (alqd ad alqm; pecuniam in aerarium); redigere (alqd ad of penes

alqm); —**dreigen**, metu extorquere (alci alqd); verg. afdwingen; —**dringen**, z. wegdringen; afdreigen; —**drinken**, iets ergens a., bibendo tollere alqd de alga re; een twist a., bibendo item componere; —**drogen**, siccare (alqd); z. verder afwis-schen; —**droppelen**, z. —**druipe**n, destil-lare (de alga re); overdr. clam se subducere.

af-druk, 1) = het afdrukken (b.v. in was), impressio. — 2) = afdrukkel, beeld, exem-plum (copie); effigies of imago expressa; simulacrum; (= achtergelaten spoor) ves-tigium; —**drunken**, iem. van een plaats a., demovere alqm alqd loco of de algo loco; iets (b.v. in was) a., exprimere alqd (alqd re of in alga re, b.v. alcius imaginem gypso e facie ipsa); imprimere alqd (in alga re, b.v. sigillum in cera anulo); —**drukking**, —**druksel**, z. afdruk; —**druppelen**, z. —**druipe**n; —**drijven**, 1) tr., z. affagen 1. — 2) intr. (van dingen) defluere of undis auferri; (van perss.) deferri of develi (b.v. secundo flumine); laten a., immittere (b.v. naves in classem); = uit den koers raken, deferri (b.v. naves Oricum; longius aestu Caesar); deiçi (b.v. naves ad Baleares); z. ook koers 1; (storm enz.) drijft af, sedatur (subst. het a., transitus, b.v. tempestatis); —**duwen**, z. —stooten; —**dwalen**, 1) eig. de- of aberrare (ab alqd; ab alga re; alqd re); van den weg a., deerrare itinere; aberrare via; errare; (van schepen) cursu suo de-cedere. — 2) overdr. van den rechten weg, het pad der deugd enz. a., decedere de via; de recta regione deflectere; bij het spreken van iets a., aberrare (ab alga re; ad alia); decli-nare (b.v. a proposito); aberrat oratio (ab alga re); digredi (de of a causa; a proposita oratione); discedere (ab alga re); ongemerkt a. of van zijn onderwerp a., labi of abire longius; naar iets, delabi ad (b.v. ad minora) —**dwaling**, 1) eig. error; door omschr. — 2) overdr. error; erratum; vitium; (bij het spreken) digressio (met en zonder a propo-sito of a proposita oratione); —**dweilen**, z. dweilen; —**dwingen**, iets of iem. iets a., exprimere alqd, alqd alci of alqd ab alqd (b.v. psephismata; confessionem alci; nummos ab alqd); excutere alci alqd (b.v. risum; lacri-mas); iem. eerbied of achtung a., z. achting; ook door cogere, b.v. iem. de be-kenenis a. dat, cogere alqm confiteri met acc. c. inf.; z. ook —dreigen; —**dijken**, een rivier a., coërcere flumen.

af-eischen, poscere (alqd); iem. iets, alqm alqd; z. ook eischen; —**eten**, iets ergens a., adedere alqd; intr. cenam finire.

af-fectatie, z. gemaaktheid; —**fectee-ren**, z. voorwenden; geaffecteerd, z. ge-maakt; —**fiche**, libellus; —**fodil**, aspho-delus.

af-gaan, 1) eig. decedere (b.v. de vallo); degressi of descendere (ex of de algo loco; met enkelen abl.); van den weg a., excedere ex via; deflectere de via; relinquere viam (z. ook afslaan 4); op iem. of iets a., petere alqm of alqd; pergere ad alqm of ad alqd; z. verder losgaan 2; naderen 1. — 2) overdr. (verminderend) ergens a., decedere de alga re; van koorts enz., z. afnemen 2; op iem. of iets a., z. zich verlaten op 12 a; van een gewoonte a., recedere a consuetu-dine; op uw woorden afgaand . . ., ratione

habita eorum quae dixisti; iets gaat iem. goed af, *res bene cedit alci* (b.v. *temeritas* Sen. rhet.); van iets a., z. afdwalen 2; opgeven 2; afstappen; —**gang**, (concr.) *declive*; *clivus*; = het afgaan (van de maan), z. afnemen 3; = ontlasting.

afge-bedeld, *precarius*; —**broken**, in aa. zinnen spreken, *infracta* (pl.) *loqui*; z. verder afbreken; —**dragen**, z. versleten; —**knot**, *truncus*; —**leefd**, *decrepatus*; *aetate confectus*; *affecta aetate*; —**leefdheid**, *senium*; —**legen**, = ver verwijderd, *remotus*; *longinquus*; a. zijn, *abesse* of *distare*; = van den weg afliggend, *devius* (b.v. *oppidum* enz.); ook = a. wonend, b.v. *gens*; a. wonen, *devium* esse (b.v. hoewel zij a. woonden, *cum essent devii*); = verborgen, *reconditus*; *abditus*; —**legenheid**, *longinquitas* (b.v. *locorum*); —**mat**, *defatigatus*; *defessus*; *lassus*; loopen tot men a. is, *usque ad lassitudinem ambulare*; verg. uitgeput; —**matheid**, *defatigatio*; —**meten**, *certus* (bepaald); *modificatus* (b.v. juist aa. woorden, *verba modificata*); *gravis* (deftig, b.v. *oratio*); *tristis* (stijf); a. ernst, *constantia* et *gravitas*; *tristitia*; —**metenheid**, z. afgemeten ernst; —**past**, z. afgemeten; a. geld, *pecunia numerata*; —**pastheid**, z. afgemeten ernst; —**rond**, *rotundatus* (rond gemaakt); *rotundus* (rond); *conglobatus* (bolvormig); overdr. *quasi rotundus* (b.v. *verborum constructio*); *concinnus* (goed geordend, b.v. *oratio*); een behoorlijk a. redevoering, ook *composita* of *apta oratio*; een a. geheel, z. afgesloten; —**scheiden**, *separatus*; *seivunctus*; *secretus*; a. hiervan, z. afgezien; —**sloofd**, *defatigatus*; *confectus*; —**sloten**, een a. geheel, *orbis*; vormen, *orbem suum conficere*; = afgezonderd, *separatus*; *secretus*; —**slotenheid**, *commercium nullum cum finitimis*; —**smeekt**, *precarius*.

afgespen, *recingere* (alqd); zich het zwaard aa., *recingi ferrum* (Stat.).

afge-sproken, *pactus* (b.v. *insigne*); *dictus* (b.v. *dies*); —**stompt**, *truncus* (b.v. *manus*); *mutilis* (b.v. met aa. horens, *mutilis cornibus* Caes.); —**storven**, *mortuus*; de aa., ook *qui e vita ex-* of *qui de vita decesserunt*; —**tobt**, z. afgesloofd; —**trokken**, z. abstract; verstrooid 2; —**trokkenheid**, z. verstrooidheid; —**vaardigde**, z. gezant; —**vallen**, z. avvällig; vermagerd.

afgeven, 1) iets aan iem. a., *deferre alqd ad alqm* (b.v. *ad quaestores quod auri haberent*); iets bij of aan iem., z. bezorgen 2; de wapens a., *arma tradere*. — 2) overdr. = afstaan 2; reuk a., z. ruiken 2; abs. (van iets dat geveerd is) *colorem remittere*; op iem. of iets a., *quod sequis sit de algo loqui*; *detrahere de algo* of *de alga* re (b.v. *de alcuius gloria*); zich met iem. a., *commercium habere cum alqo*; niet, *neglegere alqm*; *aditum alcuius sermonemque defugere*; z. ook zich inlaten met 2.

afge-werkt, *elaboratus*; nauwkeurig a., *elaboratus* of *diligenter e.* (b.v. *opus*; *versus*); = afgesloofd; —**zaagd**, *decantatus* (b.v. *fabula*); *obsoletus* (b.v. *crimina*); *vetustate contritus* of *sermone tribus* (b.v. *proverbium*); —**zant**, z. gezant; —**zien**, a. van, *ut omittam* met acc.; *cum discessi* (*discesseris* of *-itis*) ab

met abl.; *praeter* met acc.; a. daarvan, *ut haec omittam*; *praeterea*; a. daarvan dat, *ut taceam* of *ut praeterritam* met acc. c. inf.; *praeterquam* quod met ind.; —**zonder**, *separatus*; *seivunctus*; *secretus*; z. verder teruggedrokken; afzonderlijk.

af-gieten, *defundere* (b.v. *vinum*); in was of gips a., *cerā* of *gypso exprimere*; —**gietsel**, een a. in was of gips, *imago cerā* of *gypso expressa*; —**gifte**, door omschr.; —**glieden**, *delabi* (de of *ex alga* re; *ex equo*); *desfluere* (b.v. *coronā*); (naar voren) *prolabi* (b.v. *per caput equi*; *ex equo*); —**god**, 1) *deus falsus*; d. *commenticius et fictus*; = afgodsbeeld. — 2) overdr. van iem. of iets zijn a. maken, *insanire amore alcuius* of *alcuius rei*; hij is mijn a., *est mihi unice in deliciis*; *eum in oculis fero*; —**godendienaar**, *deorum falsorum cultor*; *idolatra* (f. *-tris*, gen. *-tridis* Eccl.); —**goderij**, *-godendienst*, *impius cultus deorum*; *falsi dei* (of *falsorum deorum*) *cultus*; *idolatria* (Eccl.); a. plegen, *falsos deos colere*; *idola colere* (Eccl.); —**godisch**, a. vereering, *cultus paene divinus*; iem. a. vereeren, *cultu paene divino alqm prosequi*; —**godsbeeld**, *imago quam colunt tamquam deum*; *idolum* of *simulacrum* (Eccl.); —**godsdienaar**, *-dienst*, z. afgodendienaar; —**dienst**, z. afgodendienaar; —**dienst**; —**golven**, *desfluere* (de *alga* re); —**gooien**, z. afwerpen; —**gorden**, het zwaard a., *solvere balteum gladii*; —**grauwen**, z. afsnauwen; —**graven**, bergen a., *montes aequare*, *coaequare* of *in planum deducere*; = door graven afleiden, *intercadere atque avertere* (*venas fontis*); —**grazen**, *depascere* (alqd); subst. *heca*; *depastio*; —**grenzen**, z. afbakenen; —**grond**, 1) *immensa altitudo*; *vorago*; *terrae hiatus*; *locus praecipos* of *praeruptus*; *praecipitium*; aa., ook *praerupta*; a. der zee, *profundum*; iem. in den a. storten, *alqm ad praecipos dare*; *alqm in praecipitium propellere* (Suet.); in den a. storten, *in praecipos deferri* (Liv.). — 2) overdr. aan den rand van den a. staan, *in praecipiti esse*; *tenui discrimine liti esse* (Verg.); *in summo discrimine esse* of *versari*; in een a. van ellende storten, *in extremam miseriam incidere*; zich in den a. des verderfs storten, *in apertam perniciem incurere*; —**grijpen**, iem. iets a., *eripere alci alqd*; —**grijselijk**, *atrox*; *taeter*; *foedus*; *nefarius*; —**grijselijkheid**, *atrocitas*; *foeditas*; —**grijzen**, *horror*; a. bevangt iem., *horror perfundit alqm*; een a. van iets hebben, *horrere alqd*; —**gunst**, *invidia*; *obtreccatio*; ult.a., *invidia adductus* z. ook najver; ijverzucht; nijf 2; —**gunstig**, *invidus*; a. zijn op, z. benijden; iem. met aa. blikken vervolgen, *invidia persequi alqm*; adv. *invidiose*; *cum invidia*; z. ook najverig; ijverzuchtig; nijdig 2; —**gutsen**, z. afloopen 1 a.

af-hakken, *abscidere* (b.v. *ramos*); *amputare* (b.v. *manus*); z. ook afvlaan 1; afsnijden 1; subst. het a., *amputatio*; door omschr.; —**halen**, 1) iem. a., *abducere alqm* (de of *ex alga* loco); iem. laten a., *arcessere alqm*; iets a., *petere alqd* (de of *ex alga* loco); *asportare alqd*; *avehere alqd*; het vel a., *cute* *detrahere*. — 2) iem. iets a., z. afhandig maken; —**handelen**, *absolvere* (b.v. *duas partes*, van een onderwerp); z. verder —doen 2 d.; —**handig**, a. maken,

eripere (alci alqd); *emungere* (alqm, b.v. *auro of argento* Com.); —**hangen**, 1 eig. z. hangen 1; nederhangen. — 2) van iem. a. (= afhankelijk zijn), *pendere ex alcius arbitrio*; in *alcius potestate esse*; sub of in *alcius ditione esse*; *parere of servire alci*; *obnoxium esse alci of alcius imperio*; van niemand a. = onafhankelijk zijn; iets hangt van iets of iem. af, *alqd pendet ex alga re* (b.v. *spes ex fortuna*); *alqd consistit in alga re* (b.v. in *ea re victoria*); *alqd constat in alga re* (b.v. *victoria in virtute*); *alqd in alga re positum est of in alga re of in alqd situm est*; z. ook het staat in iems macht 1; voor zoover het van mij a., z. mijnentwege; van u h. alles af, in *te uino posita sunt omnia*; het h. alleen van u af, in *te solo situm est*; het h. niet van ons af, *non est id in nobis* (met afh. vraag); de beslissing dezer zaak h. geheel van u af, *huius rei potestas omnis in te sita est*; hiervan h. alles af, *hoc caput rei est*; in den oorlog h. veel van de fortuin af, *multum in re militari fortuna potest*; z. ook berusten 2; het laten a. van, z. het op iets laten aankomen 2 d. — 3) (gramm.) van iets a., *pertinere ad alqd*; —**hankelijk**, van iem. of iets a., *aptus ex algo of ex alga re* (b.v. *totus ex sese*; *causae aliae ex aliis*); *obnoxius alci* (geheel a.); *parens of serviens alci* (als onderdaan); van het geluk a., *fortunae subiectus*; a. zijn (= niet zijn eigen baas zijn), *sui iuris non esse*; (in polit. zin) *parere alieno imperio*; *servire* (tegenst. *liberum esse*); z. verder afhangen 2; iem. van zich a. maken enz., z. onderwerpen; —**hankelijkheid**, (polit.) *servitus*; verder door omschr.; in a. leven, z. afhankelijk zijn; in geheele (polit.) a. van iem. verkeeren, *sub ditione atque imperio alcius esse*; —**happen**, z. —bijten; —**haspelen**, *resolvere* (alqd); —**hebben**, *absolvissse, conficisse, perfectisse of finivissse alqd*; —**heffen**, z. —nemen 1; —**heinen**, *dis of praesaeipere* (alqd; alqd alqd re); —**hellen** enz., z. hellen enz.; —**helpen**, iem. bij het afhalen of afstijgen helpen, *alci descendenti dextram tendere*; overdr. iem. van iets a., *liberare of levare alqm alga re*; mederi (b.v. iem. van zijn gebrek of armoede, *alcius inopiae*); iem. van den weg a., *inducere alqm in errorem*; —**hooren**, z. —luisteren; —**houden**, 1) eig. iets of iem. a., *prohibere, defendere of arcere alqm of alqd*; iets van iem. of iem. van iets a., *prohibere of defendere alqd ab algo, alqm alga re of ab alga re*; *abstinere alqd ab alga re of ab algo*; *arcere alqd of alqm alga re of ab alga re*; (sterker) *propulsare alqd ab algo, alqm alga re of ab alga re*. — 2) overdr. iem. (b.v. van zijn werk, plicht enz.) a., a., *revocare of abducere alqm (ab alga re)*; iem. er van a. iets te doen, *absterrere of dehortari alqm ab alga re* (z. verder verhinderen); zich er niet van laten a., z. weerhouden. — 3) subst., het a., door omschr.; z. ook afwending; —**houwen**, z. —hakken; —**hijschen**, *demittere* (alqm of alqd); —**jagen**, 1) = naar beneden jagen, *depellere* (b.v. *alqm vallo*); *dehurbare* (b.v. *alqm de tribunali*). — 2) = weggjagen. — 3) overdr. *exagitare* (alqm); *insectari et agitare* (alqm); *exercere* (alqm); z. ook afbeulen; uitputten;

—**jakkeren**, z. afjagen; —**snauwen**. **af-kantelen**, tr. *devolvere* (alqd *de alga re*); intr. *devolvi* (de alga re); —**kanten**, z. —ronden; —**kapen**, iem. iets a., *surripere alci alqd*; *praeripere alci alqd* (voor den neus weggapen); —**kappen**, z. —hakken; —**kappingsteeken**, *apostrophus* (Gramm.); —**keer**, a. van iem. of iets, *animus ab algo alienus*; *odium alcius of alcius rei*, ook in of *adversus alqm*; (sterker) *fastidium*; *taedium*; a. van het werk, *declinatio of fuga laboris*; *inertia of i. laboris* (tegenzin in het werk); een a. van iem. hebben of krijgen, z. afkeerig zijn, worden; —**keeren**, z. afwenden; —**keurig**, van iem. of iets, *aversus of alienus ab algo of ab alga re*; *fugiens alcius rei* (b.v. *laboris*); *fastidiosus alcius rei* (b.v. *Latinarum litterarum*); a. van iem. zijn, *animus esse ab algo averso of alieno*; a. van iem. worden, *alienari of abalienari ab algo*; *odium in alqm concipere* (ex alga re); a. van iets zijn, *aversum of alienum esse ab alga re*; *abhorreere ab alga re* (b.v. *a pace*); *taedet alqm alcius rei*; niet afkeerig zijn iets te doen, z. geneigd zijn; iem. van iem. of iets a. maken, *avertere alqm of alcius animus ab algo of ab alga re*; *alcius animus of voluntatem alienare ab algo*; —**keerigheid**, z. afkeer; —**keuren**, iets a., *improbare alqd*; *eiicere alqd* (verwerpen); *reprehendere of vituperare alqd* (berispen); *condemnare alqd* (veroordeelen); (door geschreeuv) *reclamare alci rei*; iets in iem. a., *vindicare of reprehendere alqd in algo*; —**keurenswaardig**, *non probabilis* (b.v. *exemplum*); z. verder berispelijk; —**kenring**, *improbatio*; *reprehensio*; *vituperatio*; (door geschreeuv) *acclamatio of a. adversa*; zijn a. te kennen geven, a. vinden, z. afkeuren, afgekeurd worden; algemeen a. vinden, *omnibus improbari*; —**klauteeren**, —**klommen**, z. —dalen; —**kloppen**, z. afranselen; —**kluiven**, —**knabbelen**, —**knagen**, iets a., *abrodere of rodere alqd*; (rondom) *circumrodere alqd*; (van voren) *praerodere alqd*; —**knakken**, tr. *defringere* (alqd; alqd ab of ex alga re); intr. *defringi*; z. ook afbreken; —**knevelen**, —**ing**, z. afpersen, —ing; —**knibbelen**, z. —dingen; —**knippen**, *praesecare* (b.v. *mulierum crines*); z. ook knippen; —**knoelen**, *negliger of inscite conficere* (alqd); —**knotten**, *detruncare* (alqd); —**koelen**, tr. *refrigerare* (alqd); overdr. *tardare* (b.v. *studia*); intr. *refrigerari of refrigerescere*; het koelt a. (= het wordt koeler), *calor se frangit*; overdr. *refrigerescere* (b.v. *amor*); *deserescere* (b.v. *studia*; ira); *respirare* (b.v. *cupiditas*); —**koeling**, *refrigeratio*; door omschr.; —**koeken**, *decoquere* (alqd); *deferrefacere* (b.v. *brassicam bene Cato*).

af-komeling, z. —stammeling; —**koemen**, 1) eig. van een plaats a., *abire* (algo loco of ab algo loco); *discedere* (ab, ex of de algo loco); van den weg a., z. afdwalen 1; van een plaats niet a., *haerere algo loco*; = naar beneden komen, z. afhalen; de rivier a., z. afzakken; op iem. of iets a., *accedere ad alqm of ad alqd*; *tendere ad alqm of ad alqd*; z. verder naderen 1; aanvallen 1. — 2) overdr. = voltooid worden, *absolvi, finiri, con- of perfici*; van

iets of iem. a. = bevrijd worden, *liberari alqā re* of *ab alqā re*, *alqo*; van een gewoonte a., *deponere consuetudinem*; ergens van a., z. ontgaan i.; ergens op een bepaalde wijze van a., *discedere* (b.v. *pulchre; sine detrimento; turpissime*); er slecht a. (= straf krijgen), *malum habere* of *malo affici*; z. ook heelsheids; er met iets a., *defungi* (b.v. *levi poenā*); van koopwaren a., *vendere merces*; = afkomstig zijn; (etymologisch) van iets a., *ductum esse ab alqā re* (z. ook afleiden 2); — **komstig**, *origo* (oorsprong); *stirps* (stam); *genus* (geslacht); lage a., *humilitas* of *generis h*; *ignobilitas*; hooge a., z. adel i.; gemeenschappelijke a., ook *propinquitas*; van goede a., *bono genere natus*; *havi obscuro loco natus*; van fatsoenlijke a., *honesto ortus loco*; *honesto loco* of *generis natus*; van aanzienlijke a., *nobili loco* of *generis natus*; van hooge, zeer aanzienlijke a., *summo genere* of *loco natus*; *nobilissimo* of *amplissimo genere natus*; *nobilissimo* of *summā in familia natus*; van lage a., *humili loco natus*; *tenui loco ortus*; van onaanzenlijke of onberoemde a., *obscuro* of *ignobili loco natus*; van Grieksche a., *Graecus natione* of *generis*; van onbekende a., *condicionis incertae*; zijn a. van iem. afleiden, z. afstammen van i.; de a. van een woord, z. etymologie; — **komstig**, **1**) van perss., *ortus* (b.v. *municipio Tusculo*); *oriundus* (b.v. *ab Syracusis; ex Etruscis; Albā*); *natus* (b.v. *Romae; antiquissima familia*); uit Rome enz. a., ook *genere Romanus*; uit een provincie a., *provincialis*; uit welk land zijt gij a., ook *cuius es*; z. verder — stammen i. — **2**) van dingen, *ortus*; *profectus*; van iets of iem. a. zijn, *ex* of *ab alqā re* of *ortum* of *profectum esse*; *manare ab alqā re* of *ab alqā*, (gramm.), z. — komen 2 (eind); — **kondigen**, *edicere* (krachtens ambt of wet; *alqd*; met acc. c. inf.; met *ut* of *ne* en conl. bij een bevel of verbod); *promulgare* (b.v. *legem; rogationem*); z. ook openlijk bekend maken i.; — **kondiging**, z. bekendmaking; — **kooksel**, *decoctum*; — **koop**, *redemptio*; — **koopbaar**, *qui pretio redimi potest*; — **koopen**, iem. iets a., z. koopen; (een straf enz.) a., *redimere pretio* (b.v. *poenam; metum virgarum*); subst., het a., *redemptio*; — **koopsom**, *pretium quo alqd redimitur*; *vacatio* (som om diensten bij centurioos af te koopen, Tac.); — **koopling**, *redemptio*; — **koppelen**, *disiungere* (*alqd*); — **korten**, *breuiorem facere* of *reddere* (*alquam rem*); z. ook afkorting (met aa. schrijven); — **korting**, = korte vorm, *compendium*; in het schrift, *nota*; met aa. schrijven, *notare* (ook *alqd*).

af-kraffen, *radere* of *abrader* (*alqd*); — **kruipen**, *derepere* (b.v. *arborem* Plin.); — **krijgen**, **1**) eig. iets ergens a., z. afnemen i.; den vijand niet van den heuvel kunnen a., *hostem de colle depellere non posse*; den ring niet van den vinger, *anulum de digito detrahere non p.*; iets ergens a., z. afwischen. — **2**) overdr. = volfoelen, *absolvere* of *conficere* (*alqd*); iem. van een meening a., *depellere alqm sententiā*; iets van een som a., *facere ut alqd de summa remittatur*.

af-kunnen, zijn werk a., *opus absolvere* of *conficere posse*; ik kan het alleen wel af.

auxilii non egeo; — **kussen**, iem. a., *osculando item componere cum alqo*; *osculando alcius dolori mederi*; — **kijken**, z. afzien.

af-laast, *indulgentia* (Eccl.); — **laden**, *exonerare* of *exinanire* (b.v. *plaustrum*); de lastdieren a., *umentis onera deponere*; *umenta sarcinis levare*; — **laten**, **1**) tr. = nederlaten. — **2**) intr. van iets a., *desistere alqā re*, a. of de *alqā re* (ook met inf.); *recedere ab alqā re* (b.v. *a consuetudine*); z. verder opgeven 2.

af-leeren, *dediscere* (*alqd*); iem. iets a., *deducere alqm alqd of alqm* met inf.; z. ook — wennen; = iem. iets afzien 2; — **leggen**, **1**) eig. een kleed enz., *ponere* (b.v. *vestem; arma*); *exuere* (uittrekken; b.v. *pallam*); verg. afdoen i. — **2**) overdr. een lijk a., *mortuum pollingere* (wasschen en zalven); *m. componere* (op het praalbed leggen); iets a., *ponere* of *deponere* (b.v. *curam*); *exuere* (b.v. *antiquos mores* Liv.); *recedere a* (b.v. *a consuetudine*); z. verder opgeven 2; een eed enz. a., z. eed enz.; een weg enz. a., *emetiri* (b.v. *tantum itineris; ingens spatium*); *conficere* (b.v. *viām; iter; cursum*); het a., = het onderspit delven; = den laatsten adem uitblazen; — **legger**, vooral van een wijnstok, *propagare*; *malleolus*; (met wortel) *viviparic*; — **legging**, door omschr.; — **leiden**, **1**) eig. iets of iem. ergens a., *deducere alqm of alqd ex of de alqā loco*; een rivier, water enz. a., *avertere* (b.v. *flumen*; ook *fulmen*); *derivare* (b.v. *flumen fossis; aquam ex flumine*); *educere* (b.v. *lacum*); het water van het land a., *aquam de agro deducere*. — **2**) overdr. iets ergens uit a., *ducere alqd ex of ab alqā re* (b.v. *ex quatuor temporum mutationibus omnium quae terrā marique gignuntur initia; a lege iuris exordium*); (etymologisch) *ducere* (b.v. *ab evndo nomen Iani est ductum; vocabulum ex Graeco*); *derivare* (b.v. *verbum a verbo*, een woord door afleiding van een ander woord vormen); zijn geslacht a. van, z. afstammen i.; iets a. uit = iets opmaken uit 2; het gesprek van iets a., *sermonem alio transferre*; iem. van iets a., *avocare*, *avertere* of *abducere alqm* (ook *alcius animum of mentem*) *ab alqā re*; z. ook aftrekken i.; iem. (storend) a., *distinere alqm*; iem. (opvrolijkend) a., z. afleiding bezorgen 2 b.; — **leiding**, **1**) eig. *derivatio* (b.v. *fluminis*); *ductio* (b.v. *riorum a fonte*). — **2**) overdr. a) (van een woord) *derivatio*; *origo* (oorsprong). — b) = het afleiden, *avocatio* (b.v. *a cogitanda molestia*); = verstrooiing enz., *aberratio a dolore* of *a molestiis*; iem. a. bezorgen, *alqm of alcius animum a curis* of *a sollicitudine abducere*; a. vinden of hebben, *aberrare* (ook *a miseria quasi a*); z. verder ontspanning; — **lekken**, z. — druipen; — **leveren**, *tradere* (*alqd*); (te bestemder plaatse) *referre* (b.v. *frumentum ad alqm*); — **levering**, door omschr.; concr. van een boek, *particula*; — **lezen** enz., z. voorlezen enz.

af-lichten, z. afnemen i.; — **liggen**, *distare* of *abesse* (*ab alqā re*); verg. afgelegen; — **likken**, *ungere* (b.v. *digitos*); *linguā detergere alqd*; de borden a., *catillare* (Plaut.).

af-loeren, **1**) *aucupari* (Plaut. — are, b.v.

ex insidiis clanculum quam rem gerant); z. verder op iets loeren. — 2) iem. iets a., z. iem. iets afzien 2; — **lokken**, iem. van iets a., *dolo avertere of avocare* (van een hoogte, *devocare*) *alqm ab alqa re*; iem. iets a., *elicere alqd alci of ab alqo*; — **loop**, 1) eig. = het afloopen, van water, *delapsus*; *decessus* (b.v. *aestus*). — 2) overdr. van tijd, *exilus* (b.v. *anni*); vaak door omschr., b.v. bij den a. van het vijfde jaar, *quinto anno exeunte*; na a. van den oorlog, van de twee jaar, *bello, biennio confecto*; voor den a. der derde nachtwake, *ante tertiam confectam vigiliam*; na a. van zijn consulaat, *peracto consulatu*; vóór den a. van den winter, *ante exactam hiemem of nondum hieme confectā*; na den a. van het jaar, *anno iam exacto*; na den a. van den wapenstilstand, *indutiarum tempore circumacto*; nog vóór den a. (van een bepaalden tijd of termijn), *intra met acco*; = uitslag, *eventus*; den a. afwachten, *eventum expectare*; gelukkige a., *felicitas* (b.v. *rerum gestarum*; tegenst. *res adversae*); z. verder uitslag 1; — **loopen**, 1) intr. a) eig. = naar beneden loopen, *decurrere* (ab, de of *ex alqo loco*); het zweeft loopt van zijn voorhoofd a., *sudor destituit a fronte eius*; = afdruipe; (van water, z. afvlieten; (van den vloed) *recedere*; op iem. of iets a., z. afgaan 1; een schip laten a., *deducere navem*. — b) overdr. naar één kant a., *in unam partem vergere* (b.v. *locus*); de heuvel loopt a. naar de vlakke, *collis ad planiciem redit* of *c. paulatim ad p. redit*; = ten einde loopen, *exire*; *conficere*; *exigere*; *peragere* (verg. *afloop* 2; z. ook ten einde loopen b); het jaar is a., ook *annus circumactus est*; het afgeloopen jaar, *superior*, prior of *proximus annus*; in het a. jaar, ook *anno praeterito*; een termijn loopt a., z. verstrijken; = uitloopen, uitvallen enz., *evenire*; goed, gelukkig, voorspoedig of naar wensch, *bene, prospere, feliciter of bene ac feliciter evenire* (voor iem., *alci*); *bonum exitum habere*; slecht, ongelukkig, niet naar wensch a., *male of minus prospere evenire* (*alci*); *matum* (treurig, *tristem*) *exitum habere*; iets loopt goed, slecht voor iem. af, ook *alci bene, secus alqd procedit*; het is naar wensch a., ook *ex sententia successit*; z. ook gelukken; mislukken; het is anders a. dan ik gedacht had, *aliter cecidit res ac putabam of evenit ac ratus eram*; hoe zal dit a., *quo haec evadent*; *quorsum id cadet*; al loopt het nog zoo goed a., *ut optime cedat*; het mag a. hoe het wil, *utcumque res ceciderit*; z. ook uitvallen 4; het zal niet zonder bloedvergieten a., *res non sine sanguine conficietur*; de dag liep zóó af dat, *dies hunc habuit eventum ut met coni*; dat zal niet zóó a., *non sic abit*; hoe zal het met hem a., *quid illo of de illo fiet*; het loopt met hem a., *in eo est ut moriatur*; *animam agit*; het is met hem a., *actum est de eo*; van iets a. = in den steek laten 2. — 2) tr. = tot het einde afleggen, *decurrere* (b.v. *spatium*; *aetatis spatium*); = loopend afleggen, *cursum emetiri* (b.v. *ingens spatium*); de dorpen a., *circumire pagos*; zijn gastvrienden a., *circum hospites cursare*; het land a. (= platloopen), *populari of depopulari agros*; iets a., = loopend afsljitten, *pedibus*

deterere (b.v. *saxa viae*); *currendo deterere* (b.v. *calceos*); iem. a. (= vermoelen door hem te doen loopen), *cursum defatigare of exanimare alqm*; zich a., *cursum defatigari of exanimari*; — **loopen**, *declivis*; steil a., *derechus* (b.v. *locus*); zacht a., *mollis* (b.v. *litus*); z. ook hellend; — **lossen**, 1) iem. a. (als opvolger enz.), *succedere alci of in locum alcius* (ook *alii alitis ad pugnam*); *excipere alqm*; *subire alci*; elkaar bij het werk a., *partitis temporibus in opere esse*; de wacht a., *succedere in stationem* (van soldaten); *revocare vigiliis of milites statione deducere* (van meederen); de bezettingen a., *praesidia deducere* (van meederen). — 2) een schuld a., z. een schuld afdoen 1; — **lossing**, 1) = het aflossen van iem., door omschr.; concr. = de aflossende soldaten, *milites in stationem succedentes*. — 2) z. betaling; — **luisteren**, *excipere* (b.v. *has voces*); *sublegere* (b.v. *sermonem Plauti*); *auscultare* (b.v. *omnia ab ostio Plauti*); ons gesprek a., ook *aucupare nostrum sermonem of nostro aucupem sermoni esse* (Plaut.); z. ook beluisteren.

af-maalen, *demetere* (b.v. *fructus*); — **ma-ken**, 1) = voltooiën, *conficere, perficere, absolvere of finire* (*alqd*); = afdoen 2 d; — 2) iem. a., *conficere of fructificare alqm*; z. ook dooden. — 3) reflex. zich van iets a., *recusare of defugere* (b.v. *munus*); *detractare* (b.v. *multitiam*; *pugnam*); z. ook zich vrijmaken; zich met een leugen er a., *mendacio defungi*; zich van iem a., z. zich iem. van den hals schuiven 1; — **maker**, = voltooiër; = dooder, *confector* (b.v. *ferarum Seni*); — **malen**, z. — **schilderen**; — **mauen**, z. — **raden**; — **marcheeren**, *proficisci*; *discedere*; *castra movere* (alle ook met *ex alqo loco*; *in alqm locum*); z. ook aftrekken 2; — **marsh**, z. *aftocht*; — **martelen**, z. — **beulen**; — **matten**, *defatigare* (*alqm*; *alqm alqā re*); *conficere* (*alqm*; ook abs. b.v., *maximeque omnium vigiliae Liv.*); zich a., a. worden, *defatigari* (*alqā re*); *conficere* (*alqā re*); z. ook afgemat; — **matting**, *defatigatio* (het afmatten); *languor of lassitudo* (het afgemat zijn).

af-meten, *metiri*, *e- of dimetiri* (*alqd*); z. ook afbakenen; overdr. iets a. naar = in overeenstemming met ietsinrichten, *dirigere alqd ad alqd of alqā re*; = beoordeelen naar de maatstaf van iets anders, *metiri alqd alqā re*; z. verder beoordeelen naar; — **meter**, *metator* (b.v. *castrorum*); — **meting**, *dimensio* (b.v. *quadrati*); *mensura of modus* (maat, omvang, grootte); door omschr.; een a. hebben van dertig voet, *pedes triginta patere*; overdr. grooter a. aannemen, *longius progredi* (b.v. *amentia*).

af-nemen, 1) tr. (= afbeuren) *tollere of auferre* (*alqd de alqa re*); (= van een geheel iets a.) *demere* (*alqd de alqa re*); (= ontdoen van) *levare* (*alqm alqā re*); *deponere* (b.v. *iumentis onera*); (met geweld of wederrechtelijk) *auferre* (*alci of ab alqo alqd*); ook *alci pontificatum Suet.*); *demere* (*alqd alcius*); *adimere* (*alci alqd*); *detrahere* (b.v. *alci spolia*); *eripere* (*ab alqo of alci alqd*); *exuere* (b.v. *hostem impedimentis*); *abducere* (b.v. *milites ab alqo*); ook *spoliare of privare* (*alqm alqā re*); iem. (bij volksbestuit) een ambt, het opperbevel a., *abrogare alci*

magistratum, imperium; er tijd voor zich a. om te, *tempus sibi sumere* ad met acc.; praegn. de tafela., *mensam tollere*; z. verder ook afrekken 1; benemen: bevrijden; eed; rekenschap enz. — 2) intr. *minui* (b.v. *morbus; febris; corpus; calor; frigus; memoria* enz.); *decrescere* (b.v. *febris; luna*); *remittere* (b.v. *ventus; dolor; febris* enz.); *leviari* of *leviorem fieri* (b.v. *morbus; dolor* enz.); *deficere* (b.v. *vires*; iems krachten nemen af, *vires alqm deficunt*); *hebescere* (b.v. *oculi; actes oculorum* of *mentis*); het gezicht en het gehoor zijn a., *sensus oculorum et aurium hebetes facti sunt*; de warmte neemt a., ook *calor se frangit*; afnemende maan, ook *luna senescens*. — 3) subst. het a. (= het ontnemen), *ademptio*; gewoonl. door omschr.; (= het verminderen) *deminutio* (b.v. *luminis*); *imminutio* (b.v. *dignitatis*); *remissio* (b.v. *morbi; febris; doloris*); *defectio* (b.v. *virtutum*); *decessio* (b.v. *capitis*, van het kapitaal; tegens. *accessio*); het a. van de maan, *deminutio luminis lunae* of alleen *d. luminis*; bij het a. van de maan, *lunā decrescere* of *senescere*; bij het a. van den vloed, *minuente aestu*; verder door omschr. — **nemer**, z. koop; — **neming**, z. afnemen 3; — **neuzen**, z. afzien 2; — **nijpen**, *praedicere* (alqd). **af-oogen**, z. afzien 2; — **oogsten**, *demitere* (b.v. *agrum*); — **pakken**, z. —nemen 1; —laden; —**palen**, z. —bakenen; —**palen**, *metator* (b.v. *urbis; castrorum*); —**paling**, door omschr.; —**passen**, z. —meten; —**pellen**, z. pellen; —**perken**, z. —bakenen; —heinen; —**perking**, door omschr.; —**persen**, *exprimere* (b.v. *timoris confessionem*); *extorquere* (*alci alqd*); z. verder —dreigen; —dwingen; —**persing**, (van geld) *violenta of iniusta exactio*; verder door omschr., iem. wegens aa. (in de provincie) aanklagen, *postulare alqm repetundarum* of de *repetundis*; angeklaagd wegens aa., *pecuniarum repetundarum reus*; —**pikken**, *rostrum tollere* (alqd de alga re); —**platten**, *planum facere* (alqd); —**plukken**, *carpere* of *decerpere* (alqd); —**plunderen**, *populando nudare* (b.v. *campos*); —**poetsen**, *detergere* (alqd) —**punten**, *acutere* (alqd); —**pijnen**, —**pijnigen**, zijn hersens a., *mentem exercere* (Sen. rhet.); z. ook afbeulen. **af-raden**, 1) iets a., *dissuadere alqd* of *de alga re* (b.v. *legem; pacem; de captivis redimendis*); iem. iets a., *suadere alci* of *monere alqm* ne quid faciat. — 2) subst. het a., *dissuasio*; door omschr.; —**rader**, *dissuasor*; —**rating**, z. —raden 2; —**raken**, eig. *solvi; resolveri*; overdr. = ontbonden worden *dissolvi*; z. verder —dwalen; —komen 2; —**ranselen**, iem. a., *cadere alqm* (ook met de toevoeging *virgis, loris, pugnis* of *verberibus*); *male mulcare alqm* (ook met de toevoeging *justibus*); *pulsare alqm*. **af-reis**, —**reizen**, z. vertrek 1; vertrekken 2; de markten a., *obire undinas*; —**rekenen**, 1) tr. = (van een som) afrekken 1. — 2) intr. *rationes conferre*; met iem., *putare rationem cum alqo* (ook *rationes cum publicantibus*); overdr. *expostulare cum alqo* (de alga re); (in den oorlog) *debellare* (ook *cum alqo*); —**rekening**, = het af-trekken, *deductio*; a. houden, z. —rekenen

2; —**rennen**, *decurrere* of *devolare* (de, ab of ex alqo loco); (te paard) *equo decurrere* (de enz.).

af-richten, iem. a., *instituere alqm* (ook ad alqd); (dieren) a., *condocere* (beluas; maar ook *tirones gladiatores*); *educere* (b.v. *elephantos*); daarop afgerichtte paarden, *equi insuefacti*; verg. dresseeren; nog niet afgericht, z. ongedresseerd; —**richting**, z. dressuur; door omschr.; —**rit**, *decursus*; *profectio* (vertrek); door omschr. **af-roeien**, z. wegroeien; afvaren; —**roepen**, (= naar beneden roepen) *devocare* (b.v. ab *tumulo suos*); iets (van een plaats) a., *clamare alqd* (ab alqo loco); openlijk a., *pronuntiare* (b.v. *victorum nomina*); *praedicare* (b.v. *praeco praedical: domum vendi*); (= wegroeien) a- of *revocare* (alqm ab alga re); —**roffelen**, *raptim et neglegenter conficere* (alqd); —**rollen**, 1) (= naar beneden rollen) *devolvare* (alqd de alga re; op iets of iem., in alqd of alqm); zich laten a., *provolvere se*; intr. *devolvi* (de alga re); *delabi de alga re* (ook ex equo); z. ook —glijden. — 2) = ontrollen 1; —**ronden**, *rotundare* of (= kogelvormig maken) *conglobare* (alqd; meestal pass.); (bezittingen) a., *continuari* (b.v. *agros; fundos*); overdr. een zin a., *circutum et quasi orbem verborum conficere*; verba findre; rhythmisch, *sententiam in quadrum numerumque redigere*; de zinnen a., *orationem quadrare*; *concludere sententias*; rhythmisch, *sententias numeris claudere*; —**rondeing**, 1) eig. door omschr. — 2) overdr. van een volzin enz., *verborum of orationis conversio* of *conclusio*; rhythmische a., *verborum quaedam ad numerum conclusio*; —**rossen**, z. —ranselen; —**rotten**, *putrefieri atque decidere*. **af-rukken**, 1) tr. *avellere* (b.v. *simulacrum Victoriae e signo Cereris*); *abrumper* (b.v. *fastigia templorum a culminibus*); *revellere* (b.v. *claustra portarum*); *evellere* (b.v. *poma ex arboribus*); *detrahere* (b.v. *insignia; alci torquem* of *vestem*); *deripere* (b.v. alqm de ara). — 2) intr. van (een berg enz.) a., z. af dalen; op iem. a., z. aanrukken 1; ook = wegtrekken 2; —**rijden**, van iets a., *equo* of *curru* *devehi* de alga re; (= vertrekken) *profectisci*; op iem. a., z. aanrijden 2 b; —**rijten**, z. —rukken 1; —scheutren 1.

af-schaafsel, *rasura*; —**schaduwen**, *adumbrare* (alqd); —**schaduwing**, *adumbratio*; —**schaffen**, 1) (een bedienende enz.) a., *dimittere* of *missum facere* (alqm); z. ook —danken; iets of iem. a. (= verkoopen), *vendere* (alqd; alqm). — 2) = opheffen 2; —**schaffing**, 1) = af-danking, *missio*; *dimissio*; *venditio* (verkoop); verder door omschr. — 2) = opheffing 2; —**schampen**, *reslire* (ab alga re); —**schaven**, *abradere* of *radere* (alqd).

af-scheid, *discessus; digressus; abitus; digressio*; a. nemen van iem. of iets, *discedere* ab alqo of ab alga re; *digredi* ab alqo of ex alqo loco; *valere alqm iubere*; bij het a., in *digressu* (b.v. *paucos exscolatus* Suet.); *discedens*; *abiens*; *cum discederem* enz.; *cum abirem* enz.; overdr., z. vaarwelzeggen; —**scheiden**, *separare, seiumgere, secernere* of *segregare* (alqd of alqm ab alga re of ab

alqo); zich a., *secessionem facere*; se *sejungere* (ab *alqo*; ook ab *impiorum civium societate*); zich van de overigen a., se *segregare a ceteris*; zich van de menschen of de wereld a., z. zich in de eenzaamheid terugtrekken 1b; verg. ook scheiden 1; —**scheid**ing, *separatio*; *sejunctio*; door omschr.; —**scheidbezoek**, *salutatio ante discessum facta*; —**scheidsgedicht**, *propempticon* (voor een vertrekkende, Stat.); —**scheidskus**, *supremum osculum*; —**scheidsmaal**, *cena viatica* (aan een vertrekkende aangeboden, Plaut.); —**scheidsuur**, *tempus supremum*; —**scheken**, *defundere* (alqd); —**schepen**, iem. a., = niet toelaten, z. belet geven; iem. (die iets verzoekt enz.) a., *differre alqm*; *repudiare* of *repellere alqm*; *ducere alqm dictis* (met een kluitje in het riet sturen); met ijdele beloften, *pollicitando lactare alcus animam* (Ter.); *lactare alqm et spe falsā producere* (Ter.); —**schep**pen, *dehaurire* (alqd); —**scheren**, *abraderē* (b.v. *supercilia*); z. verder scheren 1; —**schetsen**, z. schetsen; —**scheturen**, 1) tr. a) eig. *abscindere* (b.v. *tunicam alcus a pectore*); z. ook afrukken 1. — b) overdr. *divellere alqm ab alqo* (ook *liberos a parentum complexu*); z. verder losrukken 1. — 2) intr. *abrupti*; *dirumpti*; (van voren) *praeurmpi*.

af-schieten, 1) tr. *mittere* (b.v. *tormento tela*); *emittere* (b.v. *sagittam*); op iem., *in alqm*; subst. het a., *emissio*; door omschr. — 2) intr. van iets a., *praecipitare ex alga re*; op iem. of iets a., z. aanschielen 2; —**schilderen**, *depingere* (b.v. *pugnam Marathoniam*; ook overdr., b.v. *sibi rem publicam*); z. ook schilderen; voorstellen 4; —**schilder**ing, door omschr.; —**schillen**, *dehaurire* (b.v. *ramorum cacumina*); *decorticare* (b.v. *arbores*); *desquamare* (b.v. *corticem*); verg. ook schillen; —**schoppen**, *detrudere* (alqm de *alga re*); —**schra**bben, *abraderē* (alqd); —**schra**pen, *abraderē* (alqd); overdr. iem. geld a., *abraderē pecuniam ab alqo*; —**schrap**pen, *abraderē* (alqd); —**schreeu**wen, iets van een plaats a., *clamare alqd ab alqo loco*; overdr. zich a., *clamando defatigari*.

af-schrift, (van een brief) *exemplar* (copie die het origineel vervangt); *exemplum* (copie die den inhoud getrouw weergeeft); een a. van iets nemen, z. afschrijven 1; zij brengen mij een a. van de wet, ook *descriptam legem ad me afferunt*; een eigenhandig a. van een redevoering, *oratio sua manu transcripta*; een gelijkluidend a. van een testament, *tabulae testamenti* (of alleen *testamentum*) *eodem exemplo*; duizend aa. van een brief maken, *litteras in exemplaria transcribere mille*; in a., *de*, *ex* of *transcriptus*; iem. een brief in a. zenden, *litterarum exemplum mittere ad alqm*; —**schrik**, *horror*; een a. van iem. of iets hebben, *reformidare alqm of alqd*; *horrere alqd*; a. inboezemen = —**schrikken**, iem. a., *de* of *absterrere alqm*; iem. van iets, *alqm ab alga re* (om te, ne met conl.; iem. niet a. om te, *alqm non d. quin of quominus met conl.*); zich niet laten a., *non deterri*; *non reformidare* (door iets, *alqd*);

—**schrikkend**, —**schrikwekkend**, *qui horrorem of terrorem movet*; *formidulosus*; een a. voorbeeld, *exemplum*; —**schroelen**, 1) tr. *adurere* (alqd; ook *alga re barbam alc*); (rondom) *amburare* (alqd). — 2) intr. *ad* of *amburi*; —**schrijven**, 1) iets a., *de* of *exscribere alqd* (oopenbaren); eigenhandig, *sua manu transcribere*; een post in het kasboek, *alqd acceptum referre* (alc); *alqd in acceptum referre*. — 2) = schriftelijk afzeggen, *epistula of litteris renuntiare* (b.v. *alc amicitiam*); (een meisje of vrouw) *nuntium of repudium remittere* (alc). — 3) = aftrekken 1; —**schrijver**, *librarius*, *scriptor* of s. l.

af-schudden, *decutere* (b.v. *poma*); overdr. het juk a., *iugum excutere of exuere*; het juk der slavernij a., *iugum servile decicare a cervicibus suis*; in *libertatem se vindicare*; iets van zich a., z. afzetten 3; —**schuile**ren, iets a., *peniculo tergere of detergere alqd* (iem., *alc vestem*); —**schuilen**, *despumare* (alqd); *spumam* (alcus rei) *eximere*; —**schuiven**, *removere* (alqd ab *alqo* of ab *alga re*); overdr. iets van zich a., *recusare* (b.v. *laborem*); z. ook schuld 2; —**schuren**, *polire of expolire* (gladmaken; alqd); *deterere* (b.v. *iugo boum colla*); —**schutten**, *dissappare* (alqd); —**schut**ting, *saepa* (pl.); *saepimentum*; —**schuw**, *horror*; *aversissimus* (ab *alqo*) *animus*; een a. van iets of iem. hebben, *abhorrere ab alga re*; *animo esse aversissimo ab alqo*; z. ook veraschuwjen; —**schuwelijk**, *foedus*; *taeter*; *nefarius*; *detestabilis* (b.v. *homo*; *scelus*); een a. beschuldiging, *atrox crimen*; a. (als uitroep), *factus indignum*; adv. *foede*; *nefarie*; a. leelijk, *insignis ad deformitatem*; a. (van smaak), *foedus*; —**schuw**elijkheid, *foeditas*; *immanitas*; veel aa., *multa nefaria*; —**schijn**sel, *repercussus* (weerschijs); *splendor* (glans).

af-slaan, 1) eig. *decutere* (b.v. *capita papaverum baculo*); *praecidere* (b.v. *alc manus*; *alc* of *alcus caput*). — 2) = terugslaan, *propulsare* (b.v. *hostem*; *impetum*). — 3) = weigeren, *negare* (alc *alqd*); *deponere* (b.v. *provinciam*; *triumphum*); (door wenken) *ab* of *renuere* (alqd); vriendelijk a., *belle negare*; bealst a., *pernegare*; *denegare* (alqd; alc *alqd*); rondweg a., *praecise negare*; *plane praecidere* (alqd); iets verzoek a., *petenti alc alqd denegare*; *petenti alc deesse*; *repudiare alcus preces*; iets verzoek niet kunnen a., *alcus precibus resistere non posse*; verg. ook weigeren. — 4) (op een weg) a., *flectere* (b.v. *in Picenum*); *iter flectere* (b.v. *ad Brundisium*); *iter avertere* (b.v. *in agrum Picenum*); z. ook van den weg afgaan 1; de weg slaat links a., *via deflectit sinistrorsum*; naar de zee, *via ad mare declinat*. — 5) den prijs a., *minuere pretium*; z. verder prijs 1. — 6) = van iets afvallen 1; —**slag**, z. mindering; —**slager**, *praeco*; —**slaven**, z. afbeulen.

af-sleepen, —**sleep**en, *dehaurere* (alqm of *alqd de alga re*); —**slingeren**, *mittere of iaculari* (alqm of *alqd de alga re*); z. ook slingeren; —**slou**en, z. —**tobben**; —**sluipen**, *derepere*; z. ook toe-, wegsluipen; —**sluiten**, 1) *claudere* (b.v. *ianuam*; *omnes aditus*; *portam alc*); *praecidere* (b.v. *portas*; *viam*; *maritimos cursus huius magnitudinis*); *intercludere* (b.v. *omnes*

vias); z. ook versperren. — 2) overdr. *praeccludere* (b.v. *aditum misericordiae alci*); z. verder afsnijden 2; een brief a., *concludere epistulam*; een zaak of koop a., *rem conficere*; met iem., *conficere cum algo de alga re*; z. ook een vergelijk treffen; een rekening a., *rationem conficere de subducere*; iem. van de buitenwereld, van het verkeer met anderen a., *alqm commercio hominum prohibere*; zich, *se segregare a ceteris*; z. ook afgesloten; — **sluïting**, *claustra* (pl.; grendel); *saepia* (pl.; staketsel); verder door omschr.; — **slippen**, *cote acure (alqd)*; (= glad-maken) *cote despumare* (b.v. *pavimentum*); = beschaven; — **slïjten**, z. verslijten.

af-smeeken, *exorare (alqd)*; *deprecari (alqd)*; *alqd ab algo*; hoc algm ut met coni.; *alqd pro algo*; *detestari* (b.v. *pericula in caput alcus*); (dringend) *exposcere* (b.v. *victoriam a dis*); den toorn der goden tegen iem. a., *alci iratos deos precari*; z. ook —bidden; — **smïjten**, z. —werpen 1.

af-snauwen, *aspere appellare (alqm)*; *graviter increpare (alqm)*; — **snellen**, z. —rennen; — **snoelen**, *amputare (alqd)*; — **snoeling**, *amputatio*; — **snïjden**, 1) *desecare* (b.v. *herbas; cervices*); *secare* (b.v. *pabulum*); *decidere* (b.v. *nasum auresque*); *abscidere* (b.v. *brachia; linguam alci Plaut.*); *praecidere* (b.v. *alci de alcus caput*); (van anderen) *succidere* (bv. *frumenta; cornua equis*); (snoeiend) *amputare* (b.v. *ramos*; ook *alci caput Suet.*); iem. de keel a., *iugulum alci praecidere de perfodere*; *ingulare algm*; z. ook onthalzen; iem. (die zich opgehangen heeft) a., *detrachere algm ex suspendio*; = afknippen. — 2) overdr. iem. a., *inter- of excludere algm*; *intercipere algm*; van iets, *intercludere algm alga re* of *ab alga re* (b.v. *Hibero*; *ab exercitu*; *ab oppido*; ook *a consule*); *excludere algm alga re* of *ab alga re* (b.v. *orā*; *urbs exclusa comitatibus; cohortes ab acie*); iets (b.v. den toevoer) a., *cludere* (b.v. *commeatus*); iem. iets a., *intercludere algm* (ook *alqd*, b.v. *urbem*) *alga re* of *alqd alci* (b.v. *algm commeatu*; *aditum alci*); *prohibere algm alga re* (b.v. *commeatu*); iem. den terugtocht a., *praecidere alci reditum*; *intercludere algm reditu*; iem. den pas a., *intercludere algm*; *alci viam i.* (ook *conivrationi*); de hoop, *praecidere alci spem*; daar alle hoop a. was, *abs- of incisa omni spe* (Liv.); iem. de gelegenheid a., *privare algm occasione de potestate*. — 3) subst. het a., *amputatio*; verder door omschr.

af-spannen, *disiungere* (b.v. *umenta*); — **spatten**, *resilire* (b.v. *grando a culmine tecti*); — **spelen**, = ten einde spelen, *peragere* (b.v. *fabulam*; *partes suas*; *fabulam aetatis*); overdr. a. worden, zich a., *agi*; *fieri*; — **spiegelen**, = weerkaatsen; overdr. wanhoop spiegelt zich a. op ieders gelaat, *desperatio in omnium vultu eminet*; wreedheid spiegelt zich op zijn geheele gelaat a., *toto ex ore crudelitas eminet*; verg. ook verraden 1. — **spiegeling**, *imago reperculsa* (spiegelbeeld); — **spïnnen**, het spinrokken a., *deducere stamina colo*; den levensdraad a., *pernere supremos annos* (Mart.); overdr. = voltooen; — **spoelen**, *abluere* (b.v. *pedes alcus*); *eluvare* (b.v. *caput*); z. ook wegspoelen; subst. het a., *ablutio*; door omschr.

af-spraak, *pactio*; *pactum*; *conventum*; *condicio*; (om ergens op een bepaalden tijd te komen) *constitutum*; een a. maken, *pactionem facere* (de *alga re* of *ut met coni.*); *constitutum facere* (*cum algo ut met coni.*); z. verder afspreken; volgens a., z. overeenkomst 1; — **spreken**, *pacisci* (*cum algo*; *cum algo ut met coni.*); *convenire* (b.v. ik spreek iets met iem. a., *mihi convenit alqd cum algo*; ik spreek met iem. a. om te, *mihi convenit cum algo ut met coni.*; wij hebben met ekaar a., *convenit inter nos*; wij hebben een tijd met ekaar a., *tempus inter nos convenit*; het afgesproken teeken, *signum quod convenerat*; zooals afgesproken was, *ut convenerat*; *condicere* (b.v. *inductias*); *constituere* (*alqd cum algo*; *alqd inter se*; *inter se met afh. vraag*); *dicere* (b.v. *diem colloquio*; *diem conveniendi*); met ekaar a. dat (van consuls die een taak verdeelen), *inter se comparare ut met coni.*; het is een a. plan of a. werk, *ex composito factum est*; *res de composito geritur* (Plaut.); als ware het a., *velut ex composito*; — **springen**, 1) eig. *desilire* (b.v. *de muro*; *de of ex navi*; *equis*; *essedis*); z. verder afbreken 2; afstuiten. — 2) overdr. de onderhandelingen zijn a., *condiciones dimissae sunt*; mijn reis is a., *itineris faciendi consilium abiect.*

af-staan, 1) eig. *distare* of *abesse* (*ab alga re*); van ekaar a., *distare* (b.v. even ver, *pari spatio de intervallo*); op een matigen afstand, *modicum spatium inter se*; twee voet, *duos pedes inter se*. — 2) overdr. *concedere* (*alci alqd*); *cedere* (*alci alqd*); ook *alci multa de iure suo*; *alci possessione* of *bonis*); *decedere* (*de alga re*, b.v. *de suis bonis omnibus*); *excedere* (b.v. *possessione*); zijn aandeel a., *cedere parte sua*, — **stamme-ling**, *progenies* (*alcus*); *prognatus* (b.v. *a Dite*; *ex Cimbris*); aa., ook *progenies* (sing.); *poster*; een a. van iem. zijn, z. ook afstammen 1; — **stammen**, 1) van perss., *prognatum esse* (*ab of ex algo*); *ortum esse* (*ab algo*); *esse* (*ab algo*); *ortum de originem trahere* (*ab algo*); afstammend, z. afkomstig 1. — 2) van zaken, z. afkomstig zijn 2; — **stamming**, z. afkomst; — **stand**, 1) eig. *spatium*; *intervalum*; groote a., ook *longinquitas*; op een a., *procul* (b.v. *spedare alqd*); op grooten a., *magno intervallo*; op zulk een grooten a., *tanto of ab tanto spatio*; op eenigen a., *spatio medioeri interiecto*; op gelijken a., *pari intervallo*; op een a. van een mijl, *spatio mille passuum of s. m. p. intermisso*; zij hielden op een a. van vijf mijl halt, *a milibus passuum quinque substituerunt* (maar *mille passus* of *passibus mille a castris s.*); op bepaalde aa. (van ekaar), *certis spatiis intermissis*; den vijand op een a. houden, *summovere of propulsare hostem*; de manpels a. laten nemen, *laxare manipulos*. — 2) overdr. *cessio* (z. ook overdracht); a. doen, *concedere* (*alci alqd*); *dimittere* (b.v. *imperium*; *triumphum*); *abdicere* (b.v. *vitam*); *deponere* (b.v. *gloriam*); a. doen van den troon, *regno cedere*; z. verder afstaan 2; nederleggen 2; opgeven 2; iem. op een a. houden, *arcere algm*; = onderscheid; — **stappen**, *descendere* (b.v. *de tribunal*; *ex equo*); ergens a., z.

zijn intrek nemen; van een onderwerp a., *abire ab alga* re; maar ik stap hiervan a., z. maar genoeg hiervan; van een plan a., z. opgeven 2.

af-steken, 1) tr. een zwijn de keel a., *iugulare suem*; = afbakenen; overdr. z. loef. — 2) intr. van wal a., z. afvaren; a. bij iets, *discrepare ab alga* re (ook *inter se*); verg. ook een contrast vormen; — **stel**, door omschr.; z. ook uitslet; — **stellen**, *omittere* (alqd); z. verder opgeven 2; — **stemmen**, *antiquare* (b.v. *legem*); z. ook verwerpen; — **sterven**, *emori* (van gewassen en ledematen); *intermori* (van gewassen); *praemori* (van ledematen); afgestorven zijn, ook *sensu carere* (van ledematen); z. ook sterven; afgestorven; subst. het a., z. dood 1; overdr. der wereld a., *a voluptate, id est a corpore, a re familiari, a re publica, a negotio omni sevocare animum*; de vriendschap sterft a., *amicitia exstinguitur*.

af-stoffen, *abstergere* (alqd); — **stompen**, 1) tr. hebeten reddere (alqm of alqd; voor iets, ad alqd); hebetare (b.v. *vulneribus suis ferrum hostile; aciem oculorum; sensus*); obtundere (b.v. *mentem; ingenia; aegritudinem perpetua cogitatio*); z. ook ongevoelig maken 2. — 2) intr. hebeten fieri; hebesce (b.v. *acies mentis*); consenscere (b.v. *animum; vires*); z. ook ongevoelig worden 2; — **stooten**, *detrudere* of *deturbare* (alqm of alqd de alga re); (= stootend afbreken) *frangere* (alqd); *praefringere* (alqd); een schip a., *expellere navem a litore*; overdr. door zijn gedrag a., *asperis esse moribus; asperi esse animi*; afstootend, asper; a. gedrag, aa. manieren, a. aard, *asperitas; mores asperi; natura acerba*; iem. a., *alienare alqm a se*; — **stormen**, z. rennen; — **storten**, 1) tr. *deicere* (alqm of alqd de alga re); hals over kop, *praecipitare* (alqm of alqd de of ex alga re; alqm of alqd alga re); z. ook —stooten. — 2) intr. van iets a., *deici de alga* re (ook *equo*); hals over kop, *praecipitare* (b.v. *ex equo; Nilus ex montibus*).

af-stralen, *refulgere; fulgere; radiare*; — **straling**, *fulgor; splendor*; — **stroo-men**, z. —vlieten; (van een menschenmenigte) *decurrere* (ab of ex alga re); — **stroopen**, z. stroopen; villen; plunderen; — **strijden**, b.v. ik laat het mij niet a., *non concedam* (met acc. c. inf.); — **strijken**, *detergere* (afvoegen; alqd).

af-stuiten, *resilire* (ab alga re); overdr. op iets a., *ad irritum redigi alga re; impediri alga re*; — **sturen**, z. —zenden; op iets a., z. aanzellen; overdr. z. aanleggen 1 c; — **stijgen**, *descendere* (b.v. *e curru; ex equo*); z. ook —dalen; —zitten; —**stijpen**, z. —druipen.

af-takelen, een schip a., *navis armamenta demere*; (bij storm) n. a. *demittere*; overdr. intr. *consensescere; deflorescere*; — **tappen**, wijn a., *vinum eximere de dolo*; (bottelen) v. *diffundere* (ook *de dolo; in amphoras*); bloed a., *sanguinem detrahare; sanguinem mittere* (ook overdr. provinciae); — **teekenen**, *designare* of *describere* (alqd); overdr. zich a. op, *eminere in* (b.v. *pigritia et desperatio in omnium vultu*); — **teekening**, *descriptio*; door omschr.; — **tellen**, z. (van

een som) *attracten* 1; geld a., *dinumerare pecuniam*; — **tillen**, z. —nemen 1.

af-tobben, zich a., *luctari* (b.v. *in pestilentia atque arido circa urbem solo*); bij of met iets, *desudare in alga re; sese terere* (b.v. *in opere longinquo*); *moliri in alga re* (b.v. *in demoliendo signo*); z. verder —beulen; — **tocht**, (= afmarsch) *profectio; discensus*; z. verder vertrek 1; (= terugtocht) *receptus*; het teeken tot den a. geven, den a. blazen, *signum receptui dare; receptui canere*; iem. vrijen a. beloven, *incolumitatem alci polliceri*; toestaan, *alci discendi potestatem facere*; z. ook iem. laten af-trekken 2; — **toomen**, een paard a., *frenum detrahare equo*.

af-trappen, z. —schoppen; — **treden**, 1) = afdalen, *descendere* (b.v. *de rostris; de tribunali*); = zich verwijderen, *discedere*; *abire*. — 2) overdr. van een beambte, z. een ambt nederleggen 2; van een tooneelspeler, z. van het tooneel treden 1; — **treding**, z. nederlegging van een ambt 2; — **trek**, 1) = mindering. — 2) a. hebben of vinden, *emptores invenire*; geen a. vinden, *sperti*; wat a. vindt, *vendibilis*; — **trekken**, 1) tr. *detrahare* (b.v. *alqm de curru; alqm ab aris; alqm lecto genitali; scutis pelles; stramenta de multis; alci vestem; alci de digito anulum*); *stringere* (b.v. *folia ex arboribus*); *detrudere* (b.v. *scutis tegimenta*); overdr. (= afkoken) *decoquere* (alqd); (van een som) a., *detrahare* (b.v. *alqd de summa; nihil de vivo*); *deducere* (tegenst. *addere*; ook b.v. *centum nummos; de capite quod usuris pernumeratum est; deductionem facere* (b.v. *ex pecunia deductio fit*); *decessionem facere* (b.v. *de summa*); *demere* (b.v. *de stipendio equitum aera*); zijn hand van iem. a., *destituere alqm; deesse alci*; iem. van iets a., *abstrahere alqm ab alga re* (b.v. *alqm a rebus gerendis; ratio ab acerbis cogitationibus animum*); iem. van het genot a., *sevocare aleius animum a voluptate*; z. ook afleiden 2; iem. van iem. a., *distrahare alqm ab alga*; zich van de wereld a., z. der wereld afsterven; zich terug-trekken 1b (eind). — 2) intr. *abire* of *proficisci* (abs. en ab, de of ex alga loco); *discedere* (abs. en ab, de of ex alga loco; met groote schande, *turpissime*); met het leger of het garnizoen a., *exercitum* of *praesidium deducere*; het leger uit die streken doen a., *exercitum deducere ex eis regionibus*; (uit den strijd) a., *se recipere*; z. ook zich terug-trekken 1a; iem. laten a., *alci abeundi* of *discedendi potestatem facere; alci exitum dare*; een garnizoen ongedoerd laten a., *exercitum sine fraude emittere*; op iem. of iets a., z. aanrukken 1; de storm trekt a., z. —drijven 2; — **treksel**, *deocutum*. **af-treuren**, zich a., *maerore* of *aegritudine confici*; — **troggelen**, *abradere* (alqd ab alga); — **troonen**, *eblandiri* (alqd; met ut en conl.); *blanditiis elicere* (alci alqd); *blanditiis exprimere* (alqd ab alga, b.v. *nummos*); — **tuigen**, z. —takelen; —toomen; — **tuimelen**, *devolvi* (de alga re); z. ook —rollen 1; — **tuinen**, z. —heinen.

af-vaardigen, *legare* (b.v. *alqm in Africam; alqm ad alqm*); *legatum mittere* (alqm); (in private aangelegenheden) *allegare* (alqm; alqm ad alqm of alci); — **vaar-**

diging, *legatio* of *allegatio* (verg. —vaardigen); door omschr.; —**vaart**, *profectio*; *discussus*; plaats van a., *locus unde naves solvunt* of *profectiscuntur*; —**val**, 1) = wat bij de bewerking van stoffen enz. afvalt, *purgamenta* of *ramenta* (beide pl.). — 2) overdr. het afvallen van iem., *defectio* (b.v. *ab Romanis ad Hannibalem*); *alienatio* (ab algo); *rebellis* (hernieuwde a.); iem. tot a. verleiden, *abducere alqm* (b.v. *legiones*); *abalienare* (b.v. *totam Asiam*); *impellere alqm ad defectionem*; *alqm ad rebellandum excitare*; iem. tot a. trachten te verleiden, *solicitare alqm ad defectionem*; *temptare alqm*; z. ook afvallig maken; —**vallen**, 1) eig. *decidere* (b.v. *flosculi*; *poma ex arboribus*; *equo*; *ex equo*); *delabi* of *labi* (afglijden, b.v. *ex equo*); (ongemerkt) *desfluere* (b.v. *coronae*). — 2) (van iem.) a., *deficere* of *desciscere* (ab algo; tot iem., ad alqm); *rebellare* (op nieuw a.); van plan zijn af te vallen, *defectionem moliri*; = tegenval-len; —**vallig**, a. worden, z. afvallen 2; iem. a. maken, z. tot afval verleiden 2; iem. van iem. a. maken, *alqm alienare*, *abalienare* of *dimovere* ab algo; subst. een afvallige, *is qui deficit* of *desciscit* (ab algo); *alienatus* (ab algo); *rebellans* (op nieuw); (= verzaker van zijn geloof) *apostata* (Ecol.); —**vangen**, iem. iets a., *intercipere alqd alcius*; spreekw. iem. een vlieg a., *commodum alci praeripere*; —**varen**, (= wegvaren) *solvere* (met of zonder *navem* of *ancoram*); *a terra solvere* of *provehī*; *profectisci* of *provehī* (met of zonder *navi* of *navibus*); (van schepen) *profectisci*; *provehī*; *ex portu profectisci*, *exire* of *solvere*; met de vloot a., *classe profectisci* of *navigare* (b.v. *in Macedoniam*); uit de haven a., *ex portu solvere*, *egredi* enz.; (van den bevelhebber) *naves ex portu educere*; op iets a., z. aanzeilen; een rivier a., = afzakken.

af-vechten, *depugnare*; —**vegen**, *tergere* (b.v. *nares*); *delergere* (b.v. *mensam*); z. ook —wissen; —**vleien**, *blanditiis impetrare* (alqd ab algo); de gunst der burgers a., *civium gratiam blanditiis colligere*; z. verder —troonen; —**vliegen**, *devolare* (de alqa re; ook overdr.); verg. —rennen; —**vlieten**, —**vloeden**, *desfluere* (b.v. *sudor a fronte*); *delabi* (b.v. *ex tecto aqua*); *decurrere* (b.v. *ex monte*; *per saxa*).

af-voerbuis, *canalis*; —**voeren**, *deducere* (alqm of alqd de of ex algo loco); (stroomaf-waarts) *devehere* (alqm; alqd); z. ook —brengen; —**voerkanaal**, *emissarium*; —**vorderen**, *poscere* (alqd; alqm alqd); z. ook eischen; —**vragen**, *sciscitari* (alqd ex algo); zich a., *querere*; ik vraag mij met vrees a. hoe hij het maakt, *vereor quid agat*; zich met verwondering a., *mirari* (met volg. afh. vraag); z. ook vragen 1; —**vreten**, *depascere* (b.v. *agros*); z. ook —knagen; subst. het a., *depastio*; —**vriezen**, een soldaat vrozen de handen af, *ita praeriguerē militis manus, ut truncis brachiis deciderent* (Tac.); —**vrijen**, (= door vijlen verwijderen) *delimare* of *limando tollere* (alqd); (door vijlen gladmaken) *limā polire* (alqd); *limare* (alqd).

af-waalen, *tr. dehubare* (b.v. *ventus villae tectum*); intr. *vento dehubari* of *aufferri*; —**waarts**, *deorsum*; —**wachten**, *opperiri*

of *expectare* (alqm of alqd); *experiri* alqd (b.v. den afloop, *rei eventum*); den vijand a., *manere hostium adventum*; *impellere hostium excipere*; zijn tijd a., *opperiri tempora sua*; hij kon den tijd niet a. dat, *nihil ei longius fuit quam ut* (b.v. *me videret*); den storm a., *transitum tempestatis expectare*; z. ook wachten 1; —**wachting**, *expectatio*; —**wassen**, *abluerē* (b.v. *pedes alcius*); *eluerē* (b.v. *sanguinem*); —**wateren**, *aquam emittere*; —**wateringskanaal**, *emissarium*.

af-weeken, *resolvere* of *abluerē* (alqd); —**weer**, *propulsatio*; *defensio*; —**weg**, (= weg naar beneden) *descensus*; (= zij-weg) *iter devium*; z. ook zijweg; —**wegen**, eig. *pendere*, *penstare* of *examinare* (alqd); overdr. iets a. naar iets, *ponderare alqd alqā re*; *perpendere alqd alqā re* of *ad alqd*; *pendere alqd ex alqa re*; de woorden a. (van den redenaar), *verba expendere*; ondeugden en deugden tegen elkaar a., *perpendere vitia virtutesque*; argumenten tegen elkaar a., *argumenta cum argumentis comparare*; —**weiden**, z. —vreten; —**wenden**, 1) eig. *avertere* (se of *animum alcius* of *alqd ab algo* of *ab alqa re*; zich (met wreef enz.) van iem. a., *aversari alqm*; de oogen, den blik a., *oculos avertere* of *deicere*; van iem. of iets, *deicere oculos de algo*, *ab alqa re*; *ab algo oculos deflectere*; *oculos avertere ab alqa re*; de oogen van iem. niet a., geen oog van iem. a., *oculos de algo nusquam deicere* (om hem te bespieden); z. ook strak a. nastaren; met afgewend gelaat, *aversus*. — 2) overdr. iets (onaangenaams) van iem. a., *avertere* (b.v. *di omen*; *pestem ab Africa*); *depellere* (b.v. *morbos*); *periculum ab algo*; *suspicionem a se*; *poenam alci*; *deicere* (b.v. *cruciatum a corpore*); *propellere* (b.v. *periculum ab algo*); *demovere* (*culpam* of *odium* ab algo); van zich a., ook *avertere* (b.v. *suspicionem*); het noodlot a., *flectere fata*; door bidden van zich a. of trachten a. te wenden, *deprecari* (b.v. *periculum*; *poenam*; *iram senatus*); (als godsdienstige term) *averruncare* (b.v. *deorum iram*; *prodigia*); *procurare* (b.v. *monstra*; *prodigia*); z. ook —weren; —**wending**, *depulsio* (b.v. *malī*); *propulsatio* (b.v. *periculi*); (door bidden) *deprecatio*; —**wennen**, iem. iets a., *ab alcius rei consuetudine revocare alqm*; *deducere alqm ab alqa re*; *dedocere alqm alqd*; zich iets a., *ab alcius rei consuetudine recedere*; *dediscere alqd*; zich een slechte gewoonte a., *consuetudinem vitiosam emendare*; subst. het a., door omschr.; het a. van een slechte gewoonte, *emendatio consuetudinis vitiosae*; —**wentelen**, *devolvere* (alqd de alqa re; verg. —rollen 1); z. ook —schuiven; —**weren**, iets a., *arcere*, *defendere*, *propulsare*, *prohibere*, *de* of *repellere alqd* (ook *iniuriam*, *morbos*, *periculum* enz.); verg. —wenden; iets of iem. van iets of iem. a., z. —houden 1; = pareeren; —**wering**, *defensio*; verg. —wending; —**werken**, *perficere* (alqd); verg. —gewerkt; = afbeulen; —**werpen**, 1) eig. *deicere* of *praecipitare* (alqm of alqd de alqa re; ook ab elephanto); verg. storten 11; den ruiter a., *excutere* of *effundere equitē* (ook *eff. equitē super caput*); een kleed a., *abacere* (b.v. *togam*);

deicere (b.v. *logam de umero; delecta ab umris togâ Suet.*); het juk a., z. —schudden; iem. ergens a., ook = —jagen 1. — 2) overdr. winst a., *fructum ferre; fructuosum esse; lucro of quaestui esse*; de schuld van zich a., *culpam a se amovere*; —**evenen**, *delexere (alqd)*; —**ezig**, *absens*; a. zijn, *abesse* (van een plaats, *alqo loco*, *ab of ex alqo loco*); *peregrinari* (op reis zijn); met zijn gedachten a. zijn, *aliud agere; animo non adesse*; —**wezigheid**, *absentia*; (buitenslands) *peregrinatio*; meestal door omschr., b.v. in iems a., *alqo absente*; uw langdurige a. verdriet mij, *doleo quod tam diu abes*; ik ken de reden van zijn a., *scio quare absit*.

af-wikkelen, —**winden**, *evolvere* (b.v. *volumen epistularum*); *revolvere* (b.v. *fila*); *explicare* (b.v. *funem*); overdr. *explicare of expedire (alqd)*; —**winnen**, iem. iets a., z. iets bij het spel van iem. winnen 1; iem. den prijs a., *palma alci praeripere*; den vijand een stad a., *oppidum praecoccupare*; —**wippen**, *deicere (alqm of alqd de alqa re)*; intr. *desilire (de alqa re)*; —**wisschen**, *abstergere* (b.v. *sudorem; vulnera; lacrimas*); *detergere* (b.v. *sudorem; caput; mensam*); —**wisselen**, 1) *tr. variare* (b.v. *otium labore*); *distinguere* (b.v. *graviora opera lusingus*); iets wordt a. door iets, ook *alci rei alqd intericitur* (b.v. *his tam maestis modica laetitia Tac.*); z. ook afwisseling in iets brengen; = aflossen 1; elkaar in de regering a., *alternis of a. vicibus imperare*. — 2) intr. *alternare*; de koorts wisselt a., *febris accedit et recedit*; —**wisselend**, *varius*; *alternus* (regelmatig a.); a. weer, *caeli varietas*; aa. kleuren, *colores variati of dispares*; met a. geluk strijden, *variâ fortunâ of vario Marte pugnare*; de oorlog werd met zeer a. geluk gevoerd, *bellum in multa varietate versatum est*; adv. in vicem (b.v. *insequentes refugientesque*); *alternis of a. vicibus* (b.v. *fidens ac diffidens*); *modo-modo* (nu eens — dan weer); *partitis temporibus* (elkaar op vaste tijden aflossend, b.v. *esse in opere*); a. smeeken en dreigen, *miscere precibus minas*; —**wisseling**, *varietas* (b.v. *caeli; colorum; vocum; annuae frugum et calorum varietates*); *vicissitudo* (b.v. *studiorum officiorumque; diei noctisque*); in de regering, v. *imperitandi*; de gereselde a. van dag en nacht, *dierum nocturnumque vicissitudines*; herhaalde a. van eb en vloed, *crebra aestuum commutationes*; a. der koorts, *febris accessio remissioque*; bij a., z. afwisselend (adv.); a. in iets brengen, *alqd variare, distinguere of v. et d.*; (in de stijl, in een redevoering) *orationem variare*; —**wrijven**, *defricare (alqd; alqd alqâ re)*; z. ook —wisschen; = verslijten 1.

af-wijken, 1) zich verwijderen van, *deflectere* (b.v. *a veritate*); *declinare* (b.v. *a religione officii; a proposito*); *discedere* (b.v. *ab officio*); *recedere* (b.v. *ab usitata consuetudine; ab institutis; a natura*); z. ook —dwalen 2; doen a., *deflectere* (b.v. *alqm de via*). — 2) = verschillen, *discrepare (cum alqo; inter se; cum of ab alqa re)*; *abhorreere (ab alqa re)*; (in meening) *dissidere of dissentire (ab of cum alqo)*; de meeningen wijken van elkaar a., *variantur sententiae*;

de schrijvers, *discrepat inter scriptores*; de voorstellingen van het gebeurde, *variatur memoria actae rei*; —**wijkend**, *diversus; discrepans*; van elkaar aa. meeningen, *discrepantes sententiae*; van een a. meening zijn, z. —wijken 2; —**wijking**, *declinatio* (ook overdr. = afdwaling, Sen.); (= verschil) *discrepantia*; —**wijzen**, (= van de hand wijzen) *recusare of repudiare (alqd)*; iems verzoek a., z. afslaan 3; iem. a., *repudiare alqm of alcuis preces*; a. worden, *repulsam ferre* (door iem., *ab alqo*); z. ook iem. belet geven; den vijand a., z. terugdrijven; een aanklacht a., z. ontzenuwen; iets plechtig van zich a., *detestari alqd a se*; —**wijzing**, *recusatio; repudiatio; repulsa*.

af-zadelen, een paard a., *detrahere stramentum de equo*; —**zagen**, *serrâ desecare of praecidere (alqd)*; verg. —gezaagd; —**zakken**, z. —glijden; iem. laten a., z. nederlaten; een rivier a., zich laten a., *devehi* (abs.; ook *Rheno; secundo amne*); *desfluere* (b.v. *cum paucis navigiis secundo amne*); *deferri* (b.v. *incubans cortici secundo Tiberi ad urbem deferitur*); doen a., *demittere* (b.v. *navem secundo amni; arma, classem, socios Rheno*); = aftrekken, *cedere of discedere*. **af-zeggen**, een bezoek doen a., *numiare se non venturum of se venire non posse*; het bij iem. doen a., *tubere ad alqm renuntiari* (doen zeggen dat men niet bij iem. komt eten, Plaut.); iem. doen a., *renuntiari alci imperare* (Sen.); —**zellen**, z. —varen; —**zenden**, iem. van een hogere plaats a., *demittere alqm de alqo loco*; iem. naar iem. of ergens heen a., *mittere alqm ad alqm of in alqm locum; emittere* (uitzenden, b.v. *eo legiones*); *dimittere* (naar verschillende kanten of meer dan één te gelijk, b.v. *legatos; litteras*); *circummittere* (in 't rond, overal heen, b.v. *praecones*); iem. als afgevaardigde a., z. —vaardigen; een brief aan iem. a., *mittere of dare litteras ad alqm*; een pakket aan iem. a., *fasciculum ad alqm perferendum curare*; a. op, *immittere in* (b.v. *cohortem in hostes*); —**zending**, *missio* (b.v. *legatorum; epistularum*); door omschr.; z. ook —vaardiging; —**zengen**, *adurere (alqd)*; (rondom) *amburere (alqd)*; —**zet**, z. verkoop; —**zetsel**, z. —legger; —**zetten**, 1) eig. *deponere* (b.v. *coronam*); *tollere (alqd de alqa re)*. — 2) = ontslaan, *loco movere (alqm)*; *demovere (alqm Tac.)*; een opperbevelhebber a., *alci imperium of exercitum adimere*; *demovere alqm praefectura (Tac.)*; een ambtenaar, *mittere of missum facere alqm*; een staatsdienaar, *ab re publica removere alqm*; (bij volksbesluit) *alci imperium of magistratum (ook consulatum, dictaturam enz.) abrogare*; een senator, z. uit den senaat stooten; een vorst, *regnum of imperium alci adimere*. — 3) iets van zich a., *ponere* (b.v. *curam*); *abducere se of animum* (b.v. *a cura; ab angoribus; a sollicitudine*); se abstrahere (b.v. *ab omni sollicitudine*); *abiciere* (b.v. *omnes curas; memoriam doloris*). — 4) = verkoopen. — 5) lichaamsdeelen a., *amputare* (b.v. *crus*). — 6) iets met iets a., = omboorden. — 7) iem. (geld) a., *emungere (alqm argento Com.)*; *frandare alqm (pecuniâ)*; *circumscribere alqm*. — 8) een

terrein a., *saepire* (b.v. *locum; custodiis vias*); —**zetting**, = —danking; —**zetter**, z. bedrieger; —**zetterij**, z. bedrog. **af-zichtelijk**, *foedus; taeter; deformis*; —**zichtelijkheid**, *foeditas; deformitas*; —**zien**, 1) eig. = nederzien 1; een ruimte a., *spatium oculis emetiri*. — 2) overdr. van iets a., *supersedere alqā re* (b.v. *proelio*); *deponere alqd* (b.v. *constitum; gloriam*); z. ook opgeven 2; afgezien; iem. van iets doen a., ook *avocare alqm ad alqa re*; = iem. iets afkijken, *discere of spectando d. alqd ad alqd*; (heimelijk) *surripere alci alqd*; —**zingen**, z. uitzingen; —**zitten**, *equo of ex equo descendere of desilire*; *descendere of desilire*; (van de ruiterij om te voet verder te strijden) *ad pedes descendere, degredi of desilire*; de ruiterij doen a., *equitum ad pedes deducere* (Liv.); (om anderen hun plaats te doen innemen) *equitibus detrahare equos*.

af-zoeken, een terrein a., *perscrutari locum*; —**zoeken** z. —kussen; —**zonderen**, z. —scheiden; —**zondering** 1) = —scheiding. — 2) = eenzaamheid, *solitudo*; *secessus*; in a., *in secreto*; *in secessu* (b.v. *vivere*) z. ien. jeugd in a. doorbrengen, *iuventutem procul a coetu hominum agere*; z. verder teruggetrokken leven; zich in afzondering terugtrekken 1 b; —**zonderlijk**, *separatus* (op zich zelf staand); *secretus of s. ab aliis* (apart); *singularis* (tegenst. *universus*); *simplex* (b.v. *verba*, tegenst. *coniuncta*); ieder a., *unus quisque*; *singuli*; adv. *separatim*; *seorsum*; *singillatim* (tegenst. bij afdeelingen).

af-zwemmen, *denotare* (b.v. *Tusco alveo Hor.*); —**zwendelen**, z. —zetten 7; —**zweren**, *eiurare* (alqd); —**zwerfen**, z. —dwalen 1; rondzwerfen; —**zweven**, z. nederzweven; —**zwoegen**, *laborare*; zich a., *sudare* (*pro alqa re*); z. ook zich afbeulen; —**zijn**, z. —glijden; —**zijn** (subst.), = afwezigheid; (ww.) = verwarderd zijn; —**zippelen**, z. —druipen.

agent, *procurator*; iems a. zijn, *negotia alcius procurare*; z. ook onderhandelaar; —**schap**, *procuratoris munus*.

agio, *collybus*.

ah, *ah of aha* (Com.).

aha, *hahae* (Com.); = zóó? *siccine*; a., is het dat, *atā, hoc illud est* (Ter.).

ahorn, —**boom**, *acer*; —**en**, —**houten**, *acernus*.

ai, *ai* (Com.); ai mij, *ei mihi* (Com.); (Ov.). **air**, *vultus* (b.v. *superbus*); zich het a. geven, *simulare* (met acc. c. inf.); aa. aannemen, z. een hooge borst opzetten 1.

ajuin, *caepa; caepe*.

akademie, de A., = de school van Plato, de Platonische philosophie, *Academia* (de oude, *vetus*; de nieuwe, *adulescentior*); tot de A. behoorend, *academicus*.

akant, *acanthus*.

akelig, *tristis*; z. ook treurig 2; onaangenaam; —**heid**, *tristitia; foeditas*.

aker, z. emmer; eikel.

akker, *ager; arum* (bouwland); *seges* (graanveld); —**bouw**, z. landbouw; —**bouwgereedschap**, z. landbouwgereedschap; —**land**, z. bouwland; —**maalsbosch**, —**hout**, z. kreupel-

bosch, —hout; —**man**, z. boer; —**tje**, *agellus*; —**verdeeling**, *agri divisio; agrorum divisiones*; een drieman voor de leiding der a., *triumvir agrarius*; woelingen ter bewerking eener a., *seditiones agrariae*; —**wet**, *lex agraria*; voorstanders der aa., *agrarii*.

akoniet, *aconitum*.

akropolis, *arz*.

aks, *ascia*; (tweesnijdend) *bipennis*; met de a. bewerken, *dolare* (b.v. *robur*).

akte, 1) = bedrijf van een tooneelstuk, *actus*. — 2) = bewijsstuk, *tabula*; a. van aanklacht, *libellus; accusatio*; aa., *tabulae; litterae publicae* (oorkonden); *monumenta* (gedenkstukken, b.v. *rerum in magistratu gestarum*); *acta of a. publica* (handelingen, verhandelingen, besluiten en verordeningen van den senaat, de volksvergadering of de magistraten); *libelli* (processtukken); in de aa. opnemen, ergens a. van nemen, *referre in tabulas of in acta* (alqd); in de aa. staan, *esse, relatum esse of inventum in actis; actis contineri*.

al, 1) adv. = reeds; al gaande enz., *iens* (= gaande) enz.; *eundo* (= door te gaan) enz.; a. te, z. te 2; concess. conj., al, al... ook, *ut* (met conj.); *etsi; etiamst*; al... ook nog zoo, *quamvis* (met conj.). — 2) adi. a) sing. *omnis*, b.v. al het graan, *omne frumentum*; alle hoop, *omnis spes*; al het verworvene, *quicquid parum est* (verg. 3 c.); bij al zijn vriendelijkheid had Crassus ook vrij wat gestrengheid, *Crassus in summa comitate habebat etiam severitatis*; C. *quamvis comis esset, tamen habebat etiam s. s.* — b) plur. *omnes; quisque* (vaak distributief; alle drie jaar, d.i. telkens in het derde jaar, *tertio quoque anno*; alle goeden, *optimus quisque*; *unusquisque* (ieder afzonderlijk); *quisvis of quilibet* (ieder wien je maar wilt); *nullus* (bij namen van personen *nemo non*; *nullus est qui non of quin* (met conj.; ieder zonder uitzondering); *cuncti of universi* (allen gezamenlijk); alle die, z. 3 c. — 3) als subst. a) allen, *omnes; nemo non*; *nemo est qui non of quin* (met conj.; ook de onder 2 b genoemde worden als subst. gebruikt); allen die, z. c. — b) alles a) van zaken, *omne; omnis res; omnia; omnes res; quidvis* (wat je maar wilt; al het mogelijke); *nihil non* (alles zonder uitzondering); alles wat, z. c; hij is mij alles, is *mihi unus omnia est* (Liv.); nu weet gij alles, *rem omnem habes*; overvloed aan alles, *omnium rerum abundantia*; alles liever willen dan, *quidvis malle perpeti quam*; alles is beter dan, *quidvis est melius quam*; a. hangt van snelheid af, *res posita est in celeritate*; — ß) van perss., *omnia; omnes; omnes homines; omnes omnium ordinum* (of generum) *homines* (mensen van allerlei stand of slag). — e) allen die, al wie, *omnes qui; quicumque; quisvis; omnes quicumque* (allen, wie ook maar); alles wat, al wat, *omne quod; omnia quae; quicquid; quodcumque; omnia quaecumque* (alles wat ook maar); al wat Latijn verstaat, *omnes qui ubique sunt, qui Latine sciunt*; al wat gij aan soldaten bijeen kunt brengen, *quodcumque militum contrahere poteritis*. — 4) het al, = heelal.

al-arm, a. roepen, slaan of blazen, *ad arma*

conclamare; = opschudding, *turba*; *tumultus*; a. maken, *tumultum facere*; *tumultuari*; z. ook ruimer; —**armeeren**, 1) = alarm roepen. — 2) = in opschudding brengen (zoodat men te wapen loopt), *ad arma concire* (b.v. *homines*) of *in arma c.* (b.v. *Etruriam*); alarmeerend, *tumultuosus* (b.v. *nuntius Liv.*); —**bast**, *alabastris* (gen. -ae) *lapis* (Plin.); een zalf fleschje van a., *alabaster*; —**bedil**, z. vitter; —**bedril**, *ardelio* (Phaedr.); —**daar**, z. daar 1; —**dra**, z. weldra; —**dus**, z. zoo 1 a; derhalve; niet a. (als uitroep), *non ita* (Verg.); —**eer**, z. voordat; —**geheel**, z. volkomen 1.

algemeen, 1) adi. *universus* (allen betreffend, door allen gedaan enz.); *generalis* (het geheel betreffend, zonder op bijzonderheden in te gaan); *communis* (waarbij allen gemeenschappelijk betrokken zijn; ook *concilium*; *in communi omnium gaudio*); *summus* (hoogst, volkomen, b.v. a. verwarring, *s. perturbatio*; a. welzijn, *s. res publica*; a. overeenstemming, *s. consensus*; *s. consensus*); (= algemeen in gebruik, gewoon) *vulgaris*; *tritus*; *vulgaris communisque*; *publicus*; a. begrip, *notio universa*, *communis of summa*; *genus universum* (*altius rei*); aa. gebreken, ook *notitiae rerum*; een a. vraag stellen, *generatim quaerere*; een te a. uitdrukking, *vox nimis ampla of parum definita*; in aa. termen, *universe*; een a. gesprek, *sermo communis* (waaraan allen deelnemen; het gesprek werd a., *sermone in unum confundebantur Liv.*); vaak door omschr., b.v. a. verwarring, gebrek, *omnium rerum perturbatio*, *inopia*; a. taal, *omnium communis of o. hominum sermo*; a. verwachting, *omnium expectatio*; er heerscht a. overeenstemming, *omnes uno ore consentiunt*; dit is het a. gesprek, *hic sermo omnibus est in ore*; dit is niet ter a. kennis gekomen, *hoc non cognitum est ab omnibus*; de vlucht werd a., *fuga passim fieri coepta est*; a. maken, *vulgare* (*algd*); z. ook tot gemeengoed maken); a. worden, *vulgari*. — 2) als subst., **het algemeene**, *genus*; *g. totum*; *natura universa*; *generalis pars*; **het algemeen**, *solus publica of communis*; *res publica*; tot nut van het a., *in commune of in medium* (b.v. *consulere*); **in 't algemeen**, *universe* (zonder op bijzonderheden in te gaan, b.v. *loqui*); *omnino* (wanneer men van het bijzondere tot het algemeene overgaat, b.v. *de hominum genere aut o. de animalium loquor*); *generaliter of generatim* (tegenst. *singulatim of nominatim*, b.v. *generaliter definire*; *generatim loqui*); *summatim* (in hoofdtrekken, b.v. *exponere*); *communiter* (tegenst. *separatim of proprie*, b.v. *loqui*); ook door *omnis of universus*, b.v. wanneer men de zaak in 't a. beschouwt, *si rem omnem spectas*; de filosofie in 't a., *universa philosophia*; zoowel in 't a. — als in 't bijzonder, gelijk in 't a. — zoo in 't bijzonder, *cum — tum* (of *t. maxime*); **over 't algemeen**, *in universum of in vulgus*; *vulgo*. — 3) adv. *universe*; *generatim*; *communiter* (verg. 2); *vulgo* (doorgaans; alom); *undique* (van alle kanten; overal); *passim* (wijd en zijd; overal); *omnibus partibus of in*

omnes partes (in alle opzichten); *consensus omnium* (eenstemmig, b.v. *comprobata oratio est*); vaak door omschr., b.v. a. gehaat, *omnibus invidis*; a. geacht worden, *bene audire ab omnibus*; a. vermoedt men, *omnes of homines suspicantur*; zooals men a. geloof, *ut vulgo credunt* (Liv.); *ut opinio est omnium of hominum*; —**heid**, door omschr., b.v. zijn woorden zijn wegens hun a. onduidelijk, *verba eius tam communia sunt, ut ob eam ipsam causam obscura sint*.

al-genoegzaam, *omnibus sufficiens*; —**goed**, *omnium longe benignissimus of indulgentissimus*; de a. en almachtige Juppiter, *I. optimus maximus*; —**hier**, z. hier; —**hoevel**, z. of schoon; —**koof**, *zotheca* (Plin. ep.).

alle, z. al; —**daagsch**, *cotidianus*; *vulgaris*; *communis*; —**daagschheid**, *vulgaris ratio of natura*.

allice, z. laan.

alleen, 1) adi. *solus*; *unus*; (sterker) *unus solus* (eenig en a.); *unus of solus ex omnibus*; *ipse* (z. reeds 2); a. willen zijn, *se conveniri nolle*; *fugere homines*; iem die graag a. is, *solitarius homo*; z. ook onder vier oogen 1; iem. a. laten, *destituere alqm* (aan zijn lot overlaten); a. staan, a. op de wereld zijn, *solum of nudum a propinquis esse*; *amicis carere*. — 2) adv. = slechts, maar, *modo* (drukt een subjectief oordeel uit); *tantum* (eig. zóóveel, maar ook niet meer); *tantummodo* (alleen maar); *non* (ook *neque*, *nihil*, *numquam*, *nemo*) — *nisi* (niet enz. — dan); *nisi* — *non* (ook *neque* enz.; tenzij — niet enz.); *dumtaxat* (nauwkeurig geschat); vaak door *solus* of *unus* om één woord uit den zin te doen uitkomen, b.v. a. de mensch bezit rede, *solus homo ratione praeditus est*; a. u heb ik gezien, *te unum vidi*; soms wordt de beperking in het geheel niet uitgedrukt, b.v. a. dit, *hoc of id* (verg. maar 2 NB); niet alleen — maar ook, *non modo — sed* (of *verum*) *etiam*; *non tantum of non solum — sed etiam*; *et — et*; niet a. — maar zelfs, *non modo* (of *tantum*) — *sed* (of *verum*); *non solum — sed*; niet a. niet — maar ook niet, *non modo non — sed ne — quidem* (als beide zinnen een gemeenschappelijk praedicaat hebben en dit in den tweeden zin staat *non modo — sed ne — quidem*; echter steeds *non modo nemo, nullus, nihil of numquam — sed ne — quidem*); —**handel**, *monopolium* (Suet.); —**heerschappij**, *imperium singulare*; *potestas singularis*; *unius dominatio*; *dominatio*; *dominatus*; *tyrannis*; de a. bemachtigen, *rerum potiri*; *dominatum of tyrannidem occupare*; iem. de a. opdragen, *ad unum omnia of omnem potestatem deferre*; —**heerscher**, *dominus*; *tyrannus*; *qui solus regnat*; a. zijn, *solum regnare*; *dominari*; —**spraak**, *sermotinitivus*; *soliloquium* (Augustin.); een a. houden, *secum of ipsum s. loqui*; *solum s. colloqui*; a. (in een tooneelstuk), *canticum*.

allegaar, z. gezamenlijk; louter.

allegorie, *continua translatio* (Cic.); *inversio of allegoria* (Quint.); —**isch**, *inversus*; *immutatus*; *oratione immutata expositus*; *allegoricus* (Arnob.); a. verhaal, *narratio continuum translationem continens*;

apologus; adv. *allegorice* (Tertull.).
alle-maal, z. gezamenlijk; louter; —
man, *omnes*; *nemo non*; *quisque*; Jan en a.,
lippi et tonsores (Hor.); —**mansgeek**, een
 a. zijn, *omnibus ludibrio esse*; —**mans-**
vriend, *nullius non amicus*.

al-longs, *paulatim*; *sensim*; *gradatim*;
pedetentim; *sensim et paulatim* (of *pedetentim*);
 a. oplopend terrein, *locus paulatim ab imo acclivis*; een a. oplopende heuvel,
collis molliter assurgens; a. aflopend,
leniter declivis; a. verdwijnen, *extenuari et evanescere* (b.v. *spes*); —**lenthalve**, z.
 overal.

aller-, gewoonl. door ten sup. met of zonder
longe, *omnium*, *unus*, *unus omnium* of
 u. o. *maxime*, b.v. —**best**, *optimus*; —**ge-**
leerdst, *unus of u. omnium doctissimus*;
 —**meest**, (adv.) *omnium maxime*; —
mooist, *longe pulcherrimus* enz.; NB!
 —**heiligt**, het a. van een tempel, *occulta*
 (pl.) ac *recondita* (pl.) *templi*; *adytum*;
penetrabile; —**hoogste**, de A., *deus supremus*;
 d. *optimus maximus*; *deus*.

aller-hande, —**lei**, *varius* (veelsoortig,
 menigvuldig); *multiplex* (veelvuldig); *multi-*
plex variusque; *multiformis* (veelvormig);
omnis generis (ook *omne genus* met gen.);
cuiusque modi; *omnes* (pl.; alle mogelijke);
 a. menschen, *homines omnium ordinum*,
generum of aetatum; op a. wijze, *varie*; (= op
 alle mogelijke wijzen) *omni modo of omnibus modis*; —**wegen**, z. overal.

alles, z. al 3 b.

alleszins, *omnino*; *profecto*.

alliantie, z. bond.

al-lo, —**lons**, *age*; *agite*; *agitedum*; —**lool**,
 menschen van het slechtst a., *levissima genera hominum*; z. verder gehalte;
 —**macht**, *omnium rerum of infinita potentia*;
omnipotentia (Macrob.); de a. der goden,
praepotens deorum natura; —**machtig**,
omnium rerum potens of praepotens; z. ook
 algoed; God is a., *dei numini omnia parent*;
dei nutu et arbitrio omnia reguntur;
deus omnia potest; a. God (als uitroep),
maxime deus (Eccl.); bij de Romeinen
 b.v. *pro di immortales*; *pro Iupiter*); —**manak**, *fasti*.

aloë, *aloë*.

alom, z. overal; —**tegenwoordig**, *ubique praesens*;
qui adest omnibus locis; —**tegenwoordigheid**,
omnipraesentia (Eccl.); aan de a. van God
 gelooven, *deum ubique praesentem esse credere*; —**vattend**,
omnia complectens.

aloud, z. overoud.

alphabet, (als letterteekens) *litterarum formae of notae*;
litteratura (Tac., b.v. *Graeca*); (als letterreeks)
litterarum ordo; de vierde letter van het a.,
quarta elementorum littera (Suet.); het a. leeren,
prima litterarum elementa discere; onderwijzen,
prima elementa docere of tradere.

al-reede, —**reeds**, z. reeds; —**ruin**,
mandrogoras (Plin.).

als, 1) vergelijkend, = evenals; ook door
 een adv., b.v. a. een jongeling, *iuventiliter*;
 door *similis* (gelijkend op), b.v. a. een waanzinnige,
amentis s.; na een comp. = dan 1;
 na uitdrukkingen van gelijkheid en verschil
 (*idem*, *par*, *alius*, *aliter* enz.), door ac of
alque (na *idem* vaak *qui*, soms *et*); na cor-

relativa (*tantus*, *totiens* enz.), door *quantus*,
quotiens enz.; = als ware het, *velut of tamquam*
 (b.v. a. volgens afspraak, *velut ex composito*);
 = alsof; a. het ware, *tantumquam*; *quasi*;
ut ita dicam; ook door *quidam* (b.v. wij
 beginnen a. het ware een nieuw leven,
aliterius vitae quoddam initium ordinum). —
 2) verklarend a) niet vertaald, b.v. Cicero
 heeft a. consul den staat gered, *C. consul rem publicam servavit*;
 Cicero bemide Brutus reeds a. knaap, *C. Brutum iam puerum dilexit*. — b) door een causale
 partikel, b.v. als consul achte ik het mijn
 plicht . . ., *cum consul essem, meum putavi*;
 de zon schijnt Demokritos, als een geleerd
 man, groot toe, *sol Democrito magnus videtur*,
quippe viro erudito of quippe qui of utpote qui vir eruditus esset;
 Diogenes wilde als Cynicus dat men zijn lijk
 onbegraven neerwierp, *D. ut Cynicus proci se iussit inhumatum*;
 zachtmoechtig als hij was schonk Caesar zijn
 vijanden genade, *C. ut erat clemens (ook qua erat clementia of pro sua clementia) hostes conservavit*. — c) = bij wijze van, zoo goed als, in de plaats
 van, door *pro* met abl., b.v. als overlooper,
pro peruga; a. reserve, *pro subsidio*; iets als
 zeker meedeelen, *proponere alqd pro certo*;
 door *loco of in loco*, b.v. als gissing, *conjecturae loco*; als belooning, *in praemii loco*;
 iem. als een vader eeren, *alqm patris loco of in parentis l. colere*; door *nomine*, b.v. als
 boete, *multae nomine*. — d) finaal, door
causa of gratia met gen. of door een finalen
 zin, b.v. iets als aandenden bewaren, *alqd monumenti causa of monumento, ut sit sibi reservare*;
 is onduidelijkheid uitgesloten, dan is ook hier
 de praedicat. appos. zonder meer voldoende, b.v. hij stelt de plaats
 als vrijplaats open, *locum asylum aperit*. — 3) = indien. — 4) = wanneer 1.

alsdan, z. dan 4.

alsem, *absinthium* (Plin.).

als-mede, *item*; —**nog**, z. nog 1; —**nu**, z. nu 1;
 —**of**, *quasi*, *ut si*, *velut si of tamquam si* (met conl.); (iron.) *quasi vero*; a. werkelijk
 — en niet, *quasi vero — ac non*; juist a., *per-*
of of proinde quasi, *perinde ac si of haud secus ac si* (met conl.); het is mij a., *videor of mihi v. met inf.*;
 doen a., zich houden a., *simulare* met acc. c. inf.; het schijnt a. gij
 niet weet, *videris nescire*; a. hij een overlooper
 was, *pro peruga*; niet a. — maar, *non quo of non quod*
 met conl. — sed; niet a. niet — maar, *non quo non of non quin*
 met conl. — sed; —**ook**, *item*.

al-taar, *ara*; *altaria* (pl.); iets op het a. des vaderlands
 offeren, *rei publicae offerre alqd*; —**taartje**,
arula; —**tans**, z. minst (ten minste).

alte-gaar, —**gader**, z. gezamenlijk;

—**met**, z. soms.

alternatief, z. keus 2.

al-toos, —**tijd**, = steeds; eens voor a., *semel*;
 = ten minste, z. minst; —**tijddurend**, z. eeuwig; —**tijdstroomend**,
vloeiend, *perennis* (b.v. *jons*); *iugis* (b.v. *aqua*).

aluin, *alumen*.

al-vermogen, —**vermogen**, z. al-macht,
 —**machtig**, —**vorens**, conj. *prius* of *antequam*;
 adv. *prius*; *ante*; —**waar**, z. waar 2; —**wat**, z. al 3 c;

—weder, —weer, *rursus; iterum; denovo*;
—wetend, *qui scit omnia; cuius notitiam nulla res effugit; omnia providens et animadvertens*; a. zijn, omnia scire; omnia providere et animadvertere; *sua scientia omnia complecti*; —wetendheid, *omnium rerum scientia*; s. omnia complectens; —wie, z. al 3 c; —wijs, *perfecta sapientia praeditus*; —wijsheid, *perfecta sapientia*;
—ziend, *omnia cernens; qui videt omnia*;
—zoo, = zoo 1; derhalve; —zijdig, door omschr.; verg. ontwikkeling 2 a.
am-andel, *nux Graeca* (Varr.); *amygdala* (zooval vrucht als boom, Plin.); bittere aa., *amygdalae amarae*; de aa. (in de keel), *tonsillae*; —arant, *amarantus*.
am-bacht, *ars; artificium*; z. verder beroep 1; —bachtsman, z. handwerksman; —ber, z. barnsteen; —bitie, z. eierzucht; —brozijn, *ambrosia*.
ambt, *munus; magistratus* (overheidsambt); *honos* (eerambt); *officium* (taak); burgerlijk a., *munus of officium civile*; potestas; militair a., *m. militare; imperium* (opperbevel); burgerlijke en militaire aa., ook *magistratus et imperia*; een nieuw a., *novum officii genus*; a. van quaestor enz., *quaestura* enz.; iem. krijgt een a., *munus alci defertur of mandat*; algs muniert praeficiert; algs honorem adipiscitur; krachtens mijn a., *pro auctoritate; pro magistratu; pro imperio*; krachtens mijn a. van dictator, *pro dictatura*; zonder a., z. —cloos, *privatus*; (= van zijn ambt ontzet) a muniere of a re publica remotus; a. burger, *privatus of homo p.*; a. leven, ook *otium*; —elijk, z. ambts—; —enaar, *magistratus*; —genoot, *collega*; iems a. zijn, *collegam esse alci*; —genootschap, *collegium*; *publici muneris societas*.
ambts-aanvaarding, door omschr., b.v. bij de a., in *ineundi magistratu*; de dag der a., *dies ineundi* (of *initii*) *magistratus*; —bediening, z. —waarneming; —bejag, *ambitus*; —bezigheid, *officii munus; officium*; *munus*; *negotium of officium publicum*; *munia of munera* (pl.; ambtsbezigheden); *provincia* (van consul of praetor); *negotium forense* (van rechter of pleitbezorger); vrij van a., *otiosus*; een a. verrichten, *officii munus obire*; dit behoort tot mijn aa., *meae sortis id negotium est*; zijn aa. met zorg waarnemen, *muneris sui partes diligenter tueri*; —eed, *sacramentum*; afleggen, *dicere*; —gebouw, *curia*; —gewaad, *vestis forensis*; —gezag, *imperium* (verbonden aan een milit. ambt); *potestas* (verbonden aan een burgerlijk ambt); —halve, z. krachtens mijn ambt; —plicht, *munus officii*; pl. ook *munia*; zijn a. vervullen of doen, *munus officii exsequi et tueri*; niet vervullen, *muneri suo desse*; —reis, *iter publice susceptum*; (van een Rom. ambtenaar) *provinciae lustratio*; —verrichting, z. —bezigheid; aa., ook *actiones*; —waarneming, *muneris of officii administratio*; *actiones* (pl.; ambtsverrichtingen); in de achtste maand van zijn a., *octavo mense suarum actionum*; tijdens zijn a., *dum fungitur munere*; bij de a., in *administrando*, *obeyendo of fungendo munere*; in *gerendo honore*; —tjver, *muneris tuendi cura of studium*.

am-echtig, z. buiten adem; —en, *amen* (Eocl.). —erij, z. poosje.

amethist, *amethystus*; —kleurig, *amethystinus*.

amfloen, *opium* (Plin.).

amnestie, *oblivio rerum ante actarum of praeteritarum; oblivio; venia et oblitio*; v. et *impunitas*; v. et *incolunitas*; *venia*; *impunitas*; *incolunitas*; (als wet) *lex ne quis ante actarum rerum accusetur neve multetur*; algemeene a. afkondigen, *omnium factorum ditorumque ventiam et oblivionem in perpetuum sancire*; iem. a. verleenen, *alqm venia et incolunitate donare*; a. verleenen (na politieke onlusten), *omnium memoriam discordiarum oblivione sempiterna delere*.

am-oom, *amomum*; —ortisatie, *tabulae novae*; —pel, z. uitvoerig; —per, z. na u wel ijs ks.

amphi-bie, *amphibion* (gen. -i; bij Varro met Grieksche letters); aa., *bestiae quasi accipites in utraque sede viventes* (Cic.); —theater, *amphitheatrum*.

amu-let, *amuletum* (Plin.). —sant, *delectationis plenus*; z. ook vermakelijk; —seeren, —sement, z. vermaken 1, —maak.

ana-chronisme, *peccatum in temporis ratione admissum*; een a. begaan, *labi in temporis ratione*; —logie, *similitudo; analogia* (Varr.); naar a., *analogia* (b.v. *dictum esse*); *similitudine* (b.v. *concludere*); —loog, *similis*; *eiusdem generis*; *analogos* (n. -on Varr.); a. handelwijze, *similitudo*; aa. gevallen, *similitudines*; adv. = naar analogie.

an-alphabeet, *litterarum ignarus* (Tac.); —alyse, —eeren, z. ontleding, —en; —apaest, *anapaestus of pes a.*; een lied in aa., *anapaestum*; —apaestisch, *anapaesticus*; —archie, z. regeeringloosheid; geest van a., *effrenata licentia*.

anatomie enz., z. ontleedkunde enz. **anciënniteit**, *aetatis ius; aetatis dignitatis honoris of muneris gradus*; naar a., *pro aetatis* (enz.) *gradu*; *pro gradu cuiusque*.

ander, *alter* (de a. van twee; maar ook in zinnen als: wie een a. den ondergang bereldt, *qui alteri exitum parat*; een a. Sulla = een tweede S., *alter Sulla*; mijn a. ik, *alter ego*); *alius* (een a. van meer dan twee; ook = beter of slechter, b.v. hij is een heel a. mensch geworden, *plane alius factus est*); *ceterus* [de andere, tegenover iem. (of iets), die (of dat) vroeger of later genoemd is; nom. sing. masc. niet in gebruik; verder sing. alleen bij collectt.]; *reliquus* (de a. = de overige; sing. alleen bij collectt.); = volgend 1; aa., *alii*; de aa., *ceteri*; *reliqui*; (= de andere partij) *alteri*; een a. dan, *alius ac of atque*; geen a. dan, *non alius nisi*; om den a., *alter quisque*; *alterni*; om het a. jaar, *alternis annis*; bijna om het a. woord, *alternis paene verbis*; iem. anders (eenige andere), *alius aliquis of alius quis* (*alius aliqui of alius qui*); *alius quidam*; *aliquis of aliqui* (b.v. wanneer zij handel dreven of om eenige andere reden op zee voeren, *cum mercaturas facerent aut aliquam ob causam navigarent*); al de andere, de geheele a., *alius of reliquus omnis*; al de aa., *ceteri*, *reliqui of alii omnes*; veel aa., *alii multi*; een ander maal, bij een a. gelegen

heid, *alias*; *alio tempore*; een a. maal meer of meer hiervan, *sed haec alias pluribus*; op een a. plaats, *alibi*; van een a. plaats, *aliunde*; naar een a. plaats, *alio*; op een a. wijze, onder aa. omstandigheden, *aliter*; in aa. opzichten, *alioqui* of *-quin*; een a. plan opvatten, *consilium mutare*; aa. schoenen en kleren aantrekken, *calceos et vestimenta mutare*; een a. paard bestijgen, *equum mutare*; van een a. = aan een a. toebehoorend, *alienus*; de een = de a. enz., z. een 3; —**daagsch**, *tertianus* (b.v. *febris*); —**deels**, *altera ex parte*; z. verder eensdeels; —**half**, *unus et dimidia pars*; *sesquialter*; a. jaar, *annus et sex menses*; *sex mensium et anni spatium*; a. jaar durend, *annuus et semestris*; verder verscheiden samenst. met *sesqui-*, b.v. a. schepel, *sesquimodius*; a. voet lang, dik, hoog, *sesquipedalis*; a. maal zoo groot, *sesquiple* (ook *sesqui maior*, b.v. *pars*); —**maal**, *iterum*; verg. nog eens 1; —**maans**, *alienus*; *aliorum* (= van anderen).

anders, 1) = op een andere wijze, *aliter*; *alio modo* of *pacto*; *alibi ratione*; *secus*; *contra*; a. dan, *aliter* enz. ac of *atque*; *contra quam* (b.v. c. *fecerunt quam polliciti sunt*); niet a. dan, *haud secus atque*; het is geheel a., het is er geheel a. mee gesteld, *longe aliter est*; het is er nu eenmaal niet a. mee gesteld, het is nu eenmaal niet a., *hanc rerum conditionem mutare non possumus*; als het niet a. kan, z. moeten 3 (als het moet); a. denken dan iem., *dis sentire ab alio*; a. denken dan spreken, *alind sentire et loqui*; a. maken of worden, z. veranderen; hij was niet a. dan hij nu is, *non alius erat atque nunc est*. — 2) in 't bijz. in verbinding met advv. en pronn., b.v. ergens a., *alibi*; *alio loco*; nergens a., *nusquam alibi*; en nergens a., *neque usquam alibi*; ergens a. vandaan, *aliunde*; ex *alio loco*; ergens a. heen, *alio*; in *alium locum*; iem. a., *alius aliquis*; *alius quis*; *alius quidam*; *alius quispiam*; niemand a., *nemo alius*; *nemo praeterea* (niemand verder); wat a. (vragend), *quid aliter*; over iets a. gaan spreken, *alio sermonem transferre*; z. ook dan 1 b; — 3) = zoo dat niet het geval is, in het tegenovergestelde geval, *aliter*; *si minus*; *quod nisi ita est* enz.; *si a.*, *sin minus*. — 4) = overigens. — 5) = op een anderen tijd, bij andere gelegenheden, *alias*; a. niet of nooit, *non* of *numquam alias*; —**denkend**, *qui in alia voluntate est*; —**om**, *secus*; *contra*; a. als, *contra atque*, ac of *quam*.

andersoortig, *alius generis*.

anderszins, *aliter*.

anderwerf, z. *andermaal*.

andjvie, *intubum* of *-us*.

anekdo-te, *factum* of *dictum memoratu dignum* of *memorable* (kluchtige) *fabula*; *fabella*; (geestige) *dictum* of *facete* d.; —**ten-verzameling**, *dicta collectanea* (pl.).

anemoon, *anemone* (gen. -es).

angel, 1) *aculeus* (b.v. *apis*, ook overdr.). — 2) = vischhaak, *hamus*; aan den a. bijten, *hamum vorare* (Plaut.); —**roede**, z. *hengel*.

angst, *angor*; *pavor*; *terror*; *solicitudo* (angstige spanning); *trepidatio* (zich uitend in gejaagdheid); in a. verkeer, a. uit-

staan, *anxium esse* (ten gevolge van iets, *alqā re*; voor, d.l. ten behoeve van iem., *pro alqo*); *angor* of *animo* a. (de *alqā re*); *trepidare*; in groote a. verkeer, *angore confici*; *angoribus premi*; *angi et cruciari* (de *alqo*); a. hebben voor iets, iem., *timere alqd*, *alqm*; zijn a. verbergen, *vultum fingere*; iets met a. afwachten, *angi alcius rei expectatione*; iem. a. aanjagen, *anctis curis implere alcius animum*; z. ook angstig maken 1; —**geroep**, z. —**kreet**; —**gevoel**, *angor*; —**ig**, 1) *anctus*; *pavidus*; *trepidus* (gejaagd); *solicitus* (in a. spanning); a. zijn, z. in angst verkeer; a. maken, *angere*, *perterrere* of *solicitare* (*alqm*); zeer, *vehementer* a.; *eccruciare* (*alqm*); zich a. maken, *angi* of *animo ang*; *afflictare se*; *afflicari* (z. ook in angst verkeer); a. heen en weer loopen, *trepidare*; a. te wapen snellen, *ad arma trepidare*; adv. *anctie*; *pavide*; *trepide*; *solicite*. — 2) = met angst verbonden, angstwekkend, *anctus* (b.v. *curae*; *solicitudines*); *solicitus* (b.v. *nox*); —**igheid**, *anctitas*; —**kreet**, *pavidus clamor*; *quiritatio* (geschreeuw om hulp); aa., ook *clamores parentium*; *pavidus clamor* (b.v. *fugientium*); —**val- lig**, *timidus*; (= nauwgezet) *diligens*; a. nauwkeurigheid, *cura diligens*; (in ongunstigen zin) *nimia diligentia*; —**vallig- heid**, *timiditas*; *scrupulus*; *religio*; = angstvallige nauwkeurigheid, z. angst- vallig; —**wekkend**, z. angstig 2; —**zweet**, *sudor frigidus* of *gelidus*.

anker, *ancora*; (overdr.) *auxilium*; het a. uitwerpen, *ancoram* (van meer schepen -as) *iactare*; lichten, *tollere*; kappen, *praecidere*; voor a. liggen, in *ancoris consistere*; stare of ad *ancoram* s.; het schip voor a. houden, *navigare in ancoris tenere*; voor a. blijven liggen, in *ancoris commorari* of *expectare* (van varenden); voor a. gaan liggen, de schepen voor a. leggen, *naves ad ancoras deligare*; *naves constituere* (b.v. in *alio*).

anker-en, = voor anker gaan liggen; doen a., = voor anker leggen; —**plaats**, *statio*; *locus consistendi*; —**touw**, *funtis ancorarius*; *ancorale*; de aa. kappen, *ancoralia incidere*.

annal-en, z. *jaarboek*; —**ist**, *annalium scriptor*.

annex-eeren, *publicare* (b.v. *alcius regnum*); z. verder inlijven; —**atie**, z. inlijving.

anomalie, z. *onregelmatigheid*.

anoniem, *sine nomine* (b.v. een a. brief, *litterae sine nomine scriptae*); *sine auctore* (b.v. een a. geschrift, *liber sine a. of sine nomine auctoris editus*); aa. gedichten, *carmina incertis auctoribus vulgata* (Tac.); adv. *sine nomine*; *sine auctore*; *incerto auctore*.

ansjovis, *aphyē* (gen. -es).

antecedent, zonder a., *nullo exemplo*; *novus* (b.v. *largitio*).

anthologie, z. *bloemlezing*.

antiechrist, *antichrisus* (Eecl.).

antiek, *antiquus*; *antiquo opere factus*; *antiqui operis*; *antiquae* of *priscae artis*.

anti-monium, z. *spiesglaas*; —**pathie**, z. afkeer; —**poden**, z. tegenvoeters;

—**quaar**, *rerum antiquarum* of *librorum veterum mercator*; —**quiteit**, *opus anti-*

quum; res antiqua; res antiquo opere facta; res antiquae of priscoe artis; monumentum antiquum; vas antiqui operis; liefhebber van aa., rerum antiquarum studiosus; kenner van aa., rerum antiquarum peritus of intellegens; aa. = staatsinstellingen der ouden, instituta veterum; —these, contrarium; aa., verba relata contrarie.

antwoord, *responsum* (hetgeen geantwoord is); *responsio* (het antwoorden); a. geven, *responsum dare*; z. ook antwoorden; a. krijgen, *r. ferre*; ik krijg van iem. a. op mijn brief, *meis litteris respondetur of rescribitur ab alio*; ik kreeg tot a., *responsum mihi est*; het is, luide zijn a., niet geoorloofd, *non, inquit, licet*; als a. daarop dient, *adversus ea respondetur*; het a. daarop is gemakkelijk, z. antwoorden (eind); dit als a. op uw vraag, *habes quod ex me quaesivisti*; a. brengen, *responsum referre*; *renuntiare* (met acc. c. inf.); ontwijkend a., *r. medium*; —**woorden**, *respondere* (iem. iets, *alci alqd*; op iets, *ad alqd of alci rei*; a. dat, *r. met acc. c. inf.* of, zoo er in het antwoord een bevel ligt, *met ut en coni.*); *responsum dare*, edere of reddere; schriftelijk a., *rescribere* (*alci of ad alqm*; *ad alqd of alci rei*); ontwijkend a., *alio respositionem suam derivare*; daarop is heel gemakkelijk te a., *eius rei facilis et prompta est responsio*; z. ook beantwoorden 1.

anijls, *anisum*.

apart, *proprius* (voor iem. in 't bijzonder bestemd enz.); *praecipuus* (niet met anderen gedeeld, als onderscheiding); z. verder afzonderlijk; onder vier oogen 1; zijde 2 o d (iem. ter z. nemen).

apa-thie, —**thisch**, z. gevoelloosheid 1, indolentie; gevoelloos 1, indolent. **apen-geslacht**, *genus simiarum*; —**liefde**, (elg.) *simiarum erga fetum amor*; (overdr.) *nimius amor*; *amor stultus et improbus*; —**tronie**, *persolla* (Plaut.).

apo-diktisch, *certissimus*; iets a. beweren, *pro certo alqd affirmare*; —**krief**, *subditi-cius*; *apocryphus* (Eccl.); de aa. boeken, *apocrypha* (Eccl.); = verdacht; —**slopes**, *reluctantia* (Cic); *apostopes* (Quint); verg. ook afbreking b.

apost-el, *apostolus* (Eccl.); de handelingen der aa., *acta apostolorum* (Eccl.); —**el-schap**, *apostolatus* (Eccl.); —**olisch**, *apostolicus* (Eccl.).

apo-theek, *medicamentarii taberna*; *medicina taberna*; *officina medicamentorum*; —**theke**, *medicamentarius*; —**theke**-kunst, *medicamentaria ars*; —**theke**-leerling, *medicinae tabernae alumnus*; —**these**, z. vergoding.

appel, = beroep 3; (mil.) *classicum*; a. slaan, *vocare classico ad concilium milites*. **appel**, *malum*; spreekw. voor een a. en een ei, *nummo sestertio* (b.v. *addicere alqd*); door een zuren a. bijten, *molestiam devorare*; één rotte a. in den mand maakt al het gave ooft te schand, z. schurftig; de a. valt niet ver van den boom, *colubra restem non parit* (Petr.); —**boom**, *malus*; —**grauw**, *scutellatus* (Pall.); —**kleurig**, *malesus*.

appel-ant, *appellator*; *qui appellat of pro-vocat*; —**ceeren**, z. zich beroepen 3. **appelwijn**, *vinum ex malis* (Plin.).

appetitj, z. eetlust.

ap-plaudisseeren, *plaudere, applaudere* of *plausum dare* (*alci*); *applaudere et approbare* (*alqd*); iem. luid a., *maximos plausus alci impertire*; —**plaus**, z. bijval.

aquarium, *vivarium*.

arbeid, z. werk II; spreekw. na gedanen a. is 't goed rusten, *itucundi acti labores* (Cic.); —**en**, z. werken 1; —**er**, *operarius*; *mercennarius*; z. verder werker; werkman.

arbeidsloon, *manus pretium*; *manupretium*; *merces*.

arbeidster, *quae opus facit*; *operaria*.

arbeids-veld, een a. geopend voor talenten, *locus virtutibus patefactus* (Tac.); —**vermogen**, *labor*.

arbeidszaam, —**heid**, z. werkzaam 2, —heid 2.

arbitrage, *arbitrium*.

arcade, *fornice*.

arch-aeologie, *studium monumentorum veterum*; —**aeoloog**, *antiquae artis studiosus*; —**aisme**, *priscum vocabulum*; aa., ook *pervetusta verba* —**ief**, 1) (= oorkonden) *tabulae of litterae publicae*; *acta of a. publica* (pl.). — 2) (plaats waar oorkonden bewaard worden) *tabularium*; *aerarium* (staatsarchief; geheim a., a. sanctius); —**itekt**, z. bouwmeester; —**itektonisch**, z. bouwkunstig; —**itektuur**, z. bouwkunst; —**itraaf**, *epistylum*; —**ivaris**, *chartarius* (Cassiod.); —**ont**, *archon* (gen. *ontaris*).

arduinsteek, *caementum*.

arend, *aquila* (ook veldteeken van het Rom. legioen); —**drager**, *aquilifer*; de a. van het tiende legioen, ook *qui decimae legionis aquilam fert*.

arends-blik, (overdr.) *oculi acres atque acuti*; wie heeft zóó'n a. dat hij, *quis est tam Lynceus qui met coni.* (Cic.); —**klaauw**, *ungula aquilina*; —**neus**, *nasus aduncus*; —**vlucht**, *volatus aquilae*.

areopagus, *areopagus*; leden van den a. *areopagitae*.

arg-denkend, z. achterdochtig; —**eloos**, *incautus of imprudens* (zich voor gevaar niet hoedend); *simplex* (eenvoudig); adv. *incaute*; *imprudenter*; *simpliciter*; z. ook onopzettelijk; —**eloosheid**, *simplicitas*; *animus simplex*; —**list**, *malitia*; *malitiosa astutia*; —**listig**, *malitiosus*; *insidiosus*; *subdolus* (b.v. *oratio*); op a. wijze, arglistig (adv.), *malitiose*; *insidiose*; *per insidias*; —**listigheid**, z. arglist.

argument, z. bewijs 2 b; —**atie**, z. bewijsvoering; —**ceeren**, z. bewijs 2 b (b. bijbrengen).

arg-waan, *suspicio*; iets a. opwekken, *suspicionem alcius movere*; iem. wekt iets a. op, *alqs alci in suspicionem venit*; iets a. tegen iem. opwekken, *alqm in suspicionem adducere alci*; a. wekkend, *suspiciosus* (b.v. *negotium*); a. koesteren, *suspicionem habere* (de *alqd*); tegen iem., ook *suspexit alqm habere* (om iets, *pro alqa re*); *alci alqs suspectus est*; men koestert a. dat, *est suspicio met acc. c. inf.*; hij krijgt a. dat, *venit ei in suspicionem met acc. c. inf.*; verg. verdenking; —**wanend**, z. achterdochtig.

aria, *cantilena*.

aristo-kraat, *optimatum of nobilitatis*

fautor; de aa. (als polit. partij), *boni* of *boni cives*; *optimates*; *optimi*; (als ambtsadel) *nobiles*; *nobilitas*; (de voornaamsten wat stand betreft) *proceres*; —**kratie**, 1) = de aristokraten, z. aristokraat; geestelijke a., *praestantissimus quisque ingenio*. — 2) als staatsvorm, *ae imperii forma, quā vis omnis penes primores civitatis est; optimatum status*. — 3) als staat, *civitas quae optimatum arbitrio regitur*. — 4) als bestuur der aristokraten, *optimatum dominatus*; —**kratisch**, *qui optimatum studiosus est* of *ad optimatum imperium pertinet*; door den gen. *optimatum* of *nobilitum*; a. staatsvorm enz., = aristokratie.

ark, *arca*.

arm, 1) adi. a) eig. *pauper* (tegenst. *dives*); *egens* of *indigens* (behoeftig); *inops* (onbemiddeld; tegenst. *copiosus*; *opulentus*); doodarm, *mendicatus*; a. zijn, ook in *egestate esse* of *versari*; z. ook in armoede leven; worden, ook *ad inopiam redigi*; iem. a. maken, *ad inopiam alqm redigere*; *alqd alci egestatem affert*; a. aan iets, *inops alcuis rei* (ook *amicorum*). — b) overdr. een a. taal, *inops lingua*; a. aan woorden, *inops verborum*; a. van geest, *ingenii sterilis*; zalig zijn de aa. van geest, *beati pauperes spiritu* (Vulg.); (= ongelukkig) *miser* of *misellus*. — 2) subst. a) lichaamsdeel, *brachium*; *lacerus* (eig. bovenarm, maar ook de a. in zijn geheel, vooral met het oog op zijn kracht); *manus* (de hand met den arm; vooral plur.); *am-* of *complexus* (omarmings); iets onder den a. dragen, *alqd sub ala portare*; op de aa. nemen, dragen, *in manus accipere*; in *manibus* gestare (b.v. *puerum*); weggedragen worden, *inter manus auferri*; iem. in de aa. sluiten, *alqm com-plecti*; iem. in de aa. vallen, *ruere in alcuis amplexus*; (van een gewonde) *manibus alcuis excipere*; iem. in de aa. houden, *alqm complexum tenere*; in iems aa., *in alcuis manibus*; *inter alcuis manus*; in *complexu alcuis*; in iems aa. liggen, *haerere in alcuis complexu*; in iems aa. sterven, *in complexu alcuis emori*; iem. (met geweld) uit iems aa. rukken of scheuren, z. losrukken 1; zich uit iems aa. rukken, *e complexu alcuis se eripere*; iem. onder de aa. pakken, *sustinere alqm*; overdr. den vijand in de aa. loopen, *adversis hostibus occurrere*; zich in iems aa. werpen, *ad alqm of in alcuis sinum confugere*; *alcuis fidei se committere*; zich in de aa. der filosofie werpen, *philosophiae in sinum compelli*; iem. in den a. nemen, *adhucere alqm* (ad *alqd*, b.v. *ad curationem*); iem. met open aa. ontvangen, *obvitiis manibus excipere alqm* (Hier.); *libentissimo animo recipere alqm*; koningen hebben lange aa., *longae regibus sunt manus* (Ov.). — b) a. van een rivier, *brachium* (Liv.); *pars*; van een boog, van een weegschaal, *caput*; van een lier, *cornu*; van een leunstoel, *ancon* (gen. *-onis* Cael. Aur.). — **band**, *armilla*; *spinter* (voor den bovenarm, Plaut.); — **been**, *radius brachii*; — **eljk**, z. armoedig (adv.); — **huis**, *ptochotrophium* (Jct). **armoede**, 1) eig. *pauperas*; *egestas*; *inopia*; *tenuitas*; de grootste, de bitterste a., *summa egestas*; *mendicitas*; in a. leven, a. lijden, *vivere in paupertate* of in *egestate*; *vitam in egestate degere*; in *egestate versari*;

z. ook gebrek lijden 2; in a. geraken, z. arm worden 1 a. — 2) overdr. a. van een taal, *sermonis egestas* of *inopia*; geestelijke a., *animi egestas*; z. ook gebrek 2; — **dig**, *tenuis* (b.v. *victus*; *mensa*; *cibus*); *vilis* (b.v. *vestis*); een a. hut, *casa erigua*; van a. afkomst, *tenui loco ortus*; aa. omstandigheden, *angustiae rei familiaris*; in aa. omstandigheden of armoedig leven, *parce ac duriter vitam agere*; *tenuiter vivere*; a. gekleed, *obsoletus*; *male vestitus*; — **digheid**, *tenuitas*; *inopia*.

arm-pje, *brachiolum*; — **pjp**, *radius* (van den bovenarm); *cubitus* (van den benedenarm); — **stoel**, z. leunstoel; — **zalig**, *tenuis*; *miser*; *misellus*; *vilis*; *malus*; een a. loon, *mercedula*; een a. dichter, *malus* of *ineptus poeta*; a. stijl, *inopia* et *teivitas*; adv. *misere*; — **zaligheid**, *tenuitas*; *condicio misera*; *teivitas*.

ar-rest, 1) = hechtenis. — 2) *res iudicata*; z. verder uitspraak 2; vonnis; — **resteeen**, 1) = in hechtenis nemen. — 2) = vaststellen, *ratum facere* (alqd); — **rogant**, — **ie**, z. aanmatigend, — **ing**.

arsen-aal, z. tuighuis; — **icem**, *arsenicum*.

arsis, *sublatio* (Quint.); *arsis* (Prisc.). **articul-atie**, *modulatio* of *vocis m.*; — **eeren**, *articulare* (b.v. *linguā voces* Lucr.); z. ook gearticuleerd.

arti-kei, 1) = deel, *caput* (van een geschrift, wet, contract, vrede enz.); *vox* of *vocabulum* (van een woordenboek). — 2) = handelsvaar, *merx*; *res*; — **kels-gewijs**, *per capita*.

artillerie, z. grof geschut.

artisjok, *carduus*; *cinara*.

artist, z. kunstenaar.

arts, z. dokter; — **enlj**, z. geneesmiddel; — **enljbereider**, *medicamentarius* (Plin.); — **enljbereidkunde**, *ars medicamentaria* (Plin.); — **enljkunde**, z. geneeskunde.

as, 1) (= spil waarom iets draait) *axis*; per a., *vehiculo* (-is). — 2) Rom. munt, as.

asceef, *asceta* (alleen het f. *ascetria* schijnt voor te komen Jct).

asch, *cinis* (alg.; ook van een lijk); *favilla* (gloeende a.); *reliquiae* (stoffelijk overschot); in de a. leggen, *exurere* (b.v. *oppida*); in de a. gelegd worden, *ad cineres redire* (Liv.); z. ook in vlammen opgaan 1; uw a. ruste in vrede, *bene placideque quiescas* (Tib.); — **grauw**, z. — **kleurig**; — **hoop**, *cineres* (pl.); — **kleurig**, *cinereus*; *cinerei coloris*; — **regen**, *favilla eiecia*; *favillae*.

asem, z. adem.

asjbelieft, z. believen 1 (als het u belieft).

asperge, *asperargus*.

asphalt, *bitumen*.

aspir-aut, *candidatus*; — **atie**, (van een letter) *aspiratio*; overdr. hooge aa., *alta mens*; *animus magnus*; *animi magnitudo*; hooge aa. hebben, *alte spectare*; een jong-mensch met hooge aa., *summae spei adulescens*; — **eeren**, (een letter) a., *aspiratione uti* (b.v. in *vocati*); *aspirare* (b.v. *litterae* Quint.).

as-sessor, *assessor*; — **signatie**, z. aanwijzing; — **similatie**, *litterarum attractio* (Varr.); — **sistent**, — **sistente**, z. helper, — **ster**; — **sistentie**, z. bijstand; hulp 1.

aster, *aster* (gen. -*eris* Plin.); *amellus* (Verg.).
asth-ma, -**matisch**, z. aamborstigheid, -borstig.

astrant, z. vrijpostig.

astro-logie, z. sterrenwielarij; -**logisch**, *mathematicus*; -**loog**, z. sterrenwielelaar; -**nomie** enz., z. sterrenkunde enz.

a-syl, z. vrijplaats; -**syndetisch**, *dissolutus* (adv. -e); -**syndeton**, *dissolutum* (Cornif.).

atelier, z. werkplaats.

athe-isme, *doctrina deos (of deum) spernens* of *tollens*; -**ist**, *atheus* (Min. Fel.; bij Cic. ééns met Grieksche letters); zij zijn aa., *deos nullo esse omnino putant*; verg. godloochenaar.

athl-eet, *athleta*; -**etiek**, *athletica*; -**etisch**, *athleticus*; a. kraacht, *gladiatoria totius corporis firmitas*.

atlas, *tabularum geographicarum volumen*.

atmosfeer, *aër* of *a. qui terrae est proximus*; *caelum* (lucht, b.v. *tenuis*; *crassum*); gezonde a., *aër salubris* (tegenst. *pestilens*); drukkende a., *caeli gravitas*; in dezelfde a. leven, *eodem frui caelo*; overdr. de a. der wetten, *legum odor* (b.v. *quasi odore algo l. recreatus* Cic.).

atoom, *atomus*; *individuum of corpus i.*

at-tach-e, *adiutor*; -**tent**, -**tentie**, z. opmerkzaam, -merkzaamheid; -**test**, *attestatio* (Macrob.); z. ook getuigschrift; -**tractie**, = het aantrekkelijke, z. aantrekkelijk 1; = aantrekkingskracht; -**trapeeren**, z. betrappen; -**tribuut**, *insigne*; aan Jupiter wordt de adelaar als a. gegeven, *Iovi aquila ascribitur*; (gramm.) *attributio*; *res attributa*.

au, *au* (Com.).

auctie, z. verkooping.

audi-entie, *admissio* (die een vorst verleent); *aditus* (die men bij iem., *ad alqm*, verkrijgt); *colloquium* (gesprek gedurende de a.); a. geven, *potestatem sui facere*; aan iem., *aditum of a. conveniendi alci dare*; *alci facere potestatem sui, sui adeundi of sui conveniendi*; *admittere alqm*; *audire alqm* (b.v. *legationes*); *alci senatum dare* (in den senaat); een particuliere a. verleenen, *dare secretum*; aan iem., *alqm in secretum admittere*; geen a. geven, *se adiri of conveniri nolle*; aan iem., *alci aditum negare*; *alqm excludere*; a. krijgen, *datur alci aditus conveniendi*; *aditum obtinere*; *admitti*; om een a. verzoeken, *petere aditum conveniendi*; bij iem., *aditum ad alqm postulare*; om een particuliere a. bij iem., *secretum petere alqm*; -**entlezaal**, *cubiculum salutatorium* (Plin.); -**torium**, = toehoorders, z. toehoorder; = gehoorzaal.

augment, *incrementum* (Macrob.).

aug-ur, *augur*; -**gurs-**, *auguralis* (b.v. *tus*; *libri*; *cena*); -**gursambt**, *auguratus*; -**gursrecht**, ook *ius augurium* (verg. *auguris*); -**gursstaf**, *lituus*; -**gurk**, *cucumis* (gen. -*eris*); -**reool**, z. stralenkrans.

auspicium, *auspicium* (ook het recht om auspiciën te houden); aa. houden, z. de vogelvluet waarnemen; tegen de aa. gekozen, *vitio creatus*; na het houden van

aa., *auspicato*; zonder aa. gehouden te hebben, *inauspicato*; onder iets aa., *ductu auspicioque alcius*.

auteur, z. schrijver 2; -**schap**, zijn a. bewijzen, *probare a se librum conscriptum of compositum esse*.

authen-ticiteit, *fides*; *autoritas*; de a. van iets betwisten, *alqd in dubium vocare*; -**tielc**, *verus*; *certus*; *fide dignus*; *authentici* (Ict.); Cic. gebruikt alleen het Grieksche adv. *αὐθεντικός*; niet a., *falsus*; *superpositus*.

auto-biographie, *liber quem quis de vita sua scripsit*; -**chthoon**, *indigena*; *autochthon* (gen. -*onis* Apul.); *terrigena* (Auson.); -**dafé**, overdr. een a. van iets houden, *ignibus dare alqd*; -**didakt**, *non alienis praeceptis, sed suis studiis eruditus*; een a. zijn, ook *nullum habuisse magistrum*; -**graaf**, *autographum* (Symm.); -**kraat**, *dominus*; -**kratisch**, z. onbeperkt 2; -**maat**, *automaton* of -*um* (Petr.); -**nomie**, a. hebben, *legibus suis uti*.

autopsie, *spectatio*; iets door a. kennen of weten, *alqd coram of oculis suis videri*; *alqd oculis compertum habere*.

autori-satie, -**seeren**, z. volmacht, volmacht geven; -**teit**, *autoritas* (ook concr. plur. *autoritates* Plin. ep.); z. verder gezag 2; = zegsman, *actor*; z. verder zegsman; deskundige; gezaghebber.

ave-rechts, *perverse*; *praepostere*; -**recht**, 1) eig. *inversus*. - 2) overdr. *perversus*; *praeposterus*; -**rij**, *iactura*; a. krijgen, *afflicti*; *affligi*; schepen die a. gekregen hebben, *naves afflictae of quassatae*; zonder a., *incolumis*.

avond, 1) eig. *vesper* (ook *vespera*); 's avonds, *vesperi*; *vespertinis temporibus*; tegen den a., *sub of ad vesperum*; den vorigen a., *pridie vesperi*; gisteren a., *heri vesperi*; bij het vallen van den a., *primo vespere*; *cum iam advesperasceret*; *vergente of inclinatio in vesperum die*; het wordt a., de a. valt, *vesperascit (of v. caelum)*; *advesperascit*; *vergit in vesperum dies*; hoewel de a. reeds viel, *praecipiti iam die* (Liv.); bij a., door *vespertinus* (b.v. *ambulatio*); goeden a., *salve*; (bij het afscheid) *vale*; iem. goeden a. wenschen of zeggen, *salvere of valere alqm iubere of alci dicere*; spreekw. men moet den dag niet vóór den a. prijzen, *quid vesper ferat incertum est* (Liv.); verg. *nescis quid vesper serus vehat* Varr.); - 2) overdr. de a. des levens, *aetas extrema*; *extremum tempus aetatis*; in den a. des levens, *aetate praecipitata* (Matus bij Cic.; tegenst. *adulescens*); *exacta aetate*.

avond-, *vespertinus* (b.v. *cantus*; *frigus*; *tempus*); -**bezoek**, bij iem. een a. afleggen, *convenire alqm vesperi*; -**brood**, *merenda* (Plaut.); -**eten**, *cena* (hoofdmaaltijd); *cibus vespertinus*; het a. gebruiken, *cenare*; -**gebed**, *supplicatio vespertina* (Eccl.); -**land**, *regio ad occidentem vergens*; z. ook westen; -**maal**, = avondeten; het heilig a., (Eccl.) *cena of mensa dominica*; *eucharistia*; *communio sancti altaris*; tot het a. gaan, *accedere ad mensam dominicam*; -**rood**, *rubens vesper* (Verg.); -**schemering**, *crepusculum*; verg. schemering; -**ster**, *Hesperus*; *Vesper*; *stella Veneris*;

—stond, —uur, *hora vespertina*; in het a., *vespertino* (of -is) *tempore* (of -ibus). **avon-turier**, *homo temerarius*; *homo vanus*; —tuur, *casus* (b.v. *mirificus*); *facinus audax* (b.v. *suscipere*); aa. ter zee, *pericula maris*; iems aa., *alcus casus*; *quae alci acciderunt*; op a. uitgaan, *fortunae se committere*; allerlei aa. beleven, *varis casibus tactari*; zucht naar aa., *temeraria audendi cupiditas*; —tuurlijk, *periculosus*; *fabulosus*; een a. leven, *vita periculorum*

plenissima; een a. onderneming, *res temere suscepta*; aa. gebeurtenissen, *mitra of portentosa* (b.v. vertellen, *memorare*; *tradere*); aan het a. grenzen, a. klinken, *monstri simile esse*; adv. *fabulose*; *monstruose*.

axioma, *pronuntiatum*; *effatum*.

azen, *venari* (op iets, *alqd*); overdr. *lignurire* (*alqd*); *concupiscere* of *appetere* (*alqd*).

a-zuur, *caeruleum*; —zuren, *caeruleus*; —zijn, *aceum*; zuur als a., *acidissimus*.

B.

baai, 1) = inham, *sinus*; s. *maritimus* of *maris*. — 2) = wollen stof, *gausepe* (gen. -is); —erd, *chaos* (acc. -os; abl. -o); overdr. *colluvio* (mengelmoes van vuils of slechts); *perturbatio* of *confusio*.

baak, *signum* of s. *ad vada nautis indicanda*.

baal, *fascis*.

baan, *via*; *iter*; *cursus* (van een hemel-lichaam); *curriculum* (= renbaan); overdr. b. des levens, s. levensbaan; b. breken, *viam aperire* of *facere*; zich b. breken, *sibi ipsum facere viam*; spreekw. iets op de lange b. schuiven, *prolatare* of *procrastinare alqd*; iem. van de b. schuiven, *summovere alqm*; —breker, *auditor* of *primus a.*; *inventor* et *princeps*; als b. optreden, *libera per vacuum ponere vestigia* (Hor.).

baar, 1) subst. = golf 1; = draagbaar 1; 1)kbaar; = staaf. — 2) adi. b. geld, *nummi* (b.v. *habere* in *nummis*; *omnia* in n. *habuit* Petr.); *pecunia praesens*; *numera-tum*; overvloed van b. geld, *copia rei nummariae*.

baard, 1) van menschen, *barba*; lange b., b. *longa* of *promissa*; met een b., *barbatus*; met een zwaren b., *bene barbatus*; zonder b., *imberbis*; iem. den b. afscheren enz., z. iem. scheren 1. — 2) van dieren, *barba*; *fibrae* (van den oester). — 3) van een korenaar, *arista*; —eloos, *imberbis*; —je, *barbula*; met een sierlijk b., *barbatulus*; —scheer-der, *tonsor*.

baars, *perca*.

baas, *dominus* (alg. meester); *erus* (heer des huizes; meester); *magister operarum* (b. over werkvolk); de b. zijn, *rerum potiri* (Sen. rhet.); ieder is b. in zijn eigen huis, *suam quisque domum obtinet*; den b. spelen, *dominari* (in *alqm*; *alquo loco*); over iets, *arbitrium alcus rei agere* (b.v. *regni* Tac.); iem. de b. zijn, z. overtreffen; z. verder meester 1 b.

baat, z. nut 1; ergens b. bij vinden, *levare alqā re*; te b. nemen, *uti* (*alqā re*); te b. komen, z. pas 2 (van pas komen); —zucht, *utilitatis suae cura*; *utilitas* (eigenbelang); *avaritia* (hebzucht); *illiberalitas* of *sordes* (lage hebzucht); uit b., *commodi sui, utilita-tis suae* of *suarum necessitatum causa*; *propter suas utilitates*; *pecuniae* of *lucri causa*; *suā causa*; zonder b., z. onbaat-zuchtig; —zuchtig, *suo commodo* of

privatae utilitati serviens; *qui omnia pecu-niae* of *lucri sui causa facit*; *avarus*; *illiberalis*; *sordidus*; met bb. bedoelingen, *ambitiose*; b. zijn of handelen, bb. be-doelingen hebben, *suo commodo* of *privatae utilitati servire*; *omnia suā, pecuniae* of *lucri sui causa facere*; *ad suam utilitatem referre omnia*; bb. bedoelingen bij iets hebben, *ad suam utilitatem referre alqd*; *pecuniae* of *lucri sui causa facere alqd*; —zuchtigheid, z. —zucht.

babbel-aar, —aarster, *homo garrulus*; *mulier garrula*; h. of m. *loquax*; = kwaad-spreker, h. *maledicus*; m. *maledica*; z. ook lasteraar, —aarster; —achtig, *garrulus*; *loquax*; —achtigheid, *garrulitas*; *loquacitas*; —arij, z. gebabbel; —en, *garrire*; *blaterare* (kletsen); met iem. vertrouwelijk b., *confabulari* of *fabulari cum alqo*; *sermone cadere* (Ter.); = klikken; = kwaadspreken, *maledicere*; z. ook lasteren; —kous, z. babbelaarster; —zucht, z. —achtigheid.

bad, 1) = plaats om te baden, *balneum* of *balineum* (badkamer); *balneae* (badhuis); *balnearia* (pl.; badkamers); *thermae* (door de keizers gebouwde, groote publieke bad-inrichtingen); naar het b. gaan (= een bad gaan nemen), *lavatum ire* in *balneis*; in *balneum ire*; de bb. (= badplaats; genees-krachtige bb.), *aquae*; de bb. gebruiken, *aquis* (warme, *calidis*; koude, *frigidis*) *uti*; de bb. bezoeken, *ad aquas esse*; naar de bb. gaan, *ad aquas proficisci*. — 2) = bad-water, *lavatio* (b.v. *calida*; *frigida*; l. *parata est*); een koud, lau, warm b., ook *frigida*, *tepidā*, *calidā* (nl. *aqua*); een koud b. nemen, *frigida lavari*. — 3) = het baden, *lavatio*; na het b., *lavatus*; —en, *lavari*; in koud water b., *frigida lavari*; overdr. in tranen b., *effundi* in *lacrimas*; *lacrimis perfundi*; badend, ook *plenus lacrimarum*; in wellust b., *bacchari* in *voluptate*; in weelde b., *luxuriā diffundere*; subst. het b., *lavatio*; —gast, *qui ad aquas venit*; —geld, *balneaticum*; —gereedschap, *lavatio* (b.v. *argentea* Phaedr.); —huis, —inrichting, —kamer, z. bad 1, —knecht, *balneator*; —kuip, *labrum*; *alveus*; —kuur, *sulphureum aquarum usus*; een b. ondergaan, *aquis uti*; —mantel, *gausepe* (gen. -is); —meester, *balneator*; —plaats, *aquae* (ook *calidae*;

frigidae; het leven op een b., *actae*; z. verder bad 1; —*reis*, een b. doen, *ad aquas proficisci*; —*vrouw*, *balneatrix*; —*water*, z. bad 2.

bage, *onus*; (van een leger) *impedimenta* (pl.; ook de b. dieiem. op reis volgt); i. et *carri*; (van een soldaat) *sarcinae*; zonder b., *expeditus*; met b., *impeditus*; de b. pakken, *vasa colligere*; het bevel geven de b. te pakken, *vasa conclamari iubere*; c. *iubere*; —*tel*, bb., *nugae*; z. verder kleinigheid.

bagger, z. modder; —*en*, *limum ex-haurire*.

bajadere, *ambubaia*.

bagno, *ergastulum*.

bak, *alveus*; —*beest*, zulke bb. van schepen, *tanta onera navium*; —*en*, z. baak; —*er*, *nutrix assa*; —*eren*, een kind b., *infantem incunabilis colligare* (Plaut.); zich in de zon b., *apricari*; —*ermat*, *incunabula* (pl.; b.v. *horum in eis locis deorum*).

bak-huis, z. bakkes; —*ken*, *coquere* of *torrere* (algd); —*ker*, *pistor*; —*kerskind*, spreekw. brood geven aan bb., *poma dare Alcino* (Ov.); —*kerswinkel*, —*kerij*, *pistrina*; *furnaria*; een b. hebben, *pistrinam* of *furnariam exercere*; —*kes*, os; frons; —*oven*, *furnus*; —*pan*, *clibanus*; *artopta* (voor fijn brood); *testa*; —*sel*, z. gebak; —*steen*, *later*; *laterculus*; —*tand*, z. kies; —*trog*, *alveus*.

bal, *pila*; b. spelen, *pila ludere*; spreekw. den b. mislaan, *errare*; geheel, *totum*; *tota via*; *toto caelo* (Macrob.).

bal-anceeren, *librare* (algd); —*ans*, = weegschaal; = evenwicht 1; = vergelijkende staat van ontvangsten en uitgaven, *ratio acceptorum et datorum*; *crediti et debiti compensatio*; de b. opmaken, *conferre accepta et data*; *rationes conferre*.

baldadig, *protervus*; *petulans*; —*heid*, *protervitas*; *petulantia*.

baldakijn, *suspensa antea* (Hor.).

balg, *pellis*; *exuviae*; (= buik) *venter*.

balie, 1) *subsellia* (pl.); *forum*; tot de b. behoorend, *forensis*. — 2) = kuip.

balk, *lignum*; *trabs*; met bb. beleggen, *consignare* (algd); spreekw. wij zien den splinter in eens anders oog, maar niet den balk in ons eigen, *magis in aliis cernimus quam in nobismet ipsis si quid delinquitur* (Cic.); verg. *altorum vitia cernere, oblivisci suorum* Cic.; *papulas observatis alienas, obsidi plurimis ulceribus* Sen.; *quid autem vides festucam in oculo fratris tui et trabem in oculo tuo non vides* Vulg.; —*en*, van een ezel, *rudere*; —*je*, *tigillum*; *trabecula*; —*on*, *Maenianum*; (in den circus of het amphitheater) *podium*.

bal-last, *saburra*; —*len*, de vuist b., *manum comprimere* of in *pugnum* c.; —*let*, *pantomimus*; *saltatio*; (als tusschenspel) *embotium*; een b. uitvoeren, *saltare*; —*leidanser*, —*es*, *pantomimus*, —*a*; *saltationis artifex*; *saltator*, —*trix*; —*letje*, *pibula*; z. ook kluitje; overdr. een b. opwerpen, *mentionem inferre* (de *alga* re); —*ling*, *exsul*; *exorris* of *patriā e.*; *relegatus*; *deportatus* (verg. verbannen 1); b. zijn, *exsulare*; *patriā carere*; *esse in exsilio*; —*lingschap*, *exsiliū*; *fuga*; in b. leven, z. balling zijn; in b. zenden, z. ver-

bannen 1; in b. gaan, *in exsiliū ire* of *proficisci*; *exsulatum abire*; *solum vertere* of s. v. *exsiliū causā*; uit de b. terugroepen, *revocare de* of *ab exsilio* (algd); *restituere* of *in patriam r.* (algd); uit de b. terugkeeren, *exsilio redire*; —*lon*, *foliis*; —*oorig*, —*heid*, *contumax*, *contumacia*.

balsamisch, *suavis* (b.v. *odores*).

balsem, *balsamum* of *opobalsamum* (Cels.); *unguentum*; overdr. *fomentum*; *solacium*; —*boom*, *balsamum* (Tac.); —*en*, *ungere* (b.v. *corpus* Ov.); *condire* (b.v. *mortuos*); —*geur*, *odor balsami*; overdr. *odores suaves*; —*ing*, door omschr.; —*struik*, z. —boom.

bal-spel, *pilae lusus*; *pila*; (= het spelen met den bal) *pilae lusus*; —*speler*, *lutor*; —*sturig*, *tenax* (b.v. *equus*); z. ook bal-oorig; —*sturigheid*, z. baloorigheid.

balustrade, *pluteus*.

bamboes, *arundo Indica*.

ban, (wereldlijke) *aquae et ignis interdictio*; iem. in den b. doen, *aquā et igni interdicere* alci (z. ook verbanning); (kerkelijke) *sacrificiorum interdictio*; *excommunicatio* (Eccl.); (= banvloek) *devotio*; *anathema* (Eccl.); in den b. doen, *sacrificiis alci interdicere*; *excommunicare* alqm (Eccl.); *devovere* alqm; *anathematizare* alqm (Eccl.); —*aal*, *vulgaris*; *obsoletus*; —*aliteit*, *res vulgaris*; *dictum vulgare*.

band, 1) = wat bindt of verbindt, a) eig. *vinculum* (alg.); *taenia* of *fascia* (lint); z. ook hoofdband. — b) overdr. *vinculum*; *nodus*; *copula*; *coniunctio* (verbinding door vriendschap, huwelijk enz.; den ouden b. met iem. verbreken, een nieuwen aanknoopen, *cum algo veterem coniunctionem dirimere, novam conciliare*); heilige b. of bb., *religio*; de bb. der liefde, *vincula amoris*; arbeid en genot zijn om zoo te zeggen door een natuurlijke b. met elkaar verbonden, *labor voluptasque societate quādam inter se naturali sunt iuncta*; er is niets dat een sterker b. vormt dan, *nil est copulativius quam* (b.v. *morum similitudo bonorum*); door een vasten b. vereenigen, *firmiter vinculo coniungere*; hij vormde den b. tusschen die mannen, *erat eorum virorum copula* (Nep.); iets aan bb. leggen, *alligare* (b.v. *alcius virtutem*); *continere* of *coercere* (algd); uit den b. slaan of springen, *exsulare*; *lascivire*; *luxuriare*; *se effundere* (b.v. *in alga libidine*; tegenst. *se continere*); door den b., z. gewoonlijk. — 2) b. van een boek, *involutum*; ook = boekdeel; —*elier*, *baltus*; —*eloos*, —*heid*, z. teugelloos; —*heid*, —*iet*, *latro*; *scarius*; —*ietenoorlog*, *latrocinium*; —*je*, *fasciola* (lintje); *libellus* (boekdeeltje).

banen, een weg b., eig. z. aanleggen 1 b; overdr. *viam* of *iter patefacere* (ook *aditum eo* of *in urbem*); zich een weg (tot iets) b., *aditum expedire*; zich (met geweld) een weg of uitweg b., *vi* of *ferro viam facere* of *sibi facere*; *ferro iter aperire*; *prorumpere* (b.v. *lacrimae*); zich met geweld een weg of uitweg trachten te b., *iter per vim temptare*; *iter armis quaerere*; zich een weg of uitweg b. door een plaats, *aperire* (b.v. *saltum*); *perrumpere* (b.v. *munitiones*; *per medios hostes*); zich een weg naar binnen b., *introrumpere* (b.v. *ea*; *in cubiculum*);

zich een weg b. tot macht, *aperire viam potentiae*; tot het consulaat, *viam sibi munire ad consulatum*; iem. den weg b. (tot iets), *viam munire alci (ad alqd)*; *alci pandere viam* (b.v. *nulla nobilitas cuiquam ad dominationem pandit v.*); *dare alci aditum* (b.v. *ad caelum; ad auctoritatem*); een g. weg, *via trita*; *iter commodum*.

bang, *timidus*; b. zijn voor iem. of iets, *timere of metuere alqm of alqd*; *expavescere* (b.v. *mortem*; *tonitrua* Suet.); (= bezorgd zijn) *timere of metuere alci*, *alci rei of de alqa re*; b. zijn dat, z. vreesen; b. worden, *perterrer* (*alqā re*); *per-* of *extimescere* (voor iets, *alqd*); (= bezorgd worden) *per-* of *extimescere* (*de alqa re*); iem. b. (= bevreesd) maken, *terrere alqm*; *adv. timide*; z. ook bezorgd; angstig, —**heid**, *timor*; *anxietas*.

banier, z. vaandel 1; —**drager**, z. vaandel drager; overdr. *signifer* (b.v. *inventutis*).

bank, 1) *scamnum*; *fori* (pl.); in den schouwburg of circus; *subsellia* (pl.); in den schouwburg; in de curia voor de senatoren; op de markt voor de tribunen; op het forum voor de rechters en advocaten); de b. der beschuldigten, *accusatorum subsellia*; op de b. der beschuldigten brengen, *reum facere (alqm)*; z. verder aanklagen.

— 2) = wisselbank, *argentiaria of a. mensa*.

— 3) = roelbank; speelbank; zandbank. — 4) door den b. z. gewoonlijk;

—**aard**, z. bastaard; —**brenk**, z. bankroet; —**et**, = gebak, *cupedia* (pl.); = gastmaal; —**ebakker**, *cupediarius*; *pistor dulciarius* (Mart.); *pistor*; —**etteeren**, *convivari*; *epulari*; —**ier**, *argentiarius*; *nummularius*; b. zijn, *argentarium facere*;

—**ierskantoor**, —**zaak**, *argentiaria of taberna a.*; een b. hebben, z. bankier zijn.

bankroet, *ruinae of naufragium fortunarum*; *n. rei familiaris*; b. gaan, *conturbare of c. rationes*; *corrumpere*; *naufragium omnium fortunarum facere*; (tegevolge van verkwisting en slecht gedrag) *decoquere*; (in 't bijz. van een koopman of bankier)

cedere foro; zich (onder eede) b. verklaren, *bonam copiam eiurare*; een frauduleus b. slaan, *fraudare creditores*; iem. b. doen gaan, *alqm evertere bonis of fortunis omnibus*; b. zijn, *solvendo non esse*; —**ier**, *qui corrui*; *aere dirutus*; *bonis eversus*; *decoctor* (door verkwisting); *creditorum fraudator* (frauduleus).

ban-mijl, de b. van Rome, *pomerium*; —**neling**, z. balling; —**nen**, z. verbanen; bezweren 3; —**vloek**, z. ban.

bar, (van den grond) *nudus*; *aridus*; *sterilis*; (van 't weer) *asper*; *durus*; (= norsch) *asper*; *adv. vehementer*; *graviter*; *magnopere*; *valde*; —**ak**, *casu*; *tugurium*.

bar-baar, *barbarus* (buitenlander); *homo barbarus*, *incultus of inhumans ac barbarus* (onbeschaafd); *homo barbarus*, *immanis of i. ac b.* (ruw, wreed); *bb.*, *homines feri ac barbari*; —**baarsch**, *barbarus* (b.v. *consuetudo*; *arrogantia*); *incultus*; *inhumanus of i. ac barbarus*; *immanis of i. ac barbarus*; *adv. barbare*; *inhumane*; *crudeliter*; —**baarschheid**, *barbaria of -ies*; *feritas*; *incultia hominum vita* (onbeschaafdheid); tijden van b., *non erudita tempora*; (= ruwheid of wredeheid) *immanitas*; *feritas*;

saevitia; —**barisme**, *barbarismus* (Quint.); *quod non est Latinum*; *verbum barbarum* (Ov.); —**beel**, *mullus*; —**bier**, *tonsor*; —**bieren**, z. iem. scheren 1; —**biers-gereedschap**, *feramenta tonsoria* (pl.); —**bierswinkel**, *tonstrina*; *taberna tonsoris*. **bard**, *bardus* (Lucan.); *alg.* = dichter; —**enzang**, *bardorum carmen*.

bar-en, *partu edere* (b.v. *filium*); *parere* (*alqm*; ook overdr., b.v. *dolorem*); *gignere* (*alqm*; ook overdr., b.v. *permotionem animorum*); *abs. partum edere*; iem. kinderen b., *liberos ex alqo parere*; z. ook verweken 2; subst. het b., *partus*; —**ensnod**, —**ensweeten**, *dolores of d. puerperae*; in b. verkeeren, *laborare utero* (Hor.); *parturire*.

barheid, *sterilitas* (onvruchtbaarheid); *asperitas* (ruwheid; ook barischheid).

bark, *lemnisculus*; *actuarius*.

barmhartig, —**heid**, z. medelijdend, —lijden.

barn-en, z. branden 1; in het b. der gevaren, *in extremis periculis*; —**steen**, *succinum* (Tac.); *electrum* (Verg.); *glaesum* (Plin.).

bar-revoets, *pedibus nudis*; —**ricade**, *saepimentum*; b. van wagens, *carri pro vallo obiecti*; ergens een b. oprichten, = iets

—**ricadeeren**, *inaedificare* (b.v. *vicos*); *obmoliri* (b.v. *quae ruinis strata erant*); *obstruere* (b.v. *portas*); *intersaepire* (b.v. *itineria*); —**rière**, *saepia*, *claustra* of *repagula* (pl.).

barsch, *asper*; *traculentus*; *atrox*; z. ook norsch; *adv. aspere*; *atrociter*; —**heid**, *asperitas*; *atrocitas*; z. ook norschheid.

barst, *rima*; een b. krijgen, *rimam agere*;

—**en**, *rumpi*; *drumpi* (ook overdr. van spijt of nijd, *dolore enz.*); z. ook splitsen 2.

bas, *sonus of vox gravis* —**alt**, *siles*;

—**ceren**, z. gronden 2; —**ement**, *basis*;

—**luit**, *libra succentiva* (= t. dextra);

—**lliek**, *basilica*; —**llisk**, *basiliscus*; —**is**, *basis* (alg.); *principium* (= grondslag); z. ook grondslag.

bas-relief, *prostypa* (pl.; Plin.); *toreuma*; *opus caelatum*.

bas-sen, z. blaffen —**sin**, *lucus*; (om te baden of te zwemmen) *piscina*; *baptisterium* (Plin. ep.); —**stem**, *vox gravis*.

bast, *liber*; —**aard**, *nothus*; *spurius*; *paetice genitus of ortus*; (van dieren) *nothus*; *ex diverso genere natus*; —**ion**, *castellum*; —**onnade**, *furvarium*.

bataljon, *cohors*.

baten, *prodesse of usui esse* (abs. en *alci*); weinig b., *non multum prodesse*; iem. veel b., *alci multum prodesse of magno usui esse*; wat b. het, *quid prodest*; het b. niets, *nihil refert* (met inf.); z. verder helpen 2 b.

batist, *carbasus*; —**en**, *carbaseus*.

baviaan, *cynosephalus*; als scheldw., *simia*.

baz-ele, *hariolari*; *alucinari*; *nugari*; *somniare*; —**in**, *domina*.

bazuin, *bucina*; —**blazer**, *bucinator*; —**geschal**, *bucinae sonus*.

be-ademen, *afflare* (*alqd*); —**ambte**, *apparitor*; *minister*; *scriba*; —**amen**, *assentiri* (*alci rei*; *illud*); *probare of comprobare* (*alqd*); z. ook instemmen; —**aming**, z. instemming; goedkeuring; —**angst**, z. angstig 1; —**angstigen**, z. angstig

maken 1; —**antwoorden**, 1) iets b. *respondere ad alqd of alci rei*; *rescribere* (schriftelijk, b.v. *litteris*; *ad epistulam*); een vraag b., *ad interrogata of ad ea quae quaesita sunt respondere*; iems vraag, *respondere alci ad rogatum*; *interroganti of quaerenti alci respondere*; deze vraag b., *ad hoc of ad haec respondere*; dat is gemakkelijk te b., z. antwoorden (eind); het geschreeuw b., *clamorem reddere*; iems liefde b., *redamare alqm*; z. verder vergelden. — 2) b. aan iets, *respondere alci rei* (b.v. aan de wenschen, *optatis*); aan de verwachting b., *expectationem explere*; aan iems verwachting b., *alcus expectationi respondere*; *alci respondere*; niet b., ook *alcus opinionem fallere*; de uitslag b. aan iems verwachting, *alci eventus ad spem respondet*; iems geschriften b. niet aan den roep die er van uitgaat, *alcus scripta infra famam sunt*; z. ook overeenstemmen; —**antwoording**, door omschr.; z. ook antwoord; vergelding; —**arbeiden**, —**ing**, z. bewerken 1, —ing.

bebloed, *cruentus*; *cruentatus*; *sanguine respersus of oblitus*; een b. dolk, *pugio stillans*, *cruore manans*, *cruentatus of cruentus*.

be-boeten, z. boete opleggen 1; —**boetigen**, *multatio*; —**bouwen**, 1) = met huizen bezetten, *coaedificare* (b.v. *locum*); rondom b., *circumsaeperie aedificiis* (b.v. *locum*); een dicht bebouwde stad, *urbs frequens aedificiis*. — 2) het land b., *colere agrum*; —**bouwer**, *cultor*; —**bouwing**, *cultio*, *cultus of cultura* (van den akker); verder door omschr.

becijferen, z. berekenen 1.

bed, 1) eig. *lectus*; *lectulus*; veeren b., *culcita plumea*; een b. opmaken of spreiden, *lectum sternere*; iem. naar bed brengen, *collocare alqm in cubili of in lecto*; in b. liggen, *in lecto esse of cubare*; het b. houden, in b. blijven, *se in lectulo continere*; *lecto teneri*; naar bed gaan, z. gaans slapen. — 2) overdr. a) = bedding. — b) = bloembed.

bedraagd, z. oud 2; —**daard**, *remissus* (in het spreken); *lenis* (tegenst. *acer*; b.v. *ingenium*; ook in het spreken); *lentus* (ook flegmatisch); adv. *remisse*; *lente*; z. ook kalm; —**daardheid**, *animus sedatus*; *lene ingenium*; z. ook kalmte; —**dacht**, b. zijn op iets, *cogitare de alqa re* (b.v. op lijfsbehoud, *de sua salute*; ook *id*, *hoc* enz.); *consulere alci rei* (b.v. *saluti*; *securitati*); *cavere ab alqa re of alqd* (op zijn hoede zijn); op zijn voordeel b. zijn, *sibi non deesse*; *suis commodis inseruire*; er op b. zijn dat, *cogitare* met acc. c. inf.; er op b. zijn te, *cogitare ut* (niet te, *ne*) met con.; *id agere*, *studere of operam dare ut* (niet te, *ne*); —**dachtzaam**, *consideratus* (met overleg handelend); *circumspectus*, *prudens* of *diligens* (omzichtig); *cautus*, *providens* of *providus* (behoedzaam); *gravis* (bezonnen); adv. *considerate*; *circumspecte*; *diligenter*; *caute*; *providē*; —**dachtzaamheid**, *consideratio*; *circumspectio*; *prudencia*; *diligentia*; *cautio*; *gravitas*; *tarditas considerata* (b.v. in agendo et respondendo); met b., *ratione et consilio*; *consilio*; *iudicio*; z. ook bedachtzaam (adv.); met b. bij iets te

werk gaan, *alci rei quendam cautionem et diligentiam adhibere*; —**danken**, 1) = dank zeggen, *gratias agere* (*alci*; *alci pro alqa re*; ook met *quod*). — 2) voor iets b. = iets afslaan, *recusare alqd* (b.v. *munus legationis*; *alcus amicitiam*; er voor b. om te, r. ne met con.); *abnuere* (b.v. *invitatus ad cenam abnuisti*); *alqd re non uti* (geen gebruik van iets maken); z. ook afslaan 3; uitnoodiging. — 3) = afdanken. — 4) = zijn ambt nederleggen 2. — 5) subst. het b., *gratiarum actio*; *recusatio*; = afdanking; *abdicatio* (ook *muneris* a.); —**daren**, 1) tr. = doen b., tot b. brengen, *sedare* (b.v. *animos*; *iram*; *mare*; *flammam*; *tempestatem*; *multitudinem*); *tranquillare* (b.v. *animos*); *placare* (b.v. *iram*; *populum concitatum*); *mitigare* (b.v. *alqm*; *animum alcus*); *permulcere* (b.v. *animum of iram alcus*; *alqm sermone*); verg. lenigen; stillen. — 2) intr. = tot b. komen, *sedari* (b.v. *tumultus*; *tempestat*); *residere* (b.v. *ira*; *contentio vocis*); *considere* (b.v. *ardor animi*; *alcus furor*); van een pers., *colligere animum*; *se recipere*; bedaar wat, *bona verba* (Ter.). — 3) subst. het b., *sedatio*; *placatio*; *mitigatio*; *remissio* (b.v. *luctus*); tot b. komen, z. bedaren 2; —**dauwen**, *irrorare* (b.v. *flores*); —**dauwd**, *rosidus*.

bedde-deken enz., z. deken enz.;

—**goed**, *vestis stragula*.

bedding, *alveus*.

bede, *preces* (pl.); z. verder smeekbede; verzoek; —**dag**, z. biddag.

be-deelen, iem. met iets b., *impertire alci alqd*; armen b., *curare et alere pauperes*; bedield met, *praeditus alqd re*; verg. voorzien van 2; —**deesd**, *timidus*; *verecundus*; b. zijn, ook *verecundari*; adv. *timide*; *verecunde*; —**deesdheid**, *timiditas*; *verecundia*.

bedehuis, *sacrarium*; *oratorium* (Eccl.); z. ook tempel.

be-dekken, *tegere* (*alqd*; *alqd alqd re*); (van voren) *protegere* (b.v. *tabernacula hederā*) (ter bescherming) con-, in-, ob- of *protegere* (*alqd*; *alqd alqd re*); (omhullend) *velare*, *obvolvare*, *operire of adoperire* (b.v. *caput*); (= beleggen) *sternere of consternare* (*alqd alqd re*, b.v. *lectos peristromatis*); (= overtrekken) *obducere* (b.v. *plumā*, *squamā obductus*; *obducuntur libro aut cortice trunci*; ook overdr. *alqd alci rei*, b.v. *tenebras rebus*); (geheel b.) *complere* (b.v. *alqm coronis et floribus*); het graan bedekte alle straten, *frumentum vias omnes constraverat*; z. ook begraven 2; dek-; —**dekking**, 1) = het bedekken, *obductio* (b.v. *capitis*); door omschr. — 2) = —**deksel**, bekleding, *tegumentum* (b.v. *tegumenta corporum vel testa vel suta*); *tegumentum* (b.v. *palpebrae quae sunt t. oculorum*); *tegmen* (b.v. *loricae atiaque tegmina*); *amictus*; *velamentum*; *vestis*. — 3) = bescherming, *praesidium*; *custodia*; onder b. van, *praesidio of beneficio* (b.v. *silvarum*); —**dekt**, z. bedekken; ook *cooptus* (b.v. *corpus telis*); *obitus* (b.v. *squalore*); *oblitus* (b.v. *caeno*); *respersus* (b.v. *pulvere*); *onustus* (b.v. *vulneribus*); = begroeid; overdr. *tectus* (b.v. *verba*); *occultus*; *clandestinus*:

op b. wijze, in bb. termen, *occulte*; *per ambages*; *obscure*.

bedel-aar, *mendicus*; —**aarster**, —**ares**, *mulier mendicans*; —**arij**, *mendicatio*; —**en**, *mendicare*; *stipem petere* of *colligere*; —**brief**, *libellus praemium exposcentis*; van b. leven, *mendicando* of *mendicantem vivere*; verg. aalmoes vragen; overdr. *submisse rogare*; om iets b., (*precibus*) *efflagitare* *alqd* (b.v. *alcuius misericordiam*); iem. er om b. dat, *precibus fatigare* *alqm* *ut* met conl.; —**staf**, overdr. *mendicitas*; tot den b. geraken, *ad extremam inopiam redigi*; brengen, *ad e. i. redigere* of *ad mendicitatem detrudere* (*alqm*); *mendicitatem alci* offerre (Plaut.).

bedelven, *obruere* (*alqm*; *alqd*; ook *alqā re*); z. verder begraven 2.

bedenk-dag, z. bedenktijd; —**elijk**, *suspectus* of *suspiciosus* (verdacht); *gravis*, *anceps*, *lubricus* of *dubius* (kritiek, gevaarlijk); b. toestand, *res dubiae* of *angustae*; *angustiae*; *discrimen*; in een b. toestand verkeeren, *in angustis* esse; iets b. vinden, *alqd* *in religionem trahere*; al het b., z. mogelijk 2 a (al het mogelijke); b. ziek zijn, *gravi morbo affectum* esse; *in praecipiti* esse; —**en**, 1) ww. a) = iets overwegen, *cogitare* of *considerare* *alqd* of *de alga re*; *reputare* *alqd*; bij zich zelf, *secum* of *cum animo*; b. dat, *cogitare* of *reputare* met acc. c. inf.; bedenken wat je doet, *vide quid agas*; alles b., *circumspicere omnia*; vooruit b., *praemeditari* (*alqd*); zich b. = tot andere gedachten komen, *mutare consilium* of *sententiam*; *ad se redire*; = tot inkeer komen; = besluiteloos zijn; zich lang b., *diu querere*; zonder zich een oogenblik te b., *nulla interposita dubitatione*; *sine dubitatione* of *sine d. ulla*; = nadenken 1. — b) b. en zich b. = zich herinneren.

—**c**) uitdenken. —**d**) iem. b., *alcuius rationem habere*; *munere* of *praemio* *alqm* *donare*; goed, *magnis muneribus* *alqm* *afficere*; iem. in zijn testament b., *in testando memorem esse* *alcuius*; met iets, *legare* *alci* *alqd* *in testamento*. — 2) subst. iets in b. nemen, *secum considerare* of *deliberare* *alqd*; zonder b., *sine dubitatione*; *haud cunctanter*; *confidenter*; —**er**, *inventor* (b.v. van krijgslisten, *artium*); —**ing**, iets in b. nemen, z. bedenken 2; iem. iets in b. geven, *alci* *alqd* *considerandum* *permittere*; *rogare* *alqm* *ut* *de alga re* *deliberet*; = bezwaar, *scrupulus*; *religio*; het is aan b. onderhevig, *religiosum* of *religio est* (met inf. of acc. c. inf.); bb. opperen, *contra dicere*; *repugnare*; tegen iets, *disserere* *contra* *alqd*; tenzij gij eenige b. hebt, *nisi quid habes* *ad haec*; z. ook bezwaar 2; —**tijd**, *deliberandi spatium*; b. vragen, *tempus* *ad deliberandum* of *deliberandi spatium* *postulare*.

be-derf, (= bedorven toestand) *corruptio*; *depravatio*; (= het bederven) *corruptela* (b.v. dat het gevolg is van een slechte gewoonte, *maiae consuetudinis*); aan b. onderhevig, *corruptioni obnoxius*; coner. pestis; —**derven**, *corrumpere* (b.v. *hordium*; *aquam* enz.); *depravare* (b.v. *sensus nostros scaena*; *puerum indulgentia*); intr. *corrumpi*; *depravari*; (van ooft en vleesch) *vitiari*; —**derver**, *corruptor*.

bed-genoot, —**genoot**, *socius*, —**a tori** (Ov.).

bedien-de, z. dienaar; —**en**, *ministrare* (abs. en *alci*; in 't bijz. aan tafel); een ambt b., z. waarnemen 2; zich van een spijs (aan tafel) b., *sumere de alga re* (b.v. *de pomis*); zich b. van, z. gebruiken; —**ing**, *ministerium*; *opera*; b. van een ambt, z. ambtswaarneming; b. van het geslacht, *administratio tormentorum*; = ambt.

be-dilal enz., z. vitter enz.; berispeer enz.; —**ding**, *condictio*; z. verder voorwaarde; een b. maken = —**dingen**, *pacisci* (*alqd*; *alqd* *ab alqo*; *alqd* *pro alga re*; dat, *ut* met conl.; dat niet, *ne* met conl.); *depacisci* (*alqd* *sibi*; *cum illo partem suam*); *despondere* (*sibi* *alqd*); *excipere* (*ut*; *ne*); bedongen, *pactus*; —**dissele**n, *componere* (*alqd*; *alqd* *cum alqo*).

bed-je, *lectulus*; —**legerig**, *lecto affixus*; b. zijn, *lecto teneri*; *lecto affixum* esse; worden, *aegrā valetudine oppressum decumbere*. **bedoele-en**, iem. of iets b., *dicere* *alqm* of *alqd*; *significare* *alqd*; *designare* of *denotare* *alqm* (b.v. *oratione sua*); *petere* *alqm* (het op iem. gemunt hebben); *sentire* (b.v. *leniti sententiam velut gravius alque ipse sensisset* exceptam Suet.); ik b. daarmee dat, *hoc dico* met acc. c. inf.; wat b. hij, *quid sibi vult*; ik b. dat hij moet heengaan, *hoc volo* *ut* *abeat*; dat b. ik niet, *hoc nolui*; hij b. het goed, *bono consilio id facit* of *dicat*; wat b. ik met dit alles, *quorsum haec omnis spectat oratio*; b. te = de bedoeling hebben te; bedoeld, *cogitatus* (= gewild); dit is de b. persoon, *hunc ipsum volo* of *quaero*; de b. prinsen, *reges ii quos dico*; —**ing**, *consilium*; *mens*; *propositum*; iems politieke bb., *quae alqs in re publica gerenda sequitur*; met de b. om te, *eo consilio* *ut* met conl.; *sic* *ut* met conl.; met vlijndheid b., *maleficti causa*; met welke b., *quid consilio*; *qua* *mente*; *quid spectans*; dit was mijn b. niet, *haec non erat mea mens*; *hoc nolui*; ik heb het niet met kwade bb. gedaan, *non id feci* *ut* *te offenderem*; de beste bb. hebben, *optime sentire*; de b. hebben te, het is iems b. te, *alci* *propositum* *est* *ut* met conl.; *id spectare*, *id agere* of *id* *moliri* *ut*; het is de b. te, *id agitur* *ut*; wat is uw b., *quid tibi vis*; wat is de b. van deze woorden, *quid sibi vult haec oratio*; *quo* *haec spectat oratio*; de b. hiervan was geheel anders, *hoc longe alio spectabat*; wat is de b. der wet, *quae sententia legis est*; zijn b. zoo duidelijk mogelijk uitdrukken, *sensum animi quam apertissime exprimere* (Suet.).

be-domp, *vaporis plenus*; —**dorven**, *corruptus*; *depravatus*; (van vruchten en vleesch) *vitiatus*; *putidus*; (van vleesch) *rancidus*; z. verder verdorven; —**dorvenheid**, z. verdorvenheid; —**dotten**, 1) = foppen, *verba dare* (*alci*); *fucum facere* (*alci* Ter.); *imponere* (*alci*); *ludere* of *ludificari* (*alqm*); *ludos facere* (*alqm* Plaut.); z. ook foppen; wijsmaken. — 2) = afzetten 7; bedriegen; —**dotterij**, = fopperij, *ludificatio*; door omschr.; = bedrog.

be-drag, *summa*; gestolen goederen ten b. van, *furta quae erant* met gen.; —**dragen**, *esse* (b.v. hoeveel b. het, *quantum est*; het getal b. drie duizend, *numerus est trium*

milium; de afstand b. drie mijl, *spatium est trium milium*); ook door omschr., b.v. het getal der gevangenen b. drie duizend, *capta tria milia hominum sunt*.

be-dreigen, *imminere* (alci, alci rei); z. ook *dreigen*; b. worden, *circumveniri* (b.v. *duplici periculo*); de stad wordt aan alle kanten b., *urbs ab omnibus partibus temptatur*; zijn leven wordt b., *periclitatur eius vita*; het minst bedreigd, *tutissimus*; —**dreiging**, *minatio*; *comminatio*; plur. ook *minae*; —**dremmeld**, *confusus*; *perturbatus*; —**dreven**, *peritus* of *gnarus* (alci rei); *versatus* of *exercitatus* (in alga re); zeer b., ook *artifex* (alci rei); *perfectus* (b.v. in arte; in dicendo); b. in het Grieksch, *Græce* of *Græcis litteris doctus*; —**drevenheid**, (alci rei) *peritia* of *exercitatio*; *usus* (alci rei of in alga re); *ars* (kunstvaardigheid).

bedrieg-elijk, *fraudulentus*; *fallax*; *dolosus*; b. hoop, *spes fallax* of *vana*; bb. woorden, *verba fallacia* of *ad fallendum instructa*; b. handeling = bedrog; op b. wijze, = adv. *fraude*; *per fraudem*; *fallaciter*; *per fallaciam*; *dolose*; *per dolum*; b. handelen, *dolo malo*, *mala fide*, *fraude* of *dolose agere*; —**eljkheid**, *fallendi studium*; *vanitas*; —**en**, *fallere* of *decipere* (alqm); zich b., *falli*; se *fallere*; ik zie mij of ik heb mij in mijn hoop b., *spes me fefellerit*, *destituit* of *frustrata est*; *spe deceptus* of *lapsus sum*; als mijn oogen mij niet bedriegen, *nisi me frustrantur oculi* (Liv.); z. ook *teleurstellen*; zich vergissen; = afzetten 7; —**er**, *homo fraudulentus* of *ad fallendum instructus*; *circumscripser* (afzetter); geroutineerd b., *veterator*; —**erij**, z. bedrog; —**ster**, *mulier fraudulenta* of *ad fallendum instructa*.

be-drinken, zich b., *vino se obruere* of *se complere*; *ebrium fieri*; —**droefd**, (van perss.) *tristis*; *maestus*; diep b., *aeger animi*; *graviter afflictus*; b. zijn, *dolere*; waarover zijt gij b., *quid doles* of *tristis es*; verg. zich over iets bedroeven; diep b. zijn, *vehementissime dolere*; in maerore iacere; in luctu et squalore esse; van zaken, z. treurig 2; —**droefheid**, *aegritudo* (kommer); *dolor* (verdriet); *maeror* of *maestitia* (neerslachtigheid); *tristitia* (droefgeestigheid); *luctus* (rouw); —**droeven**, iem. b., *dolorem alci facere*; *dolore* of *maerore alqm afficere*; *alqd dolorem* of *luctum alci affert*; *alqd alci dolorem commovet*; *alqd alci dolori est*; zich over iets b., iets b. iem., *dolere* of *maerere* *alqd re* of *alqd*; *dolorem accipere* of *capere ex alga re*; *graviter* of *molestè ferre* *alqd*; dat b. mij diep, *valde id* of *eā de re doleo*; *acerbo dolore ea res me afficit*; het b. mij dat, *doleo*, *aegre* of *molestè fero* *quod* (ook met acc. c. inf.); het b. mij zeer dat, ook *magno dolore fero* met acc. c. inf.; —**droevend**, z. treurig 2.

be-drog, *fraus*; *fraudatio* (het bedriegen); *dolus malus* (opzettelijk b.); *prava ars* (kwade praktijk); *circumscripser* (afzetterij); b. plegen, *fraudem inferre*; verg. bedriegelijk handelen; vol b., *fraudulentus*; —**drupen**, iets met iets b., *instillare alci rei alqd*; —**drukt**, zich kunnen b., z. rondkomen; —**overdr**, —**heid**, z. neerslachtig, —heid.

be-drijf, 1) = daad, *factum*; op b. van iem., *alqo auctore*; *operā* of *impulsu alcius*; z. ook daad. — 2) = beroep 1. — 3) van een tooneelstuk, *actus*; —**drijven**, z. begaan 2 b.; —**drijvend**, (gramm.) *agens* (b.v. *verbum*) of *activus* (b.v. *verbum*; *significatio*); b. vorm, *faciendi modus* (Quint.); —**drijver**, *auctor*; door omschr., b.v. de b. van de misdaad, *qui scelus commisit*; —**drijvig**, *navis*; *sedulus*; *actuosus* (b.v. *virtus*; *vita*); *operosus* (b.v. *venectus*); b. heen en weer loopen, *currare*; z. verder werkzaam 2; —**drijvigheid**, *sedulitas*; *navitas*; z. verder werkzaamheid 2.

bedstijl, *fulcrum lecti*.

be-ducht, —**heid**, z. bevreesd, —heid; —**duiden**, 1) = beteekenen. — 2) = duidelijk maken; iem. b. dat hij iets moet doen, *praedicere alci ut met conl*; *iubere alqm met inf.*; (dreigend) *denuuntiare alci ut*; —**duimelen**, *polluere* (alqd); verg. bevingeren; —**duiken**, *optinere*; *sententia*; *iudicium*; mijns bedunkens, *meā sententiā*; ex of de mea s.; *ut mea fert opinio*; door vider; verg. volgens mijn gedachte e.

be-dwang, in b. houden, *coercere* (b.v. *cupiditates*; *alqm alqd re*); *continere* of *tenere* (b.v. *melus alqm*); z. verder bedwingen; —**dwelmd**, *sopitus*; *torpidus*, b. zijn, *torpere*; b. worden, *torpescere*; b. door den drank, z. dronken; —**dwelmen**, *sopire* (alqm); *alqd torporem affert* (alci); door drank, *ebrium facere* (alqm); —**dwelming**, *torpor*; —**dwingbaar**, *qui domari* of *vincti potest*; *expugnabilis*; —**dwingen**, *continere* (b.v. se; se in libidine; *gaudium*; *cupiditates*; *tenere* (b.v. *lacrimas*; *dolorem*); *imperare* (b.v. *sibi*; *animo*; *cupiditatibus*); *temperare* (b.v. *linguae*; *irae*; *risui*; *oculis*); *comprimere* (b.v. *seditiones*; *tumultum*); zich niet kunnen b., ook *sui impotentem esse* (z. ook zich niet kunnen weerhouden); z. verder betengelen; onderwerpen; —**dwinger**, *domitor*; *expugnator*; —**dijken**, een rivier b., *molem opponere fluctibus*; *flumen arcere* of *coercere*.

be-ëdigen, iets b., *inveirando confirmare alqd*; iem. b. b. worden, z. iem. een eed afnemen, een eed afleggen; —**eedig**, *iratus*; —**eediging**, *adactio iuris iurandi*; door omschr.

beek, *rivus*; —**je**, *rivulus*.

beeld, *imago*; *simulacrum* (vooral godenbeeld); *effigies* (conterfijtsel); *signum* (vooral godenbeeld); *statua* (standbeeld, gewoonl. van een mensch); een b. van iem. of iets maken, *ingere* of *effingere alqm* of *alqd*; een bronzen b., *alqm ex aere ducere* (Plin.); verg. afbeelden; overdr. *imago*; *species*; *forma* (b.v. *habes formam Epicuri beatæ vitæ*); zich iem. b. voor den geest roepen, *proponere sibi alqm*; wanneer ik mij uw b. weer goed voor den geest heb gebracht, *cum te penitus recognovi*; zich een b. van iets vormen, *imaginem alcius rei animo concipere*; *ingere cogitatione alcius rei imaginem*; *cogitatione et mente concepti alqd*; *effingere alqd animo*; een duidelijk of getrouw b., *imago expressa*; van iets geven, *exprimere alqd*; z. ook begrip 2; voorstelling 2; (in de rhetorika) *figura*; *translatio* (metaphoor); *similitudo* (vergelijking); stout b., *translatio audacior*; een

b. gebruiken, *imagine, translatione of similitudine uti*; —**en**, (ef) *finger* (alqd); de beeldende kunsten, *artes quae in effectu positae sunt* of a. *effectivae* (Quint.); b. kunstenaar, *factor*; *plastes*; —**enaar**, *sculptura*; *effigies*; —**endienaar**, *imaginum adorator* (Eccl.); verg. afgodendienaar; —**endienst**, *imaginum adoratus* (Eccl.); z. afgodendienst; —**engalerij**, *pinacotheca*; *tabulinum*; —**erig**, *pulchellus*; *bellus*; *elegans*; —**gieter**, *statuarius*; —**gieterij**, *gieterskunst*, *statuaria of ars s.*; —**houwen**, *sculpere*; *ingere*; —**houwer**, *statuarius*, *artifex*; *sculptor*; *factor*; —**houwersgild**, zich aansluiten bij het b., in *numerus sculptorum se aggregare*; —**houwerij**, —**houwkunst**, *figendi ars*; *sculptura*; —**houwwerk**, *sculptura*; *signa* (pl.); —**ig**, z. —**erig**; —**je**, *imaginatione*; *sigillum*; —**rijk**, b. taal, *lingua translationibus of figuris abundans*; *oratio nitens of perlucens*; —**schoon**, z. *wonderschoon*; —**schrift**, *litterae hieroglyphicae* (Macrob.) of *hieroglyphicae* (Amm.); —**snijder**, *sculptor*; —**snijkunst**, *sculptura*; —**spraak**, *orationis figurae*; *translationes*; *verba translata*; *imagines*; —**werk**, z. beeldhouwwerk; verheven, half verheven b., z. hautrelief, bas-relief.

beeltenis, z. beeld.

beemd, *pratium*.

been, 1) = bot, os. — 2) (lichaamsdeel) *crus*; een b. breken, *crus frangere*; zich op de b. houden, z. staande 1; wel ter b. zijn, *pedibus valere*; op de b. zijn, *valere*; van de b. raken, *in morbum incidere*; van de b. zijn, *iacere*; *lecto teneri*; weer op de b. helpen, *ad salutem reducere* (alqm); *levare* (alqm); *erigere* (b.v. *rem publicam*); weer op de b. komen, *convalescere*; niet op zijn bb. kunnen staan, *stare non posse*; (van dronken menschen) *vacillare ex vino*; bb. maken, *in pedes se dare of se concitare* (Com.); (een leger) op de b. brengen, *comparare, concitare of cogere* (exercitum); *concire* (b.v. *exercitum ex tota insula*); *excudere* (b.v. *iuventutem ex tota Italia*); een leger op de b. houden, *alere exercitum*; het volk komt op de b., *plebs tumultuatur*; op eigen bb. staan, *nare sine cortice* (Hor.); —**achtig**, *osseus*; *osset similis*; —**breuk**, *crus fractum*; —**derig**, *ossuosus*; —**en**, *osseus*; —**ig**, z. beenderig; —**loos**, *sine osse*; —**plaat**, z. scheenplaat; —**je**, *ossiculum* (= botje); *crusculum* (lichaamsdeel); een b. lichten *supplantare* (alqm, eig. en overdr.); *pedes subducere* (Curt., eig.); (alqm) *pervertere* (eig. en in polit. zin); (alqm) *circumvenire* (overdr.).

beer, 1) (wild dier) *ursus*; (als sterrebeeld) *ursa*; *Arctos* (of —*us*). — 2) (= mannetjesvarken) *verres* (adi. *verrinus*). — 3) (= waterkeering) *agger*; *moles*. — 4) (= drek) *stercus*.

beërven, z. erven.

beest, *bestia*; wild b., *fera*; *belua* (wild of log b.); als scheldw. *bestia*; *belua*; —**achtig**, *immanis* ad *ferus*; *turpissimus*; b. sterk, *robore corporis stolidi ferox* (Tac.); —**achtigheid**, *immanitas*; *feritas* et i.; *immanis natura*; —**enmarkt**, *forum boarium*; —**enstal**, *stabulum*; *bubile*; —**envoeder**, *pabulum*; —**je**, *bestiola*.

beet, (met de tanden) *morsus*; een b. in iets doen, *mordere* alqd; = bete, *frustulum*; *offa*; = beetwortel; —**grijpen**, *arripere* (alqm; alqd); z. ook aangrijpen 1; —**hebben**, *tenere* (alqm; alqd); overdr. z. bedotten; —**je**, = brokje, *frustulum*; *offula*; lekker b., z. lekkerrij; overdr. een b., = een weinige, een poosje enz. *paulum* (b.v. *pecuniae*; *lucris*; *operae*; *requiescere* enz.); *paululum* (b.v. *pecuniae* enz.; *requiescere*; *abscedere*; *opperiri* enz.); *pussillum* (b.v. *salis*; *laxamenti*); *paulisper* of *parumper* (een poosje, b.v. *manere* enz.); *leviter* (b.v. *aegrotare*); door sub-, b.v. een b. boersch, *subagrestis*; door een demin., b.v. mijn b. geld, *nummuli nostri*; mijn b. vrije tijd, *otium meum*; een b. lectuur, *lectiunculae*; een b. leven, *animula* (b.v. *tuas litterae mihi quiddam quasi animulae instillarunt*); vóór een comp. door paulo of *paululo*; het gaat een b. beter met haar, *meliuscula est* (Ter.); mijn b. geleerdheid, *quicquid est in me litterarum*; het b. geestkracht dat hij nog heeft, *si quid in eo exiguum vigoris est*; bij bb., *paulatim*; maar een b., zóó'n b., hoe 'n b., z. weinig; zóó'n klein b., *tam exiguum* (b.v. *dividere omnibus* Curt.); —**krijgen**, den smaak b., *tangere saporem* (Ov.); —**nemen**, z. —**grijpen**; = bedotten; —**pakken**, z. —**grijpen**; —**wortel**, *beta*.

be-faamd, —**faamdheid**, z. beroemd, —heid; berucht, —heid; —**floersen**, *velare* (alqd alqd re); —**gaafd**, *praeditus*, *ornatus*, *instructus of auctus* (alqd re); (= talentvol) *ingeniosus*; *eximio of praestantissimo ingenio*; *bonae indolis*; *bona indole praeditus*; *bonus* (tegenst. *malus* Sall.); zóó bb. mannen, *tantis ingentis viri*; —**gaafdhed**, *bona indoles*; *ingenium*; *facultas*; z. ook aanleg 5.

be-gaan, 1) adi, met iem. b. zijn, z. medelijden hebben. — 2) ww. a) eig. een weg b., *vía uti*; een begaan pad, b. weg, *vía trita*. — b) = bedrijven, *facere*, *com-*, *admittere*, in se *admittere* of in se *suscipere* (alqd). — c) iem. laten b., *sine alqm*; *permittere alci*; *indulgere alci*; laat mij (maar) b., *sine me*; *hoc mihi curae of cordi erit*; iem. in alles laten b., *omnia permittere alci*; —**gaanbaar**, *pervius*; *expeditus*; slecht b., *impeditus*; een weg b. maken, *viam of iter munire*; b. zijn, *patere* (b.v. *sinita alci*). **begeer-en**, *cupere* of (sterk) *concupiscere* (alqd; met inf.); *expetere* (alqd); (sterk) *avere* (met inf.); iets van iem. b., *petere of expetere alqd ab alqo*; iem. tot vrouw b., *expetere sibi alqm*; *concupiscere alqm in matrimonium ducere*; z. ook begeerig zijn; = verlangen, eischen, *postulare* (alqd; alqd ab alqo; ut of ab alqo ut met coni.); *velle* (met inf.); —**enswaardig**, *expetendus*; z. ook begeerlijk; —**ig**, *cupidus*, *studiosus*, *appetens of avidus* (naar iets, *alcius rei*; om iets te doen, *alqd faciendi*); bb. blikken op iets werpen, iets met bb. oogen aanzien, *oculos cupiditatis adicere ad alqd*; b. zijn, *cupidum*, *avidum of studiosum esse* (*alcius rei*; *alqd faciendi*); *cupere of appetere* (alqd; met inf.); zeer b. zijn, *cupiditate* (*alcius rei of alqd faciendi*) *flagrare*, *ardere*, *incensum of inflammatum esse*; *ardenter* of *flagrantissime cupere*

(*alqd*; met inf.); *magno* (*alcus rei* of *alqd faciendi*) *desiderio teneri*; *concupiscere* (*alqd*; met inf.); *avere* of *gestire* (met inf.); iem. b. maken, *alci cupiditatem dare* of *incere*; *alqm cupiditate incendere* of *inflammare*; b. naar iets worden, *in alcus rei cupiditatem incidere*; adv. *cupide*; *avide*; *studiose*; —**igheid**, *cupiditas* of *aviditas* (naar iets, *alcus rei*); verg. begeerte; —**lijk**, *expetendus*; *optandus*; *desiderabilis*; iets b. vinden, ook *mirari* of *admirari alqd*; —**lijkheid**, z. hebzucht; —**te**, *cupiditas*; *studium*; *desiderium*; *amor*; (sterker) *appetitio*; *aviditas*; zinnelijke b., *libido*; brandende b., *flagrans cupiditas*; *ardor*; naar iets, *alcus rei*; b. hebben naar, z. begeerig zijn; van b. branden, z. zeer begeerig zijn; —**vermogen**, *appetitus*.

begeestering, z. bezieling.

begeleiden 1 eig. *comitari* (*alqm*; *alqd*); *sequi* (*alqm*); (eershalve of ter bescherming) *prosequi* (*alqm*; *commatus*); (eershalve ergens heen) *deducere* (*alqm*); (overal b., vooral van cliënten en aanhangers) *sectari* of *assectari* (*alqm*); begeleid door iem., ook *alqo comite* of *comitante*; *comitatus alqo*; *cum alqo*. — **2**) overdr. b.v. een gebaar b. deze bewegingen, *hos motus gestus subsequitur*; verg. vergezellen; = accompagneren, *prosequi* (b.v. *laudes cantus prosequatur*); *modulari* (b.v. *sonum vocis pulsu pedum* Liv.); iem. met de fluit b., *concinere alci*; het gezang met de lier b., *vocem fidibus iungere*; de lier met gezang b., *ad chordarum sonum cantare*; de fluit of het fluitspel met zang b., *canere ad tibicinem*; *conferre ad tibiam vocem*; *cum tibis canere voce*; —**leider**, *comes*; *assectator*; *deductor* (verg. begeleiden 1); verder door omschr., b.v. mijn bb., *qui sum mecum*; —**leiding**, = het begeleiden, *comitatus*; *assectatio*; onder b. van, z. begeleiden 1 (begeleid door); = accompagnement, b.v. onder b. van de fluit zingen, *canere ad tibicinem*; b. van het gezang door de lier, *cantu vocis sociata nervorum concordia*; = geleide; —**leidster**, *comes*; —**lukzaligen**, *beatum reddere* (*alqm*); —**nadigen**, iem. b., z. genade schenken; —**nadiging**, *venta*; *impunitas*; verg. amnestie.

begeven, 1 = bedeeelen; ambten b., *mandare magistratus*. — **2**) = verlaten, b.v. de krachten b. mij, *vires me deficient* (pass. a *viribus defector*); z. verder in den steek laten 2. — **3**) zich b., se *conferre* (*ad alqm*; *in alqm locum*; *ad impedimenta*); *petere* (b.v. *domum*); *adire* (*ad alqm*; *ad alqm locum*; ook *flumen*); zich snel ergens heen b., *contendere in* of *ad alqm locum*; zich met een verzoek of om een onderhoud tot iem. b., *adire alqm*; zich weer b., se *recipere* (*ad alqm*; *in* of *ad alqm locum*); zich op weg b., *in viam se dare*; *viae se committere*; *viam* of *iter ingredi*; naar een plaats, z. den weg inslaan naar 1; —**gieten**, ad- of conspergere (*alqd alqd re*); *perfundere* (*alqd*); —**giftigen**, iem. met iets b., *donare alqm alqd re*; *dare*, *donare*, *dono dare*, *tribuere* of *impertire alci alqd*; (rijkelijk) *largiri alci alqd*; iem. rijkelijk b., *magna pecunia donare alqm*; *magis muneribus donare* of *afficere alqm*; overdr. door de natuur rijk begiftigd, *bona indole praeditus*; *prae-*

stantissimo ingenio; *omnibus virtutibus ornatus*; —**giftiging**, *donatio*; gewoonl. door omschr.

begin, *initium*; *principium*; *primordium* (b. waaruit zich een groot geheel ontwikkeld heeft; meestal plur.); *ortus* of *origo* (oorsprong); *rudimentum* of *primum r.* (ook plur.; eerste proeve; debuut); *ezordium* of *proeumium* (inleiding); verg. ook beginsel 1; aanbreken 2; vaak door *primus*, b.v. in het b. van het stuk, *prima fabula*; dadelijk in het b. van het gevecht, *primo statum proelio*; het b. der woelingen, *primus tumultus*; in den beginne, z. aanvankelijk (adv.); van een klein b. uitgaan, a *parvis initis proficisci*; *alqd ducitur ab humili*; verg. ook klein beginnen 2 (eind); van het b. af, *ab initio*; a *principio*; van het eerste b. af, *ab ultimo initio*; van het b. tot het eind, a *primo ad ultimum*; (spreekw.) a *carceribus usque ad calcem*; het b. der wereld, *initium, principium, principia* (pl.) of *primordia* (pl.) *rerum*; verg. schepping; een b. maken, z. beginnen; spreekw. een goed b. is het halve werk, *dimidium facti qui coepit habet* (Hor.); alle b. is moeilijk, *omnium rerum primordia sunt dura* (Petr. Chrysol.); zoo b., zoo eind, *ut quisque quidque ocepit, sic ei procedunt postprincipia denique* (Plaut.); *quale principium, talis et clausula* (Hier.); —**letter**, *prima littera*; —**nen, 1**) iets b., b. te, *incipere* (*alqd*, b.v. *opus*; *oppugnationem*; met inf., b.v. *gerere*; *facere*; tegenst. *cessare*; *desinere*); *coepisse* (perf. bij *incipere*; bij een pass. inf. *coepit* sum enz., b.v. *consuli coepi sumus*); *incohare* (*alqd*; den grondslag voor iets leggen; tegenst. *perficere*); *ordiri* (*alqd*, b.v. *orationem*; *tantum rem*; met inf., b.v. *de alqa re disputare*; bij of met iets, *ab alqa re*, b.v. *zoo'n gewichtige zaak bij het begin, ab initio tantam rem*; den oorlog met het belegeren van de stad, *ab urbe oppugnanda bellum*); *capere ezordium* (*alcus rei*; bij of met iets, *ab alqa re*, b.v. *ab hoc operis capiamus e.*); *aggreddi* (*alqd*; *ad alqd faciendum*; met inf.); *ingredi* (*alqd*; ook *ad dicendum*; *in sermonem*; met inf.); *initium facere* (*alcus rei*, b.v. *confligendi*); bij of met iem. of iets, *ab alqo* of *ab alqa re*, b.v. a *Romilia tribu*; *caedis* of *interrogandi initium ab alqo*; *initium sumere* (*alcus rei*, b.v. *tibi aliud dicendi i. sumendum est*); allerhand tegelijk b., *multa simul ordiri*; op nieuw b., z. hernieuwen 2; wat moet ik met zoo iem. b., *quid hoc homine* of *huic homini faciam*; wat moet ik b., *quid agam, faciam* of *incipiam*; ik weet niet wat ik b. moet, *quid agam* of *faciam nescio*; haereo *quid faciam*; *incertum est quid agam*; *quo me convertam nescio*; *inops consilii sum*; wat gaat ge b., *quid incipis* of *paras*; *quo ruit*; er is niets met hem te b., *homo est ad omnia ineptus*; *difficilis* et *intractabilis* est; iem. b. iets, met iets of te (= is de eerste die), *ab alqo fit* of *oritur initium* (b.v. den oorlog, *inferendi belli*; met de vlucht, te vluchten, *fugae*); subst. het b., *inceptio*; gewoonl. door omschr.; ook = begin. — **2**) intr. *incipere* (b.v. *febricula*; ver); *oriri* of *nasci* (ontstaan); de dag enz. b., z. aanbreken 1 b; het gevecht b., *praelium*

incipitur of *committitur*; de spelen b., *ludi committuntur*; bij of met iets b., *incipere* (perf. *coepisse*) *ab alga re* (b.v. *istinc clamor atque impetus; unde coepit oratio mea, ibi desinet*); *initium capere ab alga re* (b.v. *una pars a flumine Rhodano*); *oriri of nasci ab of ex alga re*; hij zal b. met een aanval tegen u, *prius tibi iniuriam faciet*; ik b. gewoonlijk met te overwegen ..., *equidem primum considerare soleo*; praegn. bij of met iem. of iets b. (= het gesprek, de uiteenzetting, het verhaal bij of met iem. of iets b.), *incipere, ordiri of exordium capere ab algo of ab alga re* (b.v. bij het begin b., *ab initio ordiri*; bij het eind, *incipere a fine*; met dien staat, *incipere ab ea civitate*; ik zal bij de Punische oorlogen b., *a Punicis bellis incipiam*; laten wij met Brutus b., *a Bruto captivum exordium*); spreekw. klein b., b.v. hij is klein b., *ex parvo crevit* (Petr.); dat alles is klein b., *ea omnia* (nl. alle groote dingen) *a tenuibus initis sumpserunt exordium*; die b. alle klein, *omnia ista* (nl. tubercula) *ex parvulo incipiunt* (Cels.); met iets b., ook = iets beginnen i.; b. te, ook door een incohativum, b.v. b. te branden, *exardescere*; —*neling*, *tiro, rudis of rudis atque t.* (in *alga re*); —*ner*, *inceptor*; door omschr.; z. ook aanlegger; = beginneling.

beginself, 1) de bb. (= grondbeginselen), *initia; rudimenta; elementa* (alle drie ook met *prima*); niet eens de bb. der dialectiek kennen, *dialecticis ne imbutum quidem esse*; de bb. van een taal, *litterarum elementa*; van het handwerk en van de kunst, *operum atque artificiorum initia* (onderwijzen, *tradere*); de bb. van het Grieksch kennen, *primas literas Graecas didicisse* (Sen.). — 2) = grondbeginself, stelregel enz. a) = *principe, ratio; institutum* (aangenomen gewoonte; stelregel); *constitutum* (leidend b.); *vitalis ratio of ratio ac vita* (bb. die onze gedragslijn in het leven bepalen); uit b., *ratione; iudicio*; als b. aannemen, *decernere of in animum inducere* (hoc enz.; met inf.); ik heb als b. aangenomen, ook *stat sententia of stat mihi* (met inf.); dit is mijn b., *mea sic est ratio*; mijn b. is, *placet mihi* (met inf. of acc. c. inf.); dit zij uw b., *hoc tibi proponere*; zich bij iets door een b. laten leiden, *sequi alqd in alga re*; hij houdt vast aan zijn bekende b., *suum illud tenet* (b.v. *nihil ut affirmet*); zijn b. getrouw blijven, *institutum servare of tenere* (tegenst., *institutio suo decedere*); zijn bb. getrouw blijven, *rationem institutionemque conservare; sibi constare* (tegenst. a se *desciscere of deficere*); aan zijn vroegere politieke bb., *in pristinis suis de re publica sententiis permanere*; zijn bb. ontrouw worden, *abducti ab institutis suis; desciscere of deficere a se*; iems b. aannemen, *alcus rationem suscipere*; goede enz. bb. hebben, *bene enz. sentire*; geen vaste, *temere*; geen, *nullo iudicio uti*; temere *omnia agere*; die bb. die ieder persoonlijk heeft, *quae quisque sentit*; vaste bb., *ratio stabilis firmaque; constantia; gravitas*; een man van bb., *homo constans of gravis*; zonder bb., *homo inconstans of levis*; van strenge bb., *homo severus*; die naar zijn eigen bb. handelt,

vir sui iudicii of arbitrii. — b) de bb. van een wetenschap, *prae- of percepta artis*; van het recht, *praecepta iuris*. — c) b. van een filosoof, *decretum; dogma; placitum; quod placet alci*; *formula* (stelregel); als b. aannemen dat, *placet alci* met acc. c. inf.; iems b. aannemen, *alcus rationem suscipere*; van bb. veranderen, *formulam mutare*; verg. leer 3 b.; —*loos*, *inconstans; levis*; —*loosheid, inconstantia; levitas*. **begluren**, *speculari* (algm); —**goochelen**, overdr. iem. b., *imponere alci*; z. verder bedriegen; —**goocheling**, *praestigiæ*; z. verder bedrog.

begraafplaats, z. kerkhof.

begravenis, *sepultura; humatio* (het begraven); *funus* (plechtige uitvaart; begravenisplechtigheid); *exsequiae of e. funeris* (uitvaart); *pompa of p. funebris* (begravenisstoet); *iusta* (pl.) of *i. funebris of i. exsequiarum* (behoorlijke b., laatste eer); na de b. van den zoon, ook *post filium elatum*; iems b. bijwonen, *prosequi alcus exsequias of e. alcus funeris*; ter b. bijeenkomen, *in funus of ad exsequias cohonestandas convenire*; voor een b. zorgen, *funus curare of facere*; *funus exequiis celebrare*; voor iems b. zorgen, iem. een b. geven of deelachtig doen worden, *funus alci facere of ducere; funere efferre algm; alci of alcus funeri iusta facere of solvere*; verg. begraven i.; op de b. komen, *in funus prodire of venire*; er gaat een b. langs ons huis, *praeter domum nostram ducuntur exsequiae* (Sen.); —**feest**, z. lijkfeest; —**kleed**, *vestimentum funebre*; —**kosten**, *arbitria funeris*; —**maal**, *epulum funebre*; geven, *apparare*; —**plechtigheid**, *funus*; bb., *funebris of iusta f.*; —**ondernemer**, *libitinaris*; —**stoet**, *pompa of p. funebris*.

begraven, 1) iem. b., *sepelire of humare algm; algm sepulchra afficere; algm condere of in sepulchro c.* (bijzetten); *in fodere algm* (onder den grond stoppen); iem. met militaire eer b., *comitante exercitu humare algm*; niet b. worden, *sepulchro carere*; iets in den grond b., *defodere alqd* (b.v. *cotem in comitio; thesaurum sub lecto*); *obruere alqd* (b.v. *thesaurum*); *in fodere* (b.v. *alqd in terram*). — 2) = bedelven, *obruere* (b.v. *nive obrui*); *operire* (b.v. *algm lapidibus*); *opprimere* (b.v. *ruina domus sum suis opprimi*); overdr. onder de boeken b., *circumfusus libris*. — 3) overdr. zich b., *defodere se et abdere*; in iets, *abdere se in alqd* (b.v. *in bibliothecam*); zich in de boeken b., *litteris se involvere*; *abdere se in litteras*; —**graving**, z. begravenis; —**grazen**, *depascere* (b.v. *agros*).

begrenzen, *finire, definire, terminare of includere alqd*; b. worden door, *at-, contingi of contineri alqd re*; een scherp begrensde verklaring, *circumscripta quaedam explicatio*; —**grenzing**, *finitio; circumscriptio; fines* (pl.; grenzen); door omschr.; —**grinden**, *glarea substruere* (b.v. *viam*).

begrip, 1) = verstandelijk vermogen, *bevatting, intelligentia*; naar mijn b., *quantum equidem intellego*; dat gaat boven mijn b., *id intelligentiam meam superat*; traag van b., *tardus; indocilis; hebes*; traagheid van b., *tarditas of t. ingenui; ingenium hebes*

of *tardum*; traag van b. zijn, *tardo esse ingenio*; *tardioris esse ingenio*; vlug van b., *acutus*; verg. ook bevatting. — 2) = denkbeeld, voorstelling, *intellegentia*; *notio* (voorstelling die men met iets verbindt); *notitia* of *optinio* (voorstelling, b.v. *dei*); *in-* of *conformatio* (het beeld dat men in zijn binnenst van iets gevormd heeft); *species* (idee); soms allezen door het neutr. van een pron., b.v. deze bb., *haec*; niet allen hebben hetzelfde b. van eer en schande, *non eadem omnibus honesta sunt ac turpia*; z. ook beeld; voorstelling 2; b. (van een woord), *vis*; *sententia*; *notio*; de bb. der dingen, *rerum cognitiones* of *comprehensiones*; een aangeboren b., *in animo insita* of *antecepta animo informata quaedam*; *notio in animis informata*; *innata cognitio*; *notio insita* of *innata*; vage bb., *adumbratae intellegentiae* (b.v. *rerum omnium quasi a. i.*); iems godsdienstige bb., *quae quis de deo, de diis of de rebus divinis sentit*; zich een b. van iets vormen, *alqd animo effingere*; *alcus rei notionem in animo informare* of *animo concipere*; *alqd cogitatione et mente compecti*; *assequi* (met afh. vraag); het b. dat wij ons vormen van, *cogitatio quam habemus de*; een b. van iets hebben, *notionem alcus rei habere*; *alqd intellegere*; een duidelijk b. van iets hebben, *probe of plane intellegere alqd*; *perspectum habere alqd*; een verkeerd b. van iets hebben, *prava de alga re sentire*; een b. met iets verbinden, *notionem cum alga re coniungere* of *alcus rei subicere*; iem. een b. van iets geven, *explicare alcus alqd*; de werken van Naevius kunnen ons een b. geven van de taal..., *ex Naevianis scriptis intellegi potest qui fuerit sermo.* — 3) kort b. (van iets), *quasi summa*; *epitome*; *summarius*; *brevis enarratio*; een kort b. van iets geven, *brevis describere alqd of dicere de alga re*; *proponere alcus rei veluti summam*; — **gripsbepaling**, *definitio*; *descriptio* (b.v. *officia*); *institutio* (b.v. *summi boni*); b. van een woord, *verbi vis et interpretatio*; een (algemeene) b. van iets geven, (*generaliter*) *alqd definire*; met scherpe b., *distincte* (b.v. *scribere*); verg. ook bepaling.

be-groeid, *vestitus* (b.v. *vepribus sepulcrum*; *mons silvis*); met bosschen b., ook *silvestris*; — **groeien**, *convestire* (b.v. *omnia hereda*); — **groeten**, *salutare* (alqm); allen op de rij af b., *persalutare omnes*; elkander b., *salutem accipere et reddere*; *inter se consalutare*; iem. (bij de ontvangst) vriendelijk b., *comiter appellare alqm*; iem. b. als, *salutare* of *consalutare alqm* (b.v. iem. als koning, *alqm regem*). — **groeting**, *salutatio*; *consalutatio* (gelijktijdige b.); na wederzijdsche b., *salute accepta redditaque*; — **groeten**, — **groeting**, z. schatten 1, schatting 1.

be-grijpelijk, 1) = wat begrepen kan worden, *comprehensibilis* (philos.); *qui intellegi de percipi potest*; *facilis intellectu* of *ad intellegendum*; *planus*; *perspicuus*; iets b. maken, *explicare alqd*; voor iem., *facere ut alqs alqd intellegat*; *docere alqm alqd*; het is b. dat, *facile intellegitur* of *consentaneum est* met acc. c. inf.; adv. *plane*; *perspicue*; het is moeilijk zich voor

iedereen b. uit te drukken, *difficile est ita dicere ut ab omnibus intellegamur.* — 2) = bevattelijk, *docilis*; *perspicax*; *acutus*; *bonae indolis*; — **grijpelijkheid**, z. bevattelijkheid; — **grijpen**, 1) = bevatten, *contingere* of *compecti* (alqd); ergens in b. zijn, *contineri* of *comprehendi alqare*; alles er in begrepen, *nulla re excepta*; mede in een verbond b. zijn, *eidem foederi ascriptum esse*; *eodem foedere teneri.* — 2) iets (met den geest) b., *intellegere alqd*; *mente*, *cogitatione* of *animo comprehendere alqd*; *percipere*, *perspicere*, *mente* of *animo compecti alqd*; *assequi alqd*; iets b. hebben, *alqd cognitum* of *perceptum habere*; iets snel b., *celeriter arripere* of *mente comprehendere alqd*; gemakkelijk te b., z. begrijpelijk 1; moeilijk te b., *difficilis intellectu* of *ad intellegendum*; *obscurus*; niet te b., z. onbegrijpelijk 1; iem. b., *intellegere quod quis dicit* of *quid quis dicat*; (= iems karakter en gedrag op waarde schatten) *intellegere alqm*; ik b. u niet, *nescio quid velis*; wanneer ik hem goed b., *si eum recte intellego*; ik kan mij iets niet b., = iets bevreemdt mij, z. bevreemden; b. dat, z. inzien 1 b.

begunstigen, iem. of iets b., *favere alcus* of *alcus rei* (iem., ook *alcus rebus* of *partibus*); *alcus studere*; *alcus studiosum esse*; *adiuvare alqm* (b.v. *fortes fortuna adiuvat*); *suffragari alcus* (eig. door zijn stem b.; ook *consilio suffragatur res*); *propitium esse alcus* (vooral van goden); begunstigd door, ook *beneficio alcus rei*; *auxilio* (b.v. *tempestatis*); door de natuur b. zijn, *naturam faulricem habere* (in *alga re*); door het geluk b. worden, *fortuna prospera uti*; — **er**, *favor* of *studiosus* (alcus); iems. b. zijn, z. begunstigen; — **ing**, *favor*; *studium*; *gratia*; *beneficium* (privilege); *suffragatio* (eig. door zijn stem); *beneficium*, *adiumentum* of *auxilium* (van omstandigheden); onder b. van den nacht, z. bescherming; — **ster**, *faulrix*.

be-haaglijk, *placidus* (b.v. *senectus*; *par*); *suavis* of *dulcis* (zoet); *gratus* of *incundus* (aangenaam); b. leven, ook *vita umbratilis*; b. gevoel, *voluptas*; ik voel mij b., *bene mihi est*; adv. *suaviter*; *grate*; *incunde*; — **haaglijkheid**, *voluptas* (behaaglijk gevoel); *suavitas*; *dulcedo* of *incunditas* (aangenaamheid); — **haagziek**, *placendi studiosus*; — **haagzucht**, *placendi studium* of *nimum p. s.*; *ostentatio sui*; *ambitio*; — **haard**, *pilosus* (b.v. *crura*); *capillatus* (alleen van hoofd- en baardhaar); *sactosus* (borstelig); — **hagen**, 1) ww. iem. b., *placere* of *gratum esse alcus*; trachten te b. (aan het publiek), *clamores* of *plausus captare*; iets b. iem. (= iem. schept b. in iets), *delectat alqm alqd*; *delectari alqare*; *voluptatem capere* of *percipere ex alga re*; het b. iem. te (= iem. schept er b. in te), *iuvat alqm* (met inf. of acc. c. inf.); *libet alcus* (met inf.); (= iem. vindt goed) *placet alcus* (met inf., acc. c. inf. of *ut* en coni.); *videur alcus* (met inf. of acc. c. inf.); z. verder bevallen 1. — 2) subst. b. scheppen in iets, z. behagen 1; naar b., z. naar believen 2; — **hakken**, *circumcidere* (alqd); z. ook —houwen; — **halen**, *ferre* (b.v. *praemium*; *laudem*; *victorium* en

v. ex algo); *reportare* (b.v. *victoriam ab ex algo*); *adipisci* (b.v. *laudem; victoriam*); *parere* (b.v. *praedam*); z. ook verwerven.

be-halve, *praeter* of *extra* (met acc.); *nisi* (alleen na een negat.); b. dat, *praeterquam* of *nisi quod* met ind.; b. wanneer, *nisi*; *nisi si*; alles b. veilig, *minime tutus*; z. ook afgezien; — **handelen**, **1**) (een onderwerp enz.) b., *tractare* of *agere* (alqd of de algo re); *persequi* (b.v. *subtilius alqd*); *disputare* of *disserere* (de algo re; vooral van wetenschappelijk onderzoek); z. ook bespreken; een zieke, een wond b., *tractare* of *curare alqm, vulnus*. — **2**) iem. (op een zekere wijze) b., *tractare* of *habere alqm* (b.v. *bene; liberaliter; ita*); *adhibere alqm* (b.v. *liberaliter; severius*); *accipere alqm* (b.v. *leniter*); *consulere* de algo (b.v. *gravius*) of *in alqm* (b.v. *crudeliter*); *uti algo* (b.v. de bondgenooten als vijanden, *sociis velut hostibus*); iem. welwillend b., *benevolentia prosequi alqm*; iem. met de grootste achtung b., *summo honore afficere alqm*; met verachting, *contemnere alqm*; volgens zijn stand, *dignitati alcius consulere*; evenzoo als een ander, *alqm eodem loco habere quo alium*; iem. als een vijand (enz.) b., ook *alqm hostium* (enz.) *numero* of *loco* (of in h. numero of loco) *habere; alqm pro hoste* (enz.) *habere* of *ducere*; — **handeling**, **1**) (van een onderwerp) *tractatio*; *explicatio* of *expositio* (uiteenzetting); systematische b., *ratio*; wetenschappelijke b., *ars*; (van een zaak voor de rechtbank) *actio* (b.v. *rem primā actione iudicare*); verder door omschr. — **2**) = wijze van b., *tractatio* (b.v. *beluorum; tibiarum*); *curatio* (van een ziekte); vriendelijke b., *lenitas; indulgentia*; slechte, smadelijke, *contumelia*; onwaardige, *indignitas*; wreede, *crudelitas*; onmenselijke, *inhumanitas*; enz.; een b. ondergaan = behandeld worden, z. behandelen 2; verder ook door omschr.; — **hangen**, *vestire* (b.v. *parietes vestiti sunt tabulis*); *ornare* of *adornare* (versteren; alqd of alqm alqd re); *velare* of *tegere* (bedekken; alqd alqd re); *circumdare* (omgeven; alqd alci rei); — **hartigen**, **1**) = iets verzorgen, *alci curae est alqd*; *curare alqd*; *prospicere alci rei*; *curam alcius rei suscipere*; iets niet b., ook *neglegere alqd*; iems belangen b., *prospicere* of *consulere alcius rationibus*; *utilitatibus alcius parere*; *servire commodis alcius*; *commoda alcius tueri*; *alcius causam recipere*; *causam alcius agere* (b.v. *apud senatum*); ook *tueri* of *defendere alqm* of *causam alcius*; *prospicere, consulere* of *adesse alci*; iems belangen niet b., ook *alcius commoda* of *res neglegere*; *deesse alci*; de belangen van den staat of het algemeen welzijn b., *communi saluti prospicere*; *salutem rei publicae suscipere*; *rei publicae operam navare*; iems belangen dienen, *parere alcius utilitatibus*. — **2**) = iets ter harte nemen, *alqd demittere in pectus* of *in p. animumque suum*; *alqd considerare cum animo suo*; niet b., *alqd neglegere*; goed b., *non neglegere*; iems woorden b., *alcius dictis obtemperare*; iems waarschuwingen, *alqm monentem audire*; — **hartigenswaard**, *non neglegendus*; *diligenti consideratione dignus*; *gravissimus*; — **hartiging**, *consideratio*; door omschr.

mus; — **hartiging**, *consideratio*; door omschr.

be-heer, *administratio*; *procuratio* (in 't bijz. in opdracht van een ander); *dispensatio* (van inkomsten en uitgaven, b.v. *pecuniae*); *cura* (zorg, b.v. *rei domesticae*); *provincia* (b. van een landvoogd); een volk onder iems b. stellen, *attribuere alci* (b.v. *Morinos*); iem. het b. over iets ontnemen, *interdicere alci alqd re* (b.v. *bonis*); onder iems b. staan, *geri* enz. *ab algo* (z. —heeren); = door iem. beheerscht worden, z. —heerschen 1; het b. over iets voeren of hebben, z. —heeren; — **heerder**, *administrator* (b.v. *rerum civitatis*); *procurator* (in 't bijz. in opdracht van een ander); *dispensator* (van inkomsten en uitgaven); *vilius* (rentmeester); — **heeren**, *gerere* (b.v. *societatem*; zijn vermogen slecht, *male rem*); *administrare* (b.v. *rem familiarem*; *rem publicam*; *provinciam*); *procurare* (b.v. *provinciam*); *esse in procuratione* (b.v. *regni*); *dispensare* (b.v. *pecuniam*); al dit geld wordt gemeenschappelijk b., *huius omnis pecuniae communium ratio habetur*; een landgoed b., *praese agro colendo*; — **heering**, z. —heer; — **heerschen**, **1**) iem. of iets b., *imperare* of *imperitare alci*; *imperio regere* of *tenere alqm* (ook *urbem*; *regionem*); *tenere* (b.v. *mare*); in potestate *habere* (b.v. *mare*); *imperium obtinere* (*alcus terrae*); *obtinere* (b.v. *omnia maria*); door iem. b. worden, *imperio alcus teneri*; *teneri in alcus ditione et potestate*; *parere alci*; zich door iem. laten b., *imperium alcus sustinere* (tegenst. i. a. *detrectare*); z. ook heerschen 1. — **2**) overdr. = bedwingen; beteugelen; zich b., *sibi imperare*; zich door zijn begeerten of hartstochten laten b., *servire* of *parere cupiditatibus*; *regi cupiditatibus*; *serum esse cupiditatum*; door zijn toorn, door eierzucht, *ira, ambitio teneri*; = bestrijken 2; — **heerscher**, — **es**, *dominus*, — **a**; *tyrannus* (b.v. *Siciliae*); *dominator* (b.v. *rerum deus*; f. *dominatrix*, b.v. *animi cupiditas*); z. ook bestuurder, — **ster**; — **heersching**, *imperium*; *moderatio* (b.v. *cupiditatum*); *dominatio* (b.v. *rationis in libidinem*); — **heksen**, z. betooveren 1; — **helpen**, zich met iets b., *uti alqd re* (zich van iets bedienen); *confugere ad alqd* (tot iets zijn toevlucht nemen); zich b. zoo goed men kan, *uti copia praesenti*; met weinig, *parvo contentum esse*; zich gemakkelijk weten te b., *facile se expedire*; zich erg b., *parce ac duriter se habere*; — **helzen**, z. bevatten; waarheid b., *verum esse*; — **hendig**, *pernix*; *velox*; *agilis*; adv. *perniciter*; *velociter*; overdr. *sollers*; adv. *sollerter*; z. verder handig; bedreven; listig; — **hendigheid**, *pernititas*; *velocitas*; *agilitas*; overdr. *sollertia*; z. verder handigheid; bedrevenheid; listigheid; — **hept**, *praeditus* (b.v. *vitis grandis*); *affectus* (b.v. *vitis*).

be-hoeden, *tueri*, *custodire* of *servare* (*alqm*); *praesidio esse* (*alci*; *alci rei*); iem. voor iets b., *tueri*, *servare*, *defendere* of *vindicare alqm* *ab alqa re*; *avertere alqd ab algo*; — **hoeder**, *tutor*; *custos*; *servator*; — **hoeding**, *tutela*; *custodia*; door omschr.; — **hoedmiddel**, *praesidium*; *tutamentum*;

een b. zijn tegen iets, *prohibere alqd*;
-hoedster, *custos*; **-hoedzaam**, *cautus*; adv. *caute*; verg. bedachtzaam;
-hoedzaamheid, *cautio*; verg. bedachtzaamheid; **-hoef**, ten behoeve van, *pro* met abl. (b.v. *p. alqo verba facere*); *alcus* of *alcus rei causā* of *gratiā*; door den dat.; **-hoeft**, **1**) = het behoeven (als toestand), *usus* (b.v. *necessarius*); *desiderium* (b.v. *naturale*; *naturae*; *corporis*); *necessitas* (noodzakelijke b.); *indigentia* of *inopia* (gebrek); b. hebben of gevoelen aan, z. behoeven; er is b. aan iets, z. iets is noodig; het is mij een b. te, *facere non possum quin* met coni. **-2**) = wat men behoeft, benooidghed, *usus*; *necessitas*; *res necessaria*; bb., *necessitates*; *res quibus homines utuntur*; verg. levensbehoefte; kriegsbehoefte; voor eigen b., *pro se*; mijn bb., *quarum rerum indigeo*; noodzakelijke bb., *res quibus carere non possumus*; natuurlijke bb., *ea quae natura desiderat*; veel bb. hebben, *multis egere rebus ad vivendum*; weinig, *paucis* of *parvo contentum esse*;
-hoeftig, *egens*; *indigens*; *egenus*; *inops*; bb. omstandigheden, z. **-hoeftigheid**, *rei familiaris angustiae* (bepkerfte midde-len); *egestas*, *indigentia* of *inopia* (gebrek, gemis van het noodige); *mendicitas* (grootte armoede); in b. leven, *parce vitam agere*; in groote b. leven, *tenussumo cultu vivere*; z. ook omstandigheid (in behoeftege oo. leven); **-hoeven**, iets b., *egere alqā re*; *indigere alcus rei*; *opus est* alci *alqā re*; *desiderare* of *requirere alqd* (vereischen); niet b. te, *non opus est* met inf. of acc. c. inf. *non debere* met inf.; door het gerundiv. met *non*.

behooren, **1**) ww. a) aan iem. b. = toebehooren, *esse alcus*; *alqs possidet alqd*; dit boek b. aan mij, *hic liber meus est*; aan mij enz. behoorend, *meus* enz. (tegenst. aan een ander, *alienus*); aan een particulier b., *privatus* (tegenst. aan den staat, *publicus*). — b) = betamen. — c) tot iets b. (= te maken hebben met), *pertinere ad alqd*; (= deel uitmaken of tot het gebied b. van), *esse* met gen. (b.v. *Alpium alterum latus Italiae*); tot het Rom. rijk b., *imperio Romano teneri*; tot iets heerschappij b., z. onder iets gezag staan b.; tot het gebied van iets b. (overdr.), *versari in alqā re* (b.v. *in philosophia*; *in forensibus rebus civilibusque*); tot de school van Aristotele b., *esse ad Aristotele*; tot iets geslacht b., *ortum esse ex alcus stirpe*; tot een categorie van menschen of zaken b., *esse ex* met abl. of *ex numero* met gen.; tot hen die bereid zijn, *ex eo numero qui parati sunt*; z. ook rekenen 1 d (gerekend worden tot); (= vereischt of gevorderd worden voor) *alqā re opus est ad alqd*; *requiritur* of *desideratur alqd*; vaak door *esse* met den gen., b.v. er b. weinig moed toe te, *mediocritas est animi* met inf.; daar b. volstrekt geen kunst toe, *nullus est artis*. — d) b. bij iets = passen bij iets b.; dat b. hier niet bij, dat b. hier niet thuis, *hoc non huius loci est*; *hoc alienum est a re proposita*; voor een anderen rechter thuis b., *ad alium iudicem pertinere*; ook door *esse* met den gen., b.v. dit b. niet voor mijn rechterstoel, *hoc non est mei iudicii*; (overdr.) de hac re *alii*

viderint. — 2) subst. naar b., z. behoortlijk (adv.); **-lijk**, *iustus* (b.v. *numerus*; *funera* enz.); (= verdiend) *dignus*; *debitus*; *meritus*; (= voorgeschreven) *legitimus*; (= degelijk) *luculentus* (b.v. *oratio*); adv. *iuste*; *recte*; *ordine*; *rile* (met de vereischte formaliteiten); *satis* (voldoende; tegenst. ook *parum*); *legitime* (op de voorgeschreven wijze); *luculenter* (degelijk); z. ook betamelijk; passend 2; **-lijkheid**, z. betamelijkheid.

be-houd, **1**) eig. = het behouden, door omschr. **-2**) = redding, *conservatio* (= het behouden); *salus* of *incolumitas* (als toestand); verder door omschr.; met b. van iets, *salva alqā re* (b.v. *dignitate*); **-houden**, **1**) ww. *tenere*, *retinere* of *sibi habere alqd* (tegenst. *reddere*); (*conservare* of *obtinere alqd* (bewaren); iem. iets laten b., *relinquere alci alqd* (b.v. *iura*; *agros* enz.); *conservare alci alqd* (b.v. *athletis privilegia*); laat hij ze b., *sibi habeat* (iron., b.v. *socrum*); iem. het leven laten b., *alqm conservare*; z. ook sparen 2; het leven van iem. b. (b.v. van een zieke), *alci sanitatem restituere*. — 2) adi. *incolumis*; *salvus*; *integer*; in b. haven zijn, z. in veiligheid zijn; **-houdend**, van den b. kant, *tenax* (gierig); **-houdens**, = zonder te kort te doen aan iets, *salva alqā re*; = behalve; **-houder**, **-ster**, z. redder, **-ster**; **-houwen**, iets b., *ascia* (met de aks) *alqd dolare*; verg. **-hakken**.

be-huisd, goed b. zijn, *bene habitare*; ruim, *laxe*; klein, *contractus*; **-hulp**, z. hulp 1; **-hulpzaam**, *officiosus* (dienstvaardig); de b. hand bij iets bieden, *operam ponere* of *consumere in alqā re*; iem. de b. hand bieden of b. zijn, *adiutorem* (*-tricem*) of *adiumento esse alci*; *iuvare* of *adiuvare alqm*; bij of tot iets, *adiutorem* (*-tricem*) *esse alci* of *adiuvare alqm in alqā re* of *ad alqd*; *commodare alci operam suam ad alqd*; *in alqā re alci non deesse*; *sublevare alqd alqā re* (b.v. iem. op de vlucht met geld, *fugam alcus pecunia*); z. ook helpen 1; **-hulpzaamheid**, *officium* (dienstvaardigheid); *obsequium* (gedienstigheid); **-huwd**, = aangehuwd; **-huwbroeder** enz., z. schoonbroeder enz.

beide, **beiden**, *ambo* (b. te zamen of te gelijk); *uterque* (elk van beiden; b. consuls sneuvelden, *u. consul cecidit*; wij enz. b., *nostrum* enz. u.; plur. alleen van partijen en bij plur. tantt.); *duo* (de twee, b.v. *duo Rosci*); b. zoowel de leerling als de meester, *et discipulus et magister*; de een van b., *alter*; een van b., *alteruter*; wie van b., *uter*; wie van b. ook, *utrumque*; geen van b., *neuter*; elk van b. (wien men maar wil), *uterque*; *uterlibet*; van b. zijden, *utrimque*; *ab utraque parte*; naar b. zijden, *utroque*; *in utramque partem*; naar welke van b. zijden, *utro*; *in utram partem*; naar geen van b. zijden, *neutro*; *in neutram partem*.

bei-den, ww. *expectare* of *experiri* (wachten; *alqd*); z. ook toeven; wachten; **-derlei**, *utriusque generis*; *uterque* (elk van beide); **-derzijds**, *utrimque*.

beitel, *scalprum fabrilis*; (van den graveur) *caelum*; *tornus*; **-en**, *scalpere*; iets in of op

iets b., *incidere* (b.v. *in aes acta*; maar *in basi Africani nomen erat incisum*); *insculpere* (*alqd alci rei*; *alqd insculptum est alqā re*).

be-jaard, z. oud 2; —**jaardheid**, z. hooge leeftijd; —**jag**, *consectatio*; b. maken op, = —**jagen**, *sectari* of *consectari* (*alqd*); —**jammeren**, *deplorare* (b.v. *alcius interitum*; *vitam*; *populationem agrorum*); *complorare* (b.v. *mortem*; *vivos mortuosque*); *miserari* of *commiserari* (b.v. *fortunam*; *mortem*); *lamentari* (b.v. *caecitatem*; *vitam*); z. ook betreuren; —**jammerenswaardig**, *deplorandus*; *miserandus*; *commiserandus*; *miserabilis* (alleen van zaken); —**jammering**, *deploratio*; *miseratio*; door omschr.

bejegen-en, = overkomen 2; = behandelen 2; (met woorden) *appellare* (b.v. *alqm benigne*, *aspere*); *prosequi* (b.v. *alqm liberaliter oratione*; ook *alqm benevolentia*); —**ing**, door omschr.; z. ook behandeling 2.

bek, os; *rostrum*; z. ook muil 1; paard. **bekaden**, *crepidine munire* (*alqd*).

bek-af, *lassitudine confectus*; *defatigatus*; *confectus* (b.v. *vigilis*).

be-kalken, *calce obducere* (*alqd*); —**kam-pen**, —**ing**, z. bestrijden 1, —**ing**.

be-keerder, *corrector* (b.v. *peccantium*); b. der heidenen, *doctor gentium nationum* (Eocl.); —**keeren**, iem. b., *in aliam mentem adducere alqm*; *aliam mentem inciere alci*; iem. tot zijn meening b., *alqm ad suam sententiam traducere*; iem., zich b., z. tot inkeer brengen, komen; (Eocl.) iem. (tot het Christendom) b., *convertere alqm*; c. *alqm ad fidem Christi*; zich b., *se ad fidem* of *se ad cultum dei convertere*; *Christianum fieri*; —**keering**, = het bekeeren, door omschr.; = inkeer; (Eocl.) *ad verum deum conversio*.

bekend, 1) abs. en aan iem., *notus* (*alci*); *cognitus*; *apertus* of *manifestus* (zonneklaar); *spectatus* of *perspectus* (beproeft); *notabilis* (beroemd); ook door *ille*, b.v. dat b. gezegde van Solon, *illud Solonis*; z. ook beroemd; **b. maken**, *palam facere*, *patefacere*, *aperire* of *in lucem proferre* (*alqd*); z. ook kenbaar maken; algemeen b. maken, *per-* of *divulgare* (*alqd*); *celebrare* (*alqd*); iem. iets b. maken, *certiorem facere alqm alcius rei* of *de alga re*; *docere alqm alqd* of *de alga re*; *enumerare alci alqd* (verklappen); *tradere alci alqd* (tegenst. occultare); hij maakte zich b., *quis esset detexit* (Suet.); **openlijk b. maken** of **laten maken**, *edicere* (krachtens ambt of wet; *alqd*; met acc. c. inf.); met *ut* of *ne* en conl. bij een bevel of verbod; *pronuntiare* (door een heraut; *alqd*; met *ut* of *ne* en conl. bij een bevel of verbod); (bij aanslag) *promulgare* (b.v. *legem* enz.); *proponere* (b.v. *edictum* enz.); *proscribere* (b.v. *actionem*; *actionem se facturum*); **b. worden**, z. ruchtbaar worden; iem. wordt bij het volk b., *alqs in notitiam populi pervenit*; **b. zijn**, *notum* enz. *esse*; algemeen b. zijn, *omnibus notum esse*; het is algemeen b., *omnes sciunt*; *nemo ignorat*; het is mij wel b., *non ignoro* (met acc. c. inf.); het is mij niet b., *ignoro*; *nescio*; hij staat algemeen als een rechtschapen man b., *inter omnes eum virum probum esse constat*. — 2) met

iem. of iets b., **a**) met iem. b. zijn, *nosse* of *vidisse alqm*; *intercedit alci cum alqo consuetudo*; goed, *alqo familiariter uti*; niet persoonlijk, *ignorare alcius faciem* of *alqm*; met iem. b. worden, *cognoscere alqm*; *notus esse incipere alci*; toevallig, *incidere in alqm*; iem. met iem. b. maken, *alqm ad alqm deducere*. — **b**) met iets b., *peritus* of *gnarus alcius rei*; z. ook bedreven; b. met een streek of terrein, *regionis peritus*; *gnarus locorum*; met iets b. worden, *alcius rei scientiam consequi*; *alqā re imbui*; b. met iets zijn, ook *notitiam habere alcius rei*; *alqd notum habere*; = onderricht zijn van iets, z. onderrichten 2; iem. met iets b. maken, *docere alqm alqd*; (een leer, kunst enz.) *tradere alci alqd*; *imbuiere alqm alqā re*; zich, *cognoscere* (alg.) of *discere* (leeren) *alqd*; niet b., z. onbekend; verg. ook kennen en leeren kennen 1.

be-kende, z. kennis 3 (eind); —**kendheid**, b. met iets, *alcius rei notitia* (ook *dei*); *alcius rei scientia* of *usus*; van algemeen b. zijn, z. algemeen bekend zijn 1; b. met iem., z. kennis 3; —**kendmaken**, z. bekend maken 1; —**kendmaking**, *promulgatio* (door aanslag); *proscriptio* (van verkooppingen enz.); *pronuntiatio* (door een heraut); *renuntiatio* (b.v. *suffragiorum*); *concr. edictum* (verordening); *tabula* (van een verkooping); *libellus* of *l. propalam positus*; —**kennen**, *futuri*, *con-* of (vrijwillig) *profiteri* (*alqd*; met acc. c. inf.); eerlijk, ronduit b., *aperte* of *ingenue con-* of *profiteri*; *libere confiteri*; ik moet b., *fateor*, *con-* of *profiteor*; iem. die schuld b. heeft, *confessus*; een vrouw b., *feminae notitiam habere*; —**kentenis**, *confessio*; b. afleggen = bekennen; iem. tot b. van iets brengen, *alqm adducere ad confessionem alcius rei* of *ut alqd confiteatur*.

beker, *poculum*; *calix*; *cyathus*; *scyphus* (bokaal); bij den b., *in poculis*; *inter pocula*; *ad vinum*; = dobbelbeker; —**tje**, *poculum*; *poculum minutum*; *caliculus*.

bekeur-en, iem. b., *multam dicere alci*; —**ing**, *multatio*; (= boete) *multa*.

bekken, *pelvis*; *labrum* (waschbekken); (= muziekinstrument) *cymbalum*; *aes*; —**eel**, *calva*.

be-klaagde, z. aangeklaagde; —**klad-den**, z. bevelen; belasteren; —**klag**, *querela*; *conquestio*; *expostulatio*; zijn b. doen of indienen over iets, z. zich beklagen; in b. zijn, *hominum misericordiam commovere*; —**klagen**, = bejammeren; betreuren; zich (over iets of iem.) b., *queri* of *conqueri* (*alqd*; *de alga re*; *de alqo*; bij iem., *cum alqo*; *apud alqm*; zich b. dat, *queri quod* of *met acc. c. inf.*); *expostulare* (*de alga re*; *cum alqo*; over iem. bij iem., *alqm cum alqo*); *ac-* of *incusare* (*alqm*; *alqd*); zich in rechten b., z. een klacht indienen 2; —**klagenswaardig**, *miserandus*; z. verder bejammerenswaardig; —**klaging**, *miseratio* of *commiseratio*; door omschr. —**klauteren**, z. opklauteren.

bekleed-en, *vestire* (*alqm*; *alqd*; ook *tabulis templi parietes*; *oculos membrana v. et saepire*); iem. b., ook *veste tegere alqm*; *vestem induere alci*; (= overtrekken) *inducere* (*alqd alqā re*, b.v. *scuta pellibus*; *parietes*

marmore); overdr. iem. met een ambt b., *munus alicui dare, mandare of deferre; muneri alicui praeficere*; met het hoogste gezag, *deferre, permittere of tradere alicui summam imperii* of s. rerum; verg. ook *commando*; een ambt b., *munus habere of sustinere; munere fungi*; een burgerlijk ambt, *civili officio fungi*; een overheidsambt, *magistratum gerere of obtinere*; (na afloop van het ambtsjaar) blijven b., *continuare* (ook: terstond na een ambt een ander ambt, Liv.); met de hoogste mil. en burgerlijke macht b. zijn, *esse cum imperio et potestate*; bekleed met, *praeditus* (b.v. *digitate; eodem sacerdotio*); z. ook waarnemen 2; een plaats b., z. innemen 2 a; —**ing**, *vestis; vestitus; vestimenta* (pl.); z. verder be- dekking 2; overdr. *curatio* (b.v. *ministerii sui*); b. van een ambt, z. ambtswaar- neming; de achtereenvolgende b. van alle ambten, *decursus honorum*; —**sel**, z. omhuysel.

be-klemdheid, *angor of contractio animi*;

—**klemmen**, *premere of comprimere* (drukken; *alqd*); overdr. *angere* (*alqm* of *alcius animum*); b. zijn; zich b. gevoelen, *contrahi* of *animo* c.; z. ook in angst verkeerden; beklemd, z. angstig; een b. borst, *spiritus angustus*; een b. stem, *vox contracta*; —**klemming**, *spiritus angustiae*;

—**kletsen**, iem. b., *sermonibus differre alicui*.

be-klimmen, *scandere of conscendere* (b.v. *murum; vallum*); *ascendere* (b.v. *montem; in murum*); *evadere* (b.v. *in muros*); een muur met ladders trachten te b., ook *scalas temptare ascensus*; gemakkelijk te b., *facilis ad scandendum; facilis aditu* (van een hoogte); moeilijk te b., *difficilis ad scandendum; aditu difficilis; arduus*; —**klim- ming**, *ascensus*; door omschr.; —**klin- ken**, een zaak met iem. b., *conficere of transigere rem cum alquo*; —**klijven**, z. gedijen; duren.

be-knabbelen, —**knagen**, ar- of circum- rodere (*alqd*); —**knellen**, *premere, compri- mere of urgere* (*alqm; alqd*); —**knibbelen**, iets op iets b., *detrahere alqd de alga re*; iem. b., *contendere cum alquo de pretio*; ik laat me niet b., *de pretio nihil remitto*;

—**knopt**, *concisus; circumscriptus; brevis*; in b. vorm uitdrukken, *brevitèr astringere* (b.v. *argumenta*); adv. *brevitèr*; astricte (tegenst. *effuse*); —**knoptheid**, *brevisitas*;

—**knorren**, *oburgare* (*alqm* in of de *alga re*).

be-kocht, ergens aan b. zijn, *male emisse alqd*; —**koelen**, *refrigescere* of *refrigerari* (b.v. *amor*); *residère* (b.v. *ardor animorum*); *considere* (b.v. *ferocia*); *deferescere* (b.v. *ira*); *relanguescere* (van een toornige); z. verder afkoelen; —**koeling**, z. ver- koeling; —**komen**, 1) = krijgen 2. — 2) intr. a) iets b. iem. goed, slecht, *alqd alicui bene of male evenit of cedit*; (van spijzen of dranken) *alqd alicui sedet* (Hor.) of *non nocet; alqd alicui nocet* of *perniciosum est*; wel bekomme het u, *bene tibi vertat*; het zal hem slecht b. (= hij zal er zijn straf voor krijgen enz.), *inultum nunquam id auferet* (Ter.); *male afficietur*; het zal mijn soldaten slecht b., indien . . . , *malum militibus meis* si (Liv.); hij is bang dat het hem slecht b., *metuit ne malum habeat*. — b) (= zich

herstellen) *se reficere* of *se recreare; refici* of *recreari; se colligere*; van iets b., *se reficere* (b.v. *ex labore*); *se recreare, se colligere* of *se recipere* (b.v. *ex magno timore*); *respirare* (b.v. *a metu*); laten b., *recreare* (b.v. *animos*); *reficere* (*alqm; alqm ab of ex alga re*); —**kommerd**, *solicitus* (de *alga re*); *aegritudine affectus; aeger* of *a. animi*; verg. ook bezorgd; iem. b. maken, *solicitare alqm* of *animum alcius*; *solicitudine* of *aegritudine afficere alqm*; *alqd alicui sollicitudinem* of *aegritudinem affert*; zich b. maken of b. worden, z. zich bekommeren; b. zijn, *sollicitum esse* (de *alga re*; pro *alquo*); *timere* (*alci*; de *alga re*); verg. zich bekommeren; adv. *solicite*;

—**kommeren**, iem. b., = bekommerd maken; zich b. (= zich bekommerd maken, b. zijn), *sollicitudine* of *aegritudine affici*; *sollicitum esse* (de *alga re*; pro *alquo*); *commoveri* (*alqa re*); *laborare* (de *alga re*; de *algo*; *alcius causa*); zich om iets b., *curare alqd* (ook met afh. vraag; met inf., b.v. *scrire; laborare de alga re* (ook met afh. vraag); zich niet om iets b., ook *neglegere alqd* (b.v. *diti humana*); zich om iem. b., *curare alqm*; niet, ook *spernere* of *non audire alqm*; zich niet om het oordeel van anderen b., *non curare quid alii censeant*; verg. geven 2b; —**kommering**, —**kommer- nis**, z. kommer; —**komst**, *sabietas*; zijn b. van iets hebben, z. genoeg (van iets) hebben; —**koopen**, iets met den dood b., *morte* of *capite luere alqd*; —**koorlijk**, *venustus*; *formâ of specie venusta* (van perss.); *amoenus* (van een streek enz.); —**koorlijk- heid**, *venustus; gratia; amoenitas*; bb., *venustus* et *pulchritudo corporis; illecebrae*; bb. bezitten, *venustum esse*; *formâ of specie venusta esse*; —**koren**, *capere* (b.v. *ea quae rerum novitate nos capiunt*); *permulcere* (streelen; b.v. *sensus; aures*); *delenire* (in- pakken; b.v. *animos*); *moovere* et *delectare* (b.v. *pulchritudo corporis oculis*); z. ook bevalen 1; —**koring**, *dulcedo*; *blanditi- ae* (b.v. *praesentium voluptatum*); iets heeft b. voor iem., *alcius rei dulcedine commoveri*; *teneri alqa re*; *alqd alci expe- tendum videtur*; geen, *nihil voluptatis alicui alqd affert*; de eer heeft voor ons allen b., *omnes laudis honore trahimur*; wat voor b. kan het leven hebben, als de vriend- schap er uit is weggenomen, *quae potest esse iucunditas vitae sublati amicis*; het leven heeft nog b. voor mij, *vivere etiam- num libet*; b. der nieuwhed, *gratia novita- tis*; —**korten**, den weg b., *iter praecidere* (een stuk van den weg afsnijden); een geschrift enz. b., *contrahere* (b.v. *orationem*); in *angustum cogere* (b.v. *commenta- rios*); (bij het spreken) *incidere* (b.v. *media*); ik zal mij b., *nolo esse longus*; *brevis faciam* of *praecidam*; —**korting**, *contractio*; *compendium*; door omschr.; —**kostigen**, iets b., *sumptum facere* of *impendere in alqd*; niet kunnen b., *sumptui imparem esse*; z. ook de kosten bestrijden 2.

be-krabbelen, *conscribillare* (*alqd alqa re*); —**krachtigen**, iets b., af- of confir- mare *alqd* (de waarheid van iets b.); (= sanctioneeren) *confirmare alqd* (b.v. *acta Caesaris; munera senatus decreto*); *sancire* (b.v. *legem*; *lex tribunorum plebis potesta-*

tem; de augurskeuze, *augurem*); *ratum habere*, *ducere* of *facere* *alqd*; *alcus rei auctorem fieri* (van den senaat; b.v. *legis*); —**krachtiging**, *confirmatio*; door omschr.; —**kranzen**, *coronare* (*alqm*; *alqd*); *coronam* (*alci*) *imponere*; *floribus coronisque redimire* (*alqm*); zich b., *coronam capiti imponere*; met lauweren bekransd, *laureatus*; —**krennen**, zich b., z. zich bekommeren.

be-krimpen, *extenuare* (b.v. *sumptum*); zich b., *modum imponere sumptibus*; —**krimping**, *moderatio*; *parsimonia*; —**krompen**, *angustus* (b.v. *domus*); b. wonen, *contractus habitare*; bb. omstandigheden, *angustiae*; geestelijk b., *tardus*; hebes; *anilis* (b.v. *animus*); b. zijn, *tardo* of *hebeti ingenio esse*; = kleingeestig; —**krompenheid**, b. van middelen, *angustiae*; *inopia*; van verstand, *tardum ingenium*; *stupor*; = kleingeestigheid; —**kronen**, *coronare* *alqm*; *coronam alci imponere*; overdr. (een werk, een schrijver) b., *praemio ornare* (*alqm*; *alqd*); de zaak wordt met een gelukkigen uitslag b., *res prospere succedit* of *evenit*; *habet res fortunam* (Liv.); z. ook *kronen*; de kroon opzetten a; —**kroning**, door omschr.; —**krulpen**, iem. b., *furtim accedere ad alqm*; overdr. *obrepere alci* (b.v. *adulescentiae senectus*); een gevoel van afgrijzen b. mij, *horror subit animum*; de begeerte b. iem., *incedit alqm cupido* (Curt.); vrees, *metus invadit alqm* (Sall.).

be-kwaam, *peritus*; adv. *perite*; z. verder bedreven; kundig; tot iets b., *aptus* of *idoneus ad alqd*; —**kwaamheid**, *peritia* (ervarenheid; in iets, *alcus rei*); *ars* of *artificium* (kunstvaardigheid); *usus* (praktische b.; *alcus rei*); *exercitatio* (geoefendheid; b.v. *dicendi*); *facilitas* (gave; b.v. *dicendi*); mil. b., *virtus bellica* of *rei militaris* v.; b. tot iets, *ingenium ad alqd aptum* of *habile*; —**kwamen**, iem. tot iets b., *instituire* of *apum reddere* *alqm ad alqd*; in iets b., z. oefenen i; —**kwijlen**, iets b., *alcus saliva commingit alqd* (Catull.).

be-kijk, veel b. hebben, *magni spectaculi esse*; —**kijken**, *inspicere* (*alqd*); z. verder beschouwen i; gaan b., *visere* (b.v. *domum*); —**kijven**, *increpare* of *increpitare* (*alqm*); z. ook *beknorren*; —**kijver**, *obiurgator*; —**kijving**, *obiurgatio*.

bel, = schel, *tintinnabulum*; de bel gaat, *tinnit t.*; aan de b. trekken, *movere t.*; = waterbel, *bullae*; = oorbel.

be-lachelijk, *ridiculus*; *ridendus*; *risu dignus*; *qui risum movet*; iets of iem. b. maken, *deridere* *alqd*, *alqm*; zich b. maken, *risum movere*; in iets oogen, *alci materiam ridendi praebere*; *risum movere* of *elicere alci* (ook *alqā re*); op b., zeer b. wijze, *ridicule*; *perridicule*; b. (als uitroep), *ridiculum*; het b. van deze vergissing ziet iedereen, *hoc quam sit ridiculum nemo non videt*; —**lachelijkheid**, door omschr., z. belachelijk (eind); —**laden**, 1) ww. *onere* (*alqd alqā re*); *imponere* (*alqd alci* of in *alqd*, b.v. *umentis onera*; *merces in plaustrum*); iem. b., *onus alci imponere*; zich met iets b., *secum agere* of *portare alqd*. — 2) adi. *onustus*; met iets b., *onustus* of *oneratus alqā re*; *gravis alqā re* (b.v.

praeda); —**lagen**, *insidiari*, *insidias parare* of *struere* (*alci*); —**lager**, *insidiator*; —**la-ging**, *insidia*; door omschr.; —**landen**, = *landen*; = terechtkomen, *deferri* (b.v. *Tarentum*; *ad castra*; in *scrobes*); *devenire* (b.v. *ad legionem*; in *locum*).

belang, *commodum*; *usus*; *utilitas*; *res*; *rationes* (pl.); *causa*; algemeen b., *communis*, c. *omnium* of o. *utilitas*; *res* of *causa communis*; zaken van algemeen b., *res publicae* of *communes*; persoonlijk b., *privata* *res*; *utilitas mea* enz.; gemeenschappelijke bb., *res communes*; *omnium rerum societas*; tegenstrijdige bb., *utilitatis varietates*; een zaak van b., *res magna*, *gravis* of *magni momenti*; van weinig b., *r. tenuis*; van geen b., *r. nullius momenti*; de hoogste bb., zaken van het hoogste b., *summae res*; zaken van minder b., *res minores*; het b. van den staat, *commodum publicum*; *rationes*, *utilitas* of *causa rei publicae*; de hoogste bb. van den staat, *summa res publica*; het b. van den staat eischt, e *re publica* est (met inf.); *rei publicae rationibus conducti* (met inf. of acc. c. inf.); wanneer het b. van den staat het eischt, *re publica postulante*; de menschen hebben verschillende bb., *aliis aliud expedit*; iems bb. behartigen, dienen, met iems bb. rekening houden, z. behartigen 1; iems bb. in den weg staan, *officere* et *obstare* *alcus commodis*; alleen aan zijn eigen b. denken, z. baatzuchtig zijn; zijn eigen bb. verwaarlozen, *utilitates suas omittere*; in iems b., *ex usu* of *e alcus*; *alcus causa* (in mijn enz. b., *mea* enz. c.); *pro alqā* (ten behoeve, ter verdediging van); in het b. van iets, *alcus rei causa*; *pro alqā re*; in het b. van de zaak, *ob rem*; in het b. van, ook door den dat. comm., b.v. ik doe dit niet in mijn b., *non mihi hoc facio*; in het b. van den staat, in 'slands b., ook e *re publica*; *publico consilio* (tegenst. *privato c.*); *bono publico*; in strijd met iems b., *contra alcus rationes*; in strijd met de bb. van den staat, *contra rem publicam*; het is van b., *interest* of *refert* (de graad van belangrijkheid door *magni*, *parvi*, *tanti*, *quanti*; door *magno* *pere*, *multum*, *nihil* enz.; de zaak die van b. is door den inf., acc. c. inf. of afh. vraag); iets is in het b. van iem., iets is voor iem. van b., iem. heeft ergens b. bij, iets strookt met iems b., het is voor iem. van b. te, *alcus* (maar *mea* enz., *interest* of *refert*; *expedit* of *conducti* *alqd alci* (ook met inf. of acc. c. inf.); *alqd est e alcus* (ook met inf.; het is in het b. van den staat, *est e re publica*); *alqd pertinet ad alqm*; wij hebben er geen b. bij te, ook *nihil ad nos attinet* met inf.; dit is van geen b., *ad rem nihil attinet*; iets is van algemeen b., *alqd et late patet et ad multos* (of *omnes*) *pertinet*; *alqd expedit omnibus*; *alqd ad communem causam pertinet*; iets is van meer algemeen b., *alqd latius patet* of *pertinet*; wanneer dat in uw b. is, *si ita expedit*; uw b. is er mee gemeeld, *tua res agitur*; z. verder gewicht 2; —**eloos**, —**heid**, z. onbaatzuchtig, —**heid**, —**en**, z. betreffen; —**end**, z. aangaande; —**hebbert**, *socius* of *particeps* (*alcus rei*); bb., *ei quorum interest*; *pars cutus interest*; —**rijk**, *magnus*;

z. verder gewichtig; —**rijkheid**, z. gewicht 2; —**stellen**, in iem. b., *alci alqs curae est; alci favere de studere; alcius cupidum, studiosum of fauctorem esse*; in iets, *alqd alci curae de cordi est; studere alci rei; favere alqd*; —**stellend**, *studiosus; attentus; diligens; curiosus*; adv. *studiose; attente; diligenter; curiose*; —**stelling**, *studium* (voor iem. of iets, *alcus; alcius rei*); *cura* (*alcus; alcius rei*); de b. der menschen, ook *animi*; iems b. gaande maken, wekken, *studium alcus excitare; animum alcus movere*; voor iets, *commendare alci alqd*; b. koesteren, z. —**stellen**; met b., z. ook —**stellend** (adv.); verg. verder deelname 2; —**wekkend**, *magnus; gravis; admirabilis* (b.v. res); z. ook aantrekkelijk 1.

be-last, z. beladen 2; belasten; —**lastbaar**, *vectigalibus obnoxius*; b. vermogen, *census* (Tac.); —**lasten**, = beladen 1; iem. met een taak b., *officio praepone* *alqm*; *alqm negotio praeficere*; met een taak b. zijn, *officio praesse*; met een taak belast, *officio praepositus*; ik ben er niet mee b. dit te doen, *non meum est hoc facere*; z. verder opdragen 2; zich met iets b., re- of *suscipere* (ook *sibi* r. of s.) *alqd*; zich er mede b. iem. om te koopen, *alqm pecuniā corrumpendum suscipere*; = belasting opleggen, *tributum of vectigal imponere* (*alci; alci rei*); iets hoog (laag) b., v. *grande* (*parvum*) *imponere alci rei*; iem. hooger (lager) b., *alcus census augere* (*extenuare*); belast, *vectigalis* (tegenst. *immunis*); —**lasteren**, iem. b., *maledicere alci*; de fama of de *existimatio* *alcus detrudere* (ook d. de *alqo*); (= valsch beschuldigen) *calumniari alqm*; iem. bij iem. b., *criminari alqm apud alqm*; verg. ook lasteren; —**lastering**, door omschr.; verg. ook laster; —**lasting**, *vectigal* (indirecte); *tributum* (directe); *stipendium* (oijns); *vicesima* (b. van één twintigste, bij erfenissen en vrijlatingen); b. opleggen, z. belasten; b. betalen, *vectigal, tributum of stipendium pendere*; opbrengen, *vectigal, tributum of stipendium conferre*; = belastingplichtig zijn; b. innen, *vectigalia enz. exigere*; beheeren, *exercere*; vrij van b., *immunis of i. tributorum*; —**lastingsplichtig**, —**schuldig**, *vectigalis; tributarius; stipendiarius*; b. zijn, *vectigalia of tributa pensitare* (*alci*).

be-leedigen, iem. b., *iniuriam alci facere of inferre; iniuriā alqm officere; facere of imponere alci contumeliam; laedere, offendere, violare of vulnerare alqm of animum alcus*; zwaar, *alci gravem iniuriam facere enz.*; *alqm graviter offendere enz.*; iem. grof b., *alqm gravissimis verborum acerbitatibus officere*; iem. het eerst b., *alqm lacessere iniuriā*; b. worden, ook *iniuriam accipere of pati* (ab *alqo*); zich b. achten, *iniuriam sibi factam putare*; dooriets, *alqd in contumeliam accipere*; de beleedigde partij, *is cui iniuria inferitur of illata est*; —**leedigend**, *contumeliosus* (b.v. *dicta; litterae in alqm*); iets beleedigends hebben, *habere alqd offensionis*; een b. antwoord geven, *aspere respondere*; adv. *contumeliose; cum contumelia* (b.v. *dicere*); —**leediger**, *auctor iniuriae; qui iniuriam* (*alci*) *infert, intulit enz.*; —**leedi-**

ging, *iniuria; contumelia; offensio*; iem. een b. aandoen of toevoegen, *facere alci iniuriam of contumeliam*; z. verder beleedigen; iets als een b. aanzien of opvatten, *alqd iniuriam esse iudicare*; z. ook beleedigen (zich beleedigd achten); iets als een persoonlijk b. opvatten, *alqd in suam contumeliam vertere*; —**leefd**, *comis* (jegens iem., *erga alqm*); *humanus* (*erga alqm*); *officiosus* (*in alqm*); *urbanus* (wellevend); *facilis* (inschikkelijk); een b. brief, *litterae humanae of humaniter scriptae*; een b. uitnodiging, *invitatio benigna*; een b. antwoord, *responsum liberale*; adv. *comiter; humaniter of humane; officiose; liberaliter*; ik dank u b. (adwijzend), *benigne of b. dicitis*; z. verder vriendelijk; —**leefdheid**, *comitas, humanitas of officium* (*in alqm*); *urbanitas; facilitas*; bb., *obsequia* (*in alqm*); *inviduitates*; z. verder vriendelijkheid; —**leefdheidshalve**, *officii causa*; —**leenen**, z. verpanden.

be-leg, *obsidio; obsessio; conclusio* (insluiting; blokkade); *oppugnatio* (bestorming); het b. slaan voor een stad, *obsidionem urbi inferre; oppugnationem oppidi incipere; circumsidere urbem; urbem oppugnare of obsidere incipere*; verg. ook belegeren; b. opbreken, *oppugnationem of obsidionem relinquere*; *obsidionem solvere*; *oppugnatione desistere*; *discedere ab oppugnatione*; iem. het b. van een stad doen opbreken, *abstrahere alqm ab oppugnanda urbe*; —**legen**, b. wijn, *vinum vetustum*; —**legeraar**, *obsector; oppugnator*; door omschr.; —**legeren**, *obsidere of circumsidere* (b.v. *urbem; alqm*); *obsidione claudere, tenere of premere* (*urbem enz.*); *oppugnare* (*alqm; oppidum*); verg. ook beleg slaan voor; iem. wordt b., ook *alqs obsessus tenetur* (eig. wordt b. gehouden); de belegerden, *ei qui obsidentur; obsessi* (Liv.); —**legering**, z. beleg.

belegerings-dam, *agger*; —**kunst**, *scientia oppugnationis*; *ars oppugnandarum urbium*; —**methode**, *oppugnatio*; —**park**, *urbium oppugnandarum apparatus*; —**toren**, *turris*; —**werken**, *opera; munitiones*; —**werktuig**, *machina; machinatio*; bb., ook *opera*; z. ook —**park**.

be-leggen, 1) *consnere* (b.v. *paludem pontibus; tabernacula caespitibus*); z. verder bedekken; bekleeden; met zilver, goud belegd, *argentatus; auratus*. — 2) overdr. geld bij iem. b., *pecuniam occupare, collocare of ponere apud alqm*; voor iem., *pecuniam occupare alci* (b.v. *grandi fenore*); geld b. in iets, *pecuniam ponere in alga re* (b.v. *in praedio*); *pecuniam collocare in alga re* (b.v. *dotem in eo fundo*); (een vergadering) b., *convocare* (b.v. *populum; senatum; concilium*); *suos ad concilium*; *advocare* (b.v. *contionem; consilium*); *cogere* (b.v. *senatum; concilium*); —**legsel**, *limbus*.

be-leid, *consilium; prudentia*; met b., *cum consilio; cum prudentia; prudenter*; —**leidvol**, z. met beleid; —**lekken**, z. likken; —**lemmeren**, *impedire of morari* (*alqd; alqm*); *officere* (*alci rei*, b.v. *alqd officii contemplationis caeli*); iets b. iem. zeer bij iets, *alqd alci magno ad alqd impedimento est*; iem. in iets b., *prohibere alqm ab alga re*; iem. in de uitoefening van zijn recht b.,

impedire of *interpellare* *alqm* in *suo iure*; de spraak, de ademhaling b., *praeccludere* *vocem*, *spiritum*; z. verder hinderen; —**lemmering**, *impeditio* (= het belemmeren); *impedimentum* (= het belemmerende); vrij van b., *expeditus*; b. van de ademhaling, *animae interclusio*; z. ook hindernis.

be-lenden, z. grenzen aan 1; —**lendend**, z. aangrenzende; —**let**, b. hebben, *adiri non posse*; voor iem., *occupatum esse alci*; b. geven, *se adiri* of *conveniri nolle*; iem., *alci aditum negare*; *alqm* non *admittere*; *alqm* *excludere*; b. vragen, *aditum* (ad *alqm*) *postulare*; —**letsel**, z. hinderpaal; een b. zijn voor iets, *impedimento esse alci rei*; —**letten**, z. verhiinderen; —**leven**, *videre* (b.v. *dies laetissimos*; *hoc malum*); *experiri* (ondervinden; *alqd*); zijn 60e jaar b., *pervenire ad annum sexagesimum*; ik hoop een gebeurtenis te b., *spero alqd me vivo futurum esse*; wanneer ik het b., *si tam diu victurus sum*; ik heb die tijden b., *incidiit aetas mea in ea tempora*; vreugde of genoegen aan zijn kinderen b., *speratos fructus habere e liberis*; wat men tegenwoordig b., *quae hodie eveniunt*; —**lezen**, 1) ww. = overhalen; betooveren 1. — 2) *adi. qui multa legit et percolavit*; in de geschriften der ouden, in *scriptis veteribus multum volutatus*; een tamelijk b. man, *homo satis litteratus*; iem. is b., *multae in alqo sunt litterae*. —**lezenheid**, *multae litterae*; groote b. in iets, *multa lectio in alqo re*; b. bezitten, z. iem. is belezen.

bel-gen, z. ergeren; —**hamel**, *verrex seclarius*; overdr. z. raddraaier.

be-liegen, iem. b., *mendacio (-is) fallere alqm*; verg. belasteren; —**lieven**, 1) ww. iem. b., *gratificari, morem gerere, indulgere* of *obsequi alci*; om mij enz. te b., *mea enz. causa*; het b. mij, *libet mihi, iuvat me* of *placet mihi* (met inf.); zoals het u b., *ut placet*; *ut videtur*; *ut iubet*; als het u b., *si videtur* of *videbitur*; *si tibi v.*; *nisi molestum est*; *quod tuo commodo fiat*; *quae*, *oro* of *obsecro*; *sis* (= *si vis*); *si me amas*; *amabo* of *a. te*. — 2) subst. *libido*; *arbitrium*; naar b., *ad libidinem*; *ex libidine*; naar mijn b., *meo arbitratu*; *meo arbitrio*; *ad meum arbitrium*.

bel-len, *tintinnabulum* *movere*; er wordt g., *tinnit tintinnabulum*; —**letje**, *bullula* (waterbelletje).

be-loeren, z. begluren; loeren op; —**lofte**, *promissio*; *pollicitatio*; *promissum* (het beloofde); *fides* (gegeven woord); *fides et iusturandum* (onder eede gegeven b.); z. ook gelofte; wederzijdsche b., *fides data et accepta*; b. van persoonlijke veiligheid, *fides publica*; de b. geven, een b. doen, z. beloven; mooie bb. doen, *liberaliter* of *bene polliceri*; een b. houden of vervullen, *promissum* of *fidem servare* of *praestare*; *promisso stare*; *promissum solvere*, *ex-* of *persolvere* (*alci*); een b. niet houden, een b. ontrouw worden, *fidem frangere* of *fallere*; —**lommeren**, *opacare* (b.v. *alqm locum*); belommerd, *opacus*.

beloon-en, iem. b. (voor iets), *praemium* (*alcus rei*) *alci* dare, *tribuere* of *persolvere*; *praemio alqm afficere*, *donare* of *ornare*; iem. of iets b. met iets, *remunerari alqm* of

alqd alqā re (b.v. *alqm simillimo munere*; *beneficia alcus officiis*); iem. voor een weldaad zóó b., *hanc alci gratiam referre*; iem. rijkelijk b., *praemium alci dare amplissimum*; *magno praemio remunerari alqm* (ter vergelding van iets); naar verdienste, *meritum praemium alci persolvere*; b. worden of zich b. zien, *praemium consequi*; *praemio donari*; voor iets, *praemium* of *fructum alcus rei capere*, *percipere* of *ferre*; door iem., *ex alqo fructum capere alcus rei* (b.v. *laboris mei*); zich rijkelijk b. zien voor iets, *amplissimum mercedem alcus rei accipere*; —**er**, *praemii auctor*; door omschr.; —**ing**, *remuneratio* (het beloonen); coner. *praemium*; *fructus*; *merces* of *pretium* (loon); b. geven, krijgen, z. beloonen, beloofd worden; tot b. voor, *pro* met abl. (b.v. *p. meritis*); tot b. voor die weldaad, *beneficii illius reddendi causa*; als het ware als b. voor iets, *quasi remunerans alqd*; iets als b. vragen, *alqd in praemii loco sibi deprecare*; er staat een b. op iets, *alci rei praemium propositum est*.

be-loop, b. der wereldsche zaken, *rerum vicissitudo*; wij zullen het maar op zijn b. laten, *quieti manebimus*; *rei exitum expectabimus*; = bedrag, *summa*; = vorm, *forma*; —**loopen**, een weg b., *viā uti*; een druk b. weg, *iter frequens*; een ziekte b., z. oploopen 2b; door een storm b. worden, *tempestate affligi*; met bloed b. oogen, *oculi sanguine suffecti*; = bedragen; —**loven**, iem. iets b., *promittere alci alqd*; *polliceri alci alqd*; *pollicitari* (beloften doen); *recipere alci alqd* (iem. voor iets instaan); plechtig b., *spondere* (*alci alqd*; z. ook plechtig); aan een god b., *ovovere*; alle ook met acc. c. inf. fut.; openlijk of in een vergadering b., *pronuntiare* of *proponere* (b.v. *praemia militibus*); iem. iets plechtig b., *despondere alci alqd* (b.v. *alci provinciam*; *filiam*); iem. iets vast b., *fidem suam obligare alci*; zich iets vast laten b., *fidem postulare*; zich iets bij contract laten b., *stipulari alqd*; overdr. iets b., *spem facere* of *dare alcus rei*; *ostendere alqd*; iem. b. veel, *alqs alios bene de se sperare iubet* (verg. veelbelovend); —**lover**, *promissor*; *sponsor*; door omschr.

be-luisteren, iem. b., *sermonem alcus captare* (Ter.); verg. afluisteren; —**lust**, b. op iets, *avidus*, *appetens* of *cupidus alcus rei*; b. zijn op iets, ook *appetere* of *concupiscere alqd*; —**lustheid**, *aviditas*; *appetitus*; *cupiditas*; —**lijden**, z. be-kennen; den Christel. godsdienst b., *profiteri se Christianum* of *se esse Chr.*; *christianizare* (Eccl.); denzelfden godsdienst b., *isidem sacris uti*; —**lijdenis**, *professio*; verg. bekentenis.

be-machtigen, *potiri* (*alqā re*; de heerschappij b., ook *rerum p.*); z. verder zich meester maken van 1a; zoeken te b., z. ook streven naar 1; —**machtiging**, *occupatio*; door omschr.; —**mannen**, *compleere* (b.v. *navem* of *classen sociis navalibus* of *militibus*); *instruere* (b.v. *navem* of *classen militibus* of *propugnatoribus*); —**mannig**, = het bemannen, door omschr.; coner. *turba navalis* (het scheepsvolk); *homines*; de geheele b. gedroeg zich dapper, *omnes qui in nave erant fortes se*

praebuerunt; ook = matrozen, zeesoldaten enz., z. matroos enz.; —**mantelen**, tegere, celare, occultare of dissimulare (*alqd*); iets met iets b., tegere of occultare *alqd alqd re*; praetendere *alqd alci rei*; een stad b., urbem moenibus cingere; —**mantelend**, speciosus; adv. speciose; per speciem; —**manteling**, simulatio; door omschr.

be-merkbaar, qui cerni potest; qui sub oculo of sub aspectu cadit; qui sensibus percipi potest; z. ook zichtbaar; —**merken**, iets of iem. b., animadvertere, conspiciere, conspiciari of videre *alqd of alqm*; sentire *alqd* (b.v. strepitum); iets b. (= waarnemen, voelen, opmerken enz.), animadvertere, cognoscere, intelligere, sentire of videre *alqd* (ook met acc. c. inf.); iets laten b., significare, indicare of ostendere *alqd* (ook met acc. c. inf.); mittere signa (b.v. timoris); prae se ferre *alqd* (met iets te koop loopen); iets niet laten b., z. bemantelen; iets aan iem. b., cognoscere of experiri *alqd in alqd*; zonder dat iem. het b., imprudente of non sentiente *alqd*; ook door fallere (Liv.), b.v. de bewakers bemerkten hen niet, custodes fefellerunt; zij groeven zonder dat de vijand het bemerkte, fodientes fefellere hostem; z. ook ongemerkt; onverwachts; = opmerken 2; —**merking**, z. opmerking 2; —**mesten**, stercorare (b.v. agrum); —**mesting**, stercoratio.

bemid-delaar, —**delaarster**, interpres (b.v. pacis; concordiae); deprecator (voorspraak; pro *alqa re*); als b. optreden, se interponere (b.v. in pacificationem); intercedere (vooral als borg; voor iem., pro *alqd*; dat iets gebeure, ut met conl.); z. verder middelaar; —**deld**, qui habet unde utatur; modice locuples; (sterker) copiosus; pecuniosus; bene nummatus; b. zijn, opibus florere; facultates habere; weinig b., parvis opibus ac facultatibus praeditus; niet b., inops; pauper; z. ook welgesteld; —**delen**, een geschil b., dirimere controversiam; z. verder tot stand brengen 1; als bemiddelaar optreden; —**deling**, intercessio (borgstelling); deprecatio (voorspraak); door iems b., *alqd deprecatore*; alcius operā; per *alqm*; door iems welwillende b., alcius beneficio; van iems b. gebruik maken, *alqd deprecatore uti*.

be-mind, (van perss.) dilectus (bij iem., alci); gratusus (in de gunst staand; alci; apud *alqm*); carus (dierbaar; alci); acceptus (welkom; alci); (van perss. en zaken) gratus of iucundus (alci); algemeen b., carus acceptusque omnibus; bij iem. zeer b. zijn, alci in deliciis esse; summa apud *alqm gratia* florere; iem. b. maken, gratiam of favorem alci conciliare; bij iem., conciliare alci gratiam alcius; *alqd gratiam alci ad alqm quaerit*; zich bij iem. b. maken, ook se probare alci; gratiam inire ab *alqd of apud alqm*; zich b. trachten te maken, gratiam quaerere; bij iem., alcius favorem quaerere; alcius benevolentiam captare of gratiam aucupari; bij het volk, auram popularem captare; zich door iets b. maken, gratiam colligere ex *alqa re*; commendari *alqd re*; de kunst om zich b. te maken, artificium benevolentiae colligendae; —**minde**, is (ea) quem (quam) *alqs amat of diligit*; amatus (-a); mijn b., ook amor meus; deliciae meae;

—**mindheid**, gratia; caritas; —**minnaar**, amans, amicus, amator of studiosus (alcius rei); een groot b. van iets, alcius rei amantissimus of studiosissimus; b. der wetenschappen, van de jacht, litterarum, venandi studiosus; een b. van iets zijn, ook *alqa re delectari*; —**minnares**, amans of studiosa (alcius rei); —**minnelijk**, amabilis; amandus; amore dignus; dignus qui ametur; suavis; dulcis; venustus; iucundus; —**minnelijkheid**, amabilitas; suavitas; venustus; iucunditas; —**minnen**, iem. b., amare *alqm* (uit innerlijken aandrang; ook amorem erga *alqm* habere; *alqm amore prosequi*; alcius amore teneri); diligere *alqm* (op grond van keuze en overleg); carum habere *alqm* (liefhebben); alci studere of alcius studiosum esse (sympathie hebben voor); iem. zeer b., *alqm mirifice amare* of diligere, in deliciis habere of in sinu gestare; iem. boven alles b., *alqm unice amare*; iem. als een broeder b., amare *alqm ut alterum fratrem*; als een vriend, amare *alqm tamquam amicum*; als zijn zoon, *alqm haud secus amare ac filium*; iets b., amare *alqd*; alcius rei studiosum esse; *alqd re delectari*; de rust b., otium amplectari of sequi; de wetenschappen b., litterarum studiosum esse; het geld b., divitias amare; —**minnenswaardig**, —**heid**, z. beminnelijk, —heid.

be-moedigen, iem. b., confirmare of verbis c. animum alcius; z. verder aanmoedigen; oprichten 3; —**moediging**, animi confirmatio; consolatio; —**moelial**, ardelio (Phaedr.); —**moelen**, zich met iets b., alci *alqd curae est* (iets is voor iem. een voorwerp van zorg); se immiscere alci rei (zich in iets mengen); zich niet b. met iets, ook abesse ab *alqa re*; bemoei u niet met hem, ne quid rei tibi sit cum illo; doe wat gij wilt, ik b. er mij niet mee, quod vobis facies, me nihil interpono of nihil id ad me; zich met zijn eigen zaken b., negotium agere suum; met anderzaken, aliena of a. negotia curare; —**moeling**, opera; contentio; cura; —**moellijk**, iem. b., alci negotium of molestiam exhibere; alci negotium facessere; iets b., impedimento esse alci rei; z. ook hinderen; —**moelziek**, curiosus; —**moelzucht**, curiositas; —**morsen**, z. bevuilen; bemorst = vuil 2 a; —**most**, muscosus; musco vestitus; —**muren**, z. ommuren.

ben, scirpiculus; z. ook korf.

be-naarstigen, z. bejiveren; —**nadeelen**, nocere (alci; alci rei); z. verder schaden; —**nadeeling**, door omschr.; = afbreuk; —**naderen**, iets b., *alqd coniecturā assequi*; z. ook naasten; —**nadering**, coniectura; z. ook naasting; bij b., coniecturā; circiter; z. ook ongeveer; —**naming**, appellatio; vocabulum (= naam, b.v. vocabula armamentorum cognosse); z. ook naam 1; —**nard**, angustus; b. toestand, bb. omstandigheden, angustiae; res angustae of afflictiae; in een zeer b. toestand verkeeren, summis angustis premi; in summis angustias adductum esse; —**nardheid**, z. benard (benarde toestand); —**nauwd**, = angstig; bang; het iem. b. maken, z. benauwen; b. warmte, calores (pl.); calorum molestiae;

het b. hebben, *aestu et angore vexari* (Liv.); een b. borst, *spiritus angustus*; —**nauwdheid**, z. angst; beklemmdheid; beklemming; —**nauwen**, *premere* of *urgere* (b.v. *hostem*); z. verder angstig maken; —**nauwend**, b. warmte, z. benauwd; door de b. hitte gekweld, *aestu et angore vexatus* (Liv.).

bende, *turba*; *caterua*; *grex*; *manus* (vooral legerbende).

beneden, 1) adv. *infra*; van b. af, *ab imo* of *ab infimo* (b.v. *locus a. i. acclivis*); naar b., *deorsum* [in samenstt. gewoonl. door *de*, b.v. naar b. brengen, *deferre* (algm); *alqd*; *deducere* (algm); loopen, *decurrere*; stooten, *detrudere* (b.v. *cibum*); *deturbare* (b.v. *militēs*); storten, *in praecipitū deferri*; trekken, *deducere* (b.v. *sinistram manu sinum ad ima crura* Suet.); z. ook af- en neder-; naar b. toe, *ad infimum*; hier b., *in terris*; *hac in terra* (of *vita*); b. in enz., z. onder 1. — 2) praep. *infra* met acc. (b.v. *i. caelum*; overdr. i. se); zich b. iets bevindend, *subiectus alci rei* (b.v. *campi ei tumulo subiecti*); iets b. zich zien liggen, *alqd subiectum oculis videre*; iets b. zich achten, *despicere alqd* (b.v. *nullum laborem*); iem., *despicere* of *contemnere* algm; b. iem. staan, *inferiorem esse alqd*; z. verder onder II 1 b.

be-neden, *inferior pars* (b.v. b.-Rijn, *i. pars fluminis Rhēni*); ook alleen door *inferior* (b.v. b.-kant, *pars inferior*) of *infimus* (b.v. b.-stad, *urbs infima*); —**nedeneind** of —**kant**, *pars inferior*; aan het b., *ad infimo*; *ab imo*; *infra*; —**nedent**, z. onderst; —**nedenaarts**, *deorsum* (verg. naar beneden 1).

be-nemen, = afnemen 1; het gezicht b., *conspectum adimere*; iem. de hoop b., *adimere* of *aufferre alci spem*; de gelegenheid, *privare alqm occasione* of *potestate*; het leven, z. doodden; zich, *sibi vitam exaurire*; z. ook de hand aan zich zelf slaan 1 d; iets b. iem. den adem, de stem, *alqd spiritum* (of *animam*), *vocem alci intercludit*; = bevrijden van; —**nepen**, —**heid**, z. bang, —**heid**; —**neveld**, *nebulosus*; overdr. *conturbatus* (b.v. *oculus*); *gravatus* (b.v. *vinu somnoque*); in b. toestand, z. dronken; —**nevelen**, z. in een nevel hullen; overdr. *actem animi* of *mentis praestringere*; iems oogen zijn b., *caligat alqs*; iem. b. = dronken maken, *ebrium facere alqm*; —**nevens**, *cum* met abl.; *itemque* (en ook).

bengel, *campana*; overdr. = kwajongen, *puer petulans*; —**en**, z. luiden 1.

be-nieuwd, *erectus exspectatione* (b.v. *erectis omnibus e. quidam postulaturus esset*); z. verder nieuwsgierig; —**nieuwen**, het zal mij b., z. ik ben nieuwsgierig te vernemen.

be-noemd, *designatus*, b.v. b.-consul, *consul d.*; —**noemen**, 1) = noemen 1. — 2) iem. tot iets b., *facere alqm* (b.v. *dictatorem*; *consulem*; *heredem*); *creare alqm* (van ambtenaren, b.v. *consulem*; *regem*); in 't bijz. *nominare* (algm *ausporem*); *dicere* (algm *dictatorem*); *prodere* (algm *inter-regem*; *flaminem*); *capere* (algm *flaminem*; ook *virginem Vestalem*); *constituere* (algm *regem in alga civitate*); *nuncupare* (algm

heredem; in 't bijzijn van getuigen); *scribere* (algm *heredem*; bij testament); *instituere* (algm *heredem* of *h. bonis suis*; *algm tutorem*); *ascribere* (algm *tutorem liberis*); verg. kiezen 2; —**noeming**, z. naam 1; aanstelling; —**noedig**, z. noodig; —**noodigheid**, *bb.*, *usus* (b.v. *militaris*); *copiae* (b.v. *ad vitam*); z. verder behoefte 2; —**noorden**, *a septentrione*.

bent, —**genoot**, z. club, —**genoot**. **be-nul**, b. hebben van iets, *intellegere alqd*; om iets te doen, *ad alqd faciendum competit animus* (b.v. *vic ad arma capienda* Liv.); —**nijden**, iem. of iets b., *invidere alci*, *alci rei*; iem. iets b., b.v. zijn roem, *invidere alcius gloriae*; iem. wordt b., ook *alqs invidiae* of *in invidia est*; *alqs invidia premitur*; subst. het b., z. nijd 2; —**nijdenswaardig**, *digmus cui invidetur*; verg. ook gezegend; —**nijder**, *homo invidus*; *obtractator*; —**nijding**, z. nijd 2. **be-oefenaar**, b. van iets, *qui artem alqm* (b.v. *medicinam*) *exercet*; *alcius rei studiosus*; —**oefenen**, *colere* (b.v. *artes*; *litteras*; *medicinam*); *exercere* (b.v. *artem*; *medicinam*); met liver iets b., *studere alci rei*; *diligenter persequi alqd*; z. ook zich bezig houden met; (een deugd) b., *colere* (b.v. *iustitiam*); —**oefening**, *studium*; *tractatio* (voortdurende b.); —**oogen**, *sequi* of *spectare* (algd); z. ook de bedoeling hebben.

beoordeel-aar, *iudex*; *existimator*; *aestimator*; *spectator*; *criticus* (in 't bijz. b. van de echtheid of onechtheid van geschriften); streng b., *ensor*; —**aarster**, *iudex*; —**en**, iets of iem. b., *iudicare de alga re* of *de alga*; *diuicare alqd* (beslissen); (= taxeren, schatten) *aestimare alqd*; *existimare de alga re*, *de alga*; iem. of iets b. naar iets, *iudicare alqm* of *alqd alqā re* of *ex alga re*; *aestimare alqd alqā re* of *ex alga re*; *existimare de alga re* of *ex alga re* of *alqā re*; *metiri alqm* of *alqd alqā re*; *spectare alqm* of *ex alga re*; *referre alqd ad alqd* (b.v. *alienos mores ad suos*); iem. naar zichzelf b., *iudicare alqm ex suo ingenio*; aan zichzelf b., *ad se ipsum referre* met afh. vraag; —**ing**, *existimatio*; *iudicium*; door omschr.; verg. ook oordeel.

be-oorlogen, iem. b., *bellum inferre alci*; *bello lacerare*, *persequi* of *vexare alqm*; —**oorloging**, *bellum illatum* of *inferendum*; —**oosten**, *ab oriente*.

be-paald, 1) = vastgesteld, *status*; *constitutus*; *certus*; *finitus* of *definitus* (nauwkeurig b.); *praestitutus* of *productus* (vooruit b.); op den b. (d. i. afgesproken) dag, ook *ad diem* (zoo ook *ad horam*; *ad tempus*); zich op de b. plaats vervoegen, *in rem praesentem venire*. — 2) = zeker, *certus* (zeker, betrouwbaar); *ratus* of *constans* (vaststaand, regelmatig); *exploratus* (uitgemaakt); *certus* et *ratus*; *ratus* et *immutabilis*; verg. (ook voor hetadv. **paaldelijk**) *beslist*; uitdrukkelijk; vast; —**paaldheid**, z. zekerheid; —**pakken**, z. beladen 1; bepakt, *onustus* of *impeditus*; —**palen**, = vaststellen, *statuere* (b.v. *poenam alci*; *locum consilio*; *pretium alci rei*; ook met inf. of *ut en conl.*); *constituere* (b.v. *supplicium*; *poenam alci*; *diem*; *diem*

colloquio; aera militantis; aetatem ad consulum; ook met inf. of *ut en conij.*; *decernere* (b.v. *diem colloquio*; ook met inf. of *ut en conij.*); *destinare* (b.v. *diem necis alci*; *locum ad certamen*); *dicere* (b.v. *multam; diem; diem operi*); *finire* (b.v. *tempus; locum; modum; latitudinem silvae*); *definire* (b.v. *tempus*; iets naar iets, *alqd alqd re*); vooruit b., *praestituere, praefinire* of *prodicere* (b.v. *diem*); iets door het lot b., *sortiri alqd*; de wet b., dat, *lex sancit ut met conij.* (dat niet, *ne met conij.*); bij de wet b., dat, *sancire* of *lege s. ut* (dat niet, *ne*); in een verdrag, z. een bepaling maken; b., dat, z. *verordenen*; zich er toe b. iets te doen, *satis habere* of *satis est alci met inf.*; z. verder een bepaling geven; afbakenen; afspreken; —**paling**, (= vaststelling) *constitutio; dictio* (b.v. *multae*); (= definitie) *definitio*; een b. van het begrip plicht geven, *definire quid sit officium*; dits is de b. van iets, deze b. wordt gegeven van, *sic definitur alqd* (b.v. *s. d. iracundia; ulciscendi libido*); dits is iets b. (deze b. geeft iem.) van iets, dat..., *est alcius haec definitio ut* (b.v. *est Zenonis haec d. ut perturbatio sit aversa a recta ratione contra naturam animi commotio*); een korte b. van iets geven, *brevi circumscribere et definire alqd*; z. ook begripsbepaling; (= voorschrift enz.) *lex; praescriptum; institutum*; de b. maken, bb. maken, z. *verordenen*; in een verdrag voor iem. of iets veiligheids een b. of bb. maken, *in fodere cavere alci* (aangaande iem., *de alqd*) Liv.; overeenkomstig de bb. der wet, *e lege*; beperkende b., *condicio*; onder of met de b., dat, *eā condicione ut met conij.* (dat niet, *ne met conij.*); *ita ut* (ne) met conij.; —**pantseren**, z. harnassen; —**pareld**, met dauw bb. weiden, *prata gemmea* (Plin. ep.); met dauw bb. kruiden, *herbae gemmantes rore* (Lucret.).

be-peluzen, —**ing**, z. nadenken 1 en 2;

—**pekken**, *picare* of *impicare* (b.v. *dolia*);

—**perken**, iem. of iets b., *terminis* of

cancellis circumscribere alqd; *in augustum*

concludere alqd; *modum facere alci rei*

(ook *lugendi*); *coërcere alqd of alqm*; *finire*

alqd (grenzen aan iets stellen); *minuere alqd*

(vermindern); z. ook perk 1 (binnen

de pp. houden); besnoeien; iets tot iets

b., *finire, definire* of *terminare alqd alqd re*;

tot iets b. worden, ook *concludi in alqd*;

includi alqd re; zich b. (in het spreken),

z. zich bekorten; zich tot iets b., *teneri*

alqd re (b.v. *neque senatu modo regendo*

cursu se censorum tenuit Liv.); *contentum*

esse alqd re; ook = zich ergens houden

3 a; iets bevoegdheid b., *circumscribere*

alqm (b.v. *tribunum plebis*; zonder éénige

beperkende bepaling, *simpliciter*; —**per-**

king, *modus; condicio*; door omschr.; met

de of met deze b., dat, *eā condicione ut*

ita ut (dat niet, *ne*) met conij.; *cum eo quod*

met conij.; zonder eenige b., *simpliciter*;

—**perki**, *angustus; brevis; circumcisus*;

certus; b. ruimte, *angustiae*; a. loc. of

locorum; op een b. ruimte, *anguste* (b.v.

pabulari; milites collocare); b. tijd, *temporis*

angustiae of *exiguas*; bb. middelen,

angustiae; b. crediet, *fides angusta*; in b.

mate, *modice*; tot iets b. zijn, *versari in*

alqa re (b.v. *nulla ars ipsa in se versatur*); z. ook bekrompen; —**perktheid**, *angustiae* (b.v. *loci; temporis; rei familiaris*); *exiguas* (b.v. *temporis*); b. van geest, *pectoris angustiae; animi; mentis* of *ingenii imbecillitas*; verg. ook bekrompenheid; —**pikken**, z. bepekkén.

be-planten, *conservare* (b.v. *agrum; ager consitus arbutis*); —**pleisteren**, *trullissare* (*alqd Vitr.*); *tectorio inducere* (*alqd Sen.*); —**pleistering**, *trullissatio*; —**pleiten**, een zaak b., *causam dicere* of *agere*; *causam* of *item orare*; iets zaak b., *causam alcius tractare*, *agere* of *defendere*; zijn zaak b., *causam dicere*; zijn eigen zaak (en niet die van zijn cliënt) b., *item suam facere*; —**pleiter**, z. advocaat; —**pleiting**, *causae dictio*; door omschr.; —**ploegen**, enz., z. ploegen enz.

be-poepen, *concurare* (*alqd*); —**poten**, z. beplanten; —**praten**, 1) *persuadere* (*alci; alci ut met conij.*; *hoc alci*); z. verder iem. tot iets bewegen 2 b. — 2) iets b. met iem., *confabulari alqd cum alqm*; z. verder bespreken; iem. b., *sermonibus differre alqd* (bekletsen)

be-proefd, *probatus* of *spectatus* (van perss. en zaken); *perspectus* of *exploratus* (van zaken); *experimento probatus* (probaat); zwaar b., *graviter afflictus*; —**proeven**, 1) eig. *temptare*, *experiri* of *periclitari* (*alqd*); *conari* (*alqd*; ook met inf.); (*alcus rei*) *periculum facere*; *aggredi* (b.v. *hac non successit, alia aggrediemur via* Ter.); (= toetsen) *probare* (*alqd*); iets op iem. of iets b., *experiri alqd in alqd*, *in alqa re* (b.v. *vim veneni in servo*); het met iets b., *temptare alqd*; met iem., *experiri alqm*; b. of, *conari* of *periclitari si met conij.*; om te b. of, ook alleen door si of si forte met conij.; b. of . . . of, *experiri utrum . . . an met conij.*; zijn krachten b., *templat* of *experitur alqs quid possit*; in iets, *se experiri alqd re* (b.v. *heroo versu*). — 2) overdr. *afslagen* *alqm* (zwaar, *graviter*); zwaar b. worden, *durior fortuna conflictari*; *multa perpeti*; *magnos labores experiri*; verg. bezoeken 2; —**proeving**, = proef 1; overdr. *res adversae; acerbitates; miseriae; tribulatio* (Eccl.).

be-raad, *consideratio; deliberatio*; na rijp b., *re diligenter considerata* of *perspecta*; *omnibus rebus circumspectis*; tijd van b., z. bedenktijd; iets in b. nemen, houden, z. nadenken 1; overwegen 2; —**raadslagen**, *consilii* (abs.; haec); *consulere, consultare* of *deliberare* (abs.; *de alqa re*; met afh. vraag; (van rechtens) *in consilium ire* (doen b., *in consilium mittere*); met iem. b., *deliberare cum alqd* (*de alqa re*); *adhuc alqm consilio*, *ad in consilium*; gemeenschappelijk b., *communicare consilia* (*cum alqd*); beraadslagend lichaam, *consilium*; —**raadsllaging**, *consultatio*; *consilium*; *deliberatio*; een b. houden, z. beraadslagen; bb. houden, *deliberationes habere*; den senaat iets ter b. voorleggen, *referre ad senatum de alqa re*; —**raden**, 1) zich b., *deliberare*; *consulere*; *consultare*; = zich bedenken 1 a. — 2) adl. = bedachtzaam; bezonnen; —**ramen**, *machinari* (b.v. *pestem in alqm*; *perniciem alci*); *moliri* (b.v. *exitium alci*; *defectionem*);

struere (b.v. *alci alqd calamitatis*); een plan b., *inire* of *capere consilium* (b.v. *interficiendi alcius; facinoris*); in stilte of bij zichzelf een plan b., *consilium animo* of *mente agitare*; plannen b., ook *consilia coquere* of *concoquere*; = begrooten, z. schatten l.

berd, iets te berde brengen, z. iets op het tapijt brengen.

be-rechten, *iudicare* (b.v. *res iudicata est*); **-redderen**, z. regelen; **-reddering**, z. regeling; (= drukte) *trepidatio*; **-reden**, *equo vehens* of *usus*; bb. troepen, *equestres copiae*; **-redeneeren**, z. bespreken; **-regelen**, *maleducere* (alqd); intr. *pluvia maderi*.

bereid, *paratus* (ad alqd; met inf.); *promptus* (ad alqd); zich b. verklaren te, *polliceri* met acc. c. inf.; b. zijn iets te ondergaan, *non recusare alqd* (ook met *quin* of *quominus* en den coni.); **-en**, *parare*, *apparare* of (vooraf) *praeparare* (alqd); *componere* (b.v. *unguentum*); z. ook voorbereiden; iem. iets b., *comparare alci alqd* (b.v. *exitium*); *parare alci alqd* (b.v. *laetitia*; *dolorem*); *conflare alci alqd* (b.v. *periculum*; *negotii alqd*); *creare alci alqd* (b.v. *periculum*); alqd alci affert alqd (b.v. *dolorem*); het eten b., *coquere cenam*; **-ing**, *apparatio*; *compositio* (b.v. *unguentorum*); door omschr.; **-vaardig**, **-willig**, *promptus*; *paratus*; *libens*; *officiosus* (gedienstig); *facilis* (beleefd); adv. *libenter*; *libenti animo*; *prompte*; *prompto animo*; *cupide* (b.v. *alqm ad se recipere*); **-vaardigheid**, **-willigheid**, *animus promptus* of *paratus* (ad alqd); *officium* (gedienstigheid); *facilitas* (beleefdheid); met de grootste b., *promptissimo* of *libentissimo animo* (van meer dan één pl.); *libentissime*; zijn b. te kennen geven; ook *se non nolite dicere*.

be-reik, onder het b. van iets, *alci rei expositus*; van iem., *sub manu alcius*; iets buiten het b. brengen van iets, *amandare* of *avertere alqd ad alqa re*; buiten het b. van het gescht zijn, *longius abesse quam quo telum adigi potest*; binnen iets bereik zijn, z. bereikbaar; boven het bereik der menschen zijn, *supra hominem esse*; (= het begrip te boven gaan) *ad hominum intelligentia distinctum esse*; verg. ook begrip 1; **-reikbaar**, *qui manu prehendi* of *contingi potest*; overdr. *qui obtineri potest*; *impetrabilis*; voor ieder b., *in medio situs* (b.v. *voluptates*); **-reiken**, *attingere* (b.v. *manu alqd*; *sol lunam suo lumine*); iem. b., z. inhalen 2; een plaats b., *attingere* (b.v. *Britanniam*); *capere* (b.v. *portum*; *colles*); *tenere* (b.v. *terram*); *pervenire in* of *ad alqm locum* (als doel van een reis, tocht enz.); trachten te b., *petere* (b.v. *silvas* enz.); overdr. een brief b. iem., *alqm litterae consequuntur*; het 70e jaar, een zeer hoogen leeftijd b., *ad annum septuagesimum, ad summam senectutem pervenire*; het 60e jaar nog niet b. hebben, *minorem esse annis sexaginta*; (iets groots enz.) b., *assequi* (b.v. *rem magnam*; *quid assequerentur eius discipuli*); **-reisd**, *qui multas peragravit regiones*; **-reizen**, *obire* (b.v. *provinciam*; *Siciliam*); *peragere* of *lustrare* (doorreizen; b.v. *Asiam*); subst. het b., *lustratio*; door omschr.

berek-end, b. zijn voor iets, *parem esse alci rei*; *aphum esse ad alqd* of *alci rei*; = politiek 1 b.; **-enen**, 1) = uitrekenen, iets b., *alcius rei rationem inire* of *subducere*; *computare alqd* (ook met acc. c. inf.); *reputare* (b.v. *superiores solis defectiones*); *numeri persequi* (b.v. *siderum cursus et motus*); de grootte van zon en maan b., *mensuras solis ac lunae colligere*; het verlies b., *damnum aestimare*; voor zoover dat te b. (vooruit te b.) is, *quantum in ratione est* (g. *ratione providere potest*); iets naar iets b., *metiri alqd alqd re*. — 2) = in rekening brengen, *expensum ferre alci* (als uitbetaald aan iem.); *acceptum referre alci* (als ontvangen van iem.); *ducere* (b.v. de renten, *centesimas*; ook *fenus quaternis centesimis*). — 3) = nauwkeurig bij zichzelf overleggen, *reputare, secum* of *cum animo suo r.*; woorden op bedrog berekend, *dicta ad fallendum instructa*; er op b. om sohrik in te boezemen, *ad terrorem compositus*; het was er op b. dat, *id agebatur ut met conl.*; berekende vrijgevigheid, *callida liberalitas*; **-ening**, *computatio*; *ratio*; *subductio*; (= overweging) *cogitatio*; zonder b., *ratione non inita* of *subducta*; schrandere b., *ratio et consilium*; wijze b., *prudentia*; een b. maken, *rationem conficere*; z. verder berekenen; politiek 2 b.; uit b., *dedita opera* (met opzet).

beren-ursinus; **-klauw**, (plant) *acanthus*. **beren-nen**, een stad b., *urbem oppugnare*; *urbi opera admoovere*; **-ning**, *oppugnatio*. **berg**, *mons*; van de bb., op de bb. wonend, groeiend enz., *montanus*; de haren rijzen te b., *comae horrent* (Ov.); de haren rezen mij te b., *mihi pili inhorruerunt* (Petr.); gouden bb. beloven, *montis auri polliceri* (Ter.); **-achtig**, *montuosus* (b.v. *loca*); bb. streken, ook *montana* (pl.); **-af**, **-afwaarts**, *deorsum*; per of in *proclive*; b. gaand, *proclivis* (b.v. *via*; *semita*); **-bewoner**, *homo montanus*; pl. ook *montani*; **-en**, 1) = wegbergen. — 2) = in veiligheid brengen, *servare* of *conservare alqd* (z. ook veiligheid); zich b., *sibi cavere*; voor iets, *vitare alqd*; zijn lijf, zijn huid b., z. op zijn veiligheid bedacht zijn; geboren zijn, z. in veiligheid zijn. — 3) = kunnen bevatten, plaats hebben voor, *capere* (b.v. *portus onerarias*); **-engte**, z. — pas; **-helling**, *clivus*; **-je**, *monticulus*; *tumulus*; (= hoopje) *acerus parvus*; **-kam**, *summum iugum montis*; **-keten**, *montes continui*; *continua* of *perpetua montium iuga* (pl.); **-kloof**, *saltus*; *angustiae*; *vallis*; nauwe b., *angustiae atque fauces*; **-land**, *regio montuosa*; *montuosa* (pl.) of *loca montuosa*; **-nymf**, *oreas* (gen. *-adis*); **-op**, **-opwaarts**, *in adversum* (b.v. *scandere*; *subire*); *sursum* (omhoog, b.v. *eniti*); b. gaand, *acclivis* (b.v. *via*); **-pad**, *callis*; **-pas**, *angustiae*; *fauces*; *saltus*; verg. pas 3; **-plants**, *receptaculum*; z. ook bewaarplaats; b. hebben voor, z. bergen 3; **-rug**, *dorsum iugi*; *iugum montis*; **-stad**, *urbs in monte posita*; *oppidum montanum*; **-streek**, z. *land*; boschrijke b., *saltus*; **-stroom**, *torrens*; **-top**, *montis cacumen*, *vertex* of *culmen*; *summus mons*; **-vesting**, *castellum in monte positum* of *montanum*; ook *arx*;

—**volk**, *gens montana*; —**weide**, *saltus*;
—**werk**, *metallum* (ook pl.); *foedina*;
—**werker**, *metallicus*; *fossor*; —**woud**,
saltus.

bericht, 1) = tijding, *nuntius* (van of over iets, *alcus rei* of *de alga re*); *litterae* (schriftelijk b.); ware enz. bb., ook *vera* enz.; goede, gunstige bb., *laetus nuntius*; brengen, *laeta nuntiare*; een brief met goede bb. over iets, *litterae commodae de alga re*; iem. b. zenden, *nuntium mittere ad alqm*; b. geven, z. berichten 1; b. krijgen, *nuntium accipere*; *nuntius affertur alci*; *nuntiatur alci alqd*; *certiorem fieri (alcus rei of de alga re)*; *accipere of audire (alqd)*; *comperire of cognoscere (alqd of de alga re)*; van iem., *ab alqo*; deze alle ook met acc. c. inf.; iem. b. brengen, *alci nuntium af- of perferre* (ook alleen *afferre*); van het gebeurde, *rem deferre ad alqm*; zekere bb. brengen, *certa afferre*; er komt b. over iets of dat, *nuntius (alci) af- of perfertur de alga re* of met acc. c. inf.; *nuntiatur* (onpersoonl. met acc. c. inf. of persoonl. met nom. c. inf.); er komt te Rome b. dat, *Romam nuntiator of affertur* met acc. c. inf.; z. ook verslag. — 2) b. (van een geschiedschrijver), *narratio*; *memoria*; *res memoriae tradita*; *auctoritas* (b. waarop men zich beroept); de bb. der ouden, *ea quae veteres memoriae prodiderunt*; over iets of iem., *quae de alga re of de alqo a veteribus narratur of traduntur*; over den dood van Mago bestaan twee verschillende bb., *de Magonis interitu duplex memoria prodita est*; de verschillende bb. over den dood van Marcellus, *quae de Marcelli morte variant auctores*; volgens het b. van Livius, *Livio auctore*; —**en, 1**) = doen weten, bericht geven enz., *nuntiare (alqd; alci alqd; met acc. c. inf.)*; *nuntium af- of perferre (de alga re; met acc. c. inf.)*; *renuntiare (alqd; alqd ad alqm; alci met acc. c. inf.)*; *referre (alqd ad alqm; met acc. c. inf.)*; *certiorem facere (alqm; alqm de alga re of alcus rei; met acc. c. inf.)*; *docere (alqm de alga re; alqd; met acc. c. inf.)*; *deferre (alqd ad alqm; in t'bijz. aan de overheid of aan een meerdere)*; er wordt b. dat, z. er komt bericht 1; z. ook verslag doen. — 2) b. (van een geschiedschrijver), *tradere*, *prodere of memoriae p. (alqd; met acc. c. inf.)*; *auctorem esse (alcus rei; met acc. c. inf.)*. —**er, -gever, nuntius**; *qui rem nuntiat* enz.; (= geschiedschrijver) *auctor*.

berieken, z. beruiken.

berin, ura.

berisp-eijk, vituperabilis; *vituperatione of reprehensione dignus*; —**en, vituperare** (*alqd; alqm in alga re*); *reprehendere (alqm; alqd; alqd in alqo)*; *obiurgare (alqm in of de alga re)*; *accusare (alqm; alqm de alga re; alqd alcus)*; —**er, vituperator**; *reprehensor*; *obiurgator*; —**ing, vituperatio**; *reprehensio*; *obiurgatio*; een b. oploopen, krijgen, *cadere, venire, incurrere of adduci in vituperationem*; *vituperationem subire*; *incurrere in reprehensionem*; *reprehendi*; *vituperari*; iem. een b. toedienen, = berispen; ook *vindicare of animadvertere in alqm*.

berk, -boom, betula.

berm, declive; (van een gracht) *latus*.

be-roemd, clarus; *praeclarus*; *illustris*;

nobilis; *inclutus*; dikwijls door *ille*, b.v. onze b. Ennius, *noster ille Ennius*; b. zijn, ook *florere of gloria florere*; als redenaar, *magnum in oratoribus nomen habere*; *dicendi of eloquentiae laude florere*; b. worden, ook *gloriam of laudem consequi*; *nobilitari*; b. maken, ook *illustrare of nobilitare alqm of alqd*; *gloria afficere alqm*; zich b. maken, *gloriam of famam sibi comparare*; *famam colligere*; trachten te maken, *gloriam of laudem quaerere*; *famae of gloriae servire*; —**roemdheid, nobilitas**; *gloria* (roem); *fama of nominis f. (roep)*; concr. *vir praeclarus* enz.; —**roemen**, zich op iets b., *gloriam alga re* (ook met acc. c. inf.); *iactare of ostentare alqd*; zich er op b. dat, ook *praedicare of de se p.* met acc. c. inf.; zich tegenover iem. b., *apud alqm gloriam*.

be-roep, 1) *genus vitae*; *genus aetatis degendae*; *vitae condicio*; *vita*; *illud quod amplexi sumus of profitemur*; een b. kiezen, *genus vitae deligere*; *vitae conditionem sequi*; hetzelfde b. uitoefenen, in eodem genere *vitae versari*; het is mijn b. te, *meum est* met inf.; in engeren zin = ambt; = ambacht, *ars*; *artificium* (ook *artes sordidae of illiberales*, tegenover de vrije kunsten); *quaestus* (als kostwinning); *professio* (als vak); een geneesheer van b., *medicinam professus*; een aanklager van b., *accusator*; een b. uitoefenen, *exercere artem*; zijn b. van iets maken, iets als b. uitoefenen, *facitare alqd*; *quaestum facere of rem quaerere alga re*; *profiteri alqd*; het b. van aanklager, *artificium accusatorium*; zijn b. maken van aanklagen, *accusationem exercere*; *accusationes of delationes facitare*. — 2) een b. krijgen, *munus alci mandatur of deferitur*. — 3) = appél, *appellatio* (op de tribunen, *tribunorum*); *provocatio* (b.v. *ad populum*; a *regibus*; *adversus magistratus ad populum*; *contra necem et verbera*); in hooger b. komen, de *provocatione certare*; z. verder zich beroepen 3; een b. doen op, z. zich beroepen op 3; een b. doen op iems modelijden, *implorare of requirere alcus misericordiam*; *alqd* (b.v. *eorum aetas*) *alcus* (b.v. *vestram*) *m. requirit*; —**roepen, 1**) een vergadering b., z. beleggen 2. — 2) iem. tot een ambt b., *munus alci mandare of deferre*. — 3) zich op iem. of iets b., *provocare ad alqm* (ter verontschuldiging); *ab alqo auctoritatem repetere* (op iem. als zegsman enz.); *ostentare alqm* (b.v. *fidel factundae causa*); *excusare alqd of alcus rei excusatione uti* (iets als verontschuldiging aanvoeren); zich op iems woord b., *fidem alcus testari*; zich op iem. als getuige b., *testem alqm nominare*; *teste alqo uti*; zich op iem. kunnen b., *habere alqm auctorem*; in 't bijz. = appelleren, *appellare* (b.v. van den praetor op de tribunen, *tribunos a praetore*); *provocare* (b.v. *ad populum*; a *dumviris*; *ab omni iudicio poenae*); verg. beroep 3; —**roeping, convocatio** door omschr.; (tot een ambt), z. aanstelling; —**roepsbezigheid, -plicht**, z. ambtsbezigheid, -plicht.

be-roerder, turbator; verg. oproermaker; —**roeren, 1**) = aanraken. — 2) overdr. *conturbare* (b.v. *rem publicam*);

z. verder verontrusten; —**roering**, *perturbatio* (b.v. *in tanta perturbazione rei publicae*); door omschr., b.v. als de staat in b. is, *perturbata re publica*; in b. brengen, z. beroeren 2; z. verder onrust 1; onlust 2; —**roerte**, **1**) = onlust 2. — **2**) (= verlamming) *ictus sanguinis* (Aur. Vict.); *apoplexis* (Tertull.); ook *-ia* Cael. Aur.); *paralysis* (Plin.); door een b. getroffen worden, *apoplexi arripi*; *paralysi corrip*i; —**rokkenen**, iem. iets b., *afficere alqm alqā re* (b.v. *damno*); *alci alqd affert alqd* (b.v. *alci alqd affert perniciem*; *detrimētum*; *dolorem*); iem. onheil b., ook *calamitati esse alci*; z. ook iem. iets be-reiden; bezorgen 3; zich iets b., *contrahere alqd* (b.v. *malum culpā contractum*); z. ook zich op den hals halen 2.

be-roofd, van iets b., *orbis alqā re*; van het gezicht, gehoor, verstand b., *oculis*, *auribus*, *mente captus*; z. verder be-rooven; —**roold**, *nudus*; *mendicis*; bb. geldmiddelen, *affecteda res familiaris*; —**rooldheid**, *mendicitas*; —**rooken**, *suffire* (*alqd alqā re*); subst. het b., *suffitio*; —**rookt**, *fumosus* (b.v. *imagines*); —**roo-ven**, *privare* (*alqm alqā re*); (de)spoliare (uitplunderen; *alqm*; *alqd*; *alqm alqā re*); *depeculati* (bestelen; *alqd*; *alqm alqā re*); *expiare* (uitplunderen; *alqm*; *alqd*); *compiare* (uitplunderen; *alqm*; *alqd*; *alqd alqā re*); *nudare* of *exuere* (ontblooten van; *alqm alqā re*); *orbare* (in 't bijz. b. van iets dat iem. lief is; *alqm* of *alqd alqā re*); *adimere*, *eripere* of *auferre* (ontnemen; *alci alqd*); *fraudare* (door bedrog; *alqm alqā re*); verg. ook plunderen; iem. van zijn geheele vermogen b., *alqm bonis omnibus evertre* of *de fortunis omnibus deturbare*; iem. van zijn gezond verstand b., *deturbare alqm de sanitatē ac mente*; z. ook beroofd; —**roover**, *spoliator*; verg. plunderaar; —**rooving**, *privatio*; *spoliatio*; *direptio*; *expiatio*; door omschr.

berouw, *paenitentia* (over iets, *alcus rei*); door *paenitere* (b.v. *tanta vis fuit paenitendi*); door b. te toonen zijn fout goed-maken, *paenitentia errorem corrigere*; b. hebben over iets, *paenitet alqm alcus rei* (b. hebben dat, p. *alqm* met inf. of quod); *dolere alqā re* (b.v. *delicto*); —**en**, z. be-rouw hebben; —**hebbend**, —**vol**, *paenitens*.

berrie, z. draagbaar 1.

berst, —**en**, z. barst, —**en**.

be-rucht, *famosus*; *infamis* (ook *frigoribus Alpēs* Liv.); *insignis*; *nobilitatis* (b.v. *crudelitas*); soms door *ille*, b.v. de b. Medea, *M. illa*; b. zijn, *infamem esse*; *male audire*; b. worden, *innoscere*; *infamia aspergi*; iem. b. maken, *infamare alqm* (ook *alqd*); *infamiam moovere alci*; —**ruchtheid**, *infamia*; —**ruiken**, *olfacere*, *olfactore* of *odorari* (*alqd*); —**rusten**, **1**) bij iem. b., *depositum esse apud alqm*; overdr. *alqd est penes alqm*. — **2**) b. op, *niti in algo* (b.v. *in te civitatis salus*; ook *alqā re*, b.v. *ratio descendit tribus rebus*); *constare in* of *ex alqā re* (b.v. *victoria in virtute*; *opinio ex antiquissimis Graecorum litteris*); *positum esse in alqā re* (b.v. *haec in errore eruditiorum*); *esse in algo* (b.v. *curius omnis spes in vobis est*; *vita beata in virtute*); *contineri*

alqā re (b.v. *artes quae coniecturā continen-tur*); *teneri alqā re* (b.v. *tribus rebus anti-mantum vitā*); z. ook afhangen van 2. — **3**) het er bij laten b., *rem missam facere* of *mittere*. — **4**) in iets b., *acquiescere in alqā re*; *stare alqā re* (b.v. *alcus iudicio*); z. ook ik neem er genoegen mee; met iets tevreden zijn; zich iets laten wel-gevallen 2; —**rusting**, *patientia*; met b., *patienter*; *aequo* of *quieto animo*; ook *facile* (b.v. *ferre* of *pati*).

be-rijden, een paard b., *equo vehi*; *in equo sedere*; *equo uti* (b.v. *minus idoneo*); z. ook bereden; —**rijder**, *seissor* (b.v. *nec patientem seissoris alterius Suet.*); door omschr., b.v. de b. van een paard, *qui equo vehitur* enz.; —**rijpt**, *pruinosis*; b. zijn, *pruinā rigere*.

bes, **1**) = bezie, *baca*; *acinus*. — **2**) = oude vrouw, *anus*.

be-schaafd, *politus* (b.v. *homo*; *aetas*); *ex-cultus* (b.v. *aetas*); *humanus* (b.v. *homo*; *gens*); *doctus* (door onderwijs, b.v. *homines*); *eruditus* (door opvoeding en onderwijs, b.v. *populi*; *sacculus*; *aures*; *ingenium*); *urbanus* of *elegans* (welgemanierd); adv. *polite* (b.v. *eloqui alqd*); *elegantē* (b.v. *scribere*; *loqui*); *urbane* (b.v. *agere*); *liberaliter* (b.v. *educatus*); z. ook geciviliseerd; —**schaafdeid**, *humanitas*; *urbanitas*; *elegantia*; —**schaamd**, *pudore suffusus*; *confusus* of *amigo c.*; iem. b. maken, z. beschamen; —**schaamdheid**, *pudor*.

be-schadigen, *nocere* (*alci rei*, b.v. *navibus naves rostro*); *corrumpere* (b.v. *cavia igni corrupta*); *vulnerare* (b.v. *Romanorum naves vulneratae aliquot Liv.*); de storm b. de schepen, *tempestas affligit* of *afflicta naves*; —**schadigd**, *corruptus*; *non integer*; (van een schip) *afflictus*; —**schadiging**, *iniuria*; door omschr.; z. ook schade; —**schaduwen**, *opacare* (b.v. *locus opacatus arboribus*); *inumbare* (b.v. *memoria quibus Avio inumbatur*); *beschaduw*d, ook *opacus*; —**schamen**, iem. b., *pudorem alci incirere*; *pudore alqm afficere*; iem. wordt b., *pudor alci suffunditur*; door iets, *pudore afficitur alqs alqā re*; praegn. = overtreffen; —**schaming**, tot iets groote b., *cum alcus magno pudore*; —**schaven**, *omni vitā atque cultu excolere atque expolire alqm*; *ad humanitatem informare*, *instituire* of *effingere alqm*; de menschen of een volk b., *homines* of *gentem a fera agrestique vitā ad humanum cultum civilem deducere* of *ad cultiorem vitae usum traducere*; verg. beschaafd; —**scha-ving**, **1**) = het beschaven, *cultus*; (door opvoeding en onderwijs) *educatio*; *disciplina*; door omschr. — **2**) = het beschaafd zijn, *humanitas* (gebrek aan b., *inhumanitas*); *cultus atque h.*; *doctrina*; *eruditio*; *urbanitas*; *elegantia*; hooge b., ook *multae litterae*; een man van b. = een beschaafd man; van oppervlakkige b., *vir leviter eruditus*; toestand van b., *excultu hominum vitā*; trap van b., *humanitatis doctrinae* of *eruditionis gradus*; op een zeer lagen trap van b. staan, *omnis fere cultus et humanitatis expertem esse*; op een zeer hoogen trap van b. staan, *omni vitā atque victu excultum atque expolitum esse*; —**schavingsgeschie-den**, *historia humani cultus civilisque*.

be-scheid, 1) = antwoord; b. geven, z. antwoorden; (van rechtsgeleerden), z. advies; b. weten, *rei peritum esse*. — **2**) pl. officieele bb., *tabulae*; z. verder akte 2; —**scheiden, 1**) adi. *verecundus*; *prudens*; *modestus*; *minime ambitiosus*; (= matig) *modicus*; adv. *verecunde*; *prudenter*; *modeste*; *submisse* (deemoedig, b.v. *se gerere*); *modice* (matig); ook = eenvoudig. — **2**) ww. **a**) = ontbieden. — **b**) = toegewijzen, *assimilare* (*alci alqd*); (als erfenis) *legare* (*alci alqd*); —**scheidenheid, verecundia**; *pudor*; *modestia*; —**schenken, -ing, z.** be-giffigen, -ing; —**scheren, 1**) *tondere* (*alqm*; *alqd*). — **2**) beschoren zijn, z. beschoren.

bescherm-eling, qui in alcius tutela est; cliens (tegenst. *patronus*); —**en, iem.** of iets b., *tueri* of *tutari alqm, alqd*; *praesidio esse alci, alci rei*; *defendere alqm, alqd*; *tegere alqm* (ook *patriam*; *alcius salutem*); *pro-tegere alqm*; *saepire* (b.v. *gustatus praeculare saepius est*); *praesidere* (*alci loco*; in 't bijz. van goden); iem. of iets b. tegen iem. of iets, *defendere alqm of alqd ab alqo of ab alqa re* (ook *se armis adversus alqm*; *senatum, contra Antonium*); *prohibere alqm of alqd alqo of alqa re* (ook *ab alqo, ab alqa re*); *tueri alqm ab alqa re* (ook *se adversus Romanos*); *tutari alqd ab alqa re* (ook *fines adversus armatos*); *tegere alqm of alqd ab alqo of ab alqa re*; *vindicare alqm of alqd ab alqa re*; —**engel, z.** —geest; —**er, defensor**; *tutor*; *patronus* (tegenst. *cliens*); *custos* (hoeder); *fautor* (begunstiger); iems b. zijn, ook = iem. beschermen; —**geest, genius**; overdr. *praesidium* (van een mensch, die beschermt); —**god, -godin, tutela**; (b. van een plaats) *deus* (-a) *praeses alcius loci*; *deus* (-a) *cuivis in tutela alci locus est*; de bb. van het rijk, *dii praesides imperii*; bb. van huis, familie of staat, *penates of dii p.*; *lares*; bb. der akkers, *lares rurales*; —**heer, patronus**; —**heilige, z.** —god, —godin; —**ing, tutela**; *praesidium*; *defensio*; *patrocinium*; *fides*; onder b. van den nacht, *auxilio noctis*; *noctis interventu*; der bosschen, *silvarum beneficio of praesidio tegi*; onder iems b. staan, *in alcius fide esse*; *esse in alcius tutela*; onder de b. der wet staan, *legum praesidio protegi*; iem. in b. nemen, iem. b. verleenen, *alqm in fidem recipere of in f. suam accipere*; *praesidio esse alci*; z. ook beschermen; zich onder iems b. stellen, *se (ook alqd) fidei alcius permittere*; iems b. inroepen, *fidem alcius implorare*; iems b. zoeken, *fidem alcius sequi*; —**ster, patrona**; *defen-sitrix* (zelden).

beschieten, iem. of iets b., tormenta of tela concutere in alqm, in alqd; een stad b., *tormentis et telis urbem aggredi*; hevig b. (alleen met zwaar geschut), *tormentis urbem verberare*.

beschik-baar, promptus expositusque; solutus of liber et s. (vrij van belemmeringen); *qui praesto est*; *qui suppeditat of suppetit*; b. geld, *pecunia expedita*; b. stellen, z. ter beschikking stellen; iets b. hebben, z. over iets kunnen beschikken; —**ken, iets b., statuere alqd** (vaststellen); *in-constituere alqd*; dat, *ut met conl.*; dat

niet, *ne met conl.*); z. verder verordenen; het is b. of door het noodlot b., *fatum est* (met acc. c. inf.); over iem. b., *alqm in potestate habere*; zoo vaak ik over betrouwbare personen kan b., *quoties mihi certorum hominum potestas erit*; gij kunt over mij b., *utere me ut voles*; *paratus tibi sum*; over iets b. of kunnen b., *alqd in potestate habere*; *alcius rei facultatem habere*; *alqd in promptu habere*; *alqd liberum habere* (b.v. *potestatem*; *consulatum*); *habere alqd* (b.v. *numquam eas copias*); overdr. over iets b., *esse met abl.* (b.v. *singulari suavitate orationis*); over iems leven en dood te b. hebben, z. macht over leven en dood hebben 1; —**king, institutum** (verordening); *iussum* (bevel); *praeceptum* (voorschrift); *ratio* (maatregel); bb. (van een wetgevend lichaam, magistraat of keizer), *acta*; de b. maken dat, z. beschikken; een vloot of troepen tot zijn b. hebben, *naves of copias instructas habere*; de b. over iem. of iets hebben, iets of iem. tot zijn b. hebben, z. over iem. of iets kunnen beschikken; nog de vrije b. over iets hebben, *alci de alqa re integrum est* (b.v. *vobis de legibus*); iets ter b. van iem. stellen, iem. de b. over iets geven, *offerre alci alqd*; *copiam facere alci* (b.v. *consilii sui*); *promptum expositumque praebere* (b.v. *fidem suam populo Romano*); *in alcius potestatem alqd permittere*; *alci alqd in usum tradere*; zich ter b. stellen, *sui potestatem facere*; aan iem., *se offerre alci* (b.v. *ad utramque rem*; *se illi si uti vellet*); iem. ter b. van iem. stellen, *tradere alci alqm*; ter b. van iem. zijn of staan, *promptum est alqd alci*; *alqs in alcius potestate est*; *patet alqd alci* (b.v. *domus mea tibi*; *omnia Ciceronis Trebiano*); *praesto est alci alqs of alqd*; *suppeditat of suppetit alci alqd*; ik ben geheel tot uw b., z. gij kunt over mij beschikken.

be-schilderen, colorem inducere (*alci rei*); zich b., *se inficere* (*alqa re*); —**schimmel, mucidus**; b. zijn, *mucere*; —**schimmelen, situ corrumpi**; —**schimpen, (met woorden) convicium alci facere**; *maledicere alci*; *maledicta in alqm conferre*; z. ook nitschelden; (met daden) *ignominia of contumelia afficere alqm*; *ignominiam of contumeliam alci imponere*; *turpitudinem alci infligere*; b. worden, ook *ignominiam of contumeliam accipere*; —**schimping, maledictio**; *ignominia*; *contumelia*; door omschr. **be-schonken, b. of in b. toestand, z. dronken**; —**schonkenheid, ebrietas**; verg. dronkenschap; —**schoren, iets is iem. b., het is iem. b. te, alqd alci con-tingit** (met het neutr. van een pron. als subj.); anders meestal onpersoonl. met *ut en conl.*; *alci fatum est met volg. inf.* (Sall.); ongeluk was mij b., het was mij b. ongelukkig te zijn, *miser futurus eram*; het is mij niet b. geweest te, ook *non mihi licuit met inf.*; dit lot is mij b., dat, *hoc fato natus sum ut met conl.*; de overwinning was hem b., *ei fatum erat victoriam reportare*; *dii ei victoriam dederunt*; wanneer hem een langer leven b. was geweest, *si vita longior contigisset* (Liv.); —**shot, paries**.

beschouw-elijk, een b. leven, degendae

vitalis ratio in contemplatione et cognitione rerum posita; z. ook bespiegelen; —**en**, **1)** eig. *spectare*, *adspicere*, (rustig en met aandacht) *contemplari*; (om te kiezen, te beoordeelen enz.) *considerare* of (= zien naar) *intueri* (*alqm*, *alqd*); iets nauwkeurig b., *perspicere alqd*; *alqd diligenter considerare*; van nabij b., *propter intueri*; uit de verte, *procul spectare* of *intueri*. — **2)** overdr. met den geest b., *contemplari*, *considerare* of *intueri* (*alqd*); iets op zichzelf b., *alqd per se ipsum considerare*; op zichzelf beschouwd, *per se*; = overwegen **2**; wel beschouwd, *si quaeris*; *si quis vere aestimat*; achterna beschouwd, *re iterum perpensa*; iem. b. als, *alqm habere pro* met abl.; *habere loco* of *numero* of in *loco* of in *numero* (b.v. *alqm in hostium numero* of *loco*; *alqm in patris loco*; *alqm in liberorum numero*); iets als een weldaad b., *ponere alqd in beneficio*; als schande, als een belediging, *ignominiae loco ferre alqd*; als eervol of roemvol, *honori ducere* of in *laude ponere alqd*; iem. als zijn vader b., ook *observare alqm* et *diligere ut alterum parentem*; iets vijanden als de zijne b., *communicare inimicitias cum alqo*; verg. ook behandelen **2**; houden voor i.; opvatten **2** c; —**er**, *spectator*; *contemplator*; door omschr.; —**ing**, **1)** (met de ogen) *contemplatio*; door omschr.; (met den geest) *contemplatio*; *consideratio*; *conspicuum*; *spectatio*; door omschr.; iets buiten b. laten, *praetermittere alqd*. — **2)** = opvatting, *interpretatio*; verg. ook opvatting. — **3)** = verhandeling, *disputatio*; een b. houden over iets, *disputare de alqa re*.

be-schreien, z. beweenen; —**schreien**, —**waardig**, *deflendus*; *flebilis*; *deplorandus*; —**schreven**, bb. vaders, *patres conscripti*; —**schroomd**, —**heid**, z. bedeesd, —**heid**; —**schrijven**, **1)** = met schrift vullen, *inscribere* (b.v. *interiora alcius rei*); *notare* (b.v. *verbis charta notata tribus Ov.*); z. ook volverschrijven. — **2)** = een beschrijving geven, **a)** (schriftelijk) *scribere* (*de alqa re*); *componere* (*alqd* of *librum de alqa re*); (zoowel mondeling als schriftelijk) *describere* (*alqd*, *alqm*); *persequi* (b.v. *alqd versibus*); *explicare* of *exponere* (*alqd* of *de alqa re*); *narrare* of *enarrare* (*alqd*); kort b., *brevis describere* of *complecti*; b. of *paucis exponere*; niet te b., z. onbeschrijflijk; nauwelijks te b. zijn, *vix dici posse*; *incredibile esse*. — **b)** = door woorden duidelijk maken, *describere*, *verbis definire* of *exprimere* (*alqd*). — **3)** een vergadering b., z. beleggen **2**. — **4)** = construeeren **1**; —**schrijver**, *scriptor*; *narrator*; —**schrijving**, *descriptio*; *narratio*; *expositio*; een b. geven, z. beschrijven **2**; boven alle b., z. onbeschrijflijk.

be-schuldigde, z. aangeklaagde; —**schuldigen**, *accusare* (*alqm*; *alqm de alqa re*; *alqd alcius*; dat, *quod*); *insimulare* (vooral valsch b.; *alqm alcius rei*; *alqd alcius*); *criminari* (met boos opzet; *alqm*; met acc. c. inf. of *quod*); = iem. de schuld geven **2**; = aanklagen; —**schuldiger**, z. aanklager; —**schuldiging**, (= het beschuldigen) *accusatio*; *criminatio*; door omschr.; een b. tegen iem. inbrengen, *inferre alci crimen* (b.v. *proditionis*);

criminatione uti in alqm; z. ook beschuldigen; een valsche b. tegen iem. inbrengen, *falso crimine insimulare alqm*; *crimen confingere alci* of *in alqm*; (= dat waarvan men beschuldigd wordt) *crimen*; *id quod arguitur*; = aanklacht; in staat van b., *reus*; iem. in staat van b. stellen, *reum facere alqm*; z. verder aanklagen; —**schutten**, *protegere* (b.v. *locus editus naves a ventis protegit*); z. verder beschermen; dekken **2**; —**schutting**, *munitum* (b.v. *praebere*); z. verder bescherming; —**schijuen**, *luce collustrare* (*alqd*); door de zon beschenen, *apricus*.

besef, *sensus*; z. verder begrip **2**; bewustzijn **2**; —**fen**, *sentire* (met acc. c. inf.); z. verder begrijpen **2**; zich iets bewust zijn **2**.

besje, *amicula* (oud vrouwtje).

be-slaan, **1)** tr. iets met iets b., *inducere alqd alci rei*; (van voren) *praefigere alqd alqd re*; (ter versiering) *ornare alqd alqd re*; met ijzer, zilver enz. beslagen, *ferratus*, *argentatus* enz.; een paard b., *calcare equum* (elg. met schoenen voorzien, b.v. *mulas Suet.*); een plaats b. = innemen, *complecti* (b.v. *spatium*; *XIV milia passuum*); *amplecti* (*XV milia passuum in circumibus*); *continere* (b.v. *mons spatium*); *tenere* (b.v. *castra iugum*); *occupare* (b.v. *actes locum*); — **2)** intr. = met damp bedekt worden, *humore* of *vapore obscurari*; —**slag**, **1)** = dat waarmee iets beslagen is, *operimentum*; (ter versiering) *ornamentum*; *lamina* (metalen plaat); (van goud en zilver aan vaatwerk) *crusta* (pl.). — **2)** overdr. in b. nemen, *occupare* (b.v. *occupata dextra tenendo caput*; *res cogitationes hominum*; *haec causa primos menses*; *Fabium belli curat*); ook *poscere* of *exigere* (eischen; *alqd*); iets neemt steeds allen tijd van iem. in b., *nullum tempus alci unquam vacat ab alqa re*; door iets in b. genomen worden (van perss.), *distineri alqd re* (b.v. *opera*); *detineri alqd re* of *in alqa re* (b.v. *bonis rebus*; *in alienis negotiis*); *occupatum esse in alqa re* of *alqd re* (b.v. *in patria delenda*; *aktiarum rerum curat*); in b. genomen, ook *implicitus* (b.v. *privatis negotiis Liv.*); *impeditus* (b.v. *omnium animis impeditis*); plaats in b. nemen, z. beslaan **1**; b. op iem. leggen, *manum alci inicere*; opiets, *occupare* (b.v. *bona*); *comprehendere* (b.v. *arma*); *deprehendere* of *retinere* (b.v. *naves*); *corripere* (b.v. *pecunias*); z. ook aanspraak op iets maken **3**; een zaak krijgt haar b., *res convenit*; de zaak heeft haar b. nog niet gekregen, *in integro res est*; —**slapen**, een bed b., *dormire* of *cubare in lecto*; overdr. zich op iets b., *noctem* (of *tempus*) *sibi sumere ad deliberandum* of *ad rem deliberandum*; —**slechten**, een geschil b., *controversiam dirimere*; (in der minne) c. *componere*; voor het b. van een zaak, *ob rem iudicandum* (b.v. *pecuniam accipere*); —**slechter**, z. scheidsrechter; —**slechting**, *compositio*; door omschr.

be-slissen, *disceptare* (*alqd*); *decernere* (*de alqa re* of *alqd*); *diutudicare* (*alqd*); alle drie van een rechtszaak, maar ook in 't alg. en van een beslissing door het zwaard; *iudicare* (*de alqa re* of *alqd*; ook *hic dies de con-*

troveris nostris); *constituere* (de *alga* re, b.v. de *controveris*); b. tusschen, *diiudicare* *inter* (b.v. *i. has sententias*); een zaak of proces ten gunste van iem. b., *causam adiudicare alicui*; ten gunste van den aangeklaagde, *secundum reum* (tegenst. *contra reum*) *dare litem*; als scheidsrechter b., *arbitri partes suscipere*; een gevecht b., *pugnam decernere*; *proelium proficere*; de overwinning, *momentum afferre ad victoriam*; daar wordt de oorlog b., *ibi summa belli vertitur*; de zaak zal door de wapens b. worden, *res ad arma deducetur*; de wapens moeten b., *omnia armis agenda sunt*; het zwaard moet b., *manu decertandum est*; ik heb over iets te b., *de alga re meum est iudicium*; *res penes me posita est*; *res mei arbitrii est*; de zaak is b., *res iudicata est*; *confecta est res* (de zaak is uit, afge-loopen); nog niet, ook *adhuc sub iudice lis est* (Hor.); —**slissend**, *supremus*; *ultimus*; een b. gevecht, *certamen supremum*; *universae rei dimicatio*; leveren, *deponere*; *proelio decertare*; *decernere* of *de summa rerum d.*; met iem., *decertare cum alquo*; een b. gevecht wagen, *periculum summae rerum facere*; het komt tot een b. gevecht, *venit res ad universae rei dimicationem*; dat gevecht was b., *eo proelio decertatum est*; een b. oordeel, *magnum iudicium*; het b. oogenblik, *discrimen* (ook *alcius rei*, b.v. *certaminis*) of *temporis d.*; b. zijn voor iets, *momentum afferre* of *maximi momenti esse ad alqd.*; —**slissing**, (= het beslissen) *disceptatio*; *diiudicatio*; (= oordeel) *iudicium*; *arbitrium*; (= beslissend oogenblik) *discrimen* (ook *alcius rei*); (= hetgeen tot de beslissing leidt) *momentum*; de b. aan iem. overlaten, *arbitrium reicere ad alqm.*; iets aan iems b. overlaten, *arbitrium alcius rei reicere ad alqm.*; *alcius arbitrio permittere alqd.*; aan de b. van het lot, *in sortem vocare alqd.*; van het toeval, *fortunae alqd. committere*; als zijn b. te kennen geven dat, *decernere* met acc. c. inf.; de b. over iets berust bij iem., *de alga re alcius est iudicium*; *alqd. alcius arbitrii est*; een b. nemen, *decretum interponere*; aangaande iem., *statuere de algo*; z. verder beslissen; de b. stond aan hen zelf, *ipsorum esse consilium* (met afh. vraag); iets bijdragen ter b. van iets (met zakelijk subj.), *momenti alqd. afferre ad alqd.*; geen b. nemen, *sibi (de alga re) integrum reservare* (ook *de algo*); een zaak waarin nog geen b. genomen is, *res integra*; het komt tot een b., *res in discrimen adducitur*; een strijd zonder b., *certamen* of *proelium* aneps; zonder b. strijden, *incipiti*, *aequo*, *aequato* of *pari Marte pugnare*; —**slist**, *certus*; *haud dubius*; *exploratus*; *haud ambiguus*; b. in zijn optreden, *gravis*; iets voor b. houden, *exploratum habere alqd.*; een b. oordeel over iets vellen, *aperte iudicare alqd.*; *adve. certe*; *haud dubie*; *haud ambigue*; ook *plane* (b.v. *nihil sapere*); *prorsus* (b.v. *assentior*); b. ontkennen, *pernegare alqd.*; minder b. afslaan, *mollius abnuere* (b.v. *condiciones*); b. beweren, *asseverare* (de *alga* re of met acc. c. inf.); *pro certo affirmare (alqd.)*; b. afwijzen, *reicere et aspernari (alqd.)*; iem. b. voor den dader van den moord houden, *destinare alqm. animo auctorem caedis*; z. ook zeker i; —**slist-**

heid, = zekerheid; met b., z. *beslist* (adv.); = zelfvertrouwen, *fiducia*; *fidencia*; *confidentia*; met b., *confidenter*; *fortiter* (b.v. *sententiam dicere*).

be-slommeringen, *curae*; *res*; de bb. hebben gemaakt dat ik niet meer denken kan, *me hebetum molestiae reddiderunt*; —**sloten**, z. *besluiten* 2; —**sluipen**, z. *bekruipen*.

besluit, 1) = einde. — 2) *consilium*; *sententia*; een b. nemen, *capere consilium* (met inf. of, als het obj. voorafgaat, gen. gerund., b.v. *belli renovandi c. capiunt*; met *ut* en coni. als bij c. een attributiva staat, b.v. *capiunt c. necessarium ut*; ook c. *capere de alga re*); z. verder besluiten 2; mijn b. is genomen, *constat consilium*; *nihil stat sententia*; z. ook besluiten 2 (vast besloten zijn); als zijn b. te kennen geven, *constituere* (met inf. of acc. c. inf.); niet tot een b. kunnen komen, z. *besluiteloos* zijn; er niet toe kunnen besluiten 2; bij zijn b. blijven, *in sententia manere* of *perstare*; met het vaste b. om te, *obstinatus* met inf. (b.v. *mori*); = verordening, b. van een vergadering enz., *decretum* (vooral van den senaat): *sententia*; z. ook senaatsbesluit; volksbesluit; een b., bb. nemen, *decernere* (ook *de alga re*); het niet tot ééni b. laten komen, *quicquam decerni non pati* (de *alga*; *de alga re*); z. verder besluiten 2; —**eloos**, *dubius*; *incertus*; b. zijn, *animo* of *animi pendere*; *consilii inopem esse*; *incertum* of *dubium esse*; *dubitare*; —**eloosheid**, *dubitatio*; —**en**, 1) = iets eindigen, *concludere alqd.* (b.v. *conclusit ita orationem ut dicerem*; *epistulam quandam hoc modo*); *finem facere alcius rei* of *alci rei* (ook *alcius rei faciendae*); *finire alqd.*; hij besloot zijn brief hiermee, *in extrema epistula haec scripsit*; = begrenzen, *terminare* (b.v. *isdem finibus gloriam quibus vitam*). — 2) = een besluit nemen, *statuere* of *constituere* (tot iets, *alqd.*; met inf.; met acc. c. gerund.; met *ut* en coni.); *decernere* (*alqd.*; met inf.; met *ut*); *consilium capere* (verg. besluit nemen 2); *inducere animum* of *in a.* (met inf. of *ut*); *descendere* (*ad alqd.*, b.v. *ad supplicia*; *ad vim*); ik heb er ongaarne toe b., *invitus feci* (*ut*); vast b. zijn, *stat alci sententia*; b. zijn iets te doen, *certum est* of *constat alci* met inf.; vast b. zijn iets te doen, *certum est deliberatumque alci* of *alci stat sententia* of *statutum habere cum animo et deliberatum* met inf.; vast b. te, *obstinatus* met inf. (ook *quibus animi obstinati ad decertandum fuerant*); (sic) *animo paratus ut* met coni.; er niet toe kunnen b. te, *ab animo* of *a se impetrare non posse ut*; z. ook overgaan 2; in 't bijz. van den senaat, *decernere* (*alqd.*; met acc. c. inf., of van enkelen coni.); *censere* (*alqd.*; met acc. c. inf. of *ut*); *placet alci* (met inf.; met *ut*); van het volk, *ubere* (*alqd.*; *ut*); van het volk of de plebs, *sciscere* (*ut*). — 3) iets ergens uit b., z. *opmaken* 2.

be-smeren, *oblinere* (*alqm* of *alqd. alga re*); *ublinere* (*alqd. alga re*); *linere* (b.v. *alqd. pice*); (rondom) *circumlinere* (b.v. *mortuos cera*); *ungere* (b.v. *alqm* of *alqd. unguentis*); (geheel) *perungere* (b.v. *corpora oleo*); besmeerd, ook *delibutus* (b.v. *multis medicamentis*); —**smettelijk**, *contagiosus*; con-

tagione vulgatus (b.v. *morbus*); b. ziekte, ook *pestilentia*; *tabes*; —**smettelijkheid**, *contagio*; —**smetten**, eig. iem. b., *transferre morbum in alqm*; b. worden, ez *contagione impleri*; besmet, *repletus* (b.v. *eādem vi morbi*); overdr. *inficere* (*alqm alqā re*); *contaminare* (b.v. *pars civitatis velut contaminata indigna combio habetur*); z. ook *aanstecken* 3; —**smetting**, *contagio* (ook *scelerum*; *ingenium integrum a contagione accolarum*).

be-snaren, een lier b., *lyram intendere chordis*; —**sneeuw**, *nivosus*; *nive tectus*; —**snoeien**, *amputare* (b.v. *vitem ferro*); overdr. *circumcidere* (b.v. *sumpus nimis*); c. et *amputare* (b.v. *multitudinem sententiarum*); *resecare* (b.v. *nimia*); iems gezag of macht b., *circumscribere alqm*; *minuere alcius auctoritatem*; *deinuere alcius potentiam* (ook *partem iuris*); —**snoeiing**, *demiutio* (b.v. *libertatis*); door omschr.; —**snuffelen**, z. *beruiken*; overdr. *perscrutari* (b.v. *omnia*); —**snijden**, *circumcidere* (*alqm*); *genitalia* Tac.; subst. *circumcisio* Eccl.).

be-spannen, *iungere* (b.v. *raeda equis iuncta*); *intendere* (b.v. *lyram nervis*; *tabernacula carbasseis velis*); —**sparen**, iets b., *alcus rei compendium facere* (ook overdr.); iem. iets b., *alci alcus rei gratiam facere*; iem. schande b., *ab infamia avertere alqm*; zich iets b., *supersedere alqā re* (b.v. *labore*); *omittere alqd* (nalaten); zich de moeite b. te, *supersedere* met inf.; —**sparing**, *compendium*; = het bespaarde, *quod alqs parsimonia collegit*; —**spatten**, a-, re- of *conspargere* (*alqd of alqm alqā re*); —**spelen**, z. *spelen* 1; —**speuren**, *animadvertere* (*alqm*; *alqd*); z. verder *bemerken*; —**spieden**, *speculari* (*alqm*; *alqd*); —**spieder**, *ster*, *speculator*, *trix*; —**spiegelen**, *contemplativus* (b.v. *philosophia Sen.*); —**spiegeling**, *contemplatio*; *cogitatio*; bb., ook *studia cogitationis*; —**spikkelen**, *maculis variare* (*alqd*); —**spikkeld**, ook *maculis sparsus*; *maculosus*.

be-spoedigen, *accelerare*, *approperare* of *maturare* (*alqd*); *festinare* (*alqd*; met inf.); —**spoediging**, *acceleratio*; door omschr.; —**spoelen**, *adluere* (b.v. *undā urbem*); (rondom) *circumluere* (b.v. *mare arcem*); (van onderen) *subluere* (b.v. *montem*); —**spottelijk**, z. *belachelijk*; —**spottelijkheid**, door omschr., b.v. hij ziet de b. van zijn handelwijze niet in, *non intelligit quam stulte agat of egerit*; —**spotten**, *ludere* (*alqm*); *illudere* (*alqm*; ook *dignitatis alcus*); verg. *spotten* met; —**spotter**, *irrisor*; —**spotting**, *ludificatio*; *ludibrium*; *irrisio*; *irrisus*; door omschr.

be-spraak, *disertus*; *facundus*; —**spraaktheid**, *facundia*; —**sprek**, in b. zijn, z. *onderhandelen*; —**spreken**, iets b., iets met iem. b., *colloqui*, *agere*, *communicare* of *deliberare cum alqo de alqā re*; over en weer b., *tractare* (b.v. *conditiones*); een zaak uitvoerig b., ook *iactare rem*; iets druk b., *agitare* of *sermonibus celebrare alqd*; overal druk besproken, *celebratissimus omnium sermone* (b.v. *res*); een zaak b. (= het woord voeren over een zaak), *disserere* of *disputare de alqā re*; uitvoerig, *copiose* of *pluribus* *disserere de*

alqā re; *edisserere alqd*; het voor en tegen b., *disputare in utramque partem*; —**spreking**, *sermo* (gesprek); *colloquium* (samenpraak); *collocutio* (het bespreken); een b. houden, z. iets met iem. bespreken; een geheime b. met iem. houden, *secreto colloqui cum alqo*; (= uiteenzetting, verhandeling) *disceptatio*; *disputatio*; —**sprenkelen**, z. *bespatten*; ook *perspergere* (b.v. *tamquam sale orationem*); —**sprenkeling**, *aspergio* (b.v. met water, *aquae*); —**springen**, iem. b., *opprimere alqm*; —**sproelen**, *irrigare* (*alqd*); *conspargere* (b.v. *vias Suet.*); iem. met zijn tranen b., *conspargere alqm lacrimis*; verg. begieten; —**sproeiing**, *irrigatio*; —**spuwen**, *conspuere* (*alqm*); *conspuere* (b.v. *Clodiani nostros*); *convomere* (b.v. *mensas hospitum*).

best, 1) subst. = bes 2. — 2) adi. *optimum* (van twee, *melior*); het b. bewijs, *argumentum maximum of gravissimum*; de bb. jaren, *flos aetatis*; in de bb. jaren zijn, *aetate florere of vigere*; de eerste de b., *primus quisque*; *quolibet*; *quivis unus*; mijn beste, *vir optime* (ook iron.); zoo volop als de beste, *sic ut nemo magis*; zoo goed als de b., *tam ... quam qui maxime*; *ita ... ut cum maxime*; zijn b. doen, *operam navare*; om te, *operam dare*, *laborare of id agere ut met conl.*; doe je b. morgen te komen, *cura ut cras venias*; z. verder moeite doen; op zijn b., *optime*; (= nauwelijks) *vix*; *aegre*; het is het b. dat gij zwijgt, *optime tacueris*; voor het beste houden, *maxime alci placet* (met inf.); *optimum iudicare* (met acc. c. inf.); een zaak ten b. wenden, *in melius flectere of deflectere alqd*; iets ten b. geven, *interponere* (b.v. *laborem*); *proferre in medium* (aan hoorders of lezers); *depromere* (b.v. *illa nobis*); het beste (= nut, voordeel), *utilitas*; *commodum*; *salus*; ten b. zijn voor iem., *saluti esse of prodesse alci*; e re *alcus esse*; het is ten b. van iem. dat, *conducit alci of alcus rationibus* met acc. c. inf.; ten b. van iem. handelen, *commodis of utilitati alcus servire*; *commodis alcus consulere*; alles doen ten b. van iem., *omnia referre ad alcus utilitatem*; ten algemeenen b., *communis utilitatis gratia*; z. ook *belang*.

be-staan, 1) v.w. a) intr. *esse* (b.v. *Zaleucum negat fuisse Timaeus*; *esse epigramma in alqm*; *vera amicitia nisi inter bonos esse non potest*; *est alci amicitia cum alqo*); *intercedere* (b.v. *amicitia alci cum alqo*; *vetus inter nos usus*); *vivere* (leven); *manere*, *perferre* of *remanere* (blijven b.); *existere* (nog b.); b.v. *oratio*); uit iets b., *constare ex alqā re* (b.v. *ea urbs ex quatuor urbibus maximis*; *cum constemus ex animo et corpore*); (= bedragen) *esse met gen.* (b.v. *exercitus est milium decem milium*); in iets b., *constare of consistere in alqā re*; *constare ex alqā re* (b.v. *laudatio mortis*, *quae constat ex enumeratione humanorum malorum*); *contineri alqā re*; *esse of positum esse in alqā re*; bestaande in, ook door den gen. explicat.; iem. in den bloede b., z. met iem. verwant zijn 1. — b) een strijd b., *pugnam subire*; gevaren b., *pericula adire*; alle gevaren b., *omnibus periculis perfungi*; een waagstuk b., *fortunam temptare*. —

2) subst. *vita* (leven); *salus* (welzijn; voortbestaan; ook *rei publicae* enz.); eeuwig b., *aeternitas*; *perpetuitas*; langdurig b., *diuturnitas*; werkelijk b., *substantia* (Sén.); hoe velen beklaagen him b., *quam multi quod nati sunt queruntur*; (aan) het bestaan van iem. of iets gelooven (loochenen), *alqm* of *alqd* *esse credere* (*negare*); hij geeft het b. van goden toe, *deos esse concedit*; dit volk weet niets van het b. van God, *haec gens deum ignorat*; middelen van b., *victus*; hij heeft een goed b., *habet unde commode vivat*; hij heeft nauwelijks een b., *vir habet unde vivat*; (= onderneming) *facinus* of *inceptum* (b.v. een stout b., *facinus audax*; *inceptum temerarium*);

—**staanbaar**, *qui esse of fieri potest*; verg. mogelijk 1; b. zijn met, z. overeenbrengen (met iets overeen te brengen zijn); —**staanbaarheid**, door omschr. b.v. aan de b. van iets gelooven, *credere alqd. esse of fieri posse*; —**stand**, 1) = wapenstilstand. — 2) adl. b. tegen, *par alci* (opgewassen); *patiens alcius rei* (b.v. *frigoris*; *laborum*); *qui resistere potest alci rei* (b.v. *doloris*; ook ad: *calamitates perferendis*); zoodra hij b. was tegen de vermoedenis van den tocht, *cum primum pati laborem viare potuit*; niet b., *impar*; *impatiens*; *intolerans* (*alcuis rei*); *minime resistens*. — 3) z. menschenwerk;

—**standdeel**, *pars*; *membrum*; bb. (= grondstoffen), *elementa*; *res ex quibus constat of efficitur alqd*; *res quibus alqd continetur*; een wezenlijk b. van iets zijn, *pertinere ad alqd*; verg. ook *element*. **be-steden**, iets aan of voorts b., *insumere of impendere* (b.v. *pecuniam in alqd*); *conferre* (b.v. *pecuniam ad beneficentiam*; *otium ad scribendum*; *operam in alqd*); *consumere* (b.v. *operam*, *tempus* enz. *in alga* re of *algā re*; *omne aurum in ludos*); *ponere* (b.v. *totum diem in consideranda causa*; *omnem curam in petitione*); *tribuire* (b.v. *his rebus tantum temporis*); tijd b. aan, z. ook doorbrengen 2a; zijn tijd nuttig b., *tempore recte uti*; *tempus bene of recte locare of collocare (in alga re)*; nutteloos, *tempus frustra conterere*; de dag is goed besteed, *salvus est dies*; een weldaad is goed aan iem. b., *alqs beneficium bene apud alqm positū of collocavit*; —**stek**, *descriptio*; *forma*; *ichnographia* (Vitr.); een b. (van een) bouwwek, opmaken, *formam operis describere*; *deformare operis speciem* (Vitr.); *rationem describere operis*; (= omvang) *ambitus*; *circuitus*.

bestekamer, *lutraria*; *lasanum*.

bestel, op b. van iem., *mandatum alcuis*; = regeling; —**en**, iem. of iets b., *furtum alci facere*; *furto auferre alci alqd*; *com- of expilare alqm, alqd* (b.v. *templum*); *depeculatur alqd* (b.v. *aerarium*; *templum*); den staat b., *peculatum facere*; —**steler**, *depeculator* (b.v. *aerarii*); *compilator* (b.v. *veterum Eccl.*); —**ing**, *compilatio*; door omschr. b. van den staat, *peculatus*; —**len**, 1) iem. b., *alqm adesse of venire of praesto sibi esse iubere*; (meer dan één) *alqos in alqm locum convenire iubere*; z. ook ontbieden. — 2) een brief b., z. bezorgen 2. — 3) (iem.) iets b. (= doen gereed maken, brengen enz.), *mandare (alci) alqd*; *parari*,

ap- of comparari iubere alqd (*parare* enz. i. *alqm alqd*); *imperare (alci) alqd.* — 4) iem. of iets lijk ter aarde b., z. iem. begraven 1; —**ling**, (van een brief) z. bezorging; (= order, opdracht) *mandatum*; *negotium*; meton. *opus mandatum*.

bestemmen, iets of iem. voor iem. b., *destinare alci alqd of alqm* (b.v. *alqm viro uxorem*); iem. of iets voor of tot iets b., *destinare alqm of alqd alci rei of ad alqd* (b.v. *alqm mortū of ad mortem*; *alqd publico usui*; *tempus ad certamen*); *designare alqm ad alqd* (b.v. *alqm oculis ad caedem*); *seponere alqd in alqd* (ter zijde leggen voor; b.v. *pecuniam in aedificationem templi*); oorspronkelijk voor iets bestemd, *natus ad alqd*; wij zijn (door het noodlot) b. te, *ea lege, ita of hoc fato nati sumus ut met conii*; *ita a natura generati sumus ut*; tot den ondergang enz. b., ook *periturus* enz.; indien wij b. zijn voor de onsterfelijkheid, *si sumus immortales futuri*; —**ming**, *finis*; = noodlot, *sors*; *fortuna*; *fatum*; plaats van b., *locus quo alqs tendit of intendit*; *sedes futura* (toekomstige woonplaats); *provincia* (toekomstige werkkring van een ambtenaar); iem. bereikt de plaats van zijn b., *eo quo tendit of intendit alqs pervenit*; (van schepen) *locum capere*; naar de plaats van zijn b. brengen, *perducere* (b.v. *incolumes naves*); het is onze b. te, z. bestemmen (wij zijn bestemd te); de natuur heeft ons een hoogere b. aangewezen, *natura nos ad maiora quaedam genuit*; wij hebben een andere b., *ad alta quaedam nati sumus*; hij mist zijn b., vervult zijn b. niet, *non eo pervenit quo debet*; —**pelen**, *signare* (*alqd*; *alqd alqā re*); iets of iem. met den naam b. van, *appellare alqd nomine alcuis rei* (b.v. *servitutum dedicationis nomine*); *appellare alqm of alqd* (met den naam in den acc.).

be-stendig, (van zaken) *constans*; *perpetuus*; (van het weer) *aequalis*; *adv. constanter*; *perpetuo*; b. orgens vertoeven, *assiduus* *esse of haerere alqo loco*; z. verder onafgebroken; (van perss.) *constans*; *firmus*; *stabilis*; —**stendigen**, *perpetuare* (b.v. *potestatem iudicium*); *firmare* (b.v. *pacem*); —**stendigheid**, (= bestendige duur) *perpetuitas*; *assiduitas* (ook = volharding); (= bestendige toestand) *constantia* (ook = gedurigheid, van een pers.); *stabilitas* (b.v. *fortuna*; *amicitiae*); (van het weer) *aequalitas*; —**sterven**, hij zal het b., *haec res et mortem afferet*; het van schrik b., *terrore expallescere*; *perire*.

be-stoken, *urgere* (b.v. *circumventos*); *in-cessere* (b.v. *suos lapidibus*); *laessere* of *vezare* (b.v. *hostem*); z. ook aanvallen; beschieten. —**stormen**, 1) eig. *oppugnare of aggredi* (*alqd*); *impetum facere (in alqd)*. — 2) overdr. iem. met verzoeken b., *precibus alqm fatigare*; met vragen, *rogando obtundere alqm*; —**stormer**, *oppugnator*; door omschr.; —**storming**, *oppugnatio*; *impetus*; door omschr.; —**stoven**, *pulvere sparsus*.

be-strafbaar, —**straffelijk**, —**straffen** enz.; z. berispelijk, berispen; strafbaar, straffen enz.; —**stralen**, (vande zon) *luce sua collustrare (alqd)*; —**straten**, *sternere* (b.v. *viam silice*; *semitam saxo*

quadrato); —**strating**, *stratura* (het bestraten); z. verder plaveisel; —**strooien**, *conspargere* (alqm. of alqd alqā re); (zoodat iets bedekt wordt) *consternare* (b.v. *forum corporibus civium Romanorum constratum*).

be-strijdbaar, z. betwistbaar; —**strijden**, **1** iem. (met de wapens) b., *im- of oppugnare alqm*; *bellum gerere cum alqo*; *bello persequi alqm*; iem. met goed gevolg b., *devincere of opprimere alqm*; overdr. iem. (in de politiek of voor het gerecht) b., *oppugnare alqm* (ook alqd in foro; *aequitatem verbis*); *impugnare alqm* (b.v. *plebem*; ook een meening, *sententiam*; iems meening b., *repugnare altius opinioni*); alles b., *contra omnia discerere*; hij b. de bewering dat, *negat verum esse* met acc. c. inf.; z. ook betwisten; ondengden b., *insectari vitia*.

— **2** de ellende b., *miseriae occurrere*; *miseriam sublevare*; de kosten b., *sumptus tolerare*; *explicare sumptus* (b.v. *rei militaris*); *impensam praestare* (b.v. *de publico*); *impendia sustinere* (b.v. *rapinis triumphum i. Suet.*); kunnen b., *sumptui subsistere posse*; *sumptibus parem esse of sufficere*; door handenarbeid het gebrek b., *manuum mercede inopiam tolerare* (Sall.); —**strijder**, *oppugnator*; (van een ondeugd) *insectator*; —**strijding**, *oppugnatio*; door omschr.; —**strijken**, **1** eig. z. besmeren. — **2** mil. *imminere alci rei* (b.v. *viae*; *arz faucibus portus*).

be-studeeren, iets b., *studio altius rei datum esse*; *tractare of discere alqd* (b.v. *artem*); *studiosius legere* (b.v. *antiquos*); *cognoscere* (b.v. *Demosthenem totum*); *pervolutare* (ijverig b.; b.v. *scriptores*); (in 't bijz. van den redenaar) *meditari of commentari* (abs. en alqd, b.v. *causam*; *orationem*; een bestudeerde redevoering, *oratio meditata of commentata*); (= nauwkeurig onderzoeken) *perscrutari* (b.v. *naturam criminis*); overdr. bestudeerd, *stimulatus*; *quaestitus*; —**stui-**

ven, *pubere conspergere* (alqm; alqd); —**sturen**, **1** eig. = sturen 1. — **2** overdr. regere (b.v. *rem publicam*; *Massilienses summa iustitia*); *gubernare* (b.v. *rem publicam*; *vitam*); *moderari* (b.v. *rem publicam*; *populum*); *administrare* (b.v. *rem publicam*; *provinciam*; *mundum*); *obtinere* (b.v. *provinciam*; als landvoogd); *praeesse* (b.v. *provinciae*; *Suebis*); z. ook beheerschen 1; —**sturing**, *gubernatio*; = —**stuur**, *gubernatio*; *moderatio*; *administratio*; *res* (pl.; b.v. *quibus creditae res erant*; *occupatas res ab satellitibus Hannibalis*); onder iems b. staan, *ab alqo regi enz.* (z. besturen 2); z. ook beheerschen 1 (door iem. beheerscht worden); het b. voeren over, z. besturen 2; het b. geven over, *praeficere* (alqm provinciae enz.); aan het b. komen, *ad gubernacula rei publicae accedere*; het b. van den staat in handen hebben, *rem publicam tenere*; verandering van b., *nova imperia* (b.v. *novis imperiis studere*); z. verder beheer; leiding; —**stuurder**, (eig. en overdr.) *rector*; *gubernator*; (overdr.) *moderator*; z. ook beheerder; —**stuurster**, *gubernatrix*; *moderatrix*.

bestwil, tot uw b., *tua causa*; een leugen om b., *mendacium honestum*.

bestijgen, *ascendere* (b.v. *in equum*; *in navem*; *equum*; *navem*); *escendere* (b.v. *in*

equos; *in currum*; *in navem*); *inscendere* (b.v. *in rogam*); *conscendere* (b.v. *equum*; *navem*; *in navem*); doen b., *imponere* (b.v. *militis in equos*); een ander paard b., *mutare equum*; een schip b., ook alleen *conscendere*.

be-taaldag, *dies of d. solvendae pecuniae*; jaarlijksche b., *dies annua*; —**taalmesster**, *mensarius*; —**taaltermijn**, *dies*; de b. is verstreken, *dies exiti*; uitstel van b., *prorogatio diei*; z. ook betaling 1; —**taaltijd**, z. betaaldag; —termijn; —**talen**, **1** een som, een prijs b., *pendere, numerare of solvere* (b.v. *pecuniam*; *pecuniam alci enz.*); iets te b. hebben, *debere alqd*; een niet te b. prijs, *pretium omni pecunia maius*; iem. b., *satisfacere alci*; *absolvere alqm*; (voor onderwijs) *mercedem dare alci*; abs. *solvere pecuniam*; *solvere of reddere debitum*; op tijd b., *ad tempus respondere* (van debiteurs); in staat zijn te b., *creditas pecunias solvere posse*; *solvendo esse*; niet in staat zijn te b., *solvendo non esse*. — **2** een koopwaar enz. b., *solvere pro alqo re*; iets duur of veel voor iets b., *magno emere alqd*; zooveel voor iets b., *tanti emere alqd*; te veel, *male emere alqd*. — **3** overdr. het iem. b. zetten, *gratiam referre alci*; dat zalik u b. zetten, *id ininitum numquam auferes* (Ter.); —**taler**, *qui solvit of qui s. pecuniam enz.*; een goed, traag b., *bonum, lentum nomen*; —**taling**, **1** (= het betalen) *solutio*; *numratio* (uitbetaling); iem. iets tegen b. leveren, *alqd emptum alci dare*; zijn bb. staken, *conturbare*; *desinere solvendo esse*; uitstel van b. vragen, *rogare de die*; meer dan een jaar, *plus annua die postulare*; onder b. van, *eam* (b.v. *magnis cum portoribus*). — **2** concr. *pecunia solvenda of soluta*; *p. numeranda of numerata*; iets in b. aannemen, *alqd in solutum accipere*; —**talingstermijn**, z. betaaltermijn.

be-tamelijk, *decorus*; *honestus* (fatsoenlijk); b. zijn, z. betamen; niet b., *remotus ab honestate* (z. ook onbetamelijk); adv. *decere*; *ut decet*; *ut convenit*; *honeste*; —**ta-meljkheid**, *decorum*; z. verder fatsoen 2; —**tamen**, *decere* (alqm; met inf. of acc. c. inf.); *convenire, aequum esse of par esse* (met inf. of acc. c. inf.); *esse met gen.*, b.v. het b. jonge menschen, *adulescentium est* (het b. u enz., *tuum enz. est*); niet b. ook *dedicere*; —**fasten**, *manu tractare, manibus attrahere, tangere of digitis t. alqd*; (= fouilleeren) *contractare of scrutari* (alqm; alqd); —**tasting**, *contractatio*; door omschr.

bete, z. brok.

beteeken-en, *significare* (alqd); *valere* (b.v. *id cognomen valet gallinacei rostrum*); wat b. dit woord, *quid valet hoc verbum*; *quae est vis huius verbi*; hetzelfde b., *idem valere*; *eundem sensum habere*; *idem of eandem rem significare of declarare*; wat b. dit, wat heeft dit te b., *quid hoc sibi vult* (ook *avaritia senilis quid sibi vult*); (= beduiden, voorspellen) *significare of portendere alqd*; dat b. iets (= gebeurt niet toevallig), *non temere fit*; (= van beteekenis zijn) *valere*; iets (niets) of veel b., iets te b. hebben, (van perss. en zaken) *aliquid* (*nihil*) *esse*; (van perss.) *alqo* (*nullo*) *esse*

numero atque honore; multum (nihil) posse of valere; auctoritate florere; (van zaken) magni (nullius) momenti of gravem (levem) esse; magni (nihil) referre of interesse; —is, 1 (van een woord) *significatio; vis; sententia; notio*; het woord heeft deze b., haec *vis inest in verbo* (verg. *his in verbis omnibus inest vis legendi*); dezelfde of gelijke b. hebben, z. hetzelfde beteekenen; zijn b. verliezen, *recedere a* (b.v. het woord „hostis” heeft zijn b. van vreemdeling verloren, *nomen hostis a peregrino recessit*); aan een woord een b. geven, *verbo vim, sententiam of notionem subicere* (ook *verbo duas res*). — 2) (= gewicht) *vis, pondus of momentum* (van zaken); *auctoritas of gravitas* (van perss.); door omschr., b.v. ik behoeft de b. van deze zaak nu niet aan te toonen, *quae causa quanta sit iam mihi dicere non est necesse*; een man van b., *vir summus ac singularis*; geen redenaar van b., *nullo in oratorum numero*; een man van geen b., z. onbeteekenend; een zaak van b., *res magna*; groote b. voor iets hebben, *magnum momentum facere ad alqd*; grootere, *plus momenti offerre ad alqd*; z. verder gewicht 2.

beter, *melior*; een b. plaats voor een kamp uitkiezen, *magis idoneum locum castris deligere*; het is b., *praestit, melius of salius est* (met inf. of acc. c. inf.); in b. doen, in bb. omstandigheden verkeeren of geraken, *res alcius meliore loco sunt of esse coeperunt*; iem. b. maken, *corrigere of emendare alqm*; (met betrekking tot de gezondheid) *sanare alqm*; b. worden, (*ex morbo*) *convalescere*; b. zijn, *alqs sanus factus est; melius alci factum est*; adv. *melius*; een beetje b., ook *meliuscule*; b. opletten, *diligentius attendere*; b. weten, *rectius scire of nosse*; b. bevallen, *magis placere*; b. wonen, *commodius habitare*; de zaak begint b. te gaan, *incipit res melius ire*; gij hadt b. gedaan dit te laten, *melius hoc non fecisses*; het gaat b. met iem. of met iets gezondheid, z. in beterschap toenemen; het b. krijgen, z. boven (in beter doen geraken). — **en, 1** tr. z. verbeteren; God beter 't, *si dis placet*; zijn leven b., zich b., *ad bonam frugem se recipere*; *melioerem fieri*; *ad virtutem redire of revocari*; z. ook tot inkeer komen. — 2) intr. = in beterschap toenemen; — **hand**, aan de b. zijn, z. beter worden; in beterschap toenemen; — **schap**, *ad aegritudine recreatio*; in b. toenemen, *melioerem fieri*; *melius est alci*; *it in melius valetudo alcius* (Tac.); ik wensch u b. met uw oogen, *recte sit oculis luis*; (in moreelen zin) *in melius translatus animus*; *emendatio of e. sui*; *vita emendatio*; den weg tot b. betreedt men nooit te laat, *sera numquam est via ad bonos mores* (Sen.); hij heeft b. beloofd, *promisit se mores suos mutaturum*; ik wensch u b., *ad sanitatem te convertas*; *ad bonam frugem te recipias*.

be-tengelen, *frénare* (b.v. *voluptates; legibus furores*); *refrenare* (b.v. *animus; iuventutem*); *frenos adhibere* (alci); *moderari* (alci rei, b.v. odio; tegenst. *effundere odium*); *cohibere* (b.v. *trucidiam*; *illius furentis impetus*); *regere* (b.v. *hominum libidines*); *coercere* (b.v. *cupiditates*); *reprimere* (b.v. *regio spiritus*; *concitatum multitudinem*); z. ook bedwingen; — **teugeling**, *moderatio*; door omschr.; — **teu-terd**, *stupefactus; confusus; perturbatus*; — **tichten**, *insimulare* (alqm alcius rei of *crimine alcius rei*); *arguere of coarguere* (alqm alcius rei); *damnare* (alqm, b.v. *stultitiae*); z. verder beschuldigen; last 1 (te laste leggen); — **tichting**, *insimulatio*; z. verder beschuldigen; — **tim-meren**, iems licht b., *obstruere alcius luminibus*; — **titelen**, iem. b., *appellare alqm* (b.v. *alqm regem*); een geschrift, *inscribere librum*.

be-tonen, — **toning**, z. accentueeren, accent; — **toog**, — **tooging**, z. bewijs 1, bewijsvoering; — **toogen**, z. bewijzen 2; — **tooggrond**, z. bewijs 2 b; — **toog-kracht**, — **toogtrant**, z. bewijskracht, bewijsmethode; — **toomen**, z. beteugelen; — **toonen**, *praestare* (b.v. *virtutem; fidem alci*); *uti* (b.v. *studio; misericordia in alqm*); *vreugde b.*, *gaudium significare of prae se ferre*; iem. achtung b., *observare alqm*; iem. welwillendheid b., *benevolentiam alci declarare of praestare*; z. verder zich gedragen; toonen 2; — **tooveren**, 1) eig. iem. b., *fascinare of effascinare alqm* (meestal met toevoeging van *visu, lingua enz.*). — 2) overdr. *capere, permulcere of delinere alqm of alcius animum* (alqa re); een betooverende stem, *vox caelestis*; betooverende schoonheid, *pulchritudo et venustas corporis*; — **toovering**, *fascinatio; effascinatio*; overdr. door omschr. **betovergroot-moeder**, — **vader**, *abavus; abavus*.

be-traand, *lacrimarum plenus*; met bb. oogen, *lacrimans*; *flens*; *cum lacrimis*; — **trachten**, *colere* (b.v. *virtutem; iustitiam*); *servare* (b.v. *officia; adversus inimicos iustitiam*); *fungi* (b.v. *officio*); z. verder in acht nemen 2 a; — **trachtig**, z. inachtning; — **trappen**, *deprehendere* (b.v. *alqm in adulterio*); *comprehendere* (b.v. *alqm in furto*).

be-treden, een plaats b., *pedem ponere in algo loco*; *tangere of attingere alqm locum* (vooral aan land komend b.); *ingeredi, intrare, introire of inire alqm locum of in alqm locum*; een weg b., *ingredi iter*; den drempel b., *intrare limen of ianuam*; — **treffen**, = aangaan 2; wat betreft, *quod attinet ad* (b.v. *wat u b.*, *Aetoliis*...; *quod ad vos attinet, Aetoli*; vooral in brief-stijl); *quod pertinet ad* (b.v. *wat den wapen-stilstand b.*, *quod ad indutias p.*); *de met abl.* (aangaande); *ab met abl.* (van den kant van, b.v. *wat geleerdheid betreft* maar matig ontwikkeld, *mediocriter a doctrina instructus*); in met abl. (b.v. *in hoc homine nullam accipio excusationem*); door den abl., b.v. *hij hebt u niet wat de geheele zaak b. vergist, non tota re errasti*; vaak door een andere inkleeding van den zin, b.v. *wat de berispsers der filosofie betreft*, hun is voldoende bescheid gegeven in dat boek...; *philosophiae vituperatori-bus satis responsum est eo libro*...; *wat mij b.*, z. ook mijnen wege; en wat nu b., *wat echter b.* (bij het overgaan tot de behandeling van een nieuw punt); *iam; autem*; *wat b. dat, wat dat b. dat,*

wat de omstandigheid b. dat, *quod* met ind. (b.v. *quod multitudinem Germanorum in Galliam traduco, id facio*...); waar het b., in met abl. (b.v. *quod ab altero postularent in se recusarent*); z. verder met betrekking tot 1; —**treffende**, z. betreffen (wat betreft); —**trekkelijk**, 1) adi. a) gramm. *relativus* (b.v. *pronomen*). — b) *modicus* (b.v. *olivum Tac.*); *philos.*, z. *relatief*. — 2) adv. *satis* (b.v. *s. longo intervallo*); dit huis is b. groot, ook *haec domus, si cum ceteris comparatur* of *comparata cum ceteris, magna est*; = met betrekking tot 1; —**trekken**, 1) tr. de wacht b., *stationem inire*; (ter aflossing) *succedere in stationem*; iem. in rechten b., *vocare alqm in ius*; in *iudicium adducere alqm*; iem. in of bij iets b., *admiscere alqm ad alqd* (b.v. *ad consilium*); *deducere alqm in alqd* (b.v. *in causam*) of *in societatem alcius rei*; obstringere *alqm alqd re* (b.v. *scelere*); *complecti alqm ad alqd* (b.v. *viros amplissimos ad suum scelus*); *inserere* (b.v. *minimis etiam rebus prava religio deos Liv.*); z. ook betrokken. — 2) intr. de lucht b., *nubital* of *nubilatur* (b.v. *si nubilare coeperit Varr.*; *ubi nubilabitur Cato*); *caelum nubibus obducitur*; betrokken lucht, ook *nubilum* (Suet.); —**trekking**, 1) b. op iets hebben, *pertinere* of *spectare ad alqd*; geen b. op iets hebben, ook *aliquid esse ab alqd re*; iets met iets in b. brengen, z. iets met iets in verband brengen 2; met iets in b. staan, z. met iets samenhangen; met b. tot, ad met acc. (b.v. *mentis ad omnia caecitas*; *difficultatem afferre ad consilium capiendum*; *ad communem salutem utilis*); in met abl. (b.v. *gloriari in alqd re*; *reprehendere alqm in alqd re*); de met abl. (b.v. *spes de oppugnando oppido*; *omnia de pace experiri*); ab (b.v. *laborare a re frumentaria*); door een adi. b.v. de verwachting met b. tot *Corfinium*, *expectatio Corfiniensis*; z. ook betreffen (wat betreft). — 2) b. van menschen onderling, *ratio*; *usus*; *commercium* (verkeer); *consuetudo* (b.v. *consuetudines iungere cum alqo*); met iem. in b. staan, *ratio alci cum alqo intercedit*; *rationem* of *commercium habere cum alqo*; welke b. bestaat er tusschen u beiden, *quae ratio tibi cum eo intercedit*; sinds lang met iem. in b. staan, *alci cum alqo vetus usus intercedit*; nauwe b. waarin men tot iem. staat, *necessitudo quae alci est cum alqo*; met iem. in geen b. staan, *nulla alci ratio cum alqo intercedit*; *nihil alci commune est cum alqo*; veel bb. onderhouden, *cum multis hominibus usu coniunctum esse*. — 3) concr., bb. = verwanten, z. verwant 1. — 4) = ambt.

be-treunen, iets of iem. b., *maerere alqd* (over iets treunen); *lugere alqm* of *alqd* (rouwen over; vooral door uiterlijke teekenen); *dolere alqd*, *alqd re* of *alqm*, de *alqo* (verdriet gevoelen over; ook met *quod* of acc. c. inf.); *deslere* (beweenen; b.v. *alcus casum*); het is te b. dat, *dolendum est quod*; ik moet b., *doleo*; ik b. het gebeurde, *paenitet me facti*; *nollem id factum*; verg. verder bejammeren; —**treurenswaardig**, *dolendus*; *lugendus*; —**trokken**, in een zaak b. zijn, *participem* of *socium esse alcius rei*; *alqd pertinere ad alqm*; z. verder medeplichtig; de b.

persoon, *is de quo agitur*; een b. lucht, z. betrekken 2; b. (van gelaatskleur), *pallidus*; —**trouwbaar**, —**trouwen**, z. betrouwbaar, —trouwen 1.

betten, *vaporare* (b.v. *oculos spongitis expressis Srib.*).

betuigen-en, 1) = getuigen. — 2) = verzekeren, de verzekering geven, *testari*, *confirmare* of *asseverare* (met acc. c. inf.); *luide b.*, *clamare atque testari* (met acc. c. inf.); *testificari* (b.v. *sollicitudinem*; *amorem*); hij b. zijn onschuld, *confirmat se culpa vacare*; z. verder dank enz.; —**ing**, *testificatio* (b.v. *amoris erga te sui*); *asseveratio* (verzekering).

bet-weter, *homo arrogans* of *pertinax*; —**weterig**, *arrogans*; *pertinax* (b.v. sermo); —**weterij**, *arrogantia*; *pertinacia*.

be-twist, *controversus*; *qui in controversia est* of *versatur* (b.v. *res*; *ager*); *litigiosus* (b.v. *praedictum*); *de quo ambigitur* (b.v. *hereditas de qua a*; *dubius* (twijfelachtig); —**twistbaar**, *controversus*; *qui in controversiam vocari* of *adduci potest*; —**twisten**, iets b., *alqd in controversiam vocare*, ad of *deducere*; iem. iets b., *contendere cum alqo de alqd re*; *non concedere* (met acc. c. inf.); elkaar de regeering, *regni certamine ambigere* (Liv.); b. worden, ook *in controversiam venire*; z. ook bestrijden 1; —**twifelen**, *dubitare* (z. twifelen aan); *in dubium vocare* (alqd); —**twijfeling**, *dubitatio*.

beu, *pertaesus* (*alcus rei Tac.*); z. ook moede 2; —**gel**, *arcus*.

beuk, —**eboom**, *fagus*; —**elaar**, z. schild 1; —**en**, *quater* (b.v. *muros* of *m. ardiibus*); *ferire* of *percutere* (b.v. *murum ariete*); z. ook afranselen; —**enbosch**, *lucus fageus*; —**enhout**, *lignum fagineum*; *materia faginea*; —**enhouten**, *fagineus*; *faginus*; —**ennoot**, *glans fagi* of *fagea*.

beul, *carfax* (eig. en overdr.); *speculator* (eig.; Sen.); *vezator* (overdr.); —**achtig**, *crudelis*; *immanis*; —**ing**, *farciens*.

beulis-ambt, *carfaxis ministerium*; —**hand**, door b. vallen of omkomen, *securi percuti*; *carfaxis manu occidi* of *perire*; *uncus alci impingitur*; —**knecht**, *carfax*; —**werk**, *carfaxina*; —**zwaard**, *gladius carfaxis*; g. *poenalis* (Amm.).

beuren, *toltere* (opheffen; *alqd*; ook in *equum alqm*); *accipere* (ontvangen; *alqd*); *exigere* (innen; b.v. *pecuniam*).

beurs, *marcupium*; *crumena*; *zona* (gordelbeurs); uit eigen b., *impendio privato* (b.v. *fidem publicam exsolvere*); *sua pecunia* (b.v. *emere agrum*); de suo (b.v. *numerare pecuniam*); *suis opibus* (b.v. *alqm tuare*); op een ander mans b. leven, *alieno sumptu vivere*; b. = beursgebouw, *basilica*.

beurt, *locus* (b.v. *ultimus decendi l.*); de b. is aan u (nl. om iets te doen), *nunc tuae sunt partes*; gij komt het eerst aan de b., *tuae primae sunt partes*; de b. zal ook eens aan mij komen, *me quoque eadem manet fortuna*; de b. is bijna aan mij gekomen (b.v. om beoorloegd te worden), *propemodum perventum est ad me* (Liv.); op mijn enz. b., *vicissim*; *in vicem*; om bb., ieder op zijn b., *alternis* (b.v. *Iulius Cornelius quoque disservare*); z. ook afwisselend (adv.); te b. vallen, *accidere* (b.v. *turpis mors forti viro*); z.

verder deel II 2 (ten d. vallen); —**elings**, z. afwisselend (adv.); —**zang**, *versus alterni*.

beurzensnijder, *sector zonarius* (Plaut.). **beuzel-aar**, *nugator*; *homo levis*; —**achtig**, *nugatorius*; *levis*; —**arij**, *nugae*; —**en**, *nugari*; —**ing**, **1** = beuzelarij; —**2** = kleinigheid; —**praat**, *nugae*.

be-vaarbaar, *navigabilis*; *navium patiens*; *navigis aptus* (b.v. van den bron af, *a fonte*); een niet b. zee, *mare clausum*; de rivier is voor zwaarbeladen schepen niet geheel b., *graves nares fluvius non perfert*;

—**vallen**, **1** = aan iem. behagen, *placere alci*; *probari alci* (iems goedkeuring verweyven); niet b., *displicere*, *improbari* of *non probari alci*; iets of iem. b. iem., *gratum* of *iucundum est alci alqd*; *probari alci alqd* of *alqs*; een redevoering b. algemeen uitstekend, *omnium ingenti assensu auditur oratio*; z. verder behagen **1**. — **2** = een kind ter wereld brengen, *eniti* (b.v. *mulier in spectaculis* Suet); z. verder baren; —**vallig**, *venustus*; *bellus*; adv. *venuste*; *belle*; —**valligheid**, *venustus*; *gratia*; —**valling**, *partus*; de tijd der b. nadert, *partus appropinquat* of *instat*.

bevangen, *occupare* (b.v. *timor animos*; *i. exercitum*); *capere* (b.v. *metus*, *pavor*, *admiratione alqm*); een hevige begeerte b. iem., *inflammatur alqs summa cupiditate*; z. ook overvallen **2**; door slaap, vrees bevangen, *somno*, *timore oppressus*; door den wijn b., *vino gravatus*; *ebrius*; door koude b., *gelu torpidus*; b. zijn, *gelu torpere*; bevangen, als adi. = bevooroordeeld; bedeesd;

—**vangenheid**, *animus timidus*; *timiditas*; met b., *timide*; = bevooroordeeldheid; —**varen**, *navigare* (*in algo loco*; *per alqm locum*; ook *veeamum*); een zee b., *maris uti* (eig. gebruik maken van); te b. = bevaarbaar; —**vattelijk**, = begriepelijk; —**vattelijkheid**, *docilitas* of *d. ingenti*; (= duidelijkheid) *perspicuitas*; —**vatten**, *continere* (b.v. *liber disciplinam*); *continere* (b.v. *terra semen*); kunnen b., *capere* (b.v. *portus omnes onerarias*); ook c. posse (b.v. *eos carcer capere non potest*);

—**vatting**, —**vattingsvermogen**, *intelligentia*; berekend op het gewone b., *ad commune iudicium popularumque intelligentiam accommodatus*; zich bij iets naar het b. der menschen richten, *accommodare alqd ad popularem intelligentiam*; het b. der groote hoop, der leerlingen niet te boven gaand, *a vulgari intelligentia, ab intelligentia discipulorum non remotus*; iets gaat onze b. te boven, *fugit alqd intelligentiae nostrae vim*; verg. ook begrip **1**. **be-vechten**, z. bestrijden **1**; —**vederd**, *plumis obductus*; —**veiligd**, *tutus* (tegen iets, *ab alqa re*); —**veiligen** enz., z. beschermen enz.

bevel, **1** = gebod, *iussum*; *imperium* (van een meerdere, veldheer, vorst enz.); *praeceptum* (verordening); *praescriptum* (voorschrift); *mandatum* (opdracht); *edictum* (openlijke bekendmaking); *imperatum* (het bevelene); zij deden het als op b., *velut iussi tā fecerunt*; op het b. komen, *venire ad imperatum*; op iems b., *iussu* of *imperio alcius*; *iuberē alqd*; *iussus* *ab alqo*; zonder iems b., *intussu alcius*; *sua sponte*; b.

geven, z. bevelen; b. uitvaardigen, *edicere* (met *ut* en *coni.*); hij geeft zijn bb. (van een veldheer enz.), *quae fieri velit edicit* of *imperat*; de noodzakelijke bb. geven, *necessarias res imperare*; b. ten uitvoer brengen, opvolgen, *imperium exsequi*; *iussa* of *imperata facere*; *mandata perficere* of *exsequi*; *dicto audientem esse*; iems b. opvolgen, *parere alci*; *dicto audientem esse*; om (iems) bb. af te wachten of te ontvangen (mil.), *ad imperandum*; b. krijgen, *iuberi* (*ab alqo* met *inf.*).

2 mil. = commando, *imperium*; onder iems b., *algo duce*; *alcus ductu*; het b. in den oorlog op zich nemen, *bellum suscipere*; b. voeren, *praeesse* of *praepositum esse* (over iem. of iets, *alci*; *exercitui*; *navibus* enz.); *curare* (als onderbevelhebber; b.v. *cohortes*); het b. voeren (abs.), *praeesse* (b.v. *ibi*; *in Bruttis*); iem. het b. geven over, *praeficere alqm* (b.v. *legioni*); *praepondere alqm* (b.v. *navibus*; *hibernis*); abs. *praepondere alqm* (b.v. *ad ostium Vulturii*); onder iems b. staan, *alcus imperio parere* (vooral van soldaten); *alci parere*; *in potestate alcius esse*; onder iems b. stellen, *attribuere alci* (b.v. *legionem*); z. ook bevelhebberschap; opperbevel; —**en**, = gebieden, *iuberē* (met acc. c. *inf.*); *imperare*, *praecipere*, *praescribere*, *mandare* of *edicere* (*alci ut* met *coni.*; voor de bet. verg. bevel **1**); = bevel voeren **2**; te b. hebben, *imperandi ius potestatemque habere*; —**hebber**, z. aanvoerder; opperbevelhebber; —**hebberschap**, *imperium*; iem. het b. opdragen, *i. deferre ad alqm*; *committere* of *tradere alci i.*; het b. op zich nemen, *i. suscipere*; verg. opperbevel; —**schrift**, *litterae*; keizerlijk b., *rescriptum*.

beven-en, *tremere* (trillen); *horrere* (huiveren); beginnen te b., *contremiscere*; *horrescere*; (hevig) *perhorrescere* (van angst); voor iets of iem. b., *horrere alqd, alqm*; *extremescere alqd, alqm*; voor iems lot, behoud enz. b., *timere* of *metuere alci*; verg. ook rillen; —**end**, *tremebundus* (b.v. *manus*); *tremulus* (poët.; b.v. *passus* Ov.); *timidus ac tremens*.

bever, *castor*; *fiber*; —**geil**, *castoreum*.

bevestig-en, **1** = vastmaken, *destinare* (iets aan iets, *alqd ad alqd*); (= vasthechten) *figere* (*alqm* of *alqd in alqa re*); *affigere* (*alqm* of *alqd alci rei* of *ad alqd*); *illigare* (b.v. *emblemata in poculis*; *ferrea manus firmatae catenae illigata* Liv.); *includere* (b.v. *emblemata in scyphis*); bevestigd, ook *aptus* (b.v. *gladius e lacunari saeta equina*); z. verder binden **1**; vastbinden; een stad (door vestingwerken) b., *munire urbem*; z. verder versterken **1**. — **2** overdr. = duurzaam maken, *confirmare* (b.v. *pacem*; *libertatem*; *pacem cum alqo*); de heerschappij voor altijd b., *imperium stabile et aeternum facere*; iem. in zijn trouw b., *confirmare alqm* (ook *civilem* enz.); = bekrachtigen, staven, *affirmare* (*alqd*); tegenst. *refellere*; *confirmare alqd* (ook met acc. c. *inf.*); *probare* of *comprobare alqd*; de uitkomst heeft het b., *exitus docuit*; *eventu comprobatum est*; = ja zeggen, *ato*; bevestigend, *affirmans*; *atens*; b. beantwoord, *affirmatio*; b. antwoord geven, *affirmare*; (op een verzoek) *pro-*

mittere; —**ing**, = het vastmaken, door omschr.; = versterking, *munitio*; *communio*; door omschr.; b. (van den vrede enz.), *confirmatio*; = staving, *confirmatio*; b. vinden, (*com*)*probari*; het bericht vereischt nog b., *rem certis auctoribus non comperi*; *nondum constat ea quae narrantur vera esse*; = bevestigend antwoord, *affirmatio*.

bevind, naar b. van zaken, *pro re*; *pro re nata*; —**en**, *reperire*, *invenire* of *cognoscere* (*algd*; *alqm* *improbum* enz.; met acc. c. inf.); *experiri* (door ervaring leeren kennen als; b.v. *alqm* *fidelem*); men b. dat ik enz., *invenior* of *reperi* met inf.; voor goed b., *placet* of *videtur* *alci* (verg. behagen 1); **zieh bevinden**, a) = zijn, tegenwoordig zijn enz., *esse*; *inveniri* of *reperi* (gevonden worden); *versari* (zieh ophouden); *morari* of *commorari* (vertoeven); *habitare* (wonen); *vivere* (leven); *interesse* (bijwonen; *alci* rei); z. ook *verkeeren* 2 b. — b) = in zekeren toestand zijn, *valere*; *se habere*; hoe b. grij u, *ut vales*; *quomodo vivis*; *quid agis*; zieh wel b., *bene*, *commode* of *recte* *valere*; *bona valetudine uti*; *bona uti condicione*; zieh wel bij iets b., *algā* *re bene sibi consultasse*; ik bevond mij wel bij uw raad, *tuis consiliis paruisse optimum mihi fuit*; —**ing**, door omschr., b.v. ik heb de b. opgedaan dat, *expertus sum* met acc. c. inf.

be-ving, z. huijvering; —**vingeren**, *digitis* *attractare* of *polluere* (*algd*); —**vitten**, z. vitten op; —**vlekken**, *maculare* (*algd*; *algd* *algā* re; eig. en overdr.); *imbuire* (b.v. *manus caede et sanguine*); *bevekt*, *maculosus*; met bloed b., z. bebloed; z. verder bezoedelen; schandvlekken; —**vloeren**, *contabulare* (met een houten vloer; b.v. *pavimentum quernis acibus* Plin.); *pavimentare* (met een steenen vloer; alleen part., b.v. *porticus pavimentata*); —**vljigten**, zieh b., z. zieh bejveren; —**vochtigen**, *madefacere*, *imbuire* of *tingere* (*algd* *algā* re); verg. begieten; besproeien.

be-voegd, *idoneus* (b.v. *iudex*); b. zijn iets te doen, *ius* of *potestatem habere* *algd* *faciendi*; *facere* *algd* *posse*; b. tot kiezen, z. kiezer; ik ben hietoe niet b., *haec res ad meum officium non pertinet*; *hoc non meum est*; verg. competent; —**voegdeheid**, *potestas* (van *consul*, *consularis*); *ius*; *auctoritas* (b.v. *in re militari*; *legum dandarum*); sors (b.v. iets behoort tot iets b., *algd est sortis altius*); volledige b., *magna potestas*; *summum ius*; de b. hebben, z. bevoegd zijn; zijn b. overschrijden, *officii terminos egredi*; iem. de b. geven tot of om te, z. volmacht; —**voelen**, z. betasten; —**volken**, *frequentare* of *incolis* f. (b.v. *urbem*); —**volking**, = het bevolken, door omschr.; conr. *incolae*; *cives*; *civitas*; *oppidani*; de b. der stad bedroeg 1500 man, *summa* of *numerus* *incolarum quindecim milium erat*; toename der b., *incrementum multitudinis*; —**volkt**, z. volkrijk.

be-voordeelen, *prodesse* (*alci*); z. verder voordeel verschaffen; —**vooordeel**, *non integer*; b. zijn, *algd praedicati afferre*; *opinioe praetudicati duci*; —**vooordeelheid**, *iudicium non integrum*;

—**voorrecht**, een b. positie innemen, *praecipuo iure esse*; zóó b. zijn, *tam bono iure esse* (van een kolonie); een b. soldaat, *beneficiarius*; verg. —**voorrechten**, iem. b., *alci* *algd praecipui dare*; *indulgere* *alci*; *alqm omnibus antepone*; *alqm potissimum diligere*; *beneficium* *alci dare* (= een voorrecht geven); b. worden, *omnes antecedere*; —**voorrechting**, *aliquid praecipui*; *ambitio* (Tac.); z. ook voorrecht.

bevorder-aar, *adiutor*; *auctor*; *fautor*; —**aarster**, *adiutrix*; *auctor*; *fautrix*; —**en**, *iuvare* of *adiuvare* (*algd*); *augere* (*algd*); *favere* (*alci* rei); *prodesse* (*ad* *algd*, b.v. *id mirum quantum ad concordiam civitatis*); *alere* (b.v. *honos alit artes*); = bespoedigen; iets (slechts) b., *alcus rei ministrum* of *administrum esse*; iem. b., *producere* *alqm* (ook *ad dignitatem*); *perducere* (b.v. *alqm ad dignitatem*; *ad honores amplissimos*); *provehere* *alqm* (b.v. *ad amplissimos honores*; *virtutis causā* Iustin.); iem. tot generaal, *alqm ad summum imperium producere*; iem. tot een ambt b., *muner* *alqm praeficere*; tot een hooger ambt enz. b., *provehere* *alqm in excelsores dignitatis locum*; (officieren) *traducere* (b.v. *centuriones ex inferioribus ordinibus in superiores ordines*; *alqm ad octavis ordinibus ad primipilum*); b. worden, *pervenire* (b.v. *in eum locum*); tot een ambt b. worden, *muner* *praefici*; tot een hooger ambt enz. b. worden, *honore augeri*; *ascendere* *ad ampliores gradum*; (van officieren) *ex inferioribus ordinibus in superiores ordines traduci*; —**ing**, *amplificatio* (vermeederling; b.v. *rerum nostrarum*); = bespoediging; begunstiging; meestal door omschr.; ter b. van, ook *causā* met gen.; middel ter b., *instrumentum* (b.v. *virtutis*); *subsidium* (b.v. *industria*); verg. hulpmiddel; b. tot een hooger ambt, *dignitatis accessio*; *officium amplius*; b. krijgen, z. bevorderen (b. worden); hoop op b., *spes procedendi honoribus*; (van officieren) *spes ordinum*; —**lijk**, *utilis* (*ad* *algd*); b. zijn, *conducere* (*algd* *conducit* *alci* rei of *ad* *algd*); *adiuvare* *ad* *algd* (b.v. *quam ad rem multum humilitas*); *suffragari* (*algd* *suffragatur* *alci* rei); z. ook bevorderen.

bevoeren, z. voortadt.

be-vracht, —**vrachten**, z. beladen; —**vragen**, —**ing**, z. ondervragen, —**ing**; —**vredigen**, iem. b., *satisfacere* (*alci*; *alci* *algd* *petenti*); *probari* (iets goedkeuring wegdragen; *alci*); *placare* (gunstig stemmen; *alqm*); de zielen der afgestorvenen b., *manes mortuorum expiare*; moeilijk te b., *fastidiosus*; *difficilis* *ac morosus*; een begeerte, wensch enz. b., z. stillen; vervullen 2; —**vredigend**, *idoneus*; *probabilis*; adv. *satis bene*; *satis probabiliter*; —**vrediging**, *satisfactio*; *expletio* (van een wensch of behoefte); *placatio* (verzoeuing); b. in iets vinden, *acquiescere in* *algā* re; *delectari* of *contentum esse* *algā* re; —**vreemd**, *mirum* *esse* of *videri*; iets b. iem., iem. vindt iets bevreemdend, *mirum* *alci* *algd* *videtur*; *mirari* of *admirari* *algd* (ook met *quod* of afh. vraag); = verdacht voorkomen; —**vreemdend**, *mirus*; *mirabilis*; *admirabilis*; het meest b. schijnt

dat, *maxime admirandum videtur quod* met ind.; b. vinden, z. bevreemden; —**vreemding**, *miratio*; *admiratio*; *suspicio* (argwaan); b. wekken, *alqd admiratiōis habere*; met b. zien, z. bevreemden (bevreemdend vinden); —**vreesd**, *timidus* (als eigenschap); *pavidus*, *trepidus* of *formidinis plenus* (bijdelijk); *ignavus* (laf); b. zijn, z. ook vreezen; b. worden, z. bang worden; vreezen; b. maken, z. vrees aanjagen; adv. *timide* of *timido animo*; *pavide*; *trepide*; verg. ook angstig; bezorgd; —**vreesdheid**, *timiditas* (als eigenschap); *pavor*, *trepidatio* of *formido* (bijdelijk); *ignavia* (lafheid); z. ook angst; bezorgdheid; vrees.

be-vriend, *amicus* of *necessarius* (met iem., *alci*); *coniunctus* of *amicitia c.* (cum *alqo*); *pacatus* (tegenst. *hostilis*); innig b., *amicissimus* enz.; ook *intimā familiaritate coniunctus* (cum *alqo*); met iem. b. zijn, *amicitia cum alqo coniunctum esse*; *uti alqo familiariter*; iem. met iem. b. maken, *conciliare alqm alci*; zich met iem. b. maken, b. worden met iem., *alqm sibi amicum facere*; *familiaritatem cum alqo contrahere*; weer b. maken, z. verzoenen; b. blijven, *in amicitia manere*; —**vriezen**, (van water enz.) *conglaciare* (b.v. *aqua frigoris*); *congelari* (b.v. *oleum*); *frigore concrescere*; (van levende wezens) *frigore confici* of *exanimari*; (van planten) *frigore* of *gelu peruri*; iems handen en voeten zijn b., *alcius artus vi frigoris ambugi sunt* (Tac.); iems voeten, *alcius pedes adussii rigor nivis*; bevroren ledematen, *praeusti artus*; stijf bevroren, *rigens gelu*; stijf b. zijn, *gelu rigere*; z. ook afvriezen; —**vroeden**, z. begrijpen 2; —**vruchten**, *fecundum reddere* (b.v. *agrum*); *augere* (b.v. *aër umorem colligens terram imbribus*); *gravidam facere* (b.v. *mulierem*); b. worden, *concipere* (van een vrouw); bevrucht, *gravidus* (= zwanger); —**vruchting**, *conceptus* of *conceptio* (ontvangenis); verder door omschr.

bevrjfd, *liberatus*; *liber*; *solutus*; verg. vrij 2; —**en**, *liberare* (*alqm*; *alqd*; iem. of iets van iem. of iets, *alqm* of *alqd alqā re* of *ab alqo*); *levare* (*alqm* of *alqd alqā re*); *eximere* (*alqm alqā re*, b.v. *alqm obsidione*); *cives servitio*; ook *alqm ex vinculis*; *cives de nervo*; *agrum de vectigalibus*; *eripere* (*alqm ex alqā re*, b.v. *alqm ex manibus hostium*); *alqm ex servitute*; ook *hunc nihī timorem eripe*; zich b. se *liberare*; *in libertatem se vindicare*; z. verder ontheffen; verlossen; —**er**, *liberator*; *vindex*; *is qui liberat* enz.; *libertatis auctor*; —**ing**, *liberatio*; door omschr.

be-vuilen, *inguinare* (*alqm* of *alqd alqā re*); *spurcare* (b.v. *forum*); z. ook bezoedelen; —**waalen**, *afflare* (*alqm*; *alqd*); —**waakster**, *custos*; —**waarder**, *custos*; —**waarhelden**, z. bevestigen 2; staven; —**waarplaats**, *receptaculum*; *apotheca* (voor wijn); *cella* of *horreum* (voor naturalia); —**waarster**, *custos*; —**waken**, *custodire* (*alqm* of *alqd*); *asservare* (b.v. *portas murosque*; *alqm assiduā operā*); *praesidere* (van een god; b.v. *urbi*); b. worden, *custodiri*; *esse in custodia*; iem. of iets doen b., *custodem* (of *-es*) *imponere*

alci of *alci rei*; *custodiis munire alqd* (b.v. *locum*); —**waker**, *custos*; —**waking**, *custodia*; door omschr.; —**wandelen**, een weg b., *viam inire* of *ingredi*; *viā uti* (eig. gebruik maken van); —**wapenen**, z. wapenen; —**wapening**, *armatura*; *armatus*; lichte b., ook *levitas armorum*; —**waren**, 1) *servare* (b.v. *fructus*; *aequalitatem iuris*); *asservare* (b.v. *tabulas neglegentius*); *conservare* (b.v. *pecuniam*); *reservare* (b.v. *commeatūs ad obsidionem*; *consilium ad extremum*; *praedam alci*); *retinere* (b.v. de liefhebberij voor iets, *studium alcius rei*); iem. iets te b. geven, z. iem. iets ter bewaring geven 1; (= wegbergen) *condere* (*alqd*); (voor later gebruik) *re- of seponere* (*alqd*); *recondere* (*alqd*); iets kan b. worden, *alqd velutatem fert* (b.v. *vinum*); voor later b. (= uitstellen), *differre* (*alqd*). — 2) = handhaven. — 3) = behoeden; z. ook god; —**waring**, 1) *conservatio*; (iets ergens) ter b. neerleggen, (iem. iets) ter b. geven, *deponere* (*alqd*); *pecuniam in alqo loco*; *pecuniam apud alqm*; *alci alqd servandum dare*; iets in b. hebben, *servare alqd*; verzekerde b., *custodia*; iem. in verzekerde b. nemen, *alqm in carcerem condere* of *conicere*; *alqm includere in carcerem*; *alqm in custodiam dare*, *tradere*, *conicere* of *condere*; *alqm in vincula ducere*; z. ook hechtenis; iem. in verzekerde b. houden, *alqm in custodia* (*carcere* of *vinculis*) *retinere*; *alqm carcerē* of *in c. inclusum tenere*; *asservare alqm*; huis van b., z. gevangenis. — 2) = handhaving; behoeding; —**wateren**, —**ing**, z. besproeien, —ing.

be-weegbaar, *mobilis*; *ambulatorius* (b.v. *turris*); b. have, *res quae ferri agique possunt*; verg. roerend 1; —**weegbaarheid**, *mobilitas*; —**weeggrond**, *causa*; verg. drijfveer; —**weegkracht**, *vis movendi*; *momentum*; —**weeglijk**, *mobilis*; *agilis*; adv. *mobilitate*; —**weeglijkheid**, *mobilitas*; *agilitas*; —**weegreden**; z. drijfveer; —**weenen**, *deslere* (b.v. *alcius mortem*); luid b., z. bejammeren; —**wegen**, 1) eig. *movere* of *commovere* (*alqm*; *alqd*); (met inspanning) *moliri* (*alqd*); iets naar iem. of iets b., *admovere alqd ad alqm* of *ad alqd*; heen en weer of snel b., *agitare* (*alqd*); voortuit b., *promovere* (*alqd*; ook *legiones*); zich b. of (intr.) b., se *movere* of *se commovere*; *mooveri* of *commooveri*; *agitari*; *promoveri*; (snel) *ferri* (ook van hemellichamen, b.v. *stellae circa terram*); zich in een kring b., *in orbem circumagi*; zich van zelf b., *suā vi*, *suā sponte* of *per se et sua sponte moveri*; zich niet van zijn plaats b., *ex loco se non commovere*. — 2) overdr. a) = iets in beweging of in onrust brengen, *commovere*, *urbare* of *conturbare alqd*; hemel en aarde b., *caelum ac terras movere*; bewogen tijden, *motus rerum*; z. ook veelbewogen. — b) iem. b., *flectere alcius animum* (tot andere gedachten brengen); *vincere alqm* (b. toe te geven; ook *precibus*, *lacrimis*, *irā* enz.); iem. b. tot iets of om te *movere*, *permovere*, *ad- in-*, *perducere* of *impellere alqm ad alqd* of *ut met conl.*; *persuadere alci alqd* of *ut*; (met alle geweld) *percellere alqm ad alqd* of *ut* (ook *urbem ad deditionem*); zich

laten b. (tot of om te), *moveri*, *com-*, *per-* *moveri* of *adduci* (*ad alqd*; *ut*); *vinci*; *monentem audire*; zich niet laten b. om te, *adduci non posse ut met coni.*; iem. door bidden b., z. verbidden; bewogen door iem., *alqo auctore, suasore of impulsore*; door iets, *motus, com-*, *permotus, adductus of impulsus alqd* re; iem. trachten te b. tot of om te, *solicitare alqm ad alqd of ut*; wat heeft u daartoe b., *quid te impulit ut id faceres*.—e) zich op het een of ander gebied b., *versari in alga re*.—3) = roeren 2;

—**weging**, 1) eig. *motus*; *motio* (het in b. zetten); (snelle) *impetus*; *concitatio* (b.v. *remorum*); *agitatio* (ook het heen en weer bewegen); (draaiende) *volubilitas* (b.v. *mundi*); (kunstmatige) *machinatio* (mechanisme); in b. zijn, z. zich bewegen 1; in voortdurende b. zijn, *semper esse in motu*; *sempiterno motu praeditum esse* (b.v. van hemellichamen); in b. brengen, z. bewegen 1; in snelle b. brengen, *agitare* (*alqd*); *com-* of *incitare* (b.v. *navigium remis*; *equos*); in b. komen, *moveri*, *commoveri* enz.; zich in b. zetten, *incipere moveri*; *procedere* (b.v. *fumus*); (van troepen) *signa ferre*; het leger zette zich in b., ook *agmen incedere coepit* (z. verder opbreken 2); b. nemen, *ambulare*; matige, *modicis exercitationibus uti*; veel, *acri ambulatione uti*; de bb. des vijands gadeslaan, *quae ab hostibus agantur cognoscere*; *hostium itinera servare*.—2) overdr. oproerige bb., *seditiones*; *concitatio* (b.v. *plebei contra patres*); er ontstond een b. onder het volk, *populi motus factus est*; z. verder onlust; (= aandrift) uit eigen b., *suū* (enz.) *sponte*; *ultro*; *per se*; = gemoedsbeweging;—**wegingloos**, *motu of agitatione et motu vacuus*; *motu carens*; *immutus*; adv. *sine motu*; *sine ullo motu*;—**weiden**, *depascere* (b.v. *agros*).

bewer-en, *dicere* (als meening uiten); *con-* *tendere* (met nadruk b.); b.v. *haec contra alqm*; *defendere* (een bewering staande houden); *vio* (verzekeren); *affirmare* (verzekeren); b.v. *nil ipse*; in volen ernst, *fortissime*; als zeker, *pro certo*; *asseverare* (in volen ernst b.); *ponere* (als vaststaand aannemen); *velle* (van filosofen); b. dat niet, *negare*; ik wil niet b., *non dico*; ik wil niet b. dat niet, *non nego*; alle met acc. c. inf.;—**ing**, = meening, *sententia*; *opinio*; *quod quis sentit of iudicat*; *decretum of dogma* (b. van een filosoof; leerstelling); vaak door het *netur*, van een pron., b.v. die b. van Plato, *illud Platonis*; die b. van Pherecydes, *Pherecydeum illud*; = uitgesproken b., *dictum*; *verba*; *quod quis dicit* enz. (z. beweren); het is een ware b., *recte of vere dictur* (met acc. c. inf.).

bewerk-baar, *tractabilis*; (van den grond) *ad colendum aptus*; b. zijn, *tractari of coli posse*;—**en**, 1) = bearbeiten, *colere* (b.v. *agrum*); *subigere* (omwerken; b.v. *humum*; ook *corium*); *tractare* (b.v. *orationem membrum*); *facere* (b.v. *pocula optime facta*); bewerkt zilver, *argentum fabrefactum*; op nieuwb., *recolere* (b.v. *terram*); *retractare* (b.v. *hibellum*); grof of ruw b., *dolare* (b.v. *historiam*); overdr. iem. b., *praeparare alcius animum*; *versare alcius animum* (b.v. *militum animos castigando adhortandoque*);

(in ongunst. zin) *subornare alqm* (ook *alqm ut met coni.*); *ambire* (b.v. *singulos ex senatu*); *solicitare alqm* (*alqm ut*).—2) = veroorzaken enz., *facere*, *ef-* of *perficere* (*alqd*; met *ut en coni.*); *impetrare alqd* (iets gedaan krijgen; ook de *alga re*, b.v. het loskopen der gevangenen b., *i. de redimendis captivis*); iets voor iem. b., z. iem. iets bezorgen 3; iets bij iem. b., *impetrare alqd of de alga re ab alqo*; voor iem., *i. alci alqd ab alqo*; z. ook veroorzaken; verwekken 2;—**er**, b. van het land, z. boer; = persoon die iets veroorzaakt of tot stand brengt, *auctor*; *conciliator* (b.v. *nuptiarum*); *conditor* (b.v. *libertatis*); *effector* (b.v. *earum rerum*); door omschr.: z. ook aanlegger;—**ing**, (van het land) *cultus*; *cultura*; kunstige b., *fabrica* (b.v. *aeris et ferri*); verder door omschr.;—**stellig**, z. tot stand brengen 1;—**stelliging**, *ef-* of *confectio*; door omschr.;—**ster**, *auctor*; *effectrix*; *conciliatrix*; door omschr.; z. ook aanlegster;—**tuigen**, goed bewerkteugd, *bene a natura informatus*; zoo b. zijn dat, *ita a natura comparatum esse ut met coni.*;—**tuiging**, z. organisatie.

be-westen, *ad occidente*;—**wezen**, z. zeker 1;—**wierook**, *turē vaporare* (b.v. *templum Verg.*); overdr. z. verheerlijken; vleien 1;—**wierooking**, door omschr.: z. ook vleierij;—**willigen**, *concedere of dare* (*alci alqd*); (van den senaat) *decernere* (b.v. *alci triumphum*; *pecunias ad ludos*);—**williging**, *concessio*; (= machtiging) *auctoritas* (b.v. *senatus*; *tutoris*); met iems b., z. goedkeuring;—**wimpelen**,—**ing**, z. bemantelen;—**wind**,—**ing**, z. beheer; bestuur;—**windhebber**,—**voerder**, z. beheerder; bestuurder; gezaghebber.

be-wogen, z. bewegen 2 a en b; roeren 2;—**volken**, z. betrekken 2; een b. voorhoofd, *frons contracta of tristis*;—**wonderaar**, *admirator*; *qui admiratur*; een groot b. van iem. of iets zijn, *valde admirari alqm of alqd*; veel bp. hebben, *in magna admiratione esse*; verg. ook vereerder;—**wonderaarster**, *quae admiratur*;—**wonderen**, *mirari of admirari* (*alqm*; *alqd*); b. worden, *admiratione affici*; *admirationem alqd habet*; zeer b. worden, *in magna of in maxima admiratione esse*;—**wonderenswaardig**, *admiratione dignus*; *admirabilis*; *admirandus*; adv. (= op b. wijze) *admirandum in modum*; *admirabiliter*; *mirum quantum*;—**wonderenswaardigheid**, *admirabilitas*;—**wondering**, *miratio of admiratio*; veel utingen of bliken van b., *multae admirationes*; vol b., ook *admirans*; voor iem. b. gevoelen, iets met b. beschouwen, *admirari alqm*, *alqd*; iem. zijn b. toonen, *afficere alqm admiratione*; iem. zijn b. betuigen dat, *admirari alqm quod met ind.*; b. wekken, *admirationem movere*; bij iem., *admirationem facere of movere alci*; met b. fegen iem. of iets opzien, *intueri alqm*; *suspicere alqm*, *alqd*; een voorwerp van groote b. zijn, z. bewonderen (zeer b. worden);—**wonen**, *habitare* (*in alqo loco*); ook *haec pars urbis habitatur frequentissime*; *colere*, *incolere* of *obtinere* (*alqm locum*; een stad, streek

enz.; niet een huis); de maan is b., *luna habitatur*; de bewoonde gedeelten, *ea quae habitantur*; dicht bewoond, z. volkrijk; de geheele b. aarde, *omnis terra quae colitur ab hominibus*; — **woner**, *incola*; *cultor*; *civis* (burger); *habitor* (b.v. *inimici*; gewoonl. huurder); bb., ook *homines*; b. van een huis, *qui habitat in alga domo*; bb. van een stad, ook *oppidani*; de bb. van Athene enz., *Athenienses* enz.; verg. dorpeling; huurder enz.; — **woonbaar**, *habitabilis*; *utilis ad habitandum*; b. zijn, *habitari posse*; — **woonster**, *incola*; *civis*; — **woordin-gen**, *verba*; er werd een senaatsbesluit opgesteld in deze bb., *in haec verba senatus consultum factum est*; z. verder term 1.

bewust, 1) = bekend, *notus*; *cognitus*; de b. persoon, *is quem nosti*; b. zaak (= de u bekende zaak), *ista res*; *res quam nosti* enz.; z. ook bedoelen (bedoeld). — **2)** zich iets b., *sibi conscius alius rei*; zich iets b. zijn, *sibi conscius esse alius rei*; *sentire alqd* (inzien); *scire alqd* (weten); *meminisse alius rei* (zich herinneren); zich b. zijn van zijn zwakheid (wat geest betreft), *minimum in se esse arbitrari*; *diffidere ingenio suo*; *confiteri multa se ignorare*; (wat strijdkracht betreft) *diffidere paucitati suorum*, *cohortum* enz.; zich b. zijn dat, *sibi conscius esse*, *scire* of *meminisse* met acc. c. inf.; *sentire* met acc. c. inf. (ook met afn. vraag); voor zoover ik mij b. ben, *quantum scio*; *quod sciam*; *quod quidem meminim*; — **eloos**, *quem animus reliquit*; *sensu carens* of *orbatus*; b. zijn, *animus alqm reliquit*; *sensu carens* of *orbatus* esse; — **eloosheid**, *animi defectio*; — **heid**, z. bewustzijn 2; — **zijn, 1)** fysiek, *sensus* of *s. sui*; *mens*; het volle b., *animus sui compos*; *mens sana*; *mentis sanitas*; bij volle b., *mentis (suae) compos*; *mentis sensu integro* (b.v. *mori*); zijn volle b. hebben, *mentis (suae) compotem esse*; niet hebben, *sensu carere*; weder tot b. komen, *ad sensum sui redire*; *resipiscere*; zijn b. verliezen, *animus alqm relinquit*; verg. bezinning 3; in onmacht vallen 2. — **2)** geestelijk, *conscientia*; *sensus*; b. (van iets) hebben, *sensum (alius rei) habere*; *alei sensus est*; *sentire alqd*; ik handel met b., *scio quare faciam*; in iem. het b. wekken dat, *alqm ed adducere ut sentiat* met acc. c. inf.; het b. goed gehandeld te hebben, *conscientia bene de recte facti (-orum)*; ik heb het b. goed gehandeld te hebben, *mihi conscius sum bene de recte me fecisse*; in het b. van iets, *sibi conscius alius rei*; in het b. van zijn zwakheid weigerde hij het, *consciens of cum sentiret quam infirmus esset recusavit*.

bewijz, 1) = het bewijzen van iets, *probatio*; *demonstratio* (in 't bijz. mathematisch b.); *argumentatio* (b. door het aanvoeren van gronden); het b. van iets krijgen, *experiri alqd* (b.v. *alius segnitiam*); het b. van iets leveren, z. bewijzen 2; het b. is moeilijk te leveren, *difficile est probatu*; = het betoenen, *significatio* (b.v. *benevolentiae*). — **2)** = datgene waardoor iets bewezen wordt of kan worden a) = ken-teeken, kenmerk enz., *signum* of *indictum* (teeken); *documentum* of *specimen* (voor-beeld, proef; *specimen* niet pl.); *testimo-*

nium (getuigenis); *testis* (getuige); schriftelijke bb.; *litterarum testimonia*; *litterae*; een b. van iets geven, *dare documentum alius rei* (b.v. *fidei*; *eloquentiae*; ook *alci* met acc. c. inf.); veel bb. van iets trouwe-loosheid hebben, *multis rebus perfidiam alius perspectam habere*; iets als een b. opvatten dat, *argumenti loco sumere alqd* met acc. c. inf.; ten b. dienen of strekken, *signo*, *indicio*, *documento* of *testimonio* esse; *declarare*; een b. dat, *ex quo intelligi potest* met acc. c. inf.; *ut appareat* of *ut facile coniciat* met acc. c. inf.; hetgeen een duidelijk b. was dat, ook *manifesta fides* met acc. c. inf. (liv.); als b. daarvoor zou ik u Hannibal noemen, indien . . . niet, *etis rei Hannibalem vobis testem darem, nisi*. — **b)** = bewijsgrond, *argumentum* (grond, in zooverre er feiten uit worden afgeleid; het b. dat, *argumentum quo demonstratur* met acc. c. inf.); *ratio* (b. op grond van redeneering en gezond verstand; mathematische bb., *rationes geometricae*); krachtig b., *argumentum firmissimum* of *gravissimum*; *firmentum*; zwak b., *a. tenue*; bb. of iets als b. aanvoeren of bij-brengen, z. aanvoeren 2; een b. verwer-pen, weerleggen, *rationem recere*, *refutare*; iets door b. weerleggen, *alqd argumentis refellere*; het b. leveren of bijbrengen dat, z. bewijzen 2; bb. leveren, *argumenta af-ferre*; sterke bb. voor iets, *maxima alius rei documenta edere*; veel bb. leveren voor het bestaan van goden, *multis argumentis deos esse docere*; tot b. dienen of strekken, *argumento* esse; het b. daarvoor is dat, *argumento* of *indicio* (met of zonder *huic rei*) *est quod* met ind.; — **baar**, *quod argu-mentis* of *rationibus firmari potest*; *quod argumentis doceri potest*; *quod probari potest*; — **grond**, z. bewijzen 2 b.; — **kracht**, *vis probatorum*; *vis auctoritatisque*; *auctori-tas*; iets heeft een groote b.; *alqd multum valet ad probandum*; — **methode**, *probationis* of *argumentationis genus*; *via* of *ratio probandi*; — **middel**, *argumentum*; schriftelijke bb., *litterae*; — **plaats**, *locus qui af-ferri potest* of *affertur*; bb. uit schriftvers bijbrengen, *scriptorum locos* of *testimonia afferre*; — **stuk**, *litterarum testimonium*; *litterae*; — **voering**, *argumentatio*; *confirmatio* (in 't bijz. als onderdeel van het pleidooi).

be-wijzen, 1) = toonen 2; betoenen; iem. iets b., *praestare alci alqd* (b.v. *debitum honorem*; *fidem*; *pietatem*); iem. weldaden b., *beneficia in alqm conferre*; b. alci dare of tribuere, *beneficiis afficere* of *ornare alqm*. — **2)** door gronden of redeneering b., *probare*, *demonstrare* of *argumentis ac rationibus confirmare* (*alqd*); met acc. c. inf.; *efficere* (*alqd*); met acc. c. inf.; met ut en conl.; vooral philos.); overtuigend of onweerlegbaar b., *vincere* (met acc. c. inf.); *convincere* of *coarguere* (*alqd*); met acc. c. inf.; de waarheid of juistheid van iets b., iets als waar of juist b., *comprobare alqd*; de onjuistheid of onhoudbaarheid van iets b., *arguere alqd*; dit wordt daar-door b. dat, *etis rei testimonium est quod*; dat b. in 't geheel niets, *nullum verum id argumentum est*; hetgeen b. dat, z. bewijs 2 (een b. dat); verg. verder ook

een bewijs geven 2; aantoonen 2; bewijzen aanvoeren 2; —**ijveren**, zich b., *studere* (alci rei; ook met inf.); z. verder moeite doen, besteden; —**ijzeld**, z. berijpt.

be-zaalen, ob-, *conserere* of (alleen overdr.) *conspargere* (alqd alqā re); land b., *sementem facere*; bezaaid met (overdr.), *obitus* of *consensus alqā re*; *constratus alqā re* (b.v. *forum corporibus civium*); —**zaaiing**, *constitio*; *constitura*; door omschr.; —**zadigd**, *continens*; *moderatus*; *temperans*; b. leef-tijd, *aetas composita et moderata*; adv. *continenter*; *moderate*; *temperanter*; —**zadigheid**, *continentia*; *moderatio*; *temperantia*; —**zeeren**, *laedere* (alqm; alqd); z. ook wonden; —**zegelen**, eig. = zegelen; overdr. *obsignare* (b.v. *haec omnia ab hominibus honestissimis obsignata sunt*); *sancire* (b.v. *foedus hospitii capite*); *confirmare* of *ratum facere* (alqd); (= zijn goedkeuring aan iets hechten) *comprobare* (b.v. *haec auctoritate nostra*); —**zegeling**, eig. *obsignatio*; overdr. *confirmatio*; *auctoritas*; door omschr.; —**zeld**, een wel-slecht b. schip, *navis velis habilis, parum habilis*; —**zellen**, land b., *terrae appropinquare*; overdr. er is geen land met hem te b., z. onhandelbaar.

bezem, *scopae*.

be-zending, (= transport) *commeatus*; (= het gezondene) *id quod mittitur*; een b. koopwaren, *merx missa* of *allata*; een b. boeken (van iem.) *krijgen, libros ad se missos accipere*; *afferuntur ad alqm. libri ad alqo missi*; —**zet**, = in beslag genomen, *occupatus* (voor iem. b. zijn, *occupatum esse alci*); niet b., *vacuus*; *otiosus*; z. ook bezigheid (met bb. overstelpt); b. op de borst, *spiritus angustioris*; —**zeten**, *lymphatus*; *furibundus*; *furius*; b. zijn, *furere*; verg. d ol 2; —**zetten**, *occupare* (in beslag nemen; b.v. *trichinits fora*); *implere* (vullen) *instruere* (voorzien) of *ornare* (versieren) *alqd alqā re*; *distinguere* (hier en daar met voorwerpen b., die door kleur, glans enz. in 't oog vallen; b.v. *pocula gemmis distincta*; alleen pass. en gewoonl. part.); *exstruere* (hoog met iets beladen; b.v. *mensas epulis*); *imponere* (iets op iets zetten; *alqd alci rei*); met huizen bezetten, z. bebouwen 1; in 't bijz. a) plaatsen (ambten) b., *explere* (b.v. *trina loca*). — b) mil. *insidère* (post vatten op; b.v. *itinerā*; *tumulum*; ook *vias praesidiis*); *occupare* (b.v. *collem*; *oppidum cohortibus*); *praesidium ponere*, *collocare* of *constituere* (in alqo loco); vooraf b., *praecooccupare* (b.v. *angustias*); rondom b., *cingere* (b.v. *militibus domum*); b. houden, *tenere* (b.v. *montes*; *partem exercitū*; *locum praesidio*); *obtinere* (b.v. *omnes aditus*; *locum praesidiis*); —**zetting**, 1) = het bezetten van een plaats, *occupatio*; *obsessio* (b.v. *viae*; *templorum*); door omschr. — 2) = garnizoen, *praesidium*; ergens als b. liggen, in *praesidio esse in alqo loco*; in de stad lag een b. van den koning, *urbem regium tenebat praesidium*; als b. achterblijven, *relinqui in praesidio*; een b. in een plaats leggen, z. bezetten b; een b. van drie cohorten hebben, *trium cohortum praesidio teneri*; een sterke b. hebben, *firmum prae-*

sidium habere; door een b. dekken, *firmare* of *tueri praesidio* (alqm locum); met de b. aftrekken, *praesidium ex urbe deducere*. — 3) b. op de borst, *spiritus angustiae*; —**zettingsleger**, *praesidium*.

beziachtig-en, *spectare* of *invisere* (alqd); *visere* (b.v. *signum propter pulchritudinem*); nauwkeurig b., *perspicere* (b.v. *opus*); *oculis per-* of *collustrare* (alqd); verg. beschouwen 1; —**er**, —**ing**, z. beschouwer, —ing.

bezie, z. bes 1.

be-zield, 1) eig. *animatus* (b.v. *stellae divinitus animatae mentibus*); *animans* (b.v. *a. est mundus*); b. wezen, *animans*; *animat.* — 2) overdr. *incensus* (alqā re); *impletus* (vervuld; alqā re); b. zijn, *ardere* (alqā re); door de godheid b., *divino spiritu tactus*; *mente incitatus*; verg. —**zielen**, 1) eig. *animare* (alqm; alqd). — 2) overdr. iem. b., *alqm of animum alcius incendere* of *inflammare*; met iets, *incitere alci alqd*; *implere alqm alqā re*; bezielend spreken, *orationem ad sensus motusque animorum inflammandos admoveere*; dit was de geest die hen bezielde, *sic cogitabant* of *sentiebant*; in 't bijz. van de goddelijke inspiratie, iem. b., *alcius mentem divino afflatu* of *alcius animum divino instinctu concitare*; *incitare alqm*; b. worden, *divino spiritu tangi*; *divino quodam spiritu inflari*; *divino instinctu concitari*; —**zieling**, af-, *inflatus* of *instinctus divinus*; *divina mentis incitatio*; *furor*; *impetus*.

be-zien, z. beschouwen 1; beziachtigen; dat staat nog te b., *id non satis constat*; —**zienswaardig**, *spectandus*; *visendus*; *conspiciendus*; *visu* of *spectatu dignus*; —**zienswaardigheid**, *res visenda* of *visu digna*; plur. *ooc ea quae sunt visenda*; *visenda*; *spectanda*.

bezig, b. zijn, druk b. zijn, z. bezigheid (bb. hebben, drukke bb. hebben); hij is altijd b., *numquam otiosus est*; met iets b. zijn, *occupatum esse in alqā re* (ook in apparando enz.); *intentum esse alci rei*; (= onder handen hebben) *alqd in manibus*; dikwijls (als phraseol. ww.) niet vertaald, b.v. ik ben b. te lezen, *lego* enz.; subst. het b. zijn, *occupatio* (met iets, *alcius rei*); —**en**, z. gebruiken; —**heid**, *occupatio* (het bezig zijn; met iets, *alcius rei*); *negotium* (werkzaamheid); *opus* (werk); *studium* (letterkundige of wetenschappelijke b.; ook s. *litterarum*); *res* (zaak, waarmee men zich bezig houdt); *ars* of *artificium* (handwerk); bb. hebben, *occupatum esse*; met bb. overstelpt, *occupatissimus*; *vehementer occupatus*; *maximis negotiis distentus*; *plenus negotii*; met bb. o. zijn, vele of drukke bb. hebben, *occupatissimum esse*; *magnis occupationibus distineri* of *implicatum esse*; geen bb. hebben, *nullis occupationibus implicatum esse*; *nihil agere*; *vacare*; *vacuum* of *otiosum esse*; z. ook werkzaamheid; amtsbezigheid; —**houden**, iem. met iets b., *occupare* of *occupatum tenere alqm alqā re*; *detinere alqm alqā re*; (b.v. *bellō Hannibalem*); de zaak die ons b., *res de qua agimus*; den geest b., *mentem exercere*; iets houdt de gedachten der menschen b., *alqd occupat cogitationes hominum*; zieh-

met iets b., *occupari* of *detineri in alga* re; *agere alqd*; *operam dare*, *studere* of *vacare alci rei*; *versari in alga* re (b.v. *in causis*; *recondita in arte*); zich gaarne met iets b., *delectari* of *se delectare alga* re; aangenaam, *oblectari* of *se oblectare alga* re; ijverig, druk, *elaborare in alga* re; *diligenter persequi alqd*; *multum* of *magnam operam ponere in alga* re; *multum versari in alga* re; *celebrare alqd* (b.v. *artes*); uitsluitend, *se totum collocare in alga* re; onafgebroken, *conteri* of *se conterere alga* re; zich (in gedachte) met iem. of iets b., *cogitare alqm*, *alqd*; zich met andere dingen b., *alias res agere*; zich met iets belangen b., z. behartigen 1; door iets b. worden, *distineri alga* re; geheel, z. bezigheid (met bb. overstelpst zijn); zich met iets gaan b., *se conferre* of *se convertere ad alqd* (b.v. *ad haec studia*).

bezingen, iem. of iets b., *cantare alqm*; *canere* of *carminē (-ibus) celebrare laudes alcius*; *canere de alga* re; *versibus persequi alqd*; —**zinken**, *subsidiere*; —**zinksel**, *faex* (van wijn); *sedimentum* (Plin.); *quod subsidit* (b.v. *in urina* Plin.); *crassamentum* (Col.); —**zinnen**, bezin eer gij begint, *praequam incipias consulto opus est* (Sall.); *aut non temptaris aut perforce* (Ov.); z. verder bedenken 1 a; zich herinneren; —**zinning**, 1) = beraad, *deliberatio*; *consultatio*. — 2) tot b. komen, z. zich bedenken 1a; iem. tot b. brengen, z. tot rede brengen 2. — 3) = bewustzijn, *animus sui compos*; z. ook bewustzijn; bij zijn b. zijn, *mentis (suae) compotem esse*; zijn b. verliezen, *de mentis statu deici*; *a mente discedere*; z. ook hoofd 2 c (eind); weer tot b. komen, *repsciscere*; *ad se redire*; iem. de b. doen verliezen, *perturbare alcius animum*; *alqd amentem facit alqm* (b.v. *pugna repentina timore regios*); zijn b. verliezen, = in onmacht vallen 2.

bezt, *possessio*; iets in b. nemen, in zijn b. brengen, zich in het b. van iets stellen, *possidere* of *occupare alqd*; *potiri alga* re; (formeel) *usurpare alqd*; met geweld of wederrechtelijk, *invadere in alqd* (b.v. *in alcius bona*); iem. in het b. van iets (dat op het oogenblik een ander toebehoort) stellen, *in possessione alcius rei collocare alqm* (b.v. *praediorum*); *mittere alqm in possessionem alcius rei* (b.v. *donorum alcius*); *constituere alqm in alga* re (b.v. *plebem in agris*); in het b. van iets zijn, z. bezitten; blijven, *in possessione alcius rei (per)manere*; geraken of komen, *in possessionem alcius rei venire*; *obtinere alqd* (b.v. *regnum*); *as-*, *consequi*, *nancisci* of *adipisci alqd*; *potiri alga* re; —**neming**, *possessio*; (voor anderen) *occupatio*; —**ster**, *quae possidet*; *domina* (eigenares); —**ten**, (rechtens) *possidere alqd*; *in possessione alcius rei esse*; *possessionem alcius rei habere*; (feitelijk) *habere alqd*; *potiri alga* re (b.v. *summā imperit*); ook *alcius rei*, b.v. *rerum*; een eigenschap enz., *inest alqd in alga* (b.v. *in imperatore has res inesse oportet*); *alga* re *praedium* of *ornatum esse*; *esse m. gen.* of *abl. qual.* (b.v. *tantarum virium*; *incredibili virtute*); (macht, bevoegdheid enz.) *est alqd penes alqm*; iets niet b., *carere alga* re; in 't geheel niet, *expertem esse alcius rei*; veel rijkdom, groot talent enz. b., ook *abundare*

divitiis, *ingenio* enz.; verg. overvloed hebben; —**ter**, *possessor*; *dominus* (eigenaar); een ander b. krijgen, z. in een andere hand overgaan 2; —**ting**, *possessio*; *res*; plur. ook *bona*; *fortuna*; *opes*; mijn enz. bb., ook *mea* enz.; b. bestaande in land enz., *fundus*; *praedium*; plur. ook *possessiones*; *agri*.

bezoekt, 1) eig. *celeber* (druk b.); *frequens* (vaak b.); het b. zijn van een plaats, *loci celebritas* of *frequentia*. — 2) overdr. *aerumnosus*; verg. ook bezoeken 2; —**zoedelen**, *commaculare* (b.v. *se ambitu*); *maculare* (b.v. *regis caede maculatus*); *inquinare* (b.v. *se hoc paricidio*; *se vitis atque flagitiis*); *polluere* (b.v. *hoc polluit nobilitatem vestram*); *contaminare* (b.v. *se sanguine alcius*; *se vitis*; *contaminatus facinore*); *foedare* (b.v. *gloriam alga* re); *deformare* (b.v. *gloriam alga* re); zijn handen met iets bloed b., *manus sanguine alcius cruentare*; verg. bevlecken; —**zoek**, 1) abstr. *salutatio* (morgenbezoek van vrienden en cliënten); *adventus* (b.v. *amici*; *hospitis*; bij dat eerste b., nl. aan de stad, *primo illo adventu*); *accessus* (het bezoeken van een plaats, *ad alqm locum*); *assiduitas* (geregeld b.; b.v. *cotidiana amicorum a.*); het b. is afgeloopen, *salutatio defluxit*; iem. een b. brengen, een b. afleggen, z. bezoeken 1; bij iem. op b. zijn, *esse apud alqm*; iem. die een b. brengt ontvangen, niet ontvangen, z. toelaten 2; belet geven. — 2) concr. = bezoeker of bezoekers, *salutatio*; *salutantes*; *salutatores*; *qui visendi causā veniunt* (of *venit*) *ad alqm*; *hospites* (of *hospes*); lastig, ontijdig b., *interpellatores*; *interventores*; b. hebben, *amicum (-os) of hospitem (-es) secum habere*; geen b. hebben, *solum esse*; b. ontvangen, *salutari domi*; —**zoeken**, 1) eig. iem. of iets b., *visere*, *invisere* of *visitare alqm*; *ad alqm visendi causā venire*; *adire* of *convenire alqm* (om iem. over iets te spreken); *salutare alqm* of *salutandū causā ad alqm venire* (iem. zijn opwachting maken); *adire* of *visere alqm locum* (om daar te vertoeven of iets te bekijken); *obire alqm locum* (om daar iets na te gaan of te inspecteeren); *venire in alqm locum* (ergens komen; b.v. *in contionem*; *Romam*); dikwijls, druk, herhaaldelijk iem. of een plaats b., *ventitare ad alqm*, *in alqm locum*; in grooten getale, dikwijls enz., *frequentare alqm* of *alcius domum*; *frequentem venire in alqm locum*; *frequentem esse cum algo*; *celebrare alqm locum* of *alcius domum*; *crebro venire ad alqm*; af en toe b., *intervisere* (alqm); op de rij af b., *circumire* (b.v. *saucios*; *praedia*). — 2) overdr. *afficere* (b.v. *exercitum famēs*); *urgere* (b.v. *alqm morbus*); *vezare* (b.v. *soliccitus impios*); *urere* (b.v. *pestilentia urbem*); iem. met iets b., *afficere* of *temptare alqm alga* re; door iets b. worden, ook *con-* of *afficiari alga* re; verg. beproeven 2; —**zoeker**, z. bezoek 2; (= vreemdeling die een stad bezoekt) *advena*; —**zoeking**, z. beproeven.

be-zoldigd, *mercennarius* (ook subst.); *mercede conductus*; —**zoldigen**, iem. b., *mercedem dare alci*; (soldaten) *om stipendium alci dare* of *præbere*; *aes alci dare*;

(beambten) *salarium alicui praestare*; b. worden, mercedem of stipendium accipere; —**zoldiging**, *merces*; *stipendium* (van soldaten); *salarium* (van beambten); b. ontvangen, z. bezoldigen (b. worden); —**zondigen**, zich b., *peccare*; zich. aan zichzelf b., *peccare in se ipsum*; z. verder zondigen; —**zondiging**, z. zonde; —**zonnen**, *moderatus* (b.v. *home*); adv. *moderate*; z. verder bedahtzaam; —**zonnenheid**, *moderatio*; z. verder bedahtzaamheid; —**zoomen**, z. omboorden.

be-zorgd, *solicitus* (de *alga re*; pro algo of *vicem alcius*); *anctus* (alga re; pro algo of *vicem alcius*); b. zijn, zich b. maken, ook *timere* of *metuere*; voor = ten behoeve van iem., ook *metuere* of *timere* alci; voor zich-zelf, *suus rebus*; voor iets, ook *timere*, *metuere* of *vereri alicui rei* (ook met *ne* en *coni.*); voor = met het oog op of van wege iets, ook *timere*, *vereri*, *metuere* of *laborare de alga re*; per- of *extimescere de alga re* (bezorgd worden); iets maakt iem. b., *alqd alqm curā afficit*; —**zorgdheid**, *solicitudo*; *cura*; *metus*; iems b. wekken, *metum alicui incere*; *alqd alqm curā afficit*; —**zorgen**, 1) iets b., z. voor iets *zorgen*. — 2) iets (b.v. een brief) bij iem. b., *reddere* of *dare alicui alqd*; of, de- of *perferre alqd ad alqm*; zelfiets b., *alqd de manu in manum tradere*. — 3) iem. iets b., *conciliare alicui alqd* (b.v. *amicos*); *expedire* (b.v. *alci vicarium*); *conficere alicui alqd* (b.v. *alci alqd mali*; *alci famam*); *colligere* (b.v. *imperatoribus res adversae odia colligunt*); *iniungere* (b.v. *alci inimicos*); z. verder verschaften; berokkenen; —**zorging**, door omschr., b.v. iem. een brief bij iem. ter b. geven, *dare alicui litteras ad alqm*; *alci l. perferendas dare ad alqm*.

bezuiden, a meridie; —**zuinigen**, iets b., *alcus rei compendium facere*; —**zuiniging**, *compendium*; —**zuren**, iets b., z. voor iets boeten.

bezwaar, 1) = last 1. — 2) = bedenking enz., *retractatio*; *scrupulus*; *religio*; iets wekt godsdienstige bb. bij iem., *alqd in religionem alicui venit*; b. maken, *retractare*; *gravari*, *cunctari* of *dubitare* (met *inf.*); zondv. b. te maken, *non of hanc gravate* (of *us*); *sine retractatione* of *sine ulla r.*; z. ook bedenking; —**zwaard**, zich b. gevoelen, *aegre* of *graviter ferre* (*alqd*; met *quod*); iets te doen, z. bezwaar maken; met een b. gemoed, *inivis*; verg. ook bezwaren; bezorgd; —**zwaarlijk**, *molestus*; *incommodus*; *arduus* of *impeditus* (b.v. *alqd alicui arduum of impeditum est*); adv. *vix*; *aegre*; *vide ne non* (met *coni.*); —**zwaarlijkheid**, *molestia*; —**zwadden**, *maculis adspargere* (b.v. *vitae splendorem*); z. ook belasteren; bezoedelen; —**zwalken**, z. bevlecken; iems goeden naam b., *famam alcus lacerare*; *infamare alqm*; verg. belasteren; —**zwangerd**, *gravidus*; —**zwangeren**, *gravidam facere* (*alqm*); overdr. iets met iets b., *compleere alqd alga re*; —**zwaren**, *gravare* of *onerare* (*alqm of alqd alga re*); *degravare* (b.v. *vulnus alqm*); iets b. de maag, *alqd stomacho grave est*; met hypotheek b., *obligare* (b.v. *praedia*); overdr. = drukken 2; —**zwarend**,

z. —zwaarlijk; b. zijn voor iem., *urgere alqm* (b.v. *quaestiones Mittem*).

be-zweerder, *exorcista* (Eccl.); verder door omschr.; —**zweet**, *sudans*; *sudore diffuens*; b. zijn, *sudare*; *sudore diffhere*; —**zweren**, 1) = onder eede verzekeren of bevestigen, *iuraturando firmare* of *affirmare* (met acc. c. *inf.*); *iurare* of *adiurare* (met acc. c. *inf.*); een verdrag, de wetten b., *iurare in foedus, in leges*; z. ook een eed doen. — 2) = iem. dringend verzoeken, *obtestari* of *obsecrare alqm* (vaak met *ut* en *coni.*; bij iem. of iets, *per alqm of per alqd*; z. ook dringend verzoeken. — 3) = door tooverspreuken bannen, *adcurare dei nomine* of *per deum* (b.v. *daemones Eccl.*); *adiuratione divini nominis expellere ac fugare* (b.v. *daemones Eccl.*); booze geesten b., ook *exorcizare* (Eccl.); = door tooverformules oproepen, *ehere* (b.v. *inferorum animas*); *carminibus elicere* (b.v. *infernas umbras*); —**zwering**, 1) = eed, *iusiurandum*; door omschr. — 2) = dringend verzoek, *obtestatio* of *obsecratio*. — 3) van geesten enz., door omschr.

bezwijken, onder iets b., *succumbere alicui rei* (b.v. *oneri*; *labori*); *cedere* (b.v. *dolori*); onder een last b., ook *sub onere concidere*; voor iets b., *vinci alga re*; aan iets b., *concidere alga re* (b.v. *illo vulnere*); voor de macht van het noodlot b., *impetum fortunae sustinere non posse*; z. verder in vallen 3; omkomen; —**zwijnen**, z. in onmacht vallen 2.

bezijden, 1) eig. = naast 1. — 2) overdr. b. de waarheid, *falsus*; b. de waarheid zijn, a vero abesse.

bibber-en, z. beven; —**ing**, z. huivering.

biblio-theek, *bibliotheca*; —**thekaris**, *qui bibliothecae praest*; *bibliothecae praefectus*; b. zijn, *bibliothecae praesese*; iems b. zijn, *bibliothecam alcus tractare*.

bid-dag, *supplicatio*; *obsecratio*; —**den**, *precari*; *preces facere*; *supplicare* (deemoedig); *vota facere* of *suscepere* (b. onder het doen eener gelofte); *orare* (Eccl.); voor iets heil of redding b., *precari alicui salutem*; p. *ut salvis sit alqs*; tot een god b., *precari deum*; *supplicare deo*; *orare* of *invocare deum* (aanroepen); een god om iets b., *precari alqd a deo* (ook *deum ut* met *coni.*; *hoc a dis ut*); = verzoeken 1; z. ook smeeken; dringend; wat ik u b. mag, ik b. u, *si me amas* (b.v. *saluti*, *si me amas, consule*); *oro* of *obsecro*; subst. het b., z. gebed.

blecht, *confessio* (Eccl.); —**en**, *fateri* of *confiteri* (*alqd*).

bied-en, 1) = aanbieden; reiken 1; het hoofd b., *contra consistere*; iem. het hoofd b., *alci obistere*; den vijand het hoofd b., *contra hostes consistere*; *signa ad hostem convertere*; *hosti* of *hostium copias se obicere*; iets het hoofd b., *alci rei obviam ire* (b.v. *periculis*; *audaciae*); *se offerre alicui rei* (b.v. *periculis*); *alci rei obistere* (b.v. *dolori*); *subire alqd* (b.v. *pericula*); tegenstand b., *resistere* of *repugnare* (*alci*; *alci rei*); z. ook zich verzetten 2. — 2) een prijs voor iets b., *promittere premium pro alga re*; (bij een verkoop) op iets b., *liceri alqd* (b.v. *hortos*; op één schilderij honderd

talent, *unam tabulam centum talentis* Plin.; ook abs.); (bij een verkoop) meer b., *pluris liceri*; *supra adicere*; dan iem., *vincere alqm*; tegen iem. b., z. op bieden; het meest b., *licitatione vincere*; subst. het b., z. bod; —**er**, *licitator*; door omschr.

bier, *cer(e)vista* (Plin.); —**brouwer**, *cer(e)visarius* (inscr.).

bies, *vincens*; *scirpus*; van b., *vincens*; zijn bb. pakken, *vasa colligere*; z. ook voet 1 (zich uit de vv. maken).

biest, *colostra* (Col.).

biet, *beta*.

big, *porculus*; —**gelen**, *destillare*; *destuere*; —**getje**, *porcellus*.

bik-kel, *talus*; —**kelen**, *talus ludere*; —**ken**, *caedere*; niets te b. hebben, *in summa inopia vivere*; wij zullen wat te b. vinden, *invenientius quod manducemus* (Petr.).

bil, *natis*; *clunis*.

biljet, *codicilli* (pl.); *libellus* (entreëb.; aanplakb.); z. verder bon; briefje.

billijk, *aequus* (jegens iem., in alqm); *iustus* (in alqm); *meritus* (verdiend; b.v. poëzia); *modicus* (b.v., *pretium*); bb. eischen stellen, *aqua postulare*; het is b., *aequum*, par of verum est (met acc. c. inf.); adv. *aequè*; *merito*; b. koopen, *modico pretio emere*; —**en**, z. goedkeuren; —**erwijs**, *merito*; *iure*; *non immerito*; *non iniuria*; *aequum est* (met acc. c. inf.); —**heid**, *aequitas*; *iustitia* (rechtvaardigheid); recht en b., *aequum et bonum*; *aequum bonum*; *aequum-bonumque*; gevoel voor recht en b., *iustitia*; naar b., *ex aequo*; *sicut aequum est*; *ut par est*; naar recht en b., *ex aequo et bono* (b.v. *iudicare*); in strijd met de b., *contra fas*; in strijd met recht en b., *contra ius fasque*; de wetten der b. schenden, *aequitatem violare* of *laedere*; —**ing**, z. goedkeuring.

bilzenkruid, *hyoscyamus*.

bind-balk, *epistylum*; —**en**, 1) eig. *ligare* (b.v. *alqd. circa alqd.*; *catenis ligatus*); *vincere* of *constringere* (alqm; alqm *catenis*); iem. (bij een operatie) b., *alligare alqm*; iem. aan iets b., *alligare alqm ad alqd.* (b.v. *ad potum*); (stewig) *astringere* (b.v. *alqm ad statum*); iem. de handen op den rug b., *manus alligare*, of *vincire post tergum*; iem. aan handen en voeten b., *alqm quadrupedem constringere* (Ter.); iets aan iets b., *deligare alqd. ad alqd.*; *alligare alqd. in alqa re*; z. verder bevestigen 1; vastbinden. — 2) overdr. iem. b., *alligare alqm* (b.v. *lex omnes mortales alligat*; *foedere alligant*); *obligari* (b.v. *foedera nos Liv.*; *beneficis obligati sumus*); *obstringere* (b.v. *alqm. legibus*; *foedere*; *alqm iureiurando ut met conl.*); *tenere* (bindende kracht hebben voor iem.); b.v. *ut quod tributum plebes iussisset populum teneret*; door een belofte g. zijn, *promisso teneri*; door een eed, door zijn woord, *iureiurando teneri*; *fide obstrictum teneri*; niet gebonden, *solutus*; niet door een eed gebonden, *libera fide*; zich door iets laten b., *alligari* of *implicari alqa re*; zich door niets laten b., *omnium rerum libertatem tenere*; veel dat aan het leven b., *multa retinacula vitae* (Plin. epi.); niets b. mij aan het leven, *causam vitae non habeo*; iem. de handen b., *alligare alqm*; *circumscribere* of *coercere alqm*; zijn handen waren

g. door zijn collega, *se constrictum a collega teneri*; de consuls wier handen g. zijn door de wetten der provocatie, *consules constricti legibus de provocatione*; iem. met g. handen overleveren, *alqm (alct) constrictum tradere* (b.v. *senatum tribuno furanti*); zich aan iets b., *implicari alqa re* (b.v. *certo genere vivendi*); aan iets g. zijn, *asctrictum esse alqa re* (b.v. *nullis unius disciplinae legibus*); *al-*, *alligatum esse* of *teneri alqa re*; gebonden rede, *oratio nathemris asctricta* of *vineta*; —**er**, *librorum glutinator* (boekbinder); —**garen**, *linum*; —**rijs**, *vimen*.

binnen, 1) praep. *intra* (met ace.; van plaats en tijd); *in* (met abl.; van tijd); door den abl., b.v. b. kort, *brevi*; b. een paar dagen, *pauca diebus*; zich b. de muren houden, *moenibus se tenere*; b. een bepaalden tijd, *ante certum diem*. — 2) adv. *intus*; b. blijven, *domi se tenere*; *intus manere*; iem. uitnoodigen b. te komen, *intro vocare* of *invitare alqm*; kom b., *intro veni*; b. zijn, *intus esse*; *intro iisse* of *abisse*; het schip is b., *navis portum intravit*; b. in, in *interiore parte*; in *interioribus partibus*; **van b.**, *intrinsecus*; *ex interiore parte*; *ab interioribus partibus*; soms *intorsus* (b.v. *nihil i. roboris esse Liv.*); spreekw. ik ken je van b. en van buiten, *ego te intus et in cute novi* (Pers.); **naar b.**, *intro* (verg. binnenwaarts); zich naar b. begeven, z. binnen-gaan; naar b. schreeuwen, *clamare in domum*; iets naar b. slaan (overdr.), *devorare alqd.*; *raptim haurire* (*cibum vinumque*); z. verder binnen-en in; zich iets te b. brengen, z. zich iets in de herinnering terugroepen; te b. schieten of vallen, z. invallen 4.

binnen-, door *interior*, b.v. binnenkant, *pars interior*; binnenvuur, *ignis interior*; z. verder de samenstt. en voor de hier niet volgende in; —**brengen**, *inferre*; *intro ferre* of *intro afferre* (alqd.); *introducere* (alqm); *ergens*, *in alqm. locum*; —**door**, *per interiorē (-es) partem (-es)*; *viam compendiarā* (langs een binnenweg); —**dragen**, *inferre* (alqd.); *intro ferre* (alqd.; alqm); *in urbem ad alqm*; *intro auferre alqm*; *alqd.*; *deferre* (alqm in alqm. locum, b.v. in *senatum*); —**dringen**, z. indringen 1; overdr. *immigrare* (b.v. *luxuria in rem publicam*); —**drijven**, z. drijven 1 1 a; —**dijks**, *intra aggerem*; —**gaan**, *intre* (b.v. in urbem); *introyre* (b.v. in urbem; domum); *intrare* (b.v. domum; portum); *ingredi* (b.v. domum; in templum); *intromissiones*; —**glijden**, *illabi* (in alqd.); —**halen**, z. —brengen; —**dragen**; den oogst b. *de-metere fructus et percipere*; de zellen b., *vela contrahere*; het Trojaansche paard b., *equum troianum introducere* (Cic.); —**hof**, z. —plaats; —**hollen**, z. —rennen; —**ja-gen**, 1) tr. z. drijven 1 1 a. — 2) intr. *equo citatissimo* of *effusus habens inveli* (b.v. in urbem); z. ook —rennen; —**kamer**, *conclave*; overdr. in de b., *intra parietes*; verg. binnenskamers; —**komen**, *intro venire*; *i. advenire*; verg. —gaan; —**komst**, *introtitus*; —**krutpen**, *intro repere*; iets b., *irrepere in alqd.*; —**krijgen**, *accipere* (b.v. *navis aquam*); *condere* (b.v. *messum*); geld b., *ac-* of *recipere pecuniam*; hij kan niets

(= geen voedsel) b., *devorare nihil potest*; —**land**, *regio interior of mediterranea*; bb., ook *loca mediterranea of a mari remota*; het b. van Afrika, *A. interior*; *pars interior of partes interiores Africae*; de in het b. wonende volken, *nationes interiores*; de bewoners van het b., *mediterranei of homines m.*; *interiores*; *homines longe a mari degentes*; in het b. gelegen, *mediterraneus* (b.v. *urbs*); in het b., *domi* (tegenst. *foris*); —**landsch**, *domesticus* (b.v. *hostis*; *bellum*); *intestinus* (b.v. *bellum*); een overwinning op een b. vijand, *victoria domestica*; b. bestuur, *rerum domesticarum of civilium administratio*; verg. inheemsch; —**laten**, *intromittere, admittere of intro a. (alqm)*; *recipere* (alqm, b.v. in de stad, *oppido*; door de poort, *porta*); iem. niet b., ook alqm *limine, tecto of introitu prohibere*; het licht b., *immittere lumen*; z. verder toegang verleenen 1; toelaten 2; —**leiden**, *introducere* (b.v. alqm in *senatum*); —**lokken**, *pertrahere* (alqm in alqm locum); —**loopen**, 1) = naar binnen loopen, *intro currere of i. accurrere*. — 2) van schepen en varenden, een haven b., in *portum invehi*; *portum intrare*; *portum capere*; (van de hooge zee) *decurrere in portum*; doen b., *introducere* (b.v. *naves in portum*; n. eo); een schip noodzaken de haven b. te loopen, *navem in portum cogere, conicere of compellere*; —**pad**, z. —weg; —**plaats**, *area*; *implurium*; *cavaedium*; —**rennen**, *propere currere of accurrere intro*; verg. —jagen 2; —**stormen**; —**roepen**, *intro vocare of accessere (alqm)*; —**rukken**, z. intrekken 2; doen b., *introducere* (b.v. *suas copias in eorum fines*); —**rijden**, *invehi of equo* (ook *curru*) i. (b.v. *triumphans urbem of in urbem*); tr. *invehere* (b.v. *frumentum in castra*).

binnens-huis, *intus*; *domi*; —**kamers**, *intra parietes*; in *angulo of -is*; *domi* (tegenst. in *foro*); —**lands**, *domi* (tegenst. *foris*); ook door *intestinus*, b.v. tweedracht b., *discordiae intestinae*.

binnen-sleepen, *intro trahere, rapere of abripere (alqm)*; iem. ergens b., alqm *pertrahere* (b.v. in *castra*; *intra moenia*); —**sluipen**, *irrepere* (in alqd; eig. en overdr.); *illabi* (overdr.); b.v. *pernicies in civium animos*; —**smokkelen**, 1) = smokkelen. — 2) *inserere of clam i.* (b.v. alqm *numero civium*); b. worden, ook *irrepere* (in alqd, b.v. *nomen altius in testamenta locupletium*).

binnensmonds, b. praten, *mussitare*.
binnen-snelen, z. —rennen; —**springen**, *insilire* (in alqd).

binnenst, *intimus*; (van twee) *interior*; het binnenste, *intima pars*; *intima* (pl.); *pars interior*; *interiora* (pl.); *viscera* (pl.; b.v. *terrae*); ook door *interior*, b.v. het b. van de haven, *portus interior*; door *penitus*, b.v. hij verborg zich in het b. van Thracië, *penitus in Thraciam se addidit*; overdr. *animus*; *mens*; *pectus*; *viscera* (b.v. *inhaeret in visceribus illud malum*); *venae medullaeque* (b.v. *fervor in venis medullisque insedit*); in zijn b. (= bij zichzelf), *secum of cum animo suo*; in zijn b. zien, een blik in zijn b. werpen, *se ipsum perspicere of percontari*; *introspicere in mentem suam ipsum* (Cic.);

in iems b. lezen, *penitus alqm perspicere*.
binnen-stormen, *irrupere of intro i.* (ook *oppidum*; in *castra*); —**stroomen**, *influvare* (alqd of in alqd; ook in *Italian Gallorum copiae*); —**treden**, z. —gaan; —**trekken**, *ingredi* (b.v. *intra munitiones*); *intrare* (b.v. *Macedoniam*); doen b., *introducere* (b.v. *exercitum in fines*); z. ook intrekken 2; —**tijds**, *ante tempus*; —**valen**, z. invallen 2; binnenloopen 2; —**vertrek**, z. —kamer; —**vliegen**, ergens b., *intro involare in alqm locum*; —**voeren**, *inducere* (b.v. in *agrum hostium copias*); *introducere* (b.v. *exercitum in fines*); z. ook —brengen; —**waarts**, *introrsum* (of -us); —**wand**, *interior paries*; —**weg**, *via compendiaris*; —**zee**, *mare conclusum*; —**zeilen**, z. invaren 2; —**zenden**, *intromittere* (b.v. *legiones*; alqm in alqm locum); —**zjlen**, z. —rennen; —jagen 2.

bint, *tigum transversum*.

bio-graaf, —**graphie**, levensbeschrijving, —ing.

bis-dom, (Eccl.) *episcopatus*; —**schop**, *episcopus*; —**schoppelijk**, *episcopalis*; b. waardigheid, *episcopatus*.

bisseeren, *revocare* (b.v. *versus*).

bit, z. gebit.

bits, *acerbus*; *asper*; *acer*; adv. *acerbe*; *asper*; z. ook vinnig; —**heid**, *acerbitas*; *asperitas*.

bitter, 1) eig. *amarus* (tegenst. *dulcis*); *acerbus* (wrang); b. smaak, z. bitterheid 1; een b. smaak hebben, *amaritudinem sapere of resipere*. — 2) overdr. *acerbus* (*homo*; a. *auditu*; *mors*); *asper* (b.v. *facetiae*; *verba*); b. haat, *odium capitale*; b. vijandschap, *graves inimicitiae*; de bb. vruchten van iets plukken, *fructus magna acerbitate permixtos ferre ex alga re*; in de bitterste armoede leven, in *summa egestate of mendicitate vivere*; b. tegen iem. zijn, *acerbe increpare alqm*; adv. a) eig. *amare* (overdr. *Vulg.*, b.v. *Petrus flevit a.*); b. smaken, z. bitter 1 (een b. smaak hebben). — b) overdr. *acerbe*; *asper*; *gravior*; zich b. over iets beklagen, *gravior queri alqd*; over iem., *acerbe of graviter accusare alqm*; z. ook zeer 1; hevig (adv.); —**achtig**, *subamarus*; —**heid**, 1) eig. *sapor amarus of acerbus*; *amaritudo*; *acerbitas*; (= het bittere) *amarum*; *amara* (pl.). — 2) overdr. *acerbitas* (alg.); *asperitas* (van taal); met b., *acerbe*.

bivak, *excubiae*; —**eeeren**, *excubare*.

bizon, z. buffel.

blaadje, 1) eig. *folium parvulum*. — 2) overdr. b. (papier), *scidula*; spreekw. het b. is gekeerd, *versa sunt omnia*; *conversa est fortuna*; bij iem. in een goed b. staan, z. aanschrijven 3 (goed bij iem. a. staan); bij iem. in een goed b. komen, *gratiam apud alqm inire*; b. (metaal, vooral goud), *bractea*; *bracteola*; *lamella*.

blaam, *opprobrium* (smaadelijk verwijt); *vituperatio* (berisping); *ignominia* (smaad); een b. op iem. werpen, *notare of ignominia notare alqm* (om een b. te werpen op den consul, ook ad *invidiam consulis*); (met zakelijk subj.) *alqd alqd vituperationi est*; z. ook een b. aanwrijven; zich van b. zuiveren, *se purgare*; z. verder schande; *smaad*.
blaar, —**tje**, *pusula*; *papula*.

blaas, (= bel) *bullā*; (lichaamsdeel) *vesica*; —**balg**, *foliis* of *f. fabrilis*; —**je**, *bullula*; *vesicula*; —**kaak** enz., z. opsnijder enz.
blad, 1) eig. *folium*; bb. kruiden, *frondescere*; de bb. laten vallen, *folia dimittere*; spreekw. geen b. voor den mond nemen, *libero ore loqui*. — 2) b. (papier), *scida*; *tabella*; (= bladzijde) *pagina*; van het b. lezen, af- of voorlezen, *ex scripto recitare* (b.v. *responsum*); (een redevoering) *de scripto dicere*; b. (metaal), *lamina* (b.v. *serrae*); b. van een tafel, *tabula*; = dagblad, z. krant; —**eren**, in een boek b., *paginas libri* of *in libro percurrere*; —**erloos**, *foliis carens*; *foliis nudus* of *nudatus*; —**errijk**, *foliis abundans*; *frondosus*; —**goud**, *bractea* (*auri*); —**wijzer**, *index*; —**zijde**, *pagina*.

blaffen, *latrare*; spreekw. blaffende honden bijten niet, *canis timidus vehementius latrat quam mordet* (Curt.).

blak-en, *flagrare* (van iets, *alq̄ re*; *studio* of *cupiditate alcius rei* enz.); verg. gloeien; —**er**, z. kandelaar; —**eren**, *torrere* (b.v. *flammitis* of *solis ardore torrerē*).

blank, *albus* (wit); *candidus* (schitterend w.; smetteloos); *nitidus* of *nitens* (glanzend w.); b. zijn, ook *nitere*; b. worden, ook *nitescere*; iets b. schuren, *polire alqd*; het b. zwaard, verg. bloot 1; —**etsel**, *fucus*; —**etten**, *fucare* (*alqd*); —**heid**, *candor*; *nitōr*.

blanen, *blaten*, *balare*.

blauw, *caeruleus* (donkerblauw; van hemel, water, oogen); *violaceus* (violetblauw); *purpureus* (donkerblauw; van druiven enz.); *caestus* (grijsblauw; van oogen); *lividus* (loodblauw); b. plek, *tivor*; *sugillatio*; er met een b. oog afkomen, *levi defungi* poenā; iets b. b. laten, *alqd in medio relinquare*; het b., *color caeruleus*; het b. van den hemel, *caelum caeruleum*; —**groen**, *caestus*; —**oogig**, *caeruleus* of *caestus* (verg. blauw); *oculis caeruleis* of *caestis*; —**tje**, een b. loopen, *repudiari*; iem. een b. laten loopen, *recusare* of *aspermari alcius nuptias*; *repudiare alqm*.

blazen, 1) intr. *flare*; in het vuur b., z. aanblazen; op een instrument b., *canere* of *cantare* (b.v. *tibia*); *inflare* (b.v. *tibias*); de trompetten en horens bliezen, *tubae cornuque cecinerunt*; er wordt g., z. 2 a (er wordt een signaal g.). — 2) tr. a) een signaal b., *signum* of *classicum canere*; er wordt een signaal g., s. of c. *canti*; hij beveelt het signaal te b., *classicum canere* of *canti iubet*. — b) glas b., *vitrum flatu figurare*. — c) overdr. iem. iets in het oor b., z. influisteren; opruien. — 3) subst. het b. (van den wind), *flatus*; het b. (op een instrument), *inflatus* (b.v. *tibiae*; ook van het instrument zelf).

bleek, *pallidus*; *pallens*; *turidus* (vaalbleek); b. kleur, ook *pallor*; b. zijn, *pallere*; b. worden, *pallescere* of *expallescere*; —**er**, *fullo*; —**erij**, *fullonica* (nl. *officina*); —**groen**, *subviridis*; —**heid**, *pallor*; *color pallidus* of *albus*; —**ood**, *helvotus*; —**zucht**, *ex albo varietas* (Sen.).

blen, —**heid**, z. bedeesd, —**heid**.

bliek, 1) metaal, *lamina*. — 2) van de oogen a) eig. *aspectus*; *obtusus* of *oculorum o.* (de b. der oogen, het kijken); *oculorum coniec-*

tus (het richten der oogen); *conspectus* (het gewaarworden); *oculus* of *oculi*; *vultus* (gelaatsuitdrukking; b.v. *severus* of *tristis*); met één b., *uno aspectu*; bij den eersten b., *primo aspectu*; (overdr.) *primo quasi aspectu*; den blik omhoog, omlaag richten of wenden, z. opzien 1 a, den blik neder slaan 1; een b. op iets werpen, *oculum adicere alci rei*; nauwlijks een b. op iets werpen, *vix aspicere alqd*; den boezen b. hebben, *visu nocere*. — b) overdr. juiste b., *iudicium* (ook onderzoekende b.); een juist b. hebben, *veriora videre*; scherpe of heldere b., *mentis* of *ingenii acies*; *acumen* of *ingenii a.*; *sagacitas*; iem. met een scherp en helderen b., *vir acutus*; *vir prudentis consilii*; verg. scherpzinnig; een scherp en helderen b. hebben, ook *perspicacem esse*; een scherp of helderder b. hebben, ook *plus videre* (op iets, de *alqa re*); een scherp en helderen b. voor iets hebben, *acute* of *acriter videre alqd* (b.v. *vitia*); (scherpe) b. in de toekomst, (*excellens*) *providentia*; snelle b., *ingenii celeritas*; bekrompen b., *mediocritis intelligentia*; *hebetior* of *obtusior mentis acies*; —**ken**, 1) adi. *e lamina factus*. — 2) ww. a) z. blik werpen 2 a; blik richten 2; zien 1. — b) zonder b. of blozen, *sine ulla verecundia*; —**keren**, *micare*; *fulgere*; —**kering**, *fulgor*; —**sem**, *fulgur* (weerlicht); *fulmen* (bliksemstraal, inslaande bliksem); iem. met den b. treffen, *fulmine percutere alqm*; door den b. getroffen worden, *de caelo percuti* of *tangi*; door den b. getroffen, ook *fulmine ictus*; als door den b. getroffen, *attonitus*; door den b. gedood worden, *fulmine exanimari*; de b. sloeg in de torens, *turres fulmine percussae sunt*; verg. inslaan 2; —**semen**, 1) ww. *fulgurare* (ook overdr.; b.v. *non loqui et orare, sed fulgurare ac tonare*; *oratio tonat, fulgurat*) of *fulminare* (beide ook met persoonlijk subj., b.v. *Suppiter*); *fulgere*; overdr. (= vonkelen) *micare*; *splendere*; *fulgere*; de oogen b., *oculi igne micant*; z. ook vuur schieten 2. — 2) subst., het b., *fulguratio* (het weerlichten); *fulminatio* (van een inslaanden bliksem); (= het vonkelen) *splendor*; *fulgor*; —**semflits**, —**schicht**, *fulmen*; —**semslag**, *fulminis ictus*; *fulmen*; —**semsnel**, *celerissimus*; *rapidissimus*; *igne Iovis citatior* (Stat.); adv. *celerissime*; *rapidissime*; —**semstraal**, z. bliksem; —**semitlegger**, *fulgurator*; —**tanden**, *ringi*.

blind, 1) subst. = luik, *foricula*. — 2) adi. a) eig. *caecus* (alg.); *oculis captus* (ten gevolge van ziekte, ongeluk enz.); b. en doof *oculis et auribus captus*; b. worden, ook *lumina* (of *l. oculorum*) of *aspectum amittere*; *oculis capi*; aan één oog, *altero oculo capi*; b. zijn, ook *oculorum usu carere*; b. maken, ook *caecare*, *excaecare*, *luminibus orbare* of *oculis privare alqm*. — 3) overdr. a) = onzichtbaar, *caecus* (b.v. *vallum*; *fossa*). — b) van geest (verg. verblinden 2), *caecus*; *inconsultus* (b.v. *ira*); *temerarius* (b.v. *cupiditas*); b. voor iets, *caecus* of *hebes ad alqd*; voor de waarheid, *a vero aversus*; niet b. zijn voor iets, ook *perspicere alqd* (b.v. *vitia tribunatus*); spreekw.

ziende b. zijn, *in sole caligare* (Quint.); verg. *oculos habentes non videmus* (Thom. a Kemp.); *quod stitum sub lumine est caecitate ingenua nequientes videre* (Arnob.); dat ziet zelfs een blinde, *apparet id quidem aliam caeco* (Liv.); adv. b., in den blinde, z. blindelings; in den b. er op losslaan, *temere pugnare*; —**doeken**, *oculos vincire* (alcus of alet); geblinddoekt, ook *obligatis oculis* (Sem.); overdr. *circumducere* (algm); —**ellings**, *clausis oculis*; caecus; overdr. *temere*; *inconsiderate*; caeco impetu; caecus (b.v. *in aquam caeci ruabant* Liv.); iem. b. gehoorzamen, *totum se fingere et accommodare ad alcus arbitrium et nutum*; b. zijn verderf tegemoet ilen, *in perniciem suam caecum ruere* (Liv.); —**geboren**, caecus genitus of natus; —**heid**, caecitas; overdr. caecitas of mentis (of animi) c.; met b. slaan, z. verblinden 2.

blinken, 1) ww. *micare* (van wapens en sterren); *fulgere* (bliksamen; van wapens); *nitere* (glanzen); *splendere* (schitteren). — 2) subst. het b., *fulgor*; *nitro*; *splendor*; —**end**, z. schitterend.

bloed, *sanguis* (ook van bloedverwantschap); *cruro* (buiten het lichaam); er vloeit b. uit de wond, *sanguis profuit ex vulnere*; een overwinning die veel b. kost, *cruenta victoria*; v. quae multo sanguine stat; b. vergieten, *caedem facere*; *effundere humanum sanguinem* (Augustin); er werd veel b. geplengd of vergoten, er vloside veel b., *res non sine cruore gesta est*; *magna caedes facta est*; zijn b. voor het vaderland vergieten, *sanguinem of vitam pro patria profundere*; het b. steeg hem naar het gelaat, *rubor et suffusus est* (Liv.); van koninklijken bloede, *genere regio natus; regio semine orthus of regit generis* (Liv.); in den bloede verwant, z. bloedverwant; met iem. in den b. verwant of door de banden des b. verbonden zijn, *sanguine of cognatione cum alio coniunctum esse of attingere algm*; de banden des b. verbinden ons, *sanguinis iura nos coniungunt*; iets zet kwaad b., *invidiosum est alqd*; de zaak zet kwaad b., *res in invidia est*; het zet bij iem. kwaad b. dat, *apud algm invidiae est quod*;

—**ader**, *vena*; —**armoede**, aan b. lijden, *parum sanguinis habere*; —**bad**, *caedes*; een b. aanrichten, *caedem facere of edere*; onder de burgers, c. *obvium facere*; aan het b. ontkomen, *fugere of profugere ex ipsa of e media caede*; —**dorst**, z. —**dorstigheid**; —**dorstig**, *sanguinarius*; *sanguinis, caedis of caedum avidus*; b. zijn, *sanguinem sitire*; *sanguine gaudere*; —**dorstigheid**, *sanguinis sitis*; *saevitia*; zijn b. stillen, *sanguine se saturare*; —**druppel**, *gutta sanguinis*; *stilla cruoris*; overdr. tot den laatsten b., *ad ultimum* (b.v. *fidelitate erga algm invidia esse*); —**droos**, *sine sanguine*; *sanguine carens*; *exsanguis* (geen bloed meer hebbend); —**en**, *sanguinem fundere* (van menschen en wonden); hij b. uit den neus, zijn neus b., *sanguis e naribus et fluit*, *profuit* of (hevig) *prorumpit*; de wond b. hevig, *multus sanguis manat e vulnere*; overdr. mijn hart b., *aerbissimo dolore crucior*; bij iets, *incredibilem dolorem ex alga re capio*; —**end**, —**orig**, *cruentus*; —**geld**, *sanguinis of caedis pretium*;

merces mortis (alcus); —**ig**, *cruentus*; *sanguine of cruore respersus* (met bloed bespat); *sanguine oblitus* (met bloed besmeerd); *stillans sanguine* (ook alleen *stillans*) of *cruore manans* (van bloed druipend); overdr. *cruentus of atro* (b.v. *proditum; bellum*); —**ing**, *sanguinis profuso* (Cels.); —**kleur**, *color sanguineus*; iets heeft een b., *alqd cruentum videtur*; —**kleurig**, *colore sanguineo*; *sanguine imbutus*; —**plas**, *tabes sanguinis* (Liv.); —**regen**, *sanguineus of sanguinis imber*; —**rechter**, *quaestor paricidii*; —**rood**, *sanguineus*; *ruber*; —**rijk**, *sanguine abundans*; —**schand**, *incestus*; —**schendig**, *incestus*; —**schenn**, *qui incestum facit*; —**schennis**, *incestus*; —**schuld**, *paricidium*; *caedes*; een b. op zich laden, p. of caedem facere; *paricidio se obstringere*; —**spuw**, *sanguinis relectio, exspatio of excreatio*; een b. hebben, *sanguinem reicere, exspuere of excreare*; —**storting**, *sanguinis eruptio of impetus*; = —**bad**; —**vergieten**; —**stroom**, *sanguis multus*; —**vat**, *vena*; —**vergielen**, *caedes*; zonder b., *sine sanguine, cruore of vulnere*; zonder b. behaald, *incruentus* (b.v. *victoria*); onder veel b., *plurimo sanguine*; het b. moede zijn, *algm sanguinis caedisque satietas cepit*; —**verlies**, *sanguinis profusio*; na veel b. sterven, *multo sanguine profuso mori*; —**verwant**, *consanguineus* (alcus); *sanguine coniunctus* (cum alio); *cognatus* (alcus); *agnatus* (van vaders kant); z. ook bloed (met iem. in den b. verwant zijn); verwant k.; —**verwantschap**, *consanguinitas*; *sanguinis coniunctio*; *cognatio*; *agnatio* (van vaders kant); —**viak**, *maecula sanguinea*; —**vloeding**, z. bloeding; —**woest**, *botulus*; —**wraak**, *ultio paricidii, necis of mortis* (alcus); ook alleen *ultio*; b. nemen, *caedem caede et sanguine sanguinem exipere*; *mortem alcus persequi*; op iem., *poenas domesticis sanguinis ab alga repelere*; —**zweer**, *furunculus* (Col.); —**zuiger**, *herudo* (ook overdr., b.v. *aerarii*); *sanguisuga*.

bloei, *flor* (eig. en overdr.); *fortuna* (overdr., b.v. *domus*); *felicitas* (b.v. van een stad; langdurig b., *diuturna f.*); in b. staan, *florere*; de staat verkeert in b., *floret res publica*; ten tijde van Rome's hoogten b., *cum res Romana maxime floreret*; in b. toenemen, *augere* (b.v. *urbes brevi multum auctae*); den b. bevorderen, *res of opes augere*; van den staat, *augere of alere rem publicam*; gedurende den b. der kunsten, *artibus florentibus*; *cum artes florent*; b. der jaren of des levens, *flor aetatis*; *aetas florens of integra*; in den b. der jaren of des levens zijn, *integra aetate esse*; in *ipso aetatis flore* of robore esse; *aetate florere*; sterven, in *ipso flore aetatis exstingui*; weer tot b. komen, *florem recuperare*; —**en**, *florere* (eig. en overdr.); *vigere* (overdr. van zaken en pers.); beginnen te b., *florescere*; —**end**, *florens*; *aetate florens* (b.v. *adventus*); *apuleus* (b.v. *urbis*); b. gezondheid, *valde integra of optima*; bb. omstandigheden, *res florentes*; in bb. omstandigheden verkeeren, *florere omnibus copiis*; —**tijd**, *florantissimus rerum status*; *florantissimae res*; *flor* (b.v. *aetatis*; in *ipso flore Graeciae*);

de b. der letterkunde, *quo tempore litterae maxime florent* (enz.).

bloem, flos (ook overdr., b.v. *nobilitatis; iuventutis*); —**bed**, *area* (*floribus consita*);

—**bol**, *vulbus*; —**enfeest**, *Floralia* (pl.);

—**engeur**, *odores florum*; *odores qui e floribus afflantur*; —**engodin**, *Flora*; —**en-liefhebber**, —**vriend**, *florum studiosus*;

—**hof**, *hortus florum consitus*; —**kelk**, —**knop**, *calyx*; —**korf**, *calathus*; —**kraans**, *corona of c. florea*; —**lezing**, *anthologica* (pl.; gen. *côn Plin.*); b. uit dichters, *electi e poetis loci*; overdr. *selectio* (b.v. *vitiorum*);

—**perk**, z. —**bed**; —**pje**, *flosculus*; —**rijk**, *floribus abundans*; *floribus vestitus* (b.v. *pratum*); *floridus* (overdr., b.v. *oratio*; ook van een pers.); bb. uitdrukkingen, *flosculi*;

—**ruiker**, *florum fasciculus*; —**tuin**, z. —**hof**.

bloesem, flos; *flosculus*.

blok, *truncus*; bb. hout, marmer enz., *ligna, marmora* enz.; (= strafblok) *caudex*; *compedes* (pl.); zijn hoofd op het b. leggen, *cervicem securi subicere*; een b. huizen, *insula*;

—**kade**, *custodia maritima*; ook *obsessio, obsidio of conclusio*; —**keeren**, *custodire* (b.v. *portum*); ook *claudere of obsidere* (b.v. *urbem*); —**ken**, *laborare*; hij zit altijd te b., *caput de tabula non tollit* (Petr.).

blond, *flavus*.

bloo, *blood*, z. *bedeesd*.

bloodaard, z. *lafaard*.

bloo-hartig, —**hartigheid**, z. *bang*, —**heid**, —**heid**, z. *bedeesdheid*.

bloot, 1) = ongedekt, *nudus*; *apertus*; het b. zwaard, *gladius strichus of destrichus*; *ensis nudus* (Verg.); onder den b. hemel, *sub divo*; in *propatulo of in p. loco*. — 2) = enkel, *solus*; *merus*; door *ipse*, b.v. bij den b. aanblik, *ipso aspectu*; door *nihil nisi* (niets dan); adv. = alleen 2; —**geven**, iets b. *nudare* (b.v. *partem*; *castra*); zich b., *latus praebere of dare adversario* (van een vechter); se offerre of *sui potestatem facere* (in den oorlog); *locum nocendi dare* (overdr.); zich aan iem. b., se *committere* (b.v. *aquo loco hosti*); *opportunum fieri alci* (b.v. *hosti*); *locum nocendi dare alci*; er op loeren dat iem. zich b., *nocendi occasionem capere*; —**heid**, door *nudus*, b.v. de b. van het lichaam, *corpus nudum (of nudatum)*; —**leggen**, eig. *nudare* (b.v. *partem urbis*); *aperire* (b.v. *cuniculum*); overdr. *aperire* (b.v. *causam*); z. verder openbaren 1; —**liggen**, *nudatum esse*.

bloot-hoofds, *capite aperto of detecto*.

bloot-staan, *patere* (b.v. *vulneri*; *morbis*); verder = *blootgesteld zijn*, z. *blootstellen*; —**staand**, z. *blootstellen* (*blootgesteld*); —**stellen**, *nudare* (b.v. *ne nudarent undique corpus ad ictus Liv.*); *nudum corpus praebere* (b.v. *nuda corpora ad missilium telorum ictus praebentes Liv.*); *opponere* (b.v. *se periculis*; *ad omnem invidiam solus opponitur*); *obicere* (b.v. *se of vitam suam telis hostium*; *exercitum proelio*; *corpus suum periculo*; *aliam morti*; *caput suum furori civium*); offerre (b.v. *se*, *se telis*; *se invidiae pro salute alcius*; *se periculis*; *se morti of ad mortem*; *se in discrimen*); *committere* (b.v. *se servitutis periculo*; *se iam longae navigationi et viae*);

zich b., ook *subire* (b.v. *tempestates*; *periculum*; *invidiam*; aan een streng oordeel, *grave iudicium*); *adire* (b.v. *periculum capitis*; *inimicitias*); *incurrere* (b.v. *in varias vituperationes*); zich niet te veel aan het gevaar b., *saluti suae parcere*; ik stel mij aan de praatjes der menschen b., *committo ut in sermonem hominum veniam*; zich aan een belediging van iem. b., *praebere os alci ad contumeliam*; iets aan aller bliken b., *vulgo ostendere alqd*; **blootgesteld**, *obicetus* (b.v. *fortunae*; *ad omnes casus*); *expositus* (b.v. *ager ventis*; *mare ad pericula classium*; *ad ictus*; *ad iniurias*); *propositus* (b.v. *bello*; *omnibus telis fortunae vita nostra*); *opportunus* (b.v. *iniuriarum*); *obnoxius* (b.v. *arbores frigidibus*); aan aller bliken b. zijn, *in ore omnium versari*.

blootsvoets, *nudis pedibus*.

blos, *rubor*; een b. hebben, *krigen*, z. *blozen*.

blozen, = een blos hebben, *rubere*; = een blos krigen, *erubescere* (over iets, *alqd re of in alqa re*); *rubor alci suffunditur* (Liv.); iemand doen b., *alqd ruborem alci afferi*.

blafenz, z. *grootspraak*, opsnijden enz.

blusch-gereedschap, *instrumenta ad incendia compescenda*; —**middelen**, *subsidia reprimendis ignibus* (Tac.).

blusschen, *re- of extinguere* (b.v. *incendium*).

blijde, 1) subst. *ballista*. — 2) adi. *laetus* (ook *nuntius*; *res* enz.); b. tijding, ook *gaudium* (b.v. *impertire populo*); b. zijn over iets, *gaudere of laetari alqd re* (ook met *quod*; met acc. c. inf.); er b. mee zijn dat, z. er mee tevreden zijn dat; adv. *laete*; *animio laeto*; verg. vroolijk.

blijdschap, *laetitia*; *gaudium*; verg. *vreugde* 1.

blijgeestig, *hilaris* (of *-us*); *laetus*; *alacer*; adv. *hilariter*; *animio hilariter* of *alacri*; —**heid**, *hilaritas*; *animus hilaris of alacer*.

blijk, *specimen*; een b. geven van, *specimen dare* (b.v. *iustitiae*); z. verder bewijs 2 a; —**baar**, z. *duidelijk*; *klaarblijkelijk*; —**en**, *apparere*; *patere*; *cerni*; *perspicui*; *intellegi*; het b., *apparet*; *patet*; *liquet*; *intellegitur*; daaruit b., *inde patet*; *ex quo intellegitur of intellegi potest*; alle met acc. c. inf.; het b. dat iem., ook *reperitur alqs* met inf.; de haat b. hieruit dat, *odium ex hoc ostenditur quod met ind.*; laten b., z. laten bemerken; —**ens**, door omschr., b.v. b. dezen brief is hij te Athene, *declarant hae litterae of ex his litteris intellegitur eum esse Athenis*.

blij-maken, z. *verblijden*; —**mare**, *laetus nuntius*; —**moedig**, —**heid**, z. *blijgeestig*, *heid*.

blijspel, *comodia*; —**dichter**, *comicus* of *poeta c.*; *comediarius scriptor*.

blijf-en, 1) = voortgaan in een bepaalde toestand te zijn of bepaalde eigenschappen te hebben) *manere of permanere*; in leven b., *in vita manere of remanere*; *vivere* (leven); *servari* (in leven gelaten worden); b. zitten, *residere*; ook = niet opstaan 1; b. staan, z. *staan* 1 a; bij iets b., *manere of permanere in alqa re* (b.v. *in sententia*); *perseverare in alqa re* (bij iets volhouden); *stare alqd re* (zich aan iets houden); iets b. doen, z. *voortgaan iets te doen* 2; het

bleef bij bedreigingen, *non ultra minas processum est*; het b. er bij, *manet* (ook met acc. c. inf.); *mutari non potest* of *non licet*; *perstatur* of *perseveratur* in *incepto* of in *sententia*; *stat sententia* (ook met acc. c. inf.) bij dit getal bleef het niet, in *hoc numero res non stetit*; hij b. er bij, *perstat* of *perseverat* in *incepto*, in *sententia* of in *eo*; *stat ei sententia* (hij is vast besloten; met inf.); *perseverat* (hij houdt vol; met acc. c. inf.); het bij iets laten b., z. het bij iets laten A II 2 a; waar b. nu . . . (verwonderd of uitdagend), *ubi est . . .*; het b. onder ons, *hoc inter nos sit*; *haec tu tecum habeto*. — 2) (op een plaats) b., *manere*; *se tenere* (een plaats niet verlaten; b.v. *domi*, *castris* enz.); *remanere* (achterblijven); *morari* of *commorari* (vertoeven); *consistere* (halt houden); tot iets komst b., *alcuis adventum expectare* of *praestolari*; iem. doen b. (= niet laten gaan), *retinere alqm*; de troepen in het kamp doen b., *copias castris continere*. — 3) = voortduren (van zaken), *manere* of *permanere*. — 4) in den slag, den oorlog b., *cadere* in *proelio*, in *acie*, in *bello*; de in den slag geblevenen, *qui in acie ceciderunt* of *occiderunt*. — 5) subst. het b., *permansio* (het ergens voortdurend b.; ook p. in *una sententia*); verder door omschr.; — **end**, *perpetuus* of *proprius*; (= vast) *firmus*; *stabilis*.

bobbel, *bullula*; *pusula* (puistje); — **en**, *bulbire*; — **ig**, *pusulosus* (puistig); *confragosus* (hobbelig).

bochel, *gibber*; *gibba*; Murena had een b., *M. gibber* (gebocheld) erat.

boecht, (= kromming) *flexus* (b.v. *viae*; *amnis*; *aurum introitus multis cum flexibus*); *anfractus* (b.v. *viarum*); (= baai) *sinus* (ook kronkeling van een slang); overdr. zich in allerhand bb. wringen, *omnia experiri*; *huc et illuc se versare*; vol bb., = **ig**, *flexuosus* (b.v. *iter*); *tortuosus* (b.v. *amnis*).

bod, *pretium*; een hooger b. doen, *plus promittere*; hij heeft het eerst een b. gedaan, *ille pollicitus est prior*; (bij een verkoop *licitatio* (het bieden); hoogste b., *l. maxima*; hooger b., ook *adiectio*; een b. doen, z. *bieden* 2).

bode, *nuntius*; (= brievenbode) *tabellarius*; (b. van een ambtenaar) *viator*; *accensus*.

bodem, *solum* (grond; ook *fossae*); *ager* (met het oog op de vruchtbaarheid); de vaderlandsche b., *patriae solum*; den Italiaanschen b. betreden, *Italiam attingere*; op vreemden b., in *alieno*; op ongewijden b., in *profano*; z. verder grond 1; overdr. een vruchtbare b. voor iets, *quasi materies alcuis rei*; (= de onderste ruimte van iets) *fundus* (b.v. *armaria*; *dolii*; *maris* enz.); de b. van een schip, *alveus* of *carina navis*; spreekw. aan iets den b. inslaan, z. *verjijdelen*; — **loos**, (= zonder bodem) *fundo carens*; *sine fundo*; (= zeer diep) *praecaltus*; *infinitus* (b.v. *altitudo*); een b. diepte, ook *vasta vorago*; b. hebzucht, *profunda avaritia*; z. ook *grenzenloos* 2.

bodin, *nuntia*.

boedel, *bona* (pl.) of *res familiaris* (bezittingen); z. verder inboedel; nalaten—

schap; = voorraad, *copia*; — **beschrijving**, *bonorum descriptio*; — **scheiding**, b. vragen, *herctum ciere*.

boef, *homo scelestus* of *nequissimus*; *fugitivus*.

boeg, *prora*; spreekw. het over een anderen b. goolen, *aliam viam ingredi*; *alio vertere* (Tac.); — **seeren**, *navem remulco* *abstrahere*; de vloot uit den Pontus naar Byzantium b., *adigere classem e Ponto Byzantium*.

boei, *vinculum*; *catena*; in bb. liggen, in *catenis* of in *vinculis* et c. *esse*; *catenis vinculum esse*; iem. de bb. aanleggen, in bb. slaan, *catenas invicere alci*; *alqm in catenas conicere*; *vincire* of *catenis v. alqm*; iem. uit de bb. ontslaan, van de bb. bevrijden, de bb. afnemen, *solvere alqm catenis* of *ex catenis*; *excimere alqm e vinculis*; *levare* of *liberare alqm vinculis*; *alci demere vincula*; *solvere alcuis vincula*; overdr. iems of zijn bb. verbreken, *alqm* of *se vindicare* in *libertatem*; *exuere servitutem*; overdr. aan bb. leggen, *alligare* (b.v. iems geestkracht, *alcuis virtutem*); — **en**, 1) eig. z. boei (iem. de bb. aanleggen). — 2) overdr. *capere* (b.v. *alqm oratione*; *aurem*; *ea quae rerum novitate nos capiunt*); *tenere* (*alqm*; *alcuis animum*); *allucere* (b.v. *mentes*; *eum qui audit permulcere* et a.); *devincire* (b.v. *animos eorum qui audiunt voluptate*); *delectare* (*alqm*); *boeiend*, *suaris*; *iucundus*.

boek, *liber* (ook als onderdeel van een werk); *codex* of *tabulae* (in 't bijz. kasboek); *volumen* (boekrol; ook als onderdeel van een werk); *libellus* (klein boek); *litterae* (geschrift); uit bb. geputte kennis, *scientia quae ex litteris percipitur*; te b. stellen, *litteris mandare* (*alqd*); *memoriae prodere* of *tradere* (*alqd*; met acc. c. inf.); *conscribere* (*alqd*); zijn wijsheid uit de bb. hebben, z. *boekengeleerdheid*; iets uit de bb. aantoonen, *tabulis alqd demonstrare*; z. ook kasboek; overdr. goed, slecht te b. staan bij iem., *bene*, *male audire ab alqo*; — **binder**, z. *binder*; — **deel**, *volumen*; — **en**, *perscribere* (b.v. *si quid emptum pupillis foret*); *referre* in *tabulas* of in *codicem* of in c. *accepti et expensi*; *posten* b., *nomina facere*; *nomina* in *codicem expensi et accepti digerere*; een betaling aan iem. b., *alqd alci expensum ferre*; een betaling van iem. b., *alqd alci acceptum ferre*; — **geleerdheid**, b. bezitten, e *commentario sapere* (Sen.); — **enkast**, *armarium* of a. *librorum*; *capsa* of *scrinium* (bergplaats voor boekrollen); — **enliefhebber**, *librorum amator*; — **enplank**, *pegma*; — **enschat**, *copia librorum*; *bibliotheca*; — **entaal**, *oratio accurata* et *polita*; — **erij**, *bibliotheca*; — **handel**, *mercatura libraria*; = — **winkel**; — **handelaar**, *bibliotheca*; *librorum venditor*; *librarius*; — **houden**, *tabulas conficere*; voor iem., *alcuis res ac rationes curare*; verg. ook *boeken*; — **houder**, *ratiocinator*; a. *rationibus*; *perscriptor*; iems b. zijn, z. voor iem. boek houden; — **je**, *libellus*; — **rol**, *volumen*; doos of bergplaats voor bb., *capsa*; *scrinium*; — **verkooper**, z. — **handelaar**; — **winkel**, *libraria* of *taberna* l.; — **wurm**, *tinea*; *blatta*; — **zaal**, *bibliotheca*.

boel, = *hoedel*; = *menigte*; veel.

boer, *agricola*; *cultor* of *agri c.*; *colonus*;

rusticus (ook overdr.); (= oprispig)
ructus; bb. laten, *eructare*; —**derij**, *villa* of
v. rustica; —**en**, *arare*; *agri culturae studere*;
 = boeren laten, *eructare*; —**endracht**,
cultus of *vestitus agrestis*; —**enhofstede**,
praedium of *p. rusticum*; —**enkind**, *rusticus*
parentibus natus; —**enkinkel**, *rusticus*;
 —**enkost**, *victus rusticus* —**enopstand**,
oorlog, *tumultus rusticorum* of *agrestium*;
t. ab rusticis conciliatus; —**en-**
stand, *rusticitas*; *rustici* of *r. universi* (de
 gezamenlijke boeren); *vita rustica* of
agrestis (met het oog op de levenswijze);
 uit den b., *rusticus parentibus natus*;
 —**enwagen**, *vehiculum rusticum*; *plau-*
strum; —**enwoning**, *villa rustica*; *casa*
agrestis; —**in**, *colona*; *rustica*; een oude
 b., *anus agrestis*.

boersch, *agrestis* of *rusticus* (eig. en
 overdr.); *inurbanus* of *incultus* (overdr.);
 adv. *rustice*; —**heid**, *rusticitas*.

boert enz., z. *scherts*, *grappig* enz.

boet-e, 1) *multa*; iem. een b. opleggen,
multam imponere alicui (ook in *civitates*);
pecuniā of *multā multare alicui*; iem. een
 b. van 10000 as opleggen, *damnare alicui*
decem milibus aëris; een b. bepalen,
multam dicere; voorstellen, *irrogare* (tegen
 iem., *alci*); een b. oploopen, *multam*
committere; het opleggen van een b.,
multae dictio (bestaande in schapen,
ovium); z. verder straf 2. — 2) = be-
 rouw, *paenitentia*; b. doen, *agere paeni-*
tentiam (*alcuis rei*); verg. boetedoening;
 —**edag**, *supplicatio*; —**edoening**, *expiatio*
 (voor iets, *alcuis rei*, b.v. in *deos impietatum*);
paenitentiae actio (Eccl.); —**en**,
poenas dare, *pendere*, *luere* of *persolvere*
 (zwaar, *graves*; voor iets, *alcuis rei*); er is
 genoeg g., *satis pensum poenarum*; voor
 iets b., ook *plecti aliquid* re (b.v. *neglegentia*);
 voor iets met iets b., *expiare* of *luere aliquid*
aliquid re; met het leven voor iets b., *capite*,
sanguine of *morte luere aliquid*; daarvoor
 zal hij b., *hanc sic auferet* of *inultum*
numquam id auferet (Ter.); iem. voor iets
 doen b., *expiare aliquid in aliquid* (b.v. *tua*
scelera di in nostros milites expiaverunt);
 z. ook iem. voor iets straffen 1; —**seer-**
der, *sigillarius*; b. in was, *qui e cera fingit*;
 —**seeren**, *fingere*; in was of gips b., *cera*
 (in *cera*) of *gypso* (e *gypso*) *exprimere*;
fingere e cera of *in ceris*; —**vaardig**,
paenitens; *confitens*; *confessus*.

boeven-streek, —**stuk**, *scelus*.

boezem, *sinus*; *pectus* (borst); in eigen b.,
intestinus (b.v. *fraus*); de hand in eigen b.
 steken, *in se descendere* (Pers.); z. verder
 een blik in zijn binnenst werpen; een
 slang aan zijn b. koesteren, *in sinu atque*
in deliciis viperam illam venenatam ac
pestiferam habere (Cic.); *viperam sub ala*
nutricare (Petr.); —**viend**, *amicus inti-*
mus; *intimus*; *familiarissimus*; *amicissimus*;
 zijn bb., ook *homines de complexu*
eius ac sinu (Cic.); hij is mijn b., ook *eum*
in sinu gesto; zij zijn bb., *summa inter eos*
est amicitia; iems b. worden, *in intimam*
familiaritatem alcuis pervenire.

boffen, *insperata fortuna* *uti*.

bogen, z. *zich beroemen*.

bok, *caper*; *hircus*; b. (van een wagen), *sella*
prima (Phaedr.); (foltertuit), *eculeus*;

overdr. (= domme vergissing) *vitium*; een
 b. schieten, *labi*; (= onbeleefd mensch)
homo inhumanus; —**aal**, *scyphus*; —**je**,
haedus; —**ken**, *hircinus*; *haedinus*; —**kig**,
 overdr. *inhumanus*; —**kigheid**, *inhumani-*
tas; —**sen** enz., z. *vuistvechten* enz.
bol, 1) adi. *convexus*; (= gezwollen)
tumidus; *turgidus*; bb. spiegels, *specula*
turbida et globosa (tegenst. *cava*; Apul.).
 — 2) subst. *globus*; *sphaera* (in 't bijz.
 hemelbol; ook b. in de stereometrie);
 zuiver Lat. *globus*; (van gewassen) *bulbus*;
 —**letje**, *globulus*; *glaebula* (kuiltje);
 —**ron**d, z. —**vormig**; —**ster**, *putamen*;
 —**vormig**, *globosus*; *sphaeroides* (Vitr.);
 b. lichaam, z. *bol* 2; —**vormigheid**,
forma globosa; —**werk**, *propugnaculum* of
munitionum (eig. en overdr.); *moenia* (b.v.
Alpes, m. *Italiae*); *arx* (overdr., b.v.
communis a. bonorum; a. *Stoicorum*;
 twee bb. der vrijheid, *duae arces libertatis*
tuendae Liv.).

bom-bardeeren, een stad b., *tormentis*
verberare urbem; —**bast**, *verborum pompa*;
tumor; —**bastisch**, *tumidus* (b.v. *sermo*);
 b. spreken, *adhucere* *quandam in dicendo*
speciem atque pompam; *sermone uti*
tumidiore.

bon, *tessera* (b.v. b. tot het ontvangen van
 graan, *t. frumentaria*).

bond, *foedus* (verbond); *concilium* (b.v.
Achaicum); *civitates foederatae* (de ver-
 bonden staten); *socii* of *foederati* (de
 verbondenen); *corpus* (eig. corporatie;
 den Achaïschen b. opheffen, *corpus*
Achaeorum dissolvere); uit den b. treden,
deficere of *se seungere a societate*; z. ook
 verbond; —**breker**, *foederis ruptor*;
 —**breuk**, *foederis violatio*; *foedus ruptum*
 of *violatum fractumque*; *perfidia* of *fides*
violata (trouwbreuk); —**breakig**, *foedi-*
fragus (b.v. *Poeni*); *perfidus* (trouweloos);
 —**genoot**, *socius*; *foederatus*; *foedere socia-*
tus; —**genooten**-, *socialis* of *sociorum*
 (b.v. *bellum*); —**genootschap**, *societas*;
 z. ook *bond*; —**ig**, *gravis* (b.v. *argumen-*
tum); *subtilis* (b.v. *iudicium*); *concisus*
 (b.v. *sententiae*); *pressus* (b.v. *oratio*);
enucleatus (b.v. *genus dicendi*); *argutus*
 (b.v. *orator*); *accuratus* (nauwkeurig);
 kort en b., *brevis et circumscriptus* (b.v.
explicatio); adv. *subtiliter*; *presse*; *accurate*;
 kort en b., *enucleate* (b.v. *disputare*); —**ig-**
heid, *gravitas*; *subtilitas*.

bonds-dag, *conventus*; *concilium*; —**go-**
den, *dii sociales*; de gemeenschappelijke
 bb., *consociati dii*; —**leger**, *exercitus socia-*
lis; —**vergadering**, z. —**dag**.

bonk, = been, os; overdr. *vir robustus*;
 —**en**, *caedere*; *pulsare*; verg. slaan 2.

bons, *pulsus* (b.v. tegen de deur, *ostii*); over-
 dr. de b. krijgen, *repudiari*; *repulsam ferre*;
 de b. geven, *repudiare* of *repellere* (alqm).

bont, 1) adi. *varius*; *vari coloris*; *versicolor*
 (b.v. *plumae*); iem. b. en blauw slaan,
sugillare aliquid; b. plek, z. *blauw*; overdr.
 b. menigte, *promiscua multitudo*; het al te
 b. maken, *modum excedere*. — 2) subst.
pelles (pl.); —**heid**, *varietas*; —**werker**,
pellio.

bonzen, z. *aanbonzen*; slaan 2.

boonschap, —**pen**, z. *bericht* 1, be-
 richten 1; —**per**, *nuntius*.

boog, 1) = gebogen lijn, *curvatura*; een b. beschrijven, *sinuari*; (in de meetkunde) *arcus*; een b. beschrijven, *arcum describere*. — **2)** als wapen, *arcus*; spreekw. de b. kan niet altijd gespannen zijn, *cito rumpe arcum, semper si tensum habueris* (Phaedr.). — **3)** van een gebouw, *fornix*; — **schieten**, het b., *sagittarum ars*; — **schutter**, *sagittarius*; b. te paard, *hippotoxota*; bb. te voet, *pedites sagittarii*; — **vormig**, *arcuatus*; (b. gekromd) *consimilis arcui*; adv. *in formam arcus*.

boom, 1) eig. *arbor*; een kerel als een b., *vir robustissimus*; spreekw. de kat uit den b. kijken, *eventum exspectare*; van den hoogen b., *de magno acero* (sumere Hor.); hooge bb. vangen veel wind, *fertunt summos fulgura montes* (Hor.). — **2)** = slagboom, *repagula* (pl.). — **3)** b. om een schip voort te duwen, *contus*.

boom-, arboreus; *arboris of arborum*; — **gaard**, *arbustum*; *pomarium* (van ooft-boomen); — **godin**, *Dryas*; *Hamadryas*; — **kweker**, *arborator*; — **kwekerij**, *seminarium*; (= het boomkweeken) *arborum cultus of educatio*; — **nymf**, z. — **godin**; — **pje**, *arbuscula*; — **rijk**, *multis arboribus obditus*; *frequens arboribus*; — **stam**, *stirpis* of s. *arboris*; *truncus of t. arboris* (zonder wortel); — **vrucht**, *fructus of f. arboris*; *pomum*; bb., ook *baeae* (tegenst. *fruges*); — **wol**, *linum xylinum* (Plin.).

boon, faba; bb. eten, *faba vesci*; — **enkruid**, *satureia* (Ov.); — **enstaak**, *pertica*; (overdr. van een pers.) *longurio* (Varr.); — **tje**, *fabulus* (Cato).

boor, terebra.

boord, (= rand) *margo*; *ora* (zoom); *limbus* (van een kleeid); *ripa* (van een rivier); *latus* (van een schip); aan b. gaan, *navem conscendere*; aan b. zijn, *in navi esse*; aan b. nemen, *in navem imponere of tollere* (ook alleen i. of t.; ook *tollere alqm ad se of ad se in navem*; *navis tollit equites* enz.); aan b. hebben, *in navem imposuisse of sustulisse* (verg. aan b. nemen); *portare* (b.v. *navis milites*); *vehere* (b.v. *navis frumentum*); over b. springen, *se ex navi de- of proicere*; e. *navi desilire*; iets over b. werpen, *praecipitare alqd* (Tac.); *alcus rei iacturam facere*; over b. vallen, *de navi cadere*; — **en**, z. omboorden; — **evol**, *re- of confertus* (alq. re).

boos, 1) = vertoornrd, *iratus*; iem. b. maken, *stomachum alci movere*; zich er b. over maken dat, *iracunde ferre* (met acc. c. inf.); b. worden of zijn, *stomachari* (alq. re; dat, *quod*); b. zijn over iets, *aegre, graviter of moleste ferre alqd* (dat, *quod*; ook met acc. c. inf.); z. ook vertoornrd. — **2)** = heftig, ruw, een b. vrouw, *mulier of uxor saeva of incommoda et importuna*; een b. woord, *vox asperior*; bb. woorden, *aspere dicta*; b. weer, *tempestas mala, adversa of foeda*. — **3)** = ongunstig, b.v. bb. tijden, *tempora iniqua of aspera*; *temporum iniquitas*; *temporum calamitates* (tijden van hongersnood enz.). — **4)** = slecht, in moreelen zin, *malus*; *improbis*; *pravus* (bedorven); *malignus* of *malevolus* (boosaardig, afgunstig); *impius* of *seclustus* (goddeloos, misdadig); *turpis*; *inhonestus* of *foedus* (schandelijk); een b. daad, z.

misdadig; zonde; bb. gedachten, *malae cogitationes*; bb. begeerten, *pravae cupiditates*; een b. tong, *mala lingua*; *lingua maledica*; *linguae improbitas*; (een kwaadspreker) *homo maledicus*; subst. het booze, z. kwaad 1; zonde; uit den booze, a. *malo* (Vulg.); adv. *male*; *improbe*; *turpiter*; — **aardig**, *malus* (van perss. en zaken); *improbis* of *malignus* (van perss.); *malitiosus* (doortrapt); *gravis* (van klimaat, ziekte); adv. *improbe*; — **aardigheid**, *improbitas*; *malignitas*; *malitia*; *gravitas* (b.v. *morbi*; *caeli*); — **doener**, z. — **wicht**; — **heid**, 1) z. drift 1; toorn. — **2)** z. slechtheid; boosaardigheid; — **wicht**, *homo sceleratus, nequam of improbus*; *homo nefarius et impius*; ook *scelus*; bb., ook *scotes*; *malis atque seclstis*.

boot, scapha; *linter*; *lombus*; — **je**, *cumba*; *lenunculus*; *lintrculus*; verg. roeibootje.

boots-man, prorea (Plaut.); — **volk**, *nautae*.

bord, tabula; *album* (aanslagbord); *abacus* (speelbord); *catinus* (om van te eten); — **cel**, *lustrum*; *lupanar*; — **je**, *tabella*; *titulus* (aan een huis dat te koop of te huur is; ook *servo impingere titulum* Sen.); *catillus* (om van te eten); — **aren**, *pingere* of *acu p.*; met goud geborduurd, *avro distinctus*; subst. het b., *ars acu pingendi*; — **uuder**, *phrygio*; — **uursel**, *opus acu pictum*.

boren, terebrare (met een boor); *forare* (een gat ergens in maken); een gat in iets b., *perterebrare of perforare alqd*; in den grond b., *deprimere of demergere* (b.v. *navem*); ook = stekene 1.

borg, sponsor (alg.); *vas* (in crimineele zaken); *praes* (in geldzaken); *obes* (gijzelaa); zich als b. aanbieden, *se sponsorem profiteri*; b. zijn of staan, zich b. stellen (voor iem. of iets), ook *spondere* (abs. en *pro alqo*); *vadem se dare* (b.v. *ad mortem tyranno pro amico*); *intercedere* (b.v. *pro alqo*; *tantum*; *magnam pecuniam pro alqo*); z. ook borgstelling geven; instaan; bb. stellen, *vades, praedes of obsides dare*; iem. als b. stellen dat, *dare alqm qui spondeat* met acc. c. inf.; zich voor iets bb. doen stellen, *vades of praedes accipere alcius rei*; een b. eischen, *vadem poscere*; van iem., *vadari alqm*; — **en, 1)** iets (van iem.) b., *sumere, mutuum sumere of mutuari alqd* (alqd ab alqo); (tegen-rente) geld trachten te b., *querere pecunias mutuas* (fenore); iets b. (= op crediet koopen), *alqd emere pecunia non presenti*; z. ook leenen 1. — **2)** iets aan iem. b., *credere alci alqd* (b.v. *pecuniam*); iets b. (= op crediet verkoopen), *alqd vendere pecunia non presenti*; z. ook leenen 2. — **3)** subst. het b., *mutuatio*; door omschr.; spreekw. b. baart zorgen, *aris alieni comes miseria* (Plin.); — **stelling**, — **tocht**, *sponsio* (alg.); *vadimonium* (in crimineele zaken, dat men voor het gerecht zal verschijnen); *cautio* (in geldzaken); *satisfactio* (voor een zaak over wier bezit geprocedeerd wordt); *fides* (gegeven woord); b. geven, *sponsione* of *vadimonium facere*; *sponsione se obstringere*; *satisfare* (b.v. voor een eventueele schade, *damni infecti*); *cavere* (b.v. *praedibus et praediis populo*;

obsidibus, door middel van gijzelaars, *de pecunia; obsidibus inter se;* zich b. doen geven, *satis accipere; cavere* (door iem., *ab alqo*; ook met acc. c. inf.).

borrelen, *scaturire* (borrelend opwellen); *bullire* (van kokend water).

borst, 1) *pectus*; (met het oog op de gesteldheid der longen; vand. in 't bijz. van de b. der redenaars) *latus* of *latera* (pl.); een goede b., *latera bona*; een zwakke b., *latus imbecillum*; wonden in de b. krijgen, *vulnera pectore* of *adversa accipere*; v. *adverso corpore excipere*; zich met de b. op iets toeleggen, *incumbere in* of *ad alqd*; omne studium *ad alqd conferre*; een. hooge b. opzetten, *magnum sibi spiritum sumere*; se *iactare*; iets stuit mij tegen de b., *indignum alqd ducio*; het stuit mij tegen de b. dat te zeggen wat, *refugit animus eaque dicere reformidat quae*. — 2) in engeren zin, *mamma* (in 't bijz. moederborst, ook van dieren); *uber* (uier); een kind de b. geven, *mammam infanti dare* of *praebere*; infantem *mammam admoovere*; z. ook z. *zoo gen*; nog aan de b., *lactans*; — **band**, *strophium*; *fascia*; — **beeld**, *imago ficta*; *imago*; *clipeum* (relief en medaillon); iems b., ook *vultus alcius* (op schilderstukken en munten); een bronzen b. van Alexander, *aera Alexandri vultum simulantis* (Hor.); — **been**, *os pectoris*.

borstel, (van een zwijn) *saeta*; (om te reinigen) *peniculus*; — **achtig**, *saetis similis*; — **en**, *abstergere* (alqd); — **ig**, *saetosus*; *saetis obsitus*; *hirsutus*.

borst-harnas, — **kas**, *thorax*; — **kwaal**, *pectoris vitium*; — **rok**, *thorax* (b.v. *laneus* Suet.); — **wering**, *lorica*; *phuteus*; — **zak**, *sinus* of *s. togae*.

bos, *fascis*; *manipulus* (handvol); *crista* (helmbos).

bosch, *silva*; *saltus* (bergwoud); *nemus* (vooral b. met weiden); *lucus* (heilig b.); met b. begroeid, in het b. levend of zich bevindend, *silvestris*; spreekw. door de boomen het b. niet zien, *frondem in silvis non cernere* (Ov.); — **achtig**, *silvestris*; verg. — **rijk**; — **bes**, *baca silvestris*; — **bewoner**, *silvicola* (poët.); *homo silvestris*; — **brand**, *incendium silvae*; — **god**, *deus* of *numen silvae*; *Silvanus* (boschgod der Rom.); — **je**, *silvula*; — **nymf**, *nympha silvae*; verg. boomgodin; — **rijk**, *silvestris*; *saltuosus*; b. gebergte, *saltus*; *regio saltuosa*; — **schage**, *arbutum*; — **weg**, *callis*.

bosje, *fasciculus*.

bot, 1) (een visch) *passer*; spreekw. b. van genen, *repulsam ferre*. — 2) (= been) os. — 3) adi. *hebes* (ook overdr., b.v. *homo ingenium*); *obtus(n)sus* (doorgebruik b. geworden; ook overdr., b.v. *ingenium*; *omni pecore ligno, saxo obtusior atque hebetior* Arnob.; *animi acies*; *ad alqd obtusi et hebetes*); *rebu(n)sus* (b.v. *securis*; ook overdr., b.v. *ingenia*; tegenst. *acutus*); *tardus* (overdr., b.v. *ingenium*); b. zijn, ook *hebere*; b. maken, ook *obtundere*; verg. afstompen.

botanicus, — **nie**, z. plantenkenners, plantkunde; — **nisch**, *herbarius*; door den gen. *herbarum*; — **niseeren**, *herbas scrutari* of *colligere*.

boter, *butyrum* (Cels.); — **bloem**, *ramunculus*.

bot-held, door omschr. met *hebes* (bot); overdr. b. van geest, *stupidus*; *tarditas ingenii* et *stupidus*; *ingenium hebes* of *tardum*; — **sen**, tegen iets b., z. *stooten* 2; tegen elkaar b., *confligere*; *inter se concurrere*; — **sing**, *concursum* (b.v. *navium*); *conflictus* (alleen abl.; b.v. *nubium*); overdr. *offensio*; *conflictio* (b.v. *rerum contrarium*); *certamen*; met iem. in b. komen, *congradi cum alqo* (eig. en overdr.); met elkaar (van zaken), *pugnare inter se*; eig. z. tegen elkaar botsen; — **telen**, *amphoris condere* (alqd); verg. aftappen; — **teller**, *cellarius* (Plaut.); — **ten**; z. *uitbotten*; — **terik**, z. *domkop*; — **vieren**, *indulgere* (b.v. *gaudio suo*; *dolori*); *effundere* (b.v. *odium*; ook o. in *alqm* of in *alqd*; tegenst. *moderari odio*); zijn lusten b., *libidinis se dare*; *voluptatibus servire*; *corporis voluptatibus totum se dedere*; — **weg**, verbo (b.v. *negare alqd*); *utique* (b.v. *damnare alqd*); *aperte* (b.v. *reposcere alqd*); iem. iets b. weigeren, *alci praecise negare*.

boud, *audacter* (adv.).

bout, *fibula* (ijzeren b.); *obex* of *passulus* (grendel).

bouw, 1) = het bouwen, *aedificatio*; *exstructio*; door omschr. — 2) = de wijze van bouwen, *constructio*, *aedificatio*; *constructio*; *structura* (b.v. *structurae antiquo genere* Liv.); *fabrica* (b.v. *admirabilis membrorum*; *tota hominis*); z. ook lichaamsbouw; zinnbouw; — **contract**, *lex operi faciendi*; — **en**, 1) tr. a) = bouwen. — b) een woning enz. b., *aedificare*, *construere* of *facere* (b.v. *domum*; *navem* enz.); *exstruere* of *excitare* (oprichten, optrekken; *alqd*); *moliri* (met inspanning; *alqd*); een goed g. lichaam, *corpus bene constitutum*; een schoon g. mensch, *homo formā egregiā*. — 2) intr. op iem. of iets b., *contidere alci*, *alci rei*, *alqā re*; *niti alqā re*. — 3) subst. het b., z. bouw; — **er**, z. bouwmeester; stichter; — **erij**, z. bouw; boerderij; — **gereedschap**, *instrumenta* (pl.) *ad aedificandum necessaria*; *arma* (pl.); — **grond**, z. — **land**; — **terrein**; — **heer**, z. — **meester**; — **kosten**, *sumptus* (b.v. *aedificii*); *locationis pretia* (pl.; prijs waarvoor het bouwen is aanbesteed); — **kunst**, *architectura*; *fabrica*; — **kunstenaar**, z. — **meester**; — **kunstig**, *architectonicus*; — **land**, *arvum* of *ager* (ook pl.); *sationes* (pl.); — **lust**, *aedificandi studium*; — **lustig**, *aedificator*; — **material**, *materia*; — **meester**, *architectus*; *aedificator* of *opifex* (b.v. *mundi*); — **orde**, z. — **stijl**; — **plan**, *aedificandi* of *aedificationis consilium*; *aedificandi descriptio* (bestek); — **steen**, *caementum*; *saxum*; s. *quadratum*; bb. (overdr.); *materia* (sing.); — **stof**, z. *materiaal*; — **stijl**, *structurae genus*; *structura*; *genus* (b.v. *Doricum*); — **terrein**, *area* (voor een huis); — **trant**, z. — **stijl**; — **val**, b. of bb. *ruinae*; *parietinae*; *rudera* (pl.); — **vallig**, *ruinosus*; b. zijn, *ruinam minari*; b. worden, *vitium facere* (b.v. *aedes v. fecerunt*); verg. vervallen la; — **valligheid**, *vetustas* (van een huis); — **werk**, *opus*; *monumentum*; bb., ook *mole*; — **zucht**, *insanum aedificandi studium*.

boven, 1) praep. a) eig. *supra* of *super* met

acc. — **b**) overdr. b. iem. staan, *superiorem esse alqo*; verg. overtreffen; b. iem. geplaatst zijn, *alci praepositum esse*; iem. de hand b. het hoofd houden, *defendere of tueri alqm*; b. de wet staan, *supra legem esse*; b. de wet staand, *exlex*; b. anderen, *praeter* of *ante alios*; b. alles, *ante omnia*; iem. b. alles eeren, *alqm praeter ceteros omnes colere*; niets gaat b. wijsheid, *nihil sapientia praestantius*; de eer gaat mij b. het leven, *mihi dignitas vita potior est*; de plichten jegens het vaderland gaan b. alle andere, *patria praestat omnibus officiis*; niets gaat mij b. uw vriendschap, *nihil mihi antiquius amicitia tua est*; geweld gaat b. alles, *contra vim nihil fieri potest*; b. en behalve, *praeter* met acc.; b. (bij getallen), *supra* met acc., b.v. b. de 10000, *supra decem milia* (ook *amplius* of *a. quam decem milia*); hij is b. de veertig, *maior est quadraginta annis*; *maior* (of *m. quam*) *quadraginta annos natus est*. — **2**) adv. **a**) eig. door *summus* of *superior*, b.v. b. op den heuvel, *in summo colle*; *in superiore parte collis*; b. op, ook *super* (b.v. *s. naves turris effecta*); b. op iets staan, *superstare alci rei* (b.v. *turribus*); b. over . . . heen, *super* (b.v. *s. corpora vadere*); daar b. (d. i. in den hemel), *illic*; naar b., z. omhoog; van b., *a summo* (b.v. *stipites a s. praecuti*); (= uit de hoogte) *desuper* of *superne*; van b. naar beneden, van b. neer, *superne*; de of *e superiore loco*; *e caelo* (uit den hemel); *divinitus* (uit den hooge; door goddelijke beschikking); van b. af, *a summo* (b.v. *collis a s. aequaliter declivis*); van b. tot beneden, *a summo ad imum*; (= van het hoofd tot de voeten) *ab imis unguibus usque ad verticem summum* (Cic.); tot b. toe, *usque ad summum* (b.v. *completere*). — **b**) overdr. = vroeger (in een geschrift), *supra*; verg. bovengenoemd; te b. gaan, z. overtreffen; te b. komen, *vincere* of *superare* (b.v. *difficultates*); *emergere* (b.v. *ex omni saevitia fortunae*); b. drijven, *plurimum valere* of *posse*; onderste b. goolen of keeren, *evertere* (b.v. *rem publicam*); *pervertere* (b.v. *omnem historiam*); alles, *summa imis miscere*; *caelum ac terras miscere*; *omnia turbare et miscere*; *permiscere omnia*. **boven-aan**, *primo* of *summo loco*; *in summa parte*; *a summo* (b.v. *stipites a s. praecuti*); — **aardseh**, *caelestis*; *divinus*; — **al**, *ante omnia*; *maxime*; *in primis*; *praecipue*; — **arm**, *lacertus*; — **dien**, *praeterea*; *ad hoc*; *ad haec*; *insuper*; *accedit quod* met ind.; *eo of huc a. quod*; nog b., *ultra*; en b. (ter aanknooping van een gewichtige bijkomende gedachte), *atque*; — **drijven**, **1**) eig. *in superficie natate*. — **2**) overdr. *plurimum valere* of *posse*; — **eind**, *pars superior*; ook door *superior* of *summus*; — **genoemd**, *de quo* of *quem supra memoravimus* of *dicimus*; *quem supra scripti* of *nominavi*; *qui supra scriptus est*; ook door *ille*; — **hand**, z. overhand; — **kamer**, *cubiculum superioris*; de bb., *cenacula*; — **kant**, z. — **eind**; — **kleet**, *amiculum summum*; toga (b. van den Romein); *stola* (voor deffige vrouwen); — **komen**, *emergere* (b.v. *equis e flumine*); *emergi* (b.v. *e flumine*); zijn oude aard kwam weer b., *redit ei suum*

ingenium (Liv.); — **lip**, *labrum superius*; — **licht**, *aether*; — **lijf**, *pars corporis superior*; — **mate**, z. — **matig** (adv.); — **matig**, *modum excedens*; *immodicus*; *immoderatus*; *nimius*; *effusus* (b.v. honores; laetitia); adv. *immodice*; *immoderate*; *praeter modum*; *nimis*; *effuse*; *plus aequo*; — **men-schelijk**, *qui supra hominem* of *supra hominum vires est*; (= goddelijk) *divinus*; bb. eerbewijzen, ook *ampliora humano fastigio* (b.v. *cernere alci* Suet.); b. kracht, *vires humanis maiores*; b. gedaante, *forma amplior augustiorque humanā*; iets voor b. houden, *alqd supra hominem putare*; adv. *supra hominem*; *ultra hominum modum*; b. groot, *mortali specie amplior* (b.v. *filius Suet.*); zich b. inspannen, *naturam studio vincere*; — **natuurlijk**, *qui naturae modum excedit*; *incredibilis*; *prope singularis*; *divinus*; — **op**, *in summo*; *super*; iets ergens b. plaatsen, *superponere* of *superimponere* *alqd alci rei*; *supra imponere* *alqd*; ergens b. gaan liggen, *insuper incumbere* (b.v. *cumulatis in aqua sarcinis*); overdr. er b. komen, *creescere* of *opibus c.*; *amplificare fortunam suam*; er weer b. komen, *emergere* (van iets, *ex alga re*, b.v. *ex iudicio*; *ex obnozia pace*); *restitui in pristinam dignitatem*; (van een finantieelen klap), *lucturam rei familiaris resarcire*; (van een ziekte) *assurgere ex morbo* (Liv.); *recreari e morbo*; iem. er weer b. helpen, *restituere alqm in pristinam dignitatem*; *erigere* (b.v. *rem publicam*); (van een ziekte) *sanare alqm*; — **rand**, de b. van den heuvel, *summus collis*; — **staand**, z. — **genoemd**; — **stad**, *superiores urbis partes*; — **ste**, *summus* (van twee *superior*); het b. deel van iets, ook door *summus*, b.v. het b. deel der stad, *summa urbs*; — **toon**, overdr. den b. voeren, *primas partes agere*; — **uit**, *supra*; — **verdieping**, *superior pars aedium*; *cenaculum*; — **vermeld**, z. — **genoemd**; — **wereld**, *haec loca quae nos incolimus*; — **zinnelijk**, *qui sensibus percipi non potest*; subst. het b., *res sensibus non subiectae*; — **zijde**, z. — **eind**. **braad-spit**, *veru*; — **worst**, *tomaculum* (Mart.). **braaf**, *probus*; *bonus*; *innocens*; *integer*; adv. *probe*; *bene*; *egregie*; — **heid**, *probitas*; *bonitas*; *innocentia*; *integritas*. **braak**, **1**) = inbraak — **2**) b. liggen, *cessare*; *quiescere*; *cultu vacare*; b. laten liggen, *deserere* (b.v. *agros fertiles*); blijven liggen, *incultum relinquere*; *deseri*; subst. het b. liggen, *cessatio agri*; — **land**, *novalis*; *ager n.*; *novale*; — **middel**, *medicamen vomificum* (Cael. Aur.). **braam-bes**, *rubus*; — **bosch**, *rubetum*; — **struik**, *rubus*. **brabbel-en**, *confuse loqui*; — **taal**, *sermo confusus*. **braden**, **1**) intr. *assari*; *torreri*. — **2**) tr. *assare* of *torrere* (*alqd*); *gebraden*, *assus*; *tostus*; g. kalfsvleesch, *assum vitulinum*. **brak**, *salsus*; — **en**, *vomere*; subst. het b. = — **ing**, *vomitus*; *vomitus*. **brallen**, *se iactare*. **brand**, **1**) *incendium*; *ignis*; b. roepen, *inc. of ignem conclamare*; er is b., *incendium ortum* of *factum est*; bij uw broeder, *domus fratris tui ardet*; in b. geraken, *ignem of*

flammam concipere; ignem comprehendere (vuur vatten); *exardescere* (ontbranden); (bij een brand) *flammis corripere; igne of flammis comprehendere*; in b. staan, *flagrare of incendio f.*; in b. steken, *incendere of inflammare* (b.v. *urbes; templum*); *ignem inferre* (alci rei); *succendere* (eig. van onderen; b.v. *turrim; portas*); de b. is ontstaan in het huis van, *incendium ortum est ex aedibus*; het huis boven zijn hoofd in b. steken, *domum super se ipsum concremare*; een b. stichten, *incendium facere of conflare*; i. excitare (ook in alqd); de b. is aangestoken, *incendium humanā fraude factum est*; overdr. in den b. zitten, iem. uit den b. helpen, z. verlegenheid. — 2) b. in het koren, *uredo*; **altaar**, *altaria* (pl.); **baar**, *facilis ad exardescendum; igni concipiendo aptus*; **baarheid**, *facilitas exardescendi*; door omschr.: **emmer**, *hama*; **en**, 1) intr. a) = in brand staan 1; overdr. *ardere* (b.v. *cupiditate*); z. verder gloeien. — b) = hitte of licht verspreiden, *ardere of flagrare; accensum esse*; een brandende lantaarn, *lucerna ardens, lucida of accensa*; de lichten branden reeds, *lumina iam accensa erant*; brandend heet, *aestuosus; torridus*; overdr. van de ogen, *ardere*; = een brandend gevoel veroorzaken, *urere* (b.v. *sol*); *mordere* (b.v. *urtica*); *cruciare* (b.v. *vulnus*); brandende pijn, *dolor acerbis*; een b. pijn hebben, *acerbis doloribus affici*; *dolore ardere*. — c) = brandbaar zijn, *ignem concipere posse; igni concipiendo aptum esse*. — 2) tr. a) iets b. (om vuur of licht te maken), *urere alqd*; olie b., in *lucernis uti oleo*; waskaarsen b., *cereis uti*. — b) = door branden pijn doen, *urere alqm*; zich b., *uri of aduri* (aans iets, *alqd rei*); spreekw. gebrande kinderen schuwen het vuur, *cui dolet meminit* (Cic.); **end**, *ardens of flagrans* (ook overdr.); verg. gloeiend; **er**, *navis praeparata ad incendium*; **geroep**, *conclamatum incendium*; **hout**, *lignum*; *hima* (pl.); **ing**, *aestus*; *fluctus cauitibus illisi*; **merk**, *nota of inusta litterarum n.* (eig.); *stigma* (eig. en overdr.); *labes atque macula* (verdr.); *turpitudinis nota* (overdr.); **merken**, iem. b., *notam alci of alcius fronti inurere*; overdr. iem. of iets b., *notam turpitudinis alci of alcius vitae inurere; notare alqd* (b.v. *libidinem*); *ignominia afficere alqm*; gebrandmerkt, *litterarum of* (overdr.) *turpitudinis nota inustus; ignominia affectus* (overdr.); een g. slaaf, *stigmatias*; iem. b. als of met den naam van, *per contumeliam alqm appellare* (met praedicat. acc.); **netel**, *urtica*; **offer**, *holocaustum* (Eccl.); **punt**, overdr. *caput* (b.v. *belli*); **pijl**, *malleolus*; *falarica*; **schade**, *incendii damnum of detrimentum*; **schatten**, *vezare* (b.v. *agros*); z. verder brand-schatting opleggen; **schatting**, *tributi ad redimenda ab incendio aedificia exactio*; (het geld zelf) *pecuniae aedificiis ab i. redimendis*; b. betalen, *incendii periculum pretio redimere*; een stad een b. opleggen, *urbi imperare pecuniam qua incendium redimatur*; **spuit**, *sipho* (Sen.); **stapel**, *rogus*; een b. oprichten, *rogum exstruere; bustum facere*; den b. beklimmen, *insecen-*

dere in rogum; **stichten**, *incendia facere; ignem lectis inicere*; **stichter**, *incendiarus*; **stichting**, *incendium*; bb. in de stad, *urbanae insidiae incendiorum*; **stof**, *alimenta* (pl.) *ignis*; *res quibus ignis excitari potest; res quae sunt ad incendia*; **weer**, *vigiles* (pl.); **wond**, *adustio; adustum*; **ijzer**, *calamistrum* (voor het haar); met het b. gekruld, *calamistratus* (b.v. *coma*); *cauterium* (voor wonden).

bras-sen, *helluari*; *bachari in voluptate*; **ser**, *helluo*; *ganeo*; *nepos*; **serij**, *helluatio*.

bra-veeren, z. trotseeren; **vo**, *euge*; *sophos* (Mart.); *macte virtute esto*; b. roepen, *clamore approbationem significare*; **vogeroep**, *clamores of c. laudantium*.

breed, 1) eig. *latus*; de gracht is drie voet breed, *fossa tres pedes lata est*; b. zijn, z. ook zich in de breedte uitstreken 2; niet meer dan twee vingers breed zijn, *duorum digitorum latitudinem non excedere*; adv. *late*. — 2) overdr. lang en b., in den breedte, z. uitvoerig (adv.); hij heeft het niet b., *angusta utitur re familiari*; het is zoo b. als het lang is, *eodem redit*; b. van iets opgeven, *gloriam of praedicare de alqa re*; **spraakig**, *loquax*; verg. wijdloopig; **spraakigheid**, *loquacitas*; verg. wijdloopigheid; **te**, *latitudo*; ter b. van, *latus* (b.v. *fossa decem pedes lata*; verg. breed 1); **voerig**, z. uitvoerig; **voerigheid**, z. uitvoerigheid; wijdloopigheid.

breek-baar, *fragilis*; **baarheid**, *fragilitas*; **ijzer**, *vectis*; een b. ergens onder zetten, *vecem subicere alci rei*.

breenuwen, *rimas navis explorare*.

brel, z. pap; **del**, z. teugel; **delen**, z. beteugelen; **deloos**, z. teugelloos.

brein, *cerebrum*; hoe komt het in uw b. op, *qui tibi istud venit in mentem*.

brek-eben, z. knoeier 1; stumper; **en**, 1) intr. *frangi; confringi*; (*dirumpi*); overdr. mijn hart b., *dirumpor dolore* (van verdriet); *miseriordia frangor* (van medelijden); door den vijand b., *perrumpere per hostes*; de zon b. door de wolken, *illucescit sol*; *sol discutit nubila*; *sol inter nubes effulget*; de wolken b., *discutiuntur nubes*; de golven b. tegen de rots, *sau fluctus frangitur*; hun macht is gebroken, *opes eorum afflictas sunt*; iems oogen b., *oculi solvuntur of labuntur*; gebroken oogen, *oculi labentes*; gebroken woorden, *voces interruptae et morientes* (van een stervende); met gebroken stem, *voce interrupta*; met iem. b., *se ab amicitia alcius avertere; amicitiam alci renuntiare*; met een gewoonte b., *morem solvere* (Liv.); met de oude gewoonten b., *exuere mores antiquos*. — 2) tr. *frangere, confringere, dirumpere* (alqd); zijn been b., *crus frangere*; iem. den nek b., *frangere alci cervicem*; z. ook afbreken 1; overdr. *frangere* (b.v. *impetum; vim*); *refringere* (b.v. *equitatus vim fluminis; vim fortunae; dominationem Atheniensium*); *excipere* (b.v. *sublicae vim fluminis*); *affligere* (b.v. *principum gravitatem*); iems moed b., *ook frangere alqm*; iems macht b., *frangere alqm*, *alcus potentiam of alcius opes*; iems trots b., *infringere alcius ferocitatem*; iem. het hart b., *acerbissimo dolore afficere alqm*;

summam alci commovere misericordiam; zijn ongeluk b. mij het hart, *eius calamitate frangor*; zijn woord, den vrede enz. b., z. woord 2, vrede enz. — 3) subst. het b., *abruptio* (b.v. *corrigiae*); *fractio* (b.v. *panis* Eccl.); *violatio* (het schenden); door omschr.

brem, genista; brems, asilus; tabanus.

brenge(n), 1) eig. iets ergens b., *ferre* of *portare alqd in* of *ad alqm locum, ad alqm*; iets of iem. op een wagen of schip, *vehere alqm* of *alqd*; iem., *ducere alqm*; (op de plaats van zijn bestemming) *perducere*; (geleidend) *deducere*; de plaats waarheen of waarvandaan dikwijls door *composita*, b.v. ergens heen b., *afferre, apportare, advehere* of *adducere*; ergens vandaan, *auferre, asportare, avehere* of *abducere*; ergens uit, *efferre, exportare, evehere* of *educere*; ergens in, *inferre, importare, invehere* of *inducere* enz.; iets op bevel of volgens afspraak bij iem. b., *referre alqd ad alqm*; over een rivier enz. b., z. overzetten 1; iem. voor iem. b., *ad-*, *de-* of *producere alqm ad alqm*. — 2) overdr. iets aan zijn neus b., *alqd ad nares sibi admoovere* (b.v. *reticulum*); iets voor het volk of den senaat b., *referre de alga re ad populum, ad senatum*; iets aan zich b., z. in zijn bezit brengen; iets over iem. b., *importare alci alqd* (b.v. *cum summo dedecore miserrimum pestem regibus*); *inferre alci alqd* (b.v. *calamitatem*); *obicere alci alqd* (b.v. *furorem*); *afficere alqm alga re* (b.v. *ignominia*); voordeel enz. brengen, *emolumentum* enz. *esse*; met zich b., z. medebrengen; afwisselend koude en warmte b., *variare calores frigoraque* (Liv.); regen brengend, *pluvius* (b.v. *ventus* Hor.); storm brengend, *procellosus* (b.v. *notus* Ov.); iem. in een zekeren toestand b., *adducere alqm ad alqd* (b.v. *ad inopiam*); *redigere* (b.v. *civitatem in potestatem alcius* of *sub imperium populi Romani*); iem. of iets tot iets b., z. bewegen 2 b; het tot iets b., *pervenire ad alqd* (b.v. *ad summam amplitudinem*); (abs.) *summa consequi* (= het ver b.); *magnas sibi divitias parere* (finantieel); het tot een zekere hoogte b., *alqd consequi* (b.v. *in dicendo*); het tot redenaar b., *oratorem evadere*; het niet verder dan tot praetor b., *non egredi praeturae gradum* (Suet.); het ver in iets b., *multum proficere* of *progredi in alga re*; zóóver in iets, *tantum proficere* of *procedere in alga re*; het in iets verder gebracht hebben dan anderen, *alga re antecedere alios* of *praestare aliis*; het tot 70 jaar b., *annos vivere* of *conficere septuaginta*; het tot meer dan 70 jaar gebracht hebben, *septuagesimum aetatis annum excessisse*; verg. ook bereiken; het zóóver of er toe b. dat, *eo rem perducere ut* met conl.; *ef-* of *perficere ut*; iets uit iem. b., z. ontlokken.

bres, stratus ruinis locus; munimentorum of *iacentis muri ruinae; apertum ruinā iter*; een b. leggen in iets, *convellere alqd* (b.v. *munitionem*); een b. schieten, *tormentis et arietum pulsu muros quater*; toen er een b. geschoten was, *cum muri pars strata ruinis esset*; door een b. de stad binnendringen, *per apertum ruinā iter in urbem*

perrumpere; overdr. voor iem. of iets in de b. springen, z. opnemen 4.

breuk, 1) eig. *fractura* (b.v. *ossis*); *rima* (scheur); *hernia* (als lichaamsgebrek); door omschr. — 2) overdr. = schending, *violatio* (b.v. *foederis*); *discidium* (b.v. *foederum publicorum*); door omschr.; = oneenigheid, *disiunctio*; *discordia*; *discidium*; *alienatio*. **brief, litterae** (pl.); *epistula* (ook als litteratuursoort); een b. aan iem., *epistula ad alqm scripta* of *missa*; *epistula* of *litterae ad alqm*; een b. van iem., *epistula scripta* of *missa ab algo*; *litterae scriptae* of *missae ab algo*; e. of l. *ab algo*; b. op b., *crebrae litterae*; iem. een b. geven voor iem., *alci epistulam dare ad alqm*; bb. krijgen, *litteras* of *epistulas accipere*; *litterae* of *epistulae ad alqm* af- of *perferuntur*; ik heb van Satrius een b. gekregen (= mij is overhandigd) met het bericht dat, *a Satrio reddita est mihi epistula* met acc. c. inf.; per b., *litteris*; per *litteras*; — **je, litterulae**; *litterae paucorum versuum*; *epistolum*; — **schrijver**, verg. schrijver 3; — **wisseling**, *epistularum consuetudo*; coner. *litterae missae* of *allatae* of *acceptae*; l. *mittendae* et *accipendae*; *litterae*; *scrinia epistularum* (b.v. *Pompei Magni* Plin.); onafgebroken b., *assiduitas litterarum*; de b. van Pompeius met Hypsaëus, *Pompeii litterae ad Hypsaëum et Hypsaëi ad Pompeium missae*; met iem. in b. staan, b. met iem. voeren, *colloqui* of *agere cum algo* per *epistulas* of *per litteras*; met elkaar, *litteras inter se dare* et *accipere*.

bries, aura; brieschen, fremere.

brieven-besteller, -bode, tabellarius.

brigadier, decurio; —antijn, liburna.

broddelaar enz., z. knoeier 1 enz.

broed, fetus; pulli (pl.; gewoonl. van vogels); — **en, incubare**; i. *ovis* of *-a*; een hen te b. zetten, *ova supponere gallinae*; z. ook broeien; subst. het b., *incubatio*; *incubitus*.

broed-er, frater; (van een secte) *popularis*; (van een genootschap of college) *sodalis*; van den b., den b. toeboorend, = **-er, -erlijk, fraternus**; door den gen. *fratris*; adv. *fraterne* (als een broeder, b.v. *alqm amare*); — **ermoord, paricidium fratris** of *fraternum*; ook alleen p.; *caedes fratris* of *fraterna*; *fratricidium* (Eccl.); — **ermoordenaar, fraticida**; *interceptor* of *interemptor fratris sui*; *paricida*; — **-erschap, necessitudo fraterna**; *germanitas*; overdr. *sodalitas* (genootschap tot instandhouding van zekere sacra en tot onderlinge ondersteuning); *collegium* of *corpus* (genootschap, corporatie); — **-erskind, fratris filius**.

broedseel, z. broed.

broei-en, eig. z. broeden; gaan b. (van hooi), *concalescere* (Col.); overdr. op iets b. *machinari* of *moliri alqd*; op iets zitten te b., *secum* of *cum animo alqd agitare* of *volutare*; er b. iets, *clam alqd praeparare*; er b. iets in de Gallische provincies, *Galliae tument* (Tac.); — **-nest, eig. nidus**; overdr. *seminarium* (b.v. *omnium scelerum*); *officina* (b.v. *corruptelarum omnis generis*); — **-seel, z. broed.**

broek, braciae (pl.); met een b. aan, *bracatus*.

brok, *fragmentum* (afgebroken stuk); *fragmen* (b.v. *fragmina panis* Suet.); *frustum* (bete); *glæba* (klomp); bij stukken en bb., z. stuksgewijze; aarzeland (adv.); —**je**, z. beetje; —**stuk**, z. brok; fragment.

brom-men, *fremere*; *stomachari* (uit zijn humeur zijn); = gonzen; = morren; op iem. b.; z. beknoorren; —**pot**, *homo morosus*; een oude b., *senex difficilis et morosus*.

bron, 1) eig. fons; *caput* (plaats waar de b. ontspringt); een b. graven, *puteum fodere*. — 2) overdr. fons (b.v. *legum et turis; mæroris; movendi*); *caput* (b.v. *his vestigiis ad caput maleficii pervenitur*); *principium* (begin); *origo* (oorsprong); *causa* (oorzaak); *materia* (of -ies; stof); *parens* (vader); *mater* (moeder); b. van winst of inkomsten, *quaestus* (b.v. *alqm. of alqd quaestui habere*); iets is de b. van iets, ook *manat alqd ex* of *ab alga re*; *nascitur*, *gignitur*, *oritur* of *existit alqd ex alga re*; *consequitur alqd alqm rem*; iets aan de b. zelf gaan zoeken, *alqd ab ipso velut fonte petere* (Liv.); de b. van iets in iets zoeken, *causam alcius rei repetere in alga re*; tot de b. van iets teruggaan, *a fonte of a capite repetere alqd*; *a capite arcessere alqd*; uit welke b. moet het afgeleid worden, *a quo est capite repetendum*; iets uit de bb. putten, *alqd a fontibus haurire*; de bb. bestudeeren, *fontes adire*; = zegsman, *auctor*; uit goede b. weten of vernomen hebben, *bono auctore comperisse* (alqd); met acc. c. inf.); *cognitum comperitumque alci est* (alqd); met acc. c. inf.); hij is gewoonlijk mijn b., *si quid aliquando scio ex isto soleo scire*; —**ader**, *vena fontis*; —**netje**, *fonticulus*; —**nymph**, *naïas* of *naïs* (poët.).

brons, aes.

bronwater, *aqua fontis*; *scaturigo* (welwater); *aqua vivo e fonte* of *vivis e fontibus hausta*; *aqua viva*.

bronzén, *æneus*; *ex aere*; *ex aere factus* of *expressus*.

brood, *panis*; gewoon of grof b., *p. cibarius*; overdr. = onderhoud, *victus* (b.v. *cotidianus*); *res ad vitam necessariae*; om den broode, *victus causa*; hij heeft zijn b., *habet unde vivat*; iems b. eten, *ali of sustentari ab alqo*; spreekv. den eenen zijn dood is den ander zijn b., *lucrum sine damno alterius fieri non potest* (Publil. Syr.); —**bak**, z. —**korf**; —**bakker**, —**ff**, z. bakker, —**ij**; —**dronken**, *petulanus*; *lascivus*; b. zijn, *lascivire*; —**dronkenheid**, *petulantia*; *lascivia*; —**cloos**, *victu* of *quaestu privatus* of *carens*; *inops*; *munere vacans* (zonder betrekking); iem. b. maken, *ad famem reicere alqm*; *ab officio remove* *alqm*; —**je**, *paniculus*; zoete bb. bakken, *minus alta verba proferre*; —**koek**, *artolagemus*; —**korf**, *panarium* (Varr.); —**krui-mel**, de bb. steken iem., *lascivire*; —**mand**, z. **korf**; —**nijd**, *artificii invidia*; —**stu-die**, *ars*, *ad usum vitae necessaria*; *artes ac studia quae quaestus aut commodi causa coluntur*; —**uitdeeling**, *largitio panis* of *frumentaria*; —**winning**, *quaestus*; een b. van iets maken, z. zijn beroep van iets maken 1; bb., *res ex quibus aliquid acquiritur*; —**zak**, *pera*.

broos, 1) adi. *fragilis*. — 2) subst. *cothurnus*; —**heid**, *fragilitas*.

broos, —**heid**, = broos 1, —**heid**.

brouwen, *coquere* (eig. en overdr.; alqd); overdr. = beramen; veroorzaken; —**er**, z. bierbrouwer.

brug, *pons*; de b. over den Hellespont, *pons in Hellesponto factus*; een b. bouwen of slaan, *pontem facere of instituere*; over een rivier, *p. facere of efficere in flumine*; *p. inciere flumini*; —**balk**, *sublia*; —**boog**, *formix pontis*; —**gehoofd**, *castellum ad caput pontis positum*; —**gele**, —**je**, *ponticulus*; —**pijler**, *pila pontis*.

bruil, ergens de b. van hebben, *taedet alqm alcius rei*; krijgen, *taedium alqm capiti alcius rei*.

bruid, *sponsa*; (= pas getrouwde vrouw) *nova nupta*; —**egom**, *sponsus*; (= pas getrouwde man) *novus maritus*.

bruids-bed, *lectus genitalis*; —**geschenk**, *donum of munus nuptiale*; —**jonker**, —**juffer**, *paranympus*; —**a**, —**kleed**, *vestis maritalis*; —**meisje**, z. —**juffer**; —**paar**, *sponsus et sponsa*; (= de pas getrouwden) *novi mariti*; —**schat**, *dos*; met een rijken b., *dotatus*; als b. geven, *in dotem dare*; —**stuler**, *flammeum*; —**vertrek**, *cubiculum nuptiale* of *maritale*.

bruilën, wat b. mij dat, *quid meâ refert*; *quid ad me*.

bruikbaar, *utilis* (ad alqd; alci rei); *usui aptus*; *appositus*, *accommodatus* of *aptus* (ad alqd); iets b. maken voor iets, ook *accommodare alqd ad alqd*; —**heid**, *utilitas*; *usus*.

brulloft, *nuptiae*; b. vieren, *nuptias celebrare*.

brullofts-dag, *dies nuptiarum*; *dies nuptii destinatus*; —**feest**, *solemnia* (pl.) *nuptiarum*; *sacrum nuptiale*; —**gast**, *qui adest in nuptiis celebrandis*; —**gedicht**, z. —**lied**; —**god**, *Hymenaeus* of *Hymen* (poët.); —**lied**, *carmen nuptiale*; *epithalamium* (Quint.); —**maal**, *cena nuptialis*; *epulae nuptiales*.

bruin, *fuscus*; (= door de zon gebruid) *adustiore colore*; *coloratus*; = kastanje-bruin; bb. oogén, *oculi nigri*; b. maken, *infuscare* (alqd alqā re); *colorare* (b.v. *sol colorat*); b. worden, *infuscati*; (door de zon) *colorati*; de b. kleur, het b., *color fuscus*; —**achtig**, *subfuscus*; —**en**, z. bruin maken, worden; gebruid, z. bruin, —**geel**, *fulvus*; —**rood**, *spadix*.

bruís, *spuma*; —**en**, *aestuarie*; *fervere*; *strepere*.

brullen, *fremere*; *rugire* (vooral van een leeuw); *mugire* (vooral van een rund).

brut-aal, *proterus*; *procax*; *audax*; *arrogans*; adv. *proterve*; *procaciter*; *audacter*; *arroganter*; —**aalheld**, —**aliteit**, *proteritas*; *procacitas*; *audacia*; *arrogantia*.

brij, *puls*.

buifel, *bison* (Plin.); *bubalus* (Plin.); *urus*; overdr. *homo inhumanus*; —**achtig**, *inhumanus* (adv. -e); —**achtigheid**, *inhumanitas*.

bul, *nimbus*; *imber*; *procella*; *tempestas*; overdr. z. humeur.

buidel, *saccus*; *sacculus*; z. ook beurs.

buigbaar, —**baarheid**, z. buigzaamheid; —**en**, 1) tr. *flectere* of *inflexere* (alqd); zich b., *flecti*; gebogen, *inflexus*; *incurvus*; overdr. iem. b., *frangere alqm* of

animus alcius; .f. domareque (b.v. *nationem*); *affligere* (b.v. *me senectus*); de smart b. een mannelijk karakter niet, *vir non est dolore debilitari* of *frangi*; iems trots b., *rehundere alcius superbiam*; zich voor iem. b., *se alcius potestati permittere*; *cedere alci*. — 2) intr. *flecti*; z. ook een buiging maken; overdr. b. en kruipen, *humiliter servire*; gebogen gaan onder het leed, *aegritudine afflictum debilitatumque* esse; verg. bukken. 2. — **ing**, *flectio*; *inflexio*; *inclinatio corporis* (beleefdheidshalve); een b. maken, *caput inclinare* (van een man); *genus flexa summittere* (van een vrouw); een diepe b. maken, *se prosternere* (b.v. van een musicus voor het publiek, *Phaedr.*); *venerari* (alqm); — **zaam**, *flexibilis* (ook overdr., b.v. *vocis genus*); *mollis* (ook overdr., b.v. *commissurae*); *lentus* (taal); — **zaamheid**, *mollitudo* (overdr., b.v. *vocis*); door omschr., b.v. dit hout bezit groote b., *hoc ligni genus valde flexibile est* of *facillimo opere flecti potest*; b. van gewrichten, *mollis commissurae*; b. van karakter, *facilitas*; *mores faciles*.

buig, *pluvius*; *nimbosus*; b. weer, *pluviae*. **bulk**, *venter*; *uterus* (moederschoot; beide ook van voorwerpen, v. met betrekking tot de uitwendige ronding, u. tot de inwendige welving); *alvus* (in 't bijz. als ontlastingskanaal); den b. dienen, *ventri deditum esse*; een paard een steek in den b. geven, *sufodere equum*; — **dienaar**, *homo ventri deditus* of *gulae serviens*; — **holte**, *alvus*; — **ig**, *ventriosus* (b.v. *dolium Plin.*); — **loop**, *fluor* of *f. ventris*; *profluvium* of *alvi p.*; *alvus fluens*; *diáppota* (b. krijgen, *δ. alqm arripit Cic.*); b. hebben, *profluvio laborare*; *alci alvus fluit*; — **pijn**, *tormina* (gen. -um); b. hebben, *laborare ex intestinis*; — **riem**, *cingula* of -um; — **spreker**, *ventri loquus* (Tertull.); — **vlies**, *peritonaeum*; — **ziek**, *putris*; *putidus*.

buil, *tuber*; **buis**, *tubus*; *fistula*.

buil, *praeda* (eig. en overdr.); *spolia* (pl. de den vijand afgenomen wapens, veldteekens enz.); *exuviae* (de den vijand afgenomen wapens); *manubiae* (het door den verkoop van den oorlogsbuit opgebrachte geld; in 't bijz. het aandeel van den veldheer in den buit); *rapina* (geroofd goed); b. behalen (op iem.), *praedam facere* (ab alqo); *praeda potiri*; *praedam agere* (in 't bijz. *pecudum hominumque*, bestaande in vee en menschen); *praedari*; een rijken b. behalen, *magna praeda potiri*; *magnas praedas facere* (ab alqo); op b. uittrekken, *praedatum ire*; iems b. zijn, *praedae esse alci*; verg. buitmaken.

buitel-en, z. *tuimelen*; — **ing**, *lapsus*; *casus*; een b. maken, z. *tuimelen*.

buiten, 1) subst., = *buitenplaats*. — 2) praep. *extra* met acc. (b.v. *extra provinciam*; *progredi e. agmen*; *e. consuetudinem*); = behalve; b. zich zelf zijn, *exisse ex* of *de potestate* (ten gevolge van hartstocht, toorn enz.); *sui* of *mentis non compotem esse* (zich-zelf niet meester zijn); van vreugd b. zich-zelf zijn, *laetitia* of *gaudio exultare*; van verwondering, *admiratione stupere*; van vrees, *metu exanimatum esse*; b. zichzelf van angst, *alienatâ mente*; b. zichzelf geraken, *exire ex* of *de potestate*; *graviter*

commoveri; *vehementer perturbari*; van verwondering, *obstupescere*; van vrees, *metu exanimari*; b. zichzelf brengen, *perturbare* (alqm); van vrees, *metu exanimare* (alqm); b. iets kunnen, *facile carere alqâ re*; non egere alqâ re; niet, *haud facile carere alqâ re*; *carere non posse alqâ re*. — 3) adv. *foris* (buitenshuis); *ruri* (op het land); *in publico* (op straat); zich b. bevindend, *exterior* (tegenst. *interior*); *externus* (b.v. *hostis*; tegenst. *oppidani*); b. en binnen, *extra et intus* (b.v. *hostem habere*); in 't bijz. naar buiten, *foras* (buitenshuis); *rus* (naar het land); *in publicum* (op straat; b.v. *procurrere*); zich naar b. begeven, z. — gaan; — **brengen**, *ef* of *proferre* (alqm); *alqd*; ook *foras e.* of *p.*; *exportare* (alqd); *educere* (alqm; alqd); *evehere* (alqm; alqd); — **buigen**, — gebogen beenen, *curva vara*; — **dragen**, *ef* of *proferre* (alqm; alqd); ook *foras e.* of *p.*; *exportare* (alqd); — **dringen**, *tr. extrudere* (alqm) *foras*, *domo* of *ex aedibus*; intr. *erumpere*; verg. — **stroomen**; — **drijven**, iem., *alqm eicere*, *ex* of *protrudere* (ook *foras e.*, *e.* of *p.*); het vee, *pecus pastum agere* of *exigere*; *p. extra portam propellere*; — **gaan**, *ex* of *prodire*, *e.* of *progredi* (ook *foras e.* enz.); *domo exire*; (de poort uit) *extra portam egredi*; *progredi ante portam*; (naar het land) *rus ire* of *abire*; — **jagen**, *tr. foras pellere* of *extrudere* (alqm; alqd); intr. *equo citato evolare* of *evehere*; — **klimmen**, *escendere* *foras*; — **komen**, *prodire*; *foras venire* of *exire*; iem. naar b. doen komen, *foras evocare* alqm; — **kruipen**, *prorepere*; — **kunnen**, z. *uittrekken*; — **laten**, z. *uittlaten* 1; — **leiden**, *educere* (alqm); — **lokken**, *elicere* of *foras e.* (alqm); — **loopen**, *ex* of *procurrere* (ook *foras e.* of *p.*); *excurrere* *in publicum* (op straat loopen); — **rennen**, z. — **snellen**; — **stormen**; — **roepen**, *evocare* *foras* (alqm); — **rollen**, *evolvere* (alqd); intr. *evolvi*; — **rijden**, *tr. evehere* (alqm; alqd); *exportare* (alqd); intr. *evehere*; *exire*; — **schieten**, *tr. emittere* (b.v. *tela enz.*); intr. *iaculari* of *tela mittere* *ex* (b.v. *ex castello*); overdr. *se proripere* (of *foras se p.*); *erumpere*; — **schuiven**, *foras promovere* (alqd); — **slepen**, — **sleuren**, *foras rapere* (alqm); — **slingeren**, *emittere* (alqd); (door een schok) *excutere* (alqd; alqm); — **sluipen**, *clam exire* *foras*; — **snellen**, *foras se proripere*; *in publicum evolare*; — **springen**, *foras pro* of *exsilire*; — **spuiten**, *tr. eiaculari* (b.v. *aquas*); intr. *emicare* (b.v. *sanguis Ov.*); — **stooten**, *foras ex* of *protrudere* (alqm); — **stormen**, *foras se eicere* of *proripere*; z. ook — **jagen** (intr.); — **stroomen**, *effundi* of *se effundere* (van een menschenmenigte); — **treden**, *egredi*; *excedere*; *exire*; *exire domo* of *foras*; *domo egredi*; — **trekken**, *foras trahere* (alqm; alqd) of *rapere* (alqm); *extrahere* (alqm; alqd); intr. z. *uittrekken* 2; — **vliegen**, *evolare*; — **vloeden**, *effluere*; *emanare*; — **vluichten**, *effugere* *foras*; — **voeren**, *educere* (alqm); — **wandelen**, *ambulare* of *exire* *foras*; *ambulare rus*; — **wentelen**, *e.* of *provolvere* (alqd); — **werpen**, *e.* of *proicere* *foras* (alqm; alqd); *e.* of *demittere* (b.v. *alqd per fenestram*); — **willen**, *foras* of *de exithi cogitare*; *exire*

velle; —**zenden**, *emittere* of *e. foras* (*alqm*): —**zien**, *foras spectare*; (door het venster) *per fenestram* (of *-as*) *prospicere*; *ex fenestra* (of *-is*) *prospicere*; —**tjen**, *z.* —**snellen**; —**zijn**, *foras ab- of exisse*; *ruri esse*; —**te buiten**, iets te b. gaan, *z.* overschrijden 2; zijn bevoegdheid, *licenter agere* (Tac.); zich, *insollescere*; *z.* ook uit den band slaan 1 b; —**van buiten**, *foris* (ook overdr., b.v. *auxilium petere*); *extrinsecus* (ook = aan den buitenkant); *rure* (van het land); (= van b. komend of gekomen) *adventicius* (b.v. *auxilium*); *externus* (b.v. *hostis*; *auxilium*; *pulsu externo moveri*); van b. kennen, *memoria tenere*; leeren, *ediscere* of *memoriae mandare* (*alqd*); verg. uit het geheugen.

buiten-brengen, *z.* naar buiten brengen 3; —**deur**, *ostium*; *ianua*; —**dien**, *z.* bovendien; —**dijk**, *agger exterior*; —**dijks**, *extra aggerem*; —**gemeen**, —**ge-woon**, *extraordinarius* (in strijd met de bestaande orde en den wettigen vorm; b.v. *imperium*; *honor*; tegenst. *legitimus*; vervolgens ook *cura* enz.); *inusitatus* (ongewoon; b.v. *magnitudo*); *singularis* (éénig); *rarus* (zeldzaam); *insignis* (in het oog loopend); *incredibilis* (ongelooflijk); *summus* (zeer groot); *divinus* (goddelijk; onvergelykelijk); door den sup., b.v. b. welkom enz., *gratissimus* enz.; bij b. maatregel, *extra ordinem* (b.v. *alci bella committere*); iem. bb. diensten bewijzen, *mirabiles utilitates alci praebere*; adv. *praeter morem of consuetudinem* (in strijd met gebruik of gewoonte); *singulariter*; *incredibiliter*; *magno*; *vehementer*; *admodum*; (sterker) *mirum quantum of quam*; *incredibile quantum*; *summe*; *unice*; verg. ook uitmuntend; ongewoon 2; wonderlijk; —**goed**, *z.* —**plaats**; —**kans**, —**je**, *quod praeter opinionem event of alci contingit*; *hereditas sine sacris* (Plaut.); *hereditas* (b.v. iem. krijgt een b., *h. alci venit*); —**kant**, *pars exterior*; *frons* (ook overdr.); *species* (overdr.); —**komen**, *z.* naar buiten komen 3; —**land**, *terrae externae*; *loci externa* (pl.); *externae nationes*; in, naar of uit het b., *peregre*; uit het b. afkomstig, *adventicius* (b.v. *copiae*; *doctrina*); verg. —**landsch**; naar het b. gaan of reizen, *peregre abire of proficisci*; in het b. reizen, zich in het b. ophouden, *peregrinari*; oponthoud of verblijf in het b., *peregrinatio*; —**lander**, *externus*; *barbarus* (niet-Romein); *peregrinus* (uitlander); *alienigena* (elders geboren); —**landsch**, *externus* (b.v. *imperatores*; *nationes*; *bella*; *auxilia*); *exterus* (vooral *gentes*; *nationes*; *civitates* enz.); *barbarus* (niet-Romeinsch); b.v. *consuetudo*; *auxilia*; *peregrinus* (in den vreemde thuis behoorend en vandaar gekomen; b.v. *merces*); *adventicius* (uit het buitenland afkomstig; b.v. *copiae*; *mores*); —**lucht**, in de b., *in aëre*; *z.* ook bloot 1 (onder den b. hemel); —**man**, *rusticus*; —**mate**, *z.* uiterst (adv.); bovenmatig (adv.); —**plaats**, *villa*; *praedium of p. rusticum*; *rūs* (b.v. *amoenum et suburbanum*). —**buiten-huis**, *foris*; —**lands**, *peregre*; *foris*; b. verfoeven, zich bevinden, wonen,

peregre abesse; *peregrinari*; *peregre habitare*. —**buiten-sluiten**, *excludere* (*alqm*); *foras e.* (niet in huis laten; *alqm*); *e. alqm ab urbe* (niet in de stad laten); —**sporig**, *impotens* (zich zelf niet beheerschend); *immodicus*; *immoderatus*; *intemperans*; *nimius* (b.v. *in honoribus decernendis*); *effusus* (b.v. *honor*; *sumptus*; *licentia*; *quis in largitione effusior*); *profusus* (b.v. *hilaritas*; *sumptus*); *effrenatus* (b.v. *cupiditas*; *audacia*); adv. *immodice*; *immoderate*; *intemperanter*; *effuse*; —**sporigheid**, *impotentia*; *intemperantia*; *insolentia* (overmoed); *lascivia* (losbandigheid); *insania* (dolzinnigheid); bb. bedrijven, *intemperanter of insolenter agere*; *lascivire*; *insanire*.

bultenst, —**e**, *extremus*; (van twee) *exterior*. —**buiten-stad**, *partes urbis exteriores*; —**tijds**, *alieno tempore*; *intempestive*; —**waarts**, *z.* naar buiten 3; —**wereld**, *res externae of humanae*; *res* (pl.); coner. *coetus hominum frequentiaque*; *homines*; —**werken**, *propugnacula* (pl.); van een vesting); —**zijde**, *z.* —**kant**.

bult-maken, *capere* (*alqd*); op iem., *ex alqo*, b.v. *agrum ex hostibus*; *potiri* (*alqd* re); buitgemaakt, *captivus* (b.v. *naves*; *signa*; *aurum*); op de jacht b., *venari* (*alqd*); subst. het b., *praedator*; door omschr.; —**zoeker**, *praedator*.

bukken, 1 eig. b. of zich b., *se demittere*; = het hoofd b., *caput demittere*; gebukt, *incurvus*; g. gaan, *incurvare* (Sen.). — 2 overdr. iem. doen b., *frangere alqm*; voor iem. of iets b., *cedere alci of alci rei*; onder iets g. gaan, *alqd re opprimi* (b.v. *aere alieno*; *doloribus*) of *premi* (b.v. *aere alieno*; *odio*); *alci rei succumbere* (b.v. *doloribus*; *senectute*); *laborare alqd re* (b.v. *res sua magnitudine*); gebukt onder den last der jaren, *confectus senectute*; verg. ook buigen 2.

bukolisch, *bucolicus* (b.v. *carmen*; *poëta*). —**buks-boom**, —**hout**, *buxus*; *buxum*.

bul, 1 = stier. — 2 = diploma. — 3) pauselijke b., *bulla* (NL.); —**deraar**, *homo tumultuosus*; —**derbast**, *homo truculentus*; —**deren**, *tumultuari*; (van een redenaar) *latrare*; (van den storm enz.) *saevire*; toen hij dit met bulderende stem gezegd had, *cum haec intonasset* (Liv.); —**hond**, *canis molossus*; —**ken**, *muipre*; —**lepees**, *taurea*; *lorum*; —**letin**, *nuntius* (b.v. *laetos nuntios vulgare Tac.*).

bult, = bochel; (van een kameel) *tuber* (ook = bull); (= hoop) *aceruus*; —**ig**, *gibber*. —**bund-el**, *z.* bos; pak; = bagage, *sarcinae*; —**eltje**, = pakje; (gedichten) *libellus*; —**er**, *tugerum*.

burcht, **burg**, *arx*; *castellum* (als versterkte plaats); *domus regia* (als zetel van een vorst); overdr. *arx*; *per- of refugium*.

burgemeester, *dictator* (in een Lat. stad). —**burger**, *civis*; *municeps* (b. van een municipium); *oppidanus* (bewoner van een stad); *togatus* (Rom. burger, vooral tegenover provinciaal); *paganus* (tegenst. *miles*); (met betrekking tot den stand) *plebeius* (tegenst. *patricius*); *homo ignobilis* (tegenst. *vir nobilis*); gewoon of eenvoudig (= ambteloo) b., *privatus of vir p.*; verg. *burgerman*; iem. als b. aannemen, *alqm accipere in civitatem* of *in numerum civium*; *alqm*

ac- of *recipere in civitatem*; —**bloed**, *sanguis civium* of *civilis*; er stroomde veel b., *magna civium caedes facta est*; —**doud**, *virtus civilis*; —**dracht**, *habitus vestitusque civilis*; —**es**, *civis*; —**jongen**, *puer plebeius parentibus natus*; —**kind**, *ex cive natus*; *plebei generis*; *plebeius parentibus natus* (-a); —**kleding**, *plebeia vestis*; —**kraans**, —**kroon**, *corona civica*; —**krijg**, z. —oorlog; —**lui**, *homines plebei*; —**lijk**, 1) *civilis* (wat een burger met het oog op zijn stand toekomt of in het leven der burgers gebruikelijk is); *civicus* (wat den persoon of de individualiteit van een burger betreft); ook door *civium*; b. ambtenaar, *magistratus*; b. recht, *ius civile*; b. jaar, *annus civilis*; het geheel der bb. rechten, *caput*. — 2) met betrekking tot den stand, *plebeius*; *ignobilis*; ook door den gen. *plebis*; b. kleding, *plebeia vestis*; van b. afkomst, *plebei generis*. — 3) = eenvoudig, *frugi* (b.v. *cena*; *victus*; *vita*); adv. *civiliter*; *frugaliter*; —**lijst**, *census* (censuslijst); iem. op de b. plaatsen, *scribere alqm in civitatem*; —**man**, *homo plebeius*; *unus de plebe* of *de populo*; —**meisje**, *puella plebeius parentibus nata*; —**moord**, *caedes civium*; *paricidium*; —**oorlog**, *bellum civile*; b. *intestinum* of *domesticum*; overwinning in een b., *victoria civilis*; —**plicht**, *officium civium*; *civile o.*; —**recht**, *civitas*; *ius civitatis* (de met het bezit van het burgerschap verbonden rechten); iem. het b. verleen, *civitate alqm donare*; *civitatem alci dare*, *impertire* of *tribuere*; het b. krijgen, *civitate donari*; *civitatem consequi*; overdr. een woord b. verleen, *verbo civitatem dare* (Suet.); b. verkrijgen, *inveterascere* (b.v. *consuetudo*); het woord heeft in het Latijn reeds b. verkregen, *consuetudo iam verbo utitur pro Latino*; wat b. verkregen heeft, *inveteratus* (b.v. *litterae atque doctrinae*); —**schap**, z. burgerij; burgerrecht; —**schapsrechten**, *ius civitatis*; *caput* (b.v. verlies van b., *deinutio capitis*); —**stand**, *civitas*; *cives* (pl.); *ordo plebeius*; *plebs*; *plebei*; —**trant**, *mos consuetudoque civilis*; —**trouw**, *fides civilis*; —**twist**, *discordia* of *dissensio civilis*; —**vriend**, *homo popularis*; —**vrouw**, *mulier plebei ordinis*; —**wacht**, een b. vormen, *cives centuriare*; —**zin**, *animus civilis*; —**zoon**, *plebeius parentibus natus*; —**ij**, *civitas*; *cives* (pl.); *oppidani* (bewoners van een stad); (met betrekking tot den stand) *plebs* of *plebei* (tegenst. *patricii*); onder de b. opnemen, *in civitatem asciscere*.

bus, *pyxis*; *theca*; *vas*; z. ook *stembus*; —**kruit**, spreekw. het b. niet uitgevonden hebben, *non multum sapere*.

buste, z. borstbeeld.

buur, *buirman*, *vicinus*; naaste b., *proximus vicinus*; naaste bb., *proximi*; b. aan tafel, *conessor*.

buurschap, **buurt**, *vicinia* (soms concr.); *vicinitas* (gewoonl. concr.); in de b., *in vicinia*; *prope*; *in propinquo*; hier in de b., *hic in vicinia*; *in hac* of *in nostra vicinia*; hier dicht in de b., *hic in proxima vicinia*; *in hac* of *in nostra p. v.*; in de b. zijn, zich in de b. ophouden, *in propinquo esse*; *propinquum esse*; daar in de b. (= in die streek)

wonen, *accolam esse eius loci*; in de b. van, z. nabij; in de nabijheid van; uit de b., *ex propinquo*; *ex* of *de proximo*; uit de b. van, *ab* met abl. (b.v. *ab urbe proficisci*); de vloot uit de b. van de Arginusische Eilanden brengen, *removere classem ab Arginusis*; naar of in (op de vraag „waarheen“) de b. van, *ad* met acc. (b.v. *ad Genavam pervenit*).

buurt-betrekkingen, *vicinitates*; —**verkeer**, *vicinalis usus* (verkeer met de buren, Liv.).

buurvrouw, *vicina*.

bij, 1) subst. *apis*. — 2) praep. *ad*; *apud* (in 't bijz. bij iem. of in het huis van iem.; ook *apud Xenophontem legimus* enz.; *posse, valere apud alqm*); *iuxta* (naast); *circa* (in de omstreken van; ook rond... bij, b.v. *legatos mittere circa vicinas gentes*); *prope* (nabij; ook *p. ab alqa re*); *propter* (vlak bij); *penes* (in de macht of het bezit van); *inter* (te midden van); *cum* (ter aanduiding van samenzijn of begeleiding, b.v. *omnia mea mecum porto*; *queri cum alqo*; *secum* of *cum animo* of *cum a. suo regulare* enz.); *ab* (aan den kant van); alle met acc., behalve *cum* en *ab*, die den abl. hebben; NB! de slag bij Cannae enz., *pugna Cannensis*; p. *ad Cannas commissa*; p. *ad Cannas*; p. *Cannarum*; de zeeslag bij Salamis, *navale proelium quod apud Salamina factum est*; vaak bij elkaar zijn, *multum una esse*; altijd bij iem. zijn, *ab alqo* of *ab alcius latere non discedere*; bij onze voorvaderen, *apud maiores nostros*; ergens bij zijn, z. bij iets aanwezig zijn; in 't bijz. a) van tijd, *in* met abl. (b.v. *in obsidione*; *in imbre*; vaak bij het gerund., b.v. bij het leeren, *in discendo*; bij het zoeken der hinnen, *in quaerendis suis*); *sub* met abl. (juist bij; b.v. *sub ipsa protectione*); *per* of *inter* met acc. (tijdens, gedurende); dikwijls door den enkelen abl., b.v. bij iems aankomst, vertrek, *adventu*, *discessu alcius*; bij dag, bij nacht enz., *die*, *nocte*; ook door een part., b.v. bij mijn terugkeer ontmoette mij mijn vader, *mihi redeuntis obvium factus est pater*; bij iems leven, *alqo vivo* of *vivente*; door *cum* met coni., b.v. bij zijn komst, *cum veniret*. — b) vergelijkend en modaal, *pro* met abl. (b.v. bij uw zachtaardigheid kunt gij niet anders handelen, *pro tua clementia aliter agere non potes*; ook door een relat. of vergelijk. zin, b.v. *quā es clementia* of *ut es clemens*); *in* met abl. (b.v. bij uw groote geleerdheid zult gij dit niet over het hoofd zien, *in tanta tua doctrina hoc non praetermites*); door den abl. modi, b.v. bij een overheersching van ons, *imperio nostro*; = in vergelijking met; concessief, *in* met abl. (b.v. bij hun groote schulden hebben ze nog grooter bezittingen, *magno in aere alieno maiores etiam possessiones habent*; verg. verder niettegenstaande). — c) bij eeden en bevestigingen, *per* (b.v. bij de onsterfelijke goden, *per deos immortales*). — d) distributief, b.v. bij honderden, bij troepen van honderd, *centeni*; bij hoopen, *gregatim*; *cateratim*; z. ook bij den dag a enz. — e) bij getallen, z. ongeveer. — f) vermeerderend of toevoegend, *ad* met

acc. (b.v. bij het overige ook deze wond toebrengen, *ad cetera hanc quoque plagam infligere*); praeter met acc. (behalve).

bij-aldien, quodsi; **—bedoeeling**, consilium alterum; met een b., met bb., ambitiose; zonder b., zonder bb., non ambitiose; sine dolo; verg. —oogmerk; **—begrip**, notio adiuncta; **—behooren**, pertinere (ad alqd, ad alqm).

bij-el, (Eccl.) scriptura divina, sacra of sancta; scriptura; sacra volumina (pl.); sanctae, divinae of sacrae litterae; libri divini; **—eisch**, b. geschiedenis, historia sacra; = aan den bijbel ontleend, ex divinis litteris petitus of de promptus.

bij-betalen, addere (alqd); **—beteekenis**, significatio adiuncta; **—bezigheden**, supervacaneae operae; **—binden**, annectere (alqd alci rei); **—blijven**, iem. b. = bijhouden; iets blijft iem. bij, memoriam alicuius rei servare; memoria alqd tenere; het zal mij steeds b., numquam de memoria of ex animo excidet; het is mij steeds bijgebleven, penitus insedit in memoria; dat gebrek is hem steeds b., semper eo vitio laboravit; z. verder blijven 1; **—bouwen**, z. aanbouwen 2; **—brengen**, afferre (alqd); overdr. = aanvoeren 2; iem. b., reficere of recreare alqm; iem. iets b., docere alqm alqd; imbuere alqm alqd re.

bij-dehand, z. hand 2; **—denken**, z. iets ergens bij denken 1; **—doen**, z. toevoegen 1; indoen; **—draalen**, proram advertere (met een schip); overdr. minus alta verba proferre; cedere; **—drage**, (in geld) collatio; stips; symbola (Com.) of collecta (voor een gemeenschappelijken maaltijd); een b. geven, stipem conferre; symbolam dare; bb. niet alleen in ontvangst nemen, maar zelfs dringend vragen, collationes non recipere modo, sed et efflagitare (Suet.); zijn b. voor iets betalen, in partem impensae venire; **—dragen**, 1 = een bijdrage geven; iets b. (voor of tot iets) conferre alqd (ad of in alqd). — 2) overdr. tot iets b., afferre ad alqd (b.v. alqd ad communem utilitatem; ad bene vivendum alqd); adjuvare of prodesse ad alqd; pertinere ad alqd (b.v. pertinet alqd ad levandas iniurias); valere ad alqd (b.v. ad sanationem); multum ad terrendos nostros clamor); facere of efficere (dat, ut met con.; dat niet; ne met con.); hij heeft hier toe b., eius opera of e. o. et culpa hoc accidit; hij draagt er toe bij dat, eius opera fit of efficiat ut met con. (dat niet, ne); b. tot de overwinning, inter momenta victoriae esse (van een soldaat, Liv.); ook dit woord droeg er toe bij dat, haec quoque vox valuit cur met con.

bijeen—, una; con.; NB! voor hier niet volgende samenst. z. m. samen—; **—bedelen**, corrigare (b.v. pecuniam); **—behooren**, separari non posse; —behoorend, iungendus; non seiungendus; **—blijven**, una manere; **—brengen**, comportare (b.v. materiam; frumentum ex municipiis); conferre (b.v. frumentum ex agris); congerere (b.v. alqd salis vim; viaticum); convehere (b.v. arbores; frumentum; in eam insutum arma); congregare (b.v. dispersos homines in unum locum); conducere (b.v. magnam manum; virgines unum in locum); conficere

(b.v. equites; pecuniam); cogere of contrahere (b.v. exercitum; omnes copias in unum locum; classem ex Asia); comparare (b.v. auxilia); z. ook verzamelen; **—doen**, coniungere of miscere (res); **—dragen**, comportare, conferre of congerere (res); **—drijven**, compellere (b.v. pecus); cogere (b.v. oves); **—gooien**, z. —werpen; **—halen**, z. verzamelen; **—houden**, continere (b.v. trabes arte; milites; legiones uno loco; senatum in foro); zijn vermogen b., rem familiarem bene tueri; **—krijgen**, cogere of conficere (b.v. exercitum; pecuniam); **—leggen**, componere of in unum conferre (res); **—nemen**, colligere (b.v. togam); **—pakken**, colligere (b.v. sarcinas; vasa); haastig b., corrumpere; constringere (samen-snoeren; alqd); **—plaatsen**, componere of in uno loco c. (res); una collocare (res; homines); **—rekenen**, z. oprekenen; **—rijden**, convehere (alqd); **—schrappen**, corrudere of convertere (alqd); **—spannen**, coniungere (b.v. boves Cato); **—staan**, una stare; gaan staan, una consistere; **—steken**, de hoofden b., capita conferre; **—tellen**, z. oprekenen; **—werpen**, conicere (b.v. in medium sarcinas; sarcinas in acerrum); **—zamelen**, —ing, z. verzamelen, —ing; **—zetten**, z. —plaatsen; **—zitten**, consedissee; **—zoeken**, conquirere (b.v. omnia).

bijen-houder, apiarius; **—huis**, apiarium; alvearium; **—koningin**, rex apium; **—korf**, alvearium; alveus; **—teelt**, res aparia; apium cultus of cura; **—zwerm**, apium examen.

bij-gaand, additus; adiunctus (b.v. epistula); b. schrijven, libellus quem his litteris subiect; **—gebouw**, aedificium alteri astructum; **—gelegen**, z. aanliggend; **—geloof**, superstitio; religio of prava r.; error (of pl.); blind b., vana superstitio; in b. bevangen enz., z. **—geloovig**, supersticiosus; religiosus; superstitione imbutus of captus (van pers.); mobilis ad superstitionem (Tac.); b. gedachte, b. be-zwaar, b. voorstelling, religio; b. vrees, religio et metus; b. zijn, superstitione of quadam s. imbutum esse, captum esse of obligari; adv. superstitione; **—geloovig-held**, z. geloof; **—genaamd**, cognomine (b.v. Hamilcar, Barkas b., Hamilcar cognomine Barcas); **—geval**, forte; **—geven**, addere of adicere (alqd); insuper donare (alqd); **—gevolg**, z. derhalve; **—gieten**, z. gieten 1; **—gooien**, adicere (alqd alci rei); **—groeien**, accrescere; **—halen**, iem. ergens b., accessere alqm; (als raadgever) adhibere alqm (b.v. medicum); z. verder —sleepen; **—hooren**, z. —behooren; **—houden**, iem. (lopendenz.); b., cursu alqm aequare; aequare of adaequare alcius cursum (ook c. equorum of navium); (Schrijvend) persequi (b.v. celeritate scribendi ea quae dicuntur); subsequi (b.v. male verba dicentis Suet.); de boeken (nauwkeurig) b. conficere (diligenter) tabulas.

bij-kans, z. —na; **—kiezen**, allegere; cooptare; verg. kiezen 2; **—komen**, 1) eig. ergens b., accedere ad alqd; (bij iets dat aan den gang is) intervenire alci rei; (plotse-ling) supervenire; moeilijk bij iets kunnen k., difficilem aditum habere ad alqd (b.v.

difficiles aditus elephantus habet ad pastus). — 2) overdr. ergens b., nog b., *accedere* (b.v. *ad causam novum crimen*; er, hier of daar komt nog bij of k. de omstandigheid nog bij dat, *accedit, huc of eo a. quod met ind. of ut met coni.*); *addit* of *adici* (b.v. *ad numerum eorum; super numerum legitimum; novus additus terror est*); bijkomende omstandigheid, *res adiuncta*; bb. oo., *adiuncta* (pl.); *attributiones*; ergens b., = bij iets passen i; abs. b. = tot zichzelf komen, z. bekomen 2 b; — **krijgen**, iets ergens b., *acquirere* alqd ad alqd.

bijl., *securis* (spreekw. *ad radicem securim ponere* Thom. à Kemp.); verg. aks; onder de b. vallen, *securi percuti*.

bijlage, z. aanhangsel.

bijl.-bundels, *fascies* (bundel roeden met een bijl er in); — **drager**, *lictor*.

bij-leeren, *addiscere* of *discere* (alqd); — **leggen**, 1) eig. *appondere* (alqd); z. ook bijdragen 1; bijvoegen. — 2) = beslechten; — **legging**, z. beslechting; — **lichten**, z. voorlichten; — **liggen**, *adiacere*; verg. liggen 2.

bijslag, *securis ictus*.

bij-maan, *altera luna*; de maan met een b., *luna geminata*; *duae* of *binae lunae*; — **mengen**, *admiscere* (alqd alci rei); — **menging**, *admixtio*; — **mengsel**, *admixtum*; *res admixta*; — **na**, *prope*; *paene*; *fere* of *fenne* (ongeveer); *haud multum* of *non longe abest* *quin* met coni. (het scheelt niet veel of); *het is b. niet te gelooven, viz est credendum*; b. had ik gezegd, *paene dixi*; — **naam**, *cognomen*; met den b., *cognomine* (verg. *bijgenaamd*); iem. een b. geven, *cognomen imponere alci*; *cognomine* alqm *appellare*; den b. hebben van den wijze, *cognomen habere sapientis*; Aristides had den b. van den rechtvaardige, *A. cognomine iustus appellatus est*; een b. krijgen, c. *invenire*; naar iets, c. *trahere ex alga re*; naar een plaats, c. *de algo loco deportare*; — **nemen**, iem. of iets ergens b., *assumere* alqm of alqd; verg. bijhalen.

bij-omstandigheid, z. bijkomen 2 (bijkomende omstandigheid); — **oogmerk**, *consilium alterum*; een b. hebben, *simul aliud spectare* of *sequi*; hij heeft het b. om te, *simul id sequitur ut met coni.*; iem. zonder bb. liefhebben, *nihil in algo praeter ipsum amare*; z. ook —bedoeling; — **oorzaak**, *causa altera*, *levior* of *minor*; bb., *causae adiuvantes* (philos.); — **paard**, *equus funalis* (Suet.); — **pad**, z. zijweg; — **plaatsen**, z. bij iets plaatsen; — **rekenen**, *annumerare* (b.v. *alqm his duobus*); verg. rekenen 1 d; — **rivier**, z. zijrivier; — **roepen**, z. ontbieden.

bij-schenken, = bijgieten, z. gieten 1; = bijgeven; — **schieten**, z. bijgeven; — **schikken**, tr. *advocare* (alqd; alqd alci rei); intr. *accumbere* of *propius a.*; — **schilderen**, *appingere* (alqd alci rei); — **schrift**, *ascriptio*; *quod ascriptum est*; met het b., met het volgende b., *his verbis ascriptis*; — **schrijven**, *ascribere* (alqd alci rei; ook alqd in legem; diem in epistula); — **schuiven**, z. —schikken; — **slaap**, *concupitus*; — **sleepen**, iem. ergens b., *attrahere* alqm (b.v. *alqm vinetum*); iets met de haren er b., alqd (longe) *accessere*; met de haren

er bijgesleept, (longe) *arcessitus* (b.v. *dictum*); — **smaak**, *sapor alienus*; — **smijten**, *adocere* (alqd alci rei); — **springen**, *succurrere* (alci); z. ook bijstaan 2; — **spijis**, z. toespijs; — **staan**, 1) ergens b., *astare*; (in een geschrift) *aditum* of *ascriptum esse*. — 2) iem. b., *adesse alci*; *non deesse alci*; *adiuvare alqm*; z. ook bijstand verleenen; helpen 1; — **stand**, *auxilium*; z. verder hulp 1; b. voor het gerecht, *opera forensis*; *patrocinium*; iem. voor het gerecht b. verleenen, *adesse alci* (ook in iudicio); *defendere alqm*; van iem. krijgen, *defendi ab algo*; iem. om b. voor het gerecht verzoeken, *advocare alqm*; — **stander**, (= helper) *adutor* (f. *trix*; bij iets, *alcus rei*); (voor het gerecht) *advocatus*; *patronus* (advocaat); (in een oorlog) *socius*; z. ook helper; verdediger; — **stellen**, z. bij iets plaatsen.

bijster, 1) het spoor b. raken, z. van den weg af dwalen 1 en 2; (overdr.) het spoor b. zijn, *totā via errare*; iem. het spoor b. doen worden, *implicare alqm* (b.v. *incertis responsis Liv.*); — 2) adv. *mirum quantum*; z. verder zeer 1.

bij-tellen, z. —rekenen; — **ten**, *mordere* (abs.; op iets, alqd; ook van bijtende stoffen); *erodere* (van bijtende stoffen); iem. of iets b., *dente laedere* of *morsu violare alqm*, alqd; in iets b., *dentes imprimere alci rei*; *morsu corripere alqd*; naar iem. of iets b., *morsu appetere alqm*, alqd; zich op de lippen b., *labra mordere*; (overdr.) *risum continere*; de wond b., *urit vulnus*; subst. het b., *morsus*; — **tend**, *mordens* (alg.); *erodens* (van bijtende stoffen); *acidus* (scherp van smaak); *acer* (van koude enz.); *amarus* (bitter); ook overdr. van een redenaar; *aculeatus* (overdr. = stekelig; b.v. *litterae*); *mordax* of *dicax* (overdr. van een pers.); b. spot, *aerbae* of *asperae faciae*; z. ook bitter 2; vinnig; — **terig**, *mordax*; — **tje**, *apicula*.

bij-trekken, *attrahere* (alqd); z. ook —sleepen; — **tijds**, *matute*; *in tempore*; — **val**, *approbatio* (goedkeuring); *assensio* of *-us* (instemming); *plausus* (handgeklap); *favor* (in den schouwburg); onder den b. van het volk, *secundo populo*; iem. of iets b. schenken, *probare* of *laudare alqm.*, alqd; *approbare alqd*; *assentiri alci, alci rei*; *plausum dare alci*; b. klappen, *plaudere*; z. verder applaudisseeren; b. zoeken, *plausum captare*; *favorem petere*; b. vinden, *probare*; *approbati*; bij iem., *probati* of *placere alci*; met iets, *probare alci alqd*; algemeen b. vinden, *omnibus probati* of *placere*; *ab omnibus laudari*; *omnium assensu approbati*; geen b. vinden, *improbati*; *dispicere*; een redevoering vindt algemeen grooten b., *omnium ingenti assensu auditur oratio*; z. ook bijvalsbetuiging; — **vallen**, 1) = invallen 4. — 2) = tot iets partij overgaan 1; — **valsbeduiging**, *plausus* (handgeklap); *acclamatio* of *a. secunda*; *clamor et assensus*; c. et *plausus*; *plausus clamoresque*; *clamor* of *clamores*; — **vals-kreet**, *clamor*; bb., ook c. *laudantium*; luide bb. breken los, *magnum c. laudantium erumpit*; — **verdienste**, *fructus adventitious*; *pecunia adventicia*; — **verzinnen**, *affingere* (alqd; alqd alci

rei, b.v. *vana auditus*); —**voegelijk**, b. naamwoord, *appositum* of *adiectivum* (Gramm.); —**voegen**, z. toevoegen 1; —**voeging**, *adiectio*; door omschr., —**voegsel**, z. aanhangsel.

bij-weg, z. zijweg; —**werk**, *operae sub-sivae*; (in de kunst) *paregon* (gen. -i Vitruv.); *quod in ornamentum operis accedit*; —**werpen**, *adicere* (alqd alci rei); —**wenzen**, z. —**zijn**; —**wonen**, z. aanwezig zijn bij; iem. iets laten b. z. deel I 2 (iem. aan iets laten d. nemen); —**woord**, *ad-verbium* (Gramm.); —**woordelijk**, *ad-verbialis* (adv. *adverbialiter* Gramm.); —**wijf**, *paëlex*; *concubina*; —**wijlen**, z. soms 1.

bij-zaak, *res minor* of *levior*; *id quod minus est in alga re*; een b. zijn, *levioris momenti esse*; maar dat zijn bb., *sed haec minora sunt*; —**zeggen**, z. toevoegen 1; —**zenden**, *una* of *simul mittere* (alqd; alqm); —**zetten**, 1) z. plaatsen bij. — 2) = toevoegen, *addere* (b.v. *vim verbis*); = schriftelijk toevoegen 1. — 3) de zeilen b., *vela pandere* (ook overdr.). — 4) (een lijk) b., *condere* of c. in *sepulchro*; verg. begraven 1; —**zetting**, met b. van alle zeilen (overdr.); *velis remisque* (b.v. *fugere alqd*); (van een doode) *sepultura*; —**ziend**, *qui oculis non satis prospicit*; *myops* (Ict.); b. zijn, *oculis non satis prospicere*; *non longe videre*; —**ziendheid**, *oculi non longe spectum ferentes*; —**zingen**, *accinere* (alqd); —**zit**, *concubina*; *paëlex*; —**zitten**, z. zitten bij 1; —**zitter**, *assessor*; iems b. zijn, *in consilio esse alci*; —**zitterschap**, *assessura* (Ict.); —**zon**, *alter sol*; *pareton* (Sen.); de zon met een b., *sol geminatus*; *duo* of *duo soles*; —**zonder**, 1) = afzonderlijk, *separatus*. — 2) = eigen, *proprius* (speciaal; tegenst. *communis*); *praecipuus* (uitsluitend); *peculiaris* (b. in

zijn soort); *singularis* (op zichzelf staand); adv. *proprie*. — 3) = buitengewoon enz., *praecipuus* (b.v. iem. b. eer bewijzen, *alqd praecipuo honore habere*); *magnus* (b.v. *casus*; *fortuna*); z. verder buitengewoon; particulier 1; zeldzaam 1; adv. *praecipue*; *in primis*; door den sup.; door *per-* (b.v. b. geleerd, *perdoctus*); niet b., *non* of *haud ita* (b.v. *magnus*; *multus*; *antiquus* enz.); z. verder buitengewoon (adv.). — 4) in het bijzonder a) *separatim* of *seorsum* (apart); *privatim* (voor zich in 't b.; voor zich in 't b. iets bedingen, ook *proprie sibi alqd pactis*); *singillatim* (elk in 't b.; één voor één); *generatim* (klassegevijs; b.v. *omnibus g. gratias agere*); *nominatim* (met name; persoonlijk); *definite* (tegenst. in 't algemeen; b.v. *dicere de alga re*); ieder in 't b., ook *unus quisque*; *singuli*. — b) = inzonderheid, *praecipue*; *potissimum*; *in primis*; *maxime*; *praesertim*; zoowel in 't algemeen ... als in 't b. *cum ... tum* (of *t. maxime*; *t. praecipue*; *t. in primis*); —**zonderheid**, res; tot bb. af dalen, in bb. treden, *singula* of *singulas partes persequi*; *agere* of *scribere de singulis*; in bb. afdalend, ook *argutus* (b.v. *litterae*); iets in bb. behandelen, *subtiliter persequi alqd*; *diligenter et enodate narrare* (b.v. *suav*); in bb., *singillatim*; = eigenaardigheid; zeldzaamheid 1; het is een b. u onbezet te vinden, *permagnum est te nancisci otiosum*; —**zijn**, ergens b., z. iets bijwonen; = ergens bijgevoegd zijn, *adiutium* of *adiunctum esse ad alqd* of *alci rei*; verg. toevoegen 1; subst. het b., *praesentia*; in het b. van iem., *alqd praesente*; *coram alqd*; verg. voor het aangezicht van; iems b. vermijden, *fugere alcius conspectum*; *alcius adspectum praesentiamque vitare*.

C.

ca-briolet, *cisium*; —**chet**, *sigillum* (zegel); —**chot**, *arca*; z. verder ge-vangenis.

cadans, *numerus*; met een c. eindigen, *numeroso cadere* (b.v. een volzin, *comprehensio*).

cadeau, z. geschenk.

caes-arisme, *dominatio imperatoria*; —**uur**, *caesura* (Auson.).

ca-leche, z. kales; —**mee**, *gemma*.

campagne, z. veldtocht.

canaille, *faex populi*; *sentina rei publicae*; (van één pers.) *seclus*.

canapé, *lectus*; *lectulus*.

candelaber, *candelabrum*.

candi-daat, *candidatus* (b.v. *consularis*; *consulatus*); iems naam op de lijst der cc. plaatsen, *nomen alcius accipere*; zich c. stellen, *candidatum se ostendere* (b.v. in *locum tribuni plebis*); voor de censuur, *profitari censuram se petere*; z. ook *solicitant*; —**datuur**, *petitio*; *ambitio*; iems c. steunen,

suffragari alci; iems c. aannemen, *nomen alcius accipere*.

cannel-eeren, *striare* (b.v. *columnas*);

—**ure**, *stria*.

canon, *norma*; *regula*; (= lijst der beste schrijvers) *index scriptorum optimorum*; (van het Oude en Nieuwe Testament) *canon* (Eccl.); —**iek**, *canonicus* (b.v. *sancti canonici libri Eccl.*).

capitul-atie, = verdrag in den oorlog; *pactio*; *pactum*; *condiciones* of c. *ditionis* of *dedendae urbis*; een stad bij c. nemen, *urbem accipere*; *traditum oppidum recipere*; = de overgave, *editio*; iems c. aannemen, *alcius deditionem accipere*; —**eeren**, (= over de overgave onderhandelen) *de conditionibus* of *de urbe tradenda tractare*; (= zioh op bepaalde voorwaarden overgeven) *dedere se suaque omnia*; *per conditionem urbem tradere*; (van soldaten) *arma per pactionem tradere*; (van een stad) *certis conditionibus hosti tradi*.

car-leatuur, (abstr.) *depravata imitatio*; (concr.) *imago depravata*; —**re**, *orbis*; een c. vormen, *orbem facere* of *in o. consistere* (zoo ook *in orbem se tutari*); een in c. marcheërend leger, *agmen quadratum*; —**rière**, z. loopbaan 2.

cas-satie, z. opheffing 2; door omschr.; —**seeren**, een vonnis c., *rescindere rem iudicatam* of *iudicium*; z. verder opheffen 2; iem. c., *loco movere alqm*; *deicere alqm magistratu*; *munus alci abrogare*.

castagnetten, *crotala*.

cata-combe, *crypta* (Prud.); *catacumba* (Eocl.). —**logus**, *index*; (van een verkoop) *tabula auctionaria*.

cau-seur, *fabulator* (Sen.). —**tie**, *cautio*; c. stellen, *cavere* (alci); z. verder borgtocht.

cavalier-ie, —**ist**, z. ruitertij, ruiter.

ce-del, *tabula*; —**der**, —**hout**, *cedrus*; van c., *cedrinus*; de vrucht van den c., *cedris*; —**houten**, *cedrinus*; —**olie**, *cedrium*.

cel, *cella* (alg.); = *gevangenis*, ook *arca*; —**ibaat**, *caelibus*; —**letje**, *cellula*.

ce-ment, *album*; —**notaphium**, *tumulus inanis* of *sepulcrum inane*; *cenotaphium* (Ict.).

cens-or, *ensor* (Rom. ambtenaar); z. verder beoordeelaar; —**us**, *census*; den c. houden, *censum habere* of *agere*; —**uur**, *censura* (ambt van censor); z. ook beoordeeling.

cent, hij zegt dat hij geen c. wil geven, *assem se negat daturum*; tot op de laatste c. toe, *ad assem* (b.v. *viatica perdidit*); het komt tot op een c. uit, *ad nummum convenit*; een kerel die geen c. waard is, *non semissis homo*; ik geef geen c. voor je leven, *non ego tuam emptis vitam vitiosam nuce* (Plaut.); z. ook zier; —**aur**, *centaurus*; —**enaar**, *pondus centenarium*; één c. zwaar, *centenarius*; twee enz. c. zwaar, *ducentas* enz. *pondo libras*; —**enaarslast**, *centenarii lapidis pondus*; overdr. *onus Aetna gravior*.

cen-trum, z. middelpunt; het c. van een leger, *media acies*; —**turie**, *centuria* (alg.); *ordo* (mil.); bij cc., *centuriatum*; aanvoerder eener c., z. —**turio**, *centurio*; c. zijn, *ordinem ducere*; post van c., *centuriatus*.

ceremon-ie, *caerimonia*; *ritus*; *sollemne*; (= plichtpleging) *officium*; —**leel**, *mos receptus*; het c. in acht nemen, *legi morique parere*; verwaarlozen, *contra morem facere*; —**leemester**, (aan een hof) *magister admissionum* (Amm.); (bij een drinkgelag) *convivi* of *cenandi magister*; —**leus**, *officiosior*.

certificaat, *testimonium* of *litterarum t. cessie*, z. afstand 2.

chais, z. sjees.

champignon, *boletus*.

cha-os, z. baalerd; —**otisch**, *inordinatus* of *thurbidus*; *confusus*; adv. *confuse*.

char-ge, *impetus*; c. van de ruitertij, ook *procella equestris* (Liv.); —**mant**, *bellus*; *elegans* (b.v. *fabulator* Sen.); *amoenus*.

chef, z. hoofd 2d.

chie, *lautus*; subst. de c., *lautissimi*.

chican-e, *calumniata*; —**ceeren**, *calumniari*; —**eur**, *calumniator*.

chirurg, *chirurgus*; —**ie**, *chirurgia*; —**isch**, *chirurgicus*; ch. behandelend, *curatio quae*

manu editur; —**ijn**, = chirurg.

choler-a, —**ine**, *cholera*; —**isch**, *cholericus*; overdr. *fervidus*; *vehemens*; *tracundus*.

chromatisch, *chromaticus* (Vitr.).

chron-isch, *diuturnus* (b.v. *lippitudo* Oros.); *chronicus* (Cael. Aur.); —**ologie**, *temporum ratio*; *temporum descriptiones*; ook *tempora* (b.v. de c. navorschen, *t. exquirere*; zieh in de c. vergissen, *temporibus errare*; vergissingen of fouten tegen de c., *temporum errores*); —**ologisch**, door omschr., b.v. in c. volgorde, *ordine temporum conservato*; de c. volgorde der gebeurtenissen, *ordines* (pl.) *temporum*; een c. voorstelling der gebeurtenissen geven, *res gestas servato ordine temporum componere*; *suum quaeque in annum referre*; adv. *secundum ordinem temporum*; *servato temporis* of *temporum* of *cuiusque anni ordine*; c. onmogelijk, *ipsi temporum rationi repugnans*; —**oloog**, *temporum rationis* of *tempora exquirendi peritus*; (als schrijver) *qui persequitur* of *persecutus est* *temporum annales*.

chrysoliët, *chrysolithus*.

ci-chorel, *cichoreum* of *cichorium*; *intibum* (of —**us**); —**der**, *vinum ex malis* (Plin.).

cimbaal, *cymbalum*; —**speler**, —**speelster**, *cymbalista*, —**tria**.

cipier, *custos* of *carceris* c.

circul-aire, *litterae passim dimissae*; —**ceeren**, *circumferri*.

cirkel, *circulus*; *orbis*; —**boog**, *arcus*; —**vormig**, *circinatae rotunditatis*; *orbiculatus*.

eisel-eeren, *caelare* (b.v. *vasa*); —**eur**, *caelator*.

eit-aat, *verba allata* (pl.); —**adel**, *arz*; *castellum*; —**ceeren**, z. aanhalen 3.

eiter, *cithara*; *fides* (pl.); —**pen**, *plectrum*; —**speelster**, *citharistria*; *citharoeda* (die haar spel met zang begeleidt); —**spel**, *citharae cantus*; *citharae* of *chordarum sonus*; (als kunst) *ars citharoedica*; —**spelen**, *citharizare*; *fidibus canere*; *psallere* (spelen en het spel met zang begeleiden); —**speler**, *citharista*; *citharoedus* (die zijn spel met zang begeleidt).

citroen, *malum citreum*; *citreum*; —**boom**, *citrus*; —**hout**, *citrum*; —**houten**, *citreus*.

civ-iel, *civilis* (burgerlijk); *modicus* (matig); c. ambt of ambtenaar, *magistratus*; cc. aangelegenheden, *res urbanae*; c. dienst, *munera* of *officia civilia*; —**illisatie**, z. beschaving; —**liseen**, *excolere* (alqm; alqd); verg. beschaven.

cla-que, —**queurs**, *operae theatrales* (Tac.); chef der c., *mesochorus* (Plin.).

classific-atie, *descriptio*; *distributio*; *distinctio*; —**ceeren**, *describere* (b.v. *homines*); *in classes distribuere* (b.v. *cives*); *distinquere* (b.v. *oratorum genera aetatibus*).

clausule, *exceptio* (beperkende c.); *condicio* (voorwaarde); *elogium* (van een testament).

cliënt, *cliens*; iems c. zijn, *esse in clientela alcius*; iems c. worden, *in alcius clientelam se conferre*; c. van een rechtsgeleerde, *consultor*; c. van een advocaat, *is pro quo alqs dicti* of *quem alqs defendit*; —**eel**, *clientela*.

club, *sodalitas*; *factio*; —**genoot**, *sodalis*.

co-alitie, *coniuratio*; *coitio*; —**diell**, *codicilli*.

coelibaat, z. celibaat.

cohort, *cohors*.

coiffure, z. kapsel.

collec-te, *collecta* (Eccl.); een c. houden, *stipem colligere*; —**tie**, z. verzameling.

colle-ga, z. ambtgenoot; —**ge**, (= lichaam) *collegium*; iem. in een c. opnemen, *coopare alqm in collegium*; (= akademische voorlesing) *schola*; *acroasis*; *audibito* (Gell.); c. geven over iets, *scholam habere de alqa re*; *disserere*, *disputare* of *explicare de alqa re*; iems c. bezoeken, *scholis alcuis interesse*; *audire alqm*; geregeld, *audire alqm solere*; vlijtig, *assidue operam dare alcui*; er is geen c., *a magistris auditionibusque obeundis otium est* (Gell.); —**glaal**, *ut deceat collegam*.

colon-nade, *columnarum ordo*; —**ne**, *pars exercitus*; *manus*; *cuneus* (wigvormige); (op marsch) *agmen*; in cc., *exercitu in partes diviso*; in drie cc., *tripartito agmine*.

coloriet, *colores* (van een schilderstuk); *color* (van een geschrift; ook levendig c.); helder c., *collustrata* (pl.) in *picturis*.

colport-eeren, *venditare* (alqd); —**eur**, *insistor*.

comi-té, z. commissie 2; —**tiën**, *comitia*; c. voor het kiezen van consuls, *c. consularia of consulum*.

command-dant, *praefectus*; z. ook aan-, gezagvoerder; opperbevelhebber; c. van een stad zijn, *urbi praeesse of praefectum esse*; iem. tot c. van een stad aanstellen, *urbi praepone re alqm*; —**deeren**, z. bevel voeren 2; bevelen; spreekw. commandeer je hond en blaaf zelf, *emere melius est cui imperes* (Plaut.); —**do**, **1** = bevel 1. — **2** = bevel 2; een ondergeschikt c., *cura*; iem. een c. geven, *praeficere alqm in exercitu*; hij werd met het c. bekleed, *in imperio positus est* (Liv.; verg. bekleeden); z. ook bevelheberschap; opperbevel.

commen-taar, *commentarium*; (= verklaring) *interpretatio*; *enarratio*; —**tator**, *interpres*; *enarrator*; —**teeren**, z. uitleggen 2.

commies, *scriba*; (bij de belastingen) *portitor*.
commis-saris, *curator*; cc., ook *duumviri*, *triumviri* enz. (wanneer zij een college van twee, drie enz. perss. vormen); —**sie**, **1** = opdracht. — **2** = comitè, *delecti viri*; *delecti*; (= c. van bijstand, raadgevend lichaam of c. tot onderzoek) *consilium*; een c. van twee, tien enz. mannen, *duumviri*, *decemviri* (b.v. *legibus scribundis*) enz.; een c. van scheidsrechters, *arbitri*; *recuperatores* (z. scheidsrechter); —**sionnaal**, *procurator*; *negotiorum curator*; —**soriaal**, *fiduciarius* (b.v. *opera*).

commu-nicatie, z. mededeeling; = verbinding, *coniunctio*; *conmercium* (verkeer); c. tusschen plaatsen en menschen (troepen), b.v. de c. verbreken, *claudere transitum*, *vias of commeatus*; de c. met de zee afsnijden, *claudere maritimos exitus*; iem. de c. met het leger afsnijden, *alqm ab exercitu intercludere*; iem. alle c. met iem. afsnijden, *alcui omnes aditus ad alqm intercludere*; de c. tusschen den berg en de rivier afsnijden, *flumen secludere a monte*; de c. is verbroken, *viae sunt clausae* (alg.); *viae sunt ab hostibus interclusae*

(door de vijanden); de c. is vrij, *libere commeari potest*; —**nie**, *communio sancti altaris* (Eccl.); —**nisme**, *aequatio bonorum*; *aequata bona* (pl.); —**nistisch**, *ad aequationem bonorum pertinens*.

compagn-ie, (om gemeenschappelijk handelen te drijven enz.) *societas*; *consortium* (b.v. *ab alqo in consortium recipi* Suet.); (mil.) *manipulus*; tot dezelfde c. behoorend, *manipularis*; in cc., *manipulativum*; —**on**, *socius*.

compen-dium, *epitome* (gen. -es); —**satie**, *compensatio*; —**seeren**, *compensare* (alqd cum alqa re).

competent, *iustus*; *legitimus* of *idoneus* (b.v. *iudex*); de c. rechter, ook *iudex datus*; hij is daartoe c., *ius habet illud faciendi*; hij is een c. beoordeelaar van iets, *verissimum alcuis rei iudicium habet*; z. ook bevoegd; c. portie, *pars debita*; —**ie**, z. bevoegdheid.

compil-atie, *liber ex alieno libro*, *ex aliorum libris of ex alienis libris compositus*; —**ator**, *qui librum ex alieno libro* (enz., verg. compilatie) *componit*; —**eeeren**, *librum ex alieno libro* (enz.) *componere*.

com-pleet, z. volledig; volkomen **1** (adv.); —**pleteeren**, z. aanvullen; —**plex**, *coniunctio* (b.v. *tectorum*).

compliment, **1** = buiging. — **2** overdr. **a**) = groet, *salus*; *salutatio*; ik breng u de cc. van mijn vader, *tibi salutem a patre nuntio*; doe uw vader mijn cc., *patri salutem* (nl. dic). — **b**) = plichtpleging; iem. zijn c. maken, *gratulari alcui* (alqd; de alqa re); *laudare alqm*; —**eeeren**, *salutare alqm*; —**je**, iem. cc. maken, *honorificis verbis prosequi alqm*.

com-plot, *consensio* (samenspanning); *coitio* (in 't bijz. *candidatorum*); z. verder samenzwering; —**plotteeren**, *consentire of coire* (cum alqo); *coitionem facere*; z. verder samenzweren; —**poneeren**, (muz.) *modos facere*; liederen c., *cantis vocum sonis rescribere*; —**ponist**, *qui facit modos*; *modulator* (Hor.); —**positie** = het componeeren, door omschr. = het gecomponeerde, *opus*; —**pres**, **1** adi. *artus*. — **2** subst. z. omslag **1**; —**pro-mitteeren**, iem. c., *famam alcuis laedere*; *alqm in invidiam adducere*; zich c., *famam suam laedere*.

comptant, z. contant.

con-caaf, *concavus*; —**centreeren**, *in unum conferre of contrahere* (alqd); troepen verhandelen zich te c., *distinere copias*; z. ook samentrekken **1**; overdr. het gevecht had zich op één punt g., *pugna in unum inclinaverat locum* (Liv.); zijn gedachten op één ding c., *mens alcuis versatur in una re*; —**cept**, *exemplum*; *silva* (Quint.); —**cert**, *symphonia*; *concentus*; —**cessie**, z. vergunning; —**clerge**, = clijper; deurwachter; —**clille**, *concilium of synodus* (Eccl.); een c. bijeenroepen, *synodum of episcopos congregare* (Eccl.); —**clipteeren**, *scribere of perscribere* (alqd); —**cludeeren**, z. opmaken **2**; —**cluste**, z. gevolgtrekking; —**cours**, *agon* (b.v. *musicus* Suet.); verg. wedstrijd; —**creet**, *sensu subiecto of visu tactuque manifestus* (zinnelijk waarneembaar); *finitus*, *definitus* of *certus* (bepaald); een c. begrip, *notio rei*

singularis; een c. geval, *certa definitaque causa*; **in concreto**, *re* (tegenst. *cogitatione*); *definite* (tegenst. *separatim*); —**cubinaat**, *concubinatus*; —**curreeren**, *certare*, *concertare* of *contendere* (*cum* *alqo*); —**current**, *aemulus*; —**currentie**, *certamen*; *certatio*; *contentio*; de c. doet de prijzen dalen, *aemuli pretia submittunt*; de prijs is naar gelang van de c. verschillend, *pretia ex occasione eementum varia sunt*. **con-ditie**, z. voorwaarde; —**doleantie**, *solacium*; *consolatio*; —**doleantiebrief**, *litterae consolatoriae*; —**doleeren**, iem. c., *coram suum dolorem alci declarare*; iem. c. dat, *vicem alcius dolere quod* met ind. (Suet.).

con-federatie, *foedus*; *societas*; (= de geconfedereerde staten) *civitates foederatae*; —**feereen**, *rem conferre inter se*; met iem., *communicare cum* *alqo* (de *alga* *re*); —**ferentie**, *consultatio*; *deliberatio*; *colloquium*; een c. houden, z. confereeren; iets met iem. bespreken; —**fessie**, z. bekentenis; geloofsbelijdenis; —**fiscatie**, —**queeren**, z. verbeurdverklaring, —verklaren; —**fituren**, *conditura* (sing.); —**fliet**, z. botsing; —**form**, *convenienter*; c. zijn met iets, *congruere cum* *alga* *re*; —**frater**, *collega*; —**fronteeren**, iem. met iem. c., *componere alqm cum* *alqo*; —**faus**, z. verlegen.

con-gres, *conventus*; *concilium*; een c. houden, *conventum agere*; —**jeetuur**, z. gissing; —**jungatie**, —**jungeeren**, z. vervoeging, vervoegen; —**nexie**, *necessitudo* (b.v. met het koninklijke huis, *regni*); *necessitas* (b.v. invloedrijke cc., *magnae necessitates*; ook *validae propinquitates*); z. ook verbinding 2.

con-scientie, z. geweten; —**scientieus**, *religiosus* (b.v. in *testimoniis dicendis*); adv. *religiose*; z. verder nauwgezet; —**sequent**, *constans*; c. blijven, *sibi constare*; adv. *constanter*; c. spreken, *sibi constanter* of *sibi convenienter dicere*; —**sequentie**, *constantia* (= het zich gelijk blijven); (= gevolg, gevolgtrekking) *consequentia*; *consecutio*; *consequens* (n.); —**sole**, (in de architectuur) *ancon* (gen. *-conis* Vit.); (= tafeltje) *monopodium* (Liv.); —**stant**, *constans*; adv. *constanter*; —**stateren**, *confirmare* of *statuere* (met acc. c. inf.); een moord is g., *caedem factam esse constat*; —**stellatie**, *affectio caeli* of *astrorum*; *stellarum positura*; onder dezelfde c. geboren zijn, *eodem statu caeli et stellarum natum esse*; —**sternatie**, c. ontsteltenis; —**stitutie**, 1) = gestel. — 2) = staats-regeling; grondwet; —**stitutioneel**, *legitimus*; adv. -e; c. vrijheid, *leges libertasque*; —**structie**, 1) = bouw 2. — 2) c. (van een wiskunst. figuur), *descriptio*. — 3) gramm., *constructio* (Prisc.); —**struereen**, 1) (een wiskunst. figuur), *describere* (geometricam formam); *constituere* (b.v. *scire quemadmodum in data linea constitui triangula aequis lateribus possint* Quint.). — 2) gramm. *construere* (Prisc.); —**sul**, *consul*; de c. van het vorige jaar, ook *qui proximo anno consulatum gerebat*; den c. betreffend, van den c., *consularis* (b.v. *impertium*; *exercitus*); —**sulaat**, —**sulschap** *consulatus*; onder het c. van Caesar en Bibulus,

Caesare et Bibulo of *C. B. consilibus* (afgekort *cos.*); —**sult**, *consultatio* (beraadslaging); *consilium* (raad); c. geven (van een dokter), *consilii copiam praebere* (Suet.); —**sulteeren**, iem. c., *consulere alqm* (de *alga* *re*); *consultare* (beraadslagen); zich laten c., z. consult geven.

con-tact, z. aanraking; —**tant**, c. geld, *pecunia praesens*; c. betaling, *repraesentatio*; c. betalen, *praesenti pecunia solvere*; *repraesentare* (b.v. *mercedem alci*; *summam*); —**tingent**, *certus* of *constitutus numerus militum*; zijn c. leveren, *suum numerum conferre*; —**tract**, *pactio*; *pactum*; *conventum* (overeenkomst); *stipulatio* (mondeling, waarbij men voor getuigen verklaart geld schuldig te zijn); *lex* (c. met het oog op den inhoud); *tabulae* (protokol); het trouw nakomen van cc., *rerum contractarum fides*; met iem. een c. sluiten, *pacisci* of *pactionem facere cum* *alqo*; *contrahere cum* *alqo*; volgens het c., *ex pacto* of *convento*; —**tracteeren**, z. een contract sluiten; —**trast**, *contrarium*; *dissimilitudo*; *diversitas* (b.v. *inter exercitum imperatoremque*); een c. vormen, *pugnare* of *discordare* (*cum* *alga* *re*; *inter se*); *abhorrere* (ab *alga* *re*); *dissimilem* of *disparem esse* (alci *rei*; alci; *inter se*); —**trasteeren**, z. een contrast vormen; —**tribuant**, *qui pecuniam confert* (ad *alqd*); —**tribueeren**, *pecuniam conferre* (ad *alqd*); —**tributie**, *pecunia conferenda* of *collata* (ad *alqd*); —**trole**, *custodia*; —**troleeren**, *custodire* (alqm).

con-versatie, —**ceeren**, z. omgang 2, omgang hebben 2; taalverkeer; —**vex**, *convexus*; *gibbus*; —**voel**, *commensus*.

coördineeren, *adiungere* of *annectere* (alqd alci *rei* of ad *alqd*).

coquet, *nitidus*; *elegans*; (in ongunstigen zin) *oculis venans viros*; *ambitiosus*; verg. behaagziek; —**teeren**, *oculis venari viros* (Phaedr.); overdr. *lenocinari* (alci); —**terie**, *elegantia*; *ambitio*; *lenocinium*; verg. behaagzucht.

cor-daat, *strenuus*; *promptus*; —**daatheld**, *virtus*; —**don**, *corona*; een c. trekken om, *coronā cingere* (b.v. *urbem*); —**poratie**, *corpus*; *collegium*.

corps, = corporatie; legercorps.

corpulent, —**ie**, z. gezet, —heid.

cor-rect, *emendatus* (= zonder fouten); *rectus* (= juist); c. Latijn, z. goed 1 en 2; c. stijl, *incorrupta sermonis integritas*; *elegantia orationis*; adv. *emendate*; *recte*; —**reetheld**, door omschr.; c. van stijl, z. correct (c. stijl); —**rectie**, *correctio*; *emendatio*; door omschr.; —**respondeereen**, *litteras dare* et *accipere*; met iem. c., *cum* *alqo* per *litteras colloqui*; overdr. met iets c., *pertinere ad* *alqd*; —**respondent**, *scriptor*; —**respondentie**, c. briefwisseling; —**ridor**, *fauces* (pl.) of *mesaulos* (Vitr.); —**rigeeren**, z. verbeteren; —**rupt**, *corruptus*; *pravus*.

cor-set, *capitium* (Varr.); —**vée**, (mil.) *munus*; cc., ook *opera militaria*.

cou-lisse, z. scherm; —**plet**, *strophæ*; —**rant**, z. krant.

cre-atuur, z. schepsel; van perss., b.v. door zekere centurius, die cc. van hem waren, *per quosdam sui beneficii centuriones* (Suet.); —**diet**, in geldzaken, *fides*;

existimatio; het c. daalt, *f. concedit*; zijn c. vermeerderen, *acquirere ad fidem*; op c. koopen, *emere nummis non praesentibus*; iem. iets op c. geven, *credere alci alqd*; iem. geen c. geven, *alci non credere*; overdr. = aanzien II 5; —**diteeren**, iem. voor iets c., *alqd alci acceptum referre*; —**tleus**, *creticus*.

cri-mineel, *publicus; capitalis*; c. zaak, *res capitalis*; c. proces, *causa publica, capitis of capitalis*; c. recht, *ius publicum*; van iets wordt een c. zaak gemaakt, *lis alga capitis aestimatur*; rechtbank ter behandeling van cc. zaken, *quaestio publica; q. perpetua* (sinds 149 c. Chr., vaste rechtbank voor een bepaald misdrijf); gerechtelijk onderzoek in een c. zaak, *quaestio of q. publica; iudicium capitis of capitale*; (zulk een onderzoek) leiden, *exercere (quaestionem enz.)*; rechter van instructie in een c. zaak, *quaestor*; een zaak c. behandelen, *causam ad capitis iudicium revocare*; —**sis**, *discrimen*; (bij een ziekte) *crisis* (Sen.); —**terium**, *certa iudicandi et assentiendi nota; regula et iudicium; iudicium*; —**tleus**, *criticus*; z. verder beoordeelaar; —**tlek**, 1) subst. *censura; iudicium*; beneden c., *pessimus; pravisimus*. — 2) adj. z. bedenkelijk; het c. oogenblik, *discrimen*; de toestand is hoogst c., *res est in summo*

discrimine; —**tisch**, *ensorius*; c. geest, *ingenium acutum*; *subtile iudicium*; —**tiseeren**, *iudicare (de alga re)*.

culminatiepunt, *summu culmen*.

cultuur, 1) = verbouwing, *satio*; door omschr. — 2) = beschaving, *cultus humanus*; c. atque humanitas; z. ook beschaving 2. **cur-ateele**, z. voorgdij; iem. onder c. stellen, *alqm a re familiari remove; bonis interdiceret alci; curatorem alci dare* (Hor.); *alqm ad agnatos et gentiles deducere* (Varr.); laten stellen, *apud praetorem urbanum curatorem alci petere* (Sen. rhet.); —**ator**, *curator*; —**ceeren**, z. genezen 1. **cur-leus**, *mirus; mirabilis*; verg. wonderlijk; —**lositeit**, verg. rareiteit; —**ulisch**, *curulus*.

cijfer, *nota of n. numeri*; de som in cc. en niet voluit schrijven, *notare non perscribere summam* (Suet.); —**aar** enz., z. rekenmeester enz.; —**schrift**, *notae of n. secretiores*.

cijns, *vectigal; stipendium; tributum*; aan iem. betalen, *pendere alci*; —**baar**, *vectigalis; stipendiarius; tributarius*.

cylinder, *cylindrus*; **cymbaal**, *cymbalum*. **cynisch**, eig. *cynicus* (b.v. *institutio*); een c. wijsgeer, *cynicus*; overdr. *impudens*.

cypres, *cupressus*; —**senbosch**, *cupressetum*; —**senhouten**, *cupressaeus*.

D.

daad, *factum* (eig. part., dus zoowel *bene, recte, egregie f. als egregium, forte, meum f.*); *factus; opus*; res; dd. = krijgssdaden, *res gestae; gesta; ea quae quis gessit; opera*; res; roemvolle dd., ook *laudes; decora of d. belli*; dappere dd., ook *fortitudines* (b.v. *domesticae*); schandelijke enz. dd., ook *turpia* enz.; een slechte of schandelijke daad, z. ook schanddaad; misdadaad; zij voegde de d. bij het woord, *res dicta secuta est* (Ov.); mannen van de d., *homines navi et industrii*; h. prompti; —**zaak**, *res*.

daags, z. dag; **daagsch**, *cotidianus*

daar, 1) adv. van plaats, *ibi* (op de genoemde plaats); *istic* (daar bij u); *illuc* (daar bij hem, d. ginds); (voor het nauwer verband) *ubi* (waar); bij een subst. door *iste of ille*, b.v. de of die man d., *vir iste of ille*; bij een ww. soms door de praepos. *ad*, b.v. wat staat gij d., *quid astas*; ter uitdrukking van verwondering, *hic*, b.v. daar vliegt je Cato naar het spreekgestoelte *hic tibi rostra Cato advolet*; *ecce*, b.v. daar komt je in eens het bericht, *ecce tibi nuntius*; *en*, b.v. daar heb je nu de reden, *en causa of causam*; daar heb je hem, haar, *ellum, ellam* (= *em illum, em illam* Com.); van d., *inde; istinc; illinc*; (voor het nauwer verband) *unde*; wie d. (als vraag), *quis tu*. — 2) causale conj., *cum* (met coni.); vaak door een part., d. immers, d. nu eens, *quoniam, siquidem of quandoquidem* (met ind.); d. hij enz. immers, *quippe qui* (met coni.).

daar-aan, —**achter** enz., = aan dat, achter dat enz., z. aan, achter enz. en die 1, verder de verschillende woorden, waar „aan”, „achter” enz. bij gebruikt worden; soms is een adv. voldoende, b.v. het zevende legioen dat daarnaast stond, *septima legio quae iuxta constitat*; —**binnen**, —**boven**, —**buiten**, verg. daaraan; —**bij**, verg. daaraan; NB! = tevens, door *idem*, b.v. hij was rijk en d. van adel, *dives idemque nobilis erat*; d. komt, *eo accedit*; z. verder bijkomen 2; = bovendien; en d. = en dat nog wel, z. wel 1 c; —**door**, verg. daaraan; NB! d. dat, *eo quod of alleen quod* met ind.; = terwijl, *cum*, b.v. d. dat gij op deze wijze aanklaagt, *cum hoc modo accusas*; = op zulk een wijze dat, *sic of ita* — *ut*, b.v. hij voorzag met moeite d. in zijn onderhoud dat, *victum aegre ita sibi quaerebat ut* met coni.; vaak door den abl. van een gerund. of door een part., b.v. de tribunen wonnen het d. dat zij dreigden, *tribuni pervicerunt demutitudo of demutitantes*; —**enboven**, z. bovendien; —**entegen**, *contra; contra ea; at; at contra*; (zwakker) *autem*; —**even**, *modo; dudum; proxime*; —**heen**, *eo* (naar de genoemde plaats); *istic* (d. waar gij zijt); *illuc* (d. waar hij is, ginds heen); ook d., *eodem*; z. ook hierheen; —**in**, verg. daaraan; NB! na *imponere, incipere* en dergg. ook *eo i. p. in eum enz.*; —**langs**, *ea* (langs den genoemden weg); *istac* (daar bij u langs); *illa of illac* (daar bij hem

langs, ginds langs); —**laten**, ik laat nu nog d. dat, *mitto quod* met ind.; —**mede**, verg. daaraan; —**na**, (van tijd en volgorde) *post*; *deinde*; *tum*; (van tijd) *postea*; *quo facto* en dergg.; twee dagen d., *biduo post*; een paar dagen d., *paucis post diebus*; *paucos p. dies*; een jaar d., *anno post*; kort d., *paulo post* of *p. paulo*; lang d., *multo p.*; —**naar**, —**naast**, verg. daaraan; —**om**, verg. daaraan; NB! = om die reden, *ideo*, *idcirco*; *ob eam rem* of *causam*; *eo*; *eā* (de) *re*; (voor het nauwer verband) *quocirca*; *quam ob rem* of *causam*; *quā* (de) *re*; *quod cum ita sit* of *quae cum ita sint*; d. omdat, ook *propterea quod*; z. ook derhalve; —**ontrent**, = dienaangaande; —**onder**, verg. daaraan; —**op**, verg. daaraan; NB! *na imponere*, *iniciere* en dergg. ook *eo i. p. v. in eum* enz.; = daarna; —**over**, —**overheen**, verg. daaraan; —**tegen**, —**tegenover**, verg. daaraan; —**toe**, *ad id*; d. opdat, *eo consilio ut m. con.*; —**tusschen**, verg. daaraan; —**uit**, verg. daaraan; ook inde (uit de genoemde plaats); *istinc* (daar bij u uit); *illinc* (daar bij hem uit, ginds uit); (voor het nauwer verband) *unde*; —**van**, verg. daaraan; —**vandaan**, z. van daar 1; —**voor**, verg. daaraan.

dadel, (boom) *palma*; (vrucht) *palmula*; gedroogde dd., *caryotae*; —**bosch**, *palmetum*.

dadelijk, *statim*; *confestim*; verg. onmiddelijk; onverwijld; —**heid**, dd., *vis*. **dader**, *auctor*; door omschr., b.v. *qui scelus commissit* of *facinus in se admisit*.

dag, *dies*; *lux*; de langste d., d. *solstitialis*; de kortste d., d. *brumalis*; een d. of acht *dies quinque* (Hor.); een d. of veertien, *quindectim dies*; (tijd van) twee, drie, vier dd., *biduum*, *triduum*, *quadrivium*; het wordt d., z. aanbreken 1 b (de dag breekt aan); zoolang het nog d. is, *dum lucis aliquid superest*; toen het nog nauwelijks goed d. was, *vixitum satis certā die* (Liv.); d. in d. uit, d. aan d., den eenen d. na den anderen, *diem de die* (b.v. *prospectare ecquod auxilium apparet*); *diem ex die* (b.v. *exspectare*); d. en nacht, *diem noctem*; *dies noctesque*; *dies et noctes*; *noctes et dies*; elken d., *cotidie*; *singulis diebus*; op den tweeden d. van het Saturnusfeest, *secundis Saturnalibus*; daags te voren, den d. daarvoor, *pridie*; daags daarna, den d. daarna, des anderen daags, *postridie*; *p. eius diei*; *postero die*; daags voordat, nadat, *pridie*, *postridie quam* (b.v. *venerat*); in 't bijz. a) met een praepos., aan den d. komen, *patefieri*; *emanare* (met acc. c. inf.); *se aperire* (b.v. *se ipsa res aperit*); *aperiri* (b.v. *error*); (duidelijk) *eminere*; aan den d. brengen, *patefacere* (b.v. *verum*); *detegere* (b.v. *fraudem*); *aperire* (b.v. *inopiam*; *occulta*; *errorem*); *aperire in lucemque proferre* (b.v. *res occultissimas*); aan den d. leggen, *uti* (b.v. *misericordiam*; *studium*); *praestare* (b.v. *virtutem*); **bij d.**, *lucē*; *die*; *interdiu*; bij d. plaats hebbend enz., *diurnus* (b.v. *iter*); bij d. en bij nacht, *nocte ac die* of *d. ac n.* (b.v. *continuare iter*); bij den d., in *dies* (b.v. *creescere*; *vehementius*); in *diem* (b.v. *vivere*); *singulis diebus* (op elken dag); **om** den d., *alternis*

diebus; *tertio quoque die*; **over** d., *interdiu*; over d. plaats hebbend, z. bij d. plaats hebbend; **van** d. tot d., z. bij den dag; **voor** iederen d., *in singulos dies*; voor d. en dauw *ante lucem*; *multo mane*; *bene mane*; voor d. en dauw geschiedend enz., *antelucanus* (b.v. *industria*); voor den d. halen enz., z. te voorschijn; met iets voor den d. komen, *expromere alqd* (b.v. *istas leges de religione*); verg. spraak 2 (iets ter sprake brengen). — **b)** goeden d., *salve*; iem. goeden d. zeggen, *alqm salvere iubere*; *salutare alqm*; = vaarwelzeggen. — **c)** = tijd, b.v. heden ten dage, in onze dd., *nostrā aetate* of *memoria*; *nostris temporibus*; *hodie*; in de dd. van onze vaders, *patrum nostrorum memoria* enz.; op mijn enz. ouden d., *in senectute*; *senex*; in dd. van voorspoed, *secundā fortunā*; in dd. van tegenspoed, *adversā fortunā*. — **d)** spreekw. zoo klaar als de d., *lucē clarius* (Cic.); het is zoo k. als de dag dat, *apertum est* of *apparet* met acc. c. inf.; het eind der dd. is nog niet gekomen, *nondum omnium dierum sol occidit* (Liv.).

dag-blad, z. krant; —**boek**, *ephemeris* (gen. *-idis*); *commentarii* (pl.). —**dief**, *homo desidiosus*; —**elijks**, *cotidie*; *singulis diebus*; = bij den dag a; —**elijksch**, *cotidianus*; d. rantsoen, *cibus diurnus*; het d. leven, *communis vita et vulgaris hominum consuetudo*; *cotidianae vitae consuetudo*; de taal van het d. leven, z. omgangstaal; —**en**, het d., z. aanbreken 1 b (de dag breekt aan); iem. voor zich d., *evocare alqm* of *alqm ad se*; z. verder dagvaarden; —**ennachtevening**, *aequinoctium* (ook a. *vernūm*; a. *autumnale*); —**eraad**, *aurora*; z. ook aanbreken 2; overdr. *initium*; de d. der vrijheid, *lux quaedam libertatis* (b.v. *affugit nobis*); —**geld**, —**huur**, z. —**loon**; —**licht**, *lux*; het d. verduisteren, *occaecare diem* (b.v. *densa caligo occaecaverat diem*); het d. schuwen, *lucem fugere*; in dat huis geschiedt niets wat het d. kan zien, *in ea domo nihil geritur quod foras proferendum sit*; het d. aanschouwen, z. levenslicht; in een helder d. plaatsen, *illustrare* (alqd); z. verder licht 1 b; —**loon**, *manuum merces*; *quaestus cotidianus*; —**looner**, *mercennarius*; *operarius*; plur. ook *operae* of o. *mercennariae*; —**marsch**, *iter* (één d., *diei* of *unius d. iter*); *castra* (b.v. *tertiis castris Ancyram pervenit*); hij was drie dd. verwijderd, *tridui viam aberat*; = marsch over dag, *iter diurnum*; —**orde**, van de d. afwijken, *egredi relationem*; verg. orde 1; —**reis**, z. —**marsch**; —**taak**, = dagelijkse taak, d. werk, *labor cotidianus* of *diurnus*; *opus cotidianum* of *diurnum*; *munia* (pl); *labor*; = taak voor één dag, *opera*; *pensum* (eig. d. der spinsters); —**teekenen**, door omschr., b.v. deze wet d. uit den tijd van Sulla, *Sullae aetate haec lex lata est*; z. ook dateeren; —**vaarden**, = voor zich dagen; (voor het gerecht) *in ius* of *in iudicium vocare* (alqm); *diem dicere* (alci); *citare* (alqm, b.v. *reum*); *vadari* (iem. d. door hem borgtocht te doen stellen; alqm); *reum facere*, *postulare* of *accusare* (in staat van beschuldiging stellen; alqm); een getuige d., iem. als getuige d., *citare*

testem; alqm citare t. (voor iets, *alicui rei*; tegen iets, *in alqd*); —**vaardig**, *accitus* (alleen abl., b.v. *accitus alicuius evocari*); (voor het gerecht) *in ius vocatio*; door omschr.; —**werk**, *z.* —**taak**.

dak, *tectum*; *tegulae* (eig. dakpannen); van een d. voorzien, *pertegere* (b.v. *domum*); iem. onder d. brengen, *hospitium of tectum alci praebere of prospicere*; soldaten, *z.* inkwartieren; gewonden, *deponere saucios*; verg. ook onderkomen verschaffen; onder d. komen, *z.* onderkomen vinden; onder één d., *sub isdem trabibus* (Hor.); met iem. onder één d. wonen, *habitare cum alqo of apud alqm*; logeeren, *una adesse in unis aedibus*; overdr. iem. iets op zijn d. zenden, *impingere alci alqd*; iets op iems d. schuiven, *delegare alci alqd*.

dak- en vensterdicht, *sartus tectus*; —**goot**, *scotia* (Vitr.); —**je**, *z.* leiën; —**kamerijde**, *cenaculum*; —**loos**, *sine tecto*; *tecto carens*; (van een pers.) *tecto non receptus*; d. zijn, *tecto non recipi*; —**pan**, *tegula*; *imbrex*; —**spar**, *scandula*; *capreolus*; *cantherius* (Vitr.).

daktyl-us, *dactylus*; —**isch**, *dactylicus*.

dal, *vallis*; —**en**, *deorsum ferri* (naar beneden gaan); *minui* (afnemen, minder worden); de waarde is gedaald, *pretium retro abiit*; de stem doen d., *vocem summittere* (Quint.); *z.* verder afdalen; zakken; —**ing**, *diminutio* (vermindering); d. der stem, re- of *submitisio vocis* (tegenst. *contentio*); verder door omschr.

dam, *agger*; *moles* (in zee); —**e**, *matrona*; —**men**, *calculus ludere*.

damp, *vapor*; *nebula*; (= vetdamp, walm) *nidor*; (= rook) *fumus*; = uitdamping; —**bad**, *assa sudatio*; (als plaats) *sudatorium*; —**en**, *vaporare* (van water); *exhalare* (van de aarde); *fumare* (van rook; ook *equi sudore* Verg.; subst. het d., *vaporatio*; *exhalatio*); —**ig**, *vaporis plenus*; *fumosus* (vol rook); —**kring**, *aër qui terrae est proximus*; *z.* verder atmosfeer.

dam-spel, *calculus ludus*; (= het damspelen) *calculus ludus*; —**steen**, *calculus*.

dan, **1**) **a**) na een comp (ook *malle* en *dergg.*), *quam*; na *plus*, *amplius*, *minus*, *minor* (jonger) en *maior* (ouder) kan *quam* zonder invloed op de constructie wegvallen vóór een door een numerale bepaald subst.; door den abl. compar., b.v. zoeter dan honig, *melte dulcius* (maar alleen, wanneer de vergeleken zaak of pers. in den nom. of acc. staat, in 't bijz. wanneer iets met een type vergeleken wordt en in negat. zinnen). — **b**) na *alius*, *aliter* door *ac*, *atque of et*; na een negatie, door *praeter*, *praeter quam* of *nisi*; niets anders d., *nihil aliud nisi of quam*; tot wien anders d. tot u moeten wij onze toevlucht nemen, *quo alio nisi ad te confugiamus*; wat anders dan, *quid aliud* (of *quid*) *nisi*; *quid aliud quam*. — NB! *nihil aliud nisi of quam* en *quid aliud quam* worden ook gebruikt met weglating van een vorm van *facere* of *agere*, b.v. wat anders doen wij dan vermanen, *quid aliud quam admonemus*. — **2**) in vragen, door *-nam*, b.v. wie d., *quisnam*; waartoe d., *quonam*; door de vraagpartikels *an*, *num* of *-ne*; d. toch,

(ter uitdrukking van wrevel of ongeduld) *tandem*; bij aansprongen, door *-dum*, b.v. komaan d., *agedum*; *agitedum*. — **3**) gevolgtrekkend, *igitur* of *ergo* (ook = dan ook); het moest d. zijn dat, *nisi of n. vero* met ind.; d. = als dat het geval is, *quod si ita est*; *id si feceris*; *quod si acciderit*; laten zij dit bedenken: dan zullen zij inzien, *haec reputasti*; *videbunt* (of *tam of tum v.*). — **4**) van tijd, *tum*; *tunc*; = vervolgens, *deinde*; *tum*.

dank, *gratia*; (met woorden) *gratiae*; (plechtige) *grates* (pl.); d. weten, *gratiam habere* (*alci*; voor iets, *pro alga re*; dat *quod*); d. of den d. voor iets krijgen of inoogsten, *gratiam ferre of capere alicui rei*; door iets bij iem., *alqā re apud alqm*; verg. inoogsten; iem. (metterdaad) d. (voor iets) bewijzen of betoonen, *gratiam referre alci* (*pro alga re*); den verschuldigde n., ook *gratiam persolvere*; iem. tot d. verplicht, *beneficio* (of *-is*) *alicuius obligatus of obstrictus*; dank zij den vijanden, *beneficio hostium*; den goden zij d., *dis gratia*; tegen wil en d., *inivitus*; iem. d. zeggen, betuigen, *gratias* (of *grates*) *agere alci*; van ganscher harte, *maximas alci gratias agere*; —**baar**, *gratus* (*alci*; in of erga *alqm*); *beneficii memor*; d. zijn voor iets, *gratum esse pro alga re*; *z.* ook dank weten; zich d. jegens iem. betoonen, *z.* iem. dank betoonen; adv. *grate*; *grato animo*; d. aannemen, *benigne accipere* (b.v. een gunst, *gratiam*); —**baardheid**, *animus gratus* (ook = gevoel van d.); a. *beneficii memor*; *grata voluntas*; zijn d. bewijzen, in woorden uiten, *z.* dank bewijzen, zeggen; tot d. stemmend, *gratus*; —**betuiging**, *gratiarum actio*; door omschr.; —**dag**, *gratulatio*; *supplicatio*; —**en**, **1**) = dank bewijzen, zeggen. — **2**) = bedanken 2; dank u, *gratias ago*; (als antwoord op een gelukwensch) *credo* (Ter.); (beleefd weigerend), *benigne of b. dictis*; *optime*. — **3**) iem. iets te d. hebben, *debere of acceptum referre alci alqd*; *habere alqd ab alqo*; aan iem. zijn bestaan of leven te d. hebben, *datum esse alqo* (uit iem. gesproken zijn); *propter alqm of alcius opera vivere* (door iems toedoen leven); zijn behoud aan iem. te d. hebben, *alicuius beneficium saluum esse*; aan u heb ik het te d. dat ik mijn land terugzie, *tuo beneficio patriam video*; het aan iem. te d. hebben dat, ook = het is iems schuld dat 2; het aan iets te d. hebben dat, *alqā re factum est ut met conl.*; —**enswaardig**, *gratus*; —**feest**, *gratulatio*; *supplicatio* (b.v. *dierum viginti*); —**gebed**, *gratulatio*; *grates diis agendae of actae* (voor iets, *pro alga re*; dat, *quod*); —**offer**, een d. brengen, *victimam caedere*; —**zegging**, *gratiarum actio*; *gratulatio*.

dans, *saltatio*; = reidans; spreekw. den d. ontspringen, *periculo se eripere*; —**en**, *saltare*; subst. het d., *saltatio*; (= danskunst) *ars saltandi*; —**er**, —**eres**, *saltans* (iem. die danst); *saltator*, —**frix** (d. van beroep); een goed d., een goede danseres, *saltationis artiter*; —**kunst**, *ars saltandi*.

dapper, *fortis*; *strenuus*; *acer*; dapperen, ook *boni*; persoonlijk d., *manu promptus of fortis*; adv. *fortiter*; *strenue*; *acriter*; *bene*; —**heid**, *virtus*; *fortitudo*; *animus fortis*;

d. in den oorlog, *virtus bellica* of *rei militaris virtus*; persoonlijke d. bezitten, *manu promptum* of *fortem esse*.

dar, *fucus*.

darm, *intestinum*; —**schell**, *medium intestinum*.

dartel, *lascivus*; *petulans*; adv. *lascive*; *petulantier*; d. zijn, *lascivire*; *lucuriare*; *exultare*; *gestire*; —**en**, = dartel zijn; —**heid**, *lascivia*; *petulantia*.

dat, 1) pron., z. die. — 2) conj., door den acc. c. inf. (na de verba sentiendi, vele impersonalia enz.); door *quod* (na verba affectuum enz.); door *ut* met conl. (dat niet, *ne* met conl.; na *hortari*, *petere*, *concedere* enz.); door *ne* met conl. (dat niet, *ne non*; *ut*; na ww. van vreezen en dergg.); door *quominus* of *quin* met conl. (na ww. van verhinderen en dergg.); door *ut* met conl. (dat niet, *ut non*; met consecut. bet.); door *cum* of *ex quo* (temporaal, b.v. *vigessimus annus est, cum omnes sclerati me unum petunt*); ter uitdrukking eener krachtige gemoedsbeweging, in een uitroep, door den acc. c. inf., meestal met de vraagpartikel —**ne**, b.v. dat deze man pleizier gehad heeft in zulke beuzelarijen, *huncine hominem tantis delectatum esse iugis*; ach dat, a. dat toch (in wenschen), *utinam* met conl.

dat-eeren, een brief d., *diem ascribere in epistula*; de brief d. van den 1n Januari, *litterae datae of scriptae sunt Kalendis Ianuariis*; uw brief was vroeger g., was g. van den 7n April, *antiquior dies in litteris tuis ascriptus erat*; in l. tuis dies erat ascripta *Notarum Aprilium*; gedateerd, *datus*; —**um**, *dies* (b.v. d. me *festellit*).

dauw, *ros*; —**achtig**, *roscidus*; —**en**, *rorare*; *cadit ros*; subst. het d., *roratio*.

daveren, *tremere*; doen d., *tremefacere* (*alqd*).

de, bep. lidw., wordt meestal niet vertaald; bij adl., die lof of afkeuring aanduiden, gewoonl. door *ille* of *iste*, b.v. de beroemde Homerus, *clarus ille H*; of door een passend subst. met het adi. te verbinden, b.v. de beroemde H., *H. poeta clarissimus*; het beroemde Corinthé, *Corinthus urbs nobilissima*.

de-bat, *disceptatio*; z. ook *dispuut*; —**batteeren**, *disceptare*; z. ook *disputereen*; —**bet**, *pecunia debita*; —**biet**, z. aftrek 2; —**biteeren**, iem. voor iets d., *alqd alci expensum ferre*; gestigheden d., *dicta dicere* (in *alqm*); —**biteur**, *debitor*; —**butant**, *tir*; —**buteeren**, *ingredi in stadium*; met iets d., *tirocinium ponere in alga re*; —**buut**, *tirocinium*; ons d. als redenaar, *nostrum tuumque initium dicendi*.

de-cimeeren, eig. *decimum quemque sorte ad supplicium legere*; *decimare* (b.v. *legiones Suet.*); overdr. *lacerare* (b.v. *exercitum pestilentia Vell.*); —**clamatie**, *proruntiatio*; (ter oefening) *declamatio*; —**clameeren**, *proruntare* (b.v. *versus*); (= ter oefening) *declamare*; —**clinatie**, —**ceeren**, z. verbuiging; —**en**; —**coratie**, *ornatus*; *ornamentum*; dd. (= tooneeldecoraties), *apparatus*; *instrumenta* (pl.); dd. en costumes, *choragium* (leverancier van dd. en costumes, *choragus*); militaire d., *donum militare*; —**coraties**, z. decoratie (dd.); —**coratieschilder**, *pictor scaenarius*

(inscr.); —**coreeren**, *ornare* (*alqd*); (mil.) iem. d., *dono militari virtutis ergo donare alqm*; —**creet**, z. besluit 2.

deeg, *farina ex aqua subacta*; ter dege, *valde*; *vehementer*; *graviter*; *strenue*; overdr. *farina* (b.v. *fueries nostrae farinae Pers.*); z. ook *gehalte*.

deel, 1) = dorschvloer, *area*; = plank. — 2) = aandeel, gedeelte enz., 1) *pars*; *membrum* (lichaamsdeel); *volumen* (boekdeel); het middenste, uiterste enz. d. van iets, vaak door *medius*, *extremus* enz., b.v. het middelste d. van de stad, *media urbs*; het uiterste d. van de stad, *extremum oppidum*; voor een d., ten deele, z. gedeeltelijk; voor een groot d., voor het grootste d., z. grootendeels; ik voor mijn d., *ego quidem*; *equidem*; *quod ad me attinet* (wat mij betreft); *pro mea parte* (naar mijn krachten); ieder voor zijn d., *pro sua quisque parte*; *pro se quisque*. — 2) d.

hebben, aan iets d. hebben, in *parte alcius rei* (b.v. *praedae*) *esse*; *participem* of *socium esse alcius rei*; *alqd pertinere ad alqm*; z. ook *medeplichtig*; geen d. hebben aan iets, *expertem esse alcius rei*; *abstinere* of *se a. alqd re* of *ab alqd re* (zich onthouden van); d. **nemen**, d. nemen aan iets, *participem fieri alcius rei* (b.v. aan een beraadslaging, *consilii*); *socium esse alcius rei* (b.v. *laboris*); *esse in parte alcius rei* (b.v. *periculi*); *interesse alci rei* (b.v. *sermoni*; *negotiis*; *proelio*; *convivio*); *versari in alqd re* (b.v. *in bello*; *in illis rapinis*); *venire in societatem alcius rei* (b.v. *alcius laudum*); iem. aan iets d. laten nemen, *participem facere alqm alcius rei*; *potare alqm in partem* of *in societatem alcius rei*; *communicare alqd cum alqd*; iem. aan een beraadslaging laten d. nemen, *adhucere alqm consilio* of *ad consilium*; d. nemen in iets, *moveri* of *commoveri alqd re*; in iets geluk, *una gaudere*; z. ook *deelneming* betoonen; d. **geven**, z. deelaten nemen; iem. d. geven aan de regering, *alqm in societatem regni accipere*; d. **krijgen**, z. deelachtig worden; **ten d. vallen**, *obvenit*, *venit* of *edit alci alqd*; *pervenit alqd ad alqm*; *contingit alci* (alleen met een pron. neutr. als subj.; anders onpersoonl.; ook met *ut* en conl.); iem. iets ten d. doen vallen, *dare* of *tribuere alci alqd*; *afficere alqm alqd re*

deel-achtig, *particeps* (*alcius rei*); *socius* of *consors* (als deelgenoot; *alcius rei*); *compos alcius rei* (in het bezit van iets); iets d. worden, *participem* of *compotem fieri alcius rei*; *potiri alqd re*; *consequi alqd*; *affici alqd re*; trachten d. te worden, ook *expetere* (*alqd*); iem. iets d. doen worden, *participem* of *compotem facere alqm alcius rei*; *communicare alqd cum alqd*; *impertire alci alqd*; —**baar**, *dividuis*; *qui dividi potest*; —**baarheid**, *dividua alcius rei natura*; —**en**, *dividere*; *partiri*; met iem. d., *partiri cum alqd*; iets met iem. d., *dividere alqd cum alqd* (b.v. *diviso cum Quinctio exercitu*; *cum esuriente panem suum Sen.*); *partiri cum alqd* (b.v. *bona*; *honorem*); *communicare alqd cum alqd* (b.v. *gloriam pericula*); iets onder elkander d., *partiri* of *dividere alqd inter se*; lief en leed met iem. d., *omnem fortunam cum alqd adire*; het

lot d., *eundem casum subire*; een gebrek met iem. d., *peccatum alci commune est cum algo*; een meening of gevoelen d., *idem sentire* of *statuere* (de *alga* re); iems meening of gevoelen d., *assentiri alci*; *consentire cum algo* (de *alga* re); *alcus sententiam* of *opinionem sequi*; *eandem sententiam habere quam alqs*; niet d., ook *dissentire ab algo*; in iets d., z. deel II 2 (d. nemen in); z. verder verdeelen; —**er**, *qui partitur*; *divisor*; —**genoot**, —**e**, *socius*, —**a**, *consors* (*cum algo alcus rei*); *particeps* (*alcus rei*); iem d. maken van iets, *participare alqd cum algo*; z. ook mededeelen; —**genootschap**, *societas*; *consortium*; —**hebber**, z. —**genoot**; —**ing**, *divisio*; *partitio*; z. ook verdeeling; —**nemend**, een d. vriend, *amicus qui prosperis rebus alcus aequae atque ipse gaudet* of *qui adversas res alcus aequae gravior fert atque ipse*; —**nemer**, z. —**genoot**; —**neming**, 1) eig. *societas* (b.v. *flagitiorum*; *periculi*); door omschr. — 2) overdr. *humanitas* (medegevoel); *misericordia* (medelijden); *dolor* of *cura animi ac dolor* (smart); met ware (innige) d., *cum vero (intimo) animi sensu*; koele d., *dolor hebes*; vriendelijke d., *humanitas* of *misericordia*; iem. d. betoonen, *alcus casum* of *alcus vicem dolere*; levendige, *studiis suis algum prosequi*; zijn d. betuigen, *dolorem* (of *gaudium*) *suum significare*; z. ook medelijden.

deels, d. — d., *partim* — *partim*; *pars* — *pars*; *pars* — *alii*; ook *alii* — *alii*; *et* — *et*; *cum* — *tum*; *vel* — *vel*; d. niet — d., *neque* — *et*; d. — d. niet, *et* — *neque*.

deel-tje, *particula*; —**woord**, *participium* (Varr.).

deemoed, *animus de* of *submissus*; met d., z. deemoedig (adv.); —**moedig**, *de* of *submissus*; *supplex*; adv. *de* of *submis*; *animo submisso*; *suppliciter*; —**moedigen**, iem. d., *reprimere spiritus alcus*; *comminuere* of *frangere algm*; f. of *comprimere alcus audaciam*; *humiliare algm* (Eccl.); zich d., *se submittere* (voor iem., *alci*); *animum demittere*; (met woorden) *submis*; *supplicare* (*alci*); zich al te zeer d., *se abicere* et *prosternere*; een volk d., *frangere*, *domare* of *subigere gentem*; —**moediging**, *castigatio*; *humiliatio* (Eccl.); door omschr. **deerlijk**, adv. *misere*; *magnopere*; *valde*; *vehementer*.

deern, *puella*; *virgo*; jonge d., *virguncula*; veile d., *meretrix*; *lupa*.

deernis, —**waardig**, z. medelijden, —**lijdenswaardig**.

deesem, *fermentum*.

de-fensief, d. verbond, *foedus ad bellum defendendum initum*; d. oorlog, z. verdedigingsoorlog; —**sl-e**, *angustiae* of *fauces* (pl.); —**fileeren**, *decurrere*; *instructa acie procedere*; —**finleeren**, *definire* (*alqd*); z. ook een bepaling geven; —**finitie**, *definitio*; z. ook bepaling.

deftig, *gravis*; *amplus* (b.v. *amplissima vestis*); *dignitatis plenus* (b.v. *domus*); adv. *cum gravitate*; *magnifice* (b.v. *incedere*); —**heid**, *gravitas*; *dignitas*.

degelijk, = goed, *flink*, *bonus* (b.v. *dux*; *artifex*); *probabilis* (b.v. *in gerendo*); *probus* (b.v. *merx*; *artifex*); *idoneus* (b.v. *zagsman*,

auctor); *luculentus* (b.v. *auctor*; *oratio*); d. geleerdheid, *accurata* of *exquisita doctrina*; een d. boek, *liber accurate perscriptus*; een d. gedicht, *grave carmen*; (in zedelijken zin) *frugi* (indecl.); *probus*; *bonus*; *honestus*; —**heid**, van een zaak, *virtus*; *bonitas*; *utilitas*; van een pers., *virtus*; *bonitas*; *frugalitas*; *probitas*; *honestas*.

degen, *gladius*; z. ook zwaard.
degene, *is* (*ea*, *id*); *ille* (*-a*, *-ud*); al dd. die, *quicumque* of *si quis* (sing.); *quotquot* of *omnes qui* (pl.).

degen-gevest, *capulus gladii*; —**kling**, *lamina gladii*; —**scheede**, *vagina*; —**stoot**, *ictus gladii*.

degrad-atie, *gradus detectio*; door omschr. —**eren**, iem. d., *algm ex superiore ordine in inferiorem detrudere*; *gradu decere algm*; (een militair) *militandi ordinem alci militare*; iem. tot gemeen soldaat d., *algm in gregiorum militum numerum referri iubere*.

dein-en, *fluctuare*; —**ing**, *fluctus* (vooral pl.); —**zen**, *cedere*; *recedere*.

dek, = bedekking 2; d. van een paard, *stratum*; d. van een schip, *transtra* (pl.); *constratum navis*; een schip met een d., *navis constrata*, *tecta* of *contacta*; zonder d., *navis aperta*; *aphractus*; —**en**, *lodix*; *opertorium*; spreekw. met iem. onder één d. liggen, *colludere cum algo* (Cic.); —**hengst**, *admissarius* of *a. equus*; —**ken**, 1) eig. = bedekken. — 2) overdr. *tegere* of *contegere* (*algm*; *alqd*; *algm* of *alqd alqā re*); *protegere* (b.v. *iacentem*; *consulem suis corporibus*); *munire* (b.v. *se turribus*; *castra paludibus munita* enz.); tegen iets d., *tueri* of *tegere ab alga re*; nietgedekt, *apertus* (b.v. *latus*); iem. d. (met het oog op een betaling), *cavere alci*; iets d., *solvere* (betalen; *alqd*); *resarcire* (weer goed maken; b.v. *damnum*); ik ben gedekt, *cautum est mihi de pecunia*; —**king**, *praesidium*; tot d. dienen, *praesidio esse* (b.v. *novissimis*); z. verder bedekking; *cautio* (waarborg); *solutio* (betaling); door omschr.; —**kleed**, *stragula vestis*; *peristroma*; —**mantel**, *integumentum* (b.v. *dissimulationis*); *mantellum* (Plaut.); *obtentus* (b.v. *sub eius obtentu cognominis*; *tempora rei publicae obtentui sumpta*); *species* (om iets mooier voor te stellen dan het is); iets als d. voor iets gebruiken, *praetendere alqd alci rei*; onder den d. van iets, *specie* of *simulatione alcus rei*; *simulata alqā re*; —**scherm**, *phuteus*; —**sel**, *operculum*; (van een schaal) *integumentum*.

delfstof, *metallum*; —**fenrijk**, *metalla* (pl.).

delg-en, iets d., *delere* of *inducere alqd* (iets geschrevens); *solvere alqd* (betalen); —**ing**, *solutio* (betaling); door omschr.

dell-caat, = lekker; *delicatus* (b.v. *voluptates*; *versus*); *tenuis* (b.v. *valetudo*); *ingenuus* (b.v. *iocus*); *difficilis* (netelig; b.v. *locus*; *res*); *honestus* (net); adv. *delicate*; *honeste*; —**catesse**, z. lekkernij.

del-ven, *fodere* of *effodere* (*alqd*); = delvend maken, *fodere* (b.v. *puteum*; *fossam*); —**ver**, *fossor*.

dem-agogisch, *seditionus*; *turbulentus*; —**agoog**, *homo seditiosus* et *turbulentus*; *turbator vulgi*; *contionator*; —**e**, *curia*; —**egenoot**, *curialis*; —**okraat**, *populi potentiae amicus*; *qui populari causae studet*; *popularis homo*; plur. ook *populares*; —**o**

kratie, 1) = volksregering, *multitudinis dominatus; imperium populare; ratio popularis*; een d. instellen, *rem publicam populari ratione constituere*. — **2**) = volkspartij, *factio quae populi causam agit; populares* (pl.); aanhang van de d., z. **demokraat**. — **3**) = democratische staat, *civitas in qua omnia per populum geruntur; c. popularis*; — **o-kratisch, popularis**; door den gen. *popularium, populi* of *multitudinis*; d. staatsinrichting, staat, z. **demokratie**; d. overmoed, *popularis imperii superbia; insolentia quam habet libertas rei publicae*; adv. *populariter*; d. gezind, z. **demokraat**; d. geregeerd worden, *populi imperio regi*; een staat d. inrichten, z. een **demokratie** instellen 1; een d. ingerichte staat, *res publica populari ratione constituta*; — **onisch, daemoni**(acus); een d. invloed, *fatalis auctoritas* (Tac.).

demp-en, 1) eig. com-, ex- of replere (b.v. *fossam; fossam aggere*). — **2**) overdr. *attenuare* of *deprimere* (b.v. *vocem*); gedempt, *fuscus* of *contractus* (b.v. *vocis genus*); *submissus* (b.v. *vox*); een opvoer d., *sedare* of *restringere seditionem*; verg. onderdrukken; — **ing**, door omschr.; d. der stem, *submitio vocis* (tegenst. *contentio*); = onderdrukking.

den, abies (adi. *abiegnus*); — **arius, denarius**. **denk-baar**, *qui cogitari* of *cogitatione comprehendit potest*; d. zijn, *cogitari posse; cogitatione comprehendit posse*; — **beeld**, = begrip 2; (= het gedachte) *cogitatum*; (= gedachte die men heeft of uitspreekt) *sententia*; (= meening, vermoeden) *opinio*; *suspicio*; gezonde dd. over iets hebben, *sapienter cogitare de alga re*; — **beeldig**, *qui non sensu sed mente cernitur; qui tantummodo ad cogitationem pertinet; opinatus* (philos.); b.v. *magnum bonum*; *imaginarius* (b.v. *fascies*); verg. gewaand; — **elijk, z.** denkbaar; waarschiijnlijk; — **en, 1**) ww.

1) eig. *cogitare* (tegenst. *facere; agere*); noch kunnen d. noch spreken, *neque mente neque lingua consistere*; (van angst) niet kunnen d., noch hooren, noch spreken, *neque animo neque auribus neque lingua competere* (Sall.); aan iets d., *cogitare alqd* of *de alga re*; aan iets anders, *alias res agere*; aan iem., c. *alqm* of *de algo*; toen men aan oproerige tribunen zelfs nog niet dacht, *ne cogitatis quidem seditiosis tribunis*; zich iets of iem. d., *cogitare alqd, alqm*; z. ook zich voorstellen 3; denk u in mijn plaats, *fac qui ego sum esse te*; dat geeft mij veel te d., *ea re permotus multa cum animo meo volvo* (Sall.); iets ergens bij d., *cogitare alqd* (b.v. *is qui audit cogitare debet plura quam videt*); (= in gedachte aanvullen) *intellegere* of *simul audire alqd*; over iets d., z. **nadenken** 1; denk eens aan, *scilicet* (nota bene). — **2**) overdr. **a**) aan of over iets d., = op iets zinnen; aan iets beginnen te d., *spectare alqd* (b.v. *deditionem*); d. te, er aan of er over d. te, *cogitare, meditari, velle, in animo habere* of *alci in animo est* met inf.; *inducere animum* of *in animum* met inf. of *ut en coni.*; id *agere, id studere* of *id sequi ut met coni.*; door de coniug. periphr. (part. fut. met esse). — **b**) aan iets d., = op iets bedacht zijn. — **e**) = oordeelen, *iudicare*; *sentire*;

hoe denkt gij over ons bestuur, *quid sentis de nostro imperio*; ik d. er ook zoo over, *idem mihi videtur*; *idem de ea re sentio*; d. er over zooals gij wilt, *utere tuo iudicio* (b.v. *de rebus ipsis*); anders d. dan men spreekt, *aliud dicere, aliud sentire; aliud sentire et loqui*; gunstig of ongunstig over iem. d., *bene* of *male iudicare* of *sentire de algo*. — **d**) = gelooven, vermoeden, meenen, *opinari; putare; credere; arbitrari*; dat had ik niet g., *non putaram*; ik had nooit g. dat, *numquam putavi* met acc. c. inf.; sneller enz. dan men denkt, *dacht*, dan iem. g. had, *celerius* enz. *opinionem*; c. enz. *omni* of *omnium opinionem*; toen niemand aan een oorlog dacht, *cum esset nulla belli suspicio*; denk ik (in parentheses), *ut opinor; credo* of *opinor* (gewoonl. iron.). — **e**) aan iets of iem. d., z. zich herinneren; denk er aan te, *memento* met inf.; niet meer aan iets d., *alcus rei memoriam deponere* (met opzet); *alcus rei immemorem* of *non memorem esse* (niet gedachtig zijn aan); alleen aan zichzelf d., z. **baat zuchtig** zijn; aan anderen d., z. **onbaat zuchtig** zijn. — **II**) subst. *cogitatio; ratio; mens*; door omschr.; door eigen d. iets vinden, *ratione alqd invenire*; — **end, intellegens; cogitationis particeps; ratione of *mente praeditus*; — **er, intellegendi auctor of *magister; philosophus* (wijsgeer); een scherppinnig d., *homo acutus ad excogitandum*; een diep d., *gravissimus intellegendi magister*; — **kracht, vis** *cogitationis* of *mentis*; *cogitatio; mens; ratio*; — **vermogen, vis mentis; cogitatio; excogitatio** (het vermogen om uit te denken); — **wijze, animus; mens; ratio; sensus**; aangeboren d., *ingenium; natura* of *n. animi*; de algemeene menschelijke denk- en zienswijze, *communis sensus hominum*; iems denk- en handelwijze, *alcus consilia* (of *studia*) *atque facta* (pl.); *alcus ingenium et mores; edele d., liberalitas* (tegenst. *illiberalitas; humilitas*); bij hun d., *cum ita sentiant*; verg. gezindheid.****

denne-boom, -hout, abies (van *dennenhout, = dennen-, abiegnus*).

de-partement, (= werkkring) provincia; munus; cura; administratio; dit behoort niet tot mijn d., ook *id non sortis meae est*; (= district) *regio*; — **ponceeren, z.** in bewaring geven 1; — **portatie, -eeren, z.** verbanning, — **en 1**; — **pot, receptaculum** (voor graan en waren); — **putatie, z.** gezantschap.

der-de, tertius; (= derde deel) *tertia pars*; — **dehalf, duo et dimidius**; d. uur, *duae horae cum dimidia*; — **dendaagsch, d.** koorts, *febris quartana*; — **dens, tertio**.

deren, nocere of *obesse* (alei); *laedere* (alqm); b.v. *ne frigore pulli laedantur*; overdr. dat d. mij niet, *id nihil curo*; z. ook geven 2 b; schelen 3.

der-gelijk, talis (d. als, t. qualis); *eius* of *huius modi; eius, eiusdem* of *huius generis*; dd. dingen, ook *similes res; similia*; — **halve, igitur** (niet als eerste woord van een zin); *itaque; ergo; ob eam rem* of *causam*; *proinde* (vooral bij aansproingen); (voor het nauwer verband) *quapropter*; z. ook daarom; — **mate, adeo; eo usque; tantopere**. **der-tien, decem et tres; t. et d.; tredecim**; — **tiende, tertius decimus of *d. et t.*; — **tien-****

jarig, (= dertien jaar oud) *decem et tres* of *i. et d.* of *tredecim annos natus*; (= dertien jaar durend) *decem et trimum* of *i. et d.* of *tredecim annorum*; —**tienmaal**, *tredecies*; —**tig**, *triginta*; —**tigjarig**, (= dertig jaar oud) *triginta annos natus*; (= dertig jaar durend) *triginta annorum*; —**tigmaal**, *tricies*; —**tigste**, *tricesimus*.

dervan, *carere* (*alqā* re).

derwaarts, *z. daarheen*; *herwaarts*.

des, *d. te, eo; hoc; tanto*; *z. ook hoe i. d. te* — naar mate, *eo — quo*; opdat *des te, quo* (met volg. comp. en coni.; soms = zoodat *des te*).

deser-teeren, *signa, castra, classem, exercitum* of *duces deserere* of *relinquere*; *ab signis discedere*; —**teur** *desertor* (met of zonder *signorum* of *castrorum*); —**tie**, *desertio* (Ict.); *transfugium* of *ad hostem transitio* (= het overloopen); door omschr.

des-gelijks, *z. evenzo*; ook; —**kundige**, *alcuius rei* (b.v. *artis* of *iuris*) *peritus* of *intelligens*; *alcui rei* (b.v. *rei militaris*) *prudens*; ook alleen *sciens* of *intelligens*; verg. kenner; —**niettegenstaande**, —**niettemin**, *z. toch i.*; —**noods**, *z. in geval van nood i.*

des-poot enz., *z. tyran* enz.; Aziatische dd., *barbari reges* (Tac.); —**sert**, *z. nagerecht*; —**tijds**, *z. toen i.*; —**wege**, *z. daarom*.

de-tacheeren, *sub vexillo unā mittere* (b.v. *militēs*); —**tachement**, *vexillum delectorum* of *vexillarii* (Tac.); *vexillum* (b.v. *veteranorum* Tac.); *delecta manus*; (om een streek te verkennen) *exploratores*; —**tail**, *pars*; dd., *singula* (n. pl.); *singulae res*; *z. verder bijzonderheid*.

deugd, *virtus* (zoowel *d. d. als een d.*); *honestas* of *honestum* (het zedelijk goede); *rectum* (het goede, het deugdzaam); *bonum* (het goede; tegenst. *malum*); alle dd. bezitten, *omnibus virtutibus affectum esse*; —**elijk**, *probus; bonus; firmus; probabilis* of *gravis* (b.v. *causa; argumentum*); —**elijkheid**, *bonitas; firmitas; gravitas*; —**zaam**, *probus, virtute praeditus* of *ornatus* (van perss.); *honestus* (van zaken); *sancus* (van perss. en zaken); zeer *d. zijn*, *extimā virtute esse; virtute praestare*; adv. *cum virtute*; *honeste; sancte*; —**zaamheid**, *probitas; honestas; sanctitas*.

deug-en, voor iets *d.*, *utilem* of *bonum esse* *alci rei* of *ad alqd*; *idoneum* of *aptum esse* *ad alqd*; (alleen van zaken) *usui esse* *ad alqd*; niet *d.*, *non utilem* of *inutilem esse* (*ad alqd*); *nihili esse*; —**niet**, *homo nequam* of *nihili; nebulo*.

deuken, *collidere* (*b.v. vasa collisa*); *quassare* (b.v. *quassata arma*).

denn-tje, *canitena*; spreekw. het is al weer het oude *d.*, *canitenam eandem canis* (Ter.).

deur, *ianua; ostium*; (vleugeldeuren) *fores*; (in 't bijz. van een tempel) *valvae*; van *d. tot d.*, *ostiatim*; aan de *d. naar iem.* vragen, *ab ostio* of *a ianua quaerere alqm*; voor de *d. staan*, *assistere* *ad fores*; *stare* *ad ianuam*; overdr. *instare* (b.v. *hiems; comitia*); *z. ook* ophanden zijn; *iem. d. d. wijzen* (overdr.), *domo eicere alqm; iubere alqm abire*; naast de *d.* (= vlak bij), *trans parietem* (b.v. *Baias habere* Sen.); met de *d. in huis*

vallen, *abrupte cadere in narrationem* (Quint.); —**grendel**, *pessulus*; —**post**, —**stijl**, *postis*; —**tap**, *cardo*; —**vleugel**, *foris*; —**waard**, *apparitor; pignerator* (pandnemer); —**wachter**, *lanitor; ostiarius*. **de-welke**, *qui* (*quae, quod*); —**wijl**, *z. daar 2*; omdat.

deze, *dit, hic* (*haec, hoc*); *is* (*ea, id*; de genoemde); voor het nauwer verband *qui, quae, quod* (ook = en, maar, want *deze*; *deze dus enz*); *deze en gene, ille et ille*; *deze — gene, hic — ille* (maar ook *ille — hic*, zoodat *hic* betrekking heeft op hetgeen door den spreker voor het belangrijkste wordt gehouden); (= de een . . . de ander) *alter — alter*; dit is vriendschap enz., *haec est amicitia* enz.; hij sprak *deze woorden* (= het volgende), *haec dixit*; na *dezen* (= hierna, voortaan), *posthac*.

de-zelfde, *hetzelfde, idem; hic idem, i. hic, i. ille* of *i. iste* (*deze of die zelfde*); *is ipse* of *hic ipse* (*istie* (*die*); *d. als, idem qui; i. et; i. ac* (of *atque*); om *d. reden, eadem de causa*; *eandem ob causam*; juist om *d. reden, eā ipsā de causa*; *om id ipsum*; één en *d.*, *unus atque* (of *et*); *idem; unus idemque; unus*; het is mij hetzelfde, *nihil meā interest* of *refert*; naar *d. plaats, eodem*; op *d. plaats, ibidem*; van *d. plaats, indidem*; —**zelve**, *is; ille*; —**zulke**, *talis*.

dia-deem, *regium capitis insigne; i. capit- is; i. regium; diadema*; —**gonaal**, *diagonalis*; subst. *d. linea* of *alleen diagonalis* (Gromat.); —**ken**, *diacomus* (f. *diacommis* Eccl.); —**lekt**, *z. tongval*; —**lektiek**, *dialectica* (f. sing. of n. pl.); *disserendi ratio et scientia*; scherpe *d.*, *bedrevenheid* in de *d.*, *disserendi subtilitas*; —**lektisch**, *dialecticus*; —**loog**, *dialogus; sermo*; (in een tooneelstuk) *diverbiū*.

diamant, *adamas*; —**en**, *adamantinus*.

diarrhee, *z. buikloop*.

dicht, 1) subst. *a*) = poëzie, poësis. — *b*) gedicht. — 2) adj. *a*) *solidus* (massief); *densus* (b.v. *silva; terra*; tegenst. *rara*); *artus* (b.v. *silvae*); *spissus* (b.v. *solum*; tegenst. *solutum*); *crassus* (b.v. *tenebrae*); *confertus* (opeengedrongen; b.v. *turba*); adv. *d. opeen, arte* (b.v. *signa artius collocare*); *anguste* (b.v. *angustius milites collocare*); *d. opeengedrongen, confertus* (b.v. *acies; confertos proeliant*); *confertim* (b.v. *pugnatur*); *d. bewoond worden, frequenter habitari* (b.v. *urbis pars*); *d. begroeid of bezet met iets, condensus alqā re* (b.v. *valles arboribus* Liv.). — *b*) = gesloten, *clausus; opertus* (b.v. *lectica*); overdr. *z. gesloten*. — 3) adv. *d.* (ergens) bij, *d. bij* (iem.), *prope* (*alqd* of *ad alqā re*; *alqm*; de comp. *propius* en de sup. *proxime* worden meestal met den acc. verbonden); *d. bij* (iem. of iets) gelegen, zich bevindend enz., *propinquus* (*alci; alci rei*; de comp. *propior* en de sup. *proximus* worden behalve met een dat. ook met een acc. verbonden); *d. bij* (iem. of iets) komen, *accedere* (*ad alqm*; *ad alqd*); *appropinquare* (*ad alqm*; *ad alqd*; *alci; alci rei*); *dichter, propius accedere* (*ad alqm*; *ad alqd*; *alqm*; *alqd*; ook overdr., b.v. *homines nullā re propius ad deos accedunt quam . . .*); het komt of is dichter bij de waarheid, *propius est vero* (ook met acc. c. inf.); iets of iem. *d. bij* iets brengen,

admove of *prope* (dichter, *propius*) a. *alqd* of *alqm ad alqd*; de schrijvers die dichter bij de gebeurtenissen staan, *auctores propiores actate memoriae rerum* (Liv.); bij deze gebeurtenissen, *propiores temporibus harum rerum auctores* (Liv.); een ondegd die vrij d. bij een deugd is, *vitium propius virtutem* (Sall.); z. verder nabij; in de nabijheid.

dicht-, z. toe-

dicht-ader, *vena* of v. poëtica; —**en**, *versus* *facere* of *scribere*; *condere*, *scribere* of *componere* (b.v. *carmen*); subst. het d., *studium poëticum*; poësis; door omschr. —**er**, poëta; *vates* (door de godheid bezielde d.); —**eres**, poëtria; *vates* (door de godheid bezielde d.); —**erlijk**, poëticus; d. aanleg, *ingenium*; *facultas poëtica*; d. vrijheid, *libertas poëtica*; (in ongunst. zin) *licentia p.*; adv. poëtice; poëtarum more.

dicht-gaan, z. toegaan; zich sluiten i; —**heid**, *soliditas* (massiefheid); *densitas* (b.v. *arborum*); —**knijpen**, *opprimere* (b.v. *fauces*).

dicht-kunst, *ars poëtica*; poëtica (ook -e); —**maat**, *metrum*; verg. versmaat; —**stuk**, *carmen*; poëma; —**talent**, *ingenium*; —**vuur**, *furo*.

diet-aat, *dictata* (pl.); d. houden van iets, in *commentarium* referre *alqd*; —**ator**, *dictator*; —**atorisch**, *dictatorius* (eig.); *impe-rius* (overdr.); —**atuur**, *dictatura*; —**eren**, *dictare* (*alci alqd*); —**le**, *elocutio*; *phra-sis*.

die, dat, i pron. demonstr., *ille* (gindsche; ook die vroegere, die bovengenoemde; die bekende; die beruchte); *iste* (die daar bij u; ook die slechte, die schurkachtige enz.); *is* (de genoemde; ook = *italis*, van dien aard; vaak nader bepaald door een relat. of finalen zin); hetzelfde te willen en hetzelfde niet te willen, dat is eerst hechte vriendschap, *idem velle atque idem nolle ea demum firma amicitia est*; de redevoeringen van Cicero en die van Hortensius, *orationes Ciceronis et Hortensii; orationes C. et H. orationes*. — **2**) pron. rel., *qui* (*quae*, *quod*); relat. zinnen worden vaak door part. weergegeven, b.v. een zekere Damippus, die door de Syracusanen naar koning Philippus gezonden was, werd door de Romeinsche schepen gevangen, *D. quidam, missus ab Syracusanis ad Philippum regem, captus ab Romanis navibus est*; soms worden relat. zinnen ook met den hoofdzin tot één zin samengetrokken, b.v. een slaaf was de eerste die het bericht bracht, *servus primus nuntium attulit*; dit is de derde brief dien ik u schrijf, *tertium ad te hanc epistolam scripsi*.

dietet, *diacta*; *victus*; *ratio victus*; *certus vivendi modus ac lex*.

dief, i fur; spreekw. kleine dd. hangt men, groote laat men loopen, *dat veniam corvis, vexat censura columbas* (Iuv.); ieder is een d. in zijn eigen nering, *ad suum quisque quaestum callidus est* (Plaut.). — **2**) d. aan een kaars, *fungus*; —**achtig**, *furax*; adv. *furaciter*; —**egge**, *fur*; —**stal**, *furtum*; d. begaan, *f. facere*.

diegene, datgene, z. degene.

dienaangaande, *eā de re*; *quod ad eam rem attinet*.

dien-aar, *servus*; *puer*; *famulus*; *minister*;

(bij een overheidspersoon) *apparitor*; *accensus*; dd., ook *familia* (slavenpersoneel); —**ares**, *serva*; *famula*; *ancilla*; —**der**, *minister publicus*; *accensus*; —**en, i** (als dienaar) *servire* (*alci*; *apud alqm*); *famulari* (*alci*); (bij een overheidspersoon) *apparere* (*alci*); (als arbeider, handlanger enz.) *operam suam locavisse alci*; (als soldaat) *militare*; *stipendia merere* (of -i) of *facere*; *merere* (of -i); onder iem., *sub alqo merere* (of -i); *ductu*, *sub signis* of *in exercitu alcius militare*; te voet, te paard d., *pedibus*, *equo merere* (-i) of *stipendia facere*; bij de Romeinen d., *militare cum Romanis*. — **2**) iem. d., z. van dienst zijn, dienen te wijzen **2** en **3**; met ijver, *deservire alci*; *operam navare alci*; iets d., *servire* (b.v. *suo privato compendio* enz.); *obedire of dedicatum esse* (b.v. *ventri*); den staat d., *rem publicam gerere* of *administrare*; de goden d., *deos colere*; iem. met iets d., z. iem. met iets van dienst zijn **2**; menschen die er niet mee gediend zijn, *inviti*; kan ik u met iets d., *num quid vis*; *equid gratum tibi facere possum*; kan ik u nog met iets d., *numquid aliud me vis of numquid aliud* (Plaut.). — **3**) d. tot, *esse* (b.v. iem. tot bescherming d., *esse alci praesidio*; een deur die d. tot versiering van een tempel, *valvae quae sunt ad ornandum templum*; Sicilië diende ons tot voorraadschuur = deed ons dienst als v., *Sicilia nobis pro penaria cella fuit*; wat in den beginne tot handhaving der vrijheid g. had, *quod initio conservandae libertatis fuerat Sall.*); *locum tenere of obtinere* (dienst doen als; b.v. *castelli*; *arcis*); waartoe d. het, *quid attinet* (met inf.); ter zake d., *e re esse*; z. ook dienstig zijn. — **4**) = behoeven, *deceat* (*alqm* met inf.); *opus est* (met acc. c. inf.).

dienst, i het geheel der door iem. te verrichten diensten, *ministerium*; *famulatus* (het dienen, dienstbaarheid); *servitium of servitus* (het dienen als slaaf); *munus* (taak; werk); *officium of munus* (d. van een hooger ambenaar); *apparitio* (d. van een lager beambte); *militia* (d. van een soldaat); *sacra* (pl.) of *religio* (heilige d.); d. doen, verrichten, *munus obire*; geen d. hebben, *munere vacare*; d. doen als, z. fungeeren; dienen tot **3**; in d. nemen, *conducere* (b.v. *operas*; *artifices*; *Celtiberos*); bij iem. in d. treden, *operam suam locare alci*; (bij iem.) in d. zijn, z. dienen **1**; een in d. van den staat ontvangen wond, *vulnus ob rem publicam acceptum*; in d. van den staat den dood vinden, *pro re publica mortem occumbere*; d. nemen, *nomen dare* of n.d. *militiae* (van meer dan één, *nomina*); *militiam invire* (Tac.); bij iem., *alcius castra sequi*; in d. treden, *militiam auspicari* (Suet.); z. verder krijgdiens. — **2**) één enkele dienstverrichting **a**) = bezigheid, *opera*; *officium*; iem. dd. bewijzen, *servire of inservire alci*; iem. zijn dd. wijden, *operam studiumque alci navare*; iem. uitstekende dd. bewijzen, *egregiam operam praebere alci*; zijn vrienden veel nuttige dd. bewijzen, *multam et utilem operam amicis praestare*; hij bewijst hierin voortreffelijke dd., *magna est in hoc opera eius*; hij heeft mij uitstekende dd. bewezen, *singulari usus sum eius operā*; geen bijzondere dd.

bewijzen, *non multum adiuuare*; ik ben geheel tot uw d., *quancumque uolueris operam tibi praestabo*; *nulla in re tibi deero*; is er iets van uw d., z. kan ik u met iets dienen 2; iem. ten dienste staan, *adesse alci*; *praesto esse alci*; in overvloed, *suppetere* of *suppeditare* (abs.; *alci alqd*); mijn vermogen staat u ten d., *meae opes tibi paratae sunt*.

— **b** = nut, *usus*; *utilitas*; van d. zijn, *usui esse*; *utilem esse* of *prodesse* (*ad alqd*); iem. van d. zijn met iets, *adiuuare alqm alqd re*; *commodare alci alqd* (leenen); goede dd. bewijzen, *multum prodesse*; *bono usui esse*; iem. groote dd. bewijzen, zeer van d. zijn, *magno usui esse alci*; *bene mereri de alqd*; (van dingen) *alci maximo esse adiumento*; dezelfde dd. bewijzen, *eundem usum praebere*; *eundem effectum habere*. — **3** = beleefdheid, *officium*; *beneficium*; *meritum*; iem. een d. bewijzen, van d. zijn, *gratum facere* of *gratificari alci*; *beneficium offerre*; *beneficium in alqm conferre*; hiermee zult gij mij een grooten d. bewijzen, *hoc mihi gratissimum feceris*; iem. een slechten d. bewijzen, *malam operam dare alci* (Plaut.); iem. dd. bewijzen, *beneficia* of *officia in alqm conferre*; aan iem. bewezen dd., *merita* of *beneficia alci in alqm*; de eene d. is den anderen waard, *remunerandus est in amoris officio qui prior coepit* (Plin. ep.); laatst d., *supremum officium*.

dienstbaar, *servus*; d. zijn, *seruire*; in *seruitute* esse; d. worden, *seruire incipere*; overdr. iets d. maken aan iets, *referre alqd ad alqd*; aan zijn eigen belangen, *in rem suam convertere*; — **baarheid**, *seruitus*; *seruitium*; *famulatus*; *obsequium* (overdr. het dienstbaar zijn aan iets; b.v. *corporis*); z. ook slaavernij; — **betoen** — **bewijs**, *officium*; *opera*; *obsequium*; — **bode**, z. — **meid**; de dd., *familia*; — **eed**, z. krijgseed; — **geheim**, *lacenda* (pl.; eig. waarover gezwezen moet worden); — **ig**, *utilis*; d. zijn tot iets, *usui esse ad alqd*; waarvoor is het d. te, *quid attinet* met inf. (ook met acc. c. inf., b.v. *quid me attinet dicere*); het is voor iem. d. dat, *expedit alci* met acc. c. inf.; z. ook strekken tot 2; — **jaar**, van soldaten, *stipendium*; *stipendii annus*; dd., ook *aera* (pl.); — **maagd**, — **meid**, *ancilla*; *famula*; — **meisje**, *ancilla*; — **personeel**, *familia*; — **plicht**, *muneris officium*; (mil.) *militia*; — **plechtig**, *militiae sacramento obstrictus*; de dd., *militia*; d. leeftijd, *aetas militaris*; — **tijd**, *tempus muneris* of (mil.) *militiae*; — **vaardig**, *officiosus* (in *alqm*); *plenus officii*; *studiosus* (alcus); — **vaardigheid** *officium*; *opera*; *obsequium* (in *alqm*); *studium* (erga of in *alqm*); — **verrichting**, *officium*; *ministerium*; — **willig**, — **heid**, z. — **vaardig**, — **heid**; — **ijver**, *diligentia*.

dientengevolge, *quocirca*; *quare*; *ita*; *sic*; *proinde*; *itaque*; *quod* (of *quae*) *cum ita sit* (of *sint*).

diep, **1** eig. *altus*; *profundus*; *latus* (van voren naar achteren); dd. wortels, *radices altae*; d. plaats (in een rivier), z. diepte 1; drie voet d., *tres pedes altus* of *latus*; *trium pedum*; een drie voet d. plaats, *locus in altitudinem trium pedum depressus*; de slagorde is drie man d., *militēs triplici ordine constituti sunt*; adv. *alte*; *penitus* (tot in het binnenst); b.v. p. in *regnum abiit*; *argentum p.*

abditum); een gracht drie voet d. maken, *fossam tres pedes altam deprimere*; d. liggend, d. gelegen, d. liggen, z. laag 2 a; d. het land intrekken, *interiores regiones petere*; d. ademen, *ab imo pectore spiritum ducere*; d. verborgen liggen, *penitus abditum esse*; in *profundo demersum esse* (ook overdr., b.v. van de waarheid); d. liggende oogen, *oculi conditi*, *abdit* of *latentes*; *retracti introrsum* o. (Sen.). — **2** overdr. *altus* (b.v. *somnus*); *gravis* (van toon; b.v. *vox*; *sonus*); (ter aanduiding van den graad) *gravissimus* (b.v. *dolor*); *summus* (b.v. *miseria*; *sapientia*); (= verborgen) *reconditus*; d. kennis, *cognitio* of *scientia accurata*; d. of diepere kennis van iets bezitten, *penitus pernoscere* of *accuratus percipere alqd*; adv. *alte* (b.v. dieper nadenken, *altius perspicere*); *penitus* (b.v. *ea p. animis vestris mandate*; p. *alqd sentire*); (ter aanduiding van den graad) *valde*; *vehementer*; *magnopere*; door den sup.; door per- (b.v. het d. betreuren dat, *perdolosere* met acc. c. inf.; een d. walging hebben, *pertaedet alqm*); d. denken, *acute cogitare*.

diep-denkend, *acutissimo ingenio*; *sapiens*; — **gaand**, *intimus* (b.v. *disputatio*); *accuratus*; — **lood**, *plumbum*; — **te**, **1** eig. *altitudo*; *profunditas*; (van voren naar achteren) *latitudo*; (= afgrond) *vorago*; (= kolk) *gurgis*; (= diepe plaats in een rivier) *vertex*; er werden kuilen ter d. van drie voet gegraven, *scrobes trium in altitudinem pedum fodiebantur*; zich in de d. storten, *in profundum se iacere*; zich uit de d. verheffen, *ex alto emergere*. — **2** overdr. *gravitas* (van toon); *magnitudo* (b.v. *doloris*); — **zinnig**, *abstrusus* (b.v. *disputatio*); *reconditus*; adv. *abscondite* (b.v. *ea disserruntur*); — **zinnigheid**, door omschr.

dier, *animal* of *animans* (levend, bezield wezen); *bestia* (als redeloos wezen, in tegenst. tot den mensch); *belua* (groot, plomp d.); *wild* d., *fera*; een afschuwelijk w. d., *fera atque immanis belua*; tamme en wilde dd., *pecudes et bestiae*.

dierbaar, *carus*; verg. bemind; — **heid**, *caritas*.

dieren-gevecht, (in den circus) *venatio*; *ludus bestiarius*; *spectaculum ferarum*; — **riem**, *signifer orbis*; *circulus qui signifer vocatur* (Plin.); — **rijk**, *omnium animantium genera*; — **temmer**, *domitor ferarum*; — **tuin**, *vivarium*; — **wereld**, *animalia* (pl.).

diergaarde, *vivarium*.

diergelijk, z. dergelijk.

dier-lijk, door den gen. *animantium*; d. voedsel, *caro*; het d. leven, *vita quae corpore et spiritu continetur*; de d. warmte, *ignis qui est in corporibus animantium*; overdr. dd. lusten, *corporis voluptates*; — **tje**, *bestiola*.

diets, iem. iets d. maken, *persuadere alci alqd*; verg. wijsmaken.

diev-en, z. stelen; — **enbende**, *furum caterva* of *grex*; *latrocinium*; — **erij**, *furtum*.

diggel, *testa*.

dik, *crassus* (alg.); *pinguis* (vet); *turgidus* (opgezwollen); *densus*, *spissus* of *concretus* (dicht); *grandis* (lijvig; b.v. *liber*); drie vingers d., *trium digitorum crassitudine*; d. worden, *crassescere*; *pinguescere*; *corpus facere* (d. en vet worden); d. melk, *lac concretum*; daarover bestaan dd. boeken, *de qui-*

bus volumina impleta sunt; z. ook gezet 1; weldoorvoed; —**buikig**, *homo ventriosus* (Plaut.); —**buikig**, *ventriosus*; —**heid**, z. dikte; —**kop**, *capito*; —**lip**, *labeo*; —**te**, *crassitudo*; *altitudo* (b.v. *pedales in altitudinem trabes*); z. verder gezetheid; dichtheid; —**werf**, —**wijls**, *saepe*; *saepenumero*; *frequentur* (ook *frequens*, b.v. *frequentem venire in senatum*); *multum* (veeltijds); *crebro* (herhaaldelijk); door een frequentat. (b.v. d. komen, *ventitare*); zeer d., *saepissime*; *persaepe*; *frequentissime*; *permultum*; *creberrime*; vrij, nog al d., *aliquotiens*; hoe d., *quam saepe*; *quotiens*; zóó d., *tam saepe*; *totiens*; zoo d. (= telkens wanneer), *quotiens*; hoe d. ook, zoo d. maar, *quotiescumque*.

di-lemma, *complexio*; overdr. daar wij voor dit d. staan, *quantum res in id crimen adducta est* (met volg. *utrum* . . . an); —**lettant**, een d. zijn in iets, *alqd ad voluptatem tantum exercere*.

dille, *anethum*.

dilling, *res*; *negotium*; dd., ook door het neutr. pl. van een adj., b.v. ernstige dd., *seria*; —**en**, naar iets d., *petere* (b.v. *consultatum*); *affectare* (b.v. *regnum*); *quaerere* (b.v. *alcus gratiam*); naar iets hand d., z. ten huwelijk vragen; subst. het d., z. sollicitatie. — 2) d. over den prijs, *de pretio liceri*; subst. het d., *licitatio*; door omschr.; —**er**, naar een ambt, z. sollicitant; naar de volksgunst, *aurae popularis captator*; naar de hand van een meisje, *procurus*; — **dinsdag**, *dies Martis* (Auson.).

diploma, *diploma*; —**maat**, *legatus* (gezant); = staatsman; —**matiek**, —**matisch**, door den gen. *legati* of *legatorum*; *publicus*; d. agent, *legatus*; langs d. weg, *auctoritate publicā*; *per legatos missos*; *sollemni more*; geen dd. betrekkingen, *nullum legationum commercium*; d. geslepenheid, *anceps facienda dicendūque sapientia*.

dir-eet, z. rechtstreeks; onmiddellijk; —**ecteur**, *rector*; *administrator*; *moderator*; *gubernator*; *curator* (b.v. *operum publicorum*); *magister* (b.v. *societatis publicanorum*); *princeps* (b.v. van een troep tooneelspelers, *gregis*); ambt van d., ook *magisterium*; —**ectie**, *gubernatio*; *cura*; onder iets d., *alqd rectore* of *dūce*; z. ook bestuur; leiding; —**ectrice**, z. bestuurster; —**igeeren**, z. besturen 2; leiden 2; (mus.) *numerus praetere*.

dis-cant, *vox summa* of *acuta*; —**fluit**, *tibia incantiva* (= t. sinistra).

disch, z. tafel; —**genoot**, *conviva*; dagelijksch d., *convictor*.

disciplin-e, z. tucht 1; —**eeren**, *disciplinae assuefacere* (b.v. *militēs*); goed, slecht gedisciplineerd, *bonā, malā disciplinā institutus*.

dis-crediet, *imminuta auctoritas*; in d. geraken, *existimationem amittere*; iem. in d. brengen, *alcus auctoritatem imminuere*; *oppugnare alcus existimationem*; *obtrac-tare alci*; —**cussie**, *disceptatio*; *disputatio*; —**cuteeren**, *disceptare*; *disserere*; *disputare*; verg. *disputere*; —**harmonie**, *discrepan-s concentus*; d. in *fidibus aut tibis* c.; overdr. *discrepan-tia*; in d. zijn, z. —**harmo-niëeren**; = oneenigheid; —**harmo-niëeren**, *discrepare* (b.v. *fides aut tibiae*;

ook overdr. *inter se*, tegenst. *unum sonare*, b.v. *honestas et utilitas*; *discrepat alqd ab officio naturae*); = in oneenigheid leven; —**pensatie**, *venia*; *gratia*; d. krij-gen, *legibus solvi*; van iets, *solvi alqd re* (b.v. *ea lege*); *veniam* of *gratiam alcus rei impetrare*; *gratia alcus rei fit*; iem. d. verleenen, *solvere alqm legibus*; van iets, *solvere alqm alqd re*; *veniam dare* of *gratiam facere alci alcus rei*; d. hebben, *legibus solutum esse*; van iets, *solutum esse alqd re*; *veniam alcus rei habere*; z. ook vrijstelling; —**puteeren**, *contendere* of *verbis* c. (ook *cum algo*); *concertare* (*cum algo*); *de algo re*; *altercari* (*cum algo*); verg. *discuteeren*; —**puteerkunst**, *ars disputandi*; *dialectica*; —**puut**, *concertatio*; *altercatio*; verg. *discussie*.

dis-sel, —**selboom**, *temo*; —**tel**, *carduus*; —**telvink**, *aca(la)nthis*; *carduelis*; —**tichon**, *alterni versus*; *distichon* (gen. —*chi* Suet.); —**triet**, *regio*; *pagus* (gouw); *praefectura* (van een stadhouder); *conventus* (rechtsban).

dit, z. deze.

dithyram-be, *dithyrambus*; —**bendie-ter**, *dithyramborum artifex* of *scriptor*; —**bisch**, *dithyrambicus*.

ditmaal, *nunc quidem*; = in dit geval, *hic*; *hac in re*; *hac in causa*; z. ook dit maal 1 c. **div-an** *genialis lectus* (Verg.); —**isie**, *pars exercitus*; *pars*; *exercitus*; *legio*.

dobbel-aar, *alea ludens*; *aleator* (van professie); *aleo* (die verslaafd is aan het dobbel-spel); —**beker**, *phimus*; *frillus*; —**bord**, *forum aleatorius* (Suet.); verg. —**tafel**; —**en**, *alea*, *talis* of *tesseris ludere*; —**hoorn**, —**kroes**, z. —**beker**; —**spel**, *ludus talarius*; (= de kunst van het dobbelen) *ars tesseraria* (Amm.); (= hazardspel) *alea*; *alveolus*; verlies bij het d., *damnum aleatorium*; winst bij het d., *aleae compendium*; —**steen**, *talus* (met 4 oogen); *tessera* (met 6 oogen); —**steentje**, *tessera*; —**tafel**, *alveus*; *alveolus*; verg. —**bord**.

dobberen, *fluitare* (b.v. *navis in alto*); *fluctuare* (of -i); ook zweven 2.

doc-eeren, z. onderwijzen geven; —**ent**, *qui docet*; *doctor*.

doch, z. maar 1.

docht-er, *filia*; iems oudste d., *maxima natu e filiis alcus*; —**erskind**, (zoon) *ex filia nepos*; (dochter) *ex f. neptis*; —**ers-man**, *gener*; —**ertje**, *filiole*.

doc-trinal, *qui ad certam rationis norma omnia revocat*; —**ument**, *documentum* (bewijsstuk); z. ook oorkonde.

doedelzak, *utriculus* (komt niet voor, wel het afgeleide —**blazer**, *utricularius* Suet.).

doek, *pannus*; *linteum* (van linnen); (bij het knippen) *involvere* (Plaut.); (= zeil) *velum*; —**je**, *panniculus*; spreekw. ik zal er geen dd. om winden, *aperte dicam quid sentiam*.

doel, 1) eig. *destinatum*; op een d. schieten, d. *petere*; het d. treffen *collineare*; *destinata ferire* (Curt.) of *percutere* (Auson.); verg. treffen 1 I a.; — 2) overdr. *consilium*; *propositum*; *finis* (einddoel); vaak door omschr., b.v. het d. onzer reis, *locus quem petimus* (de plaats, die wij willen bereiken); *id cuius causā iter facimus* (dat, waarom wij de reis doen); het d. van zijn

reis bereiken, *alqs quo contendit* of *vult pervenit*; het d. van ons bestaan, *id ad quod nati sumus*; het d. van ons streven, *id quod petimus* of *volumus*; het d. van ons onderzoek, *id quod quaerimus*; het doel onzer wenschen, *id quod cupimus*, tot, met, voor welk d., *quid spectans*; *quo consilio*; *quam ad rem*; tot, met, voor dat d., *id spectans*; *eo consilio*; *ad id*; wat voor d. had het dat gij bevaalt ..., *quid attinuit te iubere*; dit had ten d. te, *hoc eo valebat ut* met conl.; een d. hebben, naar een d. streven, *alqd sequi* of *appetere*; een bepaald doel hebben, naar een bepaald d. streven, *certum alqod consilium sibi proposuisse*; naar een hoog d. streven, *alte spectare*; naar een hooger d. streven, ook *ad altiora tendere*; *maiores res appetere*; naar hetzelfde d. streven, *ad idem tendere*; als een ander, *alci idem propositum est quod alteri*; dit is mijn éénige d., namelijk te ..., *unum illud propositum habeo* met inf.; zich iets ten d. stellen, iets als d. hebben, *agere, spectare* of *sequi alqd*; *alci alqd propositum est*; zich ten d. stellen om te, *id agere, spectare* of *sequi ut* met conl.; iets beantwoordt aan zijn d., *alqd servat propositum suum*; het d. uit het oog verliezen, *propositum non tenere*; *aberrare*; zijn d. bereiken, tot zijn d. geraken, *propositum assequi*; *quod est propositum* of *quod volumus consequi*; *consequitur alqs quod animo proposuit*; het d. onzer wenschen bereiken, *ad id quod cupimus pervenire*; zijn d. niet bereiken, missen, ook *proposito aberrare*; zonder zijn d. bereikt te hebben, *infecta re*; z. ook bedoeling; —**einde**, res; verg. doel; —**en**, op iets d., *spectare ad alqd* (ook *hoc eo spectat ut* enz.); op iem. d., *designare alqm* (b.v. oratione); dit d. op hen die ..., ook *hoc illis dictum est qui* (Phaedr.); —**loos**, *inutilis*; adv. temere; *nullo consilio*; *nulla ratione*; *frustra*; —**loosheid**, door omschr., b.v. *zij ziet de d. hiervan in, vides hoc quam sit inutile*; —**matig**, *commodus* (b.v. het voor het doelmatigst houden, *commodissimum esse statuere*); *utilis* (alci rei); *conveniens* (alci rei; ad alqd); *idoneus* of *aptus* (ad alqd); *non alienus* (ab alqa re); adv. *commode*; *utiliter*; *convenienter*; *apte*; d. inrichten, *accommodare* (b.v. *puppas ad magnitudinem fluctuum*; *reliqua accommodationis*); —**matigheid**, *commoditas*; *usus*; door omschr.; —**treffend**, *salutaris* (b.v. *consilium*); —**wit**, z. doel 1.

doem-en, *damnare* (b.v. *morti damnatus* Lucr.); *condemnare*; —**waardig**, *exsecrabilis*.

doen, (1) ww. *facere* (pass. *fieri*); *agere* of *gerere* (alqd); iets aan iets d. imponere (b.v. *hamis escam* Plaut.); *inducere* (b.v. *manibus stertentis soccos* Suet.); z. verder de samenst. van „doen”; hij besloot verder niets te doen dan thuis te blijven, *nil amplius quam domi se continere statuit* (verg dan 1 b eind); hij antwoordt beter dan anderen gedaan hebben, *melius respondet quam alii responderunt*; gij doet er goed enz. aan dat gij komt, *bene* enz. *facis quod venis*; zij konden er niets aan d. dat, *prohibere non potuerunt* met acc. c. inf.; aan landbouw d., *agriculturae studere*; iets voor iem. d., *gratum alci facere*; *iuvare alqm*

(in alqa re); iets voor iets d., *subvenire alci rei* (b.v. *corpori*); alles voor iem. d., *omnis consilia et omnem operam ad salutem alcia conferre*; *non deesse alci*; voor iem. noch iets willen noch iets kunnen d., *alcius causa nec velle nec posse*; iets van iem. gedaan krijgen, *impetrare alqd ab alqo* (ook met ut en conl.); wat kom jij hier d., *quid tu huc*; in t.bijz. **a) te doen hebben**, z. bezigheid (bb. hebben); wat hebt gij hier te d., *quid tibi hic negotii est*; gij hebt genoeg te d., *habes quod agas*; genoeg met zichzelf te d. hebben, *suarum rerum sat agere*; met iets of iem. niet te d. willen hebben, z. inlaten 2; met iem. te d. hebben, *alci res* of *negotium est cum alqo*; = medeliden met iem. hebben. —**b) te doen zijn**, *fieri posse* (kunnen gedaan worden); wat is daar te d., *quid ibi agitur* of *accidit*; z. ook wat is er aan de hand 2; er is niets aan te d., *mutari non potest*; *infectum fieri nequit*; ik kan er niets aan d., ook *mihi in manu non est* (het is niet in mijn macht); daarom is het te d., *id agitur*; waarom het juist te d. was (in parenthesi), *id quod quaesitum erat*; het is iem. om iets te d., *alqd alci cordi* of *curae est*; *alqd appetere*; daarom is het hem te d., *id agit, petit, studet* of *in animo habet* (ook met ut en conl.); het is mij niet om het geld te d., *non quaero pecuniam*; het is om u te doen, *te petunt*; **te d. staan**, *faciendum esse* (b.v. *se consideraturum quid sibi esset faciendum*). —**c) in iets d.**, = handelen 4. **d) wat moet ik d.**, wat moet ik met hem d., z. beginnen 1 (tegen het eind). —**e) het d. er niets toe**, het d. niets ter zake, *nil ad rem pertinet*; wat d. het er toe, *quid ad rem*; het doet er veel, weinig, niets toe of ... of, *multum, parvi, nil interest utrum ... an* (met conl.). —**f) gedaan zijn**, z. uitzijn 2 b. —**g) d. alsof**, z. veinzen. —**h) in verbinding met een inf.**, *iubere* (met acc. c. inf. = bevelen); *cogere* (met acc. c. inf. = dwingen); *curare* (met acc. c. gerundivi = zorgen dat, laten); verg. laten A I 2. —**i) in verbinding met een subst.** of adv., b.v. afbreuk, plicht, kwaad, kond enz. d., z. afbreuk enz. —**2) subst.** door omschr.; (iems) d. en laten, *vita*; *mores* (pl.); *vita et mores*; *disciplina*; *res* (pl.); ons d. en laten, ook *quae nobis facienda et fugienda sunt*; dat is zoo mijn d., *haec est consuetudo mea*; in goeden d. zijn, *in rebus secundis esse*; *rem habere*.

doeniet, *homo languori et desidia deditus*. **doenlijk**, *qui fieri potest*; zooveelals d., ook *quantum res sinit*; —**heid**, *facultas*.

dof, van het geluid, *obtusus*; *fuscus*; van geest of gevoel, *hebes*; *torpidus*; *iners*; = zonder glans, *non refulgens*; *fuscus*; —**heid**, d. van de stem, *vox obtusa* of *fusca*; van den geest, *torpor*; *torpedo*.

doffer, *columbus*; **dofst**, z. roeibank.

dogma, z. leerstelling.

dok, *navalia* (pl.); —**ter**, *medicus*; een bekwaam of goed d., *medicus arte insignis* of *artis peritus*; d. zijn, z. de geneeskunde beoefenen; een d. nemen, *medicum adhibere* of *morbo a.*; *medico uti*; een d. bij een zieke nemen of halen, *aegrum medico tradere*; zijn eigen d. zijn, *sibi*

ipsum mederi; een d. betalen, *medico honorem habere*.

dol, 1) subst. *scalpmus*. — 2) adi. *rabidus*; *furiuosus*; = waanzinnig, *demens*; *insanus*; *furiuosus*; = zonderling, *mirus*; d. handelwijze, *amentia*; *insania*; dd. streken, *insaniae*; d. zijn, *rabidum esse*; *furere*; *insanire*; d. worden, *rabidum fieri*; *furor* *efferr*; in *insaniam incidere*; ben je d., *satin sanus es*; iem. d. maken, in *rabiem agere* (ook van dieren) of *adigere ad insaniam* (alqm); het te d. maken, *modum excedere*; *insanire*; met een d. kop, *temere*; — **driest**, *desperatus* (b.v. *homines*); *audacissimus*; — **en**, z. dwalen; — **fijn**, *delphinus*; — **heid**, *rabies*; *furor*; *amentia*; = dolle daad, *furor*; *insanum facinus*; pl. ook *insaniae*; — **huis**, zij zijn rijp voor het d., *elaborum hisce hominibus opus est* (Plaut.); — **ik**, *aera*; — **ing**, *error*; verg. dwaling. **dolk**, *pugio*; *sica* (aan een sluipmoordeenaar); — **je**, *pugimculus*.

dolkop, *homo stolidus ferox*; *homo furiosus* of *insanus*.

dolksteek, *ictus pugionis*; iem. een d. toebrengen, *alqm pugione percutere*; een d. van iem. krijgen, *ab alqo pugione percuti*.

dol-lekervel, *cicuta*; — **leman**, z. — **kop**; — **le(mans)praat**, *ineptiae*; — **zinnig**, *demens*; *insanus*; *furiuosus*; een d. plan, *demens consilium*; — **zinnigheid**, *dementia*; *insania*; *furor*.

dom, 1) subst. *basilica*. — 2) adi. *stolidus*; *stultus*; *stupidus*; (= zonder overleg) *imprudens*; *inconsultus*; d. zijn, ook *nilhil sapere*; spreekw. hij is zoo d. als ..., *occisa saepe sapit plus stulto sus* (Plaut.); z. verder bot 3; adv. *stolide*; *stulte*; *imprudenter*; — **ein**, z. staatsdomein; — **heid**, *stultitia*; *stupiditas*; *stupor*; *ingenit tarditas*; (= gebrek aan overleg) *imprudencia*; een d., *stulte* (of *imprudenter*) *factum*; *stultitia*; pl. ook *ineptiae*; *nugae*; — **kop**, *homo stolidus* enz. (verg. dom 2 en de opsomming Plaut. Bacch. 1088); *ingenium tardum*; scheldw. *stipes*; *cavdex*; — **me** *kracht*, *vectis*.

dom-mel, *levis somnus*; — **melen**, *sopitum esse*; *dormitare*; — **meling**, z. dom-mel; — **merik**, — **oor**, z. domkop; — **pe-laar**, *mergus*; — **pelen**, *mergere* (b.v. *aves quae se in mari mergunt*; ook in *alqd*; *alqā re*); *demergere* (b.v. *camdens ferrum in aquam*; *demergi in aqua*; in *palude*); z. ook duiken; — **pen**, *restinguere* (*alqd*); overdr. *opprimere* (*alqd*); — **pig**, *humore vitiatu*; *situm redolens*.

donder, *tonitrus*; *tonitruum*; als door den d. getroffen, *attonitus* (*alqā re*); — **aar**, z. — **god**; — **bui**, *tonitrua et fulmina* (pl.); — **dag**, *dies Iovis* (Auson.); — **en**, *tonare* (ook overdr. van een redenaar; b.v. *Pericles tonare ictus est*); iets met donderende stem zeggen, *intonare alqd* (Liv.); met donderend gekraak of geraas, *cum fragore ingenti*; met donderend gebruis, *maximo cum sono* (b.v. *se fluctus illidit in litore* (Quint.)); — **god**, *Iuppiter tonans*; — **slag**, *fragor caeli*; *tonitrus*; — **steen**, *ceramnia* (Plin.); — **wolk**, *nimbus*.

donker, 1) = duister, *obscurus*; *tenebricosus*; *caecus*; *caliginosus* (beneveld; b.v. *caelum*); *nubitus* (bewolkt); het is d., *tene-*

brae sunt; het wordt d., *t. oboriuntur*; z. ook het wordt avond 1; toen het reeds d. was, *iam obscura luce*; *tenebris obortis*; toen het nog d. was, *obscura etiam tum lumine*; z. ook het aanbreken van den avond 2; subst. het d., z. donkerheid; duisternis. — 2) van kleuren, *fuscus*; *pullus* (b.v. *tunica*; *toga*, als teeken van rouw); — **blauw**, *violaceus*; *caeruleus* (b.v. *oculi*); — **purpureus**; — **bruin**, *fuscus*; *aquilus*; — **geel**, *fulvus*; *ravus* (grijsachtig geel); — **groen**, *acriter viridis*; *perviridis*; *prasinus* (als look); *niger* (b.v. *hedera*); — **heid**, *obscuritas*; *tenebrae*; *caligo*; — **rood**, *rubidus*; *nigrans* (b.v. *rosa Plin.*); *ex rubro subniger* (b.v. *color*); — **te**, z. — **heid**; duisternis; — **zwart**, *nigerrimus*.

dons, *pluma* of *plumae* (veeren); *lanugo* (aan vruchten; ook donzige baardharen).

donzig, *plumeus*; *plumosus*.

dood, 1) subst. *mors*; *letum* (minder gebruikelijk); *obitus*; *excessus* (ook *e. vitae*; *e. e. vita*); *nex* (gewelddadige d.); d. door beulshand; *caedes* (moord; vermoording); de d. in den oorlog en in den vreemde, *mors bellica peregrinaque*; d. voor het vaderland, *mors pro patria oppetita*; het gevoel van den d., *moriendi sensus*; bij den d., *moriens*; na iems d., *alqo mortuo*; *mortuus*; d. door eigen hand, vrijwillige d., *voluntaria mors*; met den d. voor oogen, *mortuus*; *periturus*; *morte proposita*; indien gij een kik geeft, zijt gij een kind des doods, *moriens, si vocem emisieris* (Liv.); den d. nabij zijn, *morti vicinum esse*; *animam agere* (zieltogen); den d. voelen naderen, *adventare mortem videre*; *mori se sentire*; op den dag vóór zijn d., *die ultimo vitae*; den d. vinden, *mori*; *interire*; (in den slag) *mortem occumbere*; door eigen hand, *voluntaria morte interire*; z. ook aan zijn einde komen c.; den d. ondergaan, *mortem subire*; *interim*; *interfici*; een gruwelijken, *acerbā morte interire*; een bijzonder gruwelijken, *acerbissimum mortis cruciatum subire*; den d. tegemoetgaan, in den d. gaan, *mortem oppetere*; ad *mortem proficisci*; *emori*; voor iem., *occumbere pro alqo* (ook *pro re publica*); *emori pro alqo*; den d. zoeken, (z. ook de hand aan zichzelf slaan), *mortem expetere* of *quaerere*; *ultra morti se offerre*; voor iem., *mortem oppetere pro alqo* (ook *pro patria*); *morti se offerre* (b.v. *pro patria*); den d. in den strijd zoeken, *mortem oppetere pugnantem*; een roemvollen d. sterven, *gloriosā morte interire*; een natuurlijke d., *mors naturalis*; *necessaria mors* (b.v. *ne necessariam quidem alcius mortem expectare*); een natuurlijke d. sterven, *naturae concedere* (tegenst. *praefer naturam exsurgit*); *naturā consumi et senectute*; *sua morte defungi* (Suet.); een zachten, *excedere mihi obitu* (Tac.); een ontijdigen, *immaturā morte occumbere*; iems d. veroorzaken, iem. den d. aandoen of berokkenen, *alqd mortem alci affert*; *alqs morte alqm afficit*; iem. ter d. brengen, doen brengen, met den d. straffen, *morte multare alqm*; *supplicio afficere alqm*; *supplicium sumere de alqo*; (met de bijl.) *alqm securi percutere*; (met den strop) *alqm suspendere*; de d. staat op iets, *alci rei supplicium constitutum est*; waarop de d. staat, *capitalis* (b.v. *facinus*); met den d. is alles

gedaan, *mors ultima linea rerum est* (Hor.); — 2) adi. *mortuus* (ook overdr., b.v. *leges; lingua*); *exanimis* (levenloos); (= onbezielde) *inanimis*; *vita of sensu carens*; een doode, *mortuus of homo m.*; de dooden (in de onderwereld), het rijk der dd., *inferi* (verg. doodenrijk); zich d. werken, *immori studii* (Hor.); d. bloeden, gaan enz., z. doodbloeden enz.; d. neervallen, *moribundum procumbere*; hij werd voor d. opgenomen, *pro mortuo of occiso sublatus est*; iem. als d. beweenen, *conclamare of comploare* alqm.

dood-af, z. bek-af; — **arm**, *pauperrimus*; *egentissimus*; *omnibus rebus egens*; *mendicatus*; d. zijn, in *summa egestate of mendicatus esse*; *omnium rerum inopem esse*; iem. d. maken, *ad mendicatum alqm detruere*; d. worden, *ad extremam inopiam redigi*; — **baar**, z. lijkbaar; — **bed**, z. sterfbed; — **bldder**, z. lijkbidder; — **bloeden**, *profusione sanguinis interire*; *animam cum sanguine efflare*; overdr. *oblivioni dari*; *extingui*; *evanescere*; — **bijten**, *morsu necare* (alqm); *mordicus interficere* (alqm); — **drukken**, *elidere* (alqm); e. *exanimareque* (bv. *prae turba elisi exanimatique sunt plurimi* Suet.).

dood, z. dood 2.

dood-eenvoudig, z. zeer eenvoudig; — **elijk**, 1) eig. *mortifer* (b.v. *morbis; vulnus*). — 2) overdr. een d. haat, *odium capitale*, *implacabile of inexpiabile*; iem. een d. haat toedragen, *capitali odio prosequi alqm*; d. angst, z. doodsangst; d. stilte, *vastum silentium*; adv. iem. d. wonen, *mortifero vulnere afficere alqm*; d. ziek zijn, *mortifere aegrotare* (Plin. ep.); — **en**, *interficere* (alqm); *necare* (op gewelddadige wijze, meestal zonder wapen; b.v. *alqm igni; veneno; plebem fame; necari cum cruciati*); *caedere*; *con-* of *occidere* (neervallen, vooral in den strijd; alqm); *conficere* (afmaken; alqm); *trucidare* (vermoorden; alqm); *ingulare* (om hals brengen; alqm); *percutere* (van den beul; alqm); *interimere* (uit den weg ruimen; alqm); zich d., *mortem sibi consciscere*; *manus sibi afferre*; subst. het d., *interfectio*; *nex*; *caedes*; *occisio*; *trucidatio*; door omschr.

dooden-offer, *inferiae*; — **rijk**, *inferi* (de dooden in de onderwereld); in het d., *apud inferos*; uit het d., *ab inferis*.

dooder, *interfector*; z. verder moordenaar.

dood-ergeren, zich d., *stomacho dirumpi*; over iets, *dirumpi alq re* — **gaan**, z. ster-ven; — **geboren**, *mortuus natus*; — **geeselen**, iem. d. of doen d., alqm *verberibus exanimare of necare*; alqm *loris operire usque ad necem* (Ter.); — **graver**, *fossor* (inscr.); — **honger**, zich laten d., *per inedium e vita discedere*; — **ing**, z. het dooden; — **kist**, *arca*; *capulus*; — **lachen**, zich d., *risu emori* (Ter.); — **loopen**, zich d., *currendo mori*; overdr. *cursu exanimari*; een steeg die d., *fundula* (Varr.); — **maken**, z. dooden; — **martelen**, iem. d., alqm *per cruciatum necare of interficere*; d. worden, *cruciati perire*; *extortum mori*; *excarificari* (b.v. *minutissimis icibus excarnificatus atque confectus est* Suet.); — **moe**, — **op**, z. bek-af; — **ranselen**, *verberibus necare* (alqm); *ad mortem mulcare* (alqm); verg. — **geeselen**.

doods-angst, eig. = angst voor den dood, *metus, timor of formido mortis*; in d., *mortem metuens*; in d. verkeer, *mortem metuere*; overdr. *summus angor*; in d., z. — **bang**, — **benauwd**, *metu exanimatus*; d. zijn, *metu exanimari*; *angoribus confici*; — **bleek**, *palidus*; *exsanguis*; (= lijk-kleurig) *turidus*; *cadaverosus* (b.v. *facies Ter.*).

doodsch, *tristis* (somber); *mutus* (stom, zwijgend); *vastus* (b.v. *urbs*; *silentium*).

dood-schamen, zich d., *pudore confici*; — **schieten**, z. nederschieten 1; — **schoppen**, iem. d., alqm *ictu calcis occidere* (Suet.).

doods-gevaar, *mortis, vitae of capitis periculum*; *vitae discrimen*; — **gewaad**, z. lijk-kleed; — **hoofd**, *calva*.

dood-slaan, (alqm) *manu, fuste, gladio of securi percute* of *percussum interimere*; *percutere alqm*; z. ook dooden; — **slag**, *caedes*; verg. moord; — **slager**, z. moordenaar.

doods-nood, z. doodsgevaar; — **slaap**, *somnus of sopor aeternus*; *sopor perpetuus*; *sopor*; — **stond**, z. — **uur**; — **strijd**, *colluctatio* of *c. morientis*; in d. zijn, *animam agere* (zeiltogen).

dood-steek, *plaga extrema*; iem. den d. geven, *plagam extremam alci infligere*; — **steken**, *confodere* (alqm); *ingulare* (kelen; alqm); — **straf**, *poena capitis, capitalis of mortis*; *supplicium*; een misdad waarop de d. staat, *facinus capitale* (als daad); *capital*; *res capitalis* (als crim. zaak); op iets de d. zetten, *capite sancire* (b.v. *duodecim tabulae perpaucas res; ook si quis* enz.); de d. over iem. uitspreken, *supplicium constituere in alqm*; *capitis damnare alqm*; iem. van de d. vrijspreken, *capitis absolvere alqm*; de d. voltrekken, iem. de d. doen ondergaan, *supplicium sumere de alqo*; alqm *supplicio afficere*; de d. ondergaan, *supplicio affici*; *supplicium* (of *poenam capitis*) *subire*.

doods-tijding, *mortis nuntius*; — **uur**, *hora of tempus mortis*; *tempus moriendi*; het d. nadert, *mors appropinquat*; is (voor mij) gekomen, *mihi vitae finis adest*; z. ook laatste uur; — **verachtig**, *contemptio* (of *-us*) *mortis*; met d. sterven, *obstinatè mori*; d. toonen, *mortem contemnere*; — **vrees**, *metus*; *timor of formido mortis*; — **vijand**, z. doodvijand; — **zweet** *sudor letalis*.

dood-trappen, z. — **schoppen**; — **trenren**, zich d., *maerore confici of se conficere*; — **vonnis**, het d. over iem. uitspreken, z. de doodstraf over iem. uitspreken; — **vriezen**, *frigore mori*; verg. bevriezen; — **vijand**, *inimicus of hostis capitalis*; iems d., *alci inimicissimus of infestissimus*; iems d. zijn, *capitali odio dissidere ab alqo*; *implacabile odium suscipere in alqm*; — **wond**, *vulnus mortiferum*; — **ziek**, *mortifero of gravissimo morbo affectus*; d. zijn, m. (of g.) *morbo laborare of affectum esse*; — **zonde**, *nefas*; verg. *zonde*; — **zwak**, *infirmissima valetudine*; — **zwijgen**, iets d., *alqd silentio obliterare* (Suet.).

doof, 1) eig. *surdus*; d. aan één oor, *altera aure surdus*; een beetje d., *surdaster*; aan het rechter oor d. zijn, *dextra aure sur-*

diorem esse; d. worden, *obsurdescere*; aan dat oor ben ik d., daarvoor ben ik d., *surdas ad id aures meae sunt* (ook: *ad omnia solacia*); de vrees maakt d. voor vernaningen, *timor animi auribus officit* (Sall.); d. zijn voor iems vernaningen, *alqm monentem non audire*; voor dd. ooren preeken, *surdus auribus canere* (b.v. *quae vereor ne vana surdis auribus cecinerim* Liv.) of *dicere* (b.v. *haud s. a. haec dicta sunt* Liv.); aan eens dooven mans deur kloppen, *surdas aures pulsare* (Curt.); iem. de ooren d. praten, *alqm obtundere*. — 2) overdr. = gevoelloos, *torpens*; d. kool, *carbo emortuus of exstinctus*; — **geboren**, *surdus natus*; *naturaliter of naturā surdus*; — **heid**, *surditas*; — **stom**, *surdus mutusque*.

dool, *tabes nivis*; — **en**, het d., *glacies tepefacta mollitur*.

dooler, *vitellus*.

doolhof, *labyrinthus*; overdr. *difficultates summae of res inexplicabiles* (pl.); geen uitweg uit den d. kunnen vinden, *e turbis se expedire non posse*.

doop, (Eecl.) *lavacrum*; *baptismus*; *baptisma*; — **en**, iets d., *tingere* (verven) of *imbuere* (drenken) *alqd (alqā re)*; (Eecl.) *baptizare (alqm)*; — **er**, (Eecl.) *baptizator*; *baptista* (van Johannes).

door, 1) praep. a) van plaats, *per* met acc.; d. de tranen heen, *per lacrimas* (b.v. *specto* Ov.); door den abl. instrum., b.v. door de poort binnenlaten, *portā intrōmittere*; d. elkaar, z. dooreen en de samenst. — b) van tijd, *per* met acc., b.v. het geheele jaar d., *per totum annum* (ook door den enkelen acc., *totum annum*). — c) instrumentaal = door middel van, *per (alqm)*; *operā (alcus)*; van zaken gewoonl. door den abl. instrum.; ook *per* (b.v. *per litteras alqm certiore facere*); door het part. *usus* (b.v. d. gelukkige gevechten, *proeliis secundis u.*). — d) causaal, van zaken door den abl. (vaak verduidelijkt door een part., als *adductus*, *permotus*, *incitatus* enz.); *propter* of *ob* met acc.; bij een verhinderende oorzaak, *prae* met abl. (b.v. *prae timore loqui non poterat*); van perss. door ab met abl. (ter aanduiding van het actieve subj. in pass. zinnen). — e) elliptisch, b.v. ik kan er niet d., *transire non possum*; ik moet er d., *necesse est eā pervadere*; overdr. de wet is er d., *lex lata of perlata est*; het kan er niet d., *ferri of fieri non potest*; *non licet*. — 2) adv. door en door, *penitus* (b.v. *cognoscere*); door *per* (b.v. *kennen*, *pernosse*; *wijs*, *persapiens* enz.); door *totus* (b.v. het boek is d. en d. slecht, *liber totus malus est*). — 3) **door-**, in samenst. met ww. gewoonl. *per* of *trans*; met adii. en adv. *per* (b.v. — goed, *perbonus*); door den sup. (b.v. — snood, *sceleratissimus*).

door-arbeiden, z. — werken; — **bakken**, *adi. percoctus*; — **barsten**, *dirumpi*; — **bladeren**, *pervolvere of percolutare* (b.v. *librum*); verg. — **loopen** 2; — **blazen**, *perflare* (alqd); — **boren**, *perterebare* (met een boor; b.v. *columnam*); *perforare* (een gat in iets maken; b.v. *navem*); (met een wapen) *traicere* (b.v. *pilo alqm*; *tegimentum tormento*; *alci femur tranquā*; *alcus femur lanceā*); *transfodere* (b.v. *alqm*; *umerum alci hastā*); *percutere* (b.v. *alqm*; ook *rosto*

navem); *transverberare* (b.v. *bestiam venabulo*; *scutum*); *configere* (b.v. *filios suos of capras sagittis*); (met het wapen als subj.) *transfigere* (b.v. *hasta alcus cor*); *transire* (b.v. *hasta praecordia*); *traicere* (b.v. *laevo umero matari prope traiceto*); doorboord, ook *perthus* (b.v. *dolum*); overdr. met een doorborenden blik, *coniectis oculis*; — **braak**, door omschr., b.v. ten gevolge van de d., *ageribus ruptis*; — **breken**, 1) tr. *perrumpere* (b.v. *ordines*; *munitionem*; *per medios hostes*); *perfringere* (b.v. *munitiones*); iets doórbreken, z. stukbreken 1. — 2) intr. doórbreken, *rumpi* (b.v. de dijen zijn d., *aggeres rupti sunt*); verg. stukbreken 2; de zon b. door, z. breken 1; de vijand b. door, *hostis perrumpit ordines*; — **brengen**, 1) eig. iem. of iets ergens d., *ducere* of *transmittere* *alqm per alqm locum*; *portare* (dragen) of *vehere* (op een wagen of schip) *alqd per alqm locum*. — 2) overdr. a) tijd enz. d., *agere* (b.v. *vitam sanctissime*; *hiemem sub tectis*; *aetatem in litteris*; *totam eam noctem cum magno animi metu perpetuis vigilis*); *degere* (b.v. *aetatem*; *aetatem sine dolore*); *traducere* (b.v. *hoc quod datum est vitae tranquille*); *conficere* (b.v. *reliquam noctis partem ibi*); drie dagen bij iem. d., *triduum esse cum alqd*; den nacht onder den blooten hemel d., *pernoctare sub divo*; = laten verstrijken, d. met, *consumere* (b.v. *tempus*; *partem diei*; met iets, *alqā re*, b.v. *noctem vigilis*; *in alqā re*, b.v. *diem totum in isto sermone*; *totum iter in percontando a peritis*); *terere* (b.v. *interea tempus*; met iets, *alqā re*, b.v. *otium convivis*; *in alqā re*, b.v. *aetatem in his discendis rebus*); *conterere* (b.v. *frustra tempus*; met iets, *alqā re*, b.v. *diei brevitate convivis*; *in alqā re*, b.v. *omne otiosum tempus in stultis*); z. ook *besteden*. — b) = er doorlappen, *effundere* (b.v. *illa tam multa*); z. verder verkwisten; — **brenger**, z. verkwister; — **buigen**, *inflectere* (alqd); intr. *inflecti*; — **bijten**, *morsu dividere* (alqd).

door-dat, z. daar 2; omdat; — **denken**, = overdenken; doordacht, *cogitatus* (b.v. *res multum cogitatae*); *meditatus* (b.v. *oratio*); doórdenken, *accuratius cogitare*; — **dien**, z. daar 2; omdat; — **doen**, z. — schrapen; — **draalen**, — **er**, z. verkwisten, — **er**; — **dragen**, iem. of iets ergens d., *portare* of *ferre* *alqm of alqd per alqm locum*; — **draven**, *citato equo percurrere* (van den ruiter); overdr. *halucinari*; *effutire*; — **dringbaar**, *penetrabilis*; — **dringen**, 1) intr. *penetrare* (b.v. *in templā*; *ad urbes*; overdr. *hominis ratio in caelum*); *permanare* (overdr., b.v. *doctrina in civitatem*; *macula usque eo ad animum*); *intrare* (overdr., b.v. *in rerum naturam*); *pervadere* (b.v. *cohors usque ad vallum*; *in Asiam*); (met geweld) d., *perrumpere* (b.v. *in arcem*); (ongemerkt en snel) *perlabi* (b.v. *inde ad nos et usque ad Oceanum Hercules*); verder d. (van een leger, in een land), *progredi* of *longius p.*; *procedere*; = doorheendringen; (tot iem. d. (van het geluid, *exaudiri* (ab alqo); *accidere* (ad alqm of ad alcus aures); *perferri* (b.v. *clamor in castra*); (van een gerucht) *perferri* of *pervenire* (fama ad alqm); *permanare* (b.v.

hoc uno auctore ad plures; verg. ook oor 1 (ter oore komen). — 2) tr. zich ergens d., z. doorheendringen; iets d., *permanare et transire* (*quaedam animalis intelligentia per omnia ea*); *transare* (b.v. *genus igneum quod transat omnia*); = geheel vullen, com- of *implere* (*alqd alqd re*); overdr. zich van iets d., *persuadere sibi alqd* (of met acc. c. inf.); doordrongen, *imbutus* (b.v. *his rebus mentes*); van iets d. zijn, er van d. zijn dat, *penitus sentire alqd*; *persuasum habere* of *alci persuasum est* met acc. c. inf.; — **drin-gend**; *acer* (b.v. *vox*; *frigus*); *acutus* (b.v. *vox*; *sonus*); — **dringendheid**, d. van de stem, *vox acuta*; d. van de koude, *frigus acre*; — **drinken**, *perpotare* (b.v. *ad vesperam*; *totos dies*); — **drongen**, z. — **dringen** 2; — **droomen**, den geheelen nacht d., *tota nocte somnare*; — **druijen**, z. — **lekken**; — **drukken**, *perfringere* (door drukken breken; *alqd*); — **drijven**, = doorheendrijven; doorzetten.

dooreen; *promiscue*; *confuse*; — **goolen**, z. — **werpen**; — **halen**, — **haspelen**, *confundere* (b.v. *separabo ea quae tu confundisti*); alles d., *aliud alio confundere* (Liv.); — **loopen**, *discurrere*; — **mengen**, *permiscere* (b.v. *omnia*); — **gemengd**, ook *promiscuus*; — **vlechten**, *implicare* (b.v. *res*); — **vlechtig**, *implicatio* (b.v. *nervorum toto corpore pertinens*); — **warren**, *confundere* (b.v. *philosophia confudit vera cum falsis*; verg. — **halen**); — **werpen**, *confundere* of *perturbare* (b.v. *res*).

door-gaan, 1) intr. *transire*; (van zaken) *transire* of *transportari*; — **doorslijten**; = voortgaan; *pergere*; *progredi*; *procedere*; verg. voortgaan; laten d., z. doorlaten; ergens d., z. doorheengaan; er van d., d., *aufugere*; ss *proripere*; stilletjes, *clam se subducere*; overdr. dat gaat niet altijd d. (= is niet altijd van kracht), *id non semper valet*; toen dit niet doorging, *postquam id obtinere non potuit* (= toen hij dit niet kon doorzetten); de wet is er met moeite door-gegaan, *lex aegre perlatæ est*; morgen gaat de senaatsvergadering d., *senatus habebitur cras*; de spelen zijn niet d., *ludi facti non sunt*; d. voor, *existimari, haberi* enz., z. gelden 2 b; verg. ook houden voor 1 c. — 2) tr. = doorloopen 2; — **gaand**, *communis*; *vulgatus*; = doorlopend; — **gaans**, *vulgo*; verg. gewoonlijk; — **galmen**, *personare* (*alqd*); — **gang**, *transitus*; *ianus* (overdekte d. van de eene naar de andere straat; nauwe d., *locorum angustiae*; iem. d. verleenen, z. doorlaten; — **geven**, *tradere* (b.v. *alqd per manus*; overdr. b.v. *clamorem*).

door-gieten, iets ergens d., *fundere alqd per alqd*; verg. doorzeven; — **glippen**, *perlabi* (*per alqd*); *elabi* of *evadere* (b.v. *inter medias hostium stationes*); — **goolen**, z. — **werpen**; — **graven**, *perforare* (b.v. *montem*); *intercidere* (b.v. *montem*; *Isthmon*); — **gronden**, *perspicere* (b.v. *fraudem*); *plane perspectrum habere* (*alqd*); iets trachten te d., *investigare* of *perscrutari alqd*; — **hakken**, *ferro dividere* (*alqd*); *diffindere* of *idui findere* (*alqd*); — **halen**, = doorheenhaken; doorschrapen; (een wet enz.) er d., *perferre* (*legem* enz.); verg. doorzetten; iem. d. (met woorden enz.),

exagitare alqm (ook *alqm in scena* enz.); verg. geeselen; — **haling**, *libura*. **doorheen**, per met acc.; in samenst. vaak per- of trans-; voor de hier niet genoemde z. door-; — **blinken**, *perlucere*; — **breken**, *perrumpere* (b.v. *per hostes*); *perfringere* (b.v. *phalangem hostium*); — **drin-gen**, *perrumpere* (b.v. *per hostes*); *pervadere* (b.v. *venenum artus*); met geweld ergens d., *vi sibi facere viam*; — **drijven**, *propellere* (b.v. *pecus*) of *agere* (*alqm*) (*per alqm locum*); (door slaan) *adigere* (b.v. *cuneum per alqd*); — **gaan**, *transire* (b.v. *per cribrum*; *per media castra*; *per hostium custodias*; *vim flammæ*); — **glippen**, z. doorglippen; — **halen**, *traicere* of *transmittere* (*alqd per alqd*); *trahere* (*alqm per alqd*); — **helpen**, een zieke er d., *expedire aegrotum*; z. ook voorthelpen; — **kijken**, z. — **zien**; — **loopen**, ergens d., *currere per alqm locum*; overdr. *fundi* (b.v. *aquabiliter per omnem orationem*); z. verder doorloopen; — **rijden**, *peregritare* (b.v. *per agmen*); — **slaan**, zich ergens d., *ferro sibi facere viam*; door den vijand, *per medium hostium agmen perrumpere*; overdr. *se expedire*; *evadere*; z. ook zich een weg banen; te boven komen 2 b; — **vloelen**, *perfluere* of *permanare* (*per alqd*); — **werken**, zich ergens d., *eniti per alqd*; overdr. z. — **slaan**; — **zien**, *perspicere* (b.v. *quo*; *introrsus*; *per alqd*).

door-helpen, z. doorheenhelpen; — **hollen**, *pervolare* of *percurrere* (*alqm locum*); *volitare* (*per alqm locum*); verg. — **rennen**; — **houwen**, = — **hakken**; — **huppelen**, *transilire* (*per alqm locum*); — **jagen**, tr. *agitare* of *agere* (*alqm of alqd per alqm locum*); overdr. = verkwisten; intr. = doorhollen.

door-klieven, eig. *findere* of *diffindere* (*alqd*); overdr. (poët.) *findere* (b.v. *motis talaribus aëra*); *scindere* (*navis aquas*; *navis vertices* Liv.); *secare* (b.v. *avis aethera*; *aëquor puppe*); *sulcare* (b.v. *vada carinæ*); — **klinken**, *personare* (*alqd*); — **klooven**, z. — **klieven** (eig.); — **knabbelen**; — **knagen**, cor- of *perrodere* (*alqd*); verg. knagen 2; — **kneed**; *exercitatus* of *versatus* (*in alqa re*); *subactus* (b.v. *subacto mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato* ... (Gic.); in iets d. zijn, ook *abundare alqd re* (b.v. *praeceptis philosophiae*); — **kneedheid**, *exercitatio* (in iets, *alcus rei*, b.v. *iuris civilis*); *subactio* (verg. — **kneed**); — **koken**, *percoquere* (*alqd*); — **komen**, *transire* (b.v. *per media castra*); *evadere* (b.v. *saltum*); *penetrare* (met moeite; b.v. *per angustias*); *ire* (b.v. door een straat komen, een straat d., *ire viā*); (van troepen) *iter facere* (b.v. *per Ligures*); overdr. de tanden k. door, *dentes erumpunt* (Plin.); de wet komt er d., *perferitur lex*; ergens d. (door een werk enz.), *absolvere* of *perficere* (*alqd*); (van een zieke) hij zal er wel d., *e morbo evadet*; z. ook verteren 2; zich ergens doorheenslaan; — **krabben**, z. — **schrapen**; uitkrassen; — **kronkelen**, *pererrare* (b.v. *hedera ramos*; *Nilus Aegyptum*); — **kruiden**, *probe condire* (*alqd*); overdr. z. kruiden; — **kruijen**, *repere* (*per alqm locum*); *perreptare* (*alqd*); — **kruisen**, *peragari* (b.v. *naves mare*);

peragraré (b.v. *orbem omnem*); —**krijgen**, z. —zetten; een wet er d., *legem perferre*; ook = —slikken; —**kunnen**, z. door 1 e; —**kijken**, z. doorheenzien; doorloopen 2.

door-lappen, z. doorbrengen 2 b; —**laten**, iem. of iets d., *transitum dare alci*; *transmittere alqm of alqd*; niet d., *transitu of a t. prohibere of arcere*; z. ook iem. doortocht verleen; overdr. iets er d., *alqd non plane improbare*; *alqd ferre*; *alqd fieri pati*; *permittere of concedere alqd*; —**leiden**, *traducere of ducere (alqm per alqm locum)*; —**lekken**, *permanare* (Lucr.); *stillatim cadere (per alqd)*; —**leven**, z. doorbrengen 2 a; beleven; voortleven; —**lezen**, *perlegere* (b.v. *epistulam*); z. ook doorloopen 2; voortlezen; —**liggen**, *cubando atterere* (b.v. *umeros*); —**loop**, z. doorgang; gang 1; —**loopen**, 1) intr. = verder loopen, *procurrere*; *procedere*; *progredi*; *pergere iter of ire*; dag en nacht d., *diem noctemque iter continuare*; overdr. *perlinere* (b.v. *montes ad castra*; ook in *omnes partes*); (van vloeistoffen) *perfluere (per alqd)*. — 2) tr. *percurrere of percolare* (b.v. *agrum*); *emetiri* (b.v. *ingens spatium*); overdr. *percurrere* (b.v. *honores*; *multas res oratione*; *multa legendo*); (haastig) *leviter transire* (b.v. *unam quamque rem*); verg. aanroeren 2; op de rij af, monsterend, critischerend, *recognoscere* (b.v. *tua consilia omnia mecum*; *codicem*); *percensere* (b.v. *orationes legatorum*); —**loopen**, *continuu*; *perpetuu*; verg. onafgebroken; —**luchtig**, *illustris*; *amplissimus*; *splendidus*; *clarus*; —**luchtigheid**, *amplitudo*; *splendor*; —**maken**, *perfungi* (b.v. *laboribus*; *periculis*); —**marcheeren**, z. —trekken 2; —**marsch**, z. doortocht; —**mengen**, *permiscere* (ook *alqd alqd re*); verg. ook omroeren; —**moeten**, z. door 1 e.

doorn, *spina*; spreekw. iem. een d. in het oog zijn, *pungere of urere alqm*; *alci invisum of odio eess*; —**achtig**, z. doornig; —**bosch**, *dumetum*; *spinetum*; —**enkroon**, (Eccl.) *corona spinea*; met een d., *spinis coronatus*; —**ig**, *spinosus*; —**struik**, *dumus*; *vepres*; *sentis*.

door-persen, z. —drukken; —zeven; —**ploegen**, *subigere* (b.v. *terram*); —**regen**, = voortregenen, *perfluere* (ook = regen doorlaten; b.v. *tigna perpluunt* Plaut.); verg. ook voortregenen; —**reis**, *transitus*; —**reizen**, *iter facere of proficisci per (alqm locum)*; *peragraré* (b.v. *terram*); snel d., *percurrere* (b.v. *regiones*); te voet d., *pedibus obire* (b.v. *regionem*); verg. bereizen; voortreizen; subst. het d., *peragratio*; *percursorio*; door omschr.; —**rennen**, *citato equo percurrere* (b.v. *Italiam*; verg. —hollen); —**roelen**, *remigando transmittere* (b.v. *flumen*); = voortroeren; —**roeren**, z. omroeren; —**rollen**, iets ergens d., *volvère alqd per alqd*; intr. *percolvi*; spreekw. hij zal er wel d., *feliciter se expedit*; —**rukken**, z. —trekken 2; —**rijden**, iets ergens d., *vehère alqd per alqm locum*; een streek enz. d., *vehi per alqm locum*; (te paard) *persequitare* (b.v. *urbem*; *agros*; ook *inter duas acies*); (snel) *percolare alqm locum*; een rivier d., *equo*

flumen traicere; = voortschrijden.

door-schemeren, *trans- of interlucere*; overdr., *dilucere* (b.v. d. id quod erat coepit); laten d., *ostendere (alqd)*; —**scheuren**, *per- of discindere (alqd)*; *percurrere (alqd)*; intr. *rumpi of percurrere*; —**schieten**, z. doorboren; —**schouwen**, z. —zien; —**schrapen**, *delere* of (op een waschtafeltje) *inducere (alqd)*; z. ook schrapen; —**schrijden**, *transgredi of emetiri (alqm locum)*; ire per (alqm locum); —**schudden**, *peragitare (alqd)*; —**schuiven**, iets ergens d., *promovere of protrudere alqd per alqd*; —**schijnen**, *per- of translucere*; —**schijnend**, *per- of translucidus*; d. zijn, *perlucere*; —**schijnendheid**, *perluciditas* (b.v. *vitri* Vitr.).

door-slaan, = —hakken; —zeven; = door slaan een opening maken, *perfringere (alqd)*; (van een weegschaal) *propendere (b.v. lancx)*; zich ergens d., z. doorheen-slaan (ook overdr.); zich naar iem. d., *ad alqm erumpere*; = doordraven (overdr.); —**slaand**, *manifestus*; *clarus*; *perspicuus*; —**slag**, *concr. cribrum*; *colum*; abstr. *momentum*; den d. geven, *valere* (b.v. *illa facultas saepe in consule deligendo*); *momentum facere (alci rei)* of *offere (ad alqd)*; *inclinare of decernere (alqd)*; de massa geeft den d., *plurimum valent plurimi*; —**slapen**, den geheelen nacht d., *totam noctem dormire*; —**sleepen**, *trahere of rapere (alqm of alqd) per (alqd)*; —**slepen**, —**heid**, z. —trapt, —heid; —**slikken**, *devorare of absorbere (alqd)*; —**slingeren**, iets ergens d., *adigere alqd per alqd*; zich ergens d., = doorkronkelen; —**sluipen**, z. —glippen; —**slipjen**, *conterere (alqd)*; intr. *conteri*; —**smijten**, z. —werpen; —**suede**, *sectio* (doorsnijding); door omschr.; overdr. *mediocritas*; door omschr. met *medius* (gemiddeld); in d., *plus minusve*; *circiter*; —**snellen**, z. —hollen; —**snuffelen**, *perscrutari of oculis collustrare* (b.v. *omnia*); *scrutari* (b.v. *arculas muliebres*; *domos*; *loca abdita*); —**snijden**, *incidere* (b.v. *linum*); *prae- of discidere* (b.v. *cotem novacula*); overdr. *discriminare* (b.v. *via Cassia Etruriam*); *concidere* (b.v. *itineria concisa aestuariis*); *interfluere* (van een rivier; b.v. *medium oppidum*; *pinguibus arvis*); —**spekken**, *distingere* (b.v. *orationem alqd re*); doorspekt, ook *refertus (alqd re)*; —**spelen**, z. afspelen; —**splijten**, *findere of diffindere (alqd)*; —**spoelen**, *perluere* (b.v. *intestina aqua*); —**spreken**, *pergere loqui* (met spreken doorgaan); *perpetuare verba* (aan één stuk d.); —**springen**, *saltu transire of pedes traicere (per alqd)*; —**spijkeren**, *clavis transfigere (alqd)*.

door-staan, *pati of tolerare* (dulden, dragen; *alqd*); *perferre* (b.v. *cruciatu*; *vim*); *sustinere* (b.v. *impetum*); *perfungi (alqd re, b.v. laboribus*; *periculis* enz.); —**stappen**, *accelerare gradum* (den pas versnellen); *procedere* (verder gaan); —**steken**, iets ergens d., *traicere of transmittere alqd per alqd*; = doorboren; een dijk d., *interscindere aggerem*; verg. —graven; —**stooten**, *percutere (alqd)*; verg. —boren; —**stralen**, z. —schijnen; —**schemeren**; —**stroomen**, *fluere per (alqm locum)*; verg. —snijden; overdr. vreugde d. hem het hart, *animus*

eius laetitia perfunditur; —**strijden**, z. voortstrijden; —**strijken**, z. —schrappen; —**studeeren**, iets d., *perlegere* of *pervolutare* alqd; abs. *pergere litteris operam dare* (verder studeeren); *continuare litterarum studia* (onafgebroken d.); —**sijpelen**, *percolari* (b.v. *humor per terras* Lucr.).

door-tasten, overdr. *fortioribus remediis agere* of *uti*; *vim adhibere*; doortastende maatregelen, *remedia of consilia fortiora*; *impetus alque consilia*; —**tintelen**, *pertemptare* (b.v. *gaudia pectus* Verg.); —**tocht**, *transitus*; iem. (een leger) d. verleenen, *alqm per fines suos ire pati*; *viam dare alci*; *dare alci iter* (b.v. *per provinciam*); geen, *non pati alqm per fines regni transire*; *negare se alci iter daturum esse*; verg. ook doorlaten; d. verschaffen, *traducere alqm* (b.v. *per fines Sequanorum Helvetios*); zich een d. banen, *perumpere* (b.v. *ordines*); verg. doorheenslaan; —**trappen**, *perfringere* (b.v. *fores*); —**trapt**, *vajer*; *versutus*; een d. schurk, *veterator*; verg. slim; —**traptheid**, *vafritia*; *versutia*; verg. slimheid; —**trekken**, 1) tr. = doorheenhalen; een weg of kanaal d., *perducere* (b.v. *viam a Bononia Arretium*; *fossam a castris ad castra*); iets d. (met een vocht), *imbueri* alqd (alqd re; ook *his rebus mentes imbutae*); een land d., z. doorreizen. — 2) intr. *transire*; *iter facere* (per alqm locum); z. ook doorkomen; = verder trekken, z. voortrukken 2; voortgaan 1.

door-vaart, *transsectio*; *transitus*; —**val-**len, ergens d., *cadere per alqd*; —**varen**, ergens d., *vehi per alqd*; (= overvaren) *transmittere* (b.v. *lacum*); z. ook doorzeilen; overdr. een rilling doorvoer mij, *horror me perfudit*; —**vlechten**, *intertextere* (b.v. *flores hederis intertexti* Ov.); —**vliegen**, *pervolare* (ook overdr.); overdr. (met de oogen) *velociter percurrere* (b.v. *epistulam*); —**vlieten**, = —**vloeden**, ergens d., *fluere per alqd*; z. ook voortvloeden 1; —**vluchten**, *fugā transire* (b.v. *regnum*); z. ook voortvluchten; —**voed**, z. weldoorvoed; —**voer**, *transsectio*; *circumvectio* (b.v. *portorium circumvectionis*); —**voeren**, iem. of iets ergens d., *traducere alqm* of *transvehere alqd per alqd* (b.v. *copias of comineatus per angustias*); —**voerrecht**, *portorium* of *p. circumvectionis*; —**voerschen**, z. —**snuffelen**; —**zoeken**; —**vreten**, cor. of *perrodere* (alqd); —**vijlen**, iets d., *limā perforare* of *protere* alqd.

door-waadbaar, d. zijn, *vado transiri*; d. plaats, *vadium*; —**waaien**, *perflare* (b.v. *colles*); —**waden**, *vado transire* (b.v. *flumen*); —**waken**, *pervigilare* (b.v. *noctem*); doorwaakte nachten, ook *vigiliae*; —**wandelen**, *perambulare* of *perlustrare* (b.v. *agros*); —**weeken**, *emollire* (b.v. *umor fundas*); *diluere* (b.v. *lateres aquā*); —**weenen**, den-nacht d., *noctem insomnem cum lacrimis et fletu agere*; —**wentelen**, iets ergens d., *volvere alqd per alqd*; —**werken**, *opus non intermittere* of *continuare opus* (onafgebroken d.); *subigere* (b.v. *humum*; *terram fissione glabrarum*); zich ergens d., z. doorheenwerken; —**werpen**, iets ergens d., *tracere alqd per alqd*; —**weven**, *inter-*

texere (b.v. *vestis notis intertexta* Quint.); *intexere* (*purpureas notas filis* Ov.); —**willen**, er d., *velle transire*; —**winden**, z. —**vlechten**; —**woelen**, *erueri* of *effodere* (b.v. *terram*); overdr. *scrutari* (alqd); —**worstelen**, *perfungi* (alqd re, b.v. *bello*); z. verder doorheenwerken; —**wrocht**, *elaboratus*; *perfectus*; —**wrochtheid**, *perfectio*; —**wroeten**, z. —**woelen**; —**wrijven**, *perfricare* (flik wrijven; alqd alqd re; *atterere* (stukwrijven; alqd); —**ijlen**, z. —**hollen**.

door-zagen, *serā dissecare* (alqd); —**zak-**ken, de- of *considere* (inzakken); —**zeilen**, *pernavigare* (b.v. *mare*); (= overzeilen) *transmittere* (b.v. *mare*); *enavigare* (b.v. *sinum*); (= verder zeilen) *procehi*; *progredi*; —**zetten**, iets d., *ef-* of *perficere* alqd; een wetsvoorstel d., *perferre rogationem*; zijn plan d., *propositum peragere*; zijn wil d., *e-* of *pervincere* d., dat, *e-*, *pervincere*, *tenere* of *obtinere ut* (met conl.; dat niet, ne); —**zeven**, *per cribrum cernere* of *transmittere* (alqd); *colare* of *percolare* (alqd); —**zicht**, *transpectus* (Lucr.); overdr. *intellegentia*; *perspicientia* (b.v. *veri*); *consilium* (overleg); politiek d., *ratio*; d. hebben, *perspicere* (alqd); weinig d. hebben, *parum sagacem esse*; meer d. hebben, *plus sentire*, *intellegere* of *videre*; vol d., *perspicax*; *intellegens*; *prudens*; *consilii plenus*; met d. handelen, *prudenter agere*; —**zichtig**, z. —**schijnend**; *perspicuus* (meestal overdr. = duidelijk); —**zichtigheid**, *perspicuitas* (eig. en overdr.); verg. —**schijnendheid**; —**zien**, = doorheen- zien; *perlegere* (doorlezen; alqd); z. ook doorloopen 2 (overdr.); *perspicere* (b.v. *vitia tribunatus*; *fraudem*); —**ziften**, z. —**zeven**; —**zitten**, den geheelen nacht d., *persedere totam noctem*; = door zitten ver- slijten, *sedendo terere* of *atterere* (alqd); —**zoeken**, *pervestigare* (alqm locum); *excutare* (b.v. *pallium*; *bibliothecas*); verg. —**snuffelen**; —**zoeker**, *scrutator*; *investigator*; —**zoekling**, *scrutatio*; *pervestigatio*; —**zwellen**, *devorare* of *absorbere* (alqd); (= zonder ophouden zwellen) *perbacchari*; den geheelen nacht d., ook *in epulis et vino totam noctem consumere*; —**zwemmen**, z. overzwemmen; —**zwerfen**, *pervagari* of *pererrare* (b.v. *terram*); —**zwieren**, overdr. *perbacchari*.

doos, *pyxis*; *loculus* (met vakjes); *scrinium* (cylindervormig, voor brieven en papieren); dingen uit de oude d., *vetera et obsoleta*.

doov-ven, z. uitdooven; —**venetel**, *galeopsis*.

dop, *nutamen* (van een noot); *testa* of *p.* (van een ei); *folliculus* of (alleen pl.) *valvulae* (huls); = stop; —**pen**, *valvulis eximere* of *a valvulis separare* (res).

dor, *aridus*; *macer* (schraal; b.v. *solum*); overdr. *ieunus*; z. verder droog 2; —**heid**, z. droogheid.

dorp, *vicus*; *pagus*; in tegenst. tot stad, *rus*; *agri*; in een d. wonend enz., uit een d. enz., *vicanus*; *paganus*; *rusticus*; —**el**, *limen*; —**eling**, *vicanus*; *paganus*; *rusticus*; —**je**, *viculus*.

dorps-gewijs, *vicatim*; *pagatim*; —**herberg**, *hospitium agreste*.

dorpsch, z. in een dorp wonend enz.

dorren, z. verdorren.

dorsch-en, *terere* of *deterere* (b.v. *frumentum*); subst. het d., *tritura*; —**machine**, *tribulum* (Varr.); —**vloer**, *area*.

dorst, *sitis* (eig. en overdr.); *ardens cupiditas* (overdr.); appeltje voor den dorst, z. spaarpenning; d. krijgen, *sitire coepisse*; *situm colligere* (Ov.); d. hebben of lijden, *sitire*; van d. vergaan, *siti enecari*; omkomen, *siti consumi*; d. veroorzaken, *situm facere* of *accendere*; d. naar waarheid, *veri inveniendi sitis*; d. hebben naar iets, z. —**en**, overdr. naar iets d., *sitire alqd*; *ardenter cupere alqd*; *cupiditate alcius rei flagrare*; naar wraak d., *alcus animus ad ulciscendum ardet*; —**ig**, *sitiens* (ook overdr.); iem. d. maken, *situm alci afferre*; overdr. d. naar iets, *avidus alcus rei*; *cupiditate alcius rei flagrans*; d. zijn, worden, z. dorst hebben, krijgen; dorsten.

dos, *ornatus*; *cultus*; —**sen**, z. uitdossen.

doua-ne, *portorium*; —**nekantoor**, *custodia*; —**nen**, *portitores*.

dozijn, een d., *duodecim* (distrib. *duodeni*).

dra, z. weldra.

draad, *filum*; *linum*; (van een mes enz.) *acies*; een d. door de naald doen, *immittere linum per acum* of *conicere filum in acum* (Cels.); spreekw. aan een zijden d. hangen, *pendere filo* (Enn.); *tenui pendere f.* (Ov.); overdr. den d. kwijt raken, *a proposito abire*; *labi longius*; den d. weer opvatten, *ad propositum reverti*; om den d. weer op te vatten, ook *ut redeamus ad illud unde devertimus*; laten wij den d. weer opvatten, ook *eo unde huc digressi sumus revertamur*; maar ik vat den d. weer op, ook *sed illuc redeo* of *revertor*.

draag-baar, 1) subst. *ferculum*; *lectica*. — 2) adi. *qui portari* of *gestari potest*; d. have, z. roerend 1; —**band**, *balleus*; —**kracht**, ieder naar zijn d., overdr. *pro facultate quisque* (b.v. *pecunias conulerunt* Suet.); —**lijk**, *tolerabilis* (b.v. *poena*; ook *orator*); d. zijn, ook *ferri*, *tolerari* of *sustineri posse*; d. maken, *levare* (b.v. *inopiam*; *dolorem consolando*); *sustentare* (b.v. *inopiam*); *tolerare* (b.v. *algā re famem*); —**riem**, *balleus*; —**ster**, *quae portat* of *gestat alqd*; = last-draagster; —**stoel**, *lectica*; *sella gestatoria*; *basterna* (door twee muilderen gedragen, Lampr.); —**stoeldrager**, *lecticarius*.

draai, *flexus*; een d. nemen, *flectere*; een d. maken (van een rivier enz.), *flecti* of *se flectere*; = oorveeg; —**baar**, *versatilis*; —**en**, 1) tr. a) = in de rondte draaien, *torguere* of *in orbem t.*; *circumagere* (b.v. *molas*); = wenden, *vertere*, *con-* of *circumvertere* (*alqd*; *alqm*); overdr. zich d. en wenden, *huc et illuc se versare*. — b) = op een draaischijf vervaardigen, *tornare* (b.v. *sphaeram*). — 2) intr. = in de rondte draaien, *circumagi*; *circumferri* (b.v. *sol*); *se torguere* of *se convertere* (b.v. *terra circum axem*); *versari* (b.v. *mundus circa axem*); *volvi* (b.v. *cylindrus*; *sol circum terram*); *converti* (b.v. *in infimo orbe luna*); = zich wenden, *converti*; *se convertere*; *se vertere*; z. ook een draai nemen, maken; overdr. alles d. hierom, *in hac re omnia vertuntur* of *consistunt*; het gesprek d. om

iets, *sermo consumitur in alga re*; de wind d., *circumagit se ventus*; van het zuiden naar het zuid-westen, *auster in Africum se vertit*; daar de wind van het noord-oosten naar het noorden gedraaid was, *aquilone in septentrionem verso*; abs. = uitvluchten zoeken, *tergiversari*; —**er**, *tornator* (die voorwerpen draait); overdr. *tergiversator*; —**erij**, *tergiversatio* (overdr.); —**ing**, *conversio*; *versatio*; *vertigo* (= duizeling); —**kolk**, *vorago*; *vertex*; vol dd., *verticosus*; —**schijf**, *rota* (van den pottenbakker); *tornus* (van den draaier); —**tol**, *turbo*.

draak, *anguis volucer*; *draco*; *serpens*; (als scheldw.) *exetra* (serpent); spreekw. den d. met iem. of iets steken, *ludibrio habere alqm*; *cavillari cum alqo* of *alqd*; *illudere alqd* of *alqm*.

drab, *faex*; —**big**, *turbidus*.

drachme, *drachma*.

dracht, = kleeding; last 1; worp 2;

—**ig**, *fetus*; *praeagnans*.

draf, *gradus citatus*; in d., *tolutim*.

drag-en, 1) eig. *ferre* of *portare* (b.v. *onus*; *lectica ferri* of *portari*; *ferre anulum in digito* Ov.); *sustinere* (b.v. *bovem*; ook *pedes corpus*; *columnae et templa et porticus*); *gerere* (b.v. *vestem*, *in capite galeam*, *dextra manu clavam* Nep.); *gestare* (b.v. *caput in pilo*; *gemmam digito* Plin.); *vehere* (voort-dragen; b.v. *taurus Europam*; *triumphantem albi equi*); een kleeding (bij bepaalde gelegenheden) d., *vestitu uti*; de wapen d., *arma tractare*; *arma ferre* (tegen iem., *adversus alqm*); een baard d., *barbam alere*; hij d. geen baard meer, *barbam posuit*; lang haar d., *capillum promittere*; z. ook aanebben; iets voor iem. uit d., *praeferre alqd alci* (b.v. *fascies praetoribus*); voor zich, *praeferre alqd* (b.v. *facem dextra*; ook *sibi taedas*); voor iets, *ferre alqd ante alqd* (b.v. *aurae coronae ante currum latae* Suet.).

2) overdr. *ferre* (b.v. *onus modice accipiente*); z. verder verdragen; = op zich nemen, *tolerare* (b.v. *sumptus*); iem. een deel van iets doen d., *alqm in partem vocare* (b.v. *curarum*); = etteren. — 3) subst. het d., *portatio*; *gestatio*; *usus* (gebruik); door omschr.; —**er**, *qui portat* of *gestat alqd*; = draagstoeldrager; lastdrager.

draal-en, *cessare*; *morari* (uitstellen); *gravari* (zich bedenken); zonder te d., *sine mora*; *propere*; *festinanter*; *haud cunctanter*; z. verder aarzelen; subst. het d., *mora*; *cessatio*; z. ook aarzeling; —**er**, *cunctator*; *cessator*; —**ing**, z. het draalen.

drama, z. tooneelstuk; treurspel; —**tisch**, *scenicus* (b.v. *ars*; *poëta*; *poësis*); —**tiseeren**, *ad actus scaenarum componere* (*alqd*).

drang, 1) d. der omstandigheden, *tempus et necessitas*; *rei* of *temporis n.*; *necessitas*; door den d. der oo., *necessitate coactus*; *necessario*; zich naar den d. der oo. voegen, *necessitati parere*; *tempori* of *temporibus cedere*; zwichtend voor den d. der oo., *necessitatibus victus*. — 2) *impetus* (b.v. *dicendi*); *studium*; z. verder aandrif.

drank, *potio* (ook als geneesmiddel); *potus*; aan den d. zijn, z. drinken; —**je**, *potunculula*; *potio* of *p. medicata* (als geneesmiddel); een d. innemen, *medicamentum bibere*; iem. een d. geven, *medicamenti potionem*

alci dare; —**offer**, *libatio*; —**winkel**, *caupona*; —**zucht**, *vinolentia*; *ebriositas*; —**zuchtig**, *vinolentus*; *ebriosus*.

drassig, *uliginosus*; —**heid**, *uligo*.

draven, *tolutim ire*; *citato gradu ire* (van een paard); *citato equo vehi* (van een ruiters); z. ook *ijlen* 1.

dreef, = *laan*; **drift** 2 b.

dreig-brief, *litterae minaces*; —**ement**, *minaciter dictum*; z. ook *dreigen* 3; —**en**, 1) iem. met iets d., *minari* of *minitari alci alqd* (b.v. *alci mortem*; maar het werktuig, waarmee men dreigt, door den abl., b.v. *alci ferro*); *intentare alci alqd* (b.v. *arma Latinis*; eig. dreigend voorhouden); *denuntiare alci alqd* (dreigend aankondigen); abs. *minas iacere*; *minis uti*; d. te, *minari* of *minitari* met acc. c. inf. — 2) = boven het hoofd hangen, iem. d. iets, *impendet*, *imminet* of *instat alci alqd*; = op het punt zijn 2; ook door *videri* met inf. fut.; d. in te vallen of storten, *ruinam minari*; het huis d. in te vallen, ook *domus ruina impendet*. — 3) subst. het d., *minatio*; *comminatio*; *minae*; —**end**, *minax*; *minitabundus* (onder dreigingen; met een dreigende houding); = boven het hoofd hangend enz., *impendens*; *imminens*; *instans*; —**ing**, z. *dreigen* 3.

drek, *stercus*; verg. vuil 1; —**kig**, z. vuil 2.

drempel, *limen*; den d. overschriden (= naar binnen gaan), *l. intrare*; iem. niet over zijn d. laten komen, *prohibere alqm limine*; een voet over den d. zetten (= naar buiten gaan), *pedem limine efferre*.

drink-en, iem. d., *potum alci praebere*; het vee d., *aquatum of ad aquam ducere pecus*; overdr. *irrigare* (besproeien); iets d. met iets, *madefacere* (nat maken) of *imbuire* (doortrekken) *alqd alqd re*; —**plaats**, *aquatio*; ter d. voeren; = *drinken* (vee).

drentelen, *cursare* (b.v. *cursarem vestros cum tener ante pedes Tib.*); verg. *dribbelen*.

dres-seeren, *domare* of *ingere* (b.v. *equum*); verg. *africhten*; —**saar**, *domitus*; *domitura*; *ratio domandi*; door omschr. *dreu-mes*, *pusio*; —**nen**, *tremere*; *contremere*; doen d., *tremefacere* (*alqd*).

dribbelen, *trepidare*; verg. *dreutelen*.

drie, *tres* (n. *tria*); in dd., *tripartito* (b.v. *adire*; *divisus*); in dd. verdeeld, ook *tripartitus* (b.v. *sermo*); spreekw. hij kan niet tot d. tellen, *bis bina quot sint non didicit* (Cic.); subst. de d., het getal d., *numerus ternarius*; *ternio* (als offer op een dobbelsteen); —**beinig**, *tripes*; *tres pedes habens*; —**daagsch**, *trium dierum*; *tridui*; —**deelig**, *tripartitus*; —**dekker**, *triremis* of *navis t.*; —**draadsch**, *trilix*; —**dubbel**, *triplex*; *triplus*; het driedubbele, z. *drie-maal* zooveel; —**duizendmaal**, *ter milies*; —**duizendste**, *ter miliesimus*; —**eenheid**, *trinitas* (Ecccl.); —**ërlei**, *tres* (n. *tria*); *triplex*; —**hoek**, *triangulum*; —**hoekig**, *triangulus*; —**honderd**, *trecenti*; —**honderdmaal**, *trecenties*; —**honderdste**, *trecentismus*; —**hoofd**, *triceps*; —**jaarlijksch**, *triëtericus*; d. feest, *triëterica* (pl.); *triëteris*; —**jaarig**, *trium annorum* of *tres annos natus* (drie jaar oud); *trium annorum* of *triennii* (drie jaar durend); —**kantig**, *triquetrus* (b.v. *insula*); —**kleurig**, *triplici colore*; *tribus coloribus tinctus*; —**koppig**, *triceps*

(b.v. *Cerberus*); —**lettergrepig**, *trium syllabarum*; —**lingen**, *trigeminus*; —**maal**, *ter*; d. zooveel, *triplum*; *triplex*; d. zooveel slechter, *ter tanto peior*; d. zoo groot, *triplo maior*; —**maandelijksch**, *trium mensium*; *trimestris*; —**man**, *triumvir* (pl. ook *tresviri*); —**manschap**, *triumviratus*; —**ponder**, *pondsch*, *trium librarum*; *trilibris*; —**puntig**, *tricuspid* (Ov.); —**sprong**, *trivium*.

driest, *audax*; *confidens*; *procax*; *protervus*; adv. *audacter*; *confidenter*; *procaciter*; *proterve*; —**heid**, *audacia*; *animus audax*; *ferocitas*; *confidentia*; *procacitas*; *protervitas*.

drie-staltig, *triformis*; —**tal**, een d., *tres*; —**tand**, *tridens*; *fuscina* (ook als wapen van den retiarius, Suet.); —**tonlig**, *trium linguarum*; *tres linguae habens*; (poët.) *trifidus* (b.v. *flamma*); *trisulcus* (b.v. *ignes*); —**urig**, *trium horarum*; —**voet**, *tripus*; (van de Pythia) *cortina*; —**voetig**, z. *driebeinig*; = drie voet lang, breed of dik, *tripedalis*; —**vondig**, *triplex*; *triplus*; *trigeminus* (b.v. *victoria*); *tripartitus* (in drieën gedeeld); —**weg**, z. —**sprong**; —**werf**, —**maal**; —**zijdig**, *triquetrus*; *tribus lateribus*.

drift, 1) *iracundia*; *animus in iram praecipens*; in d. geraken, *exardescere*; iem. in d. dooden, *impetu et ira alqm occidere*; = aandrift; *hartstocht*. — 2) a) = kudde, *grex*. — b) = weide, *ager pascuus*; (in een bosch) *silva pascua*; = pad om kudden langs te drijven, *actus*; —**ig**, *iracundus*; in *iram praecipens* of *pronus*; iem. d. maken, *exacerbare* of *exasperare alqm*; d. worden, z. in *drift* geraken 1; —**igheid**, *iracundia*; *impetus animi*.

dril-boor, *terebrā*; —**len**, *vibrare* (b.v. *hastam*); *exercere* (b.v. *milites*); goed gedril, *bene institutus*; verg. *africhten*.

drug-en, 1) intr. z. doordringen 1; indringen. — 2) tr. iem. d., *urgere* of *premere alqm*; *instare alci*; overdr. *urgere*, *impellere* of *cogere alqm*; iem. d. te of d. tot iets, *cogere alqm* met inf. of *ut* en con.; c. *alqm ad alqd*; ik voel mij g., *cogor* (met inf.); *facere non possum quin* met con.; abs. de tijd d., *tempus urget*; —**end**, *necessarius* (b.v. omstandigheid, res; bezigheden, *negotia*; in zeer dd. omstandigheden, *maxime necessario tempore*); dat hij een dringende bezigheid had, *aliquid quod magis instaret sibi praeventendum esse*; d. uitnoodiging, *efflagitatio*; d. bede, verzoek, *magnae preces*; *postulatio*; *obsecratio*; *obtestatio*; op uw d. verzoek, *orante et obsecrante te* (verg. adv.); adv. *vehementer*; *etiam atque etiam* of *magno opere* (b.v. *adhortari alqm*; *rogare alqm*; *petere ab alqo*); d. verzoeken, bidden, smeeken, ook *omnibus precibus orare* (*alqm*) of *petere* (*ab alqo*); *orare et* (of *atque*) *obsecrare* (*alqm*); *rogare atque orare* (*alqm*); *orare obtestari* of *obsecrare obtestari* (*alqm*); *petere ac deprecari* (*alqm*); verg. ook *bezweren* 2; smeeken enz.

drinkbaar, *potui accommodatus*; *salubri potui*; *inundus potui*; eethare en dd. zaken, *esculenta et potulenta*; —**beker**, *calix* (b.v. *transat a me c. iste* Vulg.); z. verder *beker*; —**ebroer**, *potator* of *potor*; verg. *dronkaard*; —**en**, *bibere* of *potare* (zoowel

abs. als met een obj.; *bibere* eig. als natuurlijke behoefte, *potare* voor het genot; *haurire* (met volle teugen; b.v. *sanguinem*); *uti* (gewoonlijk d.; *alqā re*); *gustare* (eig. proeven van; b.v. *aquum*; *optimum sanguinem*); iem. te d. geven, *alci bibere dare* of (van een bediende) *ministrare*; abs. = aan den d. zijn, *vinō deditum esse* of *indulgere*; op iem. d., z. op iems gezondheid drinken; zich dronken d., z. zich bedrinken; subst. het d., *potatio*; door omschr.; bij het d., *inter bibendum*; in *vinō*; verg. bij den beker; —**er**, *potor*; *potator*; verg. dronkaard; een groot d. zijn, *plurimum bibere*; in *vinō nimium esse*; geen groot d. zijn, *vinī parcum* of *parcissimum esse*; een d. zijn, z. drinken; —**gelag**, *convivium*; *potatio*; —**genoot**, —**gezel**, *compotor*; —**gezelschap**, *compotatores* (pl.); *compotatio*; —**lied**, *canticum*; —**partij**, *potatio*; —**schaal**, *patera*; *phiala*; —**ster**, *potrix*; —**water**, *aqua salubri potu*.

droef, z. treurig 2; —**enis**, z. droefheid; —**geestig**, *maestus*; *tristis*; d. maken, ook *tenebras offundere* (b.v. *si quid tenebrarum offundit exsilium*); —**geestigheid**, *maestitia*; *tristitia*; —**heid**, *tristitia*; z. verder bedroefdheid; tot mijn d., *doleo quod* met ind. of *doleo* met acc. c. inf.; tot mijn groote d., *cum magno meo dolore*; *vehementer dolo quod* (ook met acc. c. inf.).

droesem, z. bezinzel.

droevig z. bedroefd; treurig.

drog-beeld, *imago falsa* of *vana*; *species falsa*; *simulacrum*; —**en**, 1) tr. *siccare* (b.v. *vestes*; *capillos*); *exsiccare* (b.v. *oculus matris Sen.*); in de zon d., in sole *siccare*; z. verder afwisschen; uitdrogen 1; gedroogd, *aridus* (b.v. *pomum*; tegenst. recens.); —2) intr. *siccari*; *sicescere*; z. verder opdrogen 2; uitdrogen 2; —**rede**, *captio*; *sophisma*; dd., ook *captiosa*; dd. aanvoeren, *cavillari* (Liv.); —**redenaar**, *sophistes* (gen. -ae).

drom, *caterua*; *turba* (ordelooze troep); *turma* (d. ruiters); bij dd., *cateruatim*; *turmatim*; zich in den dichten d. der vijanden storten, in *hostes confertos irruere*.

dromedaris, *dromas camelus* (Curt.); dd., ook *camelī quos appellant dromadas* (Liv.).

drom-mel, loop naar den d., z. duivel; een arme d., *homo miser* of *misellus*; *homo egens*; wat d., voor den d. (uitroep) = —**mels**, *malum* (b.v. *quae, m., est ista ratio*). **drunk**, *potio* of *potus*; = teug; —**aard**, *homo ebriosus* of *vinolentus*; —**en**, d. of in d. toestand, *ebrius*; *temulentus*; *potus*; overdr. *gestiens* (b.v. *laetitia*); *ebrius* (b.v. *fortunā dulci* Hor.); —**enschap**, *ebrietas* (als toestand); *ebriositas* (verslaaftheid aan den drank); in d., z. dronken.

droog, 1) eig. *siccus*; *aridus*; *sitiens* (b.v. *locus*, arm aan water); dd. oogen, *sicci oculi*; d. brood, *panis siccus*; d. klimaat, *caelum siccum*; d. weer, z. droogte 1; op het droge, in *arido*; in *sicco*; een schip op het d. trekken, *subducere navem*; d. zijn, ook *arere* (b.v. *arēt sili fauces* Liv.); d. maken, worden, z. drogen 1 en 2. —2) overdr. van geschriften enz., *ieiunus* of *exilis* (b.v. *oratio*); *aridus* (b.v. *liber*; *magister enz.*); adv. *ieiune*; *exiliter*; d. weg, *sicce*;

simpliciter; —**heid**, *siccitas*; overdr. *ieiunitas*; *exilitas*; —**leggen**, *siccare* (b.v. *paludes*); —**te**, *siccitas* (ook = droog weer); aanhoudende d., *siccitates*; = droge plaats, *vadium*; overdr. z. droogheid; —**voets**, *siccis pedibus*.

droom, *somnium*; in den d., in *somnis* (b.v. *videre alqm* of *alqd*); *per somnia* (b.v. *loquit*); een d. hebben, *alci somnium est* (Liv.); *somniare*; een zeer aangename d. hebben, *somnio uti iucundissimo*; een wonderlijken d. hebben, *mirum somnium somniare*; z. ook droomen 1; het lijkt mij een d., *somnio similis res mihi videtur*; iem. uit den d. helpen, *alqm meliora docere*; —**beeld**, *species*; dd., *visa somnium*; —**en**, 1) eig. *somniare* (de *alqo*; *alqd*; met acc. c. inf.); *per quietem* of in *somnis videre* (*alqm*; *alqd*); z. ook een droom hebben. —2) overdr. *somniare* (van iets, *alqd*, b.v. *pugnarum fragores* Amm.); *dormitare*; dat had ik niet gedroomd, *hoc non providebam*; *non putaram*; *hoc non suspicabar*; bij d. met open oogen, *vigilans somniat* (Plaut.); —**er**, overdr. *homo somniculosus* (suffer); —**erig**, *somniculosus*; d. zijn, *dormitare*; —**erij**, *somnium*; —**gezecht**, *nocturnus visus*; z. ook —**beeld**; een d. hebben of krigen, z. droomen 1; —**god**, *deus somnium*; —**uitlegger**, —**ster**, *somnium interpret*; *coniector*, *trix* (Plaut.); —**uitlegging**, *somnium interpretatio* of *coniectio*.

drop, (= het druppelen) *stillicidium*; —**pel**, *gutta*; *stilla*; als twee dd. water aan elkaar gelijk, *tam similis quam lac lacti* (Plaut.); of *quam ovo ovum* (Sen.); *non aqua aquae similis* (Plaut.); bij dd., *guttatim*; —**pe-len**, 1) intr. *stillare*; verg. afdruipeu. —2) tr. *instillare* (*alqd alci rei*); —**pelings**, *guttatim*; *stillatim*; —**peltje**, *guthula*.

druij, *uva*; *acinus*.

druij-en, *cessare*; *dormitare*; —**oor**, *cessator*; *homo somniculosus*.

druij-en, 1) = droppelen, *stillare*; druipende oogen hebben, *lippire*; z. ook afdruipeu. —2) d. van iets, *stillare* (b.v. *sanguine*; ook abs., b.v. *stillans pugio*); *manare* (b.v. *cutter cruore*); *redundare* (b.v. *crux sanguine*); *maefactum esse* (b.v. *cruore*; *multo sudore*); —**nat**, *madidus*; *madens*; —**oogig**, z. leepoogig.

druischen, *strepere*.

druiven-lezer, *vindemiator*; *vinitor*; —**oogst**, *vindemia*; —**pers**, *torcular*; *prelum*; —**plukker**, z. —**lezer**; —**rank**, *pampinus*; —**sap**, *vinum*; —**fros**, *uva*; *racemus*.

druivepit, *acini vinaceus*; *vinaceus* (of *um*). **druk**, 1) subst. *pressus* (b.v. *ponderum*); *nisus*; *impetus* (aandrang; b.v. *ventorum*); overdr. *acerbitas*; *invidia*; *vis*; iem. van den d. bevrijden, *alqm obsidione liberare* of *ex obsidione eximere*; *sublevare alqm*; de d. der tijden, *temporum iniquitas*, *iniuria* of *acerbitas*; de d. des oorlogs, *incommoda* (pl.) *belli*; onder den d. van vrees, *premente metu*; d. (van een boek), *editio* (= uitgave); in d. verschijnen, *vulgari*. —2) adv. *negotiosus*, *operosus* of *occupatus* (b.v. *vita*); *frequens* (b.v. *itineris*); adv. d. ergens of bij iem. komen, z. bezoeken 1; er wordt d. over iets gesproken, *multus est de alqā re*

sermo; z. verder bezig enz.; bezocht 1; —**ken**, 1) eig. *premere*, *imprimere* (b.v. *sigillum in cera*; *signum pecori*); op of tegen elkaar d., *comprimere* (b.v. *dentes*); tegen iets d., *impellere alqd*; iem. of iets tegen iets d., z. aandrukken; iem. aan zijn hart, aan zijn borst d., (*medium*). *complexi* (met warmte, *artius*) of *amplexari alqm*; iem. de hand d., *manum altius amplecti*; *dextram altius apprimere* (Tac.); *pressare alqm* (om iets te vragen enz., vooral gebruikt van het stemmenwerven der candidaten); = knellen, *urere* (b.v. *calceus*); op iets d., = steunen 1 a. — 2) overdr. iem. iets op het hart d., *praecipere alci alqd* (of met ut en coni.); = kwellen, verontstufen, bezwaren, *premere* (b.v. *me aerumnae*); *urgere* (b.v. *alqm senectus*); *pungere* (b.v. *scrupulus alqm*); *mordere* (b.v. *pauertas alqm*); *vecare* (b.v. *solicitudine alqm*); *haerere* (b.v. *crimen in alqo*; *peccatum alci*); *cruciare* (b.v. *solicitudine me*); het d. mij dat, *crucior quod* met ind.; zich door iets zeer gedrukt gevoelen, *ex alqa re magnam animo molestiam capere*; iets d. zwaar op iem., *alci alqd incumbit grave eumque premit*. — 3) een boek doen d., *edere librum* (uitgeven). — **kend**, *gravis* (b.v. *onus*; *curae*); *durus* (b.v. *servitus*; *condicio*); *acerbus* (b.v. *tributa*; *pauertas*); *iniquus* (b.v. *condiciones*); *nimius* (b.v. *curae*); d. hitte, z. benauwd (be nauwde warmte); d. woorden, *gravem* enz. of *oneri esse incipere*; *ingravescere* (ook drukkender worden); nog drukkender maken, *aggravare* (b.v. *inopiam sociorum*); — **king**, *pressus*; *pressio*; — **te**, = bezigheid; = drukke opkomst, druk bezoek, *frequentia*; *celebritas*; = opschudding, *turba*; z. verder rumoer.

drup enz., z. drop enz.

drijf jacht, *indago*; een d. houden, *feras agitare*; — **kunst**, *caelatura*; — **tol**, *turbo*; — **veer**, *stimulus*; *impulsus*; *causa*; *quod movet* of *impellit alqm ut alqd faciat* of *omittat*; *ratio* (b.v. *facti alqm rationem afferre*); zekere dd., *quaedam quasi moventia*; eierzucht is de d. van al zijn handeligen, *quicquid agit gloriae cupiditate impulsus agit*; verg. prikkel 2; — **werk**, *opus caelatum*; *vasa caelata* (pl.); met d. versieren, *caelare* (alqd).

drijf-en, 1) tr. 1) = in beweging zetten enz., *agere*; heen en weer d., *agitare*; in 't bijz. a) in iets d., *agere in alqd* (b.v. *pecus in stabulum*); *pellere* (b.v. *alqm in esilium*); *compellere* (b.v. *hostes in flumen*, *in urbem* of *intra portas*); (door drukken, slaan enz.) *adigere* (b.v. *cuneum arbori*; *clavum in tignum*; *scalprum in articulo*). — b) naar iets d., *propellere* (b.v. *pecus in pabulum*); *agere* (b.v. *pecus ad pabulum*); het vee naar de weide d., ook *pecus agere pastum*; van den wind of de golven, *deferre* (b.v. *alqm of alqd ad* of *in terram*). — c) d. uit of van, z. verdrijven. — d) iem. voor zich uit d., *alqm agere ante se*; *propellere* (b.v. *hostes*); (in wanorde) *proturbare* (b.v. *hostes*); (in wilde vlucht) *praecipitem agere* (b.v. *hostem*). — e) overdr. iem. tot iets d., iem. d. om te, *agere* (b.v. *alqm confestim* of *praecipitem ad certamen*; *mentes ad omne scelus*); *detrudere*

alqm ad alqd (noodzaken; zoo ook *ad mortem trudi*); *urgere alqm* of *instare alci* ut met coni.; z. verder bewegen 2 b; de nood d. iem., *necessitas cogit* of *urget alqm*; tot iets, *necessitas adducit alqm ut alqd faciat*; iets te ver d., *modum excedere in alqa re*; de aanmatiging kan niet verder gedreven worden, *nihil arrogantius fieri potest*. — 2) = metaal uitslaan, figuren in metaal drijven, *caelare* (b.v. *scuta argenteo*; *vasa caelata*). — II) intr. *ferri* (b.v. *nubes*; *navis tempestate Nazum*); *deici* (b.v. *naves ad insulam*); *iactari* (heen en weer geslingerd worden); (op de golven) d., *fluitare*; *fluctuare*; *fluctuari* (ook als tegenst. van *mergi*); *innare* (op het water, *aguae Liv.*); *natare* (b.v. *insula*); ook = nat zijn, b.v. *natabant pavimenta vino*). — III) subst. het d., a) tr. door omschr. — b) intr. *actio* (b.v. het d. der tribunen, *tribunorum plebis actiones*); *temeritas* (vermetelheid); *furor* (razernij); het d. van een kleine partij, *paucoium factio*; lichtzinnig d., *levitas*; het dwaze d. der demokraten, *populares insaniae*; — **er**, *actor* (b.v. *pecoris*).

dubbel, *duplex*; *duplus*; *anceps* (eig. naar twee kanten gekeerd, van twee kanten komend enz.; b.v. *proelium*; *terror*); *geminus* (b.v. *nomen*; *lumen*; eig. van twee die bij elkaar behooren); *geminatus* (b.v. *victoria*; *sol*; eig. verdubbeld); *bipartitus* (in tweeën gedeeld); het dubbele (= tweemaal zooveel), *duplex*; het d. (= de dubbele boete) betalen, *dupli poenam subire*; *in duplum ire*; overdr. iems tong slaat d., *alcius lingua titubet* (Sen.); adv. *dupliciter* (b.v. *intustus*); z. ook tweemaal; — **hartig**, *bilinguis* (b.v. *homo*); *ambigit ingenti*; *perfidus*; — **hartigheid**, *ingenium ambiguum*; *perfidia*; — **tongig**, **heid**, z. — **hartig**, **heid**; — **zinnig**, *ambiguus* (b.v. *oraculum*); *anceps* (b.v. *sententia*); *medius* (b.v. *respondum*); *dubius* (twijfelachtig); — **zinnigheid**, *ambiguus*; *ambibolia* (b.v. *versus*); dd., *ambigue dicta*.

ducht-en, *extimescere* (alqm; alqd); verg. vreezen; — **ig**, *vehemens*; *gravis*; *magnus*; adv. *vehementer*; *graviter*; *magnopere*; *probe* (b.v. *alci os occillare* Plaut.); iem. een d. pak slaag geven, *male mulcare alqm* (verg. afranselen); z. ook geweldig.

duel, — **leeren**, z. tweegevecht.

duf, *mucidus*; *putidus*; *situ corruptus*.

duidelijk, *perspicuus*; *apertus*; *manifestus*; *dilucidus*; *illustris*; *expressus* (eig. d. uitkomend of zichtbaar; b.v. *litterae*; *seeleris vestigia*; *signa virtutum*; tegenst. *adumbratus*); d. stem, *vox clara*; allerduidelijkst schrift, *litterae clarissimae*; een d. antwoord geven, *plane respondere* (b.v. *alci consulenti*); het is d. dat, *perspicuum*, *apertum*, *manifestum* of *in aperto est*; *patet*; *apparet*; *constat*; *liquet*; alle met acc. c. inf.; iets d. maken, *planum facere*, *apertire*, *explicare*, *illustrare* of *explanare alqd*; iem. iets d. maken, *docere* of *edocere alqm alqd*, *significare*, *ostendere*, *demonstrare* of *declarare alci alqd*; alle ook met acc. c. inf.; adv. *perspicue*; *aperte*; *clare*; *plane*; *dilucide*; d. zien, *perspicere* (b.v. *vitia tribunatus*); *cernere et videre* (alqd); d. schrijven (= met dd.

letters), *litteratae perscribere* (b.v. l. *perscriptae rationes*); (= zonder terughouding) *aperte scribere*; (= d. wat den zin betreft) *plane et dilucide de perspicue s.; distincte s.* (met inachtneming van de juiste volgorde); d. spreken (wat de uitspraak betreft), *plane et articulate loqui*; (wat den zin betreft) *plane et dilucide loqui; distincte dicere*; (zonder terughouding) *aperte dicere*; de woorden d. uitspreken, *exprimere et explanare verba*; om mij duidelijker uit te drukken, *ut planius dicam*; zich of zijn gedachten d. uitdrukken, *dicendo sensa exprimere*; zoo duidelijk mogelijk, *animi sensum quam apertissime exprimere*; —**heid**, *perspicuitas; evidētia; explicatio* (b.v. *mirra in disserendo e.*); (van de stem) *claritas*; door omschr.

duiden, *interpretari (alqd)*; ten kwade of euvel d., z. slecht opnemen 5; kwalijk nemen.

duif, *columba*; wilde d., *palumbes*; —**je**, *columbulus (-a)*.

duig, *doliti lamina*; spreekw. in dd. vallen, *ad irritum cadere de redigi*; verg. mislukken.

duik-elen, *praecipitem cadere of ruere*; —**en**, *mergere se in aquam; subire aquam*; (van een duiker) *urinari*; —**er**, *urinator*; (soort van vogel) *mergus*; —**eend**, *mergus*.

duim, *pollex of digitus p.*; als maat, ook *digitus; uncia*; van een d., *digitalis* (b.v. *crassitudo*); overdr. onder den d. brengen, *in potestatem redigere (alqm)*; houden, *in potestate retinere (alqm)*; —**breed**, geen d. lands verliezen, *ne minimum of tantulum quidem terrae amittere*; geen d. vorderen, *non tantum proficere*; verder kunnen, *digitum progredi non posse*; verg. fingerbreed; —**schroef**, de dd. aanzetten, *tamquam tormenta adhibere* (b.v. *ut fateamur*); *urgere (alqm)*.

duinen, *colles arenosi; arenae litoris*.

duister, 1) = donker. — 2) overdr. *obscurus; involutus* (ingewikkeld; b.v. res); *perplexus* (onbegrijpelijk); het d., z. duisternis; in het d., *obscurus* (b.v. *alqd gerere*); in het d. liggen, *in obscuro esse*; adv. *obscurus; perplexe*; —**heid**, = duisternis; overdr. *obscuritas; tenebrae*; —**nis**, *obscuritas; tenebrae; caligo*; bij het vallen van de d. *primis tenebris*; er heerscht d. enz., z. het is donker 1 enz.

duit, z. cent; spreekw. beter een d. in eere enz., z. een goede naam is beter dan geld 2.

duivel, *diabolus* (Eecl.); overdr. die d., *illa furia*; loop naar den d., *abi in malam rem*; i of *abi in malam crucem*; iem. naar den d. wenschen, *omnia mala imprecari alci*; velen van den d. bezeten, *multi daemonia habentes* (Vulg.); spreekw. ledigheid of luiheid is des d. oorkussen, *nilil agendo homines male agere discunt* (Col.); als je van den d. spreekt, dan zie je zijn staart, *lupus in fabula* (Ter.); z. ook drommel; —**velachtig**, z. duivelsch; —**velban-ner**, z. geestenbanner; —**in**, die vervloekte dd., *pessimae illae lamiae* (Apul.); —**velsch**, *diabolicus* (Eecl.); z. ook vervloekt; —**velsknaast**, dd., *malae artes*; —**velsknaastenaar**, *praestigator*.

duiven-el, *ovum columbinum*; —**hok**, —**til**, *columbarium*.

duizel-en, *vertigine corripere*; de hoogte doet iem. d., *altitudo caliginem alcius oculis offundit*; —**ig**, *vertiginosus*; d. zijn, *vertigine laborare*; d. maken, z. doen duizelen; d. worden, z. duizelen; —**igheid**, —**ing**, *vertigo*; een d. krijgen, z. duizelen; —**ing-wekkend**, *caliginem oculis offundens* (b.v. *altitudo*); overdr. *praeceps* (b.v. *celeritas dicendi*).

duizend, 1) eig. *mille* (onverbuigb. adi., b.v. *mille equites* enz.); de veelvouden van duizend door het subst. *milia*, b.v. *duo milia equitum*; het getal d., *numerus millenarius*; bij dd., *milia* (met gen.). — 2) overdr. als groot, onbepaald getal, *trecenti; sescenti; mille*; dd., *milia*; —**er-lei**, *mille generum*; *mille* (b.v. op d. wijzen, m. modis); —**jarig**, *mille annorum*; —**kunstenaar**, *omnis minervae homo* (Petr.); —**maal**, *millies*; overdr. *sescenties; millies*; iem. d. danken, *maximas gratias agere alci*; —**poot**, *millepeda*; —**schoon**, *amarantus*; —**ste**, *milliesimus*; —**vond**, *millies tantum*; = —**maal**; —**voudig**, *millenus*; —**werf**, = —**maal**.

dukaat, *aureus*.

duld-e loos, z. ondraaglijk; —**en**, *patis*; z. lijdē 2; verdragen; veroorlooven.

dun, *tenuis*; *gracilis* (slank); *macer* (mager); *tribus* of *attritus* (versleten); *rarus* (d. gezaaid, ver uiteenstaand enz.); d. maken, *attenuare (alqd)*; = aanlengen; d. worden, *attenuari*; *macrescere*; *atteri*; *rarescere*; adv. *tenuiter*; rare; —**beenig**, *cruribus gracilibus*; *gracilipes* (b.v. *ciconia* Petr.); —**harig**, *raripilus* (Col.); —**heid**, *tenuitas*; *gracilitas*; *rarity*.

dunk, *opinio* (ook hooge d.); een hoogen of goeden d. van iem. of iets hebben, *magnam de algo opinionem habere; bene existimare of iudicare de algo* (een beteren, ook *aequius i. de algo*); *magna est alci de algo re opinio*; *multum tribuere alci rei*; van zichzelf, *magnam of nimiam de se habere opinionem*; *sibi alqd esse videri*; *ipsum de se bene existimare; sibi placere*; *multum sibi tribuere*; een hoogen d. van zichzelf krijgen, *magnos spiritus sumere* (ook in *alga re*, b.v. in *re militari*); een vrij goeden d. hebben van iems karakter, *opinionem nonnullam habere de alci moribus*; een lagen of slechten d. van iem. of iets hebben, *male existimare of iudicare de algo*; *despicere alqm of alqd*; —**en**, *videri*; mij dunkt, *puto*; *opinor*; *existimo*; naar mij d., *opinor*; *ut opinor*; mij d. dat zij enz., *videtur mihi* enz. (met inf.); als het u goed d., *sibi videretur*; wat d. u, *quid tibi videretur*.

dun-nen, *attenuare of deminuere (alqd)*; een woud d., *collucare lucum*; —**te**, = heid.

duren, = voortduren, *permanere; manere*; *durare*; *tenere* (aanhouden; b.v. *per aliquot dies ea consultatio tenuit* Liv.); het gevecht duurde vijf uur, *quinque of per q. horas dimicatum est*; de oorlog duurde twee jaar, *bellum fuit per biennium*; per *duos annos bellatum est*; *bellum duorum annorum fuit*; de oorlog had toen reeds twee jaar g., *tam tertius is annus belli erat*; z. ook lang 2 a.

durven, *audere* (met inf.; ook alqd).

dus, z. derhalve; *tot 1 a*; —**danig**, z. zoodanig; —**ver(re)**, *tot d.*, *adhuc*; z. ook tot nu toe 1 a; tot zoolang 1 a.

dut-je, *sonnus insiticius* (Varr.); een d. doen, *paulisper conqiescere* (b.v. *post cibum meridianum* Suet.); verg. — **ten**, *domitare*.
duur, 1) adi. *carus*; *magni pretii* of *pretiosus* (van hoogen prijs); *sumptuosus* (met groote kosten gepaard gaand); adv. *care*; gewoonl. (bij ww. van koopen en verkoo-
 pen) *magno* (ook *magno pretio*); duurder, *pluris*; minder d., *minoris*; het duurst, *maximo* of *plurimo*; zóó d., *tanti*; hoe d., *quanti*; even d., *tantidem*; d. koopen, ook *male emere*; d. verkoopen, ook *bene vendere*; overdr. zijn leven d. verkoopen, *non inultum cadere* of *mori*. — 2) subst. a) = duurzaamheid. — b) = het voortduren, voortbestaan, *tempus* of *spatium* (tijd); *diuturnitas* of *longinquitas* (lange d.); de geheele d., *perpetuitas* (b.v. *vitalis*); voor den d. van één jaar, *annuus* (b.v. *imperii*); in *annum* (b.v. *creari*); van langen d., *diuturnus*; van langen d. zijn, *diuturnum esse* (b.v. *eum motum haud d. fore*); van korten d., *brevis*; geen d. hebben, *non permanere*; op den d. = met den tijd b. iets kan op den d. geen genoeg ver-
 schaffen, *alqd non potest in delectatione esse diuturna*; — **te**, *caritas*; *magnum pretium*; d. der levensmiddelen, tijd van d., *caritas annonae*; c. of *inopia rei frumentariae*; *caritas*; *annona*; — **zaam**, *firmus* (b.v. *valetudo*); *stabilis* (b.v. *possessio*); *constans* (b.v. *pax*); *diuturnus* (langdurig); verg. bestendig; — **zaamheid**, *firmitas*; *firmi-
 tudo* (b.v. *materiae*); *stabilitas*; *constantia*; *diuturnitas*.
duw, *pulsus*; z. verder stoot; — **en**, *im-
 pellere*; z. verder stooten 1; — **wagentje**, *chiramacium* (Petr.).
dwaal-begrip, *error*; = — **leer**, *doctrina falsa*; — **spoor**, op een d. zijn, *errare*; op een d. brengen, *frustrari* (b.v. *sequentes Tac.*); in *errorem* of *in fraudem inducere* (algm.); *implicare* (b.v. *algm incertis responsis*); op een d. geraken, *in errorem induci* of *rapi*; *errare*; *labi*; — **tocht**, *error*; — **weg**, *itineris error*; = — **spoor**.
dwaas, *stultus*; *ineptus*; *insipiens* (onverstandig); *fatuus* (onnoozel); *stolidus* (zot); *demens* (dol); *insanus* (onzinnig); adv. *stulte*; *inepte*; *insipienter* (b.v. *sperare*); *stolide*; *dementer*; — **heid**, *stultitia*; *fatuitas*; *dementia*; = dwaze daad of gezegde, *stultitia*; *stulte* of *inepte factum* of *dictum*; pl. ook *ineptiae*; *nugae*; dd. zeggen of doen, *ineptire*; *nugari*; een d. begaan, *stulte facere* (algd); hetgeen de grootste d. is, *quo nihil stultius est*; het is een d. te, *stultitia est* met inf.; ik houd het voor de grootste d. te, *summæ dementiae esse iudico* met inf.
dwal-en, *errare*; *vagari*; overdr. *errare*; *labi*; in *errore versari*; *peccare* (zondigen); dwalend beweren, *falso contendere*; d. is

menschelijk, *cuiusvis hominis est errare* (Cic.); z. ook zich vergissen; — **ing**, *error*; in d. verkeeren, z. dwalen; in d. vervallen, *erroribus implicari*; *induci in errores*; z. ook vergissing; = het dwalen, *erratio*.

dwang, *coactus* (het dwingen; alleen abl. sing.); *necessitas* (noodzaak); *vis* (geweld); *zachte d.*, *lene tormentum* (b.v. *adhibere Hor.*); uit d., z. dwingen (gedwongen); zonder d., z. vrijwillig (adv.); — **arbeid**, *opus publicum* (b.v. in of ad o. p. *damnari*); *metallum* (b.v. *damnare in m.*; *condemnare ad metalla*); — **arbeider**, *metallicus*; — **middel**, *vis*; *coërcitio* (b.v. *sine coërcitione magistratus*); een d. gebruiken, *vim adhibere*; dd. tegen iem. gebruiken, *vi grassari in algm.*

dwar-relen, *volvi*; *huc illuc ferri*; — **re-
 ling**, *vertex*; — **relwind**, *turbo*.

dwars, *transversus*; *obliquus* (schuin); adv. *ex transverso*; *oblique* (schuins); d. door de vijanden, *per medios hostes*; d. over het forum, *transverso foro* (b.v. *ambulare*); overdr. *contumax*; den voet d. zetten, *adversari*; *reniti*; iem. den voet d. zetten, z. dwarsboomen; — **balk**, *tignum trans-
 versum* of *transversarium*; (van het dek) *transtrum*; — **boomen**, *adversari* (*alci*; *alci rei*); verg. tegen werken; — **drijven**, z. den voet dwars zetten; — **drijver**, *homo contumax*; — **drijfverij**, *contumacia*; verg. tegenwerking; — **fluit**, *obliqua tibia* (Plin.); — **straat**, *via transversa*; — **weg**, *via compendiaría* (kortere weg); z. verder zijweg.

dwaselijk, z. dwaas (adv.).

dweep-achtig, *fanaticus*; — **ster**, *mulier fanatica*; — **ziek**, *fanaticus* (adv. -e); — **zucht**, *furor* of *error fanaticus*.

dweil, *peniculus*; — **en**, *peniculo abstergere* (algd).

dwep-en, *fanaticus error urget algm*; overdr. met iem. of iets d., *studio atque amore alcius* of *alcius rei ardere*; — **er**, *fanaticus*; — **erij**, z. dweepzucht.

dwerf, *pumilus*; *pumilio* (ook f.); — **achtig**, *pusillus*; — **volk**, *minutum genus hominum*.

dwing-eland, — **ij**, z. tyran, nie; — **en**, iem. d., *vi cogere algm*; iem. tot iets d., d. te, *cogere algm ad algd*; *cogere algm* met inf.; *cogere algm ut* met conl.; zich gedwon-
 gen zien, *cogi*; zich tot iets laten d., *coac-
 tum* of *inivtum facere algd*; gedwongen, *coactus*; *vi* of *necessitate c.*; *inivtus*; overdr. z. gemaakt; — **end**, *necessarius*.

dij, — **been**, *femur*; — **en**, z. opzwellen.

dijk, *agger*; *moles*; spreekw. iem. aan den d. zetten, *algm ad inopiam redigere*.

dijstuk, (van een dier) *clunis*.

dynastie, *domus principis* of *regia*.

E.

eb, de- of recessus aestus; e. en vloed, accessus aestuum of aestuum marinarum; verg. getij; bij e., tijdens de e., minvente aestu; reciproco mari (Tac.); de e. begint, aestus decedit.

ebbenhout, ebenus (ook de boom).

eehee, repulsa; e. lijden, repulsam ferre. **eeho**, vocis imago; imago; een e. geven, voci respondere; vocem reddere; daar is een zevenvoudige e., ibi septies eadem vox red-ditur.

echt, 1) adi. a) = onvervalscht, probus (b.v. merx; argentum); sincerus (tegenst. fucatus); germanus (b.v. veteres et germani Campani; g. patria); verus (b.v. vera atque integra Graecia; denarius, tegenst. adulterinus); een e. soldaat, vir plane militaris; een e. man, plane vir; een e. Romein, homo vere Romanus; z. ook oprecht; adv. door den sup., b.v. een e. menschelijk genot, humanissima voluptas. — b) = uit een wettig huwelijk gesproten, iusto matrimonio natus; legitimus. — 2) subst. = huwelijk;

—brekster, adultera; —breken, adulterare; adulterium committere; —breker, adulter; —breuk, adulterium; e. plegen = —breken; met een vrouw, adulterare mulierem; —elieden, coniuges; mariti; vir et uxor; —elijk, door den gen. coniugis, coniugum of matrimonii; de e. staat, z. huwelijk; —eloos, caelebs (m.); vidua (f.); —eloosheid, caelibatus; vita caelebs. **echter**, tamen; vero; at; attamen; sed; contra.

echtgenoot, maritus; vir; —e, uxor; coniunx.

echtheid, veritas; gewoonl. door omschr.; = oprechtheid; —koets, lectus genialis; —paar, z. —elieden; —scheiding, divor-tium; —verbintenls, z. huwelijk.

e-claireurs, exploratores; —clips, z. zons-, maansverduistering.

edel, a) = voortreffelijk, praeclarus; egregius; bonus; een e. dier, praeclara bestia; de ee. deelen, vitalia (b.v. capitis Plin.); in 't bijz. ingenuus (eig. een vrijgeborene passend, eigen enz.; b.v. animus; timiditas; artes); liberalis (eig. een vrije passend, eigen enz.; b.v. ingenium; artes; ook facies; forma); humanus (eig. een mensch passend, eigen enz.) of honestus (eig. een fatsoenlijk mensch passend, eigen enz.; b.v. voluptas); z. ook edelaardig; e. inborst enz., z. edelaardigheid; adv. praeclare; egregie; optime; humane; honeste. — b) van geboorte, generosus (van edele geboorte; ook generosa quodammodo forma dicendi); nobilis (b.v. genus); e. geboorte, z. ook adel 1; de ee., z. adel 3; —aardig, generosus; magnanimus; liberalis; humanus; altus; verg. edel; —aardigheid, animi magnitudo, excelstas of altitudo; magnus animus; —achtbaar, amplissimus; —ge-steente, gemma; lapis; —man, homo nobilis (een jong e., nobilis adulescens); vir nobili loco of nobili of amplissimo genere natus; —moedig, = milddadig, largus;

liberalis; munificus; adv. large; liberaliter; munifice; —aardig; —moedigheid, = milddadigheid, munificentia; liberalitas; benignitas; = —aardigheid.

edict, edictum; iets bij e. bepalen, edicere alqd (ook met ut en conl.).

edoch, atqui.

eed, iusiurandum; plechtige e., fides ac i.; valsche e., z. meineed; een e. doen of afleggen, iurare (abs.; ook verissimum iusiurandum; op de wetten, in leges; in iems handen, in verba alcius; met acc. c. inf.; iuratus met bet. van part. perf. act.); i. dare (abs.; ook alci; met acc. c. inf. = onder eede beloven); een e. op iets d., z. bezweren 1; ook iureiurando sancire alqd (een eed doen dat men iets zal houden); ik wil er een e. op doen dat, dabo i. met acc. c. inf.; iem. een e. laten doen, doen afleggen, alqm iurare iubere; accipere i. (met acc. c. inf.); iem. een e. afnemen, adigere alqm iusiurandum of ad i. (ook iureiurando Liv.); den e. van trouw afleggen, in verba (aan iem., alcius) iurare; iem. den e. van trouw (aan een ander) doen afleggen, adigere alqm iusiurandum in verba alcius; (aan zichzelf) in sua verba; iem. door een e. verbinden of verplichten, iureiurando a- of obstringere alqm; zich, iurare of iureiurando se obstringere (met acc. c. inf.); zich door een plechtigen e. verbinden, fide ac iureiurando se obstringere; aan een e. (dien men iem. gedaan heeft) gebonden zijn, iureiurando (alcius) teneri; iem. van zijn e. ontslaan, liberare alqm iureiurando; zijn e. houden, i. servare of conservare; iureiurando stare; breken, i. laedere, neglegere of violare; onder eede, iuratus (b.v. dicere alqd; onder e. afgelegde verklaringen, iurata); iureiurando; iureiurando interposito; onder e. beloven, iurare of (alci) iusiurandum dare (met acc. c. inf.); zich onder e. verbinden, z. boven (zich door een e. verbinden); onder e. bevestigen, iureiurando confirmare (met acc. c. inf.); onder e. loochenen iets ontvangen te hebben, abiurare alqd (b.v. pecuniam); onder e. verzekeren, z. bezweren 1; z. ook krijgseed.

eed-aflegging, iusiurandum datum; iusiurandum; de e. heeft plaats gehad, iusiurandum datum est; —afneming, iurisurandi adactio; door omschr.; —breker, —breuk, z. meineedig; —eed; —formulier, iurisurandi verba (pl.) of formula; ook carmen; volgens een e. zweren, verbis conceptis of in certa verba iurare; —genoot, foederatus; = samenzwearer; —genootschap, foedus; foederati (pl.); —schender, —schennis, z. meineedig, —eed.

eega, coniu(n)s.

eekhoorn, sciurus.

eelt, callum; e. hebben, callere; e. krijgen, occalescere; —ig, callosus.

een, 1) onbep. lidw., blijft onvertaald; = de een of andere, atqui (na si en eenige andere woorden qui); met nadruk, in negat. of

daarmee gelijk staande zinnen, *ullus*; = een zekere, *quidam*; bij een eigenaam soms door *ille*, b.v. dat zou een Cato niet gedaan hebben, *hoc non faceret Cato ille*; bij volgend pron. rel. is (b.v. dit gebeurde in een tijd dat, *hoc accidit eo tempore quo*). — 2) pron. indef., *aliquis* (na si en eenige andere woorden *quis*); *quidam* (een zekere); met nadruk (z. boven), *quisquam*; e. vierhonderd man, *quadringenti aliqui milites* (Gell.). — 3) telw. *unus*; zonder nadruk, bij bepaling van tijd en maat, niet verstaad, b.v. een jaar daarna, *anno post*; maar één, slechts één, meestal *unus*; de e. (van twee), *alter*; aan één oor doof, aan één voet mank, *altera aure surdus, altero pede claudus*; één = één en dezelfde, z. dezelfde; in eenen door, z. eens 1; een van de (met volg. sup.), *unus ex de met abl.*; *quo est nemo fere met comp.*; één voor één, de een na den ander, *alius ex alio*; *super alium alius* (Liv.); *singuli* of s. *deinceps*; *singillatim*; de e. of ander, *aliquis* (adi. *aliqui*, na si en eenige andere woorden *quis*, *qui*); de een zoowel als de ander, *ambo*; *utroque pariter*; *unus et alter*; de een... de ander, *alter* (of *unus*)... *alter*; *hic... ille*; de eenen... de anderen, *alii... alii*; (van twee partijen) *alteri... alteri*; de een den ander (enz.), *alter alterum* (enz.) of (van meer dan twee) *alium alium* (enz.), b.v. de een helpt den ander, *alter alterum* of *alium alium adiuvat* (ook *inter se adiuvant*); staat bij „de ene” een subst., dan wordt „de een... de(n) ander” door herhaling van dat subst. uitgedrukt, b.v. de ene hand wast de andere, *manus manum lavat*; de een dit... de ander dat, *alius aliud*; de een zoo... de ander anders, *alius aliter*; de een hier... de ander daar enz., *alius alibi* enz. — 4) subst. de een, als oog op een dubbelsteen, *unio*.

eend, *anas*; — **enel**, *ovum anatinum*; — **er**, z. gelijk 1; om het even 1 a; — **je**, *anaticula*.

een-dracht, *concordia*; in de grootste e. leven, *coniunctissime vivere*; spreekw. e. maakt macht, *concordia parvae res crescant* (Sall.); — **drachtig**, *concors*; *concordia coniunctus*; adv. *concorditer*; *coniunctissimo animo*; verg. ook eensgezind; — **enmale**, ten e. plane; *prorsus*; *omnino*; — **erlei**, *eiusdem generis*; *unus*; *idem*; e. zijn, ook *nihil differre*; — **erzjds**, z. eensdeels.

een-handig, *unimanus* (b.v. puer); — **heid**, *unitas*; een werk moet e. hebben, *opus sit unum*; er heerscht e. van handeling in een gedicht, *omnes carminis partes inter se aptae colligataeque sunt*; hij bracht e. in de wenschen en plannen van allen, *omnium voluntates et consilia ita coniunxit ut ad idem tenderent*; — **hoofdig**, e. bestuur, z. alleenheerschappij; *monarchie* 1; — **hoorn**, *monoceros*.

een-ig, 1) pron. indef. *aliqui*, *quidam* of *ullus* (verg. een 1); *aliquid* met gen., b.v. eenig beleid, *aliquid consilii*; een zaak van eenig gewicht, *res maior*; pl. eenige, *nonnulli*; (minder vaak) *aliqui*; (= nog al wat) *aliquot*; *complures*; eenige weinige, *pauci*; eenige malen, *semel iterumque*; (sterker) *aliquoties*; eenigen hier... anderen daar-

heen enz., *alii... alio* enz. (verg. een 3 eind). — 2) = enkel enz., *unus* (b.v. de Sueben waren de eenigen die, *uni Suebi... de eenige die, qui unus*); *solus* (b.v. gij zijt de e. die, *solus es qui*; hij bent de e. niet, nl. dien dit ongeluk treft, *non tibi hoc soli*); *unicus* (alleen bij *filius* en *filia*; Liv. ook *consul*; *spes*; als zij de e. dochter van haar vader was, *si unica patri esset*; e. en alleen, *unus et solus*; *unus solus*; overdr. e. in zijn soort, *unicus* (b.v. *exemplum antiquae probitatis*); *singularis* (b.v. *audacia*); — **igerlel**, *alicuius* of *ullius generis*; = eenig 1; — **igermate**, *aliquid*; *nonnihil*; verg. eenigszins; — **igheid**, z. eenstemmigheid; — **igst**, z. eenig 2; — **igszins**, *aliquo* of *quodam modo*; *aliquid ex parte*; *aliquid*; (= nog al) *nonnihil*; vóór een comp. *aliquanto*; (= een weinig) *paulum* of *paululum*; (vóór een comp. *paulo*; ook door een comp. of door sub- (b.v. e. praatziek, *loquacior*; e. bedeesd, *timidior*; e. boersche, *subrusticus*).

een-jarig, *unius anni* (één jaar durend); *unum annum natus* of *unius anni* (één jaar oud); — **kleurig**, *unicolor*; — **kleurigheid**, *unitas coloris*; — **lettergreppig**, *unius syllabae*; — **maal**, z. eens; — **oogig**, *unum oculum habens*; *uno oculo in fronte insignis* (van de Cyclopen); = met één oog geboren, *luscus*; *coctus*; = die één oog verloren heeft, *altero oculo captus* of *orbis*; — **parig**, *consentens*; e. en eenstemmig, *uno animo et voce unā* (Liv.); e. besluit, *consilium communi consilio caplum*; bij e. besluit, *communi consilio*; e. gevoelen, *consensus*; volgens uw e. gevoelen, *omnium vestrum consensu*; adv. *communi consensu*; z. verder eenstemmig (adv.); zij besluiten e. dat of om te, *ad unum omnes (of ita ut ad u. o. consentiant)* decernunt ut met conl. (ook met acc. c. inf.); e. tot iets besluiten, *communi sententiā statuere alqd*; *consentire alqd* (b.v. *bellum*); — **parigheid**, z. — stemmigheid.

eens, 1) = éénmaal, *semel*; meer dan e., *plus quam s.*; *non s.*; s. *atque iterum*; maar e., *semel*; *non plus quam s.*; nóg e., *iterum* (voor de tweede maal); *denovo* of *de integro* (op nieuw); *rursus* of *rursum* (wederom); nog e. gedaan enz., *repetitus*; nog e. worden, ook *refici* (b.v. nog e. tribuun worden, *tribuunum refici*); nog e. beploegen, *iterare* (b.v. *agrum*); e. en nog e., *semel atque iterum*; nog e. en nog e., *etiam atque etiam*; niet e., = zelfs niet; e. voor al, *semel*; op of in e., = plotseling; = tegelijk; in e. door, *uno tenore*; *continenti impetu*; z. ook achterelkander; e. en nog e. zooveel, *alterum tantum*; e. zoo groot enz., *altero tanto maior* enz. — 2) = te eeniger tijd (zoowel met betrekking tot het verleden als de toekomst), *aliquando*; *olim*; *quondam* (in proza alleen met betrekking tot het verleden); = ooit. — 3) bij een imper., *quases*; zeg e., *age*; *dic agendum*; hoor eens, *heus tu*; *obsecro te*. — 4) het e. zijn, *consentire* (*de alga re*; *cum alga* of *alga re*; met acc. c. inf.); het met iem. e. zijn, *assentiri* *alci* of *conveniri* *alci* *cum alga* (met acc. c. inf.); ik ben het volkomen met u e., *prorsus assentior*; allen zijn het e. dat, *constat inter omnes* met acc. c. inf.; het niet e. zijn, ook *dissidere* (*d*

alga re; *cum* of *ab algo*; met elkaar, *inter se*; *dis sentire* (*cum* of *ab algo*; *inter se*); men is het niet e., ook (Liv.) *discrepat* (b.v. *de latore legis*); de schrijvers zijn het niet e., *inter auctores discrepat* (met afh. vraag); daarin is men het volkomen e. dat, *illud haudquaquam discrepat* met acc. c. inf.; iem. is het met zich zelf niet e., *non satis alci constat* (met afh. vraag); het e. worden. b.v. wij worden het e., *inter nos convenit* of c. *mihi tecum*; over iets, *alqd* (nom.) of *de alga re*; men wordt het e. over de zaak, *res convenit*; z. ook instemmen.

eens-deels, *primum*; e. — anderdeels, *hinc — hinc*; et — et; ut — ita; z. ook deels; — **gezind**, *concors*; *bene conveniens* (b.v. *propinquus*); e. zijn, ook *idem sentire*; verg. eendrachtig; — **gezindheid**, *unanimitas* (b.v. *fraterna* Liv.); z. verder eendracht; — **klaps**, *subito*; *repente*; — **luidend**, eene e. brief, *epistula eisdem verbis scripta*; *constans* (b.v. *rumores*); verg. gelijkluidend.

een-span, *currus uno equo iunctus*; met een e. rijden, *uno equo vehi*; — **stemmig**, *congruens* (b.v. *clamor*; tegenst. *dissonae voces*); overdr. *consentiens* (b.v. *populi Romani universi voluntas*); *constans* (b.v. *una atque c. haruspicium vox*; *fama*; *rumores*; *huius anni parum c. memoria est*); e. besluit, e. keuze, e. oordeel, *consensus*; e. zijn, z. overeenstemmen; adv. *uno ore*; *una voce*; *omnium* of *communi consensu*; *ex communi consensu*; *constanter*; verg. eenparig; — **stemmigheid**, *consensus*; *consensus*; *concordia*; *concentus*; met e. = met algemeene stemmen, z. stem 2;

— **tonig**, *unum sonum habens*; overdr. *nulla varietate delectans*, *distinctus* of *insignis* (b.v. een redevoering, *oratio*); *fluens* (b.v. stijl, *oratio*); *languens* (b.v. *vox*); *una specie* (b.v. een e. zandvlakte, *ager arenosus v. s.*); *semper idem* (b.v. *vita*); *semper similis*; e. aanblik, *quasi quidam unus aspectus*; adv. *sine ulla variatione soni* (b.v. *canere*) of *vocis* (b.v. *loqui*); *similiter semper*; s. atque *uno modo* (b.v. *dicere*); iets klinkt e., *lentius aequabilis* *alqd accidit auribus*;

— **tonigheid**, *una quaedam spiritus ac soni intentio*; overdr. *similitudo* (b.v. *omnibus in rebus s. est satietatis mater*); *nulla varietas*; door omschr. (verg. — **tonig**); — **vormig**, *una specie*; *similis*; *unus*; — **vormigheid**, *nulla varietas*; *similitudo*; — **voud**, *simplicitas*; e. van levenswijze, *frugalitas*; e. in voeding en kleeding, *parsimonia victus atque cultus*; e. (van stijl), *tenuitas*; *subtilitas*; *sanitas*; *siccitas*; landelijke e., *rusticitas*; z. ook oprechtheid; — **voudig**, = niet samengesteld, *simplex*; *unus*; = niet ingewikkeld, *simplex*; *facilis* (b.v. *res Sopatro f. videbatur*); een e. zaak, *causa aperta atque simplex*; dat is heel e., *res haud sane difficilis*; = ongesmukt, bescheiden, ongezoekt enz., *simplex*; *modicus* (b.v. *convivium*); *humilis* (b.v. *vestitus*); het e. feit, *res ipsa*; van stijl, *nudus*; *incomptus* (b.v. *oratio*); van stijl of redenaar, *tenuis*; *submissus*; *subtilis*; *sanus*; *siccus*; met betrekking tot stand, *humilis* (b.v. *humilibus parentibus natus*; *loco non humili solum, sed etiam sordido ortus*); adv. *simpliciter* (b.v. *dicere de alga re*; s. ad *amicitiam*

petendam venisse); *tantum* of *solum* (b.v. ik zal e. zeggen ..., *tantum dicam* ...); *nullo apparatu* (b.v. *dicat causam illam*); *modice* (b.v. *epulati*); *tenui cultu* (b.v. *vivere*); *tenuiter* (b.v. *disserrere*); *subtiliter* (b.v. *dicere*); z. ook gewoon; — **vondigheid**, z. eenvoud; — **zaam**, *solus* of *desertus* (b.v. *locus*); e. streek of plaats, ook *solitudo*; e. leven, in *solitudine vivere*; *vitam solitariam agere*; z. verder teruggetrokken leven; e. rondlopend, *solitarius*; — **zaamheid**, *solitudo* (alg.); *locus solus* of *desertus* (eenzame plaats); in e. leven, z. eenzaam leven; de e. opzoeken, *solitudines sequi* of *captare*; verg. ook afzondering 2; — **zelvig**, *solitarius*; z. verder eenzaam; teruggetrokken; — **zelvigheid**, *solitudo*; — **zijdig**, eig. *unum latus habens*; overdr. door omschr., b.v. e. bezigheid, *assiduus usus uni rei deditus*; e. voorliefde, *caecus amor*; e. meening, *quasi curta sententia* (verg. *tamquam sine rerum naturae cognitione trunca et debilis medicina esset*; *cognitio contemplatioque naturae manca quodam modo atque incohata*); een e. oordeel, *iudicium rem non ab omnibus partibus spectans*; over iets vellen, *alqd non ab omni parte ponderare*; *leviter de alga re iudicare*; een e. definitie van iets geven, *alqd ex parte quadam, non ex omni genere definire*; — **zijdigheid**, z. eenzijdige ontwikkeling 2; ik ken zijn e. in het oordeelen, *sco quam leviter* of *temere iudicare soleat*; elke e. in dit opzicht, *quod nimium in hoc genere fuit*; alle e. is verkeerd, *vitiosum est ubique quod nimium est* (Sen.).

eer, 1) subst. **a**) = onderscheiding, die men geniet, bewijst, oogst enz., *honor* (-or); *auctoritas*, *dignitas* of *maiestas*; *laus*, *gloria* of *decus*; *observantia* of *cultus* (achting); iem. e. bewijzen, *alci honorem habere* of *tribuere*; *honore alqm afficere*; soms door het neutr. van een pron., b.v. mij bewees Pompeius de e. te zeggen, *mihi quidem Pompeius hoc tribuit ut diceret*; iem. buitengewone e. bewijzen, *praecipuo* of *singulari honore habere* of *praecipuo honore colere alqm*; alle mogelijke, *omni genere honoris prosequi alqm*; de verschuldigde, *debitum honorem habere* of *tribuere alci*; goddelijke, *deorum honores tribuere alci*; in *deorum numero venerari et colere alqm*; zich goddelijke e. doen bewijzen, *caelestes honores usurpare*; iem. de laatste e. bewijzen, *iusta alci facere*; i. solvere a *cius funeri*; bewijs mij spoedig de e. van een bezoek, *fac ut quam primum ad nos venias*; ik had de e. te, *contigit mihi ut met con.*; in e. houden, in *honore habere* (alqm); *colere* et *observare* (hoogachten); alqm; *honeste habere* (b.v. *pudicitiam parum Sall.*); *colere* (b.v. *Musarum delubra*); in e. zijn of staan, in *honore esse* (*apud alqm*; ook van zaken); *est honor alci*; in hoge e. staan, *magno* of *in m. honore esse*; tot e. strekken, een e. zijn, e. hebben van iets, iets doet iem. e. aan, *alqd alci honori, laudi, decori, ornameto* of *honorificum est*; het is voor iem. een groote e., ook *alci amplum est* (met acc. c. inf.); zijn naam e. aandoen, *nomen* of *cognomen comprobare* (= met recht dragen); de zoon doet zijn

vader geen e. aan, *filius patre indignus est*; niet tot e. strekken, ook *probro of dedecori esse*; voor een e. houden, het zich tot een e. rekenen, *honori of laudi ducere, in honore of in laude ponere* (met acc. c. inf.); iets in e. brengen, *in honorem adducere alqd*; iets komt in e., *alqd in honore esse coepit*; ter e. van iem., *honoris alcius causâ*; ad (in Tac.) *honorem alcius*; soms door den dat. comm., b.v. ter e. van iem. lijkspeilen geven, *ludos funebres alci dare*. — **b**) = goede naam, reputatie, fama; *existimatio*; *dignitas* (waardigheid); op zijn e. gesteld zijn, *famae servire*; fama of *dignitati consulere*; iem. die op zijn e. gesteld is, *homo summo pudore*; op mijn e., *bonâ of optimâ fide*; man van e., *bonus, optimus, probus, honestus of egregius vir*. — **c**) = maagdelijke onschuld, *pudicitia*; *pudor*; *decus muliebre*. — **d**) met eere, b.v. een dood met e., *honestâ mors*; met e. sterven, *bene mori*; anders zie ik geen kans er met e. af te komen, *alio pacto honeste quomodo hinc abeam nescio*. — **2**) adv. z. eerder.

eer-ambt, *honos* (-or); naar ee. dingen, *petere honores*; tot ee. geraken, *pervenire of ascendere ad honores*; *honores adipisci of assequi*; ee. bekleeden, *honores gerere*; de hoogste ee. bekleeden, ook *maximis uti honoribus*; die een e. bekleedt of bekleed heeft, ook *honoratus* (van ee. verstoppen, *inhonoratus*); alle ee. bekleed hebben, *honoribus perfunctum esse*; — **baar**, *honestus*; *probus*; adv. *honeste*; z. ook *kuisch*; — **baarheid**, *honestas*; z. verder *kuischheid*; — **betoon**, — **bewijs**, *honos* (-or); *observantia*; *ornamentum* (onderscheiding); iem. ee. schenken, *ornare alqm*; — **bied**, *reverentia*; *verecundia*; *observantia*; *veneratio*; (voor de goden) *religio*; (voor ouders en verwanten) *pietas*; met diepene e., *auguste sancteque* (b.v. *deos venerari*); e. hebben of koesteren voor, *revereri, revereri (alqd; alqm) of r. et colere (alqm)*; *alcius verecundiam habere*; iem. met e. behandelen, iem. e. betoonen of bewijzen, *colere, c. et observare of observantia colere alqm*; *reverentiam adhibere adversus alqm*; *suspiciere alqm of alqd*; iem. grooten e. bewijzen, *magnam reverentiam adhibere adversus alqm*; *diligenter observare alqm*; den grootsten, *alqm summâ observantia colere*; iem. vromen e. bewijzen, *pie sancteque colere alqm*; met allen e. voor hem (iron.), *quod sine eius contemptu dictum sit; salva eius dignitate*; — **biedig**, *reverens*; *venerabilundus*; e. aandenken, *memoria et reverentia*; adv. *magnâ cum reverentia of veneratione*; *reverenter*; *religioso* (b.v. *deos colere*); *auguste* (b.v. *deos venerari*); zich e. jegens iem. gedragen, z. *eerbied koesteren*; — **biedigen**, iets e., *observare alqd*; niet, ook *rescindere* (b.v. *voluntatem mortuorum*); verg. *eerbied koesteren*; — **biedwaardig**, *venerabilis*; *venerandus*.

eerder, van tijd, *prius* (soms door het adi. *prior*); e. of later, z. *vroeg of laat 1*; veel e., *multo ante*; een, weinig e., *paulo ante*; hoe e. hoe liever, *primo quoque tempore*; *quam primum*; iets e. te zien krijgen dan (een, ander), *alqd ante praecipere oculis quam*; alles e. verwachten dan, *nihil minus expectare quam*; = liever, z. *lief 1 a*.

eere-blijk, z. *eerbewijs*; — **boog**, *arcus*; — **burger**, iem. tot e. maken, *alqm civitate donare*; — **dienst**, *sacra* (pl.); *res divinae*; — **krans**, — **kroon**, *honoris corona*; *corona*. **eeren**, = eer bewijzen, *honorare (alqm; ook virtutem)*; z. verder eer bewijzen *1 a*; = hoogachten, *colere (alqm; alqd)*; z. verder *achten 1 en 4*; vereeren *1*.

eere-plaats, *locus princeps*; overdr. *principatus*; — **poort**, *ornatus portae of itineris*; — **post**, *honos* (-or); hoogte ee., ook *ministerium magna et honorata*; verg. *eerambt*; — **palm**, — **prijs**, *palma* (b.v. *palmam dare alci*); *praemium*; — **teeken**, *insigne*; — **titel**, *titulus*; *honorifica appellatio*; (als bijnaam) *cognomen*; iem. den e. van koning geven, *regem alqm appellare*; — **wacht**, *excubiae*; (ter begeleiding en bescherming) *praesidium*; iem. een e. geven, *p. alci constituere*; *militis alci officii causâ adiungere*; — **woord**, *fides*; op mijn e., *bonâ of optimâ fide*; verg. *woord 2*; — **zetel**, *sedes honoris*.

eer-geschenk, *donum*; *munus*; — **gevoel**, *pudor*; — **glerig**, *laudis of honoris cupidus of avidus*; *gloriae appetens*; *ambitiosus*; e. zijn, ook *gloria duci*; — **glerigheid**, z. — **zucht**; — **gisteren**, *nudius tertius*; — **lang**, *brevi of b. tempore*; *mox*; *iam*; *propediem*; — **loos**, *infamis*; *intestabilis*; *ignominiosus*; iem. e. verklaren, *infamia of ignominia notare alqm*; adv. *inhoneste*; *cum infamia*; — **loosheid**, *infamia*; — **loos-verklaring**, *ignominia*; — **lijk**, **1**) *probus*; *bonus*; *integer of innocens* (ook = *onbaatzuchtig*); *religiosus* (*scrupuleus*); *fidus* (*betrouwbaar*); *sincerus* (*oprecht*); *simplex of ingenuus* (*openhartig*); adv. *probe*; *integre*; *religioso*; *sincere*; *sine fraude*; *cum fide*; e. handelen, *sincere of sincerâ fide of cum fide agere*; *fidem adhibere (in alga re)*; *openhartigen e. bekennen*, *aperte et ingenuè confiteri*; e. gezege, *ne mentiar*; *si verum quaerimus*; z. verder *openhartig gezege*. — **2**) = *fatsoenlijk*, *honestus* (b.v. *honestis parentibus natus*); *liberalis* (b.v. *artificium*; *quaestus*); adv. *honeste* (b.v. *partus*); *liberaliter*; — **lijkheid**, *probitas*; *integritas*; *animus probus of integer*; *innocentia* (*onbaatzuchtigheid*); *fides of religio* (*nauwgezette e.*); *simplicitas of ingenuitas* (*openhartigheid*); — **naam**, z. *eeretitel*; — **roof**, *calumnia*; *infamia alci illata*; — **roovend**, *probusus*; *qui existimationem alcius violat*; — **roover**, *calumniator*; *obtectator*.

eershalve, *honoris causâ* (b.v. *alqm nominare*); wat e. gegeven wordt, *honorarius*.

eerst, **1**) adi. *primus* (van twee *prior*) of *princeps* (beide ook van waardigheid); de e. — de laatste (van twee), *ille — hic*; *superior — posterior*; in het e., = *eerst 2 b*; voor het e., *primum*; hij was de e. die in den slag ging, *primus of princeps in proelium ibat*; de e. (= voornaamste) plaats, *locus primarius*; in de e. plaats, *primum* (bij opsommingen, voortgezet door *deinde . . . tum, of tum etiam, enz.*); de e. in iets zijn, *principem esse in alga re of alcius rei principatum obtinere*; de e. zijn na den koning, *secundum esse a rege*; z. ook *voorste*. — **2**) adv. *prius*; dat hij e. andere dingen te doen had, *alia sibi praeventenda esse* (Liv.); in 't bijz. **a**) voor het e.,

primum (= voor de eerste maal); bij opsommingen, e., ten eerste, *primum* (voortgezet door *deinde* . . . *tum* of *tum etiam* enz.; ook van tijd, *primum* . . . *deinde* of *p.* . . . *postea*); het e., door *primum*, *princeps* of (van twee) *prior*, b.v. hij ging het e. in den slag, *primum*, *princeps* of *prior* in *proelium* *ibat*. — **b**) e. of in het e. (= aanvangelijk), *primo* (ook voortgezet door *post*, *postea* enz.); *initio* of *ab initio*; *principio*. — **c**) beperkend, *dum* (b.v. nu of toen e., *nunc* of *tum* d.; *ea* d. *firma* *amicitia* *est* . . .); *primum* (b.v. *tum* p.); *denique* (b.v. *tum* d.; *multo* d. *die*); bij getallen, b.v. hij is e. twintig jaar oud, *non amplius viginti annos natus est*; — **daags**, *propediem*; — **eling**, ee. van den oogst, *primitiae* (b.v. *primitias frugum Cereri*, *sua vina Lyaeo libare* Ov.); ee. (van dieren), *primi geniti*; — **elingenoffer**, *ver sacrum* (b.v. een e. brengen, beloven, v.s. *facere*, *volvere* Liv.); verg. eersteling; — **ens**, = eerst 2a; — **geboorte**, *primus partus*; *quod primum partu editum est*; — **geboorterecht**, *ius aetatis*; *primogenita* (pl.; Vulg.); — **geboren**, *natu maximus* of (van twee) *maior*; — **genoemd**, *ille* (tegenover *hic*); *superior* (tegenover *posterior*); — **komend**, *volgend*, *proximus* (b.v. *dies*; *comitia* enz.).

eer-tijds, *olim*; *quondam*; *antea*; *antehac*; — **vergeten**, *qui famae suae non parcat*; = trouweloos, *perfidus*; = schaamteloos, *impudens*; — **vol**, *honorificus* (b.v. *senatus consulta*; *mentio* de algo); *honestus* (b.v. *mors*; *exitus*); *honoratus* (b.v. *decretum*; *militia*); *honorabilis* (b.v. *res*); ee. bewoordingen, *verborum honos*; in de meest ee. bewoordingen, *amplissimis verbis*; iets is e. voor iem., *alqd alci laudi* of *gloriae est*; *alqd alci laudem* of *gloriam affert*; voor hen was het zeer e. te, *illis pulcherrimum fuit* met inf.; op e. wijze, = adv. *honorifice* (b.v. *appellare alqm*); *honeste* (b.v. *cadere*); *cum honore* (b.v. *dimitti*); — **waardig**, *venerabilis*; *venerandus*; *augustus* of *sanctus* (heilig, verheven); *antiquus* of *priscus* (e. door oudheid); — **waardigheid**, *maiestas*; *sancitas* (heiligheid, verhevenheid); door omschr.; — **zaam**, *honestus*; *puclius*; adv. *honeste*; *puclie*; verg. kuisch; — **zaamheid**, *honestas*; *pudor*; *sancitas* (b.v. *matronarum*); — **zucht**, *studium laudis*; *amor* of *cupiditas gloriae*; *cupiditas*; *ambitio*; zich door e. laten leiden, ook *gloria duci*; — **zuchtig**, *ambitiosus*; e. zijn, ook *gloria duci*; ee. plannen, *consilia ambitionis plena*; tot ee. doe-leinden, *propter ambitionem*; adv. *ambitiose*; z. ook — **gierig**; — **zail**, *laudis* of *gloriae monumentum*; *statua*; een e. voor iem. oprichten, *statuam alci* of *ad honorem alcius collocare*; overdr. *nomen alcius celebrare* (b.v. *scriptis*).

eet-baar, *esculentus*; *aptus ad vescendum*; — **kamer**, *cenatio*; *conclave*; *trichinium*; — **lepel**, *cochlear*; — **lust**, *cibi cupiditas*; (sterker) *fames*; gebrek aan e., *cibi fastidium*; e. hebben, *cibos appetere*; (sterker) *esurire*; geen e. hebben, *alci cupiditas non est*; geen e. meer hebben, *satiatum esse*; den e. opwekken (van spijzen), *cibi cupiditatem excitare*; wijn wekt den e. op, *vino ciborum*

appetentia invitatur; goeden e. mee aan tafel brengen, *integrum famem ad ovum afferre* (Cic.); — **sofa**, *trichinium*; *lectus*; — **waren**, *edulia*; — **zaal**, z. — **kamer**.

eenw, *centum anni*; *saeculum*; (= een bepaald tijdvak van meer of minder dan honderd jaren) *saeculum*; *aetas*; onze e., *haec aetas*; de gouden e., *aurea aetas*; *saecula aurea*; *aurea Saturni saecula*; z. ook **bloeitijd**; — **feest**, *ludi saeculares*; — **enoud**, *veterrimus*; *antiquissimus*; *vetus*; *priscus*; — **ig**, *sempiternus* (b.v. *lex*); *aeternus* (b.v. *deus*; *gloria*; *urbs* = Rome, Tib.; *quod est rectum verumque aeternum quoque est*); *perpetuus* (b.v. *servitus*; *sopor* Hor.) adv. *perpetuo*; *numquam non*; *semper*; voor e., in *perpetuum*; in *aeternum*; in *omne tempus*; e. leven, *vivere in aeternum*; overdr. z. voortleven; — **ig-durend**, *sempiternus*; — **igheid**, *aeternitas*; *tempus infinitum* of *aeternum*; *vita aeterna*; door omschr., b.v. voor hen staat de e. van God vast, *deum neque natum esse neque interitum inter eos constat*; voor de e., z. voor eeuwig; tot in de e., in *omne aevum* (Hor.); — **zaug**, *carmen saeculare*.

ef-feet, op e. berekend, *ambitiosus*; op het e. werken, *planus captare*; z. verder **aan-deel** 2; uitwerking 2; — **fen**, *aequus*; *planus*; (= glad) *levis*; e. maken, = — **fenen**, *aequare* (b.v. *locum*); de baan is geëffend, *omnia sunt expedita*; z. verder **gelijkmaken** 2; gladmaken; banen; — **fenheid**, *aequitas*; (= gladheid) *levitas*; z. ook **vlaheid**.

é-gard, *respectus*.

eg-el, *erinaecus*; — **ge**, *crates dentatae*; *irper*; — **gen**, *occare*; subst. het e., *occatio*; — **ger**, *occari*; — **oisme** enz., z. **eigenliefe**, baatzucht, zelfzucht enz.

ei, 1) subst. *ovum*; ee. leggen, *ova gignere* of *parere*; o. *ponere* (b.v. in *saepibus* Ov.); spreekw. het e. wil wijzer wezen dan de hen, *sus Minervam, ut arunt* (eig. de domoor onderwijst den verstandige). — 2) tusschenw., (Com.) *hem*; *chem*; *ei* *ei*, *at*; — **erdooler**, *vilellus*; — **erdop**, *ovi testa* of *putamen*; — **erlepelteje**, *cochlear* (Petr.); — **schaal**, z. — **dop**.

eigen, 1) *proprius* (aan iem. uitsluitend toe-behoorend; ook *meus* enz. p.); *privatus* (particulier); *domesticus* (uit eigen land); mijn, ons enz. e., *meus*, *noster* enz.; ook *meus ipsius* enz., *noster ipsorum* enz.; ook alleen *ipsius* (*ipsorum*); overdr. zich iets e. maken, z. aannemen 2; in zich opnemen 2. — 2) = **eigenaardig**, het is iem. e., *est alcius* (b.v. het is dapperen mannen e., *virorum fortium est*); *proprium est alcius* (b.v. niets is den mensch zóó e., *nihil tam proprium hominis est*; u.e., *tuus proprius*); soms door een adi. b.v. een grijsaard e., *senilis*; = afzonderlijk, *singularis*; z. ook **behept**; — **aar**, *dominus*; e. van iets zijn, *possidere alqd*; — **aardig**, *proprius*; *peculiaris* (bijzonder); adv. *proprie*; verg. verder **eigen** 2; eigen-aardigheid; — **aardigheid**, *proprietas*; *natura*; *quod alcius* of *alcius rei proprium est*; *singularis* (b.v. s. *praedandati ratio*); de e. hebben te, *hoc habere ut met con*; *hoc est alcius proprium ut*; uw enz. bekende e. om te, *tuum illud ut*; — **ares**, *domina*;

e. van iets zijn, *possidere alqd*; —**baat**, —**batig**, —**belaug**, —**belangzoekend**, z. baatzucht, zelfzucht; baatzuchtig, zelfzuchtig.

eigen-dom, *possessio*; res; *possessiones* of *bona* (pl.); *fortunae*; *patrimonium* (vaderlijk erfgoed); *mancipium* (het volle e.; b.v. *vita mancipio nulli datur, omnibus usu Lucr.*); mijn enz. e., *meum* (of pl.) enz.; mijn enz. uitsluitend e., *meum proprium* enz.; iets e. zijn, worden, *alicuius esse, fieri*; iem. iets als e. toekennen (van den praetor), *addicere alci alqd*; —**dommelijk**, —**heid**, z. —aardig, —heid; —**domsrecht**, *dominium*; *ius mancipii*; het e. over iets hebben, ook *dominum esse alcius rei*; zaken waarover men het volle e. kan verwerven, *res mancipi*; e. door hezit en verjaring, *usus et auctoritas*; *usus auctoritas*; *usucapio*; —**dunk**, *nimia de se opinio*; *nimia aestimatio sui*; *spiritus* (pl.); *arrogantia*; vol e., *vanā superbia inflatus*; *nimis se suspiciens*; *sibi placens*; verg. verwaand; e. bezitten, z. een hoogen dunk van zichzelf hebben; —**dunkelijk**, *libidinosus*; *superbus*; adv. *arbitratu suo*; *libidinose*; *ipse*; —**dunkelijkheid**, *libido*; *licentia*; *superbia*; —**handig**, *meā* enz. *manu scriptus* of *factus*; adv. *meā* enz. *manu*; e. geschreven stuk of brief, ook *chirographum*; *autographa epistula* (Suet.); een e. door hem geschreven testament, *testamentum ipsius manu scriptum*; —**liefde**, *amor sui*; (in ongunst. zin) *nimius* of *vanus amor sui*; het verraadt e., *se ipsum amantis est* (met inf.); —**lof**, *de se praedicatio*; spreekw. e. stinkt, *deformē est de se ipsum praedicare* (Cic.); —**lijk**, **1** adi. *proprius* (b.v. *haec est propria natura animi*; *proprium philosophiae munus*); in e. zin, *proprie*; = wezenlijk, echt, *verus*; *iustus*; *ipse*; de e. zetel, *sedes ac domicilium*; z. ook echt **1 a.** — **2** adv. *proprie*; *re verā*; *vere*; daar komt het e. op aan, *id potissimum spectatur*; e. meer — dan, *verius — quam*; of e., *vel potius*; *vel*; e. — maar, *quidem — sed*; (in vragen) e., dan e., *tandem* (b.v. *quid t. vererentur*); vaak blijft „eigenlijk” onvertaald, b.v. gij hadt e. reeds lang ter dood behooren gebracht te worden, *ad mortem te duci iam pridem oportebat*.

eigen-machtig, *libidinosus*; adv. *arbitratu suo* (enz.); *sua* (enz.) *sponte*; *ex libidine*; *ad libidinem*; *ipse* of *per se ipse* (b.v. *pacem per se ipse cum quibus voluit fecit dremique*); hij heerscht e. in den staat, *omnia in re publica eius arbitrio subiecta sunt*; —**machtigheid**, z. —dunkelijkheid; —**naam**, *nomen proprium*; —**schap**, *proprietas*; *quod alcius* of *alcuius rei proprium est* (b.v. iets meest in het oog springende e., *quod est maxime p. alcuius*); (= aard, wezen) *natura*; *ratio*; *vis*; (philos.) *qualitas*; goede e., *virtus*; slechte e., *vitium*; goede ee., ook *laudes*; *artes bonae* (tegenst. *privitates*); gelukkige e. van iets, *opportunitas* (b.v. *anuli*); dikwijls wordt „eigenschap” door *res* of door een pron. vertaald, b.v. een veldheer behoort deze ee. te bezitten, *in imperatore has res inesse oportet*; deze e. had hij, *hoc habebat*; het is een e. van, z. eigen **2**; —**waan**, z. —dunk; —**waarde**, gevoel van e., *animi*; iets gevoel van e. verhoogen, *extollere alqm*; —**willig**, —**heid**,

z. koppig, —heid; —**wijs**, —**heid**, z. koppig, —heid; eigendunk; verwaand; —**zinnig**, —**heid**, z. koppig, —heid.

eik, —**eboom**, *quercus*; —**el**, *glans*; —**en**, *quercus* of *quercus* (b.v. *frons*); —**en**, z. —enhouten; —**enbosch**, *quercetum*; —**enhout**, *robur*; —**enhouten**, *roboreus*; —**enloof**, *frons quercus* of *quercus*; krans vane., *corona quercus* of *quercus*; —**enwoud**, z. eikenbosch.

elland, *insula*; —**bewoner**, *insulanus*; *insulae incolae*; —**je**, *insula parva*.

eilieve, *quaeo*; *sodes*; *amabo*.

eilooft, z. klimop.

eind, z. einde; —**afloop**, —**beslissing**, *summa rerum*; van den oorlog, *summa belli*; *universus eventus belli*; —**doel**, *finis*; z. verder doel **2**.

einde, *finis* (alg.); *terminus* (eindpaal; b.v. *vitae*); *caput* (van een voorwerp; b.v. *fi-stulae*); *pars extrema*, *ultima* of *postrema*; *extremum* (b.v. een schacht geheel rond behalve aan het e., *hastile cetera teres praeterquam ad extremum Liv.*); door *extremus*, *ultimus* of *postremus* (b.v. het e. der redevoering, *extrema oratio*; aan het e. der wereld, *in ultimis terris*; in het e. van het boek, *in postremo libro*); *exitus* (afloop; b.v. *anni*; *vitae*; ook *orationis*); *praegn.* = e. van het leven, *finis vitae*; *exitus vitae*; op het e. van zijn leven, ook *exactā aetate*; van het jaar, ook *extremo anni* (Liv.); = stuk, *spatium* (b.v. nog een groot of heel e. verwijderd zijn, *magnum spatium abesse*); een aanzienlijk e. weegs, *aliquantum itineris*; z. verder slot **3**; afloop **2**; uitslag **1**; dood **1**; stuk **1**; in ’t bijz. **a**) een e. aan iets maken, *finem facere alcius rei* of *alci rei* (ook *alqd faciendi*); *finem imponere* of *constituere alci rei*; de nacht maakt een e. aan den strijd, ook *nox proelium dirimit*; plotseling een e. aan iets maken, *interrumpere alqd* (b.v. *colloquia militum*); z. ook paal en perk aan iets stellen **2**; een e. nemen of vinden, z. afloopen **1 b**; eindigen **2**; er komt een e. aan iets, *est alcius rei finis* (b.v. *miseriae*); er kwam geen e. aan het moorden, *nullus modus caedibus fuit*; het e. van iets leven is gekomen, *finis vitae alcius adest.* — **b**) ten e. (finaal), *ut met conl.*; ten e. niet, *ne met conl.*; ten e. raad, *inops consilii*; ten e. brengen, *conficere* (b.v. *bellum*); z. verder afmaken **1**; ten e. loopen, *ad finem venire* (b.v. *oppugnatio Liv.*); *in exitu esse* (b.v. *annus*; *consulatus*); de dag loopt ten e., *dies haud multum superest*; verg. neigen **2 c**; z. verder afloopen **1 b**; het loopt met den zieke ten e., *aeger in ultimis est* (Sen.) of *animam agit*; ten e. zijn, door de perff. van „ten einde brengen” of „loopen”. — **e**) aan zijn e. komen, *obire*; *mori*; *vitam finire*; *interire*; *perire*; zóó kwam hij aan zijn e., *talem vitae exitum habuit*; schandelijk aan zijn e. komen, *turpiter interire* of *perire*; treurig, ellendig, *misere i.* of *p.*; smadelijk, *indigne perire*; aan het kortste e. trekken, *superari*; *vincti*; *inferiorem esse* of *discedere*; gij hebt het bij het goede e., *rem tenes* (Com.); iets tot een e. brengen, *ad exitum perducere alqd*; tot een goed e., ook *conficere alqd.* — **d**) spreekw. e. goed, al g., *exitus acta probat* (Ov.); wat gij ook begint,

denk aan het e., *quicquid conaris, quo pervenias cogites* (Publil. Syr.).

eind-eeloos, infinitus; fine carens; sine fine; = altijddurend, *sempiternus*; e. zijn, *fine carere*; —**eltijk**, (bij opsommingen) *postremo; denique*; (= ten laatste) *ad extremum; ad ultimum*; (van iets dat men al lang verwacht had) *tandem; denique* (b.v. octavo d. mense); *denum* (b.v. tum d.); e. of e. eens, *aliquando* of *tandem a.*; —**lg.** (= wat een einde heeft) *finitus; circumscriptus*; (= niet eeuwig) *non aeternus; mortalis*; de e. wereld, *res humanae*; —**igen, 1**) tr. *finire* (b.v. bellum); *terminare* (b.v. bellum); *unde est orsa in eodem terminetur oratio*; *concludere* (b.v. epistulam; orationem); z. verder afmaken 1; besluiten 1; een einde maken b. — **2**) intr. *finiri* of *terminari* (ook „o” et „n” *litteris finiri*; non „e” *littera sed „tis” syllaba terminari*); *finem capere* (b.v. bellum non ante cepit finem quam); *finis est altius rei*; op een lange lettergreep e., *longa syllaba terminari*; in *longam syllabam cadere* of *exire*; de dag eindigde hiermee dat, *dies hunc eventum habuit ut met coni.*; *praegn* = ophouden met spreken, *finem facere dicendi*; laat ik e., *sit finis*; met iets e., *extrema oratione* of *in extremo addere alqd*; *ad extremum dicere alqd*; z. verder afloopen 1 b; ophouden 3; uitloopen 4; —**lgheid, res humanae** (de eindige wereld); door omschr.; —**je, particula** (deeltje); door een demin., b.v. een e. touw, *funiculus*; een e., klein e. verder trekken, *parvulum, aliquantulum progredi*; —**letter, littera ultima**; —**lettergreep, syllaba ultima**; —**oogmerk, finis**; —**oordeel, sententia qua omnis controversia dirimitur of *lis diradicatur*; —**oorzaak, principium**; —**paal, meta** (in de renbaan; verder dichterlijk en overdr.); *calx* (in de renbaan, alleen spreekw., b.v. *ad calcem pervenire*); *terminus* (grensmaal; overdr. de e. des levens, *vitalis* t.; ook *vitalis finis*; den e. des levens bereiken, *vitalis finis alci adest*); —**punt, finis; exitus**; —**strijd, z.** beslissend gevecht; —**uitslag, z.** eindafloop.**

elrend, ovatus (Plin.); verg. eivormig.

eisch, (= het eischen) postulatio; flagitatio; (dringende e.) *efflagitatio*; (= het geëischte) *postulatum; postulatio*; (= rechtsvordering) *petitio*; de ee. der wet, *iura legis*; de gehele e., *tantum quantum postulamus*; deze e. van mij komt mij niet onbillijk voor, *videor id me iure postulare*; een e. of ee. doen of stellen, z. eischen; billijke ee. doen of stellen, *aequa postulare*; afzien van een e., van het doen van ee., *desistere de of a postulatione*, de of a *postulatis*; een e. of ee. overbrengen, *postulata exponere*; aan een e. voldoen, een e. inwilligen *postulationi concedere*; aan billijke ee. voldoen, *aquis iudicibus probari*; een e. tegen iem. indienen (wegens iets), *postulare alqm* (b.v. *de ambitu; repetundarum*); —**en, poscere** (alqd; ook *obscidere*; iets van iem., alqd ab alqo of alqm alqd); *postulare* (alqd; ab alqo alqd); e. dat, dat niet, p. ut, ne met coni.; met nadruk e., *etiam atque etiam p.*; *velle* (verlangen; alqd; met acc. c. inf.; met enkelen coni.; soms met ut en coni.); (dringend) *flagitare* (alqd; alqd ab alqo;

alqm alqd); (als iets waarop men recht heeft) *repetere* (alqd ab alqo; ook *ius suum*); *reposcere* (b.v. ab alqo *rationem vitae*); (als iets waarop men meent aanspraak te kunnen maken) *exigere* (alqd; a *teste veritatem; hanc a te operam ut*); (dringend en als iets waarop men recht heeft) *deposcere* (b.v. *sibi has partes; iter hoc sibi ad quæstum*); (als klager) *petere* (b.v. *hereditatis possessionem*); luid e. dat, *clamare et postulare ut met coni.*; (bij het onderwijs) te veel e., *nimis dura præcipere*; z. verder vorderen 1; —**en, petitor** of *is qui petit* (in een civiel proces); *accusator* of *qui accusat* (in een crimineel proces).

el-vormig, ovi of *ovo similis; ovatus* (Plin.); —**wit, album ovi**.

ekster, pica.

el, cubitum; van een e., een e. lang, breed enz., *cubitalis*.

élan, impetus.

eland, alces.

elastisch, lentus.

elders, z. ergens anders 2.

eleg-ance, —ant, munditia; mundus (in uiterlijk, vormen enz.); z. verder net 2, —heid; sierlijk, —heid; smaakvol, smaak 2 b; —**le, elegia; carmen elegiacum**; —**isch, elegiacus**; ee. verzen, ook *numeri impares* (Ov.).

element, eig. elementum; principium; natura; de ee., *initia* of *principia rerum*; de vier ee., *quattuor omnia gignentia corpora* of *quattuor genera principiorum* (Cic.); water is het e. der vissen, *etiam aqua mures vivere non possunt*; de lucht is het e. der vogels, *avium in aëre vita est*; = beginsel 1; overdr. aan het hof is hij in zijn e., *aula unice delectatur*; ik ben hier geheel in mijn e., *omnia hic optatis respondent*; (= bestanddeel) *membrum; particula*; *genus; ratio*; res; vreemde ee., *res adventiciae*; (van pers.) *homines extrinsecus inveci*.

elf, undecim; —de, undecimus; subst. een e., *pars undecima*; —**honderd, mille centum**; —**jarig, undecim annos natus of *u. annorum*; (= elf jaar durend) *u. annorum*; —**maal, undecies**.**

elft, clupea.

elft, quisque of *omnis*; z. verder ieder; —**aar, —ander, a** *inter se* (b.v. tegen e. opgewassen zijn, *pares esse inter se*; met e. in strijd zijn, *pugnare inter se*; wij beminnen e., *amamus inter nos*); door *alius alium* enz., *alii alios* enz. of, wanneer er van twee sprake is, door *alter alterum* enz., (van twee veelvouden) *alteri alteros* enz. (b.v. zij vragen e., *alius ex alio quaerit*; zij helpen e., *alter alteri auxilio est*); door *mutuo* of *mutuus* (b.v. e. beleefdheden bewijzen, *mutuo officiis respondere*; e. haten, *mutuo odio flagrare*). — **b**) aan e., z. aaneen; achter e., z. achterelkander; bij e., z. bijeen; in e., z. ineen; door e., *promiscue* (b.v. in *fluminibus perluuntur*); *fuse* (b.v. *populus in tribus convocatur*); *confuse* of *c. et permixte* (b.v. *partes argumentandi c. et p. dispersimus*); in verbinding met een ww., z. dooreen; met e., *simul*; *uni*; uit e., z. uiteen; bij, op, tegen e., z. ook samen.

el-lebaog, cubitum; —**lende, miseria**; res

miseræ of *afflictae*; *calamitas*; *malum*; *acerrimitates* (b.v. *omnes a. perferre*); *egestas* of *res angustae* (armoede, gebrek); in e. doorgebracht, *miser*; in de diepste e. geraken, *in summam miseriam incidere*; —**lending**, *homo perditus* of *nequam*; *h. improbus ac nefarius*; —**lending**, *miser*; adv. *misere*; —**lenlang**, *sesquipedalis* (b.v. *verba Hor.*); —**lips**, *ellipsis* of *detractio* (Quint.); —**lip-tisch**, adv. *per ellipsin* (Prisc.); —**pen-been**, *-beenen*, z. ivoor, -oren.

els, (werktuig) *scalprum*; *subula*; (boom) *alnus*; **elzen**, *-houten*, *alneus*.

emeritus, *iam rude donatus* (Hor.).
emmer, *sibula*; *hama*.

emotie, *motus*; *perturbatio*.

en, *et* (alg.); ook = en ook; en daarbij; en in 't algemeen; en toch; en inderdaad enz.); *atque* (vóór een consonant *ac*; dikwijls ter aanknooping van iets belangrijkers = en daarenboven; en zelfs; ook = en ook; en evenzoo; en dus; en toch enz.); *-que* (achter het eerste woord van den aangehechten zin; verbindt met elkaar, ook wat den inhoud betreft, samenhangende woorden of zinnen); en niet, *neque*; *neue* of *neve* (ter voortzetting van een finalen zin); *et non* (als de nadruk op de negatie valt, b.v. *si hoc projectio et non fuga est*; *ac non* (en niet veeleer; b.v. *quasi vero consiliū sit res ac non necesse sit . . .*); *neque vero* (in het begin van een zin); en niemand, en nergens enz., *neque quisquam*; *neque usquam* enz.; *et nemo*; *et nusquam* enz. (als de nadruk op „niemand” enz. valt). — NB! **a**) bij verbinding van drie of meer leden staat het bindwoord of bij alle leden of bij alle behalve het eerste of meerdere (b.v. *et pater et mater et filius*; *p. et m. et f.*); ook alleen *qui* bij het laatste lid (b.v. *p. m. f. iusque*). — **b**) wordt aan een zin met een imper. een zin met een fut. of fut. exact. verbonden door „en” of „en dan”, dan is het bindwoord *iam* of *tum*, of staan de zinnen asyndetisch naast elkaar; verg. dan 3.

endeldarm, *intestinum rectum*.

energie, *vis*; *virtus*; *vigor*; *fortitudo*; *animus*; *industria*; *ingenium* *vegetum* of *impigrum* *atque acre*; met e., z. energiek; zonder e., *ignavus*; *segnis*; *mollis*; *iners* (adv. *segniter*; *molliter*); gebrek aan e., *segnities*; *mollitia*; —**gielk**, *fortis*; *impiger*; *strenuus*; *industrius*; *acer*; adv. *fortiter*; *impigre*; *strenue*; *industrie*; *acriter*; *intente*.
eng, *angustus*; *artus*; *contractus*; een engere beteekenis, een engeren zin hebben, *angustus valere* (b.v. *quod a. apud Graecos valet*); in engeren zin, *qui proprio nomine of proprie vocatur*; adv. *anguste*; *arte*; z. ook nauw 1.

engagement, z. verloving.

engborstig, *heid*, z. aamborstig, -heid.

engel, *angelus* (Eocl.); overdr. we zijn menschen, geen ee., *homines sumus, non dii* (Petr.); (als liefkozingwoord) *deliciae*; —**achtig**, *angelicus* (Eocl.); overdr. *caelestis divinus*; *eximius*; —**enbak**, z. galerij; —**rein**, *integerrimus*; *ab omni labe purus*; e. zijn, *omni labe of vitio carere*.

engte, *angustiae*; = pas 3; overdr. *angustia*; iem. in de e. drijven, *urgere of premere alqm*; door iets in de e. gedreven, ook *compulsus alqm re*.

enkel, 1) subst. *talus*; tot de ee. reikend, *talaris* (b.v. *tunica*). — 2) adi. = enkelvoudig, *simplex*; *singularis*; één e., *unus*; *solus*; (met nadruk in negatieve of daarmee gelijkstaande zinnen) *ullus*; geen e., niet één e. persoon, *nemo unus*; *nullus*; een heel e., *unus aut alter*; (maar) ee., *pauci* (ook *p. sui*; *ex suis*; *de nostris*); ee. (personen), *singuli*; *singuli homines* (tegenst. *universi*); een e. maal, *semel*; geen e. maal, *ne semel quidem*; van een e. persoon, *singularis*; *privatus*; = verstrooid, hier en daar staand enz., *rarus* (b.v. *arbores*); = onvermengd, *merus*; *purus*. — 3) adv., z. alleen 2; —**vond**, *numerus singularis*; —**vondig**, *simplex*; *singularis*; subst. het e., *simpulum*.

ent, *surculus*; *insitum*; —**en**, *inserere* (b.v. *pitum bonam in pitum silvaticam*; *surculum arbori*; ook = van een ent voorzien, b.v. *vitem*); subst. het e., *insitio*; —**er**, *insitor*; —**eren**, een schip e., *copulis continere navem*; *manus ferreas of harpagones in navem immittere*; *in navem transcendere*; —**erhaak**, *manus ferrea*; *harpago*; *copula*.
enthusi-asme, —**astisch**, z. geestdrift, -ig.

enting, z. het enten.

entree, z. toegang; toegangsprijs.

ephoor, *ephorus*.

epi-demie, *lues*; —**demisch**, e. ziekte, *pestilentialis*; —**gram**, *epigramma*; —**gram-matisch**, *epigrammaticus*; —**kurist**, overdr. *homo voluptarius*; —**lepsie**, z. vallende ziekte; —**loog**, *epilogus*; *peroratio*.

episch, *epicus*; *herous*; e. dichter, z. heldendichter.

epi-sode, *narratio orationis inserta*; *n. interposita*; *digressio* (afdwaling); —**theton**, *appositum*; ee., *verba ad nomen adiuncta*.

epos, z. heldendicht.

eppe, *apium*.

equi-page, *vehiculum cum equis*; *vehiculum*; *equi* = bemanning; —**peeren**, z. bemannen; uitrusten 1; —**pement**, z. uitrusting 1.

er, = daar 1; hier; anders meestal niet vertaald; —**aan** enz. z. daaraan enz.
erachten, z. bedunken.

erbarm-elijk, = treurig, ellendig, *miser*; adv. *misere*; = beklagenswaardig, *miserandus*; *miserabilis*; *miseri cordis* of *miseratione dignus*; —**en**, zich e., z. medelijden hebben; —**ing**, z. medelijden.

erf, (plaats voor een huis) *area*; (bebouwd e.) *praedium*; *fundus*; —**deel**, *pars hereditatis*; (= erfenis) *hereditas*; vaderlijk e., *patrimonium*; —**dochter**, *filia heres*; —**elijk**, *hereditarius*; e. koningschap, *regnum quod iure obtinetur*; *regnum unus familiae quasi hereditas*; z. ook overerfelijk; overerven (overgeërfd); —**enis**, *hereditas*; een e. weigeren, *hereditatem repudiare*; een e. krijgen, *hereditatem consequi of capere*; h. alci of *ad alqm venit*; deel hebben aan een e., *habere partem in hereditate*; bij e., *hereditate*; *testamento*; —**genaam**, —**gename**, *heres*; universeel e., *ex asse h.*; iems e. zijn, *heredem esse alci of alcius*; iem. tot e. aanstellen of benoemen, (*testamento alqm heredem instituere*; z. verder benoemen 2; zonder

ee. sterven, z. geen ee. achterlaten; —**genoot**, —**genoote**, z. medeërfgenaar; —**gift**, z. legaat 2; —**goed**, *hereditum*; vaderlijk e., *patrimonium*; —**kwaal**, *avium malum*; —**later**, —**laatste** *qui, quae testamentum facit; testator, testatrix*; —**making**, z. legaat 2; —**opvolger**, *heres testamento relictus*; —**opvolging**, *ordo successionis; successio*; bij e., *testamento*; lege *hereditatis*; —**opvolgingsrecht**, *successorium ius* (Amm.); —**pacht**, *locatio in perpetuum*; in e. geven, *locare in perpetuum* (alqd); —**prins**, *heres imperii of regni*; —**recht**, *iura successionum*; als jurid. term., *ius hereditarium*; —**rijk**, *imperium of regnum hereditarium*; —**stuk**, a *patre of a maioribus relictus*; —**vijand**, *hostis velut natus; cotidianus et quasi domesticus hostis; h. sempiternus*; —**vijandschap**, *odium velut hereditate relictum*; —**zonde**, *avium malum* (Liv.); *peccatum originale* (Eecl.).

erg, 1) adi. *magnus* (b.v. *dolor*; *infamia enz.*); *acerbus* (b.v. *supplicium*; *odium*); *vehemens* (hevig); *gravis* (zwaar); b.v. *labores*; *morbus*; *nimius* (bovenmatig); b.v. *arrogantia*; *ergste*, ook *ultimus* (b.v. *pericula*; *crudelitas*; *ultima timere*); *extremus* (b.v. *malum*; *periculum*; *extrema pati*); iets e. vinden, z. zich ergeren; dat is te e., *hoc nimium est*; het te e. maken, *modum excedere*; erger worden, *ingravescere* (b.v. *morbus*); *aggravari* (b.v. *valeudo*); *increbescere* (b.v. *ventus*); *accrescere* (b.v. *dolor*); het kan niet erger worden, *res peiore loco non potest esse*; erger maken, *augere* (b.v. *malum*); *exasperare* (b.v. *morbum*); *exulcerare* (b.v. *dolorem*); *aggravare* (b.v. *inopiam sociorum*); iets als minder e. voorstellen (dan het in werkelijkheid is), *eleare alqd verbis*; iets als erger voorstellen, erger maken, *alqd aggravare, nimis efferre of verbis exasperare*; wat kunnen zij ergers van u denken dan dat, *quid gravior de vobis sentire possunt quam ut met conl.*; om niets ergers te zeggen, *ne gravior quippiam dicam*; wat erger is, *quod peius est*; erger dan de dood, *morte tristius* (b.v. *m. l. ratus Macedoniae etiam possessione pelli*); adv. *vehementer*; *nimis*; *valde*; niet e. (veel), *non ita* (*multum*). — 2) subst. zonder e., z. argeloos; onopzettelijk; —**denkend**, z. achterdochtig; —**denkendheid**, z. argwaan.

ergens, *alicubi*; (met nadruk in ontkenkende en daarmee gelijkstaande zinnen) *usquam*; e. heen, *aliquo*; (met nadruk enz.) *quoquam*; e. vandaan, *alicunde*; e. anders vandaan, *aliunde*; indien e., *sicubi*; indien e. heen, *si quo*; indien e. vandaan, *sicunde*; opdat niet e., *neubi*.

erger-en, iem. e., *stomachum alci facere of movere*; *irritare alqm of alcius animum*; *pungi alqd alqm of alcius animum*; *alqd dolore alqm afficit*; iets e. iem., zich e., ook *stomachari* (over iets, *alqd re*; ook *omnia*; zich e. dat, s. *quod met ind.*); *indignari* (*alqd re*; ook *hoc*; met *quod* of *acc. c. inf.*); *aggre of moleste ferre* (*alqd*; met *quod* of *acc. c. inf.*); zich zeer e., *dolore exardescere of incensum esse*; *dolore dirumpi*; over iets, *iniquissime ferre alqd*; *dirumpi alqd re*; z. verder aanstoot geven en nemen; —**lijk**, *gravis*; *qui alqm of alcius animum pungi*

of offendit; adv. *graviter*; —**nis**, *offensio*; *indignatio of dolor* (over iets, *alcius rei*); tot iets groote e., *magna cum offensio of magno cum dolore alcius*; iems e. opwekken of gaande maken, z. ergeren; e. wakkend, *odiosus* (z. ook aanstootelijk); z. verder ontstemming.

er-kend, *cognitus*; *probatus*; *spectatus*; —**kennen**, *agnoscere* (b.v. *deum ex operibus eius*; iem. e. als, b.v. *alqm filium*; *alqm ducem*; ook = *toegeven*, b.v. *crimen*; met *acc. c. inf.*; in deze bet. gewoonl. *concedere alqd* of met *acc. c. inf.*); *cognoscere* (iets als het zijne e.); b.v. *et signum et manum suam*); *probare* (als goed e.); *alqd*; ook iem. e. als, b.v. *alqm imperatorem*); *sancire* (als geldig e.); b.v. *acta Caesaris*); de rechtmatigheid van een handeling e., *alqd iure factum esse fateri*; een weldaad dankbaar e., *interpretari beneficium grato animo*; niet e., ook *improbare* (*alqd*); *repudiare* (b.v. *auctoritatem superiorum*); *negare of infitari* (met *acc. c. inf.*); —**kenning**, *agnitio* (het leeren kennen); *probatio* (goedkeuring); *confessio* (bekenenis); door omschr.; —**kentelijk**, *gratus*; z. verder dankbaar; —**kentelijkheid**, *animus gratus*; e. voor iets, *remuneratio* (b.v. *officiorum*); z. verder dankbaarheid; —**laugen**, z. krijgen 2; subst. het e., *adeptio*; door omschr.

ernst, *gravitas* (in gedrag en taal); *austeritas* (stroefheid); *tristitia* (afgemetenheid); *severitas* (strengheid); de e. van het oogeblik, *rei magnitudo*; met zedelijken e., *severe atque honeste*; e. waarmee men iets doet, naar iets streeft enz., *studium*; *cura*; *contentio*; zich met allen e. aan iets wijden, met iets bezighouden, *omni cogitatione curaque in alqd incumbere*; met e. naar iets streven, *magno opere expetere alqd*; = ernstige verzekering, *asseveratio*; in e. verzekeren of beweren, *asseverare* (de *alqa re*; met *acc. c. inf.*) het is mij volle e., *ita mehercule sentio*; ik verzeker u in vollen e., *omni asseveratione tibi affirmo* (met *acc. c. inf.*); dat is u geen e., *id non serio dicis*; in e., *serio*; *extra iocum*; in gekheid of in e., *ioco seriove* (b.v. *alci alqd exprobrare*); of in scherts of in e., *aut per ridiculum aut severe* (b.v. *de absentibus dicere*); in e. het zoo meenend, *ita sentiens* (tegenst. *iocans*); in e., is u dit e., *bona fide*; *itane vero*; *atque tu*; e. en scherts, *ioca serio* (pl.); *seria iocum*; —**ig**, (van een pers.) *gravis* (b.v. *philosophus*); *austerus* (stroef); *tristis* (afgemeten); *severus* (streng); (van zaken) *serius*; *gravis* (deftig; gewichtig; ook *morbus*); *severus* (streng; b.v. *vultus*); *verus* (waarachtig); *acer* (hevig; b.v. *proelium*); ee. zaken, ook *seria*; e. bezigheid, *maius negotium*; adv. *graviter* (b.v. *tractare alqd*; ook *queri*; *agrotare*; *vulnerari*); *etiam atque etiam* (b.v. *deliberare*); *severe* (tegenst. *incedere*; *per ridiculum*); *austere*; *acriter* (b.v. *pugnare*); *vere* (oprecht; b.v. *agere*); iets e. opnemen, *graviter ferre alqd*; te e., *durius accipere alqd*; z. ook in ernst.

erts, *aes*; *lapis asperius*; van e., *aëneus*. **er-varen**, 1) ww. *experiri* (*alqd*); z. verder ondervinden. — 2) adi. *peritus* (in iets, *alcius rei*); z. verder bedreven; —**va-renheid**, *peritia* (in iets, *alcius rei*); z. verder bedrevenheid; —**varing**,

usus rerum of *vitae*; *usus*; *experimentum* (één enkele e.); e. in iets, *usus alcus rei* of *in alga* re; *prudentia alcus rei*; een man van e., *homo exercitatus*, re *expertus* of *usu edoctus*; *homo prudens*; van groote e., *homo plurimo rerum usu*; zonder e., *homo imperitus rerum*; e. bezitten, *usu rerum praeditum esse*; in iets, *usum habere alcus rei* of *in alga* re; eenige e. bezitten, *alga usu imbutum esse*; dit is mijn bitterste e., *nilhil mihi in vita mea acerbius accidit*; e. in iets krijgen, *usum alcus rei percipere*; een groote e. in iets hebben, *magnum usum habere in alga* re (b.v. *in re militari*); de e. van iets opdoen, *experiri* of *cognoscere alqd* (ook met acc. c. inf.); ik doe bij mijzelf de e. op, *de me experior*; in me ipse *experior*; ik heb de e. opgedaan dat, ook *cognitum* of *comperitum habeo* met acc. c. inf.; veel bittere ee. opdoen, *multa acerba experiri*; bij e. of uit eigen e., *expertus*; re *expertus*; *usu edoctus*; iets uit eigen e. kennen, *alcus rei periculum fecisse*; men weet bij e. dat, de e. leert dat, *cognitum* est met acc. c. inf.; de e. heeft geleerd dat, *re intellectum* est met acc. c. inf.; door e. wijs worden, *experiendo discere*; geworden zijn, ook *re doctum esse*; spreekw. e. is de beste leermeesteres, *usus magister est optimus* (Cic.); *est rerum omnium magister usus* (Caes.).

erven, 1) ww. a) intr. van iem. e., *heredem esse alci* of *alcus*; z. ook een erfenis krijgen. — b) tr. *hereditate accipere* (alqd); veel e., *magna alci venit hereditas* (van iem., ab alqo); de macht van zijn vader e., *in paternas succedere opes*; overdr. *accipere* (b.v. *libertatem a maioribus*); geërfd = bij erfenis gekregen, *hereditarius* (b.v. *a nobis nomen*). — 2) subst. het e., *hereditas*; de ee., = de erfgename, z. erfgenaam.

erwt, *pisum*; *cicer*.

esch, *fraxinus* (adi. -*neus*); (wilde) *ornus* (adi. -*eus*).

es-corte, *praesidium* (b.v. *equitum*); — **ka-**
der, *classicula*; — **kadron**, *turma*; bij ee., = — **kadronsgewijs**, *turmatim*.

esp, *populus*.

etage, *abacus*.

et-en, 1) ww. a) intr. *edere* (esse); *vesci*; *cibum capere* of *sumere*; *cenare* (middagmalen); *epulari* (dineeren); niet e., *cibo abstinere*; van iets e., *edere* of *gustare alqd*; bij iem. e., *cenare apud alqm*; iem. te e. vragen, *alqm ad cenam vocare* of *invitare*; iem. te e. geven, *cibum* of *victum suppeditare alci*. — b) tr. *edere* (alqd); *vesci* (zich voeden met; alqd re); *comedere* (opeten; alqd); iets graag e., z. van iets houden 2 b); veel e., *largiter se invitare*; (als gewoonte) *multi cibi* of *edacem esse*; ik heb niets te e., *nilhil habeo quo famem tolerem*; iets bij het brood e., *adhibere alqd ad panem*; *edere alqd cum pane*. — 2) subst. *cibus* (spijs); *esca* (bereid eten); e. en drinken, *cibus et potio*; *esculentia* et *potulentia* (pl.); *victus* (levensonderhoud); het e. smaakt hem, *libenter cenat*; iem. e. geven, z. te eten geven 1 a; = maaltijd; — **enstijd**, *tempus cenandi*; — **er**, een groot of sterk e., *homo multi cibi* of *edax*; een heel klein e., *cibi minimi*.

eth-iek, *quae est de vita et de moribus philosophia*; *philosophiae pars moralis*; *ethice* (gen. -*es*); de e. van Aristoteles, *ethica* (pl.)

Aristotelis; — **isch**, *moralis* (philos.). **eti-ket**, *pittacium*; *titulus*; *nota*; — **quette**, *mos* of *m. et usus*.

etmaal, *viginti quattuor horarum spatium*; *dies* et *noz*.

ets-en, *caelare* (alqd); — **er**, *caelator*; — **kunst**, *caelatura*.

ettelijke, *aliquot*.

etter, *pus*; — **achtig**, *purulentus*; — **buil**, *comica*; — **en**, *suppurare*; *pus exit* of *effunditur* (b.v. e. *vulnere*); — **ing**, *suppuratio*.

etui, *theca*.

etymo-logie, *origo* (oorsprong van een woord); *derivatio* (afleiding van een ander woord); *notatio* of *etymologia* (afleiding en verklaring van een woord); *etymologice* (e. als wetenschap); — **logisch**, *etymologicus*; de e. beteekenis van een woord, *vis verbi*; e. verklaring van een woord, *explicatio vocabuli*; adv. *etymologic*; e. verwante woorden, *verba coniugata*.

eunuch, z. gesnedene.

euvel, 1) subst. *malum*; *incommodum* (ongemak); *vitiū* (gebrek); *morbis* (ziekte). — 2) adv. iets e. opnemen, z. kwalijk nemen; slecht opnemen 5; — **daad**, *scelus*; *facinus*; — **moed**, *improbus animus*; *audacia*; *superbia*.

evangel-ie, (Eccl.) *euangelium*; het e. prediken, *euangelizare*; *praedicare euangelium*; den armen wordt het e. gepredikt, *pauperes euangelizantur*; — **isch**, *euangelicus*; — **ist**, *euangelista*.

even, 1) adv. a) *aeque*; e. groot, a. *magnus*; *aequa magnitudine*; par (b.v. *dignitas*); e. oud, *aequalis* (als iem., *alcus* of *alci*; als ik enz., *meus* enz.); *eiusdem aetatis*; *pari aetate*; e. lang, = evenver; het is mij om het e., *meū nilhil interest* of *refert*; e. — als, *aeque*, *perinde* of *pariter* — ac of *alque* (gelijkelijk — als); *tam* — *quam* (evenzeer — als); *non minus* — *quam* (niet minder — dan). — b) = een poosje; = licht, *leviter* (b.v. *vulneratus*); = in 't voorbijgaan, *strictim* (b.v. *dicere*); *brevis* (b.v. *attingere alqd*); zoo e., = daareven. — 2) adi. par (van getallen; tegenst. *impar*); — **aar**, *aequinoctialis* of *meridianus circulus*; — **als**, 1) ter vergelijking van twee zinnen, *ut*; *sicut*; *quemadmodum*; zij gaan weer heen e. zij gekomen zijn, *idem abeunt qui venerunt*; e. — zoo, *ut* of *quomodo* — ita of *sic*; *quemadmodum* — *eodem modo* of *sic*. — 2) ter vergelijking van twee zinnen, *ut*; *sicut*; *velut*; *tamquam*; *quasi*; door modo, *in modum*, *more* of *ritu* met gen. (= op de wijze van); z. ook als 1; — **alsof**, z. alsof; — **aren**, *aequare* of *aequiperare* (alqm; alqm. alqā re); *assequi* (alqm; *alcus merita*); *parem esse* (alci; alci. alqā re); trachten te e., *aemulari* (alqm; alqd; iem. in iets, alqd *alcus*); — **beeld**, *simulacrum*; *effigies* atque *imago* (b.v. *iuvenis*, e. atque i. *eius*, quem . . .); *simillimus* (*alcus* of *alci*); *exemplar* (b.v. zijn eigen, *sui*); geheel het e. van zijn vader, ook *vera paterni oris effigies* (Tac.); duidelijk e., *eminens effigies* (b.v. *virtutis*); in karakter en uiterlijk het e. van zijn vader zijn, *mores et cultum patris referre*; zij was geheel het e. van haar vader, *totum patrem mirā similitudine exscriperat* (Plin.). — **eens**, z. —zoo; ook; — **goed**, adv. (= metdezelfde

moeite), *eādem operā*; (= niet minder) *non minus*; e. — als, *non minus — quam*; *tam — quam*; *item — ut*; — **ing**, z. dagen-nachtevening; — **knie**, iems e., *par alci* (soms *alcus*); iems e. zijn, z. evenaren; — **mensch**, z. medemensch; — **min**, *nihil of nihilo magis*; e. — als, *non magis (of plus) — quam*; *nec (neque) — nec (neque)*; — **nachtslijn**, z. evenaar; — **redig**, *par of similis* (gelijk); = goed geproportioneerd, symmetrisch, *aequalis et congruus*; e. bouw van het lichaam, *apta membrorum compositio*; *adv. aequaliter et congruenter*; volkomen e. gebouwd (van een mensch), *omnibus membris usque ad imos pedes aequalis et congruus*; het verlies is e. aan de winst, *iactura lucro respondet*; z. ook in verhouding; symmetrisch; — **redigheid**, *proportio*; *symmetria*; naar e., z. naar verhouding; z. ook symmetrie; — **tjes**, z. een poosje; even l.b. **eventu-aliiteit**, z. mogelijkheid 3; — **eel**, z. mogelijk; *adv. si ita restulerit* (enz.); indien e., *si met conl.* **even-veel**, *tantumdem* (b.v. e. goud, t. auri; e. — als, t. — quantum; e. geven om, *tantidem facere*); *totidem* (e. in getal; indecl., b.v. e. jaren, t. annos; e. — als, *totidem — quot*); — **ver**, *pari spatio intervallo*; ongeveer e., *aequo fere spatio* (b.v. abesse); overal vandaan is de weg naar de onderwereld e., *undique, ad inferos tantumdem viae est* (Cic.); — **wel**, *tamen of attamen*; z. verder toch l.; — **wicht, l** eig. *par momentum*; zich in e. bevindend, in e. gebracht, in e., *tamquam paribus ponderibus examinatus*; *pari momento of suis ponderibus libratus*; in e. houden, *librare (alqd)*; zich in e. houden, het e. bewaren, *librare corpus*; *sua vi et suo nutu teneri* (b.v. van de aarde); het e. verliezen, *labi*; *tibulare*; de wet van het e., *aequalibritas* (philos.). — 2) overdr. *aequitas*; het politieke e. tusschen verschildende staten, *aequa condicio civitatum*; er bestaat in een staat e. tusschen rechten en plichten, *aequalitas in civitate compensatio est et turis et officii et muneris*; het e. der ziel verstoren, *animum turbare*; herstellen, *se colligere*; — **wijd**, *parallelus*; e. zijn, *paribus intervallis inter se distare*

(b.v. van balken); loopen, *aequo inter se tractu perpetuoque procurere* (b.v. van bergen); e. met, *rectā regione* (b.v. r. fluminis r. pertinet silva ad fines Dacorumi); — **zeer**, *non minus*; *non magis*; e. — als, *non minus — quam*; *non magis — quam*; z. ook — **zoo**, *pari of eodem modo*; *aeque*; *pariter*; *similiter*; *item*; *itidem*; e. — als, z. even — als l a; e. spreken, *in eandem sententiam loqui*.

ever, — **zwijn**, *aper* (adi. *aprunus*).

ev-ident, *evidens*; *perspicuus*; *manifestus*; e. bewijzen, *vincere* (met acc. c. inf.); z. verder duidelijk; klaarblijkelijk; — **identie**, *evidentia*; *perspicuitas*; — **olutive**, (mil.) *decursus*; ee. maken, *decurrere*; z. ook ontwikkeling 2 a.

ex-amen, *interrogatio*; — **amineeren**, iem. e., *inspicere quid didicerit alqs*; *alqm experiri tentareque*; — **cerpeeren**, *excerpere of excubere* (b.v. *alqd ex libro*); — **cerpt**, z. uittreksel; — **communicatie**, z. kerkelijke ban; — **cuseeren**, z. verontschuldigen; — **enus**, z. verontschuldiging; vergiffenis; — **ecutie**, *supplicium* (van de doodstraf); — **emplaar**, *exemplar*; *exemplum*; — **plair**, z. voorbeeldig; — **ereceeren**, *exerceri of armis e.*; — **erectie**, *exercitium*; — **otisch**, *exoticus*; — **peditie**, *expeditio*; op e. uitgaan, *in expeditionem ire* (Liv.); op e. meenemen, *secum in expeditionem ferre* (b.v. *nihil ferme praeter arma Liv.*); z. verder veldtocht; — **plotteeren**, *exercere* (b.v. *metalla*; overdr. *victoriam Sall.*); overdr. iem. of iets e., *alqm of alqd quaestui habere*; *alci alqd q. est*; — **pres**, z. opzettelijk (adv.); — **presse**, *tabularius datā operā missus*; *cursor d. o. dimissus*; — **temporeeren**, z. improviseeren; — **tra**, *insuper*; *ultra*; verbonden met een subst., b.v. e. winst, *fructus adventicius*; — **tremiteiten**, *extrema* (Tac.).

ezel, *asinus* (ook = domoor; een echte e., a. germanus); wilde e., *onager*; overdr. = schilderezel, *machina* (Plin.); — **achtig**, *stupidus*; — **achtigheid**, *stupiditas*; — **drijver**, *asinarius*; *agitator aselli*; — **in**, *asina*. **ezelsooren**, *aures asini of aselli*; ee. hebben, *asininas aures habere*. **ezeltje**, *asellus*.

F.

faam, *fama*; *rumor*; te goeder naam en f. bekend staan, *bene audire* (bij iem., ab alqo); verg. naam 2 (= roep). **fabel**, eig. *fabula*; *apologus* (vooraleen Aesopische f.); zooals de f. zegt, *ut est in fabulis*; overdr. = verdichtsel, *commentum*; *res ficta of composita*; iets voor een f. houden, *fabulam atque fictum esse alqd existimare*; *fabulam et fictam rem esse ducere* (met acc. c. inf.); het schijnen ff., *portenta videntur*; — **achtig**, *fabulosus*; overdr. *fictus*; *commenticius*; *falsus*; *fabulosus* (*fabulosa et immania Tac.*); *incredibilis* (ongelooflijk); f. rijk zijn, *nummos modio metiri* (Petr.);

— **achtigheid**, *fabulositas*; door omschr.; — **dichter**, *fabularum of apologorum scriptor*; *fabulator* (Gell.); — **leer**, *historia fabularis*; *fabulae*; — **tje**, *fabella*.

fa-bricatie, — **briceeren**, z. vervaardiging, — **en**; — **briek**, *officina*; *fabrica*; — **briekstad**, *urbs officinis nobilis*; — **brikant**, *fabricator*; *optex*.

face, en f., door *adversus* (b.v. *adversa imago*); *adv. adversā facie*.

fac-simile, *descriptio imagoque litterarum*; een f. maken, *litteras scripturae assimilare et exprimere*; — **tor**, door *res*, b.v. de geheele redekunst berust op drie tot over-

reding samenwerkende ff., *omnis dicendi ratio tribus ad persuadendum rebus est nixa*; —**torij**, *emporium*; —**totum**, iems f., *rerum alcius omnium transactor et administrator*; iems f. zijn, ook *alci omnia of unum o. esse*; —**uitatleif**, *liber*; —**ulteit**, *ordo*. **faij**-**het**, —**lisement**, z. bankroet.

fakkel, *fax*; *taeda*; (van was) *funale*; —**drager**, *qui facem (alci) praefert*; —**licht**, *faces collucens* (pl.); bij t., *facibus collucentibus*; —**optocht**, *pompa collucentibus facibus ducta*.

falen, *errare*; *delinquere*; *labi*; z. verder een fout begaan; ontbreken; —**lekant**, f. uitkomen, *male cedere of accidere*; *male vertere*; —**saris**, *falsarius*; *falsus signator*; z. ook testamentevervalscher.

famil-jaar, —**lariteit**, z. vertrouwelijk, —heid; —**ie**, in engeren zin = gezin, *familia*; *domus*; *liberi* (b.v. eengroote f. hebben, *multos habere liberos*); in ruimeren zin, *familia* (geslacht; b.v. f. *Octavium*; ook onderafdeeling van een gens; *gens* (geslacht); *stirps* (stam); *propinqui* of *cognati* (verwanten); geslachten en ff., *gentes cognationesque*; iem. met een groote f., *homo magnae cognationis*; z. verder afkomst; tot de f. behoorend, van de f. enz., —**ie**, *familiaris*; *domesticus*; *privatus*; *intestinus*; *gentilis* of *gentilicis*; z. ook de samenstt.

familie-band, *cognatorum inter se necessitudo* (b.v. *imminuitur*); —**betrekking**, *cognatio*; *propinquitas*; in f. tot iem. staan, *alqm propinquitate contingere*; *alcius propinquum esse*; *alci cognatum esse*; verg. met iem. verwant zijn l.; —**feest**, *festus propinquorum conventus*; —**gebrek**, *vitium avitum*; —**goden**, *dii penates*; *lares*; —**goed**, *ager of fundus avitus*; —**graf**, *monumentum hereditarium* (geërfd graf); *monumentum of sepulcrum maiorum*; —**hoofd**, *pater familias*; —**kwaal**, z. —**gebrek**; —**lid**, *unus e domesticis*; z. ook verwant l.; —**naam**, z. geslachtsnaam; —**raad**, *consilium familiare* of *propinquorum*; —**stukken**, *quae in familia semper fuerunt*; —**zaken**, *res domesticae et privatae*.

fanat-iek, —**isme**, z. dweepziek, —zucht. **fantasie**, z. verbeeldingskracht; ver-dichtsel.

fat, *iuvēnis of homo totus de capsula* (Sen.); *trossulus* (Sen.); *scurra*; —**aal**, z. nood-lottig.

fatsoen, 1) = vorm l. — 2) = betamelijkheid enz., *honestas*; *honestum*; *decorum*; zijn f. houden, *decorum sequi of servare*; *modestiam retinere* (zich beheerschen); het f. eischt, *deceat of humanitatis est* (met inf.); gevoel voor f. hebben, *quid deceat sentire*; —**ceeren**, *finger* (alqd); —**lijk**, *honestus*; f. broodwinning, *quaestus liberalis*; van f. afkomst, *honesto loco of honestis parentibus natus*; f. levenswijze, *vita communis*; adv. *honeste* (b.v. se gerere); *ingenue* (b.v. *educatus*); —**lijkheid**, z. fatsoen.

fatterig, *multis manditis* (Tac.); —**heid**, *munditiæ*.

favoriete, *favea* (Plaut.).

fazant, *phasianus*.

feeks, *excreta*.

feest, *dies festus*; plechtig (op vaste tijden terugkeerend) f., *sollemne* (ook met gen., b.v. *Nemeorum*); het f. voor Diana wordt

gedurende drie dagen gevierd, *dies f. Dianae per triduum agitur*; z. ook feest-vieren; —**dag**, *dies festus* (tegenst. d. *profestus*); *feriae*; —**disch**, *festa mensa* (Ov.); —**elijk**, *festus*; *sollemnis*; *celeber*; bij ff. gelegenheden, *tempore festo*; adv. *sollemniter*; —**elijkheid**, *sollemne* (b.v. *ludorum*); z. ook feest; plechtigheid; —**gewaad**, *sollemnis ornatus of vestis*; —**maal**, *epulae*; (officieel) *epulum*; —**rede**, *oratio sollemnis*; *panegyricus* (Quint.); —**vergadering**, *conventus sollemnis*; *mercatus* (b.v. te Olympia); —**vieren**, *diem festum agere, agitare of celebrare*; —**viering**, door omschr.; z. ook feestelijkheid.

fell, z. fout; —**baar**, *erroribus obnoxius*; —**loos**, z. fout (zonder ff.).

feit, *factum*; *res*; ff. (tegenst. vermoedens), *certae res*; *certa* (b.v. *impudenter negare*); iets is een f., *alqd constat*; het is een f. dat, *constat met acc. c. inf.*; iets voor een uitge-maakt f. houden, *alqd habere pro re com-perta*; —**elijk**, *verus*; *certus*; adv. *re verā*; *re*; —**elijkheid**, *vis*.

fel, —**heid**, z. hevig, —heid.

felleit-atie, —**ceeren**, z. gelukwensch, —wensen.

femelaar enz., z. huichelaar enz.; beu-zelaar enz.

feniks, *phoenix*.

ferm, *firmus* (stevig); verg. flink; —**hied**, *firmitas* (stevigheid); verg. flinkheid.

festoen, *sertum*.

fiasco, f. maken, *corruere* (b.v. van een acteur, *in extremo actu*).

fielt, z. booswicht; —**enstreek**, —**erig**, z. schurkenstreek, schurkachtig.

fier, —**heid**, z. hooghartig, —heid.

figuur, *figura*; *forma*; *species*; (= afbeel-ding) *forma*; *imago*; *signum* (beeld); wis-kunstige f., *forma geometrica*; redekunstige ff., *conformationes sententiarum*; *figuræ orationis*; —**lijk**, *improprius* (oneigenlijk); een f. voorstelling van iets, *imago alcius rei*; adv. *improprie*; z. verder overdrach-telijk; —**tje**, *sigillum* (beeldje).

fiksch, *promptus*; verg. flink; —**heid**, *animus promptus*; verg. flinkheid.

financ-lèel, *nummarius*; ad rem familia-rem of ad *reditus publicos pertinens*; ff. moeilijkheden, *difficultas nummaria*; z. verder geldgebrek; —**lèn**, *res familiaris* (van een pers.); *vectigalia publica of reditus publici* (pl. van den staat); *aerarium* (schatkist); *fiscus* (kas van den keizer); ook *rationes* (b.v. zijn f. herstellen, *confirmare r.*; den staat van zijn f. nakijken, *inspicere rationes suas*); —**iewezen**, *res nummaria*.

firmament, *caelum*; *caeleste solum* (Ov.).

fistel, *fistula*.

fixeeren, z. aanstaren.

fladderen, *volitare* (van vogels); *agitari* (heen en weer bewegen); fladderend, *fluvus* (b.v. *crines*); *passus* (loshangend); b.v. *capilli*. **flam-bouw**, z. fakkel; —**ingo**, *phoeni-copterus* (Suet.).

flank, *latus*; —**aanvallen**, *proelia trans-versa*.

flard, *pannus*; aan ff. scheuren, *di- of con-scindere* (alqd); *dilacerare* (alqd).

flater, *error*; *erratum*; *peccatum*; een f. be-gaan, *errare*; *peccare*.

flatteeren, z. vleien 1; goed staan I3.
flauw, 1) *languidus* (mat); *segnis* (zonder vuur); *adumbratus* (vaag); *tennis* (zwak; b.v. *lunae lunen*); f. worden, *languescere*; f. vallen, z. in onmacht vallen 2; adv. *languide*; *segniter*. — 2) = kinderachtig, laf, *puerilis*; *ineptus* (b.v. *ioca*); *insulsus* (b.v. *adulescens*; *genus ridiculi*); *frigidus* (b.v. *verba*; *toei*; *genus acuminis*); *infacetus* (b.v. *homo*; *dictum*); adv. *pueriliter*; *inepte*; *insulse*; *infacete*; — **hartig**, *languidus*; *segnis*; *ignavus* (laf); f. zijn, *languere*; adv. *languide*; *segniter*; *ignave*; — **hartigheid**, *languor*; *ignavia*; *segnitia*; een bevel dat f. verzaadt, *imperium segne*; — **heid**, *languor*; *segnitia*; = kinderachtigheid, lafheid, *insulitas*; *fatuitas*; — **iteit**, *resinepta*, *insulsa*, *infaceta* of *absurda*; *ineptiae* of *nugae*; *insulse* of *absurde dictum*; *inepte factum*; — **te**, z. onmacht 2.

fleemen enz., z. vleien enz.
flegma, *lentitudo*; *segnitia*; — **tisch**, *lentus*; *segnis*; adv. *lente*; *segniter*.

flesch, *lagona*; *ampulla*; — **je**, *laguncula*.
flets, *languidus*; *hebes* (mat; b.v. *color*); *obsoletus* (vergaan; b.v. *color*); z. ook bleek; — **heid**, *languor*; door omschr.; z. ook bleekheid.

fleur, — **ig**, z. bloei, bloeiënd.

flik-flooen enz., z. vleien enz.; — **ken**, *sarcire* of *resarcire* (alqd); — **keren**, *micare*; *scintillare*; verg. vonkelen; — **kering**, *scintillatio*; door omschr.; verg. vonkeling.

flink, *strenuus*; *promptus*; *impiger*; *fortis* (b.v. *vir*; *oratio*); *luculentus* (b.v. *oratio*; *plaga*); *probabilis* (b.v. in gerendo p., in disserendo rudis); *firmus* (b.v. *legio*; *praesidium*); f. gedrag, z. flinkheid; adv. *strenue*; *prompte*; *impigre*; f. zoo, eu of euge (Com.); verg. bravo; — **heid**, *animus promptus*; *firmitas*; *firmitudo animi*; *virtus*; *fortitudo*.

flits, z. bliksemflits; pijl.

flodderen, *fluicare*.

floers, *velum*; als door een f., *quasi per caliginem* (b.v. alqd videre); — **en**, *velare* (alqd).

flonker-en, *fulgere*; *nitere*; *micare*; *radiare*; — **ing**, *fulgor*; *nitior*.

flotttelle, *classicala*.

floosjes, *nugae*; z. ook grap.

fluister-aar, *susurrator*; — **en**, *susurrare*; iem. iets in het oof f., *insusurrare alci* alqd; vertrouwelijk, *ad aurem familiariter insusurrare*.

fluit, *tibia*; op de fluit spelen, *tibia* (ook *tibiis*) *canere*; verg. — **spel**; — **en**, *sibillare* (met den mond; poët. van den wind = *stridere*); *canere* (van vogels); = op de fluit spelen; — **muziek**, *tibiarum cantus*; — **speelster**, *tibicina*; — **spel**, *tibiae* of *tibiarum cantus*; (als kunst) *tibiarum ars*; onderwijzen geven in het f., *tibia* (of — *is*) *canere docere*; z. ook begeleiden 2; — **ing**; — **spelek**, *tibicen*; een goed f., *canere tibiis doctus*; zijn, *scienter tibia* (of — *is*) *cantare*.

fluks, *fluksch*, z. spoedig; snel.

fluveelachtig, *mollissimus*.

fluiken, *frangere* of *atterere* (b.v. *alcus opes*); *infringere* (b.v. *alcus animum*); *contundere* (b.v. *alcus audaciam*); geheel f., *frangere et comminere* (b.v. *opes*).

foedraal, *theca*; *involutum*; *tegimentum*.

foel, *phui*; *turpe dictu*; — **leelijk**, *insignis* ad deformitatem.

fok, *dolo*; de f. bijzetten, *dolorem tollere* of *erigere*; — **ken**, *alere* (b.v. *canes*); *pascere* (b.v. *bestias*); vee f., *pecuariam facere*.

foliant, *volumen* of *grande v.*

folter-aar, *tortor*; *carnifex* (beul); — **bank**, z. pijnbank; — **en**, eig. z. martelen; op de pijnbank leggen; overdr. = kwellen; — **ing**, *cruciatu*; *carnificina*; *tormenta* (pl.); (overdr.) *cruciatu*; *morsus*; *stimulus*; verg. marteling; — **kamer**, *carnificinae locus*; — **koord**, *fiducula*; — **rad**, *rota*; — **tuig**, *tormenta* (pl.).

fondament, z. grondslag.

fonds, *pecunia*; daarvoor is geen f., *non est unde sumptus isti tolerantur*; z. verder kapitaal 1.

fonkelen enz., z. vonkelen enz.

fontein, *aqua saliens* (of plur.).

fool, *corollarium*; *munusculum*.

fop-pen, *ludibrio habere* (alqm); z. verder bedotten 1; — **perij**, z. bedotterij.

for-ceeren, *effringere* of *moliri* (b.v. *fores*); geforceerde marsch, *magnum iter*; z. ook marsch; = dwingen — **maat**, *forma*;

— **maliteit**, *ritus*; ff., *sollemnia*; *legitima* (door de wet voorgeschreven); alle ff. worden in acht genomen, *omnia iusta fiunt*; met degewone vereischte ff., *rite*; *sollemniter*; — **meel**, *iustus* (b.v. *proelium*; *obsidio*); — **meerder**, *fabricator*; *auctor*; — **mee-ren**, *formare*, *facere* of *fabricari* (alqd);

— **mule**, *formula* (vooral in rechtszaken); *carmen* (vooral gebeds- of eedformulier); ook *vox* of *verba* (pl.); een f. voorzeggen,

verba of *carmen praerire*; — **muleeren**, *concipere* (b.v. *iusiurandum*); — **mulier**, *formula* (b.v. *stipulationum*); *exemplum* (b.v. *litterarum*); *carmen* (b.v. *legis*); —

nuis, *foras*.

forsch, *robustus*; — **heid**, *robur*.

fort, *castellum*; verg. vesting.

fortuin, *fortuna* (ook als godin; *Fortuna ipsa quae dicitur caeca* Cic.); de fortunei betoont iem. haar gunsten, *fortuna alqm prospere comitatur*; *prospere fortunae flatu alqs utitur* (tegenst. *fortuna reflavit*); door de f. beginstigd, *fortunatus*; goederen der f., *fortunae*; zijn f. zoeken, *fortunam temptare*; z. verder geluk; = vermogen, *opes* (pl.); *divitiae*; f. maken, *magnas sibi parere divitias*; z. ook vermogen 1 b.

fouilleeren, z. betasten; vooraf f., *praetemptare* (b.v. *simum* Suet.).

foura-ge, *pabulum*; — **geerder**, *pabulator*; *frumentari*; ff., ook *frumentarii*; — **geeren**, *pabulari*; *frumentari*; subst. het f., *pabulatio*; *frumentatio*.

fout, *vitium* (gebrek, ondeugd; ook f. tegen de auspiciën, b.v. *vitio creatus* enz.); *error* of *erratum* (dwaling, vergissing); *peccatum* of *delictum* (misslag); *mendum* (vooral schriftfout; b.v. *librarium*); een f. maken of begaan, *erare* of *labi* (dwalen, zich vergissen); *peccare* of *delinquere* (een misslag begaan); ook *unam syllabam*, een fout in de uitspraak van één s., *Plaut.*;

committere, *culpa* of *delictum* c. (zieh aan een vergrijp schuldig maken); veel ff. begaan, *multa peccare*; om niet in dezelfde f. te vervallen, *non faciam quod reprehendo*;

van ff. zuiveren, *emendare* (alqd); vol ff.,

vitiosus; mendosus (door ff. ontsierd; b.v. *liber*); zonder ff., *vittio* (of -is) *carens; sine vittio*; z. ook *zuiver* 2; zonder ff. zijn, *vittio* (of -is) *carere; sine vitiis esse*; —**ief**, *vitiosus; mendosus; pravus*; verg. onjuist.

fraai, *decorus; pulcher; lautus; elegans; nitidus*; adv. *pulchre; eleganter; nitide*; —**heid**, *pulchritudo; nitor; elegantia*.

fragment, *reliquiae*; er zijn weinig ff. van deze werken over, *pauca ex his scriptis supersunt of exstant*.

franje, *fimbriae; cirri*; met f. voorzien, *fimbriatus*.

frank, z. vrijmoedig.

frase, dat zijn ff., *verba istaec sunt*.

fratsen, *nugae; ineptiae*; —**maker**, *nugator; homo ineptus; scurra* (potsenmaker).

frauduleus, *fraudulentus*; een f. bankroet slaan, *fraudare creditores*.

freeschildering, *opus tectorium*.

fries, *zophorus* (Vitr.).

frisch, 1) *recens* (versch); *integer* (onverzwakt); *impiger* (onvermoeid; wakker); *vegetus* (veerkrachtig; b.v. *mens; homo*); *alacer* (levendig); *viridis* of *vivus* (van gewassen); *purus* (zuiver; b.v. *aër*); met ff. krachten, *integer; integris viribus; redintegratis viribus* (met hernieuwde kr.); f. gelaatskleur, *color nitidus*; f. (= krachtig, veerkrachtig) zijn, *vigere*; adv. *strenue; acriter; impigre; alacriter*. — 2) = koel 1;

—**heid**, 1) *vigor; alacritas*; jeugdige f., *viriditas*; f. van geest, *animi* of *ingenii* *alacritas; integritas*. — 2) = koelheid, *frigus*.

fris-eeren, het haar f., *crines* of *capillos calamistro ornare*; gefriseerd, *calamistratus* (b.v. *coma; cinaedus*); —**eerijzer**, z. brandijzer; —**eur**, *capitum* of *capillorum concinnator* (Col.); —**nur**, *tonsus* (Plaut.).

fronsen, het voorhoofd f., *frontem contrahere* of *adducere*; subst. het f., *contractio frontis*.

front, *frons*; van f. veranderen, *signa convertere*; f. maken, in *frontem dirigere* of *dirigi*; tegen den vijand, *consistere contra hostem*; *signa* in *hostem obvertere*; in *hostem obverti*; met verschillend f., door *diversus* (b.v. *diversae legiones pugnant, aliae adversus Capenatem . . . aliae contra . . .*); voor het f. der troepen, *pro contione* (b.v. *alqm laudare*); —**ispies**, *frons*; —**on**, *fastigium*; —**scherm**, *pluteus*.

fruit, *poma* (pl.); —**handelaar**, —**verkooper**, *pomarius*.

fuik, *nassa*.

functie, z. dienst 1; ambt; in f. zijn, z. een ambt bekleeden, waarnemen 2; in f. treden, z. een ambt aanvaarden.

fundament, z. grondslag.

fungeeren, f. als = de functie bekleeden van, *munere fungi* (b.v. als aediel, *munere aedilicio*); als rechter f., *sedere iudicem*; z. ookeenambt bekleeden, waarnemen 2; voor iem. f., *vice alcius fungi* (ook *fungar vice cotis* Hor.); z. verder dienen tot 3.

furie, *furia* (zoowel godin als razende pers.); *furor* (razernij).

fust, *dolium*.

fijn, 1) = niet grof, *subtilis; tenuis*; adv. *tenuiter* (b.v. *alutae t. confectae*); = zuiver, *purus* (b.v. *aurum*); overdr. **a**) = van goede kwaliteit, *bonus* of *primae notae* (b.v. *vinum*); *nobilis* (*piscis*). — **b**) = sierlijk enz., *elegans* (smaakvol); *urbanus* (welgemanierd; beschaafd; geestig); f. beschaving, *morum, vitae* of *ingenii* *elegantia; humanitas*; adv. *eleganter; urbane*.

— 2) = scherp (met betrekking tot zintuigen of verstand), *acer; acutus; subtilis; sagax*; een f. neus, *nasus sagax; acutae nares* (overdr.; Hor.); iem. met een f. neus (overdr.), *homo sagax* of *callidus; emunctae naris* (Hor.); een f. neus hebben, *acutum habere nasum*; (overdr.) *acutis esse naribus; sagaciter omnia odorari*; een f. oor, ff. ooren, *aures eruditae, tritae* of *teretes* (overdr.); een f. oordeel, *subtile* of *acre iudicium*; een f. gevoel voor schoonheid, *summa elegantia et venustus*; een f. onderscheiding, *subtilis* of *tenuis distinctio*; adv. *acriter; acute; subtiliter; sagaciter*.

—**kauwen**, —**maken**, *extenuare* (b.v. *cribus extenuatur dentibus*); *conficere* (b.v. *pastum*); *subigere* (b.v. *humum*); subst. het f., *confectio* (b.v. *escarum*). —**malen**, *molis comminuire* (alqd); gerst f., *hordeum* in *farinam subtilem molere* (Plin.); —**proe- ver**, *homo subtilioris palati*; de grootst ff., *proceres gulae* (Plin.); —**stampen**, *contundere* (b.v. *thymum in pila; piper cum ficu contusum*); *terere* (b.v. *alqd in mortario*); *pinsere* (b.v. *triticum*).

G.

ga, z. echtgenoot, -genoote.

gaaf, 1) subst. z. gave. — 2) adi. *integer*; z. verder ongedeerd; —**heid**, *integritas*.

gaan, 1) van levende wezens 1) eig. *ire* (dikwijls om een richting enz. uit te drukken samenstellingen van *ire, gradi* of *cedere*, b.v. ergens naar toe g., *adire* of *accedere*; vandaan, *abire* of *abscedere*; in, *inire* of *ingredi*; uit, *exire*, *egredi* of *excedere*; naar buiten, *prodire* of *procedere*; over of door, *transire* of *transgredi*; voorbij, *praeterire*; voor nadere bijzonderheden z. de samenstt.); = voortschrijden; ver-

trekken 2; zich begeven 3; bezoeken 1; voor iem. uit gaan, *ante- of procedere alci*; om iem. of iets gaan, z. halen 1; niet kunnen gaan, *ingredi non posse*; (van zieken) *ad ingrediendum invalidum esse; pedibus non valere*; iem. laten g., *alqm abire sinere; dimittere alqm* (ook *alqm a se; alqm incolumem* enz.); *mittere alqm* (zenden). — 2) overdr. **a**) zich laten gaan (bij het spreken), *vagari*. — **b**) tot een bepaalde grens gaan, *procedere* (b.v. zoover, *eo*; zoover in zijn razernij, *eo vecordiae* Sall.); *progredi* (hoever, *quousque*, b.v.,

progrediatis; quatenus, b.v. amor in amicitia progredi debeat; quoad, b.v. progredi potuerit feri hominis amentia; ik weet hoever men mag g., scio quid liceat; daarin, eius rei finem modumque scio; te ver gaan (in iets), longius de iusto l. procedere of progredi; modum excedere; nimium esse (in alga re); bij het spreken, inconsultus evehit (tegenst. modum tenere verborum); men gaat te ver, wanneer men beweert dat, nimis violentum est dicere met acc. c. inf. — c) aan het . . . g., g. . . incipere met inf. — d) over iem. g., z. een zieke behandelen l; over iets g., z. beheeren. — II) van zaken l) eig. ire; duci (b.v. praeter domum nostram ducuntur exsequiae Sen.); moveri (bewegen); ferri (vooral zich snel bewegen); naar boven of omhoog g., sublime ferri (b.v. sonus); ad supera ferri (b.v. odor). — 2) overdr. a) tot een zekere grens g., progredi (z. boven I 2 b); iets g. tot een zekere hoogte, z. reiken 2; een gezegde van iem. gaat van mond tot mond, vulgo alcius dictum ferunt; een weg g. ergens heen, z. leiden 2; ergens door, iter est per met acc.; dat zal gemakkelijker g., indien . . . quod erit facilius si; de gevangenen gaan (= kunnen) niet alle in de gevangenis, carcer omnes captivos non capit; er gaan 625 voet op een stadium, sescenti viginti quinque pedes efficiunt of exaequant stadium; de zaak is vlug gegaan, res celeriter confecta est; met moeite, aegre; goed, voorspoedig enz., z. b (het g. iem. op een bepaalde wijze); ook gelukken, mislukken; iems zaken g. goed, slecht, bene, male alqs negotium gerit. — b) onpers. het gaat om iets, agitur alqd (b.v. om het leven, caput); het gaat hem er ook naar, fert dignos fructus factorum suorum; zoo gaat het, zooals het g., z. gewoonlijk; zoo gaat het in de wereld, sic vita hominum est; ita fit; sic est vulgus; verg. dat is 's werelds loop 2; het zal wel g., recte spero (Ter.); het g. in het geheel niet, fieri nullo pacto potest; effici non potest; het g. (iem). op een bepaalde wijze (met het oog op slagen of niet slagen), procedere (b.v. alci bene of pulcherrime; bene; prospere; non satis ex sententia; quae ubi tardius procedunt); succedere (b.v. haec prospere of minus p.; ex sententia succedit); z. ook afloopen 1 b; (met het oog op gezondheid, levensomstandigheden enz.) hoe gaat het, quomodo of (Com.) ut valet; quid agis; gaat het goed, recte valet; het g. mij goed, valeo; bene est mihi; bene mecum agitur (ik heb een goed lot); z. ook voor den wind gaan 2; slecht, male est mihi; male mecum agitur; voortreffelijk, praeclare mecum agitur; het gaat iem. treurig of droevig, pessimo loco est alqs; vitam parce ac duriter agit alqs (Ter.); het g. beter met iem., z. beter worden; in beterschap toenemen; in beter doen geraken; verg. ook staan I 3; zoo gaat iem. op een bepaalde wijze = iets treft of overkomt iem., accidit of evenit alci (b.v. het is mij net zoo gegaan, idem mihi accidit; als hun, quod illis; ik vrees dat het met mijn brieven net zoo gaat, vereor ne idem eveniat in litteras meas); usu venire (b.v. het zou werkelijk zoo met Vercingetorix gaan, haec de Vercingetorige usu

ventura); z. ook afloopen 1 b; hoe zal het u gaan, quid tibi fiet. — III) subst. het gaan, itio; z. verder gang 2; drie uur gaans, via of iter trium horarum.

gaande, wat is er g., quid rei est; quid est of accidit; iets is g., alqd agitur; bij hen, alqd agunt of moliantur; g. maken, commovere (b.v. dolorem); z. verder verwekken 2; g. houden, z. aan den gang houden 2 b; —rij, porticus; —weg, g. allengs.

gaar, percoctus; g. koken, percoquere (alqd). **gaard**, z. tuin.

gaarkenken, popina (pl. ook despijzen van een g.).

gaarne, libenter; animo libenti; animo non invito (niet tegen zijn zin); hand gravate (zonder zwaarigheden te maken); facile (gemakkelijk, zonder bezwaar); ook door libens, volens of non invitus; vaak door omschr., b.v. g. willen, non nolle; hij gehoorzaamde g., non parere noluit; hij was bij alle gevaren g. de eerste, ad omnia pericula princeps esse non recusabat; hij heeft niet g. dat men tegen hem schrijft, moleste fert (het non vult contra se scribi); ik zou g. zien (had g. gezien) dat gij hem overhaaldet, velim of pervelim (vellem of pervellem) ei persuadeas (-eres); hij wordt g. geprezen, laudis cupidissimus est; vult se laudari; iets of iem. g. mogen, g. zien, z. op hebben 2; iets g. willen zien, hooren, weten, alqd videndi, audiendi, cognoscendi, cupilate flagrare; g. met iem. omgaan, delectari alcius consuetudine; zeer g., libentissime; libentissimo animo; perquam (b.v. velim scire); wanneer hij het ook nog zoo g. wilde, si vel maxime vellet of cuperet; g. gezien, acceptus of iucundus (bij iem., alci); niet g., z. ongaarne.

gaatje, parvum foramen; gg. in de ooren boren, pertundere aures (Petr.) of lammis aurium (Arnob.); met gg. in de ooren, auribus perforatis (Hier.).

ga-de, z. echtgenoot, genoot; —der, te g., simul; —de, —deslaan, contemplari of intueri (alqm; alqd; ook overdr.); verg. beschouwen l; waarnemen l; —ding, iets is van iems g., alqd alci placet of probatur.

gaffel, furca; —vormig, furcae similis. **gage**, lucar (van tooneelspelers, Tac.); z. verder bezoldiging.

gal, fel; bilis; de g. loopt iem. over, alci bilis of stomachus commovetur; vol g. zijn (van geschriften), plurimum fellis habere; —a, in g., praetextatus; (van een veldheer) paludatus; —achtig, biliosus; fellis; —ant, officiosus (adv. -e); urbanus (adv. -e); —anterie, officium; urbanitas; —appel, galla; —el, trilemis; —erij, porticus; (in een schouwburg) superior locus; (= engelenbak) cavea summa of ultima (ook = de toeschouwers der g., b.v. verba ad summam caveam spectantia).

galg, arbor infelix; patibulum (eig. kruishout); z. ook kruis; spreekw. het is boter aan de g. gesmeerd, et operam et oleum perdis; in pertusum ingerimus dicta dolium (Plaut.); —ebrok, —enaas, crucis offla (Petr.); corvorum cibaria (pl.; Petr.); furcifer.

gal-joen, trilemis; —lig, z. galachtig. **galm**, sonus; —en, sonare.

galnoot, galla.

galop, in g., *equo citato de admisso* (van meer dan één pl.); in g. naderen, *e. c. of a. accurere*; —**peeren**, (van een paard) *quadripedo currere* (Front.); (van een ruiter) *equo citato de admisso vehi of currere*.

gang, 1) conor. *fauces* (pl.; corridor, Vitr.); *mesaulos* (smalle g. tusschen twee vertrekken of muren, Vitr.); *andron* (g. tusschen twee muren van huizen of tuinen, Vitr.); *angiportum* (slop); *cuniculus* (g. onder de aarde; mijn); *iter* (b.v. *auditus*). — 2) abstr. a) van perss., *ingressus*; *incessus*; langzame g., *tarditas in ingressu*; nu eens snelle dan weer langzame g., *citus modo modo tardus incessus*; een langzamen g. hebben, *tarditate uti in ingressu*; een trotschen g. hebben, *magnifice incedere*; iems wegen en gg. nagaan, *alcus itinera egressusque explorare* (Sall.); *custodes alci ponere*; *custodire alqm*; aan den g., z. bezig; aan den g. komen, *incipere*; iem. zijn g. laten gaan, z. iem. laten begaan 2 c; gaat je g. maar, *facite quod libet*; gaat je g. maar, kiest maar consuls uit de plebs, *ite, create consules ex plebe* (Liv.); ieder gaat zijn eigen g., *suam quisque sequitur viam*; *suum quisque tenet institutum*. — b) van zaken, *motus* (beweging); *ordo* (gergelde of van te voren vastgestelde g.; b.v. *disputationis*; *fabulae*; *comitorum*; *pugnandi*); *tenor* (om afgebroken voortgang); *ingressio* (b.v. *orationis*); *iter* (b.v. *sermonis*); *cursus* (snelle g.; b.v. *verborum*; *orationis*); goede of geregelde g., *administratio* (b.v. *omnem administrationem tardabat magnitudo operum*); naar vasten g., *via et ratione*; iets aan den g. brengen, *movere of commovere alqd*; *initium facere alcius rei*; aan den g. houden, *tenorem servare* (b.v. *pugnae*); aan den g. komen, *incipere*; iets zijn g. laten gaan, *alqd non impedire*; de zaak is in vollen g., *res procedit*; iets, *ardet alqd* (b.v. *ardente bello* Suet.).

gang-baar, *usitatus*; *usu receptus*; de g. beteekenis van een woord, *communis sensus visque verbi*; g. worden, *in usu esse incipere*; *usu of in usum recipi*; g. zijn, *receptum* (of *usu of in usum*) *receptum esse*; *in usu esse*; *valere*; algemeen g. zijn (van geld), *in omnium usu esse of versari*; —**boord**, *fori*.

gans, *anser*; spreekw. de gebraden gg. vliegen je maar zoo in den mond, *porci cocti ambulat* (Petr.).

gansch, z. geheel.

ganze, **ganzen**, *anserinus* (b.v. *ovum*); —**lever**, *iecur anseris*.

gap-en, *hiare*; *oscitare* (geeuwen; ook van verveling); *gapend*, *patens* (b.v. *vulnus* Verg.); subst. het g., *hiatus*; *oscitatio*; —**ing**, *hiatus*.

gar-andeeren, z. instaan; —**antie**, z. borgstelling; waarborg.

gard, *ferula*; —**e**, *cohors praetoria*; z. ook lijfwacht; = roede; —**erobe**, *vestiarium*; (= kleeren) *vestis*; *vestimenta* (pl.).

garen, 1) subst. *fila* (pl.); *linum*. — 2) ww. = verzamelen.

garf, z. schoof.

garul-zoen, *praesidium*; in g. hebben, *in praesidio habere* (b.v. *militis regios*); in g. liggen, *praesidium agitare* (b.v. *Lugduni*

Tac.); z. verder bezetting 2; —**zoens-plaats**, *praesidium*.

gar-stig, *randicus*; een beetje g., *subranci-dus*; g. zijn, *rancere*; —**ve**, z. schoof.

gast, *hospes*; (aan tafel) *conviva*; (in een logement) *deversor*; bij iem. te g. zijn, *cenare apud alqm* (aan tafel); *hospitio alcius uti*; iem. te g. noodigen, *vocare of invitare alqm ad cenam*; *hospitio alqm invitare*; —**heer**, *hospes*; *cenae of epularum dominus*; *convivator*; —**huis**, *nosocomium* (ICl.); —**maal**, *convivium*; *epulae*; *epulum* (officieel); *cena* (maaltijd); g. houden, *convivari*; *epulari*; —**recht**, *ius hospitii*; *hospitium*; —**vriend**, *hospes*; moord op een g., *caedes hospitalis*; —**vriendin**, *hospita*; —**vriendschap**, *hospitium*; —**vrij**, *hospitalis* (b.v. *homo*; *domus*; h. *esse in alqm*); g. ontvangst of onthaal, *hospitium*; adv. *hospitaliter*; iem. g. bij zich ontvangen, g. opnemen, *alqm (domum ad se) hospitio accipere*; *hospitio recipere alqm*; —**vrijheid**, *hospitalitas*; iem. g. verleenen, z. *gastvrij* onthalen.

gat, *foramen* (b.v. *in scuto*; *operculi foramina*); *hiatus* (opening; kloof); een g. in iets boren of maken, z. boren; doorboren; iem. een g. in het hoofd slaan, *dirumpere alci caput* (b.v. *paedagogo tabula* Plaut.); met een g. er in, *peritusus*; vol gg., *perforatus*; (van kleeren) *laceratus*; spreekw. een g. in den dag slapen, *in medium diem dormire*; ik zie er geen g. in, *inops consilii sum*; hij heeft voor ieder g. een spijker, *semper se expedit*.

gauw, z. snel; spoedig; —**dief**, *latro* (straat-roover); *circumscripitor* (oplichter); —**heid**, z. snelheid.

gave, *donum of munus* (geschenken); *stips* (aalmoes); (= talent) *facultas*; *ars*; soms niet afzonderlijk vertaald, b.v. de g. der voorspelling, *divinatio*; z. ook aanleg 5.

gazel, *dorcax*; *oryx* of *bubalus* (Africaansche).

ge-aard, goed g., *bene moratus*; *bonis moribus praeditus*; —**aardheid**, *natura*; z. verder aard 1; —**acht**, *honestus*; *honoratus*; verg. gezien; —**aderd**, *venis distinctus*; *venosus*; —**affected**, z. gemaakt; —**articuleerd**, *articulatus of explanabilis* (b.v. *vox*); gg. tonen, *vox significabilis*; de woorden g. uitspreken, *verba exprimere explanareque*; *verba articulare* (Apul.); de letters overdreven g. uitspreken, *exprimere litteras* (tegenst. *opprimere*); g. spreken, *articulatum distincteque dicere* (subst. *explanata vocum impressio*).

ge-baar, *gestus* (ook als collect.); *motus*; gg., ook *actus* (sing.); gg. maken, *gestum agere*; (kunstmatige) g. *componere*; verkeerde gg. maken, *peccare in gestu*; een g. met de hand, z. handgebaar; —**baard**, *barbatus*; —**babbel**, *blateratus of garrulus* (Sidon.); *nugae of ineptiae* (laf, dom g.); *confabulatio* (vertrouwelijk g.); z. ook gepraat; —**bak**, *opus pistorium*; *panificium* (Cels.); —**balk**, *ruditus*; —**baren-spel**, *gestus*; *motus*; *actus*; het g. der acteurs met gezang begeleiden, *ad manum cantare histrionibus* (Liv.); —**barentaal**, *signa* (pl.); —**bed**, *precatio* (het bidden); *preces* (pl.; smeekbede); *votum* (g. gepaard met een gelofte); *oratio* (Eccl.); plechtig g. tot de goden (in de volksvergadering)

sollemnis deorum comprecatio; *sollemnis comitiatorum precatio*; een g. doen, *precationem of preces facere*; *precatione uti*; *vota facere of suscipere* (ook *pro algo*; *pro alga re*); tot God, *precari deum*; *orare* (Eccl.);

—**bedel**, *mendicatio*; —**bedsformulier**, *precatio sollemnis*; *verba sollemnis*; *sollemne carmen precationis* (vóór het begin van een vergadering; uitspreken, *praefari*); *praefatio* (vooral vóór een offer); —**beente**, *ossa* (pl.); *reliquiae*; wee je g., *vae aetati tuae* (Plaut.); —**belgd**, z. verholgen; g. zijn, z. zich ergeren; g. worden, *turgescit alcius animus*; —**benedijd**, *beatus*; *fortunatus*; —**bergte**, *montes* (pl.); *mons*; *iugum*; *saltus* (boschrijk g.); —**beten**, *infensus* (alci); op iem. g. zijn, *suscensere alci*; —**beurde**, het g. res; = wat voorbij is, *praeterita* (pl.); z. verder —**beurtenis**; —**beuren**, z. —**schieden**; —**beurlijk**, —**heid**, z. mogelijk, —**heid** 3; —**beurtenis**, res; *factum*; *eventus* (of —um); *casus*; gg., ook *memoria* (b.v. *septingentorum annorum memoriam uno libro colligare*); gg. (in een oorlog), ook *res gestae*; gelukkige, ongelukkige g., *res secunda of prospera*; *res adversa*; dikwijls door het neutr. van een pron. of adi., b.v. deze g., *hoc*; veel gg., *multa*; gedurende deze gg., *dum haec geruntur*; gg. van den dag, *quae nunc aguntur*; —**beuzel**, *nugae*.

ge-bied, *finis* (pl.); *ager of agri* (grondgebied van een gemeente of volk); *territorium* (grondgebied van een gemeente); *regio* (landstreek); in, door enz. het g. der *Haeduus* enz., ook in *Haeduis*, *per Haeduos* enz.; in vijandelijk g., ook in *hostico*; overdr. *genus* (b.v. *magna in eo genere ingenia*); *pars* (onderdeel); op het g. der letteren, in *litteris*; vorschier op het g. der oudheid, *investigator antiquitatis*; zich op een g. bewegen, *versari in alga re*; tot iem. g. behooren, *pertinere ad alqm*; —**bieden**, *imperare* (algd); *alci ut*; over iem. of iets, *alci*, *alci rei*; z. verder bevelen; heerschen 1; —**biedend**, *imperiosus*; *superbus*; g. noodwendigheid, *summa of ultima necessitas*; g. wijs, *modus imperativus* (Gramm.); adv. *imperiose*; *superbe*; —**bieder**, —**ster**, *dominus*; *domina*; —**biedsvergroting**, *propagatio finium* of *imperi*; *prolatio finium*; (concr.) *finis of termini imperii propagati*; een aanzienlijke g., *magna regio finibus adiecta*; —**blint**, *conignatio*; —**bit**, *dentes* (tanden); *freum* (g. met toom); —**blaas**, *flatus*; —**blaf**, *latratus*; —**blaseerd**, *fastidiosus*; —**blaseerdheid**, *fastidium*; —**bleken**, z. zeker 1; —**blink**, = het blinken 2; —**bloemd**, *floribus ornatus*; —**bloemte**, *flores* (pl.); —**bocheld**, *gibber* (gen. —eri); —**bod**, z. bevel 1; de tien gg., *decalogus* (Eccl.); —**boefte**, *latrones* (pl.); *faex urbis*; —**bogen**, in g. houding, *incurvus* (b.v. *statua senilis*); z. verder buigen; —**bons**, *pulsatio*; —**boomte**, *arbores* (pl.).

ge-boorte, 1) = het baren, *partus*. — 2) = het geboren worden a) eig. *ortus*; *initium nascendi*; *nascendi condicio* (het lot bij de g.); *genus* (geslacht); vóór de g. van Solon, *ante Solonem natum*; bij de g., *nascens*; z. verder afkomst. — b) = oorsprong of begin, *ortus*; *origo*; *initium*; in of bij de g.,

nascens of exoriens (b.v. *omne malum nascens facile opprimitur*); —**dag**, *dies natalis*; *natalis*; *dies quo alqs nascitur of natus est*; —**feest**, *dies natalis festus*; —**godin**, *Lucina*; —**grond**, *solum in quo alqs natus est*; *natale solum* (Ov.); —**jaar**, *annus quo alqs natus est*; —**land**, —**plaats**, *patria*; *terra* (of *locus*) *in qua* (of *quo*) *alqs natus est*; —**stad**, *urbs patria*; *patria*; zijn g. is *Athene*, *natus est Athenis*; —**uur**, *hora quā alqs natus est*.

ge-boortig, z. afkomstig 1; —**boren**, g. worden, *nasci*; een g. *Samniet*, *natione Samnis*; in *Samnio natus*; een g. dichter, *natus of factus ad carmina condenda*; een g. soldaat, *vir ad arma natus*; Hannibal een g. vijand der Romeinen, *H. natus adversus Romanos hostis*; tot iets g., *natus alci rei of ad alqd*; *factus ad alqd*; —**bouw**, *aedificium*; *aedes*; *domus*; *opus* (bouwwerk); —**braad**, *assum*; —**braden**, z. braden 2; —**bras**, *helluatio*.

gebrek, 1) = fout, *vitium*; gg., ook *incommoda* (b.v. *exercitus*); *mala* (tegenst. deugden, *bona*); geen mensch is zonder gg., *vitius nemo sine nascitur* (Hor.); een g. hebben, *vitio laborare*; verg. fout. — 2) a) = behoefte, *egestas*; g. aan beschaving, *paupertas*; g. lijden, z. lijden 2; in armoede leven 1. — b) g. aan iets, *inopia of penuria alcius rei*; g. aan geld, z. geldgebrek; g. aan iets, dikwijls bij abstracta door een samenstelling met in-, b.v. g. aan zelfbeheersching, *intemperantia*; g. aan discipline, *immodestia*; g. aan beschaving, *inhumanitas*; dikwijls door omschr., b.v. niet uit g. aan dapperheid werden zij overwonnen, maar omdat . . . *victi sunt non quod* (of *quo*) *careret fortitudine, sed quod* . . . onbekendheid daarmede werd voor g. aan beschaving gehouden, *qui nescibat non satis exultus doctrinā putabatur*; g. aan invloed, *gratia nulla of parva*; *opes nullae*, *parvae of tenues*; er is geen g. aan menschen die, *non desunt qui met conit*; er komt g. aan iets, *deficit alqd* (b.v. *materia*); iem. krijgt g. aan iets, *deficit alqm* (b.v. *res frumentaria*); g. hebben aan iets, *egere alga re of alcius rei*; *inopia alcius rei laborare of premi*; ik zal niet in gebreke blijven, *ego non deero*; in g. blijven iets te doen, *cessare alqd facere*; bij g. aan, door omschr., b.v. bij g. aan wapenen, *cum arma desint*; aan een werkelijke beschuldiging, *quia nullum crimen erat*; z. ook schaarschte; —**kig**, *debilis* (eig. en overdr.); *mancus* (verminkt); *minus commodus* (b.v. *valetudo*); *infirmus of imbecillus* (physiek g.; zwak); *vitiosus* (met fouten); —**kigheid**, *debititas*; *infirmitas*; *imbecillitas*; *vitium* (het abnormale); *pravitas* (verkeerdheid); door omschr., b.v. de g. der menschelijke natuur aantoonen, *ostendere quam sit imbecilla natura hominum*.

ge-briesch, *fremitus*; —**broddel**, *inscitia*; concr. *opus inscite factum*; —**broed**, *fetus*; overdr. g. van misdadigers, *stirps hominum sceleratorum*; g. van adderen, *progenies viperarum* (Vulg.); —**broeders**, *fratres*; —**broedseel**, z. —**broed**; —**broken**, overdr. *intractus* (b.v. *animus*); z. verder breken; —**brom**, *fremitus*.

ge-bruik, 1) = het gebruiken, *usus*; *usus*—

patio (geregeld, veelvuldig g.); *usura* (tijdelijk g.); g. van iets maken, *uti alqā re*; *tractare alqd* (b.v. *quatenus sint ridicula tractanda oratori*); *abuti alqd re* (zich ten nutte maken); een goed (het juiste), een wijs, slecht g. van iets maken, *bene, sapienter, male uti alqā re*; z. ook gebruiken; in g. zijn, *in usu esse*; in g. komen, *in usu venire*; *in usu esse incipere*; niet meer in g., z. verouderd; tot gemeenschappelijk g., *in commune*. — 2) = gewoonte; godsdienstig g., *ritus, caerimonia*; g. zijn of worden, z. gebruikelijk zijn of worden; —**bruikelijk**, *usitatus* (b.v. *honos; vocabula*; bij iem., *alci*, b.v. *coitiones usitatae nobilitas Liv.*); *vulgaris* (b.v. *signum*); op de g. wijze, *usitate* (b.v. *dicere alqd*); het is g. te of dat, *usitatum est* met acc. c. inf.; *mos est* met inf., acc. c. inf. of *ut* en conl.; *moris est ut*; iets wordt g., *in consuetudinem venit alqd*; het werd g. te of dat, *in morem venit* of *moris esse coepit ut*; *mos esse coepit* met inf., acc. c. inf. of *ut*; zooals g. is, *ut est consuetudo*; g. zijn bij, z. gewoonte zijn bij; —**bruiken**, *uti (alqā re; alqo; voor iets, ad alqd)*; *usurpare* (geregeld, veelvuldig g.); b.v. *verbum; alqd crebris sermonibus*; *adhūere (alqd; alqd alci rei of ad alqd*; bij iem. iets, *alci alqd*, b.v. *alteri calcaria*); iem. als aanklager g., *adhūere alqm accusatorem*; *uti alqo accusatore*; iem. tot iets g., *uti opēra alcius of alqo adūtare ad alqd of in alqā re*; zich laten g., *sui potestatem facere*; *ministerium se praebere (ad alqd)* of *alcius rei*; tot niets te g., *inutilis ad omnia*; g. worden, ook in *usu esse* of *versari*; g. kunnen worden, *usui esse (ad alqd)*; niet meer g. worden, *in usu esse desisse*; *iacere*; een woord in een zekere betekenis g., *vocabulo sententiam subicere*; *vocabulo alqd significare*; dat woord g. men niet van, *id non dicitur in (alqā re; alqo appellando)*; z. verder aanwenden; besteden; nuttigen; —**bruiker**, *qui utitur alqā re*; —**bruits**, *strepitus; fremitus; ferox; aestus*; met donderend g., *maximo cum sono* (b.v. *se fluctus illidit in litore Quint.*); —**brul**, *rugitus; stridor* (b.v. *elephantorum*); —**bulder**, *strepitus*; —**bulk**, *mugitus*; —**bult**, z. bultig; —**buur**, z. buur.

ge-canneleerd, *striatus*; —**civiliseerd**, gg. landen, *terrae cultiores*; een g. staat, *civitas bene morata et bene constituta*; z. verder beschaafd; —**compliceerd**, *multiplex* (b.v. *natura*).

ge-daagde, *reus* (f. *rea*); —**daante**, *figura; forma; species*; de g. van iets of iem. aannemen, *speciem alcius rei inducere; mutari in alqm of in alqd*; een andere g. aannemen, *mutari*; in de g. van, *indutus formā* met gen.; iem. in zijn ware g. leeren kennen, *perspicere alqm of alcius animum*; *cognoscere alqm qualis vere sit*; zich in zijn ware g. vertoonen, *se aperire*; z. ook vorm 1; —**daanteverwisseling**, *transitus in altam figuram*; gg., *metamorphoses* (gen. *-eōn*; Grieksche titel van het bekende gedicht van Ov., door hem zelf in het Latijn weergegeven door *in nova corpora mutatae formae*).

gedachte, *cogitatio* (act. = het denken; tegenst. *sensus*, b.v. *speciem dei percipi*

cogitatione, non sensu; de g. aan iets, c. *alcius rei*, b.v. *periculi mei*; ook pl., b.v. *avertere cogitationes hominum a foro ad domum*; pass. = het gedachte, vooral pl., b.v. *relicte cogitationes tuas*; *cogitatum* (het gedachte; tegenst. *factum*; vooral pl., b.v. *cogitata praeclare eloque*); *mens* (vooral *mentem alci dare; venit alci in mentem* enz.); *opinio of sententia* (mening); *suspicio* (vermoeden); *consilium* (g. om iets te doen; b.v. *abdicere c. alcius rei*); *memoria* (herinnering; ook g. aan iets toekomstigs, b.v. *periculi*); *sententia* of *dichum* (in woorden uitgedrukte g.; spreuk); *imago* (voorstelling; b.v. de g. aan zulk een misdaad doet mij huiveren, *horret animum tanti flagitii imagine*); *respectus* (het omzien naar, b.v. *equitum qui Luceriae obsides tenerentur Liv.*); *dikwijls door omschr.*, b.v. ik zal mijn g. zeggen, *dicam quid sentiam of quid mihi videatur*; door het neutr. van een pron. of adi., b.v. die g. van Socrates, *illud Socrati*; ik verwacht van u grondiger gg., *ate elegantiora desidero*; ik houd aan die g. vast dat, *illud teneo* met acc. c. inf.; innerlijke gg., *sensa mentis*; de leidende g. bij iets, *quod sequimur in alqā re*; rijk aan g., *sententiosus of sententis frequentatus* (van geschrift en stijl); *sententis abundans of instructus*; ook alleen *abundans* (b.v. *oratio*); rijkdom van g., *sententiarum copia of celebratus; crebrae sententiae*; ook alleen *copia*; vrijheid vang., *lingua mensque libera*; in een vrijen staat heerscht vrijheid van g., *in civitate libera licet sentire quae velis et dicere quae sentias*; in 't bijz. a) zijn gg. bij elkaar hebben, z. opletten. — b) een goede of slechte g. van iem. hebben, hooge g. van zichzelf hebben enz., z. dunk. — c) in g., *animo* (b.v. *regnum iam invaserat; lustrare alqd*); *cogitatio* (b.v. iem. in g. omhelzen, *alqm absentem cogitatione complecti*); ik deed het in g., *aliud agens feci*; verplaatst u in g. naar Athene, *puta esse te Athenis of venisse te Athenas*; in de g. komen, z. in vallen 4; gij kwaamt mij in de g., *tu occurrebas*; in de g. dat, *ratus, existimans of putans* met acc. c. inf.; iets in g. aanvullen, z. iets ergens bij denken I 1; iets in zijn g. houden, z. het aandenken aan iets bewaren 1; onthouden 1; in gg., in diepe gg. verzonken, *in cogitatione defixus; deliberabundus*; in gg. verzonken zijn, z. in diep nadenken verzonken zijn 2. — d) met de g. omgaan te ..., z. denken te I a 2; met zijn gg. ergens niet bij zijn, *alia agere; animo exsulare et vagari*; z. ook opletten. — e) naar of volgens mijn g., *meā sententiā*; ex of de mea s.; *meā quidem opinione; ut opinio mea est; ut mea fert o.*; *ut mihi quidem videtur; meo quidem animo; quantum equidem iudicare possum; ut puto; puto; ook puto, existimo* enz. met acc. c. inf. — f) op de g. komen, de g. komt op de g. opkomen 3; iem. op de g. van iets brengen, *alci cogitationem de alqā re incitere*; iem. op de g. brengen te ..., *alqm ad eam cogitationem deducere ut met conl.*; z. ook ingeven 2. — g) iem. tot andere gg. brengen, *alqm of alcius animum flectere; alqm abducere ab institutis suis*; tot betere gg., *mentem alcius sanare; ad sanitatem reducere*

alqm; flectere alqm; tot andere of betere gg. komen, z. zich bedenken 1 a. — **h**) iem. iets **uit** de g. brengen, *alcus animam avocare of abducere ab alqa re;* verg. iem. van iets afbrengen 2; iets uit zijn g. zetten, *cogitationem de alqa re of consilium alcus rei deponere of abicere;* uit de g. gaan, *effluere* (b.v. *id totum;* ook *ex animo alcus*). — **i**) van dezelfde g. zijn, *idem sentire of statuere;* z. ook iems meening deelen; van andere gg. zijn, *aliter sentire of statuere.*

gedacht-eloos, socors; inconsultus; temerarius; — elooosheid, socordia; temeritas; — engang, sententiarum ordo; — enis, z. aandenken; herinnering 2; — ig, memor (alcus rei); niet g., *immemor (alcus rei);* iets g. zijn, *memorem esse of meminisse alcus rei;* verg. zich herinneren; — **enwisseling, loquendi audiendique commercium** (Tac.); een g. over iets houden, *de alqa re dicere et cognoscere* (Caes.).

ge-darmte, intestina (pl.); — **dartel, lascivia; — daver, tremor; — deeld, varius** (b.v. *voluntas*); — **deelte, z. deel II 1; — deeltelijk, ex parte of alqa ex p.;** er heeft een g. maansverduistering plaats, *luna parte sui delitescit;* (g. — g., z. deels; — **degen, natus; virus** (b.v. *sulphur*); **apuros** (n. — on; b.v. *aurum* Plin.); — **demoraliseerd, corruptus of depravatus;** (van troepen) **percursus; — denkkboek, commentarius; libellus memorialis** (Suet.); **libellus; — denkeedel, phylacterium** (Vulg.); — **denken, z. denken I 2 e;** gewagen; — **denknaald, obeliscus; — denknpenning, nomisma** (ICT.); — **denkschrift, z. gedenkboek; gg., z. memoires; — denkspreuk, sententia; dictum; — denksteen, lapis of cippus** (op een graf); — **denkstuk, teeken, monumentum; gg. in schrift en steen, litterae monumentaque; — denkwaardig, memorabilis; memoria dignus; insignis** (om iets, alqa re); — **denkwaardigheid, res memorabilis of memoria digna; res insignis;** Xenophons g. van Socrates, *Xenophonis dictorum factorumque Socratis commentarii;* Xenophon's commentarii; — **denkzuil, z. gedenknaald; steen; — detailleerd, satis explicatus; gg. vragen stellen, de singulis quaerere; z. ook bijzonderheid** (in bb.).

ge-dicht, carmen; (van groteren omvang) **poëma; — dichtje, poematium; — dienstig, officiosus; z. ook dienstvaardig; — dienstigheid, officium; z. verder dienstvaardigheid; — dierte, animal; als collect. animalia; — ding, z. proces; — disciplineerd, g. of goed g., modestus** (b.v. *militēs*); **parens** (b.v. *parentiores exercitus*); — **disponeerd, goed g., probe affectus** (om iets te doen, *ad alqd faciendum*); — **dis-tingeerd, urbanus; adv. — e.**

ge-dobbel, alea; — donder, tonitrus; fragor (overdr.); — **doogen, z. veroorloven; iets g. geen uitstel, alqd dilationem of moram non patiur; alqd differri non potest; eenig uitstel, alqd alqam moram habet.**

ge-drag, ratio (b.v. *bona et constans et gravis*); **mores** (pl.; zeden); **habitus** (houding; b.v. *praesens; praeritus*); **factum** (of pl.; daad, daden); met een attriboot verbonden

dikwijls door een abstr., b.v. **overmoedig g., insolentia; schandelijk g., turpitudō;** **wreed g., inhumanitas et crudelitas;** **onwaardig g., indignitas; edel g., animi magnitudo;** **huichelachtig g., simulatio;** **onzedelijk g., probum;** door zulk een g., **sic se gerendo; — dragen, zich g., se prae-bere** (b.v. *dapper, fortē;* **hardvochtig, durum enz.;** ook *in eos se severum; in literis mittendis nimis exorabilem se; bene de se meritis se gratum*); **se praestare** (alleen in prijzenden zin; b.v. *dapper, fortē;* als een man, *virum*); **se gerere** (b.v. *wreed, crudeliter; zoo, sic;* hoe, *quo modo;* ook *sic me adversus socios; se pro cive*); zich tegen iem. op een bepaalde wijze g., z. ook behandelen 2; zich toonen 3; — **dragslijn, ratio of vitae ratio; secta** (b.v. *hanc in re publica sectam sequi*); — **drag, turba; overdr. angustiae** (moelijkheden).

ge-dreig, minatio; comminatio; minae; — dreun, tremor; fragor; — dribbel, trepidatio; — drink, potus; — droecht, mestrum; prodigium; portentum; **belua** (ondier); — **drochtelijk, monstruosus; portentosus; — drongen, 1) compactus** (b.v. *corpus*); overdr. van stijl en schrijven, *pressus of brevis; contractus* (b.v. *ratio dicendi; oratio; tegenst. latus*); adv. *presse; anguste.* — 2) = genoopt, z. dringen 2; — **drongenheid, brevis** (ook overdr.); g. van stijl, *pressa oratio; contractio orationis;* g. in de voorstelling der gebeurtenissen, *compressio rerum.*

ge-druisch, strepitus; tumultus (rumoer); bij het minste g. van angst beven, *inquietum pertimescere;* zonder g., *sine tumultu;* z. verder stil 1 a; g. maken, *strepere;* g. veroorzaken, *strepitum facere;* — **drukt, afflictus** (b.v. *res; fides*); = neerslachtig; — **druktheid, door afflictus, b.v. g. van het crediet, fides afflicta; = neerslachtigheid.**

ge-ducht, formidolosus (b.v. *hostis; potentia*); **terribilis** (schrikwekkend); **immanis** (geweldig); z. verder vreeselijk; **duchtig; — duld, patientia; tolerantia** (lijdzzaamheid); **animus aequus** (gelatenheid); **perseverantia of assiduitas** (volharding); g. hebben, *expectare of manere* (wachten); **quiescere** (zich rustig houden); g. met iem. hebben, *ferre alqm of mores alcus;* met een schuldenaar, *spatium dare debitori;* iems g. (door iets) uitputten, *defatigare alqm (alqa re);* mijn g. is uitgeput, ten einde, *patientiam rumpo of abrumpo;* het g. bij iets verliezen, *defatigari alqa re;* iems g. op de proef stellen, *alcus patientiam temptare* (Liv.); geduld (als vermaning), *expecta; mane;* met g., z. — **duldig, patiens; adv. patienter, toleranter of aequo animo** (b.v. *iets dragen, ferre alqd;* ook alleen *pati of ferre alqd*); — **durende, per** met acc. (b.v. *multos annos*); **inter** met acc. (b.v. *cenam*); **in** met abl. (in den loop van; b.v. *in omni aetate*); vaak door den enkelen acc., soms door den enkelen abl.; ook door een-zin met *dum* met ind. praes., b.v. g. deze gebeurtenissen, *dum haec geruntur;* g. mijn afwezigheid, *me absente;* nog g. den oorlog, *bello nondum confecto;* — **durig, = bestendig** (van perss.), *constans;* z. verder bestendig; onafgebroken; herhaal-

delijk; —**durigheid**, *constantia*; *assiduitas*; —**duw**, *pulsus*.

ge-dwaal, *erratio*; —**dwee**, *humilis* of *demissus* (deemoedig); *tractabilis* (meegaand); *mansuetus* (tam); —**dweeheid**, *animus humilis* of *demissus*; *obsequium* (meegaandheid); *mansuetudo* (tamheid); —**dwongen**, eig. z. dwingen; overdr. z. gemaakt; —**dwongenheid**, z. ge-
maaktheid.

gedijen, *crescere*; *augeri*; *ali*; (van planten) *provenire* of *crescere*; doen g., *augere* of *alere* (*alqd*); *incrementum afferre* (*alci rei*); spreekw. onrechtvaardig verkregen goed g. niet, *male paria male dilabuntur* (Naev.); *male partum male disperit* (Plaut.); z. ook groeien 2.

geëerd, *honoratus*; *honestus*.

geef, te g., *gratis*; *gratuito*; *sine mercede* of *prelio*; —**ster**, *numerus auctor*; *quae* dat of *dedit minus*.

geëgend, z. geschikt.

geel, *flavus*; *luteus* (saffraangeel); *gilvus* (isabellkleurig); —**achtig**, *sufflavus*;

—**bruin**, *fulvus*; —**groen**, *galbinus*; —**harig**, *flavus*; —**vink**, *miliaria*; —**zuicht**, *morbus regius* of *arquatus*; iem. die aan g. lijdt, *arquatus*; —**zuchtig**, *arquatus*; *ictericus*.

geen, = geen één, geen enkele, *nullus* (ook subst.); *nemo* (subst., maar bij namen van perss. in plaats van *nullus*, b.v. geen Romein, *nemo Romanus*; geen mensch, *n. homo*); g. één, g. enkele (als subst., sterker), *nemo unus*; *n. omnium*; *hard quisquam*; *nemo quisquam*; doet „geen” dienst als eenvoudige ontkenning, zonder nadruk, dan gebruikt men *non*, b.v. ik heb g. boeken, *libros non habeo* (maar in ’t geheel g. boeken, *nullos libros*); g. ander, *nemo alius*; g. enkel sterveling, ook *nemo omnium mortalium*; in ’t geheel g. belooning verlangen, ook *nil praemii expetere*; en g., ook g., *neque ullus*; *nec quisquam*; —**erlei**, *nullus*; op g. wijze, *nullo modo* (of *pacto*); *nulla ratione*.

geenszins, *nullo modo* of *pacto* (op geenerlei wijze); *nequaquam*; *hardquaquam*; *neutiquam*; *minime*; *nilil*; bij adil. en advv. ook *hard*; soms door *nullus* (b.v. medelliden dat gij g. verdient, *miseri cordia quae tibi nulla debetur*).

geesel, *flagrum*; *flagellum*; *lora* (pl.); overdr. van een pers., *pestis* of *p. atque perniciës*; *fax* (b.v. *Gaius* et *Nero faces generis humani* Plin.); —**en**, iem. g., *flagris*, *loris* of *verberibus* *cadere alqm*; *verberare alqm*; overdr. *vecare alqm*; *insectari alqd*; *agitare alqm*; *alqd*; verg. hekelen; —**ing**, *verbera* (pl.); —**reede**, *virga*.

geest, 1) abstr. 1) *mens* (denkvermogen); *animus* (ziel); geestelijk levensbeginzel; tegenst. *corpus* of *anima*; *ingenium* (geestelijke aanleg); *spiritus* (bezieling); de g. is wel gewillig, maar het vleesch is zwak, *spiritus quidem promptus est, caro autem infirma* Vulg.; de Heilige Geest, *spiritus sanctus* Eccl.; *cogitatio* (gedachte, verbeelding; in dezen zin ook *mens*, *animus* of *oculi*, b.v. iem. in den g. vóór zich zien, *mente conspiciere alqm* (verg. *animo cerno inseputos acervos civium*);

iets komt iem. voor den g., *alci* of *animo occurrit alqd*; breng u dien dag weer voor den g., *pone illum ante oculos diem*; verg. ook gedachte c|; *anima* (fysiek levensbeginzel); den g. geven, z. den laatsten adem uitblazen; g. en beschaving, *ingenium et doctrina*; vurige g., *acre ingenium* (tegenst. *lene ing.*); groote, verheven g., *animus magnus*, *excelsus* of *altus*; *ingenium magnum*; een machtige g., *ingens vis ingenii*; veel g. bezitten, uitmunten door g., *abundare ingenio*; *magno esse ingenio*; God is g., *deus est mens segregata ab omni concretionē mortali*; meton. een groote g., *vir magni ingenii* of *magno ingenio praeditus*; *excellens ingenium*; pl. ook *praecleara ingenia*; Aristoteles, een buitengewone g., *A. vir singulari et paene divino ingenio*. — 2) in engeren zin a) = geestigheid. — b) = bedoeling, strekking, zin enz., b.v. ongeveer in dezen g., *in hac fere sententiam* (b.v. *respondit*); in dien g., ook in *eam rationem* (b.v. *loqui*); deze g. bezielde hen, die ..., *sic cogitabant* of *sentiebant ei qui*; wetenschappelijke g., *studium litterarum*; de g. van een schrijver, *ingenium, mens* of *voluntas scriptoris*; de g. der Grieksche taal, *Graecae linguae natura*; oorlogszuchtige g., *animus bellicosus*; glorie bellicae *studium*; vrome g., *pietas*; de g. van gehoorzaamheid, *amor obsequii* (b.v. *redit Tac.*); de g. eener staatsinstelling, *mens et animus et consilium et sententia civitatis*; de geest van een wet, *voluntas et sententia legis*; de g. der voorouders, *disciplina* of *mores* (pl.) *maiorum*; in den g. der voorouders, *more* of *institutio maiorum*; de g. des tijds, z. tijdgeest; dat is of valt in ’t geheel niet in mijn g., *ab ea re mea longissime ratio voluntasque abhorret*; in iems geest handelen, *institutum alcus sequi*; een brief geheel in den g. uwer verordening, *litterae simillimae edicti tui*; er heerscht een geheel andere g. in den staat, *tota ratio rei publicae commutata est*; een leger waarin zulk een g. heerscht, *exercitus ita animatus*; een beteren g. in het leger brengen, *exercitum confirmare*. — II) concr. de (goede) gg. der afgestorvenen, *manes*; *lares* (als huisgoden vereerd); *umbræ* of *inferorum animae* (schlommen); booze gg., *larvae*; *lemures*; *daemones* of *-ia* (Eccl.); iems g., *manes* (pl.) *alcus*; ik weet niet welke booze g. gewild heeft dat wij, *nescio quo misero funestoque fato impulsui met conl.*

geest-doodend, *qui animum obtundit*; —**drift**, *mens incitata* (geestvervoering); *animi incitatio* of *ardor*; *studium* (voor iets of iem., *alcus rei*; *alcus*); de g. der menschen blusschen, *animorum incendia restinguere*; de g. is bekoeld, *resedit impetus animorum ardorque*; *ardor animi consedit*; onder groote g. ingehaald worden, *summā omnium voluntate recipi*; vol g. voor iem. of iets zijn, *ardere studio alcus* of *alcus rei*; *ingenti alcus* of *alcus rei admiratione imbutum esse* of *teneri*; iem. in g. onfsteken, met g. vervullen, *incendere* of *inflammare alqm* of *alcus animum* (voor iets, *studio alcus rei*); in g. geraten, z. bezielen 2 (bezield worden); —**driftig**,

mente incitatus; incitatus; een g. vereerder der oudheid, *antiquitatis admirator*; g. zijn enz., z. vol geestdrift zijn enz.; —**drijfster** enz., z. dweepster enz.

geeste-loos, —loosheid, z. flauw 2, flauwheid; —**lijk, 1**) = dengeest betreffend, van den geest, door den gen. *animi* of *ingenii*; g. arbeid, *negotium quod ingenio exercetur*; g. genieting, *voluptas of delectatio animi*; g. voedsel, *animi ingenique quasi pabulum*; *pastus animorum*; gg. goederen, *bona animi*; adv. *animo* (tegenst. *corpore*; b.v. *manent c., a. exulant*); g. druk, *oppressa ingeniorum libertas*; zich g. en lichamenlijk herstellen of ontspannen, *simul animum corpusque remittere*; g. noch lichamenlijk op zijn ouders gelijken, *parentum suorum neque animis neque corporibus similem esse*.

— 2) = immateriëel, *corpore carens*; ab omni concretione mortali segregatus; a corporibus seductus; zuiver gen. wezens, *animi per se ipsos viventes*. — 3) tegenst. wereldlijk, *ecclesiasticus* (Eecl.); de g. stand, z. geestelijkheid; subst. een g., z. priester; —**lijkheid**, (Eecl.) *ordo clericorum; clerici; clerus*.

geesten-banner, (Eecl.) *qui daemonas adiuratione divini nominis expellit ac fugat; exorcista*; —**banning**, *exorcismus* (Eecl.); —**bezweder**, *qui inferorum animas elicit*; —**bezwering**, *necromantia* (Plin.); *exorcismus* (geestenbanning, Eecl.); —**zleener**, *theurgus* (Eecl.).

geestes-arbeid, *agitatio mentis; animi motus*; —**armoede**, *egestas animi*; —**beschaving**, *eruditio; humanitas; ingenii of animi cultus*; —**gaven**, *facultates ingenii; ingenium*; geringe g., *ingenii infirmitas of imbecilitas*; voortreffelijke g. bezitten, *praestantissimo ingenio praeditum esse*; —**ontspanning**, *animi remissio*; —**oog**, *animus* (tegenst. *oculi*); —**richting**, *animi indoles*; verschillende g., *diversa forma ingenii*; mijn u welbekende g., *ille tibi non ignotus cursus animi*; z. ook **richting** 2.

geestig, *urbanus* (b.v. *homo; sales; sermo*); *facetus* (b.v. *poëta; sermo*); *festivus* (b.v. *homo; sermo*); *ingeniosus* (b.v. *iocandi genus*); *salsus* (b.v. *homo salsissimus*); g. gezegde, g. inval, z. geestigheid 2; adv. *urbane; facete; festive; concinne; ingeniose; salse*; —**heid, 1**) als eigenschap, *ingenii acumen; ingenium*; *lepos of urbanitas* (fijne g.); *festivitas of facetiae* (luimige g.); *sal of sales* (pikante g.); *diacritas* (scherpe g.). — 2) = geestig gezegde, geestige inval, *facete dictum; dictum* (b.v. *inurbanum; arcessitum*); pl. ook *iocularia; dicta of bona dicta; facetiae; salse of breviter et commode dicta; ridicula et salsa*; gg. op iem. debiteeren, *dicta dicere in alqm.*

geest-kracht, *animi vis of robur; mens; rijk*, *ingeniosus; ingenio praestans*; adv. *ingeniose*; = geestig; g. vocht, *temetum*; —**vermogens**, *mens; animus*; gekrenkte g., *turbata mens* (Tac.); hebben, *mente captum esse; parum animo valere*; —**verrukking**, z. —vervoering; —**verschijning**, *umbra*; —**vervoering**, *mens incitata*; in g., *mente incitata*; in g. gedane voorspellingen, *turbundae praedictiones*; in g. iets voorspellen, *divino spiritu instinctum canere alqd*; door de godheid in g. gebracht, *fanaticus* (b.v.

van de priesters van Cybele); z. ook bezieling; —**verwant**, *simili ingenio praeditus*; iems g., *simili quo alqs ingenio p.*; *homo dignissimus moribus alcius*; mijn gg. mei smiles; mei; gg., *qui idem sentiunt*. **geeuwen**, z. gapen; —**honger**, *vis famis violenta; violenta fames; phagedaena* (Plin.); *bulimos* (Fest.); *ardor edendi of flamma gulae* (Ov.); *rabies ventri* (Verg.). **geëvenredigd**, z. evenredig.

ge-fleem, —**flikfloo**, z. vleiërij; —**flikker**, z. flikkering; —**flonker**, z. flonkering; —**fluister**, *susurrus*; (= gepraat, gerucht) *rumusculti*; —**fluit**, *sibilus*; (van den wind) *stridor*; (op een fluit) *tibiae of tibiarum cantus*; —**foltter**, *cruciatu*; —**fonkel**, z. vonkeling; —**fortuneerd**, *fortunatus*; verg. gegoed enz.

ge-gadigden, *emptores; cupidi*; —**galm**, *clamatio; sonus*; —**geeuw**, *oscitatio*; —**gevens**, *indicia*; —**gil**, *ululatus; quiritatio*; —**goed**, *locuples; copiosus; opulentus; fortunatus*; verg. welgesteld; —**goedheid**, z. welgesteldheid; —**golfd**, *undatus* (Plin.); —**gons**, (alg.) *fremitus*; (van bijen); *stridor of murmur* (poët.); —**gool**, *luctus*; *coniectio*; —**groefd**, *striatus* (gecaneleerd); z. ook rimpelig; —**grond**, *iustus*; *verus*; *certus*; *firmus*; g. hoop hebben, *recte sperare*.

ge-haat, *invisus* (bij iem., *alci*); *odiosus*; algemeen g., *omnibus of universo populo i.*; g. worden (= g. zijn), *in invidia of in odio esse*; *ex invidia of ex odio laborare*; (van zaken) *odium of invidiam habere*; bij iem., *invisum of odio esse alci*; *in odio esse alci of apud alqm*; zeer g. zijn, ook *invidia* ordere of *flagrare* (van perss.); g. worden (= beginnen g. te worden), *in odium venire* (bij iem., *alci*, b.v. *huic populo nomen regium*); *in odium* (bij iem., *alcius*) *vocari* (b.v. *nomen imperii in commune o. orbis terrae*); van perss. = zich g. maken, *in odium venire* (*alci*, b.v. *illi multitudini in odium acerbissimum*); o. *suscipere* (*alcius*, b.v. *magnum o. Pompei suscepistis*); zich bij allen of algemeen g. maken, *omnium in se odia convertere*; op gevaar af mij g. te maken, *invidiae meae periculo*; zich door iets g. maken, *invidiam colligere alqā re*; iets of iem. g. maken, *invisum reddere alqd of alqm* (bij iem., *alci*); *conflare alci invidiam of odium struere in alqm* (alleen met persoonl. subj.); —**hakkel**, *linguae haesitantia; linguae of oris titubantia* (Suet.); overdr. *haesitatio; titubantia*; —**halte**, *pretium* (van munten); *bonitas* (deugdelijkheid); van goed, slecht g., *bonus, malus* (b.v. *nummus; aurum*); overdr. van niet beter g. zijn, *non plus valere*; *non plus esse*; —**hard**, *durus*; *patiens* (tegen iets, *alcius rei*); door iets g., *duratus alqā re*; in den krijg g., *duratus usu armorum* (Liv.); —**hardheid**, *duritia; patientia* (ook met een gen., b.v. *laboris; frigoris*); —**harnast**, *loricatus*; *lorica of thorace indutus of munitus; cum lorica; cataphractus* (van soldaten en paarden); een g. rede, *acris of acerba oratio*; —**harrewar**, *lites* (pl.); *iurgia* (pl.); *rixae*.

gehecht, *deditus* (*alci*; *alci rei*); *studiosus* (*alcius*; *alcius rei*); *amans* (*alcius*); aan het leven g., *vitalis cupidus*; aan iets g. zijn, ook

alqd alci cordi est; amplexari alqd; alqm alqd tenet (b.v. *solum patriae*); *alqd alqs non inuitus habet*; het meest, ook *carissimum alqd habere*; zeer aan iem. g. zijn, *alci totum deditum esse; alcius studiosissimum esse*; —**heid**, *studium* (aan iem., *alcus; in alqm*); *voluntas* (*in alqm*); *amor* (*alcus; in of erga alqm*); *pietas* (innige of kinderlijke g.; *in of erga alqm*); *caritas* (*alcus; in of erga alqm*; ook *rei publicae; erga patriam* enz.); door omschr.

geheel. 1) *adi. totus; omnis; universus* (gezamenlijk); *cunctus* (veereignd, gezamenlijk; meestal pl.); *integer* (in zijn g.; ongeschonden); *plenus of solidus* (volledig); *perpetuus* (doorlopend; b.v. gedurende zijn g. leven, *perpetua vitā*); soms door een andere wending, b.v. hij besloot tot de g. verwoesting der stad, *urbem funditus delere decrevit*; g. afhankelijkheid, *dicto potestasque* (b.v. *civitates in dicione*); *postestatemque populi Romani redigere*; *dicto atque imperium* (b.v. *sub dicione atque imperio alcus esse*); met g. zijn ziel, z. met hart en ziel 2 c. — 2) subst. het g., *totum; tota res; universitas* (b.v. *generis humani*); *summa* (b.v. *copiarum summa trium legionum est*); een geordend g., *corpus*; in zijn g., *universus* (b.v. *sectio; de universa philosophia dicere*); *integer* (b.v. *res enz.*); het leger in zijn g., ook *summa exercitus*; in zijn g. laten, *servare of conservare* (*alqd*); in het g., z. geheel 3; over het g., over het g. genomen, *in summa*. — 3) adv g. g. en al, *omnino; plane; prorsus*; *omni ex parte of omnibus partibus* (in alle opzichten); *penitus* (door en door; b.v. *nosse; se perdere*); *radicitus* (met wortel en tak; b.v. *ex animis hominum extrahere religionem*); *funditus* (tot den grond toe; b.v. *evertere*); *longe* (alleen met *alius, aliter* en dergg.); ook door samenst. met *de-*, *per-* of *con-*, b.v. g. overwinnen, *devincere*; g. onderwerpen, *perdomare*; g. veranderen, *commutare*; g. verslaan, ook *fundere et fugare*; dat is g. onjuist, *falsum id est totum*; in het g. (bij getallen), *omnino* (b.v. *erant o. itinera duo*); *numero* (b.v. in 't g. ongeveer twee duizend, *ad duo milia n.*); in 't g. niet, z. geenszins; (als antwoord op een vraag) *minime vero*; in 't g. geen, *omnino nullus* (b.v. *omnino nulla iustitia est*); in 't g. niets, *nihil omnino*; in 't g. niemand, *prorsus nemo*.

geheim. 1) subst. *arcanaum*; *res arcana; secretum* (Plin. ep.); pl. *occulata; silenda; commissa* (wat toevertrouwd is); een diep g., *arcanaum reconditum; res valde abdita*; iets als een diep g. bewaren, *alqd tacitum tamquam mysterium tenere*; gg. bewaren, *arcana occultare*; gg. niet kunnen bewaren, gg. verklappen, *commissa of silenda evulnere*; *mysteria eferre foras* (Lucil.); *arcana vulgare* (Hor.); iem. g. toevertrouwen: *arcana committere alci*; dat is geen g., *id sane non est reconditum*; de zaak was geen g., *non parum res erat clara*; dat is geen g. meer, *id in vulgus exit of emanavit*; dit is een publiek g.; *haec palam secreto narrantur*; iets is een g. voor iem., *alqd alqm latet of alci ignotum est*; iets is geen g. voor iem., *alqd alqm non praeterit of non fugit*; zij hebben geen gg.

voor elkaar, *nihil secretum alter ab altero habet*; ergens een g. van maken, z. geheimhouden; verg. ook geheimenis. — 2) *adi. arcanaum* (alleen aan ingewijden bekend); *occulatus, additus of tectus* (verborgen); *reconditus, abstrusus of latens* (goed of diep verborgen); *clandestinus, furtivus of tacitus* (heimelijk of in stilte geschiedend enz.); *secretus* (afgezonderd); gg. kunsten, *mysteria*; g. gods- of eeredienst, g. leer, z. mysteriën; gg. wetenschappen, *litterae interiores quaedam et reconditae*; g. vijand, *insidiator* (b.v. *libertatis*); g. bezorgdheid, *tacita cura*; iets blijft g., *latet alqd*; in 't geheim, *arcana* (b.v. *colloqui cum alqo*); *occulat* (b.v. *deferre alqd ad alqm*); *tecte* (b.v. *dare alqd*); *clam* (heimelijk); *furtim* (tersluiks; tegenst. *aperte*); *tacite of silentio* (in stilte); *secreto* (onder vier oogen; b.v. *eodem ab aliis quaerit*); *in secreto* (b.v. *colloquium in s. habitum*); ik zeg u dit in 't g., *hoc tibi soli dictum puta; haec tu tecum habeto*; in 't g. hooren, *inaudire* (*alqd de alqo; de alga re ex alqo*).

geheim-enis, z. geheim 1; de gg. der natuur, *naturae arcana of occulta; quae naturae obscuritate occultantur; obscuritas naturae*; doordringen in de gg. der natuur, *secretiora naturae intrare; ipsam naturam intueri et perspicere*; —**houden**, *occultare* (*alqd*); *celare* (*alqd*; iets voor iem., *alqm alqd of de alga re*; iets wordt voor iem. g., *celatur alqs de alga re*; ook *hoc enz. celor*); *tacitum tenere* (*alqd*); *continere* (*alqd*); houd dit g., z. geheim 2 (ik zeg u dit in 't g.); niet g., ook *alqd non obscure ferre; alqd evulnere* (verklappen); *alqd prae se ferre* (met iets te koop loopen); —**houding**, *occulatio*; door omschr.: —**schrift**, *notae of litterae secretiores; notae* (b.v. *per notas scribere Suet.*); —**schrijver**, *scriba* (b.v. *regis*); (van den keizer) *magister scrinii epistularum*; —**zinnig**, *arcanaus; obscurus*; (van een pers.) *occulatus; obscurus; tectus et occultus*.

ge-helmd, *galeatus*; —**hemelte**, *palatum*; —**hengen**, z. veroorloven; —**heugen**, *memoria*; een goed of sterk g., *m. bona, firma of acris*; hebben, *memoria valere of vigere; acris memoria esse*; een leugenaar moet een goed g. hebben, *mendacem memoriam esse oportet* (Quint.); een goed g. hebbend, *memor*; een slecht, kort of zwak g., *m. mala, infirma of hebes*; hebben, *memoria minus valere; hebeti esse memoria*; wat zwak van g. worden, *memoria vacillare*; het g. oefenen, *memoriam exercere; memoriae studere*; iets in het g. houden, *memoriam alcus rei servare, conservare of retinere*; *memoria tenere alqd; alqd memoria custodire; alqd of alcus rei non oblivisci*; hebben, *alcus rei memoriam tenere; memoria tenere alqd*; in 't g. blijven, *haerere in memoria*; iets in het g. prenten, *memoriae mandare alqd* (ook met acc. c. inf.); vast, *memoriae of animo suo affigere alqd*; vast in het g. geprent zijn, *penitus insedisse in memoria*; het g. begeeft iem., laat iem. in den steek, *m. alci labat; m. alci non constat of alqm deficit; memoria fallitur of deficitur alqs*; uit het g. gaan, *excidere de memoria of ex animo; effluere*

ex animo; dit is mij uit het g. gegaan, *hoc fugit meam memoriam*; uit het g. (= van buiten; uit het hoofd), *ex memoria* (b.v. *dicere of recitare alqd*); *memoriter* (b.v. *narrare alqd*); —**heugenleer**, *ars of coniectio memoriae*; *memoriae artificium*; —**hinnik**, *hinnitus*; —**hoor**, **1**) (als zinnig) *auditus*; *sensus audiendi*; een slecht g., *gravis auditus of audiendi*; *aures hebetes* (pl.); hebben, *gravius audire*; *surdastrium esse*; een scherp of fijn g., *auditus acer*; overdr. *aures teretes*; hebben, *acuti esse auditus*; een zeer scherp g. hebben, *acutissime audire*; het g. verzwakken, *aurium sensum hebetare* (b.v. *senectus* Sen. rhet.); het g. verliezen, *oburdescere*; geen g. hebben, *sensu audiendi carere*; geen g. meer hebben, *sensum aurium amisisse*; het g. treffen, *ad aures accidere*. — **2**) = het aanhooren, *audientia*; zich g. verschaffen, *facere sibi audientiam* (ook *oratio sibi a. facit*); g. vinden of krijgen, *audiri* (ook *de alga re*); *impetrare* (iets gedaan krijgen; *alqd alqd ab alqo*); g. geven aan, z. opvolgen **2**; gehoorzamen; g. schenken aan, z. aanhooren; het oor leenen **2**. — **3**) = toehoorders, z. toehoorder; —**hoorgang**, *iter auditus*.

gehoord, *cornutus*.

gehoor-zaal, *auditorium*; *schola* (waar onderwys gegeven wordt); —**zaam**, *parens*; *oboediens*; *dicto audiens*; *obtemperans*; g. zijn, z. gehoorzamen; g. blijven (van onderworpen en derg.), *in officio permanere*; adv. *obedienter* (b.v. *servire*); —**zaamheid**, *obtemperatio* (b.v. *scriptis legibus*); *obsequium* (in *alqm*); *oboedientia*; *modestia* (subordinatie); *officium* (van onderworpen en minderen, b.v. iem. tot de g. terugbrengen, *alqm ad off. reducere*); de g. weigeren, *dicto audientem non esse (alci)*; *imperium (alcis) recusare*; (van soldaten ook) *imperium auspicumque abnuere*; *detrectare imperium*; —**zamen**, *parere* (gehoorzaam zijn; voortdurend g.); *alci*; *legibus enz.*; *obtemperare* (g. met onderdrukking van eigen wil; *alci*; *legibus*); (*alci*) *oboedire of dicto audientem esse, (alqm) audire* (naar iem. of iets bevel luisteren); *in officio esse of (in een bepaald geval) imperatum (of -a) facere* (van onderworpen en minderen); *obsequi* (uit beleefdheid, liefde enz.); (*alci*); niet willen g., z. gehoorzaamheid weigeren.

ge-houden, g. zijn, z. houden **1b**; —**hucht**, *viculus*; *castellum*; —**huichel**, z. huichelarij; —**huil**, *ululatus*; z. ook gejammer; geweest; —**humeurd**, z. gestemd; —**hunker**, *desiderium* (naar iem. of iets, *alcis*; *alcis rei*); —**huppel**, *exsultatio*; —**huurd**, *conductus of mercenarius* (b.v. *operae*).

gell, *luxuriosus* (te weelderig groeiend); z. ook wellustig; —**heid**, *luxuries*; z. ook wellustigheid.

gelt, *capra*; *capella*; —**ebok**, *caper*; *hircus*; —**ebokje**, *haedus*; —**enhoeder**, *caprarius*; —**enmelk**, *luc caprinum*; —**enstal**, *caprile*; —**envel**, *pellis caprina*; —**en-vleesch**, *caprina* (nl. caro).

ge-jaag, *cursus*; *trepidatio*; z. ook haast **1**; jacht **1**; —**jaagd**, *trepidus*; *citatus* (b.v.

pulsus arteriarum Cels.); g. zijn, *trepidare*; adv. *trepide*; *trepidanter*; —**jaagtheid**, *trepidatio*; *aestus*; —**jammer**, *lamentatio*; *ploratus* (van meer dan één, ook *comploratus of comploratio*; in 't bijz. over dooden); *eiulatio of eiulatus* (geweeeklaag, gekerm); *miseratio* (g. om medelijden op te wekken); in hartstoehtelijk g. uitbarsten, *in questus flebiles sese profundere*; —**jank**, *ululatus*; —**jeuk**, *pruritus*; —**jubel**, —**juich**, *laetitia exsultans*; *exsultatio*; *strepentium clamor*; *clamor et plausus* (b.v. onder loud gejubel, *maximo clamore et plausu*); *clamor*; z. ook toejuiching; vreugdegejubel; in g. losbarsten, een g. aanheffen, *laetos clamores tollere*; *gaudio exsultare*; z. ook juichen; toejuichen.

gek, **1**) adi. = waanzinnig; tot g. worden toe, *ad insaniam* (b.v. *concupiscere alqd*); overdr. *mirus* (zonderling); *absurdus* (ongerijmd); *ridiculus* (belachelijk); *stultus of ineptus* (dwaas); adv. *mirabiliter*; *absurde*; *ridicule*; *stulte*; *inepte*; g. doen, ook *desipere*. — **2**) subst. = een waanzinnige, z. waanzinnig; = een dwaas, *homo stultus, fatuus of ineptus*; iem. voor den g. houden, *ludibrio habere alqm*; *ludere*, *eludere of ludificare alqm*; verg. bedotten **1**; wijsmaken.

ge-kakel, eig. door omschr.; overdr. = gebabbel; —**kamd**, = met een kam voorzien, *cristatus*; —**keerd**, naar iem. of iets g., *versus in alqm of in alqd*; *conversus ad alqm*; —**kef**, *gannitus*; —**kerm**, *gemitus*; *luid g.*, *eiulatio* (of -us); —**kenvel**, z. gebabbel.

gekheid, = dwaasheid; waanzin; scherts; zonder g., alle g. op een stokje, *extra iocum*; maar zonder g., *sed de ioco satis est*.

ge-kibbel, *iurgium*; z. verder twist; —**kir**, *gemitus*; *questus*; —**kittel**, *titillatio*.

gek-ken, z. schertsen; met iem., z. voor den gek houden **2**; —**kenhuis**, z. dolhuis; —**kenpraat**, *ineptiae*; g. uitslaan, *deliramenta loqui* (Plaut.); —**kenwerk**, *inepte factum*; —**kernij**, z. scherts; —**kin**, *stulta*; *fatua*.

ge-klaag, *questus*; *querela*; *luid g.*, z. gejammer; —**klap**, *plausus*; (met de vleugels) ook *crepitus (alarum)*; —**klapper**, *crepitus* (b.v. *dentium*); —**klapwiek**, z. geklap; —**klater**, *strepitus*; —**klauter**, *nisus* (naar boven); door omschr. —**klets**, *crepitus* (b.v. der slagen, *plagarium*); = kletspraat, *nugae*; *ineptiae*; z. ook gepraat; gebabbel; —**kletter**, —**klikklak**, *crepitus* (b.v. *armorum*); ook *sonus of sonitus*; —**klop**, *pulsatio* (b.v. op de deur, *forum*); —**klots**, *strepitus*; —**knars**, —**knars**, *crepitus*; *strepitus*; *stridor* (b.v. *dentium*); —**knetter**, *crepitus*; ook *sonus of sonitus*; —**knip**, overdr. voor iets g., *factus ad alqd*; *natus* (b.v. *locus natus ad equestrem pugnam*; *locus nata insidiis* Liv.); —**knoel**, z. knoeterij; —**knor**, *grunnitus* (b.v. van een varken); *fremitus* (van menschen); —**konkel**, *fallacia*; *clandestina consilia* (pl.); —**koppel**, *lenocinium*; —**kout**, z. gebabbel; —**kraal**, *cantus* (b.v. *gallorum*); —**kraak**, *fragor* (b.v. *rupi pontis*; ook van den donder); *stridor of crepitus* (b.v. *cardinum*); —**kras**, *stridor* (b.v. *serrae*); *cantus*

(b.v. *corvi*); —**krioeel**, *turba*; —**kroesd**, *crispus*; (met het friseerlijzer) *calamistratus*; —**kromd**, *incurvus*; *curvus*; verg. *krom*. —**kronkeld**, *tortuosus*; —**krijsch**, *stridor*; *occiferatio*; *quiritatio*; —**krijft**, *vagitus* (van een kind); *eiulatio* (of *-tus*) of *ploratus* (van een jammerende).

gekseheren, z. schertsen.

ge-kuch, *tussicula*; —**kuifd**, *cristatus*; —**kuip**, *ambitus*; —**kuischt**, *politus*; *elegans*; iets in g. vorm uitdrukken, *polite alqd. eloqui*; —**kuisctheid**, *eglantia*; —**kun-steld**, *-heid*, z. gemaakt, *-heid*; —**kus**, *osculatio*; —**kwaak**, *clangor* (b.v. *anserum*); *voces* (pl.; b.v. *ranarum*); —**kweel**, *dulcis cantus*; —**kwel**, *vezatio*; z. ook *foltering*; —**kwinkeleer**, *concentus* (b.v. *avium*); —**kijf**, *urgium*; *altercatio*.

gelaat, z. aangezicht; gezicht 2; —**ken-ner**, *physiognomon*; —**kunde**, *ars naturam cuiusque ex forma perspicendi*; —**kundige**, z. *kenner*.

gelaats-kleur, *color of c. oris*; gezonde g., *coloris bonitas*; —**trekken**, *lineamenta of l. oris*; os of *vultus* (sing.); hij had meer regelmatig schoone dan aangename g., *uit vultu pulchro magis quam venusto*; —**uit-drukking**, *vultus*; *habitus oris*; —**vorm**, *facies*.

ge-lach, *risus*; schaterend g., *cachinnatio*; *cachinnus*; —**lag**, *convivium*; (= de kosten van het g.) *sumptus convivii*; spreekw. ik zal het g. moeten betalen, *istaec in me cudeitur faba* (Ter.); een hard g., *molestum negotium*; —**lang**, naar g., *pro met abl.* (b.v. *p. viribus agere*; naar g. van omstandigheden, *pro re nata*; naar g. elk het verdiende, *pro meritis cuiusque*; al naar g., naar g., *prout* (b.v. *p. res postulat*; naar g. van ieders aard, *prout cuiusque natura ferebat*); *ut* (b.v. naar g. ieder, *ut quisque*); —**lasten**, *imperare* (*alqd. alci ut met conl.*); z. verder bevelen; —**laten**, *aquus*; *quietus*; *tranquillus*; *sedatus*; *placidus*; *patiens*; adv. = met gelatenheid; —**latenheid**, *animi aequitas*; *animus aequus*; *patientia* (geduld); met g., *aquo animo*; *facile*; *patienter* (geduldig); *sedate* (kalm); met de grootste (minste) g., *aequissimo* (*iniquissimo*) *animo*; —**lauwerd**, *laureatus*.

geld, *pecunia*; *nummus* (geldstuk); gemunt geld; b.v. *alqd. re pro nummo uti*; *aurum*, *argentum of aes* (goud-, zilver- of koper-geld); *pretium* (prijs dien iets kost; geld dat men voor iets betaalt); = vermogen 1 b; veel g., *magna of grandis p.*; *multum pecuniae*; weinig g., *parva p.*; klein g., *nummi*; voor g., behalve door den abl. (bij w.v. van verkoopen enz.), ook *pretio motus of adductus*; *pecuniae causa*; *nummis* (of met verachting *num-mulis*) *acceptis*; *mercede* (b.v. *docere*); voor g. te krijgen, *venalis*; voor weinig g., *parvo of p. pretio*; voor veel g., *magno of impenso pretio*; *magno*; iem. van geld, *homo pecuniosus of bene nummatus*; g. of veel g. hebben, ook *pecuniis abundare*; *opibus florere*; geen g. hebben, *laborare de pecunia*; belooning in g., *praemium pecuniae of rei pecuniariae*; z. ook *geldgeschenk*; trotsch op zijn g., *pecunia superbiens*; *pecunia confidens*; vrij veel g. bij zich hebben,

aliquantum nummorum secum ferre; iets te gelde maken, *vendere alqd*; *redigere alqd in pecuniam* (Quint.); g. aannemen (= zich laten omkopen), *accipere pecuniam* (b.v. *ob iudicandum*); ook alleen *accipere*; g. uit iets trekken, g. met iets verdienen, *pecuniam facere ex alga re*; g. uit iets slaan, *habere quaestui alqd*; aan g. komen, *conficere pecuniam*; aan zijn g. komen (= zijn geld krijgen), *ad suum pervenire*; = zijn kapitaal aanspreken 1 a; spreekw. ik zou voor geen g. van de wereld willen dat, *non meream deorum divitias mihi ut met conl.* (Plaut.); voor g. en goede woorden, *pretio precibus* (b.v. *adducere alqm ut Phaedr.*); g. bij de visch geven, *Gracæ fide mercari* (Plaut.); het g. regeert de wereld, *pecunia regimen est rerum omnium* (Publil. Syr.); naar gelds macht wordt men geacht, *quantum habeas tantum eris* (Augustin); verg. *quantum habeas, tantum ipse sies Lucil.*); —**afpersing**, *pecuniae repetundae* of alleen r. (in 't bijz. g. waaraan zich de stadhouder van een provincie schuldig maakt); *concussio* (Ict.); —**belegging**, door omschr., b.v. g. in landerijen is tegenwoordig zeer voordelig, *pecuniam in praediis collocari hoc tempore maxime expedit*; —**beurs**, z. *beurs*; —**boete**, —**boete 1**; —**bon**, *tessera nummaria* (Suet.); —**buidel**, z. *beurs*; —**dorst**, *cupiditas of aviditas* (met en zonder *pecuniae*); —**eljk**, g. belooning, z. belooning in geld; g. offer, *iachura rei familiaris*; g. ondersteuning, z. ondersteuning in geld; gg. middelen, *facultates*.

gelden, 1 = geldig zijn, van kracht zijn, *valere*; *vigere*; *in usu esse*; *ratum esse*; van of voor iem. of iets g., *pertinere ad alqm*, *ad alqd*; *cadere in alqm*, *in alqd*; *valere in alqm*, *in alqm*, *in alqd* (b.v. *illud in his personis*; *in Romanos*; *verbum in utramque rem*); *dici posse*, *dici debere of dicendum esse de alqd*, *de alga re*; algemeen g., *in omnes of in omnes partes valere*; *ad omnes pertinere*; niet meer g., *valere of in usu esse desisse*; **laten gelden**, *ratum habere of r. esse iubere* (*alqd*); (= billijken; aannemen) *probare*, *ap- of comprobare* (*alqd*); *audire* (*alqd*, b.v. *crebro dicis satis te tibi vixisse. Credo: sed tum id audirem, si tibi soli vixeres*; ook alleen *audio* in de bet. van „dat laat ik g.”); een verontschuldiging laten g., *accipere of probare excusationem*. — **2** = waarde hebben 1; overdr. a) = vermogen, van betekenis zijn enz., *valere* (veel, *multum*; meer, *plus*; het meest, *plurimum*; bij iem., *apud alqm*); veel bij iem. g., ook *alcus auctoritas multum apud alqm valet*; z. ook in tel zijn; in aanzien staan II 5. — **b** g. voor of als, *haberi pro met abl.* (gehouden worden voor; ook met *praedicaatsnomi-nativus*; met *loco en gen.*, b.v. *plebs servorum loco habetur*; met *dat. fin.*, b.v. *armoede begon voor schande te g.*, *paupertas probro haberi coepit* Sall.); *esse of haberi numero of in numero met gen.* (gerekend worden als; b.v. *hostium numero of in n.*); *putari* (geacht worden; b.v. *alqs doctus of d. esse putatur*); *numerari in met abl.* of *inter met acc. pl.* (gerekend worden tot); bij iem. g. voor, *alqs alci est pro met abl.* of *instar met gen.* (b.v. *Cato mihi unus est*

pro centum milibus; Plato mihi est instar omnium; z. ook houden voor 1 c.; beschouwen als 2; rekenen tot 1 d. —

c) doen gelden, b.v. zijn recht, *ius suum per- of exsequi; iure suo uti*; zijn recht op iets, *alcuius rei* (b.v. agri) *ius usurpare* (Liv.); zijn recht met de wapens in de hand, *armis ius suum exsequi*; zijn aanspreken op iets, *vindicare sibi alqd*; zijn gezag of invloed, zich, *auctoritatem interponere; auctoritate sua uti* (bij iem., *apud alqm*); z. ook handhaven. — 3) onpers.

het geld (= het betreft), *pertinet (ad alqm; ad alqd)*; z. ook doelen; het g. iem. (= het is op iem. gemunt), *petitur alqs*; het g. iets (= er is sprake van iets), *agitur de alga re*; (= iets staat op het spel) *agitur alqd*; als of waar het iets of iem. g., ook in met abl. (b.v. *hoc in virtute dici non potest; in se recusare alqd*).

geld-gebrek, *inopia of angustiae pecuniae* of *rei familiaris; difficultas pecuniaria*; d. *nummaria* of *rei nummariae; difficultas*; g. hebben, *in angustia pecuniae esse of versari; difficultas alqm rei nummariae tenet*; zeer groot g. hebben, *in summa difficultate esse nummaria*; — **geschenk**, *munus of praemium pecuniae; praemium rei pecuniariae; congiarium* (in 't bijz. aan de armen); *donativum* (in 't bijz. van den keizer aan de soldaten); een groot g., *munus magnae pecuniae*; — **gierig**, — **held**, z. hebzuchtig, — **zucht**; — **gordel**, *zona*; — **handel**, *negotium; negotiatio*; g. drijven, *negotium gerere; negotiari*; — **handelaar**, *negotiator*; — **heffing**, *exactio pecuniarum*; — **ig**, *ratus* (b.v. *pactio; emptio*); *iustus* (b.v. *causa*); *idoneus* (b.v. *excusatio*); een algemeen g. wet, *lex quae ad omnes pertinet*; l. *quā omnes tenentur*; algemeen g. waarheid, *alqd quod omnibus verum videtur*; verg. ook gangbaar; g. zijn, z. gelden 1; — **igheid**, *fides; auctoritas*; door omschr.; — **kist**, *theca nummaria; arca*; — **koers**, z. koers 2; — **makelaar**, *nummularius*; — **mandje**, *fiscus*; — **markt**, *forum* (b.v. *ratio pecuniarum quae in foro versatur*); — **middelen**, *facultates; copiae; pecuniae*; verg. financiën; — **nood**, *inopia rei pecuniariae* (van den staat); z. verder — **gebrek**; — **schifter**, *generator*; — **schuld**, z. schuld 1; — **som**, z. som; — **soort**, *nummorum genus*; — **stuk**, *nummus*.

geldswaarde, *pretium; pecunia* (b.v. *tria praedia tantae pecuniae*).

geld-trots, *pecuniae suae of opum suarum fiducia*; — **uitdeeler**, *divisor pecuniarum*;

— **uitdeeling**, *largitio* (meestal in ongunst. zin); — **verkwister**, *prodigus pecuniae*;

— **verkwisting**, *effusio pecuniae*; — **verlegenheid**, z. — **gebrek**; — **verlies**, *iactura rei familiaris*; — **verspiller**, — **ing**, z. — **verkwister**, — **ing**; — **vordering**, *petitio*;

— **wezen**, *res nummaria of pecuniaria*; *ratio pecuniarum*; — **winning**, *quaestus*;

— **wisselaar**, *argentarius*; z. ook bankier; — **zaak**, *res pecuniaria of nummaria*; =

bankierszaak; — **zak**, *succus nummorum*;

— **zucht**, — **zuchtig**, z. hebzucht, — **zuchtig**.

ge-leden, *abhinc* met acc. (b.v. *a. triennium; a. annos quattuordecim*); door *ante* (meestal met abl. mensur., b.v. *lang g., multo a.; vrij*

lang g., aliquanto a.; kort g., *brevi of paulo a.*; drie jaar g., *tribus annis a. of tribus a. annis*; *tertio anno a. of tertio a. anno*; ook als praepos. met acc., b.v. *a. tres annos, tres a. annos enz.*; lang g., ook *longe ante*; *pridem* (b.v. *iam p.*; *quam p.*; niet heel lang g., *non ita p.*); kort g., ook *modo*; *nuper*; heel kort g., *nuperrime*; *proxime*; kort g. gebeurd, gedaan enz., ook *recens* (b.v. *iniuria; victoria; pollicitatio enz.*); het is twee maand g., *sunt duo menses* (dat. *cum* met ind.); het is lang g. sedert of dat, *iam diu (factum) est cum* met ind.; — **leding**, *artus; articulus; commissura*.

geleerd, (van perss.) *doctus; eruditus; litteratus*; een geleerde, *vir doctus; homo litteratus*; een groot of uitstekend g., *homo pereruditus; vir praestanti litterarum scientia; vir perfecta eruditione; vir praecleara eruditione atque doctrina ornatus*; groote gg., ook *doctissimi homines* (tegenst. *mediocriter docti*); een veelzijdig g., *homo omni doctrina eruditus of omni eruditione instructus*; veel gg., *multi viri docti; multi et ii docti*; alle gg., *omnes docti; quivis doctus*; (van zaken) *litteratus* (b.v. *otium*); *doctus* (b.v. *doctissimos sermones requirens tuos*); g. taal, *oratio erudita* (tegenst. o. *popularis*); een g. gesprek houden, *sermonem habere de artium studiis atque doctrina*; adv. *docte*; *erudite*; — **heid**, *doctrina; eruditio; litterae*; groote g., d. of e. *magna; l. multae*.

gelegen, 1) eig. *situs; positus*; g. zijn, z. liggen 2; beruſten op 2. — 2) overdr. a) *opportunus; commodus; idoneus*; g. tijd, ook *opportunitas of temporis o.*; te g. tijd of g. (adv.), ook *opportune*; juist te g. tijd of zeer g. (adv.), *opportunitissime; peropportune*; (juist) te g. tijd of (zeer) g. komend, (per) *opportunus* (b.v. *mors*); op een meer g. tijd, *meliore tempore*; z. verder ook g. recht 1 b β (te r. tijd); wanneer het g. komt, *cum est commodum*; als het mij enz. g. komt, *commodo meo enz.*; als het u g. komt, *cum erit tuum commodum*; si tibi erit c.; si tuo commodum fieri possit; wachten tot het iem. g. komt, *commodum alcuius expectare*; het kwam bijzonder g. dat, *peropportunitissima res accidit quod met* ind.; iets komt iem. g., z. van pas 2. — b) g. zijn met iets, z. gesteld zijn met iets 1. — c) er is aan g., z. het is van belang; — **heid**, *occasio; potestas; facultas of copia* (mogelijkheid); *locus; tempus of spatium*; tot iets, *alcuius rei; opportunitas* (gunstige g.); *ansa* (handvat, vand. aanleiding; b.v. *tamquam ansam dare alci ad reprehendendum; plures dare alci tamquam ansas ad reprehendendum*); schoone, goede of gunstige g., *ocasio ampla, praecleara, idonea of comoda; magna facultas*; bijzonder gunstig g., *magna opportunitas*; er doet zich een g. voor, *ocasio ostenditur of offertur*; de g. ontbreekt, *potestas deest*; de g. komt niet terug, *non facile occasionem postea reperimus*; de g. voor iets is voorbij, *iam non locus est alci rei*; iem. de g. geven te, iem. in de g. stellen te, *dare alci occasionem alqd faciendi of ut met conl.*; *dare alci potestatem alqd faciendi*; *dare alci facultatem of locum alqd faciendi of ad faciendum*

alqd; facere alci facultatem alqd faciendi of ut; de g. hebben of in de g. zijn te, habere occasionem of facultatem, est alci potestas of copia alqd faciendi; de g. vinden, nancisci occasionem, facultatem of locum, occasionem reperire alqd faciendi; de g. krijgen, in de g. gesteld worden te, fit alci potestas alqd faciendi; de g. zoeken te, quaerere occasionem alqd faciendi; een g. tot oproer zoeken, locum seditionis quaerere (zoo ook iniuriæ enz.); van de g. gebruik maken, non deesse occasione; uti occasione; (gretig) arripere occasionem; de g. ongebruikt laten enz., z. zich laten ontgaan 2; iem. wordt de g. ontnomen te, alci potestas eripitur alqd faciendi; bij g., occasione data; si occasio fuerit; per occasionem (= als de g. gunstig is); bij een gunstige g., opportunitate alqd data; bij de eerste de beste g., primo quoque tempore; ut primum occasio oblata of potestas data est; bij deze g., ook hic; hoc loco; nunc; bij elke g., quotienscumque occasio oblata est; omnibus locis; bij die g., ook ibi; illo tempore; tum; bij g. van iets, in met abl.; door omschr., b.v. bij g. van een uitval, cum eruptio fieret; eruptione facta; —heids-gezicht, vultus compositus.

ge-lei-brief, *diploma; —leide, comitatus; comites (pl.); stipatio (g. dat iem. omstuwt); militair g., praesidium; onder g. van iem. algo duce of comite; iem. het laatste g. geven, z. graf (iem. ten g. dragen); —lei-delijk, sedatus (kalm); qui ordine enz. fit, verg. adv.; adv. ordine (regelmatig); sensim (allengs); ratione et viâ (methodisch); —leiden, z. begeleiden 1; —leigeeest, genus; —len, flavescere; —letterd, litteratus.*

ge-lid, 1 = lid 1. — 2) mil. ordo; plaats in het g., statio; in gg., ordinibus; in gesloten gg., compressis of confertis ordinibus; door confertus (b.v. confertae legiones in conspectum hostium veniunt); confertim (b.v. pugnare); in gg. opstellen, ordinare (b.v. copias; copiae ordinatae consistunt); de soldaten op drie gg. opstellen, milites triplici ordine constituere; in het g. blijven, ordines servare; ordine non erigredi; zorgen in het g. te blijven, ordines observare; de soldaten marcheeren in het g., milites ordinatim eunt of compositi et instructi procedunt; het g. verlaten, excedere ordinibus suis; ordines relinquere; ad signis discedere; buiten het g. strijden, extra ordinem pugnare; vóór de eerste g., ante prima signa; —leidf, —leidfde, z. bemind, minde; —lieven, 1) subst. amantes. — 2) ww., z. believen (het b. mij).

geloel, mugitus; —lofte, votum, iem. g. doen of afleggen, votere (met acc. c. inf. fut.); gg. doen, vota facere of suscipere; plechtige gg. doen (eig. uitspreken), vota nuncupare; een g. vervullen, votum reddere of persolvere; —lokt, cirratus (Mart.); cinnamatus.

geloof, 1 opinio (meaning; aaniets, alcius rei; de alga re; aan de goden, deorum; de diis; het algemeene g. aan iets, omnium de alga re o.; het verbreide, algemeene g. dat, vulgata of communis o. quâ creditur met acc. c. inf.); fiducia (vertrouwen; alcius rei); fides (g. dat iets vindt of dat aan iets geschenken wordt); door omschr., b.v. nooit heb ik het g. aan een God verloren, num-

quam desii credere esse deum; iems g. aan iets versterken, afferre quo alqs firmitus credat alci rei; mij zal niemand van het g. aan de onsterfelijkheid afbrengen, me nemo de immortalitate depellet; op goed g., bonâ fide; iem. of iets g. schenken, g. slaan aan iets, alci of alci rei credere, fidem habere of f. tribuere; confidere alci of alci rei (maar gewoonl. confisus alqâ re); het g. aan zichzelf verliezen, de se ipsum desperare; het g. aan iets ingang doen vinden (= maken dat men aan iets g. slaat), alci rei fidem facere of afferre; iem. of iets vindt g., creditur alci, alci rei (ook hoc enz.); fides habetur, tributur of est alci of alci rei. — 2) in godsdienstigen zin, religio (tegenst. superstitio); in Christelijken zin a) (Eccl.) fides; het zaligmakend g., f. salvifica (ook in Christum); het Christelijk g., f. Christiana. — b) = de leer, religio; doctrina; formula; lex; = de eeredienst, religiones.

geloof-lijk, credibilis; (= waarschijnlijk) probabilis; veri similis; het komt mij gelooflijker voor dat, magis adducor ut credam met acc. c. inf.; iets g. doen voorkomen, fidem facere alci rei; gelooflijker, fidem alcius rei augere; adv. credibuliter; —lijkheid, fides.

geloofs-belfdenis, symbolum (Eccl.); —bezwaaar, religio; —brief, litterae publicae; litterae; testimonium publicum;

—dwang, door omschr., in een vrijen staat mag geen g. heerschen, in civitate libera religiones liberae esse debent; —genoot, eadem sacra colens; isdem sacris addictus; —leer, doctrina de rebus divinis; religiones (b.v. interpretari); —strijd, certamen of bellum pro religionibus susceptum; —vrijheid, de rebus divinis sentiendi quae velis libertas.

geloofwaardig, dignus cui credatur; fide dignus; certus; verus; een g. zegsman, auctor locuples, idoneus of gravis; = gelooflijk; —heid, fides; auctoritas; geringe g., levis of incerta f.

geloop, discursus of concursatio (het heen en weer g.); trepidatio (onrustig g.).

geloov-en, credere (voor waar houden; iets, alci rei; ook quid, hoc enz.; iem. g., c. alci; ook alci alqd; met acc. c. inf.; z. ook geloof slaan 1); putare, existimare, arbitrarî of credere (het er voor houden; met acc. c. inf.; z. ook meenen 1); iem. iets doen g., alqm adducere ut credat alqd; fidem alci facere alcius rei; persuadere alci alqd; dat, alqm adducere ut credat of existimet met acc. c. inf.; fidem alci facere met acc. c. inf.; in eam opinionem adducere alqm ut putet met acc. c. inf.; ik begin te g. dat, adducor ut credam of putem met acc. c. inf.; ook wel adducor met acc. c. inf. of ut en conî.; ik g. het graag, facile credo; ik g. vast, mihi persuasum est; certo mihi persuasi; ik kan niet of nauwlijks g. dat, ook non of vix adducor ut met conî.; ik kan niet goed g. dat, non facile adducor ad credendum met acc. c. inf.; het is nauwlijks te g. dat, vix est credendum met acc. c. inf.; dit is eerder te g., id propius fidem est; aan iem. of iets g., putare of credere alqd of alqm esse (b.v. aan God g., deum esse c. of p.; aan de onsterfelijkheid g., animos immortales esse

c.); aan een gelukkigen afloop van den oorlog g., *spereare belli exitum felicem of prosperum fore*; niet meer aan iets g., *desperare of non iam sperare alqd of de alga re*; g. ik (in parenthesi), *credo*; opinor; spreekw. men g. gaarne wat men wenscht, *quae volumus ea credimus libenter* (Caes.); hij moet er aan g., *actum est de eo* (het is met hem gedaan); —**ig**, *religiosus* (tegenst. *superstitiosus*); pius of p. erga deos (vroom); —**igheid**, *animus pius* (vroomheid).

ge-lui, *sonus* (b.v. *campanarum*); —**luid**, *sonus*; *sonitus*; *vox* (stem van een levend wezen); g. geven, *sonare*; *vocem emittere*; *hiscere* (b.v. *tantus pavor mulierem cepit ut diu hiscere non posset*); —**lulier**, *desidia*; *cessatio*; —**luimd**, *affectus*; z. verder gestemd; —**luimheid**, z. humeur.

geluk, *fortuna* (fortuin); gelukkig lot; gelukkig toeval; geluksgodin; z. ook fortuin); *felicitas of res secundae, prosperae of florentes* (gelukkige toestand; voorspoed); *fortuna secunda of prospera* (voorspoed); *exitus prosper(us)* (gelukkige uitslag); = toeval 1; blind g., *caeca fortuna*; *temeritas fortunae*; *caecus casus*; met zijn gewoon g., *usus fortunā suā*; g. hebben, *fortunā*, *fortunae beneficium of f. secundā of prosperā uti*; *fortuna favet of suffragatur alci*; bij iets, *fortunā uti in alga re*; bij het spel, *prosperā alea uti* (Suet.); in den oorlog, *bene of prospere rem gerere*; *prospere pugnare*; *secundo of prospero proelio uti*; z. ook een oorlog gelukkig (adv.) voeren; gij hebt bij alles g., *omnia tibi prospere succedunt*; geen g. hebben, *fortunā adversā uti*; in den oorlog, *rem hanc gerere*; *adverso Marte pugnare*; met gelijk g. strijden, *aequo Marte contendere*; het g. hebben of smaken dat of te, *contingit alci ut met con.*; het is een g. dat, *opportune accidit quod met ind.*; een groot g., *per-oppertune accidit quod*; *magno casu accidit ut met con.*; *magnae est fortunae met acc. c. inf.*; het is nog een g. dat, *in hoc incommodo peroppertune accidit quod*; het is een g. voor mij dat, *bene mihi evenit quod*; iem. mag van g. spreken dat, *peroppertune alci accidit of bene cum algo agitur quod*; dat hij nog leeft, *de lucro vivit alqs* (Cic.); gij moogt van g. spreken dat ik nog leef, *de lucro tibi vivere me scito* (Liv.); het voor een g. houden dat, *felicem se dicere hoc quod*; voor een groot g., *magnae felicitatis esse arbitrari met acc. c. inf.*; iets voor een groot g. houden, *alqd in magna felicitatis parte ponere*; op goed g., *temere*; *temere ac fortuito*; *fortunā* (b.v. *bellum gerere*; tegenst. *ratione*); g. er mee, *bene eveniat of vertat*; *bene rones vertat*; *quod approbet deus*; *gratulor*; g. met, *macte* (b.v. *virtute of virtute esto*); spreekw. meer g. dan wijsheid hebben, *feliciorem quam sapientiorum esse* (verg. ik schrijf dat meer aan uw g. dan aan uw wijsheid toe, *fortunae magis tribuo quam sapientiae tuae* Cic.); ieder is de bewerker van zijn eigen g., *faber est suae quisque fortunae* (Ps. Sall.); het g. is broos als glas, *fortuna vitrea est: tum cum splendet frangitur* (Publil. Syr.).

geluk-ken, *procedere* (b.v. *alci consilia*; *alqd parum*; impers., b.v. *si processit*); *succedere* (b.v. *nulla res*; *parum quod ago*;

impers., b.v. *si mihi successerit*; s. *alci rei*, b.v. *si successerit coeptis* Liv.); *bene of prospere evenire of cedere*; in *bonum vertere*; het g. iem. te, *contingit alci ut met con.*; subst. het g., *successus*; —**lig**, *felix* (geluk hebbend of brengend; g. aflopend); *fortunatus* (gezegend); *beatus* (zich gelukkig gevoelend; gezegend; ook *vita*; *civitas* enz.); (van zaken) *prosperus* (b.v. *eventus*; *pugna*); *faustus* (b.v. *iter*; *omen*; *dies*); *secundus* (b.v. *proelium*; *fortuna*); een g. oorlog voeren, z. adv. (een oorlog g. voeren); een g. gedachte, *utiliter cogitatum*; g. omstandigheid, *opportunitas*; gg. oo., g. toestand, *res secundae of florentes*; gg. tijdsomstandigheden, *temporum felicitas*; g. zijn (in iets), *bene rem gerere*; *felicem esse* (b.v. *in diligendo*); z. ook geluk hebben bij iets; iem. is zoo g. te, *contingit alci ut met con.*; iem. g. maken, *beatum of felicem reddere alqm*; *alqd alci felicitatem affert*; *salutem dare alci*; *magna laetitia afficere alqm* (zeer verblijden); *augere alqm* (alga re; door een geschenk); adv. *felicitate*; *fortunate*; *beate*; *prospere*; *fauste*; *ex sententia* (naar wensch); g. aankomen, *pervenire*; g. overbrengen, *perferre*; g. strijden, (cum algo) *prospere pugnare*; *magnum facere of prospere pugnare of (adversus alqm) prospero eventu pugnare* (Liv.); z. ook geluk hebben in den oorlog; een oorlog g. voeren, *bellum prospere of feliciter gerere* (b.v. *duo bella eo anno p. gesta*; *bella cum finitimis felicissime gerere*); g. oorlog voeren voor een staat, *rem publicam feliciter of bene ac f. gerere*; g. (als uitroep), *factum bene* (Ter.); verg. goddank; het treft g. dat, z. het is een geluk dat;

—**kigerwijze**, *forte fortunā*; ook *opportune accidit quod met ind.*
geluks-godin, *Fortuna*; —**goederen**, *fortunae*; *bona*, *dona*, *praemia of munera fortunae*; *opes*; *divitiae*; —**kind**, *Fortunae filius* (Hor.); *vir fortunae muneribus amplissimis ornatus*; *homo omnium fortunatissimus*; *gallinae filius albae* (Iuv.); —**ster**, —**zon**, overdr. *fortuna prospera of secunda*; *fortuna*; *perpetua of constans felicitas*; *felicitas*; de ondergaande g., *inclinatio fortunae*; eens scheen uw g. helder, *quondam fortuna tibi affulsit*; *fulsere quondam candidi tibi soles* (Catull.).

geluk-wensch, *gratulatio*; (van meer dan één) *congratulatio*; onder gg., *gratulabundus*; —**wenschen**, *gratulari* (iem., alci; met iets, *de alga re*; *in alga re*; *alqd*; iem. g. dat, *alci g. met acc. c. inf. of quod*; *alqm faustis omnibus prosequi* (Suet.); zij wenschen elkaar g., ook *fit gratulatio inter eos*; iem. wordt g. gewenscht, *gratulatio fit alci*; ik wensch u g. dat . . . , ook *gaudeo* (met quod of acc. c. inf.); gelukwenschend, ook *gratulabundus*; —**wenscher**, door omschr.; gg., *gratulantes*; —**wensching**, z. —**wensch**; —**zalig**, *beatus* (de eilanden der gg., *beatorum insulae*); *felix*; —**zaligheid**, *vita beata*; *felicitas*; *beatum* (philos.); het streven naar de g., *studium beate vivendi*; —**zoeker**, *homo temerarius of vanus*.

gelijk, **I** adi. **I** = eender, van gelijke grootte, van gelijken aard, *aequus* (b.v. *altitudo*; *spatium*; *portio*; *condicio*; *laus*);

aequalis (b.v. *partes*; *tumuli*; ook met dat.; g. in, door den abl., b.v. *linguā et moribus aequalis*); *par* (b.v. *intervalum*; *laus*; *virtutes*; ook met dat.; g. in, door den abl., b.v. *alci ingenio*); *compar* (voor beide partijen g.; b.v. *conubium*); *similis* (gelijkend, dergelijk; b.v. *improbis*; *culpa*; aan iem. of iets, *alcius*; *alci*; *alci rei*); *aequalibilis* (gelijkmatig, steeds gelijk; b.v. *motus*); *idem* (dezelfde); *volkomen g.*, *simillimus*; *par et similis*; *par aliquid idem*; *constituitis* (b.v. *fugae protectio*); van g. leeftijd, g. in jaren, *aequalis*; gg. rechten, *iura paria*; *iuris aequum et par*; *iuris par idemque*; hebben, *iure pari eodemque esse*; als de burgers, *aequo et pari cum civibus iure vivere*; gg. belangen, *eodem bona malae* (Sall.); alle burgers zijn voor de wet g., *omnes cives legibus tenentur omnibus*; onder gg. omstandigheden, met g. recht, *ex aequo*; in drie g. deelen verdeelen, *in tres partes aequaliter dividere*; te g. tijd, z. tegelijk; met gg. kansen, *aequo Marte* (b.v. *pugnare*); in 't bijz. a) zijns g., *sibi par*; mijns enz. gg., *homines mei* enz. *similes* of *h. mei* enz. *ordinis* (van mijn stand); in iets zijns g. niet hebben, *aliquid parem of sui similem habere neminem*. — b) g. maken, staan, stellen, z. gelijk-maken 1, —staan, —stellen; g. zijn met iets, *adaequare aliquid* (b.v. *altitudinem muri*). — c) in 't g. brengen, z. rein 1 (in het reine brengen). — d) zich g. blijven, *semper eundem of sui similem esse*; *sibi constare*, s. *convenire* of s. *consentire* (consequent blijven); zich g. blijvend, *semper idem*; *constans* (consequent; adv. *constanter*); subst. het zich g. blijven, *constantia*. — e) g. zoekt g., z. soort zoekt soort; g. met g. vergelden, z. met gelijkje munt betalen 1. — f) in het g. stellen, z. gelijk geven III. — 2) = effen, *aequus*; *planus*; g. maken, z. gelijk-maken 2. — II) adv. 1) = evenals. — 2) = op gelijke wijze, *aeque*; g. over iets denken, *idem sentire de aliquid re*; z. verder gelijkelijk. — 3) te g., z. tegelijk. — III) subst. g. hebben, *iustitiam habere causam* (in jurid. zin); gij hebt g., *recte dicis* of *mones*; (wanneer men iets woorden beaamt) *ita est*; gij hebt volkomen g., *proprus ita est*; *admodum*; zoo dacht hij en hij had g. ook, *ita sensit et vere quidem*; hij heeft g. wanneer hij zegt of te zeggen, *recte dicit*; iem. g. geven of in 't g. stellen, *assentiri alci*; g. krijgen, in 't g. gesteld worden, *causam tenere*.

gelijk-aardig, —aardigheid, z. —slachtig, —heid; —**beenig**, *isosceles* (Anson.); —**blijven**, zieh g. z. gelijk I 1 d; —**eltik**, = op gelijke wijze, *aeque*; *pariter*; *similiter*; *pari* of *eodem modo*; (= gelijkmatig) *aequaliter* (b.v. *dividere fortunam*); *aequalibiliter* (b.v. *distribuire*); —**en**, *similem esse* (op iem. of iets, *alci*; *alcius*; *alci rei*); *alci similitudo est cum aliquid* (b.v. *homini cum deo*); *est similitudo inter* (b.v. *i. ipsos*); iets dat op een wal g., ook *aliquid imago valli* (Liv.); —**end**, *similis* (*alci*; *alcius*; *alci rei*); *consimilis* (volkomen g.; b.v. *res rebus iis*); *verus* (b.v. *alcius imago*); —**enis**, *similitudo* (b.v. *est homini cum deo s.*); (wat uiterlijk betreft) s. *oris*; (= vergelijking) *similitudo*;

simile; *collatio*; —**gezind**, *consentiens*; *unanimus*; *voluntate similis*; (in de politiek) *qui idem de re publica sentit*; g. zijn, *idem sentire*; *consentire inter se*; eadem *voluntate esse*; —**heid**, 1) *aequalitas* (gelijkmatigheid); *similitudo* (overeenkomst); g. in rechten, g. voor de wet, *iuris aequalitas*; *aequalitas*; *iuris aequalis*; *aequalis*; g. van neigingen, *eadem studia*; *studiorum consensio*; g. van karakter, *congruentia morum*. — 2) = effenheid; —**hoekig**, *aequis angulis*; —**luidend**, eig. *concinnens*; *consonus*; overdr. *congruens*; eodem *exemplo* (b.v. *tabulae testamenti*); g. met iets zijn, *congruere cum aliquid re*; verg. eensluidend.

gelijk-maken, 1) *aequare* (b.v. *frontes*; *aequato omnium periculo*; ook *aliquid alci rei*; *aliquid cum aliquid re*); *adaequare* (*aliquid alci rei*, b.v. *moles moribus*); met den grond g., *complanare* (b.v. *alcius domum*); solo *aequare* of *adaequare* (*aliquid Liv.*) ook *funditus delere* of *evtere* (*aliquid*). — 2) = effenen, *aequare* (b.v. *locum*); —**making**, *aequatio*; door omschr.; —**matig**, *aequalibilis*; *aequalis*; adv. *aequalibiliter* (b.v. *tactus toto corpore a. fusus*); *aequaliter* (b.v. *declivis*); verg. bestendig; —**matigheid**, *aequalitas*; *aequalitas*; verg. bestendigheid; —**moedig**, *aequo animo praeditus*; *constans*; adv. *aequo animo*; *constanter*; —**moedigheid**, *aequalitas*; *animus aequus*; *animi aequitas*; *constantia*; —**namig**, eodem nomine of *cognomine*; *cognominis* (Plaut.); *is cui idem nomen* of *cognomen est*; g. zijn, eodem nomine of *cognomine appellari*; —**namigheid**, idem nomen of *cognomen*; eadem appellatio; —**slachtig**, —**soortig**, *similis*; *eiusdem generis*; eodem *genere*; *par*; —**slachtigheid**, —**soortigheid**, *similitudo*; *ratio par*; (van de deelen eener zaak onderling) *aequalitas*; —**staan**, met iem. in iets g., *cum aliquid parem esse aliquid re*; z. verder evenaren; —**stellen**, *aequare* of *adaequare* (*aliquid alci rei* of *cum aliquid re*; *aliquid alci*; pass. *aequari* of *adaequari cum aliquid*); *exaequare* (se *cum aliquid*); in *aequo* (*aliquid alci* of *aliquid alci rei*) *ponere*; *comparare* (*aliquid alci* of *cum aliquid*; se *cum aliquid*); —**stelling**, *aequatio*; *exaequatio*; door omschr.; —**tijdig**, *eiusdem temporis*; *eius temporis*; *meae* enz. *aetatis*; *qui eodem tempore est* of *fit*; twee gg. oorlogen, *duo bella uno* of *eodem tempore gesta*; adv. z. tegelijk; —**vloers**, in *loco plano*; *plano pede* (Vitr.); —**vormig**, *aequalibilis* (adv. —*iter*); —**vormigheid**, *aequalitas*; —**zijdig**, *aequis lateribus* (b.v. *triangula*).

ge-maakt, *putidus* (geaffecteerd); *fictus* (huichelachtig; b.v. *sermo*; *vultus*); *simulatus* (geveinsd; b.v. *dolor*); *ascitus* (tegenst. *nativus*); *elaboratus* (b.v. *concinnatus*); *molestus* (tegenst. *simplex*); *quæstius* (gezocht); adv. *putide*; *molestè*; —**maakt-held**, *molestia* (b.v. *Latine loquendi accurata et sine molestia diligens elegantia*); *ornatus* (b.v. *a forma removeatur omnis viro non dignus o.*); *simulatio* (geveinsdheid); —**maal**, *maritus*; *coniū(n)z*; —**machtigde**, z. *gevolmachtigde*.

gemak, *commodum*; op zijn g., *otiose*; *per commodum*; (= langzaam) *lente*; met g., z. *gemakkelijk* 2 (adv.); zijn g. nemen, *otari*; op zijn g. gesteld, z. *gemak-*

zuchtig; —**kelijk**, 1) = gemak aanbiedend, *commodus*; = gemakkelijk zittend, *habilis* (b.v. *calcei*); = gemak beëindigend of bevorderend, *mollis*; verg. gemakzuchtig; een g. leven, *vita tranquilla*, *iucunda*, *mollis* of *otiosa*; adv. *commode*; *bene*; verg. gerieflijk. — 2) = gemakkelijk te doen, niet moeilijk, *facilis*; *proclivis*; *nullius negotii*; = zonder hindernis, *expeditus* (b.v. *iter*; *motus*); het is g. in te zien dat, *facile est ad intellegendum* of *f. intellegitur* met acc. c. inf.; het is voor iem. g. of het valt iem. g. te, *facile alqs* met verb. finit.; *proclive est alci* met inf.; het is wel g. te zeggen of gezegd dat, *dictu quidem est proclive* met acc. c. inf.; dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan, *id dictu quam re facilius est* (Liv.); adv. *facile*; *nullo* of *sine negotio*; *expedite* (b.v. *iter facere*; *explicare*); niet g., *non facile* of *n. temere* (niet licht); (een taal) g. spreken, *loqui expedite* (Suet.); —**kelijkheid**, *facilitas* (ook van uitdrukking); = gerieflijkheid; = —**zucht**, *inertia*; *ignavia*; *fuga laboris*; —**zuchtig**, *iners*; *ignavus*; *fugiens laboris*; *mollis*.

ge-malin, *coniun(n)ct*; *uxor*; —**manierd**, —**heid**, z. welgemanierd, —**heid**; —**ge-maniereerd**, —**heid**, z. gemaakt, —**heid**; —**martel**, *cruciatu*; —**maskerd**, *personatus*; g. zijn, *personam gerere*; —**matigd**, *temperatus* (ook *loca* enz.); *moderatus*; *contiens*; *modestus* (in eischen enz.); *modicus* (b.v. *rogatio*); (= zacht) *lenis* (b.v. *in hostes sententia*; *dicendi genus*); z. ook matig 1; —**matigdheid**, *temperantia*; *moderatio*; *continentia*; (= zachtheid) *lenitas*; met g., *temperanter*; *moderate*; *continenter*; *leniter*. **gember**, *zingiber* (gen. —*eris* Cels.).

gemeen, 1) ad. a) = gemeenschappelijk, *communis*; iem. heeft iets met iem. g., *est alci alqd commune cum alqo*; dit is aan alle vrije volken of dit hebben alle vrije volken g., *hoc commune est omnium populorum liberorum*; g. zaak met iem. maken, *communicare*, *consociare* of *iungere consilia cum alqo*; rem *communicare cum alqo*; *adiungere se ad causam alcius*. — b) = gewoon, *vulgaris*; *usitatus*; *tritus*; het g. leven, *vita cotidiana*; iets g. maken, *vulgare alqd*; z. ook gewoon; g. soldaat, *miles gregarius*; *manipularis* of *m. miles* (tegenover den centurio enz.); de gg. soldaten, ook *turba militaris*; van een g. soldaat, *gregalis* (b.v. *sagulum* Liv.); de g. man, *plebs*; *vulgus*; *multitudo*; zich met iem. g. maken, *vulgari cum alqo*. — c) = van geringe kwaliteit, *vilis*; = slecht, min, *foedus* (b.v. *facinus*; *homo*); *nequissimus* (b.v. *homo*); adv. *foede*; *nequiter*; verg. ook laag 2 b; = liederlijk, onzedelijk, *vulgaris* (b.v. *scortum*); *lululentus* (b.v. *homo*; *vitia*); *obscenus* (b.v. *iocandi genus*); *impurus* (b.v. *homo*; *animus*). — 2) subst. het g., = gepeupel.

gemeen-ebest, *res publica*; verg. staat 1; —**goed**, *res communis* of *publica*; *commune*; tot g. maken, *in commune vocare* of *conferre alqd*; *in medium conferre alqd*; *vulgare alqd*; tot g. worden, *vulgari*; —**heid**, *vilitas* (van kwaliteit); *foeditas* of *nequitia* (minheid, slechtheid); verg. laagheid 2); *obscenitas* (onzedelijkheid); —**lijk**, z. gewoonlijk; —**plaats**, *locus communis*; *locus*;

ook *campus* (b.v. *hinc c. de Marathone* enz.); —**schap**, *communio* (b.v. *bonorum*; *sanguinis*; *iuris*); *communitas* (b.v. *nulla cum deo homini c. est*); *societas* (b.v. *est prima hominis cum deo rationis s.*); met iem. in g. staan, *consociatum esse cum alqo* (door iets, *alqā re*, b.v. *lege homines cum diis*); abs. de g., *res publica* of *communis*; voor de g., *in commune*; z. verder betrekking 2; omgang 2; communicatie; —**schap-pelijk**, *communis*; *promiscuus* (gemengd); *publicus* (de burgers van den staat gemeenschappelijk betreffend); *unus* of *idem* (één, dezelfde); gg. belangen, wetten, *utilitatis*, *legis communio*; adv. *communiter* (b.v. *uti alqā re*); *coniunctum* (b.v. *pecuniae rationem habere*); *promiscue* of *in promiscuo*; *publice*; *unā* (te zamen); g. beraadslagen, *consilia communicare* (met iem., *cum alqo*); den oorlog g. ondernemen, *coniungere bellum*; z. ook krijgsplan; —**schapszin**, *communitas*.

ge-meensman, *tribunus plebis*; —**meente** *civitas*; *res publica*; *cives* (de gemeentenaren); *conventus* (g. van Rom. burgers in een provincie, die tot één rechtsban behooren); *municipium* (bevoorrechte g. in Italië); *municipes* (de bewoners van zulk een g.); op kosten der g., *publice*; —**meentegrond**, *ager publicus* (ook pl.); —**meentekas**, *aerarium* of *a. publicum*; —**meentenaar**, *civis*; (van een municipium) *municipes*; —**meenteraad**, *senatus*; leden van den g., *senatores*; (in een municipium) *decuriones*; —**meenteweide**, *ager compascuus*; —**meenzaam**, *communis* (in 't bijz. van hoogergerpleaats tegenover minderen); *familiaris* (vertrouwelijk); g. met iem. worden, *in alcius familiaritatem venire*; z. ook minzaam; —**meenzaamheid**, *communitas*; *familiaritas*; z. ook minzaamheid.

gemelijk, *morosus*; *difficilis*; *tristis*; g. zijn, *stomachari* (abs.); ook over iets, *alqā re*; g. zijn dat, s. *quod*); —**heid**, *morositas*; *tristitia*.

gemengd, *mixtus* of *permixtus*; *promiscuus* (b.v. *conubia*); —**middeid**, *medius*; adv. *circiter* (met acc.); —**mis**, *desiderium*; het g. van iets voelen, *desiderare* of *requirere alqd*; *carere alqā re*; —**moed**, *animus*; *mens*; *pectus*; *ingenium*; iets maakt indruk op elk edel g., *alqd optimi cuiusque animum movet*; in gemoede, *ex animo*; —**moedelijk**, *animi mitis* et *hilaris*; *placidus*; *simplex*; —**moedelijkheid**, *animus mitis* et *hilaris*; *simplicitas*.

gemoeds-aandoening, z. gemoedsbeweging; —**aard**, *animi indoles*; *ingenium*; *natura*; *mores* (pl.); —**beweging**, *animi commotio*, *perturbatio*, *concitatio*, *permotio* of *impetus*; in hevige g., *perturbatus* (adv. —*te*); in hevige g. geraken, *vehementer animo commoveri*; —**bezwaar**, *religio*; *scrupulus*; —**gesteldheid**, *animi affectio*; *habitus animi*; onze g., *quemadmodum animo affectus* (b.v. *oculi loquuntur*); zulk een g. hebben, *ita affectum* of *animi a. esse*; —**leven**, *ingenium* et *mores alcius*; het g. der menschen, *mentes* et *cogitationes hominum*; —**rust**, *animi tranquillitas* of *aequitas*; storing der g., *perturbatio* of *animi p.*; g. vinden, *mente consistere*; —**stemming**, z.

stemming 2; —**toestand**, z. **gemoeds-gesteldheid**.

ge-moet, te g., z. **tegemoet**; verbonden met **ww.**, z. **tegemoet**; —**mompel**,

—**mor**, murmur; fremitus; murmuratio.

gems, rupicapra (Plin.).

ge-mult, seditio; —**murm**, murmur;

—**mutst**, z. **gestemd**; —**mijmer**, meditatio; cogitatio; —**naakbaar**, facilis accessu;

z. verder toegankelijk; —**naakbaarheid**, prompti aditus (pl.; alcius);

—**naamd**, b.v. een Spanjaard, Moericus g., Hispanus Moericus nomine (ook *H. cui nomen est M.*; *H. cui Moerico nomen est*;

H. qui M. dicitur of appellatur).

genade, gratia, beneficium (gunst) of (vooral van de goden) pax; clementia of indulgentia (verschooning); misericordia (medelijden);

impunitas (straffeloosheid); venia (vergifenis); z. ook lijfsbehoud; g. voor recht laten gelden, clementia uti; locum

relinquere misericordiae; clementer agere cum alqo; delicti gratiam facere; om g.

vragen of smeeken, clementiam exoptere; veniam delicti precari; fidem of misericordiam alcius implorare; deprecari (abs.; ook

pro alqo; mortem; multorum vitam ab alqo; civem a civibus); g. krijgen, impetrare

veniam (voor iets, alcius rei; van iem., ab alqo); de sua salute impetrare; voor iem.,

impetrare quod ad alcius salutem pertinet; salutem alcius rogare (Tac.); iem. g.

schenken, dare of tribuere alci veniam of impunitatem; conservare alqm; alqm poenā

liberare; verg. iems leven sparen 2;

iem. in g. aannemen, alqm in fidem recipere;

de g. van den overwinnaar afwachten, victoris arbitrium expectare; zich op g.

en ongenade overgeven, z. onvoorwaardelijk; bij iems g. leven, alcius beneficio

of misericordiā vivere of salvum esse; van iems g. leven, z. genadebrood; overdr.

bij iem. of in iems oogen g. vinden, probari; iets vindt bij mij in het geheel geen g.,

nihil alqd neutiquam probari potest; —

brood, bij iem. het g. eten, alcius liberalitate sustentari of se sustentare; alienā misericordiā vivere; —**gift**, beneficium; —**slag**,

iem. den g. geven, conficere alqm; den g. krijgen, ferrum recipere.

genadig, clemens of indulgens (vergevensgezind); misericors (medelijdend); mitis of

lenis (zacht); propitius of praesens (van goden); onder den g. bijstand der goden,

diis bene iuvantibus (Liv.); zich g. betoonen jegens iem., clementia uti in alqm;

adv. clementer; leniter; hij is (nog) g.

behandeld; benigne ei factum est (ab alqo).

gene, ille (illa, illud); z. ook deze; aan g.

zijde, z. overkant; aan g. zijde van het graf, ultra (Sall.); illic (Prop.).

genea-logie, genealogia (geslachtsregister, Vulg.); propagines (pl.; opsomming of reeks van voorouders); verg. stamboom;

—**logisch**, propaginum ordine descriptus; adv. propaginum ordine; ordine; —**loog**, genealogus.

geneeren, iem. g., z. hinderen; zich g., se

continere; se coërcere; zich niet g., suo more

of suo ingenio vivere; ik g. mij facio cum

pudore; zonder zich te g., liberius; hij

geneerde zich zoo weinig, dat hij, sic sibi indulsit ut met conl.; zich g. te, vereri met inf.

genees-baar, —**heid**, z. geneeslijk, —**heid**;

—**heer**, z. dokter; —**kracht**, vis of v.

medica; —**krachtig**, medicatus (b.v. fons; aqua; een g. bron, ook fons medicae salubritatis Plin.); salutaris (= heilzaam);

—**kruid**, herba medica; —**kunde**, —**kunst**, medicina; de g. beoefenen, medicinam

profiteri, exercere of facitare; —**kundig**, medicus; door omschr., b.v. gg. voorschriften, medici of medicorum praecepta; g. hulp

zoeken of inroepen, z. een dokter nemen; geen g. hulp zoeken, z. zijn eigen dokter

zijn; g. behandeling, curatio; —**lijk**, sanabilis; —**lijkheid**, door omschr.; —**meester**,

z. dokter; —**middel**, medicamentum; (ook overdr.) medicina (tegen iets, alcius rei); remedium (alcius rei); g. nemen of

innemen, medicamentum sumere; iem. een g. geven tegen iets, dare alci medicamentum

ad of contra alqd; tegen een ziekte, medicinam opponere morbo; iets als g. gebruiken,

alqd re pro medicamento uti; (overdr.) een g. tegen iets aanwenden, alcius rei (b.v.

tantae calamitatis) adhibere medicinam; een g. tegen iets zoeken, medicinam quaerere

alci rei; —**wijze**, curatio.

genegen, propitius (alci; genadig; van goden); benevolus (alci); studiosus (alcius);

iem. g. zijn, ook favere of indulgere alci; zich iem. g. maken, conciliare sibi alqm of

voluntatem alcius; —**heid**, benevolentia, studium, voluntas of amor (in of erga alqm);

g. opvatten, benevolentiam suscipere; voor iem., alci favere incipere; alqm amare incipere; g. koesteren voor iem., z. genegen

zijn; geen g. voor iem. koesteren, alieno of averso ab alqo esse animo; ik verlies iems g., alcius animus a me avertitur; iems g.

winnen, z. zich iem. genegen maken.

geneigd, inclinatus of propensus (ad alqd); (ook = licht g.) proclivis (ad alqd); pronus

(Liv. ad of in alqd, b.v. ad suspicionem; ad bonam spem; in hoc consilium animus);

sterk g. tot iets, praeceps ad of in alqd; g. zijn tot, inclinare ad (b.v. senatus ad pacem faciendam; quo nimis ferne scribentium

animi); z. ook neiging hebben tot 2; g. zijn te, velle of non nolle met inf.; alci

huid displicet met inf.; meer g. zijn te, ook malle met inf.; g. zijn te gelooft,

adducitur alqs ut credat (met acc. c. inf.); inclinatio ad credendum animo esse (Liv.);

dit maakt mij g. te gelooft, haec animum inclinans ut credam (Liv.); ik ben meer

g. te gelooft, magis adducor ut credam; magis inclinat animus ut arbitrer (Liv.);

—**heid**, proclivitas (ad alqd, b.v. ad morbos); verg. aanleg 4; neiging 2.

gene-raal, 1) subst. z. aanvoerder; veldheer; opperbevelhebber. — 2) adl.

= algemeen 1; —**ratie**, aetas; saeculum; de jongere g., iuventus; een volgende g.,

saeculum alterum; de tegenwoordige g., homines huius aetatis; qui nunc vivunt homines.

ge-neuglijk, —**neugte**, z. genoeglijk, —**noegen**, —**nezen**, 1) tr. sanare of sanum

facere (alqm; alqd); mederi (alci; vulneri); overdr. sanare alqm of alcius animum; ad

sanitatem reducere alqm. — 2) intr. convalescere (van een ziekte, ex morbo); sanum fieri; consanescere (b.v. vulnus consanuit);

verg. herstellen 3; —**nezing**, 1) tr. sa-

natio; curatio (ook geneeswijze). — **2**) intr. *sanitas restituta; valetudo confirmata; sanitas; salus*; na zijn g., *valetudine restituta; postquam convaleuit*; de g. in den weg staan, *impedire valetudinem*; aan iems g. wanhoopen, z. opgeven **3**; bij iem. g. zoeken, *ad alio medicinam petere*.

geniaal, *ingeniosus*; — **nialiteit**, *vis ingenii*; — **nie**, *ingenium*; een g., een man van g., *vir magni ingenii* of *magno ingenio praeditus*; gg., ook *ingenia excellentia*; de g. = de genietroepen, *fabri*; chef der g., *praefectus fabrum*.

genies, *sternumentum* (= het niezen).

ge-nieten, *frui* (*algā* re, b.v. *vitā*; *voluptatibus*; *perpetuā gloriā*; *alqo*, b.v. *quod eo iam frui nobis non licet*); *capere* (*algā*, b.v. *quietem*; *laetitiam*; *voluptatem*); *percipere* (*algā*, b.v. *bona*; *voluptatem*); *florere* (*algā* re, b.v. *gratiā*; *famā iustitiae*); een goede gezondheid g., *bonā valetudine uti*; groote eer g., *gloriā florere*; *magnā gloriā esse*; zijn toehoorders hebben zeer g., *qui illum audierunt vehementer sunt delectati*; = nuttigen; — **nieting**, z. *genot*.

ge-nietroepen, z. *genie*; — **nius**, verg. beschermgeest.

genoeg, *satis* (b.v. s. *magnus*; s. *diu*; met gen., b.v. s. *causae*; s. *est alci algā*; s. *est algā ad algā*); *affatim* (b.v. *vesci*; ook met gen., b.v. *armorum*); *nietg.*, ook *parum* (b.v. *proficere*; p. *sapientiae*); meer dan g., *abunde* (b.v. *magnus*; *satisfacere*; ook met gen.); *satis superque*; *plus quam* s. *est*; g. burgers, *satis multi cives*; *satis magnus numerus civium*; iets is iem. g., g. hebben aan iets, z. met iets tevreden zijn; toereikend zijn; g. hebben (= verzadigd zijn), *satiatum esse* (van iets, *algā* re, b.v. *cibo*); *satiatas algm tenet* (van iets, *alcus rei*; ook overdr.); z. ook iem. is of wordt iets moede **2**; g. doen aan iets, *satis facere alci rei* (b.v. *rebus seriis*); ieder heeft met zichzelf g. te doen, *satis superque est suarum cuique rerum*; maar g. hiervan, *sed satis de hoc*; *haec hactenus* of *sed h. h.*; — **doening**, z. *voldoening*; — **en**, *voluptas*; *delectatio*; *oblectatio*; *iuventutis*; de gg. die het landleven aanbiedt, *oblectamenta rerum rusticarum*; iem. een g. doen, *voluptatem alci parare*; *gratificari alci*; *gratum facere alci* (met iets, *algā* re; gij kunt mij geen grooter g. doen dan dit, *hoc mihi gratius facere nihil potes*; gij zult mij een groot g. doen met te ..., *gratissimum mihi feceris si met ind. fut. exact.*); iets doet of verschaft iem. g., iem. heeft, vindt of schept g. in iets, *algā algm delectat* of *oblectat*; *algā algā re delectatur* of *oblectatur*; *algā alci gratum* of *voluptati est*; *algā alci voluptatem affert*; *voluptatem ex algā re capere* of *percipere*; het doet iem. g. te of dat, *gaudere* of *laetari* met acc. c. inf. of met *quod*; *gratum alci est quod*; *iuvat algm* met inf. of acc. c. inf. (b.v. i. me *ad finem belli Punici pervenisse*; i. me *tibi tuas litteras profuisse*); *capere voluptatem* of *c. animo* v. met acc. c. inf.; het doet mij g. dit te hooren, *hoc libenter audio*; (in een dialoog) *bene narras*; ik weet zeker dat het u g. doet dit te hooren, *hanc rem tibi certo scio gaudio esse*; het zou mij g. doen indien, ook *velim* met conl.; geen g. hebben van iets

(b.v. van een misdaad), *non laetari ex algā re* (Sall.); ik neem er g. mee, *per me licet*; *nihil* of *non impedit*; *non moror* (met acc. c. inf.); z. ook met iets tevreden zijn; in iets berusten **4**; ik neem er geen g. mee, *mihi displicet* of *non probatur*; voor zijn g., *animi causā*; *voluptatis* of *delectationis causā*; met g., *libens*; *libenter*; cum *voluptate*; zich met g. iets herinneren, *alcus rei recordatione frui*; met het grootste g., *libentissime*; *cupidissime* (b.v. *algm ad se recipere*); *summā voluptate*; — **lijk**, *laetus*; *iucundus* (adv. -e); verg. behaaglijk; — **lijkheid**, *iucunditas*; — **zaam**, z. *voldoend*.

ge-noemd, z. *noemen* **2**; — **noet**, z. *kameraad*; — **nootschap**, *societas*; — **not**, **1**) = het genieten, *fructus* of *usus* (*alcus rei*); door omschr., verg. *genieten*; = vruchtgebruik — **2**) = genieting, *genoegen*, *voluptas*; *delectatio*; *oblectatio*; *iucunditas*; zinnelijke gg., *voluptates corporis*; z. ook *zingenot*; een leven zonder genietingen, *vita voluptatum expers*; in het volle g. van iets zijn (= iets volop genieten), *perfrui algā* re; genietingen zoeken, *voluptates conquirere*; het g. najagen, *voluptatem sectari* of *appetere*; iets schenkt g., *voluptas nascitur* of *oritur ex algā* re; g. hebben van iets, iets is voor iem. een g., z. iets verschaft iem. *genoegen*; g. hebben van iem., *delectari* *algā* (b.v. *Ambivione*); het is iems grootste g. te, *summā alcus voluptas* of *oblectatio est ut met conl.*; verg. verder *genoegen*; — **notrijk**, — **notvol**, *oblectationis*, *delectationis* of *voluptatum plenus*; *suavis*; *iucundus*; — **notziek**, *libidinosus*; *voluptarius*; *voluptatum cupidus*; *propensus ad voluptates*; — **notzucht**, *libido*; *voluptatum cupiditas* of *appetitus*; *animus ad voluptates propensus*; *luxuria*; — **notzuchtig**, z. — *ziek*.

geoeffend, *exercitatus* (in *algā* re); gg. soldaten, *militēs exercitati* in *armis* of in *bello*; in iets g. zijn, *magnum usum habere alcus rei*; een g. oor, z. *fijn* **2**; verg. ook *bedreven*; — **heid**, *exercitatio* of *usus* (in iets, *alcus rei* of in *algā* re); verg. *bedrevenheid*.

geo-graaf, — **graphie**, z. aardrijkskundige, — **kunde**; — **graphisch**, z. aardrijkskundig; g. *tigging*, *situs* (b.v. *Africae*); — **metrie**, z. landmeetkunde; meetkunde; — **metrisch**, *geometricus*; gg. *figuren*, *descriptions*; g. *lijn*, *lineamentum*; adv. *geometrice*.

geoorloofd, *honestus*; het is g., *licet* of *fas est* (met inf. of acc. c. inf.); z. ook *mogen*.

ge-pantserd, *ferratus* (met ijerz beslagen); = geharnast; — **parenteerd**, met veel voornamen families g., *multas insignesque familias* (*paternā nobilitate*) *complexus* (Tac.); — **paspoorteerd**, *exactoratus*; — **past**, *modicus* (= van de juiste maat); een g. woord (een woord ad rem) spreken, *algā commode dicere*; een g. aardigheid, *iocus ingenuus*; g. taal, *decens oratio*; z. verder *passend* **2**; geschikt; betamelijk; — **pastheid**, *decorum*; *decencia*; met g., z. betamelijk (adv.).

ge-peins, *meditatio*; *cogitatio*; — **péperd**, *piperatus* (Petr.); — **peupel**, *vulgus*; *infima plebs*; *plebecula*; verg. *uitvaagsel*; — **pi-**

keerd, z. geraakt; —**plaag**, z. plage-rij; —**plaveid**, *stratus; pavimentatus*; —**poeh**, z. grootspraak; —**praal**, pralerij; —**praat**, sermo; *sermones* (pl.); luid g., *voces* (pl.); verward g. (van menschen in een vergadering enz.), *fremitus*; het g. der menschen, *sermones hominum*; fama; rumor; *rumores* (vulgi); *rumusculus*; iem. aanleiding tot g. geven, *sermonem dare of praeber alci*; aanleiding geven tot g., *sermones lacerare*; tot allerlei g., *varios sermones excitare*; —**prevel**, murmur; —**pronk**, z. pralerij; —**pruttel**, *fremitus*; murmur; —**punt**, z. puntig; —**raakt**, offensus; *stomachosus*; g. zijn, *offendi* of *stomachari* (over iets, *alqā re*); *molestae ferre* (alqd); —**raaktheid**, offensio; *stomachus*; —**raamte**, *corpus nudis ossibus cohaerens*; ossa; larva (b.v. *argentea* Petr.); g. van een schip, *corpus navis*; hij lijkt wel een g. macie confectus est; —**raas**, strepitus; *fremitus*; *tumultus* (rumor); —**raaskal**, deliratio; —**raden**, utilis; het is g. (ik houd het voor g.) te, *satis est* (s. esse duco of s. videtur) met inf. of acc. c. inf.; het is voor u g. te, *optime tibi consulēs si* met ind. fut.; het ware voor hem g. te, *melius sibi consuleret si* met coni. impf.; —**raffineerd**, een g. schurk, *homo ingeniosissime nequam* (Vell.); —**raken**, incidere (b.v. in insidias; in alcuis manus; in laqueos; in angustias); se indure (b.v. in de prikkels, stimulus); venire (b.v. in potestatem alcuis; in discrimen); pervenire (b.v. ad summus honores); (ongemerkt) devenire (b.v. in alienus manus); delabi (b.v. in eas difficultates; in algam turpitudinem); z. ook belanden; overdr. door een incohat., in angst g. voor iets, *extimescere alqd*; door incipere met inf., b.v. in woede g., *saevisse i.*; z. ook verward, twist enz.; —**rammel**, —**ratel**, crepitus; strepitus (b.v. *vinculorum; rotarum*); sonus (b.v. *catenarum; rotarum*);

gerecht, 1) subst. a) = rechtbank, gerechtshof, *iudicium*; voor het g. verschijnen, in *iudicium venire*; adesse in *iudicio* of *ad iudicium*; adesse; *vadimonium obire* of *sistere* (van iem. die onder borgstelling beloofd heeft te zullen komen; tegenst. v. of vades deserere); iem. voor het g. dagen, in *iudicium vocare* of *adducere alqm*; in *ius vocare alqm*; z. ook aanklagen 1; zij zullen hier voor het g. (b.v. als getuigen) optreden, *venient in medium*; iets voor het g. brengen, *alqd deducere in iudicium* of *deferre ad iudices*. — b) = spijls, cibis; ferculum (de gg. die tegelijk opgediend worden). 2) adi. iustus (rechtvaardig, rechtmatig); *aequus* (billijk); *legitimus* (wettig); adv. iuste; recte; legitime; —**eljk**, iudicialis; iudiciarius; forensis (de balie betreffend); g. onderzoek, *questio* (verg. onderzoek); adv. lege; iure; iem. g. vervolgen, *lege agere cum alqo* (verg. voor het gerecht dagen 1 a); —**ig**, iustus; —**igd**, g. zijn iets te doen, *ius* of *potestatem habere alqd faciendi* (tot iets, *alcuis rei*); ik meen g. te zijn tot deze bewering, *iure* of *non sine causa id affirmare mihi video*; iem. g. verklaren iets te doen, *dare alci ius* of *potestatem alqd faciendi* (tot iets, *alcuis rei*); —**igheid**, *ius*; *aequum*;

rectum et aequum; quod debetur alci; de g. vordert, *iustum, ius* of *aequum est* (met inf. of acc. c. inf.); = rechtvaardigheid, billijkheid.

gerechts-bode, viator; apparitor; —**dag dies iudicii**; (dag waarop in een provincie de stadhouder recht spreekt) *conventus*; op den g. verschijnen, z. voor het gerecht verschijnen 1 a; —**dienaar**, lictor; apparitor; viator; —**hof**, *iudicium* (plaats waar recht gesproken wordt); z. ook gerecht 1 a; (= de rechters die zitting houden) *consilium*; *consessus iudicum*; —**plaats**, *iudicium*; *forum*; (plaats in een provincie waar de stadhouder recht spreekt) *forum*; *conciliabulum*; —**zaal**, *basilica*; *iudicium*; **gereed**, paratus, promptus, expeditus of *instructus* (voor of tot iets, *ad alqd*; *ad alqd faciendum*); g. geld, *pecunia praesens* of *expedita*; z. ook bereid; g. hebben enz., z. gereedhebben enz.; = af, z. klaar 1; —**eljk**, z. gaarne; —**held**, in g., z. gereed; in g. brengen, z. gereedmaken; —**hebben**, —**houden**, *paratum, promptum* of *expeditum habere alqd* (voor of tot iets, *ad alqd*; *ad alqd faciendum*); *ad manum habere* (alqd); *reservare* (b.v. *legiones ad periculum*); —**komen**, z. klaarkomen; —**maken**, *parare, apparare, comparare, expeditare* of (voora) *praeparare* (alqd; *alqd ad alqd*); zich g., se *comparare* (b.v. voor een reis enz.); tot iets, *parare, comparare* of *praeparare se ad alqd*; *parare alqd* (b.v. *bellum*); *comparare alqd* (b.v. *fugam*); *praeparare alqd* (b.v. *projectionem*); om te, *parare* of *apparare* met inf.; —**schap**, *instrumentum* (ook pl.); ijzeren gg., *ferramenta*; z. ook gerei.

ge-regeld, *ordinatus* (b.v. *igneae formae cursus ordinatos definiunt*); *compositus* of *constitutus* (goed geordend of ingericht); b.v. *res publica*; gg. troepen, *militēs legionarii* (z. ook ongeregeld); een g. gevecht, *iustum proelium*; leveren, *signis collatis pugnare*; de gg. diensten van den soldaat, *iusta militaria* (Liv.); gg. verkenners, *certi exploratores*; een g. gang hebben, *ratione et viā procedere* (b.v. *oratio*); g. rente, *fenus perpetuum*; een g. leven, *vita modesta*; adv. *composite*; *modeste*; z. verder regelmatig; —**rel**, apparatus; arma (pl.) of *instrumentum* (gereedschap); *supellex* of *utensilia* (pl.; huisraad); vasa (pl.; vaatwerk); —**rekt**, *productus* (g. of lang uitgesproken; b.v. *syllaba*); g. toon, *vocis genus diffusum*; z. ook uitspreken 1; —**rentel**, *singultus*; —**ribbeld**, —**ribd**, *striatus*; —**rief**, *commodum*; *usus*; *utilitas*; —**rieflijk**, *commodus*; *opportunus* (b.v. *portus*); *utilis* (bruikbaar); *aptus* of *idoneus* (geschikt); *bonus* (b.v. *domicilium*); —**rieflijkheid**, *commoditas*; *opportunitas*; —**rieven**, *adivare* (alqm *alqā re*); *commodare* (leenen; alci alqd); z. ook dienen 2; —**rimpeld**, z. rimpelig.

gering, 1) parvus (comp. minor; sup. minimus) of exiguus (klein); levis (onbeduidend); vilis (weinig waard); tenuis (nietig, armoe-dig, onbeduidend; ook spes); g. aantal, ook paucitas; geringer in aantal, *numero inferior*; geen g. voordeel, *commodum non mediocre*; z. ook klein. — 2) van stand, geboorte, rang, *tenuis*; *humilis*; *ignobilis*;

obscurus; geringer, ook *inferior*; geringst, ook *infimus* (de geringsten in stand, *infimi*; tegenst. *summi*); —**achten**, z. gering achten 1; —**achting**, z. gering-schatting; —**heid**, *exiguitas*; van stand, geboorte, rang, *humilitas*; *ignobilitas*; *obscuritas*; —**schatten**, z. gering achten 1; —**schattend**, *parum honorificus* (b.v. *iudicium*); een g. oordeel over iem. vellen, *contemptum de alio iudicare*; adv. *contemptim*, of *parum honorifice* (b.v. *loqui de alio*); zich g. over iets uitlaten, ook *despicere alqd* (b.v. *copias*); niemand denkt zoo g. over zich zelf of, *nemo tam sui despicientis est quin met conii*; —**schatting**, *despicientia*; *contemptio*; (pass.) *contemptus*; trotsche g. *fastidium*; met g., z. gering-schattend.

ge-rinkel, *innuitus*; —**ritsel**, *crepitus*; *surrus*; —**rochel**, *screeatus* (Ter.); —**roep**, *clamor* (ook pl.); *vociferatio*; —**roerd**, *commotus*; z. verder roeren 2; —**roezemoes**, *dissonus clamor*; —**rommel**, *fragor* (van den donder); *murmur* (van een aardbeving); —**ronnen**, *coagulatus*; g. bloed, *tabum*; —**routineerd**, *veterator* (b.v. *in causis*); *veteratorius* (b.v. *ratio dicendi*); g. schurk, *veterator*; adv. *veteratorie* (b.v. *dicere*).

gerst, *hordeum*; gepelde g., *polenta*; —**ebrood**, *panis hordeaceus*; —**emeel**, *polenta*.

gerucht, 1) *fama*; *rumor*; *auditio*; valsche g., *rumor falsus*; valsche gg., *auditiones falsae*; los g., *levis auditio*; onzeker g., *rumor incertus*; het g. loopt of gaat, het g. is in omloop, *rumor of fama est* (met acc. c. inf.); het g. wil dat, *fama nuntius of rumor est* met acc. c. inf.; geloof slaan aang., *rumoribus servare of fidem habere*; het g. bereikt iem., z. doordringen 1; een g. onderdruken, *famam comprimere of exstinguere*; een g. verbreiden, verspreiden, uitstrooien, in omloop brengen, *rumorem spargere*; *famam of rumorem dissipare*; *disseminare sermonem*; weer verbreiden, *referre famam*; valsche gg. uitstrooien, *falsos rumores dissipare*; allerlei gg. over iem., *variis rumoribus differre alqm*; een g. verbreidt zich, komt in omloop, *fama differtur*, *dissipatur*, *peragrat*, *percreb(r)escit*; *exoritur f.* (de alga re); *manat rumor* (b.v. *totā urbe*); het g. verbreidt zich door de stad, ook *fama urbem pervadit*; dit g. verbreidt zich in stilte, *serpit hic rumor*; een algemeen verbreid g., *fama pervagata*; bij g. vernemen, *rumore of famā accipere* (alqd); in een kwaad g. staan, brengen, z. een slechten naam hebben, bezorgen 2. — 2) *streptitus* (b.v. *streptitus nocturni*); z. verder gedruisch.

ge-ruim, geruimen tijd, *aliquamdiu*; *aliquantum temporis*; in g. tijd, *longo spatio*; er is een g. tijd verlopen sedert, *diu est ex quo*; hij is reeds g. tijd afwezig, *iam diu abest*; g. tijd vroeger, later, *aliquanto ante, post*; —**ruïneerd**, *fortunis eversus*; —**ruisch**, *streptitus*; verg. gedruisch.

gerust, *tranquillus*; *quietus*; *securus* (onbezorgd); *sedatus of placidus* (kalm); g. zijn, *animo esse tranquillo*; *animo non commoveri*; wees g., *bono sis animo*; *bonum habe animum*; wees wat dat betreft g., *noli hac de re sollicitus esse*; adv. *tuto*; geloof me g., *hoc mihi credas of credas velim*; je moogt g. komen, *venias licet*; —**heid**,

tranquillitas; *securitas*; *animus aequus*; —**stellen**, iem. g., *altius animum confirmare* (ook *verbis c.*) of *permulcere*; *metu liberare alqm*; *consolari alqm* (troosten); —**stelling**, *animi confirmatio*; *consolatio*.

ge-sar, *irritatio*; door omschr., b.v. met *laccessere*; —**schacher**, *mercatura sordida*; —**schal**, *cantus* (b.v. *tubarum*); *concentus* (gelijktijdig g.; b.v. *tubarum ac cornuum*); —**schapen**, overdr. z. gesteld 1; —**schacter**, *cachinnatio*; *cachinnus*; —**schenk**, *donum*; *munus*; ten g. geven, z. begiftigen; krijgen, *dono of muneri accipere* (alqd); het geven van gg. (als middel ter omkoop), *largitio* (b.v. rijke gg. uitdeelen, *amplas largitiones facere*); verg. geldgeschenk; —**schenkje**, *munusculum*; —**schermutzel**, z. *schermutzel*; —**scherts**, *lucus*; *ludicra* (pl.); *ludus*; —**schetter**, z. *geschal*.

geschied-boek, *liber de historia scriptus*; *historia*; *annalis*; gg., *historiae*; *annales*; *rerum gestarum of annalium monumenta*; —**en**, *fieri*; *geri*; ac- of *incidere*; *evenire* of *usu venire*; terwijl dit geschiedde (= plaats had), *dum haec geruntur*; het g. dat, *fit*, *accidit*, *evenit* of *usu venit* ut (dat niet, ne) met conii; wat zal er met hem g., *quid fiet illo, de illo of illi*; laten g., *ferre of pati* (kalm, *facile*); iem. g. onrecht, *fit alci iniuria* (het onrecht dat iem. g., ook *alci iniuria*); iem. g. recht, z. zijn verdiende loon hebben; spreekw. wat gij niet wilt dat u g., doe dat ook een ander niet, *quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris* (Lamprid.); z. ook overkomen 2. —**enis**, 1) een g., *historia* (verhaal van gezene of gehoorde gebeurtenissen); *narratio* (verhaal); *fabula* (verzonnen verhaal); *res* (vooral); ook door het neutr. van een pron. of adi., b.v. *het is een oude g.*, die ik ga vertellen, *vetus est quod dicam*. — 2) de g., *historia* (ook pl.); *rerum of r. gestarum memoria*; *litterae*; *res* (pl.) of *res gestae* (gebeurtenissen, daden enz.); de oude g., *res veteres of antiquae*; *antiquitas*; *antiqua* (pl.); *res gestae et memoria vetus*; de geheele oude g. getuigt, *monumenta vetustatis atque omnes historiae prodiderunt* (met acc. c. inf.); de geheele oude en nieuwe g., *omnis haec et antiquitatis memoria*; de g. van zijn tijd, *earum rerum historia, quae sunt (of erant) eius aetate gestae*; de g. van den mythischen tijd, *historia fabularis*; de Rom. g., *historia populi Romani of Romana*; *memoria rerum Romanarum*; *res populi Romani*; algemeen g., *totius orbis terrarum historiae*; in 't bijz. de g. eener wetenschap, *gradus et aetates of aetates et tempora* (b.v. *eloquentiae*); *cursus of curriculum*; —**enijse**, *narrativeneula*; *fabula*; *fabella*; —**kunde**, *historiae of rerum cognitio*; —**kundig**, *historicus*; verg. historisch 1; —**schrijver**, *rerum, r. gestarum of historiarum scriptor*; *scriptor*; *rerum auctor*; *auctor*; *historicus*; —**schrijving**, *historia*; —**vorscher**, *historicus*; een nauwgezet g., *homo in historia diligens*; —**vorsching**, *historia*; —**werk**, *historia*; *historiae*; *annales* (pl.; jaarboeken).

geschikt, *idoneus* of *aptus* (alci rei of ad alqd; iem. is g. om iets te d., alqs i. of a. est

ad alqd faciendum of qui alqd faciat); accommodatus of utilis (ad alqd; alci rei; alci); habilis (eig. gemakkelijk in het gebruik; ook ingenium ad res diversissimas); opportunus (in 't bijz. met betrekking tot tijd en plaats; ad alqd; alci rei; alci); tempestivus (met betrekking tot tijd, b.v. tempora; ad navigandum mare); conveniens (passend bij; ad alqd; alci rei); peritus (bekwaam); g. zijn voor of tot (van zaken), ook pertinere of valere ad alqd (strekken, bijdragen tot); iem. g. maken tot iets, instruere alqm ad alqd; adv. apte; idonee; accommodate; opportune; convenienter; —heid, opportunitas (met betrekking tot tijd en plaats); commoditas (doelmatigheid); facultas (bekwaamheid, b.v. dicendi); door omschr., b.v. voor alles g. bezitten, ad omnia apum esse; alle g. missen, plane absurdum esse.

geschil, controversia; lis (vooral in rechten); altercatio of iurgium (woordenwisseling); een g. hebben met iem., controversiam of litem habere cum alqo; litigare cum alqo; een g. bijleggen, z. beslechten; —punt, res controversa; quod cadit in controversiam; id de quo agitur; causa.

ge-schimp, convicium; —schoeid, calceatus; —schok, quassatio; —schommel, iactatio (b.v. navis); oscillatio (op een schommel); —schoold, subactus (b.v. ingenium; subacti ac diruti bellis); —schreeuw, clamor; vociferatio; voces (pl.); clamores of conclamatio (van velen tegelijk); ululatus (woest g.); vagitus (kindergeschreeuw); convicium (gekijf); iactatio (gepoeh); spreekw. veel g. en weinig wol, parturiunt montes, nascitur ridiculus mus (Hor.); —schrei, fletus; ploratus; lacrimae; vagitus (kindergeschreeuw); —schrift, scriptum; libellus; liber; opus; pl. ook litterae; onze enz. gg., ook nostra enz.; —schrok, z. schrokachtigheid; —schrif, z. schrijven 2; —schubd, squamosus; squamis obductus; —schuifel, lapsus; (= gesis) sibilus; —schut, tormenta of l. bellica (pl.; grof g.); tela (projectielen); —sis, sibilus; stridor.

ge-slacht, genus; = familie enz., genus, gens of stirps (b.v. genere regio natus; vir patriciae gentis; orti stirpe antiquissimā); z. verder afkomst; familie; generatie; sekse; —slachteloos, neutrius generis; is cui neutrum genus est; —slachtkunde, genealogia (N.L.); —slachtkundige, genealogus; —slachtsboom, z. stamboom; —slachtsdrift, desiderium naturale; —slachtgenooten, gentiles; z. ook stamgenoot; —slachtslijst, z. stamboom; —slachtsnaam, nomen gentilicium; nomen (tegenover cognomen); —slachtsregister, —tafel, z. stamboom.

ge-slagen, een g. vijand, z. doodvijand; —slemp, heluatio; —slepen, callidus; versutus; astutus; malitiosus; —slepenheid, calliditas; versutia; astutia; malitia; —slof, negligens et tardus incessus; —sloof, labor asper et assiduus; —sloten, eig. z. dicht 2 b; overdr. tectus (b.v. tegenover vreemden, ad alienos); occultus; taciturnus (zwijgend; weinig sprekend); —slotenheid, eig. van een slagorde, deg. verliezen, distendi of distrahi; overdr. pectus clausum of occultum; altitudo animi; taciturnitas;

—smaal, convicium; —smeek, preces (pl.); —snaard, chordis instructus; —snap, nugae; ineptiae; —snater, gingritus (Arnob.) of clangor (b.v. anserum); strepitus (van menschen); —snedene, eumuchus; spado; —snik, singultus; fletus cum singultu; —snoef, z. grootspraak; —snor, stridor; crepitus (b.v. missillum); —snork, ronchus (Mart.); stentidis (of -ium) sonitus; —snuif, anhelitus; fremitus (van paarden). gesp; fibula.

ge-span, iugum; —spartel, agitatio; —spekt, met g. beurs, unctus (b.v. ut ab illis ipse unctor discederet); —spelen, z. speelmanoot.

gespen, fibulā subnectere (alqd).

ge-splerd, musculosus; torosus; lacertosus (eig. met gg. armen); robustus of validus (sterk); overdr. nervosus; —spierdheid, nervi of lacerti (ook overdr.); —spikkeld, varius; maculosus; —spot, z. spot; —sprek, sermo (z. ook onderwerp 1); colloquium (vooral vooruit afgesproken); collocutio (vooral vriendschappelijk g.); dialogus (wilsgeerig g.); disputatio (wetenschappelijk g.); een g. met iem. beginnen, sermonem of colloquium instituere cum alqo; een g. (met iem.) voeren of houden, sermonem habere (cum alqo); sermocinari (cum alqo); colloqui (cum alqo); (een geleerd g.) disputare (de alqa re; alqd); met iem. in een g. geraken, z. een g. met iem. aanknoopen 2; het g. komt op iem. of iets, sermo incidit de alqo of in alqd; mentio incidit de alqo of de alqa re; het g. op iem. of iets brengen, inferre sermonem de alqo of de alqa re; alcius rei mentionem facere of inferre; (met opzet) telkens op iets, sermones trahere ad alqd (Liv.); iets is het algemeene onderwerp van g., alqd in ore atque sermone omnium est; iets is het gewone onderwerp van g., sermo plerumque habetur de alqa re; het g. wordt algemeen, in unum sermones confunduntur (Liv.).

—sprenkel, aspersio; —spuis, homines perdit; verg. uitvaagsel.

gest, fermentum.

ge-stadig, —heid, z. bestendig, heid; —stalte, statura (lichaamsgestalte); kleine g., statura humilis; brevitās; zóó kleine g., tantula statura; z. verder gedaante; —stamel, z. gehakkel; —stamp, suppositio (b.v. pedis); pulsus (b.v. pedum); —stand, een gelofte g. doen, promissi fidem praestare; z. verder belofte houden; woord houden 2; —starned, stellarum plenus; astris distinctus et ornatus; —starnete, z. gesteente.

geste, z. gebaar.

ge-steen, gemitus; —steente, saxum (ook pl.); —stel, corporis constitutio of affectio; ook corpus; een sterk g., firma corporis c. of a.; zwak g., zwakheid van g., naturae infirmitas; een sterk g. hebben, robustum of corpore robusto esse; een zwak, valetudine infirma esse; —steld, 1) adi. affectus (zoowel geestelijk als lichamelijk; met adverbia als bene, male, ita enz.); in 't bijz. a) het is goed enz. met iem. g., z. gaan II 2 b (het g. mij goed enz.); daarmee is het zóó g., het is zóó met de zaak g., sic se res habet; res ita se habet; hoe is het met de zaak g., quomodo res se habet;

met die zaak, *qualis est res illa; quae est eius rei ratio*; het is hiermee evenzoo, geheel anders g., *eadem, longe alia est huius rei ratio*; het mag met de zaak g. zijn zooals het wil, *utcumque res est; quocum modo se res habet*; z. ook staan I 3. — **b**) op iets g. zijn, *studere alci rei; alcius rei studiosum of cupidum esse; desiderare alqd* (b.v. *plausum*); *alqd alci cordi est*; er op g. zijn dat, *velle met acc. c. inf.*; op iets niet g. zijn, *spernere of aspernari alqd; abhorrere ab alga re*; er niet op g. zijn dat, *nolle met acc. c. inf.*; z. ook op hebbben 2. — **2**) g. dat, g. het geval dat, *fac* (of *faciamus*) met acc. c. inf.; *ut* met coni.; — **steldheid**, = aard, *natura*; *indoles*; *ingenium*; natuurlijke g. (van een terrein), *natura* (*loci*); plaatselijke g., *natura of situs loci of locorum*; gunstige plaatselijke g., *opportunitas loci*; = inrichting, *ratio*; *constitutio*; = toestand, *condicio*; *status*; *habitus*; *affectio* (b.v. *corporis*); g. van het gemoed, z. gemoedsgesteldheid.

ge-stemd, *animatus* (gezind; b.v. *ita of bene in alqm; quem ad modum sis a.*); *affectus* (geluimd; b.v. *bene*); vroolijk g., *hilaris*; zijn, *hilaris animo esse*; treurig g., *tristis*; zijn, *tristem esse*; slecht g., *male affectus*; *difficilis*; *morosus*; *stomachosus*; *tristis*; zijn, *male affectum esse*; *stomachari*; zacht tegen iem. g., *mitis in alqm* (tegenst. *asper*); (gunstig) voor iem. of iets g., *inclinatus ad alqm of ad alqd*; zijn, *favere of studere alci of alci rei*; (ongunstig) tegen iem. of iets g., *alieno ab alqo of ab alga re animo*; zijn, *alieno ... animo esse*; *abhorrere ab alga re*; ik ben er in 't geheel niet toe g. u te troosten, *minime sum ad te consolandum accommodatus*; z. ook gezind; — **sternd**, z. gestarnd; — **sternte**, *sidus*; *signum*; *astrum*; onder een kwaad g. geboren, *malo astro natus* (Petr.); *dis iratis natus* (Plaut.); onder een gelukkig g. geboren, *dextro sidere editus* (Stat.); verg. teeken 2c; — **steunn**, *gemitus*; — **sticht**, *aedificium* (gebouw).

gesticul-atie, *gestus*; z. verder gebaren-spel; — **ceeren**, z. gebaar (gg. maken); het g., *iactatio corporis* (van een redenaar).

ge-stoel, *lusus lasciviae*; — **stoelte**, *sedes of sedilia* (zitplaatsen); z. ook bank 1; rechterstoel; spreekgestoelte; — **stof**, z. grootspraak; — **stommel**, *strepitus*; *tumultus*; — **stoot**, *pulsus*; *pulsatio*; — **stotter**, z. gehakkel; — **streep**, *virgatus* (b.v. *sagulum*); — **streng**, **heid**, z. streng 1, **heid**; — **studeerd**, z. studeeren; — **suls**, *susurrus*; *stridor*; *timnitus* (b.v. *aurium*); — **sukkel**, *tarditas* (langzaamheid); *aegrotatio of languor* (ziekelijkheid); — **takt**, *ramosus*.

ge-tal, *numerus* (ook Gramm.); groot g., ook *multitudo*; *copia*; gering g., ook *paucitas*; in grooten getale, *frequentes* (b.v. *convenerunt*; *adsumt*); *multi* (tegenst. *pauci*); in gering g., *pauci* (b.v. *convenerunt*); in g., ten g. van, *numero* (b.v. *n. duodecim*; *n. ad duodecim*); *ad numerum* met gen.; het g. twee enz., *numerus binarius* enz.; — **talm**, *cunctatio*; *mora*; *cessatio*; — **tand**, *dentatus* (b.v. *serrula*); — **tatoeerd**, *coloratus* (b.v. *vultus* Tac.); *compunctus* (b.v. *Thraecis notis*); verg. tatoeëren; — **ten-geld**, *intrenatus* (b.v. *equi* Liv.); — **tier**, *tumultus*; *turba*; *strepitus*; — **tik**, *pulsus*;

pulsatio; — **timmerte**, *tabulatum*; *catasta* of *machina* (stellage waarop slaven verkocht werden); — **titled**, *qui inscribitur*; — **tob**, *labor*; — **tokkel**, *pulsus* (b.v. *lyrae*); — **touw**, z. weefgetouw; — **traliel**, *clatratus* (b.v. *fenestra*); — **trappel**, *trepidatio*; — **treur**, *maeror*; *luctus*; — **trippel**, *trepidatio*; — **troffen**, *animo commotus of confusus*; — **trommel**, *tympanorum pulsus*; — **troost**, *bono animo*; g. zijn, ook *bonum animum habere*; — **troosten**, *zich g., suscipere* (b.v. *molestiam*); *zich moeite g., ook operae of labori non parcere*; *zich groote inspanning g. bij iets, multum operae ac laboris consumere in alga re*; — **trouw**, **1**) eig. = *trouw*, *fides* (tot in den dood, *usque in extremas res amicus fidusque* Tac.); *fidelis* (*alci of in alqm*); iem. g. zijn, *animo fideli in alqm esse*; g. blijven, *in fide manere*; iem. g. blijven, *fidem erga alqm conservare*; iets g. blijven, *servare alqd* (b.v. *fidem*; *ius iurandum*; *promissum*; *morem*; *institutum*); *manere of permanere in alga re* (b.v. *in officio*); zijn overtuiging g. blijven, *sibi constare*; zijn karakter of zijn natuur, *propriam naturam sequi*; niet, *versare suam naturam*; de deugd g. blijven, *a virtute non discedere*. — **2**) overdr. een g. geheugen, *memoria tenax*; = *waar*, *verus*; een g. schildering, *narratio vero conveniens of a rei veritate non discens*; adv. **1**) *fideliter*; *cum fide*. — **2**) *vere* (naar waarheid); *accurate* (nauwkeurig); *diligenter* (stipt); g. vertalen, z. woordelijk; — **heid**, *fidelitas* (*erga alqm*); = *waarheid*, *veritas*; g. van het geheugen, *firmitas memoriae*; z. ook *trouw* 1.

getuig-e, **1**) voor het gerecht enz., *testis* (voor iets, *alcius rei*); iem. tot g. nemen, *teste uti alqo* (ook met acc. c. inf.); (voor de instructie van een civiele klacht) *antestari alqm*; iem. oproepen als g., z. dagvaarden; (bij een crimineele klacht) *denuntiari alci testimonium*; een g. stellen, *testem dare of edere*; iem. g. in een zaak tegen iem. zijn, *esse alci alcius rei contra alqm testem*; g. zijn, als g. optreden, *testem esse*; *testem prodire*; voor of tegen iem., *testimonium dicere pro alqo of contra* (ook *in of adversus*) *alqm*; als g. verklaren, *dicere pro testimonio*; verklaring van een g., z. getuigenis; door gg. bevestigd of bewezen, *testatus*. — **2**) = iem. die bij iets tegenwoordig is of was, *testis*; *arbitrator* (ooggetuige); *actor* (zegsman); g. van iets zijn, *alci rei interesse*; zonder gg., *sine arbitris* (b.v. *alqm nancisci*); *arbitris remotis* (na verwijdering der gg.); ik was er zelf g. van dat, *ipse vidi of ipse audivi* met acc. c. part. of acc. c. inf.; z. ook aanroepen; — **en**, *testem esse*; *testificari* (met acc. c. inf.); z. ook getuige zijn 1; getuigenis afleggen; gij kunt het het best g., *tu es optimus testis* (met acc. c. inf.); iem. tegen iem. doen g., *alqo teste uti contra alqm*; voor iets g., *testimonio confirmare alqd*; *alci rei alqd testimonio est*; *alcius rei alqd testimonium est*; daarvoor g. de omstandigheid dat, *eius rei testimonium est quod met ind.*; van iets g., *esse met gen.*, b.v. het g. van aanmatiging te ... *arrogantiae of arrogantiae est met gen.*; — **enis**, *testimoni dictio* (= het afleggen van een g.); *testimonium*

(het afgelegde g.; voor iets, *alcus rei*); *auctoritas* (gezag van een zegsman); volgens het g. van Brutus, *testimonio Bruti*; *Bruto teste of auctore*; een g. aanvoeren, *t. afferre of in medium proferre*; een g. afleggen, *t. dicere* (verg. getuige zijn 1); een vals g. afleggen, *falsum t. dicere*; schriftelijk g. afleggen, *testimonium scribere (pro alqo)*; g. van iets afleggen (ten behoeve van iem.), *t. (alci) alcus rei dare*; iem. een g. geven, *dare of impertire alci t.*; een goed, *laudare alqm.* — **enverhoor**, *interrogatio testium*; bij het g. verklaren, *pro testimonio dicere*; — **schrift**, *testimonium*; z. ook getuigenis (eind).

ge-tulband, *tiarā ornatus*; — **twist**, z. twist; — **twijfel**, z. twijfel; — **twij**, *accessus et recessus aestuum marinorum*; *aestus maritimi mutuo accedentes et recedentes*; *maritimi aestus*; *aestus* (b.v. gunstig, *secundus*); — **tijde**, z. jaargetijde.

geul, *fossa* (kanaal); *stria* (cannelure).

geur, *odor* (b.v. *florum*; *aeribus*; *suavis*); *nidor* (van vet of gebrad); een lekkeren enz. g. hebben, z. ruiken 2; — **en**, *exhalare odores suaves*; *bene olere*; de bloemen g. heerlijk, *oos suaves odores afflantur e floribus*; — **ig**, *bene of suavior olens*; *odoratus*; *odorus*; *suavis*.

gevaar, *periculum*; *discrimen*; er bestaat g. dat, p. est ne (met conl.); zich in g. begeven, *sub- of adire p.*; z. verder blootstellen; het hoofd bieden 1; in g. verkeeren, g. loopen, *in periculo of in discrimine esse of versari*; *periclitari*; in het hoogste g. verkeeren, *in summo periculo esse*; *summo in discrimine ac periculo versari*; (van zaken) *in praecipiti esse*; *in extremo situ esse*; iems leven loopt g., *alcus vita periclitatur*; g. loopen te, *alqs venit in periculum of periculum est ne alqs met conl.*; g. loopen iets te verliezen, ook *periclitari alqā re* (b.v. *ingenii famā*); in g. geraken, *venire of incidere in periculum*; iem. of iets in g. brengen, *alqm of alqd in periculum of in discrimen ad- of deducere*; *alci periculum inferre, creare of facessere*; *in dubium devocare alqd*; hij zag er g. voor het Rom. volk in dat, *populo Romano periculosum videbat met acc. c. inf.*; met g. voor zichzelf, *suo of sui capitis periculo* (verg. levensgevaar); zonder g., *periculo vacuus*; *periculi expers*; iets doen zonder g. voor iets, *facere alqd tuto ad alqā re* (b.v. *t. ad incursionibus commcare*); buiten g., *tutus of t. a periculo*; zijn, *extra periculum of in tuto esse*; a periculo abesse; zelfs op g. af van te ontspringen, *vel cum periculo offensiois* (Tac.); — **lijk**, *periculosus*; *iniquus*; *infestus* (g. voor de rust of veiligheid); *lubricus* (critiek; b.v. *aetas*; *defensionis ratio*); *insidiosus* (verraderlijk; b.v. *bellum*; *homo*); *perniciosus* (verderfelijk; b.v. *civis*; *morbis*); *gravis* (ernstig; b.v. *adversarius*; *bellum*; *morbis*); g. toestand, *res dubiae*; *anxietas of rerum a.*; *discrimen*; z. ook gevaar; in dezen g. toestand, ook *in hoc tempore*; zich in een uiterst g. toestand bevinden, *in maximum periculum et extremum paene discrimen adductum esse*; gg. ondernemingen, ook *pericula*; het is g. te, *periculoseum est*; *anceps est of est magni periculi res* met inf.; het is g. in den

winter te varen, ook *periculose navigatur hieme*; — **lijkheid**, z. gevaar; — **te**, *moles*. **geval**, **I**) = het gevallen, alleen; ten gevalle van iem., *alcus causā of gratiā*; iets doen ten g. van iem., ook *alci alqd tribuere*. — **II**) res (zaak; voorval); *eventus* (gebeurtenis); *casus* (toeval; toevallige gebeurtenis); *causa* (bijzonder g.); *condicio* (omstandigheid); *locus* (standpunt); *tempus* (tijdsomstandigheid); *occasio* (gelegenheid); dikwijls door het neutr. van een pron. of adi., b.v. deze beide gg., *haec duo*; deze en verscheiden dergelijke gg., *haec atque eiusdem generis complura*; een derde g. is onmogelijk, *tertium nihil inveniri potest*; soms door een subst., b.v. een soortgelijke g., *similitudo*; *exemplum*; de vaak voorkomende gg. van persoonlijke aanwezigheid der goden, *deorum saepe praesentiae*; in 't bijz. **1**) het g. doet zich voor dat, *accidit, evenit, fit of contingit ut met conl.*; indien het g. zich mocht voordoen, *si casus incidat*; *si usu veniat*; *si quando usus est*; zooals ook werkelijk het g. was, *quod of id quod erat*; hetgeen in het geheel niet het g. is (in parenthesi), *quod abest longissime*; dat is het g. niet, dat is een ander g., *alia res of aliud est*; iets is het g. met iem. of iets, *alqd accidit of contingit alci* (overkomen); *pertinet alqd ad alqm of ad alqd* (betrekking hebben op); *cadit alqd in alqm of in alqd* (voorkomen bij); *dicendum est alqd de alqo of de alqā re* (iets moet gezegd worden met betrekking tot); hetzelfde is het g. met iem. of iets, *idem of eadem res accidit in alqo of in alqā re*; met hem is het een ander g., *alia est eius condicio*; er komen gg. voor dat, *incidunt causae of tempora cum met ind.*; *saepius of haud raro accidit ut met conl.*; *est ubi met conl.*; op alle gg. voorbereid zijn, *paratum esse ad omnes res of ad omnes eventus casusve*. — **2**) verbonden met een praepos. **a**) **bij**, bij g., z. soms 2. — **b**) **in** a) in hetzelfde g. verkeeren, *in eadem condicione of causa esse*; allen verkeeren in hetzelfde g., ook *omnium eadem of una est causa*; indien ik mij in dat g. bevond, *eo of isto loco si essem*. — **β**) in dit g., indien dit het g. is, in welk g., *hac in re*; in hoc; *hic*; *quod si ita est*; *quae si ita sunt*; *quod si acciderit*; *si id feceris*; *hoc si fit*; in het tegenovergestelde g., *aliter*; *si hoc non contigerit*; *sin aliter acciderit*; *sin aliter*; *sin minus*; *quod ni ita est of esset*; in beide gg., *in utraque re*; *utroque modo*; in dergelijke gg., *in huiusmodi causis*; in andere gg., *alio in rebus of locis*; in alle gg., in elk g., *in omnibus rebus*; *omnibus rebus* (in elk opzicht); *utrumque res se habet of quouoq modo* (hoe het ook met de zaak gesteld is); *certe of profecto* (zeker); *certe quidem of c. tamen* (toch zeker); *utique* (het koste wat het wil); en in elk g., *nec vero non*; in geen g., *nullam in partem*; *nullo modo*; *omnino non*; *neutiquam*; in sommige of enkele gg., *aliquando*; in de meeste gg., *plerumque*; in plerisque rebus; in een enkel g., slechts in een enkel g., *raro*; in het eerste g. — in het laatste g., *si illud (of si illud est of fit)* — *si hoc* (of *si hoc est of fit*); in het gunstigste, ongunstigste g., *si felicissime, si parum feliciter cesserit*; in een dringend g., *necessario tempore*; tem

poris causā. — 7) in g. dat, in het g. dat, in dat g. ... indien, *si; ita ut tum ... si;* (iteratief) *si; cum; si est ut* (met conl.); zelfs in het g. dat, *etiam si; ut* (met conl.); maar alleen in het g. dat, *ita tamen si;* in g. van iets, door een zin met *si* (b.v. in g. van nood, *si necesse est of fuerit*; verg. nood 1); ook door in met abl. (b.v. in g. van gevaar, in *periculo*). — e) **voor**, voor het g. dat, *si* met conl. (b.v. *si vana afferantur*); voor het g. van iets, door een zin met *si* (b.v. iets voor het g. van een belegering bewaren, *alqd ad obsidionem, si accidat, reservare*); voor alle gg., *ad of in omnem eventum; ad omnes casus; ad omnes eventus casusve; utcumque res ceciderit of casura est*; voor het onzekere g., *ad incertum casum et eventum*. — 3) het g. stellen enz., z. stellen 2 enz.

ge-vallen, z. behagen 1; geschieden; **-vally**, z. welgevallig.

gevangen, *captus*; in den oorlog g., *bello captus*; *captivus*; g. zijn, z. gevangen-zitten; **-bewaarder**, z. cipier; **-e**, *captus*; *comprehensus* (gevatte); *captivus* (krijgsgevangene); *qui custodia tenetur, retinetur of asservatur* (iem. die gevangen-zit); **-geven**, zich g., *se tradere of dedere* (alci); (= zich gewonnen geven) *manus dare*; **-houden**, *retinere* (alqm); z. verder in verzerke bewaring houden 1; **-is**, *carcer*; *vincula* (pl.); *custodia*; iem. in de g. zetten, werpen, *alqm in vincula of in carcerem conicere*; *alqm in carcere of in carcerem includere*; z. ook in verzerke bewaring nemen 1; in de g. komen, door de passiva; zich uit de g. bevrijden, *effugere e vinculis*; uit de g. breken, *frangere carcerem et effugere*; directeur der g., *is qui praest carceri*; **-isstraf**, *vincula* (pl.); *carcer*; iem. g. opleggen, *vinculis punire alqm*; **-nemen**, z. in hechtenis nemen; krijgsgevangen maken; **-neming**, *comprehensio*; door omschr.; **-schap**, *custodia*; *captivitas* (krijgsgevangenschap); iem. uit de g. bevrijden, *custodiā educere alqm*; in g. geraken, *capi*; *comprehendi*; zich in g. bevinden, *esse in custodia*; in g. houden, z. in verzerke bewaring houden 1; **-zetten**, z. in degevangenissen zetten; **-zitten**, *in custodia*, *in vinculis of in carcere esse, teneri of asservari*; *custodiri*.

gevankelelijk, *vinctus*.

gevat, *versutus* (b.v. in *disserendo*); *vafer* (b.v. in *disputando*); gg. gezegden, *facete dicta*; adv. *commode*; **-heid**, *sollertia*; *promptum ingenium*; *celeritas in respondendo*.

ge-vecht, *pugna*; *proelium*; *certainem*; een gelukkig, ongelukkig g., *proelium secundum of* (Liv.) *prosperum*; *proelium adversum of pugna mala*; z. verder slag 1 c; strijd 1; **-vederd**, *plumis obductus*; *plumatus*; *pennatus*; **-vederte**, *pennae*; **-veinsd**, *simulatus*; *assimulatus* (tegenst. *verus*; b.v. *virtus*; *familiaritas*); *fictus*; *f. simulatusque*; *falsus* (huichelachtig); *fucatus* (eig. geblanct; tegenst. *sincerus*); adv. *simulate*; *per simulationem*; *fictē*; **-veinsdheid**, *simulatio of ficta s.*

gevel, *fastigium*; de voorkant van deng., *frons*; **-dak**, *fastigium*; **-spits**, *culmen*; **-veld**, *tympantum fastigii*.

ge-ven, 1) alg. *dare*, (verschaffen) *praebere*, (toekennen) *tribuere* of (rijklijk, vooral met de bedoeling om om te koopen) *largiri* (alci alqd); *donare* (schenken); *alqm alqd re*; *alci alqd*; *solvere* (betalen); *alci alqd*; geef op, geef hier, *cedo* (pl. *cette*); hoeveel hebt gij daarvoor gegeven, *quanti id emisti*; zich iets laten g., *accipere alqd* (door iem., *ab alqo*); spelen enz. g., *ludos enz. edere*; spreekw. dubbel geeft wie snel geeft, *inopi beneficium bis dat qui dat celeriter* (Publil. Syr.); z. verder berokkenen; bijdragen 1; reiken 1; toevoegen 1; voortbrengen; ook antwoord, gelijk III, wet 1 enz. — 2) in 't bijz. a) het is den mensch niet gegeven te, *hominē non concessum est of contingit ut* met conl.; het is aan groote geesten niet g. te, *non est magnorum ingeniorum* met inf. — b) veel om iem. of iets g., *multum tribuere alci of alci rei*; *magni facere alqm of alqd*; weinig, *parum curare alqm of alqd*; *parvi facere alqm of alqd*; niet(s), *non of nihil curare alqm of alqd*; *contemnere of spernere alqm of alqd*; *alqd re non moveri of nihil commoveri*; *alqd nihil of non movet alqm*; *nihili facere alqm of alqd*; wat geef ik daarom, *quid meā refert*; quid ad me; verg. zich bekommeren om; storen 2. — c) = baten. — d) alles voor iets willen g., *alqd quantivis facere of aestimare*; *quovis pretio alqd redimere velle*; wat zouden zij er niet voor willen g. om te ..., *quam vellent* (met inf., Verg.). — e) mogen de goden g. dat, *di faciant of faciant ut* met conl. — f) bij een berekening, *efficere* (= uitmaken, maken); iets g. een blauwe kleur, *alqd caeruleum efficit colorem*. — g) reflex. zich g., = zich wijden 2; zich gewonnen g., z. winnen 1; hij g. zich geheel zooals hij is, *quod loquitur sentit*; *quod sentit loquitur*; niet zooals hij is, *aliquid clausum in pectore, aliud in lingua promptum habet*. — 3) subst. het g., *datio* (b.v. *legum*); *largitio* (het rijklijk g., vooral ter omkoopung); meestal door omschr.; **-er**, *auctor muneris*; *qui dat of dedit munus*; *dator* (Plaut.); *largitor* (milde g.).

gevest, *capulus*.

ge-vierd, *celeber*; *celeberrimus*; *magnis, maximis of summis laudibus celebratus*; *clarus*; *clarissimus*; **-vlel**, z. vleierij; **-vlekt**, *maculosus*; *maculis sparsus*; *varius*; **-vlektheid**, *varietas* (b.v. *pellium*); **-vleugeld**, *volucer*; *penniger*; *pinnatus*; *volatilis* (b.v. *bestiae*; tegenst. *terrenae, aquatiles*); overdr. gg. woorden, *sententiae*; **-vlieg**, *volatus* (het vliegen); *trepidatio* (gejaagdheid); **-vloek**, *imprae voces* (pl.); **-vlij**, iem. in het g. komen, *servire alci*; **-voegelijk**, z. betamelijk; *geschikt*; adv. *recte*; *rite*; **-voegelijkheid**, z. betamelijkheid; *geschikt*; *heid*.

gevoel, *at- of contractatio* (het voelen of betasten); *tactus* (het vermogen om te voelen; tastzin); *sensus* (gewaarwording, zoowel lichamelijk als geestelijk); *zacht op het g., tactu mollis*; *tactu molli*; g. hebben, *sensu praeditum esse*; van iets, *sentire alqd*; *sensu alcius rei moveri*; hij schrijft met g., *sentit quae scribit*; op het g.

werken, *animus commovere* (alcius); *concitare misericordiam* (alcius; iems medelijden opwekken); mijn g. verzet er zich tegen dat te zeggen wat, *refugit animus eaque dicere reformidat quae; horreo dicere quae*; in 't geheel geen g. hebben, z. geheel gevoelloos zijn 2; dikwijls moet „gevoel, g. van of voor” niet door *sensus*, maar meer concreet vertaald worden, b.v. met een g. van blijdschap vervuld worden, *laetitia perfundi*; welk een g. van vreugde genoot ik, *quod gaudium sensi*; behaaglijk g., *incurditas*; g. van schaamte, *pudor*; g. van menschelijkheid, *humanitas*; dankbaar g., g. van dankbaarheid, *gratus animus* of *voluntas grata* (in *alqm*); g. voor betamelijkheid, *honestas*; bezitten, *sentire quid deceat*; bang g., g. van angst, *angor*; smartelijk g., *animi dolor*; onaangenaam g., *molestia*; g. voor het schoone, *elegantia*; g. voor waarheid, *veritas*; *veritatis studium*; gevoelens van haat, afgunst, liefde, odia, *invidiae, amores*; edele g., *animi excelsitas*; vaderlandslevende gg., *optimae mentis cogitata*; koesteren, *bene sentire de re publica*; de gg. van vriendschap die gij voor mij koestert, *amor quo me es complaceas*; met vriendschappelijke, vijandige gg. bezield, *bene, male animatus* (in *alqm*); z. verder aandoening; bewustzijn 2; gewaarwording; smaak 2b.

gevoelen, 1) ww. a) tr. iets g., *sentire alqd*; *sensu* of *sensibus percipere alqd*; *affici alqd re*; *percipere* (b.v. *voluptatem*); *capere* of *accipere* (b.v. *dolorem ex alga re*); *intelligere alqd* (begrijpen); b.v. *orationis virtutes*; iets kan gemakkelijker g. dan duidelijk gemaakt worden, *alqd facilius intellegi quam explanari potest*; zijn zwakheid g., z. zich zwak gevoelen 1c a; iem. de kracht van zijn arm doen g., *affigere alqm*; iem. zijn toorn doen g. (met woorden), *bilem effundere in alqm*; *stomachum erumpere in alqm*; (met daden) *alqs iratum alqm sentit*; *sociare in alqm*; in 't bijz. b) als phraseologisch ww., b.v. smart g., *dolere (alqd re)*; vreugde g., *laetari* of *gaudere (alqd re)*; medelijden g., *misereri* (alcius); liefde of genegenheid g., *amare (alqm)*; bewondering g., *admirari (alqm; alqd)*; zich gedreven g. te, *adduci ut met coni.*; verplicht, *debere*; door iets beleedigd, *offendit alqm alqd*. — c) **zich g.** a) = zich bewust zijn dat men in iets uitnuttig, *confidere sibi* of *viribus* of *arte sua*; zich meer g., *se extollere* of *se magis e.*; zich zwak of machteloos g., *minimum in se esse arbitrari*; *diffidere ingenio suo*; *confiteri se nulla ignorare*. — b) zich ziek g., zich onwel g., *minus commodi valetudine uti*; *minus valere*; *male se habere*; hij g. zich beter, *commodior est* (Plin. ep.); ik g. mij een beetje beter, *meliuscule mihi est*. — 2) subst. a) het g. = het voelen, *sensus*; z. gevoel. — b) = meening, *sententia*; volgens mijn g., *mea* of *m. quidem sententia*; zijn g. zeggen over iets, *alqs de alga re quid sentiat explicat*; iems g. (over iets) vernemen, *ex algo audire quid sentiat* (de *alga re*); iem. naar zijn g. vragen (over iets), *quid placeat alci* (de *alga re*) *exquirere*; *rogare* of *interrogare alqm quid sentiat* (de *alga re*); (in den senaat) *rogare alqm sententiam*; van g.

veranderen, *desistere sententia* of *de s.*; *mutare sententiam*; zijn g. uiten, als zijn g. te kennen geven, van g. zijn, *videatur alci* of *censere* (met acc. c. inf.; dat iets gebeuren moet, door ut met den coni.; in 't bijz. van een senator die zijn stem uitbrengt, met acc. c. gerundiv.); ook Fabius was van dit g., *cuius sententiae et F. fuit* (Liv.); z. ook iems gevoelen deelen.

gevoelig, 1) pass. = wat sterk gevoeld wordt, hevig, *acerbis*; *acer*; *gravis*; g. nederlaag, *insignis calamitas*; adv. *acerbe*; *acriter*; *graviter*. — 2) act. = die sterk voelt a) = met gevoel begaafd, *sensu praeditus*; (philos.) *patibilis* (b.v. *natura*). — b) = teergevoelig; dankbaar. — c) = lichtgeraakt; geraakt; ontstemd; — **voeligheid**, 1) = teergevoeligheid; dankbaarheid. — 2) = lichtgeraaktheid; ontstemming; — **voelloos**, 1) eig. *sensus expers*; *nihil sentiens*; a *sensu alienatus*; g. zijn, *sensu carere*; *nihil sentire*; (van levenloze dingen) *nullum sensum admittere*; geheel g. zijn, *tactu sensuque omni carere*; g. zijn voor iets, *alqd sentire non posse*; *sensu alcius rei carere*; a *sensu alcius rei alienatum esse*; iem. geheel g. maken, *auferre alci omnem sensum*; g. maken voor, *alienare ab sensu alcius rei* (b.v. *mentes vino ab imminentis s. mali*); g. worden voor iets, *obdurescere ad* of *contra alqd*; z. ook ongevoelig 1. — 2) overdr. *durus*; *inhumanus*; *ferreus*; g. zijn, ook *inhumano esse ingenio*; geheel g. zijn, *omnem humanitatem exuisse*; *omnem humanitatis sensum amississe*; verg. ongevoelig 2. — **voelloosheid**, eig. *nullius doloris sensus*; *torpor*; *stupor* (b.v. in *corpore*); *alienatus a sensu animus*; (philos.) *indolentia* (vaker door *nihil dolere* of *sentire*); overdr. *inhumanitas*; *nullus humanitatis sensus*; *ingenium inhumanum*; *immanitas*, *crudelitas* of *atrocitas* (wreedheid); algeheele g., *immanitas omnem humanitatem repellens*; verg. ook ongevoeligheid; — **voelsindrukken**, *ea quae movent sensus*; *sensus* (pl.); — **voelszin**, *sensus*; *tactus*; — **voelvol**, *humanus*; *humanitatis plenus*; *mansuetus*; *misericors*; (van zaken) *mollis* (b.v. *carmen*).

gevogelte, *volucres* of *aves* (pl.); (op een erf gehouden) *pecus volatile*; gemest g., *atiles* of *altitia* (pl.).

gevolg, 1) = geleide, *comitatus* (bestaande in, door den gen., b.v. *adulescentium nobilium*); *comites* (pl.); (van een praetor in de provincie) *cohors*; *comites*; (= escort) *praesidium*; vaak door omschr., b.v. *qui sunt cum algo*; *qui alqm sequuntur* of *comitantur*, *sequi* of *comitari solent*; *quos alqs secum ducit*; iem. uit iems g., comes of (verachtelijk) *assecula alcius*; tot iems g. behooren, *alqm comitari*, *sequi* of *sectari*; (verachtelijk) *alcius asseculum esse*. — 2) a) = uitvloeiels, uitwerking enz., *consecutio* (philos.; positief g.); *effectus* (uitwerking; b.v. *eloquentiae*); *quod efficiunt alqd re* of *ex alga re*; gg., *eventus qui sequuntur*; de gg. van iets, *quae ex alga re eveniunt*; *quae sequuntur* of *consequuntur alqd*; *quae oriuntur* of *proficiuntur ex alga re*; *quae accidunt alqd re*; nadeelige gg. van iets ondervinden, *alqd incommodi accipere ex*

alga re; dit had het natuurlijke g. dat, *id eiusmodi erat* ut met conl.; groote of belangrijke gg. hebben, *magna rei momentum facere*; *magni esse momenti* (verg. ook oorzaak); bedenkt wel de gg., *videte et prospicite animis quid futurum sit*; niet voor de gg. instaan, *exitum rei non praestare*; ik beef voor de gg., *quorsum de quo res eruptura sit horreo*; **het g. van iets zijn**, *sequi alqd*; *oriri*, *manare* of *proficuum esse ex alga* re; *pertinere ad alqd*; z. ook volgen 4; het onmiddellijk g. van iets zijn, *consequi alqd* (b.v. *eorum opinionem magni errores*); het g. daarvan was dat, *quo factum est ut* met conl.; het g. is dat ..., dan is het g. dat, *ita fit ut* met conl.; het is het g. (= de schuld) van, *culpa est in alga* re; *vitium est alcus rei*; die of dat het g. is van, ook door den gen., b.v. een kwaad dat het g. is van een langdurige belegering, *malum diuturnae obsidionis*; **ten gevolge hebben**, *alqd sequitur alqm rem* (z. verder het g. van iets zijn); ook *habere alqd* (b.v. *castrorum mutatio quid habet nisi* ...); onmiddellijk ten g. hebben, ook *consecutionem alcus rei afferre* (b.v. *ipsa detractio molestiae consecutionem voluptatis affert*); de wond had zijn dood ten g., *vulnus ei mortem attulit*; **ten gevolge van iets**, *ex alga* re; *propter alqd*; door den gen. (z. boven: die of dat het g. is van); ten g. daar- of waarvan, *qua ex re*; verg. verder dientengevolge; **in gevolge**, *ex alga* re; *secundum alqd*; ook alleen door den abl., b.v. in g. uw bevel, *iussu tuo*; in g. de wet, *ex lege*; *lege iubente*; **bij g.**, z. derhalve; **g. geven**, z. opvolgen 2; ten uitvoer brengen 3. — **b**) = uitslag, *exitus*; *eventus*; iets heeft niet het gewenschte g., *non satis ex sententia eventus rei procedit*; met dat g. dat, *eo eventu* (b.v. *pugnare*) *ut* met conl.; met goed g., *prospere*; *non frustra*; met beter g., *efficacius* (b.v. *id acturos*); zonder g., *irritus*; *sine effectu* (b.v. *levibus s. e. certaminibus*); (als adv.) *nequiquam*; *frustra*; zonder gegronde hoop op g., *nequiquam*; zonder g. zijn of blijven, *irritum* of *frustra esse*; *ad irritum cadere*; *successu carere*; hij zag in dat zijn bemoeiingen zonder g. bleven, *intellexit frustra a se operam dari*; z. verder uitslag 1.

ge-volgelijk, z. derhalve; —**volgtrekking**, (= bewijvoering) *argumentatio*; (= slotom, conclusie) *consequens*; *consecutio*; *conclusio*; gg., ook *consecutaria*; een of de g. maken, *colligere* (*ex alga* re; ook met acc. c. inf. of *ut* met conl.); z. ook opmaken 2; hieruit moet volgens hem de g. gemaakt worden dat, *ex quo effici vult* met acc. c. inf.; —**volmachtigde**, *qui mandata habet* (ab alga); *cum mandatis missus*; *legatus* (gezant); (bij een proces) *cognitor* (van een aanwezige); *procurator* (van een afwezige); z. ook zaakwaarnemer; —**vonkel**, z. vonkeling.

ge-waad, *vestis*; *vestimentum*; *vestitus* (ook overdr., b.v. *orationis*); —**waagd**, *audax* of *temerarius* (vermetel); zekere gg. uitdrukkingen, *quaedam ex periculo petita* (Quint.); z. ook gevaarlijk; —**waand**, *simulatus*; *fictus*; *falsus*; *mentibus*; *vanus*; —**waarworden**, z. bemerken; —**waar-**

wording, *sensus*; aangename g., *voluptas*; een aangename g. hebben, *suaviter affici* (bij iets, *alqd* re); een g. van pijn, *dolor*; opwekken, *sensu doloris afficere*; de levendigste gg. opwekken, *sensus acerrime commovere*; verschillende gg. bij iem. opwekken, *varie afficere alqm*; ik heb een g. alsof, *videor* of *mihi v.* met inf.; deze, zulke enz. gg., ook *haec*, *Italia* enz.; verg. ook aandoening; gevoel; indruk.

ge-wag, *commemoratio*; *mentio*; g. maken, = —**wagen**, *memorare* of *commemorare* (*alqd*; de *alga* re; de *alga*; met acc. c. inf.); *mentionem facere* (*alcus*; *alcus rei*; de *alga* re); hier wordt niet van g., ook *haec res siletur*; twee plaatsen waarvan wij als kolonies der Cumanen g. hebben, *duo loca quae colonias Cumanorum fuisse diximus*; z. ook ter spraak brengen 2; —**waggel**, *vacillatio*; door omschr. —**wapend**, *armatus*; *armis instructus*; zich g. in het publiek vertoonen, *esse cum telo*; overdr. g. tegen, *firmitus contra* (b.v. *insidias Sall.*); —**wapenderhand**, *armis atque ferro*; *armis* (b.v. *recipere urbes*); *ferro* (b.v. *aggredi alqm*); —**was**, = veldgewas; gg., *terra nata* (pl.); *quae oriuntur e terra*; *cae res quas terra gignit*; *ea quae a terra stirpibus continentur*; *ea quorum stirpes terra continentur*; *stirpes*.

ge-weeklaag, z. —jammer; —**ween**, *fletus*; *lacrimae*; luid g., *ploratus*; klagend, jammerend g., *lamentatio*; *eiulatio* (of *tus*); —**weer**, in het g., z. wapen 1 (onder de ww.); —**wel**, *cornua* (pl.).

geweld, *vis*; *violencia*; brutaal g., *lacerti et vires*; daad of maatregel van g., *vis*; g. van wapenen, z. wapengeweld; met g., *vi*; *per vim*; dikwijls door een andere uitdrukking, b.v. met g. in bezit nemen, *invadere in alqd*; met g. uit de armen rukken, *de complexu abstrahere*; g. met g. te keer gaan, *vim vi depellere*; met alle g., *omni vi*; *omnibus viribus*; met alle g. willen, *utique velle*; g. gebruiken, plegen, *vim facere*; *vi contendere*; g. gebruiken, plegen tegen iem. of iets, iem. of iets g. aandoen, *alcus* (ook *multi*) *vim afferre*; *vim alci*, *manus alci* of *in alqm inferre*; *alci* of *alci rei vim adhibere*; *violare alqm* of *alqd*; de waarheid, *vim adhibere veritati*; de natuur, *vim afferre naturae*; zich, *animum suum vincere*; sibi, *animo* of *cupiditatibus suis imperare*; *naturae repugnare* (= tegen zijn natuur handelen); —**dadig**, *violentus*; *vehemens*; op g. wijze, *vi*; *per vim*; *violenter*; g. dood, *nex*; iem. sterft een g. dood, *vis alci affertur*; adv. = op g. wijze; —**dadigheid**, *vis*; *iniuria*; *violencia*; *maleficium*; —**enaar**, —**arij**, z. tyran, tyrannie; —**ig**, *vehemens*; *violentus*; *magnus* (b.v. *ventus*; *imber*); *ingens* of *immanis* (geweldig groot); gg. stormen, *magna*, *immoderate* of *turbulenta* *tempestates*; adv. *vehementer* (b.v. *premere alqm*); *non mediocriter* (b.v. *timor mentes perturbat*).

ge-welf, *camera* (zoldering); *fornix* (verwulf); —**welfd**, *concameratus*; *fornicatus*; *arcuatus*; *convexus*; *concavus*; —**wemel**, *turba*; —**wend**, *assuefactus* (aan iets, *alqd* re; ook met inf., b.v. *superari*); *assuetus* (*alqd* re, b.v. *labore assiduo*; *alci rei*, b.v.

frigori; ook met inf., b.v. *vinci*); niet g., z. ongewoon 1; g. geraken, z. zich gewennen; g. zijn, z. gewoon zijn; **-wennen**, iem. aan iets g., *assuefacere alqm alq̄ re* (ook *alci rei*; met inf.); iem. weer aan iets g., *revocare alqm ad alqm*; zich g., *assuescere (alq̄ re; alci rei; met inf.)*; *con- of insuescere* (met inf.); *in consuetudinem (alcus rei) venire*; *discere (alqd; met inf.)*; (zich) aan de menschen g. (van dieren), *assuescere ad homines*; **-wensch**, *optatus* (b.v. *quid est illis optatus*); het is g. (dat), *expedit of opus est* (met acc. c. inf.); **-werp**, *coniectio* (met iets, *alcus rei*, b.v. *telorum*); **-west**, regio; locus; pars; provincia (wingewest); de. hoogere gg., *superiora* (pl.); de hemelsche gg., *loca caelestia*.

geweten, *scientia animi of mentis*; c. *virtutis et vitiorum*; *scientia*; religio (gewetensbezwaar, plichtsbesef); een goed, zuiver of gerust g., *scientia recte factorum*; c. *praedara of recta*; c. *factorum*; *mens bene sibi conscia*; een gerust g. hebben, niets op zijn g. hebben, *nullius culpa sibi conscium esse*; iem. met een goed g., *homo integer et bonus*; *homo nullius culpa sibi conscium*; een goed g. is beter dan duizend getuigen, *scientia mille testes* (Quint.); een kwaad g., c. *mala*; c. *peccatorum of culpa*; *mens male sibi conscia*; *scientia of c. animi*; hebben, *scientia mala angere excruciarum*; iets als een bewijs van een kwaad g. uitleggen, *alqd in conscientiam ducere*; tegen zijn g. handelen, *a recta conscientia discedere*; de stem van het g., *scientiae* (pl.) of c. *animi of malefactorum*; naar de stem van het g. luisteren, de inspraak van het g. volgen, *scientiae vi commoveri*; *a recta conscientia non discedere*; luid spreekt de stem van het g., *magna est vis conscientiae*; naar de inspraak van het g., *bona fide*; *religiose*; tegen de i. van het g., *mala fide*; naar plicht en g., *secundum fidem et religionem* (b.v. *testimonium dicere*); plicht en g. verzaken, *ab religione officii declinare*; een knagend g., het g. laat iem. geen rust, z. gewetenswroeging, gewetenswroeging gevoelen; voor zoover uw g. het toelaat, *quantum fides tua patitur*; mijn g. laat niet toe, ik kan het niet met mijn g. overebrengen, *a me of ad animo meo impetrare non possum ut met con.*; zonder g., z. gewetenloos; geen g. hebben, z. gewetenloos zijn; een ruim g. hebben, *nilh fere sibi religioni habere*; *minime religiosum esse*; met een goed of gerust g., *salva fide*; *salvo officio*; *pie* (b.v. *bellum indicere posse*); *liquido* (b.v. *urare*; *confirmare hoc*); **-loos**, *sine religione*; *sine ulla religione et fide*; *impudicus*; *perfidus*; *improbus*; g. zijn, *sine ulla religione et fide esse*; *nilh religioni sibi habere*; g. daad, *impie of improbe factum*; g. handelen, *facere alqd sine ulla religione*; g. gedrag, = **-loosheid**, *nulla religio*; *impietas*; *perfidia*.

gewetens-angst, *scientiae angor*; door g. gekweld worden, g. hebben, *angore conscientiae agitari*; *scientia animi excruciarum*; zonder g., *nulla conscientia exanimatus*; **-bezwaar**, religio; men maakt zich ergens een g. van, *res religioni est*; z.

verder gewetenszaak; **-dwang**, *sublata de rebus divinis iudicandi libertas*; *ius sacra libere exercendi ademptum*; **-knaging**, **-kwelling**, z. **-wroeging**; **-rust**, *animi tranquillitas of pax*; **-vraag**, iem. een g. doen, *rogare alqm quid vere sentiat*; **-vrijheid**, *liberum de rebus divinis iudicium*; *sacrorum libertas*; *sacra libera*; **-wroeging**, *morsus of stimuli conscientiae*; *scientia (of pl.) animi*; *compunctio* (Eccl.); door g. gekweld worden, g. hebben, *scientia morderi*; *cruciari of stimulari conscientiae scelerum suorum*; *agitari angore conscientiae fraudisque cruciati*; **-zaak**, religio; ergens een g. van maken, *alqd in religionem trahere*; *est alci alqd religioni*; *religioni habere alqd*; geen g., *religio alci non est quominus met con.*; *religionem non habere met inf.*; *nilh pensi habere of alci n. p. est met afh. vraag* (Sall.).

ge-wettigd, *iustus*; **-weven**, *textilis*; g. kleed, *textile*; **-wezen**, *pristinus* (voormalig); door olim, *quondam of antea*; *qui fuit of olim enz. fuit*; g. consul, praetor, censor, *consularis*, *praetorius*, *censorius* (met en zonder vir).

gewicht, 1) eig. *pondus*; ook *libramentum* (b.v. *plumbi*; maar niet om mee te wegen); aan of in g., *pondo*. — 2) overdr. *pondus*; *momentum*; (belangrijkheid) *vis*; *gravitas*; (invloed, aanzien) *auctoritas*; *dignitas*; een man van g., *vir gravis of magnae auctoritatis*; *homo potens*; een zaak van g., *res gravis*, *magna of magni momenti*; van weinig g., *r. levis*; zaken van minder g., *res minores*; wat van meer g. is (in parenthesi), *quod maius est*; het g. van iets inzien, *quale sit alqd intelligere*; het g. van dit voorschrift is zoo groot, *huius praecepti tanta est vis*; iets voor een zaak van weinig g. houden, *alqd levi momento aestimare*; *contemnere alqd*; g. aan iets hechten, *vim tribuere alci rei*; *dare alci rei* (b.v. *jamae Tac.*); veel, geen, *multum*, *nilh tribuere alci rei*; van g. zijn (in iems oogen), g. in de schaal leggen (bij iem.), *pondus habere (apud alqm)*; ook *magnum p.*, *alqd ponderis*, *ponderis nilh h. apud alqm*; *momentum habere* (b.v. *cave quicquam habeat momenti gratia*; verg. *ut pater in se minimum momentum ad favorem conciliandum esset en haud parvum m. ad animam eius molendum adventus Hannibalis fecit Liv.*); *valere (apud alqm)*; ook *multum enz.*, *nilh*, *minus v. apud alqm*; van veel g. zijn, ook *magni momenti esse* (ook *maioris*, *nullius*); meer g. in de schaal leggen, ook *potiorem esse (apud alqm)*; van g. zijn voor iem., z. belang; verg. verder betekenissen 2; **-ig**, *gravis* (b.v. *res*; *causa*; *testis*); *magnus* (b.v. *res*; *negotium*; *quaestio*); z. ook van gewicht 2; g. zijn, z. van gewicht zijn 2; g. zijn voor iem., z. van belang zijn; niets voor gewichtiger houden, ook *nilh antiquius habere of ducere* (dan iets, *alq̄ re*; dan dat, *quam ut met con.*); *nilh alci antiquius est (alq̄ re)*; **-igheid**, *gravitas*; z. verder gewicht 2.

ge-wiekt, z. ge-vleugeld; **-wikst**, *vafer* (b.v. *in disputando*); *versutus*; **-wild**, *vendibilis* (b.v. *merc.*; *oratio*; *orator*); *plausibilis* (bij het volk g., van zaken; b.v. *haec*); *acceptus* (welkom); *gratiosus* (gaarne gezien); = gemaakt; **-willig**, *obsequens*;

facilis (ook *equus*); *tractabilis* (handelbaar; meegaand); adv. *obsequenter*; *benigne*; volens (vrijwillig); hij volgde ons g., *non repugnans nos secutus est*; verg. bereidwillig; gehoorzaam; goedschiks; —**willigheid**, *obsequium*; *facilitas*; *animus tractabilis*; verg. bereidwilligheid; gehoorzaamheid; —**wis**, z. winst; —**winziek**, —**winzucht**, z. winzuchtig; winstbejag; —**wis**, —**wisheid**, z. zeker 1; zekerheid; —**woel**, *turba*; z. ook terugtrekken 1 b (eind); —**wond**, *vulneratus*; *savicius*; —**wonnen**, zich g. geven, z. winnen 1. **gewoon**, *usitatus* (b.v. *honos*); *vulgaris* (b.v. *dicendi genus*); *pervulgatus* (zeer g.; b.v. *honos*); *ordinarius* (b.v. gg. maatregelen, *consilia* o.; tegenst. buitengewoon); *assuetus* (b.v. *portula*; *collis eius cultores* Liv.); *sollemnis* (b.v. *ineundis magistratibus dies*; *lascivia militum*); *cotidianus* (b.v. *vita*; *interpretes*); *communis* (b.v. *vita*); *suus* (iem. eigen; b.v. met zijn g. geluk, *sua usus fortuna*; met zijn g. wapens strijden, *suo Marte pugnare* enz.); *modicus* (van de gewone maat (b.v. *opes plus quam modicae*); door door solere, b.v. het is een g. vraag, *quaeri solet*; op de g. wijze, *usitate*; een g. burger (= geen ambt bekleedend), *privatus* of *vir p.*; een g. woord, *verbum usitatum et tritum*; (uit het dagelijksch leven) *verbum cotidianum*, *vulgare* of *e medio sumptum*; g. aan. = gewend; g. zijn, *solere* (met inf.); (alleen van perss.) *consuesse* (met inf.); *assuesse* (*alqā* re; met inf.); *didicisse* (*alqd*; met inf.); hij was g. te zeggen enz., ook *dicebat* enz.; ik ben dit zoo g., *sic assuevi*; *haec est consuetudo mea*; dat ben ik al van hem g., *novi morem et consuetudinem eius*; het g. zijn aan iets, *consuetudo alcius rei*; aan iets g. worden, = zich gewennen; (in ongunst. zin) *vulgaris* (b.v. *orationis genus*); *mediocris* (b.v. *ingenium*; *homo*); *communis* (b.v. *res*); *sordidus* (b.v. *artificum*); *cibarius* (van spijzen, b.v. *panis*; *vinum*); *traliaticus* (b.v. *funus* Suet.); een g. mensch, ook *unus e* of *de multis*; (wat stand betreft) *homo plebeius*; verg. burgerman; —**lijk**, *vulgo*; *plerumque*; *ferē*; door solere enz., b.v. zoo gaat het g., *ita fieri solet* (of *ita fit*); zooals het g. gaat, *ut fieri solet* (ook *ut fit*; *ut assolet*; *ut solet*); hij zegt g., *dicere solet*; iets g. gebruiken, *alqā re uti consuesse*; meer, sneller dan g., *magis, celerius solito*; zooals g., = volgens mijn (enz.) gewoonte; —**te**, *consuetudo*; *mos*; *institutum*; ouder g., *vetere consuetudine*; *more maiorum*; ex of de more; volgens de g., naar g., *consuetudine*; ex of pro *consuetudine*; *ut est consuetudo*; = zooals het gewoonlijk gaat; volgens mijn (enz.) g., ook *institutum* moe (enz.); *ut institui* (enz.); *ut facere consuevi* (enz.); tegen g., *praeter, contra* of *extra consuetudinem*; uit g., *quod ita assuevi* (enz.); g. zijn, z. het is gebruikelijk; dat is mijn g., z. ik ben dit zoo gewoon; hetgeen vroeger g. was bij, *quod antea in consuetudine fuit* (b.v. *bonorum*); iem. heeft de g., het is iems g. te of dat, het is bij iem. g. te of dat, *est alcius consuetudo* of *mos* met inf. of *ut* en *coni.*; *alcius consuetudinis* est met inf.; *est proprium alcius* met inf. (het is

iem. eigen); z. ook gewoon zijn; hij had deze g., *hoc habebat*; zooals de g. is, *ut est consuetudo*; van iem., *ut mos est alci*; *ut est alcius consuetudo*; zoo als de g. meebrengt, *ut fert c.*; tot een g. worden, z. gebruikelijk worden; iets wordt iem. tot een g., ergens een g. van maken, de g. aannemen, z. zich aanwennen; een g. aannemen, *asciscere consuetudinem*; de g. wordt of is een tweede natuur, *consuetudine quasi altera quaedam natura efficitur* (Cic.); z. ook *usantie*; —**terecht**, *ius consuetudinis*; *mores maiorum*.

ge-worden, *pervenire* of *perferri ad alqm*; een brief of bericht g. iem., af- of *perfertur epistula* of *nuntius ad alqm* of *alci*; iem. iets doen g., z. doen toekomen 1; iem. bericht van iets doen g., *certiorem facere alqm* de *alqā* re of *alcius rei*; z. ook deel II 2 (ten deel vallen); iem. laten g., z. begaan 2 c; —**wormte**, *vermes* (pl.); —**wricht**, *artus*; *articulus*; *commisura*; —**wrichtspijnen**, *articulorum dolores*; —**wrocht**, *opus*; —**wroet**, *fossio*; door omschr.; —**wijd**, z. heilig; wijden 1.

gezag, 1 = macht, heerschappij, *imperium* (ook hoogste mil. g.); *potestas*; *dicio*; *ius*; g. voeren, z. heerschen 1; het g. in handen hebben, z. de heerschappij voeren in den staat; onder iems g. staan, *sub alcius ditione* *alque imperio esse*; *alcius imperio teneri*; *esse in ditione* of *in potestate alcius*; *teneri in ditione alcius*; onder iems g. brengen, *sub potestatem* of *in ditionem potestatemque alcius redigere*; *sub ius ditionemque alcius redigere*; iem. onder zijn g. brengen, z. onderwerpen; hebben, *tenerē alqm in sua potestate ac ditione*; onder iems g. geraken, *cadere sub imperium ditionemque alcius*; *venire in ditionem alcius*; een streng g. over de zijnen oefenen, *severum imperium in suos exercere*. — **2** = autoriteit, *autoritas*; g. hebben bij iem. (van dingen), z. gewicht in de schaal leggen 2; (van perss.) *habere auctoritatem apud alqm*; *auctoritate valere apud alqm*; veel, *auctoritate multum apud alqm posse*; zich een groot g. aanmatigen in iets, *magnam sibi a. in alqā re sumere*; menschen van zó'n g. als *qj*, *homines istā auctoritate praediti quā vos estis*; zich op iems g. beroepen, *alqm auctorem proferre*; ab *alqo auctoritatem repetere*; op g. van iem., *alqo auctore*; op eigen g., *sua sponte*; *privato consilio*; *per se*; —**heb-bend**, g. voorbeeld, *auctoritas*; schrijver, *auctor gravis*; —**hebbet**, —**voeder**, *penes quem summa potestas est*; *qui summam imperii tenet*; hoogste burgerlijke en mil. gg., *summa imperia et summae potestates*; gg. in de stad, *penes quos in urbe summa potestas est*; in den staat, *qui tenent rem publicam*; g. op een schip, *magister* of *praefectus navis*; = admiraal; aanvoerder; commandant.

ge-zamenlijk, *cunctus* (b.v. *populus*; *cives*); *universus* (b.v. *senatus*; *homines*; *militēs*); *communis* (gemeenschappelijk; b.v. op gg. kosten, *communio sumptu*); het g. getal enz., z. het geheel 2; adv. = gemeenschappelijk; tegelijk; —**zang**, *cantus* (het zingen; het gezongen); *carmen* of *canticum* (lied); *cantilena* (deun); *vox*

(verg. begeleiden 2); g. en muziek, *vocum et fidium cantus*; een g. aanheffen, *canere incipere*; —**zant**, *legatus; orator; nuntius*; iem. (van staatswege) als g. zenden, *legare alqm* (b.v. *in Africam; ad alqm*); —**zantenrecht**, *ius legationis* of *legatorum*; —**zantschap**, *legatio* of *munus legati* (ambt van gezant); *legatio* of *legati* (de gezanten); aan het hoofd van een g. staan, *legationis principem esse* of *primum locum obtinere*; —**zantschapspost**, *munus legationis*.

ge-zegde, *dictum* (b.v. *facete dicta; iocosa dicta*); *vox; sententia* (spreuk); door het neutr. van een pron., b.v. dat g. van Solon, *illud Solonis*; —**zegend**, *fortunatus* of *beatus*; rijk met iets g., *affluens* (b.v. *opibus et copiis*); *refertus* (b.v. *omnibus donis naturae*); met iets g. zijn, *abundare, circum-*, *affluere, florere* of *refertum esse alqd re*; met kinderen g. zijn, *multis liberis auctum esse*; —**zeggen**, zich laten g., *dicto audientem esse, parere* of *morem gerere* (alci); *cedere* of *concedere* (alci); —**zeglijk**, *oboediens; obsequens; facilis; tractabilis*; —**zeglijkheid**, *oboeditas; obsequium; animus tractabilis; modestia*.

gezel, *sodalis*; z. ook *kameraad*; = handwerksman; —**lig**, *sociabilis; congregabilis* (van de gezelligheid houdend; b.v. *apum examina*); *facilis* (g. in den omgang); g. omgang, *convictio*; g. bijeenkomst, *congressio*; de mensch is een g. wezen, *homo est hominum appetens; natura homines sociabiles fecit*; —**ligheid**, *congregatio* (zucht naar g.); *sociabilis* (gezellig samenzijn); *facilitas* of *mores faciles* (g. van iem. in den omgang); van g. houden, *hominum appetentem esse; libenter unā esse* of *vivere cum hominibus*; zucht naar g., *applicatio animi*; de mensch is tot g. geboren, *natura homines sociabiles fecit*; —**lin**, *sodalis*; comes; *socia* (ook overdr., b.v. *eloquentia otii socia*); —**schap**, **1**) *societas* (vereniging); = vereniging van personen, die voor een bepaald doel bijeen zijn of bijeenkomen, *circulus; coetus; conventus; convivium* (tafelgezelschap); *collegium* (corporatie); *sodalitium* (geheim g.; politieke club); = omgang, *usus; consuetudo*; *convictus*; = begeleiding, *comitatus*; = de aanwezigen, *qui adsunt*; goed g., *honestiorum convictus; honesti*; slecht g., *malorum convictus; mali*; iets in een zeer groot g. zeggen, *alqd dicere conventu maximo* (Suet.); iem. g. houden, *unā esse* of *manere cum alqo*; *comitem* of (op reis) *itineris socium se adiungere alci*; (aan tafel) *cenare cum alqo*; altijd in iems g. zijn, *assiduum esse cum alqo*; altijd in talrijk g. zijn, *semper in celebritate versari*; in g. (= begeleiding) van iem., *alqo comitante; cum alqo*; —**2**) = één pers. die g. houdt, *socius* (-a); comes; *sodalis*; *convictor* (dagelijksch g.); hij is bijna mijn dagelijksch g., *ille mecum prope cotidie est unāque vivit*; aangenaam g., *homo iucundus et delectationi natus; homo facilis* (aangenaam in den omgang); —**schap-houder**, —**houdster**, z. *gezelschap 2*.

ge-zet, **1**) = *corpulent, corpore amplo; obesus; corpulentus*; (= stevig en gedrongen) *habitu corporis brevis et robustus*. —

2) g. leeftijd, *constans iam aetas*. — **3**) = bepaald 1; —**zeten**, *locuples* (gegoed); z. ook welgesteld; g. zijn, = gevestigd zijn, *domicilium habere*; ook = zitten 1; —**zethheid**, *corpus amplus; obesitas*.

gezicht, **1**) abstr. **a**) = *gezihtsvermogen, visus; sensus videndi* of *oculorum; aspectus; oculi* (pl.); *acies* of *a. oculorum* (gezihts-kracht); het g. verliezen, *aspectum* of *lumina amittere; oculis privari*; iem. van het g. berooven, *luminibus orbare* of *oculis privare alqm*; het g. terugkrijgen, *alci visus restituitur*; *alqs caecitate liberatur*; (door toeval of wonder) *alqs lumen recipit*; een scherp of goed g., *oculi acres* of *aque acuti*; *acies incolumis* (een onverzwakt g.); hebben, *acriter videre; oculos acres* of *aque acutos habere*; wie is zóó scherp van g., ook *quis est tam linceus* (Cic.); een zwak g., *visus infirmior*; *acies* of *a. oculorum imbecilla; oculi non longe conspectum ferentes* (bijziendheid); hebben, *minus bene videre*; de ouderdom verzwakt het g., *senectus oculorum aciem retundit* (Sen. rhet.); het g. wordt zwak, verliest zijn scherpte, *acies oculorum hebescit*. — **b**) = aanblik, blik, *gezihtskring, con-* of *aspectus*; iets beperkt iems g., *alqd aspectum alcius definit*; door omschr., b.v. het g. der muren, *conspicua moenia* (b.v. *ab oppugnanda urbe Poenium deteruere*); iets *aan* het g. onttrekken, *conspicuum alcius rei adimere* (b.v. *c. terrae nebula*; verg. *quibus aspectum solis natura ademerat*); iets ligt *buiten* of *buiten* het bereik van iems g., *alqd ex conspectu alcius remotum est*; *bij* het g., z. op het g.; *in* het g. van iem. of iets, *in conspectu alcius* of *alcius rei* (ook *libertatis* enz.); *alqo inspectante; coram alqo*; iets in het g. van iem. brengen, *in conspectum alcius adducere alqd* (b.v. *in c. hostium exercitum*); iem. in het g. hebben, *est alci alqs in conspectu*; in het g. komen, *in conspectum* (alcius of alci) *venire*; in het g. krijgen, *conspicere* of *conspicari* (*alqd; alqm*); in het g. zijn, *esse in conspectu*; (in de verte) *esse in prospectu*; **op** het g. van iem., *alqo viso* of *conspecto*; op het eerste g., *primo conspectu*; *primā specie*; over iets een oordeel vellen, *ex prima statim fronte alqd iudicare*; bevalen, *stimul aspicere et probare*; **uit** het g. verdwijnen, zich uit het g. verwijderen, *e conspectu abire* of *discedere*; (van schepelingen) *e conspectu terrae auferri*; iets uit het g. verliezen, *alqd e conspectu amittere*; uit het g. zijn, *e conspectu abisse* enz.; z. verder *aanblik 2*; uitzicht **1**. — **e**) = *verschijning, species; visum*. — **2**) concr. = *aangezicht, facies*; *os; vultus*; *frons*; gg. *zetten, os ducere*; een verdrietig g. *zetten, frontem contrahere*; een ernstig g. *zetten, vultum componere* (Plin. ep.); een leelijk of boos g. *zetten, vultum contrahere* (Ov.); een onbezorgd g. *zetten, vultum fingere*; een lachend g. *zetten, ridens speciem praeberere*; een vroolijk g. *zetten, vultum diffundere* (Ov.); weer een vriendelijk g. *zetten, frontem remittere* of *exporrigere*; een ander g. *zetten, vultum mutare*; z. verder *aangezicht*.

gezichtfeinder, z. *horizon*.

gezihts-bedrog, *oculorum error* of *ludi-*

brum; —**kring**, *aspectus* (b.v. *orbes qui aspectum nostrum definiunt*); *conspetus*; z. verder gezicht 1 b; —**punt**, *ratio quā of modus quo alqd consideratur*; *rationes*; iets uit het juiste g. beschouwen, *vere of recte iudicare de alga re*; uit dat g. beschouwd, *si rem ita consideras*; verg. standpunt; —**vermogen**, z. *gezichtl.*
ge-zien, *gratiosus* (*apud alqm*); *probatas* (*alci*); *honoratus* (*apud alqm*); *honestus*; zeer g. zijn, *gratia florere*; bij iem., *multum valere gratia apud alqm*; —**zin**, *familia*; *domus*; hoofd van het g., *pater familias* (of -ae); een groot g. hebben, *multos habere liberos*.

ge-zind, *affectus*; *animatus*; zóó g., *eo animo*; zóó g. zijn jegens iem., *eo animo of ita animatum esse in alqm*; evenzoo g. zijn jegens iem., *eodem modo affectum esse erga of in alqm*; vriendelijk g., *benevolus* (*alci*; *erga alqm*); zijn, *benevolo animo esse*; vriendschappelijk g., *amicus*; vriendschappelijk g. zijn jegens iem., *bono of amico animo esse in alqm*; onvriendelijk g., *alienus*; onvriendelijk g. zijn jegens iem., *alieno animo esse of alienum animum habere ab alqo*; vijandig g., *infestus*; *inimicus*; *hostilis*; vijandig g. zijn jegens iem., *infesto*, *inimico of hostili animo esse in alqm*; den staat vijandig g. zijn, *contra rem publicam sentire*; gunstig of goed g., z. *genegen*; welgezind; de minder goed g. burgers, de minder goed gezinden, *deterior pars civium*; slecht g., z. *slechtge-zind*; Perzisch g. zijn, *Persarum esse studiosum of faturem*; *cum Persis facere*; *Persarum rebus of Persis favere*; g. zijn iets te doen, z. er aan denken te 1 2 a; —**heid**, *animus* of *voluntas* (jegens iem., *in of erga alqm*); *sensus*; *animi affectio*; onze g. stemde in rede en oorlog overeen, *nostri sensus in pace*, *in bello congruebant*; iems g., ook *quae sentit alqs*; goede g., *bona mens*; *recta voluntas*; *voluntas*; vriendelijke of welwillende g., *animus benignus* of *benevolus* (*in alqm*); *benignitas*; *benevolentia* (*erga of in alqm*); vriendschappelijke g., *amicus* (*in alqm*); *studium* (*alci*); slechte g., *mens mala*; *improbitas*; *ingenium malum pravumque*; onvriendelijke g., *animus alienus* (*ab alqo*); vijandige g., *animus infestus*, *inimicus of hostilis* (*in alqm*); dankbare g., *voluntas grata* (b.v. *in parentes*); edele g., *liberalitas*; *humanitas*; *animi magnitudo*, *exelsitas* of *ingenuitas*; *animus ingenuus*; *onidele* g., *illiberalitas*; lage g., *humilitas*; een vriendelijke enz. g. hebben of koesteren, z. vriendelijk enz. gezind zijn; een edele g. hebben, *animi ingenui esse*; een lage g. hebben, *animi abiecti*, *sordidi of vilis esse*; de oude g. jegens iem. blijven koesteren, *pristinum animum erga alqm conservare*; iem. met een edele enz. g., *homo liberalis* enz.; van g. veranderen, *animi iudicium* of *sententiam mutare*; —**te**, *secta*.

gezins-hoofd, *pater familias* (of -ae); —**leden**, *familiares* (Sen.).

ge-zocht, *arcessitus*; *quaesitus*; *exquisitus*; verg. gemaakt; = gewild; —**zond**, *sams* (tegenst. *aeger*; ook overdr.); *validus* of *valens* (tegenst. *aeger*); *salvus* of *integer* (ongedeerd); *firmus* of *robustus* (krachtig);

salubris (goed voor de gezondheid; b.v. *locus*; maar ook *corpus*); *corpori utilis*; g. zijn, *valere*; *bona*, *commoda*, *integra* of *firmā valetudine uti*; niet g. zijn, *minus commoda* of *m. bonā valetudine uti*; g. worden, *convalescere*; g. maken, z. *genezen* 1; g. blijven, *salvum atque incolumem conservari*; er g. uitzien, *ore valetudinem prodere*; g. kleur, *color validus*; *coloris bonitas*; g. verstand, *sana* of *bona mens*; *recta ratio*; gg. denkbeelden of gedachten over iets hebben, *sapienter cogitare de alga re*; —**zondheid**, (= gezondheidstoestand) *valetudo*; (= gezonde toestand; goede g.) *sanitas*; *bona*, *commoda*, *integra* of *firmā v.*; *valetudo*; (= ongedeerde toestand) *integritas*; (= welzijn) *salus*; (= gezond klimaat) *salubritas*; een stevige g., *firma corporis constitutio*; een slechte g., v. *adversa*; een zwakke g., v. *infirmā*, *incommoda* of *tenuis*; *valetudinis infirmitas* of *imbecillitas*; een zwakke g. hebben, *infirmā of tenui esse valetudine*; een goede g. genieten, z. *gezond zijn*; een uitstekende, *optime valere*; zijn g. versterken, *valetudinem of se confirmare*; de g. lijdt ergens onder, v. *alqā re infirmatur*; zijn g. verliezen, *valetudinem amittere*; voor zijn g. zorgen, *valetudini servire*; *habere rationem valetudinis*; zijn g. zeer in acht nemen, *valetudini suae diligentissime consulere*; zijn g. sparen, *valetudini parcere*; zijn g. verwaarloosen, *valetudinem neglegere*; niet sparen, *parum parcere valetudini*; zorg voor de g., *cura valetudinis*; hoe gaat het met uw g., *ut vales* (Com.); naar iems g. vragen, *de valetudine alcius quaerere*; voor zoover uw g. het toelaat, *quod cum salute tua of quod commodo valetudinis tuae fiat*; op iems g., een glaasje op iems g. drinken, *propinare alci salutem*; op uw g., *bene te*; *bene tibi*; spreekw. g. is de grootste schat, *si ventri et lateri bene est, nil divitiarum poterunt regales addere maius* (Hor.); —**zondheidsbron**, *aquae* of *a. salubres*; —**zondheidsleer**, *corporis curandi tiendique ars*; *diacretica* (Scrib.); —**zondheidsredenen**, om g., *valetudinis causā*; —**zondheidsregel**, *praeceptum de valetudine tuenda*; —**zondheidstoestand**, z. *gezondheid*.

ge-zouten, *salsus*; —**zucht**, *gemitus*; *suppiritus* (het higen); z. ook *zucht* 1; —**zuip**, *potatio*; *perpotatio* (zuippartij); —**zusters**, *sorores*; —**zwaal**, *agitatio* (met iets, *alcus rei*, b.v. *armorum*); —**zwel**, *tumor*; *tuber* (buil); verg. zweer; —**zwets**, z. geklets; grootspraak; —**zwind**, —**heid**, z. *snel*, *heid*; —**zwollen**, *humidus* (ook overdr., b.v. *sermo*); *turgidus*; *inflatus* (b.v. een g. rivier, *amnis inflatus* of *i. aquis* Liv.; ook overdr., b.v. *orationis genus*; *orator*); een door regen g. rivier, *amnis imbribus ductus*; g. zijn, *tumere*; *turgere*; g. spreken, *inflato genere dicendi uti*; *adhibere quandam in dicendo speciem et pompam*; z. ook *hoogdravend*; —**zwollenheid**, *tumor* (b.v. *oculorum*; ook overdr., b.v. *verborum*); overdr. *oratio inflata*; *inflatum orationis genus*; *sermo tumidor*; verg. *bombast*; —**zworen**, *iuratus*; overdr. een g. vijand, z. *dood-vijand*; subst. gg., *iudices iurati* of *selecti*; gij gg., *iudices qui ex lege iurati iudicatis*.

gids, *dux viae, itineris* of *locorum*; *ignotum, urbium monstrator* (Sen.); *dux* (ook overdr.); zich als g. aanbieden, *polliceri* of *promittere se ducem itineris*.

gier, *vultur*; *vulturibus*; *mihus*; —**en**, (van den wind) *stridere* (poët.); (van het lachen) *cachinnare*; *cachinnum tollere*; het g., *stridor* (poët.); *cachinnatio*; *cachinnus*; —**ig**, *sordidus*; *tenax*; *nimum parvus*; *avarus*; —**igaard**, *homo sordidus, tenax, avarus*; —**igheid**, *sordes* (gewoonl. pl.); *tenacitas*; *avaritia*.

gierst, *militum*.

gieten, 1) *fundere* (alqd); iets bij iets g., *affundere alqd alci rei*; iets in iets g., *infundere alqd in alqd*; olie in de lamp g., *lumini oleum instillare*; iets uit iets g., *effundere alqd ex alga re*; iets over iets g., *superfundere alqd alci rei*. — 2) = door g. vormen, *ingere* (alqd); iets beeld uit metaal g., *ducere alqm ex aere*; een gegoten beeld, *imago ficta*; *signum*. — 3) subst. het g., *flatura* (van metaal); verder door omschr.

gif, z. vergif; —**beker**, z. giftbeker.

gift, 1) = vergif. — 2) = geschenk; —**beker**, *poculum mortiferum of mortis*; den g. mengen, *poculum veneno miscere*; ledigen, *exhaurire mortis poculum*; —**drank**, *potio*; *venenum*; —**ig**, = vergiftig; gg. dampen, *vapores pestilentes*; overdr. = venijnig; —**menger**, *venenarius* (Sen.); —**mengerij**, *veneficium*; *venenum*; —**mengster**, *venefica*.

gil, *clamor*; een g. geven, z. gillen; —**de**, *collegium*; *factio*; *decuria* (b.v. *scribarum*); —**debroeder**, *eiusdem collegii homo*; —**len**, *clamorem edere*; *vagire* (van een kind); van angst g., *quiritare*; een gillende stem, *vox acuta*.

ginder, **ginds**, *illuc*; (bij u) *istic*.

gindsch, *ille*; (bij u) *iste*.

gindsheen, *illuc*; (naar u) *istuc*.

gips, *gypsum*; *album*; met g. bestrijken, *gypsure of dealbare* (alqd); —**afdruk**, *forma gypsi*; een g. van iets gezicht nemen, *hominis imaginem gypso e facie ipsa exprimere*.

giraffe, *camelopardalis*; *panthera confusa camelo* (Hor.).

gis, z. gissing; —**pen**, *notare* (b.v. *vitia*); *exagitare* (alqm; alqd); z. ook berispen; —**ping**, z. berisping; —**per**, *exagitator* (b.v. *omnium rhetorum*); verg. berispen; —**sen**, *conicere* (alqd; alqd ex alga re; met acc. c. inf.); *coniciatere* (alqd; rem *eventu*; met acc. c. inf.); *coniecturam facere* (ex of de alga re; met afh. vraag); c. *capere* (ex of de alga re; met afh. vraag; met acc. c. inf.); *coniecturā assequi* (alqd; ex alga re met afh. vraag); *coniecturā providere*, *prospicere of augurari* (alqd); *divinare* (alqd); *suspiciari of opinari* (vermoeden; alqd; met acc. c. inf.); —**sing**, *coniectura*; *suspicio of opinio* (vermoeden); naar g., *quantum coniecturā provideri potest of consequi possumus*; *coniecturā*; op een g. afgaan, *coniecturā iudicare*; op een g. berusten, *coniecturā niti*; een g. maken, z. gissen.

gist, *fermentum*; —**en**, eig. *fermentari*; *effervesce* (van most); overdr. = in gisting zijn; —**eren**, *heri*; *hesterno die*; g. morgen, *heri mane*; g. avond, *h. vesperi*; van g., g. gebeurd enz., *hesternus* (b.v. *dies*;

iniuria enz.); —**ing**, *fermentatio*; *fervor*; door omschr.; overdr. *fermentum* (b.v. *in fermento tota est* Plaut.); *tumor* (b.v. *antmi*); (alleen in polit. zin) *motus rerum*; *turbae*; in g. zijn, *tumere* (b.v. *negotia*; *Galliae* Tac.); *ardere* (b.v. *Gallia*); *moveri*; *flagrare*; in g. brengen, *distrahere of miscere* (b.v. *rem publicam*; *Italian bello*).

glasaasje, *vasculum vitreum*; *pocillum* (bekertje); onder een g., z. bij den beker. **glad**, *levis*; *lubricus* (glibberig); *glaber* (kaal); *purus* (zonder versiering); *levigatus of politus* (gladgemaakt; gepolijst); overdr. *blandus* (vleidend); *volubilis* (in het spreken; b.v. *homo*); adv. = geheel 3; —**heid**, *levitas*; door omschr., b.v. g. van den weg, *via lubrica*.

gladiator, *gladiator*; —**engevecht**, *certamen gladiatorum*; —**enschool**, *ludus gladiatorius*; —**enspelen**, *munus gladiatorum*; *gladiatorum spectaculum*; g. geven, *munus g. of gladiatores edere*; m. of m.g. dare; —**entrop**, *familia gladiatoria*.

gladmaken, *levigare* (alqd; alqd alga re); *limare* (eig. vijlen; alqd); *polire* (polijsten; alqd).

glans, *splendor*; *fulgor*; *nitro*; *candor*; zonder g., *non refulgens*; overdr. *splendor* (b.v. *imperi*; *translationes paulo audaciores orationi splendoris alqd accessunt*); *nitro* (b.v. *orationis*); *magnificentia* (b.v. *verborum*); met g. overwinnen, z. glansrijk (een g. overwinning behalen); iets verliest zijn g., *alcus rei splendor obsolescit*; g. krijgen, *splendescere*; g. verleenen of bijzetten, ook *ornare atque illuminare* (b.v. *orationem*); *illustrare* (b.v. *orationem sententiis*); z. verder luister; —**punt**, *lumen*; —**rijk**, *splendidus* (b.v. *oratio*); *insignis*, *illustris of clarus* (b.v. *nomen*; *victoria*; *facinus*); *amplus* (b.v. *triumphus*); *pulcherrimus* (b.v. *facinus*; *victoria*); *egregius* (b.v. *victoria*); een g. overwinning behalen, ook *magnifice of pulcherrime vincere*.

glanz-en, *splendere*; *fulgere*; *nitere* (van iets, alga re, b.v. *unguentis*); —**end**, *splendens*; *splendidus*; *fulgens*; *nitens*; *nitidus*.

glas, *vitrum*; van g., *vitreus*; een g. = glazen beker, *vas of poculum vitreum*; *scyphus of calix vitreus*; onder een g. wijn, z. bij den beker; gg. = vensterglazen, *specularia* (Plin.); spreekw. zijn eigen gg. ingooien, *vineta caedere sua* (Hor.); *se suasque spes corrumpere*; —**achtig**, *vitro similis*; *vitreā specie*; —**blazer**, *vitrearius* (Sen.); —**helder**, *perlucidus*; *vitreus* (poët.); —**ruiten**, *specularia* (Plin.).

glazen, *vitreus*; spreekw. wie in een g. huis wuol moet niet met steenen gooien, *quis tulit Gracchos de seditione quentes?* (Inv.); —**zenmaker**, *vitrearius* (Sen.); —**zig**, z. glasachtig.

gleuf, *stria*; verg. spleet.

glibberig, *lubricus* (ook overdr., b.v. *via vitae*); overdr. op g. bodem staan, *in lubrico versari*; —**heid**, door omschr., b.v. g. van den weg, *via lubrica*.

glim-lach, *risus lenis*; *risus*; met een g., *subridens*; —**lachen**, *subridere*; tegen iem. g., *leniter arridere alci*; —**men**, *gliscere* (b.v. *ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens* Lucr.); *nitere* (abs. en van iets, alga re, b.v. *unguentis*); —**mend**, *nitens*; *nitidus*.

glimp, *species*; z. verder schijn 2.

glimworm, *cicindela* (Plin.).

glinster-en, *splendere*; *fulgere*; *nitere*; *micare* (vonkelen); *lucere* (lichten); —**end**, *splendens*; *fulgens*; *nitens*; *nitidus*; *micans*; —**ing**, *splendor*; *fulgor*; *nitor*.

glippen, *labi* (glijden); *elabi* (ontglippen).

globe, *sphaera*; —**trotter**, z. wereld-reiziger.

gloed, *ardor*, *fervor* of *aestus* (ook overdr.); in g. staan, *ardere* (b.v. *caelum*); in g. geraken, *ardescere*, *exardescere* of *exandescere* (ook overdr.); —**nieuw**, z. vonkelnieuw.

gloeien, *ardere*; *candere*; *fervere*; overdr. *ardere* of *flagrare* (b.v. *cupiditate*; *ira*; *desiderio*); *incensum* esse (b.v. *amore*); *aestuarum* (b.v. *invidia*; *desiderio*); —**end**, *ardens*; *candens*; *fervens*; *fervidus*; *aestuosus* (b.v. *via*); g. hitte, *aestus fervidus*; *fervor atque aestus*; g. rood, *rutilus*; g. zijn, z. gloeien; g. worden, *fervescere*; *candere incipere*; g. maken, *fervescere* (*alqd*); overdr. *ardens* (b.v. *oculi*; *odium*; *studium*); *flagrans* (b.v. *cupiditas*; *studium*); g. begeerte of ijver, ook *ardor*; *studium et cupiditas*; hevig g. drift, *praeferida ira*; g. gehaat worden, *invidia flagrare*.

gloolen enz., z. hellen enz.

gloren, *splendere*; *fulgere*; *nitere*; de dag begint te g., *lux albescit* (Verg.); z. verder aanbreken 1 b en 2; schemeren.

glorie, z. roem; luister; —**rijk**, z. roemrijk; luisterrijk.

glos, *glossa* (Auson.); overdr. g. maken op iets of iem., *cavillari alqd* of *cum alqo*; —**sarium**, *glossarium* (Gell.); —**se**, = glos; —**seem**, *glossema*.

glui-pen, *speculari*; *insidiari*; —**per**, *speculator*; *insidiator*; overdr. *homo foedus* of *abstrusus*; —**perig**, *foedus* (b.v. *oculi*; *puer*); *abstrusus* (b.v. *homo*).

gluren, *speculari*; z. ook aangluren.

glijden, *labi*; van het paard g., *labi* of *delabi ex equo*; vooruit g., *prolabi*; uit de handen g., e- of *delabi e manibus*; subst. het g., *lapsus*.

god, *deus* (voc. *deus*, alleen Eccl.); *divus* (dettig); *numen* of *n. divinum* (goddelijke macht); pl. *dii* (*di* of *dei*); *divi*; *caelestes*; *superi* of *dii s.* (tegenst. *inferi* of *dii i.*); iem. onder de gg. opnemen, voor een god verklaren, *alqm* in *deorum numerum* of *inter deos referre*; *consecrare alqm* (b.v. *ex genere hominum consecrati*); onder de gg. opgenomen worden, *ascribi in* of *ad numerum deorum*; *recipi ad deos*; met Gods hulp of zegen, *iuvante deo*; *dis iuvantibus*; *dis bene iuvantibus* of *adiuvantibus*; *non sine ope divina*; zoo waar helpe mij G., *ita me di adiuvant* of *ament*; G. is met ons, *deus stat pro parte nostra*; G. geve het, *favit deus*; *utinam di ita faciat*; G. geve, gaxe enz., *dat, utinam* met con. (ook zonder con.), b.v. *eripiet tibi ista arma populus Romanus, u. salvis nobis*; hetgeen G. verhoede, daarvoor behoeft of beware ons G., *quod dii omen avertant*; *di averruncant*; *di meliora*; *quod abominor* (Liv.); G. beware, *minime vero* of *nihil minus* (als ontkenning); *di boni* (als uitroep van verwondering of wrevel); de gg. geven hun zegen op iets, *dii iuvant* of *adiuvant alqd*; *dii fortunant alqd* (b.v. *quod faxitis, deos velim fortunare*); Gods

zegen ruste op uw werk, *di bene vertant quod agis*; rust op iems ondernemingen, *dii alci in rebis gerundis adsunt*; Gods zegen ruste hierop of op ons of uw werk, in Gods naam, in naam der goden, *quod bonum, faustum, felix fortunatumque sit*; *quod bene vertat*; in Gods naam (als inwilliging), *nihil impedit*; *non repugno*; *nihil* of *te* (enz.), *nihil moror*; *per me licet*; zoo G. wil, *si diis placet* (ook iron.); *si dii volunt*; *diis volentibus*; (= indien er niets tusschen beide komt) *nisi si quid inciderit* of *intervenerit*; om Gods wil (als uitroep), *pro deum fidem*; (bij werkwoorden van bidden enz.) *per deos* (b.v. *oro te*); bij G., *ita me dii adiuvant*; *pro deum fidem*; *mehercule* (waarachtig); bij de gg., *per deos*; G. zij dank, z. goddank.

god-dank, *dii sit gratia* of *dii gratia* (Ter.); g. dat, ook *di bene quod met ind.* (Ov.); —**delloos**, *impius*; *nefarius*; *nefandus*; *sceleratus*; *sceleratus*; adv. *impie*; *nefarie*; *scelerate*; —**delloosheid**, *impietas*; *nihilus dei* of *deorum metus*; = goddelooze daad, *impie* of *nefarie factum*; *scelus* of *s. nefarium*; —**delijk**, *divinus* (ook overdr.); g. wil, macht of almacht, *numen* of *n. divinum*; g. wijsheid, *divinitas*; door g. ingeving of beschikking, *divinitus*; iem. g. eer bewijzen, *alqm divino honore colere*; *ut deum colere alqm* (b.v. *canem et faelem ut deos*); z. verder eer 1 a; subst. het g., *natura divina*; *divinum illud*; het g. van zijn geest, *mens eius paene divina*; adv. *divine*; *divinitus*; *praeclare* (alle overdr.); —**delijkheid**, *divinitas*; *natura divina*; *immortalitas* (onsterfelijkheid).

goden-beeld, *simulacrum*; *signum*; —**dienst**, *cultus deorum*; —**dom**, *dii* (*di* of *dei*); *divi*; —**drank**, *nectar*; —**kind**, *deo* of *dea natus*; *dei* of *deae filius* of *filia*; *dis genitus* (Verg.); —**leer**, *fabulae*; *historia fabularis*; —**maal**, *cena* of *epulae deorum*; *lectisternium* (maaltijd ter eere der goden); —**spijs**, *ambrosia*; —**wereld**, *di* of *di omnes*; —**zoon**, z. —**kind**.

god-gansch, z. geheel 1; —**geleerde**, *theologus*; —**geleerdheid**, *theologia* (Varr. bij Augustin.); —**gelijk**, *dei* of *deo similis*; *divinus*; —**gevallig**, *deo gratus*; *qui curae est deo*; *sacchus*; —**heid**, concr. *deus*; abstr. *numen* of *n. divinum*; *divinitas*; door de g. beziel, *divino spiritu afflatus*; tot g. verheffen, voor een g. verklaren, z. voor een god verklaren; —**in**, *dea*; —**loochenaar**, *qui deum* of *deos esse negat*; *dei* of *deorum contemptor*; *impius*; een g. zijn, *deum* of *deos esse negare*, *non credere* of *non concedere*; *deum non putare*; *deos spernere*; verg. atheïst; —**loochenarij**, z. atheïsme.

gods-akker, z. kerkhof; —**dienst**, *cultus dei* of *deorum*; *res divinae*; *sacra* (pl.; uitwendige g.); *religiones* (godsdiens-tige gebruiken en handelingen); g. des harten, *pietas*; *religio*; —**dienstig**, *ad dei* of *deorum cultum*, *ad res divinas* of *ad sacra pertinens*; (= vroom) *pius* (verg. vroom); g. gebruik, *caerimonia*; *ritus*; gg. aangelegenheden, handelingen, *religiones*; —**diensstoefening**, *res divinae*; *sacra* (pl.); g. houden, *rebus divinis operam dare*; *sacris operari*; g. bijwonen, *sacris adesse*; —**diensstoerlog**, z. geloofsstrijd;

—**dienstplechtigheid**, caerimonia; pl. ook *sacra*; *sollemnia religionum*; —**dienst-plichten**, *religiones* (zijn g. vervullend, *religionum colens*); —**dienstschennis**, *laesa religio*; *impietas*; —**dienstvrijheid**, z. geloofsvrijheid; —**geschenk**, *dei of divinum donum of munus*; *divinitus ad alqm delatum beneficium*; —**gezant**, *munus deorum*; *angelus* (Eecl.); —**huis**, *aedes sacra*; verg. ook tempel; —**lasteraar**, *imprius*; *blasphemus* (Eecl.); een g. zijn, *blasphemare* (Eecl.); verg. de goden lasteren; —**lastering**, *blasphemia of -ium* (Eecl.); —**lasterlijk**, *imprius*; g. taal uitslaan, *impie loqui*; —**oordeel**, *divinum testimonium*; (in de middel-eeuwen) *ordalium*; —**penning**, z. hand-geld.

godspreek, z. orakel 1.

gods-vereering, *cultus dei of deorum*; verg. godsdienst; —**vrucht**, *pietas erga deum of deos*; *pietas*; *religio*; *sanctitas*; —**wege**, van g., *divinitus*.

god-vergeten, *dei of deorum ac religionum neglegens*; *imprius*; —**vergetenheid**, *dei of divini cultus neglegentia*; *impietas*; —**verzaker**, —**ing**, z. godloochenaar, —**arij**; —**vreezend**, *deorum metuens* (Ov.); —**vreezdeheid**, *deorum metus*; —**vruchtig**, *pius*; *religiosus*; *sanctus*; —**vruchtigheid**, z. godsvrucht; —**zalig**, —**heid**, z. godvruchtig; godsvrucht.

goed, 1) adi. *bonus* (alg.); *probus* (deugdelijk); *rectus*; *verus of iustus* (juist, recht); *magnus of largus* (groot of ruim); *iuundus of suavis* (aangenaam); minder g., ook *deterior*; g. (= echt) geld, *probi, boni of veri nummi*; g. waar, *proba merx*; g. Latijn, *sermo latinus*; *Latinitas*; een g. akker, een g. bodem, *ager ferax of fertilis*; *solum ferax of fertile*; een g. jaar, *annus fertilis*; g. familie, *gens honestum*; van g. familie, *honesto loco ortus*; een g. (= gerechte) zaak, *causa vera, bona of honesta*; dit is het g. (= het bedoelde) boek, *hic est liber quem volo of volui, qui desideratur* enz.; een g. duizend, *mille admodum*; g. eten en drinken, *victus lautus*; gg. tijden, *tempora bona, laeta of felicia*; een g. oog, een g. gezicht, *oculi acres atque acuti*; g. dag, g. morgen, g. avond, *salve*; **g. zijn of blijven** voor iets, z. borg staan; g. voor iets zijn (van geneesmiddelen), *prodesse alci rei of contra alqd; alci rei mederi; alqd sanare*; g. voor iem. zijn, *alqs alci cordi of curae est; indulgere alci*; verg. weldoen 1; wees zoo g., *da veniam hanc mihi*; wees zoo g. en . . ., *da veniam hanc mihi ut met conii*; *quaeso ut met conii*; (in parenthesi) *quaeso* (bik ik); *amabo te* (b.v. cura, *amabo te, Ciceronem nostrum*; nooit *a. vos*); indien gij zoo g. wilt zijn, z. believen 1 (als het u lieft); g. met iem. zijn, *in gratia esse cum alqo*; weer g. met iem. worden, z. zich met iem. verzoenen; het is g. (= genoeg), *satis iam verborum est*; het is g. dat gij zoo gehandeld hebt, *bene of sapienter fecisti quod ita egisti*; het is g. dat gij komt, *peropportune venis*; het is g. voor iem. dat, *bene alci evenit quod met ind.*; **g. houden**, *sibi imperare* (zich beheerschen); *risum tenere* (zijn lachen houden);

fortem se praestare of se praebere (zich flink gedragen); *ferre velutatem* (van wijn); *non evanescere* (van kleuren); houd je g., z. vaarwel; **g. maken, g. vinden**, z. goedmaken, goedvinden. — NB! verg. ook de synoniemen van „goed”, als braaf, goedhartig, goedertieren, geschikt, gezond, gunstig 2, voor-spoedig, bekwaam, rijkelijk, en de subst. waarmee „goed” verbonden wordt. — 2) adv. *bene*; *recte* (recht, juist); *probe* (b.v. *scire*); *iuunde of suaviter* (aange-naam); *commode* (b.v. *habitare*; c. *facis quod*); *scite* (b.v. zich g., d. i. met smaak, kleeden, s. *coli*); *scienter* (b.v. *tibis canere*); minder g., ook *deterius*; g. Latijn spreken of schrijven, *latine loqui of scribere*; *bene uti lingua latina*; *pure et latine scribere*; zoo g. of zoo g. als, z. zoogoed; zoo g. en zoo kwaad als ik kan, z. zoogoed ik kan; zoo g. en zoo kwaad als het gaat, z. zoogoed mogelijk; niet zoo g., z. even-goed; niet g., *non satis of parum* (b.v. iets niet g. begrijpen, *alqd non s. intellegere*; iets wil niet g. vlotten, *alqd parum procedit*; men weet niet g. of . . . of, *parum constat utrum . . . an met conii*); g. duizend, *mille admodum*; gij hebt g. praten, *nihil dictu facilius*; *bene hercule exhortaris*; g. zoo, *bene agis of facis*; *bene fecisti*; goed (= het is mij g.), *bene habet* (b.v. *b. h., inquit Sextius, quando quidem tantum intercessionem pollere placet, isto ipso telo utabimur plebem Liv.*); *non repugno*; *non impedio*; (*per me*) *licet*; (= het is genoeg) *satis est*; (= toegegeven) *age*; *concedo*; *esto*; (= begrepen) *dictum puta of teneo* (Com.); heel g., zeer g., *optime*; o. *vero*; er g. aan toe zijn, het g. hebben, z. toe; het g. bij iem. hebben, *benigno uti alqo*; voor g., = voor eeuwig. — NB! z. verder de synoniemen van „goed” en de uitdrukkingen waarin het gebruikt wordt. — 3) subst. a) concr. *bonum*; verg. bezitting; landgoed; onrechtmatig verkregen g., *male of improbe paria* (pl.); met g. en bloed, *et animo et opibus*; g. en bloed voor het vaderland offeren of veil hebben, z. offeren 2 b; = kleederen, z. kleed. — b) overdr. = het goede, *bonum*; *rectum of honestum* (het deugdzaam; het zedelijk goede); het goede daarbij is dat . . ., *hoc, commodi est quod*; het hoogste goed, *summum bonum*; *finis bonorum*; het goede willen, *recta of honesta sequi*; *bonum et honestum causam sequi*. — c) zich te g. doen, *largiter se invitare*; *corpus curare*; *genio indulgere* (Pers.); aan iets, *alqd re se delectare* (Plaut.); iets ten g. keeren, *alqd in bonum vertere*; zich, *in bonum vertit alqd* (b.v. *detrimentum*); iem. iets ten g. houden, *condonare of ignorare alci alqd*; het iem. ten g. houden dat, *dare alci veniam quod met ind.*; ten g. komen, *procedere* (b.v. *bene facta mea rei publicae*); *ex usu (alcus) accidere*; wien is het ten g. gekomen, *cui bono fuit* (ook met acc. c. inf.); iets komt ook mij eenigermate ten g., *alqd etiam ad meum aliquem fructum redundat*; z. ook te sta de komen.

goed-aardig, *bonus*; *bonae indolis*; *simplex*; g. koorts, *febris non acuta*; z. ook goedlig; —**aardigheid**, *bona indoles*; b. *natura*;

simplicitas; z. ook goedhartigheid; — **doen**, iem. g., z. welddoen; iets doet iem. g., *alqd alqm suaviter afficit*; *alqd alqm reficit* of *recreat*; *reficit alqd re*; — **dunken**, ww. = behagen 1; subst. = believen 2; — **en-dag**, *salve*; iem. g. zeggen, *salutare alqm*; z. ook vaarwel, vaarwelzeggen; — **er-hand**, z. hand 2; — **ertieren**, *clemens*; *mansuetus*; — **ertierenheid**, *clementia*; *mansuetudo*; — **geefschen**, z. edelmoedig; — **geloofsch**, *credulus*; — **gezind**, z. welgezind; — **gunstig**, *benevolus*; *benignus*; *propitius*; iem. g. behandelen, *benigne facere alci*; verg. gunstig 1; — **gunstig-heid**, *benevolentia*; *benignitas*; *favor*; — **hartig**, *bonus*; *benignus*; *facilis*; *humanus*; *mansuetus*; — **hartigheid**, *bonitas*; *benignitas*; *animus benignus*; *facilitas*; *humanitas*; *mansuetudo*; — **heid**, 1) = goede hoedanigheid, *bonitas*. — 2) = vriendelijkheid, goedertierenheid, *bonitas* of *naturae b.*; *benignitas*; van iems g. gebruik maken, *alcus benignitate* of *bonitate uti*; z. ook goedhartigheid; vriendelijkheid; weldadigheid 1; heb de g., z. wees zoo goed 1; indien gij de g. wilt hebben, z. believen 1 (als het u be-lieft); hij had de g. te ... , *non recusavit quominus* of *quin* met conl.; — **ig** (= vriendelijk, zacht), *comis*; *lenis*; *clemens*; adv. *comiter*; *leniter*; *clementer*; z. verder goedhartig; edelmoedig; — **igheid** (= vriendelijkheid, zachtheid), *comitas*; *lenitas*; *clementia*; z. verder goedhartigheid; edelmoedigheid.

goed-keuren, *probare*, ap- of *comprobare* (billijken; *alqd*); *accipere* (aannemen; *alqd*); = bekrachtigen; zijn goedkeuring aan iets hechten; z. ook goedvinden; iem. g. voor den krijgdsdienst, *probare alqm*; goedkeurend geschreeuw, *approbantium* of *laudantium clamor*; *clamores*; g. gemompel, *grata* of *secunda admurmuratio*; *admurmuratio* (ook pl.); g. oordeel, *comprobatio*; goedkeurend (als adv.), *cum assensu*; *cum laude*; g. lachen, *arridere*; zich g. over iets uitlaten, *probare alqd*; — **keuring**, *approbatio*; *comprobatio*; *probatio*; *assensus* (of -io); *autoritas*; *laus*; door omschr.; met iems g., *auctore alqd*; *voluntate*, *autoritate* of *permissu alcus*; met algemeene g., met aller g., ook *consensu omnium*; met g. van de senatoren, *patribus auctoribus*; zonder iems g., *inissu* of *sine auctoritate alcus*; g. verdienend, *probabilis*; *laudabilis*; zijn g. aan iets hechten, *auctorem fieri alcus rei* (van den senaat, die zijn g. hecht aan een volksbesluit); *ratum habere alqd* (van den senaat, die zijn g. hecht aan de maatregelen van een veldheer enz.; tegenst. zijn g. aan iets onthouden, *rescindere alqd*); z. ook goedkeuren; de algemeene g. verwerven of wegdragen, *omnibus probari*; *assensu omnium approbati*; ab omnibus *laudari*; — **koop**, *vilis*; *parvi pretii*; g. zijn, ook *parvo* of *p. pretio vivere*; het graan is g., de levensmiddelen zijn g., *vilitas annonae est*; adv. *parvo* of *p. pretio*; g. koopen, *bene* of *parvo emere* (goedkoop, *minoris*); g. verkoopen, *male* of *parvo vendere* (goedkoop, *minoris*); g. leven, *parvo sumptu vivere*; — **koopte**, g. der levensmiddelen, *vilitas annonae*; — **ma-**

ken, iets weer g., *sanare* (b.v. *scelus*; *incommodum commodis*); *sarcire* (b.v. *detrimentum*; *cladem virtute*); *expiare* (b.v. *incommodum virtute*); *restituere* (b.v. *damna accepta alqd re*); *corrigere* (b.v. *errorem*; *flagitium*); *purgare* (b.v. *malum facinus forti facinore*); *reconciliare* (b.v. *detrimentum*); *redimere* (b.v. *culpam*); iets g. door iets, *compensare alqd alqd re* (b.v. *senechus vitia diligentia*); — **schiks**, *cum gratia*; *per gratiam*; *non repugnans*; *non coactus*; *non inivitus*; *voluntate*; *libens*; *libenter*.

goedsmoeds, *bono animo*; g. zijn, *bono* of *laeto animo esse*; *bonum animum habere*.

goed-vinden, ww. = goedkeuren; ik vind het goed (= ik heb er niets op tegen), *non nolo*; *non repugno*; *non recuso*; (per me) *licet*; *concedo*; verg. ook behagen 1; subst. het g., *voluntas*; met g. van iem., *alcus voluntate* (b.v. *alqd facere*); z. verder believen 2; — **willig**, = goedschiks; = gewillig; = dienstvaardig; — **willig-heid**, *voluntas officiosa*; *facilitas*.

goeverneur, 1) g. der (hoofd)stad, *praefectus urbis*; ambt van g., *praefectura urbis*; g. der (hoofd)stad zijn, *urbi praeesse*; z. ook stadhouder. — 2) g. (van een knaap), *praceptor*; *paedagogus*; *nutritius*.

golf, 1) = baar, *unda*; *fluctus*; in de gg. omkomen, *naufragio perire* of *intirere*. — 2) = baai, *sinus*; — **geklots**, — **slag**, *fluctuum sonus*; *undarum sonitus*.

golv-en, *fluctuare*; *undare*; golvend, *fluctuosus*; *undulosus*; ontsluiting golvend, *turbatus* (b.v. *mare*); in de slaglinie vertoonden zich een golvende beweging, *fluctuant similit acies erat* (Liv.); subst. het g., = — **ing**, *fluctus*.

gom, *cummis* (Plin.).

gon-del, *navis thalamegus* (Suet.); pl. ook *cubiculata* (Sen.); — **delier**, *magister navis thalamegi*; — **zen**, *fremere* (alg.); *strepere* (b.v. alles g. van het geschreeuw, *omnia clamoribus strepunt*); *stridere* (van bijen, Verg.); subst. het g., z. gegons.

goochel-aar, *praestigator* (f. -trix); *ventilator* (Quint.); — **arij**, *praestigiae*; *fallacia* (bedriegerij); — **en**, *praestigias agere*; — **kunst**, — **toer**, z. — **arij**.

goel, — **en**, z. worp 1, werpen.

goor, *rancidus*; overdr. *sordidus* of *squalidus* (vuil); — **heid**, *rancor* (Pall.); overdr. *sordes* (gewoonl. pl.) of *squalor* (vuilheid).

goot, *canalis*; *fusorium* (Pall.).

gor-del, *cingulum*; *zona*; *batteus* (sabelkoppel); — **delmaker**, *zonarius*; — **den**, *cingere*; zich g., *cingi*; subst. het g., de wijze van g., *cinctus*; — **dijn**, *velum* (alg.); *plagula* (g. van een draagstoel); (in den schouwburg) *aulaeum*; *siparium* (klein g.); het g. ophalen, *aulaeum premere* of *mittere*; neerlaten, *a. tollere*; — **gel**, *guttur*; — **gelen**, *gargarizare*; subst. het g., *gargarizatio*.

gort, *polenta*.

goud, *aurum*; van g., van g. gemaakt, *aureus*; *ex auro*; *ex a. factus*; spreekw. deze man is zijn gewicht in g. waard, *hunc hominem decet auro expendi* (Plaut.); het is niet alles g. wat blinkt, z. schijn bedriegt 2; — **ader**, *vena auri*; — **blad**, *praectae auri*; — **dorst**, *auri aviditas*; de vervloekte g., *auri sacri fames* (Verg.); — **draad**, *filum aureum*; — **draadwerker**, *phrygi*;

—**en**, aureus; ex auro of ex a. factus; —**geel**, ex auro flavus; g. haar, coma flava; met g. haar, flavus; —**geld**, nummi aurei; aurei; —**groeve**, z. —mijn; —**houdend**, aurosus; —**kleurig**, aureus; —**kust**, ora auro of auri fertilis; —**land**, regio auro of auri fertilis; —**mijn**, metallum auri of aurarium; auraria; aurifodina (goud-groeve); —**rijk**, auro abundans; auro of auri fertilis.

goudschoem, caltha; chrysanthemum.

goud-schaal, aurificis statera; overdr. dingen die niet op een g., maar op een gewone weegschaal gewogen worden, ea quae non aurificis statera, sed quadam populari trutinā examinantur (Cic.); elk woord op een g. wegen, unumquodque verbum statera auraria pendere (Varr.); —**smid**, aurifex; —**stuk**, nummus aureus; aureus; —**stukje**, nummus aureolus.

gouverneur, z. goeverneur.

gouw, pagus.

graad, (= trap) gradus; ascensus (b.v. in virtute sunt multi ascensus); (= rang) locus; ordo (mil.); (g. van een cirkel) gradus (Manil.); in een nauwen g. van verwantschap tot iem. staan, propinquā cognatione coniunctum esse cum alio; (van moederskant) alqm a matre artissimo gradu contingere (Suet.); de ergenamen in den derden g., heredes tertio gradu scripti (Tac.); hij stamde in den vierden g. van Augustus af, Augusti abnepos erat; een hooge, geringe, zóó hooge enz. g. van iets, door magnus, parvus (of exiguus), tantus enz. (b.v. een hooge g. van koude, magnum frigus; een zóó hoogen g. van volmaaktheid bereiken, ad tantum perfectionem venire); een te hooge g. van iets, door nimis met gen., of door nimis; een zóó hooge g. van iets, ook door tantum met gen.; een hoogere g. van iets, ook door plus met gen.; een te geringe g. van iets, door parum met gen.; den hoogsten g. bereikt hebben, ad summum pervenisse; zijn onbeschaamdheid bereikte een zóó hoogen g. dat, z. zijn o. ging zoover dat i; tot zóó'n hoogen g. dat, eo usque ut met coni.; in een zekeren g., door adverbia, b.v. in hoogen g., magnopere, valde enz.; in hooger en g., magis; in den hoogsten g., maxime (in hooger en, in den hoogsten g., bij een adi., ook door den comp. en sup.); in geringen g., modice; mediocriter; paulum; in een lichten g., leviter (b.v. aegrotare); in denzelfden g. — als, ita — ut; quantum — tantum; deze eigenschappen, die hij in zóó'n hoogen g. bezat, hae tantae viri virtutes; zij bezitten deze eigenschappen in den hoogsten g., haec summa in illis sunt.

graag, adv. z. gaarne; adi. = begeerig; —**te**, aviditas; fames (honger); met g., avidē; libenter (b.v. cenare); z. verder gaarne.

graan, frumentum; frumenta of fruges (pl.; te veld staand g.); annona (g. met het oog op den marktprijs; verg. graanprijs); g. halen, frumentari; g. doen halen, frumentatum mittere; het halen van g. frumentatio; in g. handelen, quaestum frumentarium facere; —**haler**, frumentator; pl. ook frumentarii; —**halm**, culmus; —**handel**, quaestus frumentarius; negotiatio

frumentaria; —**handelaar**, —**koop**er, frumentarius; —**korrel**, granum (b.v. tritici); —**magazijn**, z. —schuur; —**oogst**, messis frugum; messis; —**pakhuis**, z. —schuur; —**prijs**, pretium frumenti; annona (marktprijs); lage g., annona vilitas; hooge g., caritas annonae; de g. slaat af, annona laxat of laxior fit; vilitas annonae consequitur; bewerken dat de g. af-slaat, den g. verminderen, laxare of levare annonam; de g. slaat op, a. crescit of ingravescit; is stabiel, a. nihil mutat (Liv.); maken dat de g. opslaait, den g. verhoogen, annonam incendere (Varr.); (met zakelijk subij.) annonae caritatem inferre; iets brengt geen verandering in den g., alqd nullum momentum annonae facit; —**rijk**, copiosus a frumento (b.v. locus); frumenti of frugum secundus; —**schip**, navis frumentaria of frumento onusta; —**schuur**, granarium; cella penaria; horreum; —**toe-voer**, res frumentaria; comineatus; —**uit-deeling**, largitio frumentaria of frumenti (vooral als middel ter omkoopung); annonae divisio of cura frumenti populo dividendi (als taak); —**veld**, seges; —**wet**, frumentaria lex; —**zolder**; granarium; verg. —schuur.

graat, spina of s. piscis.

gracht, fossa.

graf, sepulcrum; tot aan het g., usque ad mortem; ad vitae finem; aan gene zijde van het g., z. gene; met één voet in het g., aan den rand van het g., cuius aetas morti propior est; moriens; moribundus; hij staat aan den rand van het g., met één voet in het g., in peculio Proserpinae numerati (Apul.); non abest eius aetas longe a sepulcro; een oude man die met één voet in het g. staat, senex capularis (Plaut.); iem. ten grave dragen, efferre alqm; eaequias funeris alcius prosequi; comitari alqm; ten g. dalen, occumbere of mortem o.; iets in den geest ten g. zien dalen, cernere aliquid animo sepulchrum; weer uit het g. opstaan, z. herleven; uit de dooden herrijzen; een stilte als des grafs, vastum silentium; duisternis als van het g., ferales tenebrae (Tac.); z. ook —heuvel; —**teeken**; —**ge-welf**, crypta (Prud.); catacumba (Ecol.); —**heuvel**, tumulus; bustum; —**kelder**, conditorium; —**kuil**, scrobis; —**monu-ment**, z. —**teeken**; —**schrift**, elogium; e. monumenti of sepulcri; titulus of t. superius; sepulcrum; —**stede**, sepulcrum; —**steen**, cippus; lapis of l. ultimus (Prop.); —**teeken**, —**tombe**, monumentum; sepulcrum; bustum; —**waarts**, z. graf (ten grave); —**zerk**, z. —**steen**; —**zuil**, cippus.

grammatica, grammatica of ars g.; leges of praecepta grammaticorum; volgens de g., secundum legem grammaticam; —**kaal**, grammaticus (adv. -e).

gram-schap, z. drift i; toorn; —**storig**, z. driftig; vertoord; —**storigheid**, z. drift i; toorn.

granaatappel, malum punicum of grana-tum; —**boom**, arbor punica; malus granata.

grap, res ridicula; iocus; ludus; pl. ioca; iocularia; ridicula; nugae of ineptiae (flousjes); uit de g., per iocum; gg. maken iocari; nugari; houd op met die gg., pellantur istae ineptiae; = geestigheid,

2; —**penmaker**, *ioculator*; *homo ridiculus*; *scurra* (hansworst); —**penmakerij**, *scurrilitas* (Quint.); —**pig**, *iocosus*; *iocularis*; *ridiculus*; *facetosus*; *scurrilis*; adv. *iocose*; *ioculariter*; *ridicule*; *facete*; *scurriliter*; —**pijheid**, *z. gap*; geestigheid; grappenmakerij.

gras, *gramen*; *herba* of *herbae* (jong gras); *pabulum* (als voer); met *g.* begroeid, *gramineus*; *herbidus*; van *g.*, *gramineus*; zich in het *g.* nederleggen, *in herba se abicere*; spreekw. geen *g.* over iets laten groeien, *alqd non differre*; iem. het *g.* voor de voeten wegmaaien, *alci facultatem praeripere*; —**achtig**, *gramineus*; —**groen**, *herbeus*; *herbaceus*; —**halm**, *graminis herba*; *festuca*; —**je**, *herbula*; —**maaler**, *feniseca*; *fenisector*; —**maand**, (*mensis*) *Aprilis*; —**rijk**, *herbidus*; *herbosus*; —**veld**, *campus herbidus*; —**zode**, *caespes*.

gratie, *z.* bevalligheid; amnestie; begenadiging; recht van *g.*, *potestas servandorum hominum* of *servandi alterius*; —**financie**, *beneficium*; *z.* verder geldgeschenken; —**tis**, *gratis*; *gratuito*; *nulla mercede*; door *gratuitus* (b.v. *gratuita in circo loca*).

grauw, 1) *adi.fuscus*; *cinereus* (aschkleurig); verg. grijs. — 2) subst. = gepeupel; —**en**, = afsnauwen; gloren; —**geel**, *ravus*.

graveel, *calculi*; —**achtig**, *calculosus*.

graveeren, *caelare* (b.v. iets in zilver, *alqd argento*); *scalpere*; verg. iets in iets beitelten; —**veernaald**, —**stift**, *caelum*; *tornus*; —**ven**, *fodere*; een gracht *g.*, *fossam facere* of *ducere*; een put *g.*, *puteum fodere*; iets uit den grond *g.*, *effodere* (b.v. een veldteeken, *signum*); verg. opgraven; naar iets *g.*, *rimari alqd*; subst. het *g.*, *fossio*; *fossura*; door omschr.; —**ver**, *fossor*; —**veur**, *caelator*; *scalptor*.

grazen, *pasci*; laten *g.*, *pascere* (b.v. *iumenta*); —**ig**, *gramineus*; *herbidus*.

greep, 1) = het grijpen, een *g.* naar iets doen, *appetere alqd*; *manus porrigere* of *tendere ad alqd*; een *g.* doen op een muziekinstrument, *chordam* (of *-as*) *tangere*; overdr. ergens een *g.* uit doen, *alqd deprimere ex alga re.* — 2) = handvat.

grein, —**tje**, *perpaulum*; *perpaululum*; verg. sprank.

grend-el, *peculus*; *obex*; *sera*; *repagula* (pl.); *claustra* (pl.; afsluiting); den *g.* op de deur doen, *z.* de deur grendelen; —**elen**, de deur *g.*, *foribus* of *ostio obdere pecculum*; *obscure ostium* of *fores* (ook *aedificia enz.*); *occludere ostium*.

grenen, *pineus*; —**hout**, *lignum pineum*; —**houten**, *z. grenen*.

grens, *finis*; *terminus*; *limes* (grenslijn); *confinium* (grensscheiding, grensgebied); de *g.* van iets vormen, *finire* of *definire alqd* (ook de *gg.* van iets bepalen); de Rhone vormt de *g.* tusschen het land der Sequaners en dat der Helvetiërs, *Rhodanus Sequanos ab Helvetiis dividit*; overdr. *gg.* stellen, *z.* beperken; perk 1 (perken stellen); zich bepaalde *gg.* stellen, *certos fines terminosque sibi constituere*; binnen de *gg.* blijven, *intra fines* (b.v. *verecundiae*) *se continere*; *sese regionibus* (b.v. *officiis*) *continere*; *non transire fines* (b.v. *verecundiae*); verg. overschrijden 2; iets

ligt buiten de *gg.* der taak, die ik mij stelde, *alqd alienum est a consilio meo*; mijn dankbaarheid kent geen *gg.*, *nullum mihi gratias referendi modum pono*; zijn woede kent geen *gg.*, *furori temperare non potest*; —**bepaling**, *terminatio* (vaststelling der grenzen); —**bewoner**, *utrumque sub finem habitans*; —**gebied**, *ager confinis*; *confinium*; *fines* of *extremi fines* (het *g.* van een land); —**god**, *terminus*; —**linie**, —**lijn**, *terminus*; *limes*; —**muur**, *limes*; —**paal**, *stipes* of *pallus terminalis*; —**regeling**, een geschil over de *g.*, *controversia finium*; hebben, de *finibus litigare* (*cum alqo*); —**rivier**, de Rhone is de *g.* tusschen het land der Sequaners en dat der Helvetiërs, *z.* de R. vormt de grens enz.; —**scheiding**, *confinium*; —**stad**, *urbs in confinio* of *in finibus sita extremis*; —**steen**, *terminus* oft. *lapideus*; —**vesting**, *castellum in finibus terrae* of *in confinio positum*; —**wacht**, *praesidia* (pl.) *in finibus disposita*; *praetentura* (Amm.); —**wal**, —**weg**, *limes*.

grenzen, 1) eig. aan iets *g.*, *finitimum*, *confinem* of *vicinum esse alci rei*; *adiacere* ad *alqd* (b.v. *regio quae adiacet ad Aduaticos*; ook *alqd* en *alci rei* Liv.); *tangere alqd* (b.v. *Tiberim alcius fundi*); *contingere alqd* (b.v. *mare alcius agri*; *fines Arvernorum*); *attingere alqd* (b.v. *Aquitani Galliam*; *regio Ciliaciam*); *continuari alqd re* (b.v. *aedificia moenibus*); grenzend aan, ook *contignens alci rei* of *cum alga re*; *contingens alci rei.* — 2) overdr. *vicinum esse alci rei* (b.v. *virtutibus vitia*); *prope accedere ad alqd*; *prope* of *non longe abesse ab alga re*; het *g.* aan waanzin, *extremae dementiae est*; aan het bovennatuurlijke grenzend, *prope divinus*; aan het wonderbaarlijke grenzend, *portentosus*; *prodigiosus*; —**loos**, 1) eig. *infinitus*; *non finitus*; *immensus*. — 2) overdr. *infinitus*; *immensus* (onmeteljk); *immoderatus* of *immodicus* (de maat te buiten gaand); *ingens* of *immanis* (ontzaglijk); *insatiabilis* (onverzadelijk); adv. *praeter modum*; —**loosheid**, 1) eig. *z.* onbegrensdeheid. — 2) overdr. door omschr., b.v. de *g.* van zijn hebzucht, *insatiabilis eius avaritia*.

greppel, *colliciae* (tot afvoer van het water); *fossa* (sloot); *sulcus* (vore).

gretig, *avidus* (adv. *-e*); —**heid**, *aviditas*.

grief, *querela*.

grie-ven, = krenken; iets *g.* iem. diep, *ex alga re magnam alqs accipit dolorem*; *graviter ferre alqd* (ook met *quod* en ind.; met acc. *c. inf.*); *z.* ook verdrieten; —**vend**, *acerbus* (b.v. *iniuria*); —**zelen**, *z.* huiveren; —**zelig**, *z.* huiveringwekkend; —**zeling**, *z.* huivering.

grif, *plane*; *prompte*; —**fel**, *stilius*; —**felen**, —**fen**, *incidere* (b.v. *acta in aes*); verg. beitelten; overdr. *insculpere* (b.v. *alqd in mentibus*, *in animo*); verg. inprenten; —**fie**, *tabularium*; —**fioen**, *gryps*.

grift, *z. griffel*.

gril, *libido* (nuif; pl. ook *libita* Tac.); *mirum commentum* (zonderlinge inval); *z.* verder luim; hersenschim; grilligheid; —**lig**, *libidinosus*; *mobilis*; *levis*; *varius*; *mutabilis*; (= zonderling) *mirus* (verg. zonderling 1); —**ligheid**, *inconstantia*; *mobilitas ingenii*; *animus mutabilis*; de *g.*

der fortuin, *fortuna temeritas*; *fortuna mutabilis*; *libido fortunae* (de grillen der f.); indien de deugd afhankelijk is van de g. (of van de grillen) der fortuin, *si virtus famula fortunae est*; nadenken over de g. van het lot, *incerta casuum reputare*.

grim-as, *os distortum*; *sanna* (om hoon uit te drukken, Pers.); gg., *oris depravatio*; gg. maken, *os distortere*; —**lachen**, z. grijnzen; —**melen**, *scatere* (*algā re*); —**men**, = grijnzen; brullen; —**mig**, *saevus*; *atrox*; *ferox*; (in 't bijz. van den blik) *trux*; *trulentus*; *torvus*; g. koude, *frigus acerbum of intolerabile*; —**mig-held**, *saevitia*; *atrocitas*; g. van den blik, *oculi truces*.

grind, *glarea*.

grinniken, z. grijnzen.

groef, z. groeve.

groei, *incrementum* (b.v. *vitium*); *proventus* (b.v. *vinearum*); (= vordering) *progressus* (of -io); weelderige g., *luxuria*; in den g. zijn, *in incremento esse*; *creescere*; de tijd van den g. is voorbij, *crecendi tempus et aetas accessit*; bij iem. of iets, *alqs of alqd crecendi finem cepit of crecere destitit*; —**en**, 1) = wassen, toenemen a) eig. *crecere*; *adolescere* (opgroeien); het haar, de baard laten g., *capillum, barbam alere of* (lang) *promittere*; de nagels laten g., *ungues non rescare*; beginnen te g., *augescere* (b.v. *semina temperatione caloris*); = toenemen. — b) overdr. iem. boven of over het hoofd g., *supra alqm assurgere of se tollere*; gegroeid zijn, *potiore esse alqd*; in iets g., *pasci* (b.v. *discordiis civium*); in eens anders leed g., *malis alterius gaudere*; *alienis malis lactari*. — c) subst. het g., z. groei. — 2) ergens g. (= voorkomen, opkomen), *nasci*; *gigni*; aan of op iets g., *innasci alci rei*; uit iets g., *enasci ex alqa re*; het graan g. hier goed, *frumentum hic lacte provenit*; iets wil ergens g., *locus patitur of profert alqd*; niet, *locus negat alqd*; —**zaam**, *fecundus*; *lactus*; g. weer, *caelum frugibus bonum*.

groen, 1) adi. a) eig. *viridis*; *virens* (groenend); *prasinus* (lookgroen); *gramine vestitus* (met gras begroeid); *frondens* (met loof bedekt); *recens* (versch); *crudus* (onrijp); g. zijn, *virere*; *frondere*; g. worden, *virescere*; *frondescere*; *gramine vestiri*; het wordt mij g. en geel voor de oogen, *caligo oculis offunditur*. — b) overdr. = onervaren, *rudis* (in iets, *alcus rei*). — 2) subst. *viriditas* (b.v. *pratorum*). (= groene kleur) *color viridis*; het jonge g., *herbescens viriditas*; het weelderige g. der oevers, *riparum viridissimi vestitus*; —**achtig**, *subviridis*; —**en**, z. groen zijn, worden; —**end**, z. groen; —**heid**, z. groen 2; —**te**, *olus*; *olera* (pl.); —**teboer**, *olitor*; —**temarkt**, *forum olitorium*.

groep, *globus*; *turma*; *chorus*; g. menschen, ook *homines congregati*; g. bijeenstaande menschen, *circulus*; soms niet vertaald, b.v. de g. der drie Gratiën, *tres Gratiae*; —**ereen**, *disponere*; die sterren zijn zóó g., *earum stellarum ita descripta distinctio est*; —**ering**, *dispositio*; —**je**, g. van menschen op straat, *circulus*.

groot, *salutatio*; *salus* (mondelinge of schriftelijke heilwensch); beantwoording

van een g., *resalutatio*; iem. de gg. doen of brengen, z. —**en**, iem. g., *salutare alqm*; iem. niet beleefd genoeg g., *alqm parum humane s.* (Sen.); allen op de rij af g., *persalutare omnes*; iem. van iem. of uit iets naam g., *salutem verbis alcus alci nuntiare*; *salutem alci ab alqo n.* (b.v. s. *tibi ab sodali solidam nuntio* Plaut.); gegroet, *salve*; *salvus sis*; *salvere te iubeo*; *vale* (bij afscheid); in 't bijz. in brieven, iem. g., *salutem dicere alci*; hartelijk, *multum*; zeer hartelijk, allerhartelijkst, *plurimum* (in het begin van den brief afgekort S. D.; S. D. M.; S. P. D.; ook alleen S., b.v. *Cicero Plancio S.*); Terentia g. u of laat u g., *Terentia tibi salutem of s. dicit*; hartelijk, *T. impertit tibi multam s.*; zeer hartelijk, allerhartelijkst, *T. tibi plurimum s. dicit*; *T. salutem tibi plurimum ascribit*; mijn Cicero laat u g., *salvebis a meo Cicrone*; g. Pilia van mij, *Piliae s. dices*; uit ons beider naam, P. s. *dices utriusque nostrum verbis*; g. Dionysius van mij, *Dionysium iube salvere*; g., wanneer gij schrijft, Pilia van mij, *valere Piliam iubebis litteris*; gegroet, *vale*; *valebis*; cura of fac ut valeas; subst. het g., z. groet; —**enis**, z. groot.

groeve, *stria of canalis* (in 't bijz. cannelure); = rimpel; grafkuilt; mijn 2. **grof**, 1) eig. = niet fijn, *crassus*, *pinguis*; g. zand, *sabulo* (of -um); g. brood, *panis cibarius*; g. kost, *vilis asper*; g. werk, *opus servile*; g. geschut, *tormenta of t. bellica* (pl.). — 2) overdr. *gravis* (zwaar); *turpis* (schandelijk); *inhumanus of inurbanus* (onhoeffelijk); *agrestis of rusticus* (plomp); *asper* (barsch); g. leugen, *mendacium impudens*; gg. vleierijen, *adulationes indecorae of foedae*; g. genietingen, *volutates corporis*; gg. zeden, *mores inculti of rustici*; g. scherts, *iocus illiberalis*; adv. *graviter*; *inhumane*; *aspere*; g. liegen, *impudenter mentiri*; iem. g. bejegenen, *aspere appellare alqm*; g. tegen iem. uitvaren, *aspere of contumeliose invehi in alqm*; iem. g. beleedigen, *gravem iniuriam alci inferri*; het te g. maken, *modum excedere*; —**heid**, 1) eig. *crassitudo*. — 2) overdr. *inurbanitas of inhumanitas* (onhoeffelijkheid); *rusticitas* (plompheid); *asperitas* (ruwheid; barschheid); door omschr.; gg., *maledicta*; *probra*; *contumeliae*; iem. gg. zeggen, *probris et maledictis vexare alqm*; verg. grof uitvaren 2 (adv.).

grom-men, —**pot**, z. brommen, —**pot**. **grond**, 1) concr. *humus* (op den g., *humī*); *solum* (bodem); *terra* (aarde); iets in den g. hechten, steken, zetten, *figere* (b.v. *crucem post urbem*); *defigere* (b.v. *pila*); op den g. leggen, *in solo collocare alqd*; uit den g. steken, *ex terra eminere*; op den g. gooien, *abicere* (*alqm*; se); *deicere of deturbare* (*alqd*; b.v. *statuam*); tot den g. toe, *ad solum* (b.v. *exuri* Liv.); a) *fundamentis* (b.v. *disicere of diruere alqd*); *funditus* (eig. en overdr.); z. ook aarde; bodem; overdr. ik zakte bijna door den g., *concidī paene*; laag bij den g., *humilis*; te g. richten, in den g. helpen, *perdere* (*alqm*; *alqd*); *pervertere* (b.v. *nulla res magis Carthagine*); *evertere* (b.v. *funditus civitatem*); *prosternere* (*alqm*; *Galliam*); verg. ruïneeren; te g. gaan, *per*, *interire*; *ruere* (ineenstorten; b.v. *res publica*); in 't

bijz. **a**) g. als eigendom of bezit, *agri* (pl.); *solum*; een stuk g., *ager*; *fundus*; de naakte g., *agri solum*; z. ook grondgebied. — **b**) = grondslag. — **c**) vaste g., *solidum*; *aridum* (het droge); vasten g. onder zich hebben, *firmius insistere posse*; onder zich voelen, *in arido consistere*; ik kan geen vasten g. vinden, *locum ubi consistam reperire non possum*; (ook overdr.) *non habeo ubi consistam*. — **d**) = het onderste van iets, z. bodem; aan den g. blijven zitten (van schepen), *in vado haerere*; *sidere* (Liv.); op den g. stooten, *vado impingere*; *in vadum illidi*; de ankers pakken g., *ancorae subsistunt*; overdr. aan den g. zitten, *angustus se habere*; *in angustiis esse*; uit den g. van mijn (enz.) hart, *ex animo*; tot in den g. bedorven, *corruptus ac depravatus*; hij is in den g. goed, *natura bonus est*. — **2**) = oorzaak enz., *causa*; *onus*; *principium*, *origo* of *initium* (bron, oorsprong); *ratio* (motief); *argumentum* (bewijsgrond); *res* (feit); op g. van, *ex* met abl. of door den abl. alleen (b.v. *ex lege Iulia* of *lege Iulia*); op g. van opgedane ervaringen weet ik, *re expertus scio*; op g. waarvan beweert gij dit, *quā re fretus hoc dicis*; op g. hiervan dat, *et ratione quod*; op goeden g., niet op lossen g., met g., *cum causa*; *non sine causa*; op deze zeer zwakke gg., *his de causis levissimis et infirmis* (b.v. *condemnatus est*); zonder g., *sine causa*; temere; z. verder noodeloos; ongegrond; dit heeft geen redelijken g., *nulla huius rei ratio est*; zonder eenigen deugdelijken g., *nulla probabili causa*; in den g. der zaak, *si veram rei rationem exis*; ook *si quaeris*; vere; zijn g. in iets hebben, *ab alga re oriri*, *nasci* of *proficisci*; *contineri alga re*; *consistere* of *esse in alga re*.

grond-beginsel, z. beginsel 2; — **be-grip**, *notio* *animis* of *in a. impressa*; de gg., *principia rerum omnium*; *initia* (pl.; elementen); — **belasting**, *vectigal*; — **be-standdeel**, *id quo res maxime continetur*; — **beteekenis**, de g. van een woord, *naturalis* of *principalis significatio verbi*; — **be-zit**, *possessiones* (pl.); *agri*; *ager privatus*; eigen g. hebben, *proprium agrum habere*; — **bezitter**, *possessor agrorum*; *possessor*; gg., ook *locupletes*; een groot g., *dominus* of *possessor multorum agrorum*; — **eigenaar**, z. — **bezitter**; — **eigendom**, *proprius ager*; verg. — **be-zit**.

grond-eling, *gobius* of *gobio*; — **eloos**, z. bodemloos; grenzenloos; — **en**, **1**) eig. z. grondvesten; stichten. — **2**) overdr. iets op iets g., *initium alcuius rei ducere* of *repetere ab* of *ex alga re*; zijn hoop op iets g., *spem ponere* of *collocare in alga re*; zich g. op iets, op iets gegrond zijn, *niti alga re*; *in alga re* of *fundamento alcuius rei*; *consistere* of *positum esse in alga re* (op iets berusten); *teneri* of *contineri alga re* (in iets vervat zijn); *duci* of *repeti ab alga re* (afgeleid worden); *originem ducere ex alga re* (zijn oorsprong van iets afleiden); *profectum esse ab alga re* (voortspruiten); — **er**, z. stichter; — **gebied**, *territorium* (b.v. *coloniae*); zoolang de vijand zich op Italië aansch g. bevindt, *dum hostis in terra Italia est*; z. verder gebied; — **gedachte**, *sententia summa*; *argumentum* (eigenlijke inhoud

van iets); — **getal**, *numerus perfectus*. **grondig**, *accuratus*; *exquisitus*; een g. geleerde, *homo pereruditus*; *h. exquisita doctrinā*; een g. kenner van iets, *homo peritissimus alcuius rei*; g. en veelzijdige kennis, *exquisita et abundans doctrina*; adv. *accurate*; *exquisite*; *penitus* (b.v. *cognoscere totum genus dicendi*); door *per*-, b.v. g. behandelen, leeren, *perfractare*, *perdiscere* (*alqd*); door omschr., b.v. g. onderdicht in de Griekse letters, *Graecis litteris doctissime eruditus*; g. onderzoeken, *investigare* of *perscrutari* (*alqd*); g. onderzocht hebben of kennen, *perspectum et cognitum habere* (*alqd*); — **heid**, *cura ac diligentia*; *accuratio*; door omschr., b.v. gij kent de g. van zijn onderzoek, *nosti quam accurate rem exploraverit*. **grond-lasten**, z. — **belasting**; — **leer**, *lex prima*; — **legger**, eig. = stichter; overdr. *conditor*; *auctor*; *parens*; — **legging**, z. — **vesting**; — **oorzaak**, *prima causa*; *principium*; — **pacht**, *solarium* (Ict.); — **regel**, *lex prima*; verg. beginsel 2; — **slag**, *fundamentum* (ook pl.; eig. en overdr.); *principium* of *stirps* (overdr.); ouderliefde is de g. van alle deugden, *pietas fundamentum est omnium virtutum*; de gg. der maatschappij ondermijnen, *vitas hominum labefactare*; verg. grondvest; den g. van iets vormen, *fundamenta esse alcuius rei*; iets ten g. hebben, z. gronden 2 (op iets gegrond zijn); den g. voor iets leggen, *iacere fundamenta alcuius rei* (b.v. *pacis*); verg. — **vesten**; iets aan iets ten g. leggen, *subicere alqd alci rei* (b.v. *nomini haec vis subicitur*); *ab alga re proficisci* (b.v. wat heeft hij aan dit gedicht ten g. gelegd, *unde profectus hoc carmen scripsit*); aan iets ten g. liggen, *subesse alci rei*; ook *habere alqd*, b.v. aan zijn daden ligt een eerlijke wil ten g., *quae fecit honestam habent voluntatem*; door omschr., b.v. aan Servius' indeeling in klassen ligt de census ten g., *classes Servianae, ut cuiusque census erat, ita descriptae sunt*; — **sop**, z. bezinksel; — **stelling**, = *axioma*; beginsel 2; grondregel; — **stof**, *materia* (of *es*); = element; — **stuk**, *fundus*; — **tekst**, *ipsa verba* (pl.) *scriptoris*; — **trek**, *lineamentum*; z. verder hoofdtrek; — **vast**, *firmus et stabilis*; — **vest**, gg., *fundamenta* (eig. en overdr.); *sedes* (b.v. *montes motiri sede sua*; *Roma prope convulsa sedibus suis*); de gg. van den staat ondermijnen, *fundamenta rei publicae evertere*; — **vesten**, iets g., *fundamenta iacere* of *ponere alcuius rei* (eig. en overdr.); *fundare* (b.v. *imperium*); *constituere* (b.v. *rem publicam*); verg. stichten; — **vester**, z. grondlegger; — **vesting?** *fundatio*; door omschr.; — **vlak**, *basis*; *fundus* (b.v. van een heuvel); — **wet**, *prima lex*; = *constitutio*, *lex* of *l. quae lata est de imperio principis* of *regis*.

groot, **1**) *alg.* *magnus* (alg.); *grandis* (omvangrijk, flink; b.v. *humulus*; *liber*; *aes alienum*; ook *vitium*; *filia g. acnubilis*); *amplus* (ruim, aanzienlijk; b.v. *domus*; *spes*; *res gestae*; *familia*); *altus* (hoog); *procerus* (opgeschoten); *adultus* (volwassen); *vehemens*, *gravis* of *acer* (hevig, sterk); *nobilis*, *illustris* of *clarus* (beroemd); deze gróóte . . . , *hic tantus*; zóó g., *tantus*; zóo g. als, *quantus*; *instar* met gen. (b.v. *epistula voluminis i.*); hoe g., *quantus*; hoe g. ook, *quantus-*

cumque; quamvis magnus; vrij g., nog al g., aliquantus; zeer g., permagnus; ingens; ontzaglijk g., vastus; immanis; te g., nimis; niet al te g., haud ita magnus; modicus; tien voet g., decem pedum magnitudine; decem pedum. — 2) in 't bijz. a) een g. man, homo procerus of statura procerā (eig.); vir (of homo) magnus, magni nominis (of ingenii) of summus (overdr.); een g. veldheer, summus imperator; Alexander de G., A. magnus; de groote A., magnus A. of A. ille; een g. vriend van iem., amicissimus alci; van iets, alcius rei amantissimus of studiosissimus; een g. dwaas, stultissimus; een g. gezelschap, frequentia hominum; conventus celeber; een g. gezantschap, frequens legatio; g. koude, frigus acre; frigora (pl.); gg. woorden, verba magnifica; iactantia verborum; gg. woorden gebruiken, magnifice loqui. — b) het is iets groot, magnum est (met inf.); gij zult meenen iets g. gedaan te hebben, magnum te fecisse arbitrabere. — c) de grooten (overdr.), principes; proceres; primores civitatis. — d) g. zijn door of in iets, magnum esse in alga re; clarum esse alga re; valere alga re; verg. uitmunten; grooter worden, z. toenemen; g. maken, magnum facere (alqd); (overdr.) augere (alqm); grooter maken, z. vergrooten; verhoogen 2; zich g. houden, in re mala bono animo uti.

groot-achtbaar, altissimus; —**boek**, codex of tabulae accepti et expensi; codex; tabulae; —**brenge**n, z. opvoeden; —**elijks**, z. zeer 1; —**endeels**, magnam of maximam partem; magnā of maximā ex parte; maxime (b.v. transfugae); —**grond-bezit**, latifundia (pl.; Sen.).

groot-handel, mercatura; negotiatio; g. drijven, mercaturam facere; negotiari; —**handelaar**, mercator; negotiator; —**hartig**, magno animo praeditus; magnanimus; magnificus; adv. magno animo; —**hartigheid**, animi magnitudo; magnanimitas; animus magnus et excelsus; magnificencia; —**heid**, magnitudo; amplitudo; claritas (beeroemdheid); dignitas of maiestas (waardigheid); virtus (voortreffelijkheid); g. van ziel, animi magnitudo of altitudo; verg. zielenadel; —**machtig**, praepotens; potentissimus; —**moeder**, avia; van deg., van de g. geërfd, de g. toebehoorend, z. —**moederlijk**, avitus; —**moedig**, z. groothartig; edelmoedig; —**moedigheid**, z. groothartigheid; edelmoedigheid; —**mogend**, z. grootmachtig; —**ouders**, avi; avus et avia.

grootsch, magnificus; magnus; grandis; admirabilis; verg. verheven 2; = trotsch; het grootsche, z. —**heid**, magnificentia; granditas; verg. verhevenheid 2.

groot-spraak, iactatio; ostentatio; venditatio; gloria; vanitas; ostentatio sui; vana de se praedicatio; dit is g. van u, haec magnifice loqueris; verg. grootspreken; zonder g., het zij zonder g. gezegd, absit invidia verbo; —**spreken**, gloriosus loqui of de se praedicare; magnifice loqui; insolentius se iactare; —**sprekend**, gloriosus; vanus; —**spreker**, homo gloriosus, vanus of vaniloquus; een onbeschaamde g., homo vanus et impudens; —**steedsh**, vernaculus; —**te**, magnitudo; amplitudo (grootte om-

vang); spatium of ambitus (omvang); altitudo (hoogte); proceritas (opgeschotenheid; b.v. arborum); longitudo (lengte); mensura (g. door meten berekend); een man van bovenmenschenlijke g., vir maior quam pro humano habitu; —**vader**, avus; van den g., van den g. geërfd, den g. toebehoorend, z. —**vaderlijk**, avitus.

gros, duodecies duodecim; (= het grootste deel) maior of maxima pars.

grot, specus; spelunca; antrum.

grotesk, novus; mirificus.

grovelijk, vehementer; graviter; valde.

gruis, rudus.

grut, polenta.

gruw-el, horror; dat is mij een g., longe ab illa re abhorreo; o gruwel, nefas; verg. ook —**eldaad**, scelus nefandum; res of facinus atrox; res nefanda of nefaria; —**elijik**, atrox; foedus; horrendus; dirus; nefarius; nefandus; g. daad, z. gruweldaad; het gruwelijke van iets, = —**elijikheid**, atrocitas; foeditas; diritas; —**en**, van iets g., horrere of horrescere alqd; —**zaam**, z. gruwelijk; wreed; —**zaamheid**, z. gruwelijkheid; wreedheid.

grijs, os distortum; —**lachen**, distorto ore ridere.

grijnzen, os distortere; ringi; z. ook grijslachen.

grijpen, 1) eig. prehendere (alqm; signa manu enz); capere (b.v. arma); sumere (b.v. arma); iem. bij de hand of iems hand g., alcius manum prehendere of apprehendere; (smeekend) amplexi dextram alcius; (ge-lukwenschend of begroetend) dextram alcius contingere; naar iets g., appetere alqd (b.v. solem frustra manibus; subst. appetitio, b.v. solis); subst. het g., comprehensio; door omschr.; z. verder aangrijpen 1; in hechtenis nemen. — 2) overdr. voor het g. zijn, in medio positum of in manibus esse; om zich g., manare (b.v. makum in dies latius); vagari (b.v. latius ignis); serpere (b.v. flamma; ignis latius); ejfundi (b.v. flamma; incendium); in elkaar g., alia res ex alia nexa of apta est; plaats g., z. geschieden; —**vogel**, z. griffioen.

grijs, canus (b.v. capili; caput); caesius (grijsblauw; b.v. oculi); senex (b.v. Duilius); g. haar, ook cani; g. zijn, canere; g. worden, canescere; consenesce (b.v. in tuto exsilio); uit het g. verleden, priscus; de g. oudheid, ultima antiquitas; prisca vetustas; —**aard**, senex; een hoogbejaard g., admodum senex; vir exactae aetatis; van een g., van den g., van gg., een g. of aan gg. eigen enz., senilis; —**achtig**, albens; —**blauw**, caesius (b.v. oculi); —**heid**, canities; senectus (hooge leeftijd); —**kop**, albicapillus (Plaut.).

guirlande, serthum.

guit, z. schalk; —**enstreek**, lascivia; iocus; verg. grap; —**ig**, z. schalksch; —**igheid**, z. schalkschheid.

guerilla-oorlog, latrocinium.

gul, liberalis (= vrijgevig); hospitalis (gast-vrij); = openhartig; adv. liberaliter; hospitaliter; —**den**, = gouden; overdr. aureus of aureolus (b.v. liber; oratuncula); de gg. woorden bij Plato, quae sunt apud Platonem scripte divinitus; —**hartig**, —**heid**, openhartig; —**heid**, —**heid**, liberalitas (vrijgevigheid); hospitalitas (gastvrijheid);

= openhartigheid; —**zig**, *edax* (b.v. *hospes*); *cibi avidus*; —**zigaard**, *homo edax*, *voraax* of *gulosus*; —**zigheid**, *edacitas*; *cibi aviditas*

gunnen, iem. iets g. (= niet benijden), *non invidere alci rei* (b.v. *laudi*) *alcis*; (= afstaan) *concedere alci alqd* (b.v. *praedam militibus*; *sociis decus*); (= toestaan) *dare* (b.v. *necessariam quietem militibus*); (bij een verkooping of verpachting) *addicere alci alqd*; ik g. het hem, *per me habeat*; niemand g. het hem, *omnes ei invident* (hem zijn roem, *eius laudi*); zij g. anderen iets van hun overvloed, *de eo quod ipsis superat aliis gratificari volunt*; hij g. zich geen tijd om te, *nullum sibi spatium relinquit* (b.v. *ad cognoscendum*); hij g. zich zelfs 's nachts geen rust, *ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquit*.

gunst, *gratia* (die men geniet); *favor* (die men bewijst); *studium*, *voluntas* of *benevolentia* (genegenheid); *beneficium* (gunstbewijs; b.v. *fortunae*); de g. der goden, *dei propitii* (b.v. de g. der goden genieten, *dei propitii uti*); in de g. staand, *gratosus* (bij iem., *alci*; *apud alqm*); in de g. staan, *in gratia esse*; door iets, ook *florere alqd re*; bij iem., *gratosum* of *in gratia esse apud alqm*; zeer bij iem. in de g. staan, *summā apud alqm gratiā valere*; minder in de g. staan, *inferiorem esse gratiā*; in gelijke g. (bij iem.) staan als iem. anders, *adaequare alqm (apud alqm) gratiā*; iems g. verwerven of winnen, bij iem. in de g. komen, *in gratiam* of *favorem alcius venire*; *conciliari alci*; z. verder zich bij iem. bemind maken; iem. iems g. doen verwerven maken dat iem. bij iem. in de g. komt, *alqm apud alqm ponere in gratia*; z. verder iem. bemind maken; iems g. trachten te verwerven, bij iem. in de g. trachten te komen, z. zich bemind trachten te maken; bij iem. weer in de g. komen, *gratiam alcius recuperare*; bij iem. in de g. blijven, iems g. behouden, *alcius gratiam*, *benevolentiam* of *studium ac favorem retinere*; iem. zijn g. schenken, *in gratia habere alqm*; *benevolentiam alci praestare*; *favere alci*; iem. een g. bewijzen, *beneficium alci deferre* of *in alqm conferre*; *beneficio alqm afficere*; bewijs mij die g., *da mihi hanc gratiam*; bewijs mij de g. te, *hoc mihi tribue* of *hanc mihi da veniam ut met conl.*; om een g. verzoeken, *beneficium petere*;

iets van iem. bij wijze van g. verzoeken, *petere alqd ab alqo beneficii loco*; een g. genieten, *beneficium accipere*; *beneficio affici*; als g. verleend, *precarius* (b.v. *libertas*); ten gunste van iem., *alcis gratiā* of *causā*; *pro alqo* (b.v. *verba facere*; *petere*); *secundum alqm* (b.v. *sententiam dicere*; *litem dare*; *iudicare*); door den d. comm.

gunst-bejag, *ambitio*; —**betoen**, —**bevijs**, *beneficium*; *gratia*; *venia*; —**eling**, *homo gratosus*; *gratosus*; *familiaris* (vertrouwde); iems g., *gratosus apud alqm*; *familiaris alcius* of *alci*; *acceptus alci*; *alcis deliciae* (lieveling); de gg. van den vorst, ook *honorati regis amici*; een g. der fortuin, *is quem fortuna fovet, adiuvat* of *complexa est*; verg. gelukskind; —**eling**, *mulier gratioza* enz. (verg. gunsteling); *favea* (favoriete, Plaut.); —**ig**, **1** van perss., *favens (alci)*; *benevolus (alci)*; *in alqm*; *studiosus (alci)*; *propitius* (vooral van goden; *alci*); (in de taal der augures) de vogels zijn g., *aves addicunt* (ook *alci*; tegenst. *abdicunt*); adv. *benevole*; *amice*; g. gezind, g. gezind zijn, z. genegen; (gunstig) gestemd; begunstigen. — **2** van zaken, *secundus* (b.v. *ventus*; *exitus*); *prosperus* (b.v. *fortuna*; *eventus*); *faustus* (b.v. *omen*); *bonus* (b.v. *navigatio*; *auspicium*); *opportunus* (b.v. *locus*; *tempus*; *res*); *aequus* (b.v. *loco et tempore aequo*); *suus* (b.v. *suo loco pugnare*); g. liggend, tijd, oogenblik, omstandigheid, gelegenheid, ook *opportunitas*; g. oogenblik, ook *occasionis momentum*; zodra het oogenblik g. scheen, *ubi e re visum est*; g. toestand, *prosperitas* (b.v. *valetudinis*); het geluk is iem. g., *prospera fortuna alqs utitur*; z. ook geluk hebben; adv. *prosper*; *fauste*.

gutsen, *defluere* (b.v. *sudor a capite*); *manare* (ex of de *alqa re*).

guur, *asper*; *durus*; —**held**, *asperitas*.

gij, *tu*; (pl.) *vos*.

gijzel-aar, *obses*; gg. stellen, *obsides dare (alci)*; gg. eischen, *obsides imperare (alci)*; *obsides exigere* (ab *alqo*); —**en**, *nectere (alqm)*; zich laten g., *nexum inire* (Liv.); —**ing**, *nexus*.

gymn-asium, *gymnasium* (oefenschool); hoofd van een g., *gymnasiarchus*; —**astiek**, *ars gymnastica*; *exercitationes* (pl.) *corporis*; —**astisch**, *gymnasticus*; —**isch**, *gymnicus*.

H.

ha, *ha*; *ah*; *oh*.

haag, z. heg; —**appel**, *arbutum*; —**appel-boom**, *arbutus*; —**doorn**, *spina alba*.

haal, *pristis*; *squalus*.

haak, *uncus*; = angel 2; spreekw. het is in den h., z. het is in orde 2; dat is niet in den h., *alqd subest* (daar steekt iets achter); *res suspiciosa est* (dat is verdacht); —**je**, *hamulus* (vischhaakje); *clavicula* (hechtrankje); —**vormig**, *in hamum curvatus*;

hamatus; h. (naar beneden) gebogen, *aduncus*; (naar boven) *reduncus*.

haal, *linea* of *lineamentum* (streep, lijn); een h. doen, *lineam ducere*; (met de pen) *scribere*; = teug; spreekw. aan den h. gaan, *in pedes* (Ter.) of *in fugam se conicere*; *terga vertere*; verg. vluchten.

haan, *gallus gallinaceus*; *gallus*; spreekw. er zal geen h. naar kraaien, *omnes latebit*; zijn h. kraait altijd koning, *ubique primas partes*

agit; den gebraden h. uithangen, *laute vivere*.

haar, 1) pron. **a)** poss., *suus* (reflex.); *eius* of (bij meer dan één bezitster) *earum*. — **b)** pers. (acc. of dat.), *ei, eam; eis, eas*; verg. hij. — **2)** subst. *pilus* (één h.); *saeta* (borstel; paardenhaar); *villus* (ruig h. van dieren); *capillus* of *crines* (pl.; hoofdhaar; z. ook hoofdhaar); *valsch h., capillamentum* (verg. pruik); *dragen, alienis capillis uti*; met lang h., *capillatus*; zonder h., *calvus* (kaal); geen h. meer hebben, *calvum esse*; spreekw. iem. in het h. vliegen, *involare alci in capillum* (Ter.); er is geen goed h. aan hem, *nullum pilum boni viri habet* (Cic.); geen h. beter, *nihil melior*; geen h. minder, *ne pilo quidem minus*; het scheelde geen h. of, *nihil of non multum astitit quin* met conl.; *tantum non* met ind.; als hij iem. een h. gekrenkt had, *si digito quem attigisset*; geen grijze hh. van iets krijgen, *non magnopere laborare de alga re*; elkaar in het h. zitten, *digladiari of rixari inter se*; altijd, *perpetuas controversias inter se habere*; met de handen in het h. zitten, z. in verlegenheid zitten; — **band, z.** hoofdband; — **breed, z.** vingerbreed.

haard, focus; eigen h., de huiselijke h., *lar familiaris* (b.v. *nobis lar f. nusquam ullus est Sall.*); — **je, focus**.

haardracht, capillorum habitus.

haardstede, z. haard; voor hh. en altaren, z. voor huis en haard 1.

haar-fijn, tenuissimus; subtilissimus (ook overdr.); adv. *subtilissime*; (iem.) alles h. vertellen, *omnem rem quo pacto se habeat enarrare ordine*; *alci narrare omnem rem ordine ut facta of gesta sit*; alles h. weten, *omnem rem scire ut gesta sit*; te weten komen, *omnia doceri*; — **klooven, minutus** et *scrupulosus omnia scrutari*; — **kloover, cavillator; argutor**; — **klooverrij, argutiae**; *cavillatio verborum*; — **knippen, tondere capillum**; — **knipper, tonsor**; — **knot, nodus** (Ov.); — **krul, -lok, cirrus**; (kunstmatige) *cincinnus*; — **loos, calvus**; — **naald, acus**; *discerniculum* (Varr.); — **net, reticulum**; — **speld, z.** haarnaald; — **tje, pilus**; — **tool, ornatus comae; cultus capitis**; conor. *capilli cultiores*; — **vlecht, z.** vlecht; — **wrong, nodus** (Ov.).

haas, lepus; — **je, lepusculus**.

haast, 1) subst. *festinatio; properatio*; groote h., *celeritas festinatioque* (te groote, *nimia*); angstige of zenuwachtige h., *trepidatio*; met h., z. haastig (adv.); met de grootst mogelijke h., *quantum adhiberi potest festinatio*; *quam celerrime*; in der h., *raptim; festinato* (Suet.); in der h. gemaakt, opgeslagen enz., ook *tumultuarius* (b.v. *castra*); in der h. bijeengebracht of samengeraapt, ook *subitarius* of *tumultuarius* (b.v. *exercitus*; *militēs*; *legiones*); *repentinus* (b.v. *exercitus*); een in h. geschreven brief, *epistula festinationis plena*; ik schrijf u dit in h., *haec properantes scripsimus*; in angstige h., *trepide*; er is h. bij, er is h. bij het werk, *properato of maturato opus est*; er is geen h. bij, *nihil urget*; h. maken (met iets), z. zich (met iets) haasten b. — **2)** adv. = bijna; weldra; — **en, a)** iem. h., *instare alci*; *urgere alqm.* — **b)** zich h., *maturare; properare; festinare*;

accelerare; celeritate of festinatione uti; zich h. met of bij iets, zich h. te, *maturare alqd of met inf.*; *properare of festinanter agere alqd; accelerare alqd; properare of festinare met inf.*; zóó haastte men zich met de terechtstelling, *adeo festinatum est ad supplicium* (Liv.); zich naar iem. of iets h., *properare ad alqm. ad of in alqd*; z. ook zich spoeden; haast u, *propera*; *move te ocius* (Ter.); — **ig, (van pers.) festinans; properans**; (van pers. en zaken) *citus* (snel); (van zaken) *festinationis plenus*; te h., z. overhaast; gij zijt al te h., *festinantiū agis*; *nimis properas*; adv. *properanter; festinanter; raptim; propere; cito*; h. iets doen, z. ook zich met of bij iets haasten b; h. samengeraapt, gemaakt enz., z. in der haast 1; — **igheid, festinatio** of *f. praepropera*; verg. haast 1.

haat, odium (tegen iem., in *alqm*; *alcus*); *invidia* (waarvan men het voorwerp is); bittere, felle h., o. *magnum, acerbum capitale*; h. tegen iem. opvatten, *alqm odisse incipere*; *odium in alqm concipere of erga alqm suscipere*; uit h. tegen iem., *odio alcus adductus of incensus*; h. tegen iem. koesteren, voeden, iem. h. toedragen, *alqm odisse; odium in alqm habere*; den bittersten of felsten h., *acerbissimum est alcus odium in alqm*; het voorwerp zijn van bitteren of fellen h., *invidia flagrare; conflagrare invidiae incendio*; h. opwekken, zich h. op den hals halen, z. gehaat maken, zich gehaat maken; — **dragend, iniuriarum memor**; *irae memor*; *implacabilis*; niet h. zijn, *iniurias non insectari*; — **dragendheid, animus implacabilis**.

hachelijk, anceps; dubius; difficilis (moeilijk); *asper of durus* (drukkend); *periculosus* (gevaarlijk); h. toestand, *res angustae; difficultates; discrimen*; de toestand is h., *res in angusto est*; in een h. toestand geraken, in *angustias adduci*; in een zeer h. toestand geraken, in *magnum discrimen adduci*; door iem. in een h. toestand gebracht worden, ook *angustis premi ab alqo*; h. oogenblik, *discrimen; tempus necessarium* (b.v. *tam necessario tempore*); *tempus* (b.v. *eo tempore*); de zaak staat h., *res est in angustis*; zeer h., *res in summo discrimine versatur*; het staat zeer h. met hem, *res eius in magno discrimine versatur*; z. ook gevaarlijk; — **heid, door omschr.** b.v. de h. van den toestand, *res angustae* enz. (verg. hachelijk).

hage-dis, lacerta; — **doorn, spina alba**. **hagel, grando** (ook overdr., b.v. *tela volant hiberna grandine plura* Ov.); z. ook regen; — **bui, vis creberrimae grandinis; tempestas cum grandine caelo deicta**; overdr. z. *hagel*; regen; — **en, grandinare**; overdr. z. regenen; — **schade, calamitas**; — **slag, vis creberrimae grandinis**; = hagelschade; — **steen, grando**; — **wit, z. sneeuw wit**.

hak, 1) h. van een schoen, *fulmenta* (Plaut.); verg. hiel. — **2)** = houw 1. — **3)** = houw. — **4)** spreekw. van den h. op den tak springen, *vagari*; springend, *vagus* (b.v. *oratio*); iem. een h. zetten, z. bedotten 1; — **en, 1)** eig. aan of in iets blijven h., *adhaerescere ad alqd, in alqa re.* — **2)** overdr. naar iets h., *captare alqd* (b.v. *ludum*); *consectari alqd* (b.v. *opes*); *exoptare alqd*

(b.v. *nova; sibi gloriam*); *studere* (b.v. *novis imperiis; novis rebus*); *gestire* (met inf.); verg. verlangen 1a; subst. het h. naar iets, *captatio alcius rei*; door omschr.; verg. ook begeerte; —**hout**, *fruticetum*; —**kelaar**, —**kelen**, z. stamelaar, en; —**ken**, *caedere* (b.v. *ligna; materiam*); —**mes**, *falx* (snoeiemes); *machaera* (slagersmes).

hal, *porticus* (gaanderij); *atrium* (voorzaal); overdr. heilige hh., *templa*.

halen, 1) eig. iem. h., *arcessere* of *accire* *alqm* (ook iem. doen h.); *adducere alqm* (iem. ergens heen brengen); iets h., *petere alqd* (b.v. *commeatum; aquam*); iets dat men achtergelaten of vergeten heeft, *repetere alqd*; *afferre* of *apportare alqd* (iets dragend ergens heen brengen); *ad-* of *subvehere alqd* (iets op een wagen of een schip ergens heen brengen); iets doen h., *ubere apportari* enz. *alqd*; = krijgen, voor den dag h., *promere alqd* (b.v. *libros hinc*); z. ook graan, hout enz. halen.

— 2) overdr. tien maten uit een morgen lands h., *decem medimna ex iugero exarare*; zich iets op den hals h., *contrahere alqd* (b.v. *malum; morbum; poenam; cladem; inimicitias; laborem*; bij tegenst. of nadruk en in het pass. ook met *sibi*; door iets, *alqd re*, b.v. *malum culpa*); *incidere in alqd* (b.v. in *morbum*); *suscipere alqd* (b.v. *maculam; onus; alcius odium*); *incurrere in alqd* (b.v. in *odia hominum*); *excipere* (b.v. *pericula*); zich iets afgunst, *alcius invidiam*); spreekw. bij iem. of iets niet h., *comparandum non esse alci of alci rei*.

half, a) *dimidius* (van iets dat niet meer of nog niet in zijn geheel voorhanden is); *dimidiatus* (gehalveerd); *dimidia pars alcius rei*; een h. maand, *dimidiatus mensis*; h. tot de patriciërs, h. tot de plebejers behoorend, *dimidius patrum d. plebis* (Liv.); h. zooveel soldaten als, *dimidium militum quam quod*; niet h. zooveel werden gevangen genomen, *minus dimidium eius hominum captum est*; h. zoo groot, *dimidio minor*; nog h. zoo duur, *dimidio carius*; zijn, *dimidio pluris constare*. — b) *semis* (indecl. of gen. -*issis*; de helft van een twaalfdeelig geheel, dus een h. as, morgen, voet en dergg.); *semi-* (b.v. h. af, h. voltooid, *semiperfectus*; een h. uur, *semihora*; een h. voet, *semipes*; van een h. voet, *semipedalis*; h. mensch h. stier, h. stier h. mensch, *semibos vir, semivir* bos Ov.; verg. ook de samenst.); *hemi-* (in Grieksche woorden, b.v. h. bol, *hemisphaerium*; h. cirkel, *hemicyclium*). — c) overdr. *semi-* (b.v. een h. barbaar, *semibarbarus*; een h. Griek, *semigraculus*; verg. ook de samenst.); *sub-* (b.v. h. in twijfel zijn, *subdubitare*; h. verlamd, *subdebilitatus*; h. en h. weigeren, *subnegare*); door andere wendingen, b.v. h. droomend, *halucinanti similis*; h. in vertwijfeling, *prope desperatus*; een h. god, *prope divinus*; een h. Afrikaan, *degener Afer* (niet volbloed, Liv.); een h. geleerde, z. halfeleerde; iets maar h. begrijpen, *alqd non plane tenere*; h. en h., *mediocriter*; *utcumque* (zoo goed als het gaat); h. en h. bekennen, een h. bekentenis afleggen, *alqd modo confiteri*; h. lachend h. boos, *et ridens et stomachans*; h. in scherts

h. in ernst, *et ioco et serio*; verg. ook de samenst.; —**bakken**, *imperfectus*; —**bedekt**, *semitectus*; —**bemand**, hh. schepen, *naves semiplenae*; —**beschaafd**, *semidocus*; halfbeschaafden, *leviter eruditi*; —**beschonken**, z. —dronken; —**bloot**, z. —naakt; —**broeder**, *frater eodem patre of eadem matre natae*; hh., *fratres non eisdem parentibus nati*; *fratres ex eodem patre of ex eadem matre tantum nati*; —**cirkelvormig**, *semicirculatus*; een h. beweging hebben, *semicirculo moveri*; —**donker**, *subobscurus*; *sublustris* (b.v. *nox*); *sublucanus* (halflicht; van den tijd tegen het aanbreken van den dag); *opacus* (b.v. *lucis*); subst. het h., z. schemering; —**dood**, *semianivus* (of -*mis*); *semineus*; *semivivus*; overdr. *enectus* (b.v. *fame*); —**doof**, z. hardhoorig; —**dronken**, *semigravis*; —**duister**, z. —donker; —**gek**, *vesanus*; —**gekleed**, z. —naakt; —**geleerd**, *semidocus*; *mediocriter doctus*; *leviter eruditus*; —**geopend**, *semiaperus* (b.v. *portarum fores*); —**gewapend**, *semiarmatus*; —**god**, *heros* (f. heroine poët.); *semideus* (-a poët.); —**held**, *mediocritas*; —**ingestort**, *semirudis*; —**jaarlijksch**, *sexto quoque mense factus* enz.; —**jarig**, *semestris*; *sex mensium*; —**klaar**, *semi-factus*; *semi perfectus*; —**klinker**, *semivocalis* (Quint.); —**ledig**, *semiinanis*; *dimidia parte inanis*; —**levend**, *semivivus*; —**licht**, z. —donker; toen het pas h. was, *vixitum luce certis*; —**maal** *dimidio* of *dimidia parte* (b.v. *maior*); —**naakt**, *semirudis*; *semimictus* (halfgekleed; in deze bet. ook *nudus*); —**rauw**, *semirudis*; —**rond**, *semiorundus*; *semicirculatus*; subst. *hemisphaerium*; —**rijp**, *non satis maturus*; —**slachtig**, *ambiguus*; h. dier, *amphibion* (verg. *amphibie*); —**verbrand**, *semistatus* of *semustus*; —**verheven**, *caelatus*; —**verteerd**, *semesus*; *ex parte adesus*; —**verwoest**, *semirudis*; —**verzengd**, *semiustulatus*; —**vol**, *semiplenus*; —**vol-tallig**, *male plenus* (b.v. *stationes*); —**voltooid**, z. —klaar; —**waar**, *qui veri similior est quam verior*; —**wakker**, *semisomnus*; —**wild**, —**woest**, *semibarbarus*; *subagrestis*; —**zuster**, *soror eodem patre of eadem matre natae*; *soror ex matre*; hh., *sorores non eisdem parentibus natae*; *sorores ex eodem patre of ex eadem matre natae*.

halm, *calamus* (riethalm); *culmus* (graanhalm); *festuca* (grashalm); het graan staat al in de hh., *frumenta iam in herbis sunt*; —**knoop**, *geniculum*.

hals, 1) eig. *collum*; *cervices* (pl.; nek); *fauces* (pl.) of *gula* (keel); iem. den h. afsnijden, z. onthalzen; iem. om den h. vallen, *in collum alcius invadere*; iem. om h. brengen, *inquare alqm*; z. ook dooden; met zijn h. boeten, *capite tuere*; zich iets op den h. halen, z. halen 2; zich iem. of iets van den h. schuiven, *depellere alqm* of *alqd a se*; h. over kop, *praeceps* (b.v. *alqm praecipitem deicere*); h. over kop vluchten, *praecipitem se fugae mandare*; weglagen, *praecipitem agere* (alqm); in iets springen, *saltu se praecipitare in alqd*; iem. of zich h. over kop in of van iets storten, ook *praecipitare alqm* of

se in alqd of de alga re; z. ook nek. — 2) overdr. h. van een kruik enz., *collum*; cervix; een h. (= stakkerd), *misellus homo*; een onnoozele h., *homo fatuus*; — **band**, *monile* (in 't bijz. van vrouwen); *torquis* (halsketen); *collare* (voor honden); — **brekend**, *periculi ac discriminis plenus*; — **doek**, focale; — **gerecht**, *iudicium capitis*; — **keten**, z. — **band**; — **misdaad**, *facinus capitale*; *capital* (b.v. c. est si of nisi; ook met inf.); *res capitalis*; van een h. aangeklaagd zijn, ook *reum capitis esse*; — **sieraad**, z. — **band**; — **starrig**, *pertinax*; *contumax*; *pervicax*; *obstinatus*; adv. *pertinaciter*; *contumaciter*; *pervicaciter*; *obstinatè*; — **starrigheid**, *pertinacia*; *contumacia*; *pervicacia*; *animus obstinatus*; — **straf**, z. doodstraf.

halster, *capistrum*.

halszaak, *res capitalis*; z. verder crimineel (c. zaak).

halt, h. houden, *consistere*; *sistere gradum*; *subsistere*; *resistere*; er wordt h. gehouden, ook *signa consistunt*; h. doen houden, *signa consistere iubere*; *signa* of *agmen consistuere*; met een vagen of paard h. houden, *curram eorum sustinere*; h. (als bevel), *consiste* (of pl.); — **e**, *locus consistendi*; verg. station.

halveeren, *bipartire* (Col.) of in duas partes dissecare; gehalveerd, *bipartitus*; *dimidiatus*; — **emaan**, *luna dimidia* of *dimidiata*; — **emaanvormig**, *lunae dimidiatae formam* of *speciem habens*; *lunatus*; — **erwege**, *medio itinere* of *ex m. itinere*; wij zijn reeds h., *iam dimidium viae confectimus*; h. blijven staan, *opus imperfectum relinquere*.

ham, *perna*; — **el**, *verrex*; — **er**, *malleus*; iets onder den h. brengen, *alqd sub praeconeum subicere*; *alqd praeconi s.*; tusschen h. en aanbeeld, *inter sacrum saxumque* (b.v. *nunc ego i. s. s. sto, nec quid faciam scio* Plaut.); — **erem**, *tundere* of *contundere* (met en zonder *malleo*; op iets, *alqd*); — **ertje**, *malleolus*; — **ster**, *cricetus*.

hand, *manus* (ook = schrift; een moole h. schrijven, *pulchre scribere*; verg. ook schrift 1; in 't bijz. in verschillende verbindingen zoowel eig. als overdr. 1) zonder praep. a) de h. voor den mond houden (om niet luid te spreken), *manus ad os apponere*. — b) de rechter h., z. rechterhand. — c) iem. de hand bieden, reiken of geven, *alci manum* of *dextram offerre* (alg.); (bij begroeting en afscheid) *dextram dare alci*; *dextram alci porrigere* (b.v. *hospes hospiti*); (om iem. op te helpen) *manu alqm allevare*; (overdr.) *dextram alci tendere* of *porrigere*; *adiuvare alqm*; iem. zijn h. geven, = huwen; de h. er op geven, *dextram fidemque dare* (met acc. c. inf.); z. ook zijn woord geven 2. — d) de h. aan iem. slaan, *manus alci inferre*; *manum* of *manus offerre alci* (ook overdr. *alci rei*; z. verder zich vergripen); de h. aan zichzelf slaan, *vim* of *manus sibi inferre*; *mortem sibi consciscere*; *suae vitae durius consulere*; de hand aan iets slaan (= iets beginnen), *aggreddi alqd* of *ad alqd faciendum*. — e) de h. op iem. leggen (overdr.), *manum alci inicere*; op iets, z. beslag leggen op 2; de

laatste h. aan iets leggen, *extremam manum imponere alci rei*; de laatste h. ontbreekt aan het werk, *manus extrema non accessit operi*. — f) de vrije h. hebben, de hh. vrij hebben, *libere agere* of *facere posse*; (= aan geen wet gebonden zijn) *lege non teneri*; in iets, *alqd habere liberum*; *alci est integrum de alga re*; als ik in alles geheel de vrije h. had, *si essent mihi omnia solutissima*; iem. de vrije h. laten, *libere agendi alci potestatem dare*; iem. in alles de vrije h. laten, *omnia alci libera servare*; ik heb mijn hh. niet vrij, *non est integrum*; verg. binden 2. — g) hier was een hoogere h. in het spel, *non sine numine quodam illud factum est*. — h) zijn hh. thuis houden, *manibus temperare*; *manum cohilere* (ook ab alga re, van iets afhouden); *manum continere*; de hh. van zichzelf afhouden, a se *manus abstinere*. — i) de hand in iets hebben, z. de h. in het spel hebben 3. — j) geen hh. genoeg hebben om iets te doen, *non sufficere alci rei faciendae*. — k) hij kon geen h. voor oogen zien, *dispicere non potuit* (Suet.). — l) spreekw. de eene h. wascht de andere, *manus manum lavat* (Sen.); groote heeren hebben lange hh., *longae regibus sunt manus* (Ov.). — 2) met een praepos., **aan**, iem. aan de h. hebben, z. bij de h.; **aan** de h. van iem. (overdr.), *alqd duce*; **aan** de h. doen, *afferre* (b.v. *consilium*; *opera*); iem. iets, *subicere* of *suadere alci alqd*; in ruime mate, *suppeditare alci alqd*; h. aan h., *implexis manibus*; *nexis manibus*; *iunctis inter se manibus*; h. aan h. gaan (overdr.), *concordare*; met iets = gepaard gaan, z. paren 2; wat is er aan de h., *quid rei est* of *geritur*; aan de betere h. zijn, *convalescere*; **bij**, iem. bij de hand hebben, leiden, *alqm manu ducere* (ook *consul Lentulum manu tenens in senatum perducit*); iem. bij de h. nemen of vatten, *apprehendere alqm*; iets bij de h. nemen (overdr.), *uscipere* of *aggreddi alqd*; bij de h. (van een pers., overdr.), *acere*; bij de h. zijn (om zich van te bedienen), *ad manus esse* (van dingen); *praesto esse* (van perss.; *alci*; *alci ad alqd*; ook van dingen); iem. bij de h. hebben (als helper enz.), *habere alqm ad manum*, *apud* of *circum se*; **door**, veel door de hh. gaan, *multum in manibus esse*; door veel hh. gaan, *multorum manibus teri*; **in**, h. in h., = h. aan h.; met iets in de hh., *alqd manu gerens* of *tenens*; *cum alga re*; iets berust in hh. van iem. (overdr.), *alqd penes alqm est*; het is in iems h. (overdr.), z. het staat in iems macht 1; in de h. der goden, *dis in manu est* (Plaut.); iem. of iets is in iems hh. (= macht), *alqs* of *alqd in alcus potestate est*; iets in de h. nemen, *sumere alqd in manus*; in de hh. hebben, *in manibus habere* (b.v. *librum*; ook *victoriam*); *manibus tenere* of *in manibus gestare alqd*; iem. in hh. hebben, *tenere alqm*; het hoogste gezag in hh. hebben, *summa potestas est penes alqm*; in andere hh. overgaan, *moveri* (b.v. *possessiones*); in iems hh. vallen, *geraken* of *komen*, in *alcus manus venire* of *devenire* (ook overdr.); in *potestatem alcus venire* of *pervenire* (overdr.); (toevallig) in *alcus manus incidere* (overdr.); de brief is niet in mijn hh. gekomen, *epistulam non accepit*;

epistula in alienas manus incidit; in hh. krijgen, *nancisci* (alqm of alqd); *potiri* (alqd re, b.v. urbe); *capere* of *expugnare* (b.v. urbem); *obtinere* (b.v. regnum); *comprehendere* (alqm); (toevallig) *incidere* (in alqd, b.v. in librum); de zaak in iems hh. stellen, *rem conferre ad alqm*; in de h. vallen, z. meevallen 2; **met**, met de h. gemaakt, *manu factus*; met één h., met eigen h., z. eenhandig, eigenhandig; met de h. onder het hoofd zitten, *caput manu sustentare*; met de hh. over elkaar zitten, z. leegzitten; met hh. en voeten, *pugnis calcibus* (ook overdr.); *manibus pedibusque* (overdr.); zich met h. en tand verzetten, *obstare enixè*; iets met h. en tand vasthouden, *mordicus tenere alqd* (b.v. nomen illi principes); **naar**, iem. naar zijn h. zetten, *alqd ex voluntate uti*; **om**, veel om hh. hebben, *multis negotiis distineri*; om iets hand vragen, z. ten huwelijk vragen; **onder**, iets onder hh. hebben, z. met iets bezig zijn; onder de h., = in 'tgeheim, z. geheim 2; = intusschen; iem. onder hh. nemen, *verbis castigare alqm*; z. ook berispen; **op**, iem. op de hh. dragen (overdr.), *in manibus gestare of habere alqm*; *in sinu gestare* of *in oculis ferre alqm*; op de hh. gedragen worden, *in oculis esse* (*alcus* of *alci*); z. ook iets lieveling zijn; op eigen h., *per se*; *suo nomine*; *suo Marte*; *sua sponte*; op de hh. loopen, *manibus ambulare* (Val. Max.); op hh. en voeten, *quadrupes* (Suet.); verg. op hh. en voeten kruipen, *quadrupedo gradu repere* (Amm.); op hh., z. ophanden; op iems h. zijn, *esse alcus* (b.v. *prope omnis senatus Hannibalis erat* Liv.); z. verder het met iem. houden 1 h.; **over**, h. over h. toenemen, *in dies crescere*; het zedenverval nam h. over h. toe, *mores magis magisque lapsi sunt*; **ter**, ter h. nemen, *in manum sumere* of *alleen s.* (b.v. *calamum*); overdr. *aggreddi alqd of ad alqd*; *incipere alqd*; weer, z. weer opvatten 2 b; ter h. stellen, z. overhandigen; **uit**, uit de hand leggen, *de manibus deponere*; *ponere* (b.v. *librum*); uit de h. vallen, *e manibus excidere*; (overdr.) *opinionem* (*alcus*) *fallere*; iets uit iems h. ontvangen, *alqd accipere ab alqo*; uit de eene h. in de andere, *de manu in manum*; uit de h. (gemaakt enz.), *sola manu*; *manu*; uit de h. verkoopen, *libere vendere*; **van**, van h. tot h., *per manus* (gaan, tradi); doen gaan, *tradere*; goed van de h. gaan, *succedit* (*alci*) *alqd*; van de h. wijzen, *repudiare*, *reicere* of *recusare alqd*; van de h. zetten of doen, *vendere alqd*; van de h. in den tand leven, *in horam vivere*; van goeder h. hebben of weten, *alqd certo auctore comperisse* of *ex bono auctore audivisse*; van hooger h., *publice*; **voor**, voor de h. liggen, *in promptu esse* (ook met acc. c. inf.); ieder wapende zich snel met wat hem maar voor de h. kwam, *quod cuique telum fors obtulit, arripuit*.

hand-boei, *manica*; —**boek**, *brevis artis liber*; *enchiridion* (gen. -i Ict.); —**hoog**, *arcubalista* (Veget.); —**boogschutter**, *arcubalistarius* (Veget.); —**doek**, *manetele*; —**druk**, iem. een h. geven, *dextram alcus amplecti* (verg. iem. de hand drukken 1). **handel**, *mercatura* (koophandel); *negotia*

(pl.) of *negotiatio* (vooral geldhandel); *commercium* (handelsverkeer; z. ook daar); h. drijven, z. handelen 4; h. en wandel, *disciplina*; *vita*; *mores* (pl.); —**aar**, *mercator*; *negotiator*; —**baar**, *tractabilis*; *facilis*; —**baarheid**, *facilitas*; —**drijfvend**, een h. staat, *civitas emporitis* of *mercaturæ florens*. **handelen**, 1) = doen, *agere* of *facere* (b.v. *bene, recte, prudenter* enz.); tegen het belang van den staat h., *contra rem publicam facere*; er tegen h., *contra* of *secus facere*; tegen iets h., z. ook overtreden; veronachtzamen; als een man h., *virum se preestare of se praebere*; de handelende persoon, *persona*; handelend optreden, *agere*; z. ook te werk gaan II 1; subst. het h., *actio*; *ratio* (handelwijze); door omschr. — 2) in een geschrift of voordracht over iets h., *agere alqd of de alqa re*; z. verder behandelen 1; een boek h. over iets, *liber est de alqa re* (zoo ook *philosophia quæ est de vita et de moribus*). — 3) = onderhandelen. — 4) = handel drijven, *mercaturam* (van meer dan één, *mercaturus*) *facere*; (in 't bijz. van geldhandel) *negotium gerere*; *negotiar* (ook *lizarum in modum milites per agros negotiabantur* Liv.); met iets, *veno exercere* (*alqd Tac.*); *venditare alqd* (b.v. *decreta*); subst. het h., *mercatus*; door omschr.; —**ing**, *actio* (het handelen); *factum* of *facinus* (daad); pl. *ook acta*; *res gestæ*; *ea quæ quis agit of facit*; door het neutr. van een pron., b.v. die h., *id*, *ea*; onrechtvaardige h., *iniuria*; godsdienstige hh., *res divinae*; h. van een tooneelstuk enz., *argumentum fabulae* enz. (inhoud, onderwerp); —**maatschappij**, *societas*.

handels-aangelegenheid, *res ad mercaturam of ad negotia pertinens*; —**artikel**, *merx*; —**betrekking**, z. —verkeer; hh. met iem. aanknoopen, *res rationesque iungere cum alqo*; —**geest**, *mercandi of quaestus studium*; —**huis**, *societas*; —**onderneming**, *negotium*; —**plaats**, *emporium*; *forum rerum venalium*; —**recht**, *ius commercii*; *commercium*; —**speculatie**, *spes et cogitatio quaestus*; verg. *speculatie*; —**stad**, z. —plaats; —**verkeer**, *commercium*; er is hier een levendig h., *omnes undique cum mercibus atque oneribus huc commeant*; —**vrijheid**, z. —recht; —**waar**, *merx*; —**zaak**, *negotium*; z. ook —aangelegenheid.

handelwijze, *ratio*; *mores* (pl.); gedrag; *exemplum* (als precedent); z. ook handeling.

handenarbeid, *opera*; *manus* (b.v. *manu quaerere*); gewone h., *opus servile*; hetgeen men door h. verdient, *manuum merces* (van h. leven, m. *mercede inopiam tolerare*).

hand-euvel, *chiragra*; —**gebaar**, *gestus*; door een h., *manu* (b.v. *abnuere*); —**geklaap**, *plausus*; —**geld**, *arra* of *arrhabo* (bij koop of huur); *auctoramentum* (bij het verhuuren van zijn dienst); —**gemeen**, h. raken of worden (met iem.), *manum* (of -us) *conserere* (*cum alqo*; *inter se*); *pugnam conserere* (*cum alqo*; *inter se*); *proelium* of *certamen conserere*; *signa conferre* (*cum alqo*); *concurrere* of *congradi* (*cum alqo*; *inter se*); *confligere* (*cum alqo*); met raakt h., *res of pugna venit ad manus*; *proelium*

conseritur; acies concurrunt; —greep, de hh. van een kunst kennen, *eruditā manu esse*; iem. alle hh. leeren, *alqm omnes machinationes of gestus docere*; z. ook kunstgreep; —**haven**, *obtinerē* (b.v. *potestatem nobilitatem; ius suum contra alqm*); *tenere* (b.v. *ius suum et libertatem; auctoritatem principum*); *retinere* (b.v. *morem; ius suum*); *tueri* (b.v. *dignitatem suam*); *continere* (b.v. *disciplinam*); *conservare* (b.v. *ius*); *stabilire* (b.v. *leges*); *exercere* (b.v. *leges*); zich in het bezit van iets h., *obtinere alqd*; van een plaats, *locum*; zich in iets gunst h., *gratiam alcuis retinere*; zijn recht tegenover iem. h., z. ook doen gelden 2c; zijn oordeel of gevoelen h., *stare iudicio*; *perstare of perseverare in sententia*; —**haver**, *vindex*; *exactor* (b.v. *disciplināe gravissimus*); door omschr.; —**having**, *conservatio*; door omschr.; met h. van iets, *salvā alqā re* (b.v. *lege; dignitate*).

hand-ig, *habilis*; *dexter*; *scitus*; adv. *dextre*; *scite*; h. in iets, z. bedreven; —**igheid**, *dexteritas* (b.v. *naturalis ad omnia ingenii d.*); h. in iets, z. bedrevenheid; —**je**, *manicula* (Plaut.); *manus parva*; —**jevol**, *pugnus* (b.v. *aeris Sen.*); verg. handvol; —**jicht**, *chiragra*; —**kus**, iem. een h. geven, *manum alcuis ad os referre*; iem. tot den h. toelaten, *dextram alci osculandam porrigere*; —**langer**, *adivtor* (f. *trix*); minister of administrator (f. *ministra*); gehuorde hh., *operae conductae of mercenariae*; —**leiding**, z. leerboek; —**molen**, *mola versatilis* (Plin.); —**paard**, *equus funalis* (Suet.); —**palm**, *palmā*; —**pauk**, z. tamboerijn; —**reiking**, *administratio*; *auxilium*; een h. doen voor iem., *alci administrare ad alqd*; verg. behulpzaam zijn; —**sehoen**, *caestus* (van den vuistvechter); overdr. iem. den h. toewerpen, *vocare alqm manum consertum*; z. ook uitdagen; —**schrift**, abstr. z. schrift 1; concr. *liber of codex manu scriptus*; —**slag**, *data dextra*; —**tastelijk**, h. worden, *manum non continere*; *manum afferre* (alci); overdr. *manifestus*; het is h., *manu tenetur of tenere possimus*; *plane manifesto apparet*; —**tastelijkheid**, hh., *vis et iniuriarum*; het komt tot hh., *res ad manus venit of ad pugnam atque ad manus vocatur*; overdr. *evidentia*; door omschr.; —**teekening**, z. onderteekening; —**trom**, z. tamboerijn.

hand-vat, —**vat**, *manubrium*; *capulus* (greep; b.v. *gladii*); *ansa* (oor; ook *gubernaculi*); —**vol**, *manipulus*; *quantum manu comprehendere potest*; overdr. *manus exigua*; *parvus numerus*; verg. handjevol; —**wagentje**, *chiramacium* (Petr.); —**werk**, = beroep 1; concr. hh., *opera* (tegenst. *artificia*); —**werksman**, *opifex*; *faber*; *sellularius* (die zittend werkt); pl. ook *operae*.

hanen-gekraai, *galli of gallorum cantus*; tegen, omstreeks den tijd van het h., *sub galli cantum* (Hor.); *circa gallicinia* (Petr.); —**gevecht**, *pugna of certamen gallorum*.

hanepooten, dit lijken wel hh., *has litteras gallina scripsit* (Plaut.).

hang-en, 1) intr. *pendere* (aan iets, *ab, de, ex of in alga re*); de boom h. vol vruchten,

arbor pomis omusta est; z. verder nederhangen; vast aan of in iets h., *in- of adhaerere alci rei*; blijven h., *adhaerescere* (ad alqd; *in alga re*; *in alqo*); *inhaerescere* (in alga re); laten h., *demittere* (b.v. *alas; caput*); overdr. iets hart h. aan iets, iem. h. aan iem. of iets, z. aan iets of iem. gehecht zijn; aan iets lippen h., *pendere ab ore alcuis* (poët.). — 2) tr. = ophangen; —**end**, *pendens*; *pensilis* (b.v. *horti*); z. ook nederhangend; overdr. z. onbeslist.

hansworst, *scurra*; *sannio*.

hanteer-en, *tractare* (alqd); gemakkelijk te h., *habilis*; —**ing**, *tractatio*; door omschr.

hap, *morsus* (beet); *frustum* (stuk); *offa* (bete); bij den eersten h., *ad primum gustum*; een h. doen, z. happen.

haper-en, *haerere*; *haesitare*; (= ontbreken) *deest* (alci alqd); —**ing**, *haestitatio*.

hap-je, *frustulum*; *offula*; —**pen**, in iets h., *mordere alqd*; naar iets h., *morsu petere of appetere alqd*; *inhicere alci rei* (b.v. *uberibus lupinis*); —**pig**, *avidus* (naar of op iets, *alcuis rei*); h. zijn naar of op iets, ook *ligurire alqd*; —**pigheid**, *aviditas*.

hard, 1) eig. *durus*; h. worden, *durescere*; adv. *duriter* (b.v. *iuga premunt d. colla*); *graviter* (b.v. *tela accidunt*). — 2) overdr. *durus* (b.v. *d. et ferreus; pater; iudex; servitus; conditio; tempora*); *asper* (b.v. *homo a. et durus; tempora*); *acerbus* (b.v. *supplicium; in exigendo*); *gravis* (b.v. *labor; poena; iudicium; iudex*); (= onaangetaan voor het gehoor) *durus of asper* (b.v. *vocis genus*); hh. tijden, ook *tempora gravia*, *acerba of iniqua*; *temporum acerbitas of iniquitas*; h. tegen iem., *durus of acerbus in alqm of alci*; een h. antwoord, *triste et acerbum responsum*; geven, *acerbius of tristius respondere*; hh. woorden, *verba aspera, saeva of tristia*; *verba saevitia plena*; zich in zeer hh. woorden over iem. uitspreken, *asperrime loqui de alqo*; om geen harder woord, geen hardere uitdrukking te gebruiken, *ne quid gravius dicam; nihil dicam gravius*; een hardere uitdrukking voor iets kiezen, *durius appellare alqd*; adv. *dure of duriter* (b.v. *facere; consulere in alqm*); *aspere* (b.v. *habere of tractare alqm*); *acerbe* (b.v. *dicere; pecunias exigere*); *graviter* (b.v. *iudicare de alqo*); het h. hebben, er h. aan toe zijn, *duriter of durum vitam agere* (Ter.); het valt mij h. te, *invitus facio ut met con.*; z. verder, voor adl. en adv., hardvochtig; heet 2; hevig; luid 1; snel; stootend; streng; zwaar 2.

hard-draver, —**druverij**, z. renpaard, wedren; —**en**, *durare* (b.v. *ferrum; corpus*); van voren in het vuur gehard, *praeustus* (b.v. *stipites*); de jeugd h., *corpora iuvenum labore firmare*; zich h., *se durare* (b.v. *labore*); *labori ac duritiae studere*; tegen iets, *obdurere contra of ad alqd* (b.v. *contra fortunam; ad novum dolorem*); z. ook gehard; intr. het ergens h., z. uithouden 2; —**heid**, *duritia* (eig. en overdr.); *animus durus* (hardvochtigheid); *acerbitas* (grootte strengheid); *asperitas* (voor het gehoor); h. van taal of uitdrukking, *aspera oratio*; z. verder **hardvochtigheid**; strengheid; —

hoofdig, *indocilis*; **tardus**: —**hoofdigheid**, *indocilitas*; *tarditas ingeni*; —**hoorig**, *surdaster*; h. zijn, *gravius audire*; *tardis esse auribus*; —**hoorigheid**, *gravitas audiendi* of *auditus*; *tarditas aurium*; —**huidig**, *callosus*; —**leersch**, z. —**hoofdig**; —**looper**, *cursor*; —**lijvig**, *albo astricta*; *crudus*; —**lijvighed**, *albus astricta*; *cruditus*; —**maken**, z. *harden*; —**nekkig**, *pertinax*; *pervicax*; *obstinatus*; hh. ziekten, *morbi tenaces* (Suet.); h. hoest, *tusses* (pl.); h. zwijgen, *silentium obstinatum* (Liv.); *obstinatio taciturna* (Nep.); adv. *pertinaciter* (b.v. *fusus insequi*); *obstinatè* (b.v. *alqd alci negare*); *obstinato animo*; h. loochenen, ook *pernegare* (met acc. c. inf.); —**nekkigheid**, *pertinacia*; *pervicacia*; *obstinatio*; *animus obstinatus*; —**op**, z. *luid 1* (adv.); —**vochtig**, *durus* (tegen iem. *alci*); *acerbus* (b.v. *dominus*; ook *alci*); *ferreus*; *inhumanus*; *immitis*; *crudelis*; *inexorabilis* (onverbidelijk); adv. *dure* of *duriter*; *acerbe*; *inhumane*; *crudeliter*; —**vochtigheid**, *animus durus*; *inhumanus* of *immitis*; *acerbitas*; *crudelitas*; *inhumanitas*.

harem, *gynaecium* (Lactant.); (= de vrouwen in den h.) *grex paelicum*.

harenthalve, —**wege**, *eris* of (met betrekking tot meer dan één) *eorum causâ*; *suâ causâ* (reflex.); —**wil**, om h., z. *harenthalve*.

harig, z. *behaard*; —**ing**, *aringus* (Gar-gil. Mart.).

hark, *pecten* (Col.); *rastrum* (Ov.).

harkleijn, *sannio*.

harmonie, *concentus*; *harmonia*; de h. der sphenen, *siderum suos volventium orbes concentus*; overdr. *concentus*; *consensus*, *consensio* of *convenientia* (tusschen zaken); *concordia* (tusschen perss.); in h. met, z. in overeenstemming met; h. der kleuren *colorum concentus*; volmaakte h., *concentus atque consensus*; (tusschen perss.) *consociatissima voluntas*; in goede h. met elkaar levend, *bene conveniens* (b.v. *cognati*; *propinqui*); in de beste h. met iem. leven, *concordissime* of *coniunctissime vivere cum alqo*; —**ieeren**, *concinnare*; *unum sonare* (verg. disharmonieeren); z. verder overeenstemmen; —**ieerend**, z. eensgezind; —**iemuziek**, *cantus symphoniae*; *symphonia*; —**ieus**, —**isch**, *canorus*; *dulcis*; *suavis*; *consonus* (b.v. *clangor* Ov.); *modulatus* (b.v. *sonus*; *verba*); *numerosus* (b.v. *oratio*); overdr. *concinuus*; *aptus*; *congruens*; h. bouw, z. symmetrie; een h. geheel vormen, *inter se concinnare*; *apte cohaerere*; adv. *canore*; *concinnè*; *apte congruenter*.

harnas, *lorica* (oorsprk. van leder); *thorax* (geheel van metaal); een h. aandoen, z. *harnassen*; overdr. iem. in het h. jagen, *concitare* (b.v. *Etrurium adversus nos*); *exacerbare* of *irritare* (alqm); —**sen**, iem. h., *loricâ* of *thorace induere alqm*; zich h., *loricâ* of *thorace se induere* of *se tegere*; z. ook *geharnast*.

harp, *sambuca*; *psalterium*; —**oen**, *iaculum hamatum*; **speelster** —, *sambucistria*; *psalteria*; —**speler**, *psalles* (gen. -ae); —**ij**, *harpia*.

harrewarren, met iem. h., *rixari* of *iurgis certare cum alqo*.

hars, *resina*.

hart, 1) in fysieken zin, *cor*; iem. aan het h. drukken, *amplexari* of *complexi alqm*; onder het h. dragen, *in utero gestare*; overdr. het h. van den staat, *viscera* of *medullae rei publicae*; van de zaak, *viscera causae*; van de stad, *media urbs*; *sinus urbis* (Sall.); van een land, *interior regio*; *interiora* (pl.) *terrae alcius*; *gremium* (b.v. *Aetolia medio fere Graeciae gremio continetur* Cic.); *umbilicus* (b.v. *Aetoli qui umbilicum Graeciae incolunt* Liv.); z. ook *hartje*. 2 — 2) in moreelen zin, *animus*; *mens*; *ingenium*; *voluntas* (gezintheit); een gerust h., *animus omni curâ vacuus*; z. ook *geweten*; een goed h., *naturae* of *naturalis bonitas*; *animus benignus*; hebben, *ingenio bono esse*; iem. een goed h. toedragen, z. het goed met iem. meenen 2; het h. op de rechte plaats hebben, *virum probum* of *honestum esse*; een slecht of boos h., *animus improbus*; *malus animus*; *mala mens*; een bedorven h., *voluntas depravata*; drang des h., *impetus animi*; de godsdienst is een zaak des h., *religio in animis versatur*; zijn h. aan iets hangen, *dedere* of *tradere* se *alci rei*; iems h. hangt aan iem. of iets, z. *gehecht* zijn; h. hebben voor iem. of iets, *alqs* of *alqd alci curae* of *cordi est*; het h. op den tong dragen, *nil dissimulare*; *non aliud clausum in pectore aliud in lingua promptum habere*; het h. hoog dragen, *superbum esse*; het h. hebben te, *andere* met inf.; geen h. (= moed) hebben, *ignavum esse*; iem. een h. onder den riem steken, *animum adde* of *facere alci*; in 't bijz. met een praepos. a) het gaat mij **aan** het h. mijn huis te ver-koopen, *invitus faciam ut domum meam vendam*; na aan het h. liggen, *alqd* of *alqs alci summae curae est*; *alqs haeret alci in medullis*; *alqs alci carissimus* of *in deliciis est*; hun bezittingen liggen hun zóó na aan het h. dat, *tanto amore suas possessiones amplexi tenent* ut met con.; niets ligt mij nader aan het h. dan, *nil mihi antiquius* of *potius est* of *nil antiquius habeo alqâ re*; dan dat, *quam ut* met con. — b) **in** zijn h., *animo*; *intus*; zij leefden in de hh. van het Romeinsche volk, *in medullis populi Romani ac visceribus haerebant*; in iems h. lezen, *animum alcius perspicere*; *apertum pectus videre*. — c) **met** h. en ziel, *totus et mente et animo* (b.v. *in bellum insistere*); *totus* (b.v. *sum vester*); zich met h. en ziel aan iets wijden, ook *omni cogitatione et curâ incumbere in alqd*; iem. met h. en ziel liefhebben, *toto pectore amare alqm*; zich met h. en ziel aan iem. hechten, *se penitus totumque alci tradere*; zij zijn één met h. en ziel, *concordissime vivunt*; *omnia sunt inter eos communia*; verg. ook met lijf en ziel 1. — d) iem. iets **op** het h. drukken, *praecipere alci alqd*; iem. op het h. drukken te, *praecipere* of *commendare alci ut* met con. (niet te, ne); *monere* of *cohortari alqm ut*; er ligt mij iets op het h., *alqd me* of *animum meum sollicitum habet*; iets op het h. hebben, *alqd animo agitare* of *in animo meditari*; met de hand op het h., *ex animi sententia*. — e) **ter** h. gaan, *alqd alci curae* of *cordi est*; z. ook na aan het hart liggen 2 a; ter h. nemen,

z. behartigen 2; opvolgen 2. — **f**) van harte, *ex animo*; *ex animi* of *ex animi sui sententia*; van h. wenschen, *cupere et optare* (*alqd*; dat, *ut* met *coni.*); van h. gelukwenschen, *ex sententia, tota mente* of *vehementer gratulari* (*alei*); van h. verheugd zijn dat, *gaudere vehementerque laetari* of *loto pectore* 1. met *acc.* c. inf.; van h. gaarne, *prompto paratoque animo*; *libentissime*; van ganscher h. liefhebben, z. met hart en ziel 2 c. — **g**) zonder h., z. harteloos.

hart-ader, *grandis vena cordis*; overdr. nervi (b.v. de h. der samenzwering is doorgesneden, *n. contusionis exsecti sunt*); — **brekend**, z. — roerend; — **edief**, z. hartje 1; — **eled**, z. hartzeer; — **eloos**, *inhumanus*; *durus*; verg. hardvochtig; — **eloosheid**, *animus inhumanus* of *durus*; verg. hardvochtigheid; — **elust**, naar h., z. naar believen 2; zich naar h. aan iets overgeven, z. botvieren; — **elijk**, *benignus*; *humanus*, *pius* of *amoris plenus* (*adversus*, *erga* of *in alqm*); *verus* of *sincerus* (oprecht); een h. brief, *amicæ amantæ scriptæ litteræ*; *humanæ litteræ*; in zeer hh. termen, *amantissimis verbis*; *amicissime*; *humanissime*; h. vriendschap, *summa* of *intima amicitia*; h. vreugde, *animi lætitia*; *summa lætitia*; adv. *amantè*; *amicè*; *humane* (of *-iter*); *benigne*; *benevole*; *vere* of *sincere* (oprecht); iem. h. ontvangen, *hospitatiler accipere alqm*; z. verder hart 2 f (van harte); zeer 1; — **elijkheid**, *benevolentia* of *amor* (voor iem., *erga alqm*); *animus verus* of *sincerus* (oprechtheid); iem. h. bewijzen, *benevolentiam alci præstare*; z. ook vriendelijkheid; — **ewensch**, *animi sententia*; naar h., = naar hartelust.

hart-grondig, z. oprecht; vurig; — **ig**, *salsus*; = hartelijk; — **je**, 1) *corculum* (ook als liefkoozingswoord; b.v. *meum c. Plaut.*); mijn h., *animule mi* (Plaut.); *volutas mea*; *deliciae meae*; *meum suavium* (Plaut.). — 2) in het h. van den winter, van den zomer, *hieme, aestate summâ*; *mediâ hieme, aestate*; in het h. van Griekenland wonen, *mediûm umbilicûm Graeciae incolere* (Liv.); z. ook hart 1; — **kamer**, *ventriculus cordis*; — **klopping**, *palpitatio cordis*; ik heb hh., *cor mihi salit*; — **roerend**, *miserabilis*; *flebilis*; *misericordiam commovens*; h. geweent, ook *misericordia fletusque*. **Hartgehelmen**, *animi secreta*.

hart-sterkend, *animum recreans* of *reficiens*; *recreans*; *reficiens*; — **sterking**, *animi recreatio*; *laxamentum*.

harts-tocht, *animi perturbatio* of *motus*; *cupiditas*; *libido* (zinnelijke h.); *intemperantia* of *animi impotentia* (teugelloosheid); *studium* (h. voor iets, *aleius rei*); zonder h., vrij van h., *animi perturbatione liber* of *vacuus*; *cupiditatis* (of *-um*) *expers*; *sedatus* et *placidus* (volkomen bedaard); *remissus* (b.v. *sermo*); (als adv.) *sine studio*; *sine ira* et *studio* (Tac.); *sedate placideque*; *remisse*; *aequo animo* (met gelatenheid of onverschilligheid); vrij zijn van h., door geen enkelen h. beheerscht worden, *omni perturbatione animi* of *cupiditate carere*; in h. handelen, *cupide agere*; iets in h. doen, *impetu quodam animi*

facere alqd; iems h. opwekken, *animum aleius impellere*; *libidinem aleius excitare*; een h. voor iets hebben, *magno aleius rei* (b.v. *venationis*) *studio teneri*; *studiosissimum esse aleius rei*; *studiose alqd facit* (voor het balspel, *s. pila ludere*); — **tochteijk**, *violentus*; *vehemens*; *ferox*; *impotens* (zichzelf niet meester); *intemperans* (teugelloos); *libidinosus* (wellustig); *acer* (b.v. *amator*; *cupiditas*); *ardens* (b.v. *in cupiditatibus*; *desiderium*; *oratio*); *fervidus* (b.v. *fervidi animi vir*; *oratio*); een h. jager, *venandi studiosissimus*; een h. speler zijn, *indulgere aleae*; z. ook een hartstocht voor iets hebben; adv. *cupide*; *cupidissime*; *studiosissime*; *vehementer*; *acriter*; *ardenter*; iem. h. beminnen, liefhebben, *alqm ardentè amare*; *alqm effusissime diligere*; (een meisje) *aleius amore flagrare*, *ardere* of *deperire*; iets, *aleius rei studiosissimum* of *cupidissimum esse*; *magno aleius rei studio teneri*; *vehementer delectari alqm re*; h. spreken, *magna contentione loqui*; — **tochteijkheid**, *animi ardor* of *impetus*; *animi* of *mentis fervor* of *concitatio*; *furor*; *violentia*; *vehementia*; — **vriend**, — **in**, *amicissimus*, — *a*, of *familiarissimus*, — *a*; verg. boezemvriend.

hart-verheffend, *magnificus*; — **verscheurend**, *miserabilis*; *acerbissimus*; — **versterkend**, — **ing**, z. hartsterkend; — **ing**; — **zeer**, *acutudo*; *solicitude* (kommer); verg. verdriet.

haspel, *sucula*; — **en**, *evolvere* (*alqd*); overdr. door elkaar h., *permiscere* of *perthurbare* (*alqd*); verg. dooreenhaspelen.

hat-elijk, *odiosus*; *invidiosus*; *iniqûus*; *malignus*; subst. het h. van iets, *invidia aleius rei* (b.v. *criminis*; *facti*); — **elijkheid**, *invidia*; *concr. acerbe dictum*; *aculeus* (*in alqm*); — **en**, *odisse* (*alqm*); *odium habere* (*in alqm*); iem. gloeiend h., *odio* of *invidia* *aleius ardere*; verg. gehaat; — **er**, *osor* (Plaut.); *qui odit*.

haut-relief, *emblemata*; pl. ook *ectypa* (Plin.); met h., *caelatus* (b.v. *argentum*).

ha-ve, *bona* (pl.); *patrimonium* (geërfd goed); *sarcinae* (bagage); verg. bezitting; — **veloos**, *squalidus* of *sordidus* (vuil); *pannosus* (in lompen gehuld); h. kleeding; — **veloosheid**, *sordes* (pl.); *squalor*; — **ven**, *portus*; de h. verlaten, *e portu proficisci*; verg. afvaren; binnenvaren, *intrare portum*; bereiken, *capere p.* (ook *otii portum*); in veilige h. zijn, z. in veiligheid zijn; spreekw. in de h. schipbreuk lijden, *navem in portu mergere* (Sen. rhet.); rijk aan hh., *portuosus*; zonder hh., *importuosus*.

haven-dam, *moles*; — **en**, *afflictere*, *lacerare* of *affligere* (b.v. *naves tempestas*; voor al pass.); z. ook toetakelen; — **geld**, *portorium* of *p. maritimum*; — **hoofd**, *moles*; — **ketting**, *claustra* (pl.) *portus*; — **meester**, *magister portus*; — **stad**, *emporium*; *urbis portu nobilis*.

haver, *avena*.

hav-ik, *accipiter*; — **iksneus**, *nasus aduncus*. **hazard-spel**, *alea*.

hazel-aar, *corylus*; — **hoen**, *rusticula*; *galina rustica*; — **muis**, *glis*; *nitedula*.

hazen, *leporinus*; — **pad**, het h. kiezen, *fugâ salutem petere*; — **slaap**, *somnus levis-simus*; — **wind**, z. windhond.

he, interj. *hem.*

hebbelijckheid, *proprium (alcus); consuetudo.*

hebben, 1) ww. iets h., *habere alqd* (alg.; ook *liberos ex alqa enz.*); *est alci alqd* (bezitten; z. verder bezitten); *tenere* (houden; b.v. *alqd in manu*); *portare* of *gestare* (dragen; *alqd*); (met het oog op de waarde, die de zaak voor den gebruiker heeft) *uti alqd of alqd re* (het obj. steeds met een attrib., b.v. *patre diligenti; vento secundo*); niet h., ook *carere (alqd re)*; in 't bijz. a) iem. of iets als iets h., z. hebben tot e γ. — b) te . . . h., z. moeten; ik heb niets te schrijven, *nilul of non habeo quod scribam*; hij h. te bevelen, *imperium penes eum est*; over iets, *alcus rei potestatem habet*; over iem., *imperium of dominationem habet in alqm*; nu h. ik nog uiteen te zetten, *restat of reliquum est ut exponam.* — c) willen h. (dat), iets van iem. willen h., z. eischen; iets willen h., z. begeeren; niet willen h. dat, *non pati of non concedere ut met con.*; iets niet willen h., z. ver-smaden; wat wilt gij h., wat hebt gij, *quid est; quid postulas; quid est quod me velis*; hebt gij iets, *num quid vis*; nog iets, *num quid aliud of num quid aliud me vis* (Plaut.); niet kunnen h., z. verdragen. — d) daar heb je . . . , en (met nom. of acc.); ecce (met nom.); daar heb je het nu, *ita est; hoc illud est.* — e) het op een bepaalde manier hebben, *se habere* (b.v. bene); *est alci* (b.v. male); — f) in ver-binding met een praepos. a) hij heeft wat aan geld, aan landerijen, *habet in nummis, in praediis*; ik weet niet wat ik aan hem heb, *nescio quo animo ille in me sit*; iets aan iem. h., z. iem. hebben tot e γ; wat h. ik hieraan, *quid hoc mihi prodest*; wat h. gij aan een schip, *quid tibi navi* (nl. opus est); wat heb ik aan geld als ik het niet mag gebruiken, *quo mihi fortunam si non conceditur uti* (Hor.); ik h. er veel aan, *magno mihi est usui.* — g) het over iets h., z. over iets spreken 2c. — γ) iem. of iets h. tot, *habere* met dubbelen acc.; *uti met dubb. abl.* — δ) van iets of iem. h., *vicinum esse alci rei of alci*; z. verder gelijken; iets van iem. h. = vernomen h., z. vernemen 1; dat h. gij nu van uw weldaden, dat . . . , *huc beneficia tua evaserunt ut met con.* — e) iets heeft veel vóór zich, *alqd admodum probabile est* (is zeer plausibel). — 2) subst. h. en houden, *copiae* (b.v. *cum omnibus copiis eire*); z. verder bezitting.

hebzucht, *avaritia; pecuniae cupiditas of aviditas; cupiditas; aviditas*; — **ig**, *avarus; pecuniae cupidus of avidus; cupidus; avi-dus.*

hecht, 1) adi. *firmus* (eig. en overdr.). — 2) subst. = handvat; — **en**, iets h., *consuere alqd* (aaneennaaien); een wond h., *colligare vulnus*; iets aan iets h., z. aanhechten; zich aan iets h., z. blijven hangen 1; overdr. aan iets h., z. gewicht hechten 2; waarde hechten 2; zich aan iem. h., *se applicare ad alqm*; *se tradere of dicare alci*; z. ook gehecht; — **enis**, *custodia*; iem. in h. nemen, *comprehendere, capere of arripere alqm*; op de vlucht, *e fuga retrahere alqm*; z. verder in verzekerde bewaring

nemen 1; — **heid**, *firmitas; firmitudo*; — **rankje**, *clavicula.*

heden, *hodie*; de dag van h., *hic of hodiernus dies*; tegen h., *in hunc diem*; tot h., *ad of in hodiernum diem*; h. nog, *hodie quoque*; *hodie*; h. ten dage, *hodie*; *his temporibus*; verg. huidig; geniet den dag van h., *carpe diem* (Hor.); — **daagsch**, *hodiernus*; *hic* (tegenwoordig).

hedonistisch, *voluptarius* (b.v. *philosophi*).

heede, *stuppa.*

heel, 1) adi. = geheel 1; = ongedeerd; = groot, *magnus* (b.v. een h. voorraad; *m. vis of copia*); een h. eind weegs, *aliquantum itineris.* — 2) adv. = zeer 1; — **al**, *rerum universitas; universum; rerum natura; mundus*; — **baar**, *sanabilis*; — **emaal**, z. geheel 3; om niet h. met lege handen terug te komen, *ne omnino inanes revertantur*; toch is hij niet h. onwetend, *nec tamen scit nihil*; iem. niet h. gelooven, *parum alci credere*; h. niet enz., z. in 't geheel niet enz. 3; — **en**, z. genezen; — **huids**, z. heelsheids; — **ing**, — **kracht**, — **kruid**, z. geneezing, geneeskracht, — **kruid**; — **kunde**, — **kundig**, — **kundige**, — **kunst**, — **meester**, — **middel**, z. ge-neeskunde, chirurgie enz.

heelsheids, h. ontkomen, het er h. af-brengen, *integrum, incolumem of saluum evadere of abire*; nauwlijks, *vix vivum effugere*; (Liv.) *prope ambustum evadere* (b.v. *ex damnatione collegae*) of *semustum effugere* (b.v. *se populare incendium priore consulatu s. effugisse*); verg. ook levend 1.

heelder, *receptrix.*

heen, z. daarheen, ergens heen enz.; verg. ook doorheen, overheen, om-heen; h. en weer, *ultra citroque*; *ultra et citro*; u. c.; *huc et illuc*; h. alque i.; h. i.; h. en weer bewegen, *agitare (alqd)*; h. en weer gaan, *ire* (of *venire*) *et redire*; *ultra citroque commeare*; *commeari* (b.v. *inter Veios Romanique nuntii*); subst. het h. en weer gaan, *itus reditusque*; door omschr.; h. en weer loopen, *concursare; discurrere*; (angstig) *trepidare*; subst. *concursatio; discursus; trepidatio*; h. en weer schudden, slingeren, *iactare (alqd)*; subst. *iactatio*; h. en weer trekken, z. boven (h. en weer gaan); h. en weer vliegen, *volitare* (eig. en overdr.); h. en weer zenden, *ultra citroque mittere*; *mittere remittere*.

heen-, in samenst., door ad- (naar toe); ab- (weg); de pers. of zaak waarheen door ad of in met acc.; de pers. waarvandaan door ab, de zaak door ab, de of ex met abl.; z. voor de hier niet volgende samenst. door-heen-, omheen-, overheen-, weg-; — **brengen**, af-, de-, *perferre of deportare* (dragend); *conferre of comportare* (van ver-schillende kanten); ad-, de- of *pervehere* (per wagen of schip); ad-, de- of *perducere* (ge-leidend); iem., iets, *alqm, alqd*; — **dragen**, z. — **brengen** (dragend); — **drijven**, z. drijven 1 la en b; af-drijven 2; — **gaan**, ergens h., *alqd ire, abire of tendere*; (= weggaan) *abire*; ab-, dis- of *decedere; digredi*; verg. vertrekken 2; (= ster-ven) *decedere de of e vita*; verg. uit het leven scheiden 2; subst. het h. z. vertrek 1; = het scheiden uit het

leven 2; **-komen**, *pervenire*; (van verschillende kanten) *convenire*; subst. een goed h. zoeken, *fugā salutem petere*; z. ook voet 1 (zich uit de vv. maken); **-loopen**, *curre* of (van verschillende kanten) *concurrere*; (= wegloupen) *discedere*; *aufugere*; **-reis**, door omschr., b.v. ik ontmoette hem op de h., *eo proficiscens* of *proficiscentem eum conveni*; **-snellen**, **-spoeden**, z. zich spoeden; wegsnellen; **-trekken**, *migrare* (verhuizen); *proficisci* of *iter facere* (reizen); marcheeren); z. ook wegtrekken 2; **-varen**, *vehi* of *advehi*; *avehi* (wegvaren); z. ook afvaren; **-vlieden**, *fugere*; *confugere*; *aufugere*; **-vliegen**, *volare* of *advolare*; (= wegvliegen) *avolare*; **-vluchten**, z. **-vlieden**; **-voeren**, z. **-brengen**; **-willen**, ergens h., *alqo velle*, *cogitare* of *tendere*; overdr. waar wilt gij heen, *quid agis*; *quid tibi vis*; **-zeilen**, z. **-varen**.

heer, 1 *dominus* (gebieder); *pater familias* (h. des huizes); *erus* (h. des huizes; meester, tegenover de slaven); bij eigennamen niet vertaald; de jonge h., *filius erilis* of *familiae*; een groot h., *vir illustris*; mijne hh. (bij een toespraak), *virī ornatissimi*; (Eecl.) de Heer, = God; (van Christus) *dominus*; onze lieve H., *deus noster*; h. zijn (over), z. heerschen (over) 1; h. over leven en dood, *vitae necisque dominus*; zijn, z. macht hebben over leven en dood 1; den grooten h. uithangen, *sumptuosius insolentiusque se iactare*; zoo de h., zoo de knecht, *qualis dominus talis est servus* (Petr.); strenge hh. regeeren niet lang, *violenta nemo imperia continuit diu* (Sen.); *iniqua nunquam regna perpetuo manent* (Sen.); niemand kan twee hh. dienen, *nemo potest duobus dominis servire* (Vulg.); z. verder meester 1 b; opperheer. — 2) = leger 2.

heer-baan, *via militaris*; v. publica. **-leger**, z. leger 2; overdr. z. menigte; **-lijk**, *magnificus*, *splendidus* of *amplus* (prachtig); *amoenus* (van plaatsen, b.v. *litus*; *insula*); *praeclearus* (voortreffelijk); *divinus* (goddelijk); *suavissimus* (voor de zinnen); *delicatus* (van spijzen); adv. *magnifice*; *splendide*; *praeclare*; *divine*; *divinitus*; *suavissime*; door den sup., b.v. h. groene heuvels, *viridissimi colles*; z. ook genotrijk; voortreffelijk; **-lijkheid**, *magnificentia*, *splendor* of *amplitudo* (pracht, luister); *amoenitas* (heerlijke ligging enz.); *suavitas* (voor de zinnen); (= iets heerlijks) *res magnifica* enz.; hh., ook *deliciae*; z. ook genot; voortreffelijkheid; **-schaar**, z. leger 2.

heerschap-pij, *imperium* (ook concr. = rijk); *potestas* (macht); *dicio* (gezag); *regnum* (koningsheerschap-pij); ook alleenheerschap-pij en in het alg. heerschap-pij); *tyrannis* of *dominatio* (alleen-, geweldheerschap-pij); de h. voeren, z. heerschen 1; de h. voeren in den staat, *rerum potiri*; *summam imperii tenere*; *rei publicae praeesse*; *civitatem regere*; verg. heerschen 1; onder iets h. brengen, *geraken*, staan, z. gezag 1; de h. van de rede over de zinnen, *dominatio rationis in libidinem*; de h. over zichzelf bewaren, *sibi imperare*; *se continere*; verliezen, *se effundere* (b.v.

in alqa libidine); **-en, 1** eig. *imperare*; *imperium tenere*; *imperium est penes alqm*; *regnare* (als koning of met onbeperkte macht); *dominari* (den baas spelen; b.v. *inter homines*); over iem. h., *imperare alci* (b.v. *quam plurimis*); *imperium tenere in alqm* (b.v. *in suos*); *dominari in alqm* (b.v. *in suos*); over een land, *praeesse alci terrae*; over de geheele wereld, *omnium terrarum dominum esse*; z. verder beheerschen 1. — 2) overdr. *dominari*; *regnare*; = in zwang zijn, *valere*; *vigere*; = ergens zijn of verbreid zijn, *percrebr(r)uisse* (b.v. *fama*; *opinio*); *esse* (b.v. *ubique est laetitia*; *opinio est*; *mos est*; *silentium est de alqa re*); *versari* (b.v. *pudor in convitiis*); *habitare* (poët.); b.v. *muta quies habuit Ov.*; door omschr., b.v. deze dwaling h. in onzen tijd, *hic error saeculum tenet*; **-end**, = algemeen verbreid, *vulgatus*; *pervulgatus*; *pervagatus*; *praesens* (b.v. *terror*); = allen gemeen, *communis*; door *vulgi* of *omnium* (b.v. *opinio*); door den gen., b.v. de onder de menschen h. tweedracht, *hominum discordia*; door een adi. possess., b.v. de in de stad heerschede onlusten, *seditiones urbanae*; de algemeen h. zienswijze, *consuetudo communis sensus*; de op het land h. eenvoud, *rusticitas*; h. worden, *in- of percrebr(r)escere* (b.v. *opinio*; *consuetudo*); **-er**, *dominus* (heer); *princeps* (vorst; in 't bijz. keizer); *tyrannus* (alleenheerscher); *rex* (koning, regent); *imperator* of *Caesar* (keizer); *dynastes* of *regulus* (afhankefijk h. over een klein land); z. verder beheerscher; bestuurd; **-eres**, z. beheerscheres; bestuurdster; **-zucht**, *imperi*, *regni* of *dominatus cupiditas*; *imperandi*, *regnandi* of *dominandi cupiditas*; **-zuchtig**, *imperi*, *regni* of *dominatus cupidus*; *imperandi*, *regnandi* of *dominandi cupidus*; *imperi*osus; h. aard, *animi impotentia*.

heertje, *scurra*; verg. fat.

heesch, *raucus*; een beetje h., *subraucus*; zich h. praten of schreeuwen, *vocem obtundere* of v. in *dicendo* o.; **-heid**, *ravis*; *raucitas*; *fauces raucae*; *languor* of *asperitas faucium*; hardnekkige h., *asperitates*.

heester, *frutex*.

heet, 1 eig. *calidus* (warm); *candens* (gloeënd h.); *fervens* of *fervidus* (kokend h.); *aestuosus* (b.v. *via*); h. zijn, *calere*; *candere*; *fervere*; *aestuar* (b.v. *humus*); h. worden, *calefcere*; *candescere*; *ferrescere*; h. maken, *calefcere*; *ferrefacere*; het is h., *aestus est*; het wordt heeter, *crescit aestus* (Curt.); — 2) overdr. hh. tranen stroomden uit haar oogen, *tepidō manabant lumina fletu* (Ov.); van hartstochten, z. gloeiend; = wellustig; h. op iets, *avidus alcius rei*; verg. begeerig; een h. strijd, een h. gevecht, *pugna aeris* of *atrox*; *certamen acre*; *proelium atrox*; hh. gevechten, ook *proelia dura* (Liv.); het was een h. gevecht, het ging er h. toe, *acriter pugnabatur*; wanneer het wat h. toeging, *si quid erat durius*; toen het gevecht heeter werd, *certamine accenso*; waar de strijd het heetst was, waar het het heetst toeging, *ubi accensus erat ardor pugnae*; *ubi plurimus labor ac periculum erat*; dit was voor de onzen een zeer h. dag, *hic dies nostris longe gravissimus fuit*; iem.

op heeter daad betrappen, *deprehendere alqm in manifesto scelere*; *deprehendere alqm* (ook *alqm in adulterio* enz.); verg. *adhuc flagranti crimine comprehendendi* (Ict.); adv. z. hevig; h. toegaan, z. boven; —**en, 1**) tr. = noemen 1; bevelen. — **2**) intr. *nominari*; *vocari*; *appellari*; *dici*; ik h. Gaius, ook *mihi nomen Gaius est*; *Gaius mihi est nomen*; hoe h. gij, *qui vocare* (Ter.); *quid est tibi nomen* (Plaut.); geheeten, z. genaamd; naar iets h., *nomen ab alq re habere* of *invenisse*; naar iem., *nomen accepisse* ab alq; alles wat Romein h., *omne Romanum nomen*; dat h. = dat beteekent, *hoc est* (b.v. *servum sollicitare verbis*; *hoc est* ...). — **3**) impers. het h., b.v. het h. dat de vijand verslagen is, *dicuntur* of *fertur hostis profligatus esse*; *dicunt* of *ferunt*, *rumor of fama est hostem profligatum esse*; —**ge-bakerd**, *fervidi animi*; adv. *properanter* (b.v. *properantius pergere*); —**hoofd**, *homo fervidi ingenii* of *animi*; h. *praeceps* of *p. in iram*; *caldicerebris* (Petr.).

hef-boom, *vectis*; —**fe**, *faex*; overdr. de h. des volks, *faex populi*; *f. civitatis*; *sentina urbis*; *infima plebs*; —**fen**, eig. z. opheffen 1; overdr. z. innen; invorderen; —**fer**, z. inner; —**sing**, z. invordering.

heft, z. handvat.

heftig, *violentus*; *acer* (b.v. *cupiditas*; *certamen*); *gravis* (b.v. *verbum*; *sententiae*); *iracundus* (opvlegend); adv. *acriter*; *graviter*; *iracunde*; z. verder hartstochtelijk; hevig; —**heid**, *violentia*; *vehementia*; *iracundia* (drift, opvlegendheid); z. verder hartstochtelijkheid; hevigheid.

heg, *saepes*; spreekw. ik weet hier h. noch steg, *plane ignarus sum huius loci*.

hegemonie, *principatus*; de Lacedaemoniërs hadden de h. te land en te zee, *et mari et terrâ duces erant Lacedaemonii*.

hei, hei of hei daar, *heus*; h. *tu*; —**blok**, *fistula*; —**de**, *loca deserta* (pl.); *l. inculta*; —**dekruid**, *erice*; —**den, 1**) (Eccl.) *paganus*; pl. ook *gentiles*; *ethnici*. — **2**) de hh., = onbeschaafde volken, *gentes barbarae*; —**dendom**, (Eccl.) *gentilitas* (abstr. en concr.); *paganorum*, *gentilium* of *ethnicorum doctrina*, *religio of superstitio* (abstr.); *pagani*, *gentiles* of *ethnici* (de heidenen); —**densch**, (Eccl.) *gentilis* of *ethnicus*; overdr. *horribilis*; *terribilis*.

heil, *salus*; *fortuna* (geluk); *lux* (uitkomst); b.v. *lucem afferre alci*, *rei publicae*; zijn h. in de vlucht zoeken, *fugâ salutem petere*; *in fuga sibi praesidium ponere*; h. u., o te felicem; *praeclare tecum agitur*; *feliciter* (ook *domino et dominae f.*); h. u. soldaten, om uw dapperheid, *macte virtute*, *militēs*, *este*; —**and**, *salvator* (Eccl.); —**gymnast**, *iatriptēs*; —**ig**, *sacer* (aan de goden gewijd; abs., b.v. *locus*; met den gen., b.v. *anseris lunonis*; met den dat., b.v. *Soli animal*); *dicasus* (*alci*, b.v. *cynus Apollini*); *sacntus* (onschendbaar, verheven, eerbiedwaardig; b.v. *templum*; *locus*; *ius*; *nomen*; *iusiurandum*; *amicitia*); *augustus* (geheiligd, gewijd; b.v. *locus*; *templum*; *Eleusis sancta illa aque a.*); *religiosus* (b.v. *locus*; *altaria*; *fanum*); een h. dag, *dies sollempnis* of *festus*; een h. plicht, *officium summum*; o. *pium* (vrome plicht); het heilige van iets, z. heiligheid; h. vereering, h. gebruik, h.

band, h. belofte enz., *religio*; een h. oorlog, *bellum pro religionibus susceptum*; niets is zoo h. of ... *nihil tam sanctum quod non met con.*; iets voor h. houden, *alqd sanctum of sacchissimum habere*; bij alle volken voor h. gelden, *apud omnes nationes sanctum esse*; niets is hun h., *nihil pensi neque sancti habent*; geen bondgenootschap is hem h., *apud eum nihil societatis fides sancti habet*; zoo de belangen van den staat mij h. zijn, *si est in me ratio rei publicae*; niets is mij heiliger dan, *nihil mihi antiquius est alqd re*; iem. bij alles wat hem h. is bezweren, *omnibus precibus orare et obtestari alqm*; iem. h. verklaren, *consecrare alqm* (ook *bestiam*); (Eccl.) *sanctificare* (alqm); het heilige der heiligen, *sanctum sanctorum* (Eccl.); z. ook aller- (het allerheiligste); adv. *sancte*; *religiose*; *pie*; —**igdom**, = heilige plaats, *templum*; *fanum*; *delubrum*; *locus sanctus*, *sacer*, *augustus* of *religiosus*; = heilige zaak, *res sacra* of *divina*; *religio*; —**ige**, eig. (Eccl.) *sanctus*, *homo s.* of *vir beatus* (*f. sancta*; *beata*); overdr. om aller hh. wil, *per quicquid deorum est*; bij alle hh. zweren, *persancte iurare*; —**igen**, = wijden 1; heilig verklaren; —**igheid**, *sanctitas* (onschendbaarheid; b.v. *tribunatus*; *fori*; *regum*); *religio* (b.v. *deorum*; *fanu*; *sortis*; *foederum religiones*); *caerimonia* (eig. heilige vereering; b.v. *deorum*; ook *legationis*); —**iging**, z. wijding; —**igschenend**, —**er**, *sacrilegus*; —**igschennis**, *sacrilegium*; *pollutae caerimoniae* (Suet.); —**igverklaring**, *consecratio*; *sanctificatio* (Eccl.); —**loos**, *funestus*; *fatalis*; *perniciosus*; *exitialis*; (= snood, onverbeterlijk) *nefarius*; *perditus*; *pessimus*; *improbitissimus*; adv. *nefarie*; *perditē*; *pessime*; *improbe*; —**loosheid**, *summa nequitia*; *improbitas*; —**rijk**, *salutaris*; *utilis*; *fructuosus*; —**wensch**, z. gelukwensch; hh., ook *faustae voces* of *precationes* (Tac.); —**zaam**, *salubris* (in 't bijz. voor de gezondheid; ook *consilia* enz.); *salutaris* (tegenst. *pestifer*, *perniciosus* enz.; b.v. *calor*; *leges*; met dat., b.v. *consilium utrique*); h. zijn voor iem. of iets, ook *alci saluti esse*; *alci*, *alci rei*, *alcius saluti* of *ad alqd conducere*; adv. = op h. wijze, *salubriter*; *salutariter*; *utiliter*; —**zaamheid**, *salubritas*.

heim-elijk, *clandestinus* (b.v. *fuga*); adv. *clam*; soms door sub- (b.v. h. rooven, *surripere* enz.); z. verder geheim 2; —**elijkheid**, z. geheim 1; —**wee**, *desiderium patriae* of *patrii soli*; *d. suos videndi*; het h. krijgen, *capit alqm d. patriae* enz.; hebben, *d. patriae* enz. *alqm tenet*.

heinde, h. en ver, *longe lateque*; van h. en ver, *undique*; ab *ultimis regionibus*.

heining, *saepes*; *saepeimentum*; *saepia* (pl.). **hek**, *saepia* (pl.); *cancelli* (van traliewerk; in 't bijz. fori, van de rechtbank); spreekw. de hh. zijn verhangen, *rerum facies mutata est*; het h. is van den dam, *domini absumt*; het h. sluiten, *agmen cogere*.

hekel, 1) een werktuig, *hamus ferreus* of *pecten* (Plin.); spreekw. over den h. halen, z. hekelen. — **2**) = afkeer, een h. aan iets hebben, *fastidire alqd*; *alqd alci fastidio* of *taedio est*; *taedet alqm alcius rei*; aan iem., *odisse alqm*; z. ook afkeer; —**aar**, eig. *carminator* (inscr.); overdr. *cavillator*;

—**achtig**, *acerbus*; *dicax*; —**dieht**, *satira*; —**diechter**, *satirarum scriptor*; —**en**, eig. *carminare of hamis ferreis pectere* (b.v. *linum*); overdr. *perstringere* (algm.; algd.); *carpere* (algm.; algd.); ook *alqm. maledico dente of sermonibus*; *agitare of exagitare* (algm.; algd.); *vellicare* (algm.); *percellere* (b.v. *ius civile*); *cavillari* (cum algd.); *insectari* (algm.; algd.); *vexare* (algm.; algd.); —**ig**, z. —**achtig**; —**ing**, *cavillatio*; door omschr.: —**zucht**, *acerbitas*; *dicacitas*; *cavillandi studium*.

heks, = tooverheks; = boosaardig wijf, *exetra*; —**en**, z. tooveren; spreekw. ik kan niet h., *homo sum, quae supra naturam humanam sunt efficere nequeo*; —**enmeester**, z. toovenaar; —**enwerk**, spreekw. dat is geen h., *hoc non est difficile ad faciendum of efficiendum*; —**erij**, *ars magica*.

hel, 1) subst. *sedes impiorum apud inferos*; *Tartarus* (poët.; ook pl. -a); (Ecol.) *infernus*; *inferna of loca i.* (pl.); *inferus*; *abyssus of gehenna*. — 2) adi. = helder 1 en 2.

helaas, *heu*; *ehui*; pro (zelden; b.v. *tantum p. degeneraums a patribus nostris Liv.*); vaak door andere uitdrukkingen, als *quod valde doleo of dolendum est*; *quod factum nolim*; *nescio quo modo enz.*

held, eig. *vir bello fortis*; *vir fortis of fortissimus*; een oud h., *senex fortissimus*; overdr. *heros*; = hoofdpersoon.

helden-aard, *animus fortis et invictus*; —**daad**, *facinus forte, praeclarum, magnum of memorabile*; pl. ook *virtutes*; —**dieht**, *poëma of carmen epicum*; —**diechter**, *poëta epicus*; —**dood**, *mors viro forti digna*; den h. sterven, *fortiter mori*; *gloriosā morte occumbere*; voor het vaderland, *claram mortem pro patria oppetere*; —**eenw**, z. —**tijd**; —**moed**, *virtus*; *animus fortis et invictus*; *animi magnitudo*; groote h., *singularis of summa virtus*; waren h. betooven, *magnum virtutem praestare*; een bewijs van h. geven, *virtutis opus edere*; meth. h., *fortissime*; *animo forti et invicto*; —**rol**, in een toneelstuk, *primae partes*; —**schaar**, *iuvenes of viri fortissimi of fortes et invicti*; —**tijd**, *aetas heroica* (ook pl.); *tempora heroica* (pl.); de geschiedenis van den h., *historia fabularis*; —**volk**, *gens fortissima*; —**zang**, z. —**dicht**.

helder, 1) = niet donker, *clarus* (b.v. *locus*; *gemma*; *stella*); *illustris* (licht; b.v. *locus*; *stella*; *solis candor*); *serenus* (b.v. *caelum*; *nox*); *liquidus* (b.v. *lux*; *aqua*; tegenst. *turbidus*); *purus* (zuiver; b.v. *aër*); z. ook doorschijnend; schitterend; h. weder, h. hemel, *serenitas*; *serenum*; *sudum*; bij h. hemel, bij h. weder, *sereno*; *cum est sudum*; de lucht wordt h., z. opklaren; adv. *clare*; h. vonkelend, *nitens*; *nitidus*; h. wit, *candidus*. — 2) van het geluid, *clarus* (duidelijk); *canorus of acutus* (h. klinkend); adv. *clare*; *acute*. — 3) overdr. = duidelijk; met betrekking tot den geest, *acutus* (b.v. *ingenium*); adv. *perspicue*; h. denkend, *acutus*; *perspicax*; *ingeniosus*; z. ook blik 2 b; —**held**, *claritas*; *splendor*; *candor*; *serenitas* (van de lucht en het weer); z. ook duidelijkheid; h. van den blik, van den geest, z. heldere blik 2 b.

held-haftig, *fortis*; *fortissimus*; *fortis et invictus*; *magnitudine animi praestans*; *viro forti dignus* (een held waardig); h. gedrag, z. heldhaftigheid; adv. z. met helden-

moed; —**haftigheid**, z. heldenmoed; —**in**, *femina fortissima*.

hel-en, *occulere, celare of occultare* (algd.); —**er**, *occulator*; *receptor*; de h. is zoo goed als de steler, *non tantum qui rapuit, verum is quoque qui recepit tenebur* (ICt.).

helst, *dimidia pars*; de grootste helft, *maior pars*; de h. grooter, *dimidio maior*; voor de h., z. half; erfgenaam voor de h., *heres ex semise*; de h. van een boek lezen, *dimidiatum librum legere*; door deze rivier wordt de stad in twee hh. verdeeld, *urbis eo dividitur amne*.

helhond, *Cerberus*.

helling, *occultatio*.

hell-en, *proclinari* (in of ad algd.); *vergere* (in algd.); *fastigatum esse*; *declivem* (van boven gezien) of *acclivem* (van beneden gezien) *esse*; z. ook overhellen; —**end**, (van boven gezien) *deceivis* (b.v. *locus*; *locus leniter d.*; *collis*); *fastigatus* (b.v. *collis leniter*); *deceivus* (b.v. *molliter litus*); *proclivis* (b.v. *via*); (van beneden gezien) *acclivis* (b.v. *locus*; *pars viae*; *collis leniter ab infimo*); —**epijn**, *acerbissimi cruciatus*; —**eveeg**, *exetra*; —**ing**, a) de, ac- of *proclivitas*; *deceivitas*; *delectus*; *fastigium* (als van een dak); = hellende plaats, *locus de*, ac- of *proclivis*; *clivus*; langs de h., *per declivem*; *per proclive* (b.v. *pellere algm*); hh., *declivia*; zachte h., *fastigium lenis of molle*; *locus leniter declivis*; *collis leniter fastigatus*; steile h., *locus praeruptus*; *ascensus arduus*. — b) = scheepstimmerwerf, *navalia* (pl.).

helm, *galea* (van leer, met metaal beslagen); *cassis* (van metaal); —**bos**, *crista*; met een h. voorzien, *cristatus*; —**teeken**, *insigne galeae*; —**top**, *conus*.

help-en, 1) = iem. hulp verleenen, *auxiliari*, *auxilium ferre of auxilium esse alci* (vooral iem. materiëel en gewapendi bijstand verleenen); *opem ferre of opitulari alci* (door aanzien, vermogen enz.); *sublevare algm* (steunen); *iuvere of adjuvare algm* (bijstaan; sterken; ondersteunen; *in alga re*); *adesse alci of alcius rebus* (bijstaan; vooral als raadsman en voor het gerecht); z. ook behulpzaam zijn, de behulpzame hand bieden. — 2) in 't bijz. a) iem. iets helpen zoeken, *opitulari alci in quaerenda alga re*; iem. is niet meer te h., *opitulandi facultas omnis erepta est*; *desperatur alqs of alcius salus*; ik kan het niet h., *invitus feci* (ik deed het tegen mijn zin); *insciens feci* (ik deed het zonder opzet). — b) onpersoonl. wat helpt het, *quid prodest*; het h. mij niets, *nihil proficiam*; *nihil ago*; *nihil refert* met inf.; het h. je niets, *nihil proficies*; *nihil agis*; *frustra laboras*; er h. niets aan, *precibus non relictus est locus*. — c) reflex. zich h., zich weten te h., *rem expedire*; zoo goed men kan, *consilium a re praesenti capere*; zichzelf trachten te h., a se petere *auxilium of praesidium*. — d) iem. aan iets h. (= doen toekomen, verschaffen), *subministrare alci algd* (b.v. *pecuniam*); *alcius rei copiam facere alci*; *suppeditare alci algd*; *prospicere alci algd* (b.v. *sedem senectuti*; *fratris sui filiae maritum*); iem. aan een plaatsvervanger h., *alci vicarium expedire*; iem. aan iets trachten te h., *quaerere alci algd* (b.v. *honores*); z. ook verschaffen. — e) iem. op het paard h.,

subicere alqm in equum; op den wagen, *tolle alqm in currum*. — **f**) **tegen** iets h., *remedio esse ad alqd* (van geneesmiddelen); *facere ad alqd* (b.v. *nihil aequè ad viperae morsum quam taci arboris succus* Suet.); *efficacem esse contra alqd, pollere adversus* (of *contra*) *alqd of valere ad* (of *contra*) *alqd* (van geneesmiddelen); *utilem esse contra alqd* (of *alci rei*), *prodesse adversus alqd* (of *alci rei*) of *salutarem esse ad alqd* (van geneesmiddelen en andere dingen). — **g**) **iem.** **uit** iets h., *liberare alqm alqd re of ex alqd re*; *expedire of exsolvere alqm alqd re*; *eripere alqm ex alqd re*; uit een moeilikheid, ook *expedire alqm*. — **b**) **voor** iets h., z. tegen iets helpen 2f; — **er**, — **ster**, *adiutor*, — *tria* (bij iets, *alcius rei*); *minister*, — *tra* of *administer*, — *tra* (als ondergeschikte; ook handlanger); als h. verschijnen, *adiutorem existere*; *salutem afferre*.

helsch, *infernus of tartareus* (poët.); het h. vuur, *gehennae ignis* (Vulg.); overdr. *terribilis*; *horribilis*; *nefandus* (goddeloos); hh. folteringen, *acerbissimi cruciatus*; een h. plan, *consilium plenum sceleris*.

hem, 1) acc. of dat. van h.j. — 2) **interj.** **heus**. **hemd**, *subucula* (wollen h.); *tunica interior*; spreekw. het h. is nader dan de rok, *tunica propior pallio est* (Plaut.); *proximus sum egomet mihi* (Ter.); iem. tot het h. toe uitkleeden, *tondere alqm auro usque ad vivam cutem* of *admutilare alqm usque ad c.* (Plaut.).

hemdsmouwen, in h., *tunicatus*.

hemel, *caelum*; ten h., ten h. stijgen, z. omhoog; opstijgen 2; als uit den h. gezonden, *velut de caelo delapsus*; *velut caelo demissus*; overdr. iem. tot den h. verheffen, z. hemelhoog; den h. zij dank enz., z. goddank; h. (als uitroep), *di immortales*; ten h. schreeuwend, *indignissimus*; spreekw. h. en aarde bewegen, *caelum et terras miscere* (Liv.); in den h. zijn, *in caelo esse of digito caelum attingere* (Cic.); een h. op aarde hebben, *deorum vitam vivere* (Cic.); van den h. in de hel, *de caelo in caenum* (Tertull.). — **bode**, *nuntius deorum of de caelo demissus*; *angelus* (Eecl.). — **gewelf**, *caelum*; *caeli convexa* (Verg.); — **globe**, *sphaera*; — **god**, z. hemeling; — **hoog**, *caelo iunctus* (b.v. *iuga*); *altissimus*; adv. of in *caelum*; *caelo tenus*; overdr. iem. of iets h. verheffen, prijzen enz., *alqm of alqd in caelum ferre of tollere*; *alqd laudando of laudibus extollere of efferre*; *alqm laudibus in caelum extollere*; *alqm of alqd summis of maximis laudibus efferre*; *alcius laudes in astra tollere*; — **ing**, *calicula of caeles* (poët.); hh., *caelestes*; *caelites*; — **lichaam**, *astrum*; *sideris*; de hh., ook *caelestia*; — **licht**, z. ster 1; — **loop**, *cursor caeli of siderum*; — **ruim**, — **rijk**, z. hemel.

hemels-blauw, *caeruleus*; *caesius*; — **breed**, een h. verschil, *discrimen maximum*; het maakt een h. verschil, *plurimum interest*; h. verschillend, *longissime diversus*. **hemelsch**, *caelestis*; overdr. *divinus*; h. genot, *summa voluptas*; h. schoon, *divinā formā et specie*; *venustissimus*; *pulcherri-mus*; — **gezind**, *pius*.

hemel-streek, *regio caeli*; *caelum*; naar alle hh., z. richting 1 (in alle rr.); — **teeken**, *signum caeli of in caelo*; de hh. waarnemen, *de caelo servare* (van den augur); z.

ook —verschijnsel; — **tergend**, *atrox*; *nefarius*; *immanis*; — **vaart**, *ascensus in caelum*; Christus' h., (Eecl.) *ascensio domini of Christi*; a. Christi in of ad *caelum*; — **verschijnsel**, *visum caeleste*; pl., ook *caelestia*; *quae de caelo fiunt*; — **waarts**, z. omhoog. **hen**, 1) subst. *gallina*. — 2) pron. pers., z. hij; — **en**, z. heen.

hengel, *arundo of a. piscatoria*; — **aar**, *moderator arundinis* (Ov.); — **en**, *captare arundine pisces* (Tib.); overdr. naar iets h., *captare of aucupari alqd*; — **roede**, z. *hengel*. **hengsel**, *cardo* (van een deur); *ansa of manubrium* (om iets aan vast te houden).

hengst, *equus mas*; *admissarius equus*; — **ebren**, *ions caballinus* (Pers.); *Hippocrene* (Ov.).

hennep, *cannabis*; van h. gemaakt, *cannabinus*.

her, van ouds of van eeuwen h., z. oudsher; — **ademen**, z. op adem komen.

herant, *caduceator of nuntius* (gezant in den oorlog); *praeco* (bij spelen, vergaderingen enz.); verg. omroeper; lofredenaar; staf van den h., *caduceus*.

her-benoemen, *reficere* (alqm); verg. herkiezen; — **berg**, *deversorium of taberna* (logement); *hospitium* (logies; kwartier); *caupona* (kroeg); *mansio* (nachtverblijf); — **bergen**, *hospitio ac of excipere* (alqm); *hospitium* (alci) *praebere*; *domum suam recipere* (alqm); *recipere* (b.v. *si modo tecti satis est ad comitatus nostrum recipiendum*); — **bergier**, *caupo*; *cauponae dominus*; — **bergierster**, *copa*; — **bergzaam**, *hospitalis*; — **bergzaamheid**, *hospitalitas*; — **bloeien**, z. weer opbloeien; — **boren**, *renatus*; h. worden, *renasci* (b.v. *ab alio*; abs.); — **bouw**, door omschr.; — **bouwen**, z. weer opbouwen; — **denken**, *recordari* (alqd; de alqd); *meminisse* (alcius rei; alqd; alcius); *reminisci* (alcius rei; alqd); z. ook in het gemeinen terugroepen; iets of iem. geestelijk h., *celebrare alcius of alcius rei memoriam*; — **denking**, *recordatio*; feestelijke h., door omschr.

herder, *pastor*; — **in**, *femina quae pascit oves*; *uxor pastoris* (vrouw van den herder); — **loos**, *sine custode*; *incustoditus* (Ov.); — **lijk**, *pastoralis*; *pastoricius*.

herders-dicht, *carmen of poema bucolicum*; pl. *bucolica*; — **fluit**, *pastoricia fislula*; — **ge-zang**, *carmen pastorale of pastorum*; — **god**, *deus pastorum*; *Faunus*; — **godin**, *dea pastorum*; *Pales*; — **hond**, *canis pastoralis of pastoricius*; — **hoorn**, *bucina*; — **hut**, *casa pastoris*; — **kout**, *sermo pastorum*; — **leven**, *vita pastorum*, *pastoricia of pastoralis*; — **lied**, z. — **dicht**; — **staf**, *pedum* (Verg.); *pastorale baculum*; — **volk**, *populus vitam pastorem agens*; *nomades* (pl.; Plin.); — **zang**, z. — **dicht**.

hereenig-en, *kursus of iterum coniungere* (alqos); (= verzoenen) *reconciliare* (alqos); — **ing**, *reconciliatio* (verzoening).

herfst, *autumnus*; het wordt h., *autumnus incipit of esse coepit*; overdr. de h. des levens, *aetas declivis* (Plin. ep.); van den h., = **herfst**, — **achtig**, — **ig**, *autumnalis*.

her-haald, *iteratus*; *repetitus*; = menigvuldig, *creber*; *multus*; hh. malen = — **haaldelijk**, *semel atque iterum*; *identidem*; *crebro*; *frequenter*; *saepe*; h. ergens zijn,

frequentem esse algo loco; komen, *f. venire in alqm locum*; *frequentare alqm locum*; h. bespreken, *iactare (alqd)*; h. gebruiken of aanwenden, *frequentare (b.v. verbi translationem)*; h. iets doen, ook door een frequent., b.v. h. zeggen, *dictitare*; h. loopen, *cursitare*; —**halen**, *iterare* (voor de tweede maal doen) of *repetere* (opnieuw doen; *alqd*); iets met dezelfde woorden h., *alqd isdem verbis reddere*; dikwijls h., *saepere repetere* of *iterare*; ook door omschr., b.v. een vraag dikwijls h., *identidem interrogare*; het is een dikwijls h. bewering der wijste mannen dat, *a viris sapientissimis identidem dictum est* met acc. c. inf.; altijd hetzelfde h., *cantilenam eandem canere* (Ter.); zich herhalend, *repetitus* (b.v. *clades post longam saeculorum seriem repetitae*); —**haling**, *iteratio*; *repetitio*; bij h., = herhaaldelijk.

herinner-en, iem. aan iets h. (= iets in iets herinnering terugroepen), *revocare alcius animum ad alcius rei memoriam* (b.v. *animos vestros ad Mithridatici belli m.*); *admonere alqm alcius rei* (ook de *alga re*; haec; met acc. c. inf.); goed dat gij er mij aan h., *recte admones*; iem. er aan h. te, *monere* of *admonere alqm ut* met conl.; zich iem. of iets h., *meminisse alcius, alqd, alcius rei*; *recordari de algo, alqd, alcius rei*; *remintisci alcius rei, alqd*; *memoria tenere alqd*; zich h. dat, *meminisse, memoria tenere* of *recordari* met acc. c. inf. (praes. van gebeurtenissen die men zelf heeft bijgewoond); daar h. ik mij dat, *memoria repeto* met acc. c. inf.; zich iem. nog h., nog kunnen h., *meminisse alqm* (b.v. *utinam avum tuum meminisses*); goed, *probe commemorasse alqm*; ik h. mij dit niet goed meer, *hoc parum commemoravi*; zich nog goed h. dat, *memoria tenere* met acc. c. inf.; zich iem. of iets dankbaar h., z. in dankbaar aandenken houden 1; z. ook in de herinnering terugroepen; —**ing**, 1) = vermaning. —2) = gedachte aan iem. of iets, *memoria, recordatio* of *commemoratio alcius* of *alcius rei*; het in de h. levende beeld van iem., *memoria atque imago alcius*; de h. aan iem. of iets bewaren, *memoria tenere alqd*; *memoriam alcius* of *alcius rei* serve of conservare; in *memoria retinere* of *non oblivisci alqd*; ik zal de h. aan hem of hieraan steeds bewaren, *numquam ex animo meo memoria illius de illius rei discedet*; de h. aan iem. of iets verliezen, *alcius* of *alcius rei memoriam amittere*; iets in h. brengen, *commemorare alqd*; weer, z. in de herinnering terugroepen; verg. ook aandenken 1 en de ww. waarmee „herinnering” verbonden wordt; —**ingskunst**, z. geheugenleer; —**ingsteeken**, *monumentum*; —**ingsvermogen**, *memoria*; *vis memoriae*.

her-kauwen, *ruminare*; overdr. *recollere* of *repetere (alqd)*; subst. het h., = —**kauwing**, *ruminatio*; overdr. *repetitio*; —**kennen**, *cognoscere (alqm)*; *alqd*; *agnoscere (alqm)*; *alqd*; aan iets, *ex alga re*; *recognoscere (alqd)*; —**kenning**, door omschr.; —**kenningsteeken**, *insigne*; *nota*; —**kiezen**, *iterum creare (alqm)*; iem. voor de derde maal h., *tertium creare alqm*; verg. herbenoemen; —**komen**, z. *fasantie*; —**komst**, *origo*; z. verder afkomst; —**komstig**, *ortus* of *oriundus*; h. zijn, ma-

nare (alqd ex of ab alga re; alqd ab algo); z. verder afkomstig; —**krijgen**, z. terugkrijgen; —**leefde**, *redivivus* (b.v. *sener Sen. rhet.*); verg. —**leven**, *ad vitam redire* (eig.); *reviviscere* (eig. en overdr.); *renasci* (herboren worden); *recreari* (weer opfleuren; b.v. *civitas*; ook *veritas*); *erigi* of *redintegrari* (b.v. *eius adventu spes*); doen h., *vitam reddere (alci)*; *referre (alqd)*; overdr. b.v. *jamam in Alexandro magno prius vulgatum*; iems hoop doen h., *ad novam spem excitare* of *erigere alqm*; in de herinnering het beeld van iets doen h., *memoriam ad alcius rei cogitationem excitare*; —**leving**, *reditus in vitam*; door omschr.; —**lezen**, *relegere (alqd)*; —**lezing**, *repetita lectio*.

hermaphrodit, *androgynus*; *semimas*; *hermaphroditus*.

her-nemen, = heroveren; overdr. *suscipere* (Varr.); verg.; hernam hij, *inquit* (na één of meer der gesproken woorden te plaatsen); —**nieuwen**, 1) = herstellen, *renovare, reficere* of *restituere* (b.v. *templum*). —2) = opnieuw beginnen, *renovare, redintegrare* of *instaurare (alqd)*; een verbond h., *renovare societatem*; een verdrag met iem. h., *foedus renovare cum algo*; een offer h., *sacrificium instaurare*; het aandenken of de herinnering aan iem. of iets h., z. in het geheugen terugroepen; verg. ook weer opwekken 3; —**nieuwing**, *renovatio*; *instauratio*; door omschr.; h. van den oorlog (door een overwonnen volk), *rebellio*.

her-oïek, z. heldhaftig; —**oïsch**, *divinus*; *maior quam pro homine* of *plus quam humanus*; —**oïsme**, *incredibilis fortitudo*; verg. heldenmoed; —**os**, *heros* (zoon van een god); = held; —**oën**, *heroicus* (b.v. *tempora*).

her-overaar, *recuperator* (Tac.); door omschr.; —**overen**, *recuperare* of *recipere* (b.v. *urbem*; op iem., *ab of ex algo*); —**overing**, *recuperatio*; door omschr.; —**roepbaar**, —**roepelijk**, *revocabilis* (b.v. *poema Sen.*); *mutabilis*; —**roepen**, *revocare* (b.v. *consilia*; *alqd ut indicum sit*); *mutare* (b.v. *sententiam*); *relexere* (b.v. *orationem meam*); *retractare* (b.v. *dicta Verg.*); iems doodvonniss is h., *alcius damnatio sublata est*; z. ook ongeldig verklaren; opheffen 2; —**roeping**, *receptus* (b.v. *sententiae*); door omschr.; —**rijzen**, *resurgere*; *renasci*; uit de dooden h., *ab inferis existere* of *excitari*; in *vitam* of *ex morte in vitam redire*; *ab inferis ad of in vitam redire*; iem. uit de dooden doen h., *excitare alqm ab inferis* of *a mortuis*; —**rijzenis**, *resurrectio* (Eccl.); —**rijzing**, door omschr.; —**scheppen**, *denuo fingere* (opnieuw scheppen; *alqd*); *mutare* (veranderen; *alqm*; *alqd*); iem. of iets in iem. of iets h., *mutare, vertere* of *convertere alqm* of *alqd in alqm* of *in alqd*; *facere alqd* of *alqm ex algo* of *ex alga re*; —**schepping**, door omschr.; = gedaanteverwisseling.

hersens-en, *cerebrum*; —**loos**, *cerebrum non habens* of *cerebro carens*; overdr. *demens*; —**loosheid**, overdr. *dementia*; —**pan**, *calva*; *calvaria*; —**schim**, *somnium*; pl. *commenta*; *portenta*; *vanae imagines*; —**schimmig**, *vanus*; *commenticius*.

her-stel, z. —stelling; —**stelbaar**, emendabilis (b.v. error); reparabilis (b.v. damnum Ov.); qui restitui enz. (z. herstellen) potest; —**stellen**, 1) iets h., restituere (b.v. muros); reficere (b.v. naves); resarcire (b.v. vestem); overdr. restituere (b.v. intercessionem); reparare (b.v. tribunicium potestatem); revocare (b.v. priscos mores); reconciliare (b.v. gratiam; pacem cum algo); de eendracht in den staat h., res redigere in concordiam; den vroegeren oorlogstoestand h., rem ad pristinam rationem belli redigere; z. ook goedmaken. — 2) iem. in zijn vroegeren toestand, in zijn vroegere waardigheid, in zijn rang h., restituere alqm in integrum, in suam (of in pristinam) dignitatem of in antiquum locum dignitatis; r. alci pristinam dignitatem (of pristinum locum); restituere alqm. — 3) een zieke h., z. genezen 1; intr. van een ziekte h., recreari of convalescere e morbo (ook ex vulnere); se confirmare; ik zag hem geheel h., vidi eum plane integrum; z. ook genezen 2; b. et r. worden of zijn. — 4) reflex. zich h. (van vermoeden, gevaar enz.), z. bekomen 2 b; iem. de gelegenheid geven zich van iets te h., reficere alqm ab of ex alqa re; den vijand geen tijd laten zich te h., hosti nullum spatium respirandi recipiendique se dare; hosti nihil laxamenti dare; van een geleden verlies enz. h., z. er weer boven op komen; —**steller**, restitutor (b.v. templorum omnium); reconciliator (alleen overdr., b.v. pacis); door omschr. —**stelling**, act. gewoonl. door omschr.; restitutio (b.v. domus Suet.; anders h. van een verbannene of veroordeelde in zijn vroegeren toestand); reflectio (b.v. Capitolii Suet.); reconciliatio (b.v. gratiae; concordiae); z. ook genezing 1; pass. = genezing 2; —**stemmen**, z. overstemmen.

hert, cervus (f. -a); hinnuleus (jong h.). **her-trouwen**, van een man, novum coniugium intrare; iterum de novo uxorem ducere; van een vrouw, alteri viro nubere; ad alias nuptias migrare (ICT.); een vrouw die vaak h. is, multarum nuptiarum mulier; —**vatten**, eig. reprehendere (alqm); overdr. z. herhalen; hernieuwen 2; weer opvatten 2 b; hernemen; ik zal het eens h., alio tempore redibo; —**vormen**, iets h., ordinem alcius rei novare; corrigere of emendare alqd; —**vormer**, emendator of corrector et e. (alcus rei); —**vorming**, correctio et emendatio (alcus rei); door omschr., b.v. die provincie had een flinke h. noodig, multa in ea provincia emendanda erant; h. aanbrenge, novare (b.v. nihil in legibus); nova afferre (b.v. in re militari); —**waarts**, huc; her- en derwaarts, huc et illuc; huc illuc; z. verder hierheen; —**winnen**, recuperare of recipere (alqd); iems genegenheid h., reconciliare alcus animum; —**winning**, recuperatio; reconciliatio (b.v. gratiae); —**zeggen**, iterum dicere (alqd); z. ook herhalen; —**zien**, recognoscere emendareque (b.v. libellos suos Plin. ep.); retractare (b.v. leges Suet.; orationem Plin. ep.); immutare alqd de alqa re (b.v. de institutis priorum); iterum reputare of considerare (alqd); —**zienting**, emendatio; door omschr.

het, z. de; hij.

heterogeen, diversi of alieni generis; dissimilis.

het-geen, —**welk**, z. die 2; wie 2; —**zelfde** z. dezelfde; —**zij**, h. — h. sieve — sieve of seu — seu met ind.; vel — vel (of — of).

heug, tegen h. en meug, inivus (b.v. feci); animo invito of iniquo; —**eljk**, z. heuglijk; —**en**, het of iets h. iem., z. zich herinneren; —**enis**, memoria; —**lijk**, laetus (b.v. munitus); memorabilis (gedenkwaardig).

heul, = maankop; hulp; troost; —**bloem**, z. maankop; —**en**, met iem. h., consentire of conspirare cum algo; facere cum algo (b.v. Pythia cum Philippo); met de tegenpartij in rechten h., praevaticari (subst. het h., praevaticatio; degeen die h., praevaticator).

heup, coxa.

heusch, benignus; humanus of comis (erga alqm); affabilis (alci); adv. benigne; humane (of -iter); comiter; = werkelijk (adv.); —**heid**, benignitas; humanitas; comitas; affabilitas.

heuvel, collis; tumulus (natuurlijke of opgeworpen h.); —**achtig**, collinus (b.v. genus agrorum); tumulosus; verg. oneffen; —**tje**, grumulus (Plin.); colliculus (Apol.).

hevel, siphon.

hevig, acer (b.v. tempestates; acrior vis frigoris; amor gloriae; pugna); gravis (b.v. frigus; odor; morbus); vehemens (b.v. dolor; vis frigorum); acerbus (b.v. odium); ardens (b.v. odium; studium); flagrans (b.v. cupiditas); een h. wind, regen, ventus, imber magnus; heviger worden, maken, z. erg 1 (erger worden, maken); adv. acriter; graviter; vehementer; acerbè; ardentè; flagrantè; effuse (b.v. flere); —**heid**, gravitas (b.v. morbi); vis (geweld; kracht); impetus (vaart; onstuimigheid); ardor (gloed); magnitudo (b.v. venti; doloris); in h. toenemen, z. erg 1 (erger worden).

hexameter, versus hexameter; herous versus.

hlaat, hiatus.

hiel, calx; spreekw. iem. op de hh. zitten, —instare alci; urgere alqm; iem. vlak op de hh. zitten, premere alqm; imminere alci; de hh. laten zien, terga dare of vertere; de hh. lichten, discedere; abire; —**vlengels**, talaria.

hier, hic; hoc loco; na ww. van beweging, huc; Clodius h., de h. aanwezige C., hic of hicce C.; h. zijn, adesse; h. ben ik, en adsum; ecce me (Ter.); h. en daar, passim; nonnullis of quibusdam locis; door dis- (b.v. h. en d. oprichten, disponere); slechts h. en d., rarus (b.v. rara hostium apparebant arma); kom h., huc ades; h. met, h. ermee, z. geven 1 (geef hier); van h., hinc; van h. gaan, hinc abire; z. ook aanwezig; aanwezigheid; —**aan**, —**achter**, enz., = aan dit, achter dit enz., z. aan, achter enz. en deze, verder de verschillende woorden, waar „aan” enz. bij gebruikt worden; soms is een adv. voldoende, b.v. zooals ik hierboven heb aangeetoond, uti supra demonstravimus; —**beneden**, overdr. = hier op aarde, in terris; hinc in vita; —**heen**, huc; de een ging hier, de ander daarheen, alius alio abibat; nu hier- dan daarheen, tum huc tum illuc; —**langs**, hac; —**na**, posthac; verg. daarna;

—**namaals**, z. aan gene zijde van het graf; het leven h., *vita post mortem futura* (Augustin.).

hieroglyphe, *littera Aegyptia*; —**glyphen-schrift**, *litterae Aegyptiae*; z. ook beeld-schrift.

hier-om, *hanc ob rem*; **propter hoc**; verg. daarom: —**omtrent**, z. dienaangaande; —**op**, verg. hieraan; z. ook daarop; —**toe**, tot h., ad of *usque ad hunc locum*; (tot op dit punt) *hactenus*; (van tijd) *adhuc*; ad hoc tempus; ad hunc diem; (in het verleden) ad id; ad illud tempus; —**uit**, verg. hieraan; ook *hinc*; (voor het nauwer verband) *unde*.

hik, *singultus*; den h. hebben, = —**ken**, *singultive*.

hinde, *cerva*.

hinder, z. hindernis; h. hebben van = gehinderd worden door, z. hinderen; lijden aan 1; —**en**, *impedire, impedimento esse*; iem. h., *alci impedimento, molestum, gravem of oneri esse*; iem. bij iets h., *impedimento esse ad alqd* (b.v. *Gallus magno ad pugnam erat i. quod*); *tardare alqm ad alqd* of *ab alga re* (b.v. *pater Romanos ad inse-quendum; illum a persequendi studio mae-ror*); iem. bij zijn werk h., *avocare alqm ab opere*; iem. in zijn plannen h., *obstare of officere alcius consiliis*; iets h., *obesse, obstare of officere alci rei*; *alci rei impedi-mento esse*; iets wordt g. bij iets, *alqd laborat in alga re* (b.v. *artus nullo in motu laborant*); overdr. iets h. iem., *pungit, vexat of male habet alqm alqd*; *molestae ferre alqd* (ook met *quod* en ind. of met acc. c. inf.); *dolorem capere ex alga re* (ook met *quod*); verg. ook belemmeren; —**laag**, *insidiae*; een h. leggen, *insidias collocare*; iem., *alci parare of struere i.*; uit een h. te voorschijn komen, *consurgere ex insidiis*; in een h. vallen, *incidere of praecipitare in insidias*; soldaten in h. leggen, *militis in insidiis collocare* of (op verschillende plaatsen) *disponere*; —**lijk**, *molestus*; h. zijn, z. hinderen; —**nis**, —**paal**, *impedimentum*; *difficultas*; *mora* (vertraging); de hh. der natuur overwinnen, *impedimenta naturae superare*; iem. hh. in den weg leggen, *impedimentum alci facere of afferre*; *obstare alci*; *officere alcius consiliis*; vrij van hh., *expeditus* (b.v. *receptus*; *iter*).

hin-ken, *claudicare*; *claudum esse*; subst. het h., *claudicatio*; —**neken**, *hinnire*.

histo-rie enz., z. geschiedenis enz.; —**risch**, 1) = geschiedkundig, *historicus*; gewoonl. door omschr., b.v. hh. studien, *studia historiae*; h. overlevering, *rerum gestarum memoria*; hh. gedenkstukken, *rerum gestarum monumenta*; met h. trouw, *ad historiae fidem*. — 2) = wat werkelijk gebeurd is of bestaan heeft enz., *historiae fide comprobatus*; *verus*; *certus*; hh. personen, *homines quorum res historiae fide comprobantur*; *homines veteres*; de h. Sokrates, *Socrates qualem certis auctoribus comprobatus fuisse*; h. tijd, *tempora quae historia complectitur*; weer op h. terrein komen, *a fabulis ad facta venire*; adv. *historice*; ad *historiae fidem*; *vere*.

hit, *manus*.

hitte, (eig. en overdr.) *aestus*; *ardor*; in de h. van den strijd, *ardescende pugna* (Tac.).

ho, *eho*.

hobbel, z. oneffenheid; —**ig**, *asper* (b.v. *loca*); *confragosus* (b.v. *via*); —**igheid**, *asperitas*.

hoe, 1) bij een comp., hoe — hoe, hoe — des te, *quo — eo* (of *hoc*); *quanto — tanto*; hoe geleerder iem. is, hoe minder hij zich op zijn geleerdheid beroemt, *quo quis doctior est, eo minus doctrina gloriatur*; ook *ut quisque doctissimus est, ita minime d. g.*; *doctissimus quisque minime d. g.* — 2) **vragend**, *quo modo*; *quem ad modum*; *quo pacto*; *quā ratione*; (vooral in dir. vragen) *quā* (vooral *qui potest*; *qui fit*); (in indir. vragen na verba sentiendi) *ut* (ook dir. *vragend*, b.v. *ut vales Com.*); hoe (als vraag van verwondering), *quid*; hoe zoo, *quid ita*; *q. ergo*; *cur*; *quid tandem*; h. nu, *quid est*; hoe (vóór een adi. en adv. = h. zeer, in welke mate), *quam* (b.v. *q. longus*; *q. divi enz.*); h. duur, groot, klein, vaak, z. duur 1 enz.; h. lang, veel, ver, z. hoelang, hoeveel, hoe ver. — 3) in een uitroep, *quam*, (minder vaak) *ut* (bij een adi., adv. of verb.); *quantopere* (bij een verb.); door een acc., b.v. h. ongelukkig ben ik toch, dat ik ..., *me miserum qui ...*; h. bedrieglijk is de hoop der menschen, *o fallacem hominum spem*. — 4) relat. indeef., hoe ook, *ad ut-cumque* of *utut*; maar h. dan ook, hetzij ... hetzij, *sed utcumque, seu ... seu*; = h. zeer ook, *quantumvis*; *quantumvis*; adi. = hoedanig ook, *qualicumque*.

hoed, *pileus*; met een h. op, *pileatus*; *capite operto*; den h. afnemen, *caput aperire* (voor iem., *alci*).

hoedanig, *qualis*; h. ook, *qualicumque*; —**heid**, *qualitas* (philos. = Gr. *ποιότης*); *natura*, *indoles of ingenium* (= aard, aanleg); *nota* (soort; qualiteit); door omschr., b.v. de h. van iets kennen, *quale sit alqd videre*; goede h., *bonitas* (tegenst. *pravitas*); in zijn h. van consul enz., *consul enz.*; z. ook eigenschap.

hoed-e, = bescherming; op zijn h. zijn, *cavere*; onder iems h. stellen, *commendare alci* (*alqd*; *alqm*); z. verder zich in acht nemen 2 b; —**en**, tr. = behoeden; (vee) h., *pasce* (b.v. *boves*); refl. zich h., z. zich in acht nemen 2 b; zich wachten 2 (wacht u te); —**er**, —**ster**, *custos*; —**je**, *pileolus*.

hoef, *ungula*; —**ijzer**, *solea*.

hoe-genaamd, h. geen, *prorsus nullus*; h. niet, *non prorsus*; —**groothed**, *modus*; *magnitudo*; door omschr.

hoek, eig. *angulus* (ook in de planimetrie); overdr. *angulus* (afgelegen h.; uithoek); *recessus* (afgelegen plaats); in alle hh., *in omnibus locis*; *ubique*; uit alle hh. en gaten, *undique*; spreekw. met iets uit den h. komen, *expromere alqd*; z. verder schuilhoek; angel 2; —**ig**, *angulatus*; *angulosus* (vol hoeken); overdr. *asper*; *durus*; —**je**, *angellus*; z. ook hoek; spreekw. het h. omgaan, *per of interire*; —**steen**, *lapis angularis*; —**tand**, *dens caninus* (Cels.).

hoelang, *quamdiu*; h., tot h., h. nog, *quousque*; *quoad*; h. nog wel, *quousque tandem*; h. duurt het voor ..., *quam mox*; sinds h., *quam dudum*.

hoen, —**dereel**, —**derhok**, z. kip, kip-peneel, kippenhok.

hoepel, *circulus* (van een vat); *rota* of *trochus* (om mee te spelen); —**en**, *rotā* of *trocho ludere*.

hoes, *z.* dekkleed.

hoest, *tussis*; —**hul**, *tussicula*; —**en**, *tussire*.

hoeve, *villa rustica*; *villa*.

hoeveel, *quantum* (ook met gen. b.v. *frumenti*; *temporis*); *quot* (indeel.) of *quam multi* (hoevele, hoeveelen); *h.* grooter enz., *quanto maior* enz.; *h.* waard, *quanti*; voor *h.* (= hoe duur), *quanti* of *quanto*; *h.* ook, *quantumcumque*; *quotcumque* of *quotquot* (hoevele of hoeveelen ook); *h.* telkens, *quoteni*; *h.* maal, *quotiens*; *quam saepe*; *h.* maal ook, *quotiescumque*; —**heid**, *numerus*; *modus*; *copia*; *vis* (vooral groote *h.*); *pondus* (b.v. *auri*; *argenti*); door omschr., b.v. de *h.* van iets vermindert door iets, *alqd alqd re minuitur*; kleine *h.*, ook *paucitas*; een vrij groote *h.*, ook *aliquot* (indeel.); in groote *h.*, *multus*; —**ste**, de *h.*, *quotus*; de *h.* ook, *quotiescumque*.

hoeven, *z.* behoeven; —**aar**, *villicus*.

hoe-ver, *quam longe* (h. verwijderd); *quatenus* (tot *h.*); *gij* ziet *h.* het met de zaak gekomen is, *quem in locum res deducta sit vides*; bedenkt *h.* *gij* gedaan zijt, *cogita quem in locum sis progressus*; *h.* gaat de schurk (nl. met zijn beschuldigingen), *furcifer quo progreditur*; verg. gaan I 2 b; in hoeverre, *quatenus* (b.v. *q. sint ridicula tractanda oratori*); —**wel**, *z.* ofschoon; —**zee**, *ehoe* (eig. kreet der Bacchanten); —**zeer**, *z.* zeer I b.

hof, 1) *hortus* (tuin); *horti* (lusthof); = binnenplaats; *z.* ook huis I. — 2) *aula* (koningshof; hofvelingen); *regia* (paleis; koninklijke familie; hofvelingen); *domus regis* of *principis* (koninklijke, vorstelijke, keizerlijke familie); *aulici* of *purpurati* (hofvelingen). — 3) iem. het *h.* maken, *colere* of *observare* et *c. alqm*; (in ongunst. zin) *venditare se* of *inservire* alci.

hof-ambt, *munus aulicum*; —**beambte**, *purpuratus* (hofveling); —**dienst**, *munus aulicum*; —**felijk**, *urbanus*; *humanus*; *comis*; adv. *urbane*; *humane*; *comiter*; —**felijkheid**, *urbanitas*; *humanitas*; *comitas*; —**gebruik**, *mos* of *consuetudo aulicorum*; *consuetudo regia*; —**houding**, *aula regia*; alles wat tot de *h.* behoort, *instrumentum regium*; —**maarschalk**, *magister admissionum* (Amm.); —**meester**, *promus*; —**nar**, *scurra aulicus*; —**partij**, *regii*; —**staat**, *z.* —houding; —**staatsie**, *apparatus aulicus* of *regius*; —**stad**, *sedes principis*; —**stede**, *villa rustica*; *villa*; —**stoet**, *aulici*; *purpurati*; *aula regia*.

hok, *cavea*; verg. *kot*.

hol, 1) adi. a) eig. *cavus*; *exesus* (uitgevreten); *h.* een spiegel, *speculum concavum* (verg. ook bol I); *h.* weg, *cava via*; *h.* hand, *manus concava* (tegenst. *m. plana* Sen.); verg. holte; *h.* maken, *z.* uithollen. — b) overdr. (van de stem) *raucus*; (= ledig, zinnelidig, ijdel) *inanis* (b.v. *elocutio*; *voces*); *cavus*; een *h.* zee, *exasperatum fluctibus mare* (Liv.); *mare turbidum*; de zee staat *h.*, *exasperatum fluctibus mare*; *hh.* oogen, *cava lumina* (Ov.); *retracti introrsus oculi* of *o. introrsum conditi* (Sen. rhet.); in het holst van den nacht, *nocte intempestā* of *concupiā*. — 2) subst. a) = holte, *cavum*; (in de

aarde) *caverna*; *z.* ook grot; leger I. — b) op *h.* gaan, *velut effrenatum incerto cursu ferri* (Liv.); de paarden gaan met iem. op *h.*, *alqm impotentem regendi equi invitum effrenant* (Liv.); iem. het hoofd op *h.* brengen, *alienare alcius mentem*.

hola, *eho*; *ehodum*.

hol-ader, *vena cava*; —**len**, *effuso cursu ferri*; *z.* ook rennen; —**ligheid**, *z.* *hol* 2 a; —**ronde**, *concurvus*; —**te**, *z.* *hol* 2 a; de *h.* van de hand, *vola* (Prud.).

hom, *luctes* (pl.); —**mel**, *fucus*.

homp, *frustum*.

hond, *canis*; spreekw. wij leven als *h.* en *kat*, *quanta lupis et agnis obigit discordia mihi tecum est* (Hor.); den *h.* in den pot vinden, *cenā comessā venire* (Varr.); wie een *h.* wil slaan vindt gemakkelijk een stok, *male facere qui vult numquam non causam invenit* (Publii. Syr.).

honde, **honden**, *caninus*; door den gen. *canis* of *canum*; —**hok**, *tugurium* (Phaedr.); —**luis**, *ricinus*.

honderd, *centum*; het getal *h.* *numerus centenarius*; ettelijke *h.* *sescenti*; *mille*; spreekw. in het *h.* spreken, *temere loqui*; in 't *h.* loopen, (*per*)*turbari*; —**armig**, *centum manibus*; *centimanus* (Hor.); —**duizend**, *centum milia*; —**duizendmaal**, *centies milies*; —**duizendste**, *centies miliesimus*; —**erlei**, *sescenti*; —**handig**, *z.* —armig; —**hoofdig**, *centum capitibus*; *centiceps* (Hor.); —**jarig**, *centum annorum* (honderd jaar durend); *centum annos natus* of *centum annorum* (honderd jaar oud); —**koppig**, *z.* —hoofdig; —**maal**, *centies*; *h.* duurder, *centuplicato* (b.v. *vivere* Plin.); overdr. *sescenties*; *milies*; —**man**, *centumvir*; —**oogig**, *centum oculis*; —**ste**, *centesimus*; —**tal**, *numerus centenarius*; een *h.*, *centum*; *centeni* (telkens honderd); —**tongig**, *centum linguis*; —**voetig**, *centum pedibus*; *centipes* (Plin.); —**voudig**, *centuplex*; *centuplicatus* (verhonderdvoudig); het land draagt *hh.* vruchten, *cum centesima fruge agricolis fenus reddit terra* (Plin.); —**werf**, *z.* —maal.

hondje, *canicula*; *catulus*; *catellus*.

honds, *z.* honde.

hondsch, *inhumanus*; *insolens*; adv. *inhumane*; *insolenter*; overdr. een *h.* wijseer, *Cynicus*.

hondsagen, *dies caniculares* (Pall.); —**ster**, *canicula*; *Sirius* (poët.).

honger, *fames*; *h.* hebben, *esurire* (ook *h.* lijden of verdragen); *h.* lijden, *fame laborare*, *premi* of *urgeri* (door *h.* gekweld worden); spreekw. *h.* leert praktijken, *artificia docet fames* (Sen.); *h.* is de beste saus, *h.* is de beste kok, *cibi condimentum est fames* (Cic.); —**dood**, *fames*; den *h.* sterven, (als straf) *fame necari* of *exstingui*; (vrijwillig) *inediā mori*; —**en**, *z.* *h.* hongere hebben; —**ig**, *esuriens*; *ietivus* (b.v. *plebecula*); *fame laborans*; *z.* ook uitgehongerd; *h.* zijn, *esurire*; —**kuur**, *inediā*; *ietivium*; een *h.* ondergaan, *fame uti*; iem. een *h.* voorschrijven, *alci inediā imperare*; —**lijder**, *esurio* of *famelicus* (Plaut.).

hongersnood, *fames*; *h.* lijden, *inopiā* et *fame premi*.

honig, *mel*; *h.* maken, *mellificare* (subst. *mellificium*); spreekw. iem. *h.* om den

mond smeren, os *oblinere alci* (Plaut.); verg. vleiën 1; —**koek**, *placenta mellita*; —**raat**, *favus*; —**zoet**, *mellitus*; hh. woorden, *melliti verborum globuli* (Petr.).

honorarium, *merces of pretium*; tegen h. onderwijis geven, *mercede docere*; z. ook bezoldiging; —**ceeren**, ik zal zijn assignatie h., *curabo cui iussit mitti*.

hoofd, 1) eig. *caput*; met de handen onder het h. zitten, *caput manu sustentare*; met twee, drie hh., z. twee, driehoofdig. — 2) overdr. a) = havenhoofd. — b) = leven, *caput* (b.v. *capite luere*; *caput alcus agitur*); er is een prijs gesteld op iems h., *praemium propositum est ei qui alqm interfecerit*. — c) = verstand, geest, *ingenium*; *mens*; *animus*; een goed h., i. *docile of ingenii docilitas*; een zwak h., i. *imbecillum of ingenii imbecillitas*; zijn h. inspannen, *ingenii of mentis vires intendere*; het h. bij iets hebben, z. opletten; niet wel bij 't h. zijn, z. niet bij zijn verstand zijn; = geheugen, gedachte, zin, b.v. het is mij door het h. gegaan, *me fupit* (met inf.); iets in zijn h. hebben, *alqd memoria comprehendere of tenere*; uit het h., z. uit het geheugen; van buiten 3 (eind); veel aan zijn h. hebben, *in magnis curis negotiisque versari*; zich in 't h. zetten, *animum of in animum inducere* (te, door den inf. of *ut* met den coni.; niet te, ne; dat iets zoo is, door den acc. c. inf.); het in zijn h. krijgen, *venit alci in mentem* (met inf.); iets uit zijn h. zetten, z. iets van zich afzetten 3; iem. iets uit het h. brengen, z. iem. van iets afbrengen 2; hoe komt dat in uw h. op, *qui tibi istud in mentem venit*; zijn eigen h. volgen, *suo iudicio uti*; = bezinning, het h. verliezen, *a mente deseri*; *mente concidere*; *perturbari*; het h. geheel kwijt zijn, *omnia alqm deficiunt*; verg. ook bezinning 3. — d) = persoon, zoveel hh. zoveel zinnen, *quot homines tot sententiae* (Ter.); h. voor h., *virritim*; per h., in *capita* (b.v. *Macedonibus trecenti nummi in c. statutum pretium est*); in *singulos*; = voor-naamste persoon, leider enz., *caput* (b.v. *Latini nominis*; *conjuratoris capita*; de staat is zonder h., *non adest caput rei publicae* Tac.); *princeps* (b.v. *civilitatis*; *conjuratoris*; *Stoicorum*; *principes Haeduarum*); *magister* (b.v. *societatis*); z. ook aanvoerder. — e) NB! het h. laten hangen, *animum of se animo demittere*; de hh. bij elkaar steken, *capita conferre*; iem. het h. voor de voeten leggen, z. onthoofden; van het h. tot de voeten, z. van boven tot beneden 2 a; de wijn is mij naar het h. gestegen, *vinum mihi in cerebrum abiit* (Petr.); aan het h. staan van, *praesae* (b.v. *classi*; *exercitui*); stellen van, *praeficere of praepone* (*alqm alci rei*); zich aan het h. stellen, *ducem se profiteri of se offerre*; van, *alcus rei*; se *ducem praebere alci rei*; aan het h. van een krachtig leger, *cum valido exercitu*; boven het h. hangen, *impendere* (b.v. *mors alci*; verg. *stat supra caput fatum* Sen.); iem. de hand boven het h. houden, *defendere of hueri alqm*; iets over het h. zien, *praetermittere of negligere alqd*; uit dien hoofde, uit h. daarvan, *eo nomine*; z. ook om reden van; iem. voor het h. stooten, *offendere alqm of animum alcus*.

hoofd-, door *praecipuus*; *princeps*; *principipatis*; *maximus* en derg.; —**aanklacht**, *caput causae*; —**aanklager**, *qui suo nomine accusat*; —**aanlegger**, *princeps atque architectus* (b.v. *sceleris*); *caput* (*alcus rei faciendae*); —**aanlegster**, *princeps*; —**aanval**, den h. op iem. of op een plaats doen, *alqm of alqm locum praecipue petere*; —**aanvoerder**, z. opperbevelhebber; —**altaar**, *ara maxima*; —**arbeid**, *negotium quod ingenio exercetur* (tegenst. handenarbeid); —**artikel**, *caput*.

hoofd-band, *redimiculum* (alg.); *vitta* (in 't bijz. van priesters); *infula* (wollen h. van priesters en smeekeelingen); *diadema* (h. van vorsten); —**bedekking**, *tegumentum capitatis*; (als teeken eener waardigheid) *insigne capitatis*; —**beginfel**, *summum decretum o principium*; *caput*; —**begrip**, *caput*; —**beschuldiger**, -ing, z. —**aanklager**, -klacht; —**bestanddeel**, *id quo res maxime continetur*; —**bestemming**, onze h. is dat we . . . *hac praecipue lege nati sumus ut met coni.*; —**bestuur**, z. opperbevel; —**bestuurder**, *dux et princeps*; —**bewerker**, *dux et auctor*; —**bewijs**, *gravissimum argumentum*; *firmamentum*; —**bezigheid**, *opera princeps et prope omnis*; dit is zijn h., *in hac re summum studium ponit*; ergens zijn h. van maken, *in alga re s. s. ponere*; —**bezwaar**, *difficultas maxima*; —**boek**, z. grootboek; —**breken**, h. kosten, *ingenii of mentis vires intendere*; aan iem., *negotium facessere alci*; dit heeft mij veel h. gekost, *in hac re multum elaboravi*; —**brekend**, *acutus* (b.v. *studia*); —**bron**, *fons uberrimus*; f. *ipse* (de eigenlijke bron); hij was mijn h., *is mihi gravissimus auctor fuit*.

hoofd-deel, *pars praecipua of maxima*; *caput*; —**deksel**, *tegumentum capitatis*; z. ook hoed; —**deugd**, *virtus summa*; —**deel**, *caput*; *finis*; dit is zijn h., *hoc potissimum spectat of sequitur*; zijn h. is te . . . *id praecipue agit ut met coni.*; —**eigenschap**, *quod est maxime proprium* (*alcus of alcus rei*); een h. van iem. zijn, *alcus m. p. esse*; —**elijk**, *virritim*; bij h. stemming, *v. exquisitis sententis*; —**eloos**, *sine capite*; *capite carens*; —**font**, z. -gebrek.

hoofd-gebeurtenis, *res summa*; r. *maxime memorabilis*; —**gebouw**, *domus*; —**gebrek**, *maximum vitium*; —**gedachte**, *sententia prima of gravissima*; *summa*; —**geld**, *tributum of t. in singula capita impositum*; een h. invoeren, *in s. c. t. imponere*; het opleggen van een h., *exactio capitum*; —**ge-recht**, *cenae caput*; —**getal**, *numerus perfectus*; —**getuige**, *testis gravissimus*; —**grond**, *causa prima*; fons; z. ook -bewijs.

hoofd-haar, *crines* (pl.); *capillus* (ook pl.); *coma* (ook pl.); *caesaries* (dik h.); —**handeling**, *argumentum fabulae* (van een tooneelstuk); —**ig**, -heid, z. koppig, -heid; —**ingang**, *ianua maxima*; = -poort; —**inhoud**, *summa*; *caput*; *sententia*; —**je**, *capitulum*; —**kussen**, z. kussen 2; —**kwaal**, *malorum maximum*; *causa malorum omnium*; = -gebrek; —**kwartier**, (in een kamp) *praetorium of principia* (plur.); —**leer**, *caput doctrinae*; —**leger**, *maior pars exercitus*; *multitudo*; —**leiding**,

z. opperbevel; —**letter**, *littera grandis* of *maxima*; l. *quadrata*; —**lijn**, *linea princeps* of *principalis*; hh., ook *lineamenta* (schets); verg. ook *hoofddrek*.

hoofd-macht, z. —leger; —**maaltijd**, *cena*; —**man**, *princeps* (= voornaamste); *centurio* (h. eener compagnie soldaten); —**mansplaats**, —**rang**, *centuriatus*; —**misdaad**, *scelus gravissimum*; —**omstandigheid**, *res omnium gravissima*; —**ondengd**, *maximum* of *gravissimum vitium*; —**oogmerk**, z. —doel; —**oorzaak**, *causa omnium prima*; —**peluw**, *pulvinus*; —**persoon**, *caput*; *princeps*; *auctor*; (in een tooneelstuk of geschrift) *actor primarum partium* (de acteur); *persona prima* of *princeps* (de voornaamste pers. in het stuk of geschrift); de h. zijn, *primas partes agere* (bij iets, *in alga re*); —**plaats**, z. —stad; —**poort**, *porta maxima*; (in een legerplaats) *decumana p.*; —**punt**, *caput*; *summa*; *id quod rem continet*; de hh., *summae res*; *fastigia* (b.v. *sed summa sequar f. rerum* Verg.); z. ook —trek.

hoofd-regel, *lex prima*; —**rivier**, *flumen maximum*; f. *ipsum* (de eigenlijke rivier); —**rol**, *primae partes*; de h. vervullen, *primas partes agere* (ook overdr., bij iets, *in alga re*).

hoofd-schotel, *caput cenae*; —**schudden**, *capitis quassatio*; —**schuldige**, *caput sceleris*; de hh., ook *maxime nociti*.

hoofdgewijs, *viritum*.

hoofd-sieraad, *ornamentum capitis*; (als teeken eener waardigheid) *insigne capitis*; (van paarden) *frontalia* (pl.; Liv.); —**som**, *summa* of *s. omnium*; = kapitaal l a; —**stad**, *caput* (als de naam van het land volgt); c. *regni* of *imperii*; *urbs* (de h., bij de Romeinen vooral Rome); bij de h. gelegen, *suburbanus*; —**stelling**, *caput* (b.v. *Epicuri*); *sententia prima* of *gravissima*; —**straat**, *via quā omnes commēant*; (in een stad) *vicus maximus*; —**studie**, *summu studium*; zijn h. van iets maken, *in alga re s.s. ponere*; —**stuk**, *caput*.

hoofd-taak, iets als zijn h. beschouwen, *praecipue alqd sequi*; het als zijn h. beschouwen te . . . , *id praecipue agere ut met con.*; —**telwoord**, *numerus cardinalis* (Prisc.); —**tool**, z. —sieraad; —**tooneel**, het h. van den oorlog, *caput atque arx totius belli*; —**treffen**, *universa dimicatio*; *universae rei dimicatio*; *certainum supremum*; —**trek**, z. —eigenschap; —**lijn**; in hh., *capitulatim*; *summatim*; de hh. van iets aangeven, *adumbrare alqd*; verg. ook omtrek 2.

hoofd-vak, z. —studie; —**vereischte**, *caput*; *res maxime necessaria* (ad alqd); —**voorwaarde**, *prima conditio* of *lex*. **hoofd-wacht**, *cohors praetoria*; —**weg**, *militaris via* (heerbaan); z. ook —straat; —**werk**, *opus praestantissimum* of *praecipuum*; = —bezigheid; = —arbeid; —**wonde**, *vulnus capitis*.

hoofd-zaak, *caput*; *summa*; de hh., *summae res*; wat de h. is, *id quod maximum* of *gravissimum est*; *quod maxime rem causamque continet*; hetgeen de h. is waarom, *quod caput est cur met con.*; de h. is dat, *totum in eo est ut met con.*; tot de h. komen, *ad rem venire*; om tot de h. te komen, *ad summam*; in h., *in summa*;

in hh., *summatim* (b.v. *exponere alqd*); *capitulatim*; —**zakelijk**, *praecipuus*; adv. *praecipue*; *potissimum*; *maxime*; —**zeer**, *porrigo*; —**zetel**, *sedes*; *caput*.

hoofsch, —**heid**, z. preutsch, —heid. **hoog**, 1) eig. *altus*; *excelsus* (uistekend); *editus* (zich boven de omgeving verheffend); hoog gelegen; h. gelegen zijn, *in loco edito situm esse*; hooger gelegen, ook *superior* (b.v. *locus*; *munitiones*); zóó h. (= tot zulk een hoogte), *in eam altitudinem*; drie voet h., *tres pedes altus*; *trium pedum altitudine*; drie h. wonen, *scalis habitare tribus* (Mart.); hooger worden (van het water), z. wassen 1; als uit den hooge gezonden, z. hemel; adv. *alte*; (hoog in de lucht) *sublime*; h. uisteken, *multum eminare*. — 2) overdr. a) van het geluid, *acutus* (b.v. *sonus*; adv. *acute*). — b) om den graad aan te duiden, *magnus* (b.v. *pretium*; *inopia*; *honos*); in prijs, z. duur 1; h. belasting, *tributum grave*; (van rang en stand) *altus* (b.v. *locus*; *dignitatis gradus*); *amplus* (b.v. *familia*; *locus*); h. geboorte, *genus illustre*; van h. geboorte, ook *summo loco natus* (z. ook afkomst); h. geplaatst, z. hooggeplaatst; wie is zoo h. geplaatst dat hij, *quis tantus est qui met con.*; een hoogere graad (in dienst), *superior ordo*; de hoogste van de laagsten, *summi et infimi*; bij h. en laag bemind, *summis infimis inconvendus*; zweren, *persancte iurare*; de hoogste eeraambten, *amplissimi honores*; de hoogste overheid, *summus magistratus*; op zijn hoogst, z. hoogstens; het is h. tijd, *tempus urget*; dat, *tempus est maximum ut met con.*; h. uitblinken boven, *longe superare (alqm)*; hooger staan, *altius stare* (b.v. *se eximere turbae et a. s. Sen.*); gewoon. = overtreffen. — c) = verheven, *altus*; *excelsus*; *elatus*; dat is mij te h., *id mente meā assequi* of *capere non possum*.

hoog-achtbaar, *maxime colendus*; *amplissimus* (als titel); —**achten**, iem. h., *magni facere alqm*; *amplecti alqm*; *observare alqm* of *observantem esse alcius*; z. verder achten 1 en 4; —**achting**, z. achting; —**adelijk**, *nobilissimus*; —**altaar**, *altaria* (pl.); —**bejaard**, *grandis* of *pergrandis natus*; *magnus natus*; *exacta aetate*; *aetate gravis*; —**dravend**, *magnificus*; *nimis altus et exaggeratus*; hh. woorden, *verborum magnificentia*; hh. phrasen, *tragoediae*; adv. *magnifice*; verg. bombastisch; gezwollen; —**dravendheid**, *verborum magnificentia*; *oratio nimis alta et exaggerata*; *tragoediae* (hoogdravende phrasen); verg. bombast; gezwollenheid; —**eerwaard**, *maxime venerabilis*; *santissimus*; *amplissimus* (als titel); —**elijk**, *maximo opere* (of *maximopere*); *vehementer*; z. verder zeer 1; —**epriester**, *pontifex maximus*; *pontifex*; *sacerdos maximus* of *summus s. (Eccl.)*; ambt of waardigheid van h., *pontificatus maximus*; *pontificatus*; *sacerdotium*; *sacerdotium summum* of *maximum* (Eccl.); verg. ook (opper)priester; —**epriesterambt**, z. ambt van hoogepriester; —**epriesterlijk**, *pontificalis*; *sacerdotalis*; door omschr.; h. waardigheid, z. waardigheid van hoogepriester; —**epriesterschap**, z. ambt van hoogepriester; —**erhand**, van h., *publice* of *publico consilio* (van overheidswege);

edicto; —**erop**, *supra*; h. willen, z. naar een hooger doel streven 2; —**gaand**, *vehemens*; *magnus*; verg. hevig; —**geacht**, *honestissimus*; verg. —geëerd; —**gebergte**, *montes altissimi*; —**geboren**, *summo loco natus*; —**geëerd**, *honoratissimus*; *honore florentissimus*; *amplissimus*; —**geplaatst**, een h. man, *vir princeps*, *magnus* of *potens*; *vir amplissimus*; *homo illustris*; *vir praestans in re publica*; *summus in re publica* vir; hoogergeplaatst, *superior*; *maior*; hoogstgeplaatst, *summus*; in *summo fastigio collocatus* (Sen.); —**geschat**, z. —geacht; —geëerd; —**hartig**, *celsus*; *magnanimus*; *magnificus*; = trotsch 1; —**hartigheid**, *magnanimitas*; *animi magnitudo*; *animus magnus et excelsus*; = trots 1 a; —**heid**, *amplitudo* (b.v. *huius imperii*); *digitas*; *maiestas* (b.v. *populi Romani*; *senatus*); z. ook verhevenheid 2; —**houden**, overdr. *sustinere* (b.v. *civilitas dignitatem*); —**land**, *regio montana*; *montana* (pl.); —**leeraar**, *professor*; in een wetenschap, *artis alcius*; zijn, *profiteri artem alqm*; —**leeraarsambt**, *professoris munus*; —**lied**, *canticum canticorum* (Eccl.); —**lopend**, z. —gaand; —**moed**, *superbia*; *spiritus* (ook pl.); verg. trots 1 a; spreekw. hoogmoed komt voor den val, *sequitur superbus ullor a tergo deus* (Sen.); —**moedig**, *superbus*; *insolens*; adv. *superbe*; *insolenter*; z. verder trotsch 1; —**moëgend**, *praepotens*; *oock potens* (of comp. of sup.); —**noodig**, *maxime necessarius*; —**rood**, *rutilus*; *rubicundus*; h. worden, z. blozen; —**schatten**, z. achten 1 en 4; —**schatting**, z. achtting.

hoogst, *maxime* of *summe* (b.v. h. verlangend zijn, *s. cupere*); door den sup., b.v. h. verlangend, *cupidissimus*.

hoogstaand, *summus*; *insignis*; *ingenio praestans*; —**stammig**, *procerus*; —**stens**, *maxime* (b.v. h. acht jaar oud, *annos maxime octo natus*); *sumum* (b.v. *quatuor aut summum quinque*; *hodie aut s. cras*); *cum plurimum* (b.v. *trium aut c. p. quatuor ramorum vallos caedit*); —**te**, 1) abstr. *altitudo*; *fastigium* (hoogste punt); *proceritas* (opgeschootenheid); ter h. van, *in altitudinem* met gen. (b.v. *quatuor in a. pedum*); in de h. z. omhoog (met ww. verbonden ook op-); iets in de h. brengen, *exprimere* (b.v. *cotidianus agger turres*); uit de h. z. van boven 2 a; de h. van iets bereiken, *adaequare altitudinem alcus rei* (b.v. *muri*); *aquare* of *adaequare alci rei* (b.v. *turris mœnibus*); overdr. ter h. van, *ad* of *circa alqm locum*; uit de h., z. trotsch 1; op een hoogen toon 3 b; ook *ex alto* (b.v. *illum nimis ex a. tecum agentem* Sen.); tot op zekere h., *aliquid* (b.v. *inter eos convenit*); het tot een zekere h. in iets brengen, *consequi alqd in alga re* (b.v. *in dicendo*); op gelijke h. met iem. staan, z. evenaren; in de h. steken, *extollere* (alqm); tegenst. *deprimere* Liv.; *verbis attollere* (alqd, b.v. *Plancii in me merita*); de zaak is nog op dezelfde h., *res eodem est loci*; op de h. van iets, *sciens* of *peritus* (b.v. *rei militaris*); niet op de h. van iets, *inscius* (b.v. *quid geretur*); *imperitus alcus rei*; z. ook bekend met iets 2 b; onbekend 2; van iets op de h. zijn, ook *nosse* of *intellegere*

alqd (of met afh. vraag); iem. op de h. brengen van iets, *docere alqm de alga re* (inlichtingen geven aangaande) of *alqd* (in iets onderdicht geven); zich op de h. van iets stellen, op de h. van iets komen, *cognoscere alqd of de alga re* (of met afh. vraag). — 2) concr. *locus editus of superior*; *collis of tumulus* (heuvel); zich over de h. terugtrekken, ook *igius se recipere*; —**tepunt**, z. toppunt; —**tijd**, *dies festus*; overdr. h. vieren, *saevire*; —**verraad**, *perduellio*; *maiestas* (gekwetste majesteit, nl. van het Rom. volk; later van den vorst of keizer, ook *laesa m.*); *paricidium patriae of publicum*; *proditio*; beschuldiging van h., *crimen maiestatis*; zich aan h. schuldig maken, h. plegen, *facere adversus of contra rem publicam*; *patriae paricidium obstringi* of *se obstringere*; tegen het Rom. volk, *maiestatem populi Romani minuire*; iem. aanklagen of beschuldigen van h., *alci item of actionem perduellionis intendere*; de *perduellione anquirere* (van een magistraatspersoon); (tegen den vorst of *keizer) *movere alci crimen maiestatis*; *postulare alqm maiestatis of maiestatis crimine*; *alqm reum maiestatis apud iudices facere*; veroordeeld worden wegens h., *maiestatis damnari of condemnari*; de *maiestate damnari*; iem. schuldig verklaren aan h., *iudicare alqm contra rem publicam fecisse*; schuldig aan h., *pleger van h.*, *perduellus*; *clivum of rei publicae paricida*; *proditor*; *hostis patriae*; —**vlakke**, *summa iugi planities*; —**vliegend**, *alte volans*; overdr. een h. geest, *ingenium alte assurgens*; h. plannen hebben, *ad altiora tendere of niti*; *magna quaedam spectare*; —**vlieger**, geen h. zijn, *tardo of hebeti esse ingenio*; —**zwanger**, *propinqua partui*; daar zij h. was, *cum esset gravida et iam appropinquare partui videretur*.

hool, *fenum*; spreekw. te h. en te gras, *occasione data*; *interdum*; raro; —**en**, *fenum percipere*; —**maand**, *mensis Quintilis* (later ter eere van Caesar *mensis Iulius* genaamd); —**mijt**, *feni meta*; —**zolder**, *fenile*.

hoon, *contumelia*; *opprobrium*; *iniuria* (b.v. *absolvere iniuriarum alqm*); = bespotteling; —**en**, iem. h., *insultare alci*; *increp(it)are* (alqm); *sugillare alqm*; *contumelia afficere alqm*; = bespotten; —**end**, *contumeliosus* (adv. -e); hh. woorden, *verborum contumelia*; adv. h. lachen, *irridentem cachinnare*; —**gelach**, *cachinni irridendum*. **hoop**, 1) = goede verwachting, *spes* (op iets *alcus rei*; ook concr., b.v. *Cicero*, s. *reliqua nostra*); = verwachting, *expectatio*; = vermoeden, *opinio*; vol goede h., *plenus bonae spei*; vol h. zijn dat, *magna alqm s. tenet of confidere* met acc. c. inf.; iems terugkeer vol h. tegemoetzien, *reditum alcus spe expectare*; er is h. op iets, *in spe est alqd* (b.v. *paz*); indien er nog éénige h. (op redding) was, *si ulla s. salutis* subestet; in de h. dat, *sperans* of (Liv.) *spe* met acc. c. inf.; geringe of flauwe h., een sprankje h., een flauwe straal van h., *s. exigua of tenuis*; *specula*; *aura spei* (b.v. *levi aura spei oblata* Liv.); de laatste straal van h., *s. exigua extremae*; er blinkt voor iem. een straal van h., s. *alci afjudget of ostenditur*; h. hebben koesteren, *voeden* in de h. leven, z. hopen; goede h. hebben,

bonam spem habere; goede, de beste h. hebben dat, *in magna, in maxima spe est alqs of magna, maxima s. alqm tenet met acc. c. inf.*; goede h. hebben met betrekking tot iem. of iets, *bene sperare de algo, de alga re*; *bonam spem habere de alga re*; gegronde h. hebben dat, *recte sperare posse met acc. c. inf.*; ik koesterde altijd de flauwe h. dat, *hac oblectabar specula met acc. c. inf.*; dwaze h. voeden, *stulta sperare*; iem. h. geven of inboezemen, *facere, dare of ostendere alci spem (alcus rei)*; ook met acc. c. inf.; *alqm ad spem alcus rei excitare* (b.v. *alia te cogitatio ad s. huius opprimendi*); *alqd alci spem affert* (met acc. c. inf.); weer of opnieuw, *ad novam spem excitare alqm*; iem. weer hoop geven of iets, *alqm ad spem alcus rei erigere*; dat geeft mij de beste h., *id in optima spe pono*; h. krijgen, opvatten, *spes inferitur alci*; s. *inicitur alci* (met acc. c. inf.); *conscipere spem (alcus rei, b.v. regni)*; *spem nancisci (alcus rei, b.v. morae)*; *maiorem spem impetrandi*; *eo plus in ea, quorum usu calleret, spei nactus*; *in spem venire (alcus rei)*; *de alga re*; met acc. c. inf.; *in spem adduci* (met acc. c. inf.); ook in eam s. *adduci ut met con.*; s. *animum alcus subit* (met acc. c. inf., Liv.); weer h. krijgen of opvatten of iets, *ad spem alcus rei se erigere* (b.v. *recuperandae libertatis*); *ad alcus rei spem revirescere* (b.v. *autoritatis pristinae*); *spes alcus rei redintegratur alci* (b.v. *victoriae*); zijn h. op iem. of iets vestigen, *spem ponere, repone*; *de collocare in algo of in alga re*; de h. verliezen, opgeven, *spem perdere*; *desperare* (de alga re; *alqd*); alle h. opgeven, *omnes res of omnia desperare*; z. ook opgeven 2.

— **2** = stapel, **a** van zaken, *acervus*; *strues* (van regelmatig opgestapelde dingen); *culmus* (van hoog opgestapelde dingen); *congeries* (van ordeloos opgestapelde dingen); *strages* (van op den grond gegooiden dingen); de bagage op een h. werpen, *sarcinas in acervum conicere*; *sarcinas conferre, colligere of in medium conicere*; bij hh., z. hoopsgewijs. — **b** van dieren, *grex*; *agmen*; van menschen, *multitudo*; *caterva*; *agmen*; *globus*; een h. menschen, ook *aliquot*; in 't bijz. **de groote h.**, *vulgus*; *vulgus hominum*; *multitudo*; een uit den grooten h., *unus de of e multis*; *homo vulgaris*; de vriendschap van den grooten h., *amicitia vulgaris*; **te h.** loopen, *concurrere* (subst. *concursum*); z. ook drom; *schaar* 2.

hoop-en, z. stapelen; ophoopen; — **je**, *acervus parvus*; (van menschen) *numerus parvus*; (van soldaten) *parva, exigua of parvula manus*.

hoopsgewijs, *cateruatim*; *acervatim*; *gregatim*.

hoor-baar, *qui auditur* of *auribus percipitur*; duidelijk h., *qui exauditur*; h. zijn, *audiri posse*; duidelijk h. zijn, *exaudiri posse*; — **der**, z. behoorder; — **en**, **1** eig. iets h., *audire of auribus accipere alqd*; (duidelijk of uit de verte) *exaudire alqd*; ik hoorde hem zeggen, *audiri eum dicentem of cum diceret*; van angst niet kunnen h., z. denken **1**; iets graag h., *delectari alqd re*; *alqd iucundum est audiri*; niet graag, *alqd auribus parum gratum est*; *alqd abhorret ab auribus alcus* (b.v. *orationis genus abhor-*

rens ab auribus vulgi); goed enz. h. (= een goed enz. gehoor hebben), z. gehoor **1**; doof **1**. — **2**) overdr. **a**) = vernemen, *audire* (iets, *alqd*; over iets, *de alga re*; *alqd de alga re*; over iem., *de algo*; iets van iem., *alqd ab*, de of *ex algo*; met acc. c. inf.); *alqd pervenit ad aures alcus*; het is mij aangenaam, niet a., dat te h., *bene, male narras*; wij hebben van menschen gehoord die (= wij hebben g. dat er menschen geweest zijn, die), *audivimus of accepimus fuisse qui met con.*; wie heeft nooit van zijn trouw gehoord, *cui eius fides non audita est*; men h. niets van hem, *silentium est de eo*; h. zeggen, z. hooren zeggen; laat nu die wetten eens h., *exprobre iam istas leges* (= kom nu eens voor den dag met); laat h., ook *cedo* (b.v. *tuum consilium*); iets van zich laten h., *scribere* (ook *alci*; *alci de alga re*); iem. iets van zich laten h., ook *alqm de rebus suis certiorum facere*; (een geluid) laten h., *edere* (b.v. *sonum*; *latratum*); — **b**) **zich laten h.**, *loqui of dicere* (spreken); *canere* (zingen; spelen); (van zaken) *sonare* (klinken); *increpare* (b.v. *simul atque increpuit suspicio tumultus*); *audiri of exaudiri*; dat laat zich h., *audio*; *hoc quidem satis luculente*. — **c**) niets of van niets willen h., *nilhil auribus of ad aures admittere* (Liv.); daar wil ik niets van h., *non audio*; die vroeger van geen verdrag had willen h., *qui nullam antea pactionem auribus admiserat*. — **d**) naar iem. of iets h., *audire alqm of alqd*; z. verder gehoorzamen; het oor leenen 2; opvolgen 2; verhooren **1**; spreekw. die niet h. wil moet voelen, *ipsa re corrigitur qui verba contemnit* (verg. Sall. Cat. LII. 35). — **e**) subst. het h., *auditio*; *auditus* (gehoor); spreekw. h. en zien vergaat me, *nec aures me credo habere nec tatum* (Hier.); — **enswaardig**, *digmus qui auditur*; *audiendus*; — **enzeggen**, *audire*; *fama*; van h. weten, *auditu alqd compertum habere*; *alci alqd auditum est*; *fama et auditione alqd accepisse of jando audivisse alqd* (ook met acc. c. inf.); ik heb of weet het alleen van h., *nilhil habeo praeter auditum*; — **ige** *cliens*.

hoorn, *cornu* (alg.); *bucina* (signaalhoorn); *lituus* (kromme h. der ruitjerij); van h., *cornutus*; met hh., *cornutus*; — **achtig**, *cornelotus*; — **blazer**, *cornicen*; *bucinator*; *liticen*; — **dragend**, *cornutus*; — **en**, *corneus*; — **geschal**, *cornuum cantus*; — **ig**, *corneolus*; — **tje**, *corniculum*; — **vee**, *animalia cornuta* (pl.); *armenia* (pl.; vooral groot vee); — **vlies**, *cornu*.

hoo vaar-dig, — **digheid**, — **dij**, z. hoogmoedig, — **moed**.

hoopen, *exaurire* (b.v. *sentinam*).

hop, **1**) (plant) *lupus*. — **2**) (vogel) *upupa*.

hopeloo, *desperatus*; h. toestand, *desperatio rerum*; *desperatio*; ik weet hoe h. zijn toestand is, *novi quam sint eius res perditae ac desperatae*; zieken wier toestand h. is, *desperati*; zijn toestand is h. (van een zieke), *sine spe iacet*; a. *medicis desertus of deploratus est*; verg. wanhopig; — **heid**, *desperatio*; volslagen h., *d. omnium rerum*; door omschr.

hopen, *sperare*; h. dat *sperare*, (= hoop hebben) *spem habere, esse in spe*, (= in de hoop leven) *spe duci, spe niti of spes alqm*

tenet met acc. c. inf. of met *fore* (ook *futurum esse*) *ut* en *coni.*; stellig h. dat, *confidere* met acc. c. inf.; ik wil niet h. dat, *non spero* met acc. c. inf.; iets van iem. of iets h., *expectare alqd ab alqo*; *sperare alqd ex alqa re*; het beste h., *bene* of *recte sperare*; van iets, *alqd in optima spe ponere*; in het geheel niets meer h., *desperare*; op iem. of iets h., *sperare alqd* of met acc. c. inf. fut. (b.v. hij h. op een lang leven, *sperat se diu victurum esse*); *spem habere alcius rei*; *expectare alqm* of *alqd* (met hoop verwachten); op God h., *deo confidere*; op de tribunen is nog te h., *spes reliqua est in tribunis*; zeer op iets h., *magna spes alci sita est in alqa re*; er is bij iem. niets meer voor iets te h., *apud alqm nullus iam locus est* of *relinquitur alci rei*; er is van iem. niets te h., *nulla spes est ab alqo*; alleen van een uitval is iets te h., *nulla alia nisi in eruptione spes est*; het gehoopte doel bereiken, *ad exitum spei venire*; door iets, *finem spei suae imponere alqā re*; doen h., z. hoop geven 1; beginnen te h., z. hoop krijgen 1; naar ik h., zooals te h. is, hoop ik, *ut spero*; *id quod spero*; door *spero* met acc. c. inf. (b.v. *spero me tibi causam probasse*).

hopman, *centurio*.

horde, 1) (= vlechtwerk) *cratis* (gewoonl. plur.). — 2) (= troep) *grex*; *caterua*.

horen enz., z. hoorn enz.

horizon, *orbes finientes* (verg. Cic.: *illi orbes qui . . . aspectum nostrum definiunt, qui a Graecis ὁρίζοντες nominantur, a nobis finientes rectissime nominari possunt*); *finiens circulus* (verg. Sen. Nat. Quaest. V. 17. 3); verg. kim; overdr. Cicero dat helder stralende licht aā den h. der Romeinsche welsprekendheid, *Cicero clarissimum illud lumen eloquentiae Romanae*; — **taal**, *libratulus* (b.v. *planities*; *aqua*); *dereclius* (b.v. *trabes*); *aequus* (effen); adv. *ad libram*.

horoskoop, *genesis* (Iuv.); *genitura* (Suet.); *horoscopus* (Pers.); *nativicia praedicta* (Cic.); iems h. trekken, *praedicere alcius vitam ex natali die* (Cic.); — **trekker**, *genethiacus* (Varr.); *peritus genitalium* of *inspiciendorum natalium* (Sen.).

hort, met hh. en stooten (overdr.), *dubitanter*; *cunctanter*; met hh. en stooten spreken, *haud volubiler dicere*; — **end**, overdr. *asper* (b.v. *voeis genus*); verg. stootend; h. en stootend, z. hort (met hh. en stooten).

horzel, *crabro*.

hospitaal, z. ziekenhuis.

hotten *cotre*.

houd-**houd**, door omschr., b.v. zij waren van oordeel dat de stad niet h. was, *oppidum ab se teneri non posse iudicabant*; die toestand was niet h., *illa ferenda non erant*; overdr. van meeningen enz., *probabilis*; *stabilis*; h. zijn, *alqd stabilitatis habere*; *defendi posse*; — **en**, 1) tr. *tenerē* (*alqd manu* of *in manu*; *arma supra capita*; iem. bij de hand, *alqm manu*); houd den dief, *prehende furem* (Petr.); z. ook onderhouden 1; tegenhouden-1; vasthouden 1; voorhouden 1 enz.; in 't bijz. **a**) = behouden 1. — **b**) iem. of iets ergens h. (= maken dat iem. of iets ergens blijft), *tenerē* (b.v. *hostem iniquo loco*; *alqm domi*; *legiones circumventas*; ook *alqm in servitute*; *alqm in officio*); *retinere* (b.v. *alqm eodem loco*;

alqm in vinculis; ook *alqm in fide*; *alqm in sua potestate*); *continere* (b.v. *militēs in castris*); iem. (als gast) bij zich h., *retinere alqm*; iem. uit of buiten Italië h., *Italiā arcere alqm*; z. ook w e r e n 1; overdr. iets vóór of bij zich houden, *continere* (b.v. *ea vero continēbis quoad ipse te videam*); houd . . . maar vóór u, *tibi habeto* (b.v. *istam laudationem*); iem. aan zijn woord houden, *postulare ut quis fidem praestet*; gehouden zijn aan iets, *teneri* (b.v. *qui eo iure non teneretur*); gehouden zijn iets te doen, *facere alqd debere*; ook *oportet alqm facere alqd*; de hand aan iets h., *servare*, *observare* of *tueri alqd*; er streng te h. aan h. dat niet, *vehementer cavere ne*; iets h. = bewaren, nakomen, *tenerē* (b.v. *tenendum est quod promiseris*); z. ook in acht nemen 2 a. — **e**) h. voor, *habere* (b.v. *alqm pro amico*; *alqd pro certo*; pass. ook *alqs amicus habetur*); *putare*, *ducere* of *existimare* (b.v. *alqm amicum*; *alqd turpe* enz.); voor niets h. (= niet tellen), *nihihi facere* (even-zoo *magni*, *pluris* enz.); *pro nihilo* *putare* of *ducere* (maar *magni*, *parvi* enz.); het er voor h. dat, *putare* met acc. c. inf.; *videtur alci* met inf.; het voor goed h. dat = goedvinden, z. behagen 1; besluiten 2 (eind). — **d**) = onderhouden, *alere* (b.v. *exercitum*; *canes*); vee h., ook *pasce*. — **e**) = bevatten (van een maat), *continere* (*alqd*; ook *vim calor in se*). — **f**) een vergadering enz. h., *habere* (b.v. *senatum*); *agere* (b.v. *diem festum*); *inire* (b.v. *convivium*; *epulas*). — **g**) een winkel enz. h., *exercere tabernam* enz. — **h**) het met iem. h., *stare*, *facere* of *sentire cum alqo*; *stare ab alqo*; *alci* of *alcus partibus favere* of *studere*; z. ook iems aanhangen zijn a. — 2) intr. **a**) iets houdt = gaat niet los, blijft zitten, *alqd non solvitur*; *alqd continetur*; de ankers en kabels h., *ancorae funesque subsistunt*; de kleur h., *color manet*; de kleur h. niet, *color evanescit* (verschiet). — **b**) van iem. of iets h., *amare alqm* of *alqd*; *amantem esse alcius* of *alcus rei*; *carus est alci alqs*; *delectari* of *gandere alqā re*; hij hield het meest van tarwebrood, van Raetischen wijn, *secundarium panem maxime appetebat*, *maxime delectatus est Raetico* (Suet.); van iets niet h. (= niet graag eten), *fastidire* of *nolle alqd*; z. verder beminnen; er van h. om, *iuvat alqm* met inf.; = plegen 2. — 3) reflex. **a**) zich ergens h., *se tenere* (b.v. *castris*; *domi*); *se continere* (b.v. *oppido*; binnen de muren, *muris*). — **b**) zich aan iets h., *tenerē* (b.v. *consuetudinem*); *observare* (b.v. *alias in historia leges*); *stare* (b.v. *condicione*); zich aan de letter h., *verbis inhaerere*; je weet waaraan je je te h. hebt, *dicta tibi est lex* (Hor.); zich aan iem. h., *alqm auctorem sequi*; *confidere alci*; zich bij iets h., z. bij iets blijven 1. — **c**) zich h. voor, *sibi videri* (b.v. hij houdt zich voor geleerd, *sibi doctus videtur*). — **d**) zich h. = veinzin, b.v. hij houdt zich dom, *stultitiam simulat*; hij houdt zich ziek, hij h. zich alsof hij ziek is, *aegrum simulat* of *se aegrotare simulat*. — **e**) zich dapper enz. h., z. zich gedragen; — **ing**, *habitus* (b.v. *corporis*; *virginalis*); overdr. *habitus* (stemming); b.v. *ex praesenti eos potius quam ex praeterito aestimat habitus*; met een attrib. door een abstr., b.v. *waardige h.*, *gravitas*;

flinke, cordate h., *virtus*; trotsche h., *contumacia*; dreigende h., *minae*; aanmatigende h., *arrogantia*; vijandige h., *inimicitiae*; hardnekkige h., *perinacia*.

hout, *lignum*; *materia* (timmerhout); *arbores* (boomen); *silva* (bosch); h. halen, *lignum petere*; (mil.) *lignari*; *materiari*; van of uit h., *ligneus*; van h. bouwen, *materiare* (b.v. *aedificia*); spreekw. h. in het bosch dragen, *in silvum ligna ferre* (Hor.); — **achtig**, *ligneus*; *lignosus*; — **duif**, *palumbes*; — **en**, *lignus*; overdr. een houten klaas, *caudex*; *stipes*; — **erig**, z. stijf 2; — **gewas**, *silva*; — **hakken**, het h., *lignatio*; — **hakker**, *qui ligna caedit*; (mil.) *lignator*; — **halen**; het h., *lignatio*; — **haler**, *lignator*; — **handelaar**, *lignarius*; — **je**, op zijn eigen h., *sua sponte*; — **kooper**, *lignarius*; — **mijt**, *strus lignorum*; *ropus* (brandstapel); — **rijk**, *lignis abundans*; *silvestris* (boschrijk).

houtskool, *carbo*.

hout-spaander, *assula*; — **stapel**, z. — **mijt**; — **vester**, *saltuarius* (Petr.); — **werker**, *lignarius*; — **worm**, *tarmes*.

houvast, *fibula*; *ansa* (ook overdr. = handvat).

houw, 1) subst. *ictus*; *plaga*; *vulnus* (door een h. toegebrachte wond); iem. een h. geven, *ictum* of *plagam alci inferre*; een h. krijgen, *plagam accipere*. — 2) adi. h. en trouw, *probus ac fidelis*; — **degen**, *spatha* (Tac.); overdr. *homo pugnae*; — **eel**, *rastrum* (pl. meestal *rastri*); *ligo*; *dolabra*; — **en**, *caedere*; naar iem. of iets h., *gladio enz. petere alqm* of *alqd*; steenen uit den grond h., *lapides e terra excidere*.

hoveling, *aulicus*; pl. *aulici*; *purpurati*; *amici regis* of *principis*; verg. hof 2; — **en**, *z. tuinier*.

huichel-aar, *simulator*; *dissimulator*; *adulator* (vleier); *pretibis et religionis simulator* (die vroomheid huichelt); een h. zijn, z. huichelen; — **aarster**, *quae simulat* of *dissimulat*; *quae pietatem et religionem simulat*; — **achtig**, van perss., *falsus*; verg. huichelaar; van zaken, *simulator*; *fictus*; adv. *simulate*; *fictē*; — **arij**, *simulatio* (het veinzen van een eigenschap die men niet bezit); *ficti simulativae virtus*; *dissimulatio* (het ontveinzen van een eigenschap die men bezit); *amor fictus* of *simulatus* (gehuichelde liefde); *amicitia ficta* of *simulata* (gehuichelde vriendschap); *virtutis simulatio* (gehuichelde deugd); *pietas erga deum ficta* of *simulata* (gehuichelde vroomheid); — **en**, *simulare*; *dissimulare*; *simulatores* of *dissimulatores* esse; *adulari* (vleien); *pietatem et religionem simulare* (vroomheid h.); iets h., *simulare alqd*; *prae se ferre speciem alcius rei*.

huid, *cutis* (lenige opperhuid, gewoonl. van menschen); *corium* (dikke h. van zwijnen, olifanten enz.); *membrana* (vlies); *callum* (eeltige huid); *pellis* (afgestroopte h., meestal van dieren); spreekw. zijn h. duur verkoopen, *non inultum cadere*; mijn meester heeft een dikke huid, *erus meus elephantii corio circumtensus*, non suo (Plaut.); zijn h. er aan wagen, *corpus suum periculo obicere*; op zijn h. krijgen, *capulare*; — **ig**, *hodonterus*; *hic*; tot op den h. dag, *usque ad hunc diem*; *usque ad hoc tempus*; *adhuc*; — **je**, *membrana*; — **kleur**, *color* of *c. cutis*; *blankē*

h., *color candidus*; *cutis candida*; *candor corporis* of *cutis*; *candidum corpus*; iem. met een zwarte of donkere h., *homo niger*. **huif**, *calautica*; *mitra* of *mitella* (hoofdbedekking); *velum* (h. van een wagen); — **kar**, *carpentum*.

hulig, *uva*; spreekw. iem. van den h. lichten, z. afzetten 7.

huik, spreekw. de h. naar den wind hangen, *se ad motus fortunae movere*.

huilen, *ululare*; *plorare*; *lamentari* of *eiulare* (klagend weenen); *lacrimare* (schreien); *fre mere* of *saevire* (van den wind); het h. staat mij nader dan het lachen, *maiores mihi antevortunt gaudiis* (Plaut.); subst. het h., z. geuil.

huis, 1) eig. *domus*; *aedes* (pl.); *domicilium* (woning); *tectum* (eig. dak; meton. = huis, b.v. *alqm tecto recipere*); voor h. en haard strijden, *de aris ac focus decernere*; *pro aris focisque domicicare*; h. en hof verlaten, *sedes suas relinquere*; iem. uit h. en h. verdrijven, *alqm sedibus* of *bonis evertere*; *e possessionibus exturbare alqm*; het h. houden, z. te huis blijven 1; **te huis**, *domi*; bij mij enz. te h., in mijn enz. h., *domi meae*; ten huize van Caesar, *in domo Caesaris*; *domi Caesaris*; te h. blijven, *domi se tenere* of *se continere*; *privato se tenere* (Liv.); *se continere* (Suet.); te h. doorgebrachte tijd, *tempus domesticum*; ergens te h. zijn, eig. *algo loco habitare* of *sedem ac domicilium habere*; overdr. *in algo loco habitare* (b.v. in foro); vragen of iem. te h. is, z. aan de deur naar iem. vragen; is hij te h., *intus est*; blijf maar te h. met, *tibi habeto* (b.v. *istum laudationem*); bij iem. te h. zijn, *esse apud alqm tamquam domi suae*; in iets te h. zijn, *versatum esse in alga re*; *alcius rei peritum esse*; goed te h. zijn in de oude letterkunde, *in veteribus scriptis studioso et multum volutatum esse*; z. ook markt; gij moet in Azië als te h. zijn, *tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debet*; te h. behooren, z. ergens te huis zijn (eig.); behooren 1 d; komen, z. te huis-komen; **naar h.**, *domum* (ook naar het vaderland; soms pl., b.v. de Galliërs keeren naar h. terug, *Galli domos abeunt*); naar h. verlangen, *patriae desiderio teneri*; **van of uit h.**, *domo*; van h. tot h., *per domos*; *ostiatim* (b.v. *compilare oppidum*). — 2) overdr. *domus* (familie; huishouden; huisbewoners); de heer des huizes, *erus* (meester van het personeel); *pater familiae* of *familias* (hoofd van het gezin); de vrouw des h., *mater fam.*; de zoon (dochter) des h., *filius* (-a) *erilis* of *fam.*; van goeden enz. h., z. afkomst.

huis-altaar, *ara domestica*; — **arrest**, h. hebben, *alci domo egredi non licet*; iem. h. geven, *alqm domo egredi velare*; — **baas**, z. — **heer**; — **bewaarder**, *custos domus* of *aedium*; — **deur**, *ostium*; *ianua*; *fores* (pl.); — **dier**, *domesticum animal*; *domestica quadrupes* (viervoetig); — **elijk**, *domesticus* (het eigen huis, huishouden of huizegzin betreffend); *privatus* (particulier); (van een pers.) *qui domi se continet* (die veel thuis is); *re-rum domesticarum studiosus*; h. leed, *ma-lum domesticum*; *privata incommoda* (pl.); gezellig h. verkeer, *usus et consuetudo domestica*; h. leven (subst.), *vita domestica*;

de h. kring, *domus*; *domestici*; ook door *mei* enz.; in onzen h. kring, *domi nostrae*; *apud nos*; *nobiscum*; personen die tot den h. kring behooren, *convictiones domesticae*; in den h. kring bewezen diensten, *officia domestica*; iem. in den h. kring opnemen, *ad se domum recipere alqm*; h. zijn, *domi se continere*; rebus *domesticis studere*; —**elijkheid**, *rerum domesticarum studium*; —**genoot**, *e, qui, quae in eadem domo habitat*; *contrubernalis*; pl. ook *domestici*; *domus* of *familia* (sing.); —**gewaad**, *vestis domestica*; —**gezin**, *z. gezin*; —**god**, *lar*; pl. *lares*; *penates*; —**haan**, *gallus gallinaceus*; *gallus*; —**heer**, *dominus domus, aedium of aedificii*; *locator* (verhuurder); —**hen**, *gallina*; —**houdboek**, *tabulae*; —**houdelijk**, *attentus ad rem*; *diligens*; *frugi*; *parcus* (zuinig); hh. benoedigdigheden, *usus domesticus*; *usus vitae necessarii*; h. gebruik, *domusio* (voor h. gebruik, in of ad *domusionem* Petr.); adv. *diligenter*; *frugaliter*; *parce* (verg. *zuinig*); —**houdelijkheid**, *diligentia domestica*; *frugalitas*; —**houden**, 1) ww. *res domesticas dispensare*; *rem familiarem administrare*; *curam rei familiaris gerere*; goed h., *bene of diligenter rem familiarem administrare*; slecht h., *rem familiarem negligere*; overdr. vreeselijk h., *sacvire*; in een streek, *vexare atque populari regionem*; roovers hebben in den tempel h., *a praedonibus vexata est aedes*; subst. abstr. het h., *z. huishouding*. — 2) subst. concr. *res familiaris*; *res domesticae*; *res*; *domus*; *z. ook gezin*; het h. besturen, *domum regere of administrare*; *z. ook huishouden* 1; —**houder**, *dispensator* (in dienst van een ander); een goed h., *homo parvus of diligens*; een slecht h., *homo prodigus*; een goed, slecht h. zijn, *z. goed, slecht huishouden* 1; —**houding**, *administratio of cura rei familiaris*; goede h., *diligentia in re familiari administranda of tuenda*; slechte h., *negligentia rei familiaris*; de h. verwaarlozen, *rem familiarem negligere*; *z. ook huishouden* 2; —**houdster**, *dispensatrix*; een goede h., *mulier parca of diligens*; verg. *huishouder*; —**huur**, *merces habitationis*; *pensio*; *habitatio*; hoeveel h. betaalt gij, *quanti habitas*; —**je**, *domuncula*; *aedicula* (pl.); *casa* (hut); —**kapel**, *sacrum*; (muz.) *servi symphoniaci*; —**kneed**, *vestis domestica*; —**knecht**, *unus e familia*; *mediastinus* (Hor.); —**kruis**, *z. huiselijk leed*; —**look**, *sempervivum of hypogeson* (Plin.); —**meester**, *z. onderwijzer*; —**moeder**, *mater familiae of familias*; —**muís**, *mus domesticus*; —**onderwijzer**, *praeceptor domesticus*; een h. hebben, *praeceptorem of magistrum domi habere*; *z. ook goeverneur*; —**raad**, *supplex*; *utensilia* (pl.); *vasa* (pl.); een stuk h., *vas*; —**slentel**, *clavis aedium*; —**vader**, *pater familiae* (of *-as*); —**vesten**, iem. h., *excipere alqm of domo, tecto, hospitio alqm*; *hospitium alci praebere*; verg. ook *herbergen*; zich ergens h., *z. zich vestigen* 2; gehuisvest zijn, *z. wonen* 1; —**vesting**, *hospitium*; *tectum*; (van vreemde gezanten te Rome) *locus* (b.v. *locus lautiague legatis praebere iussa*); *loca* (pl.); h. verleenen, *z. huisvesten*; h. krijgen, *z. een onderkomen vinden*; —**vríend**, *familiaris* of *f.*

amicus; *contrubernalis*; *convictor*; hh., ook *domestici*; —**vrouw**, *mater familiae* of *-as*; *uxor* (echtgenoot); —**waarts**, *domum*; —**zoekíng**, *scrutatio*; bij iem. h. doen, *inquirere alqm of in vasa alcius*.

huíver-en, *frigore horrere*; overdr. *horrere*, *horrescere*, *co-, ex-* of *perhorrescere*; *horror alqm perfundit*; voor iets h., *horrere of perhorrescere alqd*; iem. h. bij de gedachte aan iets, *horret animus cogitatione alcius rei*; h. iets te doen, *horrere* (b.v. ik h. te zeggen, *horreo dicere*); *reformidare of vereri alqd facere*; verg. *beven*; —**ig**, h. zijn, *z. huiveren*; —**igheid**, *horror*; —**ing**, *horror*; een h. bevangt iem., *loopt iem. door de leden*, *horror alqm perfundit*; *horror alqm capit* (Liv.); *horrescere*; verg. *siddering*; —**ingwekkend**, *horribilis*; *horrendus*; *formidulosus*; *dirus*; verg. *afgrijselijk*; subst. het h. *atrocitas*.

huíz-en, *ergens h., algo loco habitare, domicilium habere* (= zich ophouden) *versari*; met iem. *huizen*, *vivere cum alqo*; —**ing**, *domicilium*; *sedes*.

hul-de, *officium*; *cultus*; *obsequium*; h. bewijzen, *z. —digen*, eig. iem. h., *in verba of in nomen alcius iurare*; (als koning) *regem alqm consalutare*; overdr. *colere alqm*; *alcus studiosum esse*; *servire alci* (onderdanig); iem. voor iets h., *ornare alqm pro alqa re*; iets h., *alci rei deditum esse, indulgere of studere*; —**diging**, door omschr.; —**digingseed**, *iurisiurandi verba* (pl.); den h. afleggen, *z. huldigen* (eig.).

hulk, *z. schip*.

hullen, *involvere of velare* (iets in iets, *alqd alqd re*); in de toga gehuld, *toga amictus of indutus*; de hemel is in wolken g., *nubes caelo obductae sunt*; in duisternis h., *obscurare* (*alqd*; ook overdr.); g worden, ook *tenebris circumfundit*; zich in iets hullen, *induere alqd* (b.v. *togam*); overdr. iets in duisternis h., ook *alci rei tenebras obducere*; in duisternis gehuld zijn, *in tenebris iacere*.

hulp, 1) abstr. *auxilium*; *ops* (alleen *opis*, *opem*, *ope*); *subsidium* (bijstand in gevaar of nood); *praesidium* (bescherming); *opera* (dienst); *adiumentum* (hulpmiddel); *adminiculum* (steun, stut); h. tegen iets, *z. hulpmiddel*; h. bij het werk, *laboris auxilium*; met iems h., *alcus auxilio, ope of opera*; algo *adiuvante of adiutore*; *ab algo adiutus*; per *alqm*; met de h. van iets, *alcus rei auxilio*; *alqd re adhibita* (b.v. *hominum a. sollertia*); door den abl. instrum.; zonder iems h., *nullo adiuvante of adiutore*; *suâ sponte of per se* (van zelf; zonder vreemde h.); bij iem. h. vinden, *iuvare of adiuvare ab algo*; er is nog h. te vinden bij iem., *est alqd auxilii in alqo*; h. vinden tegen iets, *auxilium reperire alci rei*; er is geen h. te vinden bij iem. tegen iets, *contra alqd in algo praesidii nihil est*; iem. of bij iem. om h. vragen, *ab algo auxilium of opem petere*; een h. vragende, *supplex*; bij iem. of iets h. zoeken, *confutgere ad alqm of ad alqd*; bij iem. h. zoeken tegen iets, *remedium alcius rei quarere ab algo*; h. brengen of verleenen, *opem ferre of auxiliari* (*alci*); *z. verder helpen* 1; het verleenen van hulp, *auxilii latio*; door omschr., iems h. inroepen, iem. of iets te h. roepen, *auxilio arcessere alqm*; *alqm*,

alcus auxilium of *alqd* b.v. *sapientiam iudicium*) *implorare*; z. verder inroepen; iem. of iets te h. komen, *subvenire*, *succurrere* of *auxilio venire* *alci*, *alci rei*; z. ook helpen i.; iem. of iets te h. nemen, *adhibere* *alqm* of *alqd*; *alcus* of *alcus rei* *auxilio uti*; te h. zenden, *auxilio* of *subsídio mittere* (*alci alqd*; ook *cohortes castris*). — 2) concr. van een pers., *auxilium*; *subsídium*; z. ook helper.

hulp-behoevend, *alienae* of *humanae opis indigens*; *inops* (hulpeloos); pl. ook *indigentes*; h. toestand, *miseriae*; *angustiae*; — **behoevendheid**, *indigentia*; *inopia*; — **bende**, *subsídium*; *cohors auxilialis*; *manus auxilii causā missa*; hh., z. hulptroepen; — **betoon**, *auxilii latio*; *opera*; *administratio* (b.v. *sine hominum administratione*); — **bron**, *auxilium*; *subsídium*; *praesídium*; hh., *auxilia*; *opes*; *copiae*; *facultates*; — **corps**, z. — **bende**; — **eloos**, *inops* of *auxilii i.*; *auxilio destitutus*; *ab omnibus derelictus*; *sine auxilio*; iem. h. laten, *destituere* *alqm*; h. toestand, z. — **eloosheid**, *inopia*; *auxilii i.*; *solitudo*; — **leger**, *exercitus auxiliaris*; z. ook —troepen; — **middel**, *adumentum* (van iets, *alcus rei*; tot iets *ad alqd*); *subsídium* (*alcus rei*); *praesídium* (*alcus rei*, b.v. *praesidia naturae vel doctrinae*); *instrumentum* (tot het verkrijgen van iets, *alcus rei*, b.v. *virtutis*; *ad obtinendum alqd*, b.v. *ad obtinendam sapientiam*); *auxilium* (b.v. *extremum*; tot iets, *alcus rei*, b.v. *auxilia salutis*); h. tegen iets, *medicina* of *remedium* *alcus rei*; *subsídium* *alci rei* (b.v. *litterae oblivioni s.*); een h. tegen iets zoeken, *quaerere remedium* *ad alqd* of *alcus rei*; *auxilium* *petere* *alci rei*; vinden, *alci rei* *auxilium* of *remedium* *reperire*; hh., *subsidia* (b.v. *industriæ*); *adumenta* (b.v. *doctrinae*); hh. van geringe kracht, *parvi molimenti adminicula*; z. ook —bron; — **onderwijzer**, *adiutor*; *hypodidascalus*; — **troepen**, *auxilia*; *auxiliares*; *milites auxiliares*; *subsidia* of *milites subsidiarii* (reservetroepen); vijfhonderd man h., *auxilia quingentorum militum*; h. te voet, *auxilia peditatus* of *peditum*; *auxiliares pedites*; h. te paard, a. *equitatus* of *equitum*; *equites auxiliares*; — **vaardig**, *officiosus* (in *alqm*); *praesens* (vooral van een god); verg. ook behulpzaam; — **vaardigheid**, *officium*; *obsequium* (in *alqm*).

huls, *folliculus* of *siliqua* (van peulvruchten); verg. d. op; — **el**, *involutum*; z. verder omhulsel.

hulze, z. huls.

hulw-aan, *humanus* (adv. -e of -iter); — **aniteit**, *humanitas*; — **eur**, *animi affectio* of *habitus* (geluindheid); *natura*, *mores* (pl.) of *indoles* (aard); veranderlijk h., *varietas*; een goed h., *mores faciles*; (als voorbijgaande stemming) *hilaritas*; een slecht h., *natura difficilis*; *morositas*; (voorbijgaand) *tristitia*; iem. in een goed h. brengen, *alqm hilaritate afficere*; iem. uit zijn h. brengen, *stomachum movere* *alci*; in, uit zijn h., z. vroolijk, slecht gestemd; uit zijn h. zijn over iets, z. ontevreden zijn over iets; — **eurig**, z. nukkig; — **eurigheid**, *varietas*; — **or**, *lepos*; *festivitas*; *cavillatio*; — **orist**, *homo* of *scriptor festivus*; *cavillator*; — **oristisch**, *festivus* (adv. -e).

hun. 1) pron. pers., z. hij. — 2) pron. poss., *eorum*; *suus* (reflex.); — **keren**, naar iets h., *desiderio* *alcus rei teneri* of *flagrare*; *avidum esse* *alcus rei*; *ardenter cupere* *alqd*; *ligurrire* *alqd* (op iets belust zijn); om iets te doen, *gestire* *alqd facere*; *avidum esse* *alqd faciendi*; — **nentwege** = om — **nentwil**, *eorum causā*; *propter eos*; *suā causā* (reflex.).

huppelen, *sahire*; *exsultare*.

hupsch, *lepidus*; *bellus*; (in manieren) *humanus*; *urbanus*; *elegans*; — **heid**, *lepor*; (in manieren) *humanitas*; *urbanitas*; *elegantia*.

huren, *conducere* (b.v. *hortum non magno*; *alqm mercede*); verg. gehuurd; subst. het h., *conductio*; door omschr.; spreekw. als je mij vandaag h. ben ik morgen je knecht, *emere melius est cui imperes* (Plaut.).

hurk, op de hh., *cossim*; — **en**, *conquinscere* (Plaut.); *subsidière*.

hut, *casa*; *tugurium*; — **je**, *casula*; *tugurium*.

huur, *conductio* (het huren); *merces* (huurprijs); z. ook huishuur; iets in h. hebben, *alqd conductum habere*; te h. zetten, *proscribere* (b.v. *insulam*); *inscribere* (b.v. *aces*); — **ceel**, *lex* of *tabulae locationis*; — **contract**, *conductio* (van den kant van den huurder); *locatio* (van den kant van den verhuurder); — **der**, *conductor*; (van een huis) *inquilinus* (ook *praediorum alcus*); *habitor*; — **huis**, *domus conducticia*; *d. conducta* (gehuurd huis); in een h. wonen, *in conducto habitare* (Ict.); — **kazerne**, *insula*; — **koets**, z. —rijtuig; — **leger**, *exercitus conducticius* of *conductus*; — **ling**, *mercennarius*; *homo mercede conductus*; hh., ook *conducticiae* et *mercennariae operae*; operae of o. *mercede conductae*; z. ook —soldaat; — **penning**, z. handgeld; — **prijs**, z. huur; — **rijtuig**, *vehiculum conducticum*, *conductum* of *meritorium*; — **soldaat**, *mercennarius miles* (ook als collect.); als h. bij iem. dienen, *mercede militare apud alqm*; — **ster**, *conductrix* (Ict.); (van een huis) *inquilina*; — **troepen**, *milites mercennarii* of *mercede conducti*; — **voertuig**, z. —rijtuig; — **wagen**, *meritoria raeda*.

huw-baar, *idoneus* of *iam maturus nuptiis*; *nubilis* (alleen van een meisje, b.v. *filia grandis* ac n.); h. leeftijd, *pubes aetas*; *nubilis aetas* (alleen van een meisje); — **elijk**, *matrimonium*; *nuptiae*; *coniugium*; *conubium* (rechtsgeldig h.); een afkeer van het h. hebben, *abhorre a re uxoria*; *nuptias aspernari*; in het h. treden, een h. sluiten, z. huwen; een goed h. doen, *virginem locupletem* of *honestam ducere*; *viro locupleti nubere*; in *luculentam familiam collocari*; uit een wettig h. geboren kinderen, *liberi legitimi* of *iusta uxore nati*; buiten het h. geboren, z. natuurlijk (n. zoon); een h. tot stand brengen, *nuptias conciliare*; ten h. geven, z. uithuwen; ten h. vragen, iems dochter ten h. vragen, *filiam alcus* of *sibi f. a. in matrimonium petere*; z. ook huwelijksaanzoek doen; iem. een meisje ten h. aanbieden, *alqm alci condicionem deferre* (Suet.).

huwelijks-aanzoek, *condicio delata* of *uxoria*; h. doen bij een meisje, *petere alqm* of *alqm in matrimonium*; bij iems dochter, z. ten huwelijk vragen; — **band**, *conjugale*

vinculum (Eecl.); —**bed**, *lectus genialis*; *cubile*.

huwelijksch, h. staat, *coniugium*.

huwelijks-contract, *pactio nuptialis* (b.v. *pactionem nuptialem facere*); *tabellae nuptiales* (schriftelijk h.); *dotis tabellae*; —**fakkel**, *nuptialis fax*; —**feest**, *sollemnia nuptiarum* (pl.); z. ook *bruiloft*; —**geschenk**, *nuptiale munus*; —**gift**, z. *bruidsschat*; —**god**, —**in**, *deus* (-a) *coniugii*; *Hymenaeus*, *Iuno*; hh., *coniugales dii*; —**juk**, *iugum*; —**leven**, *vita coniugalis*; —**liefde**, *amor coniugalis*; —**maal**, *cena nuptialis* (Suet.); —**plechtigheid**, *nuptiale sacrum*; *voltrekken*, *conficere*; —**recht**, *conubium* (recht om een wettig huwelijk te sluiten); *ius matrimonii* (rechten en plichten der gehuwden); —**toorts**, z. —**fakkel**; —**trouw**, *fides coniugii*; —**twist**, *iurgium quod inter virum et uxorem intercedit*; *lis cum viro of cum uxore*; —**voorwaarden**, z. —**contract**.

huwen, *matrimonium inire of contrahere*; met elkaar g. zijn, *matrimonio iunctos, coniunctos of inter se iunctos esse*; in, beneden zijn stand h., *pari, impari iungi* (Liv.); in 't bijz. **a**) van een man, *uxorem ducere*; iem. h., *uxorem of in matrimonium ducere aliquem*; *ducere aliquem*; gehuwd zijn, *uxorem habere*; niet willen h., *abhorreere a ducenda uxore*. — **b**) van een vrouw, *nubere* (iem. *alci*; ook in *familiam clarissimam*); g. zijn met iem., *nupsisse alci*; *nuptam esse alci of cum alquo*; uit eigen stand in een anderen h., *enubere* (b.v. *e patribus*; subst. *nuptio*, b.v. *gentis*); uit eigen stad in een andere h., *enubere*.

hij, **zij**, **het**, *is*, *ea*, *id* (de genoemde; in de

casus obliqui zonder nadruk); (met nadruk) *hic, haec, hoc* (eig. deze); *iste, -a, -ud* (eig. die daar bij u; in pleidooien ter aanduiding van de tegenpartij; ook met minachting); *ille, -a, -ud* (eig. gindsche); het komt tot een gevecht, *res ad certamen venit*; als subj. van het ww., mits zonder nadruk, blijft het pron. pers. in den nom. gewoon. onvertaald; voor verdere bijzonderheden raadplege men de grammatikaas.

hij-gen, *anhelare*; *anhelitum ducere* (b.v. *ex cursu* Plaut.); subst. het h., *anhelitus*; overdr. naar iets h., *anhelare alqd* (b.v. *scelus* Cic.); *desiderio alcius rei flagrare*; —**schen**, z. optrekken 1; de zeilen h., *vela pandere*; *armamenta tollere*; *vela sustollere* (Catull.); *vela deducere* (eig. van de raas neerlaten, Ov.); den standaard h. of doen h., *vexillum proponere*; *tollere signum*.

hy-acint, *hyacinthus* (niet dezelfde plant als onze h.); —**draulisch**, *hydraulicus*; —**ena**, *hyaena*.

hymne, *hymnus*; *carmen*.

hyper-bool, *superlatio*; *hyperbole*; —**bolisch**, *superlatus* (b.v. *verba*); *veritatem excedens of superans*.

hypochoon-der, *melancholicus*; *morosus*; —**drie**, *atra bilis*; *morositas*; —**drist**, *melancholicus*; *homo morosus*.

hypo-tenusa, *hypotenusa*; —**thecair**, *hypothecarius* (Ict.); —**theek**, *hypotheca*; *pignus*; *fiducia*; met h. bezwaren, h. op iets nemen, *obligare* (b.v. *fortunas suas*; *praedia obligata*); vrij van h., *solutus*; —**these**, z. *gissing*.

I.

ibis, *ibis*.

ideaal, 1) subst. *species eximia of perfecta quaedam*; *species* (b.v. *hanc speciem libertatis esse si . . .*); *effigies* (b.v. *iusti imperii*); concr. van een pers., *specimen of exemplum* (toonbeeld; b.v. *sp. temperantiae Scaevola*; *c. pudicitiae*); dikwijls door het adi. ideaal, z. ideaal 2; wie kan dat i. bereiken, *quis ad ista summa atque in omni genere perfectissima potest pervenire*; mijn i., het i., *waarnaar ik streef, id quod volumus*; hetgeen ik als het i. beschouw, *quod ego summum et perfectissimum iudico*; hij is mijn i., *nihil eo maius of perfectius novi*; n. e. m. of p. *cogitare of animo informare possum*; het i. van een staat, *exemplar rei publicae et forma*; *civitas optima of perfectissima*; z. ook ideaal 2 (1. staat); een naar het hoogste 1. van menscheijke deugd ingerichte staat, *ad summam hominis, quae cogitatione fingi potest, virtutem composita civitas*; dat i. van voortreffelijkheid, *illud praeclarum ac singulare*; het i. der welsprekendheid, *perfecta eloquentiae species*; *optima sp. et quasi figura dicendi*; *sp. eloquentiae*; mijn i. van welspr., *ea quam sentio eloquentia* (het i. van w., dat mij voor den geest

zweeft); het i. van een redenaar, *imago perfecti oratoris*; *orator summus*; het i. van den wijze, *perfectus homo planeque sapiens*; het i. van vrouwelijke schoonheid, *excellens muliebris formae pulchritudo*; het i. van een braaf man, *species boni viri*; zich een i. scheppen of vormen, *singularum quandam summae perfectionis imaginem animo et cogitatione concipere*; van iets, *imaginem alcius rei animo of mente concipere*; geen van deze bereikt het i. dat wij ons van een wijze vormen, *nemo horum sic sapiens est, ut sapientem volumus intellegi*; een i. van iets ontwerpen of schilderen, *alcius rei formam exponere of speciem et formam adumbrare*. — 2) adi. *quo nihil praestantius, perfectius of pulchrius cogitari potest*; *summus*; *optimus*; *perfectus*; *perfectissimus*; *numerus omnibus absolutus*; *pulcherrimus*; *incredibilis quidam*; een i. staat, *res publica of civitas quam nobis fingimus*; z. ook het ideaal van een staat 1; de i. staat van Plato, *illa commenticia Platonis civitas*; *civitas quam finxit Plato of c. q. f. P. cum optimum rei publicae statum exquireret*; i. schoonheid, *species pulchritudinis*; i. genot, *voluptas quanta percipi potest maxima*; het

beeld ontwerpen van een i. redenaar, *imaginem perfecti oratoris adumbrare; oratore informare*; van een i. vorst, *praecipere qualis esse debeat princeps*; de schildering van een i. karakter, *perfectioris hominis descriptio*.

ideal-iseeren, iets i., *alqd tale animo fingere* of tale describere *ut omnibus numeris perfectum et absolutum sit; alqd quam perfectissimum, optimum* of *pulcherrimum facere*; geidealiseerd, *perfectior quam qualis alqs esse potest*; — **ist**, *qui vanas species sectatur*.

id-ee, de i. der waarheid, *veritas*; der zedelijkheid, *honestas*; de i. van een drama, *quod propositum est fabulae*; de i. der schoonheid, *verum hem duidelijk, intellegere coepit quid esset pulchrum*; (in den zin van Plato) de i. der schoonheid, *species pulchritudinis*; de ii., *formae* of *simulacra rerum* (of door het Grieksche *ιδέα*); z. verder begrip 2; denkbeeld; dunk; gedachte; plan 1; voorstelling 2; — **eeënleer**, de i. van Plato, *Platonis de formis* of *simulacris rerum doctrina*; soms door *species* (pl.); b.v. *Aristoteles primus species laefactavit, quas mirifice Plato erat amplexusus*; — **entiek**, — **entisch**, **1** = volkomen gelijk, *idem*; i. et par. — **2** = van dezelfde betekenis, *idem* of *eandem rem significans* of *declarans*; i. zijn, *idem* of *eandem rem significare* of *declarare*; *idem valere*; — **entiteit**, iets i. bevestigen, *affirmare alqm esse eundem qui ...*; iets i. erkennen, *agnoscere alqm*; voor de rechtbank getuigenis afleggen voor iets i., *cognoscere alqm* (de pers. die zulk een getuigenis aflegt heet *cognitor*).

idi-oom, *sermo; lingua*; — **oot**, *male sanus*; = domkop; — **otisme**, *proprietas*; verg. eigenaardigheid.

idyl-le, *carmen* of *poëma bucolicum*; *idyllium* (Plin. ep.); — **lisch**, *tranquillus*; *pacatus*; het i. landleven, *incurdita* of *suavitas vitae rusticae*.

ieder, *quisque*; *omnis*; *nullus non*; bij een hoofdtelwoord door een distrib., b.v. hij gaf i. soldaat vijf gevangenen, *militibus* of *cuique militum quinos captivos dedit*; i. met één stel kleeren, *cum singulis vestimentis*; ieder die, *quicumque*; *quisquis*; i. keer, z. telkens; i. afzonderlijk, *singuli*; i. voor zich, i. voor zijn persoon, *pro se quisque*; i. weldenkende, *bonus vir* (de w.); *omnes boni* (alle ww.); *optimus quisque* (juist de ww.); z. verder — **een**, *unusquisque*; *quisque*; *quivis* (de eerste de beste); *quilibet* (i. het komt er niet op aan wie); *nemo non* (i. zonder uitzondering); *omnes* of *omnes homines* (allen); *certain* (om strijd); *nemo est* of *quis est qui non* of *quin* met *coni*.

iegelelijk, een i., z. iedereen.

iemand, = de een of ander, *aliquis* (enklit. *quis*); *quispiam*; *nescio quis* (vaak met verachting); met nadruk, *aliquis* of *non nemo*; (in negat. of daarmee gelijkstaande zinnen) *quisquam*; een zeker iem., *quidam*; *nescio quis*; wel i. (in een vraag), *ecquid*; als gelang i., *ut quisque*; i. als gij, als hij (met verachting), *tu, iste*; iem. die (= degen die), *is qui*; ik heb iem. om te zenden, *habeo quem mittam*.

iets, **1** pron. *aliquid* (enklit. *quid*); *quip-*

piam; *nescio quid*; *non nihil*; *quicquam* (verg. voor de bet. iemand); een zeker i., *quiddam*; *nescio quid*; een zeer heilzaam i., *res saluberrima*; heel i., *aliquid*; wel i. (in een vraag), *ecquid*; ik heb u iets te zeggen, *habeo quod tibi dicam*; iets nieuws, *alqd enz. novi* of *novum*; iets nuttigs, *alqd enz. utile* (en zoo steeds bij adli. van de derde decl.).

— **2** adv. z. een beetje; eenigszins.

ietwat, b.v. i. lastig, *subdifficilis* (b.v. *quaestio*); z. verder een beetje.

ik, ego of nos (maar zonder nadruk blijft het onvertaald); i. zelf, ego *ipse*; egomet; *ipse*; i. voor mij, i. voor mijn persoon, *ego quidem*; *equidem*; ego; mijn i., ego; uw i., tu; zijn i., mijn eigen i., *ipse ego*; uw eigen i., *ipse tu*; zijn eigen i., *ipse idem* (in de cas. obl. *sui ipsius* of *sui*, b.v. een beeld van zijn eigen i., *sui exemplar*); mijn enz., iets tweede of ander i., ego *alter* (of a. e.) enz., a. *idem* (b.v. *verus amicus est tamquam alter idem*); *tamquam exemplar alqod mei* enz.; mijn beter i., *pars melior mei*.

illuminatie, *lumina festa* (pl.; Plin. ep.).

illusie, *error*; *fraus*.

immaterieel, *imcorporeus* (Gell.); *incorporalis* (Sen.); *corporis expers*; a *corporibus seductus*; een i. wezen, *mens simplex nulla re adiuncta, quā sentire possit*; de geest is geheel i., *mens ab omni concrezione mortali segregata est*; verg. geestelijk 2.

imm-er, z. steeds; ooit; — **ers**, *enim* (nooit als eerste woord van den zin); *etenim*; *nam*; *quippe* (b.v. *sol Democrito magnus videtur, q. homini eruditio*); iron. ook *scilicet*; *videlicet*; *nimirum*; maar i., *at enim*; *at; enimvero*; soms *quidem* (b.v. *ista quidem vis est*); daar i., *quoniam* (z. verder daar 2).

im-perialisme, z. wereldheerschappij; — **poneeren**, iem. i. *admirationem sui incitare* alci; iets doen om te i., *auctoritatis gratia alqd facere*; willen i., *gravitatem prae se ferre*; — **poneerend**, — **posant**, z. indrukwekkend; — **porteeren**, z. invoeren 1.

improvis-atie, *subita oratio*; *extemporalis oratio* (Quint.); *carmen ex tempore factum*; een i. houden, z. — **eeeren**; gave der i., = — **atietaient**, *subito dicendi facultas*; *extemporalitas* of *extemporalis facultas* (Suet.); — **ator**, *qui ex tempore dicit* of *versus fundit*; — **eeeren**, *subito* of *ex tempore dicere*; *subita proferre*; s. of ex t. *versus fundere*; een gedicht i., *carmen ex tempore facere*; verzen, ex t. *versus fundere*; over een onderwerp i., *disputare subito de alga re*; subst. het i., *subita dictio*; overdr. geïmproviseerd, ook *extemporalis* (Plin. ep.); overdr. *tumultuarius* (b.v. *dux; castra*).

impuls, *impulsus*.

in, **1** op de vraag „waar“ a) van plaats, *in* met abl. (verg. ook te 1); *per met acc.* (verspreid, verdeeld enz. over; b.v. *per municipia in vinculis haberi*); a of ab met abl. (b.v. in het front, a fronte; in den rug, a tergo); in Xenophon staat, *scriptum est, legitur* of *est apud Xenophontem* (maar in Xenophon's *Anabasi* enz.); vaak wordt „in“ door den enkelen abl. veeergegeven, b.v. in het eerste boek der *Tusculanarum, primo Tusculanarum disputationum libro* (wanneer nl. het geheele boek over iets handelt; maar in p. T. d. l

wanneer een deel ervan aan iets gewijd is); in een taal noemen, heeten enz., *alqā lingua dicere*, *appellari* enz. (ook door een adv., b.v. *pina vero*, *sic enim Graece dicitur* . . .); in een slag overwinnen, *proelio vincere*; in de geheele legerplaats, overal in de 1., *totis castris*; iem. in zijn huis opnemen, *alqm domo recipere*; soms door een andere zinswending, b.v. zij kwamen de plebs in haar gebrek te hulp, *inopiae plebis opitulati sunt*; iem. in zijn meening versterken, *alcus opinionem confirmare*; in Aeneas wordt het Romeinsche volk vervolgd, *cum Aeneas vexatur populus Romanus vexatur*; door den gen., b.v. de ingang in den Pontus, *introitus Ponti*; door een part., b.v. in de hoop dat, *sperans* met acc. c. inf.; met een stok in de hand, *baculum manu tenens*; door een adi., b.v. bezwaren in menigte, *multae molestiae*; dapperheid in den oorlog, *virtus bellica*; door een adv., b.v. in waarheid, *vere*. — **b**) van tijd, op de vraag „wanneer”, bij aangifte van een bepaalde tijdsruimte door den abl., b.v. in den winter, *hieme*; zoo ook bij subst. die een niet bepaalde tijdsruimte of een gebeurtenis aanduiden, mits vergezeld van een attribut., b.v. in de eerste kinderjaren, *primā pueritia*; in den tweeden Punischen oorlog, *bello Punico secundo*; anders in met abl., b.v. in de kinderjaren, *in pueritia*; in den oorlog, in tijd van oorlog, *in bello*; in deze benarde omstandigheden, *in hoc tempore*; = tijdens, in den loop van, *per* met acc. (b.v. in die dagen, *per eos dies*); = binnen, door den abl. of door intra met acc. (b.v. *vix decem annis unam cepit urbem*). — **2**) op de vraag „waarheen”, in met acc. — **3**) op de vraag „waar” en „waarheen” = binnen in, *intra* met acc.; na ww. als „komen” en dergg. volgt in met acc.; na ww. van „plaatsen” en dergg. *in* met abl. — NB! men zie ook de woorden waar-mee „in” verbonden wordt; **in-**, z. door-3.

in-achtenemen, z. acht 2 a en b; — **acht-neming**, *observatio*; *conservatio*; zorgvuldige i., *diligentia*; verder door omschr.: — **ademen**, *spiritu ducere* (b.v. *aër s. ductus*; *anima quae spiritu in pulmones ducitur*); de lucht die wij i., ook *spiritus quem ducimus*; dezelfde lucht i., *eadem frui caelo*; versche lucht i., *liberum aëra ducere of haurire*; *caelo libero uti*; — **ademing**, *spiritus* (b.v. *caeli*; *animae*); *respiratus* (het inademen).

in-bakeren, *fasciis involvere* (b.v. *infantem*); — **balsemen**, *condire* (b.v. *mortuos*); — **beelden**, zich i., *opinari*, *in opinione esse* of *putare* (met acc. c. inf.); *ita inducere in animum* (met acc. c. inf.); zich vast i. dat, *sibi persuadere* met acc. c. inf.; z. ook ingebeeld; praegn. zich iets i., z. een hoogen dunk van zichzelf hebben; — **beelding**, *opinio* of *falsa o.*; *valsche i.*, *error animi*; op i. berusten, *in opinione esse*; praegn. *magna* of *nimia* de *se opinio*; verg. eigendunk; — **begrip**, *summa*; het i. van al het goede, *complexio bonorum*; met i. van iem. of iets, *alqā re addita*; *alqo non excepto*; *alqā re non excepta*; door *cum* of *in* met abl., b.v. daar waren met i. van de legaten twintig personen, *erant ibi cum legatis viginti homines*; *erant ibi v. homines*,

in his legati; z. ook mederekenen 1; — **beitelen**, z. beitelten; — **beslagne-ming**, *publicatio*; — **beuren**, iets ergens i., *imponere alqd in alqd*; — **bezitneming**, *possessio*; *occupatio*; — **binden**, = iets in iets binden, *involvere alqd alqā re*; een boek i., *conglutinare librum*; overdr. = betu-gelen; zich i., z. zich intoemen; — **blazen**, *inflare* (*alqd in alqd*, b.v. *aquam in alcus os*); overdr. *inspirare* (b.v. *alci animam*); iem. of iets nieuw leven i., *recreare alqm of alqd*; iem. iets i., = influisteren; ingeven 2; — **blazing**, z. ingeven; ook *suggestio* (Eccl., b.v. *diaboli*); — **blij-ven**, *manere in (alqā re)*; — **boedel**, *instru-mentum et supellex*; *supellex*; *instrumentum* (b.v. *villae*); — **boeken**, *transferre* (b.v. *alqd in tabulas*); verg. boeken; — **boeze-men**, *incere* (b.v. *alci timorem*; *spem*; *admirationem*; *suspicionem*; *amorem pacis*); *incutere* (b.v. *alci timorem*); *inferre* (b.v. *metum*; *alci terrorem*); iem. moed i., *animum afferre alci*; *alqm of alcus animum confirmare*; z. ook moed geven 1; z. verder vervullen 1; — **boorling**, *indigena*; *in ipsa* of *in illa terra natus*; — **boren**, iets ergens i., z. (vast) steken in 1; zich ergens i., *penetrare in alqd*; — **borst**, *ingenium*; *adoles*; verg. aard 1; — **brank**, *effractura* (ICT.); — **branden**, *inurere* (b.v. *alci notam*); — **breken**, ergens i., z. indringen 1; (van een dief) *parietes perfodere*; *effringere alqd* (b.v. *horreum* ICT.); — **breker**, *perforator parietum* (Plaut.); *effractorius* (Sen.); *effractor* (ICT.); — **bren-gen**, **1** eig. *inferre*, *importare* of *invehere* (*alqd in alqm locum*; verg. brengen 1); *introducere* (*alqm in alqm locum*). — **2**) overdr. *inferre* (iets tegen iem., *alci alqd*; b.v. *alci proditoris crimen*); iets tegen iets i., *contra dicere alqd*; *opponere alci alqd* (iets i. tegen een bewering van iem.; ook met acc. c. inf.); *respondere alqd*, *alqd ad alqd* (antwoorden; ook met acc. c. inf.); veel, *multa contra dicere*; wat kunt gij hier tegen i., *quid habes ad haec*; tenzij gij hier iets tegen in te b. hebt, *nisi tibi secus videatur*; *nisi quid habes ad haec*; gij ziet niet wat hier tegen i. kan worden, *quid occurrat non videtis*; daartegen heb ik niets in te b., *nihil impedio*; *non repugnabo*; hier zal iem. misseihen tegen i., *forlasse quispiam dixerit*; geld enz. i., z. opbrengen 2 b; — **breuk**, i. maken op iets, *migrare*, *laedere* of *violare alqd*; *deminuere alqd de alqd re* (b.v. *de iure*); zonder i. op de wet te maken, *salvā lege*; — **brokkelen**, *interere* (b.v. *panis in aquam intritus*; *alqd potioni*); overdr. er iets bij i., *alcus rei iacturam facere*; — **burgeren**, z. als burger aannemen; zich i. (= zich vastnstellen), *inveterascere* (b.v. *in Gallia Romani*); z. ook burgerrecht verkrijgen; — **bijten**, ergens i., z. in iets bijten.

in-cluis, — **clusief**, *cum* metabl.; verg. met inbegrip van; — **cognito**, **1**) adi. *omnibus ignotus*; *dissimulans quis sim*, *sis* enz.; *dissimulans nomen meum* enz. — **2**) subst. *dissimulatio sui*; zijn i. bewaren, *alqas dissimulat quis sit* of *nomen suum*; zijn i. afleggen, *palam iam quis sit alqs fert*; *quis sit detegit alqs*; tegenover iem., *alci quis sit aperit alqs*; — **compent**, z. onbevoegd; — **consequent**, *inconstans*; adv. *inconstanter*; i.

zijn of handelen, *sibi non constare; secum dissimulare*; het is niet c., *parum of non consentaneum est* (met inf. of acc. c. inf.); —**consequentie**, *inconstantia*.

in-dachtig, *memor*; verg. *gedachtig*. —**dammen**, z. bedijken; —**deelen**, *dividere of partiri* (alqd); *distribuerere* (b.v. *veteres milites in legiones; populum in classes*); *describere* (b.v. *annum in XII menses; populum in tribus*); *admiscere* (b.v. *his milites*); zijn dag i., *diem disponere* (Plin. ep.); —**deeling**, *divisio* (b.v. in drieën, *tripartita*); *partitio* (b.v. *artium*); *distributio* (ook logische i.); *descriptio* (b.v. *magistratum*); in centuriën, *centuriarum*; (in de rhetorika) *dispositio* (juiste schikking; b.v. *argumentorum*; d. est *ordo et distributio rerum*; d. est *rerum inventarum in ordinem distributio*); *partitio* (van de stof des redenaars; volgens een behoorlijke i., *partite, b.v. dicere*); *oeconomia* (de behoorlijke i. van de deelen van een tooneelstuk enz., Quint.); met juiste i. der stof, *distribute* (b.v. *scribere*); *dispositio* (b.v. *accusare*); —**denken**, zich in iets i., *mente et cogitatione penetrare in alqd*; *se insinuare in alqd*; zich in iets toestand i., *ingere se cum esse qui est alius*; —**derdaad**, *re verā; vero*; *profecto*; tegenst. in schijn, z. schijn 2; een i. geleerd man, *vir vere doctus*; i. echter, *re quidem verā; re autem*; *re quidem*; en i., *et re verā; et vero*; neque vero . . . non; et (met onmiddellijk volgend praedicaat); —**dertijd**, *eo tempore of tum* (toen); *olim* (eens); —**dien**, z. door een part., b.v. welk genoegeen kan het leven hebben, indien de vriendschap er uit weggenomen is, *quae potest esse iucunditas vitae sublati amicitia*; wij gelooven een leugenaar gewoonlijk niet eens indien hij de waarheid spreekt, *mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus*; door een inf. of acc. c. inf., b.v. het zou te lang duren i. ik opsomde, *longum est enumerare*; het ware beter geweest i. de Areopagus niet was opgeheven, *melius fuit non tolli Areopagum*; door een verkorten zin, b.v. hij heeft gelijk i. hij zegt dat, *recte dicit* met acc. c. inf.; **i. niet**, *nisi*; *si non* (noodzakelijk wanneer de negatie bij één enkel woord behoort); *si minus* (z. zoo niet B 1); **en i.**, **i. nu**, **i. dus**, ook *quod si*; **i. soms**, **i. misschien**, **i. toevallig**, *si forte*; i. niet soms, *nisi forte*; **maar i.**, **i. echter**, *sed si*; *si autem*; *quod si*; (als tegenst. tot een voorafgaande voorwaard. zin) *sin*; *sin autem*; *si*; **zelfs i.**, **etiamsi**; *si i. maar*, **i. slechts**, z. mits; —**dienen**, een voorstel i., *referre* (b.v. *de alga re ad senatum of ad populum*); *deferre* (b.v. *musquam alio quam ad vos querelas; crimen ad alqm; crimina in dominum*); verg. voorstel; aanklacht; verzoekschrift; —**digestie**, *abundantia* (Suet.); *cruditas*; —**digo**, *Indicium* (Vitr.); —**direct**, *qui circuitione quādam of per ambages fit*; i. rede, *oratio obliqua* (Gramm.); op i. wijze, = adv. *circuitione quādam*; per *ambages*; i. werkende oorzaken, *causae quae vim alquam ad conficiendum afferunt*; z. ook bedekt; —**dividu**, *homo*; *corpus* (b.v. *unum vile atque infame*); ii., ook *singuli of s. homines* (b.v. *non solum singuli sed nationes*); —**dividualiseeren**, algemeene dingen i., *proprie communia*

dicere (Hor.); —**dividualiteit**, iems i., *singularis altius natura et mores*; *altius natura of mores*; ieders i., *quod est cuiusque maxime suum*; —**dividueel**, *proprius*; *singularis*; suus; zuiver i. neiging, *voluntas*.

in-doen, *indere* (alqd in alqd; ook *venenum potioni*); *infundere* (ingieten; b.v. *aquam in vas*); *inserere* (insteken; *alqd in alqd*); *admiscere* (bijmengen; *alqd alci rei*); ergens kruiden i., *condire alqd alqā re*; water in den wijn doen, *vinum aquā temperare*; overdr. z. bijdraaien; —**dolent**, *lentus*; *socors*; *iners*; *ignavus*; —**dolentie**, *lentitudo*; *socordia*; *inertia*; *ignavia*; —**dommelen**, *somno opprimi*; *dormitare*; verg. inslapen; —**dompelen**, *immergere* (alqm of alqd in alqd); verg. dompelen; —**doopen**, *intingere* (b.v. *calamos Quint.*); = indompelen.

in-dragen, z. binnendragen; —**dringen**, **1**) intr. *penetrare of intrare in alqd*; *se infere* (b.v. *in contionem*); *irrupere* (b.v. *in castra*; *in aedes*; *altius domum*; *oppidum*; ook overdr., b.v. *imagines in animos per corpora*); *irruere* (b.v. *in aciem*; overdr., b.v. *in alienas possessiones*); *invadere* (b.v. *in Asiam*; *urbem*); *influere* (b.v. *copiae in Italiam*; overdr. *alqd in animos*); *infundi* (b.v. *in urbem peregrinitas*); diep i., *alte descendere* (b.v. *ferum in corpus*); op iem. i., *petere alqm*; *instare alci*; verg. door-dringen 1; invallen 2. — **2**) tr. iem. ergens i., *trudere of compellere alqm in alqd*. — **3**) reflex. zich i., *se insinuare* (b.v. *Romanus inter corpora armae Galli*); overdr. *se interponere* (b.v. *mediis scriptis*); *irruere* (b.v. *translatio in alienum locum*); zich bij iem. of in iets vriendschap i., *in familiaritatem altius insinuare of se i.*; *irrepere* (abs.); Tac.; zich bij iem. trachten in te d., *aucupari altius gratiam*; z. ook zich bemind trachten te maken; zich in een ambt i., *obrepere ad honorem*; —**dringend**, *importunus*; *molestus*; —**dringendheid**, *importunitas*; —**dringer**, *homo importunus of molestus*; —**dringerig**, *blandus* (vleiend); z. —dringend; —**dringerigheid**, *blanditiae* (vleierij); z. —dringendheid; —**drinken**, z. inzuigen; —**drogen**, *exarescere*; verg. verschrompelen; —**drop-pelen**, **drui-pen**, *instillare* (alqd alci rei; alqd alci, b.v. *tuae litterae mihi quiddam quasi animalulae*); intr. *guttitim cadere* (in alqd); —**druischen**, tegen iets i., *abhorre-re, alienum esse of longe abesse ab alqā re*; iets d. tegen iets gevoel in, *toto animo alqs abhorret ab alqā re*.

in-druk, eig. *impressio*; overdr. *pulsus*; *impressio*; *motio*; *sensus* (i. door de zintuigen; b.v. *quem ipse accipit oculis animoque sensum*); aangename i., ook *sua-vitas*; zinnelijke ii., *ea quae sunt a sensu tradita atque impressa*; *sensus*; *zulk* enz. ii., ook *talia* enz.; ii. op het zintuig van het gezicht, *quae aspectu sentiuntur*; aangename, *ea quibus oculi iucunde moventur*; de ziel ontvangt een i. van buiten, *pulsus externus animum commovet*; de ziel ontvangt ii. als het was, *imprimuntur quasi cera animus*; de oogen ontvangen aangename ii., *suaves motiones oculis percipiuntur* (b.v. *ex formis*); door de oogen ontvangen wij bijna ontelbare aangename ii., *oculis colliguntur paene in-*

numerabiles voluptates; de i. dien iets heeft achtergelaten, *id quod remansit in mente*; welken i. hebt ge van Chios gekregen, *quid tibi visa Chios* (Hor.); bij de ii., die de verschijnselen op de ziel maken, is er tusschen die ii. zelf in het geheel geen verschil, *cum visa in animos imprimuntur, inter ipsas impressiones nihil interest*; iets maakt i., *alqd animos hominum commovet*; i. maken op iets, *movere alqd*; op iem., *movere, com-, permovere* of *pellere alqm* of *alcus animum*; een sterken of diepen i. op iem. maken, *alcus animum vehementer commovere, magnopere* of *non modicoriter* *movere*; alte *descendere in pectus alcus* (b.v. *verbum* Sall.); iets maakt i. op iem., iem. komt onder den i. van iets, ook *alqs movetur, com- of permovetur alqa re*; onder den versch. i. van iets, *recens aliqua re* of *in alga re* (Tac., b.v. *dolore et ira*; in *dolore*); dit maakt weinig i. op mij, *haec modice me tangunt*; in 't geheel geen, *nihil eā re commoveor*; een goeden i. maken, *alqd bene* of *recte factum videtur*; een aangenamen i. op iem. maken, *delectare* of *suaviter afficere alqm* of *alcus animum*; een onaangenamen, slechten, offendere of *commovere alqm* of *alcus animum*; een goeden i. maken door iets, *commendari alqa re*; een verschillenden i. op de menschen maken, *varie afficere homines*; zóó grooten i. maakt op iem. het feit dat, *tantum apud alqm valet* met acc. e. inf.; den i. maken of verwekken van, dat, alsof, *opinionem* of *speciem* *praebere* met gen. (b.v. het maakte zoozeer den i. dat hij bang was, *tantum opinionem timoris praebuit*; verg. *speciem* of *opinionem pugnantium* *praebere*; ook *speciem facere iusti exercitus*); al wat den sterksten i. van waar-schijnlijkheid op ons gemaakt heeft, *quodcumque animos nostros probabilitate percussit*; voor ii. vatbaar zijn, *facile commoveri*; —**drukken**, *imprimere* (b.v. *sigillum in cera*); (= forceeren) *moliri* (b.v. *fores; portam*); —**drukwekkend**, *gravis*; *qui summam movet admirationem*; *imperatorius* (b.v. *forma*); *augustus*; i. voorkomen, i. verschijning, ook *dignitas formae*; *forma magnifica et generosa*; —**druppelen**, z. —**droppelen**; —**drijven**, z. *drijven* i. 1a; intr. *deferri* in *alqd*.

in-duiken, *mergi* of *immergi* (in *alqd*); *se mergere* (in *alqd*); —**duwen**, *detrudere* (alqm of *alqd* in *alqd*); verg. —**drukken**; —**dijken**, z. *bedijken*.

in-een-, z. voor hier niet volgende samenstt. samen; —**draaien**, *contorquere* (alqd); —**duiken**, *se complicare* (Sen.); —**gedrongen**, *compactus* (b.v. *corpus* Plin. ep.); —**gegroeid**, b.v. ii. takken, *rami inter se inaequaliter* of *immissi alii in alios*; —**grijpen**, z. sluiten; —**krimpen**, *contrahi*; *exilem fieri*; z. ook *verschrompelen*; doen i., *contrahere*; overdr. *incurvari* (b.v. *incurvata dolore membra* Ov.); *correperere* (b.v. *membra pavore* Lucr.); —**loopen**, *in unum confluere* (van rivieren); *coniungi* (b.v. *qui portus, cum diversis inter se aditus habeant, in exitu coniunguntur et conflunt*); *cōire* (stollen); —**slaan**, de handen i., *collidere* of *complodere manus*; (van verbazing) *tollere manus*; overdr. *conspirare* (b.v. *omnes ad*

maiestatem populi Romani defendendam); —**slingeren**, z. *samenstrengelen*; in-eengegroeid; —**sluiten**, *coagmentare* (b.v. *res*); intr. *cohaerere* (b.v. *mundus ita apte cohaeret ut dissolvi nullo modo queat*; oratio); alles sluit i., ook *cuncta inter se coneca sunt*; —**stampen** z. *vaststampen*; —**storten**, *concidere* (b.v. *conclave*; *Karthaginiis opes*; *res publica*); overdr. van een systeem, *corrumpere*; *iacere*; z. verder in vallen 3; —**trappen** z. intrappen; —**vallen** z. —**storten**; —**zakken**, *corrumpere*, *concidere* of *collabi* (van een pers.); dood i., *mortuum concidere*; doen i. *obruere* (b.v. *arma infirmum corpus*); —**zetten**, *componere* (alqd); *contexere alqd* (overdr. b.v. *crimen*); —**zinken**, z. —**zakken**.

infanter-le, —**ist**, z. voetvolk, —**knecht**. **in-fluisteren**, *insusurrare* (alci; alci alqd; ook in *aurem alcus*; ad *aurem familiariter*); z. ook ingeven 2; —**fluistering**, *clandestina consilia* (pl.); door omschr.; z. ook inblazing; —**formatie** enz., z. inlichting enz.; —**gaan**, i.) eig. *ingredi* (b.v. *in templum*; *domum*; *aquam*); z. verder binnengaan; in- en uitgaan, *commutare*; i. tot het eeuwige leven, in *aeterna sede componi*; ingegaan zijn, *sempiterna vita frui*. — 2) overdr. ergens op i., verder of dieper op i., *accuratius cognoscere* of *examinare alqd* (nauwkeuriger onderzoeken); *intrare in alqd* (b.v. in *haec quae patefecit oratione Crassus*); *subtilius de alga re disputare*; niet, *missum facere alqd* (bij het spreken); op een voorwaarde i., *uti condicione*; —**gaan**, ii. en uitgaande rechten, *portorium*; —**gang**, i.) concr. *introitus*; *aditus*; *ostium* (van een huis; ook *portus*); *ianua* (van een huis); *limen* (drempel); os (b.v. *portus*; *ponti*; *specus*); *fauces* (pl.; vooral nauwe i., b.v. *portus*; *saltus*). — 2) abstr. (= het ingaan) *introitus*; *ingressus*; door omschr.; z. ook toegang 1; overdr. i. vinden, *probari* (bij iem., alci, b.v. *hoc consilium omnibus*); *laudari* (ab alqo); *fidem habere* (geloof vinden); iets heeft bij ons i. gevonden, ook *accepimus alqd* (b.v. *poeticam*); iems woorden vinden bij iem. i., ook *movet alqs alcus animum*; gemakkelijk of gereedelijk i. vinden, *aquis* of *secundis auribus accipere*; wat reeds lang (ergens) i. gevonden heeft, *inveteratus*; iets i. doen vinden, *commendare* of *persuadere alqd*; alci rei *fidem facere* (apud alqm, b.v. *hic mos opinioni f. apud quosdam fecit* met acc. c. inf.); (bij iem.) het geloof dat, *persuadere* (alci) met acc. c. inf.; iets weer i. doen vinden, *revocare alqd*.

in-gebeeld (philos.) *opinitus* (b.v. *bonum*); *opinabilis* (b.v. *mediocritates*; tegenst. *naturalis*); een i. kwaad, *mahum opinionis*; een i. deugd, ook *virtutis opinio*; (alg.) *falsus*; *fictus*; *commenticius*; *vanus*; —**gekan-kerd**, *inveteratus* (b.v. *mahum*); —**genieur** *machinator*; —**genomen**, *delectatus* (alqd re; b.v. *suo studio*); met iets of iem. i. zijn, *probare alqd*, *alqm*; *placet alci alqd*; *delectari alqd re*; *favere alci rei* (b.v. *isti sententiae*); met zichzelf i., *vanus*; *ambitiosus*; *leviculus*; met zichzelf i. zijn, *sibi placere*; z. verder innemen 2b; —**gepend**, *vincto pectore* (b.v. *virgines* Ter.); —**gespannen**, *enitius* (b.v. *studium*); adv. *entice*; —**getogen**, mo-

destus; continens; temperans; i. leven, ook vitae modestia; adv. modeste; continenter; temperanter; —getogenheid, modestia; continentia; temperantia; —geval, z. geval II 2 b 7.

in-geven, 1 eig. iem. iets i., *dare alci alqd* (b.v. *potionem; medicamentum*). — **2** overdr. iem. iets i., *subicere alci alqd* (b.v. *subiciens quid dicerem*); *monere alqm alqd*; verg. aanzetten 4; iem. de gedachte i. te, *alci mentem dare, invicere of obicere ut met conl*; gaven de goden u dat in, *utinam tibi istam mentem dii dent*; —**geving**, *monitus; consilium* (raad); z. ook aansporing; hoogere, goddelijke i., *instinctus of afflatus divinus*; door goddelijke i., *divinitus; spiritu divino tactus*; een i. van het oogcnblik, *impetus animi* (tegenst. *cogitatio*); volgen, *impetu quodam animi uti*; —**gevolge**, z. gevolg 2 a (eind).

inge-wand, —wanden, viscera (pl.); *exta* (pl.); *intestina* (pl.); darmen; —**wandschouwer, extispex; haruspex; —**wandschouwerster, haruspica** (Plaut.); —**wandsworm, lumbricus; —**wikkeld** *difficilis* (moeilijk); *perplexus of involutus* (duister); *multiplex* (gecompliceerd; b.v. *causa Quint.*); —**wikkeldheid, difficultas**; door omschr.; —**worteld, inveteratus** (b.v. *error; malum*); *insitus* (b.v. *opinio*); i. vooroordeel, *opinio confirmata*; i. kwaal, ook *inveteratio* (philos.); zoowel fysiek als moreel; diep i., *inhaerens et penitus insitus* (b.v. *opinatio*); diep i. haat *odium invisum animis*; diep i. zijn, *haerere in animo*; —**wijde, conscius (in iets, *altius rei*, b.v. *flagitiorum altius*); —**zetene, incola**; verg. bewoner.******

in-gieten, infundere of ingerere (alqd in alqd); —**glijden, illabi** (in alqd); —**goolen, z.** —werpen; —**graveeren, z.** beitelcn in; —**graven, de-** of *infodere* (in alqd. of in alqa re); —**grediënt, pars; res pertinens ad alqd of quae additur; ii., ook *res*; een i. van iets zijn, *pertinere ad alqd*; —**greep, eeni.** doen op iets rechten, *interpellare of impedire alqm in suo iure*; alqd de iure *altius deminuere*; —**griffelen, —griffen, z.** griffelen; —**groelen, innasci** (alci rei); *inolescere* (abs. van een ent); —**grijpen, ergens i., manum inserre alci rei; overdr. *obire* (b.v. *ad omnis hostium subitis conatus Liv.*); *intervenire* (tusschenbeidekomen); z. ook zijn gezag doen gelden 2 c; in iets rechten, z. ingreep.****

in-haken, unco alligare (alqd); —**hakken, 1** tr. = beitelcn; openhakken. — **2** intr. op den vijand i., z. inslaan 2; —**halen, 1** eig. = binnenhalen; de zeilen i., z. innemen 1. — **2** overdr. iem. (bij zijn komst) i., *alci of alci venienti obvium procedere*; iem. (die vóór is) i., *con-* of *asequi alqm* (ook = evenaren); onverhoeds, *opprimere* (alqm); iem. ergens i., z. iem. in iets betrekken 1; het verzuimde enz. i., z. goedmaken; —**halig, avidus; avarus; sordidus**; verg. baatzuchtig; —**haligheid, aviditas; avaritia; sordes** (pl.); verg. baatzucht; —**ham, sinus**; —**hebben, eig.** z. bevatten; beladen zijn; overdr. wat heeft dat in, = wat heeft dat te betee-kenen; dat heeft iets in, *alqd subest*; dat heeft veel in, *haud facile fit*; —**hechte-**

nisneming, z. gevangenneming; —**heemsch, intestinus** (wat in het land plaats heeft; b.v. *bellum*); *domesticus* (in het vaderland thuis behoorend, plaats hebbend enz.; b.v. *mois; bellum* enz.); *vernaculus* (in het land voortgebracht enz.; b.v. *volucres; res; verba; artifices*); *patrius* (vaderlandsch; b.v. *ritus; dii*); reeds lang i., *vetus* (b.v. *sapientiae studium*); in een land i., *familiaris* (b.v. *Italiae, van planten; quibusdam regionibus, van woorden*); i. worden, *apud nos of in hac regione gigni of nasci incipere* (van planten enz.); *nostrae of huius regionis familiarum esse incipere* (van planten, woorden enz.); *inveterascere* (van gewoonten enz.); in een land i. zijn, *in alqa regione gigni of nasci*; verg. ook binnenlandsch; —**heien, fistuca adigere** (alqd); —**hollen, z.** binnenjagen 2; —**houd, (= vlakteinhoud) modus**; (in de planimetrie) *area* (Vitr.); (van een vat enz.) *quae continet alqd*; (van een geschrift) *argumentum; sententia* (waarop de i. neerkomt); *summa* (hoofdinhoud); *res* (pl.; tegenst. *oratio, vorm*); korte i., z. uittreksel; rijk aan i., met een belangrijken i., *rerum plenus* (tegenst. *rerum inops; inanis*); *gravis* (b.v. *sententia; verba*); *ponderosus* (b.v. *epistula*); wat is de i. der verschillende boeken, *quid singulis continetur libris*; dit is de i. van den brief, *litterae his verbis scriptae sunt* of *haec continent*; de i. van den brief komt hierop neer, *litterarum sententia of summa haec est*; er kwam een brief van den volgenden i., *litterae allatae sunt hoc exemplo*; z. ook inhouden 1; —**houden, 1** = bevatten; een brief inhoudende ..., *litterae quae continent alqd*; met acc. c. inf.; dit inhoudende, *hoc exemplo*; in hoofdzaak, *cuius sententia of summa haec est*; een senaatsbesluit maken inhoudende dat ... moet *senatus consultum facere ut met conl.* — **2** = bedwingen enz., *continere* (b.v. den adem, *animam*); *inhibere* (b.v. *frenos; tela*); *sustinere* (b.v. *equos incitatos; se*; ook *assensionem*); zich i., *se tenere*; (van iem. die in beweging is) *se retinere*; z. verder bedwingen; beteugelen; —**houdsopgave, argumentum**; —**houwen, z.** —slaan; —**huldigen, iem. i., alqm regem** (enz.) *consalutare*; —**huldiging, door omschr.** —**huren, conducere** (alqd; alqm).

initiatief, het i. (tot iets) nemen, *priorem incipere* (met inf.); recht van i., *ius leges rogandi of ferendi*; op i. van iem., *ab alqo initio facto; alqo auctore*.

in-jagen, z. in iets drijven II a; binnenjagen 2; —**kankeren, z.** inwortelen; —**kasseeren, —jng, z.** invorderen, ing.

in-keer, reditus ad virtutem; morum mutatio; iem. tot i. brengen, *alqm ad virtutem revocare; altius mores corrigere*; tot i. komen, *mores suos mutare; ad sanitatem reverti; respiscere*; z. ook zich beteren 1; —**keeren, tot zich zelf i., in se descendere** (Pers.); verg. de hand in eigen boezem steken; = tot inkeer komen; —**kepen, incidere** (alqd); —**kerkeren, iem. i., inclu-**

dere alqm in carcerem; —**kerkering, door omschr.** —**kerven, incidere.**

in-kleeden, overdr. vestire (alqd alqā re, b.v. *inventā oratione*); *exprimere* (b.v. *forma Epicuri vitae beatae, verbis Menonis*

expressa); verg. kleden (eind); —**klee- ding**, overdr. door omschr.; van een redevoering, *oratio*; aangename i., *suavitas orationis*; sierlijke i., *ornatus*; z. ook vorm 1; —**klemmen**, *includere* (*alqm in alqā re*); tusschen twee rotsen ingeklemd zitten, *inter duos scopulos deprehensum esse*; —**klimmen**, *inscendere* (*in alqd*); verg. in iets klimmen 1; —**klop- pen**, z. inslaan 1; —**koken**, *decoquere* (door koken verminderen; *alqd*); —**komen**, 1) ww. eig. = binnenkomen; overdr. (van gelden) *redire*; *solvi*; daar kan niets van i., *id nullo pacto fieri potest*. — 2) subst. eig. = het binnenkomen, *introitus*; door omschr.; overdr. *vegetal* (gering, *tenuē*); hij heeft een voldoende i., *habet unde vivat*; een goed i., *habet unde commodē vivat*; —**komend**, ii. rechten, *portorium*; —**komst**, eig. = het binnenkomen, *introitus*; overdr. ii., *reditus*; *vegetal* (of pl. *alqā*; in 't bijz. staatsinkomsten); *fructus* (opbrengst); *quæstus* (winst); vaste ii., *status reditus*; de ii. van den staat uit de mijnen, *pecunia publica quæ ex metallis redit*; iets als een bron van ii. beschouwen, *quæstui habere alqd*; iem. de ii. van iets toewijzen, *tribuere alci alqd*; —**komstenbelasting**, *tributum quotannis ex censu collatum*; —**koop**, *emptio*; (voor de keuken) *obsonatus*; ii. doen, *merces comparare*; (voor de keuken) *obsonare*; —**koopen**, *emere*, *coëmere*, *mercari* of *comparare* (*alqd*); —**koop- prijs**, ik geef het tegen i., *quanti emi reddo*; —**korten**, *contrahere* (*alqd*); z. verder be- verkorten; besnoeien; beteugelen; —**korting**, *contractio* (b.v. *orationis*); *diminutio* (b.v. *libertatis*); door omschr. **in-krasen**, z. beiten 1; —**krimpen**, tr. = inkorten; intr. *contrahi*; verg. verschrompelen; overdr. *comminui* (b.v. *res familiaris*); i. tot, *redigi* ad (b.v. *nobilissima familia iam ad paucos redacta*); —**krimping**, z. inkorting; —**krui- men**, z. inbrokkelen; —**kruipen**, z. bin- nenkruipen; —**kruipsel**, *mos prævus*; *consuetudo mala*; —**krijgen**, z. binnen- krijgen; iets ergens i., *immittere alqd in alqd*. **inkt**, *atramentum*; —**koker**, *atramentarium* (Vulg.); —**visch**, *sepia*; *lolligo*; —**vlek**, *atramenti macula*. **in-kuilen**, z. ingraven; —**kuipen**, in *dolito condere* (*alqd*); —**kunnen**, z. gaan II 2 a; —**kwartieren**, *collocare* (b.v. *Fabium in Remis*; *comites apud hostes*); de soldaten i., *militēs per hospitā disponere* of *per oppida dispertire*; zich ergens i., z. zijn intrekken; —**kwartiering**, *militēs per hospitā dispositi* of *in hospitā divisi*; i. krijgen, *militēs tecto recipere debere*; —**kijken**, z. inzien 1 a. **in-laden**, *imponere* (*alqd*); i. in *navem* of *in naves* (*alqd*); —**lage**, *quod in eundem fasciculum additum est*; *epistula cum altera coniuncta* of *in eundem fasciculum addita*; —**lander**, *indigena*; *civis*; —**landsch**, z. binnenlandsch; —**lassen**, *interponere* (b.v. *verbum*; *mensēs*); *inserere* (b.v. *fabulam huic loco*); *includere* (als episode, b.v. *alqd orationi*); *admiscere* (*alqd alci rei*); *includere* (b.v. *per imprudentiam versus*); *intercalare* (b.v. *unum diem quarto quoque*

anno); —**lassching**, *interpositio* (van woor- den); *intercalatio* (van dagen); door omschr.; —**laten**, 1) eig. = binnenlaten; water i. (van een schip), *aquam accipere*. — 2) overdr. zich in een gevecht i., *sui potestatem facere*; verg. een slag aannemen 1 c; zich met iets i., = zich in iets men- gen; = zich met iets afgeven of bezig- houden, *versari in alqa re*; *attingere alqd* (b.v. met staatszaken, *rem publicam*); *accedere ad alqd* (b.v. *ad rem publicam*; *ad causam*); *ingredi alqd* (b.v. *turpem causam*); *suscipere alqd*; *descendere ad alqd* (zich voor iets laten vinden); *implicari alqā re* (zich laten betrekken in); zich niet met iets i., ook *abesse* of *se removere ab alqa re* (b.v. *talibus a consiliis*); *recusare* of *asparnari alqd*; *se abstinere alqā re* (zich niet meer i. met iets); zonder ons met abstract onder- zoek in te l., *remotā disputandi subtilitate*; zich met iem. i., *colloquium cum alqo insti- tuere* (een gesprek aanknoopen); *se dare alci in consuetudinem* (in iets omgang); *contrahere cum alqo* (in zaken); verg. zich met iem. afgeven 2; —**leg**, —**leggeld**, z. inzet; —**leggen**, 1) eig. iets ergens i., *collocare alqd in alqo loco*; z. ook insluiten 1 a. — 2) overdr. = inmaken; iets (ter versiering) met iets i., *distinguere alqd alqā re*; ingelegd werk, *opus intestinum* (van schrijnwerk); *emblemā*; i. vloer, z. mo- zaïekvloer; eer met iets i., *laudem sibi parare* of *consequi alqā re*; *alqd alci laudi* of *honori est*.

in-leiden, 1) = binnenleiden, *introducere* of *adducere* (*alqm in alqm locum*). — 2) overdr. *instituere* (b.v. *actionem*; ook iem. in iets, *alqm alqā re*); de oorlog werd door Philippus i., *incohata sunt initia belli a Philippo* (Liv.); dat gesprek werd door mij onge- veer aldus i., *est ad hunc modum sermo ille nobis institutus et a tali quodam ductus exordio*; verg. ook inwijden 2; —**leiding**, eig. *introductio*; overdr. *institutio* (onder- richt); de i. vormen tot iets, *aditum aperire ad alqd* (den toegang banen tot); = begin *introitus* (b.v. *defensionis*); van een rede- voering, *exordium*; *proemium* (ook van een boek of wet); (van een senaatsbesluit of wet) *praescriptio*; als i. zeggen, *praefari* (met acc. c. inf.); dit moest ik als i. doen voorafgaan, *haec praefanda* of *prius dicenda erant*; de inleidende woorden (bij een gods- dienstige handeling), *praefatio*; —**leveren**, *deferre* (b.v. de rekeningen, *rationes*); *referre* (b.v. *frumentum* of *praedium ad alqm*; *rationes ad aerarium*); —**levering**, door omschr.

in-lichten, iem. (omtrent iets) i., *certiorum facere alqm* (de *alqa re* of *alcuius rei*); *docere* of *edocere alqm* (*alqd* of *de alqa re*); verg. ook onderrichten 2; —**lichting**, ii. ge- ven, *indicare* (de *alqa re*); z. verder in- lichten; ii. krijgen, *certiorum fieri* (de *alqa re* of *alcuius rei*); *cognoscere* (de *alqa re*; *alqd*); ii. inwinnen (bij iem. omtrent iets), *percontari* (ab *alqo*; *alqm de alqa re*); *sciscitari* (de *alqa re*); *exquirere* (*alqd* ab *alqo*, de of ex *alqo*); *explorare* (*alqd*); (nauwkeurige) *perquirere* (*alqd*, b.v. *vias*; *alqd* ab *alqo*); de ingewonnen ii., *percontatio* (door iem. *alcuius*); verg. in winnen; —**liggen**, ergens i., *iacere* of *cubare in alqa re*; —**liggend**,

additus of *adiunctus* (*alci rei*); —**lokken**, *illicere* of *pertrahere* in (*b.v. alqm in instidias*); —**loopen**, *z. binnenloopen*; invloeden *l*; tegen iem. *i. incurere* of *se immittere in alqm*; overdr. iem. erin laten *l*, *z. bedotten* *l*; —**lossen**, *redimere* (*alqd*); *exsolvere* (*b.v. fidem publicam alqā re*); het pand *l*, *repignerare* (ICT.); —**los-sing**, *redemptio*; door omschr.; —**lijven**, *adiungere* (*b.v. Ciliciam ad imperium populi Romani*; *urbes imperio suo*; *agros populo Romano*); *adicere* (*b.v. urbes regno*); *contribuere* (*b.v. Calagurritanos Oscensibus*); *attribuere* (*b.v. insulae a Sulla Rhodiis attributae*); *admiscere* *b.v. his milites*; *immiscere* (*b.v. tirones veteribus militibus*); *asciscere* (*b.v. alqm in numerum civium*); als soldaat *i.*, *centuriare* (*b.v. seniores quoque*); —**lijving**, *adiectio*; gewoonl. door omschr.

in-maakpot, seria; —**maken**, *condire* (*b.v. corna*); *condere* (*b.v. ficus in orcas*); ingemaakt, *conditivus* (*b.v. mala*); subst. het *i.* = —**making**, *conditio*; door omschr.; —**mengen**, *ad- of intermiscere* (*alqd alci rei*); *z. ook zich in iets mengen*; —**men-ging**, *admixtio*; overdr. *interventio* (ICT); zonder vreemde *i.*, *sine arbitro*; door omschr.; —**met-selen**, iets ergens *i.*, *includere alqd in alqa re*; iem. levend *i.*, *alqm vivum parietibus includere et struere*; —**middels**, *interim*; *interea*; *dum haec geruntur*.

in-naaien, *insuere* (*b.v. alqm in culleum*); —**name**, *occupatio*; (stormenderhand) *expugnatio*; —**neembaar**, *expugnabilis*; —**nemen**, *l* eig. de zeilen *i.*, *vela subducere*; (geneesmiddelen enz.) *i.*, *sumere* of *bibere* (*b.v. medicamentum*; *venenum*); *gretig i.*, *obducere* (*b.v. venenum*); (een lading) *i.*, *imponere* of *in navem i.* (*alqd*); iem. bij zich *i.*, *z. opnemen* *2. - 2*) overdr. **a**) = *beslaan*, *continere* (*b.v. reliquum spatium mons continet*; *ceterae urbis partes privatis aedificiis continentur*); *obtinere* (*b.v. oculi altissimum locum obtinent*; ook een rang, *locum*); verg. *beslaan* *l*; overdr. een groote plaats *i.*, *late patere* (*b.v. in quo loco latissime patet avaritia*); iems plaats *i.*, *in locum alcius succedere*. — **b**) — *inpakken*, voor zich winnen, *capere* (*alqm alqā re*); *delenre* (*alqm*; *alcus animum*; *alqm alqā re*); iem. voor zich *i.*, *gratiam alcius consequi*; *voluntatem alcius sibi conciliare*; allen, ook *omnium animos allicere*; iem. voor iem. *i.*, *conciliare alqm alci*; iem. tegen iem. *i.*, *alqm of animum alcius ab alqo alienare*, *abalienare* of *alienum reddere*; zich geheel door iem. laten *i.*, *totum se tradere alci*; voor iets *i.* zijn, *amplecti alqd*; *studio alcius rei teneri*; voor iem., *favere alci*; zeer voor iem. of iets, *cupidissimum* of *studiosissimum esse alcius of alcius rei*; tegen iets of iem., *z. afkeerig zijn van*; zij vonden de voornaamsten te Rome door de beschuldigingen van Philippus reeds geheel tegen zich *i.*, *praecoccupatas auris animosque principum Romae criminibus Philippi invenerunt* (Liv.); ingenomen met, *z. ingenomen*. — **c**) = *nemen*, *veroveren* enz., *capere* of *occupare* (*alqm locum*); *potiri* (*alqo loco*); (stormenderhand) *expugnare* (*alqm locum*); (vooraf) *praecipere* of *praecoccupare* (*alqm locum*); —**nemend**, *blan-*

dus; *suavis* (*b.v. vox*; *homo*); *venustus* (*b.v. fuit vultu pulchro magis quam venusto*); *iucundus* (*b.v. vir*); *ii. manieren, mores suaves*; *morum suavitatis*; *dulcedo et suavitatis morum*; *iucunditas*; adv. *blande*; *suaviter*; verg. *minzaam*; —**nemendheid**, *z. innemend* (*ii. manieren*); *minzaamheid*; —**neming**, *z. inname*.

in-nen, *ac- of recipere* (ontvangen; *alqd*); verg. *invorderen*; —**ner**, *coactor*; *exactor*; —**nerlijk**, **a**) *adi. domesticus* (*b.v. furiae*); *intimus* (*b.v. i. gevoel, tactus i.*); *i. leven*, *z. gemoedsleven*; door den gen. *animi*; de *i. waarde van iets, veritas et praestantia alcius rei*; verg. *inwendig*. — **b**) subst. het *i.*, *animum*; *mens*; *ingenium*; *indoles*; *mores* (pl.); het *i.* stemt overeen met het uiterlijk, *mores consimiles sunt formae*; verg. *binnenst*; —**nig**, *intimus of summus* (ook *innigst*); *verus of sincerus* (oprecht); *i. omhelzing, artior complexus*; *i. liefde, amor verus, summus of singularis*; *i. verstandhouding, familiaritas of necessitudo*; door *i. vriendschap* met iem. verbonden zijn, *intimā of summā cum alqo familiaritate coniunctum esse*; *coniunctissime cum alqo vivere*; *er is niets inniger dan onze vriendschap, nihil est familiaritate nostrā coniunctius*; de *i. overtuiging hebben*, *plane sentire*; adv. *intime*; *vehementer* (*b.v. alqm amare*); iem. *i. liefhebben*, *unice diligere alqm*; *i. bevriend, overtuigd*, *z. boven* (*i. vriendschap, overtuiging*); —**nigheid**, *summum studium*; *ardor of a. animi*; zóó groote *i.* heerscht tusschen hen, *tanta inter eos familiaritas est of intercedit*; —**ning**, *z. invordering*.

inoogsten, *percipere* (*b.v. fruges*); *demetere* (*b.v. fructus*); overdr. *percipere* (*b.v. fructum alcius rei, b.v. victoriae*; ook *ex alqa re*; *capere* (*b.v. fructum alcius rei of ex alqa re*; *gratiam alcius rei*; *laudem*; *laudem ex alqa re*; *maximam gloriam ob alqd*); *colligere* (*b.v. odium*; *magnam gratiam ex alqa re*; *parēre* (*b.v. gratiam ab alqo*; *gratiam ingenitem apud alqm*); *ferre* (*b.v. laudem apud alqm*; *gratiam alcius rei*); subst. het *i.*, = —**ing**, *perceptio* (*b.v. frugum*); overdr. door omschr.

in-pakken, *l* eig. iets *i.*, *involvere alqd* (*b.v. candelabrum*); *colligere alqd* (bijeepakken); iets in iets, *imponere of condere alqd in alqa re* (*b.v. in cista*). — **2**) overdr. iem. *i.*, *z. innemen* *2 b*; zich geheel door iem. laten *i.*, *totum se tradere alci*; door vleiērs, *assentatores recipere visque delectari*; —**palmen**, iets *i.*, *vindicare of ad sev. alqd*; verg. *zich in het bezit van iets stellen*; iem. *i.*, *z. inpakken* *2*; —**passen**, *l* tr. iets ergens *i.*, *aptare alqd alci rei*. — **2**) intr. ergens *i.*, *convenire in alqd*.

in-pennen, *zich i.*, *vincere pectus* (Ter.); —**peperen**, iem. iets *i.*, *alqd insigne facere alci* (Ter.); —**persen**, iets *i.*, *comprimere alqd*; iets ergens *i.*, *imprimere alqd in alqa re*; —**plaatsen**, *z. inzetten* *l*; —**planten**, *inserere* (*alqd in alqa re*); overdr. *inserere* (*alqd, b.v. eloquentia novas opiniones*); *ingenere* (*b.v. natura homini amorem in eos qui procreati sunt*); —**pompen**, *infundere* (*alqd in alqd*); overdr. iets *i.*, *memoriae alqd infigere*; iem. iets, *inculcare alci alqd*; —**po-ten**, *z. planten*; —**praten**, iem. iets *i.*,

adducere alqm ut credat of ad credendum alci rei; —**prenten**, *imprimere* (b.v. in hominum animis deorum notione; *alqd in animo, in mente, menti*); *insculpere* (b.v. res habere insculptas in animo; *natura insculpsit in mentibus ut deos aeternos et beatos haberemus*); *edocere* (goed i., goed onderrichten; *alqm alqd*; met afh. vraag); *imbuere* (b.v. *alqm alqd opinione*); vast i., *defigere* (b.v. *his locis in mente et cogitatione defixis*; *quam sententiam populi sermo in animis vestris iam ante defixerat*); zich iets goed i., *alqd penitus animo mentique mandare*; *alqd in pectus demittere* (Sall.); z. ook prenten; —**proppen**, *conferre* (*alqm of alqd in alqd*); —**regenen**, *het r. in, tectum, imbres transmitti*; verg. doorregenen; —**rekenen**, *vuur i., ignem cineri supponere*; het vuur dat zij gisteren i. had, *ignes hesterni* (Ov.); iem. i., z. in hechtenis nemen; —**rennen**, z. binnenrennen.

inrichten, *instruere* (b.v. *domum*); *instituire* (b.v. *ita vitam ut*); *constituere* (b.v. *rem publicam legibus*; *civitatem*; *rem familiarem*; *res bene*); *ordinare* (b.v. *bibliothecas* Suet.); het zóó i. dat (= maken dat), *facere ut met coni.*; het is door de natuur zóó i. dat, *a natura institutum est ut met coni.*; den staat beter i., *rem publicam melioribus temperare et legibus et institutis*; veel op nieuwe wijze i., *multa nova instituere*; *multa novare* (in *alga re*); goed ingericht, *compositus of constitutus* (b.v. *res publica*); behoorlijk ingericht, *aptus* (b.v. *triremes*); voor of tot iets, *accommodatus alci rei of ad alqd*; schitterend i., *splendidus* (b.v. *domus*); er geheel op i. om, *instructus pararusque ut met coni.*; iets i. naar iets, *accommodare* (b.v. *orationem ad alqd*; *orationem auribus audientium*); *moderari* (b.v. *sententiam suam ex rei publicae tempestate*; *sententiam suam non semper utilitate*); *referre* (b.v. *ad suum commodum quaecumque agit*); ik heb mijn woorden er op i. om u te prikkelen, *ad vos exacuendos accommodavi orationem meam*; het praktische leven volgens regels i., *praecipitis usum vitae conformare*; zich i., *instruere domum suam* (b.v. *in provincia*); *constituere rem familiarem*; zich i. naar, z. zich voegen i.; —**ing**, = het inrichten, *institutio* (b.v. *vitae*); *constitutio* (b.v. *rei publicae*; *magistratum*); juiste i., *temperatio* (b.v. *rei publicae*); = wijze van inrichten, wijze waarop iets ingericht is, *ratio* (b.v. *tribunatus*; *rationem sphaerae explicare*); door omschr.; verg. instelling.

in-roepen, z. binnenroepen; iems hulp i., *alcius opem of auxilium* (ook *aux. ab alqo*) *implorare*; de hulp der goden i., ook *implorare*, *advocare of invocare deos*; *invocare opem deorum*; de hulp van een magistraat i., *appellare magistratum* (van de tribunen tegen den praetor, *a praetore tribunos*; in zake iets, *de alga re*); iems bescherming i., *fidem alcius implorare of invocare*; iems medelijden i., *implorare alcius misericordiam*; subst. het i., = —**roeping**, i. van hulp, *imploratio*; *appellatio*; door omschr.; —**roeren**, z. mengen; —**rollen**, *involvere* (inwikkelen; *alqd in alga re*); = inwentelen; intr. *inferri*, *devolvi of delabi in alqd*; —**ruilen**, iets tegen iets i.,

mutare, com- of *permutare alqd alqd re*; subst. het i., = —**ruiling**, *permutatio*; door omschr.; —**ruimen**, i) eig. iem. een plaats i., *concedere alci alqo loco*. — 2) overdr. = toegeven i.; —**rukken**, = intrekken 2; = heengaan, *discedere*; *abscedere*; —**rijden**, = binnenrijden; op iem. i., z. aanrijden 2 b.

in-schenken, *infundere* (*alqd in alqd*); de bekens i., *implere pocula vino*; i. en rondgeven (van slaven), *ministrare pocula*; —**schepen**, *imponere of in naves imponere* (b.v. *militēs*); zich i., *conscendere of c. navem of naves* (b.v. daar, *inde*; te Ephesus, *Epheso*); zich naar Athene i., *navi Athenas proficisci*; —**scherpen**, *inculcare* (b.v. *alqd memoriae iudicium*; *ut C. Pisonem nominaret*); *infigere* (b.v. *alqd animis*); —**schouren**, *scindere* (*alqd*); intr. *scindi*; —**schieten**, eig. de muren i., *tormentis perfringere ac subruere muros*; overdr. er iets bij i., *iacturam facere* (b.v. *vitae*); verg. verliezen; = invallen i.; —**schikkelijk**, *facilis*; *commodus*; *indulgens*; —**schikkelijkheid**, *facilitas*; *obsequium*; *accommodatio*; *indulgentia*; —**schrijven**, iets ergens i., *scribere alqd in alga re*; = boeken, *referre in tabulas* (b.v. *nomen*); = op een lijst schrijven, *ascribere* (b.v. *novos colonos*; iem. als burger, *alqm of alqm in civitatem*; hij was als burger i. in dat municipium, *erat ascriptus in id municipium*; ook *alms in civitatibus adscriptus*); nieuw ingeschreven burgers, *novi et ascriptici cives*; zich laten i., z. zich aannemen; —**schudden**, *ingere* of *infundere* (*alqd in alqd*); —**schuiven**, *inserere of immittere* (*alqd alci rei of in alqd*); verg. inlассchen.

insect, *bestiola*; pl. ook *insecta* (Plin.).

insgelijks, *item*; *itidem*; verg. ook.

insinuatie, *obliqua insectatio* (Tac.).

in-slaan, i) tr. *adigere* (b.v. *clavum in arborem*); *demittere* (b.v. *sublicas in terram*); *defigere* (*alqd in alga re*); *figere* (b.v. *clavum*); = inzetten i.; = verbrijzelen; overdr. = naar binnen slaan 2; een weg i., *iter capessere of petere* (eig.); *viam inire of ingredi* (eig. en overdr.); *rationem inire* (overdr.); een anderen weg i., ook *iter avertere of mutare*; overdr. z. het over een anderen boeg gooien; tegengestelde wegen i., *diversos abire of discedere* (eig.); een tegengestelden weg i., *diversam inire rationem* (overdr.); verschillende wegen i., ook *non idem sequi* (overdr.); ga voort op den i. weg, *perge quo of uti coepisti* (overdr.); den weg van rechten i., *lege agere of experiri*; den Appischen weg i., *via Appia proficisci*; den weg naar Brundisium i., *iter Brundisium versus conferre*; *iter Brundisium dirigere of convertere*; *petere Brundisium*; (waren enz.) i., *comparare* (merces enz.). — 2) intr. de bliksem sloeg in de torens, *turres percussae of de caelo percussae sunt*; t. fulmine tactae of ictae sunt; de bliksem is op veel plaatsen i., *tacta sunt de caelo multa*; op den vijand i., *caedere hostem*; op den vluchtenden vijand i., *hostium terga caedere* (Liv.); —**slag**, *subtemen* (bij het weven); —**slapen**, *obdormiscere* (ook overdr., b.v. *in meditis vitae laboribus*); *somnum capere*; (ongemerkt) *in somnum labi*; (tegen zijn wil) *somno opprimi*; = verflauwen, *elanguescere*; vast

i., *somno sopiri* of *conspiri*; niet kunnen i., *somnum capere non posse*; weer i., *somnum repetere*; niet weer kunnen i., *interruptum somnum recuperare non posse* (Suet.); bij iets i., *indormire alci rei*; voor eeuwig i., *somno consopiri sempiterno*; iem. doen i., *sopire alqm* (Liv.); iem. doet iem. i., ook *consopitur alqs ab alqo*; doen i. (= zorgeloos maken), *securum* of *neglegentem reddere* of *facere alqm*.

in-sleepen, z. binnensleepen; —**slikken**, *devorare* (alqd); = inslurpen; overdr. de letters i., *opprimere litteras* (b.v. *litterae neque expressae neque oppressae*); —**slin-geren**, *iaculari* (alqd in alqd); verg. —werpen; —**slokken**, z. naar binnen slaan 2; —**slorpen**, z. —slurpen; —**sluimeren**, z. inslapen; —**sluipen**, z. binnensluipen; **sluiten**, 1) tr. a) iets in een brief i., *alqd epistulae* of *litteris iungere* of *adiungere*; alqd in *epistulam* addere of *conicere* (ook in een pakket, in *fasciculum*). — b) een plaats i. = omgeven, *claudere*, *cingere*, *circumdare* of *saepire alqm locum* (met iets, alqd re); *complecti* (b.v. *tantum loci flumen*); *amplecti* (b.v. *amnes agri aliquantum* Liv.); door hooge bergen i. zijn, *altissimis montibus contineri*; de lucht sluit alles in, *aër omnia coërcet*; (een stad of belegerden) i., *claudere* (b.v. *urbem*; *locum munitionibus*); *includere* (b.v. *castellum castris*); *circumcludere* (rond om i.; b.v. *duobus exercitibus circumcludi*; overdr. *circumclusus alcuis diligentia*); *circummunire* (b.v. *oppidum vallo*); *circumvallare* (b.v. *oppidum*; *alqm*); *circumdare* (b.v. *oppidanus munitione*); ingesloten houden, *continere* (b.v. *hostes*; *alqm angustissime*); *circumsedere* (b.v. *urbem omnibus copitis*); verg. opsluiten; omgeven; belegeren; omsingelen. — e) = omvatten (overdr.), *complecti* (alqd); dat sluit in dat, z. volgen 4 (daaruit volgt dat). — 2) intr. ergens i., *convenire in alqd*; —**sluiting**, *inclusio*; *circummunitionis*; verg. beleg; —**slurpen**, *absorbere* (alqd).

in-smelten, intr. *minui*; *imminui*; —**smeren**, *ungere* of *perungere* (alqm of alqd alqd re); —**smokkelen**, z. binnensmokkelen; —**snellen**, z. binnenjagen 2; —**snijven**, *trahere naribus* (b.v. *odorem*); —**snijden**, = een snede maken in iets; een naam in een boom i., *incidere nomen in arbore*; verg. iets in iets beitelten; —**snijding**, *incisio* (het insnijden); *sulcus* (vore); (gramm.) *caesura* (in een vers); een i. maken, z. een snede maken; —**solvent**, i. zijn, *solvendo non esse*.

in-spannen, 1) eig. de paarden i., *iungere equos ad currum* (Plin.); verg. *multis ad vehiculum iunctis* Suet.); een ingespannen wagen, *currus equis iunctus*. — 2) overdr. *intendere* (b.v. *ingenium*; *animum*); *contendere* (b.v. *omnes nervos*; zijn geest i., ook *animo conati*; zich niet graag i., *laboris fugientem esse*; iem. i., *exercere* of *defatigare* alqm; zich i., *se intendere* (b.v. *ad firmitatem*); *contendere* (abs.; dat of om te, ut met con.; door den inf.; dat niet, om niet te, ne met con.); *niti* (pro alqo; pro alqa re; met ut of ne); *anviti* (pro alqo; de triumpho; ad ea patranda); zich met alle macht i., al zijn krachten i. om te of dat, *omnes nervos contendere*, *omni ope atque operâ eniti*,

contendere et laborare of *eniti et contendere ut* (dat niet, ne); zich boven zijn krachten i., *se supra vires extendere* (Liv.); z. verder moeite doen; streven i.; —**spannend**, *laboriosus* (b.v. *opus*; *exercitatio corporis*); *operosus* (b.v. *labor*; *oppugnatio*); *multi laboris*; i. arbeid, z. ook inspanning; —**spanning**, *contentio* of *intentio* (het zich inspannen); *labor* (inspannende arbeid); *opera* (moeite); lichamelijke i., *corporis labor*; geestelijke i., *animi contentio*; i. kosten of vereischen, met i. gepaard gaan of verbonden zijn, *positum esse in labore*; veel, *multi laboris*, *laboriosum* of *operosum esse*; geen geringe, ook *non mediocris contentionis esse*; veel i. kostend enz., *laboriosus*; *operosus*; met i., ook *contente*; met groote i., ook *enice*; met weinig i., ook *facili negotio*; *facile*; zonder i., *sine labore* of *negotio*; met i. van alle krachten, *omni virium contentione* of *omni c.*; *summâ vi*; *omnibus* of *summâ viribus*; *omnibus viribus atque opibus*; *omnibus opibus ac nervis*; *omni ope atque operâ*; *omni ope*; (spreekw.) *manibus pedibusque*; *velis, ut ita dicam, remisque*; door mijn eigen i., *ipse per me*; *contentione per memet ipsum*; dank zij de grootste i. is het gelukt te, *maximis conatibus contigit ut met con.*; z. verder moeite; —**specteeren**, *inspicere* (b.v. *arma*; *viros*; *equos*); verg. monsteren; —**specteur**, *custos*; *praefectus*; verg. opziener; —**spectie**, z. monsterng; i. houden, z. inspecteeren; —**spiratie**, z. bezieling; —**spireeren**, z. bezielen 2; —**spraak**, de i. van zijn hart volgen, *misericordem se praebere*; z. ook geweten; —**spreken**, iem. moed i., z. moed i.; —**springen**, = springen in 1; = toespringen op; overdr. van een plaats, *recedere*; voor iem. i., *succedere in locum alcuis*.

in-staan, *praestare* (voor iem. of iets, alqm; alqd; de alqa re; iem. voor iem., alci alqm; voor iets veiligheid, *periculum p. alcuis*; er voor i. dat, p. met acc. c. inf. fut.); *recipere* (voor iem. of iets, pro alqo; de alqo; de alqa re; iem. voor iets, alci alqd; er voor i. dat, r. met acc. c. inf. fut.); er voor i. dat, ook *spondere* met acc. c. inf. fut.; —**stallatie**, door omschr., b.v. op den dag deri., *quo die magistratum inierunt* (van ambtenaren); —**stalleeren**, *inaugurare alqm* (een priester); *geinstalleerd* worden (van een ambtenaar), *inire magistratum*; —**stampen**, iets i., *inculcare alqd*; iets ergens i., *calcere* of *concuculare alqd in alqd* (b.v. *in dolia*); overdr. (iem.) iets i., *inculcare* (alci) alqd; —**standhouder**, *conservator*; —**standhouding**, *conservatio*; door tweri, b.v. over de i. van het vermogen, *de tuenda re familiari*; door *relinquere*, b.v. met i. van den wal, *relicto vallo*; —**standhouderster**, *conservatrix*; —**stantelijk**, z. dringend (adv.); —**stantie**, *iudicium*; —**stappen**, z. binnengaan; instijgen.

in-steken, z. in iets steken 1 en 2; —**stellen**, *instituire* (b.v. *censum*; *legem*; *poenam*; *alcuis honoris causâ sacra*); i. dat, i. ut met con.; zoals hij i. had, ut *instituerat*; het is oudtijds i. dat, *antiquitus institutum est* ut; de gewoonte i. te ..., *instituire* met inf. (b.v. *pueros ante urbem producere* Liv.); weer i., *restituere* (b.v. *inter-*

cessionem); *repetere ac referre* (b.v. *consuetudinem*); verg. invoeren 2; **-steller**, *auctor*; door omschr.; **-stelling**, (= het instellen) *institutio*; (= het ingestelde) *institutum*; *institutio ratio*; *mos*; *consuetudo*; door omschr.; het is een verstandige i. (van iem.) dat, *sapienter (ab alqo) institutum est ut* met conl.; **-stemmen**, met iem. i., *assentiri alci* (ook *alci de of in alqare*); (onvoorwaardelijk) *astipulari alci*; met iem. niet i., *dissentire of dissidere ab of cum alqo*; met iets i., *assentiri alci rei* (ook *hoc enz.*); *accedere ad alqd* (toetreden tot; b.v. *ad condiciones*); *probare, ap- of comprobare alqd* (billijken); met een meening i., ook *sententiam accipere of sequi*; in *sententiam alcius concedere*; (van een senator) *ire, pedibus ire, discedere of transire in alcius sententiam*; met iets niet i., *abhorere of assensum cohère ab alqare*; met een meening, *sententiam repudiare*; in het geheel niet (van een senator), *in omnia alia ire of discedere*; **-stemming**, *assensio*; *assensus*; met i., *cum assensu*; met groote i. van allen, *omnium ingenti assensu* (b.v. *audita ea oratio est*); met mijn i., *me assentiente*; *me probante*; i. vinden, *probari* (bij iem., *alci*); zijn i. betuigen, z. instemmen; zich van i. onthouden, *assensum retinere*; se *ab assensu sustinere*; met iets, z. met iets niet instemmen; **-stemmen**, z. invaren 2.

instinct, *sensus naturalis*; *appetitus*; *natura*; bijl., z. instinctmatig (adv.); **-matig**, *naturalis*; i. neiging, verlangen, zucht, *appetitus (b.v. coniunctionis procreandi causâ)*; de natuur gaf aan de dieren een zekere i. neiging tot heilzaam, een zekere i. afkeer van schadelijke dingen, *bestiis natura cum quodam appetitu accessum ad res salubres, a pestiferis recessum dedit*; adv. *sensu naturali*; *natura* (b.v. *libertati studere*); *duce natura of n. sua*; *sua sponte*; *beneficio ingenti* (b.v. *alqd invenire*).

instippen, *intingere* (b.v. *calamos Quint.*); **-stooten**, iem. ergens i., *trudere of detrudere alqm in alqd*; iets ergens i., z. steken in 1; iets i., *tundendo frangere* (b.v. *aries murum*); *perfringere* (b.v. *fores*); een muur met den stormram i., *murum ariete discutere of ariete incusso subruere*; **-stoppen**, *inficere (alqd in alqd; ook verba)*; *infulcire* (b.v. *alci per vim ore ducto cibum Suet.*); verg. stoppen in; **-stormen**, z. binnenstormen; op iem. aanstormen; **-storten**, tr. iets ergens i., *infundere of conicere alqd in alqd*; zich ergens i., z. zich storten (in) 1 b; intr. *corruiere* (b.v. *oppida*); *concidere* (b.v. *caelum*; *res publica*); *collabi* (b.v. *ruinis pars moenium*); *doen i.*, *sternere* (b.v. *muros of m. ariete Liv.*); *labefactare* (b.v. *partem muri*); *subruere* (b.v. *murum*); verg. invallen 3; overdr. van een ziekte, weer i., *recidere*; **-storting**, *ruina*; *labes of lapsus (b.v. terrae)*; door omschr.; **-strooien**, iets ergens i., *inspergere alqd in alqd of alci rei*; overdr. *admiscere* (b.v. *versus orationi*); **-stroomen**, z. in vloeien i.; binnenstroomen; **-structeur**, *campi doctor* of (minder in rang) *armorum doctor* (Veget.); **-structie**, (= bevel, voorschrift) *praeceptum*; *mandata* (pl.); verg. bevel; (= gerechtelijk onderzoek)

questio; *inquisitio* (het opsporen van bewijsmiddelen voor de aanklacht tegen iem., *alcius*); iem. de i. van een zaak opdragen, *alqm praeficere questionem*; de i. leiden, *praeficere questionem*; rechter van i., *quaesitor* (in crimineele zaken); *inquisitor*; **-stru-tief**, *idoneus ad docendum* (b.v. *liber*); **-stru-eeren**, een zaak i., *causam cognoscere*; een advocaat of rechter omtrent den stand van een zaak i., *docere alqm causam of de causa*; goed geïnstrueerd (van iem. die een bepaald rol moet spelen), *factus institutusque*; **-strument**, z. werktuig; **-strümen-taal**, i. muziek, *nerorum et tibiaram cantus*; **-studeeren**, *commentari* (b.v. *causam*); met de tooneelspelers een stuk i., de tooneelspelers een stuk doen i., *fabulam docere*; een stuk i. (van den tooneelspeler zelf), *fabulam discere*; z. ook van buiten leeren 3; **-studeering**, *commentatio*; door omschr.

in-stuiven, overdr. z. binnenstormen; **-sturen**, een schip den haven i., *navem dirigere in portum*; = binnenzenden; **-stijgen**, *e- of inscendere* (b.v. *in currum*); verg. bestijgen; **-subordinatie**, *imperantia*; *detrectatio militiae*; *immodestia*; **-tappen**, z. inschenken; ingieten; **-teekenen**, ik heb voor 100 sertiëntien ingeteekend, *centum centuli sestertios*; **-te-gendeel**, *contra*; *ex contrario*; verg. daarentegen; (in een antwoord) *immo*; *immo vero*; **-tegreerend**, i. deel, *pars ad totum necessaria*; een i. bestanddeel van iets vormen, *in nervis alcius rei inhærere*; **-tel-lect**, z. verstand; **-tellectueel**, i. werkzaamheid, *motus animi of cogitationis*; i. genot, *voluptas quae discendo et intellegendo percipitur*; verg. verstandelijk; **-ten-dant**, *dispensator* (rentmeester); *procurator* (administrateur); (mil.) *quaestor*; **-tens**, *maximus*; *gravis*; *acer*; **-tensiteit**, *vis*; *magnitudo*; **-terdict**, *interdictum*.

interen, *iacturam facere* (*alcius rei*).

inter-essant, *qui animum alcius movet of studium alcius excitat* (hetgeen iets belangstelling wekt; i. zijn, *animos hominum movere*; *studia hominum excitare*; *memorabilis* (b.v. *vir*; *res*); *admirabilis* (b.v. *res*); *delectationis plenus*; *aptus ad delectandum of a. ad delectationem* (b.v. *niets is interessanter voor den lezer, nihil aptius est ad delectandum lectorem of ad delectationem lectoris*); iets i. vinden, ook *delectari alqare*; iem. vindt het i. te, *delectat ofuvat alqm met inf.*; **-esseeren**, iets i. iem., *alqd animum alcius movet of studium alcius excitat*; *alqd tenet alqm of animum alcius*; *alqd delectat alqm*; *curat alqare*; het i. iem. te, z. iem. vindt het interessant te; het i. mij niets, *nihil moror*; *nihil eâ re movere*; bij iets g. zijn, z. iem. heeft ergens belang bij; (financieel) *participem of socium esse alcius rei*; geïnteresseerde, z. belanghebbende; zich i. voor, z. belangstellen in; iem. i. voor, z. iets belangstelling wekken; **-est**, *usura*; *fenus*; hoogte, *lage i.*, *usurae graviores, leviores*; 1% i. (per jaar), *fenus uncium* (eig. 1/12 per maand; verg. percent); i. op i., *anatocismus*; *renovatio singulorum annorum*; i. op i. rekenen, *renovare fenus in singulos annos*; iem. iets met i. teruggeven, *alqd (ook beneficium) cum usuris reddere*

alci; *alqd maiore mensurā reddere* (overdr.); z. verder rente; —**jeetle**, *interiectio* (Quint.); —**mezzo**, *embolium* (tusschen-spel); —**punctle**, *verborum interpunctiones* (pl.); het afscheiden der woorden door punten); —**pungeeren**, *interpungere* (Sen.); —**val**, *intervallum*.

in-teugelen, z. beteugelen; intoomen; —**teugeling**, *moderatio*; door omschr.: —**tiem**, *intimus*; i. vriend, z. vertrouwd vriend 1; i. vriendschap, z. innige vriendschap; —**timitelt**, z. innige vriendschap; —**toecht**, *introitus*; *ingressus*; zijni. houden, *ingredi* (*alqm locum of in alqm locum*); te paard, *equo vehi* (*in alqm locum*); verg. in trekken 2; zegepalende i., *triumphus* (in de legerplaats, *castrensis*); z. verder triomf 1; —**toomen**, eig. *moderari* (b.v. *equos*); zich i., overdr. *vela contrahere*; *verbis minoribus uti* (Ov.); z. verder beteugelen; —**trappen**, = instappen; = stuktrappen, *perfringere* (b.v. *fores*); *pedibus pulsando confringere* (b.v. *fores*); —**trede**, *introitus*; *ingressus*; overdr. = aanvang, *initium*; bij de i. van den zomer, *initio aestatis*; *ineunte aestate*; verder door omschr., b.v. bij de i. in het leven, *nascens*; *cum in lucem ederetur*; sinds de i. in het burgerlijk leven, *ad ineunte of a prima aetate*; —**tredeen**, eig. = binnengaen; overdr. het leven i., *introire vitam*; *ingredi in vitam*; verg. het levenslicht aanschouwen; het politieke leven i., z. de staatkundige loopbaan betreden; zijn tiende jaar i., *annum aetatis decimum ingredi*; ingetreden zijn, *annum aetatis decimum agere*; nog niet, *annum nonum nondum excessisse*; = plaats hebben, *incedere* (b.v. *tanta commutatio incessit*); verg. geschieden; —**trek**, zijn i. nemen, *deverti* (b.v. *locus ubi devertetur*; in Pompeianum; *apud alqm*); *devertere* (ad *alqm*; ad of in *villam alcius*; *domum alcius*); z. ook intrekken 2; —**trekken**, 1) = binnensleepen; = samentrekken, *contrahere* (b.v. *collum*); posten i., *deducere praesidia*; zijn voorstel i., *a sua sententia discedere*; verg. verder herroepen; opheffen 2. — 2) = binnentrekken, *introire*, *inire*, *ingredi* of *intrare* (*alqm locum of in alqm locum*); (te paard of op een wagen) *vehi* of *invehi* (*in alqm locum*); *immigrare* (= zijn intrek nemen; b.v. in *domum et hortos paternos*); met een leger een land i., *hoc copias in terram inducere*; *cum copis of cum exercitu in terram ingredi of terram invadere*; *bellum terrae inferre*; z. ook invallen 2; subst. het i., *introitus*; *ingressus*; door omschr.: —**trekking**, eig. *contractio* (b.v. *digitorum*); overdr. *receptus* (b.v. *sententiae*); door omschr.: z. ook opheffing 2; —**trigant**, *architecton* (Plaut.); *conflandae aliis invidiae artifex*; *fallacias componendi of clandestina consilia struendi callidus artifex*; —**trige**, *fallacia*; *dolus*; *callidum of clandestinum consilium*; *consilium*; *ars*; door iems ii., *alcus operā* (b.v. *pelli patriā*); met ii. omgaan, ii. smeden, z. —**trigeeren**, *fallacias componere*; *contendere dolis et fallaciis*; *concoquere clandestina consilia* (Liv.); tegen iem., *clandestinis consiliis alqm oppugnare*; —**tussehen**, 1) *interea*; *interim*; *dum haec geruntur*; *tantisper* (onderwijl). — 2) tegenstellend, *tamen*; *tamen*

of *sed nihilominus* (desniettegenstaande); *quamquam* (hoewel); —**tijds**, *mature*; *in tempore*.

in-vaart, = het invaren, *introitus* (b.v. *in portum*); = ingang 1; —**val**, = instorting; (vijandelijke) i., *incursio*; *irruptio*; een i. doen, *incursionem facere* (b.v. in *agros*); *irruptionem facere*; verg. invallen 2; overdr. *cogitatio of repentina c.*; *cogitatum*; *inventum*; *consilium* (plan); *dichum* (gezegde); ii., ook *quae oc. of succurrunt*; een i. krijgen, *alqd alci in mentem venit*; op den i. komen, z. opkomen 3 (de gedachte komt bij iem. op); —**valide**, **valled**, *annis et senectute debilis*; *mancus ac debilis*; *ad arma inutilis*; *debilis* (b.v. *senex*); in een gevecht i. worden, *proelio debilitari*; subst. *miles ad arma inutilis*; pl. ook *invalidi milites*; *manci ac debiles*; *causarii* (soldaten die om gezondheidsredenen afgedankt zijn); —**vallditeit**, *debilitas* (tegenst. *integritas*); —**vallen**, 1) ergens i., *incidere in alqd*; = invloeden 1. — 2) (vijandelijk) *incurrere* (*in alqm locum*); *invadere of irrumperre* (*alqm locum of in alqm locum*); verg. een inval doen. — 3) = instorten, *concidere*; *corruiere*; *ruere* (b.v. *motibus terrae tecta Liv.*); *collabi*; verg. instorten (intr.). — 4) = in de gedachte komen, *alci of animo occurrit alqd*; *succurrit alci alqd*; *memoriae occurrere* (b.v. *qui primi m. occurrerant Liv.*); wat iem. maar i., *quod of quicquid in buccam venit* (b.v. *quod in buccam venerit scribit*); ook *garrire quicquid in buccam*; *quicquid venit in mentem*; *quodcumque in solum venit* (Cic. met toevoeging van *ut dicitur*); verg. *loquor quod in solum, ut dicitur*; verg. opkomen 3 (de gedachte komt bij iem. op). — 5) = beginnen, *ingruere* (b.v. *tardae aestas*); *appetere* (b.v. *nox*); (onder de hand of storend) *intervenire* (b.v. *nox*; *hiems*); de winters vallen vroeg in, *maturae sunt hiemes*; subst. het i., *interventus* (b.v. *noctis*); tot het i. der duisternis, *ad noctem*; van muziekinstrumenten, *concinerere* (b.v. *tubae*). — 6) = vermageren, van een lichaamsdeel, *recedere* (b.v. *venter Plin. ep.*); ingevallen kaken, *malae labantes* (Suet.); —**varen**, 1) tr. *invehere* (b.v. *alqd in portum*). — 2) intr. *invehi* (b.v. *in portum*); *intrare* (b.v. *portum*).

in-ventaris, z. inboedel; een i. opmaken = **ventariseeren**, *persignare* (b.v. *res*); er was niets g., *nihil scriptum erat*; —**vitatie**, z. uitnoodiging; —**vitatiekaart**, z. schriftelijke uitnoodiging; —**viteeren**, z. uitnoodigen; —**vlechten**, *intezere* (*alqd alci rei of in alqa re*; eig. en overdr.); *inserere* (overdr., b.v. *turpes locos historiae*); *admiscere* (overdr., b.v. *versus oratione*); subst. het i. *implicatio* (b.v. *locorum communium*); door omschr.: —**vlieden**, z. —**vluchten**; —**vliegen**, *involare of intro i.* (*in alqm locum*); verg. binnenrennen; —**vlieten**, z. invloeden 1.

in-vloed, 1) van een pers., *vis*; *momentum* (beslissende i.; ook van den pers. zelf, die een beslissenden i. uittoefent, b.v. *iuvenis egregius, maximum m. rerum eius civitatis Liv.*); *opes* (pl.) of *potentia* (politieke i.); *auctoritas* (gezag); *gratia* (persoonl. i.); *amplitudo* (i. door hooge positie); een man van i., z. invloedrijk; de weldadige i. van een

persoon, *alcus opera salutaris*; (veel) i. hebben of uitoefenen, *opibus, auctoritate of gratia valere; multum posse* (zooveel, *tantum*; meer, *amplius of plus*); op iets, *multum valere ad alqd*; op of bij iem., *multum posse apud alqm*; *alcus auctoritas multum valet apud alqm*; een weldadigen i., *prodesse* (*alci*; *alci rei*); iem. heeft zooveel i. dat, ook in *alqo tantum momenti est ut met conl.* (Liv.); in een zaak grooten i. uitoefenen, *alcus magnae of praecipuae sunt partes in alqa re*; al zijn i. aanwenden, *omnibus opibus amiti*; onder iems i. staan, *alcus voluntati of arbitrio parere; alcus arbitrio of ab alqo regi*; onder den i. van een god staan, *alcis dei numine regi*. — 2) van een zaak, *vis*; *momentum*; *appulsus* (b.v. *nimii et frigoris et caloris*); *impulsio* (b.v. *vel calore vel frigore vel aliquâ impulsione vehementi*); *tactus* (b.v. *solis; lunae*); *contagio* (b.v. *naturae; quae potest c. pertinere ad terram*); *aspiratio* (b.v. *stellae*); i. hebben, van i. zijn, *ad rem pertinere; aliquid momenti habere*; op iets of iem., *pertinere ad alqd of ad alqm*; bij iem., *valere apud alqm* (b.v. *alcus commendatio apud alqm*); veel i. op iem. of iets hebben, van grooten i. op iets zijn, *multum* (zooveel, *tantum*) *valere of posse ad alqm, ad alqd of ad alqd faciendum; magnam vim afferre of habere ad alqd; magna vis est ad alqd in alqa re* (b.v. *quod si tanta vis est ad habitum mentis in iis*); *magni* (of -o) *momenti* (-o) *esse ad alqd*; naar beide zijden grooten i. uitoefenen, *magnam in utramque partem momentum habere; magna vis est in alqa re* (b.v. *in fortuna*) *in utramque partem*; i. uitoefenen of hebben op de gemederen, *movere, com- of permovere animos*; den i. van iets onder- vinden, onder den i. van iets staan, *alqa re regi of duci et regi; alqa re* (b.v. *consuetudine*) *moveri*; de nadeelige of schadelijke i. van iets, *vitium* (b.v. *conflicti tempestatis et sentinae vitii*); een nadeeligen i. op iets hebben, *alci rei nocere; alqd corrumpere of perdere; weldadige i., utilitas*; een weldadigen i. op iem. of iets hebben, *prodesse alci rei; p. alci ad alqd; alqd magnam utilitatem affert ad alqd; adiuvare alqm of alqd*; een verzwakkenden i. op iets hebben, *infirmare alqd*; — **vlodrijk**, van van perss., *potens; gratosus; magnis opibus praeditus; magna potentia, auctoritate of gratia praeditus; magnae auctoritatis; qui multum valet of potest; zeer i., summis opibus praeditus enz.*; in quo est summa auctoritas atque amplitudo; van zaken, *gravis* (b.v. *potentia*); *magnus* (b.v. *com- gatio*); een i. positie, *amplitudo of a. atque dignitas*; — **vloelen**, 1) eig. *influvare* (b.v. *flumen in mare*); verg. zich uitstorten. — 2) overdr. iets laten i., z. invlechten; terloops zeggen; — **vluchten**, *confugere* (in *alqm locum*).

in-vochten, *maefacere* (alqd); — **voegen**, *inserere* (alqd *alci rei of in alqd*); z. verder in doen; inlassen; insluiten 1a; — **voer**, *invectio* (b.v. *earum rerum quibus egemus*); door omschr., b.v. de i. van wijn is bij hen geheel verboden, *vinum ad se omnino importari non sinitur*; concr. = — **voerartikelen**, *res of merces importatae, importandae of quae importantur*; *res of*

merces adventiciae; — **voeren**, 1) = binnen- leiden, — **voeren**; *koopwaren enz., importare of invehere* (alqd); uit het buitenland ingevoerd, *adventicius* (b.v. *merces*; ook *doctrina*). — 2) overdr. iem. sprekend i., *inducere of facere alqm dicentem*; = in zwang brengen, *inducere* (b.v. *morem novum; nova verba in linguam Latinam*); *introducere* (b.v. *consuetudinem; novum in re publica exemplum*); een wet i., *constituere legem*; andere wetten enz. i., ook *mutare leges*; weer i., *reducere* (b.v. *morem; habitum vestitumque*); z. ook nieuwigheid; — **voering**, *invectio* (het invoeren; b.v. van waren, *rerum*); *introductio of inductio* (overdr.); door omschr.: — **voerrecht**, *portorium*; — **vorderaar**, *co- of exactor*; — **vorderen**, *exigere* (b.v. *pecuniam*; *nomen; vectigalia*; *ab alqo pecuniam*); *persequi* (b.v. *syngraphas*); *cogere* (b.v. *pecuniam*; *p. ex decumis*); — **vordering**, *ex- of coactio*; — **vouwen**, *implicare* (b.v. *epistulam epistulae Fronto*); — **vreten**, *erodere* (alqd); — **vrijheidstelling**, *liberatio*; iems voorloopje (nl. tot de zaak „in iure” beslist is) i. eischen (toestaan), *vindicias postulare* (dare) *secundum libertatem*; — **vullen**, *im- of supplere* (alqd).

in-waalen, tr. iets ergens i., *inferre alqd in alqm locum*; iets i., *evertre, decere of perfringere alqd*; intr. *inferri* (in *alqm locum*); het waait hier in, *ventus huc penetrat*; iets waait in, *alqd vento of vi ventorum evectitur, decitur of perfringitur*; — **waarts**, *introrsus* (of -um); diep i., *penitus*; — **wachten**, z. op iets wachten i.; — **wandelen**, *intro ambulare*; — **weefsel**, z. inslag; — **weeken**, z. in de week zetten 1 b.

in-wendig, *interior* (eig.); *domesticus* (het vaderland betreffend); *intestinus* (in den boezem van den staat; b.v. *malum*); i. bestuur, z. binnenlandsch; i. oorzaak, *causa in ipsa re posita* (tegenst. *extrinsecus allata*); adv. z. van binnen 2; subst. het i., *pars interior* (of pl.); *interiora* (pl.); het i. van een huis enz., ook *domus interior* enz.; het i. der aarde, *viscera terrae*; verg. ook binnenst; innerlijk; — **wentelen**, *volvare* (alqd in alqd); — **werken**, = inweyen, *intexere* (alqd *alci rei*, b.v. *vestibus litteras*); zich ergens i., *insinuare se in alqd* (b.v. in antiquum philosophiam); = werken op 2; — **werking**, *appulsus* (b.v. *omnes minimos et frigoris et caloris impulsus; appulsus deorum homines somniant*); goddelijke i., ook *vis ac numen deorum*; door goddelijke i., ook *divinitus*; z. verder inloed; — **werpen**, *iniciere* (alqd *alci rei of in alqd*); *comicare* (alqd in alqd); = door werpen een gat in iets maken, *conicere lapidis* (of -um) *frangere alqd*; — **weven**, z. inwerken; inlassen; — **wikkelen**, z. wikke- len in; ingewikkeld; — **willen**, er i., eig. *intrare velle*; overdr. dat wil er bij hem niet in, *adduci non potest ut it credat of ut credat hoc ita esse*; — **willigen**, *concedere* (*alci alqd*); *veniam dare* (*alci alcus rei*); iems eischen i., *facere quae quis postulat*; iems verzoek wordt i., *datur alci petenti venia* (verg. verzoek); de voorstellen i., *accipere condiciones*; — **williging**, *concessio; venia*; met iems i., *concessu alcus; voluntate al-*

cius; algo concedente; zonder iets i., algo invito of non concedente; —winnen, bericht of inlichtingen i., cognoscere of explorare quid sit factum; (bij iem.) omtrent iem. of iets, cognoscere of algo, alqd of de alga re (ab of ex alga); explorare alqd, de alga re; nadat men bericht had i., explorato (Liv.); verg. inlichting; een verlies weer i., z. goedmaken; —**wisselen**, -ing, z. inruilen, -ing; —**wonen**, bij iem. i., habitare cum algo; —**woner**, z. bewoner; —**woning**, z. huisvesting; de plaats mijner i., urbs quam of in qua habito; —**wortelen**, inveterascere (b.v. mos); z. ook ingeworteld; —**wrijven**, iets ergens i., infricare alqd alci rei; iets (flink) met iets i., alqd alqd re perungere (b.v. corpora oleo); confricare alqd alqd re (b.v. caput atque os suum unguento); —**wijden**, 1) dedicare (b.v. aram; aedem); inaugurare (met waarneming der voortekenen, b.v. templum). — 2) iem. in iets i., initiare (b.v. alqm; vrouwen worden i. in den Ceresdienst, mulieres Cereri initiantur; ook alqm Bacchis; initiari mysteriis); (in een geheim) alqm conscium facere alcus rei; in iets (een plan, geheim enz.) ingewijd, conscius alcus rei; niet ingewijd, expers (b.v. consilii); iem. in iets i. = onderwijzen, imbuere of instituere alqm alqd re; —**wijding**, dedicatio (b.v. arae; aedis); consecratio (b.v. loci); door omschr.

in-zaaien, inserere (b.v. frumentum); zij zaaiden er knollen in, raporum semen iniecerunt (Liv.); —**zage**, iem. iets ter i. geven, alci alqd inspiciendum dare; van iets i. krijgen, alci fit alcus rei potestas (b.v. tabularum mihi); i. van iets nemen, inspicere alqd; voor ieder ter i. zijn, in medio esse (b.v. tabulae sunt in m.); —**zakken**, con- of desidère (inzinken; b.v. terra); z. ook wegzakken; wegzinken; = ineenzakken; —**zamelen**, cogere of colligere (b.v. pecuniam); percipere (b.v. fruges); subst. het i., = **zameling**, collectio (verzameling); een i. (van geld) houden, stipem colligere; verg. collecte; i. van veldvruchten, perceptio frugum; door omschr.; —**zegenen**, consecrare (alqd); —**zegening**, consecratio; —**zellen**, z. -varen 2; —**zenden**, z. binnenzenden; —**zet**, pignus (bij een weddenschap); quantum in medium conferre (bij het spel); —**zetten**, 1) ponere of collocare (alqm of alqd in alga re); imponere (alqm of alqd in alqd; ook alqm lecticae Suet.); inicere of imprimere (inslaan; b.v.

ungues alci rei); scribere (inschrijven; alqd in alga re); assuere (aannaaien; alqd alci rei); includere (vatten; b.v. gemmam fundi).

— 2) bij het spel, ponere of in medium conferre (b.v. in singulos talos singulos denarios in m. conferebat Suet.); als pand, pignori dare of opponere alqd; bij een verkoop, primum liceri (alqd). — 3) zich er tegen i., offmare animum; verg. zich vermennen; —**zicht**, intelligentia; prudentia of sapientia (wijsheid); consilium (beleid); iudicium (oordeel); helder i., perspicientia; politiek i., ratio; iem. met een helder i., vir prudentissimus of magni consilii; i. in iets hebben, actus rei peritum esse; alqd intellegere of perspicere; een helder i. in iets hebben, plane videre alqd; andere politieke ii. hebben als iem., dissentire ab algo in re publica; tot het i. komen dat, sibi persuadere met acc. c. inf.; naar eigen i. handelen, suo consilio of iudicio uti naar mijn i., quantum equidem video of intellego; meo quidem iudicio; —**zien**, 1) ww. a) = naar binnen zien, intro spectare, aspicere of inspicere; bij iem. i., introspicere alcus domum; een brief i., cognoscere litteras; de Sibyllijnsche boeken i., adire libros, a. libros Sibyllinos of l. Sibyllinos inspicere (Liv.). — b) overdr. intellegere of videre (alqd; met acc. c. inf.); agnoscere (erkennen; alqd); duidelijk i., perspicere (alqd; met acc. c. inf.). — 2) subst. mijns inziens, z. bedunken (mijns b.); bij nader i. accuratius deliberata, examinata of perpensa re; —**zinken**, z. inzakken; —**zinking**, ii. van het terrein, deveza (pl.); —**zitten**, ergensi., sedere in alga re; inesse in alga re (inzijn); = steken in 2; —**zonderheid**, imprimis; praesertim; verg. bijzonder 4 b; —**zouten**, salire, sale conspergere of s. condire (alqd); subst. het i., salsa; door omschr.; —**zuigen**, haurire (b.v. assimilis spongiis mollitudo ad hauriendum spiritum aptissima); combibere (b.v. lana purpuream; overdr. artes puer); —**zwachtelen**, fasciis vincire (alqd); —**zwellen**, z. naar binnen slaan 2; verzwelgen; —**zwemmen**, innatare (b.v. pisciculi in concham); —**zijn**, inesse (in alga re).

iro-nie, ironia; dissimulatio; verborum inversio; cavillatio; ludibrium; —**nisch**, ironicus (Fulg.); de woorden in i. zin gebruiken, invertere verba; adv. ironice (Ps. Ascon.); cum ironia (Donat.); per ludibrium.

isabelkleurig, gilvus.

i-voor, ebur; —**voren**, eburneus.

J.

ja, 1) als bevestigend antwoord, door herhaling van het woord, waarop in de vraag de nadruk ligt, vaak versterkt door prorsus, sane, vero enz., ja. hebt gij hem gezien? ja, vidistine eum? vidi; geeft gij toe...? ja zeker, sane...? do sane (ook alleen certe; etiam; sane; sane quidem; vero); ja, zoo is het, ja, gij hebt gelijk, ita; ita

of sic est; est ita ut dicis; ja of neen antwoorden, aut etiam aut non respondere; est respondere vel non (Auson.); ik zeg ja, gij neen, ego aio, tu negas; iets met ja beantwoorden, affirmare alqd; j. knikken, annuere; ja zeggen op iets, z. instemmen; op een verzoek, z. iets verzoek inwilligen; j. en amen zeggen, assentari; op alles,

omnia (Ter.). — **2**) versterkend, ja zelfs, *quin*; *q. etiam*; *atque*; *a. etiam*; *a. adeo*; (in een antwoord, verbeterend = integendeel, veeleer) *immo*; *i. vero*; *i. v. etiam*; ja niet eens, *ac ne ... quidem*; *ne ... quidem*; ja wel (iron. in parenthesis), *opinor*; *credo*; nu ja, maar ... , *at*; *at enim*; ja, ja werkelijk (vraag van verwondering), *itane vero*.

jaar, *annus*; *annuum tempus*; *anni* of *annuum spatium*; een j. lang, een vol j., *annum*; van dit j., *huius anni*; *honoratus* (b.v. *frumentum*); van het vorig j., ook *annotinus* (b.v. *naves*); (een tijd van) twee, drie, vier, vijf j., *biennium*, *triennium*, *quadrannium*, *quingennium*; duizenden jj., *milia annorum*; alle vijf j., *quinto quoque anno*; van een j., een j. durend, elk j. terugkeerend of plaats hebbend, voor een j. toereikend, *annuus* (b.v. *spatium*; *imperium*; *labos*); verg. jaarlijksch; een, twee enz. j. oud of durend, z. eenjarig, tweejarig enz.; voor een j. = een j. geleden, *anno ante*; voor (den tijd van) een j., (van) dit j., (van) veel jj., *in annum*, *in hunc annum*, *in annos* of *in multos annos*; iem. wordt voor een jaar gekozen, ook *annuus creatur alqs*; over een j., *ad annum*; drie-maal in het j., *ter in anno*; j. in j. uit, *singulis annis*; *quotannis*; in het jaar ... , *anno met een rangetal*, b.v. 500, *quingentesimo*; na een j., *anno post*; *anno interiecto*; sedert j. en dag, *iam diu*; in zijn vijftigste j. zijn, *annum agere quinquagesimum*; tot zijn vijftigste j., *usque ad annum aetatis quinquagesimum*; jj. (= leeftijd) *aetas*; (= hooge leeftijd) *aetas of anni* (b.v. gebukt gaande onder den last der jj., *aetate of annis gravis*); op jj., *provecus aetate*; op jj. zijn, *provecus aetate of exacta aetate esse*; *grandem natu esse*; op jj. komen, *longius aetate procedere of provehi*; *senem fieri*; met de jj. toenemen, *una cum aetatibus crescere of adollescere*; gelijkmatig met de jj., *pariter cum aetate*; verg. ook klimmen. 2; leeftijd.

jaar-boek, *liber annalis*; pl. ook alleen *annales*; verg. geschiedboek; — **feest**, *sacra of sollemnia anniversaria* (pl.); *festi dies anniversarii*; — **geld**, *annua pecunia* (b.v. iem. een j. toekennen, *alci annuam p. statuere* Tac.); *merces annua*; *annuum* (vooral pl.); *annuum salarium* (b.v. *senatorum nobilissimo cuique annua salaria constituit* Suet.); — **getijde**, *tempus anni*; jj., ook *vices temporum* (Plin.); — **kring**, *anni spatium*; — **lijks**, *quotannis*; *singulis annis*; j. gevierd wordend, z. jaarlijksch; j. terugkeerend, *anniversarius* (b.v. ongesteldheid, *valetudines* Suet.); verg. — **lijksch**, *annuus* (b.v. *labos*; *commutationes temporum*; *reditus*; *vectigal*); *sollemnis* of *anniversarius* (b.v. *sacra*); j. opbrengst, *annuus of anniversarius fructus*; *annona* (vooral met het oog op den prijs); *annus*; — **loon**, z. — **geld**; — **markt**, *mercatus*; — **tal**, *annus*; — **termijn**, *annua dies*; — **wedde**, z. jaargeld.

jabroer, *assentator*; een j. zijn, *assentiri magis quam censere*; *omnia assentari* (Ter.).

jacht, **1**) = het (jagen a) eig. *venatio*; *venatus*; door omschr.; op de j. gaan, *venatum ire of proficisci*; op de j. zijn, *venari*; zij doen veel aan de j., *multum sunt in vena-*

tionibus; j. op (een dier) maken, *venari* (b.v. *leporum*); op iem. (in den oorlog), z. na-zetten; de godin van de j., *Diana*; z. verder jachtgrond, — wezen. — **b**) overdr. = het jacht maken op, jagen naar, *captatio* (b.v. *verborum*); *consecratio* (b.v. *concinntatis*); door omschr.; j. maken op iem. of iets, *venari* (b.v. *viduas avaras*; *filiū viros*; *laudem modestiae*); *consecrari* (b.v. *opes et potentiam*); *captare* (b.v. *miseri-cordiam*; *testamenta*); op iets testament, ook c. *alqm*; subst. het j. maken op een testament, *captatio testamenti*; *aucupari* (b.v. *verba*; *gratiam assentatiuncula*). — **2**) = haast 1. — **3**) (een schip) celoz; — **built**, *venatio*; — **en**, **1**) tr. *urgere of incitare* (*alqm*). — **2**) intr. = zich haasten b.; — **ge-reedschap**, *instrumentum venatorium*; *venationis apparatus*; — **grond**, *regio venatibus apta*; *saltus v. aptus*; iems j., *regio ubi alqs venatur*; — **hond**, *canis venaticus*; — **maker**, *captator* (b.v. *testamentorum*); — **mes**, *culler venatorius*; — **net**, *plagae of casses* (pl.); — **spriet**, *venabulum*; — **tuig**, z. — gereedschap; — **vermaak**, *venandi of venationis voluptas*; — **wezen**, *res venatoria*.

jag-en, **1**) intr. = op de jacht zijn, jacht maken op 1 a en b; na jagen 2; = jten, *ferri*; *volare*; (te paard) *citato equo vehi* (verg. hij jaagt door naar Cales, c. e. Cales percurrit; hij jaagt weg naar Rome, c. e. *Romam avolat*; hij jaagt naar Larisa, c. e. *Larissam contendit*); door de stad j., *per-volare urbem*; = zich haasten b.; subst. het j., z. jacht 1 a en b; vaart 2; haast 1. **2**) tr. = drijven 1 a en d; (de wind) j. het stof in (iems) gezicht, *pulverem in os volvit* (Liv.); iem. het zwaard door het lijf j., *alci gladium adigere*; — **er**, *venator*; — **eres**, *venatrix*.

jakhals, thos (gen. *thōis* Plin.).

jak-oersch, — **oerschheid**, — **oezie**, z. afgunst; — gunst; najverig, — ijver; ijverzuchtig, — zucht.

jam-be, *iambus*; — **bendichter**, *iamborum scriptor*.

jammer, *miseria*; jj., j. enellende, *miseriae*; *calamitates*; *calamitas et miseria*; *mala*; iets j. vinden, het j. vinden dat, iets is j., het is j. dat, *dolere alqd of quod met ind.*; *dolendum est alqd of quod met ind.*; *incom-mode accidit quod met ind.*; — **en**, *eiulare*; *lamentari*; jammerend, z. klagend; j. dat, z. klagen; j. over, z. bejammeren; subst. het j., z. gejammer; — **klacht**, *lamentatio*; pl. ook *lamenta*; verg. *gejammer*; — **kreet**, *eiulatus*; verg. *gejammer*; — **lijk**, *miserabilis*; *miser*; *foedus* (smadelijk); adv. *miserabiliter*; *misere*; *miserandum of miserum in modum*; *foede*; — **lijkheid**, *miseria*.

jan-hagel, z. gepeupel; — **ken**, *ululare*; subst. het j., *ululatus*.

ja-pon, *palla*; — **rig**, j. zijn, *agere diem natalem*.

jas, z. mantel.

jaspis, *iaspis*.

ja-woord, het j. geven, *annuere*; — **zeggen**, het j., *assentatio*.

jegens, *erga*, in of *adversus* (met acc.); door den gen. oblect., b.v. liefde j. iem., *amor alcius*; door den dat., b.v. vriendelijk j. iem., *comis alci*.

jenever-boom, —*struik, iuniperus*.

jeugd, 1) abstr. *pueritia* (jongensjaren); *adulescentia* (jongelingsleeftijd); *iuventus* (leeftijd van den weerbaren man); bloei der j., *flos aetatis*; *aetas integra*; eeuwige j., *flos aetatis perpetuus*; in de bloei of kracht der j. zijn, *viget aetas*; in zijn j. een goede opvoeding genoten hebben, *institutum esse liberaliter educatione doctrinae puerili*; herinnering uit de j., *pueritiae memoria*; hij is nog een vriend uit mijn j., *homo amicus nobis iam inde a puero*; vriendschap die uit de j. dagteekent, *amicitia in pueritia* of *in adulescentia (cum algo) iuncta*; van of uit de j., z. ook jeugdig; van de j. af, z. van jongs af. — 2) concr. *pueri* (jongens); *puellae of virginis* (meisjes); *adulescentes* (jongelingen); *iuventus* (de weerbare mannen); de j. eigen, z. jeugdig; het onderwijs der j., *institutio puerilis of adulescentiae*; de opvoeding der j., *educatio of disciplina puerilis of iuventutis*. — 3) de Jeugd = de godin der j., *Iuventus*; — **ig**, *puerilis*; *iuvencilis*; door den gen. *pueri*; *puerorum*; *adulescentis*; *adulescentium*; *iuvenum*; *adulescentiae*; *iuventutis*; j. onbezonnenheid, *erratum aetatis*; iems j. onbezonnenheden verontschuldigen, *errorem adulescentiamque alius excusare*; een misstap begaan ten gevolge van j. onbezonnenheid, *adulescentiam inductum peccare*; *actate labi*; j. kracht of frisheid, *viriditas*; schoonheid, *forma insignis et florentissima aetatis*; j. vuur, *ardor of fervor iuvencilis*; *fervor adulescentiae of adulescentiae fervida*; *impetus iuvencilis*; z. ook jong 1.

jeuk, *pruritus*; — **en**, *prurire*; overdr. mijn vuisten j., *pugni mihi gestiunt* (Plaut.); subst. het j., *pruritus*.

jicht, *morbus articularis*; *dolor of dolores articulorum of artuum*; iem. lijdt (hevig) aan de j., (*vehementer*) *alcius artus laborant*; aan j. lijdend, ook *arthriticus* (b.v. *coquus*); verg. ook *podagra*; — **ig**, *arthriticus*.

jochie, *pupulus*.

jodentijm, *bithumen*.

jok, z. scherts; — **ken**, z. schertsen; liegen; — **ker**, z. leugenaar; — **kernij**, z. scherts.

jolig, — **heid**, z. vroolijk, — **heid**; dartel, — **heid**.

jong, 1) adi. a) van menschen, *parvus*; *parvulus*; *tener*; *aetatis tenerae*; *infans* (tot het zevende jaar); *adulescens* (of *entulus*; van het 18e tot het 30e jaar); *iuvenis* (van het 20e tot het 45e jaar); nog heel j., *admodum puer*; a. *adulescens*; *plane puer* enz.; hij is nog te j. daarvoor, *aetas eius novum, ei rei matura est*; een j. man, *puer*; *adulescens*; *iuvencis*; een j. meisje, *puella*; *virgo*; een j. vrouw, *mulier florens aetate*; j. en oud, *iuvencis et viri*; *omnis aetas*; *omnes aetates*; de j. meester, *filiius erilis*; de j. Lucullus, *puer Lucullus*; de j. L. Caesar (ter onderscheiding van zijn vader), *L. Caesar adulescens*; spreekw. j. gewend, oud gedaan, in teneris *consuere novum est* (Verg.); weer j. worden, *repuerascere*; *florem aetatis recuperare*; **jonger**, *aetate minor*, *inferior of posterior*; *minor of natu minor* (vooral van den jongste van twee broers); veel jaren j., *multis annis minor natus*; j. dan tien jaar, *annos natus minor decem*;

minor decem annis (natus); de jongeren (d. i. de manschappen van 17 tot 40 jaar), *iuniores*; **jongst**, *minimus of m. natu*; (van twee) *minor of m. natu*. — b) van dieren, *novellus*; *pulus* met een adi. (b.v. een j. paard, *p. equinus*; een j. ezel, *p. asinus*); *catulus* met gen. (b.v. *ovis*; *vulpis*; *catuli ferarum bestiarum*); verg. jong 2; door afzonderlijke substant., b.v. j. stier, *iuvencus*; j. hond, *catulus*. — c) van boomen, *novellus of tener*. — d) van andere zaken, *novus*; *recens*; j. wijn, *vinum novicium*; een j. stad, *urbs nova*; een j. republiek, *nascens res publica*; **jonger**, *posterior*; *recentior*; **jongst**, *novissimus*; *recentissimus*; de j. dag, *dies novissima of summa*; *aeterna novissimaeque nox* (Plin. ep.); z. ook het laatste oordeel. — 2) subst. *pulus* (vooral van vogels); *fetus*; *partus*; *catulus* (vooral van dieren, die tot het katten- of hondengeslacht behoren); j., ook *ea quae procreata sunt of quae bestiae procreaverunt*; j. werpen of krijgen, *fetus edere of procreare*; weinig, *pauca gignere*; meer dan één, *multiplices fetus procreare*.

jonge-lieden, = — **lingen**, z. — **ling**, *puer* (jongen tot ± 17 jaar); *adulescens*, *adulescentulus of iuvenis* (voor het verschil z. jong 1 a); *ephebus* (van 16 tot 20 jaar; meestal van Grieken); — **lingschap**, *adulescentes* (pl.); *iuventus*; verg. jeugd 2. **jongelings-jaren**, *pueritia*; *adulescentia*; *iuventus* (verg. jeugd 1); *aetas pubes*; *flos aetatis*; — **leeftijd**, z. — **jaren**; den j. bereiken, *iuvencem esse incipere*.

jong-en, 1) subst. *puer*; van een j., als een j., *puerilis*; als een j. (adv.), *pueriliter*; *puerorum ritu*. — 2) ww. *fetus edere of procreare*; — **ensachtig**, *puerilis*; adv. *pueriliter*; — **ensjaren**, *pueritia*; *aetas puerilis*; — **enstreek**, *puerile factum*; *petulantia puerilis*; — **etje**, *puerulus*; *pussio*; — **gehuwde**, *novus maritus*; *nova nupta*; j., *nova n. et novus m.*; *novi mariti*; — **gezel**, *qui abhorret (-ruit) ab uxore ducenda*; *qui omni matrimonio se abstinet (of -ruit)*; *caelebs* (ongehuwde); — **gezellenleven**, *vita caelebs*.

jongleur, *pilarius*.

jongs, van j. af, a *puero*, a *parvo of a parvulo* (van meer dan één a *pueris* enz.); a *pueritia*; = sinds de intrede in het burgerlijk leven; verg. ook *kindsbeen*.

jonk-heid, z. jeugd; — **man**, z. *jongeling*; — **vrouw**, *virgo*; — **vrouwelijk**, *virginalis*; door den gen. *virginis* (of *-um*); j. bedeesheid, *iuventutis pudor*; den j. leeftijd bereiken, *virginem esse incipere*.

jota, z. tittel.

jou, z. uw; jij.

jour-naal, *commentarii diurni* (voor ontvagen en uitgaven; ook *ephemeris*); *adversaria* (pl.); *kladboek van een koopman*); — **nalist**, *diurnarius* (ict.).

jouwen, z. *uitjouwen*.

jovi-aal, — **allteit**, *festivus*, *festivitas*; in een joviale stemming zijn, *hilaris esse animo*.

jubel, z. *gejubel*; — **en**, z. *juichen*; — **feest**, *dies festi laetissimi*; *sollemnia of sacra saecularia* (eeuwfeest); — **jaar**, *annus centesimus*; (bij de Joden) *annus iubilaetus* (Eccl.); — **lied**, *cantus laetus*; *carmen sae-*

culare (bij een eeuwfeest); —**toon**, *vox laeta*.
jubiläum, *muneris per quinquaginta* (enz.)
annos administrati decursus.

juffer, *virgo*; —**tje**, *virguncula*.

juichen, *laetitia of gaudio exsultare; ovare*
 (ook over iets, *alqā re*, b.v. *victoriā*); *exsul-*
tare (b.v. *victoriā*); *triumphare gaudio; lac-*
tari et triumphare (van leedvermaak); over
 iets val j., in *ruinis alcius exsultare*; subst.
 het j., z. gejuich.

juist, 1) adi. *iustus; rectus; verus* (b.v. de
 juiste benamingen der dingen, *vera vocabu-*
la rerum Sall.; een j. gedachte, *sententia*
vera); z. ook bepaald 1; nauwkeurig;
 recht 1 b β. — 2) adv. *iuste, recte of vere*
 (op juiste wijze); *prorsus* (precies; b.v. *p.*
expressa sunt quae dicta sunt ab illo); verg.
 ook nauwkeurig (adv.); j. zoo (beamend),
prorsus ita est; plane ita res est ut dicis;
admodum; plane; in 't biz. door *ipse* (b.v.
 toen, j. toen, j. op dat oogenblik, *illo ipso*
tempore; j. deze, *hic ipse*; j. daarom of
 daardoor, *ob id ipsum; ob eam ipsam cau-*
sam; hoc ipso; j. nu, nunc ipsum); door
idem (b.v. ik denk daar nog j. zoo over
 als vroeger, *eadem de ea re cogito quae ante*
sens); *quidem* (vooral na een pron., b.v.
 at *id quidem nostris moribus nefas habetur*);
potissimum, praecipue of maxime (het liefst,
 bij voorkeur; b.v. waarom mij j., *cur mihi*
potissimum); bij een sup. door *quisque* (b.v.
 juist de besten, *optimus quisque*); van tijd,
commodum (j. — toen, c. — cum, b.v. c.
discesseras heri, cum Trebatius veni); zoo j.,
modo; dudum; zoo j. gebeurd, gesloten enz.,
recens (b.v. dingen die zoo j. gebeurd zijn,
recentia); de zoo j. gesloten vrede, *pax recens*;
 j. uit de provincie aangekomen zijn, *recen-*
tem esse ex provincia); j. tien enz., *admodum*
decem enz.; j. zoo(veel) enz., z. even(veel)
 enz.; j. toen, j. op het oogenblik dat, *cum*

maxime (b.v. c. m. *Capua circumvallaretur*
 Liv.); j. niet, niet j., *non of haud ita* (b.v.
magnus); *non admodum* (b.v. *indocti; gran-*
diti natu); *haud sane* (b.v. er zou nu j. geen
 reden geweest zijn om, *haud erat sane quod*
met coni.); *non magnopere* (b.v. ik geef
 er nu j. niet veel om, *non m. laboro*; verg.
 de verwachting is nu juist niet bijzonder
 groot, *nulla magnopere expectatio est*);
parum of non nimis (b.v. *honeste*); ik weiger
 nu j. wel niet, maar . . . , *non equidem recuso*
sed . . .; —**heid**, door omschr., b.v. ik
 heb de j. der maat bewezen, *probavi men-*
suram esse iustam; de j. van een verhaal
 in twijfel trekken, *dubitare an non vera sint*
quae narrantur; = nauwkeurigheid.

jak, *iugum* (in alle betekenissen); derunde-
 ren onder het j. brengen, *iuga imponere bu-*
bus; iem. onder het j. doen doorgaan, *alqm*
sub iugum mittere; j. der slavernij, *iugum*
 of i. *servile of servitutis*; zich onder het j.
 buigen, *iugum accipere*; iem. het j. (der
 slavernij) opleggen, i. *servile of servitutum*
alci imponere of iniungere; servitute afficere
alqm; eener eeuwigdurende slavernij, *alci*
aeternam servitutem iniungere; iem. van
 het j. (der slavernij) bevrijden, *depellere ab*
alqo servitute iugum; alcius (b.v. *urbis*)
a cervicibus iugum servile deicere; servitutum
repellere ab alqo; zich, z. afschudden;
 —**been**, os *iugale*.

junior, *filius* (b.v. P. Lentulus j., P. Lentu-
 lus f.).

jur-idisch, *forensis*; door den gen. *iuris*
peritorum of consultorum; verg. rechts-
 kundig; —**ist**, z. rechtsgeleerde.

jury, z. gezworen (gg.).

justitie, z. rechtspleging.

ju-weel, *gemma*; met j. bezet, *gemmatus*;

—**welier**, *gemmarius*; *anularius*.

jit, *tu* (pl. *vos*).

K.

kaal, z. kade.

kaak, 1) *maxilla; rictus* (opengesperde mull);
gena (wang); overdr. iem. uit de kk. des
 doods redden, *ex media morte alqm eripere*;
 verg. klauw. — 2) = schandpaal; overdr.
 iem. aan de k. stellen, *perstringere alqm*
 (ook *alqd*); iem. geducht aan de k. stellen,
vocis libertate perstringere alqm; (in een
 geschrift) *diffamare alqm* (b.v. *procacibus*
scriptis Tac.).

kaal, *glaber* (onbehaard); *calvus* (van het
 hoofd); *apertus* (b.v. *collis*); *nudus* (b.v. *pa-*
rietes; collis; loca); *detritus* (b.v. *a catena*
collum Phaedr.); een k. plek op het hoofd,
calvitium; iem. k. knippen, *strictum atton-*
dere alqm (Plaut.); overdr. z. schraal;
 —**heid**, *calvities; calvitium* (een kaal hoofd);
 —**hoofdig**, *calvus*; —**hoofdigheid**, z.
 kaalheid; —**kop**, *calvus*.

kaam, *mucor*; —**achtig**, *mucidus*.

kaap, *promuntorium*.

kaarde enz., z. hekel 1 enz.

kaars, *cereus; candelā*; kk. maken, *candelas*

sebare (Col.); —**licht**, bij k., *collucentibus*
cereis; —**vet**, *sebum*.

kaart, *charta*; spreekw. ik zal open k. spe-
 len, *non agam obscure*; iem. in de k. zien,
speculari alcius consilia; zich in de k. laten
 zien, *consilia sua nudare*; = landkaart;
 —**je**, *chartula*; verg. biljet.

kaas, *caseus*; —**je**, *caseolus*.

kaats-baan, *sphaeristerium* (Plin. ep.);
 —**bal**, *pila*; —**en**, *pila ludere*; spreekw.
 wie kaatst moet den bal verwachten, *con-*
sumelium si dices audies (Plaut.); —**spel**,
 z. balspel.

kab-aal, *turba*; z. verder rumoer; —**be-**
ten, *labi*; de zee k. tegen de kusten, *mare*
adluit litibus; —**el**, —**touw**, *rudens*; ora
 (waarmee de achterstevan aan land word
 vastgelegd); *ancorale* (ankerlabel).

kabi-net, *cubiculum minus; zotheca* (Plin.
 ep.); (= geheim vertrek) *cubiculum secre-*
tius; (van den keizer) *consistorium prin-*
cipis (Ict.); (= verzameling van kostbare
 voorwerpen) *thesaurus*; —**netje**, *zothecula*

(Plin. ep.); —**netsorder**, *mandatum ipsius principis*; (schriftelijke) *codicilli*; *liber* of *epistula principis*; *rescriptum*.

ka-bouter, *incubo* (Petr.); = dwerg;
—briolet, *cisum*; —**chel**, *formax*; *focus* (haard); —**de**, *crepido*.

kaf, *palea*.

ka-juit, *diaeta* (Petr.); —**kebeen**, *maxilla*.

kakel-aar, z. babbelaar; —**arij**, z. gebabel; —**en**, z. babbelen; (vaneen hen) *glocire* (Col).

kakken, *cacare*.

kale-bas, *cucurbita* (b.v. *cucurbita calvior* Apul.); —**fateren**, z. breeuwen; (= in 'talg. herstellen) *reficere* (b.v. *naves*); verg. opflikken.

kale-ender, *fasti*; in de k. komen, *fastis addi* (Tac.); —**es**, *raeda*.

kalf, *vitulus* (-a); van een k., van kk., = **kalfs**-, *vitulinus*, b.v. —**vleesch**, *caro vitulina*.

kaliber, z. afmeting; soort.

kalk, *calx*; ongebluschte k., c. *viva*; gebluschte, c. *extincta* of *macerata*; k. branden, *calcem coquere*; —**achtig**, *calci similis*; *calcis plenus*; —**brander**, *calcarius* (Cato); —**brandertj**, —**oven**, *calcaria* (Amm.); —**pot**, *fidelia*.

kalm, *tranquillus* (b.v. *mare*; *vita*; *animus*; *plebs*); *sedatus* (b.v. *animus*; *amnis*; *gradus*); *quietus* (b.v. *animus*; *sermo*); *remissus* (b.v. *orator*; *sermo*); *statarius* (b.v. *orator*); k. weer, *tranquillitas*; k. zee, *mare tranquillum*; *tranquillitas maris*; bij k. weer, bij k. zee, in *tranquillo*; *tranquillo*; k. zijn, *animo esse tranquillo*; *animo non commoveri*; k. blijven, *adesse animo*; *mente consistere*; bij iets, *sedate ferre alqd*; *aequo animo ferre alqd*; verg. bedaard; gelaten; adv. *tranquille*; *sedate*; *quiete*; *remisse*; —**ceren**, *mulcere* (*alqm* of *alcus animum*); verg. bedaren; —**cering**, z. bedaren 3; —**te**, *tranquillitas*; *lenitas* (b.v. *verborum*); (van het gemoed) t. of *animi t.*; *animus sedatus*, *tranquillus* of *quietus*; k. veinzen, *vitium fingere*; zijn k. verliezen, *perturbari* of *animo p.*; in het geheel niet, ook *alqs nihil discedit ab aequitate animi*; tot k. brengen, *tranquillare* (b.v. *animus*; *omne mare oleo tranquillari* Plin.); z. verder bedaren 1; tot k. komen, *conquiescere* (ab of *ex alqa re*); *residère* (b.v. *mentes nondum ab superiore bello*); verg. bedaren 2.

kalven, *vitulum parere*.

kam, *pecten* (haar- en weverskam); *crista* (van een dier); spreekw. allen over één k. scheren, *omnes uno ordine habere* (Verg.); *omnes una, ut dicitur, pertica tractare* (Plin. ep.); de k. zwelt hem, *illi surgunt cristae* (Iuv.); —**eel**, *camelus*; —**eeldrijver**, *camelarius* (Ict.); —**eleon**, *chamaeleon* (spreekw. *chamaeleontis bestiolae vicem* Auson.); —**enier**, *pedisequa*; *ornatrix* (vooral voor het haar).

kamer, *conclave*; *cubiculum*; *cella* (voor slaven); kk. verhuizen, *meritoria facere* (Ict.); —**aad**, *sodalis*; *comes* (metgezel); *aequalis* (van gelijken leeftijd); *commilito* (in den oorlog); *contubernalis* (tent- of kamergenoot); *condiscipulus* (schoolmakker); —**aadschap**, *sodalitas*; *commilitium* (Vell.); *contubernium*; *condiscipulatus* (Nep.); over het onderscheid z. kameraad);

—**aadschappelijk**, door omschr., b.v. door *sodaliom* of (adv.) door *more of modo sodalium* enz.; —**dienaar**, *cubicularius*; iems k., *minister cubiculii alcus* (Liv.); —**geleerde**, *umbraticus doctor* (Petr.); verg. schoolvos; —**heer**, *cubiculi praepositus*; a *cubiculo*; —**huur**, *merces*; —**pot**, *matula*; *matella*; —**tje**, *parvum cubiculum*; *cothecula* (kabinetje, Plin. ep.); *cellula* (voor slaven). **kam-ille**, *chamaeleum* (Plin.); —**lzoel**, *subucula*; —**men**, *pectere* (*alqd*; *alqm*); —**mossel**, *pecten*.

kamp, = strijd; legerplaats; —**ceren**, *tendere* (b.v. *sub vallo mercatores*); z. verder legeren (gelegerd zijn); —**ement**, z. legerplaats; —**en**, z. strijden; te worstelen hebben 2; —**ioen**, *pugnator*; overdr. *propugnator* of *vindex* (*alcus rei*, b.v. *libertas*); —**plaats**, z. strijdperk; slagveld; —**prijis**, *praemium certaminis*; —**rechter**, *certaminis iudex*; —**strijd**, *ludus*; *certamen*; verg. *gladiatorenspeles*; —**vechter**, 1) = kampioen. — 2) die zijn vak van vechten maakt, *athleta*; *pugil* (vuistvechter); *gladiator* (zwaardvechter); *venator* (vechter met wilde dieren in den circus); *luctator* (worstelaar).

kan, *vas*; *cantharus*; (als maat) *sextarii quattuor*; spreekw. het onderste uit de k. willen, *nimis cupidum esse*; —**aal**, *fossa* (gegraven k.); (in het lichaam) *via*; onderaardsche kk., *specus subterranei*; (= zee-ëngte) *fretum*; overdr. *via*; *ratio*; uit een goed k., z. uit een goede bron 2; —**alje**, z. *canaille*; —**delaar**, —**delaber**, *candelabrum*; *lychnuchus*; —**eel**, *cinnamum*; *cinnamomum*; —**ker**, —**gezwel**, *cancer*; *carcinoma*; overdr. *tubas*; *cancer* (Eccl.); den k. uitsnijden, *vitiosas partes* (b.v. *rei publicae*) *excrescere*; —**nibaal**, z. *menscheneater*; overdr. *belua*.

kans, *fortuna*; *alea* (onzekere k.); *spes* (hoop, vooruitzicht); *facultas* of *potestas* (mogelijkheid, gelegenheid); de kk. van den oorlog en den vrede, *belli atque pacis rationes*; een candidaat wiens kk. goed staan, *candidatus firmus*; iem. de k. geven om iets te doen, *alci alcus rei faciendae* (b.v. *bene gerendae rei*) *fortunam dare*; z. ook gelegenheid geven; k. loopen te, *venire in periculum ne met conl.*; *perichitari* met inf. (Quint.); ik zie k. dit te doen, *videor mihi hoc facere posse*; geen k. zien te, ook *desperare* met acc. c. inf.; de k. wagen, *fortunam experiri* of *perichitari*; de k. is gekeerd, *commutata est fortuna*; de k. is verkeken, *actum* of *transactum est*; voor iem., *spe decidit alqs*; met gelijke k. strijden, *aequo Marte pugnare*; —**el**, *suggestus*; *caedra* (Eccl.); —**elarij**, *tabularium*; —**elier**, ab *epistulis*; = (staatskanselier) *quaestor sacri palatii* (Cod. Theod.).

kant, 1) subst. a) eig. *latus* (zijde van een lichaam); *margo* (rand); *pars* (vooral ter aanduiding van ligging, richting enz.); regio (richting); b.v. welken k. zijn zij uit gegaan, *quam regionem petiverunt* Liv.); de smalle k. van iets, *culter* (b.v. *tympnum in cultro collocare* Vitruv.); **aan** den k., a *latere*; aan den k. van, a met abl. (b.v. *Gallia attingit ab Sequanis flumen Rhenum*; a *Romanis trecenti caeduntur*); aan den rechter, linker k., z. rechts, links; aan

dezen k., *ab* of *in hac parte*; *hinc*; aan genen k., z. overkant; aan beide kk., *ab utroque latere* (b.v. *viae*); *ab* of *in utraque parte*; *utrimque*; *utrobique*; aan alle kk., *ab* of *in omnibus partibus*; *undique*; *ubique*; aan dezen k. van, *cis* of *citra* met acc.; aan dezen k. gelegen *citerior* (b.v. *provincia*; *Hispania*); aan dezen k. van de Alpen gelegen of wonend, *Cisalpinus*; van den Rijn, *Cisrhenanus*; *qui est* of *incolit cis Rhenum*; (alleen van plaatsen) *cis Rhenum situs*; aan genen k. van, z. overkant; **naar** den k. van, *ad* — *versus* (b.v. *ad Oceanum versus*); naar dezen k., *in hanc partem*; naar dezen k. van, *citra* met acc.; naar genen k., naar genen k. van, z. overkant; naar beide kk., *in utramque partem*; *utroque*; naar alle kk., *in omnes partes*; *quoquoersus*; naar tegenovergestelde kk., *in diversas partes*; naar welken k. ook, *quocumque*; **van** den k. van, *a* (b.v. *venire ab algo* of *ab alga re*); van dezen k., *ab hac parte*; van genen k., z. overkant; van beide kk., *ab utroque parte*; *utrimque*; *ultra citroque* (over en weer); van beide of twee tegenovergestelde kk. (komend, dreigend enz.), *anceps* (b.v. *tela*; *periculum*); van alle kk., *ab omnibus partibus*; *undique*. — **b)** overdr. aan k. maken, z. opruimen 1; aan den eenen k. — aan den anderen k., *hinc* — *hinc*; *et* — *et*; *ut* of *quemadmodum* — *ita* of *sic*; aan den eenen k. — aan den anderen k. niet, *et* — *neque*; aan den eenen k. niet — aan den anderen k., *neque* — *et*; aan of van den anderen k., *autem*; *rursus*; van den k. van iem., *ab algo* (b.v. *timere alqd ab algo*); *alcus* *nomine* of *verbis* (uit iets naam); van mijn enz. k., z. mijnerzijds; van vaders, moeders k., *a patre*, *a matre*; door *paternus* of *maternus* (b.v. *avus*); van vaders of moeders k. met iem. verwant zijn, *paterno* of *materno genere contingere alcus domum* of *familiam*; iem. van k. maken, z. uit den weg ruimen; zich, z. de hand aan zichzelf slaan 1 d; van k. raken, z. omkomen; spreekw. k. noeh wal raken, *plane absurdum esse*; iets over zijn k. laten gaan, z. zich iets laten welgevallen 2; z. verder zijde 2. — **2)** adi. k. en klaar, *aptus* et *paratus* (b.v. *omnia ad bellum apta et parata sunt*).

kant-elen, *vertere* (*alqd*); *volvere* (wentelen; *alqd*); intr. *verti*; *volvi*; — **en**, zich tegen iets k., *repugnare alci rei*; verg. zich verzetten 2; — **ig**, *asper*; — **on**, *pagus*; — **onneeren**, *stativa habere*; *in stativis esse*; *in praesidio collocatum esse* (*algo loco*); — **onement**, *stativa* of *castra* s. (pl.); — **oor**, *taberna*; (van een bankier) *argentaria*; — **teekening**, *nota*; *cerula miniata*; kk. op iets maken, *notas apponere ad alqd*; *annotare* (b.v. *librum Plin. ep.*); *miniata cerula notare alqd*. **kap**, *phallium* (voor het hoofd); *cucullus* (van een mantel); verg. huid; — **el**, **1** = klein heilgdom, *sacrum*; *cella* (deel van den tempel, waar het godenbeeld stond). — **2)** = muziekkorps, *pueri* of *servi symphoniaci*. — **3)** = vlinder, *papilio*; — **elletje**, z. tempeltje; — **olmeester**, *chori canentium magister*; (*symphoniacorum*) *magister*; — **en**, (schepen) *capere* of *intercipere* (*naves*); (alg.) *surripere* (*alqd*); — **er**, **1** = kap. — **2)** zeeroover; — **erkapitein**, *archipirata*;

praedonum dux; — **erschip**, *navis piratica*; *myoparo* of *m. piraticus*; *navis praedatoria*; — **erij**, z. zeeroof.

kapit-aal, **1** subst. **a)** (= de hoofdsom tegenover de rente) *caput*; *sors*; *vivum*; zijn k. aanspreken, *sortem minuire*; *de vivo alqd rescare*; niet aan zijn k. komen, zijn k. niet aanspreken, *nihil detrudere de vivo*. — **b)** (= geldsom) *pecunia* (of pl.); *nummi*; dood k., *pecunia obsoles* of *vacuae*; *pecuniae steriles* (renteloos k.). — **2)** adi. *praeicipius*; een k. fout, *vitiū gravissimum*; k. letter, z. hoofdletter; — **aliseeren**, de renten k., *usuras perscribere*; — **alisme**, *cum paucorum manibus divitiā continentur*; — **alist**, *homo pecuniosus* of *bene nummatus*; — **eel**, *capitulum*; — **ein**, *primus ordo*; (= scheepskapitein) *magister* of *praefectus navis*; *navarchus*; *trierarchus* (van een trière); *centurio classarius* (bij de marine, Tac.); — **tel**, *caput* (hoofdstuk); — **telen**, z. iem. de les lezen 2. **ka-poen**, *capo* (Mart.); *gallus spado* (Petr.); — **pot**, z. stuk 2.

kap-pen, **1** *amputare* (b.v. *arbores*); *incidere* (b.v. *ancoralia*; *funem*); hout k., z. hakken. — **2)** het haar k., *comere* of *ornare capillos*; — **per**, *tonsor*; — **sel**, *ornatus comae*; *cultus capitis*; door omschr., b.v. zij draagt een mooi k., *capilli eius pulchre compti* of *ornati sunt*; — **ster**, *ornatrix*. **kar**, *carrus*; *plaustrum*.

karakter, **1** = letterteekenen. — **2)** het k. van een zaak of een bepaalde rubriek personen, *nota alcus rei* (b.v. *cuiusque generis orationis*); *species alcus* (b.v. *avari*); *forma alcus rei* (b.v. *optimi*); *habitus alcus rei* (b.v. *orationis h. virilis*); het k. en de geest der welsprekendheid van elk tijdvak, *cuiusque aetatis dicendi ratio et voluntas*; het k. van iets dragen of vertoonen, z. het kenmerk van iets dragen; het lag in het k. der oudheid dat, *haec erat ratio veterum* of *hoc erat proprium veterum* *ut met conl.*; verg. ook karakteristiek 2 (het k.). — **3)** in moreelen zin, *natura*; *indoles*; *ingenium*; *mores* (pl.); *animus*; *natura* et *mores*; *vita moresque*; iem. met een voortreffelijk k., *vir praestanti ingenio*; een onaangenaam k., *natura difficilis*; een slecht k., *mores mali*; een laag k., *animus sordidus*; met een attribuut dikwijls ook door een ander abstract subst., b.v. een braaf, rechtschapen k., *bonitas*; *probitas*; edel k., *animi altitudo*; rechtschapen k., *integritas*; menschlievend k., *humanitas*; zijn ware k. toonen, *se aperire*; dan zoudt gij uw ware k. weer toonen, *similem te futurum tui*; praegn. = vast k., vastheid van k., *constantia*; *virtus* et *gravitas*; *firmitas* of *f. animi*; een man van k., *homo constans*; *vir probus* of *honestus*; *summā constantiā homo*; gebrek aan k., *egestas animi*; verg. karakterloosheid; zonder k., z. karakterloos. — **4)** = rol, *persona*; *partes* (pl.); — **beschrijving**, *morum descriptio*; juiste k., *decor in describendis personis*; verg. karakteristiek 1; — **iseeren**, *notare*, *designare* of *describere* (*alqm*; *alqd*); iets k. iem., z. teekenen 2 (iets t. iem.); — **iseering**, = — **istiek**, **1** subst. *morum* of *ingenii notatio* of *descriptio*; (alg.) *notatio*; (*descriptio* — **2)** adi. *proprius*; *insignis* (in het oog vallend); *insignitus* (b.v. *imagines*);

singularis (van een enkel persoon); *penitus insitus moribus alcius* (b.v. *vitium*); een k. eigenschap of trek van iem. zijn, *alcus esse* of *proprium esse*; eenige kk. trekken, *paucæ notæ et lineamenta*; subst. het k. van iets, *alcus rei insigne, nota, proprietas* of *proprium*; de deugd heeft dit k. dat . . . , *habet hoc virtus ut met conit.* — **loos**, *inconstans*; *varius*; *levis*; — **loosheid**, *inconstantia*; *animus varius*; *ingenium varium*; *levitas*; — **schildering**, *ethologia* (Suet.); verg. — **istiek** 1; — **trek**, een k. van iem., *virtus* (of *vitium*) *penitus insita (-um)* *moribus alcius*; een schoone, *virtus insignis*; een leelijke, *vitium insigne*; iets is een k. van iem., *alqd alcius est* of *proprium est* (ook met inf.); *alqd penitus insitum est moribus alcius*. **kar-avaan**, *commœtus*; *comitatus* (Liv.); — **bonkel**, *carbunculus*; — **ig**, van perss., z. schriël; k. zijn met iets, *parcere alci rei*; *parcum esse in alga re* (b.v. in *laudando*); met zijn woorden, *raro et perpaucâ loqui*; van zaken, *tenuis* (tegenst. *copiosus*; b.v. *victus*); k. levensonderhoud, ook *tenuitas victus*; adv. *tenuiter*; *parce ac t.* — **igheid**, z. schriëlheid.

kar-mozijn, *coccineus color*; — **mozijsen**, *coccineus*; — **mijn**, *coccum*; — **onje**, z. krenge; — **os**, *pilentum*; — **per**, *cyprinus*; — **telen**, *coire* (schiffen); — **wats**, *tergium* (Plaut.); — **scutica** (Hor.); — **wel**, *labor* (of *opus*) *ingratus (-um)* of *molestus (-um)*.

kas, 1 = geldkas, *arca*; *theca nummaria*; de particuliere k. van den keizer, *fiscus*; de k. van den staat, z. schatkist; bij k. zijn, *argentum* of *pecuniam habere*. — 2) k. van een ring, *pala*; — **boek**, *codex* of *tabulae accepti et expensi*; *codex*; *tabulae*; een k. aanleggen, *instituire codicem*; — **sie**, *casia*; — **aler**, *dispensator* (k. van een particulier); *argentarius* (bankier).

kast, *armarium*; — **anje**, *castanea* (boom en vrucht); *castanea nux* (vrucht); — **anjeboom**, z. kastanje; — **anjebruin**, *spadix*; *badius*; — **e**, *genus* (b.v. *militare*); *corpus* (b.v. *militum*); *ordo* (stand); de k. der priesters, der soldaten, ook *sacerdotes*; *militēs*; — **eel**, *castellum* (sterkte; slot); *arx* (burcht; citadel); = paleis; — **eelbewoner**, *castellanus* (Liv.); — **elein**, *arcis praefectus*; = herbergier; — **je**, *armarium*. **kastrol**, *cacabus*; *foculum*.

kastijf-en, — **ing**, z. tuchtigen; — **ing**, *kater*, *faeles*; spreekw. of wilt ge van mij een k. in den zak koopen, *an tibi mavis pretium avellier ante quam mercem ostendi* (Hor.); de k. in 't donker knippen, *vitia sua calide occultare*; de k. uit den boom kijken, *eventum easpectare*; in 't donker zijn alle kk. grauw, *nocte latent mendae vitioque ignoscitur omni* (Ov.).

kata-falk, *sotium in quo corpus mortuum iacet*; *tribunal* (Tac.); — **logus**, *index*; k. van een verkoop, *tabula auctionaria* of *rerum venalium*; — **pult**, *catapula*; — **stro-phe**, *clades*; *tristis eventus*; (in een treurspel) *ecitus*; *eventus*.

katarrrh, *epiphora*; *destillatio*.

kate-gorie, *genus*; *ratio* (gebied); *numerus* (klasse); tot dezelfde k. behooren, ook *eodem pertinere*; onder dezelfde k. brengen, ook *eodem referre*; — **gorisch**, *absolutus*; *definitus*; adv. *definite*; *plane*.

kater, *faeles mas*; *cathus* (Pall.).

kath-eder, *cathedra* (Mart.); — **eder**, *cathedrarius* (overdr. b.v. *philosophi Sen.*); — **olicisme**, *catholica fides* (Eccl.); — **o-lijk**, *catholicus* (Eccl.); subst. *catholicus* of *c. christianus* (Eccl.).

kat-je, *catulus faelis* (jonge kat); *iulus* (aan den hazelaar); — **oen**, *linum xylinum*; — **oenboom**, *axylon* of *gossypinus* (Plin.); — **rol**, *trochlea*; *prehensio*; — **te**, *ten-*, *faelinus*; — **tebelletje**, *codicillus*; — **terig**, *plenus crapulae*; k. zijn, ook *rapide se habere* (Suet.); — **terigheid**, *gravedo crapulae*; — **uil**, *bubo*; *noctua*.

kauw, *graculus*; *monedula*; — **en**, *mandere* (alqd).

kazerne, *castra* (pl.).

keel, *ingulum*; *guttur*; *fauces* (pl.); *gula* (slokdam van menschen); overdr. een k. opzetten, *maximâ voce clamare*; *altum clamorem tollere*; een goede k. hebben, *in clamando robustum esse*; — **gat**, *palatum intimum*; *gula*; overdr. door het k. jagen, *abligurrire* (b.v. *paterna bona Ter.*); — **onsteking**, *angina*; — **pijn**, *faucium dolores* (pl.).

keep, z. insnijding; *snede*.

keer, 1 = maal 1; k. op k., *identidem*. — 2) = wending, *commutatio*; *conversio*; verg. wending 2; spreekw. gedane zaken nemen geen k., *factum fieri infectum non potest* (Plaut.); *praeterita mutare non possumus* (Cic.); *praeterita magis reprehendi possunt quam corrigi* (Liv.). — 3) te k. gaan, *tumultuari*; *furere* of *saevire* (= aangaan); iets te k. gaan *ob-* of *resistere alci rei*; verg. tegen-gaan; — **en**, 1) tr. *vertere* (b.v. keert uw toorn tegen ons, *in nos vertile iras*); *convertere* (b.v. zich in den oorlog tegen iem. k., *se convertere ad alqm*); *obvertere* (ergens naar toe k.; b.v. *ordines ad clamorem*; *obversus in aciem*); z. verder wenden; overdr. iets k., *repellere* (b.v. *tribunicium vim tribunicio auxilio*); z. verder tegengaan; iets ten goede, *ten beste k.*, *alqd in bonum vertere*; *alqd in melius flectere* of *deflectere* (Sen.); zich, *in bonum* of *in melius vertere*; ik weet mij niet te k. of te wenden, *quo me vertam nescio*; z. ook omkeeren 1; toekeeren. — 2) intr. het geluk of de kans k., *fortuna se inclinat*; f. vertil (Liv.); wanneer de fortuin g. is, ook *fortunâ commutata*; iets is ten goede g., z. zich ten goede keeren 1; in zich zelf gekeerd, *tristis*; *naturâ tristi ac reconditâ*; verg. verder omkeeren 2; gekeerd; — **kring**, *circulus*; *orbis*; z. kreefts-, steenbokskeerkring; — **punt**, *discrimen* (crisis; beslissing); *flexus* (b.v. *actatis rerum publicarum*); — **zijde**, *pars altera* of *aversa*; de k. van het papier, ook *aversa* of *inversa charta*; z. ook schaduwszijde.

keet, *casa*.

keffen, *gannire*; subst. het k., *gannitus*. **kegel**, *meta*; *conus*; — **vormig**, *in modum metae* (b.v. *collis in m. in acutum cacumen fastigatus Liv.*); *cono similis*.

kel, — **steen**, *silex*; *lapis* of *saxum s.*; — **zer**, *imperator*; *Caesar*; *Augustus*; *principes*; spreekw. om den k. zijn baard, *ricari de lane caprina* (Hor.); — **zerin**, *Augusta*; *uxor* of *coniunx principis*; *uxor imperatoria*; — **zerlijk**, *imperatorius*; door *imperatoris*,

Caesaris enz.; adv. *ut imperatori of principii convenit*; —**zerrijk**, *imperium*; —**zerschap**, *imperium*; *principatus*; —**zerskroon**, z. kroon b; —**zerstroon**, *sella imperatoria*; —**zerstifel**, *nomen imperatorium*; —**zertijd**, *Caesariana tempora* (pl.).

kelder, *hypogeum* (Vitr.); (als bergplaats, maar bij de Rom. niet beneden in het huis)

cella; —**meester**, *promus*; *cellarius*; —**mot**, *oniscus*.

kelen, z. de keel afsnijden 1.

kelk, *calix*; z. ook bloemkelk; lijdenskelk.

kem-el, z. kameel; —**elshaar**, een kleeding van k. *vestimentum de pilis camelorum* (Vulg.).

kemphaan, overdr. *alacer ad litigandum*; z. ook vechtersbaas.

ken-baar, *qui cognosci potest; insignis of conspicuus* (in het oog vallend; aan iets, *algā re*); k. maken, *significare* (*algd*, b.v. *iudicium ac voluntatem*; a *dis hominibus futura significatur*; ook met acc. c. inf.; iem. iets k. maken ook s. *alci de alga re*); *declarare* (b.v. *tot signis natura quid velit*; met acc. c. inf.); k. zijn, ook a- of *cognosci* (aan iets, *ex alga re*); —**merk**, *nota; signum*; *insigne*; *iudicium*; sprekende kk., *expressa signa* (b.v. *virtutum*); tot k. dienen, *signo esse*; het is het k. van, *est of proprium est* (*alcus rei*); het k. van iets dragen of hebben, *similem esse alcus rei*; *habere algd*; (duidelijk) *prae se ferre algd*; —**merken**, *notare of insinquare* (*algm of algd algā re*; vooral pass.); (met woorden) *describere of designare* (*algm; algd*); zich k., *conspicuum of insignem esse* (*algā re*); iets k. iem., z. teekenen 2; kenmerkend z. karakteristiek 2; k. karakter, *proprium* (verg. kenmerk); —**nelijk**, *manifestus*; *perspicuus*; adv. door *apparet* met acc. c. inf.; —**nen**, 1) *iets k.* *novisse of nosse algd*; *alcus rei notitiam habere* (bekendheid met iets hebben); *intelligere algd* (begrip of verstand van iets hebben); *didicisse algd* (iets door leering kennen); *experitum esse algd* (door ervaring); *vidisse algd* (door aanschouwing); iets goed of nauwkeurig k., *notum, cognitum of perspectum habere algd*; iets niet k., ook *ignorare algd* (b.v. *naturam loci*); nu k. gij de beschuldigingen, *habes crimina*; Latijn enz. k., *Latine* enz. *scire* (niet k., *nescire*); *linguae Latinae peritum esse*; hij kende goed Etruscisch, *linguam Etruscam probe noverat* (Liv.);

iem. k., *novisse of nosse algm; vidisse algm* (verg. aanzien II 4); (iems karakter) *perspicere algm of intelligere qualis atq; sit*; k. gij iem. die, *estne quisquam qui*; iem. niet k., *algm non nosse; alqs alci ignotus est; algm ignorare* (vooral wat karakter betreft); ik wil hem niet k., *nolo eum nosse videri*; iems vader niet k., *nescire quis sit pater alcus*; iem. goed k., *bene nosse algm; alqs alci non ignotus est*; als ik hem goed k., *si bene eum novi*; iets te kennen geven, *significare algd* (b.v. *dubitatio cogitantem*); *declarare* (b.v. *vocabula idem declarantia*); *indicare* (b.v. *vultus mores*; dat de wet beveelt vergode menschen eer te bewijzen, daarmee geeft ze te kennen dat ... *quod ex hominum genere consecratos coli iubet lex, indicat* met acc. c. inf.); *praeferre* (ver-

raden; b.v. *vultus ingens malum*); verg. kenbaar maken; iem. iets te k. geven, *significare, ostendere of declarare alci algd*; *aperire of indicare alci algd* (openbaren, verraden); z. ook beduiden 2; **zich doen k.** als, se *praebere* (b.v. *ignavum; virum fortem*); **leeren k.**, *noscere of cognoscere* (*algm; algd*); *discere* (*algd*); (goed) *percipere* (*algd*; ook *genus hominum* enz.); *experiri* (de ervaring van iets opdoen; *algd*; ook iem. als een dapper vijand, *algm fortem inimicum*); iem. iets leeren k., *docere algm algd*; *imbuere algm algā re*. — 2) in 't bijz., de ouderdom k. edeler genoegens, *senectus habet honestiores voluptates*; vrees k. geen medelijden, *timor misericordiam non recipit*; geen eerzucht k., *ambitione carere*; de wijze k. geen kommer, *aegritudo omnis procul abest a sapiente*; zijn woede k. geen grenzen, *furori temperare non potest*; iem. ergens in k., *credere alci algd*; *consulere algm de alga re*; —**ner**, *intelligens, peritus, gnarus of sciens* (*alcus rei*); kk., *intelligentes*; *periti rerum*; een groot k., *intelligentissimus*; *peritissimus*; een geleerd k., *doctus aestimator*; geleerde kk., *docti intelligentesque*; een fijn k., *homo elegans*; *spectator elegans* (b.v. *formarum* Ter.); een k. zijn van iets, ook *intelligere algd*; een slecht, *parum cognitum of perspectum habere algd*; geen, *imperitum of ignarum esse alcus rei*; *ignorare of nescire algd*; —**nersblik**, *acumen argutum iudicis*; een k. hebben, *oculos eruditus habere*; —**nersoog**, *oculi eruditi*; —**nersoor**, z. fijn oor 2; —**nersoordeel**, *iudicium intelligentis of eruditissimum*.

kennis, 1) door middel van gegeven of ingewonnen inlichting, *notitia* (*alcus rei*); k. geven van iets, k. geven dat, z. bekend maken, openlijk bekend maken 1; iem. van iets in k. stellen, iets ter k. brengen van iem., iem. k. geven van iets, *certiorem facere algm alcus rei of de alga re* (ook met acc. c. inf. of afh. vraag); *deferre algd ad algm* (in 't bijz. *ad senatum*; *ad magistratum*; *ad iudicem*); er wordt k. gegeven van iets, ook *nuntiatur de alga re*; verg. inlichten; k. krijgen, *certiorem fieri* (abs.; *alcus rei*; *de alga re*); *cognoscere* (*de alga re*; *algd*); *doceri* (*algd*); van iem. schriftelijk of per brief over iets, *ab alga de alga re litteras accipere*; k. nemen van iets, *cognoscere de alga re of algd*; k. hebben of dragen van iets, *cognovisse de alga re of algd*. — 2) = bekendheid of verstand van iets a) alg. *scientia* (b.v. *iuris augurii; rei militaris*); *cognitio* (b.v. *astrorum; rerum admirabilium*); *notitia* (b.v. *antiquitatis; transmarinarum rerum*; del); *prudentia* (b.v. *iuris civilis; rei militaris*); *intelligentia* (b.v. *iuris*); door ervaring verworven k., *usus disciplina*; praktische en theoretische k., *usus atque scientia* (z. ook praktisch; theoretisch); k. van iets hebben, *tenere alcus rei scientiam*; z. ook kennen 1; k. van iets krijgen, zich verwerven, met iets k. maken, z. leeren kennen 1; zonder k., arm aan k., *rudis of ignarus*; *rerum r. of i.*; zonder éénige k., *omnium rerum rudis*; met veel k., rijk aan k., *multarum rerum cognitione imbutus*; met k. van zaken, *scienter* (zoo ook met meer k. van zaken, *scientius*; met zeer veel k. van zaken, *scientissime*, b.v.

alqd explicare). — **b**) = wetenschappelijke of letterkundige k., *scientia litterarum*; *doctrina*; *eruditio*; *disciplina* (door onderwijs verworven); *litterae*; *artes*; zonder k., arm aan k., *litterarum expert*; *illitteratus*; *non litteratus*; zonder éénige k., *omnis eruditiois expert*; met veel k., rijk aan k., *summā scientiā*; *eruditissimus*; *doctissimus*; *praeclarā eruditione atque doctrinā ornatus*; k. van iets hebben of bezitten, *alcus rei scientiam of prudentiam habere*; *intelligere of scire alqd*; *doctum*, *eruditum of instructum esse alqd rei*; *peritum esse alcus rei*; eenige wetenschappelijke k. bezitten, *litteris imbutum of tinctum esse*; in *litteris imbutum of tinctum esse*; in *litteris alqd proficisse*; in het bezit van geschiedkundige k., *ab historia instructus*; slechts matige k. bezitten, *mediocriter a doctrina instructum esse*; zich k. van iets verwerven, *scientiam alcus rei consequi*; *alqd percipere*; dagelijks nieuwe, *cotidie alqd addiscere*; wetenschappelijke k. trachten te verwerven, in *litteris elaborare*. — **3**) = bekendheid met iem., *co-gnitio* (het leeren kennen); *notitia* (bekendheid; met iem., *alcus*); *usus* (omgang); *usus et consuetudo* (*alcus*); *familiaritas* (intieme k.); k. met iem. maken, z. met iem. bekend worden 2 a; k. met iem. gemaakt hebben, z. met iem. bekend zijn 2 a; trachten te maken, *appetere alcus familiaritatem*; het was mij zeer aangenaam k. met hem te maken, *perlibenter eum vidi of cognovi*; concr. = bekende, *notus* (van iem., *alcus*); (goede) *amicus of familiaris* (*alci of alcus*); (vrouwelijke) *nota*, *familiaris of amica*; kk. en vrienden, *noti et amici*; een zeer goede k., *intimā familiaritate coniunctus*; een nieuwe k., *modo cognitus*; een zeer oude k., *vetustissimus familiaris*; hij is een oude k. van mij, *usus mihi vetus et consuetudo cum eo intercedit*; wij zijn goede kk., *multā consuetudine coniuncti inter nos sumus*. — **4**) bij, buiten k., z. bewust zijn 1; onmacht 2; —**geving**, *significatio* (schriftelijke, *litterarum*); *indivium* (aangifte); *nuntius* (bericht); k. krij-gen enz., z. bericht 1; —**making**, *co-gnitio* (nadere k.); door omschr.; —**neming**, *cognitio* (officieele); door omschr. —**ken-schetsen**, z. kenmerken; —**schet-send**, z. karakteristiek 2; —**schetsing**, z. karakteristiek 1; —**teeken**, *nota*; *signum*; z. verder kenmerk; onderscheidingsteeken; —**teekenen**, z. kenmerken; —**vermogen**, *intelligentia*.

keper, overdr. op de k., z. nauwkeurig; op de k. beschouwd, *si quis vere aestimat*. **ker-el**, *hocus*; *caput* (b.v. een rare k., *mirum c.*); een fideele k., *festivum c.*); die k., *iste* (met minachting, vooral bij pleidooien om de tegenpartij aan te duiden); —**eltje**, *homuncio*; *homunculus*; dat vinnige k., *ille arcticulus* (Cic.); —**en**, z. vegen.

kerf, *crena* (Gloss.); een k. in iets maken, *accidere alqd*; verg. snede.

kerk, *aedes of a. sacra* (tempel); (Eccl.) *ecclesia* (de Christelijke gemeente; ook de plaats waar de godsdienstoefening gehouden wordt); —**ban**, z. kerkelijke ban; —**o-lijk**, *ecclesiasticus* of door den gen. *ecclesiae* (Eccl.); —**er**, z. gevangenis; —**eren**, z. in de gevangenis zetten; —**hof**, *sepul-*

cretum; *coemeterium* (Eccl.); —**roof**, *sacri-legium* (plegen, *facere*; *committere*); —**roo-ver**, *sacrilegus*; —**vergadering**, *synodus* (Eccl.).

ker-men, *lamentari*; *gemere*; *queri*; —**mis**, *mercatus*; spreekw. het is niet altijd k., *non semper Saturnalia sunt* (Sen.).

kern, **1**) *nucleus*; verg. pit 1. — **2**) overdr. *robur* (b.v. rei *publicae*; *exercitus*); *flos* (b.v. *iuventutis*); tot de k. van een zaak door-dringen, *penitus in ipsam rem paene inti-mam pervenire*; —**achtig**, *neruosus* (van een redenaar); *gravis* (b.v. *sententia*; *dic-tum*); een k. gezegde, ook *acute of facete dictum*; een k. redevoering, *oratio salubris*; adv. *neruose*; *graviter*; *sententiose*; —**ach-tigheid**, door omschr., b.v. de k. eener redevoering, *oratio salubris*; —**hout**, *os arboris* (of *-um*); —**spreek**, *sententia gra- vissima*.

kers, *cerasum* (vrucht); *nasturtium of lepi-dium* (kruid); —**eboom**, *cerasus*; —**pel**, *paroecia* (Eccl.); —**rood**, *cerasinus* (b.v. *iugulum* Petr.); —**versch**, *cerasus* (adi. en adv.).

ker-vel, *caerrefolium*; *scandix*; dolle k., *ci-cula*; —**ven**, *incidere* (alqd).

ke-tel, *athenum*; *cortina* (met drie pooten); *cratera* (mengvat); —**teltje**, *athenulum*; *par-vum athenum*; —**ten**, **1**) eig. *catena* (ge-woonl. pl.); z. verder boei; = halsketen, z. halsband. — **2**) overdr. = bergketen; = reeks; —**tenen**, z. boei (in bb. slaan); overdr. (een volk enz.) k., *servitute afficere* (b.v. *liberum populum*); *mittere in servitu-tem* (b.v. *urbes*); *iniungere servitutem* (b.v. *perpetuam civitatibus*); —**tentje**, z. ket-tinkje.

kett-er, *haereticus* (Eccl.); —**erij**, *haeresis* (Eccl.); —**ersch**, *haereticus* (Eccl.).

ketting, *catena* (meestal pl.); een hond aan de k. leggen, *alligare canem*; houden, *canem catenā continere* (tegenst. *catenā solvere*) = halsketting, z. halsband; —**brug**, *pons ferreis catenis iunctus*; —**hond**, *canis calenarius*; —**sluitre**, *acervus*; *sortes*; —**straf**, *vincula* (pl.); iem. k. opleggen, *vin-culis multare alqm*.

kettinkje, *catenula*.

keuken, *culina*; = spijzen, *mensa* (b.v. *so-bria*); een goede k., z. een goede tafel; —**groente**, *helvella*; —**zout**, *sal popularis* (Cato).

keur, = keus; = puik, b.v. k. van spijzen, *conquistissimae epulae* (b.v. *menseae conquistissimis epulis exstruebantur*); k. van gedichten, *lectissima carmina*; verg. ook kern 2; = verordening, *edictum*; —**bende**, *lectissima manus*; z. ook keurtroepen; —**der**, z. beoordeelaar; —**en**, iets k., *probare* (b.v. *pecuniam*; *opera quae locas-sent*); een spijs k. (door ze te proeven), *gustu explorare cibum* (ook *panis bonitatem* enz.); z. ook waardig 1; —**ig**, *conquistus* (b.v. *epulae*); *concinuus* (b.v. *oratio*); adv. *concin-ne*; allerkeurigst en -duidelijkst schrift, *litterae compositissimae et clarissimae*; z. verder net 2; sierlijk; kiescheurig; —**igheid**, *elegantia*; z. verder netheid; sierlijkheid; kiescheurigheid; —**ing**, *probatio*; door omschr.; —**meester**, z. beoordeelaar; (van geld) *pecuniae spectator* (Donat.); —**troepen**, *militum robur*; *flos*

ac robur; validissimi militum; quod roboris est; van de bondgenooten, ook *extraordinarii* (Liv.).

keus; **1** = het kiezen, *delectus*; *electio* (zorgvuldige k.); *selectio* (het uitzoeken); *iudicium* (op oordeel berustende k.); *ratio* (op berekening berustende k.); z. ook verkiezing **1**; vrijwillige k., *iudicium voluntatis*; een k. doen, *delectum habere*; van iem. of iets, z. kiezen; een goede k. doen met iem., *alqm bene eligere*; een minder gelukkige k. gedaan hebben, *minus felicem in eligendo fuisse*; de k. valt op iem., *alqs eligitur of creatur*. — **2** = vrijheid om een k. te doen, vrije k., *eligendi optio of arbitrium*; *optio et potestas*; *optio*; *electio*; iem. de k. geven of laten, *optionem alci dare* (van iets, *alcus rei*, b.v. *provinciae*; iets te doen, *alqd faciendi*, b.v. *eligendi patroni*; te ... of te, of hij ... of, tusschen ... of, *utrum ... an met coni.*; *alci* (*alcus rei*) o. *deferre* (b.v. *si ab aliis sibi praemiorum optio deferretur* Suet.); iets te doen, ook *potestatem optionemque facere alci ut met coni.*; tusschen drie voorwaarden, ook *alci trium conditionum electionem ferre* (Liv.); die k. zal hij u niet laten, *id vobis liberum non permittit*; gij hebt de k., *tua est optio*; *optio tibi data est*; als gij de k. hadt, ook *si optio esset*; zij die de k. nog hebben, *quibus integrum est*; gij hebt alleen nog de k., u blijft alleen nog de k. tusschen een eervollen vrede of een noodzakelijken oorlog, *vobis nihil iam est integrum nisi aut honesta pax aut bellum necessarium*; zij hadden de k. tusschen twee kwaden, *alterutrum malorum vis subeundum erat*.

keu-velen, *fabulari* of *confabulari* (cum alqo); — **ze**, z. keus.

kever, *scarabaeus*.

kibbel-aar, *homo iurgiosus*; — **achtig-**, — **heid**, z. twistziek, — **zucht**; — **arij**, *iurgium* (= *benevolorum concertatio*, non *his inimicorum* Cic.); z. verder twist; — **en**, *iurgare*; z. verder twisten.

kleken, *pullus* of *p. gallinaceus*; — **dief**, *mihius*.

kiel, *carina* (van een schip); *tunica* (kleedingstuk); — **water**, *sentina*.

kiem, eig. *germen*; het jonge gewas in de k. verstikken, *fetum reprimere*; overdr. *semen* (b.v. *malorum*; *semina belli civilis*); *quasi seminarium* (b.v. *id autem est principium urbis et quasi s. rei publicae*); *igniculus* (b.v. *quasi virtutum igniculi et semina*); *initium*; in de k. verstikken, *exstinguere atque delere of opprimere atque exstinguere* (b.v. *omnem improbitatem*); een oproer in de k. verstikken, *seditionem in ipso ortu, orientem of nascentem reprimere*; — **en**, *germinare*.

kier, *rima*; op een k. staan, *semiapertum esse*.

kies, *dens maxillaris of genuinus*.

kiesch, *elegans*; *urbanus*; *verecundus*; k. scherts, *ingenui ioci*; k. attentie, *observantia*; k. gedrag, z. kieschheid; adv. *elegantia*; *urbane*; *verecunde*; — **heid**, *elegantia*; *urbanitas*; *verecundia*; — **keurig**, *fastidiosus*; *delicatus*; *superbus* (b.v. *iudicium aurium*); niet k., *minime fastidiosus*; *indiferens* (b.v. *circa victum* Suet.); — **keurig-heid**, *fastidium*.

kies-gerechtigd, z. kiezer; — **pijn**, do-

lor dentium; hebben, *laborare ex dentibus*; — **recht**, *ius suffragii*; *suffragium*; — **vergadering**, *comitia* (pl.; ter verkiezing van consuls enz., *consulium of consularia* enz.).

kleuw, *branchia*.

kle-zel, *glarea*; vol k., *glareosus*; — **zelsteen**, *lapis silex*; — **zelzand**, z. kiezel; — **zen**, **1** *alq. deligere* (alqm; alqd; alqd ad alqd faciendum; *illum ex omnibus*; iem. tot schoonzoon k., *d. alqm generum*); *eligere* (zorgvuldig k.; alqm; alqd; uit, of ex de met abl.); *sumere* (b.v. *eam vitam*; *sibi studium philosophiae*); *optare* (of ... of, *utrum ... an met coni.*); *suscipere* (b.v. *rationem horum studiorum*); liever k., z. de voorkeur geven; iem. laten k., = de keus laten **2**; te k. hebben tusschen, z. de keus hebben tusschen **2**; spreekw. gij moet k. of deelen, *alterutrum tibi eligendum est*; z. ook uitkiezen. — **2** in 't bijz. van de magistraatskeuze, *creare* (b.v. *magistratus*); *consules*; *regem*; *interregem*; *sacerdotes* enz.; iem. tot consul, dictator enz., *alqm consulem, dictatorem* enz.); *cooptare* (ter aanvulling van een college, meestal door de leden zelf b.v. *tres sibi collegas*; *senatores*; *alqm in collegium*; *alqm magistrum equitum*); *legere* (in 't bijz. *iudices*; *alqm in senatum*; *alqm Vestalem*); *capere* (in 't bijz. *alqm sacerdotem of flaminem*; *alqm virginem Vestalem*); in de plaats van een ander of van anderen k., *subleper* (alqm); (in de comitia) *subrogare of sufficere* (alqm in *alcus locum*; *alqm alci*); in *alcus locum capere* (b.v. in *demortuae l. capere Vestalem* Suet.); *subsortiri* (rechten in de plaats van de door de partijen gewraakte door het lot k., *iudices* s.); bij anderen k., *allegere* (b.v. *peregrinos in senatum*; *allectus inter praetorios*); niet g. worden, *repulsam ferre*; verg. benoemen **2**. — **3** subst., het k., z. verkiezing **1**; — **zer**, (in de comitia) *qui ius suffragii of qui suffragium habet*; *cui suffragii latio est*.

kik, een k. geven *mittire* (b.v. *nil iam m. audeo* Ter.; verg. *neque mihi facere audent* Varr.); *hiscere*; *vocem emittere* (b.v. *morieris, si vocem emisericis* Liv.); — **ken**, z. een kik geven; — **ker**, *rana*; — **kertje**, *ranunculus*.

kil, *frigidus*; — **heid**, *frigus*.

kim, *orbes finientes* (verg. horizon); de ter k. verrijzende zon, *sol emergens* (nl. *e mari* Tac.); de ter k. neigende zon, *praecipens in occasum* sol (Liv.); *sol praecipitans*.

kin, *mentum*.

kind, **1** wat den leeftijd betreft, *infans* (jong, onmondig k.; ook puer of *puella i.*); *puer* (jongen); *puella* (meisje); klein k., *parvulus*; geen k. meer zijn, *adolevisse*; *an nix matura esse*; bij hem vergeleken ben ik een k., *st me cum illo comparas, infans sum*; weer k. worden, *repuerascere*; een k. kan het begrijpen, *puer sentire potest*; zich als een k. gedragen, *simillimum esse pueris*. — **2** met betrekking tot ouders, *filius of -a* (*alcus*); *liberi* (meestal kk.); kk., ook *progenies of suboles* (kroost; soms ook één kind); ouders en kk., *parentes natique*; kk. bij een vrouw hebben, *krigen*, *ex alqa liberis habere, ferre*. — **3** overdr. ik ben een k. des doods, *perii*; *occidi*; gij zijt een k. des doods, indien ... *morieris* si (b.v. *vocem emisericis* Liv.); het vaderland,

waarvan wij allen kk. zijn, *patria quae communis est omnium nostrum parens*; het k. bij zijn waren naam noemen, *rem suo nomine appellare*; spreekw. ik zal het k. van de rekening zijn, *istaec in me cadetur jaba* (Ter.).

kinder-achtig, *puerilis*; **ineptus**, k. bijgeloof, *anilis of muliebris superstitio*; k. inval, *res ficta pueriliter*; erg k. zijn, *simillimum esse pueris*; het is k. te, *puerile est* met inf.; adv. *pueriliter*; —**achtigheid**, *mores pueriles*; *puerilitas* (Sen.); kk., *ineptiae of nugae pueriles*; *delectamenta puero-rum*; —**bed**, z. kraambed; —**geschreeuw** *vagitus*; —**jaren**, *anni infantiae of teneri*; *aetas puerilis*; *pueritia*; ik herinner mij uit mijn k., *memini puer*; sinds de kk., z. van jongs af; de eerste kk., *infantiae initia*; de kk. achter zich hebben, *ex pueris excessisse*; z. ook geen kind meer zijn 1; —**loos**, *liberis carens* (geen kinderen hebbend); *liberis orbis of orbatus* (geen kinderen meer hebbend; ook alleen *orbis*, b.v. *senex*); k. sterven, *sine liberis decedere*; —**loosheid**, *stirps nulla liberorum* (van iem. die geen kinderen heeft); *orbatus* (van iem. die geen kinderen meer heeft); —**lijk**, eig. *puerilis* (b.v. *aetas*); overdr. *pius* in of erga parentes (ook alleen *pius of pius* in *patrem of in matrem*; adv. *pie*); k. liefde, *amor in parentes*; *pietas in of erga parentes* enz.; iem. een k. vereering toedragend, *alqm (alqm) parentis (matris) loco of pie colere*; (= onschuldig, rein) *integer of incorruptus*; —**lijkheid**, *integritas puerilis* (= kinderlijke onschuld); *hilaritas puerilis* (kinderlijke vrolijkheid); *suavitas puerilis of puellaris* (lieflijkheid van een knaap of meisje); —**moord**, *paricidium liberum* (= -orum); p. filii of filiae; (alg.) *infantium caedes*; *infanticidium* (Tertull.); —**moordenaar**, *paricida liberum* (= -orum), filii of filiae; *infanticida* (Tertull.); —**plicht**, *pietas*; het is k., *liberorum est* (met inf.); —**praat**, *sermo puerilis*; —**schoen**, overdr. de kk. uittrekken, ontwassen, *ex pueris (ex ephebis Ter.) excedere*; *noces relinquere* (Pers.); —**school**, *ludus atque pueritiae disciplina*; —**speelgoed**, *crepundia* (pl.); —**spel**, *lusus infantium of puerorum*; overdr. *ludus*; —**sprookje**, *fabula puerilis, anilis of nutricularum*; —**vriend**, *parvulorum amans*; —**vriendin**, *infantaria* (Mart.); —**werk**, *ineptiae pueriles*; —**ziekte**, *infantium of puerorum morbus*.

kindje, *infans*; *filiolus* (-a); kindertjes, ook *parvuli*.

kindsbeen, van k. af, *ab incubatilis*; a *parvulo* (of -is); z. ook van jongs af.

kindsch, *delirus*; k. worden, *repurascere* (Plaut.); k. zijn, *desipere senectute*; *parum animo valere*; —**heid**, *deliratio senilis*.

kindsheid, *infantia*; *pueritia of aetas puerilis* (knapenleeftijd); van zijn k. af, z. van jongs af; overdr. *prima initia* (pl.; b.v. *litterarum*); —**kind**, z. kleinkind.

kink, spreekw. er kwam een k. in den kabel, *ratio compositae rei turbata est* (Liv.); —**el**, *homo rusticus*; *stipes*; *carulex*; —**elschtig**, *rusticus*; *agrestis*; —**elschtigheid**, *rusticitas*; —**hoorn**, *concha*.

kinnebak, *macilla*.

kip, *gallina*; *pulus* (in 't bijz. pl. van de kk., uit wier meer of minder gulzig eten de afloop eener onderneming voorspeld werd); —**penel**, *ovum gallinaeum*; —**penhok**, *gallinarium*; —**pevel**, spreekw. k. krijgen, *horrescere*; —**pig**, —**heid**, z. bijziend, —heid.

kirren, *gemere*; subst. het k. z. gekir.

kist, *arca*; *cista*; = doodkist; —**en**, in *arca of in capulo condere* (b.v. *mortuum*); —**je**, *arcula*; *cistula*.

kittel-en, *titillare* (ook overdr., b.v. *sensūs voluptas*); *tergere palatum* (Hor.; b.v. *pavone*); subst. het k., z. gekittel; —**ing**, *titillatio* (b.v. *voluptatum*); *scabies* (b.v. *quia dulcedine hac et scabie carent*); —**oorig**, *qui facile offenditur*; *morosus*; —**oorigheid**, *mollis animus ad accipiendam offensionem*; *morositas*; —**steentje**, *silex*.

klaag-brief, *epistula querelarum plena*; —**dicht**, *carmen elegiacum*; —**lied**, *cantus lugubris*; *nenia*; = —dicht; —**lijk**, *flebilis*; *miserabilis*; —**rede**, *actio*; *accusatio*; —**schrift**, *libellus*; *actio*; —**stem**, —**toon**, *vox flebilis of lugubris*; pl. ook *voces et querelae*; —**zang**, z. —lied.

klaar, 1) = gereed; = af, voltooid, *absolutus*; *perfectus*; k.komen, z. klaarkomen; k. krijgen, z. afmaken 1; k. spelen, z. klaarspelen; k. zijn met iets (b.v. met een werk), *absolvise, con- of perficisse alqd*; door het perf., b.v. met het lezen van een boek, *perlegisse librum*. — 2) = helder; zuiver 1; spreekw. iem. k. wijlen schenken, *libere et aperte loqui cum alqo*; zoo k. als de dag, *lucē claris*; het is reeds k. dag, z. klaarlucht; —**bijkelijk**, *perspicuus*; *evidens*; *apertus*; *manifestus*; het is k. dat, *apertum est met acc. c. inf.*; *apparet of patet met acc. c. inf.*; adv. *perspicue*; *evidenter*; *aperte*; *manifesto*; vaak door *apertum est* enz.; —**blijkelijkheid**, *perspicuitas*; *evidentia*; —**hebben**, z. gereed hebben; afhebben; —**heid**, z. helderheid; een zaak tot k. brengen, z. ophebben 1; —**komen**, iets k. klaar, z. afkomen 2; met iets k., z. afmaken 1; maken dat men k., z. ook zich haasten b; z. ook klaarspelen; —**krijgen**, z. afmaken 1; —**licht**, het is al k. dag, *multa lux est* (Curt.); op k. dag, *mero meridie* (Petr.); *lucē clarā* (Liv.); *lucē of luci*; de die (eig. nog op k. dag; b.v. *cum perditissimis latronibus vivere*); tot k. dag, *ad ipsam manē*; —**maken**, z. afmaken 1; gereedmaken; —**spelen** iets k., *ef- of perficere alqd* (dat, *ut met coni.*); *conficere alqd* (b.v. *sine vulnere rem*); *impetrare alqd* (= gedaan krijgen; dat, *ut*; bij iem., *ab alqo*); het met iem. (een vijand) k., *vincere of superare alqm*; met elkaar, z. het eens worden 4.

klacht, 1) *querela* (b.v. *epistula plena querelarum*; over iem., *de alqo*; over iets, *de alqo re*; *alcus rei*; ook *querelae apud alqm de alqo habentur*; soms = geklaag, weeklacht); *querimonia* (over iets, *alcus rei*; ook *querimoniae de alqo re habentur*); *questus* (geklag, weeklacht); zich iem. kk. aantrekken, *adesse querelis alcus*; zijn kk. tot iem. richten, bij iem. indienen, *ad alqm querelas deferre* (Liv.); deze kk. tot de rotsen richten, *conqueri haec ad saxa*; kk. uiten of aanheffen, z. klagen; verg. verder ge-

jammer; beklag. — **2**) in rechten, *actio* (abs.); *accusatio* (crimineele k.); *petitio* (civiele); *postulatio* (rechtsvordering); z. ook aanklacht; een k. indienen, *actionem instituere*; wegens iets, *actionem alicui rei* (b.v. *perduellionis*) *intendere*; z. verder aanklagen; een proces beginnen, *aandoen*.

klad, *macula*; *labes* (vooral overdr., b.v. *labem alicui inferre*; z. ook een smet aanwrijven); overdr. ergens de k. inbrengen, *corrumpere alqd*; ook = concept; — **boek**, *adversaria* (pl.); — **den**, = vlekken, *maculare* (*alqd*); overdr. iets op het papier k., *alqd illinere chartis* (Hor.); — **schilder**, *malus pictor*; — **werk**, z. knoeiwerk.

klag-en, *queri* of *conqueri*; steen en been k., *multa* of *graviter queri*; over iem. enz., z. zich beklagen; = jammeren; — **end**, *miserabilis* (b.v. *vox*); *flebilis* (b.v. *vox*; *modi*); *lamentabilis* (b.v. *vox*; *comploratio*); — **er**, *is qui queritur*; (in rechten) actor (alg.); *accusator* of *qui accusat* (in crimineele zaken); *petitor* of *qui petit* (in civiele zaken).

klakkeloos, adv. *temere*; *frustra*.

klam, *umidus* (vochtig); k. zijn, *sudare*; het k. zweet, *sudor frigidus*.

klamp, *fibula*; *lamina*; — **en**, aan boord k., z. enteren; overdr. z. aanklampen.

klandizie, een drukke k. hebben, *multos emptoires habere*.

klank, *sonus*; *sonitus*; *vox*; *cantus* (van instrumenten); een k. geven, *sonum* of *vocem edere*; overdr. het woord „vrede” heeft een zoeten k., *nomen pacis dulce est*; hun naam heeft een goeden k., *horum homines nomen amant*; holle kk., *voces inanes*; *verborum sonitus inanis*; — **loos**, *sono carens*; adv. *sine sono*; — **rijk**, — **vol**, *sonans*; *canorus* (b.v. *vocis genus*; ook = met k. stem, b.v. *orator*); *plenus* (b.v. *vox*); verg. welluidend.

klant, *emptor*.

klap, = klappend geluid, *crepitus*; *plausus*; = slag l a; = oorveeg; overdr. *calamitas* (finantiële k.); hij heeft een k. gehad, *re familiari comminutus est*; ook = nederlaag; — **loopen**, *parasitari* (Plaut.); — **looper**, *parasitus*; — **loopers**, *parasitici*; — **looperij**, *parasitico* of *parasitica ars* (Plaut.); — **loopster**, *parasita*; — **pen**, **1** (= een klappend geluid geven) *crepare*; *plaudere* (b.v. *aversae inter se manus collisae non plaudunt* Sen.); in de handen k., *manus complodere*; (ter betuiging van bijval) *plaudere* (voor iem., *alci*; bij iets, *in alqd re*); met de zweep k., *flagello insonare*; met de vleugels k., z. klapwieken. — **2**) = babbelen; — **per**, *crotaalum* (castagnet); *sistrum* (inzonderheid bij den Isisdienst); — **peren**, *crepitare*; de tanden k., *dentes crepant* (Pers.); *dentes colliduntur* (Sen.); — **pertanden**, *alcius dentes crepant* of *colliduntur* (verg. klappen); — **roos**, *papaver*; — **wieken**, *alis plaudere*.

klar-en, den wijn k., *liquorem vinum*; overdr. een zaak k., *expedire rem*; — **oen**, *lituus*; — **oenblazer**, *liticen*.

klas-se, *classis* (inzonderheid vermogensklasse); *ordo* (stand, rang); *genus* (soort, rubriek; b.v. *poëtarum*); de arbeidende k., *genus hominum opus facientium*; *opifices*;

operae; in kk. ingedeeld of geordend, *descriptus* (b.v. *homines ad certas res conficiendas*; z. ook in deelen); naar kk., = — **segewijs**, *generatim* (b.v. *omnibus g. gratias agere*); — **slek**, *optimus*; *praestantissimus*; een k. schrijver, *scriptor o.*, p. of *subtilis atque elegans*; *scriptor classicus* (Gell.); de kk. schrijvers, de klassieken, *scriptores veteres*; s. *veteres Graeci et Latini*; *optimi* of *praestantissimi Graecorum atque Latinorum scriptores*; de kk. letteren, *litterae Graecae et Latinae*; een k. woord, *vocabulum probum*.

klater-en, *strepere*; — **goud**, *bractea*; *bracteola*; overdr. *fucus*.

klauter-en, *niti*; naar boven k., *eniti*; naar beneden k., *descendere*; verg. opklaufen; — **af dalen**.

klauw, *ungula*; *unguis*; overdr. in iets kk. vallen, *in manus alcius venire*; iets aan iets kk. ontrukken, uit iets kk. bevrijden, *eripere alqd ex manibus* of *ex faucibus alcius* (b.v. *urbem e suis faucibus ereptam esse luget*); iem. aan de kk. van den dood ontrukken, *alqm ex media morte eripere*.

klaver, *trifolium*; *cytisus*.

kleed, *vestis* (collect. = kleedij; ook = kleed over een sofa enz.); *vestimentum* of *corporis tegumentum* (kledingstuk); in een lang k., *longa indutus veste*; iem. van kk. voorzien, *vestire alqm*; geen kk. aan het lijf hebben, *nudum esse*; z. ook bovenkleed; mantel enz.; tapijt; spreekw. de kk. maken den man, *cultus magnificus addit hominibus auctoritatem* (Quint.); dit raakt mijn koude kk. niet, *nihil eā re commoveo*; — **en**, eig. iem. k., *vestire alqm* (met een kleed of kleederen voorzien); *veste tegere alqm* (met een kleed bedekken); *induere vestem alci* (een kleed aantrekken); *amicire alqm* (een kleed omwerpen); zieh k., ook *induere vestem*; *calceos et vestimenta sumere*; *se comparare* (toilet maken); wijze van zieh te k., *amicitus* (b.v. *alcius amicium imitari*); zieh fatsoenlijk k., *honeste vestiri*; zieh evenzoo voeden en k., *eodem cultu et victu uti*; iem. in iets k., *induere alci alqd*; *amicire alqm alqd re*; **gekleed**, *indutus*; *vestitus*; geheel g., *calceatus vestitusque*; soldaten als herders g., *milites pastorum* (of *pastorali habitu* (Liv.); in het zwart g., *sordidatus*; in het wit g., *candidatus* of *candidae vestitus* (Plaut.); in een tunica, in een toga, in den veldheersmantel g., *hunicatus*, *togatus*, *paludatus*; in een mantel g., *palliat*; *pallio amictus*; g. zijn in iets, z. aanhebben; in goud en purper g. gaan, *insignem auro et purpura conspici*; slecht g. gaan, *male vestitum esse*; op zijn Romeinsch g. gaan, *Romano habitu uti*; in lompen g. gaan, *pannis oblitum esse*; overdr. iets in dichterlijken vorm k., *alqd versibus includere*; gedachten in woorden k., *sensus verbis prosequi*; z. ook in kleeden; iets k. iem., *alqd decet alqm*; — **erdracht**, *vestis habitus*; *vestis*; *vestitus*; z. verder kleding; — **erpracht**, *cultus magnificus*; — **ing**, *vestis*; *vestitus*; *vestis ornatus* of *habitus*; *ornatus*; *cultus*; *vestimenti genus*; — **ingstuk**, *vestimentum*; — **kamer**, *vestiarium* (bewaarpaats voor kleeren, Plin.); *apodyterium* (ontkleedkamer in een badhuis); — **ij**, z. kleding.

kleef-kruid, *aparine*; — **pleister**, *em-plastrum*.

kleer-enpers, *pressorium* (Amm.); —**kast** *armarium*; —**kooper**, *vestiarius*; —**maker**, *vestitor* (Lamprid.); *vestificus* of *vestifex* (insor.); —**scheuren**, zonder k., z. heelhuids.

klei, —**aarde**, *terra argillosa*; verg. leem; —**achtig**, *argillaceus*.

klein, 1) eig. k. van afmeting, *parvus* (comp. *minor*; sup. *minimus*); *exiguus*; *minutus* (nietig); *brevis* (kort, van tijd en ruimte); *angustus* (eng); hoe k., ook *quantulus*; *quantus*; zoo k., ook *tantulus*; *tantus*; zoo k. als, ook *quantus*; hoe k. ook, ook *quantuluscumque*; heel k., ook *perparvulus*; te k., *parum magnus*; *iusto minor* of *brevior*; *nimum angustus*; te k. zijn voor iets, *non capere alqd* (b.v. *eos carcer capere non potest*; *Macedonia te non capit*); k. gestalte, *statura humilis*, *parva*, *exigua* of *brevis*; verg. kleinheid; k. (van gestalte) zijn, *statura humili esse*; *parvae*, *exiguae* of *brevis staturae esse*; *corpore parvo esse*; k. maar dapper, *ingentes animos angusto in pectore versant* (Verg.); iets k. maken, k. of in kleine stukken hakken, stooten enz., *minute concidere*, *contundere* enz. *alqd*; *minutim concidere* enz.; verg. ook fijn-; stuk-; k. schrijven, *minute scribere*. — 2) overdr. (= gering, onbeduidend) *parvus*; *exiguus*; verg. gering 1; (met betrekking tot den leeftijd), z. jong 1; kk., *parvuli*; (moreel) *humilis*, *angustus* of *parvus* (b.v. *mentes*); = kleingeestig; hoe k. enz., ook *quantulus* enz.; dikwijls door *paulum* (b.v. een k. winst, p. *lucris*) of *paululum* (b.v. een k. uitstel, p. *morae*); verg. een zóó k. uitstel, *tantum morae* enz.; ook door een demin. (b.v. een k. winst, *lucellum* enz.); iem. k. houden, *coercere alqm*; iem. k. krijgen, *frangere alqm* of *alcius animum*; Rome in het k., *quasi pusilla R.*; in het k. verkoopen, *divendere* of *distrahere* (*alqd*); k. en groot (van perss.), = hoog en laag 2 b; = jong en oud 1 a; (van zaken) *minima maxima*.

klein-dochter, *neptis*; de man van de k., *progener* (Suet.); —**geestig**, *parvus*, *pusillus*, *angustus* of *tenuis* (b.v. *animus*); *minutus* (b.v. *diligentia*); k. wraak, *liberali homine indigna ultio*; een k. mensch, *homo parvi*, *pusilli*, *angusti* of *tenuis animi*; —**geestigheid**, *animus parvus*, *pusillus*, *angustus* of *tenuis*; *angustiae pectoris*; —**geld**, *nummi*; —**handel**, *mercatura tenuis*; —**handelaar**, *tabernarius* (winkelier); verg. kramer; —**hartig**, —**heid**, z. —**moedig**, —**heid**; —**heid**, *parvitas*; *exiguitas*; k. van gestalte, *brevitas* of *staturae brevis*; verg. klein 1 (k. gestalte); —**igheid**, *res parva*, *parvula*, *levis*, *minuta*, *pusilla* of *non magna*; *res levissima* of *vilissima*; zulk een k., *res tam parvula*; *tantum*; een onbeduidende k., *parvulum nescio quid*; het is geen k., *non leve est*; *est aliquid*; het is in mijn oogen geen k., *dat, non ego illud parvi aestimo quod met ind.*; het is geen k. te, *hard parva res est*; het was een k. te, *nihil negotii erat* met inf.; iets is voor iem. maar een k., *alqd alci iocus* of *ludus est*; ik heb nog een k. te vragen, *habeo paulum quod requiram*; in 't bijz. = een beetje geld, *aliquid nummularum*; voor een k., *nummo sestertio* (b.v.

addicere alqd); *parvo* (b.v. *emere*); *acceptis nummulis* (b.v. *ius ac fas omne delere*); = een klein geschenk, *munusculum*; —**igheden**, ook *res minimae*; *parva*, *minima* of *pusilla*; *nugae* (beuzelarijen); zich met kk. ophouden, *minima curare*; *leviora sequi*; *reduviam curare* (zonder zich om de hoofdzak te bekommeren; spreekw., Cic.); zich graag met kk. ophouden, *nugis delectari*; iets tot in de kleinste kk. doorgooschen *alqd sic investigare ut nulla pars praeter missa sit*; —**kind**, *nepos* (kleinzoon); *neptis* (kleindochter); —**moedig**, *humilis*; *demissus*; k. zijn, *animus esse humilis*, *demisso* of *abiecto*; verg. neerslachtig; —**moedigheid**, *animi demissio*, *abieccio* of *contractio*; verg. neerslachtigheid.

klein-ood, *ornamentum*; *res pretiosissima* of *pulcherrima*; *gemma* (edelgesteente); *margarita* (paarl); —**oogig**, *oculis parvis* of *minutis*; —**steedsch**, *rusticanus*; *oppidanus*; *municipalis*; —**te**, z. kleinheid; —**tje**, *infans*; *parvulus*; spreekw. veel kk. maken een groote, *de stipula grandis acervus erit* (Ov.); —**zeerig**, *doloris impatiens*; —**zeerigheid**, *doloris impatentia*; —**zieligheid**, *humilis*, *animus humilis*; verg. kleingeestig, —**heid**; —**zoon**, *nepos*. **klem**, *pedica*; overdr. = nadruk; met k., *vehementer* (b.v. *hortari alqm*); *magno opere* (b.v. *cohortari alqm*); verg. nadrukkelijk; (= verlegenheid) *angustiae*; in de k. geraken, *in angustias adduci*; *in angustum venire*; in de k. zitten, *in angustias esse*, *teneri* of *haerere*; erg, *in summis angustias esse*; meer, *habere se angustius*; —**men**, eig. = knellen; overdr. klemmend, *gravissimus* (b.v. *oratio*; *argumentum*); een k. bewijs, ook *argumentum nihil dubii relinquens*; —**toon**, *acuta vox* (b.v. *natura in omni verbo posuit acutam vocem*); verg. accent.

klep, *operculum* (= deksel); —**el**, *malleus*; —**pen**, *pulsare*; —**per**, (een paard) *sonipes*; = klapper; —**peren**, z. klappen.

klerk, *scriba* (vooral k. van een ambtenaar); verg. schrijver 1.

klets, *crepitus* (kletsend geluid); *alapa* (klap in 't gezicht); verg. slag 1 a; ook = kletser, z. babbelaar; = geklets; —**en**, —**er**, z. babbelen, —**aar**; —**nat**, *permadidus*; —**praat**, —**tje**, z. geklets; kk., *verumculi*. **kletteren**, *increpare* (b.v. *arma*); met de wapens k., *concrepare armis*; schilden en zwaarden k. tegen-elkaar, *concrepant arma* (Liv.).

kleur, *color* (eig. en overdr.; in 't bijz. k. van huid en aangezicht, b.v. *coloris bonitas*); *pigmentum* (verf); k. aannemen, *colorem bibere* of *sumere*; verliezen, c. *amittere*; rijkdom van kk., *colorum varietas*; *colores varii*; van verschillende kk., *discolor*; van k. veranderen of verschieten, *colorem mutare*; *color alci non constat* (verg. verbleeken); k. krijgen, *colorem ducere* (van druiven, Verg.); een k. krijgen, z. blozen; iets met gloeiende kk. afschilderen, *alqd fervidissima oratione depingere*; van dezelfde kleur zijn (in de politiek), *eardemdem partium esse*; partij 1; —**doos**, *arcula*; —**en**, *colorare* (*alqd*); *alqd alqā re*; ook overdr. in het pass. = k. of coloriet krijgen, (van stijl); *colorem inducere* (alci rei); *inficere* (*alqd*; *alqd alqā re*); blauw k., *caeruleum tingere* (Plin.); de

schaamte k. iems kaken, *rubor alci suffunditur* (Liv.); intr. = kleur krijgen; blozen; —**enpracht**, *colorum pulchritudo* of *splendor*; —**ig**, z. bont 1; —**loos**, *sine colore*; *colore carens*; overdr. (= tot geen partij behoorend) *nullius of neutrius partis*; k. taal, *sermo exsangvis*; —**schakeering**, *varietas* (b.v. *florum*); —**sel**, *pigmentum*; —**verandering**, *coloris mutatio*.

klee-ven, aan iets k., *adhaerere alci rei*; *haerere in alga re*; in iets blijven k., *inhaerescere in alga re* (b.v. *bestiola in sordibus auris tamquam in visco*); er k. bloed aan iems handen, *manus alcius sanguine respersae sunt*; z. ook aankleven; —**verig**, *tenax*; *glutinosus*; —**verigheid**, *lentitia* (Plin.); *lento* (Co.).

klick, (van spijzen) *reliquiae*; (van perss.) *grex*; *globus* (b.v. *nobilitatis* Sall.); —**je**, (van spijzen) *reliquiae*.

klier, *glandula*; —**achtig**, *glandulosus*.

klieven, *findere* (alqd).

klik-ken, *enuntiare*; *deferre* (alqd); —**ker**, —**spaan**, *delator*; —**klakken**, *crepare*.

klismaat, *caelum*; *caeli status*; *aër*; *natura loci* (natuurlijke gesteldheid van een streek); een goed of gezond k., *caelum salubre*; *caeli salubritas*; *aër salubris*; het gezonde k. van een streek, *salubris loci natura*; slecht of ongezond k., *caelum grave*; *caeli gravitas*; *aër pestilens*; gematigd k., *caeli temperatio*; *aër temperatus calore et frigore*; het k. is er gematigder dan in Gallië, *loca sunt temperatiora quam in Gallia*; zacht k., *milde caelum*; ruw k., *caelum asperum*; warm k., *aër calidus*; koud k., *aër frigidus*; in een heet k. wonen, *soli vicinum esse*; de afwisseling van het k., *varietates caeli*; aan het k. gewend raken, *caelo assuescere* (Liv.); aan het k. niet kunnen wennen, *caelum non pati*.

klimax, *gradatio*.

klim-men, 1) eig. *scandere* (in of op iets, alqd of in alqd, b.v. *murum*; *malos*; in *agerem*); *ascendere* (op iets, in alqd; over iets, per alqd, b.v. per *ageres*); *coniti* (b.v. in *praecaltum arborem* Tac.); boven op den muur k., ook *evadere in murum* (Liv.); verg. de samenstt. — 2) overdr. = toenemen, *crescere*; *augeri*; bij of met het k. der jaren, *aetate progrediente* (ook pl.); met het k. der jaren worden wij bezadigder, *constantiores nos tempus diesque facit*; worden allen trager, *quo plus cuique aetatis accedit eo fit tardior*; z. ook jaar (eind); —**op**, *hedera*; van k., *hederaceus*.

kling, *lamina* (Ov.); *gladius* (zwaard); over de k. jagen, *trucidare of concidere* (b.v. *omnes*).

klink, (van een deur) *pessulus*; —**en**, 1) = een klank geven, *sonare*; *tinnire* (van een bel en dergg.); *canere* (van muziekinstrumenten, b.v. *tubae cornuque ab Romanis cecinerunt*); *concinnere* (tegelijk k.; b.v. *signa undique concinnunt*); van iets k., z. weerklinken; goed k., *bene sonare*; (van woorden, ook) *apte s.*; niet goed k., *aures alqd respuunt*; slecht, lief, schoon k., *male, suavit, pulchre sonare*; valsch k., *discrepare* (b.v. *tibiae*); aangenaam in de ooren k., *suavitier ad aures accidere*; overdr. dat k. wel mooi, maar ... , *honesto oratio est, sed*; zoo iets k. meer mooi dan waar, *plus in oratione tali dignitatis quam fidei est*;

verg. schoonklinkend; dat k. hard, maar ... , *dura vox, sed*; dat k. wat zonderling, eenigszins vreemd, *hoc dictu est difficilius*; *hoc nescio quomodo dicatur*; het k. wonderlijk, *dictu mirabile est*; dat k. heel anders, *hoc aliud est*; dat k. juist alsof, *proinde quasi, quasi vero of quasi met cohi.* — 2) = vastklinken, *affigere* (alqd of alqm alci rei of ad alqd); in voetboeien geklonken, *compede vinculus* (Ov.); —**end**, *sonans*; verg. klankvol; k. munt, *pecunia praesens of numerata*; —**er**, *vocalis* (letter; Quint.); *later* (steen); —**klaar**, *merus* (b.v. *mendacia*); verg. zuiver 2; —**klank**, *tinnitus* (Tac.); *verborum sonitus inanis*; —**letter**, z. klinker.

klip, *scopulus*; *cautes*; *saxum*; op of tegen kk. stooten, *ad scopulos allidi of affligi*; overdr. *scopulus* (b.v. in *hos scopulos incidere vitae*); *pestis* (b.v. *p. maior est nulla amicitii*); vol kk., *scopulosus*.

kliis, *lappa*; spreekw. als een k. aan iem. hangen, *adhaerere alci*; *haerere alci of lateri alcius*; —**teer**, —**teerspuut**, *clyster*.

kliits, k. klets, *tuxtae* (Plaut.).

kliit, z. kliis.

kloek, *fortis* (b.v. *vir*; *consilium*); *strenuus* (b.v. *vir*); verg. —**hartig**, *fortis*; *impavidus*; *animosus*; —**hartigheid**, *animus fortis of impavidus*; *fortitudo*; —**heid**, *fortitudo*; *virtus*; —**moedig**, —**heid**, z. kloekhartig, —heid.

klok, *campana*; spreekw. iets aan de groote k. hangen, in *acta mittere* (b.v. *beneficia* Sen.); *divulgare* of in *vulgus efferre* alqd; —**getul**, *campanarum sonus*; —**hen**, *gallina nutrix*; —**huis**, *ciccum*; —**ken**, *glocire* (van een hen); *singulare* (poët., van vocht dat door een opening komt).

klomp, *massa*; *glacba* (kluut, maar ook *piscis*); *globus* (bal); *moles* (grootte, vormlooze k.); (= houten schoen) *sculponea* (Cato);

klont, z. klomp; —**eren**, *coire* (b.v. *lac*); —**je**, z. kluutje.

kloof, *rima* (spleet); *hiatus* (gaping); *specus* (spelonk); kk. (in de lippen enz.), *rhagades* of *rhagadia* (Plin.); overdr. *discordia* of *discordia* (oneenigheid); *fretus* (kloof; alleen in een woordspel bij Cic. met *fretum*, nl. *Sicubum*; *perangusto fretu divisa servitutis ac libertatis iura*); er is een wijde k. tusschen ons, *multum inter nos distamus ego et ille*; z. ook bergkloof; —**baar**, *fissilis*.

klooster, *monasterium of coenobium* (Eccl.); —**broeder**, *coenobita* (Eccl.); —**leven**, *coenobialis vita* (Eccl.).

klooven, *findere* (b.v. *ligna*).

klop, *pulsus* (b.v. op de deur, *ostii*); een k. geven, z. kloppen 1; overdr. k. geven, *profligare* (b.v. *hostem*); verg. afranselen; k. krijgen, *vapulare* (b.v. *servus*; *septima legio*); —**pen**, 1) intr. aan, tegen of op iets k., *pulsare* alqd (b.v. *ostium*); *percutere* alqd (b.v. *forem virgā*; *alcus umerum leniter*); een paard op den rug k., *dorsum* (nl. *equi*) *demulcere* (Liv.); *palpari equum*; het hart k., *cor salit of palpat*; een ader k., *vena micat*; met kloppend hart, *corde micante* (Tib.); overdr. de rekening k., *ratio constat of convenit.* — 2) tr. eieren k., *ova miscere*; iets ergens uit k., *excutere alqd ex alga re* (b.v. *digitis pulverem*, nl. *e gremio puellae* Ov.). — 3) subst. het k., *pulsatio* (b.v. op

de deur, *forium*); = **-ping**, *palpitatio* (van het hart).

klos, *fusus* (spoor).

klotsen, *strepere of aestuare* (poët.); *fluctuare* (golven); tegen iets k., *alluere* alqd.

klub, *sodalitas*; — **genoot**, *sodalis*.

klucht, *locus*; verg. grap; = kluchtspel; — **ig**, *ridiculus*; verg. grappig; — **igheid**, *res ridicula*; verg. grap; — **spel**, *minus*; *fabula*; acteur in een k., *minus*.

kluis, *cella*; — **ter**, z. boei; — **teren**, z. boei (in bb. slaan); ketenen; overdr. aan het bed g. zijn, *lecto teneri*; een ongeval k. iem. aan het bed, *casus alqm lecto affigiti*.

kluit, *glacba*; *globus*; — **je**, *glacbula*; *globulus*; spreekw. iem. met een k. in het riet sturen, *ducere alqm dictis*; *differre alqm* (Liv.).

kluiven, *rodere of carpere* (aan iets, alqd).

kluize-naar, *solitarius homo*; *eremita* of *anachoreta* (Eecl.); — **naarsleven**, *vita solitaria*; *anachoresis* (Eecl.); een k. leiden, *vitam solitariam agere*.

kluts, de k. kwijskraken, *de statu suo deici*; *perturnari* of *animo p.*; — **en**, *miscere* (b.v. *ova*).

kluwen, *glomus*.

knaap, z. jongen 1; — **je**, z. jongetje.

knabbelen, z. knagen 1.

knag-en, 1) eig. *rodere*, *arrodere* (of aan alle kanten) *circumrodere* (aan iets, alqd). — 2) overdr. *exedere* (b.v. *maior exest animum*); *cruciare* (folteren); het geweten k. m.j., *mordeor conscientia*; verg. gewetenswroeging hebben; — **ing**, *morsus*; *cruciatu*; k. van het geweten, z. gewetenswroeging.

knak, een k. geven, krijgen, z. knakken 1, 2; — **ken**, 1) tr. *frangere of infringere* (alqd; eig. en overdr.). — 2) intr. *frangi* of *infringi*.

knal, *fragor*; een k. geven = **-len**, *fragorem edere*.

knap, 1) subst. *crepitus*; een k. geven, z. knappen. — 2) adi. (van uiterlijk) *pulcher*; *bellus*; (van verstand) *doctus* (geleerd); *peritus* (ervaren); verg. geleerd; bedreven; (= zindelijk) *nitidus*; *mundus*; — **en**, *leestijd*, z. jongensjaren; — **heid**, *forma* (schoonheid); *doctrina* (geleerdheid); *peritia* (ervaring); verg. geleerdheid; bekwaamheid; *munditia* (zindelijkheid); — **jes**, z. netjes; — **pen**, = breken 1; = een knappend geluid geven, *crepare*; met de vingers k., *concrepare digitis* (subst. *digitorum percussio*); — **zak**, z. reiszak.

knars-been, z. kraakbeen; — **en**, *crepare* (vooral van een deur); op de tanden k., = **-etanden**, *frendere of dentibus f.*; subst. het t., z. tandengeknars.

knauw, — **en**, z. beet, bijten.

knecht, *servus*; *puer*; *famulus*; — **je**, *servulus*; *puerulus*.

kneden, *depere* of *subigere* (alqd); subst. het k., *subactio*.

kneedbaar, goed k., *facilis* (b.v. *lutum* Tib.).

kneep, iem. een k. geven, z. knijpen; overdr. *artificium*; *ars*; *dolus*.

knel, z. klem; — **len**, de schoen k., *calceus urit*; overdr. z. drukken 2; — **lend**, z. drukkend.

knersing, k. der tanden, z. tandengeknars.

knetteren, *crepitare*; *sternuere* (b.v. *lumen* Ov.).

knouz-en, *contundere* (b.v. *brachium*; *contundi* alqd re); *collidere* (b.v. *vasa collisa*); — **ing**, *contusum* (Cels.).

knevel, *superioris labri barba*; — **arij**, z. geldafpersing; — **en**, *vincire* (alqm); *constringere* (b.v. *alci manus*; alqm *vinculis*); verg. boei (iem. de bb. aanleggen); binden 1; ketenen.

knibbel-aar, *homo tenax* of *sordidus*; = kibbelaar; — **achtig**, *tenax*; *sordidus*; = twistziek; — **en**, = afdingen; kibbelen; — **ig**, z. knibbelachtig.

knie, *genu*; de kk. buigen, *genua flectere*; voor iem., *genua ponere alci* (Curt.); zich op de kk. laten vallen (van een gewonde), *in genua se excipere* (Sen.); *genu submitti* (Curt.); op de kk. vallen, z. nederknielen; voor iem., z. een voetval voor iem. doen; op de kk. liggen, z. knielen; overdr. onder de k., *sub pedibus* (Ov.); brengen, *subigere* of *domare* (b.v. *gentem*); hebben, *perceptum habere* (alqd).

knie-band, *genuale* of *periscelis* (poët.); — **buiging**, *genua flexa* (pl.); — **holte**, *poples*; — **len**, = geknield liggen, *genubus nitum esse*; voor iem. k., *ad iem. alcius iacere*; geknield, *nitus genubus*; = nederknielen; — **schijf**, *patella* (Cels.); *genuis oris* (Ov.).

kniesoor, *homo morosus* of *difficilis*.

knie-tje, *geniculum*; — **zen**, *maerere* of *in maerore esse*; — **zerig**, *morosus*; *difficilis*; — **zerigheid**, *morositas*.

knik, *nutus*; — **kebollen**, *nutare*; — **ken**, *nutare*; toestemmend of goedkeurend k., van ja k., *annuere*; afkeurend, van neen, *abnuere*; iem. door k. aanwijzen, *annuere alqm*; door k. te kennen geven dat, *annuere* met acc. c. inf. (b.v. *se venturum*); subst. het k., *capitis nutatio*; *nutus*.

knip, *decipula* (vogelknip, Vulg.); *incisura* (insnijding); *pessulus* (grendel); *talitrum* (k. met de vingers); spreekw. hij is geen k. voor de neus waard, *homo nihili est*; — **oogen**, *niclare* (tegen iem., alci); subst. het k., *niclatio*; — **pen**, *tondere* (b.v. *capillum*; *barbam* et *capillum alcius*; *concupinas* ad *virilem modum* Suet.); *recidere* (b.v. *capillos*; *ungues*); met de vingers k., z. knappen; z. ook vangen; geknipt; — **sel**, *praesequina* (pl.; het afgeknijpte, b.v. van nagels; Plaut.).

knobbel, *nodus*; *tuber* (bult; gezwel); — **ig**, *nodosus*; *tuberosus*; — **tje**, *nodulus*; *tuberculum*.

knoeien, 1) = broddelen, *insciantes* of *imperite facere* (alqd). — 2) = bedriegelijk te werk gaan, *fallacias facere*; *fraudem moliri*; *dolum parare*; verg. ook bedriegelijk handelen; bedrog plegen; kuipen; subst. het k., z. knoeierij; — **er**, 1) *homo imperitus*, *ignarus* of *minime utilis*. — 2) *homo fraudulenter* of *insidiosus*; verg. ook kuiper; — **erig**, k. werk, z. knoeiwerk; — **erij**, 1) = knoeiwerk; = het knoeien, *inscitia*. — 2) = bedrog enz., *fallacia*; *fraus*; *dolus*; *insidae*; met k., *fraude*; per *fraudem*; per *dolum* atque *insidias*; z. ook kuiperij; — **werk**, *opus* *inscite factum*. **knoest**, z. kwast; — **ig**, *nodosus*; zonder kk., *enodis*.

knoet, *flagrum* of *flagellum*; *vitis* (van den centurio); met den k. slaan, *flagris* of *flagellis caedere* alqm.

knoflook, *allium*.

knok-ig, z. beenderig; —**kel**, *articulus*.

knol, *rapum* of —*a* (raap); *bulbus* (bol van een ui enz.); *cantherius* (oud paard; z. ook lam 2); spreekw. iem. kk. voor citroenen verkoopen, *verba dare alci*.

knoop, *nodus* (ook overdr., b.v. *nodum expetere*); spreekw. maar daar zit hem de k., *sed aqua haeret, ut arum*; k. (aan een schoen) *malleolus* (Isid.); —**en**, *nectere*; iets aan iets k., z. aanknoopen.

knop, *bullā* (als versiering, b.v. aan een deur); *umbilicus* (aan het staafje van den boekrol); *gemma* (van een boom; kk. krigen, *gemmare*; *gemmas agere*); *calyx* (bloemknop); —**pen**, = knoppen krijgen, z. knop.

knor-ren, van een zwijn, *grunare*; van een mensch, z. brommen; —**repot**, z. brömpot; —**rig**, *stomachosus*; k. zijn, *stomachari*; iem. k. maken, *stomachum movere alci*; verg. slecht gestemd; (als eigenschap) *morosus*; *difficilis*; d. ac m.; —**righeid**, *stomachus* (wrevel); *morositas* (knorrighe aard).

knot, *fasciculus* (bundeltje); *nodus* (haarknot); het haar in een k. binden of opbinden, *crinem nodo substringere* (Tac.); *capillos in nodum colligere* (Ov.).

knots, *clava*; —**drager**, *claviger* (Ov.).

knotten, *truncare* of *detruncare* (alqd); overdr. z. fnuiken.

knuist, *pugnis*; *manus*.

knul, z. sul.

knuppel, *fustis*; *clava*.

knijp-en, *comprimere*, *premere* of *urgere* (alqd); = een kneep geven, *vellicare* (alqm); —**tang**, *forceps*.

koddig, *ridiculus*; *scurrilis*; adv. *ridicule*; *scurriliter*; —**heid**, *res ridicula*; *scurrilitas* (grappenmakerij).

koe, *vacca*; bos of d. *femina*; jonge k., z. vaars; van kk., koe-enz., *vaccinus* (Plin., b.v. *lac*; *caro*); *bulbus* (runder-); spreekw. oude kk. uit de sloot halen, *vetera et oblitte-rata repetere* (Liv.); —**herder**, *bulbus*; —**hoorn**, *bucina*.

koek, *placenta*; *libum*; = klomp; —**ebak-ker**, *libarius* (Sen.); —**eloeren**, *speculari*; —**verkooper**, z. koekebakker.

koekoek, *cuculus*; spreekw. het is altijd k. één zang, verg. het is al weer het oude deuntje; loop naar den k., z. duivel.

koel, 1) eig. *frigidus*; *alsus* (alleen comp., *nihil alsius*); k. worden enz., z. afkoelen.

2) overdr. *languidus*; *frigidus*; *lentus* (adv. -e); k. tegen iem. of iets, *neglegens in alqm*, *alcus* of *alcus rei*; een k. brief, *litterae languidae* of *frigidae*; k. ontvangen of opgenomen worden, *frigere* (door het volk, *ad populum*); met k. gelaat, *vultu immoto*; k. overlog, *consilium* (tegenst. *tracundia*); in k. bloede, *consulto* of *consilio* (b.v. *alqd facere*); iets in k. bloede doen, ook *cogitatum alqd facere*; —**bak**, *lucus*; —**bloedig**, *tranquillus* (kalm); *lentus* (onverschillig); adv. *lento* of *aegro animo*; ook = onverschrokken; —**bloedigheid**, *lentitudo*; *lentus animus*; met k., z. koelbloedig (adv.); ook = onverschrokkenheid; —**en**, eig. *refrigerare* (alqd); overdr. zijn haat k., *odium explere* (door iets, *alqā re*);

zijn woede, toorn of drift k., *iram explere*; aan iem. of iets, *iram erumpere in alqm*; *iracundiam erumpere in alqd* (b.v. in *naves*); *iram effundere in alqm*; onnem *iram evomere in alqm* (Ter.); *saeivre in alqm*, in alqd; verg. stillen; —**heid**, eig. *frigus*; overdr. *frigus* (b.v. *frigore te feriat* Hor.; *ex levi frigoris suspicione* Suet.); *neglegentia* (onverschilligheid; tegen iem., *alcus*); *lentitudo*; *animus lentus* of *durus*; —**te**, = koelheid; k. onder het lommer, k. in de schaduw, *frigus opacum* (b.v. *captare* Verg.); —**tje**, *aura*; —**tjes**, *lente*; —**zinnig**; —**heid**, z. —bloedig, —heid.

koen, *audax*; *strenuus*; *ferox*; adv. *audacter*; *strenue*; *ferociter*; verg. stout; —**heid**, *audacia*; *ferocia*.

koepel, —**dak**, *tholus*; = prieel.

koer-en, *gemere*; —**ler**, *cursor*; *celeripes*; *veredarius* (Sidon.); verg. ijlbode.

koers, 1) van een schip, *cursus*; k. houden, *cursum* of *c. suum tenere*; k. zetten naar of houden op, *cursum dirigere* (b.v. *ad litora*; eo; *Athenas*); *petere* (b.v. *Hellespontum*); weer, *repetere* (b.v. *Africam*); van k. veranderen, *alium cursum petere*; uit den k. geraken, *suo cursu decedere*; overdr. z. wending 2. — 2) k. van het geld, *pretium*; de k. van iets is hoog, laag, *alqd in pretio est*, *pretium non habet*; de k. van het geld is onvast, gaat op en neer, *iactatur nummus*; de k. van het geld daalt, stijgt, *pretium nummorum minuitur, augebitur*.

koestal, z. runderstal.

koesteren, 1) eig. *fovere* (b.v. *pullos pennis*); zich in de zon k., *apricari*; *sole uti*. — 2) overdr. *habere* (b.v. *amorem* of *benevolentiam erga alqm*; *odium in alqm* enz.); door esse met abl. (b.v. een goede gezindheid jegens iem. k., *bonā in alqm voluntate* of *bono in alqm animo esse*); z. verder argwaan, haat enz.

koetje, *vaccula*; *bucula*; *iuvēna* (vaars); spreekw. over kk. en kalfjes praten, z. vrouwelijk babbelen.

koets, *raeda*; *carruca*; *pilentum*; —**ler**, *qui equos regit*; *raedarius*; *carrucarius* of *cisarius* (Ict.).

koervoet, *vectis*.

koffer, *arca*; *cista*; *riscus* (Ter.); *vidulus* (Plaut.).

kogel, = bol 2; (om mee te slingeren) *glans*; spreekw. niet elke k. tref, *non semper feriet quodcumque minabitur arcus* (Hor.); —**tje**, *globulus*; *sphaerula* (Eocl.); *glabula* (kluittje); —**vormig**, z. bolvormig.

kok, *coquus*; spreekw. het zijn niet alle koks die lange messen dragen, *non omnes qui habent citharam sunt citharoedi* (Varr.); —**en**, 1) intr. *bullire* of *fervere* (b.v. *aqua*);

aestuarē (heet zijn); kokend water, ook *fervida aqua*; beginnen te k., *effervesce* (b.v. *aqua*); laat het tweemaal k., *facito bis inferveat* (Cato); overdr. z. gloeien. — 2) tr. *fervecere* (aan de kook maken, kokend heet maken; b.v. *oleum*); *coquere* of *mitigare* (spijzen; alqd); *parare* (bereiden; b.v. *cibum*); (in water of in een saus) gekookt, *elixus*; iets op een zacht vuur k., *coquere alqd lento igni*; subst. het k., *coctura*; door omschr. — **er**, *theca*; *capsa* of *capsula* (vooral voor boekrollen); —**erij**, *coctura*; door omschr.

kolder, *lorica* (harnas).

kolen-brander, *carbonarius*; —**schop**, *batillum*; —**vuur**, *carbones candentes*; iets op een k. zetten, *imponere alqd in carbones* (Cato).

kollek, *tormina* (pl.); goed tegen de k., *torminalis* (b.v. *sorba* Cels.); aan k. lijdend, *torminosus*.

kolk, *lacus* (vijver); *palus* (moeras); *stagnum* (stilstaand water); = draaikolk; —**rijk**, z. draaikolk (vol dd.).

kolokwint, *colocynthis* (Plin.).

kolom, *columna*; *pila*.

kolon-el, *legatus*; —**le**, *colonia*; ergens een k. heen zenden, een k. aanleggen, *colonium* of *colonus deducere* of *mittere in alqm locum*; *colonium collocare*, condere of *constituere in alqo loco*; uit de k., in de k. gelicht enz., *colonicus*; —**isatie**, *deductio coloniae in alqm locum*; —**iseeren**, z. een kolonie aanleggen; —**ist**, *colonus*; *agripeta*.

kolos, *signum peramplum et excelsum*; *colossus*, *statua collosa* of *signum collosicum* (Plin.); overdr. *moles*; (van een mensch) *homo immanis magnitudinis* of *eximii corporis magnitudine*; zulke kk. (van menschen), *tantae corporum moles*; —**saal**, *immanis magnitudinis* of *eximii corporis magnitudinis* (b.v. *homo*); *admodum amplius* of *excelsus*; *vastus*; *immanis*; *ingens*.

kom, *pelvis*; = vijver; = —**aan**, *age* of *agedum* (bij een tot meerdere personen gerichte aansporing, ook *agite* of *agitedum*; alle met volg. imper.); *quin* (met ind., imper. of con.); —**edian**, z. tooneelspeler; overdr. *simulator*; —**edie**, z. blijspel; schouwburg; k. spelen, *comœdium agere* (in een k. optreden); *facere histrioniam* (komediant zijn, Plaut. Amph. prol.); overdr. *fabula* (b.v. *huius noctis* Liv.) of *f. composita* (b.v. *Volsci belli* Liv.); (= veinzerij) *simulatio*; k. spelen, *simulare*; bijna de geheele wereld speelt k., *totus fere mundus exercet histrioniam*; —**ediedichter**, z. blijspeldichter; —**eet**, *stella crinita*; *cometes*.

komen, **I** van levende wezens **a**) zonder praepos., *venire* (ad *alqm*; in *alqm locum*); *pervenire* (bereiken, vooral de plaats van zijn bestemming; b.v. *in fines Helvetiorum*; ad *Alesiam*; *domum*; *eor*); *accedere* (naderen; ad *alqm*; ad of in *alqm locum*); *adventare* (in aantocht zijn); iem. doen k., bij zich doen k., *arcessere alqm*; verg. ontbieden; dikwijls, herhaaldelijk, druk, in grooten getale k., z. dikwijls enz. bezoeken 1; k. aanloopen, *accurrere*; k. aanvliegen, *advolare*; k. aanrijden, aanvaren, *equo, curru, nave advehi*; k. aandansen, *saltantem accedere*; wat k. gij bij mij doen, *quid ad me venis*; hij kwam hier spionneeren, *speculanda causa huc venit* (of ad *speculandum* of ut *specularetur*); indien ik k. te vallen of te sterven, *si quid of si quid humanitas mihi accidit of acciderit*. — **b**) met een praepos., **a**) voor de hier niet volgende spreekwijzen z. men de samenstt. van „komen” en de subett. enz. waarmee „komen” verbonden wordt. — **β**) **aan** iets k. = aanraken; = bekomen, z. krijgen 2; verwerven; **bij** iets k., z. bereiken; bijkomen; hoe komt gij er bij te ..., *qui tibi venit in mentem* met inf.; bij iem. k., *accedere ad alqm*; (om

iem. te spreken) *convenire alqm*; (om iem. iets te verzoeken) *adire alqm*; dikwijls, herhaaldelijk, druk, in grooten getale bij iem. k., z. dikwijls enz. bezoeken 1; **in** iets k., z. geraken; **op** iets k. (bij het spreken), *venire ad alqd* (met opzet); *incidere* of *incurrere in alqd* (bij toeval); *delabi ad of in alqd* (ongemerkt); (door denken) op iets k., *excogitare* of *invenire alqd*; ik kan niet op zijn naam k., *nomen mihi non succurrit* (Sen.); niet meer, *nomen perdidit* (Ter.); **tot** iem. k., z. boven (bij iem. komen); tot iets k., z. geraken; tot wanhoop k., *ad desperationem pervenire*; tot den uitersten nood k., *ad ultimum inopiae venire* (Liv.); ik kan er niet toe k., z. er niet toe kunnen besluiten 2; tot zichzelf k., *colligere animum*; z. verder bekomen 2 b; **niet** zijn schulden k., *aere alieno liberari* of *exsolvi*. — **2**) van zaken, **a**) zonder praepos., *venire* (alg.); (op een schip of wagen) *advehi*; (van brieven, berichten enz.) *af- of perferri* (ad *alqm*); door esse, b.v. de schrik kwam eerst toen, *primus erat pavor cum* met conl. (Liv.); gekomen zijn, ook *adesse*, b.v. het eind van zijn leven is g., *ei finis vitae adest*; ook = geschieden. — **b**) meteen praepos., iets k. **aan** iem., = ten deel vallen II 2; de regeering komt aan iem., z. overgaan 2 d; **bij** iets k., er komt nog bij dat, z. bijkomen 2; **in** een zekeren toestand k., *pervenire in* (b.v. *urbanae res commodiorem in statum*); iets k. **over** iem., *alqd accidit alci* (b.v. *omnes calamitates mihi accidunt*); *affici alqā re* (b.v. *ignominia*); *incidere in alqd* (b.v. *in miseriam*); **tot** iets k., z. reiken tot 2; iets k. **van** iets, z. het gevolg van iets zijn 2 a; wat er ook van kome, *utcumque res ceciderit*; daar kan niets van k., *fieri non potest*; er k. niets van die zaak, *res ea non conficietur* of *exitum non habebit*. — **3**) impers. daardoor of zoo k. het dat, *inde, eā re* of *eo* (voor het nauwer verband *unde, quā re, quo*) *fit of evenit ut* met conl.; *ita* (of *quo*) *factum est ut*; hoe k. het dat, *qui fit of factum est ut*; ik weet niet hoe het k. (in parenthesi = wonderlijker wijs), *nescio quo pacto* of *quo modo*; het k. tot iets, *res venit* of *deducitur ad alqd* (b.v. het k. tot een oorlog, tot een gevecht, *res ad arma venit*, *res ad certamen deducitur*); het kwam tot een oproer, *seditione orta est*; het tot een blokkade laten k., *obsideri se pati*; z. ook zoover 1.

komfoor, *foculus*.

kom-lek, adi. *ridiculus* (adv. -e); subst. *homo ridiculus* (verg. grappenmaker); (= speler van komische rollen) *comicus* of *actor c.*; —**isch**, eig. *comicus*; adi. *comice* of *comico more*; overdr. *ridiculus* (adv. -e).

komkommer, *cucumis*; —**tijd**, *res prolatae* (Plaut.).

kommer, *aegritudo*; *sollicitudo*; *dolor*; —**loos**, *aegritudine*, *sollicitudine* of ab *angoribus vacuus*; —**lijk**, *miser*; *inops*; kk. omstandigheden, *miseria*; *inopia*; *res angustae*; *angustiae*; k. bestaan of leven, *vita misera* of *inops*; een k. bestaan leiden, *misere vivere*; *vitam inopem colere* of *parce ad duriter vitam agere* (Ter.); adv. *misere*; *anguste*; —**vol**, *sollicitudinis plenus* (b.v. *vita*); *sollicitus*; *miser*; verg. kommerlijk.

kompres, z. omslag 1.

komst, z. aankomst; opk. zijn, z. ophan-
den; —**ig**, = toekomstig.

komijn, *cuminum*.

kond, k. doen of maken, z. bekend maken,
openlijk bekend maken 1; —**schap**, iem.
op k. uitzenden, *alqm exploratum of specu-
latum mittere*; z. verder inlichting;

—**schapper**, z. verkenner.

konfijt, *conditura*; —**en**, *condire* (alqd);
konfijt, *conditivus* (b.v. *olea*); overdr. =
doorkneed.

koning, *rex*; (van een klein land) *regulus*; k.
zijn, *regnum obtinere*; over een staat, *regnum
tenere in alga civitate*; door een k. geregeerd
worden, onder een k. staan, *sub rege esse*;
regi parere; *regnari* (Tac.); iem. aan een
volk tot k. geven, *alci parere gentem iubere*;
kk. aanstellen en afzetten, *regna dare et
adimere*; k. worden, *regem fieri of creari*;
regnare incipere (de regering aanvaarden);
regnum adipisci (de koninklijke waardig-
heid verwerven); *regnum transfertur, trans-
it of reddit ad alqm* (de koninklijke waardig-
heid gaat op iem. over); van den k., ook
regius (b.v. *pastor*); de naam of titel van
k., z. koningsnaam, —titel; een k. pas-
send of een k. waardig, *regalis*; spreekw.
ik ben zoo gelukkig als een k., *rex sum*
(Plaut.); zij zijn den k. te rijk, *digito se
caelum putant attingere* (Cic.); —**in**, *regina*
(ook overdr.); *regis uxor*; (der bijen) *rex*
(Verg.).

koningsburcht, *regia*.

koningschap, *regnum*; *regium imperium*;
(als staatsvorm) *regale civitatis genus*; naar
het k. streven, *regnum appetere*; het k. be-
machtingen, *regnum occupare*.

konings-diadeem, *insigne regium*; *diade-
ma* (b.v. *alci imponere*); —**dochter**, *filia
regis* ('s konings dochter); *virgo regia* (een
prinses, Ov.); —**gezind**, *qui regis partibus*
of qui regno favet; de koningsgezinden, *regii*;

—**heerschappij**, *regalis dominatio*; —**huis**,
z. koninklijk (het k. huis); —**kind**, *filius
(-a) regis* ('s konings zoon of dochter); *regu-
lus* (een prins); *virgo regia* (een prinses, Ov.);

—**kroon**, z. —diadeem; koningschap;

—**mantel**, *purpura*; *trabea* (mantel der
oude Rom. koningen); —**moord**, *caedes
regis*; *paricidium*; —**moorder**, *regis inter-
factor*; *paricida*; —**naam**, *nomen regium
of regale*; —**paar**, *rex et regina*; *rex et regis
uxor*; *reges* (pl.); —**titel**, *regium nomen*;

regis appellatio (b.v. *regum appellationes
venales sunt*); den k. aanhemen, *r. n. sume-
re*; ontvangen, *regem appellari*; —**tool**,
ornatus regius; —**troon**, *solum regis of
regium*; overdr. *regnum*; —**zoon**, *filius regis*
(s konings zoon); *regulus* (een prins).

konink-je, *regulus*; *tetrarches* (viervorst);
—**lijk**, *regius*; door den gen. *regis*; *regalis*
(een koning passend of waardig); het k.
huis, de k. familie, *domus regia*; *reges* (pl.);
regnum; k. macht, heerschappij of waardig-
heid, *regnum*; k. macht, ook *regia potestas*;
k. heerschappij, ook *dominatus regis* (onbe-
perkte h.); k. waardigheid, ook *dignitas
regia*; z. ook koningschap; adv. = op
k. wijze, *regaliter* (b.v. *sacrificium confi-
cere*); = met k. pracht, *apparatu regio* (b.v.
accipere alqm); —**rijk**, *regnum*.

konkelen, *fallacias componere*.

konterfeitsel, z. portret.

konijn, *cuniculus*.

kool, *cavea*; (voor wilde dieren) *claustra* (pl.).

kook, aan de k. zijn, aan de k. maken, z.
koken 1 en 2; van de k. zijn, *bullire desis-
se*; —**gereedschap**, *vasa coquinaria* (pl.);

—**kunst**, *coquorum ars of artificium*; —**toe-
stel**, *aluthepa*.

kool, 1) groente, *brassica*; *crambe* (Plin.);
spreekw. opgewarmde k., *c. repetita* Iuv.);
(iets) groeit als k., *tam cito crescit quam porrus*
(Labe.); iem. een k. stoven, z. een poets
bakken. — 2) brandstof, *carbo*; gloeiende
k., *pruna*; spreekw. op heete kk. zitten,
trepidare; gloeiende kk. op iems hoofd
stapelen, *bene mereri de homine ingrato*;
—**stronk**, *caulis*; —**tje**, *carbunculus*; —
zwart, *tam ater quam carbo est*; verg.
pikzwart.

koon, *gena*.

koop, *emptio* (zoo wel het koopen als het ge-
koachte); k. en verkoop, *emptio et venditio*;
emptum et venditum (b.v. *iudicia quae ex
empto aut vendito aut conducto aut locato
contra fidem fiunt*); door k. en verkoop,
emendo vendendo; wetten over k. en ver-
koop, *venalium vendendorum leges*; door k.
in het bezit van iets komen, *emptione para-
re alqd*; *emere alqd*; een k. sluiten, *emptio-
nem facere*; de k. wordt gesloten, *emptio
fit*; de *pretio convenit*; een goeden, slechten
k. doen, *bene, male emere*; op den k. toe,
gratis; *insuper* (eig. en overdr.); *ultra*
(overdr.); te k., *venalis*; iets te k. hebben,
alqd venale habere; iets te k. bieden, *ven-
ditare alqd* (ook met iets te k. loopen); (open-
lijk) *alqd venale proponere*; (door schrifte-
lijke bekendmaking) *proscribere alqd* (b.v.
fundum; *domum*; subst. *proscriptio*, b.v.
bonorum; *praediorum*); te k. geboden wor-
den, *licere* (voor een zekeren prijs); te k.
zijn, *venalem esse*; *licere* (voor een zekeren
prijs); overdr. ergens mee te k. loopen, *alqd
prae se ferre*; *ostentare alqd* (subst. *osten-
tatio*); —**contract**, *tabellae emptiois of
tabulae venditionis* (koopakte); *emptionis,
venditionis of mancipi lex* (de bepalingen
van het k.); volgens het k., ook *ex empto*;
—**en**, *emere of mercari* (alqd af of de alqd);
nundinari (schacheren; b.v. *nomen senato-
rium*; *ius ab alqo*); *parare, aere parare of
comparare* (aanschaffen; alqd); iets voor
den staat k., *emere alqd in publicum*; overdr.
emere (b.v. *sententias iudicum*); *redimere*
(b.v. *omnium gratiam eius morte*; *pacem
obsidibus datis*); den vrede k., ook *pretio
pacem emere*; die overwinning werd met veel
bloed gekocht, *multo sanguine ea victoria
stetit*; dat genot voor zeer groote beslom-
meringen en inspanningen k., *cum maximis
curis et laboribus compensare eam volupta-
tatem*; —**er**, *emptor*; *qui alqum rem emit of
emphurus est*; k. van staats eigendom, *man-
ceps*; een k. vinden (van een waar), *emp-
torem invenire*; (van een verkoper) *emp-
torem reperire* (b.v. *quam multos existimatis
esse qui agros vendere cupiant, emptorem
non reperiant*); een k. voor iets hebben,
habet alqs cui vendat alqd; —**graa**, z.
—**ziek**; —**handel**, *mercatura*; verg. han-
del; —**je**, ergens een k. aan hebben, *alqd
bene emisse*; —**lust**, *emendi cupiditas*; iems
k. opwekken, *alqm ad emendum sollicitare*;
—**lustig**, *emendi cupidus*; —**man**, *merca-*

tor; negotiator (groothandelaar); —**man-schap**, z. —handel; —**mansstand**, *mercatores; negotiatores*; —**penning**, *arrhabo* (godspenning); —**prijs**, *pretium*; p. *emptionis* of *rei emptae*; —**stad**, z. handels-plaats; —**ster**, *quae alqd emit of emptura est; emptrix* (Ict.); —**vaarder**, —**vaardij-schip**, *navis mercatoria*; —**vaardijvloot**, *classis navium mercatoriarum*; —**waar**, *merx*; *merces* (pl.); —**ziek**, *emax*; *empturiens*; *cupidus*; —**zucht**, *cupiditas*.

koor, *chorus canentium*; *caterua* (k. in de tragedie); —**aanvoerder**, *magister qui numeris chori canentium praefit of qui praefit ac praemonstrat modos; mesochorus* (Sidon.).

koord, *funis; restis; linum* (om een brief; het k. om den brief doen, *tobellas obligare* Plaut.); *laqueus* (om te wurgen); op de k. dansen, *per funem ingredi* (Quint.) of *ambulare* (Sen.); *per funem extentum* (Hor.) of *intantum* (Sen.) ire; iem. met de k. straffen, *alci laqueo gulam frangere*; —**edansen**, het k., *ars per funem ex of intantum eundi*; —**edanser**, *funambulus*; —**je**, *funiculus; resticula*.

koorgezang, *chorus*; (op het tooneel) *canticum*.

koorn, z. graan.

koorts, *febris*; lichte k., *febricula*; koude k., *febris quercera* (Plaut.); de k. komt op, *f. incipit of accedit*; de k. hebben, *febrim habere*; *febri laborare*; hevige de k. hebben, *aestu febrigue iactari*; een beetje de k. hebben, *febriculum habere*; de k. krijgen, *in febrim incidere*; *febri corripit*; geen k. hebben, vrij van k. zijn, *febri carere*; —**aanval**, *febris accessio*; een k. krijgen, *febri temptari*; —**hitte**, *aestus febrisque*; —**huivering**, *frigus of febrium f.*; —**ig**, *febriculosus*; k. zijn, z. de koorts hebben; —**igheid**, *febricula*; —**lijder**, *febricitans* (Sen.); door omschr.; —**verwekkend**, *febriculosus*.

koorzang, z. —gezang.

koot, *talus*.

kop, eig. *caput*; overdr. *caput; cacumen* (b.v. *ovi; clavi*); door omschr. met *summus, extremus of ultimus* (b.v. de k. van een balk, *extrema trabs*); = laatkop; iets den k. indrukken, *opprimere of comprimere alqd*; spreekw. eris k. noch staart aan iets woorden, *nec caput nec pes sermoni apparet* (Plaut.); (van een pers.) een vlugge of goede k., *homo docilis of acris ingenio*.

koper, *aes; Cyprum* of *C. aes* (Plin.); met k. beslagen, *aeratus*; van k., = —**en**, *aeneus*; *aereus*; —**erts**, *chalcitis*; —**geld**, *aes*; —**groen**, *aerugo*; —**kleurig**, *aeri similis*; k. gelaat, *facies rubida*; —**mijn**, *metallum aeris of aerarium*; *fodina aeris of aeraria*; *aeraria*; —**roest**, *aerugo*; —**slager**, —**smid**, *faber aerarius*; —**werk**, *aera* (pl.); *vasa Cypria* (pl.; Plin.).

kop-le, = afschrift; k. van een schilderij, *exemplum; exemplar*; *imitatio*; —**leeren**, = afschrijven l.; (= nabootsen) *imitando exprimer of effingere (alqd); imitari (alqd; alqm)*; —**líst**, z. afschrijver.

koppel, (band) *copula*; = sabelkoppel; = paar l.; = troep, *grex; agmen*; —**aar**, *leno*; —**aarster**, *lena*; —**arij**, *lenocinium*; —**en**, eig. z. samenkoppelen; overdr. in slechten zin, *lenocinium facere*; een hu-

welijk k., *nuptias conciliare*; —**ing**, *copulatio*; door omschr.

koppig, *obstinatus*; *pervicax*; *pertinax*; een k. paard, *equus tenax*; adv. *obstinat*; *pervicaciter*; *pertinaciter*; —**heid**, *animus obstinatus; obstinatio*; *pervicacia*; *pertinacia*. **koraal**, *corallum*; —**rood**, *corallinus*.

koren, *koren*, z. graan, graan; —**aar**, *spica*; —**bloem**, *cyaneus* (Plin.); —**maat**, *modius*; z. ook lich l d; —**schoof**, *merges*; —**worm**, *cureulio*.

korf, *corbis*; *fiscina*; *sporta*; *canistrum* (voor brood, vruchten of bloemen); *calathus* (voor wol of bloemen); *qualus* (of —um; voor wol, druiven enz.); —**draagster**, *canephora* (pl. —oe); door omschr.; —**je**, *corbula*; *fiscella*; *sportula* (of —ella); *quasillus*.

kor-hoen, *tetrao* (Plin.); —**nak**, *elephanti magister of rector*; —**nalijn**, *sarda* (Plin.); —**noelje**, *cornum*; —**noeljeboom**, *cornus*; —**noeljehouten**, *corneus*; —**nult**, z. kameraad; spitsbroeder; —**poraal**, *decanus of caput contubernii* (Veget.); —**rel**, *gramm*.

korst, *crusta*; iets met een k. van iets bedekken, *incrustare alqd alqā re*; met een k. bedekt, *crustatus*.

kort, *brevis* (alg.); zeer k., ook *perbrevis*; een kortere weg, ook *compendiaria* of *c. via*; een k. lettergreep, *syllaba brevis* (een lettergreep k. gebruiken, *corripere syllabam*); de kortste dag, *dies brumalis*; *bruma*; de kortste nacht, *nox solstitialis*; *solstitium*; de dag zou te k. zijn, indien ik . . . *dies deficit of me d. si met conji. praes.*; k. tijd, *breve of exiguum tempus of spatium*; bij den korten duur van het leven, *in hoc tam exiguo vitae curriculo*; in k. tijd, *brevi* of *b. tempore*; *b. spatium*; in zeer k. tijd, *perbrevis*; over korter of langer tijd, *aliquando*; *serius ocius* (Hor.); voor k. tijd, z. k. geleiden; in het k., *breviter*; *paucis* of *p. verbis*; adv. *breviter* (alg.); *breve* of *exiguum tempus of spatium* (korten tijd); *brevi* of *paulo* (vóór een comp. of comp. begrip); *breviter*, *paucis* of *p. verbis* (met weinig woorden); *summam* (in hoofdtrekken); *strictim* (vluchtig); iets k. uitdrukken, *alqd breviter dicere* of *comprehendere*; *premere alqd* (tegenst. *dilatare*); zich k. uitdrukken, *breviter* of *paucis dicere* of *scribere*; (met betrekking tot de stijl) *breviter dicere*; *anguste dicere* (k. en zonder opsmuk); *presse d.* (k. en bondig, k. en zaakrijk); zich k. uitdrukkend, *brevis* of *breviloquens* (b.v. *orator*); het k. maken, iets k. afdoen, *rem paucis absolvere*; ik zal het k. maken, *brevi faciam* of *praecidam*; *nolo esse longus*; maak het k., *praecide*; om k. te gaan, ne of *quid multa* (of *plura*); *ut paucis dicam*; *ne longum faciam*; *ne longus sim*; *denique*; *brevi praecidam*; k. en goed, *dictum est*; *dictum ac factum*; *ne multa*; *stat sententia*; iem. k. houden, *alqm arte cohíbere* of *arte contentaeque habere* (Plaut.); *alqm arte colere* of *alci arte modum statuere* (Sall.); **te k.** komen (= falen), *delinquere*; *delictum* ad- of *committere*; = ontbreken; = een verlies lijden 2; te k. schieten, *deficere* (alg.); *alqd alqm*; ook *alqs deficiunt alqā re* of *ab alqā re*; zij schoten in kracht te kort voor den strijd, *pugnando deficiebant*; *cessare* (alqā re, b.v. *nullo usquam officio Liv.*); zonder

te k. te schieten in, door *salvus* (b.v. in zijn plicht, *salvo officio*); iem. te k. doen, *damnum of detrimentum alci afferre*; zichzelf, *sibi deesse*; aan iets te k. doen, *alqd de alqra deminere* (b.v. de iure out de *legibus eorum*; verg. *maiestatis deminutio* Sen.).

kort-ademig, -heid, z. aamborstig, -heid; —**af**, z. kortweg; —**armig**, *brevibus brachiis*; —**beendig**, *brevibus cruribus*; —**elings**, *proxime*; *nuper*; *modo*; —**elijk**, z. kort (adv.); —**en**, *breviore reddere* (alqd); *praecidere* (van voren k.); alqd; *circumcidere* (in de rondte k.); alqd; de vleugels k., z. kortwieken; iem. den tijd k., *facere ut alqs moram temporis non sentiat*; den tijd met iets k., *tempus terere alqra* (b.v. *sermonibus*); *horas fallere alqra* re (b.v. *medias fallunt sermonibus horas* Ov.); (alleen van meer dan één pers.) *otium inter se terere alqra* re; z. ook iets tot tijd korting doen; = van een som afrekken 1; intr. de dagen k., *dies breviores fiunt* (subst. het k. der dagen, *corruptiones dierum* Vit.); —**heid**, *brevitas* (alg.); *exiguitas* (alleen van tijd); k. van uitdrukking, *brevitas of b. dicendi*; *breviloquentia* (b.v. *breviloquentiam in dicendo colat*); —**heidshalve**, *brevitatis causâ*; *ut paucis dicam of complectar*; —**ing**, *deductio*; *deducta* (nl. *pecunia*); zonder k. betalen, *solidum solvere*; z. ook mindering; —**om**, *quid of ne multa (of plura)*; *denique*; *postremo*; verg. om kort te gaan.

korts, z. kortelings.

kortsondig, *brevis*; k. leven, ook *exigua vita*; verg. vergankelijk; —**heid**, *brevitas*.

korts-wijl, *iocus* (scherts); *ludus* (spel); verg. scherts; —**wijlen**, z. schertsen; voor den gek houden 2; —**wijlig**, z. grappig.

kort-weg, = rondweg, *praecise of plane* (verg. afslaan 3); *simpliciter* (zonder meer); —**wieken**, *alas praecidere*; overdr. iem. k., *alci pennas incidere* (Cic.); z. ook besnoeien; —**zichtig**, eig. = biziend; overdr. *hebes*; *caecus*; *improvidus*; k. zijn, *parum videre*; —**zichtigheid**, eig. = biziendheid; overdr. *ingenium hebes*; *mens improvida*; blijf geven van k., *parum videre*.

kor-vet, *celox*; —**zellig**, *stomachosus*; *morosus*; z. ook lichtgeraakt; —**zelligheid**, *stomachus*; *morositas*; z. ook lichtgeraaktheid.

koryphee, *coryphaeus* (b.v. *Epicureorum*); gewoonl. *princeps*; *caput*; kk., ook *proceres* (Plin.).

kos-mopollet, *mundanus*; —**sem**, *palear.*

kost, 1) = voedsel, *cibus* (spijs); *victus* (levensonderhoud); *alimenta* (voedingsmiddelen); een schralen k. krijgen, *tenui victu ali of sustentari*; aan den k. komen, zijn k. verdienen, *victum comparare*; v. *invenire* (b.v. *comparandi multis* Gell.); *inopiam tolerare* (b.v. *manuum mercede*); trachten aan den k. te komen, *victum quaerere*; iem. den k. geven, *alci victum praebere*; *alqm alere*; iem. in den k. nemen, *alqm mercede pactâ alere*; iem. bij iem. in den k. doen, *trudere alci alqm alendum*; spreekw. zijn oogen den k. geven, *oculis epulas dare* (Plaut.). — 2) kk., *sumptus* (ook pl.); *impensa* (soms pl.); *impensum*; onnoodige kk., *supervacuae impensae*; *dispendium* (Ter.); op eigen kk., *suo of privato sumptu*; *sua pecunia*; de suo; *impensio privato*; op

iems kk., *impensis* (of -â) *alcus*; op gemeenschappelijke kk., *communi sumptu*; op anderzamen kk., *largiens de alieno*; niet op uw kk., *sine sumpto tuo*; op kk. van den staat, *publico sumptu*; *publica impensâ*; de *publico*; *impensio publico*; *publice*; begrafenis op kk. van den staat, *publica sepultura*; op kk. van den staat begraven worden, ook *publico funere effertur* (Liv.); zich kk. getroosten, *impensam pecuniam facere*; kk. maken, zich in kk. steken, *sumptus facere*; kk. maken voor iets, *impensam of sumptum* (ook -as of -us) *facere in alqd*; iem. op kk. jagen, *sumptum alci afferre*; *alqd alci sumptui est* (b.v. *adventus noster*); de kk. voor iets dragen, z. bestrijden 2; willen dragen, *impensam in alqd polliceri*; alle kk. van den oorlog willen dragen, *omnem sumptum belli polliceri*; een deel der kk. dragen, *in partem impensae venire*; de kk. vergoeden, *impensum reddere* (alci); de kk. voor iets vergoeden, *quod impensae factum est in alqd praestare*; iem. de kk. in rekening brengen, *sumptum inferre alci*; er zijn weinig kk. aan iets verbonden, *exiguus sumptus alcus rei est*; geen kk. sparen, *sumptui of impensae non parcere*. — 3) geld aan iets **ten k leggen**, z. boven 2 (kk. maken voor iets); z. ook besteden. — 4) **ten k van iem.**, *damno*, *periculo of malo alcus*; *ex alqo* (b.v. *crecere* Liv.); zich ten k. van anderen bevoordeelen, *incommodo aliorum suum commodum augere*; ten k. van zijn goeden naam, *non sine famae damno*; ten k. van eens anders goeden naam, *sub invidia aliena*; ten k. der gezondheid, *cum damno valetudinis*; niet ten k. der gezondheid, *salvâ valetudine*; ten k. van iets, ook door cum met al. (b.v. *cum multis vulneribus ad vallum perventum est*); —**baar**, = duur 1; waardevol, *carus*; iets voor een k. bezit houden, *magni facere of putare alqd*; = veel kosten vereischend of veroorzakend, *prachtig*, *sumptuosus*; *lautus*; *magnificus*; *splendidus*; = kostelijk; —**baarheid**, *caritas of magnam pretium* (duurte); = kostelijkheid; concr. kk., *res pretiosae*, *magni pretii*, *carae of pulcherrimae*; *ornamenta* (versierselen); hun grootste kk., *pretiosissima rerum suarum*; —**eloos**, *gratuitus*; adv. *gratis of gratuito* (= gratis; voor niets); *sine mercede of sine pretio* (zonder iets te betalen); *sine impensio* (zonder onkosten te veroorzaken; met betrekking op een zaak); *publice* (op staatskosten); —**elijk**, *egregius*; *eximius*; *pulcherrimus*; *tucundissimus*; *suavissimus*; *dulcissimus*; adv. *egregie*; *eximie*; *magnopere*; *laute* (iron.; Plaut.); —**elijkheid**, *praestantia*; *excellentia*; —**en, 1)** eig. *constare*, *licere* (te koop zijn), *emî* (gekocht worden) of *venire* (verkocht worden); de prijs in den abl.; maar zóó duur, *tanti*; hoe duur of zoo duur als, *quanti*; dunder, *pluris*; goedkoop, *minoris*; *esse* (de prijs in den gen.); alleen een bepaalde prijs in den abl.; hoeveel k. dit, *quanti hoc constat*; *quanti hoc vendis*; *quanti indicas* (op hoeveel taxeert gij dit, Plaut.); *quanti hoc emptum* (voor hoeveel is dit gekocht); iets k. iem. niets, *alci gratis constat alqd*; zonder dat het ons een cent k., *sine ullo sumptu nostro*; zonder dat het den staat iets k.,

sine ulla impensa publica; dingen die iets k., *quae pecuniâ of mercede parantur*; dingen die niets k., *quae gratis habentur*; het beleg van Samos heeft den Atheners 1200 talent g., in *Samo oppugnanda Athenienses MCC talenta consumpserunt*; dat k. mij mijn geld, *id de mea pecunia impensum est*; een bibliotheek die veel g. heeft, *multorum nummorum bibliotheca*. — 2) overdr. dat k. immers niets, *nulla est iactura* (b.v. *nomine quemque suo, nulla est i., saluta Ov.*); iets k. eenigen tijd, *tempus teritur alq̄ re*; de oorlog heeft veel menschenlevens gekost, *bellum multos homines absumpsit*; de overwinning kostte veel bloed, *victoria multo sanguine stetit of cruenta fuit*; het leven van dappere mannen, *virorum fortium morte constitit*; die dag kostte ons ongeveer 700 man, *eo die milites sunt paulo minus septingenti desiderati*; iem. veel tranen k., *multas lacrimas afferre alci*; diel kostte hem het leven, *hoc ei mortem attulit*; het zal mij het hoofd niet k., *levi poenâ defungar*; de zaak k. veel zweet en inspanning, *res est multi sudoris et laboris*; het k. mij maar een wenk, *nutu quod volo consequor*; het k. mij veel te, *vix a me of ab animo meo imperare possum ut met conii*; het koste wat het wil, z. tot elken prijs 1. — **er**, *aedituus*; — **geld**, *pecunia pro alimentis data of danda*; — **uum**, z. kleed; kleeding; (van tooneelspelers) *ornamenta* (plur., Plaut.); — **winning**, z. broodwinning.

kot, hara (varkenskot); *gurgustrium* (krot); — **ter**, *lembus*.

koud, *frigidus*; *gelidus*; k. maken, *refrigerare* (b.v. *frigus alqm*); k. worden, *frigescere* (b.v. *aqua*, tegenst. *calefieri*; *pedes manusque*); k. zijn, het k. hebben, *frigere*; *algere*; het is k., *frigus est*; het wordt k., *frigus ingruit*; het wordt kouder, *frigus ingravescit*; overdr. k. bij iets blijven, *alq̄ re non moveri*; het laat mij k. of . . . of, *meâ non interest utrum . . . an met conii*; z. verder niets geven om 2 b.; noch warm noch k. zijn, *in utramque partem esse* (b.v. *religiosa pars epistulae est illa quidem in u. p. sed...*); verg. koel 2; — **achtig**, *suffrigidus*; — **bloedig**, *qui frigidum sanguinem habet*; — **e**, *frigus*; *algor* (gevoel van k.); *gehu* (alleen abl. sing.; b.v. *gelu rigere*); k. lijden, k. doorstaan, *algere*; k. vatten, *perfrigescere*; *frigus colligere* (Hor.); zich voor het vatten van k. in acht nemen, *frigus vitare*; — **vuur**, *gangraena*.

kous, *fascia* of *f. cruralis*.

kout, *confabulatio*; — **en**, z. vertrouwelijk babbelen; praten; — **er**, *homo loquax*; verg. prater; = ploegschaar.

kouwelijk, *rigoris impatiens*; *algoris non patiens*; — **heid**, *rigorum impatiencia*.

kozijn, *replum* (Vitr.).

kraal, *cornix*; *monedula*; spreekw. de eene k. pikt de andere de oogen niet uit, *cornix cornici oculos non effodit* (Macrob.); — **en**, van den haan, *canere of cantum edere*; *cucurrere* (Suet.); spreekw. daar zal geen haan naar k., *hac de re nemo laborabit*; *nemo id curabit*; oproer k., *solicitare plebem*; te vroeg victorie k., *triumphare ante victoriam*.

kraak-been, *cartilago*; — **zindelijk**, *mundissimus* (b.v. *cubile*).

kraal, = koraal; = Afrikaansch dorp, *mapalia* (pl.).

kraam, 1) soort van winkel, *taberna*; spreekw. dat komt niet in mijn k. te pas, *hoc non est ex mea re*. — 2) = bevalling, *partus*; *puerperium*; in de k. komen, z. bevallen 2; in de k. liggen, = in het — **bed** liggen, *puerperio cubare* (Plaut.); — **vrouw**, *puerpera*.

kraan, (aan een buis) *epitonion of -ium* (Vitr.); (= machine om zware voorwerpen op te heffen) *tolleno*; — **vogel**, *grus*.

krab, *squilla* (zeekreeft); (met de nagels) *nota* (Ov.); — **belen**, iets op iets k., *conscribillare alq̄ alq̄ re* (iets bekrabbelen met iets); — **ben**, *radere* (alg.; *alq̄*); *scabere* of *scalpere* (in 't bijz. met de nagels; *alq̄*); zich in het gezicht k., z. openkrabben; iem., *unguis conicere alci in vulnum* (Prop.); *unguis ire in vultus alcius*; zich achter de ooren k., *caput scabere* (Hor.) of *perfricare* (Cic.); — **ber**, *radula*; *strigilis* (voor het reinigen der huid).

kracht, *vis* (alg.; sing. meestal niet van lichaamskracht; gewoonl. overdr., b.v. *vis vini*; *oratoris*; *consuetudinis magna v. est*; pl. vooral lichaamskracht); *robur* (weerstandvermogen); *vigor* (frissche k.); *veerkracht*; b.v. *animi*; *corporis*; *firmitas* of *firmitudo* (stevigte; ook *animi*); *virtus* (deugdelijkheid; degelijkheid); *facultates*, *opes* of *copiae* (middelen, macht; boven iems k., *supra facultatem, modum of vires*); *nervi of lacerti* (gespierdheid van taal; b.v. *nervi oratoris*; in *Lysia sunt lacerti*); *sucus* (frissche k., pittigheid; b.v. *orationis*; *Periclis*); *gravitas* (het indrukwekkende; b.v. *orationis*; *sententiarum*); zijn voornaamste k. bestaat in het opwekken van medelijden, *praecipua eius in commovenda miseratione virtus est*; in de k. des levens, z. bloei; k. of kk. hebben, schenken, krijgen, z. krachtig zijn, maken, worden 1 en 2; weer op kk. komen, *convalescere*; *recreari* of *e morbo r.*; bij den dag in k. toenemen, aan k. winnen, in *dies magis convalescere*; de kk. nemen toe, *confirmantur* of *corroborantur vires*; de kk. verzwakken (tr.), *infirmare* of *consumere vires*; *corpus facere infirmius*; (intr.) *vires deficiunt*; iems kk. verzwakken, *vires alqm deficiunt*; nieuwe kk. voor iets krijgen, *recreari* of *revirescere ad alq̄*; zijn k. verliezen (van zaken), *evanescere* (b.v. *vinum vebustate*; *memoria alcius*); k. hebben (= invloed hebben), *vim habere*; (= baten) *prodesse* of *iuvare*; (= van k. zijn) *valere*, *ratum esse* of *exerceri* (van wetten); verg. gelden 1; van k., *ratu* (b.v. *lex*; *foedus*); iets (een wet enz.) van k. laten, *alq̄ ratum esse velle* of *iubere*; niet meer van k. zijn, *valere desisse*; deze wetten zijn bij hen niet meer van k., *his legibus uti desierunt*; een senaatsbesluit dat nog van k. is, niet meer van k. is, *senatus consultum validum, infirmum*; k. van wet hebben, *pro lege valere*; *legis vicem obtinere* (Ict.); door eigen k., *per me enz. ipsum*; *meis enz.* of *propriis viribus*; iets wordt met k. in stand gehouden, *alq̄ vehementer retinetur*; met alle k., z. met inspanning van alle kk.; naar mijn kk., *pro meis viribus*; naar (mijn) beste kk., *pro virili parte*; ieder naar zijn kk., *pro se quisque*; uit k. van, z. krachten.

kracht-dadig, *praesens* (b.v. *auxilium; remedium*); adv. *fortiter*; z. verder krachtig 2; —**dadigheid**, *vis; potentia*; —**eloos**, *invalidus; imbecillus; infirmus; debilis; enervatus* of *letivus* (niet gespierd; b.v. *oratio*); *mollis* of *exsanguis* (slap; b.v. *sermo*); *irritus* (ongeldig); k. maken, *infirmum* of *imbecillum* reddere (*alqm; alqd*); overdr. *vires* of *nervos* frangere (*alcuis rei*); dissolvere (*alqd*, b.v. *tribuniciam potestatem*); irritum facere (*alqd*, b.v. *testamentum*); z. verder verzwakken 1; k. worden, *vires amittere*; *debilitari*; *vires alqm deficiunt*; *consenesce* (b.v. *veteres leges ipsa vetustate*); —**eloosheid**, *imbecillitas; infirmitas; debilitas; languor* (uitputting, slapheid); —**ens**, *ex met abl.* (b.v. *senatus consulto*); *pro met abl.* (b.v. *meo iure; magistratu*); door den *abl.*, b.v. k. welk recht, *quo iure*; —**ig, 1**) eig. = in het bezit van fysieke kracht, *validus; valens; firmus* (stevig); *robustus* (sterk); *corpore validus* of *robusto*; k. zijn, *corpore valere* (zeer k. zijn, *multum viribus valere*); *validum esse; vigere*; *corpore robusto* of *bonis viribus esse*; k. of krachtiger worden, ook *firmari* of *confirmari* (b.v. *corpus*); k. of krachtiger maken, ook *corroborare* (b.v. *militem opere assidu*); *vires* of *robur addere* (*alci*); z. ook ster k. —**2**) overdr. *validus* (b.v. *ingenium; ingenio validus*); *firmus* (b.v. *civitas; animus; equitatus; praesidium; vox; argumentum*); *fortis* (b.v. *animus; consilium*); *robustus* (b.v. *res publica; animus; malum fit robustius*); *gravis* (b.v. *argumentum*); *magnus* (b.v. een k. drijfveer, *m. illecebra*); een k. hulpmiddel, *m. praesidium*; van spijzen, *validus, valens* of *firmus* (b.v. *cibus*); van taal en redenaar, *fortis* (b.v. *oratio; in dicendo*); *gravis* (b.v. *oratio; sententia*); *nervosus* (pittig; b.v. *orator*); = k. werkend (van geneesmiddelen), *potens; efficax; praesens*; ook *validus; valens; fortis; acer*; k. zijn, ook *vigere* of *valere* (van geest, *animo*; ook *viget* of *animi et corporis industri*); k. of krachtiger worden, ook *corroborari* (b.v. *malum cotidie; corroboratis iam confirmatisque et ingenitis et aetatibus*) of *se corroborare* (b.v. *vox*); *convalescere* (*alqs*; ook *iustitia enz.*); *adolescere* (b.v. *res publica; ratio*); *increb(r)escere* (b.v. *ventus*); k. of krachtiger maken, ook *vires* of *robur addere alci rei*; z. verder sterken; adv. *fortiter* of *acriter* (b.v. optreden, *agere*; zich verzetten, *resistere*); *enice* of *intente* (met inspanning); *graviter* of *nervose* (b.v. *dicere*); k. optredend, ook *austerus* (b.v. *austerior* of *gravior esse potuisset*); zich krachtiger verzetten, ook *maiores vi obniti*; zoo k. spreken, ook *tantā vi dicere*; k. werken (van een geneesmiddel), *multum proficere* (tegen iets, *ad* of *adversus alqd*); z. ook sterk.

krachtsinspanning, *virium contentio* (met de grootste k., *summā v. contentione*); *conatus* (b.v. *tumultus haud magno conatu oppressus; maiore conatu bellum capessere*); *momentum* (b.v. *haud maiore momento fusi Galli sunt; perlevi momento victi sunt*).

krachtvol, z. krachtig.

krak, = gekraak; een k. geven, z. kraken (intr.). = barst; overdr. een k. krijgen, z. een stoot krijgen 2; —**eel** enz., z. twist enz.; —**eling**, *spirula* (Arnob.); —**en**, tr.

frangere (b.v. *nucem*); intr. *crepare* (b.v. *fores*); *fragorem edere*.

kram, *uncus*; —**en**, z. bevallen 2; —**er**, *tabernarius* (b.v. *opifices et tabernarii atque illa omnis faex civilitatum*); *propola* (opkooper); *instilor* (venter; colporteur); *kk.*, ook *ei qui in tabernis sunt*; —**erij**, *mercatura tenuis*; concr. *merces viles* (pl.).

kramp, *spasmus; convulsio; nervorum distentio*; k. hebben, *spasmo vexari*; ook = buikpijn; —**lijder**, *spasticus*.

kranig, —**heid**, z. flink, —**heid**.

krankenz, z. ziekenz.; —**zinnig**, *furiosus* (b.v. *furiosorum bona legibus in adgnatorum potestate sunt*); *furens*; z. verder waanzinnig; —**zinnigheid**, *furor*; z. verder waanzin.

krans, *corona*; pl. ook *serta*; een k. dragend, *coronatus*; een k. opzetten, z. bekransen; overdr. = geregeld gezellige bijeenkomst, *sodalitas*; —**en**, z. bekransen; —**je**, *colla*; overdr. z. krans.

krant, *acta, a. diurna* of *a. publica* (pl.); iets in de k. zetten, *alqd diurnis actis mandare*.

krap, **1**) adi. *angustus; artus*; adv. *anguste*; *arte*; *exigue* (b.v. *frumentum e. dierum trinita habere*); z. ook nauwelijks 1. — **2**) subst. = meekrap.

kras, z. krachtig; van hoogen leeftijd, ook *crudus* (b.v. *senectus Verg.*); overdr. *kk. uitdrukkingen, verba magna*; het is wel wat k. te beweren dat, *nimis violentum est dicere met acc. c. inf.*; = wonderlijk, ongelooflijk, *mirus*; het is een k. bewering, *incredibile dictu esse*; —**sen**, *radere* (krabben); (van vogels) *crociare* of *crociare* (in 't bijz. van een raaf).

krater, *crater* (Plin.).

kreft, *cancer; nepa*; —**engang**, den k. gaan, *retro se ferre; imitari nepam* (Plaut.); (van zaken) *parum procedere*; het gaat met hem den k., *res eius peiore loco esse coeperunt*.

kreftfskeerkring, *circulus* of *orbis solstitialis*.

kreek, *aestuarium*.

kreet, *clamor*; een k. van angst, z. angst-kreet; k. van verontwaardiging, *fremitus indignantium*; *vociferatio atque indignatio*; een k. slaken, *clamorem edere* of *tollere*; *exclamare* (een luide k. slaken, van pijn); een k. van verwondering slaken, *clamorem maiorem cum admiratione edere*.

kregel, —**ig**, *stomachosus; morosus*; iem. k. maken, *stomachum movere* of *facere alci*; —**heid**, *stomachus; morositas*.

krelets, *regio*.

krekel, *cicada; grillus*.

kreng, *cadaver* (ook scheldwoord); *morticinus* (adi., b.v. *ovis Varr.*; subst. als scheldw.).

krenk-en, = inbreuk maken op; iems verstand is gekrenkt, *alqs mente captus est*; iem. k., *offendere alqm* (ook *alcuis animum*; *alqd re alcuis animum*); *iniuriam inferre alci*; *laedere alqm*; iems goeden naam, iems eer, iem. in zijn eer k., *alcuis existimationem offendere* of *violare*; *alcuis famam laedere*; *alcuis honorem minuire*; *alcuis dignitatem laefacere*; *de fama alcuis detrudere*; iem. diep k., *alqd alqm mordet* of *pungit*; *acerbissimum dolorem alci inuere*; zich gekrenkt gevoelen, *dolere*; door iets, *dolere alqd* of *alqd re*; *graviter ferre alqd*; om iem. te k., *in contumeliam alcuis*; kren-

kend, *contumeliosus* (b.v. *dicta*); op k. wijze, *cum contumelia*; *contumeliose*; verg. beledigen, -end; -**ing**, *offensio*; *iniuria*; *dolor*; verg. belediging.

krenk, -**el**, *ruga*; -**elen**, *corrugare*; intr. *corrugari*; -**elig**, *rugosus*; -**en**, *z.* -**elen**.

kreunen, *gemere*.

krepel, *z.* **mank**; -**bosch**, *virgultum* (gewoonl. pl.); *fruticetum*; *dumetum*; -**hout**, *virgula* (pl.); *frutices* (pl.).

krib, -**be**, *praesepe*; (= legerstede) *grabat*; -**ben**, *z.* **twisten**; -**berij**, *z.* **twist**;

-**big**, *z.* **twistziek**; **lichtgeraakt**; -**bigheid**, *z.* **twistzucht**; **lichtgeraakt**heid.

krie-belen, tr. *titillare*; intr. *prurire*; -**beling**, *titillatio*; *prurigo* of *pruritus*; -**ken**, *z.* **aanbreken** 1 b; subst. het k. van den dag, *z.* **morgenschemering**; -**len**, *z.* **krioelen**; -**welen**, *z.* **kriebelen**.

krimpen, *z.* **ineenkrimpen**; **demaank** k., *z.* **afnemen** 2.

kring, *circulus*; *orbis*; *gyrus* (bij een beweging beschreven k.); *circumscriptio* (om iem. op den grond getrokken k.; b.v. *pristquam ex illa circumscriptioe excederet*); *corona* (k. van toehoorders; b.v. *maximā coronā causam dicere*; *coronā consessus vester*, nl. *iudicium*, *cinctus est*; ook k. om de zon of de maan); *arcus* (k. om de zon, Liv.); een k. beschrijven, *ducere orbem* (Sen.; van een ster); er kwam plotseling een k. om de zon, *repente circulus orbem solis ambiit* (Suet.); kk. beschrijven, *gyros ducere* (Ov.; van vogels in de lucht) of *peragere* (Plin.); (met een voorwerp) een k. beschrijven of trekken, *circulum describere*, om iets of iem., *circumscribere alqd* of *alqm* (b.v. *virgula stantem*); een k. vormen, *efficere orbem* (Ov.; van de *cornua lunae*); de Euphrat vertoonde diadeemvormige kk., *Euphratē in modum diadematis sinuare orbes* (Tac.); als men een steen in het water gooit) komen er veel kk. op het water, *in multos orbes aqua discedit* (Sen.); den k. rondgaan, *in orbem ire per omnes*; *circumferri* (b.v. van bekera); in een k. rondvoeren, *in orbem* of *in gyrum ducere*, *agere*, *circumducere* of *circumagere* (*alqm*; *alqd*); **ronddraaien** (intr.), *in orbem agi*, *circumagi* of *circumferri*; het leger in een k. om het kamp der vijanden plaatsen, *exercitum hostium castris circumdare*; in een k. gaan staan, *in orbem consistere*; (van soldaten) *z.* **carré**; overdr. k. van werkzaamheden, *z.* **werkkring**; in ruimen k., *late*; in ruimen of ruimeren k. nuttig zijn, *multis prodesse*; iets tot een engen k. beperken, *alqd* in *angustum* de, *adducere* of *concludere*; in 't bijz. = groep, gezelschap, vergadering enz., *grex*; *coetus*; *circulus*; in den k. zijner vrienden, *cum amicis*; *inter amicos*; in uw k., ook *vobiscum*; de k. der mijnen, ook *met* (verg. ook **huiselijk**); in beschaafde kk., *inter homines politiores* of *elegantiores*; -**loop**, *circuitus* (b.v. *solis*); *ambitus* (b.v. *siderum*); *conversio* (b.v. *annorum*); de sterren volbrengen hun k., *stellae circulos suos orbisque conficiunt*; regelmatig denzelfden k. afleggen, *eodem cursu constantissime servare* (van planeten); elk jaar herhaalt zich dezelfde k. van gebeurtenissen, *idem in singulos annos orbis vol-*

vitur (Liv.; verg. *rebus cunctis inest quidam velut o. Tac.*); k. in de natuur, *vicissitudines rerum atque ordines*; -**vormig**, *in orbem circumactus* of *sinuatus*; k. beweging, *replicatio* (b.v. *mundi*); zich k. bewegen, *z.* **draaien** 2.

krioelen, = door elkaar loopen, *discurrere*; overdr. van iets k., *scattere* (b.v. *neglecta ulcera vermibus*; *volumen ostentis*); ook *plenum esse met gen*; *refertum esse* of *redundare* met *abl.*

kris, bij k. en kras zweren, *persancte iurare*; -**tal**, *crystallus*; van k., = -**talholder**, -**tallen**, *crystallinus*; *vitreus* (glashelder); *pellucidus* (doorschijnend); *splendidior vitro* (Hor.).

kroeg, *caupona*; *gamea*; *sordidum deversorium*; -**houder**, *caupo*; -**houdster**, *caupona*; -**je**, *cauponula*.

kroes, *adi. crispus* (b.v. *cincinnati*); subst. = beker, *calix*; -**haar**, *capillus crispus*;

-**kop**, *crispus* (of *-ulus*); *crispo capillo*.

kroezen, *crispare* (b.v. *capillum*); verg. *krullen*.

krokodil, *crocodilus*; -**lentranen**, *lacrimulae falsae*, *simulatae* of (Verg.) *coactae*.

krom, *curvus* of *incurvus*; *aduncus* (als een haak naar binnen gebogen; b.v. *serrula*; tegenst. *reducens*, naar buiten gebogen); *falcatus* (sikkelvormig); *lunatus* (maanvormig); *pravus* (mismaakt); kk. beenen, *crura distorta* (Hor.); k. buigen, *z.* **krommen**; iem. k. sluiten, *quadrupedem alqm constringere* (Ter.); overdr. k. liggen, *multis rebus egere*; wat recht is k. maken, *recta prava facere* (Ter.); wat k. is recht maken, *corrigere curva* (Sen.); -**beening**, *varus*; *valgus*; -**heid**, *curvatura*; *pravitas* (mismaakt-heid); -**men**, *incurvare* of *inflectere* (b.v. *bacillum*); *contrahere* (b.v. *digitos*); subst. *contractio digitorum*; zich k., *incurvari*; *inflecti*; *sinuari* (b.v. *serpens in arcus Ov.*); -**ming**, (= het krommen) *inflexio*; (= bocht) *flexus* of *anfractus* (*z.* **bocht**); de k. van het rad, *curvatura rotae*; der snavels, *aduncitas rostrorum*; van het snoeiens, *sinus falcis*; -**staf**, *lituus*; -**te**, *z.* -**heid**.

kron-en, *coronare* (*z.* **bekronen**); iem. (als koning) k., *insigne regnum* of *diadema capiti alcius imponere*; (overdr.) *regnum* of *r. et diadema ad alqm deferre*; een gekroond hoofd, *princeps*, *rex* of *imperator*; overdr. met roem g. zijn, *gloriā florere*; roem k. de deugd, *gloria virtutem sequitur*; het einde k. het werk, *exitus acta probat* (Ov.); -**iek**, *annales* of *a. libri*; *fasti*; *commentarii rerum gestarum*; *chronica* (pl.; Plin.); de k. van den dag, *acta diurna* (pl.); -**iekschrijver**, *annalium scriptor*; *chronographus* (Sidon.); -**ing**, door omschr., b.v. terstond na de k. verliet de koning de stad, *rex diademate* of *insigni regio accepto statim urbem reliquit*; -**ingsplechtigheid**, *sollemnia quibus rex diadema accipit*; -**kel**, *spira*; -**kelen**, k. of zich k., *serpere* (b.v. *vitis*; *flamma*); *in ambitum currere* (b.v. *flumen*); een weg die door de dalen k., *flexibus vallium implicata via* (Liv.); zich om iets heen k., *se circumvolvare alci rei* (b.v. *herba arboribus*); door iets heen, *z.* **doorkronkelen**; een sterk kronkelende rivier, *sinuosis flexibus flumen*; kronkelende bliksemstralen, *fulmina obliqua*; -**keling**, *flexus*; (van een

slang) *spira*; *orbis*; *sinus*; vol *kk.*, *tortuosus* (b.v. *abvus*); *flexuosus* (b.v. *iter*); —**kel-pad**, *weg*, *iter flexuosum*; *maeander* (ook overdr., b.v. *dialecticae* Gell.); *antractus* (overdr., b.v. *iudiciorum*).

kroon, *corona* (als militaire onderscheiding, b.v. *alqm coronā donare*; c. *civica*, burgerkroon, d. w. z. k. voor het redden van het leven van een Romein in den strijd); in 't bijz. **a**) overdr. iem. een k. op het hoofd zetten, *laudes alcus praedicare*; iem. de k. van het hoofd rukken, *alcus existimationem violare*; iets de k. opzetten, *cumulare alqd* (door iets, *alqā re*); *tamquam fastigium imponere alci rei* (b.v. *operi*); iets zet iems vreugde de k. op, *alqd cumulat alcus gaudium*; *alqd alci offert cumulum gaudii*; gij zult uw groote weldaad de k. opzetten, *magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris*; zet uw weldaad de k. op, *absolve beneficium tuum* (Liv.); iem. naar de k. steken, *certare cum alqo*; dit spant de k., *hoc summum, maximum of optimum est.* — **b**) = konings- of keizerskroon, *insigne regum* of *i. r. capitis* (koningskroon); *insigne capitis diadema* (konings- of keizerskroon); iem. de k. opzetten, z. iem. kronen; overdr. = regeering, *regnum*; *imperium*; *summa rerum*; = rijk, *regnum*; *imperium*; = koning of keizer, *rex*, *imperator*; z. ook troon. — **c**) k. van een boom, *cacumen arboris*. — **d**) = hoogste sieraad, *apex* (b.v. *a. senectutis auctoritas est*); *splendor*, *decus et lumen* of *decus alque ornamentum* (ook van een pers., b.v. *s. ordinis*; *Pompeius imperii populi Romani decus et lumen*); —**doein**, —**goederen**, *praedia publica*; —**lijst**, *corona* (Vitr.); —**pretendent**, *regnum appetens*; (als mededinger van een ander) *aemulus regni of imperii*; —**prins**, *filius regis of principis genitus ut regnet*; *heres imperii of regni*; —**tje**, *corolla*; —**vor-mig**, *coronae similis*; (als adv.) in *coronae speciem*.

kroost, z. nakomelingschap; van dieren, *fetus*.

krop, *ingluvijs*; —**gans**, *platalea*; —**ge-zwel**, *struma*; —**salade**, *lactuca*.

krot, *gurgustium*; *casula*; *pergula* (Petr.).

kruid, *herba*; heilige *kk.* (bij den eeredienst in gebruik), *verbenae*; vol *kk.*, *herbosus*; spreekw. voor den dood is geen k. gewassen, *medicina vinci fata non possunt* (Quint.);

—**en**, *condire (alqd alqā re*; ook overdr., b.v. *orationem*); een redevoering wordt g. ook *orationi adsparguntur sales*; met geestigheden k., *facietiarum lepore tamquam sale perspergere* (b.v. *orationem*); subst. het k., *conditio* (b.v. *ciborum*); —**erij**, *condimentum*;

—**je**, *herbula*; een k. roer me niet, *homo iracundus of qui facile offenditur*; —**kunde**, *herbaria ars*; —**kundige**, *herbarius*.

krul-en, *vehere (alqd)*; intr. het ijs k., *glacies provolvitur*; de rivieren k., *glacium flumina trudent* (Verg.); —**er**, *baiulus*.

krulk, *cadus*; *urna*; *urceus*; *amphora* (met twee ooren); *lagōna* (met langen Hals); spreekw. de k. gaat te water zoolang tot ze breekt, *quem saepe transit casus, aliquando invenit* (Sen.).

krulm, *mollis pars panis*; *panis mollia* (pl.); —**el**, *mica panis* (b.v. *quinque dies non micam p. in os suum coniecit* Petr.); —**elen**,

tr. in *micas friare*; intr. *friari*; —**eltje**, *micula*.

kruln, (van het hoofd) *vertex*; = top.

krui-pen, *repere*; (schuifelend) *serpere*; in iets k., *repere of correpere in alqd*; *irrepere alci rei of in alqd*; (= zich verschuilen) *abdere se in alqd*; naar iets toe k., *arrepere ad alqd*; onder iets k., *subrepere sub alqd* (b.v. *mus sub tabulas*); uit iets te voorschijn k., *e- of prorpere ex alqā re*; op handen en voeten kruipend, *quadripes*; overdr. voor iem. k., *adulari alqm*; *humiliter servire alci*; subst. het k., z. kruiperij; —**pend**, eig. k. dier, *animal reptile* (Boët.); overdr. *humilis* (b.v. *adulatio*; adv. *-iliter*, b.v. *servire*); —**per**, *adulator*; *humilis assentator*; —**perij**, *adulatio of humilis a.*; *humilitas*.

kruis, *decussis* (in dezen vorm X); (als strafwerktuig) *crux* (eig. de in den grond staande paal); *patibulum* (eig. het dwarshout); het k. oprichten, *crucem figere of constituere*; de dood aan het k., aan het k. boeten, z. kruisdood, den kruisdood ondergaan; aan het k. slaan, z. kruisigen; in 't bijz.

a) een k. slaan, *crucem facere* (Eccl.); het k. prediken, *evangelium praedicare* (Eccl.).

— **b**) = leed, rampen, *mala of calamitates* (pl.). — **c**) k. of munt, *aut caput aut navim* (Macrob.). —**dood**, *poena crucis*; *crux*;

supplicium servile; iem. met den k. dreigen, *crucem alci minari of minitari*; iem. met den k. straffen, *supplicio servili animadvertere in alqm*; den k. ondergaan, *supplicium cruce luere*; in *crucem agi of tolli* (aan het kruis geslagen worden); —**elings**, in *decussim* (of *-es*); in *quincuncem*; *decussatim*;

k. deelen, *decussare*; —**en**, *decussare* (in den vorm van een X brengen); elkander k., *occurrere inter se* (b.v. *quadrigae i. s. occurrentes sine periculo commedere dicuntur* Curt.);

de wegen k. elkander, *via altera huc, altera illuc fert*; de gedachten k. elkander in zijn brein, *mens eius variis cogitationibus agitur*;

gekruist ras, *miscellum genus*; intr. (= heen en weer varen) *vagari* (b.v. *praeter oram*); —**er**, *speculatoria navis of speculatorium navigium*; —**hout**, *patibulum*; —**igen**,

alqm cruci af- of suffigere; in *crucem agere of tollere alqm*; *crucifigere* (Eccl.); —**iging**, *crucifixio* (Eccl.); door omschr. z. ook kruisdood; —**ing**, *decussatio* (de k. van twee lijnen, op deze wijze X); —**weg**, *trivium*; *quadrivium*; *compitum*.

kruit, overdr. geen schot k. waard zijn, *nihili esse*; het k. niet uitgevonden hebben, *non multum sapere*; ik zal niet al mijn k. verschieten, *non omnia effundam*.

kruisemunt, *menta*.

kruk, (als steun bij het gaan) *baculum*; op *kk.* gaan, *baculis inniti*; = knoerier 1.

krul, *cirrus* (natuurlijke k.); *cincinnus* (kunstmatige k.); ook overdr., b.v. *oratoris aut poetae cincinni ac fucus*; = spaander;

—**haar**, z. kroeshaar; —**lebol**, *cincinnatus*; verg. kroeskop; —**len**, *crispae* (b.v. *capillum*); (met het krullijzer) *inuvire* (b.v. *comas*); (met het krullijzer) gekruld, *calamistratus*; —**tang**, —**ijzer**, *calamistrum*.

krijg, z. oorlog; —**en**, 1) = oorlog voeren. — 2) *promere* (voor den dag halen, b.v. *librum*; *aurum ex armario*); *consequi* (inhalen; *alqm*); *comprehendere* (in handen krijgen; *alqm*); *capere* (vangen; *alqm*; *alqd*);

= ontvangen, bekomen, *accipere* (wat een ander geeft of aanbiedt; *alqd*); *as*-, *conse-quit*, *adipisci* of *acquirere* (door eigen be- moeiing of inspanning; *alqd*); *nancisci* (toevallig k.; vinden; b.v. *occasione*); *invenire* (b.v. *nomen*; *cognomen*); *capere* (b.v. *fructum ex alga re*; per *alqm* *aut hono- res aut divitias*); *ferre* (b.v. *praemium*; *re- sponsum*); *obtinere* (b.v. *imperium*); *auferre* (iets waarom men gekomen is, b.v. *pecu- niam*); *impetrare* (op verzoek k.; *alqd ab alqo*); *sortiri* (door het lot k.; b.v. *provin- ciam*); *accedit alqd alci* (b.v. iem. k. hoop, moed, *accedit alci spes, animus*); (van gewassen) *mittere* (b.v. *radices*); *agere* (b.v. *gemmas*); *inducere* (b.v. *frondes* Ov.); medelijden enz. k., *misericordiā capi*, *affici* of *commoveri*; *incipit alqs misereri*; = te vorderen hebben, *debet alci alqs*, b.v. hoeveel k. gij van hem, *quantum tibi debet*; bevel k., *iuberi* (met inf.); *impe- ratur alci* (met *ut* en conl.); kinderen-k., *liberis augeri*; (van de moeder) *liberos pa- rēre*; bij een vrouw kinderen k., *liberos tollere* of *suscipere ex alga*; hij kreeg een zoon, *filius ei natus est*; iem. iets doen k., z. inboezemen; iets is te k., men kan iets k., *alcus rei copia* of *facultas est*; iets is ergens heel gemakkelijk te k., *alcus rei* (b.v. *frumenti*) *summa est in alqo loco facul- tas*; gemakkelijk te k., *parabilis* (g. te verwerven); gedaan k., *mitti* of *dimitti* (= afgedankt worden); *absolvere* of *conficere alqd* (= afkrijgen, voltooiën); iets (van iem.) gedaan k., *impetrare alqd* (ab *alqo*); ook met *ut* en conl.); wij zullen spoedig veel te doen k., *moz nobis multa agenda erunt*; zij kregen de gevangenen te bewa- ken, *eis captivi custodiendi traditi sunt*; *captivos custodire iussi sunt*; wij zullen het beeld niet te zien k., *nobis statuē videndae facultas non dabitur*; den vijand te zien k., *hostem videre*; ik heb dat boek niet te lezen kunnen k., *mihi non contigit ut istum librum legerem*; iem. aan het . . . k., er toe k. om te, z. iem. bewegen om te 2 b; z. verder af- krijgen, uitkrijgen enz.; —**er**, z. krijgs- man.

krijgs-, *bellicus*; door den gen. *belli*; voor de hier niet volgende samenstt. z. oorlogs-; —**artikelen**, *lex militaris*; —**bedrijf**, z. —daad; —**behoefden**, *militaris usus*; *quae ad bellum gerendum pertinent*; *quae ad bel- lum opus sunt*; —**beleid**, *belli*, *belli gerendi* of *rei militaris peritia*; —**bende**, *manus*; —**benoedigheden**, z. —behoefden; —**buit**, *praeda bellica*; —**daad**, *res bello gesta*; *res gesta*; *militare facinus*; verg. daad; —**dienst**, *militia*; (als vak) *res mi- litaris*; *artes belli*; een langjarige k., *pluri- ma stipendia* (zeer veel dienstjaren); ge- schikt voor den k., *ad arma utilis*; g. zijn voor den k., *munus militiae sustinere* of *arma ferre posse*; allen die g. zijn voor den k., *omnes qui arma ferre possunt*; *omnis aetas militaris*; *omnis iuventus*; iem. geschikt verklaren voor den k., *probare alqm*; onge- schikt voor den k., *ad arma inutilis*; im- bellis; k. verrichten, *militare* (b.v. *cum Ro- manis*); z. ook dienen 1; zich aan den k. wijden, *militiam capessere*; *militiam* of *rem militarem discere*; *in disciplinam militiae proficisci*; z. ook dienst nemen 1; vrij van

k., *immunis militiā*; vrijstelling van k., *va- catio militiae*; hebben, *militiae vacationem habere*; tot den k. behoorend enz., *militaris*; *bellicus*; behooren, *ad rem militarem perti- nere*; —**eed**, *sacramentum*; den k. afleggen of zweren, (*alci* of *apud alqm*) *sacramentum* (of -o) *dicere*; (in massa of gezamenlijk) *con- iurare*; iem. den k. afnemen, *alqm obligare militiae sacramento*; *sacramento rogare* of *adigere alqm*; den k. breken, *sacramenti religionem rumpere*; —**ervaring**, *usus mi- litaris*; *belli* of *rei militaris u.*; —**gebruik**, *belli mos* of *ratio*; *mos militiae*; *institutum militare*; —**gedruisich**, z. —rumoer; —**ge- luk**, z. —kans; —**gereedschap**, z. oor- logstuig; —**geschiedenis**, *historia belli*; *narratio rerum gestarum*; *res bello gestae*; —**geschreeuw**, *clamor*; c. *pugnantium* of *militaris*; *woest k.*, *ululatus*; —**gevangen**, *captivus*; *bello captus*; iem. k. maken, *bello capere alqm*; —**gevangenschap**, *captivitas*; in k. geraken, *capi* of *bello c.*; —**ge- waad**, *vestitus* of *ornatus militaris*; verg. —mantel; —**gewoel**, *tumultus pugnae*; zich midden in het k. bewegen, *mediū in mole pugnae versari* (Liv.); verg. —rumoer; —**god**, *deus belli*; *Mars*; —**godin**, *dea belli*; *Bellona*; —**haftig**, *bellicosus*; feroz; —**haftigheid**, *belli amor* of *studium*; *ani- mus bellicosus*; *ferocia*; —**heer**, z. leger 2; —**held**, *vir bello fortis* of *insignis*; —**hoofd**, *belli dux*; —**kans**, *fortuna belli* of *bellica*; *ter zee*, *belli navalis fortuna*; de k. beproeven, *belli fortunam temptare*, *experiri* of *periclitari*; de onzekerheid of wis- selvalligheid der k., *Mars communis belli*; afwisselende k., *Mars communis*; met ge- lijke k. strijden, *aequo Marte pugnare*; toen de k. gekeerd was, *verso Marte*; de k. was hem steeds gunstig, *belli fortunā semper prosperā usus est*; —**kas**, *aerarium militare*; *pecunia publica*; —**knecht**, *miles*; —**kun- de**, *disciplina militaris*, *bellica* of *militiae*; *artes belli*, *militares* of *bellicae*; —**kundig**, *belli* of *b. gerendi peritus*; *rei militaris* of *artium militarium peritus* of *prudens*; krijgskundigen, ook *militiae periti*; —**kunst**, z. —kunde; de k. leeren, z. zich aan den krijgsdienst wijden; —**lasten**, *belli onera*; —**leven**, *vita castrensis* of *militaris*; *castra* (b.v. *magnum usum in castris habere*); —**lied**, *carmen militare*; —**lieden**, z. —man; —**list**, *belli ars*; *strategema* (ook overdr.); *consilium* of *c. fallax*; —**macht**, *vires*; *copiae*; *arma* (b.v. *Pompeii*); *manus* (b.v. in het geheel geen k. samentrekken, *nullam cogere manum*); hun geheele k. bestaat in voetvolk, *quicquid possunt pedestribus va- lent copis*; —**makker**, *commilito*; *contuber- nalis*; —**man**, *miles*; *bellator* (strijder); een echt k., *vir* of *homo militaris*; een uitste- kend k., *vir in bello praeclarus*; zich tot k. vormen, z. zich aan den krijgsdienst wijden; —**mandeugd**, —**moed**, *rei mili- taris virtus*; —**mantel**, *sagum*; *sagulum*; (van den veldheer) *paludamentum*; —**ma- teriëel**, z. oorlogstuig; —**muziek**, *cor- nua tubaeque*; *tubarum cantus*; —**overste**, *dux belli*; —**plan**, *ratio belli*; een k. ont- werpen, *rationem b. describere*; gemeen- schappelijk, *rationes belli gerendi commu- nicare*; —**raad**, *consilium*; c. *militare* of *castrense*; *praetorium*; —**recht**, (voor oor-

logvoerende partijen) *iur* of *iura belli*; *lex belli*; *belli aequitas*; (= de krijgswetten) *leges militares*; —**roem**, *belli gloria*; *laus bellica*; *gloria militaris*; *res gestae* of *gloria*; —**rok**, *z.* —mantel; —**rumoer**, *armorum strepitus*; overal is *k.*, *omnia armis strepunt*; —**school**, *schola militaris*; (overdr.) *militiae disciplina*; —**tocht**, *expeditio*; *z.* veldtocht; —**toernusting**, *belli comparatio* (het zich toerusten tot den krijg); *apparatus belli* (toebereidselen tot den krijg); *kk.* maken, *bellum parare*, *apparare* of *instruere*; —**tooneel**, *sedes belli*; *locus ubi bellum geritur* of *gestum est*; *locus belli gerendi* (tooneel voor het voeren van den krijg); het *k.* verplaatsen, *locum belli gerendi* of *sedem belli mutare*; naar *Africa*, *bellum transferre in Africam*; berichten van het *k.* afwachten, *proeliorum nuntios expectare*; het (een consul of praetor) aangewezen *k.*, *provincia alcius*; —**tribunaal**, *tribunus militum* of *militaris*; met consulaire bevoegdheid, *t. m. consulari potestate*; —**trompet**, *tuba*; de *k.* steken, *bellicum canere*; —**tuicht**, *disciplina militaris* of *rei militaris*; *castrorum d.*; *disciplina*; de verslapte *k.* herstellen, *prolapsam disciplinam restituere*; verg. *tuicht* 1; gebrek aan *k.*, *militaris licentia*; verg. *tuichteloosheid*; —**verrichting**, *z.* —daad; —**volk**, *militēs*; *copiae*; *genus militare*; —**voorraad**, *z.* —behoeften; oorlogstuig; —**wapenen**, *arma*; —**wet**, *lex militaris* of *belli*; —**wetenschap**, *disciplina militaris*; *rei militaris* of *belli scientia*; —**wezen**, *res militaris*; *res bellicae*; —**zaken**, *res militaris*.

krijgschen, *clamare*; *clamitare*; *vociferari*; *magna vociferatione clamare*; de stem *k.*, *vox scinditur* (Quint.); een krijgschende stem, *vocis genus scissum*.

krijt, *creta*; vol *k.*, *cretosus*; met *k.* bestreken, *cretatus*; spreekw. bij iem. in het *k.* staan, *alci debere*; —**en**, *vagire* (b.v. in *cunabulis*); *lamentari* (weeklagen); verg. schreeuwen; weenen.

kubiek, *cubicus* (Vitr.); —**getal**, *numerus quadratus solidus* (Augustin.); *cubus* (Gell.).

kuch, *tussis sicca*; —**en**, *tussire*; —**je**, *tussicula*.

kudde, *grex*; (klein vee) *pecus*; (groot vee) *armentum*; in of bij *kk.*, *gregatim*; tot de *k.* behooren, *gregalis*.

kulieren, *z.* wandelen.

kuij, *cirrus* (alg.); *plumeus apex* (van den feniks, Plin.); *crista* (van een haan of hop); *galea* (van een parelhoen, Col.); —**leenwerik**, *galeritus*; *cassita* (Gell.).

kuiken, *z.* kleken.

kuilt, *scrobis*; (om dieren in te vangen) *fovea*; spreekw. wie een *k.* graaft voor een ander valt er zelf in, *qui alteri exitium parat eum scire oportet sibi paratam pestem* (Enn.); *malum consilium consultori est pessimum* (Varr.); *saepe in magistrum scelera redierunt sua* (Sen.); verg. in *laqueos quos posuerit cadunt* (Ov.); —**tje**, *scrobiculus*; (in wang of kin) *laculla*; *parva lacuna*.

kulp, *lucus*; *alveus*; *cupa*; —**en**, eig. *dolia* et *cupas facere*; overdr. *calumniari* (chicaneren); *contendere dolis et fallacis* (intrigieren); om een ambt of om ambten *k.*, *ambire*; *furtim ad honores niti*; —**er**, eig.

cuparius (inscr.); *doliorum cuparumque factor* (Pall.); overdr. *z.* intrigant; —**erij**, *z.* intrige; (om een ambt) *ambitus*; iem. aanklagen wegens *k.*, *ambitus alqm accusare*; *alqm de ambitu postulare*; —**je**, *alcohol*.

kuisch, *castus*; *pueticus*; *pudens*; *modestus*; *integer* (ongerept); adv. *caste*; *pudice*; *pu-denter*; *modeste*; *caste integreque*; —**heid**, *castitas*; *pueticitia*; *modestia*; *integritas*; de *k.* (= eerbaarheid) verliezen, *pueticitiam amittere*.

kuit, (van het been) *sura*; (van visschen) *ova* (pl.); *k.* schieten, *ova gignere* of *parere*.

kummelwortel, *chara*.

kun-de, *scientia*; *z.* verder kennis 2; —**dig**, *sciens* of *gnarus* (kennis hebbend van iets, *alcus rei*); *peritus* (ervaren in iets, *alcus rei*); *intelligens* (verstand hebbend van iets, *alcus rei*); *consultus* (*alcus rei*); in 't bijz. *iuris*); *doctus* of *eruditus* (geleerd); adv. *sci-enter*; *perite*; *intelligenter*; —**digheid**, *z.* bekwaamheid; bedrevenheid; kennis 2; nuttige *kk.*, *bonae artes*; veel *kk.* bezitten, *multarum rerum cognitione imbutum esse*.

kun-ne, *z.* sekse; —**nen**, *posse*; *quire* (praes. *queo*; meestal met een negatie, *non queo*; *nequeo*; beide ww. zijn onvolledig; de *le pers. nequeo* komt bij Cic. niet voor); *licet* (het is geoorloofd; iem., *alci*); *copia* of *potestas alci est alqd faciendi* of *alcus rei* (in de gelegenheid zijn iets te doen); *facultas alci datur alqd faciendi* (het wordt iem. mogelijk gemaakt iets te doen); *habere* [met een subst. verbale als object, b.v. iets kan verontschuldigd worden, *alqd habere excusationem*; met een inf. (in briefstijl), b.v. wat de zaak betreft kan ik u alleen beloven dat, *de illa causa tantum habeo polliceri* met acc. *c. inf.*; over den politieken toestand kan ik u niets schrijven, *de re publica nihil habeo ad te scribere*; met *quod* en *conl.*, = geen reden hebben om, b.v. ik kan geen kwaad zeggen zeggen van den ouden dag, *nihil habeo quod accusem senectutem*]; *scire* (= de kunst verstaan van te; met inf., b.v. *vincere*; *pingere*); men kan niet of nauwlijks gelooven, *non* of *vix est credendum*; in 't bijz. **a**) ter aanduiding eener mogelijk gedachte handeling of om met bescheidenheid een oordeel uit te spreken, wordt de *conl.* potentialis gebruikt, en wel de *conl.* praes. of perf. voor wat op het oogenblik mogelijk is, de *conl.* impf. voor wat in het verleden mogelijk was, maar nu niet meer, b.v. men zou kunnen zeggen, *dicas*; *dixerit quispiam*; men had kunnen gelooven, zien enz., *crederes*, *videres* enz. — **b**) als phraseologisch ww. wordt „kunnen” niet uitgedrukt, b.v. de liefde tot het vaderland kon hem niet weerhouden, *caritas patriae eum non retinuit*. — **c**) ik zal doen wat ik kan, *faciam quod potero*; ieder zou goed hij kan, *pro se quisque*; het kan niet anders, *fieri non potest aliter*; niet meer kunnen, *z.* beka f zijn. — **d**) niet kunnen nalaten, *z.* moeten 1. — **e**) zóó iets kan hij niet doen, *z.* tot zóó iets is hij niet in staat 2.

kunst, *ars* (alg.; zoowel de kunst als een bepaalde *k.*; ook = kunstgreep); *artificium* (*k.* als middel van bestaan; ook = kunstgreep); *k.* en beschaving, *artes et scientia*; *kk.* en wetenschappen, *artes et disciplinae* of

artes litteraeque; de schoone kk. en wetenschappen, *artes ingenuae, liberales, honestae* of *elegantes*; *studia liberalia*; *doctrinae liberales*; *artes quae ad humanitatem pertinent*; alle schoone kk. en wetenschappen, *omnes bonarum artium disciplinae*; de vrije kk., *artes liberales, ingenuae* of *bonae*; beoefenaar der k., *artifex*; pl. ook *artium studiosi*; beoefening van k. en wetenschap, *artium et litterarum studium*; aanleg voor de k., *ingenium artibus colendis aptum*; voor de k. leven, *versari in artibus optimis* of *liberalibus*; liefde voor de k. enz., z. kunstliefde enz.; door k., = door menschenhand; met k. gemaakt, *fabrefactus* (verg. kunstig); volgens of overeenkomstig de regels der k., *ex arte* (b.v. *dicere, scribere*); zonder k., *sine arte*; *infabre* (b.v. *vasa non i. facta*); spreekw. de k. is lang, maar kort het leven, *vita brevis est, longa ars* (Sen.); een k. van iets maken, *alqd in artem vertere*; tot k. worden, *in artem venire* (b.v. *ludus in artem paulatim venit*); dat is geen k., *istud quidem nihil negotii est*; het is geen k. te, *non magnum est of nihil facilius est quam met inf.*; de k. verstaan var., *scire* (b.v. *vincere, pingere*); *peritum esse alcius rei* of *alqd faciendi*; uitstekend, z. een meester zijn in 2 b.

kunst-beschermer, *qui artes fovet*; —**e-loos**, *arte carens*; *inconditus* (b.v. *carmen, verba; genus dicendi*); *simplex*; *incomptus* (onopgemaakt; b.v. *oratio*); —**eloosheid**, *nulla ars*; —**enaar**, —**ares**, *artifex* (ook overdr. in iets, *alcius rei*, b.v. *tractandi animos plebis*); —**enaars**-, *artificis* of *-um*; —**enmaker**, *petauristes* (gen. -ae Varr.); *petauristarius* (Petr.); —**genoot**, *qui est eiusdem artis*; —**genootschap**, *homines eiusdem artis*; —**genre**, *genus atque ars*; —**gevoel**, *iudicium intelligentis*; *elegantia*; —**gewrocht**, z. werk; —**greep**, *ars*; *artificium*; *machina*; *fraus*; *dohus*; —**ig**, *artificiosus* (b.v. *opus*; ook *artificiosum est met inf.*); *arte* of *manu factus*; *fabrefactus* (k. vervaardigd); *adv. artificiosus*; *arte*; *affabre*; *manu* of *artificis manu*; —**igheid**, *artificium*; —**je**, kk. maken (van dieren), *portenta facere* (Petr.); —**kabinet**, *pinacotheca* (Varr.); verg. beeldengalerij; —**kenn-er**, *intelligens* of *artis* (of *-um*) i.; een degelijk k., *intelligens artificiorum existimator*; —**kennis**, *artium scientia*; (= verstand van kunst, fijn oordeel in zaken van kunst) *iudicium intelligentis; intelligentia*; —**liefde**, —**liefhebber**, —**lievend**, z. —min enz.; —**matig**, *artificiosus* (tegenst. *naturalis*); *adv. artificiose*; —**middel**, *remedium arte quaesitum*; —**min**, *artium liberalium studium*; —**minnaar**, *artium* of *a. liberalium amator* of *studiosus*; —**minnend**, *artium amans*; *qui artes fovet* (b.v. een vorst); —**rechter**, *criticus*; verg. —kenn-er; —**redenaar**, z. redenaar; rhetor; —**regel**, *praeceptum artis*; geheel zonder gebruikmaking van theoretische kk., *sine ulla arte aut ratione*; —**rijder**, *desultor*; —**rijk**, *artificiosus*; *artis plenus*; —**schatten**, *opera atque artificia*; *signa* (beelden); *tabulae pictae* (schilderstukken); oude en zeldzame kk., *res vetustate ac raritate notabiles*; —**schilder**, *pictor*; —**smaak**, z. —gevoel; —**stuk**, abstr. *ar-*

tificium; *ars*; coner. = —werk; —**taal**, *vocabula artium propria*; —**term**, *vocabulum artis*; kk., *vocabula artium propria*; de kk. der wijsbegeerte, *vocabula* of *verba philosophorum*; —**theorie**, *praecepta* (pl.) atque *ars*; —**vaardig**, *artis* (of *-um*) *peritus*; *artificiosus*; *artifex* (b.v. *manus Ov.*); —**vaardigheid**, *artis* (of *-um*) *peritia*; *ars*; *opus artificiumque*; —**vol**, z. kunstig; —**voortbrengselen**, *res artificiosae*; —**waarde**, van hooge k., *summo artificio factus*; —**wereld**, *artifices* (de kunstenaars); *artes* (de kunsten); —**werk**, *artis opus*; *opus arte factum*; *artificium*; *opus atque artificium*; *opus*; Grieksche kk., *graecarum artium opera*; kk. van korinthisch erts, *opera Corinthia*; een oud k., *opus antiquae artis*; een voortreffelijk k., *opus summo artificio factum*; —**zin**, *elegantia*; *studium*; met k., *elegantier*; *elegant manu*.

kuras, z. harnas.

kurk, cortex; —**elk**, *suber*.

kus, osculum; *savium*; *basium*; iem. een k. geven, *alci osculum ferre* (b.v. *mulieri famosas cognati o. non ferebant Cic.*); *savium* of *basium alci dare*; verg. kussen 1; geef Attica een k. voor mij, *Atticae meis verbis savium des volo*; —**hand**, *kc.* toewerpen, *oscula iacere* (Tac.); *basia iactare* (Phaedr.); —**sen**, 1) ww. = een k. geven, *osculari, savari* of *basiare* (*alqm*; *alqd*); iem. de hand k., ook *manum alcius ad os referre*; de aarde k., *terram contingere osculo*; z. ook een kus geven. — 2) subst. *pulvius* (k. om op te zitten, ook hoofdkussen); *culcita* (beddekussen; peluw); *cervical* (hoofdkussen); —**sentje**, *pulvillus* (Hor.); *culcitella* (Plaut.).

kust, 1) te k. en te keur, *ad libidinem* of *ex libidine* (naar believen); z. ook overvloedig; in overvloed. — 2) = zeekust, *ora*; *litus*; aan de k. gelegen, *maritimus*; verg. strand; —**bewoner**, *maris* of *litoris aecola*; kk., *homines maritimi*; —**gebied**, z. —land; —**ing**, z. hypotheek; —**land**, regio of terra *maritima*; *agri maritimi*; *maritima* (pl.); —**meer**, *aestuarium*; —**vaarder**, *navis oneraria*; —**vaart**, *navigatio litorea*; —**volk**, *populus maritimus*.

kuur, 1) = gril. — 2) = geneeswijze, *curatione*; een k. voorschrijven, *curationem valedudinis praescribere*; een k. toepassen, *curationem adhibere morbo*; op iem., *curationem adhibere ad alqm*.

kwaad, 1) adi. = slecht, *malus*; iem. een k. hart toedragen, *male velle alci*; het te k. krijgen, *premi*; met iem., *oritur alci altercatio cum alqo*; ten kwade duiden, z. kwalijk nemen; slecht opnemen 5; verandering ten kwade, *mutatio in deterius* (Tac.); spreekw. niets is zóó k. of het is ergens goed voor, *malum nullum est sine alqo bono* (Plin.); z. verder slecht; boos. — 2) subst. *malum*; *nefas*; een noodzakelijk k., *malum necessarium* (Lamprid.); k. doen, *peccare*; *nefas facere*; veel k. doen, *nulla improbe facere*; iem. k. doen, *alci iniuriam facere*; *alci nocere* (schaden); k. doen aan iets, *nocere alci rei*; *laedere alqd*; k. van iem. spreken, *male dicere alci*; verg. lasteren; k. van iets zeggen, *accusare alqd* (b.v. *nihil habeo quod accusem senectutem*); k. van iem. denken, *male existimare de alqo*; spreekw. van twee kk. moet men het kleinste kiezen,

ex malis eligere minima oportet of alleen minima de malis (Cic.); de duobus malis minus est semper eligendum (Thom. à Kemp.); het k. loont zijn meester, auctorem scelus repetit (Sen.).

kwaad-aardig, -aardigheid, -doener, z. boosaardig, -aardigheid, -wicht; **-gezin**, malevolus of iniquus (alci; in alqm); verg. slechtgezin; **-heid**, z. toorn; **-schiks**, invitus (tegenst. voluntate); cum mala gratia (tegenst. cum bona g. of cum g. Ter.); coactus (gedwongen); **-spreken**, z. kwaad spreken 1; **-sprekend, -sprekendheid, -spreker**, lasterend, laster, lasteraar; **-willig**, malevolus; malitiosus; improbus (b.v. oratio); adv. malitiose; **-willigheid**, malevolentia; malitia.

kwaal, malum; vitium; calamitas (b.v. inveterata); = ziekte.

kwab, palcar.

kwajongen, puer petulans.

kwak-en, coaxare (van kikkers, Suet.); trinnire (van eenden, Anthol. Lat.); **-kel**, coturnix; **-kelen**, valeludare infirmā esse; **-ken**, z. smakken; **-zalver**, pharmacopola of ph. circumforaneus; circulator (Cels.); artifex improbus (Liv.); **-zalverij**, circulatoria ars of medicina.

kwalijk, adi. = slecht, malus; = misselijk; adv. k. bekomen, z. slecht bekomen 2 a; k. varen, er k. aan toe zijn, z. er slecht aan toe zijn; k. gezind, z. kwaadgezind; k. riekend, male olens; felidus (b.v. os); iets k. nemen, aegre of moleste ferre alqd (ook met quod en ind. of met acc. c. inf.); offendi alqā re; alcus animus offenditur alqā re; iets iem. k. nemen, alci alqd crimini dare of vitio vertere (ook met quod); verg. iets slecht opnemen 5; neem mij niet k., pace tuā dixerim (met uw verlof gezegd); iets niet k. nemen, aequo animo ferre alqd; verg. vergeven 2; = nauwlijks; **-gezind**, z. kwaadgezind; **-nemend**, offensionis prout; verg. lichtgeraakt.

kwansuis, scilicet; per speciem of per causam (b.v. k. om hulp te brengen, per s. auxilii ferendi); specie (b.v. k. als overlooper, s. perfugae).

kwart, quarta pars; quadrans; **-aal**, tres menses; **-el**, coturnix; **-ier**, (= vierde deel van een uur) quarta pars horae; (= stadswijk) pars; vicus; regio; (= verblijf) habitatio; tectum; deversorium (pleisterplaats); hospitium (logies; nachtverblijf; ook voor soldaten); mansio (station, Plin.); zijn k. bij iem. hebben, habitare apud alqm; hospitio alcus uti; bij iem. k. nemen, z. zijn intrek nemen; in k. liggen (van soldaten), per hospitium dispositos esse; (in een stad) in oppido collocatos esse; de soldaten de kk. doen betrekken, z. inkwartieren; (= genade) geen k. geven, nemini parcere; neminem vivum relinquere of capere; om k. vragen, incolumitate petere; **-iermaker**, antecursor; **-ierarrest**, libera custodia.

kwast, (aan een kleed enz.) fimbria; (om mee te schilderen, witten enz.) penicillus; = knoest, nodus; spreekw. op een ruwen k. past een scherpe bijl, malo arboris nodo malus cuneus requirendus est (Hier.); = fat.

kwee, **-appel**, Cydonium malum; **-appelboom**, Cydonia arbor; **-keling**, alum-

nus (f. -a); **-ken**, alere (voeden; ook overdr. = aankweken; b.v. honos alit artes); colere (boomen k.; b.v. oleas; vitem; ook overdr. = betrachten, werk maken van, b.v. amicitiam; artes); subst. het k., satio (het aanplanten; b.v. vitis); cultura (b.v. vitis; ook litterarum); door omschr.; **-ker**, sator (b.v. vitis); cultor (b.v. vitis; ook amicitiae); **-kerij**, **-king**, abstr. = het kweken; concr. locus of ager constitus; seminarium (boomkweekerij; ook overdr. = kweek-school).

kweek-school, seminarium; **-ster**, nutrix. **kweelen**, canere of suaviter e.

kwel-duivel, **-geest**, vexator; z. ook duivel(in); **-len**, vexare (b.v. alcus uxorem; sollicitudo, terror enz. alqm); urgere (b.v. james exercitum); angere (b.v. cura alqm); premere (b.v. aerumnae alqm; summis doloribus, inopia premi); exagitare (b.v. alqm conscius animus); kwellend en gekweld, ook anxius (b.v. auxiae curae; auxius metu; his curis); z. verder martelen; bezoeken 2; **-ler**, vexator; **-ling**, vexatio (het kwellen; b.v. sociorum); wat een k., crucior (Plaut.); z. verder foltering.

kwest-le, quaestio (b.v. subdifficilis); consultatio (b.v. quae de ista consultatione nobis summi ex Graecia reliquerunt); verg. ook vraag; alleen een k. van geheugen zijn, memoria solā constare; iets is een k. van geluk, van toeval, alqd in fortuna positum est; maar dit is een k. van geluk, van toeval, sed haec fors viderit; iets is alleen een k. van tijd, serius ocus alqd eventurum est (Hor.); er is k. van iets, de k. loopt over iets, agitur de alqā re; verg. spraak 2; de persoon in k., hic of is de quo agitur, loquor of loquimur; hic; de zaak in k., id quod propositum est of quod propositum; res proposita; res de qua nunc quaerimus of quaeritur; haec res; hoc; **-leus**, z. twijfelachtig.

kwets-baar, violabilis (b.v. cor telis Ov.); qui vulnerari potest; k. zijn, vulnerari posse; **-en**, laedere (alqm; ook laesa maiestas Sen.); vulnerare (b.v. alqm voce; gravibus verbis vulnerari; virorum hoc animos); de oogen k., visum offendere; oculos laedere of violare; de ooren, aures offendere, violare of (sterker) concutere; auris vulnerare (Verg.); de vijfgevoeligheid k., iniuriam afferre pudori; verg. ook krenken; beleedigen; **-ing**, vulneratio; door omschr.; k. der majesteit, z. hoogverraad; **-uur**, z. wond 1.

kwetteren, (van de zwaluw) fritinnire (Suet.).

kwezel, **-aar** enz., z. huichelaar, beuzelaar enz.

kwik, argentum vivum; **-staart**, motacilla. **kwink-eleeren**, canere; (van meer vogels) concinere; **-slag**, facete dictum; pl. ook iocularia.

kwis-pelen, **-pelstaarten**, caudam movere; **-tig**, largus; liberalis; adv. large; liberaliter.

kwit-antile, apocha (ICT.); een k. schrijven, apocham conscribere; **-eeren**, acceptum alqd testari of (= als ontvangen boeken) referre.

kwijl, saliva; **-en**, salivare.

kwijn-en, languere (b.v. vires; Graecia; flos

Prop.); *senescere* (b.v. *Hannibalis vis; hiems; bellum*); *consenescere* (b.v. *vires; vitis*); —**end**, *languidus; languens; aegrotus* (b.v. *res publica*); —**ing**, *langor*.

kwijt, k. raken, z. verliezen; steenen (in de blaas), *calculus eicere*; overdr. iem. of iets k. raken, z. loozen; van iets afkomen 2; k. zijn, = verloren hebben enz., z. verliezen enz.; ik ben zijn naam k., *nomen perdidit* (Ter.); —**en**, zich van iets k., *fungi* (b.v. *officio*); *conficere* (b.v. *officium; negotium; mandata*); *ef*- of *perficere*, *ex*- of *persequi* (b.v. *mandata* of *m. alcius*); —**schelden**, *donare* (b.v. *mercedes conductoribus*; *alci aes alienum*); *condonare* (b.v. *pecunias creditas debitoribus*); *remittere* (b.v. *pecuniam*; *alci poenam*; *alci tributum* of *stipendium in quinquennium*); verg. ontheffen; —**schelding**, *remissio* (b.v. *poenae*; *tributi in triennium*); om k. van straf vragen, *deprecari poenam*; verg. vergiften

nis voor een vergrijp vragen; k. krijgen, z. ontheffen (ontheven worden van iets). **kijf**, buiten k., *sine dubio*; *facile* (b.v. *doctissimus*); *sine controversia* of *s. ulla c.* (ontegenzeggelijk); —**achtig**, *litigiosus*; verg. twistziek; —**achtigheid**, *rixandi studium*; verg. twistzucht; —**partij**, *altercatio*; —**ziek**, —**zucht**, z. kijfachtig, —heid.

kijk-en, *spectare*; naariem. of iets k., *intueri alqm* of *alqd* (b.v. *solem*; ook *huc* enz.); *aspicere alqm* of *alqd* (b.v. *lacertos*; naar elkaar k., *inter se a.*); *aspectum convertere* (b.v. *quo vellent*); naar buiten of in de verte k., *prospectare* (b.v. *ex tectis fenestrisque*); het Victoriabeeld k. naar het Minervabeeld, *simulacrum Victoriae ad simulacrum Minervae spectat*; z. verder zien; —**plaats**, —**toren**, *specula*.

kijven, *altercari* (b.v. *mulierum ritu inter nos*); *rixari* (*cum alqo*; abs.).

L.

la, *arca* (geldlade).

laafdrank, *potus vires recreans*; *p. iucundissimus*; iem. een l. reiken, *potione firmare alqm*.

laag, **1**) subst. **a**) eig. *corium* (b.v. *laterum* Vitr.; *caespitum* Plin.); *ordo* (rij); b.v. *caespitum*; *strues* (stapel); *tabulatum* (van planken; ook van vruchten in een pot, Col.); *pars* (deel); soms onvertaald, b.v. met een dikke l. gips besmeren, *crasso gypso illinere*; de onderste l. sneeuw, *infima nix*; overdr. de onderste ll. van het volk, *infima plebs*; velen uit de onderste ll. der maatschappij, *multi infimi ordinis* of *i. loci*; *multi infimae fortunae*. — **b**) overdr. iem. ll. leggen, z. belagen. — **c**) iem. de volle l. geven, *alqm telis obruere*; overdr. *alqm verbis orbuere*; *maledicta congerere in alqm*. — **2**) adi. **a**) eig. *humilis* (b.v. *turris*; *arbor*); *depressus*, *deiectus* of *demissus* (l. gelegen; comp. gewoonl. *inferior*; sup. *infimus* of *imus*); = ondiep; lager worden (van het water), z. zakken; adv. l. liggen, *in loco depresso* of *demissum esse*. — **b**) overdr. (van toon) *gravis* (b.v. *sonus*); (van prijs) *vilis* (z. verder prijs 1); (van stand en afkomst) *sordidus* of (zeer l.) *infimus* (b.v. *humili*, *tenui*, *sordido* of *infimo loco natus*); van lager stand, *inferioris ordinis*; menschen uit den laagsten stand, *homines infimi ordinis* of *generis*; verg. onaanzienlijk; (van rang) *humilis* (comp. *inferior*; sup. *infimus*); (moreel) l., *humilis* (b.v. *adulatio*; *animus*); *illiberalis* of *sordidus* (b.v. *quaestus*); *abiectus* (b.v. *animus*); adv. *humiliter* (b.v. *sentire*); *illiberaliter* (b.v. *facere*); verg. gemeen 1 c; laaghartig; —**hartig**, *turpis*; *flagitiosus*; *improbis*; l. aard, daad, gedrag, z. laaghartigheid; adv. *turpiter*; *flagitiose*; *improbe*; *illiberaliter*; z. ook laag 2 b; —**hartigheid**, *turpitude*; *improbitas*; *sordes* (pl.); *indignitas*; = laaghartige daad, z.

laagheid 2; —**heid**, **1**) eig. *humilitas*. — **2**) overdr. (van geboorte) *humilitas*; *generis ignobilitas*; (van karakter) *indignitas*; (van gedrag) *turpitude*; = lage daad, *indignitas*; *flagitium*; *dedecus*; *consilium foedum*; —**te**, *humilitas* (b.v. *arboris*); *vilitas* (b.v. van den graanprijs, *annonae*); = lage plaats, *locus demissus*, *depressus* of *deiectus*; *locus inferior*; in de l. liggend of zich bevindend, z. laag 2 a (l. gelegen); (vóór iem.) *subiectus* (b.v. *castra Romana*).

laaie, in lichter l. staan, *incendio flagrare*. **laak-baar**, z. berispelijk; —**ziek**, —**zucht**, z. vitziek, —zucht.

laan, (als wandelplaats) *ambulatio*; *gestatio* (Plin. ep.).

laars, *caliga* (ruwe laars, vooral voor soldaten); *pero* (hooge l. van ongelood leder); —**je**, *caligula*.

laat, **a**) pos. *serus* (l. komend, plaats hebbend, groeiend; b.v. *gratulatio*; *consilium*; *hiems*; *bellum*; *ficus*; l. in vervulling gaand, b.v. *spes*; *portenta*; ook = te l.); *serotinus* (l. komend, groeiend; b.v. *hiems*; *pira*); *tardus* (langzaam, l. komend; b.v. *poena*); het is te l., *serum est*; de late nakomeling-schap, *sera posteritas* (Ov.); hoe l. is het, *hora quota est* (Hor.); hoe l., om hoe l., *quotā* (nl. *horā* Hor.); kijken hoe l. het is, *horas inspicere* (Petr.); iem. vragen hoe l. het is, *ab alqo quaerere horas* (Plin.); iem. wegzenden om te zien hoe l. het is, *mittere ad horas* (Cic.); adv. *sero* (l.; te l.); *tarde* (traag); zeer l., *tardissime* (b.v. *loci quo t. omnia perferuntur*); zoo l. mogelijk, *quam serissime* of *quam tardissime* (b.v. *alqd cognoscere* of *audire*); wel wat laat, *serius* (b.v. *tibi gratulor*); te l., *sero*; iets te l., *serius* (b.v. *a terra projectae naves*); twee dagen te l., *biduo serius*; l. op den dag, *multo die*; zóó l. op den dag, *id temporis* (b.v. *proficisci*); zeer l. op den dag,

l. in den avond, *pervesper*; het was reeds l. op den dag, *multa iam dies erat*; omdat het l. op den dag was, *quia serum erat diei* (Liv.); tot l. op den dag, *ad multum diem*; l. in het jaar, *extremo anno*; l. in den nacht, *multa nocte*; tot l. in den nacht, *in multam noctem* (b.v. *sermonem*); *ad multam* n. (b.v. *vigilare*). — **b**) comp. **later**, *magis serius* of (poët.) *senior*; *posterior*; de ll. schrijvers, *scriptores aetate posteriores* of *inferiores* (de later levende schrijvers); de ll. consuls, *qui postea consules fuerunt* of *facti sunt*; adv. *serius* (b.v. l. dan iemand gehoopt had, *spe omnium* s.); *posterius* (b.v. *tubet iste p. ad se reverti*); (= hierna, daarna) *postea*; *post*; twee dagen l., *biduo post*; *post diem tertium*; z. ook daarna; l. levend of plaats hebbend, *aetate posterior* of *inferior* (ook alleen p. of i.); *qui postea fuit*; *postmodo factus* (b.v. *commigratio*); l. leven, *aetate posteriorum esse*; Homerus leefde niet l. dan Lykurgus, *H. non infra Lycurgum fuit*. — **c**) sup. **laatst**, **a**) adi. **ultimus**, *extremus* of *postremus* (van plaats, tijd en volgorde; van twee, *posterior*); *supremus* (van tijd); *proximus* (van tijd; dichtst-bijzijnd); z. ook achterst; het laatste van den zomer, *extrema aestas*; in het l. van het jaar, *extremo anno*; in het l. deel van het boek, *in extremo libro*; de l. dag van het leven, *ultimus* of *supremus vitae dies*; de l. December, *pridie Kalendas Ianuarias*; de l. oorlog, *proximum bellum* (= de l. gevoerde oorlog); het l. gevecht, *ultima dimicatio* (het beslissende g.); de l. nacht, *proxima nox* (de pas verstreken n.); de eersten — de laatsten, *primi* — *ultimi* of *postremi* (de voorsten — de achtersten); in de ll. twintig jaren, *his annis viginti*; de l. wil, *suprema* (plur., Tac.); *testamentum*; *voluntas mortui*; *ultima voluntas* (Ict.); het l. woord hebben, *ad ultimum obloqui*; de l. hoop, *extrema* of *ultima spes*; het l. redmiddel, *extremum* of *ultimum auxilium*; Hannibal was de l. wien men het commando over die vloot moest geven, *neque minus quemquam quam Hannibalem et classi praeficiendum*; het laatste, *postremo* (in de laatste plaats; vooral een opsomming sluitend); *postremus* (b.v. hij kwam het l., *postremus venit*); = voor het l., voor de l. maal 1 b; ten laatste, *postremo* (in de laatste plaats); *ad postremum* of *ad extremum* (eindelijk en ten l.); op zijn l., z. uiterlijk 3; tot het l. oogenblik, tot het l. toe, *ad ultimum*; *ad extremum*; allen tot op den l. man of tot op den l. toe, *ad unum omnes* of o. *ad u.*; in de pan gehakt worden, ook *occisione occidi*. — **g**) adv. = onlängs, *nuper*; *proxime*. **laatlunkend**, *fastidiosus*; *insolens*; *arrogans*; — **heid**, *fastidium*; *insolentia*; *arrogantia*. **laatkop**, *cucurbitula* (of *-ita*); ll. zetten, *cucurbitulas admovere*. **laaht**, z. laaht c; — **genoemde**, *hic* (tegenst. *ille*); — **leden**, *proximus*; *superior*. **labyrint**, *labyrinthus*; verg. doolhof. **lach**, *risus*; verg. lachen 2; — **en**, 1) ww. *ridere*; *risum edere* of *tollere* (beginnen te l.); *adridere* (ergens bij l.); b.v. *hic cum adrisisset Sulpicius; leniter adridens inquit*; grinnend, schaterend l., z. grinslachen, schaterlachen; vroolijk l., *laetum esse*

MEHLER, Ned.-Lat. Woordenb.

risu; uitgelaten l., *exsultare risu*; zich tranen l., *usque ad lacrimas ridere* (Petr.); zich dood l., *risu emori* (Ter.); om iem. of iets l., *ridere alqm. of alqd*; z. ook uitlachen; daar is niets om te l., *non sunt haec ridicula*; dat is om te l., *ista ad risum* (nl. *sunt*); hoe *ridiculum est*; tegen iem. l., *arridere alicui* (b.v. *notis familiariter*); iets lachend goedkeuren, *risu approbare alqd*; met lachend gelaat, *cum risu*; *ridens*. — **2**) subst. het l., *risus*; iem. aan het l. maken, *risum alicui movere*; *risum alicui elicere* (ontlokken) of *excitare* (afpersen); den hoorder aan het l. maken, *risu diducere richum auditorem* (Hor.); zijn l. houden, *risum continere* (b.v. *nemo erat qui in ipso dolore risum posset c.*); zijn l. niet kunnen houden, *risu non temperare*; bij iets met moeite zijn l. kunnen houden, *risum vix tenere in alga re*; barsten of stikken van het l., *risu rumpi*, *dirumpi* of *disillire*; — **end**, overdr. *amoenus* (b.v. *ager*); *laetus* (b.v. *segetes*); — **er**, *risor*; — **lust**, de l. opwekken, *risum movere* (iems, *alci*); zij wekten de l. op, *ridiculi esse videbantur* (in ongunst. zin); — **spleten**, het op zijn l. krijgen, z. in lachen uitbarsten; zijn l. bedwingen, z. zijn lachen houden 2.

laeque, *intermissio* (onderbeking); de ll. aanvullen, *rimas explere*; door omschr. met deesse, b.v. hier is een groote l., *hic multa desunt*.

ladder, *scalae*; ll. tegen een muur zetten, *scalas moenibus apponere*, *applicare* of *admoovere*; *scalas* ad *moenia* *erigere*.

la-de, *arca* (geldlade); — **den**, deschepe n l., *onerare naves*; *merces in naves imponere*; iets l. met iets, iets in of op iets l., z. beladen 1; overdr. iets haat enz. op zich laden, z. zich op den hals halen 2; schande op zich l., *dedecus admittere* of *in se a.*; een misdaad enz., z. zich schuldig maken 2; een beschuldiging, *subire crimen* (b.v. *arrogantiae*); de verdenking van omkoopertij, *largitionis recipere suspicionem*; den schijn van wreedheid, *in speciem crudelitatis labi* (Liv.); — **ding**, abstr. = het laden, door omschr.; concr. *onus* (ook pl.; ook van een schip); *merces* (de waren); iets als l. innemen, *tollere alqd*; iets als l. hebben, *sustulisse*, *portare* of *vehere alqd*; *alqa re onustum esse*; verg. scheepslading.

laf, = *laffhartig*, *ignavus*; *timidus*; *iners*; l. vrees, *metus ac timor*; adv. *ignave*; *timide*; = zouteloos, *ineptus* (b.v. *iocus*); *infacetus* (b.v. *vir*); verg. flauw 2; — **aard**, *ignavus*; *timidus*; *homo i.* of l.; *homo iners*; — **enis**, z. verkwikking; — **hartig**, z. laf; — **hartigheid**, *ignavia*; *timiditas*; — **heid**, = lafhartigheid; = zouteloosheid, z. flauwheid; flauwiteit.

lag-erop, *infra*; — **une**, z. kustmeer.

lak, *cera* (was, waar o. a. brieven mede verzegeld werden); *piz* (pik, waar o. a. flesschen mede dichtgemaakt werden); *gypsum* (gips, voor hetzelfde doel gebruikt); — **el**, *pedisequus*; — **en**, 1) ww., z. afkeuren; berispen. — **2**) subst. *pannus* of *p. lineus*; (= beddelaken) *lintheum*; — **ken**, z. zegenen; toegipsen; — **onisme**, *Λακωνισμός* (b.v. *non imitor Λακωνισμὸν tuum*); *Laconica brevitatis* (Symm.).

laksch, *dissolutus*; — **heid**, *dissolutus animus*; *dissolutio*.

iam, 1) subst. *agnus* (f. -a); spreekw. zoo zacht als een l., *iam placidus quasi ovis* (Ter.). — **2)** adi. *debilis* (b.v. *crus*; aan handen en voeten, *pedibus manibusque*); geheel l., *omnibus membris capus ac debilis*; l. aan handen en voeten, ook *manus ac debilis*; lk. knollen, *claudi ac debiles equi*; l. aan de voeten, s. mank; — **heid**, *debilitas* (b.v. *membrorum; linguae*); — **lendig**, overdr. *iners*; — **lendigheid**, overdr. *inertia*; — **metje**, *agnellus*.

lamp, lucerna; olie in de l. doen, *lumini oleum instillare*; mijn l. gaat uit, *lucerna me deserit*; bij de l., z. lamplicht; — **epit**, *elutchinium* (Vitr.); *linamentum* (Cels.); — **licht**, *lucernae lumen*; bij l., ad *lucernae lumen*; bij l. werken, *lucubrare*; iets bij l. vervaardigen of schrijven, *lucubrare* of *elucubrare alqd*; het werken bij l., *lucubratio*.

lamsvleesch, *agnina* (nl. *caro*).

lancet, *scalpellum*.

land, 1) (tegenst. zee, water) *terra*; l. zien (van varenden), *terram videre*; aan l. gaan, *egredi navi, ex navi of in terram*; *egredi*; *exire de navi, ex navi of in terram*; (van troepen) *escensionem facere ab navibus in terram*; *e. facere* (abs.); ook in het gebied van *Utica, in agrum Uticensem*; aan l. zetten of doen gaan, z. ontschepen; iets aan l. brengen of dragen, *in terram efferre alqd*; een schip aan l. brengen, *ecicere navem in terram* (daar, *eo navem ecicere*; ook ad *Chium naves*); aan l. trekken, *subducere* (b.v. *navem*; *classem*; tegenst. *deducere*); op het l. loopen, z. stranden; een schip op het l. doen loopen, *navem in terram immittere of in litus agere* (Liv.); tel. komen (= terechtkomen), z. belanden; van l. steken, z. afvaren; te l., *terrā*; te l. en ter zee, *terrā marique*; gevecht te l., *proelium terrestre of pedestre*; over l., *terrestri of pedestri itinere*; *pedibus*. — **2)** (= bouwland) *ager* (of pl.); *arum* (akkerland); *solum* (bodem); *fundus* (stuk l.); op het l. levend of groeiend, *agrestis*; op het l. werken, *opus facere*; arbeid op het l., *opus rusticum*. — **3)** = gewest, gebied, *terra* (b.v. *Gallia*); *fines* (gebied); *ager of agri* (grondgebied); *regio* (landstreek); *patria of domus* (vaderland); *civitas* (staat); het l. in, *introrsus* (b.v. *hanc silvam longe i. pertinere*); *in interiora regionis* (b.v. *proficisci*); in het l. der Etrusken, *in Etruscorum finibus of agro*; *in Etruscis*; in het l. blijven, *in patria manere*; het l. verlaten, *domo, e of de finibus exire*; (= op reis gaan) *peregre proficisci*; als balling, z. in ballingschap gaan; iem. uit het l. verdrijven, *alqm ex civitate pellere, expellere of ecicere*; *alqm ex patria ecicere*; verg. verbannen l.; in het l., *domi*; hier te lande, *in his regionibus*; *apud nos*; uit welk l., uit welk l. geboortig, *cuius*; uit ons l., *nostras*; buiten het l., z. buitenslands; spreekw. 's lands wijs 's lands eer, *suus cuique terrae mos est*. — **4)** (tegenst. stad) *rus* (op het l., *ruri*; naar het l., *rus*; van het l., *rure*); *agri* (het platte l.); op het l. wonen, leven, zich ophouden, *ruri vivere*; *rusticari* (subst. *rusticatio*); *in agris esse of habitare* (op het platte l. wonen); op het l. gaan wonen, *rus ire* (Com.); *abire rus habitatum*; zich op het l. terugtrekken, con-

cedere rus. — **5)** het l. hebben, z. een hekel hebben 2; spijt hebben.

land-aard, *indoles propria gentis alcus*; *natio* (b.v. van l. een Mediër, *natione Medus*); — **bewoner**, *homo rusticanus*; *paganus of vicanus* (dorpeling); *rusticus* (boer); — **bezit**, — **bezitter**, z. grondbezit, — **bezitter**; — **bouw**, *agri cultura*; *agri cultio*; *cultus agrorum*; *aratio*; zich met den l. bezighouden, *agri culturae studere*; *agrum colere*; *arare* (ook van den l. leven); — **bouwer**, z. boer; — **bouwgereedschap**, *instrumenta agrorum*; *instrumentum rusticum*; — **bouwkunde**, *rei rusticae disciplina*; — **bouwonderneming**, door omschr., b.v. aan het hoofd van een l. staan, *praessee agro colundo*; — **bouwwerktuigen**, z. — **bouwgereedschap**; — **dag**, *conventus*; *concilium*; — **dier**, *animal terrestre*; ll., ook *terrenae bestiae* (tegenst. *aquaticae en volatiles*); — **eigenaar**; — **eigendom**, z. grondbezit; — **bezit**; — **eliijk**, *rusticus*; *agrestis*. **landen, 1)** van varenden, *appellere of navem* (of -es) *appellere* (ad *alqm locum*); *appelli* (b.v. ad *Siciliam*); *navem* (of -es) *applicare ad terram*; z. ook aan land gaan l.; met de vloot l., *classem appellere* (b.v. ad *Delum*; *in insulam*); *classem applicare ad terram*; doen l., z. ontschepen; iem. beletten te l., iem. niet laten l., *alqm egredi of navi e. prohibere*; *alqm orā excludere*; *alqm terrā arcere of prohibere*. — **2)** van vaartuigen, *appelli* (ad *alqm locum*); een schip doen l., z. aan land brengen l.

land-engte, *isthmus*; *angustiae*; *fauces*; — **erijen**, *agri*; *arationes* (in de provincie verpachte l.); de bezitters der door Sulla toegewezen l., *Sullanarum assignationum possessores*; — **genoot**, *popularis*; *qui eiusdem populi, gentis, nationis of civitatis est*; *civis* (medeburger); *conterraneus* (een soldatenwoord, b.v. *c. meus* Plin.); mijn enz. ll., ook qui in eadem civitate mecum nati sunt; onze ll., ook *nostri of nostrates*; uw ll., ook *vestri*; — **goed**, *praedium of p. rusticum*; *fundus*; *rus*; *villa* (landhuis); een l. bij *Formiae* enz., *Formianum* enz.; een l. bij de stad, *suburbanum*; — **goedje**, *praedium*; — **handel**, *negotiatio terrestris*; — **heer**, *dominus of d. praedii*; — **hoeve**, *praedium*; *villa*; — **huis**, *villa*; — **huishoudkunde**, *rei rusticae disciplina*; — **huishoudkundige**, *rerum rusticarum peritus*; — **huisje**, *villula*; — **ing**, *agrus litoris* (het land); *escensio*; door omschr.; gelegenheid om te l., *egressus*; *accessus*; een l. doen, z. landen; iem. del. beletten, z. beletten te landen l.; — **ingsplaats**, *locus in quem primo egredimur*; *egressus of accessus* (gelegenheid om te landen); een geschikte l., *locus ad egrediendum idoneus*; — **je**, *terra parva*; — **kaart**, *tabula of t. geographica*; l. der aarde, *orbis terrae in tabula depictus*; — **kunde**, *regionum terrestrium et maritimarum scientia*; — **leger**, *exercitus terrestris of pedester*; *copiae terrestres of pedestres*; *exercitus* (tegenst. *naves*); — **leven**, *vita rustica*; *vita rusticana* of *rusticatio* (het verblijf op het land); — **lieden**, z. man; — **looper**, *homo vagus*; *erro*; *planus*; — **luicht**, *aër ruris* (tegenst. *stadslucht*); *aura terrae* (tegenst. *zeelucht*); — **macht**, *exercitus terrestres of pedestres*; *copiae terrestres of pedestres*; *praesidia ter-*

restria; exercitus (tegenst. *naves*); een groote land- en zeemacht, *magni navales terrestresque exercitus*; een groote l. en zeemacht hebben, *plurimum valere classe maritimisque rebus*; —**man**, z. boer; —**meetkunde**, *geometria; geometrica* (pl.); —**meetkundig**, *geometricus*; —**meisje**, *puella rustica*; —**meter**, *geometres; mentor; decempedator*; —**ouwen**, *campi; agri*; —**palen**, *fines*; —**plaaig**, *calamities; pestis*; —**reis**, *iter terrarum; factum; via* (tegenst. *navigatio*); een l. doen, *terrae de pedibus iter facere*; —**schap**, *regio*; een schoon l., *regio naturae amoenissima*; —**schapsschildering**, *topia* (pl.; Vitr.).

lands-dief, *peculator*; —**dracht**, *cultus of ornatus populi*; —**heer**, *princeps; rex; imperator*; —**heerlijk**, *principalis*; door den gen. *principis*; —**kind**, *indigena; civis*; —**lieden**, z. landgenoot; —**man**, z. landgenoot; wat zijt gij voor een l., *cuius es*; —**rechten**, *leges eae quibus alga civitas utitur*; —**taal**, *sermo indigena of patrius; lingua* (b.v. in hun eigen l., *ipsorum lingua*). **land-stad**, *urbs mediterranea* (tegenst. *u. maritima*); = provinciestad; —**stadje**, z. provinciestadje; —**storm**, z. weer; —**streek**, *regio; tractus; pars* (deel van een land).

landsvorst, z. landsheer.

land-long, *lingula*; —**troepen**, z. landleger; —**verhuizer**, *ll., migrantes* (Liv.); —**verraad**, *patriae of rei publicae proditio; proditio; perduellio* (hoogverraad); —**verrader**, *proditor patriae; proditor; perduellis*; —**volk**, *homines rustici; agrestes; agricolae; plebs rustica*; —**voogd**, *praefectus; satrapes* (bij de Perzen); *proconsul* (ten tijde der republiek; in den keizertijd l. in een provincie van den senaat); verg. stadhouder; —**waarts**, *in terram of in agrum* (of os) *versus*; ook = het land in 3; —**weer**, *militia tumultuaria*; concr. *tumultuaria manus*; *tumultuariae cohortes*; —**wind**, *ventus a terra surgens of a mediterraneis regionibus ventens*; —**zaat**, z. landskind; —**ziekig**, —**ziekte**, z. heimwee; —**zijde**, van del l., a terra; van del l. toegankelijk zijn, *pedibus aditum habere*; een van del l. en zeezijde onneembare stad, *incepugnabilis terrestri ac maritimo situ urbs*; naar de l., *ad terram versus*.

lang, 1) adi. a) van ruimte, *longus* (alg.); *procerus* (slank; b.v. *rostrum; corpus; homo proceras staturae*); *promissus* (l. neerhangend; b.v. *capillus barba*); twee voel l., *duos pedes longus of* (afhangend van een ww.) *in longitudinem duorum pedum*. — b) van tijd, *longus; diuturnus; diutinus* (vaak van iets dat langer duurt dan men wenschte); *longinquus* (l. aanhoudend); sinds ll. jaren, *ex multis annis*; een letter of lettergreep l. gebruiken, *producere litteram of syllabam* (z. ook lang uitspreken l.); het l. maken (van iem. die spreekt), *longum esse*; hij zal het niet l. meer maken, *non morietur; mox vivere desinet; brevi de eo actum erit*; gij kunt het niet l. maken of uithouden, *non potes esse diuturnus*; iets op del l. baan schuiven, *alga in longinquum tempus differre* (verg. baan); de tijd valt mij l., *dies mihi longus videtur*; *tarde evnt horae*; *morae me taedet* (ik ben het wachten moe); l. tijd voor, na enz., z. lang voor, na enz. 3; voor

l. tijd enz., z. lang geleden enz. — 2) adv. a) = langen tijd, *diu; longum tempus*; langer, *diutius; longius*; (= verder) *ultra*; langer dan een jaar, *anno longius; plus of amplius anno; amplius annum*; niet langer, = niet meer III d; verwondert u niet langer, *desinite mirari*; zeer l., *perdui*; hoe l., zóó l., z. hoelang, zoolang; l. vóór of na, *multo ante of post* (ook met acc.); l. daarvoor, l. daarna, *multo ante; multo post*; niet heel l. daarna, *non ita multo post*; drie jaar l., *tres annos of per t. a.; tribus annis* (in drie jaar); sedert l., *diu; pridem; dudum*; nog niet sedert l., *haud dudum*; reeds l., *iam diu; iam pridem; iam dudum*; toen het reeds l. dag was, *multo iam die* (= reeds laat op den dag); vóór l., z. l. geleden; in l. niet, z. het is lang geleden sedert; l. duren, *diuturnum esse*; het duurde l. eer zijt inzagen, *sero admodum intellexerunt*; het zal niet l. duren of, *prope adest cum met ind. (Com.)*; het duurde niet l. of de vrede werd gesloten, *haud ita multo post pacta est*; het zal nu wel het langst geduurd hebben, *iam finis adierit*; het zou te l. duren of ophouden, *longum est met inf. of acc. c. inf.* (ook met st); hoe langer hoe meer enz., z. steeds meer enz. — b) l. niet, *minime* (b.v. *vulgare dicendi genus*); hij is l. niet zoo geleerd als gij, *multum abest ut te doctrinā aequiparet*; gij zijt l. niet zoo sterk, *viribus longe of multo inferior es*; l. niet zoo aangenaam, *haud aequae gratus*; l. niet zoo wreed, *multo minus crudelis*.

lang-armig, *longis brachiis*; —**beenig**, *longis cruribus*; —**dradig**, *latus; parum presus*; (van een pers.) *longus*; l. zijn, ook *fluere* (b.v. *oratio*); verg. vervelend; —**dradigheid**, *oratio latior* (langdradige stijl); *langior* (b.v. *antiquorum scriptorum*); —**durig**, z. lang l b; —**durigheid**, *diuturnitas; longinquitas*; —**halzig**, *collo longo of procer*; —**handig**, *longis manibus*; —**harig**, *comatus*; (van dieren) *longo pilo; prolixo villo*; —**held**, z. lengte; —**jarig**, *multorum annorum*; —**neus**, —**neuzig**, *nasutus; naso*; —**oor**, *auritus* (van den ezel, Phaedr.); —**oorig**, *auritus* (b.v. *asellus* Ov.); —**poottig**, *longipes*.

langs, 1) praep. *secundum* met acc. (b.v. *flumen*); *praeter* met acc. (b.v. *Eurotas p. Lacedaemonem fluit; copias p. castra traducere*); per (b.v. p.oram maritimam; p. *funem delabi*); l. de kust varen, *oram legere* (zich bij het varen niet van de kust verwijderen; z. ook voorbij varen); onder l., *subter* met acc; *sub* met abl.; daar l. enz., z. daarlangs enz.; spreekw. er van l. krijgen, *capulare; caedi*; overdr. *castigare*. — 2) adv. hoe l. zoo meer enz., z. steeds meer enz. **lang-slaper**, *homo longi of immodici somni*; *homo somno deditus*; —**staartig**, *caudā longa of procerā*; —**tong**, *loquax*; —**verp**, *oblongus*; —**wijlig**, z. langdradig; vervelend; —**wijligheid**, z. langdradigheid; vervelendheid; —**zaam**, *tardus* (alg. in gunstigen en ongunstigen zin; ook van den geest); *lentus* (traag); *lenis* (kalm); *segnis* (zonder vuur); *piger* (lui); *spissus* (l. vorderend; b.v. *opus; eventus*); adv. *tarde*; *lente* (b.v. *procedere*); *leniter* (b.v. *declivis*); *segniter* (b.v. *omnia agere*); *pigre* (b.v. *agere*); *spisse* (b.v. *s. atque vix ad alqm*

pervenire); l. werkend, *tardus* (b.v. *medicina*); *lenis* of *lentus* (b.v. *venenum*); l. stijgend, oplopend, l. vloeiend, ook *lenis* (b.v. *clivus*; *stagnum*); l. aan, *paulatim*; verg. allengs; de zaak gaat wat langzamer, *res lentior est*; het werk ging zóó l., *tanta fuit operis tarditas*; —**zaamheid**, *tarditas* (alg.; ook van den geest); *lentitudo* (b.v. *mortis* Tac.); *lenitas* (langzame strooming; gering verval); *semitia* (gebrek aan energie); *pigritia* (luiheid); —**zamerhand**, *paulatim*; verg. allengs.

lank-moedig, *clemens*; *lenis*; *exorabilis*; *longanimis* (Vulg.); adv. *clementer*; *leniter*; *longanimiter* (Vulg.); —**moedigheid**, *clementia*; *lenitas*; *longanimitas* (b.v. *dei* Augustin.).

lans, *hasta*; *saris* (Macedonische l.); verg. speer; spreekw. een l. met iem. breken, *cum algo in certamen descendere*; —**ier**, *eques hastatus*; —**knecht**, *hastatus*; *sarisorphorus* (Macedonische l.); —**punt**, *spiculum*; —**schaecht**, *hastile*; —**steek**, *ictus hastae*; een l. krijgen, *hasta vulnerari*; een lichten l. krijgen, *levi hastae ictu vulnerari*.

lantaarn, *lanterna*; —**drager**, *lantararius*.

lanterfant enz., z. leeglooper enz.

lap, *pannus*; *lacinia* (slip; tip); *pittacium* (op een wond enz., Cels.; ook l. op een schoen, Vulg.); linnen l., *linteum*; —**je**, overdr. iem. voor het l. houden, *verba dare alci*; verg. bedotten l.; —**pen**, *sarcire* of *resarcire* (algd); subst. het l., *sartura*; —**pendeken**, *cento*; —**per**, *sartor* (van kleeren); verg. schoenlapper; —**werk**, overdr. *cicatricosa* (Quint.).

la-rie, *nugae*; *fabulae*; —**riks**, *larix*.

laseh, z. lap; strik; voeg.

lasschen, *coagmentare* (algd; res); *conserere* (aan elkaar l.; res).

last, **1** = vracht, *onus*; *sarcina* (pak); overdr. *onus* (alg.); *molestia* (onaangenaamheid; bezwaar); *difficultas* (moeilijkheid); *negotium* (werk, moeite); *incommodum* (ongemak); *munus* (taak); **II** (= verplichtingen), *munia*; iem. tot l. zijn, *alci oneri esse*; iem. een l. opleggen, op den hals schuiven, *onus alci iniungere*; een l. op zich nemen, zich een l. op den hals halen, *onus of molestiam suscipere*; in staat zijn een l. te dragen, *esse oneri ferendo*; zonder l. voor u, *sine molestia tua* (b.v. *cura quod s. m. t. facere poteris*); **II**. dragen, *difficultates ferre* of *perpeti*; l. met iets hebben, *laborare de alga re*; weinig l. van iets hebben, *facile ferre* algd (b.v. *senectutem*); iem. l. veroorzaken of aandoen, *molestiam alci exhibere* of *offerre*; *negotium alci exhibere*; *algm incommodo officere*; algd *alci incommodum offert*; *alci oneri*, *gravem of molestum esse*; l. van iem. hebben, *algs alci molestiam exhibet* enz.; iem. iets te l. leggen, *crimini dare*, *vitio dare* of *vertare alci algd* (ook met *quod*); z. bovendien beschuldigen; de schuld geven **2**; op zware l. zitten, *maximis oneribus premi* (b.v. *municipium m. o. pressum*). — **2** = zwaarte, *pondus*; *gravitas*. — **3** = bevel, opdracht, op l. van iem., *mandatu alcius*; z. ook op iems bevel **1**.

lastdier, *umentum*; i. *sarcinarius* (om bagage te dragen); —**draagster**, *gerula*;

—**dragend**, *onerarius*; *sarcinarius* (bagage-dragend); —**drager**, *bairulus*; *gerulus*.

laster, *maledictio* (het kwaadspreken); *maledicta* (pl.; lastertaal); *blasphemia* (Eccl.); *calumnia*, *crimen falsum*, *criminatio* of *criminatio falsa* (valsche aanklacht of beschuldiging); —**aar**, *homo maledicus* of *conviciator maledicus* (kwaadspreker); *calumniator* of *auctor criminis falsi* (valsche aanklager); *blasphemator* (Eccl.); —**aarster**, *mulier maledica* (kwaadspreester); *blasphematrix* (Eccl.); —**en**, (= kwaadspreken) *maledicere* (abs. en alci); *maledicta dicere*, *congerere*, *conicere* of *conferre* (in algm); *blasphemare* (algm Eccl.); (= valsch beschuldigen of aanklagen) *calumniari* (abs. en algm); *criminari* (algm); *falso crimine insimulare* (algm); *falsum crimen alci inferre*; de goden l., *impiis voces iacere* of *mittere in deos*; *deos ferocioribus verbis increpare*; God l., *deum verum blasphemare* (Augustin.); subst. het l., *maledictio*; door omschr.; —**end**, *maledicus*; *blasphemus* (Eccl.); —**ering**, *maledictio* (het lasteren); z. verder *laster*; —**lijk**, *criminosus*; *falsas criminaciones continens*; **II**. berichten, *criminantium nuntii*; adv. *criminoso*; —**taal**, z. *laster*; —**tong**, *lingua maledica*; = lasteraar, -ster; —**zucht**, *maledicendi*, *criminandi* of *calumniandi studium*.

last-gever, iems l., *qui mandata alci dat* enz.; —**geving**, *mandatum*; —**ig**, *molestus* (last veroorzakend); *gravis* (drukkend); *incommodus* (ongelezen, ongemakkelijk); *arduus* (moeitevol; b.v. *opus*); *difficilis* (bezwaaarlijk; b.v. *aditus*; *iter*); een l. buur, *gravis aecola*; iem. l. vallen, het iem. l. maken, *molestum esse alci*; *negotium exhibere alci*; *male habere algm* (b.v. *equitatu agmen adversariorum*); *molestum alci intervenire* (van een bezoeker); *instare alci* (dringen); b.v. *instantibus creditoribus* Tac.); z. verder *last* veroorzaken **1**; iem. l. vallen met iets, *obtundere algm algd re* (b.v. *longis epistulis*; ook *rogitando*); *fatigare algm algd re* (b.v. *precibus* Liv.); z. verder *moeilijk*; —**igheid**, *molestia*; *difficultas*.

lat, *regula*; verg. staak.

laten, **A** tr. **I** = maken, bewerken of aanleiding geven dat iets gebeurt, **1** alg. *facere* met conl. of met *ut* en conl. (b.v. ik zal het u l. weten, *ut scias faciam*; laat mij weten, *fac sciam*; laat het twee- of driemaal koken, *facito bis aut ter interfeat* Cato). — **2** door bevel of opdracht, = doen, *iubere* (met acc. c. inf.); *imperare* (*alci ut* met conl.); *curare* (met acc. c. gerundiv.); dikwijls niet afzonderlijk uitgedrukt, indien het genoegzaam blijkt dat het subj. de handeling door een ander laat verrichten, b.v. iem. l. onthoofden, *securi percutere algm*; *Verres* liet zich een ring maken, *Verres sibi fecit anulum*; vaak ook wordt „laten“ met den inf. door één ww. of één uitdrukking weergegeven, b.v. iem. l. komen, *accessere algm*; iem. l. gaan, *dimittere algm*; zich de schoenen l. geven, *calceos poscere*; l. zakken, *demittere* (b.v. *fascies*); laat u den brief voorlezen, *audi litteras*. — **3** door wil of bepaling, *velle* met acc. c. inf., b.v. onze voorvaderen lieten de slaven op de pijnbank niet als getuigen tegen hun meesters verhooren, *maiores nostri de servis in dominos quaeri*

noluerunt (verg. *fortuna nasci eum in urbe terrarum principe voluit*). — **4**) door schriftelijke of mondelinge voorstelling, *facere* of *inducere*, b.v. *Homerus I. Laertes zijn akker bebouwen, Homerus Laertam agrum colentem facit*; *Plato I. de wereld door God geschapen worden, Plato mundum a deo aedificari facit*. — **5**) door aansporing, b.v. *I. wij gaan, eamus*; iron. *laat me dan eens (iem.) een liotir slaan, tum mihi pulset lictorem*. — **6**) door onderstelling of concessie, b.v. *laat de ziel eens niet voortbestaan, fac of finge animos non remanere post mortem*; *laat het waar zijn, sit verum*; *laten de krachten ontbreken, toch . . . , ut desint vires, tamen* (Ov.). — **7**) elliptisch **a**) = *aderlaten*. — **b**) = *nalaten* **2**; *laten varen II 2 a*; *laat dat, missa istaec fac*; *mitte of omittle haec*; *het leven I., vitam of animam edere; animam efflare*; (in den strijd) *cadere of occidere; ponere vitam* (b.v. *portae in limine* Verg.); *voor iem. het leven I., pro algo mori of emori*; verg. zijn leven offeren **2 b**. — **c**) iem. of iets ergens **1**, *relinquere* (b.v. *alqm in Bellovacis; laeva hostem; ibi impedimenta*). — **d**) iets of iem. in een zekeren toestand laten, *relinquere* (b.v. *alqm insepulchrum; regem; rem integram; alqd in medio; intercessionem liberam*). — **e**) iem. iets **1**, *addicere alci alqd* (iem. iets gunnen bij een verkoop); = *laten behouden, relinquere alci alqd* (b.v. *tantum nobis in nostrum privatum usum*); *non adimere alci alqd; non privare alqm alqd re*; alle tijd, dien het oorlogvoeren hem liet, *quicquid vacabat a bellis*. — **II**) = *toelaten, sinere of pati* (met acc. c. inf.); *permittere of concedere (alci ut met conl.)*; in 't bijz. **1**) *zich I.*, gewoonl. door het pass., b.v. *zich I. verbidden, exorari*; *zich I. leiden, commoveri* (b.v. *amore*); *dit I. zich gemakkelijk weerleggen, hoc facile refutatur of refutari potest; hoc facilem habet refutationem*. — **2**) elliptisch **a**) het bij iets **1**, *acquiescere in alga re* (zich bij iets neerleggen); *mittere, missum facere of abicere alqd* (iets laten rusten); iem. dooriets **1**, z. doorlaten; iem. in iets **1**, z. binnenlaten; iem. uit iets **1**, z. uitlaten **1**. — **b**) iem. ergens **1**, = *toelaten* dat iem. ergens blijft, *alqm manere pati in algo loco*; iem. bij iem. **1**, *sinere alqm esse cum algo*. — **B**) intr. van iets **1**, z. aflaten **2**; van iem. **1**, *discedere ab algo; desinere alqm amare*.

lat-er, z. laat **b**; — **uw**, *lactuca*.

laurier, *laurus* (laurierboom); *laurea* (nl. arbor); z. ook *lauwer*; — **blad**, *folium laureum*; — **krans**, — **tak**, *laurea*; *corona laurea*.

lauw, **1**) eig. *tepidus*; *tepens*; **1**. warmte, *tepor*; **1**. zijn, *tepere*; **1**. worden, *teperscere*; **1**. maken, *tepefacere*. — **2**) overdr. *segitis*; *languidus*; *tepidus* (in het geloof, Eccl.); adv. *segniter*; *languide*; *frigide*; *tepede* (Eccl.); z. ook onverschillig **2**; — **er**, eig. *laurea* of *corona* **1**; met **II**. versierd of bekranst, *laureatus*; overdr. **II**, *gloria*; *laus*; *decus*; nieuwe **II**. verwerven, *gloriam augere*; met **II**. bedekt uit den oorlog terugkeeren, *victricim clarum referre*; begeerig zijn naar **II**. (= naar een overwinning), *laureae cupidum esse*; op zijn **II**. rusten, *parta gloria veluti reposito frui honore* (Pacat.); — **eren**, *lauro coronare (alqm)*; gelauwerd, *laureatus*;

— **erkrans**, — **tak**, z. laurierkrans; — **held**, *tepor*; overdr. *segitia*; *lentitudo*; *frigus*.

lav-a, *saxa liquefacta* (pl.); (droge) *massa sulfurea*; — **eeeren**, *hinc atque hinc ad ventos obliqua transferre vela* (Liv.); — **ement**, *clyster*; een **1**. nemen, *clystere purgari*; een **1**. van iets geven, *alqd clystere inicere*; een **1**. zetten, *ducere alvum clystere*; — **en**, z. verkwikken.

lawaal, z. rumoer; spreekw. veel lawaai om niets maken, *magno conatu magnas nugae dicere* (Ter.); — **ig**, z. rumoerig.

laxeeren, *purgare alvum*.

lazaret, z. ziekenhuis; — **zuren**, *cyaneus*; *caeruleus*; — **zuur**, *cyamus*; — **zuursteen**, *sappirus*.

leb, *coagulum*.

lectuur, *lectio of librorum I.* (het lezen van boeken); *legendi usus* (het leven als oefening); concr. *lectio* (b.v. *cotidiana* Suet.); *libri quos alqs legit; libri lecti of legendi; litterae*; door de **1**. van Cicero, *lecto Ciceroe* of *legendo C.*; **1**. van dichters, *poetarum evolutio*; *lectio carminum*; een weinig **1**, *lectiuncula* (of pl.); *lichte I.*, *lectio quae non est intellectu difficilis*; *zich met I. bezighouden, lectioni operam dare*; *zich gaarne met I. bezighouden, litteris of librorum lectione delectari*; een *lichte en aangename I.* ter hand nemen, *remissius et dulcius alqd legere*.

lede-kant, *lectus*; — **maten**, *membra*; *artus*; — **pop**, z. marionet.

leder, *corium*; spreekw. van **1**. trekken, z. het zwaard trekken; van eens anders **1**. riemen snijden, *largiri de alieno* (Liv.); *de alieno liberaliter esse* (Sen.); *ludere de alieno corio* (Aput.); — **bereider**, *coriarius*; — **en**, e *corio factus*; *corio conserthus* (b.v. *tegimen corporis*).

ledig, **1**) eig. *vacuus*; *inanis* (van iets dat eigenlijk vol moet zijn); *vastus of desertus* (verlaten); *epotus* (leeggedronken); een **1**. straat, *via occursum hominum vacua* (Liv.); de **1**. ruimte, *vacuum*; *inane*; *inanitas*; met **II**. handen, *vacuis manibus* (b.v. *abire*); *inanis* (b.v. *redire*); *sine munere* (zonder geschenk); met **II**. handen vertrekken, ook *nilhil auferre*; **1**. drinken enz., z. leegdrinken enz. — **2**) overdr. **1**. tijd, *otium*; *tempus otiosum*; **1**. tijd hebben, *otiosum esse*; *alci est otium*; *otium habere*; *vacuum esse*; **1**. tijd in overvloed hebben, *otio abundare of diffuere*; **1**. tijd hebben voor iets, *vacare alci rei* (b.v. *philosophiae*); zijn **1**. tijd aan iets wijden, *otium consumere in algo re*; zijn **1**. tijd bij iem. doorbrengen, *cum algo otii tempus consumere*; zijn beetje **1**. tijd aangenaam doorbrengen, *delectare otiohum suum*; in **II**. oogenblikken, *quotiens otiosus est* (wanneer hij niets te doen heeft); **1**. loopen enz., z. leegloopen enz.; — **en**, *vacuum facere (alqd)*; *exinanire of exonerare* (b.v. *navem*); verg. leegdrinken; leegmaken; — **gang**, *desidia*; *otium ofo. iners ac desidiosum*; *cessatio*; *inertia*; — **gan-ger**, — **ster**, z. leeglooper, — **ster**; — **held**, eig. *inanitas*; overdr. = *lediggang*; = *ledige tijd*, z. *ledig* **2**.

leed, **1**) subst. **a**) = *kwaad*, *iniuria*; iem. **1**. doen, *iniuriatum inferre of facere alci*; *nocere alci*; *alci vim afferre*; *violare alqm*. — **b**) =

verdriet, *dolor*; *acerba*, *dura* of *aspera* (pl.); *malum* (of pl.); iem. zijn l. klagen, *queri cum alqo* of *apud alqm*; l. doen, z. bedroeven; spijten; z. verder verdriet. — 2) adi. iets met l. oogen aanzien, *invitum videre* of *molesse ferre alqd* (ook met acc. c. inf.); — **vermaak**, *malevolentia*; met l. *malevolus*; l. gevoelen, *alieno malo laetari* of *gaudere*; — **wezen**, *dolor*; z. verder smart; spijt; rouw.

leef-regel, *praeceptum vitae* of *vivendi*; *vitae degendae ratio*; *vitae lex* of *ratio*; = dieet; — **tocht**, z. levensmiddelen; — **tijd**, *aetas*; vroegste l., *prima aetas*; krachtige l., *a. confirmata*; hoogere l., *grandior aetas* (b.v. *grandiorem aetatem ad consulatum constituere*); hoge l., *aetas exacta* of *extrema*; *senectus*; ook alleen *aetas* (b.v. *morbo atque aetate confectus*); gelijkheid van l., gelijke l., *aequalitas*; van gelijken l., *aequaeus*; van gelijken l. zijn als iem., *aequalem esse alci*; menschen van elken l., *omnes aetates*; op dien l. zijn, *eā aetate* of *id aetatis esse*; op een l. van zestig jaar, *sexaginta annos natus*; op gevorderden l., *aetate provectus*; *longius aetate provectus*; op l. komen, z. jaar (op j. komen); zoodra ik den mannelijken (aувbaren) l. bereikt had, *cum primum in aetatem veni* (Liv.); op hoogen l. sterven, *exactā aetate* of *senem mori*; de voor het dingen naar een ambt bij de wet vastgestelde l., *ad petendum magistratum legitima aetas*; iem. heeft nog lang niet den voor senator vereischten l. bereikt, *a senatorio gradu aetas altius longe abest*; — **wijze**, z. levenswijze.

leeg-drinken, *haurire* of *exhaurire* (b.v. *potulum*); *ebibere* (b.v. *potulum*; *ubera*); *epotare* (alleen part. *epotus*); — **hoofd**, *vanum*, *ingenium*; — **loopen**, *effundi* (b.v. *effusus urbis* ad habendos honores); = niets uitvoeren, *nihil agere*; *cessare*; verg. leegzitten; subst. het l., z. lediggang; — **looper**, *homo desidiosus*, *deses* of *iners*; de bedrijvige l., *ardelio* (Phaedr.); — **looperij**, z. lediggang; — **loopster**, *mulier deses*; — **maken**, *exinamire* of *exonerare* (b.v. *navem*); *effundere* of *exhaurire* (b.v. *aerarium*); z. ook ontruimen; — **plunderen**, *exspoliare* of *plane e.* (b.v. *urbem*); *exinamire* (b.v. *domos*; *civitates*); *exhaurire* (b.v. *lecta*); *nudum atque inane reddere* (b.v. *domum exornatam*); *vastare* (b.v. *agros*); — **staan**, *vacuum* of *inane* esse; de rhetorscholen staan l. in *rethorum scholis solitudo est*; — **staand**, een l. huis, *vacua domus*; *aedes liberae*; — **zitten**, *nihil agere*; *cessare*; *sedere*; *desidem domi sedere*; *desidem vitam agere*; subst. het l., z. lediggang; — **te**, eig. *inanitas* (ledigheid); *vacuum* of *inane* (het ledige); *solitudo* (eenzaamheid); overdr. *inanitas*; *vanitas*.

leek, 1) eig. *lancus* (Ecl.). — 2) overdr. *idiota*; een l. in iets, *rudis* of *imperitus alcius rei*; ll., ook *vulgus* (tegenst. *erudit*); — **en**, (overdr.) *imperatorium*; — **enstandpunt**, van een l. bezien, *ex communi hominum opinione*.

leelijk, *deformis*; *indecorus*; *turpis*; l. weer, *tempestas mala*; l. eigenschap, *vitium*; adv. *turpiter*; iem. l. behandelen, *alqm male habere*; iem. l. staan, *dedecere alqm*; het staat l., *dedecet* of *deforme est* (met acc. c.

inf.); — **erd**, *homo* of *mulier deformis* enz.; (als scheldwoord) *simia*; — **heid**, *deformitas* (ook *aediforium* Suet.); *turpido*.

leem, *lutum*; *argilla* (pottebakkersleem); *creta* (witte l.); van l. = leemen; — **achtig**, *argillaceus*; — **en**, *luteus*; *fictilis* (b.v. *vasa*); l. muur, *maceria*; — **te**, *vitrum*; z. ook *lacune*.

leen, iem. iets te l. geven, *mutuum dare alci alqd*; iem. geld te l. geven, *mutuum dare alci pecuniam*; geld van iem. te l. krijgen, *pecuniam mutuum accipere* ab alqo; geld van iem. te l. vragen, *pecuniam mutuum postulare* ab alqo; z. ook borgen; leenen; te l. gegeven of gekregen geld, z. leening 2; — **en**, 1) iets van iem. l., *mutuari alqd* ab alqo; *alqd utendum* *petere*; z. ook borgen 1. — 2) iets aan iem. l., *commodare alci alqd*; *utendum* *dare* of *trudere alci alqd*; z. ook borgen 2; te leen geven; zich l. tot (van zaken), z. geschikt zijn voor; daar de Grieksche taal zich beter l. tot het vormen van samenstellingen, *faciliore ad duplicanda verba Graeco sermone* (Liv.); zijn naam tot iets l., *nomen suum commodare* ad alqd; het oor l., *aures patefacere alci* (b.v. *assentatoribus*); *aures praebere alci rei*; *patent aures alci rei* of *ad alqd* (eig. de ooren staan open voor; *aurem commodare* (alci) Ov.; *alci rei* Arnob.); z. ook op volgen 2; — **ing**, 1) abstr. *mutuatio*; *versura* (in engeren zin, een l. aangegaan om een schuld te delgen); een l. sluiten, *versuram facere*. — 2) concr. *pecunia mutua* of *credita*; *credendum*; — **man**, *cliens* (eig. iem. die zich onder de bescherming stelt van een ander).

leep enz., z. slim enz.; — **oog**, ll. hebben, *lippire*; — **oogig**, *lippus*; — **oogigheid**, *lippitudo*.

leer, 1) = leder. — 2) = ladder. — 3) a) = onderwijs, *disciplina*; iem. bij iem. in de l. doen, *alqm alci in disciplinam trudere*; bij iem. in de l. gaan, *se in disciplinam alcius trudere*; z. ook onderwijs. — b) = geheel van leerstellingen of voorschriften, *decreta*, *praecepta* of *instituta* (pl.); *doctrina* (ook pl.); *ratio* (theorie). — c) = les, *disciplina*; *praeceptum*; *documentum*; (= leerstelling) *decretum*; een goede l., *praeceptum utile* of *salutare*; een l. voor iem. zijn, *alci documento esse* (om iets te doen of niet te doen, *ut* of *ne faciat alqd*); deze gebeurtenissen moeten voor een l. gehouden worden om ..., *haec pro documentis* of *pro disciplina et praeceptis habenda sunt ut*; — **aar**, *ares*, z. leermeester, -es; — **aarsambt**, *doctoris*, *magistri* of *docendi munus*; — **boek**, *liber* quo traditur *disciplina* of *qui scriptus est de disciplina*; *liber de alga re*; — **en**, 1) adi. = lederen. — 2) ww. a) = onderwijzen, *docere* (alqm); iem. in iets, *alqm alqd*; ook *alqm* met inf.; iem. l. paardrijden, *alqm equo*; iem. l. citserselen, *alqm fidibus*; iem. Latijn l., *alqm Latine*; z. ook onderwijzen; = aantoonen, bewijzen, *docere* (alqd); met acc. c. inf.); *documento esse* (met acc. c. inf.). — b) = onderwijzen krijgen, kennis opdoen, *doceri* (alqd ab alqo), vaak vervangen door *discere* (alqd); *alqd ab alqo*; met inf.; ook *fidibus*; *Latine*; iets er nog bij l., *addiscere alqd*; van buiten l., *ediscere* of *memoriae mandare* (alqd); grondig l., *perdiscere* (alqd); vlug l.,

celeriter arripere (b.v. *res innumerabiles*); l. kennen, *cognoscere*; iem. die moeilijk leert, *homo indocilis*; spreekw. al doende l. men, *discipulus est prioris posterior dices* (Publil. Syr.); *potest taurum tollere qui vitulum sustulit* (Petr.); —**geld**, *merces*; *pretium*; spreekw. l. geven, z. door schade wijs worden; —**glerig**, *discendi cupidus* of *studiosus*; —**glerigheid**, *discendi cupiditas* of *studium*; —**ing**, *praeceptum* (b.v. *philosophiae*); spreekw. l. wekken, voorbeelden trekken, *longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla* (Sen.); z. verder leer 3 a en c; —**jaren**, *tempus discendi*; —**jongen**, *tabernae alumnus*; —**ling**, *discipulus*; *alumnus* (b.v. *Platonis*); (= toehoorder) *auditor* (b.v. *Demetrius Theophrasti a.*); (= beginnening) *tiro*; —**looier**, *coriarius*; —**meester**, *magister*; *doctor*; *praeceptor*; —**meesteres**, *magistra*; spreekw. de ondervinding is de beste l., *usus magister est optimus* (Cic.); —**rede**, *oratio sacra*; —**rijk**, *uitis*; l. zijn, ook *documento esse*; —**school**, eig. = school l.; overdr. *disciplina*; de l. van den oorlog, *disciplina militiae*; een goede l. gehad hebben, *bona disciplina exercituum* of *usum esse*; —**spreuk**, *sententia*; —**steling**, *decretum*; *dogma*; *placitum*; verg. ook leer 2; —**stelsel**, *disciplina*; *ratio*; r. et d.; —**stoel**, z. leeraarsambt; —**stof**, *ea quae discuntur* of *discenda sunt*; —**stuk**, *decretum*; *dogma*; —**tijd**, *tempus discendi*; —**vak**, *disciplina*; *doctrina*; —**zaam**, *docilis*; = leerrijk; —**zaamheid**, *docilitas*.

leesbaar, *qui legi potest*; l. zijn, *legi posse*; l. schrijven, *ita scribere ut legi possit*; overdr. *lectu incundum*; —**lust**, *legendi studium*.

leest, *forma* of *f. calcei* (schoenmakersleest); *statura* (gestalte); overdr. op één l. geschoeid zijn, *nihil inter se differre*.

leeswoede, *legendi aviditas*.

leeuw, *leo*; als ll. strijden, *fortissime* of *audacissime pugnare* (verg. *in pace leones*, *in proelio cerui* Tertull.); —**en**, *leoninus*; door den gen. *leonis* of *-um*; —**enbek**, (plant) *antirrhinum*; —**enmoed**, *summa animi fortitudo*; met l., *fortissimus* of *audacissimus* (als adv. -e); —**erik**, *clauda*; —**in**, *leaeua*.

leg-aat, 1 = onderbevelhebber. —**2** = erfgift, *legatum*; *pecunia quae legata est* (alci); —**ateeren**, z. vermaken 2; —**endarisch**, *fabulosus*; —**ende**, *fabula*.

leger, 1 ligplaats, *cubile* (van menschen en dieren). —**2** mil. *exercitus*; *acies* (in slagorde opgesteld); *agmen* (op marsch); zich bij het leger bevinden, *esse apud exercitum* (b.v. in het gevolg van den veldheer; maar *esse in exercitu*, als soldaat); —**afdeeling**, —**corps**, *manus*; *copiae* (troepen); *exercitus* (leger); *pars exercitus* (een afdeeling van een leger); *agmen* (leger op marsch); —**en**, *collocare* (b.v. *legionem non longe a finibus*); zich l., z. gaan liggen l.; mil. *considerare* (b.v. *trinitis castris*; *trans flumen*; *in ripis*); verg. een legerplaats opslaan; ergens gelegerd zijn, *in algo loco consedissee*, *castra habere* of *c. posuisse*; *stativa habere* (in een vast kamp); verg. kampeeren; —**hoofd**, *dux exercitus*; *dux*; *imperator*; —**kamp**, z. —plaats; —**knecht**, *calo*; —**macht**, *exercitus*; *copiae*; verg. krijgsmacht; —**plaats**, *castra* (pl.); een vaste l.,

stativa (pl.); een l. afpalen, *castra metari*; opslaan, *castra ponere*, *locare*, *collocare*, *facere* of *munire*; in de nabijheid van den vijand, *castra castris hostium conferre*; een l. opbreken, *castra movere*; —**schaar**, z. —afdeeling; —**stede**, *cubile*; *lectus*; —**tent**, z. tent; —**trein**, —**tros**, z. tros 2.

leggen, *ponere*, *locare* of *collocare* (aan iem. of iets een passende plaats geven); *deponere* (neerleggen; ter bewaring leggen); *condere* (wegleggen); iem. of iets in of op iets l., *ponere* of *collocare* *alqm* of *alqd* in *alga* re; *imponere* *alqm* of *alqd* in *alqd* (ook *alqd alci rei*); de hand in iems hand l., *dextrae dextram iungere*; iets op iets l., ook *reponere* *alqd* in *alga* re; een bezetting, troepen enz. ergens l., *ponere*, *collocare* of *constituere praesidium* enz. in *algo loco* (ook in *Belgis* enz.); *praesidium imponere* in *algo loco* (b.v. *Abdyi*); iets onder iets leggen, *supponere* (b.v. *animum ova gallinis*); *subicere* (b.v. *epistulam sub pulvinum*; *alqd prelo*); iets tegen iets l., z. aanleggen l a; z. verder de woorden waarmee „leggen” verbonden wordt.

legloen, *legio*; —**soldaat**, *miles legionarius*; pl. ook *legionarii*.

lei, *lapis sectilis* (Plin.); (om op te schrijven) *tabula*; —**boom**, *arbor cantheriata* (Col.); —**band**, overdr. iem. aan den l. hebben, z. iem. leiden 2; aan den l. loopen, *funem sequi* (Hor.).

leid-draad, *dux*; (van een boek) *liber quem quasi ducem alqs sequitur*; iets als l. gebruiken, *alqd sequi*; —**en, 1** eig. *ducere* (*alqm*); *ducem esse* (*alci*); iem. ergens heen l. (= geleiden), *ducere* *alqm* in *alqm locum* (ook *ad alqm*); verg. ook voeren l a; water ergens heen l., *ad- of perducere aquam* in *alqm locum*; water over iems land l., *aquam per alcius fundum ducere*; subst. het l. van het water, *ductus* of *ductio aquae*. —**2** overdr. iem. of iets l., *regere*, *moderari* of *regere* et *moderari* *alqm* of *alqd*; *instituire* *alqm* (een leerling l.); *praeesse alci rei* (b.v. *negotio*; *bello*; *comitiis*); *gubernare* (b.v. *rem publicam*); *administrare* (b.v. *bellum*; *rem publicam*); *gerere* (b.v. *rem publicam*); *praesidere* (b.v. *rebus urbanis*); zich door iem. laten l., *parere* of *obtemperare alci*; *alcius arbitrio* of *consilio regi*; *alqm* of *alcius auctoritatem sequi*; door iets, *moveri*, *commoveri* of *permoveri* *alga* re; *duct* *alga* re (b.v. *quaestu*); *sequi* *alqd* (b.v. *officium*); zich bij zijn plannen door de plicht laten l., *officio consilia moderari*; zich door het geluk laten l., *fortunam in consilio habere* (Liv.); een weg l. ergens heen, *via ferti* (b.v. *ad portum*; ook *porta ad mare*; *vestigia in omnes partes*); *via ducit* (b.v. *in collem* Liv.); het daarheen weten te l. dat, *rem in eum locum deducere* ut met conl.; iets l. tot iets (= strekt tot iets), *alqd pertinet ad alqd* (b.v. *ad effeminandos mores*); tot niets l., *exitum non habere* (b.v. *fuga*); het l. tot niets, nil est; —**er**, *dux*; *rektor*, *moderator* of *gubernator* (b.v. *rei publicae*); *auctor* (b.v. l. van den senaat, *a. consilii publici*); *princeps* (b.v. *factionis*); *magister* of *praeceptor* (leermeester); de ll. van den staat, ook *ei qui rei publicae praesunt*; de l. van een menigte, *rektor multitudinis*; —**ing**, *ductus*; *regimen* (b.v. *omnium rerum*); *rectio* of *moderatio* (b.v. *rei publicae*); *gubernatio*

(b.v. *senatus*); *administratio* (b.v. *belli rerum publicarum*); wijze l. *moderatio et prudentia*; bekwaam l. van den staat, *ars rei publicae gerendae et administrandae*; *prudentia* in re publica gerenda of *administranda*; opperste l. l. van den staat enz., z. *opperhevel*; *oppergezag*; onder iets l. *alcus ductu*; *alquo duce* of *administrante*; staan, *alquo duce et auctore uti*; *alcus consilio regi*; (van zaken) *ab alquo regi* of *gubernari*; de l. der natuur volgen, *naturam ducem sequi*; iets l. volgen, zich onder iets l. stellen, *consiliis alcus parere*; *ad alcus auctoritatem se conferre*; iem. onder iets l. stellen (een jongmensch onder de l. van een staatsman), *deducere alqm. ad alqm.*; de l. van iets hebben, z. iets leiden 2; de l. van den staat op zich nemen, in handen hebben, z. het roer (van den staat) in handen nemen, hebben; iem. de l. van iets opdragen, met de l. van iets belasten, *praeferre alqm. alci rei* (b.v. met de l. van een onderzoek, *quaestioni*); —**sel**, z. *teugel*.

leidsman, *dux*; *magister*; z. *leider*.

leidster, = *leidstar*, *dux*; iets tot l. nemen, *alqm. rem ducem sequi*; in alles diene uw verstand u tot l., *omnia gubernes ac moderare prudentia tua*.

leidsvrouw, *dux*; *moderatrix*; *gubernatrix*; *rectrix*; *magistra* (leermeesteres).

leien, spreekw. alles gaat van een l. dakje, *omnia plana proclivia of aequa et plana sunt alci* (Liv.); *omnia quadrata currunt* (Petr.).

lek, 1) *adi. rimosus*; l. worden, *rimas agere*; l. zijn, *laxatis compagibus aquam trahere of accipere*. — 2) subst. *rima*; een l. krijgen, z. *lek* worden 1; —**ken**, = *likken*; = *dropelen* 1; = *water doorlaten, perfluere*;

—**ker**, *delicatus* (b.v. *cibus*; *convivium*); overdr. iem. l. maken, *delevere alqm.*; zich niet l. gevoelen, *languere* (b.v. *de via*); adv. *delicate* (b.v. *cenitare*); *lucunde* (b.v. *bibere*; *sapere*); z. ook *lekkerbekkig*; —**kerbek**, *cupes* (Plaut.); *ligurritor* (Macrob.); overdr. *homo fastidii delicat*; —**kerbekkig**, *cupediorum studiosus*; l. zijn, *ligurrire*; overdr. *fastidii delicat*; —**kerbekkigheid**, *ligurritio*; —**kernij**, *cibus delicatus*; ll., = —**kern**, ook *cupedia* (pl.); *matteae* (Suet.); *bonae res*; *bellaria* (de ll. die het nagerecht vormen).

lel, *auricula of a. infima* (oorlel); *lamina auris* (Arnob.); *palea* (l. van den haan); z. ook *kwab*; *lomp* 1.

lelle, *litium*; —**blank**, *candidus*.

lem-mer, z. *kling*; —**met**, z. *lampepit*; —**oen**, z. *dissel*.

len-de, *lumbus*; —**denlam**, *delumbis*; —**denschort**, *subligaculum*.

lenen, z. *leunen*.

len-en, intr. *longiorem fieri*; *crescere*; —**te**, *longitudo*; *proceritas* (b.v. *collorum*; *tironum* Veget.); l. van tijd, *diuturnitas temporis*; *longinquitas*; de l. van den weg, ook *spatium itineris*; over een l. van, in *longitudinem* met gen. (b.v. in l. *pedum CC pontem rescindit*); in de l., in *longitudinem* (b.v. *plancies circiter milia passuum III in l. patebat*); in zijn volle l., *quam longus est*; ter l. van twee voet, z. twee voet lang 1 a.

lenig, *lentus* (als twijg, b.v. *Galathea lentior et salicis virgis et vitibus albis* Ov.); *flexibilis* (buigbaar); *mollis* (elg. beweeglijk);

b.v. *commissurae*; *qui extendi potest* (rekbaar); overdr. *flexibilis* (b.v. *ingenium*); —**en**, *lenire of levare* (b.v. *dolorem*); *mitigare* (b.v. *tristitiam*); (door troosten) *consolari* (b.v. *alcus dolorem*); —**heid**, *mollitia* (b.v. *cervicum*); l. der gewrichten, *commissurae et artus molles*; —**ing**, *mitigatio*; *levatio*: iets strekt iem. tot l., *alqd alci levationi of levamento est*; iets brengt l. van iets, *alqd habet levationem alcus rei* (b.v. *quae l. habent aegritudinum*); —**ingsmiddel**, *levamen*; *levamentum*; *delinimentum*; *medicina* (geneesmiddel).

len-te, ver; wanneer het lente werd, *cum ver esse cooperat*; overdr. de l. des levens, *flos primus aetatis*; —**te**, *vernus*; door den gen. *veris*; —**temaand**, *Martius of M. mensis*; —**tetijd**, *vernum tempus*; —**te-weer**, *cachum vernum* (Sen.); z. ook onbestendig.

lepel, *cochlear*; *ligula* (platte l.); —**vol**, *cochlear*.

leppen, *sorbilare* (b.v. *cyathos* Ter.).

lepra, *leprosus*, z. *melaatsch* (heid).

les, 1) eig. *schola* (les die gehouden wordt);

discenda of ediscenda (pl.; taak om te leeren); l. geven, krijgen, z. *onderwijs* geven, krijgen; *akademische l.*; z. *college*. — 2)

overdr. *praeceptum* (voorschrift ter leering); iem. l. geven, *alqm. praeceptis salutaribus adiuvere*; ll. aannemen, naar iets ll. luisteren, *momentem audire of momenti obsequi*;

verg. naar goeden raad luisteren 2; een l. uit iets trekken, *alqd sibi documento habere*;

iem. de l. lezen, *alqm. castigare of verbi c.*; *compellare alqm.*; geducht, *gravior increpare alqm.*; z. verder leer 3 c; —**schen**, *dorst* 1.; *sitim explere of restringere*; —**senaar**, *pulpitum*.

let-sel, *noxa*; iem. l. toevoegen, bezorgen, *laedere alqm.* (b.v. *tela subeunte*); z. verder schade; leed 1 a; hindernis; —**ten**, 1)

op iem. of iets l., *observare alqm. of alqd* (b.v. *hominum exitus*); *speculari alqm.* (iem. in het oog houden); *custodire alqm.* (bewa-

ken); *considerare alqd* (b.v. *alcus negligentiam*); *spectare alqd* (b.v. *eventum pugnae*); let eens op de domheid van den man, *stuporem hominis attendite*; goed op zijn (eigen) woorden l., *circumspicere dicta sua* (Liv.); daarop l. dat, *videre ut met conl.* (dat niet, ne met conl.); daarop l. dat, *illud animadvertere met acc. c. inf.*; *illud attendere met acc. c. inf.* (b.v. *vix satis mihi illud videris a.*); let op mij, *me vide* (Ter.); z. ook acht geven 2 a. — 2) = *beletten*, b.v. wat l. mij of, *quid impedit quin met conl.*; —**ter**, *littera* (verg. letterteeken); plur. ook *elementa*; de l. A, *littera*; kleine ll., *litterae minutae*; groote ll., z. *hoofdletter*;

met duidelijke ll., *litterate* (b.v. *perscriptae litterae*); naar de l. *ex scripto* (tegenst. *contra scriptum*, b.v. *iura testamentorum defendere*); *ex scriptione quae in litteris est* (b.v. *leges interpretari*); naar de l., maar niet naar den geest der woorden, *ad verba*, *non ad id quod ex verbis colligi of intelligi potest*; de l. van de wet, *verba ac litterae legis* (tegenst. *sententia voluntasque*); *verba of scriptum legis*; zich aan de l. houden, *scriptum sequi*; *verbis inhaerere* (zich aan de woorden houden; iets letterlijk opvatten); van de l. afwijken, *a scripto recedere*;

scriptum negligere; geen l. schrijven, *nullam litteram scribere*; aan iem., *nullam litteram mittere ad alqm*; geen l. nagelaten hebben, *litteram nullam reliquisse* (van een geleerde); daarvan staat geen l. in hun geschriften, *de eo nulla littera in libris eorum invenitur*; als hij een l. Grieksch geleerd had; *si unam litteram Graecam scisset*; z. verder letteren (subst.).

letterdief, door omschr., b.v. *qui aliorum scriinia of sapientiam compilat*; — **dieverij**, *furtum*; zich aan l. schuldig maken, *f. facere* (Ter.); *furari de algo* (Cic.); *compilare alcus scriinia* (Hor.); — **en**, subst. *litterae*; de schoone ll., *artes ingenuae, liberales, honestae, elegantes, bonae of optimae; artes quae ad humanitatem pertinent*; werkw. iets l., *litteris notare alqd*; — **greep**, *syllaba* (lange, longa; korte, brevis); — **knecht**, *auceps syllabarium*; — **knechterij**, *aucupium syllabarium*; — **kunde**, *litterae*; de voortbrengselen der l., *monumenta litterarum*; m. et *litterae*; onzer l., ook *nostra* (pl.); verg. philologie; — **kundig**, *qui ad litteras of ad studia litterarum pertinet; qui in artibus versatur*; door den gen. *litterarum*; *artis of artium*; l. kennis, z. kennis 2 b; l. werkzaamheid, *scribendi studium*; verg. philologisch; — **kundige**, *homo litteratus of litterarum studiosus*; verg. philoloog; — **lijk**, z. woordelijk; de l. zin, *propria of p. verborum sententia*; adv. = woordelijk; = in l. zin, b.v. iets l. opvatten, *verbis inhaerere; verba premere*; letterlijker, *verba pressius sequi*; ik wil dit niet zoo l. opvatten (d. i. ik bedoel dat niet al te woordelijk), *non id ad vivum rescio*; = naar de letter; l. niemand enz., z. in 't geheel niemand enz.; 3. — **oefeningen**, *studia of litterarum s.*; — **schrijft**, *litterae; litteratura*; *litterarum usus*; — **teeken**, *nota*; ll., *litterarum notae*; — **vorm**, *litterae forma*; — **zifter**, — **zifterij**, z. vitter, -erij.

leugen, *mendacium*; een l. zeggen, *mendacium dicere* (Plaut.); ll. verzinzen tegen iem., *ementiri in alqm*; door l. en bedrog, *dolis et fallaciis*; van l. en bedrog aan elkaar hangend, *totus ex fraude et mendaciis factus*; — **aar**, *mendax*; homo of mulier m.; een groot l., *homo mendacissimus*; spreekw. een l. moet een goed geheugen hebben, *mendacem memorem esse oportet* (Quint.); — **achtig**, van perss., *mendax; vanus*; van zaken, z. onwaar; adv. *fallaciter; falso*; — **achtigheid**, *mendacii libido; vanitas*; — **profeet**, *vates vanus et fallax; pseudopropheta* (Eccl.); overdr. *vates falsus* (Liv.); — **taal**, *mendacia* (pl.); — **tje**, *mendacium*.

leuk, *quietus* (kalm); *lepidus* (aardig); zich l. houden, *quiescere; simulare se nihil vidisse of animadvertisse; ignorantiam simulare*; — **heid**, *animus aequus* (kalmte); *lepos* (aardigheid).

leunen, tegen of op iets of iem. l., *se applicare ad alqd; anniti ad alqd; inniti alqd re* (ook in *fratrem* Plin.; in *cubitum*; *patri innixus* Tac.); *niti alqd, alqd re*; doen l., *applicare alqd ad alqd; sinistram cornu ad oppidum*; — **ing**, *phuteus* (achterkant van een sofa); *arcus* (b.v. *sellae* Tac.); *fulcrum* (eig. stut, Verg.); — **stoel**, *cathedra; hemicyclium*.

lets, = wachtwoord; overdr. *titulus*; voor

de l., *disis causae; in speciem; per ludibrium* (Tac.).

leuter-aar, *nugator*; — **en**, *nugari*; verg. ook bazelen.

leven, **I** ww. **I** in engeren zin, *vivere; vigere* (in de volle levenskracht zijn); *spirare* (poët., van kunstwerken die schijnen te l.; verder b.v. iets geest l. in zijn geschriften, *alcus mens spirat in scriptis*); *inveniri of reperiri* (gevonden worden; voorkomen); z. ook in *leven zijn II*; ergens l., *vivere, versari of esse in algo loco*; *habitare* (wonen) of *commorari* (vertoeven) in *algo loco*; zoo waar ik l., *ila vivam*; zoo lang er menschen g. hebben, *post homines natos*; als ik lang genoeg l., als ik blijf leven, *si vita suppetet*; als hij lang genoeg g. had, als hij was blijven l., *cui si vita suppetitasset*; als hij langer geleefd had of was blijven l., *si vita longior suppetisset* (Liv.); het is onzeker hoe lang ieder onzer zal l., *incertum est quam longa nostrum cuiusque vita futura sit*; ik l. te lang naar zijn zin, *ei mea longinquitas aetatis obstat* (Ter.); niet langer kunnen l., *non diutius in hac vita esse posse*; niet langer willen l., *vitam recusare*; lang genoeg g. hebben, *satis vixisse*; iem. laten l., z. iets leven sparen 2; opnieuw beginnen te l., *reviviscere*.

— **2** = op een bepaalde wijs l., zijn leven doorbrengen, *vivere* (b.v. *bene; beate; laute; parce*); *vitam agere* (b.v. *honestissime*); *vitam degere* (b.v. *miserrime*); in de hoop l. dat, *sperare* met acc. c. inf. fut.; in vriendschap, *vrede* enz. met iem. l., *esse in amicitia, in pace* enz. cum *alq.*; voor iets l., *alci rei deditum esse; versari in alga re; inseruire alci rei*; geheel, *vivere of aetatem ducere in alga re* (b.v. in *litteris*); zonder iem. niet kunnen l., *sine alqo vivere non posse*; zonder iets, *alqd re carere non posse*; van iets l., *vivere alqd re; vitam tolerare of sustentare alqd re*; van een ambacht of beroep, *artem facitare*; daarvan kan ik niet l., *id non sufficit ad vitam tuendam of ad sumptus meos tolerandos*; daarvan l. hij met de zijnen, *inde se et suos alit*; ik heb genoeg om van te l., *habeo unde vivam*; ik heb niets om van te l., *non habeo quo vitam tolerem*; bektrompen, karig, sober l., z. armoedig leven. — **3** (in een bepaalde tijd) l., *esse, in dien tijd l., illis temporibus esse; illis temporibus of illorum temporum aequalum esse*; ten tijde van iem. l., *eiusdem temporis esse; in aetatem alcus incidere; alcus of alci aequalum esse*; bijna in denzelfden tijd l., als iem., *alcus aetati supparem of proximum esse*; na iem. l., *aetati alcus succedere*; onder iets regering l., *alqo regnante esse*. — **4** praegnant = in gezondheid enz. leven, *vivere*; leve of lang l. Gaius, *bene Gaio of Gaium; feliciter Gaio*; hij weet te l. (d. i. zich fatsoenlijk te gedragen), *humanitatis non expers est; vitae communis non imperitus est*. — **II** subst. **I** eig. *vita; anima of spiritus* (eig. adem waarin het leven zich openbaart); *lux* (licht); *caput* (maatschappelijk bestaan, eig. het geheel der rechten en plichten van den Rom. burger); *res humanae* (het leven met al zijn wederwaardigheden); het l. na den dood, *vita altera*; bij iets l., door *vitam* (b.v. iem. bij zijn l. goddelijke eer bewijzen, *vivo alci deorum hono-*

res tribuere; bij het l. van Hannibal waren de Romeinen nooit gerust, *Hannibale vivo Romani numquam quieti fuerunt*; bij mijn l., zoolang ik in l. ben, ook *dum vivo*; *dum spiro*; *dum vivam*; *dum spirare potero*; *dum suppetit vita*; *quoad vita suppediat*; in l. zijn, *vivere*; *vita frui*; nog in l. zijn, *adhuc* of *hodie vivere*; *adhuc in vivis esse*; (tegenover niet meer levenden) *superesse*; *superstitem esse*; zoolang ik nog in l. ben, *me salvo* of *incolumi*; niet meer in l. zijn, *vivere* of *esse desisse*; *mortuum esse*; in l. houden, *sustentare* (*alqm alqā re*); (met moeite) *tolerare* (b.v. *equos*; zich, *vitam*; door iets, *alqā re*); in l. blijven, *conservari* (behouden blijven); z. ook blijven leven I 1; in het l. treden, z. het leven intreden; aan iem. het l. schenken = iem. ter wereld brengen, *gignere* of *parere alqm*; = iems leven sparen 2; aan iets het l. schenken, iets in het l. roepen, *gignere* of *procreare alqd*; = bewerken, teweegbrengen, *facere* of *efficere alqd*; het l. lang, *per omnem* of *per totam vitam*; *omni* of *totā vitā*; in mijn enz. geheele l., ook *in vitā*; de rest van het l., *reliquia vitā*; *quod vitae restat* of *reliquum est*; mijn geheele latere l., *quicquid postea vixi* enz.; voor het l., in *perpetuum*; macht voor het l., *potestas perpetua* (verg. *perpetuus imperator*); met gevaar voor zijn eigen l., *suo* of *sui capitis periculo*; na dit l., *post mortem*; ook door *mortuus*; het l. er afbrengen, z. heelschuids ontkomen; om het l. komen, z. het leven verliezen; het l. laten, z. laten A I 7 b; om het l. brengen, *vitā (alqm) privare*; z. verder dooden; iem. naar het l. staan, z. een aanslag doen op iems leven 3; een eind aan zijn l. maken, z. de hand aan zichzelf slaan 1 d; iets maakt een eind aan iems l., *alqd finem vitae alci affert*; strijd op l. en dood, *dimicatio* of *discrimen capitis*; *vitae certamen*; op l. en dood strijden, *dimicare de vitā* of *de capite*; *depugnare* (ook *cum alqo*); een strijd op l. en dood met iem. aanbinden, *bellum internecivum* of *inexpiable suscipere cum alqo*; op l. en dood aanklagen, *capitis accessere* of *accusare alqm*; spreekw. zoolang er l. is, is er hoop, *spes est dum anima est* (Cic.); in 't bijz. a) = levensduur; = levensloop; = de wijze waarop men leeft, *vita*; *victus*; = levenswandel, *vita*; *mores*; het l. op het land, in de stad, z. landleven, stadsleven; een ellendig l. leiden, *miseream sustinere*, *tolerare*, *ferre* of *agere vitam*; een aangenaam l. leiden, *invidiam vitam agere* of *vivere*; *invidiam vivere*; een braaf l. leiden, *honeste vivere*; een slecht l. leiden, *turpiter vivere*; als het ware een nieuw l. beginnen, *alterius vitae quoddam initium ordiri*. — b) = het gevoelige vleesch, *vivum* (b.v. *unguem ad v. rescare*). — c) als liefkoozingswoord, mijn l., *mea vitā*; *mea lux*. — d) = de werkelijkheid, b.v. naar het l., *de vita hominum media sumptus*; *e vivo* of *e vero petitus*; een beeld naar het l. ontwerpen, *similitudinem effingere ex vero*; iem. getrouw naar het l. schilderen, *veram alcius imaginem exprimere* of *reddere*. — 2) overdr. = levendigheid, vuur, *alacritas*; *vigor*; l. in handel en verkeer, *commercium frequens*; vol l., z. levendig; vol l. zijn,

ook *vigere* (tegenst. *iacere* of *languere*); = rumoer.

levend, 1) eig. *vivus* (niet dood); *vivens* (met het oog op de manier van leven); *spirans* (nog ademend); *animatus* of *animalis* (beziel); *salvus* of *incolumis* (behouden, ongedeerd); een l. model, *animale exemplum* (b.v. *ut mutum in simulacrum ex animali exemplo veritas transferatur*); een l. jong, *animal* (b.v. *parere*); geen l. wezen, *nullum animal*; (= geen sterveling) *nemo mortalium*; iem. l. verbranden, *vivum comburere* of *concremare alqm*; gevangen nemen, *vivum capere alqm*; iem. weer l. maken, weer l. worden, z. iem. uit den dood opwekken 1, uit de dooden herrijzen; je zult er niet l. afkomen, *vivum te non relinquam*; *non abibis*; verg. heelschuids. — 2) overdr. het l. woord, *viva vox* (Sen.); een l. taal, *lingua quā etiam nunc utuntur homines*; een l. beeld, *imago praesens* of *verissima*; — **ig, 1)** *viduus* (b.v. *ingenium*); *vegetus* (b.v. *mens*; *oculi*); *acer* (b.v. *orator*; *sensus*); *actuosus* (vol leven; b.v. *orationis partes duae*); *alacer* (opgeruimd); *summus* (groot, sterk; b.v. *spes*); l. taal, *oratio concitata*; een l. redevoering, *oratio fervidior*; l. voordracht, *actio plena animi*; een l. voordracht hebben, *acerrimum esse in agendo*; een l. redenaar, ook *orator concitatus*; o. *incensus* *et agens*; een l. herinnering, *recordatio* of *memoria*; *memoria ac recordatio*; de herinnering aan iets l. houden, *memorium alcius rei prodere*; aan een afwezige, *absentem memoriā colere*; de herinnering is l., *praesto est memoriā*; levendiger herinnering, *praesentior memoriā*; l. blijven, z. voortleven; iets in iem. l. houden, *alere alqd in alqo*; l. voorstelling, z. aanschouwelijk; l. vreugde gevoelen, *valde* of *vehementer laetari*; een l. belangstelling voor iets hebben, *vehementer amplecti alqd*; adv. *acriter*; *alacriter*; *concitatore animo*; zich l. herinneren, *recenti memoriā tenere*; iets l. schilderen, z. aanschouwelijk; iets staat mij nog l. voor den geest, *memoria alcius rei mihi ante oculos obversatur*; l. voor de oogen staan, *in ipsis esse oculis* (Verg.); l. door iets getroffen worden, *graviter* of *vehementer commoveri alqā re*; l. gevoelen, *penitus animo percipere*. — 2) = druk bezocht, *celeber*; *frequens*; l. handel, *mercaturae celebritas* *et frequentia*; l. verkeer, *commercium frequens*; — **igheid, 1)** *vigor* (b.v. *idem vigor in vultu*); *alacritas* (opgeruimdheid); *viriditas* (jeugdige frischheid); *vis* (kracht); *vehementia* (hevigheid); *velocitas* (vlugheid; b.v. *orationis*); *nitor* (eig. glans; b.v. *orationis*); l. der kleuren, *pigmentorum flos et color* (ook overdr. van stijl); met l., z. levendig 1 (adv.). — 2) = drukte, *celebritas*; *frequentia*. **leven-gevend, vitalis** (tegenst. *mortifer* Liv.); — **loos, exanguis** (b.v. *aufferi ex proelio*; ook overdr., b.v. *sermo*); *exanimis* of *-us* (b.v. *corpus*); (= onbezield) *inanimus*; *vitā* of *sensu carens*; — **loosheid, nulla vis**. **levensadem, spiritus vitalis** of *animalis*; *spiritus*; — **avond, z. avond 2**; — **baan, vitae cursus** of *curriculum*; — **beginsel, id per quod vivimus; *spiritus* of *anima vitalis*; — **behoefte, res ad vivendum of *ad vitam*****

degradam necessaria; res ad victum cultumque necessaria; victus; ll., z. levensbenoodigdheid; —behoud, salus; verg. lijfsbehoud; —benoodigdheden, res necessariae of res ad vitam of ad vivendum necessariae; usus vitae necessari; quae ad victum cultumque pertinent; de onmisbaarste ll., res ad victum cultumque maxime necessariae; —beschouwing, de vita sententia; ratio; iems l., quod alqs de vita sentit; gezonde l., sana vitae instituendae ratio; vroolijke l., hilarior vitae humanae conditionis contemplatio; —beschrijver, vitae alicuius scriptor; qui de vita alicuius et rebus scripsit; qui alicuius vitam enarrat of de vita alicuius exponit; qui librum de vita of de gestis alicuius edidit; —beschrijving, vita alicuius; vitae alicuius descriptio et imago; vitae alicuius enarratio; libri de vita alicuius compositi; een l. van iem. te boek stellen, de vita et rebus alicuius scribere; vitam alicuius enarrare; iems l. in het licht geven, librum de vita of de rebus gestis alicuius edere; —bron, id per quod vivimus; —dagen, aetas; vitae tempus; de laatste ll., extremum vitae tempus; al mijn ll., z. bij mijn leven, het leven lang II 1.; —doel, vitae lex of conditio; vitae finis (het hoogste l.); dat is ons l., ea lege of ita, of ad hoc nati of generati sumus; —taak; —draad, vitae filum (als er sprake is van de Parcen); vita; —duur, vitae tempus; vitae of aetatis spatium; aetas; vita; korte l., vitae brevitatis; exiguum vitae curriculum; —einde, finis of exitus vitae; exitus; mors; —ervaring, usus vitae of rerum; z. verder ervaring; —geesten, spiritus of s. animalis; anima; animus (bewustzijn); —geluk, vitae felicitas; vitae prosperitas (voorspoed in het leven); —ge-not, vitae fructus; inmunditates vitae (de genietingen van het leven); verfind l., cultus delicatior; het l. verhoogen, vitam incun-dioem reddere; —geschiedenis, z. —beschrijving; —gevaar, vitae of mortis periculum; vitae of salutis discrimen; capitis periculum of discrimen; vitae of capitis dimi-catio; iets met l. doen, capitis periculo alqd facere; in l. verkeeren, in vitae of capitis periculo esse of versari; in praecipiti esse (van een zieke); in het grootstel. verkeeren, in summo vitae of capitis periculo esse of versari; in ultimo vitae discrimine esse; in l. geraken, in vitae periculum adduci; discrimen vitae adire; in capitis of vitae periculum vocari; zich in l. begeven, adire vitae of capitis periculum; mortis periculo se com-mittere; voor iem., vitae of capitis periculum pro alqo subire; in periculum capitis atque in vitae discrimen se inferre pro alqo; gaarne, pro alqo vitae dimicationem non profugere; zich in het grootste l. begeven, adire ad ex-tremum periculum vitae; iem. in l. brengen, alqm in capitis periculum adducere; alqd alci vitae periculum affert; uit l. redden, servare alqm ex vitae of capitis periculo; —gevaarlijk, summi periculi plenus; peri-culosissimus; l. zijn, vitae periculum afferre; —gezel, vitae socius; maritus (echtgenoot); —gezellin, vitae socia; uxor (echtgenoot); —groot, iconicus (Plin.); iem. l. schilderen, iconicum alqm pingere; —jaar, annus of a. aetatis; de ll., tempus aetatis; aetas; de laat-ste ll., extrema aetas; in zijn vijftigste l. zijn,

annum agere quinquagesimum; —kracht, vis vitalis; anima (levensadem); venae (de anderen als zetel der levenskracht); iems l. verdwijnt, neemt af, animus of anima alqm relinquit; venae alqm deficiunt; venae cadunt; overdr. de l. verlammen, nervos inci-dere; —kwestie, z. —vraag; —lang, per-petuum (b.v. potestas; imperium; dictator); sempiternum (b.v. l. gevangenisstraf, sem-piterna vincula); adv. per omnem vitam; perpetuo; dum vivam enz.; dum spirare potero enz.; —les, vivendi praeceptum; —licht, lux vitae; haec lux; vita; het l. aan-schouwen, in lucem edi; nasci; —loop, vitae cursus of curriculum; vitae spatium; aedus; vita; —lucht, aer qui vitalem spiritum prae-bet animalibus; spiritus vitalis (levens-adem); —lust, vitae of vivendi cupiditas; —lustig, vitae cupidus; overdr. hilaris; —middelen, quae ad victum pertinent; alimenta (voedingsmiddelen); cibus (sing.) of cibaria (voedsel); frumentum of res fru-mentaria (ll. voor een leger); comectus (sing.); proviand; copiae (voorraden); pen-us (sing.; de in de provisiekamer bewaar-de ll.); prijs der ll., ammonae pretium; anno-na; de ll. worden duurder, annona carior fit; —moede, l. zijn, alqm vitae taedet of vitae cepit satietas; —moehheid, vitae satie-tas; vitae fastidium, taedium of odium; —omstandigheden, res ad vitam (alicuius) pertinentes; vita (levensloop); uiterlijke l., conditio; —onderhoud, z. onderhoud l.; levensbenoodigdheden; —pad, z. —weg; —periode, vitae of aetatis pars; gradus aetatis; aetas; —plan, vitae of vi-vendi consilium; vitae ratio; een reeds in de jeugd gevormd l., vitae rationes ab ineunte aetate susceptae; —regel, vitae of vivendi ratio; —reis, vitae iter; —taak, vitae mu-nus; vitae studium; van iets zijn l. maken, in alga re quasi vitae tabernaculum collo-care; ik heb het mij tot l. gesteld, in omni vita nihil aliud egi; —teeken, geen l. meer geven, mortuo similem of velut moribundum iacere; overdr. iem. een l. geven, de rebus suis certioerem facere alqm; nog had niemand eenig l. van u ontvangen, te vivum nondum noverat quisquam; —tijd, vitae tempus of spatium; verg. —duur; —vatbaar, vitalis (Hor.); —voorwaarde, causa quā conti-netur vita; —vraag, dat is een l. voor mij, in eo mihi sunt omnia; dat beschouw ik als een l. voor mij, in eo fortuna meas positas puto; deze havens, die voor u een l. zijn, hi portus quibus vitam et spiritum ducitis; —vreugde, vitae oblectamentum; = vreugde in het leven, z. levenslust; —waardig, vitalis (b.v. vita Enn.); —wan-del, vita; mores (pl.); —warmte, calor vitalis of vitae; —weg, vitae via of iter; —wijs, vita (alg.); victus (in 't bijz. met het oog op de voeding); cultus (in 't bijz. verfinde, beschaafde l.); vitae genus of consuetudo (met het oog op ambacht, beroep enz.); vitae (of vitae degendae) ratio, vitae (of vi-vendi) via, vitae ratio et institutio of mores et instituta (met het oog op beginselen enz.); gewone l., consuetudo of c. victus; eenvoudige l., frugalitas; weelderige l., luxuria; ruwe l., vita horrida of fera; strenge l., disciplina; gergeelde l., certa vivendi disci-plina; dat is de gewone l., sic cotidie vivitur;

een strenge enz. l. leiden, *severe* enz. *vivere*; zijn l. veranderen, *vital rationem of vitam victumque mutare*; *mores suos mutare of commutare*; zich schikken in een veranderde l., *mutatum vitae genus aequo animo of facile ferre*; van zijn l. afwijken, *declinare, deflectere of discedere a vitae consuetudine of ratione*; niet, ook *vital ordinem non deserere*; de *vital consuetudine nihil mutare*; zich aan zijn l. houden, *institutum sum tenere*; —**wijsheid**, *prudencia*; *sapientia*; in het bezit van l., *prudens*; *sapiens*; —**wijze**, z. —**wijs**; —**zat**, —**zatheld**, z. —moede, —moeheld.

levenwekkend, *animabilis* (philos.; b.v. *natura*).

lever, *iecur*; —**ancier**, *praebitor of parochus* (die de in de provincie reizende beambten van het noodige voorziet); —**antie**, z. *levering*; —**en**, l. eig. iem. iets l., *praebere alci alqd*; *alci alcius rei copiam facere* (b.v. *frumentum*); *ministrare alci alqd* (b.v. *alci viros et arma; fructum ovium et lana ad vestimentum ministrare*); *mittere alci alqd* (zenden); *pendere alci alqd* (betalen); *conferre alqd* (opbrengen); iem. iets rijkelijk l., *suppeditare alci alqd*; iem. gelasten iets te l., *imperare alci alqd* (b.v. *frumentum*; *naves*). 2) overdr. *praehere* (b.v. *materiam alci rei*); iem. iets in handen l., *tradere alci alqd*; iem. in iems handen l., *alqm in alcius potestatem tradere*; iets in overvloed l. (= overvloed aan iets hebben), *abundare alqa re* (van een streek of land); bewijzen l., *argumento afferre* (z. verder bewijs 2 b); voorbeelden voor iets l., *alqd exemplis confirmare*; voorbeelden daarvan of daarvoor l. onze staat in menigte, *plena est exemplorum nostra res publica*; slag l., een gevecht l., *proelium of pugnam committere of facere*; gelukkige gevechten l., *proeliis secundis uti*; —**ing**, door omschr., b.v. de l. van iets op zich nemen, *praebendum conducere alqd* (van een pachter); de l. van graan, *frumentum imperatum* (door een onderworpen volk); gelasten, *frumentum imperare (alci)*; de l. van geld, *collatio pecuniae* (het opbrengen van geld); —**ontsteking**, *iecur inflammatum*; —**steen**, *hepatitis* (Plin.); —**ziekte**, *morbus ictericis*; menschen die aan l. lijden, *hepatici* (Plin.).

lezen, l. = zamelen, *legere of colligere* (b.v. *spicas*). — 2) iets geschreven enz., *abs legere*; goed l., *commodè l.* (tegenst. *male l.*); hardop l., z. voorlezen; leeren l., *litteras of primas litteras discere*; iem. leeren l., *docere alqm litteras*; iets l. = door lezen zich met iets bekend maken, *legere alqd, alcius librum of alqm*; *cognoscere librum of alqm*; *in manus sumere librum*; iets in een boek, bij een schrift ver l., *legere alqd in libro, apud alqm*; zooals ik l., *ut scriptum video* (b.v. *fruit enim, ut s. v., Arganthoniis quidam*); iem. een brief laten l., *alci dare epistulam legendam* (Suet.); in de geschiedenis l. wij, *apud rerum scriptores scriptum legimus of est*; het staat te l. in, men kan l. in een boek dat, *est in alqo libro* met acc. c. inf.; zooals of hetgen in de annalen te l. is, *quod exstat in annalibus*; de namen kan men nog l., *nomina exstant*; het lezend publiek, *legentes*; *ei qui legunt*; veel gelezen hebben, *in multis litteris volutatum esse*; overdr. iets in

iems oog en of op iets gelaat l., *ex oculis of ex vultu alcius cognoscere of perspicere alqd*; iets is of staat op iets gelaat te l., *alqd ex alcius vultu cognoscitur*; duidelijk, z. zich afspiegelen; in iets ziel l., z. hart 2 b; in de toekomst l., *praesagire futura*; subst. het l., *lectio*; door omschr. = *lectuur*; voorlezing; —**enswaard**, *dignus qui legatur*; —**er**, *lector* (de lezer; b.v. *delectatione alqd allicere lectorem*; ook = voorlezer); *is qui legit* (de in een afzonderlijk geval werkelijk lezende); de ll., *legentes*; *ei qui legunt*; hij wenschte voor zijn geschriften noch geheel onwetende noch zeer geleerde ll., *ea quae scriberet neque ab indocissimis neque a doctissimis legi vohit*; —**ing**, = het lezen 2; conor. b.v. een verkeerde l. (van een handschrift, *falsa lectio* (Serv.)); door omschr., b.v. de l. der meeste handschriften is, *in codicibus plerisque legitur of est; codices plerique habent*.

liberaal, z. vrijzinnig.

lichaam, 1) eig. *corpus*; *truncus* (romp); *res* (voorwerp); *forma* (b.v. *igneae formae*); *forma solida of corpus solidum* (in de meetkunde); een gezond l. hebben, *bona corporis valetudine uti*. — 2) = een geheel, *corpus*; = college, *collegium*; *ordo* (vooral van den senaat); beraadslagend l., *consilium*; —**pje**, *corpuseulum*.

lichaamsbeweging, *motus corporis*; *agitatio motusque corporis*; *ambulatio* (door wandelen); *exercitatio of corporis motus atque exercitatio* (door lichaams oefeningen); l. nemen, *ambulare*; *deambulare*; *exercitationibus uti*; —**bouw**, *omnis membrorum et totius corporis figura*; *corporis of membrorum figura*; *corpus*; —**deel**, *membrum*; *pars corporis*; —**gebrek**, *corporis vitium*; c. *labes* (Suet.); —**gestalte**, *statura*; verg. gestalte; —**gestel**, z. *gestel*; —**gesteldheid**, *natura corporis*; —**grootte**, *magnitudo corporis*; *statura* (gestalte); —**kastjding**, z. —**straf**; —**kracht**, *vires of robur corporis*; *vires*; z. ook *kracht*; —**oefening**, *exercitatio of e. corporis*; —**straf**, *corporis (-um) verbera* (pl.); iem. een l. toedienen, *alqm castigare verberibus*, *plagis of* (met stokken) *fustibus*; —**vorm**, *conformatio et figura corporis*; —**zwakte**, z. *zwakte* 2.

lichamelijk, 1) = in het bezit van een lichaam, *corporeus*; ll. dingen, *res corporeae of quae cerni tanquam possunt*. — 2) = het lichaam betreffend, het lichaam van nature eigen, door den gen. *corporis* (of *-um*); b.v. genietingen, *voluptates*, martelingen, *cruciatu* enz.; ll. behoeften, *res ad vivendum necessariae*; z. ook *lichaams*; adv. door *corpus*, b.v. l. zwak, *corpore non integer* (verg. ook *zwak l. b*); l. sterk zijn, *corpore valere*; *valido corpore esse*; l. gezond zijn, *bona corporis valetudine uti*; l. ziek zijn, *aegro esse corpore*; l. een geestelijk ontzenuwen, *enervare corpus animumque*; z. verder *geestelijk 1* (adv.). — **held**, door omschr., b.v. de l. der ziel verwerpen, *negare animi quasi corpus esse of animum corpus habere*.

licht, 1) subst. *lumen* (alles wat l. verspreidt of schenkt, b.v. van zon, maan, fakkel, venster, oog enz.; ook = l. van een lamp, kaars enz.; de ll. aansteken, *lumina accen-*

dere; verg. lamplicht enz.; ook = 1. op een schildertij; overdr., b.v. *ordo maxime est qui memoriae lumen affert*; = sieraad, ster enz., b.v. *omnium temporum clarissimum lumen exstinguere*; *lumina civitatis*; *Corinthus, totius Graeciae l.*; *lux* (het van een lichtgevend lichaam uitgaand l., de daardoor verspreide glans, b.v. *lux sonitus velocitor* Plin.; in 't bijz. zonne-, dag- of levenslicht; overdr. = redding, heil, b.v. *l. affulsit civitati*; *haec urbs, l. orbis terrarum*; *lucem afferre rei publicae*); de maan ontvangt haar l. van de aarde, *luna illustratur a lumine solis*; 1. geven, *lucere* (b.v. *stella*); iets tegen het l. houden, *alqd luci opponere*; het l. komt van dien kant, *lumen ab illa parte immittitur*; een schilderij in een goed l. plaatsen, *tabulam in bono lumine collocare*; 1. op een schilderij, ook *collustrata* (pl.); tegenst. *opaca*); in het l. geven, het l. zien, z. uitgeven 1, uitgegeven worden, levenslicht; het l. der oogen, z. gezicht 1 a; in 't bijz. **a**) iem. in het l. staan, *officere alci* (b.v. *alci apricanti*); overdr. *obstare of obesse alci*; zichzelf (overdr.), *sibi, utilitati suae of commodis suis male consulere; sibi deesse*; uit het l. gaan, *a sole recedere*. — **b**) iets in het l. stellen, *illustrare alqd*; *ostendere alqd* (ook met acc. c. inf.); iem. of iets in een hatelijk l. stellen, *facere alci invidiam*; *adducere alqm of alqd in invidiam*; in een ongunstig l., *quod sequitur sit de alqo loqui*; *detrahere de fama alcius*; *detrudere alqd*; in een leelijk l., *deformare alqm of alqd*; iets in een helder l., in het volle l. stellen, *declarare, illustrare of amplificare alqd*; in een voordeelig of gunstig l., *commendare, probare, laudare, illustrare of ornare alqd*; een gezegde werpt een ongunstig l. op iem. of iets, *alqd invidiose dicitur of dictum est in alqm of in alqd*; in het volle l. treden, *apparere, a. et exstare*; de deugd van Scipio lat bij het nageslacht in het helderste l. stralen, *virtus Scipionis posteris erit clara et insignis*; iets verschijnt in een zwakker l., *alqd obscuratur*; een daad van iem., die in een twijfelachtig l. verschijnt, *factum alcius dubium*; zich in een schitterend l. vertoonen, *enitere*; *elucere*; *clarum existeret*; *illustrari*; iets in een valsch l. zien, *alqd fallaci iudicio videre*. — **c**) nu gaat mij een l. op, *iam plus cerno of video*; *iam plus cerno et longius*. — **d**) zijn l. laten schijnen, *lumen suum ostendere*; voor de menschen, *scenae servire*; zijn l. niet onder de korenmaat stellen, *in luce se collocari velle* (verg. *ponere lucernam sub modio* Vulg.). — **e**) aan het l. brengen, *illustrare (alqd)*; *manifestum facere* (b.v. *datae litterae m. facinus fecerunt* Liv.); komen, *illustrari*; *manifestum fieri*; z. verder aan den dag brengen, komen a; 1. verspreiden over iets, licht ontsteken in een zaak, *illustrare of explanare alqd*; *lucem afferre alci rei* (b.v. *liber aliquid nostris rebus lucis*); *lucem adhibere alci rei* (b.v. *oratio rebus*); iem. in een zaak l. ontsteken, *docere of edocere alqm alqd of de alqa re*. — **2**) adi. **a**) tegenst. donker, *illustris*; verg. helder 1; 1. van kleur (naar het witte toe), *albidus*; z. ook lichtblond enz.; het wordt l., *lucescit*; zodra het l. geworden was, ook *ubi lucere coepit*; verg. aanbreken 1 b (de dag breekt

aan); opklaren; het is al lang l., *multa lux est* (Curt.); het is lichter, *lux certior est* (Liv.); tusschen 1. en donker, *crepusculo*; *sub lumina prima* (Hor.). — **b**) tegenst. zwaar, *levis* (eig. en overdr., b.v. *onus*; *morbus*; *proelium*; 1. poëzie, *modi leviori plectro* Hor.); *parvus* (gering; b.v. *dolor*); *velox of pernix* (vlug); 1. kost, *cibus levis* (waar weinig voedsel in zit); *cibus facilis ad concoquendum* (1. verteerbaar); 11. zieken, *leviter aegrotantes*; een l. gang, *ingressus tener*; adv. *leviter* (eig. en overdr.); *velociter* (vlug); 1. gewapend, uitgerust, bekapt, bemand, gekleed, *expeditus*; 1. gekleed, ook *nudus*. — **c**) tegenst. moeilijk, *facilis*; adv. niet l., *non facile*; *non temere*; z. verder gemakkelijk 2.

Licht-blauw, *subcaeruleus*; — **blond**, *sufflavus*; — **bruin**, *suffuscus*; — **ekool**, *meretrix*; *scortum*; — **elijk**, z. licht 2 c (adv.); — **en**, 1) = licht verspreiden, geven, **a**) abs. *lucere* (b.v. *stella*); verg. schitteren; = weerlichten. — **b**) iem. l., z. voorlichten. — **2**) = heuren; opheffen 1; een schat l., *thesaurum effodere*; spreekw. de hand met iets l., *neglegenter agere*; z. verder de subst. die met „lichten” verbonden worden. — **3**) = aanwerven; — **erlaanie**, z. laaie; — **gat**, *fenestra*; — **geel**, *sufflavus*; *gilvus*; — **geloovig**, *credulus*; *inclinator ad credendum* (b.v. *animi* Tac.); 1. zijn, ook *facile adduci of impelli ad credendum*; — **geloovigheid**, *credulitas*; — **geraakt**, *irritabilis* (tegenst. *placebilis*, b.v. *animi optimorum hominum*); *mollis ad accipiendam offensionem* (b.v. *animus*); *qui facile offenditur*; *morosus*; *pronus ad iram*; *iracundus*; — **geraakteid**, *animus alcius irritabilis of facile i.*; *mollis animus ad accipiendam offensionem*; *morositas*; *iracundia*; — **gevend**, *luens*; — **gewapend**, *levis armaturae*; *expeditus* (zonder bagage); 11. man-schappen, ook *levis armatura*; — **groen**, *subviridis*; *prasinus* (lookkleurig); — **held**, *levitas* (tegenst. *gravitas*); *velocitas of pernicitas* (vlugheid); *facilitas* (gemakkelijkheid); — **hoofd**, *homo levis*; — **ing**, van troepen, *de of dilectus*; *conquisitus* (in 't bijz. pressing); — **jes**, *leviter*; — **mis**, *homo dissolutus of libidinosus*; *nepos*; *asotus*; — **punt**, *lux*; — **rood**, *subruber*; *subrufus*; — **schuw**, *lucem fugiens of lucifugus* (ook van een mensch); een l. mensch, ook *tenebrio* (Varr.); — **straal**, *radius luminis*; *lux*; overdr. er vertoont zich een l. voor iem., *lux alci adfulget*; door iets valt een l. op iets, *alqd alqd re illustratur*; — **vaardig**, *petulans*; z. verder onbezonnen; lichtzinnig; — **vaardigheid**, *petulantia*; z. verder onbezonnenheid; lichtzinnigheid; — **zin-nig**, *levis*; *mobilis* (onbestendig); *temerarius* (onbezonnen); *vanus* (ijdel); *neglegens* (onachtzaam); *dissolutus* (losbandig); adv. *le, viter*; *temere*; *neglegenter*; *dissolute*; — **zinnigheid**, *levitas of l. animi*; *animus levis*; *mobilitas of m. ingenii* (onbestendigheid); *vanitas* (ijdelheid); *temeritas* (onbezonnenheid); *neglegentia* (achteloosheid); *animus dissolutus* (ongebondenheid); — **zijde**, de 11. van een zaak, *bona, commoda of virtutes alci rei*.

Lid, 1) als bestanddeel van het dierlijke lichaam, *articulus* (gewricht dat de afzon-

derlijke ledematen verbindt); *artus* (pl.; gewrichten met de leden; ook afzonderlijke deelen van een lid; meton. = ledematen); *membrum* of *pars corporis* (elk lichaamsdeel). — **2**) deel van een geheel **a**) van een keten, *anulus*. — **b**) van een plant, *internodium*. — **c**) van een volzin, *membrum*; *incisum*; *incisio*. — **d**) = mededel, *membrum* (alleen als het geheel overdr. door *corpus* is uitgedrukt, b.v. *membra sumus corporis magni Sen.*); door *unus* of *homo* de met abl.; II. van één familie, *qui ex una familia sunt*; I. van een familie, *homo de alcius stirpe*; de II. van een familie, *domus*; geslachten wier afzonderlijke leden „gentiles” heeten, *gentes quarum qui in singulis inerant gentiles nominantur*; I. van een vennootschap enz., *socius*; van een club, *sodalis*; van een partij, *homo of vir factionis alcius*; de II. van onze partij, ook *nostri*; I. worden van den Achaëischen bond, in *Achaetum concilium contribui*; iem. die I. is van hetzelfde lichaam, *homo eiusdem corporis*; I. van den senaat, *senator*; *vir of homo senatorius*; van een gemeente, *civis*; van het college der augurs, *augur*; een bruikbaar I. der maatschappij zijn, *utilem operam in medium conferre*. — **3**) = deksel, *operculum*; — **maat**, z. lid 2 d; — **maatschap**, door omschr., b.v. iem. het I. van een club verleenen, *asciscere alqm in numerum sodalium*; — **woord**, *articulus* (Gramm.).

Lied, *carmen* (gedicht); *cantus* (gezag); *canticum* (gezag als tekst om te zingen); dat was het einde van het l., *haec summa fuit*; — **en**, *homines*; jonge l., *nati minores*; *adulescentes*; *adulescentuli*; z. verder mensch; — **erlijk**, *perditus*; *impurus*; *nequam*; een I. leven leiden, *libidinibus deditum esse*; *cum meretricibus vivere*; *impure vivere*; adv. *impure*; z. verder gemeen-ic; losbandig; — **erlijkheid**, *nequitia*; zich aan alle mogelijke II. overgeven, *omnes impuritates suscipere*; z. ook losbandigheid; — **je**, *cantiuncula*; spreekw. het oude I. zingen, *eandem cantilenam canere* (Ter.).

Lief, **1**) adi. **a**) = dierbaar, *carus*; *suavis*; *dulcis*; *amicus*; = aangenaam, *gratus*; *acceptus*; *inundus*; lieve vader, *pater optime*; *mi pater*; *pater*; de I. Cicero, *suavissimus Cicero*; mijn allerliefste dochtertje, *mea carissima filiola*; mijn I. Atticus, *A. meus of noster*; ook door een demin., b.v. mijn lieve Tullia, *Tulliola mea*; zij die ons I. zijn, *ei quos amamus*; *nostri*; zij die ons het liefst zijn, *carissimi nostri*; *ei quos maxime amamus*; lieve lezer, *amicus lector* (Mart.); het I. leven, *vita*; iem. of iets I. hebben, z. beminnen; I. krijgen, *adamare* (*alqm*; ook *virtutem*); *amare incipere* (*alqm*; *alqd*); iets maakt dat iem. ons nog liever is, *alqd auget alcius amorem*; *alqd maiore etiam amore alcius nos incendit*; iets is iem. I., *alqd alci cordi est* (b.v. *quicquid aliud fecerit Scipio, quod cordi foret Masinissae Liv.*); het is iem. I. te of dat, z. het doet iem. genoeg en te of dat; ik zal het heel I. van je vinden als je bij ons komt, *perbelle feceris si ad nos veneris*; iets voor I. nemen, *boni consulere alqd* (Plaut.); z. ook zich iets laten welgevallen 2; I. doen, z. vleien I.; adv. **liever**, *libentius* (met meer genoeg en); *potius* (veeleer); I. willen, *mallo* (met inf.);

of liever, *sive* (ook *vel*, *aut*, *ac*, *sed*) *potius*; *atque adeo* (of laat ik liever zeggen); sup. het **lieftst**, *potissimum*. — **b**) = aardig I. — **2**) subst. **a**) I. en leed, *res secundae et adversae*; z. ook deelen. — **b**) = beminde; — **dadig**, *benignus*; *liberalis*; z. ook weldadig I.; — **dadigheid**, *benignitas*; *liberalitas*; — **de**, *amor* (alg.); *caritas* (hoogachting; niet zinnelijke I.); *pietas* (jegens verwanten en goden); *studium* (belangstelling); *voluntas* (goede gezindheid); I. jegens iem. of iets, *amor*, *caritas*, *studium in of erga alqm of alqd* (ook *alcius* of *alcius rei*); *pietas* of *voluntas in of erga alqm*; I. tot het leven, *vita*; of *vivendi cupiditas*; uit I., *propter amorem*; *amore impulsus* of *incitatus*; uit I. tot den staat, *rei publicae causi*; uit I. tot mij enz., *meo enz. nomine*; *mea enz. causa*; *propter me enz.*; uit I. tot iem. of iets, ook *alci*, *alci rei*; uit I. tot iem. iets doen, *dare of tribuere alci alqd*; iets vergeven, *condonare alci alqd*; I. koesteren of gevoelen voor iem. of iets, z. beminnen; I. opvatten, z. lief krijgen I a; met I. voor allen vervuld zijn, *omnes caritate collecti*; iems I. bezitten, *amari of diligti ab alqo*; iem. in I. denken, *cum caritate quadam et benevolentia alcius memoriam recolere*; de god der I., *Amor*; *Cupido*; de godin der I., *Venus*; spreekw. de I. overwint alles, *omnia vincit amor* (Verg.); *nilhil difficile est amanti* (Cic.); oude I. roest niet, *antiquus amor cancer est* (Petr.); I. is blind, *nemo in amore videt* (Prop.); *amens amans* (Plaut.).

Liefde-dienst, *officium*; iem. een I. bewijzen, *praestare alci o.*; iem. den laatsten I. bewijzen, *supremis officiis persequi alqm*; *suprema officia praestare alci*; — **drank**, *medicamentum amatorum* (Suet.); *amatorium* (Sen.); *philtrum* (Ov.); *potio* (Hor.); — **drift**, *amoris impetus* of *aestus*; — **gaaf**, — **gift**, z. aalmoes; — **loos**, *durus*; *inhumanus*; *impious* (tegenover goden, verwanten enz.; ook *erga parentes* Suet.); een I. daad, *crudeliter* of *impie factum*; — **loosheid**, *animus durus*; *inhumanitas*; *impietas* (tegenover goden, verwanten enz.); — **rijk**, *humanus*; *comis*; *benignus*; *pius*; I. aard, z. liefderijkheid; adv. *humane*; *comiter*; *benigne*; *pie*; verg. liefdevol; — **rijkheid**, *humanitas*; *comitas*; *benignitas*; *pietas*.

Liefdes-avontuur, — **betrekking**, — **historie**, z. minnaar; — **verklaring**, *amoris sui declaratio*; een I. doen, *amorem suum verbis* (schriftelijk, *litteris*) *declarare* (alci).

Liefde-vlam, *amoris aestus*; — **vol**, *amoris plenus*; *amans* (b.v. *lenissima et amantissima verba*); adv. *amanter*; verg. liefderijk; — **vuur**, *amoris aestus*.

Lief-doen, het I., *blanditiae*; — **elijk**, *dulcis*; *suavis*; *venustus*; *amoenus* (van plaatsen, b.v. *insula*); adv. *dulciter*; *suaviter*; *venuste*; — **elijkheid**, *dulcedo*; *suavitas*; *venustas*; *amoenitas* (van plaatsen); — **hebben**, *carum habere* (*alqm*); z. verder beminnen; — **hebbend**, *amans*; *pius*; — **hebbend**, een I. van iets, *alcius rei studiosus* (b.v. *se semper bonorum ferramentorum studiosum fuisse*; *venandi studiosum esse*); *alcius rei amator* (als vaste karaktertrek); een I. van bouwen, *aedificator*; een groot I. van paarden zijn, *equis maxime delectari*; een I. (= kooper) vinden, z. kooper; — **hebbend**, *studium*;

uit l. (= voor plezier), *animi causā*; concr. *res quā alqs delectatur*; *deliciae*; l. voor iets hebben, *delectari alqā re* (grootte, *maxime*); de l. voor iets behouden, *studium alcuis rei tenere*; — **hebster**, *alcuis rei studiosa*; — **je**, *amicula*; *scortum* (Plaut.); — **koozen**, iem. l., *permulcere* of *manu p. alqm* (streelen); *amplexari* et *osculari alqm* (omhelzen en kussen); *blandiri alci* (met vleienle woorden); — **koozend**, *blandus*; — **koozing**, *blanditia* of *blandimentum* (gewoonl. pl.); *blandae voces*; iem. met ll. overladen, *totum amplexari alqm*; — **krijgen**, z. lief l a.

liefst, z. lief l a; — **e**, z. beminde.

lief-tallig, *venustus*; — **talligheid**, *venustas*; *gratia*.

liegen, *mentiri* (alqd; in of de *alqa re*; met acc. c. inf.); *mendacium dicere* (een leugen zeggen); heeten l., z. loochenen; iem. iets heeten l., *mendacii arguere alqm*; gelogen, *mentitus* of *ementitus*; verg. verlicht; subst. het l., *mendacia* (pl.); *vanitas* (leugenachtigheid); tegen iem. l., z. voorliegen.

lier, z. citer; — **dicht**, *carmen lyricum* of *melicum*; — **dichter**, *poeta lyricus* of *melicus*; *fidicen*; — **zang**, z. — **dicht**.

lies, *inguen* (meestal pl.).

lieve, ei l., z. eilieve; — **ling**, iems. l., *amor* of *amores alcuis*; *deliciae* of *amores et d. alcuis*; de l. van zijn vader, van zijn moeder, van zijn ouders, *patris, matris, parentum deliciae*; *patri, matri parentibus longe omnium liberorum carissimus*; iems l. zijn, *alci in deliciis*, *in amoribus* of *in amore et deliciis esse*; de *complexu ac sinu alcuis* of *in oculis alcuis esse*; *alci carissimum* of *longe omnium c. esse*; *ab alqo maxime*, *praecipue* of *potissimum diligē*; de l. van zijn moeder zijn, ook a *matre plus amari*; een l. der goden zijn, a *diis diligē*; de l. van de volkspartij zijn, *popularibus carum acceptumque esse*; — **lingetje**, *delicium* (Sen.).

lievelings-arbeid, — **bezigheid**, *studium* of s. quo *alqs maxime delectatur*; — **boek**, *liber quem alqs numquam emittit e manibus*; — **gedachte**, een l. van iem. zijn, *alqd unice diligere* et *quasi sinu fovere*; — **gerecht**, *cibus quem alqs maxime appetit*; — **idee**, z. — **gedachte**; — **lied**, *carmen quo alqs maxime delectatur*; — **plan**, *inceptum studiumque*; — **plekje**, *deliciae* (alcuis); — **schrijver**, *scriptor quem alqs in deliciis habet*; — **slaaf**, *deliciae domini*; verg. lieveling; — **spijs**, z. — **gerecht**; — **studie**, z. — **bezigheid**; — **uitdrukking**, *verbum quo alqs maxime delectatur*; — **verblijf**, *deliciae* (alcuis); — **wensch**, dit was mijn l., *hoc erat in votis* (Hor.).

lieven, z. beminnen; — **er**, z. lief l a;

— **erlede**, van l., *paulatim*; z. verder allengs.

lig-gen, l. *iacere* (tegenst. *stare*); *cubare* (om te rusten); op iets l., *incubare alci rei* (b.v. *incubans cortici ad urbem deferretur* Liv.); op het gezicht l., in o. *pronum iacere* (alg.); in *faciem cubare* (op bed); *inniti in alqd* (steunend, b.v. in *cubitum*); in 't bijz. **blijven** l., (van perss.) *non surgere*, *se erigere non posse* of *in lecto se continere*; (van zaken) *non auferri*; overdr. *omitti*, *relinqui*; *deseri*; *abici*; *deponi*; *intermitti* (tijdelijk); **gaan** l., (op den grond) *sterni* of *prosterni*; *se* of *corpus* (van meer dan één *corpora*) *sternere* of *abicere*; *procumbere*; (aan tafel)

accumbere (ook *apud, supra alqm enz.*; *eodem lecto*); *discumbere* (van meer perss.); (te bed) *cubitum ire*; met zijn schip aan land, *dichter aan land gaan l.*, *navigare ad terram*, *propius terram applicare*; de wind gaat l., *remittit* of *intermittitur ventus*; *cadit v.* (Liv.); — **laten** l., iem. laten l., *relinquere alqm* (b.v. onbegraven, *insepultum*); iets, *sinere*, *relinquere* of *non auferre alqd*; overdr. *omittere*, *relinquere*, *deserere*, *abicere* of *deponere alqd*; *intermittere alqd* (tijdelijk); terwijl men al het andere liet liggen, *omnibus relictis*; een plaats links laten l., *laevā relinqueret alqm locum* (Liv.). — **2**) van plaatsen enz., *situm esse*; *iacere* (b.v. *inter eos campos saltus*; *portus Menelai inter Cyrenas et Aegyptum*); *esse* (b.v. *post me Aegina, ante me Megara*); l. op, *gekeerd naar, spectare in* (b.v. *septentrionem*) of *ad* (b.v. *orientem*); bij of aan iets l., *adiacere* (b.v. *id mare ad ostium Rhodani*; *Tuscan ager Romano, nl. agro Liv.*); aan den weg l., *tangere viam* (b.v. *villa tangit v.*; ook *fundi qui Tiberim tangunt*); in den omtrek l., *circa esse*; onder of aan den voet van iets l., *subiectum esse* (b.v. *monti*); op iets l., *impositum esse* (b.v. *colli*); verwijderd l., op een afstand (van iets) l., *abesse* of *distare* (ab *alqa re*). — **3**) = vertoeven, zich bevinden, *versari*; *commorari*; *esse*; *ergens* in garnizoen l., *in praesidio esse* of *collocatum esse in alqo loco*; z. ook *legeren* (ergens gelegerd zijn); *kampeeren*; voor een stad l., *obsidere* of *circumsedere urbem*; de vloot l. bij Tenedos, bij Utica, te Rhegium, *classis stat ad Tenedum, ad Uticam, Rhegi.* — **4**) aan iem. of iets l., z. *afhangen* 2 (iets hangt van iem. of iets af); het is iems schuld 2; het zal aan mij niet l., *non parcam meae operae* (ik zal geen moeite sparen); waaraan ligt het, *quae est causa* of *quid causae est* (dat, *cur, quod* of *quare* met *conl.*); *quid obstat* (dat niet, *quominus* met *conl.*); er is aan gelegen, z. het is van belang; daaraan is mij alles g., *in eo mihi omnia sita sunt* of *mihi sunt omnia*; de oorzaak l. daarin dat, *causa est in eo quod* met *ind.*; het onderscheid l. daarin dat, *discrimen versatur in eo quod*; het l. in de natuur van den mensch dat hij, *natura fert* of *ita f. ut homines* met *conl.*; *ita comparata est hominum natura omnium ut* (Ter.); het l. niet in mijn aard of karakter te, *non est sum qui* met *conl.*; *non est meum* met *inf.*; *abhorret a meis moribus* met *inf.*; de zaak lag eenmaal zoo, *ita erat res* (Ter.). — **5**) subst. het l., *cubitus* (b.v. voorover, *pronus*; achterover, *supinus*); meestal door omschr.; het aan tafel l., *accubitus*; door lang l., *velustate* (b.v. van wijn); het verwaarloosd l., *situs*; — **ging**, *situs* (vooral van plaatsen; ook *membrorum*); aan iets een geschikte l. geven, *alqd apte ponere* of *collocare*; een geschikte l. hebben, *apte positum* of *situm esse*; l. aan zee, *situs maritimus*; gunstige, *maritima opportunitas*; hooge l., *altitudo*; de natuurlijke l. (van een plaats), *situs naturalis*; *natura loci*; geschikte of gunstige l., *opportunitas* of *loci o.*; bekoorlijke l., *amoenitas* of *loci a.*; een geschikte of gunstige l. hebben, *opportuno loco situm* of *positum esse*; een heerlijke of bekoorlijke l., hebben, *amoeno loco positum esse*; *situ ad*

aspectum praeclaro esse; —plaats, cubile; statio (b.v. *navium*).

lik-doorn, *clavus pedis* (Cels.); —**ken**, *tingere* (van iets, *alqd*); *lambere* (aan iets, *alqd*; ook van vlammen); iets of iem. l., *lambere* of *linguā l. alqd* of *alqm*; *linguā leniter demulcere alqd*; zich l. (van dieren), *linguā se delergere*; overdr. z. vleien l.; —**ker**, overdr. z. vleier.

lillen, *tremere*.

linde, *tilia*; —**bast**, *philyra* (Hor.); —**boom**, *tilia*.

linden, *tiliagineus*; —**hout**, *lignum tiliae*; van l., *tiliagineus*.

linguist, *grammaticus; linguarum multarum intellegens*; —**iek**, *linguorum studium*.

lin-laal, *regula; amussis*; —**le**, z. lijn 2 b; slaglinie; evenaar; —**ieeren**, iets l., *lineas ducere per alqd*; —**ieschip**, *navis longa* (oorlogsschip); *maximae formae navis*; —**ietroepen**, *legiones; milites legionarii; gravis armaturae milites*.

linker, *sinister; laevis*; —**hand**, *sinistra* of *s. manus*; laat uwe l. niet weten wat uwe rechter doet, *nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua* (Vulg.); — **zijde**, *sinistra* of *s. pars*; aan de l., *ad sinistram*; *a sinistra*; *sinistra* of *laeva*; verg. links; overdr. tot de l. behooren (in de politiek), *a bonis dissidere* (Cic.).

links, *a sinistra* of *a s. parte; ad sinistram*; z. ook aan de linkerzijde; naar l., *ad sinistram*; *sinistrorsum*; *ad laevam* (b.v. *flectere*); van l., *a sinistra*; —**af**, z. naar links.

linksch, *sinister; laevis*; l. zijn, *sinistra manu esse agiliore ac validiore* (Suet.); *s. m. promptiore esse*; overdr. = lomp, onhandig, rusticus; *insemitus*; —**heid**, overdr. *rusticitas; inscitia*.

linksom, z. naar links.

linnen, 1) subst. *linteum; linteā* (pl.; linnen-good); van l., *linteus*; in l. gekleed, *linteatus*. — 2) adi. *linteus*; —**goed**, *linteā* (pl.); —**koopman**, *linterarius* (Ict.); —**wever**, *linter*.

lint, *taenia; fascia; lemniscus* (aan kransen; met ll. versierd, *lemniscatus*); *limbus* (zoom aan een kleed); z. ook hoofdband; —**je**, *fasciola*; —**worm**, *taenia*.

linze, *lens; lentacula*.

lip, *labrum; labium*; van zijn ll. vloiede een taal zoeter dan honig, *ex eius ore melle dulci-or fluebat oratio*; er kwam geen woord over zijn ll., waaraan iemand aanstoot kon nemen, *verbum non excidit ex ore huius, unde quisquam posset offendi*; nooit kwam een overmoedig of poehend woord over zijn ll., *nilhil unquam neque insolens neque gloriosum ex ore eius exiit*; de naam zweefde mij op de ll., *versabatur mihi nomen in primoribus labris* (Plaut.); iets over zijn ll. laten komen, *emuntiare alqd* (verklappen); —**je**, *labellum*.

lis, *laqueus*; —**pelen**, —**pen**, *est alci os blaesum* (Mart.); iem. die l., lispelend, *blaesus*; subst. het l., *sonus blaesus* (Ov.).

list, = listigheid; = listige daad, listig middel enz., *consilium; ars; artificium; calidum inventum*; (afkeurend) *dolus; fraud*; *fallacia; insidia*; l. gebruiken, *arte uti*; *artem adhibere; dolo contendere*; —**ig**, *calidus; astutus; versutus*; adv. *callide; astute; versute*; z. ook slim; sluw; —**igheid**, *cal-*

lidas; astutia; versutia; verg. sluwheid. **lit-anie**, *litania* (Eecl.); —**erarisch** enz., z. letterkundig enz.; —**teeken**, *cicatrix*; vol ll., *cicatricosus*; een l. vormt zich, *c. ducitur* (Liv.).

loe-aal, l. sage, *fabula certo* (in het verband ook *eo* enz.) *loco nata*; z. verder plaatselijk; —**aliteit**, *locus; natura loci* (plaatselijke gesteldheid).

loderig, *somniculosus* (slaperig).

loef, iem. de l. afsteken, *praecurrere alqm*; *palmas alci praeripere*.

loeien, *ugrire*; subst. het l., z. geloel; overdr. van den wind, *saevire*.

loensch, *paetus*; een beetje l., *paetulus*.

loer, op de l. staan of liggen, *subsidiare; insidiari* of *in insidiis esse; speculari* of *in speculis esse* (ook overdr.); een l. draaien, z. bedotten l.; —**en**, abs. = op de loer staan; op iets l., *captare* (b.v. *occasionem*); *aucupari* (b.v. *tempus*); *insidiari* (b.v. op een gelegenheid, *tempori*); *speculari* (b.v. *alcis consilia*); *imminere* in *alqd* (b.v. in *alterius ducis opprimendi occasionem* Liv.; ook met een dat, b.v. *fortunis alcis; Aegypti*); *inhicere* (b.v. *alcis hereditatem* Plaut.); op iem. l., *expectare alqm*; *expectare dum alqs venit*; *alci insidiari*.

lof, *laus; laudatio* (het prijzen; uitgesproken l.); *praedicatio* (loftuiting); *praeconium* (uitgesproken l.; b.v. *praconio decorare clementiam*); met l. van iem. of iets spreken of gewagen, *praedicare laudes alcis, alqd; mentionem honorificam facere de alqo*; verg. prijzen; iets tot l. van iem. zeggen, *alqd alci laudi tribuere*; dit moet ik tot zijn l. zeggen, *hanc ei laudem debeo*; vol l. voor iets zijn, *copiose laudare alqd*; verg. ook uitbundig; den goden zij l. en dank, *diis laudes et grates agantur* (Liv.); spreekw. eigen l. stinkt, *deforme est de se ipsum praedicare* (Cic.); —**bazuin**, de l. over iem. of iets steken, *praedicare de alqo of de alcis laudibus; bucinatorem esse alcis rei* (b.v. *existimationis meae* Cic.); —**dicht**, *carmen quo laudes alcis celebrantur*; —**felijk**, l. vermelding, *mentio honorifica; praedicatio*; z. verder lofwaardig; —**felijkheid**, *laus; decus*; —**gezang**, —**lied**, z. lofzang, —**dicht**; —**rede**, *laudatio* (op iem., *alcis*; ook l. ter eere van een gestorvene); *laudes* (*alcis*); *panegyricus* (Quint.); een l. op iem. of iets houden, *laudes alcis of alcis rei dicere*; de *laudibus alcis dicere; habere laudes de alqo; laudare of collaudare alqm*; —**rede-naar**, *laudator; praedicator; praeco*; —**rede-naarster**, *laudatrix*; —**spraak**, *laus*; verg. lof; —**tuiting**, z. lof; —**waardig**, *laudabilis; laude dignus; laudatus*; l. zijn, *laudi esse*; voor l. gehouden worden, *laude dignum duci*; l. daad, ook *laus*; ll. eigenschappen van een koning, van een gewoon burger, *laudes regiae, privatae*; —**waar-digheid**, z. loffelijkheid; —**zang**, *hymnus; paeon; carmen quo dei laudes canuntur*.

log, *vasti corporis; inhabilis* (b.v. *navis*); *tardus* (traag); *agrestis* (lomp, boersch); ll. gevaarten (van olifanten), *inhabiles vastorum corporum moles* (Curt.).

log-e, (van een portier) *cella*; (in den circus) *taberna; cubiculum* (voor den keizer); —**é**, —**éé**, z. logeergast; —**eabel**, *commodus*; —**eerem**, 1) intr. bij iem. l., *deversari apud*

alqm of in *alcus domo*; *alcus hospitio uti*; *esse cum algo*. — 2) tr. = herbergen; — **eergast**, *hospes* (f. *hospita*); *deversor* (in een herberg); iems l. zijn, z. bij iem. logeeren l.; — **eerkamer**, *hospitale cubiculum*; — **ement**, *deversorium*; *taberna*.

logen, z. leugen; — **straffen**, iem of iets l. *arguere* of *coarguere alqm mendacii*; *redarguere alqm* of *alqd* (b.v. *improborum prosperitates redarguunt vim deorum*).

logheid, *corpus vastum*; *tarclitas* (traagheid).

logies, z. huisvesting; herberg.

log-ika, *logice*; *logica* (pl.); *philosophiae pars rationalis*; *dialectica* (gen. -ae en -orum); *ars of ratio disserendi*; de l. zijner redeneering, *disserendi ratio* (= zijn logische redeneering); geen begrip van l. hebben, *disserendi artem nullam habere*; leeraar der l., *dialecticus*; — **isch**, *dialecticus*; l. redeneering, *disserendi ratio*; iem l. verklaring voor iets geven, *ad rationem revocare alqd*; adv. *dialectice*.

lok, z. haarlok; — **aal**, z. vertrek 2; kamer; — **aas**, *esca* (eig. en overdr.); *illecebra* (overdr.); de wilde dieren laten zich gewoonlijk door het l. niet verschalken, *ferae bestiae citum ad fraudem suam positum plerumque aspernantur et refugunt* (Liv.); — **ken**, 1) eig. *inescare* (b.v. *animalia cibo inescunt* Petr.); *sono fallere* (door een nagebootst geluid; b.v. *avem*). — 2) overdr. *allicere* (b.v. *alqm donis*; *alqm pecunias ad se*; *illicere* (alqm); *pellicere* (b.v. *alqm ad se*; *alqm extra moenia*); *inescare* (alqm; *alqm alqd re*); *evocare* (b.v. *praedae cupiditas multos longius*); (niet iets) *ellicere* (b.v. *hostem e paludibus*; *extra moenia*; *hostem in suum locum*; *alqm in publicum*); den vijand ergens heen l., *pertrahere hostem* (b.v. *ad insidiarum locum*); iem. in een hinderlaag l., *insidiis alqm circumvenire*; verg. verlokken; — **kig**, z. gelokt; — **king**, *allectatio*; *invitatio*; door omschr.; — **middel**, — **sel**, *illecebra* (tot iets, *alcus rei*); *invitamentum* (ad alqd); z. verder verlokking; prikkel 2; lokaas; — **vogel**, *allector* (Col.); *inlex* (Plaut.).

lommer, *umbra*; — **rijk**, *umbrosus*.

lomp, 1) subst. *pannus*; in ll. gehuld, *pannosus*; *pannis obsitus*. — 2) adi. l. van vorm, *informis* (b.v. *alveus*); *vastus* (b.v. *corpus*); van manieren, *rusticus*; *inhumanus*; z. ook onbeleefd; — **enkoopman**, *scrutarius* (Luell.); — **erd**, *homo rusticus* of *inhumanus*; — **heid**, = lompe vorm, *species vasta*; = lomp gedrag, lompe manieren, *rusticitas*; *inhumanitas*; z. ook onbeleefdheid.

long, *pulmo*; ll. van een redenaar, *latera* (b.v. *leges magnā voce et bonis lateribus suasi*);

— **ontsteking**, *peripneumonia* (Cael. Aur.).

lonk, *nictus* (Cael.); iem. een l. toewerpen, *nictare alci* (Plaut.). — **en**, *nictare* (tegen iem., *alci*); = loensch zijn, *paetum esse*.

lont, spreekw. l. ruiken, *olfacere dolum*; *alci subolet* (Plaut.).

loochen-aar, *qui negat of infitiatur*; *infitiator* (in geldzaken); — **en**, *infitiari* of *infittas ire* (alqd; met acc. c. inf.); onder eede l. dat men iets ontvangen heeft of iets schuldig is, *abiurare alqd* (b.v. *pecuniam*; *credium*); z. ook ontkennen; subst. het l., *infittatio* (vooral in geldzaken); verg. ontkennen.

lood, (metaal) *plumbum* of *p. nigrum*; van l., *plumbeus*; spreekw. het is l. om oud ijzer, *unum quom* (= *cum*) *moris omnes moris* (Ter.); (een gewicht) *semmuncia*; = paslood; — **en**, *plumbeus*; — **gieter**, *plumbarius artifex* (Vitr.); — **kleur**, *livor*; — **kleurig**, *lividus*; — **lijn**, *cathetus*; een l. laten vallen, *lineam demittere quae cathetus dicitur*; — **mijn**, *metallum plumbarium*; *foedina plumbaria*; — **recht**, *directus ad perpendicularum*; *rectus* (b.v. *saxa*); met ll. wanden, *lateribus directis* (b.v. *fossa*); adv. *directe ad perpendicularum*; ad p.; ad *lineam* (b.v. *ferri deorsum*); ad *pares angulos* (van meer dan één voorwerp, b.v. *terrena et unida ad p. q. in terram feruntur*); de zon schiet haar stralen l. op ons neer, *recti solis radii in nos diriguntur*; verg. lijnrecht.

loods, 1) persoon, *dux maris*; *maris peritus*. — 2) gebouw, *taberna*; *casa*.

lood-wit, *cerussa*; met l. geblanket, *cerussatus*; — **zwaar**, *gravissimus*; *Aetna gravior* (b.v. *onus*); l. op iem. drukken, *vezare of cruciare alqm*.

loof, *frons* (ook pl.); *folia* (pl.); l. hebben, *frondere*; l. krijgen, *frondescere*; een krans van l., *corona frondea*; het l. valt af, *folia cadunt*; — **dak**, *tectum frondeum*; een natuurlijk l., *continenti fronde tectae arbores*; — **dragend**, *frondifer* (poët.); — **hut**, *trichila*; *frondea casa* (Ov.); — **huttenfeest**, *scaenopegia* (Eccel.); — **rijk**, *frondosus*; *frondens*.

loog, *cinis lixivius* of *lixivius*; *lixivia*.

looi-en, *subigere* (b.v. *corium*); *conficere* (b.v. *alutae tenuiter confectae*); — **er**, *coriarius*; — **erij**, *coriarii officina*.

look, *porrum*.

loom, *languidus*; *ignavus* (b.v. *senectus*); *fessus* (moede); — **heid**, *languor*; *ignavia*; *corporis gravitas* (l. bij een ongesteldheid); *lassitudo* (vermoeidheid); l. in de leden, *gravitas membrorum*.

loon, *merces*; *pretium* (voor werk); overdr. = straf, *merces*; *poena*; z. ook belooning; bezoldiging; soldij; l. voor iets ontvangen, *mercedem alcus rei accipere*; het l. voor zijn dwaasheid, *pretium ob stultitiam ferre* (Ter.); zijn (verdiende) l. krijgen, l. naar werk krijgen, *iure plecti*; *poenas luere*; hij krijgt zijn verdiende l., *iure plectitur*; *merito of non iniuriā hoc ei accidit*; *quod dedit recipit* (Donat.); zijn l. voor iets in iets vinden, *ex alga re alcus rei fructum capere*; zijn (verdiende) l. voor iets hebben, *habere fructum alcus rei* (b.v. *imperii prorogati* Liv.); *datta merces est magna* (b.v. *erroris mei* Cic.); voor l., *mercede*; *pretio*; voor een armzalig l., *mercedula adductus*; — **arbeid**, *opera* of o. *mercennaria*; — **dienaar**, *mercennarius*; — **en**, het l. de moeite, *operae pretium est* (z. ook moeite); verg. beloonen; — **trekkend**, *mercede conductus*.

loop, 1) eig. *cursus* (alg.); *motus* (van hemellichamen; de geregelde l. der sterren, *astrorum ordines*); *lapsus* (gelijkmatige beweging van het water); *ductus* (richting; b.v. *tractus ductusque muri*); zijn l. ergens heen richten, z. zijn weg ergens heen richten 2; van l. veranderen (van een rivier), *in alium cursum deflectere*; op den l. gaan, z. aan den haal gaan; op hol gaan 2 b; iems zinnen zijn op den l., z. niet bij zijn ver-

stand zijn. — 2) overdr. = voortgang, *cursus*; de l. der dingen, 's werelds l., de l. der wereldsche zaken, *rerum natura*; *cursus rerum*; door den l. der gebeurtenissen, *rerum serie* (Liv.); dat is 's werelds l., *is est temporum cursus*; *ea est rerum humanarum natura of condicio*; *sic sunt homines*; de natuurlijke l. der zaken, *natura rerum ipsa*; volgens den natuurlijken l. van bijna alle dingen, *quod natura fert in omnibus fere rebus*; de l. der natuur, *naturae lex*; tegen den l. der natuur, *contra naturam*; iem. den geheelen l. van een gebeurtenis vertellen, *alci omnem rem ordine narrare of cuncta ut acta sunt exponere*; de zaak neemt een anderen l., *res aliter evenit* (verg. ook wending 2); aan iets den vrijen l. laten, *alqd non morari*; *non temperare alci rei*; verg. botvieren; aan de gerechtigheid haar l. laten, *lege agere*; in den l. van, in met abl. (b.v. in *suo consiliu*; in *sermone*); per met acc. (b.v. *per eos dies*); in den l. van het jaar, *anno vertente*; *hoc anno*; in den l. der jaren, *per annos*; — **baan, 1** eig. = renbaan. — 2) overdr.

l. des levens, aardische l., *vitae of vivendi curriculum*; zijn aardische l. volbrengen, afloopen, *vitae spatium decurrere*; *aetatem d.*; nadat hij zijn aardische l. bijna voleindigd had, *prope acta iam aetate decursaque*; zijn aardische l. besluiten, *mortalitatem explere* (Cic.); *illuc ex his vinculis emissum ferri* (Tac.); verg. den tol der natuur betalen 2; tijdelijk (het t. zegenen) = *carrière, cursus* (b.v. wij hadden dezelfde l., in *eodem cursu futurus*); een eervolle l. aanvangen, *aditum laudis et honoris auspicari*; iem. een schitterende l. openen, *aditum laudis et honoris alci patefacere*; in zijn staatkundige l., in *re publica gerenda*; de staatkundige l. betreden, *rem publicam capessere*; *ad rem publicam accedere of se conferre*; de l. des redenaars, *ad dicendum se conferre*; de juridische, *forum attingere*; de wetenschappelijke, *ad litterarum studium se conferre*; de militaire, *militiam capessere*.

loop-en, 1 van levende wezens, *currere* (snel l.); *incedere* (badaard voortloopen); een kind leert l., *infans ingredi incipit*; weer beginnen te l. (na een ziekte), *ingredi incipere*; komen l. (= te voet komen), *pedibus of peditem venire*; niet meer kunnen l., *usum pedum amittere*; (van vermoeidheid) *defessum esse ambulando*; zich moede l., *cursu fatigari of defatigari*; ik heb mij moede g., *fessus sum cursu, via of ex via*; zich doodmoel l., *cursu exanimari*; om het hardst l., *cursu certare*; loop, *propera* (haast l.); allen komen tot u g., *omnis omnium cursus est ad vos*; iem. laten l., *dimittere alqm* (iem. vrijlaten; iem. laten gaan); *omittere alqm* (iem. met rust laten); *non laborare de alqo of alcius causâ* (zich om iem. niet bekommeren). — 2) van levenloze voorwerpen, *currere* (snel l.); b.v. *prociui currit oratio*; anders poet.; de rivier l., *flumen fertur*; in zee, z. zich uitstorten; om iets l., *cingere* (b.v. *flumen oppidum*); verg. omgeven; de zon l. om de aarde, *sol fertur of movetur circa terram*; een weg l. ergens heen, z. leiden 2; breede wegen l. in alle richtingen, *latae viae patent in omnes partes*; een weg l. dwars door de stad, *via per me-*

diam urbem transmissa est; hierover l. de strijd, *hoc of de hac re pugnatur*; een verhandeling l. over iets, *disceptatio est de alqare*; iets laten l., *mittere alqd*; het loopende jaar, *annus vertens*; *hic annus*; in de loopende uitzaaven voorzien, *perpetuus sumpptus suppeditare*; de loopende zaken waarnemen, *oblata negotia obire*; *perpetuus muneris partes exsequi*; de zaak l. verkeerd, *res secus cadit* (verg. misloopen 2); die zaak is wonderlijk g., *ea res mirificum habuit exitum*; NB! z. ook de samenst. en de woorden die met „loopen” verbonden worden. — 3) subst. het l., door omschr.; iem. bij het l. helpen of ondersteunen, *manus alci dare*; z. verder loop 1; geloop; — **er, cursor** (wedlooper; renbode); *servus a peditibus* (loopjongen; slaaf voor loopwerk); — **gang, porticus**; — **graa**, *cuniculus*; een l. maken, *cuniculum agere*; — **je**, eig. *ambulatorium* (wandelinge); overdr. *ars*; een l. met iem. nemen, z. bedotten 1; — **jongen**, z. looper; — **pas, cursus** (Veg.); in den l., *magno of incitato cursu*; — **werk**, slaaf voor l., z. looper.

loor, tel l. gaan, tel l. laten gaan, z. verliezen (verloren gaan, verloren laten gaan).

loos, 1 = slim. — 2) = ledig, *vacuus* (b.v. *naar*); *sterilis* (b.v. *aristae Ov.*); *vanus* (b.v. *granum Col.*); overdr. een l. alarm, *temere excitatus tumultu*; l. aanval, z. schijnnaanval; — **heid**, z. slinheid.

loot, surculus; *armamentum*; ll. krijgen, z. uithotten; nieuwe, z. weer opbloeien; = afstammeling.

loover, z. loof; — **tje, bractea**; *bracteola*. **loozen, emittere** (b.v. *aquam ex lacu*); de kanalen waarin de Nijl zijn water l., *fossae in quas Nibis exaequal* (Suet.); overdr. *exonerare* (b.v. *multitudinem inconditam*); een zucht l., *edere gemitum*; *ingemiscere*; iem. of iets l., *extrudere of depellere alqm of alqd*.

lor, z. vod; — **keboom, larix**; — **rig, z. voddig**; beuzelachtig; l.werk, z. knoeiwerk.

los, 1 subst. *lynx*. — 2) adi. a) eig. (= niet vast) *solutus*; (= niet dicht) *rarus of mollis*; (= niet stijf) *laxus* (los zittend of hangend); *remissus* (niet gespannen); ll. tanden, *dentes mobiles* (Plin.); ll. haren, *crines passi*; *capillus passus*; l. maken, *mollire* (b.v. *humum*); z. verder losmaken; adv. *laxe*; er op los (als bevel), *insta of persequere* (of pl.). — b) overdr. (= speelsch, dartel) *lascivus*; (= ongebonden) *dissolutus*; (= zwierig) *elegans*; verg. stijf 2; l. van de wereld, *voluptatibus non deditus*; een l. leven leiden, z. een losbandig leven leiden; l. trek, z. hoofdtrek; een l. gerucht, *levis auditio*; *inanis rumor*; op ll. gronden, *temere*; adv. l. over iets heenloopen, *leviter attingere of tractare alqd*; *practervolare alqd* (tegenst. *dilatare*). — **bandig, dissolutus** (b.v. *vita*; *mores*; *homo*); een l. leven leiden, *libertius, licentius of imtemperate vivere*; z. ook liederlijk; — **bandigheid, mores dissoluti**; *licentia*; *imtemperantia*; *libido*; in l. leven, zich aan l. overgeven, z. een losbandig leven leiden; — **barsten, erumpere** (b.v. *tempestates*); z. verder —breken; uitbarsten; — **binden, z. —maken 1**; —

bol, *homo dissolutus*; *nepos*; —**breken**, 1) = afbreken. — 2) = uitbreken (intr.), *erumpere* (naar buiten breken; ook overdr., b.v. *tempestates*); *effringere fores* (de deur openbreken); *frangere carcerem et effugere* (van een gevangene); *cooriri* (b.v. *imber*; *tempestas*); subst. het 1., *eruptio* (b.v. *elephantorum*); *fores fractae et fuga* (van een gevangene); —**doen**, z. —**maken**; —**donderen**, tegen iem. l., *vehementissime invchi in alqm*; —**gaan**, 1) van dingen, *solvi*. — 2) van perss. op iem. of iets l., *petere alqm of alqd*; *impetum facere in alqm of in alqd*; op den vijand l., *gradum inferre in hostes*; met de troepen, *copias ducere contra hostem*; onstuimig op den vijand l., *ferociter incurere in hostem*; verg. op iem. aanstormen; —**geld**, *pecuniae quibus alqs redimitur*; *pretium of pactum pro capite p.*; de gevangenen zonder l. vrijlaten, *sine pretio captos dimittere*; een groot l. voor iem. betalen, *grandi pecuniā alqm redimere*; —**gespen**, z. afgespen; —**gorden**, *discingere* (b.v. *tunica discincta* Hor.); —**gren-delen**, z. ontgrendelen; —**hakken**, z. —**houwen**; —**hangen**, van kleeren, z. nederhangen; loshangende haren, *resoluti crines*; *passus capillus*; *crines passi*; —**hebben**, iets l., *solvissē alqd*; —**heid**, *rarity* (b.v. *terrae*); overdr. (= speelscheid, dartelheid) *lascivia*; (= ongebondenheid) *animus dissolutus*; *mores dissoluti*; (= zwierigheid) *elegantia*; —**helpen**, iem. l., *efficere ut alqs solvatur of liberetur*; —**houwen**, tr. *recidere* (alqd); intr. op iem. l., *gladio petere alqm*; op elkaar, *mutuis ictibus se petere*; —**jes**, *leviter* (b.v. *adnexus*); overdr. z. oppervlakkig (adv.); —**keten**, *solvere of catenāolvere* (alqm); —**knoopen**, *solvere* (alqd); —**komen**, *solvi of liberari* (van iets, *alqā re*); (van een gevangene) *e custodia emitti*; *vinculis solvi*; (= ontsnappen) *elabi*; —**koopen**, *redimere* (alqm); *captos e servitute*; subst. het l. = —**koop**; *redemptio*; door omschr.; —**krijgen**, iets l., *solvere alqd*; (met geweld) *avellere alqd*; iem. l., *liberare alqm*; overdr. iets van iem. l., *exprimere alqd ab alqo*; zij konden geen cent l., *nummum nullum auferre potuerunt*; —**laten**, 1) eig. iets l., *manu emittere alqd* (uit de hand laten vallen); *e manibus emittere alqd* (b.v. *junem*); *remittere alqd* (b.v. *ramulum adductum*; z. ook te pakken krijgen); iem. l., *demittere alqm*; *missum facere alqm*; iem. uit de gevangenis, *e custodia, ex vinculis*, e of de carcerē *emittere alqm*; *dimittere alqm ex custodia*; *vinculis exsolvere alqm*; de honden tegen iem. l., *canes inmittere in alqm*; intr. iets laat los = houdt niet, z. houden 2a. — 2) overdr. = opgeven 2; —**lating**, *emissio* (b.v. *anguis*); door omschr.; —**maken**, 1) eig. *solvere* (b.v. *nodum*); iets van iets, *alqd ab alqā re*, b.v. *solutā ab ceteris rate*; *resolvere* (b.v. *alqm vinculum*); *laxare* (b.v. *vincula epistulae*; *elatum pedem ab stricto nodo*); *relaxare* (b.v. *animus corporis vinculis se relaxat*); *refigere* (iets dat vastgehecht was; *alqd*); *expedire* (loswikkelē); *alqd*; *liberare* (bevrijden; *alqm*); iem. die gebode is l., z. boei (iem. de bb. afnemen); den grond l., *mollire humum*. — 2) overdr. iems tong l., *alqm loquentem facere*;

iets maakt de tong der menschen los, *alqd liberat linguam hominum* (b.v. *amotus terror l.h. liberaverat Liv.*); zich van bezigheden l., *expedire se ab occupationibus*; zich van iem. l., *se disjungere ab alqo of ab alcuis familiaritate*; *deficere ab alcuis amicitia*; (in staatkundigen zin) *deficere of desciscere ab alqo*; zich van den omgang niet kunnen l., *revocare se non posse familiaritate implicatum*; de ziel maakt zich los van het lichaam, *animus a corpore se abstrahit*; z. ook zich van iets of iem. losrukken 1; —**mar-cheeren**, op iem. of iets l., *contendere ad alqm of ad alqd*; z. verder losgaan 2; —**prij**, z. —**geld**; —**raken**, z. loskomen; —**gaan** 1; —**rennen**, z. op iem. aanrennen 1.

los-rukken, 1) tr. iets l., *con-* of *revellere alqd*; van iets, *abrumperē alqd ab alqā re*; z. verder afrukken 1; iem. l. van iem., *divellere alqm ab alqo*; de kinderen l. uit de armen of uit de omarming van hun ouders, *liberos a parentum complexu divellere of de complexu parentum abstrahere*; zich l., *vincula abrumperē* (eig.); zich uit iems armen l., *e complexu alcuis se eripere*; overdr. zich van iem. l., *se divellere ab alqo*; zich van iets l., *divelli ab alqā re* (b.v. *a voluptate*). — 2) intr. z. aanrukken; —**rijden**, z. aanrijden 2b; —**rijten**, z. —**rukken** 1; —**schenren**, z. —**rukken** 1; afscheuren; —**schieten**, 1) = losgaan, *solvi*. — 2) op iem. of iets l., *advolare ad alqm of ad alqd*; z. verder aanstormen; —**sen**, een schip l., *exonerare of exinanire navem*; —**slaan**, 1) tr. iets l., *caedendoolvere of resolvere alqd*. — 2) intr. op iem. of iets l., *caedere alqm of alqd* (b.v. *alcuis servos*; op den vluchtenden vijand, *terga Liv.*); verg. inslaan 2; met het zwaard op iem. l., *gladio petere alqm*; —**snijden**, *resicare* (alqd); —**spannen**, z. afspannen; —**springen**, *ab-* of *dirumpi*; op iem. l., z. aanspringen; —**stormen**, z. aanstormen; —**sturen**, z. aanzellen; —**tornen**, *retexere alqd* (een weefsel); *dissuere alqd* (iets dat genaaid is); —**trekken**, z. losrukken; met woorden, z. uitvaren 2; —**varen**, op iem. of iets l., *petere alqm of alqd*; *procedere ad alqd* (b.v. *ad naves*); snel of met kracht op de vijanden l. (van schepen), *se incitare in hostes*; z. ook aanzellen; —**werken**, *molliri* (b.v. *sacrum*); ook intr. = zich trachten l. te werken, b.v. *naves a terra*; zich l., *se expedire* (b.v. *ex laqueo*); (uit een moeilijkheid) *emergere* (ex *alqā re*); —**wikkelen**, —**winden**, *expedire* (alqd); —**worstelen**, zich uit iets l., z. —**werken**; —**zeilen**, z. —**varen**; —**zinnig**, *dissolutus*; verg. lichtzinnig; —**zinnigheid**, *mores dissoluti*; verg. lichtzinnigheid.

lot, 1) l. waarmee geloot wordt, *sors*; de ll. in de bus werpen, *sortes in urnam, in sitalam of in hydriam conicere*; een lot komt uit de bus, *sors exit of excidit*; een l. uit de loterij, *sine sacris hereditas* (Plaut.); het l. valt op iem.; treft iem., *alcuis sors excidit*; s. *alqm contingit*; het l. trof hem het eerst, *eius prima fuit sors*; een l. trekken, *sortem ducere*; door het l. verkrijgen, *sortiri* (alqd, b.v. *provinciam*; *Sardiniam* enz.); de rechters voor een proces door het l. bepalen, *sortiri iudices*; *dicam sortiri*; door

het l. aangewezen, *sorte ductus* (van een pers.); iets aan de beslissing van het l. overlaten, *alqd ad sortem revocare*; het aan de beslissing van het l. overlaten of iem. . . of, *sortibus consulere utrum alqs . . . an* (b.v. *utrum igni statim necareur an in aliud tempus reservaretur*); het l. over iem. laten beslissen, *sortem alcius deicere*; verg. ook loting — 2) = bestemming, het toebe-schikte, *sors* (door een hoogere macht toe-beschikt l.); *fortuna of condicio* (l. als toe-stand); gelukkig l., *fortuna secunda of prospera*; ongelukkig l., *f. adversa*; *sors misera*; onvermijdelijk l., *necessitas of fati n.*; het is mijn l. geweest te, *accidit mihi ut met conl.*; dit l. kan ook mij treffen, *potest hic casus ad me ipsum recidere*; door een hard l. getroffen worden, *acerbo casu conflicari*; hetzelfde l. hebben, *eandem fortu-nam habere* (b.v. *cetera oppida e. f. habuisse*); hetzelfde l. treft iem., iem. ondergaat hetzelfde l., *alqs eandem fortunam fert*; hetzelfde l. ondergaan als de anderen, *parem cum ceteris fortunae condicionem subire*; een l. dat juist de edelsten pleegt te treffen, *id quod optimo cuique accidere solet*; dit is het l. van iedereen, *haec omnibus accidunt*; zich in zijn l. schikken, *fortunae cedere*; zijn l. in iems handen stellen, *se alci permittere*; iem. aan zijn l. overlaten, *destituere alqm*; *deserere alqm* (ook b.v. *Capuam*); het menscheijk l. dragen, *res humanas ferre*; iem. heeft een gelukkig l., ook *bene cum alqo agitur*; iem. heeft een heerlijk l. gehad, *cum alqo actum est praeculare*; ik vrees dat mijn brief hetzelfde l. zal hebben, *vereor ne idem eveniat in meas litteras*; z. verder noodlot; — **bus**, z. stembus; — **en**, om iets l., *sortiri alqd* (b.v. *provincias*; ook met afh. vraag, b.v. *uter Italiam haberet*); *in sortem conicere* (b.v. *provinciam* Liv.); er wordt g., *fit sortitio*; *sors deicere of conicere* (voor een bepaald doel, om iets uit te maken, in *alqd*); iets l., *sortiri alqd* (= door het lot verkrijgen); subst. het l., z. loting; — **genoot**, *fortunae eiusdem socius*; *socius* (b.v. *alcius in rebus adversis*); — **geval**, *casus*; *eventus* (of *um*); *res*; veel l. beleven, *multis casibus iactari*; de l. van Aeneas, *quae Aeneae acciderunt*; — **ing**, *sortitio* (om de provincies, *provinciarum*; om de aediliteit, *aedilicia*); de l. der rechtens heeft plaats, *iudicium sortitio fit*; zij nemen geen deel aan de l., z. mede-loten; bij of door l., *sorte* (b.v. *s. provincia ei evenit*); *sortitione* (b.v. *animadvertere in quosdam*); *sortio* (b.v. *sacerdos capitur*); bij l. verkrijgen, z. door het lot verkrijgen l.; buiten of zonder l., *extra sortem*.

lots-beschikking, *fatum*; verg. noodlot; — **verandering**, *commutatio fortunae*; — **wisselingen**, *fortunae vicissitudines*; *varietates temporum*; *varii casus*.

lotus, *lotos* (of *-us*).

louter, 1) adi. = zuiver l.; overdr. van l. vreugde, *prae gaudio of p. magno g.* (b.v. *somnum capere non posse*); z. verder zuiver 2. — 2) adv. door *meritis*, b.v. l. leugens vertellen, *mera mendacia narrare*; door *omnis*, b.v. l. gunstige resultaten, *omnes secun-di rerum proventus*; er werden l. patriciërs gekozen, *omnes patricii creati sunt*; zij was l. vriendelijkheid, *summā comitate me*

excipiebat; men koos driehonderd man uit, l. voorname lieden, *lecti sunt trecenti, nobilissimus quisque*; z. ook alleen 2; — **en**, overdr. *emendare* (b.v. *mores*); een ge-louterd oordeel, *iudicium limatum*; iem. heeft een zeer g. oordeel, *est alqs iudicio eruditissimus*; — **ing**, *emendatio*; door omschr.

louwmaand, *mensis Ianuarius*; *Ianuarius*. **loven**, *collaudare* (*alqm*; *alqd*); de naam des Heeren zij g., *sit nomen domini benedictum* (Eccl.); de goden l. en danken, *diis laudes gratesque agere* (Liv.); z. verder prijzen. **loyaal**, *summā fide*.

lucht, 1) eig. *aër* (benedenlucht; acc. *aëra*); *aether* (bovenlucht; acc. *aethera*); *caelum* (atmosfeer); *aura* (luchtstroom); *anima* (*of spiritus* l. die ingeademd wordt); in de l. plaats hebbend of levend, *aërius*; uit l. be-staande, *animalis* (tegenst. *terrena*, b.v. *natura*); gezonde, goede l., *caelum salubre of bonum*; *caeli salubritas*; *aër salubris*; onge-zonde, slechte l., *caelum pestilens of malum*; *aër pestilens*; in de l. = omhoog; = in de hoogte, boven den grond, *sublime* (tegenst. *humī*, b.v. *put(r)escere*); in de open l., *sunt divo of sub caelo* (onder den blooten hemel); een hap of beet in de l., *morsus inanīs* (Verg.); opdat de l. er niet bij kan komen, *ne intrare spiritus possit*; l. scheppen of inademen, z. inademen; zij gunnen u de l. niet, *quod spiratis indignantur*; iem. kan geen l. krij-gen, *alci anima of spiritus intercluditur*; weer l. krijgen, *animam of spiritum recipere*; ook = geur. — 2) overdr. uit de l. vallen, *quasi decidere de caelo* (b.v. *ea occasio* Plaut.); iem. l. verschaffen, z. ver-lichting 2; zijn hart l. geven, *animum levare*; tegen iem., *totum se alci patefacere*; zijn toorn, z. koelen; zijn vreugde in woorden, *gaudium verbis prodere*; zijn smart in tranen, *dolorem in lacrimas effun-dere* (Iustin.); iets uit de l. grijpen, *ingere of comminisci alqd*; uit de l. gegrepen, *factus of commenticius* (verzonnen); *vanius* (b.v. *criminatio*); de beschuldiging was niet geheel uit de l. gegrepen, *non tota ex vano criminatio erat* (Liv.); een uit de l. gegrepen bewering of verhaal, *commentum*; *res com-menticia of ficta*; *somnium*; de l. van iets krijgen, *praesentire alqd*; de l. van iets hebben, *subolet alci of alqd alci subolet* (ook met afh. vraag, Plaut.); — **achtig**, *flabilis* (philos.); — **bel**, *bulle*; — **dicht**, *aëri non pervius*; — **en**, eig. iets l., *aëri exponere alqd* (aan de lucht blootstellen); *aëra immittere in alqd* (de lucht in iets laten); overdr. iets l., z. iets lucht geven 2; (= te koop loopen met iets) *ostentare of prae se ferre alqd*; iem. niet kunnen l., *alqm ferre non posse*; — **er**, *tychnuchus*; *candelabrum*; — **gat**, *spiraculum*; *himen* (venster); — **har-tig**, = vroolijk, opgeruid, *hilaris* (of *-us*); *alacer*; adv. *hilarē*; *alacriter*; = onbezorgd; — **hartigheid**, = vroolijkheid, opgeruidheid, *hilaritas*; *alacritas*; = onbezorgdheid; — **ig**, z. koel 1; licht 2 b; luchthartig; los 2 b (adv.); — **igheid**, z. koelheid; lichtheid; lucht-hartigheid; — **je**, *aura of ventus lentis* (koeltje); *odor* (geur); er is een l. aan iets (eig.), *alqd male olet*; — **kasteel**, *somnium*; l. bouwen, *ipsum sibi somnia fingere* (Verg.);

in aëre aedificare (Augustin.); —**laag**, caelum; aër; de benedenste ll., caelum inferius; —**ledig**, aëre vacuum; —**pijp**, aspera arteria; gurgulio; —**reis**, cursus aërius; —**ruim**, aër; caelum; verg. atmospher.

lichtgesteldheid, z. klimaat.

licht-springer, z. kunstenmaker; —**sprong**, saltus quo corpus in altum levatur; een l. doen, saltu corpus in altum levare; —**streek**, z. hemelstreek; klimaat; —**stroom**, spiritus; aëra; —**vaart**, cursus aërius; —**verschijnsel**, visum caeleste; (als meteorolog. term) phenomenon (Lactant.); vurige ll., ignes; faces caelestes.

lui, piger ignavus; iners; l. worden, ignaviae et socordiae se dare; adv. pigre; ignave; —**aard**, homo languori et desidiae deditus; z. ook leeglooper; —**buizen**, z. luieren; leegloopen.

luid, 1) adi. clarus (helder); magnus (sterk); l. stem, vox clara of magna; ll. kreten van verontwaardiging, vociferatio atque indignatio; ll. teekenen van bewondering, clamores et admirationes; van bijval, plausus clamoresque; met luider stem, magna of clara voce; clare; met zeer luide stem, maxima voce; adv. = met l. stem; l. roepen, schreeuwen, uitroepen, clamare of clamitare (met acc. c. inf.; met afh. vraag); vociferari of (van meer dan één pers.) conclamare (met acc. c. inf.; om een verlangen of bevel uit te drukken, met ut en coni.); l. afkondigen of uitroepen, pronuntiare (vooral van den heraut, alqd, b.v. victoriam nomina); l. verlangen, clamare et poscere (dat, ut); l. lachen, z. schaterlachen; slechts zóó l. dat, tantum modo ut met coni. — 2) subst. naar l. van = overeenkomstig den inhoud van, ex met abl.; naar l. zijner verklaring, eo auctore; narravit met acc. c. inf.; —**en**, 1) eig. intr. sonare; tr. pulsare (b.v. campanam); subst. het l., z. gelui. — 2) overdr. = klinken l.; de brief l. aldus, epistula his verbis scripta est; gelijk de wet l., ut ait lex; gelijk de sage l., ut fabula fert; zoo luidden uw woorden, sic dixisti; —**jes**, homines; oude l., senes; —**keels**, z. luid l. (met l. stem); l. lachen, z. schaterlachen; —**ruchtig**, clamorosus (luid schreeuwend; b.v. altercator Quint.; ook van een plaats, met luid geschreeuw vervuld, Mart.); adv. magno clamore; cum strepitu ac tumultu; —**ruchtigheid**, clamor of magnus c.; strepitus; tumultus; s. ac t.

luis, fascia; —**en**, cessare; desiderem esse; segnia ducere oia (Ov.); othari (zijn gemak, vacantie nemen); z. ook leegloopen.

luifel, suggrunda; protectum (Plin.).

luilheid, pigritia; ignavia; inertia.

luik, fornicula; —**en**, de oogen l., convivere.

lui-lak, z. luiard; —**lakken**, z. luieren; leegloopen.

luim, = humeur; libido of subitarius animi motus (nuk, gril); lepos, sales (pl.) of festivitas (geestigheid); zieh in iems ll. schikken, aan iems ll. toegeven, studiis alcus obsequi; alci morem gerere; zieh naar iems ll. richten, ad alcus arbitrium of voluntatem, se fingere of se accommodare; se ad delicias componere (b.v. me ad d. componam memoriae meae Sen. rhet.); naar zijn ll., ad libidinem; ex libidine; ad

arbitrium suum; arbitrio suo; —**ig**, = nuk-kig; grappig; geestig; —**igheid**, z. grilligheid; geestigheid.

luipaard, leopardus (Vopisc.).

luis, pediculus; —**ter**, splendor (b.v. imperii; nominis; vitae); species (b.v. regni paterni); claritas (beroemdheid); gloria (roem); amplitudo (grootte; b.v. rerum gestarum); magnificentia (praacht; b.v. urbis); l. verleenen, z. glans bijzetten; —**teraar**, z. luistervink; —**teren**, auscultare (abs.; ook naar iem. of iets, alqd of alci rei Ter.); audire (naar iem. of iets, alqm of alqd); goed l., diligenter audire; heimelijk l., subauscultare (tegenst. palam audire); naar iem. of iets l. (= gehoorzamen), audire alqm of alqd; auscultare alci; niet l. naar iets, ook alqd neglegere; verg. gehoorzamen; opvolgen 2; —**terrijk**, illustis (b.v. factum); clarus (b.v. victoria); amplus (b.v. triumphus); magnificus (b.v. res gestae); apparatus (b.v. ludi apparatusimi); een l. overwinning behalen, magnifice of pulcherrime vincere; adv. magnifice; —**tervink**, qui aliorum sermonem captat (verg. afluisteren).

luit, lyra; verg. citer; —**speelster**, lyristria (Augustin.); verg. citterspeelster;

—**spel**, lyrae cantus; in het l. onderwezen worden, lyra institui; —**speler**, lyristes (Plin. ep.); verg. citterspeler.

lukken, z. gelukken.

lummel, homo rusticus; caudex; stipes; —**achtig**, rusticus; l. gedrag, rusticitas; adv. rustice; —**achtigheid**, rusticitas.

lus, laqueus.

lust, 1) = genot, voluptas; l. der oogen v. quae oculis percipitur; oculorum voluptas of oblectatio; spectaculum oculorum; iets is mij een l., alqd mihi voluptati est; spreekw. een mensch zijn l., een mensch zijn leven, curae sua cuique voluptas (Ov.); trahit sua quemque v. (Verg.); met l., libenter; z. verder genoegen; genot 2. — 2) = trek, begeerte, studium; cupiditas; desiderium; libido; alacritas (opgewektheid); l. in iets hebben, appetere alqd; studio alcus rei teneri; als gij er l. in hebt, si vis; geen l. in iets hebben, abhorre alqd re; fugere alqd; l. hebben om te, libet alci met inf.; feri animus met inf. (Ov.); zonder inf., Sall., Liv.); geen l. hebben om te, ook nolle of piget met inf.; meer l. hebben om te, malle met inf.; l. krijgen in iets, de l. bekruip iem. om te, studio alcus rei of alqd faciendi capi; cupiditate alcus rei of alqd faciendi incendi; subit animus impetus alqd faciendi (b.v. Romam petendi Liv.); in iem. l. wekken tot iets, iem. l. inboezemen tot iets, alci alacritatem studiumque alqd faciendi incicere; grooten l., alqm cupiditate alcus rei of alqd faciendi incendere; zinnelijke ll., libidines; voluptates of corporis v.; zijn l. beheerschen, cupiditibus imperare; verg. zingenot; —**eloos**, languidus; segnis; demisso animo; subtristis (Ter.); —**eloosheid**, languor; pigritia; taedium; animus demissus; animi demissio; —**en**, = houden van 2 b; impers. = het belijft mij, z. believen l.

lust-hof, viridarium; —**huis**, villa; —**ig**, hilaris (of -us); lachus; alacer (opgewekt); adv. hilare; laete; —**igheid**, hilaritas; lae-

titia; alacritas (opgewektheid); —**oord**, *locus amoenus*.

luttel, *exiguus; parvus; parum* met gen.; z. ook gering 1; weinig.

laur, z. *lulier*; spreekw. iem. in de l. leggen; z. iem. voor den gek houden 2.

luw, *vento non expositus*; —**en**, het l., *ventus remittit* (verg. gaan liggen 1); —**te**, *locus vento non expositus*.

lijd-elijk, l. gehoorzaamheid, *servilis obediencia*; adv. iets l. aanzien, *patienter ferre alqd*; l. aanzien dat, *videre* met acc. c. inf. (b.v. *oram nunc plenam hostium iam factam Liv.*); —**en**, l. intr. *dolere* (leed gevoelen; b.v. *dolebam cum viderem*); *doloribus affici* (lichamelijk l.); hevig l., *vehementer dolere* of *angi*; *excruciari*; *magnis doloribus cruciari* (lichamelijk); hij heeft veel of hevig g., *magnos dolores passus est* (hij heeft veel pijn doorstaan); zijn gezondheid heeft zeer g., *valetudo eius valde afflicta est*; wij worden geboren om tel., *in miseriam nascimur* (Cic.); de schuldigen l. voor de onschuldigen, z. schuldig 2; **aan iets l.**, *laborare alqd re* (b.v. *morbo*); *ex alqd re* (b.v. *ex intestinis*); **aan de oogen l.**, *laborare* of *aegrum esse oculis*; de staat l. aan twee kwalen, hebzucht en weelderigheid, *duobus vitiis, araritia et luxuria, civitas laborat*; **door of ten gevolge van iets l.** of **te l. hebben**, *laborare alqd re* (b.v. *equitum incursum Romana acies*) of *ex alqd re* (b.v. *ex invidia*); het legioen heeft door den slag hevig g., *legio vehementer proelio est attenuata*; deze stad heeft door de vele oorlogen geleden, *huius urbis opes* of *res frequentibus bellis attritae* of *accisae sunt*; het landhuis heeft g. door den tijd, *villa vetustate vexata est*; de inkomsten l. door den oorlog, *vectigalia bello affliguntur*; het schip heeft g. door den storm, *tempestas navem afflicavit*; de schepen die het meest geleden hadden, *naves quae gravissime afflictae erant*; boomen die van den vorst te l. hebben, *arbores frigidibus obnoxiae*; de boomen hebben door den vorst geleden, *frigora arboribus nocuerunt*; de wijnstokken hebben (door den hagel) geleden, *vineae vapulaverunt* (Sen.); het vee heeft te l. van de hitte, *pecus laborat propter aestus*; de streek heeft van den vijand te l., *agri ab hoste vexantur*; streken die niet van den vijand te l. hebben gehad, *loca integra*; een volk dat van de plagen des oorlogs niet te l. heeft gehad, *gens a claudibus belli integra* (Liv.); **door of onder iets l.**, *dolorem capere* of *percipere ex alqd re* (verdriet hebben van iets); *dammum* of *incommodum capere ex alqd re* (schade lijden ten gevolge van iets); zonder dat de stad er onder l., *salva urbe*; iems eer of goede naam l. onder iets, *alcus existimatio alqd re violatur*; *alqs existimationis iacturam facit*; staat op het spel, *alcus existimatio in alqd re agitur*; de waardigheid l. door of onder iets, *dignitas alqd re deminuitur*. — **2**) tr. *pati, ferre* of *tolerare alqd* (verduren); *perpeti* of *perferre alqd* (aanhoudend, ten einde toe); *accipere alqd* (iets ontvangen; door iets getroffen worden; b.v. *calamitatem, iniuriam enz.*); *gebrek l.*, *inopia premi*; *in inopia* of *in egestate esse*; *ad inopiam redactum esse*; verg. in armoede leven 1; iem. geen gebrek laten l., *victum alci suppe-*

ditare; z. verder de subst. die als obj. bij „lijden” gebruikt worden. — **3**) iem. niet mogen l., *alqs alci non placet* of *displicet*; *odisse alqm* (een hekel aan iem. hebben); iem. gaarne mogen l., z. met iem. ophelben 2; = gedoogen, *pati; sinere; ferre*; iets l. geen uitstel, z. gedoogen; het l. geen twijfel, z. het is niet twijfelachtig. — **4**) subst. het l., *perpetio* of *toleratio* (het verduren); *cruciatus* of *tormenta* (pl.; folteringen); *malum* (of pl.), *res adversae* of *calamitates* (ongeluk; tegenspoed); verder door omschr. — **end**, *aeger* (b.v. *civitas aegra et affecta*; *animus a.*; aan iets, b.v. *homines aegri gravi morbo*; de of *ex vulnere; vulneribus; pedibus*); het l. lichaamsdeel, *pars corporis male affecta*; de l. partij, *is cui iniuria inferitur* of *illata est*; een l. werkwoord, *verbum passivum* (Gramm.); l. zijn, *male affectum esse*; *graviter se habere*; *aegrotare*; aan iets, z. lijden aan iets l. — **ens-geschiedenis**, *labores* (b.v. *Thaci Verg.*); —**enskelk**, den l. ledigen, *exandare omnes labores*; *haurire calamitates*; *bibere calicem passionis* (Thom. à Kemp.); dien l. ledigen, *illum dolorem vel acerbissimum haurire*; —**er**, door omschr.; geduldig l., *qui aequo animo mala, res adversas* of *calamitates fert*; = zieke; —**zaam**, —**heid**, z. geduldig, geduld.

lijf, 1 = lichaam, *corpus*; iem. om het l. pakken, *alqm medium arripere* of *complecti*; l. en leven wagen, z. zijn leven op het spel zetten 3; gezond van l. en leden, *incolumis*; l. en goed, *vita et fortunae* (leven en bezittingen); *se suaque* (zichzelf en het zijne); met een praepos., b.v. iem. **aan** den lijve straffen, z. iem. een lichaamsstraf toedienen; **bij** levenden lijve, *vivus*; **in** levenden lijve, *ipse* (= in eigen persoon); kijk, daar is hij in levenden l., *en ipse adest*; iem. in levenden l. voor zich zien, *alqm praesentem videre*; *alqm coram* of *praesentem cernere*; het is mij of ik iem. of iets in levenden l. voor me zie, *videre videor alqm* of *alqd*; hart, moed, durf in het l. hebben, *hominem animosum esse*; *habere in ventre confidentiam* (Plaut.); geen, *ignavum* of *timidum esse*; het h rt in het l. hebben iets te doen, *audere* met inf.; **met** l. en ziel, *et animo et opibus* (b.v. *in bellum incumbere*); *totus* (geheel); met l. en ziel aan iem. verknocht, *addictus, deditus* of *obstrictus alci* (Cic.); iets met l. en ziel verdedigen, *alqd tam defendere quam moenia*; ik zal met l. en ziel bij u zijn, *neque animus neque corpus a vobis aberit* (Sall.); verg. ook met hart en ziel 2 c; het heeft niets **om** het l., *leve* of *nullius momenti est*; iem. **op** het l. vallen, *invadere, adoriri, petere* of (onverwachts) *opprimere alqm* (b.v. *hostem*); verg. overvallen 2; iem. **te** l. gaan, z. iem. op het l. vallen; bestoken; tegen iem. uitvaren 2; iem. **tegen** het l. loopen, *incurrere in alqm*; blijft **mij** van het l., *apage te*; *faceres hinc* (Com.); daarmee, *plane abhorreo ab ista re*. — **2**) = buik, *venter*; *abrus* (onderlijf); pijn in het l., z. buikpijn.

lijf-arts, *medicus*; l. van den keizer, *m. qui regere principis valetudines solet* (Tac.). — **eigene**, *servus*; *mancipium* (gekochte of in den oorlog gevangen slaaf); *nexus* (door schulden geworden, *aere* of *ob aes alienum*);

—**eigenschap**, z. slavernij; —**elijk**, z. lichamelijk; l. broer, *frater eadem matre natus*; *germanus* f.; —**garde**, *cohors praetoria*; —**kleed**, *tunica*; —**knecht**, *pedites*; iems. l. zijn *sectari alqm*; —**rok**, z. —kleed.

lijfs-behoud, *incolumitas* (b.v. *incolumitatem petere sibi liberisque suis*); *salus* (b.v. *salutem dare alci*); aan eigen l. denken, *suave saluti consulere*; l. bedingen, *vitam pacisci* (ab algo Sall.); —**dwang**, *vincula* (pl.); —**gevaar**, z. levensgevaar.

lijfs-straf, z. lichaamsstraf; —**straffe-lijk**, z. crimineel; —**tocht**, z. vruchtgebruik; —**trawant**, *custos of stipator corporis*; *satelles*; ll., ook *stipatores*; —**wacht**, *custodes of stipatores corporis*; *qui custodes (alci) adsunt*; *satellites*; *cohors praetoria* (l. van een veldheer tijdens de Rom. republiek); *cohortes praetoriae*, c. *praetorianae of milites praetoriani* (l. des keizers; kazerne van de l., *castra praetoria*; bevelhebber van de l. des keizers, *praefectus praetorii*); *regia cohors* (l. van den koning); een l. van driehonderd gewapenden hebben, *trecentos armatos ad custodiam corporis habere*; zich met een gewapend l. omringen, *corpus armatis circumsaepire*; buitenlanders als l. nemen, *externis custodiam corporis committere*; iem. tot l. dienen, iems l. vormen, *alci custodiam corporis esse*; —**wachter**, z. —trawant.

lijk, *corpus of c. mortui* (of *hominis m.*); c. *exanimatum*; c. *sepulchrum* (in de aarde); *cadaver* (verachtelijk); *homo mortuus* (een doode); iems l., *alci corpus*; *alqm mortuus*; de ll. der schipbreukelingen, ook *exanimata naufragii corpora* (Amm.); een huis waarin een l. is, *domus funesta*; iems l. volgen, grafwaarts geleiden, *prosequi alcius exse*, *quias of c. alcius funeris*; —**baar**, *feretrum*; *lectica*; *lectus funebri*; *sandapila* (voor armen, Mart.); —**bezorger**, —**bidder**, *libitinarius*; *dissignator* (Hor.); —**dicht**, *carmen funebre*; —**dienst**, *contio funebri*; *parentalia* (pl.; ter eere van ouders en verwanten); *feralia* (pl.; doodenfeest op 21 Febr. met offers van staatswege); z. verder begrafenis; —**drager**, *vespillo* (Suet.); —**en**, z. gelijken; *schijnen* 2; behagen 1; —**feest**, *ludi funebres* (spelen ter eere van een doode); een l. geven, *ludos funebres facere*, *edere of apparare*; —**huis**, = huis waar de lijken vóór de begrafenis gebracht worden, *domus publica*, *in qua mortuorum corpora ante sepulchrum per aliquid tempus seponunt*; = sterfhuys; —**klacht**, *lamentatio funebri*; —**kleed**, *vestis feralis*; ll., *vitalla* (Petr.); —**kleur**, *mortuorum pallor*; *exsangvis funereusque color*; *luridus pallor* (Ov.); —**kleurig**, *luridus*; *cadaverosus* (b.v. *facies* Ter.); —**lucht**, *cadaveris* (of —um) *odor of fetor*; —**maal**, *epulum funebre*; *novendialis cena*; —**offer**, *inferiae*; *parentalia* (ter eere van ouders en verwanten); iem. een l. brengen, *inferias afferre alci*; *parentare alci*; —**plechtigheid**, z. lijkdienst; begrafenis; —**rede**, *oratio of contio funebri*; (als lofred) *laudatio of l. funebri*; op iem. of ter eere van iem. een l. houden, *alqm laudare*; de *laudibus alcius dicere*; —**redenaar**,

laudator; —**spelen**, z. lijkefeest; —**staatsie**, —**stoet**, *exsequiae of funebris e.*; *pompa* (plechtige l.; ook p. *funeris of funebris*); verg. begrafenis; —**urn**, *feralis urna* (Tac.); *urna* (Ov.); —**zang**, *cantus lugubris*; *nenia*.

lijm, *glutinum*; *gluten*; *viscum* (vogellijm); —**en**, *glutinare of conglutinare (alqd)*; —**er**, *glutinator*; —**erig**, *glutinosus*; —**stok**, *virga viscata*; *arundo*.

lijn, 1) eig. *linea*; *lineamentum*; (in de hand) *incisura* (Plin.); een l. trekken (om een figuur te teekenen), *lineam ducere*. — 2) overdr. a) alg. *regio* (richting); *ordo* (rij); in rechte l., *recta regione* (b.v. *murus oppidi a planicie MCC passus aberat*); in een rechte l., *recto ordine* (in een rechte rij); *aequa fronte* (met gelijke front, van soldaten, schepen enz.; b.v. *procedere*) ; verg. lijnrecht (adv.); in één rechte l. met iets, *e regione* (b.v. *molis*); overdr. één l. trekken met iem., *consentire of plane c. cum algo*; z. ook gemeen 1 a (g. zaak met iem. maken); iem. op één l. stellen met iem., *in aequo alqm alci ponere* (Liv.); *alqm in eodem genere ponere met gen.* (b.v. *quos ego utrosque in e. p. praedatorum pono*); op één l. staan met iem., *parem esse alci*. — b) l. van verwanten, (Ict.) *linea*; de vrouwelijke l., *ex feminino sexu descendentes*; verwanten in aftadelende l., *descendentes* (tegenst. *ascendentes*). — 3) l. om een schip voort te trekken, *funicus*; = visch-snoer, *linum*; *linea*; —**olie**, *oleum lini*; —**recht**, *ad lineam of ad amissum factus*; adv. *ad lineam* (b.v. *corpora ferri suo deorsum pondere ad l.*); *recta linea* (van meer dan één pl., b.v. *reliquae duae partes r. l. in caelestem locum subvolvunt*); verg. loodrecht; rechtstreeks l.; overdr. *plane* (b.v. met iets in strijd zijn, *abhorreere ab alqa re*); dingen die l. met elkaar in strijd zijn, *frontibus adversis secum pugnantia* (Hor.); —**teekenen**, het l., *pictura linearis* (Plin.); —**tje**, *lineola*; spreekw. iem. aan het l. houden, z. iem. aan den praet houden; —**waad**, z. linnen 1; —**zaad**, *semen lini*.

lijst, 1) = rand die om iets heen loopt, *forma* (om een schilderstuk, Plin.); *regula* (lat); iets in een l. zetten, *in forma includere alqd*. — 2) = naamlijst, register, *index*; *tabula*; *album* (b.v. *senatorium*; *indicium*); *ratio* (b.v. der gevangenen, *carceris*); iem. op de l. plaatsen, *alqm in indicem of in tabulas referre*; op de l. staan, *in indicem relatum esse*; een l. van iets houden, *alqd descriptum habere*; iem. op de l. der vogel-vrij verklaarden plaatsen, *in proscriptorum numerum of* (Suet.) *inter proscriptos referre alqm*; op de lijst der beschuldigten, z. aangeklaagde; l. van burgers, z. burgerlijst; de ll. der soldaten opmaken, *milites in numeros distribuere* (Plin.).

lijster, *turdus*; —**bes**, *sorbum* (vrucht); *sorbus* (boom).

lijvig, z. dik; —**heid**, z. dikte; gezetheid.

lyrisch, *lyricus* of *melicus*; l. dichter; z. lierdichter; l. poëzie, poësis *lyrica of melica*.

M.

maag, 1) lichaamsdeel, *stomachus*; *ventriculus* (Cels.); *alvus*; goede m., *stomachus bonus*; zwakke, *s. infirmus* of *imbecillus*; die een zwakke of slechte m. heeft, *crudus*; *stomachicus* (Sen.); met volle m., *gravis cibo*; pijn in de m. hebben, *stomacho laborare*; zijn m. met iets bederven, *stomachum alcius rei usu vitare*; iets bederft de m., *alqd stomachum laedit* (van een spijs); zijn m. overladen, *largius se invitare*; terwijl de m. nog van streek is van het eten, *marcente adhuc stomacho cibi onere* (Suet.). — 2) = verwant 1.

maagd, virgo; —**elijk, integer** (ongerept); z. verder jonkvrouwelijk; —**enroof**, *virginis* (of *-um*) *raptus*; —**enroover**, *virginis* (of *-um*) *raptor*; —**om**, *virginitas*.

maag-kwaal, *morbus cardiacus*; een m. hebben, *stomacho laborare*; —**lijder**, *cardiacus*; —**pijn**, *stomachi dolor*; —**schap**, = verwanten, z. verwant 1; = verwantschap 1; —**ziekte**, z. —kwaal.

maai-en, *metere* (abs.); *demetere* (b.v. *fructus*); *secare* (b.v. *pabula*); subst. het m., *messio*; het m. van het gras, *fensicium*; —**er**, *messor*; pl. ook *metentes*; —**tijd**, *messis*.

maak, in de m. zijn, *parari* of *confici*; nog in de m. zijn, *nondum confectum* of *absolutum esse*; —**loos**, *manus pretium*; —**sel**, *opus*; de redevoering ziet er niet uit als het m. van meer personen, *oratio non eiusmodi est ut a pluribus confusa videatur*.

maal, 1) = keer, **a)** met hoofdgetallen, één m., twee m. enz., *semel*, *bis* enz.; twee m. enz. grooter enz., *duobus* enz. *partibus maior* enz.; twee m. twee is vier, *bis bina sunt quattuor*; zes maal zeven voet is tweeënveertig voet, *pedes duccimus sexies septenos, fiunt duo et quadraginta*. — **b)** met ranggetallen, voor de eerste, tweede, derde enz. m., *primum*, *iterum*, *tertiun* enz.; voor de laatste m., *postremum*; *ultimum*; nu voor de laatste m., *ultimum illud*; *hoc u.*; dit was de eerste m. dat, *tum primum factum est ut met conl.*; de vorige of laatste m., *proxime*; *novissime*. — **c)** met andere woorden, b.v. vele mm., *saepe*; vele mm. grooter enz., *multis partibus maior* enz.; zooveel mm., *totiens* (als, *quotiens*); *tam saepe* (als, *quam*); hoeveel mm., *quotiens*; *quam saepe*; eenige mm., *aliquoties*; ontelbare mm., *sescenties*; verscheiden mm., *non uno tempore*; *separatis temporibus* (op verschillende tijdstippen); dit m., *nunc quidem*; *nunc*; *hòc tempore*; maar voor dit m. genoeg, *sed haec hactenus*; een ander m., *alias*; *alio tempore* of *loco*; maar daarover een ander m., *verum haec alias*; maar daarover een ander m. meer, *sed haec alias pluribus*; *sed plura scribemus alias*; beide mm., door *utroque*, b.v. beide mm. maakte niet de wet, maar hun willekeur, een eind aan het bloedbad, *utriusque cladis ontx, verum libido eorum finem fecit*. — 2) = maaltijd; —**stroom**, *vertex*; *vorago*; een m. van verwarring, *magna confusio*; de m. der genietingen, *voluptates continuæ*; zich

in den m. van het genot storten, *totum se dedere voluptatibus*; —**tand**, z. kies; —**tje**, *cenula*; —**tijd**, *cena*; *epulae* (zoowel gewone m. als feestmaal); *epulum* (officieele m.); *convivium* (gezellige m.); den m. gebruiken, *cenare*; onder den m., *inter cenam*; na den m., *cenatus*; iem. tot een m. uitnoodigen, z. iem. te eten vragen 1 a.

maan, luna; volle m., *l. plena*; *plenilunium*; halve m., *luna dimidia*; nieuwe m., *nova* of *prima l.*; *intermenstruum* (tijd der nieuwe m.); bij nieuwe m., *intermenstruo tempore*; *interlunium* (Plin.); de m. scheen den geheelen nacht, *luna pernox erat* (Liv.); een nacht waarin de m. niet schijnt, *nox illunis* (Plin. ep.); de m. wordt verduisterd, *luna deficit*; de m. treedt voor de zon, *luna soli subicitur et opponitur*; tot de m. behoorend, de m. betreffend, *lunaris*; loop naar de m., *apage*; *apage te*; *faccese hinc*; *abi in malam rem* of *in m. crucem*; met je voorstellen, *abi hinc cum rogationibus tuis* (Liv.); —**brief**, iem. een m. zenden, *per epistulam appellare alqm de pecunia*.

maand, mensis; van een m., een m. duren, *unius mensis*; *menstruus* (b.v. *lunae spatia*; *opus*); twee, drie, vier, vijf, zes m. duren, *bi-*, *tri-*, *quadri-*, *quinque-*, *semissis*; twee-maal in de m., per m., *bis in mense*; bij de m., *singulis mensibus* (= in elke m.); *in menses* (b.v. *crecere*).

maan-dag, lunae dies (inscr.). — **delijks**, *omnibus mensibus* (alle maanden); *singulis mensibus* (telkens elke maand); *in singulis menses* (voor elke maand); *in mense* (in het verloop van één maand); —**delijksch**, *menstruus* (b.v. *usura*); *unius mensis* (van één maand; een maand duren); —**eklips**, z. maansverduistering; —**jaar**, *annus ad cursum lunae descriptus*; *a. lunaris*; —**kop**, *papaver*; —**licht**, *lumen lunae*; bij m., *luna lucente*; —**loop**, *lunae cursus*; —**maand**, *mensis lunaris*.

maans-omloop, lunae ambitus; —**verduistering**, *lunae defectus* of *defectio*; *luna deficiens*; er is een m., *luna deficit*; er had een gedeeltelijke of geheele m. plaats, *luna aut parte sui aut tota delibuit* (Sen.).

maau-vormig, lunae similis; *lunatus* (halvemaanvormig); —**ziek**, *lunaticus*.

maar, 1) adversat. partikel, *autem* (louter ter aanduiding dat men tot iets nieuws overgaat); *sed* (veranderend, verbeterend of beperkt wat voorafgaat); *at* (leidt een scherpe tegenst. in; in 't bijz. gebruikt bij tegenwerpingen, bedreigingen enz.); *verum* (= *sed*, maar met meer nadruk); *vero* (evenals *verum* eig. bevestigend adv., maar krachtiger, zoodat het woord vóór *vero* een scherpe tegenst. vormt met wat voorafgaat); *atqui* (knoopt met nadruk een tegenwerping of bewering van het tegendeel aan; maar toch, niettemin); *tamen* (in 't bijz. om den inhoud van den zin als niet verwacht voor te stellen, in aanmerking genomen het vooraf beweerde); *at tamen* of *verum tamen* (= een sterk *tamen*); m. inder-

daad, *verum enim vero*; m. integendeel, *at contra*; m. niet, *non autem*; *neque vero*. — NB! dikwijls, vooral in korte tegenstellingen, wordt geen partikel gebruikt. — 2) beperkende partikel, z. alleen 2; bij getallen, ook door *unus* of *solus*, b.v. m. acht, *uni* of *soli octo*; ook m., *modo*, b.v. er was niemand die ook maar den aanblik kon doorstaan, *nemo erat qui aspectum modo sustinere posset*; (na een negatie = zelfs niet) *ne . . . quidem*; of ook m., *aut saltem*, b.v. dat ze hem verdedigen: of ook maar volgen, *ut eum defendant aut sequantur saltem*; nooit ook m. het geringste, *namquam quicquam*; bij een pron. en adv. relat., door verdubbeling of door *cumque*, b.v. wie ook m., *quisquis* of *quicumque*; waar ook m., *ubiubi* of *ubicumque*; telkens wanneer ook m., *quotienscumque*; als m., z. mits; bij een imper., *modo*, b.v. wacht maar, *mane modo*; ook door *cave*, b.v. geloof maar niet, *cave credas*. — NB! dikwijls wordt geen partikel gebruikt, als de beperking voldoende uit den samenhang blijkt, b.v. m. één, *unus*; m. eens, *semel*; m. zóveel, *tantum*; ook m. iemand, *aliquis* enz. — 3) subst., = mare.

maas; *macula*; met wijde mm., *rarus* (b.v. *retia* Verg.); met nauwe mm., *minutis maculis* (b.v. *reticulum*).

maat, 1) = kameraad. — 2) werktuig om te meten, *mensura*; *incommensura* (om de lengte der recruten te meten, Veget.); *modius* (korenmaat, inhoudend 9 L.); *tritina* (alleen overdr., b.v. *eadem tritina pensare* Hor.); mm. en gewichten, *mensurae et pondera*; bij de m. gekocht worden, *mensura emi*; met volle m., *pleno modio*; overdr. de m. van iets volmaken, *compleri alqd* (b.v. *uis vitam beatam compleri neqant*); *cumulare alqd* (b.v. *gaudium*); om de m. van het lijden vol te maken, *ne quid malis desit*. — 3) = mate, omvang enz., *mensura*; *modus*; de m. van iets nemen, *mensuram alcui rei inire*; overdr. 'hooge m. van geleerdheid, magna of ampla doctrina'; in die m., *adeo* (z. ook zózeer); *ea portione* (b.v. *non hoc ea p. ei accidit qua omnibus fere* Sen. rhet.); in gelijke m., *pariter*; in geringe m., *quodam modo* (tot op zekere hoogte); = maar weinig; in mindere m., *minus*; in meerdere m., z. meer III a; in meerdere of mindere m., *plus minusve*; *quodam modo* (tot op zekere hoogte); in hoogte m., z. zeer 1; in zó hoog m., *usque eo* (b.v. *regi familiaris est factus*); z. verder zózeer; iets in hoogte m. genieten, *florere alqd re* (b.v. *gratia apud alqm*); wie al deze eigenschappen in de hoogste m. bezit, *ea omnia in quo summa sunt*; in ruime of rijke m., *benigne* of *large* (b.v. *alqd praebere*); verg. overvloedig; in volle m., z. vol 2 (tén volle); in zekere m., z. eenigszins; naar de m. van, naar m. van, *pro modo* of *pro ratione* met gen.; *pro* met abl. (b.v. *pro viribus agere*); ieder naar m. van zijn krachten, *pro se quisque*; naar mate — naar die m., z. hoe — des te 1. — 4) = de juiste maat, *modus*; *moderatio* of *modestia* (matiging; het maathouden); m. houden, *modum tenere*, *retinere* of *servare*; in of bij iets, *modum* of *moderationem adhibere* in alga re;

modum retinere alcui rei (b.v. *ludendi*); *modum habere in alga re* (b.v. *in inseguendo*); *moderari alci rei* (b.v. *orationi*); *modum imponere alci rei* (b.v. *prosperae pugnae*); in alles, *omnia modice agere*; m. houdend, z. matig 1; geen m. houden, de m. te buiten gaan, z. de maat overschrijden 2; geen m. houdend, alle m. overschrijdend, *immoderatus* (b.v. *Alexander*); *immodicus* (b.v. *in augendo numero*; *lingua*; *immodicus lingua*); geen m. kennen, *modum non nosse*; boven m., z. bovenmatig (adv.); met m., *modice*; *parce*; spreekw. alles met m., *ne quid nimis* (Ter.); z. ook met matiging; zonder m., *sine modo*; *nullo adhibito modo*; z. ook matiging; onmatig. — 5) m. in de muziek, *numerus* (ook pl.); *modi*; *concentus* (samenspel); langzame m., *pressi modi*; in langzame m., *pressus*; de m. slaan, *modos dare* (Sen.); zich bewegen op de door de voeten aangegeven m., *ad ictus modulantium pedum moveri* (Plin.); zij schreden voort, zingend op de door haar voeten aangegeven maat, *sonum vocis pulsu pedum modulantes incesserunt* (Liv.); m. houden, *servare* *certam legem temporum* (Col.); *numerus praecuntis magistri consentire* (Col.); uit de m. raken, *a numero aberrare*; *parvum se movere extra numerum*; in de m., *numeroso*; *modulate*; op de m., *in numerum* (b.v. *brachia tollunt* Verg.).

maat-regel, *consilium*; *ratio*; *exemplum* (als precedent; een slechte m., *malis res exempli*); een m. nemen of treffen, *consilium capere* of *inire*; *rationem inire*; daarnaar mm. nemen, *ad id consilium capere*; goede of doelmatige m. nemen, *bonis consiliis uti*; dezen m., een nieuwen m. nemen; *hoc, rem novam instituire*; hardere m. aanraden, *asperiora suadere*; men besloot geen harde m. te nemen, *nil placuit asperare* (Liv.); de noodige mm. nemen, *providere quae tempus monet*; krachtiger, *fortioribus remediis agere* of *uti*; andere, *aliud agere*; halve; *consilium medicorum* of *mollioribus uti*; mm. nemen ten behoeve van iets, *providere* of *prospicere alci rei*; tegen iets, *occurrere alci rei*; mm. nemen met betrekking tot iem., *consulere de alqo*; zachtere, *mollius de alqo consulere*; strenge mm. met betrekking tot iem. nemen, *severitatem adhibere in alqo*; tegen iem., *gravius in alqm consulere*; wreede, *crudeliter consulere in alqm*; de krachtigste m. daartegen nemen, *magnopere praecavere ne id accidat*; zijn mm. tegen iem. nemen, *adversus alqm quid sibi faciendum sit considerare* of *videre*; de m. nemen of treffen dat, *rationem inire ut met conii*; dat niet, *ne met conii*; mm. bedenken om, om niet, *cogitare ut, ne met conii*; z. ook toeberedenselen; — **schappelijk**, m. leven, *vitalis societas*; m. bestaan, *caput* (het geheel der rechten en plichten van een Rom. burger); — **schappij**, de m., *societas humana*, *hominum* of *generis humani*; *societas communitasque generis humani*; de burgerlijke m., *societas civilis*; *civitas*; = vennootschap; — **staf**, *norma*; *regula*; *ratio*; *lex*; *formula*; naar den m. dien zij aanleggen, *ad istorum normam*; naar dezen, naar een anderen m., *isto modo*, *alio quodam modo*; naar den m. van, *pro* met abl.; *ad (alcui rei) rationem* (b.v. *alqd exquirere*); er

moet een m. vastgesteld worden, *formula quaedam constituenda est*; iets als m. nemen voor zijn beoordeeling, iets naar een zekeren m. beoordeelen, z. iets beoordeelen naar iets; iets tot eenigen m. maken, *omnia referre of revocare ad alqd.*

machinaal, *arte fabricatus; irrationalis* (zonder gebruik van het verstand; b.v. *usus quidam Quint.*); adv. overdr. *sine mente ac ratione; sine iudicio*; verg. werktuigelijk; —**e**, *machina; machinatio*; de mensch is een m., *homo non movetur nisi externo pulsu*; verg. werktuig; —**erie**, *machinatio; automatum* (Suet.); —**ist**, *is qui machinam moderatur*.

macht, **1**) *potestas, facultas* of *copia* (in 't alg. het vermogen om iets te doen); *vires* (fysiek vermogen); *potestas* (ook politieke m. en in 't bijz. de bevoegdheid der burgerlijke ambtenaren in naam van den staat iets te doen); *potentia* (in 't bijz. aangemaatigde m. van een pers. of staat); *opes* (machtsmiddelen, die een pers. of staat ten dienste staan); *imperium* (in 't alg. het recht om te bevelen; in 't bijz. de hoogste militaire m.); *regnum* (koninklijke m.); *dicio* (m. van een pers. of volk over anderen); *arbitrium* (de vrije beschikking, die iem. over een ander heeft); *vis* (op kracht berustende m.; b.v. *deorum; fortunae*); goddelijke m., ook *numen*; de uitvoerende m. hebben, *in re publica cum potestate imperioque versari*; hoogste m., *summa rerum of imperii*; de vaderlijke m., *patria potestas*; in of onder iems m. brengen, *geraken, staan*, z. gezag 1; in zijn m. hebben, *in potestate habere of tenere alqm of alqd*; ook = be dwingen; meester zijn van 1 a; in iems m. zijn, *esse of teneri in ditione alcius*; z. verder hand 2 (in iems handen *geraken enz.*); groote, zoo groote, de meeste m. bezitten, *multum, tantum, plurimum posse*; m. hebben over, z. beheerschen 1; heerschen 1; de m. in handen hebben, z. de heerschappij voeren in den staat; m. over leven en dood hebben, *vitalis necisque potestatem habere (in alqm)*; geen m. hebben over, ook *abesse a* (b.v. *abest a sapiente aegritudo*); de m. hebben om te, tot, *alci potestas data est alqd faciendi of alcius rei*; iem. de m. geven om te, tot, *alci alqd faciendi of alcius rei potestatem dare of deferre*; bij machte zijn, z. in staat zijn 2; iets gaat boven iems m., *alqd alcius vires superat*; met alle m. (d. i. met inspanning van alle krachten), *omni vi; vehementer* (b.v. *fugere alqd*); *equis viris* (Cic.); z. verder inspanning (met i. van alle krachten); inspannen 2; iem. heeft het in zijn m., het staat in iems m., *in alcius potestate est* (b.v. *in ipsorum p. est quomodo ea patientur*); *est alcius of alci in manu* (b.v. *haec non sunt in manu nostra*; dat iets gebeurt of niet gebeurt, *ut of ne fiat alqd*); voor zoover het in onze m. is, *quantum est situm in nobis*; het staat niet meer in mijn m., *non est integrum mihi*; z. ook afhangen 2 (iets hangt van iem. af); de m. der welsprekendheid, *vis eloquentiae of dicendi*; de m. der omstandigheden, *rerum natura quae potentissima est*; door de m. der omstandigheden gedwongen, z. door den nood gedwongen

1. — 2) = groote massa, *vis* (b.v. *frumenti; auri enz.*). — 3) = een wezen dat m. heeft, *vis* (b.v. *ne qua repentina vis in civitate existeret, quae libertatem opprimeret populi*); *civitas* (staat); = krijgsmacht; een hoogere m., *numen divinum; deus* (of pl.); —**e** **loos**, *impotens*; = zwak, *infimus opibus; humilis*; m. zijn, *impotentem esse; iacere; stupere* (b.v. *ars stupet Ov.*); ik ben m., ook *nihil meae potestatis est* (ik kan niets uitrichten); —**eloosheid**, *nulla potentia*; = zwakheid, *humilitas*; verg. onmacht 1; —**hebb**, *is penes quem summa imperii of omnis potestas est*; mm., ook *potentes*; —**ig**, **1**) = veel macht hebbend, *potens; opulentus; opibus valens; magnus* (b.v. *homo; civitas*); m. invoeld, *vis*; de machten der aarde, *qui magnam inter homines potentiam adepti sunt*; m. zijn, *potentem esse; opibus valere; multum posse of valere*; te land, ter zee, *multum terrā (of copis pedestribus), multum mari (of classe) valere*. — 2) iets m., z. meester 2 a. — 3) adv. *vehementer*; z. ook zeer 1; —**igen**, = volmacht geven; —**iging**, na of met m. van den senaat, *ex auctoritate senatus; auctoribus patribus*; z. verder volmacht.

machts-middelen, *opes*; —**ontwikkeling**, *opes et copiae*; —**overschrijding**, *vis* (b.v. *tribunica*).

macht-spreuk, *arbitrium*; de zaak door een m. uitmaken, *autoritatem suam interponere*; —**woord**, *autoritas*; zijn m. doen hooren, *autoritatem suam interponere; imperiose edicere*.

made, *vermis*; —**liesje**, *bellis*.

mag-azijn, *horreum; receptaculum*; —**er**, *macer*; *gracilis*; *exiguus* (b.v. *corpus Nep.*); *strigosus* of *strigosus corporis* (van dieren); m. worden, z. vermageren 2; m. maken, z. vermageren 1; m. en uitgemergeld, *vegrandi macie torridus* (van een pers.); overdr. *aridus of exilis* (b.v. *genus dicendi*); oratio; z. ook schraal; —**erheid**, —**te**, *macies; gracilitas*; overdr. van stijl, *exilitas; siccitas*; verg. schraalheid; —**le**, z. too-verij; —**lër**, *magus*; —**isch**, *magicus*; overdr. *mirus; occultus et mirus*; —**is** **traat**, —**istraatspersoon**, *magistratus*; —**istratuur**, z. overheid; —**naat**, *unus e primoribus*; de mm., *primores*; —**neet**, *magnes of m. lapis*; —**netisch**, door den gen. *magnetis*; m. zijn, m. kracht bezitten, *magnetis vim habere*; overdr. een m. kracht bezitten, *vim quam quendam vim habere*; z. ook aantrekkingskracht.

maitres, *scortum*; verg. bijzit.

majes-teit, *maiestas; dignitas; amplitudo; numen* (van een god); *conor, dominus* (sire); vol m., *augustus* (verheven); de m. van het Rom. volk kwetsen, *minuere maiestatem populi Romani*; gekwetste m., = —**teltschennis**, *laesa maiestas*; z. verder hoog-verraad; —**tuens**, *augustus of sanctus* (verheven); *splendidus of magnificus* (schitterend, heerlijk).

mak, *mansuetus*; m. maken, z. temmen; m. worden, *mansueti fieri; mansuescere*; —**elaar**, *cocio* (Petr.); *procoeneta* (Sen.); —**elaarsloot**, *procoeneticum* (Ict.); —**en**, **1**) = (door handenarbeid) vervaardigen, tot stand brengen enz., *facere* (alg.; *alqd*); *conficere* (vervaardigen; *alqd*); *fabricari* (uit hout,

metaal of steen vervaardigen; *algd*; maar ook b.v. *hominem*; *creare* (scheppen; *algd*); (door geestelijken arbeid) *facere* (b.v. *orationem*; *librum*; *versus*); *fabricari* (b.v. *verba*); *componere* (b.v. *librum*; *poëma*); *conficere* (b.v. *commentarios*; *libros Graeco sermone*); *condere* (b.v. *carmen*). — **2**) in 't bijz. **a**) bij berekeningen, *efficere* (uitmaken; geven); *esse of fieri* (bedragen). — **b**) m. dat, dat niet, *facere*, *ef- of perficere ut*, ne met coni.; m. dat men weg komt, *se abripere*; *aufu- gere*; verg. voet 1 (zich uit de v.v. maken); wil je wel eens m. dat je weg komt, *etiam tu hinc abis* (Ter.); hij maakte dat hij naar Rome kwam, *Romam profisci maturavit*. — **c**) wat hebt gij in Gallië te m., in *Gallia quid tibi negotii est*; met iem. te m. hebben, *cum algo alci rei*; ik heb niets met u te m., *nihil te vtor* (Plaut.); wat heb ik met u te m., *quid mihi tecum est rei*; iem. of iets heeft niets te m. met iets, *algd nihil pertinet ad algm of ad algd*; *algd diversum est ab alga re* (b.v. met het thema, *a ratione proposita*); dingen, waarmee gij niets te m. hebt, *ea quae nil ad te attinent* (Ter.); mijn zaak die met dat voorval niets te m. heeft, *mea causa quae nihil eo facto contingitur* (Liv.); wat heb ik er mee te m., *quid ad me*; wat heeft een pontifex te m. met, *quid ad pontificem de* (b.v. *de iure parietum*); z. ook betrekking hebben op 1. — **d**) iem. of iets tot iets m., *facere* (b.v. *algm heredem, dictatorem, disertum* enz.); *efficere* (b.v. *algm consulem*; *montem arcem*; *militis alaiores*) of *reddere* (alleen wanneer het praed. nom. een adi. is, b.v. *algm felicem*; *loca tuta ab hostibus*; pass. *fieri*, b.v. *heres factus est*; *alaiores facti sunt*; *felix factus est* enz.); *redigere* (b.v. *algm multo humilio- rem*; de Haeduërs tot slaven, *Haeduus in servitutem*; Gallië tot een provincie, *Galliam in provinciam*); zich vrienden m., *amicos of animos hominum sibi conciliare*; de zon tot een god m., *solem in deorum natura ponere*; iets erger m. dan het is (d. i. als erger voorstellen), *aggravare algd* (tegenst. *elevare* Liv.); *maiora vero afferre* (overdre- ven berichten brengen); z. ook vergroo- ten; iem. tot een dief m. (overdr.), *arguere algm furti*; tot een leugenaar, *algm depre- hendere in mendacio*. — **e**) geld m. (overdr.), *rem facere* (Ter.); veel geld van iets m., *algd magno vendere*; het geld dat daarvan g. werd, *quod inde redactum* (b.v. *incognita sub hasta venire, quodque i. r. militibus est divisum* Liv.); ik weet niet wat ik van deze woorden moet m., *quā ratione haec verba explicem nescio*. — **f**) hoe m. gij het enz., z. gaan II 2 b (hoe gaat het enz.); hoe m. hij het (= hoe gedraagt hij zich), *quo modo se gerit*; hij heeft het er wel naar g., z. hij heeft zijn verdiende loon; hij m. het er naar dat, *tallem se praebet ut* met coni. — **g**) het goed met iem. m., *bene agere cum algo*. — **h**) iem. iets m., = vermaken 2; hij kan mij niets m., *nocere mihi non potest* (hij kan mij geen kwaad doen); ob id me punire non potest (hij kan mij er niet om straffen). — NB! zie ook de woorden die met „maken” verbonden worden; — **er**, *fabricator* (bouwmeester); *creator* (schep- per); door omschr., b.v. wie is de m. hier- van, *quis hoc fecit*; — **heid**, *mansuetudo*;

— **kelijk**, z. gemakkelijk; — **ker**, z. ka- meraad; — **reel**, *scomber*.

mal, z. dwaas; zonderling 1; — **en**, **1**) met een molen, *molere* (abs. en *algd*); *molis comminuere of frangere* (*algd*); spreekw. die 't eerst komt die 't eerst m., *prior tempore potior iure* (Ict.). — **2**) = schilderen. — **3**) = bazelen; waanzinnig zijn; over iets m., *afflicari of se affliccare de alga re*; iem. aan het hoofd m., *obtinere algm* (b.v. *rogitando*; *de alga re*); (met een verzoek) *precibus fatigare algm* (Liv.); — **heid**, z. dwaasheid; — **lénkolder**, *lorica hamis sarta of conserta*; — **ing**, iem. in de m. ne- men, z. voor den gek houden 2; m. aan iem. of iets hebben, z. niets om iem. of iets geven 2 b; — **len**, *luxuriare*; *lascivire*; *iocari*; — **lepraat**, — **lighheid**, z. dwaas- heid; scherts; — **loot**, *fatua*; *stultia*; **malsch**, *mollis*; **tener**; — **heid**, *mollitia*; *teneritas*.

maluwe, **malve**, *malva*.

mammon, *divitiae*; *opes*; *mammona* (Eccl.). **man**, **1**) *homo* (alg.); *vir* (vooral in prijzen- den zin); een m. uit Cadix, *homo Gaditanus*; dappere enz. mm., *ook fortes* enz.; ik heb hem als een eerlijk m. leeren kennen, *fidem eius perspezi*; er zijn mm. die, *sunt of inveniuntur qui* met coni.; oude m., *senex*; jonge m., *iuvenis*; *adulescens*; de gemeene m., *vulgus*; een m. des vredes, *pacis amator*; een m. van den krijg, *bellator*; tienduizend m., *decem milia homi- num* (alg.); *decem milia militum* (soldaten); een leger van tienduizend m., *ook exercitus decem milium*; m. tegen m., *comminus* (b.v. *pugnare*); men strijdt m. tegen man, *ook vir cum viro congreditur*; *pede collato pugnant*; als één m. staan, *iunctis viribus rem gerere*; drie m. diep, *triplici ordine* (= op drie geleederten); zijn m. staan, *adversario non cedere*; toon u een m., *praesta te virum*; hij droeg zijn smart als een m., *dolorem tulit ut vir*; zoo gij een m. zijt, *si vir is*; zooals het een m. past, *viriliter*; mm. als Scipio, *Scipiones*; hij is er de m. naar om, *is est qui* met coni.; ook *potest* met inf. m. geworden, *grandior factus*; *corroboratū o firmatū aetate*; als m. van veertig jaar, *qua draginta annos natus*; m. voor m., *virilim singuli*; waren aan den m. brengen, *vendere merces*; *extrudere m.* (Hor.). — **2**) = echtgenoot, *maritus*; *vir*; een m. nemen, *viro nubere*; hebben, *maritum habere*; iem. tot m. hebben, *nuptum esse alci*; zijn dochter aan den m. brengen, z. uithuwen; een dochter die men niet aan den m. kan brengen, *filia inlocaibilis* (Plant.); — **baar**, *pubes* (van een pers.; ook *aetas*); nog niet m., *impubes* (m. worden, *pubescere*; verg. huwbaar; — **baarheid**, *pubertas*).

mand, z. korf; spreekw. door den m. val- len, *confiteri*; — **aat**, *mandatum* (of pl.; op- dracht); *tessera* (stuk bij welks verfooning men uithetaling kan krijgen); — **ataris**, *is cui mandatum of qui mandatum recipit*; *procurator*; — **enmaker**, *vitor* (Plant.); — **en- werk**, *vitilla* (pl.; Plin.); — **je**, z. korfje. **man-en**, **1**) subst. *inba* (sing.). — **2**) v.w., iem. m., *admonere algm* (*altius rei*; *de alga re*); (om geld) *appellare algm* (*de alga re*); iem. om iets, *ook flagitare algm algd of algd ab algo*; dringend gemaand worden, *premi*

(b.v. a *procuratoribus*); —**er**, *admonitor*; *flagitator*; —**eschijn**, z. maanlicht.

maneu-ver, 1) = beweging, *motus*; = beweging van een leger, a) ter oefening of als spel, *decursio*; *decursus*; *certamen ludicrum*; *simulacrum pugnae* of s. *ludicrum* p.; pl. ook *motus*; m. ter zee, *simulacrum navalis pugnae*. — b) in den oorlog, *conversio militum in acie*. — 2) = kunstgreep, *ars*; *artificium*; —**vreeen**, van soldaten, ter oefening of als spel, *decurrere* of *in armis decurrere*; in den oorlog, b.v. de veldheer manoeuvreerde zóó handig, *tam perite duce copias usus est*; er kan vrij makkelijk mee g. worden, *earum* (nl. *navium*) *motus expeditior est*.

mangel, z. gebrek 2b; —**en**, z. ontbreken.

manhaftig, *virilis*; *fortis*; z. ook dapper; —**heid**, *animus virilis*; z. ook dapperheid.

man-ie, *furor*; *insania*; *morbus et insania*; een m. voor iets, *studia* (pl.) *altius rei* (b.v. *equorum*); een m. voor iets hebben, *altius rei studiosissimum esse*; —**ier**, 1) = wijze 1; = gewoonte; = eigenaardige wijze van werken (van een schrijver), *mos modusque*; *genus*; *stilus* (b.v. *Atticus*); m. van behandeling, van voorstelling, *filum* (b.v. *paulo uberius*; *aliud quoddam orationis tuae*). — 2) mm., = m. van zich te gedragen, *mores* (pl.); goede of beschaafde mm., *urbanitas*; *elegantia* of *morum* e.; *humanitas*; iem. met goede of beschaafde mm., *vir urbanus*, *elegans* of *humanus*; goede of beschaafde mm. hebben, ook *omni vitia atque vicia excutulum atque expulitum esse*; geen goede, beschaafde mm. hebben, *urbanitatis* of *humanitatis* *expertem esse*; boersche of onbeschaafde mm., *rusticitas*; *rustici mores*; een mensch zonder mm., *homo vitae communis ignarus*; —**ierlijk**, *urbanus*; *elegans*; *humanus*; —**ierlijkheid**, *urbanitas*; *elegantia* of *morum* e.; *humanitas*; —**ifest**, *edictum*; een m. uitvaardigen, e. *proponere*; *edicere* (met ut of ne en coni.). —**ing**, *admonitio*; *flagitatio*; —**ipel**, *manipulus*; —**ipelenoot**, *manipularis*.

manh, *claudus*; m. zijn of loopen, *claudum esse* of *claudicare* (subst. het m. loopen, *claudicatio*); overdr. *claudicare*; aan hetzelfde euvel m. gaan, *eodem vitio laborare*; *eodem bibere poculo* (Plaut.); —**eeen**, z. ontbreken; schelen 3; —**ement**, *vitium*; —**heid**, *claudicatio*.

man-moedig, —**moedigheid**, z. dapper, onverschrokken; dapperheid, onverschrokkenheid; —**na**, *manna* (indecl.; Eccl.); —**nelijk**, 1) met betrekking tot het geslacht, *virilis* (alleen van menschen; b.v. *sextus*); *masculus* of *masculinus* (meestal van dieren); van het m. geslacht, ook *mas* (b.v. *quod is quoque infans, incertum m. an femina esset, natus erat*); met betrekking tot den leeftijd, *virilis*; *pubes* (manbaar); de m. leeftijd, *aetas media*, *constans*, *firma* of *corrobata*; den m. leeftijd bereiken, *se corroborare*; toen hij den m. leeftijd bereikt had, z. ook man geworden 1 (eind). — 2) overdr. *virilis* (b.v. *animus*; *oratio*; *dolor*); *fortis* (b.v. *animus*; *fatum*; *censura*); m. waardigheid, *dignitas viri*; adv. *viriliter*; *fortiter*; *animo forti*; —**nelijkheid**, *animus virilis* of *fortis*; *virtus*; —**nenmoed**, *virtus*;

—**entaal**, *sermo virilis*; —**netje**, z. kereltje; van dieren, *mas*; *masculus*; spreekw. m. voor m., z. nauwkeurig (adv.); woordelijk.

manoeu-vre, —**vreeen**, z. manoeuvre, —**vreeen**.

maas, hij is m. genoeg om dit te doen, *satis habet virium* of *alieno auxilio non eget ad hoc faciendum*; —**broeder**, *levir* (Fest.); *frater mariti*.

man-schap, de weerbare m., *iuventus*; —**schappen**, *militēs*; de jongere mm., *iuniores* (tegenst. *seniores*); de weerbare mm., *iuventus*.

manshoogte, *altitudo hominis*.

manslag, z. moord.

mans-lengte, *altitudo hominis*; een m. hoog, *hominis altitudine*; zijn, *hominis altitudinem aequare*; —**moeder**, *socrus*; —**persoon**, *vir*; —**zuster**, *glos* (Fest.).

mantel, *pallium* (eig. Grieksche m.); *amiculum*; *paenula* (regenmantel met kap); *lacerna* (regenmantel voor soldaten en slaven); *sagum* (krijgsmantel); *paludamentum* (veldheersmantel); *palla* (voor deffige vrouwen; ook voor tooneelspelers in de tragedie); in een m. gekleed, gehuld, met een m. aan, z. kleeden (gekleed); overdr. iets met den m. der liefde bedekken, *alga humanitate tegere*; iem. den m. uitvegen, z. iem. een schrobbeering geven; —**tje**, *palliolium*; *pallula*; —**zak**, *mantica*.

manuscript, z. handschrift (concr.).

man-volk, *vir*; —**wijf**, *femina nihil muliebri praeter corpus gerens*; (in goeden zin) *quae sub specie feminae virilem animum gerit*; *virago* (poët.); = hermaphrodiet.

marcheer-en, *iter facere* (abs.; ook in *Apuliam* enz.); *proficisci* (ad of in alqm locum); *incedere* (voortrukken); op een plaats af m., ook *petere locum*; (haastig) *contendere* ad of in alqm locum; sneller m., *accelerare iter*; verder m., z. voortrukken 2; voorbij een plaats m., *praeter locum transire*; over een berg m., *montem transire* of *superare*; (van een leger) over de Pyrenaeën m., *per montem Pyrenaeum transducere*; door een pas m., *per saltum duci*; snel marcheerend, *citatus* (b.v. *agmen*); een leger laten m., met een leger m., *exercitum ducere*; snel, *rapitum agmen agere* (op marsch, Liv.); met een leger voorbij een plaats m., *praeter alqm locum exercitum transducere*.

mare, *fama* (b.v. *fama cladis Siciliam pervasit*); z. verder gerucht 1; —**tak**, *viscum*. **marin-e**, *res maritimae* (zeewezen); *copiae navales* (zeemacht); z. ook zeemacht; —**eeen**, *maria condere* (b.v. *pices*); —**ier**, z. zeesoldaat.

marie-lein, *amaracus*; —**net**, *neurospaston* (Gell.); overdr. je bent precies een m., *duceris ut nervis alienis mobile lignum* (Hor.). **markententer**, —**ster**, *liza*.

markt, 1) = marktplaats, *forum*; *macellum* (voor eetwaren); = bijeenkomst van kopers en verkopers op een bepaalde plaats, *mercatus*; = dag waarop markt gehouden wordt, weekmarkt, *nundinae* (ook = marktplaats; b.v. *Capua nundinae rusticorum*); iets ter m. brengen, *alga ad mercatum deferre*; *alga venale offerre*; een slaaf, *alqm producere* of *venalem* p.; z. ook vischmarkt enz.; overdr. op de groote des levens, in

hoc quasi maximo mercatu vitae; van alle markten thuis zijn, *omnia scire; nulla in re rudem esse*; iem. die van alle mm. thuis is, *omnis Minervae homo* (Petr.); een slaaf die van alle mm. thuis is, *omnis Musae mancipium* (Petr.). — **2**) = marktprijs; —**dag**, *nundinae*; —**gangers**, *qui ad mercatum venturi*; *qui nundinas obeunt*; —**meester**, *aedilis*; —**plaats**, *forum* of *f. rerum venalium*; —**plein**, *forum*; —**prijs**, *pretium rerum venalium*; *annonā* (prijs der levensmiddelen); —**recht**, *commercium*; —**schreeuwer**, *circulator*; (= kwakzalver) *pharmacopola circumforaneus*; —**waren**, *res venales*.

marmar, *marmor*; van m., = —**en**, *marmoreus*; —**groef**, *marmoris lapidinae*; —**soorten**, *marmora*; —**werk**, *marmor*. **mar-mot**, *mus Alpinus* (Plin.); —**ot**, spreekw. ieder zot heeft zijn m., *suo quisque studio maxime ducitur*; verg. stokpaard; —**ren**, z. *taimen*.

marsch, *iter* (ook dagmarsch als lengtemaat); *agmen* (ook leger op m.); *castra* (pl.; dagmarsch; b.v. in drie mm., *trivis castris*); een m. maken, *iter facere*; afleggen, *conficere*; verg. *mareeeren*; op m., in *itinere* of in *agmine*; *ex itinere* (eig. van den m. uit; b.v. *oppidum oppugnare*); *iter faciens* (marcheerend); ergens heen op m. zijn, *iter habere ad* of in *alqm locum*; op m. gaan, *iter ingredi*; *proficisci*; *castra movere* (opbreken); geforceerde m., *agmen magnum*; *iter continens*; geforceerde mm. maken, *iter maturare*; *maximis itineribus ire*; in geforceerde mm. naar Italië oprukken, *maximis itineribus contendere in Italiam*; in een geforceerden m. naar Tusculum oprukken, *citatum agmen Tusculum rapere* (van den veldheer, Liv.); het leger rukt in geforceerde mm. voort, *rapitum agmen agitur* (Liv.); —**colonne**, *agmen*; —**orde**, *ratio ordoque agminis*; gewone m., *itineris consuetudo*; —**route**, *iter*; van m. veranderen, *iter mutare* of *commutare*; *iter* of *viam flectere* (op marsch afslaan); —**vaardig**, *instructus paratusque*; zich m. maken, *iter* of *projectionem parare* of *praeparare*; (alleen van een leger) *vasa* of *sarcinas colligere*; het bevel of teeken geven zich m. te maken, *iter pronuntiare*; *signa ferri* of *vasa conclamari iubere*; het bevel om zich m. te maken is in de legerplaats gegeven, *conclamatum est in castris*.

marskramer, *institor*.

marstel-aar, *martyr* (Ecl.); overdr. een m. voor iets worden, *pro alga re mortem occumbere* —**aarschap**, *martyrium* (Ecl.). —**aarskroon**, *corona fidei* (Ecl.); —**ares**, *martyr* (Ecl.); —**dood**, voor iets den m. sterven, *pro alga re mori*, *vitam profundere* of *mortem occumbere*; den m. ondergaan, = op de pijnbank sterven; —**en**, *cruciare*, *dis*, *excruciare* of *torquere* (eig. en overdr.; *alqm*); *cruciatu afficere* (eig.; *alqm*); iem. op de verschrikkelijkste wijze m., *ultimis supplicis* of *omni supplicio alqm cruciare*; op alle mogelijke wijzen gemarteld, *omnibus cruciatibus affectus*; z. ook doodmartelen; overdr. z. ook kwellen; —**ing**, *cruciatu* (eig. en overdr.; z. ook foltering); iem. alle mogelijke straffen en mm. doen ondergaan, in *alqm omnia exempla*

cruciatuque edere; iem. onder allerlei mm. dooden, *alqm omnibus supplicis* of *tortentis necare*; de grootste mm. tegemoet gaan, *summum in cruciatum venire*; mm. aandoen, z. martelen; overdr. iets is een m. voor iem., *alqd paene enecat alqm*; —**tuig**, *tortumentum*.

marter, *feles*.

mask-eeren, z. *verbergen*; —**er**, **1**) eig. *persona*; (= gemaskerd persoon) *homō personatus*; een m. voordoen, *personam sibi aptare* of *acommodare*; *personam induere*; iem. een m. voordoen, *personam alci aptare* of *alcis capiti imponere*; het m. afdoen, *personam deponere*; iem. het m. afdoen, *alci personam demere*. — **2**) overdr. *persona*; *species* (schijn); *simulatio* (het veinzen); *dis-simulatio* (het ontveinzen); *indegumentum* of *involucrum* (dekmantel); onder het m. der vriendschap, *specie*, *simulatione* of *per simulationem amicitiae*; het m. van iets aannemen, *speciem* of *simulationem alcis rei induere*; een m. voordoen, *alienam personam sibi induere*; het m. afwerpen, *personam* of *simulationem deponere*; iem. het m. afrukken, *alci personam demere*; *personam capiti alcis detrahare* (Mart.); *alci detrahare pellem* (Hor.); *animum alcis nudare* of *denudare*; —**eren**, *zich*, iem. m., z. een masker, iem. een m. voordoen **1**; gemaskerd, *personatus*; *ore involuto*; g. zijn, *personam gerere* of *ferre*.

massa, **1**) = klomp, *massa* (b.v. *pilis*); *moles* (vooral vormeloze klomp). — **2**) = menigte, hoeveelheid, *vis*; *moles* (menschen-massa); z. verder *menigte*; = geheel, *summa*; in m., *universi* (b.v. *obviam gratulantes Antonio exierunt*); in (dichte) m., *conferus* (b.v. *conferat legiones in conspectum veniunt*); het land volk in m. oproepen, *multitudinem hominum ex agris cogere*; in m. den krijgseid afleggen of trouw aan het vaandel zweren, *conjurare* (ook = in m. zweren iets te zullen doen of niet te doen, met acc. c. inf. fut.); in m. deserteeren, *vulgo a signis discedere*; —**slef**, *solidus*; van m. goud, *totus aureus*; l. ex auro; m. zilverwerk, *argentum grave* (Sen.).

mast, *malus*; in de m. klimmen, *malum scandere*; *escendere* in *malum*; —**boom**, z. den; —**ik**, *mastice* (of -che); —**ikboom**, *lentiscus*. **mat**, **1**) subst. *storia*. — **2**) adi. *languidus* of *languens* (eig. en overdr.); m. zijn, *languere*; m. worden, *languescere*; z. ook loom; flauw **1**; = schaa-kmat; —**ador**, z. meester in iets **2**; —**e**, z. maat **3**; —**eloos**, *immodicus* (b.v. *laetitia*); *immoderatus* (b.v. *luxuria*); adv. *immodice*; *immoderate*; verg. bovenmatig; —**erial**, *materia*; m. voor een wal, *agger*; overdr. *materia* (stof om te bewerken); *res* (feiten); m. verzamelen, *silvam rerum comparare*; —**erialiteit**, *concretio mortalis* (philos.); z. verder licha-melijkheid; —**erie**, *materia* (stof, bouwstoffen); *corpus* (tegenover het onstoffelijke); —**erieel**, *corporeus*; mm. goederen, *bona corporis* of *externa*; m. genot, *voluptas* of *v. corporis*; m. welstand, *copiae*; voor den m. welstand der burgers zorgen, *civium commoda augere*; m. behoefte, *indigentia*; m. nut, *utilitas*; subst. het materiele, *externae res*; verg. lichame-lijk; —**heid**, z. loomheid; flauwheid.

mathematicus enz., z. wiskunstenaar enz.

matig, 1) = maat houdend, *moderatus*; *temperans*; *continens*; *frugi*; *sobrius* (sober); een m. leven, *continentia in victu*; zeer m. in het wijndrinken, *parcissimus vini* (Suet.); m. in zijn wenschen, *paucis contentus*; adv. *moderate*; *temperanter*; *sobrie*; m. leven, *continentem esse in omni victu cultuque*; z. ook gematigd. — **2**) = middelmatig, *modicus* (wat kwantiteit betreft); *mediocris* (wat kwaliteit betreft); van m. groote, *modicus* (b.v. *fistula*); adv. *modice*; *mediocriter*; — **en**, *moderari* (*alci rei*, b.v. *ira*; *animo et orationi*; alqd, b.v. *animos in secundis*); *temperare* (*alci rei*, b.v. *ira*; *linguae*; alqd, b.v. *ventorum Etesiarum flatu nimii temperantur calores*); zich m. in iets, *temperare in alga re*; in eten en drinken, *continentem esse in omni victu*; z. verder beteugelen; — **heid**, *moderatio*, *temperantia* of *continentia* (in iets, *alcus rei*); *frugalitas*; — **ing**, *moderatus*; *temperantia*; *modus*; m. der begeerten, *moderatio cupiditatum*; *continentia libidinum*; der hartstochten, *sedatio perturbationum animi*; met m., *moderate*; *temperanter*; zonder m., *sine modo modestiaque*; met wijze m., *modice ac sapienter*.

ma-tras, *culcita*; *torus*; *cento* (ter bescherming tegen het vuur der vijanden); — **trone**, *matrona*; — **troos**, *navis*; pl. ook *nautici*; *socii navales*; *remiges* (roeiers); *classarii* (mm. op een oorlogsvloot); — **trozenwerk**, *ministerium nauticum*; — **trijis**, *forma*.

mausoleum, *Mausoleum* (Suet.).

maxim-e, *sententia*; — **um**, *pretium maximum* (hoogste prijs); *numerus maximus* (hoogste getal); door omschr., b.v. hij heeft mij een m. opgegeven (d. w. z. een prijs opgegeven, waarvoor ik bij het koopen niet mag gaan), *praefinitum quo ne pluris emerem*.

mazelen, *boa* (sing.; Plin.).

mechan-ica enz., z. werktuigkunde enz.; — **iek**, — **isme**, *machinatio*; *automatum* (Petr.); — **isch**, z. machinaal.

medaille, *phalerae* (mil.); *nomisma* (muntstuk).

medaljon, *bullae* (door triumphators en knapen als amulet gedragen); *clipeum* (borstbeeld).

mede, 1) subst. *mulsum*. — **2**) adv. = tegelijk, *una*; *simul*; *pariter*; = ook. — **3**) **mede**, *con-*; ook door *una*, *simul* of *pariter*; z. de samenstt.

mede-aanklagen, *subscribere*; iem., *subscribentem accusare alqm*; — **aanklager**, *subscriptor*; — **ambtenaar**, *collega*; — **arbeiden**, — **er**, z. — **werken**, — **werker**; — **balling**, *comes exsilii*; — **beambte**, *collega*; — **bedroeven**, zich m. overiets, *aeque dolere alqd re*; — **beschuldigen**, — **er**, z. — **aanklagen**, — **er**; — **bestuur**, *regni* of *imperii societas*; — **bestuurder**, *regni socius*; *imperii consors*; *regni* of *imperii collega*; — **bevelhebber**, *socius* of *collega imperii*; — **bezit**, *societas alcus rei*; — **bezitter**, *qui cum alqd alqd possidet*; — **borg**, *conspensor*; — **brenge**, iem. of iets m., *secum ducere*, *adducere* of *deducere alqm*; *secum afferre* of *apportare alqd* (ook zonder *secum*); *advehere* of *secum a. alqm* of *alqd* (op een wagen of schip); iets ergens van-

daan m., *deportare* (vooral uit de provincie of uit veroverd land, b.v. *tabulas*); *reportare* (vooral uit den oorlog, b.v. *nihil ex praeda domum*; a rege *signa victoriae*); de vrouw zal niets (ten huwelijk) m., *uxor nihil dotis afferet* of *sine dote veniet*; overdr. *ferre* (b.v. zooals die leeftijd m., *ut aetas illa fert*); wanneer de zaak het zoo m., *si ita res fert*; *postulare* (b.v. vroeger dan het jaargetijde het meebreacht, *matutinus quam tempus anni postulabat*); *habere* (gepaard gaan met; b.v. *magnum voluptatem*; *incommoda*); — **broeder**, *frater*; = medemensch; — **burger**, — **es**, *civis*; tegen mm., *domesticus* (b.v. *crudelitas*); — **deelen**, iem. iets m., *communicare alqd cum alqo*; *impertire alci alqd*; elkaar iets m., *communicare alqd inter se*; = mededeelingen doen aangaande iets, *docere alqm alqd* of *de alga re* (ook met acc. c. inf.); = vertellen, *tradere* of *narrare alci alqd* (ook met acc. c. inf.); iem. iets schriftelijk m., *docere alqm alqd per litteras*; *scribere* of *perscribere alqd ad alqm*; ik zal mijn gevoelen m., *dicam quid sentiam*; zich aan iets m., z. zich verbreiden; overslaan; — **deeling**, *communicatio* (= het mededeelen); *nuntius* (bericht); door omschr., b.v. mm. over iets, *quae traduntur* of *narrantur de alga re*; deze mm., *ea*; m. doen, z. mededeelen; — **deelzaam**, *liberalis*; overdr. = openhartig; — **deelzaamheid**, *liberalitas*; overdr. = openhartigheid; — **din-gen**, *petere* of *una p.* (naariets, alqd); z. ook wedijveren; — **dinger**, — **ster**, *aemulus* (-a); (naar een ambt) *competitor* (-trix); (tegenstander) *adversarius* (-a); — **din-ging**, *aemulatio*; *petitio*; z. ook wedijver; — **doen**, aan iets m., *socium esse alcus rei*; *interesse alci rei*; — **doogen** enz., z. medelijden enz.; — **drinken**, *una bibere*; *potantibus interesse*; — **drinker**, *compotor*; — **drijven**, *defluere* (b.v. *dolia medio missa anni defluerunt Liv.*); *deferri* (b.v. met den stroom, *secundā aquā Liv.*); — **eigenaar**, *qui cum alqo alqd possidet*; — **erfgenaar**, — **name**, *coheres*; iems m. zijn, *coheredem esse alci*; — **erven**, z. medeërfgenaar zijn; — **eten**, *una cenare*; *convivam esse*; — **eter**, *qui una cenat*; *conviva*; — **gaan**, *una* of *simul ire*; met iem. m., *sequi* of *comitari alqm*; wij gaan met onzen tijd mede, *nostris utimur annis* (Ov.); — **gaand**, z. meegaand; — **gast**, *conviva*; — **gelden**, *procedere* (b.v. *praeterita stipendia is*); verg. mederekenen; — **gevangene**, *qui in eodem carcere inclusus est*; (in krijgsgevangenschap) *captivus alter* (plur. *captivi alii*; ook alleen *captivi*); — **geven**, iem. iets m., *dare alci alqd auferendum* of *quod secum ferat*; *dare* of *tradere alci alqd*; iem. een brief voor iem. m., *litteras ad alqm* (*perferendas*) *dare alci*; zijn dochter iets als bruidschat m., *filiae nubenti in dotem alqd conferre*; zijn dochter geen b. kunnen m., *filiae dotem conficere non posse*; iem. aan iem. m., *una mittere alqm cum alqo*; *comitem dare alqm alci*; twee escadrons als bedekking m., *una mittere duas turmas praesidii causā*; iem. van iets m., *impertire alci de alga re*; — **gevoel**, *aegritudinis* of *doloris societas*; m. hebben of toonen, *aeque* of *pariter dolere*; z. ook — **lijden**; — **gevoelen**, iets m., *et ipsum* of *etiam sentire alqd*;

—**helper**, -ster, z. helper, -ster; —**hulp**, z. hulp 1; —**keizer**, *imperi consors* of *collega*; —**klinken**, *consonare*; —**klinker**, *consonans* of *c. littera*; —**komen**, *unā venire*; niet kunnen m., *ad insequendum tardare*; —**leerling**, *condiscipulus*; —**lid**, z. lid 2d; —**loopen**, *unā of simul ire*; overdr. alles l. hem mee, *omnia ei succedunt*; het is hem meegeloopen, *fortunā prosperā usus est*; —**loten**, zij loten niet m., *eorem sortes non deiciuntur*; —**lijden**, iets m., *aeque dolere alqā re*; et *ipsum* of *etiam sentire alqd*; als subst. het m., *miseriordia* (met iem., *alcius*; m. (op)wekken, *miseriordiam movere*; bij iem. m. (op)wekken, iem. tot m. bewegen, *alcius m. of m. alci commovere*; *inducere alqm ad misericordiam*; m. wekkend, *miserabilis*; *aptus ad misericordiam movendam*; m. toonen, *miseriordīa uti*; iem. m. bewijzen of schenken, *alci misericordiam impetire* of *tribuere*; *miseriordīa prosequi alqm*; m. met iem. hebben of gevoelen, *miseret alqm alcis*; *misereri alcis*; m. inboezemen, *miseriordiam afferre*; —**lijdend**, *misericos* (in *alqm*); *miseriordīe plenus* (vol medelijden); m. van natuur, *propensus ad misericordiam*; iem. m. stemmen, z. iems medelijden opwekken; —**lijdenswaardig**, *miserandus*; (van zaken) *miserabilis* (b.v. *aspectus*); —**maken**, interesse *alci rei* (b.v. *proelio*); *perfungi alqā re* (b.v. *periculis*); —**marcheeren**, *unā proficisci* en derg.; —**mensch**, *alter*; mm., *alii*; *homines*; *ei quibuscum vivitur* (onze, *ei q. vivimus*); —**minnaar**, *rivalis*; *aemulus*; —**minnares**, *aemula*; —**moeten**, *simul esse debere*.

mede-nemen, iem. m., *alqm secum ducere* of *educere*; iets m., *alqd secum ferre*; *alqd efferre* (ook *cibaria sibi domo*); (met geweld of wederrechtelijk) *alqd auferre* of *secum a.*; iets weer m., *alqd secum reportare*; iem. ergens heen m., *alqm ducere* of *adducere* ad *alqd* of *in alqm locum*; *deducere alqm ad alqm*; iem. als gast of te eten m., *alqm convivam* of *ad cenam abducere*; iem. op zijn wagen m., *tollere alqm in currum*; *asportare alqm* (met geweld, b.v. *Orcus Proserpinam*); als had hij vergeten iets mede te n., *velut alqd oblitus*; —**oorzaak**, deze mm., *haec adiuvantia causarum* (philos.); z. ook bijoorzaak; —**overloopen**, *ipsum quoque transire* of *desciscere* (ad *alqm*); —**passagier**, *convector* (medevarende); —**plichttig**, -e, *culpae*, *facinori* of *sceleri affinis*; *particeps consilii* of *sceleris*; *consci* (-a) of *consilii*, *facinoris*, *sceleris* of *coniurationis* c.; m. aan den moord, *caedis particeps*; z. mm. aangeven of noemen, *conscios* of *socios edere*; aanbieden zijn mm. te noemen (om zichzelf te redden), *iudicium profiteri*; —**plichtigheid**, door omschr., b.v. zijn m. ontkennen, *negare se sceleris participem* of *consci* (-am) *esse*; —**regering**, -regent, -regentschap, z. —bestuur, —bestuurder; —**reizen**, *unā (cum algo) iter facere*; —**rekenen**, 1) tr. = in de rekening opnemen, *ducere in ratione* (b.v. *oratores*); *numerare* (b.v. *ut numeretur consulatus, quem vitio creatus non gessit* Liv.); medegerekend worden, *eo numero comprehendī*; niet m., *excipere* (uitzonderen; *alqm*; *alqd*); *omittere* (niet

vermelden; weglaten; *alqm*; *alqd*); degenen medegerekend die, *cum iis qui* (verg. *connumeratis etiam patriciis* Gai.); degenen niet m. die, *praetor eos* of *sine eis qui*; *non duco in hac ratione eos qui*; m. onder, z. rekenen onder 1 d; iem. of iets m. (= in aanmerking laten komen, in a. nemen), *rationem habere alcis*, *alcis rei*. — 2) intr. = in aanmerking komen 3; medegedelen; ook door de pass. van 1; —**rijden**, *unā (cum algo) equitare* (te paard); *una (cum algo) vehi* of (= mede wegrijden) *avehi* (op een wagen); iem. laten m., *tollere alqm in currum*; —**saamgezworene**, *coniurationis socii* (-a) of *particeps*; *consci* (-a); —**schepselen**, *cetera animalia* of *animalia*; —**scholier**, *condiscipulus* (-a); —**schuldig**, z. plichttig; —**slaaf**, *conservus*; —**slavin**, *conserva*; —**sleepe**, 1) eig. *secum trahere* of *rapere* (*alqm*); door iets m. worden, *auferri alqā re* (b.v. door den stroom, *flumine*; door het gedrang, *turbā*); verg. ook *sleepe*; wegsleepe. — 2) overdr. *trahere* (*defectione suā traxerat aliquot populos* Liv.); *auferre* (b.v. *ne te auferant aliorum consilia*); *efferre* (b.v. *si me efferret ad gloriam animi quidam dolor*); zich laten m. m. worden, *trahi* (b.v. *studio laudis*); *efferri* (b.v. *studio vivendi*; *spe*; *studio*; *laetitia*); *provehī* (b.v. *studio alcis rei*); *vehi* (b.v. *spe vanā evectus* Liv.); *labi* (b.v. *errore communi*); *duci* (b.v. *errore*); *capti* (b.v. *admiratione*); *indulgere* (botvieren; b.v. *sic irae suae ut*); tot iets, z. zich laten verleiden tot iets; zich gemakkelijk tot iets latende m., z. sterk geneigd tot iets; —**sleuren**, z. —sleepe; —**spelen**, *colludere*; *simul ludere*; (in een tooneelstuk) *actoris partes sustinere*; —**speler**, *collusor* (bij een spel); —**spreken**, *sermoni interesse* (aan een gesprek deelnemen); iem. in een dialoog doen m., *alqm in dialogum includere*; een woordje m., *suum iudicium interponere*; een woordje mede te s. hebben in een zaak, *affinem esse alcis rei*; ik geloof in die zaak een woordje mede te moeten s., *de ea re videntur etiam aliquae meae partes*; —**stander**, *socius*; z. ook deelgenoot; medeplichtige; —**strijden**, *pugnae socium* of *participem esse*; *pugnae interesse* (aan den strijd deelnemen); —**strijder**, *pugnae socius*; *commilito* (strijdmakker); —**sturen**, z. —zenden; —**tellen**, z. —rekenen; —**trekken**, 1) tr. z. —sleepe 1. — 2) intr. *unā of simul proficisci*; *unā iter facere*; = medeverhuizen; —**treuren**, *aeque* of *idem lugere*. **mede-vallen**, 1) eig. *unā cadere*. — 2) overdr. *expectationem* of *spem superare* (de verwachting overtreffen); dat werk valt mij mede, *illud opus minus difficile est quam putavam*; de reis is mij m., *iter brevius fuit, iucundius fuit* of *minoris mihi constitit quam putavam*; *itinere magis delectatus sum quam expectavam*; —**varren**, *unā (cum algo) vehi* of (= mede wegvaren) *avehi*; medevarenden, *vectores* (opvarenden); *convectores* (medepassagiers); —**vechten**, z. —strijden; —**verblijden**, —**verheugen**, zich m., *unā of aequē gaudere* (over iets, *alqā re*); *etiam ipsum gaudere* (óók zich verheugen); *laetum esse inter laetos* (Suet.); met iem., *alcis laetitia*

laetari aequae ac suā; gaudium alcius gaudere (Ter.); —**verhuizen**, *unā of simul migrare; ipsum quoque migrare* (zelf ook verhuizen); —**verwant**, z. verwant 1; —**vluchten**, *unā fugere, av. of confugere (cum alqo);* —**voeren**, *abducere of secum ducere (alqm);* *secum vehere* (op een wagen of schip; *alqm*; *alqd*); *secum avehere* (mede wegvoeren); een rivier voert iets mee, *flumen deferit of deportat alqd*; een groote massa water, *flumen aquae vim vehit ingentem* (Liv.); pass. ook *ferri* (b.v. *agger atque crates, quae flumine ferebantur*); —**vrijgelatene**, *collibertus (-a)*; —**weenen**, *ipsum quoque of idem flere*; —**werken**, aan iets m., *interesse alci rei*; tot iets, z. bijdragen 2; —**werker**, *operis socius*; aan iets, *alcus rei socius*; —**werking**, *opera; auxilium*; met m. van iem., *alcus operā of auxilio; alqo invante, adiuvante of adiutore; per alqm*; iems m. van de hand wijzen, *adiutorem alqm reputare*; —**weten**, met iems m., *alqo conscio of sciente*; zonder iems m., *alqo inscio, inscientie of nesciente*; —**weter**, *conscius (alcus rei); arbiter (getuige; alcus rei)*; —**zenden**, *unā mittere* (b.v. *duas turmas praesidiū causa*); —**zingen**, *unā canere*.

medicament, z. geneesmiddel; —**cinaal**, *medicus*; —**cineeren**, *medicamento* (of *-is*) *uti*; —**eus**, z. dokter; —**eijn**, z. geneesmiddel; —**eijnmeester**, z. dokter.
mede, z. mede; —**doogen** enz., z. medelijden enz.; —**doogenloos**, z. onbarmhartig; —**gaand**, *indulgens; tractabilis; obsequens; commodus*; adv. *indulgenter*; —**gaandheid**, *indulgentia; obsequium; amicus tractabilis; commoditas*; —**krap**, *rubia*.

meel, *farina; molita cibaria* (pl.); voor den soldaat; fijn m., *pollen*; —**draad**, *stamen* (Plin.).

meenen, I) *opinari* (denken, gelooven, vermoeden); *putare of reri* (rekenen, (het voor houden); *credere* (gelooven); *existimare of censere* (van oordeel zijn); *arbitrari* (oordeelen); *sentire* (werkelijk m.); alle met acc. c. inf.; *videri of sibi videri* (zich verbeelden; met inf.); men m. dat, ook *opinio est* met acc. c. inf.; wat m. gij, *quid tibi videtur* (wat is uw meening); aangaande hem, *qualis is tibi videtur*; meen ik, zou ik m., *ut opinor*; iem. m., z. iem. bedoelen; ik m. wat ik zeg, ik m. het, *ita sentio; serio dico; dico quod sentio*. — 2) het goed met iem. m., *bene velle alci; velle alcus causā; cupere et favere alci; alci cupere et amicum esse; alci benigne facere; amare alqm* (b.v. *si nos di amant*); niet goed, *alci male velle*; het beter met iem. m., *melius consultum velle alci*; het eerlijk m., *ab omni fraude alienum esse*; met iem., *ex animo consulere alcus rebus; bonā fide agere cum alqo*; hij m. het niet eerlijk, *fides ei non habenda est*; ik m. het zoo kwaad niet, *non inimico consilio dici of feci*.

mening, I) *opinio* (subjectieve m.; dunk); *sententia* (gevoelen); *iudicium* (oordeel); *existimatio* (schatting; oordeel); *ratio* (op logische gronden berustende m.); *decretum of dogma* (leerstelling van een filosoof); door het neutr. van een pron. of adi. (b.v. die mm. van u, *ista tua*; die bekende m. van Aristippus, *illud Aristippeum*; ik houd

vast aan de m. dat, *hoc of illud teneo* met acc. c. inf.); waarachtige m., *animi sententia*; volgens, naar mijn m., *ut opinio mea fert; puto* met acc. c. inf.; z. ook naar mijn gedachte e; in de m., *ratus, existimans of putans* (met acc. c. inf.); van m. zijn, in de m. verkeeren, *videtur alci* met acc. inf.; z. verder meenen 1; van m. zijn dat iets moet gebeuren, *censere* met acc. c. gerund. of met ut en coni.; men is van m. dat, *opinio est* met acc. c. inf.; dat is precies mijn m., *ita prorsus existimo*; een juiste m. hebben, *recte sentire, iudicare of existimare* (de *alqa re*); een onjuiste, *opinio falsa tenet alqm*; *falsam habere opinionem* (de *alqa re*); van dezelfde (een andere) m. zijn, dezelfde (een andere) m. toegedaan zijn, *idem (aliter) sentire of statuere* (de *alqa re*); z. ook iems meening deelen; ik ben meer de m. toegedaan van hen die, *eorum magis sententiae sum qui*; de algemeene m., *communis hominum opinio*; *opinio vulgata*; *omnium opinio* (aangaande iets, de *alqa re*); volgens de algemeene m., *ut opinio est omnium of hominum*; tegen de algemeene m., *praeter of contra omnium opinionem*; de algemeene m. dat, *opinio vulgata quā creditur* met acc. c. inf.; men is algemeen van m. dat, *una et consentiens vox est* met acc. c. inf.; *omnes putant* enz. (z. meenen 1) met acc. c. inf.; ik zal mijn m. zeggen, *dicam quod sentio*; ik zal mijn waarachtige m. zeggen, *dicam ex animo of plane quod sentio*; zijn m. zeggen (in den senaat), *sententiam dicere*; iem. naar zijn m. vragen, *interrogare alqm quid sentiat; quaerere quid alqs sentiat*; (in den senaat) *rogare alqm sententiam*; een hooge enz. m. van iem. of iets hebben, z. dunk. — 2) = bedoeling, *consilium; mens*; z. verder bedoeling.

meer, I) subst. *lacus*. — II) adi. I) sing. *plus* (subst. met gen., b.v. m. graan, *p. frumenti*; m. wijsheid, *p. sapientiae*; m. vijanden, *p. hostium*); *amplius* (van groter omvang, van grotere waarde; van toename of toegift; b.v. wat wilt gij m., *quid vultis amplius*; ik ben aediel, d.i. meer dan gewoon burger, *ego sum aeditis, hoc est amplius quam privatus*); in verbinding met een subst., dikwijls door den comp. van een adi., b.v. met m. zorgvuldigheid, *diligentius*; nu met m. dan met minder geluk, *varie* (b.v. *bellatum est*); wat m. is, ja wat m. is, *atque adeo*; z. verder ja zelfs 2; zonder m., door *nudus* (b.v. *nuda ista si ponas*). — 2) pl. *plures* (n. -a). — III) adv. a) ter aanduiding van een hooger graad, *magis* (bij een adi. of adv., maar gewoonl. door den comp.); *plus* (van de grotere hoeveelheid, alleen in enkele verbindingen = *magis*, b.v. *plus amare; p. proficere; animus p. quam frater-nus*); *potius* (veeler; eer; liever); *ultra* (verder; bovendien). — b) indien „meer” door „dan” wordt gevolgd, drukt men „dan” na *plus* en *amplius* door *quam* of den abl. uit, terwijl bij getallen *quam* gewoonl. wegvalt, zonder dat het getal in den abl. komt te staan (b.v. m. dan de helft vergroot, *parte plus dimidiā auctus*; er werden m. dan vier gevangen, *plus quatuor capti sunt*; de hoofden van m. dan honderd vijanden, *capita amplius centum hostium*; het zijn m. dan zes maanden, *amplius sunt*

sex menses); na *plures*, *magis* en *potius* staat echter steeds *quam*; m. dan, ook *prae-*ter met acc. (boven); b.v. *p. ceteros florere, nobilitatus* enz.); op m. dan één plaats, *non uno loco*; m. dan eens, *plus quam semel*; verg. ook eens 1; niet m. dan driemaal, *ter nec amplius*; m. dan één, *aliquot; non-nulti; plures*; eigenlijk m. — dan, *verius — quam* (b.v. *cum Gallis tumultuatum verius quam belligerum* Liv.); nu m. dan ooit, *nunc cum maxime*. — **e**) worden twee adii. of advv. met elkaar vergeleken, dan staat of in beide leden de comp., of de pos. met *quam* na voorafgaand *magis* met pos., b.v. de oorlog is meer dreigend dan gevaarlijk, *bellum est minacius quam periculosus* of b. est *magis minax quam periculosum*. — **d**) na negaties of negatieve vragen = verder, bovendien, *amplius* (b.v. *nihil a. flagiti*); *ultra* (*nihil u. requiro; quid u. fieri potuit*); = langer, verder, *iam* (b.v. *nihil i. spero*); iets niet m. doen, ook *desinere* of *desistere* tot inf. (b.v. daarvoor ben ik niet m. bang, *illud timere desino*); er is van iets niet m. aanwezig dan (toereikend is) om te, *tantum est* of *reperitur alcius rei ut* met conl.; niet m. (in leven) zijn, *esse desisse*. — **e**) m. en m., steeds m., *magis magisque*. — **f**) dat is niet m. dan billijk, *recte ac merito*; m. dan billijk is, *plus aequo*; m. dan teveel, *nimum*; *nimio plus*. — **g**) m. zijn, *plus* of *amplius esse* (van zaken); *potentior esse*, *plus posse* of *altiorum dignitatis gradum tenere* (van perss.).

meerder, 1 adi., = meer II. — **2**) = subst. iems m., *superior alqo* (in iets, *alqā re*); mm., *dignitate antecedentes*; = chefs, *qui praepositi sunt* (van iem., *alci*); — **heid**, *maior pars* of *numerus*; door *plures* (b.v. de m. vormen, *plures esse*; zij kwamen in de m., vormden nu de m., *plures facti sunt*); door *plerique*, gen. *plurimorum* (b.v. *quae est plurimorum sententia*); m. van stemmen, *sententiae longe plurimae* (van senatoren of rechters); *suffragia longe plurima* (van het volk in de comitia); de m. (nl. van stemmen) verwerven, *longe plurimum valere*; *magnis suffragiis superare*; *numero sententiarum vincere*; iem. bij m. van stemmen vrij spreken, *alqm copiose absolvere*; bij groote m. van stemmen vrijgesproken worden, *sententiis fere omnibus absolvi*; de m. beslist, *maior pars vincit*; de tribus verwierpen de wet met één stem m., *una plures legem tribus antiquarunt*; — **jarig**, *pubes* (manbaar); *sui iuris*, *suae potestatis* of *suae tutelae* (zijn eigen meester); *imperio maturus* (den voor de regeering rijpen leeftijd hebbend); nog niet m., z. minder-jarig; m. worden, *sui iuris* of *suae potestatis fieri*; in *suum tutelam venire* of *pervenire*; iem. m. verklaren, *emancipare alqm*; — **jarigheid**, *aetas pubes* (manbare leeftijd); *aetas imperio matura* (de met het oog op het aanvaarden der regeering rijpe leeftijd); door omschr., b.v. hij vertrouwde hem de regeering tot de m. (of gedurende de minderjarigheid) zijner kinderen toe, *regnum ei commendavit, quoad liberi in suam tutelam pervenirent*; de m. bereiken, z. meerderjarig worden.

meer-eendeel, het m., z. meerderheid;

— **eendeels**, z. grootendeels; gewoon-MEHLER, Ned.-Lat. Woordenb.

lijk; — **gemeld**, z. bovengenoemd; — **kat**, *cercopithecus*; — **le**, *merula*; — **let-tergrep**, *plurium syllabarum*; *qui plures syllabas habet*; — **malen**, *saepius*; *saepenumero*; *aliquoties* (eenige of verscheiden malen); *identidem*; door een frequentat., b.v. m. zeggen, *dictitare*; — **voud**, *pluralis* of *numerus p.* (Quint.); — **voudig**, *pluralis* (b.v. *numerus*); *multiplex* (veelvoudig).

meesmuilen, sub- of *arridere*.

meest, 1 adi. *plurimus*; de mm., *plerique* (de gen. wordt vervangen door *plurimum*); *pars maior* (het meerendeel). — **2**) adv. *fere* (zoo goed als; b.v. m. altijd, *fere semper*); = gewoonlijk; het m., *plurimum*; *maxime*; — **al**, z. gewoonlijk; — **biedende**, de mm., *plurimo licentes*; aan den m. verkocht worden, *sub hasta venire* (Flor.); — **entijds**, z. gewoonlijk.

meester, 1 wat macht betreft, **a**) = heer, *potens* (*alcus rei*); z. verder heer 1; m. zijn over iem. of iets, z. heerschen over 1; zich m. maken van iets, *potiri alqā re* (b.v. *castris*; *imperio*; soms *alcus rei*, b.v. van het bewind, *rerum*; geheel als een tr. ww. in de constructie van het gerundv., b.v. *spes potiundi oppidi*; *occupare alqd* (b.v. *urbem*; *regnum*; *dominationem*); zich wederrechtelijk van iets bezittingen m. maken, *invadere in alcus bona*; zich van iem. m. maken, *comprehendere* of *arripere alqm* (iem. gevangen nemen, arresteeren); vrees enz. maakt zich van iem. m., *timor* enz. *occupat alqm* z. verder bevangen; overvallen 2); m. zijn van de zee, van de stad, *mare, urbem tenere*; *mari potiri*; iets m. worden, *opprimere* (b.v. men werd het vuur m., *vis flammae oppressa est*); *comprimere* (b.v. *tumultum*); *vincere* (b.v. *difficultates*). — **b**) zijn eigen m., zijn eigen heer en m. zijn, *sui iuris esse*; *suae potestatis* of *sui potentem esse* (Liv.); in *sua potestate esse* (Nep.); worden, *esse incipere*; iets m., *potens* of *compos alcus rei*; zichzelf m., *compos sui* of *mentis suae*; zichzelf m. zijn, *sui* of *mentis suae compotem esse*; *sibi imperare*; zichzelf m. blijven, *se continere* (b.v. in *libidine*); zichzelf niet m., *sui* of *mentis non compos*; zichzelf niet m. zijn, z. ook buiten zichzelf zijn 2); m. zijn over zijn hartstochten, *continere cupiditates suas*.

— **2**) wat kunde betreft, **a**) iets m., *peritus*, *gnarus* of *sciens alcus rei*; de Latijnsche taal m. zijn, *Latine scire* of *doctum esse*; *Latine loqui*; *linguā Latinā commode uti*; flink m. zijn, *Latine luculenter scire*. — **b**) een m. in iets, *artifex alcus rei* (b.v. *dicendi*; *tractandi animos plebis*); in *alqā re princeps* (b.v. in *iure civili*); *alcus rei peritissimus*; *perfectus in alqā re* (b.v. in *arte*; in *dicendo*); *antistes alcus rei* (b.v. *artis dicendi*); een m. in de welsprekendheid, ook *orator perfectus*; een m. in zijn vak, in zijn kunst, ook in *suo genere Roscius*; een m. in het veinzen, *artificio simulationis eruditus*; *cuius rei lubet simulator* (Sall.); een m. in de ironie, in *omni oratione simulator*; een m. in iets zijn, *alcus rei artificem* of *peritissimum esse*; *alqā re* of in *alqā re excellere*; in *alqā re praestare* of *praestantem esse*; *artificio alcus rei eruditum esse*. — **3**) = leermester. — **4**) = iems meerdere in iets, *alqo alqā re*

familiariter me in eorum sermonem insinua-rem; z. ook gemengd; —**ing**, *mixtio*; (in de juiste verhouding der deelen) *temperatio*; door omschr.; —**sel**, *mixtura*; *permixtio*; door omschr., b.v. een m. van werklood en kopererts, *stannum et aes mixta*; overdr. door omschr., b.v. een m. van goed en kwaad, *bona mixta malis*; —**vat**, *crater*. **menie**, *minium*.

menig, *haud pauci*; *multi*; *aliquot*; *plurimi*; —**een**, *aliquis*; *non uno*; *multo*; verg. menig; —**maal**, *nonnumquam*; *aliquoties*; *crebro* (herhaaldelijk); z. ook dikwijls; —**te**, *multitudo*; *magnitudo* (in verbanding met *copiae* en *pecunia*); *copia* (voorraad; overvloed); *magnus numerus* (aantal; hoeveelheid; b.v. *pecoris*; *frumentis*; *hominum*); *vis* (macht; b.v. *ingens vis hominum*; *magna vis auri*; *umentorum* enz.); *pondus* (gewicht; b.v. *magnus of grande argenti p.*); *acervus* (hoop); *turba* (opeengedrongen m. van menschen; ook alg. menigte; massa); *frequentia* (talrijke m.); ook door *multi*, *complures*, *plurimi* of *descenti*; in m. (= vele), *multi*; *permulti*; *non pauci*; zij komen in m., *frequentes veniunt*; een groote m. van iets hebben, iets in m. hebben, z. overvloed van iets hebben; de m. = de groote hoop 2 b; —**valdig**, *creber*; *multiplex*; *varius*; mm. malen, z. menigmaal; dikwijls; —**vuldigheid**, *crebritas*; *celebritas* (het menigvuldig voorkomen); *frequentia* (talrijkeheid).

menn-en, *regere* (b.v. *equum*; *currum*); *flectere* (b.v. *currum*); *agere* (b.v. *iumenta*); —**er**, *rector*; verg. wagenmenner.

mensch, *homo*; *mortalis* (sterveling); een jong m., *adulescentulus*; *adulescens*; *iuvenis*; jonge mm., ook *nati minores*; een oud m., *senex*; oude mm., ook *nati maiores*; een m., ook = iemand; geen m., *nemo*; n. *homo*; n. *mortalis* (geen sterfelijk wezen); wat is dit voor een m., *quid hoc hominis est*; geen m. zijn, *hominem non esse*; *humanitatis expertem esse*; een nieuw m. worden, *novum ingenium induere*; een geheel ander m. worden, *totum mutari* of (= slechter m.) *immutari*; geworden zijn, *plane alium factum esse*; den ouden m. afleggen, *deponere veterem hominem* (Vulg.); een m. van iem. maken, *hominem inter homines facere* (Petr.); een beschaafd m. van iem. maken, *ad humanitatem instituere alqm*; **men-schen**, *hominēs*; *mortales* (sterfelijke wezens); dikwijls niet uitgedrukt, b.v. vele, weinige, de meeste, alle m., *multi*, *pauci*, *plerique*, *omnes*; goede mm., *boni*; slechte mm., *improbi*; er zijn mm. die, er worden mm. gevonden die, *sunt*, *inveniuntur*, *reperiuntur* qui met conl.; ik ken mm. die zeggen, *novi qui dicant*; mm. van het land, uit de provincie enz., z. landbewoner, provinciebewoner enz.; de eerste mm., *vetustissimi hominum*; de mindere mm., *vulgus*; onder de mm. verkeeren, zich bewegen, *inter homines esse*; veel, in *celebritate versari*; in *magna c. vivere*; onder de mm. komen, *uti hominum consuetudine*; in *publicum prodire* (= uitgaan); in *communem usum venire* (van zaken, b.v. van geld); niet, in *publicum non prodire*; *publico carere of abstinere*; *odisse celebritatem*; *colloquia et coetus fugere*; *hominum congressus*

fugere atque odisse; z. verder wereld 3. **mensch-dom**, *genus humanum* of *hominum*; *gens humana*; —**eltjk**, *humanus* (b.v. *vita*; *genus*; *species*; ook = edel, menschwaardig); door den gen. *hominum* (b.v. mm. inzichten, *opinionēs h.*); mm. gebreken, *vitia h.*; *mortalis* (b.v. *condictio vitae*; *opera*); dwalen is m., *errasse humanum est* (Hier.; verg. dwalen); dwalingen zijn m., *errores ab humana natura non alieni sunt*; iets gaat alle m. begrip te boven, *alqd humani ingenii modum excedit*; het m. hart (overdr.), *animus humanus*; m. gevoel, z. gevoel van menscheijkheid; gevoel voor het algemeen menscheijkke, *humanitas*; zoo mij iets menscheijks ware overkomen, *si quid mihi humanitatis accidisset* (zoo ik ware komen te sterven); adv. *humano modo*; *humane* (zooals het een mensch betaamt; menscheijvend); *humaniter* (zooals het een mensch betaamt); —**eljkheid**, *humanitas* (menscheijkke natuur; menscheijk gevoel; menscheijvendheid); alle gevoel van m. missen, *omnino expertem esse humanitatis*; zoo hij maar eenig gevoel van m. bezat, *si quicquam in eo humani esset*; alle gevoel van m. afschudden, *omnem humanitatem exuere*.

menschen-bloed, *sanguis humanus*; s. *hominis of hominum*; het vergieten van m., z. bloedvergieten; —**eter**, *humanā carne of hominum (of humanis) corporibus vescens*; mm., ook *anthropophagi* (Plin.); m. zijn, *humanā carne of hominum (of humanis) corporibus vesci*; —**gedaante**, *forma of figura humana of hominis*; monsters in m., *beluae formā hominum indutae*; —**haat**, *generis humani odium*; o. *hominum of in homines*; —**hand**, *manus hominis of humana*; overdr. door m., *manu* (b.v. *locus manu munitus*; *portus m. factus*); *opere* (b.v. *locus naturā et opere munitus*); niet door m., *sine hominum labore et manu*; *sine h. manu atque opera*; —**handel**, *nundinatio hominum*; —**hart**, *cor humanum* (eig.); —**hater**, *qui genus humanum odit*; —**heugenis**, *hominum memoria*; sinds m., *post h. memoriam*; —**huid**, *cutis humana of hominis*; (afgetrokken) *cutis homini detracta*; —**kenner**, *qui hominum naturam et mores perspicit*; —**kennis**, *cognitio naturae humanae*; zonder m., *vita communis ignarus*; —**kind**, *homo*; zwak, nietig m., *hominucio*; *hominuculus*; *homullus*; —**leeftijd**, *aetas hominum*; *hominis a.* (b.v. h. *aetatem diviniturā magnitudo erat* Liv.); —**leven**, *vita humana*, *hominis of hominum*; = —leeftijd; —**liefde**, *caritas generis humani*; *humanitas*; tot m. geneigd, *propensus ad diligendos homines*; —**macht**, door geen m., *nulla ope humana*; —**massa**, —**menigte**, *multitudo of hominum m.*; —**min**, z. —liefde; —**moord** enz., z. moord enz.; —**offer**, *victima of hostia humana*; een m. brengen, *hominem immolare*; aan een god, *deo alci humanā hostiā facere of litare*; mm. brengen, *humanas hostias of pro victimis homines immolare*; —**plicht**, *humanitas*; het is m., *humanitatis est* (met inf.); —**roof**, *plagium* (Ict.); —**roover**, *plagiarius*; —**schedel**, *ossa* (pl.) *capitis humani*; z. ook schedel; —**schuw**, *qui hominum congressus of h. colloquia et*

coetus fugit atque odit; m. zijn, *congressus hominum fugere*; *hominum colloquia et congressus fugere atque odisse*; *odisse celebratam*; —**schuwheid**, *hominum formido*; —**ras**, —**slag**, *genus hominum*; —**verstand**, *mens humana*; *hominum ingenium*; gewoon m., *communis intelligentia*; *commune iudicium popularisque intelligentia*; met zijn gewone m. te werk gaan, *agere pingui, ut aiunt*; *Minerva*; z. verder verstand; —**vleesch**, *caro humana* of *hominum*; m. eten, *humanas carnes edere*; zich met m. voeden, z. menscheneter zijn; —**vrees**, *hominum metus*; geen m. kennen, *homines non timere*; —**vriend**, *hominibus* of *generi humano amicus*; *humanus*; als een m., *humane*; *humaniter*; —**waarde**, *humanae naturae excellentia et dignitas*; —**werk**, *opus hominum*; *opus manu factum*; m. heeft geen bestand, *mortalia facta peribunt* (Hor.).

menschheid, *natura humana* (de mensche-lijke natuur); *genus humanum* (menschdom); —**je**, *homunculus*; *homuncio*; *homul-ulus*; —**lievend**, *humanus*; adv. *humane*; *humaniter*; —**lievendheid**, *humanitas*; —**waardig**, *homine dignus*; een m. be-staan hebben, *humaniter vivere*; —**wor-ding**, de m. van Christus, *susceptio hominis* (Augustin.).

mentor, *dux*; *rector* (Tac.); z. ook goeverneur 2.

menu, een rijk m., *varia cena*.

mep, z. slag 1a.

merel, *merula*.

meren, *deligare* (b.v. *navem ad ripam*).

merg, *medulla*; overdr. (= het beste of voortreffelijkste) *flos*; *nervi*; *sucus*; iets dringt (iem.) door m. en been, *alqd alci concutit ossa* (Ov.); *alqd totum corpus per-temptat* (Verg.); *intimis sensibus commoveri* (hevig aangegrepen worden); —**achtig**, *medullulosus*; —**el**, *marga* (Plin.).

meridiaan, *circulus meridianus* (Sen.).

merk, *nota* (ook = soort, b.v. van wijn); *signum* (teeken); *tessera* (herkenningstee-ken); —**baar**, *qui sentiri* of *sensibus percipi potest*; m. zijn, *sentiri* of *sensibus percipi posse*; adv., z. klaarlijklijk (adv.).

—**eljk**, z. aanzienlijk 2; —**en**, 1) = van een merk voorzien, *notare* of *signare* (alqd). — 2) = bemerken; —**paal**, —**steen**, z. grenspaal, steen; —**teeken**, z. kentee-ken; —**waardig**, *notabilis*; *memorabilis*; *dignus memoria*; *insignis* (in 'toog val-legend); *singularis* (buitengewoon); *mirus* (wonderlijk); adv. *mirum quantum* of *quam*; *incredibile quantum*; —**waardig-heid**, abstr. door omschr., b.v. de m. van den afloop, *notabilis exitus*; concr. = merkwaardige zaak, *res memorabilis*, *insig-nis*, *singularis* of *mira*; mm., z. ook be-zienwaardigheid.

merrie, *equa*.

mes, *cutter*; spreekw. het m. is mij op de keel gezet, *faucibus premor* (Cic.); onder het m., *sub cultro* (Hor.); —**je**, *cultellus*.

mesalliance, een m. doen, *impari iungi*.

mes-sing, *orichalcum*; —**steek**, *culti tricus*.

mest, *stercus*; *finium* (of -us); —**en**, *ster-corare* (b.v. *agrum*); subst. het m., *stercora-tio*; (= vetmesten) *saginare* (b.v. *por-cum*); gemest, *altitils* (b.v. *gallina*); g.

gevogelte, *altitils* (pl.); met iets gemest, *pastus alqd re*; subst. het m., *sagina*; —**hoop**, *sterculinium*; *finetum*; —**vee**, *pecus altitile*.

mesvormig, *cultellatus* of *culttratus* (Plin.).

met, ter aanduiding van samenzijn, be-geleiding of gezelschap, *cum* met abl.; *unā cum* (tegelijk met); met iem. (= in gezelschap van iem.), ook *alqd comite* of *comitante*; iem. m. zich voeren, *alqm secum ducere*; m. de bagage komen, *cum impedimentis venire*; drukt „met“ alleen uit dat een handeling betrekking heeft op meer pers., dan staat in klassiek proza alleen et, ac (of atque) of -que, b.v. de vrou-wen werden m. haar kinderen gedood, *mulieres atque infantes occisi sunt*; militaire begeleiding wordt dikwijls zonder *cum* uitgedrukt, vooral *omnibus copiis*; in 't bijz. ter uitdrukking van a) een gemeenschap-pelijke bezigheid, ook een vriendschappe-lijk of vijandig verkeer, *cum* met abl.; *contra* of *adversus* met acc. (= tegen); Juppiter is m. ons, *Iuppiter hac stat* (Verg.); een verbond m. iem. hebben, *cum alqd societatem habere*; m. iem. (= tegen iem.) strijden, oorlog voeren, *cum alqd pugnare*; *bellum gerere cum alqd* (ook *contra* of *adver-sus alqm*); met iem. of iets (= verbonden met), *iunctus* of *coniunctus cum alqd* of *cum alqd re*; met iem. tegen iem. strijden, de wapens dragen, *pugnare cum alqd adversus alqm*; *cum alqd contra alqm arma ferre*; de oorlog m. de Galliërs (= tegen de G.), *bellum cum Gallis gestum*; b. *quod fuit cum Gallis*; b. *Gallicum* of *Gallorum*; het onder-houd met Caninius, *colloquium Caninii*.

— b) een voorzienzijn van iets enz., *cum* of door een part., adi. of rel. zin, b.v. m. een dolk, *cum sica*; *sicā instructus*; m. een tunica, *cum tunica*; *tunicā indutus*; m. een knots, *cum clava*; *clavam manu gerens*; m. het imperium naar de provincie gaan, *cum imperio in provinciam proficisci*; een ring m. den kop van Africanus, *anulus in quo caput Africani sculptum est*; een beurs m. assen, *crumena plena assium*; door den abl. qualit. bij eigenschappen of hoedanig-heden van het lichaam, b.v. iem. m. een krommen neus, *vir naso adunco*. — c) de een handeling begeleidende omstandigheid of omstandigheden, *cum*, b.v. hij is m. smaad verdreven, *cum contumelia pulsus est*; ik heb dit met groote vreugde vernomen, *magno cum gaudio hoc audivi*; door den enkelen abl., vooral wanneer er een attri-buut bij het subst. staat, b.v. *magno gaudio hoc audivi*; met gelatenheid, *aequo animo*; m. dit plan, *hoc consilio*; ook in den abl. abs. of als een lichaamsdeel in den abl. staat, b.v. m. achterstelling van alles, *omnibus rebus posthabitis*; met ontbloot hoofd, *nudo capite* (b.v. *incedit*); verder in vaste uit-drukkingen, b.v. met een fout tegen den regel, *vizio* (b.v. *creatus*); m. methode, *ratione et viā*; m. opzet, *consilio*; in plaats van *cum* of van den abl. kan soms een adv., adi. of part. gebruikt worden, b.v. met snelheid, *celeriter* (= *cum celeritate*); met tegenzin, *inivitis*; m. opzet, *sciens*. — d) het middel waardoor iets gedaan wordt, *per* met acc., b.v. m. geweld, *per vim*; met list, *per dolum*; m. bedrog, *per*

fraudem; hier kan evengoed de abl. gebruikt worden, welke naamval noodzakelijk is ter uitdrukking van het materiele werktuig, b.v. met een mes snijden wij, *culbro secamus*. — **e**) gelijktijdigheid, *cum*; *simul cum* (tegelijk met); ook door een part. of een zin met *cum* of *cum*; met zonsopgang, *cum occasu solis*; m. zonsopgang, *cum primo sole*; *sole oriente*; m. het begin van het jaar, *anno ineunte*. — **f**) met deze woorden keerde hij naar Rome terug, *cum his Romam rediit*; hij liet hen gaan m. de woorden, *dimisit eos cum diceret*; met zijn gediensstigheid jegens dezen bezorgt hij u last, *dum huic obsequitur vobis molestus est*; welk een kunstenaar gaat er m. mij verloren, *qualis artifex pereo* (woorden van Nero bij Suet.); Rome verliest met hem een van zijn beste burgers, *cum optimum Roma amisit civium suorum*; wij hebben veel met hem verloren, *multum in eo amisimus* (Quint.); m. één stad zult gij geheel Italië genomen hebben, *in una urbe capta universam ceperitis Italiam*; met hem den koningstitel te gunnen hebt gij hem alles geschonken, *omnia ei tribuisti, cum ei nomen regium concessisti*.

met-aal, *metallum*; *aes* (gemengd metaal); — **aalachtig**, *metallo* of *aeri similis*; — **a-len**, *metallicus* (Plin.); *aereus* (Varr.; Liv.); *aeneus* of *aeneus*.

meta-phoor, — **phorisch**, z. overdrachtelijk, overdrachtelijke uitdrukking.

meteen, *iam* (straks); *simul* (tegelijk); *eodem opere* (in één moeite).

meten, *metiri* of *dimetiri* (*alqd*); een zuil in de rondte met een draad m., *columnam lineā circummetiri* (Vitr.); het geld met schoepels m., *nummos metiri modio* (Petr.); zijn krachten (in den strijd) m., *vires conferre*; allen met gelijke maat m., *pari pendere cunctos lance* (Arnob.); reflex. zich met iem. m. (= zich vergelijken), *se comparare cum alqo*; *se conferre alci*; zich in iets met iem. kunnen m., *alqā re non inferiorem esse alqo*; zich met iem. niet kunnen m., *alqm non aequare*; *alci parem non esse*; zich met iem. (in den strijd of oorlog) m., *experiri alqm*; *periculum facere alcius*; *cum alqo vires experiri* (b.v. zich met Attalus in zeegevechten, *cum Attalo navalibus certaminibus* Liv.); *contendere cum alqo*.

mete-oor, z. luchtverschijnsel; — **oorsteen**, *lapis qui caelo decēdit*.

met-er, (pers.) *ensor*; — **gezel**, z. kameraad.

metho-de, *via*; *ratio*; dikwijls met het in den gen. er bij staande subst. door één subst., b.v. m. van geneezing, *curatio*; m. van belegering, *oppugnatio*; volgens een bepaalde m., met m., z. — **disch**, m. voordracht, *disserendi ratio* (= methode van voordragen); *oratio viā quādam et ratione habita* (een volgens een bepaalde methode gehouden voordracht); adv. *ratione et viā*; *viā et ratione*; *viā et arte*; *viā*.

meting, *mensio*; *mensura*; door omschr. **metoek**, *incola*.

met-onymie, *immutatio*; *verba immutata* (pl.); — **onymisch**, *mutatus*; adv. *verbis mutatis*; een uitdrukking m. gebruiken, *verbum mutare*; — **ope**, *metopa* (Vitr.).

metr-iek, *ars metrica*; *metrorum ratio* (systeem der m.); *versuum lex* of *leges metricae* (wetten der m.); verg. — **isch**, *metricus* (Quint.); door den gen. *metrorum* (Quint.) of *versuum*; adv. *legibus metricis* of *versuum*.

met-sel-aar, *structor*; *caementarius* (Hier.); — **en**, *opus latericium facere*; tr. opere latericio struere of *exstruere* (*alqd*); — **steen**, *saxum*; *caementum* (hardsteen); later (tichelsteen); — **werk**, *opus saxaeum*, *caementicium* of *latericium*; *structura*.

metter-tijd, z. met den tijd b; — **woon**, zich m. vestigen, z. zich nederzetten 2.

meub-e-len, **a**) subst. *supellex*; *instrumentum*. — **b**) ww. *instruere* (b.v. domum); mooi m., *exornare* et *instruere*; — **lleeren**, z. meubelen b.

meug, z. heug.

mevrouw, *matrona* (deftige getrouwde vrouw); *domina* (in den keizertijd, om getrouwde vrouwen toe te spreken).

mid-dag, *meridies*; *meridianum tempus*; *medium diei* (Liv.); des middags, *meridie*; *tempore meridiano* of (= telkens in den m.) *meridianis temporibus*; overdr. de m. des levens, *aetatis flexus*; — **dag**, *meridianus*;

— **dageten**, — **maal**, *cena* (hoofdmaaltijd, om drie of vier uur in den middag); *cibus meridianus* (om twaalf uur, Suet.); het m. gebruiken, *cenare*; — **dagrust**, — **slaapje**, *meridiatio*; *sonnus meridianus* (Plin. ep.);

een m. doen, *meridiare* (Suet.); — *meridie conquiescere*; *requiescere* of *recumbere* (als voor de duidelijkheid geen nadere tijdsbepaling noodig is); (als gewoonte) *meridiationibus uti*; — **daguur**, *hora meridiana*; (= middagtijd) *tempus meridianum*; —

dagvoorstelling, *meridianum spectaculum* (Sen.).

middel, **1**) van het lichaam, *corpus medium*; iem. om het m. vatten of pakken, *medium alqm arripere*. — **2**) = hulpmiddel **a**) om tot een doel te geraken, *adiumentum*, *subsidiū*, *praesidium*, *instrumentum* of *auxilium* (verg. hulpmiddel); *ratio* of *via* (methode, weg; b.v. *via arcis expugnandae*; *ego vobis rationem ostendam, quā tanta ista mala effugiat*); *modus* (b.v. met alle mm., *omnibus modis*); *door res* of het neutr. van een pron. of adi., b.v. door gewone mm., *usitatis rebus*; door dit m., *hac re*; *hoc*; eo; hij vond een m. om hem te benadeelen, *repperit quo ei nocere*; mm. om zijn doel te bereiken, *id quod eo quo intendas fert deductique*; iets wordt als een m. beschouwd om, *alqd tale esse videtur quod met conii*; alle mm. beproeven of aangrijpen, z. niets onbeproefd laten; elk m. werd door Caesar beproefd om den vrede te bewaren, *nihil a Caesare relictum est quod servandae pacis causā temptari posset*; met aanwending van alle mm., *omni ope atque operā* (met inspanning van alle krachten); het laatste of uiterste m. aangrijpen, tot het uiterste m. zijn toevlucht nemen, *ad extremam rationem confugere*; *ad extremum* of *ultimum auxilium descendere*; verschillende mm. ter geneezing van iets, *alcus rei variae curationes*; door m. van iem. of iets, *per alqm*; per *alqd* (b.v. p. *dolum*); *alqā re* (b.v. *dolo*); het materiele werktuig alleen door den abl., b.v. *gladio vulnerare alqm*; *alcus operā*, *ope* of *auxilio*; door eerlijke enz.

mm., ook *honeste* enz.; iets is een krachtig m. om iets te bevorderen, *alqd plurimum adiuvari ad alqd*; in iets een m. zoeken om, *quaerere ex alqa re quod valet ad*; m. zijn tot een hooger doel, *ad aliud quiddam maius spectare*. — **b)** mm. = kunstgrepen, *artes*; = vermogen, bronnen, *subsidia*; *opes*; *facultates*; *diuitiae*; beperkte mm., *rerum tenuitas*; rijke mm., *copiae*; ik heb mm. van bestaan, *habeo unde vivam*; geen mm. hebben, *res familiaris non suppetit alci*; *angusta res est alci*; uit eigen mm., *de suo*; *svis opibus*; *privato sumptu*. — **c)** m. tegen iets, *remedium* (geneesmiddel; b.v. *caecitalis*; *remedia adhibere alci*; *morbis animi*; hulpmiddel, b.v. *timoris*; *id r. timori fuit*; *ad magnitudinem frigorum hoc sibi r. comparare*); een m. zijn tegen, z. helpen tegen 2 f; geef mij een m. daartegen aan de hand, *adversus haec me doce alqd*; met zachte mm., *leniter* (b.v. *l. curare leviter aegrotantes*); z. verder geneesmiddel; hulpmiddel.

middel-aar, *conciliator* (f. *tria*; b.v. *nuptiarum*); *intercessor* (ook in geldzaken); *interpres* (b.v. *pacis*; *avis illa i. Iovis*); *sequester* (tusschenpersoon in een proces, bij wien de zaak, waarom men procedeerde, ter bewaring werd gegeven; ook bij verkiezingen om het volk om te koopen); *arbitrator* (scheidsrechter); verg. bemiddelaar; m. tusschen God en de menschen, *inter deum et hominem medius constitutus of factus* (Lactant.); — **aarschap**, *munus of partes intercessoris*; — **baar**, *medius*; m. leeftijd, *media aetas*; — **erwjl**, *interea*; *interim*; *dum haec geruntur*; *hoc spatio interposito*; — **landsch**, *mediterraneus of internus* (b.v. *mare*); — **lijk**, mm. oorzaken, *causae adiuantes*; — **lijn**, *diametros* (Vitr.); *diametriens* (Plin.); de zon heeft een schijnbare m. van een voet, *sol quasi pedalis est*; een vat met een m. van vier voet, *dolium quod occupat per medium pedes quattuor* (Vitr.); — **maat**, *mediocritas*; verg. middenweg; — **matig**, *mediocritas* (kwalitatief); *modicus* (kwantitatief); mannen van m. aanleg, *mediocres viri*; *virii medicri* (praediti) ingenio; adv. *mediocriter*; *modice*; — **matigheid**, *mediocritas*; — **punt**, 1) eig. *medius locus of media pars* (alcus rei); *umbilicus* (verg. hart 1); *media sedes* (b.v. *terra locata in media sede mundi*); *centrum* (van een cirkel, Vitr.); het m. der stad enz., ook *media urbs* enz.; deze streek is het m. van Gallië, *haec regio media totius Galliae est*. — 2) overdr. *sedes* (b.v. *belli*); *domicilium* (b.v. *imperii*); de kennis der oudheid tot m. zijner studiën maken, *domicilium ac sedem collocare in antiquitatis studiis*; hij was het m. der handeling, *is erat per quem res maxime gerebatur*; het forum dat het m. der gerechtigheid is, *forum in quo omnis aequitas continetur*; het m. van een onderzoek, *id ad quod tota quaestio referenda est*; *caput totius quaestionis*; — **rif**, *praecordia* (pl.); — **soort**, *medium genus*.

middelst, *medius*.

middel-stand, *ordo plebeius*; *plebs*; *homines plebei generis*; *homines modice locupletes* (de gegoede klasse); — **vinger**, *digitus medius*; — **weg**, z. middenweg.

midden, 1) subst. a) eig. *media pars of*

regio; *medium spatium*; *medius locus*; in, door het m. van iets, meestal door het adi. *medius* (verg. midden in, m. door 2); in het m. gelegen, zich in het m. bevindend, *medius* (b.v. *locus*; *regio totius Galliae media*); in het m. gelegen tusschen, *medius* met gen. (b.v. *locus m. utriusque*); m. *inter* (b.v. *Saguntini medii inter imperia duorum populorum Liv.*); wij namen hem in ons m., *medium eum accepimus*; in *medium eum conticimus* (wij deden hem tusschen ons in gaan); *medium eum clausimus* (wij sloten hem in); in *medio lecto eum collocavimus* (wij deden hem tusschen ons plaats nemen); te m. van, in (b.v. in *tanta felicitate of paupertate*); *inter* (b.v. i. *humulum claudi regiam iubet Liv.*); door een part. (b.v. te m. van de hevigste pijnen, *maximis doloribus affectus*); door een zin met *cum* (b.v. te m. van zoo groote gevaren, *cum tanti undique terrores circumstarent*); iets dat het m. houdt tusschen twee dingen, *res media*; het m. houden tusschen, *medium esse inter*; iets in het m. brengen, z. aanvoeren 2; op het tapijt brengen; iets in het m. laten, in *medio relinquere alqd* (Sall.); verg. onbeslist laten. — **b)** = kring, *numerus* (b.v. zij zenden gezanten uit hun m. naar Caesar, *ex suo numero legatos ad Caesarem mittunt*); *corpus* (b.v. zij wilden een uit hun m. tot koning gekozen zien, *alqm sui corporis regem creari voluerunt*); uit het m. van, ook *ex* met abl. (b.v. *ex patriciis creari*); te m. van zijn vrienden leven, *cum amicis vivere*; in uw m., *vobiscum*; *coram vobis*; *apud vos*. — **c)** = middenweg; het m. houden tusschen, *medium iter tenere inter*; het juiste m. houden tusschen jacht naar populariteit en overdreven strengheid, *magna temperantia inter ambitionem saevitiamque moderari* (Sall.). — 2) adv., door *medius*, b.v. m. in de stad, in het huis, in den zomer, in *media urbe*, in *media domo of in mediis aedibus*, *media aestate*; m. door de stad, *per mediam urbem*; zich m. onder de vijanden storten, in *medios hostes irrumpere of se immittere*; soms door *ipse*, b.v. m. op den weg, in *ipso itinere*; m. door of onder, ook *inter* met acc. (b.v. *inter tela et gladios elapsus*; i. *maiorum rerum curas*); — **door**, door *dis*-, b.v. iets m. spijlen, *diffindere alqd*; deze cirkels deelen elkaar m., *hi orbes medii inter se dividuntur*; menschen m. zagen, *homines medios serrâ dissecare* (Suet.); — **rif**, *praecordia* (pl.); — **stand**, — **vinger**, z. middelstand, — **vinger**; — **weg**, *via media*; overdr. *mediocritas* (de gulden m., *aurea medicritas* Hor.); de m. is de beste, m. *optima est* (Cic.); *modus* (juiste maat); de m. is het veiligst, *medio tutissimus ibis* (Ov.); een m. inslaan, *mediam quandam viam sequi*; *mediis consiliis stare* (Liv.); men slaat den m. in dat, *media via consilii caput ut of medium videtur ut met conl.* (Liv.); er is een m. gevonden, waar-door . . . , *inventum est temperamentum quo* (b.v. *quo tenuiores cum principibus aequari se putarent*); den m. houden, *medium quiddam sequi*; *tenero medicritatem* *quae est inter nimium et parum*; *viâ uti*; in of bij iets, *mediocritate moderari alqd*; in zijn geheele levenswijs, *mediocritatem ad omnem usum cultumque vitae transferre*.

middel-nacht, *media nox*; te m., *mediā nocte*; —**nachtelijk**, *qui mediā nocte fit*, *cernitur* of *auditur* (b.v. *vox quae m. n. audiebatur*); het m. uur, *media nox*.

mier, *formica*; —**enhoop**, *formicarum cuculus*; (in beweging) *f. discursus*.

mik-ken, op iets m., *sagittam* of *hastam collineare* alq; op iem. of iets m., *telum dirigere in alqm* of *in alqd*; *petere alqm* of *alqd*; op een doel m., *destinatum petere* (Liv.); —**punt**, *destinatum*; *scopus* (Suet.); overdr. het m. van den spot zijn, *iocis obnoxium esse*; *materiam iocantium esse*; iem. tot het m. van zijn spot maken, *alqm ludibrio habere*.

mikrokosmos, *mundus minor qui dicitur* (Arnob.).

mild, —**dadig**, *largus*; *liberalis*; *munificus*; *benignus*; de anders in het geheel niet m. veldheer, *minime largitor* dux (Liv.); adv. *large*; *liberaliter*; *munifice*; *benigne*; —**dagheid**, —**heid**, *liberalitas*; *munificentia*; *benignitas* (b.v. *naturae*); *largitas* (b.v. *terra fundit fruges cum maxima largitate*).

mili-en, naar het m. beoordeelen, *genere*, *loco*, *ordine metiri* (alqd); —**tair**, **1** = soldaat. — **2**) adi. *militaris*; de m. dienst, *militia* (verg. krijg dien st); m. aangelegenheden, *res militaris*; de m. macht, *exercitus*; m. goeverneur, *qui provinciae praestat cum imperio*; op m. wijze, *more* of *instituto militari*; iem. met m. eer begraven, *alqm militari honestoque funere comitante toto exercitu humare* (Nep.); —**tairisme**, *res militaris*; —**tie**, = krijg dien st; = de dien st p l i c t i g e n, *militia* (b.v. *militiam cogere*).

milioen, *decies centena milia*; twee enz. m., *vicies enz. centena milia*; —**maal**, *decies centies milies*.

milt, *lien*; *splen*; —**ziekte**, *morbus lienis*; —**zuchtig**, *splenicus*; miltzuichtigen, ook *lienosi*.

min-e, (soort van kluchtspel) *minus*; (acteur in een m.) *minus* (f. -o); —**iek**, *gestus* (gebarenspeel); —**isch**, *mimicus*; m. dans, *sallatio*.

min, **1**) subst. **a**) voedster, *nutrix*; droge m., *n. assa* (Juv.). — **b**) = liefde. — **2**) adi. = nietig, zwak, *tenuis* of *exiguus*; = gemeen, laag, *sordidus*; *abiectus* (b.v. *familia a. et obscura*); van m. afkomst, *sordido* of *obscurum loco natus*; verg. gemeen **1** c); laag **2** b. — **3**) adv. *parum* (weinig); *minus* (minder); m. of meer praatziek, *paulo loquacior*; vijftig m. twee, *duo de quinquaginta*; in vierentwintig maanden m. zes dagen, *quatuor et viginti mensibus sex diebus minus*; —**a**, (geldsom) *mina*; —**achten**, *contemnere* of *despicere* (alqm; alqd); minachtend, z. met minacht ing; —**aching**, *contemptio*; *despicientia*; *contemptus* (pass.); *fastidium* (voornaam minacht ing); met m., *contemptim* (Liv.); b.v. *haec increpabant; de alq loqui*; iets met m. beschouwen, zich met m. over iets uitslaten, *contemnere* of *despicere* alqd; in m. zijn, *contempti* (bij iem., ab alq); *contemptui esse* (alci); *iacere*; iem. in m. brengen, *alqd alci contemptum affert*; *detrudere* of *alcius auctoritate*; *obtreclare* alci; —**der**, *minor* (kleiner); (in rang) *minor* of *inferior* (tegenst. *maior* of *superior*); (in getal) *numero infe-*

riores; *pauciores* (b.v. *vir*; *navigia*); *minus* met gen. (bij voorwerpen die niet geteld kunnen worden, b.v. m. graan, m. *frumenti*; m. krachten, m. *virium*); m. worden, *minui* (verg. afnemen **2**); de m. man, *tenuiores* (tegenst. *principes* Cic.); *humiliores* (tegenst. *potentiores* Caes.); *plebeula* (Suet.); *populus minimus* (Petr.); adv. *minus*; niets m. dan, *nihil m. quam*; *minime*; m. en m., z. steeds minder; —**deren**, tr. *minuere* (alqd); intr. *minui*; —**derheid**, *minor pars* of *numerus*; een paar stemmen in de m., *victus paucis sententiis*; in de m. blijven, *sententiis minus valere*; —**dering**, *decessio* (b.v. *decessionem de summa facere*; *nille talentum d.*); in m. geven, ontvangen, in *antecessum dare*, *accipere* (Sen.); in m. van de onkosten, *detractis sumptibus*; verg. korting; ook = vermindering; —**derjarig**, *minor* of m. *natu*; *nondum adulta aetate*; *pupillus* (tegenover den voogd; onmondig kind); *nondum maturus imperio* (den voor de regeering rijpen leeftijd nog niet hebbend); —**derjarigheid**, *aetas nondum adulta*; *aetas pupillaris* (Suet.); *aetas nondum matura imperio* (voor het versehil z. minderjarig; verg. meerderjarigheid).

min-eraal, subst. *metallum*; adi. *medicatus* (b.v. *aquae* Sen.); —**eur**, *qui cuciculum* (of -os) agit; *cucicularius* (Veget.); *munitor* (Liv.).

min-genot, *gaudia* (pl.) *amoris*; *voluptas amatoria*; —**iatuur**, in m., z. in het klein **2**; —**imum**, *pretium minimum* (laagste prijs); *numerus minimus* (laagste getal); door omschr., b.v. hij heeft mij een m. opgegeven (d.i. een prijs opgegeven, waarbeneden ik het niet mag verkoopen), *praefixit quo ne minoris venderem*; —**ister**, *socius* et *administer rei publicae regendae*; s. et a. *consiliorum regis* of *principis*; *qui curat* (b.v. *externa*); —**naar**, *amans*; *procus* (vrijer); *adulter* (in ongunstigen zin); haar toenmalige mm., *qui tum illam amabant*; overdr. = beminnaar; liefhebber; —**nares**, *amica*; verg. bijzt.; —**nartj**, *amatio*; *res amatoria*; mm., *amores*; een m. hebben, *amare*; (in ongunst. zin) *amatores* esse.

minne, = liefde; in der m., *cum bona gratia* (b.v. *inter nos haec componamus Ter.*); ook *per gratiam* of *cum gratia* (Com.; Liv.); iets in der m. (met iem.) schicken, ook alleen *componere* alqd; *transigere* alqd (*cum alq*); —**brief**, *epistula amatorie scripta*; —**dicht**, *carmen amatorium*; —**dichter**, *poeta amatorius*; —**drank**, z. liefdedrank; —**gloed**, *amoris aestus*; —**god**, *Amor*; *Cypido*; —**handel**, *amatio*; *res amatoria*; —**klacht**, *querela amatoria*; —**koozen**, *amplexari* et *oculari inter se*; —**kout**, *sermo amatorius*; —**kunst**, *ars amatoria*; —**lied**, z. —**dicht**; —**lijk**, bij m. schikking, z. in der minne.

min-nen, z. beminnen; —**nenijd**, *rivalitas*; *amoris stimuli* (pl.); —**nepijn**, *amor* et *solllicitudo*; —**nezang**, z. —**dicht**; —**nezanger**, z. —**dichter**.

minst, *minimus* (van twee, *minor*); in het m. niet, *ne minimum quidem* (b.v. *similes*); *nihil minus quam* (b.v. *nihil m. q. ne victus hostis memor populationis esset timere pote-*

rat); *minime* (allerminst; geenszins); het m. (adv.), *minime*; **ten minste**, *certe*; *saltem*; *dumtaxat*; *quidem* (enklitisch); of ten m., *aut*; zoolal niet — dan ten m., *si non — at*; op zijn m., *minimum*; ten m. nog, *tamen* (b.v. *reliquis t. fugae facultas datur, illis vero . . .*).

min-stens, *minimum*; —us, z. min 3;
—**aut**, *horae seagesima pars*; overdr. op de m., *ad horam*; geen m., z. geen oogenblik.
min-zaam, *humanus* of *comis* (*erga alqm*); *communis* of *affabilis* (*alci*); *facilis*; adv. *humane*; *comiter*; —**zaamheid**, *humanitas*; *humane*; *communitas*; *affabilitas*; *facilitas*; —**ziek**, *multerosus*; *ad libidinem proclivis*.
mirre, *murra*; van m., *murrinus*.
mirt, *murtus*; —**en-**, *murteus*; —**enbosch**, *murteum*.

mis, 1) subst. (Ecol.) *missa*; de m. vieren, *missam*, *divina mysteria* of *sacra m. celebrare* — 2) adv. gij hebt het m., *falsus* es; *erras*; gij hebt het geheel m., z. den bal geheel mislaan; zich zeer vergissen; het is m., *res secus cecidit*; *achum est* (alles is verloren); —**baar**, 1) subst. *clamor* (geschreeuw); *tumultus*; m. maken, *clamare*; *tumultum* *facere* of *edere*; *tumultuari*; = rouwmisbaar. — 2) adi. *non necessarius*; —**bruik**, 1) = het misbruiken of misbruikt worden, *utentium pravitas*; *male utentium vitium* of *culpa*; m. maken van iets, z. misbruiken. — 2) = slechte gewoonte, *consuetudo mala*; *mos pravus*; een groot m., ook *res pessimi exempli*; —**bruiken**, iets m., *male*, *perverse* of *temere uti* *alqā re*; *abuti* *alqā re* (maar gewoonl. met een adv. of andere bijvoeging, die het misbruik aanduidt, b.v. *perverse*, *intemperanter* of *insolenter*; *abuti* *iudicio* *ad questum*; *quousque tandem abutere patientia nostra*); iets m. tot iets, ook *conferre* of *convertere* *alqd ad alqd*; iem. iets afnemen door m. te maken van zijn ambtsgezag, *ab alqā alqd per potestatem auferre*; dat was gebeurd wanneer de tribunen m. maakten van hun macht, *factum erat in vi tribunicia*; —**daad**, *maleficium*; *scelus*; *facinus*; *fraus*; *delictum*; *flagitium* (schanddaad); *iniuria* (onrecht); *nefas* (zonde); een m. tegen goden en menschen, *scelus divinum et humanum* (Liv.); een m. tegen iets eigendom, *facinus quod ad fortunas alcius pertinet*; zich aan een m. schuldig maken, een m. begaan, *maleficium com-* of *admittere*; *scelus facere*, *ad-*, *committere* of *edere*; s. of *fraudem com-* of *suscipere*; *scelere* *se devincere* of *se obstringere*; *facinus facere*, *committere* of *in se admittere*; *delictum facere* of *committere*; *flagitium facere*; *iniuriam facere* (tegen iem., *alci*); —**dadig**, *sceleratus* (b.v. *arma*; *homo*); *nefarius* (b.v. *bellum*; *homo*); *sceleratus* (b.v. *facinus*; *nuptiae*; *homo*); *facinerosus* (b.v. *vitā*; *homo*); *impius* (tegenover verwanten, vaderland en goden, b.v. *bellum*; *homo*); adv. *scelerate*; *nefarie*; *secleste*; *impie*; m. handelen, *alqd nefarie facere* of *committere*; *scelerate committere* *alqd*; *alqd impie scelerateque committere*; verg. een misdaad begaan; tegenover de goden, *adversus deos impium esse*; —**dadiger**, *homo maleficus*, *nocens*, *sceleratus*, *sceleratus*, *nefarius* of *impius*; mm., *malefici* enz.; ook *sonites* of *noxii* (schuldigen); de m.

(= de pleger van een bepaalde misdaad), *auctor sceleris*; *qui scelus fecit* enz.; —**dadigheid**, *improbilas*; *nequitia*; (tegenover verwanten, vaderland en goden) *impietas*; —**dadigster**, *mulier malefica* enz. (z. misdadiger); —**deeld**, van iets (niet) m. zijn, (non) *egere alqā re*; de natuur heeft haar zeer m., *natura multa ei negavit*; —**doen**, iets m., *committere*, *admittere* of *in se a. alqd*; wat heb ik m., *quid mali merui* (Tac.); *quid commeri* (Ter.); wat had het vaderland jegens u m., *patria quid de vobis meruerat*; verg. zondigen; —**dragen**, zich m., *turpiter se gerere*; —**drijf**, *delictum*; een m. begaan, *delinquere*; *delictum facere* of *committere*; verg. misdaad; zonde; —**drijfven**, z. een misdrijf begaan; misdoen; —**duiden**, *perverse interpretari* *alqd*; *in deterius trahere* (Tac.) of *male interpretari* *alqd* (aan iets een ongunstige uitlegging geven); *alqd in alium partem accipere ac dictum est* (een gezegde verkeerd opvatten); *calumniari* *alqd* (iets opzettelijk m.); —**duiding**, *interpretatio perversa*; *interpretatio sinistra* (ongunstige uitlegging); *calumnia* of *malevola interpretatio* (opzettelijke m.).
mise-en-scène, *apparatus spectaculi*; overdr. *scena* (b.v. s. rei *totius haec est*).
mis-gaan, z. -loopen 2; —**lukken**; —**geboorte**, abstr. = miskraam; coner. *monstrum*; *portentum*; *homo* of *fetus* (dier) *portentosus* of *monstruosus*; *partus insolitus*; mm., ook *obsceni fetus* (b.v. *animalium o. f. plurimis locis nuntiabantur* Liv.); —**gelden**, m. of moeten m., z. boeten; wat de grooten misdoen moeten de kleinen m., *quicquid delirant reges plectuntur Achivi* (Hor.); iem. iets doen m., z. doen boeten; —**gewas**, *sterilitas frugum* of *agrorum*; *fructuum calamitas*; *inopia frugum*; er is m., z. de oogst is slecht uitgevallen; —**greep**, *error*; *erratum*; *peccatum*; een m. doen, *errare*, *peccare* of *labi* (met betrekking tot iets, *in alqā re*); zich aan veel mm. schuldig maken, *multa peccare*; —**gunnen**, z. benijden; —**gunstig**, z. afgunstig.
mis-hagen, 1) ww. *dispicere* (*alci*); *improbari* (*ab alqo*). — 2) subst., z. misnoegen; m. aan iets hebben, *dispicit alci alqd*; *pauet alqm alcius rei*; *alci alqd molestum est*; *aegre ferre alqd*; —**handelen**, iem. m., *bezare alqm*; *violare alqm* of *vim inferre alci* (zich aan iem. vergrijpen); *mulcare* of *male m. alqm* (toetakelen); m. worden, ook *iniuriam accipere*; —**handeling**, *vxatio*; *iniuria*; zware mm., ook *supplicia* (martelingen); door omschr., b.v. de m. der gastvrienden, *violati hospites*; —**hebben**, het m., z. den bal mislaan; zich vergissen; —**kennen**, iem. of iets m., *non recte existimare* of *iudicare* *de alqo* of *de alqā re*; de waarheid wordt m., *veritas laborat* (Liv.); Sokrates werd door zijn tijdgenooten m., *Socratem aetas sua parum intellexit*; *Socrates ab hominibus sui temporis parum intellegebatur*; —**kenning**, door omschr.; —**kraam**, *abortus* of *io*; —**leiden**, iem. m., *in errorem inducere alqm*; *decipere*, *destituere*, *fallere* of *frustrari alqm*; —**leiding**, *fraus*; verg. bedrog; —**loopen**, 1) eig. = verdwalen; iem. m., *non invenire alqm*. — 2) overdr. iets l. mis, het l. mis met iets, *alqd secus cadit*; de zaak l. mis,

res inclinatur (Liv.); indien het m., *si secus acciderit*; verg. —**lukken**, *non* of *parum succedere* of *procedere* (verg. gelukken); de oogst is m., z. de oogst is slecht uitgevallen; een plan m., *inceptum irritum est* (Liv.); iems plan m., *consilium alci vanum* est; iets doen m., *perimere alqd* (b.v. *haec omnia; consilium*); verg. verijdelen; subst. het m., = —**lukking**, *successus nullus; vanitas*; (b.v. der reis, *itineris*); door omschr. —**luikt**, *irritus* (b.v. *ab irriti incepto reverti* Liv.); —**maakt**, *deformis* (wanstaltig); *distortus* (verdraaid; b.v. *corpus*; ook van perss.); *pravus* (krom; b.v. *membra*); —**maaktheid**, *deformitas* (wanstaltigheid; b.v. *membrorum*); *pravitas* (b.v. *corporis*); —**maken**, *deformare* (b.v. *alcus vultum*; *alqm*); *depravare* (b.v. *membra*); *in peius fingere* (b.v. *neque ficto in peius vultu proponi cereus usquam* opto Hor.); —**making**, *deformatio* (b.v. *corporis*); *depravatio*; —**moedig**, *maestus*; *tristis*; a spe *alienus*; iem. m. maken, *dolore afficere alqm*; m. worden, *dolore affici*; verg. kleinmoedig; neerslachtig; —**moe-digheïd**, *maeror*; *maestitia*; *dolor*; *tristitia*; *animus a spe alienus*; verg. kleinmoedigheid; neerslachtigheid; —**noegd**, *stomachosus*; *tristis* (slecht gestemd); er m. uitzien, *tristi esse vultu*; z. verder ontevredenheid; —**noegdeïd**, —**noegen**, *stomachus* (knorrigheid); *molestia* of *offensio* (ergernis); *tristitia* (slechte luim); z. verder ontevredenheid.

mis-pel, *mespilum* (Plin.); —**pelboom**, *mespilus* (Plin.); —**plaatst**, *ineptus*; *malus* (b.v. *pudor*); —**prijzen**, *improbare* (alqd); verg. afkeuren; —**rekenen**, zich m., z. zich verrekenen; —**rekening**, *error*; —**schien**, *fortasse; forsitan* (met conl.); *forte* (na si, *nisi* of *ne*); *vel* (bij een sup.); m. wel, *hard scio an* of *nescio an* (met conl.); *vide ne* (met conl.); ook *videamus ne*, b.v. *v. ne haec oratio sit hominum* . . .); z. ook soms 2. —**schieten**, *non ferire*; verg. missen lb.; —**selijk**, *nauseabundus* (Sen.); m. zijn; *nauseare*; m. van iets worden, *alqd alci nauseam movet*; verg. onpasselijk; —**se-lijkheid**, *nausea*; —**sen**, 1) tr. a) iets m. (= niet hebben, verstoken zijn van), *carere alqd re*; *expertem esse alcus rei*; (= vermissen) *desiderare alqd* (het gemis van iets voelen; ook *alqd in alqa re*; b.v. *quid in oratione tua desiderem; in eo proelio non amplius ducentos milites desideravi*); *quaerere alqd* (iets m. dat er vroeger was); *requirere alqd* (terugverlangen; ook *maiorum prudentiam in alqa re*); iem. (b.v. een gestorvene) m., *alcus desiderio moveri*; wij missen veel aan hem! (= wij gevoelen zijn verlies veel), *multum in eo amissimus* (Quint.); iem. m. iets (= het ontbreekt iem. aan iets), *carere alqd re*; *deest alci alqd*. — b) = niet treffen, *non ferire*; *non percutere* (*alqm*; *alqd*); *deerrare* (b.v. *iaculantium ictus* Plin.); abs. geen schot mist, *nullum telum frustra mittitur*; overdr. z. doel 2 (eind); bestemming enz. — 2) intr. het kan niet m., *certum est; certe fiet* of *eveniet*. **mis-slaan**, z. bal; —**slag**, eig. *ictus irritus*; overdr. *error*; *erratum*; *peccatum*; *delictum*; een m. begaan, *errare*; *peccare*; *delinquere*; verg. fout; —**staan**, *dedecere*

of *non decere* (*alqm*; zoowel niet kleeden als niet passen); —**stand**, *incommodum*; *ma-lum*; mm. verhelpen, *incommodis of malis mederi*; —**stap**, eig. een m. doen, *vestigio falli*; *labi* (uitglijden); een m. doen en vallen, *vestigio fallente cadere*; (op een trap) *per gradus labi*; overdr. *lapsus*; een m. doen of begaan, *labi*; z. verder misstap (overdr.); —**stappen**, z. een misstap doen (eig.). **mist**, *nebula*; dikke m., *n. densa*. **mist-tasten**, —**ing**, z. zich vergissen, —**ing**; —**tel**, *viscum*; —**ten**, het mist, *caelum est nebulosum*; *aër est nebulosus*; —**tig**, *nebulosus*; het is m., z. misten; —**tred**, —**treden**, z. —**stap**, —**stap** doen; —**troostig**, —**heid**, z. neerslachtig, —**heid**; —**trouwen**, z. wantrouwen; —**vating**, z. vergissing; —**verstand**, *error*; *opinio falsa*; (= oneenigheid) *dissensio*; *discidium*; —**vormd** enz., z. mismaakt enz. **mits**, dum, modo of *dummodo* (met conl.; m. niet, dum enz. ne); —**dien**, z. derhalve; —**gaders**, z. benevens.

mnemoniek, z. geheugenleer.

mobiliiseeren, *armare of expedire* (b.v. *exercitum*).

modder, —**ig**, z. slijk, —**erig**; —**poel**, *palus*.

mode, mos of *consuetudo* (gewoonte); *exemplum* (als voorbeeld); *saeculum* (tijdgeest); *usus* (gebruik, het dragen; b.v. *u. annuli celebrator* Plin.); *habitus* of *ornatus* (kleederdracht); de heerschende m., *huius saeculi mos* of *consuetudo*; m. zijn, in de m. zijn, *moris* of *in more esse*; *more*, *usu* of *consuetudine receptum esse*; *vigere*; de veronachtzaming der goden, die tegenwoordig m. is, *quae nunc tenet saeculum negligentia deum* (Liv.); dit is niet meer in de m., dit is geen m. meer, *consuetudo saeculi hoc mutavit*; een dichter die in de m. is, *poëta maxime of praeter alios placens* of *vicens*; een woord dat nu in de m. is, *verbum nunc maxime placens*; m. worden, in de m. komen, *alcus rei mos recipitur*; *alqd usu recipitur*; *alqd in morem vertit* (Tac.); het is algemeen m. geworden te, *incereb(r)uit passim et invaluit consuetudo* met gen. gerund. (Plin. ep.); iets in de m. brengen, *alcus rei morem inducere*; uit de m. raken, *obsolescere*; uit de m. zijn, *obsolevisse*; (van een pers.) *iacere*; (van een woord) *evanuisse*; iets uit de m. brengen, *alcus rei morem abolere*; naar de m. gekleed, *rove vestitus* (Plaut.); zich naar een vreemde m. gaan kleeden, in *externum habitum mutare corporis cultum* (Curt.); de m. volgen (in kleederdracht), *cultum ad nova exempla componere* (Sen.); —**dichter**, z. dichter die in de mode is; —**dracht**, *cultus* ad *nova exempla compositus*; —**gek**, *homo of iuvenis totus de capsula* (Sen.).

model, *exemplum* (of pl.; voorbeeld; toonbeeld); *forma* (vorm); —**leeren**, *fingere* (b.v. iets in gips, *e gypso alqd*).

modepop, z. modegek.

mod-ern, z. hedendaagsch; nieuwer-wetsch; —**erniseeren**, *ad huius aetatis* of *saeculi rationem* (of *morem*) *instituire* of *componere* (*alqd*); —**leus**, *novus*; *elegans*; —**alatie**, *moderatio* (b.v. *vocum*); *flexio* (b.v. *modorum flexiones*).

moe, = moede.

moed, 1 = afwezigheid van vrees, *animus* (b.v. *magnus*; *minor*; *languidus*; hoeveel m. *quid animi*); *virtus* (mannelmoed; z. ook dapperheid); *audacia* of *ferocia* (onverschrokkenheid); *spiritus* (zelfbewuste moed); *fidens animus* (zelfvertrouwen); m. hebben, *animo forti esse*; goeden m. hebben, *bonum animum habere* (verg. goedsmoeds zijn); frisschen m. hebben, *animo vigere*; den m. hebben om te, *audere met inf.*; indien gij hiertoe geen m. genoeg hebt, *si ad haec parum est animi*; iets geeft iem. m., *alqd alci animum* (van meer dan één *animos*) *facit*, dat of *addit*; *alqd alci spiritus dat of facit*; iems m. verhoogen of vermeerderen, *animum alcius of alci augere* (b.v. *hostis cuius animos cunctando auximus*; *praestidio legionum addito nostris animus augeatur*); verminderen, *minuere alcius of alci animum*; iem. m. inspreken, *alcus animum of alqm confirmare of verbis c.*; elkaar, *inter se confirmare of cohortari*; z. ook aanmoedigen; oprichten 3; m. scheppen of krijgen, z. moed vatten 2; iems m. verzwaken, breken, doen verflauwen, *debilitare, frangere, infringere of deminuere alcius animum*; de m. verflauwt, *relanguescit animus*; de m. zinkt, *animus cadit*; begint te zinken, *labat*; den m. laten zinken, den m. verliezen, *animo deficere, concidere of se demittere*; *animum demittere of despondere*; *animum of se abicere*; den gezonken m. weer opwekken, *iacentem animum excitare*; nieuwe m. bezielde de Romeinen, *Romanis recreatus est animus*; den m. niet verliezen, ook *animo nihil permoveri of perturbari*. — 2) = gemoedsgesteldheid, *animus*; wel of blij te moede, *bono of laeto animo*; hoe zijt gij te m., *quo animo es*; *quid tibi animi est*; hoe is het hem nu te m., *qui istius animus est nunc*; het is mij te m. alsof ik, *videor of mihi videor met inf.*; het is mij zóó te m. dat, *sic afficior ut met con.*; het is mij zoo te m. als, *sic afficior ut met ind.*

moede, 1 eig. *fessus* (van iets, *alq re*, b.v. *vigiliis*; *plorando*; ook *de via*); *fatigatus* (b.v. *itinere*; *stando*); *defatigatus* (b.v. *cursu*); *defessus* (b.v. *labore*); iem. m. maken, *fatigare of defatigare alqm*; m. worden, *fatigari*; *defatigari* (zoowel lichamelijk als geestelijk; b.v. *nec animi neque corporis laboribus*; ook met inf.); verg. ook afgemat. — 2) overdr. iem. is iets of iem. m., *tenet alqm alcius rei of alcius satietas*; *taedet alqm alcius rei of alcius*; iem. wordt iets of iem. m., *satietas of taedium alcius rei of alcius alqm capit*; niet m. worden te, *non desistere met inf.*; z. ook zat; — **loos, fractus**; *iacens*; *perculsus*; m. worden, *frangi* (b.v. *alcus animus alq re non frangitur*); z. ook den moed verliezen 1; iem. m. maken, *frangere alqm of alcius animum*; z. ook ontmoedigen; m. zijn, *animo esse fracto et demisso*; *iacere*; z. verder neerslachtig; — **loosheid, animus fractus, infractus of debilitatus**; *infractio animi*; z. ook neerslachtigheid.

moeder, mater; *parens*; m. worden, *partum edere*; m. zijn, *peperisse*; van zes kinderen, *sex liberos peperisse*; nooit m. geweest zijn, *numquam partum edidisse*; dezelfde m. hebben, kinderen zijn van dezelfde m., *eadem*

matre genitos esse; een m. voor iem. zijn, *matris loco esse alci*; overdr. *matr* (b.v. *voluptas, malorum omnium m.*); *parens* (b.v. *earum rerum p. est sapientia*); *procreatrix* (b.v. *omnium artium philosophia*); *genetrix* (b.v. *virtutum frugalitas*); — **borst, mamma**; — **hart, animus maternus**; het m. niet kennen, *qualis materni animi affectus sit ignorare*; — **land, patria** of *terra p.*; verg. — **stad**; — **liefde**, (= liefde van de moeder) *materna of matris caritas*; *amor maternus*; a. *matris erga liberos*; *materna indulgentia of m. in liberos i.* (moederlijke toegewendheid); (= liefde tot de moeder) *amor of caritas erga matrem*; — **loos, matre carens**; *matre orbis* (geen moeder meer hebbend); m. zijn, *matre carere*; m. worden, *matre orbi*; — **lijk, maternus**; m. teederheid, *matrni amoris cura of sollicitudo*; m. toegewendheid, z. moederliefde; — **melk, lac maternum**; spreekw een dwaling met de m. ingezogen hebben, *cum lacte nutricis errorem suscipis* (Cic.); — **moord, matricidium**; *paricidium of p. matris*; — **moorder, matricida**; *interfector of paricida matris*; *paricida*; — **naakt, plane nudus**; *omni veste exutus*. **moedersbroeder, avunculus**; *frater matris*. **moederschoot, uterus matris** of *maternus*; *uterus*.

moeders-kant, van m., maternus (b.v. *avus*); *ex matre* (b.v. *soror*); z. verder kant 1 b; — **kindje, matris of materulae delitiae**.

moederstad, origo (ook pl.); m. van een kolonie, *maior patria* (Curt.); *Alba, huius m., Alba, unde orti of oriundi erant*.

moederszuster, matertera; *soror matris*. **moeder-taal, sermo patrius**; s. *nativus* (Curt.); s. *qui innatus est nobis*; *sermo nostre of linguae nostrae*; zijn m. spreken of gebruiken, *sermone eo uti qui innatus est nobis*; — **tje, matercula**; lief m. (als toespraak), *mea mater*; = oudje; — **vlek, naevus**; *genetiva nota* (Suet.); — **vreugde, gaudium maternum** of *matris*; m. smaken, *partum edere*; — **ziel, overdr. m. alleen, plane derelictus**; hij is m. alleen, *ne musca quidem cum eo est* (Suet.).

moed-ig, animosus; *confirmatus* (b.v. *certus et c. animus*; *confirmatiorem alqm efficit alqd*); *audax* of *ferox* (onverschrokken); *fidens, f. animo of animo promptus* (vastberaden); adv. *animose*; *audacter*; *ferociter*; z. ook dapper; — **wil, petulantia**; *lascivia*; *protervitus*; = moedwillige daad, z. **willig, petulans**; *lascivus*; *protervus*; m. daad, *petulanter factum*; adv. *petulanter*; *lascive*; *proterve*; m. zijn verderf tegemoet loopen, *temere in perniciem ruere*.

moehheid, z. vermoeidheid.

moel, z. tante; — **en, iem. in of met iets m.**, z. iem. in iets betrekken 1; zich, z. zich in iets mengen; iems eer is er mee gemoed (dat), *ad alcus dignitatem pertinet* (met acc. c. inf.); — **lijk, difficilis**; *arduus*; *impeditus*; = inspannend; mm. tijden, *tempora gravia of iniqua*; *iniquitas temporis of temporum*; *annona gravis* (dure tijd); een m. plaats, *locus difficilis ad explicandum* (m. uit te leggen); l. d. *intellectu of ad intellegendum* (m. te begrijpen); het is m. te, *difficile, magnum of arduum est met inf.*; het is iets moeilijks te, *res est magni negotii of magnum opus est atque arduum met inf.*;

iem. iets m. maken, *tardare* of *impedire alqm ad alqd faciendum*; iets maakt het iem. zeer m. een besluit te nemen, *magnam alqd alci difficultatem ad consilium capiendum offert*; m. vallen, z. zwaar vallen 2; adv. *difficiliter*; *non facile*; = met moeite;

—**lijkheid**, *difficultas* (*alcus rei*; *faciendi alqd*); *iniquitas* (b.v. *temporum*); *angustiae* (verlegenheid; b.v. *a. rei familiaris*; *angustis premi*); *salebra* (eig. oneffenheid op een weg; overdr. b.v. *si consuetudinem verborum teneret, nunquam in tantis salebras incidisset*); *nodus* (verwikkeling); zich in mm. bevinden, in *angustis esse* of *versari*; *laborare*; mm. met iets hebben, *laborare de alqa re*; z. ook last 1.

moette, *opera*; *labos* of -or (inspannende arbeid); *virtum contentio* (krachtsinspanning); *negotium* (last); met m., *aegre*; *vix*; met groote m., *non sine magno labore*; *aegerrime*; zonder éénige m., *nullo negotio*; in één m., *unâ operâ*; m. kosten, z. inspanning; het kost volstrekt geen m., *nihil est negotii* (iets te doen, *alqd facere*; dat iets gebeurt, *alqd fieri*); zonder dat het u m. kost, *nullo tuo labore*; het kostte m. hem te overtuigen, *vix ei persuaderi poterat*; doe om mij geen m., *noli meâ causâ laborare*; m. voor iem. doen, *operâ suâ alqm adiuuare*; m. doen of besteden, zich m. geven, *operam dare* of *navare*, *laborare* of *elaborare* (dat of om te, *ut met conî*; dat niet of om niet te, *ne met conî*); alle mogelijke m. doen dat of om te, *studiose* of *enixe operam dare ut* (dat niet, *ne*); z. ook werk II 1 (alles in het werk stellen); hiervoor alleen m. doen (dat), *id unum contendere* (*ut*); m. besteden aan of op iets, zich m. geven bij of voor iets, *operam* of *laborem in* of *ad* *alqd impendere*; *operam in alqd conferre*; o. *alci rei tribuere*; groote m. besteden aan iets enz., *multam o. conferre in alqd*; *multum operae laborisque consumere alqd re*; z. ook zich inspannen 2; streven 1; zich niet de geringste m. voor iets geven, z. geen hand voor iets verroeren; de m. niet nemen om te, *non curare met inf.*; het is de m. waard, het loont de m., *operae pretium est* (met inf.); het is mij de m. waard, *est mihi tanti* (met inf.); het is de m. niet waard, ook *non operae est* (Liv.); iets doen dat de m. waard is, *operae pretium facere* (Liv.); iem. m. veroorzaken, z. last 1; —**vol**, z. inspannend.

moer, (= bezinksel) *faex*; (m. van een schroef) *rugae* (pl.; Plin.); —**as**, *palus*; —**assig**, *paluster*; —**hel**, —**bezie**, *morum*; —**bezieboom**, *morus*.

moes-je, = moedertje; = schoonheidspleisterje, *splenium* (Plin. ep.); —**kruld**, *olus*; —**tuin**, *hortus* of *h. olitorius*.

moeten, 1) door het gerundv. (ter uitdrukking eener uit de omstandigheden voortspuitende noodzakelijkheid, b.v. men m. sterven, *moriendum est*; men m. aan de wetten gehoorzamen, *legibus est parendum*; wij m. sterven, *nobis moriendum est*; wij m. aan de wetten gehoorzamen, *nobis legibus est parendum*; gij m. andere maatregelen nemen, *alia ratio tibi ineunda est*); *debere* met inf. (zedelijk verplicht zijn); *oportet* met inf., acc. c. inf. of conî. zonder ut (het betaamt); *opus est* met inf. (het is noodig,

gewenscht; iem. of iets moeten hebben, *alci alqd re* of *alqo opus est*); *neesse est* met inf., acc. c. inf. of conî. zonder ut (het is een natuurwet, het is noodzakelijk, onvermijdelijk); *cogi* met inf. (zich gedwongen of genoopt zien); *alcus est* met inf. (het is iems plicht; ik enz. m., *meum enz. est*); ik m. = ik kan niet nalaten, *non possum non met inf.*; *facere non possum* of *fieri non potest quin met conî.*; NB! soms moet „moeten” vertaald worden door den imper. (ter uitdrukking van een bevel of verzoek; de vormen op -to in wetten, testamenten enz.; met een negat., d. i. ter uitdrukking van een verbod of waarschuwing, door *ne met conî. perf.*, *cave met conî. of noli met inf.*); door den conî. dubitat. (om twijfel of aarzeling uit te drukken, b.v. wat m. ik doen, *quid faciam*; wat had ik m. doen, *quid facerem*); door *putare* of *censere* (om een volgens den spreker of schrijver noodzakelijke gevolgtrekking aan den hoorder of lezer zelf over te laten, b.v. hoe groot moet zijn wijsheid niet geweest zijn, *quantam putatis* of *putas fuisse eius sapientiam*; let op in welk een toestand de staat m. komen, *vide quem in locum rem publicam venturum putatis*); door *videri*, *dici*, *dicunt*, *fama est* en derg. (ter uitdrukking van een vermoeden, gerucht enz., b.v. het m. waar zijn, *verum esse videtur*; de moordenaar m. gisteren gegrepen zijn, *dicunt* of *fama est interfectorem heri comprehensum esse*). — 2) als phraseol. ww. wordt „moeten” in het Latijn niet uitgedrukt, b.v. Ik m. be- kennen, *fateor*; ik moest voor zijn hardnekkigheid wijken, *cessi eius pertinaciae*. — 3) het moest dan zijn dat, *nisi forte met ind.* (b.v. *nemo fere saltat sobrius, nisi i. insanit Cic.*); je moest eens zien, *velim videas*; het moest zoo treffen dat, *casu accidit* of *forte evenit ut met conî.*; als het m., als het zijn m., *si res ita feret* (als de omstandigheden het mee- brengen); *si res cogit* (als het niet anders kan); hij m. er aan, *fugere id non potest*.

mogelijk, 1) *qui fieri of effici potest* (die geschieden of tot stand gebracht kan worden); is „mogelijk” = eventueel, dan wordt het of niet vertaald (b.v. voor alle mm. gevallen, *ad omnes casus*; ter afwendig- digen van een m. gevaar, *ad depellendum periculum*) of omschreven door een zin met *si* (b.v. voor het m. geval dat, *si met conî.*; iets voor een m. beleg bewaren, *alqd ad obsidionem, si accidat, reservare*; bij een m. ramp, *si qua calamitas acciderit*); het is m., *fieri potest* (dat, *ut met conî.*); *potest* (in briefstijl of in den dialoog, b.v. hoe is het m., *qui potest*; hoe het m. is, vraag gij, *qui possit, rogus*); *factum esse of accidisse potest* (het kan plaats gehad hebben); *facultas est* of *datur met gen.* gerund. (het is m. te; ook met den gen. van een subst., b.v. te vluchten, *fugae*); iets is m., *alqd fieri of effici potest*; de verovering der stad is m., *urbs expugnari potest*; alles is m., *nihil est quod fieri non possit*; met geld is alles m., *pecuniâ omnia effici possunt*; het is niet anders m. dan dat, *fieri non potest quin of ut non met conî.*; zoolang het mij m. was *quamdiu potui*; voor zoover het mij m. is, *quantum possum of potero*; voor

zooover dat m. is, *quoad (eius) fieri potest*; dat is mij niet m., *id quidem efficere non possum*; het is mij in 't geheel niet m. te blijven, *mihi manendi nulla facultas*; hij meent dat hem alles m. is, *nihil se non efficere posse putat*; iets is in zoo korten tijd niet m., *non est alqd tam exiguū temporis*; onder zulke aanvoorders hielden zij alles voor m., *nihil erat, quod his ductibus non posse consequi se arbitrantur*; iets m. maken, *efficere alqd*; zijn (nl. zijn eigen) redding m. maken, *solutum expedire*; het m. maken dat, *efficere ut met conī*; het iem. m. maken te, z. iem. in de gelegenheid stellen te; het wordt iem. m. gemaakt iets te doen, *facultas alci tribuitur alqd faciendi*. — 2) in 't bijz. a) al het mogelijke, *nihil non*; *omnia quae sunt in rerum natura*; *omnia* (b.v. beproeven, experiri); al het m. doen met betrekking tot iets, *nihil sibi reliquū facere ad alqd*; iedere of elke mogelijke, alle mogelijke, *omnis* (b.v. op elke m. wijze, op alle mm. wijzen, *omni ratione*; *omnibus rationibus*; alle m. zorg besteden, *omnem curam adhibere*); alle mm. beleedigen, *quicquid contumeliae excogitari potest*; alle mm. namen, *quicquid nominum est of inveniri potest*; soms door een frequentat., b.v. door alle mm. beloften, *pollicitando* (= *omnibus pollicitationibus*). — b) zoo . . . m., *quam met sup.*, b.v. zoo groot m., *quam maximus*; zoo snel m., *quam celerime*; ook *quam celerime possum enz.*; *quantā maximā possum enz. celeritate*; soms door den enkelen sup., b.v. slechts twee klassen van menschen, maar deze zoo verschillend m., zoo verschillend als maar m. is, *duo tantum genera hominum, sed ea diversissima*. — c) is het m., hoe is het m., *quid ais*; *ain tu*; *ain*; *itane*; is het m. dat, hoe is het m. dat, door den acc. c. inf. met of zonder -ne (b.v. hoe is het m. dat deze man genoeg gehad heeft in zulke beuzelarijen, *huncine hominem tamis delectatum esse nupis*); door een zin met ut en conī. met of zonder -ne (b.v. is het m. dat gij u ooit betert, *tu ut umquam te corrigas*). — 3) adv. = wellicht, b.v. m. vergis ik mij, *potest fieri ut errem*; vaak niet vertaald, b.v. en men zal niet op een gelegenheid wachten, die zich m. eerst laat voordoot, *neque occasionis tarditas expectabitur*; z. verder misschien.

mogelijkheid, 1) *condicio* (tegenst. werkelijkheid, *eventus*; b.v. *harum omnium rerum condicio*); *fas* (m. berustend op vergunning der goden; b.v. *negabas fas esse duos consules esse in hac civitate inimicos rei publicae*); dikwijls door een abstr. subst. op -io of -us, b.v. er bestaat geen m. iets te verbergen, *alcus rei nulla est occultatio*; welke m. bestaat er af te wachten of ook maar een oogenblik te verliezen, *quae est expectatio aut quae vel minimi temporis dilatio*; er bestond geen m. in de legerplaats terug te trekken, *reditus in castra non erat*; door posse of fieri posse, b.v. er is geen m., *fieri non potest*; ik ontken de m. daarvan, *nego id fieri posse*; ik begrijp de m. daarvan niet, *non intellego quomodo id fieri possit*; de m. aangeklaagd, verdacht te worden, *crimen, suspicio* (b.v. *cui potest esse dubium quam ob rem tantam difficultatem*

cum crimine, molestiam cum suspicione susceperis). — 2) = gelegenheid, *potestas*; z. gelegenheid; middel 2 a; met geen m., z. onmogelijk (adv.). — 3) = eventualiteit, *eventus rei*; *id quod potest evenire of fieri*; *casus*; op elke m. verdacht, *in evenum rei intentus*; zijn, *animum firmare adversus ea, quae possunt venire*.

mog-en, iem. mag = het staat iem. vrij, het is iem. geoorloofd, *licet alci* (met inf., b.v. *libere civi iudicare non licet*; *licuit esse otioso Themistochi*; *annus, quo per leges et consulem fieri liceret*; met acc. c. inf., b.v. indien hij door mij m. verdigdigd worden, *si licet defendi a me eum*); men m., ook *fas est* (met inf. of acc. c. inf.); iets of iem. m. of gaarne mogen, z. van iem. of iets houden 2 b; ophebben 2; in 't bijz. a) wat mij betreft m. hij gaan, *per me licet abeat*; ze mogen morren, *fremant licet* (= laten zij maar morren); ze m. mij haten, als ze mij maar vreezen, *oderint dum metuant* (Acc.). — b) in een wensch, door *utinam* met conī. (b.v. moge hij komen, gekomen zijn, *u. veniat, venerit*; mocht hij k., gekomen zijn, *u. veniret, venisset*); ik m. sterven, als het niet waar is, *moriar, ni verum est*. — c) hij mag zoo rijk zijn als hij wil, *quamvis dives sit*; dit m. waar zijn, toch . . ., *hoc verum sit, tamen*; ik m. doen wat ik wil, *quodcumque facto* (wat ik ook doe); het moge waar zijn of niet, *sive verum sive falsum est*; — **endheid, civitas**.

moiré, undulatus (b.v. toga Varr.).

moker, malleus.

mol, talpa; — **en, mola** (de molensteen); **pistrinum**; — **enaar, molitor**; — **ensteen, lapis molaris**; — **lig, mollis**; — **ligheid, mollitia**; **mollitudo**.

mom, —bakkus, larva (Hor.); verg. masker; — **pelen, tr. murmurare** (b.v. wat m. gij daar in uw baard, *quid murmurat tecum*); intr. *murmurare* (alg.); *muss(itare)* (als teeken van besluiteloosheid of ontevredenheid); in zichzelf m., *commurmurari secum*; men m. van een dictatuur, *est nonnullus odor dictaturae*; subst. het m., z. gompel.

monarch, z. alleenheerscher; = vorst, *princeps*; = koning, *rex*; = keizer, *imperator*; — **aal, regius**; m. heerschappij, regeeringsvorm, z. monarchie 1; een m. regeeringsvorm hebben, m. geregeerd worden, *regi* (of *regibus*) *parere*; *sub rege* (of *sub regibus*) *esse*; een m. regeeringsvorm invoeren, z. iem. de alleenheerschappij opdragen; — **ie, 1)** als staatsvorm, *regale civitatis genus*; als regeeringsvorm, z. alleenheerschappij; (van een koning) *imperium regium*; *singulare imperium et potestas regia*; (van iem. die zich in een vroeger vrijen staat tot koning heeft opgeworpen) *dominatus regius*. — 2) als staat, *civitas quae ab uno regitur*; *res publica quae unitus potestate regitur*; (koninklijke) *regnum*; *civitas regia*.

mond, 1) lichaamsdeel, a) eig. os (gen. *oris*); *ricus* (de wijl geopende m.); met open m., *hians*; iem. iets in den m. steken, *alci alqd in os inserere*; water in den m. nemen, *os aquū implere*; men moet den m. niet te wijd openen (bij het lachen), *sint modici ricus* (Ov.); (bij het spreken) *observandum est ne immodicus hiatus ricum distendat* (Quint.).

— **b)** overdr. den m. houden, *tacere*; houd den m., ook *opprime os* (Plaut.); iem. den m. sluiten, snoeren of stoppen, *linguam* of *vocem alcius comprimere*; (door geld) *linguam alcius mercede astringere*; (door argumenten) *confutare alqm* (Plaut.); of *alqm dictis* (Ter.); ad *silentium redigere alqm*; *alqm elinguem reddere*; den menschen den m. stoppen, *linguas* of *sermone* *relinquere*; *sermone* *populi coercere*; *sermone* *hominum reprimere*; een m. opendoen, *hiscere* (b.v. *tantus pavor mulierem cepit, ut diu hiscere non posset*); een gast die geen m. opendoet, *conviva mutus*; den m. vol hebben van iets of iem., *loqui alqd, alqm*; (pochend) *praedicare alqd* of *de alqa re*; *iactare alqd*; met een praepos., b.v. **bij** monde van iem., *per alqm*; **door** iems m. van iem. kwaad spreken, *alci alcius ore maledicere*; iets altijd **in** den m. hebben, *alqd semper in ore habere*; *alci in ore semper est alqd*; zijn naam is steeds in uw m., is u in den m. bestorven, *is tibi semper in ore est*; dat gezegde dat Sokrates altijd in den m. had, *illud quod Socrates dicere solebat*; iem. iets in den m. geven, *subicere alci alqd* (ook met afh. vraag; b.v. *quid in suos cives dicerem*); iem. iets in den m. leggen, *tribuere alci alqd* (b.v. *hoc acrioris cuiusdam animi praeceptum deo*; *omnem sermonem Catoni tribuimus*); *alqm alqd loquentem facere* of *inducere* (iem. in een geschrift of op het toneel iets laten zeggen); deze woorden worden hem in den m. gelegd, *dictur hoc dicisse*; in den m. van het volk zijn, *versatur alqd in ore vulgi*; in aller m. zijn, *esse in omnium ore* of *in o. o. atque sermonibus*; **met** den m. vol tanden staan, *stupere*; de Atheners beoorlogden Philippus met hun mond, *Atheniensis verbis bellum adversus Philippum gerunt* (Liv.); verg. *verbis tantum ferox Liv.*; motterdaad, niet met den m., *reapse, non oratione*; iem. **naar** den m. praten, ad *volutatem alcius servire*; *assentari* (alci); meen niet dat ik dit zeg, om u naar den m. te praten, *noti putare me hoc auribus tuis dicere*; iets **uit** iems m. vernemen, *ex alqo audire* of *cognoscere alqd*; *alqo auctore cognoscere alqd*; uit iems eigen m., *ex ipso alqo cognoscere* of *audire alqd*; ik heb dikwijls uit zijn eigen m. gehoord dat, *saepe ex eo audivi eum dicere* met acc. c. inf.; een woord van iem. gaat **van** m. tot m., *vulgo alcius dictum ferunt*; zeggen wat **voor** den m. komt, *loqui quod of quicquid in buccam venerit*. — **2)** m. van een rivier of haven, *ostium*; os; mm. (van een rivier), ook *capita* (b.v. *Rhenus multis capitibus in Oceanum influit*); met een breeden m., *late* (b.v. *in mare influere*).

mond-behoefte, z. levensmiddelen; — **eling**, *praesens* (b.v. *sermo*); m. mededeeling, *communicatio sermonis*; m. of schriftelijke mededeeling, *communicatio sive sermonis sive scripti*; schriftelijke en mm. opdrachten, *litterae mandataque*; een m. opdracht geven, *mandata verbis dare*; aan iem. *alci alqd coram mandare*; m. onderhoud, *sermo* *praesens*; z. ook mondesprek; m. overlevering, *sermo*; *fama* (z. ook overlevering 2); m. voordracht, *viva vox*; adv. *voce* (b.v. *alci respondere*); *coram* (b.v. iets met iem. behandelen, *alqd agere alqo*);

memoria (b.v. iets is m. en schriftelijk overgeleverd, *alqd m. et litteris proditum est*); m. en schriftelijk bericht ontvangen, *nummis et litteris certiorum fieri*; iets m. en schriftelijk rondbazuinen, *alqd famā ac litteris celebrare*; iem. iets m. verklaren, *praesenti alci alqd exponere*; maar daarover m., *sed haec coram*; *sed haec coram agemus*; het overige m., *cetera coram agemus*; — **en**, z. smaken 2; — **gesprek**, *colloquium* (met iem., *cum alqo*); met iem. een m. houden, *colloqui cum alqo*; z. verder gesprek; — **ig**, — **igheid**, z. meerderjarig, — **heid**; — **igverklaring**, *emancipatio*; — **ing**, z. mond 2; — **je**, *osculum*; — **kost**, z. levensmiddelen; — **stuk**, *ligula* (van een fluit, Plin.); — **vol**, *bucca* (Petr.); — **voorraad**, z. levensmiddelen.

monn-ik, *coenobita* of *monachus* (Eecl.); — **ikenklooster**, *monasterium* (Eecl.); *monachium* (Ict.); — **ikskap**, (plant) *aconitum*. **mono-chroom**, *monochromatus* (b.v. *pictura Plin.*); — **gamie**, *monogamia* (Eecl.); — **gram**, *monogramma* (Paul. Nol.); — **loog**, z. alleenspraak; — **polie**, z. alleenhandel; — **theisme**, *unius dei cultus*; het m. huldigen, *unum deum colere*; — **theist**, *qui unum deum colit*.

monster, gedrocht, ondiert, ook van een mensch *monstrum*; *prodigium*; *portentum*; *belua*; een m. van wreedheid, *immanissimum monstrum*; (= leelijk mensch) *insignis ad deformitatem homo*; *simia*; *aliquid monstri* (b.v. *alunt Ter.*); (= staal) *exemplum* (of -ar); — **achtig**, *monstruosus*; *portentosus*; *immanis* (b.v. *belua*); *deformis* (leelijk); een m. daad, z. monsterachtigheid; adv. m. leelijk, *insignis ad deformitatem*; — **achtigheid**, *immanitas* (wreedheid); *deformitas* (leelijkheid); een m. = een monsterachtige daad, *prodigium*; *facinus immane*; — **en**, *recensere* (b.v. *militēs*; *equestes*; *captivos*); *recognoscere* (b.v. *socios navales*); *lustrare* (b.v. *exercitum*); in 't bijz. van den censor, *populum*; kritiseeren m., *percensere* (b.v. *orationes legatorum Liv.*); = nauwkeurig bezichtigen, *oculis per-* of *colustrare*; z. ook in oogenschouw nemen; — **ing**, m. der ruiters, *recognitio equestrum* (Suet.); verder gewoonl. door omschr.; een m. houden, z. monsteren.

mool, *pulcher* (uiterlijk en zedelijk); *bellus* (lief; net); *elegans* of *venustus* (sierlijk; b.v. van stijl); *proclarus* (iron., b.v. *imperator*); een m. hand schrijven, *decore scribere* (Amm.); mm. woorden, *blanditiae* of *verba blanda* (= vleierende woorden); *dictu speciosa* (pl.; schoonklinkende woorden, tegenst. vera); dat zijn niets dan mm. woorden, *verba istaec sunt*; een m. sommige geld en dergg., z. aardig 2; mool, m. zoo (als uitroep), *belle*; *pulchre*; *laudo*; *eu* of *euge* (Com.); z. verder schoon 1 a.

moor, *Aethiops*.

moord, *caedes*; *nex*; *homicidium* (manslag); *paricidium* (van verwanten, medeburgers en dergg.); m. en doodslag, *caedes et occisio*; een m. begaan, een m. plegen, *caedem facere*; *hominem occidere*; *paricidium committere*; z. ook iem. vermoorden; — **aan-slag**, *consilium caedis*; (heimelijke) *insidiae*; m. tegen iem., *alcius interficiendi* of *occidendi consilium*; een m. smeden, *consi-*

lium caedis inire; tegen iem, *alcus interficiend* of *occidendi consilium inire*; *alcus vitae* of *alci insidiari*; —**dadig**, *atrox* (b.v. *pugna*); *internicivus* (b.v. *bellum*; *genus morbi* Gell.); *haud incruentus* (b.v. *prolium*); iems m. voornemen verwijderen, *ferrum alcus retrudere*; —**dadigheid**, *atrocitas*; —**en**, *caedem facere*; subst. het m., *caedes*; —**enaar**, *homicida*; *sicarius* (sluipmoordenaar); *percussor* (gehuurde m.); *paricida* (m. van verwanten, medeburgers en dergg.); iems m., *alcus intersector*; *alcus percussor*; *alcus paricida*; —**enaars-hand**, *manus impia*; door mm. vallen, *insidiis interfici*; —**enares**, *homicida*; *paricida* (van verwanten enz.); iems m., *alcus intersector*; —**hol**, *spoliarium* (Sen. rhet.); —**lust**, *caedis cupiditas*; —**lustig**, *caedis cupidus*; —**looneel**, z. bloedbad; —**tuig**, *pestis* (b.v. *ista p. = crux Cic.*).

mopperen, *mussare*; *fremer*.

mor-aal, *praeceptum* (les); = zedenleer; —**aliseeren**, *de moribus hominum dicere*; *de virtute praecipere*; z. ook den zedenmeester uithangen; —**alist**, *magister virtutis* of *morum*; *offici* of *recte vivendi magister*; *vitiorum insectator* (beschrjver der ondeugd); —**altelt**, z. zedelijkheid; —**eel**, z. zedelijk.

morgen, 1) (vlaktemaat) *iugerum*. — 2) = ochtend, *mane*; *tempus matutinum* (of pl.); 's morgens, *mane*; *tempore matutino*; (= elken m.) *temporibus matutinis*; 's morgens vroeg, vroeg in den m., *primo mane*; *primā luce*; *bene* of *multo mane*; den volgende dag 's morgens, den volgende den m., *mane postero die*; heden m., van m., *hodie mane*; *hodierno die m.*; gisteren m., *hesterno die m.*; aankomst in den m., *adveniens matutinus*; tegen den m., *sub* of *ad lucem*; *sub solis* of *lucis ortum*; tot den m., *ad lucem*; *ad ipsum mane*; van den m. tot den avond, *a mane usque ad vesperam*; het was m., *mane erat*; den geheelen m. slapen, *totum mane dormire*; de m. daagt, de m. breekt aan, z. aanbreken 1 b (de dag breekt aan); goeden m., *salve*; (tot meer dan één) *salvete*; iem. goeden m. zeggen, *mane salvete alci dicere* (Suet.). — 3) *adv. cras*; *crastino die*; (= den volgende dag) *postero* of *insequente die*; *postridie*; tot of tegen m., *in crastinum diem*; tot m. uitstellen, *differre in c. diem*; de dag van m., *dies crastinus*; m. ochtend, *cras mane*; m. avond, *cras vespere*; van m., m. plaats hebbend enz., *crastinus*; —**bezoek**, *salutatio* of *s. matutina*; iem. een m. brengen, *mane salutare alqm*; *salutandi causā mane venire ad alqm*; —**gave**, *dos uxori a marito oblata*; —**ge-zang**, *cantus matutinus*; —**krieken**, het eerste m., *prima lux*; verg. —**schemering**; —**land**, *orientis solis partes* (pl.); *oriens*; —**landseh**, z. oostelijk; —**licht**, *lux oriens*; het eerste m., *prima lux*; bij het eerste m., z. in de morgenschemering; —**lied**, z. —**ge-zang**; —**licht**, *aura matutina*; de koude m., *frigus matutinum*; —**rood**, *aurora*; —**schemering**, *diluculum*; de m. breekt aan, *lucescit*; *dilucescit*; in de m., bij het aanbreken van de m., *primo diluculo*; *albente caelo*; *ubi primum illucit*; *primā luce*; *primo mane*; nog in de m., *obscurō etiam lumine* of *lumine etiam incerto*

(Sall.); na het aanbreken van de m., *ubi luxit* of *illucit*; —**ster**, *Lucifer*; —**stond**, z. morgen 2; spreekw. de m. heeft goud in den mond, *mane quod tu oceperis negotium agere, id totum procedit diem* (Plaut.); —**nur**, *hora matutina*; —**zon**, *sol matutinus*. **mor-iaan**, *Aethiops*; spreekw. den m. wasschen, *laterem lavare* (Ter.); *pelluculum veterem retines* (je blijft de oude, Pers.); —**ren**, *fremer* (abs. en *adversus alqd*; morrend klagen dat, *fremer* met acc. c. inf.); *murmurare*; subst. het m., z. *gemor*; —**sen**, *alqd* of *se inquinare*; —**sig**, *sordidus*; *squalidus*; *immundus* (onrein); m. zijn, *sordere* of *squalere*; m. worden, *sordescere*; z. ook slijkerig; —**sigheid**, z. vuil 1; —**tel**, *arenatum*; *mortarium*; —**tier**, *mortarium*; (grootte) *pila*.

mos, *muscus*; vol m., met m. begroeid, *muscus*.

mosch, *passer*.

mossel, *concha*; *pina* (kammossel); *mitulus*. **most**, *mustum*; —**erd**, *sinapi*; —**erdzaad**, *granum sinapis* (Vulg.).

mot, *linea*; —**ief**, z. drijfveer; —**iveeren**, iets m., *adiciere causam alci rei*; zijn gedrag m., *consilii sui rationem ostendere*; hun afwezigheid was niet voldoende g., *cur afuissem parum constabat*; iets trachten te m. door iets, *alci rei alqd praetendere* (b.v. *decem legatorum decretum calumniae impudentissimae* Liv.); —**regen**, *pluvia tenuissima*. **muuw**, *manica*; met mm. voorzien, met lange mm., *manicatus* (b.v. *tunica*); spreekw. iets uit de m. schudden, *alqd ex tempore fundere* (zonder voorbereiding iets schrijven); iem. iets op de m. spelden, *centones alci sarcire* (Plaut.); *fulcum facere alci* (Cic.); z. ook bedotten 1; hij heeft ze achter de m., *aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habet* (Sall.).

mozaiek, *opus tessellatum*; *emblemata vermiculatum*; *musivum* (muurmozaiek, Augustin.); —**vloer**, *sectile* of *tessellatum pavimentum*; p. *lithostrotum*.

muf, *putidus* (b.v. *odor Varr.*); *situ corruptus*; m. ruiken, *situm redolere* (Plin.).

mug, *culex*; spreekw. van een m. een olifant maken, *arcem facere e cloaca* (Cic.); —**genet**, *conoepum*; —**genziften** enz., z. vit-ten enz.

muil, 1) = bek, os; *rictus* (open m.); *fauces* (overdr., b.v. *eripite nos ex eorum faucibus*). — 2) = sandaal; —**band**, z. —**korf**; —**banden**, *capistrare* (b.v. *capistratae tigres* Ov.); —**dier**, *hinnus* (uit een hengst en een ezelin geboren); *mulus* (uit een merrie en een ezel geboren); —**ezel**, *mulus*; —**ezeldrij-ver**, *mulio*; —**ezelin**, *mula*; —**korf**, *capistrum*; *fiscella* (voor vee); —**peer**, z. oor-veeg.

muils, *mus* (spreekw. *mures migrant* Cic.); overdr. het schip is met maren m. m. ver-gaan, *undae totam cum milite hauerunt navem*; —**doorn**, *ruscum* of *-us*; —**je**, *musculus*; *mus pusillus*; spreekw. dat m. zal een staartje hebben, *vereor ne quid mali hinc oriatur*.

muil-en, *seditionem facere*; *tumultuari*; verg. oproerig zijn; —**er**, *homo seditiosus*; —**erij**, *seditio*; *motus*; —**ziek**, *seditiosus*; verg. oproerig.

muizen, ww. *mures capere* of *venari*; —**is**

sen, *curae inanes*; m. in het hoofd hebben, *curas inanes animo volvere*; uit het hoofd verdrijven, *curas pellere of depellere*; —**val**, *municipulum* (of -a).

mummie, *corpus mortui medicatum*; *homo mortuus arte medicatus*.

municipium, *municipium*; burger van een m., *municipes*; tot een m. behoorend, *municipalis*.

munt, 1) = geldstuk, *nummus*; klinkende m., *pecunia praesens*; spreekw. m. uit iets slaan, z. exploiteeren; met gelijke m. betalen, *paria paribus* of *paribus paria respondere*; *gratiam referre*; *par pari referre* (Ter.); iem., *parem gratiam alci referre*. — 2) = de plaats waar het geld geslagen wordt, *moneta*; *officina Monetae*. — 3) = kruisemunt; —**en**, 1) eig. *cadere*, *ferire of percutere* (b.v. *nummos*); *signare* (van een stempel voorzien; b.v. *pecuniam signo*; *argentum signatum*). — 2) overdr. het op iem. gemunt hebben, *petere alqm*; het op iets leven g. hebben, *expetere alcus vitam*; *vitae of capiti alcus insidias facere* of *parare*; het er op g. hebben om, *id agere of id moliri ut met conii*; het bij al het overige op winst en buit g. hebben, *reliquas res ad lucrum praedamque revocare*; dat is op mij g., *hoc mihi dictum est* (van een gezegde); het is daarop g. dat, *res eo spectat ut of id agitur ut met conii*. — **er**, *monetarius* (Eutr.); valsche m., *adulator monetae* of *paracharactes* (Ict.); (als aangeklaagde) *falsae monetae reus* (Ict.); valsche m. zijn, *monetam adulterinam exercere* (Ict.); werkplaats van valsche mm., *furtivae monetae officina* (Hier.). — **kenner**, *rei nummariae peritus*; —**kunde**, *nummorum doctrina*; —**meesters**, *tresviri aeri argento auro flando feriundo* (inscr.); —**soort**, —**specie**, *genus nummorum*; —**stuk**, *nummus*; —**voet**, *pretium nummorum*; —**wezen**, *res nummaria*.

mur-melen, *murmurare*; *sururrare*; subst. het m., z. gemurmel; —**murderen**, z. morren.

murw, *mitis* (b.v. m. *sum equidem iustibus* Plaut.); *mollis*; m. worden, *mitescere*; *molliscere*.

musch, *passer*; zich met een doode m. blij maken, *carbonem pro thesauro invenire* (Phaedr.); —**je**, *passerculus*.

mus-leeren, z. muziek maken 2; —**icus**, *musicus*; *homo musicis eruditus of artis musicae peritus*; —**kiet**, —**kietennet**, z. mug, —**gennet**.

muts, *pileus* (van vilt); *galerus* (van ongeleerd leer); *apex* (hooge m., inzonderheid van priesters); spreekw. iem. wien de m. verkeerd staat, z. slecht gestemd.

muur, *murus*; *moenia* (pl.; stadsmuur; bolwerk); *paries* (wand); *maceria* (tuinmuur); met het hoofd tegen den m. loopen, *caput adverso parieti impingere* (om zich te dooden, Plin. ep.); (uit wanhoop) *caput foribus illidere* (Suet.) of *incurrere amentem in columnas* (Cic.); spreekw. de mm. hebben ooren, *etiam ipsi parietes, quibus consens loquimur, quae audierint, non celabunt* (Hier.); —**breker**, *aries*; —**kroon**, *corona muralis*; —**schildering**, *opus tectorium*; —**vast**, *firmissimus*; *munitissimus*; —**zwaluw**, *drepanis*; *apus* (gen. -pōdis).

muziek, 1) = toonkunst, *ars musica*; *musica* (pl.); *musica*; *musicæ*; zich op de m. toeleggen, *musicis se dedere*; m. leeren *artem musicam* of *fidibus discere*; les in de m. geven, *musicen docere*; aan iem., *alqm musicen of artem musicam docere*; *alqm fidibus docere*; m. kennen, verstand van m. hebben, *musicam scire*; *musicis eruditum esse*; aan m. doen, *artem musicam tractare*. — 2) m. om ten uitvoer te brengen, *modi of modi musici*; die ten uitvoer gebracht wordt, *cantus*; *concertus* (van meer dan één); *symphonia* (harmoniemuziek); de m. componeeren, *modos facere*; op m. zetten, *vocum sonis describere*; zang en m., *vocum et fidium cantus*; iem. met zang en m. naar huis geleiden, *reducere alqm cum cantu atque symphonia*; m. maken, *nervis et tibiis of vocibus et nervis canere*; er is m., *symphonia canit*; van m. weerklinken, *cantu symphonicae percrepare*; —**kenner**, z. musicus; —**les**, iem. m. geven, z. aan iem. les in de muziek geven 1; m. krijgen, z. muziek leeren 1; —**liefhebber**, *homo ad musicam pronus*; —**meester**, *qui musticen of artem musicam docet*; —**noot**, *nota musica* (Quint.); —**onderwijs**, = **les**; —**school**, *ludus fidicinus* (Plaut.); —**stuk**, *modi musici*.

muzi-kaal, *musicus* (de muziek betreffend); *musicus of artis musicae peritus* (van muziek verstand hebbend); —**kant**, *symphoniacus*; *tibicen* (fluitspeler); *fidicen* (oiter-speler); *cornicen* (hoornblazer); *tubicen* (trompetter).

mij, *me* (acc.); *mihi* (dat.); verg. ik; —**den**, = voor iets uit den weg gaan, *vitare* (b.v. *tela*; *locum*; *aspectum of oculis hominum*); *devitare* (b.v. *turpia*; *dolorem*; *procellam temporis*); = zich ver van iets houden, *fugere* (b.v. *conspetum*; *turpitudinem*); *defugere* (b.v. *proelium*; *laborem hunc*; *Caesaris coniunctionem*); *declinare* (b.v. *a Capua Liv.*; *a parvis delictis*; *urbem*; *ea quae nocitura sunt*); *carere* (zoowel vrijwillig als gedwongen; *alqm re*, b.v. *publico*); iem. m., *alcus congressum vitare of fugere*; *sermonem alcus defugere of vitare*; *aditum alcus sermonemque defugere*; *conspetum alcus vitare*; subst. het m., *vitatio* (b.v. *lucis*; *fori*; *doloris*); *devitatio* (b.v. *piratarum*); *fuga* (b.v. *laboris*); *declinatio* (b.v. *malorum*); door omschr.

mijl, (Rom. m.) *mille passus*; twee enz. m., *duo* enz. *milia passuum*; ook door *miliarium of lapis* (mijlsteen); b.v. één m. van Alexandrië, *a primo miliario Alexandriae*; zes m. van Rome wonen, *sexto miliario abesse ab urbe Roma*; vijf m. van de stad, *ad quintum lapidem*; mm. ver, *multa milia passuum*; zich mm. ver uitstreckende woestijnen, *solitudines per multa milia passuum sine habitatore desertae* (Amm.); —**paal**, —**steen**, *miliarium*; *lapis*.

mijmer-en, *meditari*; —**ing**, z. gemijmer. **mijn**, 1) pron. poss., *meus*; zonder nadruk onvertaald, zoo de duidelijkheid er niet onder lijdt; het is m. plicht, *meum est* met inf.; het m., *meum*; de mm., *mei*; het m. en dijn, *res quas possidemus*; er was geen kwestie over het m. en dijn, *non erat controversia de iure rerum*; zij werd de m., *mihi nupsit*. — 2) subst. (= loopgraaf) *cuniculus*;

een m. aanleggen, *cuniculum agere*; onder iets, z. ondermijnen 1; (voor het delven van metalen enz.) *metallum* (of pl.; bergwerk); *fodina* (groeve); *specus* (onderaardsche gang); —**ent**, te m., *domi meae*; *apud me*; (op de vraag waarheen) *domum meam*; —**enthalve**, —**wege**, *meū causā*; *propter me*; (= wat mij betreft) *per me* of *per me licet*; *nihil impedit*; *nihil repugno*; *esto* (goed; het zij zoo); —**entwille**, om m., *meā causā*; *propter me*; —**erzijds**, m. (uwerzijds enz.) is er geen bezwaar, is het geoorloofd, *per me* (te enz.) *licet*; z. ook goedvinden (ik vind het goed); ik enz. m. enz., *ego* enz. *quidem*; ik m., ook *equidem*; zonder eenig voordeel m. enz., *sine ullo emolumento meo* enz.; —**graver** fossor (Vitr.); *metallicus* (Plin.); verg. mineur; —**heer**, *dominus*; met volg. eigenaam blijft het onvertaald; —**werker**, z. —**graver**.

mijt, *strues*; verg. houtmijt; —**er**, *apex*. **myriade**, *decem milia*; overdr. *ingens multitudo*; *innumeri* (ontelbare).

myst-erïen, als dienst, *mysteria*; *initia*; *sacra* of s. *arcana*, *occulta* of *nocturna*; de m. vieren, *mysteria facere*; als leer, *mysteria*; *arcana*; = geheimenis; —**iek**, adi. *mysticus* (poët.); *arcanus*; *obscurus*; neiging tot het mystieke hebben, *obscura libenter credere*; adv. *mystice* (Solin.); *obscur*; —**ificatie**, *fraus*.

my-the, *fabula*; *poëtarum fabula*; f. *veterum ficta*; —**thendichter**, *fabularum poëta*; —**thisch**, *mythicus*; *fabulosus*; *heroicus*; de m. tijd, *fabulosa antiquitas*; *tempora heroica* (pl.); m. inkleeding, *fabularum integumentum* (pl.); —**thologie**, *historia fabularis* (Suet.); *fabulae*; m. en geschiedenis, *veterum fabulae et res gestae*; —**thologisch**, z. *mythisch*.

N.

na, 1) *praepos.* **a**) van rang of volgorde, *secundum* met acc. (onmiddellijk volgend op); *post* met acc. (b.v. *p. hunc Apollinem colunt*); de een na den ander, z. een 3; na elkander, z. achterelkander; de eerste na iem., *secundus* of *proximus* *alci* of *ab algo*; na iem. komen (= op iem. volgen), *secundum* *alqm* of *ab algo esse* (ook in rang); *sequi* *alqm* (achter iem. komen). — **b**) van tijd, *post* met acc. (na iem. komen, *post alqm venire*); dadelijk na, *sub* met acc. (b.v. *sub hanc vocem*); *ab* met abl. (b.v. *a colloquio*); *ex* met abl. (b.v. *ex consulatu*); vaak door abl. abs., b.v. na het overtrekken der Alpen, *superatis Alpibus*; door *post* met part. en subst., b.v. na de stichting van Rome, *post urbem conditam*; zes jaar na de verovering van Veii, *sexennio post Veios captos*; na ... te hebben enz., z. nadat. — **2**) adv. = dicht 3; iem. na bestaan, z. na met iem. verwant zijn 1; het is er na aan toe dat iem., *in eo est ut alqs met coni.*; *paulum, non multum* of *non longe abest quin alqs met coni.*; voor en na, door *pergere* of *perseverare* met inf.; op ... na, z. behalve; op één na de laatste, *proximus a postremo* (verg. voorlaatsst); het beste is ..., op één na het beste ..., *optimum est ... secundum*; op twee na de laatste, *tertius ab ultimo* of *a fine*; op verre na niet, z. lang niet 2 b; geenszins; op weinig na, z. bijna; iem. te na komen, *offendere alqm*; *iniuriam facere alci*; iems eer, z. krenken.

naad, *sutura*; verg. voeg.

naaf, *modiolus* (Vitr.).

naalen, *suere*; *acu victum comparare* (door n. zijn brood verdienen); iets aan iets n., *assuere alqd alci rei*; iem. in een zak n., *alqm in culleum insuere*; een wond n., *colligare vulnus* (Suet.); subst. het n., *suendi ars*. **naakt**, *nudus*; —**heid**, *nuditas* (Eccl.); b.v. iems n. bedekken, *tegere alcus nuditatem*;

door omschr., b.v. de n. van het lichaam, *corpus nudum* of *nudatum*.

naald, *acus*; prik met een n., = —**eprik**.

iem. een n. geven, *pungere* of *acu p. alqm*.

naam, 1) eig. *nomen*; *cognomen* (bijnaam); *vocabulum* of *appellatio* (benaming); een n. hebben of dragen, *nomen habere* of *gerere*; hij draagt zijn n. met recht, *ex re nomen habet* (Ov.); alles heeft Grieksche nn., *omnia Graeca appellata sunt*; den n. ... hebben, iems n. is ..., z. heeten 2; zijn n. hebben of gekregen hebben van of naar iem. of iets, *nomen accipere*, *duxisse* of *traxisse* *ab algo* of *ab alga re*; een n. (iems n.) aannemen, *nomen sumere* (b.v. *avi materni Tac.*); die kunstenaars kregen den naam (van) „histriones”, *iis artificibus nomen histrionibus inditum* (Liv.); verg. *puero ab inopia Egerio inditum nomen* (Liv.); zijn naam krijgen van of naar iem. of iets, *nomen accipere* *ab algo* of *ab alga re*; *nomen capere* of *invenire* *ex alga re*; *ex alcus rei similitudine nomen invenire* (b.v. *ex notarum figurarum s. n. invenerunt stellae inerrantes*); *a nomine alcus* of *alcus rei appellari*; iem. een n. geven, *nomen alci dare* of *imponere*; iem. den n. Gaius geven, *nomen alci tribuere Gaius*; *alqm dicere*, *appellare* of *vocare Gaium*; aan iets een n. geven, *nomen ponere* of *imponere alci rei* (b.v. *qui haec rebus nomina posuerunt*; *imponere nova novis rebus nomina*); aan iets den n. van een godheid geven, *alqd dei nomine nuncupare*; aan iem. of iets den n. geven van, z. bestempelen; in 't bijz. **a**) bij den n., *nomine* (b.v. *appellare alqm*); iets bij zijn (rechten) n. noemen, *alqd suo nomine appellare* of *dicere*. — **b**) in iems n., *nomine alcus* (b.v. *edictum Pompeii n. propositum*); *iussu alcus* (op bevel van iem.); *mandatu alcus* (in opdracht van iem.); in n. van den staat, *publice* (b.v. *gratias*

agere); in n. van iem. spreken, *dicere pro alqo*; in n., *nomine of verbo* (tegenst. inderdaad, re); in n. regeerde de zoon, inderdaad alleen de moeder, *nomen regis penes filium, vis omnis imperii penes matrem erat*; in n., maar niet inderdaad eer ontvangen, *nomen honoris adipisci, non honorem*. — **c) met name, nomine; nominatim; in his** (onder dezen); iem. met n. noemen of oproepen, *nominare of nominatim citare alqm*; iem. met n. noemen of aanvoeren, *nominare of citare alqm*; met name, ook = genaamd. — **d) onder** den n. van iem., *sub nomine alcius* (b.v. *regnare*); onder den n. van iets, *nomine alcius rei*; z. ook onder (het) voorwendsel van. — **e) op** n. van iem., *fide alcius* (b.v. geld opnemen, *pecuniam mutuum sumere*). — **f) uit** n. van iem., *verbis alcius*; z. ook boven (in n. van iem. 1 b); z. ook groeten. — **2)** overdr. *nomen* (naam); *fama* (roep); *notitia* (bekendheid); *existimatio of opinio* (reputatie); zonder n., *obscurus of ignobilis* (onberoemd); gevierde n., *nomen celebratum*; een gevierden n. hebben, *celebrati nominis famam habere*; n. = **grote n.**, *nomen; magnum, amplum of amplissimum nomen*; een man van n., *vir clarissimus of non ignobilis*; n., een grooten n. hebben, *nomen of n. magnum habere*; in de literatuur, *non nullius in litteris nominis esse*; als dichter, *magnum nomen habere in poetis*; als redenaar, *eloquentia of oratoria laude florere*; als advocaat, *alcus nomen in patronis magnum est*; de weinigen die een historischen n. hebben, *qui pauci nominantur*; zoo ik eenigen n. heb, *si quid in nobis notitiae ac nominis est*; n. krijgen, zich n. maken, zich een n. verwerven, *nomen consequi*; *famam colligere*; een grooten n., *amplissimum nomen consequi*; een onsterflijken n., *immortalitatem assequi*; door iets een n. bij het nageslacht, *alq re memoriam apud posteros adipisci*; zich n. trachten te maken, *famae servire*; een grooten n. achterlaten, *magnum sui famam relinquere*; den n. (= **roep**) hebben van zeer dapper te zijn, *magnam virtutis opinionem habere*; iem. den n. bezorgen van een schrandere man, *famam ingenii alci facere*; een **goede n.**, *bona fama, existimatio of opinio; fama; existimatio; opinio; laus*; een goeden n. hebben, *bene audire* (bij iem., *ad alqo*); *bona est de alqo existimatio; praecleara de alqo fama est*; geen bijzonder goeden n. hebben, *minus commode audire*; zijn vroeger verworven goeden n. bewaren, *ante collectam famam conservare*; zijn goeden n. schaden, *famae obesse*; zijn goeden n. bij iem., *alqd de existimatione sua apud alqm deperdere*; naar een goeden n. streven, *bonam famam expetere* (bij iem., *alcus, b.v. bonum f. bonorum*); iem. van zijn goeden n. berooven, *fama spoliare alqm*; trachten te berooven, *de fama alcius detrahere*; iems goede n. lijdt onder iets, *est alci alqd infamiae*; verg. lijd en 1 (eind); spreekw. een goede n. is beter dan geld, *damnum appellandum est cum mala fama lucrum* (Publil. Syr.); een **slechte n.**, *mala fama; infamia; invidia* (ten gevolge van iems gedrag in de staatkunde); een slechten n. hebben, *male audire* (bij iem., *ad alqo*); *in infamia of in invidia esse*; een zeer slechten n., *infamia of*

invidia flagrare; iem. een slechten n. bezorgen, *infamiam inferre alci*; het bezorgde hem een slechten n. dat hij, *aspergebatur infamia quod met ind.*

naam-genoet, *nomine cum alqo coniunctus*; *homo eodem nomine of cognomine*; n. zijn, *eodem nomine of cognomine appellari*; hij is mijn n., *idem ei est nomen quod of alque mihi*; — **loos**, *nomine vacans*; = anoniem; — **lijst**, z. lijst 2; — **noemer**, *nomenclator*; — **val**, *casus* (Gramm.); — **woord**, *nomen* (Gramm.).

na-afen, *perverse, inepte of ridicule imitari* (*alqm; alqd*); *pravā imitatione exprimere* (*alqd ex alqo*); subst. het n., z. naäperij; — **aper**, *simia* (b.v. *Stoicorum* Plin. ep.); *imitator of pravus, perversus, ineptus of ridiculus i.*; — **aperij**, *prava, perversa, inepta of ridicula imitatio*.

naar, 1) praepos. a) eig. ad met acc. (naar toe, n. heen; b.v. *accedere ad alqm; tendere manus ad caelum; spectare ad meridiem*); ad ... *versus* (-waarts; b.v. *ad meridiem versus*); in met acc. (naar toe, met de bedoeling er in te gaan; b.v. *projectus est in Galliam; mittere alqm in urbem*); bij namen van steden en kleine eilanden, bovendien bij *domus* en *rus*, i. p. v. ad en in alleen de acc., i. p. v. ad ... *versus* alleen *versus*, b.v. *projectus est Romam* (ad Romam zou zijn naar de buurt, de omstreken enz. van R), *Romam versus* enz. — b) overdr. = overeenkomstig, *secundum* met acc. (b.v. *naturam*); ex met abl. (b.v. n. mijn beste weten, *ex animi mei sententia*); de met abl. (b.v. n. mijn meening, *de mea sententia*); ad met acc. (b.v. *ad naturam; ad arbitrium*); = wat betreft, ten opzichte van, door den abl., b.v. n. het lichaam, n. den geest, *corpore, animo* (b.v. *senez*); z. ook overeenkomstig 2 en de woorden waarmee „naar” verbonden wordt. — 2) conjunctie, ut met ind. (b.v. n. ik hoor, *ut audio*); n. men zegt, *ut dicitur, fertur of dicunt; ut autem of perhibent*; een edict n. men zeide van Augustus, *edictum quod dicebatur Augusti*; Aristaeus i. n. men zegt, de uitvinder van de olie, *Aristaeus inventor olei esse dicitur*; dat zal ons, naar ik hoop, te beurt vallen, *spero fore ut contingat id nobis*; hij is, n. het schijnt, volgens recht gedood, *iure caesus esse videtur*. — 3) adi. *tristis* (akelig; treurig); z. ook onaangenaam; onvriendelijk; treurig 2.

naar-dat, n. of al n., z. naarmate; — **dien**, *quoniam* met ind.; z. ook daar 2; — **geestig**, z. somber; zwaarmoedig; — **geestigheid**, z. somberheid; zwaarmoedigheid; — **held**, *tristitia of foeditas* (akeligheid); z. ook onaangenaamheid; onvriendelijkheid; — **mate**, *prou*; verg. naar gelang; n. — in die mate, z. hoe — des te 1; — **stig**, **held**, z. vlijtig, vlijt. **naast**, 1) praepos. *propter* met acc. (b.v. *alqd ponere p. alqm*); *iuxta* met acc. (b.v. *i. viam*); *secundum* (van rang, b.v. n. de goden, *secundum deos*); n. iem. rijden, *iuxta of* (van meer dan één) *circa adequare; equo comitari alqm* (ook *alcus-currum*); n. iem., z. ook aan iems zijde 2 a; n. elkaar, *unā* (b.v. *ire*); door *continuis* (b.v. twee bergen n. elkaar, *duo montes continui*); n. elkaar aan tafel liggen, *eodem lecto accu-*

bare; huizen n. elkaar bouwen, *domos continuare*. — 2) adi. a) van plaats, *proximus* of (van twee) *propior* (met dat., acc. of ab met abl.; ook abs., b.v. de n. buurman, *proximus vicinus*); overdr. de n. prijs, *pretium minimum*; wat is de n. prijs, *quanti emi potest minimo*; de n. weg, *via brevissima*; het naast, het naast bij, *proxime* (als praepos. meestal met acc.). — b) n. in rang, volgorde, vriendschap of verwantschap, *proximus (alci; ab algo)*; in rang, *secundus (alci; ab algo)*; adv. ik ben mijzelf het n., *proximus sum egomet mihi* (Ter.); ten naaste bij, z. ongeveer.

naast-bestaande, *propinquus*; verg. bloedverwant; — **e**, alter; *proximus* (Vulg.); b.v. *diligens proximum tuum sicut te ipsum*; pl. *alii; homines; homo* (als collect.); liefde tot zijn n., *humanitas; caritas hominum*; — **bij-gelegen**, *proximus*; — **en**, iets n., *occupare alqd*; alqd vindicare of ad se vindicare; — **ing**, *occupatio; vindicatio*; — **volgend**, *proximus; insequens*.

na-bauwen, iem. n., *vocem alcius imitari; verba alcius repetere*; — **bestaande**, *propinquus*; verg. verwant 1; — **betrachting**, *meditatio* of *iterata m.*; — **bootsen**, *imitari (alqm; alqd; alqd alcius); persequi (alqm; alqd diligentissime)*; *exprimere (alqd, b.v. magnitudine animi vitam patris)*; — **bootser**, *imitator*; — **bootsing**, *imitatio*; door omschr.; conor. *res imitatione* of *imitando expressa*; de n. van iets zijn, *imitatione ex alga re expressum esse*; — **bootster**, *imitatrix*; — **burig**, *vicinus*; *finitimus; propinquus*; — **buur**, *vicinus* (f. a); nn., ook *finitimi* (vooral van volken); — **buurschap**, z. buurt.

nabij, *prope* (adv.; als praepos. p. alqd, alqm of ab alga re; de comp. *propius* en de sup. *proxime* gewoonl. met acc.); *iuxta* of *propter* (adv.; als praepos. met acc.); van n., *ex propinquo* (b.v. *murum contemplans*); *prope* (b.v. *intueri alqd*; *communis* (b.v. *pugnare*); iets meer van n. opnemen, *alqd propius noscere* (Plin. ep.); leeren kennen, z. nader 2; n. zijn (van tijd en plaats), *prope* of *propinquum esse*; *subesse*; (van plaats) *prope* of *non longe abesse*; (van tijd) *appropinquare*; *adventare*; *instare*; *appetere*; (= boven het hoofd hangen, te wachten staan, aanstaande zijn, ophanden zijn) *impendere*; *imminere*; *instare*; in *cervicibus esse* (b.v. *bellum Liv.*); de vijand is zeer n., z. de vijand is in onze onmiddellijke nabijheid; het oogenblik of de tijd is n. dat, *prope adest cum*; iets of iem. n. komen (overdr.), *prope* (meer, *propius*; het meest, *proxime*) *accedere* ad alqd, ad alqm of ad *similitudinem alcius rei*; *non multum abesse ab alga re*; *alcius rei* (of *alci rei*), *alcius* (of *alci*) *similem esse*; n. komend, *propinquus* of *finitimus* (*alci, alci rei*); *similis* (*alcius rei; alci rei; alcius; alci*); om en n., z. ongeveer; verg. verder dicht bij 3; in de nabijheid; — **gelegen**, *propinquus* (comp. *propior*; sup. *proximus*); *finitimus*; *vicinus*; — **heid**, *propinquitas; vicinitas* of *vicinia* (buurt); in de n., in *propinquo*; in *vicinio*; een landgoed in de n. der stad (Rome), *suburbanum*; z. verder nabij; in de n. van, *ad* (b.v. *urbem*); z. verder nabij; de vijand is in onze onmiddellijke n.,

in *manibus nostris hostis est; hostes supra caput sunt* (Liv.); verg. *duo hostium cum exercitu s. c. est Sall.*; *hostes in cervicibus sunt* (Liv.); in de n. liggen, *prope* of *in propinquo iacere* of *situm* of *positum esse*; *prope esse* (van iets, alqd of ab alga re); *non longe abesse* (ab alga re); *subesse*; in de nabijheid der stad (Rome) gelegen, *suburbanus*; de ligging in de n. der stad, *suburbanitas*; uit de n., z. van nabij; in de n. zijn, z. nabij zijn; in de n. komen, z. dicht bij komen 3; — **komen**, z. nabij komen; dicht bij komen 3; — **liggend**, z. nabijgelegen; — **zijnd**, *propinquus* (comp. *propior*; sup. *proximus*).

nacht, *nox*; tijd van twee nri., ook *binotium* (Tac.); bij n., des nachts, in den n., *nocte*; *noctui*; *nocturno tempore*; (= altijd 's nachts) *nocturnis temporibus*; des nachts werken, z. bij lamplicht werken; marsch bij n., *iter nocturnum*; nog bij n., nog in den n., *de nocte*; bij het begin van den n., *primā nocte*; *nocte appetente*; *primis se intendentibus tenebris* (Liv.); komst in den n., *adventus nocturnus*; tot in den n., in *noctem*; laat of diep in den n., *multū* of *concupia nocte*; tot laat of diep in den n., *ad multam noctem*; midden in den n., *mediā nocte*; nog midden in den n., *de media nocte*; van n., *hac nocte*; *proximā nocte* (in den verstreken n.); gisteren n., *hesternā nocte*; *superiore nocte*; den n. ergens doorbrengen, *pernoctare in algo loco*; den n. wakend doorbrengen, *noctem pervigilare*; nn. achtereen waken, *multos* of *totas noctes pervigilare*; een goeden n. hebben, *bene quiescere*; een slechten, *noctem insomnem agere*; goeden n., *vale*; iem. goeden n. wenschen, *vesperi valere alci dicere* (Suet.); spreekw. van den e. een dag maken, *officia lucis noctisque pervertere* (Sen.); overdr. n. van bijgeloof, *tenebrae superstitionis*.

nacht-braken, *nocturno tempore grassari* of *comissari*; subst. het n., *grassatio nocturna* (Plin.); *comissatio*; — **braker**, *grassator*; *g. nocturnus* (Petr.); *comissator*; — **dienst**, van soldaten, *munia nocturna* (pl.); — **dier**, *nocturnum animal* (Sen.); — **egaal**, *luscinia*; — **elijk**, *nocturnus*; n. feest, = **feest**, godsdienstig n., *sacra nocturna* (pl.); *pervigilium* (Liv.); pl. ook *nocturnae pervigilationes*; — **gewaad**, *vestimentum nocturnum*; *vestis nocturna*; — **kwartier**, *mansio* (Suet.); *locus requiesque*; ergens zijn n. nemen, *manere in algo loco*; — **lamp**, z. — **licht**; — **leger**, *cubile*; — **licht**, *nocturnum lumen*; (= nachtlamp) *lucerna cubicularia*; bij n., z. lamplicht; — **lucht**, *nocturna aura*; *frigus nocturnum*; — **merrie**, *incubo* (Scrib.); — **ronde**, z. **ronde**; — **rust**, *quies nocturna*; *somnus*; — **spook**, *larva*; — **stoel**, *lascium*; — **uil**, *noctua*; *bubo*; — **verblijf**, z. — **kwartier**; — **wacht**, *vigiliae* of *v. nocturnae* (ook = nachtwachters); *vigiles* of *v. nocturni* (nachtwachters); — **wachter**, *vigil*; *circitor* (Petr.); verg. — **wacht**; — **wake**, *vigilia*; — **waker**, z. — **wachter**; — **werk**, *labor nocturnus*; (van studeerenden) *lucubratio*; overdr. ergens n. van maken, *ad multam noctem producere alqd*; — **wind**, *ventus nocturnus*.

na-dat, *postquam* of *posteaquam* (gewoonl. met ind. perf.); *ut* of *ubi* (gewoonl. met ind.

perf.); *cum* (gewoonl. met con. pl. qu. pf.); *quoniam* (n. nu, n. dus; b.v. *q. de genere belli dixi, nunc...*); dikwijls door een part., b.v. n. dit gevecht geleverd was, *hoc proelio facto*; n. hij zijn soldaten had toegesproken begon hij het gevecht, *cohortatus suos proelium commisit*; drie dagen n. hij gekomen was, *tribus diebus de tertio die postquam venerat*; post *tres dies* of *post tertium diem* quam venerat; *triduo quo venit*; *tertio die post eius adventum*; —**deel**, *detrimentum* (vooral door anderen veroorzaakt); *damnum* (vooral door eigen schuld); *incommodum* (ongeval); *fraus* (door bedrog veroorzaakt); *iniuria* (door onrecht); n. lijden, *detrimentum capere de accipere*; *damnum contrahere*; iem. n. berokkenen of toebrengen, *detrimento, damno of iniuria afficere alqm*; *detrimentum inferre alci*; nocere alci; *iniuriam facere of inferre alci*; iets berokkent iem. n., strekt iem. tot n., *alqd detrimentum of incommodum affert alci*; *alqd alci detrimento of damno est*; *alqd alci* (ook *alci rei*) noceat; *alqd alci obest* (ook *pudor orationi*); zonder n., *sine detrimento (alcis)*; *sine incommodo (alcis)*; ook *valetudinis tuae*; *commodo* (b.v. *quod c. rei publicae facere possis*); *per commodum* (b.v. *si p. c. rei publicae posset*); *sine fraude* (b.v. *quod sine f. mea fiat*); door *salvus* (b.v. zonder n. voor de plicht, voor de vriendschap, *salvo officio*; *salvo iure amicitiae*); zonder n. voor uw eer, *sine imminatione dignitatis tuae*; niet zonder groot n. voor den staat, *non sine magno rei publicae detrimento of malo*; tot mijn groot n., *cum magno meo damno*; tot groot n. voor den staat, *magno rei publicae incommodo of detrimento*; *pessimo publico* (Liv.); ten n. der gezondheid, *contra valetudinis commodum*; iets in het n. van iem. zeggen, *quod sequitur sit de algo loqui* (Liv.); *detrahere de fama alcis*; z. ook schade; —**deelig**, *damnosus (alci)*; *contrarius*; voor iem. of iets n. zijn, z. tot na deel strekken; zoer n. voor iets zijn, *maximo alci rei malo esse*; adv. n. op iem. of iets werken, *nocere alicui alci rei*; *corrumpere alqm of alqd*; verg. ook schadelijk.

na-demaal, z. daar 2; —**denken**, **1** ww. *meditari* (abs.; *alqd of de alga re*); *cogitare (alqd; de alga re)*; = overwegen, *considerare (alqd; de alga re)*; *deliberare* (abs.; *alqd; de alga re*; met afh. vraag); *reputare (alqd; met afh. vraag)*; bij zichzelf, *secum of cum animo suo*; lang en veel over iets n., *alqd diu multumque secum reputare*; dieper n., *altius perspicere*; na ripelijk n. te hebben, z. na rip beraad. — **2**) subst. *meditatio*; *cogitatio*; veel n. kosten of vereischen, *multae cogitationis esse*; door n. de waarheid opsporen, *ratione exquirere veritatem*; door zorgvuldig onderzoek en n. tot de ontdekking van iets gekomen zijn, *cura et ratione alqd compertum habere*; in diep n. over iets verzonken, *cogitationes of mentem figere in alga re*; in diep n. verzonken *deliberandus* (Liv.); zijn, in *cogitatione (alcis rei)* deficiunt *esse*; *multa secum animo volutare of volvere*; in stil n. verzonken, *mentis cogitatione deficiunt*; tot n. komen, *meditari incipere*; se colligere; *resipiscere*; zonder n., *inconsiderate*; temere; *sine consilio*;

—**denkend**, *consideratus*; *prudens*.

nader, **1** adi. *propior* (verg. dicht 3); overdr. een n. verklaring van iets geven, z. zich nader verklaren 2; iets naders omtrent iem. of iets vernemen, z. iem. of iets nader leeren kennen 2. — **2**) adv. *propius* (verg. dicht 3); overdr. zich n. verklaren, *diligentius explicare alqd*; *accuratus of copiosius exponere de alga re*; *pluribus verbis disserere de alga re*; iem. of iets n. leeren kennen, zich n. bekend maken met iem. of iets, *alqm of alqd accuratus cognoscere*; *accuratus edoceri de alga re*; (personen) n. tot elkaar brengen, *conciliare (algos) inter se*; —**en**, **1**) eig. *appropinquare* (ad *alqm of ad alqd*; *alci of alci rei*); *prope accedere* (ad *alqm*; ad *alqd*; meer n., *propius a*; den wal, a. *propius ad vallum*; iem., a. *propius alqm*); *accedere* (ad *alqm*; ad *alqd*); *adventare* (abs.; in aantocht zijn); met het leger de stad n., *exercitum ad urbem (propius) admoere*; iem. laten n., *accessum dare alci* (= toelaten dat hij n.). — **2**) overdr. *accedere* (b.v. ad *cognitionem deorum*; *nulla re propius ad deos*); van den tijd, *appropinquare*; *adventare* (ook *senectus*); *prope adesse*; *subesse*; *appetere*; zijn tachtigste jaar n., *prope ad octogesimum annum pervenisse*; subst. het n., = nadering; —**hand**, post; *postea*; *posthac*; *deinde* (daarna); —**ing**, *accessus* (b.v. ad *urbem*; *lunae ad solem*); *appropinquatio* (b.v. van den dood, *mortis*); *adventus* (b.v. *legionum*; der rampen, *malorum*); *aditus* (b.v. tot de kust, *litoris*); door omschr., b.v. bij de n. van den dood, *morte appropinquante of adventante*; bij de n. van den nacht, *nocte appetente*; ook *sub noctem*; iems n. berichten, *nuntiare alqm adventare of venire*.

na-doen, iem. n., *imitari alqm*; iem. iets n., *imitari alqm in alga re*; verg. naäpen; nabootsen; —**dragen**, b.v. ik droeg hem dit na, *eum sequens hoc tuli*; —**druk**, vis; *gravitas*; *pondus*; *aucloritas* (het imponeerende; b.v. den oorlog met grooten n. voeren, *magna cum auctoritate bellum gerere*); aan zijn woorden n. bijzetten, *vim addere verbis*; *verborum gravitatem augere*; den n. op iets leggen, *premere* (b.v. *verbum*; *argumentum*; *ius*); den n. leggen op zijn hem bewezen diensten, *praedicare sua in eum officia*; met n., *graviter* (b.v. spreken, *dicere*); z. verder —**drukkelijk** (adv.) —**drukkelijk**, *gravis* (b.v. *verba*); adv. *graviter* of *cum vi* (b.v. *dicere*); *vehementer* (b.v. *reclamare*; *severe ac v. vindicare in alqm*); *magno opere of magnopere* (b.v. *cohortari alqm*; *desiderare*); *etiam atque etiam* (b.v. *rogare*); n. eischen, *deposcere*; iem. n. verbieden te, *interdicere atque imperare alci ne* (b.v. *Cassivellauno ne Mandubracio noceat*); n. op iets wijzen, *praedicare alqd (b.v. sua in eum officia)*; —**fluiten**, iem. n., *alqm sibilis consecrari*.

na-gaan, iem. n., *sequi alqm*; overdr. iets n., z. over iets nadenken 1; onderzoeken; iem. of iets n. (= bespieden, in 't oog houden), *speculari of observare alqm of alqd*; iem. of iets n. gangen doen n., *custodes ponere alci*; zijn zaken n., *negotia sua obire*; res suas administrare; gij kunt wel n. dat, *vides, intellegis of non te praeterit* met acc. c. inf.; aan zichzelf n., *ad se ipsum referre* (b.v. *quid*

mihi nunc sit animi ad te ipsum referre poteris); —**galm**, *vox resonans*; —**galmen**, *intr. resonare*; —**gedachtenis**, *memoria*; iems n. in eere houden, *memoriam alcus tuert*, *retinere de conservare*.

nagel, *unguis*; op zijn nn. bijten, *ungues rodere* (Hor.); (= spijker) *clavus*; spreekw. hij is een n. aan mijn doodkist, *est mihi causa mortis*; —**en**, *clavo* (of *-is*) *figere* (alqd); iets aan iets n., z. vastnagelen; iem. aan den grond n., *ad terram affigere alqm* (b.v. *cupide* Liv.); genageld aan, *adfusus ad* (b.v. *Caucasum*); overdr. *defigere alqm* (b.v. *pavor cum admiratione Gallos* Liv.); —**nieuw**, z. vonkelnieuw; —**vast**, *fixus*; wat n. is, *quae moveri non possunt*.

na-gemaakt, z. valsch 2. —**genoeg**, z. ongeveer; —**gerecht**, *mensa secunda*; *epidipnis* (Petr.); *bellaria* (pl.); de spijzen die het n. vormen); —**geslacht**, *posteritas*; *posteri*; met het n. rekening houden, *posteritati servire*; iets aan het n. overleveren, *memoriae prodere alqd*; iems n., z. nakomelingschap; —**geven**, = beschuldigen; iem. iets tot zijn eer n., *laudare alqm* ob alqd of alqd in alqd; —**gewas**, *messis secunda*; —**gooten**, z. wërpen; —**herfst**, *autumnus* *praeceps*.

na-lef, *simplex* (b.v. *animus*; *homo*); —**iviteit**, *simplicitas*; *mores simplices* (pl.); *animus simplex*.

na-jaar, *autumnus*; z. verder herfst; —**jaarsachtig**, *autumnalis*; —**jagen**, **1** eig. *consectari* of *persequi* (alqm; alqd); *insequi* (alqm); verg. nadjlen. — **2**) overdr. *consectari* (b.v. *opes*); *persequi* (b.v. *voluptates*; *laudem et virtutem*); het genot n., *dedere* of *tradere* se *voluptatibus*; iem. die het genot n., *homo voluptarius*; verg. ook jacht maken op iets 1 b; subst. het n., z. jacht 1 b; —**jager**, *auceps* (b.v. *voluptatum*); door omschr.; —**jauwen**, *prosequi alqm contumeliosis vocibus*.

na-ken, z. naderen; —**klank**, —**klinken**, z. —**galm**, —**galmen**; —**komeling**, *progenies*; *stirps* (Liv.); *filius* (zoon); *filia* (dochter); nn., z. nakomelingschap; nn. achterlaten, *stirpem ex se relinquere*; *liberos relinquere*; een n. van het mannelijk geslacht achterlaten, *virilem sexum relinquere* (Nep.); voor nn. zorgen, *liberis opus dare*; —**komelingschap**, (iems) n., *progenies*; *stirps* (Liv.); *stirps liberorum*; *liberi*; *proles* of *suboles*; = nageslacht; —**ko-men**, **1** eig. *sequi* of *subsequi*; *post venire* (later komen). — **2**) overdr. *satisfacere* (alci rei, b.v. *promisso*; *officio suo*); *stare* (alqā re, b.v. *promisso*; *decreto*; *pacto*); *exsequi* (b.v. *alcus mandata*; *officium suum*); *servare* (alqd; b.v. *officium*; *promissum*; *fidem*); de bevelen n., *imperata facere*; —**komer**, z. achterblijver; —**kroost**, z. nakomelingschap; —**kijken**, z. —**zien**.

na-laten, **1** = achterlaten. — **2**) = niet doen, verzuimen, *omittere* of *praetermittere* (alqd; met inf.); *neglegere* (veronachtzamen; alqd; met inf.); *desinere* (met iets ophouden; alqd; met inf.); *intermittere* (tijdelijk staken; alqd; met inf.); niets n. om te, *nilhil praetermittere quominus* met conl.; niet kunnen n. te, z. moeten 1; subst. het n., *intermissio* (b.v. *officii*); door omschr.; —**latenschap**, *quae alqs reliquit*;

fortuna tota quam alqs reliquit; *fortuna tota*; vaderlijke n., *patrimonium*; uit iets n., *hereditate ab alqo relictus*; verg. erfenis; —**latig**, *neglegens* (met betrekking tot iets, *alcus rei*; ook in *amicis eligendis*); *indiligens*; adv. *neglegenter*; *indiligenter*; z. verder zorgeloos; —**latigheid**, *neglegentia*; *indiligentia*; z. verder zorgeloosheid; —**leven**, *parere* (alci rei, b.v. *legibus*); z. z. verder nakomen 2; —**lezen**, *nauwkeurig n., diligenter pertractare*; z. verder naslaan; opslaan 1; lezen 2; —**lezing**, *spicilegium* (Varr.); n. houden, s. *facere*; (overdr.) *omissa* of *praetermissa colligere* of *supplere*; —**loopen**, iem. n., *prosequi alqm*; (altijd of tegen zijn zin) *sectari alqm* (b.v. *eum pueri sectantur*; *alqm mulieres* Plaut.); —**looper**, *assecta* (alcus); —**loten**, *subsortiri* (om iets, alqd); —**loting**, *subsortitio*.

na-maak, —**maaksel**, *facticium opus* (Plin.); verg. nabootsing (concr.); —**ma-ken**, z. nabootsen; iemsschrieffn., *imitari alcus chirographum*; paaren n., *adulterare gemmas* (b.v. *vitro*, in glas, *adulterantur gemmae* Plin.); *nagemaakt*, z. valsch 2; —**marcheeren**, z. natrekken; —**meloos**, *incredibilis*; *infinitus*; *immensus*; *ingens*; adv. *incredibiliter*; *infinitè*; —**melijk**, **1** ter verklaring van één enkel begrip, a) door de enkele appositie, b.v. de grootste redenaar der Romeinen, n. Cicero, *summus Romanorum orator, Cicero*; n. die ... die, is ... qui, b.v. hij was een zoon van L. Piso, n. van dien Piso, die ..., *filius L. Pisonis erat, eius qui ...*; ook door een verklarenden gen., b.v. na opsomming der overige oorzaken, n. overstroming enz., *collectis ceteris causis eluvionis enz.* — **b**) met meer nadruk, door *dico* of *inquam*, b.v. *summus Romanorum orator, Ciceronem dico.* — **2**) ter aanknooping van een tot verklaring dienenden zin, a) niet vertaald vóór den verklarenden acc. c. inf., b.v. een nieuw soort beschuldiging heeft Tubero bij u ingebracht, n. dat Ligarius in Afrika geweest is, *novum crimen ad te Tubero delatit, Ligarium in Africa fuisse.* — **b**) bevat de verklarende zin iets nieuws, dat van het voorafgaande scherper moet onderscheiden worden, dan staat *autem*, *enim*, *etenim*, *nam*, *namque* of *quippe*; *quidem* (om één woord op den voorgrond te plaatsen); *nempe*, *nimirum*, *scilicet* of *videlicet* (natuurlijk; dikwijls iron.); —**mens**, z. in iets naam 1 b; iem. van iem. of uit iets naam groeten; —**middag**, *dies postmeridianus*; *horae postmeridianae*; *postmeridianum tempus*; 's namiddags, *post meridiem*; *tempore postmeridiano*; (= altijd 's n.) *temporibus postmeridianis*; toen het reeds n. was, *inclinato iam in postmeridianum tempus die*; 's namiddags plaats hebbend enz., *postmeridianus*; —**middag-uur**, *hora postmeridiana*; gewoonl. = namiddag; —**nacht**, *extrema nox*; (mil.) *quarta vigilia*; —**neef**, z. nakomeling; —**noen**, z. namiddag; —**oogen**, z. nazien; —**oogst**, z. nalezing.

nap, *catinus*; *catillus*.

naphtha, *naphtha*.

na-pleiten, overdr. *acte agere* (Cic.); *actum rem agere* (Plaut.); —**pluizen**, *diligenter*

inquirere (in alqd); *perscrutari* (alqd); **-praten**, 1) iem. n. = iems stem of manier van spreken nadoen, *vocem of sermonem alcus imitari*. — 2) = wat men hoort nazeggen, *reddere* (b.v. *reddere de multis verba novissima* Ov.; *saevo dictata magistro* Hor.); *effingere imitando* (b.v. *nutricum verba Quint.*; iets (zonder eigen oordeel) n., *alqd tamquam magistri dictata reddere*; iem. n., *ex alcus auctoritate pendere et tamquam magistri dictata reddere*; (van leerlingen) *dicere quae tradita sunt a magistro*; (sterker) *invare in verba magistri* (Hor.).

nar, *sannio* (eig. een figuur in de Atellana); *fatrus* (dwaas; ook *uxoris meae fatua* Sen.); **-cis**, *narcissus*; **-dus**, *nardus*.

na-rede, z. slotrede; **-reizen**, *sequi*, inf. of *consequi* (alqm); **-rekenen**, = berekenen 1; iem. n., *rationes alcus inspicere* (iems rekening nagaan); **-rekening**, z. berekening; **-richt**, z. vaarschuwing; **-roepen**, iem. n., *voce alqm sequi* of *persequi*; **-rollen**, *subsequi*; **-rukken**, z. -trekken; **-rijden**, iem. n., *equo vectum sequi* of *persequi* alqm; **-schelden**, z. scheldwoord (iem. ss. *na-roepen*); **-schreeuwen**, iem. n., *clamore of clamoribus prosequi* of *consecrari* alqm; **-schrift** (van een brief) *pagella extrema*; *extremae epistulae transversus versiculus*; **-schrijven**, *imitari* (b.v. voorbeelden, *proposita*); letters n., *assimulare litteras* (letters maken die gelijken op het origineel); *litterarum ductus sequi* (van kinderen die leeren schrijven, Quint.); iets (dat iem. voorzegt) n., *excipere alqd*; (heimelijk) *intercipere alqd*; iem. n., z. zich aan letterdieverij schuldig maken; **-slaan**, munten n., *nummos adulterinos percutere*; = opslaand zoeken, *requirere* (b.v. *apud ipsum Lucilium in nono requiras*); *replicare* (b.v. *memoriam temporum*); een plaats in een boek n., *locum quaerere in libro*; z. ook opslaan 1; **-sleep** = gevolg 1; de n. van iets, = de gevolgen van iets, z. gevolg 2; **-sluipen**, iem. n., *clam consequi* (abs.); **-smaak**, *sapor* in ore relictus; de peren hebben een zuurachtigen n., *pira acidulum saporis in ore relinquant*; **-smijten**, z. -werpen.

na-snellen, iem. n., *alqm sequi contendere*; **-snuffelen**, z. -pluizen; **-speuren**; **-spel**, *exodium* (in 't bijz. van de Atellana, Liv.); overdr. *appendix* (b.v. *belli Etrusci* Liv.); **-speuren**, *odore aut algo leviter presso vestigio persequi alqd* (van honden; ook overdr. van menschen, b.v. *furta*); *odorari* (overdr.; b.v. *omnia*); z. ook opsporen; **-speuring**, z. opsporing; **-sporen**, z. -speuren; **-sporing**, z. opsporing; **-spreken**, z. -praten; -zeggen; **-stamelen**, van kinderen, *verba effingere imitando* (Quint.); **-staren**, iem. n., *contentis oculis prosequi alqm*; **-stevenen**, z. -varen; **-stormen**, iem. n., *cum impetu quodam sequi alqm*; **-streven**, *aemulari* (b.v. *alqm*; *alcus virtutes*); *imitando consecrari* (alqd); subst. het n., *aemulatio*; = najagen 2; **-stroomen**, overdr. *effuse sequi* (alqm); **-sturen**, z. -zenden.

nat, 1) *adi. madidus* (uitwendig); *umidus* (inwendig); *pluviosus* (regenachtig; b.v. *hiems*); een n. *neus*, *umentes nares* (Quint.); n. zijn, *madere* (van het zweet, *sudore*); n. worden

madefieri; *madescere*; n. maken, *madefacere*; *conspargere*. — 2) subst. *umor*.

na-teekenen, *imitari* (alqd); **-tellen**, *recognoscere* (alqd); *ipsum quoque numerare* (alqd); op de vingers n., *digitis computare* (eig.).

nat-hals, *madhusa* (Plaut.); **-held**, *umor* (het nat); *natura umida* (de natte natuur van iets).

nat-ie, z. volk 2 a en b **-ionaal**, *gentis alcus proprius*; *genti naturā insitus*; (= vaderlandsch) *patrius of domesticus* (b.v. *mos*); *publicus* (b.v. *dit*); n. karakter, *mores et ingenium gentis*; *natura genti insita*; *ingenia hominum*; n. fout, *vitiū nationis of communis gentis v.*; de groote nn. feesten der Grieken, *maximi illi universae Graeciae ludi*; het is een n. karaktertrek, *est gentis proprium* (met inf.); dapperheid is een n. karaktertrek der Romeinen, *virtus bellica Romanorum propria of Romanis insita est*; n. gebruik, *mos alcus gentis of m. domesticus*; het is een n. gebruik, *est gentis proprium* (met inf.); n. trots, *nimia gentis suae admiratio*; *sui admiratio*; n. dans, *moris sui tripudium* (wapendans); een n. dans uitvoeren, *more suo tripudiare*; n. kleederdracht, *vestitus of habitus gentis alcus proprius*; dit is sinds dien tijd de n. kleederdracht geworden, *hunc morem vestis exinde gens universa tenet* (Justin.); n. vergadering, *populi of totius populi concilium of conventus*; *publicum concilium*; *publicus conventus*; de nn. vergaderingen der Grieken, *celebres illi omnium Graecorum conventus*; **-ionaliteit**, *mores populi of civitatis*; *omnis mos* (b.v. *Graecorum*); *mores domestici* (inheemsche zeden); (= afkomst, landaard) *natio* (b.v. *natione Medus*); = volk 2 a; **-ionaliteitsgevoel**, sterk ontwikkeld n., *propiū sui nominis conscientia*; **-iviteit**, *thema* (Suet.).

natrekken, *sequi* of (op den voet) *subsequi* (alqm); (van een veldheer) *cum exercitu sequi* of *subsequi*.

natuuralis-atie, *civitatis donatio*; *data alci civitas*; door omschr.; **-eeren**, z. iem. het burgerrecht verleenen.

natuur, 1) abstr. = het geheel der wezenlijke eigenschappen van een pers. of zaak, *natura* (b.v. *hominis*; *loci*; *montis*); *ingenium* of *indoles* (n. van den mensch); *vis* (b.v. *virtutis*; v. et *natura eloquentiae*); van nature, *naturā*; *naturaliter*; *ingenio* of *suoapte i.*; door de n. versterkt, *naturā, loci n. of naturaliter munitus*; door de n. gevormd, z. *natuurlijk*; van n. eigen, *naturalis*; *innatus, insitus of naturaliter inn.* of *ins.* (alci); het ligt in de n. der menschen dat, *ita comparata est natura omnium hominum ut met con.*; in iems n. liggend, ook *suis* (b.v. *ob saevitiam suam*); tweede n., *altera* (b.v. *consuetudine quasi altera quaedam n. efficiat* Cic.); tot een tweede n. worden, *ex consuetudine in naturam vertere* (Sall.); reeds tot een tweede n. geworden zijn, *iam naturae vim obtinere*; de n. van een zaak, *natura of ratio alcus rei*; *veritas of ipsa res* (de werkelijkheid); iets kan krachtens zijn n. niet lang duren, *alqd ita comparatum est (ook talis of ex) condicio alcus rei est, quod (quae) non diu maneat of vigeat*; zooals het in de n. der zaak ligt,

id quod res habet; de n. getrouw blijven, *nihil a statu naturae recedere*; getrouw naar de n., *veritati similis*; *ad verum expressus*; adv. *ad similitudinem veri* of *ad verum* (b.v. *alqd exprimere*); schildering of voorstelling getrouw naar de n., *veritas*; naar de n. teekenen of schilderen, *ex rebus veris exempla sumere*; (van een kunstenaar *similitudinem effingere ex vero* (Plin. ep.); iets, *alqd ad verum exprimere* (ook met de pen); in 't bijz. — gestel. — 2) concr. = het geheel van al het geschapene, *natura* of *rerum n.*; de vrije n., rus; een vogel in de vrije n., *avis fera* (Plaut.); zich in de vrije n. begeven, *rus excurrere*; in de vrije n. (= onder den blooten hemel), z. bloot 1; de geheele levende en levenlooze n., *animalia et inanimata omnia*; soms = wezen van een bepaalde n., *natura*; een hogere n., *superior quaedam natura*.

natuur-beschouwing, *rerum* of *r. naturae contemplatio*; — **beschrijver**, *qui res naturales describit*; — **beschrijving**, *rerum naturalium descriptio*; — **drift**, z. instinct; — **gave**, *donum* of *munus naturae*; — **ge-noot**, z. medemensch; — **kenner**, *rerum naturae peritus*; — **kennis**, *rerum naturae peritia*; — **kind**, z. een mensch in den natuurstaat; — **kunde**, *physica* (pl.); *doctrina* de *rerum natura*; *quae de natura quaeruntur* of *de natura rerum disputantur*; *naturae* of *physica ratio*; *physiologia*; — **kundige**, *physicus*; *rerum naturae peritus*; *speculator venatorque naturae*.

natuurlijk, = van de natuur afkomstig, overeenkomstig de natuur, op de natuur betrekking hebbend, *naturalis*; *ab ipsa natura factus* of *profectus*; *quod natura dedit*; = door de natuur gevormd, *naturalis* (b.v. *moles*); *nativus* (b.v. *urbis nativa praesidia*); = aangeboren, *nativus* (b.v. *color*; *sensus*; *tepos*); *innatus* of *insitus*; *naturaliter innatus* of *insitus*; *ingenitus* of *ingeneratus*; *proprius ac naturalis*; n. aandrift, aanleg, aard, eigenschap, gesteldheid, gevoel, inrichting, liefde, *natura*; een n. aandrift tot iets gevoelen, *natura ferri ad alqd*; n. aanleg, ook *naturae habitus*; *natura et ingenium*; iets wordt de n. aanleiding dat, *alqd sponte commovet* of *incitat ut* met conl.; n. aard of inborst, *quo animi natura*; *ingenium*; de dood is het n. eind van het bestaan, *mors naturae finis est*; n. fout, n. gebrek, *vitium naturae* of *a natura profectum*; *damnum naturae*; n. gave, *donum* of *munus naturae*; iems nn. gaven, *propria naturae bona*; iets is een n. gevolg van iets, *alqd ex ipsa alius rei natura sequitur*; *alqd alquam rem consequitur*; *alqd ex alqa re efflorescit*; dit is een n. gevolg, *hoc aliter fieri non potest*; *hoc sponte efficitur*; iets kan gemakkelijk als een n. gevolg der omstandigheden verklaard worden, *alqd facile ex ipsa rerum natura consequitur*; *alqd f. ad ipsam rerum naturam revocatur*; n. godsdienst, *instia* of *innata dei* of *rerum divinarum cognitio*; n. historie, *historia naturalis* of *naturae*; n. kwaad, *matum naturae*; een n. neiging tot iets hebben, *a natura proclivem esse ad alqd*; alles wat ontstaat moet een n. oorzaak hebben, *quicquid oritur causam habet a natura necesse est*; een n. recht, *naturae ius alqd*;

n. schroomvalligheid, *natura pudorque*; n. talent, *ingenium* of *natura et i.*; n. vader, *pater naturalis* (tegenst. *p. adoptivus*); *p. non iustus* of *non legitimus* (vader van een niet uit een rechtsgeldig huwelijk gesproten kind); *gij zijt zijn n. vader*, *natura tu illi pater es* (Ter.); wiens n. vader, *cuius natura pater* (Cic.); n. zoon, *filius naturalis*; *f. non legitimus*, *paellie ortus* of *e concubina natus*; n. verscheidenheid der tonen, *natura et varietas sonorum*; n. verstand, *naturae habitus bonus*; *communis prudentia* (gewoon menschenverstand); *natura et ingenium*; langs den n. weg, *naturali quodam itinere*; op n. wijze, *natura*; iets ontstaat op geheel n. wijze, *alqd sponte et ultro fit*; dit gaat op vdkomen n. wijze toe, *hoc ex naturae legibus fit*; iets op n. wijze verklaren, *ad naturam revocare alqd* (b.v. *signa*); iets kan op zeer eenvoudige en n. wijze verklaard worden, *alqd admodum simplici et evidenti ratione explicari potest*; het is n., *necesse est* (met acc. c. inf. of conl. zonder ut); *non mirum est* (met acc. c. inf. of *quod* en ind.); *consentaneum est* of *par est* (met acc. c. inf.); het is n. dat iem., *natura alqm cogit* met inf.; iets is n. bij of van iem., *alqd fieri in alqo of facere alqm consentaneum est*; iem. vindt iets n., *alqd alci non mirum videtur*; adv. *necessario*; *manifesto*; *facile*; *plane*; iets n. nabootsen, *similiter alqd imitari*; z. verder boven (op n. wijze); in 't bijz. **a**) = eenvoudig, ongeknusteld, *simplex*; *naturalis* (b.v. *oratio*; *cultus*). **b**) = waar, oprecht, *verus*; *incorruptus*; *sincerus*. — **c**) beaamd, gewoonl. iron., *scilicet*; *videlicet*; *nempe*; *nimirum*; *credo*; heel n., *minime mirum id quidem*; n., want . . . niet, *neque enim* (b.v. n., want nooit heb ik het er voor gehouden dat, *neque enim unquam putavi* met acc. c. inf.); ik heb mij n. bedroefd, *pro eo ac debui moleste tuli* (Sulp.); ik ken hem n. beter dan jij, *quin melius novi quam tu* (Plaut.).

natuur-lijkheid, eig. *convenientia cum natura*; de n. der zaak, *probabilitas rei*; overdr. *veritas*; *simplicitas*; *sinceritas*; — **mensch**, z. mensch in den natuurstaat; — **onderzoek**, *investigatio rerum naturae*; zich met n. bezighouden, *studium collocare in rebus naturalibus scrutandis explicandisque*; — **onderzoeker**, z. natuurkundige; — **philosoof**, *physicus*; — **philosophie**, *physica* (pl.); *philosophia naturalis* of *quae est de natura*; *naturae* of *physica ratio*; — **recht**, *ius naturae*; *ius naturale* (tegenst. *ius civile*); *ius hominum*; — **staat**, *status naturae*; in den n. leven, *libere* of *sine legibus vivere*; een mensch in den n., *homo agrestis*, *rudis* of *ad humanitatem nondum informatus*; menschen in den n., ook *agrestes*; — **verschijnsel**, *quod in rerum natura fit*; ongewoon n., *ostentum*; *prodigium*; portentum; schade aanrichtende nn., *naturae mala*; — **verscher**, z. natuurkundige; — **wet**, *lex naturae* of *naturalis*; *communis lex naturae*; dit is een n., *hoc natura praescribit*; — **wetenschap**, z. natuurkunde.

nauw, **1**) adi. *angustus* (tegenst. *latus*); *artus* (tegenst. *laxus* en *latus*; b.v. *vinculum*; *vallis*; *obsidio*); *restrictus* (tegenst. *fusus*; b.v. *toga* Suet.; verg. sluiten 2); nn. schoe-

nen, *calcei urentes* (knellende); een n. geweten, *religio*; een n. geweten hebben, *religiosissimum esse*; n. omgang, *magna consuetudo*; n. betrekking, *necessitudo* (tusschen perss.); in n. betrekking tot iem. staan, *summā necessitudine contingere alqm*; *cum alqo alci est usus magnus*; n. vriendschap, *summa coniunctio* (verg. innige vriendschap); n. verbinding, *societas interior of propior*; een nauwere kring, *brevior orbis*; iets nauwer maken, z. vernauwen; te nauwer nood, z. nauwlijks; adv. *anguste*; *arte*; n. zitten (d.i. dicht opéén), *arte sedere* (Sen. rhet.); het n. nemen, het n. met iets nemen, *diligenter of religiose observare alqm* (= nauwgezet in acht nemen); niet, ook *facilem esse in alga re*; *neglegentius attendere alqd*; het met of bij iem. n. nemen, *diligentem esse in alqo*; te n., *iniquiorem esse in alqm*; *nimum inquirere in alqm*; met iets, *justidiosiorem esse in alga re*; ik neem dat bij hem zoo n. niet, *haec non nimis exquirō ab eo*; ik neem dat niet zoo n. = ik wil dat niet zoo letterlijk opvatten; het komter zoo n. niet op aan, *summa diligentia non requiritur*. — 2) subst. *frethum* (zeestraat); *angustiae* (overdr. engte); iem. in het n. brengen, *premere of urgere alqm*; in het n. zitten, z. in verlegenheid zitten.

nauw-gezet, *religiosus*; *sunctus*; *verus* (b.v. *verissimus iudex*); *diligens* (b.v. *praeator*); n. plichtsbetrachting, *religio officii*; n. trouw, *religio ac fides*; n. zorg, *fides et cura*; adv. *religiose*; *cum fide*; *sancie*; *diligenter*; n. te werk gaan, *religionem adhibere*; z. ook nauwkeurig; — **gezetheld**, *religio*; *fides*; *sancitias*; *veritas*; *diligentia*; z. ook nauwkeurigheid; — **keurig**, *diligens* (meestal van perss.); *accuratus* (van zaken); *subtilis* fijn, scherp (b.v. *iudicium*); *intentus* (b.v. *questio*; *cura*; *custodia*); n. schrijffrant, *oratio accurata et polita*; o. *subtilis*; *luminatus dicendi genus*; iem. aan een n. onderzoek onderwerpen, *diligenter explorare alqm*; iets aan een n. overweging, *diligenter considerare alqd*; een n. onderzoek naar iets instellen, *perquirere alqd* (b.v. *vias*); een n. uiteenzetting van iets geven, *accurate explicare alqd*; n. in iets zijn, *diligentem esse*, *diligenter versari of accurate v. in alga re*; *diligentem esse alcus rei* (als blijvende eigen schap); adv. *diligenter*; *accurate*; *subtiliter*; *acriter* (b.v. *contemplari*; *observare alqm*); *restricte* (b.v. *observare*; *praecipere*); *penitus* (door en door; b.v. *p. perspicere alqd*); ook door per-, b.v. n. onderzoeken, *perquirere (alqd)*; n. overwegen, *perpendere (alqd)*; n. schrijven, *perscribere alqd*; door twee synoniemen, b.v. n. beschouwen, *contemplari et considerare (alqd)*; z. ook juist; — **keurigheid**, *diligentia*; *cura*; *subtilitas*; n. bij iets in acht nemen, z. nauwkeurig in iets zijn; met n., z. nauwkeurig (adv.); — **lettend**, **-heid**, z. — **keurig**, **-heid**; — **lijks**, 1) = met moeite, *via* (objectief); *aggre* (subjectief); *non facile* (niet licht). — 2) van tijd, *via*; *viadum* (nog n.); n. — of, n. — toen, *via*, *viadum of commodum* (met ind. impf. of pl. qu. perf.) — *cum* (met ind. perf. of praes. hist.); — **te**, *angustiae*.

na-varen, *nave sequi (alqm)*; — **vel**, *umbilicus*; — **velvormig**, *umbilicatus* (Plin.);

— **vertellen**, *referre (alqd)*; ook *narrare (alqd)*; — **verwant**, z. na verwant 1. **na-vliegen**, iem. n., *volantem sequi alqm*; — **volgbaar**, *imitabilis*; — **volgen**, = volgen 1; overdr. iets of iem. n., *imitari of sequi alqd of alqm*; verg. ook nabootsen; — **volgenswaardig**, *dignus quem alqs imitetur*, *quem imiteris of quem imitemur*; *imitatione dignus*; — **volger**, *imitator*; ijverig n., *aemulus*; — **volging**, *imitatio*; door omschr.; iem. tot n. prikkelen, *aemulandi cupiditate incitare alqm*; de n. staat altijd beneden het origineel, *semper citra veritatem est similitudo* (Sen. rhet.); *in omni re imitationem vincit veritas*; coner. z. nabootsing; — **volgster**, *imitatrix*; — **vorschen**, iets n., *quaerere alqd of de alga re* (ook met afh. vraag); *exquirere of inquirere alqd of in alqd* (ook met afh. vraag); z. ook naspeuren; onderzoeken; — **vorscher**, *inquisitor*; *investigator*; *indagator*; — **vorsching**, *inquisitio*; *investigatio*; door omschr.

na-vraag, n. doen, *quaerere*; *rogitare*; n. naar iets doen, *quaerere*, *requirere of sciscitari alqd of de alga re* (bij iem., *ex alqo*); verg. ondervragen; daarnaar is veel n., *id a multis expetitur*; — **vragen**, z. na-vraag doen; — **weeten**, *incommoda quae alqd sequuntur*; de n. zullen wel komen, *postmodo senties*; werden nog lang gevoeld, *mala diu sentiebantur*; — **wegen**, iets n., *denuo ponderare alqd*; — **werken**, het geneesmiddel w. na, *remedium fugato morbo sentitur*; de vrees w. na, *longior causis timor est*; — **werpen**, iem. met steenen n., *alqm lapidibus prosequi*; — **willen**, iem. n., *alqm sequi of insequi velle*; — **winter**, hiems praeceps; — **wijzen**, iem. n., *digito monstrare alqm*.

na-ijlen, *alqm sequi contendere*; — **ijver**, *aemulatio*; *simultas*; *obtractatio*; er heerscht n. tusschen hen, *aemulantur of obtractant inter se*; z. ook ijverzucht; — **ijverig**, *aemulus (alcus)*; *alcus rei*; *obtractator (alcus)*; *alcus laudum*; n. zijn, *aemulari (alci)*; *obtractare (alci)*; *laudibus alcus*; z. ook ijverzuchtig.

na-zaat, z. nakomeling; — **zeggen**, (= herhalen) *repetere*; een ander iets n., *repetere quae alius dixit*; een eed n., *alqo praeeunte iurare*; iem. een eed n., *iurare in verba alcus*; = napraten 2; iem. iets goeds (iets kwaads) n., *bene of honorifice (maledice) dicere de alqo*; men zegt iem. na dat hij, *dicitur alqm* m. inf.; *dicunt alqm* met inf.; — **zellen**, *nave sequi alqm*; — **zenden**, *submittere* (te hulp; b.v. *alci copias*); *mittere qui sequantur of insequantur* (b.v. den vijand troepen n., om hem te vervolgen, m. g. s. of i. hostem); — **zetten**, *in- of consecrari (alqm)*; *in-, con-, of persequi (alqm)*; z. verder vervolgen 1; — **zien**, iem. n., *oculis prosequi alqm*; iets n. (of het in orde is), *circumspicere* (b.v. *sua*); *inspicere* (b.v. *rationes suas*); z. ook naslaan; — **zin**, (gramm.) *quod sequitur*; plur. *posteriora*; *extrema*; — **ziften**, = zetten; — **zoeken**, iets n., *quaerere of requirere alqd*; (= doorzoeken) *perscrutari*; z. ook navorschen; — **zomer**, *aestas praeceps*; — **zwemmen**, *nando sequi (alqm)*; — **zwe- ren**, z. een eed nazeggen.

neder, *deorsum*; op en n., *sursum d.*

neder-, de-, z. ook af-; —**buigen**, *deflectere* (alqd; alqm); zich n., *inclinari*; se demittere; —**bukken**, se demittere; —**daalen**, *descendere* (de of ex alga re; in of ad alqd); *labi* of *delabi* (b.v. de of e caelo); verg. afdaalen; —**daling**, *descensus*; dooromschr.; —**dompelen**, z. onderdempelen; —**drukken**, *deprimere* (alqd; alqm); verg. ternederdruken; —**golven**, *defluere* (van kleeren); z. verder —hangen; —**goolen**, z. —werpen; —**hagelen**, *grandine affligere* (alqd); —**hakken**, z. —houwen; —**halen**, = naar beneden halen, *dehaurere*, *deripere* of *deicere* (alqd); de zeilen n., *vela subducere* (Auct. b. Alex.); = sloopen; —**hangen**, *dependere* (b.v. *dependente a cervicibus pugione antepectus*; *laqueo dependente invenere*); (naar voren) *propendere* (b.v. *propendentes aures*); (van kleeren) *dependere* of *defluere* (poët.); b.v. *amictus nodo ex umeris dependet*; *defluit pedes vestis ad imos*; een tot de enkels nederhangende tunica, *ad talos demissa tunica*; t. *talaris*; over de schouders n., *umeros tegere*; over iets n., *impendere* of *imminere alci rei* (van rotsen enz.); slap nederhangend, *pendulus*; *flaccidus*; —**houden**, iem. n., *premere alqm* (Tac.); —**houwen**, *caedere*, *trucidare* of *obtruncare* (alqm; hostes); de vijanden werden n., ook *caedes hostium facta est*; *hostes caede strati sunt*; z. ook —vellen; in de pan hakken 1; subst. het n., *caedes*; *trucidatio*; door omschr.; —**hurken**, z. hurken.

nederig, *humilis* (alg.); z. verder eenvoudig; deemoedig; —**held**, *humilitas*; z. verder eenvoudig; deemoed.

neder-kammen, *depsectere* (alqd); —**klimmen**, z. afdaalen; —**knielen**, *posito procumbere genu* (van menschen, Ov.); *genua submittere* (van een paard, Curt.); se submittere of in *genua procumbere* (van een olifant, Curt.); voor iem. n., se *alci* (b.v. *praesidenti patri Suet.*) ad *genua submittere*; z. ook een voetval voor iem. doen; —**komen**, 1) eig. z. nederdaalen; ergens n., *decidere* of *defcrr* in *alqm locum*. — 2) overdr. iets k. op iems'hoofd neder, *recidit alqd in alcus caput* (b.v. *consilia in ipsorum caput*) of in *alqm* (b.v. *huius amenitiae poena in ipsum*); iets op iems'hoofd doen n., z. iem. doen boeten voor; de eischen kwamen hierop neder, *summa postulationum haec erat* (zoo ook *mandatorum haec est summa*); wat hij zei kwam hierop neer dat . . . *summa fuit orationis* met acc. c. inf.; hierop k. alles neder, *haec summa rei est*; *omnia in eo sumt* of *posita sunt*; de geheele kwestie k. nu hierop neder of . . . of, *huc universa causa deducitur utrum . . . an met conl.*; de geheele zaak komt hierop n. dat je niet wilt, *totum in eo est ut nolis*; alle woorden k. daarop n., *omnia verba eo redeunt*; op hetzelfde n., *eodem pertinere*; het k. op hetzelfde n., *eodem redit*; idem of *par est*; of . . . of, *nihil interest utrum . . . an met conl.*; rooven en strijden k. volstrekt niet op hetzelfde neder, *longe aliud est rapere, aliud pugnare*; al het werk k. op mij neder, *meus est omnis labor*; —**kijken**, z. —zien.

neder-laag, 1) in den oorlog, *clades*; ook *calamitas*, *offensio* of *vulnus*; iem een n. toebrengen, *cladem*, *calamitatem* of *vulnus*

inferre of (met zakelijk subj.) *afferre alci*; een n. lijden, *cladem* enz. *accipere*; een n. lijden met de ruitjerij, *equitatu pelli*. — 2) bij de stembus, *repulsa*; een n. lijden, *repulsam ferre*; *repelli*; —**laten**, *demittere* (b.v. *alqm de muris*; e. *lacunari gladium*); de valdeur n., *deicere cataractam*; iets ergens in n., *immittere alqd in alqd* (b.v. *ligna machinationibus in flumen*); zich n., *demitti* of *se demittere* (b.v. *manibus*; *fumi*; *per tegulas*); z. ook gordijn enz.; —**lating**, *demissio*; door omschr.; —**leggen**, 1) iets ergens n., *ponere* of *collocare alqd in alqd loco*; *deponere* (vooral ter bewaring, b.v. *alqd in alqd loco* of *apud alqm*); een boek n., z. uit de hand leggen 2; zich n., *procumbere*; se *abiceere*; *corpus sternere* of *prosternere*; *sterni* (b.v. *ferurum ritu*); *accumbere* (zich aan tafel n.); overdr. zijn gedachten in geschriften n., *mandare litteris cogitationes suas*; zich bij iets n., z. in iets berusten 4. — 2) = voor goed n., *deponere* (alqd); de wapens n., *ab armis discedere* of *recedere*; (van overwonnenen) *arma deponere*; overdr. een ambt n., *abdicare* se *magistratu* (ook *consulatu* enz.); *abire magistratu* (ook *consulatu*, *honore* enz.); *deponere magistratu* (ook *consulatum*, *provinciam*, *imperium* enz.); zijn commando n., ook *d. exercitum*; (van een stadhouder of quaestor in een provincie) *ocd decedere*; d. *provincia*, de of ex p.; de regering n. (van een vorst) *abire ab administratione rei publicae*; (van een koning) *regno cedere*; (van een keizer) *imperium deponere* of *imperio cedere*; iem. dwingen zijn ambt n. te leggen, ook *depellere alqm magistratu* (b.v. het ambt van tribuun, *tribunatu*); z. ook afzetten 2. — 3) subst. het n., = —**legging**, 1) alg. door omschr. — 2) van een ambt, *abdicatio* (b.v. *dictaturae*); door omschr.; —**liggen**, *iacere*; z. ook ternederliggen; ziek n., z. ziek liggen; nederliggend, *proiectus* of *prostratus* (b.v. *ante simulacra*; ad *pedes alcus*).

neder-ploffen, *concidere*; —**rammelen**, *decutere* (b.v. *multis locis decussus murus erat Liv.*); —**regen**, *depluere*; —**rollen**, *devolvere*; intr. *devolvi*; iets op iets doen n., *provolvere alqd in alqd* (b.v. *ardentes cupas in opera*); z. ook —vallen; —**rukken**, z. —halen; —**sabelen**, z. —houwen; —**schieten**, 1) tr. iem. n., *telo deicere* of *conficere alqm*; *configere alqm*. — 2) intr. *deferri*; de bliksem schoot naast zijn draagstoel n., *lecticam eius fulgur praestرنit* (Suet.); (van winden) se *deicere* (b.v. *ad utriusque terrae praecelsis montibus Liv.*; verg. —varen); —**schrijven**, z. opschrijven 2; —**slaan**, 1) tr. *sternere*, *prosternere* of *terrae* (ook *ad terram*) *deicere* (alqm; alqd); de oogen of den blik n., *oculos in terram demittere* (Liv.); *terram inuerti*; voor iem., *vuln* demittere *alci* (Liv.); *vuln* *summittere alci* (Suet.). — 2) intr. z. —storten 2; —**smijten**, z. —werpen; —**springen**, *desilire* (de of ex alga re); —**steken**, iem. n., *confodere alqm*; —**stooten**, iem. n., *deicere*, *sternere* of *prosternere alqm*; (= neersteken) *confodere alqm*; —**storten**, 1) tr. z. nederwerpen; afstorten 1; zich n., z. zich storten 1. — 2) intr. *corruiere*; *concidere*; *collabi*; *ruere*; (met geweld) *affligi*; (van rivieren) *devolvi*;

z. ook -vallen; —**storting**, tr. *deiectus*; door omschr.; intr. *prolapsio*; *casus*; *ruina*; door omschr.; —**strooien**, *spargere* (alqd); —**stroomen**, *defluere* (b.v. *lactis imber*); se *deicere* (b.v. *tanta vis aquae*); z. ook afvloeien; —**strijken**, intr. *devolare* (in *alqm locum*); verg. —schieten; —varen. **neder-tellen**, *numerare* of *dinumerae* (b.v. *nummos*); —**trappen**, *trudere*, z. ver-trappen; —**trekken**, = naar beneden trekken, *dehahere* of *deducere* (b.v. *lunam*; *lunam de caelo*); = aftrekken 1; —**val-len**, = naar beneden vallen, *deidere* (abs.; in alqd; de of ex alqd loco; ook *caelo enz.*); *delabi* (in alqd; de of ex alqd loco); (snel) *deferri*; van iets n., z. ook afvallen 1; = voorover n., *procidere* (b.v. *pars muri*); *pro-labi* (b.v. *ex equo*; *aedes vetustate*); *procum-bere* (b.v. *ante pedes alcius moribundus*; *ulmus in aram ipsam*); (= instorten, ineen-zakken) *concidere* of *corruere*; *collabi* (van zaken en poët. van perss.); iets valt op iem. n., *alqd incidit in alqm*; voor iem. n., = een voetval voor iem. doen; (aanbiddend) *pro-cumbentem humi venerari alqm*; subst. het n., *casus*; *prolapsio*; door omschr.; —**varen**, se *deicere* (b.v. *venti a montibus*; *tempestas caelo deiecta*); verg. —schieten 2; —**vellen**, iem. n., *sternere* of *prosternere alqm*; z. ook —houwen; —**vliegen**, *devolare* (in *alqm locum*); verg. —zweven; —**vlieten**, —**vloeden**, *defluere* (b.v. *sudor a capite*); z. ook afvloeien; —**vliesen**, zich n., *considerare* (gaan zitten; b.v. *hic in umbra*); z. verder zich nederleggen 1. **neder-waarts**, *deorsum*; —**wentelen**, *de-volvare* (b.v. *saxa in agmen*); —**werpen**, = naar beneden werpen, *deicere* (alqm of alqd de of ab alqa re; in alqd); *decutere* (alqd; van den bliksem); z. ook storten 1; = op den grond werpen, *abacere* (alqd); (met geweld) *sternere* of *prosternere* (alqm; alqd); *proicere* (op straat of vóór zich; alqd; ook *alqm inhumatum*); z. ook af-werpen 1; = omverwerpen, *e* of *subver-tere* (alqd); zich n., se *abacere* (b.v. in herba; ad *Caesaris pedes*); z. verder zich neder-leggen 1; zich voor iem. n., z. een voet-val voor iem. doen; subst. het n., *deiectus*; *strages*; door omschr.; —**zakken**, z. zak-ken; afglijden; ineenzakken; laten n., z. ook nederlaten; —**zenden**, *demittere* (alqm of alqd ex de alqa re; in alqd); —**zetten**, 1) eig. iets n., *ponere* of *deponere alqd*; iets ergens n., *ponere* of *collocare alqd in alqo loco*; zich n., z. gaan zitten 2. — 2) overdr. zich ergens n., *considerare*; *con-sistere*, *sedem collocare* of *sedem ac domicilium constituere in alqo loco*; —**zetting**, z. ko-lonie; —**zien**, 1) eig. op iets n., *despicere alqd* (b.v. *varias gentes et urbes*; ook *res humanas*); uit de verte, *prospicere in alqd* (b.v. *ex locis superioribus in urbem*); *pro-spectare* (b.v. *ex tectis fenestrisque*); subst. het n., *despectus*. — 2) overdr. met minach-ting, uit de hoogte, trotsch op iem. of iets n., *despicere alqm of alqd*; op iedereen n., ook *hominem prae se neminem putare*; —**zinken**, z. zinken 1; ineenzakken; iets in iets laten n., *demittere alqd in alqd*; —**zitten**, z. zitten 1; —**zweven**, *delabi* (b.v. *caelo de caelo*); *leniter demitti* (b.v. *suspensis alis*); —**zigen**, z. —vallen.

neef, *fratris* of *sororis filius* (broeders of zusters zoon); *consobrinus* (n. van moeders-kant); *patruelis* of *frater p.* (n. van vaders-kant).

neembaar, *expugnabilis*; *qui expugnari potest*.

neen, door herhaling, met toevoeging van *non*, van het woord waarop in de vraag de nadruk ligt, b.v. hebt gij hem gezien? — n., *vidistine eum?* — *non vidi*; soms ook alleen *non*; n. zeker niet, wel n., *minime vero*; *minime* . . . *quidem*; *nil vero minus*; n. integendeel, n. veel, *immo*; *immo vero*; *immo potius*; n. niet zij, maar gijzelf zijt een zwetser, *non vero tam isti quam tu ipse nugator*; n. antwoorden, zeggen, z. ja 1; weigeren; n. roepen, *reclamare*; het ge-roep van n., *reclamatio*; n., zoo is het niet, *non est ita*; *non ita est*.

neer, *neer-*, z. neder, neder; —**slach-tig**, *humilis* of *demissus* (kleinmoedig); *afflictus* of *abiectus* (moedeloos); *tristis* of *maestus* (treurig); n. zijn, *animo esse humili*, *demisso* of *abiecto*; in *maerore* of *maestitia* esse; n. worden, *animum demittere*, *contra-here* of *abacere*; verg. den moed laten zinken 1; iem. n. maken, *affligere alqm of animum alcius*; *maestitiam alci inicere*; verg. ontmoedigen; adv. *demisse*; *animo demisso*, *afflicto*, *abiecto* of *tristi*; —**slach-tigheid**, *animi demissio*, *afflictio*, *abiectio*, *debilitatio* of *imbecillitas*; (= droefheid, treurigheid) *tristitia*; *luctus*; *maeror*; *maestitia*; *animi aegritudo*; —**slag**, *quod desedit ex alqa re*.

neet, *lens* (gen. *lendis* Plin.).

neg-atie, gramm. *negatio* (Ps. Apul.); *negativa* (Donat.); —**atief**, gramm. *negativus* (Apul.); n. genot, *voluptas vacuitate doloris percepta*; adv. *negative* (Boët.); —**eeren**, z. ontkennen; iem. n., *simulare* se *alqm ignorare*; z. ook iem. verloochenen 1. **negen**, *novem*; de n., het getal n., *novenarius numerus*; —**daagsch**, = negen dagen duren-d, *novendialis* (b.v. *sacrum*); = negen dagen duren-d of oud, *novem dierum*; = negen dagen oud, *novem dies natus*; —**de**, *novus*; een n., een n. deel, *novus*; *pars nova*; —**dehalf**, *octo et dimidiatus*; —**derlei**, *novem generum*; —**duizend**, *novem milia*; —**duizendmaal**, *novies milies*; —**duizend-ste**, *novies miliesimus*; —**entwintig**, *undetriginta*; —**honderd**, *nongenti*; —**honderd-maal**, *nongenties*; —**honderdste**, *nongentesimus*; —**jarig**, *novem annorum* (negen jaar duren-d of oud); *novem annos natus* (negen jaar oud); —**maal**, *novies*; —**maandsch**, *novem mensium* (negen maand duren-d of oud); *novem menses natus* (negen maand oud); —**tal**, *enneas* (Censorin.); een n., gedichten, *novem carmina*; —**tien**, *unde-vinginti*; *decem et novem*; —**tiende**, *unde-vicesimus*; —**tienhonderd**, *mille et non-genti*; —**tienjarig**, *undeviginti annorum* (negentien jaar duren-d of oud); u. *annos natus* (negentien jaar oud); —**tienmaal**, *undevicies*; —**tig**, *nonaginta*; het getal n., *nonagenarius numerus*; —**tigjarig**, *nona-ginta annorum* (negentig jaar duren-d of oud); n. *annos natus* (negentig jaar oud); —**tigste**, *nonagesimus*; —**werf**, z. negen-maal.

neger, *Aethiops*; —**in**, *Aethiopissa* (Hier.);

een oude n., *Aethiops anicula* (Lamprid.).
neig-en, 1 tr. *inclinare* (b.v. *caput*). — **2** intr. of reflex. **a**) een buiging maken. — **b**) = overhellen. — **c**) de dag n. ten avond, *dies iam vergit*; toen de dag ten avond neigde, ook *inclinato die* (Pin. ep.); reeds ten avond neigde, *praecipiti iam ad vesperum die*; de ten ondergang neigende zon, z. kim (de ter k. neigende zon); — **ing, 1** eig. *inclinatio*; = buiging. — **2**) overdr. *inclinatio animi* of *voluntatis* (tot iets, ad alqd); *studium* (alcus rei); *proclivitas* (in ongunst. zin; ad alqd, b.v. ad morbos; ad aegrotandum); nn., *studia*; n. tot toorn, ad iram *proclivitas*; *iracundia*; n. tot dronkenschap, *vinolentia*; n. hebben of (ver)toon den tot iets, *inclinare* ad (b.v. quo nimis *inclinant ferme scribentium animi* (Liv.); *propensum*, *prorum* of *proclivem* esse ad alqd; iets vertoont een zekere n. tot iets, *alqd inclinatum et quasi prorum est ad alqd*; om naar boven te gaan, in *sublime tendere* (b.v. *levibus in s. tendentibus* Plin.); geen n. hebben tot iets, *alienum esse* of *abhorre*re ad alqa re; een besliste, sterke n. tot iets hebben, *inclinare se propensiore voluntate* of *ferri vehementiore studio ad alqd*; zijn n. bedwingen, *vincere animum*; zijn n. volgen, *animo obsequi*; zijn nn. volgen, *studiis suis obsequi*; z. verder genegenheid; liefhebberij.

nek, cervix (Liv. en Sall. steeds pl. *cervices*); *collum* (hals); iem. den n. breken, *frangere alci cervices*; iem. den n. omdraaien, *collum alci torquere* (verg. *praetorquere iniuriarum prius collum* (Plaut.)); zijn n. onder de bijl leggen, *cervicem securi subicere*; het hoofd in den n. werpen (b.v. van een Bacchante), *caput iacere* (Tac.); overdr. *magnifice se iactare*; dit zal hem den n. breken, *hoc ei perniciet erit*; iems n. buigen, *frangere alqm*; *alcus animum* of *alcus ferociam*; den n. onder het juk buigen, *servitutem accipere*; iem. met den n. aanzien, *despicere* of *contemnere alqm*; iedereen, *hominem prae se neminem putare*; omnes prae se contemnere; — **ken, z.** den nek breken.

nekroloog, hominis mortui vita; een n. schrijven, *hominis m. vitam narrare*.
nektar, nectar.

nemen, 1 = iets voor zich n. om er gebruik van te maken, *sumere alqd* (ook alqd in *maris*; *tempus ad alqd*); = aannemen 4; kiezen 1; = innemen, *capere* (b.v. *urbem*).; z. verder innemen 2 c; veroveren; = koopen, *sumere* of *emere* (alqd); = vragen, b.v. wat n. gij voor deze schoenen, *quantum vendis hos calceos*; veel n., *magnum pretium facere* of (voor iets) *avare pretium alcus rei statuere* (van den verkoper); *magno operam suam collocare* (van den werknemer); iets (eenige malen) n. (bij het vermenigvuldigen), *ducere* of *multiplicare alqd* (b.v. zes maal zeven voet, *pedes ducere sexies septenos*); = opnemen 5. — **2**) = (met geweld of wederrechtelijk) afnemen 1. — **3**) in 't bijz. iem. **bij** iets n., *prehendere, apprehendere* of *arripere alqm alqd re* (bij iets beetpakken); iem. bij zich op den wagen, op het paard n., *tollere alqm in currum* (ook alqm *curru*), *alqm in equum*; overdr. iem. ergens bij n., *adhucere alqm ad alqd* (b.v. ad *consilium*); z. ook

dokter; iets **in** iets n., *alqd sumere* of *capere in alqd* (b.v. *librum in manus*); *conicere alqd in alqd* (b.v. *calculus in os coniectis*); iem. in zijn huis n., *recipere alqm ad se domum*, ad se of *domum suam*; **met** zich n., z. medenemen; iets **op** zich n., *tollere* (b.v. *onus*); *subire* (b.v. *civilitatis onus*); *suscipere alqd* (b.v. *laborem*; *alcus causam*; *officium*; *imperium*; *legationem*; de zorg voor den staat, ook alleen *rem publicam*; op zich n. iets te doen, s. *alqd faciendum*; *excipere alqd* (b.v. *labores*; *alcus causam*; *rem publicam*); *obire* (b.v. *munus*; *legationem*); een proces op zich n., ook ad *causam aggregati* of *accedere*; (= voor iets instaan) *praestare alqd* (z. ook *instaan*); (= niet afslaan) *non recusare alqd*; iets op iets n., *accipere alqd in alqd* (b.v. *alqd in cervicem*); iem. n. **tot** (= kiezen tot), *sumere alqm* (b.v. tot aanvoerder, *imperatorum*); z. ook getuige 1 enz.; iem. tot zich n., z. boven (iem. in zijn huis n.); iets tot zich n., z. nuttigen; iets **uit** iets n., *eximere alqd ex of de alqa re*; *demere alqd de alqa re* (b.v. *securus de fascibus*); *tollere alqd ex alqa re* (b.v. *pecuniam ex fano*; *solem e mundo*); (= te voorschijn halen) *promere alqd ex alqa re* (b.v. *tibi senatus ex aerario pecuniam*) of *alqd de alqa re* (b.v. *medicamenta de narthecio*); *depromere alqd ex alqa re* (b.v. *pecuniam ex aerario*); iets **van** iets of iem. n., z. afnemen 1; ergens (een beetje) van n., *libare alqd ex alqa re* (b.v. *ex praestantissimis ingenii excellentissima quaeque*; *ex omnibus quodcumque te maxime specie veritatis movet*); iets van iem. n., *accipere alqd ab alqo* (aannemen); *poscere alqd ab alqo* of *alqm* (eischen); *emere alqd ab of de alqo* (kooppen). — NB! z. verder de woorden, waarmee „nemen” verbonden wordt.

nergens, nusquam; nullo loco; n. anders, *nusquam alibi*; n. ter wereld, n. *gentium*; opdat n., *necubi*; (met nadruk) *ne usquam*; n. heen, *nusquam*; in *nullum locum*; de plebs was n. anders voor geboren dan ..., *plebem nusquam alio* (= ad *nullam aliam rem*) *natam quam* (Liv.).

nering, z. verdienste 2; handel;

— **doende, z.** winkelier.

nervens, z. zenuwachtig.

nest, nidus; een n. bouwen, *nidum facere* of *construere*; — **el, fibula**; — **elen, =** een nest bouwen, *nidum facere*, of *construere*; *nidificare* (Col.); *nidulari* (Gell.); (= een nest hebben) *nidum habere*; subst. het n. (= het bouwen van een nest), *congestus* (b.v. *avium*); door omschr.; — **erij, luteum negotium**; — **je, nidulus**.

net, 1 subst. **a**) eig. *rete* (alg.); *plaga* (voor het vangen van groot-wild); *reticulum* (haarnet). — **b**) overdr. *plagae*; *insidiae*; *illecebrae*; iem. in het n. weten te krijgen, in het n. lokken, *alqm capere* of *illucere*; *alcus animum illecebris pellicere*; iem. in het n. trachten te lokken, *captare alqm*; in het n. geraken, in *plagas* of in *insidias incidere*; z. ook strik. — **2**) adi. *bellus*; *mundus*; *nidus*; *elegans*; *concinuus*; nn. menschen, *honesti*. — **3**) adv. **a**) = netjes. — **b**) = juist 2; — **el, urtica** (brandnetel); dove n., *galeopsis*; — **elg, 1** van een pers. = lichtgeraakt. — **2**) van een zaak, *qui facile offensum esse potest*; een n. punt,

locus lubricus et anceps; aanroeren, *ulcus tangere* (Ter.); = moeilijk, *difficilis*; *arduis*; *asper*; z. ook *hachelijk*; —**elgheid**, z. lichtgeraaktheid; = moeilijkheid, *difficultas*; *asperitas*; —**heid**, *munditia*; *nitor*; *elegantia*; —**je**, *reticulum*; —**jes**, *belle*; *munde*; *nitide*; *elegant*; *concinne*; (= fatsoenlijk) *honeste*; —**vechter**, *retiaris*; —**vlies**, *compositura* (b.v. *oculo-rum* Lucr.).

neurien, *susurrare* (b.v. *cantica Nili* Mart.).

neus, *nasus*; (als reukorgaan) *nares* (pl.; neusgaten); iem. met een grooten n., *homo nasutus*; door den n. spreken, *de nare loqui* (Pers.); den n. ophalen, *fastidire* (voor iets of iem., *alqd* of *alqm*; ook met inf.); *naso suspendere adunco* Hor.; *alqm*; *omnia*); een langen n. krijgen, *injecta re abire*; *turpiter derideri*; iem. bij den n. hebben of nemen, *ducere alqm dolis* (Plaut.); z. verder bedotten l.; foppen; vlak voor iems n. liggen, *ante oculos* of *ante pedes positum esse*; iem. iets voor den n. wegkapen, *alci alqd praeipere*; iem. iets onder den n. wrijven, *exprobrare alci alqd*; den n. in iets steken, *oculus in alqd inserere*; overal den n. insteken, *alienis negotiis semper se interponere*; —**bloeding**, *profluvium sanguinis e naribus*; *haemorrhagia* (Plin.); een n. hebben, z. bloeden (hij b. uit den neus); —**doek**, z. zakdoek; —**gat**, *nares*; —**gezwel**, *ozæna* (Plin.); —**haren**, *vibrissæ* (Fest.); —**hoorn**, *rhinoceros* (gen. -otis); —**vlengels**, *nasus imus*; —**wijs**, *nasutus* (Phaedr.); *arrogans*; adv. *nasute*; *arroganter*; —**wijsheid**, *arrogantia*.

neutr-aal, *medius* (b.v. *medius esse iam non licebit*); *neutrius partis*; *qui est in neutris partibus*; *quietus* of *otiosus* (zich rustig houdend); nn., ook *medii ac neutram partem sequentes* (Suet.); n. zijn, zich n. houden, ook *neutram partem sequi*; *neutri parti se adiungere*; *medium se gerere*; *quiescere*; (in een oorlog) *armis non interesse*; *neutris auxilia mittere*; *utrisque armis vacare*; —**aliteit**, *neutrius partis* (of pl.) *studium*; *quies* of *otium*; de n. in acht nemen, z. neutraal zijn.

nevel, *nebrula*; *caligo*; iets in een n. hullen, *nebrula involvere alqd*; *nebulas* of *tenebras obducere alci rei*; een n. hangt (ergens), *nebrula cedit* (b.v. *campo quam montibus densior* Liv.); overdr. een n. is over iems oogen uitgegoten, *alcuius animo offusa caligo est*; —**achtig**, —**ig**, *nebulosus*; *caliginosus*; het is n., het is n. weder, *caelum est nebulosum*; *aër est nebulosus*.

neven-bedoeling, z. bijbedoeling; —**gedachte**, *cogitatio minor*; hij had daarbij een n., *aliud simul cogitavit*; —**man**, *qui iuxta constitit*; iems n. (in het gelid), *qui propter alqm* of *proximus alci stat in acie*.

nevens, = naast l.; behalve; —**gaand**, z. bijgaand.

nicht, *fratris* of *sororis filia* (broeders of zusters zoon); *consobrina* (van moederskant); *patruius soror* (van vaderskant).

niem-and, *nemo*; *nullus* (vervangt steeds den gen. en abl. van *nemo*); en n., *nec quisquam*; opdat n., *ne quis*; (met nadruk) *ne quisquam*; —**endal**, z. niets.

nier, *ren* (gewoonl. pl. *renes*); —**ziekte**,

renum morbus; een n. hebben, *ex renibus laborare*.

nieskruid, (*helleborum*; *veratrum*).

niet, **1**) subst. het niet, *nihilum* (maar alleen acc. en abl. in enkele uitdrukkingen, als *de nihilo fieri*; *ex nihilo oriri*; *ad nihilum recidere* enz.); te n. doen, *abolere* (*alqd*); *irritum facere* (*alqd*, b.v. *testamentum*); *diluere* (b.v. *crimen*); verg. ook opheffen 2; te n. gaan, *ad nihilum venire*; *interire*; *dilabi*; geheel te n. gaan, in het n. verzingen, in *nihilum interire*; om n., z. gratis; niet voor niet, z. niet zonder reden; spreekw. als n. komt tot iet, is het allemaans verdriet, *asperius nihil est humili, cum surgit in altum* (Claudian.). — **2**) adv. *non*; *haud* (hoofdzakelijk bij adii. en advv.); *ne* met conl. (bij een verbot, wensch of concessie); in vragen, *nonne* (wanneer men een bevestigend antwoord verwacht); *non* (ter uitdrukking van verwondering, b.v. antwoordt gij mij n., *non mihi respondes*); soms zit de negatie in een woord opgesloten, b.v. n. weten, *nescire* of *ignorare*; n. willen, *nolle*; zeggen dat n., *negare* met acc. c. inf.; onvertaald blijft de negatie in uitdrukkingen als: wat voor daden heeft hij n. verricht, *quæ edidit facinora*. — NB! z. verder de woorden, waarmede „niet” verbonden wordt, als indien enz.

nietig, *vanus*; *inanis*; *futilis*; *levis*; = klein; vergankelijk; wij nn. stervelingen, *nos homunculi* (Sulp.); nn. dingen, z. nietigheid (nn.); —**heid**, *vanitas*; *inamitas*; *levitas*; = vergankelijkheid; elke dag toont onze n., *omnis dies quam nihil simul ostendit*; de n. van iets aantoonen, *alqd diluere* of *falsum esse docere*; z. verder wederleggen; concr. = kleinigheid; nn., *mgæe*; *ineptiæ*.

niets, *nihil* (alleen nom. en acc.); *nihilum* (alleen acc. en abl. in enkele uitdrukkingen, b.v. *de nihilo fieri*; *ex nihilo oriri*; *ad nihilum venire*; in *nihilum interire*; verg. niet 1; zoo goed als n. zijn, *pro nihilo esse*; iets voor niets achten, *alqd pro nihilo putare* of *ducere*; de abl. zonder praep. alleen als abl. mensurae, b.v. n. grooter, meer enz., *nihilum maior, magis* enz.); *nulla res* (vervangt *nihil* behalve in nom. en acc.); n. nieuws, *nihil novi*; niets nuttigs, *nihil utile* (en zoo ook wanneer van het adi. bij *nihil* weer een naamval afhangt, b.v. *nihil expectatione vestra dignum* en niet *digni*); en n., *nec quidquam*; opdat n., *ne quid*; (met nadruk) *ne quidquam*; om n., *sine causa*; de *nihilo*; voor niets, z. gratis; vergeefs; in 't bijz. **a**) n. te doen hebben, z. vacantie hebben; n. doen of uitvoeren, z. luieren (subst. het n. doen, z. lediggang). — **b**) n. van, door *nullus*, b.v. hij ziet n. van hen, *eos nullos videt*. — **c**) n. zijn, *nihil esse* of *posse*; (= geen ambt bekleeden) *privatum esse*. — **d**) hij is met n. begonnen, *de nihilo* of *ab asse crevit* (Petr.).

niets-beteekenend, *inanis* of *vanus* (van zaken); *tenuis* of *obscurus* (van pers.); *ignobilis* of *mediocris* (van pers. en zaken); —**waardig**, *nequam*; *nihili*; *perditus*; *vilis*; adv. *nequiter*; —**waardigheid**, *nequitia*; *vilitas*; —**zeggend**, z. —beteekenend. **niet-tegenstaande**, **1**) bij een subst., *adversus* metacc. (b.v. *a. inditias*); in met abl.

(b.v. n. hun groote schulden, *magno in aere alieno*); door een concess. zin (b.v. n. zijn slimheid of n. al zijn slimheid is hij bedrogen, *licet prudentissimus sit, tamen deceptus est*; n. zijn rijkdom of al zijn rijkdom is hij ongelukkig, *quamvis sit dives, infelix est*); door een part. (b.v. anderen stierven n. de zorgvuldigste verpleging, *alii mortui sunt vel diligentissime curati*); door een abl. abs. met *contemnere* of *neglegere* (b.v. n. mijn smeeingen, *contemptis of neglectis precibus meis*); n. dat, z. desniettegenstaande. — 2) bij een ww., z. ofschoon: — **temin**, *atque*; z. verder desniettemin.

nieuw, *novus* (wat er nog niet geweest is; comp. en sup. ontbreken); *recens* (wat pas ontstaan, gebeurd enz. is); de nieuwe, nieuwere of nieuwste tijd, *haec of nostra aetas*; h. of n. *tempora*; h., n. of *recentior aetas*; hi *mores* (de tegenwoordige tijdgeest); de nieuwere schrijvers, *recentiores*; op n. wijze, *nove*; iets geeft iem. n. moed, *alqd alqm recreat et reficit*; nn. woorden vormen, *novare verba*; n. maken, z. hernieuwen; er is niets nieuws onder de zon, *nullum est iam dictum quod non sit dictum prius* (Ter.); *nihil sub sole novum* (Vulg.); op n., *denuo*; door re-, b.v. op n. beoefenen, *recolere* (b.v. *artes*); op n. in iets geraken, *recidere in alqd* (b.v. *in antiquum servitutum*); iets op n. overdenken, *retractare alqd*; een gevecht begint op n., *redintegratur pugna*; verg. nog eens 1.

nieuw-bakken, eig. *recens*; overdr. *novus* (b.v. *oratores*); — **eling**, *novus*; *homo novus* (parvenu); n. in iets, in *alqa re tiro*, *rudis*, *hospes*, *advena* of *peregrinus*; — **erwetsch**, *novus*; *novo more* of *novā ratione factus*; *novi moris* (b.v. *sacra* Ov.); die geheel n. praetor, *iste novo quodam genere praetor*; adv. *novo more*; *novā ratione*; *nove*; — **geboren**, z. pasgeboren; — **gehuwd**, z. jonggehuwd; — **gevormd**, *novus* of *novatus* (b.v. *verba*); — **heid**, *novitas*; *insolentia* (ongewoonheid); — **igheid**, *novum* (b.v. *alqd quasi novum reprehendere*); nn. invoeren, *res novare*; allerhand nn. invoeren, *omnia novare*; nn. invoeren in iets, *nova afferre in alqa re* (b.v. *in re militari*); — **igheidszucht**, *nimia novitatis cupiditas*; — **jaar**, *annus novus*; a. *incipiens* of *intens*; *anni initium* of *principium*; *annus proximus* (het volgende jaar); — **jaarsdag**, *primus incipientis anni dies*; *Kalendae Ianuariae*; — **jaarsgeschenk**, *strena* (Suet.); — **jaarswensch**, nn. aanbieden, *sollemnia incipientis anni precari* (Tac.); — **modisch**, z. nieuwerwetsch.

nieuws, *novum*; *res nova*; veel n. vertellen, *nulla nova narrare*; z. ook bericht 1; — **gierig**, *curiosus*; *nova noscendi* of *videndi cupidus*; n. naar iem., n. iem. te zien of te leeren kennen, *alcius videndi* of *cognoscendi cupidus*; n. zijn naar iets, *audire* of *videre alqd cupere*; men is erg n. naar iets, ook *magna est alcius rei expectatio*; ik ben n. te vernemen (met afh. vraag), *miror of expecto* (met afh. vraag); *cupio* of *volo audire* of *videre* (met afh. vraag); adv. *curiose*; — **gierigheid**, *curiositas*; *cura* (b.v. *ingenii humani* Liv.); *nova noscendi* of *videndi studium*; *visendi* of *spectandi cupiditas* of *studium*; *audiendi cupiditas*; *cupiditas* (b.v.

brandend van n., *elatus cupiditate*); *expectatio* (b.v. zoo groot was de n. naar den afloop, *tanta erat summae rerum e.*; iets prikkelde de n., *habet alqd expectationem*).

nieuwstijding, **nieuwtje**, z. nieuws.

nietzen, *sternuere*; *sternutare*; subst. het n., *sternumentum*; *sternutamentum*.

nimf, *nympha*.

nimmer, — **meer**, z. nooit.

nippen, *primis labris gustare alqd* (b.v. *physiologiam*; *genuus hoc vitae*); verg. proeven 2.

nirwana, *aeternum nihil sentiendi receptaculum*.

nls, *aedicula*; *exedrium* (n. in een muur, met beeldwerk versierd).

niv-eau, *libramentum*; — **elleeren**, *aequare* (b.v. *locum*).

nobel, z. edel a.

noch, *neque* of *nec*; *neve* of *neu* (ter voortzetting van een final. zin); n. — n., *neque — neque*; *nec — nec*; en n. — n., *neque — neque*; (met voorafgaande negatie) *neque aut — aut*; n. — n. ook, *neque — neque vero*; — **tans**, z. niettemin; *desniettemin*.

noem-baar, *qui nominari potest*; — **en**,

1) *nominare* (met name n.; *alqm*; *alqd*); *appellare* (een titel geven, b.v. iem. koning, *alqm regem*); *appellare*, *vocare*, *dicere*, *nuncupare* of *nominare* (*alqm* of *alqd* met praed. acc.); iem. naar iem. n., *appellare alqm nomine alcius*; iets naar iets n., *nominare alqd ab of ex alqa re*; naar iem., *appellare alqd ab of ex nomine alcius* (ook *alqd ex alqo appellatum est*); noem mij iemand die, door een vraag met *quis*; alle dingen bij hun naam n., *suo quaque rem nomine appellare*; iem. Gaius n., z. iem. den naam G. geven 1; genoemd zijn, men n. iem., z. heeten 2. — 2) = vermelden, *commemorare* (*alqd*; *de alqa re*; *de alqo*); *mentionem facere* (*alcius*; *alcius rei*; *de alqo*; *de alqa re*); iem. of iets met lof n., *commemorare de alqa re* of *de alqo* (z. ook prijzen); de genoemde, *quem diximus* of *commemoravimus*; is (wanneer men zoo juist over iem. of iets gesproken heeft, b.v. g. stad, *id oppidum*); verg. bovengenoemd; — **enswaard**, *memoria dignus*; *memorable*; geen n. verschil, *pertinere discernere*.

noest, subst. = knoest, *nodus*; adi. n. vijf *summa industria*; — **ig**, *nodosus*.

nog, 1) van tijd, *adhuc* of *ad hoc tempus* (tot op den huidige dag; tot op dit oogenblik); *ad id tempus* (tot op dien tijd; tot op dat oogenblik); *etiam* (b.v. n. in onzen tijd, *nostrā etiam memoriā*; toen hij n. op bed lag, *cum iste etiam cubaret*; hoe lang n., *quamdiu etiam*); door ipse (b.v. *in ipso itinere*); dikwijls wordt „nog” niet afzonderlijk weergegeven, b.v. nog heden ten dage, *hodie*; n. bestaan of voorhanden zijn, *manere*; *existare*; n. leven, *vivere*; waarnaar n. geen wijze begeerig is geweest, *quod nemo sapiens concupivit*; in 't bijz. a) n., n. altijd, *etiamtum* of *etiamtunc* (toen nog); *etiamnum* of *etiamnunc* (nu nog). — b) n. in, n. bij, n. gedurende, *de met* abl. (b.v. *de nocte*). — c) n. niet, *nondum*; *adhuc* *non* (tot nu toe nog niet); *ad id tempus non* (tot dien tijd nog niet); *non — etiam* (altijd nog niet); en n. niet, ook nog niet, *neque*.

dum of *necdum*; n. niet eens, *nondum etiam*. — **d**) n. niets, *adhuc nihil* of n. a.; (van het verleden) *nihilum*. — **e**) n. geen, *adhuc nullus* of n. *adhuc*; (van het verleden) *nullus*; *nemo*. — **f**) n. niemand, *nemo adhuc* of a. n.; (van het verleden) *nemo*; *nondum quisquam*. — **g**) n. nauwlijks, *viduum* (b.v. *invenis*). — **2**) = bovendien, *praeterea* (z. ook bovendien); *etiam* (ter aanduiding van een klimax, vooral bij een comp.; vraagt gij n., *etiam* rogas; n. eens en n. eens, *etiam atque etiam*); in 't bijz. **a**) ik moet n., ik heb n. te, *restat* of *reliquum est* ut met conl. — **b**) n. verder, n. meer, *amplius*; wat wilt gij n. meer, *quid vis amplius*; n. meer, *quid*, *quod* (eig. wat zegt gij er van dat); en wat n. meer is, *et quod plus* of *maius est* (z. ook ja zelfs 2). — **c**) n. daar- enboven, n. daarbij, *supra*; *praeterea*; verg. bovendien; en daarbij n., z. en dat nog wel 1 c. — **d**) ook n. zoo, *quavis* (b.v. *pauci*); ook n. zoo groot, *quantuscumque* of *quantusvis*; ook n. zoo weinig, *tantulum modo* (b.v. *si interesse quippiam t. m. potuerit*); *quavis* (b.v. *discrepare*). — **e**) = ten minste n., z. minst; — **al**, z. tamelijk (adv.); — **maals**, z. nog eens 1.

noek, *culmen* (van een dak); *cornu* (van een ra).

noma-de, *nomas*; nn., *nomades* of *vagae gentes*; — **denleven**, een n. leiden, *sine tecto ac sede* (of *sedibus*) *passim vagum esse*; — **dententen**, *mapalia*.

nominatie, z. voordracht 4.

nommer, *numerus*; *nota* (teeken); n. één *primus* (b.v. *sibi semper primam fuisse dignitatem*); — **en**, *numeri ordine notare* of *numeri notare* (alq).

non, *sanctimonialis* of *monacha* (Eccl.); — **chalance**, *neglegentia*; — **chalan**, *neglegens*.

nood, **1**) = noodzakelijkheid, *necessitas*; door den uitersten n. gedrongen, *ultima necessitate coactus*; door den n. gedrongen worden, *necessitate cogi*; door den n. gedrongen in den vrede toestemmen, *necessariam pacem accipere* (Liv.); zonder n., *sine necessitate*; *nulla re cogente*; *nequiquam* (b.v. *exterrita civitate*); *sine causa*; *ex supervacuo* (Liv.); in geval van n., als de n. aan den man komt, *si necesse est*; *si necessitas postulat*; *si res cogit*; *si quid facto opus est* (b.v. *ut praesidium quam amicissimum*, s. q. f. o. *esset*, *haberet*); in den uitersten n., *si nimia necessitas urget*; spreekw. van den n. een deugd maken, *necessitati parere*; *laudem virtutis necessitati dare* (Quint.); *facere de necessitate virtutem* (Hier.); n. breekt wet, *necessitas ante rationem est* (Curt.); *necessitas est lex temporis* (Sen. rhet.); n. dat legem, *non ipsa accipit* (Publil. Syr.). — **2**) = benarde toestand, benarde omstandigheden, **a**) alg. *angustiae*; *res angustae*; *difficultas*; in n. verkeerden, *laborare*; in *angustia* esse of *versari*; met betrekking tot iets, *laborare de alga re*; in n. komen, *in angustias adduci*; in *angustum venire*; iem. uit den n. helpen, *ex obsidione eimere* of *obsidione liberare alqm*; iem. in den n. bijstaan, *succurrere alicui laboranti*; *alcius tempore servire*; tijd van n., *tempus necessarium*; in tijden van n., *temporibus duris*; in zulk een n., *tam necessario tempore* (in zulke

hachelijke omstandigheden); in *rebus tam trepidis* (in tijden van zoo groote onrust); in den uitersten of hoogsten n., *extremo tempore*; *maxime necessario tempore*; in *extrema fortuna* (b.v. *deserere patronos*); voor den uitersten n., *ad extremum casum* (b.v. *reservare consilium*); spreekw. de n. maakt vindingrijk, *paupertas artis omnis perdocet* (Plaut.); in den n. leert men zijn vrienden kennen, *amicus certus in re incerta cernitur* (Ter.); in *angustis amici apparent* (Petr.). — **b**) = gebrek, armoede; *inopia*; *egestas*; n. lijden, z. gebrek lijden 2; door den n. gedrongen, *omnium rerum inopia adductus*; iems n. verlichten, *sublevare alqm*. — **c**) = ellende, *miseria*; *res afflictae* of *asperae*; algemeene n., *publica clades*; spreekw. n. leert bidden, *adversae res admonent religionum* (Liv.; verg. Lucr. III 53). — **d**) = gevaar, *periculum*; *discrimen*; in n. verkeerden, z. in gevaar verkeerden; in den hoogsten n., in *extremo* of *in summo discrimine*; de n. is aan den man, *res ad triarios rediit* (Liv.); het heeft geen n., *nihil periculi est*; *salva res est*; met hem, *res eius salva est*; in *portu navigat*; *non est quod metuat*.

nood-anker, overdr. *ancora ultima* (Sil.); *ultimum auxilium*; — **brüg**, *pons tumultuario opere factus*; — **druft**, z. gebrek 2 a; = levensonderhoud, z. levensbehoefte; onderhoud; — **drufftig**, z. behoefte; armoedig; — **dwang**, z. nood 1; — **e**, **l**) van n., z. noodig. — **2** = ongaarne; — **eloos**, *supervacaneus*; adv. z. zonder nood 1; — **en**, z. uitnoodigen; — **gebouw**, *subitarium aedificium* (Tac.).

noodig, *necessarius*; het noodige, *quod satis in usum est*; *quod satis est*; het noodigste om te leven, z. levensbehoefte; van het noodige voorzien, met het n. uitrusten, *omnibus rebus ornare atque instruere*; over iets het n. zeggen, *dicere de alga re quae dicenda sunt*; iets is n., *opus est alga re* (ook *hoc o. est*; *quae opus sunt enz.*); *usus est alga re*; er is haast n., ook *properato*, *maturato* of *mature facto opus est*; het is n. te of dat, *opus est met inf.* of *acc. c. inf.*; *necesse est met inf.*, *acc. c. inf.* of *conl.* zonder *ut*; zoo n., wanneer het n. is, *cum usus est* of *adest* (verg. in geval van nood 1); mocht het n. worden *si usus veniat*; ik acht n. iets te doen, *alqd faciendum puto*; iets n. hebben, *alci alga re opus est* (z. verder behoeven); van iem., *ab alq*; *alqd alqm velle* (b.v. *si quid ille se velit*); iets niet n. hebben, z. ook buiten iets kunnen 2; iets maakt iets n., *exigere alqd* (b.v. *ubi res exigere vigiliam*; *si ita res familiaris exigit*); *desiderare alqd* (b.v. *quas tempora desiderant leges*); iets maakt de keuze van een dictator n., *alqd dictatorem creari cogit*; de vraag n. maken wat toch ..., *afferre quaestionem quidnam met conl.*; — **en**, — **ing**, z. uitnoodigen, — **ing**.

nood-kreet, *clamor*; *quiriatio*; — **lot**, *fatum*; *fati necessitas*; *necessitas*; beschikkingen van het n., *fata*; tegen den wil van het n., *praeter fatum*; volgens den wil van het n., *fataliter* (b.v. *definitum esse*); door het n. bepaald, *fatalis* (b.v. *clades*); door het n. bestemd tot, *fatalis* ad (b.v. *annus ad interitum huius urbis*); het n. wilde, het stond

geschreven in het boek des n., *fatum fuit* (met acc. c. inf.); wanneer het n. wil dat zij van deze ziekte herstelt, *si fatum tibi est ex hoc morbo convalescere*; een vijandig n. wilde dat, *casus infestus ita tulit ut met conii*; de slagen van het n., *fulmina of tela fortunae*; aan de slagen van het n. blootgesteld zijn, *ad iniurias fortunae expositum of fortunae obiectum esse*; aan alle slagen, *omnibus fortunae telis propositum esse*; iems leven staat minder bloot aan de slagen van het n., *in vita alicui minus multa patent, quae fortuna feriat*; —**lotsbeschikkingen**, *fata*; het behoort tot de n., *est in fatis* (Ov.); —**lottig**, *fatalis*; *funestus*; *exitiosus*; n. afloopen, *exilio esse*; —**lijdend**, *inops*; *miser*; —**penning**, z. spaarpenning; —**sein**, *signum periculi imminantis*; —**weer** *defensio contra vim*; tot n. overgaan, *vim of v. illatam vi defendere of repellere*; (= stormweer) *tempestas horrida*; —**wendig**, *heid*, z. noodzakelijk, *heid*; —**zaak**, z. nood 1; zonder eenige n., *nulla cogente re*.

nood-zakelijk, *necessarius*; het is n. dat of te, *necesse est met inf.* (voor iem., *alci*), met acc. c. inf. of conii, zonder ut; het voor n. houden te, *necesse habere met inf.*; het is een n. gevolg daarvan, *necessario inde sequitur*; adv. = **zakelijkerwijs**, *necessario*; *utique* (in elk geval; tot elken prijs); n. moeten, *necesse esse*; het moest n. zoo loopen, *fieri aliter non poterat*; z. ook onvermijdelijk; noodig; —**zakelijkheid**, *necessitas*; ook door omschr., b.v. ik zie de n. er van niet in, *non video id facere necesse esse*; iem. de n. opleggen, iem. in de n. brengen iets te doen, *alci eam necessitatem imponere of in eam necessitatem alqm compellere ut met conii*; *alci necessitatem alicuius rei* (b.v. *pugnae*; ook *alqd faciendi*) *imponere*; *alci alqd necessitatem offert alqd faciendi* (b.v. *mihi n. paulo plura dicendi sententia eius*); —**zaken**, iem. tot iets n. of n. iets te doen, *cogere alqm ad alqd of* (vaker) *met inf.* (soms ook *met ut en conii*); iem. n. terug te keeren, ook *retrahere alqm*; z. verder iem. in de noodzakelijkheid brengen; dwingen.

nooit, *numquam*; n. van zijn leven, *omnino numquam*; nog n., *numquam antea*; n. meer, *numquam post*; en n., ook n., *nec umquam*; n. iemand, *nemo umquam*; *numquam quisquam* (nooit ook maar iemand); n. één volk, *nulla umquam gens*.

noord-elijk, *septentrionalis*; in *septentriones spectans*; *aquilonius* (b.v. *lunae regio*); de wind is n., *ventus stat ab septentrionibus*; adv. *ab septentrionibus versus*; in of ad s.; n. gelegen of liggend, *sub septentrionibus positus*; in of ad *septentriones spectans*; *ad septentriones vergens*; —**en**, *septentrio* (gewoonl. pl.); *Aquilo*; *regio of pars septentrionalis*; *aquilonis partes* (b.v. *quis in a. partibus tum nomen audit*); zich in n. richting uitstrekken, *sub septentrionibus positum esse enz.* (z. noordelijk gelegen); = het noordelijk deel der aarde, *septentrionalis terrae regio*; de volken van het n., *populi septentrionales*; uit het hooge n., *ex ultimis septentrionibus*; —**enwind**, *ventus a septentrionibus oriens*; *Aquilo*; *Boreas*; —**kant**, *quae pars ad septentriones spectat*; *septentrionalis pars*; aan den n., *a septentrionibus*;

—**oostelijk**, *inter septentriones et orientem solem spectans*; adv. *inter s. et o. solem*; —**oosten**, *aquilonis partes*; —**oostenwind**, *aquilo*; —**pool**, *polus aquilonalis*; *axis frigidus* (Col.); —**waarts**, *ad septentriones versus*; **westelijk**, *inter septentriones et occasum solis spectans*; adv. *inter s. et o. solis*; —**westen**, *regio inter septentriones et occasum solis spectans*; —**westenwind**, *Caurus*; —**zijde**, z. —kant.

noot, 1) = aanmerking, *nota*; = muziek-noot, *nota musica* (Quint.). —2) vrucht, *nux*; overdr. een harde n., *res difficilis*; spreekw. die nn. wil smaken, die moet ze kraken, *e nucis nucleum qui esse vult frangat nucem* (Plaut.).

nop-en, *adducere* (alqm ut met conii); z. verder iem. bewegen tot iets 2 b; dwingen; —**ens**, z. aangaande.

normaal, *iustus* (b.v. *iter*).

norsch, *truculentus*; *importunus*; *tristis*; *acerbus*; *austerus*; verg. barsch; grimmig; adv. *truculenter*; *importune*; *acerbe*; *austere*; —**heid**, *truculentia* (Plaut.); *importunitas*; *tristitia*; *acerbitas*; *austeritas*; verg. barschheid; grimmigheid.

not-abelen, *virii primarii*; *primores*; *dignitates*; —**aris**, *tabello* (Ict.); —**eboom**, *nux*; —**edop**, *putamen nucis*; —**eeeren**, *perscribere* (opteekenen; b.v. *in monumentis veteribus*; *in basi cum restituae simulacrum*; ook *iudicum responsa*); iets in een opschriftboekje n., *referre alqd in libellum of in codicillos*; (iems woorden als toevoorder) *referre alqd in commentarium*; z. ook opschrijven 2; boeken; —**en**, —**enhouten**, *nucleus*; —**itle**, n. nemen van iets, z. acht geven op iets 2 a; van iem., z. zich om iem. bekommeren; z. ook aantekening; —**itieboekje**, z. aantekenenboekje; —**ulen**, *acta* (b.v. *senatus*).

nu, 1) adv. *nunc*; *hoc tempore*; *hodie* (heden); *tum* (toen); *iam* (straks); nu nog, *hodie quoque* (verg. nog 1); ook n. nog, *etiam nunc* (verg. nog altijd 1 a); de n. levenden, z. tegenwoordig 2 (het t. geslacht); nu voor . . . n. . . geleden, *abhinc met acc.* (b.v. n. vier jaar geleden, *abhinc quatuor annos*; z. ook geleden); n. voor de derde maal, *hoc tertium*; n. en dan, *interdum*; *aliquando*; slechts n. en dan, *raro*; n. — dan, n. eens—dan weer, *tum — tum*; *alias — alias*; zij denken n. zus, dan zoo, *illi alias aliud sentiunt*; van n. aan, *ex of inde ab hoc tempore*; *ex of inde ab illo tempore* (sinds dien tijd). —2) conjunctie a) coördineerend, *igitur* (dus); *atque* (ter aansluiting van de propositio minor in een stuitrede); *iam of i. vero* (vervolgend of concluderend); *autem* of *vero* (eenvoudige overgangspartikel; nooit aan het begin van den zin); indien n. *quodsi*; daar dat n. zoo is, *quae cum ita sint*. — b) subordineerend, n. of n. . . eens, *quoniam met ind.*; n. . . nog, *dum met ind.*

nuance, *differentia*; *discrimen*; —**ceeren**, *variare*; *gentuanceerd*, *variatus*; *varius*; —**ce-ring**, *varietas*.

nuchter, *ieiunus* (die nog niets gegeten of gedronken heeft; ook overdr.); *sobrius* (niet dronken; tegenst. *ebrius*); n. worden (na een roes), *crapulam exhalare*; weer n. zijn, c. *edormisse*; —**heid**, *ieiunitas*; *sobrietas*.

nuk, z. luim; nn., z. ook nukkigheid;
-**kig**, *difficilis; stomachosus; morosus; mutabilis* (wispelturig); adv. *stomachose; morose*; -**kigheid**, *varietas*.

nul, overdr. een n. zijn, *nihil, nullo loco of in nullo numero esse; nihil valere*; van n. en geener waarde, *nullus; irritus*.

numismat-iek, -**icus**, z. muntkunde, -kenner.

nummer, -**en**, z. nummer, -en.

nurksch, *difficilis; stomachosus; d. ac s.; -heid*, *mores difficiles* (pl.).

nut, **1** subst. *utilitas; usus; commodum of emolumentum* (voordeel); *lucrum* (winst); *fructus* (vrucht); algemeen n., *omnium of communis utilitas*; tot n. of ten nutte van iem., *ex usu alcus* (z. ook in het belang van iem.); ten algemeenen nutte, *omnium of communis utilitatis causā; in medium; bono publico* (b.v. alqd fit); tot groot n. voor iem., *cum magna utilitate alcus* (b.v. cum m. u. infirmorum optimo cuique dominatus datus est); zich iets te nutte maken, *alqd in rem suam convertere of in usum suum conferre; alqd re uti of abuti*; zich de gelegenheid te n. maken, z. van de gelegenheid gebruik maken; iem. van n. zijn, *prodesse alcui; utilem operam praebere alcui; iuvare of adiuvare alqm; adesse alcui* (bijstaan); n. hebben, van zijn, *utilem, usui of ex usu esse; utilitatem praebere, afferre of habere; prodesse of conducere*; voor iem., *prodesse alcui; esse ex usu, e re of in rem alcus; usui of fructui esse*; veel n. hebben voor iem., van groot n.

zijn voor iem., *alci magno of maximo usui esse; alci magno fructui esse; alci magno adiumento esse* (b.v. van een aanbeveling); n. uit iets trekken of van iets hebben, *utilitatem of fructum* (ook -us) *capere ex alqa re*. - **2**) adi. = nuttig; tot niets n., z. onnut.

nut-teeloos, z. onnut; vergeefs; -**te-loosheid**, *inutilitas*; -**ten**, z. van nut zijn; -**tig**, *utilis* (*alcui; alci rei; ad alqd*); *fructuosus* (vruchtdragend; voordeellg); *salutaris* (heilzaam; *alcui; alci rei; ad alqd*); n. zijn, z. van nut zijn **1**; adv. *utiliter; salubriter; bene*; -**tigen**, *sumere* (b.v. *cibum*); *capere* (b.v. *cibum potionemque*); *vesci* (zich voeden met; *alqd re*); *gustare* (proeven van; *alqd*); niets n., *cibo abstinere*; -**tigheid**, *utilitas; salubritas*.

nijd, **1**) = boosheid, z. drift **1**; toorn. - **2**) = sterke afgunst, *livor; malignitas*; coner. = de benijders, z. benijder; verg. ook afgunst; -**ig**, **1**) = boos **1**. - **2**) = zeer afgunstig, *lividus; malignus*; adv. *maligne*; verg. ook afgunstig; -**igaard**, *homo invidus, lividus of malignus; obtructor*; -**igheid**, z. nijd; -**nagel**, *reduvia* (Plin.); *paronychium* (Petr.).

nijg-en, -**ing**, z. neigen, -ing.

nijlpaard, *hippopotamus*.

nijp-en, eig. = knijpen; overdr. = drukken **2**; -**end**, z. drukkend; hevig; -**tang**, *forceps*.

nijver, -**heid**, z. vlijtig, vlijt.

nymph, z. nimf.

O.

o, bij een toespraak, voc., bij opgewondenheid met toevoeging van o; bij een uitroep acc., ook met toevoeging van o; voc. of acc. met toevoeging van *pro* (b.v. *pro sancte Iuppiter; p. di immortales*); o neen, *minime vero*; o ja, *sane quidem*; z. ook ach; wee **1**.

ob-elisk, *obeliscus*; -**jeet**, z. voorwerp; -**jeetief**, door *extrinsecus oblatus* (b.v. uit o. indrukken ontstaan, *e quadam quasi impulsione oblata extrinsecus nasci*); door *externus of adventicius* (van buiten komend); door *naturā* (b.v. o. schoon, *natura pulcher*); door *qui sub sensum cadit* (zinnelijk waarneembaar); o. beschouwd, *rem ipsam si spectaveris*; z. ook subjectief; -**jeetiviteit**, *fides*; volstrekte o., *incorrupta f.*; -**ligatie**, z. schuldbekenenis; -**servatorium**, *specula*; *pergula* (van een sterrekundige, Suet.); -**serveeren**, z. waarnemen **1**.

oceaan, *oceanus; mare; m. oceanus*.

oeh, *ah; au; heu of eheu*; o. of, o. dat, *utinaam of o. u.* (bij den wenschenden coni.).

-**tend**, z. morgen **2** en **3**; -**tend**-, z. morgen-; -**tendschemering**, *diturculum*;

z. verder morgenschemering.

oe-taaf, *diapason* (Vitr.).

oecul-atie, *inoculatio* (Col.); -**ceeren**, *inoculare*.

odeur, z. geur; parfum.

oefen-en, **1**) eig. iem. of iets o., *exercere alqm of alqd* (in iets, *alqd re of in alqa re*); gedurig of flink o., *exercitare* (b.v. *corpora*); zich o., se *exercere* (b.v. *hoc genere pugnae*); *exerceri* (b.v. *armis; currendo; in venando*); (geestelijk) *exerceri* (b.v. *in dicendo*); *animus agitare et exercere* (*alqd re*); *meditari* (in 't bijz. van den redenaar); vlijtig, se *imbuere* (*alqd re*); z. ook geoefend. - **2**) overdr. *uti* (*alqd re*, b.v. *liberalitate; clementia in alqm*); wraak o., z. zich wreken; invloed o., z. invloed uitoefenen; -**ing**, *exercitatio of usus* (in iets, *alcus rei of in alqa re*); dagelijksche o., ook *cotidiana consuetudo*; door oefening verkregen bedrevenheid, *artificium*; spreekw. o. baart kunst, *per varios usus artem experientia fecit* (Manil.); -**plaats**, -**school**, *gymnasium; palaestra* (ook overdr.).

oek-onomie, politieke o., *civilitatis temperatio; ars publicae rei gerendae*; de o. van een tooneelstuk enz., *oeconomia* (Quint.); -**onoom**, = landbouwkundige, *agricola*; -**umenisch**, *plenarius of generalis* (b.v. *concilium Eccl.*).

oer, *aes*; —**os**, *urus*; —**woud**, *incaedua silva* (Ov.); *silva quam nulla cecidit aetas* (Ov.).

oester, *ostrea*; oo. vangen, *ostreas legere* of *capere*; —**bank**, *ostracarium*; —**handelaar**, *ostracarius*.

oever, *ripa* (van een rivier); *litus* (van een zee); buiten zijn oo. treden, *extra ripas diffluere*; *super ripas effundi* (Liv.); *redundare* (b.v. *mare numquam*).

of, **1**) disjunctieve conjunctie, *aut* (duidt aan dat van twee begrippen het een het ander uitsluit, b.v. *vincere aut mori*); *vel* of (zwakker) —*ve* (laat de keuze tusschen twee begrippen); *sive* (of juist, of liever); *neque* of *aut* (in onderafdeelingen van negat. zinnen); of — of, *aut* — *aut*; *vel* — *vel*; *sive* — *sive*; of niet (na een zin met *ut* of *ne*), *neve* of *new*; of wel, of ook, *vel*; of liever, of strikt genomen, of juist gezegd, of zelfs, *aut*; *vel ut verius dicam*; *vel* of *sive potius*; *atque adeo*; of ten minste, of toch, *aut* of *vel certe*; *aut*; of in 't algemeen, *aut*; of anders, of in het tegenovergestelde geval, *aut*; moet ik zeggen ... of, *sive* — *sive*; *vel* — *vel*; *dicam* an (b.v. moet ik zeggen god of mensch, *deum dicam an hominem*). — **2**) subordineerende conjunctie, *quin* met conl. (na negatieve hoofdzinnen, b.v. ik twijfel niet of, *non dubito quin*; het scheelde weinig of, *parum ajuat quin*); nauwlijks — of, *vix* — *cum* (verg. nauwlijks); of, = als of, z. alsof; of — of, z. hetzelfde — hetzelfde; of ... ook, of ... ook al, *etiamsi*. — **3**) vraagartikel, **a**) in een eenledige indirecte vraag, *-ne*; *num*; of iemand, *ecquis*; of iets, of soms, *ecquid*; of niet, *-ne*; *nonne* (alleen na *quaerere*); an (na *dubitare*, *haud scire* en *nescire*); na *expectare*, *templare*, *experiri* en *conari* wordt „of” door *si* vertaald. — **b**) in een tweeledige directe of indirecte vraag, *utrum* — an of *-ne* — an (b.v. is het waar of gelogen, *utrum verum an falsum est*; *verumne an falsum est*; ook *verum an falsum est*; het is de vraag of het waar of gelogen is, *quaeritur utrum v. an f. sit*, *verumne an f. sit* of *verum an f. sit*); of niet, *annon* (in een tweeledige directe vraag, meestal met herhaling van het ww.); *neque* (in een tweeledige indirecte vraag, meestal zonder herhaling van het ww.). — **c**) in een schijnbaar eenledige directe vraag, b.v. ik heb u zonder opzet beleedigd. Of meent gij ..., *invitus te offendi*. An putas ...

offensief, o. verbond, *foedus ad bellum inferendum initum*; o. optreden, z. aanvallen (een aanvallenden oorlog voeren).

offer, **1**) = offerande, *sacrificium*; *sacrum*; *res sacra*; een o. brengen aan een god, *sacrificium facere deo* (z. ook *offeren* 1); als o. beloven, z. wijden 1; door een o. reinigen, *lustrare* (*alqm*, *alqd*). — **2**) = offerdier. — **3**) overdr. *impensa* of *iactura* (geldelijk o.); *damnum* of *incommodum* (schade); *beneficium* (weldaad); iets kost iem. een o., *alqd alqm incommodo officii*; een o. brengen, *de commodis suis alqm partem imminuere*; voor iets een o. brengen, *molestiae* of *laboris aliquid alcius rei causâ petpeti*; aan iets, *tribuere* of *dare alqd alci rei* (b.v. *alqd rei publicae et amicitiae*; *alqd voluptati*); aan den (in hachelijke omstandigheden verkeerenden) staat, *cedere temporibus rei*

publicae; zijn vermogen ten o. brengen, *iacturam facere rei familiaris*; zijn vijandschap in het belang van den staat ten o. brengen, *inimicitias summae rei publicae permitttere*; i. suus rei p. concedere of remittere; zijn vermogen aan zijn leergierigheid, *rem familiarem prae discendi studio negligere*; de waarheid aan de vriendschap, *amicitiae causâ mentiri*; iets gaarne ten o. brengen aan iem., *gratificari alci alqd* (b.v. *populo et sua et aliena*); z. ook *offeren* 2 b; tegen geen o. opzien, geen o. te zwaar achten, *nihil non audere* of *suscipere* (b.v. *pro salute alcius*); de haat moet zijn o. hebben, *dandus est invidiae sanguis*; groote oo. kosten, *magno detrimento* of (= veel menschenlevens) *multorum morte constare*.

offer-aar, is qui rei divinae operatur; *imolator* (o. van een dier); oo., *sacrificantes*; z. ook offerdienaar; —priester; —**altaar**, z. altaar; —**ande**, z. offer 1; —**band**, *vitta*; —**bloed**, *sanguis victimae* of *hostiae*; —**damp**, z. —geur; —**dienaar**, *victimarius*; *papa* (de dienaar, die het offerdier bindt, naar het altaar brengt en doodslaagt); *cultarius* (de dienaar die het offerdier doodsteekt); —**dienst**, z. het offeren 3; offer 1; —**dier**, *victima*; *hostia*.

offeren, **1**) intr. *sacrificare* (b.v. *pro alqo*); *sacrificium*, *sacra* of *rem divinam facere* (met en zonder *hostiis*); *facere* (b.v. *Iunoni*); *hostias immolare*; *immolare* (b.v. *quibus hostias immolandum cuique deo*); *libare* (een plengoffer uitgieten); *parentare* (een lijk-offer brengen aan ouders of verwanten); gelukkig of onder gunstige voortteekenen o., *litare* of *perlitare*; *rite sacrificare*; overdr. *operam dare* (b.v. *Musis*); *parentare* (b.v. *luxuriae Sen.*). — **2**) tr. **a**) eig. *sacrificare* (*alci alqd* of *alqā re*); *facere* of *sacra f.* (*alqā re*); een dier o., *victimam* of *hostiam sacrificare*, *immolare*, *macrare* of *caedere*; een mensch o., *hominem immolare* (verg. menschenoffer); veldvruchten en o., *deos colere fruge*; verbrandend o., *cremare* (b.v. *spolia hostium Iovi*; *sacrum Vulcano*). — **b**) overdr. doelloos soldaten o., *militēs temere cladi offerre* of *stragi obicere*; zijn leven o., *vitam*, *animum* of *sanguinem* *profundere*; ad mortem se offerre; zijn leven voor iets o., *offerre in discrimen vitam suam pro alqā re*; *caput suum offerre pro alqā re*; zijn leven voor het vaderland, *vitam* of *sanguinem* *pro patria pro- of effundere*; *largiri patriae suum sanguinem*; *sequē vitamque suam rei publicae condonare*; *pro salute patriae se morti offerre*; *pro patria mori*; goed en bloed voor het vaderland o., *non modo pecuniam, sed vitam profundere pro patria*; *vitam fortunaeque in discrimen offerre pro salute patriae*; z. ook ten doode wijden 1; ten offer brengen 3. — **3**) subst. het o., *sacrificatio*; *immolatio* (van een levend wezen); het gelukkig of onder gunstige voortteekenen o., *litatio*; verder door omschr.

offer-feest, *sollemnia sacrificia* (pl.); —**ge-reedschap**, *rei divinae sacrificii* of *sacri apparatus*; —**geur**, *nidor*; *odor*; —**gezel-schap**, *sodalitas*; —**kist**, *corbona* (Vulg.); —**kloed**, *amictus lineus* of *sacer*; —**knaap**, *camillus*; —**knecht**, z. —dienaar; —**koek**, *libum*; —**koning**, *rex sacrificulus* of *sa-*

crorum; —**maal**, *daps* (gewoonl. pl.); *epulae sacrificales*; —**mes**, *secespita*; *cultus*; —**plechtigheid**, *solemnia sacrificia* (pl.); —**priester**, *sacrificulus* of *s. vates*; —**schaal**, —**schotel**, *patera* (voor vloeistof); *patella* (voor spijs); —**stier**, *bos victima*; een o. koopen, *bovem emere ad altaria*; —**vee**, *victimae*; *hostiae*; —**walm**, *z.* —geur.
offie-leel, *publicus*; *publice missus*; *sollemnis* (b.v. *inendis magistratibus dies*); een o. besluit, *publicum consilium*; o. bericht, o. schrijven, *litterae publicae*; in een o. bericht, *publice* (b.v. *scribere alqd*); een o. bericht zenden over iets, o. kennis geven van iets, *publice nuntiare alqd*; oo. oorkonden, *tabulae* of *t. publicae*; adv. *publice*; *publica auctoritate*; hij gaf hem o. bevel te, *pro auctoritate ei imperavit ut met conii.*; —**ler**, *praefectus militum*; *centurio*; *ordinum ductor* (Liv.); oo., ook *primores* (b.v. *clasiariorum Tac.*); —**lersrang**, *ordinis ducenti dignitas*; den o. bekleeden, *ordinem ducere*.

ofschoon, *licet* met conl. (zuiver concessief); *cum met conl.* (tegenstellend); *etsi* of (sterker) *tametsi* met ind. (zelfs indien); *quamquam* met ind. of *quomodo* met conl. (hoezeer ook); (zonder verb. finit.) *etsi*, *quamquam* of *quomodo*.

ok-er, *sil* of *ochra* (Vitr.); —**ernoot**, *iuglans*; —**sel**, *ala*; *axilla*.

oleander, *rhododaphne* of *nerium* (Plin.).
olie, *oleum*; spreekw. o. in het vuur gieten *oleum addere camino* (Hor.); *oleum flammae* of *igni adicere* (Hier.); *velut materiam igni praebere* (Liv.); —**achtig**, *oleosus*; *oleo similis*; —**droesem**, *amurca* (Varr.); —**flesch**, *ampulla olearia*; —**kamer**, *cella olearia*; —**lamp**, *lucerna*.
oliën, *oleo ungere* (alqd).
olie-pers, *trapezum* (of *-us*); —**slager**, *olearius*.

olif-ant, *elephantus*; *bos Luca*; *elephas* (poët.). —**antssnuut**, *z.* snuit; —**ants-tand**, *dens eburneus*.

oligarch, de oo., *pauca*; *delecti ac principes cives*; —**le**, **1**) = regering van oligarchen, *optimatum dominatus*; *paucorum et principum administratio civitatis*. — **2**) = de oligarchen, *z. oligarch*. — **3**) = door oligarchen geregeerde staat, *civitas quae optimatum arbitrio regitur*; in een o., *cum c. o. a. regitur*; —**isch**, door den gen. *paucorum*; o. staatsinrichting, staat, *z. oligarchie*; adv. o. geregeerd worden, *optimatum arbitrio regi*; een o. ingerichte staat, *z. oligarchie* **3**.

olim, in de tijden van o., *olim oliorum* (Petr.).
olm, *ulmus* (adi *ulmeus*).

olijf, *oliva*; *olea*; —**berg**, *olivetum*; —**boom**, *olea*; *oliva*; wilde o., *oleaster*; van den o., *oleagineus* (of *-us*); —**bosch**, —**gaard**, *olivetum*; —**kleurig**, *oleaginus*; —**olie**, *olivum* (Plaut.; poët.); *z.* verder olie; —**tak**, *ramus oleae*.

olympiade, *olympias*.

om, **1**) praepos. **1**) van plaats, *circum* of *circa* met acc.; om iem. zijn, *circum* of *circa* *alqm* esse; voortdurend, *assidue cum algo* esse; menschen om zich hebben, *homines circa* of *circum se habere*; voortdurend, *semper secum habere*. — **2**) van tijd. door den abl. (b.v. *horā quinta*); soms = omstreeks (van tijd),

z. ongeveer. — **3**) in 't bijz. **a**) om den ander, *alius post alium*; (van twee) *alter post alterum*; *alternis* (om beurten); om den anderen dag, maand, *alternis diebus*, *mensibus*; *tertio quoque die*, *mensē*; om de vier jaar, *quinto quoque anno*; o. het uur (= ieder uur), *singulis horis*; (= telkens na verloop van een uur) *singulis interpositis horis*. — **b**) om iets strijden, *contendere de alga re* (b.v. *de principatu*); een strijd om iets, *certamen de alga re* (b.v. *de principatu*); om iem. of iets gaan, komen, zenden, *z.* halen **1**; ontbieden; het is mij niet om het geld te doen, *non pecuniam quaero*; het is mij om de eer te doen, *fama me movet*; alles om den roem doen, *omnia ad gloriam revocare*; *z.* ook wegens; wil **2** (ter wille van). — **c**) bij uitdrukkingen van geoorloofd zijn, mogelijk zijn en derg., *per met acc.* (b.v. om mijn gezondheidstoestand kan ik wel, *per valetudinem possum*; verg. *cum primum per anni tempus potuit*; *per me licet* enz.). — **d**) om en nabij. = ongeveer. — **II**) adv. deze weg is om, *haec via longior est*; de wind is om, *ventus se circumegit* (Liv.); van tijd, = voorbij. — **III**) conjunctie, **a**) finaal, om te, door een zin met *ut* of met een pron. rel. en den conl.; door *causa* of *gratia* met den gen. gerundii of gerundivi; door *ad met* den acc. gerundii of gerundivi; door het supin. op *-um* (na ww. van beweging); door het part. fut. (sinds Liv.); om niet te, door een zin met *ne* en den conl. — **b**) consecutief, b.v. hij ging in den slag, om nooit terug te keeren, *profectus in pugnam nunquam rediit*. — **c**) gemakkelijk om te doen enz., *facile factu* enz. — NBI *z.* ook de woorden, waarmee „om” verbonden wordt.

om-armen, *am-* of *complexi* (*alqm*); *amplexari* (*alqm*); elkaar o., *complexi inter se*; —**arming**, *complexus*; —**binden**, iem. iets o., *circumligare alqd alci*; iets o. met iets, *circumligare alqd alqd re*; —**boorden**, *praetextare* (b.v. *tunica purpurea praetexta*); *limbo circumdare* (b.v. *vestem*); —**boordsel**, *limbus*; —**bouwen**, = met gebouwen omgeven, *aedificiis circumdare* of *cingere* (*alqd*); —**brenge**, *com-* of *interficere* (*alqm*); verg. dooden; —**buigen**, *inflectere* (*alqd*); *reflectere* (terugbuigen; *alqd*); *incurvare* (naar binnen buigen; *alqd*); intr. *se inflectere* (b.v. *ferrum*); *se flectere* (b.v. *silva sinistrorsus*); *reflecti*; *incurvari*; —**dansen**, *aggere cingere* (*alqd*); —**dansen**, *saltare circum* (*alqm*; *alqd*); —**dat**, *quia* of *quod* met ind.; niet o. — naar, *non quo* of *non quod* met conl. — *sed*; niet o. niet — maar, *non quin* met conl. — *sed*; —**doen**, iem. iets o., *inicare alci alqd* (b.v. *pallium*; ook *sibi*); *amittere alqm alqd re* (b.v. *togā*; ook *se*); *z.* verder aandoen **1**; iets ergens o., *involvere alqd alqd re* (omwikkelen); *obligare alqd* (een koord om iets doen); —**dolen**, *z.* rond-zwerven; —**doling**, *error*; —**draaien**, *convertere* (omkeeren; *alqd*; *alqm*); *circum-agere* (b.v. *molas*; *equum*); *versare* (heen weerdraaien; *alqd*); *retorquere* (terugdraaien; *alqd*); intr. = zich o., *se convertere*; *circumagi*; naar iem., *se convertere ad alqm*; *z.* verder draaien; spreekw. geen hand o. voor iets, *z.* geen vinger ver-roeren; subst. het o., *converso* (b.v. *caeli*);

door omschr.; **-dragen**, eig. = rond-dragen; overdr. iets in zich o., *in mente, animo* of *in animo agitare alqd*; *cogitare* of *habere aqd*; **-drijven**, z. rond-drijven; **-duwen**, z. omstooten 1; **-dwalen**, z. rond-zwerven; **-dijken**, *aggere* cingere (*alqm locum*); verg. bedijken.

om-fladderen, *circumvolitare* (*alqm; alqd*); **-gaan**, eig. ergens o., *circumire alqd*; overdr. met iem. o., *uti algo*; veel met iem. o., *est alci magnus usus cum algo*; wij gaan reeds lang met elkaar om, *inter nos vetus usus intercedit*; z. verder omgang hebben 2; = iem. behandelen 2; met iets o., *uti alqd re*; weten om teg. met iets, *alqd re bene* of *optime uti* (b.v. *armis; equis*); *alcus rei periculum* of *peritissimum esse*; niet, *alcus rei inscium esse*; zuinig met iets o., *parcere alci rei*; verkwistend met iets o., z. verkwisten; van tijd, = verlopen 3; **-gang**, 1) eig. = optocht, *pompa*; -2) overdr. *usus* of *consuetudo* (met iem., *alcus*); *commercium* (b.v. *plebis; cum Musis*); *congressus* (aanraking; *alcus*); dagelijkse, gezellige o., *convictus*; vertrouwelijke, gemeenzaame, vriendschappelijke o., *familiaritas; usus et f.*; *usus amicitiae*; persoonlijk o., *convinctio consuetudinis*; aangaan in den o., *facilis*; *morum* *facilium*; aangaanbaarheid in den o., *facilitas* of *comitas* et f.; innemend, minzaam in den o., *affabilis*; innemendheid, minzaamheid in den o., *affabilitas*; *morum suavitatis*; o. met iem. hebben, *uti algo* of *consuetudine alcus*; *alci est consuetudo cum algo*; vertrouwelijke, gemeenzaame, vriendschappelijke, *familiariter* of *intime uti algo*; *usu amicitiae cum algo convinctum esse*; *consuescere* of *vivere cum algo*; den o. met de menschen vermijden, *hominum congressus fugere*; den vriendschappelijke o. voortzetten, *in eadem consuetudine amicitiae permanere*; **-gangstaal**, *sermo communis*, *cotidianus* of *vulgaris*; *sermo*; *cotidianum sermonis genus*; *cotidiana dicendi consuetudo*; *verba cotidiana* (b.v. *epistulas verbis cotidianis texere solemus*); zich in de o. uitdrukken, *populariter loqui*.

om-gebogen, z. buigen (gebogen); met oo. punten, *repandus* (b.v. *calceoli*); **-gekeerd**, het omgekeerde, *contrarium* (het tegengovergestelde); in o. volgorde, *praepostere*; z. verder tegendeel; adv. z. andersom; **-geven**, *circumdare* (b.v. *domum multitudinem*; *oppidum vallo*; *munitione oppidanos*; *urbs circumdata flumine*; ook *alqd alci rei*, iets om iets heen maken, plaatsen enz., b.v. *fossam cubiculari lecto*; *armatos contioni*); cingere (b.v. *urbem moenibus*; *hiberna vallo*; *flumen oppidum cingit*; *colles oppidum cingunt*); (= insluiten) *claudere* (b.v. *forum porticibus*; *urbs loci naturā terrā marique clauditur*); (= omheinen) *saepire* (b.v. *urbem muris*; *domum custodibus*); *circumsaepire* (b.v. *corpus armatis*); (= omsgoven, omstroomen) *circumfundī* (mediaal, *alci rei*, b.v. *circumfundum mare urbi*; pass., b.v. *insula circumfusa mari*; overdr., mediaal, b.v. *circumfundus nobis aer*; consuli multitudine circumfusa; *variae circumfusae voluptates*; pass., b.v. *circumfundus tenebris*; *multis libris*; *publicorum praesidiarum copis*); (= dicht of beschermend o.) *stipare* (b.v. *senatum armatis*; *stipatus gregibus*

amicorum); (= om iets of iem. heen staan) *circumstare* (b.v. *equites senatum*; *tribunal praetoris*; overdr. *ata nos*; *tanti undique terrores*); z. ook insluiten 1 b; omringen; zich met vorstelijke praacht o., *apparatu regio uti*; **-geving**, 1) = omstreek; boven de o. uitstekend, *editus* (b.v. *collis*). -2) in iets o. zijn, in zijn o. hebben, z. om iem. zijn, om zich hebben 1 1; iem. uit zijn o. verwijderen, *removere alqm ab se*; vand. concr. *quos alqs circa* (of *-um*) *se habet*; *comites*; *domus*; mijn enz. o., ook *mei* enz.; de naaste o., *proximi*; uit de naaste o. van den tyran, *ab latere tyranni* (Liv.); iets verandert alleen van plaats en o., *alqd* (b.v. *stimulacrum*) *locum tantum hominesque mutat*.

om-gieten, iets of iem. met iets o., *circumfundere alqd* of *alqm alqd re*; **-goolen**, z. omstooten 1; **-gorden**, zich met iets o., *ineingi alqd re* (b.v. *torto incingitur angue Ov.*); z. verder aangorden; **-graven**, iets o., = om iets heen graven, *circumfodere alqd*; = omspitten, *fodere* of *pulā fodere* (b.v. *terram*); *subigere* (omwerken; b.v. *humum*); *pastinare* (b.v. het land om het geschikt te maken er wijnstokken in te planten, *agrum*); weer o., *repastinare*; subst het o. van het land, *fossio agri*; het weer o., *repastinatio agri*; door omschr.; **-grenzen**, z. begrenzen.

om-haal, (= groote toebereidselen) *apparatus*; *sumptus* (met onkosten gepaard); zonder o., *nullo apparatu*; o. maken, z. uithalen 2; o. van woorden, *circuito*; *anfractus*; c. et a.; *ambages* (pl.); zonder o. spreken, *simpliciter breviterque dicere*; *mittere ambages* (geen ontwijkende antwoorden geven, Plant.); **-hakken**, den grond o., *fodere* of *rastrō f. terram*; = omverhakken, *caedere* of (van anderen) *succidere* (b.v. *arbores*); **-halen**, *proripere* (b.v. *vallum*); *destruere* (b.v. *aedificium*); *diruere* (b.v. *muros*); *scindere* of *rescindere* (b.v. *vallum*); (met touwen) *fumbus* ad se *rapere* (b.v. *signum*); verg. sloopen; **-hangen**, z. omdoen; behangen; **-hebben**, *amictum esse* (*alqd re*).

om-heen, *circum* of *circa*; bij ww. door *circum-*, b.v. *circumsedere*, *-stare* enz.; z. om; **-heinen**, *saepire* of *circumsaepire* (*alqd alqd re*); omheind, ook *conseptus* (b.v. *ager*); omheinde plaats, *septa* (pl.); *consaepium*; **-heining**, abstr., door omschr. concr. = heining; **-helzen**, **-ing**, z. omarmen, ing.

omhoog, *sursum*; *sublime* (b.v. *aër extenuatus s. fertur*; *sonus s. fertur*); ad *supera* (b.v. *omnis odor fertur*); ad of in *caelum* (ten hemel); voor samenst. z. men, behalve de volgende, ook op; **-groelen**, z. opschieten 1; aan iets o., *se circumvolbere alci rei*; aan palen o. (van wijnstokken), *claviculis adminicula tamquam manibus apprehendere atque ita se erigere*; **-heffen**, *elevare* (b.v. *tectum*); *suspendere* (b.v. *ignis contignationem*); z. ook opheffen 1; **-klauteren**, **-klimmen**, *eniti* of *sursum e.*; verg. ook opklauteren, -klimmen; **-kruipen**, *repere* in *superiorem locum*; verg. ook opkruipen; **-richten**, den blik o., *alte spectare* (overdr.); z. verder oprichten 1; **-schieten**, intr. *emicare*; *sublime*

ferri (verg. omhoog); —**staan**, de haren staan o., *capilli horrent of stant* (poët.); gaan o., *horrent ac subriguntur* (Sen.); *horrescit coma* (Sen.); verg. berg (te b. rijzen); verg. —**steken**, intr. *eminere*; tr. = opsteken i.; —**tillen**, z. —heffen; —**wagen**, zich o., in *alqm locum a* of *ascendere auctere*; —**werken**, zich o., *emiti* (in *alqm locum*); *emergere* (b.v. *ex undis*); verg. zich opwerpen; —**zien**, z. opzien i.a.

om-houden, *non deponere of non exuere* (alqd); —**houwen**, z. vellen i.; —**hullen**, *velare*, ob- of *involvere* (b.v. *caput*; *caput alqre*); verg. bedekken; —**hulling**, *obductio* (b.v. *capitis*); door omschr.; concr. = —**hulsel**, *velamentum*; *involutum*; *tegimentum*; *thea* (foedraal); een o., ergens afdoen, *reice-re involucrem alcus rei*; stoffelijk o., *corpus*.

om-keeren, 1) tr. *convertere of invertere* (alqd); zijn paard o., *convertere equum*; in omgekeerde volgorde, *permutato ordine*; zich o., *converti*. — 2) intr. *retro vertere iter*; *iter convertere*; *reverti* (b.v. *domum*; in *castra*); iem. doen o., *alqm avertere retro*; —**kleden**, *vestire* (alqd; alqd alqre); —**kleedsel**, z. —hulsel; —**klemmen**, *am- of complecti* (alqd; alqm); —**klemming**, *am- of complexus*; door omschr.; —**komen**, *per- of interire*; *cadere of occidere* (vallen, sneuvelen); *interfici* enz. (gedood worden); door of van iets o., *perire of necari alqre* (b.v. *veneno*; *fame*); *absumi alqre* (b.v. *veneno*; *morbo*; *fame*).

om-koopbaar, *venalis of v. pretio*; *qui corruppi of pretio*, *pecuniā of largitione* c. potest; verg. veil; —**koopbaarheid**, *animus venalis of a. qui pretio corruppi potest*; o. der rechtbanken, *corrupta iudicia*; —**koop-pen**, *corrumperre of pretio*, *pecuniā of largitione* c. (alqm); *emere* (b.v. *iudices of sententias iudicum*); iem. o. om te, *subornare of pecuniā impellere alqm ut met con-*; iem. trachten om te k., *pecuniā alqm sollicitare*, *oppugnare of aggredi*; *donis temptare alqm*; zich laten o., *pecuniā accipere of capere*; door geld omgekocht, *emptus pecuniā*; —**kooper**, *corruptor*; *largitor*; —**koop-perij**, —**koopig**, *corruptela*; *largitio* (vooral met groot geld); *ambitus* (bij verkiezingen); door omschr.; ongehoorde sommen voor o. uitgeven, *infinitā largitione uti*.

om-kransen, iem. o., *redimire alqm ser-* tis; z. verder bekransen; —**kronkelen**, —**ing**, z. omstrengelen, —**ing**; —**kijken**, z. —zien; —**laag**, z. beneden i.; —**legen**, —**ing**, z. belegeren, beleg; —**legen**, iem. iets o., iets ergens o., *circumdare alci alqd* (b.v. *vestem*), *alqd alci rei of alqd alqre*; = iets op de zijde leggen, *inclinare alqd* (b.v. *navem*); = omkeeren, *convertere* (alqd); —**liggen**, = om iets heen liggen, *circumiacere* (van streken, landen enz.); om een stad heen liggen, z. belegeren; —**liggend**, *circumiechus* (b.v. *lucus*, *viculi* Liv.); *qui circa est* (Liv.); door circa (b.v. vele o. steden, *multae c. urbes* Liv.); *adiacens* (aangliggend); z. ook aangrenzend; naburig.

om-loop, *ambitus*, *b.v. stellarum rotundi ambitus*; *circuitus*, *anfractus of circum-* versio (b.v. *solis*); *conversio* (b.v. *siderum conversiones*); *circumactio* (b.v. *rotarum*); de regelmatige o. der tijden, *maturitates*

temporum; verg. kringloop; overdr. iets in o. brengen, *edere alqd* (b.v. *nummos*; *librum*); zooveel geld in o. brengen, *tantam copiam nummariae rei efficere* (Suet.); in o. komen, in *omnium usu esse incipere*; in *communem usum venire* (van geld); in o. zijn, in *omnium usu esse of versari*; (van geschriften) *ferri* (ook *multa eius responsa acute*); *circumferri* (Quint.); *vulgo ferri* (Suet.); allerlei verhalen zijn in o., *varia narrantur*; z. verder de rondte doen; gerucht; —**loopen**, = rondloopen; = om iets heen loopen, *currere of moveri circum alqd of alqm*; = omgeven; = een omweg maken; de wind loopt om, z. draaien 2; iem. o., z. overhoop loopen; —**lijsten**, *marginare* (b.v. *tabulae margi-* natue Plin.).

ommarcheeren, z. omtrekken i.

omme-keer, *conversio* (b.v. *c. rerum ac perturbatio*); *commutatio* (b.v. een o. in den staat, *c. rei publicae*); —**zien**, in een o., *dum respicimus, quod aiunt, versamusque nos* (Sen.); z. ook in een oogenblik; —**zijde**, z. keerzijde.

om-muren, *muro of moenibus circumdare*, *cingere of saepire*; —**nevelen**, z. in een nevel hullen; —**plaatsen**, z. omzetten; zich om iem. of iets plaatsen, *circumsistere alqm of alqd*; —**plaatsing**, z. omzetting; —**ploegen**, = om iets heen ploegen, *circum-* arare of *arando circumire alqd*; = beploegen, z. ploegen; —**praten**, iem. o., *a sententia abducere alqm*; *persuadere alci*; zich laten o., *sibi persuaderi pati*; —**ramel-** en, *sternere ariete* (b.v. *muros* Liv.); —**ran-** den, *marginare* (alqd Liv.); —**ranken**, *vestire* (alqd); —**ringen**, *cingere* (b.v. *colles cingunt oppidum*); (mil.) *circumvenire* (b.v. *cuncta moenia exercitu*); rondom door vijanden omringd, *coronā hostium cinctus*; = om iem. of iets heen gaan staan, *circum-* sistere *alqm of alqd*; overdr. *circumstare* (b.v. *nos fata*; *anceps terror eos*); van ge- varen, *imminere of impendere* (alci); door ge- varen omringd, *circumventus of undique cinctus periculis*; verg. ook omgeven; om- singelen; insluiten i b; —**roepen**, *prae-* dicare (van den omroeper; met acc. c. inf.; ook *auctionem*; *quid tam absurdum quam si domini iussu ita praeco praedicet*; *domum pestilentem vendo*); —**roeper**, *praeco*; het ambt van o., *praeconiū*; hebben, *praeconiū facere*; door een o. doen bekend maken, *pronuntiare of* (van een ambtneer) *edicare* (alqd; met acc. c. inf.; datiets moet geschied- en, *ut met con-*); —**roeren**, *agitare* (alqd Col.); *confundere* (b.v. *arenti ramo omnia* Ov.); goed, *peragitare* (b.v. *mustum* Col.); —**rollen**, = in de rondte rollen, *circum-* volvere (alqm; alqd); intr. *circumvolv-* i; = omverrollen, z. omvallen; —**ruilen**, —**ing**, z. inruilen, —**ing**; —**rukken**, z. omhalen; —**rijden**, = rondrijden; = om iets heen rijden, *circumequitare* (b.v. *moenia*); *circum-* vehi (b.v. *pahudes*); z. ook overrijden.

om-schaduwen, z. beschaduwen; —**schanen**, *circumvivere* (b.v. *oppidum vallo*; *urbem operibus*); *munitione saepire* (b.v. *urbem*); —**schaning**, *circummutatio*; door omschr.; —**schrijven**, iets o., *pluribus verbis exponere of explicare alqd*; per *circum-* tionem *significare alqd*; dat niet nader

te o. . . , *illud nescio quid*; scherp omschreven, z. begrenzen; —**schrijving**, *circuitio* (Cornif.); *ambitus verborum* (b.v. *per ambitum v. rem enuntiare* Suet.); —**schudden**, *agitare* (algd); —**singelen**, *circumvenire* (algm; legiones); *circumsistere* (algm; na- ves); *circumsidere* (b.v. *urbem*); een vijand (in een pas) o., *hostem locorum angustis claudere*; (in een stad) *hostem operibus intra muros coercere*; —**singeling**, z. beleg.

om-slaan, 1) tr. = omstooten 1; ombuigen; omdoen; een blad o., *paginam vertere*; = verdeelen, *describere* (res); de transporten van graan sloeg hij om over de naburige staten, *vecturas frumenti finitimis civitatibus descripsit*. — 2) intr. = veranderen, *verti* of se *vertire*; *convertere*; se *inclinare*; *commutari*; = omvallen; —**slachtig**, **-heid**, z. wijdloopig, -heid; —**slag**, 1) concr. = omhulsel; = compres, *fomentum*; *cataplasma*; — 2) abstr. = omhaal; = ommekeer; hoofdelijke o., z. hoofdgeld; —**slingeren**, *implicare* (b.v. *vitis arbores*); *circumvolvare* se (*alci rei*); —**sluieren**, *velare* (algd; *alqd alqd rei*); verg. omhullen; —**sluiten**, *circumcludere* (b.v. *parietes porticus ambulationes*; *saepire* (b.v. *senatum coronā armatorum*); z. ook omgeven; —**sluiting**, *complexus* (b.v. *mundus omnia complexu suo coëct*); door omschr.; —**smeden**, *include diffingere* (b.v. *ferrum* Hor.); —**smelten**, *recocquare* (b.v. *ferrum*); —**smijten**, z. omstooten 1.

om-spannen, *complecti* (met de hand, *palma*); —**spitten**, z. -graven; —**spoelen**, = omwasschen; = rondom bespoelen; —**springen**, overdr. met iem. of iets o., z. behandelen 2; omgaan; —**staan**, = om iem. of iets heen staan, *circumstare alqm* of *alqd* (ook abs. b.v. *circumstantes milites*); —**standers**, *circumstantes* (Liv.); *corona* (kring van toehoorders); —**standig**, *accuratus* (nauwkeurig); *copiosus* (uitvoerig); adv. *accurate*; *copiose*; z. verder nauwkeurig; uitvoerig.

omstandigheid, alg. res; *condicio* (toestand); *tempus* (tijdsomstandigheid); door het neutr. van een pron. = deze o., *haec res*; *hoc*; een o. die, *quae res*; *quod*; juist de o. dat, *illud ipsum quod*; de o. dat, *quod met ind.*; soms door een part., vooral perf. pass., b.v. de o. dat Prusias Hannibal had opgenomen maakte hem verdacht bij de Romeinen, *Prusiam suspectum Romanis receptus Hannibal faciebat*; beslissende o., *momentum*; deze gelukkige of gunstige o. dat, *haec opportunitas ut met con.*; het is een gelukkige o. dat, *opportune accidit quod met ind.*; door de oo. gedwongen worden, *temporibus cogi*; ieder schuift zijn eigen schuld op de oo., *suam quisque culpam ad negotia transferunt* (Sall.); zich in de oo. schikken, *tempori cedere* of *servire*; zich in alle oo. weten te schikken, *omnia humana ferre*; gelukkige oo., *res secundae*, *prosperae* of *florentes*; *secunda fortuna*; gunstige oo., *res secundae*; *opportunitates*; ongunstige oo., *res adversae*; *rerum iniquitas*; treurige oo., *miserae res*; *misera condicio*; zich in goede of gelukkige oo. bevinden, *in rebus secundis esse*; in *bona condicione constitutum esse*; *esse in bonis*; in benarde oo. verkeeren, *in angustis* of *in difficultatibus esse*;

angustiis premi; *difficultatibus affici*; in drukkende of behoeftige oo. leven, *in egestate esse*; *vitam degere in egestate*; in behoeftige oo. geboren, *tenui fortunā ortus*; iems oo. worden beter, *melior fit alcius condicio*; *res alcius meliore loco esse incipiunt*; in 't bijz. in zulk een o., in *tali re*; in dezelfde oo. verkeeren, z. in hetzelfde geval verkeeren II 2 b α; **onder** deze of zulke oo., *quae cum ita sint*; *tali condicione proposita*; in *hoc* of in *tali tempore* (in zoo hachelijke oo.; ook zonder *in*); onder of in de tegenwoordige oo., in *praesentia*; onder of in alle oo., *numquam non*; strijd onder ongunstige oo., *iniqua pugna condicio*; onder veel ongunstiger oo. een beslissend gevecht leveren, *durior condicione decertare*; onder gelijke oo., *ex aequo* (Liv.); onder oo., *si res ita ferat*; **naar** (de) oo., *ad tempus* (b.v. zijn aard veranderen, *versare naturam*); *pro re* of *pro re nata*; *ex* of *pro tempore*; *naar tijd* en oo., *pro tempore* et *pro re*; **naar** de of **voor** de toemalige oo., *ut tum erant tempora*; *ut illis temporibus*; *pro ratione illorum temporum*.

om-stappen, z. rondloopen; —**stevenen**, z. omvaren; —**stooten**, 1) eig. e., sub- of perversiere (algd); *propellere* (algd, b.v. *crates*); *plagis deicere* (b.v. *murum*). — 2) overdr. *exertere* (algd); z. verder omverwerpen; —**storten**, tr. z. omstooten 1; intr. z. omvallen; —**stralen**, *circumfulgere* (b.v. *hominum capita*); door een helder licht omstraald, *clarissima luce circumfusus*; een vuurgloed o. zijn hoofd, *capiti eius circumfusus est ignis*; *caput eius* of *ei ardet*; door roem omstraald, *gloriā florens*; —**streek**, de oo. van een plaats, *quae sunt circa alqm locum*; van een stad, *urbi propinqua* of *vicina loca*; de stad heeft bekoorlijke oo., *urbs sita est in regione amoenā*; verg. ook buurt; —**streeks**, *circiter* met acc. (b.v. c. meridiem; ook als adv., b.v. *mediā c. nocte*); *ad* met acc. (tegen; b.v. *ad vespertum*); *tere* (adv.; b.v. *tertiā f. vigiliā*); verg. ongeveer; in de buurt, in de nabijheid van; —**strengelen**, *amplecti* of *complecti* (omvatten; algm; algd); *circumplecti* (b.v. *thesaurum draco*); *circumligare* (b.v. *circumligatus angui*); *circumplacare* (b.v. *belua circumplacata serpentibus*; ook *puer circumplacatus serpentis amplexu*); —**strengeling**, am- of complexus; door omschr.; —**strikken**, *circumligare* (algd *alqd re*); overdr. *circumvenire* (algm); —**stroomen**, *circumfluere* (algm locum); *circumfundi* (b.v. *insulae annis Liv.*); *cingere* (b.v. *flumen oppidum*); omstroomd, *circumfusus* (b.v. in *circumfusum Oceano insulam*); —**stuw**, *stipare* (b.v. *stipatus calervā iuvenum*).

om-trek, 1) *circuitus* (b.v. *munitionis*; *insula in circuitu viginti milia passuum est*); *circumscripio* (b.v. *terrae*). — 2) oo. = lijnen, *lineamenta*; *forma*; *adumbratio*; ruwe oo., *extrema lineamenta*; iets in ruwe oo. ontwerpen, *primas lineas ducere alcius rei*; *adumbrare* algd; iets in ruwe oo. aangeven, *summatim algd exponere*. — 3) = omstreek; —**trekken**, 1) = om iets of iem. heen trekken, *circumvenire* (algm; exercitum); *circumire* (b.v. *equitatus aciem nostram*; ook abs.); *circumducere* (b.v. *praeter castra hostium Liv.*). — 2) = rondtrek-

ken. — **3**) iets met iets o., *circumdare alqd alqd re of alci rei alqd; obducere* (overtrekken; *alci rei alqd of alqd alqd re*). — **4**) = omhalen; — **trent**, z. over 1 5; ongeveer; — **tuinen**, **ing**, z. omheinen, **ing**. — **om-vaart**, door omschr.; — **vademen**, *complecti* (alqd); — **vallen**, e. of *subverti* (omgeworpen worden); *affligi* (tegen den grond geworpen worden of vallen); *collabi*, *concidere* of *corruere* (instorten); *procumbere* (voorovervallen); doen o., *labefactare* (b.v. *signum rectibus*); dreigen om te v., *labare*; (alleen van zaken) *in ruinam primum esse*; — **vang**, *ambitus*; *tractus* (b.v. de o. en loop van den muur, *t. ductusque muri*); *modus* (maat); = omtrek 1; geringe o., *exiguus* (b.v. *castrorum*); groote o., *amplitudo*; *latitudo* (b.v. *possessorum*); van grooten o., z. omvangrijk; van omtetelijken o., *vastus*; een grooten o. hebben, *habere magnum of latum ambitum*; *late patere* (ook overdr.); den o. van een stad hebben, *urbem magnitudine aequare*; de zaak in haar geheel o., *res omnis, tota of universa*; den aard en omvang van een zaak erkennen, *qualis et quanta res sit intellegere*; den geheel o. van deze opmerking inzien, *quam hoc late pateat intellegere*; iets in zijn ganschen o. uiteenzetten, *alqd plane explicare*; in o. toenemen, *crecere*; *augeri*; den o. van iets beperken, *terminare modum alcius rei*; iets tot een bepaalden o. brengen, *alqd ad certum modum redigere*; — **vangen**, *complecti* (alqm); verg. — armen; — **vangrijk**, *magno ambitu*; *amplus*; *magnus*; *latissimus* (ook overdr., b.v. *officium*); daar de werkzaamheden reeds omvangrijker werden, *crecentibus iam provinciis* (Liv.); verg. uitgebreid; — **vangrijkheid**, z. uitgebreidheid; — **varen**, intr. = rondvaren; tr. *circumvehi* (b.v. *navales copiae Sunium*); *circumvectari* (b.v. *promunturum Liv.*); *superare* (b.v. *pars navium Euboeae; promunturum*); *flectere* (b.v. *promunturum*); — **vatten**, am. of *complecti* (alqd; alqd alqd re); overdr., *complecti* of *comprehendere* (b.v. *alqd mente*); — **vattend**, *magnus*; *maximus*; *late patens* (met ruime strekking); z. verder uitgebreid.

omver, z. om; overhoop; — **halen**, *convellere* (alqd; eig. en overdr.); — **werpen**, *affligere* (op den grond werpen; alqm; alqd); *sternere* (doen instorten; b.v. *muros Liv.*); *evertere* of *subvertere* (alqd; ook overdr., b.v. *leges; tribuniciam potestatem; decretum*); de staatsinrichting o., *evertere rem publicam*; het bestaande o., het gevestigde bestuur o., *res novare*; — **werpen**, *eversio* (b.v. *columnae; rerum publicarum*); door omschr.; — **zeilen**, *obruere* (b.v. *navem*). — **om-vlechten**, iets o. met iets, *intexere alqd alqd re*; z. ook omwikkelen; — **vliegelen**, z. overvleugelen; — **vliegen**, intr. = rondvliegen; tr. iem. of iets o., *circumvolare alqm of alqd*; — **vlieten**, **vloelen**, z. omstroomen; — **vouwen**, *complanare* (alqd); — **vraag**, z. rondvraag; — **vragen**, z. rondvraag houden.

om-waaien, *circumflare* (alqm; alqd); = omverwaaien, *prostrernere*; intr. *vi venti of ventorum prostrerni*; — **wallen**, *circumvallare* (b.v. *castra*); *vallare* (b.v. *castra Liv.*);

— **wandelen**, = rondloopen; ergens o., *circumire alqm locum*; — **wassehen**, *eluvare* (b.v. *patinas Plaut.*); — **weg**, *circuitus* (b.v. *longus; milium sex*); *longius iter* (b.v. *longiore itinere circumducere legiones*); *iter devium* (Suet.); *flectus* (b.v. *flectu Armeniam petunt Tac.*); *flexio* (overdr., b.v. *quas tu flectiones quaesisti*); *circuito* (overdr., b.v. *circuitione quadam deos tollens*); een o. maken, *flectere iter suum*; *circuito* of *circuitione uti* (ook overdr.); iem. maakt een kleinen o., *alqs paulo deflectit* (Suet.); iem. langs een o. voeren, *alqm circuitu ducere*; er langs een o. komen, *alqd circuitu ad id pervenire* (ook overdr.); — **wenden**, *convertere* (alqd; alqm); *flectere* of *retro f.* (b.v. *currum; navem*); z. verder omdraaien; omkeeren 1; — **wending**, *conversio*; door omschr.; — **wentelen**, *circumvolvere* (alqd); intr. *circumvolvi*; zich o., *volutari* (b.v. *verres in luto*); de omwentelende zon, *sol se convolvens*; — **wenteling**, **1** eig. *circumactio* (b.v. *rotarum*); *conversio* (b.v. *caeli*). — **2** overdr. **a** = *revolutie, rerum of r. publicarum conversio, commutatio of perturbatio; commutatio of perturbatio civilis; mutatio rerum*; *res commutatae*; *seditio*; een o. tweegbrengen (revolutie maken), *evertere rem publicam of statum rei publicae*; *convertere rem publicam*; *res commutare*; er heeft een o. plaats, *exoritur totius commutatio rei publicae*; *permiscuntur of mutantur ac miscuntur omnia*; er dreigt een o., een o. is ophanden, *motus impendit in re publica*; een o. beramen, in den zin hebben, naar een o. verlangen, *novis rebus o. n. imperiis studere*; *novas res moliri*; behoedt den staat voor een o., *providete ne rei publicae status commutetur*. — **b** o. in de natuur, *subita rerum confusio*; — **wentelingsgezind**, *rerum novarum cupidus*; z. verder revolutionnair.

om-werken, z. omgraven; ploegen; (een geschrift) *tractare of r. et corrigere* (b.v. *librum*); *incudi reddere* (b.v. *versus Hor.*); subst. het o., = het omgraven; het ploegen; door omschr.; — **werpen**, **1** = omdoen. — **2** = omverwerpen; subst. het o., door omschr.; = omverwerping; — **weven**, *circumtexere* (alqd alqd re Verg.); *praetextare* (b.v. *toga purpura praetexta*); — **wikkelen**, *convolvere* (alqd alqd re, b.v. *testudinem omnibus rebus*); *involvere* (b.v. *sinistras sagis*); *circumspicare* (b.v. *belua circumspicata serpentibus*); — **winden**, *redimire* (b.v. *sertis redimiri et rosa*); *circumigare* (b.v. *ferrum falaricae stuppa Liv.*); verg. omstrengelen; — **wisselen**, com. of *permutare* (alqd); — **wisseling**, *permutatio*; — **woelen**, *erueri* of (zoekend) *rimari* (b.v. *terram*); = omwikkelen; — **wolken**, *nubibus obducere* (b.v. *caelum*); — **wonen**, *circumcolere* (b.v. *Boeoen paludum Liv.*); — **wonend**, de oo., = de **woners**, *aeolae (alcus loci)*; *circumiacentes* (b.v. *populi Tac.*); *qui circa habitant* (Liv.); — **wroeten**, z. omwoelen; — **zakken**, z. — vallen; — **zeilen**, z. — varen; — **zet**, *permutatio* (van geld); *venditio* (verkoop); er is in 't geheel geen o., *nullus nummus commovetur*; — **zetten**, **1** iets met iets o., *cingere alqd alqd re*; *circumdare alqd alqd re of alci rei alqd*; = om-

boorden. — **2)** iets o., = anders zetten, *ordinem alcuius rei immutare*. — **3)** geld o., *commovere* (b.v. *nullus nummus commoveatur*); waren o., *vendere merces*; — **zetting**, *transmutatio* (metathesis, Quint.); door omschr.; — **zichtig**, **heid**, z. bedachtzaam; **heid**, — **zien**, **1)** eig. = achteromzien, *respicere*; *respectare*; naar iem. of iets, *respicere alqm of alqd*; *respectare alqd of ad alqd*; vluchten zonder om te zien, *sine respectu fugere* (Liv.); = rond zich zien, *circumspicere* (verg. rondkijken, — **zien**); subst. het o., *respectus* (naar iets, *alcuius rei*); *circumspectus*; door omschr. — **2)** overdr. (zoekend) naar iem. of iets o., *circumspectare alqd* (b.v. *hibernis locum*); *sibi prospicere alqd*; *quaerere alqd*; (zorgvuldig) *anquirere alqm of alqd*; o. naar een verontschuldiging bij iem., *excusationem ad alqm quaerere*; verg. uitzien 2 b; o. naar iem. of iets = zich bekommern, *respicere alqm of alqd*; niet o. naar iets, *neglegere alqd* (b.v. *vile hordeum Phaedr.*); — **zitten**, *circa assidere* (Liv.); = om iets of iem. heen zitten, *circumsedere alqd, alqm*; = van plaats veranderen, *mutare sedem*; — **zoomen**, z. omboorden.

om-zwachtelen, z. zwachtelen; — **zwemmen**, iets o., *circum alqd nare of natare*; — **zwenken**, **ing**, z. zwenken, **ing**; — **zwerfen**, **vagari**; z. verder rondzwerfen; — **zwerfing**, **error**; — **zweven**, *circumvolare of circumvolitare (alqm, alqd)*; — **zijn**, iems diensttijd is o., *alcuius stipendia emerita sunt*; z. verder voorbijzijn.

on, *impar*; o. of even spelen, *par impar ludere*.

onaan-dachtig, *non attentus*; *neglegens*; *indiligens*; — **dachtigheid**, *neglegentia*; *indiligentia*; — **doentlijk**, **heid**, z. ongevoelig, **heid**; — **gediend**, **gemeld**, *de improviso*; — **genaam**, *inuicundus*; *incommodus*; *ingratus*; *gravis*; *molestus*; *odiosus*; een o. mensch, *homo difficilis of molestus*; een o. slag van menschen, *genus hominum odiosum*; iem. o. zijn, zich bij iem. o. maken, *alcuius voluntatem offendere*; iem. niet o. willen zijn, niets willen zeggen dat iem. o. is, *auribus alcuius parcere*; het onaangename is dat . . . , *illud odiosum est quod met ind.*; iets o. vinden, *alqd moleste of graviter ferre* (ook met acc. c. inf. of quod); adv. *inuicunde*; *graviter*; *moleste*; o. door iets aangedaan worden, *offendi alqd re*; — **ge-naamheid**, *inuicunditas*; *incommoditas*; *molestia*; coner. *incommodus*; *malum*; oo., z. oneenigheid; — **geroerd**, *intactus*; *integer*; iets o. laten, *intactum alqd relinquere*; *alqd non attingere*; verg. — **getast**, *integer*; *intactus*; *inviolatus*; iets o. laten, *ab alqa re abstinere*; se of manus *abstinere ab alqa re*; *alqd integrum intactumque relinquere*; *alqd liberum relinquere* (b.v. *intercessionem*); *alqd non violare*; iems eer o. laten, *alcuius honorem non ledere*; *alcuius honori non detrudere*; — **gevochten**, z. onaangetast; — **gewend**, z. onbeproefd; — **nemelijk**, *non accipiendus*; *non probabilis*; *haua aequus*; — **nemelijkheid**, door omschr., b.v. ik zie de o. der voorwaarden niet in, *non video cur condiciones accipi non possint*; — **stootelijk**, *honestus*; *probus*; — **stootelijkheid**, ho-

nestas; *probitas*; — **tastbaar**, eig. *inexpugnabilis*; overdr. z. onschendbaar; onbetwistbaar; een o. testament, *testamentum firmum*; — **zienlijk**, van grootte, *parvus*; *exiguus*; *humilis*; van afkomst of stand, *humilis*; *abiectus*; *obscurus*; *ignobilis*; wat beteekeenis of invloed betreft, *levis*; *tenuus*; *exiguus*; *ignobilis* (b.v. *civitas*); — **zienlijkheid**, (wat grootte betreft) *exiguitas of humilitas*; (wat afkomst of stand betreft) *ignobilitas*; (wat beteekeenis of invloed betreft) *levitas*; *tenuitas*; *exiguitas*.

on-aardig, = onvriendelijk, *inhumanus*; *illiberalis*; adv. *inhumaniter*; = ongeestig; — **aardigheid**, *inhumanitas*; *illiberalitas*; — **achtzaam**, *neglegens*; *indiligens*; adv. *neglegenter*; *indiligenter*; iets o. behandelen, *neglegere alqd*; — **achtzaamheid**, *neglegentia*; *indigentia*.

onaf-betaald, *non solutus*; — **gebroken**, *continuus* (b.v. *labor*; *impetus*; *oratio*); *continens* (b.v. *labor*; *bella*); *assiduus* (b.v. *labor*); *perpetuus* (b.v. *possessio*); o. briefwisseling, *epistularum assiduus*; o. werkzaamheid, ook *continuatio*; adv. *continenter*; *assiduus*; *perpetuo*; *sine respirazione of s. intermissione*; o. drinken, *perpetare*; iets o. voortzetten, *continuare alqd* (b.v. *bellum*; *iter die et nocte*); *non intermittere alqd* (b.v. *opus*; ook met inf.); *nullum tempus dimittere quin met coni.*; — **gedaan**, z. onvoldtooid; — **gelost**, *non solutus*; — **gewerkt**, *incohatas* (b.v. *reliquam partem corporis incohatam reliquit*); *imperfectus ac rudis* (b.v. *alqd imperfectum ac rude relinquere*); — **hankelijk**, *sui iuris*; *nullius imperio subiectus*; *liber*; (van zaken) *liber* (geheel o., *solutus et liber*, b.v. *mens soluta quaedam et libera*); o. van iets, *seivinctus ab alqa re*; o. zijn (van perss.), *sui iuris esse*; *nemini parere*; *liberum of l. atque immunem esse*; (van een staat) *suas leges habere*; *suas legibus uti*; zich o. maken, *in libertatem se vindicare*; verg. meester 1 b; zelfstandig; — **hankelijkheid**, *libertas*; *l. atque immunitas*; verg. zelfstandigheid; — **losbaar**, *qui solvi non potest*; — **scheidbaar**, **secheidelijk**, *inseparabilis* (Sen.); *qui separari non potest*; zij zijn oo. vrienden, *artissimo amicitiae vinculo inter se coniuncti sunt*; o. met iets verbonden zijn, *implicatum esse cum alqa re et cohaerere*; *artissime cum alqa re coniunctum esse*; *in alqa re inclusum esse* (b.v. *populi Romani salus, in qua etiam suam esse inclusam arbitrabatur*); — **wendbaar**, *inevitabilis* (b.v. *malum* Sen.); verg. onvermijdelijk; — **zetbaar**, *perpetuus* (levenslang); — **zienbaar**, *qui oculis terminari non potest* (b.v. *campus* Liv.); *infinitus*; *immemens*; in een bijna o. reeks van eeuwen, *innummerabilibus paene saeculis*.

on-baatzuchtig, *continens*; *innocens*; *abstinens* (tegenover iem., *alci*); *integer*; *gratuitus* (b.v. *liberalitas*; *amicitia*); o. zijn, *suae utilitatis inmemorem esse*; adv. *innocenter*; *abstinenter*; *integre*; *gratuito*; *gratis*; — **baatzuchtigheid**, *continentia*; *innocentia*; *abstinentia*; *integritas*; — **barmhartig**, *immisericors*; *inhumanus*; *inclemens*; *acerbus* (b.v. *in excipiendo*); *durus*; *crudelis*; *ferreus*; adv. *inhumane*; *clementer*; *acerbe*; *dure*; *crudeliter*; — **barmhartigheid**, *ani-*

mus a misericordia alienus; inhumanitas; animi duritia; crudelitas.

onbe-antwoord, iets o. laten, *ad alqd non respondere* of (een brief) *rescribere*; overdr. *non reddere alqd* (b.v. *beneficia*); *non referre* (b.v. *salutem*); iems liefde o. laten, *amori amore non respondere*; —**arbeid**, *rudis; incultus*; —**bouwd**, van bouwland, = braak 2; = niet door huizen bezet, *patens*; —**dacht**, —**dachtzaam**, —**heid**, z. onbezonnen, —heid; —**deed**, z. vrijmoedig; —**dekt**, *non tectus; apertus*; verg. ongedekt; —**dorven**, *incorruptus* (b.v. *sanguis*; mens; *integer* (ongerept); *sacculus* (rein van levenswandel); —**dorvenheid**, *integritas; sanctitas*; —**dreven**, *imperitus* of *rudis* (in iets, *alcuius rei*); een o. jongeling, *adulescens imperitus rerum*; z. verder onbekwaam; —**drevenheid**, *imperitia* (*alcuius rei*); —**driegelijk**, *certus; exploratus*; —**duidend**, *levis* (b.v. *res*; *tenuis* (b.v. *res publica; praeda*); *mediocris* (b.v. *detrimentum*); *ignobilis* (b.v. *castella*); *exiguus, parvus, parvulus* of *minutus* (klein, gering, nietig); *infirmus* (zwak; b.v. *praesidium*); zóó o., ook *tantulus*; hoe o. ook, ook *quantuluscumque*; niet o., ook *non nullus*; iets als o. voorstellen, *alqd elevare* of *verbis elevare*; iets voor o. houden, *alqd parvi facere*; *alqd contemnere*; adv. *leviter; mediocriter*; verg. onbeteekenend; —**duidendheid**, *levitas; exiguus*; conor. *res minuta* of *parvi momenti*; —**dwingbaar**, *indomitus; invictus*; —**dwongen**, *invictus*. **onbe-ëdigd**, *iniuratus*; —**gaafd**, *ingenio carens; malus*; —**gaan**, *non tritus* of *antea n. t.* (b.v. *via*); —**gaanbaar**, *invitus* (b.v. *saltus*); *impeditus* (b.v. *itineria*); *inexplicabilis* (b.v. *continuis imbribus* vrie Liv.); voor de ruitertij o. streken, *invia equiti*; —**gaanbaarheid**, door omschr., b.v. ten gevolge van de o. der streken, *locis invitis*; —**geerd**, *non petitus*; *non expetitus*; —**geerlijk**, *non expetendus*; —**giftig**, *inhonoratus*; —**begonnen**, *infinitus*; het is een o. werk, *infinitum est* (b.v. *omnia persequi*); —**graven**, *inhumatus; insepultus*; —**grensd**, *infinitus*; een o. vertrouwen in iem. stellen, *alci summam omnium rerum fidem habere*; *alci se totum committere*; z. verder grenzenloos; —**grensdheid**, *infinitas; immensitas*; —**groeid**, *nudus* of *apertus* (b.v. *collis*); *incultus* (onbebouwd); —**grijpelijk**, 1) = wat niet te begrijpen is, *qui intellegi, percipi* of *cogitari non potest*; *qui mente* of *cogitatione comprehendi non potest*; *non comprehensibilis* (philos.; b.v. *natura*); *incomprehensibilis* (Quint.); *incredibilis* of *mirus* (ongelooflijk, wonderlijk); *obscurus* (duister); onbegrijpelijkker wijs, *nescio quo modo* of *quo pacto*; o. zijn *cogitatione comprehendi* of *percipi non posse*; *fugere intellegentiae nostrae vim* ac *notionem*; hetgeen volmaakt o. is, *quod nullius mens aut cogitatio capere potest*. — 2) = traag van begrip 1; —**grijpelijkheid**, *obscuritas*; door omschr.; = traagheid van begrip 1.

onbe-haaglijk, van uiterlijk, *invenustus*; = onaangenaam; een o. gevoel bij iets hebben, z. iets onaangenaam vinden; —**haaglijkheid**, van uiterlijk, *facies invenusta*; = onaangenaam-

heid; —**haard**, *glaber*; —**heerd**, *vacuus* (b.v. *praeda*; *res publica*; *Africa*); een o. erfenis, *caduca hereditas*; iets als o. goed beschouwen, *alqd pro derelicto habere*; —**holpen**, 1) = log; onhandig. — 2) van taal, *inconditus* of *horridus* (b.v. *verba*); adv. *inconditae*; *horridae*; zich o. uitdrukkend, *linguā impromptu* (van een redenaar); —**holpenheid**, 1) = logheid; onhandigheid. — 2) o. van taal, *inconditum genus dicendi*; *oratio horrida*; —**hoorlijk**, *indecorus; inhonestus; turpis*; verg. onbetamelijk; —**hoorlijkheid**, *turpitudō*; verg. onbetamelijkheid; —**houwen**, eig. *non dolatus*; overdr. *incultus* (b.v. *homo*; *mores*); *vastus* (b.v. *corpus*; *homo*; *belua*); verg. onbeschaafd; plomp 2; —**houwenheid**, z. plompheid; onbeschaafdheid; —**hulpzaam**, *inofficiosus* of *illiberalis* (in alqm); —**hulpzaamheid**, *illiberalitas*.

onbe-kend, 1) abs. en aan iem., *ignotus* (*alci*); *incognitus* (*alci*); *incomperitus* (niet uitgemaakt); *inexploratus* (niet onderzocht); = onberoemd, *ignobilis; obscurus* (b.v. *vir haud o.*); het is mij o., *ignoro*; *nescio*; het is mij niet o. dat, *non ignoro*, *non me fugit* of *non sum nescius* met acc. o. inf.; o. blijven, *latere* (b.v. *factum*); spreekw. o. maakt onbeminde, *ignoti nulla cupido* (Ov.); een o. groot-heid, *terrae filius nescio quis* (Cic.). — 2) met iets o., *imperitus*, *inscius*, *ignarus* of *imprudens* *alcuius rei*; nog o. met iets, *rudis* *alcuius rei* of *in alqa re*; o. met iets zijn, ook *nescire* of *ignorare* *alqd*; geheel o. met iets zijn, ook *in maxima* *alcuius rei* *ignorantiae versari*; —**kendheid**, 1) = onberoemdheid, *ignobilitas; obscuritas*. — 2) o. met iets, *imperia*, *inscientia*, *ignoratio* of *ignorantia* *alcuius rei*; —**klaagd**, z. onbeweend; —**kled**, *nudus*; —**kledm**, *liber; solutus*; —**klimbaar**, *qui scandi* of *ascendi non potest*; o. zijn, *scandi* of *ascendi non posse*; *nullum ascensum praebere*; —**kommerd**, —**heid**, z. onbezorgd, —heid; —**kookt**, —**heid**, z. onbezonnen, —heid; —**koorlijk**, *invenustus; inelegans*; adv. *invenustus; inelegerant*; —**koorlijkheid**, *nulla venustas* of *elegantia*; —**krompen**, = ruim, *amplus*; adv. *laxe* (b.v. *habitare*); overdr. *liberalis; largus*; adv. *liberaliter*; *large* (b.v. *l. effusaque donare*); *amplissime* (b.v. *munera mittere*); *prohice* (b.v. *p. cumulateque alqd facere*); —**krompenheid**, *liberalitas; largitas*; —**kwaam**, *imperitus; rudis*; *iners*; o. in iets, *imperitus* of *rudis* *alcuius rei*; in iets o. zijn, ook *nescire* of *ignorare* *alqd*; *hospitem, peregrinum* of *tironem esse* in *alqa re*; —**kwaamheid**, *imperia*.

onbe-laden, *inanis; vacuus*; —**langrijk**, *levis*; *tenuis*; —**langrijkheid**, *levisitas*; —**last**, *immutis* (vrij van belasting); *inscriptus* (eig. van vee); *sine portorio* (zonder tol); ook = onbeladen; —**leefd**, *inurbanus; inhumanus; rusticus*; *illiberalis* of *inofficiosus* (in alqm); adv. *inhumaniter*; —**leefdheid**, *inurbanitas*; *inhumanitas*; *rusticitas*; *illiberalitas*; conor. *factum* of *dictum* *inhumanum*; verg. grofheid 2; —**lemmerd**, *expeditus* (b.v. *membra*); *liber* (b.v. *pabulatio*; *possessio*); adv. *libere* (b.v. *insequi*); —**lezen**, in litteris of in libris *non versatus*; in scriptis *non volutus* (b.v. in veteribus scriptis); —**lezenheid**, *inscitia*.

litterarum; nullae litterae —loond, inho-
noratus; sine praemio of mercede; o. blijven,
in irritum cadere (b.v. merita erga Neronem
sua Tac.).

onbe-mand, *inanis; vacuus*; —merkt,
z. ongemerkt; —middeld, z. niet be-
middeld; —mind, minus carus (bij iem.,
alci); *invidiosus (apud alqm)*; niet o., non
ingratus (alci); het o. zijn, *invidia*; —min-
nelijk, *inamabilis*; —neveld, *nubibus non*
obductus; verg. helder; —nijd, non *invi-*
diosus; cui non *invidetur*; als adv. *sine*
invidia.

onbe-paald, *incertus*; voor o. tijd, *in cer-*
tum; een o. antwoord geven, *nihil certi*
respondere; iets o. laten, *alqd in incerto*
relinquere; verg. dubbelzinnig; onze-
ker; —perkt, 1) = onbegrensd. —2) =
absoluut, *infinitus*; *summus* (b.v. o. macht,
summa of infinita potestas); *liber* (b.v. o.
volmacht, *libera mandata*; o. vrijheid van
handelen, *l. potestas*); *impunitus* (b.v.
omnium rerum libertas); o. macht, ook
omnium rerum potestas; aan de consuls
o. macht in den staat geven, *rem publicam*
consulibus permittere; o. heerscher, *omnium*
rerum dominus; *rex vitae necisque omnium*
dominus; *dominus*; o. heerschappij, *impe-*
rium summum, cum dominatu unius omnia
tenentur; *dominatio* (of *-tus*); o. heerschen,
dominatum imperio tenere; over iets, *in*
alqd dominatus est omnis alcius rei; over
de zijnen, *dominari in suos*; —plant, non
constitus; *incultus* (onbebouwd); —ploegd,
non *aratus*; —proefd, *inexpertus*; niets o.
laten, *nihil inexpertum relinquere*; *omnia*
experiri of temperare; niets o. laten om,
nihil praetermittere quin met conii; *nihil*
reliqui facere quominus met conii; verg.
alles in het werk stellen II 1.

onbe-raden, *inconsulius* (adv. -e); verg.
onbezonnen; —radenheid, z. onbezon-
nenheid; —reden, non *tritus* (b.v. *via*);
infrequens (weinig bezocht); van een pers.,
sine equo (van meer dan één, *sine equis*);
—redeneerd, z. onbezonnen; —reik-
baar, *remotus*; non *imitabilis* (niet navolg-
baar); naar het o. streven, z. onmogelijk
(het o. willen); niet, ook *nihil sequi quod*
assequi non queas; —rekenbaar, *maior*
quam qui aestimari possit (b.v. *damnum*);
inaestimabilis (b.v. *nihil tam incertum nec*
tam inaestimabile est quam animi multitu-
ditinis Liv.); van o. invloed zijn op iets,
mirum quantum prodesse ad alqd; —rekend,
non *idoneus of non aptus (ad alqd)*; impar
(niet opgewassen; alci rei); —rispe-
lijk, non *reprehendus of vituperandus*;
nulla reprehensione dignus; *emendatus* (b.v.
Latina locuti; mores); *probus*; *ab omni vitio*
vacuus; *omni culpa carens*; een o. man, een
m. van een o. gedrag, *sanctus of sanctissi-*
mus homo; *homo innocens, integer of castus*;
een vrouw van oo. zeden, *matrona moribus*
proba of spectatae pudicitiae; een o. leven,
een o. levenswandel, *vita honesta of integ-*
errima; *vita integerrime acta*; *summa*
morum probitas; *vitae integritas*; *sanctitas*;
een o. leven leiden, *integre, caste of sancte*
vivere; o. zijn, *reprehensione carere*; *repre-*
hensionem non capere; *a culpa abesse*; *omni*
culpa carere; —rispelijkheid, o. van levens-
wandel enz., z. onberispelijk leven enz.;

—roemd, *ignobilis*; *inglorius* (tegenst.
honoratus); *obscurus* (b.v. *nomen*); —roemd-
heid, *ignobilitas*; *obscuritas*; —rijdbaar,
non *pervius*.

onbes-schaafd, *rudis*; *incultus*; *barbarus*;
ferus ac b.; van manieren, *rusticus*; *agrestis*;
inhumanus; *indoctus* (zonder kennis); *ine-*
ruditus of eruditiois expers (slecht opge-
voed); —schaafdeheid, *barbaria*; *feritas*;
rusticitas; *inhumanitas*; *mores feri of agre-*
stes; —schaamd, *impudens*; *insolens*; *im-*
portunus (b.v. *hostis*); *procaax*; *protervus*;
een o. gezicht, os *durum of impudens*; zijn
o. blik op iets vestigen, *in alqd impudentis-*
simos oculos defigere; uw o. eisch, *quae tu*
impudenter postulasti; een o. eisch doen,
impudenter postulare; adv. *impudenter*;
insolenter; *procaciter*; *proterve*; —schaamd-
heid, *impudentia*; *insolentia*; os; *proca-*
citas; —schadigd, z. ongedeerd; —schei-
den, *immodestus* (adv. -e); *insolens* (adv.
-enter); —scheidenheid, *immodestia*;
—schermd, *indefensus*; verg. ook onge-
dekt; —schoft, -heid, z. onbeschaamd-
heid; —schreid, z. onbeweend; —schre-
ven, *vacuus* (b.v. oo. bladen, *vacuae tabel-*
lae); —schroomd, *impavidus*; *metu vac-*
uus; adv. *impavide*; *sine metu*; verg.
onverschrokken; vrijmoedig; —
schroomdheid, z. onverschrokken-
heid; vrijmoedigheid; —schrijftijk,
inenarrabilis (b.v. *labor Liv.*); *incredibilis*,
singularis of mirus; mijn vreugde was o.,
dici non of vix potest quantā laetitia affectus
sim; —schut, *indefensus*; verg. ongedekt.
onbe-slist, *nondum diiudicatus* (b.v. *lis*);
integer (b.v. *res*; *causa*); *incertus of dubius*
(b.v. *victoria*); *anceps* (b.v. *belli fortuna*;
Mars); de strijd bleef o., *sic est pugnatum*,
ut aequo proelio discederetur; *aequo of an-*
icipiti Marte pugnatum est; *aequo Marte*,
aequo proelio of aequā manu discessum est;
iets o. laten, *alqd integrum of in medio relin-*
quere; *suspendere alqd* (b.v. *dimissis sus-*
pensa re legati Liv.); verg. oud I (alles
bij het o. laten); ik wil het o. laten of ...
of, *haud ambigam ne ... an met conii*
(Liv.); —smet, *incontaminatus*; *sincerus*;
integer; *impollutus* (b.v. *virginitas*); een o.
naam, *integra fama*; —sproken, -heid, z.
onberispelijk, -heid; —staanbaar, *qui*
non potest consistere; z. verder onmo-
gelijk; onvereenigbaar; —staanbaar-
heid, door omschr., b.v. de o. van iets
bewijzen, *probare alqd consistere non posse*;
z. ook onmogelijkheid; —stendig, *in-*
constans; *mobilis*; *levis*; *variis*; *mutabilis*;
instabilis (b.v. *maritimae res instabilem*
motum habent; *fortuna*); *fluxus* (b.v. *fides*;
fortuna; *gloria*); o. voorjaarsweer, *verna*
intemperies (Liv.); verg. veranderlijk;
—stendigheid, *inconstantia*; *mobilitas*;
levitas (tegenst. *aequalitas*); *varietas*; in
't bijz. *mutabilitas mentis*; *mobilitas ingenii*
of *animi*; —straff, z. ongestraft; —stre-
den, *haud of non dubius*; *certus*; o. zijn,
nullam controversiam recipere; verg. on-
betwist; —suïsd, *temerarius*; adv. *temere*;
verg. onbezonnen; —suïsheid, z. on-
bezonnenheid.

onbe-taalbaar, non *parabilis pretio*; een
o. prijs, *omni pecuniā maius pretium*;
—taald, non *solutus*; —tamelijk, indeco-

rus; turpis; inhonestus; illiberalis (b.v. *iocandi genus*); o. gedrag, *indignitas; mores turpes; turpitude*; o. handeling of daad, *indignitas; perversitas; facinus indignum; dedecus; turpiter factum*; adv. *indecore; turpiter; inhoneste; indigne; indignum in modum* (op o. wijze); zich o. gedragen, *indigne of turpiter facere*; verg. ook ongepast; —**tamelijkheid**, *turpitude*; *indignitas*; concr. = onbetamelijk gezegde, *turpiter dictum*; = onbetamelijke daad, z. onbetamelijk; —**teekenend**, een o. man, *vir ignobilis, mediocris of obscurus*; z. verder onbeduidend; —**tengeld**, z. teugelloos; —**treden**, z. onbegaan; —**betreurd**, z. onbeweend; —**trouwbaar**, *incertus* (b.v. *rumores*); *infidus* (b.v. *gentes; pax*); *infidelis* (b.v. *Bellovac*); *dubius* (b.v. *socii*); *levis of vamus* (b.v. *auctor*); uit een o. bron geput, *haustum ex vano*; —**trouwbaarheid**, *levitas; vanitas; dubia fides* (b.v. *fabularum*); —**tuigd**, zich bij iets niet o. laten, *alci rei non deesse* (b.v. *neque vero Pompeiani huic rei defuerunt*); —**twist**, *non controversus; non dubius; indubitatus; certus*; iem. in het o. bezit van iets laten, *vacuum possessionem alcius rei relinquere* alci; —**twistbaar**, *omnibus perspicuus* (b.v. *propositio*); *minime dubius*; z. verder ontegenzeglijk.

onbe-vaarbaar, (Liv.) *innavigabilis* (b.v. *Tiberis fuit*); *navium non patiens*; bijna o., *navium vix patiens*; —**vallig**, **-heid**, z. onbekoorlijk, **-heid**; —**vangen**, *liber et solutus* (b.v. *liberi ad causas et soluti veniebant*); adv. *libere*; z. verder onbevooroordeeld; —**vangeneid**, *animus liber of integer; integritas; ingenuitas*; o. in zijn oordeel, *liberum iudicium; integrum iudicandi potestas; animus in consulendo liber*; —**vattelijk**, **-heid**, z. traag, traagheid van begrip 1; —**veiligd**, *indefensus; intutus*; —**bevestigd**, z. onversterkt; —**vlekt**, z. onbesmet; —**voegd**, *non of parum idoneus* (b.v. *iudex; existimator*); o. zijn tot iets, *potestatem of ius alqd faciendi non habere; iure alqd facere non posse*; —**volen**, *non iussus; ultro* (uit eigen beweging); —**volkt**, z. onbewoond; —**vooroordeeld**, *integer; integro animo; incorruptus of aequus* (onpartijdig); een o. toehoorder, *libero iudicio auditor*; in een zaak geheel o. zijn, *neque ira neque gratia teneri*; adv. *integre of incorrupte*; verg. onbevangen; —**vooroordeeldheid**, *iudicium integrum*; verg. onbevangenheid; —**vredigd**, *non expletus of non satiat* (b.v. *desiderium*); iets heeft iem. o. gelaten, *alci non satisfactum est alqd re*; *alqd alci non probatum est*; iets niet o. laten, *non deesse alci rei* (b.v. *huic vestro tanto studio audiendi*); —**vredigend**, *non idoneus; in quo non acquiescat; expectatione minor*; adv. *minus bene*; —**vreesd**, *metu vacuus of solutus; impavidus; audax*; o. zijn, *sine metu of pavore esse; metu vacare*; adv. *sine metu of pavore*; z. ook onbezorgd; vrijmoedig; —**vreesdheid**, *metus nullus; audacia; fortitudo*; verg. onbezorgdheid.

onbe-waakt, (van perss.) *sine custodiis of sine custode*; (van zaken) *non custoditus*; o. gebleven of gelaten, *neglectus; intermissus custodiis* (b.v. *loca Liv.*); —**weeglijk**, *im-*

mobilis; immotus; stabilis; o. zijn of blijven, *loco suo non moveri; immobile esse of manere; flecti of moveri non posse*; zijn blik o. op iem. vestigen, z. strak aanstaren; —**weeglijkheid**, *stabilitas; immobilitas* (Justin.); —**weend**, *non defletus; non deploratus*; iems dood o. laten, *alcius mortem neglegere*; o. sterven, *a nullo deploratum mori*; —**werkt**, *incultus* (onbebouwd); *rudis* (ruw); —**wezen**, *argumentis non firmatus of confirmatus*; verg. onuitgemaakt; —**wimpeld**, *aperthus; liber*; adv. *aperte; libere; palam; sine furo ac fallacis*; —**wogen**, *immutus*; o. blijven (overdr.) *non moveri; non commoveri*; —**wolkt**, *serenus*; bij o. hemel, *sereno*; —**woonbaar**, *inhabitabilis*; —**woond**, *habitoribus* (Amm.), *cultoribus of hominibus vacuus; desertus* (verlaten); o. zijn, *vacare* (b.v. *locus unde Helvetii discesserunt*); —**wust**, *nescius*; door een o. gevoel, *tacito of l. quodam sensu*; z. verder onbekend 1; onzettelijk; —**wijsbaar**, *qui idoneis rationibus probari non potest; difficultis probatu* (moeilijk te bewijzen); *caecus* (b.v. *crimen*).

onbe-zaaid, *non consitus*; —**zet**, 1) van een pers., *vacuus of otiosus*; o. zijn, z. ook bezigheid (geen bb. hebben). — 2) van een plaats, *vacuus* (b.v. *locus; tempus; spatium*; ook = vacant); *liber* (b.v. *spatium; campus*); *nullo praesidio firmatus* (zonder bezetting); o. laten, *vacuum relinquere* (b.v. *spatium*); o. blijven, o. gelaten worden, *intermitti* (b.v. *hoc spatio intermisso*); z. ook ledig 2 (l. tijd); —**zield**, *inanimus* (b.v. *res*); —**zoekt**, *infrequens* (weinig bezocht); *desertus* (verlaten); —**zoedeld**, z. onbesmet; —**zoldigd**, *sine mercede*; —**zonnen**, *inconsideratus* (van een pers.; ook *cupiditas*); *inconsultus* (van een pers.; ook *ratio*); *temerarius* (van een pers.; ook *consilium*; *emptio* enz.); een o. stap, *inceptum temerarium* (Liv.); *temeritas*; een o. woord, *vix temeraria; temere dictum*; zich een o. woord laten ontvallen, *temere vocem iacere; temere alqd dicere*; adv. *inconsiderate; inconsulte; temere*; —**zonnenheid**, *inconsiderantia; temeritas*; in o., ook *imprudenter of per imprudentiam* (b.v. *agere; facere alqd*); verg. onbezonnen (adv.); concr. *temere factum*; een o. begaan, *temere et imprudenter agere; temere alqd facere*; —**zorgd**, *securus* (zonder zorg; zich niet bekommerend om iets; de *alga* re); *neglegens* (iets verwaarloozend; *alcius rei*, b.v. *legis*); *immemor* (niet aan iets gedachtig; *alcius rei*, b.v. *officii*); een o. gezicht zotten, *vultum fingere*; o. zijn, z. goedsmoeds zijn; over iets, *neglegere of non curare alqd*; *non laborare de alga re*; over iem., *sine cura esse de alga*; z. ook zorgeloos; —**zorgdheid**, *securitas*; verg. zorgeloosheid; —**zwaard**, *immunis*; —**zweken**, o. ijver, *studium et industria*; verg. onvermoeid.

on-billijk, *iniquus; iniustus; immeritus* (onverdiend); o. tegen iem., *iniquus in alqm*; het is o. dat ik Castor met Deiotarus vergelijk, *inique Castorem cum Deiotaro comparo*; adv. *inique; iniuste*; —**billijkheid**, *iniquitas*; concr. *inique of iniuste factum*; —**bloedig**, *incruentus* (b.v. *victoria*); —**bluschbaar**, *qui exstingui non po-*

test (ook overdr.); *inextinctus* (eig. en overdr., Ov.); *implacabilis* (overdr., b.v. *odium*); *insatiabilis* (b.v. *cupiditas*); — **brandbaar**, *inviolabilis flammis*; o. zijn, *ignibus non absumi*; *igni resistere*; — **breekbaar**, *qui frangi non potest*; *infragilis* (Plin.); o. zijn, *non of numquam frangi*; — **broederlijk**, *non fraterne*; *fratre non dignus*; adv. *non fraterne*; *non ut decet fratrem*; — **bruik**, in o. geraken, ob- of *exsollescere*; *abolere* of *tolli* (afgeschaff worden); *dissolvi* (opgeheven worden); b.v. *quod negligentia pontificum dissolutum est*; *in desuetudinem abire* (Ict.); in o. geraakt, ob- of *exsolutus*; — **bruikbaar**, *inutilis*; een o. schip, *navis ad navigandum inutilis*; een o. rekrut, *homo ad arma inutilis*; iets o. maken, *corrumpere alqd* (b.v. *frumenta*); *praecidere* (b.v. *naves*); o. zijn, ook *nulli usui esse*; — **bruikbaarheid**, *inutilitas*; door omschr., b.v. de o. van iets aantoonen, *ostendere quam sit inutile alqd*; ook *coarguere alqd* (b.v. *usus legem*); — **hulzaam**, *rigidus* (strak); overdr. z. *halsstarrig*; onwrikbaar; — **hulzaamheid**, eig. *rigor of rigiditas*; overdr. z. *halsstarrigheid*; — **burgerlijk**, *minime civilis*.

on-christelijk, *homine Christiano indignus*; *inhumanus*; adv. *inhumane*; — **christelijkheid**, *animus homine Christiano dignus*; *inhumanitas*; — **correct**, *vitiosus*; *non of parum emendatus*; *mendosus*; adv. *vitiose* (b.v. *concludere*); *mendose* (b.v. *scribere*); verg. onjuist.

on-dank, mijns enz. ondanks, door *inivitis*; = ondankbaarheid, *animus ingratus of beneficii inmemor*; ik ken geen grooter o., *nihil novi ingratus*; iem. met o. beloonen, *pro beneficiis meritis debitamque gratiam non referre*; — **dankbaar**, *ingratus* (tegen iem., in *alqm*; ook = wat geen dank brengt, b.v. *labor*; *artificium*); *beneficii inmemor*; — **dankbaarheid**, z. *ondank*; — **danks**, = niettegenstaande; — **deelachtig**, *expers of exors* (*alcus rei*); — **deelbaar**, *indivisus*; *qui dividi, secari of dirimi non potest*; o. zijn, *dividi of secari non posse*; — **deelbaarheid**, *indivisibilis* (Boët.); *indivisua natura*; — **degeijk**, *improbus* (b.v. *merc*); z. verder slecht 1; onnauwkeurig; oppervlakkig; lichtzinnig; — **degeijkheid**, z. slechtheid; onnauwkeurigheid; oppervlakkigheid; lichtzinnigheid; — **denkbaar**, *qui ne cogitari quidem potest*; o. zijn, *ne cogitari quidem posse*.

onder, I adv. *infra*; *subter*; door *inifimus of imus* (b.v. o. aan den berg, ad *infimum* of *ad imum montem*; o. in het schip, in *ima nave*; o. op den bodem, in *infimo solo*); o. aan, bij of voor iets (nl. een hooger gelegen voorwerp of plaats), ook *sub* met abl. (b.v. *s. muro, castris, monte* enz.); o. aan den brief, in *extrema epistula*; ten o., gaan z. grond 1 (te gronde gaan); ten o. brengen, z. onderwerpen; verg. verder beneden 1; onderen. — II) *praepos* (verg. beneden II) I) op de vraag „waar”, a) eig. *sub* met abl.; *infra* met acc. (beneden); b.v. *i. lunam*; *subter* met acc. (o. langs; b.v. *s. radices Alpium*); (bij een aanhaling of verwijzing) in met abl. (b.v. in *voce mīrpa*); o. de platanen wandelen, in *umbra platanorum ambulare*. —

b) overdr. ter aanduiding van afhankelijkheid of ondergeschiktheid, *sub* met abl. (b.v. *s. algo militare*; *s. rege*); o. geleide, commando of toezicht van, *cum* met abl.; iem. o. zich hebben, *alci praesese of praepositum esse*; o. iem. staan, *alci of alcus imperio subiectum esse*; *sub imperio, sub potestate of in ditione alcus esse*; o. de wet staan, *lege teneri*; *legibus astrichum esse*; ter aanduiding der geringere maat, *inferior*, b.v.o. iem. staan (= voor iem. onderdoen), *inferiorem esse algo* (in iets, *algā re*); *cedere alci (algā re)*; *vinci of superari ab algo (algā re)*; o. de zeven jaar, *minor septem annis*; *annos natus minor of nondum septem*; iets niet o. den prijs verkoopen, *minore pretio alqd non vendere*; ter aanduiding der omstandigheden waaronder of der wijze waarop iets plaats heeft, *per* met acc. (b.v. *p. iocum*); *cum* met abl. (b.v. onder een stroom van tranen, *multis cum lacrimis*); ter aanduiding van het omgeven zijn, het begrepen zijn of zich mede bevinden o., *inter* met acc. (b.v. *i. homines*); in met abl. (b.v. in *hominibus*; hij bevond zich o. de tien gezanten, in *decem legatis fuit*); (vooral bij een sup. of numeraal) de of ex met abl. (b.v. *unus ex of de captivis*; *pauci de nostris*; *multi ex hominibus*; *acerrimus ex omnibus*); door den gen. partit. (b.v. *multi hominum*; *quorum unus*); o. anderen, door *cum* — *tum* (zoowel — als, b.v. Xenophon vermeldt o. andere goede eigenschappen van Sokrates ook deze, *Xenophon cum alias Socratis virtutes tum hanc commemorat*); o. elkander (= zonder vreemden), *soli*; wij zijn o. ons, *nos sumus* (Plaut.); *soli sumus*; o. ons gezegd (en gezwezen), *quod inter nos liceat of liceat dicere*; *quod intra nos sit* (Sen.); het blijft o. ons, *tecum habeto of haec tu t. h.* (houd het vóór u); ter aanduiding van gelijktijdigheid, *inter* met acc. (b.v. *i. cenam*; *i. bibendum*; *i. tumultum*); door een part. (b.v. o. de regering van Romulus, *regnante Romulo*; verg. *Cicerone consule* enz.). — 2) op de vraag „waarheen”, a) eig. *sub* met acc. (bij de ww. van „plaatsen” en enkele andere met abl., b.v. *sub arbore considere*).

— b) overdr. ter aanduiding van het geraken of verdeelen o. een grootere menigte, *inter* met acc. of in met acc. (b.v. *praedam inter milites distribuere*; o. de burgers opgenomen worden, in *civitatem ascisci*; o. iets geraken, *incidere in alqd*; zich o. de menschen begeven, o. de menschen komen, in *publicum prodire*); onder de naburige volken ter bewaking verdeeld worden, *per finitimos populos in custodiam dividi* (Liv.); ter aanduiding der afhankelijkheid waarin iets of iem. gebracht wordt, *sub* met acc. (b.v. *urbes subiungere sub imperium populi Romani*; *incolas sub potestate Atheniensium redigere*). — NB! z. ook de woorden, waarmee „onder” verbonden wordt.

onder-aan, *infra*; in *inferiore parte*; *inferiore of infimo loco*; z. ook onder aan 1; in samenst. met ww. soms door *sub*-, b.v. o. afsnijden, *succidere*; — **aardisch**, *subterraneus*; *infernus* (van de onderwereld); de oo., *inferi*; de oo. goden, *di inferi*; — **af-deeling**, *pars*; — **arm**, *brachium*; — **bevelhebber**, *legatus* (bij de Romeinen); — **bin-den**, b.v. de sandalen o., *soleas sumere*; (=

door een band van anderen steunen) *substringere* (b.v. *exerescens carnem* Suet.); —**bouw**, *substructio*; —**breken**, *interrumpere* (b.v. *colloquia*; *interruptis atque morientibus vocibus*); *interrmittere* (b.v. *opus*; *proelium*; *ludos*); *intervenire* (b.v. *nox proelio*); *dirimere* (b.v. *ea res colloquium*; *nox proelium*); —**breking**, *interrmissio*; door omschr.; met weinig oo., *pauca interiectis intervallis*; zonder o., *sine ulla intermissione temporis*; *uno tenore*; —**bulk**, *abdomen*.

onder-daan, *subiectus imperio et obnoxius*; *regis imperio subiectus* of *parens*; (als staatsburger) *civis*; de oo. der Romeinen in Italië, *dediciti* (tegenst. *socii*); iems oo., *qui alcius imperio subiecti sunt*; *qui in alcius imperio sunt*; iems o. zijn, z. iem. onderdanig zijn; —**dak**, *tectum* (b.v. *krijgen*, *accipere*); z. *onderkomen*; —**danig**, iem. o., *imperio alcius subiectus* of *obnoxius*; *alci parens* of *oboediens*; *alci obnoxius*; uw o. dienaar, *servus tuus* (Petr.); iem. o. zijn, *esse in alcius ditione* of *potestate*; *parere alci*; adv. *subiecte* (b.v. *subiectissime haec exposuit*); *obnoxie* (b.v. *dictae sententiae* Liv.); iem. o. verzoeken, *alqm suppliciter rogare*; —**danigheid**, *oboeditia*; *obsequium*; *servitus*; iem. in o. houden, *alqm in officio retinere*; *alqm in sua potestate ac ditione tenere*; *alqm ditione atque servitute oppressum tenere*; —**deel**, *pars*; —**directeur**, *pro magistro* (b.v. van een *societas publicanorum*); —**doen**, iets ergens o., z. *onderleggen*; overdr. voor iem. o. qf moeten o., *cedere* of *concedere alci* (in iets, *alqā re*); niet o., z. ook *evenaren*; voor iem. in iets o., ook *non satis respondere alci rei alcius* (b.v. *alcius gloriae*); z. ook het onderspit delven; onder iem. staan II 1 b; —**dompelen**, *mergere*, de- of *submergere* (*alqm* of *alqd* in *alqd* of in *alqa re*); intr. z. —**duiken**; —**drukken**, *opprimere* (b.v. *populum*; *tumultum*; *coniurationem*; *libertatem*; *dolorem*; *iram*); *reprimere* (b.v. *vim*; *fletum*; *sermone*); *comprimere* (b.v. *seditioes*; *iamam*; *tumultum*; *plausum*); *supprimere* (b.v. *iram*; *iamam*); —**drukker**, *oppressor* (b.v. *libertatis* Aur. Vict.); door omschr.; in 't bijz. = *tyran*; —**drukking**, *oppressio* (b.v. *legum* et *libertatis*); door omschr., b.v. bij de algemeene o., *omnibus oppressis*; in 't bijz. = *tyrannie*; —**duiken**, *mergi*, de- of *submergi* (in *alqd* of in *alqa re*); met het hoofd o., *caput demergere*.

onder-een, z. *dooreen*; —**eenmengen**, z. *doorenmengen*; —**eind**, z. *beneden*; *benedeind*; —**en**, van o., z. aan het *benedeind*; door *sub*-, b.v. van o. afsnijden, *succidere*; van o. tot boven, *ab imo usque ad summum*; naar o., z. naar *beneden* 1; —**gaan**, 1) ergens o., *subire* of *succedere alqd* (b.v. *tectum*); abs. *occidere* (van hemellichamen); overdr. *intērire*; *occidere*; *mori*; *emori*; in iets (weer) o., *recidere* (b.v. *unde omnia orerentur quove reciderent*). — 2) tr. iets o., *subire alqd* (b.v. *cruciatum*); *suscipere* (b.v. *miseriam voluntariam*); z. verder *doorstaan*; lot 2; —**gang**, 1) van de zon enz., *occasus* (b.v. *solis*); *obitus* (b.v. *siderum*). — 2) overdr. *intēritus*; *occasus*; *ruina*; *excidium* (verwoesting; b.v. *Carthaginis*); den o. nabij zijn, *ad extremum periculum ac prope per-*

niciem venisse; dit was zijn o., *hoc ei exitio fuit*; zijn o. vinden, *per*- of *intērire*; iem. aan den o. ontrukken, van den o. redden, *servare alqm ab intēritu*; iems o. bewerken, *perdere alqm*; zijn eigen o. bewerken, *ipsum sibi exitio esse*; iems o. verlangen, *deprecare alqm*; verg. verderf; —**geschiedt**, *inferior*; *secundus* (b.v. *rol*, *partes*); *alcius imperio subiectus* of *oboediens*; al uw oo., *omnes qui bus praes*; aan iets of iem. o. zijn, *alci rei* of *alci subiectum esse*; *parere alci rei* (b.v. *divitiis omnia*); *alci rei oboedire debere* (b.v. *ea pars animi quae o. rationi debet*); iets aan iets o. maken, *oboediens praebere alqd alci rei* (b.v. *oboedientem praebere appetitum rationi*); z. verder *onderdanig*; —**geschiktheid**, *obsequium*; verg. *onderdanigheid*; —**geschoven**, *subditus* (van een pers., Liv.; *testamentum* Tac.); *insitivus* (b.v. *Grachus*; *libert*); *suppositus* (b.v. *testamentum*); *falsus* (b.v. *testamentum*); —**graven**, *subruere* (b.v. *arbores ab radicibus*); z. verder *ondermijnen* 1.

onder-handelaar, *internuntius*; *interpres* (middelaar; *alcius rei*, b.v. *pacis*); *orator* (woordvoerder); verg. *middelaar*; —**handelaarster**, *internuntia*; *interpres*; *conciliatrix* (koppelaarster); —**handelen**, *agere* (over iets, de *alga re*); *trahere* (*alqd*; de *alga re*); over den *vrede* o., ook *pacificari* (Sall.; Liv.); met iem. over iets o., *agere* of (alleen mondeling) *colloqui cum alqo de alga re*; —**handeling**, *actio* (de *alga re*); *pactio* (verdrag); *condiciones* (voorwaarden); *colloquium* (mondelinge o.); oo. voeren, z. *onderhandelen*; in o. treden, *condiciones ferre et audire*; oo. over iets aanknopen, *postulare condiciones alcius rei* (b.v. *pacis*); toen de oo. geopend waren, *motis condicionibus* (Suet.); de oo. over iets zijn tusschen ons begonnen, *res inter nos aqi coepta est*; na vele en lange oo., *cum diu multumque condicionibus disceptatum* — *eset*; z. ook *vrede* *onderhandeling*; —**handsch**, z. *heilmeljk*; —**havig**, *de quo agitur*; z. ook in kwestie; —**hevig**, *obnoxius* (*alci rei*); aan iets o. zijn, ook *recipere alqd* (b.v. *timorem*); aan geen twijfel o. zijn, *ambiguitatem non habere*; iem. is aan iets o., ook *alqd cadit in alqm*; niet aan iets o. zijn, *carere alqā re*; z. ook *blootstellen* (blootgesteld); —**hoorig**, z. *ondergeschikt*; —**houd**, 1) = *levensonderhoud*, *victus*; *alimenta* (pl.); in zijn o. voorzien, *alere se* (b.v. *latrocinis*); verg. zijn kost verdienen 1; hij kan in zijn o. voorzien, *habere quae sunt ad vivendum necessaria*. — 2) (van gebouwen enz.) *tutela*; o. van staatsgebouwen, *sarta tecta* (b.v. *locare*). — 3) = *gesprek*, *sermo*; *colloquium*; een o. met iem. hebben, ook *congregi cum alqo*; z. verder *gesprek*; —**houden**, 1) eig. iets ergens o. *subdere alqd sub alqd*; = iem. of iets onder water houden, *alqm of alqd emergi non sinere*. — 2) overdr. = in *leven* *houden*, *alere* (*alqm*; *filiae alcius publice aluntur*; *se alqā re*; *exercitum*; *equos foliis*; *ignem*); *sustentare* (*alqm*; *se amicorum liberalitate*); = in *stand* *houden*, *tueri* (b.v. *exiguas copias viā*; *vias*); *colere* (b.v. *vianditas* met iem., *alcius amicitiam*); iem. o. = *vermaken* 1; iem. over iets o., *expostulare cum alqo de alga re*; zich met iem. o., z.

een gesprek voeren; —**houdend**, *incundus* (van zaken en perss.); *delectationis plenus* (van zaken, b.v. *disputationes*); adv. *incunde*; —**houder**, *altor*; (= instandhouder) *conservator*; —**houding**, z. onderhoud 2; vermaak 1; —**houdster**, *altrix*; (= instandhoudster) *conservatrix*; —**huis**, *domus pars inferior*.

onder-kant, z. benedenkant; —**kennen**, z. —scheiden 1 a; —**kleed**, *tunica* of *i. interior*; —**komen**, *tectum*; *hospitium* (logies); iem. een o. verschaffen, *alci hospitium* of *tectum praebere* of *prospicere*; *alci locum ac sedem parare*; verg. huisvesten; een o. vinden, *tectum accipere*; *tecti recipi*; *recipi* (bij iem., ab algo); *hospitio recipi* (ab algo); —**kruipen**, eig. ergens o., *subrepere sub alqd*; overdr. iem. o., *alcius ministerium occupare*.

onder-legd, = onderwezen, z. onderwijken; —**leggen**, iets ergens o., *subicere*, *supponere* of *subdere alqd alci rei*; —**liggen**, ergens o., *subiacere alci rei*; *subjectum esse alci rei*; —**liggend**, de o. partij, *causa inferior*; —**ling**, *mutuus*; door *inter se* of *i. ipsos* (b.v. *hominum i. ipsos coniunctio*); oo. weldaden, *beneficia ultro citroque data et accepta*; het o. bewijzen van diensten, *mutatio officiorum*; adv. *mutuo*; *inter se*; *invicem*; zij (beiden) steunden elkaar o., *alter alterum adiuvit*; —**lip**, *labrum inferius*; —**loopen**, = onder water loopen, *inundari* (b.v. *circo inundato*); ergens o. = zich ergens onder mengen, *intercurrere alci rei*; —**lijf**, *alvus*; *venter*.

onder-maansch, het ondermaansche, *res humanae* of *externae*; in het o., *in terris*; *infra lunam* (b.v. *nihil nisi mortale*); —**meester**, *hypodidasalos*; *adutor*; —**mijnen**, 1) eig. *suffodere* of *subruere* (b.v. *murum*); *uniculo* (of *-is*) *subruere* (b.v. *moenia*). — 2) overdr. *subruere* (b.v. *libertatem Liv.*); *labefactare* (b.v. *rem publicam*; *amicitiam*; *iustitiam*); *convellere* (b.v. *rem publicam*; *alcius gratiam*); *minuere* (b.v. *auctoritatem*; *religionem*); het crediet o., *fidem moliri* (Liv.); —**mijning**, eig. *suffossio*; door omschr.; overdr. door omschr.

onder-nemen, *suscipere* (b.v. *bellum*; *iter*); *incipere* (b.v. *iter*); (iets moeilijks) *moliri* (alqd); iets tegen iem. o., *consilium inire contra alqm*; *moliri alqd alci*; het o. te, *aggredi* of *adoriri* met inf.; *audere* met inf. (onderstaan); —**nemend**, *experiens*; *acer*; *strenuus*; —**nemer**, *suscceptor* (ICL.); door omschr.; —**neming**, = het ondernemen, *inceptio*; *molitio*; meestal door omschr.; = het ondernemene, *inceptum* (Sall.; Liv.); *conatus* (of *-um*); res; *negotium*; *opus*; *factus*; (= veldtocht) *expeditio*; een o. opgeven, *abstistere incepto*; *negotio desistere*; de fortuin begunstigde de o., *adfuit fortuna incepto*.

onder-pand, *pignus*; z. verder pand; hypotheek; —**plaatsen**, z. —leggen; —**richt**, z. onderwijzen; —**richten**, 1) = onderwijzen. — 2) iem. van iets o., *certiorum facere alqm de alga re* of *alcius rei*; *docere* of *educere alqm de alga re* of *alqd*; *muniare alci alqd* (berichten); *scribere alci alqd* (schrijven); alle ook met acc. c. inf.; iem. uitvoerig (per brief over iets) o., *perscribere alci alqd* of *de alga re ad alqm*;

iem. vooruit o., *praedocere alqm*; van iets o. zijn, *certiorum factum esse de alga re* of *alcius rei*; *comperisse* of *comperitum habere alqd*; *scire* of *cognosse alqd* of *de alga re*; ook met acc. c. inf.

onder-schatten, *parum tribuere* (alci rei); —**scheid**, *discrimen* (subjectief o.); *discrepantia* of *differentia* (objectief o.); *diversitas* (verscheidenheid); *dissimilitudo* (ongelijkheid); o. tusschen dapperheid en lafheid, *discrimen virtutis ignaviaeque*; o. maken, *discrimen facere* of *servare*; *delectum habere* (b.v. *acceptorum beneficiorum*); o. maken tusschen ... en ..., z. onderscheiden 1 a; geen o. maken tusschen menschen, *homines non distinguere*; tusschen het goddelijke en het menselijke, *divina et humana promiscua habere*; het maakt o. of ... of, *interest utrum ... an* met coni.; weinig, *paulum differt utrum ... an*; geen, een groot, *nihil, multum interest utrum ... an*; iets maakt geen o. voor iets, *alqd nullum momentum affert ad alqd*; o. weten te maken tusschen, *discrimen nosse inter* (b.v. *honesta et commoda*); er is of bestaat o. tusschen ..., *alqd interest inter*; een vrij groot o., *aliquantum interest inter*; tusschen menschen en dieren is dit het eigenlijke o. dat ..., *inter hominem et bellum hoc maxime interest quod met ind.*; alleen met dat o., *illo tantum discrimine interposito*; alleen met het o. dat, *nisi quod met ind.*; zonder o., *sine discrimine*; *promiscue iuncta* (b.v. *bonos et malos Sall.*); *passim* (b.v. *captos trucidaverunt Liv.*); zonder eenig o., *sine ullo discrimine*; *omni discrimine remoto*; *nullo d.*; allen zonder o. dooden, *omnes promiscue interficere*; —**scheiden**, 1) ww. a) = duidelijk zien, *cernere* (alqd); = uit elkaar kennen, *internoscere* (b.v. *geminos*); *quae internosci a falsis non possunt*; *quā notā falsa et vera*; *discernere* (b.v. *alba et atra*); *diuidicare* of *distinguere* (b.v. *diuidicare honesta et turpia*; *vera a falsis diuidicare et distinguere*); = onderscheid maken tusschen, *seivngere* (b.v. *utilitatem a dignitate*); *disiungere* (b.v. *honesta a commo-dis*); *secernere* (b.v. *blandum amicum a vero*); *dividere* (b.v. *legem bonam a mala*); *distinguere* (b.v. *a non dolendo voluptatem*). — b) iem. o., *ornare alqm*; *in honore habere alqm*; *honorem alci tribuere*; bijzonder, *omnibus rebus* of *amplissimo honore alqm ornare*; *praecipuo honore habere alqm*; zich o., *excellere* of *eminere* (alga re); *instignem esse* of *conspici* (alga re); z. ook verschillen; uitmunten. — 2) adi. = verschillend; —**scheidings**, 1) = het onderscheiden, *distinctio* (b.v. *ingenui et illiberalis ioci*); door omschr. — 2) = eer, honos; *ornamentum*; militaire oo., *dona militaria*; verg. ook onderscheidingsteeken; iem. met o. behandelen, *observare alqm*; *alqm colere* et *observare*; *honorifice alqm appellare*; verg. iem. onderscheiden 1 b; —**scheidings-teeken**, *insigne* (ook = eerteekken; b.v. *insignia militaria*; z. de opsomming bij Plin. VII. 102); —**scheidingsvermogen**, *discrimen* (b.v. *in vulgo non est*).

onder-scheppen, *intercipere* (b.v. *epistulam*); —**schragen**, *fulcire* (alqd); z. verder steunen 1; —**schrijf**, *subscriptio*; —**schrijven**, overdr. *subscribere* (alci rei);

iem's oordeel o., *sequi altius iudicium*; —**schuiven**, eig. z. onderleggen; overdr. *subicere* of *supponere* (b.v. *testamenta*); *interponere* (b.v. *rationes*); z. ook ondergeschoven; subst. het o., *subiectio* (b.v. *testamentorum*); *suppositio* (b.v. *pueri* Plaut.); door omschr.; —**schuiver**, *subiecto* (b.v. *testamentorum*); —**schuiving**, z. het onderschuiven; —**sneeuwen**, *nivibus obrui*; —**spit**, het o. delven, *superari* of *vinci* (tegen iem., *ab algo*); *inferiorem esse* (*algo*); *victum* (*ab algo*) of *inferiorem* (*algo*) *discedere*.

onderst, *infirmus* of *inuis* (van twee, *inferior*); het o. (adv.), *infirmo loco*; door *infirmus*.

onderstaan, het o., = wagen, *audere* of *conari* (met inf.); —**staand**, *qui infra scriptus* est (b.v. *litterarum exemplum*); *hic* (b.v. *haec verba*); *subiectus* (b.v. *versus* Phaedr.); —**stand**, z. ondersteuning.

onderstoven, z. boven 2 b (eind).

onderstel, van een rustbed, *fulcra* (pl.; b.v. *lectorum* Suet.); *sponda* (Ov.); —**stellen**, *ponere* (als vaststaand aannemen; *alqd*; met acc. c. inf.); z. verder aannemen 6; het welvoegelijke o. noodzakelijk het zedelijk goede, *quicquid est quod deceat, id tum apparet, cum antegressa est honestas*; welsprekendheid o. een helder verstand, *dicere bene nemo potest, nisi qui prudenter intellegit*; missen o. gevoel, *carere sentientis est*; vriendschap o. goede menschen, *amicitia nisi in bonis esse non potest*; ondersteld dat, o. altijd of o. ten minste dat, *modo contingat ut* of *alleen modo ut* met conl.; (= wanneer, indien) *si*; (= onder die voorwaarde dat, met die beperking dat) *ea conditione ut* met conl.; *ita* of *sic* — *ut* (b.v. *ita probanda est mansuetudo, ut adhibeatur rei publicae causa severitas*); (= alleen in dat geval, indien) *ita* of *sic* — *si* (b.v. *nam hoc ipsum ita iustum est, quod recte fit, si est voluntarium*); ondersteld dat niet, *modo ne* met conl.; *ita* — *ne* met conl.; —**stelling**, *coniectura* (gissing); *opinio* (meening); uitgaande van deze o., *hoc posito*; in de o. dat, *ratus*, *sperans* of *confisus* met acc. c. inf.; zonder deze o., ook *sine hoc*; die oo., *illa*; —**steunen**, 1) eig. z. steunen 1 a. — 2) overdr. *iuvare* of *adiuvare* (*alqm*); *sublevare* (*alqm*); *alqm alqd re*; ook *alqm in petitione consulatus*; *sustentare* (b.v. *alqm suis opibus*); *succurrere*, *opitulari* of *opem ferre* (hulp verleenen; *alci*); iems aanklacht o., *alcius accusationi subscribere*; z. ook steunen 1 b; —**steuning**, *subsidium*; *auxilium*; *beneficium*; om o. vragen, *subsidium rei familiaris orare*; door o. in geld, *pecuniam tribuendo*; iem. een o. in geld doen toekomen, *alcius tenuitatem pecuniae sublevare*; o. van iem. genieten, *ab algo sustentari*; iem. o. verschaffen, z. ondersteunen; —**strepen**, de plaatsen die gij o. hebt, *quae a te adversa sunt*; —**strooien**, iets ergens o., *substernere* (b.v. *frondem ovibus*); —**stuk**, z. —stel; —**stutten**, *fulcire* (*alqd*); z. verder stutten 1.

onder-teekenaar, *signator* (als getuige, Suet.); door omschr.; —**teekenen**, *subscribere* of *s. nomen*; een testament o., *subscribere testamento* (Ict.); (als getuige) *signare*

(Suet.); een senaatsbesluit mede o., *scribendo adesse*; zich A. Cornelius o., *se Aulum Cornelium scribere* —**teekening**, *nominis subscriptio*; *nomen subscriptum*; met o. van zijn naam, *nominis subscripto* of *addito*; zonder o., *sine nomine*; zonder o. van den schrijver, *sine auctore*; een brief is zonder adres en o., *litterae sunt sine nomine*; iets door zijn o. bekrachtigen of goedkeuren, *subscribere alqd*; —**tantica**, *subulca*; —**tus-schen**, *interea*; z. verder intusschen.

onder-vinden, *experiri* (door ondervinding leeren kennen; *alqd*; met acc. c. inf.; ook iets onaangenaams); *sentire* (tot zijn schade o.; *alqd*); *affici alqd re* (b.v. *magna difficultate*; *beneficio*; iets van iem., *alqd re ab algo*); veel goedheid van iem. o., ook *magna alcius liberalitate frui*; z. verder de ervaring opdoen; —**vinding**, z. ervaring; —**vragen**, iem. o., *interrogare* of *percontari alqm*; naar of over iets, *rogare* of *interrogare alqm de alqd re* (ook *hoc, quaedam enz.*); *percontari* (*alqm de alqd re*; *alqd ex algo*); z. ook vragen 1; verhooren 1; —**vraging**, *interrogatio*; *quaestio* (b.v. *captorum*); *percontatio* (informatie).

onder-weg, *in via*; *in itinere*; *iter faciens*; *in cursu* (op de vaart); *ex itinere* (als de reis of marsch onderbroken wordt); o. zijn, *in via esse*; naar iem. of iets, *iter habere ad alqm*, *ad alqd of in alqd*; —**wereld**, *inferi* (eig. de bewoners der o.; in de o., *apud inferos*; naar de o., *ad inferos*; uit de o., *ab inferis*); (poët.) *umbræ* (de schimmen); *Acheruns* (later *Acheron*, eig. rivier in de onderwereld) of *orcus* (het doodenrijk); de goden van de o., *di inferi*; *inferni di* (Liv.); —**werp**, 1) alg. res; = stof of inhoud van een geschrift of kunstwerk, *argumentum*; = stof van een kunst, *materia artis*; o. van gesprek, *sermo*; = thema, *causa* (b.v. *dissendi*); *id quod posuitum of propositum est*; *propositum* of *res proposita* (b.v. *redire ad propositum* of *ad rem propositam*; *a proposito declinare* of *aberrare*); *id de quo agitur*; *id quod quaerimus* of *de quo quaeritur*; *quaestio*; *locus* (b.v. *tractare locum*); het o. van een redevoering, *ea de quibus alqs dicit*; de oo. der philosophie, *cae res* of *ea quae in philosophia versantur*; zulke oo. enz., ook *ea enz.*; hetgeen het o. uitmaakt van, *quae versantur in* (b.v. *in hominum doctorum disputatione*); die dingen maken het o. der wiskunde uit, *ea sunt mathematicorum*; een o. in zijn macht hebben, beheerschen, *quaestionem sustinere posse*; het o. der verhandeling waren de Aetoliërs, *de Aetolis actum est*; zich een o. voor een voordracht doen opgeven, *iubere qua de re quis velit audire*; iem. een o. voor een voordracht opgeven, *ponere alci quaestionem de qua loquatur*; zij krijgen een o. voor een dispuut op, *its pontur de quo disputent*; tot zijn o. terugkeeren, z. den draad weer opvatten; op dat o. komen, *in eum sermonem incidere*; iem. van zijn o. afbrengen, *alqm velut de spatio auferre* (Liv.); te ver, *alqd alqm longius ab incepto trahit* (Sall.). — 2) gramm. *subiectum*; *id de quo loquimur*; —**werpen**, *subigere* (b.v. *bello gentes*; *populos armis*); *domare* (b.v. *gentes*); (geheel) *devincere* (b.v. *bello omne Latium*; *gentes*; *Galliam*); *perdomare*

(b.v. *Hispaniam*); *conficere* (b.v. *provinciam*; *Athenienses*); (= onder zijn gezag brengen) in *suam potestatem redigere* (alqm; *regionem*); (= tot rust brengen), *pacare* (b.v. *Galliam*; *Allobroges*); *suae ditionis facere* (alqd); iem. of iets aan iem. o., in *alcuius potestatem redigere* (b.v. *Thessaliam* in p. *Thebanorum*); in *alcuius ditionem redigere* (b.v. *totam Galliam in nostram d.*); *sub imperium alcuius* (b.v. *populi Romani*) *dicionemque subiungere* (b.v. *urbes*); in *ditionem potestatemque alcuius* (b.v. *populi Romani*) *redigere* (b.v. *civitates*); zich o., in *ditionem* of *in fidem venire*; *imperata facere*; *imperium* of *ingum accipere*; aan iem., *se imperio alcuius subicere* (aan iem. onderworpen, *subiectus alcuius imperio*; ook *subiecta alcuius i. urbs*); in *alcuius potestatem se permittere*; *fidem alcuius sequi*; in *fidem alcuius venire*; *se dedere alci*; zich slaafs o., *servire*; zich aan iets o., *alqd subire* (b.v. *poenam*); *alqd sequi* (b.v. *alcuius iudicium*); *parere* (b.v. *legi*); iets aan iets o., *permittere alqd alci rei* (b.v. de zaak aan een stemmings, *rem suffragis*); aan iem. onderworpen zijn, z. van iem. afhangen 2; aan iets, z. blootstaan; —**werping**, *deditio*; door omschr.; iems o. aannemen, *alqm in ditionem accipere* of *recipere* (ook *castella*; *oppida* enz.); in *fidem recipere alqm*; met o., z. met gelatenheid; —**worpen**, oo., *deditici*; verg. ook onderdanig; o. zijn, *parere* (alci); verg. onderwerpen; —**worpenheid**, *officium* (b.v. *alqm in officio tenere*); z. verder onderdanigheid.

onder-wijl, z. intusschen; —**wijs**, *institutio* (in iets, *alcuius rei*); *doctrina* (*alcuius rei*); *disciplina* (b.v. *puerilis*; *alcuius rei*; *virtutis*); *praeceptio* (b.v. *recti*); *eruditio*; o. geven, *docere*; in iets, z. onderwijzen; o. krigen, genieten, *discere*; in iets, *doceri* of *discere alqd* (ook met inf.); van iem., *erudiri*, *institui* of *discere ab alqo*; *disciplinā alcuius uti*; ab alqo *disciplinam accipere*; *scholasticus alcuius interesse*; het eerste o. van iem. krigen, *puerili doctrinā ab alqo institui*; o. krigen in de muziek, *discere fidibus*; in het lezen, *ad lectionem institui*; iems o. volgen, *audire alqm of operam dare alci* (vooral het o. van een rhetor of filosoof); iem. die in het geheel geen o. genoten heeft, *homo omnium rerum rudis*; —**wijsmethode**, *docendi ratio*; *genus disciplinae of instituendi*; —**wijsvakken**, *disciplinae* (b.v. *pueritiae*); —**wijzen**, *docere* (iem. in iets, *alqm alqd*; *alqm fidibus*; *alqm equo armisque*; ook abs.); *instituere* (*alqm alqā re*; *alqm ad alqd*; ook *ad dicendum*); *erudire* (*alqm alqā re* of *in alqā re*); *tradere* (alqd); *praecepta dicendi*; *multa iuventuti*; *praeicipere* (*alci alqd*, b.v. *alci rationem tempestivam*; ook p. de *eloquentia*); *imbuerere* (iem. in iets inwijden; *alqm alqā re*); door te o. leert men, *homines dum docent discunt* (Sen.); —**wijzer**, *praeceptor*; *magister*; *doctor*; —**wijzeres**, *magistra*.

onder-zaat, z. onderdaan; —**zetten**, z. onderleggen; —**zinken**, *demergere*; —**zoek**, *quaestio*; *inquisitio* (b.v. *veri*); *investigatio* (opsparing; b.v. *veri*) of *indagatio* (b.v. *rerum occultissimarum*); *cognitio*; *disputatio* (wetenschappelijk o.); door omschr., b.v. bij het o. naar de waarheid, *in vero exqui-*

rendo; o. naar iets doen, z. iets onderzoeken; trachten te weten te komen 2; het o. loopt over iets, *quaeritur de alqā re*; zonder o., *sine iudicio*; *temere*; in 't bijz. **gerechtigd o.**, *quaestio*; *cognitio*; *disquisitio*; *iudicium*; een o. naar iets instellen, *quaerere de alqā re* of *alqd*; *quaestionem de alqā re habere* of *instituere*; *cognoscere alqd of de alqā re*; *anquirere de alqā re* (b.v. de *perduellione*); tegen iem., *quaestionem habere in alqm*; *iudicium reddere in alqm* (van den praetor); bij de slaven, z. verhooren 1; een o. leiden, *quaestioni praeesse*; *quaestionem of iudicium exercere*; leider van of voorzitter bij het o., *iudex quaestionis*; *qui exercet iudicium*; een o. tegen iem. eischen, verlangen, *iudicium postulare of iudices petere in alqd*; een voorstel doen, besluiten tot een o. naar iets, *quaestionem de alqā re ferre*, *decernere*; een o. toestaan, *iudicium dare* (van den praetor); een punt van o. uitmaken, in *disquisitionem venire* (b.v. *non quid ego fecerim in d. venit Liv.*); in *iudicium venire*; iets maakt nog een punt van o. uit, is nog in o., *alqd in disquisitione positum est*; zonder o., *causā incognitā* (b.v. *damnavit alqm*); na o., *causā cognitā*; —**zoeken**, *explorare*, *examinare* of *investigare* (alqd); *quaerere* (alqd of de *alqā re*; vooral van een gerechtigd onderzoek); *inquirere* (in alqd); *exquirere alqd* (b.v. *verum*); *cognoscere* (een onderzoek naar iets instellen; *alqd of de alqā re*); *disputare* (wetenschappelijk, vooral in een twistgesprek o.; de *alqā re*); *inspicere* (bekijken; b.v. *vultus*); (door proefneming) *experiri of temptare* (alqd); nauwkeurig o., ook *perquirere* (alqd); *limare* (b.v. *veritatem in disputando*); z. ook uitvorschen; o. worden, z. ook een punt van (gerechtigd) onderzoek uitmaken, een onderzoekenden blik op iets werpen, *penitus introspicere in alqd* (overdr., b.v. in *omnes rei publicae partes*); —**zoeker**, *explorator*; *investigator*; door omschr.; —**zijde**, z. benedenkant.

on-deugd, *vitium*; (als blijvende eigenschap) *vitiositas* (verdorvenheid); *turpitudō* (slechtheid); *libidines* (slechte lusten); *vitia* (oo.); met oo. behept, *vitiosus*; *flagitiosus*; *turpis*; *vitiosus flagitiosque contaminatus*; —**deugdelijk**, *improbus* (b.v. *merx*; *nummus*); —**deugend**, *malus*; *improbus*; *nequam*; *importunus*; —**deugendheid**, *malitia*; *improbitas*; *nequitia*; *importunitas*; verg. ondeugd; —**dichterlijk**, een o. woord, *verbum non poeticum of quo poetae non utuntur*; —**diens**, iem. een o. bewijzen, *male mereri de alqo*; geen, *bene m. de alqo*; —**diensig**, *inutilis* (alci rei; ad alqd); —**diensvaardig**, —**heid**, z. onbehelpzaam, —**heid**; —**diep**, *tenuis* (b.v. *aqua*); *vadosus* (b.v. *mare*); *humilis* (b.v. *scrobis*); o. zijn, *tenui fluere aquā* (van een rivier); o. plaats, = —**diepte**, *vadum*; o. van het water (= weinige diepte), *aqua tenuis*; vol oo., *vadosus*; —**dier**, z. monster; —**ding**, *nihil*; *res nihili*; —**doelmatig**, *attenuis* (ab *alqā re*); *parum aptus of alienus* (ad alqd); het zou o. zijn te, *alienum est met inf.*; —**doenlijk**, z. onmogelijk.

ondoor-dacht, *inconsideratus*; verg. onbezonnen; —**dringbaar**, *impenetrabilis*

(Tac.; ook met dat., b.v. *silex i. ferro* Liv.); —**grondelijk**, *inexplicabilis*; *obscurus* (atque *caecus*); *inscrutabilis* (Augustin.); o. wijsheid, *sapientia tanta, quam nemo mente et cogitatione complecti potest*; —**grondelijkheid**, *altitudo* (b.v. *animi*); door omschr.; —**schijnend**, *non per- of translucere*; —**voorseht**, *inexplicatus*; —**waardbaar**, *impevius* (b.v. *annis* Ov.); *qui vado transiri non potest*; o. zijn, *vado transiri non posse*; —**zichtig**, *quo perspicere non potest* (b.v. *saepes*); = ondoorsehjnend.

on-draaglijk, *intolerabilis*; *intolerandus*; *via tolerandus*; *non ferendus*; *impatibilis* (philos.; b.v. *dolor* Cic.); o. zijn, *ferri non posse*; iets is mij o., *alqd ferre non possum*; adv. *intoleranter* (b.v. *se iactare*); —**drinkbaar**, *ingustabilis* (b.v. *jons* Plin.); —**dubbelzinnig**, *hauit ambiguus* (adv. -e); —**duidelijk**, *minus clarus*; *incertus* (vaag; b.v. *responsum*); *obscurus* (duister); *ambiguus* (dubbelzinnig); o. schrift, *litterae minus compositae nec clare*; o. uitspraak, *confusum os* (Plin. ep.); o. stem, *vox obtusa*; adv. *obscure* (b.v. *iactantibus* non o. *Gallia* *hauit magnā mercede se adduci posse*); *ambigue*; o. spreken, *litteras dicendo obscurare*; *litteras opprimere*; —**duidelijkheid**, *obscuritas* (duisterheid); *ambiguitas* (dubbelzinnigheid); —**duldbaar**, z. ondraaglijk.

on-echt, z. valsch 2; natuurlijk (n. zoom); ondergeschoven; voor o. verklaren (plaatsen uit schrijvers), *obelo notare* (b.v. *versum* Gramm.); deze komedie van Plautus voor o. houden, *hanc fabulam non Plauti esse putare*; —**echtelijk**, z. natuurlijk (n. zoom); —**echtheid**, door omschr., b.v. ik twijfel niet aan de o. van deze komedie van Plautus, *non dubito quin haec fabula Plauti non sit*; —**edel**, —**edelhoedig**, *illiberalis*; *inhumanus*; *humilis*; o. gezindheid, gedrag enz., *illiberalitas*; *humilitas*; adv. *illiberaliter*; *inhumane*; *humiliter*; —**edelhoedigheid**, z. onedel gedrag; —**eenig**, *discors*; o. maken, ook *dissociare* (b.v. de menschen, *animos hominum*); verg. ongenoegen verwekken; o. zijn of worden, z. in oneenigheid leven, geraken; —**eenigheid**, *disSENSio*; *discordia*; *discordium*; *contentio*; *inimicitiae*; *alienatio* (breuk); in o. leven of geraken, *dissidēre* (*cum alqo*); *ab alqo*; met elkaar, *inter se*; oo. met iem. hebben, *contentiones* of *inimicitias habere cum alqo*; verg. ook ongenoegen; —**eens**, z. niet eens 4; —**eensgezind**, —**held**, z. oneenig, —heid; —**eer**, *dedecus*; o. aandoen, *dedecorare* (b.v. *et urbis auctoritatem et magistri*); z. verder schande; —**eerbaar**, *inhonestus*; *parum verecundus*; *turpis*; —**eerbaarheid**, *turpitudine*; —**eerbiedig**, *parum reverens*; *irreverens*; o. gedrag, *irreverentia*; adv. *parum reverenter*; *irreverenter*; zich o. tegen iem. gedragen, *reverentiam non adhibere adversus alqm*; —**eerbiedigheid**, *irreverentia*; —**eerlijk**, *fraudulentus* (bedriegelijk); *falsus* (onoprecht); *infidelis* of *infidus* (niet te vertrouwen); *improbis* (slecht); *inhonestus* (oneerbaar); *turpis* (schandelijk); *perfidus* (trouweloos); adv. *fraudulenter*; *improbe*; *inhoneste*; *turpiter*; *perfidē*; —**eer-**

lijkheid, *fraus*; *infidelitas*; *improbitas*; *perfidia*; —**eetbaar**, *ad vescendum non aptus*; *ingustabilis* (Plin.).

on-effen, *iniquus*; *non aequus*; *inaequabilis* (b.v. *solum* Liv.); = hobbelig; —**effenheid**, *iniquitas*; *asperitas* (hobbeligheid); oo. (in den stijl), *salebrae*; —**eigenlijk**, *improprius*; het o. gebruik van een woord, *abusio*; adv. *improprie*; *abusive* of *per abusionem* (Quint.); een woord o. gebruiken, *verbo abuti*; —**eindig**, *ininitus*; *immensus*; tot in het o., *in immensum* (b.v. *hoc serpet*); *infinite* (b.v. *partes secure et dividere*); tot in het o. hoop blijven koesteren, *spem infinitam persequi*; adv. *vehementer*; (voor een comp.) *multis partibus*; *longe*; —**eindigheid**, *ininitus* (b.v. *locorum*); *ininitum tempus*; door omschr., b.v. de o. van Gods liefde, *ininitus dei amor*; —**ervaren**, *imperitus* (in iets, *altius rei*); verg. onbedreven; —**ervarenheid**, *imperia* (*altius rei*); *inscitia* (b.v. *invenitis aetatis*); —**even**, *impar* (van getallen); —**evenredig**, *iniquus* (b.v. *pretium*); *iniustus* (b.v. *onus*); o. aan, door omschr., b.v. een straf o. aan de lichtheid van het vergrijp, *poena maior quam pro peccati levitate*; adv. o. lang, *longior quam par est*.

on-fatsoenlijk, *indecorus*; *turpis*; adv. *inhoneste*; *indecore*; *turpiter*; —**fatsoenlijkheid**, *turpitude*; —**feilbaar**, *qui errare non potest*; *ab omni errore liber* of *vacuus*; *certus* (zeker); niemand is o., *cuiusvis hominis est errare*; adv. *certe*; *sine dubio*; *hauit dubie*; —**feilbaarheid**, *erroris immunitas*; *veritas* (zekerheid).

on-gaaf, *non integer*; *corruptus*; —**gaar**, *subcrudus*; —**gaarne**, *invitus* (b.v. o. gaik er toe over om te, *invitus facio ut met coni.*);

aegre (b.v. *carere*; *ferre met acc.* o. inf.); *gravate* (met bezwaar); *ingratis*; o. iets doen, ook *gravari met inf.*; iets o. missen, *desiderare alqd*; —**gastvrij**, *non hospitalis*; *inhospitalis*; —**gastvrijheid**, *inhospitalitas*. **on-geacht**, *contemptus*; *neglectus*; = niet-tegenstaande; —**arteuclerd**, *non explanabilis* (b.v. *vox* Sen.); *inconditus* (b.v. *voces*); *inarticulatus* (Prisc.); oo. geluiden voortbrengen, *incondita voce incohatum quiddam et confusum sonare*; —**baand**, *incultus* (b.v. *via*); oo. wegen, *invia*; gebaande en oo. wegen, *viae inviaque* (Liv.); —**baard**, *imberbis*; —**beden**, *non rogatus*; *ultro*; —**blanket**, *non fucatus*; —**bluscht**, *inextinctus*; o. kalk, *calx viva*; —**boeid**, *solutus*; *vinculus* of *catenis s.*; *sine vinculis*; *sine catenis*; —**bogen**, *infractus* (b.v. *animus*); —**bonden**, 1) = niet gebonden, *solutus* (b.v. bij een operatie); = ongeboeid; o. stijl, z. proza. — 2) = losbandig, teugelloos, *dissolutus* (homo); *liberior* (b.v. *vita*); *nimius* of *immoderatus* (b.v. *libertas*); *immodicus* (b.v. *lingua*); z. verder losbandig; onmatig; —**bondenheid**, *licentia*; z. verder losbandigheid; onmatigheid; —**boren**, *non natus* (niet geboren); *nondum n.* (nog niet geboren); —**braden**, *crudus*; —**brand**, *crudus* (b.v. *lateres*); —**breideld**, *effrenatus* (b.v. *equus*; *homo*; *furo*; *cupiditas*); een o. tong, *lingua immodice libera*; adv. *effrenate*; verg. teugelloos; —**broken**, *infractus* (b.v. *animus*); —**bruikelijk**, *inustitutus*

(b.v. *genus tormentorum*); o. zijn, *in usu non esse*; verg. verouderd; —**bruikt**, *inleger* (waarvan nog geen gebruik gemaakt is); *otiosus* (niet uitgezet; b.v. *pecunia*); iets o. laten, *alqd integrum relinquere*; *alqd re non uti*; den tijd, *perdere tempus*; het gunstige oogenblik, *tempus amittere*; *tempori deesse*; een gelegenheid o. laten, z. zich een gelegenheid laten ontgaan 2; tijd blijft o. voor iets, *tempus ad alqd* (b.v. *ad laborem*) *intermittitur*; o. liggen, *cessare*. **ongedaan**, *infectus*; iets o. maken, *infectum reddere alqd*; *impedire rem actam* (Liv.); —**dacht**, *non expectatus*; verg. onverwacht; —**dachtig**, *immemor* (aan iets, *alcus rei*); —**dateerd**, een o. brief, *litterae in quibus dies non est*; —**deeld**, *non divisus*; *communis* (gemeenschappelijk); —**deerd**, *integer*; *intactus*; *incolumis*; *salvus*; o. toestand, *integritas* (b.v. *corporis*); *incolumitas* (*alcus*; *alcus rei*); o. blijven, *salvum esse*; —**deesemd**, z. ongehevel; —**dekt**, *non tectus*; *apertus* (b.v. *caput*; overdr. *umerus*; *militis*); *nudus* (b.v. *pectus*; overdr. *nudo corpore pugnare*); de legerplaats o. laten, *nudare castra*; —**dienstig**, *heid*, z. onbehelpzaam, *heid*; —**dierte**, *animalia noxia*; *bestiole molestae*; *vermes* (wormen); *pediculi* (luizen); *ricini* (schapenluizen); —**disciplineerd**, *inconditus*; *non baptizatus* (Eocl.); —**dresseerd**, *intractatus* (equus); —**geduld**, *impatientia morae spei*; *festinatio*; *odium* (van toehoorders; b.v. *odio et strepitu senatus*); o. over of bij iets, *impatiens alcus rei*; o. om te, *cupiditas* met gen. gerund. (b.v. *pugnandi*); met het grootste o., *acerime* van *cupiddissime* (b.v. *alqd expectare*); nooit heb ik met meer o. naar iets verlangd dan naar dezen dag, *nihil unquam longius hoc die mihi visum est*; —**duldig**, *impatiens morae spei*; *festinans*; o. over of bij iets, *impatiens alcus rei*; o. verlangen, *ardens desiderium* (*alcus rei*); o. worden, *festinare*; *properare*; —**durig**, *heid*, verg. onbestendig, *heid*; —**dwongen**, = vrijwillig; ongekunsteld; o. in omgang, *facilis*; —**dwongenheid**, *simplicitas*; *facilitas*; —**ceerd**, *inhonoratus*. **ongestig**, *insulsus*, *infactus*, *ineptus* of *illepidus* (adv. -e); niet o., ook non *irridicule* (b.v. *quidam dixit*). **ongevenaard**, *sine exemplo maximus* (b.v. *Homerus*); *incredibilis* (b.v. *virtus*); *divinus*; *caelestis*; *singularis*; *eximius*; een o. redenaar, *divinus homo in dicendo*; adv. *sine exemplo*; *divine*; *divinitus*; *eximie*; *ut nihil possit ultra*; (als uitroep) *non potest melius*; —**goed**, *inops*; *pauper*; —**gord**, *discinctus*; —**groet**, *non salutat*; —**grond**, *non iustus* (b.v. *querela*); *falsus* (b.v. *suspicio*); *temere ortus* (b.v. *rumor*); *vanus* (ijdel); *fictus* (verzonnen); —**grondheid**, *vanitas*; door omschr., b.v. de o. van iets bewijzen, *alqd falsum esse probare*. **ongehard**, *impatiens* (tegen iets, *alcus rei*); —**heeld**, z. ongezegen; —**heeten**, *non iussus*; z. ook op eigen gezag 2; —**heiligd**, *non consecratus*; *profanus*; —**heveld**, *azymus* (b.v. *panis Scrib.*); de dag der oo. broden, *dies azymorum* (Vulg.); verg. ongezuurd; —**hinderd**, *non impe-*

ditus; *liber* (b.v. *possessio*); adv. *libere* (b.v. *vagari*); *cum bona pace* (b.v. iem. door zijn land laten trekken, *alqm per fines suos transmittere*); —**hoopt**, *insperatus*; —**hoord**, *inauditus*; *incredibilis* (ongelooflijk, schandalig; b.v. *res*); *novus* (vreemd, ongewoon); *inusitatus* (ongewoon); *mirus* (bovenmatig, te ver gaand); *portenti similis* (aan het wonderlijke grenzend); *immanis* (reusachtig; b.v. sommen, *pecuniae*); het is o., *indignum* of *facinus indignum* (als uitroep); het is o. dat, f. *indignum est* met acc. c. inf.; het o. van iets, *novitas alcus rei*; = onverhoord, *incognita causā*; —**hoord**, *mutilis cornibus*; o. zijn, ook *cornua non habere*; —**hoorzaam**, *dicto non audiens*; *non* of *male parens*; *non* of *minus* *oboediens*; *contumax*; o. zijn, *dicto non audientem esse*; *male parere*; *non* *oboedere*; niet o. willen zijn, *non parere nolle*; —**hoorzaamheid**, *immodestia*; *contumacia*; verg. insubordinatie; —**huteheld**, *non simulatus* of *verus* (b.v. *lacrimae*; *amicitia*); adv. *vere*; verg. oprecht; —**huwd**, (van den man) *caelebs*; o. staat, *caelibatus* (Suet.); o. zijn, *uxorem non habere*; o. blijven, *impuberem permanere*; *numquam uxorem ducere*; re- of *permanere in caelibatu*; (van de vrouw) *vidua*; o. zijn, *virum non habere*; o. blijven, *numquam viro nubere*; re- of *permanere in caelibatu*; een o. dochter, *filia virgo*; gehuwde en oo. vrouwen, *matronae virginesque*; de o. staat, *caelibatus*; *vita caelebs*. **ongekand**, *impeius*; —**kend**, *incognitus*; *ignotus*; *inusitatus* (b.v. *magnitudo*); *inauditus* (waar nooit van gehoord is); —**ketend**, z. ongeboeid; —**kleed**, *non vestitus*; *nudus* (ook = slecht gekleed); —**koecht**, *non emptus*; *inemptus*; —**kookt**, *crudus*; —**krenkt**, *inviolatus*; *illaeus*; verg. ongedeed; onaangetast; —**krenkt**, z. ongedeed; rein 2; —**kunsteld**, *simplex*; *naturalis*; o. welsprekendheid, *naturale quoddam ac simplex eloquentiae genus*; het o., *simplicitas*; adv. *simpliciter*; verg. ongezoekt; —**kwetst**, *involueratus*; *sine vulnere*; verg. ongedeed; —**laden**, z. onbeladen. **ongeldig**, *irritus* (b.v. *testamentum*); *parum idoneus* (b.v. *excusatio*); iets o. verklaren, *alqd irritum esse iubere*; *inducere* (b.v. *locationem*); z. verder opheffen 2; —**heid**, door omschr. **ongeleerd**, *indoctus*; *illitteratus*; o. zijn, ook *nescire litteras*; —**leerdheid**, *inscitia litterarum*; —**legen**, *incommodus*; *parum idoneus*; *molestus* (lastig, onaangenaam); zeer o., *perincommodus*; adv. *incommode* (b.v. *venire*); *intempesive* (te o. tijd; b.v. *agere*); *alieno tempore*; *perincommode* (zeer o.); iets komt iem. o., *alqd alci incommodum est* of *evenit*; niet o., z. gelegen 2 a; —**legenheid**, *incommoditas* (b.v. *temporis*); iem. in o. brengen, *alqd alci incommodum* of *molestiam affert*; *alci negotium exhibere*; zich, *se impedire*; iem. komt in o., *contrahitur alci negotium*; —**letterd**, *illitteratus*; *indoctus*; —**lezen**, *non lectus*; *illectus*; o. laten, *non legere* (alqd). **ongeloof**, alg. door *non credere* of *fidem non habere*; (op godsdienstig gebied) *impietas*; *neglegentia deum* (Liv.); —**loofelijk**, *incredibilis*; *mirus* (wonderlijk); o. zijn, a

fide abhorre; het is o. hoezeer, *difficile dictu est quantopere* met conl.; adv. *incredibiliter* (b.v. *consentiens voluntas*); *mirum in modum*; *ultra fidem* (b.v. *laboris patiens* Suet.); *incredibile quantum*; *supra quam cuiquam credibile est*; o. groot, *incredibilis*; wat nog ongelooftelijker klinkt, *quod difficilius dictu est*; —**loofelijkheden**, door omschr., b.v. de o. van iets aantoonen, *ostendere alqd incredibile esse o. fide abhorre*; —**loofwaardig**, *fide indignus*; *indignus cui credatur*; *levis of vanus* (b.v. *auctor*); —**loofwaardigheid**, *levis of vanitas*; door omschr.; —**lood**, *crudus*; —**loovig**, alg. *qui non facile adduci potest ut credat*; (op godsdienstig gebied) *impius*; nog al o., *circa deos ac religiones neglegentior* (Suet.); z. ook heiden 1.

ongeluk, = *ramp, malum*; *casus adversus*; *calamitas* (ook in den oorlog); *clades of incommodus* (vooral in den oorlog); = rampspoed, *res adversae*; *mala* (pl.); *fortuna of f. adversa*; *miseriae*; *aerumnae* (rampspoed); *calamitas*; *tempus of tempora* (tijd van o.); b.v. zij weigerden mij hun hulp in mijn o., *tempori meo defuerunt*; *labor* (het lijden; b.v. in *labore meo*); een o. kringen, *malum nancisci*; een o. treft of overkomt iem., *malum of calamitas alci accidit*; *calamitatem of incommodum accipere*; mocht hem een o. overkomen, *si quid ei accidat*; mocht er een o. gebeuren, *si gravius quid of si quid adversi acciderit*; spreekw. een o. komt nooit alleen, *fortuna obesse nulli contenta est semel* (Publil. Syr.); *finis alterius mali gradus est futuri* (Sen.); geen o. zoo groot of er is een geluk bij, *malum nullum est sine algo bono* (Plin.); o. hebben, z. geen geluk hebben, ongelukkig zijn; veel o. hebben, *multum malarum rerum sustinere*; het o. vervolgt mij, *omnia me mala consectantur* (Plaut.); zeer veel o. over iems huis brengen, *plurima mala in domum alcius inferre*; in het o. zijn, in *malis esse of iacere*; in *miseria esse of versari*; *calamitate*, *miseris of aerumnis premi*; *malis urgeri*; iem. in het o. storten, *perdere alqm*; affligere alqm (b.v. *virtus nostra nos afflicti*); *malo of exitio esse alci*; zich zelf, *sua culpa perire*; *scientem in mala irruere*; in het o. komen of geraken, in *miseriam of in calamitatem incidere*; *perire* (door iems schuld, per alqm); hij had het o. te ..., *accidit ei ut met conl.*; het o. wilde dat, *perincommode accidit quod met ind.*; dit is zijn o., hoc ei nocet, *malo of fraudi est*; bij o., *per imprudentiam*; z. verder onopzettelijk; tot mijn o., *cum mea calamitate of pernicie* (verg. ook nadeel, eind);

—**lukkig**, *infelix*; *miser*; *calamitosus*; *infortunatus* (alleen van perss.); *adversus* (van zaken, b.v. *proelium*); *malus* (van zaken, b.v. *pugna*; *exitus*); *infaustus* (waarop geen zegen rust of gerust heeft; b.v. *dies*; *inceptum*); *diep o.*, *afflictus*; o. toestand, *res adversae*; *fortuna afflictae*; *miseriae* (b.v. *numquam in has miseriae incidissemus*); o. zijn, z. ook geen geluk hebben; o. zijn bij iets, *alqd parum procedit*; *alqd alci male of secus succedit*; in het spel, *minus prospera alea uti*; in den oorlog, *rem male gerere* (Nep.); *male pugnare* (Sall.); *Liv.*; *calamitatem accipere*; ik ben de

ongelukkigste mensch van de wereld, *nihil me infortunatius*; iem. o. maken, z. iem. in het ongeluk storten; iem. diep o. maken door iets, *alqd re alqm miserrimum habere*; o. worden, z. in het ongeluk komen; adv. *infelicitate*; *miserie*; *calamitose*; *male*; o. strijden, oorlog voeren, z. ongelukkig zijn in den oorlog (boven); het treft o. dat, *accidit perincommode quod met ind.*; de strijd liep o. af, *adversa pugna evenit* (Liv.); z. verder (evenals voor o. gaan enz.) ongelukkig afloopen 1 b.

ongeluks-bode, *tristis muntius*; —**dag**, *dies nefastus of ater*; o. wat een o. is dit, *huncce solem tam nigrum surrexe* (= -isse) *mihi* (Hor.); —**kind**, *homo infelix of miser*; *dis iratus natus* (Plaut.); —**land**, *terra nefasta* (Liv.); —**lot**, *mali fors* (Caes.); —**profeet**, *fetes*, *magnarum calamitatum praenuntius* (-a); *infelix vates* (Verg.); —**vogel**, *avis infelix*; *foeda volucris of avis dira* (Tac.); (van een mensch) *homo calamitosus*.

ongelijk, 1) adi. a) van ongelijke grootte, o. aard enz., *impar*; *dispar* (kwalitatief; aan iem., alci; in iets, alqd re); *dissimilis* (aan iem. of iets, alcius; alci; alci rei); *inaequalis*; *diversus* (tegenovergesteld; aan iets, ab alqa re); *dissonus* (niet overeenstemmend; b.v. *dissonae gentes sermone et moribus*; ook ab alqa re); zwaarden o. van kwaliteit en vorm, *disparae ac dissimiles gladii*; zaken van zeer o. waarde, *res inaequalissimae*; een o. strijd, *pugna of certamen impar*; adv. *dissimiliter*; *inaequaliter*. — b) = oneffen. — 2) subst. *iniuria* (onrecht); o. hebben, *perperam iudicare of statuere*; *errare*; *falli*; gij hebt o. *perperam of non recte dicis*; *non est ita erras*; hij heeft o. wanneer hij zegt, met te zeggen, *perperam of non recte dicit*; en daar had hij waarsachtig geen o. aan, *neque mehercule iniuria*; iem. o. geven, *iudicare alqm alqd perperam of non recte dicisse of fecisse*; in het o. gesteld worden (bij een proces), *causa cadere*; —**heid**, *dissimilitudo*; *inaequalitas*; *iniquitas* (b.v. van toestand, conditionis); = oneffenheid; —**hoekig**, *inaequalibus angulis*; —**luidend**, *dissonus* (met iets, ab alqa re); o. zijn met iets, *non congruere cum alqa re*; —**matig**, *inaequalis* (b.v. *motus*); adv. *inaequaliter*; verg. onbestendig; —**matigheid**, *inaequalitas*; verg. onbestendigheid; —**moedig**, *inconstans* (adv. -anter); —**moedigheid**, *inconstantia*; —**slachtig**, —**soortig**, *diversi generis*; *diverso genere*; *dispar*; —**slachtigheid**, —**soortigheid**, *ratio dispar*; *inaequalitas* (van de deelen eener zaak onderling); —**vormig**, *inaequalis*; —**vormigheid**, *inaequalitas*; —**zijdig**, *inaequalibus lateribus*. **ongemaakt**, z. ongekunsteld; —**mak**, *incommodum*; *molestia*; iets veroorzaakt o., *alqd incommodum affert*; z. verder last 1; —**makkelijk**, *incommodus*; *molestus*; verg. moeilijk; —**makkelijkheid**, *incommoditas*; verg. moeilijkheid; —**manierd**, *inhumanus* (b.v. *neglegentia*; ook van een pers.); adv. *inhumaniter*; verg. onbeschaafd; —**maniertheid**, *inhumanitas*; verg. onbeschaafdheid; —**maskerd**, *non personatus*; —**meen**, *singularis*; *evi-*

mius; egregius; adv. eximie; egregie; verg. buitengewoon; —mengd, merus of meracius (b.v. vinum); purus (zuiver); —merkt, non sentiente algo (zonder dat iem. het merkt); clam (heimelijk; b.v. plura c. removere); obscure (b.v. malum o. serpens multas provincias occupavit); dissimulanter (tegenst. aperte); door fallere (Liv.; b.v. fallens ascenderat; ne quid falleret tale admissum); o. van zijn onderwerp afdwalen, delabi ad alqd; de dag is o. gekomen, obrepit dies; z. verder in 't geheim 2; allengs; onopgemerkt; —moeid, iem. o. laten, missum facere alqm; silentio transmittere alqm; non interpellare of non vezare alqm; laat me o., omite me (laat mij met rust, Ter.); o. blijven, non interpellari of non vezari; verg. ongehinderd; —munt, rudis (b.v. aes Plin.); infectus (onbewerkt; b.v. argentum).

onge-naakbaar, = ontoegankelijk; overdr. (van een pers.) rari aditus (Liv.); o. zijn, conveniri se nolle; aditum conveniendi petentibus non dare; —nade, odium (alcus); ira (b.v. irae caelestes); inclementia (b.v. divum Verg.); de o. der goden, ook dii aduersi; bij iem. in o. vallen, alci in odium venire; in invidiam alcus venire of incidere; zijn, in offensa esse apud alqm; —nadij, inclemens; immisericors; immitis; —neeslijk, insanabilis; o. zijn, samari non posse; —negen, —neigd, alienus (ab algo; ab alga re); z. verder afkeerig; —nezen, non sanatus; non curatus; —nietelijk, sine ulla delectatione (b.v. lechio); —noegen, = ontevredenheid; = oneenigheid, omnin, dissensio; discordia; discidium; o. met iem. krigen, distrahi cum algo; o. verwekken tusschen, distrahere alqm ab algo; o. hebben, discordare inter se; zij hebben o., ook discordia inter eos orta est; —noeglijk, iniunctus; ingratus; —noegzaam, —heid, z. onvoldoend, —heid; —noemd, non nominatus; —nood, —noodlij, invocatus; o. gast, umbra (gast door een der genoodigden meegebracht, Hor.).

onge-oefend, inexercitatus (ook ad dicendum); tiro (b.v. exercitus); verg. ook onbekwaam; —oefendheid, inscitia (in iets, alcus rei); —oorloofd, non concessus; vetitus; illicitus (Tac.); oo. middelen, malae artes; oo. handeligen, iniuriae; o. betrekking, adulterium; het is o., non licet (met inf.); nefas est (het in zonde; met inf.; ook met sup., b.v. dictu); —opend, clausus; non apertus; non resignatus (niet ontegeld); o. laten, non aperire (b.v. fasciculum); een brief o. overgeven, litteras integris signis tradere; —ordend, incompositus (b.v. agmen Liv.); adv. incomposite (b.v. hostis venit Liv.); verg. ordeloos.

onge-past, indignus (voor iem., algo); indecorus (b.v. quæstus omnis patribus); o. zijn, ook dedecere of non decere (alqm; met inf.); verg. onbetamelijk; het is of schijnt niet o. (= het is hier de plaats) te . . . , non alienum est met inf.; —pastheid, z. onbetamelijkheid; —plaveid, immunitus; —ploegd, non aratus; —plunderd, non spoliatus; —polijst, impolitus (eig. en overdr.); —prezen, non laudatus.

onge-rechtig, —heid, z. onrechtvaardig, —heid; —regeld, tumultuarius (van troe-

pen; tegenst. iustus); z. verder ordeloos; losbandig; —regeldheid, z. wanordelijkheid; o. van levenswijze, z. losbandigheid; —rekend, z. mederekenen 1 (niet medegerekend); —rept, z. onaangetast; —rief, z. ongemak; —riefelijk, incommodus; molestus; —riefelijkheid, z. ongemak; —roepen, invocatus; non arcesstus; —roerd, immotus; o. blijven, non of nihil (com)moveri (bij iets, alga re); bij iets beden, repudiare alcus preces; —rust, sollicitus; anxius; trepidus (onrustig); o. zijn, sollicitum esse; angi; o. worden, sollicitum esse incipere; sollicitudine affici; sollicitari (de alga re); commoveri of perturbari (alga re); o. maken, sollicitare (alqm of alcus animum); verg. bekommerd; —rustheid, sollicitudo of cura (bezorgheid); metus (vrees); angor (angst); —rijmd, absurdus; ineptus; een beetje o., subabsurdus; adv. absurde; inepte; een beetje o., subabsurde; —rijmdheid, door omschr., b.v. wie ziet de o. hiervan niet in, quis non videt quam hoc absurde sit dictum; = een o. gezegde, res absurda of inepta; absurde dictum; oo., ineptiae; nugae.

ongeschapen, non (niet) of nondum (nog niet) creatus (geschapen); —scheiden, non separatus; adv. coniunctum; —schikt, minus of non idoneus (alci rei; ad alqd); non aptus (ad alqd); alienus (b.v. locus; tempus ad committendum proelium); inhabilis (ad alqd; alci rei); inutilis (b.v. ad capiendum consilium tempestas; ook alci rei, b.v. i. bello turba; ook ad arma); incommodus (b.v. statio); —schlichtheid, door omschr.; —schoeld, nudus pedibus; discaleatus (Suet.); —schonden, integer (b.v. zegel, stigmum); z. verder ongedeerd; onaangetast; —schondenheid, integritas; —schoren, intonsus; —schreven, non scriptus; o. laten, non scribere; —slepen, rudis (onbewerkt); —sloten, non clausus; —snoeid, imputatus; —spleten, non fissus; —stadig, —heid, z. onbestendig, —heid; —steld, infirmus; affectus valetudine; o. zijn, minus valere; languere (Suet.); alci incommoda valetudo est; leviter aegrotare of commotum esse; een beetje o. zijn, minus belle se habere; heel licht o. zijn, perleviter commotum esse; o. worden, leviter aegrotare incipere; leviter commoveri; plotseling, corripit subita valetudine (Suet.); —steldheid, valetudo; v. incommoda of adversa; offensio (b.v. gravis); corporis gravitas; een lichte o., commotumcula; een o. opdoen, z. ongesteld worden; —stempeid, z. ongemunt.

ongestoord, non interpellatus; sine interpellatoribus (zonder lastige bezoekers); liber ab arbitris (zonder getuigen); o. geluk, perpetua felicitas; geheel o. genoeg, liquida voluptas et libera; in o. rust leven, in otio et pace vivere; de vrede bleef o., pax non turbata est; zich o. terugtrekken, quiete se recipere; verg. ongemoeid; —straf, impunitus; inultus; o. blijven of zijn (van een misdaad, impune of inultum esse; non puniri; (van een pers.) impunitum dimitti; voor iets o. blijven, alci alqd impunitum est; de verraders bleven niet lang o., non diu proditoribus impunita res fuit; de hoop o. te blijven, spes impunitatis; er o. afkomen, impune facere of ferre; i. est alci (Liv.); iets

o. laten, *alqd impunitum ferre, sinere* of *omittere*; *alqd inultum sinere*; *alqd inultum impunitumque dimittere*; *omittere* of *negligere alqd*; met het oog op iets of ter wille van iem., *condonare alqd alci rei* of *alci*; iem. o. laten, *alqm impunitum dimittere*; adv. *impune*.

ong-e-temd, *indomitus*; —**teugeld**, —**toomd**, *effrenus* of *effrenatus* (b.v. *equus Liv.*); ruiters op oo. paarden, *infrenati equites* (Liv.); —**trouw**, z. ontrouw 1; —**trouwd**, z. ongehuwd; —**twijfeld**, *sine dubio*; *nimirum*; *sane*; verg. zonder twijfel.

ong-e-vaarlijk, *periculo vacuus*; *periculi expers*; *tutus* of *i. a. periculo* (beveiligd tegen gevaar); —**vaarlijkheid**, door omschr. b.v. hij overtuigde zich van de o. der onder-neming, *intellexit rem sine periculo suscipi posse*; —**val**, *casus* of *e. adversus*; *incommo-dum*; *calamitas*; *offensio* (b.v. *belli*); een o. treft iem., *calamitas alci accidit*; geen o., ook *nil adversi alci a.*; —**vallig**, *ingratus*; —**vederd**, *imphumis*; —**veer**, *ferre* (alg.); *quasi* (b.v. g. in *extrema pagina*; *praesidium q. duum milium*); ad (bij getallen, met acc. of adverbiaal); *circiter* (bij een tijdsbepa-ling, b.v. o. te middernacht, *mediā c. nocte*; bij getallen, b.v. *e. tertia pars*); er waren er van ons o. tweehonderd, wij waren er o. met ons tweehonderden, *ad ducentos affui-mus*; zoo o., *ferme*; verg. omstreeks; —**veinsd** *non simulatus*; *sincerus*; *verus*; verg. oprecht; —**veinsdheid**, *sinceritas*; *veritas*; verg. oprechtheid; —**vergd**, z. ongevraagd; —**voelig**, 1) lichamelijk, *sensu carens*; *torpidus*; o. maken, z. ver-dooven; o. zijn voor iets, *non sentire alqd*; z. verder gevoelloos 1. — 2) geestelijk, *lentus* (lauw); *durus* (hard; zonder gevoel voor iets); o. voor iets zijn, *lente ferre alqd*; *durum esse ad alqd* (b.v. *ad haec studia*); o. maken, *callum obducere alci rei* (b.v. *labor quasi e. quoddam dolori*); o. worden, oc-of *concallescere*; *obdurescere* (b.v. *contra fortunam*; *contra studia naturae*; *animus ad dolorem*); —**voeligheid**, lichamelijke, *torpor*; geestelijke, *animus lentus* of *durus*; *lentitudo* (lauwheld; onverschilligheid); *duritia* (b.v. *animi sicut corporis*); z. ook gevoelloosheid; —**vraagd**, *non rogatus*; *ultra*; (= niet ondervraagd) *non interrogatus*; (van zaken) *ultra oblati*; —**vreesd**, *non formidatus*.

ong-e-wapend, *inermis* (of -us); *nudus* (ook van zaken, b.v. *dextra*); —**wasschen**, *illo-tus*; —**wenscht**, *non exceptatus*; *ingratus* (onwelkom); —**wis** z. onzeker; —**wond**, *invulneratus*; *sine vulnere*; verg. onge-deerd; —**woon** 1) = niet gewend, *insue-tus* (aan iets, *alcus rei*, b.v. *laboris*; ook ad onera portanda; met een inf., b.v. *vera audire*; *insolitus* (b.v. *rerum bellicarum*; ad laborem); *insolens* (b.v. *belli*; ook in dicendo). — 2) = ongebruikelijk, vreemd, *insolitus* (b.v. *timor*; *i. mihi ex hoc loco ratio dicendi*); *invisitatus* (b.v. *magnitudo*; *ratio belli*); *insolens* (b.v. *verbum*); *novus* (vreemd); b.v. *gens dicendi*); *haud* of *non vulgaris*; het ongewone der plaats, de o. plaats, ook loci *insolentia* (b.v. *loci ip-sius insolentia moveri*); het o. van het geval, de o. gebeurtenis, *novitas rei*; door het o.

van het geval, *insolita re*; het is iets zóó ongewoons te of dat, *est ita inusitatum* met inf. of acc c. inf.; op o. wijze, *inuitate*; *praeter consuetudinem*; z. ook buitenge-woon; —**woonheid**, z. ongewoon 2 (het ongewone); —**woonte**, *insolentia* (b.v. *ex insolentia voluptatum*); door omschr.; —**wroken**, *inultus* (b.v. *iniurias*; *impera-tores*); iets o. laten, *relinquere alqd* (b.v. *iniurias*); verg. ongestraft; —**wijd**, *profanus*; *non consecratus*.

ong-e-zadeld, *nudus*; —**zegd**, *indictus*; —**zegeld**, *non obsignatus*; —**zeglijk**, *heid*, *pervicax*; *perviciacia*; verg. ongehoor-zaam; -heid; —**zlen**, *invisus*; door omschr. b.v. hij dacht o. te zijn, *putavit se non conspici*; een plaats waar men o. is, *locus a conspectu remotus*; —**zind**, z. ongenegen; —**zocht**, *non quaesitus*; *ultra oblati*; adv. *sua sponte*; *nulla data opera*; = ongekun-steld, *nativus* of *non ascitus* (b.v. *lepos*); verg. ongekunsteld; —**zond**, 1) = met een slechte gezondheid, *infirmus*; *imbecil-lus*; *affectus valetudine*. — 2) = schadelijk voor de gezondheid, *bonae valetudini con-trarius*; *pestilens* (b.v. *regio*; *domus*; *annus*; *aër*); *gravis* (b.v. *caelum*; *autumnus*); *insalu-bris* (b.v. *cibi Curt.*); o. weer, *gravitas caeli*; —**zondheid**, 1) = slechte gezond-heid, *valetudo adversa*, *infirmia* of *aegra*. — 2) = schadelijkheid voor de gezondheid, *pestilentia*; *gravitas*; —**zouten**, *insultus*; *sale non conditus* of *asperus*; *sine sale*; spreekw. iem. o. de waarheid zeggen, *incle-menter inveni in alqm*; —**zaurd**, *non fer-mentatus*; *sine* of *nullo fermento*.

on-godsdiensstig, *impius* of *i. erga deos* (of *deum*); *religionis neglegens* of *contemnens*; —**godsdiensstigheid**, *impietas* of *i. erga deos* (of *deum*); *neglegentia deorum* (of *dei*); —**grieksch**, *parum* of *minus Graecus*; *bar-barus*; —**gunst**, = ongenade; de o. der tijden, *iniquitas temporum*; —**gunstig**, *ini-quus* (b.v. *locus*; *tempora*); *adversus* (b.v. *ventus*; *exitus*); *alienus* (b.v. *locus*; *tempus*); *difficilis* (b.v. *anni tempus*); *durus* (b.v. *duri-us tempus ad transportandum*); o. plaats, ook *iniquitas loci* of *locorum*; oo. omstandig-heden, *rerum iniquitas*; zeer, *magna r. i.*; een gevecht onder oo. omstandigheden, *iniqua pugnaendi condicio*; in het ongunstig-ste geval, *summum* (hoogstens); adv. o. uitleggen, *in deterius trahere* (b.v. *omnia Tac.*); zich o. over iem. uitlezen, *quod sequitur sit de algo loqui*; o. oordeelen over, *iniquus iudicare* de met abl.

on-handelbaar, *qui regi non potest*; *diffi-cilis* et *intractabilis*; *effrenatus*; verg. kop-pig; —**handelbaarheid**, z. koppigheid; —**handig**, van zaken, *inhabilis*; van perss. *inscitus* (adv. -e); verg. linksch; —**han-digheid**, *inscitia*; verg. linkschheid; —**harmonisch**, *dissonus* (b.v. *cantus*); verg. onwelluidend; —**hartelijk**, *impus* of *ingratus* (adv. -e); —**hebbelijk**, -heid, z. onbeleefd; -heid; onbetamelijk; -heid; —**heelbaar**, z. ongeneeslijk; —**heil**, *calamitas*; *exitum*; *pestis*; o. stich-ten, *calamitati* of *exitio esse*; mali of *malorum auctorem esse* (van perss.); o. over iem. brengen, *calamitatem alci inferre*; o. stichtend of brengend, *calamitosus*; *exi-tiosus*; *pestifer*; —**heilig**, *profanus*; —**heil-**

spellend, *ominosus* (Plin. ep.); *gravis*; *funestus*; *dirus* (b.v. *avis* Suet.); oo. voor- teekens, ook *dirae*; *trux* (b.v. *truci vultu* Tac.); —**herbergzaam**, *inhospitalis*; *asper* (b.v. *locus*); —**herbergzaamheid**, *inhospitalitas*; —**herkenbaar**, *qui co- of agnoscí non potest*; o. zijn, co- of agnoscí non posse; —**herroepelijk**, *in perpetuum ratus*; *immutabilis*; iets o. bepalen, *sancire alqd*; adv. *in perpetuum*; *in aeternum*; iets staat o. vast, *alqd fixum et statutum est*; o. zijn verderf tegemoet gaan, *in casum irrevocabilem se dare* (Liv.); —**herstelbaar**, *qui reparari, sarciri of restitui nequit* (of non potest); o. zijn, *reparari enz. non posse*; overdr. = ongeneeslijk.

on-henglijk, sinds oo. tijden, *post hominum memoriam*; *inde ab antiquissimis temporibus*; —**heusch**, **-heid**, z. onbeleefd, -heid; —**historisch**, o. zijn, *contra historiae fidem esse*; —**hofelijk**, **-heid**, z. onbeleefd, -heid; —**hondbaar**, *inhutus* (van een plaats); *infirmus of levis* (b.v. *argumentum*); o. toestand, *pestima condicio*; —**hondbaarheid**, *infirmas*; *levitas*.

on-ingewijd, *non initiatus* (b.v. *isdem sacris*); *profanus* (poët.); overdr. *expers* (b.v. *consilii*); *profanus* (poët.); de oo., *inscii*; *imperi*; —**juist**, *falsus* (onwaar); *vitiosus* (foutief); *mendosus* (vol onjuistheden); *non iustus* (b.v. *mensura*); adv. *falso*; *vitiose*; *mendose*; *perperam*; *male*; —**juistheid**, *falsum* (onwaarheid); *vitium of mendum* (fout); *error* (vergissing); door omschr. b.v. de o. van een bewering aantoonen, *ostendere falsa esse quae alqs dixit*; vol oo., *vitiosus*; *mendosus*.

on-kenbaar, iets o. maken, *aliam speciem induere alci rei*; o. worden, *aliam plane speciem induere*; o. zijn, co- of agnoscí non posse; —**kiesch**, *inhumanus* (onwellevend); *parum verecundus* (niet zedig; b.v. *verba*); *obscenus* (onzedelijk); adv. *inhumaniter*; *parum verecunde*; *obscene*; —**kiescheid**, *inhumanitas* (onwellevendheid); *obscenitas* (onzedelijkheid); —**klassiek**, *non probus* (b.v. *vocabulum*); —**kosten**, z. kost 2; —**kruid**, *herbae inutiles* (Plin.); *herbae* (Col.); een plaats van o. reinigen, *purgare locum*; verg. wieden; spreekw. o. vergaait niet, *matum vas non frangitur* (Erasm.);

—**krijgshaftig**, *imbellis*; —**kuisch**, *impudicus* (b.v. *homo*; *domus*); *incestus* (b.v. *flagitium*; *sermo*); *impurus* (b.v. *animus*); *obscenus* (b.v. *dictum*; *gestus*; *voluptates*); adv. *impudice*; *parum caste*; *inceste*; *impure*; *obscene*; verg. wulpsch; —**kuischeid**, *impudicitia*; *impuritas* (o. daad); —**kunde**, *ignorantia* (als eigenschap); *ignoratio* (met betrekking tot één geval); z. verder onwetendheid; —**kundig**, o. van iets, *ignarus alcius rei*; o. zijn van iets, *ignorare alqd* (ook met afh. vraag of acc. c. inf.); iem. o. laten van iets, *clare alqm alqd* (pass. *alqs celatur de alqa re*); z. verder onbekend 2; onbekwaam; —**kwetsbaar**, *qui vulnerari non potest*; *invulnerabilis* (Sen.); o. zijn, *vulnerari non posse*.

on-langs, *protime*; *nuper*; *non ita pridem*; *modo*; *dudum*; —**ledig**, z. bezig; —**leerzaam**, **-heid**, *indocilis*, *indocilitas*; —**leesbaar**, *qui legi non potest*; bijna o., *qui legi vix potest*; *difficilis ad legendum*; o. zijn,

legi non posse; adv. *parum clare*; —**leesbaarheid**, door omschr., b.v. gij klaagt over de o. van mijn brief, *scribis te meas litteras vix legere potuisse*; —**lekker**, o. gevoel, *corporis gravitas*; zich o. gevoelen, *languere*; —**leschbaar**, een o. dorst hebben, *siti cruciari*; —**lichemajlijk**, *corpore carens of vacans*; *corporis expers*; *incorporalis* (Sen.); o. zijn, *corpore carere of vacare*; *sine corpore esse*; verg. immaterieel; —**lichemajlijkheid**, *incorporalitas* (Macrob.); door omschr., b.v. Plato schrijft aan de godheid o. toe, *P. sine corpore deum esse vult*; —**lief**, *ingratus*; het is mij niet o. dit te vernemen, *hoc libenter audio*; *bene narras*; het zal u niet o. zijn dit te weten, *haec scire te non nolle arbitror*; z. ook het doet iem. genoegen te; —**loochenbaar**, *evidens*; *hauud of non dubius*; het is o. dat, *negari non potest met acc. c. inf.*; adv. *evidenter*; *hauud dubie*; *negari non potest met acc. c. inf.*; —**lust**, 1. z. afkeer; lusteloosheid. — 2) oo., *motus* (sing. en pl.; b.v. *in Africa*; *Africae*); *turbas*; *seditio* (sing. en pl.); oo. breken uit in Spanje, ook *in Hispania turbatur*; —**lijdelijk**, z. ondraaglijk.

on-macht, 1) = zwakheid, *infirmas* of *imbecillitas* (ook i. *corporis of virium*); hij gevoelde zijn o., *quam infirmus of imbecillus esset sensit*; de o. der wetten, *invalidum legum auxilium*; verg. machteloosheid.

— 2) = bezwijming, *animi defectio*; in o. vallen, *animus alqm relinquit*; *intermori* (b.v. *in ipsa concione intermortuus hauud multo post exspiravit Liv.*); in o. liggen, *animus alqm relinquit*; —**machting**, *infirmus*; *imbecillus*; verg. machteloos; o. zijn (iets te doen), z. niet in staat zijn 2; —**manierlijk**, **-heid**, z. ongemanierd, -heid; —**mannelijk**, *viro indignus*; *mollis* (b.v. *mens*; *in dolore*); *muliebris* (b.v. *fletus*); adv. *molliter*; *muliebriter* (b.v. *ingemiscere Plin.*); —**mannelijkheid**, *mollietas*; —**matig**, van pers., *immoderatus*; *intemperans* (in alqa re); *impotens* (zich niet beheerschend; in iets, *alcus rei*, b.v. *irac*; *amoris*); o. in het eten, *edax*; verg. geen maat houdend 4; van zaken, *immoderatus* (b.v. *potus atque pastus*); *effrenatus* (b.v. *furor*; *libido*); verg. buitensporig; adv. *immoderate* (b.v. *vivere*); *intemperanter* (b.v. *concupiscere*); —**matigheid**, *intemperantia* (in iets, *alcus rei*, b.v. in het drinken, *vini*; in zijn lusten, *libidinum*); *incontinentia*; o. in het eten, *edacitas*.

on-meedoogend, **-heid**, z. onbarmhartig, -heid; —**mensch**, *homo of belua immanis*; *belua*; *monstrum hominis*; een o. zijn, ook *omnem humanitatem exuisse*; *omnis humanitatis expertem esse*; onder zulke oo. verkeeren, *in hac tanta immanitate versari*; —**menschelijk**, *inhumanus*; *immanis*; *saevus*; *crudelissimus*; een o. straf, *supplicium exempli parum memoris legum humanarum* (Liv.); het o. van zulk een daad, *immanitas tanti facinoris*; adv. *inhumane*; *immanem in modum*; *crudelissime*; —**menschelijkheid**, *inhumanitas*; *immanitas*; *saevitia*; —**merkbaar**, *qui sentiri non potest*; oo. vorderingen maken, *paene nihil proficere* (b.v. *in litteris*); adv. *sensim*; —**metelijk**, *immensus*; *infinitus*;

immanis; vastus; o. diep, *profundissimus*; —**metelijkheid**, *immensus* (b.v. *immensitates camporum*).

on-middeljik, *praesens* (b.v. *poena; deditio; periculum*); *proximus* (b.v. *causae*; tegenst. *adiuvantes*); in de o. nabijheid zijn, in *manibus* of *ante pedes esse* (van zaken); adv. *continuo*; *proximus*; *conestim*; verg. dadelijk; onverwilt; o. aan iets grenzen, *continuari et iungi alci rei*; o. na iem. of iets, *secundum alqm. of alqd*; sub *alqd* (b.v. *s. eas litteras statim recitatas sunt tuas*); ex *alqa re* (b.v. *ex praetura*); o. na de goden, *secundum deos* (b.v. *homines hominibus maxime utiles esse possunt*); onder de censuur van Titus, die o. vóór mij geweest was, *Tito censore, qui proximus ante me fuerat*; o. volgen, *consequi*; *subsequi* (*alqm*; *alqd*); iem. o. volgen, ook *alqm vestigiis sequi* of *consequi*; z. ook volgen 2; = rechtstreeks, door *ipse* b.v. zich o. tot iem. wenden, *ipsum alqm adire*; dit gaat hem o. aan, *hoc ad ipsum proprie attinet*; —**min**, in o. leven met iem., *dissidere cum alqo* (met elkaar, *inter se*); iem. met iem. in o. brengen, *distrahere alqm ab alqo*; *alqm ab alcius familiaritate distingere*; verg. oneenigheid; —**misbaar**, *necessarius*; iets of iem. is o. voor iem., *alqs alqā re* of *alqo carere non potest*; —**misbaarheid**, *necessitas*; door omschr.: —**miskenbaar**, *evidens*; *manifestus*; o. zijn, *apparere* (met acc. c. inf.); adv. *evidenter*; *manifesto*.

on-mogelijk, *qui fieri of effici non potest*; het is o., *fieri non potest* (dat, ut met coni.; volstrekt, *nullo pacto fieri potest*); *factum esse of accidisse non potest* (het kan niet plaats gehad hebben); *nulla facultas est of datur met gen. gerund.* (het is o. te; ook met den gen. van een subst., b.v. te vluchten, *fugae*); iets is o., *alqd fieri of effici non potest*; de verovering der stad is o., *urbs expugnari non potest*; niets is o., *nihil est quod accidere non possit*; bij God is geen ding o., *nihil est quod deus efficere non possit*; het is voor iem. o. te, *alci copia non est met gen. gerund.*, inf. of ut en coni.; *alci crepta est facultas of potestas met gen. gerund.*; *nequire of non posse met inf.*; het is mij o. niet te, *facere non possum quin met coni.*; dat is mij o., *id quidem efficere non possum*; hij meent dat voor hem niets o. is, *nihil se non efficere posse putat*; iets o. maken, *eripere copiam, facultatem of potestatem alqd faciendi*; *excludere alqd* (b.v. *opes excludunt amicitias fideles*); *tollere alqd* (b.v. *simulatio tollit iudicium veri*); *perimere alqd* (b.v. *vis alqa maior reditum*); alle verdediging o. maken, *onnem defendendi facultatem tollere*; iem. iets o. maken, *potestatem alqd faciendi adimere of eripere alci*; *excludere of prohibere alqm alqā re of ab alqā re*; *alqd alqm impedit quominus met coni.*; iem. het terugwijken o. maken, *recessum alci non dare*; iets wordt door iets o. gemaakt, *facultas alcius rei alqā re impeditur*; onder zulke aanvoerders hielden zij niets voor o., *nihil erat quod his ductibus non posse consequi se arbitrentur*; iets voor o. verklaren, *negare alqd fieri posse*; het onmogelijke willen, *velle quod fieri non potest* (Cic.); *inexpugnabilibus vim afferre* (Liv.); adv. = met geen mogelijkheid,

nullo modo; nullo pacto; nulla ratione; ik kan o. blijven, *nihil manendi nulla facultas*; ik kan o. gelooven dat, *non possum adhue ut putem of credere non* (of *nullo modo*) *possum met acc. c. inf.*; —**mogelijkheid**, door omschr., b.v. dat is een o., *hoc fieri non potest*; *hoc fieri nullo modo, nullo pacto of nulla ratione potest*; het is een o. dat, *fieri non of nullo modo enz. potest ut*; iem. verkeert in de o. te, z. het is voor iem. onmogelijk te; bij de o. om te vluchten, *ubi locus fugae deest* (Liv.); de o. de Alpen over te trekken, *insuperabilis Alpium transitus* (Liv.); —**mondig**, —**heid**, z. minderjarig, —**heid**.

onna-denkend, *inconsideratus of inconsultus* (adv. -e); verg. onvoorzichtig; onbezonnen; —**denkendheid**, *inconsiderantia*; verg. onvoorzichtigheid; onbezonnenheid; —**speurlijk**, *investigabilis* (Eecl.); z. ook ondoorgrondelijk; —**tuur**, z. gemaaktheid; —**tuurlijk**, *leig. parum naturalis*; *qui contra naturam est*; *monstruosus*; *portentosus*. — 2) overdr. *immanis* (= onmenscheijk; b.v. *facinus*); *monstruosus* (b.v. *libidines Suet.*); een o. zoon, *monstrum filii*; iets schijnt iem. o., *portenti simile videtur alci alqd*; het is iets onnatuurlijks te of dat, *non est consentaneum met inf. of acc. c. inf.*; ook = gemaakt; adv. *contra of praeter naturam*; *monstruose*; —**tuurlijkheid**, *immanitas* (onmenscheijkheid).

on-nauwkeurig, *indiligens*; (van zaken) *parum accuratus*; adv. *parum diligenter of accurate*; —**nauwkeurigheid**, *indiligentia*; —**navolgbaar**, *non imitabilis; imitabilis* (Vell.); *quem nulla ars, nulla manus of nullus opifex imitando consequi potest*; *divinus* (goddelijk; adv. *divine of divinitus*); —**neembaar**, *inexpugnabilis*; —**noemelijk**, overdr. *nitrus*; *incredibilis*; een o. hoeveelheid, o. veel, *infinita multitudo*; —**noodig**, *non necessarius* (b.v. *res*); *qui non opus est*; het is o. te, *nihil attinet met inf.*; verg. overbodig; adv. = zonder nood; —**noozel**, *inspiens*; *stultus*; *stolidus*; *fatuus*; adv. *insipienter*; *stulte*; *stolide*; —**noozelheid**, *insipientia*; *stultitia*; *fatuitas*; *stoliditas* (Flor.); in mijn o., *stolidus* (b.v. *vix sensi Ter.*); —**nut**, —**nuttig**, *inutilis* (*alci rei of ad alqd*); *inanis* (futil); een o. mensch, *homo nequum*; oo. dingen, *nugae*; een o. werk verrichten, *operam perdere*; adv. o. uitgeven, *besteden*, z. verkwisten.

onom-gekocht, *incorruptus*; —**koopbaar**, *integer*; *incorruptus*; o. zijn, *pecuniae of largitioni resistere*; —**koopbaarheid**, *integritas*; *innocentia*; *abstinentia*; —**stootelijk**, *firmissimus* (b.v. *argumentum*); *qui refelli non potest* (onweerlegbaar); *numquam fallens* (nooit falend; b.v. *waarheden, res*); adv. o. bewijzen, *necessarie demonstrare*; verg. onweerlegbaar; —**wonden**, z. onbewimpeld.

onont-beerlijk, —**heid**, z. onmisbaar, —**heid**; —**bindbaar**, *qui dissolvi non potest*; *indissolubilis* (philos.); —**dekt**, *non inventus*; *non repertus*; *nondum patefactus of detectus*; —**vankelijk**, o. voor iets, *rudis ad alqd*; o. zijn, = niet ontvankelijk zijn; —**vankelijkheid**, *animus durus* of in-

genium hebes (voor iets, ad alqd); —**warbaaar**, *inendabilis* (b.v. *capillus* Apul.; ook overdr.); *inextricabilis* (eig. en overdr.); —**wikkeld**, 1) geestelijk o., *indoctus*; *rudis*. — 2) = nog niet tot ontwikkeling gekomen, *incohatus* (b.v. begrippen, *intellegentiae*); *confusus* et *incertus*; —**wijkbaaar**, z. onvermijdelijk.

on-ooglijk, *aspectu deformi*; *specie invenusta*; —**oorbaaar**, z. ongepast; —**oordeelkundig**, *parum intellegens*; *imprudens*; adv. *parum intellegenter*; *imprudenter*. **onopgehelderd**, *non satis explicatus*; *obscurus*; nog o., *nondum satis explanatus*; *nondum patefactus*; —**merkt**, *non observatus*; o. blijven, *non conspicui*; (van zaken) *ignorari* (b.v. *fuga*); *latere* (b.v. *fortius factum*); *celari* (b.v. *factum*); ook = ontgaan 2; o. laten, z. iets overslaan 2; adv. *silentio* (b.v. *vitam transire*); *clam* (heimelijk); *furtim* (tersluiks); —**smukt**, *inornatus* (b.v. *mulieres*); *incomptus* of *subtilis atque i.* (b.v. *oratio*); de o. waarheid, *sincera*, *simplex* of *nuda veritas*; de o. waarheid zeggen, *vera simpliciter dicere*; —**voed**, *polihoris humanitatis expers*; *inhumanus*; *male moratus*; *immodestus*; *rusticus*.

onop-houdelijk, *continuus*; *continens*; adv. *continenter*; z. verder onafgebroken; —**lettend**, *non attentus*; *neglegens*; o. zijn, *alias res* of *aliud agere*; —**lettendheid**, *animus non attentus*; *neglegentia*; —**losbaaar**, *indissolubilis* (philos.); onverklaarbaar; —**merkzaam**, -heid, z. onoplettendheid; —**recht**, *falsus*; *simulatus*; —**recht**, -heid, *simulatio*; —**zettelijk**, *qui non consulto fit*; *fortuitus*; het onopzettelijke, *imprudencia* (b.v. *tehi emissi*); *casus*; door omschr.; adv. *imprudenter*; *per imprudentiam*; *sine consilio*; dikwijls door de adii. *imprudens*, *insciens* of *inivitus*.

onordelijk, *inconducitur* (b.v. *turba*); *indiligens* of *neglegens* (slordig); verg. ordeloos; —**delijkheid**, *indiligentia* of *neglegentia* (slordigheid); door omschr.; —**dentelijk**, -heid, z. onafatsoenlijk, -heid; onbetamelijk, -heid.

onover-dekt, *apertus*; —**klimbaaar**, *inexsuperabilis* (Liv.); —**komeltijk**, *qui superari* of *vinci non potest*; o. zijn, *superari* of *vinci non posse*; —**legd**, z. onbezonnen; —**trefbaaar**, *inexsuperabilis* (b.v. *voluntas et studium* Liv.); *praestantissimus* (in iets, in alga re); *divinus* (goddelijk); o. meester-schap, *divinitas*; adv. *ita ut nihil possit supra*; *divine* of *divinitus*; —**troffen**, *singularis*; *divinus*; —**winnelijk**, *invictus*; van zaken, = onoverkomelijk; —**winnelijkheid**, door omschr., b.v. de o. van het Romeinsche rijk, *invictum imperium Romanum*; aan iems o. gelooven, *alqm superari* of *vinci non posse credere*; —**wonnen**, *invictus*; —**zienbaaar**, z. onafzienbaar.

on-partijdig, *aquus*, *integer* of *incorruptus* (b.v. *iudex*; *iudicium*); *aquabilis* (b.v. *ius aquabile* in omnes; *nihil est iurisdictione aquabilibus*); *sincerus* (b.v. *promuntiorum rerum gestarum*); = onzijdig, *medius* (b.v. *alcus consilium*); *neutrus partis studiosus*; o. zijn, *neutri* (of, van twee partijen *neutris*) *favere*; hoe onpartijdiger deze redevoering scheen, *quo minus studii visa*

est oratio habere; adv. *integre*; *incorrupte*; *sine ira et studio* (b.v. *narrare alqd* Tac.); *sine cupiditate* (b.v. *iudicare*); het recht o. handhaven, *iuris aquabilem tenere rationem*; —**partijdigheid**, *aquitas*; *iudicium integrum* of *incorruptum*; *aquabilitas* (in iets, *alcus rei*, b.v. in zijn uitspraken, *decernendi*, van den praetor te Rome); *veritas* (b.v. *iudiciorum*); *par in omnes studium* (Tac.); verg. neutraliteit; —**pas**, te o., *intempestive*; *alieno tempore*; —**passelijk**, = misselijk, ik word o., *animo male fit* (Plaut.); verg. misselijk; ook = ongesteld; —**passelijkheid**, z. misselijkheid; ongesteldheid.

on-peilbaaar, *immensus* of *ininitus*; o. diep, *profundus* of *profundissimus*; *immensa* of *ininita altitudine*; —**peilbaareheid**, de o. der zee, *ininita maris altitudo*; —**praktisch**, *nullius usus*; *parum efficax*; o. zijn, *nullius usus esse* (van pers.); *ad vitae usum conferri* of *ad usum transferri non posse* (van zaken); —**pijnlijk**, *dolore vacuus*; *sine dolore*.

on-raad, *periculum*; —**recht**, *iniuria* (tegen iem., in alqm; ook i. *alci illata*; i. *alcus*); iem. o. doen, toevoegen, o. jegens iem. plegen, *iniuriam alci facere*, *inferre* of *imponere*; *iniuria alqm afficere*; o. lijdén, *iniuriam pati* of *accipere*; *iniuria affici*; daarmee doet gij mij o., *hoc inique in me facis*; spreekv. beter o. lijdén dan o. doen, *accipere quam facere praestat iniuriam* (Cic.); ten onrechte, *iniuria*; *immerito*; *falso*; —**rechtmatig**, *non iustus*; *non legitimus* (onwettig); adv. *iuste*; *iniuria*; *per iniuriam*; verg. wederrechtelijk; —**rechtmatigheid**, *iniustitia*; *iniquitas*; door omschr.; —**rechtvaardig**, *iustus*; (van zaken) *iniquus* (onbillijk); *immeritus* (onverdiend); adv. *iuste*; *inique*; o. (be)handeling, z. —**rechtvaardigheid**, *iniustitia*; *iniquitas* (onbillijkheid); = onrechtvaardige handeling, *iniustitia*; *iniuria*; *iuste factum*; —**rechtzinnig**, *falsae doctrinae deditus*; —**rechtzinnigheid**, *doctrina falsa*; —**redbaaar**, z. reddeloos; —**redelijk**, *iniquus* (adv. o.); —**redelijkheid**, *iniquitas*; —**regelmatig**, *enormis* (b.v. *vici* Tac.; *versus* Gell.); *anomalos* (Gramm.); *inaequalis* (b.v. *venarum percussus* Plin.); *inusitatus* (ongewoon); *non constans* (zich niet gelijk blijvend); adv. *contra regulam*; *non constanter*; —**regelmatigheid**, *enormitas* (Quint.); *minus apta compositio* (slecht geproportioneerde bouw; b.v. *corporis*); *inaequalitas*, *inaequabilitas* of *anomalía* (Gramm.); o. tegen de wet of de regels, *vitium*; een ambtenaar bij wiens verkiezing o. hebben plaats gehad, *magistratus vitio creatus*.

on-rein, *non purus* (b.v. *aër*); verg. vuil 2 a; overdr. *impurus*; *incestus*; oo. begeerten, *libidines*; —**reinheid**, abstr. *immunditia*; *incultus* (van een plaats, Sall.); overdr. *animus impurus*; coner. z. vuil 1; —**roerend**, oo. goederen, *res* of *bona quae moveri non possunt*; *res immobiles* (Ict.); oo. en roerende goederen, ook *possessiones* et *res* (Caes.); —**rust**, 1) = opschudding, *turbae*; *motus*; *trepidatio*; *perturbatio* (b.v. *civilitatis*); o. stoken, *res novae* (Liv.); in o. verkeeren, *trepidare* (van een pers.);

een tijd van o., z. onrustig (een o. tijd). — 2) = ongerustheid, *turbidus motus mentis*; *aestus*; verg. ongerustheid; — **rustig**, *inquietus* (b.v. *homo*; *ingenia*; *nox*); *tumultuosus* (b.v. *contio*; *vita*; *animus*; *homo*; tegenst. *segnis*); *turbidus* (b.v. *mare*; *tempus*; *motus*; *motus in animo*); *turbulentus* (b.v. *annus*; *tempus*; *contio*); *trepidus* (gejaagd); o. bij het hooren van iets, *solicitus ad alqd* (b.v. *canes*, *solicitum animal ad nocturnos strepitus* Liv.); ook = oproerig; zich aan de o. golven van het politieke leven toevertrouwen, *se civilibus fluctibus committere*; o. tijd, ook *turbidum* (Liv.); zeer o. tijden, *tempora omnibus tempestatibus concitata*; in o. tijden, *rebus agitatibus*; o. zijn (ten gevolge van besluiteloosheid en spanning), *aestuar*; o. worden, *moveri* (b.v. *civitas coepit*); een slapelozen en o. nacht hebben, *noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis agere*; o. nachten hebben, *in somniis fatigari*; — **rustigheid**, *agilitas*; z. verder onrust; — **ruststoker**, *homo turbulentus*; *novorum consiliorum auctor*; verg. oproermaker; — **rijp**, *immaturus* (alg.); *crudus* (van vruchten); nog o., *nondum maturus*; o. oordeel, *iudicium parum firmum*; i. *incertum*; — **rijpheid**, *immaturitas*.

ons, 1) (gewicht) *uncia*. — 2) pron. pers. nos (acc.); *nobis* (dat.); van of onder o., *nostrum*; *de ex nobis*; tot of jegens o., *nostri* (als gen. obl.). — 3) pron. possess. *nostris*; de onzen, *nostri* (= onze landgenooten, ook *nostrates*); is „ons” = de pers. of zaak waarover wij spreken of schrijven, dan wordt het nom. propr. of appellat. gebruikt of, zoo de duidelijkheid er niet onder lijdt, *hic, ille, is*.

on-samenhangend, *non, parum of male cohaerens*; *interruptus*; *dissipatus* (b.v. *oratio*; *facilius est apta dissolvere quam dissipata conectere*); *rarus* (b.v. woorden, *voces* Verg.); o. zijn, *non, parum of male cohaerere*; *confusum of perturbatum esse*; — **schadelijk**, *innocens of innoxius* (eig. en overdr.); o. zijn, *nil nocere*; o. maken, *opprimere of removere (alqm)*; *comprimere* (b.v. *alcuis infidelitatem*); *frangere* (b.v. *scelus et furorem*); o. worden, *nocere desinere*; — **schatbaar**, *inaestimabilis* (= van onschatbare waarde, Liv.); (= voortreffelijk) *eximius*; *praestans*; *singularis*; *maximus*; — **scheidbaar**, *inseparabilis* (Sen.); — **schendbaar**, *inviolatus* (b.v. *tribunus plebis*; *templum*); *sacetus* (b.v. *tribuni plebis*; *templum*; *ius*; *alqm sanctum habere*); *sacrosanctus* (b.v. *tribuni plebis*; *potestas*; *possessiones*); *integer* (b.v. *ius*); *intactus* (b.v. *thesaurus*); — **schendbaarheid**, *sancitas*; verg. heiligheid; — **schuld**, *innocentia*; zijn o. bewijzen, *purgare se*; overdr. *puccinita* (kuischeid); *integralis* (onbedorvenheid); *simplicitas* (naïefteit); — **schuldig**, *innocens of innoxius* (ook *sacritum est in tecta innoxia*; *culpa vacuus of carens*; *insons* (aan iets, *alcuis rei*); o. zijn, z. zonder schuld zijn 2; aan iets, *insontem esse alcuis rei*; o. aan het haar te laste gelegd, *crimine innoxia* (Liv.); onze o. kinderen, *liberi qui nihil meruerunt*; iem. o. verklaren, *absolvere alqm* (aan iets, *alcuis rei*); o. bevonden worden, *absolvi*;

iem. o. veroordeelen, *innocentem damnare alqm*; hij is er o. aan dat, *nullo eius vitio fit ut met conl.*; overdr. *puccinus* (kuisch); *integer* (onbedorven); *simplex* (naïef); o. genot, *voluptas honesta*.

on-smakelijkheid, *nullius of iniucundi saporis*; *non conditus* (niet gekruid); *voluptate carens* (onaangenaam); overdr. *iniucundus* (sterker) *foedus*; — **smakelijkheid**, o. der spijzen, *cibi voluptate carentes*; overdr. *iniucunditas*; (sterker) *foeditas*; — **solied**, *infirmus*; *invalidus*; overdr. een o. schuldenaar, *lentum nomen*; — **staatkundig**, *alienus a prudentia civili*; *non callidus*; adv. *prudentiae civili non convenienter*; *non callide*; — **standvastig**, *inconstans*; *levis*; *mutabilis*; — **standvastigheid**, *inconstantia*; *levis*; *mutabilitas*; — **sterfelijk**, *immortalis*; *aeternus of sempiternus* (eeuwig); o. zijn, *immortalem of sempiternum esse*; *non interire* (alleen van perss.) *vita sempiterna frui*; *memoria omnium saeculorum vigere*; iem. o. maken, *reddere alqm of alcuis memoriam immortalem*; *aeternitatem immortalitatemque alci donare*; *immortali gloria afficere alqm*; zij worden om zoo te zeggen tot o. wezens gemaakt, *prope ad immortalitatis religionem consecrantur*; iets o. maken, z. vereeuwigen; o. worden, z. de onsterfelijkheid erlangen; zoo wordt men o., *sic itur ad astra* (Verg.); — **sterfelijkheid**, *immortalitas*; *aeternitas*; = onsterfelijke roem, *immortalitas*; i. *gloriae*; *immortalis*, *aeterna of sempiterna gloria*; aan de o. der ziel gelooven, *credere animos hominum immortales*; de o. bezitten, de o. schenken, z. onsterfelijk zijn, maken; de o. erlangen, zich de o. verwerven *immortalem fieri*; *immortalitatem consequi*, *adipisci of sibi parere*; *immortalem of sempiternam gloriam consequi*.

on-stoffelijk, **-heid**, z. onlichamelijk, **-heid**; — **stuimig**, *turbatus* (b.v. *mare* Liv.); *violentus* (b.v. *amnis*); *vehemens* (b.v. *ventus*); *procellosus* (b.v. *mare* Sen.); overdr. *ferox*; *violentus*; *vehemens*; adv. *magno impetu* (b.v. *hostem aggredi*); *violenter*; *vehementer*; — **stuimigheid**, *impetus* (b.v. *ventorum*; *hostium*); *violencia* (b.v. *ventorum* Plin.; *hominis*); *ferocia* (van perss.); *intemperies* (gebrek aan zelfbeheersching); met o., z. onstuimig (adv.); — **stultbaar**, *qui reprimi non potest*.

ont-aard, *qui degeneravit ab algo of ab alga re*; *degener* (Tac.); *effertus* (verwilderd); *crudelissimus* (zeer wreed); een o. zoon, *monstrum filii*; — **aarden**, *a natura recedere*; *degenerare* (abs.; *ab algo of ab alga re*, b.v. *a parentibus nostris*; *a stirpe sua*; *a virtute maiorum*); *depravari of corrumpi*; doen o., *depravare* (b.v. *nimiae rerum copiae Campanos*); *corrumpere* (alqm); overdr. van dingen, *in peius verti*; *corrumpi*; in iets, *abire, mutari of verti in alqd*; doen o., *corrumpere* (b.v. *mores*); — **aardheid**, *crudelitas*; zijn o. in andere opzichten, *degeneratum in aliis* (Liv.); — **aarding**, *vitiū*; *depravatio animi*; — **beerlijk**, *quo alqs facile caret*; verg. overbodig; — **beerlijkheid**, *nulla necessitas*; *inutilitas*; door omschr., b.v. de o. van iets aantoonen, *rem alqm non necessariam esse ostendere*;

voor iem., *alqm alqā re facile carere ostendere*; —**beren**, *carere* (niet hebben, missen) of *egere* (noodig hebben); iets, *alqā re*; —**bering**, *inopia*; *egestas*; door omschr.; gewoon aan o., *patiens* (b.v. *exercitus*).
ont-bieden, iem. o., *vocare* of *advocare alqm ad se*; (vooral van een meerdere, die een mindere o.) *accire*, *arcessere* of *evocare alqm*; *evocare alqm ad se*; verg. ook oproepen; iets o., *arcessere* of *petere alqd*; *mandare alqd* (bestellen); —**binden**, eig. = losmaken 1; overdr. *dirimere* (b.v. *coniunctionem civium*; *nuptias*; *societatem*); *dissolvere* (b.v. *alqs amicitiam*; *collegia* Suet.); *dissociare* (b.v. *morum dissimilitudo amicitiam*); een vergadering of een leger o., *mittere* of *dimittere contionem*, *exercitum*; o. worden (= sterven), *solvi*; *corporis vinculis evolare*; zich o., z. tot ontbinding overgaan; —**binding**, tr. *solutio*; door omschr.; intr. = dood, *dissolutio naturae*; de o. nabij, *fractus et prope dissolutus* (b.v. *regnum*); = verrotting, *tabes*; tot o. overgaan, *tabescere*; *put(r)escere*; —**bladeren**, *foliis nudare* of *privare* (b.v. *ramos*); —**blood**, eig. bloot 1; overdr. van iets o., *nudus*, *nudatus alqā re*; *vacuus alqā re* (b.v. *vacuum praesidiis navalibus terrestribusque regnum*); van alles o., *omnibus rebus nudatus*; *omnium rerum inops*; —**blooten**, *nudare* (b.v. *corpus*; *gladium* Liv.; ook overdr., b.v. *murum defensorem*); *aperire* (b.v. *corporis partes quasdam*; beleefdheidshalve het hoofd voor iem., *caput alqd*; zich o., *nudare corpus*; overdr. iem. van iets o., *privare* of *spoliare alqm alqā re*; —**blooting**, *nudatio* (Plin.); door omschr.

ont-boeien, z. boei (de bb. afnemen); —**boezemen**, *patefacere* of *significare* (alqd); —**boezeming**, *significatio*; *vox*; oo. van vreugde, *gaudia*; —**bolsteren**, overdr. *erudire* (alqm); —**brandbaar**, **heid**, z. ontvlambaar, **heid**; —**branden**, 1) eig. *exardescere*; verg. vuur vatten 1. — 2) overdr. *incendi* (b.v. *ira*; *amore*; *studio*; o. zijn, *ardere* (b.v. *ira*; *cupiditate pugnaendi*; *desiderio* enz.); de oorlog is o., *bellum exarsit*; overal, *omnia bello flagrant*; in Syrië, *ardet Syria bello*; verg. ontsteken 2; —**breken**, *abesse* (er niet zijn; alqd; ook *historia nostra*) *dessee* (van iets dat er moest zijn; het o. iem. aan iets, *deest alci alqd*, b.v. *frumentum*; *potestas* enz.; de tijd o. om te, *tempus deest ad met gerund*; dit ééne o. aan iets, *hoc unum deest ad alqd*, b.v. *alci ad fortunam*); *desiderari* (gemist worden); *deficere* (beginnen te o.); alqd, b.v. *materia*; het o. of begint iem. aan iets te o., *deficit alqm alqd*, b.v. *alqm tela*, *vires*; ook *consulens ad regendum equum vires*); het o. iem. aan niets (met het oog op de levensmiddelen), *alci ad usum nihil deest*; het o. niet aan menschen die zeggen, *non desunt qui dicant*; er o. veel aan dat, *multum abest ut met conl*; weinig, *paulum* of *non multum abest quin met conl*; dat o. nog aan mijn ongeluk, *id mihi restat mali*; aan uw schande, *hoc etiam restat tibi ad dedecus*; het o. er nog maar aan dat, *illud restat ut met conl*; dat ontbrak er nog maar aan, *id deerat* (Ov.; ook *id deerat ut Sen. rhet.*); het aan niets laten o., *nihil dessee pati*; *nihil reliquit facere*; *sumptibus non parcere* (geen kosten

ontzien); —**bijt**, *ientaculum* (Plaut.; Suet.); *prandium* (Iunch); zijn o. gebruiken, iets als o. gebruiken, z. —**bijten**, *ientare* (Varr.; Suet.); *prandere* (Iunchen); met iets, *prandere alqd* (iets als ontbijt gebruiken).

ont-cijferen, eig. *investigare* (b.v. *quae per notas scripta si quis i. volet* Suet.); overdr. *explicare* (alqd); —**cijfering**, *explicatio*; door omschr.: —**daan**, *confusus* of *perturbatus*; *animo c.* of *p.*; verg. ontsteld; —**dekken**, 1) eig. *detegere* (b.v. *capite detecto* Suet.); z. verder ontblooten. — 2) overdr. a) = tot de ontdekking van iets komen, *invenire* of *reperire* (alqd; ook met acc. c. inf. of afh. vraag); *animadvertere* (bemerken; alqd; ook met acc. c. inf. of afh. vraag); (= aantreffen, betrappen) *deprehendere* (alqm; alqd); *cognoscere* (kennis krijgen van iets; alqd, b.v. *furtum*; ook met acc. c. inf. of afh. vraag); *comprehendere* (alleen van een misdrijf, b.v. *rem indicio alcius*; *adulterium*); *quaerere* (b.v. *novas terras*) — b) = bekend maken, *aperire* of *patefacere* (alqd); z. verder aan den dag brengen a; onthullen; verraden 1; —**dekker**, *inventor* (f. *trix*); *qui* (f. *quae*) *invenit* of *reperit alqd*; *auctor* (ook f.); = aanbrenger, *index*; —**dekking**, abstr. *inventio* (uitvinding); door omschr.; (= aanbrengring) *indicium*; tot de o. komen, z. ontdekken 2a; concr. *res inventa* of *reperita*; *inventum*; door omschr.; een o. doen, *invenire* of *reperire alqd*; z. verder uit vinding; —**dekkingsreis**, *iter ad novas terras* of *ad novas orbis terrarum partes quaerendas suscepum*; een o. doen, *terras*, *quas homines nondum noverunt*, *quaerere*; —**dekster**, z. ontdekker.

ont-doen, iem. van iets o., *exuere alqm alqā re* (b.v. *veste* Suet.); (wederrechtelijk of met geweld) *detrahere alci alqd* (b.v. *Iovi amiculum*); zich van iets o., z. afdoen 1; afschaffen 1; zich van iem. of iets (dien of dat men gaarne kwijt is), *depellere alqm of alqd a se*; —**doelen**, tr. *solvere* of *liquefacere* (alqd); intr. *solvi*; *liqueescere* of *liquefieri*; —**duiken**, *vitare* of *effugere alqd* (b.v. *periculum*); overdr. *eludere* (alqd); de wet o., *vim legis eludere* of *fraudem legi facere* (Liv.; door iets, *alqā re*); den krijgslust o., *subterfugere militiam*; het recht o., *fraudem adhibere iuri*; —**duiking**, door omschr.; door o. van den eed, *iuris iurandi fraude*.

ont-eerder, z. schender; —**eeren**, *dedecorare* (b.v. *se flagitiis* Sall.); *dehonestare* (b.v. *alcus jamam* Liv.); *dedecore* of *ignominia officere* (alqm); zich o., z. ook schande op zich laden; (door ontucht) o., *stuprare* of *constuprare* (b.v. *matronas*); *vim afferre* (b.v. *virgini*); o. worden, ook *vim pati* (Suet.); —**eerend**, *ignominiosus*; *inhonestus*; *turpis*; *infamis*; o. daad of handeling, ook *flagitium*; *dedecus*; *turpitude*; een zeer o. daad, ook *factum flagitii plenum* of *dedecoris*; een o. vonnis te zijnen laste hebben, *iudicio turpi convictum esse*; o. zijn, *probro* of *pudori esse*; —**eering**, *ignominia*; *dedecus*; (door ontucht) *vitium* of *stuprum per vim* (alci) *oblatum*.

on-tegensprekelijk, —**tegenzeglijk**, *evidens*; adv. *sine ulla controversia*; *certe*; *facile* (bij adii. en ww., b.v. *f. principes*; *f.*

omnes superavit); plane of longe (bij adii., b.v. p. grandis; l. ditissimus); verg. zonder twijfel.

ontelgen-en, b.v. iets huis o., *alqm domo expellere, eicere of exturbare*; —**ing**, door omschr.

ont-elbaar, *innumerabilis; infinitus* (b.v. *multitudo*); o. vele, *sescenti*; oo. malen, *sescenties*; milites; o. menigte, ook *innumera-bilitas*; het aantal ruiters is o., *numerus equitum iniri non potest* (Liv.); —**tembaar**, *indomitus* (b.v. *equus; cupiditas*); i. alque effrenatus (b.v. *cupiditas*); o. moed, *virtus et ferocia*.

onterv-en, *exheredare* (alqm); ontcrfd, *exheres* (b.v. *testamento filius; paternorum bonorum*); —**ing**, *exhereditatio*.

ontevreden, *sorte sua non contentus* (ontevreden met zijn lot); *stomachosus of morosus* (knorrig); met den politieken toestand o., *novarum rerum of mutationis rerum cupidus*; o. met iets, *non contentus alq re*; o. zijn met zijn lot, ook *alqm paenitet fortunae of sortis suae*; o. zijn met den politieken toestand, *novis rebus studere*; o. over iets, *offensus alq re*; o. zijn over iets, *grawiter, moleste, aegre of indigne ferre alqd* (ook met acc. o. inf. of quod en ind.); *paenitet of taedet alqm alcius rei*; *indignari alqd* (ook met acc. o. inf. of quod en ind.); *accusare* (alqd, b.v. *fortunam suam*); over iem., *offendere of offendi in alqo*; *paenitet of taedet alqm alcius*; *accusare alqm*; *dispicet alci alqs*; over zichzelf, *sibi met displicere*; *alqm sui paenitet* (ook *sapientiam numquam sui paenitet*); —**heid**, *animus offensus*; *molestia of offensio* (ergernis); *indignatio* (verontwaardiging); *morositas* (knorrigheid); *tristitia* (slechte luim); *animus iniquus* (b.v. *animo iniquo ferre alqd*); *invidia* (de door iets opgewekte o.; b.v. *annonae*); *odium* (o. met iets, *alcus rei*); o. (op)wekken, *indignationem movere* (b.v. *haec vox multo in castris maiorem i. movit*); *ad invidiam vertere* (Tac.); de o. van iem. opwekken, *offendere alqm of alcus animum*; z. verder ergeren; zijn o. over zijn lot ullen of te kennen geven, *accusare fortunam suam*; door gemompel zijn o. over iets, *frerere adversus alqd*; tot mijn groote o., *cum magna mea molestia*.

ont-fermen, z. iem. medelijken bewijzen, met iem. n. hebben; zich iem. aantrekken 5; —**ferming**, z. medelijken. —**fronsen**, *explicare* (b.v. *frontem Hor.*); —**futselen**, *defraudare* (alqm alq re); *surripere* (alci alqd); —**gaan, 1**) *vitare* (b.v. *odium plebis; fugā mortem*); *evitare* (b.v. *suspicionem; impendentem tempestatem*); *effugere* (b.v. *periculum; invidiam*); z. verder zich onttrekken; ontkomen. —**2**) iets o. iem. (= iets is iem. onbekend), *alqm alqd fupit of praeterit*; (= iets o. aan iets aandacht) *atqs alqd non videt of non animadvertit*; *alqd alqm fallit*; (= iem. denkt niet aan iets) *alqd alqm fugit*; *alcus rei immemorem of non memorem esse* (verg. ontschieten); (= iets valt iem. niet ten deel) *alqd alci non obvenit*; (bij een verkoop) *agd ab alqo abit*; zich iets laten o., *dimittre alqd* (b.v. *victoriam*); een gelegenheid, *occasionem of facultatem* *dimittre of ex manibus d.*; *tempus* *dimittre*; *amittere*

occasionem; *occasione of tempore deesse*; *occasionem, facultatem of locum praetermittere*; om iets te doen, *alqd faciendi*; zulk een gunstige gelegenheid, *tantum fortunam ex manibus dimittre*; zich een gelegenheid niet laten o., *non deesse occasione of tempore*; —**gelden**, moeten o., z. boeten; iem. iets doen o., z. doen boeten; iem. voor iets straffen 1; —**geven**, zich iets willen o., *non perseverare of perstare in alq re*.

ont-ginnen, *colere of fertilem redigere* (b.v. *agrum*); *dehicare* (b.v. *agrum silvestrem Col.*); *exercere* (b.v. *metalla*); op nieuw o., *recolere* (b.v. *metalla Liv.*); —**glippen**, *elabi* (b.v. *alqd e of de manibus*); *delabi* (b.v. *arma de manibus*); zich iets laten o., *alqd dimittre ex manibus* (b.v. *praedam; fortunam*); een gelegenheid, z. ontgaan 2; verg. verder ontsnappen; ontvallen; —**gloeen**, z. ontbranden; —**glijden**, z. ontglippen; —**goochelen**, iem. o., *alci errorem of spem eripere of demere*; —**gorden**, *recingere* (poët.; *alqd*; zich o., *recingi*, ook *alqd*, b.v. *angum*, tegenst. *incingi* Ov.); —**grendelen**, *reserare* (b.v. *ianuam*); —**groelen**, z. ontwassen.

ont-haalen, *hospitium* (gastvrije opname); *invitatio* (aan tafel enz.); een goed o. bij iem. vinden, *hospitalliter excipit ab alqo*; z. ook opname; —**halen**, zich o., z. zich te goed doen 3 c; iem. o., *invitare alqm* (b.v. *suos in castra invitandi causā abducunt*); in 't bijz. *convivio excipere alqm*; heerlijk, *apparatus epulis ac of excipere alqm*; vorstelijk, *apparatu regio accipere alqm*; iem. op iets o., *accipere alqm alq re* (b.v. *accipitur mulso milites Plaut.*); *apponere alci alqd*; overdr. iem. op een vertelseltje o., *narrare alci fabellam*; —**halzen**, iem. o., *secare alci collum gladio*; *decollare alqm* (Sen.); zich, *gulam sibi praesecare* (Sen.); *secare fauces* (b.v. *novacula Suet.*); verg. ook de keel afsnijden 1.

ont-heffen, iem. van iets o. (= bevrijden), *levare alqm alq re* (b.v. *onere; supplicio; magnā curā* enz.); *liberare alqm alq re* (b.v. *iure iurando*); *vacationem dare alci* (b.v. *muneris; militiae*); verg. ook bevrijden; ontheven = vrij 2; (= kwijtschelden) *remittere alci alqd* (b.v. *alci poenam of multam*; *alci necessitatem alqd faciendi*; *alci tributum in quinquennium*; iem. van de verplichting om te, *alci ne met conl.*, b.v. *Gaditanis remissum ne praefectus Gadis mitteretur Liv.*); *liberare of exsolvere alqm alq re*; (als gunst) *veniam dare of gratiam facere alci alcus rei*; o. worden van iets, ook *vacationem alcus rei of ab alq re accipere*; *veniam of gratiam alcus rei impetrare*; ontheven zijn van iets, *solum of liberatum esse alq re*; *vacare alq re*; *vacationem of veniam alcus rei habere*; verg. ook kwijtschelden; —**heffing**, = bevrijding, *liberatio* (alcus rei); (= kwijtschelding) *remissio* (b.v. *tributi in triennium*); verg. kwijtschelding; —**heiligen**, *polluere* (b.v. *sacra; templa*); *violare* (b.v. *loca religiosa*); —**heiligen**, *violator*; —**heiliging**, *violatio*; —**hoofden**, iem. o. (van den beul), *securi ferre of percutere alqm*; *decollare alqm* (Sen.); (alg.) *caput alci of alcus praedicere*.

ont-houden, 1) iets o. = niet vergeten, niet vergeten zijn, *memoriam alcius rei servare* of *retinere*; *tenere* of *memoria tenere* *alqd* (ook met acc. c. inf.). — 2) iem. iets o., *detrahere* *alci* *alqd* (b.v. *honorem*); *subducere* *alci* *alqd* (b.v. *voedsel*, *cibum*); (iets waarop hij recht heeft) *reddere* *nolle* *alci* *alqd*; (op bedriegelijke wijze) *fraudare* *alqm* *alqd* re; bijval aan iets o., *assensus* *ab* *alqd* re *cohibere* — 3) zich van iets o., *abstinere* *alqd* re (b.v. *proelio*; *iniuriā*); se *abstinere* *alqd* re (b.v. se *cibo*; se *seclere*); *temperare* *ab* *alqd* re (b.v. *ab iniuriā*; a *caedibus*); zich van elk oordeel o., *nullum* *suum* *iudicium* *interponere*; — **houder**, (vir) *abstemius*; *aquae* *potor* (Hor.); — **houding**, *abstinentia* (abs.; ook a *vino* Cels.; vini Plin.); *continentia*; *temperantia*; — **hullen**, *detegere* (b.v. *iuga* *montium* *detexerat* *nebula*; ook *fraudem*; *alci* *intimos* *affectus* *suos* Sen.); *nudare* (b.v. *corpus*; ook *omnia*; *jamā* *equestris* *pugnae* *voluntates* *hominum*); *denudare* (b.v. *alci* *consilium* *suum*); *patēfacere* (b.v. *verum*); *aperire* (b.v. *coniurationem*; *rethorum* *mysteria*); verg. aan den dag brengen a; verraden 1; — **hutst**, *perturbatus*; o. worden, *perturbari* of *p. animo*; verg. ontsteld.

ont-kapen, *surripere* (*alci* *alqd*); — **ken-nen**, *negare* of *abnuere* (*alqd*; met acc. c. inf.); *infitiari* (loochenen; *alqd*; non t. met acc. c. inf.); *hardnekkig* o., *pernegare* (*alqd*; met acc. c. inf.); — **kennend**, *negativus* (ICT.; Gramm.); — **kenning**, *negatio*; *infitiatio* (het loochenen); — **ketenen**, eig. z. boei (de bb. afnemen); overdr. de harts-tochten der menschen o., *homines velut frenis exsolvere*; in de tragedie worden de hartstochten o., *desceviunt tragica in arte* (Hor.); de ontkende hartstochten, *cupiditates effrenatae*; — **kiemen**, *germinare*; *progerminare*; *enasci*; doen o., *evocare* (b.v. *sata* Sen.); overdr. *nasci*; *existere*; — **kleden**, z. uitkleeden; — **klead-kamer**, b.v. in een badhuis, *apodyterium*; — **kleuren**, *decolorare* (*alqd* Cels.).

ont-knoopen, *solvere* (*alqd*); — **knooping**, overdr. *exitus* (b.v. *fabulae*); geen o. kunnen vinden, *explicare* *argumenti exitum* non *posse* (van tragische dichters); de o. nabij zijn, *ad exitum venire*; — **komen**, *evadere* (b.v. *e manibus hostium*; e *morbo aegrotus*; e *periculo navis*; *ex insidiis exercitus*; *periculo* Liv.; *inter stationes*; op de vlucht o., *ex fuga evadere*; ook abs.); *effugere* (b.v. uit iems handen, *ex alcuius manibus*; aan iems handen, *alcuius manus*; verg. e *proelio*; *ex vinculis*; *periculum*); aan een veroordeeling o., *ex iudicio elabi*; *ex iudicio* (wegens iets, *alcuius rei*, b.v. *peculatus*) *emergere*; gelegenheid om te o., ook *effugium*; verg. ont-snappen; — **koming**, *fuga*; *effugium* (middel of gelegenheid om te ontkomen).

ont-laden, *exonerare* (b.v. *navem*); — **lasten**, *exonerare* (b.v. *ventrem* Suet.; ook *conscientiam* *suam* Curt.; van iets, *alqd* re, b.v. *praegravante turbā regnum* Liv.); *levare* (*alqm* *alqd* re, eig. en overdr.); iem. o. van den haat, waarvan hij het voorwerp is, *deonerare* *alqd* *ex alcuius invidia*; — **lasting**, *levatio* (verlichting); (= stoelgang) *egestio* (Suet.); *exinanitio* *alvi* (Plin.); *detectio* (Cels.); o. hebben, *exonerare* *alvum* (Plin.);

alvum *deicere* (Cato.); *deicere* (Cels.); conor. *alvus* (b.v. *nigra* Cels.); — **leden**, 1) eig. *insecare* *aperireque* (b.v. *humana corpora* Gell.). — 2) overdr. *explicare* of e. *et enodare* (*alqd*); *quasi in membra discernere* (*alqd*); — **leding**, eig. door omschr.; overdr. *explicatio*; e. *et enodatio*; *expositio*; — **leed-kunde**, *anatomia* (Cael. Aur.); *anatomica* (Macrob.); — **leedkundige**, *anatomicus* (Macrob.); — **leedmes**, *scalpellum*.

ont-leenen, *mutuari* (b.v. *subtilitatem* *ab Academia*; *consilium* *ab amore*; *virtus* *nomen* *a viro*); *sumere* (b.v. a *philosophia* *ista*; van elders, *aliunde*, b.v. *nulla a. sumpta meliora* *apud nos esse facta*); *ducere* (b.v. *nomen* *ex alqd* re; *nulla etiam sunt in nostris institutis ducta ab illis*; *argumenta ex alqd* re); *depromere* (b.v. *orationem ex iure civili*; vel a *peritis vel de libris*); *accessere* (b.v. *studia doctrinae accessita aliunde*); *asciscere* (b.v. *sacra a Graecis ascita et accepta*); verg. ook afleiden 2; — **leening**, *mutuatio*; door omschr.; — **lokken**, *ellicere* (b.v. *sonos*; *responsum*; *verbum ex alqd* de *alqd* re; *veram vocem etiam ab invito*; *arcana alcuius*); verg. ook afdwingen; — **loopen**, z. ont-komen; — **luiken**, se *aperire* of se *pandere* (Plin.).

ont-mannen, iem. o., *virilitatem* *alci* *adimere*; *alqm* *castrare* of *exsecare*; ontmand, *ademptae virilitatis*; *exsectus*; ontmande, z. gesneden; — **mantelen**, een stad o., *urbem propaguaculis nudare*; — **maskeren**, *detegere* *alqm* (Curt.); verg. iem. het masker afrukken 2; — **menscht**, *omnis humanitatis* *expers*; *immanis*; — **moedigen**, *frangere* *alqm* of *animum alcuius*; *debilitare* *spem* of *animum alcuius*; *spem* *alci* *eripere* of *auferre*; *percellere* *alqm*; o. worden, z. ook den moed verliezen 1; — **moediging**, z. moedeloosheid; — **moeten**, iem. o., *alci* *obvium* of *obviam* (adv.) *esse* of *fieri*; *congregi* *cum* *alqd* (b.v. *in itinere*; ook *cum sole luna*); *toevallig* o., *nancisci* *alqd* (b.v. *vitis clavicularis suis quasi manibus quicquid est nacta amplectitur*); *incidere* *in* *alqm*; *offendere* *alqm*; ik heb nooit iem. o. die, *vidi neminem qui* met con.; — **moeting**, (toevallige) *occursus*; (opzettelijke) *obviam* *itio*; *congressus* (samenkomst; ook vijandelijke o.).

ont-nemen, *adimere* (*alci* *alqd*, b.v. *pecuniam*; *vitam*; *spem* enz.); *detrahere* (b.v. *timor* *alci* *facilitatem*; *mihi* *quod potuit sceleratorum hominum furor detraxere*); *auferre* (b.v. *ab alqd* *vasa omnia*; ook *alci* *spem*); (met geweld) *eripere* (*ab* *alqd* of *alci* *alqd*); z. verder benemen; subst. het o., *ademptio*; *detractio*; *ereptio*; door omschr.; — **nuchteren**, iem. o., *gratissimum errorem* *alci* *demere*; *errorem* *alci* *eripere*.

ontoe-gankelijk, van plaatsen, *ad quem* of *quo* (adv.) *aditus* non *est* (b.v. *locus*); *impeditus* (b.v. *locus*; *silvae*); *invius*; o. zijn, *hand* *adri* *posse*; *clausum* *esse*; o. maken, *claudere* (*alqd*); *impedire* (b.v. *pallus* *locum*); *obsaeire* (versperren); b.v. *viam*; *alci* *ad magistratus* *iter*; van perss., z. ongenaakbaar; voor iets, *difficilis* (b.v. *alcuius precibus* Ov.); o. voor de waarheid, *veritatis* *impatiens* (Curt.); voor goeden raad, *nullius salubris consilii* *patiens*; o. zijn voor iets, *non moveri* *alqd* re (zich niet laten

bewegen door iets); **-gankelijkheid**, *adeundi nulla potestas*; de o. der stad, *difficilis urbis situs*; door omschr.: **-reikend**, *non sufficiens*; z. verder niet toe-reikend; onvoldoend; **-reikendheid**, *paucitas* (b.v. *militum*); **-rekenbaar**, *impotens* (b.v. *homo*; ook *crudelitas* Liv.); o. zijn, *mentis non compotens esse*.

ontoombaar, *effrenatus* (b.v. *furor*).

ontplooiën, *explicare* (b.v. *vestem*; ook *legiones*; *frontem* Hor.); de zeilen o., *pandere vela*; *vela* facere (overdr. van een spreker); de vleugels (van een leger) o., *diducere cornua* (Liv.); zich o., *explicari* (ook *pate-scere*, b.v. *acies* Tac.); **-poppen**, overdr. zich o., *evadere* (b.v. *ex fucosis firmi suf-fragatores*); **-raadsele**, *solvere alqd*; iets niet kunnen o., *alqd capere of assequi non posse*; **-raden**, z. afraden; **-redderd**, *quassatus* (b.v. *navis*; *res publica*); o. toe-stand, *implicatio* (b.v. *rei familiaris*); **-reddering**, te midden van die o., *in re trepida*; **-rimpelen**, *erugare* (b.v. *cutem in facie* Plin.); *explicare* (b.v. *frontem* Hor.); **-roeren**, iem. o., *alqm of anumum alcius perturbare*; intr. *perturbari*; verg. roeren; **-roering**, *perturbatio of animi p.*; *motus*; **-rollen**, 1) tr. *evolvere* (b.v. *volumen epis-tularum*); *explicare* (b.v. *librum*). — 2) intr. z. ontvallen; rollen 2.

ontroostbaar, *solacium non admittens*; o. zijn, *nihil consolationis admittere*; *omne solacium repudiare*; o. zijn van verdriet, *vincit omnem consolationem dolor*.

ontrooven, iem. iets o., *eripere of auferre alqd ab alqo*; **-er**, *eraptor*; **-ing**, *ereptio*.

ontrouw, 1) adi. *infidus*; *infidelis*; o. ma-ken, z. tot ontrouw verleiden 2; o. worden, *fidem mutare*; iem., *deficere of de-sciscere ab alqo*; overdr. iets, *deficere ab alqo re* (b.v. *ab amicitia*; *a virtute*); *desciscere* (b.v. *a veritate*; *a natura*); zijn plicht, z. verzaken. — 2) subst. *infidelitas*; iem. tot o. verleiden, *alqm fide demovere* (Liv.); tot o. aan iem., *demovere alqm ab alqo* (Sall.); *alqm avertere ab alcius amicitia*; iem. tot o. trachten te verleiden, *attemp-tare alqm* (ook *urbem*; *classem*); z. ook trouweloosheid 1.

ont-ruinen, *decedere* (b.v. *de parte agri*; *insulis omnibus*); *demigrare* (de of *ex alqo loco*); geheel o., *nudum atque inane relin-quere alqd* (b.v. *partem subselliorum*); de banken zijn bij uw komst o., ook *adventu tuo subsellia vacuefacta sunt*; = doen o., *vacuum facere of vacuefacere* (b.v. *domum*); **-ruïming**, door omschr.; **-rukken**, iem. iets o., *eripere alqd ab alqo of alci* (ook *alci vitam*; *alqm ex servitute of ex periculo*; *alqm a morte*); *extorquere* (b.v. *sicam de of e manibus alci*; ook *alci victoriam*); *detrahere alci alqd* (b.v. *scutum militi*; *alci auxilia*); z. ook afrukken 1; losrukken 1; **-rukker**, *eraptor*; door omschr.

ont-schaken enz., z. schaken 1 enz.; **-schepen**, *exponere* met of zonder *navibus* of *e navibus* (b.v. *e. milites*; *copias e navi-bus*; *ad Pharium navibus copias*; ook *milités in terram*); zich o., *egredi in terram*; *exire ex of de navi* (of *de navibus*); *egredi*; *exire*; **-scheeping**, *excensio* (b.v. *e. ab navibus in terram facta*); door omschr.; **-scheuren**, z. ontrukken; **-schiëten**, z. ontglip-

pen; (uit het geheugen) *de memoria exci-dere*; *excedere memoria of e memoria* (Liv.); dat was mij o., *ista mihi exciderant*; verg. vergeten.

ont-sieren, *deformare* (alqd; ook *multa bona uno vitio* Liv.); *dedecere* (misstaan; *alqm*); ontsierd, *deformatus*; **-slaan**, 1) uit den dienst, z. afdanken; afzetten 2; af-schaffen 1; uit de gevangenis, z. los-laten 1. — 2) iem. van iets o., *levare of liberare alqm alqo re*; z. verder ontheffen; **-slag**, *missio* (uit den dienst of de ge-vangenis); *dimissio* (uit den dienst); iem. zijn o. geven, z. afdanken; afzetten 2; iem. eervol o. geven, *alqm honestā missione exauctorare* (uit den krijgslust); *alqm rude donare* (een gladiator, Hor.); niet eervol, *exauctorare alqm*; *cum ignominia missum facere* (b.v. *legionem* Suet.); iem. eervol o. toestaan, *alci indulgere rudem* (Suet.); o. krijgen, *rudem accipere*; zijn o. vragen, *missionem postulare*; **-slapen**, *obdormiscere* (b.v. *in mediis vitae laboribus*); verg. sterven; **-slippen**, z. ontglippen; **-sluieren**, z. onthullen; **-sluipen**, z. wegsluipen; **-sluiten**, *recludere*, *aperire* of (= ontgrendelen) *reserare* (b.v. *fores*); z. verder openen; **-smetten**, *ablucere* (alqd); verg. reinigen.

ont-snappen, *elabi* (b.v. *e of de manibus*; *e proelio*; *ex caede*; *inter tela et gladios pa-tris*; *inter tumultum*; ook *ex isto ore verbum excidere aut elabi potuit*; *usitatae res facile e memoria*); *e manibus effugere* (b.v. *rex*); iem. laten o., *ex manibus dimittere of e manibus emittere alqm* (b.v. *hostem*); z. ver-der ontkomen; ontvallen; **-snapping**, *fuga*; *effugium* (gelegenheid of middel om te ontsnappen); **-snoeren**, *solvere of vin-culis resolvere* (alqd); *vincula solvere* of *laxare* (alcus rei).

ont-spannen, 1) eig. *retendere* (b.v. *arcum*). — 2) overdr. *remittere* (b.v. *animos variorum canendi sonorum vis*); zich o., *remittere anumum*; *se remittere*; *relaxare anumum*; *ralaxari anumum*; van iets, *laxare anumum ab alqo re*; *se relaxare alqo re* (b.v. *molestissimis occupationibus*); door iets, *oblectari of se oblectare alqo re*; **-span-ning**, *remissio of relaxatio* (ook *animi r.* of *r.*; het zich ontspannen); *oblectamentum* (o. brengende bezigheid); *laxamentum* (b.v. *eo laxamento cogitationibus dato* Liv.); ter o., *animi relaxandi causi*; o. geven, z. ontspannen 2; afleidend bezorgen 2 b; o. nemen, z. zich ontspannen 2; o. na arbeid, *post decisa negotia campus* (Hor.); zich geen o. gunnen, *nullum tempus a la-bore intermittere*; **-spinnen**, een gesprok o. zich, *sermo nascitur*; een gevecht o. zich tusschen, *contrahitur certamen inter met acc.*; **-springen**, *oriri* (b.v. *Rhenus ex Lepontis*); *profluere* (b.v. *Mosa ex monte Vosego*); *scaturire* (van bronnen); overdr. den dans o., *evadere*; **-spruiten**, *enasci* (b.v. *rami*); *emergere super of extra terram* (van planten, Plin.); overdr. = ontstaan 1; afstammen 1.

ont-staan, 1) ww. *existere*; *oriri*; *cooriri*; *fieri*; uit iets o., *existere de of ex alqo re* (b.v. *se de terra tamquam hos ex arvis mu-sculos exstitisse*); o. uit of ten gevolge van, *existere* (b.v. *ex luxuria avaritia*); *nasci*

(b.v. *pietas ex eo quia . . . ; facinus a cupiditate*); *manare* (b.v. *peccata ex ciliis*); *exoriri* (b.v. *honestum ex virtutibus*); *efflorescere* (opbloeien; b.v. *ex rerum cognitione efflorescat oportet oratio*). — 2) subst. het o., *ortus*; *origo*; bij het, zijn enz. o., terstond bij het, zijn enz. o., *nascens*; in *primo ortu*; z. verder begin; — **steken**, 1) eig. z. aansteken 2. — 2) intr. *exardescere*, *incendi* of *inflammari* (b.v. in toorn, *trā*); o. zijn, *ardere*, *flagrare*, *incensum* of *inflammatum esse* (b.v. *irā*); iem in toorn doen o., *exacerbare alqm*; — **stekeling**, (van vuur) *incensio*; (van lichaamsdeelen) *inflammatio* (b.v. *oculorum*, *aurium* Cels.); verder door omschr.; — **steld**, *perturbatus* of *animo p.*; hevig o., *consternatus*; *percussus*; *attonitus*; *obstupescere* of *perterritus*; doodelijk o., *exanimatus*; er o. uitzien, *perturbato esse vultu*; — **stelen**, z. *stelen* 1; — **stellen**, *perturbari* of *animo p.*; (hevig) *consternari*; *obstupescere*; iem. doen o., *perturbare alqm* of *alcus animum*; *consternare* of *percellere alqm*; verg. ontsteld; — **steltenis**, *perturbatio*; *consternatio*; *pavor*; een hevige o. maakt zich van iem. meester, *alqs animo* of *mens animusque alcus magnopere* of *vehementer perturbatur*; in zijn o., *perturbatus*; — **stend**, eig. *dissonus*; overdr. *stomachosus*; *tristis*; o. zijn, *stomachari* (over iets, *alqā re*; ook met *quod* en ind.); *tristem esse*; over iets, ook *graviter ferre alqd* (ook met acc. c. inf.); — **stemmen**, 1) eig. *dissonum reddere*; o. zijn, *discrepare*. — 2) overdr. iem. o., *offendere* of *commovere alqm* of *alcus animum*; *alqm molestiā afficere*; *alqd alci tristitiā affert*; — **stemming**, *animi offensio* of *molestia*; *tristitia*; *stomachus*; *lichte o.*, *animi offensiuicula*; ik onderdrukte mijn o., *destitui stomachari*; de algemeene o., *aegrae omnium mentes* (Liv.); z. ook ontevredenheid; — **stentenis**, bij o. van iem., *alqo absente*; bij o. van magistraten, *intermissis magistratibus*; — **stoken**, *inflammatus*; oo. oogen hebben, *lippire*; met oo. oogen, *lippus*.

ont-stroomen, *profluere* of *emanare* (ex *alqo loco*; ook *lacrimae ab oculis proflunt*; *alci manant lacrimae*); — **strijden**, z. afstrijden; — **takelen**, schepen o., *armamentis spoliare naves*; verg. optakelen; — **trekken**, *detrahere* (*alqd* of *alga re*, b.v. *alqd* de dignitate *populi*; *alqd alci*, b.v. *alci legiones*); *abstrahere* (b.v. *senectus nos a rebus gerendis*); *subtrahere* (b.v. *mihi vicarium meae diligentiae*; *materiem furori*; *morte subtrahit spectaculo hominum Syphax est*; *cui iudicio eum mors subtraxit*); *subducere* (eig. heimelijk wegvoeren; b.v. *cohortes aliquot e dextro cornu*; ook *alg.*, b.v. *cibum athletae*); *amovere* (b.v. *cotidianum victum ab alqo*); *eripere* (b.v. *alqm ex periculo*; een aangeklaagde aan de verantwoord. o., e. *reum*; ook *alqm pecuniā*); *privare* (berooven; *alqm alqā re*); den staat zijn diensten o., *deesse rei publicae*; iem. zijn hulp, *deesse alci*; iem. aan de straf o., *poenam avertere ab alqo*; iem. aan iets bliken o., *alqm a conspectu* of *ab oculis removere*; *alqm a conspectu alcus tegere* (b.v. *flammā copias a c. Romanorum*); **zieh** aan iets o., *recedere* of *se removere ab alqā re*; *vitare alqd* (b.v. *odium plebis*; *fugā mortem*); *devitare alqd* (b.v. *procellam*; *dolorem*); *evitare* (b.v.

periculum; *suspicionem*); *defugere alqd* (b.v. *alcus aditum*; *munus humanum designatum a deo*; *proelium*); *deesse alci rei* (b.v. *officio*; *muneri*); *supersedere alqā re* (b.v. *proelio*); (heimelijk) *se subducere* (b.v. *de circulo*; *clam se custodibus*); *subterfugere* (b.v. *poenam aut calamitatem*); (= weigeren) *detrectare* (b.v. *militiam*; *pugnam*); *zieh* aan iets bliken o., *se removere ab alcus conspectu* of *oculis*; *vitare alcus oculis* of *aspectum*; *fugere alcus conspectum*; hij onttrok zich aan de verantwoording, *ne causam diceret se eripuit*; *zieh* aan de staatszaken o., *z. zich* uit het politieke leven terugtrekken 1 b; *zieh* aan iets vragen o., *alci quarenti alqd deesse*; — **tronen**, iem. o., *alci regnum adimere*; *alqm regno spoliare*, *pellere* of *expellere*; *regno eicere alqm*.

on-tucht, *stuprum*; *impudicitia* (onkuischheid); *libidines* (ontuchtige begeerten of handelingen); *impuritates* (ontuchtige handelingen); *zieh* aan o. overgeven, *libidinibus indulgere*; *rebus venereis deditum esse*; o. plegen, *stupra facere*; met iem., *stuprum facere cum alqā*; — **uchtig**, *impudicus* (adv. -e); verg. onkuisch; ontucht; — **tuig**, *quisquiliæ* (eig. en overdr.); verg. uitvaagsel.

ont-vallen, eig. *elabi* (*alqd* e of *de manibus*); *excidere* (*alqd manu* of *de manibus*; *alqd alci*); overdr. *prolabi* (b.v. *ne quod ab alqā cupiditate prolapsum verbum esse videatur*); iem. o. een woord, *alci* of *ex ore alcus verbum excidit*; *zieh* iets laten o., *iacere alqd* (of met acc. c. inf., Sall.); *inicere alqd* (tegen over iem., *alci*); laat u behalve dat geen woord o., *extra ea cave vocem mittas*; iem. is iem. door den dood o., *alqs alqm amittit*; *alqs alci fato ereptus est*; — **vangen**, 1) iets o., z. krijgen 2; geld o., z. ook innen. — 2) iem. o., *accipere alqm* (b.v. *bene*; *elegant*; *hospitio*); *excipere alqm* (ook *alqm benigno vultu*); *recipere alqm* (b.v. *lecto*; *domo*; *ad se* of *ad se domum*); (= toespreken, begroeten) *appellare alqm* (b.v. *legatos superbius*) of *salutare alqm*; een bezoeker o., z. toelaten 2; — **vangenis**, *conceptus* (of -io); — **vanger**, door omschr., b.v. *qui* (*alqd*) *accipit* of *accipit*; *cui* (*alqd*) *datur* of *deditum est* enz.; (van belastingen enz.) *coactor*; *exactor*; — **vangkamer**, *salutatorium cubiculum* (Plin.); — **vangst**, 1) = het ontvangen, *acceptio*; = het ontvangene, *acceptum* (tegenst. *expensum*); oo. en uitgaven zijn gelijk, *par est ratio acceptorum et datorum*; door omschr., na o. van het geld, van den brief enz., *pecuniā*, *epistolā* enz. *acceptā*; iets in o. nemen, *accipere alqd* (b.v. *frumentum*); een erfenis voor iem. in o. nemen, *procurare hereditatem*; verg. uitgaaf. — 2 de o. van iem., door omschr., b.v. een zeer eervolle o. viel hem ten deel, *honorificentissime exceptus est*; — **vankelijk**, *capax* (b.v. *aures avidae* et *capaces*); *idoneus* (b.v. *idoneam naturam complecti*); een klacht o. verklaren, *nomen recipere*; o. voor iets, *natus factusque ad alqd*; *inclinator* of *propensus ad alqd*; *docilis ad alqd* (b.v. *ad hanc disciplinam*); voor iets o. zijn, *capere alqd* (b.v. *sapientiam*); *alqd sentire* (b.v. *voluptatem* et *dolorem*; *pulchritudinem*); *admittere* of *suscipere alqd* (b.v. *consolationem*); *alqā re moveri* (b.v. voor goede indrukken, *hone-*

stis rebus); een voor iets o. hant, *mollis animus ad accipiendum alqd*; voor vriendschap o. zijn, *se facilem praebere amicis*; voor iets niet o. zijn, ook *alqd alqm non tangit* of *non cadit in alqm* (b.v. *dolor*); *carere alqd re* (b.v. *senectus istis voluptatibus*); niet meer, *alcus rei sensum amississe*; niet meer o. zijn voor de smart, *animus ad dolorem obduruit*; voor niets o. zijn, *omni sensu carere*; voor niets meer, *omnem sensum exuisse*; —**vankelijkheid**, o. voor iets, *alcus rei* (b.v. *honestatis sensus*); o. voor iets hebben, z. *ontvankelijk* voor iets zijn.

ont-veinzen, *dissimulare* (alqd; met acc. e. inf.); zich niet o., z. zich bewust zijn; —**veinzing**, *dissimulatio*; —**vlambaar**, o. of licht o., *facilis ad exardescendum* (b.v. *material*); *qui facile accenditur*; hoewel ik een zeer licht o. gemoed had, *cum minimo accenderer igni* (Ov.); —**vlambaarheid**, *facilitas exardescendi*; —**vlammen**, z. *ontbranden*; *ontsteken* 2; —**vlieden**, *elabi* (b.v. *animus e corpore*); z. verder *ontvluchten*; —**vlieding**, z. *ontvluchting*; —**vliegen**, a. of *evolare*; —**vlieten**, —**vloeden**, ef. *profluere* of *emanare* (ab of ex alqd re); —**vluchten**, *fugere*, au. ef. of *profugere* (abs. of ab of ex alqd loco); *diffugere* (naar verschillende kanten); z. verder *ontkomen*; *ontsnappen*; *mijden*; —**vluchting**, *fuga* (vlucht); *effugium* (middel of gelegenheid om te ontvluchten); —**voerder**, *raptor*; —**voeren**, *abducere* (alqm; alqd); (met geweld) *vi abducere*; *raptus* of *abripere* (alqm; alqd); —**voering**, *raptus*; —**volken**, *vacuifacere* (b.v. *terram*); *vestare* (b.v. *forum*; *agros*); de stad werd door voortdurende sterfgevallen o., *urbs exhausta est assiduis funeribus* (Liv.); *ontvolkt*, ook *desertus*; *vastus*; *vacuus*; —**volking**, *vastitas* (het ontvolkt zijn; b.v. *urbis*); door omschr.; —**vonken**, z. *ontbranden*; —**vooven**, *explicare* (eig. en overdr.; alqd); *evolvere* (eig.; alqd); *expungere* (uiteenzetten; alqd); z. ook *uitleggen* 2; —**voowing**, *explicatio*; door omschr.; —**vreemden**, *furto subducere* of *surripere* alqd; *clam egerere* (b.v. *pecuniam ex aerario*); *auferre* (alqd); z. verder *verduisteren* 2 b; —**vreemder**, *fraudator*; door omschr.; —**vreemding**, *furtum*; o. van geld uit de staatskas, *peculatus*; verg. *verduistering* 2 b.

ont-waken, 1) eig. *expergisci*; *expergefieri*; *somno excitari*. — 2) overdr. *expergisci*; *expergefieri*; van zaken, *excitari* (b.v. *dolor*); *emergere* (b.v. *amor*); zijn geweten is o., *conscientia mordetur*; spoedig ontwaakte bij het volk het verlangen naar hem, *brevi populum desiderium eius tenuit*; de haat tegen iem. o. weder, *redintegratur in alqm invidia*; uit den dood o., z. uit de dooden herrijzen; —**wapenen**, iem. o., *armis exuere* alqm; *arma adimere* alci; geheel, *armis despoliare* alqm; een leger o., *spoliis exarmare exercitum* (Liv.); overdr. (= onderwerpen) *pacare* (b.v. *Galliam*); (= machteloos maken) *debilitare* (alqm); o. zijn, *iacere* (b.v. *suis testibus*); (= doen bedaren, vermurwen) *mitigare* of *lenire* (alqm; *alcus iram*); *exarmare* (b.v. *filium mater lacrimis* Flor.); —**waren**, *conspicere* of *conspicari* (alqm; alqd); verg. *bemerkken*; —**warren**,

expedire (b.v. *nodum*; overdr. *negotia*); *explicare* (overdr.; alqd); —**wassen**, iets o., *recedere ab alqa re* (b.v. aan de barbaarschheid, a *feritate* of a *fera agrestique vita*).

ont-welen, *exenterare* (b.v. *porcum* Petr.); —**weldigen**, z. *ontrukken*; —**wend**, *desuetus* (met inf.); *desuefactus* (b.v. *multitudo a contentionibus*); het o. zijn aan iets, *desuetudo alcus rei* (b.v. *armorum*); —**wennen**, z. *afwennen*; —**werp**, *adumbratio*; *descriptio* (b.v. *aedificandi*; van een staatsregeling, *formae civitatis*); schriftelijk o., *commentarius* of *-um* (b.v. *orationis c. paulo plenius*); schriftelijk o. van een wet, *legis scriptum*; een o. van iets maken, z. *ontwerpen*; verg. ook *bestek*; —**werpen**, *instituire* of *incohare* (b.v. een beeld, *signum*); *disponere* (b.v. *orationem*); *describere* (op schrift; alqd, b.v. *rationem belli*); een beeld of schets van iets o., *imaginem*, *speciem* of *formam alcus rei*, *describere* of *adumbrare*; van iem., *describere* of *deformare* alqm; het beeld van een ideaal redenaar o., *informare oratorem*; in gedachte een beeld van iets o., *imaginem alcus rei animo concipere*; een tooneelstuk o., *fabulam disponere*; *fabulae partes describere*; een plan o., z. *beramen*; van iets, *rationem alcus rei describere*; —**werper**, z. *aanlegger*.

ontwikkel-en, 1) eig. *explicare* of *exponere* (alqd). — 2) overdr. a) *excolere* (b.v. *ingenii vires*; *animum mentemque*); *confirmare* of *educare* et c. (b.v. *ea quae sunt orta iam in nobis*); *erudire* (alqm alqd re); alqd re *uti* of *u. incipere* (b.v. *summā industriā*); alqd *expromere* (b.v. *vim eloquentiae in ea causa*); ontwikkeld, *doctus*; *eruditus*; *adultus* (b.v. *populus*); algemeen o., *perfecte planeque eruditus*; omni *eruditione imbutus*; *doctrinā perfectus*; zijn, z. *algemeen* *ontwikkeling* bezitten 2 a; **zich o.**, *creescere* (wassen, fysiek en geestelijk); *adolescere* (b.v. *semina virtutum*; *ratio*; *ea cupiditas una cum aetatibus*); *pubescere* (b.v. *sol efficit ut omnia floeant et in suo quaque genere pubescant*; de klem der dramatische poëzie ontwikkelde zich, *semina poësis scaenicae paulatim pubescebant*); *longius progredi* (b.v. *ipsa per se naturā*); *zich uit iets o.*, *proficisci* ab of ex alqd re; iems aanleg o. zich dagelijks meer, *alcus ingenium magis in dies elucet*. — b) = duidelijk maken, uiteenzetten, *explanare* (alqd); *explicare* (b.v. *consilium*; *sententiam*; *alcus rei causas*); iets nauwkeurig o.; *accurate dicere* of *disputare* de alqa re; —**ing**, 1) eig. *explicatio*; door omschr. — 2) overdr. a) *incrementum* (b.v. *rerum Romanarum i. laetissimum*; ook pl., b.v. *virium*; *egregiae indolis*); *progressio* of *-us* (voortgang; b.v. *omnium virtutum progressionem persequi*; de o. der gebeurtenissen, *rerum progressus*); *filium* (wijze van behandeling; b.v. *orationis*); door omschr., b.v. de geheele o. van iets nagaan (in een voordracht of geschrift), *a quo initio alqd profectum persequi*; de o. van iems krachten of van iets toegestaan, *impedire quominus alqs of alqd virium incrementa capiat*; lichamelijke o., *aetas adulta*; *corpus iam corroboratum*; geestelijke o., *animi ingentique cultus*; door onderrecht verworven o., *eruditio*; geleerde o., *doctrina*; algemeene of alzijdige o., *omnis*

generis doctrina; bezitten, *omni genere doctrinae florere*; *omni liberali doctrinā perpolitum esse*; in het bezit van algemeene o., z. ontwikkelen 2 a (algemeen ontwikkeld); eenzijdige o., *doctrina angustior*; een niet eenzijdige o. bezitten, *non unā alqā in re separatim elaboravisse*; verg. ook veelzijdig. — **b**) = verduidelijkend, uiteenzetkend, *explanatio*; *explicatio*; *enodatio* (verklaring van een moeilijke zaak); — **ingsgang**, *ratio*; *natura*; *gradus et aetates of aetates et tempora* (b.v. *eloquentiae*); de o. van een redevoering, *via descriptionis atque ordinis*; den o. van iets beschrijven, *a quo initio alqd profectum persequi*; den geheelen o. van onzen staat aan iem. aantoonen, *alci nostram rem publicam et nascentem et crescentem et adultam ostendere*.

ont-winden, *explicare of expedire* (alqd); — **worstelen**, iem. iets o., *extorquere alci alqd*; zich aan iets o., *emergere ex alqā re* (b.v. *ex undis*; *ex malis*); *eluctari alqd* (b.v. *tot et tam validas manus Liv.*); — **wortelen**, *radicitus evellere* (b.v. *arbores*); *evertere* (b.v. *tempestatis vi evertitur quercus*); — **wricht-en**, *luxare* (b.v. *membrum*); ontwricht, *debilis* (b.v. *equi Liv.*); — **wringen**, *extorquere* (b.v. *alci ferrum de manibus*; *arma e manibus iratorum civium boni civis auctoritas et oratio*); — **wijden**, **1**) een priester o., *profanare sacerdotem* (Liv.); z. verder seculariseeren. — **2**) = ontheiligen, schenden, *violare* (b.v. *templum*; *loca religiosa*); (door moord) *funestare* (b.v. *aras et templa humanis hostiis*; *curiam*); *polluere* (bezoedelen; b.v. *sacra*; *templa*); — **wijding**, = het seculariseeren, *exauguratio* (b.v. *sacellorum*); = ontheiliging, schending, *violatio* (b.v. *templi*); door omschr. **ontwijfelbaar**, *non dubius*; *certus*; o. zijn, ook *nihil dubitationis habere*; *adv. haud dubie*; *certe*.

ontwijk-en, iets o. *vitare*, *evitare* of *fugere alqd*; *declinare alqd* (b.v. *impetum alcius*); *detractare alqd* (weigeren; b.v. *proclium*); zich ontwijkend uitsluten, o. spreken, *fictē et simulate loqui*; *tergiversari*; een ontwijkend antwoord geven, z. antwoorden; z. verder mijden; zich onttrekken; — **ing**, z. het mijden.

ontjld., te o., *intempestive*; *alieno tempore*; *incommodē*; *male*; — **ig**, *intempestivus*; *importunus*; (= vóór den tijd geschiedend) *immaturus* (b.v. *mors*; ook *consilium*); *adv.* = te ontjld.

ontzag, *reverentia* (ook *alcius* of *adversus alqm*); *verecundia* (*alcius* Liv.); o. hebben voor iem. of iets, *vereri* of *revereri alqm* of *alqd*; o. hebben (abs.), *auctoritatem habere*; *auctoritate valere*; z. verder eerbied; — **lijk**, *ingens* (o. veel of groot; b.v. *pecunia*; *campus*; *numerus*; *clamor*); *immensus* (onmetelijk; b.v. *mare*; *magnitudo*); *infinitus* (eindeloos; b.v. *magnitudo*; *labor*); *vastus* (uitgestrekt; b.v. *mare*); *immanis* (geweldig, reusachtig; b.v. *praeda*; *magnitudo*); *mirus* (wonderlijk; b.v. *desiderium*); *adv. valde*; *vehementer*; o. diep, *immensa* of *infinita altitudine*; o. veel of groot, z. boven; o. hoog, *in immanem altitudinem editus*; — **lijkheid**, (= ontzaglijke grootte) *immensitas*; *immensa* of *infinita magnitudo*;

— **wekkend**, *augustus*; *splendidus*; *admirationem sui cuius incitiens*.

ont-zegelen, *resignare* (b.v. *litteras*); *signum detrudere* (*alci rei*); ontzegeld, *resignatus*; *solutus*; *apertus*; — **zeggen**, *negare* of (sterker) *denegare* (*alci alqd*); *derogare* (b.v. *alci fidem*; ook *derogari vetustas fidem*); iem. iets of het gebruik van iets o., *interdicere alci alqā re* (iem. het verblijf in Gallië, *alci Galliā*; iem. den toegang tot zijn huis, *alci domo suā*); iem. het recht op iets o., *abdicare alci alqd* (ook *libertatem sibi*); niet o., ook *relinquere* (b.v. *senectuti vires ut . .*); zich iets o., *abstinere* of *carere alqā re*; — **zenuwen**, *enerare* (b.v. *vires*; *corpus animumque*); *debilitare* (b.v. *animus*; *debilitari dolore*); *emollire* (b.v. *exercitum*); *effeminare* (b.v. *animus*); een aanklacht of beschuldiging o., *diluere* of *dissolvere crimen*; *criminationem allatum repellere*; *criminationem dissolvere*; verg. wederleggen; door ontucht ontzenuwd, *scortis confectus*; *stupris exhaustus* of *debilitatus*; — **zenuwing**, door omschr.; toestand van o., *langvor effeminatus*.

ont-zet, **1**) *adi. exanimatus*; *attonitus*; *percussus*; *obstupefactus*. — **2**) subst. *subsidium* of *auxilium*; tot o. komen opdagen, *subsidiū venire*; (van belegerden) *obsidionis solvendae causā venire*; hij bracht bericht van het o. der stad, *nuntiavit urbem obsidione esse liberatam*; — **zetten**, *obsidione liberare* (b.v. *exercitum*; *urbem*); *obsidionem solvere* (*urbis*); *obsidione eximere* (*alqm*; *castella*); = afzetten 2; doen onttellen; — **zettend**, *horribilis*; *horrendus*; *immanis*; (als uitroep) *indignum* of *facinus i.*; het ontzettende van een daad, *immanitas facinoris*; z. ook ontzaglijk — **zetting**, *horror*; *stupor*; *pavor*; *exanimatio*; = ontzet 2; o. uit een ambt, door omschr. **ont-zield**, *exanimatus*; *exanimis* (of *-us*); o. neervallen, ook *concidere*; — **zien**, = ontzag hebben voor; = sparen 2; zich o. te, *vereri* of *timere* met inf.; zich niet o. te, *non vereri* met inf.; *non sibi temperare quin* met conl.; — **zind**, *insanus*; *amens*; — **zinken**, z. ontvallen; de moed o. iem., z. den moed laten zinken 1.

onuit-bluschaars, *qui exstingui non potest*; *inextinctus* (Ov.); — **gegeven**, *non of nondum editus* of *vulgatus*; — **gemaakt**, *incomptus*; *integer* (b.v. *res*); het is nog o., *nondum constat*; *non liquet*; verg. onbelslist; — **gesproken**, *tacitus*; iets o. laten, *praetermittere alqd*; — **gevoerd**, *incohatus*; *non perfectus*; *imperfectus*; o. laten, *omittere* (*alqd*, b.v. *consilium*); — **puttelijk**, *qui exhauriri non potest*; *inexhaustus* (Verg.); *iguis* (b.v. *thensaurus* Plaut.); *affluens* (b.v. *divitior et affluentior amicitiā*); — **roefbaar**, *qui deleri of exstirpari non potest*; *inexstirpabilis* (Plin.); — **sprekelijk**, *ineffabilis* (b.v. *verba* Plin.); overdr. *inenarrabilis* (b.v. *labor* Liv.); *infandus*; *incredibilis*; *inauditus*; *maximus*; *adv. supra quam dici enarrari potest*; *incredibiliter*; *door dici non potest* (b.v. ik verheug mij o., *non p. dici quam valde gaudeam*; dit heeft mij o. veel genoegen gedaan, *dici non p. quantum sim hac re delectatus*); — **staanbaar**, *intolerabilis*; *intolerandus*; *non ferendus*; *molestus* of *odiosus* (vervelend); o. gedrag, oo.

manieren odium; intolerantia; adv. molestose; —**staanbaarheid**, z. onuitstaanbaar gedrag; —**voerbaar**, qui effici non potest; inexplacabilis (b.v. res difficilis et i.); niet o., ab effectu haud abhorrens; —**voerbaarheid**, door omschr., b.v. niemand twijfelt aan de o. der zaak, nemo dubitat quin res effici nequeat; —**wischbaar**, qui exstingui, elui of deleri non potest; een o. smet, aeterna macula; m. quam nemo possit eluere; een o. indrukt bij iem. achterlaten, haeret alci alqd in visceribus (b.v. een vermaning); penitus inhaerescere in mentibus (b.v. poëta).

onvast, instabilis (b.v. ingressus); een met o. hand geschreven brief, epistula vacillans litterulis; verg. weifelend; —**vatbaar**, heid, z. onontvankelijk, heid; —**veilig**, intutus (slecht beveiligd; b.v. urbs); infestus (waar geen veiligheid is; b.v. ora Italiae); o. maken, infestum facere (b.v. mare; maritimos agros); —**veiligheid**, door omschr., b.v. de o. der wegen, itinera infesta; de o. der legerplaats, castra intuta.

onveranderd, immutatus; integer (intact); idem semper; o. gezindheid jegens iem., constans in alqm voluntas; o. blijven, non mutari; constare; —**anderlijk**, immutabilis; idem semper (b.v. vultus); z. verder vast; —**anderlijkheid**, immutabilitas; mutatio of commutatio nulla; o. van gelaatsuitdrukking, idem vultus eademque frons; o. van gezindheid jegens iem., constans in alqm voluntas; z. verder bestendigheid; —**antwoordelijk**, iniquissimus; o. zijn, defendi of excusari non posse; nullam excusationem habere; adv. iniquissimo modo; —**antwoordelijkheid**, door omschr.

onverbasterd, incorruptus; sincerus; purus; —**beterd**, non emendatus; —**beterlijk**, = voor geen verbetering vatbaar, insanabilis (b.v. ingenium); inemendabilis (Sen.); perditus; iem. is o., ook alcius salus desperanda est; = volmaakt, omni vitio carens; emendatissimus; —**biddelijk**, inexorabilis (b.v. iudex); met o. gestrengheid, severissime; acerba severitate (b.v. animadovertene in alqm); adv. o. streng, severus et inexorabilis; acerbe severus (in alqm); —**bidde**, lijkheid, animus inexorabilis; —**bloemd**, z. onverholen; —**brandbaar**, inviolabilis flammis; qui ignibus non absumitur; o. zijn, ignibus non absumi; —**breekbaar**, inviolatus; sanctus; o. trouw, fides summa of integra; adv. o. vaststellen, sancire (b.v. legem; haec lex sancitur ut met con.); —**breekbaarheid**, sanctitas; fides; —**brek**, lijk, heid, z. onverbreekbaar, heid; —**broken**, integer (b.v. signa); —**buigbaar**, indeclinabilis (Gramm.).

onverdacht, non suspectus; hun trouw is o., de eorum fide non dubitatur of nihil dubitatum est; —**dedigbaar**, qui defendi non potest; verg. onhoudbaar; —**dedigd**, indefensus; o. laten, nudare (b.v. castra); —**deelbaar**, z. ondeelbaar, —**deeld**, non divisus; communis (gemeenschappelijk); o. bijval vinden, omnibus probari; met o. oplettendheid, summa animi attentione; iets o. bezitten, totum alqd possidere; = eendrachtig; —**delgbaar**, qui deleri non potest; aeternus; —**diend**, immeritus; indignus; o. tegenspoed, calamitates homi-

num indignorum; adv. immerito; —**diens**, lijk, nulla laude dignus; adv. niet o., op time; egrege; —**dorven**, incorruptus; integer; sanctus; —**dorvenheid**, integritas; sanctitas; —**draaglijk**, z. ondraaglijk; —**draagzaam**, difficultis; —**draagzaam**, heid, mores difficiles; —**droten**, impiger; assiduus; strenuus; o. ijver, acre discendi studium; verg. onvermoed.

onvereenigbaar, dissociabilis (Tac.); o. met iets, alienus alqa re of ab alqa re (b.v. maiestate deorum; ab honestatis actionibus); o. zijn met iets, ook abhorreere ab alqa re (b.v. a moribus alcius); o. zijn, pugnae interesse; —**flauwd**, z. onverdroten; —**ganke**, lijk, aeternus; sempiternus; immortalis; —**gankelijkheid**, aeternitas; immortalitas; —**geestlijk**, maior quam cui ignosci possit; qui nihil excusationis habet; inexplacabilis (niet te zoenen; b.v. scelus); extremus (uiterst; b.v. dementia); de o. dwaasheid begaan te, ad eam dementiae prolabi ut met con.; o. zijn, nihil excusationis habere; nulla est alcius rei excusatio; —**gelijkelijk**, non comparabilis; incomparabilis (Plin.); z. verder ongeëvenaard; —**getelijk**, dat zal mij o. blijven, eius rei nunquam immemor ero of nunquam ex animo meo effluet memoria; uw mij bewezen diensten zullen mij o. blijven, meam tuorum erga me meritum memoriam nulla umquam delebit oblivio; iets aandenken o. maken, z. iem. onsterfelijk maken; —**gezeld**, non comitatus; sine comitibus.

onverhoeds, z. onverwachts; —**hoedsch**, z. onverwacht; —**holen**, apertus; nudus; adv. aperte; non dissimulans; non ambigue; aperte ac propterea; —**hoopt**, insperatus; inopinatus; necopinatus; adv. ex insperato (Liv.); necopinato; praeter spem; —**hoord**, 1) oo. gebeden, preces quibus non est satisfactum; o. blijven, sperni; repudiari; o. laten, repudiare of non audire (b.v. alcius preces). — 2) = zonder een verhoor ondergaan te hebben, indemnnatus (b.v. civem indemnnatum interficere); iem. o. veroordeelen, condemnare alqm incognita of indicata causa; —**klaarbaar**, inexplacabilis; obscurus; iets o. vinden, admirari alqd (ook met quod of cur en den con.); —**klaar**, baarheid, obscuritas; door omschr.; —**kort**, integer.

onverlaat, homo sceleratus of nequam; homo nefarius et impius; —**let**, expeditus; liber; adv. libere; libero cursu; —**meld**, iets o. laten, praetermittere alqd (ook met acc. c. inf.); relinquere of praeterire alqd; omittre alqd of de alqa re; o. blijven, ook sileri; —**mengd**, z. ongemengd; overdr. sincerus (b.v. nulla est sincera voluptas Ov.); merus (bv. gaudium Auson.); —**minderd**, integer; o. uw recht, salvo tuo iure; —**minkt**, integer; —**moelbaar**, indefessus (Tac.); impiger; assiduus; adv. impigre; assidue; —**moelbaarheid**, assiduitas; —**moeld**, integer (frisch); assiduus (volhardend; b.v. hostis; labor); adv. assidue; acriter (b.v. resistere); summa industria; —**mogen**, infirmitas; inebellitas; —**mogend**, = arm, inops; = zwak, infirmus; imbecillus; —**murwbaar**, inexorabilis; implacabilis; —**mijdelijk**, qui vitari non potest; necessarius (b.v. bellum; malum); inevitabilis

(b.v. *malum* Sen.); o. noodlot, *fati necessitas*; o. noodzakelijkheid, *fatalis necessitas*; het onvermijdelijke, *quod vitari non potest*; zich in het o. schikken, *necessitati parere*; *fortunae cedere*; *ferre quod mutari non potest*; het is o., *necessario faciendum est*; het is o. dat, *necessarium est met acc. c. inf.*; dit schijnt o., *hoc res poscere videtur*; adv. *necessario*; *fieri non potest quin met coni.*; —**mijdelijkheid**, *necessitas of summa n.*; door omschr., b.v. ik ben overtuigd van de o. van dit kwaad, *est mihi persuasum hoc malum necessarium esse*; van de o. van den oorlog, *non dubito quin sit bellandum*.

onver-oordeeld, *indemnatus*; —**poosd**, *continuus*; *continens*; *perpetuus*; *assiduus*; —**riecht**, *infectus*; onverrichter zake, *infecta re*; —**saagd**, *intrepidus*; *impavidus*; *fortis*; adv. *intrepide*; *impavide*; *fortiter*; —**saagdeheid**, *audacia*; *animus impavidus of fortis*; —**schillig**, 1) van perss. of zaken, *medius*; *nec bonus nec malus*; *indifferens* (als term der Stoische philosophie); ieder o. wie, *quilibet*; o. welke der Quirieten, *unus Quiritium quilibet*; het is (dem., mij enz.) o. of — of, *nihil (alcuius, meae enz.) interest utrum* — *an met coni.*; dit alles is mij geheel o., *haec omnia nihil ad me pertinere arbitror*; hij is mij geheel o., *nihil eum curo*; *nullo est apud me numero*; (spreekw.) *albus aterne sit ignoro* (Cic.). — 2) van perss., o. voor iets, *immotus alga re*; zijn, z. niets om iets geven 2 b.; o. blijven bij iets, *nihil moveri alga re*; adv. *aequo animo* (b.v. *ferre of pati alqd*; *accipere alqd*); = niet kieschkeurig, *indifferens* (b.v. *circa victim Suet.*); in ongunstigen zin, *securus* (onbezorgd; *de alga re*); *incuriosus* (Tac.; *alcuius rei*); *neglegens* (onachtzaam; *alcuius rei*; in alg.; in *alga re*); *contemptor* (verachter; f. *trix*; *alcuius rei*); *lentus of segnis* (flegmatiek); (sterker) *dissolutus*; o. zijn omtrent iets, *neglegere*, *non curare of lente ferre alqd*; geheel of voor alles o. zijn, *nihil omnino curare*; —**schilligheid**, *animus aequus*; *aequitas animi*; o. voor iets toonen, z. niets om iets geven 2 b.; in ongunstigen zin, *neglegentia*, *neglectio*, *contemptio of despectus* (*alcuius of alcuius rei*); *discordia*; *animus dissolutus*; *lentitudo of segnitia* (flegma); —**schoonbaar**, z. onvergeeflijk; —**schrokken**, *impavidus*; *intrepidus*; *audax*; *fortis*; *praesens* (b.v. *animus*); *interitus* (b.v. *vultus Suet.*); adv. *impavide*; *intrepide*; *audacter*; *fortiter*; *praesenti animo*; *sine metu*; —**schrokkenheid**, *animus impavidus of fortis*; *fortitudo*; *animus praesens of animi praesentia*; *audacia of prompta a.*

onver-sierd, *innatus*; *incomptus*; —**slapt**, z. onvermoed; —**sleten**, *intritus*; —**sluftbaar**, *qui usu non consumitur*; —**sneden**, *merus of meracus* (b.v. *vinum*); —**staanbaar**, *non apertus ad intellegendum*; *obscurus*; *caecatus* (b.v. *celeritate caecata oratio*); adv. *obscur*; —**staanbaarheid**, *obscuritas*; —**stand**, *inscitia of inscientia*; *imprudencia*; *temeritas*; *stultitia*; —**standig**, *imprudens*; *stultus*; adv. *imprudenter*; *stulte*; *pravo consilio* (b.v. *iubere Liv*); —**sterkt**, *immunitus* (b.v. *oppida*); —**stoorbaar**, *lentus* (flegmatiek); een o. goed humeur, *perpetua atque aequa-*

bilis hilaritas; —**stoorbaarheid**, *lentitudo* (flegma).

onver-taalbaar, *qui uno verbo of totidem verbis reddi non potest*; —**taald**, nog o., *integer* (b.v. *comedia*); o. laten, *integrum relinquere* (algd); —**teerbaar**, *difficilis ad concoquendum*; —**teerd**, *crudus*; —**togen**, z. onbetamelijk; —**vaard**, z. onverschrokken; —**valscht**, *incorruptus* (b.v. rekeningen, *litterae*; geschiedbronnen, *incorrupta rerum gestarum monumenta*); *sincerus of integer*; *probus* (b.v. *merx*); adv. *sincere*; *integre*; —**vreemdbaar**, *qui abalienari non potest*; —**vulbaar**, *inexplebilis*; oo. wenschen koesteren, *optare quae non eveniunt*; —**vuld**, *irritus*; o. blijven, *ad irritum cadere* (Liv.); *exitum of eventum non habere*; *non evenire*; iems verzoek of wensch o. laten, *alci petenti non satisfacere*.

onver-wacht, *inexpectatus*; *neopinatus of inopinatus*; *improvisus* (onvoorzien); *insperatus* (onverhoopt); *novus* (vreemd); b.v. een o. gebeurtenis, *nova res*; adv. o. snel enz., *celerius omnium opinione of spe enz.*; —**wachts**, *prae ter expectationem of opinionem*; *contra opinionem of c. omnium opinionem*; *repente*; *neopinato*; *ex inopinato*; *ex of de improvise*; *ex insperato* (onverhoopt, Liv.); iem. o. aanvallen, *improviso*, *imprudenter of inopinatem alqm adoriri*; overvallen, *neopinamem*, *imprudenter of incautum alqm opprimere*; —**welkeijk**, *aeternus of immortalis* (b.v. *gloria*); —**werpelijk**, *probus*; o. getuige, *testis locuples*; o. getuigenis, *testimonium firmum of certum*; —**winnelijk**, z. onoverwinnelijk; —**woestbaar**, *qui deleri non potest*; *aeternus*; —**wonnen**, *invictus*; —**wijld**, *sine mora*; *nulla mora interposita*; *sine cunctatione*; *quam celerime of maturime*; o. iets doen, ook *nullam alqd faciendi moram facere* (b.v. *pugnandi*); z. ook onmiddellijk (adv.).

onver-zadelijk, eig. *insaturabilis* (b.v. *abdomen*); overdr. *insatiabilis*; *inexplebilis* (b.v. *populi fauces*); *avidus* (b.v. *aures*); o. zijn, *expleri of satiari non posse*; iems dorst naar iets is o., *alqs alga re satiari non potest*; adv. *insaturabiliter*; —**zadelijkheid**, *insatiabilis cupiditas*; —**zadig**, *non dum saturatus* (eig. en overdr.); —**zegeld**, *non obsignatus*; —**zeld**, z. onvergeeld; —**zettelijk**, *pertinax*; z. verder onwrikbaar; —**zettelijkheid**, *percinacia*; z. verder onwrikbaarheid; —**zocht**, z. ongevraagd; ongenood; —**zoend**, *non placatus*; —**zoenlijk**, *implacabilis* (in algm; *alci*); *inexplecabilis* (b.v. *bellum*); *memor* (b.v. *ira*); —**zoenlijkheid**, *animus implacabilis*; *odium implacabile*; —**zorgd**, *cui non of nondum prospectum est*; *inops* (hulpeloos); *incultus* (van uiterlijk); —**zwakt**, *integer*.

onvoegzaam, -heid, z. onbetamelijk, -heid.

onvol-bouwd, —**bracht**, *incohatus*; *non perfectus*; —**daan**, z. onbevredigd; verg. ook ontevreden; = niet betaald, *non solutus*; —**doend**, *non sufficiens*; *parum of non satis* (of met een gen., b.v. *virium*, of als adv., b.v. *idoneus*); *infirmus* (b.v. *cautio*); *parum of non satis idoneus* (b.v. *testimonium*); o. zijn, *non satis esse* (*alci*);

ad alqd); non sufficere (alci; ad of adversus alqd); —**doendheid**, exiguitas (b.v. copiarum; cibi); paucitas (b.v. suorum; militum); de o. van een getuigenis aantoonen, testimonium parum of non satis idoneum esse probare; —**dragen**, immaturus; —**eind**, z. onvoltooid; —**komen**, non perfectus of absolutus; imperfectus; incohatus; = gebrekkig, vitiosus; —**komenheid**, door omschr.; = gebrek, vitium; —**ledig**, non integer; in quo alqd deest; mancans (b.v. cognitio); adumbratus (onduidelijk; vaag); —**ledigheid**, tenuitas (b.v. bibliothecae); door omschr.; —**maakt**, z. onvolkomen; —**prezen**, z. ongeëvenaard; —**tallig**, non iustus; (van den senaat) infrequens; —**talligheid**, infrequentia (b.v. senatus); door omschr.; —**tooid**, non perfectus of absolutus; imperfectus; infectus; incohatus; iets o. laten, alqd non con-, perficere of non absolvere; het o. gelaten werk van iem. voortzetten, alcius reliquias persequi; —**voerd**, z. onuitgevoerd; —**wassen**, nondum adultus; immaturus; impubes (niet manbaar).

onvoor-bereid, imparatus (ten opzichte van iets, ab alqa re); imprudens (zonder iets voorzien te hebben); improvidus (b.v. futuri certaminis Liv.); adv. o. spreken, ex tempore of subito dicere; —**deelig**, niet o. zijn, non of haud ab re esse; —**spoedig**, adversus; verg. ongelukkig; —**waardelijk**, absolutus; simplex et a. (b.v. necessitudo); o. overgave, permissio; adv. sine adiunctione of exceptione; z. ook volstrekt; iem. o. gehoorzamen, alci sine exceptione parere of obedire; iem. o. toegedaan, addictus alci; zich o. bij iem. aansluiten, se addicere alci (b.v. senatui); o. eischen, poscere et flagitare; zich o. aan iem. onderwerpen of overgeven, se suaque omnia in fidem atque potestatem alcius permittere; venire in f. ac p. alcius; se suaque omnia alcius fidei of potestati permittere; hij die zich o. heeft overgegeven, dediticius; —**zichtig**, improvidus; incautus; temerarius (onbezonnen); adv. improvide; incaute; temere; per imprudentiam; —**zichtigheid**, imprudentia; temeritas; uit o. per imprudentiam; incaute; temere; een o. (= een onvoorzichtige daad, een onvoorzichtig woord), imprudenter of temere factum of dictum; —**zien**, improvisus; verg. onverwacht; —**ziens**, z. onverwachts.

onvorstelijk, rege indignus; —**vriendelijk**, inhumanus of illiberalis (onbeleefd); immitis of inclemens (onzacht); tristis (somber); asper (barsch); adv. inhumaniter; illiberaliter; inclementer; aspere; —**vriendelijkheid**, inhumanitas; illiberalitas; acerbitas; tristitia; asperitas; —**vriendschappelijk**, alienus (ab alqo); iem. o. gezind zijn, alieno ab alqo animo esse; adv. parum amice; —**vroom**, impius; —**vroomheid**, impietas; —**vrouwelijk**, feminae parum conveniens; a feminae natura abhorrens; adv. ut minime decet mulierem; —**vruchtbaar**, sterilis (b.v. ager; uzor); een o. jaar, annus frugibus adversus (Liv.); een o. woordenstrijd, ieruna concertatio verborum; —**vruchtbaarheid**, sterilitas; tijden van o., sterilitates (Suet.); —**vrij**, non liber; servus; o. zijn, libertate carere; servire; —**vrijwillig**, non voluntarius (b.v.

mors); adv., door invitus; coactus; i. et c. **onwaar**, falsus; vanus; verg. verdocht; —**de**, vitiosus; van o., irritus; —**deerbaar**, inestimabilis (Liv.); verg. onschatbaar; —**dig**, indignus (alqā re); gij houdt hen niet voor o. dat gij hen beschermt, haud indignos iudicas quos tuearis; o. gedrag, o. handeling, indignitas; adv. indigne; —**digheid**, indignitas; —**heid**, de o., vanitas; de o. van iets bewijzen, alqd falsum esse probare; een o., falsum; mendacium; een o. zeggen, o. spreken, falsum dicere; mentiri; geen o. zeggen of spreken, nihil falsi dicere; non mentiri; —**schijfelijk**, non veri similis; non probabilis; iets maakt den vrede hoogst o., alqd magnam pacis desperationem affert; adv. non probabiliter; niet o., non sine veritatis specie; de voorstelling klinkt o., verba fidem amittunt (Quint.); —**schijnlijkheid**, de o. van iets, door omschr.; een o., res non probabilis; res difficilis ad credendum.

on-wankelbaar, —**heid**, z. onwrikbaar, —**heid**; —**weder**, tonitrua (pl.) of t. et fulgura; z. ook storm i.; stormachtig weer; —**wederlegbaar**, qui refelli non potest; invictus (b.v. defensio); iets o. bewijzen, convincere alqd (ook met acc. o. inf.); vincere (met acc. o. inf.); o. bewijzen dat iem. aan iets schuldig is, coarguere alqm alcius rei; verg. onmostoetelijk; —**wedersprekelijk**, maximus (b.v. argumentum); z. verder onwederlegbaar; —**wederstaanbaar**, cui nulla vi resisti potest; invictus; intoleralis (b.v. Romana vis); insuperabilis (b.v. quadam fati necessitas Gell.); de aanval der vijanden was o., impetus hostium sustineri non potuit; met o. kracht door iets aangetrokken worden, rapi ad alqd; o. drang naar waren loem, cursus atque impetus animi ad veram lolestem; ik heb een o. lust om, viz me contineo quin met conl. (Ter.); de menschen o. meeslepen (door de kracht der welsprekendheid), voluntates hominum impellere quo velit, unde autem velit deducere; —**wederstaanbaarheid**, vis invicta of cui resisti nullo pacto potest; —**weer**, —**weer**, z. onweder, onweder; —**weeren**, tonare; —**weersbul**, tempestas; —**weerswolk**, nimbus.

onwel, z. ongesteld; onlekker; —**gevaltig**, —**kom**, ingratus; molestus; —**levend**, vitae communis ignarus; inhumanus; verg. onbeleefd; —**levendheid**, inhumanitas; verg. onbeleefdheid; —**luidend**, absonus (b.v. vox; sommigen hebben zó'n o. stem, ook sunt quidam ita voce absoni); absurdus (b.v. vox); dissonus (onharmonisch; b.v. cantus); adv. absurde; —**opgevoed**, z. onopgevoed; —**sprekend**, indisertus; infacundus; infans; —**voegelijk**, —**heid**, z. onbetamelijk, —**heid**.

on-wetend, 1) = onopzettelijk (adv.). — 2) = zonder kennis, rudis; indoctus; illiteratus; geheel o. zijn, omnium rerum inscium et rudem esse; o. van iets, z. onbekend 2; onbekwaam; —**wetendheid**, 1) uit o., z. onopzettelijk (adv.). — 2) = gebrek aan kennis, inscitia of rerum i.; ignorantia; of i. rerum; ignorantia; ik beken mijn volslagen o., fateor me omnium rerum rudem et inscium esse; = gebrek aan kennis met

betrekking tot een bepaald geval of een bepaalde zaak, *inscientia* (alcus rei); *inscitia* (o. gepaard gaande met onhandigheid); *ignoratio* (alcus rei); *ignorantia* (als blijvende eigenschap en door eigen schuld); *imperitia* (onbekwaamheid; *alcus rei*); ik beken mijn o. in vele zaken, *me multa ignorare fateor*; ik schaam mij mijn o. niet, ik schaam mij niet mijn o. te bekenne, *non me pudet fateri nescire quod nesciam*; —**wetens**, z. onopzettelijk (adv.); —**wetenschappelijk**, *illiteratus*; —**wettig**, *non legitimus*; *nemini lege concessus*; iets is o., *alqd non licet per leges* of *contra legem est*; adv. *contra leges*; *non legitime*; o. handelen, *contra legem facere*; —**wettigheid**, door omschr., b.v. de o. van een huwelijk bewijzen, *matrimonium non legitimum esse probare*.

on-wil, *contumacia*; *obstinatio*; met o., door *invitus*; *animo invito* of *iniquo*; —**willekeurig**, *fortuitus*; adv. *sine voluntate*; *sua sponte*; *nescio quo modo* of *quo pacto*; *nolentibus nobis* (Sen.); —**willig**, = tegen iets wil, ongaarne, door *invitus*; *animo invito* of *iniquo*; = weerspanning, *contumax*; spreekw. met oo. honden is het kwaad hazen vangen, *stultitia est venatum ducere invitus canes* (Plaut.); —**willigheid**, z. onwil; —**wraakbaar**, een o. getuige, *testis locuples*; o. getuigenis, *testimonium firmum* of *certum*; —**wrikbaar**, *stabilis*; *firmus*; *constans*; *invictus* (b.v. *pietas*); *rigidus* (b.v. *innocentia* (Liv.)); adv. o. vaststaan, *stare* (b.v. iets besluit staat o. vast, *stat sententia*); —**wrikbaarheid**, *stabilitas*; *firmitas*; *constantia*; *animus invictus*; —**wijs**, *insipiens*; *stultus*; adv. *insipienter*; *stulte*; —**wijsheid**, *insipientia*; *stultitia*.

on-zacht, -heid, z. hard 2, hardheid; —**zalig**, *funestus* of *luctuosus*; *miser*; door *nam* (als uitroep), b.v. welk een o. gedachte heeft u doen hopen dat ge . . . , *quae te, matum, ratio in istam spem induxit ut mel coni.*; —**zedelijk**, *inhonestus*; *turpis*; *obscenus* (b.v. *iocandi genus*; *viri*; *volutates*); o. gedrag, o. levenswijze, *mores corrupti* of *perditi*; *morum perversitas*; adv. *inhoneste*; *turpiter*; *obscene*; verg. ook onkuisch; —**zedelijkheid**, van perss., *mores corrupti* of *perditi*; van zaken, *obscenitas* (b.v. *verborum*); verg. zedeloosheid; —**zeker**, = onvast, *instabilis*; = wankel, *lubricus*; = ongewis, *incertus* (b.v. *res*; *pax*; *spes*; van perss. = in onzekerheid verkeerend); *dubius* (twijfelachtig; b.v. *victoria*; *salus*; van perss. = in twijfel verkeerend); z. ook onbetrouwbaar; twijfelachtig; o. zijn, *incertum* of *dubium* esse; het is o., ook in *incerto est*, *parum* of *non satis constat* (met afh. vraag); z. ook in onzekerheid verkeeren; —**zeikerheid**, *dubitatio* (o. waarin men verkeert); door omschr. b.v. de o. der zaak, *res incerta* of *dubia*; er bestaat geen o. omtrent iets, de *alga re non dubium est*; in o. verkeeren, *haesitare*; *dubitare*; *pendere* of *animi* (of -o) p.; verg. weifelen; *incertum esse* (b.v. *cum incertus essem ubi esses*; *incerti quidnam esset* Sall.); *dubium esse* (b.v. *dubius sum quid faciam* Hor.); iem. in o. laten, *alqm incertum dimittere* (Plin. ep.); *alcus animum suspendere* (in spanning la-

ten; b.v. *cum diu suspendisset iudicium animos Quint.*); —**zelfstandig**, *obnoxius* (afhankelijk); overdr. *infirmus* (van perss.; ook *animus*); *fluxus*; *alienus* (b.v. *Epicurus in physicis totus est a.*); —**zelfstandigheid**, overdr. *infirmus*; —**zent**, ten o., *domi nostrae*; —**zenthalve, -wege**, = om ons, *propter nos*; *nostra causa*; = wat ons betreft, *per nos* of *per nos licet*; —**zentwil**, om o., *propter nos*; *nostra causa*; —**zerzijds**, z. mijnerzijds.

on-zichtbaar, *qui sub oculis non cadit, oculis percipi non potest* of *oculorum aciem fugit*; *quem cernere* of *videre non possumus*; *invisibilis* (Cels.); *non oculis comprehensibilis* (b.v. *foramina* Sen.); o. zijn (= niet gezien worden), *non cerni*; *a nullo videri*; (= niet gezien kunnen worden) *cerni non posse*; in *conspetum* *non venire*; *fugere aciem*; o. worden, *desinere apparere*, *cerni* of *conspici*; (van hemellichamen) *occulari*; *obscuri*; —**zin**, *ineptiae*; *ineptia* (pl.; Ter.); *nugae*; o. praten, *ineptire* (Ter.); het is o. te, *furor est* met inf.; —**zindelijk**, *immundus*; *sordidus*; —**zindelijkheid**, *immunditia*; concr. = vuil 1; —**zinnig**, *amens* (b.v. *consilium*); *demens* (b.v. *ratio*; *consilium*); *insanus* (b.v. *homo*; *cupiditas*); o. gedrag, o. verkwisting, o. plan, ook *amentia*; adv. *dementer*; *inepte*; o. doen, *insanire*; —**zinnigheid**, *dementia*; *amentia*; *insania*; —**zoenbaar**, *inexpiables*; —**zuiver**, = onrein; (van toon) *absurdus* (adv. -e); (van taal) *inquinatus* (adv. -e); —**zuiverheid**, z. onreinheid; —**zusterlijk**, *non sororius*; *sorore non dignus*; adv. *non ut deest sororem*; —**zijdig**, woorden van het o. geslacht, *nomina neutra*; *neutra*; z. verder neutraal; —**zijdigheid**, z. onpartijdigheid.

oof, *poma* (pl.); —**boom**, z. vruchtbboom; —**gaard**, —**tuin**, *pomarium*.

oog, 1) eig. *oculus* (ook overdr., b.v. *mundi oculus*, van Sol. Ov.; *mentis oculis videre*); het licht der oo., *lumina* of *l. oculorum*; goede oo. hebben, *oculis valere*; slechte, *imbecillitate oculorum laborare*; één o. hebben, *unum oculum habere*; *altero oculo caput* of *orbem esse* (één o. verloren hebben); het o. valt op iets, *oculi in alqd incidunt* (b.v. *quocunque o. incidunt*) (= iets wordt uitgekozen) *eligitur alqd*; het o. op iets laten vallen, *oculum adicere* ad *alqd* of *alci rei*; (= iets uitkiezen) *eligere alqd*; het o. op iem. of iets houden, *asserere alqd* (b.v. *exitus hominum*); z. verder hieronder (in het o. houden); aller oo. tot zich trekken, *omnium oculos ad se convertere*; als mijn oo. mij niet bedriegen, *nisi me frustrantur oculi* (Liv.); *nisi parum prospiciunt oculi* (Ter.); groote oo. opzetten, *obstupescere*; *magno opere mirari* of *admirari*; o. om o. en tand om tand, *oculum pro oculo et dentem pro dente* (Vulg.); vier oo. zien meer dan twee, *oculi plus vident quam oculus*; het o. van den meester maakt het paard vet, *frons occipitio prior* (Cato); *frons domini plus prodest quam occipitium* (Plin.); hij heeft ook oo. van achteren, z. rug (eind); in 't bijz. met een praepos., b.v. zich aan het o. onttrekken, *e conspectu abire* of *discedere*; de rook komt in iets oo., *fumus in oculos venit* (Liv.); overdr. in iets o. of oo., *alcus iudicio* of *sententia*; *algo iudice*;

door den dat., b.v. zoo zij in zijn oo. ge-
rechtvaardigd wilden zijn, *Est sibi purgati*
esse vellent; dat was in de oo. van de plebs
een groote overwinning, *pro ingenti victoria*
id fuit plebi; in mijn oo. waren zij gelukkig,
mihi fortunati videbantur; in het o. houden,
observare (alqd; alqm); asservare (b.v. por-
tas); speculari (alqm; alqd); observare et
custodire (alqm); iets (steeds) in het o. hou-
den, (semper) spectare of tenere alqd; num-
quam dimittere alqd; den vijand steeds in
het o. houden, non omittere hostem; iem.
scherp in het o. houden, oculos de algo nu-
quam deicere; iets, omnem cogitationem
figere et locare in alga re; gij moet in het o.
houden dat, z. gij moet niet vergeten dat;
in het o. loopen, insignem esse; loopend,
insignis of insignitus (adv. insigniter of
insignite); z. verder hieronder (in het o.
vallen); in het o. springen, apertum of
manifestum esse; apparere; nemo non videt
of intellegit (alle met acc. c. inf.); in het o.
vallen, conspici; conspicuum of insignem
esse; (alleen van zaken) eminere, mirum
esse, (alleen in goeden zin) lucere of elucere;
in het o. vallend, conspicuus; insignis; sin-
gularis; verg. opvallend; buitenge-
woon; iets scherp in het o. vatten, alqd
acriter intueri; alqd intentis oculis intueri of
contemplari; iem., oculos defigere in alqm;
iem. recht in de oo. zien, rectis oculis intueri
alqm; de standvastigheid waarmee hij den
dood in de oo. zag, constantia opperendi-
dae mortis (Tac.); in de oo. steken, z. toela-
chen; iets met zijn eigen oo. zien, oculis
cernere, spectare of comperire alqd; ipsum,
coram of praesentem videre alqd; cernere et
videre alqd; met eigen oo. zien, suis oculis
uti; met open oo. in zijn verderf loopen,
temere in perniciem ruere; hij slaapt met
open oo., vigilans dormit (Plaut.); iem. met
open oo. bedriegen, alqm videnter ac vigi-
lantem eludere of auferre observanti alci
etiam oculos (Liv.); met het o. op iets, alcius
rei ratione habiti; ad met acc. (naar; b.v.
ad id consilium capere); pro met abl. (naar,
naar gelang van, in verhouding tot); iem.
naar de oo. zien (in goeden zin), aspicere
of intueri alqm; (in slechten zin) z. voor
iem. kruipen; niem. naar de oo. zien,
nihil gratiae cuiusquam dare; onder iems
oo. komen, venire in conspectum alcius;
nooit weer, numquam in c. alcius reverti;
onder iems oo., z. hieronder (voor iems
oo.); iem. iets onder het o. brengen, docere
alqm alqd (ook met acc. c. inf.); monere
alqm de alga re (ook hoc enz.; met acc. c.
inf.); (verwijtend) exprobrare of obicere alci
alqd (ook met acc. c. inf.); iets op het o.
hebben, spectare of sequi alqd; studere alci
rei; bij alles wat men doet eigen voordeel
op het o. hebben, omnia ad lucrum revocare;
z. ook bedoelen; op het o., in speciem;
specie; uit iems oo. gaan, abire ex oculis of
e conspectu alcius; uit mijn oo. (als bevel),
ite procul (Tib.); iem. of iets uit het o. ver-
liezen, alqm of alqd e conspectu amittere;
niet of nooit, z. boven (in het o. houden,
steeds in het o. houden); de voorzichtigheid
uit het o. verliezen, saluti suae non consu-
lere; uit het o. uit het hart, quantum oculis,
animo tam procul ibit amor (Prop.); vóór
iems oo., ante oculos alcius; in of sub oculis

alcius; inspectante, astante of coram alqd;
in conspectu alcius; met den dood voor oo.,
proposita morte; iem. dagelijks [voor zijn
oo. hebben, alqm cotidie praesentem videre;
iets voor oo. houden, alqd alci propositum
est; observare alqd (in acht nemen); voor
oo. staan, propositum esse (b.v. mors); ver-
sari ob oculos (b.v. mors alci) of ante oculos
(b.v. Glaucia vobis); zich iem. of iets voor
oo. stellen, alqm of alqd ante oculos ponere;
sibi proponere alqm (ook exempla sibi; hoc
item fac ante o. tibi proponas); z. verder de
woorden, waarmee „oog” verbonden wordt,
alsmede gezicht; blik 2. — 2) overdr. aan
een plant, oculus of gemma; van een naald,
foramen (Ecol.; b.v. facilius est camelum per
foramen acus transire quam divitem intrare
in regnum caeli Vulg.).

oog-appel, pupula; pupilla; overdr. mijn
o., meus oculus (Plaut.); hij is mijn o., eum
in oculis fero of gesto; est mihi in oculis;
—arts, medicus ab oculis (Inscr.); ocularius
medicus (Cels.); medicus qui oculis medetur;
—enblik, punctum temporis; vestigium tem-
poris (tijdstip); momentum (beslissend,
gewichtig o.); discrimen (kritiek o.); b.v. alqm
in ipso discriminare periculi destituere); tem-
pus (tijd; b.v. op dat o., eo tempore; het
tegenwoordig o., praesens t.); gunstig o.,
t. opportunum; temporis opportunitas; occa-
sio temporis; op een gunstig o. loeren, tem-
pus aucupari; tot op dit o., ad hoc tempus;
van toen af elk o., omne inde t.; door ipse
(b.v. in het o. van den dood, in ipsa morte);
door het neutr. van een pron. of adi. (b.v.
tot het laatste o., ad extremum usque; ad ul-
timum); op dit o. had hij gewacht, hoc expec-
taverat); in de laatste oo. van het leven,
extremo spiritu; tot het laatste o. van het leven,
ad extremum discri men; op het o. van han-
delen, in re gerenda; op dit o., ook hic (bij
deze gelegenheid); tot op dit o., ook adhuc;
op dat o., ook tum (toen); op het o. dat, quo
tempore of cum met ind.; op het o., in praes-
enti; nunc; zoals de stemming van het o.
het ingeeft, utcumque praesens affectio mo-
vet; de verontwaardiging van het o., praes-
ens (rerum) indignitas (Liv.); van het o.
dat, postquam of posteaquam met ind.; voor
het o., ad tempus; ad of in praesens tempus;
in praesentia (n. pl.); tunc quidem (met
betrekking op iets verledens); voor het o.
gemaakt, bijeengebracht enz., subitarius;
tumultuarius; toen het o. reeds gekomen
was dat, cum iam in eo esset (onpersoonl.)
ut met conl.; een o., een paar oo., z. een
poosje; een o. durend, brevis (b.v. dolor);
zelfs geen o., ne paulum quidem (b.v. dubi-
tare); geen o. dralen te, nullam moram inter-
ponere quin met conl.; hij bracht geen o.
door zonder, nullum tempus unquam vacabat
a me abl.; er is geen o. te verliezen, res non
habet moram; ook maar een o., vel mini-
mum; in een o., puncto temporis; ad punc-
tum temporis; momento of m. temporis of
horae (Liv.); dicto citius (Liv.); op één o.,
op één en hetzelfde o., uno puncto temporis;
uno tempore; elk o., in omni puncto tem-
poris; nullo puncto temporis (ook alleen nullo
tempore) intermisso; identidem (herhaalde-
lijk); iam iam (van iets dat elk o. te wach-
tenis); —enblikkelijk, praesens (b.v. poe-
na; exitium; periculum; merces; voluptates);

brevis (b.v. *dolor*); *qui ad tempus est*; *subitus* (b.v. *subitā irā percitus*); *adv. e vestigio*; *extemplo*; o. werkende geneesmiddelen, *remedia praesentia*.

oog-endienaar, *assentator*; *adulator*; *minister alienae voluntatis*; —**enschouw**, iets in o. nemen, *contemplari alqd* (b.v. *moenia situmque urbis*); *explorare de oculis collustrare alqd* (b.v. *omnia*); *visere* (b.v. *omnia*; *locum*); *inspicere alqd* (bekijken; inspecteren); *aspicere* (b.v. *situm omnem regionis*); goed of nauwkeurig, *perspicere* (b.v. *urbis situm*); (van een verkenner of spion) *speculari* (b.v. *situm castrorum*); z. ook bezichtigen; —**enschijnlijk**, z. klaarblijkelijk; schijnbaar; —**getuige**, *testis et spectator*; *spectator*; *arbitrator* (b.v. *sine testibus et arbitris*); *testis oculatus* (b.v. *pluris est o. t. unus quam auriti decem* Plaut.); ik was er o. getuige van, *ipse, meis oculi* of *coram vidi*; —**haartje**, *pilus*; —**holte**, *orbis* (*luminis* o. Ov.); —**je**, *oculus*; —**lid**, *palpebra*; —**luikend**, iets o. toelaten, *convivere in alqa re*; —**lijder**, *aeger oculis*; —**merk**, z. doel 2; bedoeling; —**ontsteking**, *lippitudo*; *oculorum inflammatio*; een o. hebben, *lippire*; *oculos inflammatos habere*; aan een o. lijdend, *lippus*; —**opslag**, *oculorum obtutus*; met één o., *uno aspectu*; bij den eersten o., *primo aspectu*; —**punt**, z. gezichtspunt.

oogst, eig. *messis*; goede, rijke, vette o., *m. optima*; mislukking van den o., *m. nulla*; de o. mislukt, *m. perit*; daar de o. mislukt was, *messā amissā*; den o. binnenhalen, *demetere fructus et percipere*; de o. was nog al schraal uitgevallen, *frumentum angustius provenerat*; de o. is slecht uitgevallen, *adversus annus frugibus fuit* (Liv.); overdr. *fructus*; *quaestus*; rijke o., *proventus*; —**en**, *messes facere*; *metere*; spreekw. gelijk men zaait, zoo zal men ook o., *ut sementem feceris, ita metes* (Cic.); tr. z. inoogsten; —**feesten**, *messium feriae* (Suet.); —**maand**, *mensis Sextilis*; *m. Augustus* (zoo genoemd naar den keizer); —**tijd**, *messis*; *messium tempus* (Plin.).

oog-tand, *dens caninus* (Cels.); —**vlies**, *tunica oculorum* (Cels.); —**wenk**, z. oogeblik; —**wit**, z. doel 2; —**zalf**, *collyrium*; —**ziekte**, *morbis oculorum*; *valeudo* of *adversa v. oculorum*; aan een o. lijdend, *aeger oculis*; verg. —ontsteking.

ool, *ovis*; —**evaar**, *ciconia*; —**lam**, *agna*. **oolt**, *unquam*; *ullo tempore*; nu meer dan o., *nunc cum maxime*; wel o., *ecquādo*.

ook, *etiam* (zelfs; vóór of achter het woord, waarop het slaat; heeft het betrekking op een geheel zin, dan steeds vóótaan); *et* (= een zwakker *etiam*); *quoque* (insgelijks, evenzeer; niet minder; achter het woord, waarop de nadruk valt, of tusschen twee bij elkaar behoorende woorden); *item* (insgelijks; wanneer van een pers. of zaak hetzelfde gezegd wordt als van een genoemde pers. of zaak); *ipse*, *et ipse* of *ipse quoque* (ook zelf, zijnerzijds ook enz.); *idem* (voegt aan een genoemde pers. of zaak nog een nieuw praedicaat toe, b.v. *ex quo efficitur ut quidquid honestum sit idem sit utile*; verg. daar ook, *ibidem*; van daar ook, *indidem*; *enim* (immers; b.v. wie zou o. gearzeld hebben, *quis enim dubitaret*); in verbinding

met relativa door *-cumque* (b.v. wie o. of wie o. maar, *quicumque*; waar o., *ubicumque*); o. niet, *nec* of *neque* (z. ook zelfs niet); maar o. niet, *nec* of *neque vero*; o. maar, *vel* (b.v. *ingenium v. medicore*); *modo* (b.v. *qui modo unquam medicocriter res istas scire curavit*); of o. maar, *aut ... saltem* (b.v. *neque is potest persuaderi uti Caesarem defendant aut sequantur saltem*). —NB! soms wordt „ook” niet afzonderlijk uitgedrukt, b.v. o. zelf, *ipse*; zooals o. het geval was, *quod id quod erat*.

oom, *patruus* (vadersbroeder); *avunculus* (moedersbroeder).

oor, 1) eig. *auris*; iem. bij de oo. nemen, *auriculis prehendere alqm*; aan het o. trekken, *pervellere aurem* (b.v. *porcello* Phaedr.); iem. aan de oo. malen, z. iem. aan het hoofd malen 3; geen oo. voor iets hebben, z. hooren 2 c; iets komt iem. ter oore, *alqd ad alcius aures pervenit*; *perfertur alqd ad alqm*; het komt iem. ter o. dat, *affertur ad alqm* met acc. c. inf.; wie oo. heeft om te hooren die hoore, *qui habet aures audiendi audit* (Vulg.); iets gaat het eene o. in en het andere uit, *alqd praetervehitur aures*. —2) overdr. het o. van een voorwerp, *ansa*; *manubrium*; —**baar**, z. betamelijk; voordeelig; —**bel**, *insigne aurium*; oo., ook *inaures*; *crotalia* (van klapperende paalen); *lapilli* (van kostbaren steen).

oord, verg. plaats 1; streek 3.

oordeel, *iudicium* (alg.; het laatste o., *ultimum t. Eccl.*); *sententia*; *existimatio* (o. dat iem. over een pers. of zaak heeft); *arbitrium* (vrij o.; goeddunken); juist o., *iudicium verissimum*; scherp o., *iudicium acre*; fijn o., *i. subtile*; zonder o., *iudicio carens*; *hebes*; een juist o. over iets of iem. hebben, *recte sentire de alqa re* of *de alqo*; een eigen o. hebben, zijn eigen o. volgen, *suo iudicio uti*; verg. zelfstandig 1 a; niets geven om het o. van anderen, *neglegere quid quisque de se sentiat*; een o. over iem. of iets vellen, *iudicium facere de alqo* of *alcus rei*; *sententiam ferre de alqo* of *de alqa re* (inzonderheid van den rechter); een zeer gunstig o. over iem. vellen, *optimum de alqo iudicium facere*; een o. uitspreken (van den rechter), *sententiam pronuntiare*; z. verder oordeelen; zijn o. zeggen, uitspreken, *sententiam dicere*; *dicere alqs quid sentiat*; iem. naar zijn o. over iets vragen, *quid placeat alci de alqa re exquirere*; iets aan het o. van iem. overlaten, *alcus arbitrio permittere alqd*; *alcus rei iudicium committere alci*; het o. staat aan ieder vrij, *existimatio communis omnibus est* (met afh. vraag); naar mijn o., *meo iudicio*; z. verder naar mijn gedachte o.; verg. ook gevoelen 2 b; meening 1; —**en**, *iudicare* (alg. en van den rechter; *alqd*; *de alqa re*; iem. geschikt, waard enz. o., *i. alqm idoneum, dignum* enz.; oordeelt niet enz., *nohite iudicare ut non iudicemini* Vulg.); *iudicium facere* (alg.; *de alqo*; *de alqa re*; *alcus rei*); *sententiam ferre* (vooral van den rechter; *de alqo*; *de alqa re*); *existimare* (alg.; *alqd*; *de alqa re*; *de alqo*); o. dat, *iudicare* of *arbitrari* met acc. c. inf.; zelfstandig o., *suo iudicio uti*; naar zijn gevoel o., *de suo sensu iudicare*; bevoegd zijn om te o., *posse iudicare*; degenen die het meest tot o. bevoegd

zijn, *homines sapientissimi*; daarover mogen anderen o., *hoc alii videant*; of het in het belang van den staat is of niet, daarover hebt gij te o., *utrum e re publica sit necne vestra existimatio est* (Liv.); gunstig, ongunstig over iem. o., z. een goeden, een slechten d'unk van iem. hebben; zeer gunstig, z. een zeer gunstig oordeel over iem. vellen; zeer hard, *gravissime iudicare de algo*; voor zoover ik er over o. kan, *si quid est mei iudicii*; ik o. juist zoo over iets als een ander, *de algo re idem sentio atque alius*; daar o. ik geheel anders over, *id ego longe aliter iudico esse*; —**kundig**, *intelligens*; *prudens*; *sollers*; adv. *intelligent*; *prudenter*; *sollert*; *dene* (b.v. *collocare beneficia*); —**velling**, *iudicium*; *sententia*; *res iudicata* (gewijde); z. ook oordeel.

oor-getuige, *testis qui se audisse dicit*; *testis auritus* (Plant.); *sermonis arbiter* (Tac.); *testis* (getuige); ik was er o. van, *coram* of *ipse audiui*; —**hanger**, z. oorbel; —**konde**, *litterae*; *tabulae*; geschiedkundige oo., *litterarum monumenta*; oo. in steen gebeiteld, *monumenta litterarum in lapide insculpta*; een o. van iets opstellen, *litteris consignare alqd*; verg. akte 2; —**kussen**, *cervical*; *pulvinus*; —**lel**, z. lel; —**lepeltje**, *auriscalpium* (Mart.).

oorlog, *bellum* (tegen iem., *cum algo*; *adversus algm*; gewoonlijk op andere wijze, b.v. de o. tegen de Germanen, *bellum cum Germanis gestum*; *bellum Germanicum* of *Germanorum*; tegen Mithridates, b. *Mithridaticum*; in Africa, b. *Africanum*; ook overdr., b.v. *cum omnibus improbis aeternum bellum esse susceptum*); *arma* (pl.; b.v. *ductor armorum*; *arma civilia*; *militia* (krijgsdienst); *tumultus* (plotselinge, voor den staat gevaarlijke o.; b.v. *Gallicus*; *servilis*; rijk aan oo., *bellicosus* (b.v. *annus*); het jaar van den o., *annus in quem bellum gerere*); in den o., in tijd van o., *in bello*; *tempore belli*; in o. en vrede, *domi bellicque*; *belli domique*; *et domi et militiae*; *domi militiaeque*; dood in den o., *mors bellica*; mij hebben de goden in o. en vrede gegeven dat ik, *mihi dii armato togatoque dederunt ut met conl.*; in den o. blijven, *e bello non redire*; o. voeren, een o. voeren, *bellum gerere* of *bellare* (tegen iem., *cum algo*; met iem. tegen iem., *cum algo adversus algm*); *bellum habere* (*cum algo*); den o. voeren of leiden, *bellum administrare*; den o. door iem. doen voeren, *bellum per algm administrare*; [den o. gemeenschappelijk voeren, *bellum coniungere*; o. op o. voeren, *bella assidue gerere*; het voeren van den o., *belli gerendi ratio*; *administratio belli*; den o. rekken, *bellum ducere* of *trahere*; iem. den o. verklaren, *bellum alci indicere*; *bellum alci denuntiare* (dreigend); oo. beginnen, *bella suscipere*; den o. beginnen, *bellum incipere*; *belli initium facere*; op nieuw, *bellum renovare*; (van overwonnenen) *rebellare*; een of den o. met iem. beginnen, iem. den o. aandoen, *bellum* of *arma alci* (ook *alci terrae*) *inferre*; *bellum suscipere adversus algm*; verg. ook beoorlogen; een eind maken aan een of aan den o., *belli* of *bellandijfinem facere*; *ab armis discedere* (de wapenen neerleggen); *bellum componere* (door verdrag of vrede); den o. vrijwel ten einde

brengen, *bellum profligare*; geheel, *bellum conficere*; tegen iem., *debellare cum algo*; de o. is ten einde, ook *debellatum est*; ten o. trekken, z. veld 2 (te velde trekken); —**en**, z. oorlog voeren.

oorlogs-, *bellicus*; *belli*; NB! voor hier niet volgende samenstt. z. krijgs; —**aangelegenheden**, *res bellicae* of *militares*; —**bazuin**, z. krijgstrompet; —**belasting**, *tributum*; —**fakkel**, *incendium belli*; de o. ontsteken, *belli incendium excitare*; de o. is overal ontstoken, z. ontbranden 2 (de oorlog is overal ontbrand); —**gebruik**, *institutum militare*; —**jaar**, (= jaar rijk aan oorlogen) *annus bellicosus*; = het jaar van den oorlog; —**kosten**, *impensae in bellum factae* (Liv.); —**kreet**, *clamor militaris*; —**lasten**, *tributum unde belli impensae tolerantur* (om de kosten van den oorlog te bestrijden); —**machine**, *machina belli*; —**materiaal**, z. —**tuig**; —**partij**, *belli auctores*; —**schip**, *navis longa*; —**toorts**, z. oorlogsfakkel; —**tuig**, *quae ad usum belli pertinent*; *belli instrumentum* et *apparatus*; allerhand o., *omnium rerum ad bellum apparatus*; —**tijd**, *belli tempus*; *bellum*; in o., z. in oorlog; —**vaan**, *signum* of *s. militare*; *vevillum*; de o. ontplooiën, *bellum facere*; —**verklaring**, *belli denuntiatio*; meestal door omschr., b.v. na de o., *bello indicto* of *denuntiatio*; in iets een o. zien, *initium belli alqd esse arbitrari*; —**vloot**, *naves bellicae*; —**vuur**, z. oorlogsfakkel; —**werk**, *opus belli*.

oorlog-voerend, *bellum gerens*; de oo. machten, *qui bellum susceperunt*; *inter quos bellum geritur*; —**zuchtig**, *bellicosus*; *belli* of *bellandi cupidus*; *ad bellum promptus*; o. aard, *bellandi studium* of *cupiditas*; oo. plannen koesteren, *consilia belli quaerere*.

oor-pijn, *aurium dolor*; —**ring**, z. oorbel; —**smeer**, *aurium sordes*; —**sprong**, *origo*; *ortus*; *fons*; *caput*; *principium*; z. ook bron 2; zijn o. vinden of hebben in iets, *emanare ex algo re* (b.v. *mala nostra istine*); *manare ab* of *ex algo re*; *proficisci ab algo re* (b.v. *alqd ab ostentatione magis quam a voluntate*; *recte facta a virtutibus*); z. verder ontstaan 1; den o. van iets afleiden, z. iets ergens uit afleiden 2; —**spronkelijk**, *primus* of *principalis* (b.v. *causae*); *nativus* (aangeboren); *genuinus domesticusque* (b.v. *virtutes*); *antiquissimus* (oudst); *primigenius* (b.v. *semina* Varr.; *nomina* Amm.); *novus* (nieuw); *proprius* (eigenaardig); *incorruptus* (onvervalscht, onvermengd; b.v. *gens*); van perss. *meus*, *tuus* of *suus* (b.v. *potest in disputando semper esse suus*); o. woonplaats, *antiqua sedes*; de oo. bewoners, de o. bevolking van Britannie, *qui initio Britanniam incoluerunt*; o. stuk, o. tekst, z. origineel 2; een o. genie, *ingenium per se fertile*; o. zijn in iets, *per se invenisse alqd*; adv. *principio* of *initio*; *primum*; deze zaken zijn o. met elkaar verwant, *haec naturā inter se cognata sunt*; —**spronkelijkheid**, *proprietas* (eigenaardigheid); *indoles nativa* (natuurlijke aanleg); *inventiois felicitas* (gelukkige vindingsgave); *novitas* (nieuwheid; b.v. *inventi*); door onschr.; —**tje**, eig. *auricula*; (muntstukje) *teruncius*; —**veeg**, —**vijg**, *alapa*; *colaphus* (met de

vuist); iem. een o. geven, *alapam* of *colaphum alci ducere*.

oorzaak, causa; hij is de o. dat, *is efficit ut met con.*; hetgeen dan ook de o. is dat, *quod facit of efficit ut*; de o. zijn van, z. ook veroorzaken; ter o. van iets, *alcius rei causa*; *propter alqd*; oo. en gevolgen, *causae rerum et consecutiones*; kleine oo. hebben groote gevolgen, *parvis momentis magni casus intercedunt* (Caes.); *ex parvis magnarum momenta rerum pendent* (Liv.); de eerste o., *principium*; de eerste oo. der dingen, *principia rerum*; z. verder aanleiding; grond 2.

oost, de wind is o., *ab ortu solis flant venti*; blijft o., *pergunt ab o. s. flare venti*; —**elijk**, *ad orientem vergens*; ad of in o. *spectans*; *orientis* (van het oosten); zich in o. richting uitstrekken, *ad orientem vergere*; ad of in o. *spectare*; adv. = naar het oosten, oostwaarts, *ad orientem versus*; ad of in o. = in het oosten, aan den oostkant, *ex of ab oriente*; *ab solis ortu*; —**en**, *oriens sol* of alleen o.; *solis ortus*; z. ook oostelijk; —**enwind**, *eurus*; *subsolanus* (Cels.); verg. ook oost; —**erling**, *orientis incolae*; —**erlue**, *aristolochia*; —**ersch**, z. oostelijk; —**kant**, *quae pars ad orientem solem spectat*; z. ook oostelijk; —**kust**, *litus ad orientem spectans*; —**waarts**, z. oostelijk; —**zijde**, z. oostkant.

oostmoed enz., z. deemoed enz.

op, 1) adv. op en neer, *sursum deorsum*; o. en neer gaan of wandelen, *inambulare*; *spatiari*; tegen den heuvel op, *adverso colle*; *in adversum collem*; *adversus collem*; z. ook de samenstt.; (als interjectie) = sta of staat op, *surge of consurgite*; overdr. z. komaan. — 2) praepos. a) lokaal op de vraag „waar”, in met abl.; in sommige gevallen *ab*, *ex* of *de*, b.v. op den rechter vleugel, *a dextro cornu*; op den muur strijden, *de muro pugnare* (tegen een lager staanden vijand); op hun lijken streden zij, *ex eorum corporibus pugnabant*; ook door den abl. (loc. of instrum.), b.v. op deze plaats, *hoc loco*; op een wagen rijden, *curru vehi*; op de fluit blazen, *tibiis canere*; vaak met behulp van een part., b.v. op een wagen, *curru vehens*; op een paard, *in equo sedens*; op de knieën, *nixus genibus*; iets op papier meebrengen, *alqd scriptum afferre*; boven op, *super* met acc.; vóór op, *pro* met abl. (b.v. *pro vallo*).

— b) lokaal op de vraag „waarheen”, in met acc., b.v. steenen op den wal werpen, *lapides in vallum conicere*; op straat komen, *in publicum prodire*; bij ww. van leggen, zetten, schrijven, snijden en graveeren heeft in meestal den abl. — c) modaal en causaal, door den abl., b.v. op deze voorwaarde, *hac condicione*; op uw verzoek, *tu rogatu*; op aansporing zijner vrienden, *hortantibus amicis*; door een part., b.v. op mijn verzoek deed hij het, *meis precibus commotus id fecit*; op iems wenk bij de hand zijn, *ad nutum praesto esse*; op het geschreeuw, *ad clamorem*; op het gerucht van een oorlog *ad famam belli*. — d) temporaal, door den abl., b.v. op den eersten Januari, *Kalendis Ianuariis*; op den bepaalden dag, ook *ad diem* (b.v. *praesto esse*). — e) distributief, een op de tien, *decimus quisque*. — f) iteratief, door omschr., b.v. bode op bode be-

richtte, *crebri nuntii attulerunt*. — g) een epigram op iem. maken, *epigramma facere in alqm* (zoo ook *carmen scribere of canere in alqm enz.*). — h) op zichzelf, *per se*; door ipse (b.v. rijkdom op zichzelf, *ipsae divitiae*); z. ook afzonderlijk; alleen 1; beschouwen 2; op eigen gezag 2; teruggetrokken.

opaal, opalus (Plin.).

op-bergen, *condere of reponere* (alqd; ook ter bewaring); —**beuren**, *tollere* (alqm; alqd de terra); *levare of sublevare* (alqm; eig. en overdr.); z. verder opheffen 1; oprichten 3; —**biechten**, *edere* (b.v. *e. et exponere quid in magistratu gesserint*); z. verder bekennen; —**bieden**, tegen iem. o., *alqo licente contra liceri*; z. ook meer bieden 2; —**binden**, (= omhoogbinden) *religare* (b.v. *vites*; *comas in nodum* Hor.); *substringere* (b.v. *caput equi loro altius*); (= vastbinden op) *illigare* (alqd of alqm in alga re); subst. het o., *religatio* (b.v. *vitium*); door omschr. —**blazen**, *inflare* (b.v. *utres*); *sufflare* (b.v. *buccas* Plaut.); zich o., *inflari*; overdr. *intumescere of superbi* i.; z. ook opgeblazen; —**bloelen**, *efflorescere*; weer o., *reflorescere*; *revirescere* (eig. en overdr.); *laete renasci* (overdr.); —**blijven**, *non cubitum ire*; *vigilare*; *pervigilare noctem*; subst. het o., *vigilia*; —**bod**, *licitatio*; —**borrelen**, *scaturire* (aqua Pall.); *emicare* (b.v. *scaturigines tenues* Liv.); (met kracht) *prorumpere* (b.v. fons); (kokend) *effervesce* (b.v. *aquae subditis ignibus*); —**bouw**, z. het opbouwen; —**bouwen**, *aedificare of exaedificare* (b.v. *oppidum*); *exstruere* (b.v. *turres*; ook overdr., b.v. *accurate non modo fundata, sed etiam extructa disciplina*); weer o., *reficere of restituere* (b.v. *templa*; *muros*); subst. het o., *aedificatio*; *extructio*; door omschr.

op-branden, z. verbranden; (ergensiets) o., *inurere* (alqd alci rei of alci); —**breken**, 1) tr. een legerplaats o., *castra movere*, *promovere of proferre*; *tabernacula detendere*; verg. ook 2; beleg. — 2) intr. van een leger, *castra movere*, *promovere of proferre*; *signa movere*, (pro)ferre of *convellere*; *vasa colligere* (Liv.); met het leger o., *agmen agere* (Liv.); van een plaats, *castra commovere ex alqo loco* (ook *movere ex hibernis*); met de troepen uit de legerplaats o., *copias ex castris educere*; z. ook oprukken 1; zich marschvaardig maken; alg. = vertrekken, *proficisci*; *abire*; *discedere*; subst. het o., *profectio*; *abitus*; *discessus*; overdr. z. bekomen 2 a; —**brengen**, 1) eig. iem. of iets ergens o., (dragend) *ferre*, (geleidend) *ducere* of (rijdend) *vehere* alqm of alqd in alqd; spijzen o., *aponere cibos*. — 2) overdr. a) schepen o., *caplas naves in portum deducere* (z. ook kapen.). — b) van een akker, *ferre of efferre* (b.v. *fructus*); verg. voortbrengen; veel o., *fructuosum esse*; het geld dat de mijnen den staat o., *pecunia publica quae ex metallis redit*; iets b. veel geld op, *magna pecunia ex alga re conficitur*; hetgeen iets o., z. opbrengst. — c) geld, belasting enz. o., *conferre pecuniam, tributum* enz. — d) = opvoeden. — e) = in hechtenis nemen; —**brengat**, *reditus* (b.v. *metallorum*); *fructus* (b.v. *praediorum*; *metallorum*); *quaestus* (van een beroep); *rectigal* (van

den ager publicus enz.); *pretium* (b.v. *ex pretio rerum venditarum* Liv.); de o. van een landgoed, *fructus quem praedium reddit; quod agri segestesque efferunt*; (aan pacht) *praedit merces*; de o. van die streek be draagt jaarlijks vijftig talent, *ex ea regione quolannis quinquaginta talenta redeunt*; de o. daarvan (nl. van den verkochten buit), *quod inde redactum est* (Liv.); — **bruisen**, *effervesce* (eig. en overdr.); *refervescere* (eig., b.v. *sanguis*); *exaestuari* (b.v. *mare*; *ab imis praecordiis sanguis*); van toorn o., ook *ira tumere* (Liv.); *exardescere*; van verontwaardiging, *indignatione exardescere*.

opeenten, *accessio* (b.v. *centesima*).

op-commandeeren, *imperare* (alqd); — **da-gen** of komen o., *com-* of *apparere*; verg. te voorschijn komen; — **dat**, *ut* of *quo* met conl.; o. niet, ne met conl.; o. niet iemand, o. niemand, *ne quis* (zonder nadruk); *ne quisquam* (met nadruk); o. niet ergens, o. nergens, *neubi* (zonder nadruk); *ne usquam* (met nadruk); o. des te, *quo* met conl.; o. noch — noch, *ne aut — aut*; — **delven**, eig. = opgraven; overdr. *eruere* (b.v. *memoria alcius rei ex annalium vetustate*); — **dienen**, *apponere* (b.v. *cibos*; *alci cenam*); — **diepen**, *eruere* (b.v. *mihl, sicunde potes, erues qui decem legati Mumio fuerint*); verg. opdelfen (overdr.); — **dissen**, iets o., *apponere* alqd; abs. *exstruere epulas*; *cenam apparare*; — **doe-men**, de herinnering aan iem. doemt o., *occurrit memoria alcius* (Liv.); de herinnering, de gedachte d. bij iem. op dat, *subit recordatio of cogitatio animum* met acc. c. inf.; verg. ook opkomen 3; — **doen**, = opdienen; = aanschaffen; = iets oploopen 2b; zich o., z. zich voordoen 2; — **dracht**, = last, *mandatum*; *iussum* of *imperium* (bevel); *negotium* (taak); in of volgens o. van iem., *mandatu of missu alcius*; verg. ook op bevel van iem. 1; met de o. te ... *iussus* met inf.; iem. een o. geven, *mandatum of negotium dare alci*; *mandare alci* alqd; verg. ook opdragen 2; een o. krijgen, *mandatur alci* alqd; *negotium ad alqm deferitur*; van iem. de o. hebben iets te doen, *alqd facere iussum esse ab alqo*; met een gewichtige o., *missus magnis de rebus*; de o. (van een boek), *nuncupatio* (Plin.); — **dragen**, 1) eig. = omhoogdragen, *sursum ferre of efferre* (alqd; alqm); iem. de trap o., *contra scalas ferre alqm*; spijsen o., z. opdienen — 2) overdr. iem. iets o., *mandare alci* alqd (b.v. *magistratum*); *demandare alci* alqd (b.v. *curam alcius*); *deferre alci* alqd (b.v. *munus*; *negotium*; *regnum*; *curam alcius rei* of *alqd ad alqm* (b.v. *munus*; *summam belli of imperii*); *delegare alci* alqd (iem. iets op den hals schuiven); iem. de opvoeding van zijn kinderen o., *liberos alci educandos tradere*; iem. een gerechtelijk onderzoek o., *quaestioni alqm praeficere*; iem. de bewaking van iem. o., *tradere alci alqm custodiendum*; iem. o. te, *mandare*, *praecipere of imperare alci* *ut* met conl.; iem. een boek o. (= wijden), *librum ad alqm mittere*; *dedicare alci librum* (Plin.); een boek opgedragen aan iem., ook *liber ad alqm* (b.v. *huius tres ad L. Prudium libri sunt*).

op-dreunen, *decantare* (b.v. *dictata*; *haec*

vobis); — **dreunen**, *cantor* (b.v. *formularum*); — **dringen**, 1) eig. iem. o., *urgere alqm* (b.v. *novissimi primos*); intr. *eniti* (b.v. *in collem*). — 2) overdr. iem. iets o., *alci invito of recusanti offerre alqd*; *imponere of per vim i. alci alqd* (b.v. *leges*); *inviungere alci alqd* (b.v. *militiam of alias leges* Liv.); *inculcare* (b.v. *oculis imagines*; *libertas inculcata*); *impingere alci alqd* (b.v. *huic calix multsi impingendus est*); iem. als rechter (aan de partijen) o., *ingerere alqm*; iem. een meisje tot vrouw o., *virginem alci obtrudere* (Ter.); **zich o.**, van perss., *ipsum se inferre*; aan iem., *se ingerere alci* (Iuv.); *alci invito opem of alci recusanti amicitiam suam offerre*; *se alci venditare* (zich trachten op te d.); aan iems ooren, *se inculcare alcius auribus*; van zaken, *ingeri of se ingerere* (b.v. *oculis Sen.*); *se offerre*; *offerri*; *obici of animo o.*; de vraag heeft zich aan mij o., *quaerendum esse mihi visum est*; de gedachte d. zich bij iem. op, *subit animum cogitatio of alci occurrit* (onpers.) *ad animum* (met acc. c. inf.); — **drinken**, *ebibere* (alqd); verg. leegdrinken; — **drogen**, 1) *tr. siccare* (alqd); verg. uitdrogen 1. — 2) intr. *arescere* (b.v. *nilhil citius lacrima arescit*); *exarescere* (b.v. *amnes*; *lacrimae*); nooit opdrogend, *perennis* (b.v. *fons*); verg. ook uitdrogen 2; — **drukken**, *imprimere* (alqd *alci* rei, b.v. *litteris anulum*; alqd in alga re, b.v. *sigillum in cera*); — **drifven**, eig. het vee den berg o., *gregem agere in montem adversum*; z. verder opjagen.

op-duiken, *emergere se*, *emergi of emergere* (eig. en overdr.); *existere* (zich vertoonen; ook van zaken); *exoriri* (plotseling te voorschijn komen); het gerucht duikt o., *rumor oritur of existit* (met acc. c. inf.); *exoritur fama* (alcius rei of de alga re; met acc. c. inf.); — **dwarrelen**, *efferr* (b.v. *alatus pulvis*); doen o., *excitare* (b.v. *pulverem Col.*); — **dwingen**, *inviungere* (b.v. *alci militiam*); verg. opdringen 2.

opeen, z. dicht open 2a; NB! voor hier niet volgende samenstt. z. aaneen-; samen-; — **dringen**, *constipare* (zich, se); *stipare* (b.v. *ita in arto stipatae erant nares ut ...*); *comprimere* (b.v. *ordines* Liv.); verg. samenpakken; subst. het o., *coartatio* (b.v. *plurium in angusto tendentium* Liv.); — **hoopen**, *coacervare* (b.v. *cadavera*); *cumulare* (b.v. *cumulatis in aqua sarcinis*); zich o. (van menschen), *conglobari of se conglobare* (in *unum*); dicht opeengehoopt, *conjertus* (b.v. *milites*); verg. ook opeendringen; ophoopen; — **hooping**, *coacervatio* (Sen.); ook als term der rhetorika, o. van bewijzen, *argumentorum c.*; door omschr., b.v. een o. van wetten, *aliae leges super alias acervatae*; ook = hoop 2; — **pakken**, — **stapelen**, — **pakking**, — **stapeling**, z. ophoopen, — **hooping**; — **volging**, *continuatio* (b.v. *causarum*); een geregelde o., c. *seriesque rerum*.

opeischen, iets o., *reposcere of repetere alqd*; een stad, *vocare urbem ad dedicationem*; iem., *deposcere alqm* (b.v. ter bestraffing, ter dooding, ter terechtstelling, in poenam, ad mortem, ad supplicium); *exposcere alqm*.

open, 1) *aperitus* (alg.); ook = vrij, b.v. *vía*; *mare*; *patens* (openstaand); *hians* (gapend); de oogen oo. hebben (overdr.), *vigilare*; iem.

met oo. armen ontvangen, *suo sinu ac complexu alqm recipere; libentem ac supinis manibus alqm excipere* (Suet.); een o. brief, *epistula non obsignata* (ongezegeld); *epistula resignata* of *soluta* (ontzegeld); een o. wond, *crudum vulnus* (Ov.); het o. veld, *campus apertus* of *patens*; *locus planus*; *campus*; o. (= vrtj, onbezet) blijven of gelaten worden, *intermitti* (b.v. *pars a flumine intermissa; hoc spatio intermisso*; een o. gelaten plaats in den muur, *intermissa moenia* Liv.); ruimte voor iets o. laten, *ad alqd spatium relinquere* (ook *fensteras in struendo*). — 2) overdr. = niet versterkt, *non munitus*; *immunitus* (b.v. *oppida* Liv.); een o. land, *terra castellis non munita*; o. en bloot (liggend enz.), *propositus* = vacant; = openhartig, *apertus* (b.v. *vir bonus quem apertum et simplicem volumus esse*); verg. openhartig; — **baar**, 1) = voor algemeen gebruik bestemd, voor ieder toegankelijk, *publicus*; *communis*; een o. vergadering, *contio*; in het o., *palam* (= openlijk; b.v. *dicitare*); in *publico* (op straat); *sub hasta* (verg. verkoopen); = staats-, *publicus* (b.v. *sacerdotium*); op o. initiatief, *publico consilio*; *publice*; het o. leven, *vita forensis*; niet deelneemen aan het o. leven, *publico, foro* of *forensi luce carere*; z. verder publiek 1; openlijk. — 2) = algemeen bekend, wereldkundig, *apertus*; *manifestas*; *perspicuus*; *evidens*; het is o., *manifestum est*; *apparet*; *patet*; z. verder publiek 1; — **baarheid**, de o. schuwen, *lucem vitare*; *odisse celebritatem* of *hominum c.*; het licht der o., *sol et pulvis*; — **baarmaken**, z. openbaren 1; uitgeven 1; — **baarmaking**, z. bekendmaking; — **baren**, 1) alg. *aperire* (b.v. *rem omnem*; *haec verba intimas tuas cogitationes*; *patfacere* (b.v. *rem*; *verum*; *cogitata*); *nudare* of *denudare* (blootleggen; b.v. *consilia*); *communicare* (alqd *cum alqo*); z. verder bekend maken 1; kenbaar maken; publiek maken 1; zich o., *patefieri*; cerni (b.v. in *voluptate spernenda virtus cernitur*). — 2) in 't bijz. van God, *cum hominibus communicare* (alqd); (Ecol.) *revelare*; de geopenbaarde godsdienst, *religio* of *doctrina revelata*; — **baring**, *significatio* (b.v. *rerum futurarum*); *monitus dei* "of *divinus*; door omschr.; (Ecol.) *revelatio*; de o. (van Johannes), *Apocalypsis*.

open-barsten, z. barsten; — **breken**, 1) tr. *effringere* (b.v. *valvas*; *claustra portarum*); *refringere* (b.v. *portam*; *carcerem*); (met inspanning) *moliri* (b.v. *portam*); *per vim diducere* (b.v. *os alci* Suet.); een brief o., z. openen 1. — 2) intr. van wonden, weer o., *recrudescere*; — **doen**, = openen 1; geen mond kunnen, *durven o.*, *hiscere non posse, non audire*; — **drunken**, — **duwen**, *moliri* (b.v. *portam*); — **en**, 1) *aperire* (b.v. *portam*; *os*; *oculos*; ook overdr., b.v. *fons philosophiae*; *ventus incendit viam*; *saltum*; *ludum*); *patfacere* (b.v. *portas*; ook *vias*; *nostris legionibus Pontum*; *aditum ad alqd*); *recludere* (ontsluiten; b.v. *fores*; *domum*); *reserare* (ontgrendelen; b.v. *domum*; *valvas*); *diducere* (b.v. de oogen na het slapen, *oculos* Sen.; iets oog, *alcis oculum*; *foribus palatii repente diductis* Tac.); een boek o., z. opslaan 1; de hand o., *digitos porrigere*;

een pakket o., *fasciculum solvere* of *aperire*; een brief o., *epistolam* of *litteras aperire*, *solvere* of *resolvere*; *vincula epistulae solvere*; e. of l. *resignare* (ontzegelen); *vincula epistulae laxare* *signumque detrudere*; mil. (de gelederen enz.) o., *patfacere* (b.v. *ordines* Liv.); *laxare* (b.v. *ordines*; *manipulos*); *diducere* (b.v. *cornua* Liv.); zich o., *se aperire*; *aperiri*; *patefieri*; *patescere* (b.v. *paulo latior campus* Liv.); (van de aarde) *discedere* of *dehiscere* — 2) in 't bijz. iem zijn hart o., *se alci patfacere* (Cic.); *omnia sua occultata apud alqm expromere* (Ter.); *secreta animi proferre* (Plin.); iem. de oogen o., *alci oculos aperire* (M. Caes. bij Fronto); *meliora alqm docere*; iets o. = beginnen, *incipere alqd* (met iets, *ab alqo* re); *initium alcis rei facere*.

open-gaan, *se aperire* (ook van bloemen, Plin.); *aperiri* (b.v. *donec ea suppetant et per se aperiantur* Cels.); z. verder zich openen 1; weer o. (van wonden), *recrudescere*; overdr. nu gaan mij de oogen o., *iam dispicio quid rei sit*; — **hakken**, *perfringere* (b.v. *portam*); — **hartig**, *apertus* of *simplex* (b.v. *vir*; *animus*); *liber* (alleen van zaken); adv. *aperte* (b.v. *scribere*; *dicere*); *simpliciter*, *libere* of *ingenue* (b.v. *confiteri*); o. gezegd of gesproken, *si queris, queritis* of *querimus*; *ut ingenue* of *aperte dicam*; *ne mentiar*; *si verum querimus*; — **hartigheid**, *animus apertus*; *simplicitas*; — **ing**, 1) = het openen, door omschr., b.v. na o. van den brief, *epistula aperta* of *soluta*. — 2) = gat; = plaats waar iets een o. heeft, *os* (Liv.); b.v. *dolii*; *altero specus eius ore invento*; *ostium* (b.v. *asperae arteriae*); = uitgang, *exitus*; = open gelaten plaats, z. open (eind); een o. in iets maken (= iets banen), *aperire alqd*; een o. hebben, *patere*; — **krabben**, *lacerare* of *ungue notare* (b.v. *genas* Ov.); *radere* (b.v. *genas* XII tabb.); subst. het o., *laceratio* (b.v. *muliebres lacerationes* genarum); — **krijgen**, *moliri* (b.v. *fores m. non posse* Liv.); — **laten**, z. open laten 1; — **leggen**, *aperire* of *explicare* (alqd); — **liggen**, *patere* (b.v. *campi patentes*; *consilia alcis*); (onbeschermd) openliggend, *propositus* (ad alqd); — **loopen**, *perfringere* (b.v. *fores*); — **lijk**, *qui in aperto ac propatulo loco est* of *fit*; *qui palam* of *coram omnibus fit*; *apertus* (tegenst. *obscurus*, b.v. *similitates*); adv. *in aperto* of *propatulo loco*; *palam* of *propalam* (b.v. *dicere*); *omnibus inspectantibus* of *coram omnibus* (voor aller oogen); *in publico* (op den openbaren weg); *aperte* (tegenst. *furtim*; b.v. *dicere*; *resistere*; *adulari*); o. verklaren, ook *profitari*; o. bekend maken, berichten, verhalen, *promuntiare* (alqd); met acc. c. inf.; z. ook bekend 1); o. zeggen, ook *proloqui* (b.v. *in senatu* met acc. c. inf.).

open-maken, z. openen 1; openbreken 1; — **rukken**, *vi aperire* (b.v. *fores*); — **rjten**, *divellere* (b.v. *vulnus manibus*); weer o. (overdr.), *refricare* (b.v. *vulnus dicendo*); z. verder openkrabben; openscheuren; — **secheuren**, *diliorare* (b.v. *tunicam*); *discindere* (b.v. *tunicam*, nl. om zijn borst te ontblooten); intr. z. scheuren 2; — **sluiten**, z. openen 1; — **sntjden**, *insecare* (b.v. *corpora mortuorum*); *incidere* (b.v. *ventrem*). — **spalken**, — **sperren**, *diducere* (b.v. *al-*

cius oculum; per vim os alci Suet.); verg. openen 1; —**springen**, b.v. vaneen deur, *ipsum* (= van zelf) of *subito* (= plotseling) *se aperire; sua sponte palefieri*; van de huid, den grond enz., *findi*; rimas agere; —**staan**, *patere* (b.v. *portae; oculi*; ook *aures querelis; fuga alci*; *honores alci; via alci ad alqd*; *hiare* (gapen); —**stooten**, —**trappen**, *effringere* (b.v. *pedibus fores*); —**vouwen**, z. ontvouwen; —**wrijven**, *atterere* (alqd); —**zetten**, z. openen 1.

operatie, z. krigsdaad; alle oo. onmogelijk maken, *rem geri prohibere* (b.v. *hiems r. g. prohibuerat*); in de geneeskunde, *sectio*; zich aan een o. onderwerpen, *secari se pati*; —**atiebasis**, *arx et recaptaculum*; —**ceeren**, iem. of iets o., *secare alqm* of *alqd*; —**atieplan**, *omnis of totius belli ratio*; zich laten o., z. zich aan een operatie onderwerpen.

opeten, *comesse* (alqd); —**fleuren**, *recreare* (b.v. *rem publicam*); intr. *recreari*; —**flikken**, *sarcire* of *resarcire* (alqd); —**flikken**, *exardescere*; overdr. *redintegrari* (b.v. *spes*); —**fokken**, *alere* of *educere* (b.v. *pulum*); —**frisschen**, eig. *refrigerare*; zich o., *refrigerari*; overdr. z. verfrisschen; de herinnering van iets bij iem. o., z. in de herinnering terugroepen; —**frissching**, z. afkoeling; verkwikking.

opgaaf = opgegeven werk, *munus; pensum* (dagtaak); o. ter beantwoording, *quaestio*; = verklaring enz., *indicium; designatio* (b.v. *sine designatione personarum et temporum*); *proffessio* (officieele aangifte van naam of vermogen); door *auctor*, b.v. volgens de o. van Livius, *Livio auctore* (ook *ut dicit*, *scribit* enz. *Livius*); de o. van Livius, van de meesten volgen, *Livium auctorem, auctores plurimos sequi*; door omschr. b.v. de hoogste o. is dat..., volgens de hoogste o. zijn ..., *qui plurimum scribunt* met acc. c. inf.; een o. omtrent iets doen, *dicere, narrare* of *memorare* de *alga* re; die o. van Livius is onjuist, *illud Livius parum accurate scribit*; de 'oo. der schrijvers wijken zóózeer van elkaar af, dat, *adeo variant auctores, ut met conl.* (Liv.); —**gaan**, 1) = in de hoogte gaan, *tollere* (ook *clamore sublati*); *se attollere*; ook = opstijgen 1; van hemellichamen, *oriri; exoriri*; subst. het o. van de zon, z. zonsopgang; in vlammen o., de- of *conflagrare* (ook *incendio d. of c.*); *igni of ignibus deleri; incendio vastari; flammis absumi*; in vlammen doen o., *incendio delere* of *conficere*; indien de brand een deel der stad in vlammen deed o., *si incendium partem urbis absumat* (Liv.). — 2) = verteerd of verbruikt worden, *ab- of consumi* (aan iets, *alga* re; ook *abire in alqd*, b.v. *fructus praediorum in sumptus*). — 3) in iets o., *confundi in alqd* (versmelten met); *concedere in alqd* (b.v. *victi in gentem imperanturum* Sall.). — 4) in de rekenkunde = geen rest overlaten, *nihil reliquum facere*. — 5) uw betoegg. niet op, *argumentatio tua non apte cohaeret*; —**gang**, 1) eig. van hemellichamen, *ortus*; o. der zon, z. ook zonsopgang; concr. = plaats van opgang, *ascensus*. — 2) overdr. o. maken, *placere* of *probari* (bij iem., *alci*); —**gave**, z. opgaaf. **opgeblazen**, overdr. *inflatus* (*alga* re); *vanus* of *gloriosus*; o. zijn, *inani superbia*

tumere (Phaedr.); *superbire; se iactare; superbia se efferre*; het geluk maakt iem. o., *prospera fortuna alcium animum flatu suo effert* (Liv.); iem. onuitstaanbaar o. maken, *inflare alcium animum ad intolerabilem superbiam*; —**blazenheid**, *tumor* (Quint.); *superbia inanis; iactatio; vanitas; fastus*; —**bruiken**, z. verbruiken.

opgeld, *collybus*.

opgepropt, *refertus* (*alga* re; *nomnibus*); —**richt**, *erectus* (eig. en overdr.); —**ruimd**, *hilaris; alacer; luctus; remissus* (tegenst. *tristis*); adv. *hilarare; laete*; —**ruimdheid**, *hilaritas; animus hilaris; alacritas*; uw o. doet mij veel genoegen, *te hilari esse animo me valde iuvat*; —**smukt**, *ornatus; exornatus; comptus*; z. ook *gemaakt*; —**togen**, *gaudio* of *laetitia elatus*; o. zijn, *gaudio* of *laetitia exultare*; over iets, *vehementer gaudere* of *laetari alga* re; —**togenheid**, *summu gaudium; summa laetitia* of *voluptas*.

opgeven, 1) = aangeven enz., *afferre* (b.v. *causam*); *referre* (b.v. *nomen alcium* of *numerus* ad *alqm*); *edere* (b.v. *nomina*); *deferre* (b.v. *falsum numerum*); zich voor iets o., *nomen* (of *nomina*) *dare; profiteri* (bij iem., *apud alqm*); (van schrijvers) *tradere, commemorare, narrare* enz. (alqd; met acc. c. inf.); geen getal o., *numerus non adicere* (Liv.). — 2) = laten varen enz., *discedere* (b.v. *a sententia*; *ab oppugnatione*; *ab opere instituto*); *omittere* (b.v. *pugnam; consilium; obsessionem*); *dimittere* (b.v. *locum; custodiam provinciae* of *sui capitis*; *rem frustra temptatam; libertatem*); *abstistere* (b.v. *spe; incepto*); *desistere* (b.v. *consilio; de sententia*; *a defensione; a pertinacia*); *deponere* (b.v. *consilium; opinionem; spem; amicitiam; inimicitias cum alga*); *deserere* (b.v. *locum*); *relinquere* (b.v. *oppugnationem*); *deplorare* (als verloren o., b.v. *communia* Liv.). — 3) een zieke o., *desperare alqm*, de *alga* of de *salute alcium*; de dokters hebben hem o., *a medicis relictus* of *desertus* est (ook *deploratus a medicis vomicae morbo* Plin.). — 4) iem. iets o., *praecipere* of *mandare alci* (alqd (of *alci* *ut* met conl.); iem. een vraag o., *proponere alci* *quaestionem*; *interrogare alqm* (ook *alqm* *hoc* enz.); een raadsl. *proponere alci aenigma*. — 5) = opspringen hebben, *eructare*; z. ook *spuwen*. — 6) hoog o. van iets, *afferre alqd; praedicare* de *alga* re (ook *alqd; multa* de *virtutibus*). — 7) subst. het o. (van een zieke), *desperatio*; verder door omschr.

opgewassen, *par* (*alci; alci rei*; ook *pugnando*); —**wekt**, *erecto animo; alacer*; verg. opgeruimd; —**wekheid**, *erectus animus; alacritas*; iets geeft iem. de o. om iets te doen, *alacritatem alcium rei gerendae alqd* *affert alci*; verg. opgeruimdheid; —**wonden**, o. of in o. stemming, *concitatus* (b.v. *multitudo; animi*); *commotus; alacer* (opgeruimd); —**wondenheid**, *concitatio; animi* of *mentis c.*; *animi commotio* of *motus; furor*; in o., z. opgewonden; in de grootste of hevigste o., *commotus perturbatusque*; in o. geraken, *animo commoveri*; verg. zich opwinden 2; —**zet**, *inflatus*; verg. opgezwollen; —**zetheld**, *inflatio* (b.v. *stomachi*); —**zwellen**, *tumidus; turgidus*; o. zijn, *tumere; turgere*; in *tumore* esse (b.v. *manus*); —**zwellenheid**, *tumor*.

op-gieten, *infundere* of *superfundere* (alqd alci rei); —**goolen**, z. opwerpen 1; —**gorden**, z. opschorten 1; —**graven**, *effodere* (b.v. in *cubiculo mortuum*); *eruerē* (b.v. *mortuum*); *aperire* (blootleggen; b.v. *fundamenta templi*); —**groeien**, *crescere* (wassen); *adolescere* (volwassen worden); *ali* (b.v. *caelum sub quo alitur*); *nutriri* (b.v. *nutritus in armis*); met iem. o. zijn, *cum alqo una a puero acetem exegisse* (Plaut.); —**grijpen**, *tollere* (b.v. *alqd de terra*).

op-halen, 1) = optrekken 1; het net uit het water, *extrahere rete ex aqua*; overdr. = insnuiven; de schouders o., *nihil certi respondere*. — 2) = halen 1; inzamelen; invorderen; iets (uit het verleden) o., *repetere* (b.v. *alqd a capite*; ver, *longe* of *alte.*) — 3) zijn hart o., z. zich te goed doen 3 o; —**handen**, o. zijn, *in manibus esse* (b.v. *bellum Liv.*); *appropinquare* (b.v. *hiems*; *alcus adventus*); *instare* (b.v. *hiems*); *adesse* (b.v. *ingens certamen*); *appetere* (b.v. *hiems*; *nox*); verg. nabij zijn; —**hangen**, 1) iets o., *suspendere* (b.v. *alqd in fumo*; *alqd collo*, e of *in collo*; *nidum tigno*); *figere* (b.v. *spolia in aede Iovis*; *fixa fuit lex dextro lateri aedis*). — 2) iem. o., *suspendere* (b.v. *alqm de arbore*; ook *in oleastro quodam*; *arbori infelici*); o. worden, *suspendio intermī*; zich o., *suspendere se* (b.v. *de ficu*); *suspendio de laqueo vitam finire*; hang je op, *quin tu suspendis te* (Plaut.); maken dat iem. zich o., *ad suspendium adigere alqm* (Plaut.); —**hang- ing**, *suspendium* (b.v. *suspendio vitam finire*); —**hebben**, 1) eig. iets o., *capite alqd gerere*; een krans o., ook *coronatum esse*; een helm o., ook *galea indutum esse*; den hoed o., *capite operto esse*. — 2) overdr. met iets of iem. o., *delectari alqd re*; *alqd alci gratum* of *inucundum est*; *amare alqd*; *diligere alqm*; niet, ook *abhorreere ab alqa re*; *alqs alci non placet* of *displacet*; *odisse alqd* of *alqm*; veel, ook *multum tribuere alci rei* of *alci*; *in deliciis habere alqd* of *alqm*; *alcus rei* of *alcus cupidissimum esse*; verg. gesteld 1 b.

op-hef, *tactatio*; *venditatio*; met grooten o., *inflatus* (b.v. *alqd perscribere* of *commemorare*); met o. beweren, vertellen, zeggen dat, *praedicare* (met acc. c. inf.); o. van iets maken, *tactare* of *venditare alqd*; veel, *magnopere tribuere alci rei*; bijzonder veel, *mirifice extollere* of *miris laudibus efferre alqd*; te veel, *in maius celebrare alqd* (Liv.); z. ook hoog opgeven 6; —**heffen**, 1) *tollere* (alqm; alqd); *efferre* (b.v. *scutum super caput*); de handen (smeekend) ten hemel o., *manus* of *m. supplices* *ad caelum tendere*, *tollere* of *attollere*; tot iem., *manus supplices tendere alci* of *ad alqm*; het hoofd o. (overdr.), *caput attollere* (Liv.); *caput extollere* (b.v. *libertas*); verg. ook oplichten 1; opsteken 1. — 2) overdr. = eindigen, *solvere* (b.v. *obsidionem*); *dimittere* (b.v. *senatum*; *convivium*; *oppugnationem*); = buiten werking stellen, afschaffen, *abolere* of *infirmare* (b.v. *legem*); *tollere* (b.v. *legem*; *dictaturam e re publica*); *dissolvere* (b.v. *leges*; *interdictum*; *societatem*); *rescindere* (b.v. *leges*; *pactiones*; *acta Caesaris*); *refigere* (eig. iets dat in het openbaar aangeslagen is, weer wegnemen; b.v. *leges*); een [wet] bij volksbesluit o., *abrogare legem*; (gedeeltelijk) *derogare alqd ex lege*; (door een andere)

obrogare legi; —**heffing**, 1) eig. door omschr. — 2) overdr. *dissolutio* (b.v. *legum omnium*; *iudiciorum*); *abrogatio* (door een volksbesluit, b.v. *legis*); *abolitio* (b.v. *tributorum Tac.*); door omschr.

op-helderen, 1) tr. *serenare* (poët.); *serenum reddere*; overdr. *illustrare* of *explanare* (alqd); *alqd lumen affert* of *adhibet* (alci rei). — 2) intr. z. opklaren; —**heldering**, *explanatio*; *explicatio*; z. ook rekenschap; inlichting; —**helpen**, *levare*, ad, *sublevare* of *erigere* (alqm); zich o., *se sublevare*; zich hetzij met de handen hetzij met de knieën trachten op te h., *seu manibus in assurgendo seu genu se adiuvarē* (Liv.); —**hemelen**, *verbis* of *laudibus efferre* of *extollere* (alqm; alqd); *efferre* of *extollere* (alqm; alqd); *verbis ornare* of *augere alqd*; iem. geweldig o., *alqm in caelum suis laudibus extollere*; —**hitsen**, z. aanhitsen; —**hitser**, z. aandrijver; opruier; —**hitsing**, z. opruiing; —**hoogen**, *exaggerare* (b.v. *planicieum aggesta humo Curt.*); —**hoopen**, *coacervare* (b.v. *cadavera*; *pecunias*); iets tegen iets o., *adicere* (b.v. *aggerem ad munitiones*); zich o., *cumulari*; *augeri* of *crescere*; z. verder opstapelen; —**hooping**, door omschr.; verg. ook opeenhooping.

op-houden, 1) = omhoog houden, *sursum tenere* (alqd); zijn eer o., *digitalem suam tueri* of *conservare*; de hand o. (om iets te ontvangen), *manum praebere* of *porrigere*; den hoed o. (= niet afzetten), *non aperire caput*. — 2) = tegenhouden, vertragen enz., *morari* of *demorari* (b.v. *agmen*); *retinere* (b.v. *naves tempestatibus retentas esse*); *tenere* (b.v. *diu alqm oppugnatio*; *naves vento tenentur*; *Caesar etesius tenetur*); *detinere* (alqm; alqm alqd re; *naves tempestatibus detinentur*); *tardare* (b.v. *nos etesiae*); om u niet langer op te h., *ne diutius teneam* (nl. vos); *ne multis morer* (nl. vos); ik wil u niet langer o., *senatores, nihil vos moramur, patres conscripti*; = aan den praet houden; z. ook vertragen; reflex. **zich o.** = vertoeven, *morari* of *commorari* (in alqo loco; ad urbem; apud oppidum enz.); ook *versari*, *esse* of *vivere* (in alqo loco); (zonder iets uit te voeren) *sedere* (b.v. *in villa totos dies*); zich vaak ergens o., ook *frequentare alqm locum*; overdr. zich bij of met iets o., = stilstaan bij iets; = aan iets doen, *studere alci rei*; z. ook inlaten 2. — 3) = eindigen a) o. iets te doen of te zijn, o. met iets, *desinere* (gewoonl. met inf.; met iets, *alqd*; bij iets, *in alqa re*; bij een pass. inf. staat *desitus sum* enz., b.v. men heeft o. redevoevingen te lezen, *orationes legi desitae sunt*); *desistere* (alqd re of ab alqa re); (tijdelijk) *intermittere* (alqd; met inf.); praegn. = o. met spreken, *finem facere dicendi*; houd daar mee op, z. laten A 17 b (laat dat). — b) = een eind nemen, *desinere* (tegenst. *incipere*), *finiri* (eindigen); *abire*, *discedere* of *quiescere* (van ziekten); *remittere* (b.v. *ventus*; *pestilentia*); *obmutescere* (eig. verstommen; b.v. *studium*; *dolor*); *respirare* (eig. uitblazen; b.v. *ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit*); (tijdelijk) *intermittere*; vaak wordt het Ned. subst. door een inf. uitgedrukt, b.v. mijn verwondering daarover houdt op, *illud mirari desino*; het

lezen van redevoeringen heeft o., *orationes legi desitae sunt*; zijn vrees houdt op, *timere desinit*. — 4) subst. het o., = vertraging; = einde, *finis*; (tijdelijk) *respiratio* (b.v. *sine respirazione pugnare*); *intermissio*; door omschr.; zonder o., z. onafgebroken (adv.); — **hijschen**, *subducere* (b.v. *coctam cenam sursum corbulis Plaut.*); z. verder optrekken 1.

op-nie, z. gevoelen; meening 1; publicke o., *existimatio vulgi*; — **um**, *opium* (Plin.).

op-jagen, *excitare* (algm; *feram*; *pulverem*); overdr. den graanprijs o., *annonam incendere* (Varr.); — **kammen**, *pectere* (algd); — **kladden**, *illinare* (b.v. *algd chartis Hor.*); — **klaren**, de lucht klaart op, *caelum serenum of caeli serenitas redditur*; *disserenscit* (Liv.); — **klauteren**, co- of *eniti* (in algm locum); verg.; — **klommen**, *ascendere* (b.v. *murum*; ook in *murum*; overdr. *ad maiora*; *ad honores*; in *tantum honorem eloquentiâ*); subst. het o., *ascensus* (ook overdr.); z. verder —stijgen; — **knappen**, iets o., *ornare of exornare algd*; een huis wat o., *reconcinnare domum*; intr. *e morbo recreari of se reficere*; *convalescere*; het weer knapt op, z. opklaren (de lucht klaart o.); — **knoopen**, — **ing**, z. — hangen, — **ing**; — **koken**, *recoquere* (algd; ook *Peliam*); — **komeling**, *novus homo*; verg. *parvenu*; — **komen**, 1) eig. = omhoogkomen, *surgere*; *exurgere*; *se erigere*; uit de diepte o., z. opduiken; van hemelichamen, storm enz., z. opgaan 1; opsteken 2. — 2) als genoodigde, toeschouwer enz., *adesse*; zij kwamen in grooten getale op, *frequentes aderant*; = onder de wapenen komen, *ad signa convenire*. — 3) overdr. (van gewassen) *provenire*; *nasci*; *existere*; (van de koorts) *accedere*; van een ziekte o., z. er bovenop komen; = in goeden doen, tot aanzien komen, *crescere of opibus of dignitate c.*; de gewoonte komt op, z. gebruikelijk worden; hoe kwam het bij of in u op te ..., *qui tibi venit in mentem* met inf.; iets, de gedachte komt bij iem. o., *venit alci in mentem* (met inf. of acc. c. inf.); *algd succurrit alci* (ook s. alci met acc. c. inf.); *occurrit alci of animo alcius algd* (ook o. alci met acc. c. inf.); *subit cogitatio animum* (met acc. c. inf., Liv.); toen kwam de volgende gedachte bij mij op, *coepi egomet mecum sic cogitare*; *sic cogitabam*; de begeerte of lust komt bij iem. op, z. lust krijgen 2; iets niet laten o., z. onderdrukken; tegen iets o., z. bestrijden 1; protesteeren; voor iem. of iets o., z. het voor iem. opnemen 4; voor de vrijheid o., *vindicare libertatem*; — **komend**, het o. geslacht, *iuventus*; — **komst**, (van hemelichamen) *ortus*; toen Athene nog in zijn o. was, *nascentibus Athenis*; (van gewassen) *proventus*; (van de koorts) *accessio*; drukke of goede o., *frequentia*; slappe of slechte o., *infrequentia*; verder door omschr.; — **kooppen**, *comerere* (res); *commercari* (b.v. *captivos Plaut.*; *arma Sall.*); — **kooper**, *mercator*; *manceps of sector* (van goederen die van staatswege verkocht worden); — **koopng**, door omschr.

op-krabben, *eruerere* (b.v. *humum*); — **krop-pen**, *devorare* (b.v. *molestiam*); *premere alto*

corde (b.v. *dolorem Verg.*); *continere* (b.v. *dolorem*); *lucite pati* (b.v. *iniuriam*); — **krul-pen**, *erepere* (*per algd Sen.*; *ad algm Suet.*); *irrepere* (b.v. *arbori Plin.*); — **krullen**, *crispere*; verg. *krullen*; — **krijgen**, (= omhoogkrijgen), *tollere* (algd); (= opeten) *comesse* (algd); (= te doen krijgen) *imponitur of mandatur alci algd*; — **kunnen**, b.v. (hij eet meer) dan hij o., *quam capit* (Sen.); — **kweeken**, *nutrire*, *alere of educere* (algm; algd); verg. *kweeken*; — **kwikken**, z. verkwikken; — **kijken**, z. opzien 1.

op-laden, z. laden; — **lappen**, *sarcire of resarcire* (algd); — **leggen**, 1) eig. iets of iem. ergens o., *imponere* (b.v. *iuga bestis*; *algm in rogam*); (voorraad) o., *condere of reponere* (algd). — 2) overdr. iem. iets o., *imponere*, *iniungere of imperare alci algd*; het zwijgen o., *inducere silentium* (Sen.); iem. een straf o., *poenâ of supplicio afficere algm*; iem. een straf of boete o. (met toestemming van het volk), *alci poenam of multam irrogare*; z. verder straffen 1; boete 1; — **legging**, (van straf) *irrogatio*; verder door omschr.; — **leiden**, *instituere* of *i. atque erudire* (algm ad algd); z. ook opvoeden; — **leiding**, *institutio*; *disciplina* (b.v. *puerilis*); *rudimentum* (b.v. *militare*); z. ook opvoeding; — **letten**, *animum attendere of advertere*; *animo adesse*; bij iets, ook *operam dare alci rei* (b.v. bij een tooneelstuk, *fabulae*); op iets, *animum ad*, *intendere of advertere ad algd*; goed o., *diligenter attendere*; let op, *attende of a. animum*; *ades animo*; *hoc age*; let eens hier op, *considera haec*; niet o., *alia of alias res agere*; o. dat, *animadvertere ut met conl.* (dat niet, ne); z. ook letten 1; zorgen dat; — **lettend**, *attentus* (adv. -e); z. verder opmerkzaam; = gediensig, voorkomend, *officiosus* (adv. -e); *comis* (adv. -iter); — **lettendheid**, *animi attentio*; z. verder opmerkzaamheid; = gediensigheid, voorkomendheid, *officium*; *observantia*; *studium*; iem. oo. bewijzen, *observare of e. et colere algm*; bijzondere, *algm praeter ceteros of perofficose observare*; verg. vriendelijkheid; — **leven**, weer o., *reviviscere* (eig. en overdr.); *recreari* (overdr.); verg. herleven; — **leveren**, *afferre* (b.v. *algd pecuniam of voluptatem affert*); z. verder opbrengen 2b; — **lezen**, z. voorlezen; opzamelen.

op-lichten, 1) eig. *levare*, sub- of *allevare* (algm; algd); z. ook opheffen 1. — 2) overdr. iem. o., *capere*, ex- of *intercipere algm*; *per insidias deprehendere algm* (b.v. *Allobrogum comitatus*); *tollere algm* (b.v. *ex Misenis liberos sublato*); = bedriegen, *circumscribere algm*; verg. afzetten 7; — **lichter**, *circumscripser*; verg. bedrieger; — **lichterij**, *circumscriptio*; verg. bedrog; — **likken**, *delingere* (algd).

op-loop, *concursum*; een o. verwekken, *concursum facere*; verg. volksoploop; — **loopen**, 1) eig. z. opstijgen 1; oprukken. — 2) overdr. a) = opzwellen, *tumescere of intumescere*; opgelopen, *turgidus* (b.v. *membrum*). — b) iets o. = iets opdoen, *nancisci of colligere algd*; een ziekte o., *incurrere of incidere in morbum*; straf, boete o., *committere poenam, multam*; z. ook zich op den hals halen 2. — c) = groot-ter worden, *crescere*; *augeri*; de schulden

loopen o., *aes alienum cumulatur*: door ren-ten opgelopen schulden, *aes alienum cumulatulum usuris*; subst. het o., *incrementum*. — **d**) van een terrein, *assurgere*; verg.

—**loepend**, van een terrein, *acclivis* (b.v. *collis*); verg. hellend; overdr. = opvliegend; —**loependheid**, z. opvliegendheid; —**losbaar**, *qui solvi de dissolvi potest*; *dissolubilis* (philos.); —**losbaar-heid**, door omschr., b.v. de o. van iets bewijzen, *ostendere alqd solvi de dissolvi posse*; —**lossen**, **1**) eig. *solvere*, *dis-* of *resolvere* (*alqd*); (door vocht) *diluere* (*alqd alqd re*); intr. of zich o., door de pass.; ook *colliquefieri* (b.v. in *potione venenum*); z. ook smelten **2**. — **2**) overdr. *solvere* (b.v. *aenigma*; *captiosa*); *dissolvere* (b.v. *interrogationes*); *ab-* of *persolvere* (b.v. *quaestio-nem*); een moeilijkheid o., *difficultatem solve-re*; —**lossing**, **1**) eig. *olutio* (b.v. *totius hominis*); door omschr. — **2**) overdr. *olutio*; *dissolutio*; een zaak tot o. brengen, *expedire rem*; z. ook verklaring; —**luis-teren**, *illustrare*, *ornare de exornare* (*alqd*); *celebrare* (b.v. *dapes festumque canendo* Ov.); —**luistering**, *exornatio*; door omschr.

op-maken, **1**) het haar o., *comere de ornare crines de capillos*; een bed o., *lectum sternere*; (een stuk of contract) o., *conscribere* (b.v. *tabellas*; *testamentum*); de rekening o., *conficere rationem*. — **2**) iets uit iets o., *cognoscere alqd ex alga re* (b.v. *id ex armis*); *colligere alqd ex alga re* (b.v. *inde paucitatem hostium*; ook met acc. c. inf.); *intel-legere ex alga re* (met acc. c. inf. of afh. vraag); *iudicare ex alga re* (met afh. vraag); *efficere ex alga re* (met acc. c. inf.); ook *ita efficitur de ex quo efficitur illud ut met coni.*; *coniectura assequi ex alga re* (met afh. vraag); *concludere* (de gevolgtrekking maken; *alqd ex alga re*; met acc. c. inf.; abs.); iets duidelijk o. uit iets, *perspicere alqd ex alga re* (b.v. *ex oratione meum erga te amorem*). — **3**) = verkwisten, *conficere* (b.v. *patrimonium*); (= verbruiken) *consumere* (b.v. *frumentum*); verg. verkwisten; verbruiken. — **4**) zich o., z. zich gereedmaken; vertrekken **2**; —**marcheeren**, z. oprukken.

op-merkelijk, *notabilis*; *notandus*; *notatu dignus*; verg. merkwaardig; opmerkenswaardig; —**merken**, **1**) = bemerken. — **2**) *monere de admonere* (in herin-nering brengen), *mentionem facere* (ter spraak brengen) of *dicere* (zeggen; met acc. c. inf.); z. ook de opmerking maken **2**; —**merkenwaardig**, *memorabilis*; *memoratu dignus*; verg. opmerkelijk; —**mer-ker**, *animadversor* (b.v. *vitorium*); —**mer-king**, **1**) eig. *observatio* (waarneming). — **2**) overdr. *dictum*; vaak door het neutr. van een pron. of adl., b.v. die bekende o. van Plato, *illud Platonis*; de volgende oo., *haec*; een paar oo., *pauca*; de o. maken dat, z. opmerken **2**; ik wil alleen deze o. maken, *tantum admonere* (met acc. c. inf.); om alleen deze o. te maken, *ut alia omittam*; om nog deze o. te maken, *ut hoc addam*; —**merkzaam**, *attentus*; *intentus de erectus* (met gespannen aandacht); o. zijn, z. opletten; o. maken, z. opmerken **2**; de aandacht trekken; iem. op iets o. maken, *animum alcius advertere ad alqd*; *monere*

of *admonere alqm alqd of de alga re* (aan iets herinneren; ook met acc. c. inf.); adv. *attente*; *attento animo*; *acriter*; *acri animo et attento* (b.v. *alqd contemplari*); *diligenter* (nauwkeurig); o. naar iem. luisteren, *dili-genter attendere alqm*; *attente de attento animo audire alqm*; *operam dare alci*; —**merkzaamheid**, *animi attentio*; *animadversio* (op iets, *alcus rei*); *intentio* (ge-spannen aandacht; op iets, *alcus rei*); *diligentia* (zorgvuldigheid, waakzaamheid); *cura* (zorg); uw groote o. bij het luisteren, *tua audiendi diligentia*; iems o. tot zich trekken, *alqm, alcus oculos de alcus animum in of ad se convertere*; de o. trekken, *conspici*; *conspicuum esse*; de algemeene o. trekken, *omnium de hominum oculos animosque ad of in se convertere*; *omnium animos in se advertere*; in *alqm oculi omnium coniciuntur*; de o. er op vestigen dat, z. opmerken **2**; iems o. op iets vestigen, z. opmerkzaam maken; iets vestigt de o. der menschen op iem., *hominibus alqd conspicuum facit alqm*; iem. zijn o. schenken, z. opmerkzaam naar iem. luisteren; met o., z. opmerkzaam (adv.); zonder o., *neglenter*; verg. ook aandacht.

op-meten, *metiri de dimetri* (*alqd*); —**me-ter**, *ensor*; *metator* (b.v. *castrorum*); —**me-ting**, *dimensio*; door omschr. —**met-selen**, *exstruere* (b.v. *murum*); —**naalen**, *insuere* (*alga re alqd*); *assuere* (*alqd alci rei*); —**na-me**, iem. o. verleenen, *alqm domo ad se recipere*; o. bij iem. vinden, *hospitio alcus accipi*; z. verder opnemen **2**; na zijn o., *receptus*; gastvrij o., *hospitium*; o. in een college, *cooptatio* (in den senaat, *in patres*); overdr. goede o. bij iem. vinden, *placere de probari alci*; geen, non *placere de displi-cere alci*; *improbari* (b.v. *quae apud quosque improbantur*); —**ne-men**, **1**) = opheffen, *tollere* (b.v. *alqd de terra*; ook iets o. om het weg te brengen; iem. voor dood o., *alqm pro occiso tollere*); zijn kleed o., *colli-gere vestem*; z. verder opvatten **2**. — **2**) = ontvangen, *accipere* (b.v. *alqm hospitio, apparatu regio, elegantem enz.*; *mittes urbe; armatos in arcem*; *alqm in patriciorum numerum*); *excipere* (b.v. *alqm hospitio, hospitaliter enz.*; *alqm ex fuga*; *scaphis excipi*; ook *commeatu*); *recipere* (b.v. *alqm tecto; ad se of ad se domum*; *omnes in una castra; Mosa partem ex Rheno*; *alqm in deorum numerum*); *asciscere* (door een besluit; b.v. *Sabinos in civitatem*); iem. in een wagen of schip, *tollere alqm in currum de navem*; *tollere alqm*; verg. ook aan boord nemen; iem. onder zijn vrienden o., *alqm in amicitiam re- of accipere*; *alqm amicum sibi adiun-gere*; iem. in een college, *cooptare* (verg. kiezen **2**); in een gezelschap of vereeni-ging, *assumere alqm in societatem* (ook in een familie, *in familiam*); in den staat, z. ook iem. als burger aannemen; onder de goden of in den hemel o., z. god; iets in zijn werk, *operi suo inserere alqd*; iets in een kasboek, *referre alqd in tabulas*; iets (geestelijk) in zich o., *animo percipere de complecti alqd*; snel, *celeriter arripere alqd* (b.v. *res innumerabiles*). — **3**) geld o., *sumere pecuniam* (bij iem., *ab alqo*); *mutuas pecunias sumere*; verg. borgen **1**. — **4**) het voor iem. of iets o., *defensionem of*

*patrocinium alcius rei suscipere; propugnare pro algo of pro alga re; tueri alqd (b.v. legem; sententiam); praestare alcius rei (b.v. legis Treboniae) patrocinium; adiutorem esse (b.v. honori alcius); het tegen iem. o., contendere cum algo; experiri alqm (Nep.). — 5) iets op een bepaalde wijze o., accipere alqd (b.v. kalm, aequo animo; goed, slecht, niet goed, in bonam, in malam partem; als een voortteeken, in omen; als een gunstig voortteeken, pro bono omine of boni ominis loco); iets o. als, z. ook beschouwen als 2; opvatten 2c; uitleggen 2. — 6) = in oogenschouw nemen, cognoscere (b.v. situm castrorum; den toestand, res; met afh. vraag, b.v. quae gerantur); inspicere (b.v. res sociorum); nauwkeurig o., contemplari (eig. en overdr., alqm; alqd); z. ook oogenschouw. — 7) o. worden, = opname vinden (overdr.); —**neming**, z. opname; —**nieuw**, denuo; ab of de integro; iterum (voor de tweede maal); —**noemen**, z. optellen 2.*

op-offeren, 1) = prijsgeven, morti (of cladi) offerre of stragi obicere (b.v. milites temere); z. verder offeren 2b. — 2) overdr. = ten offer brengen 3; ook postponere of posthabere (achterstellen; iets voor iets, alqd alci rei); eigen voordeel voor het algemeen welzijn o., salutem rei publicae suis commodis praeferre; zich voor anderen o., aliorum commodis servire; iets van zijn rechten o., paululum de iure suo decedere; —**offering**, 1) eig. devotio (b.v. vitae; capitis). — 2) overdr. = verlies, damnum; iactura; z. verder offer 3; —**ontbieden**, 1) eig. evocare (b.v. legiones ex hibernis ad fines Treverorum); verg. ook ontbieden. — 2) overdr. al zijn krachten o., z. al zijn krachten inspannen 2; —**ontbieding**, —**bod**, accitus (alleen abl. sing.); z. verder oproeping 1; —**onthoud**, mora; o. veroorzaken, moram interponere; moram inferre alci rei; alqd alcius rei moram affert; morari alqm; een o. van drie dagen hebben, triduum morari.

op-pakken, imponere (b.v. alqd in currum); (= opheffen) tollere (b.v. alqd de terra); (= bijeenpakken) colligere (b.v. vasa Liv.); iem. o., z. in hechtenis nemen; intr. vasa colligere (verg. opbreken 2); —**passen**, 1) iets ergens o., aptare of accommodare alqd alci rei. — 2) iem. o., curare alqm. — 3) intr. a) = zich wachten, providere (b.v. actum est de te, nisi provides); pas op, serra (Ter.); past op voor uw oogen, parcite luminibus (Ov.); ik zal o. (= goed opletten), hoc agam (Ter.); z. verder zich in acht nemen 2b. — b) = zich gedragen, se gerere (met een adv.); verg. ook zijn plicht doen enz.; —**passer**, = bediende, z. dienaar; = ziekenoppasser; —**passing**, z. verpleging.

opper-best, z. uitmuntend; —**bestuur**, z. oppergezag enz.; —**bestuurder**, z. opperbevelhebber; —**bevel**, summa imperii; imperium; summa rerum; (over troepen van bondgenooten) praefectura; o. in den oorlog, summa belli of s. belli administrandi; o. ter zee, summa imperii maritimi; met het o. bekleed, cum imperio; met het o. bekleed zijn, het o. hebben, summam imperii tenere; summae rei of rerum prae-

esse; summam rerum administrare; esse cum summo imperio; over iets, praesse alci rei (b.v. exercitui; rei navali; classi); iem. met het o. bekleeden, iem. het o. geven of opdragen, summam rerum of imperii ad alqm deferre; s. imperii alci tradere of permittere; imperium deferre ad alqm; in den oorlog, summam belli deferre ad alqm; alqm toti bello imperioque praeficere; iem. het o. afnemen, imperium alci adimere of (bij volksbesluit) abrogare; onder het o. van iem., ductu auspicioque of d. atque auspicio alcius; staan, alcius imperio parere; —**bevelhebber**, imperator; summus dux; dux; is penes quem est summa imperii; o. der ruiters, is p. quem summa equestris imperii est (Liv.); (onder den dictator) magister equitum; iem. als o. zenden, mittere alqm cum imperio; iem. tot o. aanstellen, z. met het opperbevel bekleeden; —**be-wind**, z. oppergezag; —**centurio**, primitivus; —**ceremoniemeester**, magister officiorum (Amm.); —**commando**, z. opperbevel; —**en**, iets o., mentionem alcius rei facere of incere; een vraag o., quaerere; z. ook aanvoeren 2; bedenking; —**gebied**, z. oppergezag; —**gebieder**, z. opperheer; —**gezag**, principatus; dicio potestasque; ter zee, imperii maritimi principatus; het o. in handen hebben, principatum in civitate obtinere; zich van het o. meester maken, rerum potiri; iem. met het o. bekleeden, principatum atque imperium alci tradere; principatum alci deferre; van het o. berooven, alqm de possessione imperii deicere; onder iems o. staan, imperio alcius parere; komen, cedere in imperium alcius; z. verder opperheerschappij; —**heer**, dominus; is penes quem summum imperium, summa potestas of summa rerum est; princeps; imperator (keizer); tyrannus (in een vroeger vrijen staat); —**heerschappij**, summum imperium; summa rerum of imperii; in het bezit zijn der o., summam imperii tenere of obtinere; summae rerum praesse; rerum potiri; z. verder oppergezag; alleenheerschappij; heerschappij; koningschap; —**hoofd**, caput; princeps; —**huid**, cutis; —**kleed**, z. bovenkleed; —**lieden**, fabrorum operae; —**macht**, imperium ac potestas; z. verder oppergezag; —**machtig**, praepotens (b.v. deus); potentissimus; —**markmeester**, praefectus annonae; —**priester**, antistes (hoofd van een tempel); z. ook hoogepriester; —**priesteres**, antistita (van een tempel); —**stalmeeester**, superintendens (Suet.).

opperst, summus (hoogst); princeps of primus (voornaamst, eerst).

opper-toezicht, praefectura (b.v. morum Suet.; annonae Tac.); cura of custodia (alcius rei); het o. over iets hebben, toti alci rei praesse of praepositum esse; iem. het o. over iets geven, toti alci rei praeficere alqm; alci curam alcius rei committere; —**vlaklig**, levis (b.v. auctor); parum subtilis; parum diligens (van perss.); parum accuratus (van zaken); een o. geleerde, homo leviter eruditus; maar o. kennis bezitten, vix imbutum esse litteris; maar o. kennis van iets bezitten, primis ut dicitur labris gustasse alqd (b.v. physiologium Cic.); primoribus labris gu-

stasse et extremis ut dicitur digitis attingisse (b.v. *genus hoc vitae* Cic.); *leviter imbutum esse alqā re* (b.v. *litteris*); zelfs geen o. kennis van iets bezitten, *ne primoribus quidem labris attingisse alqd*; *ne imbutum quidem esse alqā re*; adv. *leviter*; *summatim* (b.v. *regionis naturam accepere*); non of *parum subtiliter* of *accurate*; o. met iets kennis maken, *degustare alqd*; *libare alqd* (b.v. *qui quasdam artes haurire, omnes libare debet* Tac.); o. met iets bekend zijn, kennis gemaakt hebben, z. boven (o. kennis van iets bezitten); o. over iets heenloopen, *alqd praetervolare*; o. beschouwd, *primā specie* (b.v. *consilium p. s. temerarium*); —**vlak-****kigheid**, *levitas*; *nulla subtilitas*; *neque cura neque diligentia*; —**vlak****te**, *superficies*; door *summus*, b.v. de o. van het water, *summa aqua* (ook *summum*, b.v. *non longe absumt a summo*); ruwe o., *asperitas*; gladde o., *levitas*; effen o., *aequor* (b.v. der zee, *maris* poët.); weer aan de o. komen, *in summum redire*; overdr. aan de o. blijven, *summa decerpere*.

op-pikken, *rostris capessere* (alqd); overdr. *depre*(he)ndere (b.v. *naves*); ook = op-visschen; —**plakken**, *agglutinare* (alqd alci rei of in alqa re); —**ploegen**, *exarare* (= door ploegen te voorschijn brengen; alqd); —**positie**, z. tegen partij; tegenwerking; —**proppen**, z. volstoppen; —**rakelen**, *suscitare* (b.v. *ignes hesternos* Ov.); overdr. *repetere* (alqd); telkens weer o., *exagitare* (alqd); —**raken**, *deficere* (b.v. *tela*); z. ook opgaan 2; —**rapen**, *tollere* (alqd; alqd de terra); —**recht**, van perss., *simplex*; *apertus*; *apertus et simplex*; *integer*; *ingenuus*; van zaken, *sincerus*; *verus*; *verus atque sincerus*; *fidelis* (b.v. *consilium*); *incorruptus* (b.v. *iudicium*); *integer* (b.v. *ingentium*); een o. vriend, *amicus fidus* of *certus*; adv. *simpliciter*; *aperte*; *ingenuē*; *sincere*; *vere*; *ex animo*; *ex animi sententia*; —**rechtheid**, *simplicitas*; *integritas*; *ingenuitas*; *sinceritas*; *veritas*; *animus sincerus*, *verus* of *apertus*; *fides* (eerlijkheid); met o., z. oprecht (adv.); —**rekenen**, *computare* (= bijeenrekenen); z. ook optellen 1; —**richten**, 1) = omhoogrichten, *erigere* (b.v. *scalas ad moenia*); *tollere* (b.v. *erectos ad sidera vultus* Ov.); *excitare* (b.v. *caput* Cels.); *levare*, al- of sublevare (b.v. *iacentem*); zich o., *se erigere*; *se tollere* (b.v. *altius a terra*); *se attollere* (b.v. *a gravi casu* Liv.); *surgere* of *assurgere*. — 2) = optrekken, bouwen, plaatsen, *erigere* (b.v. *turres* Caes.); *excitare* (b.v. *turres*; *castella*; *aedificium*; *alci tumulum*); *exstruere* (b.v. *rogum*; *alci monumentum*); *constituere* (b.v. *turres*; *aedificia*); *statuere* (b.v. *alci statuum*); hier en daar, *disponere* (b.v. *tabernas per litora*); verg. ook opbouwen; stichten. — 3) overdr. = opbeuren, *erigere*, *excitare* of *confirmare* (alqm of *alcus animum*); *recreare* (alqm; *afflictum alcus animum*); *adiuvare* (b.v. *consolatione tuā adiutus sum*); *consolari* (alqm); zich o., *se* of *animum suum* *erigere*; —**richter**, eig. *aedificator*; overdr. *auctor*; —**richting**, = het omhoogrichten, *erectio* (b.v. *ignorum*); = het optrekken, *aedificatio*; *exstructio*; overdr. = het opbeuren, *animi confirmatio*; *consolatio*; *solacium* (troost); door omschr.;

—**risping**, oo. hebben, *ruotare* of *eructare*. **op-roelen**, tegen den stroom o., *contra aquam remigare* (b.v. *contra naturam nitentibus non alia vita est quam c. a. remigantibus* Sen.); niet tegen den stroom kunnen o., *vim fluminis superare non posse*; —**roepen**, *evocare* (alqm); in 't bijz. = voor zich dagen; onder de wapens roepen; verg. wapen 1 a); *citare* (b.v. *praeco voce maxima legatos*; *iuniores nominatim*); *excitare* (doen opstaan; b.v. *testes ad inferis*; verg. doen herrijzen); *elicere* (b.v. *inferorum animas*); *vocare* of *convocare* (b.v. *homines ad concilium*); z. ook dagvaarden; ontbieden; —**roeping**, 1) abstr. *evocatio* (b.v. *militum*); *accitus* (alleen abl. sing.); *convocatio* (samenroeping); door omschr. — 2) concr. *propositus palam libellus*; *edictum*; —**roer**, *seditio*; *motus*; *tumultus*; de vaan des o. planten, *seditioem concitare*; tot o. geneigd, z. oproerig; o. maken, z. verwekken 2; verg. ook opstand 1; overdr. *perturbatio* of *permotio animi*; *vehementior animi motus* of *concitatio*; alles in o. brengen, *omnia miscere* *ca turbare*; *omnia movere*; —**roerig**, *seditiosus* (b.v. *adulescens*; *oratio*); *turbulentus* (b.v. *tribuni plebis*; *contio*); (= tot oproer geneigd) *rerum novarum, commutandarum* of *evertendarum cupidus* of *studiosus*; *avidus in novas res* (b.v. *ingenia* Liv.); o. beweging, *seditio*; *motus*; o. zijn, *tumultuari* (b.v. *multitudo*); *novis rebus studere*; *cupidum esse rerum novarum*; de plebs o. maken, *seditioibus agitare plebem*; adv. *seditiose*; —**roerkraaler**, *contionator*; —**roerling**, *homo seditiosus*; —**roermaker**, *seditiois auctor* of *principes*; *turbac* *ca tumultus concitator*; *turbator vulgi* of *plebis* (Liv.); z. ook oproerkraaler; oproerling.

op-rollen, *convolvere* (ineenrollen; alqd); *complicare* (eig. opvouwen; b.v. *rudentem* Plaut.); *subvolvere* (b.v. *manibus saca* Verg.) of *sursum volvere* (omhoogrollen); *tollere* (optrekken; b.v. *aulaeum*); zich o., *convolvi* of *in semet c.* —**ruilen**, *concitare* (b.v. *servitium*); *solicitare* (b.v. *alqm* of *animum alcus*; *plebem*; *serum verbis*); *concire* (b.v. *plebem contionibus*; *Etruriam in arma*; *homines ad arma*); middelen om het volk o. te ruilen, *turbamenta vulgi* (Tac.); iem. tegen iem. o., *concitare alqm adversus alqm* (b.v. *Etruriam a. nos*); *incitare alqm in alqm*; iem. o. iets te doen, z. aandrijven 1; oproeiend, *seditiosus* (b.v. *oratio*); —**ruier**, *concitator* (b.v. *multitudinis*); *turbator* (b.v. *vulgi* of *plebis* Liv.); o. tot oproer, *seditiois instigator* of *concitator*; *contionator* (oproerkraaler); —**ruiling**, *solicitatio*; *concitatio*; —**ruimen**, 1) = in orde brengen, *disponere* of *suo loco reponere* (b.v. *omnia*). — 2) = wegruimen; —**rukken**, 1) *incedere* (b.v. *seguus*; *in hostes*); *signa ferre* (abs.); *proficisci* (contra of ad alqm; *ex castris in proelium*; *diverso itinere*); *ire* (b.v. *contra hostem*; *ad alqm*; *ad castra*); snel o., *contendere* (b.v. *in Italiam*; *Gergoviam*; *ad castra*); in slagorde o., *acie instructa procedere*; z. ook aanrukken 1; opbreken 2; tegen een hoogte enz. o., *subire* (b.v. *collem*); *succedere* (b.v. *sub montem*; *sub aciem*; *in arduum*; abs.); doen o., *subducere* (b.v. *copias in collem*; *militis in adversos mon-*

tes); *subicere* (b.v. *exercitum tumulis* Liv.); *erigere* (b.v. in *tumulum agmen* Liv.). — 2) = zich wegscheren; —**rijden**, een heuvel o., *echei* of *ascendere in collem*; het forum, het Capitool, *curru in Capitolium, carpento in forum invehit*; = verder rijden, *provehit* of *equo p.*; —**rijten**, z. openrijten; —**rijzen**, *surgere* of (van meer dan één) *consurgere*; z. ook opgaan 1; opduiken; opzwellen.

op-schaffen, z. opdisschen; —**scharrelen**, *eruere* (alqd; alqm); *evolvere* (b.v. *argentum alci* Plaut.); z. ook opsporen; —**schenken**, *infundere* (alqd alci rei); —**schepen**, iem. met iets o., *alqd alci obtrudere*; met iets opgescheept zitten, *alqd alci oneri est*; —**scheppen**, *haurire* (b.v. *aquam ex puteo*); —**scherpen**, *acuer* of *exacuere* (alqd); —**scheuren**, *scindere* (alqd); intr. *scindi*; —**schieten**, 1) = opgroeien, *adolescere*; welig o., *avide se promittere* (van boomen, Plin.); = opspringen; opspuiten. — 2) = vorderen 2; —**schik**, *ornatus*; *cultus*; *mundus* (in 't bijz. van vrouwen, *muliebris* Liv.); *lenocinium* (als middel om te bekoren, b.v. *perspicuum est quo corporum lenocinia processerint*); *ornamentum* (sieraad); —**schikken**, tr. *ornare*, *exornare* of *comere* (alqm; alqd); zich o., *se exornare*; z. ook versieren; intr. (alci) *locum residendi accommodare* (Val. Max.); —**schommelen**, z. opscharrelen; —**schorten**, 1) eig. *succingere* (b.v. *tunicam*); met opgeschort kleed, *succinctus*. — 2) overdr. zijn oordeel o., *iudicium continere*; z. ook uitstellen.

op-schrift, *inscriptio*; *titulus*; *epigramma*; *carmen*; *elogium* (op een graf); ergens een o. opzetten, *inscribere alqd*; z. ook adres 1; titel 1; —**schrikken**, *extremi* (b.v. *periculo*; ad *tumultum*); *excitari* (b.v. *de somno*); iem. doen o., *excitare alqm* (b.v. *somno* of *e somno*); uit den slaap opgeschrikt, ook *somno excitus* (Sall.; Liv.); —**schrijfboekje**, z. aanteeckenboekje; —**schrijven**, 1) iets ergens o., *inscribere alqd in alqa re* (b.v. *in statua*). — 2) = noteeren, op schrift brengen, *litteris mandare* (b.v. *res omnes*); *perscribere* (nauwkeurig of in zijn geheel o.; alqd; met acc. o. inf.); *excipere* (iets dat gesproken wordt; b.v. *orationem* Suet.); z. verder noteeren; zich laten o., z. zich voor iets opgeven 1.

op-schudden, *concutare* (b.v. *torum* Ov.); —**schudding**, *turba*; *tumultus*; *concitatio*; *turbatio rerum* (in een staat); o. verwekken of teweegbrengen, *tumultum concitare*; *turbas efficere*; in o. brengen, o. teweegbrengen bij, onder, in, *concitare* (b.v. *totam urbem*; *eadem opinio* *Volentes*); *tumultum incitare* (b.v. *civitati*); *implere tumultu* (b.v. *urbem*); er heerscht een ongewone o., *praefer consuetudinem tumultuatur* (b.v. *in castris* Caes.); in o. zijn, *tumultuari*; *tumultum facere*; —**schuimen**, *recandescere* (b.v. *percussa recanduit unda* Ov.); —**schuiven**, = opzetten, openen, *aperire* (alqd); = wegschuiven; intr. = opschikken (intr.); = uitgesteld worden, *differri*; —**sieren** enz., z. opsmukken; —**slaan**, 1) tr. = omhoogslaan, *in altum mittere* (b.v. *pilam*); een tent enz. o., *statuere*, *ponere* of *collocare tabernaculum* enz.; de oogen o., *aperire oculos* (ope-

nen); *diducere oculos* (b.v. na het slapen, Sen.); *erigere oculos* (b.v. *oculos iam morte gravatos* Ov.); *attollere oculos* (b.v. *graves oculos rursus* Verg.); *summittere oculos* (den blik omhoogrichten, Ov.); *dispicere* (na een flauwte, Cic.); een beekrol, boek enz. o., *evolvere* (b.v. *volumen epistularum tuarum*); *revolvere* (b.v. *tuas adversus te Origines*); *explicare* (b.v. *volumen*); *replicare* (b.v. *memorium temporum*); de Sibyllinsche boeken o., *adire* of *inspicere libros* of *l. Sibyllinos* (Liv.); z. ook naslaan; iets o., = den prijs van iets verhoogden 2; iets in een bergplaats o., *condere alqd horreo*; *condere alqd* (b.v. *fructus*). — 2) intr. in prijs o., *cariorum fieri*; *pretium alcius rei augere*; de prijzen der levensmiddelen s. op, *annonae carior fit*; maken dat iets o., *alqd carius facere*; *pretium alcius rei augere*; z. ook graanprijs; —**slag**, = loonsverhooging, *maior merces*; = prijsverhooging, *pretium auctum*; = oogopslag.

op-slikken, —**slokken**, *devorare* (alqd); verg. naar binnen slaan 2; —**slorpen**, z. opslurpen; —**sluiten**, *concludere* (alqm); *cludere* (alqm in alqm locum of in alqd loco); *includere* (alqm in alqm locum of in alqd loco); *se domi*; *inclusus in alqa re*, b.v. *semen in intima parte bacarum*; *animus in corpore*; iem. binnen iets o., *includere alqm alqd re* (b.v. *moenibus* se; *alqm parietibus*); *cohidere* (b.v. *deos parietibus*); *continere* (b.v. *deos parietibus*; *beluas saeptis*); overdr. in iets o. liggen, *inest alqd in alqa re*; *comprehendi* of *contineri alqd re*; —**sluiting**, *inclusio*; door omschr. z. ook gevangenisstraf; —**slurpen**, *absorbere* (b.v. *tot res Oceanus*); *exsorbere* (b.v. *ova*; *vestis sanguinem*; *sanguinem civilem*).

op-smeren, *illinere* (alqd alci rei); —**smuk**, = opschik; overdr. *ornatus*, *ornamenta* (pl.) of *fucus* (b.v. *orationis*); *pigmenta* (pl.); b.v. *sententiae sine pigmentis*; —**smukken**, *exornare* (alqd alqd re; ook *orationem*); verg. versieren; —**smukking**, *exornatio* (b.v. *sine ulla exornatione exponere*); door omschr. z. opscharrelen; —**snijden**, *gloriosius loqui*; *insolentius se iactare*; *gloriosius de se praedicare*; o. dat, *iactare* met acc. o. inf. (b.v. *tres duces Romanos a se uno proelio fusos*); z. ook pochen; —**snijder**, *homo gloriosus*, *vanus* of *vaniloquus*; —**snijderij**, *iactatio*; *vanitas*; *vaniloquentia*; verg. grootspraak.

op-sommen, *enumerare* (b.v. *proelia*); *persequi* (b.v. *multa oblectamenta rerum rusticarum*); z. verder optellen 2; —**somming**, *enumeratio* (b.v. *bonorum*); door omschr. —**spannen**, *snaren* ergens o., *intendere alqd* (b.v. *tyram*) *nervis*; —**sparen**, *comparere* (b.v. *quod unciatum vix de demenso suo compersit* Ter.); verg. sparen 1; —**spelen**, z. te keer gaan 3; —**spoorder**, *investigator*; *indagator*; *inquisitor*; —**sporen**, *investigare* (alqm; alqd); *indagare* (alqd); *odorari* (alqd); *inquirere* (b.v. in *nominis originem*); *inventire* of *reperire* (vinden); —**sporing**, *investigatio*; *indagatio*; *inquisitio*; door omschr.

op-spraak, *infamia*; in o. komen, in *sermone* *hominum venire* of in s. *incidere*; in ora *hominum abire* (Liv.); iem. in o. brengen, *adducere alqm in sermonem*; in o. zijn,

esse in ore hominum; —**springen**, *exsilire* (b.v. *de sella*; *e strato*); *prosilire* (b.v. *ab sede sua*); *exsultare* (b.v. *van vreugde, gaudio*); —**spuiten**, *emicare* (b.v. *sanguis* Ov.).

op-staan, 1 eig. *surgere* (b.v. *e lectulo*; *cubitu*; *a cena*; *ad dicendum*); (van velen) *consurgere* (ook als één man o.); voor iem. (uit eerbied enz.) o., *assurgere alci*; iem. doen o., bevelen op te s., *excitare alqm*; verg. ook zich oprichten 1; uit de dooden o., z. *herrijzen*; subst. het o., door omschr.; het gezamenlijk o., *consurrectio* (b.v. *iudicum*). — 2) overdr. *ad bellum consurgere*; *deficere*; *seditionem facere* of *move*; *nova consilia capere*; (van een onderworpen volk) *rebellare*; *rebellionem facere*; tegen iem., *exsurgere contra* of *adversus alqm*; *cooriri in alqm*; *deficere ab alqo*; (van soldaten) *imperium alcuis detrectare*; — **stand**, 1 eig. *sedio*; *defectio* (afval); *her-nieuwde o.*, *rebellio*; plotselinge o., *tumultus* of *t. repentinus*; verg. oproer; in o. komen, z. *opstaan* 2; in o. zijn, in *defectione* *esse* (b.v. *i. d. tota Italia est* Liv.); — 2) overdr. tegen iets in o. komen, *abhorre* *ab alqo* re; iems geheele gevoel komt tegen iets in o., *toto animo alqs abhorret ab alqo* re; de natuur zelf komt tegen zulke verdenkingen in o., *reclamat istius modi suspicionibus ipsa natura*; — **standeling**, *homo seditiosus*; oo., ook *coniu-rati*; — **standing**, *reditus in vitam*; *resurrectio* (Ecol.); — **stapelen**, *exstruere* (b.v. *rogum*; *mensam epulis*); *construere* (b.v. *toti aervi mummorum apud istum construuntur*); *cumulare* (b.v. *arma in acervum*; *cumulatis in aqua sarcinis*; *diuturna felicitate cumulata bona*; *fortissimi viri qui circa eum cumulati iacent*); hoog opgestapeld, *exstructus* (b.v. *mensa*); verg. ophoopen; voorraden enz. ergens o., *congerere* (b.v. *quo magnum frumenti numerum congesserant Romani*); — **stapel-ing**, door omschr.; z. ook op een hoop. **op-steken**, 1) tr. iets ergens o., z. iets op iets steken 1; iets o. uit iets, z. uitsteken 1; = omhoogsteken, *tollere* (b.v. *manus*; *m. ad caelum*); *efferre* (b.v. *brachium* Liv.; *elata laeva* Suet.); de handen o., (smee-kend) *manus supplices ad caelum tendere*; (bij een stemming) *manus porrigere*; de ooren o., *aures arrigere*; het zwaard o., *condere gladium*; z. ook opheffen 1; aansteken 2. — 2) intr. *oriri* (b.v. *acer septentrio*; *ventus a septentrionibus*); *cooriri* (b.v. *ventus*; *tempestas*); — **stel**, *scriptum*; *commentatio* of *disputatio* (verhandeling); een kort, vluch-tig o., *commentariolum*; een o. maken over iets, *scribere de alqo* re; — **stellen**, 1) = plaatsen enz., *constituere* (b.v. *legionem*; *legiones pro castris in acie*; *copias in locis superioribus*); *collocare* (b.v. *tormenta quibusdam locis contra facilissimos descensus*; *subsidia*; *legionem in dextro cornu*; *copias in locis superioribus*); *instruere* (b.v. *aciem*; verg. *slagorde*); *derigere* (in front o.; b.v. *aciem*); (tegen een helling op) *erigere* (b.v. *in colleum aciem*); verspreid of op verschillende plaatsen o., *disponere* (b.v. *tormenta in muris*; *vigilias per urbem*); zich o., *consistere* (b.v. *in acie*; *in collibus*; *sub muro*; *contra alqm*). — 2) (een geschrift) o., *componere*, *facere* of *conficere* (b.v. *orationem*); *scribere* of *conscribere* (b.v. *opus*; ook

condiciones quibus in amicitiam populi Romani venirent); *formare* (b.v. *Latine formulae vertendumque alii dabit Suet.*); *perscribere* of *scribere* (registreeren; b.v. *senatus consultum*); *concipere* (in een bepaalde formule o.; b.v. *iusturandum*); — **steller**, *scriptor* (b.v. *legis*); — **steiling**, *instructio* (b.v. *militum*); *scriptio* (het schrijven; abs.); door omschr.

op-stoken, 1 eig. *excitare* (b.v. *ignem*); weer o., *reficere* (b.v. *ignem*). — 2) overdr. *incitare* of (heimelijk) *subornare* (b.v. *alqm*; *alqm ad alqd*); z. verder opruiën; — **stop-ker**, z. aandrijver; opruiër; — **stop-pen**, z. volstoppen; toestoppen; — **stormen**, de heuvel o., *adverso colle evadere*; — **strooien**, *inspergere* (*alqd alci rei*); — **strijken**, z. — smeren; overdr. een winst bij het spel o., *tollere* (b.v. *denarios universos* Suet.); — **stuiven**, overdr. *ira efferre* of *exardescere*; — **stijgen**, 1) tr. iets o., *ascendere* (b.v. *montem*; *in murum*); *escendere* (b.v. *in rogam*; *in caelum*); *evadere* (b.v. *in muros* Liv.; *gradus* Verg.); z. ook beklimmen; bestijgen. — 2) intr. *escen-dere* (b.v. *in caelum*); *sublime ferri* (b.v. *sonus*); *ad supra ferri* (b.v. *odor*); *efferre* (b.v. *pulvis elatus*); *afflari* (tegenmoetgeu-ren; b.v. *odores ex floribus*); *oriri* (b.v. *ex lacu nebula*; *densior oriens pulvis*); *exoriri* (b.v. *nebula*); *surgere* (b.v. *ex fluvio et de terra nebulae* Luor.); de nevel stijgt o., z. optrekken 2; verg. verder opzitten 2; opkomen 1; opvliegen 1; — **stijging**, *ascensus*; door omschr.

op-takelen, een schip o., *tollere armamenta* (tegenst. *demere* a. Liv.); *armare* *navem*; — **teekenen**, *litteris consignare* (*alqd*); z. verder opschrijven; — **tellen**, 1) = de som van iets opmaken, *summam facere alcuis rei*; *summam* of *calculum subducere alcuis rei*; (in de rekenkunde) *consummare* (b.v. *quae consummata efficiunt duo milia* Col.); o. en aftrekken, *addere deducereque* (b.v. *addendo deducendoque videre quae reliqui summa fiat*); verg. ook oprekenen. — 2) = opsommen, *enumerare* (op de rij af, b.v. *multitudinem beneficiorum*); *persequi* (b.v. *omnes voluptates nominatim*); *percensere* (b.v. *omnia generatim sacra*); *colli-gere* (b.v. *omnia bella civilia*); — **telling**, 1) = samentelling, *computatio* (Sen.); *con-summatio* (Col.); door o. en aftrekking, *addendo deducendoque*. — 2) = opsomming, *enumeratio*; door omschr.; — **tillen**, z. oplichten 1; — **timaat**, *optimas* (gewoonl. pl. -ates); — **trigsc**, o. bedrog, z. ge-zichtsbedrog.

op-tocht, *pompa*; een o. houden, *pompam ducere*; — **toelen**, z. opsmukken, — **toom-en**, *infricare* (b.v. *equum* Liv.); opge-toomde paarden, ook *equi frenati*; ruiters met opgetoomde paarden, *equites frenati* (Liv.); — **toornen**, z. lostoornen.

op-treden, 1) ww. a) in een volksvergadering o., *prodire* of *procedere*; a. of *escendere in contionem*; op het spreekgestoelte, *in rostra escendere*; *suggestum ascendere*; op het tooneel, *in scaenam prodire*; in een geschrift, *induci*; in een tooneelstuk, (als ver-tooner) *fabulam agere*; (als pers. die in het stuk voorkomt) *in fabula esse*; in een rol, *partes agere*; als helper, *adiutorem exsistere*

(*alcus*); als spreker of redenaar, *z. redenaar*; als lofredenaar, *laudatorem esse* (*alcus*; *alcus rei*); niet meer o. (van een redenaar of tooneelspeler), *desinere de d. artem*; als verdediger van iem. of iets o., *defendere alqm. of alqd*; *patrocinium alcus rei suscipere*; *alci causae patronum existere*; als staatsman, *z. de staatkundige loopbaan betreden 2*; met een aanklacht of als klager, (in een civiele zaak) *petere* (tegen iem. *ab algo*); *petitoris personam capere*; (in een crimineele zaak) *accusare*; *accusatoris partes obtinere de nomen sustinere*; tegen of van iem., *accusare alqm*; *venire contra alqm*; ook = zijn beroep maken van aanklagen 1; als redenaar, zaakwaarnemer of verdediger o., *agere*; voor het eerst als ... o., *z. de ... loopbaan betreden*; iem. **doen o.**, *producere alqm* (b.v. in *contionem*; in *scenam*; in *circu aurigas*; *matronas ad agendum mimum*; *alqm testem in alqm*); *inducere alqm* (b.v. *gladiatores*); iem. in een geschrift of op het tooneel doen o., *inducere alqm* (ook *Tiresiam deplorantem caecitatem suam*); iem. in een dialoog doen o., *alqm includere in dialogum*. — **b**) op een bepaalde wijs o., *se gerere met een adv.*; *agere* (b.v. *lenius*; *aerbe*; *hostium more*); *facere* (b.v. *parce ac mollior*); tegen iem. of iets, *vindicare in alqm*, v. *alqd* (b.v. in *alqm severe ac vehementer*; *accrime maleficia*); *consulere in alqm* (b.v. *crudeliter*; *gravius*); *animadvertere in alqm*, a. *alqd* (b.v. in *quosdam indices*; *ea peccata maxime*); *venire contra alqm. of alqd* (b.v. *contra alienum pro familiari*; c. *iniuriam*); bij alles met waardigheid o., *nihil fit ab algo nisi decore de nisi cum dignitate*; met jeugdige kracht o., *iuventute ac viribus rem agere*; verg. te werk gaan II 1. — **2**) subst. het o., *adventus* (b.v. van een kunstenaar, die een kunstreis doet); het eerste o. van iem., *z. de debut*; het o. = de manier van o., houding, *habitus*; verder door omschr.; cordaat, beslist, energiek o., *virtus*; laf o., *ignavia*; aanmatigend o., *arrogantia*.

op-trekken, 1) tr. = in de hoogte trekken, *subducere* (b.v. *cataractam funibus Liv.*; *supercilia Sen.*); *tollere* (b.v. *aulaeum*; *ancoram*); *moliri* (opwindend, b.v. *ancoram*); *efferre* (b.v. *alqm in murum*); *extrahere* (b.v. *primi insequentes manu*); *levare* (b.v. iem. bij de hand, *alqm manu*); iem. of iets uit iets o., *extrahere alqm. of alqd ex of ab algo re*; een gebouw enz. o., *z. opbouwen*; (het huis) was bijna tot het dak o., *ad tectum paene pervenerat*. — **2**) mist of nevel trekt o., *discedit nebula* (Plin. ep.); *caligo discutitur* (eig. en overdr.); ergens heen o. (van menschen), *proficisci*, *discedere de migrare in alqm locum*; (van de kust het land in) *escendere* (b.v. *Pergamum*); *z. verder oprukken 1*; — **trommelen**, overdr. *concitare* (b.v. *homines*); — **tuigen**, *z. optakelen*; *optoemen*.

op-vallen, eig. *incidere* (*alci rei*; in *alqm*; wat er maar o., *quicquid incidit*); overdr. iets valt iem. op, *z. opvallend vinden*; — **vallend**, *insignis*; *illustris* (b.v. *res*); *inutilitas* (b.v. *magnitudo*); *mirus* (b.v. *facinus*); iets o. vinden, *moveri de commoveri algo re*; *mirari de admirari alqd* (ook met *quod* of *acc. c. inf.*); adv. *mirum in*

modum; *mirum quantum*; — **vangen**, *excipere* (eig. en overdr., b.v. *sanguinem patra*; *pirum hiatu oris*; *rorem ex pellibus*; *alqm moribundum*; *clamorem*; ook met het schild o., b.v. *tela*; heimelijk o., b.v. *sermonem*); *percipere* (nauwkeurig o.; b.v. *sonum percipere aures debent*); trachten op te vangen, *captare* (b.v. *sonitum*); *intercipere* (onderscheppen; b.v. *litteras*); — **varen**, *subire* (b.v. *Tiberim Suet.*); de rivier o., *adverso flumine navigare*, *subvehi de subire*; — **vatten, 1**) eig. *sumere de capere* (b.v. *arma*); *z. ook opnemen 1. — 2) overdr. **a**) *capere* (b.v. een plan, *consilium*; hoop, *spem*); *concupere* (b.v. *odium*; *inimicitias cum algo*); *suscipere* (b.v. *benevolentiam*; *consilium*; *odium*); door *incipere* (b.v. liefde voor iem. o., *amare alqm incipere*). — **b**) (een bezigheid) weer o., *recollere de renovare* (b.v. *haec studia*); se referre (b.v. *ad studium alcus rei*). — **c**) = opnemen 5; iets als een persoonlijke beleediging o., *alqd in suum contumeliam vertere*; een veldaad als een beleediging o., *accipere beneficium contumeliam*; hoe moet ik dit o., *quid hoc sibi vult*; ik vat het juist zoo op, *sic prorsus intellego*; een woord in twee beteekenissen o., *accipere verbum in duas sententias*; bescheidenheid in den genoemen zin opgevat, *modestia quam ita interpretamur ut dixi*; zoo moet het voorschift van Apollo o. worden, *hanc habet vim praeceptum Apollinis*; — **vattig**, volgens mijn o., *meo quidem animo*; = uitlegging; — **vegen**, *convertere* (*alqd*); — **visschen**, *excipere* (b.v. *dolia quae amnis deferret*); e. e. *mari* (b.v. *quos e m. propter vim tempestatis excipere non potuissent*); overdr. = opdiepen, *eruerere* (*alqd*).*

op-vliegen, 1) eig. *evolare*; *alis se levare* (Liv.); *subvolare* (b.v. *rectis lineis in caelestem locum*); *sublime ferri* (van zaken). — **2**) overdr. = opschrikken; opspringen; (van toorn) o., *ira effertur de exardescere*; — **vliegend**, *praeceps ingenio in iram*; *iracundus*; — **vliegendheid**, *iracundia*; *animus in iram praeceps*; — **voeden**, *educare* (grootbrengen; b.v. *liberos*; *alqm bene*, *honeste* enz.); *educere* (grootbrengen; b.v. *alqm*; *alqm bene et pudice*; in *praetorio patris eductus*); *nutrire de alere* (voeden; *alqm*); *erudire de instruire* (onderrichten; *alqm*; *alqd ad alqd*); wel opgevoed, slecht o., *z. welopgevoed*, *onopgevoed*; iem. streng, wat al te streng o., *alqm severa*, *tristiore disciplina continere*; — **voeder**, *educator*; *z. ook goeverneur 2*; — **voeding**, *educatio*; *disciplina* (onderricht); loon voor de o., *alimenta* (pl.); iem. een goede o. geven, *bene educare alqm*; een goede of beschaafde o. krijgen, *bene*, *ingenue de liberaliter educari*; *non illiberaliter institui*; iems o. leiden, *educationi alcus praesse*; om de o. der kinderen zelf te leiden, *ut in suis manibus liberi educarentur* (Liv.); zonder o., *z. onopgevoed*; — **voedkunde**, *ars educandi*; *praecepta* (pl.) *de liberorum educatione*; — **voedkundig**, *ad artem educandi pertinens*; adv. *ex arte educandi*; — **voedster**, *educatrix*; — **voeren**, eig. *subducere* (b.v. *copias in collem*; *militas in adversos montes*); overdr. een tooneelstuk o., *fabulum dare de docere* (van den

schrijver); *fabulam agere* (van den tooneel-speler); —**voering**, *actus* (het opvoeren; b.v. *fabellarum* Liv.); *ludicrum* (b.v. midden onder de o. de spelers weghalen, *ex medio ludicro abducere artifices*; de eerste o. van dit stuk had plaats in het tweede jaar van de negentigste Olympiade, *haec fabula primum acta est anno secundo Olympiadis nonagesimae*; z. ook tooneelvertooning).

op-volgen, 1) iem. in een ambt enz. o., *succedere alci* of *in locum alcii*; de vorsten die hem opvolgden, *post eum principes*. — 2) = iets nakomen, naar iets luisteren, *sequi alqd* (b.v. *consilium alcii*; *exemplum*); *parere*, oboedire of *obtemperare alci* rei (b.v. *alcii praecepto* of *voluntati*); een raad o., *ooc uti consilio*; z. verder gehoorzamen; nakomen 2; —**volger**, *successor*; iems o., *ooc qui succedit in alcii locum*; iem. een o. zenden, *submittere alci*; *alci successorem mittere* (ook = iem. afzetten); geven, *alci successorem dare* (= iem. afzetten); iem. krijgt een o., *alci succeditur*; *alqs successorum accipit* (= afgezet worden); —**volging**, in een ambt enz., *successio*; = nakoming, *obtemperatio* (b.v. *legibus*); verder door omschr.; —**volgster**, iems o., *quae in alcii locum succedit*; —**vorderen**, z. opoischen; —**vouwen**, z. samenvouwen; —**vreten**, *comesse* (*alqd*); (gretig) *devorare* (*alqd*); —**vroolijken**, iem. o., *hilarare* of *exhilarare alqm* (ook *ut cum caelo hilarata videatur terra*); *remittere* (ontspanning geven; b.v. *canibus animos*); *relaxare* (b.v. *tristem vultum*); *oblectare* (vermaken; *alqm* of *alcii animum*); verg. ook oprichten 3; —**vroolijking**, *relaxatio animi*; *oblectatio*; ter o., *animi relaxandi* of *animi causa*; z. ook oprichting (overdr.).

op-vullen, *explere* (*alqd*; *alqd alqd* re); z. verder vullen; opgevuld, z. vol 1; —**vulsel**, van een kussen, *tomentum*; —**vijzelen**, z. ophemelen; —**waaien**, *excitare* of *humo e.* (b.v. *pulverem*); —**waarts**, z. omhoog; op; —**wachten**, iem. o., *praestolari alci* of *alcii adventum*; *praesto esse alci*; (in een hinderlaag) *excipere alqm*; z. ook op iem. wachten 1; —**wachting**, *salutatio*; iem. zijn o. maken, *salutare* of *salutatum venire alqm*; *praesto esse alci*; —**wakkeren**, z. aanwakkeren; —**warmen**, eig. *recalcifacere* (*alqd*); (spijzen) *recoquere*; overdr. *repelere* (*alqd*); *refricare* (b.v. *illam pulcherrimi facti memoriam*); —**wassen**, z. opgroeien; —**weg**, *ascensus*; —**wegen**, 1) tr. iets tegen goud o., *auro alqd expendere* of *exaequare*; *alqd auro* of *pari auro rependere*; *alcii rei pondus auro rependere*. — 2) intr. tegen iem. of iets o., *alqa re compensatur alqd* (b.v. *pedibus compensari pecuniam Cato*); *purem esse alci*; *aequare alqm* of *alqd*; Cato alleen weegt mij tegen duizenden op, *Cato est mihi unus pro centum milibus* (verg. *Plato mihi unus est instar omnium*); iets doen of laten o. tegen iets, *compensare alqd cum alqa re*.

op-wekken, 1) uit den slaap, *ex-* of *suscitare* (b.v. *alqm somno* of *e somno*); *excitare* (b.v. *alqm somno* of *e somno*; *exercitum clamor ex somno*); een doode o., iem. uit den dood o., *alqm revocare ab inferis* of *a morte ad vitam revocare* (verg. doen her-

rijzen). — 2) = aansporen, *con-* of *incitare* (*alqm* of *alcii animum*); *excitare* (b.v. *autoritate sua alqm cunctantem*; *alqm ad alqd*); *cohortari* (*alqm*; *alqm ad alqd*); z. ook aansporen 2. — 3) = verwekken 2; wekken 2; weer o., *refricare* (b.v. *dolorem*; *desiderium*; *memoriam*); *exagitare* (b.v. *alcii maerorem*). — 4) = opvroolijken; opgewekt, z. opgeruimd; —**wekker**, *hortator* (tot iets, *alcii rei*); —**wekking**, o. uit den slaap, door omschr.; uit den dood, *ab inferis ad vitam revocatio*; = aansporing; = verwekking, *commotio*; door omschr.; = opvroolijking; —**wel-len**, z. opborrelen; (van tranen) *oboriri* (b.v. *alcii lacrimae*); —**welling**, door omschr.; overdr. o. (van het oogenblik), *impetus* (*animi*); in een o. van drift, *impetu et ira* (b.v. *alqm occidere*); bij de eerste o. der vreugde, *primo gaudientium impetu* (van meer perss., Tac.); verg. ook aan val 2 b; —**wentelen**, *subvolvere* (*alqd*; *alqd in alqd*); —**werken**, zich o., *contiti* (tegen iets, *in alqd*, b.v. *in iugum*); *ad surgendum contiti*; overdr. *emergere* (b.v. *ex inopia*); hij had zich zelf opgewerkt, *ex tenui principio se ipse promoverat* (Sen.); verg. omhoogwerken; —**werpen**, 1) eig. = omhoogwerpen, *sublime iacere* (*alqd*); *subicere* (b.v. *inter carros trapulas*); (= door opwerpen maken) *iacere*, *facere* of *extruere* (b.v. een dam, *molem* of *aggerem*); belegeringswerken om een stad o., *opera urbi circumdare*; een opgeworpen heuvel, *tumulus*; een dam o. tegen de golven, *opponere molem fluctibus*; = iets ergens o., *incidere alqd alci rei* (b.v. *ignes castis*). — 2) overdr. een vraag o., *quaestionem afferre*; g. *ponere* of *proponere* (*alcii*); *quaerere*; een bewering of stelling o., *ponere* (b.v. *p. iubebam de quo quis audire vellet*); zich tot alleenheerscher o., *tyrannidem* of *dominatum occupare*; tot koning, *regnum occupare*; tot scheidsrechter, *arbitrum se offerre*; tot iems beschermmer, *patrocinium alcii profiteri*; tot iems mededinger, *aemulari alci*.

op-winden, 1) eig. = door winden opheffen, *sursum torquere* (*alqd*); het anker o., *ancoram moliri*; (tot een kluiwen) *glomerare* (*alqd*, b.v. *lanam in orbes* Ov.). — 2) overdr. *concire*, *concitare*, *incendere* of *exagitare* (b.v. *plebem*); *move* of *commovere* (*alqm* of *animi alci*); *consternare* (hevig o., het hoofd op hol brengen; b.v. *sic sunt animo consternati ut; tumulti etiam sanos consternante animos*); zich o., *animo commoveri*; *exardescere*; bij het spreken, *effervesce* in *dicendo*; *vehementius dicere*; z. ook opruiën; opgewonden; —**winding**, *incitatio* (b.v. *languentis populi*); z. verder opgewondenheid; —**woeien**, —**wroeten**, *eruere* (b.v. *sepulcra eruit hyaena Plin.*; *aquam remis, semina rostro* Ov.); goud uit de aarde, *aurum terrā* Ov.); —**wrijven**, *expolire* (*alqd*).

op-zadelen, een paard o., *sternere equum*; verg. *zadelen*; —**zamelen**, *legere*, *colligere* of *conquirere* (*alqd*); —**zameling**, *collectio*; door omschr.; —**zeggen**, 1) *pronuntiare* (voordragen; b.v. *multos versus*); (een gebed tot het eind toe) *peragere* (b.v. *cum sollemne carmen precatōnis peregrisset consul* Liv.); (luid of schreeuwend) *declamare*

(alqd); iets gehoorde of bestudeerde o. of weer o., reddere alqd (b.v. *ea sine scripto verbis eisdem; rerum multa nomina audita*); zeg op (= laat eens hooren), cedo. — 2) overdr. iem. iets o., *renuntiare alci alqd* (b.v. *amicitiam; hospitium; societatem*); — **zeilen**, z. opvaren; — **zenden**, = zenden, mittere (alqd alci of ad alqm); de rivier o., *adverso flumine mittere* (b.v. *copias*); — **zet**, de o. van een stuk, *dispositio fabulae*; = plan, bedoeling, *consilium; propositum*; boos o., *dolus malus* (b.v. *sine dolo malo facinus factum est*); met o., z. opzettelijk (adv.); zonder o., z. onopzettelijk (adv.); — **zettelijk**, *consulto factus*; een o. belediging, *iniuria quae de industria inferitur* of *quae consulto et cogitata fit*; adv. *consilio; consulto; iudicio*; de of ex *industria; data* of *dedita opera*; door *sciens, prudens et sciens* (b.v. *offendit sciens neminem*); — **zettelijkheid**, door omschr., b.v. ik geloof niet aan de o. van deze belediging, *non credo hanc iniuriam de industria illatam esse*; — **zetten**, 1) eig. *imponere* (alqd alci, rei of in alqd); iem. een muts o., *apicem alci imponere*; een helm o., *galeam induere*; iem. of zich iets weer o., *capiti reponere alqd* (b.v. *pileum*); spijzen o., *cibos apponere*; = oprichten, overeind zetten, *erigere* (alqd); een tent o., *tendere* (b.v. *praetorium*); z. ook opslaan 1. — 2) overdr. een geschrift o., *incohare* (b.v. *opus*); een school enz. o., *aperire ludum* enz.; een keel o., *clamorem tollere*; = opblazen, *inflare* (b.v. *corpus; inflant omnia legumina Cels.*); z. ook opgezet; opzwellen; = opruien.

op-zicht, 1) = toezicht, beheer enz., *cura* (zorg; over iets, *alcus rei*); *custodia* (bewaking, hoede; *alcus rei*); *tutela* (beschermend o.; *alcus rei*); iem. het o. over iets geven, z. iem. als opziener over iets aanstellen; het o. over iets hebben, *praessee, praefectum* of *praepositum esse alci rei*; krijgen, *praefici* of *praeponi alci rei*; onder uw o., ook te *custode*; z. verder toezicht. — 2) = betrekking, res; ten opzichte van, z. betreffen (wat betreft); in dat o., *in eo genere; ea ratione; ea re* (b.v. *quā differunt*); ita; in welk o., *quā in re; quā re; quo in genere; qua ex parte*; in één o., *uno* of *in uno loco*; in meer dan één o., *multis partibus*; in eenig o., *aliquā in re; aliquā re; aliquā ex parte*; in veel o., *multis rebus* of *locis*; in elk o., in alle o., *omni ratione* (b.v. *deos placare*); *totā re* (b.v. *errare*); *omni ex parte* (b.v. *perfectus*); *omnibus rebus* (b.v. *idoneus*); *omnibus numeris* (b.v. *absolutus* Plin. ep.); *omni numero* (b.v. *elegans o. n. poemā*); in *omni genere*; in *omnes partes*; *omnino* (b.v. *vir egregius o.*); in andere o., *alioqui* (overigens); in elk ander o., in alle andere o., *ceteris rebus* of *partibus; ceteroqui* (voor het overige); in beide o., *utraq; in re; in utramque partem*; in dubbel o., *duplicitē*; in zeker o., *quodam modo*; in geen of geen enkel o., *nulla re* of *parte*; *nullo genere* of *loco; nulla in re; nullam in partem; nihil*; — **zichter**, z. opziener; — **zien**, 1) ww. a) = omhoogzien, *susplicere* (naar iets, *alqd*, b.v. *caelum*; ook in of ad *alqd*); niet (van zijn boek o.), *non tollere oculos* (Plin. ep.); z. ook de oogen opslaan 1. — b) tegen iets o., *abhorrrere ab alqd re*

(b.v. *a pugna; ab urbe relinquenda*); *desugere alqd* (b.v. *laborem hunc*); er; tegen o. te, *timere* of *vereri* met inf.; *invitum facere ut met conii*; tegen iem. o., *susplicere* of *intueri alqm; vereri, revereri* of *revereri et colere alqm*. — e) ergens van o., verwonderd o., z. zich verwonderen. — 2) subst. *admiratione*; o. baren of wekken, *admirationem movere; hominum oculos ad se convertere*; *conspici*; de zaak baart veel o., *magna rei fama est*; zonder o. te wekken, *sine tumultu; sine venditione*; om o. te wekken, *ostentationis causa*; om geen o. te baren, *ne qui conspectus fieret aut sermo* (b.v. *consilium cepi ut antequam lucret exirem*); o. barend, *insignis; conspectus*; — **ziener**, *custos; magister; praefectus* (b.v. *annonae; morum*); *curator* (b.v. *annonae; viarum*); ook *alci rei*, b.v. *muris reficiendis*; *exactor* (om toe te zien dat iets naar behooren ten uitvoer wordt gebracht); iem. als o. over iets aanstellen, *constituere* of *praeficere alqm curatorem alcus rei*; — **zienersambt**, *custodis manus; magisterium; praefectura; cura*.

op-zitten, 1) ergens o., z. op iem. of iets zitten 1. — 2) = te paard stijgen, *conscendere equum* (of -os); *escendere in equum* (of -os); de ruitertij laten o., *equiti admovere equos*. — 3) blijven o., z. opblijven. — 4) er zit niets anders op dan, *relinquitur ut met conii*; voor iem., *alci nihil relinquitur nisi ut*; er zat niets anders op, *fieri non potuit aliter*; — **zoeken**, *quaerere alqm; alqd*; z. verder zoeken 1; = vervolgend zoeken, *consectari* (b.v. *praedones*); het wild in zijn schuilhoeken o., *ferarum latibula scrutari*; = zich begeven naar een plaats, *petere* (b.v. *montes*); *persequi* (b.v. *crocodili, simul ac primum niti possunt, aquam persequuntur*); weer o., *repetere* (b.v. *castra*); = iem. bezoeken, *convenire alqm*; iem. vaak o., *ad alqm frequenter ventitare*; — **zoeker**, z. opspoorder; — **zoeking**, z. het zoeken 1; — **zouten**, overdr. *reservare* (alqd; alqd ad alqd); — **zuigen**, *trahere* (b.v. *stirpes e terra sucum*); de regenboog zuigt het water op, *arcus bibit* (Verg.); — **zweepen**, *agitare* (b.v. *mare ventorum vi agitur*); ook overdr. = voortjagen, geen rust laten; *alqm*; *tollere* (b.v. *freta* Hor.); overdr. ook = opwinden 2; — **zwellen**, *tumescere; intumescere; turgescere* (van het lichaam van den mensch en van het zaad in de aarde); *impleri* (door den wind); doen o., *tumefacere* of *implere* (alqd); z. ook opgezwollen; — **zwelling**, *tumor*; door omschr.; — **zwemmen**, de rivier o., *adverso flumine natare*; — **zweven**, *sublimem abire*; z. verder opvliegen; — **zijn**, = uit bed zijn, *e lectulo surrexisse*; *vigilare* (waken); = verbruikt of opgegeten zijn, z. verbruiken; opeten; = uitgeput zijn.

orakel, 1) abstr. *oraculum* (alg.); *responsum* of *r. oraculi*; *sors*; een o. geven, *oraculum dare* of *edere*; ook *sorstem edere* (b.v. *sors edita est regi*); om een o. vragen, *oraculum petere* (ab algo); te Delphi het o. doen ondervragen, gezanten naar D. zenden om het o. te ondervragen, *mittere Delphos consultum* of *deliberatum*. — 2) concr. *oraculum*; — **boek**, *liber vaticinus* (Liv.) of *faticidius* (Suet.); — **spreuk**, z. orakel 1; — **taal**,

oraculum (orakelspreuk); *ambages*, (pl.; raadselachtige taal); iems woorden als o. beschouwen, *quae alqs dixit oraculi vice accipere* (Tac.).

oranje, adi. *luteus*; subst. *color luteus*; —**appel**, *malum Medicum*; —**boom**, *arbor Medica*.

orberen, *vesci* (*algā re*).

orde, 1) = behoorlijke opeenvolging, volgorde, *ordo*; in behoorlijke o., *viā* (methodisch, b.v. *dicere*); volgens een bepaalde o., *ex ordine*; *ordine*; *deinceps* (achtereenvolgens); met o., in goede o., z. ordelijk 1; zonder o., *sine ordine*; *expers ordinis*; *confuse* (b.v. *loqui*); zonder éénige o., *nullo ordine*; z. verder ordeloos; met afwijking van de o., *extra ordinem*; tot de o. terugkeeren, *se referre ad ordinem*; o. in iets brengen, z. ordenen; = beurt, b.v. dat is nu niet aan de o., *non id igitur hoc tempore*; nu (d.i. laten wij nu behandelen) wat aan de o. is, *nunc quod instat* (nl. *agamus*); overdr. aan de o. van den dag zijn, *vulgo fieri*; buiten de o. gaan (in den senaat), *egredi relationem* (Tac.); iets aan de o. stellen, *referre de alga re* (*ad senatum, ad populum*); overgaan tot de o. van den dag, *nilhil decernere*. — 2) = behoorlijke inrichting, stelselmatige wijze van handelen, *disciplina bona*; *instituta* (pl.); de burgerlijke o., *disciplina of instituta rei publicae*; een hoogere o. der dingen, *divina rerum humanarum moderatio*; de o. der natuur, *constantia naturae*; de o. der wereld, *rerum institutio*; deze kunstige o. der dingen in de wereld, *hic ornatus*; in 't bijz. goede o., *modestia*; *modus*; zich in goede o. bevindend, *aptus* (b.v. *quinqueremes*); in o. brengen, z. regelen; gereedmaken; de rekening is in o., *ratio constat* (= komt uit); in o. (als uitroep), *recte*; daar in den staat alles in o. was, *salvis rebus*; het is in o., *rectum of consentaneum est* (abs. of met acc. c. inf.); *oportet* (met acc. c. inf.); o. houden, de o. in acht nemen, *ordinem servare, conservare, sequi of tenere*; bij iets, *ordinem adhibere alius rei of in alga re*; zijn vermogen goed in o. houden, *rem familiarē bene tueri*; o. brengen in de provincies, *statum provinciarum ordinare*; de o. in den staat herstellen, *res componere*; voor een nieuwe o. van zaken zijn, *novarum rerum cupidum esse*; = tucht, *disciplina*; de o. onder zijn soldaten bewaren, *moderari suos*; streng de o. handhaven, *disciplinam severe regere*; z. ook tucht 1; de o. verstoren enz., z. rust 1.

orde-lievend, -heid, z. ordelijk 2, -heid; —**loos**, *inordinatus* (b.v. *turba*; *multitudo*); *incompositus* (b.v. *agmen*; *hostes*); *confusus* (in wanorde geraakt; b.v. *agmen*); *effusus* (verstrooid; b.v. *fuga*; *agmen*); *incompositus inordinatusque* (geheel o.; van troepen); *neglegens* (achteloos); adv. *sine ordine*; *incompositē* (b.v. *veniens hostis*); *effuse* (b.v. *fugere*); *neglegenter*; —**lijk, 1**) van zaken, *compositus dispositusque*; volkomen o., *compositus ordinatusque*; adv. *compositē dispositē ordine*. — 2) van perss., *compositus et instructus* (van soldaten, = in goede orde); = ordelievend, *diligens*; *attentus ad rem*; *frugi*; *sobrius*; *f. ac sobrius*; de oo. burgers, *boni*; adv. *diligenter*; *fru-*

galiter; *sobrie*; —**lijkheid**, *rerum suarum modus quidam et ordo*; *bonae disciplinae studium*; —**nen**, *ordinare* (b.v. *copias*; *partes orationis*; *bibliothecas*); *in ordinem redigere* (b.v. *dispositio est, per quam illa, quae invenimus, in o. redigimus*); *in ordinem adducere* (b.v. *eas particulas primum confusas, postea in o. adductas a mente divina*); *disponere* (b.v. *multas libros*); *digerere* (b.v. *accepti tabulas*; *rem publicam bene*; *bibliothecam*); *componere* (b.v. *capitulum*; *rem publicam*); *explicare* (b.v. *agmen perturbatum*; *alcus negotia*); een goed geordende staat, *composita et constituta res publica*; z. ook regelen; subst. het o., *ordinatio*; *compositio*; *dispositio*; door omschr. **ordentelijk**, z. beta melijk; fatsoenlijk.

ord-er, *praeceptor*; is er iets van uw oo., z. hebben 1 c (hebt gij iets); z. verder bevel 1; —**onnans**, *accensus* (dienaar van een consul of praetor); *speculator* (o. van een veldheer, Suet.); *tesserarius* (eig. overbrenger van het wachtwoord, Tac.). **org-aan**, b.v. het o. van het gehoor, *auditus membra* (pl.); overdr. os (b.v. *multa seditiois ora vocescit* Tac.); = stem 1; —**anisatie**, *temperatio* (goede, behoorlijke o.; b.v. *corporis*; *rei publicae*); —**anisch**, oo. lichamen, *nascencia of gignentia*; oo. wezens, *animantia*; de vormen van het o. leven, *omnium animantium genera*; o. gebrek, *vitiū naturae*; o. ontwikkeling der natuur, *naturae iter atque progressio*; —**aniseeren**, *componere* (b.v. *res*; *rem publicam*); *constituere* (b.v. *civitates*; *Areopagum*); *instituit et legibus temperare* (b.v. *rem publicam*); verg. ook bewerktuigen; —**anisme**, *natura et figura* (*alcus rei*); het o. der wereld, *natura mundi*; van het lichaam, *compages* (pl.) *corporis*; van den staat, *temperatio civitatis of rei publicae*; —**el**, *organum* (b.v. *hydraulicum* Suet.). **origin-alelt**, z. oorspronkelijkheid; —**eel, 1**) adi. de oo. stukken, z. het origineel der stukken 2; verg. verder oorspronkelijk; zonderling 1. — 2) subst. *archetypum*; *verba scriptoris ipsius*; het o. der stukken, *tabulae of litterae verae*; het o. (van een schilderstuk of beeldhouwwerk), *exemplum* (of *plar*).

or-kaan, *foeda tempestas*; *ventus nimius*; *procella*; —**keest**, *symphonia*; *symphoniaci* (pl.); —**naat**, in vol o., *pulcherrimo ornatu*; *suīs insignibus velatus* (b.v. *sacerdos*); —**thodos**, *orthodoxus* (Ict.). — **thographie**, *formula ratiōque scribendi*; *recte scribendi scientia*; —**thographisch**, o. fout, *vitiū scribendi*.

os, *bos*; —**sendifrjer**, *bubulcus*; —**senmarkt**, *forum bovarium*; —**sen vleesch**, *caro bubula*; —**tracisme**, z. scherfengericht.

otter, *lutra*.

oud, 1) tegenst. nieuw, *vetus* (wat lang bestaan heeft en nog bestaat; tegenst. *recens*; b.v. *vinum*; *navis*; *exercitus*; *amicitia*; *nobilitas*; *fides*; *consuetudo*; *belli gloria*; ook *amicus*; zeer o., ook *pervetus*); *antiquus* (tot den ouden of tot een vroegeren tijd behoorend of daaruit afkomstig; tegenst. *novus*; b.v. *tempus*; *genus*; *patria*; *mos*; *fides*; ook in prijszenden zin, b.v. *familia*);

vetustus (wat lang bestaan heeft en nog voortduurt, met het bijkomstig begrip van voortreffelijkheid; b.v. *hospitium*; *vetulus* (al een beetje o., niet zoo jong meer; b.v. *equus*; *filia*); *priscus* (oud en eerwaardig; van den o. stempel; b.v. *vir*; *mores*; *verba*); *pristinus* (oud; voormalig; b.v. *virtus*; *status*); *inveteratus* (ingewoeld; b.v. *malum*); *obsoletus* (versleten; verouderd; b.v. *vestis*; *verba*); in 't bijz. o. vaderlandsch, *patrius* of *antiquus et patrius* (b.v. *mos*); de o. tijd, z. oudheid; sinds oo. tijden, z. van oudsher; oo. gebeurtenissen, *vetera* (b.v. *proferre*); even o., *aequalis* (b.v. *sacra aequalia urbi*; *sacrificium aequale huius urbis*); je bent nog altijd de o., *antiquum obtines of morem antiquum atque ingenium o.* (Ter.); dan zou jij weer de o. zijn, *stimule te futurum lui* (Cic.); ik ben de o. niet meer, *non sum qualis eram* (Hor.); weer de o. worden, *ad se of ad se atque ad mores suos redire* (Cic.); *rursus ad ingenium redire* (Ter.); de ouden, *veteres of antiqui* (vooral = de oude schrijvers); *maiores* (de voorvaderen); het oude, ook *antiquus mos*; het blijft bij het o., *nilhil mutatur*; alles bij het o. (d. i. in den ouden toestand) laten, *omnia integra servare*; hij beval alles tot zijn terugkomst bij het o. te laten, *rem integrum ad reditum suum iussit esse*; verg. iets onbeslist laten; NB! als comp. wordt vaak gebruikt *aetate prior of superior*. — 2) o. van jaren, *senex* (in proza bijna uitsluitend als subst.); *grandis*, *grandior* of *magno natu*; *aetate provecus*; zeer o., *admodum grandis n.*; *exacta iam aetate*; zoo o., *tam senex*; *tantus natu* (Plaut.); spreekw. men is nooit te o. om te leeren, *tam diu discendum est quam diu vivas* (Sen.); een o. man, *senex*; een o. vrouw, *anus*; beven als een o. man, *seniliter tremere* (Quint.); o. = van een o. man of als van een o. man, *senilis* (b.v. *corpus*); = van een o. vrouw, *anilis* (b.v. *aetas*; *vultus* Verg.); er o. of als een o. man uitzien, *senili specie esse*; de o. Verres, *senex Verres* (tegenst. *adulescens V.*); *Verres pater* (tegenst. *V. filius*); de ouden (van dieren), *parentes* (Varr.); de o. dag, *senectus*; iem. op zijn o. dag kwellen, *vetare senectutem alcius*; de gebreken van den o. dag, *senium* (b.v. *omni morbo seniove carere*); ouden van dagen, *maiores natu*; o. worden, *senem fieri*; *senem esse incipere*; *senescere of consensescere* (in ongunstigen zin); reeds o. geworden, *aetate of senectute iam affectus*. 3) = een zekeren leeftijd hebbend, *natus* met acc. (b.v. hij is twintig jaar o., *virginti annos n. est*); hoe o. is hij, *quā aetate est*; *quot annos natus est*; nog geen dertig jaar o. zijn, *minorem esse annis triginta*; *non-dum annos t. natum esse of complevisse*; hij is even o. als ik, *aequalis est mihi*; hoe o. denkt gij dat ik ben, *quid aetatis tibi videor* (Plaut.); ik ben o. genoeg (voor iets), *satis annorum habeo* (Liv.); acht jaar o. worden, *octavum aetatis annum ingredi*; geworden zijn, *octo annos vixisse*; honderd jaar o. worden, *centum annos complere*; ouder, *maior* of *m. natu*; *aetate superior*; veel jaren o., *multis annis maior natu*; o. dan tien jaar, *annos natus maior decem of maior decem annis (natus)*; ouder zijn, *aetate antecedere* (dan iem., *alci*); worden,

aetate procedere of progredi; oudst, *maximus* of *m. natu* (van twee, *maior*).

oud-, z. gewezen; —**achtig**, *vetulus* (b.v. *equus*); *senilis* (als van een ouden man); *anilis* (als van een oude vrouw); —**bakken**, *hesternus* (b.v. *panis*); —**emannenhuis**, *gerontocomium* (Ict.).

ouder-dom, *aetas*; hooge o., *senectus*; *antiquitas* (b.v. *generis*); *vetustas* (lang bestaan, lange duur); z. verder leeftijd; oud 2 (de o. dag); —**liefde**, *amor parentum* of *a. p. in liberos*; *pietas*; —**lingen**, *seniores populi* (Vulg.); —**loos**, *parentibus orbatus* of *orbis*; *orbis*; o. zijn, *parentibus orbatus* of *orbis esse*; worden, *parentibus orbati*; —**lijk**, door den gen. *parentum*.

oud-ers, *parentes*; *pater et mater*; geen oo. meer hebben, zijn oo. verliezen, z. *ouderloos* zijn, worden; —**erwets**, *prisco* of *priscorum more*; zich o. kleeden, *habitu moris antiqui vestiri* of *vestitum esse*; —**erwetsch**, *moris antiqui* (b.v. *kleederdracht, habitus*); in goeden zin, *priscus* (b.v. *severitas*); *antiquus* (b.v. *officium*); in slechten zin, *obsoletus*; oo. redevoeringen, redevoeringen die een o. reukje hebben, *orationes antiquitatem redolentes*; —**erwetschheid**, door omschr., b.v. een zekere o. in kleederdracht, *habitus quidam moris antiqui*; —**ewijvenpraat**, *ineptiae of fabellae aniles*; —**ge-diende**, (nog dienend) *veteranus*; oo., *veterani* of *v. milites*; *veteres milites*; (niet meer dienend), *veteranus*; oo., *veterani*; *milites stipendia emeriti* of *veteres milites perfuncti iam militia*; uit oo. bestaande, *veteranus* (b.v. *exercitus*; *legio*); —**held**, *antiquitas* (alg.); = de oude tijd, ook *vetustas*; *aetas vetus* of *a. v. aetate antiqua*; menschen uit de o., ook *antiqui*; *veteres*; oo., z. *antiquiteit*; Romeinsche oo., *antiquitates Romanae*; de studie der o., *antiquarum litterarum studia*; vriend of beminnaar der o., *antiquitatis amator*; *antiquorum admirator*; kenner der o., z. —**heldkenner**, *antiquitatis peritus*; een groot o., *a. peritissimus*; een geleerd o., *antiquitatis scriptorumque veterum litterate peritus*; —**heldkunde**, *antiquitatis of rerum antiquarum scientia*; —**heldvorscher**, *antiquitatis investigator*; —**je**, *ancula*; *vetula*; —**oom**, *patrius magnus* (van vaderszijde); *avunculus magnus* (van moederszijde); —**overgrootmoeder**, —**vader**, *avavia*, *avabus*. **ouds**, —**her**, van o., *antiquitus*; inde ab *antiquissimis temporibus*.

oud-tante, *avita magna* (van vaderszijde); *matertera magna* (van moederszijde); —**tijds**, *antiquitus*; *patrium memoria*; olim; —**wijfsch**, *anilis*; op o. manier, *aniliter*. **ov-aal**, *ovatus* (Plin.); *ex longo rotundus*; —**en**, *forax*; *furnus*.

over, I) praepos I) van plaats, *trans* met acc. (aan of naar den overkant; b.v. *qui t. Rhenum incolunt*; *t. Alpes transferunt*; ook *t. mare navigare*); *ultra* met acc. (aan den anderen kant; b.v. *pars eius citra pars u. Taurum est*); *super* met acc. (over . . . heen; b.v. *s. vallum praecipitari*; *s. lateres coria inducuntur*; o. elkaar, *alvus s. alvum* of van twee, *alter s. alterum*; ook in samenst., b.v. iets over iets aantrekken, *superinducere alqd.*; b.v. *paenulum* Suet.); *per* met acc. (over . . . heen; b.v. *per temonem percurrere*;

p. corpora transire; lacrimae manant per gressus; ook ter aanduiding van een verbreiding over een bepaalde ruimte, b.v. *per totam terram*; = tegenover 1; een brug o. een rivier slaan, *pontem in flumine facere*; hij is o. Sardinië daarheen gereisd, *per Sardiniam eo profectus est*; o. de bergen trekken, *superare montes*; o. een rivier gaan, *transire de transgredi flumen*; een kleed over iem. werpen, *vestem alci inicere*. — 2) van tijd, o. dag, *interdiu*; heden o. acht dagen, *post hosce octo dies*; o. een jaar, *ad annum*; o. twintig jaar, *annis viginti* of *post annos viginti*; o. korten tijd, *brevi*; o. korter of langer tijd, z. vroeg of laat 1. — 3) ter aanduiding eener overtreffing, = meer dan, b.v. het is o. de zes maanden, *amplius sunt sex menses*; z. verder boven 1 b (eind). — 4) ter aanduiding eener oorzaak, *propter met acc.*; de of ex met abl.; door den abl. causae (b.v. *gaudere alqā re*). — 5) = aangaande, de met abl.; (minder vaak) *super* met abl. (b.v. *s. hac re scribam ad te*); door den gen of een adi., b.v. de schrijvers o. Griekenland, *scriptores Graeciae*; ook *qui de Graecia scripserunt*; onderzoekingen o. de natuur, *quaestiones naturales*; een boek o. iets, *liber de alga re* (b v in *libro quinto de natura deorum*; *Theophrasti de vita beata liber*); ook *liber in quo agitur de alga re*; Plato's werk o. de onsterfelijkheid der ziel, *Platonis liber quo animorum immortalitatem docet*; het boek o. de vriendschap, *liber qui est de amicitia*. — II) adv. o. en weer, *ultra citroque* of *ultra et citro* (b.v. *ultra citroque internuntius misit*; *beneficitiis u. et c. acceptis*); de stad is o., *urbis capta de expugnata est*; z. verder overig; voorbij. — NB! z. ook de woorden, waarmee „over” verbonden wordt.

over-al, *ubique; omnibus locis; quoque loco; nusquam non; usque quaque; ubique* (waar je maar wilt); *passim* (wijd en zijd); *vulgo* (allerwegen; algemeen); o. vandaan, *undique*; *ex omnibus partibus* of *locis*; *undelibet* (van waar je maar wilt); *undecumque* (van waar ook maar); o. heen, *quoquoersus*; *in omnes partes; passim; quolibet* (waarheen je maar wilt); *quocumque* (waarheen ook maar); o. waar, *ubicumque* of *quacumque* (waar ook maar); — **bekend**, *omnibus notus* (z. ook algemeen bekend 1); — **beuren**, *transferre* (b.v. *alqm* of *alqd* intra of extra murum); — **bevolking**, *multitudo* of *hominum* m. (b.v. *propter hominum multitudinem colonias mittere; propter multitudinem a parentibus digressi*); wegens o., ook *abundante multitudo* (Liv.); — **bevolkt**, o. zijn, *abundare hominibus* of *incolis*; — **blussen**, *perturbare* (*alqm*); zich laten o., *animo perturbari*; — **blifsel**, *reliquum*; meestal door *quod superest* of *reliquum est*; oo., ook *reliquiae*; — **blijven**, *restare* (abs.; ook *caedi*); *superesse* (abs.; ook *ex* of *de caede; caedi*); *relinqui* (abs.); *relinqui fieri* (b.v. *addendo deducendo videre quae r. summa fiat*); er blijft niets o. dan de vlucht, *nihil relinquitur nisi fuga*; er blijft nog o. te, nu blijft nog o. te, *relinquitur, reliquum est offerstat ut met coni.*; er bleef niets anders over dan te, *relinquebatur ut; er blijft voor iem. niets o. dan te, alci nihil relinquitur nisi ut; overgebleven, reliquus; residuus; — bodig,*

supervacaneus; inutilis; non necessarius; vanus (b.v. *metus*); z. ook zonder nood 1; — **boeken**, *transcribere* of *transferre* (*alqd*); verg. overschrijven; — **brenge**, 1) eig. *transferre* (b.v. *ornamenta Minervae in meretriciam domum; castra in locum tutiorem; bellum; bellum in Italiam*); *transvehere* (b.v. *Hispanos inflati utres Liv.*; op een wagen, b.v. *naves plaustris*); *traducere* (geleidend, b.v. *cohortes ad alqm in castra; exercitum ab Norba alio; ook a disputandi subtilitate orationem ad exempla*); *transmittere* (b.v. *bellum in Italiam*); ook = overzetten 1. — 2) overdr. a) = wedergeven 2; vertalen. — b) iem. iets o., *afferre alqd ad alqm* (b.v. *litteras*; ook mondeling, b.v. *conditionem pacis*); *deferre alqd ad alqm* (b.v. *litteras*; ook mondeling en met acc. c. inf.; ook *alci falsa*); (ter bestender plaatse) *perferre alqd ad alqm* (b.v. *litteras*; ook mondeling en met acc. c. inf.; ook *nuntium alci*); *referre* of *remuneri alqd ad alqm* (rapporteeren; ook met acc. c. inf.); ook = verlikken; overhandigen; — **brenge**, *qui alqd affert enz.* (z. overbrenge 2 b); *nuntius* (bode); *tabellarius* (o. van een brief); ook = aanbrenge; — **brieven**, iem. iets o., *litteris* of *per litteras alqm certiore facere alcius rei* of *de alga re*; overdr. = verlikker; — **bruggen**, een rivier o., *flumen ponte iungere* of *flumini pontem inicere* (Liv.); *pontem facere in flumine*; den Hellespont o., *contabulare Hellespontum* (Suet.); — **buur**, *qui e regione habitat*.

over-compleet, *qui iustum numerum excedit*; — **daad**, *luxuria*; o. schaaft, z. te veel schaaft; z. ook onmatigheid; verkwisting; — **dadig**, *immoderatus* (b.v. *epulae*); z. ook onmatig; verkwistend; — **dag**, *interdiu*; — **dekken**, *sternere* of *consternare* (*alqd alqā re*); z. ook bedekken; — **denken**, *cogitare, meditari* of *considerare* (*alqd de alga re*); subst. het o., = — **denking**, *meditatio* (b.v. *futuri mali*); — **doen**, iets o. (nog eens doen), *denuo facere alqd*; verg. herhalen; iem. iets o., *transferre alci alqd* (b.v. *imperium*); ook = verkoopen; — **donderen**, iem. o., *verbis alqm obruere*; verg. — schreeuwen; — **dracht**, *alienatio; abalienatio; in iure cessio*; recht van o., *datio* (Liv.); — **drachtelijk**, *translatus* (b.v. *uitdrukkingen, verba*); o. uitdrukking, *translatio*; adv. *translatis verbis*; o. gebruiken, *transferre* (b.v. *verba quae transferuntur*); — **dragen**, 1) eig. *transferre* (*alqd in alqm locum*). — 2) overdr. *transferre* (b.v. *alci imperium*; ab *alqo ad alqm summum honorem*); *trudere* (b.v. *alci summum imperium*); *transfundere* (b.v. *amorem omnem in alqm*; *omnes laudes suas ad alqm*); iem. een deel der regering o., *alqm in partem regni vocare*; eigendom enz. o., *abalienare alqd*; ook = overschrijven; — **dreven**, *nimius, immodicus* of *immoderatus*; *effusus* (b.v. *honoris; sumptus*); *opinionem maior* of *minor* (naar gelang van het verband, b.v. *quae aut omnino falsa aut certe minora opinionem esse confido*); *plenior* (b.v. *haec pleniora Romam perscrivere*); o. vroolijkheid, *laetitia gestiens, exultans* of *effusa*; o. zindelijkheid, *munditia odiosa* et *nimis ex-*

quisita; o. lankmoedigheid, *lenitas solutio*; o. geaffecteerdeheid, *putidum quoddam ac molestum artificium*; oo. (= hyperbolische) uitdrukkingen, *verba superlata*; het overdrevene in de uitdrukking, *insolentia verborum*; iem. o. lof toezwaaien, *nimis efferre laudes alcuis*; oo. verwachtingen koesteren, *nimiam spem habere*; oo. begrippen omtrent iets koesteren, *nimis tribuere alci rei*; het getal is iets o., *adiecum alqd numero est*; dat is een o. bewering, *illud vero fidem rei of veritatem excedit*; adv. *nimis*; *nimumum*; *immoderate*; *effuse*; *ultra modum* (b.v. *laudare*); o. voorstellen, z. overdrijven 2; —**drijven**, 1) eig. a) tr. iets ergens o., *agere alqd trans alqd* (b.v. *pecus trans montem*). — b) intr. van een storm, z. afdriven 2. — 2) overdr. a) in het handelen, *modum excedere of nimium esse (in alqa re)*; zijn eischen o., *nimum postulare*; zijn pogingen, *plus aequo of nimium elaborare*; de plichten, *finis officiorum paulo longius quam natura vult proferre*; de vriendschap, *longius of iusto l. in amicitia procedere of progredi*. — b) in woord of geschrift, *augere, nimis of verbis a. (alqd)*; in *maius extollere (alqd Plin. ep.) of verbis e. (alqd Liv.)*; in *maius ferre* (b.v. *jamā incertā in m. fere ferri solent Liv.*); *verbis exaggerare* b.v. *beneficium Plancii*; de geschiedenis mag niet o., *historia non debet veritatem egredi* (Plin. ep.); den lof van iem. of iets o., *nimis efferre laudes alcuis*; in *maius celebrare alqd*; geruchten sterk o. en vergroten, *rumoribus multa addere et affingere*; ongelooflijk o. worden, *ad incredibile admirationem efferi*; z. ook vergroten; —**drijving**, *res in maius aucta*; rhetorische o., *superlatio of augendi minuentive causā veritatis s. et tractatio*; alle o. is verkeerd, *vitiosum est ubique quod nimium est* (Sen.); iets met o. berichten, *alqd in maius auctum nuntiare*; dat is een o., z. dat is een overdreven bewering; zonder o., *modice*; vere; iets met eenige o. zeggen, *uberius alqd dicere*; —**dwaars**, *transversus of transversarius*; adv. in of per *transversum*; ex *transverso*.

overeen, o. uitkomen, z. op hetzelfde nederkomen 2; —**brenge**n, met iets o. te brengen zijn, *congruere of convenientem esse alci rei*; *convenire alci rei of cum alqa re*; *non alienum esse ab alqa re*; *cadere in alqd* (b.v. *non cedit in hos mores ista suspicio*); niet o. te brengen zijn met iets, ook *contrarium esse alci rei*; *abhorre*re *ab alqa re*; deze zaken zijn niet met elkaar o. te brengen, *harum rerum nulla potest esse coniunctio*; *haec copulari non possunt*; *haec inter se pugnant of repugnant*; het zingenot is met de zedelijkheid niet o. te brengen, *nulla potest esse voluptati cum honestate coniunctio*; het is niet o. te brengen met iets karakter, ook *non alcuis est*; *abhorret ab alqa*; voor zoover het met het belang van den staat o. te brengen is, *quantum per commodum rei publicae fieri potest*; —**komen**, 1) met iem. o. dat, *convenit alci cum alqd ut met conl.*; met iem. ten opzichte van iets o., *constituere alqd cum alqd* (met elkander, *inter se*); z. verder afspreken; het eens worden 4. — 2) = overeenstemmen, *consentire (cum alqa re, b. v. vultus cum oratione)*; iets komt niet

o. met iets waardigheid, *abhorret alqd a dignitate alcuis*; *dignitas alcuis non patitur ut met conl.*; z. verder overeenstemmen; passen bij 1; —**komen**d, z. overeenkomstig 1; —**komst**, 1) = verdrag enz., = het overeenkomen, *conventio* (Liv.); *pactio*; = het overeengekomene, *conventum*; *pactum*; met iem. een o. treffen, *constituere alqd cum alqd*; *alci convenit alqd cum alqd*; met betrekking tot iets, *decidere cum alqd de alqa re*; een o. houden, *stare conventis of condicionibus*; volgens o. of volgens wederzijdsche o., *compacto*; ex *convento*; ex *pacto*; *ut erat constitutum*; z. verder afspraak; verdrag; vergelijk. — 2) = gelijkenis, *similitudo* (met iets, *alcuis rei, b. v. panis*; *servitutis*); o. hebben met iem. of iets, *simile esse alci of alci rei*; er bestaat o. tusschen hen, *est inter ipsos similitudo*; de mensch heeft o. met God, *est homini cum deo similitudo*. — 3) = overeenstemming; —**komst**ig, 1) adi. *conveniēns (alci rei, ad alqd of cum alqa re)*; *aptus (alci rei of ad alqd)*; *par* (gelijkssoortig); o. met iets zijn, *convenire alci rei* (b.v. *naturae*); *secundum alqd* (b.v. *naturam*) *esse*; *esse met gen. (b. v. hoc est Gallicae consuetudinis)*; niet, *alienum esse ab alqa re*; z. verder overeenstemmen. — 2) prae. pos. *pro tua prudentia*; o. mijn groote achting voor u, *pro eo quanti te facio*; o. mijn plicht, *pro eo ac debui*; ex met abl. (b.v. *ex edicto alqd facere*; ex *dignitate populi Romani*; ex *veritate alqd aestimare*; o. de afspraak, ex *composito*); ad met acc. (b.v. *ad voluntatem alcuis*; ad *praescriptum*); *secundum met acc. (b. v. s. naturam)*; *door den abl. (b. v. moribus suis*; *consuetudine Romanorum*; *instituto suo*); z. verder in overeenstemming met iets; —**stemmen**, *consentire (cum alqd*; *de alqa re*; *cum alqd de alqa re*; ook *alci rei, b. v. his principis reliqua*; *cum alqa re, b. v. vultus cum oratione)*; *convenire (b. v. mores conveniunt*; *captiveorum oratio cum perfugis, d. i. cum perfugarum oratione*; ook *alqd convenit alci rei*; allen stemmen daarin o., *id inter omnes convenit*; wij stemmen hierin o. dat, *convenit mihi tecum met acc. c. inf.*); *congruere (alqd c. cum alqa re of alci rei*; in iets, *alqd re*; met iem. in iets, *cum alqd alqa re*); *conspirare*, *concinnere of concordare (cum alqd)*; *respondere (alqd respondet alci rei)*; *alqd consentaneum est (cum alqa re)*; *alqd est ex alqa re (b. v. ex dignitate populi Romani)*; niet o., ook *discrepare (cum alqd*; *sibi*; *alqd d. cum of ab alqa re*); *abhorre*re (*alqd a. ab alqa re*); *differre (ab alqd*; *ab alqd alqa re)*; zij stemden allen in hun verklaring o., *sermo inter omnes congruebat*; zij s. in iets o., ook *alqd re similes sunt* volkomen, *summa est inter eos alcuis rei (b. v. voluntatum)* *consensio*; z. ook het eens zijn 4; —**stemmend**, *consentiens*; *conveniēns*; *congruens*; *constans* (b.v. *rumores*); met; iets, *consentaneus alci rei*; *coniunctus cum alqa re*; o. gevoelen, *consensio (b. v. omnium gentium)*; z. ook in overeenstemming met; —**stemming**, *consensio*; *consensus*; *consentus*; *convenientia*; *conspiratio* (b.v. *omnium bonorum*); met iem. tot o. komen, *convenit alci cum alqd* (verg. het

eens worden 4); in o. met iets, *consentaneus, conveniens* of *congruens cum alga re* of *alci rei*; (als adv.) *convenienter* (b.v. *naturae* of *cum natura vivere*; ook ad alqd); *congruenter* (b.v. *naturae vivere*); *accommodate* (ad alqd); z. ook overeenkomstig 2; in o. zijn met iets, z. overeenstemmen; iets in o. brengen met iets, *accommodare alqd ad alqd* (b.v. *vultum* of *orationem ad tempus*; ad *virium imbecillitatem dicendi genus*); z. ook overeenkomst 2.

over-eind, *rectus, erectus*; iets o. zetten, *erigere alqd* (verg. ook recht 1 a eind); o. staan, z. omhoogstaan; o. blijven staan, *stare* of *rectum stare*; o. houden, z. staande houden 1; —**erfelijk**, ziekten zijn oo. *morbi per successiones quasdam traduntur* (Plin. ep.); —**erven**, ziekten e. over, z. overerfelijk; overgeërfd, *patrius* (b.v. *morbus; dolor pedum*); *avitus* (b.v. *malum*); —**gaaf**, *traditio* of *deditio*; door omschr.; —**gaan**, 1) eig. *transire* (b.v. *cohortes agmine forum; flumen; paludem; Alpes*); *transmigrare* (b.v. *flumen; flumen ponte*; *Alpes*); *transgredi* (b.v. *flumen; montem*; ook in *navem*); over ... heen gaan, *transgredi* (b.v. *alqm iacentem*); *transire* (b.v. *per corpora*); doen o., z. overzetten 1; z. verder overklimmen; ergens overtrekken 1. — 2) overdr. a) tot iem. of iets partsl. o., *transire ad alqm* of *ad partes alcius*; *deficere ad alqm* (door iem. ontrouwen te worden); z. verder overloopen 1. — b) uit een patricisch in een plebeijisch geslacht o., *exire ex patriciis*; doen o., *traducere (alqm) ad plebem*; tot het Christendom o., *Christianum fieri*; *deficere a cultu idolorum* of *ad Christianam religionem transire* (Ecel.). — c) tot iets (een maatregel enz.) o., *descendere ad alqd* (b.v. *ad vim*; *ad supplicia*); *aggreddi alqd* (ook met inf.); ik ging er ongaarne toe o. om, *invitus feci ut met conii*; z. ook zijn toevlucht nemen 1; snel van het eene besluit tot een ander o., *ab uno consilio velut transilire ad aliud* (Liv.); (bij het spreken) tot iets o., *transire* of *deflectere ad alqd*; *venire ad alqd* (b.v. *venio nunc ad istius insaniam; veniamus ad ludos*); ongemerkt van iets tot iets, *delabi ab alga re ad alqd*. — d) met zakelijk subj., tot of in iets o., *mutari, verti* of *converti in alqd*; *abire in alqd* (poët.); tot bederf of verrotting o., *putrescere* of *putrescere*; de heuvel ging o. in de vlakte, *collis ad planiciem paulatim rediit*; = overgeeven worden, *tradi* of *dedi* (alci); *redire* (b.v. *summa imperii ad alqm*); *transire* (b.v. *cura aerarii a quaestoribus urbanis ad praetoricos* Suet.); van ziekten enz., *abire* (b.v. *nausea*); z. verder ophouden 3 b; bedaren 2; —**gang**, 1) eig. = het overgaan, *transitio*; door omschr.; z. verder overtocht; concr. (= plaats van o.), *transitus*. — 2) overdr. *transitio* (b.v. *ad plebem*; *ad hostem*); *transitus* (b.v. *ad alia*; in *alind rhythmum genus* Quint.); door omschr.; den o. vormen, *medium quandam locum obtinere*; —**gangsperiode**, *transitus* (b.v. *ille a pueritia in adulescentiam*); —**gangsplaats**, z. overgang 1; —**garen**, *comparcere (alqd)*; —**gave**, z. overgaaf.

over-gelukkig, o. zijn, *in caelo esse* (Cic.);

—**gegeven**, een o. booswicht, *homo perdi-*

tus of *perditissimus*; —**geven**, 1) iets aan iem. o., *tradere alci alqd* (b.v. *alci poculum*; *alci legionem*; *alci imperium*; *alci obsoles custodiendos; arma*); *reddere alci* (overhandigen); *permittere alci alqd* (overlaten); b.v. *summam imperii*; *exhibere alci alqd* (iem. iets o., waarop deze recht heeft; b.v. *omnia alci integra; servum*); *prodere alqd alci* (door verraad); z. ook overreiken; abs. = braken, vomere; *nauseare*. — 2) zich o. (als overwonnen enz.), *se dedere*; *in deditioem venire*; aan iem., *se dedere* of *se tradere alci*; *venire* of *se dedere in alcius fidem*; zich op genade of ongenade o., z. onvoorwaardelijk; overdr. zich aan iets o., *dare, dedere* of *tradere se alci rei*; geheel en al, ook *effundi in alqd* (b.v. *postea et ipsum et milites in tantam licentiam effusus* Liv.); aan den drank, *vinum usum immoderate appetere*; zich aan iem. o., *se tradere alci*; geheel en al, *totum se tradere alci*; slaafs, *se addicere alci*; zich geheel aan iem. o. hebben, *totum* of *proprium esse alcius*; *alci totum deditum esse*; z. ook zich aan iets wijden 2; —**gieten**, iets o., *transfundere* (b.v. *aquam in alia vasa*); iem. of iets met iets o., *perfundere alqm* of *alqd alga re*; —**goolen**, z. overwerpen; —**groot**, *pergrandis*; ingens; —**grootmoeder**, *proavia*; —**grootouders**, *proavi*; —**grootvader**, *proavus*. **over-haast**, *praeceps* (b.v. *p. in omnibus consiliis*); *rapidus* (b.v. *in consiliis*); *subitus* (b.v. *consilium*); in o. vlucht, ook *incitatus fugā*; adv. *rapim* (b.v. *omnia agere*); *nimis* of *nimum festinanter*; *praepropere*; door *praeceps* (b.v. *praecipites fugae se mandant*); z. ook onbezonnen; —**haasten**, iets o., zich bij iets o., *rapim, festinantis* of *praepropere agere alqd*; *praecipitare alqd*; iem. o., *nimis urgere alqm*; zich o. om iets te doen, *praefestinare* met inf. (Liv.); —**haastig**, z. overhaast; —**haastig**, *nimia festinatio* (bij iets, *alcius rei*); *festinatio*; met o., z. overhaast; z. ook onbezonnenheid; —**halen**, iem. (tot iets) o., *persuadere alci (alqd)*; om te, *ut met conii*; om niet te, *ne met conii*; z. verder iem. tot iets bewegen 2 b; —**hand**, de o. krijten, *rem obtinere* (b.v. *si Romani r. obtinuerunt*); *superiorem fieri* (b.v. *bello*); *con-* of *invadescere*; *superare* (b.v. *superavit postea Cinna cum Mario*; ook *superat alcius sententia*); *vincere* (b.v. *sententia*; ook *vincente odio metum*); *percerere* (rescere) (b.v. *opinio; fama*); ter zee, *summa imperii maritimi potiri*; de o. behouden, *superiorem* of *victorem discedere* (van perss.); *plus valere* (b.v. *alcius auctoritas*); de patriciërs behielden de o., ook *victoria penes patricos erat*; de o. hebben, *plus posse; valere* (b.v. *apud alqm pudor*); in den oorlog, *superiorem esse bello*; —**handigen**, *reddere (alci alqd, b.v. epistulam)*; z. verder overgeven 1; —**handigling**, *traditio*; door omschr.; —**hangen**, *impendere (alci rei; super alqd; abs.)*; *imminere (alci rei; abs.)*; *propendere* (abs.; naar voren o.); —**hebben**, *reliquum habere*; niets meer o., *nihil alci superest*; overdr. iets ergens voor o., *compensare cum alga re alqd* (b.v. *cum maximis curis et laboribus voluptatem*); ik heb het er voor o., *est mihi tanti* (met inf.); alles voor iets o.,

z. alles voor iets willen geven 2 d; veel voor iem. o., *alqm in deliciis habere of in sinu gestare*; weinig, *alqm parum amare*; zoo weinig, *adeo nihil curare alqm*; dit heb ik wel voor u o., *hoc tibi non invidio*; heb dit voor uw vrienden o., *hoc da amicis*; alleen tranen voor iem. o., *lacrimas tantum praebere alci*.

overheen, *super* met acc. (b.v. s. *corpora vadere*); *trans* met acc. (naar of aan den overkant van); *per* met acc. (b.v. p. *corpora transire*); in samenstt. door *super*-, *trans*- of *per*- (z. de samenstt.; ook *over*-); **-loopen**, eig. ergens o., *percurrere per alqd* (b.v. p. *temonem*); *overdr. leviter transire of attingere alqd* (in een verhaal, betoog enz.); *festinanter of neglegenter agere alqd* (bij een werk); **-stappen**, eig. *superscandere* (b.v. *corpora*); *vadere super* (b.v. s. *corpora*); *transire per* (b.v. p. *corpora*); *transgredi* (b.v. *alqm tacentem*); *overdr. b.v. laten wij daar maar o., mittamus ista*; *over een moeilijkheid h., difficultatem neglegere*; **-zetten**, *overdr. zich ergens o., superare alqd* (b.v. *iniurias fortunae philosophorum praeceptis*); **-zien**, *overdr. neglegere of praetermittere (alqd)*; **-zijn**, *overdr. ergens o., alqd re facile carere posse; de alqa re non laborare of non sollicitum esse; alqd re defunctum esse*.

over-heerschen, = beheerschen 1; (in ongunstigen zin) *opprimere* (b.v. *civitates*); **-heersching**, *dominatio*; **-heid**, de o. of de oo., *magistratus* (pl.); de hoogste burgerlijke en militaire oo., *summa imperia et summae potestates*; **-heidsambt**, *persoon*, *magistratus*; **-hellen**, *inclinare* (ook *overdr.*, b.v. *ad deditionem; in hoc consilium; sententia inclinat ad met acc. c. gerund. of s. i. ut met conl.*; ook *pass.*, b.v. *inclinatis omnium ad pacem animis; favor populi ad alqm inclinatur*); *doen o., inclinare* (b.v. *rota in altiore orbitam depressa turrim inclinat Liv.*; ook *overdr.*, b.v. *haec animum inclinant ut credam*); z. ook *overhangen*; *geneigd zijn*; **-hellend**, *inclinatus* (ad alqd; ad alqm); z. ook *geneigd*; **-helling**, *inclinatio* (b.v. *animorum ad libertatem*); z. ook *neiging 2*; **-helpen**, iem. ergens o., *manus dare alci; traducere alqm* (over iets, alqd).

over-hoop, o. halen, *confundere of movere* (b.v. *res*); *met iem. o. liggen, pugnare cum alqo* (ook de alqa re); *discordare cum alqo* (b.v. *cum suis aeternum discordant Tac.*); *met elkaar, litigare of discordare inter se*; in rechten, z. *proceederen*; o. loopen, *werpen, pervertere* (b.v. *peditem*); *percellere* (b.v. *hostes*); *obruere alqum oblerere* (b.v. *dextram alqm*); o. steken, *confodere* (alqm); **-hooren**, iem. iets o., *ubere alqm recitare alqd*; **-houden**, *reliquum habere*; *niets o., nihil alci superest*; alle tijd dien hij overhield van het oorlogvoeren, *quicquid a bellis vacabat*.

over-ig, *reliquus; residuus*; de oo., *reliqui of ceteri*; alle oo., r. of c. omnes; o. blijven enz., z. *overblijven* enz.; voor het overige, z. **-igens**, *ceterum; ceteroqui; alioqui*; ook door *ceterae res*, b.v. o. gelukkig, *ceteris rebus beatus*; (tegenstellend) *verum; verumtamen; quamquam*; o. niet, *oek neque vero*; **-kant**, de o., *partes posteriores; ulteriora*;

aan den o., *in illa parte* (tegenst. *in hac parte*); *in parte posteriore* (tegenst. *in p. anteriore*); *in ripa altera of posteriore* (tegenst. *in hac ripa of in r. anteriore*); *ab illa parte of illinc* (tegenst. *ab hac parte of hinc*); aan den o. gelegen enz., *ulterior*; naar den o., *in illam partem* enz.; van den o., *ab illa parte* enz.; aan of naar den o. van iets, ook *trans of ultra alqd*; aan den o. van iets gelegen enz., *qui trans alqd est* enz.; **-kleed**, *amiculum; pallium* (mantel); *zonder o., nudus*; **-klimbaar**, *superabilis* (b.v. *murus Liv.*); **-klimmen**, *transcendere* (b.v. *murum; in hostium naves*); *transgredi* (b.v. *vallum*); *superare* (b.v. *montem*); **-komen**, 1) eig. *transire, transgredi of superare* (b.v. *montem*); = van elders ergens komen, *huc* (hier) of *eo* (daar) *venire*. — 2) *overdr. iem. o. iets, alci alqd ac, incidit of evenit*; (meest- al van iets goeds) *alci alqd contingit*; alle ook *met ut en conl.*; mocht mij iets o., *si quid mihi accidit*; dat zal mij niet meer o., *non committam posthac*; z. ook *treffen 1* b.; **-komst**, *adventus*; uw o. is noodzakelijk, *opus of necesse est te adessee of huc venire*; **-kunnen**, b.v. hij vernam dat hij daar niet overkon, *comperit transiitum ea non esse* (Liv.); *overdr. = tegen iets kunnen 1* b.

over-laden, 1) ww. = te zwaar beladen, *compleere* (b.v. *navigia Liv.*; ook *Dianam coronis et floribus*); *zijn maag o., cibo of vino of cibo vinoque se onerare*; = ergens anders in laden, *transferre* (b.v. *merces in aliam navem*); *overdr. iem. met iets o., onerare alqm alqd re* (b.v. *honoribus; contumeliis; promissis*); *augere alqm alqd re* (b.v. *divitiis; augeri honore*); *cumulare alqm alqd re* (b.v. *praemiis; omni laude*); *congregere alqd in of ad alqm* (b.v. *ingentia beneficia of maledicta in alqm; omnia ornamenta ad alqm*); *met iets o. zijn, z. overvloed van iets hebben*; *met bezigheden, multis negotiis distentum esse*; z. ook *bezigheid* (drukke bb. hebben). — 2) *adi. opimus* (b.v. o. *quoddam dictionis genus*); **-lading**, o. van de maag, *abundantia; cruditas* (slechte spijsvertering); = overdadige weelde of opschik, *affluentia* (tegenst. *mundities*); (van den stijl) *redundantia*; **-langs**, *in longitudinem*; **-last**, z. last 1; **-laten**, 1) = overig laten, *relinquere of reliquum facere* (alqd); *niets o., nihil reliqui of reliquum facere*. — 2) iem. ergens o., *transmittere alqm*; *niet, transitu prohibere alqm*. — 3) iets aan iem. (iems goedvinden, zorg enz.) o., *permittere alci alqd* (b.v. *alci rem; alci summam imperii*; ook *alqd alcius iudicio; alcius imperio summam rem publicam tuendam*); *concedere alci alqd* (inruimen); b.v. *illarum rerum scientiam hominibus in illo genere exercitatis*); *committere of credere alci alqd* (iem. iets toevertrouwen; ook *rem fortunae*); iets (waarvoor men zelf behoorde te zorgen) aan een ander o., *delegare alci alqd* (b.v. *hunc laborem alteri; ook obsidionem in curam collegae Liv.*; *sua quemque mater uberibus alit, nec ancillis aut nutriticibus delegantur Tac.*); iem. de geheele zaak o. of de beslissing in een zaak geheel o., *totam rem ad alqm reicere; omnem rem alcius arbitrio permittere*; abs. het aan iem. o., *permittere alci*.

over-ledene, mortuus; —leg, = het overleggen, *deliberatio; cogitatio*; gemeenschap-pelijk o., *consultatio*; = beleid, inzicht, verstand, *consilium; prudentia; iudicium*; *ratio*; gebrek aan o., *temeritas*; met o., *consilio*; *ratione*; *iudicio*; *inconsiderate*; met o. handelend, *consideratus*; met kalm o., *ratione et consilio*; zonder o., *temere*; *sine consilio*; *nulla ratione*; *inconsiderate*; zonder o. handelend, *inconsideratus*; —**leg-gen**, 1) eig. iets ergens o., *imponere alqd alci rei*. — 2) overdr. een zaak (b.v. stukken) o., *exhibere alqd* (b.v. testamenti tabulas; *rationes*); iets o. (= opparen), *comparcere alqd*; *reservare alqd*; (= overwegen) *secum reputare alqd*; *reservare alqd*; *deliberare alqd* of *de alqa re* (ook *cum alqo*; met afh. vraag); *agitare alqd animo*, *in animo* of *secum*; *rationem inire* (met afh. vraag); z. ook beraadslagen; overwegen 2; —**legging**, z. overleg (= het overleggen); —**leven**, *superstitem esse* (*alci*; *alcus*; ook *suae gloriae Liv.*); *superesse* (*alci*; *alci rei*); iem. niet o., ook *alqs ante alqm* of *prior quam alqs moritur*; —**levend**, *superstes* (*alci*; ook *gloriae suae Liv.*); —**leveren**, *tradere* (b.v. *consuetudinem*); z. ook overgeven 1); aan iem. o. zijn, *alci obnoxium esse* (b.v. *ne raritate remanentium grassatoribus obnoxia urbs esset Suet.*); iets historisch of aan het nageslacht o., *prodere* of *memoriae p. alqd*; *tradere* of *memoriae t. alqd*; *alcus rei memoriam posteris tradere*; o. dat, *prodere* of *tradere* met acc. c. inf.; er wordt o., z. de overlevering luidt; —**levering**, 1) eig. = het overleveren, *traditio*; door omschr. — 2) = *traditio*, *memoria*; (mondelinge) *sermo* of *fama*; *fama rerum* (b.v. *nunc fama r. standum est Liv.*); (schriftelijke) *litterae* of *litterarum monumenta*; de o. der jaarboeken, *memoria annalium*; een oude o., *accepta antiquitus opinio*; de gewone, de algemeene o., *communis fama*; de verschillende oo. maken het onzeker waar hij geboren is, *ubi natus sit incertum diversitas tradentium facit* (Suet.); iets is door mondelinge o. voor het nageslacht bewaard, *alqd sermone hominum posteris traditum est*; iets is door mondelinge en schriftelijke o. bericht, *alqd memoria et litteris proditum est*; door mondelinge o. vernemen, ook *accipere alqd*; (iets) wijkt af van de gewone o., *ab ea fama quae plerosque obtinet diversum est* (Sall.); de o. volgen, zich aan de o. houden, *relata referre*; de o. zegt of luidt dat, *fama est met acc. c. inf.*; *tradunt*, *traditum est*, *memoriae prodiderunt*, *produnt* of *proditum est met acc. c. inf.*; *traditur* met nom. c. inf.; verg. ook *traditie*; —**lezen**, = nog eens lezen, *relegere* (*alqd*); z. ook doorlezen.

over-loopen, 1) intr. eig. *transcurrere*; (van vocht) *redundare*; (van land) *inundari* (b.v. overgelopen land, *agri inundati*); = overvloeien van iets; waar het hart vol van is daar loopt de mond van o., *ex abundantia cordis os loquitur* (Vulg.); overdr. tot iem. enz. overloopen, *transire ad alqm* (ook *ab alqo ad alqm*); *transfugere* of (bescherming zoekend) *perfugere ad alqm*; van troepen, ook *signa transferre ad alqm*; subst. het o. tot den vijand, *transitio ad hostem*; *transfugium* (desertie). — 2) tr. ergens o., *per-*

curre per alqd (b.v. *per temonem*); zich o., *cursu exanimari*; iem. o. (overdr.), *crebro interpellare alqm*; —**looper**, *perfuga* (als bescherming zoekende van den vijand tot ons); *transfuga* (gewoonl. van ons tot den vijand); —**luid**, z. luid 1; —**lijden**, *excedere e vita*; *diem supremum* of *mortem obire*; verg. uit het leven scheiden 2; subst. het o., *excessus e vita*; *obitus*; verg. het scheiden uit het leven 2.

over-maat, door *nimius*, b.v. o. van blijdschap, *nimia laetitia*; tot o. van ramp . . . , *ad haec mala hoc mihi accidit etiam ut met con. (Ter.)*; *malum extremum* (Tac.); —**macht**, *maior numerus*; *multitudo*; *numerus*; in het vertrouwen op zijn o., *abundante multitudine* of *numero copiarum suarum fretus*; de o. hebben, *plus valere* of *p. v. opibus* of *potentiâ*; *numero superare* of *superiorem esse*; voor iems o. bukken, *viribus alcus succumbere*; —**machtig**, *praepotens*; *praevalens*; o. worden, *supra modum crescere*; o. zijn, z. de overmacht hebben; —**maken**, = nog eens maken, *denuo* of *iterum facere* (*alqd*); *reficere* (*alqd*); iem. iets o., = overzenden; —**mannen**, *occupare* (b.v. *timor exercitum*); *praecoccupare* (b.v. *timor animos*); o. worden, *opprimi* of *vinci* (b.v. *somno*; *dolore*); door schrik o. worden, ook *perterreri*; z. ook overweldigen; —**matig**, z. bovenmatig; —**meesteren**, z. zich meester maken van i.; —**meestering**, *occupatio*; door omschr.; —**moed**, *insolentia*; *superbia*; *confidentia*; *intemperantia*; *animi*; *spiritus* (pl.); —**moedig**, *insolens*; *superbus*; *confidens*; *intemperans*; *elatus* (*alqâ re*, b.v. *re secundâ*); o. gedrag, z. overmoed; o. zijn, *superbire*; *gestire* (b.v. *otio*); *insolenter*, *insolentius* of *superbiâ se efferre*; *efferrî* (*alqâ re*, b.v. *recenti victoriâ*); o. worden, *insollescere*; o. geworden, *elatus*; o. taal, *insolentia sermonis*; adv. *insolenter*, *superbe*; —**morgen**, *perendie*; *perendino die*; tot of tegen o., *in perendinum*.

over-nachten, *pernoctare*; *manere* (blijven); —**name**, door omschr.; —**nemen**, iets o., *transferre alqd* (b.v. *lituum in laeam manum*, ook iets uitiets, b.v. *cetera transtata de Solonis fere legibus*; *istum ego locum totidem verbis a Dicaearcho transtuli*); *accipere* (b.v. *integri a fessis pugnam*); een gewoonte o., *asciscere consuetudinem*; iets o. = kopen, *emere alqd* (*ab* of *de alqo*); —**oud**, *antiquissimus* of *priscus* (zeer lang geleden bestaand; uit zeer oude tijden afkomstig); *veterrimus* of *vetustissimus* (al zeer lang bestaand); in oo. tijden, *antiquissimis temporibus*; —**peinzen**, *cogitare* of *secum cogitare* (*alqd*); z. verder nadenken 1; —**peinzing**, z. nadenken 2; —**plaatsen**, *traducere* (b.v. *centuriones ex inferioribus ordinibus in superiores ordines*); o. worden, ook *mutare militiam* (bij een ander wapen geplaatst worden, Tac.); —**planten**, *transferre* (b.v. *non convalescit planta quae saepe transfertur Sen.*); —**pleisteren**, *dealbare* (b.v. *parietem*); —**reden**, z. overhalen; —**reding**, *persuasio*; door omschr.; —**redingskracht**, *virtus ad persuadendum accommodata*; *vis persuadendi*; —**reiken**, iem. iets o., *porrigere* of *praebere alci alqd*; (onderdanig) *subicere* (b.v. *alci libellum*);

z. ook overhandigen; —**rennen**, *transcurrere*; z. ook overrijden; —**roelen**, *remigando traicere* (b.v. *flumen*); —**rompelen**, *opprimere* (alqm; alqm *imprudenter*); *occupare* (b.v. *urbem nocte*; *adventu hostium occupari*); *deprehendere* (b.v. *hostes*); —**rompeling**, *furtum* (Curt.); (van een plaats) *occupatio*; *oppressio*; door omschr.; —**rijden**, een plaats o., *equo of curru transire of transmittere locum*; iets ergens o., *transvehere* alqd; iem. o. (= over iem. heen rijden), *equo (of equis) proculcare* alqm; met opzet, *per corpus alcuius iumentum agere*; alqm *haud ignarum obterere* (b.v. *puerum citatis iumentis h. ignarus obtrivit Suet.*); o. worden, *equorum ungulis obteri*.

over-schaduw, *opacare* (z. beschaduw); —**schatten**, *nimum tribuere* (alci; alci rei); *nimis admirari* (alqm; alqd); zijn krachten o., *superbam virium fiduciam ostentare*; *maiora quam pro viribus agitare*; —**schatting**, *nimia (alcuius rei, b.v. ingenti et virtutis alcuius) opinio*; van zichzelf, z. zelfoverschatting; —**schenken**, z. overgieten —**schieten**, ergens o., *telum traicere* (b.v. *trans vallum*); = overblijven; —**schot**, *id quod superest*; z. verder rest; —**schreeuwen**, iem. of iets o., *obstrepere of in dicendo o. alci*; *voce of clamore vincere* alqm of alqd; zich o., *vocem ultra vires urgere*; se *dirumpere*; —**schrijven**, 1) eig. *superadare* (b.v. *munimenta*); *egredi* (b.v. *finis*; *munitiones*); de grenzen o., ook *ex finibus progredi*; *intrare* (b.v. *limen*); z. ook ergens overtrekken 1. — 2) overdr. *transire* (b.v. *finis verecundiae*; *finem aequitatis*); *excedere* (Liv.; b.v. *tempus finitum*; *summam octoginta milium*; *modum*); de grens of de maat o., ook *modum of finem transire*; *extra terminos egredi*; *modum non servare*; niet o., z. grens (binnen de gg. blijven); —**schrijven**, *transcribere* (b.v. *testamentum in alias tabulas*; *librum in exemplaria mille Plin. ep.*); *transferre* (b.v. *menstruas rationes in tabulas*; *versus Suet.*); *describere* (b.v. *librum ad te mittam si descripserint librarii*); *excerpere* (excerpeeren; alqd; alqd *ex alqa re*).

over-slaan, 1) intr. *traicere* (Liv.; b.v. *id incendium in alteram coloniam*; ook overdr., b.v. *ubi conflagrasset Sidicini ad nos tracturum illud incendium esse*); *transire* (b.v. *superbia ad Aequos, quae in Romanis ductibus fuerat*; *terror ad hostes*); *perferri* (b.v. *pavor perlatius est ad praesidium alterum*); *verti of vertere* (veranderen; b.v. *verso in iram luctu*; *timor vertit in audaciam*). — 2) tr. *praetermittere* (onopzettelijk; alqm; alqd); *relinquere of omittere* (met opzet; alqm; alqd; verg. Cic. Off. III. 2. 9: *negant eum locum a Panaetio praetermissum, sed consulto relictum*); *mittere of missum facere* (met opzet; alqd); —**smeren**, iets ergens o., *oblinere of perungere* alqd alqd re; —**spannen**, = overheen spannen, *obtenere* (alqd alqd re); = te sterk spannen, *nimis intendere* (alqd); overdr. zich o., *vires nimis intendere*; —**spel** enz., z. echtbreuk enz.; —**spreiden**, *supertegere* (alqd of alqm alqd re); —**springen**, *transilire* (alqd; *trans alqd*; ook *ex humilioribus in altiore navem*; *in secundum ordinem*); *saltu traicere* (alqd);

overdr. *transilire* (b.v. *rem unam pulcherrimam oratio*); *transcendere* (b.v. *ordinem aetatis, naturae, moris Macedonum, iuris gentium*; *media, d. i. aedilitatem praeturaeque*); z. ook overslaan 2; intr. *velut transilire* (b.v. *ab uno consilio ad aliud Liv.*); *assilire* (b.v. *statim ad illud genus orationis*).

over-staan, ten o. van iem., *apud alqm* (b.v. *praetorem*); *coram alqd*; *palam alqd* (b.v. *populo*); *praesente alqd*; —**stappen**, *transgredi* (b.v. *in leviora navigia*); z. ook overheestappen; —**ste**, *tribunus militum* (zes per legioen); *praefectus* (aanvoerder van hulptroepen of ruitertij); *magister equitum* (aanvoerder der ruitertij onder den dictator); —**steken**, = overreiken; = overheesteken, *superne eminere*; *impendere of imminere* (overheesthangen; alci rei); een rivier enz. o., ergens heen o., *transvehi* (b.v. *mare*; *Delum*; *in continenter*); *traicere* (b.v. *flumen navibus*; *ex Hispania in Mauretiam*); *transire* (b.v. *mare*); *transgredi* (b.v. *flumen*; *in Europam*; ook abs.); *transmittere* (b.v. *flumen*; ook abs.); —**stelpen**, eig. *obruere of cooperire* (alqm alqd re); overdr. *congerere* (b.v. iem. met scheldwoorden, *maledicta in alqm*); o. worden, *conficci* (b.v. *maerore, curis, lacrimis* enz.); zich laten o., *se conficere* (b.v. *maerore*); overstelpt, ook *obrutus*; geheel o., *oneratus atque obrutus* (b.v. *malis*); —**stemmen**, = opnieuw stemmen, *denuo suffragia ferre*; (van een geluid) *obstrepere* (b.v. *clamor sono citharae Ov.*); —**strooien**, z. bestrooien; —**stroomen**, tr. *inundare* (b.v. *agros*); *superfundit* (met dat, b.v. *amnis adiacentibus Tac.*); overdr., b.v. Griekenland o., *effundere se in Graeciam*; door vijandelijke troepen o. zijn, *magnis hostium copis oppressum esse*; intr. z. oever (buiten zijn o. treden); = overvloeden; —**strooming**, *inundatio*; *eluvio* (b.v. *eluviones terrarum*); door omschr., b.v. ten gevolge van de o. der akkers, *propter agros inundatos*; —**strijken**, iets ergens o., = oversmeren; ergens o. = ergens overheen strijken, *stringere* alqd; —**sturen**, z. overzenden.

over-tappen, z. overgieten; —**tellen**, *recognoscere* (alqd); *iterum numerare* (alqd); *denuo numerum inire*; *ipsum quoque numerare* (alqd); —**tocht**, *transitus*; *transgressio*; verg. overvaart; —**togen**, = bedekt; —**tollig**, z. overbodig; —**treden**, eig. z. overheestappen; overdr. *migrare, violare, negligere of non servare* (alqd); —**treder**, *violator*; door omschr.; —**treding**, = het overtreden, *violatio (alcuius rei)*; door omschr., b.v. in geval van o., *si quis contra fecerit*; dezer wet, *si quis hanc legem violaverit*; —**treffen**, iem. o., *superare of vincere* alqm (in iets, alqd re); *praestare of antecellere* alci (alqd re); *antecedere, antecere of praecurrere* alqm of alci (alqd re); *praecedere* alqm (alqd re); de zijnen o., ook *praestare inter suos*; allen o., ook *excellere inter omnes*; —**trek**, *tegumentum*; *involutum*; —**trekken**, 1) iem. of iets ergens o., *trahere* alqm of alqd *trans alqd*; ergens o., *transgredi* (b.v. *flumen*; *Taurum*); *transire* (b.v. *mare*; *Alpes*); *transmittere* (b.v. *grues maria*; *montem*); *transcendere* (b.v. *maericiam*; *Caucasum*; *valles*); *superare* (b.v. *munitiones*);

Alpes); doen o., z. overzetten 1. — 2) = met een overtrek voorzien, *inducere* (*alqd alqd re*, b.v. *scuta pellibus*; *alqd alci rei*, b.v. *ceram parietis*); *obducere* (*alqd alqd re*); z. ook bedekken; — **trekkel**, z. overtrek.

over-tuigen, 1) = tot de overtuiging brengen, doen gelooven, *persuadere* (*alci*; van iets, door den acc. neutr. van een pron., b.v. hiervan, *hoc*; soms de *alqd re*; o. dat, door den acc. c. inf.); *fidem facere* (*alci alcius rei*; *alci* met acc. c. inf.); ik ben o., houd mij o., *persuasum est mihi* (hiervan enz., *hoc* enz.; dat, door den acc. c. inf.); *ita mihi persuasi* (met acc. c. inf.); ik ben vast o. dat, *plane non dubito quin* met conl.; *confido* of *pro certo habeo* met acc. c. inf.; van het tegendeel o. zijn, *rem longe aliter* of *non ita se habere arbitrari*; ten volle overtuigd dat, *plenus persuasionis* met acc. c. inf. (b.v. *cuncta fato agi* Suet.); ik heb nooit kunnen o. worden dat, *nunquam adductus sum ut crederem* met acc. c. inf.; houd u o. dat, *tibi persuadeo* of *velim tibi ita persuadeas* met acc. c. inf.; zich van iets o., zich o. dat, *sibi persuadere alqd* (b.v. *hoc* enz.) of met acc. inf.; z. ook zich verzeke- ren 2. — 2) in 't bijz. = tot bekentenis brengen, *convincere* (*alqm alcius rei*); z. verder schuldig bevinden 2; — **tuigend**, ad *persuadendum accommodatus*; ad *fidem faciendam aptus*; *firmus* ad *probandum* of *gravis* (b.v. *argumentum*); *certissimus* (b.v. *argumenta*); een o. bewijs dat, *manifesta fides* met acc. c. inf. (Liv.); adv. *accommodate* ad *persuadendum*; *opposite* ad *persuasionem*; o. werken, *multum valere* ad *persuadendum* (b.v. *alcius oratio*); — **tuiging**, *persuasio* (het overtuigen; bij Tac. en lateren ook = het overtuigd zijn); *fides* (het overtuigd zijn); iem. de o. geven of iem. tot de o. brengen dat, z. overtuigen 1; de o. hebben dat, z. overtuigen 1 (o. zijn); de o. krigen of tot de o. komen dat, *sibi persuadere* of *alci persuadere* met acc. c. inf.; dit is mijn o., *haec ita sentio*; zijn o. uitspreken, *dicere quod sentias*; tegen zijn o. spreken, *aliud dicere aliud sentire*; hij heeft den moed zijner o., *quod sentit id audet* (Cic.); waarachtige o., *animi sententia*; ik zal mijn waarachtige o. zeggen, *dicam plane quod sentio*; innerlijke o., *animi iudicium*; volgens mijn innerlijke o., *ex animi mei sententia*; wie heeft uit het eerste geding deze o. niet meegenomen dat, *quis est qui hoc non ex priore actione abstulerit* met acc. c. inf.; in de o. dat, *ratus* of *confisus* met acc. c. inf.; — **tijgen**, een bloot overtoog zijn gelaat, *ei rubor suffusus est* (Liv.).

over-vaart, *traiectio* (abs.); *traiectus* (b.v. *inde in Britanniam*); *transmissio* (b.v. *in Graeciam*); *transmissus* (b.v. *ex Gallia in Britanniam*); *transvectio* (b.v. *Acherontis*); — **val**, (*hostium*) *incursus*; *incursio subita*; *impetus repentinus*; nachtelijke o., *nocturnus impetus*; — **vallen**, 1) eig. iem., opprimeren of imprudentem, *inopinantem* enz. o. *alqm*; *inopinantem alqm aggredi*; *occupare alqm*; *supervenire alci* (iem. bij de een of andere bezigheid o., b.v. *munitionibus*; ook *alci rei*, b.v. *contionis*). — 2) overdr. *opprimere* (b.v. *alqm mors, timor, nox* enz.); *depre(h)ndere* (b.v. *illo quo deprensi erant loco*, nl. *tempestate*); *incedere* (Liv.; b.v.

exercitui dolor; *timor patres*); *incidere terror exercitui*; *inici* (b.v. *terror alci*); *occupare* (b.v. *timor exercitum*; *timor animos*); o. worden, *affici* (b.v. *morbo*; *metu*); — **varen**, iem. of iets o., z. overzetten; een rivier of ergens heen o., z. overste- ken; — **vertellen**, *enuntiare* (*alqd*; *alci alqd*).

over-vleugelen, *amplecti* (b.v. *hostium aciem*); *amplecti et circuire* (b.v. *dextrum cornu*); overdr. z. overtreffen; over het hoofd groeien 1 b; — **vliegen**, *transvolare* of *transmittere* (*alqm locum*); de Alpen o., *pinnis sublimi elatum Alpis transgredi* (van menschen, Liv.); — **vloed**, *abundantia* of *affluentia* (abs.; van alles, *omnium rerum*); *copia* (grootte voorraad; b.v. *rerum*); hoorn des o., *cornu copiae* (Plaut.); o. van iets hebben, iets in o. hebben, *ab-*, *redundare*, *af-* of *circumfluere alqd re*; *abunde habere alqd*; *copiam habere* (b.v. *virorum fortium*); in o., z. overvloedig; alles in o. hebben, in o. leven, *circumfluere omnibus copiis atque in omnium rerum abundantia vivere*; in o. voorhanden of aanwezig zijn, *abundare*; *superesse*; *suppeditare*; ten overvloed, *praeterea*; *insuper*; uit den o. des harten spreekt de mond, *ex abundantia cordis os loquitur* (Vulg.); ik deel van mijn o. aan anderen mede, *ex eo quod mihi superest alius gratificor*; van zijn o. anderen in nood helpen, *ex eo quod affluit opibus necessitates aliorum sustinere* (Liv.); — **vloedig**, *abundans*; *affluens*; *largus*; *uber* (b.v. *ager ubiores efferre fruges solet*); *copiosus* (tegenst. *tenuis*, b.v. *victus*); adv. *abunde*; *abundanter*; *large*; *copiose*; *large et copiose*; o. hebben of bezitten, z. overvloed hebben; — **vloeien**, overdr. *abundare* of *affluere* (van iets, *alqd re*); verg. overvloed van iets hebben; — **voeren**, *traducere* (b.v. het leger over de rivier, *exercitum flumen*); *transsehare* (b.v. *navis militis*); z. verder overzetten 1; — **vol**, *plenus*; *plenus*; — **waard**, *dignissimus*.

over-wagen, zich ergens o., *transire alqd audere*; — **weg**, subst. *transitus*; adv. goed met iets o. kunnen, *bene uti alqd re*; niet goed, *alqd expedire non posse*; z. ook verstand van iets hebben; met iem., *bene convenit alci cum alqd*; — **wegen**, 1) = nog eens wegen, *iterum pendere* (*alqd*). — 2) = overleggen, *deliberare* (*alqd*; de *alqa re*; met afh. vraag; bij zichzelf, *secum*); *reputare* (*alqd*; met afh. vraag; *secum* of *animo secum*); *considerare* (*alqd*; de *alqa re*; *cum animo suo*; *secum in animo alqd*); *volvare* (*alqd animo*); *volutare* (wikklen en wegen; *alqd animo*, *in animo* of *secum animo*); ik zal de zaak o., *considerabo quid mihi sit faciendum*; overweeg of niet, *vide ne* met conl.; of wel, *vide ne non*; — **wegend**, *maior*; *gravior*; o. zijn, *plus valere*; — **weging**, *deliberatio* of *cogitatio* (het overwegen); *ratio* (b.v. door deze o. genoopt, *his rationibus adductus*); door omschr.; de zaak verdient o., *res habet deliberationem*; iets in o. nemen, z. overwegen 2; iem. iets in o. geven, *rogare alqm*, *ut de alqa re deliberet*; door deze o. gedreven, *hoc consilio impulsus*; tot dit besluit bracht hen deze o. dat, *ad eam sententiam haec ratio eos deduxit quod met ind.*; — **weldigen**, *vincere*, *superare* of *frangere* (*alqm*);

alqd; *domare* (*alqm*; *alqd*); *expugnare* (*alqd*); *opprimere* (*alqm*; ook *aegritudine*, *somno*, *dolore* enz. *oppressus*); zich door de smart laten o., *dolore frangi*; geheel, *maximo dolore confici*; door slaap overweldigd, *victus somno*; door toorn, *ira victus of concitatus*; door zijn gevoelens, *impotens animi*; — **weldiger**, *victor*; *domitor*; — **weldiging**, *oppressio*; *expugnatio*; door omschr.; — **welven**, *concamerare* (b.v. *templum*); *camera contegere* (*alqd*); — **werken**, *retractare* (*alqd*); zich o., *nimio labore frangi*; *vires nimis intendere*; — **werpen**, = overheenenwerpen, *traicere* (b.v. *telum trans vallum*); (bedekkend) o., *inicare* (*alci alqd*); *operire* (b.v. *caput altius alqa* re).

overwicht, overdr. *maior auctoritas*; *auctoritas*; *principatus* (b.v. in Gallië, *Galliae*); numeriek o., *maior numerus*; het o. hebben of krijgen (van zaken), *propendere*; *superare*; *valere* of *plus valere*; (van perss.) *potentia*, *opibus* of *viribus antecedere* of *praestare*; iets bezorgt iem. het o., *alqd alqm superiorem facit*; — **willen**, *ergens o.*, *transire alqd velle*; — **winnaar**, *victor* (*alcius*; in een oorlog, *belli*); *domitor* (bedwinger); door omschr., b.v. de o. van Hannibal, *is qui Hannibalem vicit*; de patriciërs waren oo., *victoria apud patres erat*; zij waanden zich reeds oo., *vicisse iam sibi videbantur*; o. in de Olympische spelen, *Olympionices*; o. blijven, als o. uit den strijd te voorschijn treden, *victorem of superiorem discedere* of *ex pugna d.*; — **winnares**, *victrix*; — **winnelijk**, *qui vinci potest*; — **winnen**, *vincere* of *superare* (*alg.*; *alqm*; *alqd*); *victoriam adipisci* (ab *alqo*); *victoriam reportare* (ab *of ex alqo*); *ferre victoriam* (*ex alqo*); *victoria potiri*; geheel o., *devincere* (*alqm*; *genes* enz.); zich voor overwonnen verklaren, *manus dare*; zich zelf o., *animum* of *cupiditates suas vincere*; — **winnend**, *victor* (b.v. *exercitus*; f. *victrix*; n. pl. *victricia*, b.v. *arma Verg.*); — **winnig**, *victoria* (een o. op iem., v. *ex alqo* *parta* of *ab alqo* *relata*; o. in een ruitergevecht, v. *equestris*; ter zee, *navalis*; over een buitenlandschen, binnenlandschen vijand, *externa*, *domestica*; bij Cannae, *Cannensis*); *palma*; o. behalen, z. overwin-

nen; — **winteren**, *hiemare*; *hibernare*; *hiberna agere*; in *hibernis* esse; — **winterring**, *hiematio*; door omschr.; — **wonneling**, *victus*.

over-tijd enz., z. overhaast enz.; — **zeesch**, *transmarinus*; oo. bezittingen hebben, *trans mare possidere* (Sen.); — **zeggen**, = nog eens zeggen, *iterare* (*alqd*); = verklappen, *enuntiare* (*alqd*; *alci alqd*); — **zellen**, = omverzellen; oversteken; — **zenden**, *transmittere* (*alqm* of *alqd* *trans alqd*; in of ad *alqm* *locum*); *mittere* (*alqm* of *alqd* *trans alqd*); aan iem. iets o., *mittere alqd alci* of ad *alqm*; z. ook geld door een wissel overmaken; — **zending**, *missio*; door omschr.; — **zetten**, 1) *transportare* (b.v. *legiones*; *exercitum* in *Graeciam*; *exercitum Rhenum*; *militis navibus flumen*); *traicere* (b.v. *legiones in Siciliam*; *copias trans flumen*; *equites flumen*; *legiones ponte*); *traducere* (b.v. *exercitum*; in *Africam exercitum*; *copias flumen*; *multitudinem trans Rhenum in Galliam*); *transsehre* (b.v. *milites*; *quod robur in exercitu erat in Africam*); *transmittere* (b.v. *exercitum*). — 2) = vertalen; — **zetter**, **ing**, z. vertaler, ing.

over-zicht, *conspectus*; een o. van iets geven, *exponere alqd*; een algemeen o., *summatim e.* *alqd*; een kort o., *brevi in conspectu ponere alqd*; een chronologisch o., *alqd temporis ratione ita describere, ut facile percipi possit*; — **zien**, eig. *oculis terminare* (b.v. *subiectos campos haud facile Liv.*); een terrein van een berg o., *regionis situm ex monte prospicere*; men kan de streek in alle richtingen o., *regio longe lateque patet*; overdr. *alqd completi* of *animo* of *cogitatione et mente c.*; alles (wat in een geschrift behandeld wordt) met één blik o., *in uno conspectu omnia videre*; = herzien; — **zwemmen**, *tranare* of *tranare* (b.v. *flumen*); *nando traicere* (b.v. *flumina Suet.*); — **zijde**, z. overkant; — **zijn**, = overig zijn, *reliquum esse*; *superesse*; *superstitum esse* (nog in leven zijn); nog o., *remanere* (b.v. in *alqo* *vestigia antiqui officii*); *exstare* (b.v. *oratio*); = overgegaan zijn, *transisse* (b.v. *flumen*); van ziekten enz., *abisse* (b.v. *nausea*); *remisisse* (b.v. *dolores*).

P.

paadje, *callis*.

paalen, iem. p., *lenire* (b.v. *numerus multitudinem*); *delenire* (b.v. *alqm munere*); iem. met beloften p., *tenere alqm promissis*; *differe alqm* (Liv.).

paal, 1) eig. *pulus* (ook schandpaal); *stipes*; *sudes*; *vallus* (palissade); *sublica* (van een brug); *cippus* (spits paaltje). — 2) overdr. p. en perk aan iets stellen, *modum facere*, *ponere*, *statuere*, *constituere* of *adhibere alci rei*; z. ook tegengaan; perk 1; het staat als een p. boven water, *res in dubium venire non potest*; dat, *nemo dubitat, non est du-*

bium of *non est controversia quin* met conl.;

— **brug**, *pons subicius*; — **tje**, *paxillus*; *cippus* (spits p.); — **werk**, *sublicae* (van een brug); — **woning**, *domus subdibus substructa*.

paar, 1) van twee bij elkaar behoorende zaken of perss., *par* (b.v. *columbarum*; *gladiatorum paria*); *bini* (b.v. *scyphi*); beide pp., *utrique*; als een p. tegenover elkaar plaatsen, *comparare* of *componere* (*alqos*; *gladiatores*); p. aan p., p. bij p., *bini*; in 't bijz. een p. = bruid en bruidegom, *sponsus et sponsa*; = man en vrouw, *coniuuges*; *mariti*; het vorstelijk p., *rex et regina*; *reges*;

een p. worden, *matrimonio iungi*. — 2) een p. = een stuk of wat, *pauci*; *unus et alter*; *unus alterque*.

paard, *equus*; *caballus* (in de volkstaal); te p., in *equo sedens*; *equo insidens*; *equo vectus*; *ex equo of ex equis* (b.v. *pugnare*; *colloqui*); verg. ook bereden; te p. zitten, *equo insidere*; *equo vehi*; te p. kunnen zitten *equo uti posse*; te p. stijgen, het paard bestijgen, *conscendere equum*; in *equum ascendere*; een ander p. bestijgen, *equum mutare*; van het p. stijgen, *ex equo descendere* (verg. afzitten); van het p. vallen, *dehube ex equo*; *equo decidere*; *cadere de equo*; te p. springen, *insilire in equum*; iem. op het p. helpen, tillen, *alqm in equum inferre*, *tollere of subicere*; van het p., *alci descendenti dextram tendere*; een p. in den bek zien, *equi dentes inspicere*; spreekw. menschen die de pp. achter den wagen spannen, *prae-posteri homines* (Sall.); een gegeven p. in den bek zien, *equi dentes inspicere donati* (Hieron.); — **e-**, *equi*; *equorum*; *equinus* (b.v. *pedes*); — **edek**, *stratum of ephippium* (van een rijpaard); *tegumentum equi*; — **ekop**, *caput equinum*; — **en-**, z. paarde; — **enhaar**, *pilus equinus*; *sacra equina*; — **enknecht**, *agaso*; verg. rijk knecht; — **enstal**, *equile*; — **envlieg**, z. brems; — **envolk**, z. ruiterij; — **je**, *eculeus*; — **rijden**, z. paard rijden 1; subst. het p., *equitatio*; — **rijder**, z. ruiter.

paarl, z. parel; — **emoer**, *unionum conchae*; — **snoer**, *monile bacatum* (Verg.); z. ook snoer.

paars, *violaceus*; — **gewijze**, *bini*; *gemini*. **paaschfeest**, *Fascha* (Ecol.).

pacha, *praefectus*.

pacht, = het pachten, *conductio*; *redemptio*; in p. hebben, *conductum habere alqd* (b.v. *agrum sestertii mille*); *redemptum alqd habere* (b.v. *vectigalia redempta h.*); *conduxisse of redemisse (alqd)*; in p. geven, *locare (alqd)*; in p. nemen, z. pachten; = pachtgeld; — **contract**, *conductio* (van de zijde van den pachter); *locatio* (van de zijde van den verpachter; het p. casseeren, *locationem inducere*); — **en**, *conducere (alqd)*; *redimere (alqd)*; het plaatsen van een standbeeld, *statuum locandam*; de staatsinkomsten in Azië van de censoren p., *Asiam de censoribus conducere*; — **er**, *conductor*; z. verder staatspachter; huurder; (= boer) *colonus*; — **geld**, *merces*; — **heer**, *locator*; — **hoeve**, *fundus conductus*; — **tijd**, *tempus conductionis*.

pad, 1) = weg, *semita*; *callis* (bergpad); *via* (weg); overdr. het p. der deugd, *via virtutis*; der deugd en der zonde, *honestorum ac turpium via*; het p. der deugd betreden, *virtutis viam ingredi*; bewandelen, *virtutem sequi*; *virtuti operam dare*; verlaten, *nuntium remittere virtuti*; z. ook van den rechten weg afwaken 2; het p. der ondeugd verlaten, z. zich beteren 1; iem. weer op het p. der deugd brengen, z. terugbrengen 2. — 2) = padde, *rubeta*; *bufo*; — **destoel**, *fungus* (ook spreekw. *tamist quantist? putidus* Plaut.); eetbare p., *boletus*.

paedagogie enz., z. opvoedkunde enz.

pag-e, *puer nobilis ex regia cohorte*; — **ina**, *pagina*.

pak, *fascis* (bundel); *fasciculus* (pakket);

sarcina (last); spreekw. men moet niet bij de pp. gaan neersitten, *et post malam segetem serendum est* (Sen.); — **etboot**, *celoz publica* (Plaut.); *navis tabellaria*; — **ezel**, *asinus chitellarius*; — **garen**, *lomer*; — **huis**, z. magazijn; — **je**, *fasciculus*; — **kage**, z. baggage; — **ken**, z. inpakken 1; bijeenpakken; te p. krijgen, *apprehendere* (b.v. *ille quicquid apprehendit non remittit* Sen. rhet.); z. verder grijpen 1; — **ket**, *fasciculus*; — **knecht**, *calo* (trosknecht); *batulus* (lastdrager); — **paard**, *tumentum*; — **papier**, *segestria* (pl.; Plin.); — **zadel**, *chitellae*; *stramentum*; *stratum* (Liv.).

pal, p. staan, *stare* (b.v. in *acie*); in *gradu stare of passu stare tenaci* (Ov.); verg. standhouden; — **eis**, *turris*; koninklijk p., *domus regia*; *aedes regiae*; *regia*; *domus*; — **en**, z. grenzen; — **impsest**, *palimpsestus*; — **ing**, *anguilla*; — **inodie**, *palinodia* (Macrob.); — **issade**, *vallus*; *palus* (paal); — **issadeeren**, *vallis of vallo munire of cingere (alqm locum)*; *vallare* (b.v. *castra* Liv.); — **issadeering**, *valli*; *vallus*; — **latief**, *lenimentum*.

palm, = handpalm, *palma*; als maat, *palmaris*; een p. breed of lang, *palmaris*; = palmboom; palmtak; den p. (der overwinning) wegdragen, *palmarum ferre*; — **blad**, *folium palmarum*; — **boom**, *arbor palmarum*; *palma*; — **bosch**, *palmetum*; — **hout**, *buzum*; — **tak**, *palma*; met pp. geborduurd, *palmarum* (b.v. *tunica*); — **vrucht**, *palma*; *palmlula*. **pamflet**, z. schotschrift.

pan, 1) *patina*; *sartago*; *frizorium*; overdr. in de p. hakken, *concidere*, *conficere of occidione occidere* (b.v. *hostes*). — 2) = dakpan; — **acee**, *panchrestum medicamentum* (Cic.); *panacea* (een wonderkruid, Verg.). **pand**, *pignus* (ook overdr. *amicitiae* enz.); *hypothea of fiducia* (hypotheek); *arrhabo* (handgeld); een p. nemen, *pignus capere of auferre* (van iem., *ab alqo*); *fiduciam accipere*; een p. van iem. (nl. van een senator om hem te dwingen een zitting bij te wonen) nemen, *pignore cogere alqm*; als, tot of te p. geven, z. verpanden; krijgen, *pignori accipere (alqd)*; — **eeten**, *pandectae* (Ict.); — **nemer**, *pignerator*; — **recht**, *ius pignoris capiendi*.

pau-eel, *tabula*; — **iek**, *trepidatio*; *pavor*; er breekt een p. uit, *magnus terror inoadit*; — **isch**, een p. schrik, *quidam caecus timor*; *pavor velut lymphaticus* (Liv.); door een p. schrik bevangen, *velut lymphati* (Liv.); een p. schrik maakte zich van hen meester, *haud secus quam pestifero ictu sidere pavabant* (Liv.); — **nendak**, *tegulae*; — **orama**, welk een p., *quae species universi* (Cic.); — **ter**, *panthera*; — **ter-**, *pantherinus*; — **tofel**, z. sandaal; spreekw. onder de p. zitten, *uzorium se praebere* (Macrob.); *imperat alci uxor*; *uxori abnoxium esse*; — **tomime**, *pantomimus*; — **tomimenspeler**, *speelster*, *pantomimus*; — **a**, *ludius*; — **tomimisch**, *pantomimicus*; adv. p. voorstellen, *saltare* (b.v. *Cycloperm*).

pantser, *lorica*; z. verder harnas; — **schip**, *navis aerala*.

pap, *puls* (spijs); *fomentum* (compres); overdr. p. van smeltende sneeuw, *tabes liquescentis nivis* (Liv.); — **aver**, *papaver*; — **egaal**, *psittacus*; — **egaalvisch**, *scarus*;

—**ier**, = schrijfpapier, *charta* (alg.); *scriptum* (beschreven papier); p. van groot formaat, *macrocoelum*; *charta maior*; van klein, *charta brevior*; een strook of stuk p., *scida*; pp., *scripta* of *libelli* (geschriften); *litterae* of *tabulae* (oorkonden enz.); *commentarii* (aanteekeningen); iets op het p. brengen, *alqd litteris mandare*; iets op het p. meebrengen, *alqd litteris conscriptum afferre*; op het p. staan, *litteris conscriptum esse*; in *tabulis inclusum esse*; de Atheners voerden op het p. en met hun mond den oorlog tegen Philippus, *Athenienses litteris verbisque bellum adversus Philippum gerebant* Liv.; verg. *quaeratur utrum ista classis cursu et remis an sumptu tantum et litteris navigarit* Cic.; spreekw. het p. is geduldig, *epistula non erubescit* (eig. een brief bloost niet, Cic.); —**ieren**, *chartaceus*; —**ierplant**, *papyrus*; —**iertje**, *scidula*; —**yrus**, z. papierplant; —**pen**, *fomentare* (b.v. *calida alqm* Veget.).

para-de, mil. *decursus* (b.v. *legionum* Tac.); er wordt een p. gehouden, *exercitus in armis decurrit*; (in armis) *decurritur*; = pronk, *ostentatio*; met iets p. maken, *ostentare alqd*; —**dedeb**, *lectus* of *l. funebris*; —**deeren**, met iets p., z. met iets para de maken; —**depaard**, *equus magnifice instructus*; e. *phaleratus*; —**dox**, adi. *admirabilis*; subst. *quod est admirabile contraque opinionem omnium*; pl. ook *mirabilia*; *paradoxa*; —**dijis**, eig. *paradisus* (Eccl.); *invenisti paradisum in terra* Th. & Kemp.; overdr. *laetae sedes animarum* (Hor.); *locus amoenissimus*; —**graaf**, *paragaphus* (Gramm.).

par-allel, adi. = evenwijdig; subst. een p. trekken tusschen twee zaken, *alqd conferre cum alqa re*; —**allelogram**, *parallelogrammum* (Boët.); —**asiet**, *parasitus*; —**asitisch**, *parasiticus*; —**asol**, *umbella* (Mart.); —**don**, *venia*; (als verzoek) *ignoscas quae*; verg. ook *vergiftigen*; —**eenren**, *declinare*, *vitare* of *effugere* (b.v. *ictum*); *defendere* of *repellere* (b.v. *ictus*); *excipere* of (overdr.) *declinare* (b.v. *impetum*).

parel, *margarita*; (grootte) *unio*; werpt uwe pp. niet voor de zwijnen, *ne mittatis margaritas vestras ante porcos* (Vulg.); overdr. *ocellus*; *decus*; *ornamentum*; —**hoen**, *meleagris*; *gallina Numidica* of *Africana*; —**vischerij**, *margaritarum conquisitio*.

par-en, 1) intr. *coire*; subst. het p., *coitio*. — 2) tr. iets p. aan iets, *iungere*, *coniungere* of *copulare alqd cum alqa re*; *sociare alqd cum alqa re* (b.v. *vim rerum cum dicendi exercitatione*); *miscere alqd alci rei* (b.v. *gravitatem modestiae*; ook *severitatem et comitatem*; *gravitate mixtus lepos*); zich p. aan iets, *iungi*, *coniungi* of *copulari cum alqa re*; g. gaan met iets, *iunctum* enz. *esse cum alqa re*; *implicatum esse alqa re* (b.v. *inscientia imprudentia*); *habere alqd* (b.v. *ardorem libido*); *comitari alci rei* b.v. *cetera quae comitantur huic vitae*; het verder voortrukken ging voor hen met groot gevaar g. *magno cum periculo longius processerunt*; —**enthesis**, *interiectio*; *interpositio*; *parenthesis*; iets in parenthesi plaatsen, *orationi interponere alqd*.

parfum, *odores* (pl.); *unguentum* (zalf);

—**eeeren**, *odoribus imbuere* (alqd); *unguento perficere* (alqd); *geparfumeerd*, *odoratus* (b.v. *capilli* Hor.); *unguentatus* (b.v. *homo*, *cincinnum* Plaut.); sterk g., *unguentis affluens* of *oblitus* (van perss.); g. zijn, *unguenta olere*; sterk, *unguentis affluere*; —**eriedoos**, *unguentorum scrinium* (Plin.); —**eriefleschje**, *alabastrum*; —**eriehandelaar**, *unguentarius*.

paring, z. het paren 1; door omschr.

park, *nemus* of *n. manu consitum*; *horti*.

parlement, *senatus*; *consilium publicum*;

—**air**, 1) adi., door *curiae*, b.v. de pp. vormen in acht nemen, *disciplinam curiae servare*. — 2) subst. *caduceator*; *pacis interpres*.

paro-chie, *parocchia* (Eccl.); *parochia* (Isid.);

—**chiaan**, *parochianus* (Isid.); —**die**, *ridicula imitatio*; —**diëeren**, *imitando per iocum irridere* (alqd Suet.).

parool, z. wachtwoord.

part, = deel II; ik heb p. noch deel daar-

aan, *id nihil ad me pertinet*; voor mijn p. =

wat mij betreft, z. mijnentwege; =

streek, bedrog, b.v. iem. pp. spelen, *dolum*

nectere of *fraudem facere alci*; trachten te

spelen, *fraude alqm temptare*; —**iculier**, 1)

adi. *privatus*; *proprius*; z. verder per-

soonlijk 2; *privaat* 1. — 2) subst. *homo*

privatus; pl. ook *privati*; het huis van een

p., *domus privata*; *aedificium* of *tectum*

privatum; *aedes profanae* (tegenst. *aedes*

sacrae); het leven van een p., als (van een)

p., *vita privata*; —**ieel**, z. gedeeltelijk;

—**uur**, *par*.

partij, 1) = vereeniging, aanhang enz., *pars* (of pl.); *factio*; *causa* (zaak); de pp., de strijdende pp. (in een civiel proces), *litigantes*; *ii qui ambigunt*; de p. van Sulla, Pompeius enz., *Sullani*, *Pompeiani* enz.; *partes Sullanae*, *Pompeianae* enz.; de winnende, de verliezende p., *qui vicerunt*, *qui victi sunt* enz.; de aanvallende p., *qui (ultra) bellum inferunt* enz.; beide pp., *utrique*; geen van beide pp., *neutri* (b.v. *neutri alteros cernebant* Liv.); tot iems p. behooren, z. iems aanhanger zijn a; het met iem. houden 1 h; tot de andere p. behooren, z. tegenpartij; boven de pp. staan, *medium esse inter partes*; p. kiezen, *alterius utrius partis esse*; iems p. kiezen, *sequi alqm*; *alcus partes* of *alcus causam*; *alcus causam suscipere*; *alci se adiungere*; p. kiezen voor iem. tegen iem., *stare pro alqd adversus alqm*; geen of niemands p. kiezen, *nullius* of (van twee) *neutrius partis esse*; in *nullum* of *in neutram partem se movere*; tot iems p. overgaan, in *alcus partes transire*; *deficere* of *transire ad alqm*; iem. tot zijn p. overhalen, *alqm in suas partes trahere*; zich in twee pp. verdeelen, in *duas partes discedere*; in twee pp. verdeeld, *divisus*; de senaat was in twee pp. verdeeld, ook *duae factiones senatum distinebant*; één p. moet het winnen, *vincere aut hos aut illos necesse est*; voor iem. p. trekken, *defendere alqm*; *pro alcus salute propugnare*. — 2) = voordeel, b.v. van iets p. trekken, *fructum capere* of *percipere ex alqa re*; *uti alqa re* (b.v. *victoria*); van een anders ongeluk, *ex incommodo alieno suam occasionem petere* (Liv.); zij trekken p. van ons ongeluk, *mala nostra suam putant occasionem* (Cic.); van een anders onwetendheid p. trekken om buit te

behalen, *ex alterius inscitia praedari* (Cic.). — 3) met betrekking tot een huwelijk, *condicio* of *c. uxoria*; een p. voor zijn dochter zoeken, *filiae condicionem querere*; een goede p., *uxor grandi cum dote* (Hor.); doen, z. huwelijk. — 4) = een onbepaalde hoeveelheid, *aliquot*; *comphures*; een groote p., *copia*; *multitudo*; *magnus numerus* (b.v. *frumenti*). — 5) = gezelschap, mede van de p. zijn, *una esse cum aliis*; die mede van de p. is, *socius*; *comes*; overdr. van de p. willen zijn, *suas* (in *alga re*) *partes deprecere*; p. maken met iem., *alci comitem se addere* of *se adiungere*; — **belang**, *studium*; — **dig**, *alterius partis studiosus*; *cupidus* (b.v. *iudex*; *testis*); *non integer* (niet onbevooroordeeld); *ambitiosus* (gunst zoekend); *ad gratiam factus* (b.v. *lectio*); een p. oordeel, *iudicium cupidus factum*; *sententia ambitiosa*; adv. *cupide*; *ambitiose*; *per ambitionem*; — **dighebd**, *studium* of *partium s.*; *cupiditas* (b.v. *sine cupiditate iudicare*); *ambitio* (gunstbejag); *gratia* (gunst); — **ganger**, z. aanhanger; — **geest**, *studium* of *partium s.*; *factio*; — **haat**, *invidia* (tegen iem., *alcus*); — **hoofd**, *dux* of *principes partium*; *dux*; *princeps* of *caput factionis*; *factiosus*; *caput*; — **man**, *homo factiosus*; — **schap**, pp., *aliorum alias partes foventium factiones*; een door pp. verdeelde of verbrokele staat, *partium studio divisa civitas*; — **strijd**, *certamen partium*; — **tucht**, *factio* (Sall.); — **zucht**, *studium* of *partium s.*; *factio*; — **zuchtig**, *partium studiosus*; *factiosus*.

parvenu, *homo novus* (de eerste in zijn familie die een curul. ambt bekleedt); *recens dives* (Ov.); *novicius dives* (Sen. rhet.).

pas, 1) = stap, *gradus* (militaire p., *militaris gradus*, versnelde p., *plenus gradus*, looppas, *cursus Veget.*); *passus* (vooral als lengtemaat = 1,5 M.); den p. versnellen, *addere gradum*; met versnelden pas, ook *citato* of *incitato gradu*; in gelijken p., in den p., *certo gradu* (b.v. *accelere*); verg. stap 1. — 2) = tijdstip, juiste oogenblik enz., b.v. juist van p., *opportune*; *opportunissime*; *commode*; *commodum*; *ad tempus*; iets komt iem. van p., *alqd alci commodum* of *opportunitatem accedit*; *alqd alci opportune offertur*; *alqd alci opportunum est* (b.v. *nunc galea mi opportuna hic esset* Plaut.); op zijn p., *ad tempus*; *ipso de suo tempore*; te p. komen, p. geven, z. betamen; te p. komen bij, z. passen bij 1; het komt niet te p., ook *indignum est*; leelijk te p. komen, *gravi incommodo affici*; *male accipi*; iets van p., maken voor of met het oog op iets, *accommodare alqd ad alqd*; iem. iets van p. maken, z. naar den zin maken 2 c. — 3) = nauwe doorgang, *angustiae*; *fauces* (p. die toegang geeft tot een open terrein); *salus* (boschrijke bergpas); *aditus* (toegang); b.v. in *Ciliciam*); de p. over de Alpen, *Alpium transitus*; de Caudijnse pp., *furculae* of *furcae Caudinae*. — 4) = paspoort, reispas, *syngraphus*. — 5) adv. = juist 2 (zoo juist); eerst 2 c.

paschen, *pascha* (Eecl.).

pasgeboren, *recens a partu*; *modo natus* of *editus*; *recens* (b.v. *jetus* Quint.); — **klaar**, iets p. maken voor iets, *accommodare alqd alci rei* (b.v. *haec nostra oratio multitudinis*

est auribus accommodanda); — **kwill**, *libellus famosus*; het is een p., *ridiculum* of *r. est*; — **lood**, *perpendicularum*; — **poort**, = pas 4; = getuigschrift bij het ontslag, *litterae dimissionis*; = ontslag; — **saatwinden**, *etiesiae*; — **sage**, z. doorgang; verkeer 1; p. in een boek, *locus*; — **sagier**, *vector*; — **seeren**, tr. = voorbijgaan; overtrekken 1; tijd doorbrengen 2 a; laten p., z. doorlaten; intr. = geschieden; overkomen 2.

pas-sen, 1) intr. *aptum esse* of *apte convenire* (ad alqd); *convenire* (in alqd; ook abs., b.v. *noli mirari si non convenit corona: caput enim magnum est*); de schoenen passen (goed), *calcei ad pedes apti sunt* of *ad p. apte conveniunt*; de degen p. in de scheede, *in vaginam machaera convenit*; het kleed p., *vestis bene sedet*; overdr. *quadrare* (in 't geheel van iets p.; b.v. *scrire quod quoque loco verbum maxime quadrat*); bij iets p., *convenire* of *congruere alci rei* of *cum alga re*; *cadere in alqd*; *non dissidere*, *non abhorrescere* of *non dissentire ab alga re*; deze menschen p. goed bij elkaar, *hi homines morum similitudine facile inter se coniunguntur*; de verdenking p. op iem., *suspicio convenit in alqm*; iem. p. uitstekend voor iets, *alqs aptissimus est ad alqd*; = betamen, *convenire* (iets aan iem., *alqd alci*); het p. dat, *convenit* met acc. c. inf.; z. ook betamen; op iem. of iets p., *custodire alqm* of *alqd*; *servare* (b.v. *vestimenta* Plaut.); op zijn woorden passen, *temperare linguae*; ik p. voor iets, ik p. er voor te, *nilhil moror alqd* of *met inf.* (Plaut.). — 2) tr. iets ergens aan p., *alqd accommodare alci rei* of *ad alqd*; een kleed p., *experiri vestem*; — **send**, 1) eig. *aptus* (b.v. *calcei ad pedes*). — 2) overdr. *commodus* (p. voor de omstandigheden); *aptus* (ad alqd; *alci*; *alci rei*); *accommodatus* (ad alqd; *alci rei*); bij iets p., *conveniens alci rei* of *ad alqd*; *consentaneus alci rei* (b.v. *mors vitae*); *di-gnus* (b.v. *verbum*); p. maken voor, *accommodare ad* (b.v. *leges ad illum civitatis statum*); z. ook gepast; — **ser**, *circinus*; — **sie**, z. hartstocht; — **sief**, p. blijven, *nilhil agere*; *quiescere*; *quietum esse*; bij iets, *alqd fieri pati*; *alqd patienter ferre*; het p. blijven, *quies*; subst. het p. = de schulden, *debita* (pl.); *aes alienum*; gramm. *passivus* (b.v. *verba*).

pas-tei, *artocreas* (Pers.); — **tille**, *pastillus* (Hor.); — **toor**, *presbyter* (Eecl.).

pa-thetisch, *magnificus*; *elatus*; *gravis*; p. stem, z. pathos; adv. *magnifice*; — **thos**, *magnificentia* of m. *verborum*; *gravitas*; *ardor dicendi*; (bij de voordracht) *contentio vocis*; *elatio*; vuur en p., *impetus dicendi contentioque*; — **tiënt**, z. zieke; — **tres**, zij zijn ad p., *abierunt hinc in communem locum* (Plaut.); — **triarch**, *patriarcha* (Eecl.); — **triarchaal**, *patriarchalis* (Eecl.); — **tri-ciër**, *patrius* (tegenst. *plebeius*); pl. ook *proceres* (alg. de aanzienlijken); — **tri-cisch**, *patrius*; — **triot**, *otisch*; — **o-tisme**, z. vaderlander enz.; — **tronaat**, *patrocinium* (bescherming); *patronatus* (waardigheid van patronus); — **trones**, *patrona*; *faurix* (beschemster); — **troon**, *patronus*; *faurix* (bescherm); *praeses* (beschermgod, beschermheilige); iem. tot p.

kiezen of aannemen, *alqm patronum adoptare* (b.v. *quod Sidicini C. Cassium et Brutos patronos adoptassent*); = model, *exemplum of exemplar*; —**tronille**, *vigiles of v. nocturni*; —**tronilleeren**, *vigilias agere*; —**trijts**, *perdis*.
pauk, *tympaanum*; de pp. slaan, *tympanizare*; —**slager**, *tympanista*.
pauis, *papa* (Ecol.); —**dom**, *pontificatus maximus* (Ecol.); —**eeren**, *moram facere*; (bij het spreken) *interquiescere* (een oogeblik, *paulum*).
pauw, *pavo*; —**en**-, *pavoninus* (b.v. *ovum*); door *pavonis* (b.v. *cauda p.*).
pauze, *intervallum* (tusschentijd); (bij het spreken) *mora*; *respiratio* (het ademhalen); *interspiratio* (het tusschenin ademhalen); een p. houden, z. *pauseeren*; (bij een vertooning) het is p., *intermissum est spectaculum* (Sen.).
paviljoen, *popilio* (Spart.); *trichila* (loofhut).
ped-ant, —**auterie**, z. *verwaand*, heid; —**estal**, z. *voetstuk*.
peen, *daucus* (Plin.); *carota* (Apic.).
peer, *pirum* (vrucht); *pirus* (boom).
pees, *nervus*; de pp. doorsnijden, *nervos incidere*.
peet, *sponsor* (Ecol.).
peil, overdr., b.v. iets beoordeelen naar het p. van iets, *alqd metiri alqd rei*; het p. te boven gaan, *extra modum prodire*; —**en**, *temperare* (b.v. *altitudinem maris*); overdr. de harten der menschen p., *mores hominum penitus perspicere*; —**lood**, *molybdis* (Stat.).
peinzen, z. *nadenken* 1.
pek, z. *pik*; —**el**, *muria*; *aqua salsa*; *salsamentum*; —**elen**, *salire* (alqd); —**elveld**, (= zee) *campi salis* (Verg.); —**elvieesch**, *laridum of laridum*.
pel, z. *dop*; —**grim**, *peregrinator* (vriend van reizen); —**grimsfasch**, *pera*; —**grimsstaf**, *baculum*; —**grimstocht**, *peregrinatio* (het reizen buitenslands); —**ikaan**, *onocrotalus* (Plin.); —**pelicanus** (Hier.); —**len**, iets p., *detrahere alci rei putamen of folliculum*; *deglubere alqd folliculo*.
pels, *pellis*; *mastruca*; *reno* (als kleedingstuk der Germanen); in een p. gekleed, *pellitus*; *mastrucatus*; —**werk**, *pelles* (pl.).
pel-terijen, *pelles* (pl.); —**uw**, *culcita*; *torus*.
pen, 1) van een vogel, *penna*; van een stekelvarken, *spina*. — 2) = schrijffen, *calamus* (van riet); *stilus* (van metaal); een goed versneden p., *stilus exercitatus* (overdr.); de p. ter hand nemen, *gripen*, opnemen, *calamum sumere*; *stilum prehendere*; ad scribendum se conferre; geen p. aantaken, *litteram nullam facere of scribere*; iem. iets in de p. geven, *dictare alci alqd*; uit iems. p. gevloeid zijn, *ab algo scriptum esse*; van de p. leven, *scribendo opera victum sibi quaerere*; voor zijn scherpe p. boeten, *stili poenas dare*. — 3) = pin, houten nagel, *paxillus*; —**dant**, z. *tegenhanger*; —**nemes**, *scalprum librarium* (Suet.); —**nenkoker**, *theca calamaria* (Suet.); —**neestreek**, met één p., *una litterarum significatione* (b.v. *alqm necandum denotare*); —**neestrijd**, een p. van geleerden, *concentrationes of rixae hominum doctorum*.
penning, *nummus*; z. ook *cent*; —**kunde**, —**kundige**, z. *muntkunde*, —**kenner**;

MEHLER, Ned.-Lat. Woordenb.

—**meester**, *quaestor*; a *rationibus*.
pens, *abdomen*; (= buik) *venter*; —**eel**, *penicillus*; —**eelstreek**, *linea*; een p. doen, *penicillo lineam ducere*; —**loen**, *annuum*; militaire pp., *emeritae militiae commoda* (Suet.).
peper, *piper*; —**en**, *gepeperd*, *piperatus* (Petr.); —**sans**, *piperatum* (Cels.).
per, in met acc. (b.v. voor twee as p. maat verdeelden zij het graan onder het volk, *binis aeris in modis frumentum populo dividerunt*; verg. *convenerat ut argenti pondo vina et selibras in militem praestaret*); per hoofd, *viritum* (b.v. *trecentos nummos v. dedit*); tweemaal p. dag, *bis in die*; p. brief, *litteris*; per *litteras*; p. bode, *per nuntium*; —**ceel**, *pars*; iets bij pp. verkopen, *distrahere alqd* (Tac.); —**cent**, (volgens Rom. gebruik per maand) *centesima*; 2, 3, 4 p., *centesima vinae*, *ternae*, *quaternae*; 1/24 p., *fenus semunciarium*; 1/12 p., *f. unciarum*; 1/6 p., *semisses*; 1/3, 2/3 p., *triens*, *besses* (b.v. *fenus ex triente factum erat bessibus*); —**eboom**, *pirus*; —**iode**, 1) = tijdvak. — 2) = volzin; —**iodenbouw**, z. *zinbouw*; —**iodiek**, —**iodisch**, *sollemnis*; *certo tempore recurrens*.
perk, 1) iem. binnen de pp. houden; pp. stellen aan iets, *circumscribere alqm* (b.v. *tribunos plebis*); *modum facere alci rei*; z. verder beperken; paal en perk stellen 2; buiten de pp. gaan, die ik mij zelf gesteld heb, *extra cancellos egredi, quos mihi ipse circumdedit*; de pp. te buiten gaan, *modum of finem et modum transire*; *modum excedere*; *tamquam transilire lineas*; z. ook de maat overschrijden 2. — 2) = bloemperk, z. *bloembeld*; —**ament**, *membrana*; *charta Pergamena* (Plin.); —**amenten**, *membranaceus* (inscr.).
pers, *prelum*; *torcular* (wijnpers); *presso-rium* (kleerenpers, Amm.); —**en**, *premere* (*prelo* enz.); z. ook *drukken* 1; *dringen* 2; *uitpersen*; —**iflage** enz., z. *hekeling* enz.; —**ing**, *pressio*; (in de buik) *tormentum*; —**kamer**, *torcular*; —**kuip**, *laeus*.
person-age, z. *persoon* 2; —**aliteit**, z. *persoonlijkheid*; —**ceel**, 1) *adi.*, z. *persoonlijk*; p. belasting, *tributum*; verg. hoofdgeld. — 2) *subst.* = personen in iems dienst, *familia*; in iems gevolg, *comitatus*; *comites* (pl.); het p. van een overheidspersoon, *apparitu*; *apparitores*; van een troep tooneelspelers, *actores*; van een gezantschap, *legati*; *legati*; —**ificatie**, *personarum ficta inductio*; *prospopoeia*; —**ifiëren**, iets p., *alqm rem loquentem inducere*; a. r. *humana specie induere*.
per-soon, 1) met het oog op iems individuaaliteit, stand of positie, *persona* (b.v. p. *Laelii*; *id quod quaque personae dignum est*). — 2) = mensch, *individu*, *homo of vir*; (van een vrouw) *mulier*; *corpus* (b.v. een vrij p. voor slaaf verklaren, *liberum corpus in servitute addicere*; zich van iems p. meester maken, *corpore alcius potiri*); door een pron., b.v. hij meent dat men op zijn p. niet op zijn omstandigheden gelet heeft, *se spectatum, non fortunam putat*; de een of andere p., *aliquis*; door de innemendheid van zijn p., *incuranditate sua*; door een abstr., b.v. een door allen gehaat p., *odium omnium hominum*; alle voornamen pp. in den staat,

omnes honestates civitatis; tegen de zaak, niet tegen den p. spreken, pp. van zaken scheiden, *contra rem, non contra hominem dicere*; *non cum homine*, sed *cum causa dissidere*; een enkel p. toebehoorend of betreffend, *privatus* (b.v. *domus*; *res*); in p., in eigen p., z. persoonlijk 1; hij is klager en rechter in één p., *ipse accusator et iudex est*; leermeester en begeleider waren in één p. vereenigd, *magister et comes idem erat*; voor mijn enz. p., *privatim*; *proprie* (b.v. *parva parte proprie frui*); *meo* enz. *nomine* (om persoonlijke redenen, b.v. *odisse alqm*); *mea* enz. *sponte* (uit eigen beweging); ik voor mijn p., *equidem*; *ego quidem*; *quod ad me attinet*. — 3) = gestalte, *species*; *forma*; hij is klein van p., *humili staturā est*; — **soonlijk**, 1) = zelf, in eigen persoon, *ipse*; per se; *praesens of coram* (p. aanwezig); p. met iem. spreken, p. een onderhoud met iem. hebben, *ipsum of praesentem cum alqo colloqui of agere*; p. tegenwoordig zijn, *ipsum*, *praesentem of coram adesse*; zich p. aan gevaar bloot stellen, *corpus suum periculo obicere*; p. alles na-gaan, *per se omnia obire*; zijn p. aanzien, *ipsius dignitas*; p. voor zich (= voor zich zelf), *privatim* (tegenst. *publice*); iem. p. kennen, *alqm ipsum of de facie nosse*; menschen, die iem. p. geheel vreemd zijn, *alienissimi homines*. — 2) *privatus* (één bepaald pers. betreffend; particulier; b.v. *odium*; *inimicitia*); *proprius* (niet van anderen, niet voor anderen bestemd enz.; ook *meus* p.; p. *et suus*; p. *suus*; *suus et p.*; *suus* p.); door *homo* als appos., b.v. niet mijn p. heeft hij beleedigd, maar in mij den Romeinschen senator, *non mihi homini, sed senatori populi Romani iniuriā fecit*; door *privatim*, b.v. mijn pp. bezigheden, *quae ego p. gero*; met zeer groot p. gevaar, *maximo p. periculo*; pp. connecties, *privatae necessitudines*; p. beleediging, *privata iniuria*; iets als een p. beleediging opvatten, *alqd in suam contumeliā vertere*; pp. beleedigingen, ook *contumeliae*; *privatae offensiones*; een p. haat tegen iem. koesteren, *suo nomine odisse alqm*; *est alci cum alqo privatū odium*; p. omgang, *consuetudo*; p. verdienste, *virtus*; p. aanzien genieten, *gratiā of auctoritatē valere of florere*; p. vijand, *inimicus* (*alci of alcuius*); iems p. vijand, ook *alci inivsus infestusque*; — **soonlijkheid**, = persoon; = uiterlijk, *habitus*; *h. et figura*; = aard, *mores* (pl.); *natura*; pl. = grofheden, *acerbe dicta*; *probra*; verg. persoonlijk 2 (pp. beleedigingen); — **soonsverbeelding**, z. personificatie.

perzik, *Persicum of malum P.* (Plin.); — **boom**, *Persica, arbor P. of malus P.* (Plin.).

pest, eig. *pestilentia*; *lues*; *tabes* (ook *tanta vis avaritiae animos eorum veluti i. invaserat* Sall.); overdr. *pestis*; *perniciēs*; — **aardig**, *pestilens*; — **jaar**, *annus pestilens of pestilentia infamis*; — **lucht**, *air of caelum pestilens*; — **stank**, *odor pestilens*; overdr. o. *foedus*.

pet, *galerus*; — **erselie**, *petroselinon* (Plin.); — **itie**, = verzoek; verzoekschrift; — **ionneeren**, z. een verzoekschrift indienen.

peul, van peulvruchten, *siliqua*; — **vruchten**, *legumina*; *siliquae*.
phalanx, *phalanx*; *acies*.

phantaseeren, *cogitatione res depingere*; *visa cogitatione informare*; — **asie**, z. verbeeldingskracht; verlichtstet; — **asiebeeld**, z. gewrocht der verbeelding; — **astisch**, *portentus*; pp. voorstellingen, *portenta* (b.v. *poetarum*); — **oom**, *somnium*; *commentum*.

phil-antrop, — **anthropie**, z. menschenvriend, -leide; — **ologie**, *grammatica* (taalvorsching, verklaring en kritiek van oude geschriften); *studia* (pl.) *antiquarum litterarum*; *philologia* (als studie die den geest vormt); *disciplina of studium humanitatis*; — **ologisch**, *grammaticus*; *ad studia antiquarum litterarum of humanitatis pertinens*; *ad philologiam pertinens*; *philologus*; door den gen. *philologiae of philologorum*; adv. *grammatice*; *philologorum more*; *ut philologi*; p. gevormd *litteris antiquis of philologiae studio eruditus*; — **oloog**, *grammaticus*; *philologus*; — **soof** enz., z. wijsgeer enz.

phlegma, **phlegmatisch**, **phrase**, z. *flegma* enz.

phyle, **tribus**.

phys-ika enz., z. natuurkunde enz.; — **iek**, *adi.*, door den gen. *naturae of corporis*; p. gesteldheid, *natura*; pp. gebreken, *mala naturae*; *vitia corporis*; p. kracht, *vires of robur corporis*; p. leven, *vita quae corpore et spiritu continetur*; adv. dat is p. onmogelijk, *id in rerum naturam non cadit*; subst. *corporis affectio*; — **logonomie**, z. gelaatkunde; — **ologie**, *naturae ratio*; *physiologia*; — **iologisch**, *physiologicus* (Eecl.); adv. *physiologie* (Eecl.); — **tonomie**, z. aangezicht; — **isch**, z. fysiek.

piedestal, z. voetstuk.

piek, *hasta*; — **drager**, — **enter**, *miles hastatus*.

piep-en, *pipire*; *pipiare*; — **erig**, *acutus*; — **jong**, *peradulescentulus*; *admodum of plane puer*.

pier, *tumbricus*.

pieterselie, z. *peterselie*.

pik, *pix*; van p., *piceus*; met p. besmeren, z. *bepekken*; — **ant**, *acutus* (eig. en overdr.); *salsus of argutus* (overdr.); — **anterie**, *simultas*; — **brander**, *qui picem coquit*; — **branderij**, *picaria*; — **donker**, z. stikdonker; — **et**, *statio*; — **eur**, *domitor equorum*; (= wagenmenner) *agitator*; (= ruiter) *eques*; — **ken**, *rosto cadere of tundere*; *moedere*; naar iem. of iets p., *rosto petere of appetere alqm of alqd*; subst. het p. aan iets, *morsus* (b.v. *avium*); — **zwart**, *piceus*; *atrior multo quam Aegyptii* (Plaut.).

pil, *pila of pastillus* (Plin.); — **aar**, *pila*; *columna*.

pimpernoot, *staphylodendron* (Plin.).

pin, = pen 3; — **acothek**, z. beeldengalerij.

pink, = kleinste vinger, *minimus digitus*; = jonge stier, jonge koe, *juvenens*, — **a**;

spreekw. bij de pp. zijn (= goed opletten), *adesse animo*; — **en**, z. knippen; — **stereon**, *pentecoste* (Eecl.).

pint, — **je**, *sectarius*; *hemina*.

pion, *latro* (in het schaakspel); — **ier**, *muttor*; *faber*.

pip, *pituita* (Col).

pyramid-aal, in *pyramidis formam* of *modum factus* of *constructus*; *pyramidis formam habens*; adv. *pyramidis instar*; —**e**, (als bouwwerk) *pyramis*; (als wiskunstige figuur) *pyramis of meta triangulara* (Gell.).

pis, *lotium*; —**sebed**, *oniscus*; —**sen**, *meiere*.

pit, 1) *grānum* (b.v. *ficū*); *nucleus* (b.v. *cerasti*; *multi Persici*); os (b.v. *olearum aut palmarum ossa* Suet.); overdr. zonder p., *mollis, exsanguis of teivum* (b.v. *oratio*); z. ook druivepit; overdr. *robur*; *nervi*. — 2) = lampéit; —**tig**, van *perss*, *nervosus*; van zaken, *argutus* (adv. —**e**); —**tigheid**, *nervi*; *sucus*.

plaa, *malum*; *incommodum*; *aerumna*; *molestia* of *labor* (last); een ware p., *res molestissima*; (van een pers.) *negotium molestissimum*; —**geest**, z. kweelgeest.

plaat, van metaal, *lamina*; = afbeelding, *imago*; —**je**, van metaal, *bractea*; = kleine afbeelding, *imaginacula*.

plaats, 1) eig. a) *locus*; van de eene p. naar de andere, *ex loco in alium locum*; telkens van de eene p. naar de andere trekken, *loca mutare*; op alle pp., op een andere p. enz., z. overal, ergens anders 2 enz.; op zijn p., op de juiste p., *loco of in loco* (op de vraag „waarheen” in *locum*); iets weer op zijn p. zetten, *reponere alqd*; van zijn p. nemen, *commovere* (b.v. *si una littera commovetur*); hij trof hem niet op de goede p. (= wondde hem niet dodelijk), *non percussit locum*; bijvoorbeeld van p., *adverbium locale* (Gramm.). — b) bijz. = bewoonde p., *locus*; *oppidum* (omnuurde p.); *praesidium* (bezette of versterkte p.); *locus munitus* (versterkte p.); *castrum* (sterkte, fort); = positie, *locus* (b.v. *locum tenere*; *se loco tenere*); = bepaalde, voldoende ruimte, *locus*; *spatium* (b.v. *s. non erat agitandi equos*); p. hebben voor, ergens is p. voor, ook *capere* (b.v. *onerarias*; *cancer captivos*); p. maken, *viam dare* (b.v. *data inter turbam via* Liv.); *decedere*; *decedere de via* (vooral beleefdheidshalve voor iem., *alci*); p. maken onder het volk, *populum* of *turbam submovere* (van de lictoren); het volk maakte p., *multitudo se dimovit*; p. voor iem. of iets laten, *locum relinquere alci of alci rei*; verg. ruimte; = zitplaats, *sedes*; pp. (voor de toeschouwers in den schouwburg), *cavea* (sing.); *spectacula* (pl.); de pp. voor het volk, voor de senatoren, *popularia*, *senatus* (b.v. *in popularia deducti* *sedentes in senatu* Suet.); iem. een p. aanwijzen, p. doen nemen, *alqm in algo loco collocare* (ook *alqm iuxta se latere dextro*); (in den schouwburg) *alqm sessum ducere*; p. nemen, z. gaan zitten 2; van zijn p. opstaan, *as-* of (van meer dan één) *consurgere*; voor iem. (met eerbied p.), *assurgere alci*; iem. van zijn p. doen opstaan, *excitare alqm* (Suet.); — 2) overdr. *locus* (pp. in een boek, loc); in de eerste, tweede, derde enz. p., *primum*, *secundo*, *tertio* enz.; in de eerste p. = vervolgens — ten slotte, *primum of (aan het begin van een zin) ac p. quidem* — *tum of deinde* — *denique of postremo*; p. vinden, hebben, grijpen, z. geschieden; er is geen p. (= gelegenheid) voor iets, *nultus alci rei locus est*; p. laten voor iets, *locum relinquere alci rei*; *recipere*

alqd (b.v. *timor misericordiam non recipit*); voor iem. of iets p. maken, *cedere of concedere alci of alci rei*; *locum dat alqd alci rei* (Ov.); op de aangewezen of juiste p., *loco of in loco*; het is hier de p., de aangewezen p. om te, *hic locus est ut met conl.* (b.v. *ut de moribus marium loquamur*; *non alienum est, non a. of non indignum videtur met inf.*; maar het is hier de p. niet om te, *nec vero hic locus est ut met conl.*; iem. op zijn p. zetten, *alqm in ordinem eogere*; bijz. a) = plaats die iem. inneemt, bepaalde p., rang, functie, positie, *locus*; iem. een p. geven onder zijn vrienden, *ascribere alqm amicis suis*; onder de dichters, *alqm in numerum poetarum referre*; geen p. onder de dichters verdienen, *in numerum poetarum non venire*; de eerste of voornaamste p., *princeps locus*; *principatus*; *primae of primae partes*; de tweede p., *secundae of s. partes*; de eerste p. innemen of bekleeden, *primum locum of principatum obtinere*; *longe principem esse*; de tweede, *secundum locum obtinere*; de eerste p. onder de redenaars, in *locum principem oratorum venire*; *principatum eloquentiae obtinere*; onder de hemellichamen, *tenere principatum astrorum*; in den staat, in *summum locum civitatis ascendere*; *principatum in civitate obtinere*; *summo honore fungi*; de tweede, *secundum locum dignitatis obtinere*; iem. de eerste p. toekennen, *primum omnium ponere alqm*; (bij een wedstrijd) *primas deferre alci*; verg. ook rang; positie; in de p. van iem. of iets, *loco of in loco alcius of alci rei*; *pro algo of alga re*; in *vicem alcius* (ter vervanging van, als plaatsvervanger van iem.); *verbis alcius* (in iems naam); stel u in mijn p., *fac of finge te esse qui ego sum*; als ik in uw p. was, *si ego essem qui tu es*; s. *two loco essem*; gesteld eens gij waart in mijn p.; dan zoudt gij anders oordeelen, *si tu hic sis, aliter sentias*; de p. van iem. bekleeden of innemen, *vice, partibus of officio alcius fungi*; *loco alcius esse*; van vader, moeder; ouders bij iem., *pro patre, matris loco*, in *parentum loco esse alci*; iems p. innemen, in iems p. komen, *in locum alcius succedere*; in *locum alcius of pro algo substitui*; in *alcius partes subire*; iem. de p. van een ander doen innemen, in de p. van een ander stellen, *alqm in locum alcius substitui* of *sufficere* (verg. *severos tribunos demovere locaque eorum clientibus suis attribuire* Tac.); de p. van iets innemen, *locum alcius rei obtinere of tenere*; *loco alcius rei esse*; iets in de p. van iets stellen, iets voor iets in de p. stellen, *subicere alqd pro alga re* (b.v. *pro verbo proprio aliud quod idem significet*); *reponere alqd* (b.v. *te meas epistulas delere, ut reponas tuas*; *verbum aliud*); iets is bij ons in de p. van iets gekomen, *alqd nobis pro alga re substitutum est* (b.v. *philosophia pro rei publicae curatione*). — b) in p. dat, in p. van te — veeleer, zelfs, *tantum abest ut — ut*, b.v. in p. van geprezen te worden wordt hij (zelfs) algemeen gehaat, *tantum abest ut laudetur, ut (etiam) omnibus odio sit*; *non modo non laudatur, sed (etiam) omnibus odio est*; *adeo non laudatur, ut omnibus odio sit*; door een adversatieven bijzin, b.v. in p. van mij te bedanken beschimpte hij mij,

cum gratias mihi agere deberet, mihi maledixit; in p. van te vluchten, ook *omissā fugā*; in p. dat zij het land van anderen plunderden zagen zij dat hun eigen gebied het tooneel van den oorlog was, ook *pro eo ut ipsi ex alieno agro raperent agerique suas terras sedem belli esse videre* (Liv.); in p. van wijs zijn zij dwaas, *non sapientes sed stulti sunt*.

plaats-bekleeder, z. plaatsvervanger; —**beschrijving**, *descriptio loci*; *topographia* (Serv.); —**eljk**, door den gen. *loci*, *locorum*, *regionis* of *regionum*; *localis* (Amm.); pp. moeilijkheden, *difficultates locorum*; —**en**, *ponere*, *collocare*, *locare*, *statuere* of *constituere* (iem. of iets ergens, *alqm* of *alqd* in *alqo loco*); op verschillende punten, hier en daar p., *disponere* (b.v. *signa ad omnes columnas, omnibus etiam intercolumniis, in silva denique disposita sub divo*; *praesidia ad ripas*; *cohortes castris praesidio*; *tormenta in muris*); iets bij iets p., ook *opponere alqd ad alqd* of *alci rei* (b.v. *notam ad versum of epistulis*); *admovere alqd alci rei* (ergens heen bewegen of brengen); iets of iem. in iets p., ook *imponere alqm of alqd in alqd*; iets of perss. om iets p., ook *circumdare alqd of alqos alci rei* (verg. omgeven); iets onder iets p., ook *supponere alqd alci rei* of *sub alqd*; iets of iem. op iets p., ook *imponere alqd of alqm in alqd* (b.v. *in rogam*; in *plaustrum*); in den weg p., tegenover p., ter bescherming vóór iets of iem. p., *opponere (alci alqd; alci equites; se alci)*; zich p., z. gaan staan I 1 b en 2 (passim); de maan p. zich vóór de zon, *luna soli obicitur* of *opponitur*; *tota se luna sub solis orbem subicit*; *luna sub orbem solis subit*; z. verder zetten; stellen 2; —**ing**, *collocatio*; (geordende) *dispositio*; door omschr.; = het geplaatst zijn, z. stand 1; —**je**, *loculus*; = stadje, *oppidulum*; —**vervangend**, *vicarius*; —**vervanger**, *vicarius*; *procurator* (zaakgelastigde); *suppositicius* of *tertiarius* (p. van een gevallen vechter); iems p. zijn, *vice*, *partibus of officio alcius fungi*; *alcus negotia of rationes procurare*; als p. van iem., z. in de plaats van iem. 2 a; iem. als p. kiezen van iem., *sufficere alqm in alcus locum* (Liv.); een p., iem. als p. stellen, *vicarium*, *alqm vicarium dare*; ik zal als p. optreden, *succedam ego vicarius tuo muneri*; —**vervangster**, *vicaria*.

plafond, z. zoldering.

plag, z. zode; —**en**, 1) = kwellen; door een ziekte g. worden, ook *laborare morbo*; zich p., *exerceri*. — 2) = uitdagen, *laccessere (alqm)*; = voor den gek houden, *cavillari* (iem., *cum alqo*); *ludibrio habere (alqm)*; g. worden, *ludibrio esse* (door iem., *alci*). — 3) subst. het p., z. plagerij; —**er**, *cavillator*; *ludificator*; = plaaggeest; —**erij**, *cavillatio*; *ludificatio*; —**laat**, z. letterdijverij.

plak, *ferula*; iem. onder de p. hebben, *imperare alci*; onder de p. zitten van iem., *alcus imperio obnoxium esse*; ik zit niet meer onder de p. van jou, *iam excessit mi aetas ex magisterio tuo* (Plaut.); —**kaat**, *libellus*; *edictum* (verordening); —**ken**, *glutinare of conglutinare (alqd)*.

plan, 1) = voornemen, *consilium*; *ratio* (weloverwogen, methodisch p.); *propositum*

(steeds zonder attriboot, b.v. p. *peragere*); *inceptum* (Liv.); b.v. *temerarium*; *incepto of ab incepto desistere*; *cogitatio* (gedachte; b.v. *in cogitationem ventre*); pl. ook *cogitata* (b.v. c. *perficere*); dit p. enz., ook *hoc* enz.; zonder p., zonder vast p., *temere*; *nullo consilio*; *nulla ratione*; volgens een bepaald p., *modo ac ratione* (b.v. *alqd facere*); een p. opvatten, *consilium capere of inire*; het p. opvatten te, *consilium capere* met gen. gerund. (b.v. *migrandi*; *belli renovandi*), inf. (b.v. *ex oppido profugere*) of *ut* en conl. (b.v. *subito consilium cepi ut antequam lucret exirem*); c. *inire* met gen. gerund. (b.v. *occidendi alcus*); z. ook besluiten 2; zich voornemen 1; van p. zijn, ergens p. op hebben, met het p. omgaan, z. denken 2 a; het blijft bij het p., *stat sententia*; bij zijn plan blijven of volharden, *propositum tenere*; hij zelf koesterde geheel andere pp. in zijn binnenst, *ipse longe aliter animo agitabat* (Sall.); van grootsche pp. zwanger gaan, *magna quaedam spectare*; van een verderfelijk p. tegen iem. zwanger gaan, *pestem machinari in alqm*. — 2) = ontwerp; in deeling; p. de campagne, z. kriegsplan.

plan-eet, *stella vaga*; pp., ook *stellae errantes* of e. *et quasi vagae*; *ae stellae quas vagas dicimus*; de vijf pp., *eae quinque stellae quae falso vocantur errantes*; *quinque errantes*; overdr. een p. trekken, *sortem tollere* (Tib.); —**etarium**, *sphaera*.

plank, *tabula*; *axis*; met pp. beleggen, *contabulare (alqd)*; met pp. belegd pad (door een moeras), *pons*; spreekw. de p. geheel mis zijn, *tota viā errare* (Ter.); *toto caelo errare* (Macrob.); —**en**, e. *tabulis of axisbus factus*; —**er**, *tabulatum*; *contabulatio*; —**je**, *tabella*; *axiculus*; —**werk**, *tabulae*; *aces* (pl.); *tabulatio*; *contabulatio*.

plannenmaker, *homo vana consilia agitantis*.

plant, *herba* (kruid); *planta* (stek); de pp., *sata et arbusta*; *arbores et stirpes*; *stirpes*; vaak omschr., b.v. *res eae quae gignuntur e terra*; *quae a terra stirpibus continentur*; *ea quorum stirpes terrā continentur*; —**age**, *seminarium* (kweekerij); pl. *arationes* (in de Rom. provincies); —**en**, *serere of conserere* (b.v. *arbores*); pas geplante boomen, *arbores novellae*; subst. het p., *satio*; *signum*; *consitio*; overdr. den standaard p.; *satum of vexillum proponere*; e. *tollere*; (bij het halthouden) *signum statuere* (b.v. *signifer*, *statue s.*); *signa constituere*; de vaan des oproers p., *seditionem concitare*; —**enkenner**, *herbarius*; *herbarum peritus*; —**enleven**, *herbarum vita*; overdr. een p. leiden, *otio senescere*; —**enrijk**, = de planten, z. plant; —**er**, *sator*; *cultor*; pp. (in de Rom. provincies), *aratores*; p. = kolonist, *colonus*; —**kunde**, *herbaria of h. ars*; *herbarum scientia*; —**soen**, *locus consitus*.

plas, *lacuna*; *palus* (poel); *lacus* (meer); *aestuarium* (kustmeer); —**regen**, *imber of maximus i.*; *subitus* (of *subito coortus*) *imber*; onder een p., *maximo imbri*; —**regenen**, het p., *est imber maximus*; het begon te p., *subito coortus est imber*; —**tiek**, *plasticus*; de grondregelen der p., *ratio plastica* (Vitr.); —**tisch**, *plasticus*; p. kunstenaar, *plastes*; de pp. kun-

sten, z. beelden (de b. kunsten).

plat, 1 adi. *planus*; *non fastigatus* (b.v. *tectum*); een p. neus, *nares sinuae* of *nasus collisus* (Sen.); het p. land, *agri*; overdr. *humilis*; *illiberalis*; *sordidus*; adv. p. weg, z. ronduit. — **2** subst. = plat dak, *tectum non fastigatum*; *solarium*; — **aan**, *planatus*; — **auenbosch**, *planatetum*; — **boomd**, *plano alveo*; *plana carina*; — **branden**, *de-*, *ex-* of *perurere* (b.v. *ricos*; *sata*; *agros*); — **drukken**, *collidere* (*alqd*); — **ean**, *aequa-* *agri*; *planities*; verg. hoogvlakte; — **heid**, *illiberalitas*; *sordes* (pl.); — **loopen**, *populari* of *depopulari* (plunderend; b.v. *agros*); het forum p. (= altijd op het f. zijn), *premère*; *forum*; — **nens**, *silo*; — **neuzig**, *sinus*; *silus*; — **tegrond**, *descriptio*; *forma*; verg. bestek; — **teland**, *agri*; — **visch**, *plata* (*Auson.*); pl. ook *piscis eubantes* (Col.); — **voet**, *pansa* (Plaut.); — **weg**, z. ronduit; — **zak**, *te* Catullus is p.; *tui* Catulli *plenus*; *sacculus* *est* *araneorum* (Catull.); verg. *tanne arcula tua plena est araneorum* (Afran.);

plausibel, *probabilis*.

plavei-en, z. bestraten; — **sel**, *silex* of *lapides* (pl.) *viae*; = geplaveide weg, *via strata*.

plebej-er, *homo plebeius* of *de plebe*; de pp., *plebei*; *plebs*; stand der pp., *ordo plebeius*; *plebs*; — **isch**, *plebeius*; adv. ut *plebei solent*.

plecht, *navis tabulata* (pl.) *summa*; — **anker**, z. noodanker; — **gewaad**, *sollemnis ornatus* of *habitus*; — **ig**, *sollemnis* (b.v. *ludi*; *carmen*); *celeber* (b.v. *funus*; *dies*); *amphus* (b.v. *alqm a. funere efferre*; *oratio*); *grandis* (b.v. *oratio*); *gravis* (b.v. *caerimonia*); p. begrafenis, ook *supremi diei celebratio*; p. belofte, *fides*; de p. belofte geven dat, *fidem dare* met acc. o. inf. fut.; krijgen dat, *fidem accipere* met acc. c. inf. (van iem., *ab alqo*); p. of dure eed, *sacrum* of *sacratissimum ius iurandum*; een p. eed zweren, *sancite iurare*; *conceptis verbis* (geheel in den vorm t. of *iurandum dare*; op iets, *iure iurando ac fide sancire alqd* (ook met ut-en conl.); p. verzekering, *fides*; de p. verzekering geven dat, *fide confirmare* met acc. c. inf.; krijgen, z. boven p. belofte); adv. *sollemniter* (b.v. *sacris s. peractis*); *sancite* (b.v. *iurare*); *affirmate* (b.v. *promittere alqd*); p. vereeren, *summā caerimoniā colere* (*alqm*; *alqd*); p. zweren, z. boven (een p. eed zweren); iets p. aan een god wijden, *dicare consecrare alqd deo*; geloften p. uitspreken, *munuscupare vota*; *concupere* (in bepaalde bewoordingen) *vota*; — **igheid, 1** als eigenschap, *gravitas* of *splendor* (b.v. *orationis*). — **2** als behandelings, *sollemne*; *caerimonia* (b.v. *sacra*; *Cereris summā maiores nostri religione confici caerimoniaque voluerunt*); *celebritas* (viering; b.v. *quinquennialis ludum*); — **statig**, z. plechtig.

pleeg-dochter, *alumna*; *pupilla* (pupil); — **kind**, = pleegdochter, z. **oon**; — **moeder**, *educatrix* et *altrix*; — **onders**, *educatores* et *altiores*; — **vader**, *educator* et *altor*; — **zoon**, *alumnus*; *pupillus* (pupil).

plegen, 1 tr. *committere* (b.v. *facinus*); *facere* (b.v. *iniuriam*; *caedem*). — **2** intr. *solere*; z. verder gewoon z. zijn; iem. heeft de gewoonte; zoals p. te geschieden, z. zoals het gewoonlijk gaat.

pleidooi, *defensio*; *oratio*; p. van den aanklager, ook *actio*; een p. houden, *causam orare*, *agere* of *dicere*; zijn p. eindigen, *causam perorare*; een p. voor iem. houden, *dicere pro alqo*; voor een zaak, *causam* of *rem defendere*.

plein, *locus publicus* of *patens*; *area* (b.v. *Capitolii*); *forum* (marktplein).

pleister, 1 voor een wond, *emplastrum*; een gezicht vol met pp., *facies medicaminibus interstincta* (Tac.). — **2** = gips, *gypsum*; — **en**, z. bepleisteren; — **kalk**, *gypsum*; — **plaats**, *deversorium*; *deversoria taberna*; *mansio* (Suet.); — **werk**, *tectoria* (pl.); gepleisterde muren enz.).

pleit, 1; het p. beslechten, *litum dirimere* (Ov.); het p. is nog onbeslist, *ad iudic sub iudice lis est* (Hor.); — **bezorger**, z. advocaat; — **en**, z. een pleidooi houden; dat p. geheel voor hetgeen ik zeg, *hoc totum est a me*; z. ook spreken voor 2 c.; — **er**, z. advocaat; — **geding**, z. proces; — **rede**, *defensio*; een p. voor iem. schrijven, *scribere* of *defensionem scribere pro alqo*; z. verder pleidooi; — **zlek**, *litigiosus*; *litium cupidus*; — **zucht**, *litium cupiditas*.

pleizier, z. genoegen; p. krijgen in iets, *incipere gaudere alqd re* (b.v. *puer audaci coepit g. volatu Ov.*); — **ig**, *invidius* (adv. -e); *laetus*; — **tochtig**, *excursus*; een p. maken, *excurre* (in *alqm locum*).

plek, = plaats, *locus* (pl. -a); = vlek 1.

plen-gen, *libare* (*alqd*); z. ook bloed enz.; — **offer**, *libatio*.

pleonas-me, *pleonasmus* (Gramm.); *abundans super necessitate oratio* (Quint.); (als fout) *vitium cum superacuis verbis oratio oneratur* (Quint.); — **tisch**, *abundans praeter necessitatem*.

pletter, te p. slaan, z. verpletteren; zijn hoofd tegen den muur te p. loopen; *caput adverso parieti impingere* (Plin. ep.); tegen een rots, *saxo caput adfligere* (Tac.).

plicht, *officium*; *religio* (godsdienstige, gewetensplicht); *pietas* (p. tegenover ouders, verwanten, goden enz.); *partes* (pl.) of *munus* (aan ambt of positie verbonden p.); pl. *munia*; het is iems p. te, *est alcius officium* of *munus* met inf.; *est alcius* (*meum*); *eius* enz.) met inf.; *debere* met inf.; ik achtte het mijn plicht te, *esse officium meum* of *meum putavi* met inf.; *officii duxi* met inf.; mijn heiligen p. te, *nilhil antiquius habui quam ut met conl.*; zijn p. doen, vervullen, *officium facere*, *servare*, *colere*, *tueri* of *exsequi*; *officio satisfacere*; *officium suum praestare*; *officio fungi*; gaarne, *officio gaudere*; volledig, *omnes officii partes exsequi*; zijn p. jegens iem., jegens het vaderland vervullen, *suum officium praestare alci*, *patrui*; *officium adversus alqm servare* of *erga alqm conservare*; jegens ieder een, *nullum munus officii cuiquam reliquum facere*; zijn p. als archont, *satisfacere archontis muner*; als man, *officio viri fungi*; als rechter, *fortiter iudicare*; een p. dien men op zich genomen heeft vervullen, *receptum officium persolvere*; zijn p. niet doen, aan zijn p. ontrouw worden, tegen zijn p. handelen, z. zijn plicht verzaken; naar p. en geweten, *secundum religionem et fidem*; tegen p. en geweten handelen, *ab religione officii declinare* (bij iets, in *alqa*

re); liefde tot zijn p., *religio*; uit liefde tot zijn p., *religiose*; trouw aan zijn p., z. plichtsbetrachting.

plicht-matig, *officiosus* (b.v. *dolor*; *labores*); *officiu* cum *officio* *coniunctus*; *debitus*, *iustus*, *rectus*, *probus*, *pious* of *legitimus*; p. gedrag, *probitas* *morum*; (tegenover ouders, verwanten, goden enz.) *pietas*; adv. *iuste*, i. ac *legitime*, *recte*, *probe* of *pie*; *officio* (b.v. *defendere*); p. handelen, ab *officio* *non recedere*; *recte* *facere*; jegens iem., z. zijn plicht; jegens iem. vervullen; —**matigheid**, *officium*; —**pleging**, pp., *verba honorifica*; *verborum* *honoris*; (in ongunst. zin) *verba* of v. *inania*.

plichts-besef, *officium*; *religio*; *pietas* (tegenover ouders, verwanten, goden enz.); uit p., *officio* *ductus*; *religiose*; *pietate*; uit p., niet uit winstbejag handelen, *officium sequi*, *non fructum*; —**betrachting**, *officium*; *fides*; door omschr.; nauwgezette p., *officiu* *religio*; *religio*; ijverige p., *officiu* of *muneris* *tueri* *studium*; —**halve**, *officii causu*; *officio* (b.v. *defendere*; tegenst. *studio* *accusare*).

plicht-vergeten, *immemor officii*; *perfidus* (trouweloos); *impius* (tegenover ouders, verwanten, goden enz.); p. gedrag, *perfidia*; *impietas*; *morum* *improbis*; p. daad, *impie* of *improbe* *factum*; verg. ook gewetenloos; —**verzuim**, *intermissio officii*; *officium* *intermissum*; door omschr., b.v. hij zou zich nooit aan eenig p. schuldig maken, *se nullo usquam cessaturum officio* (Liv.); zieh. aan p. schuldig maken, z. zijn plicht verzaken.

plint, *plinthus* (van eene zuil, Vitr.); *podium* (van een muur, Plin. ep.).

ploeg, *aratrum*; iem. achter den p. aantreffen, *alqm* *in opere* et *arantem* *invenire*; iem. van achter den p. weg halen, *alqm* *ab aratro* *accessere*; den p. over iets laten gaan, *exarare* (b.v. *sepulera*); overdr. de hand aan den p. slaan, *rem* *aggre*di; *agere* *incipere*; —**baar**, *arabilis* (Plin.); *ad arandum aptus*; *qui arari* *potest*; —**en**, *arare* (abs. en *agrum*); *subigere* (omwerken; *alqd*); *obrarare* (omploegen; *alqd*); voor de tweede, derde maal p., *iterare*, *tertiare* (b.v. *agrum*); subst. het p., *aratio*; voor de tweede, derde maal, *iteratio*, *tertiatio*; —**er**, *arator*; —**hout**, z. ploegstaart; —**os**, *bos* *arator*; —**schaar**, *vomer*; —**staart**, *stiva*; *buris* (of -a); —**stier**, *bos* *arator*; —**vee**, *armentum*; —**ijzer**, z. ploegschaar.

plomp, 1) eig. *informis* (b.v. *alveus*); *vastus* (b.v. *vasto* *esse* *corpore*). — 2) overdr. *vastus*, *agrestis*, *rusticus* of *inurbanus* (onbehouwen, ongemantierd); *rudis* (ruw); *durus* (p. in zijn optreden; b.v. *durores* et *oratione* et *moribus*); (= smakeloos, geesteloos, kunsteloos) *infacetus* (b.v. *homo*, *mendacium*); *inconducibilis* of *illiberalis* (b.v. *iocus*); *stultus* (b.v. *calliditas*); adv. *vaste*; *rustice*; *inurbanum*; *infacete*; *inconducibiliter*; *stulte*; —**heid**, = plomp uiterlijk, *species* *informis* of *vasta*; overdr. *rusticitas*; *inhumanitas*; *mores* *rustici*.

ploot, *plica* (Cato); *ruga* (rimpel); *sinus* (inzinking); de toga in de p. trekken, *togam componere* (Hor.); overdr. zijn gezicht in de p. zetten, *componere vultum*; een goede p. aan iets geven, *honeste interpretari alqd*;

—**en**, *plicare* (*alqd*); het voorhoofd p., *contrahere frontem*; overdr. *versare* (b.v. *eodem multis modis*); = schikken 1; zieh p., z. zich voegen 1.

plotseling, *repentinus*; *subitus*; adv. *repente*; *subito*; p. sterven, *repente mori*; *repentina morte perire*.

pluim, *pluma* (veer); *crista* (helmpluim); *panicula* (rietpluim, Plin.); —**age**, *plumae*; —**gedierte**, *pecus volatilis*; —**graaf**, *gallinarius*; —**strijken** enz., z. vleien enz.

pluis, subst. *floccus*; (van riet) *panicula* (Plin.); adl. z. veilig; richtig.

pluiz-en, *vellere* (*alqd*); —**ig**, *lanuginosus* (Plin.); oogst, *perceptio*; —**haren**, met iem. p. *rixari* *cum* *alqo*; —**ken**, *carpere* of *decerpere* (*alqd*); verg. ook in oogsten; (een vogel) *depilare* (Sen.); overdr. iem. p. *exsilare* *alqm*; —**sel**, *linamentum* (Col.); *linteolum* *conceptum* (of pl.; Plin.).

plunder-aar, *direptor*; *expiator*; *spoliator*; *populator* (p. en verwoester); *praedator* (p. en buitmaker); —**en**, *diripere* (b.v. *urbem*; *provincias*; *socios*); *exsilare* (b.v. *domum*; *aerarium*; *socios*); *compilare* (*alqm*); *fana*; ook *Crispini scribia* *Hor.*; *spoliare* (*alqm*; *fana* *sociorum*); *populari* of *depopulari* (verwoestend p.; b.v. *provinciam*; *agros*); *ferre* *atque* *agere* (b.v. *res* *sociorum*); abs. *praedari*; plunderend, *populabundus* (Liv.); —**ing**, *direptio*; *expiatio*; *spoliatio*; *populatio*; *depopulatio*; *rapinae*; —**tocht**, *populatio*; pp., ook *rapinae*; —**zucht**, *prae-dae* of *praedandi* *cupiditas*.

plunje, *squalor*.

plus, door *additus*, b.v. p. ongeveer 1/4 dag, *quarta fere diei parte addita*; p. minus, *circiter* (verg. *trecenti sunt anni ferme minus vel plus aliquid* Arnob.).

poeh-en, *se iactare*; *se efferre*; *gloriar*; op iets, *iactare* *alqd*; *gloriar* *alga* *re* of *de* *alga* *re*; verg. opsnijden; —**end**, *gloriosus*; *vanus*; *magnificus*; *magnus* (alleen van zaken); adv. *gloriosus*; *magnifice* (b.v. *haec m. loqui*); —**er**, z. opsnijder; —**erij**, *ostentatio*; verg. opsnijderij; —**hans**, z. opsnijder.

poda-gra, *podagra*; *pedum dolor* of *dolores*; *debilitas* *pedum* (Tac.); het p. hebben, *ex pedibus laborare*; *pedibus aegrum esse*; krij-gen, *pedum dolore corrip*; —**grens**, —**grist**, *pedibus aeger*; *podagricus* (Sen.).

poeder, *pulvis*.

poet, z. dichter.

poel, *palus*; *lacuna*; *stagnum*; overdr. *vorago* of *gurgis* (b.v. *vitiorum*); zieh in een p. van iets storten; *se ingurgitare in alqd*; in een p. van ellende gestort worden, *malis obrui*.

poelier, *aviarius*; *factor*.

poepen, *cacare* (abs. en *alqd*).

poes, *felis*; —**pas**, *farrago* (Iuv.).

poëtisch, z. dichterlijk.

poets, iem. een p. bakken of spelen, *ludere*, *ludificare* of *ludibrio habere alqm*; *alci sublinere os* (Plaut.); iem. een aardige p. bakken, *egregie imponere alci*; hij heeft mij een leelijke p. gebakken, *deludificavit me indignis modis* (Plaut.); —**en**, *potire* (*alqd*); *fricare* (b.v. *dentes* Plin.); (schoenen) *tergere* (b.v. *peniculi quis calciamenta tergentur* Fest.; ook *arma*); de plaat p., z. voet (zieh uit de vv. maken).

poezelig, *mollis*; —**heid**, *mollitia*.

poëzie, z. dichtkunst; = gedichten, *carmina*; *poëmata*; in p. en proza, *et in poëmatīs et in oratione* (b.v. *peccatur*); in p. noch in proza, *neque oratione vincit nec solutū*.

pogen, z. beproeven 1; — **ing**, *conatus*; pl. ook *conata*; een p. doen, *experiri*; *periculum facere*; een uiterste p. doen, *experiri ultima*; een p. doen om te; een p. doen of, z. beproeven 1.

polemiek, *contentiones dissensionesque*; — **isch**, *pugnax et quasi bellatorius* (b.v. *stilus* Plin. ep.); — **iseen**, met iem. p., *pugnare cum alqo*; (op schrift) *reseribere alicuius libro*.

pollicie, abstr. *disciplina publica*; *cura securitatis publicae*; *morum praefectura* (toezicht op de zeden); concr. *magistratus quibus morum praefectura et securitatis publicae cura delata est*; (= politieci dienaren) *ministri publici*; *tresviri* (Plaut.); *vigiles* (nachtpolice); *frumentarii* (geheime p., Spart.); — **agent**, — **dienaar**, *minister publicus*.

pollep, *polypus*.

politieus, *rei publicae peritus*; z. verder staatsman; — **tie**, z. pollicie; — **tielk 1**, adi. a) eig. *civilis* (betrekking hebbend op den staat of op de burgers; b.v. een p. redevoering, *oratio c.*; pp. sympathieën, *studia civilia*); *publicus* (den staat of het algemeen betreffend; b.v. een p. aangelegenheid, *causa p.*); *popularis* (het volk betreffend, bij het volk; b.v. een p. nederlaag, *offensio p.*); meestal door *res publica* (z. beneden); pp. ballingen, *pulsi patria*; *exsulantes propter dissensiones in re publica*; p. betekenissen van een ambt, *auctoritas magistratus*; Egypte stond met Rome in een p. betrekking, *Aegyptio cum Roma ratio publice intercedebat*; groote p. ervaring, *magnus rei publicae tractandae usus*; pp. geschriften, *libri qui sunt de re publica*; p. gesprek, *sermo de re publica institutus of habitus*; iems. p. gezindheid, *sensus alicuius of quae alqs sentit de re publica*; dezelfde p. gezindheid hebben als iem., *sentire cum alqo*; *idem sentire de re publica*; p. invloed, *opes* (pl.); p. leven, door omschr., b.v. in het p. leven, *in re publica*; in *rebus gerendis of gestis*; onder gunstige pp. omstandigheden, *in optima re publica*; vooral in de tegenwoordige pp. omstandigheden, *haec praesertim re publica*; pp. omwentelingen, *rerum publicarum conversiones*; iets uit een p. oogpunt beschouwen, *alqd ad rei publicae rationes referre*; om pp. redenen, *rei publicae causa*; pp. tegenstanders, *dissidentes in re publica*; pp. vluchtelingen, z. boyen (pp. ballingen); p. werkzaamheid, *actio atque administratio rei publicae*; iems. p. werkzaamheid, *res atque actiones alicuius*; gedurende mijn p. werkzaamheid, *in administranda re publica*. — **b**) overdr. = berekend, slim, *prudens*; *callidus*; adv. *prudenter*; *callide*; p. zijn, p. handelen, *tempori servire*; *callide of prudenter facere*. — **2**) subst. a) eig. = staatsmanswijsheid, *prudentia of calliditas civilis*; *prudentia*; *calliditas*; *sapientia*; als staatswetenschap, *scientia civilis*; *rei publicae regendae of administrandae scientia*; *ratio rei publicae of r. civilis* (politiek systeem); = maatregelen bij het bestuur van den staat, *rei publicae*

capessendae of in re publica consilia; buiten- en binnenlandsche p., *belli pacisque consilia*; de gang van mijn p., *ratio consiliorum meorum*; zich bij iems. p. aansluiten, *alicuius in re publica consilia of rei publicae capessendae consilia sequi*; = het geheel van staatkundige handelingen, *acta* (pl.); = staatszaken, *res publica* (b.v. wij zullen niet over p. spreken, *de re publica erit silentium*); zijn geheele p., *omnis voluntas consiliisque quae de re publica habet*; zaken van p., *res publica*; een andere p. volgen, *dissidere in re publica*; een verstandige p. volgen, *prudenter versari in administranda re publica*; zich met p. bezighouden, *in re publica versari*; verg. staatszaak (zich met ss. bemoeien); aan de p. deelnemen, *rebus publicis of civilibus se immiscere*; voor zoover de p. mij tijd laat, *quantum mihi res publica tribuit otii*; zich uit de p. terugtrekken, z. zich uit het politieke leven terugtrekken 1 b. — **b**) overdr. = berekening, slimheid, *calliditas*; *consilia callida* (pl.); iets uit p. doen, *callide of prudenter alqd facere*. — **c**) in p., *togatus*; — **tiseen**, *disputare de re publica*.

pols, *pulsus venarum of arteriarum*; een krachtige, een zwakke p., *vegetior, languidior v. pulsus*; een gelijkmatige, ongelijkmatige p., *arteriarum pulsus stabilis, inaequalis venarum percussus*; de p. slaat, *venae micant of moventur*; den p. voelen, *venas of pulsus venarum attingere*; iem., *alicuius venas tangere of temptare*; overdr. = polsen; — **ader**, *arteria*; — **en**, iem. p., *temptare alqm of alicuius animum*; — **slag**, *pulsus of percussus venarum*; verg. **pols**.

polijsten, *polire* (alqd); subst. het p., *politio* Vitr.; ook overdr., b.v. *polire orationem*; (sterker) *expolire* (alqd); eig. en overdr.; subst. het p., *expolitio*.

polygamie, *uxorum plurium simul uni viro habendarum consuetudo* (Augustin.); *polygama* (Hier.); in p. leven, *plures uxores habere*; — **theïsme**, *deorum multorum cultus* (Ecl.); — **theïst**, *qui multos deos colit*; pl. ook *deorum multorum cultores* (Ecl.); — **theïstisch**, *qui ad multorum deorum cultum pertinet*.

pomme, *capillare* (Mart.).

pomp, *antlia*; — **en**, *antlia exhaurire* (alqd); — **ens**, *magnificus*; verg. hoogdravend; — **oen**, *cucurbita*.

pond, *libra*; *pondo of libra pondo* (van vaste stoffen); *l. mensura* (van vloeibare stoffen); twintig duizend p. zilver, *argentum pondo viginti milia*; van één p., één p. wegen, *librilibus*; één p. wegen of zwaar zijn, *libram pondo valere*; honderd p. zwaar of bevattend, *centenarius centum libr. spondo*.

ponjaard, *pugio*; *sica*.

pont, *scapha maior*; *ratis ad traiciendum comparata*; — **on**, *ponto*.

pony, *mannus*.

pool-en, *potare*; — **er**, *potator*.

poek, *rutabulum*.

pool, *rotas*; *vertex caeli*; *axis*; *cardo*.

poolshoogte, *inclinatio caeli of mundi* (Vitr.); overdr. p. nemen, *inspicere of cognoscere rem of res*.

poolster, *polus* (Vitr.).

poort, *porta*; de pp. voor iem. openen, *recipere alqm*; voor iem. sluiten, *portas alicui*

claudere; —**er**, z. burger; —**je**, *portula*; —**wachter**, *custos portae*.

poos, *tempus*; *spatium*; een heele p., z. geruim (g. tijd.); bij pp., *interdum*, een kleine p., z. —**je**, *breve spatium*; *breve of exiguum tempus*; als adv. *paululum* (b.v. *respirare*); *paulisper* (b.v. *commorari*); *parumper* (voor een p.); (voor een comp. enz.) *paulo* (b.v. langer, eerder, later, *diutius*, *ante*, *post*).

poet, *pes* (van een dier, een tafel enz.); *crus* (van een dier); op zijn achterste pp. gaan staan, *pedibus posterioribus insistere*; met drie pp., *tripes* (b.v. *mulus*); op zijn p. spelen, z. te keer gaan 3; —**ig**, *robustus*; *praevallidus*.

poezen, ergens p., *morari* of *commorari* in algo loco.

pop, (van was of leem) *simulacrum*; *sigillarium* (Sen.); (om mee te spelen), *pupa*; (van een insect) *nympha* (Plin.); —**el**, = populier; —**elen**, *trepidera*; —**je**, *pupula*.

popul-air, 1) = bij het volk bemind of gezien, *popularis*; *populo gratus* of *acceptus*; *gratiosus apud populum*; zich p. trachten te maken; z. naar de volksgunst streven; om zich p. te maken, *ad concilianda vulgi studia* (Tac.); iets maakt iem. p., *alqd alet favorem ad vulgus conciliat*; adv. *populariter*. — 2) = voor het volk gemakkelijk te begrijpen, *ad vulgi sensum*, *ad vulgarem popularemque sensum* of *ad commune iudicium* *popularemque intelligentiam accommodatus* (adv. e); zich p. uitdrukken, *ad opinionem communem* of *vulgarem accommodare orationem*; —**ariseren**, iets p. *ad vulgarem popularemque sensum* of *ad commune iudicium* *popularemque intelligentiam accommodare* alqd; —**ariteit**, *favor* of *gratia popularis*; *commendatio in vulgus*; jacht naar p., *ambitio*; naar p. strevend, *ambitiosus*; p. bezorgen, z. populair maken 1; verg. verder volksgunst; —**ier**, *populus*; —**ierbosch**, *populetum*.

por, *ictus*; —**eus**, *rarus* (b.v. *terra*); *fistulosus*; *spongiosus*; —**eusheid**, *rartus* (b.v. in *pulmonibus inest r. quaedam*); —**fier**, *porphyrites* (Plin.); —**iën**, *venae* (in de huid, Vitr.); —**ren**, = aanporren; —**selein**, (plant) *portulaca*; —**tefeuille**, *scrinium*; *librarium*; een redevoering in p. houden, *custodire orationem* (tegenst. *proferre*); —**tie**, *pars*; *portio*; z. ook rantsoen; —**tier**, *ianitor*; *ostiarus*; —**iere**, *palla* (Sen.); —**ierster**, *ianitrix*; —**tret**, *imago*; *effigies*; *simulacrum*; *species*; een p. maken, *imaginem exprimere* (Sen.); iems p. maken, *coloribus reddere alqm* (Sen.); *imaginem* of *simulacrum alcius pingere*; een gelijkend p. maken, *similitudinem exprimere* of *reddere* (Plin.); een goed gelijkend p. van Augustus maken, *Augusti imaginem simillime exprimere* (Plin.); verg. sprekend; —**treeteren**, z. portret maken.

posit-ie, eig. = stelling 1; overdr. = plaats, post, rang, *locus*; *status*; *dignitatis* of *honoris gradus*; hooge of aanzienlijke p., *amplius status*; *altus dignitatis gradus*; *amplitudo*; *praestantia dignitatis*; *magnitudo fortunae*; de vroegere eervolle p., *antiquus locus honoris*; bevoorrechte p., *praestantia*; een hooge p. verwerven, *ad altum dignitatis gradum pervenire*; *magnum honores consequi*; *magnas opes colligere*; een hoogere, ook

altiores gradum dignitatis consequi; de hoogste, ook *ad summam amplitudinem pervenire*; tot de hoogste p. in den staat opklommen, in *summum locum civitatis ascendere*; een-hooge p. innemen, in *amplissimo statu collocatum esse*; (in den staat) *excellere in civitate*; een even hooge p. innemen, in *pari honoris gradu collocatum esse*; z. ook rang; toestand; —**ief**, *certus*; een p. wet, *lex scripta*; het p. recht, *ius civile*.

post, 1) = stijl, *columella*; = deurpost, *postis*. — 2) = plaats, *locus*; in 't bijz. a) mil. *locus*; *praesidium* of *statio* (wachtpost); pp. uitzetten, *stationes of praesidia disponere*; op p. staan, z. wacht 1; op een plaats p. vatten, *considere* of *consistere* in algo loco (b.v. *ante oppidum*; *sub muro* enz.); *capere* of *occupare alqm locum* (b.v. *montem*); de trepen ergens p. doen vatten, *collocare copias in algo loco*; op zijn p. blijven, in *statione manere*; zijn p. verlaten, *praesidium relinquere* of *deserere*; *praesidio decedere* of *excedere*; *loco cedere*; overdr. *decedere de statione* (b.v. *vitae*); zich op zijn p. handhaven, *locum tenere*; den vijand zijn p. doen verlaten, *loco movere hostem*. — b) = ambt, *locus*; *munus*; *praefectura* (hooge p. bij het leger in de provincie); z. verder ambt. — 3) = geldsom, *summa pecuniae* = schuldpost, *nomen*; *perscriptio* (geboekte p.). — 4) briefenpost (in den keizertijd), *res vehicularis* of *vehicularia* (het postwezen); *cursum publicum* of *vehicularium* (de gelegenheid om brieven of perss. te vervoeren); iets met de p. verzenden, *alqd cursori publico perferendum committere*; z. ook postbode; postwagen; —**bode**, *cursor* of *tabellarius publicus*; —**ceeren**, z. plaatsen; zich, z. post vatten 2 a; —**elein**, z. porselein; —**enketen**, *praesidia* (pl.); —**erij**, z. post 4; —**kar**, z. postwagen; —**paard**, *veredus* (Auson.); —**papier**, *charta epistolaris* (Mart.); —**schip**, *navis tabellaria*; —**uur**, *status*; *habitus*; zich in p. zetten tot den strijd, *componere ad proeliandum gradum* (Petr.); —**wagen**, *vehiculum publicum*; met den p. reizen, *vehiculo publico uti*.

pot, *vola*; *testa*; *vas*; spreekw. de p. heeft zijn deksel gevonden, *invenit patella operculum* (Hier.); = kamerpot; (bij het spel) den p. winnen, *denarios tollere universos* (Suet); —**aarde**, z. pottenbakkers-aarde; —**en**, *serere* (b.v. *surculos*); *ponere* (b.v. *arbores*); —**je**, *oliva*; —**lepel**, *rudis* (Cat.); —**lood**, (om mee te linieeren) *plumbum* (b.v. *directa plumbo omnia* Cat.); (om mee te schrijven) *graphis* (Seren.).

pots, z. grap.

potscherf, *testa*.

pots-enmaker, z. grappenmaker; —**ierlijk**, *ridiculus*.

pottenbak-ker, *figulus*; —**kersaarde**, —**klei**, *argilla*; *lutum*; *creta figularis*; —**kershandwerk**, —**kerij**, *figlina*.

praal, *apparatus* (b.v. *ludi magno apparatu facti*); *ornatus* (b.v. *vorstelijke regius*); *pompa* (bij een optocht); *magnificientia* (b.v. *ludorum*); alle ook overdr. = woordenpraal; met groote p. van woorden, *ornate splendideque*; in ongunst. zin, *ostentatio* of *venditatio* (= vertoon); —**bed**, (van een doode) *lectus funebris*; (van een god)

pulvinar; — **graf**, *Mausoleum* (Suet.); — **hans**, *homo gloriosus of vanus*; — **ziek**, *gloriosus*; verg. *prachtilevend*; — **zucht**, *ostentatio*; verg. *prachtilevendheid*. **praat**, z. *gepraat*; overdr. iem. aan den p. houden, *differre alqm* (Liv.); *alqm falsa spe. producere* (Ter.); *extrahere alqm* (b.v. *cludi atque extrahi se* Liv.); *ducere* (b.v. *ubi se diutius duci intellexit* Caes.); — **je**, *sermo*; *jama*; verg. *uistrootien*; pp., *sermunculi* (b.v. *urbani*); verg. *gepraat*; dat zijn pp., *nugae sunt*; een p. met iem. maken, *confabulari se* Liv.; *alqm* om een p. verlegen zijn, *verba quaerere* (Ter.); — **jesmaker**, *nugator*; — **ziek**, *loquax*; *garrulus*; — **zucht**, *loquacitas*; *garrulitas*.

pracht, *magnificentia*; *splendor* (luister); *dignitas* (van gebouwen); *lautitia* (van leefwijze, inrichting van woning enz.); z. verder *praal*; weelde; — **ig**, *magnificus*; *apparatus* (b.v. *ludi apparatusissimi*; *epulae*) *lautus* (b.v. *supeller*); *amplus* (weidsch; b.v. *triumphus*; *epulae*; *munera*); *sumptuosus* (weelderig; b.v. *cena*; *ludi*); *praeclarus* (heerlijk, voortreffelijk; ook iron.); adv. *magnifice*; *apparate*; *ample*; *praeclare*; *opipare* (b.v. *instructa domus*; *apparatum convivium*); — **levend**, *magnificus*; *splendendus*; *sumptuosus*; — **levendheid**, *magnificentia*; *magnificentiae studium*; *splendor*; — **stuk**, z. *pronkstuk*.

praedicaat, = titel, *titulus*; *cognomen* (bijnaam); — **feet**, — **uur**, z. *praefect*, — **uur**, — **tor**, *praetor*; volkevergadering voor het kiezen van pp., *comitia praetoria* (pl.); ambtswoning van den p. in de provincie, *praetorium*; ambt van p., = **tuur**; — **toriaansch**, *praetorianus* (b.v. *miles*, *cohors* Tac.); — **tuur**, *praetura*.

prak-tisch, van perss., *usu peritus*; *callidus* (b.v. *natura quā nihil potest esse callidus*); van zaken, *aptus*; vaak door omschr., b.v. p. kennis, *usus* (b.v. *belli*); *cognitio et prudentia* (b.v. *rerum civilium*); p. kennis van iets hebben, *usu alqd cognitum habere* of *didicisse*; p. betoekenis hebben, *ad agendi vim rationemque referri*; het p. leven, *usus vitae* (b.v. *praecepta quibus u. v. conformari potest*); deel nemen aan het p. leven, *in re gerenda versari*; pp. lessen, *praecepta quae ad institutionem vitae communis spectant*; p. filosofie, *philosophia quae est de vita et de moribus*; p. activa (tegenst. theoretische, *contemplativa* Sen.); dikwijls niet afzonderlijk uitgedrukt, b.v. p. inrichting, *ratio*; p. nut, *utilitas of u. vitae*; *usus* (b.v. *usum non habere*); p. oefening, *exercitatio*; p. vaardigheid, *facultas*; p. verstand, *prudentia*; p. voorbereiding (op iets), *meditatio* (*alcus rei*); een p. geest hebben, *rebus gerendis acrem et industriam esse*; adv. *usu* (tegenst. theoretisch, *ratione*); *perite* (b.v. *versari in alga re*); *apte* (b.v. *naves ad superanda vada a. fabricatae*); *rebus gestis* (tegenst. *litteris*, b.v. *ad alcus rei scientiam eruditum esse*); p. geoefend, *usu exercitatus*; p. best uitvoerbaar, *facultate praecleara*; zich p. tot iets voorbereiden, *meditari alqd*; — **tiseen**, 1. = *nuitdenken*; nadenken 1. — 2) a) van een advocaat, *causas agere*; *in foro agere of versari*; *in*

causis agendis versari; beginnen te p., *causas agere incipere*; *forum attingere*; ophouden te p., *causas agere desinere*; *de foro decedere*. — b) van een dokter, *medicinam exercere of factitare*; ophouden te p., *curandi finem facere* (Quint.); — **tizijn**, *pragmaticus*; — **tijk**, 1) *usus* (praktische oefening; tegenst. theorie, *ratio*); *usus rerum* (praktische ervaring); *prudentia* (praktisch verstand); verg. theorie; in p. brengen, *exercere* (b.v. *eadem*); z. verder toepassen. — 2) goede of kwade pp., *bonae of malae artes*. — 3) = het uitvoeren, *usus of u. et tractatio*; p. van een advocaat, *opera forensis* (werkzaamheid op het forum); *causarum actio* (het praktiseeren); een drukke p. hebben, *multas causas actitare*; *a multis consili* (ook van dokters); de p. laten varen, z. ophouden te praktiseeren 2.

pral-en, = pronken, pochen, *se of sese ostentare*; met iets, *ostentare of iactare alqd*; *gloriarī alga re*; *se iactare in alga re*; ook = prijzen; — **end**, z. *pochend*; *ostentator* (met iets, *alcus rei*); — **erij**, *ostentatio*; *iactatio*; *gloriatio*.

prangen, z. *drukken* 2.

prat, z. *trotsch* 1; — **en**, (gezellig) *fabulari*; met iem., *confabulari of sermocinari cum alqm*; = babbelen, *garrere*; = spreken 1; overdr. ze willen dat er over hen g. wordt, *vitam suam esse in sermonibus voluit* (Sen.); wat p. je me van heilige vereering, *quam mihi religionem narras*; iem. iets uit het hoofd p., *animum alcus ab alga re abducere*; *alcus dissuadere ne met conl*; dit laat ik mij niet uit het hoofd p., *hoc mihi erui non potest*; met zich laten p., *amicce monentem of utilia suadentem audire*; subst. het p., z. *gepraat*; — **er**, *garrulus of homo g.* (babbelaar); *fabulator* (verteller, causeur, Sen.).

pre-cedent, *exemplum*; *praedudicum*; z. *antecedent*; — **cies**, *diligens*; adv. *diligenter*; *prorsus* (b.v. p. *expressa sunt quae dicta sunt ab illo*); z. verder juist 2; nauwkeurig; — **ciesheid**, z. *nauwkeurigheid*.

predik-en, *praedicare* (Tertull.); het evangelie p., p. *euangelium*, *euangelizare of euangelium euangelizare* (Ecol.); overdr. den vrede p., *ad pacem hortari non desinere*; *ad pacem cohortari*; *pacts auctorem esse*; — **er**, *praedicator* (Tertull.); — **ing**, *praedicatio* (Lactant.).

pre-dispositie, *proclivitas*; verg. aanleg 4; — **domineeren**, *praevalere of plus polere*.

preek, *sermo* (Augustin.); overdr. *obiurgatio*; een p. tegen iem. houden, *obiurgare alqm*.

praefect, *praefectus*; ambt van p., = **uur**, *praefectura*.

prel, *porrum* (of *us*).

preliminairen, *initia of condiciones pacis*. **pre-mie**, = prijs 2; — **mier**, *qui primum locum obtinet in regis (of reginae) consilio*; — **misse**, *propositio*; *sumptio*; pl. ook *proposita*; *prima*; *superiora*.

prent, *imago*; — **en**, zieh iets in het geheugen p., *tradere of mandare alqd memoriae*; iets heeft zich diep in iems geheugen g., *alqd in memoria alcus penitus insedit*; in de ziel, *alqd penitus inhaeret animo of*

in mente; verg. geheugen; inprenten.
prerogatief, *praerogativa* (Ulp.); iem. een p. toestaan, *rem alci praecipue dare*; overdr. ius.

present, z. aanwezig; geschenk; —**een**, z. aanbieden; rondsien; voorstellen 2; —**ie**, z. aanwezigheid; —**ie**-**geld**, *conventicium*.

pre-servatief, z. voorbehoedmiddel; —**sideeren**, *praesidere* (Plin. ep.); bij of in iets p., *praesidere alci rei* (b.v. *spectaculis* Suet.) of *praesesse alci rei* (b.v. *comitiis*); den senaat p., *senatum habere*; *praesidere* (Plin. ep.). —**sident**, is *qui praesidet*; van den senaat, ook *qui senatum habet*; van de volksvergadering, *qui comitiis praesit*; van de rechtbank, *qui iudicio praesit* of *iudicium exercet*; —**sidentchap**, door omschr., b.v. iem. het p. bij iets opdragen, *praeficere alqm alci rei*.

pres-sen, *conquirere* (b.v. *militis*); iem. voor den militairten dienst p., ook *cogere alqm ut militet*; *rapere alqm ad delectum*; matrozen p., *navas invitos cogere in classem*; n. *ad delectum rapere*; —**sing**, *conquisitio*; door omschr.; —**tatie**, *quod quis praestat* (b.v. wetenschappelijke, in litteris); —**teeren**, *praestare* (alqd); —**tige**, *authoritas* (wordt geschokt, *imminuitur*).

pret, z. genoegen; p. maken, *ludere*.

preten-dent, z. kroonpretendent; ding-ger; —**sie**, *postulatio*; een p. op iem. hebben, *alci alqs pecuniam debet*; pp., *fastidium* (kieschkeurigheid); —**tieus**, *fastidiosus* (kieschkeurig).

prettig, *iucundus*; bellus; adv. *iucunde*; belle (b.v. *navigare*); verg. ook aangenaam; genoe-glijk.

preutsch, *asper*; *superbus*; *fastidiosus*; *saevus*; de mooie meisjes zijn p., *fastus inest pulchris* (Ov.); —**heid**, *asperitas*; *superbia*; *fastidium*; *fastus*; *saevitia*.

prevelen, z. mompelen; gebeden p., *preces concipere* (Ov.).

prieel, *umbraculum*; *trichila* (loofhut); *papilio* (paviljoen; Lamprid.).

priem, *subula*.

priester, *sacerdos*; *pontifex* (opperpriester); *flamen* (voor een bepaalde godheid, in t. bijz. voor Juppiter, Mars en Quirinus, *f. Dialis, Martialis en Quirinalis*); *antistes* (hoofd van een tempel; ook overdr., b.v. een p. van Themis, *iuris a.*); *clericus* (geestelijke, Eccl.); —**ambt**, *sacerdotium*; *munus sacerdotale*; *pontificatus*; *flaminium*; een p. bekleeden, *sacerdotio praesse*; —**dom**, = de priesters, z. priester; —**es**, *sacerdos*; *flaminica*; *antistita* (verg. priester); er worden alleen pp. aangesteld, *sacrificia per mulieres et virgines confici solent*; —**heerschappij**, *dominatus sacerdotum*; —**kaste**, *sacerdotum corpus* of *ordo*; —**lijk**, *sacerdotalis*; *pontificalis* of *pontificius*; *clericatus* (Eccl.); door den gen. *sacerdotis* (of *um*) of *pontificis* (of *um*); p. waardigheid, *sacerdotium*; bekleed zijn met de p. waardigheid, *praeditum esse sacerdotio*; —**mutts**, *apex* (in t. bijz. van den flamen); —**schap**, = priesterambt; = de priesters, z. priester; —**stand**, *ordo sacerdotum*; *clericatus* (de geestelijke stand, Eccl.); —**wijding**, *consecratio* (Ict.); de p. ontvangen, *inaugurari*; verg. wijding.

prik, *ictus*; *punctum*; iem. een p. geven, *pungere alqm*; iem. een p. met een naald geven, z. naaldeprik; —**je**, *punctiuncula*; iem. een heel klein p. geven, *perlevis alqm pun gere*; —**kel**, 1) eig. *stimulus*. — 2) overdr. *stimulus* (tot iets, *alcius rei*); *incitamentum* of *irritamentum* (*alcius rei*); *invitamentum* (b.v. *invitamenta quibus ad discendum moveamur*); *illicebra* (lokmiddel; *alcius rei*, b.v. *maxima i. peccandi*); iets is een p., een sterke p. voor iem. tot iets, *alqd aculeum alqm habet ad alcius animum stimulantium*; *alqd maxime acuit, stimulat* of *incitat alqm ad alqd*; —**kelbaar**, *irritabilis*; *amarus*; verg. lichtgeraakt; —**kelbaarheid**, *animus irritabilis*; verg. lichtgeraaktheid; —**kelen**, = prikken, bijten, *pungere*; = opwekken, *irritare* (b.v. *vicinus dives cupiditatem Sen.*); iets p. de nieuwsgierigheid, *habet alqd expectationem*; iets begeerte, *alqs cupiditate alcius rei incenditur*; *alqd alcius animum commovet*; iets toorn, *concitare* of *irritare alcius iram*; *iram alci acere*; iets ijver wordt g., *alcius studium incitatur*; = kittelen; iem. p. = boos maken, *alqm ad alcius iram irritare*; *exacerbare alqm*; = tarten, *lacerare alqm*; = uitdagen, *provocare alqm* (b.v. *ad certamen enz.*); = aanzetten, *stimulare*, *con-* of *incitare alqm ad alcius animum*; zoozeer prikkelde hen de schaamte, ook *tantos pudor stimulos admovit* (Liv.); iem. tot iets, *stimulare* (b.v. *quod nos ad perseverandum stimulat*; *animos ad perturbandum rem publicam*); *concitare* (b.v. *multitudinem ad arma*); *incitare* (b.v. *hominum mentes ad iram, odium, dolorem*; *alqm imitandi cupiditate*); *irritare* (b.v. *alqm ad certamen*; *animos ad bellum*); *acere* (b.v. *ceteros ad aemulandas virtutes*; *nec alta provincia militem magis ad virtutem*); —**keling**, *irritatio*; door omschr.; z. ook prikkel 2; kitteling; —**ken**, *pungere* (*alqm*; *alqm alqd re*); z. ook steken; —**tol**, *turbo*.

pril, p. jeugd, *prima infantia*; *infantiae initia* (pl.); sinds mijn enz. p. jeugd, z. ook van jongs af.

principle, *ratio* (b.v. *bona r. cum perditia configit*); z. verder beginsel 2; —**ieel**, pp. vragen, *generum universae quaestiones*; iets tot een p. vraag terugbrengen, *ad generis ipsius universam quaestionem referre alqd*; een p. verschil maken, *to genere disiungere* (b.v. *honestas a commodis*); er is een p. verschil tusschen deze zaken, *haec toto genere inter se differunt*; adv. *ratione* of *iudicio* (uit principe).

prins, = vorst, *principes*; *regulus*; = zoon van een vorst, *puer, adulescens* of *iuvenis regius*; *filius regis* of *principis*; —**es**, = vorstin, *principes femina*; = dochter van een vorst, *regia virgo*; *filia principis* of *regis*.

prioriteit, z. voorrang.

prisma, *prisma* (Mart. Cap.).

privaat, 1) adi. *privatus*; *proprius* (persoonlijk); *domesticus* (huiselijk); p. aangelegenheid, *res privata* of *domestica*; in een p. aangelegenheid, *privatae rei causa*; p. belang, *utilitas privata* of *domestica*; *commodum privatum*; mijn enz. p. belang, ook *utilitas mea* enz.; *commodum meum* enz.; *utilitas rei familiaris meae*; in zijn enz. p.

belang, *utilitate privata*; p. grondbezit, *ager privatus* of *proprius*; p. persoon, *privatus* of *homo p.*; adv. *privatim*; *domi*, verg. persoonlijk 2. — 2) subst. *sella*, verg. bestekamer; — **eigendom**, *res privata* (of pl.); iets is iems p., *res est alius privata*; opdat er in het geheel geen p. zij, *ut nihil suum cuiusque sit*; — **gebruik**, *usus meus* enz.; voor p. verkoopen, in *privatum vendere* (algd); — **onderwijs**, *institutio privata* of *domestica*; iems p. genieten, *institutione privata alcius uti*; het classale onderwijs verdient de voorkeur boven het p., *potior in scholis est eruditio quam domi*; — **persoon**, *privatus* of *homo p.*; z. verder particulier 2; — **proces**, *causa privata*; recht spreken in pp., *privata iudicare*; — **recht**, *ius civile*. **priv-atim**, *privatim*; *intra parietes* of *i. privatos p.*; *intra cubiculum*; — **ilege**, z. voorrecht; — **ilegieeren**, z. een voorrecht verliezen.

pro-baant, z. beproefd; — **beeren**, z. beproeven; — **bleem**, *quaestio*; *problema* (Sen.); — **blematisch** *dubius*; *incertus*; adv. *ambigue*; *dubie*.

pro-cedeeren, *legere agere*; *litigare*; *litem habere*; met iem., *cum alqo*; ook *litem agere adversus alqm*; *experiri cum alqo*; over iets, *litigare*, *agere* of *ambiguere* de *alga* re. (*cum alqo*); *certare* de *alga* re; subst. het p., *contentio forensis*; door omschr.; — **cedure**, = wijze van procedeeeren, *iudiciorum formulae*; = proces; — **cent**, z. percent; — **ees**, *lis* (strijd in rechten); *actio* (met het oog op de behandeling der zaak voor de rechtbank); *causa* of *res* (rechtzaak); *periculum* (met het oog op het gevaar dat iem. er bij loopt); een p. beginnen, *litem instituire*; *legere agere* (ook in *hereditatem paternam*); tegen iem., iem. een p. aandoen, *litem inferre alci* of *in alqm*; *litem alci intendere*; een p. met iem. hebben of voeren, z. procedeeeren; een p. voeren (van den advocaat), *causam* (*alcus*) *agere* of *defendere*; voor iems leven en vermogen, *causam pro capite et fortunis alcus dicere*; het p. winnen, *litem* of *causam obtinere*; *causa* of *iudicio vincere*; (van den aangeklaagde) *iudicium vincere*; verliezen, *litem* of *causam amittere* of *perdere*; *causa* of *lite cadere*; het komt tot een p., *res venit* of *adducitur ad iudicium*; het kwam tot een p., *venit in ius est*; het tot een p. laten komen, *summo iure experiri*; een p. opgeven, *causam deporre*; (van den advocaat) *causam susceptam affigere* (met opzet); zonder vorm van p., *indicta causa* (b.v. *alqm* eendennare, *occidere* enz.); door indennatus (b.v. *indemnatum alqm occidere*); — **ceskosten**, *summa* (sing.) of *sumptus* (sing.); *litis*; — **cessie**, *pompa*; in p., *sollemni pompa*; overdr. *continuato agmine*; een p. houden, *pompam ducere*; — **cesstukken**, *libelli*; *litis instrumentum* (Quint); — **ces-verbaal**, *perscriptio*; een p. van iets opmaken, *perscribere alqd*; verg. protokol.

pro-clamatie, *libellus* of *l. propalam positus*; *edictum* (verordening); — **clameeren**, z. uitroepen; — **consul**, *proconsul*; — **en-ratie**, z. volmacht; — **cureur**, z. zaakwaarnemer; — **dueceeren**, z. voortbrengen; — **duct**, z. voortbrengsel; (in de rekenkunde) *summa multiplicationis*; —

ductief, z. vruchtbaar 2; — **ductieleviteit**, z. vruchtbaarheid 2.

proef, 1) = met beproeven, proefneming, *temptatio*; *probatio*; *experimentum*; *periculum*; *periclitatio*; de of een p. nemen, *experiri*; *periculum facere*; een p. met iem. of iets nemen, iem. of iets op de p. stellen, *temptare*, *experiri* of *periclitari alqm* of *alqd* (ook met afh. vraag); *periculum facere alcus* of *alcus rei*; met het vergif de p. nemen op een bokje, *venenum in haedo experiri* (Suet.); iem. een paard op p. geven, *alci equum dare ut experiatur*. — 2) = bewijs, staal, *experimentum* (b.v. dit is de p. op de som dat, *hoc maximum est experimentum* met acc. c. inf.); *exemplum*; *specimen*; *documentum*; een p. afleggen, *specimen dare* (voor iem., *alci*); van iets, s. edere of *proponere alcus rei*; — **hondend**, *experimento probatus*; *igne perspectus* of *spectatus* (ook overdr.); — **je**, een p. van iets nemen, z. proeven 2; z. ook proef 2; — **neming**, z. proef 1; — **ondervindelijk**, *observatio rerum usu*; *experimentis* (b.v. *cognitum est*); *usu*; — **steen**, z. toetssteen; — **stuk**, *exemplum*; *specimen*.

proesten, z. niesen; uitproesten.

proev-e, z. proef; — **en**, 1) = den smaak van iets onderzoeken, *gustare*, *explorare* of *libare alqd* (Tac.); = den smaak van iets waarnemen, *sentire gustatum alcus rei*; *sentire* (b.v. *gustatus qui sentire eorum quibus vescimur genera debet*). — 2) iets of van iets p., *libare alqd* (b.v. *angues iocur Liv.*); *gustare* (b.v. *ne aquam quidem*); ook *civilem sanguinem*; *animus partem liquidae voluptatis et liberatae*; *degustare* (b.v. *carum*); ook *eandem vitam*; subst. het p., *gustus* (Tac.); door omschr.

prof-aan, *profanus*; — **auceeren**, *polluere* of *violare alqd*.

pro-feet, *vates*; *fatidicus*; *propheta* (Eccl.); spreekw. geen p. is geëerd in zijn eigen vaderland, *suis domestica plerumque sordent* (Plin.); *sordeo meis*, *ut plerumque domestica* (Plin.); *non est propheta sine honore nisi in patria sua* (Vulg.); — **fessie**, z. beroep 1; — **fessor**, — **oraat**, z. hoogleeraar, aarsambt; — **feteeren**, *prophetare* (abs. en *alqd* Eccl.); z. verder voorstellen; — **fetes**, *vates*; *fatidica*; *prophetis* of *prophetissa* (Eccl.); — **fetie**, *prophetia* (Eccl.); z. verder voorspelling; — **fetisch**, *propheticus* (adv. e Eccl.); z. verder voorspellend; — **fil**, en p., *obliquus* (b.v. *imago Plin.*); iem. en p. afbeelden, *obliquum alcus imaginem facere* (Plin.); en p. schilderen, *transversum* (b.v. *bozem*) *pingere* (Plin.); — **sijt** enz., z. voordeel enz.

pro-gramma, *libellus*; — **jeetiel**, *telum*; *missile telum*; *tormentum* (uit het zware geschut); — **ietariër**, *proletarius* (Rom. burger uit de laagste censusklasse); pl. (alg.) *egentes*; — **loog**, *prologus* (ook als pers., Ter); — **motie**, z. bevordering.

prompt, z. stipt; p. betaling, *pecunia praesens*.

pronk, *ornatus*; *ostentatio* (uiterlijk vertoon); te p. stellen, z. uitstallen; aan de kaak stellen 2; z. verder praal; opschik; vertoon; — **bed**, z. praalbed; — **en** enz., z. pralen enz.; — **gewaad**, *vestis insignis*; — **juweel**, overdr. *decus*; *ocellus* (Catull.);

verg. -stuk; —rede, commissio (Suet.); —stuk, opus singulare of insigne; res sumptuosissimi operis; ornamentum; dat p., illud insigne; een p. van een dekkleed, stragulum magnificens operibus pictum; —tafel, abacus; —ziek, —zucht, z. praalziek, prachtlievend, praalzucht, pracht-lievenheid.

proof, praeda (verg. buit); overdr. een p. der vlammen worden, z. in vlammen opgaan 1; een p. van den dood worden, morte absumi; ten p. zijn aan iets, cruciari of excruciaci alqā re; distrahi (b.v. tot in curas eorum animi Liv.).

prop, (om iets dicht te stoppen) spissamentum; obturamentum (Plin.); verg. stop.

proportie, —symmetrie der deelen onderling, proportio, symmetria; = afmeting, mensura; dimensio; verg. verhouding; —ioneeren, goed geproportioneerd, z. evenredig.

prop-pen, farcire of infarcire (alqđ in alqđ); proppend vol, = —vol, rejerfus of referatissimus (alqđ re; ook met gen. of abl. van perss.).

pro-praetor, pro praetore; praetor; praetorius; van den p., praetorius (b.v. provincia; domus); —pylaeën, propylaea.

proscriptie, proscriptio; —lijst, tabula of proscriptio t.; op de p. brengen, in proscriptorum numerum referre (algm.).

pros-eliet, proselytus (Eccl.); —odie, versuum lex et modificatio; prosodia (Varr.); een fout tegen de p., peccatum in versu;

—odisch, prosodiacus (Mar. Victor); —opopee, z. personificatie.

pro-lectie, tutela; gratia; hooge p., amicitiae eorum, qui apud algm. potentem potentes sunt; —test, intercessio (b.v. tribunicia); luid p., reclamatio; verg. tegenspraak 1; p. aantekenen, z. —testeeren, intercedere (van een tribuun; tegen iets, alci rei, b.v. legi); (luid) reclamare (alci rei); verg. zich verzetten 2; —tokol, tabulae; tabellae; acta (pl.); —commentarius; een p. van iets opmaken, z. iets —tokolleeren, alqđ in tabulis consignare; alqđ in tabulas of in commentarios referre; perscribere alqđ (b.v. senatus consulta); subst. het p., perscriptio;

—viand, commeatius; res frumentaria; frumentum; p. halen, commeatum petere; frumentari; z. verder levensmiddelen; van p. voorzien, z. —viandeeeren, het leger p., commeatum of frumentum exercitui providere; zich p., rem frumentarium providere; rei frumentariae prospicere; —viandee-ring, res frumentaria; (= het proviandeeeren) frumentatio; —viandmeester, praefectus rei frumentariae (alg., Tac.); praefectus annonae (in de stad); —viand-schip, navis frumentaria; —viandwezen, res frumentaria.

provin-ciaal, provincialis; subst., z. provinciebewoner; —cialisme, verbum regionibus quibusdam magis familiare; —cie, provincia; regio (landstreek); een land tot een p. maken, terram in provinciam of in provinciae formam redigere; de p. verlaten (van een proconsul enz., wiens ambt om is), decedere provinciā, ex of de p. (subst. decessus of -io); tot de p. behoorend enz., provincialis; provinciae; —ciebewoner, provinciae incola; provincialis (gewoonl. pl.);

—ciestad, oppidum; municipium; —cie-stadje, oppidulum.

provi-sie enz., z. voorraad enz.; —sio-neel, qui ad tempus fit; ad t. factus enz.; p. commando, fiduciarum imperium (Curt.); adv. ad tempus (voor een tijd); interim (intusschen).

pro-voost, custodia; —za, oratio of o. soluta; prosa of p. oratio (Sen.); —zaisch, eig. solutus (verg. conscribere passis verbis, soluto locutu, liberā oratione Apul.); solutae of prosae orationis; adv. soluta of prosa oratione; overdr. abiectus (b.v. senarii; oratio); exilis of ieiunus; adv. exiliter of ieiune;

—zaschrijver, orator (legenst. poëta); scriptor; pp., ook prosarum scriptores (Epic.); —zawerk, opus prosa of soluta oratione compositum of scriptum.

pruik, capillamentum of galerus (Suet.; verg. Ov. Am. I. 14.39; nunc tibi captivos mittet Germania crines enz.).

pruil-en, morosum esse; —er, homo morosus.

prulm, prunum; —eboom, prunus.

prul, res nullius pretii; res minuta; pp. (b.v. van bekers), luteum negotium (Cic.); verg. vod; —dichter, malus poëta; p. nescio quis; —lewerk, opus inscite factum; —schrijver, scriptor imperitus.

prutelaar enz., z. brompot enz.

prijken, conspici; splendere; conspicuum esse; in goud en zilver p., insignem auro et purpura conspici; z. ook pralen.

prijs, 1) = handelswaarde, pretium; hooge, magnum of impensum; lage, parvum of vile; voor een hoogen p., magno of impenso pretio (verg. duur 1); voor een lagen p., parvo of vili pretio (verg. goedkoop); voor een billiken p., quanti aequum est; voor welken p., quanti; voor elken p., pretio quantumcumque; quantumcumque; tot elken p., utique (b.v. huius u. redimendi Epicedae cura erat ingens); per aequa per iniqua (b.v. concordia civium reconcilianda civitati); omni of quocumque ratione; omni of quocumque modo; quocumque condicione; in p. zijn, in pretio esse; pretium habere; hoog, magno of impenso pretio venire; magnum pretium habere; laag, vilis venire; parvum pretium habere; wat is de p. hiervan, quanti hoc venit; quanti constat; (= wat is de p., die hiervoor gegeven is) quanti hoc emptum; p. van het graan, z. graanprijs; de p. van iets stijgt of slaat op, pretium alcius rei augetur; alqđ carius fit; alqđ carius venit; den prijs van iets doen opslaan, z. verhoogen 2; de p. van iets daalt, slaat af, pretium alcius rei minuitur of deminuitur; alqđ vilis fit; alqđ vilis venit; den p. van iets afslaan of verminderen, pretium alcius rei minuere of deminuere; maken dat de pp. dalen, levare pretia (b.v. alqđ re frugum Tac.); overdr. iets op p. stellen, magni facere of aestimare alqđ; amplexari alqđ; alci rei multum tribuere; ik stel het op p. dat, mihi gratum est quod met ind.; ik zal het op p. stellen indien, mihi gratum erit si met ind. — 2) = belooning, praemium; palma; lous; den p. behalen, praemium auferre; palmam accipere of ferre; den eersten, tweeden, derden, primas, secundas, tertias ferre; iem. den p. toekennen, palmam dare alci; den eersten, alci primum praemium tribuere; alci

primas deferre; in den wedstrijd der vrouwen werd de p. aan Lucretia toegekend, *muliebris certaminis laus penes Lucretiam fuit* (Liv.); er staat een groote p. op iets, *magnum alci rei propositum est praemium* (verg. ook hoofd 1 b).

prijs-bepaling, aestimatio (schatting van den prijs); —**geven**, iets of iem. p., *prodere, proicere* of *prodere* et *proicere* alqm of alqd; *destituere* alqm; *dimittere* alqd; zijn leven p., *mori se offerre* of *obicere*; iem. of iets aan iets of iem. p., *obicere* alqm alci of alci rei (b.v. *morti*; *crudelitati*; *libertati*); *prodere* alqd alci (b.v. *aquilam hostibus*) of alqm ad alqd (b.v. *commilitones ad caedem*); *proicere* alqm ad alqd (b.v. *legiones ad inconsumtum pugnam*); *subicere* alqm alci rei (b.v. *Galliam servituti*); zijn leven aan de woede der burgers p., *vitam furori civium proicere*; een stad aan plundering p., *urbem diripiendam concedere* of *permittere*; u. *direptioni relinquere*; aan de vlammen, z. in vlammen doen opgaan 1; z. ook blootstellen; zich p. (tot ontucht), *puicitiam suam prostituere* (Suet.); aan iem., *prostrernere* alci *puicitiam* (Suet.); iem. aan iem. p., *prostrernere* alqm alci (b.v. *quas saepe excoletis prostravit* Suet.); —**je**, *parvum pretium*; voor een p., *parvo de minimo* (b.v. *emere; vendere*); verg. voor een appel en een ei; overdr. een p. verdienen, *laude dignum esse*; —**vrage**, *questio cum praemio proposita*.

prijzen, laudare (alqm; alqd; ook *hoc in Agrippina* quod Tac.); *collaudare* (alqm; alqd; *alqm quod*); *praedicare* (met ophef; alqd; *laudes alcius*); *celebrare* (vieren; alqd); *probare* (goedkeuren; alqm; alqd); iem. buitengewoon enz. p., z. hemelhoog; uitbundig; iem. gelukkig p., *beatum praedicare* alqm; aan iem. niets dan zijn schoonheid te p. vinden, *alcus, praeter formam nihil laudare*; verg. ook verheerlijken; lof toezwaaien; —**enswaardig**, z. lofw aardig.

psalm, (Eccl.) *psalmus*; een p. zingen, *psalmum deo dicere*; de pp. Davids, *psalterium*; —**gezing**, *psalmodia*; —**ist**, *psalmista*.

pseudoniem, *falsum nomen*; onder een p., *falso nomine*.

puberteit, pubertas.

publicatie, z. bekendmaking; —**bliceren**, z. publiek maken 1; uitgeven 1; —**blick**, 1) adi. *publicus*; het is een p. geheim, *arcanum promiscue patet* (Sen.); z. ook geheim 1; p. opinie, *opinio hominum* of *vulgi*; *opinio et fama*; *opinio*; *omnium*, *hominum*, *vulgi* of *communis aestimatio*; *iudicium publicum*; iem. staat slecht aangeschreven in de p. opinie, *male de algo ab hominibus existimatur*; door de p. opinie geoordeeld, *existimatione damnatus*; p. recht, *ius publicum*; iets p. maken, *in medium proferre* (b.v. *litteras*); in *vulgus edere* (b.v. *foedera ac leges*); *patefacere* (b.v. *consilia*); *divulgare* (b.v. *rem sermonibus*); *publicare* (b.v. *acta diurna* Suet.); z. ook uitgeven 1; als subst., in het p. verschijnen, zich in het p. vertoonen, in *publicum prodire*; niet, *publico carere*; p. abstinere (Suet.); *domi se tenere*; z. verder openbaar; bekend 1. — 2) subst. = de men-

schen, *homines*; *populus*; *vulgus* (de groote hoop); *conventus* (bij een proces enz.); *spectatores*, *theatrum* (of pl.) of *consessus* (in den schouwburg enz.); plaats voor het p., *theatrum*; *cavea*; *auditores* (toehoorders); *corona* (kring van toehoorders); *lectores* (lezers); de stem van het p., z. publiek 1. p. opinie; volgens het oordeel van het p., *id quod homines arbitrantur*; onder den bijval van het p., *secundo populo*; de zaak voor het p. brengen, *rem vocare in medium*; iets voor het p. toegankelijk stellen, *publicare* of *in usum populi p. alqd* (Suet.); het toenmalige, tegenwoordige p., *homines qui tum erant, qui nunc sunt*; mijn gewoon p., *qui audire me soliti sunt*.

pudding, *scribita* (b.v. *frigida* Petr.).

puik, adi. *optimus*; *optimae notae*; subst., z. bloem; keur.

puimsteen, *pumex* (adi. *pumiceus*).

puin, *rudus*; *agger* (als metariaal voor een dam); in p. liggen, *ruduberibus completum esse*; *ruinis stratum esse*; *dirutum esse*;

—**hoop**, *ruina* (gewoonl. pl.); pp., *ruinae*; *rudera*; *parietinae* (overblijfselen van muren); *reliquiae* (b.v. *fumantes reliquias extinguere*); *vestigia* (b.v. *in vestigiis huius urbis*); tot een p. worden, *frangi*; *ruinis collabi*; tot een p. maken, *diruere* (alqd); op de pp. van de stad, *in cinere urbis*.

puist, —**je**, *pusula*; —**ig**, *pusulosus* (vol puisten).

punt, 1) = uiteinde, *extrema pars*; p. van de staart, *extrema cauda*; van de tong, *prima lingua*; van een hoorn, *summum cornu*; in een p. uitloopen, in *acutum desinere* (b.v. *barba* Amm.); verg. teeloopen; in 't bijz. = spits, *acumen*; *acies* (b.v. *hastae*); *cuspis* (van een lans, pijl of stang); *muero* (van een zwaard of dolk); *spiculum* (van een speer of pijl); *ferrum* (het ijzer van een werpspies); werpspiesen met ijzeren p., *iacula praefixa ferro* (Liv.); = top. — 2) = plaats, *locus*; hoogste p., z. top; toppunt; het hoogste p. van den berg, *summum mons*; de hoogere pp., *loca superiora*; de naaste pp. van het vasteland, *proxima continentis*; op één p. bijeen trekken, verzamelen, z. samentrekken 1; op het p. staan of zijn te, *parare* met inf.; in *eo est* (onpersoonl.) ut met conl.; door het part. fut. met *esse*. — 3) = deel pars; *res* (zaak); *locus* (in een onderzoek of geschrift); door het neutr. van een pron., b.v. de volgende pp., *ea quae sequuntur*; dat p., *illud*; die beide pp., *illa duo*; ook maar in één p., *vel minimum* of *minima ex parte*; op dit p., *in hoc*; *hac in re*; *hoc in genere*; in *hanc partem* (b.v. *peccare*); de voornaamste pp., *res summae*; p. voor p., *singillatim*; *articulatim* (b.v. *ea nunc a. distincteque dicuntur*); door *singuli* (b.v. alles p. voor p. beantwoorden, *respondere singulis*); ongaarne blijf ik bij dit p. stillstaan, *in hunc partem, orationis moror*; p. van aanklacht, *crimen*; dit... maakte alleen een p. van beraadslaging uit, *ea modo ... consultatio fuit* (Liv.). — 4) = staip, *punctum* (ook in de wiskunde; als leesteeken, *Gramm.*; bij het spel, b.v. *quadrigenis in punctum sestertis aleam lusit* Suet.).

puntbaard, *barba in acutum desinens* (Amm.); —**dicht**, *epigramma* (op iem., in

alqm); —**en**, *acuere* of *exacuere* (*alqd*); (van voren) *praeacuere* (*alqd*); —**ig**, *acutus*; *praeacutus* (van voren, b.v. *trabes*); *fastigatus* (spits toeloozend); p. uitloopen, z. in een punt uitloopen 1; overdr. *argutus* (b.v. *dicta*).

pupil, van het oog, *pupula*; *pupilla*; = onmondige, *pupillus* (f. -a; adi. *pupillaris*).

purgeer-en, *purgare*; subst. het p., *purgatio*; —**middel**, *medicamentum deductorium* (Cels.); een krachtig p. zijn, *alvum ciere vehementissime* (Plin.); als p., *purgationis causa*.

purist, *puri sermonis exactor diligentissimus*.

purper, 1) adi. = purperen. — 2) subst. *purpura* (verfstof en geverfde stof); *conchylium* (verfstof); *murex* of *ostrum* (poët.); met p. geverfd, *conchyliatus* (b.v. *peristromata*); = kleed van p., ook *vestis purpurea*; *amiculum* of *pallium purpureum* (purperen mantel); *paludamentum* of p. *purpureum* (purperen veldheersmantel); in p. gekleed, *purpuratus*; —**en**, *purpureus*; *purpureo colore*; *conchyliatus*; p. rand, *clavus* (aan de tunica); z. ook purper 2; —**kleurig**, z. purperen; p. worden, *purpurascere*; —**rood**, z. purperen; —**slak**, *purpura* of *murex* (Plin.); *conchylium* (Lucr.); —**verf**, z. purper 2.

put, *puteus*; het was daar zoo donker als in een p., *tam tenebrae ibi erant quam in puteo* (Plaut.); de om een p. opgemetselde mond, *puteal*; spreekw. den p. dempen als het kalf verdronken is, *clipeum post vulnera sumere* (Ov.); *aquas infundere in cinerem* (Quint.); —**ten**, *haurire*; *promere* (b.v. *aquum ex puteo*); overdr. *haurire*; *promere* (b.v. *quasi sedes e quibus argumenta promuntur*); de benodigde gelden uit de schatkist p., *sumptum ex aerario haurire*; iets uit de bronnen n., *alqd a fontibus haurire*; uit onbetrouwbare bronnen, h. *ex vano* (Liv.); —**ter**, *carduelis* (vogel).

puur, z. zuiver.

pijl, *paenula*; in een p. gekleed, met een p. aan, *paenulatus*.

pijl, *sagitta*; *missile* (gewoonl. pl.) of *telum* (eig. elk werptuig); als een p. uit den boog, z. pijlsnel; pl. overdr. *tela* (b.v. *t. invidiae adhaerescunt in alqo*); *aculei* (b.v. *aculeis satirae pungi*; verg. ook verschietten 2);

—**er**, *pila*; —**koker**, *pharetra*; een p. dragend, *pharetratus*; —**schot**, *coniectus* of *ictus sagittae*; (als afstand) *teli iactus* of *coniectus* (b.v. *extra t. iactum* of *coniectum*); door een p. getroffen worden, *sagitta feriri*; —**snel**, *velocissimus* (adv. -e); adv. ook *incredibili celeritate*; —**spits**, *sagittae spiculum* of *aculeus*.

pijn, *dolor*; iets doet (= veroorzaakt) p., *alqd dolorem facit* of *efficit*; iets doet iem. p., p. hebben aan of in iets, *dolet alqd*, *alci alqd* (b.v. *d. mihi pes*; *dolent oculi*); *laborat alqd* (b.v. *artus alcius laborant*); *dolore alcius rei affici* of *affectum esse*; iets doet iem. hevige p., hevige p. aan of in iets hebben, ook *magnum alcius rei* (b.v. *articulorum dolores habere*; *condoluit alqd* (b.v. *mihi de vento caput* Plaut.; *dens*; *pes*); p. hebben, z. lijden (lichamelijk) 1; de schoen doet mij p., *calceus me urit*; overdr. iets doet iem. p., *pungi* of *morde* *alqm alqd*; *alqd alci dolorem affert*; z. ook verdriet; —**appel**, *pinex* (Col.); —**bank**, *eculeus*; *tormenta* (pl.); iem. op de p. leggen, *alqm in eculeum imponere* of *conicere*; *alqm dare in tormenta* of *dedere tormentis*; *tormenta alci admove*; op de p. liggen, *eculeo torqueri*; *tormentis excruciar*; de slaven op de p. verhooren, *quaestionem habere de servis*; op de p. sterven, *extortum mori*; *cruciatus perire*; —**boom**, *pinus*; —**boombosch**, *pinetum*; —**boomhout**, *taeda*; —**boomhouten**, *pinus*; —**boomwoud**, z. —bosch; —**igen**, *torquere* (*alqm*); z. verder martelen; —**iger**, —**iging**, —**kamer**, z. *folteraar*, —**ing**, —**kamer**; —**lijk**, *acerbus*, *gravis*; *qui dolorem facit*, p. zijn, *dolorem facere*; hij maakte de operaties minder p., *medendi cruciatus detraxit* (Plin.); overdr. *acerbus*; *molestissimus* (zeer onaangenaam); adv. p. door iets aangedaan worden, *offendi* of *angi alqd re*; p. nauwgezet, *nimum diligens*; *religiosus*; p. nauwgezetheid, *religio*; —**lijkheid**, *acerbitas*; —**stillend**, *mitigatorius* (Plin.); *mitigativus* (Cacl. Aur.); p. middel, *delenimentum* (Sen.); overdr. *fomentum*; verg. lenigingsmiddel.

pijp, z. buis; (= fluit) *fistula*; spreekw. naar iems pp. dansen, *totum se fingere et accommodare ad arbitrium et nutum alcius*;

—**aarde**, *Samia terra*; —**er**, *fistulator*.

pyramid-aal, —**e**, z. piramidaal, -e.

Q.

qua-draat, *quadratum*; *figura quadrata* (Plin.); in het q., *in quadratum* (Plin.); tien voet in het q., *deni in quadram pedes* (Quint.); —**draatgetal**, *numerus quadratus*; *dynamis* (Arnob.); —**dratuur**, *quadratura* (Gromat.).

quaest-ie, z. kwestie; —**or**, *quaestor*; ambt van q., = —uur, *quaestura*.

qualificatie, —**ficeeren**, z. naam 1, noemen 1; —**tatief**, *genere*; q. en quantitatief aan iets beantwoorden, *pariter aequaliterque respondere alci rei*; verg. quanti-

tatief; —**teit**, z. hoedanigheid.

quantitatief, *multitudine*; *numero*; alleen kwalitatieve, geen q. waarde hebben, *genere valere*, *non magnitudine*; niet q., maar kwalitatief beoordeelen, *non numero, sed pondere iudicare*; —**teit**, z. hoeveelheid.

—**um**, *pars* (deel); z. verder hoeveelheid.

quarto, *forma quaternaria*.

quasi, z. kwansuis.

quint, *diapente* (Vitr.); —**essens**, *flos* (*alcius rei*); *caput* (b.v. *civilis prudentiae*).

quit-antie, *apocha* (Ict.); een q. (voor iets)

schrijven, *apocham conscribere*; *acceptum* (alqd) *testari*; —**ceeren**, iets q. (= als ontvangen erkennen of boeken), *acceptum alqd*

testari of *referre*; —**te**, q. zijn met iem., *pares rationes cum alqo habere* (Tac.). **quotum**, *pars*; *portio*; *summa* (som).

R.

ra, *antenna*.

raad, **1**) = beraadslaging; bij zichzelf te rade gaan, *se in consilium adhibere*; met iets ter r. gaan, z. rekening met iets houden 2.

—**2**) = raad, dien men geeft, *consilium*; op r. van iem., *alqo auctore of suasore*; *alqo suadente of hortante*; *de consilio alcius*; iem. r. geven, *consilium dare alci*; *consilii auctorem esse alci*; iem. een goeden r. geven, *alci rectum c. dare*; een zeer heilzamen r., *maxime utilia alci suadere*; iem. den r. geven te, z. raden te 1; den vriendschappelijken r., *alci amico animo praecipere ut met conii*; goeden r. geven, *bene praecipere*; verg. raden 1; als ik je een r. mag geven ... *me auctore*; iem. om r. vragen, iems r. inwinnen, *consulere alqm*; *petere auxilium ab alqo*; naar iems r. luisteren, iems r. aannemen, *sequi alcius consilium*; *alcius consilio uti*; *alcius consilio parere*; naar goeden r. luisteren, *bene monenti obedire*; *bene monentem sequi*; met r. en daad, *opera et consilio*; *consilio atque opibus*; een mooie raad (iron. uitroep), *pulchre suades*; spreekw. kwade r. schaaftt allermeest den raadsman, *malum consilium consulti pessimum* (Varr.). —**3**) = middel, *via*; *ratio*; *consilium*; ten einde r. zijn, geen r. weten, z. radeloos zijn; geen anderen raad weten, *aliam rationem non invenire*; daar goede r. duur was, *cum omnia consilia frigerent*; hier is goede r. duur, *hic consilium haeret*; r. schaffen, *invenire viam rei expediendae*; tegen iets, *remedium invenire alci rei*; voor iets, *consulere alci rei*; *expedire alqd*; spreekw. komt tijd, komt r., *gladiatori in harena capiti consilium* (Sen.). —**4**) = raadsvergadering; lid van den r., z. senator.

raad-geefster, *auctor*; —**gever**, *auctor*; *consultor*; *consiliarius*; iem. tot r. hebben, *alcius consilio of consiliis uti*; zijn gewone r., *is cum quo consulare solet*; ik ben zijn r., *meis consiliis utitur*; *mecum consulare solet*; iems r. zijn, ook *consilio alqm regere*; het volk heeft slechte rr., *populus malis utitur ministris*; —**geving**, *suasio* (het raadgeven); = raad 2; —**huls**, *curia*; —**plegen**, *consulere alqm*; *alqm de alqare*; *in consilium adhibere (alqm)*; *adhibere* (b.v. *locorum peritos*); de Sibyllinsche boeken r., z. inzien 1a; de annalen r., *replacare annalium memoriam*; intr. = beraadslagen; —**pleger**, *consultor* (in 't bijz. oclent van een rechtsgelerde); door omschr.; —**pleging**, *consultatio* (in 't bijz. van een rechtsgelerde); door omschr.

raadsbesluit, alg. *consilium*; r. der goden, *numen divinum*; in 't bijz. = senaatsbesluit.

raadsel, *aenigma*; *ambages* (pl.); raadselachtige taal of handeling; dit is een r. voor

mij, *hoc non intellego*; —**achtig**, *obscurus* (duister); *ambiguus* (dubbelzinnig); *perplexus* (moeilijk te ontwarren); *mirabilis* (wonderlijk); het r. van iets, *obscuritas alcius rei*; adv. *obscure*; *per ambages*; verg. ook raadsel; —**achtigheid**, *obscuritas*. **raadsheer**, *consiliarius*; = senator.

raadsdag, *consilium*.

raads-lid, z. raadsheer; —**man**, z. raadgever; —**vergadering**, —**zitting**, *consilium*; *concilium* (b.v. *deorum of caelestium*); = senaatsvergadering.

raad-zaal, *curia*; —**zaam**, *utilis*; het schijnt r. te, *ratio est met inf.*; het is raadzamer, *satius est of praestat* (met inf.); verg. dienstig.

raaf, *corvus*; spreekw. een witte r., *corvo rario albo* (Iuv.); *avis alba* (Cic.); *rara avis* (Pers.); hij steelt als de rr., *nil est illo furacius* (Mart.).

raak, r. schieten, z. treffen 11a; overdr. die is r., *hoc habet* (Plaut.); luk of r., *temere*; t. ac *fortuito*.

raam, z. lijst 1; venster.

raap, *rapum*.

raar, *mirus*; *novus*; verg. wonderlijk.

raaskallen, *delirare*; *deliramenta loqui* (Plaut.).

raaf, *favus*.

rabbi, *rabbi* (Hier.).

rad, **1**) subst. *rota*; overdr. het r. van Fortuin, *Fortunae rota* (Cic.); iem. een r. voor de oogen draaien, *alci glaucum ab oculis obicere* (Plaut.); z. ook bedotten. —**2**) adj. = snel; iem. met een r. tong, *vir lingua promptus*; —**beslag**, *ferrum quo rotae vincuntur*; *canthus* (Quint.); —**braken**, iem. r., *corpus alcius tormentis dilacerare* (Tac.); *fractis cruribus occidere alqm* (Amm.); overdr. de woorden r., *verba corrupte pronuntiare*; —**draaler**, *princeps seditionis*, *sceleris of consilii*; *dux of caput conspiratorum*; *auctor seditionis of discordiae*.

rad-eloois, *inops consilii*; r. zijn, ook *defecti consilio ac ratione*; —**elootheid**, *consilii inopia*; in zijn r., *deficiente consilio*; —**en**, **1**) = raad geven, *consilium dare*; iem. iets r., iem. r. te, *suadere alci alqd*; s. *alci ut met conii* (niet te, ne); *alci auctorem esse alcius rei* (ook *hoc enz. tibi auctor sum*); *alci a. esse ad alqd faciendum of faciendi alqd*; *alci a. esse ut met conii*; (vermanend of aansporend) *monere of admonere alqm ut met conii*; *censere* (vooral bij het motiveeren van zijn stem, b.v. *bona censuerunt reddi of reddenda*; ook *met ut en conii*); ik r. je te (d. i. je moet), *melius est met acc. c. inf.* (b.v. *alibi te melius est quaerere hospitium tibi* Plaut.); goed, verkeerd r., *recte, male suadere*; iem. verkeerd r., *male alcius rebus of utilitati consulere*; zich laten r., z. naar

goeden raad luisteren 2; door iem., z. naar iems raad luisteren 2. — 2) = gissen; door gissing vinden, *coniecturā assequi* (alqd); = oplossen, *solvere* of *explicare* (b.v. *aenigma*); iem. iets te r. geven, *temptare acumen ingenii*; gij hebt het juist g., *rem ipsam putasti* (Ter.); iems plannen r., *praecipere alius consilia*.

rad-heid, z. snelheid; r. van tóng, *linguae celeritas*; — **leaan**, *totus* (geheel); **fortis** (krachtig; b.v. *consilia*); adv. *radicitus*; **penitus**; r. genezen, *persanare* (alqd); — **ijs**, *radix*; *radicula*; *raphanus*.

rafel, *floccus*.

ragebol, *caput turpiter hirtum*.

rak-ellings, *strictim*; r. ergens langs gaan, *stringere* alqd; — **en**, tr. = aanraaken; elkaar r., *inter se contingere* (b.v. *trabes*); = treffen 1 l a; overdr. z. aangaan 2; intr. = geraken; z. ook de woorden, waarmede „raken” verbonden wordt; — **ker**, z. deug-niet.

ram, *aries* (adi. *arietinus*); — **en** enz., z. schatten 1; — **enas**, *raphanus*; — **meien**, *arietibus quatere* (b.v. *muros*); — **melaar**, als kinderspeelgoed, *crepitaculum* (b.v. *puerile* Quint.); — **meien**, *crepare*; *crepitare*; *tinnire*; overdr. ik r. van den honger, *mihi inanitate intestina murmurant* (Plaut.); subst. het r., z. gerammel.

ramp, *malum*; *casus* of c. *adversus*; calamitas; *clades*; *incommodum*; verg. ongeluk; — **spoed**, *fortuna adversa*; *res adversae* of *afflictiae*; *aerumnae*; — **spoedig**, *miser*; *calamitosus*; *aerumnosus*; — **zalig**, *fatalis* (b.v. *bellum*); *aerumnosus* (b.v. *pater*); *miser*; verg. ongelukkig; — **zaligheid**, *miseria*.

rand, eig. *margo*; *ora*; *labrum* (van een gracht; van een drinkhoorn, b.v. ze maken er zilveren r. aan, *ab labris argente circumcludunt*); *clavus* (aan de tunica); *limbus* (zoom); *crepido* (gemetselde r.); ook door *extremus* (b.v. de r. van den heuvel, *extremus tumulus*); overdr. aan den r. des verderfs zijn, *in summo discrimine esse* of *versari*; op den r. des verderfs brengen, *ad ultimum discrimen adducere* (b.v. *se et regnum suum*); z. ook afrond 2; graf.

rang, in den schouwburg, *cavea* (b.v. *prima*; *media*; *ultima*); = plaats, waardigheid, *gradus* (b.v. *primi consules* . . . *tum ut quisque gradu proximus erat*); *locus*; *dignitas*; r. van centurio, *ordo*; hooge r., *locus splendidus* of *amplius*; *altus dignitatis gradus*; *amplitudo*; hoogere r., *altior gradus dignitatis*; *gradus altior*; verhooging in r., *dignitas aucta*; *gradus altior*; (van een centurio) *ordo superior*; de hoogste r., *altissimus* of *amplissimus dignitatis gradus*; *summus honoris gradus*; *summa dignitas* (b.v. *alqm ad summam dignitatem perducere*); hoog in r., z. hooggeplaatst; hooger in r. zijn, *gradu honoris* of *dignitatis superiorem esse*; *honore* s. e.; den hoogsten r. innemen, *summum gradum tenere*; in den staat, *altissimum in civitate gradum obtinere*; in altissimo *dignitatis gradu collocatum esse*; *principem esse in re publica*; de eerste, de tweede r., *princeps*, *secundus locus*; de eerste in r., *princeps*; den eersten, den tweeden r. innemen, *primum gradum tenere*; *primus* of *p. partes ferre*; *secundum gradum tenere*;

philosofen van den eersten r., *philosophi longe principes*; van den tweeden r., *deterior* (b.v. *histrio*); (alleen van zaken) *secundarius*; lage r., *locus humilis*; van lagen of nederigen r., *humilis*; van minderen r., *minutus* (b.v. *philosophi*); laagste r., *l. infimus*; goden van lageren, van hooger r., *dii minorum*, *maiorum gentium*; den laagsten r. innemen, *infimum locum obtinere*; iem. zijn r. betwisten, *de loco contendere cum alqo*.

rang-orde, *ordo*; — **schikken**, *disponere* (b.v. *Homeri libros antea confusos*); r. onder, z. rekenen onder 1 d; — **schikking**, *dispositio*; de vaste r. der sterren, *radi astrorum ordines*; ook door omschr.; — **strijd**, *honoris et dignitatis certamen*; een r. voeren, *de loco contendere (cum alqo)*.

rank, 1) subst. *brachium*; *pampinus* (van den wijnstok); rr. van den wijnstok, ook *capita vitis*. — 2) adi. *gracilis*; *tenuis*; *procerus* (opgeschoten); — **en**, het r. van den wijnstok, *lapsus vitis*; — **heid**, *gracilitas*; *tenuitas*; *proceritas*.

raus-el, *pera*; r. geven, z. — **elen**, *verberare* (alqm); verg. afranselen; — **eltje**, *perula*; — **ig**, *rancidus*; — **igheid**, *rancor* (Pall.).

rantsoen, *demensum* (maandelijksch r. voor slaven, Ter.); *cibaria* (pl.; r. voor soldaten en slaven); dagelijksch r., *cibus* of *victus diurnus*; *diarium*; een dubbel r. graan krijgen (ter belooning), *duplici frumento donari* (Liv.); ook = losgeld.

rap, *agilis*; verg. snel; Jan Rap, *vulgus* (b.v. *calcat iacentem* v. Sen.); — **alje**, *homines periti*; verg. uitvaagsel; — **en**, *colligere* (alqd); verg. oprapen; — **heid**, *agilitas*; verg. snelheid; — **ier**, *gladius*; — **port**, — **eeeren**, z. verslag, v. uithbrengen; — **porteur**, *qui de alqa re refert*; *qui alqd exponit*; *relator*.

rareitelt, *res raritate notabilis*; *raritas* (b.v. *equi magna* r. Plin.); verg. zeldzaamheid 1.

ras, *genus*; edel r., *nobile g.* (van dieren); van edel r., *nobilis*.

rasch, *celer*; adv. *celeriter*; verg. snel.

rasp, *scobina*; — **en**, *radere* (alqd).

rat, *mus*; — **el**, *sistrum* (bij den Isisdienst enz.); = rammelaar; — **elen**, *crepare*; *strepere*; *sonare*; subst. het r., z. geratel; — **ificatie**, door omschr.; — **ificeeren**, *auctoritate sua confirmare* (alqd); een verdrag r., *sancire pactum*; *fidem foederis firmare*; verg. bekrachtigen; — **loneel**, *prudens* (verstandig; adv. *enter*).

rauw, *crudus* (b.v. *poma*; *exta victimae*); een r. ei, *crudum ovum* (Cels.); — **heid**, door omschr.

ravenzwart, *niger tamquam corvus*; *furvus*; *nigerrimus*.

ravotten, *lascivire*.

raz-en, *furere* (razend, bezeten zijn, tieren); *insanire* (buiten zinnen zijn); *delirare* (ijlen, raaskallen); — **end**, *furens*; *furiuosus*; *delirus*; *insanus*, *vesanus*, *vecors* (buiten zinnen); *rabidus* (dol); r. zijn, z. razen; iem. r. maken, *furorem incitare alci*; *alqm in furorem concitare* of *impellere*; *ad insaniam redigere alqm*; *in rabiem agere alqm*; als r. geworden, *velut captus furor*; overdr. *insanus* (onverstandig); *effrenatus* (toomeeloos); een r. pijn, *acerbissimi dolores* of

cruciatu; een r. verlangen naar iets hebben, *ad insaniam concupiscere alqd*; r. honger, *vesana fames* (Verg.); adv. *insane* (b.v. *amare*); r. verliesd zijn op iem., *alqm of alqam deperire* (Com.); *deperire amore alcius* (Liv.); —**ernij**, *furor of rabies* (woede, dolheid); *amentia of insaniam* (zineloosheid); in r., *alienata mente*; verg. razend; door r. aangegrepen, *furor captus*; iem. tot r. brengen, z. razend maken.

re-ageren, de ziel r. op indrukken, *imprimatur quasi cera animus*; —**alist**, *qui veritatem sequitur of imitatur*.

re-bel, z. oproermaker; r., *rebelles* (Tac.);

—**bellie**, *rebellio* (van onderworpenen); z. verder oproer; —**capitulatie**, *enumatio*; *rerum repetitio of congregatio*; —**capituleeren**, *res disperse ac dissipate dictas unum in locum cogere et reminiscendi causā unum sub aspectu subicere*; de argumenten r., *omnes transire breviter argumentationes*; —**censeeren**, een boek r., *censuram libri scribere*; de libro *iudicium facere*; —**censent**, *iudex of i. litteratus*; door omschr.; —**censie**, *censura* (b.v. *libri*); —**cept**, *praeceptum of p. medici*; goede of nuttige r., *remedium salutarium compositiones* (Sen.); —**chercheur**, *inquisitor*.

recht, 1 adi. a) eig. *rectus* (ook loodrecht); *directus* (in rechte, horizontale richting loopeend enz.); b.v. *iguum*; iter; ook = loodrecht; *rectus* (opgericht); adv. *directo* (b.v. *d. deorsus ferri*); r. tegenover, *e regione* (abs. en *alcus rei of alci*; ook *esse e regione alci*); r. toe r. aan, z. rechtuit; r. op iets zwaaien of slingeren, *collinare* (b.v. *hasta algo aut sagittam*); de natuur zette de menschen r. overleind, *natura homines cellos et erectos constituit*. — b) overdr. α) =

rechtvaardig, behoorlijk, *rectus*; *iustus*; dat is r. en billijk, *aequum et bonum* enz.; hetgeen r. en billijk is, *aequum bonum*; adv. *recte*; *iuste*; ut par of *aequum est*; te r. enz., z. met recht 2 b. — β) = juist, goed, *rectus*; *verus*; *iustus*; door ipse (b.v. *ipso tempore*); te r. plaatse, loco; in loco; *suo loco*; te r. tijd, in tempore; *tempore*; *tempori*; *suo tempore*; *opportuno tempore*; *opportune*; *ad tempus* (op het juiste oogenblik); z. ook goed 2; terecht. — γ) een r. dwaas enz., *homo stultissimus* enz.; verg. echt 1 a; zeer 1. — 2) subst. a) r. om iets te doen, *ius of potestas* (over iets, *alcus rei*); r. op iets, *ius alcius rei* (b.v. *agri*); het r. iets te doen, dikwijls door een nomen actionis, b.v. het r. een aanklacht in te dienen, *actio*; het r. vee over een stuk land te voeren, *actus*; r. een voogd te kiezen, *tutoris optio*; water te putten, *aquae haustus*; r. van vreemding, *deminitio*; het r. hebben iets te doen, *iure quodam suo alqd facere*; *ius of potestatem habere alqd faciendi*; van dat r. inetterdaad gebruik maken, *id ius usurpare* (Liv.); overdr. ik heb het r. mij te beroemen, *nobis gloriari licet*; onze vriendschap gaf mij, meende ik, het r. te, *hoc pro benevolentia nostra sumpsit ut met conl*.

— b) het op wetten enz. berustende r., *ius* (menschelijk r.); *fas* (goddelijk r.); in strijd met menschelijk en goddelijk r., *contra ius fasque*; r. spreken, *ius dicere of reddere*; burgerlijke rr., z. burgerschaps-

rechten; met r., *iure*; *merito*; *vere*; *rite*; met het volste r., *iustissimo*; *iure of recte ac merito*; *iusto of optimo iure*; *meo* enz. *iure*; *meritissimo*; naar r. en billijkheid, z. billijkheid; naar streng of het strengste r., *summo iure*; te werk gaan, *iure uti*; met iem., *summo iure agere cum algo*; r. verkrijgen, *ius suum adipisci*; zijn r. zoeken, *ius suum persequi*; handhaven, *ius suum tenere*; doen zeverieren, *ius suum obtinere*; doen gelden, *ius suum exsequi*; hem geschiedt r., z. hij krijgt zijn verdiende loon; ik was in mijn r., *iure feci*; het r. aan zijn zijde hebben, *ad algo ius stat* (b.v. *unde ius stabat, ei populo eventus belli victoriam dedit* Liv.); *aequo niti* (Quint.); zij meenen het r. aan hun zijde te hebben, *se in causa putant habere aequum et bonum*; daar hij het r. aan zijn zijde had, *causa superior* (Liv.); de vrouwen hebben dezelfde rr. als de mannen, *uoxores eodem iure sunt quo viri*; het r. van den sterkste, z. sterk 1; — aanspraak 3. — e) = geheel van wetten en verordeningen, *ius* (b.v. *civile*; *naturale*); *leges* (pl.); volgens het r., *ex iure*; *ex lege*; *ex legibus*; in de rr. gaan studeeren, *ad iuris studium se conferre*; iem. in rr. betrekken, z. iem. voor het gerecht dagen 1 a; den weg van rr. insaan, *iure of lege agere*; *iudicio experiri*; tegen iem., z. iem. een prooes aandoen. — d) in- en uitgaande rr., *portorium*; *vectigal*.

recht-bank, *iudicium*; vaste r. (voor bepaalde crimineele zaken), *questio of q. perpetua* (b.v. *de vi, de ambitu* enz.); iets komt voor de r., *venit in iudicium alqd*; iets voor de r. brengen, *vocare in i. alqd*; iem., *alqm ad iudicem adducere*; z. verder gerecht 1 a; —**door**, z. streeks; —**en**, z. recht spreken 2 b; vonnis vellen; procederen; veroordeelen; —**ens**, *ex iure*; *ex lege of legibus*; —**er**, *iudex* (ook overdr. = beoordeelbaar); *qui iudicat of iudicium exercet*; z. ook rechter van instructie; *arbitr of disceptator* (scheids-rechter); de rr., ook *iudicium*; iets voor den r. brengen, z. rechtbank; als r. van iem. optreden, *iudicem esse of iudicare de algo*; r. in zijn eigen zaak, *sui periculi iudex*;

—**er**, *dexter* (b.v. *manus*; *pars*); —**er-hand**, *dextra of d. manus*; aan de r., z. rechts; overdr. iems r. zijn, *alqm in omni re habere adiutorem et ministrum*; Quintus is zoo'n beetje de r. van Antonius, *Q. Antonii est dextera* (Cic.); —**erkant**, *dextra of d. pars*; z. verder rechts; —**erlijk**, door den gen. *iudicis of -um*; r. beslissing, *iudicis sententia*; *iudicium*; *sententia*; verg. gerechtelijk; —**ersambt**, *iudicandi munus*; *iudicatus*; —**erstool**, *tribunal* (de verhooging, waarop de rechters zitten); *iudicium* (gerecht, rechtbank); voor iems r., *apud algo*; zijn zaak voor iems r. brengen, *ad algo adire in ius*; —**erzijde**, z. rechterkant; —**geaard**, *bonus*; *sancus*; verg. rechtschapen; —**geaardheid**, z. rechtschapenheid; —**geloovig**, *orthodoxus* (Ict.); —**heid**, *rectitudo* (Gromat.); —**hoekig**, *rectus of quadratus angulis*; *directus* (r. snijdend, b.v. *paries*); een r. driehoek construeeren, *triangulum recto angulo describere*; adv.

rectis of *quadratis angulis*; *directo* (b.v. *transversas trabes incirere*); —**igen**, z. volmacht geven; —**matig**, *iustus* (b.v. *causa*); *legitimus* (wettig); r. erfgenaam van den troon, *qui natus est in ius imperii*; r. aanspraak op iets maken, *alqd iure suo postulare*; op iets hebben, *suo iure alqd sibi vindicare posse*; iets als r. verdedigen, *alqd iure factum defendere*; mijn r. eigendom, *meum*; adv. *iuste*; *legitime*; *iure*; *iusto iure*; —**matigheid**, *iusta ratio*; door omschr., b.v. de r. van een daad verdedigen, *alqd iure factum esse defendere*; de r. van een handeling erkennen, *alqd iure factum esse fateri*; —**op**, —**opstaand**, *rectus* (b.v. *ut subire recti possent*); *recte* (b.v. r. loopen, r. *currere* Plin.); z. verder overeind.

rechts, *dextra*; *ad dextram*; *a dextra*; r. en links, *dextra sinistra* (b.v. *minari dominis*, *notare domos* Cic.); naar r., *ad dextram*; *dextrorsus* (of *-um*); van r., *a dextra*; —**af**, z. naar rechts; —**ban**, *conventus*; —**bedeeling**, *iurisdicatio*; —**bo**—**de**, z. gerechtsbode; —**bijstand**, iem. r. verleen, *adesse alci*; z. ook *bijstand*.

rechtisch, *dexter*.

rechtshapen, *bonus*; *probus* (braaf); *integer* of *innocens* (onbaatzuchtig); *honestus* (eerbaar, fatsoenlijk); zijn r. karakter, *probitas eius ac mores* (z. ook rechtshapenheid); adv. *bene*; *probe*; *integre*; *honeste*; —**heid**, *bonitas*; *probitas*; *integritas*; *innocentia*.

rechtsdag, *conventus* (dag waarop de landvoogd terechtzitting houdt); —**di**—**strict**, —**gebied**, *conventus*; —**gebruik**, *mos iudiciorum*; —**geding**, z. proces; —**geldig**, *ratus*; *legitimus*; —**geleerd**, *iuris peritus*, *consultus* of *sciens*; *iure consultus*; —**geleerde**, *iuris peritus*, *consultus* of *prudens*; *iure consultus*; *iuris interpres*; een groot r., *homo scientia iuris excellens*; *homo iuris prudentissimus*; zijn, *iuris intelligentia praestare*; voor een groot r. doorgaan, *valde iuris consultum videri*; —**geleerdheid**, *iuris prudentia* of *scientia*; —**gevoel**, *iustitia*; —**ingang**, *actio*; r. verleen, *actionem dare*; *nomen alcius recipere* (van den praetor); —**ken**—**nls**, *scientia iuris*; —**kosten**, *summa* of *sumptus litis*; —**kundig**, *iuris peritus*, *consultus* of *sciens*; *iure consultus*; r. adviseur van redenaars, *pragmaticus*; verg. ook advies; —**om**, z. naar rechts; —**omkeert**, r. maken, *se convertere*; *converti*; *signa convertere* (van soldaten); = op de vlucht gaan, *se* of *terga convertere*; r. doen maken, *convertere* (b.v. *agmen petendum*); —**pleging**, *iuris dictio* (b.v. *urbana*; *inter peregrinos*); *iudicium* (vooral pl.); door omschr., b.v. de grootste gestrengheid bij de r., *summa in iure dicundo severitas*; onpartijdigheid in de r., *veritas* of *religio veritasque iudiciorum*.

recht-spraak, z. rechtspleging; —**spre**—**ken**, z. recht spreken 2 b.

rechts-stilstand, *iustitium*; —**taal**, *sermo forensis*.

recht-standig, z. loodrecht; —**streeks**, 1) eig. *recta* of *r. viā*; *recto itinere* (b.v. *perrecare Placentiam*). — 2) overdr. *directo* (b.v. *alqd petere*); door *ipse* (b.v. oorzaken, die r. werken, *causae quae ipsae conficiunt*);

z. ook onmiddellijk (eind); *ronduit*; niet r., z. indirect; —**streeksch**, eig. *rectus*; *directus*; overdr. door *ipse* (b.v. op r. bevel van den koning, *ipsius regis iussu*).

rechts-verdraaier, *legum contortor* (Tac.); *calumniator*; —**verdraaifing**, *malitiosa iuris interpretatio*; *calumnia*; —**verkrach**—**ting**, door omschr., b.v. zich aan r. schuldig maken, *ius* of *leges violare*; —**vorde**—**ring**, *postulatio*; z. verder klacht 2; —**vraag**, *quaestio iudicialis* of *iuris*; —**we**—**ge**, van r., *ipso iure*; —**wetenschap**, *iuris disciplina*; —**wezen**, *res forensis*; *iudicia* (pl.); —**zitting**, z. terechtzitting.

recht-nit, *in rectum* of *in directum*; *directo* (b.v. *deorsum ferri*); *recte* (b.v. *ferri*); verg. rechtstreeks; —**vaardig**, *iustus* (b.v. *homo*; *poena*; jegens iem., *in alqm*; *alci*); *aequis* (billijk; b.v. *iudex*; *lex*); de rechtvaardigste zaak, *optima causa*; —**vaardigen**, iem. of iets r., *purgare* of *excusare alqm* of *alqd* (bij iem., *alci*); *culpa liberare alqm*; zich of zijn gedrag r., *se* *purgare* of *se excusare* (*alci*); zich volkomen bij iem. r., *satisfacere alci*; iem. wegens iets r., *alqm* *purgare* of *defendere de alqa re*; *culpa alcius rei demovere* *alqo*; zich wegens iets r., *purgare* of *defendere alqd*; bij iem., *facti sui rationem alci probare*; z. ook verontschuldigen; —**vaardigheid**, *iustitia*; *aequitas*; verg. gerechtigheid; —**vaardigheidsgevoel**, *iustitia*; —**vaardiging**, *purgatio*; *excusatio*; *satisfactio*; iems r. aannemen, *alcius satisfactiōnem accipere*; tot zijn enz. r., *sui* enz. *purgandi causa*; tot zijn r. zeggen dat, *defendēde* of *purgare* met acc. c. inf.; iets tot zijn r. zeggen, *defendere alqd*; z. ook verontschuldiging; —**zaak**, *causa*; verg. proces; —**zinnig**, z. rechtgeloovig.

re-citeeren, *pronuntiare* (b.v. *poemata Graece*); —**commandabel** enz., z. aanbevelenswaardig enz.; —**convalescent**, *qui convalescit*; (van een langdurige ziekte) *se recolligens a longa valetudine*; —**cruteeren**, de legioenen, het leger r., *scribere supplementum legionibus*; *legiones supplemento explere*; *exercitum supplere*, *reparare* of *reficere*; —**cruteering**, *supplementum*; *delectus*; *conquisitio*; —**ernut**, *tiro*; rr.; *trones* of *l. milites*; *novus miles* (Liv.); *supplementum* (aanvullingstroepen); een leger van rr., *exercitus tiro*.

red-deloos, *desperatus*; r. toestand, *res extremāe de desperata*; *salus nulla*; zich r. verloren achten, *desperare salutem suam*; verg. verliezen; —**den**, *servare* of *conservare* (*alqm*; ook *rem publicam*); *salutis auctorem esse* (*alci*); iem. of iets uit of van iets r., *servare alqm* *ex alqa re* (b.v. *alqm* *ex capitis periculo*); *eripere alqm* of *alqd* *ex* of *ab alqa re* (b.v. *alqm* *ex periculo*, *e manibus hostium*; *filium a morte*; ook *alci rei*, b.v. *civitatem periculis*); *extrahere alqm* of *alqd* *ex alqa re* (b.v. *ex periculo*); iem. van den overgang r., *vindicare* of *retrahere alqm* *ab interitu*; het geld r., *auxilium ferre pecuniae*; *servare pecuniam*; *alqd pecuniae salutem affert*; hij is niet te r., *actum est de eo*; iem. die niet te r. is, *homo desperatus*; zich r., *se servare*; zich door zwemmen r., *nando in tutum pervenire*; zich trachten te r., *salutem petere* (b.v. *fuga*); zich weten te r.,

salutem suam expedire; zich ergens heen r., alzo se *recipere* (b.v. *ex fuga*); alzo *confugere*; *emergere* (b.v. *in campos apertos*); zich uit iets r., *sese expedire ex alga re*; *emergere ex alga re*; g. worden, ook *salvum* of *incolumen evadere*; g. zijn, *salvum* of *incolumen esse* (van perss. en zaken); *in tuto* of *in portu esse* (van perss.); z. ook *redding* brengen 2; —**der**, *servator*; *conservator*; *salutis auctor*; *Salutaris* of *Salvator* (Eocli.); ook door omschr.; Iuppiter de redder, *I. salutaris*; r. in het gevaar, *periculi vindex*; —**ding**, 1) act. = het redden, *conservatio*; *auxilium* (verleende hulp); door omschr. — 2) pass. = het gered worden, *salvus* (ook middel ter r.); r. brengen, *salutem ferre* of *afferre* (*alci*, *rei publicae*); *luem afferre* (b.v. *alcus virtus rei publicae*); *saluti esse* (*alci*); r. zoeken, z. zich trachten te redden; op zijn r. bedacht zijn, *saluti suae consulere*; aan zijn of iems r. wanhopen, z. wanhopen; iem. opgeven 3.

rede, 1) = taal a) *oratio*; gebonden r., o. *numerus adstricta*; iem. in de r. vallen, *interpellare alqm* of *alcus orationem*; *obloqui alci* (om hem tegen te spreken). — b) = redevoering. — 2) = verstand, denkvermogen, *ratio*; met r. begaafd, *ratione utens* of *praeditus*; *rationis particeps*; *rationalis* (b.v. *animal Quint.*); iem. tot r. brengen, *ad sanitatem ad- perducere alqm*; weer, *alqm ad sanitatem reducere* of *revocare* (verg. *populum oratione ad meliora et saniora consilia revocare*); weer tot r. komen, *ad sanitatem reverti* of *redire*; *resipiscere*; naar r. luisteren, voor r. vatbaar zijn, z. naar goeden raad luisteren 2; —**deel**, *orationis pars*; *verbum*; *vocabulum*; —**kunst**, *ars dicendi* of *oratoria*; *retorica*; *ratio dicendi* (als theorie); leeraar der r., *retor*; *dicendi magister*; onderwijs geven in de r., *dicendi praecepta tradere*; zich op de r. toelleggen, *ad dicendum se conferre*; —**kunstig**, z. *retorisch*; —**kunstenaar**, *artifex dicendi*; verg. redenaar; —**loos**, *rationis expers*; *insanus* (overdr.); de r. dieren, ook *bestiae mutae* of *brutae*; adv. *nulla ratione*; —**loosheid**, door omschr.; overdr. *insania*; —**lijk**, 1) = met rede begaafd 2; *probabilis* (b.v. *causa*); *tolerabilis* (b.v. *orator*; *pœna*; *condicio*); dit heeft geen r. grond, *nulla huius rei ratio est*; r. beleid, *ratio*. — 2) = billijk, *aequus*; verg. billijk; ook = tamelijk; —**lijkerwijs**, *iure*; *iuste*; —**lijkheid**, = billijkheid.

reden, *causa*; gewichtige, *gravis*; r. aanvoeren of opgeven, *causam* of *rationem afferre* (b.v. *quamnam rationem sim Caesaris allaturus projectionis meae*); met r., *merito*; r. waarom, *quamobrem*; *quare*; om r. dat, *propterea* of *ideo quod*; om r. van, *causa* met gen.; *propter* met acc.; om die r., *eā* (of *quā*) *re*; *ob eam rem* (of *quamobrem*); *eā* (of *quā*) *de causa*; *ob eam causam* (of *quam ob causam*); om twee, om veel rr., *duabus*, *multis de causis*; om een nietige r., *levi* of *parvula de causa*; niet zonder r., *non frustra* (b.v. *antiquitus institutum est*); ik heb r. om te, er is r. om te, *habeo* (*est*) *quod*, *cur*, *quare* of *quamobrem* met coni.; ik heb geen r. om te, *nil habeo quod enz.*; er is geen r. om te, *non* of *nil est quod enz.*; *causa non est* of *nil causae est quod enz.*;

wat voor r. is er dat, *quid est quod enz.*; ik zie geen r. waarom, *non* of *nilh video cur enz.*; ik heb mijn rr. daarvoor, *non sine gravi causa id facio*; z. verder grond 2; aanleiding; —**aar**, *orator*; (die bij een bepaalde gelegenheid een redevoering houdt) *is qui dicit enz.*; een goed r., ook *dicendi artifex*; zijn, *aptum esse ad dicendum*; een groot r., *orator magnus*; o. *amplus et grandis*; zijn, ook *multum valere dicendo*; de eerste onder de rr. zijn, *primum inter oratores locum obtinere*; een geboren r. zijn, *natum* of *factum esse ad dicendum*; als r. optreden, *urgere* of *s. ad dicendum* (opstaan om te spreken); *verba facere* (het woord voeren; *apud alqm*); *dicere* (spreken); (in een volksvergadering) *in contionem prodire* of *ascendere*; (in den senaat) *dicere in senatu*; z. ook een redevoering houden; —**aarsgave**, z. *talent*; —**aarskunst**, z. *redekunst*; met r., *oratorie* of *retorice*; —**aarstalent**, *facultas dicendi* of *oratoria*; *ingenium*; een voortreffelijk redenaars-talent, *praeclara indoles ad dicendum*; z. onder r., *infans*; gebrek aan r., *infantia*; —**ceeren**, *rationari* (b.v. *si recte rationabimur*); *sermocinari* (praten; ook *cum alqo*); over iets, *disserrere* of *disputare de alga re*; —**ceering**, *rationatio*; *disputatio*; *oratio*; *argumentatio* (betoog); —**eerkunde**, *dialectica*; *logica*; —**eerkundig**, *dialecticus* (adv. -e).

rede-rijk, —**heid**, z. welbespraakt, —**heid**; woordenrijk, —**heid**; —**twist**, *verborum disceptatio* (Liv.); z. verder disput; —**twisten**, *verbis disceptare* (b.v. *de foedere*); *certare orationis* (*cum alqo*); z. verder disputeeren; —**voering**, *oratio*; *contio* (tot het volk of tot soldaten); het slot eener r., *conclusio*; *peroratio*; *epilogus*; een r. houden, *orationem habere* of *dicere*; *dicere* of *loqui*; *verba facere* (*apud alqm*); *agere* (in 't bijz. *ad apud populum*); *contionari* of *condionem habere* (in 't bijz. *apud milites*); hij hield de volgende r., *ita verba fecit*; sic of *ad hunc modum locutus est*; zijn r. besluiten of eindigen, *concludere* of *c. orationem*; *finem facere dicendi*; *perorare*; hij besloot zijn r. hiermee, *ad extremum haec dixit*.

red-middel, *via salutis*; *salus*; *auxilium* (hulp); *remedium* (middel tegen of voor iets, *alcus rei*); allen hielden dit voor het eenige r., dat, *haec una via omnibus ad salutem visa est ut met coni.*; de dood is het eenige r., *mors una vindicta est*; —**ster**, *servatrix*; *conservatrix*; *auctor salutis*.

re-digeeren, *conscribere* (b.v. *legem*); *facere* of *perscribere* (b.v. *senatus consultum*); —**doute**, *castellum*; —**duceeren**, z. verminderen 1; r. tot, *redigere ad* (b.v. tot niets, *ad nihilum*; ook *ex sescentis ad tres senatores sese redactos esse*); *reducere ad* (b.v. *publicae cenae ad sportulas reductae Suet.*); tot niets g. worden, *ad nihilum venire*.

ree, (= reebok) *caprea*; —**de**, *statio* of *s. navium*; *salum* (b.v. *stare ad ancoras in salo Liv.*); —**der**, *dominus navis*; *navicularius*; —**derij**, *navicularia* (b.v. *naviculariam facere*).

reeds, 1) *tam*; r. lang, *i. diu*; *i. dudum*; r. voor langen tijd, *tam pridem*. — 2) = alleen r., door *ipse*, b.v. r. door zijn komst, door

zijn komst alleen r., *eius adventu ipso*; de schrik alleen r., *ipse terror*; door vel, b.v. r. hieruit kan blijken, *vel ex hoc intellegi potest*.

reekalf, *hinnulus*.

reeks, *ordo*; *series* (b.v. *rerum*); door *continuus* of *perpetuus*, b.v. een r. van nederlagen, *continuae clades*; een onafgebroken r., *continuatio* (b.v. *causarum*); een r. van jaren, *multi anni*; voor een r. van jaren, *in annos*; een r. van tien jaar, *decem anni*. **reep**, *frustum* (stuk); een r. papier, *scida*. **reet**, *rima*; *fissura*.

re-fereren, z. verslag uitbrengen; **-ferent**, z. rapporteur.

regeer-der, *rector*; *moderator*; *gubernator*; **-en**, **1** tr. regere, gubernare of moderari (*alqd*); zich zelf r., *suo imperio uti* (van volken enz.); z. verder beheerschen 1; gramm. *iungi* of *coniungi* (*alci rei*); *recipere* (van conjuncties; *alqd*); iets laten r., *alqd ponere cum alga re*. — **2** intr. *civitatem regere*; *regnare* (van een koning); *imperare* (van een keizer of koning); *regem* of *imperatorem* esse; *rem publicam regere*, *moderari* of *gerere*; *rei publicae praeesse*; God r. rechtvaardig, *deus res, res humanas* of *omnia iustitiam moderatur*; z. verder heerschen 1; **-ing**, **1** = het regeeren, *moderatio* of *gubernatio* (b.v. *regni*); *administratio* (b.v. *regni*; *imperi*; *rei publicae*); *rectio* of *cura* (b.v. *rei publicae*); door omschr. — **2** = bestuur, *imperium*; *regnum*; aan het hoofd der r. staan, *summam rerum administrare*; *summum magistratum praeesse*; z. verder bestuur; heerschappij; troon; ook de woorden die met „regeering” verbonden worden. — **3** coner. *magistratus* (pl.; de overheid); *qui rei publicae praesunt*; **-ingloos**, *legibus* of *legitimo imperio carens*; **-ingloosheid**, *perturbatio omnium rerum rei publicae*; *nimia* of *infinita licentia* of *multitudinis l.*; *leges nullae*; er heerscht een toestand van r., *in re publica nec leges ullae sunt nec omnino simulacrum aliquod ac vestigium civitatis*; in een toestand van r. leven, *legibus* of *legibus et magistratibus carere*; *sine legibus* esse; **-ingsambt**, *magistratus*; **-ingslichaam**, het hoogste r., *caput publici consilii*; **-ingsstelsel**, *rei publicae administrandae ratio*; **-ingsvorm**, *forma rei publicae* of *imperi*; *rei p. modus*, *ratio* of *genus*; de beste r., *optimus status civitatis*; **-ingszaken**, *negotia publica*; *res publicae*; *administratio regni*, *imperi* of *rei publicae* (het beheer van den staat); in het geheel geen ervaring van r. hebben, *nullam unquam rei publicae partem attigisse*; **-kunde**, *ars rei publicae bene administrandae*; **-ster**, *moderatrix*; *gubernatrix*.

regel, **1** = rij van woorden, *versus*; r. voor r., *per singulos versus*; een paar rr., *aliquid litterarum*; *aliquid*; een brief van een paar rr., *litterae paucorum versus*; toen ik deze laatste r. geschreven had, *cum scripsissem haec infima*; hij heeft mij nooit een r. geschreven, *ille ad me litteram numquam misit*; tusschen de rr. schrijven, *interscribere* (*alqd* Plin. ep.); deze regelen, *haec*; hij laat meer tusschen de rr. lezen dan hij zegt, *plus significat quam loquitur*. — **2** = richtsnoer, *regula*; *norma*; *lex*; = voorschrift, *praeceptum*; *praescriptum*; *lex*;

vaak door het neutr. van een pron. of adi., b.v. zich aan die ééne r. houden, *illud unum tenere*; in strijd zijn met de rr. van iets, *abhorreere ab alga re*; tegen de rr. van iets zondigen, *oblivisci alcius rei*; een r. geven, *legem dare* of *scribere*; *praeceptum dare* of *tradere*; over iets, *praecepere* of *tradere de alga re*; een r. in acht nemen, *legem servare*; *praeceptum tenere*; als r. stellen, *praecepere*; zich tot r. stellen te, *hanc legem sibi imponere*, *statuere* of *scribere ut met conl.*; dit gelde als vaste r. bij of in iets, *haec lex in alga re sancitur* (met ut en conl.); het is een vaste r. bij iets, dat men niet, *tenendum est hoc alcius rei praeceptum ne met conl.*; de rr. van een wetenschap, *leges* of *praecepta disciplinae* (b.v. *grammaticorum*; *dicendi*; *disserendi* enz.); die eerste rr. der wiskunde, *illa initia mathematicorum*; onder rr. brengen, *ad artem* of *ad a.* of *ad praecepta revocare* (*alqd*); onder geen rr. gebracht kunnen worden, *sub nullam regulam cadere posse* (Sen.); volgens de rr., *rile* (b.v. *sacrificium facere*); van de kunst, *concinne*; *compositae*; volgens de rr. van de kunst samengesteld enz., *concinnus* (b.v. *oratio*); een gevecht volgens de rr., *iusta pugna*. — **3** = gewoonte, b.v. een uitzondering op den r. maken, *a consuetudine vulgari discedere*; *a natura* of *a ratione ceterorum abhorreere*; in den r., *ferme* (z. ook gewoonlijk);

-aar, *moderator*; **-en**, iets r., *regere alqd* (b.v. *ut dissimiles motus una regetur conversio*); *temperare* (b.v. *frigoris et caloris modum*); *rem publicam legibus*; *moderari* (b.v. *religionem*); *componere* (b.v. *rem publicam*); *administrare* (b.v. *opus*; het gezag *imperium*); *constituere* (b.v. *rem publicam legibus*; *civitates*; *rem familiarem*; *agminis ordinem*; *his rebus constitutis*); *dispensare* (b.v. *annum intercalariis mensibus interponendis*); *expedire* (b.v. *rem*; *rem frumentariam*; iets zaken, *alcus negotia*); *explicare* (*rem*); met zorg r., *explicare* et *expedire* (b.v. *alcus negotia*); de grenzen r., *fines dirigere* of *terminare*; iets r. en leiden, *constituere* et *regere alqd* (b.v. *ineuntis aetatis incitiam*); iets r. naar iets, *dirigere alqd ad alqd*; *moderari alqd alqd re* of *ex alga re*; *accommodare alqd ad alqd* (b.v. *annum ad cursum solis*); z. ook inrichten; ordenen; het met elkaar r. dat, z. de schikking treffen dat; zich r. naar, z. zich voegen naar 1; de waardebepalen van iets r. zich naar de zucht om het te bezitten, *qui modus est in alga re cupiditatis, idem est aestimationis*; verg. ook geregeld; **-ing**, *ordinatio* (b.v. *anni* Suet.); *constitutio* (b.v. *annorum*); *ratio* (b.v. van een in-deeling); *temperatio* (juiste of behoorlijke in-deeling; b.v. *rei publicae*; *mensum*); een r. treffen, z. regelen; **-maat**, *ordo* (b.v. *caelestium*; tegenst. toeval, *fortuna*); *constantia* (b.v. *naturae*); **-matig**, = vast, *constans* of *ratus* (b.v. *motus*); = r. van vorm, *concinnus* (b.v. *facies*); r. afwisseling in de natuur, *vicissitudines rerum alque ordines*; adv. *constanter*; *ordine*; r. terugkeeren, *certain temporibus ordinem suum servare*; r. afwisselend, *alternus*; r. inrichten, z. regelen; r. gebouwd (b.v. van een lichaam), *omnibus membris aequalis et congruens*; z. ook geregeld; **-matig-**

held, *apta compositio* (b.v. *membrorum*); verg. regelmaat; —**recht**, z. rechtstreeks 1; —**tje**, *versiculus*; een paar rr., *pauca*; verg. regel 1.

regen, *pluvia*; *imber* of *nimbus* (slagregen); harde r., *magnus imber*; in den r., *bij r.*, in *imbre*; *per pluviam*; *dum pluit*; bij harden r., *maximo imbre*; er valt r., z. regenen; overdr. *lapidatio*; een r. van steenen, *imber lapideus* of *lapidum*; *grando saxea* (Auct. b. Afr.); er valt een r. van steenen, z. regenen (het r. steenen); een r. van pijlen, *ingens vis* of *velut nubes sagittarum* of *telorum*; spreekw. van den r. in den drop, *de fumo ad* of *in flammam*, *ire* of *cadere* (Amm.); *de calcaria in carbonariam pervenire* (Tertull.); gij komt van den r. in den drop, ook in *eodem tuto haesitas*; *vorsuram solvis* (Ter.); —**achtig**, *pluvius* (b.v. regio; dies); *pluviosus* (b.v. hiems Plin.); r. weer, ook *imbres* (pl.); bij r. weer, ook *pluvius diebus*; —**bak**, *cisterna*; *puleus* (Auct. b. Alex.); —**hoog**, *arcus* of *a. caelestis*; *pluvius arcus* (Hor.); de kleuren van den r., *colores qui sunt in aroi caelesti*; —**bui**, *imber* of *nimbus* (ook met toevoeging van *repentinus*); *pluvia repentina*; er valt een zware r., *magnus effunditur imber*; —**droppel**, *gutta imbris*; dikke rr., *guttae pleniores*; —**en**, *pluere*; het r. aanhoudend, *continuos* of *assiduus habemus imbres*; den geheelen nacht door, *imber per totam noctem tenet*; het r. hard, *magnus effunditur imber*; het r. dat het giet, *pluit urceatim* (Petr.); het r. in dat land looit, *ea terra est expers imbrium*; het r. bloed enz., *pluit sanguinem* (of -e) enz.; het r. steenen, ook *lapidat* of *de caelo l.* (pass. *de caelo lapidatum est*); overdr. *fit magna lapidatio*; het regende steenen van de daken, *magna vis lapidum ex tectis decidebatur* (verg. *sagittis nivit, plumbo et saxis grandinat* Paucv.); daar het van alle kanten projectielen regende, *urgentibus telis in modum grandinis* (Flor.); *undique telis coniectis*; —**gestern**, het r., *Hyades* (pl.); *Suculae*; —**mantel**, *paenula* (verg. Spart. Vit. Hadr. 3, 5: *quod paenulas amiserit quibus uti tribuni plebis pluviae tempore solebant, imperatores autem nunquam*); *laeterna*.

regent, *rerum publicarum rector* of *moderator*; *rex*; *princeps*; (als plaatsvervanger) *regni procurator*; r. zijn, *rei publicae praesesse*; in *regni procuracione esse*; —**es**, *rerum publicarum moderatrix*; (als plaatsvervanger) *regni procuratrix*; r. zijn, z. regent zijn; —**schap**, *administratio regni*, *imperii* of *rei publicae*; (in de plaats van een ander) *procuratio regni*; iem. het r. opdragen, *administrationem regni transferre in alqm*; *summam rerum tuendam alci tradere*.

regen-tijd, *tempus pluviale*, *pluviae* of *hiemale*; —**vlaag**, z. regenbui; —**water**, *agua pluvialis*; —**wind**, *ventus pluvius* (Hor.); —**wolk**, *nubes gravis imbre*; *nimbus*; —**worm**, *lumbricus*.

regiment, *legio*; —**gister**, *index*; *tabula*; verg. lijst 2; —**gisterreen**, in *tabulas ferre* (alqd); *perscribere* (b.v. *senatus consultum*); —**glement**, *lex*; *praescriptum*; —**gementeeren**, *constituere* (alqd).

rei, *chorus*; —**dans**, *chorea*; *chorus*; *sallatio* (dans); —**ger**, *ardea*; —**ken**, 1 tr. *porrigere* of *praeber* (alci alqd); *ministrare* (aan tafel, b.v. *pocula*; ook *faces furis Clodianis*); *subministrare* (b.v. *lapides*); iem. de hand r., *dextram alci porrigere*; (om hem op te trekken) *exceptare alqm*. — 2) intr. = zich uitstrekken, *pertinere* (b.v. *montes ad castra*; *Aquitania a Garunna flumine ad Pyrenaeos montes*; *contingere* (tot iets, alqd, b.v. *ripae radices montis*; *caelum*); *attingere* (b.v. *oram*; *caelum*); reikend tot, ook *coniunctus alci rei* (b.v. *munio flumini*); (naar boven) r. tot, ook *attolli* (b.v. *in caelum*); *erigi* (b.v. *in nubes*); het water reikte tot den navel, *umbilico tenus erat aqua*; tot de borst der paarden, *altitudo fluminis pectora equorum aequabat*; tot boven de knieën, *aqua genua superabat*; (naar beneden) r. tot, *descendere* of *pertinere ad alqd*; zoover de blik of het oog r., *quā visus est*; zoover mijn oogen r., *quo longissime oculi conspectum ferunt* (Liv.); zoover r. het menschelijk verstand niet, *matus est quam ut hominis ratio consequi possit*.

reikhalzen, *ardenter cupere* (alqd); *desiderio* (alci rei) *flagrare*; *respicere* (alqd); ik r. er naar u te zien, *nihil mihi longius est quam ut te videam* of *quam videre te*.

rein, 1) eig. *purus*; *mundus* of *tersus* (schoon; zindelijk); *liquidus* (helder; doorzichtig); adv. *pure*; *munde*; overdr. iets in het reine brengen, *expedire*, *explicare*, *transigere* of *componere alqd*; *putare* (b.v. *rationes cum algo Plant.*); — 2) in zedelijken zin, *purus* (b.v. *mens*); *castus* of *sacrus* (in 't bijz. r. van levenswandel); *integer*, *incorruptus* of *innocens* (in 't bijz. onbaatzuchtig); r. levenswandel, *vita pura* of *integra*; *vitalis integritas*; met r. gemoed, *caste* (b.v. *adire ad deos*); den reinen is alles r., *omnia munda mundis* (Vulg.); zalig zijn de rr. van hart, *beati mundo corde* (Vulg.); adv. *pure*; *caste*; *sancite*; *integre*; —**held**, 1) eig. *munditia*. — 2) in zedelijken zin, *castitas*; *sancitas*; *integritas*; *castimonia* (de voor het verriichten van godsdienstige handelingen vereischte r.; b.v. *corporis*); —**igen**, 1) eig. *purgare* (alqd; ook iets van iets, alqd alqd re, b.v. *muribus domum* Phaedr.); *expurgare* (b.v. *sordida ulcera* Plin.); (volkomen) *perpurgare* (b.v. *se quādam herbula*); *ab-* of *eluere* (door wasschen r.; alqd); *verrere* of *everrere* (schoonvegen; alqd); *tergere* of *delerere* (door wrijven, schuren of drogen; alqd). — 2) door offers enz., *lustrare* (b.v. *urbem*; *instructum exercitum omnem suorum tribulibus*); *expiare* (b.v. *forum*; *forum ab illis nefarii sceleris vestigiis*); —**iging**, *purgatio*; door omschr.: (door offers enz.) *lustratio*; *expitiatio*; —**igingsfeest**, *februa* (jaarlijksch r. in Februari, Ov.); *lustrationum dies* (reinigingsdag); —**igingsmiddel**, *purgamen* (b.v. *caedis* Ov.); *februm*; —**igingsoffer**, *sacrificium lustrale*; *lustrum*; *piaculum* (zoenoffer); verg. *zoenoffer*.

reis, *iter*; *via*; *peregrinatio* (in het buitenland); *navigatio* (per schip); *cursus* (vooral zeereis); een r. doen of ondernemen, *iter facere*; *verre rr.*, *peregrinationes suscipere*; *verre rr.* in onbekende landen, *longas terras et ignotas regiones peragere*; ik heb een lange r. te doen, *mihi iter instat longum*;

de r. te voet afleggen, *iter pedibus conficere*; op r. gaan, zich op r. begeven, *iter suscipere* of *ingredi*; naar het buitenland, *peregre proficisci*; z. verder zich op weg begeven 3; op r., in *itinere*, in *peregrinatione* (in het buitenland); *iter faciens*; *peregrinans*; op r. zijn, *esse in itinere*; *peregrinari* of *peregre esse*; waarheen gaat de r., *quo cogitas*; *quo tendis*; mijn r. gaat naar Rome, ik ben op r. naar R., *iter mihi est Romam*; het doel van onze r., *locus quem petimus*; goede of voorspoedige r. (als wensch), *bene ambula* of *ambulato* (Com.); *bene ambula et redambula* (Plaut.); *vade feliciter* (Sen.); iem. een goede of voorspoedige r. wenschen, *alqm* of *alqm proficiscentem votis omnibusque* of *verbis prosequi*; vermoed van de r., *fessus de via*; wat vermoed zijn van de r., *de via languere*; —**vonturen**, iems r., *quae in itinere alci acciderunt*; —**beschrijving**, *itineris descriptio*; *itinerarium* (Veget.); —**geld**, *viaticum*; goed van r. voorzien, *viaticus* (Plaut.); —**genoot**, *comes* of *c. itineris*; *convector* (medepassagier); —**gewaad**, *paenula* (reismantel); in r., *paenulatus*; —**gezel**, —**lin**, z. reisgenoot; —**gezelschap**, *comites* of *c. itineris*; *qui unā iter faciunt*; *comitatus* (gevolg); *convectores* (medepassagiers); = reizigers, *viatores*; *vectores* (passagiers); —**goed**, *itineris instrumentum*; *instrumenta* (pl.); *impedimenta* (bagage); —**hoed**, *petasus*; met een r. op, *petasatus*; —**je**, *excursio* (uitstapje); een r. ergens heen doen, *aliquo excurrere*; —**kleed**, z. reisegewaad; —**kosten**, *sumptus itineris*; *viaticum* (reisgeld); —**makker**, z. reisgenoot; —**mantel**, z. reisegewaad; —**pas**, *syngraphus* (Plaut.); —**plan**, = plan om de reis te aanvaarden, *projectionis consilium*; = plan om een reis te doen, *itineris faciendi consilium*; ik had mijn r. aldus opgemaakt, *ego itinera sic composueram*; —**route**, *itineris* (of *-um*); *ratio*; —**stok**, *baculum*; —**tasch**, z. -zak; —**vaardig**, *paratus ad proficiscendum*; zich r. maken, *parare iter* of *projectionem* (r. zijn, door het perf.); —**verhaal**, z. reisbeschrijving; —**wagen**, *raeda* of (Gallische) *petorritum* (op vier wielen); *carruca* (voor vrouwen); *cisium* (op twee wielen); *carpentum* (ook voor stadsgebruik; op twee wielen); —**zak**, *perca*; *mantica*; *hipopogaea* (een dubbele om op paard mee te nemen, Sen.).

reiz-en, *iter facere*; *peregrinari* (in het buitenland); *migrare* (trekken; b.v. *ex urbe rus*); z. ook een reis doen; ergens heen r., *proficisci alqm*; *petere alqm locum*; over land, te voet r., *terrá*, *pedibus iter facere*; ergens heen, *terrestri itinere alqm contendere*; op zee r., *navigare*; over (= via) een plaats r., *iter facere per alqm locum* (b.v. p. *Siciliam*); over een berg r., *montem transire* of *superare*; ergens langs r., *praeterire alqm locum*; een liefhebber van r. (in het buitenland), *peregrinator*; subst. het r., *peregrinatio*; —**iger**, *homo iter faciens*; *viator* (r. te voet); *vector* (passagier); *advena* (r. die uit den vreemde komt).

reken-aar, *computator* (alg., Sen.); z. verder rekenmeester; —**board**, *tabula*; *abacus* (Pers.); —**en**, 1 tr. a) eig. *ducere* (b.v. *nonaginta medimnum milia*); daar reken

ik hen niet bij, aan wie het niet geoorloofd is ..., *non duco in hac ratione eos, quibus non est licitum*. — b) iem. of iets r. (= tellen, mederekenen), *rationem habere alcius* of *alcus rei*. — c) = achten 2; houden voor 1 c; schatten 1; aanrekenen 2. — d) r. tot of onder, *numerare* (b.v. *alqm inter doctos* of *in doctis*); *adnumerare* (b.v. *alqm his duobus*; *his libris sex de re publica*); *ducere* (b.v. *dolor in maximis malis ducitur*; *alqm deorum numero* of in n. d.); *ponere* (b.v. *alqd in malis*; *Cato noster in horum librorum numero ponendus est*); *referre* (b.v. *nostri quoque oratorii libri in eorum librorum numero referendi*; *alqm in oratorum numero*); *Picenum* wordt door Scylax tot Umbri gerekend, *Picenum a Scylace pro parte Umbriae habetur*. — 2) intr. a) eig. *rationcinari*; leeren r., *arithmetica discere*; goed kunnen r., z. een goed rekenmeester zijn; lezen, schrijven en r., *legere et scribere et numerare* (Augustin.); goed r., *bene calculum ponere*; fout of verkeerd r., *labi in computando*. — b) met iets of iem. r., z. rekening houden 2. — c) = tellen, b.v. de Galliërs rekenen niet naar dagen, maar naar nachten, *Galli spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finiant*; naar Olympiaden r., *annos ex Olympiadem ratione numerare*; van dien dag af te r., *ex ea die*. — d) er op r. dat, *confidere* met acc. c. inf.; op iets of iem. r., door *confidere*, b.v. ik r. op u (= op uw komst), *confido te venturum esse*; (= op uw hulp) *confido te mihi affore*; ik r. op vrede, *confido pacem futuram*; nog altijd op iets r., *non desperare de alga re* of *alqd*; —**fout**, *mendum*; —**ing**, 1) eig. *ratio*; *litterae*; de r. opmaken, *conficere rationem*; van iets, *rationem alcius rei inire*; de r. komt uit, *r. constat*; in r. brengen, *rationibus inferre* (alqd); *inducere in rationem* (b.v. *pecuniam*) *inferre* (b.v. *sumptum civibus*); iem. iets in r. brengen, ook *inducere alci alqd* (hoog, *pecunia grandi* of *ingenti*, b.v. *agros*); iets op iems r. stellen (in het kasboek), *alci expensum ferre alqd* (tegenst. *alqd acceptum referre alci*); in r. met iem. staan, *rationem habere cum alqm*; een groote r. bij iem. hebben, *grandem pecuniam alci debere*; een r. betalen of vereffenen, *nomen solvere* of *expedire*; een r. aan iem. betalen, *nomen alci solvere*; vereffende rr., *pares rationes* (Tac.); de r. schrijven, *perscribere rationem*; iets op r. koopen, *emere alci alqd non praesenti pecunia*; op mijn r. (= op mijn kosten), *meo sumptu*; *meo nomine*; z. ook *risico*. — 2) overdr. zijn r. bij iets vinden, *quaestum facere in alga re*; iets op r. van iem. stellen, *acceptum referre alci alqd* (b.v. *omnem tranquillitatem clementiae alcius*); z. ook toeschrijven; = iem. de schuld van iets geven, *culpa dare alci alqd*; r. met iem. of iets houden, *rationem habere alcius* of *alcus rei*; *respicere alqm* of *alqd*; z. ook zorgen voor; geen r. met iem. of iets houden, *neglegere alqm* of *alqd*; wanneer men r. houdt met, ook *pro* met abl.; de r. met iem. opmaken, *alqm ad calculos vocare*; —**ingetje**, *rationcula*; —**kunde**, —**kunst**, *arithmetica* (pl.); —**meester**, *arithmeticus*; (= rekenonderwijzer) *arithmeticonum doctor*; een goed r. zijn, *nume-*

rorum potentem esse; bonum esse ratiocinatum; —**penning**, calculus; —**schap**, ratio; iem. r. afleggen, rationem reddere alci; van iets, alcius rei of de alga re; zich r. geven, cernere (b.v. neminem satis cernere cui imperium permittunt); van iets, rationem sibi reddere alcius rei; iem. r. afnemen, vragen (van iets), (alcius rei) rationem reposcere ab alga; —**tafel**, z. -bord.

rek-est, z. verzoekschrift; —**estreeen**, z. een verzoekschrift richten.

rekken, tendere, ez- of distendere (alga); overdr. ducere (b.v. bellum); producere (b.v. sermonem in multam noctem); trahere (b.v. bellum Liv.); extrahere (b.v. proelium prope ad noctem; in adventum eius rem); het gesprek r., longius producere sermonem; iems leven r., vitam alci prodere (b.v. mendico Plaut.); alci vitae spatium prorogare (b.v. damnatis Tac.); spiritum alci prorogare (b.v. homini aegro Plin. ep.); het leven met iets r., vitam propagare of tolerare alga re; z. ook gerek.

relaas, expositio; narratio; relatio.

rela-tie, z. betrekking 2; —**ties**, comparatus cum aliis of cum ceteris; collatione aliorum of ceterorum aestimatus; grootte is r., magnitudo habet modum incertum (Sen.); dat zijn alle rr. begrippen, omnia ea magis ex aliorum contentione quam ipsa per sese cognosci atque intellegi possunt; z. verder betrekkelijk.

re-lief, z. haut-relief; bas-relief; —**ligle**, —**leus**, z. godsdienst, -ig.

reliquie, hominis consecrati of rei consecratae reliquiae; iets als een dierbaar r. bewaren, alga servare ad memoriam (alcius of alcius rei) et pie colere.

rem, sufflamen; ad rem, commode (b.v. dicere); —**men**, sufflaminare (b.v. rotam Sen.); astringere sufflamine (b.v. rotam Iuv.).

ren, cursus; in vollen r., cursu citato; —**baan**, curriculum; stadium (in de r. loopen, stadium currere; de r. betreden, in stadium ingredi); (voor wedrennen met paard en wagen) circus; —**bode**, z. ijlbode.

rendez-vous, constitutum; locus ad conveniendum dictus; iem. r. geven, tempus locumque constituere cum alga; op het r. verschijnen, ad constitutum venire.

rendier, tarandrus (Plin.).

renegaat, (Eccl.) apostata; desertor Christi; qui fidem Christi deserit.

ren-nen, currere of propere c. (alg.); cursu citato ferri (ook van een paard); equo citato admisso vehi (van een ruiter); op of tegen iem. aan r., z. aanrennen 1; subst. het r., cursus; —**paard**, cedes, gen. -stis Plin.).

rente, vectigal; reditus of r. pecuniae; (= interest) usura (van een geleend kapitaal; ook overdr.); fenus (als winst van den uitleener); het uitleenen van geld tegen r., feneratio; (aan iem.) tegen r. geld leenen, pecuniam dare fenore of fenori (alci); geld tegen hooge r. uitzetten, occupare pecuniam grandi fenore; (van iem.) tegen r. geld opnemen, fenore pecuniam sumere (ab alga); te leen krijgen. (ab alga) pecuniam accipere fenore of fenori; r. betalen, usuram pendere of solvere; aan iem., alci fenus dare; de r. van dit geld wordt bewaard, huius pecuniae fructus servantur; van de r. die men maakt

een leger onderhouden, pecuniae fructibus alere exercitum; iem. iets met de r. teruggeven, alga alci cum incremento restituere (b.v. legata liberis Suet.); de r. daalt, fenus deminuitur; de rr. loopen op, usurae multiplicantur; de r. bij het kapitaal voegen, usuram perscribere; het geld geeft geen r., pecunia otiosa tacet (Plin.); r. gevend kapitaal, fenus; z. verder interest; —**loos**, iem. een r. voorschot geven, pecuniam sine usuris alci credere; pecuniam gratuitam dare alci; r. liggen = geen rente geven; —**standaard**, fenus; de r. verlagen, usuram minuere; levioere usuram constituere. **rentmeester**, dispensator; (van een landgoed) vilicus; iem. tot r. benoemen, imponere alqm vilicum.

reorganiseeren, denuo constituere (alga).

rep, in r. en roer brengen, permiscere (alga); tumultum inicere (b.v. civitati); alles in r. en r. brengen, caelum ac terras miscere; de provincie is in r. en r., in magno tumultu est provincia; de geheele legerplaats is in r. en r., totis trepidatur castris.

reparatie, —**eeen**, z. herstelling, -en 1.

reppen, zich r., properare; festinare; van iets of iem. r., mentionem facere de alga re, de alga of alcius rei, alcius; er wordt gerept van, ook mentio incidit de alga re; daar is, nooit een woord van g., verbum factum est numquam de ea re (zoo ook; si verbum de re publica fecisset).

repub-lek, libera res publica of civitas; res publica; de r. herstellen, rem publicam recuperare; —**ikein**, liberae rei publicae civis; (= voorstander van een republiek) liberae rei publicae studiosus; —**ikeinsch**, b.v. r. regeeringsvorm, liberae rei publicae forma; r. staat = republiek; r. gezind, z. republikein; r. gezindheid, liberae rei publicae studium.

re-putatie, existimatio; z. verder naam 2; —**quest** enz., z. verzoekschrift; —**quisteten**, choragium (Plaut.); —**sed**, reseda (Plin.).

reser-ve, subsidium; als r., pro subsidio (b.v. legionem constituere); in de r. plaatsen, in subsidii constituere (b.v. triarios); in de r. staan, pro subsidio consistere; in subsidii esse; in r. houden, in subsidii tener. (b.v. legiones); overdr. reservare of recondere (alga); iets in r. hebben, positum ac reconditum alga habere; de laatste rr., opes velut sanctiorum quodam aerario reconditae (Quint.); = voorbehoud; —**vecohorten**, subsidiariae cohortes; —**veeren**, z. in reserve hebben, houden; (een plaats) blijft voor iem. g., vacat alci (b.v. primus subselliorum ordo vocat senatoribus Suet.); —**vetroepen**, subsidia; subsidiarii; —**voir**, lacus; receptaculum.

resid-eeen, ergens r., alqm locum sedem regni habere; in alga loco alcius domicilia sunt; —**entie**, domus of domicilia (pl.) principis of regis; sedes regni.

res-olunt, promptus; audax; —**oluthoid**, promptus animus; audacia; —**sorteeren**, alga pertinet ad alqm.

respect, z. eerbied; —**abel**, z. eerbiedwaardig; achtenswaardig; —**eeen**, z. eerbied hebben; —**ief**, door quisque of singuli, b.v. om hun rr. belangen te be-

spreken, *ut quid cuiusque esset disceptarent*; de rr. legioenen, *singulae legiones*; —**tieve-lijk**, door -ve, b.v. de vader, r. de heer, *pater dominus* oec.

rest, *reliquum of reliqua; quod reliquum est, quod superest of quod restat* (of pl.); *residuum of residua* (het achterstallige); vaak door *reliquus*, b.v. de r. van het geld, *reliqua pecunia*; = de overigen, *reliqui of ceteri*; de rr. = de overblijfselen, *reliquiae*; —**ant**, z. rest; —**auratie**, —**ceren**, z. herstelling, —len 1 en 4; —**en**, *restare* (b.v. *duae partes alci*, nl. ter behandelings); z. verder overblijven, —zijn. **re-sultaat**, *eventus of exitus (alcus rei)*; effectus; tot een r. komen, *ad exitum pervenire*; om dit r. te verkrijgen, *quod ut fiat*; hetzelfde r. verkrijgt men indien, *idem efficitur si met ind.*; het r. was dat, *quo factum est ut met conl.*; louter gunstige rr. verwachten, *omnis secundus rerum eventus exspectare*; dat onderhoofd had geen r., *nihil illo colloquio effectum of actum est*; de besprekingen leidden tot geen r., *sermonibus nullus exitus imponebatur*; zonder r., zonder éénig r., *sine effectu; sine ullo e.*; infinitus (b.v. *disputatio*); verg. ook zonder gevolg 2 b; —**sumé**, *collectio* (b.v. *collectiones eorum quae essent dicta contra*); z. ook recapitulatie; —**sumeeren**, z. recapitulieren; —**tireeren**, z. zich terugtrekken 1.

ren, *canis mas*.

renk, 1) als zintuig, *odoratus*; scherpe reuk, *sagacitas* (b.v. *narium; canum*); met een scherpen r., *sagax* (b.v. *nasus Plaut.; canis*). — 2) = geur; r. verspreiden, afgeven, z. ruiken 2; overdr. in een goeden of slechten r. staan, *bene of male audire* (bij iem., ab algo); z. ook naam 2; den r. van iets krijgen 2; de lucht van iets krijgen 2; —**eloos**, *odore carens; odore nullo; cui nullus odor est; qui sine odore est*; r. zijn, *nihil olere; sine odore esse*; —**je**, overdr. een onderwetsch r. hebben, *redolere antiquitatem* (b.v. *oratio*); —**werk**, *odores* (pl.); *suffimentum*.

reus, *homo ingentis magnitudinis of eximia corporis magnitudine*; *vir maior quam pro humano habitu*; *gigas* (Hier.); een r. zijn, *humanae magnitudinis formam prope excessisse*; —**achtig**, *eximiae, ingentis of immanis magnitudinis*; *eximia of immani corporis magnitudine*; *immani corpore*; *maior quam pro humano habitu*; *ingens of immanis* (b.v. *magnitudo; praeda*); *giganteus* (poët.; b.v. *corpus Sil.*); r. gebouw of bouwwerk, *aedificii moles*; *moles*; r. lichaam, *corpus immane*; c. *magnitudine eximium*; r. stad, *urbs immensa of immensae magnitudinis*; dit r. dier, *haec tantae molis bestia*; —**achtigheid**, *eximia, immanis of ingens magnitudo* (b.v. *corporis*).

reutelen, *singulare* (Verg.); *alcus faucibus* (b.v. in febre) *illuditur spiritus* (Cels.); subst. het r., z. gereutel.

reuzen-arbeid, *labor ingens*; *res maximi laboris*; —**beeld**, *colossus*; verg. kolos; —**gestalte**, *forma humanae magnitudinis modum excedens*; —**grootte**, z. reusachtigheid; —**kracht**, *vires corporis maximae*; r. bezitten, *viribus ingentem esse*; —**schrede**, *gradus ingens*; overdr. rr. doen,

maximos of admirabiles progressus facere. **reuzin**, *mulier ingentis magnitudinis* enz. (verg. reus).

re-vanche, r. nemen, *repensare iniurias iniuriis* (Sen.); in den oorlog, *hosti acceptam cladem reddere* (Liv.); —**ven**, *contrahere* (b.v. *veta*; ook overdr., Cic.); —**videeren**, —**visie**, z. herzien, —ziening; —**volu-atie**, z. omwenteling 2; —**voluntionair**, *rerum commutandarum of novarum cupidus of studiosus*; als subst., een r., *homo seditiosus of turbulentus*; van zaken, *seditiosus* (b.v. *voces*); rr. doeleinden, r. streven, *nova consilia*; een r. geest, *avidum in novas res ingenium* (Liv.); r. gezind zijn, *novis rebus studere*; —**vne**, z. monsterring; overdr. de r. laten passeeren (in den geest), *recolere of perlustrare animo* (alqd); (in een gesprek enz.) *enumerare of persequi* (alqd).

rhapsode, *qui poetarum carmina recitat*; (in engeren zin) *Homerista* (Petr.); —**dle**, *carmen*; (in engeren zin) *rhapsodia* (een stuk of boek uit Homerus, Nep.).

rhetor, *dicendi magister; rhetor; declamator*; —**enschool**, *ludus dicendi; rhetoris schola*; —**ika**, *rhetorica* (of -e); *bene dicendi scientia*; (als leer) *rhetorum of dicendi praecepta* (pl.); —**isch**, *rheticus; oratorius*; rr. figuren, z. figuur (redekunstige ft.); r. vraag, *interrogatio* (Quint.); adv. *rhetorice; oratorie*.

rhinoceros, *rhinoceros* (gen. —*otis* Plin.). **rhythm-e**, *numerus*; welluidendheid en r., *sonus et numerus quidam*; —**isch**, *numerosus* (b.v. *oratio*); r. maken, *numerus astringere* (b.v. *solutum orationem*); *numeros adiungere* (b.v. *verbis solutis*); adv. *numerosae* (b.v. *sonare*); r. afronden of doen eindigen, *numerus claudere* (b.v. *sententias*); *concludere* (b.v. *sententias*); niet r., *dissolute*; niet r. schrijven, *dissolvere orationem*.

rib, *costa* (ook van een schip); een stoot in de rr. geven, *fodicare latus* (Hor.); verg. ook stoot 1.

richel, *regula* (lat); *margo* (rand).

richt-en, 1) eig. iets naar iets of iem. r., *convertere alqd in of ad alqd of alqm*; *dirigere alqd ad of in alqd* (b.v. *cursum ad litora*; ook *equum in alqm*); iets op iets r., *intendere alqd in alqd* (b.v. *telum in iugulum*; ook *tela intenta iugulis civitatis*); alle pijlen op iem. r., *omnia tela in alqm concire* (ook overdr.); de wapens tegen elkaar r., *arma inter se conferre*; soldaten r., *ordinare milites*; de slagorde r., *aciem dirigere*; zich ergens heen r., z. zijn weg ergens heen richten 2. — 2) overdr. *intendere* (b.v. *animum in of ad alqd*; *oculos mentes ad pugnam*; *considerationem in alqd*; *omnes cogitationes ad alqd*; ook *iter algo*); *defigere* (onbeweeglijk, strak, vast r.; b.v. *oculos, animos in alqd*; in eo mentem orationemque; *omnes vigilias curas cogitationes in salute rei publicae*); het oog of den blik op iem. of iets richten, *oculo oculos of os* (van meer dan één ora) *convertere ad of in alqd of alqm*; *oculum adicere alci rei*; *intueri alqm, alqd, of in alqm*; de oogen zijn voortdurend op iem. g., ook *oculi habitant in vultu alcus*; de oogen der aanwezigen richten zich op Demetrius, *coniecti eorum qui aderant oculi in Demetrium sunt*; op mij r. zich de oogen der burgers, *in me civium dirigunt oculi* (Sen. thet.); vol vrouwen of in afwach-

ting den blik op iem. r., *convertere se in of ad alqm*; gericht houden, *intueri alqm*; de geheele burgerij had het oog op Scipio g., in *Scipionem omnis civitas versa erat*; den blik omhoog r., *alte spectare*; zijn weg ergens heen r., *iter convertere of intendere alqo*; *alqo tendere* (b.v. *ad urbem Fidenas*); elders heen, *iter flectere*; g. zijn naar iets (van woningen, streken enz.), *spectare* (b.v. *ad orientem solem*; verg. liggen 2); richt uw opmerksaamheid en uw gedachten op, *adhibere animos et mentes vestras ad met acc.*; al zijn gedachten en zijn geheele opmerksaamheid op iets r., *totum et mente et cogitatione insistere in alqd*; z. ook aandacht; zijn zin op iets r., *animum adicere aci rei of ad alqd*; al zijn zinnen en gedachten, *tota mente cogitare de alqa re*; al zijn gedachten, ook *toto animo et studio* of *tota mente omnique animi impetu incumbere ad alqd*; omnes cogitationes conferre ad alqd; zijn zorg op iets, *curam in alqa re ponere*; al zijn gedachten en zorgen, *omni cogitatione curaque incumbere in alqd*; omnes curas et cogitationes conferre ad alqd; de werkzaamheid of het streven van iem. is op iets g., *opera of studium alcius versatur in alqa re.* — 3) zich naar iem. of iets r., *sequi alqm of alqd*; *alcus of alcus rei rationem habere*; *alcus auctoritate uti*; *alqm autorem sequi*; *alqd spectare*; se derigere ad (b.v. *ad publicum iudicium Sen.*); *ad alqd referri* (van zaken); verg. ook zich voegen 1; zich naar iets voorbeeld r., z. een voorbeeld aan iem. nemen; zich bij of met iets naar iets r., *accommodare alqd ad alqd of alci rei*; *alqd referre of revocare ad alqd* (b.v. met zijn besluit, *consilium*). — 4) = oordeelen; vonnis vellen; veroordeelen; — **er**, z. rechter; — **ig**, z. juist 1; nauwkeurig; het is niet r. met hem, *non sanā est mente*; — **ing**, 1) eig. regio, b.v. in rechte r., *rectā regione* (ook *rectā*; *rectā viā*; in *derectum*); een r. inslaan, *regionem petere*; in schuinsche r. *oblique*; in *obliquum*; in deze, die r., *huc, illuc*; naar of in alle rr., *quoqueversus*; in of per omnes partes; *longe lateque* (wijd en zijd); in de tegenovergestelde r., in *contrariis*; in tegengestelde rr., in *contrarias partes* (b.v. *fluxerunt flumina*); in tegengestelde of verschillende rr., in *diversas partes of in diversum* (b.v. *ire*; ook overdr.); *diversi regionibus of itineribus*; *diversi* (b.v. *Romanos duobus agminibus diversos abisse*); in dezelfde r. vluchten, *eādem fugere*; in de r. van, *versus* (= waarts; b.v. *Romam v.*; *ad Oceanum v.*); volgens de r. van den stroom, *secundum naturam fluminis*; van r. veranderen, *flectere iter*; van varen, z. koers 1; van zaken (= slechter worden), *immutari*; aan iets een r. geven, *dirigere alqd* (b.v. aan den loop der rivier, *d. flumen*; ook *alqd ad of in alqd*); aan iets een andere r. geven, *avertere alqd* (b.v. *flumen of cursum fluminis*); aan de gedachten van iem. de r. geven, die het onderwerp maar verlangt, *animum alcius quocumque res postulat impellere*; zich in een bepaalde r. uitstrekken (in geographischen zin), *spectare* (b.v. *Belgae in septentrionem et orientem solem*; z. ook liggen 2). — 2) overdr. ratio (b.v. *diversa studia in dissimili ratione*;

de democratische r., *ratio popularis*); *cursus*; *viā*; *volutas* (neiging); de eigenaardige r. van zijn geest, *propria animi eius indoles* (verg. geestesrichting); r. en eigenaardigheden der redenaars, *oratorum studia atque naturae*; een r. naar of bij iets inslaan, *rationem alcus rei umplecti, suscipere of ingredi* (b.v. *horum studiorum*); een eens ingeslagen r. volgen, *institutam rationem persequi*; een r. in zijn politieke loopbaan inslaan, *rationem sequi in administranda re publica*; dezelfde r. in de politiek inslaan, *eādem viam ac rationem rei publicae capessendae inire*; zijn leven van jongs af zulk een r. geven dat, *ita ab adolescentia vitam instituere ut met coni.*; iets neemt een verkeerde r., *alqd inclinatur* (gaat mis, Liv.); aan iets een verkeerde r. geven, *inclinare alqd* (b.v. *eloquentiam Quint.*); aan zijn levendigen geest een andere r. geven, *vividum animum in alia detorquere* (Tac.); iem. of iets een goede r. geven, *ad meliora ducere alqm of alqd*; aan iets een praktische r. geven, *alqd ad vitae usum conferre*; — **snoer**, *linea* (eig.); *norma of regula* (eig. en overdr.); *lex* (overdr.); *iudicium* (overdr.); b.v. *quasi i. alqd respicere* Plin. ep.); r. bij of voor iets, *regula ad quam alqd derigitur*; iets is het r. bij of voor iets, *alqd alqā re of ad alqd derigitur*; het verstand tot het r. van zijn leven maken, *vitam ad certam rationis normam dirigere*; de zedelijkheid tot het r. van het nut, *utilitatem honestate dirigere*; de deugd tot het r. van zijn gedrag, *omnia consilia atque facta ad virtutem referre*; wat hebben zij als r. aangenomen bij hun uitspraak, *quid sunt in decernendo secuti*.

ridder, (in Rom. zin) *eques*; van r., der rr. enz., *equester* (b.v. *ordo*; *digitas*); tot r. maken, z. in den ridderstand opnemen; tot r. slaan, (*alqm*) *scuto frameaque ornare*; — **lijk**, *honestus* (adv. -e); — **orde**, *insigne*; — **schap**, *equestes* (de ridders); *ordo equester* (de ridderstand); *digitas equestris* (de waardigheid van ridder); — **stand**, *ordo equester*; iem. in den r. opnemen, tot den r. verheffen, *alci dignitatem equestrem dare*; *ad equum rescribere alqm* (Caes.); in den r. opgenomen worden, ook *anulum invenire* (Cic.); *anulo aureo donari* (Suet.).

rieken, = ruiken 2; overdr. naar iets r., *redolere alqd* (b.v. *antiquitatem*; *doctrinam*).

riem, 1) lederen r., *lorum*; *amentum* (aan slinger of werpspies); ook = schoenriem; spreekw. iem. een hart onder de r. steken, *fulcire alqm* (z. verder iem. moed inspreken 1). — 2) = roeiriem, *remus*; de rr. van een schip in 't voorbijvaren verbrijzelen, *remos detergere*; spreekw. roeien met de rr. die men heeft, *uti copā praesenti*; — **gat**, *columbarium* (Isid.); — **slag**, *pulsus remorum*; snelle r., *concitatio remorum*.

riet, (*h)arundo* (lang en stevig); *canna* (klein en dun; verg. Ov. M. VIII 337: *longā parvae sub arundine cannae*); *calamus* (dunne riethaln); van r., (*h)arundineus*; *canneus*; — **bosch**, (*h)arundinetum*; — **fluit**, (*h)arundo*; *fistula*; — **gras**, *carex*; — **halm**, *calamus*.

rif, *cautes*; = geraamte.

ril-len, *horrere* (voor iem. of iets, *alqm*; *alqd*; voor iets r. en beven, *tremere alique h. alqd* Liv.); *perhorrescere* (b.v. *toto corpore*); verg. *huiveren*; —**ling**, z. *huivering*.

rimpel, *ruga*; rr. *krijgen*, *corrugari*; het voorhoofd in rr. *trekken*, z. *fronsen*; vol rr., *rugosus*; —**en**, tr. *corrugare*; het voorhoofd r., z. *fronsen*; intr. *corrugari*; *inhorrescere* (b.v. *unda* Verg.); —**ig**, *rugosus*; r. *worden*, z. *rimpelen* (intr.); —**igheid**, *rugositas* (Tertull.).

ring, *circulus* (elk cirkelvormig voorwerp, b.v. *corneus* Suet.); *anulus* (vingerring); *inauris* (oorring); *hamus* (r. van een pantser); een r. aan den vinger doen of steken, *anulum induere*; *anulum optare digito* (Suet.); rr. in de ooren dragen, *anulatis auribus incedere* (Plaut.); —**en-maker**, *anularius*; —**muur**, *circulus of orbis muri*; *moenia* (pl.); —**vinger**, *medicus* (Cornif.); *digitus medicus* (Plin.); —**vormig**, *anuli formam habens*.

rinkel-bel, z. *rammelaar*; —**en**, *tinnire*. **rinsch**, *acidulus*.

ri-oel, *cloaca*; —**sico**, *periculum*; *casus* (b.v. *casum universae pugnae non necessarium ducebat*); op r. van den staat, *periculo publico*; op mijn enz. eigen r., *meo enz. periculo*; de r. dragen, *periculum in se recipere*; de r. van iets voor zijn rekening nemen, *alqd periculi sui facere*.

riksceeren, z. op het spel zetten 3; hier is niets ter r., *nihil periculi adest*; gij r. er niets bij, *nihil p. in hac re est*; z. ook *kans* *loopen*.

rit, te paard, *vectatio* (Suet.); een rit doen, *vectari of gestari equo*; in een draagstoel of rijtuig, *gestatio*; een r. doen, (*vehiculo*) *gestari*; als hij in staat is een r. te doen, *gestari si potest* (Cels.); —**selen**, *crepitare*.

rivaliteit, *certamina* (pl.); *rivalitas* (in de liefde).

rivier, *flumen*; *fluvius*; *amnis*; —**bed**, *alveus*; —**god**, *deus fluvialis*; —**kreeft**, *cancer fluvialis*; —**schepen**, *fluviales naves* (Liv.); —**schildpad**, *fluvialis testudo*; —**tje**, *amniculus*; —**water**, *aqua fluminis*; a. ex flumine of ex f. *hausta* (water uit de rivier).

rob, *vitulus marinus*; *phoca*.

robijn, *carbunculus*.

rochel-aar, *screator* (Plaut.); —**en**, *screeare* (Plaut.); ook = *reutelen*.

roe-de, *virga* (ook om mee te tuchtigen); *ferula* (plak); met de r. geven, *krijgen*, *alqm virga of ferula caedere*; v. of f. *caedi*; spreekw. de r. ontwassen zijn, *scholam egressum esse*; iam *adultum esse*; —**denbundel**, *fascies* (pl.); de r. van de lictoren).

roei-bank, *transtrum*; —**boot**, *je*, *lembus*; *actuariola*; —**en**, intr. *remigare*; subst. het r., *remigatio*; *remigandi labor*; tr. *remis agere of propellere* (b.v. *navem*); —**er**, *remex* (*remiges* ook = rr. en matrozen); —**pen**, *scalmus*; —**riem**, *remus*; —**schip**, *navis quae remis agitur*; verg. *roeiboort*; —**spaan**, *remus*; —**tuig**, *remigium*.

roekeloos, *temerarius*; adv. *temere*; verg. onbezonnen; —**heid**, *temeritas*; = roekelooze daad, *facinus temerarium*; verg. onbezonnenheid.

roem, *gloria*; *laus* (lof); *fama* vermaard-

heid); *claritas of nobilitas* (beroemdheid); tot mijn r., *gloria mea*; tot r. strekken, *laudi of gloriae esse*; *laudem of gloriam afferre*; het is een groote r. te, *magna est laus* met inf.; r. genieten wegens iets, *laude alcius rei* (b.v. *ingenii*) *florere*; een eeuwigen r. genieten, *esse in aeterna of in sempiterna gloria*; met r. overladen, *gloria circumfluens*; r. op iets dragen, roemend van zich zelf zeggen, z. zich beroemen; zijn r. in iets stellen, *gloriam in alga re*; daarin dat, *in eo quod*; verg. ook lof; eer 1 a; —**en**, z. prijzen; op iets r., z. zich op iets beroemen; subst. het r., *praedicatio*; *praeconium* (*alcivus rei*); —**er**, z. *beker*; —**loos**, *inglorius*; adv. *sine gloria*; *nulla gloria*; —**loosheid**, *nulla gloria*; —**ruchtig**, *ruchtigheid*, z. *beroemd*, *roemheid*; —**rijk**, *gloriosus*; *praeclarus*; iets voor r. houden, *gloriosum alqd putare*; *adv. gloriose*; r. bekend wegens iets, *insignis alga re*; —**vol**, z. *roemrijk*; eervol; —**waardig**, *laude of gloria dignus*; *gloriosus*; r. zijn, ook *gloriam mervisse*; adv. *gloriose*; —**waardigheid**, *praestantia*; —**zucht**, *laudis studium*; *gloriae of laudis cupiditas*; *gloria*; —**zuchtig**, *laudis studiosus*; *gloriae of laudis cupidus*; *gloriae appetens*; *gloriosus* (in afkeurenden zin, b.v. *philosophi*); r. zijn, ook *gloriam of laudem quaerere*; *gloria duci*; zeer, *flagrare gloriae of laudis cupiditate*.

roep, z. naam 2; gerucht 1; zoo groot is de r. van iets bekwaamheid, *tantum virtutis alqs opinionem habet*; er is maar één r. over, *omnes uno ore in eo consentiunt*; *omnes in hac re unum atque idem sentiunt*; er is maar één r. over dat, *constat of inter omnes c. met acc. c. inf.*; —**en**, 1) intr. *clamare*; *vociferari*; om hulp roepen, *quiritare*; *inclamare*; om iem. r., *vocare alqm*; subst. het r., z. *geroep*; op zijn r. ben ik gekomen, *ab eo vocatus of eius vocatu veni*. — 2) tr. a) iem. r., *vocare alqm* (b.v. *ad se*; iem. voor den rechter, *alqm in ius*); *citare alqm* (om te verschijnen); *inclamare alqm* (met luider stem; b.v. *alqm voce magna of nomine*; *convitem suum semel et saepius*); iem. doen r., *rubere alqm vocari of arcessi* (verg. ook onthieden); een slapende r., z. *wekken* 1; gij komt als g., *opportune te mihi offers* (Ter.); overdr. tot iets g. zijn, z. *roeping* voor iets hebben; ik voel mij niet g. te, *non esse meum arbitror* met inf. — b) iets r., iets luid r., *clamare alqd* (b.v. *triumphum*; *io triumphe*; met acc. c. inf.); *clamitare alqd* (b.v. *ad arma*; met acc. c. inf.); *conclamare alqd* (b.v. *victoriam*; *incendium*; *ad arma*; met acc. c. inf.); dat iem. iets moet doen, *alqs of ut alqs alqd faciat*; *exclamare* (b.v. hij riep luid „Cicero!”; *Ciceronem exclamavit*); *vociferari* (hartstochtelijk r.); b.v. *haec*; ook met acc. c. inf. of ut en con.; tot iem. iets r., z. *toeroepen*; —**ing**, *vis ingenii*; *animi quaedam ingentia natura*; *studium of voluntas* (neiging); r. voor iets voelen, *natum se arbitrari ad alqd of ad alqd faciendum*; r. tot iets hebben, *natum esse ad alqd of ad alqd faciendum*; geen r. tot iets hebben of voelen, *abhorreere of alienum esse ab alga re*; gij moet uw r. volgen, *eo inclinandum quo te vis ingenii defert* (Sen.); —**stem**,

aan iems r. gehoor geven, z. gehoorzaamen.

roer, *gubernaculum*; aan het r. zitten of staan, ad *gubernaculum sedere*; *gubernaculum regere*; *clavum tenere*; *gubernare*; het r. grijpen, ad *gubernaculum accedere*; overdr. het r. van den staat, *gubernacula rei publicae*; *clavus imperii*; het r. in handen nemen, grijpen, ad *gubernacula of ad g. rei publicae accedere*; het r. in handen hebben, aan het r. zitten, staan, *gubernacula rei publicae tractare of tenere*; ad *gubernacula sedere*; *clavum imperii tenere*; —**en**, **1**) eig. = bewegen, *movere of commovere (alqd)*; zich r., *se movere* (ook overdr., b.v. *Etruria*; *Latini*); *moveri* (ook *hostes in Samnio*); *se commovere* (ook c. *se ausi non sum*); in iets r., z. omroeren. — **2**) overdr. iem. r., *movere*, *com-* of *permovere alqm* (door iets, *alqā re*); *alcuius misericordiam concitare of m. alci commovere* (iems medelliden wekken); door iets g. worden, *commoveri alqā re*; innig g. worden, *vehementius commoveri*; iem. tot tranen r., *fletum movere alci*; *movere of elicere alci lacrimas*; *alqm ad fletum misericordiamque deducere*; —**end**, **1**) r. goederen, *res quae moveri possunt* (Nep.); *res moventes* (Liv.); verg. onroerend. — **2**) overdr. = aandoenlijk, *miserabilis*; *mollis*; een r. brief, *miserabiliter scriptae litterae*; r. beden, *preces ac misericordia*; —**ing**, *fluor ventris* (Cels.); —**loos**, *immobilis*; *immutus*; —**pen**, *clavus*.

roes, *crapula*; zich een r. drinken, *vino se onerare of obnuere*; zijn r. uitslapen, *edormire crapulam*; c. *echalare* (b.v. *qui nondum Aproniani convivii crapulam echalaverant*); iets, verdrijft iems r., *alqd* (b.v. *metus*) *crapulam excutit*; met een flinken r., *crapulae plenus* (Liv.); overdr. in den r. van iets, *accensus alqā re* (b.v. *recenti amore*); *elatus alqā re* (b.v. *laetitia*); *ovans* (b.v. *victoria*); z. ook *dronken*.

roest, *rubigo*; *ferrugo* (ijzerroest); *aerugo* (koperroest); —**en**, z. verroesten; —**ig**, *rubiginosus*; r. worden, z. verroesten; —**kleur**, *rubigo*; *ferrugo*; —**kleurig**, *ferrugineus*.

roet, *fuligo*; —**kleurig**, —**zwart**, *fuliginus* (b.v. *nubes Petr.*).

roezemoez-en, *tumultuari*; —**ig**, *tumultuosus*.

rog, *raia*; —**ge**, *secale*; —**gebrood**, *panis cibarius* (grof brood).

rok, *vestimentum* (kleed); —**ken**, *colus*.

rol, **1**) *orbiculus* (b.v. de r. van een oliepers); *cylindrus* (r. om den grond te effenen); *phalanga* of *scutula* (om lasten, b.v. schepen, voort te rollen). — **2**) = iets opgerold, *volumen*. — **3**) r. van een tooneelspeler, *partes* (pl.); *persona*; in de r. van koppelaar, *in persona lenonis*; een komieke r., *partes ridendae*; de eerste, tweede, derde r. spelen, *primas enz. partes agere*. — **4**) de r. die iem. in het leven speelt, de taak die hij te vervullen heeft of op zich neemt, *partes* (pl.); *persona*; de r. van iem. spelen, in de r. van iem. optreden, *partes alcuius agere of sustinere*; *personam alcuius gerere of ferre*; in dezelfde r. optreden, *easdem partes agere*; een r. in den staat spelen, *agere alqd in civitate*; een gewichtige politieke r., een groote r. in de politiek spelen, *in omni*

actione atque administratione rei publicae florere; de eerste r. in den staat s., *principis personam tuere of principem esse in civitate*; *principatum rei publicae obtinere*; hij speelt daarbij een groote of gewichtige r., *magna in ea re fuit auctoritas eius*; een ernstige r. spelen, *gravem personam sustinere*; zijn r. in de politiek is uitgespeeld, *nullae ei partes in re publica relinquuntur*; het toeval speelt een groote r. bij iets, *multum in alqa re potest fortuna*; de rr. verdeelen, *distribuere partes*; *dispertire officium*; dat de rr. onder de leiders der menigte verdeeld waren, *partita ducibus multitudinis ministeria esse*; iem. een r. opdragen, *personam imponere alci*; iem. de r. van iem. opleggen, *imponere alci personam alcuius*; *alcuius partes alci dare*; der. van iem. op zich nemen, *personam of partes alcuius suscipere* (b.v. *defensoris*); tegenst. *deponere p. alcuius*, b.v. *accusatoris*; de rr. verwisselen, *mutare partes*; zich de r. van opperbevelhebber aanmatigen, *imperatorias sibi partes sumere*. — **5**) = zwier (overdr.). —**len**, **1**) tr. *volvere* (alqd); meestal door samenstt., b.v. *devolvare* (naar beneden r.); b.v. *alqd muro of de muro*; *provolvare* (vooruit r.); b.v. *cupas in opera*. — **2**) intr. *volvi*; de- of *provolvi*; de tranen r. iem. over de wangen, *lacrimae alci manant*; de donder r., *fragor intonat*; subst. het r., *fragor* (van den donder); —**rond**, *teres*.

rom-an, *commenticia fabula*; rr., *Milesiae* (nl. *fabulae*); een soort pikante novellen, Tertull.; eerst als titel van een vertaald geschrift van Sisenna; sing. bij Apul.; —**antisch**, *fabulosus* (fabelachtig, Quint.); *fictus of commenticius* (verzonnen); adv. *fabulose*; *ut fit in fabulis*; dat klinkt r., *fabulosa narras*.

rommel, r. of oude r., *scruta* (pl.; Hor.); —**en**, *streper*; *crepare*; de donder r., *fragor intonat*; subst. het r., z. *grommel*; —**ing**, *streptus*; *murmur*; —**zoo**, z. *rommel*. **romp**, *truncus*; *truncum corpus*; *corpus*; r. van een schip, *alveus of corpus navis*.

rond, **1**) adi. *rotundus*; *globosus* (bolvormig); *orbiculatus* (cirkelrond); *teres* (rolrond; b.v. *stipes*; *hastile*); volkomen r., *rotunditatis absolutae* (b.v. *gemma Plin.*); r. maken, *rotundare* (alqd); *conglobare* (als een bol; alqd); *circinare* (cirkelrond maken; alqd Plin.); overdr. = openhartig; een r. jaar enz., z. vol 2; een r. som maken of bijeenverzamen van duizend talent, *mille talenta rotundare* (Hor.); zoo ook *corrotundare*, b.v. *uno cursu centies sestertium corrotundavi Petr.*. — **2**) subst. = rondte; ver in 'tr., *late* (b.v. *depopulari*). — **3**) praepos. *circum of circa* met acc.; adv. de rij r., *in orbem*; z. ook *rond*.

rond-, N.B.! voor hier niet volgende samenstt. z. om; —**babbelen**, *deblaterare* (b.v. *quae deblaterasti iam vicinis omnibus* met acc. c. inf., Plaut.); —**bazuinen**, z. *uitbazuinen*; —**borstig**, *held*, z. *openhartig*; *held*; —**brengen**, *circumferre* (alqd); —**dausen**, *laetitia exsultare*; —**deelen**, z. *uitdeelen*; —**diennen**, *circumferre* (alqd); —**dolen**, *errare*; verg. *zwerwen*; —**draaien**, tr. *circumagere alqd*; intr. *circumagi*; verg. *draaien*; *omdraaien*; —**dragen**, *circumferre* (alqd, b.v. *sanguinem*

in pateris); *circumgestare* (b.v. *epistulam*); —**draven**, z. loopen; —**drijven**, tr. *agitare* (alqm); z. ook heen en weer slingeren 1; intr. *fluitare* (dobberen); verg. —zwalken; —**dwalen**, *errare*; verg. —zwerfen.

ronde, *circuitio* of *c. vigiliarum*; *circumitor* (degenen die de r. doen, Veget.); de r. doen *circumire vigilias* of *stationes*; bij de poorten, *circumire portas*; in de stad, *c. vicos*; overdr. iets doet de r., *alqd circumfertur* (b.v. fama; ook *hae querellae domos nobilium circumferuntur*); het gerucht doet de r., ook fama of *rumor est*; de kletspraatjes die in de stad de r. doen, *urbani sermunculi*; de r. doen, *omnia circumspicere* (alles nakijken); —**dans**, z. rei.

rond-fladderen, *volitare* (b.v. in algo loco); —**gaan**, *circumire* (b.v. *senatorum domos*; plebem; ook verzoekend, aansporend enz., b.v. *senatum cum veste sordida*; *c. ordines et hortari*; in dezen zin ook *ambire*, b.v. *singulos ex senatu*; beide ook abs.); overdr. = rondgeven, uitgestrooid worden, *circumferri* (b.v. *poculum*; fama; z. ook de ronde doen); laten r., *circumferre* (alqd); zijn oogen, *oculos circumferre* (b.v. ad alqm; ad alqd); —**geven**, *circumferre* (b.v. *poculum*); z. ook uitdeelen.

rond-heid, *species of forma rotunda*; *rotunditas* (Plin.); overdr. z. openhartigheid; —**huppelen**, *circumstare*; —**ing**, z. rondheid; afronding 2; —**jagen**, z. rond-drijven (tr.); rondrijden; —**kletsen**, z. —babbelen; —**komen**, overdr. hij kan r., *satis of tantum quantum sufficit habet*; hij kan vrij wel r., *copiae eius cotidianis sumptibus suppetunt*; ternaauwernood, *vix habet unde commodè vivat*; —**kruipe**, *perreptare* (b.v. *omnes latebras* Plaut.); —**kijken**, *circumspectare* (abs., b.v. *bestiae in pastu*); *circumspicere* (abs.); met afh. vraag, b.v. *circumspicedum num quis est, sermonem nostrum qui aucupet* Plaut.; zoekend naar iem. r., *c. alqm*; z. verder uitzien 2 b; —**leiden**, *circumducere* (alqm; alqm *praesidia*); —**loopen**, *circumcursare* (overal, *omnia* Plaut.); *discurrere* (b.v. *matronae circum deum debura*); onrustig r., *trepidare*; op een plaats r. (= rondwandelen), *ambulare in algo loco*; *inambulare* (b.v. in foro otiose cum algo); *obambulare* (b.v. ante vallum); loop rond, *abi*; z. ook rondstappen.

rond-om, *praepos. circum* of *circa* met acc.; adv. = in de rondte; met ww. dikwijls door *circum*, b.v. r. besnoeien, *circumcidere*; r. versterken, *circummunire* enz.; —**reiken**, z. rondgeven; —**reis**, een r. doen, = —**reizen**, *circumire* (b.v. *Italiae urbes*); *obire* (b.v. *urbes*); *peragere* (b.v. *terras remotas*); *perlustrare* (b.v. *agros*); in het buitenland r., *peregrinari*; rond-reizend, *circumforaneus* (b.v. *pharmacopola*); —**rijden**, tr. iem. ergens r., *vehere alqm per alqm locum*; intr. *circumvehi* (alg.); in een wagen, ook *curru circumvehi*; ergens, *vehi per alqm locum*; te paard, ook *equo circumvehi*; de muren r., *circumequitare moenia*; —**slenteren**, *otiose de- of inambulare*; —**sluipen**, *clam circumire* (ergens, *alqm locum*); om iem. r., *alci insidiari*; —**snuffelen**, overal r., *omnia perscrutari*;

—**springen**, *circumstare*; *persultare* (b.v. *haud secus quam stabili solo*; in agro); —**stappen**, *spatiari* (in algo loco); verg. rondloopen; —**strooien**, z. uitstrooien; —**sturen**, z. —zenden; —**tasten**, in het duister r., *errare in tenebris*; die in het duister r., *explorat caecas cui manus ante vias* (Tibull.); overdr. *errare*; *caligare* (Sen.). **rondte**, = rondheid; in de r., *circum* of (Liv.) *circa* (b.v. *opera quaecircum sunt*; *mutae circa civitates*); in *gyrum* (in een kring); in *circuitu* (b.v. vijftien duizend schreden in de r., in *c. quindecim milium*; de muur is duizend schreden in de r., *murus in c. mille passus patet*); z. ook ronde; met ww., z. rond-.

rond-trekken, *huc et illuc migrare*; *vagari*; verg. rondreizen; —**uit**, *plane*; *libere* of *aperte* (b.v. *loqui*; *dicere*); ook *plane* et *Latine*; iets r. zeggen, ook *alqd profiteri*; iem. iets, *apud alqm libere profiteri* alqd; om het r. te zeggen, ook *ut aperte* of *ut verum dicam*; zeg mij r. of ... of, *dic verum utrum* ... an met conl.; —**waren**, op zee r., *mare pervagari*; —**venten**, *venditare* (alqd); —**vertellen**, *vulgare* of *divulgare* (alqd); verg. rondbabbelen; uitbazuinen; —**vliegen**, in een kring r., in *gyrum flecti*; verg. —fladderen; —**voeren**, z. —leiden; —**vraag**, r. houden, *exquirere sententias*; (in den senaat) *sententias rogare* of *perrogare*; iets in r. brengen, *omnes in orbem interrogare de alga re* of *quid censeant de alga re*; —**vragen**, *ubique quaerere* (overal vragen); = rondvraag houden; —**wandelen**, z. rondloopen; —**waren**, z. —zwerfen; —**weg**, z. kortweg; ronduit; —**wentelen**, *volutare* (b.v. *se in pulvere* Plin.; zich r., ook *volitari*, b.v. in *tabida nive* Liv.); *pervolvare* (b.v. *alqm in tuto* Ter.); z. ook wentelen; —**zenden**, *circummittere* (b.v. *scaphas*; in *omnes partes legationes*); bij, *mittere circum* (b.v. *legationem circum insulas*); *dimittere circum* (b.v. *pueros circum amicos*); —**zien**, *oculos circumferre* (b.v. ad templa); angstig naar alles r., *circumspectare omnia*; verg. —kijken; —**zwaaien**, *rotare* (b.v. *funditorum telum habenā*); —**zwalken**, op zeer., *iactari* of *fluctibus i.*; —**zwerfen**, *vagari*; *palari*; *evagari*; (dwalend) *errare*; rondzwerfend, *vagus*; *errabundus* (Liv.); van velen, ook *palati*; overal, *dispalatus* (b.v. *multitudo*; *dispalati in agris* Nep.); verg. —**zwieren**, *grassari* (vooral van nachtbrakers).

ron-ken, *stertere*; —**selaar**, *conquistor*; —**selen**, *conquirere milites*.

rood, *ruber*; van het haar, z. rossig; r. zijn, *rubere*; r. worden, *rubescere*; (van schaamte) *erubescere*; subst. het roodworden, *rubor*; —**aarde**, *rubrica*; —**achtig**, *subruber*; er r. uitzien, *subruber*; —**bruin**, *badius* (kastanjebruin; b.v. *equus* Varr.); —**harig**, *rufus*; *capillo rufo* of *rutilo*; —**heid**, *rubor*; —**kop**, *vir* (enz.) *rufus*; *vir* (enz.) *capite rufo* of *rutilo*; —**wangig**, *genis rubentibus*. **roof**, 1) = het rooven, *raptus* (de schaking; b.v. *Ganymedis*); *rapina* (rooverij); *praedatio* (plundering); *latrocinium* (straat-roof); r. plegen, *rapinas facere*; verg. rooven 1; op r. uitgaan, *raptum* of *praedatum exire*. — 2) = het geroofde, *raptum*; *praeda* (buit); *spolia* (pl.; buit, vooral op

een vijand behaald); van r. leven, *raptō vivere*; —**dier**, *bestia rapax* of *raptō vivens*; —**nest**, *locus latrocinii infestus*; —**schip**, *navis piratica*; verg. kaperschip; —**staat**, *gens latrocinii assueta*; —**tocht**, *latrocinium*; verg. plundertocht; —**vogel**, *avis rapax*; rr., ook *aves magnae* (Plaut.); (in het verband) *vulceres*; —**zucht**, *rapi-narum* of *praedae cupiditas* of *studium*; *rapacitas*; —**zuchtig**, *rapinarum* of *praedae cupidus*; *rapax*; *latrocinii assuetus* (b.v. gens).

rool-en, *derigere* (alqd); *dimetiri* (alqd); = uittrekken, *extirpare* (b.v. *arbores*); een veld r., *extirpare agrum*; overdr. = klaarspelen; —**lijn**, *tinea*.

rook, *fumus*; in de r. opvangen, *in fumo suspendere* (b.v. *pernas*); zwart of vuil van de r., *fumosus*; overdr. in r. verdwijnen, *evanescere* of *extenuari*; —**en**, intr. *fumare*; verg. dampen; tr. *fumo siccare* (b.v. *cucurbitas* Plin.); —**erig**, *fumosus*; r. smaken, *fumum sapere*; —**wolk**, *fumi volumen*; rr., *fumi*.

room, *flos lactis* (Vitr.).

roos, *rosa*; met rr. bekranst, *rosā redimitus*; spreekw. onder de r., *secreto*; geen rozen zonder doornen, *ubicumque dulce est, ibi et acidum invenies* (Petr.); *ubi ubi tuber* (Apol.); r. op het hoofd, *albugines* (pl.) *capitis* (Plin.); = soort van uitslag, *erysipelas* (Cels.); —**je**, *rosa* (als liefkoozing, b.v. *mea rosa* Plaut.); —**kleurig**, *roseus*.

roost-en, —**eren**, *frigere* (b.v. *frictae nuges* Plaut.); *torrere* (b.v. *succensis ignibus torreri*); ook overdr., b.v. *mitis flamma torrentur*; —**er**, *eraticula*; heet van den r., *dum calet* (Plaut.).

roov-en, 1) intr. *rapere*; *praedari* (ook *apud Mamertinos*; in *insulis*); *latrocinari* (van roovers). — 2) tr. *rapere* (alqd); *auferre* (alqd; ook alqd ab alqo); —**er**, *praedo*; *latro* (straat-roover); *praedator* (buitzoeker); r. van iets of iem., *raptor* (b.v. *panis* Plaut.; *filiae* Tac.); *ereptor* (b.v. *libertatis*); —**er-bende**, *latronum* of *praedonum grex* of *manus*; *praedatoria manus*; *latrocinium*; —**erhoofdman**, *dux latronum* of *praedonum*; *archipirata*; —**erhol**, —**nest**, *latronum* of *praedonum receptaculum*; *locus latronum occultator ac receptor*; —**erij**, *rapina*; verg. roof l.

ros, 1) subst. = paard. — 2) adi. = rosig; —**kam**, *strigilis*; —**marijn**, z. roze-marijn; —**molen**, *pistrinum*; —**sig**, *rufus*; *rutilus*.

rot, 1) = rat, *mus*. — 2) = bende; mil. ordo. — 3) adi. *putidus* (b.v. *caro*; *uva*); *putridus* (b.v. *dens*); *foetidus* (stinkend; b.v. *pisces*); r. zijn, *put(r)ere*; r. worden, z. verrotten; —**heid**, *putor*; *putredo*.

rots, *saxum*; *rupes*; *scopulus*; overdr. *arx* (b.v. *spei salutisque nostrae*); —**achtig**, *saxosus* of *scopulosus* (vol rotsen); *saxeus* (als een rots; van rots); —**blok**, *saxum*; —**hol**, *cavum* of *concauum saxum*; *cava rupes*; *spelunca*; diepe rr., *speluncarum* *concauae altitudines*; —**ig**, z. rotsachtig; —**kloof**, *rupis hiatus*; *fauces* (pl.) *rupis* of *scopuli*; *specus*; —**spieet**, *rupis foramen*; —**vand**, *rupes praerupta*; (in zee) *cautes abrupta*; rr., ook *saxa* (pl.; b.v. *recta*).

rott-en, z. verrotten; —**ig**, z. rot 3;

—**ing**, z. verrotting; = rietstok, *canna* (verg. ook riet); = wandelstok.

route, iter; verg. ook marschroute; reisroute; koers; —**ine**, *usus* (ervaring); *trita via* (sleut).

rouw, *luctus*; *squalor*; *sordes* (pl.); publieke (algemeen) r., *iustitium*; in den r., *atratu*; *sordidatus*; *mutata veste*; in den r. zijn, *in luctu esse*; *lugere*; *sordidatum esse*; over iem., *alqm* of *mortem alcius lugere*; den r. aannemen, in den r. gaan, *vestem mutare*; *vestem lugubrem* of *squalidam sumere*; den r. afleggen, *luctum deponere* of *finire*; *vestem lugubrem deponere*; *ad sumum vestitum redire*; in r. gedompeld, *lugubris* (b.v. *familia*; *domus*); iem. in r. dompelen, *alqm luctu officere*; in diepen r. gedompeld worden, *in maximos luctus incidere*; ook = bedroefdheid; —**bedrijf**, *luctus*; verg. misbaar; —**beklag**, *consolatio*; —**brief**, *epistula luctus nuntia*; —**en**, z. in den rouw zijn; —**gewaad**, z. kleed; —**ig**, r. om iets zijn, z. spijt over iets hebben; —**kleed**, *vestimentum funebre*; *vestis* of *cultus lugubris*; rr. aantrekken enz., z. den rouw aannemen enz.; in rr., z. in den rouw; —**misbaar**, *lessus* (XII tabb.); *lamentatio* of *evolutio lugubris*; *plangor*; (van meer dan één) *comploratio*; r. maken, *lessum funeris causā habere*; *lamentari*; *plangere* (poët.); *complorare*.

roze-blad, *rosae folium*; met rr. opgevuld, *rosā fartus* (b.v. *pulvinus*); —**boom**, *rosae frutex*; *rosa*; —**marijn**, *ros marinus*.

rozen-gaard, *rosarium*; *rosarium*; —**kleur**, *color roseus*; —**kleurig**, *roseus*; —**krans**, *corona rosacea*; een r. dragen, *rosā redimitum esse*; —**olie**, *rosaceum* of *oleum* (Plin.).

ro-zerood, *roseus*; —**zijn**, *acinus uvae passae*; rr., *uvae passae*.

rubriek, *pars* of *caput* (afdeeling); *genus* (soort); *rubrica* (Ict.); titel van een wet; b.v. *edictum proponitur sub rubrica „unde vi“*; tot de r. van iets behooren, *alqd* in *rationem alcius rei* (b.v. van het nuttige, *utilitatis*) *cadit*.

ruchtbaar, r. worden, *divulgari*, *efferi* of *in vulgus e.* (b.v. *consilium*); *palam fieri* (bekend worden); *emanare* (uitlekken); *percub(r)escere* (overal r. worden); zorgen dat iets niet r. wordt, *namam alcius rei com- of suppressimere*; r. geworden zijn, ook *clarum esse* (Liv.); r. maken, *divulgare* (b.v. *rem sermonibus*); *efferre* (b.v. *alcus ineptias*); *enuntiare* (verklappen); *alqd*; —**heid**, r. krijgen, geven, z. ruchtbaar worden, maken.

rug, *dorsum* (in horizontale richting, dus voornamelijk van dieren en overdr. van bergen; verg. ook *bergrug*); *tergum* (in vertikale richting en als achterzijde van een pers.); iem. den r. keeren, z. toekeeren; den r. dekken (mil.), *quae post alqm sunt tuta ab hostibus reddere*; in den r., *a tergo* (van achteren); *post tergum* (achter zich); door *aversus* (b.v. *aversi circumveniuntur*; een wond in den r., *vulnus aversum*; verg. ook *aanvallen* 1); in iems rug verschijnen, *ab tergo apparere alci*; op den r. liggend, *supinus*; op den r. slapen *supinum dormire*; met den r. naar het publiek toegekeerd spreken, *aversum dicere*; met de handen op den r.,

manibus in tergum reiectis (b.v. *inambulare*); met op den r. gebonden handen, *manibus post tergum illigatis; religatis post terga manibus* (Suet.); iem. worden de handen op den r. gebonden, *alci post terga deligantur manus* (Sen. rhet.); op iems rug klimmen, *super dorsum ascendere alcium* (Petr.); achter iems r., *clam alqo; inscio alqo; absente alqo*; achter zijn r. kwaad van iem. spreken, *alci absenti male dicere*; iets (moeilijks, onaangenaams) achter den r. hebben, *perfunctum esse alqā re*; spreekw. hij heeft oogen in den r., *in occipitio quoque habet oculos* (Plaut.); —**gegraat**, *spina*; —**gemerg**, *medulla spinalis* (Macrob.); —**gespraak**, r. met iem. houden, *colloqui of communicare cum alqo* (over iets, de alqā re); *consulere alqm* (iem. raadplegen; ook de alqā re).

ruilen, *plumam amittere* (Plin.).

ruif, *fulica* (Cato).

ruig, *hirsutus; hirtus; pilosus* (behaard); *saetosus* (borstelig).

ruik-en, 1) tr. *odorari of olfacere* (alqđ; ook overdr.); subst. het r., *odoratus*. — 2) intr. *olere of redolere*; naar iets r., *redolere alqđ* (ook overdr.); aan iets r., z. beruiken; iem. aan iets laten r., *ad nares admoveere alqđ*; niet r., *odore carere, sine odore esse*; sterk r., *acri of gravi esse odore*; niet sterk, *parvi odoris esse*; lekker, *bene of iucunde olere* (verg. geuren); akelig, z. stinken; subst. het r., *odoratus* (Plin.); odor; door omschr.; —**end**, *odorus of odorifer* (b.v. *flores* poët.); —**er**, *florum fasciculus*.

ruil, *mutatio of permutatio* (b.v. *mercium*); een r. doen, *permutationem facere*; iets in r. geven voor iets, *reddere alqđ pro alqā re*;

-en, 1) tr. = verruilen. — 2) intr. *mutare res inter se*; overdr. met iem. r., *mutare cum alqo fortunam* (Liv.); ik zou niet hem niet willen r., ook *nolim ego esse qui ille est*; —**handel**, *mutatio of commutatio mercium; compensatio mercium* (Lustin.); r. drijven, *res inter se mutare; permutatione mercium uti* (Tac.); —**ling**, z. ruil.

ruim, 1) adi. *amplus* (voor iets, alci rei, b.v. *portus satis a. quantaevis classis*); *spatiosus of capax*; (van een kleed) *laxus of fusus* (b.v. *toga*); (= overvloedig) *copiosus* (b.v. *victus*; tegenst. *tenuis*; ook r. voorzien, b.v. *domus*); *largus* (rijkelijk); een r. veld, *campus patens*; in r. mate, z. adv.; een ruimere betekenis hebben, *latus patere* (b.v. *quod nomen patuit postea latus*) of l. esse (b.v. *at illud est latus*); adv. *late* (b.v. *habitare*); (= in ruime mate) *large* (b.v. *pastum animantibus comparare*); (= goed, meer dan) *plus of amplius* (verg. meer III b.). — 2) subst. *cavernae of c. navigii; pars interior*; —**baan**, r. maken, *populum of turbam submoovere*; verg. plaats 1 b.; —**en**, iets r., *cedere alqo loco, ex of ab alqo loco; decedere alqo loco, de of ex alqo loco*; verg. ontruimen; overdr. iem. uit den weg r., *tollere, e of de medio t. alqm; interimere alqm*; iets, *tollere alqđ* (b.v. *dubitationem; errorem; controversias*); *alqđ alci rei subsidio est* (b.v. *his difficultatibus duae res*); *superare* (te boven komen; b.v. *impedimenta; difficultates*); —**heid**, *capacitas; acitas*; —**shoots**, *adfatim*;

cumulate (b.v. *munus efficere*); r. hebben of genieten, *abundare* (b.v. *omnibus commodis*); verg. overvloedig; —**te**, *spatium; capacitas* (b.v. *utrum capacitate alqm in animo putamus esse*); *intervallum* (tusschenruimte); *locus* (plaats); *tectum* (in een huis, b.v. *si modo tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum*); in een beperkte of enge r., *in angusto*; het huis heeft vrij veel r., *domus satis spatiosa of ampla est*; r. hebben voor, *capere* (b.v. *capient eae latebrae ingentem numerum*); r. maken, *summoovere* (b.v. *lictores summoventes, nl. populum of turbam*); voor de olifanten, *viam facere elephantis* (Liv.); zich r. verschaffen voor iets, *locum sibi expedire ad alqđ*; door r. en tijd gescheiden, *intervallis locorum et temporum distincti*; het lichaam is aan de r. gebonden, *corpus intellegi sine loco non potest*.

ruin, *cantierius*.

ruin-e, z. puinhoop; —**eeren**, *funditus evertere* (b.v. *aratores*); *trucidare* (b.v. *fenore plebem*); *lacerare of perdere lacerareque* (b.v. *plebem Romanam*); verg. ook grond 1 (te g. richten).

ruischen, *strepere of strepitum edere; crepitare* (zacht r.); *murmurare* (van de zee); *susurrare* (poët., van den wind); subst. het r., z. geruisch.

ruit, (meetkundige figuur) *scutula; rhombus*; (plant) *ruta*; pl. = vensterruiten.

ruiter, *eques; sessor* (berijder); *rector* (menner); een goed r. zijn, z. goed kunnen rijden 1; spaansche ruiter (een soort van balk), *ericius*; —**aanvoerder**, *praefectus equitum; qui praest equitatu*; —**afdeeling**, *turma*; *ala* (vooral van bondgenooten); —**bende**, *turma equitum*; —**commandant**, z. -aanvoerder; —**gevecht**, *proelium of certamen equestre; pugna equestris*; —**lijk**, r. voor iets uitkomen, *aperte et ingenue confiteri alqđ*; —**post**, *praesidium of statio equitum*; —**standbeeld**, *equestris statua*; —**vaan**, *vevillum of v. equitum*; —**ij**, *equitatus*; *copiae equestres; eques* (als collect.); r. en voetvolk, *equitatus peditatusque; copiae equitatus peditatusque; c. equitum peditumque; c. equestres et pedestres; milites equitesque*; bij de r. dienen, *equo (of equis) merere*; bij de r. inlijven, *ad equum rescribere*; aanvoerder der r., z. ruiteraanvoerder.

ruk, *impetus; ictus*; door omschr. —**-ken**, tr. *deripere* (alqđ de manu); *eripere* (alqđ ex manibus alcium); uit den grond r., *convellere* (b.v. *signa*); z. verder trekken 1; scheuren 1; ook de samenst.; intr., z. trekken 2; aan-, oprukken enz.

rumoer, *tumultus; strepitus; fremitus* (van stemmen); r. maken, *tumultuari* (er wordt r. gemaakt, er is r., ook *tumultuatur*); *strepere*; een helsch r. maken, *strepitu et tumultu omnia miscere*; met r., z. rumoerig (adv.); z. verder alarm; —**ig**, *tumultuosus of turbulentus* (b.v. *contio*); adv. *tumultuose*.

rund, *bos; iumentum* (als trekdier); *armen-tum* (als ploegdier); van het r. = —**er**, *bubulus*; —**ermost**, *finus bubulus*; —**er-stal**, *bubile*; *bovile* (Phaedr.); —**vee**, *armenta of iumenta* (pl.); —**vleesch**, *bubula of caro b.*

runen, notae.

rups, eruca.

rust, 1) tegenst. bezigheid; strijd, beweging, quies (alg.); requies (verademing); otium (r. van beroepsbezigheden of strijd); pax (vrede); silentium (stilte); remissio (b.v. superciliorum; tegenst. contractio); r. van iets, quies alcius rei (b.v. laborum ac miseriarum; certaminum); requies alcius rei (b.v. curarum); r. hebben van iets, door iets met r. gelaten worden, ab alga re (b.v. a proeliis) quietem habere; ab alga re quiescere of conquesescere; r. hebben van iem., door iem. met r. gelaten worden, otium habere ab algo of non lacessi ab algo (b.v. ab hostibus); non interpellari ab algo (niet gestoord worden); men werd met r. gelaten door den vijand, ab hoste otium fuit; iem. met r. laten, non interpellare alqm (niet storen); non vexare alqm (b.v. hostes); relinquere alqm (b.v. hostem; tegenst. lacesere); laat mij met r., sine me (Ter.); laat mij toch met r., quin omittite me (Ter.); iem. geen r. laten, quiescere alqm non pati; alci requiem non permittere (b.v. non ducti, non militi r. permittit infida pax Tac.); carpere of semper lacescere alqm (b.v. hostem); tot r. brengen, sedare; tot r. komen, sedari; z. ook kalmte; r. krijgen, tot r. komen van iets, requiescere ab alga re (b.v. aures a tumultu hostili); r. zoeken, otium persequi; requiemem quaerere (b.v. animus r. quaerit magnis occupationibus; requiem animo meo quaererem); r. genieten, otari (tegenst. negotiari); quietem capere; r. nemen, quietem sumere (b.v. velut tacitis indutiis); otium sibi sumere; quieti se dare (b.v. ex drutino labore); verg. uitrusten 2; zich te slapen leggen; het leger drie uur r. toestaan, tres horas exercitui ad quietem dare; aan de soldaten werd niet lang r. toegestaan, haud longi temporis quies militi data est; tot de eeuwige r. ingaan, acquiescere; somno consopiri sempiterno; in r. in vrede leven, in otio et pace vivere; toen de r. in Rome was teruggekeerd, tranquillatis rebus Romanis (Nep.); de r. (in den staat) verstoren, tumultum incitare civitati; perturbare otium; quieta movere; wanneer de r. in den staat hersteld was, re publica in tranquillum redacta (Liv.); een land of volk tot r. brengen (euphemistisch = onderwerpen), pacare (b.v. Morinos); spreekw. r. roest, r. riedt dedocet (Sen. rhet.); marcel sine adversario virtus (Sen.). — 2) = zielsrust, gemoedsrust, tranquillitas; animi t.; animus sedatus; pax (b.v. pacem animis affert temperantia); tot r. brengen, sedare (b.v. motus animi); r. vinden, tot r. komen, acquiescere (b.v. numquam sinit improbitas eum respirare, numquam a.); requiescere (b.v. animus ex multis miseriis); conquesescere (b.v. in his studiis; habebam ubi conquescerem); mente consistere; sedari; geen r. laten, exagitare (b.v. quos conscius animus exagitabat); agitare (b.v. aliam furiae); exercere (b.v. ambitio animos hominum); het geweten laat iem. geen r., z. gewetenswroeging hebben; r. vinden in iets, ac of conquesescere in alga re; z. ook kalmte.

rust-bank, —bed, lectus, lectulus; grabatus (krib, veldbed); —dag, dies ad quietem datus; rr., ook feriæ; hij stond hun een paar

rr. toe, paucorum iis dierum quietem dedit; —cloos, assiduus; impiger; (in ongunstigen zin) inquietus (b.v. homo; animus); r. ijver, assiduitas et industria; labor improbus (Verg.); een r. geest, ook animus numquam agitatione et motu vacuus; adv. assidue; impigre; —eloosheid, assiduitas; van den geest, mentis agitatio, quae numquam acquiescit; —en, 1) non moveri (niet bewegen); quiescere of conquesescere (werkeloos zijn); quiescere of requiescere (= uitrusten; verg. uitrusten 2; slapen); op iets r., z. steunen 1a; berusten 2; aller oogen r. op hem, omnium ora is eum conversa sunt; den blik op iets laten r., obtutum figere in alga re; (iets) r. een zekeren tijd, aliquid tempus ab alga re (b.v. a labore) intermittitur; zelfs 's nachts r. de arbeid niet, ne nocturna quidem tempora ad laborem intermittuntur; de briefwisseling r., conquescent litterae; alle oorloggen r., omnia bella conquescent; de buitenlandsche oorlogen rusten, ab externis bellis otium fuit; de listen r., doli cessant (Ov.); de wapenen r., quies ab armis est; quies certaminum est of cessatur ab armis (Liv.); de wapenen laten r., arma ponere; (voor goed) a. abicere; iets laten r. (= op iets niet verder ingaan, missum facere of abicere alqd; discedere ab alga re (b.v. parumper a somniis); z. ook oud 1 (alles bij het oude laten); in het graf r., in sepulcro requiescere; hier r. (nl. in het graf), hic requiescit (Petr.); hic acquiescit (inscr.); hic situs est (Tibull.); rust zacht, rust in vrede, molliter ossa cubent (b.v. Nasonis Ov.); bene quiescas of ossa b. quiescant (inscr.); z. ook asch. — 2) = uitrusten 1; —ig, quietus (alg.); otiosus (zonder beroepsbezigheden); placidus (kalm, vreedzaam); tranquillus (kalm); pacatus (tot r. gebracht; b.v. provincia); een r. provincie (d. i. een p. waar geen oorlog is), provincia a bello quietas zich r. houden, quiescere; daar Gallië zich r. hield, quieta Gallia; het was r. in Spanje, quietae in Hispania res fuere; adv. quiete; otiose; placide; tranquille; placato of sedato animo; z. ook kalm; —igheid, tranquillitas; verg. kalmte; —lievend, otiosus; —oord, —plaats, tranquillitas ad quietem locus; = graf, sepulcrum; —punt, intermissio; intervallum; (bij het spreken) respiratio; —tijd, cessatio; tempus ad quietem datum; —verstoorder, turbator otii (Sen.); homo seditiosus of turbulentus; de rr., ook mali (tegenst. boni); de rr. in den staat, turbantes civitatis otium (Liv.).

ruw, 1) asper (b.v. locus; mare); = bar; = ruig; = onbewerkt, rudis; impolitus; r. zilver, argentum infectum. — 2) overdr. van zeden, gedrag enz., asper; rudis; incultus; ferus; barbarus; ferus ac barbarus; —heid, 1) eig. asperitas. — 2) overdr. asperitas (ook caeli); feritas; mores agrestes of ferri; toestand van r. efferitas; barbaria.

ruzie enz., z. twist; oneenigheid enz. **rij**, ordo (ook van de zitbanken in den schouwburg enz.); series (reeks); schip met één r., met twee, met drie rr. roeibanen, moneris (Liv.), biremis, tremis; op een r., in ordinem (b.v. elephantis in o. oppositis Liv.); in r. en gelid binnenrukken, sub signis irrumpere (Liv.); in de r., naar of

op de r. af, *ordine*; in *ordinem*; *ordinatim* (b.v. *honores petere*); *deinceps* (achtereenvolgens; b.v. *alii d.*); het gaaf volgens de r., op de r. af, *ordo servatur*; zij krijgen allen op de r. het commando, *per omnes in orbem it imperium* (Liv.); allen op de r. af groeten, *persalutare omnes*; de binnenkomenden werden op de rij af gegrepen, *ut quisque introvit comprehensus est*; uit onze enz. rr., *ex nobis*; verg. ook reeks; gelid 2; —**den**, 1) intr. paard of te paard r., *equitare*; *equo vehi*; *equo uti*; in *equo sedere*; *equo insidère*; hij kwam gereden, *equo vectus venit*; ik heb een heel eind g., *multum itineris equo vectus confeci*; goed kunnen r., *equis bene uti*; *equitandi peritum esse*; leeren r., *equitare discere*; *equo doceri*; iem. leeren r., *alqm equo docere*; op iets rijdend, ook *invehens* (b.v. *natantibus beluis*; *quadrigis*); tusschen de gelederen in r., *interequitate ordines* (Liv.); op een wagen of kar r., *curru* of *plaustrum vehi*; (op een reiswagen) *vehi in raeda*; (alg.) *vehi*; een wagen rijdt, *currus ducitur*; de stad in, in *urbem init*; de stad uit, *ex urbe exit*; z. ook de samenstt. — 2) tr. = per wagen vervoeren, *vehere* (alqm); *alqd*; ook van den wagen of het paard dat iem. draagt; een paard moede r., *equum fatigare*; zich, *equitando fatigari*; = menen; —**der**, = ruiter.

rijgen, iets aan een draad of snoer r., *inserere alqd lino*; overdr. *nectere* (b.v. *videtisne ut ex alio alia nectantur*); iem. aan den degen r., *transfodere alqm*.

rijk, 1) adi. van perss. en zaken, *dives*; *opulentus* (rijk aan middelen; welvarend; b.v. *homo*; *civitas*; *oppidum*); *locuples* (gezetten; b.v. *privatus*; *domus*; *urbs*; *provincia*); *copiosus* (bemiddeld; b.v. *mulier*; *urbs*; *patri-monium*); alleen van perss. *pecuniosus* of *magnae pecuniae*; *bene nummatus*; *fortunatus*; *beatus*; alleen van zaken, *amplus* (b.v. *funus*; *praemium*); *magnus* (b.v. *prae-da*; rijke hulpbronnen, *magnae facultates*); verg. rijkelijk; kostbaar; een r. taal, *lingua locuples* of *copiosa*; een r. leven, *vita rerum gestarum plena*; r. zijn, ook *divitiis affluere* of *abundare*; rijker zijn dan iem., ook *divitiis superare alqm*; zeer r. zijn, ook *magnas opes habere*; *opibus maxime florere*; *omnibus rebus ornatum et copiosum esse*; r. aan iets, *dives alqd re*; *opulentus alqd re* (b.v. *campi omnium copia rerum*); *Numidia agro virisque opulentior*; *abundans alqd re* (b.v. *vir ingenio*; *ager omni copia rerum*; *locus fontibus*); *opimus* (b.v. *ager copius*); *ferax altius rei* (b.v. *illa aetate, qua nulla virtutum feracior fuit* Liv.); r. zijn aan iets, *abundare* of *affluere alqd re*; *copiam habere* (b.v. *virorum fortium*); z. ook overvloed van iets hebben; de Rom. staat is veel groote mannen r. geweest, *civitas Romana magnorum virorum copia floruit*; r. van inhoud, *rerum plenus* (b.v. *liber*); r. worden, ook *fortunis locupletari* of *augeri*; *locupletari*; *opes nancisci*; door iets, *divitias facere ex alqd re*; *alqd re rem familiarem augere*; iem. r. maken, ook *alqm divitiis* of *opibus augere*; *alqm fortunis locupletare*; iem. van arm r. maken, *alqm ex paupere divitem* of *ex egente locupletem facere*; adv., z. *prachtig*; rijkelijk. — 2) subst. *imperium*; *regnum* (koninkrijk;

ook overdr., b.v. *voluptatis r.*); overdr. *regio* (b.v. *dum in regionem astutiarum mearum te induco* Plaut.); het r. der natuur, *rerum natura*; *mundus*; het r. der dooden, z. *doodenrijk*; —**aard**, *vir dives* enz. (z. *rijk 1*); —**dom**, *divitiae*; *opulencia*; *opes*, *copiae* of *facultates* (pl.; middelen); *fortunae* (wereldsche goederen; fortuin); *ubertas* et *copia* (b.v. in *dicendo*); r. aan iets, *copia*, *abundantia* of *ubertas altius rei*; r. van geest, *ubertas ingenii*; van taal, u. *dicendi*; *copia* of *r. verborum*; van gedachten, *crebritas sententiarum*; meton. = de rijken, z. *rijk 1*; —**elijk**, *largus*; *uber* (b.v. *uberrimi fructus*); *amplus* of *magnus* (b.v. *praemium*); *opimus* (b.v. *prae-da*; *messis*); *liberalis* (niet karig; b.v. *victus liberalior*; *epulae* Tac.); adv. *large*; *ample*; *abunde*; *copiose* (b.v. *pastum animalibus comparare*); *opipare* (b.v. *alqm munerari*; *apparatum convivium*); te r., *largius*; *effuse*; z. verder volop; in hoogen graad; voor-zien 2; voorhanden; —**elijkheid**, *copia*; *ubertas*; *abundantia*; —**heid**, z. *pracht*.

rijknecht, *agaso*; *equivos* (Varr.); *strator* Spart.; verg. *stalknecht*.

rijks, door *imperi* of *regni*; ook door *rei publicae* of *publicus* (b.v. *hostis*).

rijkunst, *ars equitandi*; de r. leeren, z. leeren rijden 1.

rijp, 1) = rijp 1. — 2) r. van verzen of woorden, *homoeoteleuton* (Charis); *similiter desinens* (Cornif.); = vers, *versus*; —**elaar**, *versificator* (Quint.); *malus poeta*; —**en**, 1) intr. = verzen maken, *versus facere*; *versificare* (Quint.); = denzelfden eindklank hebben, *referre eundem in cadendo sonum*; *similiter desinere*; *extremis syllabis consonare*; overdr. *congruere* of *convenire* (ook *inter se c. of c.*); niet r., *discrepare*. — 2) tr. iets r., *versibus scribere alqd*; overdr. met elkaar te r. zijn, *inter se iungi copularique posse*; hoe is dat daarmede te r. dat, *qui convenit ut met conii*; dat kan ik niet met elkander r., *haec inter se conciliare nequeo*; *haec quo modo inter se conveniant non video*; —**pje**, *versiculus*.

rijp, 1) subst. *pruina*; vol r., *pruinosis*; *pruinis obrutus*. — 2) adi. *maturus* (eig. en overdr., b.v. *poma*; *nondum maturis consiliis*; voor iets, *alci rei*, b.v. *seges farris matura messi*; *virgo iam matura nuptiis* Vitruv.; *maturus imperio*, *progenies matura militiae* Liv.); *tempestivus* (b.v. *fructus*); *coctus* (door de zon gestooft; b.v. *poma*); *pubes* (manbaar); vroeg r., *praematurus* (b.v. *fructus cucumeris* Col.); vóór den tijd r., *praeceox* (b.v. *pira* Col.); niet of nog niet r., z. onrijp; de rijpere leeftijd, *aetas firmata* of *confirmata*; een r. oordeel, *iudicium acre et certum*; i. *subtle* of *intellegens* (het oordeel van een kenner); na r. beraad, z. beraad; r. zijn, ook *maturitatem suam habere*; r. worden, *maturarescere*; ad *maturitatem venire* of *pervenire*; *maturitatem assequi* of *adipisci*; volkomen, *plane* of *bene maturarescere*; *percoqui*; r. maken, *maturare*; ad *maturitatem perducere*; *percoquere* (b.v. *sol fructus* Sen.); de zaak scheen hem r. voor de uitvoering, *tempus agenda rei ei visum est*; iets is nog niet r. voor de uitvoering, *alqd nondum efficit potest*; spreekw. vroeg r. vroeg rot, *imma-*

ture magnum ingenium non vitale est (Sen. rhet.; verg. Geil. XIII. 2. 5: „nam quod in pomis, idem” inquit, nl. Accius, „esse autem in ingentis; . . . quae gignuntur statim vieta et mollia atque in principio sunt uvida, non matura mox fiunt, sed putria); r. en groen, digna atque indigna relatu (b.v. vociferans Verg.).

rijpaard, *equus*; iems r., *equus quo alqs vehi solet*.

rijp-eijk, *diligenter*; *accurate*; r. overwegen, ook *deliberare*; *commentari*; r. overwogen, ook *multum cogitatus* (b.v. res); **-en**, **1**) impers. het r., *agri enz. pruinis obteguntur*;

het heeft g., *prata albicant pruinis* (Hor.). — **2**) = rijp worden of maken **2**; **-heid**, *matutitas* (eig. en overdr.); tot r. brengen, komen, z. rijp maken, worden **2**.

rijs, *virga*; verg. **-hout**, *sarmenta* (pl.); *vimina* (pl.; teenen); *ramalia* (pl.; takkenbossen); **-je**, *virgula*.

rijst, *oryza* (Plin.).

rij-ten, z. scheuren **1**; aan stukken r., z. verscheuren; **-toer**, z. rit; **-tuig**, *vehiculum*; verg. *wagen* **1**; **-weg**, *via publica*; **-zen**, z. stijgen, opkomen **1** en andere synoniemen; **-zig**, *procerus*; **-zigheid**, *proceritas*; **-zing**, z. stijging.

S.

saai, **-heid**, z. vervelend, **-heid**.

sabbat, *sabbata* (pl.); *sabbatum* of (als dag) *dies sabbati* (Eccl.); den s. vieren, *sabbatizare* (Eccl.).

sabel, *gladius*; (korte, kromme der Perzen enz.) *acinaces*; **-koppel**, *baltus*.

sa-cra-ment, *sacramentum* (Eccl.); **-cris-tie**, *sacrarium*.

saf-fier, *sappirus* (Plin.); **-fraan**, *crocus*; van s., *crocus* of *crocinus*; **-fraankleu-rig**, *croci coloris* of *croceo colore*; *crocus* (poët).

sage, *fabula*; oude ss., ook *vetera*; z. ook *fabel*.

sakkerloot, *vah* (Com.).

sal-ade, *lactuca*; **-amander**, *salaman-dra* (Plin.); **-artieeren** enz., z. bezoldi-gen enz.; **-etjonker**, z. fat; **-le salvia**;

-on, *cedra*; *oecus* (Vitr.); **-peter**, *nitrum*;

-ueeren, *salutationem facere* (b.v. *armis demissis s. more militari* f. Auct. b. Afr.).

samen, *unā* (tegelijk); *inter se* (met elkaar); verg. tegelijk; gezamenlijk; in samen-stt. vaak door *cum*; NB. **1** z. voor de hier niet volg. samenstt. aaneen-; bijeen-;

ineen-; opeen-; **-binden**, *colligare* (b.v. *manus*); *religare* (b.v. *alci manus post ter-gum*);

-bieten, *concurrere* of *confiligere* (ook *inter se*); **-botsing**, *concursum*;

-buigen, *incurvare* (alqd); **-dringen**, *coartare* (b.v. *quae per plures dies dixerit in unum librum*); z. ook opeendringen;

samenpakken; **-drukken**, *comprimere* (b.v. *dentes*); subst. het s., *compressio*;

-flansen, *colligere* (b.v. *ex urbanis ser-munculis haec*); (een geschrift) *componere* (b.v. *liber ex alienis orationibus compositus*);

z. ook **-flikken**, *consecrare* (b.v. *indumenta ex pellibus silvestrium murium* Amm.); ook overdr., b.v. *multa crimina* Amm.);

-gaan, eig. *viam* of *iter unā* *facere*; met iem., *unā cum alqo proficisci*;

overdr. *convenire*; *inter se coire* (b.v. *quam-vis haec inter se raro coeant, ut eadem vox et dulcis sit et solida* Sen. rhet.); niet s., ook *repugnare*;

-gieten, *confundere* (res);

-groeien, *coalescere* (cum alq re; *inter se*); *samengroeid*, *coniunctus* (b.v. *supercilia*);

z. ook ineengegroeid; **-hang**, *cohaeren-*

tia (b.v. *mundi*); *contextus* (b.v. *mirabilis est apud eos c. rerum*); onafgebroken s., *continuatō seriesque* (b.v. *rerum*); *perpetui-tas*; door omschr.; z. ook *band 1* b; ver-band **2**; in goeden s., *non interrupte* (b.v. *narrare*); z. ontsamenhangend;

-hangen, *cohaerere*; met iets s., *cohaerere* of *coniunctum esse cum alq re*; *pertinere*

ad alqd; niet, ook *alienum esse ab alq re*; nauw s., *arte coniunctum esse cum alq re*;

alle deugden hangen ten nauwstemetelkaar s., *omnes virtutes inter se nexae et iugatae sunt*;

-hangend, *continuus* (b.v. *montes*); *continens* (b.v. *imperium*); *perpetuus* (b.v. *oratio*); *contextus* (b.v. *historia eorum tem-porum*); *aptus* (tegenst. *dissipatus*); adv. *continenter*; *non interrupte*; *uno tenore*;

-hoopen, **-ing**, z. opheopen, **-ing**;

opeenhoopen, **-ing**.

samen-knoopen, *conectere* (alqd; res); **-knijpen**, *comprimere* (b.v. *digitos*);

-komen, *convenire*; doen s., *convocare* of *cogere* (b.v. *militēs*; *senatum*); met iem. s., *convenire alqm* (ook c. de alq re); *congregari cum alqo*;

-komst, *congressus* (het samen-komen); *congressio* (in 't bijz. gezellige s.); *coetus* (voor een bepaald doel); *conventus* (vergadering); plaats van s., *conveniendi locus*; een s. houden, z. **-komen**; nachte-lijke ss. houden, *coetus nocturnus facere*; z. ook vergadering **2**; **-koppelen**, *iungere* (b.v. *naves*); *copulare* (b.v. *altera ratīs huius copulata est*; ook *hominem cum belua*);

-koppeling, *copulatio*; door omschr.; **-lappen**, *consuere* (res); **-leven**, *unā vivere* (cum alqo); subst. het s., *convictus*;

het gezellig s., *congregatio*; **-leving**, = het leven; de s., *convictus humanus et societas*;

-lezen, *colligere* (b.v. *sarmenta*);

-loop, *concursum*; door een s. van omstan-digheden, *varis causis*; **-loopen**, *concurrere*; overdr. *in unum convenire* (b.v. *multae causae*); *samengeloopen* volk (verachtelijk);

-mengen, **-ing**, z. vermengen, **-ing**; **-pakken**, = bijeenpakken; = *samenringen*, *constipare* (b.v. *tantum numerum hominum in agrum*; se sub callo);

compingere (b.v. *militēs in tecta*); *conferre* (b.v. *urbanos et agrestes in arta tecta*); zich s. tot, *cogi in* (b.v. *in nubes aer cogitur*);

—**persen**, *comprimere* (res); *cogere* (b.v. in *artissimas ripas cogitur amnis*); —**plakken**, *conglutinare* (res); —**proppen**, z. *pakken*; —**raapsel**, *colluvies*; —**rapen**, *colligere* of *undique colligere* (res); een leger s., *exercitum raptim conscribere* (verg. ook haast 1); —**roepen**, *convocare* (b.v. *senatum*; *militēs ad contionem*); *advocare* (b.v. *contionem*); *cogere* (b.v. *senatum*); —**rollen**, z. *oprollen*; —**rotten**, *coire in unum* of *inter se*; *se in unum conglubare*; *concurrere*; *concursum fāt* (b.v. *populi*); ook = *samen-zweren*; —**rotting**, *coitio*; = *samen-zwering*; —**rijgen**, *conserere* (res).

samen-scholen, *circulari* (b.v. *lotis castris milites*); *secessionem facere*; verg. *samen-rotten*; —**scholing**, *concursum*; *coetus*; verg. *rotting*; —**schrapen**, *corrādere* (b.v. *decem minas*); *converrere* (b.v. *omnium hereditates*); —**slapen**, *eodem lecto cubare*; met iem., *dormire cum alqo*; —**smelten**, z. *vermelten*; —**smelting**, *confusio* (b.v. *virtutum*); —**snellen**, *convolare* (b.v. *ad sellas consulum*); *concurrere*; —**snoeren**, *constringere* (b.v. *sarcinas*); verg. *binden*; —**spannen**, *consentire* (cum alqo); z. *verder samen-zweren*; —**spanning**, z. *zwering*; —**spraak**, z. *gesprek*; —**stel**, *compositio*; door omschr. met *componere*; —**stellen**, *componere* (b.v. *antidotum ex variis et inter se contrariis effectibus componitur*; *exercitus eius compositus ex variis gentibus*; ook *librum*; *carmen de alga re*); *duplicare* (b.v. *faciliore ad duplicanda verba Graeco sermone Liv.*); —**stelling**, *compositio* (het *samenstellen*); *coniunctio* (b.v. *ex coniunctione facta verba*); door omschr.; —**stemmen**, z. *overeenstemmen*; *harmonisēeren*; —**stemming**, z. *overeenstemming*; *harmonie*; —**stooten**, z. *tegen elkander stooten* 2; —**strengelen**, *inter se innectere* of *implectere* (res); met *samengestregelde handen*, *implexis manibus* (Sen.); —**stroomen**, *confluere* of *in unum c.* (ook *overdr.*, b.v. *ad alqm*; *in hanc urbem*); (overdr.) *concurrere* (ad alqm locum); van alle kanten, *ex omnibus locis concurrere*; *undique convenire*; —**tellen**, z. *optellen* 1; —**treffen**, *concurrere* (= *gelijktijdig geschieden*); met iem. s., *congrēdi cum alqo*; subst. het s., *concursum*; *congressus*; —**trekken**, 1) = *bijeen-trekken*, *contrahere* (b.v. *supercilii*); zich s., *se contrahere* (b.v. *pulmones aspirantes*; *millepeda tactu*); *contrahi* (b.v. *stomachus*); *se astringere* (b.v. *intestinali*); *astringi* (b.v. *alvus*); subst. *contractio* (b.v. *superciliorum*); *mail contrahere* (b.v. *naves*; *exercitum in unum locum*; *omnes in unum*); *cogere* (b.v. *naves*; *copias*; *copias in unum locum*; *agmen rursus in unum*); *colligere* (b.v. *equites*; se.) — 2) (bij het schrijven of spreken) *contrahere* (b.v. *meum factum pro meorum factorum*); woorden s., *copulando verba iungere* (b.v. *sodes pro si audes, sis pro si vis*); —**trekking**, *contractio* (b.v. *superciliorum*); door omschr.

samenvallen, *in idem tempus incidere*; *concurrere*; —**vatten**, *continere* (b.v. *una omnis definitio*); *comprehendere* (b.v. *alqd paucis verbis*; *breviter verbis comprehensa enuntiatio*); *complexi* (b.v. *omnia istius facta oratione*; *plura paucis*; *breviter causas*;

omnia una comprehensione); *concludere* (b.v. *in hanc formulam omnia iudicia*); *amplecti* (b.v. *communiter omnia*; *omnes oratores*); *colligare* (b.v. *septingentorum annorum memoriam uno libro*); kort s., ook *breviter astringere* (b.v. *argumenta*); —**vatting**, *complexio* (b.v. *cumulata bonorum c.*; ook in woorden, b.v. *brevis totius negotii*); door omschr.; —**vegen**, *converrere* (alqd); —**vlechten**, *contexere* (b.v. *res*; *amarantus lilia Tibull.*); *conectere* (b.v. *nec tibi conexos iratus carpere crines ausim Prop.*); —**vloelen**, *confluere* of *in unum c.*; —**vloeling**, *confluens* (plaats van s.; b.v. *Mosae et Rheni*); *confluentes* (b.v. *Padi et Adduae fluminum Tac.*); —**voegen**, *ing*; *verbinden* 2, *ing* 1; —**voeren**, z. *bijeenbrengen*; —**vouwen**, *complicare* (b.v. *epistulam*); —**weefsel**, een s. van bedrog of leugens, *mera mendacia*; het geheele verhaal is een s. van verzinsels, *tota narratio ficta est*; zijn leven is een s. van rampspoeden, *vita eius perpetuis calamitatibus referta est*; —**werken**, *consentire* of *communicare consilia* (cum alqo); *conspirare* (b.v. *omnes ad maiestatem populi Romani defendendam*); —**werking**, *consensus* (of *-io*); *conspiratio* (b.v. *bonorum omnium*); *conspiratio atque consensus* (b.v. *hominum*); s. tot stand brengen, *unum consilium* (b.v. *totius Galliae*) *efficiere*; —**weven**, *contexere* (b.v. *ovium villis contextis homines vestiuntur*); —**wikkelen**, *complicare* (alqd); —**winden**, z. *opwinden* 1; —**wonen**, *una habitare*; in *eādem domo habitare*; met iem., *habitare cum alqo*; *contubernalem esse alcius*; —**woning**, *contubernium*; door omschr.

samen-zweerder, *coniurationis particeps*, *socius*, *consocius* of *popularis*; pl. ook *conjurati*; —**zweren**, *conjurare* (cum alqo); *inter se*; *contra populum Romanum* of *rem publicam*; *adversus patriam*; *de recipiendis rebus*; in *omne flagitium*; ook met inf. of *ut en conl.*; *conspirare* (cum alqo); *in alqm*; *ad res novas*; ook met inf. of *ut en conl.* (Suet.); z. ook *samenzwering smeden*; —**zwering**, *conjuratio*; *conspiratio*; een s. smeden, *coniurationem facere*; tegen iems leven, *coniurationem facere in caput alcius* of *in alcius caedem*; *conjurare de interficiendo alqo*; —**zijn**, *una* of *simul esse*; veel met iem. s., *multum esse cum alqo*.

san-daal, *solea*; *crepida*, *sandalium*; met ss. aan, *soleatus*; *crepidatus*; —**drak**, *sandaraca*.

sap, *sucus*; *virus* (taai of slijmerig sap); vol s., met veel s., *sucosus*; —**pig**, *suci plenus*. **sardien**, *sarda* of *sardina*; *maena*.

sar-kasmen, *dicteria* (Varr.); *aspiores* of *acerbae facetiae*; *amari sales*; —**kastisch**, *amarus*; *acerbus*; *mordax*; adv. *amare*; *acerbe*; —**kophaag**, *sarcophagus* (Iuv.); —**ren**, *laccessere* of *irritare* (alqm).

sa-tan, *satan* of *satanas* (Eccl.); —**telliet**, *satelles*; —**ter**, *satyrus*; —**tire**, *satira* of *satura*; = *spot*; —**tirendichter**, *satirarum scriptor*; —**tiriek**, *satiricus*; overdr. *acerbus*; *dicax* (b.v. *homo*); s. aard, *acerbitas*; *dicacitas*; —**traap**, *satrapes*; *praefectus* of *p. regius*; —**traple**, *satrapea*; *praefectura* of *p. regia*.

saus, *iūs*; verg. *vischsau*.

scalpeeren, iem. s., *alci verticem cum crine abscindere*.
scandeeren, een vers s., *pedes versus syllabis metiri*; *scandere versum* (Gramm.); subst. het s., *enumeratio syllabarum*; *scansio* (Gramm.).
scenisch, z., tooneel.
schaaf, *runcina*.
schaak, s. spelen, *latrunculis ludere*; — **bord**, *tabula latruncularia* (Sen.); — **mat**, iem. s. zetten (overdr.), *ad incitas redigere alqm* (Plaut.); — **spel**, = het schaakspelen, *lusus latrunculorum*; — **stuk**, *calcillus*.
schaal, = dop; (van een schaaldier) *testa*; *concha*; *cortex* (b.v. *testudinis*); = weegschaal; overdr. eenig gewicht in de s. leggen, *alqd momenti facere*; iets legt bij iem. veel gewicht in de s., *alqd magnum pondus apud alqm habet*; = schotel; — **dier**, *conchylium*; ss., ook *testacea* of *crustata* (Plin.).
schaam-achtig, *prudens*; *prudicus*; *verecundus*; — **achtigheid**, *pudor*; *verecundia*; — **deelen**, *pundera* (Sen.); — **rood**, *rubore suffusus*; *erubescens*; s. worden, *erubescere*; iem. s. maken, *alqd alci ruborem affert*; — **te**, *pudor*; *verecundia*; *puclitia* (kuisheid); valsche s., *verecundia turpis*; blus van s., *rubor* of *r. verecundiae*; gevoel van s., z. schaamtegevoel; s. gevoelen, z. zich schamen; — **tegevoel**, *pudor*; alle s. afleggen, *omnem verecundiam effundere*; os *perfricare* (Cic.); — **teloois**, *impudens*; *importunus*; *protervus*; *impudicus*; adv. *impudenter*; *importune*; *proterve*; — **telootheid**, *impudentia*; *importunitas*; *protervitas*; *impudicitia*.
schaap, *ovis*; *pecus* (f.); ook = domoor; — **herder**, *opilio*; *ovium pastor* of *custos*; — **je**, *ovicula*.
schaaps-kleederen, *vestimenta ovium* (Vulg.); — **kool**, *ovile*.
schaar, 1) (werktuig) *forfex*; (om het haar mee te knippen) *cultri* (Plaut.); (van een kreeft) *brachium*; *forfex* (Plin.). — 2) = menigte, *manus*; *caterva*; *grex*; *turba*; in grootte ss., *magna cum multitudine* (hominum).
schaars, *anguste*; *raro*.
schaarsch, *angustus* (krap); *tenuis* (b.v. *victus*; *praeda*; *lumen*); *rarus* (b.v. *portus*); *artus* (b.v. *annonae*); — **held**, — **te**, *angustia*; *penuria* (b.v. *civium bonorum*); *inopia* (b.v. *frumenti*; *victus*); *raritas* (zering getal); *orbitas* (b.v. grootte s. van zulke mannen in den staat, *maxima rei publicae latitum virorum*).
scha-brak, *stragulum*; — **cheraar**, *qui mercaturam sordidam facit*; — **cherij**, *mercatura sordida*; *mercatus* (b.v. *turpissimus*); — **cheren**, *mercaturam sordidam facere*; *nundinari* (met iets, in *alga* re).
schacht, van een veer, *caulis*; van een lans, *hastile*; van een zuil, *scapus*; van een mijn, *specus*.
schade, *noxa* (die men een ander toebrengt); *detrimentum* (door een ander veroorzaakt); *dammum* (verlies; tegenst. *lucrum*); *iactura* (opoffering); *malum*, *incommodum* of *calamitas* (ongeluk); ik heb daar s. van, *id mihi fraudi est*; s. lijden, *dammum*, *detrimentum* of *iacturam facere*; *detrimentum* of *incommodum capere* of *accipere*; *calamitatem*

accipere; s. aanrichten, toebrengen, berokkenen, *dammum facere* (b.v. aan een gebouw); *detrimentum importare* (b.v. *detrimenta importata rebus publicis*); *alqd d. affert alci rei* (b.v. *peregrinatio rei familiari*); z. verder *schaden*; door s. wijs worden, *calamitate of malis doceri*; *ipsa re corrigi*; spreekw. door s. en schande wordt men wijs, *eventus stultorum magister est* (Liv.); de s. taxeeren (in een crimineel proces), *litem aestimare*; z. verder *nadeel*; — **loos**, *sine damno*; iem. s. stellen, *dammum restituere alci*; voor iets, *alci satisfacere de alga re*; voor iets door iets, *compensare alci alqd alga re*; zich s. stellen, *dammum of detrimentum sarcire of restituere*; *dammum compensare* (*alga re*); — **loosstelling**, *indemnitas* (Ict.); door omschr.; de bepaling der s. (in een crimineel proces), *litis aestimatio*; de s. bepalen, *litem aestimare*; verg. — **vergoeding**; — **lijk**, *nocens*, *noxius* of *qui nocet*; *pestifer* (verderfelijk; s. voor de gezondheid); s. voor iem., ook *dammus alci* (b.v. *bellum Romanis*; *discordia rei publicae*); ss. dieren, *animalia malefica*; *bestiae quae nocent*; *noxium genus animalium*; s. zijn voor iem., een s. invloed hebben op iets, *nocere alci of alci rei*; — **lijkheid**, *vis nocendi of noxia*; door omschr. **scha-den**, *nocere* (*alci*; *alci rei*); *damno of detrimento esse* (*alci*); *damno of detrimento afficere* (*alqm*); (= in den weg staan, hinderlijk zijn) *obesse* (*alci*); *officere* (*alci rei*); z. verder *nadeel* berokkenen; schade toebrengen; afbreuk doen; — **devergoeding**, *poena* (b.v. *poenam constituere*); s. eischen, *res repetere*; geven, *res reddere*; geen s. krijgen, *nihil impetrare*; s. beloven voor eventuele s., *damni infecti promittere*; tot achtvoudige s. veroordeeld worden, *dammari octupli*; iem. s. geven, *dammum alci praestare*; *alci satisfacere de iniuriis*; verg. *schadeloosstelling*.
schaduw, 1) eig. *umbra*; s. werpen, *umbram facere*; u. *iactare* (b.v. in *Suene oppido* ... *solsiti die medio nullam umbram iacti* Plin.); s. geven, *umbram praebere*; iets geeft s. aan iets, *afferre umbram alci rei* (b.v. *colles vallibus*); in s. hullen, *opacare* (b.v. *terras*); overdr. ik zal u als uw s. volgen, *te tamquam umbra sequar* (Cic.); *certum est mihi quasi umbra quoquo ibis tu te persequi* (Plaut.); hij is bang voor zijn eigen s., *umbram suam metuit* (Cic.). — 2) overdr. iets in de s. stellen, *alqd alci rei obscuritatem affert* (b.v. *tuae res gestae ceterorum laudibus o. attulerunt*); *innumbrare* (b.v. *imperatoris adventu legatorum dignitas innumbratur* Plin. pan.); *obruere* (b.v. *alcis famam Tac.*; ook *Venus Nymphas* Stat.); in 't bijz. a) licht en s. (in de schilderkuust), *lumen et umbrae*. — b) = schim, *schijn*, *umbra*; *imago*; u. et i. (b.v. *equitis Romani*; *umbrā et imaginibus veri iuris utimur*); verg. *schaduwbeeld*. — c) = bescherming, *umbra* (b.v. *sub umbra Romanae amicitiae latere*); — **beeld**, eig. *umbra* (b.v. *hominis*) *lineis circumducta* (Plin.); hij teekende haar s. op den muur, *umbram ex facie eius in pariete lineis circumscripsit* (Plin.); overdr. *adumbrata imago* (b.v. *gloriae*); *simulacrum*; *species*; *effigies*; — **rijk**, *umbrosus* (b.v.

locus); *opacus* (b.v. *ripa*); —**zijde**, overdr. b.v. dit is zijn s., *in hac re minus laudandus* of *probandus est*; de s. van iets, *quod in aliqua re deterius* of *minus laudandum est*; de ss. van den ouden dag, *vitia* of *incommoda senectutis*.

schaffen, hulp schaffen, z. helpen 1; raad s., z. raad 3.

schakeer-en, *variare*; —**ing**, *varietas* (b.v. *colorum*).

schak-el, *anulus*; *circulus* (b.v. *circuli catenarum* Auson.); —**elen**, z. aaneenschakelen; —**en**, 1) (i.e.m.) s., *abducere* of *vi a. (alqm)*; *rapere* (*alqm*). — 2) schaakspelen, *latrunculus ludere*; —**er**, *raptor*; —**ing**, *raptus*.

schal, *sonus*; verg. *geschal*.

schalk, *puer* of *homo lascivus*; (= grappenmaker) p. of *h. festivus*; —**achtig**, —**heid**, z. schalksch, -heid.

schalksch, *lascivus*; (= grappig) *festivus*; —**heid**, *lascivia*; *malitia*; (= grappigheid) *festivitas*.

schallen, *sonare*; verg. *schetteren*.

schalm, *anulus*.

schaam-el, z. armoedig; versleten; —**en**, i.e.m. s. zich, *puet alqm* (over iets, *alcus rei*; voor i.e.m., *alcus*; te, door inf.); zich s. = blozen, *erubescere* (over iets, *alga re*; in *alga re*; ook met inf.); waarover men zich behoort te s., *erubescendus*; *puendus*.

schamp, z. schampschot; —**en**, *stringere* (*alqm*; alqd poët.); *leviter vulnerare* (*alqm*; alqd); —**er**, *aerbus* (adv. -e); —**erheid**, *aerbitas*; —**scheut**, *convicius*; —**schot**, *ictus corpus stringens*; *vulnus leve* of *parvum*.

schand-aal, *res mali* of *peissimi exempli*; *res indigna* of *incredibilis*; —**alig**, *mali* of *peissimi exempli*; *indignus* of *incredibilis* (b.v. *res*); *turpis*; adv. *indigne*; *turpiter*; —**daad**, *flagitium*; *dedecus*; *probrum*; *facinus indignum*; een s. begaan, *flagitium* of *dedecus admittere*; veel ss. bedrijven, *multa turpiter facere*; —**e**, *turpitudine* (tegenst. *honestas*); *dedecus* (oneer); *probrum* (smaad); *ignominia* (in het bijz. als gevolg van eerloosverklaring); *infamia* (als gevolg van slechten naam); *flagitium* (als gevolg van een slechte daad); o s. (als uitroep), o *indignum facinus*; iets is een s. voor i.e.m., strekt i.e.m. tot s., *alqd alci turpitudini*, *dedecori*, *probro* of *infamiae est*; *alqd alci turpe est*; iets voor een s. houden, *turpe alqd putare* of *ducere* (voor een groote s. *turpissimum*); *probro habere alqd*; voor zich, *turpe alqd sibi esse arbitrari*; *alqd ignominiae loco ferre*; iets of i.e.m. s. aandoen, *alqs alci* of *alci rei* (b.v. *gloriae virtutis a patribus liberis traditae*) *dedecori est*; *alqd alci turpitudinem* (eewrige, sempiternam) *infligit*; *alqs alci ignominiam iniungit* (b.v. *ne Fabiae genti eam iniungeret i.*); s. over i.e.m. brengen, *alci infamiam* of *probrum inferre*; *alqm ignominia afficere*; zich s. op den hals halen, *maculam sus-* of *concipere* (z. ook op zich la den); i.e.m. iets tot s. aanrekenen, *alqd alci probro ducere*; tot onze s., *cum nostra ignominia*; *cum nostro dedecore*; iets te s. maken, *contundere alqd* (b.v. *alcus audaciam*); *obterere* (b.v. *laudem imperatoriam*); *alqd irritum reddere* (b.v. *alcus consilia*); i.e.m., *refutare alqm*; —**elijk**, *turpis*; *ignominiosus* (b.v. *clades*); *probrus* (sma-

delijk; b.v. *crimen*); *flagitiosus* (b.v. *homo*; *factum*; *vita*); *foedus* (afschuwelijk); *nefarius* (goddeloos); ss. dingen, *res turpes*; *flagitia*; *nefaria*; een s. daad of handeling, *facinus turpe* of *flagitiosum*; z. ook schanddaad; een s. leven leiden, *turpiter* of *flagitiose vivere*; het is s. om te zeggen, om te doen, *turpe dictu, factu est*; schandelijk (als uitroep), o *indignum facinus*; adv. *turpiter*; *flagitiose*; *foede*; *nefarie*; —**elijkheid**, *turpitude*; concr. z. schandelijk (s. daad); —**paal**, *palus*; —**vlek**, *labes* (ook van een pers.); *macula*; *nota*; *labes* of *nota turpitudinis*; —**vlekken**, iets s., *labem aspergere alci rei* (b.v. *alcus dignitati*); *alqd aspergere maculis* (b.v. *vita splendorem*); *deformare alqd* (b.v. *multa bona uno vitio*); *dehonestare alqd* (b.v. *alcus famam*); *foedare alqd* (b.v. *gloriam rerum gestarum senectutis dedecore*); i.e.m. s., z. i.e.m. een smet aanwrijven.

schaans, *munimentum*; *munitio*; *agger* (aarden dam); *vallum* (met palissaden voorziene aarden dam); een s. opwerpen, *munimentum exstruere*; *munitionem facere*; om een stad ss. opwerpen, *urbem munitionibus saepire*; —**graver**, *munitor*; —**korf**, *crates* (pl.); —**paal**, *vallus*; —**werker**, *munitor*. **schap-ekop**, overdr. *verrex* (Plaut.); *pecus*; —**enluis**, *ricinus*; —**enwolkjes**, *lanae velleria* (Verg.); —**evacht**, *vellus*; —**e-vleesch**, *ovilla* of *caro o*.

schappelijk, *modicus* (b.v. *pretium*).

schar-e, z. schara 2; —**en**, *ordinare* (b.v. *copias*); zich om i.e.m. s., *conglobari circa alqm*; z. verder opstellen 1; —**laken**, subst. *coccum*; in s. gekleed, *coccinatus*; adi. = —**lakenkleurig**, of —**rood**, *coccinus*; —**lakenverf**, *coccum*.

scharnier, *cardo* (tap).

schat, *thesaurus*; *gaza* (van een buitenlandsch vorst); ss., *thesauri*; *opes*; *divitiae*; overdr. *copia* (b.v. *doctrinae*); mijn s. (als toespraak), *voluptas mea*; *deliciae meae*; —**baar**, *aestimabilis*; —**bewaarder**, *custos thesauri* of *gazae*; *praefectus aerarii* (of -o); —**eren**, s. of s. van het lachen, z. schaterlachen; —**erlach**, *cachinnus*; —**erlachen**, *cachinnum tollere*; *cachinnare*; subst. het s., *cachinnatio*; —**kamer**, *thesaurus*; *gaza* (van een buitenlandsch vorst); *donarium* (van een tempel, Lucan.); verg. —**kist**, *aerarium*; *publicum* (b.v. *bona ex publico tradere*); *fiscus* (particuliere s. van den keizer); de geheime s., *aerarium sanctius*; z. ook schatkamer; staatskas; —**meester**, z. bewaarder; —**plichtig**, *stipendiarius* (b.v. *civitates*); verg. *cijnsbaar*; —**rijk**, *divitissimus*; s. zijn, ook *Crassum superare divitiis* (Cic.); —**ten**, 1) eig. *aestimare* (alqd); *hoog*, *magni* of *magno*; *hooger*, *pluris*; zoo hoog of op dien prijs, *tanti*; zeer hoog, *permagno*; iets op een bepaalde som, *alqd alqd re*, b.v. *denarius quadringentis Cupidinem illum*; iets naar geld, *alqd pecuniā*; *censere* (van een censor, *alqm*; alqd; tarief waarnaar g. wordt, *formula censendi*); ik s. het leger op twintig duizend man, *exercitum viginti milium esse existimo*; verg. ook *taxeeren*. — 2) overdr. *aestimare* (i.e.m. of iets hoog, hooger, zeer hoog enz. s., *alqm* of *alqd magni, pluris, plurimi* enz. a.; z. verder achten 1 en 4;

hoogachten); s. naar, z. beoordeelen; iem. weet iets te s., *est honos alicui rei apud alqm*; hij weet de deugd niet te s., *virtutis ignarus est*; —**ter**, *aestimator*; (als Rom. ambtenaar) *censor*; —**ting**, 1) eig. = taxatie; (van het vermogen der Rom. burgers) *census*; = cijns, *stipendium*; s. betalen, s. pender; iem. eeh s. opleggen, s. *alci imponere*; de staten s. doen betalen, *stipendiaris habere civitates*; vrij van s., *immunis* (b.v. *civitas*); verg. cijns. — 2) overdr. opinio; z. verder achtung; oordeel.

schav-en, *runcinare*; = licht wonden, *stringere* (algm.; alqd poët.); *leviter vulnerare* (algm.; alqd); —**ot**, door omschr. b.v. op het s. sterven, *securi illa funesta percute*; *carnificis manu perire*; het s. betreden, *ire* (b.v. *certo gradu*) *ad supplicium* (Sen.); —**uit**, z. schelm.

schedel, *calva*; *caput* (hoofd); *vertex* (kruin); *testa* (Auson.).

scheede, *vagina* (ook van een korenaar); het zwaard uit de s. trekken, z. het zwaard trekken; het zwaard weer in de s. steken, *recondere gladium in vaginam*.

scheef, eig. = schuin; overdr. = verkeerd, *pravus* (b.v. oordeel, *iudicium*); *iniquus* (onbillijk); adv. *prave*; *perperam*; *inique*; iets s. beoordeelen, *perperam iudicare de alga re*; de zaak loopt s., *res inclinatur* (Liv.); —**groeien**, z. vergroeten; —**hoekig**, *obliquus angulis*.

scheel, *strabo* (scheelziend); *limus* (b.v. oculi); s. zien, *limis oculis esse*; s. hoofdpijn, *hemisrania* (Med.); overdr. iem. met ss. oogen aanzien, *invidere alci*.

scheen, *tibia*; *crus* (onderbeen); spreekw. iem. het vuur aan de ss. leggen, *urgere algm*; een blauwe s. oploopen, z. een blauwtje loopen; —**been**, z. scheen; —**beenplaat**, *oscrea*; met ss. voorzien, *oscreatus*.

scheep, s. gaan, *conscendere*; *navem* (of -es) *conscendere* (verg. zich inschepen); te s., z. per schip; —**je**, *navicula*; verg. bootje.

scheeps-behoeften, —**benoedigdheden**, *ea quae ad usum navium pertinent*; —**bouw**, door omschr., b.v. bij den s., *in navibus aedificandis*; houtvoordens, *materia navalis*; —**bouwkunst**, *ars aedificandi naves*; —**gelegenheid**, *facultas navigandi*; *navigatio*; door omschr., b.v. met de eerste de beste s., *quae prima navigandi facultas data erit*; —**helling**, z. -timmerwerf; —**jongen**, *puer nauticus*; —**kamp**, *castra navalia*; —**kapitein**, z. kapitein; —**lading**, *onus navis* (verg. lading); een s. goud enz., *navis auri enz.*; —**machine**, *machinatio navalis* (om schepen in of uit zee te trekken); —**reeder**, z. reeder; —**ribben**, *costae navium*; —**sneb**, *rostrum navis*; met een s. of met ss. voorzien, *rostratus* (b.v. *naves*; *columna*); de buitgemaakte ss., *exuviae nauticae*; —**term**, *verbum nauticum*; —**timmerman**, *faber navalis*; —**timmerwerf**, *navalia* (pl.); —**touw**, *rudens*; *ora* (om het schip aan den oever vast te leggen); —**tuig**, z. tuig; —**volk**, *turba navalis*; *socii navales* et *remiges* (tegenst. *militēs*); *navatae*; verg. bemanning; —**werf**, *navalia* (pl.).

scheepvaart, *navigatio*; door omschr., b.v. hoewel het nog geen tijd voor de s. was, *nondum tempestivo ad navigandum*

navis; ook = —**kunde**, *ars navalis* of *navigandi*; *scientia rerum nauticarum*.

scheer-der, *tonsor*; —**doek**, —**handdoek**, *involutum* (Plaut.); *sudarium* (Mart.); —**ling**, *cicuta*; —**mes**, *cultus tonsorius*; *novacula*; —**winkel**, *tonstrina*; *taberna tonsoris*.

scheid-baar, *separabilis* (van iets, ab *alga re*); s. zijn, *separari posse*; —**brief**, *libellus repudi*; iem. een s. zenden, *alci repudium remittere* (van verloofden en van den man); —**en**, 1) fr. *dividere* (b.v. *hic vicus in duas partes flumine dividitur*; van iets, ab *alga re*, b.v. *totā cervicē desectā divisa a corpore capita*; *Garunna Gallos ab Aquitanis dividit*; *Amanus Syriam ab Cilicia dividit*; *seniores a iunioribus*); *diungere* (b.v. *intervallo locorum et temporum diiuncti sumus*; *equitatus a laevo cornu brevi spatio diiunctus*; *insula mari diiuncta a*; den geheelen tijd dat wij g. geweest zijn, *tempore omni quo diiuncti fuimus*); *discernere* (b.v. *duae urbes magno inter se maris terrarumque spatio discretae*); *dirimere* (b.v. *Sabiniae mulieres infestas acies*; *nox pugnantes*; *in conspectu steterant dirimente*, *in eos, amni*); *seingere* (b.v. *Alpes Italiam a Gallia*; ook *bonum non potest ab honestate seivngi*); *secernere* (b.v. *inermes ab armatis*; ook *pulchritudo corporis secerni non potest a valetudine*; *sua a publicis consilia*); *separare* (b.v. *maria pertenui discrimine separantur*; *a populari consensu senatoria subsellia*; ook *suum consilium ab reliquis*); *segregare* (b.v. *virtutem a summo bono*); = gescheiden houden, *distinere* (b.v. *legiones flumen*); *distendere* (b.v. *copias hostium*); iets kan niet geen geweld van iets g. worden, *alqd ab alga re* (b.v. *sapientia a virtute*) *nullo modo nec divelli nec distrahi potest*; de vlucht scheidde hen (= deed hen van elkaar geraken), *fuga eos distraxit*; zich s., *secerni* of *separari* (ab *alga re*); zich s. in, z. zich verdeelen. — 2) intr. *discedere* (ab *alga*; *inter se*); *digredi* of *abire* (ab *alga*); van een plaats s., z. verlaten I I; uit het leven s., *decedere* de of *e vita*; *discedere* e of *a vita*; *vita* of *e vita excedere*; de of *e vita exire* of *migrare*; *abire* *e vita*; *vita proficisci* (subst. het s. uit het leven, *excessus vitae* of *e vita*; *discessus* *e vita*; *dis-* of *excessus*); van een vrouw of een man s., *divortium facere cum alga* of *cum alga*; *nuntium* of *repudium alci remittere*; *repudiare algm* of *algm*; van een man s., ook *discedere* of *digredi* ab *alga*; —**ing**, *diremptus* (het uit elkaar nemen; b.v. *earum partium*); *separatio* (het afzonderen; b.v. *sui facti ab illa defensione*); *discessus* (het heengaan; ook ab *omnibus quae sunt bona in vita*; ook door den dood, *b.v. non longinquum inter nos digressum et discessum fore*); *digressio* (het uit elkaar gaan van menschen, tegenst. *congressio*); *discidium* (in omnin); door omschr.; = echtscheiding.

scheids-man, z. scheidsrechter; —**muur**, eig. = tusschenmuur; overdr. *discrimen*; dit vormt een s. tusschen ons, *hoc nos distinct*; —**rechter**, *arbitr*; *disceptor*; *recuperator* (in 't bijzonder, voor kwesties van schadevergoeding tusschen Romeinen en vreemdelingen); ambt van s.,

arbitrium; s. zijn in een zaak, *arbitrum esse in alqd*; *alcus rei arbitrium est penes alqm*; *alqd dirimere of disceptare*; *componere alqd* (iets bijleggen); iem. tot s. nemen tusschen, *disceptatorem alqm sumere inter* (b.v. *disceptatorem se sumpsum inter fratrem et filium*); — **rechterlijk**, s. beslissing of uitspraak, *arbitrium*; iets aan iems s. beslissig onderwerpen, *de alqa re ad alqm disceptatorem venire*.

schel, **1** subst. = bel. — **2** adi. *acer* of *acutus* (van kleur en geluid); *acerbus* (van geluid); *adv. acriter* (b.v. *viridis*); *acute* (b.v. *sonare*).

schel-den, *conviciari*; op iem. schelden (hetzij hij af- of aanwezig is), *incepare (alqm)*; z. verder uitschelden; — **naam**, *nomen* of *cognomen infame*; iem. een s. geven, *contumeliae causā alci cognomen dare*; — **woord**, *maledictum*; *convicium*; *vox contumeliosa*; *probrum*; onder een stortvloed van ss., *magna cum contumelia verborum*; in ss. losbarsten, *ad verborum contumeliam descendere*; tegen iem., z. iem. uitschelden; iem. ss. roepen, *contumeliosis vocibus prosequi alqm*; *alqm conviciis consecrari*.

schelen, **1** = verschillen; = ontbreken; het scheelt weinig (of niet veel) of, *parum* of *non multum abest* (of *ab eo abest*) *quin* met *coni.*; het scheelde weinig of, ook *haud procul erat quin* (Liv.); het s. veel, *plurimum abest*; zooveel (of er s. zooveel aan) dat — dat, *tantum abest ut met coni.* — *ut met coni.* — **2** wat kan mij dat s., het kan mij niets s., z. geven **2** b. — **3** iem. s. iets, *minus bene se habere*; *non satis valere*; *aegrum esse*; wat s. u, *quo morbo laboras*; *quid tristis es* (waarom zijt gij bedroefd); hem s. niets, *valet*; wat heeft hem g., *quo morbo perit* (waaraan is hij gestorven); s. u wat, s. er wat aan, *satin salve* (of *-ae*).

schel-klinkend, z. *schel 2*; — **len**, z. *bellē*.

schelm, *homo fraudulentus* (bedrieger); *fureifer* (galgebrok); doortrapte s., *homo malitiosus*; *veterator*; = schalk; — **erij**, *fraus*; *dobus*; *fallacia*; = schalkschheid. **schelmsch**, *fraulentus*; *malitiosus*; = schalksch.

schelmstuk, z. *schelmerij*.

schelp, *concha*; *testa*; — **dier**, z. *schaal-dier*; — **je**, *conchula*.

schemer-achtig, z. *schemerig*; — **avond**, z. *schemering*; — **en**, het schemert of begint te s. (van den morgen), *lucescit*; *dilucescit*; *illucescit dies*; toen het nog schemerde, *obscurō etiam lumine of lumine etiam incerto* (Sall.); *vixitum satis certā luce* (Liv.); (van den avond) *advesperascit*; *vergit of inclinat* *ur in vesperum dies*; toen het begon te s., ook *primis tenebris*; *primis se intenditibus tenebris* (Liv.); overdr. het s. iem., het begint iem. te s., *tenebrae obortuntur alci*; — **ig**, *subobscurus*; *substris*; — **ing**, *tenebrae*; *diluculum* (morgenschemering); *crepusculum* (avondschemering); bij het vallen van de s., z. toen het begon te schemeren; z. ook *avond*, *morgenschemering*; — **licht**, *lux incerta of dubia*; — **uur**, (in den morgen) *prima lux*; *sublucana tempora* (pl.); (in den avond) *prima vesperi* (nl. *hora*).

schend-en, *violare* (eig. en overdr.; *alqm*; *alqd*); verg. ontteeren; overtreden; — **er**, *violator* (b.v. *templi*; *iuris humani*); s. van een vrouw, *stuprator* (Quint.); *constuprator* (Liv.); — **ig**, *turpis*; *nefarius*; — **ing**, *violatio* (b.v. *templi* Liv.; *fidei* Vell.); door omschr. = ontteering; overtreding.

schenk-el, *femur*; — **en**, **1** = gieten **1**. — **2** = geven, *donare* (*alci alqd*; *alqm alqd re*); *dono* of *muneris dare* (*alci alqd*); *munere* (*alqm alqd re*); *munerari* (*alci alqd*); *largiri* (vooral rijkelijk en met politieke bijoogmerken; *alci alqd*); verg. begiftigen; toestaan; overdr. = kwijtschelden; z. verder de subst., waarmee „schenken” verbonden wordt; — **er**, *ministrator* (Petr.); *a portione of a cyatho* (insecr.); s. zijn, *pecula ministrare*; Juppiter's s. zijn, *Iovi bibere ministrare*; bij iem. s. zijn, *alci stare ad cyathum et vinum* (Suet.); = geven; — **ing**, *donatio*; (rijke) *largitio*; *concessio* (het afstaan of inwilligen; b.v. *agrorum concessiones praemiorum*); door omschr.; ss. doen, *largiri*; = geschenk; = kwijtschelding.

schemnis, z. *schending*.

schep-el, *modius* (eig. 8.75 L.); — **eling**, *nauta*; z. ook *passagier*; ss., z. ook *schepsvolk*; — **lepel**, *trulla*; — **pen**, **1** = voortbrengen, *creare* (*alqd*; *alqm*); *procreare* (b.v. *hunc mundum*); *generare* (b.v. *deus hominem*); *aedificare of construere* (eig. opbouwen; b.v. *mundum*); = vormen **1** b; overdr. voor iets geschapen, *natus* (b.v. *locus insidiis*); z. verder tot iets geboren. — **2** = putten, *haurire* (*alqd*; *aquam ex puteo*); subst. het s., *haustus*; overdr. *capere of percipere* (b.v. *voluptatem ex alqa re*); z. verder de subst., die met „scheppen” verbonden worden; — **pend**, s. vernuft, s. geest, *sollertia*; *ingenium*; *ingenit vis et sollertia*; s. kracht, s. vermogen, *effectio*; des s. kracht van het genie, *divina vis ingenit*; der natuur, *rerum ipsa natura*; — **per**, *procreator*, *effector*, *aedificator of fabricator* (b.v. *mundi*); *parens of quasi p.* (b.v. *philosophiae*); *conditor* (grondlegger; b.v. *libertatis Romanae*); *fabricator* (vervaardiger; b.v. *tanti operis*); — **ping**, = het scheppen, *procreare* (b.v. *mundi*); door omschr. = oorsprong, *origo of ortus* (b.v. *mundi*); sinds de s. der wereld, *inde ab hominum memoria*; *post homines natos*; meton. = de natuur, *rerum natura* (verg. heelaal); = voortbrengsel, *opus*; door omschr., b.v. een s. van iem. of iets zijn, *ab alqo of ab alqa re profectum esse*; ss. van iems geest, *quae finxit alcus ingenium*; ss. der sage, *fabulosa*; — **plingsdag**, *primus mundi dies*; — **plingskracht**, z. *scheppend* (s.kracht); — **sel**, *animal*; *animans*; overdr. *homo* (verachtelijk); — **ter**, *sceptrum*; *scipio*; overdr. *regnum*; den s. zwaaien, *dominari*; z. ook *gezag 1*.

scheren, **1** tr. *radere* (b.v. *barbam*; *omnem partem corporis*; *caput et supercilia*); *tondere* (eig. knippen; b.v. *barbam et capillum patris*; *pecus*); iem. s., (ab)radere of *tondere alcus barbam*; zich laten s., *radi*; *tonderi*; zich s., *radere of tondere barbam*. — **2** intr. over of langs iets heen s., *stringere alqd*; *radere* (b.v. *sicco freta passu* Ov.); met iets of iem. g. zitten, *alqd of alqs alci molestum*.

of *-us est*; *alqd* of *alqs alci oneri est*.

schertf, *testa*.

schering, *stamen*.

scherm, *pluteus* (uit teenen gevlochten); *paries scaenae* (coulisse); *aulaeum* (tooneel-gordijn); overdr. achter de ss. (= in 't geheim), *post siparium* (Cic.); achter de ss. zien, *pervenire ad omnia intima alcius consilia*; —**en**, *digladiari* (met het zwaard strijden; met elkaar, *inter se*); *rudibus dimicare* (Tac.); een meester zijn in het s., *armis optime uti*; overdr. met iets s., *uti alqd re*; met woorden, *inanes voces fundere*; —**er**, *armorum peritus*; een-goed s. zijn; z. een meester zijn in het schermen; —**kunst**, *armorum ars*; *ars gladiatoria* (der gladiatoren); iem. in de s. onderwijzen, *alqm armis docere*; —**meester**, *armorum doctor*; *lanista* (der gladiatoren); —**school**, *ludus* of *l. gladiatorius* (der gladiatoren); —**utselaar**, z. *tirailleur*; —**utselen**, *proelis parvis cum hoste contendere*; *hostem levibus proeliis lacerare*; *concursare* of *in proelio c.* (van *tirailleurs*); met woorden, *velitari* (b.v. *inter se* Plaut.); *digladiari* (cum alqo); —**utseling**, *parvum, parvulum* of *leve proelium*; *con-* of *procuratio* (van *tirailleurs*); een s. beginnen, *leve certamen intrare*; den vijand door ss. afmaten, *carpere hostem*; s. met woorden, *velitatio* (Plaut.).

scherp, 1) adi. a) eig. *acutus*. — b) overdr. a) van de zintuigen en den geest, *acer* (b.v. *auditus*; *visus*; *ingenium*; *iudicium*; *memoria*); *acutus* (b.v. *oculi acres atque acuti*); *sagax* (met een scherpren reuk, met een s. gehoor); *adv. acute* (b.v. *cernere*; *perspicere alqd*); *acriter* (b.v. *alqd intueri*; *videre vitia*; *perspicere alqd*); *sagaciter* (b.v. *odorari quid sentiant*); s. aanzien, z. aanstaren; z. verder blik 2 b; gehoor 1; gezicht 1 a; oog 1 (in het o.). — β) van den indruk op de zintuigen, *acutus* (van smaak en reuk); *acer* (van smaak); s. smaak, s. reuk, ook *acrimonia* (Cato); *adv. iets smaakt s.*, *alqd acri sapore est*; = nauwkeurig, *gravis* (b.v. onderzoek, *quaestio*); *intentus* (b.v. een s. bewaking, *intenta custodia*; verg. nauwkeurig; z. verder fijn 2; streng 1 a; vinnig. — 2) subst. = scherpe kant, *acies*; —**en**, *acuere* (b.v. *gladios*; ook *mentem*; *ingenia adulescentium*); *exacuere* (b.v. *ferramenta cote* Plin.; *animum illam, ut oculorum, sic ingentit aciem ad bona deligenda*); —**gepunt**, *praeacutus* (b.v. *trabes*); —**heid**, *acrimonia* (pikante smaak); *acerbitas* (scherpe of bittere smaak); z. verder scherpte; —**hoekig**, *acutus angulis*; —**rechter**, z. *beul*; —**snijdend**, *acutus*; —**te**, eig. *acies*; overdr. *acies* (b.v. *oculorum*; verg. scherp gezicht 1 a); s. van het gehoor, z. scherp gehoor 1; s. van den blik, z. scherpe blik 2 b; s. van den reuk, z. scherpe reuk 1; s. van smaak, z. scherphheid; s. van den geest, *acies* of *acumen mentis*; s. van oordeel, *subtilitas iudicii*; zijn s. verliezen, *hebescere* (b.v. *acies oculorum* of *mentis*); z. verder strengheid; vinnigheid; nauwkeurigheid; —**ziend**, *oculorum acie acri*; *acute cernens*; *perspicax* (overdr.); s. zijn, *acute cernere*; *oculorum acie valere*; *perspicacem esse* (overdr.); —**zinnig**, *acutus* (b.v. *homo*; *ingenium*); *acer* (b.v. *alcius rei existimator*; *ingenium*); *sagax* (b.v. *mens*

sagacissimus ad suspicandum); *ingeniosus* (vindingrijk; bv. *homo*); zeer s. zijn; *acutissimo esse ingenio*; een zeer s. man, ook *vir magni of acerrimi iudicii*; *adv. acute*; *acriter*; *sagaciter*; *ingeniose*; —**zinnigheid**, *acies ingentit, mentis of animi*; *acumen* of *a. ingentit* enz.; *ingenium acre* of *acutum*; *sagacitas*; *ingenium*.

scherts, *iocus*; geestige s., *lepos*; *facetiae*; in s., *per iocum*; *per ludum et iocum*; *per ridiculum*; *ioco*; zonder s., s. ter zijde, *extra iocum*; *remoto ioco*; iets in s. zeggen, *alqd per iocum dicere*; *iocari alqd*; het was maar s., *haec per iocum dixi*; de s. te ver drijven, *immodestius iocari*; *modum excedere in iocando*; die s. gaat te ver, *hoc iam ferri nequit*; van s. komt ernst, *ludus in serium vertitur*; geen s. verstaan, *iocum in seria vertere*; *facile irasci*; z. ook ernst; —**en**, *iocari*; *ioco uti*; *ioca agere*; *iudere*; schertsend, z. ook in scherts; maar genoeg gescherst, *sed de ioco satis est*; —**enderwijs**, z. in scherts.

schervengericht, *testarum suffragia* (pl.). **schets**, *adumbratio* of *informatio* (Vitr.); z. verder bestek; ontwerp; —**en**, *adumbrare* (alqd); *paucis* of *breviter exponere* (op schrift of met woorden; alqd); iems leven s., *proponere vitae alcius velut summam*; z. verder ontwerpen.

schetteren, *canere* (subst. het s., *cantus*, b.v. *tubarum*); overdr. *magnifice loqui*.

scheur, *rima*; *scissura* (Sen.); ss. krigen, *rimas agere* (b.v. van een muur); z. ook spleet; —**en**, 1) tr. *scindere* (alqd); aan flarden s., *perscindere* (b.v. *omnia ventus Liv.*); iem. de kleeren van het lijf s., *vestimenta alci detrahare*; *circumscindere alqm* (Liv.). — 2) intr. *scindi* (b.v. *vestes*); verg. ook splijten 2; —**ing**, overdr. *discidium*; *schisma* (Eocl.); —**maker**, *schismaticus* (Eocl.).

schent, *sarmentum*; verg. spruit; = schot, b.v. een s. krigen, *adolescere*; *crescere*; een s. = een weinig, *aliquid*; —**ig**, *liberalis*; —**je**, *paulum* of *parvulum*.

schicht, *telum* (eig. en overdr.); —**ig**, *pauidus* (bang); *consternatus* (van een paard); s. worden, *consternari*; s. maken, *consternare* (b.v. *alqd equos*).

schielijk, —**heid**, z. snel, —**heid**.

schier, z. bijna; —**eiland**, *paeninsula*.

schiet-en, 1) intr. a) alg. *ferri* (b.v. omhoog, *sublime* of *ad supera*); omhoog, in de diepte s., *praecipitem ire*; *praecipitari*; *praecipitem devolvi* (b.v. *annis per saxa*); op iem. af s., *in alqm incurrere* of *irruere*; laten s., *remittere* (b.v. *ramulum adductum*); verg. loslaten 1; vieten 1. — b) van gewassen, omhoog s., z. opschieten 1; in het zaad s., *in semen exire*; in de aren s., *spicam concipere*. — c) met een wapen, *telum* of *sagittam mittere*; *iaculari*; op of naar iets of iem. s., *telo petere alqd* of *alqm*; (van meerderen tegelijk) *tela conicere in alqd* of *in alqm*; dreigen te s., *ictus intentare* (Tac.); zeker s., *certe* of *recte mittere* (abs. en met acc., b.v. *sagittas*); hij schoot zóó zeker, dat hij zelfs vogels in de vlucht trof, *adeo certo ictu destinata feriebant, ut aves quoque exciperet* (Curt.); hij schoot zóó meesterlijk dat hij, *tanta arte sagittas direxit ut met conl.* — 2) tr. *mittere* (b.v. *sagittas*); iem. dood s., *alqm*

telo occidere; alqm sagittā conficere; verg. nederschieten s.; overdr. zijn oogen s. vuur, oculi scintillant (Plaut.); verg. vuur 2 a; —gat, fenestra ad tormenta mittenda; ss. in een muur maken, murum cavis aperire (Liv.); —lood, perpendiculum; —spool, radius.

schiff-en, tr. *delectum habere* (met gen.); intr. *coire* (b.v. lac); —**ing**, *delectus*; een s. houden, *delectum habere*.

schik, = genoegen; in zijn s. zijn, *laetum esse*; met iets, *contentum de laetum esse alqā re; delectari alqā re*; s. in zijn leven hebben, *vivunde vivere*; —**godin**, *Parca* (meestal pl.); —**ken**, 1) tr. = ordenen; regelen; iets onderling s., z. tot een schikking komen; God heeft het zoo g., *diū ita voluerunt; ita diis placuit*; iets naar iets s., *accommodare alqd ad alqd*; zich naar iem. of iets s., z. zich voegen 1; zich in iets s., *subire* (bv. *condicionem*, in een toestand; *ditionem*); zich in zijn lot s., *fortunae cedere*; *subire fortunam*; zich in het onvermijdelijke, *necessitati parere de servire*; zich in alles, *aequo animo, patienter de toleranter omnia ferre*. — 2) intr. = gelegen komen 2; —**king**, = regeling; = volgorde, *ordo*; = vergelijk, *compositio; decisio* (b.v. *decisionis arbitri*); *comparatio* (tusschen magistraten over het verdeelen der ambts-bezigheden enz.); tot een s. komen, een s. treffen, *decisionem facere*; met iem., over iets, *decidere cum alqd, de alqa re* (ook *cum alqd de alqd*); met elkaar tot een s. komen over de ambtsbezigheden, *comparare provincias inter se; comparare provincias*; met elkaar tot een s. komen dat (van magistraten), *inter sese comparare ut met conii*; z. verder vergelijk.

schil, *cutis; cortum; cortex* (harde s.); *folliculus* (van peulvruchten); *vinaceus* of -a (alleen van druiven).

schild, 1) eig. *scutum* (lang en vierkant; inzonderheid het s. van den Rom. legioen-soldaat; ook overdr. van een pers., b.v. s. *imperii Flor.*); *clipeus* (langwerpig rond, van metaal of met metaal beslagen); *parma* (klein, rond s. van lichtgewapenden of ruiterij); *pelta* (klein halveaantvormig Grieksch s.); *cetra* (klein Spaansch s.); *ancile* (klein, langwerpig rond s.; in 't bijz. pl. *ancilia*, de ss. der Salijers), met een s. uitergust, *scutatus*; *clipeatus*; *parmatas*; *peltatus*; *cetratus*. — 2) overdr. = wapenschild, *insigne*; = uithangbord, *titulus*; = bescherming, *praesidium*; *scutum* (z. boven 1); overdr. iets in het s. voeren, *machinari alqd* (Plaut.); *motiri alqd* (tegen iem., alci alqd); *parare alqd* (ook *contra alqm*); —**dak**, *testudo*; —**drager**, *armiger* (schildknaap); = met een schild uitgerust 1.

schilder, *pictor; pingendi artifex*; —**achtig**, *amoensis*; adv. *amoene*; —**en**, *pingere* (abs. en alqd); *depingere* (alqd); iem. s., z. iems portret maken; overdr. *pingere, de-pingere* of *effingere* (alqd); *exprimere oratione* (b.v. *horum mores*); *exponere* (alqd); *alci alqd*; met afhank. vraag; verg. ook beschrijven 2; = op wacht staan 1; —**es**, *pingendi artifex*; —**ing**, eig. *pictura*; overdr. = beschrijving; —**kunst**, *pictura*; *ars pingendi*.

schilders-atelier, *pergula* (Plin.); —**ezel**,

machina (Plin.); —**penseel**, *penicillus*. **schilder-stuk**, —**ij**, *pictura; tabula* of *t. picta*; een s. van iets doen maken, *simulacrum pingi iubere alcius rei*.

schild-knaap, *armiger*; —**knop**, *umbo*; —**pad**, *testudo* (ook als stof); met s. versierd, *testudineus*; —**wacht**, *excubitor*; *vigil* (bij nacht); z. verder wacht 1 en 2; overdr. *initor* (b.v. *sedeo duras i. ante fores Tib.*).

schilfer, *squama*; ss., *scobis* (van de huid, Plin.); = roos op het hoofd; —**ig**, *squamosus*; —**tje**, *squamula*.

schillen, iets s., *cutem alci rei detrudere*; verg. pellen.

schim, *umbra* (ook overdr., b.v. *effigies, immo umbrae hominum, fame, frigore... enecti Liv.*); *manes* (pl.; b.v. *non m. eius conquiescere vult Liv.*); —**mel**, *equus albus* (wit paard); *situs* of *mucor* (s. die zich vorm op voorwerpen door vocht enz.); —**melen**, —**melig**, z. beschimmelen, —schimmeld; —**menrijk**, z. doodenrijk.

schimp, *maledictum; convicium; probrum; contumelia*; verg. ook smaad; —**dicht**, *carmen probrum* (Tac.); een s. op iem. maken, *carmen facere ad alcius iniuriam*; —**en**, op iem. s., z. beschimpen; —**naam**, z. scheldnaam; —**scheut**, z. steek 2.

schip, *navis; navigium* (vaartuig); pers., *navi* of *navibus*; als ss. zonder roer, *hauud dissimiliter navibus sine gubernaculis vagis* (b.v. *inter duas acies versabantur elephantii Liv.*); —**breuk**, *navisfragium*; s. lijden, *navisfragium facere* of *navem frangere*; van schepen, z. vergaan 2; —**breukeling**, *navisfragus*; *electus*; —**brug**, *ratis* (Liv.); *pons navalis* (Amm.); door omschr., b.v. een s. maken, *navibus iunctis pontem facere* of *efficere*; een s. over een rivier slaan, *flumen ratiibus iungere*; —**per**, *nauta*; = kapitein; —**peren**, *componere* (alqd).

schitter-en, *splendere, fulgere* of *collucere* (van iets, alqd re, b.v. *cubiculum splendet marmore; qui fulgent purpura; omnia luminibus collucent*); z. ook glimmen; vonkelen; overdr. *splendere* (b.v. *virtus per se*); als redenaar s., *florere dicendi* of *eloquentiae laude*; als staatsman, *rerum civilium laude florere*; als staatsman en veldheer, *domi militiaeque rebus d. m. gestis florere; rerum bellicarum et civilium laude florere*; willen s., *se ostentare*; met iets, *ostentare alqd*; willen s. ten koste van een ander, *splendere alienā invidiā velle*; z. ook uitblinken; —**end**, *splendidus*; *splendens*; *fulgens*; z. ook glimmend; vonkelend; overdr. *splendidus* (b.v. *oratio; nomen*); *clarus* (b.v. *facinus; clarissima victoria*); *apparatus* (b.v. *epulae; apparatus spectaculum*); *amplius* (b.v. *epulae; funus; triumphus; donum*); *magnificus* (b.v. *funus; res gestae*); *pulcherrimus* (b.v. *facinus; promissa; victoria*); een s. redenaar, *summus orator*; ss. omstandigheden, *res florentes* of *florētissimae*; in ss. omstandigheden verkeeren, *florere opibus*; adv. *splendide* (b.v. *ornare convivium*); ample (b.v. *exornare triclinium; amplissime effertur*); *magnifice* (b.v. *ornare convivium; habitare; donare alqm*); *pulcherrime* (b.v. *vincere*); —**ing**, *splendor; fulgor*.

schobbejak, *verbero*.

schoel-en, *calceare* (b.v. *se*); —**sel**, *calceamentum*; *calceatus* (soort van s.).

schoelje, *homo scleratus of nequam*; *sclerus*.

schoen, *calceus*; *soccus* (vrouwenschoen); met ss. aan, *calceatus*; ss. dragen, *calceis uti*; spreekw. ik zou niet graag in uw ss. staan, *nollem esse qui tu es*; tuo loco esse *nollem*; ieder weet het best waar hem de s. wringt, *sua quisque optime incommoda novit*; z. ook s. aandaal; —**borstel**, *peniculus* (b.v. *peniculi quis calceamenta tergentur* Fest.); —**lapper**, *sutor veteramentarius* (Suet.); —**maker**, *calceolarius* (Plaut.); *sutor*; spreekw. s. blijf bij je leest, *ne supra crepidam sutor* (nl. *iudicet* Plin.); *quam quisque novit artem in hac se exerceat* (Cic. naar Aristoph.); —**makerswinkel**, *taberna sutrina* (Tac.); —**riem**, *ligula* (Scrib.); *corrigia* (veter); *amentum*, *habena* of *vinculum* (om de sandalen aan de voeten te binden); —**smeer**, *atramentum sutorium*; —**tje**, *calceolus*; —**winkel**, *taberna sutrina* (Tac.).

schoof-feeren, *vitiare* (b.v. *puellas*); —**fel**, *sarcolum*; *rutrum*; —**felen**, *sarrire*.

schoft, = schouder van dieren, *armus*; = booswicht.

schok, *motus* (b.v. *terrae*); *pulsus* (duw; stoot); *plāga* (slag); overdr. *plaga*; *animi motus* of *perturbatio* (gemoedsaandoening); een s. krijgen, toebrengen, z. geschokt worden, *schokken*; —**ken**, eig. *quater* (*alqd*); hevige s., *quassare* of *concudere* (*alqd*); overdr. *concudere* (b.v. *opes eorum*; *rem publicam*); *labefactare* (b.v. *alcuius dignitatem*; *fundamenta rei publicae*); *labefacere* (b.v. *alqm vis*); het krediet s., *fidem moliri* (Liv.); verg. *concussa fides* (Lucan.); het gezag van dit lichaam (d. i. van den senaat) is geheel g., *auctoritas huius ordinis afflictata*; de gezondheid s., *infirmare valetudinem*; het gemoed s., *animum gravius commovere*; iem. s., *percellere alqm* of *alcuius animum* (b.v. *res necopinata* of *vox alqm*); *commovere alqm* (b.v. *commoveri eisdem rebus*).

schol, (visch) *rhombus*; (ijsschol) *fragmentum ruptae glaciei*.

scholier, *discipulus* (f. -a).

schommel, *oscillum*; —**en**, tr. *iactare* of *agitare* (*alqd*); intr. *iactari* of *agitari*; (als spel) *oscillo moveri*; *oscillare* (of -i); subst. het s., *iactatio* (b.v. op de zee, *maritima* Liv.); verg. —**ing**, *iactatio* (b.v. *navis*); s. van een schip, ook *salum* (Caes.); *agitatio* (b.v. *lecticae*; *fluctuum*).

schonk, os.

schoof, *merges* (Verg.); *manipulus* (bundel); ss. binden, *manipulos colligere*.

schoolen enz., z. bedelen enz.

school, 1) *ludus*, l. *litterarum* of l. *dicendi* (lagere school); ook l. *litterarius* (Sen.); *schola* (voor ouderen); *umbracula* (pl.; tegenst. het praktische leven, b.v. *doctrinam ex umbraculis eruditorum in solem producere*); *disciplina* (het onderriocht); kennis van de lagere s., *pueriles litterae* (Sen.); een s. houden, *ludum habere*; *litterarum ludum exercere* (Tac.); *pueros docere*; een s. opzetten, beginnen, openen, *ludum instituere* of *aperire*; de s. sluiten (= het onderwijsgeven staken), *dimittere scholam*; naar s. gaan, in *ludum litterarium ire*; op s. gaan, in *ludum litterarium itare*; bij iem.

op s. gaan, iems s. bezoeken, in *alcuius scholam ire*; *alcuius s. frequentare*; als jongen ging ik bij den filosoof Sotion op s., *apud Sotionem philosophum puer sedi* (Sen.); in iems s. iets leeren, *alqd magistro alqd discere*; *sub alqm m. alqd discere* (ook *sub Hannibale m. omnis belli artes edoctus*); de in iems s. verworven kennis, *quae alqs didicit ab alqo*; uit iems s. voortgekomen zijn, *e disciplina alcuius profectum esse*; *aluminum* of *quasi a. esse disciplinae alcuius*; uit de school van een filosoof, *ortum esse a philosopho alqo*; *profectum esse a philosophia alcuius*; verg. ook leer 3a; routine; spreekw. uit de s. klappen, *dicta foras eliminare* (Hor.). — 2) in 't bijz. = de aanhangers of leerlingen van een filosoof, *schola*; *disciplina* (b.v. die tot die s. behooren, *qui sunt ab ea disciplina*); *familia* (b.v. *Peripateticorum*; *philosophorum singulae familiae*); z. ook aanhanger; = leerschool; oefenschool. — 3) een s. (visschen), *agmen*.

school-bank, *subsellium*; op de ss. zitten, in *sella apud magistrum adsidere* (Plaut.); nog, *scholae adhuc operari* of *nondum scholam egressum esse* (Quint.); —**boek**, *liber scholarum usui destinatus* of in *scholarum usum editus*; —**geld**, *merces* of *praecceptoris m.* (als honorarium van den leeraar); *minerval* (geschenk van den leerling aan den leeraar bij het begin van het onderwijs); s. betalen, *praecceptorum mercedem habere*; —**geleerde**, z. kamergeleerde;

—**jaren**, *tempus scholarum*; —**jeugd**, *pueri discentes*; —**jongen**, *puer in ludum litterarium itans*; *puer discens* of *qui discit elementa*; —**kamerraad**, *condiscipulus*; —**kind**, z. -jongen, -meisje; —**lokaal**, *auditorium*; —**makker**, *condiscipulus*; —**meester**, *ludi* of l. *litterarii magister*; *magister publicus*; —**meesterachtig**, *professorius* (Tac.); —**meisje**, *puella in ludum litterarium itans*; *puella discens*.

schoolsch, *scholasticus*; ss. studien, *studia inertia* (Tac.).

school-tijd, *tempus scholae*; *tempora scholarum*; —**uur**, *schola*; —**vos**, *scholasticus* (Sen. rhet.); *qui studium abicit in res minutas*; *doctus de schola*.

schoon, 1) adi. a) = mooi enz., *pulcher* (uiterlijk en zedelijk); *formosus* (van vorm en gestalte; tegenst. *deformis*); *speciosus* (opvallend s.; ook = schoonschijnend); *venustus* (bekoorlijk); *elegans* (sierlijk); *amoenus* (liefelijk; van streken); *suavis* of *dulcis* (liefelijk; van geluid); *egregius*, *eximius*, *praecclarus* of *praestans* (voortreffelijk); *decorus* (passend); *honestus* (zedelijk s.; eervol); het is s., *pulchrum*, *praecclarum*, *decorum* of *honestum est* (met inf. of acc. c. inf.); de s. natuur, *naturae amoenitas*; *amoenitates locorum*; het s. geslacht, *sexus muliebris*; *mulieres* (pl.); een s. boek, *liber eleganter scriptus*; een s. stijl of taal, *oratio elegans*; *sermo venustus*; *orationis elegantia*; een s. dood, *mors honesta*; ss. eigenschappen, *virtutes*; adv. *pulchre*; *speciose*; *eleganter*; *suaviter*; *egregie*; *honeste*; zeer s. zegt Plato, *Plato praecclare dicit*; *praecclarum illud Platonist est*; z. ook mooi en de woorden, waarmee „schoon” verbonden wordt. — b) = rein

1; s. maken, z. reinigen 1. — 2) subst. het s., = schoonheid 1. — 3) conj. = of schoon.

schoon-broeder, *levir* (mans broeder Fest.); *mariti frater*; *frater uxoris*; *maritus* of *vir sororis*; — **dochter**, *marus*; — **heid**, 1) *pulchritudo*; *forma*; *species*; *venustus*; *elegantia*; *amoenitas*; *suauius*; *praestantia*; *honestas* (verg. voor de bet. schoon); *dignitas* (vooral van mannelijk schoon); ss., *virtutes* (voortreffelijke eigenschappen); *ornamenta* (versierselen); *quae pulchra enz. sunt.* — 2) meton. = een schoone vrouw enz., *mulier* enz. *formā egregiā* of *eximīā*; *m. formā excellens*. m. *pulchrā facie insignis*; een zeldzame s., *mulier* enz. *mīrā pulchritudine*; — **heidsgevoel**, z. smaak 2 b; — **heidsmiddel**, *adivumentum* ad *pulchritudinem* (Ter.); — **klinkend**, eig. = welluidend; overdr. *dictu speciosus*; *honestus* (b.v. *praescriptio*); verg. mooi; — **maken**, z. reinigen 1; ontweien; — **moeder**, *socrus*; — **ouders**, *socri*; *socer* et *socrus*; — **schijnend**, *speciosus*; — **vader**, *socer*; — **vegen**, *verrere* of *everrere* (alqd); overdr. *nudare* (b.v. *defensoribus muros*); — **wassen**, iets s., *eluvare* alqd; overdr. zich s. bij iem., *se purgare alci*; verg. zich rechtvaardigen; — **zoon**, *gener*; — **zuster**, *glos* (mans zuster); *fratria* (broeders vrouw of mans broeders vrouw, Fest.); *uxor fratris*; *soror uxoris*.

schoor, z. stut; — **balk**, *capreolus*; *pressio*; — **steen**, *fumarium* (Hier.); — **voetend**, *involans*.

schoot, 1) de s. van een mensch, *gremium*; iets op iems s. leggen, *alqd in gremio alcus ponere*; op iems s. zitten, *sedere in alcus gremio*; spreekw. de handen in den s. leggen, *compressis manibus sedere*; *sedere* (b.v. *sedendo aut votis* Liv.); *nihil agere*; iets valt vanzelf in iems s., *alci de caelo devolat in sinum alqd* (b.v. *dux qui nihil agenti sibi de c. devolutum in s. victoriam censeat* Liv.); *alci infunditur in gremium alqd* (Arnob.); overdr. de s. der aarde, *gremium* (b.v. *terra gremio molli ac subacto sparsum semen excipit*); *telluris opera* (pl., Verg.); *terra* (b.v. *semen mandare terrae*); iem. aan den s. der aarde toevertrouwen, *alqm in sepulcro condere*; gelukkig in den s. der zijnen terugkeeren, *salvum ad suos redire.* — 2) s. van een zeil, *pes*; — **hondje**, *catellus* (of -a); *catulus melitaeus* (Plin.); — **kindje**, overdr. iems s., *alqui deliciae atque amor*.

schootsvel, *subligaculum*.

schootvrij, z. buiten schot 1.

schop, 1) = spade, *pala*; *rastellus* (b.v. *rastello humum effodere* Suet.). — 2) = trap, *ichus pedis* of *calcis*; iem. een s. geven = iem. — **pen**, *pede* of *calce* *percutere* of *ferire alqm*; *calcem alci impingere* (Petr.); achteruit s. (van dieren), *calcitrare* (Plin.); de deur s., z. aantrappen. **schor**, z. heesch; — **en**, z. stutten; — **heid**, z. heeschheid; — **ploen**, *scorpio* (ook sterrebeeld; bovendien een werptuig en de daarmee geslingerde pijl); *nepa* (ook sterrebeeld); — **remorrie**, z. uitvaagsel. **schors**, *cortex*; — **en**, iets s., z. uitstellen; staken; iems.s., *alqm ad tempus loco movere*; — **ing**, z. uitstel; staking; stilstand.

schort, *subligaculum*; *linus* (van een offerdienaar, Verg.); — **en**, z. schelen 3.

schot, 1) = het schieten met een wapen, *iactus* of *coniectus teli*; *ictus* (s. dat treft); *vulnus* (wond); een s. doen, z. schieten 1c; een s. krijgen, *telo* of *ictu vulnerari*; *telum alci* of *in alqm incidit* (Liv.); onder of binnen s. zijn, *sub iactu teli esse*; komen, ad *coniectum teli venire*; ad of *sub ictum* (of *ictum teli*) *venire*; *sub ictum dari*; buiten s., *ab ictu telorum tutus*; zijn, *extra teli ictum* of *coniectum esse* of *stare*; overdr. zich buiten s. houden, a *periculis abesse.* — 2) s. om af te schutten, *saeptum*; = voortgang, *processus*; er zit s. in iets, z. vorderen 2; = groei, *incrementum*; een s. krijgen, *cre-scere*; verg. opschieten 1; — **el**, *patina* (diepe s.); *lanx* (schaal); *paropsis* (eig. vierhoekige s.; s. om fijne gerechten op te dienen); kleine s. = **eltje**, *scutula*; *patella*; — **je**, overdr. een s. voor iets schieten, *impedire* of *prohibere* alqd.

schots, z. schol.

schot-schrift, *libellus contumeliosus* of *famosus*; een s. op iem. het licht doen zien, *libellum* ad *infamiam alcus edere*; — **vrij**, z. buiten schot 1.

schouder, *umerus*; iem. of iets op de ss. dragen, *alqm* of *alqd umeris ferre* of *sustinere*; *alqd u. gerere* (b.v. *frumentum*); iem. of iets op de ss. nemen of beuren, *efferre alqm in umeros*; *alqm umeris sublevare*; *succollare alqm* (in 't bijz. iem. die in een draagstoel zit, Suet.); op de ss. der omstanders gebeurd, *allevatus circumstantium umeris* (Tac.); iem. zachtjes op den s. kloppen, *alcus umerum leniter percutere*; overdr. iets op de ss. nemen, *alqd sus-ocipere*; dragen, *umeris suis vehere* alqd (b.v. *bellorum inundantium molem u. s. quod dicitur, vehens* Amm.); iets op iems ss. leggen, *imponere* of *inungere* alci alqd; *in alqm alqd reclinare* (b.v. *onus imperii* Sen.); de lasten van de ss. der armen op die der rijken wentelen, *onera in divites a pauperibus inclinare* (Liv.); op iems ss. staan, *vestigis alcus insistere*; — **been**, os *umeri*; — **blad**, *scapula*.

schouw, z. monsteking; — **burg**, *theatrum* (ook het publiek in den s.); naar den s. gaan, *spectatum fabulam ire*; — **en**, z. monstern; — **spel**, *spectaculum*; *ludi* (pl.) of *munus* (publiek s., b.v. van gladiatoren-gevechten enz.); overdr. *spectaculum*; *species* (b.v. *nova terribilitate*); *res*; een s. opleveren, *alci* (alci) *spectaculum praebet*; *alqs* (alci) *spectaculum offert* (b.v. *lepidum* s. Plant.); het s. van het opkomen der zon genieten, *solis ortum videre*; iets is voor iem. een verrukkelijk s., *alqd alci summam spectandi voluptatem offert*; verg. ook aanblik 2; — **tooneel**, *spectaculum*; — **toren**, *turris speculatoria*.

schraag, z. stut; — **balk**, z. schoorbalk; — **beelden**, *telamones* (figuren van mannen); *caryatides* (figuren van vrouwen).

schraal, *exilis* (b.v. *ager*); *macer* (b.v. *terra*); *exilis* et *macer* (b.v. *sobum*); *ieiunius* (b.v. *agri*); *aridus* (dor); *angustus* (krap); s. kost, *victus tenuis* of *aridus*; s. weder, *caelum asperum*; s. troost, *solacium malum* of *misericord*; adv. *anguste* (krap); verg. ook droog; — **heid**, *ieiunium* (Col.); *tenuitas*

(b.v. *victus*); verg. droogheid; —**tjes**, *anguste*.

schraap-achtig, —**achtigheid**, z. schra-perig; —heid; —**sel**, *ramentum*; —**ster**, *mulier avara of sordida*; —**zucht**, —**ig**, z. schra-perigheid, —erig.

schrab, z. krab; —**ben**, z. krabben; scheren.

schragen, *fulcire* (alqd alqd re; ook overdr. alqm, b.v. *amicum labantem*; alqd); *sustentare* (b.v. *rem publicam*).

schram, *vulnus leve*; verg. krab; schamp-schot; —**men**, *stringere* (b.v. *hunc hastā Verg.*); *perstringere* (b.v. *genam alcius non leviter*); *leviter vulnerare* (alqm of alqd).

schrauder, *sollers*; *prudens*; *callidus* (slim); adv. *solliter*; *prudenter*; *callide*; verg. scherpzinnig; —**heid**, *sollertia*; *prudentia*; *calliditas* (slimheid); verg. scherp-zinnigheid.

schrausen, *epulis onerari*; *se ingurgitare*; verg. schrokken.

schrap, = krab; = streep, *linea*; = doorhaling; zich s. zetten *figere stabilem gradum* (Sen.); (voor een gevecht) *componere ad proeliandum gradum* (Petr.); —**en**, z. krabben; zijn keel s., *scrare* (Plaut.); bij elkaar s., z. bijeenschrapen; —**er** *homo avarus of sordidus*; —**erig**, *avarus*; *sordidus*; —**erigheid**, *avaritia*; *sordes* (pl.); —**pen**, *radere* (b.v. *nomen fastis Tac.*); *eradere* (b.v. *alqm albo senatorio Tac.*); *expungere* (b.v. een post in het kasboek, *nomen*); *tollere* (b.v. *nomen ex libris*); verg. doorschrapen; iems naam van een lijst s., ook *nomen alcius de tabulis eximere*.

schrede, *gradus*; *passus* (als lengtemaat); *gressus* (het schrijden); iems ss. volgen, *sequi alqm*; zijn ss. naar de stad richten, *ad urbem tendere*; *gressum tendere ad moenia* (Verg.); een s. doen, *gradum facere*; een s. terugtreden, *regredi*; bij elke s. voorwaarts, *quicquid progredior* (ook overdr.); zich geen s. van iem. verwijderen, *ab alqo pedem non discedere*; zijn ss. zetten op het pad der deugd, *virtuti operam dare*; verg. pas 1; stap.

schreef, —**je**, z. streep; perk 1; streep-je.

schreeuw, *clamor*; een s. geven, *clamorem edere of tollere*; —**en**, *clamare*; *exclamare clamorem edere of tollere*; *vociferari*; *vagire* (van kleine kinderen); *latrare* (bulderen, van redenaars); *plorare* (hullen); tegen iem. of iets in s., *reclamare alci of alci rei*; z. verder roepen; —**end**, s. onrecht, *insignis of acerbissima iniuria*; een s. kleur, *color nimis acer*; —**er**, *clamator*; (van een redenaar of advocaat) *clamator*; *proclamator*; *latrator*; *rabula*; waar blijven nu die schreeuwers die een gevecht eischen, *ubi illi clamores sunt arma poscentium* (Liv.).

schreien, *lacrimare*; *vagire* (van een schreeuwend kind); iem. aan het schreien brengen, *lacrimas alci elicere* (Plaut.); van vreugde s., z. vreugdetranen vergieten; ik moet s., *lacrimas tenere non possum* of *non teneo*; z. verder hullen; weenen; traan (tt. vergieten).

schriel, *tenax*; *sordidus*; *malignus*; adv. *maligne*; *sordide*; —**heid**, *tenacitas*; *sordes* (pl.); *malinitas*.

schrift, 1) het s., z. letterschrift; =

schrijfkunst; = hand, *handschrift*, *litterae* (b.v. *sierlijk, bene compositae*); *manus*; *chirographum* (b.v. *neque utar meo chirographo neque signo*; *chirographum alcius imitari*); op s., z. schriftelijk; op s. brengen, *mandare litteris* (b.v. *res omnes*); iem. iets op s. achterlaten, *scriptum alqd re-linquere alci*; (van schrijvers) hij heeft in het geheel niets op s. achtergelaten, *nullam litteram reliquit*. — 2) de heilige s., z. bijbel; —**elijk**, *scriptus*; *litteris consignatus of mandatus*; *perscriptus* (nauwkeurig op schrift gebracht); s. aanklacht, *libellus* (tegen iem., *de alqo datus*); s. behandeling, *scriptura*; een s. belofte van iem. aangaande iets verlangen, *alcius rei syngrapham exigere ab alqo*; s. bericht, *litterae*; iem. s. bericht zenden over iets, *alqm litteris of per litteras certiorum facere de alqo re*; (nauwkeurig) *perscribere de alqo re ad alqm* (ook *haec Romam ad suos*; *rem gestam*; met acc. c. inf.); z. ook schrijven 2; s. bericht van iem. krijgen dat, ook *ab alqo reddita est alci epistula* met acc. c. inf.; s. bevel, *litterae*; een s. bevel zenden, z. adv. (s. bevelen); s. bewijs, *litterarum fides of auctoritas*; ss. bewijsstukken, *litterae*; s. borgstelling, *cautio chirographi*; s. getuigenis, *litterarum testimonium* of (met betrekking tot een historische gebeurtenis enz.) *l. memoria*; s. mededeeling, *litterae*; pl. *memoria et litterae* (met betrekking tot een historische gebeurtenis enz.); ss. oorkonden, *tabulae*; ss. opdrachten, *scripta mandata*; ss. opdrachten geven, *scriptura mandata dare*; aan iem., *litteris of per litteras alci mandata dare*; s. optekening, *litterae*; s. order, *litterarum significatio*; s. verhandeling, *scriptio*; s. verordening, *edictum*; s. verzoek, *libellus*; adv. *scriptura* (b.v. *alqd persequi*); *scripto* (door een geschrift); *litteris of per litteras* (per brief); s. berichten, z. boven (s. bericht zenden); iem. s. bevelen te, *litteras mittere ad alqm of scribere alci ut met conl.* (ook met enkel conl.); niet te, *ne met conl.*; iem. s. opdragen te, *alci litteris of per litteras mandare ut met conl.*; z. ook mondeling; —**geleerden**, *scribae* (Vulg.); —**uur**, *litterae*; = bijbel.

schrik, *terror* (voor iets, *alcius rei*; ook concr., b.v. *Marius, terror hostium Cic.*); *pavor* (ontsteltenis); de s. slaat iem. om het hart, *percellitur alqis*; iem. s. aanjagen, *terrorem inferre, incutere of incutere alci*; *terrorem admoovere alci*; s. verspreiden, *terrorem afferre of facere* (b.v. *ingentem Galli t. memoria pristinae cladis atterant*; *tantum Romae t. fecere*); verg. ook verschrikken 1; van s., *terrore percussus*; *terrore coactus*; met s. wakker worden, z. wakker schrikken; met den s. vrijkomen, *metu defungi*; —**achtig**, *pavidus*; —**achtigheid**, *timiditas*; —**barend**, *terribilis* (b.v. *sonus*; ook van een pers., b.v. *iam ipsi urbi t. erat*); *horribilis* (b.v. *species*); ss. gebeurtenissen, tijdingen, verschijningen, ook terrores; z. ook verschrikkelijk; —**beeld**, *formido*; *terrificum* (schrikmiddel); —**bewind**, *dominatio crudelis*; *furor ac tyrannus*; —**kel-dag**, —**jaar**, —**maand**, *dies, annus, mensis intercalaris*; —**kelijk**, z. verschrikkelijk; —**ken**, *terreri*; *exterreri*; *exhorre-*

scere; error alci incidit; hevig s., perterreri; wakker s., e somno suscitari; somno excuti; van iets s., *terreri alga re; expavescere ad alqd* (Liv.); van iem., *alcus aspectu conturbati; alcus conspectum horrere*; iem. doen s., *alqm in terrorem conciere*; z. ook verschrikken 1; —**middel**, *terriculum*; —**verwekkend**, —**wekkend**, z. schrikbarend; ze zien er s. uit, *horridi sunt aspectu*.

schril, *acutus* (adv. -e).

schrob-beering, *convicium; obiurgatio*; iem. een s. geven, *verbis castigare alqm; convicium facere alci; obiurgare alqm*; iem. een geduchte s. geven, *gravissimis verbis castigare of reprehendere alqm; graviter increpare alqm*; —**ben**, *tergere of purgare* (alqd); —**net**, *everriculum*.

schroef, *cochlea*; overdr. alles op losse ss. stellen, *omnia incerta facere*; alles staat op losse ss., *tota res vacillat; omnia sunt incerta* (b.v. cum a iure discessum est).

schroelen, z. verschroelen.

schrok, *homo avarus of sordidus*; = schrokker; —**achtig**, *avarus* (hebzuchtig); *edax of vorax* (gulzig etend); —**achtigheid**, *avaritia; sordes* (pl.); (= vraatzucht) *edacitas; gula* (luy.); *ingluvies* (Hor.); *voracitas* (Eutr.); —**ken**, *vorare* (Plaut.); *edacem of voracem esse*; verg. schransen; —**ker**, *homo edax; edo* (Varr.); *polyphagus* (veelvraat, Suet.); —**kerig**, —**heid**, z. schrokachtig, -heid.

schrom-elijk, *gravissimus*; adv. *vehementer*; —**en**, *vereri, timere of dubitare* (met inf.); niet s. te, ook *non sibi temperare quin met conii*.

schrompel-en, —**ig**, z. verschrompelen, -schrompeld.

schroom, *metus; verecundia*; heilige s., *religio; caerimonia*; een s. beving den senaat om te bevelen, *verecundia imposita est senatui iubendi*; —**vallig**, *timidus; verecundus*; —**valligheid**, *timiditas; verecundia; pudor*.

schrijden, *gradi; ingredi; vadere*; z. ook voortschrijden.

schrijf-behoeften, *res ad scribendum necessariae; res quibus ad scribendum utimur; charta et atramentum* (papier en inkt); —**font**, *mendum of m. scripturae; error per scripturam factus; mendum librarii* (s. van den afschrijver); een s. maken, *tabi in scribendo; mendosum esse* (zich verschrappen); vol ss., *mendosus*; —**ge-reedschap**, z. -behoeften; —**inkt**, *atramentum scriptorium*; —**kunst**, *usus of scientia litterarum*; —**papier**, *charta*; —**pen**, *calamus of c. scriptorius*; —**ster**, *quae scribit, scriptis enz.*; de s. van dezen brief, *quae has litteras scriptis*; van dit boek, ook *auctor huius libri*; —**stift**, *stilus; graphium* (Suet.); —**tafeltje**, (met was overstreken plankje), *tabula of tabella* (met of zonder cerata); cera; —**trant**, *scripturae genus*; z. verder stijl 2b; —**woede**, *scribendi ardor of aviditas*; —**wijze**, eig. ratio scribendi; overdr. *stilus* (b.v. orationes paene attico stilo scriptae); z. verder stijl 2b.

schrijlings, *varicus* (Apol.).

schrijn-en, *urere*; —**werker**, *lignarius; instinatorius faber* (inscr.).

schrijv-en, 1) ww. a) *scribere*; letters s.,

litteras facere; hij s. zijn naam met een a, *nomen eius littera a scribitur*; „terra” wordt in de boeken der augurs met één r. geschreven, „terra” in *augurum libris scripta cum r uno* (Varr.); verg. *extremam istius vocis syllabam tum per e tum per i scribi* (Macrobi.); de Egyptenaren s. van rechts naar links, *Aegyptii suis litteris perverso utuntur* (Mela); iets op of in iets s., *inscribere alqd in alga re of alci rei* (b.v. alqd in basi; *nomen tumulo*); z. ook iets in iets beitelten; boeken. — b) = iets op schrift brengen, *scribere of conscribere alqd; litteris mandare of consignare alqd*; (van een geschiedschrijver) *memoriae prodere of tradere alqd* (ook met acc. c. inf.); *auctorem esse alcus rei* (ook met acc. c. inf.); een boek, *librum scribere, conscribere, conficere of componere* (over iets, de alga re); een brief s., *epistulam of litteras scribere of conficere*; aan iem. s. of een brief s., *scribere alci of ad alqm; epistulam of litteras scribere ad alqm; litteras dare of mittere ad alqm; epistulam conscribere alci*; s. dat, *litteras mittere met acc. c. inf.*; iem. iets s., iem. s. dat, *alqm per litteras certioorem facere alcus rei*, de alga re of met acc. c. inf.; iem. s. dat (iets moet gebeuren), *litteras mittere ad alqm ut met conii*. (of met enkelen conii; dat niet, ne); dikwijls s., ook *scriptitare*; traag zijn in het s. van brieven, *pigerimum esse ad scribendum* (tegenst. *impigrum esse in scribendo*); *cessatorem esse in litteris*; traagheid of nalatigheid in het s. van brieven, *neglegentia epistularum*; men s. dat iem., *scribitur alqs* (met inf.; maar men s. mij enz. dat iem., *mihi enz. scribitur met acc. c. inf.*); Latijn enz. s., *latine enz. scribere*; er staat (bij iem.) g., *scriptum esse* (apud alqm); goed of schoon (= in goeden of schoonen stijl) s., *bene, eleganter, ornate of praeclare scribere*. — 2) subst. a) als handel-ling, *scriptio; scriptura*; door omschr., b.v. iem. tot s. opwekken, *alqm ad scribendi studium excitare*; = oefening in het s., *stilus* (b.v. s. *optimus et praestantissimus dicendi effector et magister*); *scriptio* (b.v. *nulla res tantum ad dicendum proficit quantum s.*); — b) het geschrevene, *scriptum*; = brief; een keizerlijk s., *rescriptum*; —**er**, 1) = klerk, a) als lagere beambte, *scriba*; ambt van s., *scriptus*; s. zijn, *scriptum facere*. — b) s. van een particulier, *scriba; scriptor; a manu of servus a manu*; = afschrijver van boeken, *librarius*. — 2) = auteur, *scriptor* (b.v. *tragoediarum*); auctor (een geschiedschrijver, als bron of zegsman, b.v. *rerum Romanarum; locuples*). — 3) = briefschrijver, door omschr., b.v. ik ben een heel slecht s., *pigerimum sum ad scribendum*; *cessator sum in litteris*; —**erij**, z. schrijven 2a; —**erspersoneel**, *scribae*; —**erschap**, z. ambt van schrijver 1a.

schub, *squama*.

schuchter, —**heid**, z. schroomvallig, —**heid**.

schud-debollen, *mutare*; —**den**, iets of met iets s., *quaterre alqd*; (hard) *quassare*; of concutere alqd; (heen en weer) *iactare alqd*; (= omschudden) *agitare alqd; versare alqd* (b.v. *sors omnium versatur urna* Hor.); de dobbelsteen s., *talos iactare* (Suet.); het hoofd s., *caput quaterre, quassare of concu-*

tere; over iets, *improbare alqd*; z. ook knikken; iem. wakker s., *excitare alqm*; ze slapen, ik zal ze eens wakker s., *dormiant, pol ego istos commovebo* (Ter.); iem. de hand s., *prensare alcuius manus*; subst. het s., *iactatio* (b.v. *cervicium*; ook het s. bij het paardrijden, b.v. *paii posse iactationem*); *quassatio* (b.v. met de koppen, *capitum*); intr. iets schudt, *quattitur*, *quassatur*, *concutitur* of *iactatur alqd*; nutat alqd (b.v. *alci palea*).

schui-ër, -eren, z. borstel, -en; -felen, 1) z. sissen. — 2) z. kruipen.

schuil, zich s. houden, *in occulto sese continere* (intra alqd); *delitescere* (b.v. *in silvis*); *latitare* (b.v. *errans latitansque*); *latere* of *in occulto l.*; -en, *latere*; er s. iets achter, *alqd subest*; *non temere est* (Com.); voor den regen s., *imbres vitare*; -hoek, -plaats, *latebra* (ook overdr., b.v. *in animis hominum tantae sunt latebrae*); *latibulum* (ook overdr., b.v. *doloris mei*); z. ook toevlucht 2.

schuim, eig. *spuma*; het s. komt of staat iem. op den mond, z. schuimbekken; overdr. = uitvaagsel; -bekken, *spumas agere in ore* (verg. *spumant apri ora* Sen.); -en, intr. *spumare*; tr. *despumare* (afschuimen; alqd); -spaan, *ligula*.

schuin, 1) = scheef, *obliquus*; *transversus* (dwars); s. richting, *declinatio*; adv. = in s. richting, *oblique*; *in obliquum*; *transverse*; *in transversum*. — 2) = aflopend, *fastigatus* (als een dak); adv. *fastigate*; verg. helling. — 3) = onzedelijk, *obscenus* (b.v. *iocandi genus*).

schuins, **schuinsch**, z. schuin; iem. met een s. oogje aanzien, z. van ter zijde aanzien 11.

schulnte, *obliquitas*; = helling.

schuit, -je, z. boot, -je.

schuiven, *promovere* of (stootend) *protrudere* (alqd); iets in iets s., z. inschuiven; onder iets, *subicere* of *subdere alqd alci rei*; op iets, *conferre alqd* (b.v. *timorem*) in alqd; op iem., *inclinare* (b.v. *omnem culpam in collegam*); z. ook schuld 2; iets van zich s., *alqd a se remove*; iets voor iets s., *obicere* of *obdere alqd alci rei*.

schuld, 1) = het verschuldigde, *debitum*; *pecunia debita*; p. *credita* (uitgeleend geld, te leen gekregen g.); *nomen* (schuldpost); ss., *aes alienum*; ss. maken, zich in ss. steken, *aes a. contrahere* of *facere*; ss. hebben, *esse in aere alieno*; *aes a. habere*; geen ss. hebben, *in nullo aere alieno esse*; *in suis nummis versari*; geen ss. meer hebben, *aere a. liberatum esse*; in de s. zitten, in ss. steken, *ex aere a. laborare*; *aere a. premi*; diep, tot over zijn ooren, *aere a. oppressum* of *obrutum esse*; *obaeratum esse*; *animam debet alqs* (Ter.); een s. addoen, betalen, *nomen* of *debitum solvere* (aan iem., *alci*, b.v. *ut totum nomen Scaipio vellent solvere*); schulden betalen, *debita solvere*; *aes a. exsolvere*; *nomina dissolvere*; iems ss. betalen, *aes a. alcuius exsolvere*; zijn ss. niet kunnen betalen, *solvendo non esse*. — 2) = vergriep enz., *culpa*; *vitium*; *noxa*; door eigen s., *culpa*; ook *mea* (enz.) c.; door iems s., ook *vitio alcuius*; *per alqm* (b.v. *tributum conferri per tribunos non potest*); buiten of zonder mijn s., *nullo meo merito*; s. hebben, in

noxa of *in culpa esse*; geen s. hebben, zonder s. zijn, vrij zijn van s., *culpa vacare* of *carere*; *a culpa abesse*; *extra culpam esse*; het is onze s., *nos in culpa sumus*; *nostra culpa est*; de s. van iets zijn, ergens s. aan zijn, *causam esse alcuius rei*; ik ben zelf s. van alles, *omnia culpa contracta sunt*; het is iems. s. dat, iem. is er s. aan dat, *alcuius culpa* of *vitio fit* ut met conl. (verg. *nullam penes se culpam esse quod Liv.*); dat niet, ook *stat* of *fit per alqm* *quominus* met conl.; het is de s. van iets, *est alcuius rei vitium* (b.v. *non esse negligentiae suae v. Sen.*); de s. van iets dragen, *culpam alcuius rei sustinere*; *culpa alcuius rei est penes alqm*; de schuld geven aan, werpen op, schuiven op, wentelen op, *conferre culpam* of *causam in alqm* of *in alqd*; ook alleen *conferre alqd in alqd*; *in alqm conicere culpam*; *alci causam alcuius rei* (b.v. *calamitatis*) *attribuere*; de s. van zich afschuiven of afwentelen, *culpam a se avertere* of *amovere*; op iem. of iets, *transfere culpam ad alqd*, *ab alqa re ad alqd*, *ab se in alqm*; *avertere culpam in alqm* of *in alqd*; *delegare causam alcuius rei alci*; *derivare culpam in alqm*; de s. op een ander schuiven, ook *derivare crimen*; de s. van iem. afwentelen op iem., *culpam ab alqa vertere in alqm*; iem. de s. geven dat, *alcuius culpae tribuere quod*; z. ook last 1 (iem. iets te laste leggen); -bekentenis, *syngrapha*; *chirographum*; = -belijdenis, *culpa confessio*; -besef, -bewustzijn, *scientia culpae* of *sceleris*; -boek, *tabulae*; *codex*; -brief, f. -bekentenis; -delging, *solutio aeris alieni*; door omschr.; algemeene s., *tabulae novae* of *novae tabulae*; -eischer, *creditor*; mijn ss., *illi quibus debeo*; een s. laten wachten, *moram facere creditori*; -eloos, z. onschuldig; -enaar, *debitor* (alcuius); iems ss., *ei qui debent alci*; *alcuius obaerati*; -enares, *ea quae debet*; -enlast, *magnitudo aeris alieni*; onder den s. gebukt gaan, *fenore obrutum*, *mersum* of *m. el o. esse*; z. ook diep in de schuld 1 zitten; -ig, 1) (= verschuldigd) s. zijn, *debere* (alqd; *alci alqd*); iem. veel s. zijn, *grandem pecuniam alci debere*; niets meer s. zijn, *aere alieno liberatum esse*; niemand een cent s. zijn, *debere nummum nemini*; iem. het antwoord s. blijven, *non respondere alci interroganti* of *alcuius epistulae*; ik zal u het antwoord niet s. blijven, *non feres tacitum*; des doods s. zijn, *capitis poenam meruisse*. — 2) (tegenst. onschuldig) *nocens*; *noxius*; *sonis*; s. zijn = schuld hebben 2; s. bevonden aan iets, *alcuius rei convictus*, *manifestus* of *compertus*; iem. s. bevinden aan iets, bewijzen dat iem. aan iets s. is, *convincere* of *coarguere alqm alcuius rei*; zich aan iets s. maken, *alqd admittere* of *in se admittere*; *committere alqd*; se *obstringere alqd re*; iem. s. verklaren, *alqm noxium indicare*; de onschuldigen lijden voor de ss., *innocentes pro nocentibus poenas pendunt*; de onschuldigen moeten dikwijls met de ss. lijden, *saepe Diespiter incesto addidit integrum* (Hor.); -post, -vordering, *nomen*; een s. boeken, *nomen facere*; z. ook schuld 1; geld vordering.

schulp, z. schelp.

schuren, *tergere* (b.v. *arma*); (= even aan-

raken) *stringere* (alqd); *terere* (b.v. *subiecta vineta carinae* (Ov.).

schurft, *scabies*; *porrigo*; —**ig**, *scaber*; *scabiosus*; spreekw. één s. schaaap steekt de geheele kudde aan, *grex totus in agris unius scabie cadit et porrigine porci* (Iuv.); *unius pecudis scabies totum commaculat gregem* (Hier.).

schurk, z. booswicht; —**achtig**, *sceleratus*; *improbus*; —**en**, z. krabben; —**en-streek**, *scelustum facinus*; *flagitium*.

schut, z. scherm; *bescherming*; —**dak** (bij een belegering), *musculus*; *testudo*; *vinea*.

schuts-engel enz., z. beschermgeest enz.; —**muur**, *propugnaculum* (eig. en overdr.).

schut-sluis, *cataracta*; —**ter**, *sagittarius* (boogschutter); —**ting**, *maceria*.

schuur, *horreum*.

schuw, *pavidus*; *timidus*; adv. *pavide*; *timide*; z. ook schichtig; —**en**, *defugere* (alqm of alqd); *reformidare* (alqd); —**heid**, *timiditas*; *animus pavidus* of *timidus*.

schijf, *orbis*; —**je**, *orbiculus* (b.v. *radix concisa in orbiculis* Plin.).

schijn, 1) = schijnsel, *lux* of *lumen*; *fulgor*, *splendor* of *nitore*; een s. van zich geven, *fulgere*; *fulgere*; *splendere*; *nitere*. — 2) = uiterlijk, uiterlijke s., *species*; *imago* (beeld; b.v. *valli*; *iudiciorum*); *umbra* (schaduw; b.v. *ne umbram quidem τοῦ καλοῦ vidisse*); *aura* (zweem; b.v. *spei*); *simulatio* (het veinzen); *valsche s.*, *fucus* et *species*; *fuscata* s.; den s. van iets hebben, *speciem alius rei habere* of *prae se ferre*; den s. aannemen of zich geven van iets, van te, alsof, *simulare* alqd of met acc. c. inf.; van niet te, *dissimulare* met acc. c. inf.; aan iets den s. van iets geven, *alci rei speciem alius rei imponere*; het heeft den s. alsof zij strijden, zij verwekken den s. van te strijden, *speciem pugnantium praebent*; het heeft den s. alsof, ook = het schijnt, z. schijnen 2; zelfs den s. vermijden, *suspiciones quoque vitare*; de waarheid van den s. weten te onderscheiden, *haud ignorare quid distent aera lupinis* (Hor.); in s., *primâ specie* (op het eerste gezicht); in s., slechts in s., onder den s. van, *per speciem* (b.v. *militarium usum*); in s. om te offeren, *per s. sacrificandi*; z. verder onder voorwendsel van; in s. — in waarheid, in s. — inderdaad, *specie* of *in speciem*. — *re ipsâ*; *verbo* — *re*; voor den s., ad of *in speciem*; *dicis causa*; door *fictus* of *simulatus* (b.v. een aanval voor den s., *f. of s. impetus*); niet zonder een s. van waarheid, *non sine argumento* (b.v. *maledicere*); spreekw. s. bedriegt, *decipit frons prima mulos* (Phaedr.); *fallaces sunt rerum species* (Sen.).

schijn-aanklacht, *praevicariatio*; een s. doen, *praevicari*; —**aanklager**, *praevicator*; —**aanval**, *impetus fictus* of *simulatus*; door omschr., b.v. een s. doen op de stad, *oppugnationem ostendere* (Liv.); —**baard**, *simulatus*; *fictus*; *opinatus* (ingebeeld; b.v. *bonum*; als term der philos.); door *species* of *simulatio* (b.v. s. nut, *species utilitatis*; s. vrees, *simulatio timoris*); een s. verzoening, *gratia fide reconciliata*; adv. *simulate*; *fictè*; *per speciem*; verg. in schijn 2; —**beeld**, *imago*; *simulacrum*; verg.

schaduwbeeld; —**bestorming**, z. —**aanval**; —**bewijs**, *argumentum speciosum*; —**dengd**, *virtus assimulata*; *species quaedam virtutis assimulatae*; ss., *species virtutibus similes* (Tac.); —**dood**, adi. *qui mortuus esse videtur neque est*; subst. *quasi mors*; —**en**, 1) = licht geven, *lucere* (b.v. *stella*); de zon s., *sol est* (b.v. *seu sol seu imber esset* Suet.); z. verder schitteren. — 2) = den schijn hebben, *videri* (b.v. *quod utile videtur*; *quae quibusdam admirabilia videntur*; het s. dat ik enz., *videor* met inf. of nom. c. inf., b.v. *videbuntur monstra dicere*; *maum mihi videtur esse mors*); dit s. maar zoo, *hoc videtur esse, verum non est*; *hoc speciem quidem veri habet, sed verum non est*; de roeriem s. (in het water) gebroken, *remus fracti speciem reddit* (Sen.); —**gestalten**, *simulacra inania* (Ov.); —**gevecht**, z. spiegelgevecht; —**goed**, *bonum falsum*, *fictum* of *speciosum*; *bonum opinatum* (als term der philos.); —**grond**, *argumentum vanum*; —**heilig** enz., z. huichelaar enz.; —**huweljk**, *matrimonium fictum* of *simulatum*; *umbra* of *imago matrimonii*; (in het Rom. recht) *coemptio* (ss. aangaan, *coemptiones facere*); —**koop**, *emptio ficta* of *simulata*; *simulatio emptionis*; —**rechter**, *imaginarius iudex* (Amm.); —**sel**, z. schijn 1; —**tje**, *aliquid lucis*; overdr. *umbra* of *aera* (*alcius rei*); een s. hoop, ook *specula*; —**verkoop**, *venditio simulata*; —**vertoon**(ing), *inanis simulatio*; snoeven met een s. van dapperheid, *inani simulatione sese ostentare*; z. ook vertoon; —**vlucht**, *simulata fuga*; —**vrede**, *pax simulata*; *bellum pacis nomine involutum*; —**vrees**, *simulatus metus*; *simulatio timoris*; —**vriend**, *amicus imago* (Plaut.); *qui amicitiam simulat*; *amicus falsus*; —**vriend-schap**, *simulata* of *fucata amicitia*; *familiaritas assimulata*; —**vrijheid**, *simulacrum libertatis* (Tac.).

scrupul-e, *religio*; *scrupulus*; —**eus**, *religiosus*; *scrupulosus*; *diligens*.

seconde, *minima pars horae*; (= oogenblik) *punctum temporis*; geen s., *ne p. quidem t.*; *ne paulum quidem*.

secret-ariaat, *scribae munus*; —**aris**, *amanuensis* of *ab epistulis* (Suet.); *servus literatus*; verg. schrijver 1 b.

secularis-atie, *exauguratio*; —**eeren**, *exaugurare* (b.v. *jana*); *profanare* (alqd).

sedert, 1) *praepos.* ex met abl.; a met abl.; post met acc. (na); *abhinc* (van nu af; nu... sedert; b.v. hij is s. twintig jaar dood, *a viginti annos mortuus est*; s. wanneer, *ex quo*; s. meer dan drie jaar, *sunt amplius tres anni*; als adv. = s. dien tijd, *ex eo* of *ex quo tempore*; *ex eo* of *ex quo*; *postea* (later). — 2) *conjunct.* ex *quo tempore*; *ex quo*; *postquam* of *posteaquam*; *cum* (b.v. *sexto die cum ad flumen ventum est*); *ut* (b.v. *ut illos de re publica libros edidisti, nihil a te sane postea accepimus*).

sein, *signum*; deze daad was als het ware het s. tot een opstand, *hoc facinus quasi signo dato seditio consecuta est*; z. verder teeken 2 b; —**vlag**, *mappa* (bij wedrennen, Suet.); —**vuur**, z. vuursignaal.

seizoen, z. jaargetijde; hoewel het s. voor de scheepvaart nog niet was aange-

broken, *nondum tempestivo ad navigandum mari.*

sekreet, z. bestekamer.

sek-se, *secus*; *genus*; de zwakke s., *secus natura invalidus*; *infirmus* (Liv.); de schoone s., *secus muliebris*; van de mannelijke en vrouwelijke s., ook *virile ac muliebre secus* (Liv.); —**te**, *secta*; *familia*; zich bij een s. aansluiten, aanhangen zijn van een s., *sectam sequi*; verg. school 2.

sekuur, z. nauwkeurig; zeker 1.

selderij, *aprum*.

self-made, een s. man, *homo per se cognitus* (*nulla commendatione maiorum*); *qui fortunam sibi ipse fecit*; z. ook zich op werken (overdr.).

senaat, *senatus*; iem. uit den s. stooten, *elcere alqm senatu*, e of de s.; *alqm senatu*, de s. of loco (ook ordine) *senatorio movere*; de s. komt bijeen, *senatus convenit* of *convocatur*; de zaak voor den s. brengen, den s. ter behandeling of beslissing voorleggen, *referre ad senatum* (abs.); ook *alqd en de alqa re*; iem. in den s. kiezen, *alqm legere in senatum*.

senats-besluit, *senatus consultum* of *decretum*; (niet of nog niet bekrachtigd) s. auctoritas; —**gebouw**, *curia*; —**kenze**, *lectio senatus*; de s. houden, *senatum legere*; —**lid**, z. senator; —**vergadering**, *senatus*; een druk bezochte s., s. *frequens*; een onvoeltaliges., s. *infrequens*; op dien dag had er geen s. plaats, *eo die non fuit senatus*; —**zaal**, *curia*; —**zitting**, z. vergadering.

senator, *senator*; (in een municipium) *decurio*; de ss., ook *pater*; —**enstand**, *ordo senatorius*.

senior, *pater* (b.v. *P. Lentulus p.*); —**satie** *tumultus*, de zaak heeft groote s. verwekt, *magna rei fama est*.

sentiment-aliteit, *animi* of *naturae molitia*; —**eel**, *molitis*; s. zijn, *animo esse molliore*.

sequester, *sequestratio* (ICt.); —**treeren**, iets s., *alqd deponere in sequestri* (Ascon.) of *in sequestre* (ICt.); *alqd sequestro deponere* (Plaut.).

ser-aal, *gynaeceum*; *paetices* (de vrouwen van het s.); —**ie**, z. reeks; —**pent**, z. slang; —**vet**, *mappa*; —**vies**, *vasa* (pl.); —**vituit**, *servitus* (b.v. *servitute fundo illi imposita*); onder s. liggen, *servire* (b.v. *quaedam earum aedium pars*).

sesam, *sesamum*.

sexueel, "door den gen. *sexus* of *generis*; s. verschil, *differentia generum*; ss. driften, z. geslachtsdrift.

sfeer, *sphaera*; de hemelsche ss., *caelestia loca*; de hogere ss., *superiora*; overdr. zich gaarne in lagere ss. bewegen, *alqm humilia et sordida delectant*; in hogere ss. zweven, *aetherias volitare per auras* (Mart.).

sidder-aal, *torpedo*; —**en**, z. beven; hui-veren; —**ing**, *tremor*; een s. bevangt iem., *contremiscere*; z. verder hui-vering.

sier, goede s. maken, *opipare epulari*; —**aad**, *decus*; *ornamentum*; overdr. van een pers., *lumen*; *decus ac l.*; tot s. strekken, *decori* of *ornamento esse* (alci); —**en**, = versieren; overdr. = tot sieraad strekken; —**lijk**, *decorus* (b.v. *arma*); *lautus* (b.v. *suppeller*); *ornatus* of *nitidus* (van taal en stijl); *nitidus* (van een pers.); adv. *laute*; *nitide*; *ornate*; *commode* (b.v. *sal-*

tare, s. dansen; ook *molliter membra movere* (Hor.); verg. smaakvol; net; —**lijkheid**, *venustas*; van taal of stijl, ook *nitore* of *munditia* (b.v. *orationis*); verg. netheid; —**plant**, *herba topiaria* (Plin.); —**sel**, *orna-mentum*.

sign-aal, *signum*; *classicum* (hoornsignaal); het s. geven, *signum dare* (op een trompet, *tuba*); het s. wordt gegeven of klinkt, *canit s. of c.*; het s. doen blazen, *signum of c. cani iubere*; concr. *insigne* (b.v. *in praetoria nave i. nocturnum tritum luminum*); z. verder teeken 2 b; —**aalhoorn**, *bucina*; *tuba* (voor het voetvolk); *lituus* (voor de ruiterij); —**aleeren**, iets s., *significationem alcius rei facere*; —**alement**, *aetas notaque corporis quibus alqs agnoscere potest*; iets s. aan iem. geven, *aetatem notaque c. q. a. a. possit alci edere*.

sikkel, *falcx*; —**maker**, *falcarius*; —**vor-mig**, *falcatus*; *falci similis*; —**wagen**, z. zeisenwagen.

sikkepit, *ciccum* (b.v. c. *non interdum* Plaut.); z. ook zier.

simpel, z. eenvoudig; onnoozel.

silhouette, z. schaduwbeeld.

sinds, z. sedert.

sin-ceure, *segne ministerium* (Liv.); hij schafte veel ss. af, *salaria multis subtraxit, quos otiosos videbat accipere* (Plin.); —**gu-lier**, z. zonderling 1.

sir-e, z. majesteit; —**occo**, *atabulus*.

sissen, *sibilare*; *stridere*; subst. het s., z. gesis.

sjachelen, z. schacheren.

sjees, *cisium*.

sjerp, *cingulum*.

sjofel, z. armoedig.

sjouw-en, *bavulare* (lasten dragen, Plaut.; ook *sarcinas* Phaedr.); *sustinere* (alqd; dra-gen); —**er**, —**man**, *bavulus*.

skelet, z. geraamte.

skenisch, z. tooneel.

skep-sis, *contra omnia disserendi ratio*; —**ticisme**, *Pyrrhonis praecepta* (Sen.); —**ticist**, *opinator*; pl. *pyrrhonei*; *pyrrhonii philosophi* (= *quasi quaesitores et consideratores* Gell.).

sla, z. salade.

slaaf, *servus* (voor iets, door a met abl., b.v. voor loopwerk, *a pedibus*; ook overdr., b.v. *cupiditatum*); *mancipium* (als door formeel koop verworven eigendom); *puer* (knecht); *verna* (in het huis van den meester geboren s.); de ss., *servi*; *servitium* (of pl.); (= het personeel) *familia*; wegge-loopen s., *fugitivus*; jonge s., *servulus*; te koop geboden ss., *venales*; een geboren s., *homo in servitio genitus*; s. zijn, *servum of in servitute esse*; *servire*; iets s. zijn, *servire alci* of *apud alqm*; iem. tot s. maken, *alqm in servitum redigere*; *alci servitum inin-gere*; iem. als s. verkoopen, *alqm sub corona vendere*; als s. verkocht worden, *sub c. venire*; iem. als s. wegvoeren, *abducere alqm in servitum*; overdr. iets s., *addic-tus alci*; de s. zijn van iets, *deservire alci rei* (b.v. *corpori*); z. verder zich laten beheerschen 2.

slaafs, *servilis*; *servilem in modum*; *humiliter* (b.v. dienen, *servire*); zich s. aan iem. onderwerpen, *se addicere alci*.

slaafsch, *servilis*; *obnoxius* (tegenst. *super-*

bus); in s. afhankelijkheid verkeerren, *servitutum servire*; —**heid**, *deformare obsequium*. **slaag**, s. krijgen, *vapulare*; *verberibus castigari* of *caedi*; s. geven, z. slaan 1; hij zal er niet zonder een pak s. afkomen, *non feret quin vapulet* (Plaut.).

slaags, z. handgemeen.

slaan, 1) tr. caedere of verberare (*alqm*; *alqd*; *alqm alqā re*, b.v. *virgis*); *pulsare* (afrossen; *alqm*); *mulcare* of *male m.* (toetakelen; *alqm*; *alqm alqā re*); g. worden, z. ook slaag krijgen; de handen in elkaar s., *manus collidere*; iem. in het gezicht s., *laedere alci os*; *alcus os verberare*; met de vuist, *pugnum alci in os impingere* (Plaut.); iem. met een stok op het hoofd s., *alcus caput baculo of fusti percutere* of *affligere*; zich tegen of voor het hoofd s., *frontem ferire* of *percutere*; *caput ferire*; zich op de dij, de dijen s. (als teeken van hevige gemoeds-beweging), *femur percutere*; *femina plangere*; zich op de borst s. (als teeken van smart en rouw), *plangere* (poët.); se *afflictere* (Sall.); iem. tegen den grond s., *alqm affligere* of *prostrernere*; iem. iets uit de hand s., *alqd de manibus alcus erutare*; zijn mantel om den linker arm s., *paludamentum circum laevum brachium intorquere* (Liv.); ook = verslaan; overwinnen; een munt s., *nummum percutere*; verg. munten 1; z. verder iem. een slag toebrengen 1 a; treffen 1 1 a; ook de woorden, waarmee „slaan” verbonden wordt, en de samenst. — 2) intr. het paard s., z. achteruitslaan; de vogel s., *avis canit*; aan het hollen s., z. op hol gaan 2 b; een tak s. mij in het oog, *ramulus in oculum meum recidit*; de regen sloeg hun vlak in het gezicht, *imber ferebatur in ipsa ora* (Liv.); de golven s. in het schip, *undae irrumpunt in navem*; de vlammen s. in de legerplaats, *flammae tendunt in castra*; de vlam s. in de hoogte, *flamma sublime fertur*; de bliksem s. ergens in, z. inslaan 2; het is hem in het hoofd geslagen, *in insaniam incidit*; *furere coepit*; met de vleugels s., z. klapwieken; naar iem. of iets s., *caesim petere alqm* (Liv.); *petere* of *appetere alqd* of *alqm* (met het zwaard, *gladio*); op of tegen iets s., *pulsare alqd* (b.v. *ostium*; *fores*); *ferire alqd* (b.v. *parietem*); met iets *pulsare* of *percutere alqd alqā re* (b.v. *forem virgā*); *quater alqd alqā re* (b.v. *scutum hastā* Liv.); op iets s. (= op iets betrekking hebben), *spectare alqd* of *ad alqd* (dat sloeg daarop dat, *hoc eo spectabat ut met conl.*); *pertinere ad alqd*; iets s. op iem., *alqā re* (b.v. *oratione designatur alqs*; dit s. op hen die, *hoc vis dictum est qui*; tegen iets s. (= geslagen worden), *alidi ad alqd* (b.v. *pars remigum ad scopulos*); *impingi alci rei* (b.v. *litoribus* Tac.); *illidere se in alqā re* (b.v. *in litore se maximo cum sono fluctus illidit* Quint.); tegen elkaar s., *inter se confligere*; uit den aard s., z. ontaarden; z. verder de woorden, waarmee „slaan” verbonden wordt. — 3) subst. het s., *verbera* (pl.; om te straffen); *pulsatio* (op of tegen iets, *alcus rei*, b.v. *ostii*; *scutorum*); *percussio* (b.v. *capitis*); *pulsus* (met of op iets, *alcus rei*, b.v. *remorum*; *cymbalorum*; van den pols, *venarum*); *plangor* (b.v. op de dij, als teeken van hevige gemoeds-

beweging, *femins*; abs. = het s. op borst en armen, als teeken van smart en rouw, poët.); verder door omschr.

slaap, 1) *somnus*; *quies* (rust); *somni necessitas* (slaperigheid); diepe of vaste s., *sopor*; *altus* of *artus somnus*; in den s., *somno*, in *somnis* of *secundum quietem* (b.v. *alqd videre*); *dormiens* (b.v. *dormientem alqm interficere*); in diepen s., *sopitus*; *artius* of *gravius dormiens*; *somno vinculus* (Liv.); ik heb s., *somnus urget*; den s. vatten, in s. komen, z. inslapen; in s. maken, in s. wlegen (overdr.), z. doen inslapen; wij konden den s. nauwelijks uit de oogen houden, *somnum vix tenebamus*; veel of weinig s. noodig hebben, *multi* of *brevissimi somni esse*; in s. zijn, in s. liggen, *dormire*; *somnum cepisse*; *obdormivisse*; in diepen s. liggen, *sopitum esse*; in s. vallen, *somnum capere*; *obdormiscere*; *addormiscere* (ongemerkt, Suet.); in een diepen s. vallen, *alqm artus somnus complectitur*; *sopiri*; in een diepen en vasten s. vallen, *arte et graviter dormire incipere*; iem. uit den s. wekken, *e somno excitare alqm*; s. wekken, *somnum facere* of *afferre*.

— 2) = deel van het hoofd, *tempus*; —**bol**, *papaver*; —**drank**, *sopor*; —**dronken**, *plenus somni*; *somno languidus* of *torpidus*; *semisomnus*; —**je**, z. dutje; —**kamer**, *cubiculum*; c. *dormitorium* (Plin. ep.); *conclave*; —**kop**, *homo somniculosus* of *somni plenus*; —**middel**, *medicamentum quod somnum facit*; —**stede**, *cubile*; *lectus*; —**vertrek**, z. kamer; —**wagen**, *carra dormitoria* (Ict.); —**wandelaar**, *lunaticus* (Ict.); —**wandelen**, *ambulare dormientem* (b.v. in *tegulis* Plaut.); —**wekkend**, *qui sopit* of *somnum affert*; *somnum faciens*; —**ziekte**, —**zucht**, *veternus*; *lethargus* (Hor.); aan s. lijdend, *veternosus*; *lethargicus* (Hor.).

slabbakken, *cunctari* (treuzelen).

slacht-bank, *laniena*; *mensa lanionia* (Suet.); overdr. de soldaten ter s. geleiden, *militis hosti trucidandos obicere*; —**bijl**, *securis*; —**en**, 1) = doden, *caedere* (b.v. *greges*; *hostiam*); *ingulare* (kelen; b.v. *suem*; ook *cives*); *macrare* (als offer, b.v. *bovem*); (= op wreede wijze doden) *trucidare* (*alqm*). — 2) = gelijken, *similem esse* (*alcus*); *referre mores* (*alcus*); zij s. elkander, ook *est* of *intercedit inter eos similitudo*; —**er**, *lanius*; —**ersmes**, *machdera* (Suet.); —**erswinkel**, *laniena*; *taberna macellaria* (Val. Max.); —**ing**, *caedes*; *strages*; *trucidatio* (b.v. *non tam pugna, sed t. velut pecorum* Liv.); een s. aanrichten, *caedem* of *stragem facere*; —**maand**, *mensis* November; —**mes**, *cultor* of c. *lanii*; —**offer**, eig. = offerdier; *ad mortem destinatus*; overdr. het s. worden of zijn, *piacularem fieri* (ob *alqd*, b.v. *men p. oportet f. ob stultitiam tuam* Plaut.); *laborare* (b.v. *humiles laborant, ubi potentes dissident* Phaedr.); *plecti* (b.v. van zijn nalatigheid, *neglegentia*; verg. *quidquid delirant reges, plectuntur Archivi* Hor.); meestal door omschr., b.v. het s. zijn of worden van zijn vermetelheid, *in ipso conatu opprimi*; van den haat, *invidia*; *conflagrare*; van een onrechtvaardig vonnis, *iniquo iudicio circumventri*; van zijn lusten, *libidinis perire* of *consumi*; een s. van

valse beschuldigingen, *falsis ciminibus circumventus*; ik ben het s. van mijn goedheid, *noceat indulgentia nobis*.

slag, 1 = klap a) eig. *plaga* (harde s.); *verbera* (pl.); slagen, eig. met de zweep; *pulsus* (met of tegen iets, *alcivus rei*, b.v. met de roeiëriemen, *remorum*; tegen de deur, *ostii*); *ictus* (b.v. *fulminis*; met het zwaard, *gladii*); = oorveeg; z. ook slaag; een s. komt aan, *venit plaga* (b.v. heviger, *vehementior*); een s. krijgen, *accipere plagam*; in 't gezicht, *alci os percussitur*; een s. van een paard krijgen, *equus calce algm percussit*; ss. krijgen, *vagulare*; *verberibus caedi*; iem. een s. geven of toebrengen, *plagam alci inferre of infligere*; *ferire algm* (b.v. *pugil adversarium*); (iem.) met het zwaard een slag op het hoofd geven, *gladio caput percute*; ss. geven, z. slaan 1. — **2** overdr. = ramp, *plaga*; *clades*; *calamitas*; *damnum* (verlies); *iniuria* (b.v. *fortuna*); het is een harde s. te, *acerbum of calamitosum est* met inf.; z. ook stoot 2; noodlot; = gezang van een vogel, *cantus*; = knal enz., *sonus*; *fragor*; = bedrevenheid, *usus* (b.v. *ducendi carminis* Ov.); s. van iets hebben, *peritum esse alcivus rei* (of *alqd faciendi*); er s. van hebben te, ook *scire* met inf.; iem. heeft den juisten s. om te, in *alqo est verissima scientia* met gen. gerund.; in 't bijz. een s. of een goeden s. slaan (= een voordeel behalen), *rem of negotium bene gerere*; *magnam pecuniam facere* (veel geld verdienen); zijn slag waarnemen, *opportunitate uti*; een s. om den arm houden, *tergiversari* (draaien); s. op s., *identidem*; met één s., *uno ictu*; overdr. *uno velut ictu* (b.v. *transigere bellum*); *una of prima acie* (b.v. *debellatum est*); *repente* (plotseling; b.v. *non potest cuiusquam vita r. mutari*); zonder s. of stoot, *sine armis*; *sine acie*; *sine dimicatione*; *sine vulnere*; een stad zonder s. of stoot nemen, *sine certamine urbe potiri*; *oppidum traditum of per dedicationem recipere*. — **e** = veldslag, gevecht, *pugna*; *proelium*; *certamen*; *acies*; de s. bij Cannae, *pugna Cannensis*, *Cannarum*, *ad Cannas* of *ad C. commissa*; s. leveren, *proelium committere*; *proelio contendere*; *rem gerere*; *signa conferre*; iem. s. leveren, *signa conferre cum alqo*; *manum of manus conserrere cum alqo*; *acie confligere cum alqo*; den s. beginnen, *pugnam, proelium of certamen inire*; *pugnam of proelium committere*; den vijand een s. aanbieden, *hosti pugnandi facultatem dare*; een s. aannemen, *sui potestatem facere*; *offerre se ad dimicandum*; se *certamini offerre*; niet, *certamen abnuere*; *pugnam of certamen detrectare*; *sui potestatem non facere*; *pugnandi copiam non facere*; den s. winnen, *proelio of pugna superiorem discedere*; tegen iem., *algm proelio vincere*; den s. verliezen, *proelio of pugna inferiorem discedere*; *proelio vinci of superari*; de troepen in den s. voeren, tot den s. doen uitrukken, z. in het gevecht voeren 1 a. — **2** = soort, *genus* (b.v. *hominum*; *cibi* enz.); s. van menschen, ook *genus*; van allerlei s., *varius* (b.v. *multitudo*); menschen van dit s., *hoc genus hominum*; *eius* (of *istius*) *modi homines*; iem. van het gewone s., *homo vulgaris*; *unus e of de multis*.

slag-ader, arteria; —**boom, repagulum** (zelden sing.; ook overdr.); *carceres* (pl.; in de renbaan); —**en, bene cedit alci**; z. ook gelukken; toen de consul met geweld niet slaagde, *cum vi parum procederet consuli res*; zonder uitzicht op s., *nequiquam*; —**er** enz., z. slachter enz.; —**linie, acies**; de soldaten van de eerste s. (der *acies triplex*); *antesignani*; —**orde, acies**; *phalanx*; een s. formeeren, het leger of de troepen in s. scharen of opstellen, *aciem instruere*, *in-*, *constituere* of *derigere*; *exercitum of copias instruere*; *legiones in acie constituere*; *milties in acie collocare*; de schepen in s. scharen of opstellen, *aciem navium constituere*; zich, *ordinatos of instructos consistere*; in s. geschaard staan, *armatos in acie of instructos stare*; in s. aanrukken, *instructos succedere* (op iets, *ad alqd*, b.v. *ad castra*); met het leger in s. aanrukken, *aciem instructum of copias instructas admove*; —**pen, penna**; —**regen, imber**; *subitus* (of *subito coortus*) i.; —**tanden, dentes**; —**vaardig, paratus ad proliandum**; *instructus ac paratus*; *expeditus* (ook *classis*; tegenst. *impeditus*); *paratus*; *instructus* (b.v. *exercitus* Liv.); *acer* (overdr. b.v. *orator*); zich s. maken, *arma of se expedire*; se e. *ad pugnam* of *ad proelium*; *arma capere aptareque pugnae*; *capere arma et aptare*; *aptare arma*; —**vaardigheid, celeritas**; door omschr.; —**veld, locus pugnae of proelii**; *locus of campus ubi of in quo pugnamus est*; *acies* (slag); een geschikt s., *locus opportunus ad explicandas copias*; een s. uitkiezen, *locum ad pugnam eligere*; op het s. brengen, in *aciem producere* (b.v. *copias*); het s. verlaten, *acie excedere*; als overwinnaar, *superiorem of victorem discedere*; als overwonnen, *inferiorem discedere*; —**zwaard, spatha** (Tac.); *gladius*.

slak, cochlea (met een huisje; ook als type van langzaamheid, b.v. *viciis cochleam tarditudine* Plaut.); *limax* (zonder huisje); z. ook purperslak; ss. (van metaal), *scoria* (Plin.); —**en, solvere** (b.v. *alcivus vincula*); *edere* (b.v. *gemitum*; *clamorem*); —**kengang, incessus tardus**; spreekw. den s. gaan, *vincere cochleam tarditudine* (Plaut.); —**kenhuis, cochlea**; *testa*.

slampampen, heluari; —**er, heluo**. **slang, serpens**; *anguis*; overdr. van een pers., *homo perditus*; *excebra* (boos wijf); z. ook boezem; —**e**, —**en**, door den gen. *serpentis* (*-ium*) of *anguis* (*-ium*); *anguinus*; *viperinus*; —**enaard, colubrinum ingentum** (Plaut.); —**enbezweerder, serpentium dormitor** (Gell.) of *adivator* (Alcim. Avit.); —**engebroed, overdr. progenies viperarum** (Ecl.); *homines peridi*; —**enhuid, pellis anguina**; (afgelegde) *exuviae*; *vernatio*, *senectus of senecta* (Plin.); —**etje, anguiculus**; —**vormig, anguineus**.

slank, procerus; *gracilis*; —**heid, proceritas**; *gracilitas*.

slap, eig. laxus (los; niet strak aangehaald); *remissus* (niet gespannen); *flaccidus* (s. neerhangend; b.v. *auris*; *vela*; met ss. ooren, *flaccus*); *fluscus* (s. neerhangend; b.v. *habena*); ook = lenig; ss. wangen, *buccae fluentes*; s. maken, *laxare of remittere* (*alqd*); s. worden, *laxari*; *remitti*;

flaccescere; overdr. (= verdund) *dilutus*; (= zwak) *languidus* (b.v. *vino*); *remissus* (b.v. *corpora*); *solutus* (b.v. *lenitas solutio*); *mollis* (b.v. *corpora*); s. taal, *lenis sermo*; s. en zonder éenig weerstandsvermogen, *mollis ac minime resistens* (b.v. *ad calamitates perferendas mens Gallorum*); s. zijn, *languere*; s. worden, *languescere*; *flaccescere* (b.v. *oratio*); s. maken, *emollire* (alqm); adv. *languide*; *remisse*; *molliter* (b.v. *bellum gerere*); s. neerhangend, *fluens* (b.v. *membra Curt.*).

slapeloos, *insomnis*; (= niet willende slapen) *exsomnis*; *vigil*; ss. nachten, *insomniae*; den nacht s. of een s. nacht doorbrengen, *noctem insomnem agere*; *per noctem vigilis vegari*; (uit vrijen wil) *noctem pervigilare*; *noctem perpetuis vigilis agere*; —**heid**, *insomnia*.

slap-en, *dormire*; *quiescere* (rusten); *dormitare* (overdr. = suffen); alleen s., *secubare*; bij iem. s., *cum alio eodem lecto dormire*, *cubare* of *quiescere* (in hetzelfde bed); *cubare cum alio* of *cum alia* (van den bij-slaap); *pernoctare cum alio* (in iems huis); lang s. (als gewoonte), *multi esse somni*; *somno indulgere*; kort, *brevissemi esse somni*; gaan s., *cubitum ire* of *discedere*; *dormitum se conferre*; zich te s. leggen, *somno se dare* of *quiesci se tradere*; vast of diep s., *arte* of *graviter dormire*; niet kunnen s., *somnum capere non posse*; van iets, *aliquid alci somnum admitti*; *aliquid alqm dormire non sinit*; de soldaten drie uur laten slapen, *militibus tres horas ad quietem dare*; —**er**, *dormitor*; s. ook *langslaper*; suffer; —**erig**, eig. *dormitans* (Mart.); *somno gravis*; *somni plenus*; *semisomnus* (nog s.); ook s. van verveling; (als eigenschap) *somniculosus*; *somno deditus*; overdr. *somniculosus* (b.v. *senectus*); *verternosus* (suf); *segnis*; *tardus*; *lentus*; s. maken, *aliquid alci somnum affert* (eig.); *languescere* (b.v. *vis sonorum excitatos*); s. zijn, *dormitare* (eig.); adv. overdr. *somniculose* (b.v. *agere Plaut.*); *oscitanter*; *segniter*; *tardè*; *lente*; —**erig-heid**, *somni necessitas*; *oscitatio* (het gapen); overdr. *verternosus* (sufheid); *segnities*; *tarditas*.

slapheid, eig. door omschr.; overdr. *languor*; *remissio*; *mollitia*.

slaven, z. zich aftobben; —**aard**, *ingenium servile*; *animus* of *indoles servilis*; —**arbeid**, *labor servilis*; verg. —**dienst**, *servorum munus*; *ministerium servile* (dienst of werk van een slaaf); *servitus* of *servitium* (slavernij); —**handel**, *servorum* of *mancipiorum negotiatio*; s. drijven, *venaliciarium vitam exercere* (ICT.); —**handelaar**, *venalicius*; *mango* (Sen.); —**juk**, z. *juk der slavernij*; —**ketenen**, *servorum vincula* of *catenae*; de ss. verbreken, *evuere servitutem*; se in libertatem vindicare; in ss. slaan, z. *ketenen*; z. ook *juk der slavernij*; —**kleed**, —**ing**, *vestis servilis*; —**markt**, *venaliciu* (Petr.); iem. op de s. koopen, *emere alqm de machina*; —**oorlog**, *bellum servile*; —**oproer**, *tumultus servilis*; —**personeel**, *familia*; —**stand**, *servitus*; *condictio servilis*; condr. = de slaven, *servi*; *servitium* (of pl.); —**stoet**, *familia*; —**volk**, het s., z. *slavenstand*; een s., *natio nata servituti*; *populus servitute oppressus*; —**werk**, = *arbeid*; *dienst*.

slav-ernij, *servitus*; *servitium*; *servitutis condictio*; iem. uit de s. bevrijden of verlossen, *alqm servitute liberare*; *alqm e servitute in libertatem restituere* of *vindicare*; (een krijgsgevangene) *alqm e servitute* of *ab hoste redimere*; in s. verkeeren, z. slaaf zijn; iem. in s. houden, *alqm servitute opprimere tenere*; —**in**, *sera*; *ancilla* (dienstmeid); *mancipium* (verg. slaaf).

slecht, 1) van hoedanigheid, gebrekkig, schadelijk, ongunstig enz., *malus* (b.v. *versus*; *poeta*; *facinus*; *exemplum*; *nuntius*; *opinio* de algo); *improbus* (b.v. *merx*; *nummus*); *corruptus* (bedorven; b.v. *aqua*; *dens*); *vitosus* (vol fouten, gebrekkig; b.v. *vitosissimus orator*); *slechter*, *peior* (erger); *deterior* (minder goed); *slechtst*, *pestissimus*; *deterimus*; een s. jaar, *annus sterilis*; een s. koop doen, *male emere*; s. kost, *victus tenuis*; een s. leven, *vita misera*; ss. tijden, *tempora iniqua*; *temporum iniquitas*; een s. weg, *iter difficile* of *incommodum*; een zeer slechte w., *via deterima*; s. Grieksch, *sermo parum graecus*; adv. *male*; *prave*; *misere*; het gaat s. met iem., er slecht aan toe zijn, het s. hebben, z. toe; het gaat s. met iets, *aliquid parum procedit*; *male est aliquid*; het staat er s. voor, *male res se habet*; s. Grieksch, *parum* of *minus graecus*; *barbarus*; s. Grieksch spreken of schrijven, *male graece loqui* of *scribere*; *barbare loqui*; z. ook de synoniemen van „slecht”; 2) ongunstig, schadelijk, verkeerd enz., en de woorden, waarmee „slecht” verbonden wordt. — 2) moreel a) *malus* (b.v. *mens*; *consuetudo*; *vir*); *improbus* (b.v. *homo*; *factum*); *pravus* (b.v. *vir*; *cupiditates*); *nequam* (b.v. *homo*); *impius* (tegenover goden, verwant enz.; ook *adversus alqm* Suet.); *corruptus* (bedorven; b.v. *mores*); *turpis* (b.v. *vita*); iem. s. maken, s. worden, z. bederven; van den rechten weg afbrengen 1; adv. *male*; *improbe*; *prave*; *nequiter*; z. ook *bedorven*, *misdadig* enz. — b) (= eenvoudigh) s. en recht, *probus* et *antiquae fidei*; *simplex*; adv. *simpliciter*; —**en**, z. sloopen; —**gezind**, *malus* (b.v. *civis*); de ss. burgers, de ss., *mali cives*; *mali*; *qui contra rem publicam sentiunt*; verg. kwaadgezind; —**heid**, = slechte hoedanigheid, door omschr.; moreel, *improbitas*; *pravitas*; *nequitia*; *impietas*; *turpitude* (s. van levenswandel); *ingenium malum pravumque* (s. van karakter); = s. daad, *factum*; *improbe factum*; —**ing**, z. slooping.

slechts, z. alleen 2; maar 2.

slee, (vrucht) *prunum silvestre*; —**doorn**, *spinus* (Verg.).

sleep, van een kleed, *syrra*; overdr. = gevolg, *comitatus*; —**en**, *trahere* (alqd; *alqm secum*; iem. bij de voeten, *alqm pedibus*); *rapere* (b.v. *alqm in carcerem*; *ad necem*; iem. voor het gerecht, *alqm in ius*); iem. naar buiten s., *extrahere alqm* (b.v. *in publicum*); —**gewaad**, *palla*; *tunica talaris* (ook als teeken van verwijfheid); *syrra* (van tooneelspelers, Apul.); —**touw**, *remulcus*; een schip op s. nemen, *navem remulco trahere*; (een buitgemaakt schip) n. r. *abstrahere* of *abducere*; iem. op s. houden, z. iem. aan den praet houden;

—**voet**, *loripes* (iem. met ss.).
slempen enz., z. brassen enz.
slenter-en, *lente gradi*; otiose incedere of vagari; reptare; —**gang**, *tardus incessus*.
slepen-en, *trahi*; laten s., *trahere* (b.v. *caudam per lulum Phaedr.*); overdr. *fluere* (b.v. *fluit oratio*); —**end**, *alaris* (b.v. *tunica*); overdr. *lanquidus*; *lentus*; ss. melodieën, *pressi modi*; een s. ziekte, *morbis chronicus* (Med.); *m. lectualis* (Spart.); iets s. houden, *ducere* of *trahere alqd* (b.v. *bellum*); de zaak tot den winter, *rem ducere* of *pro-ducere in hiemem*.
slet, *multier immunda*; *scortum*.
sleuf, z. gleuf.
sleur, *via* of *ratio vulgaris*; de s. volgen, *viam vulgarem ingredi* (Quint.); *antecedentium gregem sequi* (Sen.); —**en**, z. sleepen; slepen.
sleutel, *clavis*; overdr. *claustra* (pl.; b.v. *locorum*); *ianua* (b.v. *Asiae*; *animi*); de ss. van een stad overgeven of uitleveren, *claves portarum tradere* of (op bevel) *reddere*; de s. van een geheim, *id quo res alqa occulta aperitur*; den s. van iets geven, *alqd explanare* of *explicare*; van iets gevonden hebben, *alqd intellegere*; —**been**, *ingulum*; —**drager**, *claviger* (Ov.).
slib, *limus*; vol s., *limosus*; —**berig**, z. glibberig.
slieren, z. glijden.
slik, = slijk; —**ken**, eig. = doorslikken; overdr. *devorare* (b.v. *molestiam paucorum dierum*; *hominum ineptias*); *exsorbere* (b.v. *multorum difficultatem*); verg. verduwen.
slim, *callidus*; *astutus*; *versutus*; *vajre*; adv. *callide*; *astute*; *versute*; *vajre*; —**heid**, *calliditas*; *astutia*; *versutia*; = slimme daad, *ars*; *dolus*; *fraus*; —**merd**, *homo astutus* enz. (z. slim).
slinger, *funda*; —**aar**, *funditor*; —**en**, 1) tr. met een slinger, *funda mittere* of *excutere* (b.v. *lapides*); alg. *concire* (b.v. *pila in hostes*); *iacere* (b.v. *lapides*; ook *contumeliam in alqm*); *mittere* (b.v. *pila*; *bastrae*; *asseris ballistis*); *emittere* (b.v. *pila*; *fulmina*; *hastam in fines eorum*; ook *maledictum*); *torquere* (draaiends.; b.v. *hastas*); *zijn mantel om den linkerarm s.*, *paludamentum circum laevum brachium intorquere* (Liv.); uit den wagen g. worden, *curru excuti*; door of tusschen hoop en vrees g. worden, *fluctuari inter spem et metum* (Liv.); zich s., z. kronkelen; heen en weer s., *iactare* (b.v. *iactat alqm tempestas*; *iactari fluctibus*; ook = schudden met iets, b.v. *brachia*); subst. het s., *iactus* (b.v. *fulminum*); door omschr. — 2) intr. *iactari*; = kronkelen; subst. het s., z. schommeling; —**ing**, z. hetslingeren 1; schommeling; —**machine**, z. werpmachine; —**pad**, z. kronkelpad; —**riem**, van een slinger, *habena*; aan een speer, *am(m)entum*; met een s. voorzien, *amentatus* (b.v. *hastae*); —**steen**, *lapis* of *l. qui fundā mittitur*.
slinken, *deinui* (b.v. *copiae*); s. tot, *redigi ad* (b.v. *ex hominum milibus sexaginta vix ad quingentos*); verg. afnemen.
slinks, z. slinksch (op s. wijze).
slinksch, *malitiosus*; *insidiosus*; *subdolos*; op s. wijze, langs ss. wegen, *malitiose*; *insidiosae*; *subdole*; *per insidias*; *per fraudem*; zich op s. wijze iets verwerven, ook *obrepere*

ad alqd (b.v. *ad honores*); —**heid**, *malitia*; *animus subdolos*; = slinksche daad, *malitia*; *fraus*; *insidia*.
slip, *lacinia* (b.v. *togae*); —**pen**, *labi*; z. verder ontglijpen.
slob-beren, *sorbilare*; —**kousen**, *tibiaria* (Suet.).
sloep, *lembus*; *scapha* (b.v. *scaphae longarum navium*).
slof, *ad. neglegens*; *tardus*; subst. z. sandaal; —**heid**, *neglegentia*; *tarditas*.
slok, z. teug; —**darm**, *stomachus*; *gula*; —**ker**, een arme s., z. drommel; —**op**, z. schrokker.
slons, *multier immunda* of *sordida*.
sloopen-en, *demoliri* of *destruere* (alqd); *solo aequare* of *adaequare* (met den grond gelijk maken; alqd); *complanare* (b.v. *domum*; *opera*); de krachten s., *vires opprimere*; *demoliri robora* (b.v. *senecta aevi demolitur prioris robora* Ov.); —**ing**, *demolitio*; *destructio*; door omschr.
sloot, *fossa*; spreekw. van den wal in de s. geraken, z. van den regen in den drop; iem. van den wal in de s. helpen, *male subdere alci*.
slop, *angiportum* (of -us); *fundula* (een s. die doorloopt).
slordig, *incultus* (van uiterlijk); *sordidus* (vuil); *neglegens* (onachtzaam); *neglectus* (verwaarloosd); = s. gemaakt, geschreven enz., *neglegenter factus*, *scriptus* enz.; *parum accuratus* (onnauwkeurig); *abiectus* (b.v. *comitorum senarii*); —**heid**, *sordes* (pl.; vuilheid); *neglegentia* of *incuria* (onachtzaamheid).
slorpen, z. slurpen.
slot, 1) = werktuig om te sluiten, *claustrum* (meestal pl.); *sera* (grendel); iets op s. doen, *claudere* of *occludere alqd*; achter s. (en grendel) zijn, *clausum esse*; alqd *sub clavi* est (Varr.); hebben, *clausum habere* (alqm); alqd; *capium et comprehensum tenere* (alqm); bewaren, (alqd) *clausum servare* (verg. *Caecuba servata centum clavibus* Hor.); het graan achter s. en grendel hebben, *frumentum clausum compressumque possidere*; iem. achter s. zetten, z. in de gevangenis zetten; als hadden zij een s. voor den mond, *velut vinculis ori impositis* (Amm.). — 2) = kasteel. — 3) = einde, *clausula* (b.v. *epistulae*); ten slotte, *ad extremum* of *ad ultimum* (= eindelijk en ten laatste); *denique* of *postremo* (om een opsomming te sluiten); z. verder einde; redevoering; —**bedrijf**, *peractio* (b.v. *senectus aetatis est p. tamquam fabulae* Cic.).
slot-enmaker, *claustrarius artifex* (Lamprid.); —**rede**, *peroratio*; *epilogus*; —**scene**, z. bedrijf; —**soin**, *summa* (eig.); *eventus* (resultaat); z. ook gevolgtrekking; —**ti-rade**, (van een tooneelstuk) *clausula*; —**vers**, *versus ultimus*; —**voogd**, *arcis custos* of *praefectus*; —**woord**, *verbum extremum*; de ss. van een tooneelstuk, *clausula* (sing.); z. ook slot eener redevoering; —**zin**, *clausula*.
sloven, z. zich aftobben.
sluier, *rica*; (kleine) *ricinium*; (bruidsluier) *flammeum*; (s. der nonnen) *flammeum Christi* (Hier.); den s. aannemen, *Christo desponderi* (Eccl.); overdr. *velamen*

tum (Sen.); iets met een s. bedekken, *velare* of *occurrere alqd.*; —**en**, *ricā velare* (alqd). **sluik**, *derechus* (b.v. *capillus* Vitr.); —**en**, enz., z. smokkelen enz.

sluimer-en, *placide dormire* (ook overdr., b.v. *virtutes*); —**ing**, *somnus placidus*; *somnus*.

sluip-en, *serpere* (ook overdr., b.v. *malum obscure*); op de teenen s., *suspensio gradu ire*; naar iem. s., *obrepere alci*; *furtim venire ad alqm*; z. verder de samenst.; —**end**, *lentus* (b.v. *tabes*); *lentus alque tabificus* (b.v. *venenum* Suet.); —**hoek**, z. schuilhoek; —**moord**, *caedes* of *c. ex insidiis facta*; iem. door s. uit den weg ruimen, *alqm insidiis interficere*; iem. wegens s. aanklagen, *accusare alqm inter scarios*; wegens s. veroordeeld worden, *damnari inter s.*; iem. die van s. beschuldigd is verdedigen, *defendere alqm i. s.*; —**moordenaar**, *scarius*; *percussor*; *insidiator*; —**weg**, *via furtiva*; *iter furtivum*; *trames occultus*; langs ss., *itineribus furtivis*; overdr. *furtim*; *fraude*; *per fraudem*; *occulte*; —**wesp**, *ichneumon*.

sluis, *cataracta* (Plin. ep.); de ss. van den hemel openzetten, *patescere* of *aperire cataractas caeli* (Ambros.).

sluit-boom, *vecis*; verg. slagboom; —**en**, **1**) tr. eig. *claudere* (b.v. *ianuam*; *valvae repagulis clausae*; *tabernae*; *palpebrae pupillae*; de poort voor een vijand, *portas hosti*); *occludere* (b.v. *ostium*; *tabernae*); *operire* (bv. *lecticam*); *comprimere* (dicht-drukken; b.v. *oculos*; *manum*; *ordines*; ook van een plant, *florem suam*); een brief s., z. zegelen; de gelederen, ook *densare ordines*; de oogen, ook *conivere* (om te slapen); *oculos claudere* (van stervenden); iem. (een doode) de oogen, *oculos operire alcius* (Sen.); ook *morientibus* Plin.); *oculos comprimere alcius* (Ov.); iem. in de boeien s., z. boei (in bb. slaan); iem. in zijn armen, z. omarmen; zich s., *conivere* (van de oogen, b.v. *oculis somno coniventibus*); *coire* (b.v. *vultus*); de gelederen s. zich, *ordines densantur* (Liv.); overdr. iem. den mond s., z. mond 1 b; de oogen s., *conivere in alq re*; in alqo; de ooren voor iets, *aures claudere alci rei* of *ad alqd* (b.v. *cuius aures clausae veritatis sunt*; *ad eorum doctissimas voces aures claudere*); den trein of de colonne s., *agmen claudere* of *cogere*; de senaatszitting enz., *dimittere* of *mittere senatum* enz.; vrede, vriendschap, wapenstilstand enz., *pacem*, *amicitiam*, *indutias* enz. *facere* (zie ook de subst.); = eindigen 1; besluiten; z. verder de samenst. — **2**) intr. = eindigen 2; = passen, b.v. het kled s. goed, *vestis bene sedet*; nauw sluitende kleeren, *vestis stricta* (tegenst. *fluitans* Tac.; verg. nauw 1); de schoen p. goed, *calceus ad pedem apte convenit*; verg. passen 1; ergens aan s. (onmiddellijk op volgen), *excipere* (b.v. *linguam stomachus*); de rekening s., *ratio constat*; wat hij beweert s. als een bus, *quae dicit praeclare inter se cohaerent*; —**ing**, door omschr., b.v. na de s. der vergadering, *consilio dimisso*; concr. = slot 1; —**rede**, *conclusio*; *conexum*; (in vragenden vorm) *interrogatio*; verg. syllogisme; —**steen**, *conclusura* (Vitr.); *medium saxum* (Sen.).

slurf, z. snuit.

slurpen, *sorbere*; subst. het s., *sorbitio*; z. verder slobberen; opslurpen.

sluw, *versutus*; *vafer*; *subdolos*; adv. *versute*; *vafre*; *subdole*; —**heid**, *versutia*; *vafritia*; *animus subdolos*; verg. listigheid; ook = list.

slijk, *lutum*; *caenum*; *limus*; met slijk, met een laag s. bedekken, *oblumare* (b.v. *agrum*); overdr. iem. door het s. halen, *infamare alqm*; *famam alcius inquinare*; —**erig**, *lutosus*; *caenosus*; *limosus*.

slijm, *pituita*; *saliva* (speeksel; ook s. van slakken); vol s., *pituitosus*; —**erig**, *salivovos* (Plin.).

slijp-en, *acuire* of *exacuire* (alqd); —**steen**, *cos*.

slijt-en, tr. *terere*, *at-* of *deleterere* (alqd); het leven enz. s., z. doorbrengen 2 a; waren s., *venditare merces*; intr. *teri*, *at-* of *deleti*; overdr. *deleti*; *aboleri*; *oblitterari*; uw verdriet zal door den tijd s., *luctui tuo temporis spatium finem faciet*; doen s., *deletere*, *abolere* of *oblitterare* (b.v. *memoriam alcius rei*); *oblundere* (b.v. *nilhil tam aegritudinem*); —**er**, *institor* (marskramer, klein-handelaar); —**erij**, *caupona* (kroeg).

smaad, *contumelia*; *ignominia*; *opprobrium*; iem. s. aandoen, *contumelia alqm afficere*; *contumeliam facere alci*; verg. ook schande; —**dicht**, z. schimpdicht; —**rede**, ss., *contumelia* (sing.) *verborum*; *convicia*; —**schrift**, z. schotschrift.

smaak, **1**) objectief, de s. van iets **a**) eig. *sapor* (b.v. *amarus*; *dulcis*); *gustatus* (b.v. *pomorum*); een lekkeren s. hebben, *iucundo sapore esse*; *iucunde sapere*; iets geeft ergens een lekkeren s. aan, *alqd alci rei suavitatem affert*; den s. van iets hebben, z. naar iets smaken 2. — **b**) overdr. goede s., *elegantia* (b.v. *carminis*); slechte s., *insulsitas* (b.v. *villae*). — **2**) subjectief **a**) als zintuig, *gustatus*; *gustus* (Cels.); een fijne s., *palatum eruditum* (Col.); een verwenden s. hebben, *fastidiosum esse*; = graagte. — **b**) overdr. *iudicium*; *stomachus* (b.v. spelen, die niet naar uw s. zijn, niet in uw s. vallen, *non tui stomachi ludi*); praegn. = gevoel voor het schoone, *sensus* (voor of in iets, *alcius rei*; in deze dingen heeft hij s., *in his rebus alqm sensum habet*; grove s., grofheid van s., *agrestiores quidam sensus*; *sensus agrestis*); *gustatus* (alleen *gustatum verae laudis non habere*); *iudicium*; *intellegentia*; de tegenwoordig heerschende s., *horum temporum ratio*; goede, juiste, fijne s., *elegans*, *subtile* of *intellegens iudicium*; *elegantia*; *humanitas*; (met betrekking tot het gehoor) *aures tritae* of *teretes*; gezonde s., *sanitas* (b.v. *oratoris vel s. vel vitium*; den gezonden s. herstellen, *bonam rationem ac quasi sanitatem restituere*); een zeer moeilijk te bevredigen s., *delicatissimum fastidium*; gebrek aan s., *inscitia*; een man van s., *homo elegans* of *intellegens*; van uitstekenden s., *homo in omni iudicio elegantissimus*; een man zonder s., *homo sine iudicio* of *parum elegans*; *homo rudis*; zonder s. voor iets, *durus ad alqd*; s. of een goeden s. hebben, *intellegere*; *recte sapere*; *habere iudicium intellegens*; weinig s. hebben, *exiguum sapere*; den s. vormen, *iudicium*

acuere of *exacuere*; *elegantiam excolere*; de s. wordt gelouterd, *ingentia hominum ad iudicandi elegantiam exacuuntur*; de ss. verschillen, *alios alia delectant; varia sunt iudicia*; s. vinden of hebben in iets, *delectari* of *gaudere alqā re*; geen s., *ab-horrere ab alqā re*; *alqd sensu suo non gustare*; s. in iets krigen, *imbui alcius rei sensu quodam*; *adamare alqd*; met s., *intellegenter*; *polite* (b.v. *eloqui*); *scite* (b.v. zich kleeden, *coli* Liv.); verg. *smaakvol* (adv.); naar mijn s., *quantum ego sapio*; *meo iudicio*; naar den s. zijn, in den s. vallen, *placere* of *probari* (naar iem. s., *alci*); deze woorden vielen zeer in den s. der Germanen, ook *fuit haec oratio non ingrata Germanis*; z. verder gevoel; —**vol**, *elegans* (b.v. *homo*; *locandi genus*); *venustus* (b.v. *gestus et motus*); *politus* (s. ingericht; b.v. *cubiculum politissimum* Plin. ep.); adv. *elegant*; *venuste*; verg. met *smaak* 2b (eind).

smacht-en, 1 eig. z. versmachten; in den kerker s., *in carcere vitam miserrimam trahere*. — **2**) overdr. naar iets s., *sitire alqd*; *desiderare alqd*; verg. *reikhalzen*; naar iem., *aestuarie desiderio alcius*; *desiderio alcius tabescere* (poët. ook van liefde); (van liefde) *amore alcius flagrare*; het s., *sitis* (b.v. *libertatis*); door omschr. — **end**, *desiderio ardens* of *incensus* (van perss.); *ardens* of *summus* (van zaken); adv. *ardenter*; *summo opere*; s. naar iem. verlangen, z. naar iem. smachten.

smad-elijk, *contumeliosus* (b.v. *dicta*); *ignominiosus* (b.v. *clades*); *turpis* (b.v. *servitius*; *fuga*); s. behandelings, *contumelia*; adv. *contumeliose*; per *contumeliam*; per *ignominiam*; *turpiter*; *indigne* (b.v. *intere*); *foede* (b.v. *perire*); iem. s. behandelen, *alci contumeliose iniuriā facere*; *alqm c. vexare*; — **elijkheid**, z. *smaad*; schande; — **en**, iem. s., *alci maledicere* of *conviciū facere*; *maledice* of *contumeliose dicere* *de alqo*; hets., *maledictio*; door omschr.; verg. ook *hooien*; — **er**, *conviciator*; *maledictus*.

smak, *casus* (val); *ictus* (stoot); *impetus* (vaart); — **eloos**, eig. *sine sapore* (van zaken); overdr. *ineptus*; *insulsus*; *infacetus*; *illegidus*; *inelegans* (vooral van stijl); adv. *inepte*; *insulse*; *infacete*; *inelegant*; — **eloosheid**, eig. *sapor nullus*; overdr. *insultitas* (b.v. *villae*; *alcus*); tot s. vervallen, *ad ineptias deferri* of *delabi*; — **elijk**, *iucundi saporis*; *iucundo sapore*; *suavis*; *dulcis*; s. maken, s. toebereiden, *condire* (*alqd*); *alqd alqā re*; subst. *conditio*, b.v. *ciborum*; overdr. *iucundus*; adv. *iucunde* (b.v. *bi-bere*); *libenter* (b.v. *cenare*); — **elijkheid**, *sapor iucundus*; *suavitas*; overdr. *iucunditas*; — **en, 1**) = genieten, *percipere* (b.v. *gaudium*); z. ook voldoende; vreugde 2. — **2**) intr. *sapere* (b.v. *bene*; *male*; *iucunde*); *bitter* s., *amaro sapore esse*; *lekker* s., ook *suavi sapore esse*; hij weet wat goed s., *sapit et palatum*; het eten s. iem., *alqs libenter cibum sumit*; *alqs l. est* of *cenat*; het zich goed laten s., *largiter se invitare*; naar iets s., *sapere* of *resipere alqd*; — **ken**, intr. *allidi* (*ad alqd*); *impingi* (b.v. *impactus imo est saxo*); tr. *illidere* (b.v. *duos scyphos solo* Suet.); tr. *impingere* (*alqm* of *alqd alci rei* of *in alqd*).

smal, *angustus* of *artus* (eng, nauw); *tenuis* (dun); — **deel**, *classica*; — **en**, *maledicere* (abs.); op iem., *alci*; *conviciari* (abs.; *alci*); *carpere* (*alqm*); *alqm voce*, *vocibus* of *sermonibus*; subst. het s., z. gesmaak.

smaragd, *smaragdus*; groen als s., = — **groen**, *smaragdinus*.

smart, *dolor* (over iets, *alcus rei*; door iets veroorzaakt, *ex alqā re*); *luctus* (droefheid); *maestitia* (neerslachtigheid); *desiderium* (smartelijk verlangen); *cruciatu* (folterende s.); s. gevoelen, *dolere* (abs.); over iets, *alqā re*, b.v. *delicto*; *dolore affici*; z. ook bedroefd zijn; treuren; met s., *cum dolore*; tot mijn s., *doleo* (met acc. c. inf. of quod); tot mijn groote s., *cum magno meo dolore*; *quod valde doleo*; vehementer *doleo* (met acc. c. inf. of quod); iem. of iets met s. verwachten, *avide* of *mirifice expectare alqm* of *alqd*; verg. verdriet; — **eloos**, *dolore vacuus*; *sine dolore*; — **eloosheid**, *indolentia* (philos.); door omschr.; — **elijk**, *acerbus* (b.v. *recordatio*); *luctuosus* (b.v. *bellum*); s. gevoel, *animi dolor*; *sensus doloris*; *dolor*; *acerbitas*; s. verlangen, *desiderium*; adv. iets s. gevoelen, *dolere alqd*; *molestie* of *magno dolore ferre alqd* (ook met acc. c. inf.); het gemis van iets s. gevoelen, *desiderio alcius rei angī*; s. aangedaan worden, *dolore affici*; zeer, *magno dolore a.*; door iets, ook *ex alqā re* *magnum animo molestiam capere*; — **en**, z. bedroeven.

smed-en, 1 eig. *tundere* (b.v. *ferrum* Plin.); *procutere* (b.v. *enses* Hor.); *fabricari* of *facere* (vervaardigen; *alqd*); iem. aan iets s., *affigere alqm* *ad alqd* (b.v. *affixus ad Caucasum*). — **2**) overdr. *inire* (b.v. *consilium*; *cum alqo contra alqm consilia*); *struere* (b.v. *clam consilia recuperandi regi*); *fabricari* (b.v. *fallaciam* Plaut.); z. ook *beramen*; vormen 1b; — **er**, z. aanlegger; — **erij**, *ferraria officina*; — **ig**, z. smijdig.

smeek-bede, *obtestatio*; *obsecratio*; *preces* (pl.; sing. in proza alleen abl.); verg. gebed; — **eling**, *supplex*; — **en**, tot de goden s., *supplicare diis*; *precari deos*; iem. s., *supplicare alci* (voor of ten behoeve van iem. of iets, *pro alqo*, *pro alqā re*, b.v. *pro alcus reditu*); iem. om iets s., *supplicem* of *supplici voce alqd ab alqo petere*; om zijn leven s., *deprecari mortem*; iem., *vitam ab alqo d.*; (iem.) bidden en s., s. of dringend s. te (niet te) of dat (dat niet), *supplicibus verbis orare* (*alqm*) *ut* (*ne*) met coni.; *obtestari*, *obsecrare* of *orare alque obsecrare* (*alqm*) *ut* (*ne*); *petere ac deprecari* (*ne*); z. verder bidden; subst. het s., z. *smeekbede*; — **end**, *supplex*; adv. *suppliciter*; *supplicibus verbis*; deemoedig s., *precibus infimis*; s. verzoeken, z. dringend smeeken; — **ing**, z. -bede; — **schrijf**, *libellus*; . *supplex* (Mart.); *codicilli*; een s. opstellen, *libellum* of *codicillos componere* (*ad alqm*); aanbieden, *libellum offerre*.

smeer, *sebum* (talk); — **lap**, (scheldwoord) *caenum*; — **poes**, *mulier sordida*; — **sel**, *unquentum*.

smelt-baar, *qui liquefieri* of *conflari potest*; — **en, 1**) tr. s. (doen s.), *liquefacere* (b.v. *ceram*); *conflare* (b.v. *argenteas statuas conflavit omnes exque iis aureas cortinas*

Apollini Palatino dedicavit Suet.); *coquere* (b.v. *coctum aurum cum plumbo* Plin.); subst. het s., *coctura* (Sen.); *conflatura* (Firm. math.); door omschr. — 2) intr. *liquefieri* (b.v. *nix*); *liquefacti* (b.v. *glacies liquefacta*; *legum aera*); *tabescere* (b.v. *aquilonibus astrichus durescit humor et idem vicissim mollitur tepefactus et tabescit calore*); doen s., z. 1; —**end**, overdr. een s. toon, *sonus mollis et delicatus*; —**kroes**, *conflatatorium* (Boel.); —**oven**, *fornax aeraria*.

smere-n, iets op iets s., z. besmeren; —**ig**, *sordidus*; verg. vuil 2; —**igheid**, z. vuil 1.

smet, *labes*; *macula*; een s. op iets naam werpen, z. een s. aanwrijven; een s. uitwissen, *maculam delere*; *maculam eluere* (b.v. *maculas furtorum tuorum sociorum innocentium sanguine*); een s. ontvangen, *maculam concipere*; zij zijn alle zonder s., *sunt omnes sine macula*; —**teloo**, *labes carens* (b.v. *victima* Ov.); *purus* (rein); *integer* (b.v. *mens*); *integer castusque* (ongerept); verg. rein 2; —**telootheid**, verg. reinheid; —**ten**, *inquinare* (algd).

smenlen, eig. het vuur s. onder de asch, *cinere latet obrutus ignis*; het vuur s. nog, *ignis nondum plane exstinctus est*; nog maar smeuënd, *paene exstinctus*; overdr. *gliscere*.

smid, *faber ferrarius*; —**se**, *officina ferraria*. **smoezen**, met elkaar s., *consusurrare* (Ter.).

smok-en, z. rooken; —**kelaar**, *qui rem of mercem furtivam (of pl.) transfert of per publicanos t.*; —**kelaarj**, *fraus transferentis* (of *-ium*); —**kelen**, *rem furtivam* (of pl.) of *mercem* (of pl.) *transfere of per publicanos t.*; *mercem* (of pl.) *non profiteri of apud publicanos non p.*; *rem of mercem* (of pl.) *clam im- of exportare*; —**kelhandel**, s. drijven, z. smokkelen.

smook, z. rook.

smoorlijk, z. verliefd 1.

smoren, eig. iem. s., *suffocare alqm*; *opprimere alqm* (b.v. *inieciit multae vestis* Tac.); overdr. iets s., *com-*, *opprimere of exstinguere* (algd); intr. z. stikken 1.

smout, *adeps*.

smul-len, z. zich te goed doen 3 c; —**paap**, *epulo*; —**partij**, *epulae*; een s. houden, *epulari* (of e. *Saltarem in modum*).

smijdig, *mollis*; *facilis* (b.v. *lutum* Tib.); (van taal) *levis*; —**heid**, *mollitia*; (van taal) *levitas*.

smijten, z. werpen.

snaak enz., z. grappenmaker, schalk enz.

snaar chorda; *nervus*; overdr. een s. aanroeren, z. spraak 2 (iets ter s. brengen).

snakken, z. higen.

snapachtig enz., z. babbelachtig enz. **snaren-speelster**, *fidicina*; —**speeltuig**, *fides* (pl.); —**spel**, *fides* (pl.); *fidium of nervorum cantus*; —**speler**, *fidicen*.

snateren, van ganzen, *gingrire* (Fest.); *clangere*; *tetrinnire* (van eenden, Anthol. Lat.); van mensen *strepere*; subst. het s., z. gesnater.

snauw, *acerbe of aspere dictum*; iem. een s. geven, z. afsnauwen; —**en**, tegen iem. s., *asperere tractare of appellare alqm*.

snavel, *sneb*, *rostrum*; verg. ook scheeps-sneeb; —**vormig**, *adnecus*.

sne-de, = afgesneden stuk, *frustum*; = scherpe kant, *acies* (b.v. *securis*); = kerf, *incisura* (insnijding); *ictus* (houw); *vulnus* (wond); een s. in iets maken of geven, *incidere* (algd); *secare* (algd); *vulnerare* (algd) (wonden); overdr. ter s., *opportune*; —**dig**, *facetus* (adv. -e); een s. gezegde, *facete of commode dictum*; adv. *oc commode* (b.v. *dicere*).

sneedje, *frustulum*.

sneeuw, *nix*; eeuwige s., *nives quae ne aestate quidem solvuntur*; *nix perennis*; de s. lag vier voet hoog, *nix quattuor pedes alta* (Lucr.); er valt s., z. sneeuwen; een dag waarop veel s. valt, *dies nivalis*; een winter met veel s., *hiems nivosus*; vol s., *nivosus*; —**bal**, (heester) *timus* (Ov.); —**bergen**, *montium iuga perenni nive obruta*; —**bui**, *nivis casus*; *nix cadens*; ss., *nives*; —**en**, het s., *ningit*; *nives cadunt of decidunt*; het s. hard, *plurima nix e caelo delabitur*; —**jacht**, *vis cerebrinae nives*; *nives* (pl.); —**rijk**, *nivosus* (b.v. *hiems*); —**vel-den**, *loca nivalia of nivosa*; —**vlokken**, *nives*; —**water**, *aqua nivalis*; —**wit**, *niveus*; *candidior nive* (poët.).

snel, *celer* (alg., b.v. *reditus*; *oratio*; *mens*; *victoria*; *mors*); *velox* (vlug); *pernix* (beheldig, vlug); *citus* (tegenst. *tardus*, b.v. gang, *ingressus*); *citatus* (versneld; b.v. *gradus*; *pulsus arteriarum*) of *incitatus* (b.v. *conversio*; ook *cursus in oratione incitatio*); *properus of -ans* (haastig, zich haastend); *festinans* (jagend); *praeceps* (in snelle vaart); *promptus* (vaardig; b.v. *respondens*); *subitus of repentinus* (plotseling); te s., z. ook overhaast; s. werking, *celeritas* (b.v. *veneni*); sneller worden, ook *incitari* (b.v. *stellarum motus hum incitatur, tum retardantur*); adv. *celeriter*; *velociter*; *cito*; *propre*; *festinanter*; *prompte* (b.v. *respondere*); *subito of repente* (plotseling); *raptim* (in aller ijel); *mox* (spoedig); iets s. doen, ook *maturare of propere* (algd) *facere*; s. grijpen, *arripere* (b.v. *arma*; *alqm*; *alqm manu*); s. voeren of brengen, ook *rapere* (b.v. *alqm hinc*; *commeatum in naves*); s. handelen, ook *celeritate uti*; s. ergens heen-trekken of loopen, z. snellen; s. stroo-mend, *rapidus* (b.v. *flumen*); s. werkend, *praesens* (b.v. *venenum*); verg. werken 2; s. marcheërend, *citatus* (b.v. *agmen*); —**heid**, *celeritas*; *pernicitas* (beheldigheid, vlugheid; van perss.; ook *pedum*); *rapiditas* (b.v. *fluminis*); de zon beweegt zich met zoo groote s., *sol tanta incitatione fertur*; de Rijn stroomt met groote s., *Rhenus citatus fertur*; z. ook haast 1; —**len**, *ferri*; *volare*; *contendere* (snel trekken); ergens heen, *alqo ferri*, *advolare*, *contendere of accurrere*; uit de stad s., *se eicere ex oppido*; naar beneden s., *deorsum ferri*; devolare of *decurrere* (b.v. *de tribunali*); z. ook zich spoeden; —**schrijf**, *notae* (stenographische teekens); —**schrijver**, *notarius* (Quint.); *actarius* (Suet.); —**voetig**, *pedibus celer*; *celeripes* (poët.); —**voetigheid**, *pernicitas*; —**zeller**, *actuaria of a. navis*; *actuarium navigium*; *celox*.

snerp-en, *urere*; —**end**, *acer* (b.v. *frigus*); *perfrigidus* (b.v. *ventus*).

sneuvele, *cadere*; oc- of *concidere*.

sneven, *mortem oppetere; perire*; verg. sneuvelen.

snibbig, *asper; dicax*; adv. *aspere*.

snik, subst. *singultus*; den laatstens geven, z. den laatsten adem uiblazen; adi. niet goed s., *mentis non compos; male sanus; -ken*, *singultare; tacite flere* (in stilte weenen); subst. het s., z. gesnik.

snip, *scolopax* (Nemes.); *ficedula* (vijgen-snip); —**pers**, *resagina* (b.v. *papyri* Plin.); —**peruren**, *subscivea tempora*; werk in ss., *operae subscivea*.

suit, *habitus* (b.v. *vestis*).

snoel-en, *putare* (b.v. *arbores* Cato); *ferro amputare* (b.v. *vitem*); subst. het s., *putatio* (b.v. *arborum ac vitium*); —**mes**, *falsz*.

snoek, *lupus*.

snoep-achtig, *cupes* (Plaut.); —**achtig-heid**, *cupedia*; —**en**, *ligurire*; —**er**, *cupes* (Plaut.); —**erig**, *venustus*; —**erigheid**, *venustus; gratia*; —**erij**, —**goed**, *cupedia* (pl.); *bellaria* (pl.); —**lust**, *cupedia*.

snoer, = band, *linum; funiculus*; = richt-snoer, *linea*; = vischsnoer, *linea; linum*; = het aan een s. geregen, *linea* (b.v. *margaritarum* Ict.); —**en**, z. rijgen; binden; overdr. iem. den mond s., *vocem alci praecludere* (Liv.); ook *linguam canis* Phaedr.); *confutare* alqm.

snoet, z. snuitt.

snoeven enz., z. opsnijden; pochen enz. **snoed**, *scelus; improbus; impius* (tegen iem., in alqm); adv. *scelste; improbe; impie*; —**aard**, *homo scelustus, improbus of impius*; —**heid**, *scelus; improbitas; impietas*; een s. = een snoode daad, *facinus scelustum; scelus; nefas*.

snor, z. knevel; —**ken**, *stertere*; het s., z. gesnork; ook = pochen; opsnijden; —**ren**, *stridere; increpare* (b.v. *discus*); *anhelare* (b.v. *formacibus ignis* Verg.); subst. het s., z. gesnork.

snot, *mucus*; —**doek**, *mućinus* (Arnob.).

snuffel-aar, *scrutator*; —**en**, eig. *odorari* (b.v. o. *ut canis venaticus* Plaut.; naar iets, *alqd*, b.v. *cibum* Hor.); overdr. in iets s., *scrutari of perscrutari alqd*; naar iets s., *indagare of investigare alqd*.

snugger, —**heid**, z. schrande, —**heid**. **snuisterijen**, *res minutae*.

snuitt, *rostrum*; van een olifant, *manus*; *proboscis*; —**en**, den neus s., *emungere se* (Suet.); *emungi* (Varr.).

snuiven, *anhelare*; (van paarden) *fremere*; subst. het s., z. gesnuif; overdr. van toorn s., *iras profolare* (Plin.).

snurken, z. snorken.

snijd-en, 1) *tr. secare* (alqd; ook = ope-reeren, alqm); zich s., *cultro* enz. *se vulnere*; iets (in hout, steen enz.) s., *scalpere* (b.v. *gemmas alqā re; acanthi eleganter sculpti* Vitr.; iems beeltenis in een camee s., s. alqm of in *gemma alqm* s. Plin.); (van haut- en bas-relief) *sculpere* (b.v. *anulus in cuius gemma ancora sculpta est* Iustin.); z. ook iets in iets beelten; iets (uit hout, steen enz.) s., *sculpere* (b.v. *e saxo sculptus*); *exsculpere* (b.v. *nescio quid e quercu*); wild enz. s., z. voorsnijden; het haar enz. s., z. knippen; het gras enz. s., z. maaien; overdr. iem. uit het gezicht g. zijn, *mirā similitudine totum alqm exscribere* (Plin. ep.); subst. het s., *sectio*; (in hout, steen

enz.) *scalptura*; (= het maaien) *messio*; verder door omschr. — 2) intr. *acutum esse* (scherp zijn); niet s., *hebetum esse* (stomp zijn); overdr. de koude s. in het gezicht, *frigus of vis frigoris in os incurrit*; dat s. mij door de ziel, *hoc vehementer animum meum pungit*; —**end**, *acutus* (ook overdr., b.v. *sonus*); s. pijn, *dolor acer of acerrimus*; z. ook snerpand; —**er**, = kleermaker; s. van cameeën enz., *scalptor*; —**ing**, *sectio*; door omschr.; s. in de ingewanden, *tormina* (pl.).

snij-tand, *dens adversus*; —**werk**, *opus sculptile* (b.v. van ivoor, *Numidae dentis* Ov.); *sigilla* (beeldjes; reliefs); met s. voorzien, *sigillatus*.

sober, 1) in goeden zin, van perss., *sobrius, continens, frugi of frugalis*; van taal of redenaar, *siccus; sanus*; adv. *sobrie; continenter; frugaliter; quasi sicce*. — 2) in ongunstigen zin, *tenuis* (z. bekrompen; karig); —**heid**, *sobrietas; continentia; frugalitas*; van taal of redenaar, *siccitas* (b.v. *orationis*); *sanitas* (b.v. *oratoris*); *quasi* s. (b.v. *dictionis*); —**tjes**, *tenuiter; anguste*; hets s. hebben, z. armoedig leven.

soeep, *sorbitio*; de zwarte s. (der Spartanen), *ius nigrum*; —**el**, *mollis*.

sofa, z. rustbank.

soldaat, *miles*; gemeen s., *miles gregarius; manipularis miles* (tegenst. *centurio*); *miles*; de gg. soldaten, *ook vulgus militum*; jong s., *tiro*; oud s., z. oud-gediende; een goed of flink s., *miles bonus of bello b.*; m. *fortis ac strenuus; vir bello egregius*; een echt s., *militaris vir* of *vir plane militaris*; echte ss., *homines militares*; de leeftijd voor s., *aetas militaris*; de ss. van *Furius* enz., ook *Furiani* enz.; s. worden, *militem fieri*; nomen dare of profiteri *militiae*; voor s. opgeleid worden, *rem militarem discere*; s. zijn, z. dienen.

soldaten, *militaris; castrensis*; —**eed**, z. krijgseed; —**kind**, *puer (puella) militaris; filius (filia) militis; filius castrorum; alumnus legionum*; —**laars**, *caliga*; —**mantel**, *sagum*; *sagulum gregale* (mantel van een gemeen soldaat, Liv.); met de s. aan, *sagatus*; —**term**, —**woord**, *vocabulum militare; verbum castrense* (Plin.).

sol-deeren, *ferruminare* (alqd alqā re Plin.); —**dij**, *stipendium; merces; aes of a. militare* (ook pl.); voor s. dienen, *mercede militare*; driedubbele s. krijgen, *triplex merere*.

sol-iditeit, z. degelijkheid; stevigheid; —**ied**, z. degelijk; stevig; een s. schuldenaar, *bonum nomen*; s. belegd, *fundatus* (b.v. *pecunia fundata nitidis villis* Hor.). **sollicit-aant**, *petitor; qui petit; candidatus*; als s. rondgaan bij, *ambire* (b.v. *singulos ex senatu*); verg. dinger; —**atie**, *ambitio* (abs.); *petitio* (b.v. naar eeraambten, *honorum*); verg. candidatuur; —**eeren**, *petere* (naar een ambt, *magistratum*). **soloeicisme**, *soloeicismus* (fout tegen de syntaxis).

som, 1) = bedrag, *summa pecuniae* (een s. gelds); *summa; pecunia*; een groote s. gelds, *pecunia magna of grandis*; een kleine s. gelds, *parva pecunia; pauculum pecuniae*; voor een s. van vijftig talent, *quingaginta talentis*. — 2) = wiskundig vraagstuk. —

3) = geheel, *summa*; *complexio* (b.v. van alle goede dingen, *bonorum Cic.*); verg. geheel **2**; —**ber**, *obscurus* (donker); *subnubilus* (b.v. *noor*); *tristis* (droefgeestig, droevig); *telricus* (stug); *lugubris* (b.v. *carmen*); *maestus* (b.v. *silentium Liv.*); —**berheid**, *obscuritas*; *tristitia*; —**matie**, *postulatio* (eisch); *denuntiatio* (aanzegging); —**meeren**, *postulare* (iem. om te, *ab algo ut met coni.*); *denuntiare* (*alci ut*); —**mige**, *nonnulli*; verg. eenig **1**.

soms, 1) = somtijds, somwijlen, *aliquando*; *quando* (na *si, nisi, ne, num*); *nonnumquam*; *interdum*; (beperkend) *raro* (maar s., zelden). — **2)** = bij geval, misschien, *fortasse*; *forte* (na *si, nisi, ne, num*); in vragen, *equid of numquid*; *an* (in schijnbaar eenledige vragen; z. de grammatica); s. iemand, *ecquis*; *numquis*.

som-tijds, —wijlen, 3) s. **soms 1**.

son-de, specillum; —deeren, specillo tempore (*alqd*); —**deerijzer, specillum**.

soort, genus; pars of species (= onderdeel); *nota* (merk); van allerlei s., = allerlei; een s. van, *quidam* (b.v. *quidam barbari consuetudine*; een s. van deksel, *quoddam quasi operculum*); spreekw. s. zoekt s., *pares cum paribus facillime congregantur* (Cic.); —**gelijk, eius modi**; verg. dergelijk.

sop, het ruime s., *altum*; het ruime s. kiezen, in *altum evehi* (Liv.); z. verder zee.

soph-isme, z. drogrede; spitsvondigheid; —ist, sophistes; —istisch, sphohisticus (Gell.); *captiosus* (b.v. *interrogationes*); adv. *sophistarum more*; *captiose*.

soppen, intingere (*alqd in alga re*).

sorteeren, digerere (res); goed g. zijn, *plurima genera venalia habere*.

souf-fleeren, iem. s., subicere alci verba; —fleur, monitor.

soup-er, epulae vespertinae; cena; —eeren, cenare.

souverein, 1) subst. *rex of princeps sui iuris*; *dominus* (heer); verg. alleenheerscher. — **2)** adi. *sui iuris*; *suae potestatis*; het s. volk, *imperator populus* (Tac.); s. macht, z. —**iteit, summa rerum potestas**; de s. van het volk, *vis populi universa*; *maiestas et vis populi*; z. verder opperheerschappij.

spa, z. schop 1.

spaa, radius; spreekw. een s. in het wiel steken, rem prohibere of impedire; s. loopen, *male evenire*; verg. misloopen **2**.

spaan, ligula (schuimspaan); *remus* (roeispaan); = —**der, assula**; ss., ook *lanugo* (Col.); *scandula*.

spaar-penning, peculium; quod quis parsimonia collegit; = noodpenning, *subsidium subitae inopiae*; *nummi praesidii causa sepositi*; een s. wegleggen, *alqd dubiis casibus reservare*; voor den ouden dag, *alqd senectutis reservare*; —**pot, peculium** (spaarpenning); —**zaam, parvus; frugi, diligens**; s. zijn met zijn veldaden, *parce beneficia tribuere*; adv. *parce*; z. verder zuinig; —**zaamheid, parsimonia** (met iets, *alcus rei*); *frugalitas*; *diligentia*.

spade, subst. z. schop 1; adi. z. laat a.

spalk, canaliculus of canalis (Cels.); —**en, een been s., crus in canalem conicere of canaliculo continere** (Cels.).

span, 1) *iugum*; z. verder paar **1**. — **2)** als lengtemaat, *palmus*; *dodrans*; *spithama* (Plin.).

spang, fibula.

span-ne, een korte s. tijds, tempus breve; *breve spatium*; hoe 'n korte spanne tijds u ook gegund is, *quantulumcumque temporis tibi contigit*; **nen, 1)** eig. *tendere* (b.v. *arcum*; *chordas*); *intendere* (b.v. *chordas*; *animam tantquam arcum*); *contendere* (b.v. *balistas*); *adducere* (aanhalen); b.v. *fumes*; *tormenta*; netten s., *plagas of retia tendere*; zeilen over de tenten s., *intendere tabernacula velis*; iets voor iets s., *ob- of praelendere alqd alci rei*; de paarden voor den wagen s., z. inspannen **1**; den boog te sterk s., *ultra legem tendere opus* (Hor.). — **2)** overdr. de verwachting s., *expectationem* *more* of *commovere* (iems, *alci*); iems verwachting ten hoogste s., *alqm in summam expectationem adducere*; in g. verwachting, z. benieuwd; iems aandacht s., *erigere alqm*; gespannen houden, *alqm intentum habere*; g. aandacht, *intentio of animi i.*; g. verstandhouding, *simultas*; op g. voet met iem. staan, *alci simulas cum alqo intercedit*; *simultates exercere cum alqo*; —**ning, eig. intentio**; overdr. *expectatio rei of rerum expectatio*; *animus suspensus*; groote s., *summa expectatio*; in s., *intentus* (b.v. *pugnae proventum expectare*); in s. zijn of verkeeren, *in expectatione esse*; *expectatione suspensus of erectum esse*; *pendere of animi* (of -o) p.; iets veroorzaakt s., *alqd expectationem habet*; door iets in s. gebracht worden, *alcus rei expectatione erigi*; iem. in s. houden, *suspensus alcus animus of alqm tenere* (Liv.); *suspendere alcus animam* (Ov.); met s. op iets wachten, *vehementer expectare alqd* (b.v. *litteras alcus*).

spar, sappinus (Varr.); = dakspar; —**en, 1)** eig. iets s. voor, *reservare alqd ad alqd of alci rei*; abs. *parsimonia pecuniam colligere*; verg. opsparen; subst. het s., *parsimonia*. — **2)** overdr. het uit zijn eigen monds, *fraudare se ipsum victu*; = ontzien enz., *parcere alci rei*; *alci*; geen moeite s., *operae of labori non p.*; *aequo animo labore ferre* (z. ook zich getroosten); iems ooren s., *parcere alcus auribus* (niets zeggen dat iem. onaangenaam is); zijn stem s. (bij het houden van redevoeringen), *voci laterique consulere*; zich of zijn gezondheid s., *sibi of valetudini parcere*; zich s. voor, *se servare ad* (b.v. *maiora*); iem. of iems leven s., *parcere alci*; *conservare alqm*; *reliquum facere alqm* (b.v. *quos cives belli calamitas reliquos fecerat*); iem. is g. gebleven, *salvus est alqs*; iem. s. ter wille van of op verzoek van iem., *alqm concedere of condonare alci*; verg. genade schenken; z. verder verschoonen; besparen; —**telen, salire** (b.v. *salientes pisces* Ov.).

spat, macula; —ader, varix; —el, spatha; —ten, spargi; zie verder aan, af, be-, uitspatten; subst. het s., *aspersio*.

speecerij, condimentum; —handelaar, condimentarius.

specht, picus.

spe-claal, proprius; een s. vriend, *amicus intimus*; z. verder bijzonder; uitdrukkelijk; —**cialiteit, z. bijzonderheid**;

een s. in iets (van een pers.), *alcus rei peritissimus*; —**cfe**, z. soort; contant geld; —**cificeeren**, *singulatum enumerare* (bv. res); —**culant**, *homo quaestui serviens*; —**culatie**, 1) = bespiegeling. — 2) met betrekking tot den handel, *quaestus* of *lucri studium*; *quaestus*; (geldspeculaties) *rationes*; (= de zaak die de s. betreft) *negotium*; overdr. *alea* (loopt mis, *fallit* Hor.); —**culatief**, z. bespiegeland; —**culereen**, 1) in den handel, *quaestui* of *lucro servire*; ongelukkig s., *infeliciter experiri negotiationem*. — 2) op iets s., *appellere* of *captare* *alqd.*

speeksel, *saliva* (in den mond); *sputum* (uitgespogen).

speel-bal, overdr. s. der fortuin, *Fortunae pila* (Aur. Vict.); een s. der fortuin zijn, *nutum fortunae sequi*; *tactori variatae fortunae*; wij menschen zijn om zoo te zeggen een s. van de goden, *di nos quasi pilas homines habent* (Plaut.); een s. der winden zijn, *arbitrio ventorum pendere* (Quint.); —**bank**, *aleatorium* (Sidon.); —**bord**, z. dobbelbord; —**genoot**, —**e**, *collusor* (speelkameraad, Plin. ep.; bij hazardspel, Cic.; bij balspel, Suet.); *sodalis* (makker); *aqualis* (leeftijdgenoot); —**goed**, *oblectamenta* (pl.) *puerorum*; *crepundia* (pl.); —**kameraad**, —**makker**, z. —genoot; —**man**, z. muzikant; —**penningen**, *lupini* (Hor.); —**pop**, *pupa*; —**ruimte**, overdr. *spatium* (bv. *alci s. dare ad alqd. of alqd. faciendi*); *licentia* (vrijheid); *laxamentum* (bv. *leges nihil laxamenti habere*); s. voor de welsprekendheid, *campus in quo esultare possit oratio*; veel s. hebben, *late vagari posse*.

speelsch, —heid, z. dartel, —heid.

speel-schulden, *damna* of *d. aleatoria* (pl.); —**ster**, in ongunstigen zin, *quae aleae indulget*; —**tafel**, *mensa lusoria* (Augustin.); —**ziek**, *aleae indulgens*; s. zijn, *aleae indulgere*; —**zucht**, *studium aleae*. **speen**, *mamma*; —**varken**, *porcus lactens*. **speer**, *hasta*; *pilum* (van den Rom. legioen-soldaat); *framaea* (Germaansche); —**punt**, *spiculum*; —**schacht**, *hastile*; —**werp**, *coniectus teli* (bv. *ubi ad coniectum teli ventum est*); *teli iactus* (bv. *vix teli iactu ab statione proxima aberat*).

spek, *lardum* of *lardum*; een zijde s., *sucidia*; —**slager**, *lardarius* (Inscr.); —**takel**, z. opschudding; *rumoer*.

spel, 1) van een muziekinstrument, *cantus* (bv. *tibiae aut fidium*). — 2) van den tooneelspeler, *actio*; z. ook gebarenspeel. — 3) tot vermaak en ontspanning, *ludus*; *lusus*; *lusio*; (= hazardspel) *alea*; (= schouwspel) *spectaculum*; (= spelen) *ludicrum* (bv. Olympische ss., *olympiorum*); *ludi* (bv. in den circus, *circenses*; tijdens de ss., *ludis*); *munera* (als geschenk aan het volk); (= kleinigheid) *ludus* of *iocus* (bv. dat is maar s. voor hem, *hoc ei l. of i. est*); = speelbal; verlies bij het s., *damnum aleatorium*; *quod alqs in alea perdidit*; het s. winnen, *ludo vincere*; bij het s. winnen, *prospera alea uti* (Suet.); *vincere* (abs. en *alqd.*; z. ook winnen 1); verliezen of ongelukkig zijn, *minus prospera alea uti*; ss. (in den circus enz.) geven, *ludos facere* of *edere*; *munera dare* of *edere*;

overdr. iems s. bederven, *turbare rationes alcus*; vrij s. hebben, z. de vrije hand hebben 1f; gewonnen s. hebben, *victorem esse*; *vincere*; zijn s. met iem. drijven, *ludere*, de of *eludere alqm*; *versare alqm* (bv. *fortuna utrumque*); met iets, *eludere alqd*; *ludere in alqa re* (bv. *ludit in humanis divina potentia rebus* Ov.); buiten s. blijven, *rei se non immiscere*; laat mij buiten s., *ne me admisceas* of *me missum face* (Ter.); ik laat mijn naam geheel buiten s., *amihor et amoveo nomen meum* (Liv.); daarbij in het s. komen, *intervenire* (bv. *casus quidam mirificus*); *incurrere* (bv. *tempora et personae*); er is bedrog in het s., *fraus subest*; een toeval kan hierbij in het s. komen, *haec res fortasse alqm casum recipit*; daar zijn eigen voordeel er bij in het s. is, *quoniam ipsius interest*; bij iets de hand in het s. hebben, *affinem esse alci rei*; *alcus rei participem esse*; *versari in alqa re*; iets staat op het s., wordt op het s. gezet, *agitur alqd*; *perichitatur alqd*; in discrimine est of *versatur alqd*; *dimicatur de alqa re*; iems leven staat op het s., ook in *vitae periculum alqs adductus est*; iets op het s. zetten, *alqd in aleam dare* of *committere*; *alqd in discrimen committere* of in *dubium devocare*; *dimicare de alqa re*; zijn leven, *vitae* of *capitis periculum adire*; *capitis periculo se offerre*; *vitam suam in discrimen offerre*; *offerre se in discrimen*; *adire ad extremum vitae periculum*; *offerre se summo vitae periculo*; voor iets, *vitam profundere* of *mortem oppellere* *pro alqa re*; voor iem., *pro alcus salute se in periculum capitis ac vitae inferre*.

speld, *fibula* (spang); spreekw. ss. op laag water zoeken, in *scirpo nodum quaerere* (Hier.); —**en**, overdr. op de mouw s., z. mouw.

spelen, 1) op een muziekinstrument, *cantare* (bv. *fidibus*); bij de offers (op de fluit) s., *sacris* of *sacriticis praecinere*. — 2) op het tooneel, een stuk s., *fabulam agere*; de tooneelspelers niet meer laten s., *histrionibus scaenam interdiceri* (Suet.); voor iem. s., *agere alqm*; overdr. voor tolk s., *munere interpretis fungi*; den zieke s., z. houden 3 d; den geleerde s., *se doctum videri velle*; den grooten mijnheer s., *sumptuosius insolentiusque se iactare*; den braven man s., *personam boni viri suscipere*; z. ook rol 4; deze geschiedenis speelde te Henna, *ea res Hennae gesta est*. — 3) tot vermaak en ontspanning, *ludere*; *praegn.* = een speler zijn 3; met dobbelsteen s., *litteris* of *lalis l.*; *alea l.*; met den bal s., *pila l.*; om geld s., *pecunia posita ludere*; l. in *pecuniam* (Ict.); on of even s., l. *par impar* (Hor.); hoog s., *magno l.*; hoe hoog zullen wij s., *quanti ludemus*; gelukkig, ongelukkig s., z. bij het spel winnen, verliezen 3; overdr. de wind s. met iets, z. een speelbal der winden zijn; hij s. met den eed, *ius iurandum ei ludus* of *iocus est*; met iem. of iets s., z. zijn spel met iem. of iets drijven 3; spelend, z. spelendervijs. — 4) overdr. iem. iets in handen s., *alci alqd clam suppeditare*; den vijand de stad, *urbem hosti tradere* of *prodere*. — 5) subst. het s., (op een instrument) *cantus*; (tot vermaak en ontspanning) *lusio*; *lusus*; door omschr.

spel-enderwijs, *ludibundus*; *per ludum*; dat leert hij s., *haec perdiscere ei ludere est*; —**er**, 1) = muzikant. — 2) = tooneelspeler. — 3) = dobbelaar, *aleator*; een s. zijn, *aleae indulgere*; —**ing**, = speeldruimte; s. der natuur, *naturae ludibrium*; s. van het toeval, *ludibrium casus*.

spel-font, *vitium scribendâ*; —**kunst**, *recte scribendi scientia*; *orthographia* (Suet.); verg. spelling; —**len**, *litteras in syllabas colligere*; —**ling**, (als leer) *formula ratioque scribendi* (Suet.); verg. spelkunst.

spelouk, *caverna* (holte in de aarde); z. verder groot.

spelregels, *recte scribendi praecepta*.

spelt, *ador*; *far adoremus*; *far*.

spenen, een kind s., *infantem remove* (Plin.); gespeend, *lacte depulsus* (b.v. *infantes firmiores, necdum tamen lacte depulsos* Suet.); overdr. zich van iets s., *abstinere* of *se a. alq. re* of *ab alq. re*; verg. zich iets afwennen.

sper-fort, *castellum ad intercludendum aditum*; —**wer**, *nisus*.

speur-en, eig. *odorari*; overdr. z. delucht van iets krijgen 2; bemerken; —**hond**, *canis sagax* of *venaticus*; overdr. *canis* of *c. venaticus*.

spichtig, *gracilis*; *tenuis*; —**heid**, *gracilitas*; *tenuitas*.

spie, *cuneus* (wig); = spion; —**den**, *speculari*; —**der**, *speculator*; verg. spion.

spiegel, 1) *speculum* (verg. Apul. Apol. 14—16); in den s. kijken, *inspicere in speculum* (b.v. *i. tamquam in s. in vitas omnium* Ter.); *inspicere* s. (Phaedr.); *intueri* s. (Quint.); zich in den s. bekijken, *semet in speculo contemplari* (Apul.); vóór den s., *adversum speculum* (b.v. *cotidie ornari* Gell.) of *ad s.* (b.v. *exornari* Apul.); overdr. *speculum* (b.v. *lympharum = aquae Phaedr.*); de s. der zee, *aquor* (poët.); het gelaat is de s. der ziel, *imago animi vultus* (Cic.); de natuur is een s. der goddelijke wijsheid, *in rerum natura tamquam in speculo divina sapientia cernitur*. — 2) s. van een schip, *aphistrum*; —**beeld**, *imago in speculo expressa*; *imago repercutsa* of *speculo r.*; —**en**, intr. *speculi instar splendere*; *reflex.* zich s., z. zich in den spiegel bekijken; overdr. zich aan iem. of iets s., *exemplum sibi sumere* of *alq. de alq. re*; *e. sibi capere* of *alq.*; spreekw. wie zich aan een ander s. s. zich zacht, *felicitur sapit, qui alieno periculo sapit* (Plaut.); *scitum est periculum ex aliis facere tibi quod ex usu siet* (Ter.); *optimum est alienâ insanâ frui* (Plin.); —**gevecht**, *imago of simulacrum pugnae*; *simulacrum ludicrum pugnae*; —**glad**, *levissimus*; —**steen**, *lapis specularis* (Plin.) of *phengites* (Suet.).

spier, *nervus*; *musculus* (Cels.); *torus* (in t. bijz. van den bovenarm); —**kracht**, (der armen) *lucerti*; —**naakt**, *plane nudus*.

spies, *speculum*; *iaculum* (werpspies); z. verder speer; —**glans**, *stibi* of *stibium*.

spiets, s. spies; —**en**, *hastâ transfigere* (*alqm*); het hoofd aan een lans gespietst, *caput hastae praefixum* (Suet.); iem. aan een paal s., *stipitem per medium alqm* adigere.

spik-kel, *macula* (vlek); *punctum* (stip); —**kelen**, *maculis variare* (*alqd*); verg. ge-

spikkeld; —**splinternieuw**, *recens* of *inusitatus* et r.

spil, *cardo* (trap); *axis* (as); *sucula* (windas); overdr. hij is de s. waarom alles draait, *illuc est huic rei caput* (Ter.); —**len**, z. verspillen; —**ziek**, z. verkwistend.

spin, —**nekop**, *aranea*; *araneus* (Sen.); —**nen**, *nere* (b.v. *subtemen* Com.; van de Parcen, *stamina* Ov.); *deducere* (b.v. *pede quod gracili deducit arenea filum* Ov.); een web s., *fila deducere* of *telam ordiri* (Plin.); intr. *lanam nere* (Ict.) of *facere* (Varr.); (als beroep) *lanam tractare*; aan het s. spinnend, *lanae deditus* (Liv.); spreekw. geen zijde bij iets s., *parum lucrari in alq. re*; subst. het s., *lanificium*; —**ner**, *lanarius* (wolarbeider; Arnob.); —**netje**, *araneola*; —**nerag**, —**web**, *aranea* (Plin.); *aranei textura* (Sen.); ss., ook *araneorum tela* (Sen.); —**rokken**, *colus*; —**ster**, *lanifica* (Vitr.).

spint, *albumum* (Plin.).

spion, *explorator* of *speculator* (in den oorlog); *emissarius* (niet in den oorlog); *delator* (stille verklikker); —**neeren**, *speculari* (in den oorlog); *delationes facitare* (stille verklikker zijn).

spiraal, *involutio* (Vitr.); *cochlea* (Col.); *spira* (kronkel); —**vormig**, in *cochleam retortus* (Col.); *muricatum intortus* (Plin.).

spit, *veru* (braadspit).

spits, 1) adi., z. puntig. — 2) subst. a) eig. *acumen*; z. verder punt 1. — b) overdr. = top; de s. van een leger, *agmen primum*; *primi*; de s. van de tros, *prima impedimenta* (pl.); aan des., z. hoofd 2 e.; —**boef**, z. boef; —**broeder**, *satelles audaciae*; *comes vitiatorum*; *sodalis*; ook = krijgsmakker; —**en**, = scherpen; overdr. de ooren s., *erigere aures*; *arrigere aures* (Ter.); zich op iets s., *imminere in alqd*; *spereare alqd* (op iets hopen); —**muil**, *sorex*; —**roede**, *virga*; door de s. loopen, *fastuarius necari*; —**vondig**, *aculeatus* (b.v. *sophismata*); *captiosus* (sophistisch); *spinosus* (b.v. *oratio*); adv. *captiose*; verg. scherpzinnig; —**vondigheid**, *acumen*; *nimia subtilitas*; ss., *aculei*; *captiones* (sophismen); *spinac*; *dialectische* ss., *argutiae dialecticorum*.

spit-en, *fodere*; subst. het s., *fossio*; —**ter**, *fossor*.

spleet, *rima*; *fissura* (Col.); *fissum* (vooral van de lever, in de taal der haruspices).

splinter, *assula*; —**nieuw**, z. spiksplinternieuw.

split, z. spleet; —**sen**, *dividere* (b.v. *copias*); *diducere* (b.v. *copias*; *exercitus*); in twee partijen g., *divisus in duas partes* (b.v. *populus Romanus*); —**sing**, *divisio*.

spijlten, 1) tr. *findere* of *diffindere* (*alqd*); subst. het s., *fissio*; door omschr. — 2) intr. *findi*; *diffindi*; *rimam* (of *-as*) *agere* (spelen krijgen); *discedere* (b.v. *terrâ*).

spoed, z. haast 1; spreekw. haastige s. is zelden goed, *festinatio improvida est et caeca* (Liv.); —**en**, zich s., z. zich haasten b; ergens heen, *properare* (b.v. *in patriam*; *Romam*); *contendere* (b.v. *ad Amanum*; *in Italiam*; *domum*; *ad hostes*); *alq. venire* of *redire properare*; *contento cursu petere alqm locum* (van schepen); z. ook snellen; —**ig**, *citus*; *maturus*; *celer*; adv. *cito*; *mature*; *celeriter*; (= weldra *ad*; *brevis post*;

zoo spoedig mogelijk, ten spoedigste, *quam celerrime; primo quoque tempore*.

spool, *radius* (weverspoel); —**en**, intr. tegen iets s., z. bespoelen; tr. iets aan land s., z. aanspoelen 2; verg. ook drijven I 1 b (eind); den mond s., *os eluere* (Cels.).

spog, z. speeksel.

spoken, het s. in dit huis, *in his aedibus obvia fit hominibus species mortui*; overdr. het s. op zee, *mare ventorum vi agitur et turbatur*.

spoon, *obturamentum* (Plin.); —**de**, *lectus*; —**gat**, *os dolii*; —**ning**, *stria*.

spoons, *spongia*; *peniculus* (Plaut.).

spook, *larva*; *phantasma* (Plin. ep.); ss., ook *lemures*; *nocturnae* (Petr.); *terrificamenta sepulcrorum* (Apol.); —**geschiedenissen**, *portenta* of *p. Thessala*; —**sel**, *phantasma* (Plin. ep.).

spoor, 1) = prikkel, *calcar* (ook overdr., b.v. *alci calcaria adhibere*); een paar de ss. geven, *calcaria subdere equo*; *calcaribus incendere* of *concitare equum*; ss. (van vogens), *radii* (Plin.). — 2) = voetspoor, a) eig. *vestigium*; het s. (van iem.) niet verliezen, *tenere vestigia* (Liv.); het s. van iets of iem. volgen, *sequi*, *per-* of *subsequi vestigia alcius rei*; *persequi alqd* of *alqm*; op het s. komen, z. opsporen. — b) overdr. *vestigium* (b.v. *eloquentiae*); *indicium* (teeken); *nota* (merk); geen s. van vrees, *nulla timoris significatio*; van hebzucht, *minima invaritia*; er was nergens een s. van Philippus te zien, *Philippus nullus usquam* (Liv.); er is geen s. van zedigheid in iem. te ontdekken, *in alqm nihil apparet pudicum*; geen s. van een republiek overlaten, *imaginem rei publica nullam relinquere*; geen s. van wrok blijft bij iem. achter, *residet in alqm nulla pars iracundiae*; van vijandschap, *nullae resident in alqm similitudinis reliquiae*; van iets blijft geen s. meer over, z. spoorloos verdwijnen; van iets is geen s. meer over, *alcius rei nec vola nec vestigium exstat* of *apparet* (Varr.); verg. *Isaura ... aegre vestigia claritudinis pristinae monstrat admodum pauca* (Amm.). — 3) = wagenspoor, *orbis*; —**loos**, *sine vestigiis*; s. verdwijnen, te gronde gaan, s. v. *interire*; *alcius rei ne vestigium quidem relinquitur*; —**slag**, z. prikkel 2; —**slags**, *equo citato* of *admisso* (van meer dan één pl.); overdr. *propere*.

spoot, *gradus* (b.v. *scalarum*); (lichaams-) oefening *exercitatio* of *e. corporis* (ook pl.).

spoot, *ludibrium* (spot dien men met iem. drijft); *irrisio* (het bespotten); *cavillatio* (spottend); *ludus* of *iocus* (jok, gekheid); met of onder s., *per ludibrium* (b.v. *auditi sunt* Liv.); iem. met bitteren s. hoonen, *alqm acerbis faciebus irridere* of *asperis f. illudere* (Tac); den s. drijven met, z. spotten met; tot s. strekken, een voorwerp van s. zijn, *irrisui esse*; iem. tot s. strekken, *alci ludibrio esse*; tot s. worden, *ir-* of *derideri*; *illudi*; *alqd* in *ludibrium vertitur*; —**dicht**, *ioculare carmen* (Suet.); *carmen*; scherpe ss., *sales carminum*; een s. op iem., *versus in alqm facti*; een s. op iem. maken, *versus in alqm facere*; *carmen in alqm scribere*; —**goedkoop**, *vilissimus*; adv. *vilissimo pretio*; verg. voor een appel en een ei;

—**lied**, z. —**dicht**; —**naam**, *nomen* of *cognomen ioculare*; —**prijs**, *pretium vilissimum*; voor een s., z. —**goedkoop**; —**schrift**, z. schotschrift; —**ten**, *cavillari*; (met iem. of iets) *illudere* (*alqm*; *alqd*; *alci rei*); *eludere* (*alqm*; *alqd*); *ludificari* (*alqm*); *ridere*, de- of *irridere* (*alqm*; *alqd*); *cavillari* (*cum alqm*; *alqd*); *in ludibrium vertere* (*alqd*); *ludibrio esse* *alci* (*alqs*; *alqd*); bitter met iem. s., z. met bitteren spot hoonen; —**tend**, *acerbus* of *asper* (b.v. *facetiae*); bij iets s. zeggen dat, *cavillari in alqa re* met acc. c. inf.; —**ter**, *ir-* of *derisor*; *cavillator*; —**ternij**, *cavillatio*; verg. spot; —**vogel**, *ioculator*; —**ziek**, *cavillandi studiosus*; —**zucht**, *cavillandi studium*.

spraak, 1) = vermogen om te spreken, *oratio* (b.v. o. *interpres mentis*); *vox*; *lingua*; *linguae* of *sermonis usus*; de s. missen, *mutum esse*; iem. de s. benemen, *alci usum linguae auferre*; *vocem alci intercludere*; de s. verliezen, *usum loquendi perdere*; de s. terugkrijgen, *loqui posse coepisse*; = wijze van spreken, *vox* (klank der stem; b.v. *alqm ex voce cognoscere*); *lingua* (b.v. belemmerde s., *haesilantia lingua*). — 2) er is s. van iets, *dicitur*, *agitur* of *quaeritur* de *alqa re*; er kan geen s. zijn van overgave, *deditionis nulla est condicio*; daar kan geen s. van zijn, *id fieri nullo modo potest*; verg. ook kwestie; iets ter s. brengen, *mentionem alcius alcius rei facere* of *incidere*; m. *facere* of *inferre* de *alqa re*; (in den vorm van een vraag) *quaerere* de *alqa re*; de zaak in den senaat, z. de zaak voor den senaat brengen; iets voorloopig, *mentionem alcius rei incohare*; toevallig, *in mentionem incidere alcius rei*; herhaaldelijk, *crebro* of *crebris sermonibus usurpare alqd*; iets komt ter s., *mentio alcius rei fit* enz.; toevallig, *mentio* of *sermo invidit* de *alqa re*; verg. gewagen; op het tijdstip brengen.

spraak-gebrek, *vitiū oris*; —**gebruik**, *consuetudo*; c. *sermonis* of *loquendi*; *usus loquendi*; juist, verkeerd s., *recta*, *depravata loquendi consuetudo*; Latijnsch s., *consuetudo sermonis latini*; volgens algemeen Latijnsch s., *omnium latine loquentium more*; het gewone s., *cotidiani sermonis usus*; *communis consuetudo sermonis*; *consuetudo mosque sermonis*; *consuetudo*; volgens het gewone s., *ex communi more verborum*; ut *consuetudo loquitur*; van het gewone s. afwijken, *discedere a communi more verborum*; het zou in strijd zijn met ons s., *in consuetudinem nostram non caderet*; —**kunst**, z. grammatika; —**orgaan**, *lingua*; os; —**vermogen**, *dicendi* of *loquendi facultas*; —**verwarring**, *confusio linguarum*; —**werktuig**, *lingua*; os; —**zaam**, *lingua* of *sermone promptus*; *loquax*; overdr. *affabilis*; —**zaamheid**, *lingua prompta*; *loquacitas*; overdr. *affabilitas*.

sprake, z. spraak 2; —**loos**, *mutus* (stom); z. verder stom; s. worden, maken, z. verstoppen, doen v.

sprank, —**je**, z. vonk, —**je**; overdr. *scintilla* (b.v. *ingenii* Cic.); geen s. geest, *nulla mica salis* (Catull.); een s. hoop, *specula*; *exigua spes extremaeque*; geen s. moed hebben, *totum lacere*; *fracto animo esse*; wanneer gij nog een s. liefde voor mij hebt,

*si quid in te residet amoris erga me; als
gij ook maar een s. gevoel hebt, si ullam
partem habes sensus.*

spreek-gestoelte, *suggestus* of *-um*; *rostra* (pl.; tribune op het forum te Rome); het s. betreden, beklimmen, z. optreden 1 a; —**taal**, *sermo* of *s. communis*; verg. spraakgebruik; —**woord**, *proverbium*; tot s. worden, in *proverbii consuetudinem* of in *proverbium venire*; *abire* of *cedere* in *proverbium* (Plin.); geworden zijn, ook *proverbii locum obtinere*; hetgeen een s. bij de Grieken is, zooals een Grieksch s. zegt, *quod graecis hominibus in proverbio est*; het is een s. dat, *proverbii loco dici solet* met acc. c. inf.; het is een oud s. dat, een oud s. zegt dat, *vetus* est met acc. c. inf.; zooals het s. zegt, *ut est in proverbio*; *ut* of *quod* *aiunt*; *ut dicitur*; —**woordelijk**, *proverbii loco celebratus*; *qui proverbii locum obtinet*; *qui in proverbium* of *proverbii consuetudinem venit*; s. uitdrukking, z. spreekwoord; s. worden, z. tot spreekwoord worden; adv. *proverbii loco*; —**wijze**, *loquendi ratio*; *sermo* (b.v. *plebeius*; *rusticus*); *locutio* (Quint.) of *vocabulum* (woord); z. ook uitdrukking 2 a en 3.

spreeuw, *sturnus*.

sprei, *stragulum*; *vestis stragula*; *peristroma*; —**den**, *sternere* (b.v. *lectum*); iets onder iets s., *substernere alqd alci rei*; iets op of over iets, *sternere* of *insternere alqd alqd re*. **spreeken**, 1) alg. *fari* (gearticuleerde klanken voortbrengen; meestal poet. = plechtig s., van goden, orakels of profeten); *loqui* (ter uiting van gedachten); *dicere* (vooral van redenaars); *verba facere* (het woord voeren); *contionari* (in een vergadering van soldaten of burgers een toespraak houden); *fabulari* (praten); niet kunnen s., *nilil fari posse*; (= stom zijn) *mutum esse*; van vrees of angst, *prae metu loqui non posse*; z. ook denken 1 l; iem. (ook dieren) leeren s., *alqm verba edocere*; *alqm sermone assuefacere*; de papegaai s. de woorden die hij hoort, *psittacus quae verba accipit pronuntiat*; sprekende papagaaien, *psittaci sermocinantes* (Plin.); sprak hij, *ait*; *inquit*; een taal, b.v. Latijn s., *latine loqui* of *loqui* (ook *uti lingua latina* goed, bene; slecht, male; vlug, commode). — 2) in 't bijz. a) iem. s., *convenire alqm*; *obviam fieri alci* (iem. ontmoeten); hij zei tot den deurwachter dat hij zijn meester op staanden voet moest s., *ianitori opus esse sibi domino eius convento extemplo ait* (Liv.); iem. willen s., wenschen te s., *alqm velle* of *convenire velle*; iem. niet willen s., *alcus sermone vitare* of *defugere*; te s. zijn, *conveniendi potestas alcus est*; voor iem., *alqm admittere*; (voor iem. die om raad vraagt) *facere alci consilii sui copiam*; voor iem. niet, *alqm aditu prohibere* of *excludere*; voor allen, *omnes ad alqm adire possunt*; dagelijks voor iedereen, *cotidie omnibus sui conveniendi potestatem facere*; voor niemand, *se conveniri nolle*; iem. is moeilijk of zelden te s. te krijgen, *est alqs colloquentibus difficultas*; *aditus ad alqm sunt difficultiores*; *est alqs rari aditus*; gemakkelijk, *facilis est aditus* of *sunt aditus ad alqm*; iem. te s. kunnen krijgen, *copiam habere alcus*; *fit alci potestas conveniendi alcus*; niet, *alqm*

convenire non posse; overdr. goed enz. te s., z. gestemd. — b) dat s. van zelf, *res monet* (Plaut.); *res disputatione non eget* (Cic.); *id sua sponte, facile* of *nullo negotio intelligitur*; zooals nu van zelf s., *ut nunc ratio cogit*. — c) met een praepos., b.v. **met** iem. s., *loqui*, *colloqui*, *colloquium* of *sermonem habere cum alqo*; *agere cum alqo*; met iem. willen, niet willen s., z. boven 2 a (iem. willen s.); veel of lang met iem. s., *multa verba facere* of *longum sermonem habere cum alqo*; ik heb met iem. iets te s., *mihi cum alqo sermo conferendus est*; om met Cicero te s., *ut Ciceroni verbo* (of *-is*) *utar*; *auctore Cicerone*; **over** iem. of iets s., *loqui*, *dicere*, *verba facere*, *contionari* of *fabulari* de *alqo* of *de alqo re* (z. voor de bet. 1); *agere de alqo re* (iets bespreken); *disserere* of *disputare de alqo re* (een verhandeling over iets houden); *sermonem habere de alqo re* (een gesprek houden); *mentionem facere de alqo re* of *commemorare alqd* (van iets gewagen; b.v. *hic mihi etiam Q. Fufius pacis commoda commemorat*); over wien of over hetgeen ik vroeger of hiervoor g., heb, *quem* of *quod* (ook *de quo* of *de qua re*) *supra demonstravimus* of *dicimus*; altijd over hetzelfde s., *idem semper in ore habere*; over niets dan oorlog s., *merum bellum loqui*; er wordt algemeen over iets g., *alqd in omnium ore est*; er wordt te Puteoli druk over g. dat, *Puteolis rumor magnus est* met acc. c. inf.; over iem. of iets niet s., *omittere alqm* of *alqd* (ook *de alqo*; *de alqo re*); er met niemand over s., *nenim enuntiare*; om over anderen niet te s., *ut alios omitam*; om er niet over te s. hoe of hoezeer, *ut omitam quam*; ik wil niet s. over, *mitto* (b.v. *proelia*; *de amissa parte exercitus*); ik wil er niet over s. dat, *mitto quod*; wat of waartoe zal ik s. van, *quid loquar de met abl.*; *quid dicam* of *commemorem* (b.v. *multitudinem sanivitatemque piscium*); goed of kwaad over iem. s., *bene dicere alci*; *male dicere alci* of *secus d. de alqo*; verg. ook praten; goed over iem. te s. zijn, *favere* of *f. et cupere alci*; niet goed of slecht, *irato in alqm animo esse*; **tegen** iets s., *dicere* of *disputare contra alqd*; (om af te raden) *dissuadere alqd* (b.v. *legem*; *rogationem*); iets spreekt tegen iets, *alqd abhorret ab alqo re*; tegen iem. s., *dicere in* of *contra alqm*; verg. hieronder (voor iets of iem. s.); ook = **tot** iem. s., z. boven (met iem. s.); het woord voeren tot 1 b; **uit** zijn geheele gelaat sprak vreedheid, *toto ex ore crudelitas eminebat*; verg. zich afspiegelen; de wijn s. uit hem, *ebrius hoc dicit*; **van** iem. of iets s., z. boven (over iem. s.); **voor** iem. s., *loqui* of *dicere pro alqo* (ter verdediging van iem.; z. ook verdedigen); *verba facere pro alqo* (in plaats van iem.); *alqd alci fidem facit* (iets doet iems woorden geloof vinden); *alqd alci favet* (voor iem. gunstig zijn); *testis est alqd alcus rei*; dit s. niet alleen niet voor mij, maar veel eer tegen mij, *hoc non modo non pro me, sed contra me est potius*; dit s. juist voor hem, *haec ipsa huic suffragantur*; veel s. voor iems meening, *multa afferri possunt, cur probabilis* of *probanda sit alcus sententia*; de zaak s. voor zichzelf, *res ipsa loquitur*; voor iets s., *suadere alqd* (b.v.

legem); voor en tegen iets s., *de alga re in utramque partem disputare*; noch er voor noch er tegen s., *in neutram partem disputare*; vóór iem. s. = ten aanhooren van enz., *dicere de verba facere coram alqo*; (vóór een tot oordeelen enz. bevoegd persoon) *dicere de agere apud alqm of ad alqm* (b.v. d. of a. *apud iudices, apud senatum*); verg. het woord voeren tot 1 b.

sprek-end, overdr. *argutus* (b.v. *oculi*); s. uitdrukking, *argutiae* (b.v. *vultus* Plin.); ss. beelden, *imagines agentes* (in de rhetorika); een s. bewijs, *perspicuum of firmissimum argumentum*; manifestum of *apertum indicium*; s. gelijkenis, *summa of insignis similitudo*; s. gelijkelijk, *persimilis; simillimus; verus* (b.v. een s. portret van iem. maken, *veram alcus imaginem reddere*; verg. portret); s. op iem. gelijken, *alci facie esse simillimum* (verg. evenbeeld); —**er**, *qui loquitur* enz. (z. spreken 1); *actor* (des in den senaat); = woordvoerder, redenaar.

sprenkelen, *spargere* (b.v. *vias*); *conspargere* (b.v. *ante fores* Plaut.).

spreuk, *sententia*; *carmen*; verg. gezegde; —**je**, *sententia*.

spriet, z. voelhoorn.

spring-en, 1) *salire*; dikwijls door een samenst., b.v. in of op iets s., *insilire* (b.v. *de navi in scapham; in equum*); hals over kop in iets s., *saltu se praecipitare in alqd*; (van het paard) op den grond s., z. afzitten; over iets s., *transilire of saltu transmittre alqd*; van iets s., *desilire* (b.v. *ex equo*); uit het schip s., *se ex navi proicere*; te voorschijn s., *prosilire*; in de hoogte s., *exsilire of exsaltare*; tegen iets aan s., *insultare alqd* (Ter., b.v. *fores*); op iets in s., *insilire alqd*. — 2) = spijten 2).

—paard, *desultorius*; —**tij**, —**vloed**, *martini aestus maximi* (Caes.); *aestus maxime tumens* (Plin.).

sprinkhaan, *locusta*.

sproeien, z. sprenkelen.

sproet, *lentigo* (= zomersproeten, Plin.); —**erig**, *lentiginosus* (b.v. *os* Val. Max.).

sprokkel-en, hout s., *ligna arida colligere*;

—maand, *mensis Februarius*.

sprong, *saltus*; een s. doen, z. springen 1; een s. maken (bij het redeneeren), *praecipitare*; overdr. op den s. staan, z. op het punt staan 2.

sprookje, *apologus*; verg. fabel.

spruit, *surgulus*; *germen*; (aan kool) *cyma* (Cels.); verg. aflegger; overdr. *progenies; suboles; proles; stirps*; —**en**, *germinare*; overdr. *oriri* (*ex alqo of ex alga re*); z. verder afstammen 1.

spruw, *aphthae* (Marc. Emp.); *oscedo* (Ser. Sann.).

spugen, z. spuwen.

spuien, *aquam emittere*.

sput, *sipho* (brandspuit, Sen.); —**en**, tr. *spargere* (*alqd*); meestal door samenst., b.v. iets op iets s., *aspergere alqd alci rei*; intr. te voorschijn s., *prosilire*; verg. ook naar buiten spuiten 3.

spung, z. speeksel.

spuwen, intr. *spuere*; op iets s., z. bespuwen; iem. in het gezicht s., *inspuere in faciem alcus* (Sen.); = braken; tr. *reicere, exspuere of exsereare* (b.v. *sanguinem*); verg. ook uitbraken.

spijker, *clavus*; een s. met een grooten kop, c. *muscarius* (Vitr.); spreekw. je hebt den s. op den kop geslagen, *rem acu tetigisti* (Plaut.); ss. met koppen slaan, *fortius agere*; —**en**, z. nagelen.

spijl, *radius*.

spijs, *cibus* (alg.); *esca* (toebereide s.); *cibaria of alimenta* (pl.; voedingsmiddelen); *epulae of dapes* (gerechten); s. tot zich nemen, *cibum sumere*; geen, *cibo abstinere*; —**kamer**, z. voorraadkamer; —**kast**, *armarium promptuarium* (Cato); —**korf**, *sporta*; —**korfje**, *sportella*; —**vertering**, *concoctio* (b.v. *tarda, deterior* Cels.); aan een slechte s. lijdend, *crudus*.

spijt, *stomachus*; *invidia*; van s. barsten, *invidia rumpi; dolore dirumpi*; in s. van, z. niettegenstaande 1; ten s. van iem., *invito alqd; adversus voluntatem alcus*; tot mijn s., z. droefheid; iets tot zijn s. niet meer hebben, *desiderare alqd*; s. over iets hebben, *piget of paenitet alqm alcus rei*; *alqā re dolere; moleste ferre alqd*; s. hebben, dat, z. —**en**, het s. mij, *doleo*; dat s. mij, *id mihi dolet of molestum est*; het s. mij voor u, *piget me tui*; (= ik heb met u te doen) *miseret me tui*; het s. me dat, *doleo of molestum est* met acc. c. inf. of met *quod*; z. ook bedroeven; —**ig**, z. verdrietig.

spijzigen, iem. s., *cibum of victum alci praebere*; *cibo iurare alqm*.

st, *st* (b.v. *st, tace atque abi* Plaut.).

staaf, *stela; radius* (dunne staaf); later of *lamina* (van goud of zilver).

staag, z. bestendig.

staak, *peritica*; *asser*; *longurius*; *adminiculum* (tot stuk van den wijnstok).

staal, 1) (metaal) *chalybs* (Plin.); *adamans* (poët.); *adamantis*; *e chalybe factus*; van s., als van s., *adamantis* (poët.); *duritia* (Plin.); *chalybeius* (b.v. *massa* Ov.); overdr. *ferum*; van s., *firmissimus*; een voorhoofd van s., *os durum*; verg. ook ijzeren. — 2) = monster, z. proef 2. — **tje**, z. proef 2.

staan, 1) ww. *stare*; (= zich bevinden) *esse*; (= geplaatst zijn) *positum of collocatum esse*; (van soldaten) *castra habere; tendere*; verg. liggen 3; in 't bijz. 1) in verbinding met ww. a) **blijven s.**, *consistere*; *subsistere* (halthouden); *non residere* (niet gaan zitten); *a vestigio non recedere* (zich niet van zijn plaats bewegen); *stare* (van gebouwen enz.); ook van perss., b.v. *cum staret tacitus*; nog zijn b. staan, *manere of integrum m.* — b) **gaan s.**, *consistere* (in alqo loco; *ad alqd*); (= opstaan) *surgere*; *consurgere* (ook van meerderen). — c) **laten s.**, iets l. s., *alqd non movere of promovere; alqd non tollere of auferre; alqd integrum relinquere* (on-aangetast laten); *relinquere alqd* (op zijn plaats of in zijn toestand laten); *oblivisci alqd of alcus rei* (bij vergissing l. s.); ook = laten groeien 1 a; iem. l. s., *alqm residere non iubere* (niet verzoeken plaats te nemen); *alqm relinquere* (verlaten) of *desituere* (aan zijn lot overlaten); z. ook 7. — d) **tot s. brengen**, *sustinere* (b.v. *incitatos equos*); *retinere* (b.v. *cedentes*); *sistere* (b.v. *fugam*). — e) **tot s. komen**, *consistere*; se *sistere* (b.v. *ab effuso cursu*); *stare* (b.v. *seditio sine sanguine*); **te s. komen**, *consistere* met abl. (b.v. *centum talentis; multo sanguine*); z. verder kosten. — 2)

in verbinding met een praepos. **a)** het staat **aan u**, in manu of in potestate tua est. — **b)** **beneden** iem. s., z. onder II 1 b. — **c)** **boven** iem. of iets s., z. boven 1 b. — **d)** **bij** iem. s., ook proximum alcius lateri stare; **ab** latere alcius esse; **bij** iets s., ook astare alci rei; (met zakelijk subij.) appositum esse alci rei of ad alqd; **alci** rei iunctum, coniunctum of vicinum esse (van gebouwen); z. ook **aan** iets grenzen 1; **bij** iem. of iets gaan s., ook assistere ad alqd; accedere ad alqm; overdr. **bij** iets blijven s., z. stilstaan. — **e)** **naar** iets s., affectare alqd (b.v. regnum); petere alqd (b.v. honores); consecretari alqd (b.v. potentiam); iem. naar het leven s., alcius vitae insidiari; insidiari of insidias parare alci. — **f)** **naast** iem. of iets s., z. boven 2 d (bij iem. of iets s.). — **g)** **om** iem. of iets s., circumstare alqm, alqd; gaan s., circumstare alqm, alqd. — **h)** **onder** iem. s., z. onder II 1 b. — **i)** **op** iets s., ook superare alci rei; super- of impositum esse alci rei; er s. veel graan op het veld, agri plenissimi sunt frumenti; op iem. of iets gaan s., insistere alci (b.v. iacentibus) of in alga re (b.v. in iugo); pedem ponere in alga re; overdr. het huis staat op invallen, zie dreigen 2; er s. straf op iets, poena alci rei proposita est; op iets staan, er op s. dat, instare of perseverare ut met conl.; verg. aandringen 2. — **j)** **tegen** (iets) aan gaan s., se applicare ad. — **k)** **één s. tot tien** gelijk tien s. tot honderd, ut unum ad decem sic decem ad centum. — **l)** **voor** den geest, voor de oogen s., z. zweven 2; (beschermend) voor iem. gaan staan, alqm corpore suo protegere. — **3)** in verbinding **met een adv.**, goed, slecht s. (van kledingstukken), decere, dedecere alqm (ook overdr.); hoe s. het met de zaak, quo loco res est; mijn zaak s. zóó, s. goed, in eo loco, bono l. sunt res meae; zijn zaak s. zeer slecht, res eius peiore loco esse non potest; het s. goed, bene habet; het s. er goed mee, res prospere succedit; hoe s. het dus, quid igitur of ergo est; de zaken stonden toen zóó, eo tum statu res erat; hoe s. de zaken in Africa, quo statu res in Africa sunt; hoe s. het nu met de republiek, quis nunc est status rei publicae; zijn zaak staat (finantieel) goed, slecht, bene, male negotium gerit; zeer wankel, fortunarum ruinae ei impendunt; hij vraagt terstond hoe het met het beeld s., quaerit continuo de signo; verg. ook gesteld zijn 1 a; gaan II 2 b; het graan s. goed, laetae sunt segetes; luxuriosa sunt frumenta. — **4)** **het staat geschreven**, litteris mandatum of consignatum est; scriptum legitimus; legitimus; het staat of s. geschreven in een boek, scriptum est, est, legitur, invenitur of scriptum invenitur in libro; continetur libro; **bij** Plato, est, legitur of scriptum est apud Platonem; op iets, in alga re inscriptum of (gebeiteld) insculptum est. — **5)** **zijn man s.**, non cedere adversario; strenue rem suam gerere. — **6)** **met iets s. en vallen**, cum alga re stare et cadere (b.v. cum fortuna statque caditque fides Ov.). — **7)** **laat s. dan, laat s. dan dat**, non dicam of multo minus (voor een nomen); nedum (met conl.; ook met ut en conl.); tantum abest ut (met conl.) — ut (met conl.); niet — laat s. dan,

ne ... quidem — non modo (b.v. Apollinis oracula ne mediocri quidem cuiquam, non modo prudenti, probata sunt); nullus — non modo (b.v. nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Caesare intercessit); ook met omzetting der zinnen door non modo non (of non modo) — sed ne ... quidem. — **II)** subst. het s., status; moe van het s., stando fatigatus. **staand**, — **e**, 1) adi. stans; erectus (over-eind s.); s. houden, sustinere of sustentare (alqm; se); overdr. z. handhaven (eind); verdedigen (eind); zich (finantieel) s. houden, stare (tegenst. corruiere); een s. gevecht, congressio stataria (Amm.); een s. leger, iustus exercitus; op s. voet, e vestigio; extemplo; statim. — **2)** adv. s. den oorlog, bello nondum confecto. **staangeld**, locarium (Varr.). **staar**, suffusio oculorum; glaucoma. **staart**, cauda; (van een komeet) crines (pl.; poët. en Plin.); — **ster**, stella crinita; cometes. **staat**, 1) = burgerlijke en staatkundige vereeniging, res of res publica (gemeenebest); civitas (de den staat vormende burgerij); imperium of regnum (rijk); van den s., den s. betreffend, tot den s. behoorend enz., publicus; het heil van den s., salus publica of communis; den s. aangedaan onrecht, iniuria publica; op kosten van den s., publice (z. verder kost 2); in naam van den s., publice (b.v. amicitiam petere); de ss., civitates; rei publicae (alleen gen. en abl. pl.); den s. dienen, rem publicam gerere; met goed gevolg, met geluk, feliciter; een s. in den s., peculiaris res publica; een s. in den s. vormen, tamquam aliam incolere urbem (Liv.). — **2)** = toestand, status; condicio; de stad in s. van beleg verklaren, urbem in custodiam dare (Tac.); nog in goeden of ongeschonden s., integer (b.v. munitiones integrae manent); de echtelijke s., matrimonium; de ongehuwde s., vita caelebs; in s. zijn, posse (met inf.); data est alci copia of potestas (alqd faciendi); potestatem habere (alqd faciendi); facere of efficere posse (alqd); door esse met gen., b.v. tot zóó iets (slechts) is hij niet in s., non est huius hominis tale quid facere (of non est in hoc homine tale quid faciendi locus); tot alles in s., ad turpissima quaeque promptus; in s. zijn een last te dragen, oneri ferendo esse; iem. in s. stellen te, z. iem. in de gelegenheid stellen te; niet in s. zijn, non posse of non quire (met inf.); alci (alqd faciendi) copia of potestas data non est; niet in s. zijn te betalen, non esse solvendo; z. verder stand 2; toestand. — **3)** s. maken op, z. rekenen 2 d. — **4)** = register. — **5)** vertoon, pracht, apparatus magnifici; ornatus; cultus; een groeten s. voeren, splendide vivere. **staat-kunde**, scientia of ratio civilis; rerum civilium scientia; z. verder politiek 2 a; — **kundig**, z. politiek 1 a. **staats-aangelegenheid**, z. — **zaak**; — **ambt**, munus publicum of rei publicae; magistratus; — **ambtenaar**, minister publicus; magistratus; de eerste of hoogste s., qui summum magistratum obtinet; hooge ss., qui summis honoribus funguntur; — **archief**, aerarium; in het s. deponeren,

ad a. deferre; —**bank**, mensa publica; —**bankier**, mensarius; —**bankroet**, tabulae norae; —**bediening**, z. -ambt; —**belang**, rationes rei publicae; z. verder belang van den staat; —**beleid**, z. politiek 2a; —**besluit**, consilium publicum; populi scitum; —**bestuur**, rei publicae administratio of procuratio; res publica (b.v. rem publicam administrare, suscipere; est penes principes tota res p.); zich van het s. meester maken, rerum potiri; —**bestuurder**, rector of moderator rei publicae of civitatis; qui praestit rei publicae of civitatis; —**bewind**, z. -bestuur; —**bezigheden**, negotia publica; —**blad**, diurna urbis acta (Tac.); acta urbis; —**burger**, civis; een goed s. zijn, rei publicae usui esse; —**burgerlijk**, publicus (b.v. libertas); iem. gelijke ss. rechten toekennen, communicare rem publicam cum alio; recipere alqm in parem iuris libertatisque conditionem; —**burgerschap**, ius civitatis; —**courant**, z. -blad; —**dienaar**, z. -ambtenaar; —**dienst**, = het dienen van den staat, door omschr.; in s., in re publica; in negotio (tegenst. in otio); rei publicae causa; in s. zijn, munere rei publicae fungi; z. ook den staat dienen 1; niet in s. zijn, nihil publice agere; zich aan den s. wijden, z. de staatkundige loopbaan betreden 2; zich aan den s. onttrekken, remove se a re publica; (in ongunstigen zin) deesse rei publicae; —**domein**, ager publicus; bestuurder der ss., actor publicus; inkomsten van de ss., vectigalia; ss. in de provincies (voor tienden verpacht), arationes; pachter van ss. in de provincies, arator; —**eigendom**, publicum; tot s. maken, publicare (b.v. silvas maritimas); —**geheim**, secretum publicum of ad rem publicam pertinens; —**gelden**, pecunia publica; pecuniae vectigales (belastinggelden); verduistering van s., peculatus; verduisteraar van s., peculator; s. aantasten of verduisteren, arerere pecuniam publicam; peculatum facere; —**gevangene**, qui in custodia publica est; —**gevangenis**, custodia publica; vincula publica (pl.); carcer; vincula; —**goden**, dii publici; —**godsdienst**, sacra publica (pl.); —**goed**, z. -eigendom; —**greep**, door omschr., b.v. een s. voorbereiden, de occupando regno moliri.

staatsie, z. praal; —**bed**, lectus funebri; —**kleed**, palla (voor vrouwen en artiesten); —**wagen**, pilentum (voor priesters en vrouwen); tensa (voor godenbeelden bij feesten). **staats-inkomsten**, pecunia publica; z. verder inkomst; —**inrichting**, disciplina of d. rei publicae; z. verder -regeling; —**instelling**, institutum; —**kanselier**, z. kanselier; —**kas**, aerarium of a. publicum; patrimonium publicum; pecunia populi; publicum (b.v. in publico deponere; er publico dare; in publicum conferre); voor rekening van de s., = op —**kosten**, z. kost 2 (op kk. van den staat); —**landereijen**, ager publicus (ook pl.); verg. —**domein**; —**leenning**, een s. sluiten, versumam facere publice (Nep.); —**leven**, z. politiek 1a (p. leven); —**lichaam**, ordo (van den senaat); verg. raad; —**machine**, de s. staat stil, procuratio et administratio

rei publicae conquiescit; —**magazijn**, horreum publicum; publicum (b.v. frumentum conferre in publicum); —**man**, vir rerum civilium of regendae civitatis peritus; qui consilio et oratione in civitate valet (als politiek leider); ss., ook qui versantur in re publica; een groot s., vir regendae rei publicae peritissimus of scientissimus; een wijs s., vir prudens in re publica; een groot s. en veldheer, vir domi clarus militiaeque; meer s. dan soldaat, plura consilio quam vi gerens; s. zijn, rem publicam gerere; een even groot s. als veldheer zijn, magnum bello nec minore pace esse; —**middelen**, uit de s., z. kost 2 (op kk. van den staat); —**misdad** enz., z. hoogverraad enz.; —**omwenteling**, z. omwenteling 2a; —**pachter**, manceps (pachter van belastingen en aannemer van publieke werken); arator (z. -domein); decumanus (tiendpachter); pecuarius (p. van staatsweiden); redemptor vectigalium (p. der staatsinkomsten, Ict.); publicanus (met het oog op den stand); —**raad**, consilium publicum of rei publicae; lid van den s., consiliarius in negotiis publicis; —**recht**, ius publicum; —**rechtelijk**, ad ius publicum pertinens; —**regeling**, instituta (pl.) rei publicae; disciplina rei publicae; res publica; disciplina (b.v. Lycurgi); constitutio (b.v. Romuli); (= de bestaande s.) status rei publicae; civitatis status; instituta et leges (pl.); den staat een s. geven, een s. invoeren, civitati leges, iudicia, iura describere; rem publicam constituere of institutis temperare (een goede, r. p. bene c. of bonis legibus et i. temperare; een nieuwe, r. p. novis legibus c.); verg. ook -vorm; —**schuld**, aes alienum publice contractum; a. a. civitatis; —**stukken**, tabulae of litterae publicae; tabulae; litterae; —**vorm**, forma of genus civitatis of rei publicae; de voorstanders van den bestaanden s., boni; verg. -regeling; —**wege**, van s., publice; publico consilio; van s. opgelegde straf, poena publica; —**weiden**, pascua; pachter van s., pecuarius; —**wetenschap**, doctrina rerum civilium; ratio civilis; —**wezen**, res civiles (pl.); —**zaak**, res publica of civilis; negotium of n. publicum; ss., ook occupationes rei publicae (bezigheden in dienst van den staat; b.v. si id facere occupationibus r. p. prohiberetur); de gewichtigste ss., maxime res rei publicae; over ss. spreken, loqui de re publica; zich met de ss. bemoeien, bezighouden, zich aan ss. wijden, versari in re publica of in re gerenda; rem publicam gerere; operam navare rei publicae; zich in het geheel niet met ss. bemoeien, rem publicam nulla ex parte attingere; zich geheel aan de ss. wijden, totum se rei publicae tradere; zich aan de ss. gaan wijden, z. de staatkundige loopbaan betreden 2; in ss., in negotio; negotiosus; in rebus gerendis of gestis; voor ss., rei publicae causa (b.v. abesse); —**zorg**, iets tot een voorwerp van s. maken, alqd in publicam curam vertere (Liv.).

stab-lei, stabilis; s. blijven, non mutari; de graanprijs bleef s., annonae nihil mutavit (Liv.); —**stabiliteit**, stabilitas.

stad, urbs; oppidum; municipium (bevoorrechte stad in Italië); praefectura (stad in

Italië, door een praefect uit Rome bestuurd; meton. = burgerij, *civitas* (b.v. *squale*); tot de s. behoorend, van de s. enz., *urbanus*; praaties die in de s. rondte doen, *urbani sermunculi*; bij de s. gelegen, *suburbanus* (b.v. *rus*; *praedium*; *agri*); uit de s. gaan, *exire* (z. ook naar buiten gaan 3; op reis gaan); — **bewoner**, z. stedeling; — **e**, te s. komen, *prodesse* of *adiumento esse* (*alci*); *sublevare alqm*; hun (hun plan) kwam de omstandigheid zeer te s., dat ..., *multum eos* (*eorum consilium*) *adiuvabat quod* met ind.; — **genoot**, *civis*; — **houder**, *praefectus provinciae*; p. of p. *regius*; *satrapae* (Perzisch s.); (bij de Romeinen) *proconsul* of *propraetor* (tijdens de republiek s. van een Rom. provincie); *proconsul* (in den keizertijd s. van een senaatprovincie); *legatus pro praetore* (s. van een provincie des keizers); *praefectus* (keizerlijk s. in kleinere provincies of bij het rijk ingelijfde koninkrijken, zooals Noricum, Mauretanië, in 't bijz. Egypte); de s. van Gallië enz., ook *qui Galliam enz. obtinet*; *qui Galliae enz. praest*; s. van Gallië enz. zijn, *Galliam enz. obtinere*; *Galliae enz. praesse*; worden, *Galliae enz. praefici* of *praeponi*; ambtswoning van den s., *praetorium*; — **honderschap**, *praefectura*; *satrapae*; (bij de Romeinen) *provincia* (b.v. *primus annus provinciae erut*); *proconsulatus* (Tac.) of *praefectura* (verg. stadhouder); onder iems s., ook *alqo proconsule*, *praetore* of *propraetore*; met het s. bekleed worden, z. stadhouder worden; — **huis**, *curia*.

stad-le, *stadium*; — **ium**, *stadium* (als maat); overdr. *momentum* (van een ziekte); in een nieuw s. van zijn leven treden, *novam vitae viam ingredi*; toen de zaak in dit s. verkeerde, *cum in hoc statu res esset* (Liv.); — **je**, *oppidulum*.

stads, *urbanus*; door den gen. *urbis*; — **bestuur**, *magistratus urbanus*; — **commandant**, *praefectus urbis* of *urbanus*; — **gebied**, z. gebied; — **graacht**, *fossa urbem cingens*; — **kroniek**, *commentarius rerum urbanarum*; — **leven**, *vita urbana*; *urbanitas*; — **muur**, *murus* of *m. urbis*; ss., ook *moenia*.

stadwaarts, *ad urbem versus*.

staf, *scipio* of *sceptrum* (scepter); *lituus* (augursstaf); *caduceus* (s. van een heraut); *virga* (tooverstaf); *baculum* (stok om op te steunen); overdr. *adminiculum*; den s. over iem. of iets breken, *male* of *secus* de *alqo* of *de alqo re iudicare*; — **rijm**, *eiusdem litterae* (*nimia*) *assiduatus* (Cornif.).

staken, 1) tr. *intermittere* (tijdelijk, b.v. *iter*; *laborem*; *proelium*); *desistere* (voor goed, *alqo re* en *ab alqo re*; ook met inf., b.v. de vervolging s., *sequi d.*); verg. onderbreken; ophouden 3 a. — 2) intr. de stemmen der ridders staakten, *equitum urna aadequavit* (Cic.); — **etsel**, *saepa* (pl.); *cancelli*; — **ing**, *intermissio*; — **kerd**, z. hals 2.

stal, *stabulum*; — **en**, adi. z. van staal 1; ww. z. sterken; — **houder**, *stabularius* (Sen.); — **knecht**, *calo*; *stabularius* (Col.); verg. rijkknecht; — **len**, tr. *stabulare* (Varr.); intr. *stabulari* (Col.); — **ling**, *stabulatio* (Col.).

stam, eig. = boomstam; overdr. (= geslacht, afkomst) *stirps*; verg. geslacht; (= nakomelingen) *progenies*; (= volksafdeeling) *tribus*; = volksstam; — **boom**, *stemma*; de ss. van beroemde mannen, *clarorum virorum propagines* (Nep.); — **elaar**, *homo* (of *puer* enz.) *balbus* of *lingua haesitans*; — **elen**, *balbum esse*; *lingua haesitare*; *alcius lingua titubare* (Sen.); *balbutire* (Cels.); overdr. *titubare*; *balbutire* (abs. en de *alqo re*); stamelende mond, *os balbum*; (van een kind) *os incertum*; subst. het s., z. gehakkel; — **genoot**, *gentilis*; een s. van mij enz., ook *meae* enz. *gentis homo*; ss., ook *eiusdem g. of nationis homines*; *ab eadem gente* of *stirpe oriundi*; — **goed**, z. ergoed; — **houder**, *stirps* of *s. virilis*; — **huis**, z. dynastie; — **men**, s. uit, *oriri*, *ortum* of *oriundum esse* *ex* (b.v. *ex civitate*; *ex Perrhaebia*); verg. afstammen; — **moeder**, *stirpis auctor*; — **onders**, *auctores gentis* of *generis*.

stampen, intr. met den voets., *supplodere*; op den grond s., *percutere terram pede*; tr. z. fijn-, vaststampen; subst. het s., z. gestamp; — **er**, = voorwerp om iets fijn te stampen, *pistillum*; — **molen**, *pistrinum*; — **voeten**, z. stampen (intr.); — **vol**, *refertus* (of sup. *alqo re*; ook met gen. of abl. van perss.).

stamsgewijs, *generatim*.

stamvader, *auctor generis* of *gentis*; de s. van uw adellijk geslacht, *auctor* of *princeps nobilitatis vestrae*; — **verwant**, *eiusdem gentis* of *nationis*; verg. stamgenoot; ss. woorden, *eiusdem generis vocabula*; — **woord**, *vocabulum primitivum*.

stand, 1) = het staan; *status* (ook houding bij het staan; toestand waarin zich iets bevindt); de s. der sterren, *positus siderum* (verg. constellatie); s. van hemel en sterren, *status caeli et stellarum*; de s. van de maan in het noorden, in het zuiden, *regio lunae aquilonia, australis*; onderlinge s. (van hemellichamen), *comparatio* (b.v. *solis et lunae et quinque errantium eadem inter se c.*); lage s., *humilitas* (b.v. *siderum*); bij welken s. van den hemel en de sterren, *quo modo caelo affecto compositisque sideribus*; s. van het water, z. waterstand; s. van zaken, res (b.v. *miseriae*); *rerum status* (b.v. *incertus est r. s.*; *hunc statum r. Hannibal Tarenti relinquit*; zóó was de s. van zaken, *eo statu res erat*); *ratio* (b.v. *nunc alia r. est*); iets tot s. brengen, *con-*, *ef-* of *perficere alqd*; (iets slechts) *conflare alqd*; (bemiddelend) *conciliare* (b.v. *nuptias*; *pacem*; *pacem inter cives*); tot s. komen, *con-*, *ef-* of *perfici*; de vrede is tot s. gekomen, *pax conventit*; *pax composita est* (Liv.); s. houden, z. standhouden; in s. houden, *conservare* (b.v. *diei noctisque vicissitudo animantes*); *servare* (b.v. *leges*; *matorum instituta*); *tueri* (b.v. *rem familiarum*); *retinere* (b.v. *vehementer morem*); in s. blijven, *permanere*; *stare* (b.v. *sine imperio domus s. non potest*); in s. laten blijven, *relinquere* (b.v. *vallum*); z. ook toestand. — 2) = rang, toestand waarin iem. verkeert, *locus* (b.v. *senatorius*; *equester*); *dignitas* (waardigheid); *genus* of *stirps* (afkomst, geslacht); *ordo* (klasse; b.v. *senatorius*; *equester*; *publicanorum*); nederige

s., *humilitas*; een man van aanzienlijken s., *vir nobilis*; v. *honestus* of *honesto loco natus*; van zeer aanzienlijken s., *vir summo loco natus*; van lagen of geringen s., *vir humili, obscuro* of *ignobili loco natus*; van zeer laag, van den laagsten s., *vir infimo loco natus*; menschen van elken s., *cuiusque generis homines*; van elken stand en ouderdom, *homines omnium ordinum et aetatum*; het verschil van s. opheffen, *dignitatis gradus tollere*; tevreden zijn met zijn s., *sua sorte contentum esse*; overeenkomstig zijn s. leven, *pro dignitate vivere*; de kinderen volgen den s. van den vader, *liberi patrem sequuntur*; verg. ook toestand.

stand-aard, z. vaandel 1; —**aardrager**, z. vaandelrager; —**beeld**, *statua* (meestal van menschen); *signum* of *simulacrum* (vooral van goden); een s. voor iem. oprichten, *statuam alicui ponere* of *constituere*; *statuū alicui honorare*; —**houden**, *consistere* (blijven staan; b.v. in *muro*); *stare* of *constare* (b.v. *nec stetitset hostium acies*; *duas hard amplius horas constante acie Romanā*); in *loco manere*, *loco non cedere* of *locum tenere*; *sustinere* of *sustentare* (het uithouden); tegen iem. of iets, *sustinere alicui* of *alqd* (b.v. *hostes*; *copias Germanorum*; *impetum*; *impetum* of *vim hostium*); = van duur zijn, manere; *permanere*; *diviturnum esse*; —**je**, z. schrobbeering; —**plaats**, *statio* (b.v. *cotidiana equitum*); *vestigium* (b.v. in *suo vestigio mori* Liv.); *sedes* (b.v. van een beeld); *locus* (plaats); *tabernaculum* (s. van den angur tot het waarnemen der auspiciën); een s. kiezen, *t. capere*; *provincia* (amtsgebied); verg. ook post 2a; —**punt**, *locus*; overdr. *status*; *condicio*; *persona* (b.v. van het s. des dichters, *ex persona poetae*); van het s. van het gezond verstand, *ex communi quadam opinione hominum* (b.v. *dicere*); der billijkheid, *ex aequo*; der politiek, *ex re publica*; der kunst, *si ars spectatur*; van een tegenovergesteld s. uitgaand, *ex contraria parte* (b.v. *alicui defendere*); de zaak van dit s. beschouwen, zich op dit s. plaatsen, *rem ita considerare*; iets van een algemeen s. beschouwen, *universae quaerere de alga re*; van een politiek s., z. uit een politiek oogpunt beschouwen 1a; verg. gezichtspunt; —**vastig**, *constans*; *stabilis*; *firmus*; s. zijn, *animo consistere*; s. blijven, *magnam adhibere constantiam*; bij iets, z. volharderen; in iets, *aequo animo*, *patienter* of *toleranter ferre alqd*; *perpetui alqd*; adv. *constanter*; *aequo animo*; *patienter*; *toleranter*; s. verdragen of uithouden, z. boven (s. blijven in iets); —**vastigheid**, *constantia*; *firmitas*; *metus*, z. standvastig (adv.).

stang, *asser*.

stank, *odor malus* of *foedus*; *foetor*; afschuwelijke s., *odor taeter*; ondraaglijke, *odoris intolerabilis foeditas*; spreekw. s. voor dank krijgen, *malū messem metere* (Plaut.).

stanka, *strophā*.

stap, 1) eig. *gradus*; *passus*; *gressus* (gang); met vasten s., *certo gradu*; iems s. hooren, *alicui incedentem audire*; s. voors., *gradatim* (ook overdr.; verg. allengs); zich terugtrekken, *gradum sensim referre*; bij elken s. dien gij doet, *quotienscumque gradum facies*; geen s. uit het huis doen, z. geen voet buiten de deur zetten 1; overdr. geen s. verder komen, *cubitum nullum procedere*; kunnen komen, *digitum progredi non posse*; een grooten s. voorwaarts doen, *aliquanto longius progredi*; de eerste s. tot iets, *initium* of *principium alicuius rei*; de eerste s. is het moeilijkst, weegt het zwaarst, *porta itineri longissima est* (Varr.); den eersten s. tot iets doen, *initium facere alicui rei*; *ingredi in alqd* (b.v. in *bellum*); de eerste s. tot uitbreiding van ons gebied is gedaan, *primus gradus imperii nostri factus est*; z. ook pas 1; schrede. — 2) = besluit, *consilium*; *factum*; *inceptum* (Liv.); een s. doen, *consilium* of *rationem inire*; een onvoorzichtigen s. doen, *temere atque imprudenter agere*; deze enz. s., ook *hoc enz.*; beslissende ss., *magni discriminis consilia*; deze s. berouwt mij, *paenitet me hoc fecisse*; zich door iem. tot een s. laten verleiden, *impulsu alicui alqd facere*.

stapel, 1) = hoop 2a. — 2) *navalia* (pl.; werf); een schip op z. zetten, *navem aedificare*; van s. doen loopen, *deducere navem*; van s. loopen, *navalibus erire*; overdr. *succedere* (b.v. *haec prospere*; *minus p.*; *non satis*); —**en**, z. opstapelen; overdr. *cumulare* (b.v. *cum aliae super alias clades cumularentur* Liv.); *addere* (b.v. *scelus sceleris*; *malum malo additur*); —**gek**, *amentissimus* of *furiosissimus*; —**plaats**, *emporium* (factorij); *receptaculum* (bewaarpplaats).

stappen, *gradi*; *spatiari* (op en neer s.); *incedere* of (vooral mil.) *ingredi* (voortschrijden); *deftig s.*, *incedere* of *magnifice i.*; over iets of iem. heen s., z. overheenstappen; —**voets**, *lente* (langzaam); *gradatim* (stap voor stap).

staren, naar iets s., *oculos* (de)figere in *alqd* (b.v. in *terram*); *intueri* (b.v. *terram*); z. ook aanstaren.

start, *carceres* (ph.).

statenbond, *civitates foederatae*.

sta-ter, (munt) *stater* (Ecol.). —**tig**, *gravis*; *maiestatis plenus*; *procerus* (slank); —**tigheid**, *gravitas*; *maiestas*; *proceritas* (slankheid); —**tion**, *statio* (standplaats); *mansio* (pleisterplaats, Suet.); —**tionneeren**, ergens g. zijn (van schepen), *stare* (b.v. *classis Rhēgit*); *stationem habere* (b.v. *classis ad Uticam*); —**tistiek**, subst. een s., *ratio* (berekening); adi., = —**tistisch**, s. overzicht, *rationarium* of *brevitium* (b.v. *imperii* Suet.); —**tuten**, *leges*; overeenkomstig de ss., *legitimus* (adv. e); —**tuur**, z. gestalte; —**ven**, *comprobare* (alqd; alqd alqd re); *firmare* of *confirmare* (alqd; alqd argumentis).

stede, = stad; in s. van, z. plaats 2a en b; —**bedwinger**, *urbicapus* (Plaut.); —**houder**, z. stadhouder; —**ling**, *oppidanus*; *urbis incola*; —**lijk**, *urbanus*; door den gen. *urbis*.

steeds, *semper*; *omni tempore*; *numquam non*; *usque* (s. door); *perpetuo* of *continenter* (onafgebroken); in *dies* (bij comparatieve begrippen, b.v. s. erger worden, i. d. *ingravescere*); s. meer, *magis magisque*; s. minder, *minus minusque*; s. weer, *identidem*; *etiam atque etiam*; *iterum et saepius*; *semper* (b.v. *flumen nova semper vada gignit*); ook door een frequentat., b.v. s. weer verdedigen, *defensitare* (b.v. *causas*); andere en s. weer

andere, *alii ex aliis; alii et rursus alii*; voor s., z. eeuwig; s. nog, nog s., *etiamnum* of *etiamnum* (nu nog altijd, ook nu nog); *etiamnum* of *etiamnum* (toen nog altijd, ook toen nog, ook dan nog); s. door iets doen, *continuare alqd* (b.v. s. door praten, c. verba); *non desistere* of *non desinere alqd facere*; bij een sup. of ordin. door *quisque*, b.v. het beste is s. het zeldzaamste, *optimum quidque rarissimum est*; s. op den derden dag der maand, *tertio quoque mensis die*; om een gewoonte of herhaalde handeling aan te duiden, door *solere*, b.v. hij zegt s., *dicere solet*; door het praes. of impf., b.v. na het middageten rust of rustte hij s. een poosje, *post cenam paulisper conquiescit* of *conquiescebat*.

steedsch, *urbanus*.

steeg, *angiportum* of *-us*.

steek, 1) eig *ictus* (zoowel met een wapen als van een dier); iem. een s. geven, *alqm ictu vulnerare*; *pungere alqm*; een paard een s. in den buik geven, *suffodere equum* of *ictu ventrem (equi) haurire* (Liv.). — 2) overdr. s. in de zijde, *punctiones laterum*; een s. in de z. hebben, *punctiones l. sentire*; iem. een s. in het hart geven, *pungere* of *percutere alqm*; een s. op iem. (met woorden of in een geschrift), *aculeus in alqm; obliqua oratio*; iem. een s. onder water geven, *oblique perstringere alqm* (Tac.); iets opvatten als een s. op iem., *accipere alqd* (b.v. *versum*) in *contumeliam alcius* (Suet.); s. houden, *vere dictum esse*; geen s. houden, *probari non posse; non satis firmum esse; claudicare*; in den s. laten, *relinquere* of *deserere (alqm; alqd)*; *protere (alqm; alqd)*; *desituere (alqm; alqd)*; *deesse (alci of alctus causae)*; z. ook begeven v. — **brief**, *praemandata* (pl.; b.v. *praemandatis requisitus*); — **houdend**, *probabilis*; s. zijn, z. steek houden 2; — **spel**, *ludus equester*.

steel, *pediculus* (van blad of vrucht); *manubrium* (heft).

steelsgewijs, *furtim*.

steen, *lapis* (alg.); *saxum* (grootte steen); *gemma* (gesneden steen); *os* (kern van een vrucht); *calculus* (in het dampel en in het schaakspel; ook in de blaas); *later*, *laterculus* of *testa* (gebakken s.); van s., *lapideus*; *saxeus*; vol ss., *lapidosus*; *saxosus*; er wordt met ss. geworpen, *fit lapidatio*; opschriften op s., *inscriptiones lapidum*; overdr. geen s. op den anderen laten, *regulam nullam relinquere* (Cic.; verg. *non relinquatur hic lapis super lapidem* Vulg.); *domum* of *urbem diruere atque evertere*; een s. des a. zijn, *pessimi exempli esse*; iem. een s. des aanstoots zijn, *torquere alqm*; verg. ook aanstoot; zich tweemaal aan denzelfden s. stooten, *bis ad eundem* (nl. *lapidem offendere* Cic.; verg. *saxa mulum refero rursus ad icta pedem* Ov.); dit ligt mij als een s. op het hart, *hoc valde me sollicitat* of *angit*; iem. een s. van het hart nemen, *alci scrupulum ex animo evertere*; er is mij een s. van het hart gevallen, *magna sollicitudine liberatus sum*; een hart van s. hebben, *lapideo esse corde* (Enn.; verg. *in tenero stat tibi corde silex* Tib.); een s. roeren, *movere silices* (Ov.); iem. ss. in plaats van brood geven, *si petierit alqs panem lapidem porrigere ei* (Vulg.); — **achtig**, (= als steen)

lapidi similis; (= vol. steenen) *lapidosus*; *saxosus*; — **bakker**, *bakkerij*, *laterarius* (Non.); *lateraria* (Pin.); — **blok**, *saxum*; *moles*; — **bok**, *ibex*; (een gesteerde) *brumale signum*; *capricornus*; — **boksheerkring**, *circulus* of *orbis brumalis*; — **eik**, *ilex*; — **en**, *lapideus*; *saxeus*; — **groeve**, *lapicidinae*; *lautumiae*; — **hard**, *duritia silicum*; *durissimus*; — **hoop**, *lapidum aceruus* of *congeries*; — **houwer**, *lapicida*; — **houwersvak**, *ars lapidum caedendorum*; — **ig**, *lapidosus*; *saxosus*; — **igen**, *lapidibus* (alqm) *obruere* of *coopere*; — **iging**, door omschr.; — **klaver**, *meklotos*; — **klomp**, *moles*; — **regen**, z. regen; — **snijder**, *sculptor*; — **tje**, *lapillus*; *calculus*; — **werper**, *libitor* (Tac.); — **worp**, *lapidis iactus*; (als hij raakt) *l. ictus*; ss., *coniectus lapidum*; door een s. getroffen, *lapide ictus*; — **zout**, *sal fossilis*.

steg, z. heg.

steiger, *tabulatum*; — **en**, *exsultare* (b.v. *equi ferocitate*); *se efferre* (b.v. *efferentes se equi* (Quint.)).

stell, *praerupus* of *praeceps* (s. aflopend); *circumcisis* (eig. rondom afgesneden; b.v. *saxum*); *arduus* (in 't bijz. met het oog op het beklimmen); — **te**, *locus praerupus*, *praeceps* of *arduus*; ss., ook *praerupta*; *praecipitibus*; *ardua*.

stek, *sarculus*; *planta*; *propago*; — **ebblind**, *plane caecus*; — **el**, *aculeus* of *spina* (van planten en dieren); *arista* (aan een koren-aar); *radius* (van den rog); — **elachtig**, — **elig**, *aculeatus* of *spinosus*; overdr. *aculeatus*; ss. gezegden, *verborum aculei*; — **elrog**, *trugonus* (Plant.); *pastinaca* (Cels.); — **elvarken**, *hystrix*.

steken, 1) tr. iem. met iets s., *pungere* of *compungere alqm alqd re* (b.v. met een naald, een dolk; ook van het s. van insecten); *transfigere alqm alqd re* (doorsteken); met een lans, zwaard en derg.; iets aan of op iets s., *affigere alqd alci rei* of *ad alqd*; (van voren) *praefigere alqd alci rei*; een ring aan den vinger s., *anulum inducere* of *a. i. digito*; iets in iets s., *inserere alqd in alqd* (b.v. *collum in laqueum*; *caput in lepticam*; *dolium pertusum, quā fistula inseri posset*); (vast) *infigere* (b.v. *gladium hosti in pectus*); *defigere* (b.v. *sicam in corpore consulis*; *cultrum in corde, nl. suo*; *alci gladium superne trigulo* Liv.); (= in iets bergen) *condere* of *recondere alqd in alqd*; *ponere* (b.v. *litteras in sinu*); zich in iets s., z. aandoen 1; zich kleeden; zich in iets mengen; den neus in iets s.; veel geld in iets s. *magnam pecuniam concicere in alqd*; uit iets s., te voorschijn s., z. uitsteken 1. — 2) intr. naar iem. of iets s., *punctum alqm* of *alqd petere* of *appetere* (met het zwaard, gladio); aan of op iets s., *affixum esse alci rei* of *ad alqd*; (van voren) *praefixum esse alci rei*; in iets s., *insertum esse alci rei*; (vast) *infixum esse in alqd re*; in de scheede s., *in vagina reconditum esse*; vaak door esse, b.v. de ring s. aan den vinger, *anulus est in digito*; waar s. hij, *ubi terrarum est*; daar s. wat achter, *alqd subest*; in Caesar s. vele Mariussen, *Caesari multi Marti insunt*; wat nut s. er in, *quid habet utilitatis* (met inf.); = een stekende pijn veroorzaken, *mordere* (b.v. *urticae folia mordentia* Plin.); de zon s., *sol urit*; een

stekende pijn, *quasi morsus doloris* (z. ook steek in de zijde 2); **laten s.**, *relinquere* (b.v. *scutum in vulnere*); **blijven s.**, *vestigio haerere*; (bij het spreken) in *dicendo deficere*; *inopii verbi subsistere* (Sen.); in iets, *adhaerescere ad alqd*; *haerere of inhaerescere in alqa re*.

stek-je, *surculus*; verg. **stek**; — **ken**, *deplantare* (alqd Plin.).

stel, = paar 1; een s. kleeren, *vestis*; ieder met één s. kleeren, *cum singulis vestimentis*; op s. en sprong, *e vestigio*; *extemplo*; *statim*; — **en**, 1) tr. *furari* (alqd; *pecuniam ex templo*; ook van letterkundigen diefstal, b.v. *librum ab alqo*); *surripere* (b.v. *equum*; alqd *ex his*; *e viridario paxone*); *auferre* (alqd; alqd ab alqo); *furto abigere* (b.v. *sues*); gestolen goederen, *furtia*; overdr. den tijd s., *occupationibus tempus eripere*. — 2) intr. *furtum facere* (bij iem., alci); ook van letterkundigen diefstal); — **er**, *fur*; — **lage**, z. getimmerte; — **len 1**) eig. *ponere*; z. ook plaatsen. — 2) overdr. iem. s., *sistere alqm* (voor het gerecht; zich, se); *dare* (b.v. *vadem*; *obsides*); *adducere* (b.v. *testes*); *mittere* (b.v. *milites*); iem. bevelen gijzelars te s., *imparare alci obsides*; *obsides exigere ab alqo*; over iem. g. zijn, *praeesse alci*; z. ook aan het hoofd staan van 2 e; iem. of iets boven iem. of iets s., *anteferre*, *anteponere of praefere alqm alci*, alqd *alci rei*; verg. de voorkeur geven; zich ver boven allen s., *prae se alios pro nihilo ducere*; iets hoog (enz.) s., alqd *magni* (plurim., plurim.) *facere*; even hoog, *pari atque eadem in laude ponere alqd*; iets of iem. in een bepaalden tijd enz. s., b.v. iem. in oude tijden s., *ascribere alqm antiquis temporibus* (Tac.); Homerus dertig jaar vóór Lycurgus stellen, *Homerum Lycurgi aetati triginta annis anteponere*; = vaststellen, b.v. den moord der optimaten s. op den 28 October, *conferre eadem optimatum in ante diem quintum Kalendas Novembres*; ik kan het wel buiten u s., *facile te carere possum*; ik heb wat met hem te s., *multum negotii mihi exhibet*; het geval s., *ingere of facere* (met acc. c. inf.); z. ook gesteld 2; z. verder de woorden, waarmee „stellen” verbonden wordt; — **ler**, *auctor*; — **lig**, z. zeker 1; — **ling**, 1) = plaatsing; = positie, a) mil. *locus*; *status*; een goede s. hebben, *opportuno loco collocatum esse*; s. nemen, *locum capere*; *considerare* (b.v. *contra alqm*); verg. zich opstellen 1; den vijand van uit een veilige s. gadeslaan, *hostes ex tuto visere*; zich in zijn s. handhaven, *locum of statum suum obtinere of tenere*; *loco non cedere*; zijn s. opgeven, *loco cedere*; ab *loco discedere*; den vijand uit zijn s. verdrijven, *loco movere of decicere hostem*; *statu movere of de statu demovere hostem*; *gradu movere of demovere hostem* — b) overdr. z. positie. — 2) = bewering, *e- of promuntiatio* (of -io); door het neutr. van een pron., b.v. die bekende s., *illud* (van Aristippus, Aristippeum); — **pen**, het bloed s., *profluvium sanguinis inhibere*; *sistere* (fluentem) sanguinem; — **regel**, z. beginsel 2; leefregel; regel; richtsnoer.

stelsel, *disciplina* (de leer of het s. zelf; b.v. *philosophiae*; *Hermagorae*); *forma*, *formula* of *descriptio disciplinae* (karakter

of schets van het s.); *ratio* (theorie; b.v. *Epicuri*; *naturae intellegentis*); *artificium* (kunstig opgebouwd s.; b.v. *esse non eloquentiam ex artificio*, *sed artificium ex eloquentia natum*; *artificium quoddam excogitare*); *ratio et disciplina*; r. et ars; filosofisch s., *philosophi actus* of *philosophiae ratio*; *forma alqa philosophiae*; het geheele s. van Pythagoras, ook *Pythagorea* (b.v. *discere*); politiek s., *disciplina of consilia* (pl.) *rei publicae capessendae*; *rei publicae ratio*; een s. opbouwen, *disciplinam exstruere*; iets in een s. brengen, *ad artem redigere alqd*; *ad rationem of ad artem et praecepta revocare alqd*; *artificium de alqa re componere*; *actus rei formulam componere*; in een s. gebracht zijn, ook *arte conclusum esse*; iets in een bepaald wetenschappelijk s. brengen, *ad certam quandam rationem litterarum revocare alqd*; een politiek s. volgen, *viam in re publica sequi*; — **matig**, *ad artem redactus*; *ad praecepta of ad rationem revocatus*; *qui a ratione proficiscitur* (b.v. *disputatio*); s. voorbereiding, *meditatio et ratio*; het s. te werk gaan, s. behandeling enz., *ratio*; door s. behandeling en logische indeeling, *ratione et distributione*; adv. *ratione of r. et via*; *ex artis praeceptis*; iets s. behandelen, *ad artis praecepta accommodare alqd*; zoolang de barbaar dat s. deed, s. zoo handelende, *dum ea ratio barbaro fuit* (Tac.); verg. systematisch

stelt-en, *grallae* (Varr.); — **looper**, *grallator* (Plaut.).

stem, 1) eig. *vox* (heldere, *clara*; luide, *magna*; welluidende, *canora*); *cantus* (gezang der vogels); met een goede s., *vocalis*; met een welluidende s., *canorus* (b.v. *orator*); een zwakke s. hebben, *voce deficere*; geen s. hebben (d. i. niet kunnen zingen), *sine voce esse*; de s. verheffen, *vocem attollere* (tegenst. doen dalen, *summittere* Quint.); *vociferari* (luid spreken); zijn stem tegen iets verheffen (overdr.), *vocem mittere contra alqd*; (luid) *reclamare of reclamarere alci rei*; de s. uitzetten, *vocem excitare*; v. *augere of intendere* (Quint.); de s. al te zeer uitzetten, te veel van zijn s. vergen, *vocem ultra vires urgere* Quint.); *voci nimis imperare* (Plin. ep.); overdr. naar iets s. luisteren, *alqm monentem audire*; naar de s. van het geweten luisteren, *conscientiae vi commoveri*; de s. der natuur volgen, *naturam ducem sequi*; *congruenter naturae of secundum naturam vivere*; spreekw. de s. des volks is de s. Gods, *sacra populi lingua est* (Sen. rhet.); de s. der roependen in den woestijn, *vox clamantis in deserto* (Vulg.). — 2) s. die men uitbrengt bij een verkiezing enz., *suffragium* (in de volksvergadering); *sententia* (van senatoren, rechters enz.); *tabella* (concr. = stembiljet); zijn s. uitbrengen, geven, z. stemmen 2; de ss. opnemen, *dirigere tabellas*; de ss. van een tribus of centurie krijgen, *tribum of centuriam ferre*; meer ss. krijgen, *praeferrri suffragiis*; de meeste ss. krijgen, *plurimorum suffragiis creari*; hoeveel ss. heeft hij in die tribus gekregen, *quot in ea tribu puncta tulit*; geen ss. krijgen, *suffragiis praeteriri*; niet het vereischte aantal ss. der tribus of

centuriën krijgen, *tribus* of *centurias non exptere*; zich de ss. der *tribus* of *centuriën* verschaffen, *tribus* of *centurias conficere*; evenveel ss. hebben, *pares suffragiis esse*; de ss. zijn verdeeld, *sententiis variatur* (Liv.); met algemeene ss., *cunctis populi suffragiis* (b.v. *regem creari*); *omnibus sententiis* (b.v. *absolvere alqm*); *sine variatione ulla* (b.v. *eodem consule ceterae centuriae s. v. u. dixerunt* Liv.); verg. ook eenstemmig; meerderheid: overdr. zijn s. tot iets geven, *assensu suo comprobare alqd*; verg. ook goedkeuren; er is maar één s. over, z. roep.

stem-biljet, —**bordje**, —**briefje**, *tabella* of *cerata t.*; voor vrijpraak, *absolutoria* (tegenst. *damnatoria* Suet.); —**buiging**, *moderatio vocis*; —**bus**, *urna* (b.v. *nomina in urnam conicere*); *stella*; *cista*; *hydria*; —**gerecht**, *cui suffragii latio est*.

stemmen, **1**) = zijn stem uitbrengen, a) in de volksvergadering, *suffragium* (van meer dan één, *suffragia*) *ferre* (b.v. *in tribu*; *clam*; *de alga re*); *inire suffragium* (van het volk, de centuriën enz.); opnieuw s., *reire in suffragium* (Liv.); doen s., *in suffragium mittere* (b.v. *consul centurias*; *populum*); *ad suffragium vocare* (b.v. *populum*; *tribus*); nog eens doen s., *in suffragium revocare* (b.v. *tribus*); het eerst stemmend, *praerogativus* (b.v. *Galeria iuniorum quae sorte praerogativa erat* Liv.); iem. of voor iem. s., *suffragari alci*; *suffragio suo adiuvare alqm*; *alcus suffragatorem esse* (b.v. *in petitione consulatus* Suet.); tegen de wet stemde één *tribus* meer dan er voor, *legem una plures tribus antiquarunt quam iusserunt* (Liv.); z. ook voor 2 b (eind); een voorstel aannemen. — b) van senatoren, rechters enz., *sententiam* (van meer dan één, *sententias*) *ferre* of *dicere*; den senaat doen s., *discessionem facere* of *patres in sententiam discedere iubere* (over iets, *in alqd*, b.v. *has in sententias meas si consules designati d. j. voluissent*); de rechters (in een crimineel proces), *iudices in consilium mittere*; op de rij af doen s., *perrogare sententias* (ook *alqos*, b.v. *ceteri populi Achaeorum cum sententias perrogarentur*); er wordt g., *fit descessio* (in den senaat); voor iets s., *censere alqd* (b.v. *deditionem*; met acc. c. inf. of gerund., b.v. *reparandum exercitum*; met ut en coni., b.v. *plèrique censebant ut noctu iter faceret*); *decernere alqd*; vóór veroordeeling s., *sententiam ferre ad condemnandum*; voor iems voorstel s. (in den senaat), *in alcus sententiam ire* of *pedibus ire* (Liv.); *in alcus s. discedere* (Sall.); tegen iets s. (in den senaat), *de alga re ire in alia omnia*. — 2) een snareninstrument s., door omschr., b.v. *fides ila contentendae nervis, ut concentum servare possint* (Cic.); overdr. iem. of iems gemoed s., *conficere alqm* of *alcus animum* (b.v. *auditoem benevolam; animum auditoris mitem et misericordem*); *afficere* (b.v. *eius rei fama varie homines* Liv.); iem. tot iets s., *ad-*, *de-* of *traducere alqm* *ad alqd* (b.v. *ad hilaritatem*; *ad tristitiam*); wj worden bij den dag zachter g., *nos cotidie demitigamur*; genadig s., *placare* (b v. *deos*); iem. zacht of zachter s., ook *ad lenitatem revocare alqm*; *lenire alqm*; de ballingschap s. droefgeestig,

tenebras offundit exsilium; tot vroolijkheid g. worden, ook *ad laetitiam excitatur alcus animus*; de rechters in ons voordeel s., *mentes iudicum ad utilitatem nostram vocare*; de gemoederen voor den oorlog s., *animos ad bellum irritare*; z. ook gestemd.

stem-mig, *modestus*; —**migheid**, *modestia*; —**ming**, **1**) = het stemmen, het uitbrengen van een stem, *suffragium*; *descessio* (in den senaat); geheime s., *suffragia tacita*; tot de s. overgaan, *suffragium inire* (in de volksvergadering); *ire* of *consumere in consilium* (van de rechters in een crimineel proces); verg. stemmen **1**; ter s. oproepen, z. doen stemmen **1**; de dag der s., *dies comitiorum* (in de volksvergadering); een voorstel (in den senaat) in s. brengen, *promuntiare sententiam* (Caes.); na de s., *suffragiis iam latis*; *sententiis iam dictis*. — 2) s. van het gemoed, *animus* (jegens iem., *in alqm*); mens; *animi* of *mentis* (van meer dan één pl.) *affectio*; *animi habitus*; *voluntas* (in of erga alqm); droevige s., *animus tristis*; *tristitia*; vroolijke, *animus hilaris*; *hilaritas*; opgewekte, *animus alacer*; *alacritas*; verbitterde, *animus irritatus*; neerslachtige, *animus abiectus*; gedrukte, *gravitas mentis*; geprikkelde, *animus concitatus*; deze s. heerscht, *hic habitus est animum*; in een droevige enz. s., *tristis* enz. (verg. ook gestemd); iem. in een zekere s. brengen, z. iem. stemmen **2**; de s. is veranderd, *animi conversi sunt*; iets doet de s. der soldaten omslaan, *alqd mentes militum convertit*.

stempel, eig. *forma* (werktuig waarmee men stempelt); *signum* of *nota* (het teeken op het stempel); overdr. iets den s. van iets opdrukken, *alci rei speciem quandam alcus rei conciliare*; den s. der waarheid dragen, *speciem veritatis prae se ferre*; een man van den ouden s., *homo antiqua virtute et fide*; pl. ook *homines antiqui*; —**en**, eig. *signare* (b.v. *argentum*); overdr. iets s. tot iets, *alci rei speciem quandam alcus rei conciliare*.

stem-recht, in de volksvergadering, *ius suffragii*; *suffragium*; *suffragii latio* (Liv.); iem. het s. afnemen, *adimere alci suffragii lationem*; van het s. uitsluiten, *suffragiis alqm excludere*; *prohibere alqm iure suffragii*; het s. in den senaat, *ius sententiae dicendae*; —**tafeltje**, z. biljet; —**verheffing**, *contentio vocis*; —**wet**, *lex tabellaria*.

stenden, *ordines*.

stenen, *gemere*.

stengel, *caulis*; *calamus* (halm, vooral dunne riet-halm); *harundo* (stevige riet-stengel).

steno-graaf, *notarius* (Quint.); *actuarius* (Suet.); —**graphie**, *notaria* (Fulg.); —**graphisch**, ss. teekens, *notae* (b.v. *notis velocissime accipere alqd* Suet.).

steppe, *regio deserta* of *d. vasta*; verg. zandwoestijn.

ster, **1**) eig. *stella*; *sidus*; *astrum*; vallende s., *stella transvolans*; vallende ss., *quae cadentes dicuntur stellae* (Sen.); het vallen van een s., *traiectio stellae*; vaste ss., *stellae inerrantes*; tot de ss. verheffen, z. hemel-hoog verheffen. — 2) van een pers. lumen; Africanus, een s. van de eerste grootte, *A. sol alter*.

sterf-bed, *vitalis lectus* (Petr.); op zijn s., *moriens*; *morbundus*; *in extremo vitae tempore*; verg. —**dag**, *dies vitae supremus*, *ultimus* of *postremus*; *dies quo alqs ex vita excessit* (dag waarop iem. overleden is); *dies caedis*, *nevis* of *funestus* (dag waarop iem. vermoord is); —**eljk**, *mortalis*; alle menschen zijn s., *omnibus moriendum est*; —**eljkheid**, *mortalitas*; *natura of condicio mortalis*; door omschr., b.v. aan de s. der ziel gelooven, *credere animos mortales esse*; —**geval**, *mors*; pl. ook *funera*; er kwamen in dat jaar veel ss. *eorum eo anno multi mortui sunt* of *morte assumpti sunt*; —**huis**, *domus funesta*; —**jaar**, *annus vitae supremus*, *ultimus* of *postremus*; *annus quo alqs mortuus est* (jaar waarin iem. gestorven is); —**te**, *numerus mortuorum* (aantal gestorvenen); door omschr., b.v. de s. was in dat jaar zeer groot, *permulti homines eo anno mortui sunt*.

sterhagedis, *stellio*.

sterk, 1) (= krachtig) *robustus*; *valens*; *validus* (ook *cohortes*; v. et *munitionum oppidum*; *praesidium*); *fortis* (b.v. *ligna*); *firmus* (b.v. *rami*); (= stevig, massief) *solidus*; (van stoffen) *crasso* of *pleno filo*; = hevig; (= gewichtig) *gravis* (b.v. *argumentum*); (=orsch) *grandis* (b.v. *vox*); (= uitgezet) *excitatus* (b.v. *sonus*; *clamor excitator*); (= volumineus) *amplus* (b.v. *soni referuntur ampliores*); *magnus* (b.v. *clamor*; *vox*; ook *ventus*; *suspicio*; *frigus*); (= doordringend) *acer* (b.v. *odor*); (= stinkend, ransig) *rancidus*; het recht van den sterkste, *ius quod in armis est*; te Thebe geldt het recht van den s., *Thebis ius est in armis* (Sen.); (hier) geldt het r. van den s., *ius of omne i. in armis est*; *omnia vi aguntur*, *non legum auctoritate*; *iniustum rigido ius dicitur ense* (Ov.); s. zijn, *magnis viribus esse*; *multum viribus valere*; sterker of (van twee) het sterkst zijn, *plus valere*; s. zijn door zijn ruitertj., een s. ruitertj. hebben, *multum equitatu valere*; s. genoeg zijn, *valere* (voor iets, *ad alqd*; om iets te doen, *ad alqd faciendum*); niet s. genoeg ter zee zijn, *classe non satis valere*; s. zijn in iets, z. bedreven; een s. eter en drinker, *cibi vinique capacissimus* (Liv.); verg. eter; drinker; zich s. gevoelen, *sibi of viribus confidere*; zich niet s. genoeg, gevoelen, *non satis fidere viribus*; ss. uitdrukkingen, *verba magna*; maar dit is het sterkste, *sed illud maximum*; het is te s. te beweren dat, *nimis violentum est dicere* met acc. c. inf.; spreekw. wie niet s. is moet slim zijn, *ubi leonis pellis deficit, vulpina induenda* (Phaedr. App.); verg. in 'talg. krachtig. — 2) numeriek s., *magnus of amplius* (b.v. *exercitus*); een s. aanhang hebben, *multos sui studiosos habere*; de vloot is honderd schepen s., *classis est centum navium*; even s. zijn, *aequare numerum* (met gen., b.v. als de vijanden, *hostium*); sterker (in getal) zijn, *numero superiorem esse*; een sterkere ruitertj. hebben, *equitatu superiorem esse*; hij maakte hun getal nog eens zoo s., *numero alterum tantum adiecit*. — 3) adv. = hevig; zeer 1; stevig; —**en**, *robustum of firmum facere* (b.v. *corpus*); *corroborare* (b.v. *vires*; *absinthium sto-*

machum corroborat; *animum*); *firmare* (b.v. *corpus cibo of labore*; *animum*); *confirmare* (b.v. *corpus*; *vires nervosque*; *eā cogitatione non mediocriter sum confirmatus*); zich s., *se corroborare of confirmare*; zich in den geest tot iets s., *animo se confirmare ad alqd*; overdr. iem. in iets s., z. versterken 3; —**ing**, *confirmatio* of c. *animi*; door omschr.; —**te**, 1) (= kracht) *robur*; *vires* (pl.); *firmitas* (b.v. *materiae*; *lini*); z. verder kracht; = hevigheid; s. van stank of reuk, *vehementia odoris*; s. van stem, *magnitudo vocis* (natuurlijke s.); *firmitudo vocis* (door oefening verworven s.); ook door omschr., b.v. zij kenden de s. der stad niet, *nesciebant quam valida esset urbs*. — 2) = numerieke s., *numerus*; *multitudo*; *vis*; de s. van het leger bedroeg dertig duizend man, *exercitus erat triginta milium hominum*; de s. der troepen trachten uit te vorsch, *quantae copiae sint* (of *essent*) *speculari*. — 3) concr. *locus munitus*; verg. vesting.

sterren-beeld, *caeli signum*; *sidus*; —**hemel**, *caelum*; *astris distinctum et ornatum*; —**kunde**, *astrologia*; *astronomia* (Sen.); *caelestium cognitio*; —**kundig**, *astronomicus* (Sen.); *sideralis* (b.v. *scientia* Plin.); ss. waarnemingen, *caelestes observationes*; doen motus stellarum observare; —**kundige**, *astrologus*; *spectator caeli siderumque* (Liv.); *qui siderum cursus ac motus numeris persequitur*; —**wacht**, *pergula* (Suet.); —**wichelaar**, *astrologus*; *mathematicus*; —**wichelarij**, *ars mathematica*; *Chaldaeorum ars*; *astrologia* (Lact.).

sterv-eling, *mortalis* (meestal pl.); verg. mensch. —**en**, *mori*; *emori* (afsterven); *extinguui* (eig. uitgaan); *vitam ponere of relinquere*; *perire* (omkomen); aan een ziekte, een wond s., *morbo*, *ea vulnere mori*; aan iets s., ook *alqd* adert mortem of *mortis causa est*; op zijn bed, in *suo lectulo*; voor iem. s., *mori of emori pro alqo*; verg. zijn leven voor iets offeren 2 b; ik mag s. als het niet waar is, *mortaliter verum est*; op s. liggen, *animam agere*; op s. liggend, *moriens*; *morbundus*; z. ook overlijden; op het uiterst liggen; subst. het s., *mors*; verg. dood 1; —**ensuur**, z. doodsuur.

steun, concr. z. stut; abstr. *adminiculum* of *columen* (vooral van een pers.); *firmamentum* (b.v. *tigna quae firmamento esse possint*; f. *rei publicae*); *praesidium* (b.v. iem. tot s. zijn, de s. van iets zijn, *alci*, *alci rei praesidio esse*); *suffragatio* (s. dien men iem. bij het dingen naar een ambt verleent; ook *alci suffragium ad alqd polliceri* Tac.); een s. aan iets hebben, *niti alqā re*; aan iem., (*magnum*) *praesidium alci est in alqo*. —**en**, 1) a) eig. iets s., z. stutten; op iets s., *niti of inniti alqā re of in alqā re*; (= op iets rusten) *niti*, *fulciri of sustineri alqā re*. — b) overdr. iem. of iets (krachtig) s., (*magno*) *praesidio esse alci of alci rei*; iem. of iets met iets s., *alqm of alqd adiuvare alqā re* (b.v. *amicos, iuventutem, rem publicam consilio et prudentiā*); op iets of iem. s., *niti of inniti alqā re of in alqā re*; (= vertrouwen) *confidere alqā re, alci rei of alci*; steunend op iets, *fretus of subnixus*

algā re. — 2) = zuchten; — **pilaar**, overdr. *firmamentum* (b.v. *haec egregia duo firmamenta rei publicae, auspicia et senatus*); *columnen* (van een pers., b.v. *senati Plaut.*; *rei publicae; accusationis tuae*); — **punt**, *firmamentum*.

steur, *acipenser*; *helops* (Plin.).

stev-el, z. laars; — **en**, *prora* (voorstevan); *puppis* (achterstevan); den s. wend, *alium cursum petere*; daarheen, *eo cursum dirigere*; — **enen**, z. koers zetten 1; — **ig**, *firmus* (b.v. *ramus; catena*); *solidus* (massief); *valens of validus* (krachtig); *artus* (b.v. *artissimo nodo vinciri* Plin.); *stabilis* (stevig vaststaand); adv. *firmiter* (b.v. *insistere*); *arte* (b.v. *illigere; contineri*); *stabiliter*; — **igheid**, — **igte**, *firmitas; firmitudo; soliditas* (massiefheid); *stabilitas* (het stevig vaststaan); s. aan iets geven, *stabilire alqd* (b.v. *stipites*); *stabilitatem dare alci rei* (b.v. *stirpes vis quae sustinent*).

sticht-eijk, *pius* (vroom); *salubris* (heilzaam); *praeclearus ad dicendum* (b.v. *res inventui*); *aedificabilis* (Eocl.); — **eijkheid**, *pietas*; — **en**, *condere of constituere* (b.v. *urbem*); een kolonie s., *deducere coloniam*; overdr. *conciliare* (b.v. *pacem; p. inter cives*); tweedracht, oproer s., *discordiam, seditionem concitare* (verg. verwekken 2); kwaad s., *malis of malorum auctorem esse*; iem. s. = vrome gevoels in iem. weken, *aedificare alqm* (Eocl.); b.v. *omne quod non aedificat audientes in periculum vertitur loquentium* (Hier.); — **er**, *conditor* (b.v. *urbis*); *auctor* (b.v. *pacis*); de oorspronkelijke ss. der kolonie, *qui initio coloniam deduxerunt*; verg. ook aanlegger; — **ing**, door omschr., b.v. na de stad, *post urbem conditam*; overdr. *aedificatio* (Eocl.); — **ingsdag**, *dies natalis* (b.v. *coloniae*).

stief-broeder, z. halfbroeder; — **dochter**, *prigina*; — **kind**, z. *zoon*, *dochter*; ss., *privigni* (Hor.); — **moeder**, *noverca*; — **moederlijk**, door den gen. *novercae of novercarum*; s. behandeling der natuur, *maliginitas naturae*; adv. *novercae of novercarum more*; de natuur heeft iem. s. bedeed, *naturam maleficam alqs nactus est in corpore fingendo; naturam minus faultricem alqs habuit in tribuendis ingenii bonis; parum alqs a natura instructus est*; — **ouders**, *noverca et vitricus*; — **vader**, *vitricus*; — **zoon**, *privignus*; — **zuster**, z. halfzuster.

stier, *taurus*; bos; jonge s., *iuvenus*; — **en**, *taurinus*; door den gen. *tauri of taurorum*.

stift, *stilus*.

stik-donker, *obscurissimus*; s. nacht, *noct omnibus noctibus nigris densiorque* (Plin. ep.); het is s., *summae tenebrae sunt*; — **ken**, 1) *strangulari* (b.v. *piro hiatu oris excepto* Suet.); ten gevolge van iets s., ook *algā re* (b.v. *fervore atque aestu*) *animā interclusā expirare* (Liv.); het is hier om te s., *angore conficior*; tr. = smoren. — 2) met de naald s., z. borduren.

stil, a) = zonder beweging, *immutus*; *quietus*; *tranquillus*; *placidus*; s. zijn of worden, *quiescere*; adv. *quiete*; *tranquille*; *placide*; = zonder geluid, *tacitus*; *silens*; s. zijn, *tacere*; *silere*; s. worden, *tacere of condescere* (niet langer geluid geven); toen het s. geworden

was, *silentio facto*; s. houden enz., z. stilhouden enz.; stil (als bevel), *quiesce of tace*; adv. *silentio*; verg. in stilte; met stilzwijgen. — b) overdr. *tacitus* (b.v. *divinatio; ira*); *sedatus of tranquillus* (b.v. *animus*); een s. mensch, *homo taciturnus* (tegenst. *loquax*); s. leven, s. rust, *otium*; de s. en genoeglijke rust van het landleven, *otium et iucunditatis vitae rusticae*; adv. *tacite* (b.v. *exsecrari*); *sedate*; *tranquille*.

stil-eeren, *componere* (b.v. *bene, male, diligenter alqd*); — **et**, *stilus*.

stilhouden, *consistere*; (vooral onder weg) *subsistere*; (van iem. die rijdt) *equum of cursum sustinere*; tr. iem. s., *curare ut alqs taceat of sileat*; zich s., *quiescere*; *tacere*; *silere*.

stilstil, een goed, slecht s., *in compositione diligens, negligens*.

stil-ien, = bedaren, *sedare* (b.v. *iram; animum alctus*); *comprimere* (b.v. *seditionem*); z. ook bedaren 1; = bevredigen, *explere* (b.v. *famen; sitim*; ook *cupiditatem; odium*); *restringere* (b.v. *sitim; ardorem cupiditatum; odium*); *saturare* (b.v. *crudelitatem; odium*); *satiare* (b.v. *desideria naturae*); het bloeden s., z. het bloed stelpen; — **ietjes**, z. heimelijk; teen 2 (op zijn tt.); — **liggen**, *immutus iacere of cubare*; overdr. *consistere*; *morari*; verg. ook staan; — **ling**, *sedatio*; door omschr.; — **staan**, *stare* (b.v. *supera omnia; navis*; tegenst. *moveri*); (= blijven staan) *con-* of *subsistere*; *insistere* (b.v. *stellae quas vagas dicimus saepe etiam insistent*); overdr. de handel staat s., *mercatura iacet*; de rechtspleging, *iudicia iacent*; de scheepvaart, *conquiescit navigatio*; verg. rusten 1; de tijd s. niet stil, *truditur dies die* (Hor.); bij iets s., *consistere* (b.v. *paulisper; hic paulisper; in alga re*); *commorari* (b.v. *pluribus verbis in eo*); *morari* (b.v. *inventus in hac parte orationis*); te lang, *longum esse in alga re*; — **staand**, s. water, *agua stagnans*; *stagnum*; — **stand**, *institio* (b.v. *stellarum*); door omschr. b.v. in den oorlog te land is een s. ingetreden, *terrestre constitit bellum* (Liv.); s. van wapenen, *quies ab armis* (Liv.); *otium*; s. van de rechtszaken, *iustitium*; van de openbare zaken, *prolatio rerum*; *res prolatae*; — **te**, *silentium*; *tranquillitas* (kalmte); *quies* (rust); diepe s., *summum silentium*; s. gebieden, *silentium imperare*; s. fieri *iubere*; in s., *silentio*; *tacitus* (zwijgend); *secreto* (in het geheim); *clam* (heimelijk); *sine teste, sine arbitris of arbitris remotis* (zonder getuigen); iem. in s. verwenschen, *tacite alqm exsecrari*; in s. vreezen dat, *subtimere of subvereri* ne met con.; zich in s. verheugen, *secum tacitum gaudere*; *in sinu q.*; in de s. van den nacht, *silentio noctis*; *per silentium noctis* (Liv.); — **zitten**, *immutus sedere*; *silere* (stil zijn); = leegzitten, *nihil agere*; verg. leegzitten; — **zwijgen**, 1) subst. *silentium* (stilte; zwijgen); *taciturnitas*; *reticentia* (waar spreken verwacht wordt); diep s., *summum of altum* (Verg.) *silentium*; het s. bewaren, s. *tenere of obtinere*; *silere*; over iets, z. *zwijgen* 1; lang hield het somber s. aan, *diu maestum s. tenuit* (Liv.); het s. verbreken, *rumpere* s.; iets met s. voorbijgaan, *alqd silentio of tacitum prae-*

terire; afwachten, *tacitum expectare* (b.v. *suffragia vestra* Liv.); z. verder z. wijgen 2. — 2) ww. z. wijgen 1; (praegn.) zwijg s., *melius ominare* (Plaut.); — **zwijgend**, *tacitus* (b.v. *assensus*; *concessio*); adv. *tacite*; *silento*; s. aanzien, *pati et silere*; iets s. mee aanzien, *aliquid tacitum pati*; — **zwijgendheid**, *taciturnitas*.

slink-en, *foetere*; *male olere*; naar iets, *olere aliquid*; *foetere aliquid* re (Petr.); subst. het s., *foetor*; — **end**, *foetens*; *foetidus*; *male olens*. **stip**, *punctum*; *macula* (vlek).

stipt, *diligens*; *religiosus*; adv. *diligenter*; *religiose*; *restricte* (b.v. *observare*; *praefinire aliquid*); s. op den bepaalden tijd of dag, *ad tempus, ad diem*; s. gehoorzamen, *dicto audientem esse (alci)*; *modestissime parere* (Sall.); aan de wetten, *diligenter obtemperare legibus*; s. zijn plicht doen, *diligentem in retinendis officiis esse*; — **heid**, *diligentia*; *religio*; met s.; z. *stipt* (adv.).

stoel-en, *ludere* (spelen); *lascivire* (darten); — **ziek**, *lascivus*.

stoel, *sella*; *sedes*; spreekw. iets onder ss. en banken steken, *aliquid obscure ferre*; niet, *aliquid praeferre* (b.v. *iudicium*; *sensus aperte*); *aliquid et vultu promptum habere et lingua*; op twee ss. tegelijk zitten, *duobus sellis sedere* (Sen. rhet.); — **gang**, z. ontlasting.

stoer, *siccus*; — **heid**, *siccitas*.

stoet, *agmen*; *comitatus* (gevolg); *pompa* (optocht); (= soort van brood) *quadra*; — **erij**, *equaria* (Varr.).

stof, 1) het s., *pulvis*; s. maken, *pulverem movere* of *excitare*; met s. bedekt, *pulverem respersus*; iem. uit het s. verheffen, *aliquid ex humili loco ad dignitatem producere*; in het s. kruipen, *humilem et abiectum esse*; kruipend, *humili stratus*; gij zijt s. en gij zult tot s. wederkeeren, *pulvis es et in pulverem reverteris* (Vulg.); *recidunt omnia in terras et oriuntur e terris* (Cic.); in het s. bijten (eig.), *humum ore mordere* (Verg.); (van worstelenden) *harenas ore mordere* (Ov.); *prostrati* (op den grond geworpen worden). — 2) de s., **a**) = materie, *materia* (of *-es*); *principium*; verg. element. — **b**) s. voor een redenaar, *dichter enz.*, *materia* (of *-es*); *argumentum* (onderwerp); *res* (b.v. *tempus maturius quam res me deseret*); overvloedige s., *materia rerum et copia uberrima*; *silva rerum*; de s. voor een onderwerp, *materia ad argumentum subiecta*; het ontbreekt mij aan s., ik heb geen s. (nl. om te schrijven), *res mihi deest de qua scribam*; *nilhil of non habeo quod scribam*; (*plane*) *deest quod (ad te) scribam*; s. om te spreken, *oek oratio* (b.v. *in qua causa o. deesse nemini potest*); de s. groeit onder mijn handen, *crescit mihi materies*. — **c**) = aanleiding, reden, *materia of causa* (tot iets, *alcius rei*); s. tot verdenking, *suspicio*; tot beschuldiging, *crimen*; s. geven of aanbieden tot, *materiam praebere alci rei of ad aliquid faciendum*. — **d**) conor. res; *pannus* (doek); b.v. wollen, *laneus*; *textum* (geweven s.); linnen ss., *lintea*; zijden ss., *serica*.

stof-fage, z. stof 2 d.; — **feeren**, *ornare* of *instruere* (*aliquid*); — **fel**, *baro*; — **felijk**, z. materieel; s. overschot, *corpus*; *reliquiae*; *ossa et r.*; *cineres* (Tac.); — **felijkheid**, door omschr. (verg. liehameljkheid); — **fen**, iets s. (= van stof reinigen), *pulvere*

purgare aliquid; op iets s., *iactare aliquid*; *gloriari aliquid* re; — **fer**, *peniculus*; — **ferig**, — **fig**, *pulverulentus*; *pulveris plenus*; *pulvere respersus* (met stof bedekt); de weg was zeer s., *via plurimi pulveris erat*; — **je**, *pulvisculus*; — **regen**, *pluvia tenuissima*; — **wolk**, *nubes pulveris*; *pulvis*.

stok, *baculum* of *scipio* (verg. staf); *rudis* (baton, schermstok); z. verder knuppel; staak; overdr. het met iem. aan den s. krijgen, *oritur alci altercatio cum aliquid (de aliquid re)*; — **bewaarder**, z. cipler; — **doof**, *surdissimus*; s. zijn, *omni sensu audiendi carere*; — **ebbrand**, *homo turbulentus*; verg. oproermaker; — **en**, eig. *camino uti*; flink s., c. *luculentio uti*; overdr. *concitare* (b.v. *rixam*; *discordiam*; *seditionem*); — **er**, overdr. *conciliator* (b.v. *seditionis*); — **je**, *bacillum*; — **ken**, *consistere* (b.v. *omnis administratio belli*); *haerere* (b.v. *lingua haeret metu Ter.*); — **oud**, *prope confectus aetate*; *senex plane grandis*; s. worden, *ad summam senectutem pervenire*; — **paard**, — **je**, *arundo* (Hor.); *studium* (lieffhebberij); ieder heeft zijn s., *trahit sua quemque voluptas* (Verg.); zijn s. berijden *ineptis suis plaudere* (Tac.); — **slag**, *ictus baculi* of *fustis*; ss., *fustes* (b.v. *opus est fustibus*); iem. s. geven, *aliquid fuste* of *fustibus caedere*, *mulcare* of *verberare*; ss. krijgen, *fuste* of *fustibus caedi* enz.; — **stijf**, eig. *rigidus*; overdr. z. hardnekkig; stijf en strak 2.

stollen, *coire*; *conescere*; *cogi* of *conduci* (b.v. *lac Col.*); subst. het s., *coagulatio*.

stolp, *operculum*.

stom, *mutus* (alg.); *infans* (die niet kan spreken); b.v. *puer i. natus*; *elinguis* (overdr., b.v. *testem elinguem reddidit*); s. zijn (overdr.), *non loqui*; *tacere*; s. van verbazing, *stupidi*; *oppressus* of *defectus stupore*; zijn, *admiratio alci inclusit vocem*; spreekw. zoo s. als een visch, *statuā taciturnius* (Hor.); overdr., ook = dom; — **heid**, *os mutum*; overdr. = domheid; — **kop**, — **merik**, z. domkop; — **mig-heid**, z. domheid.

stomp, 1) adi. = bot 3; een s. neus, z. plat 1. — 2) subst. **a**) = vuistslag; — **b**) = tronk, *truncus*; — **en**, z. een vuistslag geven; — **heid**, z. botheid; — **hoekig**, *obtusiangulus* (Boët); — **neus**, z. plat 1 (p. neus); — **neuzig**, z. platneuzig; — **zinnig**, — **heid**, z. bot 3, — **heid**.

stond, = uur; van ss. aan, *inde ab hoc temporis momento*.

stookplaats, *caminus* (haard).

stoom, *vapor*.

stoorder, *interpellator*; *intervenitor*; = verstoorder; — **nis**, *interpellatio*; *impedimentum* (beletsel); zonder s., *vacuus ab interpellatoribus* (b.v. *dies*); z. verder ongestoord; s. veroorzaken, *interpellare* of *impedire* (*aliquid*).

stoot, 1) eig. *offensio* (het stooten tegen iets, b.v. een onwillekeurige s. van den voet tegen iets, *pedis o.*); *pulsus* (b.v. tegen de deur, *ostii*; ook die iets in beweging brengt, b.v. *omne quod pulsus agitur externo*; verg. *impulsus*, b.v. *alieno impulsu moveri*); *ictus* (s. die aankomt; vooral met een wapen); *incussus* (b.v. met de stormram, *arietis* Sen.); *petitio* (uitval bij het schermen); iem. een s. geven, *ictum corpori alci*

infligere (met een wapen); *impellere alqm* (een duw geven); *moovere alqm* (iem. aanstooten); iem. of iets met iets, *offendere alqm alqā re* (toevallig); *percutere of ferire alqm of alqd alqā re* (wondend); iem. een s. in de zijde geven (nl. om hem iets te herinneren), *fodere* (nl. *alcivus latus* Ter.; verg. rib); iem. tegen iets (b.v. het hoofd) s., *offendere enz.* *alqd alcivus*; een s. doen naar iem., z. naar iem. stooten 2; een s. krijgen, *ictum accipere* (b.v. *navis ictum alterius rostri* Liv.); *ici* (meestal part. *ictus*); z. verder slag 1 a. — 2) overdr. in goeden zin, *impulsus*; aan iets een s. geven, *adiuvare alqd*; den s. tot iets geven, *auctorem esse alcivus rei*; tot iets groots, ook *magnae rei momentum facere* (Liv.); in ongunst. zin, *plāga* (verg. slag 1 b); een s. toebrengen, *plagam incire* (*alci rei*, b.v. *plaga est iniecta petitioni tuae*); z. verscheren; een s. krijgen, *plagam accipere*; (van zaken) *imminui* (b.v. *alcivus auctoritas*); door de pass. van schokken; — **en**, 1) tr. iem. s., *impellere alqm* (iem. een duw geven); *pulsare alqm* (een stoot geven); iets s., *offendere alqd* (b.v. zijn voet, *pedem*; zijn hoofd, *caput*; tegen iets, *ad alqd*); het hoofd s. (overdr.), *repulsam ferre*; zich s., *pedem, latus enz.* *offendere* (aan iets, *ad alqd*); overdr. z. aanstoot nemen; iets of iem. in iets s., *detrudere alqd of alqm in alqd*; iets (een wapen) in iets s., z. iets in iets steken 1; een gat in iets s., *perthundere alqd*; iets met geweld tegen iets s., *illidere of impingere alqd alci rei*; tegen elkaar s., *collidere* (b.v. *mare navigia* Curt.); iem. uit iets s., *extrudere alqm ex alqa re*; uit een lichaam of college, *ecicere alqm* (b.v. *e senatu*; *de collegio*; verg. *senaat*); uit een bezitting, z. verdringen; iem. of iets van iets s., *detrudere, deturbare of decere alqm of alqd de alqa re*; z. verder een stoot geven 1 en de samenstt. van „stooten“; subst. het s., z. gestoot. — 2) intr. = een stoot doen, *ferire* (ook *capere cornu ferit* Verg.); (met de hoorns) *cornu petere* (Verg.); *cornibus uti* (gebruik maken van de hoorns) naar iets of iem. s., *ferire alqd*; *petere* of *appetere alqd of alqm* (met iets, *alqā re*); (toevallig) op iem. of iets s., *incidere in alqm of in alqd* (b.v. *in magnam difficultatem*; ook bij het lezen op iets s.); *offendere alqm* (b.v. *imparatum*); tegen iem. of iets s., (toevallig) *offendere alqm of alqd*; (opzettelijk) *impellere alqm of alqd* (een duw tegen iem. of iets geven); *pulsare alqd* (een stoot tegen iets geven); (met kracht of geweld) tegen iets s. (= g. worden), *illidi alci rei of ad alqd*; *affligi of allidi ad alqd* (b.v. *navis ad scopulos*); met zijn schip op of tegen de klippen s., *navem scopulis impingere*; tegen elkaar s. (= botsen), *inter se collidi of concurrere; configere*; subst. het s., *ictus inferendi ratio* (manier van stooten); door omschr.; het tegen elkaar s., z. botsing; — **end**, van stijl, *asper*; *durus*; *horridus*; adv. *aspere*; *horride*; — **orig**, *petulus*.

stop, *obturamentum*; *operculum* (deksel); *cortex* (kurk); verg. prop. — **lap**, ss. in een vers, *inania quaedam verba quasi complementa numerorum*; dat is een s. van hem, *id verbum semper in ore habet*; — **pel**,

stipula; — **pelig**, *hirsutus*; — **pen**, = dichtstoppen, *obturare* (b.v. *foramina*); *obstruere* (*alqd*; *alqd alqā re*); = volstoppen, *farcire* (b.v. *pulvinus rosā fartus*); verg. instoppen; iem. of iets in iets s., *farcire alqd in alqd* (b.v. *lignum totum in gulam* Sen.; *in os farciri pannos imperavit* Sen.); *condere alqm of alqd in alqd*; iem. in de doos s., *alqm in carcerem compingere* (Plaut.); (dicht oopen) s., *confercire* (b.v. *urbani et agrestis confertus in arcta tecta* Liv.); *compingere* (b.v. *militēs in tecta Gallorum*); intr. = ophouden, *inhibere* (b.v. *cum inhibere essent remiges iussi*); — **woord**, z. stoplap.

stor-en, 1) iets s., *turbare*, con- of *perturbare alqd* (verstoren); *interrumpere alqd* (b.v. *ordinem; somnum*); *interpellare alqd* (b.v. *ordinem comitiorum*); *dirimere* (b.v. *sermonem*); iem. s., *interpellare alqm*; door iets in zijn vreugde g. worden, *ne of quominus pertrahatur gaudio interpellatur alqs alqā re*; z. verder hinderen; belemmeren; storend bezoek, z. ontijdig bezoek 2; abs. *incommode venire*. — 2) zich aan iem. of iets s., *curare alqd of alqm*; *respicere alqm of alqd* (omkijken naar); *rationem habere alcivus of alcivus rei* (rekening houden met); *moveri of commoveri alqā re*; zich aan de praatjes der menschen s., *alqd famae dare*; z. verder geven 2 b; — **ing**, *interpellatio*; s. in iets teweegbrengen, *interpellare alqd*; z. verder stoornis; verstoren.

storm, 1) eig. *tempestas* (alg.); *procella* (orkaan); *hiems* (s. op zee); spreekw. een s. in een glas water, *fluctus in simpulo* (*excitabat fluctus in s.*, *ad dicitur* Cic.); — 2) overdr. *tempestas* of *procella*; staatkundige of politieke ss., *procellae rei publicae*; *turbines rei p.* (b.v. *in maximis turbis r. p.*); *turbulentia in civitate* *tempestates*; *turbulenta tempora*; *fluctus civiles*; de s. der hartstochten, *impetus cupiditatum*; is bedáard, *libido condesit*; (mil.) s. loopen, *impetum facere*; de soldaten doen s. loopen, *militēs ad urbem oppugnandam admovere*; s. loopen op de stad, *urbem vi adoriri of oppugnare*; — **aanval**, *impetus of i. et cursus*; — **achtig**, 1) eig. *procellosus* (b.v. *mare*; ver); s. zee (in één enkel geval), *mare vi ventorum agitatum atque turbatum*; s. jaargetide, *hiems*; s. weer, *tempestas turbida of turbulenta* (alg.); *hiems* (op zee); bij s. weer, ook *turbatio* *caelo* (Suet.); wij hadden s. weer, *tempestate turbulentā uti sumus*; de zee begon s. te worden, *mare coepit horrescere*; *mare ventis saevire coepit* (Sall.). — 2) overdr. *turbulentus* (b.v. *contio*; *in civitate tempestates*); *tumultuosus* (b.v. *contio*; *vita*); *rapidus* (b.v. *cursus*); *violentus* (b.v. *impetivus*); *vehemens of magnus* (b.v. *clamor*); s. bijval, z. bijvalskreet (luide bb.); — **dak**, *testudo*; — **en**, 1) eig. het s., *ventus saevit*; op zee, *mare vi ventorum saevit* of *agitatur atque turbatur*; subst. het s., *venti violentia*. — 2) overdr. z. aanstormen; binnenstormen; uitstormen; — **en**, **derhand**, *vi of per vim* (b.v. *expugnare oppidum*); *vi atque armis* (b.v. *capere urbem*); — **hoed**, *cassis*; — **ladder**, *scalae*; ss. tegen den muur zetten, *scalas moenibus admovere of applicare*; — **loopen**, z. storm

loopen 2; —**pas**, *plenus gradus*; *cursum properum* of *magnus*; in den s., *magno cursu concitatus*; tegen den vijand aan- of oprukken, *magno cursu ferri in hostem* (van de soldaten); *aciem instructam pleno gradu* of *magno cursu* in hostem *inducere* (van den veldheer); tegen het kamp der vijanden, *pleno gradu* of *magno cursu ad castra hostium contendere*; —**ram**, *aries*; den s. doen werken, *arietem moenibus ad-movere* (verg. *jammelen*); —**weer**, z. stormachtig weer 1; —**wind**, *procella*; *ventus procellosus* (Liv.); *turbo* (wervel-wind).

stort-bui, z. plasregen; —**en**, I tr. 1) = met kracht, vaart enz. werpen a) iem of iets, *praecipitare*, *deicere* of *deturbare alqm* of *alqd* (van iets, de of ex *alga* re; in iets, in *alqd*); overdr. z. ongeluk enz.; geld s., *deferre pecuniam*; z. verder betalen 1; afdragen. — b) reflex. se *praecipitare* of se *deicere* (de of ex *alga* re; in *alqd*; over iets heen, *super alqd*); se *abiceere* (b.v. *e muro in mare*); zich in of op iem. of iets s., se *inicare* (b.v. in *hostes*; in *ignem*); se *immittere* (b.v. in *hostes*); se *inferre* (b.v. in *periculum capitis*; *alci*, b.v. *velut stupentibus metu Romanis* Liv.); *ruere* (b.v. in *annem*, in *naves* enz., Liv.); zich in gevaaren s., *periculis se offerre*; zich op iem., z. ook aanstormen; zich s. (van rivieren), *praecipitare* (b.v. *Fibrenus in Lirem*; *Nilus ex montibus*); z. ook zich uitstorten; zich uit iets s., se *deicere* (b.v. *ex castris*; *ex oppido*); verg. ook uitstorten. — 2) = gieten 1; z. ook traan (tt. storten). — II) intr. *ruere*; *corruiere* of *concidere* (nederstorten); *praecipitare* (in *alqd*); uit den wagen s., *curru excuti*; in een hinderlaag s., in *insidias praecipitari* (Liv.); z. verder vallen 1; zich storten I 1 b; ook de samenstt. van „storten” —**ing**, door omschr.; z. ook bloedstorting; = betaling; —**regen**, —**en**, z. plasregen, —**en**; —**vloed**, *torrens* (ook overdr., b.v. *verborum* Quint.).

stotter-aar, —**en**, z. stamelaar, —**en**. **stout**, *audax* (van perss. en zaken, in goeden en slechten zin; ook overdr., b.v. *verba audacia*, *audacior hyperbole* Quint.); *audens* (van perss., in goeden zin; tegenst. *ignarus* Tac.; ook overdr. b.v. *nonne his audientior et excelsior Aeschines* Quint.); *liber* (vrijmoedig; van perss. en zaken, in goeden zin); *confidens* (driest; van perss.); een s. plan of besluit, *consilium audax* of *audaciae plenum*; een te s. taal spreken, *liberius loqui*; te ss. uitdrukkingen gebruiken (van een schrijver), *exultare verborum audacia*; iets overtrefft mijn stoutste wenschen, *alqd ne optare quidem audeo*; het scheen ons een bijna te s. wensch, *vix optandum nobis videbatur* (met *ut* en conl.); hij was zoo s. te, z. zich vermeten 1; adv. *audacter*; *audenter* (Tac.); *libere*; *confidenter*; ook = ondeugend; —**heid**, *audacia*, *audentia* of *confidentia* (voor het verschil z. stout); de s. hebben te, z. zich vermeten 1; ook = ondeugendheid; —**moedig**, —**heid**, z. stout, —**heid**.

stoven, *lente* of *lento igni coquere* (*alqd* Plin.); door de zon gestoofd, *coctus* (b.v. *poma*).

straal, *radius*; bij de eerste ss. van de zon, *prima luce*; overdr. z. hoop 1.

straat, *via*; *platea*; *vicus*; *iter* (Liv.); op s., in *publico* (op de vraag „waarheen” in *publicum*); iets op s. vinden, van de s. op-
—**apen**, *alqd abiectione tollere*; op s. komen, zich op s. vertoonen, in *publicum prodire*; vliegen of snellen, in *publicum procurrare*, *evolare* of *se proripere*; iem. op de s. werpen, *alqm in viam extrudere et eicere*; iets, *alqd in publicum abicere*; z. ook straatweg; zeestraat; —**je**, *angiportum* of —**us**;
—**roof**, *latrocinium*; s. plegen, *latrocinari*; *latrocinium facere*; —**roover**, *latro*; —**roo-verij**, z. roof; —**schender**, *grassator*; —**schenderij**, *grassatura* (Suet.); s. plegen, *grassari*; —**slijper**, *ambulator* (Cato.); *subbasilicanus* (Plaut.); *subrostranus*; —**steen**, *silex*; —**weg**, *via strata* (geplaveide weg, Liv.); *via*.

straf, I) adi. *astrichus*; *contentus*; overdr. *acerbus*. — 2) subst. *poena*; *noxa*; *supplicium* (vooral doodstraf); *piaculum* (voor heiligschennis); *animadversio* (bestraffing, terechtwijzing); *castigatio* (kastijding); s. opleggen, s. ondergaan of ontvangen (= gestraft worden); z. straffen 1; zijn s. ontvangen, *poenas* (per)solvere; er zonder s. afkomen, zonder s. van iets afkomen, *impunitatem adipisci*, *impune ferre*; zijn verdiende s. hebben, *meritam poenam* of *meritas poenas habere* (ook a *dis*); s. bepalen voor iem., *poenam* of *supplicium constituere alci* of *in alqm*; s. op iets zetten, *poenam constituere* of *proponere alci rei*; met bedreiging van zware s., *gravi poena proposita*; er staat s. op iets, *poena alci rei proposita est*; iets op s. des doods verbieden, *capite sancire alqd*; tot s. voor, pro met abl. (b.v. *pro scelere*); in *poenam* (b.v. *foederis rupti* Liv.); —**baar**, (van zaken) *cui poena proposita est*; *animadvertendus*; (van zaken en perss.) *poena*; *supplicio*, *animadversione* of *castigatione dignus*; —**baarheid**, door omschr., b.v. wie ziet de s. hiervan niet in, *quis non videt hoc poena dignum esse*; —**be-paling**, (in een wet), *sanctio*; —**feloos**, *impunitus*; *poena vacuus*; adv. *impune*; —**feloosheid**, *impunitas*; *genietenv. habere*; voor iets, *alcus rei*; iem. officieel s. beloven, *fidem*, *publicam alci dare*; —**fen**, I) iem., *punire alqm*; *poena* of *supplicio afficere alqm*; *poenas ab alqo re* of *expetere* (voor iets, *alcus rei*); *vindicare* of *animadvertere in alqm*; *castigare alqm*; iem. met iets s., *multare alqm alqd re* (b.v. *exilio*; *morte*); iem. met het verlies van iets s., *multare alqm alqd re* (b.v. *Antiochum Asia*); iem. met den dood of met het verlies van het leven s., ook *supplicium sumere de* of *ex alqo*; *supplicio* of *capitis s. afficere alqm*; iem. zwaar of streng s., *gravi poena* of *supplicio afficere alqm*; gestraft worden, ook *poenas dare* (door iem., *alci*); *poenas solvere*, *pendere* of (sterker) *persolvere* (door iem., *alci*); voor iets, *alcus rei*; *plecti* (wegens iets, *alqd re*); met den dood g. worden, *morte multari*; *supplicio* of *capitis s. affici*; *capite poenas solvere*. — 2) iets s., *punire alqd*; *ulcisci alqd* (wraak nemen voor); *poenas sumere pro alqo re*; *alqd vindicare* of *persequi*. — 3) subst. het s., *animadversio*; *castigatio* door omschr.; —**fer**, *vinde*; —**ge-**

richt, *supplicium*; s. Gods, s. a deo of divinitus immissum; —**oefening**, *animadversio*; *supplicium*; —**plaats**, *locus supplicii*; *supplicium* (b.v. *alqm ducere ad s.*); —**pre-dicatie**, *verborum castigatio*; een s. tegen iem. houden, *alqm verbis castigare*; —**recht**, *poenae ius*; *coërcitio*; = crimineel recht, *ius publicum*; —**waardig**, z. baar.

strak, *strictus*; *contentus*; ss. oogen, s. blik, *rigentes oculi* (Plin.); *immutus vultus* (Tac.); iem. s. aanzien, z. aanstaren; s. aantrekken, z. aanhalen 1; ook = stijf; —**heid**, door omschr.

straks, *iam*; (= daar even) *modo*.

stral-en, *radiare*; = schitteren, vonkelen, *fulgere*; *micare*; zijn gezicht s. van vreugde, *est vultu hilari atque laeto*; —**end**, *radiatus* (b.v. sol); —**enkrans**, *radiata corona* (Suet.); *radii aurati* (Verg.); *nimbus* (Eecl.); —**ing**, *radiatio* (Plin.); verg. glans.

stram, —**heid**, z. stijf, —heid.

strand, *litus*; een schip op het s. zetten, z. op hetland doen loopen 1; op het s. loopen, s. stranden; (van de zee) iets op het s. werpen, *deferre alqd in terram*; —**bewoner**, z. kustbewoner; —**en**, *in litus elci* (ook alleen e., b.v. *classis ad Baleares*; ook van perss.); *in litus elidi* (b.v. *naves*); *terrae inferri* (b.v. *naves* Liv.); *navfragium facere* (schipbreuk lijden); —**ing**, *navfragium* (schipbreuk); door omschr.

strat-eeg, *praetor*; —**egle**, z. krijgskunde; —**egisch**, om ss. redenen, *propter rationem belli*.

streek, 1) = handeling, *factus*; slimme of listige s., *dolus*; *fraus*; *ars*; *machina*; gemeene s., *malitiosus factum*; een domme s., *stulte factum*; begaan, *per imprudentiam labi*; domme ss., *stultitiae*; *ineptiae*; veel domme ss. begaan, *multa stulte facere*; een dolle s., *insanum factum*; dolle ss., *insaniae*; *dementiae*; begaan, *insanire*; schelmsche s., *furtum*; wonderlijke ss., *mira* (pl.); iem. met ss., *veterator*; *homo fallax* of *malitiosus*. — 2) = haal, *linea*; *lineamentum*; een s. doen, *lineam ducere* of (schrijvend) *scribere*; = koers 1; overdr. van s., z. ongesteld; van zijn stuk 3; weer op s. komen, *vires recipere*; verg. herstellen 3; bekomen 2 b; iems maag is van s., *marcel alcius stomachus* (b.v. *marcente adhuc stomacho pridiani cibi onere* Suet.). — 3) = plaats, deel, locus; regio; pars; tractus (b.v. *in eo tractu oppidi*); door het neutr. van een adl., b.v. de naastbijgelegen ss., *proxima*.

streeel-en, *mulcere* (alqd); *permulcere* (b.v. *alcus barbam*); verg. liefkozen; overdr. *quasi titillare* (b.v. *voluptas sensus*); *blandiri* (b.v. *voluptas sensibus nostris*); de ooren s., *aures voluptate permulcere*; door iets, *aures alqd re p.*; —**end**, *suavis*; *dulcis*; het s. van iets, *suavitas* of *dulcedo alcius rei*; —**ing**, door onschr.; overdr. *quasi titillatio*.

streep, *linea*; een s. trekken, *lineam ducere*; een s. door iets halen, z. doorschrappen; spreekw. iem. een s. door de rekening halen, *conturbare alci rationes omnes*; *spem praedicare alci*; —**je**, *lineola*; apex (lengte teeken, Gramm.); overdr. hij heeft een s. voor, *illi indulgent praecipue*; bij ons, *illi indulgemus p.* **strekken**, 1) eig. *tendere* (b.v. *manus ad caelum*). — 2) overdr. = toereikend zijn;

s. tot, z. dienen tot 3; iem. tot lof enz. s., *alci laudi* enz. *esse*; iets s. iem. tot nadeel, *redding* enz., ook alqd *alci detrimentum*, *salutem* enz. *affert*; —**king**, *ratio* (b.v. *una in causis ratio quaedam eius orationis quae...*); *consilium* (bedoeling); wat is de s. dezer woorden, *quo haec spectat oratio*; andere dingen die dezelfde s. hebben of van dezelfde s., *alia eodem pertinentia*; een verre, de verste s. hebben, *late, latissime patere*. **strem-men**, 1) eig. = stollen; = doen stollen, *coagulare* (b.v. *lac* Plin.); *congelare* (b.v. *lac* Col.); subst. het s., *coagulatio* (b.v. *lactis* Plin.); door omschr. — 2) overdr. de toevoer is g., *commeatu interclusus est*; *commeatu nos intercluserunt*; z. verder stilstaan; —**ming**, door omschr.; —**sel**, *coagulum*.

streng, 1) adl. a) van het weer, *durus* (b.v. *anni tempus*); *asper* of *gravis* (b.v. *hiems*); *acerbus* (b.v. *frigus*); minder s. koude, *frigora remissiora*; toen de winter minder s. werd, *mitescere hieme* (Liv.). — b) = strikt, nauwgezet, *accuratus* (van zaken); s. plichtsbetrachting, *religio officii*; s. in de betrachtung van zijn plicht, *diligens officii*; ss. bewakers van een wet, *legis alcius severi custodes*; volgens s. recht, *summo iure*; in den s. zin van het woord, *proprie verque*; adv. *diligenter*; *restrict* (b.v. *alqd observare*); *severe* (b.v. *ita graviter et s. voluptatem secernit a bono*); s. overeenkomstig de waarheid, *verissimus* (adv. -e); s. genomen, *proprie*; *si verum quaerimus*; het s. nemen, z. het nauw nemen 1; in 't bijz. s. tegenover zichzelf (met het oog op levenswijze), *durus*; *asper*; *austerus*; s. levenswijze, *duritia*; de s. levenswijze der Stoïcijnen, *asperitas Stoicorum*; adv. *duriter* (b.v. *parce ac duriter vitam agere* Ter.); *austere* (b.v. *a. et Stoice*); s. wat gedrag tegenover anderen of oordeel betreft, *severus* (b.v. *pater*); *iudex*; *in iudicando*; *iudicia*; *disciplina*; *imperium*; *vultus*; tegen iem., *in alqm*; *acer* (b.v. *aestimator*; *supplicium*; *lex acerrima*); *gravis* (b.v. *sententia*; *edictum*; *imperium*; *poena*); onverbiddelijk s. zijn tegen zichzelf en anderen, *sibi aliisque nullius unquam delicti gratiam facere* (Sall.); een te s. critiek op zichzelf oefenen, *nimium inquire in se* (van een redenaar); adv. *severe* (b.v. *adhibere alqm*); *graviter* (b.v. *iudicare de alqo*); *acerbe* (b.v. *facere*); verg. ook hard 2 en de woorden, waarmee „streng” verbonden wordt. — 2) subst. z. koord; (= trekkeep) *lorum* (Cato); —**elen**, *nectere* (alqd); z. verder de samenstt.; —**heid**, 1) van het weer, *asperitas* (b.v. *frigoris*); *saevitia* (b.v. *hiemis*); *vis* (b.v. *frigoris*). — 2) = striktheid, nauwgezetheid, *diligentia*; s. in de betrachtung van zijn plicht, *religio officii*; in 't bijz. s. tegenover zichzelf (met het oog op levenswijze), *duritia*; *asperitas* (b.v. *Stoicorum*); s. wat gedrag tegenover anderen of oordeel betreft, *severitas* (b.v. *iudicis*; *iudiciorum*; *ensoria*); *acertitas* (vooral te groote s.; bij iets, *alcus rei*, b.v. *delectus*); *saevitia* (hardvochtige s.); onverbiddelijke s., *severitas inexorabilis*; met s. te werk gaan, s. gebruiken, *severitatem adhibere*; met de grootste, *in summa severitate versari*; met s. te werk gaan met betrekking tot iem.,

severitatem adhibere in algo (b.v. *illam s. in eo filio*); te groote of onverbiddelijke s. tegen iem., *sacritiam adhibere in alqm* (b.v. *in servum*); *gravissime consulere in alqm*; verg. ook optreden i. b.

streven, 1) ww. naar iets s., *niti ad alqd* (b.v. *ad gloriam*; *animus ad immortalitatem*); *expetere alqd* (b.v. *gloriam*; *laudem*; *nihil in vita magno opere*); *studere alci rei* (b.v. *laudi*; *novis rebus*); *persequi alqd* (b.v. *suavitatem in vocibus*); *sequi* (b.v. *rei difficultatis facultatem*); *servire* of *inservire alci rei* (b.v. *gloriae honoribus*); *affectare alqd*; (b.v. *regnum*); *querere* (b.v. *dominationem*); z. verder najagen 2; zoeken 2; er naar s. dat of te, *niti of eniti ut* (dat niet, niet te, ne) met coni.; *id studere of agere ut* (ne); met inspanning van alle krachten, *omni ope atque opera of omni virium contentione niti of eniti ut* (ne); z. ook zich inspannen 2; moeite doen; naar iets hoogens s., z. naar een hooger doel streven 2; de ziel s. naar hogere sferen, *animus superiora capessit of petit*; iem. op zijde s., *aemulari alqm*. — 2) subst. het s. naar iets, *appetitus* (b.v. *laudis et honestatis*; *alieni*); *consectatio* (b.v. *concinnitatis*); *studium alcius rei*; zijn s. ergens op richten, z. naar iets streven 1; iems geheele s. is daarop g. dat, *id contendere et laborare ut* met coni.; — **er**, *homo ambitiosus*.

striem, *vibex*; *verberis nota*; *cicatrix* (litteken).

strik, eig. *laqueus* (strop; poët. ook vogelstrik enz.; een s. zetten of spannen, *laqueum ponere*); *pedica* (s. om een dier in te vangen); *nodus* (knoop); *taenia* (lint); overdr. *laqueus*; iem. ss. spannen, *laqueos ponere of disponere alci* (Ov.); *insidiarum tendere, parare of facere alci*; in de ss. vallen, *in laqueos cadere* (Ov.) of *incidere* (ook *alcus Quint.*); zij vallen in hun eigen ss., *in laqueos quos posuere cadunt* (Ov.); in ss. verward raken, *in laqueos se induere*; in lems ss., *irretiri laqueis alcus*; z. ook net 1; — **ken**, *nectere* (alqd); = met een strik vangen, *laqueo capere* (poët.; b.v. *leporem*).

strikt, z. nauwgezet; nauwkeurig; stipt; s. genomen, *si verum querimus*; z. ook beschouwen 2 (wel beschouwd); — **heid**, z. nauwgezetheid.

strikvraag, *captiosa interrogatio*; een s. doen, *captiose interrogare*.

stroef, *asper* (eig. en overdr.); *austerus* (onvriendelijk); *importunus* (stuursch); adv. *aspere*; *austere*; *importune*; — **heid**, *asperitas* (eig. en overdr.); *austeritas* (onvriendelijkheid); *importunitas* (stuurscheid).

stronk, *caulis*; *thyrus* (Suet.).

stroo, *stramentum*; s. halen, *stramentari* (Hyg.); — **dak**, een hut met een s., *casa stramento arido tecta* (Liv.); — **halm**, *culmus*; *stipula*; spreekw. zich aan een s. vasthouden, *spinus tenere* (b.v. *qui a torrente raptus s. tenet Sen.*); — **hut**, *casa stramenticia* (Auct. b. Hisp.) = een hut met een stroodak.

strooien, 1) adi. *stramenticius* (Auct. b. Hisp.). — 2) ww. *spargere* (iets of met iets, alqd); bloemen op iems graf s., *alcus sepulcrum floribus ornare*; bloemen voor

iem. s., *alci flores sternere*; met zijn geld s., *spargere sua* (Hor.); z. ook bestrooien; instrooien.

strook, *clavus* (aan de tunica); *instita* (aan de stola); een s. papier, *scidula*; een s. land, *lacinia* (Plin.); — **en**, z. overeenstemmen; het s. met iems waardigheid, *alcus dignitatis est* (met inf.); niet strookend met iets, ook *alienus ab alq. re* (b.v. *dignitate*); *indignus alq. re* (b.v. *voz maiestate*).

stroom, 1) = *strooming*, *flumen*; *cursus*; sterke s., *vis atque impetus* (b.v. *fluminis*); *aestus* (b.v. *tres naves in fretum avertit aestus Liv.*); een snellen s. hebben, *rapido cursu ferri*; met den s. mee, *secundo flumine of amne*; *secundā aquā*; drijven, z. afdrijven 2; tegen den s. op, *adverso flumine*; tegen den s. opvaren, *adverso flumine subire* (Liv.); overdr. tegen den s. op, *adverso flumine* (Front.); tegen den s. opzwemmen, *dirigere brachia contra torrentem* (Liv.); verg. oproeien; de s. des tijds, *tempus of cursus temporis*. — 2) = rivier, *flumen*; *fluvius*; *amnis*; *torrens* (bergstroom); overdr. een s. van holle klanken, *flumen of turba inanum verborum*; met een s. van woorden, *multis verbis*; verg. stortvloed; een s. van tranen, *vis lacrimarum* (verg. traan); ss. bloeds, *rivi sanguinis* (Liv.); daar zal uw bloed in ss. vloeien, *is locus sanguine vestro imundabitur* (Liv.); — **afwaarts**, z. met den stroom mee 1.

stroomat, *storia*.

stroom-en, eig. *fluere*; *ferri* (snel s.); uit iets s., z. uitstroomen; in iets s., z. zich uitstorten in; stroomend water, *aqua viva*; (van een rivier) *flumen vivum*; (van een bron) *aqua perennis of iugis*; overdr. ergens heen s., z. samenstroomen; het geheele huis s. van bloed *tota domus sanguine redundat*; verg. vloeien; — **god**, *deus fluvialis*; — **ing**, z. stroom 1; — **nymf**, *naias of naiis* (poët.); — **opwaarts**, z. tegen den stroom op 1; — **richting**, *cursus fluminis*; natuurlijke s., *natura fluminis*.

stroomswijze, overdr. s. tranen vergieten, z. traan (een stroom van tt. vergieten).

stroom-en, tr. *stringere* (b.v. *tunicam a pectore*); = villen; intr. van soldaten, *praedari*; *palari per agros praedandi causā*; verg. een strooptocht doen; — **er**, *praedator* (buitmaker); — **erij**, *praedatio*; — **tocht**, *excursio*; *incursio*; een s. in het gebied der vijanden, *i. in fines hostium facta*; een s. doen *excursionem facere*; ergens, *excursionem of incursionem facere* (b.v. *in fines hostium*); *incursare* (b.v. *agros Romanos Liv.*).

strop, *laqueus*; *restis*; — **das**, *focale*.

strophe, *strophā* (Macrobr.).

strot, *fauces* (pl.); verg. keel; — **ten-hoofd**, *frumen* (Donat.).

strabelling, *difficultas*; *molestia*.

struik, *frutex*; — **elblok**, *impedimentum*; een s. zijn (voor iem.), *(alc) impedimento esse*; — **elen**, eig. *pedem offendere*; verg. uitglijden; overdr. *labi of peccare*; — **eling**, *offensio pedis*; *prolapsio*; *lapsus*; overdr. *lapsus of peccatum*; — **gewas**, *fruticetum* of *dumetum* (kreupelhout);

frutices of *virgulta* (struiken); —**roover**, *latro*; —**rooverij**, *latrocinium*.
struis, —**vogel**, *struthocamelus*.
struweelen, *frutices*.

strijd, 1) met de wapens enz., *pugna* (oorsprk. vuistgevecht, vervolgens elk gevecht tusschen twee perss. of legers); *proelium* (treffen); *certamen* (eig. wedstrijd); *acies* (veldslag); *contentio* (ingespannen strijd); *dimicatio* (worsteling); *bellum* (oorlog; b.v. ten s. trekken, *ad bellum proficisci*); z. verder slag i.c. — 2) met woorden, *concertatio*; *contentio*; *certamen*; *controversia* (geschild); s. met iem. voeren, *est alci cum algo certatio*, *contentio*, *certamen* of *controversia*; *habere controversiam* of *contentionem cum algo*; over het koningschap, ook *regni certamine ambigere* (Liv.); verg. strijden 2; z. verder dispuut; woordenstrijd; twist; geschild; proces. — 3) overdr. *pugna*; = conflict; zij hadden geloofd dat dat veel s. zou kosten, *quam rem magni certaminis futuram crediderant* (Liv.); het heeft mij veel s. gekost te, *vix a me of ab animo meo impetrare potui ut met conl.*; in s. met, *contra* met acc. (b.v. *auspicio*; *legem*); z. verder tegen 1 b; strijdig; in s. zijn met iets., ook *abhorreere ab alga re*; *discrepare cum of ab alga re*; *alienum esse ab alga re* of *alci rei*; met elkaar, *dissidere of discrepare inter se*; *abhorreere inter se* (b.v. *orationes* Liv.); verg. strijden 3; met zichzelf, *secum pugnare*; *sibi repugnare*; vab perss., z. zich zelf tegenspreken 2; om s., *certatim*; elkaar om s. beleefdheden of diensten bewijzen, *officiis certare inter se*; —**baar**, *bellicosus*; *fortis*; *ferox*; *qui arma ferre potest* (verg. weerbaar); —**baarheid**, *fortitudo*; *ferocia*; —**bijsl**, *bipennis*; —**en**, 1) met de wapens enz., *pugnare* (cum algo; pro alga re; ook overdr. = zich inspannen, b.v. daarvoor s. dat, p. of id p. ut met conl.); *proeliari* (een gevecht leveren; cum algo); *certare* (eig. wedijveren; armis cum algo; ook de imperio cum algo); *contendere* (ingespannen s.; cum algo; bello, armis of proelio cum algo; armis contra alqm; ook de principatu inter se); *confligere* (samenbotsen; proelio; armis; classe; cum algo of acie cum algo); *dimicare* (kampen; cum algo; pro alga re; de imperio); *decernere* (b.v. armis; ferro; acie); (op leven en dood, *depugnare* (abs. en cum algo); *decertare* (abs.; proelio of armis; cum algo); z. ook slag leveren i.c. — 2) met woorden, *pugnare* (cum algo; de alga re); *proeliari* (abs.); *certare* (verbis); *concertare* (cum algo de alga re); *contendere* (b.v. verbis; cum algo de alga re); z. ook disputeeren; een woordenwisseling hebben; twisten; een geschil hebben met iem. voor de rechtbank s., *certare* (b.v. inter se); (om het bezit van iets) *ambigere* (de alga re, b.v. de hereditate); z. verder procederen. — 3) overdr. met iets te s. hebben, z. worstelen 2; met of tegen iets s., *repugnare* (alci rei); *pugnare* (cum alga re); *confligere* (cum alga re, b.v. copia cum egestate); *inimicum esse alci rei* (b.v. haec verecundiae); met elkaar, *inter se repugnare* of *pugnare*; z. verder in strijd zijn met 3; —**er**, *pugnator*; *propugnator* (vooral op wallen of schepen);

ss., ook *pugnantes*; overdr. s. voor iets, z. kampioen; —**genoot**, z. krijgsmakker; —**gewoel**, z. krijgsgewoel; —**ig**, s. met iets, *abhorrens ab alga re*; *alienus ab alga re* of *alci rei*; *inimicus alci rei*; s. zijn met iets, z. in strijd zijn met iets 3. **strijd-krachten**, z. krijgsmacht; de s. aan beide zijden gelijk maken, *aequare pugnam of certamen*; —**lust**, *pugnandi studium*, *alacritas of cupiditas*; *pugnandi of certaminis ardor*; (= lust om met woorden te strijden) *alacritas ad litigandum*; vol s., = —**lustig**, *alacer* of a. ad *pugnandum*; *pugnandi of pugnae cupidus*; *bellicosus* (krijgszuchtig); (= begeerig met woorden te strijden) *alacer ad litigandum*; de soldaten nog strijdlustiger maken, *militis alacriores ad pugnandum efficere*; —**macht**, z. krijgsmacht; —**makker**, z. krijgsmakker; —**perk**, eig. = slagveld; *arena* (in het amphitheater); *palaestra* (worstelperk); in het s. brengen, *inducere* (b.v. *gladiatores*); overdr. tegen iem. in het s. treden, in *certamen* venire of *descendere cum algo*; —**ros**, *equis militaris*; —**schrift**, *libellus*; —**vaardig**, *expeditus*; z. verder slagvaardig; —**vraag**, *quaestio*; *disceptatio*; *res controversa*; *controversia*; —**wagen**, *currus bellicus*; *essedum* (Keltische); z. ook zeisenwagen.

strijk-age, z. bulging; —**elings**, z. rake; —**en**, 1) tr. = streelen; = nederhalen; iets op iets s., z. besmeren; zich het zweet van het voorhoofd s., *sudorem frontis abstergere*. — 2) intr. *ferri* (zich snel bewegen); langs iets s., *stringere alqd* (verg. scheren 2); over iets s., z. streelen; de wind s. door een plaats, *ventus alqm locum perflat*; met iets gaan s., *alqd auferre*.

stud-eeren, *litteris*, *philosophiae* of *artibus studere*; *liberalibus studiis operam dare*; *litteris ac studiis doctrinae deditum esse*; *philosophiae deditum esse*; in *artibus ingenitis of in litteris versari*; *studere of studiis vacare* (Suet.); *meditari of commentari* (zich voorbereiden, van den redenaar); gaan s., *ad litterarum studium se conferre*; *studiis litterarum se tradere*; onder of bij iem. s., *operam dare alci*; *audire alqm*; in iets s., *alci rei operam dare of studere*; in iets gaan s., *se conferre ad studium alcius rei*; op iets s., z. bestudeeren; gestudeerd, *litteratus*, *eruditus of doctus*; niet g., *illitteratus*, *indoctus*; subst. het s., *studia* (pl.) of *tractatio litterarum*; *litterae*; —**eerbank**, —**sofa**, *lectulus*; —**eerkamer**, *museum*; *umbraculum* (b.v. *doctrinam ex umbraculis eruditum oblique in solem atque pulverem producere*); brieven uit de s., *umbraticae litterae* (Plin. ep.); —**ent**, *scholasticus* (vooral van iem. die in de rhetorika studeert, Quint.); s. in een wetenschap, *artis alcius studiosus*; —**le**, *studia* (pl.) *doctrinae of litterarum*; *studia humanitatis et doctrinae*; liefde voor de s., *cupiditas discendi*; afkeerig van de s., *aversus a Musis*; de s. van iets, *meditatio alcius rei* (b.v. *omnium doctrinarum*); *studium alcius rei*; zijn s. van iets maken, z. zich op iets toeleggen; zijn bijzondere s., *alqd summa cura tractare*. **stug**, *contumax* (adv. aciter); ook = norsch; —**heid**, *contumacia*; ook = norschheid.

stuifmeel, pollen; pollis.

stuip, —trekking; convulsio; spasmus; ss. krigen, convelli; hebben, convulsus esse. **stuit-en**, tr. reprimere (b.v. Gallorum copias; fugam; cursum); supprimere (b.v. hostem; suppresso impetu; quaecumque missa erant ea vineis et aggere suppressa); comprimere (b.v. cuius adventus Pompeianos); tardare (alqm; alcius impetum); intr. recellere (terugstuiten); tegen of op iets s., impediri alqā re; op iem. s., incidere in alqm (b.v. agmen in praesidium; in cohortes Romanos); —end, indignus; het s. van een zaak; alcius rei indignitas.

stui-ven, tr. pulverem movere of excitare; intr. het s., pulvis oritur; —er, libella.

stuk, 1) subst. 1) = deel van een geheel, pars; ook = brok; klomp; strook; s. voor s., per partes; in ss., z. stuk; aan ss. scheuren, z. verscheuren 1; een aanzienlijk s. lands, weegs, aliquantum agri, itineris. — 2) = één enkele zaak van een geheele soort, res; caput (vooral van dieren, b.v. grex tringita caputum); staat de naam der soort er bij, dan wordt „stuk”, niet afzonderlijk vertaald, b.v. een s. geld, nummus; hout, lignum; land, ager; (klein) vee, pecus (gen. -udis); tien stuks schapen, decem oves of o. decem numero; een s. of tien, circiter decem (z. ook een vierhonderd man 2); de beste ss., optima; kleine ss., minuta; s. voor s., bij het s., z. stuks-gewijs; aan één s. of aan één s. door, z. achterelkander; uit één s., solidus; een boot uit één s., linter ex una arbore excavata; overdr. een man uit één s., vir sibi constans; (een gedicht) uit één s., ore uno fluens (Tac.); klein van s. zijn, humili esse staturā; in 't bijz. = muntstuk; muziekstuk; tooneelstuk; oorkonde; schilderij; kunstwerk; daad; op dat s., in ea re; in eo; op het s. van, z. betreffen (wat betreft). — 3) van zijn s. raken of afraken, perturbari of animo p.; de gradu deici; de statu suo of mentis deici; door iets, alqā re perturbari; iem. van zijn s. brengen, de gradu alqm depellere; perturbare of confundere alqm of alcius animum; pervertere alqm (van redenaars); alqd alqm labefactat of (sterker) percellit; iem. geheel van zijn s. brengen, alqm de statu omni deicere; zich niet van zijn s. laten brengen, mente consistere; non deici se de gradu pāi; door iets, nihil moveri alqā re; non perturbari in alga re; aequo animo alqd ferre; van zijn s. of van zijn s. gebracht, confusus of animo c.; perturbatus; geheel, vehementissime perturbatus; van zijn s. zijn, sui of animi non compotem esse; mente via constare; stijf en strak op zijn s. staan, op zijn s. blijven staan, in sententia sua pertinaciter perstare of persistere; propositum tenere (Ov.). — II) adl. fractus (gebroken).

stuka-door, tector; —doorswerk, tectorium of opus t.

stuk-brek-en, 1) tr. confringere (b.v. digitos); perfringere (doorbreken; alqd). — 2) intr. confringi; perfringi; —bijten, morsu dividere (doorbijten; alqd, b.v. adversi dentes escas); dentibus of morsu lacerare (met de tanden verscheuren; alqd); —goolen, z. smijten; —hakken, —houwen, ferro dividere (doorhakken; alqd); membratim

caedere (in stukken hakken; b.v. pisces Plin.); verg. —slaan; klein 1; —je, particula (deeltje); fragmentum parvulum of frustulum (brokje); offulla (b.v. carnis Varr.); een klein s., particula parva; een s. touw, funiculus; een s. land, agellus; een s. vleesch, caruncula (b.v. vitulina); een s. ijzer, ferrum minutum; in kleine ss. (b.v. hakken), z. klein 1 (in kk. stukken); overdr. = listige streek 1; van s. tot beetje, accuratissime; —kauwen, dentibus comminuere (alqd); commanducare [(Val. Max.); z. ook fijnkauwen]; —knagen, corrodere (b.v. scuta; librum); —krabben, z. openkrabben; —lezen, conterere legendum (b.v. librum); —loopen, lacerare (b.v. pedes); —plukken, dis- of concerpere (alqd); —scheuren, conscindere of concerpere (b.v. epistulam); —schieten, telis of tormentis discutere (alqd).

stuks-gewijs, minutatim; singillatim; carptim (Sall.); door singuli, b.v. de schapen s. verkopen, oves singulas vendere.

stuk-slaan, comminuere of truncare (b.v. statuum); contundere (b.v. alcius manus); excidere (b.v. portas); verg. verbrijzelen; —smijten, comminuere [(b.v. corticem Phaedr.); met steenen, coniecta lapidum frangere (alqd)]; —snijden, = in stukken snijden, consecare of incidere (alqd); verg. klein 1; = doorsnijden; —springen, dissilire; —stampen, conculcare (met de voeten; alqd); z. ook fijnstampen; —stooten, tr. contundere (alqd); intr. contundi; verg. —breken; —trappen, z. in-trappen; —varen, de riemen (van een schip) in het voorbijroeien s., transcurrentem remos detergere; —wrijven, at- of conterere (alqd); s. worden (van lichaams-deelen), attritu exulcerari (b.v. latera Sen.); —zagen, serā consecare (in stukken zagen; alqd); = doorzagen.

stulp, z. hut; stulp.

stumper, homo imperitus of minime utilis; een s. in iets, imperitus of ignarus alcius rei; parum versatus in alga re; een s. van een geneesheer, medicus malus; een arme s., z. drommel; —achtig, imperitus; minime utilis; malus; adv. imperite; male; —achtigheid, inscitia.

sturen, 1) tr. regere (b.v. navem); = zenden. — 2) intr. ergens heen s., z. koers zetten naar 1; abs. gubernare; subst. het s., gubernatio.

stut, fulbura; adminiculum (b.v. ipsis adminiculis prolapsis Liv.; suis viribus sine adminiculo progredi Quint.; vooral s. van een wijnstok); overdr. = steun; —ten, fulcire (alqd); (gewassen, vooral den wijnstok) pedare of adminiculare (b.v. vitem); sustinere (dragen; alqd).

stuur, gubernaculum (verg. roer); overdr. het s. kwijt zijn, z. het hoofd geheel kwijt zijn 2 c (eind); de zaken over s. brengen, res perturbare; over s. raken, perturbari (verg. van zijn stuk raken 3); —man, gubernator; rector navis; spreekw. de beste ss. staan aan wal, facile omnes, quom volemus, recta consilia aegrolis damus (Ter.; bij Liv. XLIV. 22. 14 komt de uitdrukking e terra ne gubernaverit voor); —manskunst, ars gubernandi of gubernatoris; navis regendae scientia; —pen, clavus.

stuursch, *contumax*; *importunus*; adv. *contumaciter*; *importune*; —**heid**, *contumacia*; *importunitas*.

stijf, 1 eig. *rigidus*; ook = verstijfd; s. overleid staan, *horre*; s. worden, z. verstijven. — 2) overdr. *rigidus* (b.v. beelden, *signa*); *durus* (b.v. *signa*; *poëta*; *incessus*; tegenst. *mollis*); *incompositus* (b.v. in zijn manieren, *moribus*); adv. *dure*; *duriter*; s. en strak, *perinat* (b.v. in *sententia sua perstare*); *firmissime* (b.v. beweren, *asseverare*); iem. s. aanzien, z. aanstaren; —**heid**, —**te**, *rigor*; *torpor*; overdr. door omschr., b.v. s. van manieren, *mores incompositi*; —**hoofd**, —**kop**, *homo affirmati animi*; *homo pertinax* of *pervicax*; —**hoofdig**, —**heid**, z. koppig, —**heid**.

stijg-beugel, *scansua*. (Isidor.) *stapia* (Hier.). —**en**, 1) eig. *scandere*; te paard s., z. bestijgen; het bloed s. iem. naar het hoofd, *rubor alci suffunditur* (Liv.); de wijn, *incalcere vino* (Liv.); verg. hoofd 2e; z. verder de samenstt. van „stijgen”; ook klimmen. — 2) overdr. *crecere* (b.v. *Albanus lacus*; de graanprijs, *annonia*); *augeri* (vermeerderen, toenemen; het getal s. tot, *numerus augetur ad met acc.*); z. ook toenemen; de graanprijs s., ook *annonia ingravescit*; is gestegen tot, *annonia pervenit ad* (b.v. *ad denarios quinguenos in singulos modios*); iets s. in prijs, *alqd carius fit* of *pluris venit*; den prijs doen s., z. verhoogen 2; in aanzien s., in altooren locum of *ad maiorem dignitatem pervenire*; *crecere* (over iets, *alqd re*; bij iem., *apud alqm*; ten koste van iem., *ex alqd*; ook *ex re publica*); hoog s., *magnos honores consequi*; *ad summum*; *honores pervenire*; zoo hoog s., ook *ad tantum fastigi ventre*; subst. het s., *scansio* (ook *sonorum Vitr.*); *ascensus* (het opstijgen); door omschr., —**ing**, z. het stijgen; overdr. *incrementum*.

stijl, 1) = post 1. — 2) a) alg. *genus*; *ratio*. — b) = schrijffrant, *dicendi* of *scribendi* *genus*; *scripturae genus*; *oratio*; *elocutio*; *sermo*; *sonus* (b.v. *unus enim s. est totius orationis et idem*); *stilus* (Plin. ep.); de s. is de mensch, *qualis est ipse homo, talis eius oratio est*; de eenvoudige s., *genus of dicendi g. tenue, humile of subtile*; de verheven, s., *amplum of magnificum dicendi genus*; *grandis oratio*; de gemengde s., *mediocre of medium dicendi genus*; een werk in Xenophon's s. geschreven, *liber conscriptus Xenophonte genere sermonis*. — c) = bouwstijl; —**leer**, *bene dicendi* of *scribendi praecepta* (pl.); *elocutionis ratio*; —**oefening**, *scriptio*; *stilus*; —**soort**, *dicendi genus*; *dictio*.

stijven, overdr. zijn kas s., *pecuniam augere*; iem. in iets s., *confirmare alqd alcius* (b.v. *opinionem*); *affirmare alqd alci* (b.v. *ea res Trojanis spem met gen. gerund. Liv.*); *incitare alqd alcius* (b.v. *stultas cogitationes barbarorum*); *augere alqd alcius* (b.v. *alcus suspicionem of dementia*).

subaltern, *inferioris ordinis of loci*; ss. burgerlijke ambtenaren, *magistratus minores*.

subiet, z. oognebbelijk.

sub-ject, *subiectum* (Gramm.). —**jeetief**, door omschr., b.v. dit alles is s., *haec omnia in opinione posita sunt*; de schrijver geeft

een s. voorstelling van de zaak, *suam de re opinionem scriptor immisceet of nimis i.*; zij houden dat voor ss., niet voor objectieve begrippen, *ea in opinione existimant, non in natura posita esse*; mijn s. gevoel, *meus ipsius sensus*; s. overtuiging, *privata persuasio*; s. meening, *opinio*; naar mijn s. oordeel, *meo quidem iudicio*; *quantum equidem iudicare possum*; s. neiging *voluntas*; „religio” heeft nu eens objectieve, dan weer s. beteekenis, *religio tum ad rem, tum ad hominem refertur of tum rei, tum hominis est*.

subliem, *divinus*.

sub-ordinat, *modestia*; gebrek aan s., *immodestia*; —**sidië**, *stipendium* (Col.); —**stantie**, *natura*; *corpus*; *pars*; *substantia* (Sen.); —**stittueren**, z. in de plaats stellen 2a; —**stittut**, z. plaatsvervanger.

suc-ces, *successus* (Liv.); met s. bekroond worden, *habere fortunam* (Liv.); verg. gevolg 2b; uitslag 1; —**cessie**, *successio*; —**cessievèlijk**, *gradibus*; *gradatim*; *deinceps*.

suf, *hebes of tardus*; *somniculosus* (b.v. *senectus*; adv. -e, b.v. *agere*); nog s. van den slaap, *torpidus somno*; —**fen**, *dormitare*; —**fer**, *homo tardus*; h. *somniculosus*; —**heid**, *ingenium hebes*; *ingenit tarditas*; *veternus* (slaperigheid); *dehincratio senilis* (kindschheid).

suiker, *saccharon* (Plin.); —**bakker**, z. banketbakker; —**werk**, *dulcia* (pl.); verg. banket; —**zoet**, *dulcissimus*; verg. honigzoet.

sui-zebollen, z. duizelen; —**zen**, *susurrare* (b.v. *ventus poet.*); z. verder snorren; tuiten; subst. het s., z. gesuis; —**zing**, z. gesuis.

sujet, een gemeen s., *homo sordidissimus*; dat liederlijk s., *caenum illud ac labes*.

sukkel enz., z. stumper enz.; —**en**, *langue*; lang s., *diutius in morbo trahere* (Cels.); hij heeft altijd g., *is semper infirmus alque etiam aegra valetudine fuit*; —**end**, s. zijn, z. sukkelen.

sul, *homo fatuus of stultus*; *vervex* (Plaut.); *baro*; —**len**, z. glijden.

suppleeren enz., z. aanvullen enz.

suprematie, *principatus*.

sur-rogaat, een s. voor iets zijn, als s. voor iets dienen, *pro alga re esse*; dit dient hun als s. voor brood, *hoc panis vice utuntur*; —**seance**, *prorogatio*; *prolatio*.

sussen, z. bedaren 1.

stijpelen, *percolari* (b.v. *umor per terras Lucr.*).

sykophant, *sycophanta* (Com.).

syl-labe, *syllaba*; —**logisme**, *sylogismus* (Quint.); *ratiocinatio*; *collectio*; verg. sluitrede; —**logistisch**, *sylogisticus* (adv. -e); *ratiocinativus*.

sym-bool, —**bolisch**, z. zinnebeeld, —beeldig; —**metrie**, *convenientia*; *congruentia*; *ratio*; *symmetria* (= *commensus Vitr.*); de s. van het menschelijk lichaam, *apta membrorum compositio*; er is s. in dit werk, *inter se omnes partes huius operis consentiunt*; volkomen s., *convenientia partium*; (in zinbouw enz.) *concinntas*; er is s. in de woordschikking, *verba verbis quasi demensa et paria respondent*; —**metrisch**,

conveniens; symmetros (Vitr.); opdat alles geheel: zij, *ut omnia omnibus paribus paria respondeant*; s. bouw, z. symmetrie; adv. *ordine*; s. ordenen of rangschikken, *dimetri atque describere* (res); s. geplante boomten, *arbores in ordinem satas*; verg. evenredig; —**pathie**, *consensus; concordia; coniunctio*; (= genegenheid) *studium*; s. hebben voor iem., *favere of studere alicui*; —**pathiseeren**, *consentire* (cum algo); *concordare* (abs. of cum algo); *congruere* (alci rei; cum algo re); —**ptoom**, nota of n. propria (b.v. *alcius morbi*); *Synagoga*; **syn-agoge**, *synagoge* (Eccl.); *proseucha* (Iuv.); —**dicaat**, *societas* (b.v. *publicanorum*); —**ode**, *conventus*; *synodus* (kerkvergadering; Eccl.); —**oniem**, adj. cognominatus; idem of eandem rem significans of declarans; s. zijn, idem valere; idem of

eandem rem significare of declarare; subst. *verbum cognominatum; synonymum* (Fronto); ss.; ook *verba idem significantia*; een s. van „putare”, *verbum quod idem valet atque putare*; die woorden zijn ss., *illa verba idem valent; illa verba idem of eandem rem significant of declarant*; —**taxis**, z. woordvoeging.

sy-steem, z. stelsel; —**stematisch**, *ad rationem revocatus*; s. samenhang, *continuatio seriesque rerum ut alia ex alia et omnes inter se aptae colligataeque videantur*; een s. leerstelsel, *accurate exstructa disciplina*; iets s. of in s. vorm voordragen; *alqd artificio et viâ of in arte tradere; alcius rei rationem artemque tradere*; iets s. ordenen, *artificiose redigere alqd*; samenvatten, *arte concludere alqd*; z. verder stelselmatig.

T.

taal, eig. *lentus*; overdr. *pertinax* (volhardend); *assiduus* (b.v. *hostis*); t. geduld, *praecleara patientia*; een t. leven, *lenta vivacitas* (Plin.); t. van leven, *vivax*; ook = gehard; schriël; —**heid**, eig. *lentitia* (Plin.); overdr. *pertinacia* (volharding); t. van geduld, van leven, z. taal geduld, leven.

taak, *munus* (b.v. *oratoris; vitae*; t. als mensch, m. *humanum*); *partes* (pl.; b.v. *legati; imperatoriae*); *provincia of negotium* (b.v. iem. een t. opdragen, *provinciam dare alicui; negotium deferre alicui*); *officium* (b.v. wij hebben de t. zóó verdeeld, *mihi tecum ita dispertitum o. fuit*); *condicio* (b.v. o *conditionem miseram*; *conserbandae rei publicae*); res (zaak); b.v. een moeilijke t., *res difficilis*; de door de plicht opgelegde t., *munus officii*; het is een zware of moeilijke t. te ...; *magnum quoddam est onus atque munus of magna (of ardua) res est met inf.*; gij hebt u een zware t. gesteld, *suscepisti onus grave*; zich iets tot t. stellen, *instituere et suscipere alqd*; verg. zich iets ten doel stellen: tot t. hebben, *debere*; z. ook dagtaak; hoofdtak; levenstaak.

taal, 1) van een volk *lingua; sermo; litterae* (voor zoover er in geschreven is of wordt). — 2) van een individu, *oratio; genus dicendi; dictio*; goddelooze t., *improba oratio*; een trotsche t. voeren, *superbe loqui*; een verheven of hoogdravende, *magnifice loqui*; een deemoedige, *humili oratione uti*; zulk een t. tot de bevrjders van Griekenland, *hoc dicere liberantibus Graeciam* (Liv.); wel ter t., *disertus; faecundus*; de t. van het dagelijksche leven, z. omgangstaal; van den minderen man, *sermo plebeius*; verheven t., *magnificentia verborum of orationis*; alta oratio; *verborum granditas*; —**deel**, *pars orationis*; *verbum; vocabulum*; —**eigen**, *consuetudo of c. sermonis; usus loquendi*; sermo of *lingua* (taal); (van een bepaalde landstreek) *dialectos* (dialekt, Suet.); —**fout**, *vitiu in sermonis of orationis; stribi-*

ligo (Gell.); *barbarismus of soloecismus* (Quint.); een t. maken, *barbarismus of soloecismus facere*; —**kenner**, *grammaticus*; = kenner van talen, *linguarum multarum gnarus*; —**kennis**, = kennis van talen, *linguarum scientia*; Latijnsche t., *linguae latinae scientia*; Latijnsche t. bezitten, *linguae latinae scientem esse*; —**kunde**, *grammatica of ars g.*; —**kandig**, *grammaticus*; —**kundige**, z. taalkenner; —**meester**, *litterator* (Fronto); —**regel**, *lex grammatica* (Gell.); l. *loquendi*; *sermonis regula*; volgens de tt., *grammatica* (b.v. loquit Quint.); —**schat**, *verborum copia*; —**studie**, *linguarum studium*; —**verkeer**, *commercium linguae* (ook = conversatie); —**vorscher**, *grammaticus*; —**vorsching**, *grammatica of ars g.*; —**wet**, z. regel; —**zuiveraar**, *emendator sermonis usitati*; —**zuivering**, *emendatio sermonis usitati*.

taankleurig, *fuscus*.

taart, *scribita*; —**je**, *crustulum* (gebakje).

tabbaard, *vestis talaris; toga*.

tabel, *tabula; index*; —**larisch**, *per indicem* (of -es) *expositus*; een t. overzicht van iets geven, *per indicem* (of -es) *exponere alqd*.

tabernakel, *tabernaculum* (Vulg.).

taboerect, *sella*.

tachtig, *octoginta*; (distrib.) *octogeni*; —**duizend**, *octoginta milia*; —**duizendste**, *octogesies millesimus*; —**er**, *homo octogenarius of octoginta annos natus*; —**jarig**, *octoginta annorum, octogenarius of octoginta annos natus* (tachtig jaar oud); *octoginta annorum* (tachtig jaar durend); —**maal**, *octogesies*; —**ste**, *octogesimus*.

tafel, = bord, *tabula* (b.v. *duodecim tabulae*); bronzen tt., *aera* (b.v. *legum*); = disch, *mensa*; eena (maaltijd); de t. is gedekt, *triclinia strata sunt*; de t. afnemen, *toltere patinas of cibos; mensam tollere of auferre*; aan t. zitten, *ad mensam sedere*; cenare (eten); *accubare* (aanliggen); aan t. gaan, *cenatum ire; accumbere* (gaan aanliggen); iem. aan zijn t. noodigen, *ad cenam invitare*

of *vocare alqm*; toelaten, *alqm admovere mensae suae* of *alqm mensae adhibere*; ontvangen, *alqm cenā accipere*; *alqm ad epulas recipere*; van t. opstaan, *a mensa surgere*; na t., *cenatus* (b.v. *epistula mihi cenato reddita est*); aan of onder t., *inter cenam*; *super cenam* (Suet.); een goede t., *laeta cena*; er een goede t. op nahouden, *bene* of *laute cenare*; iets ter t. (= ter spraak) brengen, *mentionem alcius rei facere* of *inferre*; z. verder gewagen; ter spraak brengen 2; op het tapijt brengen; —**buur**, *consessor*;

—**en**, *cenare*; — **gast**, *conviva*; — **geld**, *cenaticum* (Cod. Theod.); — **genietingen**, *mensae*; — **genoot**, z. dischgenoot; — **gereedschap**, *supellex cenae*; *vasa* (pl.) *mensae* of (voor gastmalen) *convivalia*; — **gesprek**, *sermo inter cenam natus* of *habitus*; *sermo convivalis* of *convivarium* (bij gastmalen); — **gezelschap**, *convivae*; *convivium* (Ov.); — **lied**, *carmen convivale* (bij een gastmaal); — **muziek**, *fides ac tibiae epulis adhibitae*; bij de maaltijden der magistraten wordt t. gemaakt, *epulis magistratum fides praecinitur*; van de t. genieten, *delectari inter cenam symphoniaci*; — **schulmer**, *parasitus*; — **tje**, *tabella* (bordje); *mensula* (kleine disch); — **zilver**, *argentum ad vescendum factum* (Liv.); *argentum*; *vasa argentea* (pl.).

tafareel, eig. *tabula* of t. *picta*; overdr. *descriptio* (beschrijving); een t. van iets op hangen, z. schilderen.

tak, 1) eig. *ramus*; jonge t., *sarmentum*; gewilde tt., *verbenae*; dorre tt., *ramalia*; voll tt., met veel tt., *ramosus*; spreekw. den t. afsnijden, waarop men zelf zit, *navem perforare in qua ipse navigas* (Cic.). — 2) overdr. = deel, *pars*; res; (van een geslacht) *familia*; t. van wetenschap, *disciplina*; alle tt. der wetenschap, *litterae ac disciplinae omnes*; tt. van bestuur, *imperia partes* (Tac.).

takel-age, — **werk**, *armamenta* of *arma* (pl.); — **en**, *navem armamentis instruere*. **tak-je**, *ramulus*; *surculus*; *sarmentum* (jonge tak); dorre tt., *sarmenta arida*; afgesneden t., *termes* (Hor.); — **kenbos**, *sarmentorum fascis*; tt., ook *ramalia* (Ov.); — **kig**, *ramosus*.

takt, *iudicium*; *sensus* of *recti s.*; met t., *moderatus* (adv. -e); t. hebben, *quid deceat sentire*; zonder t., *ineptus* (adv. -e); geen t. hebben, *ineptum esse*; — **lek**, eig. *ars aciem instruendi*; *ars*; *res militaris* (krijgswezen); *pugnae genus* (wijze van strijden); kenner der t., *vir disciplinae bellicae* of *rei militaris peritus*; volgens de eischen der t., *ut rei militaris ratio postulat*; overdr. *ars*; *artificium*; *ratio* (gedraglijn); — **isch**, *ad artem militare pertinens*.

tal, t. van jaren, *aliquot anni*; zonder t., z. ontelbaar; — **en**, naar iets of iem. niet t., *nihil desiderare alqd* of *alqm*; — **ent**, *ingenium*; *facultas* (b.v. *scribendi*); verg. aangeleg 5; bedrevenheid; geest 11 (eind); — **entvol**, z. begaafd; — **isman**, *amuletum* (Plin.).

talk, *sebum*.

talloos, z. ontelbaar.

tal-en cunctari; *cessare*; met iets t., *moram facere alcius rei* (b.v. *concurrendi* Liv.); z. verder dralen; subst. het t., z.

getalm; — **er**, *cunctator*; *cessator*.

talrijk, *creber* (menigvuldig); *multiplex* (b.v. *corona*); *celeber* of *frequens* (druk bezocht; b.v. *contio c.*; *senatus f.*); *magnus* (groot; b.v. *multitudo*); *multi* (vele); t. bezook, *celebritas* (toeloop); t. opkomst, *frequentia*; t. gezelschap, *celebratio*; tt. malen, z. menigmaal; herhaaldelijk; — **heid**, *frequentia*; *celebritas*; *magna multitudo*; *magnus numerus*.

tam, van nature, *cicur* (tegenst. *ferus*); = t. gemaakt, *mansuetus*; *mansuefactus*; *domitus* (getemd); overdr. *mansuetus* (van een pers., tegenst. *ferus*); *placidus* of *mitis* (kalm, zacht); t. maken, z. temmen; t. worden, *mansuefieri*; — **arisk**, *tamarix*; — **boerijn**, *typanum*; — **elijsk**, *mediocris* (matig); *modicus* (niet te groot en niet te klein); *tolerabilis* (redelijk); *non exiguus* (niet gering); *satis magnus* (t. groot); *aliquantus* (nog al groot); een t. eind, een t. hoeveelheid enz., ook *aliquantum* (b.v. *itineris*; *pecunie*); een t. tijd later of vroeger, *aliquanto post* of *ante*; adv. *mediocriter*; *modice*; *satis*; *aliquam* (b.v. *diu*; *multi*); door den comp.; — **heid**, *mansuetudo*.

tand, *dens* (ook van een zaag enz.); de voorste tt., *dentes adversi*; de achterste tt., *dentes intimi*; met de tt., *moridicus* of *morsus* (b.v. *alqd auferre*); goede tt. hebben, *bonis dentibus esse*; slechte, *male dentatum esse*; iem. een t. trekken, *eximere* of *evellere dentem* alei (subst. *dentis evulsio*); tt. krijgen, *dentire* (b.v. *pueri tarde dentientes* Plin.); de tt. wisselen, *dentes mutare*; overdr. de t. des tijds, *vetustus* (b.v. *monumenta exederat*); *dentes aevi* (b.v. *omnia vitata dentibus aevi* Ov.); iem. aan den t. voelen, *temptare* of *experiri alqd*; *odorari ex alqd*; tot de tt. gewapend, *armatissimus*; de tt. laten zien, *frenum mordere* (Cic.); met lange tt. eten, *fastidire*; — **eloos**, *dentibus carens* (zonder tanden); *edentulus* (tegenst. *dentatus* Plaut.); — **engeknars**, *stridor dentium*; — **enknarsen**, z. knarsetanden; — **enstoker**, *dentiscalpium* (Mart.); — **poeder**, *dentifricium* (Plin.; verg. Apul. Apol. 6); — **ptijn**, *dolor dentium*; — **vleesch**, *gingiva*.

tanen, *obscurari*; overdr. *evanescere* (b.v. *spes*); *senescere* of *obsolescere* (b.v. *laus*); uw roem is g., ook *laus tua cecidit*.

tang, forceps.

tanig, *fuscus*.

tante, *amita* (vaderszuster); *matrtera* (moederszuster).

tap, *cardo* (deurtap); — **kan**, *urceus*; — **pelings**, het zweet loopt t. van iets af, *alqd nullo sudore manat*; — **pen**, *promere* (b.v. *vina dolio* Hor.); = een tapperij hebben, *cauponam exercere* (Iustin.); — **per**, *caupo*; — **perij**, *caupona*; — **ijt**, = vloerkleed, *tapele*; *ciliicum* (van Cilicisch geitenhaar); = kleed, *vestis*; overdr. iets op het t. brengen, *mentionem alcius rei facere* of *inferre*; *inferre sermonem* de alga re; *in medium proferre alqd*; *commovere alqd* (b.v. *nova quaedam*); verg. spraak 2 (iets ter s. brengen); gewagen.

tar-bot, *rhombus*; — **ief**, *formula*; — **ten**, *laccessere* (alqm; alqm proelio of ad pugnam); z. ook trotseeren; uitdagen.

tarwe, *tritium*; *siligo* (fijne wintertarwe);

—brood, panis triticeus of siligineus; —meel, farina triticea of siliginea.

tas, z. hoop 2a.

tasch, z. reistasch; (voor geld) z. beurs.
tast, tactus; —baar, tractabilis (philos.); t. zijn, sub tactum cadere; overdr. = handtastelijk; —en, naar iets t., temptare alqd; al tastend, temptabundus; met de voeten tastend, pedetemptim (Liv.); verg. betasten; rondtasten; spreekw. men kan het voelen en t., manifestum est (verg. ante oculos interque manus sunt omnia vestras Verg.); zoodat men het voelen en t. kan, manifesto; met handen t., contrectare, quem admodum dicitur, manibus (Arnob.); verg. klaarblijkelijk; handtastelijk; dieper in de zaak t., accuratius explorare rem; iem. in zijn eer t., laedere alqm; verg. beleedigen; —zin, tactus.

tatoeëeren, iem. t., corpus alcius notis compungere; pingere alqm (b.v. picti Agathyrsi Verg.); verg. getatoeëerd.

tauto-logie, eiusdem verbi of sermonis iteratio; —logisch, idem verbum of eundem sermonem iterans.

tax-atie, aestimatio (b.v. possessionum); taxatio (b.v. alcius rei taxationem tacere); overdr. iudicium (oordeel); —e, pretium of p. certum; —eeren, aestimare (b.v. litem); taxare (b.v. iets op zeven denariën, alqd denariis septem); overdr. iudicare (beoordeelen; alqd; alqm; naar iets, alqd re; ex alqa re); z. verder schatten 1; —is, tatus.

te, 1) praepos. van plaats, op de vraag „waar“, in met abl.; ex met abl. (b.v. te paard strijden, een gesprek houden, ex equo of —is pugnare, colloqui); apud met acc. (b.v. te mijnen enz., apud me; bij ons te lande, apud nos; ook in nostra terra); bij namen van steden en kleine eilanden door den locat. (b.v. te Rome, Romae; te Corinthē, Corinthi; te Carthago, Carthagini; verg. te huis, domi) of den abl. (b.v. te Thebe, Thebis; te Delphi, Delphis; te Sardes, Sardibus; te Carthago, Carthagine; verg. te land, terrā); op de vraag „waarheen“, in met acc.; van tijd, door den abl. temp., b.v. te middernacht, mediā nocte; te drie uur, horā tertiā; vóór een inf., z. om III; dient „te“ met den inf. om een mogelijkheid of noodzakelijkheid uit te drukken, dan gebruikt men posse of het gerundiv., b.v. dat is te doen, id fieri potest; dat is niet te dulden, id ferri non potest of non est ferendum; daarom is hij zeer te prijzen, ob id magnopere laudandus est; z. verder de woorden, waarmee „te“ verbonden wordt. — 2) adv. te, al te, nimis; nimium; door den comp., b.v. te vrijmoedig, liberius (adv.); soms is de pos. voldoende, b.v. te laat, serus; het zou te lang duren, longum est; maar al t., helaas al t., nimium; niet te, ook modice (matig); non met sup. (b.v. regio non apertissima); het is maar al te zeker, nihil certius est; certissimum est; te groot, te veel, te weinig, z. groot 1, veel, weinig; te groot enz. dan dat of om te, maior enz. quam ut of quam qui (b.v. maior sum quam cui possit fortuna nocere Ov.).

technisch, proprius; door den gen. artis; door omschr., b.v. t. bezwaren bij iets, difficultates in construendo, efficiendo of

fabricando alqo opere; tt. uitdrukkingen of termen, vocabula artis of cuiusque artis propria; t. vaardigheid, ars; artificium.

teeder, eig. tener; tenuis of subtilis (dun, fijn); overdr. tener; mollis (b.v. animus); misericors (medelijdend); een t. brief, litterae amoris plenae; zeer tt. woorden, verba blandissima of amantissima; adv. blande; amanter; t. minnend, amans (iem., alcius); pius (van kinderen; alqm); iem. t. beminnen, intimo amore prosequi of pie colere alqm; z. ook teergevoelig; teerhartig; —heid, eig. teneritas; overdr. amor (liefde); pietas (ouderliefde, kindliefde); t. van een moeder, z. moederliefde; z. ook teergevoeligheid; teerhartigheid.

teef, canis femina.

teeken, 1) alg. signum; indicium (kenteken, bewijs); insigne (duidelijk kenmerk; ook = onderscheidingsteeken, b.v. t. van de koninklijke waardigheid, insigne regium of regni); nota (merk, merkteeken); significatio (aanduiding; ook non dubiae deorum immortalium significationes); vestigium (spoor); monumentum (herinneringsteeken); zichtbaar t.; b.v. nostrae mansuetudinis; stigma (brandmerk); dat is een t. dat, id signum of signi est met acc. c. inf.; het is een t. van wijsheid, sapientis est (met inf.); veel tt. van bewondering, multae admirationes; luide, clamores et admirationes; een t. geven, signum dare (tot iets, alcius rei; alqd faciendi); significationem facere (door vuren, ignibus); elkaar tt. of een t. geven, significare inter se; iets door tt. te kennen geven, significare de alqa re (b.v. Romanis de fuga; dat iets moet gebeuren, ut met coni.); ergens een t. bij zetten, notam apponere ad alqd (b.v. ad malum versum); een t. op iets zetten, notare alqd (met iets, alqd re); z. ook bewijs 2; wenk. — 2) a) = voorteeken signum (b.v. aves ceteraque signa); z. verder voorteeken. — b) = signaal, signum; classicum (hoornsignaal); bellicum (het t. tot den aanval of den strijd); het t. tot den aanval of den strijd geven, signum dare of proclii committendi s. d.; verg. ook sein; signaal. — c) = hemelteeken, signum; sidus (sterrenbeeld); onder het t. van den Kreeft geboren zijn, in cancro natum esse; de zon treedt in het t. van den Ram., signum arietis sol intrat; de zon gaat door het t. van den Kreeft, sol cancri signum transit; onder dat t. geboren worden, nasci illo signo (Petr.); z. ook gesterne.

teeken-en, 1) eig. delineare (b.v. imaginem in pariete Plin.); describere (b.v. geometricas formas in arena of figuras in pulvere). — 2) = merken 1; = onderteekenen; iems doodvonnis t., de supplicio alcius subscribere (Suet.); iets t. iem., alqd ostendit alcius ingenium; ex alqa re cernitur qualis sit natura et ingenium alcius; alqd alcius proprium est; —ing, imago (afbeelding); lineamenta (omtrekken); exemplum (kopie); —kunst, graphice (Plin.); —stift, radius.

teel-, genitalis (b.v. teeldeelen, genitales partes).

teelt, = het telen, cultus; cultura; proge-

neratio (van dieren); = het geteelde, *cultus* of *c. fructuosus* (pl.); *progenies* (van dieren).

teen 1) = *twiġs, vimen; virga*. — **2)** = *toon, digitus* of *pedis d.*; *grootte t.*, *pollex* (b.v. *p. dextri pedis* Suet.); op de *tt.* gaan staan, *digitis* of *summ̄is d. insistere; erigi in digitos*; op de *tt.* loopen, *summ̄is digitis ambulare* of *incedere*; op de *tt.* = stilletjes, *zachtjes*, *suspensio gradu* (Ter.) of *pede* (Phaedr.); tot de *tt.*, *usque ad imos pedes*; overdr. iem. op de *tt.* trappen, *offendere alqm*; — **en**, *vimineus*.

teer, 1) *adi.* = *teeder; teergevoelig; teerhartig*; = *zwak, infirmus*; een *t.* punt, *locus difficilis* (b.v. ik raak een *t.* punt aan, *difficilis in loco versor*); *ulcus* (b.v. *u. tangere* Ter.); een *t.* zaak, *res difficilis* of *ardua*; een ernstige en zeer *t.* zaak, *magna res et multae cautionis*. — **2)** *subst.* *piz* of *p. liquida*; — **geld**, *viaticum*; — **gevoelig**, *tener*; *mollis*; *verecundus* (kiesch.); *delicatus* (verwend); *effeminatus* (verweekelijk); door een *deminut.*, b.v. *t.* vrouwen, *mulerculae*; *t.* zijn, *animo esse molliore*; in *alqo* est *animus mollis*; *adv.* *tener*; *molliter*; *delicate*; — **gevoeligheid**, *teneritas*; *mollitia* (of *-es*); *animi* of *naturae mollitia*; *verecundia* (kieschheid); — **hartig**, *tener*; *mollis*; *miseriours* (medelijnd); *adv.* *tener*; *molliter*; — **hartigheid**, *mollitia* (of *-es*); *mollitudo humanitatis*; *miseriordia* (medelijndheid); — **heid**, *z.* teederheid; *zwakheid*; — **kost**, *victus*; *cibaria* (pl.); — **ling**, *z.* dobbelsteen; — **penning**, *z.* teergeld.

teffens, *simul*; *unā*.

tegel, *later*; verg. *tichel*; (= daktegel) *tegula*.

tegelijk, *simul*; *unā*; *uno* of *eadem tempore*; *pariter*; *coniunctim* (gezamenlijk); *b.v.* *rogationes omnes c. accipere* Liv.; door *idem* (b.v. *musici qui erant quondam idem poetae*); door *et . . . et* (b.v. *eandem virtutem et oderant et mirabantur*); *t.* met, *simul enz.* cum; spreekw. men kan geen twee dingen *t.* doen, *simul flare sorbereque haud factu facile est* (Plaut.).

tegemeet, *obviam*, ook door *obvius* (beide met den dat.); — **brenge**, — **dragen**, *obviam ferre* of *offerre* (*alci alqd*); — **drijven**, *obviam agere* (b.v. *pecora hostibus*); — **gaan**, *obviam ire* of *venire* (*alci*); *subst.* het *t.*, *obviam itio*; overdr. den dood *t.*, *z.* dood *1*; willess en wetens zijn verderf *t.*, *prudenter et scientem tamquam ad interitum voluntarium ruere*; het gevaar *t.*, *obviam ire* of *occurrere periculo*; de vreeslijkste folteringen *t.*, *venire in summum cruciatum*; — **komen**, *z.* ontmoeten; overdr. iems wenschen *t.*, *alcius voluntati* of *desideriis obsequi*; iem. met beleefdheden *t.*, *urbanum se praebere alci*; — **komend**, *officiosus*; *promus* (meegaand); *adv.* *officiose*; *ultrō*; — **koming**, *officiosa* (*alcius*) *voluntas* (vriendelijke *t.*); *auxilium* (hulp); — **loopen**, *obviam currere* (*alci*); *occurrere* (*alci*); — **marcheeren**, *z.* rukken; — **reizen**, *obviam ire* of *proficisci* (*alci*); — **rukken**, *occurrere* (*alci*); *obviam procedere* of *proficisci* (*alci*); — **rijden**, *obviam vehi* (*alci*); met of zonder *curru* of *equo*; — **snellen**, *obviam properare*, *currere* of *occurrere* (*alci*); — **stormen**, *acri impetu invehi* of *ferri* (in

alqm); — **stroomen**, overdr. *obviam effundi*; — **treden**, *obviam prodire* (*alci*); o. *procedere* (*alci*; ook *morti*); (vijandig) *obstistere* (*alci*); — **trekken**, *obviam procedere* (*alci*); verg. *rukken*; — **vliegen**, *obviam volare* (*alci*; ook = *ijlen*); *obviam ferri* (*alci*; van zaken); — **voeren**, *obviam ducere* (*alci alqm*); *offerre* (*alci alqd*; ook *cohortes fors*); *ducere adversus* (*alqm*; b.v. *exercitum a. hostem*); — **waalen**, *afflare* (b.v. *acrior vis frigoris* Liv.); — **ijlen**, *z.* snellen; — **vliegen**; — **zenden**, *obviam mittere* (b.v. *alci litteras*; ook *obvias*); — **zien**, *expectare* (*alqd*; b.v. *mortem*); met hoop, *sperare* (*alqd*); met vrees, *timere* (*alqd*); men ziet een zwaren oorlog *t.*, *bellum grave imminet* (*ab alqo*).

tegen, praepos. **1)** van plaats, **a)** eig. op de vraag „waar”, *ad* met acc.; vaak door een samenst. met *ad*, b.v. *t.* iets leunen, *anniti ad alqd*; op de vraag „waarheen”, *ad* met acc.; vaak door een samenst. met *ad*, b.v. de ladders *t.* de muren zetten, *scalas moenibus admove*; *t.* elkaar, door *inter se* en een samenst. met *con-*, b.v. *t.* elkaar aanslaan (*intr.*), *confligere inter se*; ter aanduiding van een richting, *ad* of *in* met acc. (b.v. *ad* of *in septemtriones*); *contra* (b.v. *tertium latus est c. septemtriones*; *contra mare vallum nondum perfectat*); *adversus* (b.v. *a. colles*; *t.* den heuvel op, ook *adverso colle*); iets *t.* een ladder op dragen, *alqd contra scalas ferre* (Plin.). — **b)** overdr. *contra* met acc. (b.v. *c. hostem proficisci*; *conturare c. alqm*; *c. deos disputare*; *oratio c. Socratem habita*; *c. naturam*; *c. omnium consuetudinem*; *c. legem*; *c. alcius voluntatem*; *hoc non pro me sed c. me est*; *t.* het gevoelen van *Deiotarus*, *c. ac Deiotarus sensit*; daar zij *t.* hun belofte gehandeld hebben, *cum c. fecerint quam polliciti sunt*); *adversus* met acc. (b.v. *reverentia a. homines*; *impii a. deos*; *a. rem publicam facere*; *a. legem*; *a. senatus consultum*; *quomodo me gererem a. Caesarem*; *mentiri, loqui a. alqm*); in met acc. (b.v. *severus in alqm*; *impietas in alqm*; *peccare in alqm*; *scribere*; *testimonium dicere in alqm*; *invehi in alqm*); *praeter* of *extra* met acc. (b.v. *consuetudinem*); *ab* met abl. (b.v. *tutus ab alqa re*; *defendere alqm ab iniuria*); door den gen., b.v. haat *t.* iem., *odium alcius*; middel *t.* iets, *remedium alcius rei*; door den abl., bij ww. van „koopen” en „inrullen” (b.v. *emere alqd pecunia praesenti*; *bovem equo commutare*); door een *adi.*, b.v. de oorlog *t.* Mithridates, *bellum mithridaticum*; de redevoeringen van Cicero *t.* Catilina, *Ciceronis orationes catilinariae*; door andere wendingen, b.v. *t.* iets kunnen, *patientem esse alcius rei*; niet, *impatientem esse alcius rei*; non *paci alqd*; niet goed *t.* wijn kunnen, *vinum male ferre* (Sen.); verg. non *imbrem ferre*, non *solem sciunt* Sen. rhet.); *t.* iem. zijn, *adversari* of *repugnare alci*; *facere* of *stare contra* of *adversus alqm*; *t.* iets, *adversari alci rei*; *dissuadere alqd* (b.v. *legem*); tegen (als stem die men door middel van tabellae uitbrengt), *antiquo* (bij wetgeving); *damno* (bij rechtspraak); er *t.* hebben dat, zich *er t.* verklaren dat, *recusare ne* met *coni.*; niet, non *r. quominus* met *coni.*;

ik heb er niets op t., *non impedio*; *non recuso*; *facile patior*; verg. ook goed vinden. — 2) van tijd, *sub met acc.* (b.v. *s. lucem*; *s. ortum solis*; *s. noctem*; *s. idem tempus*); *ad met acc.* (b.v. *ad vesperum*; *ad lucem*). — 3) bij getallen, z. ongeveer. — NB! z. ook de woorden, die met „tegen” verbonden worden.

tegen-aanklacht, *mutua actio of accusatio* (in een crimineele zaak); *mutua petitio* (in een civiele zaak); aanklacht en t. (als redevoering), *utrimque habitae actiones*; een t. indienen, *crimen invicem intentare* (alci); in een crimin. zaak; *invicem petere* (in een civ. zaak); — **aanmerking**, eenige tt. maken, *quaedam contra dicere*; *quaedam reprehendere*; — **ademen**, *afflari*; — **antwoord**, *quae alqs contra dicit of respondet*; — **argument**, z. grond; — **babbelen**, z. spreken 1; — **bede**, *mutuae preces*; — **bedenking**, z. aanmerking; — **beeld**, geheel het t. van iem. zijn, *alci of alcius esse dissimillimum*; — **belediging**, *mutua iniuria*; — **belofte**, *repromissio*; *restipulatio* (van den kant van den aanklager); een t. doen, *repromittere*; een t. eischen, *restipulari*; — **bericht**, t. brengen, *diversa narrare*; — **beschuldiging**, z. aanklacht; — **betoot**, een t. houden, in *contrariam partem argumentari*; *betoot* en t., *argumenta in utramque partem*; — **bevel**, een t. geven, *aliter of contra praecipere*; aan de soldaten, *milites revocare*; kort daarop een t. geven, *alqs contrarium imperat* *ac paulo ante imperavit*; — **bewijs**, z. betoot; — **bezoek**, *vicissitudo* (b.v. *alci debetur*); iem. een t. brengen, *revisere alqm*; — **bieden**, z. tegenbod doen; — **blaffen**, *oblaturare* (alci); — **blinken**, *atfulgere* (alci); — **bod**, een t. doen, *contra liceri*.

tegen-deel, *contrarium* (of pl.); *contra* (b.v. *alia probabilia, contra alia esse dicimus*); het t. is waar, *contra est ac dicis*; *quod totum contra est*; het t. beweren, *negare*; van het t. overtuigd zijn, *non ita se rem habere arbitrari*; het t. doen, *contra facere*; het t. hiervan pleegt door de meesten gedaan te worden, *quod contra fit a plerisque*; in het t. omslaan, in *contrarium vertere*; het t. van, *contrarium ac* (b.v. *c. decernebat ac paulo ante decreverat*); in t., *ex contrario* (b.v. *at ego hoc ex c. contendo*); *contra of c. ea*; immo; wel verre van — in t., *tantum abest ut met coni.* — *ut met coni.*; — **deur**, *ianua opposita*; — **dienst**, z. wederdienst; — **druischen**, *obstreperare*.

tegen-eisch, *mutua postulatio*; z. ook aanklacht; — **eten**, zich iets t., *fastidire alqd*; — **gaan**, iets t., *obviam ire alci rei* (b.v. *cupiditati hominum*); *occurrere alci rei* (b.v. *alcis avaritiae*); *repellere alqd* (b.v. *tribuniciam vim tribunicio auxilio*); *defendere of propulsare alqd* (b.v. *iniuriam*); *prohibere alqd* (b.v. *alcis conatus*; de rooveren van den vijand, *hostem rapinis*); — **geschenk**, *munus quo alqs alqm remunerat*; een t. geven, *munus munere pensare*; iem. een volkomen gelijk t. geven, *remunerari alqm simillimo munere*; — **gesteld**, z. tegenovergesteld; — **geuren**, *afflari* (b.v. *odores e floribus*); — **gif**, *remedium contra of adversus venenum*; *antidotum* (Cels.); een t. innemen, *remedio uti adversus venenum*;

— **groet**, z. wedergroet; — **grond**, *argumentum contrarium*; [tt. bijbrengen, in *contrarias partes disserere of disputare*; tt. der andere partij, *adversaria*; — **gunst**, z. wedergunst; — **hanger**, t. van iets, *alcis rei imago*; *simillimus of compar alci rei*; — **hebben**, den wind t., z. tegenwind hebben; iem. t., *adversarium of adversantem alqm habere*; z. ook tegen 1 b. (eind); — **heid**, z. spoed; — **hinikken**, *adhinnire* (b.v. *equae Ov.*); — **houden**, 1) iets ergens t., *apponere alqd ad alqd* (b.v. *paenulam ad vulnus Suet.*); *obtinere alqd ante alqd* (b.v. *sudarium ante faciem Suet.*); — 2) (iets of iem.) t., *repellere* (b.v. *supercilia sudorem a capite defluentem*; *alqm*); *reprehendere* (b.v. *quosdam manu Liv.*; *alqm pallio Plant.*); *retinere* (*alqm*); *biduum tempestate retentus*); *tenere* (b.v. *etesias alqs tenetur*; *naves tenentur vento*); *detinere* (b.v. *naves tempestatibus detinentur*); *reprimere* (b.v. *fugam*); *conatus alcius*; *impetus*; *prohibere* (ver houden; *alqm*; *alqd*); *impedire* (b.v. *alqd victoriam*); *morari* (vertragen; b.v. *id morari victoriam rati*); z. ook ophouden 2; inhouden 2. **tegen-kanten**, z. verzetten 2; — **kanting**, *certamen*; verg. tegenstand; — **keffen**, *obgannire* (alci); verg. tegen spreken 1; — **keizer**, *imperator ab adversa factione creatus*; t. *imperii aemulus*; — **klacht**, z. aanklacht; — **klinken**, *obstreperare* (alci); — **komen**, — **komst**, z. ontmoeten, — **ing**; — **lachen**, *arridere* (alci); — **liefde**, z. wederliefde; — **list**, een t. gebruiken, *fraudem fraude repellere*; — **loopen**, overdr. het loopt iem. t., *alqs adversa fortuna utitur*; alles is mij t., *in omni re of semper adversa usus sum fortunā*; — **marsch**, *iter transversum*; — **loopgraaf**, z. mijn; — **middel**, *remedium*; — **moppen**, — **pruttelen**; — **mijn**, *cuniculus transversus*; tt. aanleggen, *cuniculus transversis hostium cuniculos excipere*; — **natuurlijk**, *naturae repugnans*; *a natura discrepans*; *contra naturam* (b.v. *aversa a recta ratione c. n. animi commotio*); t. zijn, *naturae repugnare*; *a natura discrepare*; *contra naturam esse*; t. handelen, *praeter naturam facere*; — **omwenteling**, *rei publicae commutatio priori opposita*; — **ontwerp**, *descriptio alteri opposita*.

tegenover, 1) eig. *contra met acc.* (*alqm*; *alqd*); *adversus met acc.* (*alqm*; *alqd*); *ex adverso* (b.v. *urbi*); *e regione* (recht t.); b.v. *luna dum est e. r. solis*; ook alci); iem. t. iem. stellen om te strijden, *comparare of componere alqm cum alqm* (in het bijz. *gladiatoren*); *gladiatores t. elkaar stellen*, *gladiatores inter se componere*; zich t. iem. stellen, *consistere contra alqm*; z. ook de samenst. — 2) overdr. *apud* (b.v. *gloriari apud alqm*); *adversus* (b.v. *quid autem esse duo prospera in tot saeculis bella Samnitium a. tot decora populi romani Liv.*); verg. tegen 1 b; in vergelijking met; — **gelegen**, *contrarius*; *alter* (b.v. *ripa*); *contra* (*alqm locum*) *situs of positus*; *adversus* (b.v. *collis a. huius*); *oppositus* (b.v. *Buthrotum Corcyrae*); — **gesteld**, *contrarius* (b.v. *studia cupiditatesque*; in t. richting, in *contrariam partem*; t. aan, *c. alci rei of alcius rei*; ook *c. atque*); *diversus* (in t. richting; b.v. *iter d. a proposito*; d. ab ea regione iter; *diverso itinere*; ook

overdr., b.v. *d. a. proposita ratione; varia et diversa studia; d. consilia*; van een t. meening zijn, *dissentire of dissidere* (inter se; *ab alqo*); ik ben van een t. meening, *ego contra puto*; in het t. geval, z. anders 3; het tegenovergestelde, z. tegendeel; —**liggen**, *ex adverso iacere* enz. (z. tegenover 1); *obiectum esse* (b.v. *cui parti nulla est obiecta terra*); —**liggend**, z. -gelegen; —**staan**, eig. *ex adverso positum esse* enz. (z. tegenover 1); subst. het t., *oppositus* (b.v. *lunae*); staand, z. -gelegen; overdr. hier staat alleen t. dat, *huic rei unum repugnat quod met ind.*; —**stellen**, *opponere* (eig. b.v. *huic equites*; overdr. = vergelijken t., *alci alqm*; *secundis proeliis unum adversum*; = iets inbrengen tegen iets, *alqd alci rei*); verg. ook tegenovergesteld; tegenover 1; —**stelling**, *contentio* of *c. et comparatio*.

tegen-partij, *pars of factio adversa of altera*; (in den oorlog) *adversarii*; tot iets t. behooren, *alterius partis studiosum esse*; *adversarum alci partium esse* (Suet.); tot de t. behooren, *in altera parte of alterius partis esse*; (van één pers.) iem. als t. verachten, *alqm aspernari parem* (Liv.); —**praten**, z. -spreken 1; —**prutelen**, *obmurmurare*; —**schrift**, *liber of libellus contra alqm of alqd scriptus*; = verweerschrift; —**schrijven**, ergens t., *contra alqd scribere*; iets ergens t., *scribere alqd contra alqd*; —**slaan**, z. tegenloopen; mislukken; —**slag**, *incommodum*; verg. spoed; teleurstelling; —**spartelen**, z. -stribbelen; —**spoed**, *res adversae*; *fortuna adversa*; *incommodum*; *calamitas*; *difficultas*; *fortunae iniquitas*; t. in den oorlog, *res belli adversae*; t. hebben, *adversum casum experiri* (Suet.); met tt. te kampen hebben, *incommodis conflictari*; bij geringen t. het hoofd laten hangen, *ad minores calamitates animum submittere*; tijdens onzen t., *tempore nostro adverso* (Liv.); verg. ongeluk; —**spraak 1** = het tegenspreken, door omschr.; *opputatio* (bestrijding); z. ook protest; geest van t., *repugnandi et contra dicendi libido*; t. vinden, *impugnari*; *non omnibus probari*; t. verdragen, *paci contra se dici of se impugnari*; zonder t., *nullo obloquente*, *contra dicente* of *repugnante*; z. ook goedschiks; ontegensprekelijk; buiten kijf. — 2) overdr. *discrepancia* (b.v. *scripti et voluntatis*); *dissensio* (b.v. *utilium cum honestis*); *inconstancia* (inconsequentie); in t. met iets, *adversus of contra alqd*; in t. met hetgeen, *contra ac (of atque) of quam*; in t. zijn met iets, *discrepare ab of cum alqa re*; *non consentire cum alqa re* (b.v. *vultus cum oratione*); z. ook tegenspreken 2; —**spreken**, 1) eig. *obloqui* (alci); *contra dicere* (abs.); ook *d. contra alqm of alqd*; z. ook loochenen; protesteeren. — 2) zichzelf t., *pugnantia loqui*; *a se dissidere*; *sibi non constare* (niet consequent zijn); *secum ipsum pugnare* (b.v. *in oratione*); elkaar tegensprekend, *contrarius* (b.v. *litterae; orationes inter se*).

tegen-staan, iets staat iem. t., *taedet alqm alcius rei*; *alqd alqm taedio afficit*; *fastidire alqd* (b.v. *obus*); —**stand**, *pugna*; *certamen*; *defensio* (verdediging); *vis of v. atque arma*

(gewelddadige t.); t. bieden, *repugnare*; *defendere*; iem. of iets, *resistere alci of alci rei*; z. verder zich verzetten 2; zich tot t. gereedmaken, *ad resistendum se parare*; den t. volhouden, *in resistendo perseverare*; t. ontmoeten, op t. stuiten, *vis alcius defenditur*; *impetus alcius sustinetur*; *alci resistitur*; (overdr.) *impugnari* (van een meening); *impediri* (verhindert worden); *recusari* (geweigerd worden); zonder t., zonder t. te ontmoeten, *nullo repugnante of resistente*; zonder veel t. te ontmoeten, *haurd magno certamine*; waar de t. het zwakst is, *quā minimā vi resistitur*; —**stander**, *adversarius*; *qui alci of alci rei adversatur*; (in een woordentwist) *qui contra dicit of disputat*; een politiek t. van iem. zijn, *ab alqo in re publica dissentire*; verg. tegenpartij; —**stelling**, *res contraria*; een t. van iets zijn, de t. van iets vormen, *contrarium esse alci rei of alcius rei*; in t. met, z. tegenovergesteld aan; in de logica, *diumctio*; in de rhetorika, *contrarium*; verg. ook contrast; —**stemmen**, *in alia omnia ire*, *transire of discedere* (in den senaat; ook *de alqa re*); —**stralen**, *affulgere* (alci); —**streven**, = zich verzetten 2; -stribbelen; —**strevig**, *obstinatus*; *pervicax*; —**stribbelen**, *reniti*; *retractare*; —**stribbeling**, *retractatio*; —**stroom**, *flumen adversum*; —**strijdig**, *pugnans*; *repugnans*; *contrarius*; tt. zaken, *pugnantia of repugnantia*; *contraria*; t. zijn, *repugnare* (met iets, *alci rei*; onderling, *inter se*); verg. onvereinigbaar; in strijd zijn 3; —**strijdigheid**, *repugnantia* (b.v. *tanta rerum r.*); *discrepancia* (gebrek aan overeenstemming); tt., z. tegenstrijdig (tt. zaken).

tegen-vallen, iem. t., *spem, opinionem of expectationem alcius fallere*; verg. teleurstellen; —**valler**, z. teleurstelling; —**voeters**, *qui conversis inter se pedibus stant*; *contra siti*; *antipodes* (Lactant; bij Cic. als Grieksch geschreven woord); onze tt., *qui adversis vestigiis stant contra nostra vestigia*; zij zijn uw tt., *adversa vobis urgent vestigia*; —**vraag**, iem. een t. doen, *contra interrogare alqm*; —**waaien**, tr. *afflare* (alci alqd); intr. = tegemoet waaien, *afflare* (Liv.); van tegenwind, *reflare*; *adversum tenere*; —**weer**, z. stand; —**werken**, *officere* (alci; *alcius consiliis*); *adversari* (alci; *alcius commodis*); *obtrectari* (uit afgunst; alci; alci rei); (bij een verkiezing), *refragari* (alci); —**werking**, *obtractio* (uit afgunst); door omschr.; —**werpen**, *opponere* (alci alqd); verg. inbrengen 2; —**werping**, *obiectio* (Augustin.); *quod contra dicitur of dici potest* (van iem., *ab alqo*); *quod opponitur of opponi potest* (tegen iets, *alci rei*); een t. maken, tt. maken, z. inbrengen 2; tegen iets, *dicere, dissere* of *disputare contra alqd*; iems tt. weerleggen, *refellere quae alqs contra dicit of dicit*; iets als t. tegen iem. aanvoeren, *opponere alci alqd*; in de rhetorika, *obiectio of oppositio* (Iul. Rufin.); —**wicht**, overdr. *quod coërcet*; als t. dienen tegen iets, *opponi alci rei*; —**wind**, *ventus adversus*; door den t., *reflantibus ventis* (b.v. *reici*); *reflatu*; t. hebben, *adversis ventis uli*; *adverso vento navigare*; —**woordig**, 1) van plaats, *praesens*; z. verder aanwezig. — 2) van tijd, *adi.*

praesens; hic; (hic) qui nunc of hodie est; huius temporis of actatis; het tegenwoordige, de tt. omstandigheden, praesentia; haec; instantia; voor het t., in praesens, in praesens tempus of in praesentia; de t. tijd, hoc tempus (of pl.); haec of nostra aetas of memoria; het t. geslacht, homines qui nunc sunt; huius aetatis homines; haec aetas; adv. = nu 1; bij het t. heerschende ongelooft, quae nunc tenet saeculum neglegentia deum (Liv.); —woordigheid, = aanwezigheid; t. van geest, animi praesentia; constantia; animus praesens of constans; t. van geest bezitten, praesenti animo uti; zijn t. van geest bewaren, z. kalm blijven; verliezen, z. zijn kalmte verliezen; met t. van geest, animo praesenti; constanter; —worstelen, z. —stribbelen; —zang, cantus alteri respondens; antistrophe (Macrob.); —zin, z. afkeer; weerzin; iets met t. zien, met t. zien dat, moleste ferre alqd, m. ferre quod; —zijde, z. keerzijde; —zijn, van den wind, z. waaien; z. ook tegen zijn 1 b.

te-goed, accipiens; iem. heeft iets t., debetur alci alqd; iem. iets t. houden, credere alci alqd; —huis, adv. domi; domum (bij verba van komen en dergg.); t. komen met het bericht dat, domum referre met acc. c. inf.; z. verder te huis 1; subst. domus; —huiskomst, reditus (of -io) domum (terugkomst in huis of in het vaderland); door omschr.

teint, z. gelaatskleur; huidkleur.

telsteren, vexare (b.v. rem publicam; Siciliam; agros; hostes); urere (Liv.); b.v. pestilentia urbem atque agros; quo bello Italia urebatur; de troepen worden door ziekten g., copiae morbis laborant; z. ook havelen; subst. het t., vexatio; door omschr.

tekort, lacuna; —koming, neglegentia (onachtzaamheid); z. ook gebrek 1.

tekst, oratio of verba scriptoris; oratio; contexta; textus (Amm.); t. van een lied, carmen; dit is de t. van het senaatsbesluit, senatus consultum ea perscriptione est; = onderwerp, argumentum; overdr. van den t. raken, z. stuk 1 3; iem. den t. lezen, z. les 2.

tel, in t. zijn (van perss.), alqd esse numero; niet, nullum esse; nullo loco of pro nihilo haberi; iacere; alcius ratio non habetur; de arme is nergens in t., pauper ubique iacet (Ov.); (van zaken) in t. zijn, florere; niet, iacere (b.v. philosophia; ea quae apud quosque improbantur); bij iem. in het geheel niet in t. zijn, nullus apud alqm momenti esse; —baar, qui numerari potest; numerabilis (poët.); t. zijn, numerari posse.

tel-en, = verwekken, gignere (alqm; alqd); overdr. parere (alqd); = kweken; —er, procreator; generator; genitor of sator (poët.).

teleur-stellen, iem. t., iem. in zijn hoop of verwachting t., spem of opinionem alcius fallere; destituere alqm (Suet.); frustrari alcius spem (Suet.) of expectationem (Plin. ep.); iets t., deesse alci rei (b.v. huic vestro tanto studio audiendi); die verwachting is t., ea destituta expectatio est (Liv.); in zijn hoop of verwachting t. worden, zich . . . t. zien, spes alqm fallit, decipit (Plaut.), frustratur (Ter.) of destituit (Liv.); a spe decidere (Liv.); teleurgesteld, in zijn hoop of ver-

wachting t., destitutus; spe lapsus of deiectus; a spe destitutus (Liv.); —stelling, frustratio (die men iem. bereidt); dolor (die men lijdt); door omschr.

telg, z. spruit.

telganger, equus tolutarius (Sen.); asturco (Asturisch paard, Plin.).

teling, procreatio; = het kweken.

telkens, identidem (t. weer; herhaaldelijk); semper of omni tempore (steeds); quoque tempore (bij elke gelegenheid); bij hoofdstellen door het distributivum, b.v. t. twee enz., bini enz.; bij rangtallen en adij. door quisque, b.v. t. de tweede enz., alter enz. quisque; t. in het vijfde jaar, quinto quoque anno; t. den oudsten brief het eerst beantwoorden, antiquissimae cuiusque epistulae primum responderi; t. weer, z. ook steeds weer; t. wanneer, quotienscumque; quotiens; t. wanneer iem., quotiens quisque; ut quisque.

tel-len, abs. numeros recitare; = een telling houden; nauwkeurig t., subtiliter exsequi numerum (Liv.); tr. numerare of dinumerare (alqd); recensere (monsteren; b.v. captivos quot cuiusque populi essent; vestem servitiorum et ferramenta bis singulis mensibus); op de vingers t., digitis numerare; iets naar iets t., numerare alqd ex alqa re; verg. rekenen 2 c; onze stemmen werden g., dinumerati sumus (Plin. ep.); de stemmen (in de volksvergadering of van de rechters) t., diribere tabellas; overdr. te tellen naar degenen die gekend hadden . . . , quotus quisque viderat (Tac.); veel vrienden t., multos habere amicos; multos numerare amicos (Ov.); een zeker aantal jaren tellen, = oud zijn 3; oudgedienden die twintig dienstjaren t., veterani vicena stipendia meriti; hij kan geen tien t., z. hij kan niet tot drie t.; iets niet t., neglegere of contemnere alqd; niet g. worden, z. niet in tel zijn; t. tot of onder, z. rekenen 1 d; —ling, door omschr.; numeratio (Boët.); een t. houden, numerum inire; censum habere.

teloorgaan, perire; verg. verliezen (verloren gaan).

telwoord, nomen numerale (Prisc.).

tem-baar, qui domari potest; domabilis (poët.); t. zijn, domari posse; —men, domare (b.v. beluas); mansuefacere (b.v. animalia); subst. het t., domitus; meestal door omschr., overdr. z. bedwingen; —mer, domitor (b.v. equorum).

tempel, templum; aedes sacra; aedes (vooral met toevoeging van den naam eener godheid b.v. a. Minervae enz.); verg. ook heiligdom; —gereedschap, sacra (pl.); —goed, res sacra; het t. onaangetast laten, nihil ex sacro attingere; —roof, sacrilegium; praeda templi (de in een tempel gemaakte buit); —roover, sacrilegus; praedo religionum; —tje, aedicula sacra; sacellum; —wachter, aedituus; custos templi.

temper-ament, ingenium (b.v. vurig, aere); natura; animus; een kalm t. hebben, animo esse miti; een vurig, ook natura esse acrem et vehementem; nog al vurig van t., animo commotior (Tac.); —atuur, van de lucht, caelum; aër; temperies caeli (Ov.; Plin.); een hoogere t., calor; aër calidior; een lage,

trigus; caelum hibernum; zachte, caeli molities (Tac.); gematigde, *temperatio caeli*; *temperatus caeli status* (Col.); de veranderingen van t., *caeli mutationes*; = warmtegraad van een plaats, *calor*; natuurlijke t. (van het lichaam), *naturalis temperatura* (Vitr.); de (plotselinge) veranderingen van t. zijn schadelijk voor de gezondheid, *mutationibus caloris et refrigerationis corpora vitiantur* (Vitr.); zeer hooge t., *aestus*; —**en**, *temperare* (alci rei; alqd; verg. matigen); *condire* (b.v. *hilaritate tristitiam*; *condita comitate gravitas*); *mitigare* (b.v. *tristitiam*); *minuere* (b.v. *laetitia*); verg. *condita comitate gravitas*; *mitigare* (b.v. *tristitiam*); *minuere* (b.v. *laetitia*); verg. lenigen.

tempt-atie, —**eer**en, z. beproeven 2, —**ing**.

temster, *domitrix* (poët.).

ten, t. eerste, tweede, derde enz., *primum, secundum, tertio* enz.; z. verder de woorden waarmee „ten” verbonden wordt.

tenauwernood, z. nauwlijks.

tenger, *gracilis*; **tenuis**; —**heid**, *gracilitas*; *tenuitas*.

tenorstem, *vox media*.

tent, *tentorium*; *tabernaculum*; *contubernium* (gemeenschappelijke tent voor soldaten); *pelles* (pl.; met huiden gedekte wintertent; b.v. *sub pellibus milites continere*); *praetorium* (veldheerstant); een t. opslaan, *tentorium of tabernaculum statuere, constituere, ponere of collocare*; overdr. ergens zijn t. opslaan, *in algo loco stativa sibi castra facere* (Cic.); —**bewoner**, *in tabernaculo* (of —*is*) *vivens*; —**genoot**, *contubernalis*.

ten-toonstelling, door omschr., verg. toon 2; —**uitvoerbren**ging, *confectio*; *effectus*; door omschr., verg. ten uitvoer brengen 3.

tepel, *papilla*.

ter, z. de verbandingen, waarin het voorkomt; —**aardebestelling**, z. begrafenis; —**dege**, *luculente* (b.v. *caefacere alqm*); *luculenter* (b.v. *graece scire*); z. verder zeer 1; —**doodbren**ging, z. terechtstelling.

terecht-brengen, *restituere* (alqd); iem. t., *alci viam monstrare*; verg. —**wijzen**; —**helpen**, iem. t., *docere alqm*; = —**bren**gen; —**komen**, *reperiri* (gevonden worden); ergens t., *alqs in eam ipsam domum quo tendit pervenit*; = aankomen, belanden, *deferri* (b.v. *ad castra*; *Tarentum*; *in scrobes*); *devenire* (b.v. *ad legionem*); verg. ook verzellen; op zijn voeten t., *se in pedes excipere* (Liv.); —**staan**, *reum esse* (wegens iets, *alci rei*; de *ambitu*); —**stellen**, iem. t., *supplicium sumere de algo*; *virgis caedere securique ferire alqm*; *securi percutere alqm*; iem. doen t., *supplicium sumere de algo*; —**stel**ling, *supplicium*; *nex* (b.v. *diem necis destinare*); —**wijzen**, eig. iem. t., *alci viam monstrare*; *alqm in viam deducere*; overdr. regere (b.v. *errantem*); *monere of admonere alqm* (vermanen); *corrigere alqm* (verbeteren); *refellere alqm* (weerleggen); *reprehendere alqm* (berispen); *castigare alqm* (een reprimande geven); *animadvertere in alqm* (straffen); —**wijzing**, *admonitio*;

correctio; *reprehensio*; *castigatio*; *animadversio*; —**zitting**, *consensus iudicum* (de zitting houdende rechters); *iudicium* (gerechtelijk onderzoek); *conventus* (t. van den gouverneur eener provincie); t. houden, *ius dicere of reddere*; *iudicium exercere*; *conventum agere*.

ter-en, tr. iets t. (= met teer bestrijken), *pice liquida illinere alqd*; intr. op iets t. *vivere of uti alqd re*; —**gen**, iem. t., *lascere alqm*; z. verder prikkelen; —**hand**stelling, *traditio*; door omschr.; —**ing**, 1) de t. naar de nering zetten, *pro quaestu sumptum facere*. — 2) = uittering (als ziekte), *phthisis* (Sen.); —**ingachtig**, —**lijder**, *phthisicus* (Sen.).

ter-leengeving, door omschr., verg. leenen 2; —**loops**, *strictim*; *cursim* (vluchtig); iets t. zeggen, *iacere alqd* (of met acc. o. inf., Sall.); *in mentionem incidere alcius rei*; verg. zich iets laten ontvallen.

term, 1) = uitspraak, *verbum*; *vocabulum*; *nomen*; *appellatio*; in onbedekte, in duistere t., *plane, obscure* (b.v. *scribere*); verg. bedekt; in de juiste t., *proprie* (b.v. *dicere de alqd re*); z. ook kunstterm. — 2) voor iets in det t. vallen, *idoneum esse ad alqd*; —**inologie**, = termen, kunsttermen, z. term 1, kunstterm; ten gevolge van de nieuwe t., *propter novitatem nominum*; —**ijn**, *dies of d. certa, con- of praestituta*; (ter verschijning voor de rechtbank) *vadimonium*; (betalingstermijn) *pensio* (b.v. *quibus tertia p. debetur*; *decreverunt ut tribus pensionibus ea pecunia solveretur*; in tt., *certis pensionibus*).

ternauwernood, z. nauwlijks.

terneder, z. neder; —**bulgen**, *affligere* (b.v. *seneatus me*); —**gebogen**, z. neerslachtig; —**drukken**, *opprimere* (meestal pass., b.v. *aegritudine opprimi*); *frangere of affligere* (alqm; *alcius animam*); —**liggen**, *proiectum iacere* (b.v. *oppida*); z. verder nederliggen; —**slaan**, z. neerslachtig maken; —**geslagen**, z. neerslachtig.

terpentijn, *resina terebinthina* (Plin.); —**boom**, *terebinthus*; gemaakt van het hout van den t., *terebinthinus* (Petr.).

ter-ras, *solarium* (t. van een huis); —**rein**, als eigendom, *sedes ac solum* (b.v. *in sede ac solo nostro*); z. ook grond 1a; met het oog op vruchtbaarheid enz., *terra*; *solum*; *ager*; = bouwterrein; = plaats, *streek, locus, loca* (pl.); *loci natura* (gesteldheid van het terrein); met het t. bekend, *locorum sciens of peritus*; het t. in oogenschouw nemen, *loci naturam observare*; verkennen, *cognoscere qualis sit natura loci*; kennis van het t., z. terreinkennis; overdr. t. verliezen, *pedem of gradum referre* (Liv.); *regredi*; *cedere of loco c.*; het t. verkennen, *iter explorare*; op mijn t., *in arena mea* (b.v. *in a. m.*, *hoc est apud centumviros* Plin. ep.); verg. gebied; —**reinkennis**, *locorum peritia of scientia*; *locorum notitia*; t. bezitten, *locorum peritum of scientem esse*; —**ritoriaal**, *territorialis* (Frontin.); —**rorisme**, *periculi terrores* (pl.).

tersluiks, *furtim*; verg. in 't geheim 2; —**stond**, *statim*; *extemplo*; *alico*; *continuo*; t. na, *ex* met abl.; t. bij de aankomst,

primo adventu; t. bij het begin van den opstand, *primā defectione*; verg. onmiddelijk; onverwilt.

terug, *retro*; *retorsum*; (als bevel) *cede* of *recede* (of pl.); —**begeeren**, *repetere* of *reposcere* (terugeischen, terugverlangen; *alqd*); z. ook *wenschen*; —**begeven**, *zich t.*, *se referre* (b.v. *in castra*); verg. *keeren*; —**bekomen**, z. *krijgen*; —**be-richten**, z. bericht terugbrengen 1; —**betalen**, iem. iets t., *reddere alci alqd*; iem. het verschuldigde t., *satisfacere alci*; *debitum solvere alci*; —**blik**, *respectus*; overdr. een t. werpen op iets, *alcus rei memoriam repetere*; ook *alqd repetere* (b.v. *praeterita*); verg. zich iets in het geheugen terugroepen; —**blikken**, z. *zien* 1; —**brengen**, 1) eig. *reducere (alqm; alqm ad alqm; alqm in regnum; legiones ex Britannia; reportare (alqd; ook alqm; milites navibus; referre (alqd; ook responsum); revehere* (op een wagen of schip; *alqm; alqd*); *retrahere* (met geweld; *alqm*); een balling naar zijn vaderland t., *alqm de exsilio reducere; alqm restituere of in patriam r.*; bericht t., *renuntiare* (iem. van iets, *alci alqd*; ook met acc. c. inf.); *referre (alqd ad alqm; met acc. c. inf., Liv.)*. — 2) overdr. iem. tot zijn plicht t., *alqm ad officium reducere*; iem. van een losbandig leven op het pad der deugd t., *alqm a perditia luxuria ad virtutem revocare* (verg. *revocare animos ad mansuetudinem*); iets tot iets t., *revocare alqd ad alqd* (b.v. *signa ad naturam*); *referre alqd ad alqd* (b.v. *omnia ad naturam*); beperkend. z. *reducere*; —**brenger**, *reductor* (b.v. *plebis Romanae in urbem*); —**brenging**, *reductio*; (uit de ballingschap) *restitutio*; door omschr.; —**buigen**, *retro flectere* of *reflectere (alqd)*; —**bijten**, *morsu repetere (alqm)*; —**deinzen**, *refugere* (voor iem. of iets, *alqm of alqd*); overdr. *refugere* (b.v. *a consiliis fortibus*); *fugere et reformidare (alqd)*; *reformidare (alqd)*; *horre* (*alqd*); voor een gevaar t., *periculum recusare*; —**denken**, aan iets t., *recogitare de alqa re; recordari alqd*; met genoegen aan iets t., *alcus rei recordatione frui* (met dankbaarheid, *grati memoria alqd prosequi*; er aan t. dat, *respicere* met acc. c. inf. (Liv.); verg. in het verleden terugzien 1; zich iets in het geheugen terugroepen; —**draaien**, tr. *retorquere (alqd)*; intr. *retro versari* (van planeten); —**dragen**, z. *brengen*; —**dringen**, *summovere* (b.v. *populum; turbam*; ook *hostes ex muro; Germanos ultra Albim flumen*); *repellere* of *reicere* (b.v. *hostem*); *reprimere* (b.v. *lacum Albanum*); *extrudere* (b.v. *mare aggere*); overdr. z. *onderdrukken*; —**drijven**, *redigere* (b.v. *hostium equitatum in castra*); *repellere* (b.v. *hostes; hostes in silvas*); *propellere* of *propulsare* (b.v. *hostem*); *protrahere* (b.v. *hostes telis*); verg. *werpen*; verdrijven; —**drijving**, *propulsatio*; —**duwen**, *repellere* (b.v. *alqm manu sua*); —**eischen**, *repetere (alqd; alqd ad alqd; ook obides)*; *reposcere (alqd; iets van iem., alqd alqm of ab alqo; iem. van iem., alqm ab alqo)*.

terug-gaan, eig. *redire*; z. ook terug-schieten 2; terugkeeren; terugtrekken 1 a; overdr. tot iem. of iets t., *repetere*

ab alqo of *ab alqa re; memoriam alcus rei repetere*; een weinig t., *pauca supra repetere*; verder t., *altius of supra r.*; —**gang**, *reditus*; z. verder *keer*; —**gave**, door omschr., b.v. bij de t. der gijzelaars, *in reddendis obdibus enz.*; *redhibito* (verg. teruggeven); —**geleiden**, *reducere* (b.v. *alqm domum*); —**getrokken**, overdr. *remotus ab oculis populi of a negotiis publicis*; t. leven (subst.), *vita a rebus publicis remota; vita privata et quietā; vita umbratilis; solitudo*; (werkw.) *procul a coetu hominum vivere; omni coetu carere hominum; in solitudine et otio vivere; procul a re publica adulem agere*; z. ook *eenzaam leven*; —**geven**, *reddere (alqd; alci alqd; ook overdr., b.v. cum ea quae legem graece latine redderem; verg. weer-geven 2)*; *restituere* (iem. weer in het bezit van iets stellen; *alci alqd, b.v. omnia civitatibus*); *redhibere* (iets dat men gekocht heeft wegens ontdekte gebreken w.; b.v. *mancipium*); niet t.; *retinere (alqd; alqm)*; een schop, een trap enz. t., z. *terugschoppen enz.*; —**groeten**, *salutem reddere*; iem., *resalutare alqm*; niet, ook *alci salutanti mutuum salutationem non reddere*; subst. het t., *resalutatio*.

terug-halen, iem. t., *reducere alqm; retrahere alqm* (een vluchteling); *repetere alqd*; (= terugexpedieeren) *reportare alqm of alqd* (op een wagen of schip); *revehere alqm of alqd* (op een wagen); iem. doen t., ook *revocare alqm*; —**hebben**, iets t., *recipisse alqd*; hier hebt gij het boek t., *en librum recipe*; —**houden**, iem. van iets t., *revocare alqm ab alqa re* (b.v. *a scelere; imago avi tui te a tanto scelere*); *continere alqm ab alqa re* (b.v. *suos a proelio*); z. verder tegenhouden 2; achterhouden 1; afhouden; inhouden 2; weerhouden; —**houdend**, *tectus* (tegenover iem., *ad alqm; ook in dicendo*); verg. gesloten; —**houdendheid**, *altitudo animi*; verg. geslotenheid; —**houding**, *relentio*; door omschr.; —**jagen**, tr. = *drijven*; intr. *citato equo revehi*.

terug-kaatsen, *repellere* of *reicere (alqd)*; z. verder *weerkaatsen*; —**kaatsing**, door omschr.; z. ook *weerkaatsing*; —**keer**, *reversio* (in 't bijz. onderweg); *reditus* (naar huis, *domum*; zoo ook *in Italiam; ad alqm*); *reditio* (naar huis, *domum*); recht van t. in het vaderland (vooral van krijgsgevangenen), *postliminium*; —**keeren**, *reverti*; *redire*; ergens heen t., ook *remigrare* (b.v. *Romam; in suos vicos*); *repetere (alqm locum)*; iem. noodzaken t. te keeren, *retrahere alqm*; overdr. tot iets t., *se referre ad* (b.v. *philosophiam*); *se revocare ad* (b.v. *pristina studi*); *repetere (b.v. studia)*; z. ook terugkomen; —**klinken**, *resonare*; *referri*; —**komen**, *revenire*; gewoonl. *redire* enz., z. *keeren*; op iets of iem. t. (bij het spreken), *reverti ad alqm of ad alqd; repetere alqd* (b.v. *praetermissa*); *recurere* (b.v. *ad easdem conditiones*); van iets t., *desistere alqā re* (b.v. *sententia*); *deponere* (b.v. *opinionem; errorem*); —**komst**, *reditus*; verg. *keer*; —**krabbelen**, *retractare*; *promisso* (enz.) *non stare; sententiam* (enz.) *mutare*; —**koopen**, *redimere (alqd)*; —**kruipen**, *retro of retrorsum repere*; —**krijgen**, *recipere (alqm; alqd; ook overdr., b.v. ani-*

-mum); *recuperare* (*alqm*; *alqd*); iem. in zijn huis t. (d. i. maken dat hij terugkomt); *reconciliare alqm domum* (Plaut.); subst. het t., *recuperatio* (b.v. *libertatis*); door omschr.; —**kunnen**, overdr. ik kan niet meer t., *mihi integrum non iam est*.

terug-leggen, reponere (b.v. *alqd suo loco*); —**leiden**, z. -geleiden; —**loopen, recurrere**; subst. het t., *recursus*; door omschr.; van water, z. -vloeien; —**marcheeren, iter retro vertere** (Liv.); z. verder terugkeeren; zich terugtrekken 1 a; —**marsch**, z. -tocht; —**melden**, z. bericht terugbrengen 1; —**nemen**, eig. *recipere* (heroveren; b.v. *urbem*); *repetere* (terughalen; *alqd*); *redhibere* (een verkochte waar; b.v. *ancillam* Plaut.); een vrouw t., *reducere uxorem*; iets dat men gegeven heeft, *kursus auferre alqd*; overdr. = herroepen; —**neming, redhibitio** (van een verkochte zaak, Ict.); door omschr.; —**noodigen**, z. -vragen; —**ontvangen**, z. -krijgen; —**reis, reditus**; op de t., ook *rediens*; *in redeundo*; op de t. zijn, *redire*; *reverti*; —**reizen**, z. -keeren; —**rekenen**, z. -tellen; —**rennen, recurrere**; verg. -jagen (intr.); —**roeien**, z. achteruitroeien; —**roepen**, iem. t., *revocare alqm* (ook *alqm e provincia*; *alqm domum*; ook een tooneelspeler t.); *alqm tubere redire* (bevelen terug te keeren); een balling t., *alqm restituere of in patriam r*; iets of iem. in het geheugen of in de herinnering t., *memoriam alcius rei* (b.v. *illius temporis*) *renovare of repetere*; iem. iets, *revocare alcius animum ad alcius rei memoriam*; iem. dat, *in memoriam alcius redigere* met acc. c. in.; zich iets of iem., *memoriam alcius rei repetere*; *memoria repetere alqd* (b.v. *vetera*); *repetere alqd* (b.v. *vetera alque audita a parentibus; praeterita*; ook met afh. vraag); *in memoriam redire alcius* (b.v. *mortuorum*); *reminisci alqd of alcius rei* (ook met afh. vraag); zich zijn vroegste jeugd, *ultimam pueritiae memoriam recordari*; verg. ook terugdenken aan iets; iem. in het leven t., z. uit de dooden doen herrijzen; —**roeping, revocatio**; (uit de ballingschap) *restitutio*; verder door omschr.; —**rollen**, tr. *revolvere* (*alqd*); intr. *revolvi*; —**rijden, revehi** (tr. *alqm revehere*) *of equo of curru r*.

terug-schelden, convicium convicio rependere; —**schenken**, z. -geven; —**schieten, 1** *reicere* (*alqd*); abs. *telum* (van meer dan één tela) *reicere* (op iem., in *alqm*). — 2) = terugspringen, *recellere* (b.v. *libramentum plumbi ad solum* Liv.); verg. -springen; —**schoppen, calcibus repetere (*alqm*); —**schrikken**, z. afschrikken; terugdeinzen; —**schrijven, rescribere (b.v. *epistulam ad alqm*; op iets, *ad alqd of alci rei*; iem., *ad alqm of alci*; iem. iets, *alqd ad alqm of alci*; met acc. c. in.); iem. t., ook *remittere alci litteras*; —**schuiven, remove (*alqd*); —**slaan, 1** tr. iem. (die slaat) t., *referire alqm*; een kled t., *reicere vestem* (b.v. *togam ab umero*); = -drijven. — 2) intr. *recidere*; verg. -schieten 2; —**slee- pen, retrahere (*alqm*); —**slingeren, z. -draaien**; -schieten 1; —**snellen**, —**spoeden, recurrere** (subst. *recursus*); —**springen, restitire**; = terugstuiten, ook *recellere*; *repercuti*; *recidere*; van iets t.,********

repelli alqd re; —**steveneren, z. -varen**; —**stooten, repellere (*alqm*; *alqd*); —**stoo- tend, fastidiosus; asper; horridus**; t. ge- drag, t. wezen, *fastidium; mores asperi; asperitas*; —**stormen**, z. -jagen; -snellen; —**stroomen, z. -vloeien**; —**stui- ten, z. -springen**; doen t., *repercutere of repellere* (*alqd*); subst. het t., *repercussus*; —**sturen** z. -zenden.**

terug-tellen, repetere (b.v. de dagen door t. berekenen, r. *alque enumerare dies*); —**tocht, reditus**; verg. -reis; (van troepen) *receptus*; het teeken tot den t. geven, den t. blazen, *receptui signum dare; receptui canere*; den t. aanvaarden, z. zich terugtrekken 1 a; —**trappen, z. -schoppen**; —**tred, regressus** (eig. en overdr.); een t. doen, z. —**treden, recedere**; *regredi; pedem referre*; overdr. *regredi* (b.v. *etiam nunc r. possumus* Suet.); —**trekken, 1** tr. *retrahere* (b.v. *manum*); *reducere* (b.v. *calculum*); mil. *recipere* of *ad se recipere* (b.v. *copias*); *reducere* (b.v. *exercitum*; *copias a munitionibus in castra*; *legiones ex Britannia*); *deducere* (b.v. *exercitus ex Italia*); z. ook zijn hand van iem. aftrekken 1; overdr. = herroepen; zich t. a) mil. *cedere*; (van soldaten en strijdenden, den terugtocht aanvaarden, retireeren) *se recipere; signa referre; regredi; pedem of gradum referre*; (van den veldheer) *exercitum reducere*; zich ergens heen t., *recedere of se referre* (b.v. *in castra*); *se recipere* (b.v. *in castra; ad signa; fugā ad alqm*); (van den veldheer) *castra referre of exercitum reducere* (in of *ad alqm locum*); zich met de vloot t., *recipere classem* (b.v. *in altum*); zich ergens vandaan t., *recedere* (b.v. *a moenibus; ex eo loc.*). — b) niet mil. *se recipere* (b.v. in praetorium); *se abdere* (b.v. in *intimam Macedoniam*; rus; in *bibliothecam*); *secedere* (b.v. in *abditam partem aedium*); *recedere* (b.v. *a conspectu suorum*); *abscedere* (b.v. *non militibus modo, sed civilibus quoque muneribus*); zich uit de rechtspraktijk t., *de foro decedere*; zich uit het politieke leven t., *se remove a negotiis publicis*; *recedere of se referre in otium*; (geheel) *se subtrahere ab omni parte rei publicae*; zich in de eenzaamheid of afzondering t., *recedere of se recipere in solitudinem*; zich uit de wereld, uit het gewoel der w., uit het drukke politieke leven in de eenzaamheid t., *a coetu hominum frequentiaque se recipere in solitudinem*; z. ook teruggetrokken. — 2) intr. z. terugkeeren; zich terugtrekken 1 a; overdr. = terugkrab- belen.

terug-vallen, recidere (in *alqd*; ook overdr. b.v. *omnis suspicio in vosmet ipsos*); verg. neerkomen 2 (begin); —**varen, renavigare; revehi** of *nave* (of -i) *revehi; reverti*; —**verlangen, z. -eischen**; -wenschen; naar huis t., *domum redire cupere*; verg. heimwee; —**verplaatsen, zich in gedaachte t. in een tijd, alcius temporis memoriam repetere**; —**vinden, reperire (*alqm*; *alqd*); —**vlieden, z. -vluchten**; —**vlie- gen, recolare**; z. ook -springen; —**vloei- en, fluere**; retro *fluere*; *relabi; revoli*; —**vluchten, refugere**; ergens heen t., ook *fugā alqm locum repetere*; —**voerder enz., z. -brenger enz.**; —**vorderen, z. -ei-****

schen; —**vragen**, *repetere* (alqd; alqd ab alqd); iem. t. (= terugnoodigen), *revocare* alqm; —**weg**, z. reis; —**tocht**; —**wenschen**, iets of iem. t., *desiderare* alqd of alqm; *requirere* alqd; —**wentelen**, z. rollen; —**werken**, op iem. t., *redundare* ad of in alqm; —**werkend**, t. kracht hebben, in *praeteritum* valere; —**werpen**, *reicere* (b.v. *telum* in *hostes*; ook overdr. b.v. *hostes* in *oppidum*; *astro* in *alqm* *locum* *reici*; *naves* *tempestate* *reiciuntur*); *remittere* (b.v. *pila*); verg. —**driven**; —**winnen**, z. herwinnen; —**wijken**, *recedere*; verg. —**wijken**; —**wijking**, *recessus*; *receptus*; —**wijzen**, —**ing**, z. afwijzen, —**ing**.

terug-ijlen, *recurrere*; —**zeggen**, z. antwoorden; bericht terugbrengen 1; —**zelen**, z. —**varen**; —**zenden**, *remittere* (b.v. *librum* *alci*; *obsides* *alci*; *naves* *ad* *alqm*); —**zending**, *remissio* (b.v. *obsidium*); door omschr.; —**zetten**, den voet t., *retro ferre pedem*; een steen (bij het schaakspel) t., *reducere* *calculum*; —**zien**, 1) = omzien 1; in het verleden t., *retro respicere*; zoover ik maar in het verleden kan t., *quoad lonnissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis*. — 2) = wederzien; —**zwemmen**, *renare*; —**zijn**, *revertisse*; ik ben dadelijk t., *iam ego huc revenero* (Plaut.).

ter-wijl, *dum* (t. iets bezig is te gebeuren of iem. bezig is iets te doen, gewoonl. met ind. praes.); *cum* (adversatief of concessief, t. toch; temporaal, op het oogenblik of ten tijde dat; z. de grammatica); door een part.; —**zijdestelling**, z. achterstelling; veronachtzaming.

test-ament, *testamentum*; *tabulae testamenti*; *tabulae*; een t. maken, *testamentum facere* of *conscribere*; *testari*; een in tegenwoordigheid van getuigen gemaakt t., t. *nuncupatum* (Plin. ep.); na een t. gemaakt te hebben, met achterlating van een t., *testato* (b.v. *decedere* ICL.); zonder een t. gemaakt te hebben, zonder een t. na te laten, zonder t., *intestato* (b.v. *mori*); *intestatus* (b.v. *si intestata esset mortua*); iem. in zijn t. zetten, *scribere* *alqm* *heredem* in *testamento*; bij t., *testamento*; overdr. ik kan mijn t. wel maken, *de me actum* est; (Ecel.) het oude t., *vetus testamentum* of *instrumentum*; het nieuwe t., *novum* t.; het oude en het nieuwe t., *scripturae sanctae et novae et veteres*; —**amentaal**, bij t. beschikking, *testamento* (b.v. *heres* t. *institutus*; t. *alqm* *heredem* *facere*; t. *alqm* *adoptare*); —**amentvervalscher**, *testamentarius*; *testamentorum subceptor*; tt., ook *signatores falsi* (Sall.); —**amentvervalsching**, *falsum testamentum* (b.v. *cum de falso testamento ageretur* Suet.); —**ateur**, *is qui testamentum facit*; *testator* (Suet.); —**ee-ren**, z. een testament maken; verma-ken 2.

tetrarch, *tetrarches* (gen. —*ae*).

teug, *haustus*; in één t. drinken, *in hauriendo* *non respirare*; in één t. leeggedronken, *uno impetu epotus* (Plin.); met gretige of volle tt. drinken, *avide* *polare*; *avide haurire* (alqd; ook *libertatem* Liv.); —**el**, *habenae*; *frenum* (pl. ook *freni*); de t. aanhalen, *adducere* *habenae*; *frenos* *inhibere*; z. ook viere 1; met lossen of loshangen-

den t., *effusus habenis*; *effusus equis* (b.v. komen aanrijden, *advolare*); een paard de tt. aandoen, z. teugelen; overdr. iem. den t. aanleggen, *frenos adhibere* *alci*; verg. beteugelen; de tt. van het bewind, *imperii frena* (b.v. *habere* of *tenere* Ov.); aanvaarden, *habenae accipere* (Cic.); verg. roer (overdr.); —**elen**, eig. een paard t., *infricare equum* (Liv.); overdr. z. beteugelen; —**elloos**, eig. z. ongeteugeld; overdr. *effrenatus* (b.v. *cupiditas*; *furor*); *impotens* (b.v. *laetitia*; *crudelitas*); *intemperans*; *immoderatus* of *nivius* (b.v. *libertas*); adv. *effrenate*; verg. onmatig; losbandig; —**elloosheid**, *effrenatio* (b.v. *animi impotentis*); *licentia*; *impotentia*; *intemperantia*.

tent, z. talmer; —**achtig**, *cunctans*; —**en**, z. talmen.

te-vens, z. tegelijk; ook; —**vergeefs**, z. vergeefs; —**vrede**, abs. van perss., *paucis*, *parvo* of *sorte sua contentus*; van zaken, *tranquillus* (b.v. *vita*); t. zijn, ook *nilul ultra appetere*, *desiderare* of *requirere*; t. leven, *sorte sua contentum vivere*; met iets t. zijn, zich met iets t. verklaren, *alga re contentum esse*; *alqd satis habere* of *alci alqd s. est*; verg. ook zich laten welgevallen 2; in iets berusten 4; met een verontschuldiging t. zijn, *excusationem accipere* (verg. ik neem er genoegen mee); over iets t. zijn, *alqm alcius rei non paenitet*; *diligere* *alqd* (b.v. *alcus consilia*, *officia*); *probare* of *approbare* *alqd*; totdat gij over nw vorderingen t. zijt, *quoad te quantum proficias non paenitet*; over iem. t. zijn, *probare*, *laudare* of *collaudare* *alqm*; indien zij t. (over hem) zijn, *si satis iis factum est*; over zichzelf t. zijn, *sibi placere*; se *amare*; z. ook goedkeuren; er mee t. zijn te, dat, indien, *satis habere* of *alci s. est* met inf., acc. c. inf., *si bene secum actum esse putare quod*; *contentum esse quod*; —**vredeheid**, *animus sua sorte contentus* (t. met zijn lot); *animus aequus* of *animi aequitas* (berusting); *animi tranquillitas* (gemoedsrust); *approbatio* (goedkeuring); spreekw. t. is de grootste schat, *contentum suis rebus esse maximae sunt divitiae* (Cic.); *is minimo eget mortalibus qui minimum cupit* (Publil. Syr.); tot mijn groote t., *cum magna mea voluptate*; tot algemeene t., *cunctis approbantibus*; *cum omnium laude*; iem. zijn t. betuigen, *laudare* of *collaudare* *alqm*; over iets, *probare* *alqd*; zich de algemeene t. verwerven, *omnium laudem sibi parere* of *colligere*; —**vredestellen**, iem. (een schuldeischer) t., *satisfacere* *alci*; z. verder bevredigen; zich t., z. er mee tevreden zijn; —**weegbrengen**, z. veroorzaken; —**zamen**, z. samen.

thans, z. nu 1.

the-ater, z. schouwburg; tooneel 1; —**ma**, *id quod* (ab *algo*) *propositum* est; *ratio* *proposita*; *propositio*; *questio*; *causa disserendi*; *ions disputationis*; *locus* (b.v. l. de finibus bonorum et malorum); een t. stellen, *questionem ponere*; z. verder onderwerp; —**ogonie**, *deorum generatio*; de Th. van Hesiodus, *Hesiodi Theogonia*; —**ologie** enz., z. godgeleerdheid enz.; —**orema**, *ratio*; *theoremata* (Gell.); —**ore-**

thisch, *qui in cognitione versatur*; *qui ab artis praeceptis proficiscitur*; t. kennis, *scientia*; *doctrina*; *cognitio* of *c. doctrinaeque*; *ratio* (b.v. *belli*; tegenst. *usus*); t. kunst, *ars*; t. onderwijs, *ratio et doctrina*; tt. voorschriften, *praecepta*; t. kennis van iets hebben, *alqd ratione cognitum habere*; t. kennis is niet voldoende, *non satis est praecepta et rationem (artis alcius) tenere nisi utare*; onvoldoende t. kennis bezitten, *minus instructum esse artis disciplinis*; t. onderzoek, *quaestio quae a ratione proficiscitur*; t. filosofie, *philosophia quae in rerum contemplatione versatur*; verg. bespiegelend; *adv. ratione*; *scientia* (b.v. *s. tenere artem*); *ex artis praeceptis*; —**orie**, *ratio* (ook een bepaalde t., b.v. dit was toen een nieuwe t., dat . . . *erat tunc haec nova ratio met acc. c. inf.*); *scientia*; *doctrina* (wetenschappelijke kennis); *ars* (theoretische kunst) of *praecepta* (theoretische voorschriften); b.v. *Latine scribendi p.*; *alqd ad artem et praecepta*, ook *ad rationem*, *revocare*; *studium* (b.v. *in studio — in rebus atque usu versari*); t. met praktijk vereenigen, *doctrinam ad usum adiungere*; de t. wordt door de praktijk bevestigd, *usus confirmat doctrinam*; men moet t. en praktijk met elkaar verbinden, *discas oportet et quod didicisti agendo confirmes*; in t. — in praktijk, *cogitatione* (b.v. *inter se differunt*) — *re* (b.v. *copulata sunt*); —**saurier**, *quaestor*; *a rationibus*; —**sis**, als term der metrie, *thesis, vocis positio* of *depositio* (Gramm.); = stelling 2.

thuis, z. te huis 1; —**komst**, z. tehuiskomst.

tiara, *tiara*; *apex*; *insigne regium*.

tichel, —**steen**, *later*; muur, wand van tt., *murus*, *paries latericius*; tt. maken, *lateres fingere* of *ducere*; tt. bakken, *lateres coquere*; —**werk**, *latericium*.

tien, *decem*; (distrib.) *deni*; het getal t., *numerus denarius* (Augustin.).

tiend, *decuma* (gewoonl. pl.); (van graan, ook) *frumentum decumanum*; de inkomsten van den staat uit de tt., *rectigal ex decumis*; tt. heffen, *decumam* (of *-as*) *imperare*.

tiendaagsch, *decem dierum*.

tiend-e, *adi. decimus*; subst. = tiend; —**half**, *novem et dimidium*; *n. et dimidia pars*; —**ens**, *decimo*; —**erhande**, —**lei**, *decem generum*; *decem*; —**pachter**, *decimanus*; —**plichtig**, *qui decumam* (of *-as*) *debet*; *decimanus* (van zaken, b.v. *ager*); t. zijn, *decumam* (of *-as*) *debere*.

tien-dubbel, *decemplex*; —**duizend**, *decem milia*; (distrib.) *dena milia*; —**duizend-maal**, *decies milies*; —**duizendste**, *decies millesimus*; —**hoekig**, *decem angulos habens*; —**jarig**, *decem annorum* of *decem annos natus* (tien jaar oud); *decem annorum* (tien jaar durend); —**maal**, *decies*; t. zoo groot, *decemplex* (b.v. *numerus*); t. meer dan, *decies tanto plus quam*; —**maandsch**, *decem mensium*; —**man**, *decemvir*; —**manschap**, *decemviratus*; —**tal**, *numerus denarius* (het getal tien, Augustin.); een t., *decuria*; —**voud**, *decies tantum*; het t. van het gezaaide, *decies tantum quam quantum satum est*; een akker levert het t. op van het gezaaide, *ager cum decimo effert* of *efficit*; —**voudig**, *decemplex*; —**werf**, z. —maal.

tier, *incrementum* (groei); *luxuria* (welige t.); —**en**, = groeien; = te keer gaan 3; subst. het t., = tier; = getier.

tik, *levit tactus* of *ictus*; —**ken**, op of tegen (iets) t., *leviter tangere* (zachtjes aanraken; *alqd*); *leviter pulsare* (b.v. *ianuam*).

til, op t. zijn, z. op handen zijn; —**baar**, z. roerend 1; —**len**, z. beuren; opbeuren.

timmer-en, iets t., *fabricari* (b.v. *navem*); iets van hout t., *materiare alqd*; —**hout**, *materia*; t. halen, *materiari*; spreekw. alle hout is geen t., *non ex omni ligno debet Mercurius excusculi* (Apul.); —**man**, *faber tignarius*; —**mansbijn**, *ascia fabrilis*; —**werk**, *opera fabrilis*; (van één stuk) *opus fabrilis* of *fabri tignarii*.

tin, *plumbum album*; *candidum p.*; *stannum*; —**ne**, *pinnas*; —**negiet**, *politieus* tt., *qui in convitiis rem publicam ministrant*; —**gelen**, *tinnire*; subst. het t., *tinnitus*.

tint, *color*; z. ook teint; —**elen**, —**ing**, z. flikkeren, —ing; —**en**, z. kleuren.

tip, *lacinia* (van een kleed); *pars extrema* (uiteinde); door *extremus*.

tiraille-eeren, *concursare*; subst. het t., *concurso*; —**eur**, *procurator*; *concurso*; *veles*; *ferentarius*.

ti-ran enz., z. tyran enz.; —**tan**, *titan*; —**tel**, 1) van een boek, *inscriptio*; *titulus*; *index*; aan een boek een t. geven, *librum inscribere* (b.v. *libros inscripsi*, "*rhetoricos*"); tot t. hebben, *inscriptum esse* (b.v. *liber qui est inscriptus*, "*Hortensius*"); *inscribi* (b.v. *liber qui*, "*Meno*" *inscribitur*); z. ook opschrift. — 2) van een pers., *appellatio*; *titulus*; *nomen*; met den t. van legaat, *nomine legati*; iem. den t. van koning geven, *alqm regem appellare*; van imperator, *alqm nomine imperatoris appellare*; z. ook eeretitel; koningstitel; —**telblad**, zijn naam op het t. zetten, *nomen suum inscribere in libro*.

tittel, *apex* (b.v. *donec transeat coelum et terra, tota unum aut unus a. non praeteribit a lege Vulg.*).

tituleeren, z. titel geven 2.

tiippen, *frilinnire*; verg. piepen.

tob-be, *alveus*; verg. kuip; —**ben**, *se macerare* (Ter.); *angi*; —**ber**, *homo anxius*.

toch, 1) ter aanduiding van een beperkende tegenstelling, *tamen*; *attamen*, *verumtamen* (maar t.); *atqui* (en t.); at (bij tegenwerpingen); *nihilominus* of *scilicet* (niettemin); t. niet, *n. magis*; *quamquam* of *etsi* (hoewel; ook zonder nazin, om het voorgaande te verbeteren); *saltem* (ten minste); t. al, *iam per se* (b.v. *iam p. se accensos incitabat plebis animos Liv.*; ook per se *iam*, b.v. *milites incitavi Liv.*); t. zeker, maar t. zeker, at — *tamen*; at *saltem*; at — *saltem*; at; t. eindelijk, *eindelijk t., tandem*; t. niet, *sed non*; en t. niet, *nec* of *n. tamen*; t. in elk geval, *quidem certe*; zoo niet — dan t., *si non* of *si minus* — at, *tamen*, *certe*, *attamen* of *at certe*; terwijl toch, *cum* met con.; die (relat.) t., *qui* met con. — 2) versterkend, in vragen, *tandem*; t. niet, *num* of *numquid* (b.v. *numquid duas habetis patris*); wie t. enz., *quisnam* enz.; bij aansporingen, *quin* met ind. of imper.; *dum* met imper.; *quiesco* of *amabo* (zonder invloed op de constructie); kom t. eindelijk eens; *fac*

tandem venias; bij wenschen, *utinam* met *coni.* (t. niet, u. ne). — 3) redegevend, *enim* (niet als eerste woord van den zin); terwijl t., die (relat.), *cum* met *coni.*, *qui* met *coni.*

tocht, = luchtstroom, *ventus* of *venti meatus*; af- of *perflatus*; t. vatten, *aurā afflari* (Suet.); = reis, *iter* (verg. reis; marsch); *expeditio* (verg. veldtocht); — **gat**, *spiraculum*; — **genoot**, comes of *c. itineris*; *commilito* (krijgsmakker); — **je**, z. uitstapje.

toe, adv. naar t., = heen; er goed, slecht aan t. zijn, *bene* (best, voortreffelijk, *optime*, *praeclare*), *male* (zeer slecht, *pessime*) *cum algo agitur*; *bene*, *male est alci*; *bene male alqs se habet*; er beter aan t. zijn, ook *meliore uti condicione*; *in meliore statu esse* (b.v. in m. s. *sunt qui adversus vos arma tulerunt quam socii et amici vestri*); het doet er niet t., *nihil ad rem*; verg. doen 1 e; interj. bij een verzoek, *quaseso*; obsecro; bij een aansporing, *age* of *agite*; t. toch, *agedum*; *agitedum*; = haast je, z. haasten b; adi. = dicht 2 b.

toe-ademen, *inhalarē (alci alqd)*; — **be-deelen**, *impertire (alci alqd)*; verg. toe-deelen; — **behooren**, 1) ww. z. behooren 1 a. — 2) subst., b.v. een buitenverblijf met t., *horti instructi*; — **bereiden**, — **ing**, z. bereiden, — **ing**; — **bereidselen**, *apparatus*; tt. maken tot iets, *parare alqd* (ook met inf.); tt. maken tot de verdediging van een stad, *parare quae usui sunt ad defendendum oppidum*; tot de bestorming, *quae ad oppugnationem oppidi pertinent administrare*; tot den oorlog, *parare of comparare bellum* (tegen iem., *alci*; ook *comparare bellum adversus alqm*; tegen iets, *c. bellum contra alqd*, b.v. *contra aras et focos*); alle tt. tot den oorlog, *omnia quae ad bellum pertinent providere*; met de grootste ijver verden de tt. tot den oorlog gemaakt, *bellum summā ope parabatur*; alle tt. zijn gemaakt, *omnia provisā sunt*; na deze tt., *his rebus paratis*; verg. ook zich gereedmaken; — **bidden** z. wenschen; — **binden**, *obligare (alqd)*; *obstringere (alqd alqd re)*; — **blaffen**, *allatrare (alqm)*; — **blinken**, *affulgere (alci)*; — **blijven**, *clausum manere*; — **bouwen**, *obstruere (alqd)*; — **brenge**, *afferre* (b.v. *alci cladem*); *inferre* (b.v. *alci vulnus*, *detrimentum*); *infligere* (b.v. *alci vulnus*); iem. een dronk t., z. op iems gezondheid drinken (eind); z. ook de subst., waarmede „toebrenge” verbonden wordt; — **brullen**, z. loeien; — **buigen**, *flectendo claudere (alqd)*; — **bijten**, *morsu corripere (alqd)*; overdr. *hamum vorare* (Plaut.).

toe-dammen, *mole obstruere (alqd)*; — **deelen**, *tribuere of attribuire (alci alqd)*; (als aandeel) *describere* (b.v. *pauperum bona comitibus suis*); verg. — **bedeelen**; — **kennen**; — **wijzen**; — **aankijken** 2; — **dekken**, z. bedekken; — **denken**, *destinare (alci alqd)*; — **dichten**, iem. iets t., *confingere alqd in alqm* (b.v. *crimina Liv.*) of *c. alqm alqd fecisse*; z. ook betichten; — **dienen**, iem. iets t., *porrigere of praebere alci alqd*; iem. een pak slaag t., z. afranselen; — **doen**, 1) ww. = sluiten 1; overdr. ik heb geen oog t., *somnum non vidi*; een o.

toedoen (bij iets), *convivere (in alqa re)*; het doet er niet t., *nihil ad rem*; verg. doen 1 e. — 2) subst. *opera*; door t. van iem., *operā alcius*; *agente algo*; *per alqm*; zonder mijn t., *sine opera mea*; *non me auctore*; — **draaien**, de deur t., *ianuam claudere*; = toekeeren; — **dracht**, de t. van een zaak, *ratio alcius rei*; door omschr., b.v. ik zal u de geheele t. van de zaak uiteenzetten, *ab initio res quemadmodum gesta sit vobis exponam*; dit is de werkelijke t. der zaak, *haec, sicut exposui, ita gesta sunt*; — **dragen**, iem. iets t., *tribuere alci alqd* (b.v. *alci parem voluntatem*); iem. achting t., z. achten 4; iem. een goed, een kwaad hart t., z. het goed, niet goed met iem. meenen 2; zich t., *geri*; *accidere*; *fieri*; — **drinken**, iem. t., *propinare alci*; — **drukken**, *comprimere* (b.v. *pina conchas*; *pugnum arte vehementerque*; *compressa in pugnum manus*); *opprimere* (b.v. *jaucēs Tiberi manu suā Suet.*); *oblidere* (b.v. *collum digitulis duobus*); de oogen, iem. de oogen t., z. sluiten 1; — **duwen**, de deur t., *ianuam pulsu claudere*; iem. iets t. (= heimelijk geven), *clam subministrare of suppeditare alci alqd*; (= verwijten) *obicere alci alqd*. **toe-eigenen**, zich iets t., *alqd suae potestatis facere*; met geweld of wederrechtelijk, *ad se transferre alqd*; *invadere in alqd*; *ad se vertere alqd* (b.v. *ex illa pecunia magnam partem*); *sibi inscribere* (b.v. *Epicurus sibi ipse nomen philosophi inscripsit*); zich een deel van iets t., ook *alqd sibi ex alqa re decerpere* (b.v. *nihil sibi ex ista laude centurio*); z. verder zich iets aanmatigen; aanspraak op iets maken 3; — **fluisteren**, z. influisteren; overdr. (van den wind) t. dat, *insusurrare* met acc. c. inf. (b.v. *Favonius ipse insusurrat navigandi nobis tempus esse*).

toe-gaan, 1) = gebeuren, *geri*; *accidere*; *fieri*; zooals het tegenwoordig t., *ut nunc fit*; zoo gaat het in de wereld t., z. gaan II 2 b (zoo gaat het in de wereld); dit gaat geheel natuurlijk t., *hoc ex naturae legibus fit*; niet natuurlijk, *hoc monstri simile est*; niet eerlijk, *aliquid doli subest*; het gaat er bont t., *omnia sursum deorsum versantur*; het gaat er (in een gevecht) vinnig of scherp t., *acriter of acerrime pugnat*; het gaat er (bij een gastmaal) luidruchtig en vrolijk t., *convivium sermone et laetitia celebratur*. — 2) op iem. t., *accedere of adire ad alqm*; z. ook los-gaan 2. — 3) = dichtgaan, b.v. de deur gaat van zelf t., *fores se ipsae claudunt*; de deur gaat niet t., *fores claudi non possunt*; — **gang**, 1) abstr. *aditus* (tot iets, *alcius rei* of *ad alqd*; tot iem., *ad alqm*); ergens t. of vrijen t. hebben, *in alqm locum aditus est alci of alci aditus patet*; *alqi locus alci patet*; *admitti in alqm locum* (daar, eo); t. hebben tot iets (b.v. een ambt), *aditus alcius rei* of *ad alqd alci patet*; *patet alqd alci*; tot iem., *aditum ad alqm habere*; *alci aditus est of patet ad alqm*; *alcius domus alci patet*; t. krijgen, *admitti* (ergens, *in alqm locum*; tot eerambten, *ad honores*; tot iem., *ad alqm*); door de pass. van binnenlaten; z. ook audientie krijgen; het is moeilijk enz. t. tot iem. te krijgen, z. iem. is moeilijk te

spreken te krijgen 2a; t. verleenen, z. binnenlaten; tot iets (b.v. een ambt), *aditum dare alci ad alqd* (b.v. ad honores); *alqm admittere ad alqd* (b.v. ad consilium; ad honores); *alqm alci rei*, in of ad *alqd adhibere* (b.v. consilio, in of ad consilium); tot zich, tot iem., *admittere alqm*, *alqm ad alqm*; verg. toelaten 2; geen t. verleenen, z. niet binnenlaten; iem. ergens, *prohibere*, *arcere* of *excludere alqm algo loco* (ook *honoribus* enz.); iem. tot zich, z. belet geven; t. verschaffen, z. een weg banen; zich t. tot iem., *aditum ad alqm sibi parare*; zich t. tot iem. weten te verschaffen, *aditum sibi invenire ad alqm*; den t. weigeren, z. boven (geen toegang verleenen). — 2) concr. *aditus*; *accessus*; *introitus* (b.v. *praecludere introitus*); — **gankelijk**, 1) van plaatsen, *facilis aditus* of *accessus*; *patens* of *aperthus* (open; ook overdr., b.v. *domus patens cupiditati et voluptatibus*; *alqd alcius cupiditati apertum est*); *pervius* (eig. doorgankelijk; ook overdr., b.v. *nihil ambitioni pervium* Tac.); voor iedereen t. (overdr.), *in medio situs* (b.v. *voluptates*); t. zijn, *adiri posse*; *adiri* (b.v. *una et angusta semita*); *aditum habere* (b.v. voor schepen, *navibus*; van de landzijde, *pedibus*; van het vasteland is de heuvel t. langs een smal pad, a *continenti arcae semitae aditum collis habet*); *patere* (voor iem., *alci*); een plaats t. maken, *patefacere* of *aperire alqm locum*; niet t., z. ontoegankelijk. — 2) van perss. *ad quem facilis aditus est* of *faciles aditus sunt*; *facilis accessus* (Sen.); overdr. t. voor iets, *patiens alcius rei*; t. zijn, z. te spreken zijn 2a; niet t., z. ontoegankelijk; — **gankelijkheid**, z. genaakbaarheid; — **gangsbiljet**, *libellus*; — **gangsprijs**, *pecunia quae datur pro introitu*.

toe-gedaan, iem. t., *deditus alci*; *studiosus alcius*; iem. met hart en ziel t., *alci addictus*; iems leert t., z. aanhanger b; dezelfde meaning t. zijn, *idem sentire* (de *alqa* re); een andere, *aliter alci videtur*; z. ook eens 4; — **geeflijk**, *indulgens* (b.v. *pater*; *irarum indulgentes ministri*; voor iem., in *alqm*); *clemens* (goedertieren); *lenis* (zacht; b.v. *homo*; *sententia*; in *alqm*); *benignus* (welwillend; b.v. *homines*); *facilis* (meegaand); t. zijn voor iem., *indulgere alci*; verg. toegeeflijkheid gebruiken; adv. *indulgenter*; *clementer*; *leniter*; *benigne*; — **geeflijkheid**, *indulgentia*; *clementia*; *lenitas*; *benignitas*; *facilitas*; met t., *bona cum venia*; z. verder toegeeflijk (adv.); iem. met groote t. behandelen, *magna esse in alqm indulgentia*; t. betoonen voor iem. of iets, iem. met t. behandelen, t. ten opzichte van iem. of iets gebruiken, *alci* of *alci rei indulgere*; *indulgenter habere alqm* (Liv.); *comiter* in *alqo* of in *alqa* re; *concedere alci rei*; — **gekeerd**, z. gekeerd; — **ge-negen**, z. gedaan; genegen; — **ge-negenheid**, *voluntas* (in *alqm*); verg. genegenheid; — **gerust**, *armatus* (b.v. *incredibili audacia*); *paratus* (b.v. *optime contra fortunam p. armatusque*; beter t., *paratior*, b.v. *ad maiora venit puer*); *instructus* (b.v. met geleerdheid, *doctrina* of *a doctrina*; met kennis van iets t. zijn, *scientia alcius rei instructum esse*; ook *scientiam*

alcius rei habere); *subornatus* (b.v. *quemadmodum a natura s. in vitam venerit*); — **ge-ren**, *afflari* (b.v. *adorea e floribus*); — **ge-ven**, 1) tr. a) = er nog bij geven, *addere* of *adidere* (*alqd*); *insuper dare* (*alqd*; *alci alqd*). — b) = erkennen, toestemmen, *concedere* (met acc. c. inf.; ook *hoc* enz.); *dare* (met acc. c. inf.; ook *quem tibi hoc daturum putas*); dit toegegeven, *hoc* of *quo concesso*; toegegeven dat, dat niet, *ut*, *ne* met conl.; toegegeven (= ik geef toe; goed), *concedo*; *esto* (b.v. *e.*, *fecerit*; *e.*, *putabas*). — 2) abs. = zich niet verzetten, zich gewonnen geven, *cedere*, *concedere* of *manus dare*; niet t., in *sententia sua perstare* of *perseverare*; iem. t., z. toegeeflijk zijn; aan iets t., z. botvieren; aan iems smeekbeden t., *precibus alcius cedere*; iem. in iets t., z. voor iem. onderdoen; — **gevend**, — **heid**, z. toegeeflijk, — **heid**; *gift*, *quod aditum*, *adicitur* of *insuper datur*; iets als t. geven, z. toegeven 1a; = toevoegsel, z. aangehangsel; — **gillen**, z. roepen; — **gipsen**, *gypsare* (b.v. *amphorae vitreae diligenter gypsaetae* Petr.); — **grauwen**, iem. t., z. afsnauwen; — **grendelen**, *obsereare* (b.v. *fores*; *aedificia*); verg. grendelen; — **groeien**, = zich door groeien sluiten, *coalescere*; — **grijpen**, z. een greep doen 1. **toe-halen**, = aanhalen, *astringere* (b.v. *vinculum*); = toetrekken; — **happen**, z. -bijten; — **heiligen**, — **ing**, z. wijden 1, — **ing**; — **hinniken**, *adinnire* (b.v. *equae*); — **hoorder**, *qui audit* (bij een bepaalde gelegenheid); tt., ook *audientes*; (vaste) t., *auditor*; kring van tt., *corona*; een kring van tt. om zich vormen, *circulari*; iems t. zijn, *audire alqm* of *operam dare alci*; een ijverig t. van iem. zijn, *diligenter audire alqm*; *studiosum esse alcius audiendi*; *multum operae dare alci*; een oplettend, *se alci attentum praebere auditorem*; een vast, *assidue operam dare alci*; — **hoorderes**, *quae audit*; verg. hoorder; — **hooren**, *audire* (*alqm*; *alqd*); verg. aanhooren; luisteren; — **houden**, = gesloten houden, *clausum tenere* (*alqd*); *comprimere* (b.v. *nares manu*); de oogen t., *manum ad oculos* (Suet.) of *ante oculos* (Ov.) *opponere* (de hand voor de oogen houden); iem. den mond t., os *alci opprimere*; ad os *manum obicere* (om iem. het spreken te beletten); iem. iets t. = voorhouden, *porrigere* of *praebere* (*alci alqd*); *dare* (b.v. *alci cervices*); — **houwen**, *caedere*; *ferire*.

toe-juchelen, iem. t., *acclamare* of *laetis clamoribus a. alci*; *collaudare alqm* (b.v. a *multitudine collaudantur*); *laeta acclamatione excipere alqm*; (met handgeklap) *plaudere* of *plausus* (of — *umi*) *dare alci*; iets t., *clamore et plausu probare alqd*; — **juching**, *acclamatio*; (met handgeklap) *plausus*; luidet t., *clamor atque assensus*; — **kaatsen**, iem. den bal t., *pilam mittere alci*; — **keeren**, *ad- of obvertere* (*alci alqd*); iem. den rug t., *se avertere* (zich afwenden); *aversum stare* (met den rug naar iem. toe staan); *abire* of *discedere ab algo* (weggaan); *terga dare alci* (vluchten); b.v. *hosti Liv*; ook overdr., b.v. *cuncti versa amicitiae terga dedere meae Ov*); naar iem. toegekeerd, z. gekeerd; overdr. het geluk, de fortuin keert iem. den rug t., *alqs a fortuna*

deseritur of *derelinquitur*; *alqm fortuna destituit*; —**kennen**, iem. iets t., *adiudicare alci alqd* (b.v. *magistratum* of *regnum alci*); *attribuere alci alqd* (b.v. *alci auctoritatem*); (bij senaatsbesluit) *decernere alci alqd* (b.v. *alci honores*; *alci provinciam*; *alci Italiani provinciam*); verg. wijzen; —**kenning**, *arbitrium* (recht om toe te kennen; b.v. *honoris a. est penes alqm*); door omschr.; = toewijzing; —**klemmen**, *arte comprimere (alqd)*; —**knikken**, z. *wenken*; —**knoopen**, *nodo vincire*, *constringere* of *conectere (alqd)*; —**knippen**, z. *drukken*.

toe-komen, 1) iem. iets doen t., *mittere alci alqd* (zenden); *subministrare alci alqd* (b.v. *auxilia*); *adhibere alci alqd* (b.v. *dis immortalibus cultus, honores, preces*); (rijkelijk) *suppeditare alci alqd*; (iets verschuldigd) *reddere alci alqd* (b.v. *honorem*; *sumum cuique*); z. ook geworden. — 2) op iem. t., z. afkomen 1. — 3) = verschuldigd zijn, *deberi* (alci); *alqd alci tribuendum est*; toekomst, *debitus*; *meritus*; *onus*. — 4) = rondkomen; —**komend**, = verschuldigd, z. toekomst 3; = toekomstig; —**komst**, *tempus futurum*, *posterum* of *reliquum*; *future* of *res future* (= de toekomstige dingen); in de t. *postero tempore*; voor de t., in *posterum*; in *reliquum* of in *r. tempus*; aan de t. denken, *habere rationem posteritatis*; niet, *futura non cogitare* of *non curare*; een blik in de t. werpen, in de t. zien of blikken, *quae futura sunt prospicere*; *quae eventura sunt providere*; ver in de t. vooruitzien, *longe in posterum prospicere futura*; (iems) t., *sors*, *condictio* of *fortuna futura* (in 't verband, ook alleen s., c. of f.); welk een t. wacht ons, *quae nos vita manet*; welke t. ons ook wacht, ook *quemcumque sors tulerit casum*; zelfs geen hoop op een betere t., *ne spes quidem ulla fore melius*; heden — t., ook *res*—*spes* (Sall.); —**komstig**, *futurus*; *posterus*; het t., z. toekomst; de t. redenaar, *qui orator futurus est*; een t. staatsburger, *designatus rei publicae civis* (van een kind dat nog niet geboren is); —**krijgen**, *insuper accipere (alqd)*; —**kijken**, z. *zien*; —**kijker**, *spectator*.

toe-lachen, *arridere* (alci); ook overdr. = bevallen; overdr. de fortuin lacht iem. t., z. de fortuin betoont iem. haar gunsten; ook mij lachte de fortuin eens zoo t., *et mihi talis aliquando fortuna affulsit* (Liv.); —**lage**, *merces aucta*; *stipendium* of *salarium auctum*; een t. krijgen, *alcius merces*, *stipendium* of *salarium auctum*; —**lakken**, z. *gipsen*; zegelen; —**laten**, 1) = gesloten laten, *clausum tenere* of *non aperire (alqd)*. — 2) = toegang verleenlen, *admittere* (b.v. *legatos*; *alqm ad alqm*; *alqm in cubiculum*; *alqm ad colloquium*); iem. bij zich t., *admittere alqm* of *alqm ad se*; z. verder toegang verleenlen 1. — 3) = gedooogen, *sinere* (met acc. c. inf.); *pati* (met acc. c. inf.; soms *alqd*, b.v. *haec scelera* of met ut en coni., b.v. *neque suam pati dignitatem ut*); *admittere alqd* (b.v. *iudices talem non admittunt*; *febres curationes admittunt Cels.*); de vogels laten het t., *admittunt aves* (Liv.); *recipere* (b.v. *inconstantiam virtus non recipit*; *assentationem*); *habere* (b.v. *alqd dubitationem habet*); verg. ook gedooogen;

veroorloven; —**lating**, *admissio*; door omschr.; = vergunning; —**leg**, *consilium* verg. aanslag 3; plan 1; —**leggen**, 1) iets ergens op t., *addere* of *adiciere alqd alci rei*. — 2) het op iets t., z. munten 2; zich op iets t., *studere alci rei*, *studiosum esse alcius rei* of *studia ponere in alga re*; *operam dare alci rei*; *se applicare ad alqd* (b.v. *ad scribendam historiam*); *se dare alci rei* (b.v. *huic generi litterarum*) of in *alqd* (b.v. in *quam exercitationem ita nos studioso dedimus*); verg. zich aan iets wijden 2; —**lichten**, iets t., *illustrare* of *explicare alqd*; —**lichting**, *explicatio*; —**loelen**, *admugire* (b.v. *tauro* Ov.); —**lonken**, z. *aanlonken*; —**loop**, *concursum*; onder zeer grooten t. van het volk, *maxima vulgi frequentia*; onder grooten t. van geheel Griekenland, *totius Graeciae celebritate*; door omschr., b.v. hij heeft veel t., *habet plurimos auditores* (van een redenaar); *frequentes emptores ad eum concurrunt* (van een koopman); —**loopen**, ac- of (van meer dan één) *concurrere* (op iem., ad *alqm*); op iets, in of ad *alqd*; verg. op iem. of iets afgaan 1; = uitloopen, *desinere* (b.v. een spits toeloope staart, *cauda in tenuitatem desinens* Plin.; baard, *barba in acutum desinens* Amm.); een spits toeloope heuvel, *collis in acutum cacumen fastigatus* (Liv.); —**luisteren**, z. *hooren*; —**maken**, z. *sluiten* 1; toegipsen; zegelen.

toe-meten, iem. iets t., *metiri* of *admetiri alci alqd* (b.v. *militibus frumentum*); —**met-selen**, *saxis concludere (alqd)*; *saxis efforcire* (aanvullen; b.v. *intervalla*).

toen, 1) adv. *tum*; *tunc*; eo of *illo tempore* (of pl.); *ea* of *illa aetate*; *hic*; door *ille*, b.v. hij bekleedde toen voor de zesde maal het consulaat, *sextum illum consulatum gessit*. — 2) conjunct. *cum* (gewoonl. met den coni.; bij zuiver temporale bet. met den ind.); *ut* of *ubi* (zoodra; gewoonl. met ind. perf.); door een part.; z. verder de grammatikaas.

toe-naaien, *obsuere (alqd)*; *consuere* (b.v. *illi quorum os non consuebat* Sen.); verg. hechten; —**naam**, *cognomen*; verg. bijnaam; —**nadering**, overdr. *gratiae reconciliatio*; een t. tot stand brengen, *gratiam reconciliare*; tusschen twee personen, *reconciliare alqm alci*; —**nagelen**, *clavis claudere (alqd)*; —**name**, z. *neming*; —**neiging**, z. *neiging* 2; *genegenheid*; —**nemen**, *crecere* (b.v. *inopia omnium*; *alcius opes*; *alci* of *alcius animus* enz.); in iets, *alga re*, b.v. *dignitate*; *augeri* (b.v. *opes alcius*; *terror*; *periculum*); *ingravescere* (b.v. *malum*); *gliscere* (ongemerkt t.; b.v. *glisciente in dies seditione* Liv.); in kracht t., z. *krachtig* 2 (krachtiger worden); iems moed, zelfvertrouwen neemt t., *alci animus*, *fiducia accedit* (zoozeer nam hun zelfvertrouwen t., *tantum fiduciae iis accessit*); z. ook stijgen 2; wassen 1; vorderen 2; subst. het t., = **neming**, *incrementum* (b.v. der bevolking, *multitudinis*); *accessio* (b.v. *dignitatis*; *virium*); *progressus* (b.v. *aetatis*); *accretio* (van het maanlicht, *luminis*); door omschr.

toen-maals, z. *toen* 1; —**malig**, *qui* of *qualis* *tum erat*; *illius*, *eius* of *huius aetatis* of *temporis*; de t. consul Cicero, *Cicero qui illo tempore* of *tum consul erat*.

toe-nijpen, z. -drukken; —**passelijk**, *aptus ad accommodatus* (voor iets, *ad alqd*); iets t. maken voor iets, *accommodare alqd in alqd*; op iem. of iets t. zijn, *pertinere ad alqm* of *ad alqd*; *spectare ad alqd*; *valere in alqd* of *in alqm* (b.v. *in uno servulo familiae nomen non valet*; „*vincere te Romanos*” *nililo magis in se quam in Romanos valere*); deze wet is op iem. t., ook *alqs hac lege tenetur*; op velen t. zijn, algemeen t. zijn, *ad multos*, *ad omnes pertinere*; niet t. zijn op iem. of iets, ook *alienum esse* of *abhorrere ab alqd* of *ab alqa re*; z. verder gelden 1; —**passen**, *exercere* (b.v. *legem*); *uti* (gebruiken; *alqd re*; de doodstraf op iem., *supplicio in alqm*); *usurpare* (b.v. *hoc genus poenae in improbos cives*); *admoere* (b.v. een kuur op of bij iem., *curationem ad alqm*); *adhibere* (b.v. bij ziekten geneeswijzen, *morbis curationes*); *exsequi* (ten uitoeyor brengen; *alqd*); een definitie op iets anders t., *transferre definitionem in aliam rem*; iets praktisch t., *alqd ad vitae usum conferre*; *alqd ad vitam communem ad- of traducere*; iets (b.v. een gezegde enz.) op zichzelf t., *alqd de se interpretari*; *alqd sibi* of *de se dictum putare*; *alqd sibi ascribere* (b.v. *exemplum Phaedri*); t. kunnen worden, z. *toepasselijk* zijn; dezelfde verzen kunnen nu eens hier-, dan daarop t. worden, *idem versus alias in aliam rem possunt accommodari*; —**passing**, *usus*; door omschr.; in t. brengen, z. *toepassen*; van t. zijn, z. *toepasselijk* zijn; —**persen**, z. -drukken; —**plakken**, *conglutinare* (*alqd*).

toer, *iter*; = wandeling; = rit; = moeilijk werk, b.v. het is een t., *difficile est* (met inf.); *labor est* (*alci* met inf., Liv.).

toe-rechten, z. aanrechten; —**reiken**, 1) tr. iem. iets t., *porrigere alci alqd*; verg. reiken 1. — 2) intr. = toereikend zijn; —**reikend**, z. genoeg; t. zijn, *satis esse* (*alci*; *ad alqd*); *sufficere* (b.v. *alci vires*; *classi frumentum*; *tela quamvis longo certamini* Liv.); *suppetere* (b.v. *copiā pabuli*; *alci arma*; *vires*); *suppeditare* (*alci alqd*; *alqd ad alqd*); niet t. zijn, ook *deficere* (b.v. *frumentum*; *tempus anni ad bellum gerendum*; *dies deficiat* of *d. iam me deficiet* si); een voorraad graan voor dertig dagen t., ook *frumentum triginta dierum*; —**rekenbaar**, *mentis compos*; —**rekenen**, z. aanrekenen 2; toeschrijven.

toeren, z. een rit doen.

toerennen, z. aanrennen; aanrijden 2b.

toerist, *peregrinator*.

toernooi, *ludus equester*.

toeroepen, iem. t., *inclamare alqm* (iem. t. iets te doen, *alci ut* met conl., Liv.); (spot-tend) *acclamare alci* (ook met acc. c. inf.); (goed- of afkeurend) *suclamare alci* (Liv.; ook met acc. c. inf.); subst. het t., *acclamatio*; *suclamatio* (Liv.); —**rollen**, z. oprollen; aanrollen; —**ruischen**, *obstrepere* (*alci*).

toe-rusten, *parare* of *comparare* (*alqd*; zich tot iets, *alqd*, b.v. *bellum*; *iter*; ook *se parare ad alqd*, b.v. *ad iter*, of *ad alqd faciendum*; *se comparare ad alqd*, b.v. *ad omnes casus*, of *ad alqd faciendum*); zich met welsprekendheid t., *armare se eloquentiā*; z. verder gereedmaken; voorbereidselen (tt. ma-

ken); uitrusten 1; toegerust; —**rusting**, *apparatus* (concr. en abstr.); *comparatio* (abstr., b.v. tot een nieuwen oorlog, *novi belli*); door omschr.; tt. maken, z. voorbereidselen maken; —**rijden**, z. aanrijden 2b; aansnellen; —**schietelijk**, *facilis* of *prolixus* (in *alqm*); —**schietelijkheid**, *facilitas*; *animus prolixus*; —**schieten**, z. snellen; —**schouwen**, z. -zien 1; —**schouwer**, *spectator*; *arbiter* (getuige); de tt. in den schouwburg, z. publiek 2; t. zijn, b.v. bij de spelen, *spectare ludos*; —**schouwersplaatsen**, —**ruimte**, *cavea*; —**schouwster**, *spectatrix*; —**schreeuwen**, z. roepen; —**schrijven**, iets aan iem. of iets t., *tribuere*, *attribuere* of *assignare alqd alci* of *alci rei*; *vertere alqd in alqm* of *in alqd* (b.v. *alqd in deos*; *alqd in deorum iras* Liv.); *ascribere alci alqd* (b.v. *incommodum*); *adjudicare alci alqd* (b.v. *alci salutem imperii huius*); (iets slechts) *conferre alqd in alqm* (b.v. *permulta in Plancium*, *quae ab eo numquam dicta sunt*); een aan iem. toegeschreven boek, *qui fertur esse alcius liber*; anderen schreven deze redevoering aan Persius toe, *alci a Persio scriptam orationem aiebant*; wiens komedies men aan Laelius toeschreef, *cuius fabulae putabantur a Laelio scribi*; zich iets t., *sibi attribuere*, *assumere*, *asciscere* of *arrogare alqd*; beide partijen schreven zich de overwinning toe, *se utrique superiores discessisse existimabant*; zich de eer der overwinning t., *victoriae gloriam in se rapere* (Liv.); grootendeels, *maiorē partē victoriae ad se vindicare* (Liv.); aan iem. t. dat of indien, *attribuere alci quod* of *si*; z. ook last 1 (iem. iets te l. leggen); wijten; —**schuiven**, iets naar iem. of iets t., *admove* *alqd alci* of *ad alqd*; den grendel t., *passulum obdere*; —**schijnen**, = blinken; = schijnen, *videri*; het schijnt mij t. dat, alsof iem., *videretur mihi alqs* met inf. of nom. c. inf.; alsof ik, *videor* of *mihi videor* met inf. of nom. c. inf.; het schijnt mij zeer wonderlijk t. dat, *permirum mihi videretur* met acc. c. inf.

toe-slaan, iets t., *obicere* (b.v. *fores*); iem. iets t., z. -kaatsen; -wijzen; intr. abs. *condicionem* (of *-es*) *accipere* (een voorwaarde aannemen); op iem. t., z. losslaan 2; —**slibben**, *limo obstrui*; —**slingeren**, iem. iets t., z. -kaatsen; de deur t., *fores obicere*; —**sluipen**, op iem. t., *subrepere alci*; verg. naar iem. sluipen; —**sluiten**, *occludere* (*alqd*); z. verder sluiten 1; —**smijten**, z. -werpen; —**snanwen**, *increpare* (*alqm*; *alqm multo gravioribus probris*); —**snellen**, *accurrere* of *advolare* (op iem. of iets, *ad alqm* of *ad alqd*); (van meer dan één) *concurrere* of *convolare* (*ad alqm*; *ad alqd*); (te hulp) *auxilio accurrere* (*alci*); *propere subvenire*; —**snoeren**, z. -binden; —**speling**, een t. maken, *significare*; verg. zinspeling; —**spraak**, —**spreken**, z. aanspraak 1 en 2, aanspreken 1; —**springen**, *assilire*; op iem. t., *insilire in alqm* (b.v. *in phalangas*); *petere alqm*; —**spijkeren**, z. -nagelen; —**spijs**, *obsonium*; *pulpamentum*; *pulmentarium*; t. koopen, *obsonare* (subst. *obsonator*); zich iets als t. bereiden, *obsonare alqd*

(b.v. *ambulando famem*); —**staan**, *concedere* (*alci alqd*; dat, *ut* met conl.; dat niet, *ne*); *dare* (b.v. *alci iter per provinciam*; *tempus rebus collocandis*; *quietem militibus*; *tres horas exercitui ad quietem*); mijn krachten staan het mij niet t., *non est virum mearum*; z. verder veroorloven; toelaten; 3—**stand**, *status* (voorbijgaande t.); *condicio* (blijvende t.); *locus* (gewoonl. abl., b.v. *meliores, deteriores loco*); *habitus* (gesteldheid; b.v. *corpore*; *animi*; *mentis*); *tempus* (of pl.; tijdsomstandigheden; in 't bijz. ongelukkige, bedenkelijke t.); *res* (omstandigheden); door een abstr., b.v. t. van slavernij, *servitus*; van onbeschaaftheid, *feritas*; van geluk, *felicitas*; ongedeerde t., *incolumitas*; door het neutr. van een pron. of adi., b.v. deze, de tegenwoordige tt., *haec*; huiselijke, staatkundige tt., *domestica, publica*; iets in een onafgewerkten t. achterlaten, *alqd inchoatum ac rude relinquere*; iets in ongeschonden t. houden, *alqd integrum et incolome servare*; iets weer in den ouden of vorigen t. brengen, in den vorigen t. herstellen, *alqd in pristinum restituere* (b.v. *Siciliam*); *alqd in integrum restituere* (b.v. *praedia*); ook *alqd in antiquum statum r.* (b.v. *provinciam*); iem., z. herstellen t.; door een adv., b.v. in een ellendigen t. leven, *misere vivere*; ongunstige t., *temporum iniquitas*; gunstige, *res secundae*; hachelijke, *res afflictiae*; hopeloze, *res perditae* of *pestimae*; goede t. van het gemeenest, *bona res publica*; vooral bij den tegenwoordigen t. van den staat, *haec praesertim re publica*; bij den tegenwoordigen t. der zeden, *his moribus*; hoe is de t., *quo loco res est*; de t. is plotseling veranderd, *repente facta est rerum commutatio*; de t. is geheel veranderd, *magna r. c. facta est*; *versa sunt omnia*; nu de t. zoo veranderd is, *tanta rerum commutatio*; de t. is verbeterd, *lactior facta est r. condicio*; de t. ziet er dreigend uit, *magna calamitas of ingens periculum adesse videtur*; in een gunstiger t. zijn of zich bevinden, *meliores esse conditione*; in denzelfden t., *in eadem causa esse* (verg. geval 2 b α); in een zeer moeilijken t., *magna difficultate affici*; in dezen t. bevinden wij ons, *sic habemus*; ik beschreef hem mijn t., *exposui ei quo loco res essent meae*; iem. of iets in zulk een t. brengen dat, *eo alqm compellere ut met conl.*; *ita afficere alqd* (b.v. *corpus*) *ut*; in een t. geraken die, *pervenire ad id quod*; in zulk een t. geraken dat, *in eam fortunam devenire ut*; in welk een t. ben ik geraakt, *quo redactus sum*; stel u in mijn t., *eum te esse finge qui ego sum*; iem. hoop geven op betere t., *alqd alci spem salutis affert*; z. ook omstandigheid; stand 1; (gemeeds)gesteldheid; lot 2.

toe-stappen, op iem. t., z. afgaan 1; —**steken**, tr. iem. iets t., *porrigere alci alqd* (b.v. *dextram*); z. verder reiken 1; overdr. = iem. iets toestoppen, *clam subministrare of suppedicare alci alqd*; intr. op iem. t., *gladio enz. petere alqm*; —**stel**, *apparatus*; verg. machine; —**stemmen**, iem. t., *assentiri alci* (ook *hoc enz. alci*; de of in *alga re*; met acc. c. inf.); z. ook instemmen; toegeven 1 b; abs. *annuere* (ja knikken;

ook *hoc enz.*; met acc. c. inf., b.v. *annui se venturum Liv*); z. ook inwilligen; veroorloven; zijn toestemming geven tot iets; in iets t., *probare of approbare alqd* (goedkeuren); —**stemming**, *assensio of -us* (het instemmen); *concessio* (vergunning); *approbatio* (goedkeuring); met iems t., *alcus assensu*; *alcus concessu*; *alga probante*; *alga assentiente*, *concedente of probante*; *alcus voluntate*; zijn t. geven, *annuere* (ja knikken); tot iets, *auctorem esse alcus rei*; z. verder toelaten 3; inwilligen; veroorloven; inwilliging; vergunning; —**stooten**, *ferire*; —**stoppen**, = dichtstoppen, *obturare alqd*; verg. stoppen; = toesteken (overdr.); —**stormen**, z. aanstormen; —**stralen**, *affulgere alci*; —**strikken**, z. -binden; —**stroomen**, *affluere* (ook van menschen, b.v. *plures ex urbe*); *confluere* (van menschen, b.v. *in hanc urbem ex diversis locis*; ook *ad ipsos laus, honos, dignitas*); —**sturen**, een schip ergens op t., z. aanzellen; = zenden.

toe-takelen, iem. t. of leelijk t. *mulcare of male m. alqm* (ook *naves Liv*); *alqm male accipere*; z. ook havenen; —**tasten**, z. een greep naar iets doen 1; —**tellen**, *numrare of annumerare alci alqd*; —**ten**, *cornu canere*; spreekw. hij weet van geen t. of blazen, *nihil sapit*; —**ter**, *cornu* (hoorn); —**teren**, *cornu canere*; —**timmeren**, *obstruere alqd*; —**treden**, 1) eig. op iem of iets t., *adire of accedere ad alqm of ad alqd*; abs. *accedere of propius a. — 2)* overdr. tot iets t., *accedere ad alqd* (b.v. *ad amicitiam alcus*; *ad alcus condiciones*; *ad societatem*); *se applicare ad alqd* (b.v. *ad alcus amicitiam of societatem*); tot iems partij t., *sequi alcus partes*; in *partes alcus transire*; tot iems gevoelen t., z. met een meening instemmen; —**treding**, eig. *aditus*; t. tot een gevoelen, *assensus* (of -io); —**trekken**, = dichttrekken, *tr. obducere* (b.v. *velum*); *occludere* (toesluiten); b.v. *fores*; intr. *claudi* (zich sluiten); *coire* (b.v. *vulnus*).

toets, *temptatio*; *probatio*; *periculum*; den t. doorstaan, *satisfacere*; *probari*; —**en**, *temptare*, *experiri of periclitari alqm*; *alqd*; *periculum facere alci*; *alcus rei*; *ad obrussum exigere alqd*, b.v. *omnia argumenta Sen.*; iets t. aan iets, *alqd ad alcus rei rationem exquirere*; —**steen**, *lapis lydius*; *obrusa* (b.v. *alqd adhibere tamquam obrusum*; *haec animi o. est Sen.*); de onbedriegelijke t. waaraan ..., *certissimum indicium quo*; iets op den t. brengen, z. toetsen.

toe-val, 1) = geluk, *casus*; *fortuna*; *fors* (alleen nom. en acc., meestal in bepaalde uitdrukkingen, z. beneden); het blinde t., *fors*; *fortunae temeritas*; *alea* (b.v. *a. quaedam est in hostiis deligendis*); een blind t., *caecus casus*; *temeritas et casus*; een gelukkig t., *forte oblata opportunitas*; door een gelukkig t., *forte fortuna*; een bijzonder of bijzonder gelukkig t., *magna fortuna*; *magnum casus*; het was een bijzonder t. dat, *magnae fuit fortunae met acc. c. inf.*; *magno accidit casu ut met conl.*; de redding van het geheele leger berustte op een bijzonder t., *magno casu totius exercitus salus consti-*

tit; bij t., z. toevallig; het gebeurde bij t. dat, het was een t. dat, het t. wilde dat, *forte ita evenit* of *casu accidit* ut met conl.; *forte ita tulit casus*, *fors ita tulit* of *forte ita incidit* ut; het is geen t. dat, ook *non temere est quod* (b.v. *corpos cantat mihi nunc ab laeva manu* Plaut.; verg. *sed quid hoc quod piceus ultimum tundit*; *non temerarium est* Plaut.); ook = toevalligheid. — 2) = aanval van epilepsie, b.v. een t. hebben, *comitiali morbo corruiere* of *labi* (Plin.); degenen die aan tt. lijden, *qui comitiali vitio solent corripri* (Sen.); menschen die aan tt. lijden, *comitiales* (Plin.); — **vallen**, eig. *demitti* (neervallen; van een luik); *claudi* (zich sluiten; van een deur); *cadere* (dichtvallen; van de oogen, b.v. *somno*); overdr. = ten deel vallen II 2; — **vallig**, *fortuitus*; in *casu positus* (op toeval berustend); *forte oblatu* (zich t. aanbiedend); *adventicius* (er t. bijkomend); *non necessarius* (niet noodzakelijk); *incertus* (onzeker); t. gebeurtenis, z. toevalligheid; toeval-liger wijze, = adv., *casu* (b.v. *cenare apud alqm*); *fortuito* (tegenst. *consulto*); *forte*; *forte fortuna* (door een gelukkig toeval); *temere* (op goed geluk); geheel t., *casu et fortuito*; *temere et f.*; *forte temere*; z. ook het gebeurde bij toeval I; — **valligerwijs** z. toevallig; — **valligheid**, *casus*; *res fortuita*; *casus fortuitus*; tt., ook *fortuita*; aan tt. blootstaan, *casus recipere*.

toevaren, z. aanzellen.

toeven, *cunctari* of *censare* (talmen); = vertoeven.

toe-verlaat, mijn t., *praesidium meum* (Hor.); — **vertrouwen**, iets aan iem. of aan iets bescherming t., *credere*, *concredere* of *committere* alci of *alcuius fidei alqd*; *permittere* alci alqd (eig. overlaten; b.v. de opperste leiding, de leiding van den oorlog, *summam imperii* of *belli*); *mandare* alci alqd (eig. opdragen; b.v. *munus*; *negotium*) of *commendare* alci alqd (b.v. *alci salutem*); *se credere* alci; iem. zijn leven t., *committere* alci *vitam*; iem. het bestuur t., *alci res credere* (Liv.); een kind aan iets zorg t., *puerum alcus curae demandare* (Liv.); — **vliegen**, *ad*- of (van meer dan één) *convolare* (op iem. of iets, *ad alqm* of *ad alqd*; ook overdr. van menschen); — **vloed**, = groote toeloop, *frequentia*; *celebritas*; door omschr., b.v. ergens is een groote t. van menschen, *magna hominum multitudo alqm confluit*; = overvloed, *affluentia* (b.v. *omnium rerum*); — **vloeden**, eig. *affluere* (abs.; *ad alqm*; *ad alqd*; ook overdr. abs. = rijklijk t., b.v. *opes*); overdr. = ten deel vallen, *desfluere* *ad alqm*; iem. iets doen t., *suppeditare* alci alqd; z. verder ten deel vallen II 2; — **vlicht**, I) *abstr. perfugium*; *receptus*; *respectus*; *praesidium* (bescherming); zijn t. tot iem. of iets nemen, bij iem. of iets zoeken, *con-* of *perfluere* *ad alqm* of *ad alqd* (eig. en overdr.); ook c. in *alqm* *locum*; c. of p. in *fidem* *alcus*); *decurrere* of *descendere* *ad alqd* (b.v. *dec. ad illud senatus consultum ultimum*; *desc. ad extremum auxilium*); zijn t. nemen tot het zwaard, *redire* *ad gladios* (Caes.); daartoe zijn t. nemen dat, *illuc confugere* of *eo*

decurrere ut met conl.; een t. bij iem. of iets hebben, *alci perfugium est ad alqm*; *receptum* of *respectum habere* *ad alqm* of *ad alqd*; iem. de t. ontnemen, *respectum adimere* alci (b.v. r. *pulcherrimum rei publicae*); tot iets, *alcus perfugium ad alqd tollere*; iem. elke t. ontnemen, *alqm a portu et perfugio excludere*. — 2) = toevluchtsoord, *perfugium* (voor of tegen iets, *alcus rei*; ook overdr., b.v. *haec studia adversis rebus perfugium ac solacium praebent*); *refugium* (b.v. *silvae tutius dedere* r.; ook r. *populorum erat senatus*); *arx* of *castellum* (overdr.); Caesar was een t. voor de ongelukkigen, in *Caesare miseris perfugium erat* (Sall.); gij zijt steeds mijn t., *ad te confugere soleo*; er staat mij een t. open, *portus nobis paratus est et perfugium*; verg. — **vlichtsoord**, *per-* of *refugium*; *receptaculum* (b.v. *fugientibus*; *praedonum*; *receptaculo esse alci*); *deversorium* (b.v. *studiorum suorum Varro voluit esse illud, non libidinum deversorium*); verg. toevlucht 2.

toevoegen, I) = bijvoegen, iets ergens aan t., *addere*, *adicere* of *adiungere* *alqd alci rei* of *ad alqd* (ook *multionibus equites*; *huc Dardanos*); (met woorden) *addere* of *adiungere* *alqd ad alqd* (ook met acc. c. inf.); voeg daar nog aan toe, *adde* of *adde eo* of *adde huc* (met een obi., acc. c. inf. of *quod*); *adice* *ad haec quod*; (schriftelijk) *addere* (b.v. in *orationem quaedam*; *res novas in edictum*); *ascribere* (b.v. *alqd in legem*; *diem in epistula*); overdr. iem. aan een ander (als ondergeschikte of helper) t., *attribuere* *alqm alci*; (vooral om toezicht te houden) *apponerere* *alqm alci* (ook *alqm alci custodem*); zich iem. t. als, z. aanne-men 5. — 2) iem. iets (kwaads) t., *inferre* (b.v. *alci iniuriam*); *iniungere* (b.v. *alci ignominiam* of *iniuriam*); ook *dicere* *alci alqd*; — **voeging**, *adiectio*; door omschr.; — **voegsel**, z. aanhangsel; — **voer**, I) = het toevoeren. — 2) = het toegevoerde, *conneatus* (in 't bijz. levensmiddelen); — **voeren**, iets of iem. iets t., *subvehere*, *supportare*, *advehere* of *apportare* *alqd* of *alci alqd*; iets van alle kanten t., *convehere* *alqd*; iem. naar iem. t. of ergens naar t., *adducere* (b.v. *exercitum ad alqm*; *alqm domum*; *exercitum subsidio alci*); *perducere* *alqm ad alqm* (*alqm Romam*); *deducere* *alqm* (b.v. *ad forum*; ook de bruid den bruidegom, *virginem ad alqm*); subst. het t., *subvectio*; door omschr.; — **voewen**, *complicare* (b.v. *epistulam*); — **vriezen**, *frigore concrecere*; verg. bevroezen.

toewaaïen, iem. koelte t., *ventilare* *alci* *tenuis frigus* (Mart.); *ventulum facere* *alci* (Plaut.); z. verder tegenwaaïen; — **wegen**, *appendere* (*alci alqd*); — **wenden**, z. -keeren; — **wenken**, iem. t., *annuere* *alci*; iem. t. iets te doen, *nutu significare* *alci ut alqd faciat*; z. ook *wenken*; — **wen-schen**, iem. iets t., *optare* of *precari* *alci alqd*; iem. alles goeds t., *bene* of *laeta* *alci precari* (Quint.; Suet.); *valde* of *magno opere* *alcus causâ velle* (met of zonder *omnia*); alles kwaads, *alci mala precari*; *alci iratos deos precari* (Liv.); — **werpen**, *obicere* (b.v. *panem cani*); elkaar heimelijk blikken t., *furtim inter se aspicere*; iem. een grimmigen blik t., *torvis oculis alqm aspicere*; een deur

t., *fores obicere*; een graacht t., z. dempen 1; —**wijden**. z. wijden; —**wijding**, = liefde, hart, *studium*; *voluntas*; *amor*; *cura* (b.v. *amat victoria curam* Catull.); met t., *summo studio*; *impense*; iem. met t. dienen, *operam et studium alicui navare*; = wijding; —**wijzen**, *attribuere* (alci alqd; iem. iets ter bewaking, alci alqd *custodiendum*); *adiudicare* (eig. bij rechterlijke beschikking, alci alqd); (van den senaat) *decernere* (b.v. *provinciae privatis*); iem. voorloopig als slaaf aan iem. t., *dare vindicias secundum servitutem*; bij een verkoop iets t., *addicere alqd* (ook van den praetor, die iem. een pers. of zaak als eigendom t., alci alqm of alqd); iem. niet t. worden, *abire ab alqo*; z. verder ook aanwijzen 2; toekennen; —**wijzing**, *ad-dictio*; door omschr.; —**ijlen**, z. snellen.

toezeggen, *dicere* (alci alqd; b.v. *dotem of provinciam*); *polliceri* (alqd; alci alqd; met acc. c. inf.); z. verder beloven; —**zegging**, z. belofte; —**zeilen**, z. aanzelen; —**zenden** *mittere alci alqd*; z. verder zenden; —**zending**, *missio*; door omschr.; —**zicht**, *cura*; *custodia*; *tutela*; t. houden op iets, *curare, regere of moderari alqd*; op iem., *regere, moderari of custodire alqm*; het t. krijgen op, alci alqd *curandum* enz. of alqs *regendus* enz. *attribuitur*; alci *alcuis rei cura mandatur*; iem. onder t. stellen, *custodem of custodes ponere of apponere alci*; onder iets t. staan, *esse sub alcuis tutela of custodia*; onder streng t. staan, *severa custodia contineri*; t. houden dat, z. toezien 2; z. verder opzicht 1; —**zien**, 1) = eig. *spectare*; *inspectare* (alleen abl. abs.); bij iets, *spectare alqd of spectatorem esse alcuis rei*. — 2) overdr. = aanzien 12; toelaten 3; = toezicht houden; t. dat = zorgen, *videre of curare ut* met coni. (dat niet, ne); = oppassen, *cavere* (dat niet, ne of ut ne; zie toe dat niet, *cave* met coni.); —**zlenen**, z. schouwer; —**zingen**, iem. een lied t., *carmen canere ad honorem alcuis*; —**zitten**, = gesloten zijn, *clausum esse*; = bevroren zijn, z. bevroren; —**zwaaien**, iem. lof t., *laude officere alqm*; *laudes tribuere of impertire alci*; iem. grooten, welverdienden lof t., alci *magnam, meritam laudem tribuere*; *magna in laude ponere alqm*; *magnis laudibus onerare of officere alqm*; verg. prijzen; —**zweemen**, naar iets t., *amare alqd* (ook alci rei, b.v. *navibus* Liv.); *annatare ad alqd* (Auct. b. Alex.); —**zijn**, *clausum esse* (gesloten zijn).

toga, *toga*; met een t. aan, *togatus*.

toilet, *ornatus*; zijn t. maken, *ornari* (Plant.); *se comparare*; —**doosje**, *arcula*; —**teeren**, zich t., z. zijn toilet maken.

tokkelen, de snaren t., *nervos pellere*; *tangere chordas* (Ov.).

tol, 1) eig. *portorium* (voor in, door-en uitvoer); *vectigal* (indirecte belasting); t. van iets heffen, alci rei *portorium of vectigal imponere*. — 2) overdr. den t. der dankbaarheid betalen, *grati animi officium praestare*; den t. der natuur, *naturae debitum reddere* (Nep.); *naturae concedere* (Sall.); z. ook zijn aardse loopbaan besluiten 2; het tijdelijke zegenen. — 3) = drijftol, *turbo*; —**beambte**, *portitor*.

tolerabel enz., z. draaglijk enz.

tol-gaarder, *portitor*; verg. tollenaar; —**geld**, z. tol 1; —**huis**, *telonium of teloneum* (Eecl.); verg. douanekantoor. **tolk**, *interpretes*; de t. zijn van de gevoelens van anderen, *pro aliis etiam loqui quod sentiunt*.

tol-len, *turbine ludere*; —**lenaar**, *exactor portorii*; *portitor*; tt., ook *publicani* (Vulg.); *qui portoria of vectigalia exigunt*; —**pachter**, *redemptor portorii*; *publicanus*; —**vrij**, *immunis portorii*; iets t. uitvoeren, *sine portorio alqd exportare*; spreekw. gedachten zijn tt., *liberae sunt cogitationes nostrae* (Cic.); —**vrijheid**, *immunitas portorii*.

tombe, z. graftombe.

ton, *cupa*; z. ook vat 1; als scheepsmaat, *amphora*; —**del**, —**der**, *jomes*.

tong, 1) eig. *lingua*; zijn t. in toom houden, *linguam continere*; *linguae moderari of temperare*; iets ligt of zweeft iem. op de t., alqd alci *versatur in labris primoribus*; een vlugge of vaardige t., *linguae solutio* (verg. vaardig; vaardigheid; vaardig ter t., *lingua promptus*; *facundus*; iem. met een dubbele t. (overdr.), *homo bilinguis*; een scherpe t. hebben, *linguae acerbae esse*; spreekw. op de t. rijden, *esse in ore hominum*. — 2) overdr. = landtong. — 3) een visch, *solea*; —**etje**, *lingula*; aan de weegschaal, *examen*; —**riem**, *linguae nodi* (b.v. *linguae nodis solutis* Justin.); iem. wordt van den t. gesneden, *alcuis lingua scalpello resecta liberatur*; —**val**, *vox* (b.v. *rustica et agrestis*); os (b.v. *latrinum* Plin. ep.); *sonus vocis* (b.v. *submissus*); *dialectos* (Suet.); *genus linguae*; —**wortel**, *linguae radices*.

tonsuur, *tonsura* (N. L.).

tonijn, *thynnus*; —**ensaus**, *garum*.

tool, *ornatus*; z. verder opschik; —**en**, *ornare* (alqd; alqm; alqd of alqm alqd re); z. verder versieren; —**sel**, z. versieren.

toom, *frenum* (verg. teugel); in t. houden, *refrenare* (b.v. *iuventutem; animum*); z. verder beteugelen; —**eloos** *effrenatus* (b.v. *cupiditas; furor*); adv. *effrenate* (b.v. *incitari ad alqd*); z. verder teugelloos.

toon, 1) = teen 2. — 2) = vertooning, b.v. ten t. stellen, *ex, proponere of propalam collocare alqd*; ten t. spreiden, z. toonen 2. — 3) = klank a) eig. *sonus*; *vox*; *modi* (wijze); t. voortbrengen, *modos efficere of reddere*; den t. aangeven, z. aangeven 6 (ook overdr.); een halve t., *limma* (Boët.). — b) overdr. *color* (van een redevoering enz.); *sonus* (stijl); *sermo* (taal, dicte); beschaafde t., *urbanitas sermonis*; kalme t., *sedata vox*; klagende t. (van den redenaar), *commiseratio*; levendige t. (van een schrijver), *argutiae*; op een zekeren t., door een adv., b.v. op een beschaafden t., *urbane*; op een kalmen t., *submisce*; op een verheven of hoogdravenden t., *magnifice* (b.v. *loqui*); iem. op een ruwen t. toespreken, *aspere alqm compellare*; iem. op een zachten t. berispen, *molli brachio alqm obviare*; op een trotschen of hoogen t. spreken, een hoogen t. aanslaan, *superbe loqui*; *superbo uti sermone*; *magnos sibi spiritus sumere* (zich aanmatigend gedragen); iem. slaat een te hoogdravenden t. aan, *alcuis sermo tumidior est*; op een dreigenden t., *minita-*

bundus (Liv.); goede t. (= goede manieren), *elegantia*; *urbanitas*; een man van goeden t., *homo elegans* of *urbanus*; — **aangevend**, tt. kringen, *principes*; *primarii*; — **aangever**, z. gever; — **beeld**, *exemplar* (b.v. *antiqua ereligionis*) of *e. ad imitandum* propositum; *exemplum* (b.v. *innocentiae*); ik ben een t. van de onbestendigheid van het menschelijk geluk, *rerum humanarum spectaculum praebere* (Sall.); C. Caesar, m.l. een t. van wellevendheid, C. Caesar, *in quo mihi videtur specimen fuisse humanitatis*; een t. van een dictator, *dictator unicus*; van een veldheer, *imperator summus ac perfectus*; z. verder ideaal 1.

tooneel, 1) eig. *scena* (eig. de achtergrond van het t.); *proscenium* (het eigenlijke t.); *pulpitum* (deel van het proscenium, dat zich het dichtst bij de orchestra bevond); iets ten t. voeren, z. opvoeren; iem., *inducere alqm* (met part.; verg. doen optreden 1 a); van het t. aftreden, *abire* of *scenam relinquere* (van een tooneelspeler gedurende de vertooning); *de scena decedere* (het t. vaarwel zeggen); voor het t. schrijven, *fabulas scribere*; *scenae fabulas componere* (Tac.). — 2) overdr. *theatrum* (b.v. *orbis terrarum*); het t. van den oorlog, *sedes belli* (Liv.); *bellum* (b.v. *a bello atque hoste discedere*); t. van verwoesting, *vastitas*; verg. krigstooneel; = schouwspel.

tooneel-, *scenicus*; *theatralis*; — **danser**, *ludius*; — **decoratie**, z. *decoratie*; — **dichter**, *poeta scenicus*; — **directeur**, *principes gregis histrionum*; — **gezelschap**, *histrionum grex* of *caterva*; — **gordijn**, z. *gordijn*; — **held**, *scenicus* (Tac.); — **ist**, — **kunstenaar**, z. tooneelspeler; — **laars**, *cothurnus*; — **matig**, *scenicus*; adv. *scenice*; *ut in scenis fieri solet*; — **pop**, z. *marionet*; — **scherm**, z. *gordijn*; — **speelkunst**, *histrionia*; *ars ludica*; — **speelster**, *artifex scenica*; *mima* (in de mimen); — **spel**, abstr. *actio*; concr. *fabula*; — **speler**, *histrion*; *artifex scenicus* (ook *artifex* Liv. of *scenicus* Suet.); *actor* (b.v. in de komedie, *comicus*; in de tragedie, *tragicus*); *comoedus* (in de komedie); *tragoeus* (in de tragedie); *ludius* (in de pantomime); t. die de eerste enz. rol speelt, *actor primarius* enz. *partium*; — **stuk**, *fabula*; een t. opvoeren (van den schrijver), *fabulam dare*; (van den tooneelspeler) *f. agere* (in een t. optreden); een t. doen instudeeren, *f. docere*; — **vertooning**, — **voorstelling**, *ludicrum*; *spectaculum*; *ludi scenici*; een t. houden, geven, *ludos scenicos facere* of *edere*; *spectaculum edere* of *dare*.

toon-en, 1) eig. *monstrare* (*alqd*; *alci alqd*); verg. aanwijzen. — 2) overdr. = ten toon spreiden, laten blijken, aan den dag leggen, *ostendere* (b.v. *potestatem suam in alqm* Ter.; *virtutem* Sall.); *probare* (b.v. *virtutem*; *officium ac diligentiam*); *praestare* (b.v. *fidem*; *virtutem*; *benevolentiam*); *patrefacere* (b.v. *odium in alqm*); *navare* (ijverig t.); b.v. *benevolentiam suam in alqm*); *uti* (*alqd* re, b.v. *studio*; *prudentiā*; *miseri cordiā*; *fortitudine*); *adhibere* (b.v. *in amicorum periculis fidem et diligentiam*); door *esse*,

b.v. *Metellus toonde zooveel omzichtigheid dat, Metellus tanta fuit diligentia* of *tam diligens fuit ut met con.*; zijn dankbaarheid t., *gratiam alci referre*; berouw t. over iets, *dolere alqd* re of *studere alci rei* (verg. belangstellen); geheele onkunde t. in een zaak, *plāne ignarum esse alcius rei*; z. ook betonen; bewijzen 1; verder = aantoonen 2; bewijzen 2. — 3) reflex. zich t., = zich vertoonen; zich een vijand van iem. t., *ostendere se inimicum alci*; hij heeft zich een uitstekend veldheer g., *ducem egregium se praebuit* of *se praestituit*; z. ook zich gedragen; — **gevend**, t. voorbeeld, *exemplum*; *praedidicium* (b.v. *vestri facti*); — **gever**, overdr. *auctor* (bij iets, *alcius rei*); verg. den toon aangeven 6; — **kunst**, z. muziek 1; — **kunstenaar**, z. *musicus*; *componist*; — **ladder**, *diagramma* (Vitr.); *chromatische t.*, *chroma* (Vitr.); — **loos**, *sono carens*; — **teeken**, *accentus*; verg. *accent*; — **tje**, overdr. een t. lager zingen, *remittere spiritus*; verg. zich intoemen.

toorn, *ira*; *iracundia* (drift); *stomachus* (boosheid); *indignatio* (verontwaardiging); hij deed het in t., *irā commotus*, *incensus* of *elatus fecit*; in t. ontsteken, z. vertoornnd worden; in t. doen o., z. vertoornen; in t. ontstoken, z. vertoornnd; tot t. geneigd, *promptus* of *praeceps* ad of *in iram*; — **en**, z. vertoornnd zijn; — **ig**, *iratus* (op iem., *alci*); z. verder boos 1; vertoornnd.

toorts enz., z. fakkel enz.

toost, een t. op iem. instellen, = op iem.

— **en**, *propinare alci saltem*.

toovenaar, *veneficus*; *magus* (Hor.); die man is een t., *illuc* (= *ille*) *homo superstitiosus* (= *superstitiosus est* Plaut.); — **enares**, *venefica*; *maga* (Augustin.); verg. — **erheks**; — **erachtig**, *magicus*; — **erdrank**, *venenum*; — **eren**, abs. *tractare* of *colere artes magicas*; die man kan t., z. die man is een toovenaar; iets t., *carminibus efficere alqd* (door tooverspreuken bewerken); om zoo te zeggen door t. bewerken dat, *quodam quasi veneno perficere ut met con.*; subst. het t., *veneficium*; — **eres**, z. toovenares; — **erformule**, — **erformulier**, *carmen*; *cantio*; — **erheks**, *striga* (Petr.); verg. toovenares; — **erkol**, z. — **erheks**; — **erkruid**, *herba magica*; — **erkunst**, z. — **erij**; — **ermiddel**, *venenum*; — **erspreuk**, z. — **erformule**; — **erstaf**, *virgula divina*; — **erij**, *veneficium* (eig. het bereiden van tooverdranken); *magicæ artes* (Verg.); *ars magica* (Lact.); *magia* of *disciplina magica* (Apul.); *magice* (Plin.).

top, *cacumen*; *culmen*; *vertex*; *caput* (uiteinde; b.v. *igni*); door *summus*, b.v. de t. van den berg, *summus mons*; door *extremus*, b.v. met de tt. der vingers, *extremis digitis*; van t. tot teen, *a summo ad imum* (van boven tot beneden); *ab imis unguibus usque ad verticem summum* (b.v. *ex fraude constare*); interj. *accipio*; *esto*; — **aas**, *topos* (Plin.); — **hoek**, *summum angulum* (b.v. *trianguli*); — **ograaf**, *loci descriptor*; — **ographie**, *loci descriptio*; *topographia* (Serv.); — **pen**, *incidere* (b.v. *arbores*); — **punt**, eig. = top; overdr. *summum culmen* (b.v. *for-*

tunae Liv.); *summus gradus*; *justigium* (b.v. *eloquentiae* Quint.); *aper* (Arnob.); iets bereikt het t., *alqd venit ad summum*; het t. van roem bereiken, *summam gloriam consequi*; van aanzien, *altissimum dignitatis gradum consequi*; *ad summam amplitudinem of auctoritatem pervenire*; op het t. des roems staan, *gloriâ florere*; *summam gloriam consecutum esse*; —**zell**, *siparum* (Sen.).

tor, *scarabeus*; —**en**, *turris*; —**entje**, *turricula*; —**nool**, *ludus equester*; —**sen**, *sustinere* (b.v. *onus*); —**tel**, —**telduif**, *turtur*.

tot, 1) *praepos.* a) eig. *ad* met acc. (van plaats en tijd, b.v. *ab angulo castrorum ad flumen*; a *Salonis ad Oricum*; *ad solis occasum*; ook *caedere alqm virginis ad necem*); *usque ad* (van plaats en tijd, b.v. *usque ad castra*; u. *ad solis occasum*; u. *ad mortem*); *tenuis* met abl. (achter den naamval, b.v. *Tauro t.*) of met gen. (b.v. *Corcyrae t.* Liv.); t. dusver = tot nu toe, *usque ad hunc diem* (t. op dezen dag); *ad of usque ad hoc tempus* (tot op dezen tijd); *adhuc of hodie quoque* (nu nog); = tot zoolang, *usque eo*; *tantisper* (i. *dum*, zoolang totdat); = tot hiertoe (bij het spreken), *hactenus*; tot tweemaal enz. toe, b.s. enz.; twee-tot driemaal, *bis aut ter*; *bis terve*. — b) overdr. door den gen. obi., b.v. *liefde t.* iets of iem., *amor alcuius rei of alcuius*; door den praedicat. acc., b.v. iem. tot consul kiezen, *consulem alqm creare*, of nom., b.v. iem. wordt tot consul gekozen, *creatur alqs consul*; ter aanduiding van doel of bestemming, *ad*, b.v. geschikt tot, *aptus ad*; nuttig t., *utilis ad*; gelegenheid geven t., *facilitatem dare ad*; geboren tot, *natus ad*; door een dat. fin., b.v. t. schande strekken, *dedecori esse*; door *cum* met abl., b.v. tot groot heil voor den staat, *magnâ cum salute rei publicae* (b.v. *alqd retinere*); NB. z. verder de woorden, waarmee „tot” verbonden wordt. — 2) conjunct. = totdat.

tot-aal, 1) *adi. totus*; z. verder geheel 1 en 3. — 2) subst. = geheel 2; —**dat**, *dum*, *donec* of *quoad* (met ind. of coni.); z. de grammatikaas); —**ebel**, *anus sordida* (vuil oud wijf); —**standbrenging**, *confectio*; verg. uitvoering; —**standkoming**, door omschr.

touw, *funis*; *restis* (koord; z. ook daar); *rudens* (kabel); *retinaculum* (t. om vast te houden of vast te binden, Liv.); overdr. iets op t. zetten, *incohare alqd* (b.v. *rem magnam*); *auctorem esse alcuius rei* (b.v. *constiti*); hij zal iets zeggen waar geen t. aan vast te knopen is, *garriet quoi* (= *cui*) *neque pes unquam neque caput compareat* (Plaut.); —**slager**, *restio* (Suet.); —**tje**, *funiculus*; *resticula*; —**werk**, *funes* of *rudentes* (pl.); z. ook takelage.

traag, *piger*; *iners*; *tardus*; *ignavus*; *segnis*; adv. *pigre*; *tarde*; *ignave*; *segniter*; overdr. z. traag van begrip 1; —**heid**, *pigritia*; *inertia*; *tarditas*; *ignavia*; *segnitia*; overdr. z. traagheid van begrip 1.

traan, *lacrima*; *fletus* (geween; tt.); met tt. in de oogen, onder tt., *cum lacrimis* (b.v. *obscrare*); *oculis lacrimantibus*; *lacrimans of flens*; een stroom van tt., *vis lacrimarum*; onder veel tt., onder een stroom van tt.,

multis cum lacrimis; *magno cum fletu*; *plenus lacrimarum* (Liv.); de tt. komen of schieten iem. in de oogen, *lacrimae alci oboriuntur* (Liv.); de tt. stroomen uit iems oogen, *alci lacrimae manant* (b.v. van vreugde, *gaudio* Liv.); over de wangen, *lacrimae manant per genas*; zijn tt. afwischen, *lacrimas abluere* (Suet.); iems tt. afwischen, *alci abstergere fletum*; zijn tt. bedwingen of inhouden, *cohibere lacrimas* (b.v. *diu cohibita lacrimae prorumpunt* Plin. ep.); niet kunnen bedwingen, *lacrimas tenere non posse of non tenere*; tt. plengen, storten of vergieten, *lacrimare*; *collacrimare*; *lacrimas ef- of profunderere*; *lacrimas demittere* (Sen.); over iets, *collacrimare alqd* (b.v. *alcuius casum*); *illacrimare alci rei* (Liv.; b.v. *morti innocentis*; *meo infelici errori*); *illacrimari alci rei* (b.v. *alcuius morti* Cic.); tt. van berouw vergieten, *lacrimas poenitentiae testes profunderere*; een stroom van tt. vergieten, *vim lacrimarum profunderere*; (als vrouwen) in *muliebres fletus se proicere* (Liv.); in tt. losbarsten (in *lacrimas effundi* (Tac.); z. ook boven (tt. vergieten, de tt. komen iem. in de oogen); iem. tot tt. bewegen *lacrimas excutere alci* (Plaut.); z. verder roeren 2; —**oogen**, z. tranen (iems oogen t.); leepoog (ll. hebben).

trachten, *conari* (met inf.); verg. beproeven 1; naar iets t., z. streven 1.

tract-aat, z. verdrag; —**eeren**, z. ont-halen.

tradit-ie, *mos traditus* (b.v. *cum more tradito patribus potestatem interrogandi legatos praetor fecisset* Liv.); in strijd met elke t. en gewoonte, *contra omnia vetustatis exempla*; z. verder overlevering 2; —**ioneel**, a *maioribus of antiquibus traditus*; *receptus of usu r.*; verg. ook gewoon.

trag-edie, —**ediedichter**, z. treurspel, —dichter; —**ikomedie**, *tragicomoedia* (Plaut. Amphit. prol.); —**edisch** eig. *tragicus*; t. dichter, z. treurspeldichter; overdr. *tristis* (b.v. *alcuius exitus*); *funestus* (b.v. *fatum*); *luctuosus* (b.v. *exitum*); *miserabilis* (b.v. *aspectus*); een t. einde nemen, t. eindigen, *tristem exitum habere*; voor iem., *alci luctuosum of funestum esse*.

trainen, *certamini praeparare* (alqm).

trakt-eeren, z. onthalen; —**ement**, z. bezoldiging.

tral-ies, *cancelli* (voor grootere afsluiting); *clatri* (voor vensters enz.); met t. voorzien, *clatratus* (b.v. *fenestra* Plaut.); —**iewen-ster**, *fenestra clatrata* (Plaut.); —**iewerk**, z. tralies.

tranen, iems oogen t., *lacrimae alci oboriuntur* (Liv.); z. ook leepoog (ll. hebben); iets doet de oogen t., *alqd* (b.v. *sinapis oculi ut exstillent facit* (Plaut.); *alqd delacrimationem facit* (Plin.); —**dal**, het aardsehe t., *haec of hominum vita miserrima*; —**vloed**, z. traan (stroom van tt.).

transitief, *transitivus* (b.v. *verbum* Prisc.).

transport, 1) abstr. *vectura* (per wagen of schip); z. verder vervoer. — 2) concr. *commectus*; —**eeren**, z. vervoeren; —**kar**, *carrus*; —**kosten**, *vectura*; de tt. betalen, *pro vectura solvere*; —**middel**, *vehiculum* (voor iets, *alcuius rei*); —**schip**, *navis vectoria of oneraria*; *navigium vecto-rium*; —**wagen**, *carrus*.

trant, *genus*; z. verder wijze 1; stijl 2.
trap, 1) = schop 2. — 2) = trede, a) eig. *gradus* (één trede); *scalae* (ladder); iem. van de tt. gooien, *alqm per gradus deicere*; van de tt. vallen, *decidere* of *labi per gradus*; *scalis devolvi*; (hals over kop) *per gradus precipitem ire* — b) overdr. *gradus* (b.v. in *altissimo gradu dignitatis locati*); *ascensus* (b.v. *in virtute sunt multi ascensus*); ik heb dien t. van wijsheid niet bereikt, *ad istum gradum sapientiae non perveni*; van een hoogen t. van aanzien afdalen, *ex alto dignitatis gradu praecipitari*; *ex amplo statu concidere*; tot den hoogsten (een hooger) t. van waardigheid opklimmen, *altissimum (altiore) dignitatis gradum ascendere*; z. ook graad; (gramm.) tt. van vergelijking, *gradus comparationis* (in 't bijz. *gradus absolutus, comparativus, superlativus*); — **e-zium**, *trapezium* (Boët); — **gaus**, *otus* (Plin.); — **pelen**, *trepidare* (van angst); — **pen**, op iets t., *pedem ponere in alga re*; verg. vertrappen; tegen de deur t., z. aantrappen; iem. t., z. schoppen.

trapsgevijs, eig. *ut gradus* (b.v. *consurgere*); overdr. *gradatim*; *gradibus*.

trawant, *stipator* of *custos corporis*; *satelles* (ook overdr.); *assecula* (slaafsche volgeeling); z. ook handlanger.

trechter, *infundibulum*; — **vormig**, *paulatim angustiore ad infimum fastigium* (b.v. van kuilen).

tred, z. schrede; stap 1; pas 1; een t. doen, *niti*; *pedem imprimere*; gelijkent t. met iem. houden, *cursum alcuis aequare* (verg. bijhouden); overdr. *parem esse alci*; overdr. de woorden houden gelijkent t. met de gedachten, *oratio cum sententia pariter ecurrit*; — **e**, = sport; = schrede; overdr. *ascensus* (b.v. *ad honoris amplioris gradum primus a.*); — **en**, 1) tr. iem. of iets met voeten t., z. voet 1 (met vv. treden). — 2) intr. z. gaan staan 1 ien 2; in iets t., z. binnengaan; bestijgen; (overdr.) intreden; toestaan; naar of op iets of iem. toe t., z. toetreden 1; nader t., z. naderen 1; onder iets t., z. ondergaan 1; op iem. of iets t., z. gaan staan 1 2; betreden; bestijgen; over iets t., z. overschrijden 1; uit iets t., eig. z. uitreden; overdr. uit den adeldom t., *e patricio exire*; uit een verbond t., *deficere* of *se seivungere a societate*; voor iem. t., z. toetreden 1; voor iem. gaan staan 1 2; voor iets t., z. te voorschijn treden; zich plaatsen voor; voor den geest t., z. invallen 4; iets komt iem. voor den geest 1 1; z. verder de synoniemen en samenstt. van „treden” en de woorden, waarmee het verbonden wordt; — **molen**, *pistrinum*; iem. naar den t. sturen, *alqm in pistrinum tradere, dare* of *dedere* (Com.).

treeft, *tripus*.

treek, *dolus*; *fraus*; *ars*.

trek, z. toevall; — **fen**, 1) ww. 1) tr. a) = raken, *contingere* (bereiken); b.v. *gladios tenues habebant longos quaterna cubita, ut ex tanta altitudine contingere hostem possent Liv.*; *icere* (bijna uitsluitend part. *ictus*, b.v. *saxo, telo, fulmine t.*); *percutere* (b.v. *homines a quibus ille se lapidibus appetitum, etiam percussum esse dixit; gladio caput; securi alqm; turres de caelo*

percussae); *vulnerare* (wonden; *alqm; alqd*; met iets, *alqā re*); *incidere* (b.v. *ictum alci* of in *alqm Liv.*; verg. aankomen 2 c); *ferire* (b.v. *alqm securi; leonem atque alias feras*; ook = het doel t., b.v. *nec semper feriet quodcumque minabitur arcus Hor.*; verg. doel 1); elk schot t., z. missen 1 b (geen schot m.); door een doodelijke wond getroffen, *mortifero vulnere affectus*; overdr. *ferire* (b.v. *his spectris si oculi possent feriri*); *accidere* (b.v. *alqd ad aures alcuis; ad animum*); *pellere* (b.v. *sensus a vocibus pulsus*); in 't bijz. b) iem. t. = overkomen, ten deel vallen, *accidere alci*; *incidere alci* (b.v. *multi tales casus; cuius mali sors incidit Remis*; z. ook lot); *consequi alqm* (b.v. *magni dolores; ex alga re invidia civium*); *attingere alqm* (b.v. *dolor; infamia; invidia*); ook = voorkomen (b.v. *plagā deorum*). — c) = roeten 2. — d) = aantreffen, *invenire* of *reperire* (iem. dien men zoekt; *alqm*); *convenire* (iem. dien men wil spreken; *alqm*); *nancisci* (iem. of iets toevallig; *alqm; alqd; ooc noctem subnubilam*); *incidere* (iem. toevallig ontmoeten; in *alqm*); het juiste oogenblik t., *in tempore adesse*; verg. vinden 1. — e) iem. of iets beeltenis t., *veram alcuis* (ook *alcuis rei*) *imaginem reddere*; geheel, volkomen, *alcuis imaginem simillime exprimere* (Plin.); het is moeijlijk de gelijkenis te t., *est arduum similitudinem effingere ex vero* (Plin. ep.). — f) iets (door nadenken) t., *alqd assequi* of *coniectura a.*; het juiste woord t., *aptum vocabulum ponere*; je hebt het g., *rem acu tetigisti* (je hebt den spijker op den kop geslagen, Plant.); *rem ipsam putasti* (je hebt het juist geraden, Ter.). — g) het treffen, z. geluk hebben; iem. heeft het g. dat, z. iem. mag van geluk spreken dat. — 2) intr. het t. dat, *accidit ut met conl.*; goed, gelukkig dat, z. het is een geluk dat; ook door *optime* (b.v. *o. te offers*); z. ook ongelukkig (eind); het trof toevallig, z. het gebeurde bij toeval 1. — II) subst. = slag 1 c; — **fend**, *insignis* (b.v. *documentum*); *conspectus* (b.v. *supplicium conspectus eo quod Liv.*); *acer* (b.v. *imagines*); *gravis* (ernstig); *verus* (waar); *luculentus* (flink; b.v. *verba*); t. gelijkens, z. sprekend; adv. *graviter*; vere; *luculente* (b.v. *scribere; dicere*); *commode* (b.v. *respondere*); z. ook opvallend; roerend; — **fer**, *ictus*.

treillen, een schip t., z. een schip op sleeptouw nemen.

trein, *agmen*; den t. sluiten, *agmen claudere* of *cogere*; = gevolg 1; tros 2; — **knecht**, — **soldaat**, z. trosknecht.

trek, 1) = het trekken, door omschr.; = lijn, *linea*; z. ook gelaatsrekken; overdr. tt., *lineamenta* (b.v. zwakke, vage tt., *adumbrata l.*, b.v. *virtutum*; met enkele tt., *paucis lineamentis*, b.v. *adumbrare alcuis imaginem*); z. ook karaktertrek; = bewijs, *documentum* (b.v. *humanitatis*); in t. zijn, = aantrek hebben 2; ook *vigere*

(in bloeienden toestand zijn; b.v. *studia philosophiae; oratores*); *gratia* *florere* (zeer gezien zijn; van perss.); z. ook *gewild*; niet meer in t. zijn, *obsolevisse* (van zaken); *iacere* (van perss.). — 2) = lust 2; = eetlust, *cibi cupiditas*; hij at waar en wanneer hij t. had, *vescebatur quocumque tempore et loco stomachus desiderasset* (Suet.); z. verder *eetlust*; — **dier**, *iuventum*; — **kebekken**, *columbari labris* (Maecen. bij Sen.); *columbatim* *labra conserere labris* (Matus bij Gell.); — **ken**, 1) tr. *trahere* (*algm*; *algd*; ook *currum* Sen.); *ducere* (b.v. *cum currus esset ductus a filiis; sortes*; *tollere* (b.v. *sorstem* Tib.); *vehere* (van dieren; b.v. *currum* Curt.); = aantrekken 4; praegn. *ducere* of *scribere* (b.v. een lijn, *lineam*); in 't bijz. met een praepos., b.v. iets **aan** iets t., *induere* *algd* *alci* rei (b.v. een kleedingstuk); een schip aan land t., *subducere* *navem*; overdr. iets **aan** zich t., *trahere* *algd* (b.v. *decumas*); verg. zich toe-eigenen; iets **bij** iets t., z. beneden (in, naar iets t.); iem. of iets **door** iets t., *trahere* *algm* of *algd* *per* *algd*; *trahere* *algd* *per* *algd*; een draad door de naald t., z. een draad door de naald doen; iets of iem. **in** iets t., *trahere* *algm* of *algd* *in* *algd* (b.v. de runderen bij de staart in het hol, *boves caudis in speluncam*); overdr. iem. in iets t., z. iem. in iets betrekken 1; iem. of iets **naar** iets t., *trahere* of *attrahere* *algm* of *algd* *ad* *algd*; iets naar zich toe, z. ook aantrekken 2; met een ruk of snel, *algd* *ad* *se* *rapere* (b.v. *signum*); iem. naar zich toe t., *algm* *ad* *se* *arripere*; (= omarmen) *amplexari* (*algm*); (= aanlokken) *allicere* (*algm*); iem. of iets **op** iets t., *trahere* *algm* of *algd* *ad* of *in* *algd*; op het droge, z. boven (aan land t.); iem. of iets **over** iets t., z. overtrekken; iets of iem. **tot** zich t., z. boven (naar zich toe t.); ook *algd* *in* *se* *trahere* (b.v. *radii solis nubem*; verg. opzuigen); (troepen) tot zich t., *recipere* (b.v. *legiones* *Corfinio*; troepen weer tot zich t., *copias* r. of *ad* *se* r.; verg. ook ontbieden); iem. of iets **uit** iets t., *trahere* of *extrahere* *algm* of *algd* *ex* *alga* re (verg. uittrekken 1); overdr. *trahere* *algd* *ex* *alga* re (b.v. *stirpes e terra sucum trahunt*); *elicere* *algd* *ex* *alga* re (b.v. *e bestiarum corporibus multa remedia morbis*); voedsel uittiest t., *victum habere ex alga* re; voordeel uit iets, *fructum capere* of *percipere ex alga* re; uit die streek trok hij jaarlijks vijftig talent, *ex ea regione quinquaginta talenta ei quotannis redibant* (Nep.); iets of iem. **van** iets t., z. aftrekken 1. — 2) intr. = den wagen t., *currum* *ducere* of *vehere* (z. boven 1); aan iets t., *vellere* *algd* (b.v. *aurem*; iem. aan den baard, *alci barbam* Hor.); met kracht aan iets t., *moliri* *algd*; = zich voortbewegen, zich begeven, *ire* (gaan); *proficisci* (vertrekken, reizen, optrekken); *migrare* (b.v. *ex urbe rus*); *demigrare* (wegtrekken); b.v. *de oppidis*; *ex insula*; *in alia loca*; *duci* (van een leger; b.v. *per saltum cum duceretur agmen*; z. ook *marcheeren*); heen en weer t., *commutare*; voorwaarts of verder t., z. voortrukken 2; iets t. (= iets t. menschen enz.), *algd* *homines*, *mentes hominum* of *animos hominum* *allicui*; z. verder (voor 1 en 2) de samenstt. van

„trekken” en de woorden, waarmee het verbonden wordt; — **king**, *sortitio* (loting); door omschr.; — **net**, *everriculum*; — **os**, *iuventum*; *bos vecturarius* (Cod. Theod.); — **paard**, *iuventum* (als lastdier); *equus vecturarius* (Varr.); — **pleister**, *dropax* (Auson.); — **reep**, *lorum* (Cato); — **vee**, *iuventa* (pl.); — **vogel**, *advena volucris* (Varr.); *peregrina* v. (Phaedr.); tt., ook *aestivae aves* (vogels die alleen 's zomers bij ons blijven, Liv.).

trep-aan, — **aneerboor**, *terebra* of *modiolus* (Cels.); — **aneeren**, *terebra* *uti*; os *terebra* of *modioli* *excidere*.

treur-dicht, z. klaagdicht; — **en**, *dolere*; *lugere*; *maerere*; in *maerore* *esse*; over iets, *dolere* *algd* (b.v. *alcis mortem*; ook met acc. c. inf. of *quod*); *lugere* *algd* (b.v. *mortem alcis*; ook *algm*; met acc. c. inf.); *maerere* *algd* (b.v. *casum*; *mortem alcis* *gravier*; met acc. c. inf.); — **gewaad**, z. rouwkleed; — **ig**, 1) van perss., *tristis*; *maestus*; t. zijn, ook in *maerore* *esse* of *iacere*; verg. ook bedroefd. — 2) van zaken, *tristis*; *luctuosus* (b.v. *bellum*); *miser* (b.v. *spectaculum*; res); *miserabilis* (Jammertijk), *durus*, *gravis* of *aeribus* (hard); tt. tijden, *tempora tristia*, *miseria*, *dura* of *iniqua*; *temporum iniquitas*; t. toestand, *miseria*; res *miseriae* of *afflictae*; (*alcis*) *afflicta condicio*; adv. *miseria*; *miserabiliter*; *gravier* of *aerbe*; — **igheid**, *tristitia*; *maestitia*; verg. bedroefdheid; — **kleed**, z. rouwkleed; — **lied**, z. klaaglied; — **mare**, *nuntius tristis* (ook *brenger* van een t.); iem. een t. brengen, *alci* *algd* *triste nuntiare*; — **muziek**, *modi* *tristes* of *lugubres*; — **spel**, *tragoedia*; — **speldichter**, *poeta tragicus*; *tragediarum scriptor* (Plin.); — **speler**, *tragoedus*; *tragicus actor* (Liv.); — **zang**, z. klaaglied.

treunzel enz., z. draler, talmer enz.

trezoor enz., z. schat enz.

trib-unaal, z. rechterstoel; — **unaat**, *tribunatus* (zoowel volks- als krijgtribunaat, ook met toevoeging van *plebis* en *militaris*); *tribunica potestas* (volktribunaat); — **une**, *tribunal* (voor magistraten bij publieke ambtsbezigheden); z. ook spreekgestoelte; *spectaculorum gradus* (op straat opgericht bij een intocht enz.; b.v. *exstructos, quā incederet*, s. g. Tac.); z. ook zitplaats (zz. in den schouwburg of den circus); — **us**, *tribus*; — **usgenoot**, *tribulis*; — **un**, *tribunus* (zoowel volks- als krijgtribunaat); t. *plebis* (volktribunaat); t. *militaris* of *militum* (krijgtribunaat); ambt van t., z. tribunaat.

triglyphe, *triglyphus* (Vitr.).

tril-len, *tremere*; *contremiscere*; = zich trillend bewegen, vibreeren, *vibrare* (ook van een geluid, b.v. *sonat adhuc et vibrat vox in auribus meis* Sen.); z. verder *beven*; rillen; — **ling**, *tremor*; z. ook *huivering*. **tri-o**, *tricinum* (Symm.); — **omf**, 1) *triumphus*; *ovatio* (kleine t.); een t. houden, *triumphare*; *triumphum agere* of *habere*; *ovare* (een kleinen t. houden); wegens een overwinning op iem., een volk of een land, *triumphum agere* of *ex alga*, *ex alga terra* (b.v. *de Gallis*, *ex Aequis*, *ex Etruria* Liv.; naar aanleiding van iets, *alcis rei*, b.v. *pharsalicae pugnae*); *triumphare* (de

algo; naar aanleiding van iets, *ex algo re*, b.v. *ex bellis transalpinis*; *ovare* (b.v. *de Britannis* Tac.); in t., *triumphans*; *ovans*; iem. (een gevangene) bij den t. meevoeren, *per triumphum ducere alqm* of *alqm ante currum suum*. — 2) overdr. *triumphus*; *victoria*; in t., *ovans* (b.v. *caput praecisum ductis ovantes templo intulere* Liv.); *magno omnium favore*; *cum gratulatione ac favore ingenti populi*; t. roepen, z. juichen; —**omfantelijk**, *lactus*; —**omfhoog**, *arcus*; —**omfeeren**, eig. *triumphare*; *triumphantem invire urbem*; z. ook een triomf houden; overdr. = overwinnen; zegevieren; juichen; —**omfpoort**, *porta triumphalis*; —**omfwagen**, *currus triumphalis* (Plin.).

trippelen, z. dribbelen; drementelen; subst. het t., z. getrippel.

trits, *triga* (Arnob.); *tres* (drie).

tri-umf, z. triomf; —**umphator**, *triumphalis* (Quint.); *triumphator* (Apol.); —**viaal**, *trivialis* (Suet.); z. verder gemeen 1 c.

troebel, 1) adj. *turbidus*; t. maken, *turbare* (b.v. *aquam*); spreekw. in t. water visschen, *ex incommodis alterius sua comparare commoda* (Ter.); *ex incommodo alieno suam occasionem petere* (Liv.); (bij het dingen naar eerambten) *occasionibus potius quam virtute petere honores* (Liv.); overdr. *tristis*; t. tijden, *tempora tristia*; de tt. tijden van het vorige jaar, *superioris anni caligo et tenebrae*. — 2) subst. tt., *turbae*; z. verder onlust 2.

troef, t. geven, z. afranselen; (met woorden) z. doorhalen.

troep, z. hoop 2; ordellooze t., *turba*; in 't bijz. = tooneelspelersgroep *grex*; *catervae*; mil. *manus*; *agmen* (marcheerende t.); *acies* (in slagorde opgestelde t.); tt., *copiae*; veel, weinig tt., *magnae, exiguae copiae*; bij tt., z. hoopsgewijs; —**encorden**, *corona*; —**enmacht**, z. krijgsmacht; —**je**, een t. ruiters, *pauca equites*.

troepsgewijs, z. hoopsgewijs.

troetelkind, iems t., *deliciae of amores et d. alcivus*; t. der fortuin, z. gelukskind.

troffel, *trulla*.

trog, *alveus*.

trom, *tympanum* (handtrom); met stille t., *tacito signo* (b.v. het leger wegvoeren, *exercitum abducere* Liv.); *silenti agmine* (b.v. aftrekken, *abire* Liv.); overdr. z. afruipen); —**melen**, *tympanizare* (de tamboerijn slaan, Suet.).

tromp, z. snuit van een olifant.

trompet, *tuba*; op de t. blazen, de t. bespelen, de t. steken, *tubam inflare* (Liv.); *classicum canere* (om een teeken te geven); —**geschal**, *tubae of tubarum cantus, sonus of sonitus*; onder t., *tubae accinente* (of pl.); onder t. de stad binnentrekken, *urbem ad classicum introire*; —**ten**, z. op de trompet blazen; —**ter**, *tubicen*.

tron-en, eig. *regnare* (heerschen); overdr. ergens t., *conspicuum esse in algo loco*; —**ie**, z. gezicht 2.

tronk, *truncus*.

troon, eig. *solum*; *sedes of sella regia*; *thronus* (Plin.); overdr. *regnum*; *imperium*; op den t. zitten, *regnare*; *regnum obtinere*; den t. beklimmen, op den t. komen, *regnum*

of *imperium adipisci*; *regnare incipere*; in *regnum pervenire* (Sall.); *imperium invire* (Suet.); weer, *recuperare regnum*; na iem. op den t. komen, *succedere alci of in locum alcivus*; iem. op den t. plaatsen of verheffen, *regnum of imperium alci dare*; *regem constituere alqm*; *alci regnum of ad alqm summam deferre*; op den t. zijner voorouders, *collocare alqm in regno maiorum suorum*; iem. tot den t. beroepen, *ad imperium vocare alqm*; iem. weer op den t. plaatsen, *alqm in regnum restituere of reducere*; *reducere alqm* (b.v. *regem*); van den t. stijgen, afstand doen van den t., z. de regeering nederleggen 2; iem. van den t. stooten, z. onttroonen; *erigenaam* van den t., z. troonopvolger; —**en**, z. lokken 2; —**hemel**, *aulaeum*; —**opvolger**, *successor*; s. *regni of imperii*; = *erigenaam* van den troon, *heres regni of imperii*; het was niemand twijfelachtig wie de t. zou zijn, *haud dubium cuiquam erat ad quem hereditas regni perveniret*; —**opvolging**, *successio of s. regni of imperii*; —**pretendent**, z. kroonpretendent.

troonsbestijging, *initium regni*; dadelijk na zijn t., *simul atque imperium adeptus est*; de dag van zijn t., *dies quo regnare primum coepit*.

troonzetel, *solum*; *sedes of sella regia*; *thronus* (Plin.).

troost, *solacium*; *consolatio* (het troosten); t. in smart, *solacium of medicina doloris*; in lijd, *solacium malorum*; tot t. voor iets, *ad solacium alcivus rei* (b.v. *iniuriæ* Liv.); dat is mijn t. dat, z. troosten (daarmee t. ik mij dat); iem. t. schenken, tot t. strekken enz., z. troosten; t. schenken voor iets, *consolari alqd* (b.v. *gloriæ brevitatem vitae posteritatis memoria*); geen t. schenken, *nil habere consolationis*; iem. t. toespreken of verschaffen, *afferre of adhibere alci consolationem*; t. in iets vinden, z. rust vinden in 2 (eind); daarin een t. vinden, *hoc solacio frui*; t. in of bij iets zoeken, *se consolari per alqd* (b.v. in de studie, *per litteras*); *doloris medicinam ab alga re* (b.v. *a philosophia*) *petere*; —**baar**, *consolabilis* (b.v. *vix c. dolor*); —**brief**, *litterae consolatoriae*; *consolatio* (als titel; ook *alcivus rei consolationem ad alqm mittere*); —**eloos**, = zonder troost, *desperatus* (van zaken); t. toestand, *res desperatae*; *desperatio*; zich in een t. toestand bevindend (van menschen), *omni spe destitutus*; *calamitosus*; *afflictus*; = niet te troosten, z. ontroostbaar; —**eloosheid**, z. troosteloos (t. toestand); —**en**, *consolari* (*alqm*); *spes homines in miseris consolatur*; met iets, *alga re*; over iets, *de alga re*; *alqd alci solacium affert of praebet*; *alqd alci solacio of solacium est*; iem. in zijn smart t., *consolari alcivus dolore*; zich t., *se consolari*; daarmee t. ik mij dat, *hoc (of illo) solacio me consolor*, *hoc mihi solacii propono*, *me illa res consolatur of hoc solacio utor quod*; *hoc consolatione utor* met acc. c. inf.; troostende toespraak, z. troostwoord; getroost heengaan, *aequiore animo discedere*; subst. het t., *consolatio*; —**end**, *consolatorius*; *solacii plenus*; —**er**, *consolator*; —**grond**, *solacium*; —**middel**, *solacium*; *medicina*; —**rede**, *consolatio*; *ora-*

tio ad consolandum accomodata; —**rijk**, *solacii plenus*; t., zeer t. zijn, *solacio of magno s. esse*; het is zeer t. te, *magnum est solacium* met inf.; —**schrift**, *consolatio*; —**vol**, z. rijk; —**woord**, t. of tt., *solacium*; *plena solacii oratio*; *consolatio*; *alloguivum* (Liv.).

trop-e, *tropus* (Quint.); —**ee**, *tropaem*; een t. oprichten, t. *statuere*; —**en**, de t., *loca tepida of tepidiora*; *loca calida of calidiora*; —**isch**, = van de tropen, door den gen. *teporis of caloris*; tt. gewassen, *teporis arbores*; t. klimaat, *teporis*; *calores*; = overdrachtelijk, *tropicus* (adv. -e Augustin.); z. verder overdrachtelijk.

tros, 1) een t. druiven, *wa*; *racemus*. — 2) mil. *impedimenta*; *impedimentorum agmen*; —**knecht**, *calo* (staljongen); *multo* (muil-ezelrijder).

trots, 1) subst. a) = trotschheid, *superbia*; *animus of spiritus* (vaak pl.); *confidentia* (te groot zelfvertrouwen); *contumacia of animus contumax* (t. tegenover een hogere macht; ook in goeden zin, b.v. edele t., *libera c.*); *arrogantia* (aanmatiging); *ferocia* (overmoed); met t. beweren, *praedicare* (met acc. c. inf.); z. ook hooghartigheid; preutschheid; ten t. van, z. ten spijt van. — b) van een pers. of zaak, waarop men trotsch is, *decus* (van pers.); *gloria* (van pers. en zaken); Lyon de t. van Gallië, *Lugdunum quod ostendebatur in Gallia* (Sen.). — 2) = niettegenstaande.

trotsch, 1) eig. *superbus*; *ferox* (ook van zaken, b.v. *responsum*; op iets, *alga re*, b.v. *viribus* Liv.); *inflatus* (opgeblazen; op iets, *alga re*); *contumax* (stuursch; ook *vultus* Curt.); *confidens* (vermetel); *arrogans* (aanmatigend; ook *dichum*); *insolens* (laatdunkend; ook *ostentatio*); t. gedrag, z. trots 1 a; een t. gelaat toonen, *contumaciam vultu prae se ferre*; t. zijn, ook *magnos gerere spiritus*; op iets, ook *superbire alga re*; op het bezit van iets, *gloriarı alga re of possessione alcius rei*; op den roem van iets, *laudem alcius rei prae se ferre*; ik ben er t. op dat, ook *non me paenitet quod met ind.* (Tac.); t. worden, *superbire*; *accedit alci spiritus*; *magnos sibi spiritus of magnam arrogantiam sumere*; t. maken, *alqd alci spiritus offert*; de rijkdom maakt iem. t., *alci divitiarum animos faciunt*; adv. *superbe* (b.v. *imperare*; *repudiare alqd*; *appellare alqm*); *ferociter* (b.v. *respondere*); *contumaciter* (b.v. *scribere*; *repudiare alqd*); *confidenter* (b.v. *dicere*); *arroganter* (b.v. *scribere ad alqm*; *facere*); *insolenter* (b.v. *se efferre*); zich t. gedragen, *superbire*; *elatus se gerere*; *magnifice se iactare*; z. ook hooghartig; opgeblazen; preutsch. — 2) overdr. *magnificus*; *splendidus*; —**heid**, z. trots 1.

trot-seeren, iem. of iets t., *alci resistere*; *contumacem esse in alqm of adversus alqd*; *contumaciter spernere alqd*; de wetten t., *contemnere leges*; gevaren t., *pericula subire*; veel eeuwen t., *multa saecula manere*; z. verder het hoofd bieden 1; —**toir**, *crepidus semitae* (Petr.).

trouw, 1) subst. *fides* (jegens iem., in of *erga alqm*); *fidelitas* (getrouwheid); *pietas* (jegens verwanten en goden; in of *erga alqm*); t. houden, *fidem servare*; t. ver-

zaken, f. *violare*; *fide decedere* (Liv.); verg. zich trouweloos gedragen; elkaar wederkeurig t. beloven, *fidem dare et accipere*; kwade t., *mala fides*; te goeder t., *bona fide*; in trouwe, z. op mijn woord 2. — 2) adi. z. getrouw; —**breuk**, *perfidia*; *fides violata*; z. ook trouweloosheid; —**dag**, *dies nuptiarum*; —**eloos**, *perfidus* (tegen iem., in *alqm*); *perfidiosus* (t. van karakter); *sine fide* (b.v. *homo*); adv. *per-fide*; *perfidiose*; *mala fide*; iem. t. in den steek laten, *relinquere et deserere alqm*; zich t. gedragen, *fidem frangere*, *violare of laedere*; tegen iem., *fidem alci datam fallere*; *prodere of destituere alqm*; z. ook ontrouw 1; —**eloosheid**, 1) als eigenschap, *perfidia*; *nulla fides*; zich over iets t. beklagen, *fidem alcius accusare*; zich aan t. schuldig maken, in *fide non manere*; verg. zich trouweloos gedragen; z. ook ontrouw 2. — 2) een t., *infidum facinus*; een t. tegen iem. plegen, *perfidum esse in alqm*; *prodere alqm*; —**en**, z. huwen; —**ens**, *sane*; *profecto*; (om af te breken) *quamquam of etsi* (hoewel); *sed* (maar); —**hartig**, —**heid**, z. oprecht, —**heid**; —**heid**, z. trouw 1; —**kleed**, *vestis nuptialis*; —**lustig**, *nuptiarum appetens*; t. zijn, *nuptias cupere of de nuptiis cogitare*; —**ring**, *pronubus anulus* (verlovingsring, Tertull.); —**schender**, —**verbreker**, z. echtbreker; bondbreker; —**schending**, —**verbreking**, z. echtbreuk; bondbreuk.

trui, *pectoralis tunica* (Amm.).

tuicht, 1) = discipline, *disciplina*; strenge t. oefenen, *disciplinam severe regere* (Suet.); (mil.) *militis severa disciplina of severo imperio coercere*; iem. onder strenge t. houden, *severius coercere of tristiore disciplina continere alqm*; z. ook krijgstuicht; gebrek aan t., z. tuichteloosheid. — 2) = eerbaarheid, *pudor*; *modestia*; *mores* (pl.); gebrek aan t., z. tuichteloosheid; —**eloos**, *nulla disciplina coercitus*; *effrenatus* (handeloos); *dissolutus* (liederlijk); —**eloosheid**, *nulla disciplina*; *immodestia* (insubordinatie); *licentia of nimia l.* (ongebondenheid); —**huls**, *ergastulum*; —**igen**, *castigare* (b.v. *alqm verbis of verberibus*); *coercere* (vooral van een ambtenaar; b.v. *praeter auctoritatem etiam vires ad coercendum habere*; *noxium civem multa vinculis verberibusque*; *exercere* (b.v. *deus quos amat exercet Sen.*); aan den lijve, *castigare alqm verberibus*; *flagris*, *verberibus of virgis caedere alqm*; *afficere alqm castigationibus*; z. ook straffen 1; —**iging**, *castigatio* (vooral met woorden, maar ook aan den lijve); *malum* (t. van slaven; b.v. *servis malum minari*); z. ook straf 2; —**meester**, *ergastularius* (opzichter van het werkhuis, Col.); *magister morum* (van den censor); —**roede**, *virga*; *ferula* (plak van den schoolmeester, Mart.); onder iets t. staan, z. onder de plak zitten van iem.

tufsteen, *tofus*; *porus* of *lapis p.*; van t., *tofinus*.

tuig, = gereedschap, *instrumentum* (of pl.); van een schip, *armamentum of arma* (pl.); van een paard, *arma equestria*; z. ook oorlogstuig; pullen, z. prul; = gemeen volk, z. uitvaagsel; —**en**,

armare (b.v. *naves*); verg. optakelen; **-huis**, *armamentarium*; *officina armorum*. **tuil**, *fasciculus florum*.

tuielmel-aar, z. kunstenaar; **-en**, in *caput volvi* (buitelen); *praecipitem dari* (hals over kop vallen; b.v. *ad terram*); van het paard t., de of *ex equo cadere*; van een wagen, *curru excuvi*; doen t. *praecipitare* (b.v. *equites ex equis*).

tuin, *hortus*; *viridarium* (park); overdr. iem. om den t. leiden, *illudere alqm*; verg. bedotten 1; **-bouw**, *hortorum cultus* of *cultura*; ook = *houwkunst*; **-bouwkundige**, *topiarius*; **-bouwkunst**, *topiaria*; **-deur**, *ianua interior* (deur die in den tuin uitkomt); **-god**, *Priapus*; **-groente**, (*h*)*olus*; *hortensia* (Plin.); **-ier**, *hortulanus*; *topiarius* (aanlegger van tuinen); **-ieren**, *hortum colere*; *topiariam facere* (aanlegger van tuinen zijn); **-kers**, *lepidulum* (Col.); **-man**, z. *-ier*; **-muur**, **-schutting**, *maceria horti*; **-tje**, *hortulus*; **-vrucht**, *fructus horti* of *hortorum*; *pomum* (boomvrucht).

tuit, *nasus* (b.v. een beker met vier tt., *calix nasorum quatuor luv.*); tranen met tt., *vis lacrimarum* (b.v. *vim l. profundere*); **-en**, van de ooren, *tinnire*; *tintinnare* (Catull.); *strepere* (b.v. *aures clamoribus*). **tuk**, t. op iets, *avidus alcius rei*; **-je**, z. dutje.

tulband, *tiara*; *mitra*.

tun-tunica, *tunica*; linnen t. met purperen zoom, *lintea praetexta purpura tunica*; met een t. aan, *tunicatus*; **-nel**, *cuniculus*; *specus*.

turen, z. staren.

turkools, *aërizusa* (Plin.).

tus-schen, *inter* met acc.; een oorlog t. drie koningen, *trum regum bellum*; iets t. duim en vinger vatten, *alqd duobus digitis prehendere*; de strek t. Rome en Arpi, *regio interiecta inter Roman et Arpos*; er bestaat vriendschap t. mij en u, *sunt of intercedunt inimicitiae mihi tecum*; er of ergens t. liggen, zijn, zich bevinden, *interiacere* (b.v. *campus; campus interiacens Tiberi ac moenibus Romanis Liv.*); *intercedere* (b.v. *silva*); *interesse* (b.v. *collis inter segetes et castra*; *inter primum et sextum consulatum quadraginta sex anni*); t. komen (bij het spreken of schrijven), *interponi* (b.v. *ne „inquam” et „inquit” saepius interponatur*); er of ergens t. plaatsen, *interponere* (b.v. *elephantos; equitatu praesidia levis armaturae*); *intericere* (b.v. *cohortes; sagittarios inter equites*); er of ergens t. planten, *interserere* (b.v. *frutices; malleolum vitibus*); *intericere* (b.v. *rubos*); zich ergens t. dringen, *se insinuare inter* (b.v. *t. turmas equitum*); als er niets t. komt, z. tus-schenbeidekomen; **-beide**, *interdum* (af en toe); **-beidekomen**, *intervenire* (b.v. *casus mirificus quidam; nox proelio Liv.*; vooral storend; ook van een pers., bemiddelend of door zijn gezag); *intercedere* (bemiddelend of, vooral van de volkstribunen, verhandelend; ook *alci rei*); *intercurrere* (bemiddelend); als er niets t., *nisi quid intervenerit of acciderit*; **-in**, t. gelegen, z. tus-schenliggend; **-komst**, *intervenitus*; = bemiddelend; **-koning**, *interrex*; **-liggend**, *interiacens* (z. tus-

schen liggen); *interiectus* (b.v. *regio inter Romam et Arpos; nasus oculis*); **-muur**, *paries intergerivus* (Inscr.) of *medius; murus*; **-persoon**, *intervenit*; z. ook bemiddelaar; **-poos**, *intervallum*; verg. **-tijd**; **-regeering**, *interregnum*; *spatium interiectum*; **-spel**, *embolium*; **-staand**, *interiectus*; **-tijd**, *temporis intervallum*; *spatium*; *intervallum*; *intercapedo* (Suet.); in den t., *medio tempore*; *interea* of *interim*; in dien t., *hoc spatio interpositio*; *dum haec geruntur*; na een langen t., *longo intervallo*; *post longam intercapedinem*; na een t. van een paar dagen, *paucis diebus interiectis*; **-tijds**, *interea*; verg. in den tusschen-tijd; **-uur**, *hora interiecta*; tt., ook = snipperuren; **-werpsel**, *interiectio* (Quint.).

twaaif, *duodecim*; (distrib.) *duodeni*; het getal t., *numerus duodenarius*; **-daagsch**, *duodecim dierum*; **-de**, *duodecimus*; een t., *pars duodecima*; het twaalfde deel van een as, *uncia*; **-deelig**, *duodecim partium*; **-dehalf**, *undecim et dimidius*; **-derhande**, **-lei**, *duodecim generum*; **-duizend**, *duodecim milia*; (distrib.) *duodena milia*; **-duizendmaal**, *duodecies milies*; **-duizendste**, *duodecies millesimus*; **-honderd**, *mille (et) ducenti*; (distrib.) *milleni (et) ducenti*; **-honderdmaal**, *milites et ducenties*; **-honderdste**, *millesimus ducentiesimus*; **-jarig**, *duodecim annorum* of *d. annos natus* (twaalf jaar oud); *d. annorum* (twaalf jaar durend); **-maal**, *duodecies*; t. zoo groot, *d. tanto maior*; t. meer, *duodecim partibus plus*; **-tal**, *duodecim*; (distrib.) *duodeni*; **-urig**, *duodecim horarum*; **-vond**, *duodecies tantum*; **-werf**, z. *-maal*.

twee, *duo*; (distrib.) *hini*; het getal t., *numerus binarius* (Augustin.); een tijd van t. dagen, *biduum*; *bidui spatium*; van t. jaren, *biennium*; *biennit* s.; om t. uur, *hora secundā*; missen en noodig hebben zijn t., *interest inter carere et egere*; lasteren en aanklagen zijn t., *aliud est maledicere, aliud accusare*; in tt., *bifariam* (b.v. *divisis b. copiis*); in t. gedeeld, *bipartitus* (adv. -o); in tt. scheuren, *discindere* (alqd); spreekw. hij kan geen t. tellen, z. hij kan niet tot drie tellen; soms blijft „twee” onvertaald, b.v. van t. kwaden het geringste kiezen, *ex malis eligere minima*; Hannibal en Scipio, t. groote veldheeren, *H. et S. maximi imperatores*; t. jonge mannen, de een . . . de ander, *juvenes, alter . . . alter*; **-beening**, *bipes*; **-daagsch**, *duorum dierum*; **-de**, *secundus*; *alter*; een t. (= een andere) Hannibal, *alter Hannibal*; uw t. vaderland, *tua altera patria*; hij heeft mij lief als een t. vader, *me sicut alterum parentem diligit*; in de t. plaats, ten t., *secundo* of *s. loco*; (= vervolgens) *tum* of *deinde*; de t. Januari *en.*; **-deelig**, *bipartitus*; **-dekker**, *biremis*; **-draadsch**, *bilix* (Verg.); **-dracht**, *discidium*; *discordia*; *dissensio* (eig. verschil van meening); *simultas* (veete); met lem. in t. leven, *dissidere ab* of *cum alqo*; *discordare cum alqo*; *in simultate esse cum alqo*; onderling, met elkaar, in *dissensione* esse; *dissidere* of *discordare inter se*; t. stichten tus-schen

(twee perss.), *discordes reddere*; tusschen de burgers, *discordiam inducere in civitatem*; z. ook zaaien 2; —**drachtig**, *discors*; —**dubbel**, *duplex*; —**duizend**, *duo milia*; (distrib.) *duo milia*; —**duizendmaal**, *bis milies*; —**duizendste**, *bis millesimus*; —**erlei**, *duo* (twee); *duplex* (b.v. *duplices cursus animorum*); van t. aard, *diversi generis*; —**gevecht**, *certamen* *singulare* (Eutr.); *pugna singularis* (Macro.); *monomachia* (Cassiod.); een t. met iem. houden, *cum algo ferro decernere*; hij daagt een Romein tot een t. uit, *provocat unum ex Romanis qui secum ferro decernat*; iem. valt in een t., *occiditur alius dum provocatus depugnat*.

twee-handig, *duas manus habens*; —**hoekig**, *duos angulos habens*; —**hoevig**, *ungulis bisulcis*; tt. dieren, *bisulca* (Plin.); —**honderd**, *ducenti*; (distrib.) *ducenti*; —**honderdmaal**, *ducenties*; —**honderdste**, *ducentesimus*; —**hoofdig**, *biceps*; —**hoornig**, *bicornis*; —**jarig**, *duorum annorum* of *duo annis natus* (twee jaar oud); *duorum annorum* (twee jaar durend); een t. tijdvak, *biennii spatium*; *biennium*; —**klank**, *diphthongus* (Gramm.); —**klenrig**, *bicolor*; —**ledig**, *duplex* (b.v. *huius munitionis duplex erat consilium*; *religuae pars accusacionis d. fuit*); —**lettergrepig**, *duarum syllabarum*; *bisyllabus*; —**ling**, *geminus*; *frater g.* (tweelingbroeder); *soror gemina* (tweelingzuster); —**lijvig**, *duo corpora habens*; *bicorpor* (poët.); —**maal**, *bis*; t. zooveel, *alterum tantum*; *duplex* (het dubbele); t. zoo groot, *altero tanto* of *duplo maior*; t. meer dan, *bis tanto amplius quam quantum*; t. zooveel heeft hij ontvreemd als, *duobus partibus amplius abstulit quam*; hoeveel is t. twee, *bis bina quot sunt*; —**maandseh**, *duorum mensium*; *bimestris*; —**man**, *duumvir*; —**manschap**, *duumviratus*; —**namig**, *binominis* (Ov.); —**riemsch**, *biremis*; *duorum scalorum*.

tweenen, *duplex filium*; —**en**, *duplicare filum*.

tweenslachtig, t. mensch, z. *hermaphrodiet*; t. dier, z. *amphibie*; —**snarig**, *duobus chordis instructus*; —**snijdend**, *bipennis* (b.v. *securis Varr.*; t. bijl. gewoonl. alleen *securis*; *utrimque aciem habens*); —**spalt**, *discedium*; z. verder tweedracht; —**span**, *bigae*; met een t. rijden, *bigis of iumentis iunctis vehi*; —**spannig**, *biurgis*; —**spraak**, *dialogus*; verg. dialoog; —**sprong**, *bivium*; —**strijd**, *fluctuatio animi* (Liv.); *dubitatio*; in t. zijn, *animo fluctuari* (of . . . of, *utrum . . . an* met conl., Liv.); in hevigen t. zijn, *aestruere dubitatione*; gij schijnt mij in t. te zijn, *districhus mihi esse videris*; —**tal**, *duo* (twee); een t. jaren, *biennium*; z. ook paar 1; —**tandig**, *bidens*; *bifurcus* (b.v. *valli Liv.*); *bicornis* (*furca Cv.*); —**tongig**, *bilinguis* (eig. en overdr.); —**toppig**, *duo cacumina habens*; —**urig**, *duarum horarum*; —**vleugelig**, *bipennis* (Plin.); —**voetig**, *bipes*; —**vormig**, *biformis*; —**vond**, het t. z. dubbel (het d.); —**vondig**, z. dubbel; —**werf**, z. twee-maal; —**zijdig**, *duo latera habens*.

twintig, *viginti*; (distrib.) *viceni*; —**duizend**, *viginti milia*; —**duizendste**, *vicies millesimus*; —**er**, —**jarig**, *viginti annorum* (ook = twintig jaar durend) of v. annos *natus*; —**maal**, *vicies*; t. zooveel, *vicies*

tantum; iets t. hooger schatten, *vicies tanto pluris aestimare alqd*; —**mannen**, *vigintiviri*; ambt der t., *vigintiviratus*; —**ste**, *viciesimus*; —**tal**, *viginti* (twintig); —**vond**, *vicies tantum*; *cum viciesimo* (b.v. een akker levert het t. op van het gezaaide, *ager cum v. effert* of *efficit*); —**werf**, z. -maal.

twist, *lis*; *rixā*; *iurgium* (woordentwist); *altercatio* (kijfpartij); *controversia* (geschil); t. zoeken, *rixam quaerere* (Sen.); *iurgii causam inferre* (Phaedr.); *rixam ciere* (Vell.); *iurgio* of *rixā lacessere* (met iem., *alqm*); met iem. over iets in t. geraken, *oritur alci rixā* of *altercatio cum algo* de *alga* re; dit gaf reeds vaak aanleiding tot t. tusschen de Romeinen en Samnieten, *id iam saepe contentioni inter Romanos et Samnites materiam praebebat*; t. hebben, z. *twisten*; z. ook oneenigheid; —**appel**, *causa certaminis* of *iurgii*; *materia contentionis* of *litium*; —**en**, *rixai*; *iurgare*; *altercari*; met iem., *rixari cum algo*; *rixā alci* orla est *cum algo*; *iurgio contendere* of *iurgis certare cum algo*; *altercari cum algo*; met elkaar, *rixari*; *iurgis certare* of *altercari inter se*; met iem. of met elkaar over iets, *cum algo* of *inter se contendere* de *alga* re; —**gesprek**, *concertatio*; —**ziek**, *rixae*, *iurgii*, *certandi* of *concertandi cupidus*; *ad rixam promptus*; *rixosus* (Col.); *litigiosus* (belust op processen); —**zucht**, *rixandi*, *altercandi*, *certandi* of *concertationis studium*; *alacritas* ad *litigandum*.

twijfel, *dubitatio* (het twijfelen; onzekerheid; aan iets, *alcus rei*; met betrekking tot iets, *de alga* re); *dubium* (het twijfelachtige; b.v. er bestaat geen t. aan de gezindheid, *de voluntate non dubium est*); *scrupulus* (bedenking); geen t. bij iem. overlaten, iem. geen t. laten, *nullam dubitationem apud alqm relinquare*; iem. niet den minsten t. laten, *omnem dubitationem alci tollere*; den t. wegnemen, *dubitacionem tollere*; iets neemt allen t. weg, *alqd omnem dubitationem expellit*; den t. voor iem. wegnemen, iem. van t. bevrijden, *alci dubitationem tollere* of *eximere*; *scrupulum alci ex animo evellere*; t. wekken bij iem., *in dubitationem alqm adducere*; *alqd alci dubitationem affert*; er komt t. bij iem. op, er rijst t. bij iem., *dubitatio alci movetur* of *affertur*; *scrupulus alci incititur*; t. koesteren, z. *twijfelen*; eenigen t., *addubitare* (in *his*; *de alga* re); buiten of zonder t., *sine dubio*; *procul dubio* (Liv.); *certe*; *nimirum*; door *non dubito quin* met conl.; zonder éenigen t., *sine ulla dubitatione*; in t., *dubius*; *incertus*; in t. staan of verkeeren, z. *twijfelen*; in onzekerheid verkeeren; in t. staan of . . . of, *dubius* of *incertus* alqs est *utrum . . . an* met conl.; *non satis alci constat ne . . . an* met conl.; in t. trekken, z. *betwijfelen*; het in t. trekken dat, *negare* met acc. c. inf.; het in t. laten of . . . of, *in dubio ponere utrum . . . an* met conl.; het is aan t. onderhevig, er bestaat t., het lijdt geen t. enz., z. *twijfelachtig* zijn, het is niet *twijfelachtig*; —**aar**, *qui de incertis rebus dubitat*; —**achtig**, *dubius*; *incertus* (onzeker); *anceps* (b.v. *belli fortuna*; *proelium*); *ambiguus* (b.v. *fides*); tt. gevallen, *ea quae dubitationem afferunt*; t. zijn, *dubium* of *incertum* esse;

dubitationem habere; eenigszins t. zijn, *alqm d. habere*; dit is nooit t. geweest, ook *hoc nulla est umquam in dubitatione versatum*; hetgeen volstrekt niet t. is, *id quod nemini dubium esse potest*; indien het eenigszins t. was, *si ulla esset dubitatio*; het is niet t. of, dat, *non est dubium quin met conl.*; *manifestum est de satis constat* met acc. c. inf.; het is voor mij volstrekt niet t. dat, *hoc sine ulla dubitatione confirmaverim* met acc. c. inf.; het is voor iem. t. of . . . of, *non satis alci constat ne . . . an met conl.*; iets t. laten, *dubium of incertum relinquere alqd*; het niet t. maken of, *haud dubium facere quin met conl.* (Liv.); t. worden, *in dubium venire* —**achtigheid**, door omschr.; —**en**, *dubitare* (abs.; aan iets, de *alga* re, b.v. de *divina ratione*; ook *haec* enz.; niet aan iem. of iets trouw t., *non d. de alqo*; met afh. vraag); z. ook in onzekerheid verkeerden; aan iets t., ook *alci rei diffidere* of *non confidere*; t. of, dat, *dubitare num met conl.* (Plin. ep.); t. of wel, *dubitare an non met conl.*; of niet, d. an; of . . . of, *dubitare utrum . . . an met conl.*; niet t. of, *non dubitare* of *non est alci dubium quin met conl.*; subst. het t., z. twijfel; —**ing**, *dubitatio*; —**moedig**, —**heid**, z. besluiteeloos, —**heid**; —**ziek**, *omnia in dubium vocandi cupidus*; —**zucht**, *libido omnia in dubium vocandi*.

twijg, *sarmentum* (jonge t.); *virga* (dunne groene t.); tt., ook *vimina* (teenen; uit tt. gevlochten, *vimineus*).

tij, z. getij.

tijd, *tempus* (alg.); *tempestas* (tijdsgevoel, tijdstip); *spatium* (tijdruimte); *dies* (bepaalde t.); termijn; ook lengte van t.; b.v. d. *levat luctum*; *vetustas* (lange duur; b.v. *memoria alcius vetustate abiit*); *aetas* (menschenleeftijd; tijdperk); *memoria* (t. waarvan men nog herinnering heeft); *intervallum* (tusschentijd); *vrije t.*, *otium*; *vacuum tempus*; verg. ledig 2; de oude t., *antiquitas*; in den ouden t., z. oudtijds; eenigen enz. t., z. gedurende eenigen enz. tijd b; Perikles de beroemdste man van zijn t., *Pericles quo nemo tum fuit clarior*; P. *summus vir illius aetatis*; t. en omstandigheden, *dies tempusque*; naar t. en omstandigheden, *pro tempore et re*; *ut res sunt* of *erunt*; dure t., z. tijd van duarte; ongelukkige, slechte, treurige t. of tt., *tempus luctuosum of triste*; *temporis* (of -um) *iniquitas, asperitas, acerbitas, afflicta tempora*; *tempora*; schoone, gulden t., *bona aetas* (der jeugd); (in) tt. van misgevas, *cum frugum est inopia*; in deze tt. van ongeluk, *hoc tam tristi tempore*; *tam misero tempore*; in deze tt. van ongebondenheid, *huius saeculi licentia*; van ongelooft, *nunc eum di negleguntur*; in 't bijz. a) zijn t. afwachten, *tempora sua exspectare* (Liv.); tot een vroegeren t. behooren, *tempore remotiorem esse*; de t. brengt alles aan het licht, *omnia tempus revelat* (Terull.); iem. t. geven tot of voor iets, *dare alci tempus of spatium ad alqd of ad alqd faciendum*; t. hebben, *vacare*; *otiosum esse*; voor iets, *vacare alci rei*; *alci tempus est alci rei of alqd faciendi*; *habere tempus alqd faciendi*; *est alci spatium alqd*

faciendi of *ad alqd faciendum*; *ijj* hebt meer t. (nl. dan ik), *otii plus habes*; ik zal hierop terugkomen als ik t. heb, *ad hoc vacui revertetur*; geen t. hebben om te, *alci non vacat* met inf.; geen ogenblik t. hebben, *vacui temporis nihil habere*; de zaak heeft den t., *maturato non opus est*; de t. is gekomen dan, *tempus venit quo*; komt t. komt raad, *gladiator in arena consilium capit* (Sen.); de t. heelt elk verdriet, *nullus dolor est quem non longinquitas temporis minuat ac molliat* (Cic.); de t. komt niet weder, *nullum terit tempus hoc emisso*; t. krijgen, *tempus nascisci*; als ik meer t. gekregen zal hebben, *cum plus otii nactus ero*; iem. t. laten, z. boven (t. geven); t. voor iets nemen, *tempus of spatium sumere ad alqd of ad alqd faciendum*; t. sparen, *tempus lucrari*; iets vereischt veel t., *est alqd longi temporis*; t. vinden, z. boven (t. krijgen); het is t. om te, *tempus est met inf.*, acc. c. inf. of gen. gerund.; daarvoor zal het dan t. zijn als, *eius rei tum tempus erit cum*; het is nu niet de t., *nunc tempus nullum est*; hiervoor is het nu niet de t., *alterum ad hoc tempus est*; ook hoog 2 b. — b) met een praepos., **bij** t. en wile, z. recht 1 b β (ter t. tijd); **bij** tt., *nommumquam*; *interdum*; *subinde* (Liv.); b. tijds, zij bijtijds; **gedurende** een of eenigen t., *aliquamdiu*; *aliquid tempus*; g. vrij langten t., *aliquantum temporis*; g. korten t., *paulisper*; *parumper*; *ad tempus* (tijdelijk); *gedurende* den t. dat, z. terwyl; **in** dezen enz. t., *hoc enz. tempore*; in onze t., *nostra memoria*; in den tegenwoordigen t., *hoc tempore* (of pl.); *hac aetate*; *nunc quidem*; in den t. van een uur, *horae unius momento* (Liv.); **met** den t., *procedentibus tempore* (Plin.); *progredientibus aetatibus* (met het klimmen der jaren; verg. ook klimmen 2); *sensim* (langzamerhand); *diuturnitate temporis* (op den langen duur; b.v. *opinio confirmatur*) of *diuturnitate* (b.v. *opinionibus stabuerunt*); *vetustate* (door den langen duur; b.v. *v. callosa fit fistula Cels.*); *tempore addito* (met verloop van t., Tac.); *temporis intervallo* (na verloop van t.); **na** dien tijd, *post*; *postea*; *deinde*; **op** (zijn) t., z. beneden (te rechter t.); **sedert** den t. dat, *ex quo est ex quo tempore*; **te** rechter t., *tempore*; *suo tempore*; *ad tempus* (b.v. *occurrere*); verg. recht 1 b β ; te dezer enz. t., z. boven (in dezen enz. t.); ten tijde van, z. tijdens; ten t. onze vaderen, *patrum nostrorum memoria*; ten t. dat, *quo tempore* of *cum* met ind.; **van** t. tot t., z. boven (bij t. en wile); iem. van t. tot t. bezoeken, *intervisere alqm*; **voor** een korten t., *ad exiguum tempus*; *ad tempus* (tijdelijk); *ad tempus* quoddam (voor een zekeren t.); vóór den t., *ante tempus* of *a. diem* (b.v. *solvere*); *mature* (b.v. *fieri senem*); vóór mijn t. oud, *ante meum tempus senex* (Ov.); NB! z. verder de woorden, waarmee „tijd” verbonden wordt.

tijd-eijk, = voorbijgaand, *temporarius* (b.v. *motus animi Quint.*); *ad tempus* (b.v. *perturbatio plerumque brevis est et ad t.*); = aardsch, vergankelijk, *humanus*; *externus*; *caducus*; tt. goederen, *fortuna*; t. (tegenst. eeuwig) welzijn, *huius vitae felicitas*; het

tijdelijke, *res externae, humanae of caducae; humana; temporale* (Lact.); het t. zegenen, *humanis rebus excedere; mortalitatem explere* (Tac.); —**ens**, per met acc. (gedurende); *temporibus of aetate alcius* (ten tijde van iem.); t. de spelen, den vrede enz., *ludis, pace* enz.; t. de Romeinsche spelen, ook *diebus ludorum romanorum*; door omschr., b.v. t. de regering van Numa, *regnante Numā*; (nog) t. het leven van iem., *alquo vivo*; z. ook gedurende; —**gebrek**, *temporis angustiae*; —**geest**, *huius* (of eius) *saeculi mos of consuetudo* (Sen.); *mores temporum* (Plin. ep.); *ratio atque inclinatio temporum*; *saeculum* (b.v. *corrumpere et corrumpi s. vocant Tac.*); de tegenwoordige t., *hi mores* (b.v. bij den tegenwoordigen t., *his moribus*); bedorven t., *prolapsi in vitia saeculi prava consuetudo* (Sen.); de ongebonden t., *licentia temporum*; den t. huldigen, *his moribus servire of favere*; —**genoot**, *aequalis*; iems t., a. *alcius of alci*; *aetati alcius coniunctus*; tt., ook *eiusdem aetatis of temporis homines*; onze tt., *homines qui nunc sunt*; *homines huius aetatis of nostrae memoriae*; —**ig**, *tempestivus* (te juister tijd); *maturus* (vroegtijdig); adv. *tempestive*; *mature*; verg. recht 1 b β (te rechter tijd); zoo t. mogelijk, *quam maturime*; —**ing**, z. bericht 1; —**korting**, *ludus* (spel); *oblectatio* (vermaak); *oblectamentum* (mid-del tot t.); tot t., *consumendi otii causā*; *delectationis et otii consumendi causā*; *animi causā* (voor zijn genoegen); iets tot t. doen, *otium temporis oblectare alqā re* (Plin. ep.); verg. den tijd met iets korten; —**lang**, een t., z. gedurende eenigen tijd b; —**perk**, z. -vak; —**punt**, z. -stip; —**rekening**, vóór onze t., *ante hanc temporum rationem* (NL.); vóór de Christelijke t., *ante Christum natum* (NL.); z. verder chronologie; —**rekenkunde**, z. chronologie; —**roo-vend**, *tardus*; —**ruimte**, *spatium temporis*; de verloopen t., *spatium praeteriti temporis*; een groote t., *magna aetatum intervalla*; een t. van twee, van twintig jaar, *biennum, viginti anni*; z. verder tijd.

tijds-bepaling, *tempus* (opgave van een bepaalden tijd); *descriptio temporum* (in-deeling of vaststelling van den tijd); —**bestek**, z. -ruimte; —**gewricht**, *vestigium*

temporis (b.v. *salus in illo vestigio t. posita*); *tempestas*; *tempus*; verg. —**omstandighe-den**, *condicio temporis* (of -um); *tempus* (of pl.); gelukkige t., *temporum felicitas*; gunstige, *opportunitas temporum*; ongunstige, *iniquitas temporum*; verg. moeilijk (mm. tijden); —**orde**, *ordo temporis* (of -um); de t. der gebeurtenissen, *rerum ordo*; *ordines temporum*; naar t., z. chronologisch; zonder t., *non servato temporis ordine*.

tijdstip, *tempus*; *tempestas*; *vestigium temporis*; gunstig t., *opportunitas temporis*; *opportunitas temporis*; ongunstig t., *aleum tempus*; het beslissende t., *discrimen of temporis discrimen*; op het juiste t., z. recht 1 b β (te r. tijd).

tijdsverloop, *spatium* (b.v. in dit t., *hoc spatio*); *temporis spatium*; z. ook -ruimte; in een t. van veertien jaar, *inter annos quattuordecim*.

tijd-vak, *aetas*; *tempus*; *actus* (bedrijft; b.v. *primus a. vitae*); verg. -ruimte; —**ver-drijf**, z. -korting; —**verlies**, *temporis detrimentum of iactura*; *mora* (b.v. zonder t., *sine mora*; met groot t., *longā morā*); t. lijden, *temporis iacturam facere*.

tijg-en, z. trekken 2; —**er**, —**erin**, *tigris*.

tijm, *thymum* (of -us).

typ-e, *specimen*; tt., *genera*; —**isch**, z. karakteristiek 2; t. representant, *maximum exemplum*; t. worden, in *exemplum abire*.

tyran, *dominus*; d. *saevus of crudelis*; *tyrannus*; t. *saevus of crudelis*; *rex*; r. *crudelis ac superbus*; ook = alleenheerscher; overdr. *homo saevus of crudelis*; een t. zijn voor, z. tyranniseeren; —**neemoord**, *caedes tyranni*; *tyrannicidium* (Plin.); —**neemoorder**, *interceptor tyranni*; *tyrannocionus*; *tyrannicida* (Plin.); —**nie**, *dominatio crudelis of impotens*; *imperium impotens*; *regnum impotens et crudele*; *regnum*; *dominatio* (of -us); ook = alleenheerschappij; overdr. *saevitia*; *crudelitas*; —**niek**, *tyrannicus*; *regius*; *superbus*; *impotens*; *saevus*; *crudelis*; adv. *tyrannice*; *regie*; *superbe*; *crudeliter*; —**niseeren**, iem. t., *superbe et crudeliter tractare alqm*; *dominari in alqm*; *regnum exercere in alqo*; *saevire in alqm*.

U.

u, z. gij.

ui, *caepa*; *caepe*; *bulbus*; —**er**, *uber*.

uil, *uhula*; *noctua*; spreekw. elk meent zijn u. een valk te zijn, *sum cuique pulchrum est* (Cic.) of *placet* (Plin.); *sua cuique res est carissima* (Petr.); *quaelibet vulpes caudam suam laudat* (Romeulus); u. naar Athene dragen, *in silvam ligna ferre* (Hor.).

uit, 1) praepos. a) van plaatsen, e (niet vóór klinkers of h) of ex met abl.; de met abl. (b.v. *de finibus exire*); dikwijls is de abl. zonder praepos. voldoende, b.v. uit het vaderland wijken, *patria cedere*; ook bij

domus en stedennamen; z. de grammaticaas; u.- en ingaan, *commearre* (ad alqm; in alqm locum). — b) ter aanduiding van de afkomst uit een plaats, door een adi., b.v. Cimon uit Athene, *C. atheniensis*; soms ex, b.v. een gastvriend uit Arkadië, *quidam ex Arcadia hospes*; uit een stand of klasse, *natus met abl.*, b.v. een man u. den riddersstand, *homo equestri loco n.*; de, b.v. een slecht dichter u. de volksklasse, *malus poeta de populo* (verg. *homo de plebe*); uit ouders, ex of vaker alleen abl., b.v. de u. ons geboren noemen wij „liberi”,

ex nobis natos liberos appellamus; u. een slavin geboren, *natus serva*. — **e**) ter aanduiding van de stof, waaruit iets gemaakt is, *ex* (b.v. *statua ex aere facta*) of vaker door een stoffelijk adi. (b.v. *statua aenea*). — **d**) ter aanduiding van een reden, drijfveer enz., *propter* of (minder vaak) *ob* met acc.; *causa* met gen. (b.v. iem. u. vriendschap volgen, *alqm amicitiae c. sequi*); *prae* met abl. (verg. van 1 b); door den abl., vaak met een gepast part., b.v. u. haat, *odio incensus*; u. vrees, *timore perterritus* of *metu coactus*; u. medelijden, *misericordia impulsus*; u. schaamte, *pudore adductus*; u. bezorgdheid, *cura commotus*; soms door een gen., b.v. een beschuldiging u. afgunst, *crimen invidiae*. — **e**) u. de geschiedenis iets weten, *ex historiae monumentis alqd cognovisse*; u. Homerus leeren wij, *ab Homero discimus* of *ex H. cognoscimus*; u. H. blijkt, *ex Homeri libris* of *ex Iliade* (of *ex Odyssea*) *patet*. — **2**) adv. het is u., u. zijn enz., z. uitzijn. — NB. z. verder de samenstt. en de woorden, waarmee „uit” verbonden wordt; voor de hier niet volgende samenstt. z. naar buiten 3.

uit-ademen, *respirare* (b.v. *animam a pulmonibus aspera arteria respirat et reddit*); *aspirare* (b.f. *pulmones se contrahunt aspirantes*); — **bannen**, — **ing**, z. verbanen 1, — **ing**; — **barsten**, *erumpere* (b.v. *lacrimae dolore, risus alci Quint.*; *seditio Liv.*); in iets u., *se profundere* in *alqd* (b.v. in jamn.erkklachten, in *questus flebiles Liv.*); *effundi* (b.v. in lachen, in een geschater, in *risum*, in *cachinnos* Suet.; ook in *lacrimas*, in *questus Tac.*); in bedreigingen, *ad minas e-* of *prorumpere* (Tac.); tegen iem. u., z. uitvaren 2; in verwijtingen tegen zijn vader u., *erumpere* in *urgiam patris* (Justin.); z. verder uitbreken 2; — **barsting**, *eruptio* (b.v. *Aetnaeorum ignium*); ook door omschr., b.v. de u. van den Vesuvius, *Vesuvius mons ardescens* (Tac.); overdr. door omschr.; u. van toorn, van drift, *excarescentia* (philos.); pl. *irae*, *iracundiae*; — **bazuinen**, *vulgare* of *divulgare* (*alqd*); *celebrare* (b.v. *laudes alcius litteris*; *victoriam ingenti fama*); *concelebrare* (b.v. *victoriam fama et litteris*); *praedicare* (*alqd*); ook *alci alqd*; subst. het u., *praedicatio*; z. ook ergens mee te koop loopen (eind); — **bazuiner**, *bucinator* (alleen *existimationis meae* Cic. fil.); — **beelden**, *effingere* (*alqd*); — **beelding**, door omschr.; — **beitelen**, *exculpere* (*alqd*); — **besteden**, iem. bij een familie u., *dollocare alqm in familia quadam*; bij iem., *mandare* of *tradere alqm alci nutriendum*; — **betalen**, *numerare* (b.v. *alci pecuniam*); (geheel) *persolvere* (*alqd*; *alci alqd*); (volgens verplichting) *exsolvere* (b.v. *stipendium praeritum*); doen u., *curare* (*alci alqd*); verg. betalen 1; — **betaling**, *numeratio*; een u. doen, z. uitbetalen; verg. betaling; — **beuren**, *tollere* of *eximere* (*alqm* of *alqd ex alqo loco*); — **blazen**, = naar buiten blazen, *exspirare* (b.v. *flammas pectore Verg.*); z. ook adem; = door blazen uitdooven, *extinguere* (*alqd*); overdr. iem. het licht u., *animam alci extinguere* (Ter.); = uitrusten, op adem komen, *respirare*; *strigare* (Sen.); z. verder adem;

— **blinken**, *elucere*; overdr. *elucere* (b.v. *in causis atque in foro*); *eminere* (b.v. *Demosthenes inter omnes in omni genere dicendi*); *enitere* (b.v. *Athenae in Graecia*; *in bello virtus alcius*); z. ook uitmunten; schitteren; — **bloelen**, *deflorescere* (Plin.); — **blusschen**, *ex-* of *resingquere* (eig. en overdr.; *alqd*, b.v. *lumen*; *animum*); — **blijven**, *non redire* (niet terugkomen); *non adesse* of *non praesto esse* (niet verschijnen); *non venire* (niet komen); *vadimonium* of *vades deserere* (van iem. die onder borgstelling beloofd heeft voor het gerecht te zullen verschijnen); *morari* (toeven; b.v. *diu alqs moratur*; *auxilia morantur*); *cessare* (b.v. *cessantibus malis* Sen.); *non fieri* (niet plaats hebben); de straf blijft nooit u., *sequitur poena scelus*; uw straf zal niet u., *non impune feris*; het kan niet u. of, *fieri non potest quin met coni.*; *necesse est* met coni. of acc. c. inf.; — **bo-** **ren**, *exterebrare* (iets ergens u., *alqd*); — **borrelen**, *ebullire* (b.v. *aqua* Sen.); verg. opborrelen; — **botten**, *gemmare*; *gemmas agere*; *fruticari*; — **bouwen**, *proicere* (b.v. *ius proiciendi* ICT); een in zee uitgebouwde stad, *urbis proiecta in altum*); — **braak**, *fores fractae et fuga*; — **braken**, *evomere*, *eructare* of *elicere* (*alqd*); overdr. *evomere* (b.v. *in me absentem orationem*; *apud alqm virus acerbitalis*); — **braking**, *vomitio*; door omschr.; — **branden**, tr. een wond u., *urere vulnus*; intr. het huis is u., *interiora aedium incendio consumpta sunt*; het vuur is u., *ignis consumptus* of *extinctus est*; — **brander**, z. schrobbeering.

uit-breiden, *dilatare* (b.v. *castra*; *imperium*; *aciem* Liv.); *pandere* (b.v. *latius aciem* Liv.); *explicare* (b.v. *forum ad atrium Libertatis*; *aciem*); *proferre* of *propagare* (b.v. *finis*; *imperium*; *imperium usque ad mare*); *amplificare* (b.v. *urbem*); *augere* (b.v. *possessiones suas*; *opes*; *populi romani imperium*); uw plateau hier breidt zijn takken niet minder ver u. dan, *haec tua platamus non minus patulis est diffusa ramis quam*; de nacht breidt zijn schaduw over de aarde u., *nox inducit terris umbram* (Hor.); zich u., *se pandere*; *pandi*; *se explicare*; *explicari*; *diffundi* (b.v. *a summo rami*); *patescere* (b.v. *deinde paulo latior patescit campus Liv.*; *neque enim poterat p. acies*); *propagari*; *amplificari*; *augeri* (ook *bellum*); *crescere* (b.v. *alcius opes*); z. verder uitgebreid; ontplooiën; uitspreiden; uistrekken; verbreiden; verspreiden; — **breiding**, *amplificatio*; *propagatio*; *prolatio* (b.v. *finium* Liv.); *incrementum* (b.v. *ad i. urbis natus unice locus Liv.*); door omschr.; — **breken**, **1**) tr. = door breken wegnemen, *excidere* (b.v. *saxa*). — **2**) intr. *erumpere* (b.v. *sudor alci* Sen.); *prorumpere* (b.v. *pestis*); *oriri* (b.v. *incendium*; *seditio*); *cooriri* (b.v. *pluribus simul locis ignes*; *pestilentia*; *seditio*; *subitum bellum*); *exoriri* (b.v. *discordia*, *bellum* Liv.); *ingruere* (b.v. *ingruere morbi vulgo*, *maxime in remiges*, vooral onder de roelers, *coeperunt Liv.*); weer u., *recrudescere* (b.v. *seditio* Liv.); z. ook ontbranden 2; — **brenge**, **1**) eig. iets of iem. ergens u., *efferre alqd ex alqa re*; *educere alqm alqd* re of *ex alqa re*; z. verder naar buiten

brenghen 3. — 2) overdr. = iets bekend maken, *evulgare* of *efferre* (ook *foras* of *in vulgus* c.) *alqd*; z. ook *verlikken*; een dronk op iem. u., z. op iems gezondheid drinken (eind); geen woord kunnen u., *verbum proloqui non posse*; z. verder de subst., waarmee „uitbrengen” verbonden wordt; — **broeden**, eig. *excludere* (b.v. *pullos*; ovum Hyg.); *excludere* (b.v. *ova* Varr.; *pullos*; *ex ovis pullos*); overdr. *concoquere* (b.v. *illic ante omnia clandestina concocta sunt consilia* Liv.); — **brullen**, z. *bulderen*; — **builen**, *exuberare* (ex *alga* re Plin.); — **bulderen**, tr. *intinare* (b.v. *cum haec intonuisset* Liv.); intr. z. uitrazen; — **bundig**, *abundans* of *copiosus* (overvloedig); *immodicus* of *effusus* (b.v. *laetitia*); ook in *laudandis discipulorum dictionibus* Quint.; *solutus* (b.v. *risus* Hor.); iem. u. lof toezwaaien, *magnis, maximis* of *summis laudibus celebrare* *alqm*; *eximā laude ornare*, *miris laudibus praedicare* of *divinis laudibus exornare* *alqm*; verg. adv. *copiose* (b.v. *laudare* *alqd*); *effuse* (b.v. *ezsultare*; *laudare* Petr.); u. prijzen, ook *maxime* of *vehementer laudare* (*alqm*; *alqd*); — **bundigheid**, *abundantia*; *copia*; — **bijten**, van bijtende stoffen, *erodere* (*alqd*); *exesse* (b.v. *argentum vivum exest vasa* Plin.).

uitbifseren, z. berekenen 1.

uit-dagen, c- of *provocare* (b.v. *alqm ad pugnam*); — **dagend**, *ferox* (b.v. *quando adeo ferox praesulit hostium signis* Liv.); — **daging**, *provocatio* (Plin.); een u. ontvangen, *ad certamen provocari*; iems u. aannemen, *condicionem accipere*; *adversus alqm provocatum arma capere*; de u. niet aannemen, *evocatum pugnam detractare*; — **dampen**, tr. *exhalare* of *ezspirare* (*alqd*); intr. *exhalari*; — **damping**, abstr. *exhalatio*; *respiratio* (b.v. *aquarum*); *aspiratio* (b.v. *disparilis a. terrarum*); pl. *expiraciones*; coner. *anhelitus* (b.v. *anhelitus quidam terrarum, quibus inflatae mentes oracula fundunt*); *vapor*; — **deelen**, *dividere* (b.v. *agros*; *thesauros singulis*); *dispertire* (b.v. *pecuniam iudicibus*); *distribuere* (b.v. *pecunias exercitui*); z. ook verdeelen; kwistig geschenken u., *largiri*; overdr. *commando* u., *imperia administrare*; berispingen, sla-gen u., *verbis, verberibus castigare*; — **deeler**, *divisor*; *largitor*; — **deeling**, *divisio*; *distributio*; *largitio*; — **delgen**, eig. z. doorschappen; uitkrassen; overdr. z. uitwisschen 2; — **denken**, (ex)cogitare (*alqd*); *cogitatione assequi* (*alqd*); *invenire* (*alqd*); iets kunstigs, *machinari* (*alqd*); z. ook verzinne; — **denker**, *inventor* (b.v. van krijgslisten, *artium*); — **denking**, *exco-gitatio*; door omschr.; — **dienen**, *emereri* (in 't bijz. van soldaten, b.v. zijn jaren, *stipendia*; ook s. *conficere*; zijn jaar reeds bijna u. hebben, van een landvoogd, *annuum tempus prope iam emeritum habere*); zijn tijd u. hebben (van soldaten), *militiā functum* of *iam perfunctum esse*; *omnibus stipendiis functum esse*; z. ook ongediende; — **doen**, een kleedingsstuk, z. afdoen 1; = uitdooven, wisschen enz.; — **donderen**, z. *bulderen*; — **dooven**, tr. ex- of *restinguere* (z. *blussen*); de lichten u., *lumina exstinguere* (Suet.); intr. = uitgaan 3; — **dorschen**, z. dor-

schen; — **dossen**, *ornare*, *exornare* of *decorare* (*alqm*; *alqd*; *alqm* of *alqd alqd* re); verg. opschikken; — **dragen**, iets of iem. ergens u., *efferre* of *exportare* *alqd* of *alqm ex alga* re; *egerere* *alqd ex alga* re (b.v. *praedam ex hostium tectis*); z. ook naar buiten dragen 3; iets voor iem. u., *praeferre* *alqd alci*; overdr. = begraven 1; uitbrengen 2; — **drager**, *scrutarius* (Lucil.); *institor*; — **dringen**, intr. ergens u., c- of *prorumpere ex alga* re; tr. *extrudere* (b.v. iem. het huis u., *domo* of *ex aedibus alqm*); — **drinken**, *ebibere* (b.v. *potulum* Plaut.); verg. leegdrinken; — **drogen**, 1) tr. *sicare* of *exsiccare* (*alqd*); *arefacere* (*alqd*); (van de zon) *exurere* of *torrere* (b.v. *agros*). — 2) intr. *siccare*; *arescere* of *exarescere*; (door de zon) *exuri*; *torreri*; uitgedroogd, *exsiccatus* (b.v. *arbores hiemali tempore*); *siccitate torridus* (b.v. *campi* Liv.); — **droppelen**, — **draipen**, *exstillare*; *stillare* ex (b.v. *vas unde stillat aqua*).

uit-drukkelijk, *definitus* (bepaald); op u. bevel van Caesar, *ipsius Caesaris iussu*; met u. woorden, z. adv.; onder de u. voorwaarde dat, *sub lege certa* ut (dat niet, ne) met conl. (Sen.); *ea condicione* ut (dat niet, ne); adv. *definite* (b.v. *lex alci potestatem alcius rei dedit*); *aperte* (b.v. *lex indicat*); *plane* (b.v. *lex vetat*; ik zeg u. „uw”, „vestrum”, *plane dico*); *diserte* (met duidelijke, uu. woorden, Liv.; b.v. in *Lutatii foedere* d. *additum erat*); *nominatim* (b.v. *praecipere*; *appellare* *alqm* Plin. ep.); *verbo* (b.v. *confiteri de alga* re); *thigenter* (nauwkeurig); *utique* (in elk geval; b.v. *illud scire u. cupio*); door ipse, b.v. het is u. daartoe u. gegeven, *ad id ipsum tibi datum est*; iets u. verlangen, *appetere* *alque deponere* *alqd*; u. beloven, *pro certo polliceri* (met acc. c. inf.); — **drukken**, 1) eig. *exprimere* (b.v. *spongiam* Cels.; iets ergens u., *alqd ex alga* re Plin.); *exurgere* (b.v. *alqm quasi peniculum novum* Plaut.). — 2) overdr. *elougi* (b.v. *alqd polite*; *cogitata praecleara*); *enuntiare* (b.v. *res eadem enuntiatior ornati*); *efferre* (b.v. *si graves sententiae inco-n-ditis verbis efferuntur*); *exprimere* (aanschouwelijk maken; b.v. *dicendo sensa*; *non possum e. verbis quantum animo vulnus acceperim* Plin. ep.); ook = iets in een andere taal u., b.v. *alqd latine*; verg. weergeven 2); ook *dicere* (zeggen); b.v. *verbis dici non potest*; *declarare* (uitdrukking geven aan iets; b.v. *summam benevolentiam litterae alcius*); z. ook kenbaar maken; tot uitdrukking brengen 1; uitgedrukt liggen of zijn op of in iets, *inesse in alga* re (b.v. in *facie vultusque recordia*; *inerat in illa magnitudine habitus virginalis*); zich u., *dicere* of *loqui* (b.v. *bene*; *latine*); *scribere* (schrijven); zich gemakke-lijk u., *facile dicere*; hij drukt zich in beide talen (in het Grieksch en in het Latijn) even gemakkelijk u., *par est in utriusque orationis facultate*; zij drukten zich zóó u., *talīs fuit eorum oratio*; ik kan mij niet beter u., *magis proprie nihil possum dicere*; — **drukking**, 1) = het uitdrukken of uitgedrukte, *enuntiatio*; *significatio*; uw brieven bevatten slechts een zwakke u. van uw gezindheid jegens mij, *litterae quas ad me misisti exiguum significationem tuae*

erga me voluntatis habebant; de meest volmaakte u. van iets zijn, *perfectissimam effigiem alcuius rei exprimere*; deze u. van zoo verheven gevoelens, *haec tanto dicta animo*; aan zijn gedachten u. geven, *sententiam verbis efferre*; aan de gedachten van allen, *efferre verbis quae omnes animo agitant*; hij voegde aan het besluit de u. van zijn verontwaardiging toe, *adiicit decreto indignationem* (Liv.); iets tot u. brengen, *effingere alqd* (b.v. *natura in specie oris humani mores effingit*); een bepaalde u. aan iets verleenen, *ingere alqd* (b.v. *vultus a mente fingitur*). — 2) = teeken voor een gewaarwording, gedachte enz., a) hoorbaar = woord, *vox*; verbum; *vocabulum*; *nomen*; *appellatio*; door het neutr. van een pron., b.v. *zulk u. talia*; een u. voor iets of iem., *alcuius rei of alcuius appellatio of vocabulum*; in ... uu., ook door een adv., b.v. in sierlijke uu., *elegant*; in harde uu., *asperius*; verg. term; zich de beleedigendste uu. tegenover iem. veroorloven, *nullis verborum contumeliis parcere de alqo of in alqm*; ik heb daar geen u. voor, *hoc verbis eloqui non possum*; die u. gebruikt gij, *sic enim dixisti*; iets waarvoor niet gemakkelijk een u. te vinden is, *res ad eloquendum difficultis*; uu. gebruiken in overeenstemming met de grootte der feiten of daden, *facta dictis exaequare* (Sall.) of *aequare* (Liv.). — b) zichtbaar, *argutiae*; oogen vol u., *oculi arguti*; zonder u., *languidus* (b.v. *vultus*); *languens* (b.v. *vox*); *frigidus* (b.v. *verba*); (als adv.) *languide of frigide*; de u. die men aan de oogen weet te geven is groot, *oculorum est quaedam magna moderatio*; een harde u. aan zijn gelaat geven, *indurare vultum* (Tac.); aan zijn voordracht, zijn stem de gepaste u. geven, *actionem, vocem recte moderari*. — 3) = wijze van u., *oratio*; *genus of modus dicendi*; *sermo*; *dictio*; ook *verba* (de afzonderlijke woorden); door dicere of scribere; een eenvoudige, onopgesmukte u., *orationis subtilitas*; *oratio subtilis*; *verborum tenuitas*; *orationis siccitas*; rijkdom van u., *copia orationis*; *verborum of dicendi*; sierlijkheid van u., *sermonis elegantia*.

uit-druppelen, z. droppelen; — **drijven**, iem. ergens u., *expellere of eicere alqm alqre of ex alqa re*; *extrudere alqm ex alqa re*; z. verder verdrijven; naar buiten drijven 3; — **drijving**, z. verdrijving; — **duiden**, iem. iets u., *dicere ac demonstrare alci alqd* (of met afh. vraag); z. verder be duiden 2; uitleggen 2; — **dunnen**, z. dunnen; — **duwen**, *ex- of protrudere* (b.v. *alqm foras*); — **dijen**, z. opzwellen.

uitleen, dis-; — **barsten**, z. barsten; — **blazen**, *diffflare* (b.v. *quovis tu legiones diffilavisti spiritu* Plaut.); — **doen**, *diducere* (b.v. *digitos*); *dimovere* (b.v. *foco tepidum cinerem* Ov.); z. ook scheiden 1; — **drijven**, *dispellere* (b.v. *nubes*; *hostes*); *discere* (b.v. *phalangem*; *copias hostium*; *naves*); *dissipare* (b.v. *ordines pugnantium*); *disturbare* (b.v. *contionem*); *discutere* (b.v. *coetus*); — **gaan**, *discedere* (de vergadering gaat u., ook *disceditur a consilio*); *digredi*; *dilabi* (zich verspreiden); *dimitti* (b.v. *senatus*); doen u., *mittere of dimittere* (b.v. *senatum*; *consilium*); subst. het u., *dis-*

cessus; *digressio*; — **houden**, *distinere* (b.v. *tigna fibulis*; *manus hostium*); *discernere* (onderscheidend, b.v. *suos*); — **jagen**, tr. z. — **drijven**; intr. z. — **stuiven**; — **liggend**, u. of ver u., *rarus*; — **loopen**, eig. *discurrere*; *dilabi* (zich verspreiden); waar meerdere paden uiteenliepen, *ubi plures diversae semitae erant*; overdr. z. verschillen; — **loopend**, *diversus* (h.v. *studia cupiditatesque*); verg. verschillend; — **nemen**, *dissolvere* (b.v. *opus*; *naturd hominem*; tegenst. *coagmentare of conglutinare*); — **plaatsen**, *separatim collocare* (res); *diducere* (b.v. *copias*; z. ook afstand laten nemen 1); — **rennen**, z. — **stuiven**; — **rollen**, tr. *evolvere* (alqd); intr. *evolvi*; — **raken**, *distrahere* (b.v. *materiam*); — **scheuren**, *passim distrahere* (b.v. *corpus* Liv.); verg. verscheuren; — **slaan**, *discutere* (b.v. *latericium*); z. verder — **drijven**; — **spatten**, — **springen**, *dissilire*; — **staan**, *distare of inter se d.*; *separatim collocatos esse*; de boomen staan te ver u., *arbores nimis raris intervallis satas sunt*; — **staand**, u. of ver u., *rarus*; — **stuiven**, *diffugere*; *discurrere*; *dissipari of in omnes partes d.*; subst. het u., *discursus*; — **trekken**, *distrahere* (b.v. *materiam*); — **vallen**, *dilabi*; — **vloeien**, *diffluere*; — **vluchten**, z. — **stuiven**; — **werpen**, z. verstrooien; — **drijven**; — **wonen**, *seorsim of distinctis locis habitare*; — **zetten**, eig. *disponere* (b.v. *sedes*); overdr. *exponere*, *explicare*, *expedire of explanare* (alqd); *demonstrare* (alqd); de alqa re; met acc. c. inf.; met afh. vraag; (wetenschappelijk) *disserere* (de alqa re; ook *quaedam* enz.); — **zetting**, *expositio*; *explicatio*; *oratio* (bespreking); *argumentatio* (betoog); een u. van iets geven, *explicare de alqa re*; verg. — **zetten**.

uit-einde, *extrema pars* (b.v. *urbis*); *caput* (b.v. *igni*); *summum* (b.v. *cornus*); *extremum* (b.v. *hasile cetera teres praeterquam ad e. Liv.*); door *extremus*, b.v. het u. van de brug, e. pons; z. verder einde; — **en**, *eloqui* (b.v. *hoc unum*); *significare* (b.v. *benevolentiam*; *laetitiam* Liv.); *indicare* (b.v. *dolorem lacrimis*); *aperire* (b.v. *sententiam suam*; *dissidentes suos sensus* Nep.); *ostendere* (b.v. *sententiam suam*); *dicere* (b.v. *sententiam*); *vrijmoedig* zijn meening u., *libere dicere of loqui*; *fortiter of audacter sententiam dicere* (in een vergadering); *vrijmoedig* zijn meening over iets tegen iem. u., *libere alqd profiteri apud alqm*; ik u. mijn meening, ook *quid velim of sentiam dico*; zich u., z. ook zijn gedachten uitspreken 1 b; — **erlijk**, 1) subst. *species*; *figura*; *forma*; *facies*; *cultus habitusque corporis*; schitterend u., *splendor et species*; schoon, indrukwekkend u., *dignitas*; = aanblik, *aspectus*; = aanzicht; z. ook aanzien II 4. — 2) adi. *externus* (b.v. *non ex ipsius habitu, sed ex alqa re externa indicare prudentem*); u. gedaante, z. uiterlijk 1; uu. kenteekenen, *corporis notae* (Suet.); u. schijn, *species*; *frons*; z. ook uitwendig. — 3) adv. *summum* (hoogstens); *tardissime* (op zijn laatst, Plin.); ook = in schijn 2; verg. ook uiterst (adv.); — **erlijkheid**, uu., *ea quae extra sunt*; *vana rerum* (Hor.); naar uu. beoordeelen, *rebus externis aestimare*; — **er-**

mate, z. buitengewoon (adv.); uiterst (adv.); —**erst**, *extremus* of *ultimus*; het u. deel van het dak, van de provincie, ook *extremum tectum*, *ultima provincia*; overdr. *extremus* (b.v. *periculum*; ook ad *extremum periculi venire* Liv.); *ultimus* (b.v. *supplicium*); *summus* (hoogst); *maximus* (grootst); het u. ongeluk, *extremum malorum*; tot het u. gebrek, den u. nood komen, ad *ultimum inopiae venire* (Liv.); zijn u. best doen, *omnia summa facere* (Cic.); *omnes nervos contendere* (b.v. o. n. *contendit ut persuadeat*); z. ook al zijn krachten inspannen 2; subst. het u. beproeven, *wagen*, *ultima* of *extremum auxilium experiri*; ad *ultima auxilia descendere*; *ultima experiri* of *audere* (Liv.); op het u. liggen, in *ultimis esse* (Sen. rhet.); z. ook op sterven liggen; tot het u., ad *extremum*; ad *ultimum*; het tot het u. laten komen, *rem in ultimum discrimen of periculum*, ad *extremum certamen deducere*; het is tot het u. gekomen, *ad extrema perventum est*; *res est ad extrema perducta casum* (Caes.); *ultimum discrimen adest*; iem. tot het u. brengen, *irritare exacerbareque alqm*; van het eene u. in het andere vallen, *mutare quadrata rotundis* (Hor.); *contrariis in contraria agi* (Sen.); adv. *summe*; *summopere*; *quam vel maxime*; *quam potest maxime*; door den sup., vaak versterkt door *longe* of *vel maxime*; verg. buitengewoon (adv.).

uit-flappen, *effutire* of *inconsultus expromere* (algd); —**fluiten**, *exsibilare* (algm); *ei* of *explodere* (algm); u. worden, *eici*; *sibilis* *explosi* of *conscindi*; subst. het u., *sibilus*; —**gaaf**, = het uitgeven, *erogatio* (van geld); *editio* (van een boek); door omschr.: = uitgegeven geld, *expensum* (tegenst. *acceptum*; b.v. de uu. kloppen met de ontvangst, *ratio expensi et accepti convenit*; *pecunia expensa*; verg. ontvangst 1; = uitgegeven boek, *editio*; *exemplum of exemplar*; = kosten, *sumptus* of *impensa* (voor iets, *alcus rei*); uu. doen voor iets, *sumptum* (of *us*) of *impensam* (of *as*) *facere in algd*; z. ook kost 2.

uit-gaan, 1) eig. iets u., *exire* of *egredi ex alga re*; abs. *frat. de domo exire*; in *publicum prodire*, *procedere*, *egredi* of *exire* (zich in het publiek vertoonen); *deambulare* of *ambulare* *ire* (gaan wandelen); u. zijn, *foris esse*; *domi non esse*; niet u., z. te huis blijven 1; in-en u., *commovere*; bij iem., *frequentare alqm* of *alcus domum*; voor iem. u., *ante* of *praeter alci*; *ante alqm ire* (tegenst. *pone sequi* Suet.); op roof of buit u., *praedatum ire* of *exire*; op expeditie u., in *expeditionem ire* (Liv.); subst. het u., *egressus*; *exitus* (b.v. uit de haven, *portus*); meestal door omschr., b.v. bij het u., *egrediens*; *cum domo exiret* enz. — 2) van iem. of iets u., = zijn oorsprong hebben, *proficisci* ad *alga*, of *ex alga re*; *oriri* ad *alga*, ad *alga re* of *ex alga re*; *manare* ad *alga* of *ad alga re*; hiervan ging het gesprek u., *hinc sermo ductus est*; iets gaat van iem. uit, ook *algs alcus rei auctor est*; *fit alqd alga auctore*; ik ga u. van het feit of van de vaste onderstelling dat, *pono* met acc. c. inf. (ook *alqd*, van iets); z. ook iets als uitgangspunt nemen. — 3) het vuur g. uit, *ignis*

extinguitur of *consumptus i. extinguitur*; de lamp is op het punt van u. te gaan, *lucerna tenue extremum lumen spargit*. — 4) op iets u., *cadere in algd* (b.v. in *litteram*; in *longiore syllaba*); *exitum habere* (b.v. *habent exitus aut in a aut in e Varr.*); *terminari* (b.v. *longa syllaba*). — 5) een bevel doen u., z. uitvaardigen. — 6) het zwaard gaat er niet u., *gladius educi* of *e vagina e. non potest*; de spijker gaat er niet u., *clavus extrahi non potest*; de vlek gaat er niet u., *macula tolli non potest*; *macula abluui non potest* (kan er niet uitgewassen worden); —**gaand**, z. ingaand; —**galmen**, *exclamare*; —**galming**, *exclamatio*; —**gang**, 1) abstr. = het uitgaan 1; punt van u., = uitgangspunt; u. van een woord, *exitus* (Varr.); *positio* (b.v. *femina Quint.*); *terminatio* (Prisc.); (van een volzin) een rhythmischen u. hebben, *numeroso cadere*. — 2) conor. *exitus*; os (b.v. *speluncae*); verg. ook mond 2; —**gangs-punt**, *initium* (begin); *caput* (b.v. *ab eo quasi capite disputatio ducitur*); ik keer terug tot mijn u., *illuc unde abii redeo* (Hor.); alle sterren keeren naar haar u. terug, *ad idem unde semel profecta sunt cuncta astra redeunt*; iets als u. nemen, *proficisci* ad *alga re* (b.v. *a lege*; *omnis institutio debet a definitione proficisci*); —**ga-ve**, z. -gaaf.

uitge-breed, *magnus* (b.v. *rijk*, *imperium*); *amplus* (b.v. *handel*, *mercatura*); *late patens* (b.v. *heerschappij*, *imperium*); *diffusus* (b.v. *ius civile quod nunc diffusum est*); uu. bezittingen, ook *latitudo possessionum*; u. kennis, *doctrina multiplex* of *varia*; *multarum* of *plurimarum rerum scientia*; een u. kennis van iets bezitten, *penitus cognosce* of *intelligere algd*; een u. kennis verwerven, *multarum rerum scientiam consequi*; iem. met u. kennis, *vir doctrinā abundans* of *omni doctrina eruditus*; u. briefwisseling, *epistularum usus cum multis institutis*; —**breidheid**, *magnitudo*; *amplitudo*; een groote u. hebben, *late patere*; z. verder -gestrekt-hed; omvang; —**diend**, een u. soldaat, z. oudgediende; —**honger**, *fame enectus* of *confectus*; —**laten**, 1) van perss. *lascivus*; *petulans*; u. van vreugde, *gaudio* of *laetitia exsultans*; *laetitia gestiens*; u. zijn, *lascivire*; *gestire*; *exsultare*; van vreugde, *gaudio* of *laetitia exsultare*; *laetitia gestire*; *efferre se laetitia*; geheel u. zijn van vreugde, *prae gaudio via sui esse compositum*; *laetum esse omnibus laetitia*; adv. *lascive*; *petulanter*; u. dartel, *effuse petulans*; u. vroolijk, *nimis elatus laetitia*. — 2) van zaken, *exsultans* of *gestiens* (b.v. *laetitia*); *profusus* (b.v. *hilaritas*); —**latenheid**, *lascivia*; u. in vreugde, *effusio animi in laetitia*; —**leefd**, z. afgeleefd; —**leerd**, *qui litteras perdidit* of *accurate cognitas habet*; u. zijn, *litteras perdidicisse* enz.; men is nooit u., *semper algd addiscere possumus*; —**leide**, iem. u. doen, *prosequi alqm*; —**lezen**, overdr. *lectus* (b.v. *uzor*; *cives*); *conquisitus* (b.v. *conquisitissimae epulae*); *exquisitus* (b.v. *epulae*; *magistri*); *egregius*; adv. *egregie eximie*; —**lezenheid**, z. voortreffelijkheid; —**maakt**, (= zeker) *certus*; *exploratus*; *perspectus*; *cognitus* of *perspectus*; *compertus*; niet u., ook *incompertus*; verg. ook onbe-

slist; zoo goed als u., *profligatus*; voor u. houden, *certum*, *pro certo*, *exploratum* of *pro explorato habere* (met acc. c. inf.); het is u., het is een u. zaak, het is een u. waarheid (dat), *constat of inter omnes c.* (met acc. c. inf.); het is een u. waarheid, ook *pro vero constat*; iets als een u. waarheid aannemen, *alqd pro certo ponere*; het is niet u. of . . . of, ook *incomperturn est utrum . . . an met coni.*; —**mergeld**, *effetus* (b.v. *corpus*); *enectus* (b.v. *provincia*; *fame frigore illuvie squalore Liv.*); *macie corruptus* (b.v. *equi*); *fame confectus* of *enectus* (uitgehongerd); —**nomen**, z. behalve; —**put**, *defatigatus* (door arbeid; b.v. *cursum*); *defessus* (b.v. *labore*; *malis*; *vulneribus*); *confectus* (b.v. *labore*; *vulneribus*; *inopia*); *enectus* (b.v. *fame*); *effetus* (b.v. *corpus*; ten gevolge van uitspattingen); een u. schatplicht, *inopia aerarii*; u. en machteloos, *exsanguis et iacens* (van een staat); —**rust**, z. uitrusten; toegeerust; —**storven**, z. uiststerven; —**slapen**, z. slim; —**strekt**, *extensus* (b.v. *vallis Liv.*); *vastus* (b.v. *mare*); *latus* (b.v. *finis*); z. verder uitgebreid; —**strekteid**, *latitudo* (b.v. *regionum*); *ambitus* (omvang); groote u., *magnitudo*; *amplitudo*; een groote u. hebben, *late patere*; over een groote u., *late*; geringe u., *exiguas*; —**studeerd**, z. uitgeleerd; —**teerd**, z. uitgemergeld.

uit-geven, 1) iets u., b.v. geld u., *expendere* of *erogare pecuniam* (voor iets, in *alqd*); een geschrift u., *edere*, *emittere* of *divulgare librum*; *foras dare librum*; *proferre librum* (tegenst. *custodire*); *publicare* (b.v. *libellos Suet.*; *epistulas Plin. ep.*); ook = uitdeelen. — 2) iets of iem. voor iets u., *perhibere* of *dicere* (b.v. iets voor waarheid, *alqd verum esse*; hem voor een verrader, *illum proditorem*); *ferre* (b.v. *alqm inventorem*); (als het niet waar is) *simulare* of *mentiri* (b.v. iem. voor dood, *alqm mortuum esse mentiri*); zich voor iets u., *dicere se esse alqm*; *vocare* of *ferre se alqm*; *se profiteri alqm* (bv. *defensorem*); *Epicurus se unus sapientem profiteri est ausus*; voor een kenner van iets, *scientiam alius rei p.*); *se gerere pro alqo* (b.v. *pro cive*); *alqm se esse velle* of *alqm se v.*; (pochend) *se iactare alqm* of *iactare se esse alqm*; (valscheijk) *simulare*, *fingerere* of *mentiri* (b.v. *se amicum alci*; *se grammaticum*); zich voor rijk u., *se locupletem facere* of *verbis se l. facere*; —**gever**, = verdeeler, *divisor*; *dispensator* (kassier van een particulier); u. van boeken, *librarius* (Sen.); ook = schrijver 2; —**gewekene**, *qui sponte sua ersulat*; —**gewerkt**, *elaboratus*; —**gezoekt**, z. gelezen; —**gezonderd**, z. behalve; —**gieren**, *exclamare*; het u. van lachen, *effundi in cachinnos* (Suet.); —**gieten**, ef. of *profundere* (b.v. *vinum*); *libare* (plengen); b.v. *carchesia Baccho Verg.*); verg. —**sterten**; —**gillen**, het u. (b.v. van pijn), *eiulare*; —**gisten**, *deferrescere* (ook overdr., b.v. *quasi deferrevalat oratio*; *adulescentiae cupiditates*); —**glijden**, *labi*; e. of *prolabi*; met den voet, *pede labi*; *vestigio falli*; u. en vallen, *fallente vestigio cadere*; op het ijs u., *glacies vestigium non recipit*; *g. pedes fallit* (Liv.); op de steile rotsen, *prorupta saxa vestigium fallunt*; subst. het u., *lapsus*; pro-

lapsio; door omschr.: —**goolen**, z. —**werpen**; —**graven**, *effodere* (*alqd*; *alqm*); verg. opgraven; —**groelen**, *ad iustum magnitudinem* of (van gewassen) *ad maturitatem pervenire*; —**groeven**, *striare* (b.v. *columnas Vitruv.*).

uit-haal, *sumptus* of s. *magnus*; —**hakken**, *excidere* (b.v. *lapides*; *viam inter montes*); *exsculpere* (uitbeitelen); *alqd*; —**halen**, 1) tr. iets ergens u., *promere alqd ex of de alga re* (b.v. *signa ex aerario*; *medicamenta de narthecio*); *depromere alqd ex alga re*; (met kracht of geweld) *extrahere alqd* (ook *alqm*) *ex alga re*; (door ploegen) *exarare* (b.v. *plus quam decem medimna ex agro*); iem. de oogen u., *effodere alci oculos*. — 2) intr. = uitwijken 1; = omhaal maken, b.v. wat was het noodig voor ons zoo u. te halen, *quid opus fuit isto sumptu tanto nostrā gratiā*; met den arm u., *brachium tollere*; met het zwaard, *efferre alle gladium*; —**ham**, *promunturium*; —**hangbord**, *titulus*; —**hangen**, *proponere* of *palam p.* (*alqd*); iets u., = zich valscheijk uitgeven voor 2; —**hebben**, = uitgelezen, uitgedronken enz. hebben, z. uitlezen, uitdrinken enz.; —**heemsch**, *peregrinus* (b.v. *merces*); *alienigena* (b.v. *dii*); verg. buitenlandisch; —**heffen**, z. —**beuren**; —**helpen**, iem. ergens u., z. helpen 2 g; zich er u., z. uitrusten; —**hoek**, *angulus* (b.v. *Italiae*); —**hollen**, 1) tr. *excavare* (*alqd*); *cavare* (*alqd Liv.*). — 2) intr. = jagen 2; —**hongeren**, iem. u. of doen u., *fame enecare*, *macerare* of *conficere alqm*; een stad, *urbem fame domare*, *expugnare* of in *dicionem redigere*; de stad en Italië, *infectare urbem et Italiam fame*; verg. verhongeren; —**hooren**, *percontari* (ab of ex *alqo* met adh. vraag; *alqm de alga re*); *quaerere* (ab *alqo*; met afh. vraag); (nauwkeurig) *ex of perquirere* (ab *alqo*); —**hoozen**, *exaurire* (b.v. *sentinam*; overdr., b.v. *sentinam rei publicae ex urbe*); —**houden**, 1) tr. *ferre*, *tolerare*, *perferre* of *perpeti* (*alqd*); een aanval u., *sustinere* of *sustentare impetum* of *vim hostium*; iets niet u., ook *vinci alqā re*; *succumbere* of *cedere alci rei*. — 2) intr. het u., *durare* (b.v. *unam hiemem in castris*, *vix durare quisquam intus poterat Liv.*); *perdurare* (abs., Suet.; *apud alqm Ter.*); *sustentare* of *sustinere* (het u. in den strijd); het van de pijn niet u., *dolorem non sustinere*; nauwlijks, *dolorem vix s.*; *dolore paene succumbere*; —**houwen**, z. —**hakken**; —**hullen**, z. uitschreien; uitkrijten; —**huizig**, *qui domi se continere non potest*; *ambulator* (Cato); —**huizigheid**, *rerum domesticarum* of *domus suae fastidium*; —**huwlijken**, *hūwen*, iem. u., *collocare alqm* of *alqm in matrimonium*; *collocare* of *nuptum c. alqm*; aan iem., *matrimonio iungere* of *coniungere cum alqo alqm* of *cum alga alqm*; *alci alqm collocare*, *nuptum c. of in matrimonium dare*; *alqm alci nuptum dare*; in Rome, *Romam* (Liv.); meisjes in de aanzienlijkste families u., *virgines in familiarum amplissimarum matrimonii collocare*; —**huwlijking**, —**huwling**, *collocatio*; door omschr.

uit-ing, = het uiten, *significatio* (b.v. van welwillendheid, *benevolentiae*); *professio* (b.v. *bonae voluntatis*); uu. van vreugde

enz., *gaudia* enz.; = uitslag 2; **-jagen**, 1) tr. z. uitdrijven — 2) intr. *citato equo evehi* (b.v. de stad u., c. e. e. ex urbe); **-jammeren**, het u., *evolare*; **-jouwen**, iem. u., *maledicta in alqm conferre*; *probra in alqm iactare* (Liv.); (een tooneelspeler) *explodere alqm*; verg. uitfluiten; **-kammen**, *pedere* (alqd); **-kauwen**, z. fijnkauwen; **-keeren**, z. -betalen; **-kermen**, het (b.v. van pijn) u., *evolare*; **-kiezen**, *eligere* (b.v. *optimum quemque*; *alqd ex alga re*; *hunc urbi sondendae locum* Liv.); *deligere* (b.v. *illum ex omnibus*; *alqm ad alqd faciendum*; *locum*; *locum domicilio of colloquio*); *seligere* (afzonderend u.; b.v. *exempla*); *legere* (b.v. *ut virum a viro lectum esse diceret*); *capere* (b.v. *loca*; *locum castris* Liv.); *desumere* (b.v. *sibi hostem* Liv.); *destinare* (bestemmen; *alqm of alqd ad alqd of alci rei*); **-klappen**, z. -flappen; -brengen 2; verlikken; **-klatteren**, z. klimmen; **-kleeden**, iem. u., *exuere alci vestem*; (met geweld) *nudare alqm*; *spoliare alqm* (iem. u. om hem te geeselen); zich u., *exuere of ponere vestem*; overdr. iem. u., *admulare alqm* (Plaut.); verg. ook hemd); **-klimmen**, *descendere* (de *alga re*, b.v. *de curru*); *exire of egredi* (ex *alga re*, b.v. *ex navi*); **-kloppen**, *excutere* (b.v. *pulverem digitis* Ov.); en kleed u., *pulverem excutere e veste*; **-knippen**, eig. = uitdrukken 1; overdr. = wegsliipen; **-koken**, *excoquere* (alqd).

uit-komen, 1) eig. *exire*; (van kuikens) *excludi*; z. verder uitgaan 1. — 2) overdr. a) van loten die uit de urn komen, *exire* (b.v. *sors*; *nomen*); *excidere* (Liv.); b.v. *cuius sors exciderat*; *quod primum sorte nomen excidit*. — b) van gewassen, = uitbotten. — c) van huizen enz., = uitzien 2 a. — d) van rivieren enz., z. zich uitsorten; — e) van geschriften, door de pass. van uitgeven 1. — f) van een rekening, *convenire of constare* (b.v. de rekening komt u., *ratio constat*; het komt tot op een cent u., *ad nummum convenit*). — g) van een voorspelling enz., *evenire*; *contingere*; indien een droom u. is, *si somnium verum evasit alqd*; dat kwam heel anders u., *quod longe aliter evenit*; dan hij gedacht had, *res longe aliter ac ratus erat evenit*; zooals later uitkwam (= bleek), *ut postea perspectum est*. — h) = ruchtbaar worden; uitlekken. — i) = op den voorgrond komen, *eminere*; doen u., goed doen u. *exprimere* (b.v. *vestis singulos artus* Tac.); *illustrare* (alqd). — j) met iets u., z. rondkomen. — k) op iets u., b.v. het komt op hetzelfde of overeen u., z. op hetzelfde nederkomen 2. — l) (openlijk of rond) voor iets u., *latere*, *profiteri of libere p. alqd* (ook met acc. c. inf.); *prae se ferre alqd* (ook met acc. c. inf.); voor zijn gevoelen, *veram animi sententiam non celare*; voor zijn gedachten, *alqs libere dicit quod sentit*; voor de waarheid niet willen u., *tergiversari* (uitvluchten zoeken). — m) ergens u., *pervenire ad alqd* (b.v. bedenken waar gij u., *quo pervenias cogites*); bedrogen u., *frustra esse* (Plaut.). — **-komst**, = afloop, *exitus*; *evenitus*; res (b.v. zooals de u. bewees, *quod re intellectum est*); z. ook

uitslag 1; = som, *summa*; = redding, hulp, *salsus*; *auxilium*; *remedium*; iem. u. brengen, *succurrere of subvenire alci*.

uit-koopen, iem. u., *omnes merces ulcius coemere*; **-krabben**, = uitkrassen; iem.. de oogen u., *effodere alci oculos*; **-kramen**, koopwaren u., z. uitslallen; overdr. *venditare*, *ostentare of iactare* (b.v. *doctrinam*); **-krassen**, iets dat ergens in gegrift is, *exculpere* (b.v. *hos versus*); z. ook schrappen; **-kruipen**, *prorere* (ex *alga re*); **-krijgen**, een vlek ergens u., *maculam abluere* (b.v. e veste); *exigere maculam* (b.v. *nec potuisse umquam exigi illam maculam* Suet.); overdr. *exprimere* (b.v. *nullam vocem e posse*); **-krijten**, *exclamare* (alqd); het u. (b.v. van pijn), *evolare*; **-kunnen**, ergens niet u., *exitum reperire non posse*; *egredi prohiberi*; **-kijk**, = uitzicht 1; op den u. staan, *prospectare* (b.v. e terra; *equod auxilium apparet*); *prospicere* (b.v. *puer ab ianua* Nep.); = plaats van waar men uitkijkt, *specula*; = man op den u., *speculator*; **-kijken**, = uitzien; op den uitkijk staan.

uit-lachen, *ridere*, ir. of *deridere* (alqm); hartelijk u., *albis dentibus deridere* (Plaut.); u. worden, ook *irrisus esse*; door iem., ook *irrisui* (Tac.) of *risui* (Liv.) *esse alci*; **-laden**, een schip u., *exonerare navem*; koopwaren, *exponere merces*; **-lander**, *peregrinus* (f. a); **-landig**, u. zijn, *peregrinari*; **-landigheid**, *peregrinatio*; **-laten**, 1) eig. iem. u., = toestaan naar buiten te gaan, *alqm exire pati*; *alqm emittere of foras e.*; niet u., ook *continere* (b.v. *militis castris*); = uitgeleide doen; iem. ergens u., *alqm emittere ex algo loco*; niet, *alqm egredi ex algo loco prohibere*. — 2) overdr. = weglaten; zich u., *sententiam suam ostendere of aperire*; zich onvoor-zichtig u., *imprudenter animi sensa aperire*; zoo liet hij zich in alle gesprekken u., *haec omnibus ferebat sermonibus*; zich afkeurend over iem. u., *vituperare of reprehendere alqm*; met verachting over iem. of iets, *contemptim loqui de algo* (Liv.); *contemnere alqd*; z. ook zijn meening uiten; zijn gedachten uitspreken 1 b; **-lating**, 1) = weglating. — 2) = uiting, *dictum*; *vox*; *verba* (pl.); uu. van vreugde enz., *gaudia* enz.; **-leenen**, z. leenen 2; **-leeren**, = geheel leeren, *perdiscere of totum discere* (alqd); men is nooit uitgeleerd, *semper alqd addiscendum est*.

uit-leggen, 1) = uitbreiden, *dilatare* (b.v. *castra*); *amplificare* (b.v. *urbem*); *explicare* (b.v. *forum laxare et usque ad atrium Libertatis e.*). — 2) = verklaren, *interpretari* (b.v. *nomen legis*; *somnium*); *explanare* (b.v. *carmen* Liv.); *commentari* (b.v. *carmina* Suet.); *concipere* (b.v. *alci somnium* Plaut.); zich iets door iem. doen u., *de alga re alquo uti interpretare*; z. ook verklaren 1; = opvatten, *interpretari* (b.v. *bene*; *male*; in *partem militorem*); *trahere alqd ad of in alqd* (b.v. *responsa ad meliora* Liv.; *cuncta in deterius* Tac.); iets als trots van iem. u., *tribuere alqd alci superbiae*; z. ook opnemen 5; **-legger**, *interpretes* (b.v. *poetarum*; *legis*; *ostentorum*); *explanator* (b.v. *legis*; *oraculorum et vaticinationum*); als u. van Homerus, *in interpretando*

Homero; z. ook droomuitlegger; **-legging**, *interpretatio; explicatio*; voor een verkeerde u. vatbaar zijn, in *malam partem accipi posse*; z. ook verklaring 1; droomuitlegging; **-legster**, *interpretes*; z. ook droomuitlegster; **-leiden**, *educere* (*alqm; alqm. ex algo loco*); *prosequi* (uitgeleide doen; *alqm*); **-lekken**, eig. *exstilarare*; overdr. *emanare* (b.v. *quod metual ne emanet; consilia*); *efferr* (b.v. *res; consilia*; in *vulgus militum* met afh. vraag); *erumpere* (b.v. *omnia*); verg. ruchtbaar worden; **-leven**, *complere* (b.v. *centum annos*); uitgeleefd, z. afgeleefd; **-leve-ren**, *tradere* (*alqm; alqd*); ook *alqm* of *urbem hostibus; alqm ad supplicium*); *dedere* (*alqm; alqd*; ook *alqm* of *alqd alci*); reddere (afgeven wat aan een ander toebehoort; *alqd*); *restituere* (teruggeven; *alqd; alci alqd*); iets u. krijgen, *recipere alqd*; z. ook overgeven 1; **-levering**, *tra- of deditio*; door omschr.; iets u. eischen, *deposcere alqm* (ook *alqm ad mortem; in poenam Liv.*); *exposcere alqm*; **-lezen**, = uitkiezen; = ten einde lezen, b.v. een boek u., *perlegere of totum legere librum; librum usque ad umbilicum revolvare* (Sen. rhet.).

uit-lichten, *tollere* (*alqd* of *alqm ex alqa re*); **-lokken**, *elicere* (b.v. *hostem ex paludibus; hostem ad certamen* of *ad excursionem*; verg. ontlokken; lokken 2; **-loopen**, 1) eig. = naar buiten loopen, stroomen 3; = niet thuis blijven, *non domi se tenere* of *se continere*; van schepen en varenden, *ex- of prodire ex portu; proficisci* (b.v. *cum classe; ex portu; in altum*); z. verder afvaren; van rivieren, z. zich uitstorten; ergens u., *exire* of *egredi ex algo loco*; van vloeistoffen, *effluere ex alqa re; stillare* (uitdroppelen; b.v. *vas unde stillat aqua*). — 2) = uitbotten. — 3) op iets u., *evadere* (b.v. *quonam evaderent motus; huc e. ut; quo haec evadent*); *cadere* (b.v. *nimia libertas populis in nimiam servitutum; quorsum id cadet*); op hetzelfde u., z. op hetzelfde nederkomen 2. — 4) = uitsteken, *eminere* (b.v. *iugum in mare*); *prominere* (b.v. *regio a Tauro monte in Aegeum usque mare Liv.*); *excurrere* (b.v. *promunturum in altum Liv.*); = eindigen, *exire* (b.v. *in angulum*); *desinere* (b.v. *desinit Draco mons in Tmolus Plin.*; in *piscem mulier Hor.*); verg. toelopen; **-looper**, van een berg, *mons perpetuo iugo iunctus*; het voorbergeerte Tamus is een u. van den Taurus, *T. promunturum est quod Taurus attolit*; aan een wortel, *stolo*; **-loven**, *proponere* (b.v. een prijs of belooning, *praemium*; ook *p. alci*); *exponere* (b.v. *quasi eximio praemio seleris exposito*); *constituere* (b.v. *praemium*); een som geld u. voor iets, *pecunias ad alqd decernere*.

uit-maken, 1) iets u. = delgen, *delere alqd*; (door wasschen) *eluere* (b.v. *maculas vestium*); *abluere* (b.v. *maculam e veste*); z. verder uitkrassen; blusschen. — 2) = afmaken 1. — 3) iets onzekers of twiſtſ u., *dividicare* (*alqd*; ook met afh. vraag); *decernere* (*alqd*; de *alqa re*; ook met afh. vraag, b.v. *uter bello melior sit*); dat zullen zij wel u., dat mogen zij u., *id illi viderint*; z. verder uitgemaakt; beslechten; beslissen; iets met iem. u., z. tot een

schikking komen met iem.; zij (d.i. de beide consuls) moesten het maar onder elkaar u. wie van beide ... *inter se compararent uter met conl. (Liv.)*; eerst moesten zij bij zichzelf u. wat zij wilden, *ipsi primum statuerent apud animos quid vellent (Liv.)*. — 4) = vormen, *esse* (b.v. iets maakt iets liefhebberij u., *alqd alcius studium est*); die waren maken de lading van het schip u., *iis mercibus navis onerata est*; juist het wezen der deugd u., *virtutis vim ipsam continere*; een bedrag of som u., *efficere* (b.v. *magnam summam pecuniae*); verg. vormen 1c; bedragen; deel u. van, z. behooren 1c; het maakt niets enz. uit, verg. het is van belang. — 5) iem. u., z. uitscheiden; **-marcheeren**, z. uitrusten 2; **-melken**, *emulgere*; **-mergelen**, *macerare* (b.v. *alqm fame Liv.*); *conficere* (b.v. *alqm maor*; meestal pass.); z. ook uitgemergeld; uitzuigen (overdr.); **-meten**, eig. z. opmeten; overdr. breed; u., *dilatare* (b.v. *omni copia dicendi quid esset minuire maiestatem*); ook = opmelen; **-meter**, z. opmeter; **-meting**, z. opmeting; **-mouden**, z. zich uitstorten; **-monding**, *effluviu* (Tac.); niet ver van de u. der rivier in zee, *non longe ab eo loco ubi flumen in mare infuit*; z. ook mond 2; **-monsteren**, z. bemanen; uitrusten 1; **-monsterling**, z. uitrusting 1; **-moorden**, *ad interuicium redigere* (b.v. *gentem*); **-munten**, *excellere* (abs.; boven allen, *inter omnes*; boven de anderen, *ceteris*; door of in iets, *alqa re; in alqa re*, b.v. *in qua arte excollo ipse*; ook *digitate principibus; in eo genere praeter ceteros*); *antecellere* (*alci alqd re* of *in alqa re*); *eminere* (b.v. *Demosthenes unus inter omnes in omni genere dicendi*); *praestare* (*alci*, b.v. *multum aequalibus*; ook *inter suos*; in iets, *alqa re*; ook *alci alqa re*); *florere* (in iets, *alqa re*; als redenaar, *dicendi of eloquentiae laude*); **-muntend**, *excellens; insignis; egregius; eximius; praeclarus; praestans* (in iets, *alqa re*; ook in *illis artibus*); adv. *excellenter; egregie; eximie; praeclare*. **-muntendheid**, *excellencia; praestantia*.

uit-nemen, iets ergens u., *eximere alqd ex of de alqa re*; z. verder iets uit iets nemen 3; **-nemend**, z. uitmuntend; **-nemendheid**, = uitmuntendheid; bl. u., *praecipue; per excellentium*; **-noodigen**, *invitare* (*alqm; alqm ad alqd*, b.v. *ad prandium; ad cenam*; ook *ad aprum Mart.*); (ten eten enz.) ook *vocare alqm* (b.v. *ad cenam*); **-noodiging**, *invitatio*; op uw u., *invitatus of vocatus a te; invitatio of vocatu tuo*; een u. aannemen, *promittere*; p. of *adnuere se venturum esse*; voor een diner, *promittere ad cenam*; een u. bij iem. aannemen, *promittere ad alqm*; voor een diner, *ad cenam alci promittere* (Phaedr.); een u. niet aannemen, bedanken voor een u., *abnuere* (ook *invitatus ad cenam abnuisti*); *negare* (ook *cum vocatus ad cenam ab Demetrio Perseus negasset*); voor een diner, *convivium renuere*; iets u. voor een diner niet aannemen, *renuntiare ad alqm* (Plaut.); *alci ad cenam r.* (Sen. rhet.); schriftelijke u., *litterae per quas alqm invitamus of ab algo invitamur*; iem. een schrif-

telijke u. zenden om te, *invitare alqm per litteras ut met con.*; een schriftelijke u. van iem. krigen, *per litteras invitari ab alqo.*

uit-oefenen, *exercere* (b.v. *medicinam; artem*); niet meer u., *desinere* (b.v. *artem Suet.*); z. verder invloed; beroep 1; — **oefening**, door omschr.

uit-pakken, iets u., *evolvere alqd* (het omhulsel er afdoen); z. verder uitladen; — **persen**, iets u., *exprimere alqd*; iets ergens u., *exprimere alqd ex alqa re*; z. ook -drukken 1; — **peuteren**, *perforare* (b.v. *pinnā argenteā dentes Petr.*);

— **pikken**, *rostrare* *evellere* (*alqd ex alqa re; alci alqd*); = uitklezen; — **ploegen**, z. opploegen; — **pluizen**, *overdr. enucleare* (*alqd*); *perscrutari* (*alqd*); — **plukken**, *vellere* of *evellere* (*alqd* (ook *capillum sibi*)); — **plunderen**, *expilare* (b.v. *socios; fanum*); *praedae loco habere* (b.v. *Parthinos*); z. verder plunderen; — **praten**, z. -spreken 2;

— **proesten**, het u., *effundi in cachinnos*; — **pullen**, *exstare* (b.v. *oculi Suet.*); uit-pullende oogen, *oculi eminentes*; — **pulken**, z. -peuteren; — **putten**, eig. *exhaustire* (*alqd*); *overdr. exhaustire* (b.v. *aerarium; homines sumptu*); *effundere* (b.v. *aerarium; supremum auxilium*); (door arbeid enz.) *defatigare* (se); *alqm alqd re*; *enervare* (b.v. *senectus alqm*); zijn onderwerp u., *omnia quae ad rem pertinent exponere*; hij is uitgeput (van een spreker, die geen stof meer heeft), *omnem dicendi materiam consumpsit*; z. ook afmatten; uitgeput; — **putting**, *defatigatio; lassitudo*; door omschr.

uit-raffelen, *retezere* (b.v. *quasi Penelope telam retezens*); *redordiri* (b.v. *telas Plin.*); — **ranselen**, *mulcando expellere* (*alqd*); — **razen**, *desinere furere; desuavire* (b.v. *dum tempestas prima desaevit Sen.*); *defervescere* (b.v. *ira*; ook *adulescentia Ter.*); hij heeft uitgeraasd, *furor eius resedit*; verg. -woeden; — **redden**, iem. ergens u., *eripere alqm* (b.v. *a morte; ex periculo*); zich er u. (*overdr.*), *se expedire; enatare; emergere*; zich met een leugen er u., *mendacio defungi*; met een aardigheid, *opportuno loco elabi*; — **regenen**, het heeft uitgeregend, *imber remisit*; — **reiken** enz., z. uitdeelen enz.; — **reïs**, — **reizen**, z. vertrek 1, -trekken 2; — **rekenen**, z. berekenen 1;

— **rekening**, z. berekening; — **rekken**, z. rekken; een slagorde u., *ducere* of *dilatate aciem* (Liv.); verg. uitbreiden; — **rennen**, z. -snellen; — **richten**, (= verrichten) *efficere* (*alqd*); zonder iets uitgericht te hebben, *re infectā*; niets tegen iem. kunnen u., *nilhil agere contra alqm*; (= vorderen) *proficere* (*alqd*; *nilhil* enz.); (door een verzoek) *impetrare* (*alqd ab alqo*); — **roeien**, 1) de haven u., *navem remis incitare et ex portu proficisci*. — 2) = uitroeien, *exstirpare* (b.v. *nationes*); *excidere* (b.v. *Sugambros Tac.*); *delere* (b.v. *Volscum nomen Liv.*); *tollere* (b.v. *stirpem ac nomen civitatis*); *ad interuentionem redigere* (b.v. *gentem ac nomen Nerviorum*); een kwaad enz., *excire* (b.v. *superstitionis stirpes omnes*; verg. met wortel en tak); *exstirpare* (b.v. *vitia*);

— **roeler**, *extinctor* (b.v. *stirpis tuae*); — **roeing**, eig. *exstirpatio*; *overdr. occidio*; *extinctio*; *excidium* (verdelging); door om-

schr.; — **roep**, *exclamatio*; een u. slaken, *exclamare*; — **roepen**, *exclamare* (met een objectszin in de directe rede); *conclamare* (vooral van meer dan één; ook met acc. c. inf. of afh. vraag; (iem.) (bij een verkiezing) u. tot, *declarare* (b.v. *alqm consulens*); *renuntiare* (b.v. *alqm consulens*); *pronuntiare* (b.v. *alqm praetorem Liv.*); *appellare* (plechtig noemen; b.v. *alqm regem*); *consalutare* (van meer dan één, plechtig begroeten; b.v. *alqm regem Liv.*); z. ook openlijk afroepen; iem. ergens u., *evocare alqm ex alqo loco*; — **roeping**, z. uitroep; bekendmaking; — **rollen**, *tr. evolvere* (*alqd ex alqa re*); *intr. evolvi* (*ex alqa re*); — **roofen**, z. uitroepen 2; — **rooken**, *suffire* (*alqm locum*); — **rouwen**, *elugere* (abs.); ook over iem., *alqd, b.v. patriam; unicum filium*); = ophouden met rouwen, z. uittreuren.

uit-rukken, 1) *tr. evellere* (b.v. *arbores; linguam alci; in luctu capillum sibi*); *eripere* (b.v. *oculos alci*); *subst. het u., evulsio*; door omschr. — 2) *intr. egredi* (b.v. *ex castris; castris*; ook abs.); *exire* (b.v. *cum omnibus copiis; ex castris; castris*); *proficisci* (b.v. *ex castris; ad iter; contra alqm; pabulum; ad hos opprimendos*); tot den slag of den strijd u., in *poelium* of *pugnam* *proficisci*; in *aciem* *exire*, *procedere* of *progredi*; *prodi* in *pugnam*; *ad dimicandum procedere*; tot den oorlog, *ad bellum* *proficisci*; doen u., *educere* (b.v. *copias castris* of *e castris*); de troepen tot den slag of den strijd, *copias in aciem educere*; de ruiterij tegen den vijand, *equites in hostem emittere*; *subst. het u., egressio; profectio*; door omschr.;

— **rusten**, 1) = van het noodige voorzien, *instruere* (b.v. *copias; exercitum; naves; classem; armis milites; copias of naves omnibus rebus*); *parare* (b.v. *copias; naves* enz.); *comparare* (b.v. *copias; exercitum; classem*); *armare* (b.v. *milites; exercitum; naves; se; alqm telis, saxis Liv.*); *ornare* (b.v. *classem*; *zich, se armis*; *zich met iets wapenen, armis altius se*); *uitgeruste schepen, naves instructae et paratae*; goed uitgeruste troepen, *copiae instructae*; licht uitgerust, *expeditus* (b.v. *milites; classis*); met iets uitgerust, *cum alqa re* (b.v. *munitiones cum cassidibus; cum armis eruptionem facere*); z. verder toerusten; toegeerust. — 2) = rust nemen, *quiescere*; *ac, con- of requiescere*; *quietem capere*; van iets u., *requiescere ab alqa re*; van het werk u., *ex labore se reficere*; u. zijn, *quiete satiatum esse*; zonder u. te rusten, *sine respiratione* (b.v. *pugnare Liv.*); *subst. het u., quies; requies*; door omschr.;

— **rusting**, 1) *concr.* = kleeding, *ornatus* (b.v. *militaris*); *cultus*; = wapenen, *arma* (pl.); *armatura* (b.v. *levis armaturae expediti*); *armatus* (Liv.); u. van den soldaat te velde, *militaris supellex*; *militare instrumentum*; u. van een schip, *armamenta of instrumenta* (pl.) *navis*. — 2) *abstr.* door omschr., b.v. na de u. der vloot, *classe instructā*; — **rijden**, 1) *intr. evehi* of *exire* (uit een plaats, *ex alqo loco*). — 2) *tr. evehere* (*alqm of alqd ex alqo loco*).

uit-schateren, *se profundere in cachinnos* (Suet.); *cachinnum tollere*; — **scheiden**, *tr. excernere* (*alqd Cels.*); *intr.* = ophouden

3; opgeven 2; —**schelden**, *incredpare* (alqm; ook alqm voce, verbis, maledictis); *incredpare* (alqm); *compellare* (alqm); *conviciare* (alqm); *maledicta conicere*, *conferre* of *dicere* (in alqm); *probra* in alqm *iactare*; iem. heftig u., *convicio corrigere* alqm; iem. u. voor, *cum contumelia appellare* alqm (b.v. voor overlooper, *perfulgam*); *compellare* alqm (b.v. *fratricidam impiumque*); *vocare* alqm (b.v. *mendacem*); —**schenken**, *defundere* (alqd; alqd in alqd); —**scheppen**, *exaurire* (b.v. *sentiam*); —**scheuren**, *vellere* of *evellere* (alqd; alqd ex alqa re); —**schieten**, eig. *excutere* (b.v. *excusso oculo* Suet.); overdr. *prorumpere*, *se proripere* of *erumpere* ex (alqo loco); —**schiften**, *excernere* (alqd); —**schilderen**, z. afbeelden; —**schitteren**, z. uitblinken; —**schoppen**, *calcis ictu* of *ictibus extrudere* of *ecere* (b.v. alqm domo); —**shot**, *quod in alqa re nequam est*; overdr. = uitvaagsel; —**schrappen**, z. doorschrappen; uitkrassen; —**schreuwen**, z. roepen; —**krijten**; —**schreien**, tr. zijn verdriet u., *effundere dolorem in lacrimas*; zich de oogen u., *lacrimis confici*; intr. = door schreien zijn verdriet verlichten, *lacrimis indulgere* (Ov.); *profusis lacrimis animum levare*; aan den boezem van een vriend u., *in amici sinu deslere* (Plin. ep.); = ophouden met schreien, *flere* of *plorare desinere*; —**schrijven**, 1) = afschrijven 1; overschrijven. — 2) = ten einde schrijven, *absolvere* of *scribendo a.* (b.v. *epistulam*). — 3) = schriftelijk aankondigen, *indicare* (b.v. *delectum*; *concilium*; *diem concilii*; *diem comitibus*; *comitia* in diem); (bij edict) *edicere* (b.v. *comitia*; *diem comitiis*; *senatum* in *posterum diem*); de levering of opbrengst van iets u., *imperare* alqd; —**schrijving**, *edictum*; door omschr.; —**schudden**, *excutere* (b.v. *palium*); overdr. iem. u., *spoliare* alqm; uitgeschud, *nudus*; —**schuiven**, *emovere* (alqd ex alqa re).

uit-slaan, 1) tr. *excutere* (b.v. *alci oculum*); *ekidere* (b.v. *alci dentes*); = uitbreiden, *expandere* (b.v. *alas*); *extendere* (b.v. *pennas* Hor.); *iactare* (b.v. *brachia*, van een zwemmende, Ov.); = uitkloppen; = ontvrouwen (eig.); = verkoopen; een bal u., *pilam emitere*; zotteklap u., *delirare*; *deliramenta loqui* (Plaut.). — 2) intr. *erumpere*; boven iets u., *supergradi* alqd (b.v. *flamma supergressa fastigium templi* Suet.); *exsuperare* (b.v. de vlammen slaan er boven u., *exsuperant flammae* Verg.); iets slaat u. (door berderf), *situm* alqd *contrahit* (Col.); (door vocht) *sudare* (b.v. *deorum simulacra*); —**slag**, 1) = afloop, *exitus*; *eventus*; *exitus* of *eventus rei* of *rerum*; *eventum* (b.v. *ex evento de alcius consilio existimare*); goede, gelukkige, gunstige u., *eventus bonus*; *successus rerum*; *successus*; *prosperus rerum eventus*; met goeden u., z. gelukkig; een goeden u. hebben, z. goed afloopen 1 b; gelukken; verg. ook bekronen; geen goeden u. hebben, z. slecht afloopen 1 b; de goede u. van een zaak is twijfelachtig, *res casum alqm recipit*; aan den goeden u. van iets niet twifelen, *alqd confici posse non diffidere*; z. verder afloop 2; gevolg 2 b; uit-

komst. — 2) u. van de huid, *vibitigo*; *erysipelas* (roos); van schimmel, *situs*; van vocht, *sudor*; —**slapen**, *edormire* (intr.; ook tr., b.v. *crapulam*); —**sleepen**, —**sleuren**, iem. ergens u., *extrahere* alqm *ex alqa re* (b.v. *alqm e latebra*; ook alqm *vi in publicum*); —**slingeren**, iets ergens u., *emittere* alqd of (door een schok) *excutere* alqd of alqm *ex alqa re*; —**sloven**, z. zijn best doen 2; moeite doen; —**sluipen**, ergens u., *clam exire* (b.v. *ex oppido*; *de trichinio*; *domo*); —**sluiten**, eig. z. buitensluiten; overdr. *excludere* (b.v. *alqm ab hereditate*; iem. van het staatsbestuur, *alqm a re publica*); *excipere* (een uitzondering maken; alqm; alqd); *segregare* (b.v. *alqm a numero civium*); iem. van alle beraadslagingen u., *expertem alqm omnium consiliorum* (over iets, de alqa re) *habere*; afwijzen van het dingen naar eerambten u., *a petitione honorum absentes summovere* (Suet.); in het uiterste gevaar sluit vrees medelijken u., *in summo periculo timor misericordiam non recipit*; niemand uitgesloten, *nullo excepto*; —**sluitend**, *praecipuus* (tegenst. *communis*); *proprius* (één pers. u. eigen, aangaand enz.); vaak door andere wendingen, b.v. zij hielden u. zichzelf voor geleerd, *soli sibi docti videbantur*; zij schenen u. in het bezit van alle geleerdheid te zijn, *nulli alii docti videbantur*; alle macht is u. in zijn handen, *penes eum unum est omnis potestas*; zich u. aan iets wijden, *se totum conferre ad alqd*; aan één zaak, *unius rei studio deditum esse*; u. zijn eigen belangen behartigen, *nihil aliud nisi suam utilitatem sequi* of *spectare*; zich u. aan dezen oorlog wijden, *omnibus omissis rebus huic bello servire*; —**sluiting**, *exclusio*; z. verder uitzondering; —**uitsluitel**, z. inlichting; opheldering; —**slurpen**, *sorbere* of *exsorbere* (alqd); —**slijten**, z. slijten.

uit-smelten, *excoquere* (alqd); —**smijten**, iem. het huis u., *protrudere* alqm *foras* (Phaedr.); verg. werpen; —**snappen**, z. uitflappen; —**snellen**, ergens u., *se proripere* *ex alqo loco*; *evolare* *ex alqo loco*; verg. uitstormen 1; —**snuiten**, z. snuiten; —**snuiven**, z. uitblazen; —**snijden**, *excicare* of *excidere* (b.v. *linguam*); = door snijden vormen, *exsculpere* (alqd); overdr. = zich uit de voeten maken, z. voet 1; —**snijding**, *exsectio*.

uit-spannen, *tendere*, *ex-* of *distendere* (alqd); *pandere* (b.v. *vela*); *explicare* (uitvrouwen; alqd); *solvere* (b.v. *equum* Hor.); z. ook afspannen; ergens u. (= ergens afstappen), *deverti* (b.v. *apud alqm*; in alqm locum); *devertere* (ad alqm; ad of in alqm locum); —**spanning**, z. ontspanning; = plaats waar men kan uitspannen, *stabulum* (Plin.); —**spansel**, *caelum*; *mundus* (b.v. *lucens* Cic.); —**sparen**, z. uitzuinigen; besparen; —**spatten**, eig. *emicare* (ex alqa re); overdr. z. uit den band slaan 1 b; —**spattend**, *luxuriosus*; *libidinosus*; *intemperans*; *dissolutus*; —**spatting**, *luxuria*; *libido* (ook pl.); *intemperantia* of *libidinum* i.; *licentia*; uu., ook *lustra* (b.v. *vino lustrisque confectus*); alle mogelijke uu., *effusae in omni intemperantia libidines*;

—**spelen**, tr. het spel u., *ad finem perdu- cere lusum*; een stuk u., *peragere fabulam*; intr. *ludendi finem facere*; *ludere desinere*; —**speuren**, z. -vorschen; —**spinnen**, eig. *deducere* (b.v. *filum*); overdr. = iets uitvoerig ontwikkelen, *uberius disputare de alga re*; *pluribus docere of exponere alqd*; zonder lang uitgesponnen verklaringen, *sine ulla serie disputationum*; —**spitten**, z. uitgraven; —**spoelen**, *perluere* (b.v. *vasa*; *vasa aqua*); verg. uitwassen.

uit-spraak, 1) = het uitspreken, wijze van uitspreken, *pronuntiatio*; *appellatio*; ook *vox of os*; aangename, zachte u., *suavis, lenis appellatio litterarum*; een harde u. hebben, *aspere loqui*; duidelijke u., *os planum* (Plin. ep.) of *explanatum* (Quint.); een duidelijke u. hebben, *plane loqui*; een duidelijke en zuivere, *exprimere verba et suis quasque litteras sonis enuntiare*; een gemaakte, *putidius exprimere litteras*; een onduidelijke, *litteras negligentius obscurare*; lange u., *productio*; korte u., *corruptio*; breede u., *latitudo verborum*; een breede u. hebben, *litteras dilatare*; wiens breede u. gij navolgt, *cuius tu illa lata imitaris*; boersche, plompe u., *rustica vox et agrestis*; gebrek in de u., *vocis vitium*. — **2)** = het uitgesprokene, gezegde, *dictum*; *vox*; *sententia* (spreuk); door het neutr. van een pron., b.v. die bekende u. van Plato, *illud Platonis*; in het bijz. u. van een orakel of waarzegger, *responsum* (b.v. *oraculi*); *oraculum*; *effatum* (b.v. *fatidicorum et vatium*); een u. doen, *respondere*; *responsum dare of edere*; verg. een orakel geven 1; u. van den senaat, b.v. zich aan de u. van den senaat onderwerpen, *autoritati senatus obtemperare*; u. van den rechter, *iudicium*; *sententia*; *arbitrium* (van een scheidsrechter); u. doen, *iudicare*; *sententiam dicere*; *pronuntiare*; *decernere*; in iets, *decernere in alga re* (ook *inter algos*); *diiudicare alqd* (b.v. in een geschil, *controversiam*); — **spreiden**, *dilatate* (b.v. *manum*); *extendere of diducere* (b.v. *digitos*); *pandere* (b.v. met u. armen, *passis manibus*); iems armen en beenen wijd u., *divaricare alqm*; op den grond u., *sternere alqd*; z. ook uitspannen; — **spreken, 1)** tr. **a)** phonetisch u., *dicere* (b.v. *litteram*; *rho dicere non posse*); *pronuntiare* (b.v. *syllabam*); *appellare* (b.v. *litteras*); *efferre* (b.v. *multos versus uno spiritu*); (lezend) *legere* (b.v. *u littera longa*); gerekte of lang u., *producerere of producte dicere* (b.v. *litteram*); kort, *corrumpere* (b.v. *syllabam Quint.*); *corrupte dicere* (b.v. *verbum Gell.*); breed u., *dilatate* (b.v. *litteras*); de eerste lettergreep van „*insanus*” spreken wij lang u., „*insanus*” *producta prima littera dicimus of dicitur*; met een haat u., *distrahere* (b.v. *voces*); onduidelijk u., *obscurare* (b.v. *litteras*); gemaakt u., *putidius exprimere* (b.v. *litteras*); woorden in één adem u., *perpetuare verba*; de woorden zoo schrijven als men ze u., *perinde scribere ac loqui*. — **b)** = door middel van woorden uitdrukken, *eloqui* (b.v. *cogitata praeclare*; dit ééne woord, *hoc unum*); *effari* (plechtig u.; b.v. *verbum sollemne*); *pronuntiare* (b.v. een vonnis, *sententiam*); z. verder uiten; uitdrukken 2; zijn meening of zijn gedachten u., zich u., ook *mentis sensa expli-*

care, dicendo sensa exprimere; over iem. of iets, *dicere of loqui de alga of de alga re*; *alqs dicit of profitetur quid de alga re*; zich uitslaten 2. — **2)** intr. *dicendi of loquendi finem facere*; z. ook zijn redevoering besluiten; iem. niet laten u., *alqm dicentem of alcius orationem interpellare*; —**springen**, eig. ergens u., *prosilire* (b.v. *ex tabernaculo*); overdr. van een gebouw of deel daarvan, *proici*; z. verder uitsteken 2 a; —**sprong**, z. uitstek; —**spruiten**, z. uitbotten; —**spruitsel**, *germen*; verg. spruit; —**sputen**, *elidi* (Sen.); z. verdernaar buiten spuiten 3; —**spuwen**, *exscreare of exspuere alqd*; verg. spuwen (tr.); uitbraken.

uit-staan, 1) intr. **a)** = uitsteken 1 a. — **b)** van geld, *deberi*; *in nominibus esse*; geld hebben u., *pecuniam in nominibus habere*; *alci pecunia est in nominibus*; *pecuniam collocatam habere* (b.v. zij hebben veel geld u. in die provincie, in ea provincia *pecunias magnas collocatas habent*); uitstaande gelden, *pecuniae creditae*; *nomina*. — **2)** tr. **a)** = doorstaan; iem. niet kunnen u., *alqm ferre non posse*; met iem. veel u. te staan hebben, *multas ab alga percipere molestias*; hevige angst u., *angore cruciari*; angst u. wegens iem., *propter alqm in metu esse*. — **b)** niets u. te staan hebben met iem., z. niets te maken hebben met 2 c; —**stallen**, *exponere* (b.v. *omnes copias*; *vasa Samia*); *proponere alqd*; *alqd venale*; *proposita omnia in medio*; overdr. z. ergens mee te koop loopen; —**stamelen**, *balbutire* (b.v. *verba*); —**stampen**, *pedibus exterre alqd*; —**stap**, —**je**, *excursio*; een u. doen, *excurrere* (b.v. waarheen, *quo*); —**stappen**, *descendere* (b.v. *de curru*); *ecire* (b.v. *de navi*); —**stedig**, u. zijn, *ab urbe abesse*; *peregrinari* (op reis zijn); —**stek**, eig. *proiectura of crepido* (aan gebouwen, Vitruv.); overdr. bij u., *proprie* (b.v. *rei militaris peritus Liv.*); *singulariter* (b.v. *alqm diligere*); z. verder zeer 1; buitengewoon; —**steken, 1)** tr. = naar buiten steken, *exsercere* (b.v. *linguam Liv.*; *caput ponto Ov.*); *ecere* (b.v. *linguam*); *proferre* (b.v. *caput e stagno Phaedr.*); *proponere* (b.v. *vecillum*); = naar voren steken, *toesteken*, *porrigere* (b.v. *manum*; *manum in mensam*; subst. *porrectio*, b.v. *digitum*); overdr. de hand naar iets u., z. naar iets streven 1; zich vergrijpen aan iets; geen vinger voor iets u., z. verroeren; = door steken uitenemen, *excidere* (b.v. *caespitem*); *effodere* (b.v. *alci oculum*); *erueri* (b.v. *alci oculum Sen.*); = uitbeitelen; overdr. iem. de oogen u., *aspectum alcius praestringere* (b.v. *existimat se gemmae nitore et auri splendore aspectum omnium praestringere*). — **2)** intr. **a)** eig. *eminere* (abs.); ook *ingum eminens in mare*; *columella non multum e dumetis*; *dextra acies extra proelium Liv.*); *prominere* (abs.); ook *a cetera acie promunturium in altum Liv.*); *excurrere* (b.v. *promunturium in altum Liv.*); *imminere* (over iets u., bestrijken; *alci rei*); *exstare* (b.v. *capite ex aqua*; *alle ab aqua*; *quod exstaret aqua*; *ossa sub lumbis Ov.*); het uiteinde van de schacht waar het ijzer uitstak, *extremum unde ferrum exstabat*. — **b)** overdr. *eminere*

(b.v. *inter omnes*); z. verder uitmunten; overtreffen; —**stekend**, eig. z. uitstekend 2 a; ook *excelsus* (b.v. *locus*; *mons*); overdr. = uitmuntend; —**stekendheid**, z. uitmuntendheid.

uit-stel, *dilatatio*; *prolatio* (b.v. *iudicii*; *diei*); *procrastinatio* (verdagging); *mora* (b.v. door een u. van drie dagen, *tridui morā interpositā*); u. zoeken, *moram interponere* (b.v. *eius rei causā moram interponi arbitrabatur*); zonder u., *nullā interpositā morā*; z. ook onverwijd; u. lijden, z. gedoogen; u. krijgen, *differri*; een paar dagen u. van iem. krijgen, *paucos dies auferre ab alqo*; spreekw. u. is geen afstel, *quod differitur non auferitur* (Arnob.); verg. *quisquis videtur dimissus esse, dilatus est Sen.*; —**stellen**, *differre* (b.v. *alqd in aliud tempus*; *alqd in adventum alcius*); *proferre* (b.v. *diem*; *tempus*); *procrastinare* (verdagen; b.v. *rem*); *reicere* (b.v. *rem in mensem ianuarium*); *reservare* (b.v. *alqd in aliud tempus*; iems bestraffing wordt tot later u., ook *alqs in aliud tempus reservatur*); iets lang u., *in longum differre alqd* (Liv.); iets tot later u., ook *alqd in longiorem diem conferre*; —**sterven**, van een geslacht, *exstingui* of *intirire*; met iem. u., *deficere in alqo* (b.v. *progenies Caesarum in Nerone defecit Suet.*); overdr. een uitgestorven stad, *urbs vacua*; u. *vasta a civibus*; hij vond alles als uitgestorven, *vasta desertaque omnia inveniit*; —**stooten**, **1** iem. ergens u., *extrudere alqm ex alga re*; iem. iets u., *excutere* of *elidere alci alqd* (b.v. *oculum*). — **2** iets (een geluid) u., *edere* (b.v. geluiden, *voces*; *clamorem maiorem*); *profundere* (b.v. *rocem*); *fundere* (b.v. *inanes voces*); *iaculare* (b.v. *minas*; *probra in alqm Liv.*); (gramm.) *elidere* (b.v. *litteras Gell.*); —**stooting**, *expulsio*; *electio*; (gramm.) *elatio* (Prisc.); —**stormen**, **1** ergens u., se *proripere* (b.v. *ex curia*; *portā foras*); *erumpere* of *se eicere* (*ex alga loco*); z. ook uitjagen 2. — **2** intr. *sedari*; verg. uitwoeden; —**storten**, = uitgieten; zich u. (van rivieren), *influere* (b.v. *in mare*; *in flumen*); *edi* (b.v. *in sinum maris Liv.*); *inferri* (b.v. *flumen mari Liv.*); *effundi* of *se effundere* (b.v. *in mare Plin.*); overdr. *profundere* (b.v. *odium in alqm*); zijn hart of gemoed voor iem. u., *totum se alci patefacere*; *omnes animi sensus expromere*; zich u., van een menschenmenigte, se *effundere* (b.v. *in quam regionem Italiae multitudo*); —**storting**, *effusio*; door omschr.; —**stotteren**, z. stamelen.

uit-stralen, tr. *fundere* (b.v. *lucem*); intr. *elucere*; —**strekken**, **1** *tendere* (b.v. *manus ad caelum*; *manus ad alqm of alci*); *porrigere* (b.v. *manum*; *manum in mensam*); subst. het u., *porrectio*, b.v. *digitorum*; *protendere* (b.v. *manus Tac.*); *proicere* (b.v. *brachium*); subst. het u., *proiectio*, b.v. *brachii*; de handen dreigend naar iem. u., *manus in alqm intentare*; overdr. de hand naar iets u., z. naar iets streven 1; zich vergrijpen; iets op den grond u., *sternere alqd* (b.v. *in secco fessa corpora Liv.*; zich u., stervt); op den grond uitgestrekt, *humistratus*; zijn marsch zoover u. als, *tantum extendere iter quantum* (Liv.). — **2** zich u. (van localiteiten), *patere* (b.v. zoo ver,

tantum; in de lengte, *in longitudinem*, b.v. *fines Helvetiorum in l. milia passuum CCXL*; de vlakke strekt zich drie duizend schreden in de breedte u., *planities tria milia passuum in latitudinem patet*; niet meer dan duizend schreden, *non amplius passibus mille*; ook overdr., b.v. *Tuscorum late terrā marique opes Liv.*; vergere (b.v. *ad septentriones*); *pertinere* (b.v. *Aquitaniam a Garunna flumine ad Pyrenaeos montes*; *latus milia passuum quingenta*; *silva longe introrsus*); zich u. tusschen, *iacere inter met acc.*; z. ook reiken 2; overdr. zich tot iem. of iets u., *pertinere ad alqm of ad alqd*; zoover strekt mijn macht zich niet u., *non tantum valeo*; —**stroolen**, *spargere* (b.v. *suā manu semen*; *nummos populo*); overdr. *disseminare* (b.v. *ne disseminato dispersoque sermoni fortunas innocentium subiciendas puleitis*); *edere in vulgus* (b.v. *opinionem*; met acc. c. inf.); *dissipare* (b.v. *famam istam*; het praatje is u. dat, *sermo est dissipatus* met acc. c. inf.); z. verder gerucht; zaaien 2; —**strooïsel**, *rumor falsus*; —**stroomen**, *effluere* (b.v. *umor e cavis populi Plin.*; *per nares sanguis alci Cels.*); van rivieren, z. zich uitstorten; overdr. van menschen, *effundi* of *se effundere* (b.v. *ex omni provincia*; *castris*); —**strooming**, z. uitmonding; —**stroopen**, z. uitplunderen; —**strijden**, z. uitvechten; —**strijken**, z. doorschrapen; schrapen.

uit-studeeren, iets u., z. uitleeren; —**stuiven**, overdr. z. uitstormen 1; uitjagen 2; —**sturen**, de haven u., het schip de haven u., *ex portu solvere*, *exire* of *proficisci*; = uitzenden; —**stijgen**, uit een wagen, *descendere de curru*; uit een schip, z. aan land gaan 1.

uit-tappen, wijn u., *vinum eximere de dolio*; verg. aftappen; —**tarten** enz., z. prikkelen; uitdagen; —**teekenen**, z. teekenen 1; afbeelden; —**tellen**, *numerare* of *diminuerare* (*alqd*); verg. uitbetalen; —**teren**, tr. *conficere* of *absumere* (*alqm*); intr. *tabescere* (b.v. *misero diuturnoque morbo*; *dolore*); *consumi* (b.v. *inediā et purgationibus*); geheel u., *ad extremam tabem venire* (b.v. *membra totumque corpus ad e. t. venisse Liv.*); uitgeleerd, z. uitgemergeld; —**tering**, *tabes*; —**tillen**, iem. of iets ergens u., *toltere alqm of alqd ex alga re*; —**tocht**, *migratio*; *demigratio*; *projectio*; *secessio* (uitwijking); door omschr.; —**torren**, *dissuere* (*alqd*); —**trappen**, = uitschoppen, uitstampen; = door trappen blusschen, *calcando exstinguere* (*alqd*); —**treden**, = uittrappen; het huis u., *ianuā of domo egredi*; *domo of foras exire*; overdr. z. treden uit 2; —**trekken**, **1** tr. *extrahere* (b.v. *telum e corpore*; *alqm e latebra*); (met geweld) *evellere* (b.v. *dentem alci*); verg. uitrukken 1; een kleedingstuk u., *exuere* of *ponere vestem*; iem., *exuere alci vestem*; de slaven trekken mij de schoenen u., *servi soccos detrahunt* (Ter.); zich door iem. de schoenen laten u., *pedes excalecandos alci praebere* (Suet.); overdr. posten (in een kasboek) u., *nomina digerere*. — **2** intr. = verhuizen; uitwijken 2; mil. *egredi*, *exire* of *proficisci* (b.v. *ex castris*); met de troepen u., *educere copias*;

met alle troepen, ook *cum omnibus copiis egredi*; z. verder uitrukken 2; —**treksel**, *epitoma*; *summarius* (Sen.); *breviarium* (Suet.); pl. ook *excerpta* (Sen.); *excerptiones* (Gell.); een u. of uu. maken van of uit iets, *excerptere alqd* (Plin. ep.); ook *parca ex Gorgia Platonis Quint.*; *exscribere alqd ex alqa re*; alleen een u. geven, *summas res tantummodo attingere*; in u., *summam*; *breviter*; —**treuren**, *elugere* (abs.); over iem., *alqm*; verg. uitrouwen); = ophouden met treuren, *lugere desinere*; *luctum deponere* (den rouw afleggen; verg. rouw); —**trompetten**, z. uitbazuinen; —**trouwen**, z. uithuwen.

uit-vaagsel, eig. = vuilnis; overdr. *faex* (b.v. *populi*; *plebis*; ook *sordes urbis et faec*); *sentina* (b.v. *rei publicae*); *quisquilae* (b.v. *ceterae huius modi q.*); u. van het menschedom (van één pers.), *caenum*; —**vaardigen**, een bevel u., *edicere*; z. verder openlijk bekend (laten) maken 1; —**vaart**, = afvaart; = begrafenis; lijkstaatsie; —**val**, *petitio* (bij het schermen); *eruptio* of *excursio* (uit een stad enz.); een u. doen, *petere* (bij het schermen; tegen iem., *alqm*); *erumpere* (b.v. *ex castris*; *duabus portis*; tegen iem., *in alqm*); *erupitionem facere* (ook *in alqm*); *excursionem facere* (b.v. *ex oppido*); overdr. *insectatio*; *impetus* (aanval); een u. doen tegen iem., z. tegen iem. uitvallen 2; —**vallen**, 1) van zaken, *excidere* (b.v. *dentes alci*; *sagittae e corpore*); *cadere* (b.v. *dentes illi Sen.*); *defluere* (van haren; subst. het u., *defluviu* Plin.); = weggelaten worden, *praetermitti* of *omitti*; goed, slecht u., *bene*, *male cadere* (ook *prosperare*; *praeter opinionem*; *ea quae diligentissime sunt cogitata taeterrime cadunt*); *accidere* (b.v. *contra opinionem*; *si aliter of secus acciderit*); verg. afloopen 1 b; de graanoogst is nog al schraal u., *frumentum angustius provenit*; ik bekommer mij er niet om hoe het antwoord u., *quorsum recidat responsum non laboro*; een beslissing valt ten gunste van iem. u., *secundum alqm decernitur*. — 2) van perss., eig. z. een uitval doen; overdr. tegen iem. u., *insectari* of *insecutionibus petere alqm*; *invehi in alqm*; —**varen**, 1) eig. z. afvaren; uitloopen 1. — 2) overdr. tegen iem. u., *invehi in alqm*; *incurrere in alqm* (b.v. *in tribunos Liv.*); verg. uitvallen 2.

uit-vechten, abs. *debellare*; *decertare*; iets u., *decernere* (b.v. *proelium*); *disceptare alqd* (b.v. *controversias inter se iure ac iudicio aut ... bello*); —**vegen**, eig. verrere of overvaren (*alqd*) = uitvlakken, *delere* (*alqd*); spreekw. iem. den mantel u., z. iem. een schrobbeering geven; —**venten**, *venditare* (*alqd*); —**verkoop**, *auctio*; een u. houden, *auctionem facere*; —**verkoopen**, abs. = een uitverkoop houden; iets u., *divendere alqd*; —**verkoren**, *electus*; *dilectus* (bemind); iets u. zijn, tot iets uu. behooren, *de alcius delectus esse*; z. ook iets lieveling zijn; indien gij u. zijt, *si te fata vocant* (Verg.); enkele uu., *pauci quos aequis amavit Iuppiter* (Verg.); velen zijn geroepen, maar weinigen uu., *multi sunt vocati, pauci vero electi* (Vulg.); —**vertelen**, tr. *ad finem usque narrare* (*alqd*); intr.

finem narrandi facere; —**vinden**, *invenire* of *reperire* (b.v. *artem*); z. verder uitdenken; opsporen; —**vinder**, *inventor* (b.v. *bellicorum tormentorum*; *novorum verborum*); de u. van iets, ook *qui alqd invenit* of *reperit*; z. verder aanlegger; —**vinding**, abstr. *inventio*; *excogitatio*; door omschr.; concr. een u., *inventum* (b.v. *numerus i. Minervae*); *res inventa* of *reperita*; een gezegende u., *inventum benignissimum* (Plin.); nuttige uu., *res utiliter inventae*; *utiliter inventa*; een u. doen, *alqd invenire*; veel nieuwe uu. doen, *multa nova invenire*; veel scherpzinnige uu. doen, *multa acute invenire*; toevallige uu., *ea quae casu inventa sunt*; —**vindsel**, *inventum*; —**vindster**, *inventrix*; de u. van iets, ook *quae alqd invenit* of *reperit*; —**visschen**, *expiscari* (overdr. *alqd*; *alqd ab alqo*); *percontationibus reperire* (*alqd*); *odorari* (b.v. *quid futurum sit*); —**vlakken**, *delere* (*alqd*); —**vliegen**, *evolare*; —**vlieten**, —**vloeien**, z. uitstroomen; —**vloeiing**, z. uitmondning; —**vloesel**, een u. van iets zijn, *decerpi ex alqa re* (b.v. *animus humanus ex mente divina*); ook = gevolg 2a; —**vlucht**, eig. door omschr.; overdr. *causa* of *c. simulata* of *speciosa* (voorwendsel); *latebra* (b.v. een u. hebben, *latebram habere*); *perfugium* (b.v. uu. aangrijpen ter verontschuldiging, *perfugia sumere ad excusationem*); *excusatio* (verontschuldiging); uu. zoeken, *tergiversari*.

uitvoer, 1) abstr. = het uitvoeren, *exportatio* (b.v. *eorum rerum quibus abundamus*); door omschr.; vrije u., *postestas exportandi* (van waren) of *educendi* (van dieren). — 2) concr. = wat uitgevoerd wordt, *res quae exportatur* (of pl.); = wat uitgevoerd is, *res exportata* (of pl.); = wat uitgevoerd zal worden, *res exportanda* (of pl.); de uitvoer der voortbrengselen van het land is groot, *multa quae terra gignit exportantur*. — 3) ten u. brengen, *ef*, per- of *conficere* (*alqd*); *ad exitum perducere* (*alqd*); iets opdracht ten u. brengen, *alcus mandata exsequi*; z. verder zich kwijten van; een plan ten u. brengen, *consilium efficere*; *c. exsequi* (Liv.); zijn voornemen, *propositum* (Nep.); of *inceptionum* (Liv.) *peragere*; plannen of voornemens, *conata ef* of *perficere*; *cogitata perficere*; gelukkig ten u. brengen, *explicare* (b.v. *re explicata*); onmiddellijk, *repraesentare* (b.v. *quod in longiorem diem collaturus fuisset*); —**baar**, *qui effici potest*; gemakkelijk u., *factu facilis*; *promptus ad efficiendum*; u. zijn, ook *facilem habere*; praktisch u. zijn, *ad vitam communem adduci posse*; —**baarheid**, *efficiendi facultas*; *facultas*; door omschr., b.v. ik twijfel niet aan de u. van dit plan, *non dubito quin hoc consilium efficit possit*; —**der**, *effector*; *actor*; door omschr.; —**en**, 1) *educere* (levende wezens; *alqm*; *alqm ex oppido*; *copias castris* of *e castris*; ook *equos ex Italia Liv.*); *exportare* (waren; b.v. *frumentum*; *aurum*). — 2) = ten uitvoer brengen 3. — 3) = doen, b.v. wat voert hij u., *quid agit*; niets u., *nihil agere*; cessare; verg. leegzitten; —**ig**, *copiosus* (b.v. *disputatio*); *uber* (b.v. *uberissima litterae*); *subtilis* (tot in bijzonderheden afdalend; b.v. *epistulae subtiliores*); *accuratus* (nauwkeu-

rig); *verbosus* (wijdloopig; b.v. *epistula*); *multus* of *longus* (al te u.; breedsprakig); uu. berichten over iets krijgen, *cuncta edoceri de alga re*; adv. *copiose* (b.v. *disserere*); *uberius* (b.v. *querere de alga re*); *fuse* (b.v. *haec fusiis disputabantur*); *late* (b.v. *latius perscribere*); *multis* of *pluribus verbis*; *pluribus* (b.v. *sed de hac re alio loco pluribus*); *subtiliter* (b.v. *subtilius scribere*); *accurate*, *verbose* (b.v. *ad alqm scribere*); ook door *per-*, b.v. u. behandelen, *pertractare* (alqd); —**igheid**, *accurata diligentia*; door omschr., b.v. waartoe deze u. over *Maximus*, *quorsus haec tam multa de Maximo*; met u., z. uitvoerig (adv.); —**ing**, *confectio*; *effectus* (tegenst. *cogitatum*); door omschr.; snelle u., *celeritas*; de u. uitstellen, *rem differre*; tot u. komen, *perfecti*; —**recht**, = belasting op uitvoer, *portorium*.

uit-vorschen, *explorare* (b.v. *regis animum*; *alcuius voluntatem* Liv. of *de alcuius voluntate* Nep.; ook met afh. vraag); *indagare* of *investigare* (alqd); met afh. vraag; *querere* (ab alq; de zaak door het neut. van een pron. of door een afh. vraag); *exquirere* (alqd; alqd ab of ex alqo); met afh. vraag; *rimari* (naar iets snuffelen; alqd); z. verder de synoniemen als onderzoeken, trachten te weten te komen 2, vragen naar 1, opsporen; —**vor-scher**, *explorator*; *indagator*; *investigator*; —**vorsching**, *exploratio*; *indagatio*; *investigatio*; door omschr.; —**vouwen**, *explicare* (alqd); *evolvere* (iets dat opgerold is; alqd); —**vragen**, z. uithooren; uitvorschen; uitnoodigen; = ophouden met vragen, *rogare desinere*; —**vreten**, *exesse* (alqd); —**vrijen**, iets u., *limā of limando tollere alqd* (door vijlen verwijderen).

uit-waaien, tr. *flando extinguere* (alqd); intr. het licht waait u., *vi ventis lucerna exstinguitur*; = ophouden met waaien, *flare desinere*; —**waarts**, z. naar buiten 3; —**wagen**, zich het huis niet u., z. zich buitenshuis wagen 2 b; —**waken**, *pervigilare* (b.v. *noctem*); —**was**, *caruncula* (aan de vingers of den neus, Cels.); —**wasemen**, —**ing**, z. uitdampen, —**ing**; —**wassen**, *eluvare* (b.v. *maculas vestium* Plin.; *animi labeis amnibus nullis elui potest*); *ablucere* (b.v. *maculas e veste* Plin.); —**wassen**, z. uitgroeien; —**wateren**, z. zich uitstorten; —**watering**, z. uitmondig.

uit-weeken, z. weeken; —**weenen**, z. uitschreien; —**weg**, eig. *exitus* (b.v. *omni exitu interclusus*; *exitum sibi parere*); *effugium* (u. om te vluchten; b.v. *e. patet in publicum* Liv.); overdr. *exitus* (b.v. *ne te sciens prudensque eo demittas, unde exitum vides nullum esse*); *via consilii of salutis*; een u. zoeken, *rationem inire*; vinden, *viam of v. consilii invenire*; ik vind, zie of heb geen u., *nullam viam salutis meae invenio*; *inops consilii sum*; een u. vinden uit iets, *evadere of emergere ex alga re*; hij bedenkt dezen u., *hanc excogitat rationem*; z. ook redmiddel; —**weiden**, *vagari*; *excedere* (Liv.); *evagari*; *egredi of exspatiari* (Quint.); te ver u., *labi longius*; verg. afdwalen 2; over iets u., *pluribus verbis explicare of exsequi alqd*; *uberius*, *fusius* of *copiosius dicere de alga re*; —**wedding**, *excessus*;

egressio; *ambitus* (b.v. *multos circa unam rem ambitus fecerim* Liv.); door omschr.; z. ook afdwalen; —**wendig**, *externus* (b.v. *bona*; van twee, *exterior*); *extraneus* (b.v. *ornamenta*); *externus et adventicius of allatus extrinsecus* (= van buiten ontleend; tegenst. *innatus of insitus*; b.v. *adiumenta externa et adventicia*; *causa allata extrinsecus*); u. beschaving, *cultus*; *politi mores*; u. voorkomen, *species*; z. ook uiterlijk 2; subst. het u., z. buitenkant; uiterlijk 1; —**wentelen**, *evolvere* (alqd ex alga re); —**werken**, tr. een stof, een onderwerp u., *tractare* (alqd); = bewerken 2; uitwerking hebben 2; —**werker**, z. bewerker; —**werking**, 1) = het uitwerken, door omschr. — 2) = effect, *effectus*; vis; *vis et effectus*; krachtige u., *potentia* (poët.; Plin.); zonder u., *vanus* (b.v. *oratio*; *vana tela mittere* Liv.); z. ook gevolg 2 b; u. hebben, zijn u. niet missen, *valere* (b.v. *multum*; *nikil*; de redevoering had slechts deze u. dat, *oratio ad id modo valet ut met conl*); *non frustra accidere* (b.v. *tela*); iets welsprekendheid mist haar u. niet, *alqs eloquentia movet*; ik denk dat mijn brief eenige u. zal hebben, *litteris me alqd profecturum puto*; geen u. hebben, zijn u. missen, ook *nullam vim habere*; *frustra esse* (Sall.); beden die nooit hun u. missen op het hart der vrouwen, *quae ad muliebrem ingenium efficaces preces sunt* (Liv.); soms heeft de welsprekendheid niet de u. die de redenaar er van verwacht, *nonnumquam oratoribus non satis ex sententia eventus dicendi procedit*; een verschillende u. op iets hebben, *varie movere alqd* (b.v. *otium ... copia ... cultus ... corpora variis movebant*); op de gemoederen, ook *varie animos afficere*; een heilzame u. hebben, *salutarem esse* (op iets, *alci rei*); *prodesse* (*alci rei*); een schadelijke, *pestiferum of perniciosum esse*; *nocere* (*alci rei*); —**werpen**, *eiicere* (alqm of alqd alqā re of ex alga re; *alqm in litus*); *proicere* (b.v. *alqd per fenestram*); (stootend) *extrudere* (alqm ex alga re); (met geweld) *exturbare* (b.v. *alqm foras*); de ankers u., *ancoras iacere*; ook = uitstrooien; uitbraken; —**werping**, *electio of expulsio* (verban-ning); —**werpselen**, *reliquiae cibi* (Cic.); *merdae* (Phaedr.); *excrementa* (Plin.); *alvus* (Cels.).

uit-wieden, *evellere* (b.v. *inutiles herbas*); *runcare* (b.v. *segetes* Varr.); *eligere* (b.v. *steriles herbas*); —**willen**, ergens u., *velle exire of egredi ex alqo loco*; —**winnen**, z. besparen; —**wisschen**, 1) eig. *delere* (alqd); verg. doorschrapen. — 2) overdr. *delere* (b.v. *maculam*; *memoriam*; *turpitudinem fugae*); *oblitterare* (b.v. *nondum oblitterata memoria superioris belli* Liv.; de gedachte aan iets wordt u., ook *alqd oblitteratur*, b.v. *adversae pugnae nullius in animo oblitterari possunt* Liv.); *eluvare* (b.v. *animi labeis nec diuturnitate evanescere nec ullis amnibus elui potest*); *exstinguere* (b.v. *infamiam*); *abolere* (b.v. *ignominiam* Liv.); *confundere* (b.v. *discrimina gentium* Liv.); —**wissching**, *litura* (van schrift); door omschr.; —**wisselen**, com. of *permutare* (b.v. *captivos*; iets tegen iets, *alqd alga re*); —**wisseling**, *permutatio* (b.v. *cum quibus equitum campanorum p. fieret* Liv.);

door omschr., b.v. *Regulus* raadde de u. der gevangenen af, *Regulus captivos commutandos* of reddendos non censuit; *R. captivos retinendos* censuit.

uit-woeden, *exsacvire* (b.v. *tempestas* Liv.); *sacvire* of (van waanzinnigen) *furere desinere*; *deferescere* (b.v. *ira*); *conticescere* (b.v. *tumultus*); verg. uitzazen; —**woe-keren**, iem. u. *fenore trucidare* (b.v. *plebem*); *defenerare* (b.v. *provincias*); —**wringen**, z. uitdrukken 1; —**wroeten**, *eruerere* (alqd); —**wrijven**, *exterere* (iets ergens u., alqd); = uitwischen 1; —**wijken**, 1) = op zijde gaan, *declinare* (alg.); ook van schepen, Liv.); *semita cedere* (op straat u., Sen.); voor iem. u., *alci de via decedere* (vooral beleeftheidshalve); z. ook voor iem. wijken. — 2) = de wijk nemen, *migrare*; de- of *emigrare* (vrijwillig); *secedere* (bij politieke oneenigheden; in *alqm locum*); van ballingen, z. in ballingschapgaan; —**wijking**, *declinatio* (afwijking); *migratio* of *secessio* (z. uitwijken 2); = ballingschap; —**wijzen**, = aantoonen, *docere* (alqd; met acc. c. inf.); de boeken wijzen het u., *tabulis demonstratur*.

uit-tijlen, z. uitsnellen; —**zaaien**, z. zaaien; —**zeggen**, z. spreken; —**zellen**, *egredi* of *exire ex portu*; z. verder afvaren; —**zenden**, = naar buiten zenden, *emittere* of *foras e. (alqm; alqd)*; = wegzenden, *emittere* (b.v. *equitatum*; *portis equitatum*; *essedarios ex silvis*; *eo legiones*); *dimittere* (naar verschillende kanten of meer dan één tegelijk; b.v. *nuntios*; n. per agros, ad civitates, in omnes partes, *circum omnes provincias*); in de rondte of in de omstreek u., *circummittere* (b.v. *praecoones*); kolonies u., *mittere colonias* (ergens heen, in *alqm locum*); verg. ergens een kolonie heen-zenden; —**zending**, *missio* (b.v. *legatorum*); *dimissio* (b.v. *dimissiones libertorum*); door omschr.; —**zet**, z. bruidschat; zijn dochter een u. meegeven, *filiam instruere*; —**zetten**, 1) tr. iem. het huis u., *domo* of *foras eicere alqm*; iem. het land u., *finibus alqm expellere*; z. ook verbannen 1; posten, wachten u., *disponere praesidia* (b.v. *cis Rhenum*), *custodias* (b.v. *in muro*); netten u., *retia* of *plagas tendere*; geld u., *pecunias collocare*; verg. beleggen 2; de stem u., *vocem augere* of *intendere* (Quint.); verg. stem 1; zich u., *dilatari* (b.v. *stomachus*); se *dilatare* (b.v. *pulmones in respiratu*); *relaxari* (b.v. *alvus*); se *relaxare* (b.v. *intestinae*). — 2) intr. = zich uitzetten 1; z. ook opzwellen; —**zetting**, = verbanning; u. der stem, *contentio vocis* (tegenst. *submissio*); *intentio vocis* (Sen.); = opzwelling; door omschr.; —**zeven**, z. doorzeven.

uit-zicht, 1) eig. *prospectus* (b.v. *promunturium unde longe lateque p. erat*; *prospectum praebere ad urbem*; u. op de zee, p. maris); u. naar beneden, *despectus* (b.v. *ex oppido in campum*); het u. benemeh, *prospectum adimere* of *impedire*; iem., z. iems licht betimmeren; hij meende dat zijn u. minder (slechter) werd, *mutari lumina putabat*; u. hebben op iets, z. uitzien 2 a; men heeft van daar een u. op het Capitool, *conspectus inde est in Capitolium*; een plaats waar men een onbelemmerd of vrij u. heeft, *locus*

patens. — 2) overdr. *spes*; *expectatio*; u. hebben op iets, *expectare alqd*; iem. u. geven op iets, *alci alcius rei spem facere*; *alci spem ostendere* met acc. c. inf.; verg. vooruitzicht; —**zien**, 1) eig. = naar buiten zien 3. — 2) overdr. a) op iets u., *prospicere*, *prospectare* of (naar beneden) *despicere alqd*; *spectare ad alqd* (b.v. *ea pars quae ad fretum spectaret*); op de straat uitzien, *versus in viam* (b.v. *fenestras*). — b) naar iem. of iets u., *expectare alqm* of *alqd* (iem. verwachten); met verlangen naar iem. of iets u., *desiderare alqm* of *alqd*; (zoekend) *circumspicere alqd* (b.v. *aves autumnno recessum*); z. verder omzien 2. — e) = een zeker voorkomen hebben, b.v. iets ziet er zoo u., *haec alcius rei forma* of *species est*; er mooi u., *speciem habere venustam*; *pulchra* of *venusta specie esse*; *speciosum esse*; *decoro esse corpore*; *decora esse facie*; *elegantem videri* (van zaken); leelijk, *deformem aspectum habere*; er mooi uitzien, *pulcher*; *speciosus*; leelijk, *deformis*; *turpis*; er gezond uitzien, *firma valetudine vti videri*; ore *valetudinem prodere*; ziekelijk, *speciem aegrotantis habere*; *aegrotare videri*; voornaam, *esse forma ad dignitatem appositā*; *forma esse honesta et liberali*; bescheiden, *modestam vultu prae se ferre*; bedroefd, *animi dolorem vultu prae se ferre*; ontdaan, ore *confuso esse*; boos, *tram vultu ostendere*; vreeselijk of schrikwekkend, *horridum esse aspectu*; als een mensch, *humano visu esse*; *humanā specie et figurā esse*; als een meisje, *esse virginali habitu*; (van een jongen) *esse virginē formā* of *virginēo habitu*; hij ziet er als een braaf man u., *vir probus esse plane videtur*; *speciem viri boni habet*; ziet dit er u. als een bruiloft, *num videtur haec nuptiis convenire*; er net zoo, evenzoo u., *eadem esse specie et figurā*; *eodem esse habitu oris et corporis*; precies als iem. of iets, *simillimum esse alcius* of *alcius rei*; de stad zag er anders u., *immutata urbis facies erat* (Sall.); het ziet er in den staat geheel anders u., *magna rerum commutatio facta est*; heel anders ziet het er op dat oogenblik bij de Romeinen u., *nequaquam eadem est tum rei forma apud Romanos* (Liv.); het ziet er zeer gevaarlijk u., *imminent undique pericula*; het zou er slecht voor mij u., *male mecum ageretur* (si); het ziet er zeer slecht met iem. u., *res alcius pessimo loco sunt*; het ziet er slecht met de zaak u., *res male se habet*; hoe het er in ons binnenst uitziet, *quem ad modum animo affecti simus*; hij ziet er u. alsof hij lacht, *speciem ridentis praebet*; gij ziet er u. alsof u. een heel groot ongeluk overkomen is, *vultus tuus nescio quod ingens malum praefert*; ziet hij daar naar u. (iron. = zou hij dat gedaan hebben), *humine credibile est hoc fecisse*; —**ziften**, z. uitzijgen; doorzeven; overdr. *diligentius examinare* (alqd); —**zingen**, tr. *usque ad finem canere* (alqd); intr. *decantare*; —**zinnig**, —**heid**, z. waanzinnig; —**zin**; —**zitten**, zijn tijd (in de gevangenis) u., *poenam in carcere perferre*.

uit-zoeken, *explorare* (b.v. *locum castris*); z. verder uitkiezen; = sorteren, *disperere* (res); uitgezocht, z. uitgelezen; —**zoderen**, *excipere* (alqm; alqd); wanneer ik iem.

of iets u., ook *cum ab alqo* of *ab alqā re* *descessi* enz.; uitgezonderd, z. met uitzondering van; —**zondering**, *exceptio*; een u. met iem. of iets maken, z. uitzonderen; hij enz. maakt een u., een u. op den regel, *eum excipio*; *is excipitur* of *excipiendus est*; geen u. maken, *nullum discrimen facere*; de wet maakt geen u., *lex ad omnes sine ullo discrimine pertinet*; er wordt geen u. gemaakt, *nemo de nihil excipitur*; *nullum est discrimen*; ik verlang geen u., *nihil mihi praecipui appeto*; het is een u. dat, *perraro accidit ut met con.*; bij u., *parcissime* (b.v. *civitatem romanam dare* Suet.); *perraro* (hoogst zelden); *extra ordinem* (bij buitengewone maatregel); met u. van iem. of iets, *alqo excepto, alqā re excepta*; z. verder afgezien van; behalve; mederekenen 1 (niet medegerekend); allen zonder u., *ad unum omnes* of *o. ad u.*; *omnes sine discrimine* of *sine ulla exceptione*; *sine variatione ulla* (met algemeene stemmen, Liv.); alles zonder u., *nihil non*; —**zonderingswet**, *privilegium*; —**zuigen**, eig. *exsugere* (b.v. *alci sanguinem* Plaut.; *venenum*); overdr. *exinanire* (b.v. *gentes*; *civitatem*); *exaurire* (b.v. *homines*); *sanguinem mittere* (b.v. *provinciae*); uitgezogen, *inanis* (b.v. *Siciliam inanem offendere*); —**zuiger**, overdr. *vulturius*; —**zuinigen**, *compendi facere* (alqd Plaut.); verg. bezuinigen; —**zuiniging**, z. bezuiniging; —**zuipen**, z. —drinken; —**zwavelen**, *sulfure suffire* (alqd Plin.); —**zweeten**, *exsudare* (b.v. *liquorem*); —**zweren**, *exulcerari*; —**zwetsen**, *iactare* (alqd); —**zigen**, *excolare* (b.v. *duces caeci excolantes culicem, camelum autem glutientes* Vulg.); verg. doorzeven; —**zijn**, 1) = niet thuis zijn, *exisse*; *domi non esse*. — 2) overdr. a) er op u. zijn om te, *id agere, studere* of *operam dare ut met con.* — b) = gedaan zijn, *fnitum* of *confectum esse*; *missum* of *dimissum esse* (van een vergadering); = uitgedoofd enz. zijn, z. uitdooven enz.; het is u., *actum est*; *acta res est*; met iem. of iets, *actum est de alqo* of *de alqā re*; het is u. met mij, ook *perii*; *occidi*; *nullus sum*; met den dood is alles u., *mors ultimatine arerum est* (Hor.); niet alles u., *non omnia cum vita exstinguntur*; *non omnia morte delentur*.

ultimatum, een u. stellen, *res repetere*. **un-anlem**, z. eenstemmig; —**ie**, z. verbond; statenbond; —**iek**, z. eenig 2; —**iform**, subst. *vestitus militaris* (soldatenkleeding); *vestimentum militare* (soldatenkleed); adi. *unā specie*; —**iverseel**, u. erigenaam, *ex asse heres*; u. middel, *medicamentum contra mala omnia* (Plin.); *panchrestum medicamentum* (nl. geld, Cic.). **ur-gent**, z. dringend; —**ine**, *lotium*; *urina*; —**ineeren**, *urinam reddere*. **urn**, *urna*; oss(u)arium (voor beenderen, inscr.); z. verder stembus. **usantie**, *mos traditus* of *receptus*; *mos* of *institutum maiorum*; het is een oude u., *more maiorum traditum* of *receptum est*. **uur**, *hora*; *tempus* (tijd); uren, dagen, maanden, jaren vliegen als een schaduw heen, verg. *horae quidem cedunt et dies et menses et anni, nec praeteritum tempus umquam revertitur nec quid sequatur scribi potest* (Cic.); een half u., *semihora*; ieder u., = om het uur 3 a; = op ieder u., op alle uu., *omnibus horis*; *omni tempore*; bij het u., van u. tot u., *in horas singulas* (b.v. *crecere*); nog op dit u., *etiam nunc*; van dit u. af, z. stond (van ss. aan); op dag en u., *ad horam et diem*; te goeder ure, *in tempore*; *opportune*; te kwader u., z. te ontijd; het u. van het vertrek, van de reis nadert, *iter instat*; het u. der beslissing, z. beslissend oogenblik; nadert, z. het komt tot een beslissing; het laatste u., z. doodsuur; het of iets laatste u. heeft geslagen, *suprema alci venit hora* (Tib.); *fatalis dies venit* (Tac.); *adest suprema hora* (Curt.); voor de republiek, *fatum extremum rei publicae venit* (Cic.); in zijn laatste uu., verg. sterfbed; u. der geboorte, z. geboorteuur; het u. der wraak slaat, *ultrix hora vocat* (Sil.); vrije uu., z. ledig 2 (l. tijd); —**tje**, *horae momentum*; *hora*; een onbezet u., *otiolum*; —**werk**, *horologium*; *horae*; uu., ook *vasa horoscopa* (Plin.); z. ook wateruurwerk; zonnewijzer. **uw**, *huus* (jou); *vester* (jullie); *iste* (die daar bij u); —**ent**, ten u., *domi tuae* of *vestrae*; —**enthalve**, —**weg**, —**wil**, z. mijnenthalve; —**erzijds**, z. mijnierzijds.

V.

vaag, *incertus* (b.v. *responsum*; *rumores*); vv. voorstellingen of begrippen, *quasi adumbratae intelligentiae*; een v. antwoord geven, *nihil certi respondere*; adv. *quasi per nebulam* (Plaut.); *obscure* (in vv. termen); z. ook dubbelzinnig; —**heid**, *obscuritas* (b.v. *verborum*); door omschr.; z. ook dubbelzinnigheid. **vaak**, subst. = slaap 1; adv. = dikwijls. **vaal**, —**bleek**, *luridus*; *exsanguis* (b.v. *color* Sall.); *cadaverosus* (b.v. *facies* Ter.); —**groen** enz., z. bleekgroen enz. **vaalt**, *sterquilinum*.

vaam, z. vadem. **vaan**, z. vaandel 1; overdr. z. oproer; —**del**, 1) *vextillum* (vooral van ruitierij en kleinere detachementen); *signum* (van de manipels); *agula* (legioensstandaard); eed van trouw aan het v., z. krijgseed; iets v. volgen, z. onder iem. dienen 1; met vliegende vv., *infestis signis* (b.v. *ire ad urbem pergit*); *sub signis* (b.v. *intrare urbem*). — 2) = vendel; —**deldrager**, —**drig**, *vextillarius*; *signifer*; *aquilifer*; verg. voor het verschil vaandel 1. **vaardig**, = gereed; = vaardigheid bezit-

tend, *promptus* (b.v. *lingua ad plebem concitandam*; verg. *tong 1*; v. met de vuist, *manu p.*); *paratus* (in *alga re*); adv. *prompte*; *parate*; —**heid**, *facultas of exercitatio* (b.v. *dicendi*); verg. bedrevenheid; v. van *tong*, *volubilitas linguae* (verg. een vaardige *tong 1*); zich grootere v. verwerven, *paratorem fieri*; v. in het antwoorden, *prompta et parata in respondendo celeritas*; v. in het spreken bezitten, *expeditum esse ad dicendum*; *promptum esse lingua*.

vaars, *bucula*; *iuvenco*.

vaart, **1**) = het varen, *navigatio*; *cursum*; v. over den Acheron, *travectio Acherontis*; een voorspoedige v. hebben, *commode navigare* (tegenst. *incommode*; een langzame, *tarde*); de v. volbrengen, *cursum conficere*; na een voorspoedige v., *prospera navigatione usus*. — **2**) = snelle gang of loop, *impetus*; *cursum*; in volle v., *magno impetu*; *incitatus cursum*; *effusus cursum*; in volle v. voorbijschieten, *impetu praeferrere* (van een schip, *Liv.*). — **3**) = kanaal, *fossa*.

vaar-tuig, *navigium*; verg. schip; —**water**, *iter quā meant navigia* (Curt.); overdr. iem. in het v. zitten, z. tegenwerken.

vaarwel, *vale* (*valet*); (op het eind van een brief ook) *cura ut valeas*; *bene vale*; voor eeuwig v., *aeternum vale* (Verg.); het laatste v. toeroepen, *supremum vale dicere* (Ov.); v. zeggen, z. —**zeggen**, iem. v., *iubere alqm valere of salvere*; overdr. *salutem dicere* (b.v. *foro et curiae*; hartelijk, *multam*); se *removere ab* (b.v. *artibus*); *discedere a* (b.v. *voluptate*); *abicere* (b.v. *spem*; *curam*; *consilium*); z. verder opgeven **2**.

vaas, *vas*; —**je**, *vasculum*.

vaatwerk, *vasa* (pl.); een stuk v., *vas*. **va-cant**, *vacuus* (b.v. een plaats in een college, *locus*); v. zijn, ook *vacare*; —**cantie**, *feriae*; *res prolatiae* (van school) *scholarum feriae* (Prud.); (= rust) *cessatio*; *otium*; v. hebben of houden, *feriari*; *cessare* of *c. et nihil agere*; *otiosi*; de v. is om, *res redeunt* (Plaut.); —**cantiedag**, *feriatus dies*; —**cature**, *locus vacans*; *munus vacuum*; —**ceeren**, z. *vacant* zijn.

vacht, *pellis*; *vellus* (van een schaap).

vadem, *terni cubiti*.

vader, *pater*; *parens*; v. en moeder, ook *parentes*; overdr. = grondlegger enz., *parens*; vaderen = voorvaderen, z. voorvader; van den v., van den v. gekregen of geërfd, *paternus*; v. worden, *filiolo* (—*ā*) *augeri*; tot zijn vv. verzameld worden, *abire hinc in commune locum*; —**hart**, *animus patrius* (Liv.); —**huis**, *domus patriae* of *patriis*; —**land**, *patria*; —**lander**, een goed v., *patriae amans*; *civis bonus* of alleen *bonus*; —**landlievend**, *patriae* of *rei publicae amans*; *pivus*; v. zijn, *bene sentire de patria*; v. handelen, *patriae salutis consulere*; —**landsch**, *patrius*; *domesticus*; de v. grond, *solum patriae*; *patrium solum* (Liv.); v. geschiedenis, *res domesticae*; z. ook nationaal; —**landsliefde**, *patriae amor* of *caritas*; *pietas*; v. bezitten, *amare patriam*; v. toonen, *omnia e re publica facere*; —**loos**, *orbatus of orbis patrie*; *orbis*; v. zijn, *patrie carere of orbis esse*; worden, *patrie of parente orbari*; —**lijk**, *paternus* (van den vader afkomstig, geërfd); *patrius*

(den vader eigen, toebehoorend, passend); adv. *patriis instar*; *ut pater*; *ut parens*; *patria caritate* (met de liefde van een vader); —**moord**, *paricidium* of *p. patris*; een v. begaan, *paricidium committere*; *paterem occidere of necare*; —**moorder**, *paricida*; *p. of interfector parentis sui*; *paricida*; —**naam**, *nomen patris of paternum*.

vaders-broeder, *patruus*; —**kant**, z. *kant 1 b*.

vaderstad, *patria* of *urbs p.*

vaderszuster, *amita*.

vadervrengde, v. smaken, *filiolo* (of —*a*) *augeri*.

vadsig, *iners*; *segnis*, *languidus*; adv. *segmenter*; *languide*; verg. lui; —**heid**, *inertia*; *segmentia* (of —*ies*); *languor*; verg. luiheid. **vage-bond**, *homo vagus*; *erro*; *planus*; *homo erraticus* (Gell.); —**vuur**, (Eocl.) *ignis purgatorius of aeternus*; (als straf) *purgatoriae poenae*.

vak, **1**) eig. *loculus* (in een kast enz.); met vv. voorzien, *loculatus Varr.*; *foruli* (voor boeken); zoldering met vv., *lacunar*. — **2**) overdr. v. dat iem. uitoeft, *profectio*; *ars of artificium* (beroep); *studium* (v. waarop men zich toelegt); *genus* (onderdeel); b.v. v. van wetenschap, *litterarum g.*; alle vv. van wetenschap, *litterae ac disciplinae omnes*; mannen van het v., *periti*; mannen wier v. dat is, *periti eius artis*; *qui ista profutur of didicerunt*; een v. van wetenschap beoefenen, zich aan een v. van wetenschap wijden, *in alga genere litterarum versari*; *profiteri alqd* (b.v. *ius*; *medicinam*); hetzelfde v. hebben, *eandem artem of eadem profiteri of didicisse*; —**genoot**, *qui eandem artem profutur of didicit*; —**man**, z. *deskundige*.

val, **1**) = het vallen, **a**) eig. *casus*; *lapsus* (het naar beneden glijden, het uitglijden); *ruina* (instorting); een val doen, *cadere*; een hoogen v. doen, *ex alto decidere*; vaak door omschr., b.v. door een v. van het paard, *equo delectus*; *delapsus ex equo*. — **b**) overdr. *expugnatio* (verovering; b.v. *urbis*; na den v. der stad, *urbe capta of expugnata*); *ruina of excidium* (ondergang, verwoesting; b.v. *Carthaginis*; na den v. van Carthago, *deleta*, *eversa of excisa Carthagine*; iems v., *calamitas of ruina alcius*; vaak door omschr., b.v. hoe hooger hij gestegen was des te dieper was zijn v., *quanto altius elatus erat eo foedius corruit* (Liv.); na zijn (politieke) v., *honore delectus*; *regno spoliatus* (van een koning); iem. ten v. brengen, *percellere*, *pervertere*, *opprimere of deicere alqm*; *honore of de h. alqm deicere* (ook *alqm consulatu*; *principatu*; *de possessione imperii*); iets ten v. brengen, *percellere of pervertere alqd* (b.v. *Dion quinquaginta annorum imperium percussit Nep.*; *nulla res magis Carthaginem pervertit*); dit bracht hem ten v., *hoc eum perdidit*; *hoc ei exilio fuit*; ten v. gebracht worden, ook *cadere*; *concidere*; *conruere*; iem. in zijn (financiëelen) v. meeslepen, *alqm secum in eandem trahere calamitatem*. — **2**) eig. = strik; muizenval; overdr. *insidiarum*; *fraus*; in den v. lokken, *in fraudem alqm pellicere*; *circumvenire alqm*; loopen, *in foevem decidere* (Plaut.); *in insidias incidere*; in den v. zijn of zitten, *laqueis*

irretitum teneri; captum teneri; z. ook strik; —**deur**, *cataracta* (Liv.).

valies, z. *reistasch*.

valk, *falco*; —**enoog**, z. *arends blik*.

vallei, *vallis*.

vallen, 1) eig. *cadere*; *labi* (glijden); vaak door samenst., b.v. uit de handen v., *e manibus excidere*; *de manibus delabi*; z. verder de samenst., als afvallen 1, invallen 1 enz.; tot v. geneigd, *caducus* (b.v. *vitis*); iets laten v., *emittere alqd* (b.v. *manu scutum*; *caseum ore* Phaedr.); *omittere* (b.v. *arma*). — 2) overdr. = sneven; = veroverd of verwoest worden, *expugnari*, *deleri* enz.; = zakken (van water); een tooneelstuk v., *fabula cadit* of *exigitur* (tegenst. stat); het v. niet te loochenen, *non est infitiandum*; *negari non potest*; in zedelijke zin = struikelen (overdr.); in 't bijz. met een praepos., in iets v. (van rivieren), z. zich uitstorten; in een tijd v., *incidere* (b.v. *aetas alcius in tempus alqd*; ook *incidit alqs in alcius aetatem*); *cadere* (b.v. *in id saeculum Romuli aetas*; *in alienissimum tempus adventus tuus*); **onder** het begrip van iets v., *subiectum esse sub alqd* (b.v. *quae subiecta sunt sub metum*); **op** een dag v., *incurrere in alqm diem*; iets op of van iets laten v., *remittere alqd de alqa re* (b.v. *de pretio*) of *ex alqa re* (b.v. *ex aequissimis conditionibus*); z. verder de woorden, die met „vallen” verbonden worden. — 3) subst. het v., *casus* (b.v. *nivis* Liv.); *lapsus* (het naar beneden glijden, uitglijden); bij het v. der duisternis, *primis tenebris*; verder door omschr.

valsche, 1) = onwaar, onjuist, *falsus* (b.v. tijd, *nummus*; aanklacht, *crimen*; ook = onoprecht); *fictus* (verzonnen, geveinsd; b.v. *dolor*; ook *dit*); *simulatus* (geveinsd; b.v. *amicitia*); *fucosus* of *fucatus* (schijn-; b.v. *fucosa amicitia*; *fucatus nitor*); *vanus* (ongegrond; b.v. *spes*; *timor*); *fallax* of *fraudulentus* (bedriegelijk; b.v. *homines*); *dolosus* (bedriegelijk; b.v. *consilium*); v. eed, z. *meineed*; uit v. schaamte, *prave pudens* (Hor.); een v. prins, *regiae stirpis originem mentiens*; het valsche, z. valscheheid; een v. stem, *vox absorta* of *absurda* (eig. leelijk klinkend); v. zingen, *absurde canere*; v. klinken (van geld), *mendosum tinnire* (Pers.). — 2) = nage-maakt, *adulterinus* (b.v. *nummi*; *signum*; *clavis*); een v. testament, *testamentum falsum* of *suppositum*; vv. gewichten, *pondera iniqua* (Liv.); vv. haren en tanden hebben, *dentibus atque comis uti emptis* (Mart.); —**aard**, *homo fallax et fraudulentus*; —**elijk**, *falso* (ten onrechte); *perperam* (verkeerdelijk); iets v. voorgeven, *ementiri alqd*; —**heid**, = onjuistheid; onwaarheid; schijn 2; = bedrog, *fraus*; *dolus* (list); *fallacia* (bedriegerij); *perfidia* (trouweloosheid); v. in geschrifte, *falsum*; *falsae tabulae* (b.v. *falsarium tabularum reus* Suet.).

val-strik, *laqueus*; z. verder val 2; strik (overdr.); —**wind**, *turbo*; *procella*.

vampier, *lamia*; *strix* (eig. nachtuil).

van, 1) praepos. a) van plaats en tijd, a of af met abl. (b.v. *ab urbe proficisci*; *abesse a* of *ab mari*; *procul a castris*; *alqd dividere ab alqa re*; a principio; *ab hora tertia*; e of ex met abl. (b.v. *ex equis desilire*; e of

ex tectis significare; *ex eo die*); de met abl. (alleen van plaats; b.v. *de digito anulum detrahare*; *de sella exsilire*; *de muro iacere*); van — tot, ab — usque ad of ad (b.v. *ab imis unquibus usque ad verticem summum*; *ab hora septima ad vesperum*). — b) van andere betrekkingen, possessief, door den gen. (b.v. *domus vicini*); ter aanduiding van oorsprong, afkomst, stof, door den gen. (b.v. *liber Ciceronis*; *vestigium Carthagini*); ex (b.v. *murus ex saxis*; *scuta ex cortice facta*; *homines ex feris milites reddere*; *ex divite pauper factus est*); door een adi. of pron. possess. (b.v. een burger v. Athene, *civis atheniensis*; vleesch v. een kalf, *caro vitulina*; een beker v. goud, *poculum aureum*; een brief v. mij, *epistula mea*); door een andere wending, b.v. een brief v. den 13en November, *litterae datae idibus novembris*; partitief, door den gen. (b.v. *nemo nostrum*); de (b.v. *pauci de nostris*); e of ex (b.v. *unus e filiis*); ter aanduiding van een oorzaak, = ten gevolge van, van wege, door den abl. (b.v. *gaudio exultare*); *propter* met acc. (b.v. *propter metum*); van een verhinderende oorzaak, *prae* met abl. (b.v. *p. dolore loqui non posse*); ter aanduiding van een hoedanigheid of eigenschap, door den gen. of abl. *qualitatis* (z. de *grammaticaas*); = aangaande; v. Cicero is bekend, weten wij enz. dat hij een groot redenaar was, *Ciceronem notissimum summum oratorem fuisse*. — NB. 1 z. verder de uitdrukkingen, waarin „van” gebruikt wordt. — 2) = geslachtsnaam.

van-daag, z. heden; —**daar**, z. daar 1; —**een**, *dis*; z. voor de samenst. gedeeltelijk uiteen, gedeeltelijk de simplicia (b.v. *scheiden i. p. v. „vanenscheiden”*).

vang-arm, (van een poliep) *cirrus* (Plin.); —**en**, *capere* (b.v. *alqm*; *feram*; *uros foetus*); *excipere* (b.v. *alqm*; *uros*); *comprehendere* (vatten; *alqm*); *assequi* (inhalen; *alqm*); z. ook onwillig; overdr. iem. v., *capere*, *circumvenire* of *decipere alqm*; iem. trachten te v., *captare alqm*.

vangst, = het vangen, *captura*; *aucupium* (vogelvangst); *piscatus* (vischvangst); door omschr. = het gevangene, *captum*; door omschr.; z. ook buit; jachtbuit.

van-hier, z. hier; —**nieuws**, *denuo*; verg. opnieuw; —**ouds**, z. van ouds; —**waar**, eig. z. waar 2; overdr. vragend, *unde*; *ex qua re*; betrekkelijk, *unde*; *qua ex re*; *ex quo*; —**wege**, z. wegens.

var, *iuvenicus*; *buculus*.

var-en, 1) subst. *filix*. — II) ww 1) eig. in *navi* of *navi vehi*; *vehi*; *navigare*; langs de kust van Italië v., ook *oram Italiae legere* (Liv.); ergens heen, z. ook koers houden 1; het v., *navigatio*. — 2) overdr. a) laten varen, *dimittere* (b.v. *custodiam provinciae*); *omittere* (b.v. *consilium*; *spem*; *memoria*); *abicere* (b.v. *timorem*; *curam*; *consilium*; *spem*; *legem*); bij het spreken iets laten v. (d. i. er niet dieper op ingaan), *alqd missum facere* of *mittere*; ter wille van iem. iets laten v., *dimittere alqd alci* (b.v. *iracundiam suam rei publicae*); *concedere alqd alci* (b.v. *dolorem amicitiasque suas rei publicae*); z. verder opgeven 2. — b) ten hemel v., *in caelum ascendere*; in iem. v. = over-

vallen 2. — **e**) wel enz. v. = zich bevinden b; er slecht bij v., *malum habere*; hij is er wel bij gevaren, *res est profuit*; — **enkruid**, z. varen 1; — **ensgast**, — **gezel**, z. matroos.

vari-atie, z. afwisseling; — **eer-en**, *varium esse* (b.v. *varia est fama*); *variare* (b.v. *ita fama variat ut tamen ... Liv.*); z. verder verschillen.

var-ken, *sus*; *porcus*; — **kens-**, *suillus*; *porcinus*; — **kensdrijver**, — **hoeder**, *subulcus*; — **kenshok**, — **kot**, *hara*; *suile*; — **kenskoopman**, *suarius negotiator* (Plin.); — **kensvleesch**, *suilla of porcina* (nl. caro).

vast, (= vaststaand, stevig) *firmus*; *stabilis*; *immobilis*; (= dicht) *solidus*; (= duurzaam, onveranderlijk) *stabilis* (b.v. *decretum*); *fixus* (b.v. *consilium*; *decretum*); *certus* (b.v. *consilium*; *caeli motus*); *constans* (b.v. *motus lunae*); *ratus* (b.v. *rati astrorum ordinis*); *status* (b.v. *dies*); v. grond, *stabile solum* (b.v. *haud secus quam stabili solo percutabam Liv.*); *solidum* (b.v. *in solido decernere Flor.*); *solum* (b.v. *velut per s. ingrederentur Liv.*); een v. woonplaats, *certa sedes*; *sedes fixa* (Amm.); een v. hand, *manus certa* (Sen.); een vaste ster, *stella inerrans*; een v. bezit, *possessio perpetua*; vv. goederen, z. onroerend; een v. karakter, *animus firmus constansque*; een man met een v. karakter, ook *vir constans*; vaste blik en gang, *constans vultus gradusque*; v. weer, *certa tempestas*; v. slaap, *artus somnus*; v. voet krijgen, *firmiter insistere*; *consistere* (in *alqo loco*); overdr. *inveterasce* (in *alqo loco*); het is mijn v. overtuiging, *certo mihi persuasi*; adv. *firmo* of *firmiter*; *arte* (b.v. *illigare*); *solide*; *certo*; *constanter*; v. slapen, *arte dormire*; v. vertrouwen, *magnopere confidere*; ik ben v. overtuigd, z. boven (het is mijn vaste overtuiging); al v., maar v., *interim*; z. verder zeker 1.

vast-, voor hier niet volgende samenstt. z. aan-; toe-; beet-; — **bakken**, z. aankleven 2; vastvriezen; — **beraden**, *promptus*; *obstinatus*; *fortis*; adv. *prompte*; *obstinate*; *fortiter*; — **beradenheid**, *animus promptus*; *obstinatus animus* (Liv.); *animi fortitudo*; — **besloten**, z. besluiten 2; —

binden, *deligare* (b.v. *alqm*; *epistulam ad amicum*); *alqm* ad *pavum*, in *statua*); *religare* (b.v. *Heclorem ad currum religatum*; *funiculum a puppi*); *revincire* (b.v. *ancoras catenis*); *illigare* (b.v. *litterae in iaculo illigatae*; *manus post tergum*); z. ook binden 1; vastmaken; — **eland** *continens* of *terra c.*; — **en, 1**) ww. *ieiunium servare* (b.v. *sabbat i. s. Suet.*); *ieiunare* (Eocl.); alg. = niet eten, *cibo abstinere*; kunnen v., *inediam ferre*. — 2) subst. het v., *ieiunium*; *inedia*; — **endag**, *dies ieiunii*; *ieiunium*.

vast-gespen, *fibula conectere* (algd); — **hangen**, z. vast aan iets hangen 1; — **hechten**, *figere* (algd in *alqa re* of in *alqo loco*); *defigere* (algd in *alqa re*); verg. bevestigen 1; — **heid**, eig. = stevigheid; dichtheid; overdr. z. karakter; — **houden, 1**) eig. *tenerē* (b.v. *algd*; *algd manu* of in *manu*; *alqm*; *alqm pallio*); *retinere* (algd, b.v. *arma*; *arcum manu*; iem. v. = niet loslaten, r. *alqm*; zich aan iets, *algd*, b.v. *manibus virgulta ac stirpes Liv.*); zich v. aan, ook *adhaerere alci rei* (b.v. *saxis Liv.*).

— 2) overdr. iets of aan iets v., *tenerē* of *retinere algd* (b.v. *si illud tenerent se quoque id retenturum esse*; *tenerē occasionem oblatam*; t. *propositum*; *retinere hunc morem*; er aan v. dat, *tenerē ut*, b.v. *teneamus ut nihil censeamus esse malum, quod sit ...*); aan iets vasthoudend, *alcus rei*, b.v. *sui iuris, retinens*; z. ook bij iets volhardend; — **houden**, *tenacē* (glerig); — **houdendheid**, *tenacitus* (glerigheid, Liv.); — **keten**, *catenis vincire* (algd); — **klampen**, = enteren; zich v., z. zich vastklemmen; — **klemmen**, z. inklemmen; zich aan iets v., *firmiter adhaerescere ad algd* (b.v. *ad saxum*); verg. zich vasthouden 1; — **kleven** z. aankleven; — **klinken**, iets v., *clavis figere algd*; iem. aan iets, *alqm catenis religare ad algd*; verg. nagelen; — **knoopen**, z. aanknoopen 1; — **koppelen**, z. samenkoppelen; — **leggen**, *applicare* (b.v. *navem ad terram*); *deligare* (b.v. *naves ad ancoram of ad terram*); *destinare* (b.v. *rates ancoris*); een hond v., *alligare canem* (Phaedr.); — **liggen**, = vastgelegd zijn, z. vastleggen; voor anker liggen; — **loopen**, *adhaerescere* (b.v. *ad moles*); — **lijmen**, *conglutinare* (algd). **vast-maken**, = bevestigen, *destinare* (iets aan iets, *algd ad algd*); *religare* (b.v. *vigna clavis*); *revincire* (b.v. *stipites ad intimo*); *illigare* (b.v. *ferrea manus firmas catenae illigata Liv.*); z. ook vasthechten; vastleggen; — **naalen**, *consuere* (algd); — **nagelen**, *clavis figere of configere* (algd); *clavis affigere* (b.v. *alqm alci*); — **nestelen**, zich v., *inveterasce* (b.v. *exercitus in Gallia*); — **plakken**, z. lijmen; aankleven; — **raken**, z. loopen aan den grond blijven zitten, op den grond stooten 1 d; — **rijgen**, *con-* of *astringere* (algd); — **slaan**, *defigere* (b.v. *sudes*; *algd in alqa re*); *pangere* (b.v. *clavum*); verg. inslaan 1; — **snoeren**, z. rijgen; — **spijkeren**, z. nagelen; — **staan**, eig. *firmum of immotum esse*; *manere*; *stare*; niet v., z. wankelen 1; het staat v., *constat of certum est* (met acc. c. inf.); iems besluit staat v., z. besluiten 2 (vats besloten zijn); vaststaand, z. vast; — **stampen**, *calcere* (b.v. *terram pedibus Cato*); z. ook instampen; — **steken**, z. hechten; — **stellen**, z. bepalen; — **vriezen**, ergens aan v., z. aanvriezen; vastgevroren, *concretus* (b.v. *altes concreta glacies Liv.*); *constrictus* (b.v. *nives perpetuo rigore constrictae Curt.*); — **wortelen**, z. in wortelen; — **zetten, 1**) zich aan of in iets v., *adhaerescere in alqa re* (b.v. *faex in lateribus doliorum Cato*); *inhaerescere* (overdr., b.v. *poetue penitus in mentibus*); *insidere* (overdr., b.v. *in animo, in memoria*); zich v. hebben, = vastzitten; overdr. *inhaerere* (b.v. *in visceribus illud malum*). — 2) iem. v., *urgere alqm* (b.v. *interrogando*); *circumvenire alqm* (b.v. *capitosis interrogationibus*); verg. schakmak; — **zitten**, aan of op iets v., *inhaerere* (b.v. *beluae ad saxa nativis testis*; ook abs. en *alci rei*); *haerere* (in *alqa re*); blijven v., *adhaerescere* (b.v. *ad saxa*); *haerere* (b.v. *imenta in dura glacie*); z. ook aankleven 2; kleven; overdr. *tenerē*.

vat, 1) om iets in te bergen, *dolium* (meestal van aardewerk; ook van hout, b.v. Liv.

XXIII, 19, 8); *cupa* (van hout); *cadus* (aarden v.). — 2) = handvat; overdr. v. krijgen, *adhaerescere* (b.v. *ubi ignis adhaeresceret*); v. op iem. krijgen, *deprehendere alqm*; op wien men (bij het disputeren) geen v. kan krijgen, *incomprehensibilis et lubricus* (Plin. ep.); iets heeft geen v. op iem., *alqd nihil valet apud alqm*; de fortuin heeft geen v. op den wijze, *nulla in sapientem vis est fortunae*; — **baar**, v. voor een ziekte, *morbo obnoxius* (Plin.) of *opportunus* (Cels.); *ad morbum proclivis*; z. verder ontvankelijk en de subst., waarmee „vatbaar” verbonden wordt; — **baarheid**, *opportunitas*; z. verder aanleg 4; ontvankelijkheid; — **ten**, 1) eig. *prehendere* (b.v. *dextram; alqm manu*); iem. bij de hand v., ook *apprehendere alqm*; z. verder grijpen 1. — 2) overdr. *circumcludere* (b.v. *cornua argenti*); *claudere* of *includere* (b.v. *gemmam fundā* Plin.); moed v., *animum capere*; *accedit alci animus*; weer, se of *animum erigere*; *animum colligere* of *recipere*; *alci animus redintegratur*; vat moed, *fac bono animo sis*; *collige animum*; = begrijpen, *capere* (b.v. *non capiunt angustiae pectoris tui tantam personam*); z. verder begrijpen, 2; op iets gevat zijn, z. voorbereiden (op iets voorbereid zijn); z. ook de woorden, die met „vatten” verbonden worden.

vazal, z. leenman.

vecht-en, *pugnare* (met iem., *cum alqo*; ook overdr.); z. verder strijden; overdr. er wordt om iem. of iets g., *diripitur alqs of alqd* (Suet.); — **ersbaas**, *homo pugnax*; *depugnare paratus* (Hor.); — **partij**, *pugna*.

veder, *penna* (slagpen); *pluma* (zachte v.); spreekw. met andermans vv. pronken, *gloriari alienis bonis* (Phaedr.); *alienis se coloribus adornare* (Hier.); — **achtig**, *plumens*; — **bos**, *crista*; met een v. voorzien, *cristatus*; — **licht**, *pluma levior*; — **loos**, *imphumis*; — **tje**, *plumula*.

vee, een stuk v., *pecus* (gen. *-idis*; klein vee); *umentum* (trekvee); collect. *pecudes* (pl.) of *pecus* (gen. *-oris*; klein vee); *armenia* (pl.; groot vee); — **arts**, *veterinarius* (Col.); — **artsenijkunde**, *medicina veterinaria* (Col.); — **drijver**, *pastor*; *bulculus*; — **fokker**, *pecuarius*; — **fokkerij**, *res pecuaria*.

veeg, 1) subst. *ictus*; *pulsus*; een v. krijgen, *vapulare*. — 2) adi. *moribundus*; *morti vicinus* (Capit.).

vee-handel, *negotiatio pecuaria*; — **handelaar**, *pecuarius*; — **hoeder**, *pastor*; *bulculus*.

veel, *multus* (staat er behalve „veel” nog een attriboot bij het subst., dan wordt dit dikwijls door et., *que enz.* aan „veel” verbonden, b.v. *multis gravibusque vulneribus*; adv. = vaak, *multum*, b.v. *m. esse in venationibus*; ook *non m. abest quin enz.*; vóór een comp. *multo*, b.v. *m. maior*; ook *multo praestare enz.*); *multum* met gen. (b.v. *m. pecuniae*; *m. vini*); *magnus* (in ’t bijz. *pecunia*; *copiae*; iem. v. verdriet doen, *magno dolore alqm afficere*); *frequens* (in grooten getale; b.v. *frequentes conventus*); door *multitudo* of *magnus numerus* (b.v. *hominum*); *magna vis* (b.v. *auri*); *copia* (b.v. *frugum*); veel.... hebben, veel van iets hebben, ook *abundare*

alqā re; zeer v., *permultus* (adv. *permultum* of *permulto*; verg. *multus*); zeer vv., *permulti* of *plurimi* (ook *plurimum* met gen., b.v. *gravitatis*); **te** v., *nimis*; *nimium* of *nimis* met gen.; subst. *nimis multum*; *nimis* of *nimium multa*; te v. schaaft, *ne quid nimis* (Ter.); *vitiosum est ubique quod nimium est* (Sen.); het te vele, *nimium*; adv. *nimium* of *nimis*; een vinger te v. hebben, *uno digito plus habere*; te v. dan dat ..., *plus quam ut* met coni.

veel-al, *plurumque*; verg. gewoonlijk; — **armig**, *multa brachia habens*; — **belo-vend**, *egregiae, summae* of *optimae spei*; — **bemind**, *carissimus*; *percarus*; — **beteekend**, *gravis*; verg. -zeggend; — **bewogen**, *turbidus* (b.v. *tempus* Nep.); *tumultuosus* (b.v. *vita*); *turbulentus* (b.v. *tempus*; *annus*); in vv. tijden, *rebus agitat*; — **bloemig**, *multos flores habens*; — **eer**, *potius* (eerder, liever); *magis* of *multo m.* (veel meer); *quin etiam* (ja zelfs); *immo* of *i. vero* (integendeel); en v., ac; en niet v., ac of et non; wel verre van - v., *tantum abest ut* met coni. — *ut* met coni.; — **gellefd**, z. -bemind; — **godendom**, *deorum multorum cultus* (Eocl.); — **handig**, *multas manus habens*; — **heid**, *magnus numerus*; *multitudo*; *copia*; — **hoekig**, *multangulus* (Lucr.); *multiangulus* (Boët.); — **hoofdig**, *multorum capitum* (b.v. *belua m. es c. Hor.*); *multa capita habens*; v. bestuur, *multorum imperium*; — **jarig**, *multorum annorum*; — **kleurig**, *multorum colorum*; *varius* of *versicolor* (bont); — **lettergrepig**, *plurium syllabarum*; *polysyllabus* (Prisc.); — **meer**, z. veeleer; — **min**, *multo minus*; — **namig**, *multa* of *complura nomina habens*; — **omvattend**, z. omvattend; uitgebreid; veelzijdig; — **pootig**, *multis pedibus*; *multipes* (Plin.); — **schrijver**, *multorum librorum scriptor*; — **slachtig**, — **soortig**, *varius*; — **soortig-heid**, *varietas*.

veelszins, = op velerlei wijze, *multis modis*; = in veel opzichten, *multis rebus* of *locis*.

veel-te, *magnus numerus*; *multitudo*; *copia*; — **tijds**, z. dikwijls; — **voetig**, *multis pedibus*; — **vormig**, *multiformis*; — **vondig**, — **heid**, z. -vuldig; — **heid**; — **vraat**, z. schrokker; — **vuldig**, *multiplex*; *varius*; verg. menigvuldig; — **vuldigheid**, *varietas*; verg. menigvuldigheid; — **weter**, *polyhistor* (Suet.); — **weterij**, *multarum et variarum rerum cognitio*; — **wijverij**, z. polygamie; — **zeggend**, *loquax* (b.v. *nubus* Tib.); een v. zwijgen, *grave iudicium taciturnitatis* (b.v. *vocis expectas contumeliam, cum sis gravissimo i. t. oppressus* Cic.; verg. ad Att. XIII, 42: *hoc loco ego sumpsit quiddam de tua eloquentia: nam tacui*); — **zijdig**, eig. *multorum* of *complurium laterum*; overdr. *multiplex* (b.v. *animal*); *varius* et m. (b.v. *homo*; *ingenium* Plin. ep.; m. *variaeque doctrina* Suet.); v. ervaring, *multarum rerum usus*; v. kennis, *varietas et copia*; v. litterarum; onderricht, *multorum praecepta* (pl.); (iem.) van v. ontwikkeld, *multis litteris artibusque politus*; *multiplaci doctrina ornatus*; doorgaan voor iem. van v. ontwikkelen, *multiplaci doctrina censeri*; adv. v. ontwikkeld, = veelzijdig, van v.

ontwikkeling (z. boven); —**zijdigheid**, *varietas*; = veelzijdige kennis, z. veelzijdig.

veemarkt, *forum boarium*.

veer, = veder; = overvaart, *traiectus*; —**embed**, *culcita plumea*; op een v. slapen, *in pluma dormire* (Mart.); —**geld**, *portorium* (Apol.); —**kracht**, = lenigheid; overdr. *virtus*; *vigor*; zonder v., *dissolutus* (b.v. *senex*); z. ook energie; —**krachtig**, = lenig; overdr. *vegetus*; *impiger*; verg. energie; —**man**, *portitor*; —**schuit**, *scapha*.

veertien, *quattuordecim*; —**daagsch**, *quattuordecim dierum*; —**de**, *quartus decimus* of *d. quartus*; —**jarig**, *quattuordecim annorum* of *quattuordecim annos natus* (veertien jaar oud); *quattuordecim annorum* (veertien jaar durend); —**maal**, *quater decies*.

veertig, *quadraginta*; —**daagsch**, *quadraginta dierum*; —**duizend**, *quadraginta milia*; —**duizendmaal**, *quadragies milies*; —**duizendste**, *quadragies millesimus*; —**er**, *quadraginta annos natus homo*; —**jarig**, *quadraginta annorum* of *q. annos natus* (veertig jaar oud); *q. annorum* (veertig jaar durend); —**maal**, *quadragies*; —**ste**, *quadragiesimus*; —**tal**, een v., *quadraginta*.

vee-stal, *stabulum*; *bubile*; —**stapel**, *res pecuaria*.

veesten, *pedere*.

vee-te, *inimicitiae*; *simultas*; er bestond een oude v. tusschen hen, *veteres inimicitiae inter eos erant*; in openlijke v. met iem. leven, *bellum gerere cum aliquo*; —**teelt**, *res pecuaria*; zich met v. bezighouden, *pascere*; —**voeder**, *pabulum*.

veg-en, *verrere* (b.v. *vias*); z. verder aangeven; afvegen; —**er**, z. bezem; stoffer.

vell, *venalis* (alg.); *nummarius* (omkoopbaar; b.v. *iudex*; *iudicium*); z. zijn, *venale* esse; v. bieden, *venditare* (b.v. *decreta*; *pacem pretio* Liv.); z. verder te koop; —**baar**, *venalis*; —**baarheid**, door omschr.; —**en**, z. te koop bieden; verkoopen; —**er**, *venditor*.

veilig, *tutus* (abs.; voor iem. of iets, *ab aliquo* of *ab aliqua re*); het is hier niet v., *non tutus est hic locus*; zijn leven niet v. zijn, *in vitae periculo versari*; zich in zijn eigen huis nauwlijks v. achten, *domesticis parietibus se vix tueri*; het is voor mij overal veiliger dan, *ubivis tutius sum quam* (Sall.); iets v. maken *tutum praestare* of *reddere aliquid*; adv. *tuto*; *ex tuto* (Liv.); *impune* (zonder dat men voor straf behoeft te vreezen); v. gaan, *tutum rationem sequi*; —**heid**, *salus* of *incomunitas* (toestand van v.); voor overwonnenen bestaat geen v., *victis nihil tutum est*; voor zijn v. bezorgd zijn, *suis rebus timere*; in v. zijn, *in tuto esse*; *in portu esse* of *navigare* (spreekw.); in v. brengen, *in tuto collocare* (algm.); *aliquid*; *deponere* (b.v. *liberos*, *uxores suaeque omnia in silvis*; Troezenen *liberos*); voor de v., *praesidii causa*; door den staat gewaarborgde persoonlijke v., z. vrijgeleide; voor zijn persoonlijke v., *suae salutis causa*; op zijn v. bedacht zijn, *saluti suae prospicere* of *consulere*; z. ook zich in acht nemen 2 b; voor iems v. zorgen, *saluti alius prospicere* of *consulere*; voor de v. op een plaats, z. iets veilig maken;

—**heidshalve**, *praesidii causa*; —**heidsmaatregelen**, *providentia* (Liv.); v. nemen, *providere*; *saluti suae* (voor zichzelf) of *publicae* (voor het algemeen welzijn) *consulere*.

veiling, z. verkooping; v. houden, in v. brengen, z. verkoopen, te koop bieden.

veinz-aard, z. veinzer; —**en**, *simulare* (met acc. c. inf.); v. niet te, ook *dissimulare* (met acc. c. inf.); een meester in het v., *cuiuslibet rei simulator et dissimulator* (Sall.); hij kan goed v., *artificio simulationis eruditus est*; gerustheid of kalmte v., *vultum fingere*; z. ook geveinsd; huichelen; voorwenden; —**er**, *simulator*; een vol-leerd v., z. een meester in het veinzen; verg. ook huichelaar; —**erij**, *simulatio*; *dissimulatio* (het ontveinzen); *artificium simulationis* (als kunst); ook = huichelaarij.

vel, *pellis*; spreekw. ik ben v. en beenderen, *ossa atque pellis sum* (Plaut.); iem. het v. over de ooren halen, *exaurire* of *exanimare aliquem*; z. verder huid; vacht.

veld, 1) eig. *campus*; *ager* (akker, land); *arvum* (bouwland); *seges* (bezaaid veld); *rus* (tegenst. stad); het open v., *campus* of *c. apertus*; *apertum* (b.v. *petere* Sen.); in het open v., in *agro* (of -is); in *aperto* (b.v. *castris positus* Liv.); *aequo loco* of (Liv.) in *aequo campi* (in het vlakke v.); *sub divo* (onder den blooten hemel); naar het open v., in *agros*; in *aequum locum*; in *campum* (b.v. *hostes deducere*); in *aperta* (Plin.). — 2) overdr. *campus* (b.v. *campus in quo oratio exultare possit*; c. *honoris et gloriae patet omnibus*); het geheele v. der wijsbegeerte door en door kennen, *omnes philosophiae locos notos et pertractatos habere*; z. ook gebied; mil. *militia*; *bellum*; *castra*; te v. trekken, *ad bellum ire* of *proficisci*; tegen iem., *proficisci contra aliquem*; tegen iets, *venire contra aliquid* (b.v. *iniriam*); met het leger te v. trekken, *exercitum* of *militis in expeditionem educere*; te v., in het v., in *castris*; in *bello*; in het v. liggen, zijn, in *castris esse*; *bellum gerere* (oorlog voeren); *militare* (krijgsdienst verrichten); in het v. staan tegen iem., *contra aliquam castra habere*; in het open v. strijden, in *acie dimicare*; het v. ruimen, *terga dare*; *fugae se dare*; *fugari*; moeten r., *inferiorem discedere* (ook niet mil.); den vijand het v. doen ruimen, *statu movere hostes* (Liv.); *fugare hostem*; het v. behouden, *superiorem discedere*; v. winnen (= krachtiger worden enz.), *manare latius* (b.v. *quae si consuetudo ac licentia manare coepit* l.); iem. uit het v. slaan (= van zijn stuk brengen, modeloos maken), *perturbare* of (geheel) *percellere aliquem*; zich uit het v. laten slaan, *de gradu deici*; *perturbari*.

veld-arbeid, *opus rusticum*; v. verrichten, *opus* of *o. rusticum facere*; *operari in agro* (Ict.); —**bakkerij**, *furnaria castrensis* (Plin.); —**bed**, *gravatus*; —**dienst**, *castra* (Tac.); —**gewas**, *seges* (ook pl.); *sata* (pl.); Liv.; *frumentum* (graan); dikwijls pl. = het te veld staande graan; *fruges* (veldvruchten); *messis* (v. met het oog op den oogst); —**heer**, *dux*; *d. belli* of *exercitus*; v. zijn, *exercitui praeesse*; z. ook aanvoerder; —**heerschapp**, *imperium* of *sum-*

mum i.; —**heersgaven**, *artes imperatoriae*; verg. —talent; —**heerskunst**, *ars imperatoria*; —**heersmantel**, *paludamentum*; in den v. gehuld, *paludatus*; —**heersroem**, *laus imperatoria*; —**heerstalent**, *imperatoriae virtutes*; verg. —gaven; —**heerstent**, *praetorium* (opzetten, erigere); —**hoen**, *perdis*; —**muis**, *mus rusticus* of *agrestis*; —**overste**, z. heer; —**slag**, z. slag 1 c; —**teeken**, *signum* (in 't bijz. van een manipel); s. *militare*; verg. vaandel 1; —**tocht**, *expeditio*; *aestiva* (pl.); *stipendium* (eig. dienstjaar; b.v. *octavum*); *bellum* (oorlog); zeer veel vv. meegemaakt hebben, *plurima stipendia habere* (Liv.); Hannibal voert een leger aan dat al zijn vv. heeft meegemaakt, *duciit Hannibal exercitum aequalem stipendiis suis*; een v. tegen iem. ondernemen, *proficisci contra alqm*; z. ook *expeditie*; —**vruchten**, *fruges*; verg. —gewas; —**wacht**, *statio*; —**werken**, *opera*.

vel-gan, z. verdragen; —**erhande**, —**lei**, *varius*; *multiplex*; *multa genera* (met gen.); veel, niet v., *multum non multa* (Plin. ep.); op v. wijze, *varie*; *multis modis*; verg. allerlei.

velg, *rotae orbis* of *curvatura* (Ov.).

vel-len, 1) eig. *caedere*, *ex- of succidere* (b.v. *arbores*); ook = nederhouden. — 2) overdr. de lans v., *prae se obicere hastam* (Liv.); met g. lans, *protecta hasta* (ter verdediging, Nep.); *infesta hasta* (tot den aanval, Liv.); z. ook oordeel enz.; —**le-tje**, *pellicula*; *membrana* (vliesje); *scidula* (papiertje); —**ling**, = het vellen, *caesura* (b.v. *arboris* Plin.); verder door omschr.

ven-del, *veniculum*; *turma* (van ruiters); —**kel**, *feciculum*; *marathrum*; —**noot**, *socius*; —**nootschap**, *societas*; *socii* (de vennooten); met iem. een v. aangaan, *societatem facere* of *iungere cum alqo*; —**ster**, *fenestra*; spreekw. zijn geld uit het v. gooien, *pecuniam in rapidum flumen* (of *in cloacam*) *iacere* (Hor.); —**sterruiten**, *specularia* (Plin.).

vent, *homo*; verg. kerel; —**en**, *institute* *esse*; met iets, *venditare alqd*; —**je**, *pustio*; verg. kereltje.

venija, = vergif; overdr. *virus* (b.v. *linguae suae* Apul.); v. *aerbitatis* (b.v. *apud alqm evomere virus aerbitatis suae*); *venenum* (b.v. gal en v., *pus atque venenum* Hor.); verg. gal; —**ig**, *aerbus*; *acidus* (b.v. *homo acidae linguae* Sen.); *plenus veneni* (Catull.); v. nijl, *livor*.

ver, 1) adi. *remotus* of *longinquus* (v. verwijderd); *longus* (lang; b.v. *iter*); z. ook verder; verwijderd. — 2) adv. *procul* of *longe* (ver verwijderd; van een plaats, *ab alqo loco*; ook *tria milia passuum longe a suis castris* Caes.); van v., *procul*; e of *ex longinquo*; *eminus* (uit de verte; b.v. *pugnare*); *peregre* (uit den vreemde); v. zijn, zich bevinden, liggen, verwijderd zijn, *procul* of *longe abesse*; *abesse*; van iem. of iets, *ab alqo* of *ab alqo re*; ook *longe distare* of *longo intervallo disjunctum esse* *ab alqo* of *ab alqo re*; het is niet v., *non longa est via*; het is vrij v., *longulum sane iter*; maar dat is nog v. (in de toekomst), *sed haec longius absunt*; v. (veraf) staan, *procul stare*; v. in het rond, late; even v., z. evenver; hoe v., z. hoever; zoo v., z. zoover;

overdr. v. zijn van, *abesse ab* (b.v. *frumenta absunt a maturitate*; ook met *longe* of *procul*, b.v. zeer v. van de waarheid zijn, *longissime abesse a vero*); het is er v. van af dat, *longe abest ut met coni.*; het zij v. dat ik —veeleer, *tantum abest ut met coni.* — *ut met coni.*; dat zij v., *di* of *dii meliora*; *ne dii siverint* (Plaut.); *ne istud Iuppiter sirit* (Liv.); dat zij v. van mij, *id a me procul aberit*; vleiery zij v. van mij, *assentatio procul amoveatur*; de straf is niet v., *poenae instant*; allen v. achter zich laten, *omnes procul a se relinquere*; v. overtreffen, *longe praestare* of *antecellere*; te v. gaan, z. de maat overschrijden 2; v. houden, z. afhouden; afwenden; verwijderd houden; v. in iets komen, z. vordering (vv. maken); z. ook verre; verder.

veraan-genamen, *incurdum* of *incurdiorum reddere* (b.v. *vitam*); *oblectare* (b.v. *senectutem*); —**genaming**, *oblectatio*; —**schouwelijk**, iets v., *alqd clarius facere*; *exprimere* of *e. et ante oculos ponere alqd*; *alcus rei memoriam repraesentare*; zich iem. of iets, *alqm* of *alqd oculis*, *ante oculos* of *sibi proponere*; z. ook aanschouwelijk voorstellen; —**schouwelijkking**, *rerum quasi gerantur sub aspectu paene subiectio*; door omschr.; verg. ook aanschouwelijk (a. voorstelling).

veracht-elijk, *pass. contemptus* (b.v. *vox*; *homo*); *despicatus* (b.v. *homo*); *abiectus* (*homo*); *sordidus* (b.v. *homo*; *artes*); *vilis* (waardeloos); niet v., ook *non contemnendus*; een allerverachtelijkst mensch, *homo contemptissimus ac despicatissimus*; act. *contemnens*; adv. *contemptim*; z. ook zich met verachting uitlaten 2; —**elijkheid**, door omschr.; = waardeeloosheid, *vilitas*; —**en**, *contemnere* (geringachten; *alqm*; *alqd*); *despicere* (minachten; *alqm*; *alqd*); *spernere* (versmaden; *alqm*; *alqd*); *neglegere* (niet geven om; b.v. *periculum*; *deos* Sall.); v. worden, ook *despicatui duci*; iets wordt door iem. v., *alqd alci contemptui est*; z. ook versmaden; —**er**, *contemptor* (poët.; Liv.); *spretor* (Ov.); door omschr.; —**ing**, *contemptio* (of *-us*); *despicientia* (b.v. *rerum externarum*); in v. komen, in *contemptum venire* (bij iem., *alci*); in v. zijn, door de pass. van verachten; iem. in v. brengen, aan de v. prijs geven, *alqm in contemptum adducere*; *alqd alci c. affert*; met v., *contemptim*; met v. van iets, *contemptu alqo re*; —**ster**, *contemptoria*.

ver-ademen, *relaxari animo*; *se relaxare* (van iets, *alqo re*); z. verder op adem komen; —**ademing**, *laxamentum* (Liv.); b.v. *si quid laxamenti a bello esset*; *nilhil laxamenti hostibus dare*; verg. ontspanning; —**af**, —**afgelegen**, z. verwijderd; —**afgoden**, z. van iem. of iets zijn afgod maken 2; —**afschuwen**, *aversari* (zich met afschuw afwenden; *alqm*; *alqd*); *detestari* (*alqm*; *alqd*); *abominari* (*alqd* Liv.); z. ook een afschuw hebben.

verander-en, 1) tr. *mutare* (*alqd*); ook *viros in deformem animal* Ov.); *commutare* (*alqd*; b.v. *leges*; *consilium*; *tempore commutatio*; ook *alqm in avem* Hyg.); *immutare* (*alqd*; iets aan iets, *alqd de alqo re*); *vertere* (b.v. *alqd in lapidem* Ov.); *novare* (nieuws aanbrengen; b.v. *alqd in lege*); ook = verbe-

teren; bederven; vervalschen. — 2) intr. *mutari*; *commutari*; *immutari* (ook van menschen); *verti* of *se vertere*, *converti* of *se convertere* (b.v. *vertitur in piscem* Hor.; *terra in aquam se vertit*; *gallina in marem*; *converti in aliam figuram bestiae*; *se convertere ex homine in beluam*); hij is niet v., *non alius est ac fuit*; *est idem qui fuit semper*; de menschen zijn v., *homines alii facti sunt*; van gevoelen, plan enz. v., *mutare sententiam*, *commutare consilium* enz.; z. verder omslaan 2; zich beteren; bederven; — **ing**, *mutatio* of *commutatio*; *immutatio* (verwisseling; b.v. *ordinis*; *verborum*); *litura* (b.v. van een naam in een oorkonde); met enkele vv., *paucis rebus mutatis* of *immutatis*; v. van bestuur, *res novae*; *nova imperia*; verg. omwenteling 2 a; een v., vv. aanbrengen, *mutationem*, — *es facere*; z. ook veranderen 1; veel vv. in het krijgswezen aanbrengen, *multa mutare in re militari* (Suet.); een v. ondergaan, *aliquid mutationem habet*; z. verder veranderen 2; aan v. onderhevig, z. veranderlijk; alles in de wereld is aan v. onderhevig, *nil semper suo statu manet*; — **lijk**, *mutabilis*; *commutabilis*; *mobilis* (b.v. *in consiliis capiendis*); alles is v., z. aan verandering onderhevig; v. weer, *varians caelum* (b.v. *variantis caeli impatiens vitis* Plin.); *caeli varietas* (onbestendig klimaat, Col.); z. verder onbestendig; — **lijkheid**, *mutabilitas*; *varietas* (b.v. *fortunae*); z. verder onbestendigheid.

ver-antwoordelijk, *reus* (b.v. *ut suae quisque partis tutandae r. esset*); voor iets of iem. v. zijn, *aliquid aliquid praestare* (instaan voor); voor iets v. blijven, zich voor iets v. stellen, *aliquid in se recipere*; — **antwoordelijkheid**, *periculum* (risico); *fides* (b.v. *i. eius rei penes auctores erit* Sall.); op eigen v., *suo periculo*; ik neem de v. op mij, *periculum in me recipio*; iem. draagt de v. van iets, in *alcuius caput alcuius rei eventus recidit*; — **antwoorden**, iets v., *praestare aliquid*; gij hebt het te v., *tu culpam praestabis*; ik zal het v., *periculum in me recipio*; dat mogen zij zelf v., *ipsi viderint*; zich (voor het gerecht) v., *causam dicere* (ook *apud aliquid*); iem. dooden zonder hem in de gelegenheid te stellen zich te v., *indicta causa aliquid occidere*; z. ook zich rechtvaardigen; — **antwoording**, *ratio* of (pl.); iem. ter v. roepen, *appellare aliquid*; *cogere aliquid causam dicere*; voor iets, *aliquid rationem alcuius rei reddere iubere*; *interrogare aliquid alcuius rei* (Tac.); op eigen v., *suo nomine*; rekening en v. doen, *rationes referre* (*alci*; *ad aerarium*); v. voor het gerecht, *causae dictio*; verg. rechtvaardiging; rekenschap; — **armen**, *ad paupertatem redigi*; geheel v. zijn, in *summa egestate esse*; — **arming**, *paupertas*; door omschr.

ver-baasd, *obstupescere* (*aliquid re*); v. staan, *stupere* (*aliquid re*); *obstupescere* (*aliquid re*); — **baasheid**, *stupor*; — **babbelen**, *confabulando terere* (b.v. *tempus*); — **band**, 1) eig. *unctura* (het verbindende); *ligamentum* (b.v. *vulneris*); een v. op een wond leggen, *alligare vulnus*; met een v. bedekt, *alligatus* (b.v. *oculus*); het v. van een wond afnemen, *vulnus detegere*. — 2) overdr. *convenientia*

MEHLER, Ned.-Lat. Woordenb.

(b.v. *naturae cum exitis*); *contextus* (b.v. *orationis*; *rerum*); door omschr., b.v. er is een noodzakelijk v. tusschen de oorzaken der dingen, *rerum causae aliae ex aliis aptae et necessitate nexae sunt*; in v. staan met, er bestaat v. tusschen, z. samenhangen; iets met iets in v. brengen, *coniungere aliquid cum aliquid re*; *referre aliquid ad aliquid*; de mensch brengt heden en verleden in nauw v. met elkaar, *homo rebus praesentibus adiungit atque adnectit futuras*; iets uit het v. rukken, *aliquid e contextu orationis divellere*; iets uit zijn waar v. rukken, *aliquid a veris suis causis avellere*; z. verder samenhang; betrekking 1; — **bandmiddeelen**, *fomenta*; — **bannen**, 1) eig. iem. v., in *exsilium* pellen, *expellere* of *exigere aliquid*; *exterminare aliquid urbe* of *ex civitate*; *eicere aliquid in exsilium* of *aliquid eicere aliquid*; *aliquid exsilio afficere* of *mutare*; *aqua et igni interdicere alci* (met verlies van burgerrecht, gewoonl. ook van vermogen, en met vogelvrijverklaring op een bepaald gedeelte van het Romeinsche grondgebied); *relegare aliquid* (zonder verlies van burgerrecht en vermogen, meestal naar een bepaalde plaats); *deportare aliquid* (met verlies van burgerrecht en vermogen, naar een afgelegen oord). — 2) overdr. *expellere* (b.v. *dubitacionem*); *eicere* (b.v. *amorem ex animo*); *deponere* of *abdicere* (b.v. *memoriam alcuius rei*); — **banning**, *exsilium*; *aquae et ignis interdictio*; *relegatio*; *deportatio* (voor het verschil z. verbannen 1); verg. ballingschap; — **banningsoord**, *exsilium*; *fuga*; — **basteren**, z. ontaarden; — **bastering**, z. ontaarding; v. der zeden, z. zedenverbastering; — **bazen**, *obstupescere* (*aliquid*); zich v., *stupescere*; *obstupescere* (*aliquid re*); *admirari* (*aliquid*); z. ook verbaasd; — **bazend**, *mirificus* (b.v. *opera*); *mirabilis* (b.v. *cupiditas pugnandi*); *admirabilis* (b.v. *audacia*); v. groot, *ingens* of *immanis*; adv. *mirum in modum*; *mirum quantum*; *mirabiliter*; *vehementer*; — **bazing**, *stupor*; *admiratio*; in v. geraken, *stupescere*; *obstupescere* (*aliquid re*); — **bazingwekkend**, z. *bazend*.

ver-beelden, z. voorstellen 4; wat moet dit v., *quid hoc sibi vult*; zich v., z. zich voorstellen 3; zich inbeelden; = meenen, *videri* of *sibi v.* (met inf., b.v. *satis docuisse videor*); *alci venit in opinionem* (met acc. c. inf.; b.v. *utrisque venit in o. signum a classiarii regis datum* Nep.); — **beelding**, *opinio*; *cogitatio*; in de v., z. in gedachte c; in zijn v. ziekt zijn, *opinionem aegrotare*; in de v. staand, z. ingebeeld; in de v. bestaan, in *opinionem esse* of *versari*; gewrocht der v., *visum*; *ficta cogitatione imago*; z. verder inbeelding; eigendunk; — **beeldingskracht**, *cogitatio*; *mens*; *animus*; *sensus*; levendige v., *celeritas ingenii*; *ingenii celeris motus*; — **beiden**, z. afwachten; — **bergen**, 1) eig. *occulere* (*aliquid*); *aliquid*; *sese silva prope viam*; *occulare* (b.v. *aliquid in terra*; *corpus in paludibus*; *se in hortis suis*; *legionem silvis*); *tegere* (b.v. *fugientem silvae tegerunt*); iem. voor iets, *aliquid ab aliquid re*, b.v. *flammam copias a conspectu Romanorum*; *ferae latibulis se tegunt*); *abdere* (b.v. *se in*

proximas silvas; se in Merapios; se in occultum; carros in silvas; ferrum veste abdidunt; abdit in tabernaculis; intra muros abdit; abscondere (b.v. gladios); zich v., ook delitescere (b.v. Saturni stella vespertinis temporibus; in silvis). — 2) overdr. z. verhehlen; verborgen; bemantelen; —berger, = heler; verder door omschr.; —berging, occultatio; door omschr.

ver-beteraar, corrector; emendator; —beteren, meliorem facere (algm; alqd); corrigere of emendare (algm; alqd); reficere (restaureeren; alqd); iems toestand v., augere adiuvareque algm; zijn (eigen) toestand, amplificare fortunam; z. ook beteren; —betering, correctio; emendatio; remedium (om iets verkeerd te verhelpen); veel vv. in de krijgskunst aanbrengen, multa in re militari meliora facere; iets met vv. voorzien, z. verbeteren; hij zond mij het boek met zijn vv. terug, librum mihi a se correctum of emendatum remisit; voor geen v. vatbaar, z. onverbeterlijk; v. van iems (finantieelen) toestand, amplificatio rei familiaris; —beterlijk, emendabilis; v. zijn, emendari of corrigi posse; —beurdeclaren, publicare of in publicum addicere (b.v. bona alcius); in publicum redigere (b.v. alcius bona Liv.); confiscare (b.v. hereditates Suet.); proscrivere (b.v. possessiones); opkooper van verbeurdverklarde goederen, sector (b.v. bonorum; van Pompeius' goederen, ook alleen Pompei); —beurdeclaring, publicatio; confiscatio (Flor.); door omschr.; —beuren, eig. iets v., commovere alqd; overdr. = verliezen; zijn leven v., capitis poenam commere; v. hebben, poenā capitis dignum esse; boete v., z. oploopen 2 b; —beurte, op v. des levens, morte propositā; iets verbieden, capite sancire alqd; —beuzelen, zijn tijd v., ineptiis tempus terere; verg. verspillen.

ver-biddelijk, exorabilis; —bidden, exorare (algm); zich laten v., exorari (om te, ut met coni.); —bieden, vetare (abs; alqd; met inf.; algm met inf.); interdicare (alci alqd re, b.v. feminis purpurae usu Liv.; ook = iem. den toegang tot iets, het verblijf enz. v., b.v. domo alci; iem. v. om te, i. alci ne met coni.); edicere (een publiek verbod uitvaardigen; ne met coni.); iem. v. iets te doen, ook praedicere alci ne of ut ne met coni. (op het hart drukken iets niet te doen); het is bij de wet v. dat of te, de wet v. dat of te, lege sanctum est ne met coni.; het is mij v. te zeggen, vector of mihi non licet dicere; de vogels v. het (in de taal der augurs), aves abdicunt (tegenst. addicunt); spreekw. Verboden vrucht smaakt het lekkerst, nitimur in vetum semper cupimusque negata (Ov.); —binden, 1) een wond v., z. een verband op een wond leggen 1; iem. v., obligare algm. — 2) = samenvoegen, verenigen, iungere (b.v. tigna inter se; alqd cum alga re); coniungere (alqd alci rei of cum alga re; ook columellas inter se; ook overdr. alqd cum alga re; res publica nos inter nos; algm sibi; me tibi studia communia coniungunt; filias suas alcius filiis matrimonio Liv.);

adiungere (overdr.; alqd ad alqd of alci rei); nauw of innig v., copulare (b.v. ille se cum inimico meo; res a natura copulatae; honestatem cum voluptate); colligare (b.v. mens homines inter se sermonis vinculo); sociare (b.v. coetus hominum iure sociati); consociare (b.v. animos eorum; cum senatu consociati; inter nos natura ad alqd consociati sumus); committere (b.v. agger urbem continenti Curt.); zich v., coniungi (b.v. tantae nationes); met iem., iungi alci; coniungere se alci of cum alga; algm socium sibi ascescere of adiungere; z. ook een verband sluiten; zich in den echt v., z. huwen; met iets **verbonden, iunctus of coniunctus alci rei, cum alga re of alga re;** met moeilijkheden, moeite, inspanning, gevaar v., z. moeilijk, inspannend, inspanning, gevaarlijk; met iets v. zijn, ook mixtum esse cum alga re; plenum esse alcius rei (b.v. periculum); alqd afferre (veroorzaken); b.v. voluptatem; detrimentum); met groot nadeel v. zijn, damnosum esse; ten nauwste met iets v. zijn, implicatum esse cum alga re et cohaerere; met elkaar, inter se colligata atque implicata esse; z. verder paren 2 (gepaard gaan met iets). — 3) = verplichten; —binding, 1) eig. = het verbinden, coniunctio; copulatio (nauwe v.); door omschr.; in v. brengen, z. verbinden 2. — 2) overdr. coniunctio (b.v. hominum inter homines; sanguinis); in v. met iem., coniunctus cum alga; cum alga; met iem. in v. staan, coniunctum esse cum alga; contingere algm (b.v. affinitate aut ministerii regiam); in v. brengen, z. verbinden 2; zich met iem. in v. stellen, z. zich verbinden 2; verg. vereeniging; connexie; communicatie; verband 2. — **bindingspunt, commissura; —bintenis, z. verbindend; verbond; contract; —bitterd, exaceratus (b.v. animus); exacerbatus (door iets, alga re Liv.); infensus (op iem., alci Liv.); offensus (b.v. res propter quas tibi fuerant offensi); iratus (alci); hevig v., gravior permutus; agilitas exacerbatusque; v. worden, exardescere (b.v. dolore); v. tegenstand bieden, acriter resistere; —bitteren, iem. v., irritare algm of alcius animum; exacerbare algm (b.v. contumeliis hostes, consules morā Liv.); exasperare algm of alcius animum; —bittering, = het verbitteren, irritatio (b.v. animorum); = het verbitterd zijn, ira; dolor; animi offensio; invidia (v. waarvan men het voorwerp is); orium (haat); hevige v., furor; v. der gemoederen, animi ira exacerbati.**

ver-bleeken, exalbescere of expallescere (van schrik); evanescere (b.v. pictura; rubor Ov.); languescere (b.v. luna claro caelo Tac.); hebescere (b.v. fulgor caeli Sil.); verbleekt, obsoletus (b.v. color Suet.); verg. tanen (overdr.); —blind, z. blind 2; verblinden, —blinden, 1) eig. = blind maken 2 a; = tijdelijk blind maken, occaecare (b.v. occaecatus pulvere effuso hostis Liv.); praestringere (b.v. fulguribus praestringentibus aciem oculorum Liv.). — 2) overdr. caecare (b.v. lartitione mentes imperitorum; caecati libidinis); occaecare (b.v. animos fortuna; occaecati cupiditate); praestringere (b.v. voluptas mentis ut ita dicam oculos; alcius dignitas et splendor

oculos alcius); (= bedriegen) *decipere* (b.v. *oculos; amore deceptus*); zich door iets laten v., *splendore alcius rei capi*; verblind zijn, *caecum, caecatum of occaecatum esse; errore captum teneri; non videre quod ante pedes est*; —**blinding**, *mentis of animi caecitas; furor* (razernij); *error* (dwaling); ten gevolge van v., in v., *occaeatus cupiditate* (verblind door zijn hartstocht); *caecus amentia*; ten gevolge van v., in dwaze v., *spulititia occaeatus est*; —**bloemd**, *obscurus; tectus; adv. tecte; perplexa* (Liv.); —**bloemen**, iets v., *honesta praescriptione tegere alqd* (b.v. *rem turpis simam*); z. verder bemantelen; —**bluffen**, *perturbare, percellere of obstupefacere* (alqm); v. zijn, *stupere*; geheel verbluft, *animo consternatus; attonitus*.

ver-blijd, z. blijde 2; —**blijden**, iem. v., *laetitia of voluptate afficere alqm; alqd alci laetitiam of voluptatem affert*; door iets, de of oblectare alqm alqa re; verg. iem. een genoegen doen; zich met of over iets v., z. zich over iets verheugen; iets doet iem. genoegen; —**blijdend**, *laetus* (b.v. *laeto verius dixerim quam prospero eventu Liv.*); *laetabilis; gratus of iucundus; exoptatus* (gewenscht); v. voor iem. om te hooren, *aurebus alcius gratus*; —**blijding**, z. blijdschap; —**blijf**, 1) abstr. *commoratio* (het vertoeven); *mansio* (het verblijven); *habitatio* (het wonen); *peregrinatio* (v. in den vreemde); *rusticatio* (op het land); door omschr., b.v. mijn v. hier zal maar van korten duur zijn, *non diu hic commorabor*; iem. het v. ergens ontzeggen, *interdicere alci algo loco*; ergens v. houden, z. vertoeven; als gast, *deversari* (b.v. *hac in domo*); verg. logeeren 1. — 2) concr. = —**blijfsplaats**, *domicilium; sedes*; iems tegenwoordige v., *locus ubi est alqs*; —**blijven**, z. blijven 1; vertoeven.

ver-bod, *interdictum; prohibitio* (op een wet berustend); door omschr., tegen het v., *contro vetitum* (Verg.); *Suet.*; tegen iems v., algo *vetante; inussu alcius*; een v. uitvaardigen, z. verbieden; —**bodemen**, z. verscheppen; —**boeken**, z. overboeken; —**bolgen**, *tumidus* (poët.); v. zijn, *tumere* (b.v. *sapientis animus numquam tumet*); *turgere* (b.v. *turget mihi uxor Plaut.*); z. verder boos 1; —**bolgenheid**, *tumor* (b.v. *erat animus in tumore*); z. verder toorn; —**bond**, *societas* (tot iets, *alcius rei*, b.v. *sceleris*); *foedus* (verdrag); een v. aangaan of sluiten, *inire of coire societatem* (cum algo); *societatem of foedus facere* (cum algo); een v. met iem. verbreken, *dirimere societatem cum algo; foedus frangere*; iem. in een v. opnemen, *asciscere alqm ad foedus*; z. verder bond; verdrag; (Ecol.) testament; —**bonden**, *foederatus* (b.v. *civitas*); z. ook bondgenoot; —**bondsark**, *arca of a. foederis* (Vulg.); —**bondsbreuk**, z. bondbreuk; —**borgen**, *occulus* (b.v. *locus; res occultae et admirabiles*); *reconditus* (b.v. *locus; res*); *abditus* (b.v. *valles*); gewoonl. overdr., b.v. *res abditae et obscurae; abditu alcius sensus Liv.*); *abstrusus* (overdr., b.v. *penitus abstrusus insidiae; reconditae abstrusaeque res*); *incognitus* (onbekend); iets v. houden, *occultare alqd*; voor iem., *celare alqm alqd*; z. ook geheimhouden; zich v. houden, z. zich schuil

houden; de sterren houden zich v., *stellae occultantur*; v. zijn of blijven, *latere* (eig. en overdr.); *celari* (overdr., b.v. *factum; vera*); iets is of blijft iem. niet v., *alqd alqm non fugit, non praeterit*; in het v., *in occulto*; z. verder duister 2; geheim 2; —**borgenheid**, z. geheimenis; in de v. leven, *aetatem in tenebris agere* (Plin. ep.); *vitam in obscuro habere* (Sall.); —**bouwen**, 1) (vruchten) *serere* (b.v. *oleam et vitem*). — 2) anders bouwen, *commutare* (b.v. *delubrum*); *reficere* (herstellen); *alqd*; = door bouwen verbruiken, *aedificando absumere* (b.v. *pecuniam*); —**bouwereerd**, *perturbatus of animo p.*; —**bouwereerdheid**, *perturbatio of animi p.*; —**bouwing**, 1) van vruchten, *satio*; door omschr. — 2) van een huis, door omschr.

verbranden, 1) tr. *comburare* (b.v. *se; naves*); *cremare* (b.v. *libros in comitio Liv.*); *urbem Liv.*; gewoonl. van lijken, b.v. *igni alqm; corpus alcius; alqm humili sepultura*; ook als straf, b.v. *damnatum poenam sequi oportebat ut igni cremaretur*; *concremare* (Liv.; b.v. *omnia tecta; domos super se ipsos; eos vivos igni*); *igne corrumpere* (door het vuur bederven); *alqd*; z. ook in brand steken 1; in vlammen doen opgaan 1; = verschroeien, *urere of adurere* (van de zon; alqm; vooral pass.; verbrande kleur, *color adustus Liv.*; z. ook verschroeien). — 2) intr. *deflagrare* (door vuur vergaan; b.v. *mundus*); verder door de onder 1 genoemde pass.; z. ook in vlammen opgaan 1; afbranden 2; —**branding**, tr. *exustio; crematio* (Plin.); gewoonl. door omschr.; intr. *deflagratio*; door omschr.; —**brassen**, *comesse of devorare* (b.v. *patrimonium*); *abligurrire* (b.v. *patria bona Ter.*); *per luxum dissipare* (b.v. *avis opes Tac.*); —**brasser**, *helluo of vorago* (b.v. *patrimonii*).

ver-breed, *latiorem reddere* (alqm rem); verg. uitbreiden; —**breeding**, door omschr.; z. ook uitbreiding; —**breiden**, *diffundere* (b.v. *lucē diffusā toto caelo; vento diffusa flamma Liv.*); *differre* (b.v. *ignem ventus*); *fundere* (b.v. *tactus toto corpore aequabiliter fusus est*); *disseminare* (b.v. een kwaad, *malum*); z. ook gerucht 1; schrik in de steden v., *terrorem inferre in oppida* (Curt.); wijd verbreid, *longe lateque diffusus* (b.v. *error; alcius laus*); algemeen, *pervagatus* (ook in *vulgus p.*, b.v. *res*, of *apud omnes p.*, b.v. *cupiditas*); *celeber* (b.v. *rumor Liv.*); iets v. wat geheim moest blijven, *edere of efferre in vulgus* (b.v. *opinio editur in v.*; *disciplina efferitur in v.*); z. verder uitbrengen 2; **zich** v., *diffundi* (b.v. *e corde sanguis per venas*); *se dissipare* (b.v. *ignis totis castris Liv.*); *fundi* (b.v. *vitis in omnes partes*); *pervadere* (b.v. *incendium per agros*; ook *fama urbem Liv.*); *manare* (b.v. *malum per Italiam*); (ongemerkt) *serpere* (b.v. *flamma Liv.*; *malum; consuetudo*); *fluere* (b.v. *Pythagorae doctrina longe lateque*); *invadere* (b.v. *tantus terror*); *increbrescere* (= sterker worden, toenemen; b.v. *consuetudo; fama belli Liv.*); z. ook gerucht 1; —**breiding**, door omschr.; —**breken**, *rumpere* (b.v. *vincula; indutias; foedera; silentium Plin. ep.*); *dirimere* (b.v. *societatem; pacem*); *dissolvere* (b.v. *amici-*

tiam; societatem); *violare* (b.v. *indutias; ius iurandum*); (met geweld) *moliri* (b.v. *obices portarum Liv.*); z. verder breken; —**breker**, *ruptor* (b.v. *foederis Liv.*; *pacis Tac.*); *violator* (b.v. *gentium iuris Liv.*); door omschr.: —**breking**, *violatio* (b.v. *publica fidei Vell.*); door omschr. **ver-broddelen**, z. verknoeien; —**broederen**, *conciliare coniungere* (b.v. *res publica nos inter nos*); —**brokkelen**, *distrahere* (b.v. *regnum Macedonum morte Alexandri in multa regna*); *carpere* (b.v. *in multas parvasque partes exercitum Liv.*); *diducere* (b.v. *adversariorum manus*); *spargere* (b.v. *vires Vell.*); *concidere* (b.v. *c. delumbareque sententias*); —**brokkeling**, door verkoop, *dissipatio* (b.v. *praediae*); v. der zinnen, *concisio verborum*; anders door omschr.: —**bruid**, z. duchtig; zeer 1; als uitroep, *papae*; —**bruien**, het bij iem. v., *amittere studia alcuius; collectam gratiam alcuius effundere*; —**bruik**, *abusus*; door omschr.: —**bruiken**, *consumere* (b.v. *frumentum; tela*); *abumere* (b.v. *frumentum classis ipsa Liv.*; *tempus dicendo*); *effundere* (geheel of in eens v.); b.v. *supremum auxilium; vires*; *abuti* (geheel v.; *alga re*); tijd v., z. ook verspillen; —**brijzelen**, *frangere* (b.v. *naves franguntur*); *perfringere* (b.v. *sacrum; tabulationem; naves prorae*); *confringere* (b.v. *fores*); *elidere* (b.v. *caput pecudis saxo Liv.*; *naves*); *comminuire* (b.v. *statuum*); verg. verpletteren; —**brijzeling**, door omschr.; —**bui-gen**; = ombuigen; gramm. *declinare* (b.v. *nomina*); —**buiging**, door omschr.: gramm. *declinatio*; *flectura*; —**bijstere**, con- of *perturbare* (*alqm*); *obstupescere* (*alqm*); verbijsterd, ook *alienatā mente*; —**bijsteking**, con- of *perturbatio*; *stupor*; *pavor*; in v., z. verbijstere (verbijsterd); z. ook zinsverbijstering; —**bijten**, *devorare* (b.v. *paucorum dierum molestiam; iniuriam Ter.*); *dissimulare* (ontveinzen; *alqd*); z. verder verkroppen; bedwingen.

ver-dacht, *suspectus* (b.v. *civitas nobis; sinus nautis*); *suspiciosus* (b.v. *negotium*); vv. handeligen, *suspiciones*; v. zijn, ook *suspicionem habere*; bij iem., ook in *suspicionem esse alci* (Liv.); iem. v. voorkomen, *suspicionem movere alci*; iem. v. maken, *suspicionem reddere alqm*; verg. in verdenking brengen; zwart maken 1; iem. van iets v. houden, z. verdenken; als het sterfgeval v. is, de *morte si res in suspicionem venit* (Caes.); op iets v., z. voorbereid; niet, z. onvoorbereid; vermoeden (niets vermoedend); —**dachtmaking**, *crimino*; —**dagen**, *procrastinare* (*alqd*); (een rechtzaak) *ampliare* (b.v. *causam*; iems zaak, ook *alqm*); z. verder uitstellen; —**daging**, *procrastinatio*; *ampliatio* (van een rechtzaak); z. verder uitstel; —**dampen**, *evanescere*.

verdedig-baar, z. houdbaar; —**en**, tegen een bestaand gevaar of een begonnen aanval, *defendere* (*alqm*; *alqd*); tegen iem. of iets, *ab alqo of ab alga re*; minder vaak *alqm contra alqm*; *se armis adversus alqm*; zich achter de muren, *moenibus se*; tegen een mogelijk gevaar of een mogelijken aanval, *tueri* of (sterker) *tutari* (*alqd*; *alqm*; tegen

iem. of iets, *ab alqo of ab alga re*; zelden *alqd contra alqd*; *alqd adversus alqd* of *se adversus alqm Liv.*); *tegere* (dekken; *alqm*; *alqd*); *propugnare* (een voorvechter zijn van iets; *pro alga re*); verdedigendwijs optreden, z. een verdedigingsoorlog voeren; in 't bijz. iem. of iets in geschiedt of met woorden, *defendere alqm of alqd* (ook *contra alqm of alqd*; *adversus alqm*); iem. of een zaak in rechten v., *defendere alqm of causam* (ook *alqm apud iudices*; *alqm de ambitu*; *alqm contra crimen*); *dicere pro alqo*; *patronum esse alcuius*; *causae alcuius adesse*; z. ook een pleidooi houden; zich tegen een beschuldiging v., *defendere crimen* (van iets, *alcuius rei*); zich voor het gerecht v., *causam dicere*; zich met iets, z. iets tot zijn verdediging aanvoeren; een gevoelen enz. v., *defendere sententiam* enz.; verg. handhaven (eind); —**er**, *defensor* (*alg.*); *propugnator* (voorvechter); voor het gerecht, *patronus*; iem. als v. nemen, *adoptare sibi alqm patronum of defensorem*; *adhibere alqm patronum*; —**ing**, *defensio* (*alg.*); *propugnatio* (overdr., b.v. *nostra p. et defensio dignitatis tuae*); *patrocinium of causae dictio of actio* (voor het gerecht); in staat van v. brengen, *munit* (b.v. *collem*); *tutari* (b.v. *agmen*); *instruere* (b.v. *muros*); zich, *parare se ad vim propulsandam*; de v. van iem. of iets op zich nemen, *patrocinium alcuius of alcuius rei suscipere* (b.v. *improbis*; *controversiarum patrocinia*); *ad causam alcuius accedere*; (op verzoek) *alcuius* (b.v. *provinciae*) *patrocinium recipere* (ook *causam Sicularum*); iets tot zijn v. aanvoeren, *defendere alqd* (ook met acc. c. inf.); ter v. van, *pro met abl.*; —**ings-middel**, *defensio* (ook pl.); *praesidium* (bescherming); *arma* (wapenen); —**ings-oorlog**, *bellum quod defendendo geritur*; een v. voeren, *bellum of b. illatum defendere*; —**ingsrede**, *defensio*; *oratio pro se of pro alqo habita*; een v. houden (voor zichzelf), *dicere pro se*; *causam dicere*; *se defendere*; (voor een ander) *dicere pro alqo*; *defendere alqm*; verg. iem. in rechten verdedigen; een pleidooi houden; —**ings-schrift**, *defensio*; een v. opstellen, *defensionem causae suae scribere*; —**ingswapenen**, *arma*.

ver-deeld, wanneer de stemmen der menschen v. waren, *variantis hominum sententia*; het volk is v., *divisus est populus* (nl. in twee partijen, Caes.); z. verder oneenig; —**deeldheid**, z. oneenigheid; twee-dracht; —**deelen**, *dividere* (b.v. *copias suas*; *Gallia est omnis divisa in partes tres*; *bona virum*; *vinum per tribus*; de akkers onder de burgers, *agros civibus*; de gevangen ten bewaking over de naburige volken, *captivos per finitimos populos in custodiam Liv.*); *distribuere* (b.v. *copias in tres partes*; *pecunias exercitui*; de legioenen over meerdere staten, *legiones in plures civitates*; verg. *militis in legiones*; *copiae distributae per Africam Liv.*); *dispertire* (b.v. *pecuniam iudicibus*; *exercitum pro oppida Liv.*; de samenzweerders over de municipiën, *conjuratos municipiis*; zijn tijd tusschen arbeid en genot, *tempora voluptatis laborisque*); *partiri* (b.v. *inter se pecuniam, provincias, copias, officia*; dikwijls *partitus* met pass. bet.; verg. in tweeën

enz. verdeeld, *bipartitus*, enz.; zijn zorgen verdeelend tusschen, *partiens curas* in, b.v. in *inferendum atque in arcendum bellum* Liv.); *describere* (regelend of ordenend; b.v. *ad cursus lunae in duodecim menses annum* Liv.); z. ook indeelen; toedeelen); *disponere* (hier en daar opstellen; t.v. *vigilias per urbem*; ook *verba ita ut pictores varietatem colorum*); bij onderlinge schikking, door het lot v., *comparare inter se*, *sortiri* (b.v. *provincias*); dit moet over de geheele redevoering v. worden, *est hoc in totam orationem confundendum*; zieh v., *dividi* (eig., b.v. *flumen in duas partes*); *discedere* (overdr., b.v. in twee partijen, *in duas partes*); z. verder verbrokkelen; oneenig maken; in oneenigheid geraken; verdeeld, —**deeler**, *divisor*; door omschr.; —**deeling**, *divisio*; *distributio*; *partitio*; *descriptio* (b.v. in *figuris animantium sollers d. partium*; *privatarum possessionum*); doof omschr.

ver-dek, z. dek; —**dekt**, v. opstellen, in *insidiis collocare* of *ponere* (b.v. *milites*); tegere (b.v. *equitem propinquit lucis*); zieh, *subsidiere in insidiis* (Liv.); v. stelling, *insidiae*; —**delgen**, *excidere* (b.v. *Carthaginem*); z. verder vernietigen; —**delger**, *extinctor*; verg. vernietiger; —**delging**, *excidium*; verg. vernietiging; —**delgingsoorlog**, *bellum internecivum*; een v. voeren, *bellum ad internecionem gerere*; —**denken**, iem. v., *suspectum habere alqm* (abs.; van iets, *alcus rei*, b.v. *cupiditatis imperii* Liv.; *super alga re*, b.v. *me super talia crimine*); *suspicionem habere de algo*; iem. hiervan enz. v., ook *hoc enz. suspicari de algo*; iem. er van v. dat hij, *suspicari* met acc. c. inf.; men v. iem. dat hij gelogen heeft, *suspicio est alqm mentium esse*; z. ook argwaan koesteren; v. worden, z. in verdenking komen, de verdenking rust op iem.; —**denking**, *suspicio*; zwakke v., *s. levis* of *levis*; ongegronde, *levissima*; iem. bij iem. in v. brengen, *alqm in suspicionem adducere alci* (Nep.); een getuige in v. brengen, *de teste deprehendere*; in v. geraken of komen, de v. op zich laden, de v. treft iem., *facere suspicionem* (met acc. c. inf., Liv.); in *suspicionem cadere*, *incidere*, *venire* of *vocari*; van iets, in s. *alcus rei incidere* of *vocari*; z. ook op zich laden; bij iem. in v. komen, de v. bij iem. opwekken, *alci venire in suspicionem* of in s. *alcus venire* (ook met acc. c. inf.); de v. rust op iem., in v. van iets staan, *habere alcus rei suspicionem*; *alcus rei suspicionem sustinere*; de v. rust ten onrechte op iem., *falsa suspitione alqs premitur*; de v. valt op iem., *suspicio (alcus rei, b.v. maleficii) pertinet ad alqm* of *cadit in alqm*; de v. op iem. werpen, *suspicionem conferre in alqm*; zieh of iem. van de v. zuiveren, de v. van zich werpen, *suspicionem a se remove* of *propulsare*; s. ab *algo amovere*.

ver-der, adi. *ulterior* (verder gelegen); *reliquus* (b.v. de v. vlucht, *reliqua fuga*); vv., ook *alii* (andere); *plures* (meerdere); *ceteri* (de overige); vaak door het adv., b.v. geen v. gevaar vreezen, *nullum ultra periculum vereri*; v. geen troepen, *nihil amplius copiarum*; adv. *longius* (van plaats en tijd); *tatius* (van plaats = over een grooter uitge-

strektheid; b.v. *vagari*); *porro* (van plaats, b.v. *ire*, Liv.; ook = in 't vervolg); *amplius* (van tijd); *posthac* (voortaan); overdr. *porro* (b.v. *quid p. argumenter; sequitur p.*); *tum* of *deinde* (vervolgens); *praeterea* (daar- enboven; z. bovendien); *iam*, *iam vero*, *age vero*, *age porro* of *quid* (in betoogen, wanneer men tot een nieuw of sterker bewijs overgaat); (als aansporing) *perge*; *pergit*; *pergamus*; niet v., ook door *desinere*, b.v. ik wil niet v. vragen, *desinere rogare*; niet v. lezen, *desinere legere* (of *finem facere legendi*); v. niemand, *nullus alius*; n. *praeterea*; v. niets, *nihil amplius* of *ultra* (ook *nihil u. copiarum*; *nullum u. periculum vereri*); wat wilt gij v., *quid vis amplius*; en wat v. (als vraag), *quid porro*; wat gebeurde er v., *quid postea*; als het v. niets is, *si res est tantula*; v. dan, ook = voorbij; en zoo v., z. en zoo voort 1; v. gaan enz., z. voortgaan enz.; ongemerkt v. gaan, z. zich ongemerkt verbreiden; v. gaan mijn berichten niet, *ulteriora non audio*; v. geven, z. doorgeven; v. komen, z. vorderen 2; v. over iets nadenken, *diligentius atq. expendere*; v. zien (eig.), *longius videre*; (overdr.) *plus videre* (in één geval); *plus sapere* (in het alg.); —**derf**, *pernices*; *pestis* (ook concr. = verderfelijke pers. of zaak); *tabes* (b.v. *innocentiae*; ook concr.); iem. in het v. storten, *perdere alqm*; trachten te storten, op iets v. zinnen, *perniciem moliri* of *parare alci*; *pestem machinari in alqm*; zieh in het v. storten, in zijn v. loopen, zijn v. tegemoet sijn, *ad interitum ruere*; in *perniciem incurere*; verg. ondergang 2; blindelings; ten verderve strekken, *exilio* of *pernicii esse (alci)*; *exitiosum* of *damnosum esse (alci)*; —**derfelijk**, *perniciosus*; *pestifer* (b.v. *civis*; *potestas*; *vitia*); *exitiosus* (b.v. *conjuratio*; *exitiosum est rei publicae*); *funestus* (noodlottig); *calamitosus* (onheilbrengend); *damnosus* (schadelijk; voor iem. of iets, *alci* of *alci rei*); v. zijn, z. verderf (ten v. strekken); —**derfelijkheid**, door omschr.; —**derop**, *longius* (verder); *supra* (hooger op); —**derven**, *perdere (alqm; civitatem)*; mogen de goden u v., *di te perduint*; z. ook verderven; —**derver**, *perditio*; z. ook verderf (concr.); —**derving**, = het verderven, door omschr.; = verderf; bederf.

ver-dicht, *fictus*; *commenticius*; *ementitus*; *falsus* (onwaar); —**dichten**, = verzinzen, *fingere*, *confingere* of *commisisci (alqd)*; *mentiri* of *ementiri (alqd)*; iets ergens bij v. *affingere alqd*; = dicht of dichter maken, *cogere (alqd)*; verdicht, *concretus* (b.v. *aër*; tegenst. *extenuatus*); verg. verdikken; —**dichter**, door omschr.; —**dichting**, = het verdichten, *confictio* (b.v. *criminis*); door omschr.; ook = —**dichtstl**, *res ficta* of *commenticia*; *commentum*; *fabula* of *f. ficta* (verdicht verhaal); *mendacium* (leugen; b.v. *poëtarum*); vv. = fantastische verhalen, *monstra* of *portenta*.

ver-diend, *meritus*; *debitus*; *iustus* (b.v. *supplicia*; *incommodum*); eerlijk v., *meritus debitusque* (b.v. *triumphus*); verg. —**dienen**, 1) iets (goeds of kwaads) v. (door zijn gedrag), *merere* of *-i alqd* (b.v. *laudem*; *sceleris poenam* Liv.); *dignum esse alqā re* (b.v.

laude; fide; verberibus multis Plaut.); *debetur alci alqd* (b.v. *fides, gratia* enz.); v. te, *merere* of *-i* ut (b.v. *respondit sese meruisse ut amplissimis honoribus doceretur*); *dignum esse* met relat. zin (b.v. *dignum est qui laudetur, cui fides habetur*); *promerere* ut (b.v. *suo beneficio promeruit se ut ames*); zooals iem. v., *merito* of *pro m. alcius*; zonder dat ik het v., *nullo meo merito*; heb ik dat aan u v., *sicne de te merui* of *meritus sum*; iets is minder bekend dan het verdient of verdiende te zijn, *alqd minus quam debet* of *quam pro rei dignitate cognitum* est; hij v. het, = hij krijgt zijn verdiende loon. — 2) = door arbeid verwerven *merere* of *-i* (alqd); *quaerere* (alqd); geld met iets v., *quaesum facere* alqd re (verg. ook geld); subst. het v. van geld, *quaesum pecuniae*; z. ook *verwerken*; — **dienste, 1**) = verdienstelijk gedrag, weldaad enz., *meritum*; *promeritum*; *beneficium*; iems vv. jegens iem., *alcus in alqm merita* of *beneficia*; = verdienstelijke of voortreffelijke eigenschap of daad, *dignitas*; *virtus* of *laus* (ook pl.); iem. iets als v. aanrekenen, *laudi dare alci alqd* (dat, quod); naar v., *pro merito*; *merito*; *pro dignitate*; *digne*. — 2) materiele v., *quaesum*; *fructus*; *lucrum*; — **dienstelijk, vv.** medeburgers, *cives bene meriti*; een v. man, *vir praestans* of *egregius*; een v. schrijver of redenaar, *scriptor* of *orator laudabilis*, *bonus* of *magnus*; een zeer v. geneesheer, *summus medicus*; een zeer v. iongmensch, *lectissimus adulescens*; v. daad, *factum laudabile* of *laude dignum* (z. ook *verdiensete 1*); iets voor v. houden, *alqd in laude ponere*; dit is zeer v. van u, *hac re optime meruisti*; zich v. maken jegens iem. of iets, *bene* (zeer, optime, *praclare* of *egregie*) *mereri* of *-e* de algo of de alqa re; — **dienstelijkheid, z.** *verdiensete 1*; — **diepen**, overdr. zich in de wetenschappen, in de studie v., *totum se abdere in litteras*; *involvere se* *litteris*; in het onderzoek van iets, *penitus perscrutari alqd*; verdiept in iets, *intentus alci rei* (b.v. *Archimedes formis quas in pulvere descriperat* Liv.); in de boeken v. zijn, *haerere in libris*; in gedachten in *cogitatione defixum* esse; — **diepting**, *locus depressor* (een lagere plaats); v. van een gebouw, *tabulatum*; *tabulatio*; *contabulatio*; *contignatio*; met vv. voorrien, *contabulare* (b v. *turres*); torens met vv., *turres contabulatae*; — **dierlijken**, *efferre animum* (b.v. *via adscutidine mali efferaverant animos* Liv.).

ver-dikken, *densare*, *condensare* of *cras-siorem facere* (alqm rem); zich v., *densari*; *cras-sescere*; *densiorem fieri*; verg. *verdichten*; — **dobbelen**, *perdere* of *alea perdere* (alqd); — **doemd**, z. *vervloekt*; — **doemen**, *dam-nare* (alqm Eccl.); z. *verder vervloeken*; — **doemens**, — **doeming**, *damnatio* (b.v. *d. quae post hanc vitam talibus praeparatur* Augustin.); z. *verder vervloeking*; — **doen**, *conficere* (b.v. *patrimonium*); z. *verder verkisten*; *verbruiken*; zich v., z. de hand aan zichzelf slaan 1 d; — **dolen**, z. *verdwalen*; — **doling**, *error* (eig. en overdr.); — **donkeremanen**, z. *zoekmaken*; *verduisteren* 2 b; — **donkeren**, z. *verduisteren* 1; — **donke-ring**, z. *verduistering*; — **doofd**, *captus*

auribus; *sopitus*; *torpidus* (b.v. *somno*); v. zijn, *torpere*; verg. — **dooven**, tr. = doof maken, *exsurdare aures* of *obtundere audi-tum* (Plin.); overdr. *exsurdare* (b.v. *tantis clamoribus exsurdatus* Sen.); = gevoelloos maken, *torpore afferre* (alci); *torpore hebetare* (alqd); *sopire* (alqm); lezen en schrijven lenigt mijn smart wel niet, maar verdooft ze toch, *me scriptio et litterae non leniunt, sed obturbant*; intr. = gevoelloos worden, *torpescere*; *sopiri*; — **dooving**, *torpor*; — **dord**, *aridus*; *victus*; verg. — **dorren**, *arescere* (b.v. *arcentibus lau-reis*); *exarescere* (b.v. *frumentum*; *silva*); — **dorven**, *perditus*; *profligatus*; *corruptus*; *turpis*; vv. zeden, *mores corrupti depravati-que*; m. *perditi* of *turpes*; — **dorvenheid**, *pravitas*; *turpitude*; = *verdorven zeden*. **ver-draaglijk, z.** *draaglijk*; — **draagzaam**, z. *meegaand*; hij was v. jegens de Christenen, *Christianos esse passus est* (Lamprid.); — **draagzaamheid**, z. *meegaandheid*; door omschr. — **draaien**, eig *torquere* (b.v. *ora torquentur*); *ducere* (b.v. os); *versare* (b.v. *lumina*, van stervenden, Ov.); overdr. *detorquere* (b.v. *calumniando omnia detorquendoque suspecta et invisa efficere* Liv.; *verbum alqd in peius* Sen.); *inflectere* (b.v. *ius gratia*); *depravare* (b.v. *alqd male narrando* Ter.); *corrumpere* (b.v. *eorum nomen* Sall.); — **draaler**, overdr. *contortor* (b.v. *legum* Ter.); — **draaling**, *distortio* (b.v. *membrorum*); overdr. *malitiosa interpretatio* (b.v. *iuris*); door omschr. — **drag**, *pactio* (het sluiten van een v.); *pactum* (het gesloten v.); *foedus* (vooral politiek v.); volgens het v., *ex foedere*; een v. sluiten, *facere pactionem*; *foedus icere* of *ferre*; *i. facere* (cum algo); een v. houden, *pactum servare*; *manere in pacto*; *pacto stare* (Liv.); een v. verbreken, *foedus frangere*, *rumpere* of *violare*; z. *verder afspraak*; *contract*; *overeenkomst* 1; — **dragen**, = iets van de eene plaats naar een andere dragen, *transferre* of *transportare alqd*; = dulden, *dragen*, *ferre*, *tolerare*, *sustinere* of *pati* (alqd); (sterker) *perferre*, *perpeti* of *perpeti ac perferre* (alqd); (= kunnen v.) *patientem* esse (alcus rei); iem. die veel eten en drinken kan v., z. een sterk eter en drinker 1; iets niet kunnen v., *alqd ferre* enz. *non posse*; *alqd non ferre* enz.; v. dat, *pati* of *sistere* met acc. c. inf.; elkander v., *concordare* (Iustin.); *concordes* esse; subst. het v., *tolerantia*; *patientia*; *perpersio*; *toleratio* (mogelijkheid om te v.).

ver-driedubbelen, *triplicare* (alqd Plin.); — **driet**, *molestia*; *dolor*; *agritudo*; *aerum-na*; *maeror*; *maestitia*; *luctus*; iem. v. doen of aandoen, *molestiam afferre* of *exhibere* alci; *agritudinem importare* alci; *maestitiam alci inferre*; *molestia* of *agritudine* alqm *afficere*; iets doet of veroorzaakt iem. v., *alqd alci dolorem facit, efficit, affert* of *dat*; *alqd alci dolori est*; z. ook *bedroeven*; *verdrieten*; v. hebben, *dolere*; *maerere*; *lugere*; *esse in dolore*, *maerore*, *maestitia*, *luctu* of *agritudine*; *dolore affici*; hevig of groot v. hebben, *maerore* of *maximo dolore confici*; *summo dolore affici*; *esse in maximis luctibus* of *molestiis*; *in maerore* of *luctu iacere*; z. ook *bedroefd* zijn; *smart* *gevoelen*; *treuren*; v. van iets hebben

dolorem accipere alqā re of ex alga re; dolorem capere ab of ex alga re; hevig of veel, ex alga re magnam accipere dolorem; ex alga re magnam animo molestiam capere; z. ook bedroefdheid; smart; —driete-lijk, z. verdrietig; —driete-lijkheid, molestia; taedium; gravitas; vv., molestiae; tricae; —drieten, iets v. iem., pipet of taedet alqm alcius rei (ook met inf.); z. ook iets doet iem. verdriet; iets onaangenaam vinden; —drietig, = verdrietelijk, molestus; ingratus; odiosus (ook odiosum est met inf., b.v. talibus rebus care-re); een v. zaak, z. verdrietelijkheid; iets v. vinden, moleste ferre alqd (ook met acc. c. inf. of quod en ind.); = verdriet hebbend, tristis; v. zijn over iets, z. boven (iets v. vinden); verg. neerslachtig; —drietigheid, tristitia; verg. neerslachtigheid.

ver-dringen, eig. iem. v., *submovere alqm*; elkaar v., *se ipsos premere (b.v. se ipsi angusto exitu portarum premebant); se constipare; coartari*; zich om iem. v., *circumfundi alci (Liv.)*; mil. z. verdrijven; overdr. iem. uit een bezitting, waardigheid enz., *movere (b.v. alqm ex agro; alqm possessionibus; veros heredes); demovere (b.v. alqm de of e possessione; matre demotā Tac.)*; *deicere (b.v. alqm per insidias vi de agro communi; alqm de possessione tundi; alqm de possessione imperii Liv.; alqm principatu); detrudere (b.v. alqm de agro of ex praedio vi); pellere, expellere of deturbare (b.v. alqm possessione); exturbare (b.v. alqm e possessionibus); —dringing*, door omschr.; —**drinken**, 1) in het water, tr. *mergere in aquam of demergere in aqua (b.v. gulos mergi in aquam iussit; alqm profundo Suet.)*; intr. *submergi (b.v. in traiectu amnis Liv.)*; *mergi (b.v. flumine proximo Suet.)*; *hauriri (Tac.)*. — 2) = met drinken doorbrengen, *perpotare (b.v. totos dies)*; = door drinken er doorbrengen, *potando consumere (alqd)*; verg. verbrassen; —**drogen**, z. opdrogen; uitdrogen; —**droomen**, het leven v., *agere actatem desidiose*; verg. verslapen; —**drukken**, premere of opprimere (alqm); verg. onderdrukken; —**drukker, -ing**, z. onderdrukker, -ing; —**drijven**, pellere (b.v. hostem; alqm e foro; alqm foro; ook *maestitiam ex animis*); depellere (b.v. *defensores vallo; hostem loco; alqm ex urbe; ook famem; morbum*); expellere (b.v. *Gallos; alqm ex silvis; Romanos castris; alqm patriā of ex patriā; reges*); propellere of propulsare (op de vlucht drijven; b.v. *hostes*); exigere (b.v. *reges; reges ex civitate*); *eiicere (b.v. alqm ex oppido; alqm domo; alqm ex patriā; tyrannum)*; *deicere (b.v. alqm ex castello; nostros loco; praesidium)*; *deturbare (b.v. hostes; Pompeianos ex vallo)*; *exturbare (b.v. alqm provinciā)*; *proturbare (op de vlucht jagen; b.v. equites; fundis nostros de vallo)*; *proterre (verschrikken en v.; b.v. hostes; glandibus Gallos)*; *movere (b.v. hostem statu of gradu Liv.)*; *submovere (b.v. reliquos a porta; hostes ex muro)*; de zorgen v., *curas depellere (b.v. vino Tib.)*; *curas pellere (b.v. vino Hor.)*; iems zorgen, *curis alqm liberare of levare*; de zon v. de nevel, *sol nebulam discutit of dispellit (Liv.)*; den tijd met iets,

z. korten; —**drijver**, *expulsor (b.v. turanni Nep.)*; *exactor (b.v. regum Liv.)*; —**drijving**, *expulsio; exactio (b.v. regum)*; *eiectio* (verbanning); door omschr., b.v. na de v. der koningen, *regibus exactis of expulsis*; tien jaar na de v. der koningen, *decem annis post reges exactos of expulsos*.

ver-dubelen, *uplicare of geminare (alqd)*; overdr. *auere* (vermeerderen; *alqd*); zijn ijver v., *maiores industria adhibere*; met verdubbelden ijver, *acriore studio*; zijn schreden v., *gradum addere (Liv.)*; —**dub-beling**, *duplicatio; geminatio; overdr. intentio (b.v. virium)*; door omschr.; —**duidelijken**, z. duidelijk maken; —**duidelijking**, z. verklaring; —**duis-teraar**, *aversor (b.v. pecuniae publicae)*; —**duisteren**, 1) eig. *obscurare (b.v. luna radios solis et lunen)*; *occaeare (b.v. densa caligo diem Liv.)*; het lamplicht wordt door het zonlicht v., *obscuratur of offunditur luce solis lunen lucernae*; intr. ook = v. worden, *obscurari*; (van zon of maan) *deficere (b.v. candens et plena luna deficit)*. — 2) overdr. a) *obscurare (b.v. alcius gloriam)*; den roem van iets door iets v., *obruere alqd alqā re (b.v. Marius Catuli interitu sex suos consulatus)*; intr. *obscurari*; verg. in de schaduw stellen. — b) = wegmaken, *avertere (b.v. pecuniam; stipendium)*; *supprimere (b.v. pecuniam)*; *fraudare (b.v. stipendium)*; *intervenire (b.v. regale donum)*; z. ook ontvreemden; —**duis-tering**, 1) *obscuratio (b.v. solis)*; *defectio of -us (b.v. solis; lunae)*; *eclipsis (Plin.)*; door omschr. — 2) overdr. a) *obscuratio*; meestal door omschr. — b) = ontvreemding, *suppressio*; z. ook staatsgelden; ontvreemding; —**duiveld**, z. vervloekt; —**dunnen**, *extenuare (b.v. aer extenuatus)*; z. ook aanlengen; —**dun-ning**, *extenuatio (Sen.)*; door omschr.; —**duren**, z. verdragen; —**duten**, z. verdroomen; —**duwen**, z. verschuiven; verteren 1; overdr. *concoquere (b.v. eius ista odia non sorbere solum, sed etiam c. Cic.)*; verg. slikken (overdr.); —**duwing**, z. vertering.

ver-dwaasd, *demens; insanus; occaecatus*; adv. *dementer; insane*; —**dwaasheid**, *dementia; insania; animi caecitas*; —**dwa-len**, *errare (ook overdr.)*; *deerrare itinere (Quint.)* of *in itinere; aberrare (Liv.)*; —**dwaling**, *error*; —**dwijnen**, = onzichtbaar worden, *e conspectu abire of discedere; ex oculis elabi (van een slang, Liv.)*; *ex oculis auferri (van een vogel, Tac.)*; (snel) *evolare e conspectu (b.v. quadrimis)*; *discedere of abire (heengaan)*; in de lucht v., *sublimem abire (Liv.)*; *tolli (overdr. opgeheven worden)*; = ophouden te bestaan, *esse desinere (b.v. periculum)*; = vergaan, *abscedere (b.v. cor in exitis simul ac vinum insperseris)*; *evanescere (b.v. memoria alcius; spes)*; *extenuari (b.v. spes)*; *discedere (b.v. alci spes)*; per- of *interire* (verloren gaan; b.v. een druppel pekel v. in de groote zee, *mariae stilla magnitudine maris interit*); uit de of iems herinnering of gedachte v., *effluere of ex animo alcius e.*; *ex alcius animo of de memoria excedere (Liv.)*; e *memoria excedere* (onpersoonl. met afh. vraag, Liv.); het aandenken aan

dien man zal nooit uit mijn hart v., *numquam ex animo meo discedet illius viri memoria*; bij iets v. of in het niet v., b.v. de verdiensten der anderen v. bij uw daden in het niet, *tuae res gestae ceterorum laudibus obscuritatem afferunt*; z. ook vergaan 2; —**dijen**, *iure iurando negare* (b.v. se alqd *facturum*).

ver-edelen, overdr. *excolere* (b.v. *animos doctrinā; vitam per artes Verg.*); *ingere* (b.v. *animos*); *emollire* (b.v. *alqd mores Ov.*); *boomen v., inserere arbores*; —**edeling**, overdr. *cultus* (b.v. *animi; ingenti*); *humanitas*; door omschr.; —**eeften**, *occaltescere*; —**eend**, (*con*)*iunctus*; met. vv. *Krachten, sociatis laboribus* (Tac.); —**eenigbaar**, met iets, *non alienus ab alqa re* (b.v. *ludendi licentia ab honestatis actionibus non aliena*); met iets v. zijn, z. overeenbrengen (met iets o. te brengen zijn); —**eenigen**, *iungere* of *coniungere* (*alqd cum alqa re; alqd alci rei; alqm cum alqo*); *committere* (b.v. *opera*); verg. verbinden 2; *paren* 2; = verzamelen, *congregare* (b.v. *dissipatos homines; homines dispersos in unum locum; quicum te voluntas congregavit*); alle macht in zich v., *omnem potestatem in se conferre*; niet alle fouten zijn in één persoon v., *non omnia sunt in uno vitia*; = overeenbrengen; **zieh v., iungi**, *coniungi* of *se coniungere* (*alci of cum alqo*; ook van troepen); *congregari* of *se congregare* (*cum alqo*; op één plaats, *in unum locum*); (van twee veldheeren) *iungere copias of arma; arma, castra of se coniungere*; *vires conferre*; *convenire* (samenkomen; *in alqm locum*); (voor politieke doeleinden) *coire* (*cum alqo*; tot volken, *in populos Quint.*); ook = versmelten 2; samenvloeden; zich niet laten v., *repugnare* (*alci rei*, b.v. *veinzijerij met vriendschap, simulatio amicitiae*); verg. overeenbrengen (met iets niet o. te brengen zijn); —**eeniging**, = het vereenigen, *coniunctio*; *consociatio* (b.v. *hominum*); *conciliatio et c.* (b.v. *totius generis hominum*); door omschr.; v. van ernst en smaak, *societas gravitatis cum humanitate*; de v. der vijandelijke troepen verhinderen, *distinere copias hostium*; in v. met iem., *adiuncto alqo*; verg. verbinding; = het vereenigd zijn, de vereenigen, *societas* (genootschap); *coetus* (b.v. *coetus hominum, iure sociati, quae civitates appellantur*); *collegium* (colleege); z. ook gezelschap 1; vergadering 2; —**eenigingsmiddel**, *vinculum*; —**eenigingspunt**, *locus quo conveniunt de quo adesce iubetur* (b.v. *singuli milites*); —**eenvoudigen**, iets v., *simplicius reddere alqd*.

ver-eerder, *cultor* (*alcus*, b.v. *bonorum; alcus rei*, b.v. *veritatis*); *studiosus* (*alcus*; *alcus rei*); *amator* (b.v. *sapientiae*; ook *alcus*); een v. van iem. of iets zijn, z. vereeren 1; een groot v. van iem. zijn, *mirifice colere alqd*; veel v. hebben, *a multis coli*; een vurig v. van iets zijn, *ardentiori studio amplecti alqd*; z. ook bewonderaar; —**eeeren**, 1) = eer bewijzen enz., *colere* (*alqm; alqd*); *observare* (*alqm*; iem. als een vader, iem. kinderlijk, *alqm ut patrem; alqm parentis loco*); *vereri* (b.v. *liberi Appium; alqm ut maiorem fratrem*); (= aanbidden)

colere, venerari of *adorare* (b.v. *deos; lapidem pro deo venerari*); *supplicare* (deemoe-dig smeevend v.; *alci, b.v. deo*); een god bijzonder v., *deum religione maximā colere*; plechtig, *summā caerimoniā*; iem. als een god, *alqm ut deum colere, venerari* of *adorare*; z. ook goddelijke eer bewijzen 1 a; als een halfgod, *alci heroum honores tribuere; alqm heroum honoribus afficere; alqm in heroibus colere*; verg. bewonderen. — 2) iem. iets v., *decorare* (b.v. *amplissimis honoribus et praemiis decorari*); *munerare alqm alqd re* (b.v. *ea quibus te rex munerare constituerat*); *munerari* (b.v. iem. rijke geschenken v., *opipare alqm munerari*); *colere* (b.v. *alqm donis Liv.*); verg. schenken 2; —**eerenswaardig**, *venerabilis* of *venerandus*; verg. bewonderenswaardig; —**eerling**, *cultus* (b.v. *deorum*; ook van menschen, b.v. *cultu quodam dignari*); *veneratio* of *adoratio* (aanbidding); *sacra* of *religio* (godsdiensstige v.; b.v. s. *Cereris; r. Larum*); *caerimonia* (door uiterlijke godsdiensstige handelingen); bijgeloovige v. van vreemde goden, *superstitiones*; met v. bewonderen, met v. opzien tot, *suspiciere* (*alqm; alqd*); verg. bewondering; —**eeuwigen**, iem. v., z. iem. onsterfelijk maken; zich v., *nomen suum immortalitati commendare*; verg. de onsterfelijkheid erlangen; iets v., *alqd immortalitati tradere* of *commendare*; *alqd consecrare* (b.v. *amplissimis monumentis memoriam nominis sui*); zijn aandenken v., *commemorationem nominis sui cum omni posteritate adaequare*; de vereeuwigde, *mortuus; defunctus* (Quint.); verg. zalig (zaliger); —**eenwiging**, *aeternitas*; door omschr.

ver-effenen, eig. = effenen; overdr. z. rein 1 (in het reine brengen); een schikking treffen; een schuld enz. v., *dissolvere* (b.v. *pater aes alienum filii*); z. ook een rekening betalen 1; een schuld afdoen 1; —**effening**, eig. *aegatio*; door omschr. (verg. effenen); overdr. z. schikking; van een schuld, *solutio aeris alieni*; —**eisch**, naar v. van omstandigheden, *pro rerum statu* of *condicione*; —**eischen**, *postulare* (b.v. *ut loci natura postulat; quod res postulat*); *requirere* (b.v. *res requirit diligentiam*); esse met gen. (b.v. de zaak v. veel inspanning en moeite, *res est multae operae et laboris*); de vereischte hoogte, *iusta altitudo*; z. verder vorderen 1; voor iets v. worden, z. behooren 1 c; —**eischte**, *res necessaria* (*ad alqd*); een v. zijn, *necessarium* of *opus esse*; een eerste v. is, dat, *primum est ut met conii*; door omschr. (verg. vereischen); —**engen**, z. vernauwen; —**ergeren**, tr. *aggravare* (b.v. *inopiam sociorum Liv.*); intr. *ingravescere* (b.v. *morbus*); z. verder erg 1 (erger maken, worden); —**ergering**, *mutatio in deterius* (Tac.); door omschr.; —**etteren**, *suppurare* (Plin.); —**ettering**, *suppuratio* (Plin.).

verflauwen, *languescere* (b.v. *industria; Gallorum vis parvā morā*); *relanquescere* (b.v. *tedio impetus regis Liv.*); *refrigerari* (b.v. *sermone refrigerato*); *refrigescere* (b.v. *apparatus belli*); *remitti* (b.v. *virtus*) of *remittere* (b.v. *ventus*); *senescere* (b.v. *pugna*)

Liv.); *minui* (b.v. *diligentia*); laten v., in iets v., *remittere* (b.v. *diligentiam*; de *celeritate*); *cessare* (in *alga* re, b.v. in *studio atque opere suo*); iems hoop doen v., *morari alqm ad spem*; z. ook *moed* 1; afnemen 2; — **flauwing**, *remissio*; door omschr.; z. ook afnemen 3; — **flenzen**, z. verwelken; — **foelen**, z. veraschuwen; — **foelijk**, *detestabilis* (b.v. *immanitas*; *detestabile est metui a civibus suis*); *detestandus* (b.v. *fraus Tac.*); *abominandus* (b.v. *nomen Liv.*); z. ook afschuwelijk; — **foelijkheid**, z. afschuwelijkheid; — **fraaien**, *exornare of excolere* (*alqd*); verg. versieren; — **fraaling**, z. versiering; — **frisschen**, = afkoelen; verfrisschend, *alsus* (koel); = verklikken, *reficere of recreare* (*alqm*); zich v., *se reficere*; *corpus curare* (vooral van soldaten, Liv.); verg. verklikken; — **frissching**, z. afkoeling; verkwikking; — **fijnen**, eig. = verdunnen; overdr. *explorare* (*alqm*); *excolere* (*alqm*; *alqd*); verfinde beschaving, *politor humanitas*; verfinde genot, *deliciae*; z. ook verdeelen; — **fijning**, door omschr.; z. ook veredeling.

vergaan, 1) van tijd, *cedere* (b.v. *horae cedunt et dies et menses et anni*); = verstrijken. — 2) *tabescere* (verteren); *dilabi* (vooral ten gevolge van ouderdom); *fluere* (zich oplossen; b.v. *cetera nasci, occidere, fluere*); *ad nihilum venire of recidere* (te niet gaan); *perire of interire* (te gronde gaan); *deperire of naufragio interire* (van schepen); van iets v., *tabescere alqā re* (b.v. *desiderio, dolore*); *confici* (b.v. *maerore, frigore, fame*; vooral part. perf.); iets doet iem. v. van verlangen, *alqd alqm macerat desiderio* (Liv.); alle lust in iets v. mij, *piget me alcius rei susceptae*; z. ook bederven (intr.); verdwijnen; wegkwijnen; — **gaarbak**, *receptaculum* (b.v. *alvus cibi et potionis*); — **gaderen**, tr. z. verzamelen; intr. z. zich verzamelen; vergadering houden 2; — **gadering**, 1) = het vergaderen, *collectio* (het verzamelen); door omschr. — 2) = het zich vergaderen, *congressus*; door omschr.; = de vergaderde menigte, *coetus*; *conventus* (in het bijz. van afgevaardigden; ook = landdag); *contio* (van het volk of van soldaten); *consilium* (v. ter beraadslaging; in 't bijz. van den senaat en van rechtters; ook krijgsraad); *concilium* (in 't bijz. v. van afgevaardigden; te Rome ook v. van het volk, *c. plebis*); *consessus* (zitting; in 't bijz. van rechtters en van toeschouwers in den circus enz.; ook voor onderzoek op wetenschappelijk gebied); v. houden, *conventum of concilium habere of agere*; *consilium habere*; z. ook gezelschap 1; kring (eind); senaatsvergadering; volksvergadering; — **gaderplaats**, *locus quo convenitur of quo conveniunt*; *conveniendi locus*; *receptaculum* (toevluchtsoord); — **gallen**, *corrumpere* (b.v. *alcus gaudium*); iems leven v., *vilam alcus insuavem reddere*; — **galoppeeren**, zich v., *inconsultus agere*; — **gankelijk**, *caducus* (b.v. *nihil nisi mortale et caducum*, tegenst. *divinum aeternumque*); *fragilis* (b.v. *res humanae*; ook *fluxus atque f.*, b.v. *divitiarum et formae gloria Sall.*); *brevis* (kortstondig);

mortalis (sterfelijk); v. zijn, ook *dilabi* (b.v. *praeclara facies, magnae divitiae Sall.*); — **gankelijkheid**, *fragilitas; brevitās*; *mortalitas* (sterfelijkheid); — **gapen**, zich aan iets v., *stupentem intueri alqd* (aangapen); *capi alqā re* (zich door iets laten inpakken); — **gasten**, eig. z. onthalen; overdr. *delectare of oblectare* (*alqm alqā re*); zich v., *delectari of oblectari*; *se delectare of se oblectare* (*alqā re*); aan het gezicht van iets, z. zich vermeien.

vergeeflijk, *venia dignus*; *qui excusationis alqd habet*; verg. verschoonbaar; — **geefs** en **geefsch**, *irritus; vanus; inanis*; adv. *nequiquam; frustra*; v. moeite doen, zich v. inspannen, *nequiquam of frustra of inanem laborem suscipere*; (spreekw.) *operam et oleam perdere*; om te, *nequiquam of f. operam dare of contendere ut met conl.* (om niet te, ne); uw moeite is v., *operam perdis; nihil agis*; v. veel moeite doen, *multam operam frustra consumere*; subst. het vergeefsche, z. vruchteloosheid; — **geetachtig**, *obliviosus* (b.v. *seneae*; tegenst. *memor*); een beetje v. worden, *memoriā vacillare*; — **geetachtigheid**, *oblivio*; — **geetboek**, in het v. geraken, z. vergetelheid; — **gelden**, iets v., *remunerari* (b.v. *meritum; beneficia alcus officiis*, door attenties); *reddere* (b.v. *beneficia*); iem. iets v., *gratiam referre alci pro alga re*; iem. rijkelijk v., *bene cumulatum g. referre alci*; slecht, *malam g. r. alci*; iets met iets v., *respondere alci rei alqā re* (b.v. *amori amore*); z. ook wedervergeelden; — **gelding**, *remuneratio* (b.v. *officiorum; benevolentiae*); ter v. van, *pro met abl.* (b.v. *meritis*); ook door omschr.; verg. wedervergeelding; — **gelijk**, *compositio* (schikking); *partio* (afspraak); een v. komt tot stand, *partio fit*; met iem. een v. treffen, *transigere cum alqo* (ook *rem cum alqo*); *conficere cum alqo* (ook *cum alqo de alga re*); een v. tot stand brengen, *res of controversias componere*; tot een v. komen, *pacisci inter se*; z. verder afspraak; overeenkomst 1; schikking; — **gelijkbaar**, *comparabilis* (van zaken); v. zijn, *alqm comparisonem habere*; — **gelijken**, *conferre* (*alqm cum alqo*; *alqd cum alga re*); *comparare* (*alqm cum alqo of alci*; *alqd cum alga re of alci rei*); *aequare* (*alqm alci*; *alqd alci rei*; *alqd cum alga re*); vergeleken bij of met, z. in vergelijking met; — **gelijkenderwijs**, *comparatē*; *comparative* (Gell.); — **gelijking**, *comparatio*; *contentio*; *collatio*; ook = gelijkenis; een v. toelaten, *alqd alqm comparisonem habet*; in het geheel geen v. met iets, *nullo modo comparari posse cum alga re*; in v. komen met iets, *comparari posse cum alga re*; punt van v., *comparatio*; *contentio*; in v. met, *comparatus of collatus cum met abl.*; *comparans of confrens cum*; *si* (b.v. *hunc of hoc cum* (b.v. *illo of illa re*) *comparaveris of contuleris*; *ex comparatione* (b.v. *levem e. c. priorem ducere recentem equitum iacturam Liv.*); in *collatione* (b.v. *reliquarum legionum*); *prae met abl.* (b.v. *Romam p. sua Capua contentem*); *ad met acc.* (b.v. *nihil ad tuum equitatum*); *pro* (in verhouding tot; b.v. *p. numero*

hominum); ook door den abl. compar., b.v. —**gemakkelijken**, *expedire* of *explicare* (*alqd*); *faciliorem reddere* (*alqum rem alci*). **ver-ge-n**, z. eischen; vereischen; vorderen 1; —**genoegd**, z. opgeruimd; tevreden; —**genoegdheid**, z. opgeruimdheid; tevredenheid; —**genoe-gen**, = vermaken 1; zich v., z. met iets tevreden zijn; —**getelheid**, *oblivio*; de stroom der v., *oblivionis amnis* (= Lethe, Sen.); v. voor iets in iets zoeken, *ab alga re* (b.v. *ab litteris*) *oblivionem alcus rei* (b.v. *doloris*) *petere*; iets in v. brengen, *adducere alqd in oblivionem*; *obruere alqd*; *memoriam alcus rei exstinguere*; *alqd* of *memoriam alcus rei oblitittere* (Liv.); voor eeuwig, *alqd perpetua oblivione obruere*; in v. geraken, door de pass. van in v. brengen; ook *obsolescere* (b.v. *ut alid vetustate obsolevisent* Liv.); in *oblivionem ire* (Sen.); z. ook uit de herinnering verdwijnen; dat zal nooit in v. geraken, *eius rei memoriam nulla umquam delebit oblivio*; in v. geraakt zijn, ook in *oblivione iacere* (van een pers.); iets aan de v. ontrukken, *alqd* *ab oblivione* of *ab o. hominum vindicare*; *alqd* *memoriae prodere*; (door middel van oorkonden op steen enz.) *monumentis mandare alqd*; iets aan de v. prijsgeven, *alqd obliuioni dare* (Liv.); —**geten**, iets v., *oblivisci alcus rei* of *alqd*; *venire in oblivionem alcus rei* (= niet meer aan iets denken); *capit alqm obliuio alcus rei*; z. ook *verdwijnen* (iets v. uit iems herinnering); (opzettelijk) *memoriam alcus rei abicere*; *alqd* *ex memoria deponere*; (uit onachtzaamheid) *neglegere alqd*; v. te, *oblivisci* met inf.; *alqm fugit* met inf.; vergeet niet dat, gij moogt of moet niet v. dat, *memento* met acc. c. inf.; iets doen v., z. in vergetelheid brengen; maken dat iem. iets v., *alqm in oblivionem alcus rei adducere* (Liv.); v. worden, zijn, z. in vergetelheid geraken, geraakt zijn; ik ben zijn naam v., *nomen perdidit* (Ter.); verg. ontschieten; zijt gij reeds v. wanneer wij afgevalen zijn, *iam e memoria excessit quo tempore defecerimus*; nog niet v. zijn dat, *memoria tenere* met acc. c. inf.; iem. v., *ex animo alcus discedit* *alcus memoria*; voordat gij mij geheel v., *antequam plane ex animo tuo effluo*; iem. v., ook = iem. overslaan 2; zich v., *sui oblivisci* (zichzelf ontrouw worden); *dignitatis suae immemore esse*; ook = zich bezondigen; subst. het v., *oblivio* (het niet denken aan; b.v. *rerum malarum*); —**geven**. 1) door schenking, *assignare* (*alqd*; *alci alqd*); iem. iets v., ook *deferre alqd ad alqm*; koninkrijken v., *regna dare et adimere*; een post is nog niet v., *munus vacat*. — 2) = vergiffenis schenken, *ignoscere* (*alci*; *alci rei*; ook *hoc* enz.; dat, *quod*; *mihi unum soloecismum* Apul.; vergeef mij mijn besluiteloosheid, *ignosce haesitationi meae*); *veniam dare* (*alci*, *alci rei* of *alcus rei*; *alci alcus rei*); *gratiam facere* (b.v. *delicti* Sall.; *omnium tibi* Liv.); iets ter wille van iem. v., z. iets ter wille van iem. ongestraft laten. — 3) = vergiffen; —**gevensgezind**, *indulgens*; *clemens*; *promptus veniae dandae* (Liv.); —**gevensgezindheid**, in-

dulgentia; *clementia*; *ignoscendi studium*; *obsequium*; —**geving**, = vergiffenis; vergiftiging.

ver-ge-vor-d, op v. leeftijd, z. op gevorderden leeftijd; —**gewissen**, iem. van iets v., *alqm alcus rei* of *de alga re certiorum facere* (ook met acc. c. inf.); *docere alqm de alga re* (ook met acc. c. inf.); zich, *cognoscere alqd* of *de alga re* (ook met acc. c. inf.); alle ook met afh. vraag; —**gezellen**, *comitari* (*alqm*); overdr. *comitari* (b.v. *artem decor* Quint.); *sequi* (b.v. *praemia labores*; *gloria virtutem tamquam umbra*); v. gaan van iets, *habere alqd* (b.v. *ardorem libido*); verg. paren 2 (gepaard gaan met iets); iets v. doen gaan van iets, *addere* of *adiciere alqd alci rei* of *ad alqd*; een geschenk van vleiende bewoordingen, *munus suum ornare verbis*; —**gezicht**, *prospectus*; (van een hoog punt) *despectus* (van iets, *ex alga re*); verg. uitzicht 1. **ver-glet-en**, *profundere* (b.v. *lacrimas*; *ille sanguis tribuniciis nullo publico consilio profusus*); *effundere* (b.v. *lacrimas*); *haurire* (b.v. *ad murum sanguinem hauriendum*; *hauriendum ut dandus est sanguis* Liv.); z. ook bloed; traan; —**gieting**, van tranen, *fletus*; *lacrimae*; van bloed, *caedes*; verder door omschr.; —**gif**, *venenum*; *virus* (vergiftig sap, vooral van slangen; ook overdr., z. venijn); *toxicum* (eig. voor pijlen, Ov.; ook alg., Hor.); een zacht v., *venenum lene*; v. nemen, z. innemen 1; v. mengen, *venenum parare* (*alci*); v. temperare (b.v. *quod sibi prudens ac sciens minus noxium, nl. venenum, temperasset* Suet.); in een beker, *poculum veneno miscere*; —**giffenis**, *ignoscendi ratio* (het vergeven); *venia*; *remissio poenae* (kwijtschelding van straf); verzoek om v., *ignoscendi postulatio*; *deprecatio* (voor iets, *alcus rei*); v. vragen, *petere veniam ignoscendi*; *orat* of *postulat alqs ut sibi ignoscatur*; *deprecari*; d. poenam (om kwijtschelding van straf vragen); voor iets, *veniam petere alcus rei* of *alci rei* (b.v. voor een vergrijp, *peccati*; voor een dwaling, *errori* Liv.); iem. om v. vragen, *orat alqs ut sibi ignoscat alqs*; voor een fout, *orare ut delicto alqs ignoscat*; v. vragen voor (= ten behoeve van) iem., *veniam petere alci* (b.v. *civitati* Liv.); v. krijgen, *veniam impetrare* (ook *errati*; a *patri errori* Liv.); *impunitatem adipisci*; v. schenken, *veniam dare* (*alci*; verg. vergeven 2); verg. ook genade; —**gift**, z. vergif; —**giftig**, *venenatus* (b.v. *viperam*; *tellurum*; *boletus* Suet.); *veneno illitus*, *infectus* of *tinctus*; —**giftigen**, *venenum dare* (vergift geven; *alci*); *veneno necare* (door vergif dooden; *alqm*); v. worden, ook *veneno absumi* (Liv.) of *exstingui* (Tac.); zich v., *veneno mortem sibi consciscere*; verg. (vergift) innemen 1; iets v., *veneno imbuere alqd*; *inficere alqd* (b.v. *infectos manibus eius cibos arguentes* Tac.; *fontes potu serpens* Sen.); vergiftigd, z. ook vergiftig; overdr. iem. door iets v., *inficere animum alcus alga re*; geheel vergiftigd, *imbutus et infectus* (b.v. *imbuti illinc et infecti romanis delerimentis redeunt* Liv.); —**giftiger**, *veneficus*; —**giftiging**, *veneficium* (giftmengerij); pl., ook *venena*; door v. sterven, = vergiftigd worden of zich vergiftigen; —**gissen**, zich v., *err*

re; *labi* of *per errorem* l.; *falli*; ik v. mij, *fallor*; *me fallo*; *animus me fallit*; zich zeer v., *vehementer* of *valde errare*; *totā viā e.* (Ter.); *toto caelo e.* (Macrob.); *magno in errore versari*; indien ik mij niet geheel v., *nisi me omnia fallunt*; —**gissing**, *error*; *erratum*; aanleiding tot de v. geeft het feit dat, *praebet errorem quod met ind.* (Liv.); bij v., *per errorem*; *imprudens* of *per imprudentiam*.

ver-goden, eig. iem. v., *alqm ex homine deum facere*; vergoed, *divus*; = voor een god verklaren; overdr. z. iem. als een god vereeren l.; hemelhoog verheffen; —**goding**, *consecratio* (in 't bijz. van den keizer, Suet.); —**goeden**, iem. iets v., *reddere alci alqd* (teruggeven); iets v., *compensare alqd* (b.v. *damna alqd re*); *explere alqd* (b.v. *quid tandem est domi, unde ea, nl. damna, expleatis* Liv.); z. verder goedmaken; —**goeding**, *compensatio*; door omschr.: overdr. *solacium* (b.v. *id solacii fuit pro amissis eo proelio militibus* Liv.); tegen v., z. voor geld; zonder v., *sine pretio*; (= op eigen kosten) *suo sumptu* (b.v. *operam rei publicae praebere* Liv.); = gratis; —**goelijken**, *levare* (b.v. *regis facinus* Liv.); *elevare* (b.v. *rem verbis* Liv.); z. verder verontschuldigen; bemantelen; —**goelijking**, door omschr.; z. ook verontschuldiging; bemanteling; —**goolen**, zijn reputatie of zich v., *venire in oserimen existimationis suae*; —**goren** enz., z. vervullen enz.

ver-gramd, z. boos l.; vertoorn; —**grammen**, z. vertoornen; zich v., z. vertoorn worden; —**groeien**, = samen-groei, *coalescere* (b.v. *inter se palpebrae* Caes.; ook van gewassen, b.v. *ficus olivae* Col.; van een wond, b.v. *a partu coalescit vulnus* Plin.); iets doet een litteken v., *alqd inducit cicatricem* (Plin. ep.); = scheefgroei, *depravari*; *distorqueri*; vergroei, *distorto corpore* (van een pers.); —**groefing**, van ledematen, *depravatio*; *distortio*; *pravitas*; —**groeten**, *amplificare* of *augere* (*alqd*); z. ook uitbreiden; iets (in de voorstelling) v., *amplificare* (b.v. *rem ornando*); *augere* of a. *verbis alqd*; *alqd dicendo amplificare et ornare*; *alqd amplificare et augere*; *exaggerare alqd* of *alqd oratione*; z. verder overdrijven 2 b; —**groeter**, *amplificator*; door omschr.; —**grooting**, z. uitbreiding; vermeerdering; overdrijving; —**gruizelen**, —**gruizen**, z. fijnmaken; stukslaan; —**grijp**, *delictum*; *peccatum*; *noxia*; *culpa*; v. tegen de krigstucht, *laesa disciplina*; —**grijpen**, zich v., *delinquere*; *peccare*; aan iem. of iets, *vim afferre* of *facere alci*; *manus alci* of *alci rei afferre*; *manus adhibere* of *admovere alci rei* (b.v. *rectigalibus*); *tangere alqd* (b.v. *aliena*); *violare alqd* of *alqm*; *peccare in alqd*; zich aan andermans goed v., *aliena avertere*; *in bona alcius invadere*; zich zelfs aan vrouwen v., *ne a mulieribus quidem abstinere*; —**grijzen**, eig. = grijs worden; overdr. *consensescere* (b.v. *bellum in quo et nati erant et consenuerant* Liv.); *inveterascere* (l. v. *hi bellis*); in den dienst vergrijsd, *vetus militiae* (Tac.); een in den dienst v. veldheer, *veteranus dux* (Liv.).

ver-guizen, *lacerare* (b.v. *haec te lacerat*

oratio; *alqm probis* Liv.); *sugillare* (*alqm* Liv.); verg. hoonen; —**guizing**, *sugillatio* (Liv.); verg. hoon; —**gulden**, *inaurare* (*alqd* Vitr.); *aurum inducere* (*alci rei* Plin.); verguld, *auratus* (b.v. *tecta*; ook = met vv. horens, b.v. *bos* Liv.; soldaten met vv. schilden, *militis aurati* Liv.); *extrinsecus inauratus* (b.v. *columna*); —**gunnen**, *concedere* (*alci alqd*); *permittere* (*alqd*); verg. toestaan; veroorloven; —**vergunning**, *concessio*; *permissio*; *concessus* of *permissus* (alleen abl. sing.); iem. v. geven om te, *alci facultatem dare* of *potestatem facere* met gen. gerund.; z. ook veroorloven; zonder v. van iem., *inrussu alcius*; *alqd non concedente*; z. ook toestemming; verlof l.

ver-haal, 1) = het verhalen, *narratio*; = het verhaalde, *narratio*; *quod narratur*; *fabula* (verdict verhaal); de vv. der Galliërs en kooplieden, *voces Gallorum et mercatorum*; = gerucht l; geschiedenis l; bericht 2. — 2) ik heb v. op iem. = iem. behoort mij schadevergoeding te geven, *oportet alqm mihi damnum praestare*; = herstel van krachten enz., b.v. op zijn v. komen, z. bekomen 2 b; —**haaltje**, *narrativuncula*; *fabella*; —**haasten**, *maturare* (b.v. *iter*; *alci mortem*; hij v. zijn vertrek van de stad, *maturat ab urbe proficisci*); z. verder bespoedigen; —**haasting**, door omschr.; —**halen**, 1) = vertellen, *narrare* (*alqd*; *de alqa re*; *alci alqd* of *de alqa re*; met acc. c. inf.); *enarrare* of *persequi* (naar orde v.; *alqd*); *referre* (berichten wat men van anderen vernomen heeft; *alqd*); iets uitvoerig v., *pluribus verbis exponere alqd*; z. ook berichten 2; overleveren. — 2) ik v. de schade op iem., *cogo alqm mihi damnum praestare*; overdr. iets op iem. v., = iem. voor iets doen boeten; —**haler**, *narrator*; *auctor* (zegsman); —**handelen**, 1) = verkoopen. — 2) = afdoen 2 d; = bespreken, *agere* (*cum alqd* *de alqa re*; ook *haec inter nos aguntur*); z. verder bespreken; behandeling l; concr. *liber*; *libellus*; *commentarius*; —**hangen**, eig. iets v., *alio loco* of *aliter suspendere alqd*; zich v., = zich ophangen 2; —**haanging**, = het zich ophangen, *suspendium*; —**harden**, *tr. durare* (*alqd*); overdr. de tegenstand v. den vijand tegen de vrees, *induratur resistendo hostium timor* (Liv.); zich tegen de stem der waarheid v., *ita duro animo est alqs ut verum non audiat*; intr. *durescere*; overdr. *obdurescere* (b.v. *contra fortunam*); —**hardheid**, *duritia*; —**harding**, *callum* (eelt); —**haren**, *amittere* of *mutare pilos* of *capillos*; —**heeren**, —**ing**, z. verwoesten, —**ing**; —**heerlijken**, *celebrare* (l. v. *ea quae gesserat*; *alqd carminibus*; *nomen alcius scriptis*); *concelebrare* (b.v. *virtutem*); *decorare* (b.v. *alcius clementiam litteris monumentisque*); *effere* (*alqm* of *alqd* *laudibus* (ook e. *alqd*); iets in verzen, *alqd versibus*); *glorificare* (l. v.

glorificent patrem vestrum qui in coelis est (Vulg.); iem. v., z. ook een lofredre op iem. houden; —**heerlijker, praeco** (b.v. *alcius virtutis*); —**heerlijking, praeconium** (het verheerlijken); *celebritas* (het verheerlijkt worden; b.v. door de faam, *famae*); z. ook lofredre.

ver-heffen, 1 = opheffen 1; oprichten 1; overdr. den blik tot iets v., z. opzien 1 a; **zich v. a**) van levende wezens, se tollere of se attollere; *surgere* (b.v. *de sella*); *consurgere* (gewoonl. van meer dan één; b.v. *ex insidiis*); *existere* (b.v. *ab inferis*; *e latebris* Liv.); verg. zich oprichten 1; zich boven iem. v., z. overtreffen; zich tegen iem., z. opstaan 2. — **b**) van zaken, as- of *insurgere* (b.v. *inde colles* Liv.); *existere* (b.v. *clamor*); *nasci* (beginnen; b.v. *ab humine collis*); zich v. tegen iem., *opponi alicui* (b.v. *omnibus oratio consultis*); zich v. tot, z. reiken tot 2; verg. verder opduiken; opgaan 1; opsteken 2; opstijgen 2. — **2**) = verhoogen, *augere* (alqm); z. verder bevorderen; = in de hoogte steken 1; iem. of iets tot den hemel of tot de sterren, z. hemelhoogen; zich v., *efferré* of *se efferré*; z. ook trotsch worden 1; boven anderen, *praeponere se aliis* (Ter.); *alios praee se continere*; zich op iets v., z. trotsch zijn op iets 1; —**heffing, v.** van den toon, *sublatio vocis*; van de stem, *contentio vocis*; van den geest, z. vlucht 1 b; in rang, z. bevordering; = het prijzen, *laudatio*; *laudes* (pl.); —**heid, longinquitus**; —**heimeelijken, -ing, z.** verheelen, -ing; —**helderen, z.** ophelderen 1; opklaren; —**helen, iets v., occultare, celare** of *tegere* (alqd); *reticere* (verzwijgen; alqd); *dissimulare* (ontveinen; alqd); iem. iets v., *celare alqm alqd* (pass. alqs *celatur de alqa re*; z. ook geheimhouden); ik wilde u dst niet v., *id vos ignorare nolui*; ik mag u niet v. dat, *hoc te intellegere volo* met acc. c. inf.; maar ik kan u niet v. dat, *sed hoc scito* met acc. c. inf.; —**heler, occultator**; door omschr.; —**heling, occultatio**; door omschr.; —**helpen, mederi** (alci rei, b.v. *malto*; *incommodis*); *reperire remedium* (b.v. *quibus rebus nostri, usu docti, haec reperiebant remedia ut . . .*); *subvenire* of *succurrere* (alci rei); *corrige* of *emendare* (b.v. *vitium*); dit is gemakkelijk te v., *huic rei facile remedium inveniri potest*; —**helping, medendi ratio**; *correctio* of *emendatio* (verbetering); = middel ter v., z. middel 2 c; —**hemelte, palatium**.

ver-heugd, laetus; z. verder blijde 2; —**heugen, iem. v., z.** verblijden; het v. iem. dat, z. het doet iem. genoegen dat; zich op iets v., *alcius rei laetitiam praecipere*; zich over iets v., *gaudere* of *laetari alqa re*; *gaudium* of *laetitiam capere ex alqa re*; *delectari* of *oblectari alqa re*; zich in iets of in het bezit van iets v., *uti alqa re* (b.v. *prospera valetudine*; in iets medewerking, *alcius operâ* of *auxilio*); *frui alqa re* (b.v. *paece*; *commodis*); *florere alqa re* (b.v. *opibus*; *iustitiae famâ*); —**heugenis, -heuging, z.** blijdschap; —**heveling, visum caeleste**; —**heven, 1** eig. = hoog 1. — **2**) overdr. *altus*; *excelsus*; *elatus*; *divinus* (goddelijk; hemelsch); *grandis* (van taal en redenaar);

z. ook heilig; stijl 2 b; taal; adv. *elate*; *magnifice*; *excelse* (b.v. *excelsus dicere*); boven iets v., *maior alqa re*; *alienus ab alqa re* (b.v. *ab ignavia et fraude*); zich boven iets v. achten, *alqd infra se positum arbitrari*; —**hevenheid, 1** eig. *altitudo*; concr. = verhooging 1. — **2**) overdr. *amplitudo*; *maiestas*; v. van stijl, van taal, z. verheven stijl 2 b, verheven taal; v. van geest, van ziel, van gevoelens, *elatio* en *magnitudo animi*; *animus excelsus et elatus*; *animi altitudo* of *excelsitas*.

ver-hinderen, impedire of *prohibere* (alqm; alqd); iem. v. dat of te, *impedire alqm ne met conl.* (b.v. *plura ne dicam tuae me lacrimae impediunt*; ook *non impedio, nihil impedit* of *nulla re impedior quo minus met conl.*; *alqd alqm impedit met inf.*); *prohibere alqm met inf.* of acc. c. inf. (b.v. *qui peregrinos urbibus uti prohibent; monet ut ignes fieri in castris prohibeat; prohibiti estis sedem ponere*; ook met *quo minus* en conl.); *alqd tenet alqm quo minus met conl.* (b.v. *valitudo alqm quo minus veniat*); iem. v. te strijden, ook *prohibere alqm a pugna*; verg. ook belemmeren; hinderen; afhouden; —**hindering, =** het verhinderen, *impeditio*; door omschr. = hindernis, *impedimentum*; als er geen v. komt, z. tusschenbeidekomen; —**hit, calidus**; *fervens*; overdr. *ardens*; *flagrans*; v. zijn, *calere* (b.v. *an ego, cum omnes caleant, ignaviter alqd faciam*; tengevolge van iets, *ab alqa re*, b.v. *ab recenti pugna Romani*); v. worden, *incallescere* (b.v. *vino* Liv.); —**hitten, calefacere (b.v. *corpus ignis*; ook van dranken en geneesmiddelen, b.v. *aliae res calefaciant aliae refrigerant* Cels.); *fervecere* (gloeïend maken; alqd); *incendere* (b.v. *potio corpus Cels.*); zich v., *calefieri* of *calescere* (van zaken); *exaestuari* (van perss., Suet.); overdr. *accendi* (b.v. *accensis utrimque animis* Liv.); verg. zich opwinden 2; —**hitting, z.** verwarming; opgewondenheid.**

ver-hoeden, prohibere (alqd); *praecavere* (b.v. *id ne accidat*); *providere* (met ne en conl.); dat verhoeden de goden (als wensch), *di averruncet; di meliora* of d. m. *velint*; *quod omen dii avertant; ne istuc Iuppiter sirit* (Liv.); —**holen, z.** verborgen; —**honderdvoudigen, centuplicare** (b.v. *populum* Vulg.); —**hongerén, fame mori, con- of absumi**; *fame extabescere* (Suet.); verg. den hongerdood sterven; doen v., z. doen uithongeren; —**hongerling, fames** (b.v. *bang zijn voor v., famem timere*); door omschr.; —**hoogen, 1** eig. in *altitudinem efferre* (b.v. *turrim*); *tollere altitorem* (b.v. *tectum t. altius*); *altitorem facere* (b.v. *partem muri*); verg. opheugen. — **2**) overdr. *augere* (b.v. *vechigalia*; *stipendium*); *amplificare* (b.v. *gloriam*); *acueré* (b.v. *industriam*); ook dit v. zijn roem nog, *id quoque ad gloriam eius accedit*; den prijs van iets v., *carius vendere alqd*; *alqd pretium alcus rei effert* (doen stijgen, doen opslaan, Varr.); de waarde van een landgoed, *alqd adicit ad fundi pretium* (Varr.); z. ook graanprijs; z. verder bevorderen; zich v., z. zich verheffen 2; wie zichzelf zal vernederen die zal v. worden, *qui se humiliaverit exaltabitur* (Vulg.); —**hoo-**

ging, 1) = het hooger maken, door omschr.; concr. = hoogte, *locus editus*; verg. hoogte 2; *suggestus* of *-um* (om de soldaten of het volk toe te spreken); verg. *tribune*. — 2) = vermeëdering, *accessio*; verg. bevordering.

ver-hoor, *interrogatio* (b.v. *testium*); *quaestio* (v. op de pijnbank); zonder v., *indicta causa*; verg. ondervraging; iem. in het v. nemen, z. — **hooren, 1**) = ondervragen, *audire* (abs.); *de ambitu*; *servum* (Suet.); *cognoscere* (abs.); *interrogare* (b.v. *testes*); de slaven op de pijnbank; *quaestionem habere de servis*; een slaaf om tegen zijn meester te getuigen, *in dominum de servo quaerere*; iem. veroordeelen zonder hem te v., *alqm indicta causa condemnare*. — 2) iem. of iets verzoek v., *audire alqm of alcius preces*; *petenti alci satis facere of non deesse*; een gebed v. (van een god), *annuere precatiori* (Liv.); — **hooring**, = ondervraging, z. verhoor; v. van een verzoek, door omschr., b.v. bij iem. v. vinden, *impepatr alqs ab alqo quod postulat*; — **hoo-vaardigen**, iem. v., = trotsch maken 1; zich v., z. trotsch worden 1; — **hoo-vaardiging**, z. trots 1; — **houden**, zich v., z. staan 1 2; — **houding**, *ratio*; verg. proportie; juiste v., *temperatio* (van deelen waaruit een geheel bestaat); de juiste v. van ongelijke tonen, *dissonantiarum vocum moderatio*; één zelfde v. hebben, *in eadem ratione esse*; dezelfde v. vindt bij iets plaats, *similis est in alqa re ratio*; naar v., *pro portione* (b.v. *rerum*); *pro rata parte* (b.v. *centurioibus agros pollicetur*); *pro ratione* (b.v. *altitudinis*); in v. tot, *pro met abl.*, b.v. *p. multitudinis*; z. verder in vergelijking met; in v. tot iets staan, *rationem habere ad alqd*; de zedelijke toestand van een volk staat in v. tot dien der leiders, *qualescumque summi civitatis viri sunt talis est status civitatis*; de straf moet in v. staan tot de misdaad, *noxiae poena par esto*; z. ook zich regelen naar (eind); vv. = toestanden, res; z. ook toestand; v. tusschen personen, z. betrekking 2; gespannen v., *simulas*; in een zekere v. tot iem. staan, z. ook op zekeren voet met iem. staan 2.

ver-huizen, *migrare*, e- of *demigrare* (in *alqm locum*; *domo*; *e domo*; *ex urbe*; *de alqo loco*); *transmigrare* (b.v. *Veios* Liv.; *e Carinis ac pompeiana domo Esquilias in hortos maecenatianos* Suet.); *alio transire*; *aliud domicilium of alius sedes petere*; *sedem mutare*; — **huizing**, *migratio*; *mutatio loci of domicilii*; door omschr.; — **huren**, *locare of elocare* (b.v. *fundum*); zich v., *se of operam suam locare*; — **huring**, *locatio*; door omschr.; — **huurder**, *locator*; = huisheer; — **hypothekeren**, z. met hypotheek bezwaren.

ver-jaardag, van een pers., = geboortedag; van een gebeurtenis, *dies natalis* (b.v. van mijn terugkeer uit de ballingschap, *reditus mei*); de v. van den slag bij de Alia, *dies altensis*; — **jaarfeest**, z. geboortefeest; — **jaargesehenk**, *minus natalicium* (Val. Max.); — **jagen**, *abigere* (b.v. *muscas*); z. verder verdrijven; — **jaging**, z. verdrijving; — **jaren**, = zijn verjaardag vieren, *dies natalem celebrare*; = door

verloop van tijd krachteloos worden, *vetustate infirmari*; *usu capi* (b.v. *hereditas usu capta est*); *intercidere* (Ict.); — **jaring**, = viering van zijn verjaardag, *dies natalis celebratio*; in rechten, *usus capio of usucapio*; *usus of auctoritas*; *usus auctoritas of usus et a.*; door v. in eigendom krijgen, *usucapere* (b.v. *hereditatem*); — **jongd**, *animo renovato* (overdr., van perss.); — **jongen**, iem. v., *alqm ex sene invenem of adulescentem facere*; *iuvenes annos reddere alci* (Ov.); *praeteritos annos referre alci* (Verg.); iets v., *renovare alqd*; intr. cf. zich v., *repuerascere*; (van zaken) *renovari*; — **jonging**, *renovatio* (b.v. *mundi*); door omschr.

ver-kakelen, z. verbabbelen; — **kapt**, *clandestinus*; door sub *persona* (b.v. *heredis fletus s. p. risus est Publil. Syr.*); — **keer, 1**) v. op een plaats, *commearis*; er is hier veel v., *multi huc commeari*; een plaats of weg waar veel v. is, *locus celeberr*; het v. is geopend, *commeari potest*; wordt weer geopend, *commeari coepit*; in het belang van het v., *ob commoditatem itineris* (Liv.); verg. communicatie; ook = handelsverkeer. — 2) = omgang, *consuetudo*; *usus*; *commercium* (b.v. met de plebs, *plebis* Liv.; ook c. *cum Mu-is habere*); door persoonlijk v., *usu*; schriftelijk v., z. briefwisseling; mondeling v., *linguae commercium* (Liv.); z. verder omgang 2; — **keerd, 1**) eig. *inversus*. — 2) overdr. *malus*; *perversus*; *pravus*; *vitosus* (b.v. *in omnibus rebus temeritas v. est*); *praeposterus* (averechtsch); den v. schoen aantrekken, *praepostere calcem inducere* (Plin.); een v. gebruik van iets maken, *perversa uti* (b.v. *deorum beneficiis*); iem. op den v. weg brengen, z. iem. van den rechten weg afbrengen 1 (eind); het is v. te ... *vitium est, imprudens est* (het is onverstandig of non decet (het past niet) met inf.; adv. *male* (b.v. *uti alqā re facere*); *perversa*; *prave*; *vitiose*; *praepostere*; *perperam* (b.v. *facere*); v. handelen, ook *peccare*; de zaak of het loopt v. af, *res inclinata est* (Liv.); verg. misloopen 2; iem. wiens handen voor alles v. staan, *homo praeposterus of p. et perversus*; — **keerdheid**, *perversitas*; *pravitas* (tegenst. *rectum*); *corruptio* (b.v. *opinionum*); — **keeren, 1**) = veranderen, z. keeren 2; omslaan 2. — 2) ergens of met iem. v., a) ergens v., z. zich bevinden a; zich ophouden 2; in nood, in gevaar v., *versari in miseria, in periculo* (z. ook nood 2; gevaar); in dwaling, *versari in errore*; *errare*. — b) met iem. v., *usu of consuetudine contrinuum esse cum alqo*; met menschen, *vivere cum hominibus*; met veel menschen, *cum multis hominibus contrinuum esse*; niet met menschen, *abstinere consuetudine of commercio hominum*; met iem. in oorlog v., *intercedit alci cum alqo bellum*; spreekw. met wien men v. daar wordt men mee geëerd, *cum quo aliquis iungitur talis erit* (Arnob.); z. ook omgang hebben met iem. 2; — **keering**, z. verkeer 2.

ver-kennen, *cognoscere of explorare* (b.v. *iter*; ook met afh. vraag); *speculari* (abs.); ook *loca*; *itinerā* enz., Liv.); z. ook in oogenschouw nemen; het terrein v., *situm locorum of qualis sit natura loci co-*

gnosceret; het terrein doen v., z. lieden op verkenning uitzenden; —**kenner**, *explorator*; *speculator*; *antecursor* (alleen pl.); *praecursor* (overdr.); verg. spion; —**kenning**, *exploratio* (Tac.); door omschr.; iem. op v. uitzenden, *alqm exploratum of speculatum mittere*; lieden op v., ter v. van het terrein uitzenden, *qualis sit natura loci qui cognoscant mittere*; lieden vooruitzenden ter v. van de wegen over de Alpen, *praemittere qui Alpium transitus speculantur* (Liv.); na v., *explorato of ante e.* (Liv.); zonder v., *inexplorato* (Liv.); —**kenningsstroepen**, *exploratores*; *antecursores*; —**kenuvelen**, z. verbabbelen; —**kiesbaar**, *quis ratio haberi potest*; —**kieslijk**, = wenschelijk; verkiezlijker, *potior* (het is v., *praestat*, b.v. *accipere quam facere iniuriam*; het is voor mij v. te, *mihi praestat of malo met inf.*); —**kiezen**, = kiezen; willen; iets boven iets v., z. de voorkeur geven; —**kiezing**, **1**) = het kiezen 1; in 't bijz. van ambttenaren enz., *creatio*; *lectio* (in 't bijz. van rechters); *cooptatio* (aanvulling verkiezing; in 't bijz. ter aanvulling van een college door de leden zelf); *subsortitio* (van rechters in de plaats van de door de partijen gevraakte); *comitia* (pl.; eig. de kiesvergadering van het Rom. volk; b.v. de eerstvolgende v., *proxima comitia*; de dag der v., *dies comitiorum*; ook *dies comitiales*; iem. in zijn afwezigheid bij een v. in aanmerking laten komen, *alicuius absentis rationem habere comitiis*); onmiddellijk na zijn v., *statim creatus*; iem. in de plaats van een ander ter v. voorstellen, *subrogare alqm* (b.v. in *annum proximum decemviro alios*; *sibi alqm collegam*; ook *collegam in locum Bruti* Liv.). — **2**) = keus 2; uit eigen v., *sua sponte*; doet naar uw v., *facile quod libet*; —**kiezingsagent**, *divisor*; —**kiezingsmanoeuvrers**, *ambitus* (sing.).

ver-klaarbaar, *qui explicationem habet of explicari potest*; het is v. dat, *facile intelligitur of consentaneum est met acc. c. inf.*; —**klaard**, overdr. een v. vijand, *inimicus acerrimus*; —**klaarder**, *interpres*; z. uitlegger; —**klappen**, z. verklikken; —**klaren**, **1**) = uitleggen, duidelijk maken, *explicare of explanare (alqd; alci alqd)*; *illustrare (alqd)*; *enodare* (b.v. namen etymologisch v., *nomina*); fabels op rationeele wijze v., *commenticiarum fabularum rationem dare*; een woord zó v., *eam notionem of vim verbo subicere*; iets uit iets v., *causam alicuius rei repetere ex alga re*; het laat zich v. dat, z. het is verklaarbaar dat; iets laat zich grootendeels hieruit v., *hinc maxime repetendum est alqd*; iets kan op natuurlijke wijze v. worden, *alqd ad naturam revocari potest*; verg. uiteenzetten; uitleggen **2**.) — **2**) = te kennen geven, zeggen, *dicere* (v. dat niet, *negare*); (openlijk) *profilere*; (onomwonden) *promunari*; *prae se ferre*; (schriftelijk) *scribere*, (als antwoord) *rescribere*; (mondeling of schriftelijk als antwoord) *respondere*; alle met acc. c. inf.; z. ook openbaren 1; verzekeren 1; iem. v. tot, z. benoemen 2; uitroepen tot; iem. voor iets v., *iudicare* (b.v. *Socratem sapientissimum*; voor een vijand van den staat, *iudicare alqm hostem*); nadat *Dolabella* voor een vijand van den staat v. is ook

Dolabella hoste decreto; iets voor iets v., *dicere* (b.v. *dolorem summum malum*); **zich v.**, *aperire sententiam suam*; *dicat alqs quod sentit of quid sentiat*; zich voor iem. v., z. iems partij kiezen 1; zich tegen iem., *inimicum se alci ostendere*; zich voor iets, *accipere of probare alqd*; *amplecti alqd* (b.v. *ceterorum suppliciorum omnes acerbitates*); z. ook voor iets stemmen 1; zich tegen iets, *recusare of improbare alqd*; z. ook tegen iets stemmen 1; zich luide tegen iets, *reclamare alci rei*; zich er tegen v. dat, *recusare ne met con.*; zich er niet tegen v. dat, *non recusare quominus met con.*; —**klaring**, **1**) = uitlegging, *explicatio*; *explanatio*; *interpretatio*; *enodatio*; een v. aan of van iets geven, z. verklaren 1; een v. zijn gedrag, *satisfactio*. — **2**) = uiting; = woorden, *oratio*; *voces* (pl.); = antwoord, *respondum*; de v. afleggen dat, z. verklaren 2; een v. omtrent iets afleggen, *de alga re sententiam promere*; een v. voor het gerecht, een gerechtelijke v. afleggen, *apud iudicem profiteri*; v. van den oorlog, z. oorlogsverklaring.

ver-kleeden, *zich v., vestem mutare*; als herder, *pastoralem cultum induere* (Vell.); verkleed, *veste mutata*; als Galliër, *gallico habitu*; als soldaat, *ornatu militari*; als vrouw, *multebri veste of vestitu*; als slaaf, *veste famulari*; hij zendt tien soldaten als herders v., *militis decem pastorum habitu mittit* (Liv.); als slaaf verkleed om niet herkend te worden, *veste servili in dissimulationem sui compositus* (Tac.); —**kleeding**, *mutatio vestitus*; *mutata vestis*; door omschr.; —**kleedf**, —**heid**, z. verknocht, —**heid**; —**kleinen**, *minuere (alqd)*; *contrahere* (b.v. *castra*); overdr. = verminderen 1; (met woorden) *minuere of extenuare (alqd)*; *elevaré* (b.v. *alicuius res gestas* Liv.); *detrahère* (b.v. *de alicuius auctoritate of gloria*; ook de alqd); *obtractare* (b.v. *laudibus alicuius Liv.*; iems verdiensten, alci); *premere* (b.v. *premendo superiorem sese extollebat* Liv.); —**verkleiner**, *detractor* (b.v. *laudum suarum Liv.*); *obtractator* (alicuius; *alicui rei*); —**kleining**, eig. door omschr.; overdr. = vermindering; *extenuatio* (in de rhetorika; tegenst. *exaggeratio*); *obtractatio* (b.v. *laudis*); door omschr.; —**kleinwoord**, *diminutivum* (Priso.); —**kleumd**, *torpens gelu*, *frigore enectus of gelu rigens* (Liv.); v. zijn, *rigere*; —**kleumdheid**, *rigor*; —**kleumen**, *obrigescere*; —**kleuming**, *rigor*; —**kleuren**, *colorem amittere*; *evanescere* (b.v. *pictura*); doen v., *decolorare* (zijn natuurlijke kleur doen verliezen; *alqd*); verg. verbleeken; —**kleuring**, *decoloratio* (het krijgen van een andere kleur); door omschr.; —**klikken**, *emuniare of per indicium e.* (alqd; alci alqd); z. ook aangifte doen; —**klikker**, z. aanbrenger.

ver-klungelen, z. verbeuzelen; —**kna- gen**, overdr. door iets v. worden, z. verteren 3; —**kneuteren**, zich v., in *sinu gaudere*; —**kniezen**, zich v., *tabescere*; —**knocht**, *devinctus* (b.v. *quos liberis Messalinae devinctos credebant* Tac.); *devotus* (b.v. *quibus rebus eos devotissimos sibi reddidit* Suet.); verg. gehecht; —**knochtheid**, *fides*; verg. gehechtheid; —**knoeien**,

corrumpere (bederven; *alqd*); tijd v., z. verspillen; verbeuzelen; —**knijpen**, zich v., z. zich op de lippen bijten (overdr.); —**koelen**, *refrigerare* (verg. verhit-ten); z. verder afkoelen; —**koeling**, eig. = afkoeling; overdr. *remissio* (b.v. van den omgang, *usus*); *immutata amicitia* of *gratia*; *mutatus amor*; door omschr.: —**koken**, intr. *deferere* (b.v. *aqua ad tertias* Apic.); doen v., *decoquere* (b.v. *alqd usque ad tertium partem* Varr.); *excoquere* (b.v. *alqd ad dimidium* Col.); —**kolen**, in carbonem redigi (Scrib.).

ver-kondigen, *pronuntiare* (met acc. c. inf.); z. verder aankondigen; prediken; den roem van iets of iem. v., *praedicare alqd* of *laudes alcius*; z. verder prijzen; —**kondiger**, —**ster**, = aankondiger, —ster; prediker; v. van iems roem, z. lofredenaar; —**kondiging**, = aankondiging; prediking; v. van iems lof, *praedicatio* de *alcus laude*; —**koop**, *venditio*; *autio*; *mancipium* (v. waardoor de kooper het volle eigendomsrecht op het gekochte krijgt); door omschr., b.v. bij den v. van iets, *in vendenda alga re*; verg. verkoop; —**koopen**, *vendere* (*alqd*; *alci alqd*; v. worden, *venire*); *venum dare* (vooral gevangenen; Sall., Liv.); *venditare* (te koop bieden; *alqd*; ook overdr. b.v. *decretis*, *pacem pretio*); *addicere* (bij den verkoop toewijzen; *alci alqd*; ook overdr., b.v. *regna pecunia*); bij het stuk v., z. in het klein verkoopen 2; iets in het openbaar, publiek v., *auctione constituta vendere alqd*; *voci praeconi* subicere *alqd*; *alqd sub praecone* s.; *alqd praconi* s. (Liv.); (vooral van verbeurdverklarde goederen) *hasta posita vendere alqd*; *sub hasta vendere alqd* (Liv.); *hastae subicere alqd* (Suet.); (krijgsgevangenen) *sub corona vendere* (b.v. *reliquis*); overdr., zich v., se *vendere* (*alci*); *pecuniam accipere* (*ab alqo*); —**koop**, *venditor*; door omschr., b.v. *qui vendit alqd*; —**koop**, *venditio*; *autio* (publieke v.; een v. aankondigen, *auktionem proseribere*; een v. houden, *auktionem facere*; ook *auktionari*); *sectio* (publieke v. van verbeurdverklarde goederen); door omschr., —**koopster**, door omschr., b.v. *quae vendit alqd*.

ver-koren, z. uitverkoren; —**korten**, *breuiorem reddere* (*algam rem*); *contrahere* (met betrekking tot den tijd, b.v. *tempus sponsas habendi* Suet.); *coartare* (b.v. *consulatum aliorum* Tac.); *in angustum cogere* (b.v. *commentarium* Sen.); *recidere* (b.v. *quae per plures dies dixerit postea recisa in unum librum coartasse* Plin. ep.); *in breve cogere* (verkort opgeven; b.v. *causas* Liv.); *corripere* (kort uitspreken; b.v. *syllabam* Gramm.); iem. het leven v., *maturare alci mortem*; iem. met betrekking tot iets v., *fraudare alqm alqd re*; z. verder bekorten; **korten**; —**korting**, door omschr., v. van een lettergreep, *correctio syllabae* (Gramm.); v. van den bij de wet bepaalde ambtstijd in de provincie, *deminutio provinciae*; z. ook bekorting; —**kouden**, *gravedinosus* (iem. die vaak aan verkoudheid lijdt); v. zijn, *gravedine laborare*; —**koudheid**, *destillatio narium* (Plin.); *epiphora*; *gravedo* (verstopping); *pituuta* (eig. slijm, Catull.);

—**krachten**, *vim afferre* (*alci*); *comprimere* of *vi c. algam*; verg. onteeren; *violare* (*alqd*); verg. overtreden; —**krachter**, —**ing**, z. schender, —ing, onteering; —**kreukelen**, z. kreukelen; —**krommen**, z. krommen; verdraaien; —**kroppen**, overdr. *assorbere* (*alqd*); iets niet kunnen v., *non ferre alqd*; z. ook verbijten; —**krijgen**, *adipisci* of *consequi* (*alqd*); *impetrare* (gedaan krijgen; *alqd*; *alqd ab alqo*); trachten te v., *petere* (*alqd*; *alqd ab alqo*); z. verder krijgen 2; overdr. het niet van zich, het niet over zijn hart kunnen v., *animum inducere non posse* (b.v. a. i. *non potui ut illum tanto in maore aspicerem*); *impetrare ab animo non posse* (b.v. *nec tamen ab a. i. potuit ut impensam in rem maximi ad omnia momenti faceret* Liv.).

ver-kwanselen, z. verschacheren; —**kwikkeliijk**, z. verkwikkend; —**kwikken**, *recreare* of *reficere* (*algm*; *alqd*; *algm* of *alqd alqd re*); *laetificare* (b.v. *sol terram*); zich (lichamelijk) v., *corpus* of *vires reficere* of *recreare*; *corpus curare* (vooral van soldaten, Liv.); (geestelijk) *animo relaxari*; —**kwikkend**, *suavis*; *dulcis*; *animum recreans*; adv. *suaviter*; —**kwikking**, *reflectio* (het zich verkwikken, Quint.); *levamentum* (middel ter v.); door omschr., b.v. zijn naam is reeds een v. voor mij, *eius nomine ipso recreor*; —**kwisten**, *effundere* (b.v. *patrimonia*); *profundere* (b.v. *pecuniam*; *pecunias in eas res*); *dissipare* (b.v. *patrimonium*); *prodigere* (b.v. *bene parta* Sall.; *opes in brevi spatio* Suet.); *lacerare* (b.v. *pecuniam*); verg. verbrassen; opmaken 3; —**kwistend**, *effusus* (b.v. *in largitione*); *profusus*; *prodigus*; v. met het zijne, *sui prodigus* (Sall.); v. met iets zijn, z. verkwisten; adv. *effuse* (b.v. *donare*); *prodige* (b.v. *vivere*); *profuse* (b.v. *alqd celebrare* Suet.); —**kwister**, *homo prodigus*; *helluo* of *nepos* (brasser); v. van iets, *qui alqd effundit enz.* (verg. verkwisten); —**kwisting**, *effusio*; *sumptus effusi* (onmatige uitgaven); *profusa* of *immoderata luxuria* (overdadige weelderigheid); —**kwlistster**, *mulier prodiga*; v. van iets, *quae alqd effundit enz.* (verg. verkwisten); —**kwijnen**, *tabescere*; verg. vergaan 2; **kwijnen**; —**kwijning**, *tabes*; —**kijken**, *spectando consumere* (b.v. *tempus*); zich v., z. zich vergissen; de kans is v., *actum* of *transactum est*.

ver-lagen, eig. *humiliorem reddere* (*algam rem*); een muur v., *multi altitudinem minuire*; den prijs van iets v., z. den prijs van iets verminderen; den graanprijs v., *levare annonam*; iem. in rang v., z. degraderen; het zingen v. den mensch, *corporis voluptas non satis est digna hominis praestantia*; hij v. de vriendschap die . . . *detrahit amicitiae maiestatem suam* qui (Sen.); iets van iets tot iets v., *alqd ab alqo re ad alqd abducere* (b.v. *artem a religionis auctoritate ad mercedem atque quaestum* Cic.) of *devocare* (b.v. *Perillus huc a simulacris deorum hominumque devocaverat humanissimam artem* Plin.); zich v., se *abicere* of *se a. atque prosternere*; *minuire dignitatem suam*; beneden het dier, *infra beluas se abicere*; zich door iets v., *dedeco-*

rare se alqā re (b.v. *flagitiis* Sall.); zich tot iets, *descendere ad alqd*; z. ook vernederen; —**laging**, eig. door omschr.; overdr. = vermindering; degradatie; verne-dering; —**lakkēn**, overdr. iem. v., *alci os sublinere officui* (Plaut.); z. ook bedotten 1; —**lammēn**, eig. tr. *debilitare* (alqm; alqd); intr. *debilitari*; *torpescere* (Plin.); verlamd, *debilitatus*; *torpens*; aan al zijn leden, *captus omnibus membris* Liv.); verg. ook lam 2; overdr. *debilitare* (b.v. *alcius animum*); *frangere* (alqm; alqd); *contundere* (b.v. *alcius ferociam*); *enervare* (b.v. *alqm senectus*; *corpora animosque*); geheel, *contundere et frangere* (b.v. *alcius audaciam*); alle krachten v., *omnes nervos incidere* (b.v. *legionum nostrarum his consiliis*) of *exsecare*; de vrees v. mij, *membra metu debilia sunt* (Ter.); intr. *torpescere* (b.v. *dextra in amantia* Liv.; *ingenium incubu* Sall.); *consenscere* (b.v. *civitatibus vires*); verlamd zijn, *torpere* (b.v. *metu*); —**lammīng**, = het verlamd zijn, *debilitas*; *torpor*; —**langen**, 1) ww. a) intr. naar iem. v., *cupere alqm videre* of *ad alqm redire*; naar iets, *ap- expetere* of *concupiscere* alqd; (reikhalzend) *desiderare* alqd; *desiderio alcius rei teneri*; *desiderium alcius rei alqm tenet*; *esse in desiderio alcius rei*; (hevig of vurig) naar iets of iem. v., *flagrare*, *ardere* of *incensum esse desiderio alcius rei* of *alcius*; *summo alcius rei desiderio teneri*; *ardenter cupere alqd* of *alqm*; smartelijk naar iets v., *desiderio alcius rei angī*; *magnā molestia desiderare* alqd; naar huis v., *domum redire cupere*; *desiderium patriae* of *videndi suos alqm tenet*; weer naar iets of iem. v., z. terugwensen. — b) tr. iets v., v. te, z. begeerig zijn; eischen; vereischen; dringend v., *efflagitare* (alqd; *ab alqo ut met conī.*); *contendere* (ut met conī.); *ab alqo ut*; dat niet, ne met conī. — 2) subst. z. begeerte; wensch 1; (= wil) *voluntas*; (= dringend v., eisch) *postulatio*; op iets v., *alqo petente*, *precante* of *flagitante*; *alcius rogatu*; v. naar iem., *desiderium alcius*; v. naar iets of iem. hebben, z. naar iets of iem. verlangen 1 a; willekeurig v., *arbitrium*; eenstemmig v., *consensus omnium*; smachtend, gloeiend v., *sumum desiderium*; *igniculus desiderii* (naar iem., *alcius*); naar iets of iem., z. smachten 2; vurig verlangen 1 a; wat is uw v. (= wat wil ge), *quid vis*; *quid fieri vubēs*; —**langēnd**, z. begeerig; ik ben erg v. te hooren hoe het u gaat, *valde aveo scire quid agas*; —**langst**, z. verlangen 2; —**lanterfantēn**, z. verbeuzelen.

verlaten. 1) ww. 1) tr. *relinquere* (alqm; alqd); (tegen verwachting of plicht) *deserere* (alqm; alqm locum); (= aan zijn lot overlaten) *desituere* (alqm); *desse* (alci); z. ook post 2 a; provincie; heengaan; vertrekken 2; de krachten v. mij, z. begeven 2; een vrouw v., z. van een vrouw scheiden 2. — 2) reflex. a) zich op iem. of iets v., *fidere* of *confidere* (alci; alci rei; alqā re); *niti* (alqā re); verlaat u op mij, *me vide* (Plaut.); gij kunt u op mij v., *tibi non deero*; zich verlatend op, z. ook steunen 1 b (steunend op iets). — b) = te laat komen; *sero venire*; *morari* (dralen). — II) adi. van zaken = eenzaam; van perss.

relictus; *desertus*; *destitutus*; *derelictus*; *solus* (alleen); z. ook hulpeloos; —**heid**, *solitudo*.

ver-leden, *praeteritus*; *ante actus*; ook = vorig; subst. het v., *tempus praeteritum* (de v. tijd); *vetustus* (de oude tijd; b.v. *historia nuntia vetustatis*); *praeterita* (n. pl.), *res praeteritae* of *ante actae* (het verledene); iems v., *vila* of *aetas alcius superior* of *ante acta*; maar dit behoort tot het v., *sed haec prius fuere* (Catull.); —**leenēn**, *dare* of *tribuere* (alci alqd); *deferre* (b.v. *beneficia alci*; *imperium ad alqm*); *ferre* (b.v. *alci opem*); (bij besluit) *decernere* (alci alqd); z. verderschenken 2; geven 2 a; toestaan; verschaffen; —**leenīng**, z. schenking; —**leenēn**, *dedicere* (alqd); *alqd alqm deficit* (b.v. *ex illum cuncta studia iam exacta aetate defecerunt*); verg. ook afleeren; afwennen; —**legen**, = door liggen bedorven, *situ corruptus*; verg. verschaald; = onthust, beschroomd, *confusus animo* (b.v. *Camillus c. a. gratias egit* Liv.); *perturbatus*; *commotus*; iem. v. maken, *alqm* of *alcius animū* *perturbare* of *commovere*; z. verder onthust; bedeesd; = in twijfel of onzekerheid verkeerd, *dubius* of *incertus*; v. zijn, z. twijfelen; in onzekerheid verkeeren; om iem. of iets v. zijn (= noodig hebben), *indigere alcius* of *alcius rei*; —**legenheid**, *perturbatio* (het ontsteld zijn); = bedeesdheid; = twijfel; onzekerheid; = moeilijkheid, *angustiae*; *difficultas*; *molestia*; *incommodum*; *inopia* (gebrek); iem. in v. brengen, in *angustias adducere* alqm; in v. zijn of zitten, in *angustiis esse*; *angustiis premi*. (door iems schuld, *ab alqo*); in groote v., *magnā difficultate affici* (met afh. vraag); in v. geraken, in *angustum venire*; in de grootste, in *summas angustias adduci*; iem. uit de v. helpen, *liberare alqm ex incommodis*; *expedire* of *explicare* alqm; z. ook geldgebrek; moeilijkheid; nood; —**leggen**, iets v., *alqd in loco ponere* of *collocare*; z. verder verplaatsen.

verleid-baar, *qui corrumpi potest*; v. zijn, *corrumpi posse*; —**elijk**, *blandus*; *captiosus* (bedriegelijk); = vol verleiding; verg. ook aantrekkelijk 1; —**elijkheid**, *blanditiae*; verg. aantrekkelijk 1 (het aantrekkelijke); —**en**, iem. v., *corrumpere alqm* of *animū* et *mores alcius*; *alqm* ad *negotium adducere* (Ter.); *alqd alqm transversum agit* (Sall.); *inducere* (seducere Eccl.) alqm; gemakkelijk te v., *fexibilis*; iem. tot iets v., iem. v. te, ad-, *inducere* of *impellere alqm* ad of in alqd, *alqm ut met conī.*; *il- of pellicere alqm* ad of in alqd; *provehere* (b.v. *haec spes prorexit ut . . . decurrerent* Liv.); door iets verleid, ook *deductus alqā re* (b.v. *praemio*); *captus* (b.v. *occasione* Liv.); zich laten v. tot iets of te, ad-, *induci* of *impelli* ad of in alqd of ut met conī.; *rapi* in alqd (b.v. *alqā rei in errore*); *provehī* in alqd (b.v. *imtemperantia linguae in maledicta* Liv.); iem. trachten te v. om te, *solicitare alqm* ad alqd *faciendum* of *ut met conī.*; z. ook ontrouw 2 enz.; —**er**, *corruptor*; *auctor* (voorganger); *consultor* (raadgever); *seductor* (Eccl.); —**ing**, *corruptela*; vol v., *corruptrix* (b.v. *provincia*);

omnibus libidinum illecebris repletus (b.v. *Græcia Asiaque*); **-ster**, *corruptrix*.

ver-lekkeren, iem. v., *subtiliorem gulam alcus facere* (Col.); verlekken, z. kieschkeurig; verwend; overdr. op iets verlekkerd zijn, *ligurrire alqd*; verg. ook belust; **-lengen**, eig. *longiorum reddere (alqm rem)*; *producere* (b.v. *longius aciem*; *cornu*; ook *litteram*); *dilatare* (b.v. *aciem Liv.*); *extendere* (b.v. *iuventorum ordo agmen Liv.*); overdr. *propagare* (b.v. *bellum*; *imperium consuli in annum Liv.*); *proferre* (b.v. de betalingstermijn, *diem*); *prorogare* (b.v. iems commando, *alci imperium*; de betaaltermijn voor iem. met een paar dagen v., *p. alci paucos dies ad solvendum*); *continuaré* (voortzetten); b.v. *bellum*; ook *alci magistratum Liv.*); de spelen met één dag v., *ludis diem addere*; de plebeijische spelen zijn (ten gevolge van een fout bij de viering) met één dag v., *ludi plebei diem unum instaurati sunt* (Liv.); iems leven twee jaren v., *biennium alci ad vitam addere* of *adiciere*; iems leven v. (= aannemen dat iem., b.v. een schrijver langer geleefd heeft dan men gewoonlijk meent), *vitam alcus longius producere*; z. verder rekken; **-lenging**, *productio* (b.v. *litterae*; *temporis*); *propagatio* (b.v. *vitae*; *temporis*); *prorogatio* (b.v. *imperi Liv.*); van een termijn, *diet*; *prolatio* (b.v. van een termijn, *diet*); **-leppen**, z. verwelken; **-let**, v. van iets hebben, *alqā re carere non posse*; **-leuteren**, den tijd v., *nihil agendo tempus terere*; **-levendigen**, eig. *frequentare* (b.v. *locum*; ook *quasi luminibus orationem sententiarum alque verborum*); *excitare* (b.v. *ardorem eum qui resederat excitare rursus novareque Liv.*); de hoop v., *spem augere*; iems hoop, z. iem. weer ho op geven 1; iems moed, z. iems moed verhoogen 1; oprichten 3; de herinnering aan iets of iem., z. iets of iem. in het geheugen terugroepen; **-levendiging**, door omschr.; **-lezen**, zich v., in *legendo errare*.

verlicht, overdr. een v. geest, *mens exulta*; *ingenitū acies* of *acumen*; een v. man, *homo prudens, intellegens* of *eruditus*; vv. tijden, *tempora erudita* (Cic.); **-en**, 1) = minder duister maken, licht verschaffen enz., *collustrare* (b.v. *sol omnia clarissima luce*); *illustrare* (b.v. *sol cuncta sua luce*; *luna illustratur a lumine solis*); *illuminare* (b.v. *luna illuminata a sole est*); *luce complere* of *lustrare et c.* (met licht vullen; b.v. *sol mundum omnem suā luce complet*; *sol cuncta suā luce lustrat et complet*); toortsen die het Marsveld v., *collucentes per campum Martis faces* (Tac.); overdr. de menschen v., *hominē erudire*; den geest v., *ab omni tamquam ab oculis quasi caliginem dispellere*. — 2) = minder zwaar maken, overdr. *levare* (b.v. *inopiam*; *curam*; *alcus dolorem*; *dolorem consolando*); *sublevare* (b.v., *inopiam*; *laborem militum*); *allevare* (b.v. *alcus sollicitudines*; zich v. voelen, *allevari*, b.v. *allevor cum loquor tecum absens*; iems gemoed v., z. iem. verlichting verschaffen 2; ook = vergemakkelijken; **-ing**, 1) = het minder duister maken, door omschr., b.v. met v. der geheele stad, *accensis totā urbe luminibus*; overdr. *intellegentia*; *eruditio*; ook = verlichte tijden, z. verlicht. — 2)

= het minder zwaar maken, *levatio* (b.v. *aegritudinis*); *sublevatio* (b.v. s. et *medicina*); *allevatio* (b.v. *nullam allevationem sperare*); iem. of iets v. brengen of verschaffen, *levare* of *relevare alqm* of *alqd*; *alqd alci levationi est*; *alqd levationem habet alcius rei* (b.v. *quae l. habent aegritudinem, formidinum, cupiditatum*); concr. = middel ter v., *levamentum* (b.v. *aegritudinis*); *allevamentum*.

ver-lieft, *amore captus* of *incensus*; *amans*; *aegrotus animi* (Ter.); v. worden, *amore capi*; op iem., *alcus amore capi* of *incendi*; *amare alqm incipere*; op iem. v. zijn, *alcus amore captum* of *incensum esse*; *alqm amare*; op iets, *amare alqd*; doodelijk, razend, smoorlijk op iem. v. zijn, *alqm* of *alqm perditē* of *efflicium amare* (Ter.); *amore alcus deperire* (Liv.); *alqm* of *alqm d.* (Com.); hij werd smoorlijk op zijn dochter v., *eius filiam ille amare coepit perditē* (Ter.); van zaken, *amatorius* (b.v. *sermo*; adv. *-e*, b.v. *erat epistula scripta a.*); **-liefheid**, *amor*; **-lies**, 1) *amissio* (het verliezen); *clades* (b.v. *cui postea Scaevolae a clade dextrae manus nomen inditum Liv.*); *amissa* of *ea quae amissa sunt* (het verlorene); *orbitas* (het verloren hebben; b.v. van kinderen, *liberorum*); door omschr., b.v. met v. van velen, *multis amissis*; na het v. van zulk een vriend, *tali amico orbitus*; z. nder v. van, z. met behoud van 2. — 2) = schade, *damnum*; *detrimentum* (ook in den oorlog; *iactura* (opffering); *calamitas* (ramp); *clades* of *vulnus* (nederlaag); met een v. van twee cohorten, *duarum cohortium damno*; met zware vv. (in den strijd), *multis amissis*; *magna caede* (b.v. *magna utrumque c. pugnatum est*); met heel wat v. aan soldaten, *cum alqo detrimento militum*; zonder vv., *sine vulnere*; zonder éénig v., *sine ullo vulnere*; zonder vv. van betekenis, *nulla magnopere clade accepta*; zich zonder v. terugtrekken, *incolumes suos reducere* (van den aanvoerder); *se incolumes (ex alqo loco) recipere* (van soldaten); een v. lijden, *damnum facere*; *detrimentum capere*, *accipere* of *facere*; *detrimento affici*; *iacturam facere*; *calamitatem*, *cladem* of *vulnus accipere*; een groot v. lijden door iets dood, *damnum alcus interitu facere* (b.v. d. *illius immaturo interitu latinae litterae fecerunt*); *magnum d. facere in alqo* (b.v. *magnum d. factum est in Servio*); *multum amittere in alqo* (Quint.); een v. lijden bij iets, *damnum* of *iacturam facere in alqo re*; vv. (in den strijd) toebrengen en lijden, *vulnera inferre et accipere*; groote vv. toebrengen, *magna detrimenta inferre*; **-lieven**, z. verliefd worden; **-liezen**, *amittere* (verloren laten gaan, door of zonder eigen schuld; *alqd*; ook *oculum*); *perdere* (voor goed of onherstelbaar; *alqd*; ook *dextram manum*); *iacturam facere* (iets dat men niet gaarne mist; *alcus rei*); *capi* (het gebruik van een lichaamsdeel verliezen; b.v. hij v. één oog, *altero oculo capitur Liv.*); iem. door den dood v., *amittere alqm*; een zoon v., ook *filio orbari*; iem. ten gevolge van een ziekte, *alqm ex valetudine amittere* (Suet.); het leven v., *vitam* of *animam amittere*; *vitae iacturam facere*; *inter* of *perire*; (door geweld) *vitā privari*; (in den strijd) *cadere*

of *occidere*; het geheugen v., *perdere memoria*; alle gevoel voor iets, *obdurescere ad alqd*; aanzien, waarde of glans v., *obsolescere*; *obsolefieri* (b.v. *in homine turpissimo insignia dignitatis*); het huwelijk had zijn vroegere heiligheid v., *nulla erat religio matrimoniorum*; iets (b.v. een godenbeeld) heeft niets van zijn vroegere heiligheid of vereering v., *alqd pristinum religionem conservat*; niets van zijn bekoring v., *nihil e dulcedine perdere* (b.v. *verba totiens lecta* Ov.); aan kracht v., *consensescere*; ik vreesde uw vriendschap te v., *metui ne me amare destineres*; tijd v., *tempus perdere*; (= ongebruikt laten) t. a- of *praetermittere*; *temporis iacturam facere*; tijd en moeite v., z. vergeefs (v. moeite doen); zonder tijd te v., *sine mora*; geen oogenblik te v. hebben, *morandi tempus non habere*; er is geen tijd te v., *nulla mora est*; *maturato opus est*; hij zegt dat er geen tijd te v. is, *differendum esse negat*; welke mogelijkheid bestaat er ook maar een oogenblik te v., *quae est vel minimi temporis dilatio*; de arme heeft niets te v., *egestas facile habetur sine damno* (Sall.); menschen die niets te v. hebben, *homines perdit*; veel aan iem. v., z. een groot verlies lijden door iems dood; gij v. er niets aan of bij dat gij, *dammis nihil facis quod met ind.*; veel bij iets v., *magnum detrimentum ex alqa re capere*; niets, *nihil detrimenti ex alqa re c.*; het volk v. er niets bij, *populus suum servat*; je kunt er niets bij v., z. riskeeren (gij r. er niets bij); **v. gaan, (ge)roken, amitti**; *per-* of *interire*; *exolescere* (b.v. ars); de brief is onderweg v. geraakt, *litterae exciderunt in via*; welk een kunstenaar gaat er met mij v., *qualis artifex pereo* (woorden van Nero bij Suet.); v. laten gaan, *perire pati* (b.v. *tempus*); *amittere* (b.v. *pacem*); z. verder zich iets laten ontgaan 2; verspillen; zijn of iets zaak v. **geven**, *se of alqm deserere*; **voor v. houden**, *desperare* (alqd of de alqa re, b.v. iets zaak, *alcus res* of de *alcus rebus*); *diffidere* (b.v. *alcus rebus*); *deplorare* (alqd, b.v. *agros* Liv.); iem., z. opgeven 3; **v. zijn**, b.v. ik ben v., *perii*; *occi*; er is nog niets v., *omnia integra sunt*; alles is v., *perditae sunt res*; *actum est*; de staat is reddeloos v., *desperata complorataque res est publica*; ik ben v., z. uitzijn 2 b (het is uit met mij); de zaak (de overwinning) was reeds half v., *iam inclinata res erat* (Liv.); — **liezer**, *qui amittit of perdit* enz.

ver-lof, 1 = vergunning, *concessio*; *permissio*; *concessus* of *permissus* (alleen abl. sing.); met uw v., met uw v. gezegd, *bona tua venia* of *pax tua dixerim*; *bona venia vestra* (Liv.); met v. gezegd, *sit venia verbo* (Plin. ep.); v. vragen, *petere veniam* (b.v. *legatis mittendis* Liv.); v. *exposcere* (b.v. *dicendi ante alios* Tac.); zij vragen hem daartoe v., *rogant ut eius voluntate id sibi facere liceat*; z. ook vergunning. — **2** mil. *commeatus*; met v. zijn, *in commeatu esse*; v. nemen, *commeatum sumere*; iem. v. geven, *commeatum alci dare*; sommigen werden met v. (naar huis) gezonden, *quidam in commeatus mittebantur*; — **lok-kelijk**, z. aanlokkelijk; verleidelijk;

— **lokkelijkheid**, z. verleidelijkheid; — **lokken**, *elicere* (b.v. *alqm ad pugnam* of *ad dimicandum*); *pellere* (alqm); *alqm ad alqd*; *alqm ut met conl.*; *producere* (b.v. *alqm dolo in proelium* Nep.); zich door iets laten v., *invitari alqa re* (b.v. *praeda*); z. ook lokken; — **lokkend**, z. aanlokkelijk; verleidelijk; — **lokkig**, *illecebra* (b.v. *illecebra voluptatis*; *vitiorum illecebris se dedere*); *blanditia* (b.v. *blanditiae voluptatum*); verg. loksel; — **loochenaar**, *negator* (Eccl.); door omschr.; — **loochen**, **1** iem. v., *negare se alqm nosse* of *umquam vidisse*; *dissimulare* (b.v. *dissimulas etiam nec me vis nosse videri* Ov.); *negare alqm* (Eccl.); zijn zoon, *alqm filium suum esse negare*; *alqm f. non agnoscere*; zijn kinderen, ook *abdicare liberos* (Plin.); verg. a. *alqm patrem* Liv.). — **2** overdr. *proicere* (b.v. *patriam virtutem*); *degenerare* (b.v. a. *virtute maiorum*; ab algo); *deserere* (b.v. het geloof van zijn vaderen, *patria sacra*); *repudiare* (b.v. alle gevoel van menschelijkheid, *communem naturae sensum*; de verwantschap met iem., *necessitudinis nomen*); z. ook ontrouw worden 1; — **loochening**, door omschr. van zichzelf, z. zelfverloochening; — **loofde**, *sponsus* (f. -a).

ver-loop, van tijd, door omschr., b.v. na v. van een jaar, *anno* of *anni tempore circum-* *acto*; *anno interiecto*; *anno post*; *post annum*; van een paar dagen, *paucis diebus interpositis* of *interiectis*; na v. van drie dagen, *triduo intermisso*; na v. van tijd, *temporis intervallo*; *spatio interposito*; *tempore addito* (Tac.); met v. van tijd, *procedente tempore* (Plin. ep.); = voortgang, *contextus* (b.v. *operis* Tac.); in het verdere v. van mijn redevoering, *pro-grediente oratione*; z. ook gang 2 b; loop 2; toedracht; het v. van het getij, *de- of recessus aestus*; — **loopen, 1** = door loopen verliezen, *currendo perdere* (b.v. *tempus*); zich v., = verdwalen. — **2** = zich verstrooien 1. — **3** van tijd, *trans- of praeterire*; *procedere* (b.v. *cum iam nox processisset* Nep.); deze dag verliep aldus, *hic dies hoc modo abiit*; er zijn twee maand v., z. het is twee maand geleden; er zijn dertig jaar v. tusschen . . . en . . ., *intersunt anni triginta inter* (met acc.) . . . et; opdat er tijd zou kunnen v. tot dat, *ut tempus intercedere posset dum met conl.*; het verlopen jaar, z. afloopen 1 b (het afgeloopen jaar); de gelegenheid laten verlopen, z. zich iets laten ontgaan 2; z. ook verstrijken. — **4** van water, *decedere* (b.v. *aestus* Liv.). — **5** adi. *perditus* (b.v. *homines*); — **loren**, z. verliezen; — **loskunde**, *obstetricandi scientia* (b.v. *ipsae o. habent scientiam* Vulg.); — **loskundige**, *obstetrix* (vroed-vrouw); — **lossen**, *solvere* (b.v. *alqm curā*); *ersolvere* (b.v. *plebem aere alieno*); *explicare* (b.v. *Siciliam multis undique cinctam periculis*); z. verder bevrijden; los-kopen; redden; in 't bijz. een vrouw v., *alqm partu levare* (b.v. *cum te p. Lucina levavit* Ov.); *obstetricare alqm* (Vulg.); — **losser**, *liberator*; (van Christus) *redemp-tor*, *salvificator* of *salvator* (Eccl.); z. verder bevrijder; redder; — **lossing**, *liberatio*;

vindicta (b.v. *petatur a virtute invisae huius vitae* v. Liv.); *redemptio* (loskoopjng); *salus* (redding); in 't bijz. = bevalling, *partus*; —**loten**, *sortiri*; z. ook om iets loten; —**loting**, *sortitio*; verg. *loting*; —**loven**, *despondere* (b.v. *alci filiam*); zich v., *sponsalia facere*; (van den man) *despondere sibi alqum*; (van de vrouw) *desponderi alci*; als jongeling was hij v. geweest met de dochter van, *sponsam habuerat adulescens filiam* (Suet.); zij was met hem v. geweest, *desponsata ei fuerat* (Suet.); verloofde, *sponsus* (f. -a); —**loving**, *sponsalia* (pl.); hij verkortte bij de wet den tijd der v., *tempus sponsas habendi contraxit* (Suet.); —**lovingsfeest**, —**maal**, *sponsalia* (pl.); —**lovingsring**, *pronubus anulus* (Tertull.).

ver-luiden, zich iets laten v., *mentionem facere alcus rei*; verg. zich iets laten ontvallen; —**luieren**, intr. *marcescere otio* of *desidia* (Liv.); tr. zijn tijd v., *segnia ducere otia* (Ov.); verg. leéglloopen; —**lustigen**, *delectare* (alqm); alqm alqā re; zich, *delectari alqā re*; *pascere* (b.v. *oculos in alqā re*; *oculos animumque alqā re*; zich v., *pasci alqā re*); z. ook ver-maken 1; —**lustiging**, z. vermaak 1.

ver-maagschappen, —**maagschapping**, z. verzwageren, —zwagering; —**maak**, 1) = het vermaken, de- of *oblectatio*; tot v., voor mijn enz. v., *animi* of *voluptatis causa*. — 2) = middel om te vermaken, de- of *oblectamentum*; = genot, *voluptas*; v. schep-pen in iets, de- of *oblectari alqā re*; z. ook vermaken 1; —**maard**, —**heid**, z. be-roemd, —heid; —**magerd**, *macie confectus* of *corruptus*; geheel v., *vegrandi macie torridus*; —**mageren**, 1) tr. *extenuare* (b.v. *corpus Cels.*). — 2) intr. *marcescere*; *emacescere* (Cels.); *emaciari* (b.v. *pecus Col.*); zeer v., *macie confici*, *extabescere* of *corrum-pi*; —**magering**, = het vermageren, door omschr.; = het vermagerd zijn, *macies*; —**makelijk**, *iucundus*; *delectationis plenus* (b.v. *disputationes*); *ludicrus* (grappig); v. zijn, ook *delectationem habere*; adv. *iucunde*; *cum voluptate*; verg. behaaglijk; genoeglijk; grappig; —**makelijkheid**, *iucunditas*; *delectamentum*; verg. ver-maak; publieke vv., *ludi* of *ludicra* (spe-len); *spectacula* (schouwspelen); —**maken**, 1) = verlustigen, de- of *oblectare* (alqm); alqm of alcus animum alqā re; zich met iets v., alqā re de- of *oblectari*, se de- of *oblectare*; het v. iem. te, *ivale* of *delectat alqm* met inf.; z. ook genoegen verschaf-fen; opvroolijken. — 2) bij testament v., *legare* (b.v. *alci pecuniam*); iem. een legaat, *legatum alci scribere* (Plin. ep.) of *ascribere* (Suet.); iem. zijn geheele v., alqm *heredem omnibus bonis instituere*; $\frac{3}{4}$, van zijn ver-mogen, alqm *heredem facere ex dodrante* (voor $\frac{1}{4}$, ex deunce); niets, *excludere alqm hereditate*; overdr. *tradere* (b.v. *optima hereditas a patribus traditur libertis gloria virtutis*). — 3) = herstellen 1; —**making**, = legaat, *legatum*.

ver-maledijen, z. vervloeken; —**malen**, —**molere** (b.v. *alqd minutissime Col.*); van spijzen, *molere* (b.v. *dentibus cibum*); *conficere* (b.v. *pastum*; *cibum*; subst. het v., *con-fectio*, b.v. *escarum*); door omschr.; —**ma-nen**, *monere* of *admonere* (alqm; alqm ut

met coni.; daartoe enz., ook *id* enz.); *hortari* of *adhortari* (alqm *ad alqd faciendum*; alqm *ut*); z. ook aansporen 2; —**maner**, *monitor*; *hortator*; *adhortator* (b.v. tot den arbeid, *operis Liv.*); —**maning**, *monitio*; *admonitio*; *hortatio*; *adhortatio*; *monitus* (alleen abl.); iem. een v. geven, z. ver-ma-nen; naar iems v. of vv. luisteren, alqm *momentem audire*; alci *momenti absequi*; niet, *momentem alqm* neglegere of *spemere*; de vrees maakt doof voor vv., *timor animi auribus officit* (Sall.); —**mannen**, = over-mannen; overweldigen; zich v., se of *animum confirmare*; *acuiere animum* (van meer dan één, *animos Liv.*); zich v. tot iets, se *erigere ad alqd*; z. ook moed of weer m. vatten 2.

ver-meend, qui *dicitur* of *fertur*; *qui vide-tur*; een v. burger, *qui pro civie habetur*; *qui civis appellatur*; z. ook denkbeeldig; gewaand; —**meenen**, z. meenen 1; —**meerdereaar**, *amplificator*; door omschr.; —**meerdereen**, tr. *augere* (alqd); iets met iets, alqd alqā re; *amplificare* (b.v. *divitias*; *gloriam*). — 2) intr. *augeri*; *creescere*; —**meerdereing**, *amplificatio* (b.v. rei fami-liaris; honoris); *accessio* (b.v. et fortunae et dignitatis); *incrementum* (toeneming); door omschr.; —**meesteren**, z. zich mees-ter maken van 1 a; veroveren; —**mees-tering**, z. overmeestering; verover-ing; —**meien**, zich in den aanblik van iets v., *pascere oculos in alqā re*; *pasci alqā re*; verg. zich vermaken 1; —**melden**, com-memorare (alqd); iem. loffelijk v., c. de alqo; ook de alcus virtute enz.); z. ook gewa-gen; berichten; noemen 2; —**meldens-waardig**, *memoria dignus*; *dignus memo-ratu* (Liv.); *memorabilis*; —**melding**, com-memoratio; *mentio*; de v. waard, z. ver-meldenswaardig; —**mengen**, *miscere* (b.v. *pubula sale Col.*; *dulce et amarum Plaut.*; overdr. *falsa veris*); *permiscere* (b.v. *glacbas dulci aquā Col.*; *permixti cum suis fugientibus*; *permisceri inter se*, b.v. *homines*); *admiscere alqd alci rei*; ook *genus radices admixtum lacte*; z. ook dooreen-halen; mengen; verwarren; —**men-ging**, *mixtio* (Vitr.); *mixtura* (b.v. *unguen-torum Plin.*); door omschr.; overdr. *confusio* (b.v. *religionum*); —**menigvaldigen**, *multiplicare* (b.v. *ter multiplicati quinquaginta sunt centum quinquaginta Augustin.*); zich v., *multiplicari* (b.v. *crescite et multi-plicamini Vulg.*); *augeri* (van zaken); = als het ware op meer dan één plaats tege-lijk zijn, *usquam deesse*; —**menigvaldi-ger**, *multiplicator* (Boët.); —**menigval-diging**, *multiplicatio* (Col.); —**menig-valdigtal**, *multiplicandus* (Boët.); —**me-tel**, (van perss.) *confidens*; (van perss. en zaken) *audax*; *temerarius* (onbezonen-nen); adv. *confidenter*; *audacter*; *temere*; —**metelheid**, *confidentia*; *audacia*; *temeritas* (onbezonnenheid); *facinus audax* (ver-metele daad); *consilium a.* (vermetel plan); de v. hebben te, z. zich vermeten 1; —**meten**, zich v., 1) = zich verstouten, *audere* met inf.; *hoc sibi sumere ut met* coni. — 2) = verkeerd meten, *errare in metiendo*.

ver-miljoen, *minium*; met v. kleuren, *mini-are* (b.v. *Iovem*); —**minderen**, 1) tr. *minuere* (b.v. *sumptus*; *maerorem*); *diminu-*

ere (b.v. vires; *timor his studia*; ook *alqd* de libertate; *alqd ex regia potestate* Liv.); *imminuere* (b.v. *copias*; libertatem; *alqd de voluptate*); *levare* (b.v. *aegritudinem*; *inopiam*; *poenam*); *extenuare* (b.v. *sumptus*); z. ook lenigen; verlichten 2; verkleinen. — 2) intr. z. afnemen 2; — **minde- ring**, de- of *imminutio*; *levatio*; door omschr.; een v. ondergaan, z. afnemen 2; verg. ook leniging; verlichting 2; — **minken**, *truncare* (b.v. *corpus* Tac.; *status* Liv.); *detruncare* (b.v. *gladio detruncata corpora* Liv.); *mutilare* (b.v. *corpora* Curt.); z. ook minkt; — **minking**, = het verminken, *imminutio* (b.v. *corporis*); door omschr.; = het verminkt zijn, *debilitas*; — **minkt**, *truncus* (b.v. *corpus* Liv.; overdr., b.v. *urbs l.*, *sine senatu* Liv.); *debilis* (invalid); *curtus* (overdr., b.v. *quasi c. sententia*); ook door het part. perf. pass. van verminken; — **missen**, z. missen; — **mits**, z. daar 2.

ver-moedelijk, *qui coniecturā nititur* of *continetur* (op gissing berustend); de v. troonopvolger, *haud dubius regni heres*; de v. opvolger van zijn macht, *quem homines potentiae eius successorum arbitrabantur futurum* (Vell.); adv. *ut opinor*; *quantum opinione* of *coniecturā auguror*; *credo* of *opinor* (gewoonl. iron.); *haud scio an* met coni.; *credo* of *arbitror* met acc. c. inf.; z. ook waarschijnlijk; — **moeden**, 1) ww. *suspiciari* (*alqd*; met afh. vraag; met acc. c. inf.); vooruit v., *opinio*ne *praecipere* (met acc. c. inf.); eerder dan iem. of men v. had, eerder dan te v. was, *celerius opinione*, *omni* of *omnium opinione*; niets vermoedend, *imprudens*; *inopinans*; z. verder gissen. — 2) subst. *suspicio*; *opinio*; *expectatio* of *spes* (verwachting); ik vind mijn v. bevestigd, *ea quae fore suspicatus eram facta cognosco*; het v. komt bij iem. op, *alci incidit suspicio*; dat, *alci in suspicionem venit* met acc. c. inf.; plotseling kwam dit v. bij mij op, *hac sum suspicione percussus*; het v. bestaat dat, *suspicio est* met acc. c. inf.; ik had in het geheel geen v. dat, *suspicionem nullam habebam* (b.v. *te mare transitarum*); eenig kwaad v. hebben, *alqd suspicari*; indien het v. gegrond blijkt, *si compertum est*; tegen v., z. onverwachts; naar mijn v., *ut opinor* enz. (z. vermoedelijk, adv.); — **moeid**, = moede 1; — **moeidheid**, *fatigatio*; *defatigatio*; *lassitudo*; *languor*; — **moelen**, *fatigare* of *defatigare* (*alqm*; *alqm alqd re*); z. ook afmatten; vermoelende oefeningen, *exercitationum defatigatio*; een vermoelende redevoering, *oratio iusto longior*; — **moelenis**, = vermoeidheid; vv., *labores*.

ver-mogen, 1) subst. a) = het in staat zijn, *facultas*; *potestas*; *vires* (krachten); naar v., *pro facultate*; *pro viribus*; *ut potui* of *potero*; *quantum in me* of *in mea potestate situm* of *positum est*; *quantum in me est* of *q. possum*; naar (mijn) beste v., *pro virili parte*; ieder naar (zijn) v., *pro se quisque*; het v. hebben tot iets of iets te doen, z. in staat zijn 2; verg. verder macht 1; praegn. vv., z. aanleg 5. — b) = geldmiddelen, *res familiaris*; *opes* of *facultates* (middelen); *pecunia* (geld); *res*, *bona* of *fortunae* (bezittingen); *census* (eig. v. als behoorende opgegeven te

worden bij de schatting); van den vader geërfd v., *patrimonium*; een groot v., *ma- gnae* of *amplae divitiae*; v. hebben, *rem* of *opes habere*; *bona possidere*; *in bonis esse*; een groot v., *opibus*, *bonis* of *facultatibus abundare*; iem. zonder v., *homo sine censu*; (een man) van v., z. gegoed. — 2) ww. *posse*, *valere* of *pollere* (veel, zooveel enz., *multum*, *tantum* enz.; veel enz. bij iem., *multum* enz. *apud alqm*; door iets, *alqd re*, b.v. *auctoritate* of *gratiā multum* enz. *apud alqm*); wat gij zijt en v., *quicquid es polles- que*; *quod polles potesque*; v. te, *posse* met inf.; z. ook in staat zijn 2; — **mogend**, = machtig 1; gegoed; — **mogensbelas- ting**, *tributum*; — **molmd**, *cariosus* (Plin.); *putris* (b.v. *navis* Liv.); — **molmdheid**, *caries* (Vitr.); — **molmen**, *cariem sentire* (Plin.); *carie infestari* (Col.); — **molming**, *caries*; — **momd**, *personatus* (b.v. *quid est cur ego p. ambulem*); *capite velato*; *mutatā veste*; *oculto habitu* (Tac.); verg. verkleeden (verkleed); — **mommen**, *velare* (b.v. *caput*); *zich v.*, *caput velare*; verg. zich verkleeden; — **momming**, z. verkleeding; in een v., z. vermomd; — **moorden**, *ingulare* of *trucidare* (*alqm*); verg. dooden; — **moorder**, z. moorde- naar; — **moording**, z. moord; — **morsen**, z. verknoeien; — **morzelen**, — **ing**, z. verbrijzelen, — **ing**.

ver-murwen, *flectere* (b.v. *alqm oratione*); *frangere* (b.v. *te ut ulla res frangat*); *movere* (*alqm* of *alcuius animum*); *zich laten v.*, ook *leniri* (b.v. *saepius fatigatus lenitur* Sall.); *vinci* (b.v. *victus precibus Masinissae* Liv.); geheel v. worden, *animo flecti atque frangi*; — **mijdbaar**, *evitabilis* (Ov.); *qui vitari potest*; — **mijden**, *vitare* (b.v. *suspiciones*; *stultitiam*); zorgvuldig v., *fugitare* (b.v. *questionem*); z. verder mijden; ontgaan 1; — **mijding**, z. het mijden.

ver-nauwen, *coartare* (b.v. *alveus Tiberis aedificiorum prolationibus coartatus* Suet.); *zich v.*, *in artius coire* (Curt.); — **naauwing**, = het vernauwen, door omschr.; = engte, *angustiae*; — **nederen**, iem. v., *minuere* *alcuius auctoritatem*; *in ordinem cogere alqm* (Liv.); *humiliare alqm* (Eocl.); v. tot, *abice- re ad* (b.v. *ceteras animantes ad pastum*); v. worden, ook *dignitatis iacturam facere*; *zich v.*, (in goeden zin) *se submittere*; (in slechten zin) *se abicere*; tot iets, *se proicere* in *alqd* (b.v. *in mulieres et inutiles fletus* Liv.); z. ook verlagen; — **nederend**, *indignus*; vv. smeekbeden, *infimae preces*; — **neder- ring**, *imminuta auctoritas*; *indignitas* (b.v. *omnes indignitates perferre*); *humilitas* (het zich vernederen); door omschr., b.v. iets voor een v. van den Rom. naam houden, *alqd re romani nominis auctoritatem imminutam putare*; — **nemen**, 1) tr. *cognoscere* (te weten komen; *alqd*; *de alqd re*; van iem., *ad alqd*; ook met acc. c. inf.); *audire* (hooren; *alqd*; *ad alqd*; met acc. c. inf.); *comperire* (als zeker v.; *alqd*; *de alqd re*; met acc. c. inf.); *invenire* (bevinden); *ex alqd*; met acc. c. inf.); z. verder bericht krijgen 1; te weten komen 2. — 2) intr. naar iets v., z. inlichting (ii. inwinnen).

ver-nielen, *disturbare* (b.v. *domum alcuius opera*); *disicere* (b.v. *arcem a fundamentis* Liv.); *deicere* (b.v. *opus*); *comminuere* (stuk-

slaan; b.v. *statuam*); *corrumpere* (onbruikbaar maken; b.v. *frumentum*); z. ook sloopen; verwoesten; —**nieler**, z. vernietiger; —**nieling**, z. verwoesting; —**nielzucht**, *aliena of omnia vastandi furor*; —**nietigen**, *delere* (b.v. *urbem*; *exercitum*; *volscum nomen* Liv.); *pervertere* (b.v. *hostium vim*); *concidere* (b.v. *exercitum*; *omnem auctoritatem totius ordinis*; ook met woorden of argumenten iem. v., *alqm*; *alqm totis voluminibus*; *exstinguere* (b.v. *si omnino mors exstinguit animum*); verg. ook uitroeien 2; een bepaling enz. v., z. opheffen 2; volkomen v., *funditus delere* (alqd); *occisione occidere* (b.v. *copias*); *ad internecionem adducere* (b.v. *gentem* Liv.); geheel v. worden, ook *ad internecionem redigi* (b.v. *gens*); *ad i. deleri of caedi* (Liv.); —**nietiger**, *exstinctor* (b.v. *patriae*); door omschr.: *confector et consumptor* (b.v. *omnium ignis*); *eversor* (b.v. *imperi*); z. ook verwoester; —**nietiging**, *exstinctio* (door den dood); *eversio* (b.v. *omnis vitae*; *rerum publicarum*); volkomen v., *internecio* (b.v. *exercitus*); door omschr., b.v. na, bij de v. van het leger, *deleto exercitu*, *in delendo exercitu*; z. ook ondergang 2; uitroeiing; —**nieuwen** enz., z. hernieuwen, herstellen 1 enz.; —**nis**, —**nisje**, overdr. *fucus*; *species*; het is maar een dun v., *crusta est et quidem tenuis* (Sen.); met een v. van deugd, *specie quādam virtutis assimilatae*; met een v. van beschaving, *litteris tinctus*; met een v. bedekt, *infucatus* (b.v. *vitia*); —**nissen**, overdr. *fuicare* (b.v. *haec signa prohibitio non fucata forensi specie*); —**nuft**, *ingenium* (geest); *sollertia* (schranderheid); z. verder schranderheid; geest 1; —**nuftig**, *ingeniosus*; *sollers*; z. ook schrander.

ver-onachtzamen, *neglegere* (alqd); z. verder verwaarloozen; —**onachtzaming**, *neglectio*; z. verder verwaarloozing; —**onderstellen**, —**ing**, z. onderstellen, —**ing**; —**ongelukken**, 1) = te gronde gaan, *per- of interire*; z. ook vergaan 2; schipbreuk lijden. — 2) = mislukken; —**ongelukking**, 1) = het te gronde gaan, *interitus*; z. ook schipbreuk. — 2) = mislukking; —**ongelijken**, z. iem. onrecht doen; —**ongelijkheid**, z. onrecht; —**ontheligen** enz., z. ontheiligen enz.; —**ontreinigen**, *inquinare* (b.v. *aqua cada-veribus inquinata*); *spurare* (b.v. *forum*); verg. bezoedelen; —**ontreiniging**, door omschr.; —**ontrusten**, *exagitare* (b.v. *ab Suebis complures annos exagitati bello premebantur*); *solicitare* (b.v. *cura alqm*); *commovere* (b.v. *si quos adversum proelium et fuga Gallorum commoveret*); z. verder geen rust laten 1 en 2; zich v., z. zich bezorgd maken; zich bekommeren; verontrustend, *tumultuosus* (b.v. *mentis* Liv.); een zeer v. bericht zenden, *pre-tumultuose nuntiare*; —**ontrusting**, door omschr.; —**ontschuldigen**, *excusare* (alqm; alqd; bij iem., *alci*; ook met *quod*); *veniam dare* (vergeven; *alcius rei*); iets met iets v., *alqd alcius rei* (b.v. *adulescentiae*) *excusatione defendere*; door iets v. worden, *habere excusationem alcius rei* (b.v. *vel pietatis*, *vel necessitatis*, *vel aetatis*); iets kan

niet v. worden, *alqd excusationem non habet*; zich v., *se excusare* (voor iets, *de alga re*, b.v. *de superioris temporis consilio*; met of wegens iets, *alqd*, b.v. *morbum*; bij iem., *alci of apud alqm*); zich met iets of met een beroep op iets v., *alcius rei* (b.v. *aetatis*) *excusatione uti*; zich met iets kunnen v., z. boven (door iets v. worden); zich bij iem. trachten te v., *parare excusationem ad alqm*; verg. ook rechtvaardigen; —**ontschuldiging**, *excusatio* (met iets, *alcius rei*); *satisfactio*; *causa* (voorwendel); *latebra* (uitvlucht); zijn v. aanbieden, *se excusare* (voor iets, *de alga re*; aan iem., *alci of apud alqm*); *satisfacere alci* (*de alga re*); iets als v. aanvoeren, *excusare alqd*; *alcius rei excusatione uti*; *offerre alqd*; een v. aannemen of laten gelden, *excusationem satisfactionem of causam accipere*; niet, ook *excusationi obsistere*; z. ook rechtvaardiging; —**ontwaardigen**, iem. v., z. verbitteren; verontwaardigd, *indignandus* (Liv.); *irā accensus*; v. zijn, *indignari* (over iets, *alqd*; ook met acc. c. inf. of *quod*); *indigne ferre* (met acc. c. inf.); v. worden, *indignari*; *irritari* (*alga re*); —**ontwaardiging**, *indignatio*; *indignitas* (over iets, *alcius rei*); *invidia* (door iets opgewekt, b.v. *facti*); uitingen van v., *indignationes*; v. wekken, *indignationem movere*; in zijn v., *irā commotus of incensus*; *ut erat irā c. of i.*

veroor-deelen, *damnare of condemnare* (alqm; iem. wegens iets, *alqm alcius rei*; ook de vi enz.; tot dwangarbeid in de mijnen, *ad metalla* Suet.; iem. ter dood of tot de doodstraf, *alqm capitis of capite*); = afkeuren; —**deeling**, *damnatio*; door omschr.; = afkeuring; —**loven**, iem. iets v., iem. v. te, *permittere alci alqd*, *alci ut met conil.*, *alci met inf.*; *concedere alci alqd*, *alci ut met conil.*; *facere of dare alci potestatem alqd faciendi*; iem. niet v. te, ook *vetare alqm met inf.*; als mijn gezondheid liet v., *si per valetudinem licebit* (z. ook voor zoover uw gezondheid het toelaat); hetgeen de wetten v., *quod per leges licet*; veroorloofd, z. geoorloofd; z. verder toelaten 3; toestaan; **zieh** iets v., *sibi sumere alqd* (ook met *ut* en *conil.*); *audere* (met inf.); zich alles v., *nilil nefas ducere* (Liv.); (van dichters) *quidlibet audere* (Hor.); tegen iem., *omni genere contumeliarum of iniuriarum alqm prosequi*; zich iets niet v., *abstinere alga re*; —**loving**, z. verlof 1; —**zaken**, iets v., *causam esse alcius rei*; *autorem esse alcius rei* (de bewerker van iets zijn; b.v. *belli*); *afferre alqd* (b.v. *commutationem*; *difficultatem*; vaak *alci alqd*, b.v. *alci curam maiorem, dolorem, mortem* enz.; vooral met zake-lijk subi.); *efficere* (b.v. *aër effluens huc et illuc ventos*; *qui dies maritimos aestus maximos in Oceano*; *magnas rerum commutationes*; *vitrū caeruleum colorem*); *facere* (b.v. *armata multitudo pavorem ac tumultum*; *alqd terorem ingentem*); *inferre* (b.v. *equites quam maximum hostibus terroren*; *calamitatem alci*; *infamiam bonis*); *afficere* (alqm *alga re*, b.v. iem. verdriet, *alqm molestia*); *praeberē* (b.v. *ea res tantum tumultum ac fugam* Liv.); *creare* (b.v. *errorem similitudo*); z. ook bewerken 2;

verwekken 2; —**zaker**, z. bewerker.
ver-ootmoedigen, —ing, z. deemoedigen; —ing, —**orberen**, z. nuttigen; —**ordenen**, *velle* (met acc. o. inf.); *praescribere* of *praecipere* (voorschrijven; *alqd*; *alci alqd*; met *ut* en con.); *statuere* of *constituere* (vaststellen; *alqd*; met *ut*); *sancire* (plechtig; *alqd*; met *ut*); *edicere* (door openbare bekendmaking, krachtens ambt of wet; *alqd*; met *ut*); *censere* of *decernere* (van den senaat; *alqd*; met *ut*); *sciscere* (van het volk; met *ut*; ook *quae scisceret plebes* enz.); *iubere* (van den senaat of het volk; *alqd*; met *ut*); —**ordering**, = het verordenden, *sancio*; door omschr.: = het verordende, *praescriptum* of *praeceptum* (voorschrijf); *constitutio* (b.v. *ex nova constitutione senatus* Liv.; in 't bijz. van den keizer, ICT.); *edictum* (edict); *decretum* (vooral van den senaat); *scitum* (vooral van het volk); *iussum* (van het volk); *consultum* (besluit, vooral van den senaat); *lex* (wet); een v. uitvaardigen, *edictum proponere* (openlijk aanslaan); z. verder verordenden; door een v. verbieden dat, *edicere* of *edicto sancire* *ne* met con.; —**ouderd**, *inveteratus* (b.v. een v. kwaal, *calamitas inveterata*); = uit de mode of in onbruik geraakt, ob- of *exsolutus*; v. zijn (van uitdrukkingen), *non dici*; —**ouderen**, = ouder worden, *consensescere*; = uit de mode of in onbruik geraken, ob- of *exsolerere*; —**overaar**, *expugnator* (b.v. *urbis*); *praegn. qui multas urbes expugnavit* of *multas gentes domuit*; —**overen**, eig. en overdr. *capere* (*alqd*; iets op iem., *alqd ex* of *de alqo*, b.v. *ex* of *de hostibus agrum*); *expugnare* (b.v. *urbem*; ook *obsidione*; *per vim* enz.); *potiri* (*alqā re*, b.v. *castris*); *parēre* of *bello* (of *armis*) p. (*alqd*); nieuwe woonplaatsen v., *armis nova domicilia sibi quaerere*; z. ook innemen 2 c; —**overing**, = inname; coner. *quod bello* of *armis partum* est; vv., *bello* of *armis paria* (van iem., ab *alqo*); groote vv. maken, *multas urbes expugnare*; *magnas terras occupare*; onze vv. prijsgeven, *quae cepimus omittre*; —**overings-oorlog**, *bellum illatum cupidine proferendi regni* (Tac.).

ver-pachten, *locare* of *elocare* (*alqd*); —**pachter**, *locator*; —**pachting**, *locatio*; —**pakken**, z. inpakken 1; —**panden**, *oppignerare* (*alqd pro alqā re*); *pignere* (*alqd*); *pignori dare* (*alqm* of *alqd* ICT.); *pignori opponere* (*alqm* of *alqd* Com.); al- of obligare (b.v. *fortunas suas*); *subsignare* (b.v. *subsignari illa praedia apud avarum possunt*); overdr. obligare (b.v. zijn woord, *fidem*; ook f. in *alqd*; f. *suam alci*; f. *suam pro alqo alci*); *obstringere* (b.v. *fidem suam* Liv.; *alci f. suam* Plin. ep.); *interponere* (b.v. *fidem suam*; voor iets, in *alqd*); *velut pignere* (b.v. *velut obsidibus datis pignoras habere amicos* Liv.); —**panding**, *pignratio* (ICT.); door omschr.; —**passen**, a- of *praedimittere* (b.v. *occasione*); —**pesten**, eig. *vitiare* (b.v. *lues auras* Ov.); verpeste lucht, *aër pestilens*; overdr. *corrumper* (b.v. *mores*); *inficere* (b.v. *animum alcius alqā re*); —**pestend**, *pestifer* (b.v. *odor corporum* Liv.); *taeter* (b.v. *odor*).
ver-plaatsen, iets v., *transponere alqd in alium locum*; *ordinem alcius rei immutare*;

(ergens heen) *transponere alqd* (in *alqm locum*); *transfere alqd* (b.v. *ultra eum locum castra*; *bellum in Celtiberiam*); naar beneden v., *deferre* (b.v. zijn woning naar den voet van de Velia, *aedes suas sub Veliam*); naar voren v., *proferre* (b.v. *castra* Liv.); het tooneel van den oorlog werd v., *mutata belli sedes est* (Liv.); iem. ergens heen v., *traducere alqm in alqm locum*; (= dwingen ergens heen te verhuizen) *alqm in alqm locum demigrare cogere*; van het land naar de stad, *alqm demigrare ex agris et in urbem se conferre iubere*; zich v., *locum* of *sedem mutare*; zich in iets toestand, *ingere se eum esse qui alter est*; verg. plaats 2 a (stel u in mijn p. enz.); zich in gedachte naar Athene, *putare se venisse Athenas* of *se esse Athenis*; waarheen gij u ook in gedachte v., *quocumque te animo et cogitatione converteris*; zich geheel in die oude tijden v., *prae illa tota mente repelere*; —**plaatsing**, *translatio* (b.v. *domicilii* Suet.); *mutatio* (b.v. *castrorum*); door omschr.; —**planten**, *transfere alqd*; *alqd ex alqo loco in alqm locum*; *transponere* (b.v. *arborem in locum alium* Gell.); —**planting**, *translatio*; door omschr.; —**pleegster**, z. ziekenverpleegster; *altriz* (opvoedster); —**plegen**, *curare* (b.v. *aegros*); ook = voeden; —**pleger**, z. ziekenverpleger; *altor* (opvoeder); —**pleging**, *curatio* (b.v. *aegrorum*); door omschr.; = voeding; *proviandeering*; —**pletteren**, *elidere* (*alqm*; *alqd*); *contundere* (b.v. *classis confusa est* Liv.); door (het instorten van) iets v. worden, *obteri* of *opprimi alqā re*; tegen iets v., *alci rei illidere* (b.v. *filia parieti illisa* Suet.); tegen de klippen v. worden (van een pers.), ook *ad scopulos altissimum interfici*; den vijand v., *percellere hostem*; z. ook verbrijzelen; overdr. verpletterd, *attonitus*; *obstupefactus*.

ver-plechten, iem. v., al-, obligare of obstringere *alqm*; door iets, *alqā re*; tot iets, door een zin met *ut* en con.; zich tot iets, ook *recipere alqd* (tegenover iem., *alci*); ik ben daartoe v., *hoc meum* of *meum officium est*; hoc facere debeo; v. zijn iets te doen, *debere* met inf.; iem. aan zich v., *alqm sibi obligare*, *obstringere* of *devincere* (*alqā re*); gij zult mij zeer v. door te, *gratissimum mihi feceris* si met ind. fut. exact.; gij kunt mij door niets meer v., *hoc mihi gratius facere nihil potes*; iem. v. zijn, *alcius beneficiis obligatum esse*; *alci debere*; veel, *alci multum* of *multa beneficia debere*; iem. veel, zeer veel v. zijn voor iets, *multum, plurimum debere alci pro alqā re* (b.v. *pro beneficiis*); zich v. gevoelen voor iets, *alligari alqā re* (b.v. *beneficio*); aan iem., *alci debere alqd* (b.v. *beneficium*); *obnoxium esse* (b.v. *obnoxii ... vobis sumus propter hanc rem* Plant.); wel verplicht, *benigne*; *bene facis* (Plant.); verg. danken 2 (dank u); z. verder binden 2; noodzaken; —**plichting**, *officium* (plicht; ook *pro alqā re*, b.v. *pro Caesaris beneficio*); een religieuse v., *religio* (b.v. *nullam scelere religionem exsolvi* Liv.); een drukkende v., *onus*; door een eed opgelegde v., *iuris iurandi religio*; een v. op zich nemen, *officium in se recipere*; iem. van de v. ontslaan een gelofte te vervullen, *voti alqm liberare* (Liv.); v.

aan iem. hebben, z. verplichten (iem. verplicht zijn); zijn vv. (jegens iem., in 't bijz. een schuldeischer) nakomen, *satisfacere alci*; *nominiбус respondere* (Sen.); z. verder plicht; —**poozen**, zich v., *requiescere*; *respirare*; *animum relaxare*; *animo relaxari*; verg. uitrusten 2; zich ontspannen; —**poozing**, *quies* (ook pl.); *animi relaxatio*; cessatio; z. ook ontspanning; —**poten**, —**ing**, z. verplanten, —**ing**; —**praten**, *confabulando terere* (b.v. *tempus*); zich v., z. zich verspreken.

ver-raad, *proditio*; *perfidia* (trouweloosheid); —**raden**, 1) alg. *prodere* (*alci alqd*, b.v. *secretum uzori*; ook *conscios*; *clamor pavorem*); *patefacere* (b.v. *coniurationem*); *nudare* (b.v. *consilia*); zich zelf v., se ipsum indicare; om zich niet zelf te v., *ne semet ipse aperiret quis esset* (Liv.); zich zelf door iets v., *prodi* of *detegi* (*alqd re*); uw stem v. u, *voce te noscitur*; z. ook verklikken; = laten blijken, *indicare* of *significare* (*alqd*); iets door iets, *alqd alqd re*; ook *sermo indicat vitium alqd inesse in moribus*; zijn gezicht v. zijn karakter, *vultus mores indicat*; de oogen v. onze gemoedsgesteldheid, *oculi loquuntur quemadmodum animo affecti simus*; het v. = is een teeken van, *est met gen.*, b.v. het v. zwakheid, *est infirmi animi*. — 2) = aan den vijand overleveren, *prodere* (*alqm*; *patriam*; *classen praedonibus*); v. en verkoopen, *proicere ac prodere* (*alqm*); —**rader**, *proditor*; *index* (b.v. *arcani*; ook overdr., b.v. *vox i. stultitiae*); —**raderlijk**, *insidiosus* (b.v. *sermo*; *amici*); *perfidus* (trouweloos); op v. wijze per *insidias*; per *fidem*; —**rassen**, *opprimere* (b.v. *subito lignatores*; *alqm lux of mors o.*); *deprehendere* (iem. dien men zoekt of vervolgt, b.v. *hostes in saltu*); door iem. of door iets komt v. worden, *alcius adventu praeoccupari*; iets v. mij, *inopinatum alqd mihi accidit*; iem. v. (in gunstigen zin), *alci necopinanti laetitia obicere*; —**ras-sen**, *novus*; in- of *necopinatus* (onverwacht); het verrassende van iets, *novitas alcius rei*; —**rassing**, *oppressio* (overrompeling); *res necopinata* of *nova*; het was voor mij een v., *mihi necopinanti accidit*; een groote v., *mihi minime opinanti accidit*.

ver-re, wel v. van geprezen te worden wordt hij (veeleer) berispt, *tantum abest ut laudetur, ut (etiam) vituperetur*; z. verder ver; —**regaand**, *nimius*; *insignis* (b.v. *impudentia*); —**rekenen**, = verreefene, *expedire* (*alqd*); iets met iem. v., *rationem putare cum alqo*; zich v., *labi in computando*; in iets, in *alqa re ratio alqm fallit*; —**rekken**, —**rekking**, z. verstuiken, —**ing**; —**reweg**, *longe*; *multo*; —**richten**, *gerere*, *agere* of *facere* (*alqd*); zijn bezigheden v., *res suas obire*; *negotia sua exsequi*; —**richting**, = het verrichten, *actio*; door omschr. = bezigheid; = wat verricht is, *res gesta*.

ver-roeren, *moovere* (*alqd*; *alqd loco suo*); zich v., se commovere; geen lid kunnen v., *omnibus membris captum esse*; overdr. geen hand of vinger voor iets v., *ne manum quidem vertere alcius rei causā* (Cic.); *ne digitum quidem alcius rei causā porrigere* (Cic.); zonder een hand te v., *nihil agens*; —**roesten**, *rubiginem trahere* of *ducere*;

rubigine obduci; in *rubiginem incidere*; —**rollen**, tr. *provolvare*; intr. *provolvi*; —**rot**, *putrefactus*; verg. rot 3; —**rotten**, *put(r)escere*; doen v., *putrefacere*; —**rotting**, *tabes*; door omschr.; tot v. overgaan, *put(r)escere*; doen o., *putrefacere*.

ver-rullen, *mutare* of *commutare alqd* (iets voor of tegen iets v., *alqd alqd re*; ook overdr., b.v. *studium belli gerendi agriculturā*); *permutare* (b.v. *plumbum margaritis*); —**railing**, *mutatio*; *permutatio*; —**ruimen**, eig. z. verwijden; zich verruimd gevoelen, *quasi diffundi (alqd re)*; verg. opvroolijken; verruimd, *solutus* (b.v. *animus*); *solutus et curā liberatus*; —**ruk-kelijk**, *suavissimus*; v. schoon, *pulcher-rimus*; —**rukken**, *mirifice oblectare (alqm)*; *voluptate perfundere (alqm)*; —**rukking**, *summa voluptas*; *suavissimus voluptatis sensus*; —**rukt**, *voluptate perfusus*; *gaudio* of *laetitia elatus*; v. zijn (over iets), *mirifice (alqd re) laetari*; *gaudio* of *laetitia exultare*; —**rijken**, eig. *locupletare (alqm)*; *alqm alqd re*; *ditare (alqm)*, *alqm alqd re* (Liv.); *augere* of *ornare divitiis (alqm)*; ook *augere alqm agris enz.*; *linguam latinam*; zich v., *rem suam*, *rem familiarem* of *facultates suas augere (alqd re)*; *divitias comparare*; zich door gepaste middelen v., *bonis et honestis rationibus rem suam augere*; zich trachten te v., *divitias quaerere*; zich ten koste van iem. v., *alqm* (ook *rem publicam*) *quaestui habere*; overdr. *augere (alqd)*; *alqm alqd re*, b.v. *scientiā*; *ornare (alqm alqd re)*; —**rij-king**, door omschr.; —**rijzen**, *urgere*; z. verder opkomen 1; opstaan 1; weer v., z. herrijzen.

vers, = gedicht; = versmaat; = versregel, *versus*; in een v. brengen, *versu includere* (b.v. *verba*); vv. z. ook poëzie. **ver-saagd**, z. bevreesd; moedeloos; neerslachtig; —**saagdheid**, z. bevreesdheid; moedeloosheid; neerslachtigheid; —**sagen**, z. den moed verliezen 1.

versbouw, *versuum ratio*.

versch, *recens* (b.v. *piscis* Plaut.; *recens aridumve pomum* Suet.; *tra*; *memoria*); niet v., *requietus* (b.v. *ovum* Col.); vv. troepen, *recentes* of *integri*; *copiae recentes* of *integrae*; z. ook frisch 1.

ver-schaald, *vapidus* (b.v. *vinum* Col.); v. wijn, ook *vappa* (Hor.); —**schacheren**, *nundinari* (*alqd*, b.v. *totum imperium romanum*); —**schaffen**, *comparare* (b.v. *natura pastum animalibus*); *parare* (b.v. *sibi regnum*; *illud subsidium senectuti*); *conciliare* (*alqd*; *alci alqd*; ook = zich iets weten te v., b.v. *pecunias*); *providere* (b.v. *exercitui frumentum*); *prospicere* (b.v. *sedem senectuti vestrae* Liv.; *filiae maritum* Plin. ep.); *afferre* (b.v. *alqd alci delectationem, studium enz.*); *colligere* (b.v. *alqd alci benevolentiam alcius*); (rijklijk, in ruime mate) *suppeditare* (*alci alqd*, b.v. *alci frumentum*; *perfrugium otio*; *alqd*, b.v. *navigiorum cursibus suppeditantur omnes undique ad vitam copiae*); iem. of zich iets trachten of weten te v., *alci* of *sibi quaerere alqd*; z. ook bezorgen 3 en de substt., die als obi. met „verschaffen” verbonden worden; —**schaffing**, *comparatio*; *conciliatio*; door omschr.; —**schalen**, *fugere* (b.v. *vinum*

fugiens); *exanimari* (b.v. *faex* Plin.); *corrumpti* (bederven); verg. *verschaald*; —**schalken**, *dolo capere* (algm); *capere* (b.v. *artibus duces et exercitus*); *decipere* (algm; *ling et hamis pisces* Ov.); zich niet licht laten v. *hand opportunum esse insidanti-bus*; zich door iets laten v., *laqueis alcuis rei* (b.v. *tam insidiosae interrogationis se involvere* (Plin. ep.); iem. v., ook = iem. wat wijsmaken; —**schalking**, *dolus*; —**schansen**, *operibus et munitionibus muni-re* (algm locum); *munitio* of *communire* (algm locum); (van voren) *praemunire* (alqd alqd re, b.v. *aditum operibus*; *Isthmum*); zich ergens v., *algm locum munitionibus saepire*; *castra alqd loco communire*; z. verder palis-sadeeren; versterken 2; subst. het v., *munitio*; —**schansing**, abstr. *munitio*; concr. *munitamentum*; *munitio*; *opus*; vv. aanleggen, *munitiones facere*; om een stad, *urbem operibus of munitionibus saepire*.

ver-scheiden, 1) ww. = uit het leven scheiden 2. — 2) adi. a) = onderscheiden, *varius*; z. verder verschildend. — b) = ettelijke, *comphures*; *aliquot*; *aliquam multi*; v. malen, *aliquoties*; *non semel sed saepius*; *plus quam semel*; verg. maal 1 c; —**schei-denheid**, *varietas* (b.v. *cibi*; *opinionum*); = verschil; —**schepen**, = overschepen, *in altam navem transferre* (alqd); = uitvoeren, *exportare* (b.v. *merces*); —**scheping**, *exportatio* (uitvoer); door omschr.; —**scher-pen**, = scherpen; *asperare* (b.v. *crimina*, tegenst. *lenire* Tac.); de wetten v., *intendere leges*; een straf, *poenam augere*; een bevel, *gravius of acrius imperare*; —**scherping**, door omschr.; —**scheuren**, iets v., z. stukscheuren; zijn boeien v., *rumpere vincula*; de vriendschapsbanden, *amicitiam discindere*; iets hart, *alcuis animum acer-bissimo dolore cruciare*; iem. v., *discerpere algm* (ook *algm manibus suis*); *laniare* (vooral van dieren, b.v. *bestia algm*); *dilaniare* (van honden, b.v. *cadaver alcuis*); *lacerare of dilacerare* (algm of corpus *alcuis*, b.v. *tormentis*); —**scheuring**, *laniatus*; *laceratio*; door omschr.; —**schiet**, = verte; toekomst; vooruitzicht; —**schieten**, 1) intr. = verbleeken; verkleuren; van een ster, *transvolare* (subst. het v. van een ster, *tracidio stellae*). — 2) tr. de soldaten hadden hun pijlen v., *milites efuderant missilia sua*; *tela iam milites defeecerunt*; overdr. meen niet dat ik al mijn pijlen v. heb, *noli aculeos orationis meae excussos arbitrari*.

ver-schil, *discrimen*; *varietas* (verscheidenheid; b.v. *volutatis*; *sermonis*); *summa reliquit* (in de rekenkunde); v. van meening, *opinionis varietas*; *disensio* (b.v. in de politiek, *rei publicae*; ook = oneenigheid); er heerscht een v. van meening tusschen hen, *dissentiant inter se*; *in diversas of contrarias partes discendant*; z. verder onderscheid; —**schillen**, *inter se differre*; *diversos esse*; van iem. of iets v., *differre ab algo of ab alqa re* (in iets, *alqa re*); *distare ab algo*; *discrepare ab alqa re*; *abhorreere ab alqa re* (b.v. *temeritas tanta ut non procul abhorreat ab insaniam*); door niets v. wij meer van de dieren, *nulla re longius absumus a natura ferarum*; menschen en dieren v. hierin het meest dat, *inter hominem et beluam hoc*

maxime interest quod met ind.; van meening v., *discrepare* (b.v. *nulla in re*; met iem., *cum algo*; met elkaar, *inter se*); *dissentire of dissidere* (de *alqa re*; *ab algo*; *cum algo*; *inter se*; z. ook afwijken 2; —**schillend**, = onderscheiden, *diversus* (tegengesteld; abs.; b.v. *itineris*; *consilia*; ook = in meening van iem. v., *ab algo*); *discrepans* (niet overeenstemmend); *alius* (eenen ander); *varius* (verscheiden; b.v. *sententiae*); geheel v., *seivinctus* (ab *alqa re*); op vv. punten of plaatsen, met v. front, in v. richting, naar vv. kanten, *diversus* (b.v. *proelium*; *fuga*; *pugnare*); de vv. berichten der geschied-schrijvers over iets, *quae de alqa re variant auctores* (Liv.); adv. *varie*; *non uno modo*; z. ook ongelijk 1 a; = verscheiden 2 b; respectief; —**schimmelen**, *situ corrupti*. **ver-schoonbaar**, *excusabilis* (Ov.); verg. vergeeflijk; —**schoonen**, = verfraai-en; = verontschuldigen; vergeven 2; = sparen, *parcere* (*alcui*; *alcui rei*); *temperare* (*alcui*; *templis* Liv.); verzoeken v. te blijven; *deprecari* (van iets, *alqd*, b.v. *ignominiam*; verzoeken dat iem. van iets v. blijft, *deprecari alqd ab algo*, b.v. *ignominiam a familia*); van ongeluk v. blijven, *malis vacare*; verschoond of v. gebleven, *integer* (abs.; ook *a cladi-bus belli* Liv.); *incolumis* (abs.; ook *a calamitate*); —**schooning**, = verslering; = veront-schuldiging; vergiffenis; —**schoppe-ling**, *homo electus*; *cui neque res neque spes ulla bona* (Sall.); —**schoppen**, —ing, z. verstoeten, —ing; —**schoten**, *obsoleti coloris* (b.v. *paenula* Suet.); —**shot**, *copia* (voorraad); *impensa pro algo facta* (uitgave voor iem.).

ver-schrikkelijk, *terribilis*; *atrox*; = ongelooft, *incredibilis*; = v. groot, *ingens of immanis*; = v. erg, *extremus* (b.v. *fames*); het v. vinden, *aegre ferre* (met acc. c. inf.); adv. *terribilem in modum*; *atrociter*; *incredibiliter*; *vehementer of valde* (zeer); z. ook afgrijselijk; —**schrikke-lijkheid**, *atrocitas*; *foeditas*; *immanitas*; *magnitudo* (hevigheid; b.v. *doloris*); —**schrikken**, tr. *terrere* of (sterker) *terrare*, ex-, *perterrere* of *perterrefacere* (algm; *alqm alqd re*); z. ook schrik aanjagen; intr. z. schrikken; —**schrikking**, *terror* (ook concr. b.v. *duos terrores huius imperii Karthaginem Numantiamque*); *clades* (b.v. de vv. van den oorlog, *clades belli* Liv.); —**schrikt**, *territus*; (sterker) ex- of per-*territus*; hevig v., *timore percussus*; —**schroeien**, tr. *adurere* (licht v., *levi afflato a.*, b.v. *ignes caelestes vestimenta*); *amburare* (rondom v.; b.v. *tigna*; *ambusti homines*, nl. door een brand, Liv.); *caurare* (geheel v.; b.v. *loca exusta solis ardoribus* Liv.); *torrere* (b.v. *medium cinquum solis ardore torreri vides*; *milites flammā torrentur*; zijn hand laten v., *torrere manum* Liv.); intr. door de pass.; verschroeid, ook *afflatus* (b.v. *magna pars afflati incendio* Liv.); door de zon verschroeid = gebruint, z. bruin; —**schroefing**, door omschr.; —**verschrompeld**, *victus*; —**schrom-pelen**, *viescere*; *corrugari*; —**schrijven**, = door schrijven verbruiken, *scribendo consumere*; zich v.; *errare in scribendo*; *mendosum esse* (fouten maken); —**schui-**

iem, = verbergen 1; zich v., *delitescere* (b.v. in silvis; ook overdr., zich achter iets, in *alga* re, b.v. in eorum auctoritate); z. ook zich verbergen 1; —**schuiven**, tr. loco suo movere (*alqd*); avertere (b.v. hic casus vaginam); promovere (vooruitschuiven; *alqd*); een steen bij het spel, *calculus* Quint.); overdr. = verdagen; intr. locum mutare; —**schuiving**, tr. door omschr.; ook = verdaging; intr. lapsus (b.v. terrae); —**schuldigd**, debitus, meritis of qui alci debetur (b.v. honos); v. zijn, debere (eig. en overdr.; *alqd*; alci *alqd*); ik meende aan mijzelf v. te zijn te, *deesse mihi notui quin* met coni.

verschijnen, = zichtbaar worden, zich vertoonen, apparere; conspici; iets of iem. v. mij in den droom, in somnis *alqd* of *alqm* video; een geschrift in het licht doen v., z. uitgeven 1 (in het licht v., door de pass.); plotseling v., *existere* (van beroemde mannen); = komen, venire; *advenire* (ook *dies advenit*); (onderwijl) *intervenire*; op een bepaalden tijd v. = bij de hand zijn, zijn opwachting maken enz., *adesse*; *praesto esse* (*alci*); *sistere se* (voor het gerecht); *respondere* (van aangeklaagden; ook van soldaten, op het appél v., *ad nomina* r. Liv.); z. verder aanbreken 1 b; zich vertoonen; te voorschijn komen; zichtbaar worden; ook de subst., die met „verschijnen” verbonden worden; —**schijning**, abstr. *adventus* (aankomst); *praesentia* (tegenwoordigheid); *conspectus* (b.v. uw talrijke v., *frequens c. vester*); zeldzame v., *raritas*; de toevalijde v. van Camillus zelf, *ipsius Camilli forte oblata species*; door omschr., b.v. bij zijn v., *illo conspecto*; terstond bij zijn eerste v., *primo statim conspectu*; *cum primum in publicum prodit*. — 2) meton. a) = de wijze waarop iem. of iets zich vertoont, *conspectus*; *visus*; *species*; *habitus*; *forma* (b.v. *novi iudicii nova forma*). — b) = dat wat verschijnt, *visum*; *species*; *res obiecta*; *res* (b.v. ongewone v., *nova res*); wonderbare v., z. wonder 1; nachtelijke v., *species nocturna*; *visus nocturnus* (Liv.); pl., ook *visa*; —**schijnsel**, *res* (b.v. *admirabilis*; *nova atque insolita*); *eventum*; de vv. aan den hemel, *quae in caelo fiunt*; *visa caelestia*; de oorzaak van een v. aangeven, *rationem cur alqd fiat afferre*; vaak door het neutr. van een pron. of adi., b.v. veel nieuwe vv., *nulla nova*; dit v. vertoont zich bij de dieren, *id apparat in bestiis*; soortgelijke vv., *similitudines*; zeldzaam v., *raritas*; een gewoon v. zijn (van een ondeugd enz.), in *consuetudinem venisse* of *abisse*; —**sieren**, ornare of exornare (*alqm*; *alqd*; *alqm* of *alqd alq re*; ook *orationem*); *excolere* (b.v. *urbem* Suet.; *marmoribus plin* Plin. ep.); *decorare* (*alqd alq re*); *distinguere* (door hier en daar iets aan te brengen; alleen pass., b.v. *pocula gemmis distincta*); subst. het v., z. —**siering**, = het versieren, *exornatio* (ook in de rhetorika); *ornatus*; *ornatio* (Vitr.); = —**siersel**, *ornatus*; *ornamentum*; *cultus*; z. ook sieraad; opsmuk.

versje, *poëmatium*.

versjouwen, z. verdagen.

verslaafd, *deditus* (*alci rei*); aan den drank v., ook *ebriosus*; *vinolentus*; —**slaafheid**,

v. aan den drank, *vinolentia*; *ebriositas*; —**slaan**, = dooden: (een vijand) v., *fundere*, *profligare* of *vincere* (*alqm*); geheel v., *fundere fugareque*; *devincere*; overdr. (bij een verkiezing), *vincere* (b.v. *vicus paucis sententiis*); = lesschen; intr. = afkoelen; —**slag**, *renuntiatio*; (van een hoog ambtenaar, in den senaat) *relatio*; concr. *commentarius* (b.v. vv. van den senaat, *commentarii senatus* Tac.); v. over iets bij iem. of in den senaat uitbrengen, v. van iets doen bij iem. enz., *renuntiare alqd ad alqm* (ook *alci* met acc. c. inf.); *referre alci* (met acc. c. inf.); *referre ad senatum de alga re*; nauwkeurig v. uitbrengen over iets, *omnem rem ordine enarrare*; uitvoerig, *rem pluribus* of *p. verbis exponere*; v. uitbrengen over zijn zending, *legationem renuntiare* of *referre*; —**slagen**, *afflictus* (*alga re*); z. ook neerslachtig; —**slagenheid**, *afflictatio*; z. ook neerslachtigheid; —**slapen**, *somno conterere* of *consumere* (b.v. *totam noctem*); (= door slapen verzuimen) *indormire* (b.v. *tantae causae*); —**slappen**, eig. = slap maken; intr. overdr. *laxari* (b.v. *laxatam pugnam vidit* Liv.); *remitti* (b.v. *virtus*); *relanguescere* (b.v. *animi*); *elanguescere* (b.v. *cura*); *consensescere* (b.v. *vires*); *labare* (b.v. *disciplina*); *solvi* (b.v. *disciplina militaris soluta est* Liv.); doen v., *remittere* (b.v. *curam*; *opera*); verslappende genietingen, *voluptates languidae*; verslapt, *languidus*; *enervis* (Sen. rhet.); de v. krijgstuicht, *prolapsa disciplina*; z. ook verflaauwen; —**slapping**, *languor*; door omschr., b.v. de gestadige v. der krijgstuicht, *labens paulatim disciplina*; —**slaven**, zich aan iets v., *dedere se alci rei*; —**slechten**, *deteriorem* of *peiorum facere* (*alqam rem*; *alqm*); *corrumpere* of *depravare* (*alqd*); —**sleten**, *tritius* of *debritus*; *usu* t. of d.; *obsoletus* (vooral van kleeren); geheel v., *usu consumptus*.

verslinden, *devorare* (ook overdr., b.v. *illos libros*); *absorbere* (b.v. *Oceanus tot res*; overdr. *aestus nos consuevitundis*); *haurire* (b.v. *multos flammā*); de renten v. het kapitaal, *usurae sortem mergunt*; z. ook verzwellen; —**slindend**, *vorax*; —**slingeren**, z. verkwisten; verspillen; zich v., z. verliefd worden; —**sloffen**, *neglegere* (*alqd*); —**slijken**, *oblitari* (b.v. *fossae longa venustate* Suet.); —**slijten**, 1) tr. conterere (b.v. *librum legendo*); *usu* at- of *deterere* (*alqd*). — 2) intr. *usu* at- of *deteri*; verg. versleten.

versmaat, *metrum*; aan een bepaalde v. gebonden zijn, *obligatum esse ad certam pedum necessitatem*.

versmachten, van dorst v., *arere siti* (Phaedr.); *siti confici* (Sall.); *sitire* of *ardenter s.* (ook *sitiri* agri); versmachtend van dorst, *arentibus siti faucibus* (Liv.); van honger v., *fame* of *inediā confici*; van hitte, *aestu confici* of *enecari*; in ellende, *miseriis confici*; iem. van honger laten v., *alqm fame necare*; —**smaden**, *contemnere* (b.v. *gloriam*); *repudiare* (b.v. *alcius gratiam*); *reicere* (b.v. *mala*); *recusare* (weigeren; *alqd*); iets trots v., *fastidire alqd*; z. ook afkeerig zijn; verachten; —**smader**, z. verachten; —**smadigen**, *contemptio*; *repudiatio*; *reicectio*; door omschr.; —**smallen**, z.

vernauwen; —**smelten**, 1) tr. = smelten, *conflare* (b.v. *simulacra ex auro vel argento fabricata conflavit* Suet.); verg. smelten 1; = door smelten verbruiken, *liquefaciendo consumere* (alqd); iets met iets v., *confundere alqd cum alga re* (ook overdr.). — 2) intr. = smelten 2; overdr. *confundi* (tot één geheel, in *unum*); van volken, *coalescere*; tot één volk, in *unius populi corpus coalescere* (Liv.); — **smelteling**, *confusio*; door omschr.; — **smoren**, z. smoren; — **smullen**, z. verbrassen; — **smijten**, z. verkwisten.

ver-snapering, z. lekkernij; — **smeden**, z. pen 2; — **snellen**, *incitare* (b.v. *quarum motus tum incitantur tum retardantur*); den pas v., *cursum incitare*; *gradum addere* (Liv.); in versnelden pas, *citato gradu*; z. verder verhaasten; bespoedigen; — **snelling**, *acceleratio*; door omschr.: — **snipperen**, z. verbrokken; — **snijden**, *resecare* (alqd); versneden, z. pen 2; wijn v., *concinnare vinum* (Cato); verg. aanleggen.

ver-spelen, z. verdobbelen; ook = verliezen; — **sperrén**, *obsapere* (b.v. *itinerà*; ook overdr., b.v. *obsapientium plebi ad honorem iter*); *obstruere* (b.v. *castrorum portas*; *alci omnem aditum ad alqd*; *iter Poenis vel corporibus suis*); *intersapere* (b.v. *itinerà*); *intercludere* (b.v. *itinerà*; *alci aditum ad alqm*); *praesapere* (b.v. *aditus*; *angustias publicis*); *pracludere* (b.v. *introitus*; *alci portas*; *ruinà aedificiorum praeclosa via*); *claudere* (b.v. *aditus*; *viam*; *alci portas*); — **sperring**, *obstructio*; *conclusio* (hlokkade); concr. *obstex*; door omschr.; verg. ook barricade; — **spieden**, *speculari* of *explorare* (alqd); — **spieder**, *speculator*; *explorator*; verg. spion; — **spieding**, *speculatio* (Amm.); *exploratio* (Tac.); door omschr.; — **spiedster**, *speculatrix*; — **spie-jacht**, z. adviesjacht; — **spillen**, *perdere* (b.v. *tempus*; *operam*; *verba*); *profundere ac perdere* (b.v. *studium et laborem*); *ut prodige* (b.v. *tempore Sen.*); *absumere* (b.v. *aliquot dies ibi frustra*; *tempus dubitandum*; *consumere* (b.v. *multos dies per dubitationem*; *vires Quint.*; *consumpta multa oratione* Sall.); *extrahere* (b.v. *tempus*; *triduum disputationibus*); *terere* (b.v. *tempus*; *omnem in his descendis rebus actatem*); de laatste krachten van den staat v., *dissipare reliquias rei publicae*; z. verder verkwisten; — **spiller**, z. verkwister; — **spilling**, door omschr.; z. ook verkwisting; — **spilster**, z. verkwistster; — **splinteren**, — **ing**, z. verbrokken; — **ing**, — **spreid**, *sparsus* (b.v. *per agros multitudine*); *dispersus* (b.v. *toto mari vagari*; *fugere*; *fuga*); *rarus* (b.v. *rara hostium apparebant arma*); v. opstellen, *disponere* (b.v. *iuventutem ad portas*); *adv. passim*; *disperse* (b.v. *quae d. a me multis locis decentur*); z. ook verstrooid 1; verbreiden (wijd, algemeen verbreid); — **spreiden**, *spargere* (b.v. *amphorè odorem Phaedr.*; *se toto campo* Liv.); *differre* (b.v. *ventus ignem in omnem locum*); *emittere* (b.v. *odorem rosae* Plin.); *vulgare* (b.v. *morbos* Liv.); *zich v.*, *spargi* of *se spargere*; een ziekte v. zich, *vulgatior morbus* (Liv.); van perss., *discurrere*; *dilabi* (b.v. *nocte in sua quemque tecta* Liv.); z. verder verbreiden;

verstrooien 1; uitstrooien; — **spreiding**, *dissipatio* (pass.; b.v. *civium*); door omschr.; — **spreken**, *zich v.*, *errare* of *labi in dicendo*; = bij ongeluk iets zeggen, *inconsculte loqui* of *dicere alqd*; verg. zich iets laten ontvallen; — **springen**, *mutari*.

vers-sneede, *caesura* of *incisio* (Gramm.); — **soort**, *versuum genus*.

ver-staan, 1) tr. met het gehoor, *accipere* (b.v. hij verstond Casilinum in plaats van Casinum, *Casilinum pro Casino accept* Liv.); *auribus percipere* (alqd); *exaudire* (duidelijk; alqd); met den geest, *accipere* (alqd); z. verder begripen 2; iets v., iets van iets v., de kunst van iets v., zich op iets v., *intelligere alqd*; *scire* of *didicisse alqd* (ook met inf.); *alcius rei scientiam habere*; *alcius rei peritum* of *non ignarum esse*; (door oefening) *callere alqd*; welke kunst v. gij het best, ook *quā maxime arte confidis*; niet veel van iets v., *non multum intelligere in alga re*; niets, *nihil intelligere*; iem. iets te v. geven, *significare* of *ostendere alci alqd* (ook met acc. c. inf.); iets of iem. onder iets of iem. v., *intelligere* (b.v. *quid intellegis honestum*; *quae tu esse maiora intellegis*); ook *intellegi velle*; *sentire* (b.v. *voluptatem hanc, quam . . . cum bonum civem*); *dicere*, *vocare* of *appellare* (bedoelen; met dubbeln acc.); *interpretari* (uitleggen als; b.v. dit onder wijsheid, *eam sapientiam*); wel te v., *dico* (ik bedoel); *scilicet* (wete men); wel te v. zóó dat, z. verstand (eind); z. verder opnemen 5; opvatten 2 c; iets ergens onder v., = iets ergens bij denken I 1. — 2) reflex zich met iem. v., *consentire cum alqd*; (ten nadeele van een derde) *colludere cum alqd*; ook = een schikking treffen; zich op iets v., z. iets verstaan 1; — **staanbaar**, *clarus* (b.v. *vox*); iets woorden zijn niet v., *ea quae alqs dicit audiri non possunt*; verg. ook duidelijk; = begrijpelijk 1; ik zal mij wel v. maken, *faciam ut quae dicam homines intellegant*; — **staanbaarheid**, z. duidelijkheid; — **staander**, spreekw. een goed v. heeft maar een half woord noodig, *dichum sapienti sat est* (Plaut.); — **stand**, *mens*; *ingenium*; *intellegendi vis* of *prudentia*; *prudentia*; *iudicium* (oordeel); *consilium* (overleg); dom v., *pinguis Minerva* (b.v. *pingui Minervā agamus*); gezond v., *sana* of *bona mens*; *recta ratio*; *sensus communis* (Hor.); iem. met gezond v., *homo sanus*; veel, een goed v. hebben, *ingenio abundare* of *valere*; een scherp of fijn v. hebben, *praeditum esse acuto ingenio*; bij zijn v., *sana* of *integrā mente*; *sanus*; *mentis compos*; *sui compos* (Liv.); bij zijn v. zijn, ook *apud se esse* (Com.); ben je wel goed bij je v., *sat in sanus es* (Ter.); niet of niet goed bij zijn v., *mente captus*; *male sanus*; *minus compos sui* (Liv.); *alienatā mente*; niet of niet goed bij zijn v. zijn, ook *desipere*; *insanire*; de of ex *mente exisse*; zeggen dat iem. niet goed bij zijn v. is, *negare alqm satis compotem mentis esse* (Liv.); met v., z. verstandig (adv.); iem. van het v. berooven, *mentem adimere alci*; het v. verliezen, *e potestate mentis exire*; het v. terugkrjgen, *ad sanitatem*.

reverti; hij heeft geen v. genoeg om, *ei sana non constat mens ut met conl.*; iem. iets aan het v. brengen, *docere alqm alqd* (of met acc. c. inf.); in 't bijz. = kennis, *intellegentia* (b.v. *intellegentiam iuris habere*); *scientia* (b.v. *rei militaris*; *nauticarum rerum*); v. van iets hebben, ook *intellegere in alga re* (b.v. *tametsi non multum in istis rebus intellego*); verg. ook iets verstaan 1; met dien verstande dat, *ita — ut met conl.*; —**standelijk**, door den gen. *mentis of ingenii*; verg. intellectueel; v. vermogen, z. bevattingvermogen; pl. *ingenii vires*; *mentis facultates*; —**standeloos**, *mente carens*; *rationis expers*; *insanus*; —**standeloosheid**, *insania*; *dementia*; —**standhouding**, *consensio*; *consentientia* (medeweten); in v. met iem. staan, *consentire cum alqo*; *alcus consensum esse*; *est consentientia inter* (b.v. *i. matrem et illum*); geheime v. (ten nadeele van een derde), *collusio* (b.v. *tuorum conitum cum decumanis*); in geheime v. met iem. staan, *colludere cum alqo*; goede v., *gratia* (b.v. *alci gratia est cum alqo*; herstellen, *reconciliare*; verzwakken, *imminuere*); z. ook eendracht; slechte v., *dissensio*; verg. tweedracht; —**standig**, = in het bezit van verstand, *mente of ratione praeditus*; z. ook bij zijn verstand; praegn. *prudens*. (b.v. *vir*; *consilium*); *sapiens* (b.v. *vir*; *excusatio*); *intellegens* (b.v. *doctor*); een v. gedachte, *sententia plena prudentiae*; als een v. mensch handelen, *pro sano facere*; v. zijn, *sanae mentis esse*; *sapere* (b.v. *proinde, si saperet, videret quid sibi esset faciendum*); adv. *prudenter*; *sapienter*; *intellegenter*; = met beleid, *considerate*; *iudicio of cum i.*; *ratione of consilio et r.*; —**standigheid**, z. verstand; —**standsverbijstering**, *mens alienata*.

ver-stenen, tr. in *lapidem of in saxum* vertere (*alqm of alqd*); intr. in *lapidem of in saxum* verti; *lapidescere* (Plin.); overdr. *obtorpesceere* (b.v. *metu*); als versteend staan, *attonitum consistisse*; *defixum stare*; daar de menschen als v. stonden, *obstupefactis hominibus*; —**stek**, iem. bij v. veroordeelen, *absentem alqm damnare*; —**steken**, = verbergen; z. ook verstoken; —**steld**, *obstupefactus*; *attonitus*; v. staan, *stupere* (ook *alq re*); *obstupescere*; —**stellen**, *sarcire of resarcire* (b.v. *tunicam*); —**sterf**, z. dood 1; nalatenschap; —**sterken**, 1) *firmare* (b.v. *praesidia urbis copiis*; *pars militum portarum stationes*; *novis copiis se*); *confirmare* (b.v. *praesidia castrorum*; *opinionem*; *religionem*); *corroboreare* (b.v. *virtus naturā corroboratā*; *coniurationem nascentem*); *amplificare* (b.v. *auctoritatem*; *his naturis relatus amplificatur sonus*); *augere* (b.v. *exercitum*; *spem alci*; *opinionem*); *vires adicere* (b.v. *coniurationi*); iem. in zijn trouw v., *confirmare alqm*; zich v. (van een veldheer), *maiores copias, maiorem manum of* (in den strijd) *subsidia accersere*; (na een nederlaag) *vires of auxilia reparare*; een samenzwering v., ook *coniurationi vires adicere*; z. ook sterken. — 2) = verschansen, *munire of communire, muris munire of communire, munitionibus firmare* (b.v. *locum*; *urbem*); door natuur en

menschenhand versterkt, *et naturā loci et manu munitus*; *naturā of opere of operibus et loco munitus*; ergens een versterkt kamp opslaan, *castra communire in alqo loco*; z. ook verschansen. — 3) iem. in iets v., b.v. in zijn meening, in zijn hoop, *opinionem of spem alcius confirmare*; de omstandigheid dat . . . versterkte hen zeer in hun meening, in deze hoop, *multum eorum opinionem adiuuabat quod, quam ad spem multum eos adiuuabat quod*; iem. in zijn trouw v., *confirmare alqm*; verg. stijven; —**sterking**, 1) = het versterken, *confirmatio* (b.v. *libertatis*); *munitio* (= het verschansen); door omschr. — 2) = hetgeen versterkt, *incrementum* (b.v. *afferre alci rei*); (van strijdkrachten) *accessio virium*; *actus numerus*; *maiores of novae copiae*; *supplementum* (aanvullings-troepen); (= hulp-troepen) *auxilia* (pl.); *subsidium*; *praesidia* (pl.); b.v. *cogere*; iem. vv. zenden, *subsidium alci mittere of sub-mittere*; v. krijgen, *mittere alci subsidium of supplementum*; —**sterven**, = sterven; (Eccl.) *mortificari*; = door erfenis vervallen, *alqd alci hereditate venit*; verstorven, *hereditarius*; *hereditate relictus of acceptus*; —**sterving**, door omschr.; (Eccl.) *mortificatio*.

ver-stikken, eig. *opprimere* (b.v. *terrā oppressus*); overdr. tranen verstikken zijn stem, *ei lacrimae vocem intercluserunt* (Liv.); z. ook doen verstommen; smoren; —**stikking**, *suffocatio* (Plin.); door omschr., b.v. hij stierf ten gevolge van een v., *intercluso spiritu extinctus est* (Curt.); —**stoken**, *expers* (*alcus rei*); v. zijn of blijven van iets, *carere alq re*; —**stokt**, *obstinatus* (adv. -e); —**stoktheid**, *obstinatio*; *animus obstinatus*; —**stomd**, z. verbaasd; —**stommen**, *obmutescere* (zoowel stom als stil worden; ook *lingua*); *conticescere* (zoowel stil worden als bedaren; b.v. *et ipse conticuit et ceteris silentium fuit*; *sermo*; *illa lamentatio et gemitus urbis*; *tumultus*; *furor*); *extingui* (overdr., b.v. *rumores*); doen v., *vocem includere* (b.v. *dolor vocem*; *consuli tam novae rei admiratio incluserat vocem* Liv.); *obstupefacere* (overdr. = verbazen; b.v. *alqm*; ook *metus maerorem*); —**stomming**, *silentium*; overdr. = verbazing; —**stompen**, tr. *obtundere* (b.v. *mentem*); intr. *hebescere* (b.v. *mentis acies*); z. verder afstompen; —**stomping**, overdr. *hebetatio* (Sen.); —**stoord**, *iratus* (*alci*); v. zijn, ook *irasci of suscitare* (*alci*); *graviter of moleste ferre* (*alqd*; met acc. c. inf. of *quod*); v. maken, *stomachum movere* (*alci*); —**stoorder**, *turbator* (b.v. *otii Sen. rhet.*); —**stoordheid**, *ira*; —**stoorster**, *turbatrix* (b.v. *pacis Prud.*); —**stootten**, *eicere of domo e.* (b.v. *uxorem*; *edicto alqm ex patria*); *abigere of repudiare* (b.v. *uxorem Suet.*); *abdicare* (b.v. *liberos Plin.*); —**stooting**, *repudiatio* (b.v. *filii Plin.*); door omschr.; —**stoppen**, = dichtstoppen, *obstruere of obturare* (b.v. *partes corporis obstructae et obturatae*; *obturare foramina Plin.*); het lijf v., *alvum astringere* (Cels.); = verbergen 1; —**stopping**, —**stoptheid**, in het hoofd, *gravedo*; van het lijf, *alvus astricta*; —**storen**, = storen 1; de plechtigheid der spelen v., *sollennia ludorum dirimere* (Liv.);

de rust (van den staat v., *perturbare otium*; *quieta movere* (Sall.); een staat welks rust v. is door iets, ook *civitas perturbata alqre* (b.v. *seditionibus*); den vrede v., *turbare pacem* (Liv.); = iem. boos maken, *stomachum alci movere*; —**storing**, *perturbatio* (b.v. *ordinis*); door omschr.; —**stouten**, zich v., z. zich vermeten 1.

ver-strekken, 1) iem. iets v., *subministrare alci alqd* (b.v. *pecuniam*); z. verder verschaffen. — 2) = strekken 2; —**striken**, *irretire* (alqm; ook *illecebris alqm*; se *erratis*); *obstringere* (b.v. *alqm nefario scelere*; se *sceleribus*); —**strooid**, 1) eig. *dispersus* (b.v. *militēs*); *sparsus* (b.v. *sparsi et dissipati*; *sparsi et inconditi*; *sparsi et incompositi*); *disiectus* (b.v. *manus*); adv. *effuse* of *passim* (b.v. *fugere*); verg. verspreid; verstrooien 1. — 2) overdr. van een pers., *alias res* of *aliud agens*; v. zijn, *alias res* of *aliud agere*; —**strooidheid**, *animus alienis rebus distractus* of *aliud agens*; —**strooien**, 1) eig. *dissipare* (b.v. *fratris sui membra*; *alcus reliquias*; *hostes*); *dispargere* of *spargere* (vooral part. perf. pass., b.v. *in omnes partes dispersa multitudine*; *classis tempestate sparsa*; *disicere* (b.v. *tempestas naves*); zich v., *dissipari* of *se dissipare*; *spargere se* (b.v. *toto campo*; in *fugam*); *dilabi* (vooral onopgemerkt, heimelijk of tegen een bevel; ook *nebula*). — 2) overdr. iem. v. = iem. afleiding bezorgen 2 b; zich v. = zich ontspannen 2; —**strooïng**, 1) eig. *dissipatio* (b.v. *civium*); door omschr. — 2) overdr. = afleiding 2 b; ontspanning 2; —**striken**, *intercedere*, *-poni* of *-ici*; met iets, *consumi alqre* (b.v. *nox vigiliis*); laten v., *intermittere* (b.v. *tempus*; *noctem*); z. ook doorbrengen 2 a; (van een termijn) *exire* (b.v. *dies indutiarum nondum exierat*); *præterire* (b.v. *præterita die*); de termijn is v., *dies constituta adest*; z. verder verlopen 3; —**stuiken**, *lucare* (b.v. *lucatum si quid est Cato*; *articulum Plin.*); *extorquere* (b.v. *articulum Sen.*); —**stukiing**, *lucum* (Cato); —**stijfd**, *rigens*; *torpens*; v. zijn, *rigere*; *torpere*; van de koude, *rigentem gelu torpere* (b.v. *corpora Romanis regentia g. torpébant Liv.*); —**stijfdheid**, *rigor*; *torpor*; —**stijven**, *obrigescere* van perss. en zaken, ten gevolge van koude); *obtorpescere* (verlammen; b.v. *manus prae metu*); verg. verstijfd; —**suffen**, *hebescere* et *languere*; —**suft**, *hebes* et *languidus*; *socors*; —**suftheid**, *stupor*; *socordia*.

versvoet, *pes* of *p. qui adhibetur ad numeros*.

ver-taalbaar, *qui verti enz.* (verg. vertalen) *potest*; —**taalster**, *interpres*; —**takken**, zich v., *se findere*; ver, *late diffundi*; overdr. ver vertakt zijn, *late patere*; *ad multos pertinere*; —**takking**, *ramus* (Plin.); met veel vv., *ramosus* (b.v. *radices Plin.*); —**talén**, *vertere* (b.v. *Platonem*; *fabulas*; *multa de Graecis*; *annales ex Graeco in latinum sermonem Liv.*); *convertere* (b.v. *aliqua de Graecis*; *orationes e Graeco*; *in Latinum illa*; *librum e Graeco in Latinum*); *transferre* (b.v. *istum locum totidem verbis a Dicaecharcho*; *haec ex Graeco Quint.*; *alcus volumina in linguam graecam*); z. ook wedergeven 2; —**taler**, *interpres*; door omschr.; —**taliing**, = het

vertalen, *conversio* (b.v. *ex Latinis*), *translatio* of *interpretatio* (Quint.); coner. door omschr., b.v. een Latijnsche v. van Menander, *conversus expressusque latinā voce M.*; Cicero's v. van de gedichten van Aratus, *carmina Arabi a Cicerone conversa*; een v. van iets maken, z. vertalen; hij gaf er een mondelinge v. in het Grieksch van, *ea interpretata sermone graeco referebat* (Liv.); —**talmen**, *cunctando terere temus*. **verte**, *longinquitas*; in de v., *procul*; (= afwezig zijnde) *absens*; heel in de v., *longo spatio interiecto*; in de v. zien of ontwaren, *prospicere* (b.v. *agmen consulemque*); overdr. in de verste v. niet, *ne minimā quidem ex parte* (b.v. *alqd alci rei conferendum est*); uit de v., *eminus*; e *longinquo*; uit de v. hooren of vernemen, *exaudire* (alqd); verg. ook ver 2.

ver-teederen, *commovere* (alqm of *animum*, *alcus*); *mollire* (b.v. *tela cantu Ov.*); verg. ook iem. tot medelijden bewegen; —**teerbaar**, *qui concougi potest*; —**tegenwoordigen**, iets v., z. in de herinnering terugroepen; veraanschouwelijken; iem. v., *personam alcus gerere*; (voor de rechtbank) *patrocinium alcus suscipere*; *defendere* of *tueri alqm*; z. ook de plaats van iem. bekleden 2 a; zich door iem. doen v., *vicario of patrono alqo uti*; overdr. alle philosophische systemen zijn hier v., *nullus philosophiae locus vacet*; —**tegenwoordiger**, *vicarius*; (voor de rechtbank) *patronus*; *defensor*; *cognitor* (vooral van iem. die zelf niet kan verschijnen); *auctor* (woordvoerder; b.v. *suae civitatis*); iems v. zijn, z. vertegenwoordigen; z. ook plaatsvervanger; —**tegenwoordiging**, voor de rechtbank, *patrocinium*; *defensio*; verder door omschr.

ver-tellen, z. verhalen 1; ik heb mij laten v. dat, *audivi* met acc. c. inf.; zich v. = zich vergissen bij het tellen, *errare in numerando*; —**teller**, z. verhalen; ook *fabulator* (prater; b.v. *elegantissimus Sen.*); —**telling**, *telsel*, z. verhaal 1; —**telseltje**, *narrativuncula*; *fabella*; —**teren**, 1) eig. = opeten, *comesse* (alqd); = verduwen, *coquere* (b.v. *cibus confectus coctusque*); *concoquere* (b.v. *conchas stomachi calore*). — 2) = verbruiken, *consumere* (b.v. *frumentum*); *absumere* (b.v. *rem familiarem*); (= opmaken) *conficere* (b.v. *patrimonium*); *comesse* (b.v. *bona sua*); (van vuur) *haurire* (b.v. *vines incendium Liv.*); *absumere* (b.v. *incendium domos Liv.*). — 3) overdr. van verdriet enz., *conficere* (b.v. *maior alqm*); *exesse* (b.v. *aegritudo animum*); v. worden, *tabescere* of (sterker) *aestuaré* (b.v. *desiderio alcus*); z. ook vergaan 2; —**terend**, van vuur, *omnia hauriens* (b.v. *incendium*); *tabificus* (b.v. *venenum Suet.*; *mentis perturbationes*); —**tering**, *consumptio* (b.v. *consumptione et senio*); *concoctio* (verduwing); *tabes* (uittering); door omschr.: z. ook uitgaaf (eind).

ver-tienden, *decumam* (b.v. *frumentum*) *exigere* (Liv.); *decumare* (b.v. *mentham Vulg.*); —**tier**, *venditio*; verg. aftek 2; —**tikaal**, *rectus*; *directus*; *verticalis* (Grom.); in v. richting = adv. *directo* (b.v. *deorsum ferri*); *recte* (b.v. *ferri*).

ver-toef, z. verblif 1; —**toeven**, *commo-*

rari (in algo loco); v. onder, *versari cum* (b.v. nobiscum); z. verder zich ophouden 2; —**tolken**, *interpretari* (alqd); z. verder talen; —**tolker**, *interpres*; door omschr.; —**tolking**, *interpretatio*; z. verder taling; —**toog**, (= bewijs) *argumentatio*; *demonstratio*; (= verhandeling) *disputatio*; (als geschrift) *liber*; *libellus*; een v. houden, *disputare* of *disserere* (de alga re); —**toon**, *ostentatio* (in ongunstigen zin); uit of tot v., om v. te maken, *ostentationis causa*; in speciem; verder door omschr.; —**toonen**, *ostendere* (alqd; alci alqd); = voor den dag halen) *proferre* (alqd); z. ook iets aan iem. laten zien 2 a; een tooneelstuk v., z. opvoeren; zich v., (van levende wezens) se *ostendere* (abs.; ab tergo; ook aan iem., alci, b.v. in den slaap); ap- of *comparare* (voor den dag komen); in *conspectum venire* (ook *alcus*); zich aan iem. v., ook se in *conspectum alci dare*; de goden v. zich niet zelf aan ons, *dii ipsi se nobis non offerunt*; zich in het openbaar v., in *publicum prodire*; niet, *publico se abstinere*; z. verder te voorschijn komen; (van zaken) *apparere*; *cerni*; *obici*; *offerri*; *obversari* (b.v. Appio in somnis eadem species); —**tooner**, *actor* (v. van een tooneelstuk); —**tooning**, door omschr. (z. ook tooneelvoorstelling; opvoering); = vertoon; = schouwspel; —**toord**, *iratus* (abs.; op iem., alci; om iets, ob alqd; de alga re; dat, quod); *ira incensus* (in toorn ontstoken); v. maken, z. veroornen; in *zijn*, *iratum esse*, *irasci* of *suscensere* (alci); hevig v. zijn, *gravior iratum esse* of *irasci* (alci); *ira incensum esse* (in alqm); v. worden, *iratum fieri*; *irasci*; *ira incendi*; hevig; *gravior irasci*; *ira exardescere*; dat, iracunde ferre met acc. c. inf. (Plin.); adv. *irato animo*; iem. v. aanzien, *iratis oculis alqm intueri*; z. ook boos 1; —**toornen**, iem. v., *iratum facere alqm*; *irritare alqm* of *alcus animum*; z. ook iem. verbitteren; boos maken 1; zich v., z. vertoord worden.

ver-tragen, *morari* (b.v. iter; *impetum*; *victoriam*); *demorari* (b.v. iter); *moram afferre* (alci rei); m. *facere* (b.v. ne quid m. consequendi *naves faceret* Liv.); *retardare* (b.v. *alcus impetum*; *maeor celeritatem*); *dehinere* (b.v. *victoriam*); —**traging**, *mora*; *retardatio*; —**trappen**, ob- of *proterere* (alqm); overdr. *proterere et conculcare* (alqm); z. ook voet 1 (met voeten treden); —**trapping**, *obtritus* (Plin.); door omschr. **ver-treden**, z. trappen; zich v., *ambulare*; *deambulare*; *spatiari*; —**tredding**, *obtritus* (Plin.); door omschr.; —**trek**, 1) = het vertrekken, *profectio*; *abitus*; *discessus*; *exitus*; (van een magistraat uit de provincie) *decessio*; *decessus*; bij zijn v., *profectus*, *abitus* enz.; (= op het punt te vertrekken) *profecturus* enz.; *sub ipsa profectio*; *sub decessu suo*; vóór zijn v., *priusquam proficisceretur* enz.; z. ook afscheid; aftocht; afvaart. — 2) = kamer enz., *cubiculum*; verg. kamer; —**trekken**, 1) *tr. distortuere* (b.v. os); (geen) gezicht v., *ultum* (non) *mutare*. — 2) = heengaan, *proficisci*, *abire*, *decidere* of *exire* (ab, de of ex algo loco); *decidere* (algo loco); *ex* of *de algo loco*; in 't bijz. van een magistraat, uit de provincie v., d. of d. ex of de provin-

cia); z. ook attrekken 2; verhuizen; te paard, op een wagen of schip v., z. wegrijden; afvaren; —**trekking**, *distortio* (b.v. *membrorum*); —**treuzelen**, *cunctando*, *morando* of *cessando perdere* (b.v. *tempus*); —**troetelen**, iem. v., *indulgere* of *nimis i. alci*; —**troeteling**, *indulgentia*; —**troosten** enz., z. troosten enz.

ver-trouwbaar, *certus* (b.v. *nuntius*; *actor*); *verus* (waar); vv. berichten over iets krijgen, *certis auctoribus comperire* alqd; afwachten, *expectare si quid certus affratur*; —**trouwbaarheid**, *fides*; *veritas* (waarheid); —**trouwd**, 1) *certus* (vertrouwbaar); v. vriend, *vertrouwde*, z. vertrouweling; v. vriendschap, *magna amicitia* of *familiaritas*. — 2) v. met iets, *alcus rei gnarus*, *non ignarus*, *peritus* of *sciens*; zijn, ook *didicisse* alqd; *eruditum esse* alga re; alqd *expertum* esse; met gevaren, in *periculis versatum* esse; zich met iets v. maken, *discere* alqd; alga re *imbui*; se *insinuare* (b.v. in antiquam *philosophiam*); iem. met iets v. maken, *imbueri* alqm alga re; —**trouwde**, z. vertrouweling; —**trouwdheid**, v. met iets, *alcus rei* (b.v. *linguae*) *scientia*; *alcus rei* (b.v. *provinciae*) *usus*; *alcus rei* (b.v. *laborum*) *consuetudo*; —**trouweling**, *familiaris*, *intimus* of *necessarius* (alcus); *consiliorum* (alcus) *particeps* (in iets plannen ingewijd); iems v. zijn, in *familiaritate* *alcus versari*; worden, in *familiaritatem* *alcus venire*; iem. tot zijn v. maken, alqm in *familiaritatem recipere*; iem. tot v. hebben, algo *familiariter* of *intime uti*; alci *consilia credere*; —**trouwelijk**, *familiaris*; *communis*; v. omgang, *familiaritas* (verg. omgang 2); v. met iem. omgaan, z. op v. voet met iem. staan 2; in een v. betrekking tot iem. staan (ook in ongunstigen zin), *consuesse cum algo* of *cum algo*; adv. *familiariter*; —**trouwelijkheid**, *familiaritas*; *usus familiaris*; —**trouwen**, 1) ww. iem. of iets v., *confidere* (b.v. *sibi*; *legione*; *alcus virtuti*; *celeritate navium*; *alcus virtute*; *tam potenti duce* Liv.; met acc. c. inf.); *fidere* (b.v. *sibi*; *prudentiā*; *hac duce*; ook met acc. c. inf., Liv.); *credere* of *fidem habere* alci of alci rei; *fiduciam habere* *alcus rei* of *collocare* in algo; *fretrum* esse algo of alga re; niet v., *diffidere* (alci); alci rei; met acc. c. inf.); iem. in alles ten volste v., alci *summam omnium rerum fidem habere*; ze vertrouwden zelfs hun oogen en ooren niet, *ne auribus quidem atque oculis satis constare poterant* (Liv.); niet recht v., *subdiffidere*; ik v. hem niet goed, *suspectus mihi est*; iem. iets v., z. toevertrouwen. — 2) subst. *fiducia* (op iem. of iets, *alcus* of *alcus rei*); *fides*; *spes certa* of *firma* (vaste hoop; op iets, *alcus rei*); in het v. op, *fretrum algo* of *alga re*; *confisus alci* of *alga re* (in het vaste v., *magnopere* c.); iem. iets in v. zeggen, *secreto alci alqd dicere*; in v. gezegd, *hoc soli tibi dictum puta*; op goed v., *bonā fide*; v. stellen op of in, z. vertrouwen 1; geen v. hebben of stellen op of in, *diffidere* alci of alci rei; *desperare* alqd of *de alga re*; iem. v. schenken in iets, *fidem* *alcus rei habere* alci; spreekw. v. wekt v., *habita fides ipsam plerumque obligat fidem* (Liv.).

ver-twijfeld, *desperatus*; —**twijfeldheid**, *desperatio*; —**twijfelen**, z. wanhopen; —**twijfeling**, z. wanhoop.

ver-vaard, *timidus*; iem. v. maken, *terrere alqm*; —**vaardheid**, *timor*; —**vaardigen**, *conficere* (b.v. *anulum*; *pallium*; *soccus*; *tabulas*; *commentarios*; *libros graeco sermone*); verg. maken i; —**vaardiger**, *fabricator* (b.v. *minutorum opusculorum*); *machinator* (b.v. *bellicorum tormentorum Liv.*); door omschr.; z. ook bouwmeester; —**vaardiging**, *confectio* (b.v. *annalium*; *huius libri*; *medicamentum Cels.*); *fabricatio* (b.v. *aedificiorum Vitr.*); door omschr.; —**vaarlijk**, z. verschrikkelijk; —**val**, = vermindering, *defectio* (b.v. *virium*); *inclinatio* (b.v. *rerum*); door omschr.; v. van krachten, ook *senium*; *languor* (b.v. *languore mori Quint.*); v. van zeden, z. zedenverval; in v. geraken, *evanescere* (b.v. *disciplina et ars augurum*); *dilabi* of *senescere* (b.v. *res publica*); *prolabi* (b.v. *prolapsus clade imperium romanum Liv.*); verg. vervallen i a; v. van water, *fastigium* (Vitr.); gering v., *lenitas*; = voordeel, *emolumentum*; —**valdag**, *dies* (b.v. *cum dies venit*; *ante diem solvere*); —**vallen**, i) ww. a) van gebouwen enz., *vitium facere* (bouwvallig worden); *dilabi* (b.v. *aedes Iovis vetustate dilapsa Liv.*); *collabi* (b.v. *aedes sacrae vetustate collapsae Suet.*); overdr. *tabescere* (wegkwijnen; van levende wezens); *dilabi* (b.v. *res publica*; *robora corporum animorumque Liv.*); *labi* (b.v. *mores Liv.*); verg. in verval geraken. — b) tot of in iets v., *incidere* in *alqd* (b.v. in *Aristonae vitia*; in *furorem*; in *miserias*); *recidere* (b.v. *illa omnia ex laetitia ad luctum*); (ongemerkt) *delabi* (b.v. *ad alqm turpitudinem*); weer v. *recidere* of *revolvi* (*ad alqd*); in dezelfde fout v., *idem peccare*; om niet in dezelfde fout te v., die ik afkeur, *ne faciam idem quod reprehendo*; in een straf v., *multam* of *poenam committere*; z. ook geraken; zich aan iets overgeven 2. — c) aan iem. v., *committi* *alci* (b.v. *hereditas Veneri*); aan de godheid v., *sacer* (b.v. *eius caput Iovi sacrum esset Liv.*). — d) = betaalbaar zijn, *cadere* (op een bepaalden tijd, in *alqam diem*). — e) = afgeschaft worden, door de pass. van opheffen 2; = achterwege blijven, *omitti*; *non fieri*. — 2) adi. een v. gebouw, *aedes ruinosa*; *domus deformis ruinus* (Plin. ep.); geheel v., *prostratus et dirutus* (b.v. *oppida*); een v. erfenis, z. onbeheerd; iem. v. verklaren van iets, *alci alqd* (b.v. *imperium*) *adimere* of (bij volksbesluit) *abrogare*; —**valschen**, *adulterare* (b.v. *nummos Ict.*; ook *ius*); *corrumpere* (b.v. *tabulas*); *vitare* (Liv.); b.v. *senatus consulta*; *litteras*; *intertinere* (b.v. *testamentum*); *commutare* (b.v. *indicium*); vervalscht, z. ook valsch 2; —**valscher**, *falsarius*; door omschr.; v. van munten, z. valsche munter; van een testament, z. testamentvervalscher; —**valsching**, *adulteratio* (Plin.); door omschr.; van een testament, z. testamentvervalsching; —**valscht**, z. valsch 2; —**valtijd**, z. vervaldag; —**vangen**, iem. v., z. de plaats van iem. bekleeden 2 a; iem. vertegenwoordigen; aflossen 1; iem. door iem. v., z. iem. in de plaats

van een ander stellen 2 a; de vermoede troepen door versche, *subicere copias integras detessis* (auct. b. Alex.); iets door iets v., z. iets in de plaats van iets stellen 2 a; —**vat**, in iets v. zijn, *contineri alqd re*. **ver-velen**, iem. v., *odiosum* of *molestum esse alci* (Plaut.); *obtundere alqm* (ook *alqm alqd re*, b.v. *tam longis epistulis te*); je v. me geducht, *me odio enicas* (Plaut.); iets v. iem., *taedet alqm alcius rei*; *alqd molestiam* of *taedium alci affert*; *alqd alci molestum est*; iets maakt dat iem. zich v., *alqd languorem alci affert*; het v. iem. te, *taedet alqm* met inf.; iem. v. zich, *nescit alqs quo modo otium suum delectet*; nimmer vervelend, *insatiabilis* (b.v. *varietas*); —**velend**, *odiosus* of *molestus* (van perss. en zaken); *sine ulla delectatione* (van zaken, b.v. *lectio*); iets v. vinden, z. vervelen (iets v. iem.); het v. vinden te, z. vervelen (het v. iem. te); het v. vinden dat, *molestie ferre quod*; een v. redenaar, *odiosus* of *lentus in dicendo*; subst. het vervelende, z. vervelendheid; adv. *molestie* of *otiose*; —**velendheid**, de v. van iets, *alcius rei molestia* of *taedium*; *languor* (b.v. *antiquorum scriptorum*); *gravitas* (last); —**veling**, *taedium* (afkeer, walging); *satietas* (het genoeg hebben); *languor* (lusteloosheid); *molestia* (last); b.v. *paucorum dierum*; *nausea* (misselijkheid); v. veroorzaken, z. vervelen; —**vellen**, *pellem exuere*; (van slangen) *vernare* of *seneatam exuere* (Plin.); subst. het v., = —**veling**, *vernatio* (Plin.); —**ven**, *insficere* (b.v. *lanas Plin.*; *se vitro*); *tingere* (b.v. *lanas murice Hor.*; *comam Ov.*); verg. kleuren; —**ver**, *infector* (b.v. van kleeren); door omschr.; —**verschen**, z. verfrischen; —**versching**, = het zich verschenken, *refectio* (Quint.); door omschr.; concr. vv. gebruiken, *cibum et potum corporis recreandi causa sumere*.

ver-vlechten, *conserere* (*alqd alqd re*); — **vliegen**, *fugere* (van wijn); *evanescere* (b.v. *vinum aut salsamentum*; ook overdr., b.v. *spes*); *elabi* (b.v. *ea spes elapsa est Plaut.*); verg. verdwijnen; van tijd, *effluere*; vervlogen eeuwen, *praeterita saecula*; — **vlieten**, van tijd, z. vervliegen; —**vloeken**, *exsecrari* (b.v. *seque et cohortem*); *detestari* (*alqm*; *alqd*); d. atque *exsecrari* (b.v. *Philippum liberosque eius regnumque*); iem. v., ook *consecrare caput alcius* of (Nep.) *deovare alqm* (door wijding aan de goden van de onderwereld); —**vloeking**, *exsecratio*; (door wijding aan de goden van de onderwereld) *consecratio capitis* of (Nep.) *devotio*; onder v. wenschen dat, *exsecrari ut* met conl.; verg. verwensching; — **vloekingsformulier**, *exsecrabile carmen* (Liv.); — **vloekt**, *exsecratus* (b.v. door het Rom. volk, *populo romano*); *exsecrabilis* (b.v. *nomen Liv.*); *detestabilis* (b.v. *nomen*; *immanitas*); (door wijding aan de goden van de onderwereld) *devotus*; *sacer*; adv. v. leelijk, *turpissimus*; z. ook foeileelijk; —**voegen**, *gramm. declinare* of *flectere* (b.v. *verba Varr.*); zich ergens of bij iem. v., *se conferre in alqm locum* of *ad alqm*; *convenire* of *adire alqm*; —**voeging**, *gramm. declinatio* of *flectura* (Varr.); *coniugatio* (Prisc.); werkwoorden van de eerste v.,

verba primi ordinis (Charis.); —**voer**, *vectura* (b.v. *frumenti*); *portatio* (b.v. *armorum atque telorum portationes* Sall.); door omschr.; z. ook uitvoer 1; —**voeren**, *portare* (*alqd*); *deportare* (b.v. *naves*; *partem exercitus eo*); *vectare* (b.v. *fructus ex agris Liv.*); *agere* (= voortbewegen; b.v. *vineas*); z. verder overbrengen 1; uitvoeren 1; —**voering**, z. vervoer.

ver-volg, van tijd, *tempus posterum* of *futurum*; in het v., *posthac*; *postea*; *postero tempore*; voor het v., in *posterum*; in *religuum tempus*; = hetgeen volgt (van gebeurtenissen enz.), (*con*)*sequentia* (pl.); *cetera* of *religua* (pl.); (van een verhaal of betoog) *quod consequitur*; (*ea*) *quae sequuntur*; *religua pars*; *quod reliquum est*; *pars altera*, *tertia* enz.; (als titel, ook) *de eadem re porro agitur* (v. en slot, *res instituta porro tractatur et absolvitur*); in het v. van de redevoering of het betoog, (*in*) *religuo oratione*; *procedente oratione* (Quint.); —**volgen**, 1) iem. v., *sequi*, in-, *con*- of *persequi alqm*; *instare alci* (iem. op de hiel en zitten); *premere* of *urgere alqm* (iem. in het nauw brengen); *vecare alqm* (het iem. lastig maken); *exagitare alqm* (voortjagen); iem. doen v., *mittere qui sequantur* enz. *alqm*; z. ook nazetten; gerechtelijk v., *iudicio persequi alqm*; *postulare alqm* (b.v. *de pecunia repetunda*). — 2) iets v., z. voortzetten; zijn recht v., *ius suum persequi* (zijn recht zoeken); *ius suum exsequi* (zijn recht doen gelden); zijn weg v., *viam* of *cursum tenere*; *pergere iter* (Sall.); *viam persequi* (ook overdr.); wordt vervolgd (van een verhaal enz.), *religua deinceps persequemur*; abs., b.v. vervolgde hij (in parentheses), *inquit*; —**volgens**, *tum* of *deinde* (daarop); *deinceps* (achtereenvolgens); verg. daarna; —**volger**, *is qui sequitur* enz. (z. vervolgen 1); v.v., ook *sequentes* enz.; overdr. *insectator* (b.v. *plebis Liv.*); *vecator* (kweller); (der Christenen), *persecutor* (Ecol.); —**volging**, eig. *insectatio* (b.v. *hostis Liv.*); *persecutio* (b.v. *latronum* Apul.); in 't bijz. v. der Christenen, Ecol.; door omschr., b.v. zich aan de v. onttrekken, *equentibus se eripere* (Liv.); soldaten ter v. van iem. uitzenden, *emittere milites ad alqm sequendum* of *qui alqm sequantur*; overdr. *vecatio* (b.v. *tribunicia Liv.*); *populi christiani vexationes* (Lact.); in 't bijz. gerechtelijke v., *persecutio* (Cornif.); de v. van iem. opgeven, *missum facere alqm*; iem. van alle v. ontslaan, *alqm iudicio absolvere*; gerechtelijke v.v., ook *iudicia* (b.v. *ceteros iudicis terrere* Sall.); ook = voortzetting; —**vormen**, *denuo fingere* (opnieuw vormen; *alqd*); *transfigurare* (*alqm* of *alqd* in *alqm* of in *alqd* Suet.); ook overdr.; verg. veranderen 1; —**vorming**, *transfiguratio* (Plin.); verg. verandering.

ver-vreemden, = in andere handen doen overgaan, *alienare* of *abalienare* (*alqd*); = verkoopen, *vendere* (*alqd*); = afkeerig maken, *alienare* (b.v. *alcuis animum* of *voluntatem a se*; *omnes a se bonos*; *omnium suorum voluntates*, nl. *a se*; *sibi alqm* Liv.; *alienari a senatu*; *alienatus alci* Liv.); *abalienare* (*alqm*; *alcuis animum*; *alqm* of *voluntatem alcuis* ab *alqo*; *alqm* alci Liv.); —**vreemding**, eig. *alienatio* of *abalienatio*;

venditio (verkoop); recht van v., *deminutio* (Liv.); overdr. *alienatio* (b.v. *tua a me*); *disidium*; door omschr., —**vroegen**, *maturare* (*alqd*); *praeferre* (b.v. *diem triumphi Liv.*); —**vroeging**, *maturatio* (Cornif.); door omschr.; —**vroolijken**, —**ing**, z. opvroolijken, —**ing**.

ver-vuuld, van perss., *squalore* of *illuvie eneclus* (Liv.); van zaken, *squalore obsitus* (Liv.); —**vuilen**, *sordescere*; —**vullen**, 1) = vol maken, *comple* (b.v. *alqm spe*, *gaudio* enz.; *omnia clamore*, *terrore* enz.); *implere* (b.v. *omnia tumultu ac terrore Liv.*; *portum anxii pectus implevit curis Liv.*); *imbuiere* (b.v. *ea pietate omnium pectora*; *religione imbutus*); *perfundere* (b.v. *perfundi laetitiam*, *timore*; *alqd religione animum*); *afficere* (b.v. *alqm maximam laetitiam*; *scelus alqm amentiam*); vervuld van iets, ook *plenus alcuis rei* (b.v. *spei*); *incensus* of *inflammatus alqd re* (b.v. *ira*). — 2) = waarnemen, zich kwijten van enz., *explere* (b.v. *mumus*; *partes officii*); *exsequi* (b.v. *officia* et *munus*); *satisfacere* (b.v. *suo promisso*); *praestare* (b.v. *officium*, *jegens* iem., *alci*); iems verlangen of wensch (verlangens of wenschen) v., *satisfacere alci alqd petenti*; *facere quod alqs optat* of *vult*; *alcuis voluntati satisfacere* of *obsequi*; *alqm voti compotem facere*; *locum non relinquere precibus* (voor iem. er nog om vraagt); de fortuin v. iems wenschen, *optatis alcuis fortuna respondet*; de hemel vervulle uw wenschen, *dii tibi dent quae optes*; v. worden, *evenire* (verg. uitkomen 2 f); *ratum esse* (poët.); mijn wensch (of mijn wenschen wordt (of worden) v., *optatum impetro*; *ea quae concupivi consequor*; *ad ea quae cupio pervenio*; met betrekking tot iets, *impetrare de alqa re*; door iem., *quod volo ab alqo impetro*; indien mijn wenschen v. worden, *mihi si optata contingent*; mijn wenschen zijn v., *quae volui mihi obtigerunt*; zijn wenschen vervuld zien, *voti damnavi* of *damnatum esse* (Liv.); z. ook zich kwijten; waarnemen 2; ook de subst., die als obi. bij „vervullen” gebruikt worden; —**vulling**, *conservatio* (b.v. *officiorum*); *fides* (het in v. gaan); door omschr.; v. van een ambt, z. ambtswaarneming; in v. gaan, z. vervullen 2 (v. worden); in v. brengen of doen gaan, *praestare* (b.v. *quod recepisset*); *ratum esse iubere* (*alqd* poët.); z. ook verwezenlijken; v. van een belofte verlangen, *promissum flagitare* (b.v. *ab alqo promissa per litteras*; verg. *promissa legatorum expectare* Sall.); laat in v. gaand, *serus* (b.v. *portenta*).

ver-waaien, *dissipare* (*alqd*); v. worden, *vento dissipari*; —**waand**, *arrogans*; *insolens*; iem. v. maken, *alqd alci subdit spiritus* (Liv.); ik ben niet zoo v. te denken dat, *mihi non sumo tantum neque arrogo ut putem* met acc. c. inf.; ik vrees niet voor v. te zullen gehouden worden indien, *non vereor ne mihi alqd videar arrogasse si*; adv. *arroganter*; z. verder aanmatigend; vol eigendunk; —**waandheid**, *arrogantia*; *insolentia*; —**waardigen**, zich v. te, *dignari* met inf. (poët.; Suet.); zich nauwelijks v. iets aan te hooren, *alqd vix auribus admittere* (Liv.); —**waarloozen**, *neglegere* (*alqd*); *desse* (*alcui*); ook *officio*; *occasione*; *communis*

saluti); *praetermittere* (alqd); *deserere* (b.v. *causam*; *officium*; *publica sacra*, *cultum deorum* Liv.); (tijdelijk) *intermittere* (alqd); v. worden, *iacere* (b.v. *philosophia*); — **waarloozing**, *neglectio*; *neglegentia* (b.v. *querimoniarum* Liv.); *incuria* (gebrek aan zorg); *derelictio* (geheele v.); b.v. *communis utilitatis*; met v. van iets, *neglecta alqd re*; — **wachten**, *expectare* (alqm; alqd; alqd ab algo; ook *ex sua amicitia omnia*); *sperare* (hopen; alqd; met acc. c. inf.); *confidere* (vertrouwen; met acc. c. inf.); *timere* (vreezen; alqd, b.v. *ultima*); van iem. redding v., in alqd *spem salutis ponere*; ook hebt gij niets van de Romeinen te v., *nec ab Romanis vobis est ulla spes* (Liv.); het was zeker te v. dat, *satis apparebat* met acc. c. inf.; sneller dan iem. v. had, *celerius omni of omnium expectatione*, *spe of opinione*; zooals te v. is van uw beleid, *quā es prudentiā*; *pro tua prudentia*; *ut es prudens*; *quae est prudentia tua*; z. ook *wachten 1*; — **wachting**, *expectatio*; *spes*; *opinio*; boven v., *praeter expectationem*, *spem of opinionem*; boven v. snel, *expectatione*, *spe of opinione* *celerius*; *omnium expectatione* enz. c.; tegen alle v., *praeter of contra omnium expectationem*, *spem of opinionem*; het is tegen mijn v., maar zeer naar mijn wensch gebeurd dat, *insperanti mihi, sed valde optanti accidit ut met conii*; in gespannen v., *expectatione erectus of suspensus*; de v. hoog spannen, *magnam (alci) expectationem dare (alcus rei)*; terwijl de v. hoog gespannen was, *magnā expectatione*; iems v. teleurstellen, *fallere alcus opinionem* (door iets, *alqd re*); in zijn v. teleurgesteld worden, *opinio alqm fallit*; in de v. teleurgesteld, *spe lapsus*; verg. ook teleurstellen; die v. werd niet vervuld, *ea destituta expectatio est* (Liv.); de stellige v. koesteren, *magnam habere spem* (ook met acc. c. inf.); vv. van iem. koesteren, *spem habere de algo*; iems v. overtreffen, *spem alcus superare*; *opinionem alcus vincere* (tegenst. *spe alcus inferius esse* Ov.).

ver-want, 1 eig. *propinquus* of *necessarius* (ook subst.; f. -a; met iem., *alcus*); *gentilis* (tot dezelfde gens behoorend); (in den bloede) *consanguineus* (subst.; *alcus*); (van vaders of moeders kant) *cognatus* (ook subst.; f. -a; *alci* Ter.); (door geboorte of adoptie van vaders kant) *agnatus* (subst.); (door huwelijk) *affinis* (subst. *alcus*; *alci*); na v., *propinquā cognatione coniunctus* (cum algo Nep.); het naast v., *proximus cognatione of propinquitate*; de naaste verwanten, *proximi*; met iem. v. zijn, *alci propinquum of genere p. esse*; *alci of cum algo propinquitate of necessitudine coniunctum esse*; *cognatione cum algo coniunctum esse*; *cognatione of affinitate alqm attingere*; *agnatio est alci cum algo*; *alqm propinquitate of sanguine contingere* (Liv.); *attingere alqm sanguine* (Suet.); na met iem. v. zijn, *arto propinquitatis vinculo of propinquā cognatione cum algo coniunctum esse*; zeer na, *maximis propinquitatis vinculis cum algo coniunctum esse*; *necessitudinis vinculis cum algo coniunctissimum esse*; van moederskant was hij zeer na v. met Pompeius, *a matre Pompeium artissimo*

contingebat gradu (Suet.); van verre met iem. v. zijn, *alqm longinquā cognatione contingere* (Curt.); in het geheel niet v. zijn met, *nullo gradu contingere* (b.v. *Caesarum domum* Suet.). — **2** overdr. *finitimus* (ook *alci rei of alci*); *propinquus et f.* (ook *alci rei*); *vicinus et f.* (*alci rei*); *cognatus* (*alci*; *alci rei*); vv. gevallen, *similitudines*; alle edele kunsten zijn onderling ten nauwste v., *omnes artes quae ad humanitatem pertinent cognatione quādam inter se continentur*; — **wante, z.** *verwant 1*; — **wantenmoord**, *paricidium*; — **wantschap, 1** eig. *propinquitat*, *necessitudo*, *consanguinitas*, *cognatio*, *agnatio of affinitas* (voor het verschil z. *verwant 1*); nadere v., *propior cognatio*; met iem. in v. staan, z. *verwant zijn 1*. — **2** overdr. *cognatio* (b.v. *studiorum*); *coniunctio*; met iets of iem. in v. staand, z. *verwant 2*. — **wantschapsgraad**, *gradus* (Suet.).

ver-ward, *perturbatus* (b.v. *oratio*); *conturbatus* (b.v. in *scribendo*); *inconditus* (orde-loos; b.v. *agmen*); *implicatus* (b.v. *reliquae partes orationis*); *perplexus* (onduidelijk; duister); *mente turbatus* (v. van geest, verbijsterd, Liv.); v. geschreeuw, *clamor confusus*, *varius of dissonus* (Liv.); v. vlucht, *fuga effusa* (Liv.); v. geraken in iets, *implicari alqd re* (b.v. *ancorae remis* Liv.); *inducere se in alqd* (b.v. in *laqueum* Plaut.); *sese impedire* (b.v. in *plāgas* Plaut.); adv. *confuse* (b.v. *loqui*); *perplexe* (b.v. *respondere* Liv.); — **wardheid, z.** *verwarring*; — **warmen**, *calefacere* (b.v. *corpus*; *baleum*); *tepefacere* (lauw maken; b.v. *sol solum*); *fovere* (koesteren; b.v. *pullos penis*); verg. *warmen*; — **warming**, *calefactus* (alleen abl., Plin.); *excalfactio* (Plin.); door omschr.; — **warren**, = in wanorde brengen, *perturbare* (b.v. *ordines*; *agmen*); *turbare* (b.v. *ordines* Liv.); *confundere* (b.v. *signa et ordines peditum alque equitum*; *agmen*); = dooreenmengen, *permiscere* (b.v. *omnia*; *iura divina et humana*); overdr. *implicare* (b.v. *alqm incertis responsis* Liv.); zich in iets v., z. *verward* *geraken* in iets; verg. verder *dooreenwarren*; in de war brengen; in verwarring brengen; — **warring**, *perturbatio* (het verward zijn; b.v. *rationalis atque ordinis*; *lotius exercitus*); *turbatio* (politieke v.; b.v. in *hac turbatione rerum* Liv.); *turba* (woeling); *confusio* (het dooreenwarren; b.v. *rerum omnium*; *religionum*; *haec temporum*; *perturbatio et c. vitae*); *implicatio* (verwikkeling; b.v. *rei familiaris*); *tumultus* (opschudding; b.v. *schrik en v.*, *pavor ac t.*); *trepidatio* (onrust); algemeene v., *omnium rerum perturbatio*; in v. brengen, v. teweegbrengen, stichten of veroorzaken, *perturbare* (b.v. *ordines*; *mentes*; *nostras contiones*; *rem publicam seditionibus*); *turbare* (b.v. *postremos* Liv.; *contiones* Liv.; *ne quid ille turbet cave*; *omni auspiciorum iure turbato*); een algemeene v. veroorzaken, *omnia miscere et turbare*; z. ook *verwarren*; in de war brengen; in v. geraken, *perturbari* (b.v. *ordines*; *re novā perturbatus*); — **wassen, z.** *vergroeien*; — **waten**, *impudens*; *insolens*; adv. *impudenter*; *insolenter*; — **watenheid**, *impudentia*; *insolentia*.

ver-wedden, er alles onder v. dat, *conten-*

dere quovis pretio met acc. c. inf. (Phaedr.); ik wil er mijn hoofd onder v., moriar niverum est; verg. wedden; —weekelijken, tr. mollire of effeminare (alqm; alcius animum); emollire (b.v. exercitum nimia urbis amoenitas Liv.); intr. remollescere; effeminari; —**weekelijking**, mores effeminati; door omschr.; —**weerd**, exesus (b.v. epigramma exesis posterioribus partibus); —**weerder**, z. verderdiger; —**weeren**, exedi; —**weerschrift**, defensio (b.v. defensionem causae scribere); —**weesd**, parentibus orbatus; orbus; —**weezen**, orbum fieri; parentibus orbari.

ver-wekken, 1) eig. gignere (alqm ex alga); procreare (b.v. filios; de alga alqm; ex ea duos filios Nep.). — 2) overdr. gignere (b.v. virtus amicitiam); parère (b.v. alqd dolorem); concitare (b.v. bellum; alci bellum; risum; seditionem; tumultum; discordiam; rixam); excitare (b.v. risus; rixam; amores; plausum); movere (b.v. bellum; indignationem; risum; odium); commovere (b.v. bellum; seditionem; metum; laetitiam; odium; dolorem); facere (b.v. seditionem; tumultum; timorem); constare (b.v. seditionem; invdiam alci); moliri (b.v. haec fere maxime sunt in animis iudicium oratione molienda, amor, odium enz.); z. verder veroorzaken; wekken 2; —**wekker**, eig. procreator; overdr. concitator (b.v. seditionis); verg. aanlegger; —**wekking**, eig. procreatio; overdr. door omschr.

ver-welken, eig. flaccescere of marcescere (Vitr.); elangescere (b.v. arbor Suet.); = uitbloeien, florescere desinere; deflorescere (poët.; Plin.; ook overdr., b.v. formae dignitas morbo); areescere (b.v. triumphus arecentibus laureis); tabescere (wegkwijnen; van perss.); z. ook verwelkt; —**welkomen**, iem. v., salvare iubere alqm; salutare alqm; iem. vriendelijk v., alqm benigne salutare of alloqui; alqm benigno vultu excipere; elkaar zeer vriendschappelijk v., amicissime inter se consalutare; iem. onvriendelijk v., male excipere alqm; —**welkoming**, salutatio; —**welkt**, flaccidus (b.v. folium Plin.); marcidus (b.v. lilia Ov.); languidulus (eig. een beetje v.; b.v. corona); victus; —**wend**, delicatus; delicati fastidii (verg. kieschkeurig); een zeer v. smaak, fastidium delicatissimum; —**wennen**, indulgentia corrumpere of depravare (b.v. liberos); door het geluk v. worden, felicitate corrumpi; z. ook verweekelijken; afwennen; verwend; —**wenning**, door omschr.; —**wenschen**, z. vervloeken; —**wensching**, execratio; vv., ook dirae (Liv.); in vv. uitbarsten, execrari; tegen iem., iem. vv. naar het hoofd slingeren, execrari in caput alcius (ook in se ac sum ipsius caput en haec in se Liv.); diras alci imprecari (Tac.); —**wensch**, z. vervloekt; —**weren**, z. verdedigen; zich verzetten 2; —**wering**, z. verdediging; —**werken**, eig. subigere (flink doorwerken; alqd); = verteren 1; overdr. tractare (b.v. materiam); —**werpelijk**, reiciendus; repudiandus; contemnendus; —**werpelijkheid**, door omschr.; —**werpen**, improbare (afkeuren; b.v. consilium); een voorstel v., conditionem of sententiam respuere of repudiare; (van de volksvergadering) rogatio-

nem of legem antiquare (een wetsvoorstel); (van den senaat) in alia omnia transire; z. ook versmadden; wraken; —**werping**, improbatio (afkeuring); repudiatio (versmading); verg. het wraken; —**werven**, comparare (b.v. facultates; sibi auctoritatem alqd re); consequi (b.v. opes; ook lof, eer, roem enz., laudem, honores, gloriam alqd re); adipisci (b.v. immortalitatem; gloriam ex alga re Nep.; laudem; bij iem., ab alqo); parère (b.v. sibi laudem; consulatam; ingentem gratiam apud alqm Liv.; parta bona); obtinere (b.v. regnum); pervenire ad (b.v. ad summos honores Liv.); quaerere (b.v. rem honeste mercaturis faciendis); er bij v., acquirere (alqd; alqd ad alqd); z. verder bezorgen 3; inoogsten; verschaffen; —**werving**, comparatio; conciliatio (b.v. gratiae); door omschr.; —**wezenlijken**, ad effectum adducere (alqd Liv.); perficere (b.v. cogitata); finem imponere (b.v. spei nostrae captis Veis Liv.); terstond v., repraesentare (b.v. si repraesentari morte mea libertas civitatis potest); verg. vervullen 2; —**wezenlijking**, effectus (Liv.); door omschr. **ver-wikkelen**, illigare (iem. in iets, alqm alqd re, b.v. illigari romano bello gentem Liv.); implicare (b.v. implicari negotiis; tantis rebus; verwikkeld, implicatus, b.v. partes orationis); z. ook betrekken in 1; —**wikkeling**, nodus; vv. in de politiek, occupationes publicae; —**wikken**, loco suo movere (alqd); —**wilderd**, ferus; efferatus; immanis; van een streek enz., incultus; —**wilderen**, efferari (b.v. militia animi Liv.; homines non patiturum terram immanitate beluorum efferari); silvescere (van gewassen, b.v. vitis); degenerare (ontaarden); corrumpi (bederven); zoo geheel v. dat (van een volk), tanta immanitate efferari ut met con.; doen v., efferare (b.v. Raetos loca ipsa efferarunt Liv.; quos iam pridem efferassent tot indomitae circumfusae gentes Suet.); verg. ook verwilderd; —**wildering**, feritas (van menschen en gewassen); vastitas (van plaatsen); immanitas naturae (verwilderde aard); corrupta (of corrumpenda) disciplina (met het oog op de krijgslucht); —**winnaar** enz., z. overwinnaar enz.; —**wisselen**, van iets v., mutare alqd (b.v. vestem; umentia; loca); met elkaar van naam v., nomina inter se permutare (Plaut.); iets tegen iets v., permutare alqd alqd rei; iem. met iem. v., alqm alium esse putare of (= de namen v.) alium pro alio vocare; —**wisseling**, mutatio (b.v. vestis; locorum); door omschr.; —**wittigen**, iem. van iets v., ceteriorem facere alqm de alga re of alcius rei (ook met acc. c. inf.); z. verder kennis geven 1; berichten 1; —**wittiging**, z. kennisgeving; bericht 1.

ver-wood, acer of atrox (b.v. pugna; proelium; verg. heet 2); v. aanval, inflammatus impetus; de v. aanval der menigte, ira et impetus multitudinis; de v. partijen, factionum insaniam ac furor; zij storten zich v. op den vijand, accensi ira concitant se in hostem (Liv.); verg. woedend; —**woedheid**, furor; verg. woede; —**woesten**, (akkers enz.) v., vastare (b.v. Italiam; fines); (door rooven en plunderen) populari (b.v. agros); geheel v., devastare of depopu-

lari (b.v. *agros*); *pervastare* of *perpopulari* (Liv.; b.v. *fines*; *Italiam*); *wijd* en *zijd* alles v., *fugam ac vastitatem late facere* (Liv.); (steden en huizen enz.) v., *delere* of *evertre* (b.v. *urbem*); *disturbare* (b.v. *domum alcuius*); *diruere* (b.v. *urbem*; *alcuius domum*); *excidere* (b.v. *domos*; *urbem*); —**woester**, (van akkers enz.) *vastator* (Ov.); *populator* (Liv.); *depopulator*; door omschr.; (van steden en huizen enz.) *eversor* (b.v. *Carthaginiis Quint.*); verg. vernietiger; —**woesting**, (van akkers enz.) *vastatio*; *populatio*; *depopulatio*; vv. aanrichten, *populationes facere*; ergens, *vastitatem inferre alicui loco* (b.v. *teclis alque agris*); *vastitatem reddere in algo loco* (b.v. *tantam in Sabino agro Liv.*); (van steden en huizen) *eversio* (abs.; *templorum Quint.*); *disturbatio* (b.v. *Corinthis*); *excisio* (b.v. *tedorum*; *urbium*); *excidium* (b.v. *Carthaginiis Sall.*; *urbium Liv.*); vv. aanrichten, *ruinas edere*; ergens, *algo loco stragem facere* (b.v. *tempestas sacris profanisque locis stragem fecit Liv.*); —**wonden** enz., z. *wonden* enz.; —**wonderd**, *mirabundus* (Liv.); *miratus*; *admiratus*; —**wonderen**, het v. iem., z. *bevreemden* (het b. iem.); *zich v.*, *admiratione affici*; *admiratione alqm incedit* (Liv.); over iets of iem., *mirari alqm* of *alqd* (ook met acc. c. inf. of *quod*); *admirari alqd*, *de alga re* of *de algo* (ook *alqm in alga re*; met acc. c. inf. of *quod*); —**wondering**, *admiratione* (over iets, *alcui rei*); door omschr.; v. *wekken*, *alqd admirationem habet* of *movet*; bij iem., *alqd alicui admirationem movet* (b.v. *quod mihi maximam a. m.*); vol v., z. *verwonderd*; —**wonderlijk**, *mirandus* (*altitudo*; *mirandum in modum*); *admirandus* (b.v. *omnium rerum maxime admirandum videbatur quod*); verg. *wonderlijk*.

ver-wonding, *vulneratio*; door omschr.; —**wonen**, b.v. *hoeveel v. gij, quanti habitas*; ik v. dertig duizend as, *habito triginta milibus (nl. aeris)*; —**wonning**, *victus*; —**worden**, —**ing**, z. *bederfen* (Intr.), *bederf*; —**worgen**, —**ing**, z. *worgen*, —**ing**; —**worpling**, *reprobos* (Eecl.); —**worpen**, *perditus*; *profligatus*; —**worpenheid**, *animus perditus*; *nequitia perditu*; —**wrikken**, *moliri* (*alqd*); ook = *verstuiken*; —**wringen**, z. *verdraaien*; —**wulf**, —**wulfsl**, z. *gewelf*; —**wurgen**, z. *worgen*.

ver-wijden, *laxare* (b.v. *forum*; *alveum Tiberis Suet.*); —**wijderd**, v. of *ver v.*, *remotus* (afgelegen); b.v. *locus*; *sedes a Germania*; ook overdr., b.v. *homines a Graecorum levitate*; *disiunctus* (afgescheiden); b.v. *loca*; ook overdr., b.v. *homines graeci longe a nostrorum hominum gravitate*; *longinquus* (ver v.; b.v. *loca*; *natio*; ook in *longinquum tempus differre*); verder v., ook *ulterior* (b.v. *portus*; *silvae*); verst v., ook *ultimus* (b.v. *nationes*; *regiones*; *tempora*); *extremus* (b.v. *pars*); v. zijn of liggen, *abesse* (b.v. *passus sescentos longe*; *procul*; *ab urbe*; *ab algo*; *non longe ex eo loco*; *ab urbe milia passuum ducenta*; *Zama quinque dierum iter ab Carthagine*; evenver, *aequo spatio*); *distare* (b.v. *quantum*; *non longo spatio*); het is er ver van v., z. *schelen* 1 (het s. veel); v. houden, z.

afhouden; *afwenden*; op een afstand houden; *zich van iets v. houden*, *abesse ab alga re* (b.v. *a periculis*); z. ook *zich onthouden*; adv. v., *ver v.*, *longe* of *procul* (*ab alga re*; *ab algo*); z. verder ver 2; —**wijderen**, *amovere* (*alqd* of *alqm* ab of *ex algo loco*); *removere* (*alqd* ab, de of *ex alga re*; ook *arbitros*; *testes*; *equos ex conspectu*; *alqm senatu Liv.*; iem. uit zijn omgeving of buurt, *alqm ab se*; *zich laten v.*, *removeri*); *emovere* (Liv.; b.v. *plebem de medio*; *multitudinem e foro*; *alqm senatu*); (met inspanning) *amoliri* (b.v. *obiecta onera*); *auferre* (wegnemen; *alqd* ab of *ex algo loco*); iem. v. (om van hem af te zijn), *ablegare*, *relegare* of *amandare alqm*; z. ook *wegbrengen*; *verdriven*; **zich v.**, *discedere* (*ab algo*; *ab*, *ex* of *de algo loco*); *abire* (*ab*, *ex* of *de algo loco*); *excedere* of *egredi* (*ex algo loco*; ook met abl., b.v. *oppido*); *concedere* (b.v. *ex praetorio in tabernaculum*; *ab eorum oculis algo*); *iter avertere* (*ab algo*); (heimelijk) *se subducere* (b.v. *de circulo*); overdr. z. *afwijken* 1; —**wijdering**, = het verwijderen (van een pers.), *ablegatio* (Liv.) of *amandatio*; door omschr.; z. ook *verdriving*; = het zich verwijderen, *discessus*; *abitus*; *digressus* (b.v. *lunae a sole*); *abscessus* (b.v. *longinquo solis abscessu*); *disidium* (oneenigheid; b.v. *amicorum*); door omschr.; ook = afstand 1; —**wijding**, *laxatio* (Vitr.); door omschr.; —**wijfd**, *effeminatus*; *mollis*; *muliebris* (onmannelijk); v. maken, z. *verweekelijken*; adv. *effeminat*; *molliter*; *muliebriter*; —**wijfdheid**, *mollitia* (of -es). **ver-wijl**, *mora*; z. verder uitstel; —**wijlen**, z. *zich onthouden* 2; *vertoeven*; subst. het v., z. *verblif* 1; overdr. bij iets v., z. *stilstaan* (eind); —**wijt**, *exprobratio* (b.v. *stultitiae Suet.*; *ne qua e. cuiquam veteris fortunae discordium inter ordines sereret Liv.*); *crimen* (beschulping; b.v. *avaritiae*; *arrogantiae*); *convictum* (heftig v.); *probrum* (smadelijk v.); vv., ook *obiectiones* (Caes.); iem. een v. of vv. doen, *criminari alqm*; ac., *incusare* of *obiurgare alqm*; wegens iets, *obiurgare alqm de alga re*; *incusare alqm* ob *alqd* (Liv.); *accusare alqm de alga re* of *alqd alcuius*; verg. *verwijten*; iem. heftige vv. doen, *alci convictum magnum* of *grave facere*; *graviter ac* of *incusare alqm*; iem. ergens een v. van maken, *crimini* of *vitio dare alicui alqd* (ook met *quod*); z. verder *berisping*; —**wijten**, *exprobrare* (*alci alqd*; dat, *quod*); *obicere* (*alci alqd* of *de alga re*; ook met *quod* of acc. c. inf.); *obiurgare* (*alqm de alga re*; met *quod*); *verwijten* zeggen dat, *criminari* met acc. c. inf.; *zich niets te v. hebben*, *culpa vacare*; *a culpa abesse*; *nullius noxae sibi conscium esse* (Liv.); z. ook *verwijt* doen; iemand ergens een verwijt van maken; *berispen*; —**wijzen**, z. *verweekelijken*; —**wijzen**, iem. of iets naar iem. of iets v., *reicere alqm* of *alqd ad alqm* of *ad alqd* (b.v. *causam ad senatum*; *ad senatu reiecti ad populum Liv.*; *ad ipsam te epistulam*); *revocare* (b.v. *revocata res ad populum est Liv.*); *delegare alqm ad alqd* (b.v. *studiosos Catonis ad illud volumen Nep.*); = *verbannen* 1; —**wijzing**, door omschr.; = *verbanning*.

ver-ijdelen, *disturbare* (b.v. *nuptias; legem*); *exurbare* (b.v. *nova iniuria omnem spem pacis Liv.*); *disicere* (b.v. *alcus consilia Liv.*); *discutere* (b.v. *rem Hirt.*); *frangere* (b.v. *consilium alcus*); *infringere* (b.v. *conatus*); *interpellare* (b.v. *victoricam*); *tollere* (b.v. *colloquium*); *opprimere* (b.v. *fraudem*); *eludere* (Liv.); b.v. *oppugnationem*; ook *alqd alqd re*; *corrumperen* (b.v. *id corruptum timore fugientium*); (geheel) *perimere* (b.v. *alcus consilium*); *perverteren* (b.v. *omnem spem atque omnia vitae consilia mors*); *praecidere* (b.v. *alcus spem*); *voorrui v.*, *praeripere* (b.v. *hostium consilia*); v. worden, ook *ad irritum redigi* of *cadere* (b.v. *spes Liv.*); —**ijdeling**, *frustratio* (het mislukken); door omschr.

ver-zachten, *mitigare* (b.v. *animos religionum caerimonis; dolorem*); *mollire* (b.v. *dolorem longinquitatis temporis*); z. verder baden 1; lenigen; verlichten 2; —**zachtend**, z. pijnstillend; iets v. voorstellen, *elevare alqd* (Liv.); —**zaching**, *mitigatio*; verg. leniging; verlichting 2; —**zaden**, —**zadigen**, *satiare* (eig. en overdr., b.v. *se Plin.*; *terra satiata*, tegenst. *arida Sen.*; *animum*; *mentem alcus alqd re*; *aviditatem legendi*); *saturare* (eig. en overdr., b.v. *animalia ubertate mammarum*; *se sanguine*; *alcus sanguine alcus odium*; *homines saturati honoribus*); geheel v., *exsatiare* (b.v. *exsatiati vino ciboque Liv.*); *exsaturare* (b.v. *alqd re animum*); z. verder stillen; zich v., door de pass.; ook *explere famem* of *sitim*; verzadigd, *satiatus* (b.v. *cibo Col.*); *satur* (ook met gen., b.v. *omnium rerum Ter.*); nooit verzadigd, *insatiabilis* (ook = niet te verzadigen, b.v. *cupiditas*); —**zadiging**, *satiatus* (het verzadigd zijn; b.v. *cibi*); door omschr.; —**zaken**, zijn plicht v., *deserere officium*; *descedere ab officio*; *decedere de officio*; *officio suo deesse*; tegenover den staat, *rei publicae deesse*; iem. zijn plicht doen v., *alqm abducere ab officio*; zijn geloof v., *apostatare* (Eccl.); ook = verloochenen; —**zaker**, *desertor* (b.v. *communis utilitatis*); door omschr.; v. van zijn geloof, *apostata* (Eccl.); —**zaking**, v. van zijn geloof, *apostasia* (Eccl.); van zijn plicht, z. plichtverzuim; —**zakken**, *de- of considere* (van den bodem); *collabi* (inzakken, van gebouwen, Liv.); —**zakking**, *lapsus of labes* (b.v. *terrae*); *ruina* (het instorten); door omschr.

ver-zamelaar, *qui alqd legit enz.* (verg. verzamelen); —**zamelen**, *legere* (b.v. *conchas; ossa*); *colligere* (res; ook *milites; equites ex hibernis*); *conquirere* (b.v. *cornua; litteras*); *cogere* (b.v. *frumentum*; *multitudinem ex agris*); *compellere* (bijeendrijven; b.v. *omne pecus*; *dispersos homines in unum locum*); *coacervare* (ophoopen; b.v. *pecunias*); *comparare* (b.v. *naves; exercitus*); z. ook bijeenbrengen; samenroepen; samentrekken 1; hij liet v. blazen, *receptui cantu iussit*; zich v., *se colligere* (vooral van soldaten); *congregari* of *se congregare* (zich vereenigen; b.v. *in alqm locum*); *convenire* (bijeenkomen); *confluere* (bijeengestroomen); *convolare* (samensnellen); *convocari* (bijeengeroepen worden; b.v. *senatus*); zich in den senaat v. (na een oproeping), *cogi in senatum* of *in curiam*; zich

om iem. v., *circumsistere alqm*; *circumfundere* of *se circumfundere alci* (Liv.); —**zameling**, 1) = het verzamelen, *collectio*; *conquisitio* (het bijeenzoeken, Liv.); *convocatio* (het bijeenroepen); door omschr. — 2) = het verzamelde, *corpus* (= tot één geheel verzamelde geschriften; b.v. *omnis iuris romani Liv.*); *elogarii* (v. van plaatsen uit een geschrift); *collectanea dicta* (v. van spreken); *excerpta* (uittreksels, Sen.); een groote v. van boeken aanleggen, *multos libros comparare* (Sen.); v. van menschen, *coetus hominum*; z. verder gezelschap 1; vergadering 2; —**zamelplaats**, = vergaderplaats; = markt- en gerechtsplaats, *conciliabulum*; —**zanden**, *arenis obrui*; *verzand*, *arenosus*; verg. verslijken.

ver-zegelaar, *obsignator* (als getuige); door omschr.; —**zegelen**, *obsignare* (b.v. *epistulam*; *testamenta*; *litteras iudicum signis*); verg. zegelen; —**zegeling**, *obsignatio* (Gell.); door omschr.; —**zeggen**, *promittere* (*alqd*; *alci alqd*); *despondere* (b.v. *filium*; *alci filiam*); —**zeilen**, = uit den koers raken, z. afdrijven 2; op een klip v., *allidi ad scopulum*; overdr. *devenire* (in *alqm locum*); doen v., *deferre* (b.v. *si forte eo deferret fuga regem Liv.*); v. raken onder, *incidere inter* (b.v. *incidunt inermes inter catervas armorum Liv.*); —**zekerd**, *exploratus* (b.v. *ut explorati victori*); wees of houd u v., *persuade tibi*, *persuasum tibi sit*, *velim tibi ita persuadere* of *sic volo te tibi persuadere* (met acc. c. inf.); *mihi crede* (in parenthesis); *gij kunt v. zijn dat*, *illud*; *cave dubites quin met con.*; van iems trouw v. zijn, *alcus fides alci cognita est*; een slaaf van wiens trouw hij v. was, *seruus quem fidelem habebat*; zich daarvan v. houden dat, *illud sibi persuadere* met acc. c. inf.; —**zekeren**, 1) tra = zeker maken, *tutum reddere* of *praestare* (*alqd*); den vrede v., *pacem firmare*; den geregelden toevvoer van levensmiddelen, *commعات expedire*; *providere rem frumentariam*; = met zekerheid zeggen, *confirmare* (*alqd alci*; de *alci re*; *iure iurando alqd*; ook met acc. c. inf.); *affirmare* (*alci* met acc. c. inf.); *asseverare* (met acc. c. inf.); *avio* (met acc. c. inf.); ook = betuigen 2; iem. van iets v. (= iem. iets toezeggen), *polliceri alci alqd* (ook met acc. c. inf.); z. ook verzekerd. — 2) reflex. zich van iets v., (= iets goed onderzoeken) *explorare*, *videre* of *cognoscere alqd* (ook met afh. vraag; v. en c. ook met acc. c. inf.); (= zich van het bezit van iets v.) *potiri alqd re* (bemachtigen); zich vooraf van een plaats v., *praeoccupare locum*; zich van iem. v., *comprehendere alqm* (iem. gevangenne-men); zich van iems trouw v., *alqm sibi fidem facere*; van de genade der goden, *veniam deorum impetrare*; zich tegen iets v., *se munire contra alqd*; —**zekering**, *af- of confirmatio*; *asseveratio*; plechtige v., *fides*; door omschr., b.v. geloof mij op mijn v., *mihi affirmanti credas velim*; de v. geven z. verzekeren 1; —**zeilen**, z. vergezellen; —**zenden**, —**ing**, z. afzenden, —**ing**; —**zenen**, *calces*; spreekw. de vv. tegen de prikkels slaan, *adversum stimulum calces* (nl. *iactare Ter.*); *contra stimulum*

calcitrare (Vulg.); —**zengen**, *amburere* (b.v. *ambusti homines*); z. verder verschoeien; —**zengend**, *rapidus* (poët., b.v. *sol*); —**zenging**, door omschr.

ver-zenmaker, *versificator* (Quint.); —**zenmakerij**, *versificatio* (Quint.); —**zet**, = verpoozing; = tegenstand; protest; in v. komen, z. opstaan 2; zich verzetten 2; protesteeren; —**zetten**, 1) = verplaatsen; spreekw. bergen v., *montes moliri sede sua* (Liv.); = vertrekken 1; overdr. = verwedden; de zorgen v., z. de zorgen verdrijven. — 2) reflex. = zich verpoozen; = tegenstand bieden, *resistere* (physiek en moreel; *alci*; *alci rei*, b.v. *dolori*; zich v. dat, r. ne met conl.); *obstare* (moreel; *alci*; *alci rei*, b.v. *dolori*); *repugnare* (abs. = tegenweer bieden; overdr., *alci rei*, b.v. *naturae*; abs. = zich tegen een voorstel v.; ik v. er mij niet tegen, *non repugno*; dat zij alles lezen, *quo minus omnia legant*); *adversari* (er tegen zijn; b.v. *non adversante collegâ*; *adversante naturâ*; *legi*; ook *alci*; zich niet v. dat, *non adversari quo minus*, b.v. *non adversatur ius quo m. suum quidque cuiusque sit*); *reclamare* (met woorden; b.v. *orationi*; *vehementer ab omnibus reclamatur*; *iudices ne is iuraret reclamasse*); *contra tendere* (abs. = het trachten te beletten, Liv.); z. ook tegenstand bieden; protesteeren.

ver-zien, zich v., z. zich vergissen; het op iem. of iets v. hebben, z. munten 2; —**zien**, *longe prospiciens*; *acri visu*; v. zijn, *contueri longinqua* (Plin.); —**ziening**, z. vergissing; —**zilveren**, iets v., *alqd argento inducere* (Justin.); *argenteâ braceâ sublinere alqd* (Plin.); verzilverd, *argenteus*; overdr. = te gelde maken, z. geld; —**zinken**, eig. = wegzinken; in het niet v., *considerare* (b.v. *iam licet considant Alpes*); overdr. bij iets in het niet v., *consumi alqd re* (Sen.); in gedachten v. enz., z. nadenken 2; —**zinlijken**, —**ing**, z. veraanschouwelijken; —**zingen**, = verdichten, *ingere* (b.v. *crimina in alqm*; *facta fabula*); *confingere* (b.v. *crimen*; met acc. c. inf.); verg. ook verdichten; verdicht; = uitdenken; zich v., z. zich vergissen; —**zinner** enz., z. verdichter enz.; —**zitten**, *mutare sedem*.

ver-zoek, *preces* (pl.; sing. alleen abl.); *rogatio*; *petitio* (om iets, *alcus rei*, b.v. *indutiarum* Liv.); *postulatio* (abs.; om vergiffenis, *ignoscendi*; verg. ook vergiffenis); iems. v. inwilligen of toestaan, *petenti alci satisfacere* of *dare veniam*; *morem alci gerere*; z. ook inwilligen; iems verlangen vervullen 2; niet, z. iems verzoek afslaan 3; een v. doen, z. verzoeken 1; zich met een v. tot iem. wenden, *adire alqm* (schriftelijk, *per epistolam* Plaut.; *scripto* Tac.); z. ook verzoeken 1; op iems v., *alqm rogante*, *petente* of *precante*; *rogatu alcus*; *rogatus ab alqo*; —**zoeken**, 1) iets, iem. iets of om iets v., *petere alqd*, *alqd ab alqo* (ook met ut en conl.); *rogare alqd* (ook hoc enz. *alqm*; *alqm ut*); *orare* (bidden; b.v. *auxilium ad bellum* Liv.; *auxilia regem* Liv.; *dic, oro te, clarius*; *alqm ut*); *poscere* (verlangen; *alqm alqd*); *postulare* (verlangen;

alqd; *alqd ab alqo*; ook p. ut of ab *alqo ut*); *flagitare* (met onstuimigheid; *alqd ab alqo*; *alqm alqd*); *contendere* (er op aandringen; ab *alqo ut*); dringend, met aandrang, z. dringend; iem. v. iets te doen, ook *iubere alqm* met inf.; iem. v., ook = uitnoodigen. — 2) = in verzoeking brengen, *temptare* (*alqm* Eccl.); —**zoeker**, door omschr.; (van den duivel) *temptator* (Eccl.); —**zoeking**, *temptatio* (b.v. leid ons niet in de v., *ne nos inducas in temptationem* Vulg.; in v. vallen, *incidere in temptationem* Vulg.); *illecebrae* (verloksele; b.v. *corruptelarum*); in de v. komen om te, z. de lust bekruipst iem. om te 2; —**zoekschrift**, *libellus*; *codicilli* (Tac.); een v. opstellen, *libellum componere*; een v. tot iem. richten, bij iem. indienen, *scripto adire alqm* (Tac.); iem. ter hand stellen, *libellum dare alci*; hofdignitaris voor het in ontvangst nemen enz. der vv., a *libellis* (Suet.); —**zoenbaar**, *placabilis*; —**zoenbaarheid**, *placabilitas*; —**zoenen**, *placare* (b.v. *numen deorum*; *divinum numen precibus*; *iram deorum*); *expiare* (zoenen; b.v. *poenis manes mortuorum*); *satisfacere* (tevredestellen; *alci*); iem. met iem. v., *reconciliare alqm cum alqo* (ook *alqm* of *animum alcus alci*; vijanden met elkaar, *inimicos in gratiam*); *reducere alqm in gratiam cum alqo*; *placare alqm alci*; zich met iem., *redire cum alqo in gratiam*; *reconciliari alci* (Suet.); —**zoening**, *placatio* (met betrekking tot goden, b.v. *deorum*); (door offers enz.) *expiatio*; *procuratio* (ter afwending van een slecht voorteken); (met betrekking tot menschen) *reconciliatio* of r. *gratie* of *concordiae*; *reditus in gratiam* (b.v. *cum inimicis*); *compositio* (vergelijk); een v. tot stand brengen tusschen, z. iem. met iem. verzoenen; er komt een v. tusschen jullie tot stand, *omnia placantur inter vos*; iem. de hand ter v. reiken, *alci dextram reconciliatae gratiae pignus offerre*; —**zoeningsmiddel**, z. zoenmiddel; —**zoenlijk**, *placabilis*; adv. *animo placabili*; —**zoenlijkheid**, *placabilitas*; —**zoeten**, eig. *dulciorem reddere* (*alqm rem*); overdr. *mitigare* (b.v. *labores*, *compensati gloria*, *mitigantur*).

ver-zonnen, z. verdicht; —**zorgd**, (wat uiterlijk betreft), *nitidus*; —**zorgdheid**, *nitior* (b.v. *corporis*); —**zorgen**, iem. v., *alere* of *sustentare alqm*; = verplegen, *curare alqm*; iem. van iets, z. voorzien 2; —**zorger**, *altor*; z. ook ziekenverpleger; —**zorging**, *victus* (onderhoud); *curatio* (b.v. *aegrorum*); *cultus* (b.v. *corporis*); —**zorgster**, *altrix*; z. ook ziekenverpleegster; —**zot**, v. op iets, *avidissimus* of *cupidissimus alcus rei*; v. op vrouwen, *mulierosus*; op dubbelen, *indulgens aleae* (Suet.); —**zotheld**, *aviditas* (op iets, *alcus rei*); v. op vrouwen, *mulierositas*.

ver-zuchten, *ingemiscere*; —**zuchting**, *gemitus*; —**zuim**, z. verwaarloozing; —**zuimen**, *praeter* of *amittere* (b.v. *occasione*); *neglegere* (*alqd*; ook met inf.); *deserere* (b.v. *vadimonium*); *non obire* (b.v. *sua officia et munera*); *non interesse* (*alci rei*, b.v. *scholis*); den tijd (waarop men komen moet) v., *ad tempus non adesse*; niet v., ook *obire* (b.v. *locum tempusque*,

res suas, negotium); z. verder verwaarloozen; —**zuiming**, z. verwaarloozing; —**zuipen**, z. verdrinken 2; —**zuiper**, gurgies (b.v. patrimonii); door omschr.; —**zuren**, intr. coalescere; tr. acidum facere (alqd).

ver-zwageren, zich metiem. v., affinitate iungi of coniungi cum alqo; affinitate se devincire of affinitatem coniungere cum alqo; verzwagerd, affinitate coniunctus; affinis; —**zwagering**, affinitas; affinitatis coniunctio; —**zwakken**, 1) tr. infirmum of imbecillum reddere (eig.); infirmare (b.v. nervos; fidem testis); enervare (b.v. senectus alqm); attenuare (b.v. praesidii vires); extenuare (b.v. mediam aciem; vires; spem); debilitare (b.v. alcius audaciam, virtutem, spem); afficere (b.v. aetius, labor, fames, sitis corpora afficiunt; fames exercitum); accidere (b.v. Vestinorum res); atterere (b.v. alcius opes; vires civitatis); minuere (b.v. auctoritatem; spem); comminueren (b.v. opes civitatis); deminueren (b.v. alcius potentiam; vires militum); imminueren (b.v. opes plebis; libertatem); affligere (geducht v.; b.v. opes hostium); frangere (b.v. nervos mentis et corporis); infringere (b.v. spem; alcius gloriam of animum); hebetare (b.v. aures); obtundere (b.v. aciem oculorum of mentis; oculos; mentem); carpere (door kleine aanvallen van verschillende kanten afbreuk doen; b.v. novissimos). — 2) intr. door de passiva (van afficere, accidere en atterere gewoonl. alleen part. perf.; als pass. bij hebetare en obtundere gebruikte men hebetare; verg. afnemen 2; **verzwakt**, door het part. perf. der passiva; door ouderdom v., annis of aetate confectus; aetate of senectute affectus; senectute invalidus; z. ook zwak 1; —**zwakking**, confectio (b.v. valetudinis); imminutio (b.v. corporis; dignitatis) (door ouderdom aetatis infirmitas; vaak door omschr.; z. ook het afnemen 3; —**zwaren**, 1) tr. a) eig. aggravare (b.v. onus); gravioerem facere of reddere (alqm rem). — b) overdr. difficilioerem of gravioerem facere (alci alqm rem); augere (verergeren, verscherpen; b.v. culpam; poemam). — 2) intr. ingravescere of gravioerem fieri (eig. en overdr.); —**zwarning**, door omschr.

ver-zwelgen, exhaurire (b.v. tantum vini); haurire (Liv.); b.v. multos gurgites; profundum paludis limo hausti sunt); devorare (b.v. non modo unius patrimonium, sed urbes et regna); z. ook verslinden; verbrassen; —**zwendelen**, z. verkwisten; —**zwikken**, —**ing**, z. verstuiken, —**ing**; —**zwijgen**, reticere (alqd); verzwegen blijven, tacere; z. verder verhelten; zwijgen over 1 a; —**zwijging**, door omschr., b.v. met v. van het goede, praetermissis bonis; met v. van iems naam, suppresso alcius nomine (Tac.).

vest, —e, z. vesting; —**igen**, 1) act. constituere (b.v. hiberna in Belgis); = grondvesten; iem. ergens v., z. iem. een woonplaats aanwijzen; zijn verblijf ergens v., z. zich vestigen 2; ergens g. zijn, z. wonen 1; overdr. z. gronden 2; rechten 2; ook de woorden, waarmee „vestigen” verbonden wordt. — 2) reflex. considere of consistere (in alqo loco); domicilium et sedes collocare (b.v. in ea civitate); verg.

zich nederzetten 2; —**iging**, door omschr.; —**ing**, arc; castellum; locus munitus; natuurlijke v., locus naturā munitus of terra ipsā naturā vallata; Cilicië vormt een natuurlijke v. tegen Syrië, nihil Ciliciā contra Syriam munitus; —**ingbouw**, munitio; —**ingwerk**, vv., munimenta; muniti-ones; opera.

vet, 1) = adi. pinguis (b.v. Thebani; gallina; ook terra, tegenst. macer Varr.; coma Mart.); opimus (b.v. ager; regio; bos; ook praeda); obesus (vleezig; b.v. cervix Suet.); nitens of nitidus (glimmend); v. grond, ook ager crassus. — 2) subst. pingue of adipis (concretus a. et, cum refrixit, fragilis semperque in fine carnis; contra pingue inter carnem cutemque suco liquidum Plin.); omentum (Pers.); = vetheid; = smeer of talk, sebum; —**achtig**, pinguis; —**damp**, nidor; —**er**, z. schoenriem; —**eraan**, z. oudgediende; overdr. een v. in iets, multum et saepe versatus in alqa re; satis exercitatus in alqa re; peritissimus alcius rei; —**heid**, pinguitudo (Varr.); pinguedo (Plin.); obesitas (b.v. ventris Suet.); (door mesting) sagina (Iustin.); —**kaars**, candela; —**mesten**, z. mesten; —**tig**, pinguis; —**tigheid**, z. vetheid; —**zak**, z. dikbuik.

veulen, eculeus; pullus equinus (Plin.). **vezel**, fibra.

victualien, z. levensmiddelen.

vier, 1) telw. quattuor; in vv., in partes quattuor; quadrifariam (b.v. dividere copias Liv.); spreekw. binnen de v. muren, intra parietes (Cic.); onder v. oogen, secreto; sine arbitris of remotis a.; iem. onder v. oogen over iets willen spreken, secreto de alqa re cum alqo agere of colloqui velle; iem. onder v. oogen nemen, z. iem. ter zijde nemen 2 c d; hij vraagt hem onder v. oogen naar die dingen welke, quaerit ex solo ea quae. — 2) subst. de v., numerus quaternarius (Plin.); (op een dobbelsteen) quaternio (Isidor.); —**daagseh**, quattuor dierum; = vier dagen oud, ook quattuor dies natus; —**de**, adi. quartus; subst. quarta pars; —**deelig**, quadripartitus; —**dehalf**, tres et semis; tres et dimidium; —**dekker**, quadrimis; —**derlei**, quattuor generum; quattuor; —**dubbel**, quadruplex; subst. het v., quadruplum; —**duizend**, quattuor milia; —**duizendmaal**, quater milies; —**duizendste**, quater millesimus.

vier-en, 1) = laten schieten, remittere (alqd); de teugels v., frena remittere of dare (Ov.); habenas laxare (Curt.); effundere habenas (Verg.); het paard de teugels v., admittere equum; overdr. frena remittere (alci rei Ov.) of dare (b.v. impotentiae naturae Liv.); frenos laxare (b.v. eloquentiae Plin. ep.); remittere habenas (Cic.); z. ook botvieren. — 2) = feestelijk doorbrengen, agere (b.v. festos dies; prettig, iucunde, b.v. Quinquatrus satis i. egimus Suet.); agitare (b.v. diem meum natalem Plaut.; dies festos); celebrare (in grooten getale bijwonen; b.v. festos dies; nuptias Liv.; alcius natalem Suet.; natalem suum Plin. ep.). — 3) = verheerlijken; eer bewijzen 1 a; gevierd; —**endeel**, quarta pars; —**endeelen**, iem. v., distrahere in diversum actis curribus membra alcius (Sen.); —**handig**,

quattuor manus habens; quadrimanis (Iul. Obsequ.); **—hoek**, *quadratum*; verg. *quadrata*; *carre*; **—hoekig**, *quadrangulus* (Plin.); *quadratus*; **—honderd**, *quadringenti*; **—hondermaal**, *quadringenties*; **—honderdste**, *quadringentesimus*; **—hoofd**, *quattuor capitum*; *quadriceps* (Augustin.); **—ing**, *celebratio*; door omschr., z. ook verheerlijking; **—jarig**, *quattuor annorum*; = vier jaar oud, ook *quadrimum*; *quattuor annos natus*; **—kant**, subst. = vierhoek; in het v., *quoque versus* (b.v. *rates duplices q. v. pedum XXX*); adi. = vierhoekig; **—ledig**, *quattuor membra of partes habens*; **—letterschep**, *quattuor syllabarum*; **—maal**, *quater*; v. zooveel, *quadruplum*; v. zooveel als, *quater tantum* (of *quater tanto amplius*) *quam quantum*; v. zoo groot, *quadruplo maior*; v. honderd duizend, *quadrilingua milia*; **—maand**, *quattuor mensium*; = vier maand oud, ook *quattuor menses natus*; **—mannen**, *quattuor viri*; **—manschap**, *quattuor viratus*; **—pondsch**, *quattuor librarum*; **—poetig**, *quadrupes*; **—regel**, vv. gedichten, *tetrasticha* (Quint.); **—schaar**, z. rechtbank; rechterstoel; de v. spannen, z. rechtspreek; **—snarig**, *tetrachordus* (Vitr.); **—span**, *quadrigae* (ook = wedstrijd met vv.); **—spannig**, *quadrivius* (poët.); **—sprong**, *quadrivium* (Catull.); **—tal**, z. vier 2; een v., *quattuor*; **—tandig**, *quadridentis* (b.v. *rastris* Cato); **—voetig**, *quadrupes* (als subst. = v. dier); **—vorst**, *tetrarches*; **—voud**, *quadruplum*; **—vondig**, = vierdubbel; **—werf**, z. viermaal; **—zijdig**, *quattuor lateribus*; *quadrilaterus* (Gromat.).

vies, z. vuil 2; kieschkeurig.

vijl-la, *villa*; *praedium* (landgoed); **—len**, *deglubere* (b.v. *oves*; *boni pastoris est tondere pecus*, non d. Tiber. bij Suet.; *alqm vitum*); *petrare pellem corpori* (b.v. *pelles vitulorum marinorum corpori* Plin.); (bij levenden lijd) *detegere corium de tergo alcus* (Plaut.).

vilt, *coacta* (pl.); *vestis coacta* (Plin.).

vin, *pinna*.

vind-en, 1 eig. *invenire* of *reperire* (*alqm*; *mortuum alqm*; *alqd*); (toevallig v., aantreffen) *nancisci* (b.v. *naviculum*; *locum egregie naturā munitum*; *alqm otiosum*; *idoneos homines*); *offendere* (b.v. *omnia aliter ac ruserat*; *alqm imparatum*; *templum nondum effectum*); *occurrere* (b.v. hij vindt hen strijdend, *pugnantis occurrat*); *deprehendere* (betrappen); *alqm*; *alqm in alga re*; *venenum*; subst. het v., *deprehensio*, b.v. *veneni*; *habere* (b.v. *domicilium certum non habebit*); er worden menschen g. die, *inventiuntur*, *reperiuntur*, *sunt* of *non desunt qui met conl.*; ergens g. worden (van dieren en gewassen), *nasci in algo loco*; veel, in overvloed, *alqd abundat* of *refertum est alqā re*; bij iem. g. worden (van een eigenschap), *inesse in algo*; zoo vaak ik vertrouwbare personen v., *quotiens mihi hominum certorum potestas erit*; mannen zooals men er vele in den senaat kon v., *cuius generis erat in senatu facultas maxima*; hij vond bewondering (of bewonderaars), *erant* of *non deerant qui eum admirarentur*; ik kan geen woorden v. om u te danken, *quibus*

verbis tibi gratias agam non reperio; waar zijn woorden te v. voor, *quid satis dici potest de met abl.*; waar zijn woorden te vinden om zijn dapperheid naar waarde te schilderen, *quae oratio par virtuti eius inveniri potest*; hij is niet te v., *non reperiri potest*; de sleutels van de poorten zijn niet te v., *claves portarum non comparent*; zijn graf v., z. omkomen; z. verder treffen 1 d; krijgen 2. — 2) = bevinden, *reperire*, *animadvertere* of *cognoscere* (*alqd*; met acc. c. inf.); in iem. een gedienslig man v., *cognoscere alqm hominem officiosum*; gij zult in hem een eerlijk man v., *hominem summā probitate cognosces*. — 3) = gevoelen, b.v. *genoegeen in iets v.*, *delectari alqā re*; er genoegeen in v. te, *inuat of delectat alqm* met inf.; geen behagen in iets v., *molestē ferre alqd*; rust v., ac- of *conquiescere* (in iets, in *alga re*); hierin vinde hij troost, *fruat hoc solacio*. — 4) = beschouwen als, houden voor enz., b.v. hij v. dat geestig, *hoc ei salum videtur*; ik vond het goed u dit te schrijven, *haec ad te scribenda putavi* (z. ook goedvinden; behagen 1); het hoogste goed in de deugd v., *summum bonum in virtute positum esse censere*; z. verder beschouwen als 2; houden voor 1 c. — 5) het goed met iem. kunnen v., *bene convenire cum algo*; zij konden het goed met elkaar v., ook *bene conveniebat inter eas* (Ter.); zich er voor laten v. om te, *non recusare quin of quo minus* met conl.; hij was voor alles te vinden (d. i. hij was bereid alle mogelijke concessies te doen), *ad omnia se descendere paratum esse*. — NB! z. ook de woorden, waarmee „vinden” verbonden wordt; **—er**, *qui invenit alqd*; **—ing**, z. uitvinden; **—ingrijsk**, *sollers*; *ingeniosus*; *ad excogitandum acutus*; **—ingrijksheid**, *sollertia*; *ingenium* of *i. acutum* *ad excogitandum*; **—ingskracht**, *inventio*; **—ster**, *quae invenit alqd*.

vinger, *digitus* (ook als maat); op de vv. tellen, *numerare per digitos* (Ov.); iets op de vv. optellen, *enumerare alqd*; op de vv. berekenen, *digitis computare* (Plin.); met de vv. spreken, *digitis loqui*; iem. of iets met den v. aanwijzen, met den v. naar iem. of iets wijzen, *alqm of alqd demonstrare digito*; men wijst met den v. naar mij (als naar een beroemd man), *monstror digito* (Hor.); overdr. een v. breed, z. vingerbreed; de v. Gods, *manifestum quoddam numen*; *digitus dei* (b.v. d. d. est hic Vulg.); iets voor den v. Gods houden, *alqd divinitus accidisse putare*; zich de vv. branden, *male rem gerere*; *offendere*; iets door de vv. zien, *conspicere in alga re*; *praetermittere alqd* (tegenst. *animadvertere*); bij iem., *condonare alci alqd*; z. ook goed 3 c (ten goede houden); ongestraft laten; men kan hem om den v. vinden, *nihil est eo tractabilis*; iem. op de vv. zien, *custodire alqm*; *contingere alqm*; **—breed**, ook maar een v., *tantulum* (b.v. *si quis t. de recta regione deflexerit*); geen v. afgaan of afwijken, *transversum unguem non discedere* (b.v. *a recta conscientia* Cic.; verg. *ab hac mihi non licet transversum, ut aiunt, digitum discedere* Cic.; *mihi certum est ab honestissima sententia digitum nusquam* Cic.); verg. duimbreed; **—breedte**, als maat, *digitus*;

—dik, *digiti crassitudine*; —**hoedskruid**, *digitellum* (Col.); —**ring**, z. ring; —**spel**, (een bij de Rom. gellefd spel), door *micare*; —**taal**, door omschr., z. vinger (met de vv. spreken); —**tje**, *digitulus*; —**top**, *extremus digitus*; —**wijzing**, *significatio*; iem. uit zijn ervaring zekere vv. geven, *alci usus sui quasi quaedam monita tradere*; een v. is genoeg, *rem significasse de viter demonstrasse satis est*; een korte v. geven dat, *breviter de digito demonstrare* met acc. c. inf.; overdr. z. leer 3 c; —**zetting**, bij het snarenspeel, *admotio digitorum*.

vink, *fringilla*; —**enbaan**, *area* (Plaut.). **vinig**, *magnus*; *acer* of *acerbus* (b.v. *frigus poët.*); verg. hevig; = scherp (overdr.), *acerbus*; *aculeatus* (b.v. *litterae*); *dicax* (van een pers.); v. taal, *verborum aculei*; z. ook bits; adv. *acriter* (b.v. *pugnare*; *vihuperare*); *acerbe* (b.v. *dicere*); v. koud, *perfrigidus*; —**heid**, *acerbitas*; *asperitas*; z. ook hevigheid; bitsheid.

vi-ol-en-bed, *violarium*; —**olet**, —**olet-blauw**, *violaceus*; —**olier**, *leucioin*; —**ool**, —**ooltje**, *viola*.

virtu-oos, (mus.) *acroama*; een v. in iets, z. meester 2 b; —**ositeit**, z. meester-schap.

visch, *piscis*; zich met v. voeden, van v. leven, *piscibus ali*; spreekw. v. moet zwemmen, *piscis natare oportet* (Petr.); de groote vv. verslinden de kleine, *piscis saepe minutus magnus comest* (Varr.); —**graat**, *spina piscis*; —**haak**, z. angel 2; —**handelaar**, *qui piscis vendit of venditat*; *cetarius* (handelaar in zeevisch, Ter.); *salsamentarius* (handelaar in zoutvisch); —**je**, *pisciculus*; —**kom**, *piscina*; —**kooper**, z. handelaar; —**lijm**, *ichthyocolla* (Cels.); —**markt**, *forum piscarium* (Plaut.) of *piscarium* (Liv.); —**net**, *rete*; —**rijk**, *pisculentus* (Plaut.); *piscosus* (poët.); *ple-nus piscium*; —**saus**, *garum* (Hor.); *liquamen* (Vopisc.); —**snoer**, *linea* (Mart.); *linum* (Ov.); —**vangst**, *piscatus*; (als ambacht) *piscatorium artificium*; —**vijver**, *piscina*; *vivarium* (Sen.).

vis-le, z. inzage; —**ioen**, z. droombeeld; hersenschijn; verschijning 2 b; —**itatie**, *scrutatio*; (der wachten) *circumitio* (Liv.); —**ite**, z. bezoek; —**iteeren**, *scrutari* (alq); *alqm*; (de wachten of posten) *circuire* of *circumire*.

vis-schen, *piscari*; spreekw. z. troebel; achter het net v., *sero venire*; naar iets v., *aucupari* of *captare alqd*; subst. het v., z. vischvangst; —**scher**, *piscator*; —**schers-**, *piscatorius* (b.v. schuit, p. n. vis); —**scherij**, z. vischvangst.

vitr-ool, *chalcantion* (Plin.).

vit-ten, *iniquius iudicare* (de alq; de alq re); *minutius inquirere* (in alqm; in alqd); *fastidire* (iets aan te merken hebben; in alq re, b.v. in recte factis); *vitiiligare* (Cato); verg. woordenziften; —**ter**, *index iniquus*; *ensor tetricus* (Mart.); *viti-li-gator* (Cato); *corrector*; *homo difficilis* (iem. die moeilijk tevreden te stellen is); verg. woordenzifter; —**terij**, *iniquius* (de alq of de alq re) *iudicium*; door omschr.; verg. woordenzifterij; —**ziek**, *quaecum-que reprehendendi studiosus*; *difficilis*; —**zucht**, *nimum reprehendendi studium*.

vlaag, *procella* (windvlaag); *imber* (regen-vlaag); ook = aanval 2 b.

vlag, *veclillum* (b.v. *cum vexillo in arce posito comitiorum causa exercitus eductus esset* Liv.; de roode v. op de veldheer-stent of het admiraalschip hijschen als teeken voor den aanval of het vertrek, *veclillum proponere*); *mappa* (waarmee bij wedrennen in den circus door een magistraat het teeken tot den afrit gegeven werd, Suet.); spreekw. de v. voor iem. strijken, *alci* (con-) *cedere* of *fascis summittere* (b.v. *cum tibi aetas nostra iam cederet fascisque summitteret* Cic.); —**geschip**, *navis praetoria*.

vlak, 1) *adi. planus* (effen; b.v. *litus*); *non fastigatus* (niet schuin); de v. hand, *palma* (handpalm); *manus adversa* (de naar ons toegekeerde hand; b.v. *adversam manum ostendebat*); *plana manus* (tegenst. *pugnus*); het v. land, *campus*; vv. streken, *loca campestria*. — 2) adv. *plane*; door *ipse*, b.v. v. onder den wal, *sub ipso vallo*. — 3) subst. a) = vlek 1. — b) plat v. (in de meetkunde), *planum* (Gell.); *extremities* (Cic.); het v. der hand, z. vlak 1 (de v. hand); het v. der zee, *aequor* (poët.); ook = vlakke; —**heid**, *planities* (b.v. *regionum*); —**te**, *planities*; *locus aequus*; *locus planus* (zonder verhevenheden); *planum* of *aequum* (alleen met een praepos., Liv.); *campus* (tegenst. *mons* of *montes*; ook c. *planus* of *apertus*; hierbij *adi. campestris* = in of door de v., zich in de v. bevindend, in de v. wonend, strijdend enz.); *aequor* (zeevlakte, poët.); onmetelijke vv., *camporum in infinitum patentium planities*; *camporum immensitates*; bergen tot een v. maken, z. afgraven; z. ook oppervlakte; —**tein-houd**, *area* (Vitr.).

vlam, *flamma*; een prooi der vv. worden, *conflagrare*; verg. in vv. opgaan 1; in v. zetten, *inflammare* (eig. en overdr.; *alqd*; *alqm*); z. verder vuur; —**men**, *flagrare*; —**mend**, vv. oogen, *flamma lumina ardentia* (van een vertoornde, Sen.); —**metje**, *flamma*.

vlas, *linum* (adi. *lineus*); (= werk) *stuppa* (adi. *stuppeus*); —**baard**, *lanugo*; een jong-mensch met een v., *iuvenis barbatus*; —**hekel**, z. hekel 1; —**sen**, *adi. lineus*; *stuppeus* (van werk); ww. op iets v., *inhare alqd* (b.v. *alcuius hereditatem* Plaut.); *avidum esse* (alcuius rei).

vlecht, *gradus* (Suet.); *torti crines* (Mart.); —**en**, *nectere* (b.v. *coronas* Ov.); *texere* (b.v. *fiscinam virga* Verg.; *tecta harundine* Liv.); *contexere* (b.v. *scuta viminibus*); het haar v., *comam* in *gradus formare* (Suet.); *capil-lus componere*; klimop door het haar v., *hederā crines religare*; gevlochten (= uit vlechtwerk bestaand), *vittilis* (b.v. *navigia* Plin.); —**werk**, (uit rijshout) *crates* (pl.); *vimina* (pl.); *vittilia* (korven, Plin.); (uit biezen) *stora*.

vleermuis, *vespertilio*.

vleesch, *eig. caro* (ook v. van vruchten, Plin.); *viscera* (pl.; alles wat onder de huid is); *corpus* (lichaam); *vivum* (het levende v.); *pulpa* (v. zonder vet en beenen, Cato); v. worden, (Eccl.) *incarnari*; *carnem suscipere*; overdr. *caro* (zinnelijkheid; Eccl.; b.v. het v. dooden, *carnem domare*; des v., *carnalis*); spreekw. den weg van alle v.

gaan, *abire in communem locum* (Plaut.); meton. mijn v. en bloed, *viscera mea of sanguis meus* (poët.); tegen zijn eigen v. woeden, *saevire in suum sanguinem* (Liv.); —**bank**, *laniena*; —**elijk**, door den gen. corporis of corporum; *carnalis* (b.v. *concupiscentia* Augustin.); *naturalis* (b.v. *filii*, tegenst. *adoptivus* Suet.); —**etend**, *carne of carnis vescens*; v.v. dieren, *animalia carnivora* (Plin.); —**gezwel**, *sarcosis* (Veget.); —**houwer** enz., z. *slachter* enz.; —**handelaar**, *macellarius* (Veg.); —**markt**, *macellum*; —**nat**, *ius*; —**spijs**, *caro* (of pl.); —**uitdeeling**, *visceratio*; —**waren**, *handelaar* in v., z. *vleeschhandelaar*; —**wording**, (Eccl.) *incarnatio* (b.v. *Christi*); *susceptio carnis*.

vleet, bij de v., z. *overvloedig*.

vleezig, *carnosus* (b.v. *cervix* Cels.; *radices* Plin.); *obesus* (vet; b.v. *cervix* Suet.); —**heid**, *obesitas* (b.v. *ventris* Suet.).

vlegel enz., z. *lomperd* enz.

vlei-en, 1) eig. *blandiri* (door liefkoozingen enz.; abs.; *alci*; iem. kinderlijk vleiend verzoeken te, *alci puerititer blandiri ut met conl.*, Liv.); *adulari* (op kruipende wijze; abs.; *alqm*; *alci* Nep. Liv.); *assentari* (naar den mond praten; abs.; *alci*); iem. v., *auribus alcius servire* (iets zeggen dat iem. graag hoort); *nimium esse in alcius laudibus* (iem. al te veel prijzen); iets zeggen om iem. te v., *auribus alcius dare alqd*; zonder u te willen v., *non blandiri tibi*; *noli putare me hoc auribus tuis dare*. — 2) overdr. *fovere* (b.v. *hominum sensus*; *pugnantes prope certa forebant spe met acc. c. inf. fut.*, Liv.); verg. streelen; ik v. mij met de hoop dat, *sperare videor met acc. c. inf.*; in eam spem adducor ut met conl.; spero met acc. c. inf.; met de vaste hoop dat, *magna me spes tenet met acc. c. inf.*; zich v. met de hoop opiets, in spem alcius rei of de alqa re venire; spem alcius rei (b.v. *potivndae Africae*) *affectare* (Liv.); zich met ijdele hoop v., *inepta spe blandiri sibi* (Sen.); *inani spe se consolari*; zich met al te groote hoop v., *nimiā spe inflatum esse*; ik v. mij te, *videor of mihi v. met inf.* (b.v. *satis docuisse videor*); naar ik mij v., *ut spero*; door videor of mihi v. met inf.; —**end**, eig. *blandiens*; *blandus*; adv. *blande*; per *blanditias*; overdr. *honorficus*; iem. iets vleiends zeggen, z. *complimentje* (iem. oc. maken); het is voor mij zeer v., *summo honori mihi duco* (dat, *quod*); —**er**, *homo blandus*; *adulator* (kruiper); *assentator* (jabroer); —**erij**, *blanditiae* of *blandimenta* (pl.; zoete woorden); *adulatio* (het kruipen); *assentatio* (het ja en amen zeggen); zonder v. gezegd, z. *zonder u te willen vleien* 1; iem. vv. zeggen, *alci blanditias dicere*; *alci blandiri*; het oor leenen aan v., *assentatoribus aures patefacere*; —**ster**, *multier blandiens*; *adulatrix* (Treb. Poll.); —**taal**, *voces blandae*; *blanditiae*; —**woord**, *vox blanda*.

vlek, 1) = vlak, *macula* (eig. en overdr.; vol met vv., *maculosus*, b.v. *vestis*); *labes* (in proza alleen overdr., b.v. *l. animi*); *naevus* (moedervlek); verg. smet. — 2) = geucht, *viculus*; *castellum* (Liv.); —**ke-loos**, z. *smetteloos*; —**keloosheid**, z. *reinheid*; —**ken**, z. *bevelekken*; *gevelekt*,

maculosus (b.v. *vestis*; *lynx* Verg.).

vlerk, z. *vleugel*.

vlet, *cumba*.

vleug, een v. van hoop, *aura spei* (Liv.); —**el**, 1) eig. *ala*; *penna* (alleen van vogels); de vv. laten hangen, *alas demittere*; overdr. *languere*; *conciderere*; de vv. korten, z. *kort-wieken*; de vrees gaf hem vv., *pedibus timor addidit alas* (Verg.; verg. Ov. M. XI. 337: *alasque pedes sumpsisse putares*). — 2) overdr. van een leger, *cornu*; *ala* (van ruiters en bondgenooten); van een huis, *ala* (zijgalerij); *accessio* (aanbouwsel); van een deur of poort, *fores* (b.v. *f. portarum* Liv.); ook = bescherming; —**eldeur**, *fores* (pl.); *valvae* (vooral van een tempel); —**elloos**, *alis carens*; *sine alis*; —**eltje**, *pennula*.

vlieden, intr. = vluchten; tr. = mijden; schuwen.

vlieg, *musca*; giftige of Spaansche v., *cantharis*; spreekw. twee vv. in één klap slaan, *uno in saltu apros capere duos* (Plant.); *una mercede duas res assequi* (Cic.); *duo parietes de eadem fidelia deabare* (Cur. bij Cic.); hij kan geen v. kwaaddoen, *non potest muscam excitare* (Sen.); van een v. een olifant maken, z. *mug*; iem. een v. afvangen, *commo-dum alci praeripere*; —**en**, *volare*; *volitare* (heen en weer v.); overdr. *volare*; *ferri*; iem. om den hals v., *invadere in colium alcius*; iem. in de haren, in den baard v., *involare alci in capillum* (Ter.); *alci barbam invadere* (Suet.); in brand v., z. in brand geraken 1; de tijd vliegt, *fugaces labuntur anni* (Hor.); z. ook de samenst.; —**end**, z. los 2 a; een v. colonne, *mobile agmen* (Curt.).

vlier, *sambucus*; *sambuca arbor*.

vlies, *membrana*; ook = vacht; —**je**, *membranula*.

vliet, *rius*; —**en**, z. *vloeien*.

vliezig, *membranaceus* (Plin.).

vlinder, *papilio*.

vloed, (= het vloeien) *fluctio*; (tegenst. eb) *accessus maris*; *aestus maritimi*; *aestus commutatio* (als er eerst van eb gesproken is); de v. komt op, *aestus ex alto se incitat* (tegenst. a. decedit; *cedit in mare* a. Liv.); overdr. een v. van tranen, z. *traan* (een stroom van tt.); een v. van woorden, *turba verborum*; verg. stroom 2.

vloei-baar, *fluens* (vloeiend); *liquidus* (in staat te vloeien, Plin.); v. maken, z. smelten 1; v. worden, z. smelten 2; subst. het vloei-bare, *fluidum* (tegenst. *terrenum* Col.); —**baarheid**, *liquor*; —**en**, *fluere* (voort-vloeien); *manare* (te voorschijn v.; b.v. *alci gaudio lacrimae* Liv.); *ferri* (snel v.; b.v. *Rhenus citatus*); *labi* (zacht of langzaam v.); z. ook de samenst.; overdr. *fluere* of *profluere* (b.v. *ex eius lingua fluebat of ex eius ore profluet melle dulcor oratio*); aan beide zijden vloeiende zeer veel bloed, *pugnatum est ingenti caede (of plurimo sanguine) utrimque* (z. ook bloed); in de schatkist v., *in aerarium deferri* (gestort worden) of *referri* (afgedragen worden); z. ook de samenst.; —**end**, 1) eig. *fluens*; *manans*; v. water, z. stroomen (stroomend water); = gesmolten, *liquefactus*. — 2) overdr. *volubilis* (b.v. *oratio*); iem. redenaar die v. spreekt, v. *orator*); *levis* (b.v. *vocis genus*; taal, *oratio*); *mollis* (b.v. *versus* Ov.); v. taal of

stijl (van een redenaar), ook *expedita et perfacile currens oratio*; *verborum expedita ac profluens celeritas*; *facundia*; adv. *volubiliter* (b.v. *funditur oratio*); *facile* of *commode* (gemakkelijk); *facunde* (met welbespraaktheid); v. spreken, ook *verba celeriter volvere*; duidelijk en v. spreken, *presse loqui et leniter* (met betrekking tot de uitspraak); niet v. spreken, *haud volubiliter dicere*; hij spreekt niet erg v., *infacundior est*; iem. die v. spreekt, *homo facundus*; (een taal) v. spreken, *expedite loqui* (Suet.); —**ing**, *profluvium* (Plin.); —**papier**, *charta bibula* (Plin. ep.); —**spaat**, *murra* (Ov.); uit v. vervaardigd, *murrinus* (b.v. *calix* Suet.); —**stof**, *liquor*; *umor*; vv., *res liquentes* (Varr.).

vloek, = vervloeking; een dag waarop een v. rust, *contactus religione dies* (Liv.); de v. der goden, *irae caelestis* of *caelestium*; coner. Helena, de v. tegelijk van Troje en van haar vaderland, *H. Troiae et patriae communis Erinys* (Verg.); = vloekwoord, *dira vox*; verg. godslastering; —**en**, = vervloeken; = vloekwoorden uiten, *impias voces iactare*; *blasphemare* (Eccl.); overdr. met iets v., *abhorre ab alga re*; —**waardig**, *exsecrabilis*; *detestabilis*; —**woord**, *dira vox*; verg. godslastering. **vloer**, *solum* (bodem); *pavimentum* (van aarde, kalk, steen of marmer; met een v. voorzien, *pavimentatus*); *contabulatio* of *contignatio* (houden v. van een verdieping). **vlok**, *flocus* (v. wol); vv. (sneeuw), *nives*; —**kig**, *flocosus* (vol vlokken, Apul.).

vlonder, *ponticulus*.

vloot, *pulex*; spreekw. van een v. een olifant maken, z. mug.

vloof-beet, *morsus pulicis*; —**enkruid**, *psyllion* (Plin.); *herba pulicaris* of *pulicaria* (Caes. Aur.); *puleium*; *pulegium* (Cels.).

vloot, *classis*; *naves* (pl.); —**voogd**, z. admiraal.

vlot, subst. *ratis*; adi. *expeditus*; een schip v. maken, *navem deducere*; (als het op een klip of bank geloopt is) *navem (scopulo) detrudere*; de vloed maakt de vaartuigen v., *aestus levat navigia* (Curt.); een vaartuig wordt v., *navigium adteatur* (Curt.); adv. *plane* (b.v. *loqui*); *expedite* (b.v. *loqui* Suet.); *non interrupte* (b.v. *narrare*); verg. vloeiend 2; —**ten**, *procedere* (b.v. iets v. niet goed, wil niet v., *alqd parum procedit*).

vluht, 1) = het vliegen, a) van vogels, *volatus*; *lapsus* (b.v. *volucrum*); verg. vogelvlucht; vogels in de v. schieten, *aves excipere* (Curt.). — b) hooge v. van den geest, der gedachten, *impetus* of *acrior animi i.*; *sublimis spiritus*; van taal, *elatio atque altitudo orationis*; van redenaars, *ascensio*; zonder hooge of hoogere v., *humilis* (b.v. *oratio*); een hooge of hoogere v. nemen, *assurgere* (Quint.; b.v. *raro Hesiodus*; *nec comedia assurgit in cothurnis*); *altius se efferre* (b.v. *quorum animi altius se extulerunt*); de hooge v. van den geest breiden, *cursum ingenii premere*. — 2) = het vluchten, *fuga*; de v. nemen, op de v. gaan, zich op de v. begeven, z. vluchten; iem. op de v. drijven, jagen, slaan, *fugare alqm*; in *fugam convertere*, *conicere* of *dare alqm*; in *fugam vertere* of *avertere alqm* (Liv.); op

de v., in *fuga* (b.v. *esse*); *ex fuga* (b.v. *a quibus receptos ex f. Tendersos supra docuimus*; *multos ex f. dispersos excipiunt*); *fugiens* (vluchtend). — 3) = troep, *grex* of *caterua* (b.v. *avium* poet.); —**eling**, *domo* of *patriā profugus*; = weggeloopt slaaf, *fugitivus*; z. ook *balling*; overlooper; —**en**, *fugere* (ab of *ex alga loco*; in *omnes partes*; in *provinciam*); vooral van soldaten, *fugam capere*, *facere* of *petere* (de vlucht nemen); in *fugam se dare*, *se conferre*, *se conicere*, *fugae se dare* of *se mandare* (zich op de vlucht begeven); *terga vertere*, i. *convertere* of *sese convertere* (aan den haal gaan); in *fuga esse* (op de vlucht zijn); met de vloot v., *avertere classem in fugam*; tot iem. v., *confugere*, *profugere* of (als overlooper) *transfugere ad alqm*; voor iem. of iets v., *fugere alqm* of *alqd*; —**ig**, *neglegens* of *parum accuratus* (b.v. *opus*); een v. blik op iets werpen, *vix aspicere alqd*; een v. kus, *breve osculum* (Tac.); adv. *negliger*; *parum diligenter*; *cursum*, *strictum* of *breviter* (eventjes); iets v. vermelden, *alqd breviter percurrere*; een boek v. lezen, *cursum legere librum* (Plin. ep.); z. verder oppervlakkig; —**igheid**, *neque cura neque diligentia*; z. ook oppervlakkigheid; —**igjes**, z. vluchtig.

vlug, = snel, *celer*; *velox*; *agilis* (beweeglijk; b.v. *navis* Liv.; ook *parum a. est puer* Sen.); v. ter been, *pernix*; *pedibus pernix* of *mobilis* (Plaut.); adv. *celeriter*; *velociter*; *perniciter*; z. verder haastig; snel; vaardig; v. van bevattig, *acutus*; verg. begrijpelijk 2; —**heid**, = snelheid, *celeritas*, *velocitas*, *agilitas* of *pernicitas* (verg. *vlug*); z. ook snelheid; haast 1; vaardigheid; v. van begrip, *celeritas ingenii*; c. *percipiendi* (Quint.); verg. bevattelijkheid; —**schrift**, *libellus*.

vlijen, = schikken; z. ook aan-, neder-vlijen.

vlijm, *scalpellum*.

vlijt, *industria*; *studium*; (naarstigheide, bedrijvigheid) *navitas*; *sedulitas*; (aanhoudende v.) *assiduitas*; v. aan of op iets besteden, v. aanwenden bij iets, zich met v. aan iets wijden, *industriam ponere* of *studium collocare in alga re*; groote v. aan iets besteden enz., ook *multum studii adhibere ad alqd*; *magnum s. et multam operam conferre ad alqd*; de grootste of alle mogelijke v. aanwenden, *omnes industriae nervos intendere*; bij iets, *omnem industriam ponere in alga re*; *omni cogitatione et cura incumbere in alqd*; verg. verder ijver; met v., z. vlijtig (adv.); —**ig**, *industrius*; *studiosus*; *navus*; *sedulus*; *assiduus*; *impiger* (b.v. in *scribendo*); een v. leerling, *discipulus studiosissimus litterarum* of *bonarum artium*; v. zijn, *studiose discere*; adv. *industrie*; *studiose*; *sedulo*.

vocaal, 1) = klinker. — 2) adi. v. muziek, *vocum concentus*.

vocht, *umor*; (= sap) *sucus*; —**ig**, *umidus*; *madidus*; v. maken, *madefacere*; v. zijn, *madere* (van iets, *alga re*); iems oogen worden v., *lacrimae alci oboriuntur*; met vv. oogen, z. traan (met tt. in de oogen); —**igheid**, *umor*.

vod, *pannus* (= lomp); vv., *scruta* (pl.); = oude rommel, (Hor.); —**denhandelaar**,

—denkoopeL, *scrutarius* (Lucil.); —derij, *res levissima; luteum negotium*; —dewerk, *opus inscite factum*; —dig, *viliis; sordidus*.

voed-en, *nutrire* (voedsel geven) of *alere* (onderhouden; *alqm*); zich v. met of van iets, *ali alqā re*; *vesci alqā re* (als spijs gebruiken); overdr. *alere* (b.v. *controversiam; honos alit artes; spem alcius alqā re; incendium Liv.*); z. ook *koesteren* 2; —er, 1) *altor* (pers. die voedt). —2) = voer, *pastus* (b.v. *pastum animantibus large natura comparavit*); *cibus* (b.v. *canti cibum obicere Sen.*); *cibaria* (pl.); *pabulum* (gras of hooi; v. halen, *pabulari*; subst. *pabulatio*); —eren, *cibare* (b.v. *pullos Col.*); *cibum* of *pabulum* *praebere* (b.v. *bestiae*); *pascere* (b.v. *bestias*); met iets, *alere* of *pascere alqā re*; —ering, *pastio*; door omschr.; —lug, z. voederling; voedsel; —ingsmiddel, z. voedsel; —sel, eig. *alimentum*; *quo alqs alitur* of *nutritur*; *cibus* (spijs); *victus* (levensonderhoud); v. zoeken, *cibum quaerere*; op v. uitvliegen, *in pabulum volare* (Gell.); z. verder voeder; levensmidde-len; overdr. *alimenta* (pl.; b.v. *ignis Liv.*); *pabulum* (b.v. *animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi p.*); *pastus* (b.v. *qui est unus suavissimus p. animorum*); v. aan iets geven, *alere alqd*; *alimentum addere alci rei* (b.v. *rumoribus Attali adventus Liv.*); *materiam dare alci rei* (b.v. *invidiae*); *materiam praebere alci rei* (b.v. *igni Liv.*); *subdere ignem ac materiam alci rei* (b.v. *seditioni Liv.*); —ster, *nutrix* (zelden overdr.); *altrix* (in proza alleen overdr.); —sterling, —e, *alumnus, -a*; —zaam, *valens* of *validus* (Cels.); *firmus* (Varr.); zeer v., in *quo plurimum alimenti est* (Cels.); vleesch is voedzamer, *plus alimenti in carne est* (Cels.); —zaamheid, *firmitas*; door omschr.

voeg, *iunctura* (b.v. *enata inter iuncturas lapidum palma Suet.*); *commisura* (b.v. *pluteorum atque aggeris*); *coagmentum* (b.v. *lapidum*); *compages* (b.v. *navis omnibus compagibus aquam accipit Liv.*); —e, in dier v., z. zoo 1 a; —en, 1) = aaneen-voegen; verbinden 2; iets naar iets v., *accommodare alqd ad alqd*; zich v., *manus dare*; *cedere*; naar iem., *obsequi* of *obtemperare alci* (ook *alcius voluntati*); *morem gerere alci*; *audire alqm* (ook *cohortationes*); *cedere alci* (ook *alcius auctoritati*); naar iets, ook *se conformare ad alqd* (b.v. *ad alcius voluntatem*); *stare alqā re* (b.v. *alcius decreto*); zich geheel naar iem. wil, *ad alcius voluntatem totum se fingere* of *accommodare*; naar den wil van den senaat, *esse in senatus potestate* (van een ambtenaar); zich naar de omstandigheden v., *cedere* of *servire tem-pori*; z. verder berusten 4; zich richten 3; zich schikken 1. —2) = betamen; —woord, *coniunctio*; —zaam, = betame-lijk; gepast; —zaamheid, = betame-lijkheid; gepastheid.

voel-baar, = die gevoeld kan worden, *qui sentire, sensu* of *sensibus percipi potest*; = ernstig, zwaar, *gravis* (adv. *-iter*); —en, = betasten; tasten; gevoelen; —hoorn, *corniculum* (Plin.); —ing, met iem. v. hebben of houden, *contingere alqm* (met elkaar, *inter se*, b.v. *militis inter se*); verg. commu-nicatie; —spriet, z. hoorn.

voer, = wagenvracht, *vehes* (b.v. *ligni Ca-to*); = voeder 2; —der, *ductor*; —en, 1) = leiden, a) *ducere* (geleidend v.; *alqm; secum alqm*; *alqm ad of in alqm locum*; *uxorem domum*; ook *via in collem Liv.*); *agere* (drijf-ven; b.v. *pecus pastum Varr.*); z. ook brengen 1; leiden 1; een weg v. ergens heen, z. leiden 2; troepen in het gevecht v., *copias in aciem e- of producere*; met zich v., z. medebrengen; medevoeren; overdr. tot iets v., z. leiden 2 (eind); maar dit v. mij te ver, *sed labor longius* (verg. afdwalen 2); het zou mij te ver v. te of indien, *longum est met inf., acc. o. inf. of st.* —b) = met iets omgaan, b.v. de wapenen v., *arma tractare*; *armis uti* (verg. omgaan); het woord v., *oratoris partes agere*; *solum loqui* (het woord doen); z. ook spreken; het woord v. tot het volk of tot soldaten, *contionari* (abs.; *de alqā re*; ook *apud milites*; *ad populum Suet.*); het hoogste woord v., in *confabulando praecipuum esse* (Quint.); z. verder de woorden, waarmee „voeren” verbonden wordt. —2) = voederen; —ing, z. leiding; voeder-ling; —loon, z. vrachtgeld; —lieden, *muliones*; verg. —man, *auriga* (wagen-menner); z. verder koetsier; wagenmen-ner; —tuig, *vehiculum* (Liv.); z. verder wagen 1.

voet, 1) lichaamsdeel, *pes*; *planta* (voet-zool; b.v. *homines aversis post crura plan-tis Plin.*); een of zijn v. buiten de deur zetten, *pedem portā, domo of limine efferre*; geep v. buiten de deur zetten, *pedem portā non efferre*; *e domo non egredi*; ergens een v. zetten, *pedem ponere* (b.v. *prohibiti estis in provincia vestra p. p.*); ergens vasten v. krijgen, eig. z. vast; overdr. *invelescere* (b.v. *populi romani exercitui in Gallia*); iem. te veel v. geven, *nimis indulgere alci*; in 't bijz. met een praepos., b.v. *aan iems* vv. liggen, *alci ad pedes iacere* of *stratum esse*; *met vv. treden, concutere* (b.v. *sanc-tissimas leges*); *obterere* (b.v. *omnia iura populi Liv.*); *proterere* of *concutere alqm*); *delere* (b.v. *ius ac fas omne*); *pervertere* (b.v. *omnia iura divina et humana*); *permiscere* (b.v. *divina humanaque iura*); met vv. ge-treden, ook *prostratus afflictusque* (b.v. *religi-ones*); spreekw. met den verkeerden v. uit bed stappen, *malum diem induere* (verg. Tac. A. VI. 20); **onder** den v. raken, *obteri* (Liv.); **op** den v. volgen, *vestigis sequi* (abs. en *alqm Liv.*); *vestigis insistere* (b.v. *abeuntium Liv.*); *vestigia sequi* (alcius Liv.); *vestigis instare*; overdr. iem., *alqm ipsius vestigis persequi* of *vestigis consequi*; verg. voetstap; van zaken, *sequi* of *consequi* (*alqm of alqd*); *continentem esse alci rei* (b.v. *timori perpetuo ipsum malum Liv.*); een straf die de misdaad op den v. volgt, *praesens poena*; op staanden v., *e vestigio*; *itico*; *statim*; *de gradu* (b.v. *pugnare Liv.*); iem. op vrije vv. stellen, *liberare* of *e custodia emittere alqm*; te v., *pedibus* (b.v. *iter facere*; *proclari*); te v. gaan, *pedibus ire*, *incedere* of *ingredi*; (door de stad) *ambulare pedibus pro urbem*; iem. te v. vallen, *se ad alcius pedes abicere*; iem. voor een ander smeekeend te v. vallen, *se alci pro alqo supplicem abicere*; z. verder een voetval voor iem. doen; zich uit de vv.

maken, in *pedes se dare* of *se conicere* (Com.); *se abripere* (Plaut.; Liv.); *se proripere*; *facessere*; *au-* of *profugere*; *se subducere* (vooral heimelijk); *dilabi* (vooral van soldaten); laten wij ons uit de vv. maken, *talaria videocamus* (Cic.); iem. iets **voor** de vv. werpen, z. verwijten; z. verder ook been 2. — 2) = onderste deel, *basis* (van een zuilschacht); *radices* (pl.; van een berg); *imī pedes* (b.v. *Cassii montis* Amm.); *calc* (van een mast, Vitr.); aan den v. van iets, ook *infra alqd* (b.v. *i. urbem*); aan den v. van den berg, in of sub *radicibus montis*; in *infimo monte*; sub *monte*; in 't bijz. als maat, pes; twee v. breed, dik, lang, *bipedalis*; de sneeuw lag vier v. hoog, *nix quattuor pedes alta iacuit*; = versvoet; = wijze, verhouding, *condicio*; *modus*; *ratio*; *mos*; op eenvoudigen v. leven, *tenui cultu vivere*; op grootten v. leven, *splendide* of *laute vivere*; op koninklijken v. leven, *regio more vivere*; *apparatu regio uti*; op gelijken v., *ex aequo* (b.v. *quae disceptatio ex a. relicta* est Liv.); *ex aequo iure* (b.v. *vivere cum ceteris* Liv.); *ex pari* (b.v. *vivere cum diis* Sen.); op gespannen v. met iem. staan, in *simultate esse cum alqo*; op goeden v. met iem. staan, *familiariter uti alqo* of *vivere cum alqo*; wij staan op goeden v. met elkaar, *bene inter nos convenit*; iets weer op den ouden v. brengen, z. toestand; op vertrouwlijken v. met iem. staan, z. boven (op goeden v.); nooit stond een veldheer op vertrouwlijker v. met zijn soldaten, *non alias militi familiarior duz fuit*; op zeer vertrouwlijken v. met iem. staan, ook *arta familiaritate complecti alqm*; het leger op v. van oorlog brengen, *exercitum instruere* of *omnibus rebus ornare atque i.*
voet-angel, *stimulus*; *pedica* (Liv.); *murex* (Curt.); — **bad**, *lavatio pedum*; een v. nemen, *pedes lavare*; — **bank**, *scabellum*; *scammum* (Ov.); — **bekleding**, *calceamentum*; — **boel**, *compedes* (pl.); — **breed**, geen v. wijken, *pedem non referre*; verg. vingerbreed; — **envel**, *pedum dolor* of *dolores*; verg. *podagra*; — **ganger**, *pedes*; een goed v. zijn, *pedibus valere*; — **je**, *pediculus*; v. voor v., *pedetemptum* (eig. en overdr.); verg. allengs; — **jielt**, z. -envel; — **knecht**, *pedes*; als v. dienen, *pedibus merere* of *pedestria stipendia facere* (Liv.); — **pad**, *semita*; *callis*; *trames*; — **reis**, *iter pedestre*; — **spoor**, *vestigium*; zwakke vv., *leviter pressa vestigia*; in iems v. treden, iems v. drukken, z. voetstap (iems vv. drukken); — **stap**, = stap 1; = voetspoor, *vestigium*; iems vv. drukken, *vestigis ingredi alcius*; *alcus vestigia persequi*; *alqm ipsius vestigiis persequi* of *vestigis consequi*; *alcus vestigia ingredi* (Liv.); *vadi per alcus vestigia* (Sen.); — **stoots**, *per aversionem* (b.v. *vendere* Ict.); — **stuk**, *basis*; een beeld van het v. nemen, *tollere simulacrum*; trekken, *demoliri signum*; werpen, *deicere statuum*; — **val**, een v. doen, *humī sterni*; voor iem., *ad pedes alci se abicere*, *se proicere* of *se prosternere*; *alci ad pedes procumbere*; *accidere ad pedes alcius*; *provolvare se alci ad pedes*, *ad genua alcius procumbere*, *ad pedes alcius procidere* of *advolvi alcius genibus* (Liv.); — **volk**, *pedi-*

tatus; *pedites* (pl.); *copiae pedestres*; *militēs* (b.v. *m. equitesque*); bij het v. dienen, z. als voetknecht dienen; — **zool**, z. *zool*.

vogel, *avis*; *volucris*; *ales* (poët. en in de taal der augurs); *praepes* of *oscen* (in de taal der augurs, p. vogel uit wiens vlucht, o. uit wiens geluid voorspeld werd); waarneming der vv., z. vogelvlucht; overdr. een zeldzame v., *rara avis* (Pers.); spreekw. één v. in de hand is beter dan tien in de lucht, *certa amittimus dum incerta petimus* (Plaut.); *incerta pro spe non munera certa relinque* (Avian.); — **aar**, *aucupes*; — **el**, *ovum avis* (b.v. *ovis avium vivere*); — **knipl**, z. knip; — **kool**, *cavea*; — **lijm**, *viscum*; — **nest**, z. nest; — **nestje**, *avicula nidulus*; — **tje**, *avicula*; spreekw. elk v. zingt zooals het gebekt is, *qualis vir talis oratio* (Ps. Sen.); — **vangen**, het v., z. -vangst; — **vanger**, *aucupes*; — **vangst**, *aucupium*; — **verschrikker**, *formido* (verg. Hor. over den tuingod Priapus, *furum aviumque maxima f.*); overdr. *monstrum* (b.v. *alqd monstri alunt* Ter.); — **vlucht**, *volatus* of *lapsus avis* of *avium*; de v. waarnemen (van den augur), *augurium agere*; a. *capere* (Liv.); *inaugurare* (b.v. *ad inaugurandum templa capere* Liv.); *auspicari*; *auspicio operam dare* (Liv.); het waarnemen der v. *auspicium*; *augurium*; opnieuw de v. waarnemen, *auspicia repetere*; iem. ter zijde staan bij het waarnemen der v., *alci esse in auspiciis* (van de augurs); het recht om de v. waar te nemen, *spectio*; *auspicia*; uit de v. voorspellen, *ex altis involatu augurari* (alci); z. ook *auspicium*; overdr. in v. beschouwen, *despicere et oculis collustrare* (b.v. *multas et varias gentes et urbes*); — **vrij**, *proscriptus*; iem. v. verklaren, *proscribere alqm*; — **vrijverklaring**, *proscriptio*; — **wicheljaar**, *augur*; *auspex*; — **wichelarij**, *augurium*; *auspicium*.

vol, 1) = gevuld, *plenus* met gen. (ook overdr., b.v. *spei*; *timoris*); *repletus* (b.v. *templa*); *oppletus* (b.v. *mentes tenebris*); = volgestopt, *confertus* (b.v. *ingenti turba virorum templa* Liv.); *vila plena* et *conferta voluptatibus*; *refertus* (abs.; met abl.); = beladen, *onustus* (*algā re*); = overvloed hebbend, *abundans* of *affluens* (*algā re*); door een adi. op *-bundus* (b.v. vol woede, *furibundus*; v. bewondering, *mirabundus* Liv.); -osus (b.v. v. damp, *caliginosus*; v. rimpels, *rugosus*) of *-entus* (b.v. v. stof, *pulverulentus*; v. onrust, *turbulentus*); de handen v. hebben, *maximis occupationibus distineri*; met iets, *occupatum esse in alqare*; *implicatum esse algā re* (b.v. *bello* Liv.); ieder heeft de handen v. met zijn eigen zaken, *satis superque est suarum cuique rerum*; met vv. handen, *plenis manibus* (ook overdr.); v. hoop zijn, z. goede, de beste hoop hebben 1; v. leven, *vivus et spirans*; een geheel v. schouwburg, *theatrum celebratē refertissimum*; in een v. schouwburg, *frequentissimo theatro*; een v. stem, *vox plena*; met de oogen v. tranen, *multis cum lacrimis*; *plenus lacrimarum* (Liv.); v. maken z. vullen; v. zijn, z. overvloeien; overdr. = den mond vol hebben van 1 b. — 2) = volledig, *plenus* (b.v. *numerus*); *integer* (b.v. *stipendium*)

plenus atque integer (b.v. *annus*); *solidus* (b.v. *usura*; *stipendium* Liv.); *totus* (geheel); *iustus* (behoorlijk, normaal; b.v. *altitudo*; *numerus* Liv.); *summus* (hoogst; b.v. *libertas*); *germanus* (b.v. *frater*; *soror*); in v. zee, *ipso in mari*; in v. galop, *equo citato* (van meer dan één, pl.); het v. gebruik van iets maken, *abuti alqā re*; vv. honderd enz., *admodum centum* enz.; gedurende vv. honderd jaar, *per centum annos*; vv. honderd jaar leven, *centum annos conficere* of *complere*; met v. overtuiging, *sine ulla dubitatione*; v. maken, z. vol-maken 1; z. verder de substt., die met „vol” verbonden worden; adv. **ten volle**, *plene*; *plane*; *prorsus*; *omnino*; door den sup., b.v. ten v. bereid, *paratissimus*; de plichten des levens waren ten v. vervuld, *cumulata erant officia vitae*; wat de natuur verlangt ten v. bevredigd zien, *quae natura desiderat expleta atque cumulata habere*.

volant, (van een kleed) *instita* (Hor.).

vol-bloed, *germanus*; niet v., *degener* (Liv.).

—**bloedig**, *multo sanguine gravis*; *sanguinosus* (Cael. Aur.); —**bloedigheid**, *sanguinosi hominis natura*; door omschr.; —**bouwen**, = ten einde bouwen, *exaedificare* (*alqd*); = bebouwen 1; —**brengen**, *conficere* (b.v. *iter*; *negotium*); *exple* of *exsequi* (b.v. *munus*); z. verder volvoeren; —**brenger**, *confector*; *actor*; door omschr.; —**brenging**, *confectio*; door omschr.; —**daan**, *satiatus* (b.v. *nequaquam se esse satiatum*); z. verder tevreden; —**daanheid**, z. tevredenheid; —**der**, z. voller; —**dingend**, een v. bewijz, *argumentum certissimum*, *firmissimum* of *gravissimum*.

vol-doen, 1) = vullen. — 2) aan iem. (een schuldeischer) of iets v., *satisfacere alci*, *alci rei*; z. verder bevredigen; aan de verwachting beantwoorden 2; voldoende geven; iem. betalen 1; —**doend**, *satis* (met gen., b.v. v. hulp, s. *auxilii*); ook met een adi., b.v. een v. aantal, *satis magnus numerus*; een v. bezetting, *satis firmum praesidium*; *iustus* (juist v.; b.v. *numerus*; *altitudo*); *dignus* (verdiend, behoorlijk; b.v. *poena*; *causa*); = bevredigend; v. zijn, *sufficere* (b.v. *alci vires*; *non suffecturum exercitum unum adversus quatuor populos*); is het niet v. dat, *parumne est quod* met ind.; z. verder toe-reikend zijn; adv. = genoeg; —**doening**, = genoegdoening, iem. v. geven, *satisfacere alci* (voor iets, *de alga re*); (een volk) *res reddere* (*alci* Liv.); v. aannemen, *satisfactionem accipere*; iem. heeft v. gekregen, *alci satisfactum est*; (van een volk) v. verlangen, *res repetere* (*ab alqā* Liv.); iem. of zich v. verschaffen, *alci sibi iniuriam alci* of *sibi illatam*; van iem., *expetere poenam ab alqo*; geen v. krijgen, *nilhil impetrare*; = tevredenheid, vreugde, *gaudium*; ik zie met v. dat, *gaudeo quod* met ind.; iets schenkt iem. v., *delectat alqm alqd*; *alqs delectatur alqā re*; ik heb de v. gemaakt dat, *mihi contigit ut* met coni.; tot aller v., *omnibus approbantibus*; = bevrediging; = betaling 1; —**dongen**, *certus*; z. verder uitgemaakt.

volée, de haute v., *lautissimi*.

voleinden enz., z. voltooiën enz.; volvoeren enz.

volg-eling, *discipulus* (leerling); vv., *ei qui sequuntur*; z. verder aanhanger; —**en**, 1) eig. iem. of iets v., *sequi* (abs.; *alqm*; *alqd*); *subsequi* (op den voet v.; abs.; *alqm*; *alqd*; z. ook voet 1); *prosequi* (eershalve begeleiden; *alqm*); hij is mij op al mijn reizen g., *omnium itinerum meorum socius fuit*; iem. in de ballingschap v., *adiungere se comitem fugae alcius*. — 2) op of na iem. of iets v. (= na iem. of iets komen in rang, tijd of volgorde), *succedere alci*, *alci rei* of *in locum alcius* (iem. opvolgen; in tijd op iem. of iets v.); (onmiddellijk, dadelijk) *excipere alqm* of *alqd* (b.v. *aestas hiemem* Liv.); *Herculis virtutem immortalitas*; abs., b.v. *inde loca aspera*; *tantus luctus*; *turbulentior inde annus* Liv.); *consequi* (in tijd v.; b.v. *libertatem pacis*; *Cethegum aetate Cato*; abs., b.v. *mors*; *silentium*); *sequi* (abs.; van zaken, aan de beurt komen; de straf v. op de misdaad, *poena sequitur scelus*; verg. *culpa poena premit comes* Hor.); *continuari* (zich aansluiten; b.v. *paci externae discordia domi* Liv.; *somno mors* Liv.); *secundum esse ab alqo* (van pers. in volgorde of rang v.; b.v. *a rege* Auct. b. Alex.); *proximum esse* (in tijd of rang v.; b.v. *Callicratidas* die onmiddellijk op Lysander als bevelhebber der vloot volgde, *Callicratidas qui praefectus classis proximum post Lysandrum fuit*; de ridders die in aanzien dadelijk op den senatorenstand v., *equites ordini senatorio dignitate proximi*); iem. (in tijd) op iem. laten v., *suggerere alqm alci* (b.v. *Bruto statim Horatium suggerunt quidam veteres auctores* Liv.); iets (in een geschrift of redevoering) laten v., *subicere* of *addere alqd*; de daad op het woord, *dictis facta coniungere*; als volgt, z. zoo 1 a; de brief luidt als v., *epistula his verbis scripta est*. — 3) iem. of iets v. (= zich richten naar), *sequi alqm* of *alqd*; z. verder gehoorzamen; opvolgen 2; zich aan iem. of iets houden 3 b; zijn eigen hoofd v., *sibi obtemperare*; *suo uti ingenio* of *consilio*; een weg v., *viam* of *iter sequi* (Ov.); de weg dien Metellus volgde, *iter quo M. pergebat* (Sall.); de kust v., *secundum mare facere iter*; (varend) *oram* (b.v. *Italiae*) *legere* (Liv.); overdr. dezen weg v., *hanc viam sequi*; *hac viā ingredi*. — 4) uit iets v., *sequi alqd*; verg. het gevolg zijn van 2 a; daaruit v. dat, *sequitur* of *efficitur ut* met coni. (dat niet, ne); *ex eo conficitur ut*; *ex quo efficitur illud ut*; daaruit v. dus dat, *ita fit* of *efficitur ut*; dan v. daaruit dat, *sequitur* of *efficitur ut*; *consequens est ut* of met acc. c. inf.; wat v. daaruit, *quid igitur*; *quid tum*; daaruit dat zij rijk zijt v. nog volstrekt niet dat zij gelukkig zijt, *non si dives es ideo beatus es*; *non continuo si dives es beatus es*; *non si dives es eodem pacto* (of *ob eam causam*, *propterea* of *etiam*) *beatus es*. — 5) iem. of iets v. = bijhouden; —**end**, 1) in tijd, *consequens* of *consecutus*; *insequens* of *insecutus*; *qui con-* of *insequitur* of *con-* of *insecutus est*; *posterus*; *proximus* (naastvolgend); den v. dag, *postero die*; *postridie*; den daarop v. dag, *postridie eius diei*; voor of tot den v. dag, in *posterum* (nl. diem). — 2) in een geschrift, verhaal enz., *hic* (b.v. hij sprak het volgende, *haec dixit*);

(met meer nadruk) *ille* (b.v. *haec igitur simplicitas, illa mixta*); — **ens**, *secundum* met acc. (b.v. *s. naturam vivere*); **ex** met abl. (b.v. *ex lege*; *ex omnium sententia*; *ex consuetudine sua*); **de** met abl. (b.v. *de consilii sententia*); **ad** met acc. (b.v. v. het voorschrift, *ad praescriptum*); door den abl. (b.v. v. het getuigenis van Brutus, *testimonio Bruti*); v. zijn verklaring, v. hem, *eo auctore*; *dicat* of *narrat* met acc. c. inf.; v. u zelf, *te ipso iudice*; v. mij, z. naar mijn meening 1; v. mijn plan (= van mijn plan gebruik makend), *meo usus consilio*; het is v. de wetten geoorloofd, *per leges licet*; z. verder naar 1 b; overeenkomstig 2.

vol-gepropt, z. opgepropt; — **gieten**, *plene infundere* (b.v. *vasa Plin.*); — **gooien**, *explere* (b.v. *fossam*; *fossam aggere*).

volgorde, *ordo* (b.v. *agendae rei*; *interrogandi sententias*); juiste v., *consecutio* (b.v. *verborum*); z. verder orde 1.

volgroeid, z. volwassen.

volgzaam, *oboediens*; *obsequens* (Quint.); adv. *oboedienter*; *obsequenter* (Liv.); verg. gewillig; — **heid**, *oboedientia*; *obsequium*; *obsequentia*; verg. gewilligheid.

vol-handig, het v. hebben, z. de handen vol hebben 1; — **harden**, *durare* (Verg.; *durandum est quia coepimus Quint.*); *perseverare* (Plin. ep.); *perstare* (poët.); *animo non deficere* (moed houden); z. ook het uithouden 2; bij iets v., *perseverare in alga re* (b.v. *in errore*; *in sua sententia*); *perstare* (b.v. *in sententia*; *in pertinacia*); *permanere* (b.v. *in sua pristina sententia*); *non desistere* (b.v. *sententia of de sententia*); z. ook bij iets blijven 1; subst. het v., *permanio* (b.v. *in una sententia perpetua p.*); door omschr.; — **hardend**, *perlinax* (b.v. *perlinacissimus fueris si perstiteris*; *virtus Liv.*); *constans* (b.v. *animus*; *inimicus Nep.*); *firmus* (b.v. *animus*; *accusator*); *assiduus* (b.v. *hostis*; *labor*); *patiens* (geduldig); z. ook hardnekkig; standvastig; adv. z. met volharding; — **harding**, *perlinacia*; *constantia*; *firmitas*; *assiduitas*; *patientia*; met v., *constanter*; *perseveranter* (Liv.); *perlinaciter*; z. ook het volhardend; hardnekkigheid; standvastigheid; — **heid**, *plenitas* (Vitr.); — **honden**, 1) iets (een bewering) v., *perseverare in alga re* (ook hoc, id enz.); v. dat, *perseverare* met acc. c. inf.; verg. beweren; volhardend. — 2) iets v. (een werk), *tolerare* (b.v. *proelium per diem lotum infeliciter Liv.*); *perseverare in alga re*; de rol wordt consequent gevolhouden, *persona servatur ad imum qualis ab initio processit* (Hor.); verg. uithouden 1; — **iere**, *avarium*; — **jarig**, z. volwassen.

volk, 1) = menigte, *multitudo*; *homines* (mensen); veel v., *magna vis hominum*; *multi homines*; verlopen v., *homines perditi of abiecti*. — 2) in 't bijz. a) met het oog op nationaliteit, *gens*; *natio*. — b) in politieken zin, *populus*; bij het v. gezien of beïnd, *popularis* (ook = het v. genegen; een geschenk aan het v., *munus populare*; bewondering bij het v., *admiratio popularis*). — c) = de groote hoop, *plebs* (tegenst. *patricii*; *senatus*); *populus* (b.v. *malus poeta de populo*); *vulgus* (de menschen;

de gemeene man; ook het gepeupel); bij het v. gezien, *plebs acceptus*; een man uit het v., *homo plebeius of de plebe*; *algs de plebe*; *algs de populo*; *unus e of de multis* (een uit den grooten hoop); de taal van het v., *sermo plebeius*; de taal van het v. spreken, *ut vulgus loqui*; — **enkunde**, *notitia gentium*; — **enrecht**, *ius gentium*; — **enrechtelijk**, *iuris gentium*; adv. *ex iure gentium*; — **je**, *gens parva of exigua*.

vol-kladden, *conscribillare* (b.v. *tabulas Hercules ahlis Varr.*); — **komen**, 1) = vol, volledig, *plenus* (b.v. *annus*; *gaudium*); *absolutus* (b.v. *annus*); *perfectus* (b.v. *defectio solis Sen.*); *summus* (b.v. *consensio*); v. verblindend, *mentis ad omnia caecitas*; v. geloofwaardigheid, *certa of certissima fides*; z. verder vol 2; adv. *plene* (b.v. *p. sapientes*; *p. perfectus*); *perfecte* (b.v. *eruditus*); *perfecte atque absolute* (b.v. *beatus*); v. gelijk, *par et similis*; *p. atque idem*; *aeguis et par* (b.v. *aeguis et pari cum civibus iure vivere*); door per-, b.v. v. onderwerpen, *perdomare* (b.v. *Hispaniam*); door een sup., b.v. v. juist, *rectissime*; z. verder geheel 3. — 2) = volmaakt; — **komenheid**, *integritas*; = volmaaktheid.

volk-planter enz., z. kolonist enz.; — **rijk**, *frequens* (b.v. *municipium*); *frequenter habitatus* (Liv.); *celeber* (b.v. *urbs*); zeer v. zijn, *multitudine abundare*; *frequentissime habitari*; — **rijkheid**, *multitudo of m. hominum*; *frequentia*.

volks-aard, z. landaard; — **besluit**, *populi scitum*; *plebis scitum*; *lex*; — **beweging**, z. beweging 2; — **dracht**, *vestitus popularis*; — **feest**, *ludi* (openbare spelen); *mercatus* (b.v. te Olympia); — **gebruik**, *mos gentis*; — **geest**, *voluntas publica*; — **geloof**, *opinio vulgi of vulgata*; *persuasio publice recepta of popularis* (Quint.); — **gewijs**, *generatim*; — **gunst**, *populi favor*; *vulgi*, *plebis of popularis favor* (Liv.); *gratia*; *aurea of ventus popularis* (de veranderlijke v.); jacht maken op of streven naar de v., *auream popularem captare*; *auream favoris popularis* (door iets, *ex alga re*) *petere* (Liv.); bij iets, *in alga re ventum quendam popularem quaerere*; het jacht maken op of streven naar de v., *ambitio*; — **haat**, *invidia of i. populi of civium*; — **karakter**, *natura genti insita*; *mores*, (pl.) *et ingenium gentis*; — **klasse**, uit de v., *de plebe*, *de populo*; *de beschaaft v.*, *plebs ingenua*; de laagste v., *plebs of multitudo infima*; — **leider**, *dux populi*; — **lied**, een v., *carmen populare* (Sen.); het v., *carmen patrium*; — **macht**, *potentia of potestas populi*; *plebis opes*; — **menigte**, een v., *multitudo hominum*; *multitudo*; *turba* (op straat); een groote v., ook *magna vis hominum*; de v., *multitudo*; *plebs*; *vulgus*; — **menner**, z. demagoog; — **oploop**, *tumultus of t. popularis*; een v. verwekken, *tumultum facere*; — **oproer**, — **opstand**, *seditio of motus plebis*; — **partij**, z. democratie 2; aanhanger der v., z. demokraat; — **rechtbank**, *iudicium populi*; — **redenaar**, *orator popularis of de populo*; *contionator* (als opruier); vv., ook *contionantes*; — **regeering**, z. democratie 1; — **souvereiniteit**, *populi*

imperium; —**stam**, gens; genus; —**stem**, *iudicium publicum*; z. ook volksgeloof; —**taal**, *sermo populi*; uitdrukkingen uit de v., *verba popularia*; = taal van het mindere volk, *sermo plebeius*; in de v. spreken, *loqui ut vulgus*; —**telling**, *recensus populi* (Liv.); —**tribunaat**, *tribunatus* of *t. plebis*; *tribunicia potestas*; —**tribuun**, *tribunus* of *t. plebis*; —**vergadering**, *contio* (waarin geen stemming plaats heeft noch besluiten genomen worden); *comitia* (v. te Rome, waarin besluiten genomen worden); *concilium plebis* (sinds 286 v. Chr. voornaamste vergewend lichaam); —**verhuizing**, *migratio*; vv., ook *populorum transportationes* (Sen.); —**vermakelijkheden**, —**vermaken**, *voluptates populi*; z. ook vermakelijkheid (publieke vv.); —**voordeel**, *error popularis*; —**vriend**, *plebeio*; *popularis* of *homo p.*; een echt v., *vir vere popularis*; voor een v. willen doorgaan, *popularem se velle*; een zeer geliefd v. zijn, *florere in populari ratione*; —**vijand**, *populi potentia inimicus*; *insecutor plebis* (Liv.); —**waan**, *error popularis*; —**wil**, *voluntas publica*; —**woede**, *furor multitudinis*; —**zaak**, *causa populi*.

vol-ledig, *integer* (waar niets af is); *summus* (b.v. s. *scientia rei militaris*; met de v. strijdmacht, *summus* of *omnibus copiis*; na den v. aftocht der goedgezinde burgers, *summo discessu bonorum*; z. verder vol 2; volkomen 1; voltallig; —**ledigheid**, *integritas*; *absolutio*; *iusta magnitudo*; z. verder volmaaktheid; voltalligheid; —**leerd**, *factus* (b.v. *imperator*); een v. schurk, *veterator*; *homo ingeniosissime nequam* (Veil.); z. verder meester 2 b; —**lemaan**, *luna plena*; *plenilunium* (Plin.); bij v., *cum impletur luna* (Tac.); —**ler**, *fullo*; —**lerij**, *fullonica* (vollershandwerk en vollerswerkplaats); —**maakt**, *perfectus* (b.v. *orator*; *Phidiae simulacra*; *eloquentia*); *absolutus* (b.v. *philosophus*; *vita*); *summus* (b.v. *orator*); *cui nihil deest*; geheel v., *perfectus et absolutus*; *summus atque perfectus*; *ex omni parte perfectus*; *omnibus numeris absolutus* (b.v. *liber* Plin. ep.); *perfectus expletusque omnibus suis numeris et partibus* (b.v. *opus*); *perfectus cumulatusque* (b.v. *virtus*); z. ook volkomen 1; subst. het volmaakte, z. —**maaktheid**, *perfectio* (b.v. *humanae naturae*); *absolutio* (b.v. *rationis*); volkomen v., *absolutio perfectioque*; iets tot v. brengen *ad summum perducere alqd*; z. verder volmaken 2; de v. bereiken, *ad perfectionem pervenire*; *ad summa venire*; hij bereikte bijna de v., *prope perfectus fuit*; hetgeen de v. nabij is, *quae sunt optimis proxima*; van de v. verwijderd zijn, *abesse a summo*; —**macht**, *potestas alqd faciendi*; *permissio* (verlof); *mandatum* (opdraacht); *auctoritas* (autorisatie, machtiging; b.v. *senatus*; *publica*; *legum dandarum*); met vv. voorziene gezantschappen, *legationes cum publicis auctoritatibus*; onbeperkte v., *liberum arbitrium*; *libera mandata*; iem. v. in zake iets of tot iets geven, *potestatem dare* of *facere alci alcius rei* (iets te doen, *alqd faciendi*); *alcius arbitrio alqd gerendum tradere* of *committere*; onbeperkte, *alci liberum arbi-*

trium alcius rei permittere; v. hebben, *potestatem alcius rei habere*; iem. krijgt v. iets te doen, *fit alci potestas alqd faciendi*; *alci permittitur ut met con.*; —**maachtgever**, *mandator* (Ict.); —**maken**, 1) = vullen; om het getal v. te maken, *in numerum* (Tac.); = aanvullen, *exple* (b.v. *tribunorum plebis numerus expleri nequit*; *eae XXV tribunum numerum explevere*); z. verder aanvullen. — 2) = volmaakt maken, *consummare* (b.v. *vitam ante mortem Sen.*); *ad summum perducere* (*alqd*); *perfectum reddere* (*alqm*; *alqd*); = volmaakter maken, z. ontwikkelen; verbeteren, veredelen; —**maker**, *perceptor*; *emendator*; —**making**, = het volmaken, *perfectio*; *emendatio*; = volmaaktheid; —**mondig**, *liber*; adv. *simpliciter*, *libere* of *ingenue* (b.v. *confiteri*); *prorsus* of *vehementer* (b.v. *assentiri*).

volontair, z. vrijwilliger.

vol-op, *abunde*; *affatim*; v. genieten, *perfrui* (b.v. *voluptatibus*; perf. *perfructum esse*, b.v. *omnibus bonis*); *abundare* (b.v. *voluptate*; *otio*); alles v. geven, *omnia cumulata dare*; v. hebben, z. in overvloed hebben; v. voorhanden zijn, z. in overvloed voorhanden zijn; —**proppen**, z. volstoppen; —**schrijven**, *complere* (b.v. *paginam*); *implere* (b.v. *oraculis totum volumen*); —**slagen**, z. volkomen 1; volledig; —**staan**, z. toereikend zijn; —**stoppen**, *effarcire* (b.v. *interalla saxis*); *refercere* (b.v. *cloacas corporibus*; *libros fabulis*; *libris omnia*); zich (met eten) v., *se effarcire* (Plaut.); *se farcire* (b.v. *se ultra quam capiunt farcientes Sen.*); —**strekt**, *summus* of *extremus* (b.v. *necessitas*); z. verder onvoorwaardelijk; onbeperkt 2; adv. *prorsus*; *omnino*; *plane*; *utique*; v. niet, z. geenszins; —**tallig**, *plenus*; *integer* (onverzwakt); *frequens* (in 't bijz. *senatus*); v. maken, z. aanvullen; —**talligheid**, *plenus numerus*; —**te**, *turba* of *t. conferta*; —**tigeeren**, (van ruiters) *variare gyros* (Tac.); —**toelen**, *con.*, per. of *efficere* (*alqd*); *absolvere* (b.v. *quod incohatum est neque absolutum*); —**toolier**, *confector*; —**tooling**, *confectio*; *effectus* (b.v. *festinare ad effectum operis Liv.*); door omschr.; de werken waren hun v. nabij, *opera in effectu erant* (Liv.); —**trekken**, *conficere* (b.v. *nuptias* of *nuptiale sacrum*); een straf v., *poenam capere* (*de algo*); de doodstraf v., *supplicium sumere* (*de algo*); —**trekker**, *exactor* (b.v. *supplicii*); —**uit**, *ad finem usque*; *nulla re* of *littera omisā*; v. schrijven, ook *perscribere* (b.v. *quia nota, non perscripta erat summa Suet.*); —**voerder**, *confector*; *actor*; door omschr.; —**voeren**, *peragere* (b.v. *inceptum*); *conficere* (b.v. *caedem*; *facinus*); *exsequi* (b.v. *munus*); *mandata*; *persequi* (b.v. *incepta*); z. ook ten uitvoer brengen 3; —**voering**, *confectio*; door omschr.; —**wassen**, *adultus*; *adultū aetate* (b.v. *filius*); vv. zoons, ook *adulescentes filii*; volwassenen, *puberes*; v. worden, *adolescere*; —**zin**, *ambitus*; *circuitus*; *comprehensio*, *continuatio*, *circumscriptio* of *complexio* (met of zonder *verborum* of *orationis*); *verborum* of *orationis orbis*; *periodus*; tot een v. verbonden woorden, *continuata* of *c. coniunctaque verba*.

vond, z. vondst; —**el**, *ponticulus*; —**eling**, *infans expositus*; te v. leggen, *exponere* (*alqm*); —**elingshuis**, *brephtropheum* (*Cod. Iust.*); —**er**, *ponticulus*.

vondst, *inventum*; een v. doen, *invenire alqd*.

vonk, *scintilla*; verg. vonkje; spreekw. een kleine v. kan een grooten brand veroorzaken, *parva saepe scintilla contempta magnum excitavit incendium* (*Curt.*); —**elen**, *scintillare* (b.v. *oculi* *Plaut.*); *micare* (b.v. *gladii* *Liv.*; *oculi* *Sen.*); *ardere* (gloeien; b.v. *oculi*); —**elend**, *micans* (b.v. *gladii* *Liv.*; *vultus hostis ardore animi micans*); *ardens* (b.v. *oculi* *Verg.*); —**eling**, *ardor* (b.v. *stellarum*; *oculorum*); —**elnieuw**, *recens*; *inuitatus et recens*; *novus et inuitatus*; —**je**, *scintillula*; overdr. *igniculus*; z. verder sprank.

vonnis, *iudicium*; *sententia*; *res iudicata* (door of in naam van het volk geveld v.; gewezen v.); ootterend v., *ignominia iudicii*; veroordeelend v., *iudicium damnatorium*; vrijsprekend v., *sententia absolutoria* (*Sen. rhet.*); een v. vellen of strijken, *iudicare*; *sententiam dicere*; in een zaak, *rem iudicare*; een oneerlijk v., *fatsum iudicare*; een veroordeelend v., z. veroordeelen; een vrijsprekend v., z. vrijspreken; een v. vellen over iem. of iets, *iudicare*, *iudicium facere*, *sententiam ferre de alqo of de alga re*; *statuere de alqo of de alga re*; een billijk v. over iem. vellen, *aequum iudicem se alci praebere*; een onbillijk, *iniquum iudicem esse in alqm*; een v. niet naleven, *iudicatum non facere*; van te voren een v. vellen, een voorloopig v. vellen, *praediacare* (de *alga re*; *alqd*); *praediacum facere* (de *alqo*; de *alga re*); zonder v., z. zonder vorm van proces; —**sen**, z. *vonnis* vellen.

voogd, *tutor* (ook overdr.); iem. tot v. aanstellen of benoemen, *tutorem alqm instituere* of *constituere*; van zijn kinderen, *alqm tutorem instituere* of (schriftelijk) *scribere liberos*; iem. aan iem. tot v. geven, *alqm alci tutorem dare* of (schriftelijk) *scribere*; iems v. zijn, *alci tutorem esse*; *tutela alcius gerere*; zonder v. zich zelf kunnen beschermen, *in suam tutelam venire*; —**es**, *tutrix* (*Cod. Iust.*); —**ij**, —**ijschap**, *tutela*; onder iems v., *alqo tutore*; de v. voeren, *tutela gerere* of *administrare*; de v. over iem. op zich nemen, *alcius tutelam accipere*; iem. onder v. stellen, *alci tutorem dare*; onder v. komen, *in tutelam* (*alcius*) *pervenire*; (*alqm*) *tutorem accipere*; onder v. staan, *tutela alterius regi*; onder iems v. staan, *in tutela alcius esse*; *tutela alcius regi*.

voor, 1) subst. a) = vore. — b) het v. en tegen (van iets) bespreken of uiteenzetten, *contrarias in partes disserere* (de *alga re*); *disputare* of *disputationem habere in utramque partem*; het v. en tegen van alles, *de omnibus rebus in contrarias partes disserere*. — 2) praepos. a) = in plaats van, in ruil voor, ter vergelding van, als loon voor, tot straf voor, zoo goed als, *pro* met abl. (b.v. *verba facere p. alqo*; *mori p. alqo*; *p. meritis*; *p. scelere*; *p. niets achten*, *p. nihilo habere*, *putare* of *ducere*; iem. v. dood wegdragen, *alqm p. mortuo auferre*; v.

dood neerliggen, *p. mortuo iacere*; v. zeker verklaren, *p. certo dicere* of *affirmare*; *loco* met gen. (in plaats van); door den gen. (bij subst., b.v. dit was het loon v. mijn deugd, *hoc erat praemium virtutis meae*); door den abl. (bij ww. van „kopen” enz.; maar *tanti, quanti, pluris in minoris*); door een praedicat. acc. (bij ww. van houden voor l c enz.). — b) = ten behoeve van, ter bescherming van, ten beste van, ten gunste van, ten nutte van, ter verdediging van, ten voordeele van, *pro* met abl. (b.v. *p. alqo supplicare alci*; *dimicare p. patria*; *p. alqo dicere*; *hoc non est p. me, sed contra me*); *secundum* met acc. (ten gunste van; b.v. *sententiam s. alqm dicere*; *s. eam partem litem dare*); *causa* met gen. (ter wille van; b.v. v. zijn eigen bescherming, *sui praesidii c.*); *in gratiam* met gen. (ten believe van; b.v. *rumores a privatis temere in g. magistratum conficere* *Liv.*); *ad utilitatem* of *in usum* met gen. (*alcius*); vaak door den dat. comm. (b.v. *patriae nati sumus; i. quibus petierat; alci consulere*); v. iem. zijn, *alci favere* of *suffragari*; *favere cum alqo*; *stare cum* of *ab alqo*; v. iets zijn, *favere* of *suffragari alci rei*; *probare* of *suaudere alqd*; *stare ab alga re*; vóór (als stem die men door middel van tabellae uitbrengt), *ui rogas* (bij wetgeving); *libero* (bij rechtspraak; = ik spreek vrij). — c) = in verhouding tot, naar evenredigheid van, *pro* met abl. (b.v. *p. multitudo hominum angustus fines habere*; ieder v. zijn deel, *pro sua quisque parte*); beperkend, *ut* (b.v. v. dien tijd zeer rijk, *ut illis temporibus praedives*; v. een Romein groote belezenheid, *multae ut in homine romano litterae*; v. een Thebaan was hij geleerd, *doctus erat ut Thebanus*). — d) ter uitdrukking der richting, b.v. waarin zich genegenheid uit, bij subst. door den gen. object. (b.v. *amor alcius*; *cura vestri*), bij subst. en adli. door in, *adversus*, *erga* met acc. (b.v. *amor in alqm, prius in alqm*); ter aanduiding van doel of bestemming, z. tot l b; v. beide gevallen, *in utramque partem*; v. vandaag zóóver, *in hunc diem hactenus* (verg. *finis disputandi in eum diem factus est*); v. eeuwig, in perpetuum; een wapenstilstand v. tien jaar sluiten, *indutias in decem annos facere*; een vergadering uitschrijven v. een bepaalden dag, *concilium indicere in certam diem*; voor dertig dagen graan hebben, *dierum triginta habere frumentum*. — e) van plaats en volgorde (tegenst. achter of na), *ante* met acc. (b.v. *a. oppidum*; *a. pedes*; *post me erat Aegina*, *a. me Megara*; *alqm vincium a. se agere Nep.*); *prae* met abl. (voor ... uit; b.v. *pugionem p. se tulit*; *p. se agere armentum Liv.*); *pro* met abl. (aan den voorkant van; met den rug naar; b.v. *sedens p. aede*; *copias p. oppido collocare*; *p. castris suas copias producere*; ook = v. op of in, b.v. *pro suggestu*; *p. vallo*); *citra* met acc. (aan deze zijde van; b.v. *c. tertiam syllabam*); *ob* met acc. (over ... heen; b.v. *lanam ob oculos habere Plaut.*; ook o. *oculos versari*); *a* met abl. (van den kant van; b.v. *a ianua prospicere*); v. een stad komen, *ad urbem venire*; met ww., ook door ob- of prae- (b.v. iem.

v. de wilde dieren werpen, *obicere alqm bestiis*; iets ergens v. bouwen, *obstruere alqd alci rei*; iets v. iem. uit dragen, *praeferre alqd alci*; overdr. v. iem., = voor het aangezicht van iem.; = ten aanhooren van iem. wien een beslissing toekomt, *apud alqm* (b.v. *dicere a. iudices* of *a. populum*). — **f**) van tijd (= geleiden, ante met acc.; z. verder geleiden. — **g**) = boven, *praeter* met acc. (b.v. *p. ceteros*); ante met acc. (b.v. *alios, omnia* enz., Liv.). — **h**) iets v. zich houden (= over iets niet spreken), *secum habere alqd* (b.v. *tecum habere* of *haec tu t. h.*); daar gij verzekert dat gij het v. u zult houden, *cum affirmetis intra vos futura* (Plin. ep.); z. ook houden 1 b. — NB. 1 z. verder de uitdrukkingen, waarin „voor” gebruikt wordt. — **3**) voegw. = voordat.

voor-aan, in fronte; a fronte; in primo (b.v. *equites ire iubet* Sall.); door primus of princeps (van twee, prior); v. op den wal, *pro vallo*; door samenstt. met *prae* (b.v. v. vliegen, *praevolare*) of ante (b.v. v. gaan, *anteire*); z. ook vooruit; — **af**, = vooruit; — **afgaan**, antecedere (aan iets, *alci rei*; ook abs.); *antegredi* (b.v. *omnia quae fiunt causis fiunt antegressis*; iisdem signis antegressis); *praecurrere* (*alci rei*, b.v. *ut certis rebus certa signa praecurrerent*); — **afgaand**, prior of superior (vorig, vroeger); *proximus* (naast, laatst); niets kan gebeuren zonder v. oorzaak, *nihil potest evenire nisi causâ antecedente*; het voorafgaande (= het vooraf behandelde, beschrevene enz.), *priora*; in het v., *supra*; in iis quae supra diximus, *demonstrativus* of *propositivus*; — **afspraak**, z. inleiding; proloog; — **al**, praesertim; potissimum; maxime; verg. in het bijzonder 4 b; — **arm**, brachium; — **arrest**, z. voorloopig (v. hechtenis); — **avond**, de v. van een feest, *dies proximus ante diem festum*; overdr. aan den v. van een groote revolutie, *magna rerum perturbatione impendente*.

voor-baat, bij v., z. te voren 1; — **barig**, *praeproperus* (b.v. *ingenium* Liv.); *praematurus* (b.v. *denuntiatio* Planc. bij Cic.); *inconsultus* (onberaden); *temerarius* (onbezonnen); adv. *praeproperè*; *inconsulte*; *temere*; verg. overhaast; — **barigheid**, *praeproperum ingenium* (Liv.); *temeritas*; — **bedacht**, met v. rade, *consulto*; *iudicio*; verg. opzettelijk (adv.); — **beding**, z. voorbehoud; voorwaarde; — **beduiden**, z. voorspellen; — **beduidsel**, z. voorteeiken.

voorbeeld, *exemplum* (alg.); *exemplar* (v. ter navolging; toonbeeld); *auctoritas* (gezaghebbend v.); *documentum* (v. ter leering of waarschuwing); *specimen* (proeve; toonbeeld); *praescriptum* (om na te schrijven, Sen.); z. ook toonbeeld; men zou duizend zulke v. kunnen aanhalen ten bewijze dat, *secenta licet eius modi proferre ut appareat* met acc. c. inf.; een v. geven, *exemplum ponere* (een v. opnoemen); *exemplum instituere*, edere of *prodere* (door zijn gedrag); een slecht v. geven, *perniciosum* of *turpe exemplum prodere*; aan anderen, *malis* of *peissimi exempli esse*; iem. een waarschuwend v. geven, *alci exemplo esse*; het v. geven, *auctorem esse*; *initium facere*;

hij gaf het v. om te, *is primum instituit* met inf.; een v. aan iem. of iets nemen, *exemplum sibi petere* ab alqo of *alcus rei*; (een waarschuwend) *sumere sibi exemplum ex alqo* of *capere exemplum de alqo* (Ter.; ook *alcus rei faciendae* ab alqo e. c. Liv.); *ex alqo documentum capere*; neem een v. daaraan, *inde quod imitere capias*; vv. ontleenen aan, *exempla petere* ab (b.v. *rerum exempla ab historicis aut dicendi ab oratoribus* Quint.); *auctoritatem repetere* ab (ter toelichting eener bewering; ab alqo); zich iem. tot v. stellen, *alqm sibi proponere ad imitandum*; zich groote mannen tot v. stellen, *ook suorum factorum exempla a summis viris petere*; een v. stellen, *exemplum statuere*; e. *prodere* (Liv.); edere *exemplum severitatis*; ik zal een v. stellen, *fiet a nobis aliquid severius*; om een v. te stellen, *exempli prodendi causâ* (Liv.); iems v. volgen, *alcus institutum* of *auctoritatem sequi*; *sequi alqm*; *eodem uti consilio*; *imitari alqm*; *exemplo alcus alqd facere*; hij beveelt den zijnen zijn v. te volgen, *swis ut idem faciant imperat*; dat zijn reeds oude vv., *vetera iam ista*; **bij v.**, door ut of *sicut* (wanneer het voorbeeld met het algemeene geval in één zin verbonden is; b.v. ook de goden hadden hun oorlogen, bij v. met de Giganten, *dii etiam, ut cum Gigantibus, sua propria bella gesserunt*); *verbi causâ* of *gratiâ* (wanneer een willekeurig gekozen op zichzelf staand geval als voorbeeld aangehaald wordt); *exempli causâ* of *gratiâ* (om tot v. te dienen; in klassiek Latijn alleen in een volledigen zin, vooral in verbinding met ww. als *afferre*, *proferre*, *ponere* of *nominare*); *puta* (Hor.; vooral Cels., b.v. *ubi aures in viro p. perforatae sunt*; ook ut *puta*, egl. zooals b.v., Cels.); in *his* (onder anderen); *quidem* (bij een nom. propr., wanneer men iems meening met nadruk aanhaalt); zoo bij v., *velut* (om eens dadelijk een v. te noemen); *ita*; sic; zoo bij v. indien, *ut si*; **op of volgens** iems v., *exemplo alcus*; alqo *auctore*; **zonder v.**, *sine exemplo*; *novo exemplo*; (als adi.) *inauditus*; *inustitatus*; *novus*; *novus et inauditus*; — **eloos**, *unicus*; *singularis*; adv. *unice*; verg. zonder voorbeeld; — **ig**, *egregius*; *eximius*; *praestantissimus*; *singularis*; *summus* ac *perfectus*; v. gedrag, *summa morum probitas*; *vitae sanctitas*; z. ook zedelijkheid; v. straf, *supplicii exemplum*; v. straffen, ook *supplicia ad reliquorum terrorem*; adv. iem. v. straffen, *exemplum statuere in alqm*; *exempla in alqm facere* of *edere*; *gravi poena afficere alqm*; adv. *egregie*; *optime*; zich v. gedragen, *alvis exemplo esse*; — **igheid**, v. van gedrag, *summa morum probitas*; verg. voorbeeldig gedrag.

voorbe-hoedmiddel, *antidotum* (tegen vergiftiging); een v. zijn, *tutelam habere* (Plin.); tegen slangenbeten, *contra ictus serpentium mederi* (Plin.); vv. nemen, *remedia praesumere* (Tac.); een v. nemen tegen vergif, *metu venenorum se praemunitre medicamento* (Suet.); v. tegen de koude, *tutela contra frigora* (Plin.); zonder éénig v. tegen de koude, *non ope ullâ ad arcendum frigus adhibita* (Liv.); — **houd**, *exceptio*; *condicio*; met of onder v. van iets, *salvâ alqâ re*;

met of onder v. dat, *cum hac exceptione* ut met conl.; *hac condicione* of *hac lege* ut; zonder v., *nulla exceptione*; *simpliciter*; zonder éénig v., *sine ulla pactione* (Sall.); —**houden**, zich iets v., *recipere sibi alqd*; *sibi seponere alqd* (b.v. *tempus ad eam rem*); voor een andere maal, *alqd in aliud tempus reservare*; —**reiden**, *parare*, *ap- of praeparare* (alqd); *instruere* (behoorlijk inrichten); alqd; zich v., *meditari* of *secum meditari* (vooraf bestudeeren; alqd); *commentari* (voor een redevoering; abs. en alqd); zich v., zich tot iets v., z. *geroedmaken*; op iets, *se ad alqd comparare* (b.v. *ad eruptionem atque omnes casus*); *animum componere ad alqd* (b.v. *ad omnes casus* Quint.); iem. op iets v., *alqm praemonere* of *alga re*; iets bereid den toehoorder op iets v., *alqd animum auditoris comparat ad alqd*; op iets voorbereid zijn, *ad alqd of animo ad alqd paratum esse*; *alqd alci non imparato accidit*; *alqd alci est cogitatum* (b.v. *iis esse haec acerba, quibus non fuerint cogitata*); voorbereid, *paratus et meditatus* (b.v. *ad causam accedere*); *instructus* (b.v. *venire ad agendum*); niet voorbereid, z. onvoorbereid; —**reiding**, *praeparatio*; (door nadaken) *meditatio* (voorstudie); *commematio* (b.v. op of tot den dood, *mortis*); *praemeditatio* (b.v. op toekomstige rampen, *fururorum malorum*); na voorafgaande v., = voorbereid, z. voorbereiden (eind); ook = toebereidselen; —**richt**, z. inleiding; —**schikken**, *praedestinare* (alci alqd Eccl.); verg. *beschoren*; —**beschikking**, *praedestinatio* (Eccl.).

voor-bidden, *praefari carmen* (b.v. *M. Folio pontifice maximo praefante c. Liv.*); (in een volksvergadering) *sollemne carmen precationis praefari* (Liv.); —**bode**, *praenuntius* (f. -a); de v. van iets zijn, ook *praenuntiare alqd* (Plin.); *portendere alqd* (iets voorspellen).

voor-bij, *praepos. praeter* met acc.; *ultra* met acc. (verder dan; b.v. *castra*); z. verder de samenstt.; —**dragen**, *transferre* (alqd); —**drifven**, b.v. *kudden* ergens v., *pecora agere praeter alqm locum*; —**gaan**, 1) intr. *praeterire*; *transire* (Liv.); het v. van iem. afwachten, *transitum alcius expectare* (Liv.); in het v., *praeter- of transiens*; in *transitu* (b.v. *capta urbs* Tac.); overdr. *quasi praeteriens* (Cic.); in *transitu* (Quint.); *obiter* (Plin.); ook o. *atque in transitu* (Plin.); van tijd = verstrijken; verlopen 3; geen dag laten v., *nullum diem intermittere* (zonder te *quin* met conl.); b.v. *ne quis a me dies intermittatur quin dem ad te literas*; laten v., z. ongebruikt laten; een gelegenheid, *praetermittere occasionem*; z. verder zich een gelegenheid laten ontgaan 2. — 2) tr. *praeterire* of *praetergredi* (alqd; alqm); overdr. iets bij het spreken enz. v., (opzettelijk) *praeterire* (ook *silentio p.*) of *relinquere alqd*; verg. overslaan 2; over iem. of iets niet spreken 2; (onopzettelijk) *praetermittere alqd*; iem. v. (= bij een benoeming enz. passeeren), *praeterire alqm*; —**gaand**, z. tijdelijk; verganke-lijk; —**gang**, door omschr.; —**ganger**, door omschr., b.v. de vv., *qui praetereunt*; *praetereuntes*; —**komen**, ergens v., *praeterire alqm locum*; verg. —**gaan**; —**laten**, *prae-*

termittre (alqm); verg. doorlaten; —**loopen**, z. gaan; —**snellen**; —**varen**; —**rennen**, z. snellen; —**rijden**, iets (ergens) v., *transvehere alqd*; ergens v., *praetervehi alqm locum* (op een wagen of te paard; ook abs. en met toevoeging van *equo*); te paard v., ook *praeterequire* (Liv.); *transvehi* (in 't bijzonder van de equites bij den census, Liv.); elkaar v. (van wagens), *commutare* (b.v. *quadrigae inter se occurrentes sine periculo commutare dicuntur* Curt.); —**snellen**, *praeterferri* (b.v. *latebras* Plin.); *praeterferri* (b.v. *castra* of *praeter c. Liv.*); *praetervolare*; —**stevenen**, z. -**va-**ren; —**streven**, iem. in iets v., *praecurrere alci alga re*; verg. overtreffen; —**stroo-**men, *praeterfluere* (abs. en alqd); *praeterlabi* (abs.); *praefluere* (abs.; alqd Plin.); —**trekken**, *praeterire* (alqd); *superare* (b.v.; *regionem castrorum*); met zijn troepen ergens v., *praeter alqm locum suas copias traducere*; z. ook -rijden; —**snellen**; —**varen**; —**varen**, iets (ergens) v., *transvehere alqd*; (ergens) v., *praetervehi* (abs. en alqm locum; van schepen en varenden); *navi* of *classe p.* (abs. en alqm locum; van varenden); *praeternavigare* (abs. en alqm locum Suet.); snel v., *transcurrere* (abs.); elkaar v., *commutare* (b.v. *fossa latitudinis qua contrariae quinquemiles commutantur* Suet.); —**vliegen**, *praetervolare* (eig. en overdr.; abs.; alqm of alqd; ook *occasionis opportunitas* Liv.); z. ook -snellen; —**vloeien**, z. -**stroomen**; —**voeren**, *traducere* (b.v. *praeter castra suas copias*); z. ook -rijden; —**zijen**, z. -snellen; —**zeilen**, z. -varen; —**zien**, *non videre* (alqd); *praetermittere* of *neglegere* (over het hoofd zien; alqd); —**zwemmen**, *praenatare* (Plin.); —**zijn**, (van plaats en tijd) *praeterisse* of *transisse*; (van tijd) *abisse*; *confectum esse* (b.v. *hieme nondum confecta*); *exactum esse* (b.v. *aestas prope exacta erat*); hetgeen voorbij is, *praeterita*; spreekw. wat voorbij is is voorbij, *praeterita magis reprehendi possunt quam corrigi* (Liv.).

voor-dacht, met v., z. voorbedacht (met v. rade); —**dansen**, *choream ducere* (poët.); —**danser**, *praesul*; *praesultator* (Liv.); *qui choream ducit* (poët.); —**dat**, *ante- of priusquam*; —**de**, *vadium*; —**deel**, *commodium*; *emolumentum*; *fructus*; v. van iets hebben, uit iets trekken, *fructum capere* of *percipere ex alga re*; v. en genot, *alcius rei fructum voluptatemque capere*; een v. (in den oorlog) behalen, *bene gerere rem*; het v. was aan de zijde der Romeinen, *res romana superior erat*; in iems v., *pro alga* (b.v. *hoc non modo non p. me sed contra me est potius*; *p. his ordo et militaris disciplina erat*, *p. hoste loca et catapultae* Liv.); *secundum alqm* (b.v. *decernere*); op zijn eigen v. bedacht zijn, *commoda sua respicere*; *privato suo commodato servire*; ten v. van iem., *ex usu alcius* (verg. voor 2 b); tot zijn v., *commodo* of *emolumento* suo; tot v. strekken, van v. zijn, v. brengen of verschaffen, *emolumento esse*; *prodesse* (ook alci); *conducere* (ook alci; alci rei; ad alqd; het strekt iem. tot v. dat, *conducit alci* met acc. c. inf.); *usui esse* (alci); z. verder belang; nut 1; winst; —**deelig**, *commodus*; z. ook gunstig 2; nuttig; winstgevend; v.

zijn, *emolumento esse*; z. verder tot voordeel zijn; iets is in het belang van iem.; —**deeligheid**, z. voordeel; —**deur**, z. huisdeur; —**dewind**, subst. z. gunstige wind 1; adv. z. gunstigen wind hebben 1; —**dezen**, *antehac*; *antea*; *olim*; *quondam*; —**dienen**, *cibos apponere*; —**dochter**, *privigna* (stiefdochter); —**doen** 1) act. iets ergens v., *obdere alqd alci rei* (b.v. *pessulum foribus* Ter.); iets v., iem. iets v., z. aandoen 1; een ander iets (ter navolging) v., *facere alqd quod alius imitetur*. — 2) reflex. van perss., z. zich aanstellen 2; zich gedragen; van zaken, *occurrit of oculis occurrit alqd* (Liv.); *obiei* (b.v. *difficultates*); *proponi* (b.v. *difficultas*); *existere* (b.v. *quaestio*); *oriri*, *exoriri of nasci* (b.v. *quaestio* Quint.); nu doet zich de vraag v., ook *quaeritur hic*; een gelegenheid doet zich v., *occasio ostenditur*, *offertur of fit*; —**dracht**, 1) = het voordragen, *dictio*; *recitatio* (het voorlezen); *actio* (van redeenaar en tooneelspeler met het oog op beweging en declamatie); *genus dicendi* of (van wijsgeeren) *disputandi* (soort of wijze van v.); *elocutio* (kunstmatige oratorische v.); *pronuntiatio* (met het oog op uitspraak en declamatie); een goede v. hebben, *bene of commode dicere*. — 2) = het voorgedragene, *oratio*; *declamatio* (Sen.); *schola* (wetenschappelijke v.); *acroasis* (publieke v., Suet.); een v. houden, *orationem of scholam habere*; *acroasin facere*; *declamare* (ter oefening); *decantare* (een muzikale v. houden, Aur. Vict.); een v. over iets, *scholam habere de alqa re*; z. verder spreken over 2 c; een v. van iem. bijwonen, *audire alqm*. — 3) = voorstel. — 4) = nominatie, *nominatio*; een v. maken, *nominare* (b.v. *candidatos praeturae XII* Tac.); —**dragen**, 1) *pronuntiare* (b.v. *versus poëmata graece; versum in scaena*); *decantare* (b.v. *Halosin Ilii* Suet.); *declamare* (ter oefening); *peragere* (Liv.); van het begin tot het eind opzeggen; b.v. *postulata; sollemne carmen precationis*; z. ook een voordracht houden 2. — 2) = voorstellen 1. **voor-eerst**, z. voorloopig (adv.); in de eerste plaats 2 (begin); —**gaan**, *antecedere of antegredi* (tegenst. *subsequi*; iem. v. in den dood *alcuis fatum antecedere*); *antere* (abs. en *alci*); *praetere* (abs.; *alqm* Tac.; ook overdr., b.v. *natura ipsa praecunte*); ga v., ik volg, *i praee, sequor* (Plaut.); iets gaat v., *alqd praevertitur* (Liv.); ook met den dat., b.v. *nec posse bello praevertere sinere*); —**gaand**, *superior*; verg. voorafgaand; —**ganger**, in een ambt, *decessor* (de ambtenaar die na afloop van zijn ambt de provincie verlaat); *antecessor* (Apol.); mijn v. (in een ambt), *cui ego successi*; (in het spreken) *qui ante me dixit*; onder de regering van zijn v., *cum proximis ante eum regnum teneret*; vv., ook *superiores*; overdr. = iem. die een voorbeeld geeft, *auctor*; *dux*; *exemplum*; —**gebergte**, *promunturium*; —**gemeld**, *de quo of quem supra memoravimus of diximus*; —**gerecht**, *promulsus*; *gustatio* (Petr.); —**gevel**, *frons*; —**geven**, vv. *praedicare* (b.v. *ad Hannibale se missos*); z. verder voorwenden; —**gevoel**, *praesensio* (b.v. *futurum rerum*); *praesagatio* (zelden); *praesagiens animus*

(b.v. *Scipionis velut p. a. de fine belli* Liv.); *praesagium*, 4 (Ov.; Tac.); *tacita divinitio* (Liv.); *augurium* (b.v. *inhaeret in mentibus quasi a. saeculorum futurorum*); een v. van den dood, *sensus moriendi*; een v. hebben van iets, *alqd praesentire*, *praesagire of divinare* (ook met acc. c. inf.); *animus praesagit* (b.v. a. p. *mibi alqd mali* Ter.; ook met acc. c. inf., b.v. *frustra me ire* Plaut.); een v. hebben dat, ook *opinione praecipere* met acc. c. inf.; —**goolen**, z. voorwerpen; —**grond**, *prior pars*; *proscenium* (van het tooneel); iets op den v. stellen, *alqd primo loco ponere of collocare*; *insigne facere alqd* (in een redevoering); zich op den v. stellen (overdr.); *se ostentare*; op den v. treden, zich op den v. bevinden, *emittere* (op een schilderij, Quint.); *eastare atque eminere* (in een geschrift).

voor-hal, *vestibulum*; —**handen**, iets v. hebben, *habere alqd*; *suppetit alci alqd* (in voldoende of ruime mate, rijklijk); esse (b.v. *navium quod ubique fuerat*); *paratum esse* (bereid of gereed zijn); *suppetere of suppeditare* (in voldoende of ruime mate, rijklijk); nog v. zijn, *comparere*; *remanere*; *eastare* (ook van geschriften); —**hang**, z. gordijn; —**hangen**, intr. *propendere*; tr. *praetendere* (*alqd alci rei* Ov.); —**hangsel**, z. gordijn; —**hebben**, 1) = van voren met iets bekleed zijn, *praecinctum esse alqa re*. — 2) = in den zin hebben 2 b; iets in het schild voeren 2; wat hebt gij v., *quid tibi vis*. — 3) iets v. (boven een ander), *alqd praecipuum alcuis est*; niets v., *nilhil praecipui habere* (b.v. *nec quicquam in exercitu suo praecipui praeter honorem habebat*); dit heeft de vriendschap op de verwantschap v. dat, *hoc praestat amicitia propinquitatis quod met ind.*; niets op anderen v., *eodem loco of iure esse quo alii*; —**heen**, z. voordezen; —**hoede**, *primum agmen*; *primit agminis cohortes*; *praecursores* (Liv.); de v. vormen, *agmen antecedere*; met de ruitrij, *cum equitatu antecedere*; de ruitrij vormde de v., *primum agmen equites erant*; —**hof**, *vestibulum* (tusschen den ingang van een gebouw en de straat); in den v., ook in *propatulo* (Liv.); —**hoofd**, *frons*; op het v. geschreven staan, *esse inscriptum in fronte* (b.v. *sit inscriptum in f. unius cuiusque civis quid de re publica sentiat*); de slaaf leest op het v. van zijn meester, *quid domini frons vult servi oculi sciunt* (Plaut.); met een hoog v., *fronto*; —**houden**, 1) eig. iets ergens v., *obicere alqd alci rei*; obtendere *alqd ante alqd* (b.v. *ante faciem obtento sudario* Suet.); *oppnere alqd ad alqd* (b.v. *manum ad oculos* Suet.; ook *manus oculis of ante oculos* Ov.; *foramini oculos* Petr.); terwijl hij hem het mes (dreigend) voorhield, *cultro intento* (Liv.); iem. de vuist v., *manum intentare in alqm* (Liv.) of *alci* (Sen.). — 2) overdr. iem. iets (om af te schrikken of te vernemen) v., *oppnere alci alqd* (b.v. *alci formidines, terrorem; illi nomen Africani; non suam vim sed tuum scelus*); (verwittend) *obicere of exprobrare alci alqd*; —**huis**, *pars prior of prima aedium of domus*. **vooringenomen**, z. bevooroordeeld; v. met iem. of iets zijn, z. voorliefde hebben; tegen iem. of iets, z. afkeerig zijn;

—heid, z. bevooroordeeldheid; voorliefde; zonderv. z. onbevooroordeeld; v. tegen, z. afkeer.

voor-jaar enz., z. lente enz.; —**kamer**, *procoetor* (Plin. ep.); —**kant**, *prior pars* (ook b.v. *prior pars equorum*); *frons* (b.v. *aedium*; *parietum*); ook door *adversus* (b.v. de v. van het voetstuk, *basis adversa*); aan den v., z. ook van voren 2; —**kauwen**, overdr. *praemandere* (b.v. *si me tibi praemandere quod autum postulas* Gell.); *mansum in os inserere* (b.v. *omnia minima mansa, ut nutrices infantibus pueris, in os i. Cic.*); —**kennis**, z. medeweten; —**keur**, de v. verdienen, *praestare* (*alci rei*; *alci*; ook onpersoonl. met inf.; met volg. *quam*, b.v. *mori milites praestitit quam haec pati*); *potiorum esse* (*alga rei*); de v. geven, anteerfe, of antepone (*alqm alci*; *alqd alci rei*); *praeferre* (*alqm alci*; ook *otium labori* Sall.; *Gallorum quam Romanorum imperia*); *praepare* (*alqm alci rei* Liv.); *malle* (b.v. *Hannibalis amicitiam quam populi romani* Liv.); er de v. aan geven te, *praepare* met inf.; *malle* met inf. (ook *servire quam pugnare* *mauit*; *malo me vinci quam vincere*); bij v., *potissimum*; *praecipue*; *praeter ceteros*; —**kind**, *privignus*, -a (stiefzoon, -dochter); —**komen**, 1) subst. *species*; *aspectus*; verg. uiterlijk 1. — 2) ww. a) voorkomen, = een voorsprong krijgen; = toegang krijgen 1; ook = voor het gerecht verschijnen 1 a; de zaak komt v., *adducitur res in iudicium*; de zaak komt weer v., *res redit*; iem. doen v. (als getuige of om hem te verhooren), *producere* (b.v. *servos*); = geschieden; er komen tijden v., *incurrunt tempora*; hetgeen dikwijls en veelvuldig in het menschelijk leven v., *quae multa et varia in hominum vita versantur*; iets komt bij iem. v., *alqd cadit in alqm* (b.v. *aegritudo in sapientem*); bij onbetekende en vaak voorkomende rechtzaken, *in parvis atque in frequentibus causis*; een verhaal waarin veel personen v., *narratio distincta personis*; = gevonden of gelezen worden, *reperi*; *inventi*; *legi*; *exstare*; = gezocht of ongezocht zich aanbieden, *occurrere*; = ergens thuis zijn, van toestanden, *versari in* (b.v. *in foro*; *in hominum vita fortunae*); van voortbrenselen van den bodem, *nasci* (*in algo loco*); van dieren, *nasci* (b.v. *multa in ea silva genera ferarum*); woorden die in de omgangstaal al lang niet meer v., *verba ab usu cotidiani sermonis iam diu intermissa*; = schijnen, *videri* (z. verder toeschijnen); het doen v. alsof, *simulare* met acc. c. inf. — b) voorkomen, *praevinire* (b.v. *hostem*; *jamam* Liv.); *antevenire* (Sall.; b.v. *exercitum Metelli*); = verijdelen, b.v. *consilia et insidias hostium*); *antecedere* (b.v. *nuntios expugnati oppidi*); *antevertere* (abs., b.v. *id ipsum cum tecum agere conar, antevortit Fannius*); *praecoccupare* (*alqm*); *occupare* (*alqm*); *occurrere* (*alci*; ook *alci consiliis*); *praevortere* (verijdelen, verhinderen; b.v. *quorum usum opportunitas*; ook met dat., b.v. *huic rei praeventum existimavit*); *anteire* (verijdelen; b.v. *damnationem* Tac.); indien gij dit niet v., zal ..., ook *hoc nisi provideris ne accidat* ...; om dit te v., ook ne

id accidat of -eret; om te v. dat, *hoc consilio ne met conii*; ik voorkwam hem daarin, *prior coepi id facere*; id faere *occupavi* (Liv.); —**komend**, *comis* (*alci*; *erga alqm*); *officiosus* (*in alqm*); *facilis* (*in alqm*; *in algo rei*); een zeer v. mensch, *homo summo officio praeditus*; *homo observantissimus* (*alcus*); adv. *officiose*; *ultro* (b.v. *offerre alqd*); z. ook vriendelijk; —**komendheid**, *officiosa voluntas*; *mores facillimi*; *observantia*; met v., z. voorkomend (adv.); verg. ook vriendelijkheid; —**koming**, ter v. dat, *hoc consilio ne met conii*.

voor-laast, *proximus a postremo*; *proximus postremo*, *extremo de ultimo*; *superior* (b.v. *quid proxima, quid superiore nocte egeris*); gramm. *paenultimus*; —**land**, overdr. dat is uw v., *hoc te manet*; —**lang**, *pridem* of *iam p.*; —**laten**, = toelaten 2; v. worden, z. toegang krijgen 1; —**legen**, eig. iets ergens v., *obicere alqd alci rei*; verg. voorhouden 1; overdr. iem. iets (ter beraadslaging of beoordeeling) v., *referre* of *deferre alqd ad alqm* (ook *ad consilium*); (ter beslissing) *alcus arbitrio permittere alqd*; = iem. iets opgeven, *proponere alci alqd* (b.v. *quaestionem*); —**lezen**, iets v., *legere* of *recitare alqd* (iem. iets, *alci alqd*); de *scripto dicere* (tegenst. improviseren); v. (opdat men naleest), *praere legendibus* (Quint.); subst. het v., z. voorlezing; —**lezer**, *agnostes*; *lector*; *recitator* (iem. die akten bij een proces voorleest); *acroama* (tot vermaak van toehoorders, vooral bij tafel); —**lezing**, *lectio*; *recitatio*; een v. houden, *alqd recitare*; z. ook een voordracht houden 2; iems vv. dagelijks bijwonen, *cotidie ad alqm audiendum ventitare*; z. ook college; —**lichten**, *prae lucere* (b.v. *servus prae lucens* Suet.); iem. v., *alci lumen*, *facem* of *lanternam praeferre* (ook overdr., b.v. *clarissimum lumen praetulisti menti meae*); *monere alqm* (overdr.; iem. een wenk geven; ook de *alga rei*); —**lichter**, *servus prae lucens*; overdr. *monitor*; —**lichting**, eig. door omschr.; overdr. *monitio*; iems v. inwinnen, *communicare cum algo*; —**liefde**, *praecipuus amor*; *studium et amor*; *studia* (b.v. *rei militaris*); ook = partijdigheid; een v. hebben, *praecipue indulgere* (b.v. *legioni*; *civitati*); *eximie diligere* of *praeter ceteros amare* (*alqm*); *alcus* of *alcus rei studiosum* of *studiosissimum esse*; hebbend, ook *deditus* (*alci*; *alci rei*); z. ook innemen 2 b (voor iets of iem. ingenomen zijn); —**liegen**, iem. iets v., *mendacium alci proloqui* (Plaut.); iem. v., *mentiri adversus alqm*, *apud alqm* of *alci*; iem. v. dat, *mentiri apud alqm* met acc. c. inf.; —**liggen**, *praeiacere* (b.v. *vastum mare Asiae* Plin.); —**loopen**, *praecurrere*; —**looper**, *praeursor* (ook overdr., b.v. van Christus, *atissimi Augustini*); overdr. z. ook voorbode; —**looppig**, v. beslissing, v. oordeel, v. vonnis, *praeiudicium*; een v. beslissing nemen, een v. oordeel of vonnis vellen, *praeiudicare* (de *alga rei*; *alqd*); v. hechtenis, *libera custodia*; *liberum conclave* (b.v. iem. in v. hechtenis houden, *libero conclavi alqm servare* Liv.); v. keuze, *praerogativa* (b.v. der soldaten, *militaris* Liv.); een v. wapenstiland sluiten, *ad tempus indutias facere*; adv. *ad tempus* (voor

eenigen tijd); *interim* (inmiddels); iets v. ter sprake brengen, *mentionem alcius rei incohare*; —**lijf**, *prior pars corporis*; *corpus adversum* (voorkant van het lijf).

voor-maals, z. voordezen; —**maken**, een en ander iets v., *facere alqd quod alius imitetur*; —**malig**, *pristinus*; verg. gewezen; —**man**, iems v., *proximus ante alqm*; de vv., *primores*; —**meld**, z. voorgemeld; —**middag**, *tempus antemeridianum*; *horae antemeridianae*; 's voormiddags, *ante meridiem*; *horis antemeridianis*; in den v. gedaan, gehouden, ontvangen enz., *antemeridianus* (b.v. *ambulator*; *sermo*; *litterae*); —**muur**, z. bolwerk.

voor-naam, 1) subst. *praenomen*. — 2) adi. *nobilis*; *generosus* (v. van geboorte); z. ook aanzienlijk 1; v. afkomst, z. adel 1; de vv., z. adel 3; voornaamst, *principes*; *primarius*; de voornaamsten, ook *homines primi*; *primores* (b.v. *civitiatis* Liv.); het voornaamste, het v. punt, de vv. punten, *caput*; *res summae* (b.v. *res summas attingere*); dit is het voornaamste, *hoc caput, primum of maximum est*; —**naamheid**, *nobilitas*; verg. adel 1; —**naamwoord**, *pronomen* (Gramm.); —**nacht**, *prima nox*; —**namelijk**, z. vooral; —**nemen**, 1) ww. zich iets v., zich v. te, *alqd animo propenere* (b.v. *id quod a. proposuerat consecutus est*); *animum of in animum inducere* met inf.; z. ook zich ten doel stellen 2; zich vast v. te, *destinare* met inf.; ook *animo* d. (b.v. *adeo morte solā vinci destinaverant animis*); z. ook besluiten 2. — 2) subst. *propositum* (b.v. *a proposito deterri*); *consilium* (om iets te doen, *alqd faciendi*); z. verder plan 1; het v. hebben, voornemens zijn, *est alci in animo* (met inf.) *of parare* (met inf.); door het part. fut. met esse; verg. denken 2 a; het vaste v. hebben, z. besluiten 2 (vast besloten zijn); —**noemd**, z. voorgemeld; —**onderstellen**, —**ing**, z. onderstellen, —**ing**; —**oordeel**, *opinio praedudicata*; *alqd praedudicati*; *falsa opinio*; *opinionis error*; *opinio et error* (b.v. *falsa o. et e. hominum*); *opinio* (b.v. een ingeworteld v., o. *confirmata*); vv., ook *errores*; *opinionum vanitas of commenta*; vol vv. zijn, *erroribus caecari*; in *summa opinionum perversitate versari*; een v. hebben of voeden, z. bevooroordeeld zijn; tegen iem., *male existimare de alqo*; z. ook afkeerig van iem. zijn; —**op**, z. vooraan; vooruit; —**opstellen**, *ponere* (*alqd*); met acc. c. inf.); een vooropgestelde meening, *opinio praedudicata*; —**onders**, z. voorvader (pl.); —**over**, v. buigend, hangend, hellend enz., *pronus*; adv. *prone*; in *praeceps* (Curt.); in samenst. door *pro*, b.v. —**overbuigen**, zich v. (over een muur), *prominere*; —**oervallen**, *procumbere*.

voor-plaats, z. voorhof; —**plaatsen**, iets ergens v., z. iets ergens voordoen 1; voorleggen; —**plein**, z. voorhof; —**poort**, *porta adversa*; (van een legerplaats) *porta praetoria*; —**portaal**, *vestibulum* (ook *artis* Quint.); —**poet**, *prior pes*; —**post**, *statio*; —**praten**, z. wijsmaken; —**proef**, overdr. een v. van iets krijgen, *praecipere alqd* (b.v. *laetitiam*); —**proeven**, *praegustare* (b.v. *pocula* Iuv.); z. ook proeven 1; —**proever**, *praegustator* (Suet.); —**raad**,

copia (*alcus rei*); *vis* (grootte hoeveelheid; b.v. *telorum*; *frumenti*); *facultas* (voorhanden v.; b.v. *omnium rerum*); *penus* (mondvoorraad, provisie); *commeatus* (proviand voor een leger); in v. hebben, *comportatum of convectum habere* (b.v. *frumentum*); een grooten v. van iets hebben, z. overvloed van iets hebben; —**raadkamer**, —**schuur**, *cella penaria*; *horreum* (graanschuur); *apotheca* (voor wijn); —**radig**, z. in voorraad; —**rang**, *principatus*; *priores partes* (pl.; eerste rol); iem. den v. betwisten, *contendere cum alqo de principatu of de palma*; den v. hebben, *principatum tenere of obtinere*; boven iem. of iets, *loco of dignitate priore esse alqo*; *ante cellere alci*; *ante of praeferrī alci rei*; z. ook uitmunten; iem. den v. inruimen of laten, *priorem alqm pati*; in iets, *concedere alci de alqo re*; iem. of iets den v. toekennen, *principatum, priores partes of palmam deferre alci of alci rei*; iem. in iets, *alci primas deferre of tribuere alcius rei* (b.v. *eloquentiae*); —**recht**, *ius praecipuum of paucorum*; *ius*; *lex praecipua*; *legis beneficium of praemium*; = verleende gunst, *beneficium*; *praemium*; *privilegium* (Sen.); van staatswege verleende vv., *commoda*; = vrijstelling van iets (in het bijz. aan steden en provincies verleend), *immunitas*; het v. van iem. zijn, *alcus esse* (b.v. *id ipsum est summū oratoris of proprium esse* (b.v. *hoc oratoris est maxime p.*, posse . . .); in *alqo esse* (b.v. *ea in solo esse sapiente*); opdat hij dit niet als een v. van zich beschouwt, *ne hic sibi hoc licere putet soli*; iem. een v. verleenen, *alci privilegium of beneficium dare*; met betrekking tot iets, *alci privilegium, ius praecipuum, beneficium of immunitatem alcius rei dare*; —**rede**, z. voorwoord; —**rekenen**, *enumerare* (*alci alqd*); verg. -tellen; —**roepen**, z. dagvaarden; —**rijden**, *equo* (van meer dan één, *equis*) *praevehī* (Liv.); —**rijder**, *praecursor*. **voor-schenken**, *ministrare pocula*; —**schenker**, z. schenker; —**schieten**, iem. iets v., *alci alqd suppeditare of subministrare*; z. ook leenen 2; —**schip**, *prora*; —**schoot**, z. schort; —**schot**, *mutua pecunia*; als v., in antecessum (b.v. *aliis post longam diem repono, aliis in a. Sen.*; *prosit mihi quod apud negotiatores solet in a. dedi Quint.*; in a. *accipe* Sen.); iem. iets als v. geven, z. voorschieten; als v. geleend, *promutuum*; belasting opleggen bij wijze van v., *vectigal promutuum imperare*; —**schrift**, *praescriptio* (b.v. *naturae*; *rationis*); *praescriptum* (b.v. *agere ad alterius praescriptum*; *ex communis praescripto*; *legum*); *praecipuum* (b.v. *medicorum*; *philosophorum*; *praecipuo observato*); *iussum* (bevel); *lex* (wettelijk v.; pl. *iussa legis*); een v. of vv. geven, *praecipere* (verg. voorschrijven 2); vv. geven over iets, *praeccepta dare of tradere alcius rei of de alqo re*; volgens v., ook *ut praescriptum of praecceptum est*; *legitime* (volgens de vv. der wet; als adi. *legitimus*); het v. van Apollo dat, *praecceptum Apollinis quo monet ut met conī*; —**schrijven**, 1) iem. iets v. (om na te schrijven), *praeformare alci alqd* (b.v. *litteras* Quint.). — 2) een voorschrift geven, *praescribere* (*alci alqd*; ook *alci ut*

met conl.); *praecipere* (alci ut); *praefinire* (vooruit bepalen; alqd); *imperare* (van geneesheeren; alqd, b.v. *imperanda tridui abstinencia est* Cels.); een leefregel v., *vitalis* of *vivendi praeceptum dare*; iem. v. wat hij moet doen, *definire alci quid faciat*; iem. den tijd v. gedurende welken hij mag spreken, *praestituere alci quamdiu dicat*; z. ook bevelen; —**schuiven**, z. iets ergens voordoen l.; —**schijn**, te v. brengen of halen, *proferre* (alqd, b.v. *testamentum*); *producere* (b.v. *servos*; *impedimenta ex castris*; *navem ex navalibus*); *expedire* (b.v. *virgas*); *elicere* (b.v. *e terrae cavernis ferrum*); *erueri* (onder iets vandaan; b.v. *mortuum*); te v. komen, *prodire* (b.v. *ex tabernaculo*); *procedere*; (naar boven) *existere* (b.v. *Dis pater cum curru*; *palma ex pavimento*; *e media fronte cornu*; *e latebris*); *conspurgere* of *cooriri* (zich verheffen; b.v. *ex inditiis*); *emergere* (opduiken; b.v. *de paludibus*); *erumpere* (plotseling); *apparere* (verschijnen; b.v. *equus demersus rursus*); *aperiri* of *se aperire* (zichtbaar worden; b.v. van sterren); te v. laten komen, z. te voorschijn halen; overdr. met iets te v. komen, z. voor den dag komen a; te v. lokken, *producere* (alqm); te v. roepen, *provocare* (alqm); *evocare* (alqm; ook overdr. alqd); te v. snellen of stormen, *procurrere*; *provolare*; *evolare* (b.v. *ex omnibus partibus*); te v. springen, *prosilire*; *prorumpere* (b.v. *lacrimae*); te v. treden, *procedere*; *prodire* (b.v. *ex tabernaculo*); *progredi* (b.v. *ex domo*); *egredi* (b.v. *domo*; *ex cubiculo*).

voorschand, *nunc quidem*; in *praesentia*; z. ook voorloopig (adv.).

voor-slaan, eig. iets ergens v., *praefigere alqd alci rei*; overdr. = voorstellen l.; —**slag**, z. voorstel; —**smaak**, z. proef; —**snijden**, *secare* (b.v. *althia Sen.*); *scindere* (b.v. *aprum Petr.*); *lacerare* (b.v. *althia Petr.*); *carpere* (alqs; Petr.); —**snijder**, *scissor* (Petr.); *scindendi obsonii magister* (Sen.); *carptor* (Iuv.); —**spannen**, iets ergens v., *praetendere* (b.v. *veta foribus Suet.*); paarden v., z. inspannen l; overdr. iem. ergens v., *delegare alci alqd*; —**spel**, *prooemium* (b.v. *citharoedi*); *prologus* (van een tooneelstuk); *praelusio* (b.v. *pugnae Plin. ep.*); het v. van iets zijn, *alci rei antecedere*; het v. vormen, *procludere* (b.v. *iurgia Iuv.*); —**spelen**, *praecinere* (abs. van den fluitspeler); iem. iets v. (d. i. voor iem. iets spelen), *canere alci alqd*; —**spellen**, = profeteeren, *vaticinari* (abs.); *alqd*; met acc. c. inf.; *divinare* (abs.); *alqd*; de alqa re; met acc. c. inf.; *canere* (in een bepaalde formule; *alqd*; met acc. c. inf.); *praecinere* (b.v. *magnum alqd deos populo romano praemonstrare et p.*); = door een voorteken aankondigen, *portendere* (alqd; *alqd alci*; met acc. c. inf.; ook *hoc principium harum incrementum victoriam Romanis Liv.*); = vooraf aankondigen, *praenuntiare* (alqd); = voorzeggen, *praedicere* (b.v. *defectionem solis*; *futura*; met acc. c. inf.); (na waarneming van voortekens) *augurari* (b.v. *ex passerum numero belli troiani annos*; *non ex alitis involatu tibi auguror*); (uit zekere voortekens) *ominari* (b.v. *felix faustumque imperium Liv.*; *alci*,

consulatum in proximum annum Plin. ep.); z. ook profeteeren; waarzeggen; —**spellend**, *fatidicus* (b.v. *anus libri Suet.*); *vaticinius* (b.v. *libri Liv.*); v. vogel, z. vogel (in de taal der augurs); een v. geest, *praesagientis animi divinatio*; met v. geest, *divinitus* (b.v. *multa a tribus illis consularibus deplorata et commemorata*); adv. *divine*; *caelesti quodam instinctu mentis*; *instinctu divino affluatque*; v. zeggen, z. voorspellen; —**speller**, *vates*; z. verder profeteer; waarzegger; —**spelling**, = het voorspellen, *vaticinatio*; *divinatio*; *praedictio*; *auguratio* (b.v. *a. ex passeribus annorum*); pl., ook *auguria* (b.v. *rerum futurarum*); verg. waarzegging; = het voorspelde, *vaticinium*; *praedictum*; *oraculum* (orakel); *carmen* (in een bepaalde formule); door omschr., b.v. zijn vv. kwamen uit, *ea quae praedixerat evenerunt*; z. ook profetie; —**spellingsgave**, *divinatio*; —**spiegelen**, iem. iets v., *ostentare alci alqd* (b.v. *hoop, spem*, op iets, *alcis rei*); *verba dare alci* (voor den gek houden); *falso promittere alqd* (valschelijk beloven; ook met acc. c. inf.); —**spiegeling**, *vana spes*; —**spoed**, *prosperitas* (b.v. *vitalis*; *improbiorum prosperitates*); *res prosperae of secundae*; *fortuna prospera of secundae*; *felicitas*; *salus* (heil; behoud); z. verder geluk; —**spoedig**, *prosperus of secundus* (van zaken); *felix* (van zaken en perss.); adv. *prosper*; *feliciter*; z. verder gelukkig; —**spoek**, z. -teeken; —**spraak**, *deprecatio*; *preces*; *deprecator* (van een pers.); op iets v., *precibus alcis*; *deprecante of deprecator alqo*; op iets v. iem. vergiffenis schenken, *precibus alcis alqm condonare*; iets v. zijn, *deprecari pro alqo*; bij iem., *deprecari alqm ab alqo*; *supplicare alci pro alqo*; van iets v. gebruik maken, *alqo deprecatore uti*; —**spreken**, iem. v., *defendere alqm*; —**sprong**, met een v. van vier uur, *quattuor horarum spatio antecedens*; een v. krijgen, *iter praecipere* (Liv.); een grooten v., *aliquantum viae of itineris*; een kleinen v. krijgen, *parvo momento antecedere*; een v. op iem. krijgen, *antecedere alqm*.

voor-staan, iets v., z. begunstigen; behartigen l; iets staat iem. v., z. zich herinneren; zich veel op iets laten v., z. zich op iets beroemen; —**stad**, *suburbium*; in de v. gelegen enz., *suburbanus*; —**stander**, *fautor of studiosus* (alcis; *alcis rei*); —**ste**, *primus* (van twee prior); het v., z. voorkant; —**steken**, z. iets ergens voordoen l; —**stel**, *condicio*; *rogatio of lex* (wetsvoorstel); *relatio* (v. van een magistraat in den senaat); *sententia* (b.v. van een senator); *consilium* (raad); een v. doen, *condicionem ferre*; iem. een v. doen, *appellare alqm* (ook de alqa re; met ut en conl., Nep.); een v. doen in de volksvergadering, een v. in de volksvergadering brengen, *indienen*, *rogationem of legem ad populum ferre* (ook *legem de alqa re*; *rogationem de alqo, contra alqm*); *legem rogare of ferre*; *rogare populum of plebem*; in de volksvergadering een v. doen over iets, *ferre ad populum de alqa re*; *ferre de alqa re* (ook met ut en conl.; *alqd contra rem publicam*); een v. over iets doen in den senaat, *de alqa*

re referre ad senatum; deferre alqd ad senatum (iets aan den senaat ter beslissing voorleggen); *sententiam ferre* of *dicere*; een v., iems v. aannemen, *condicionem accipere*; *ad condicionem accedere* of (na rijp beraad) *descendere*; *rogationem* of *legem accipere*; *sciscere legem* of *rogationem* (van het volk in de concilia plebis); (in den senaat) *in alcius sententiam ire*; *alcus sententiam sequi*; *ire* of *pedibus ire* in *alcus sententiam* (Liv.); z. ook stemmen 1; iems v. gaat door, *alcus sententia valet*; op v. van iem., *alqo auctore*; (van een v. in de volksvergadering) *alqo rogante*, *ferente* of *auctore*; (in den senaat) *referente* of *auctore alqo*; *sententiam dicente alqo*; —**stellen**, 1) = voorstellen, *proponere* (alqd, b.v. *remedia morbo Nep.*); z. verder een voorstel doen; iem. (ter verkiezing in de volksvergadering) v., *rogare alqm* (b.v. *consules*). — 2) iem. aan iem. v., *commendare*, of *tradere alqm alci*. — 3) zich iets v., *cogitare alqd*; *animo* of *cogitatione fingere alqd* (ook f. *animo* met acc. c. inf.); *fingere alqd* (b.v. *quid mali fingi potest quod non ille conceperit*); *animo* of *mente concipere alqd*; *cogitatione depingere alqd*; *cogitatione* of *mente complecti alqd* (b.v. *divinum animum corpore liberatum c. complecti possumus*; *animos per se. ipsos viventes*); *cogitatione comprehendere* (b.v. *nequeunt c. c. qualis . . .*); *animo* of *cogitatione praecipere alqd* (zich vooraf iets v.); *intelligere alqd* (begripen; ook met acc. c. inf.); *credere* (gelooven; b.v. *hoc credere non possum*); *sperare alqd* (op iets hopen; ook met acc. c. inf.); ik stelde mij hier niets v. dan rotsen, *nihil his in locis nisi saxa cogitabam*; zij hadden zich een zwaarderden, minder zwaren strijd v., *maius, minus certamen animis proposuerant* (Liv.); zich iets dikwijls v., *frequenti cogitatione pertractare alqd*; zich alles erger v., *omnia in peiorem partem cogitare*; ik kan mij best, gemakkelijk v. wat gij zult antwoorden, *non multum me fallit* of *facile intellego quid sitis responsuri*; zich de zaak zoo v., *rem talem esse existimare* of *putare*; zich iets als mogelijk v., *alqd fore putare*; zich de menschen v. zooals men zelf is, *homines ex sua natura fingere*; stel u v. dat, *finge* of *fac* met acc. c. inf.; zich iem. v., *proponere sibi alqm* (zich iems beeld voor den geest brengen); zich de goden zelfs in de verbeelding niet kunnen v., *deos ne coniecturâ quidem informare posse*; zich iem. nog kunnen v., *alqm meminisse*. — 4) van kunstenaars, iets of iem. v., *pingere* of *depingere alqm* of *alqd* (van schilders; ook van redenaars); *fingere* of *effingere alqm* of *alqd* (van beeldhouwers; ook van redenaars en schrijvers); *facere alqm* of *alqd* (van schilders en beeldhouwers; ook van redenaars, b.v. *multo maiora et acerbiora verbis f.*); *agere* (spelen voor; b.v. *servum*); iem. als knaap, als jongeling v., *alcus simulacrum puerili* of *iuventili aetate fingere*; iets met woorden v., *describere alqd*; *exponere alqd* (b.v. *ita exposita fortuna sociorum*); *narrare alqd* (b.v. *male*); iets erger v. dan het in werkelijkheid is, *aggravare alqd* (Liv.); minder erg, *elevare alqd* (Liv.); iem. v. als, b.v. zij stellen mij als een straatroover v., *me latronem describunt*; hij stelt mij als een

moordenaar v., *mihi percussoris speciem induit* (Liv.); iem. als schuldig v., *dicere* of *fingere alqm culpae affinem esse*; iem. als den bewerker van den oorlog, *velle alqm auctorem belli esse*; iets stelt iets v., *alqd effingit alqd* (b.v. *senem stantem Plin.*); *alqd repraesentat alqd* (b.v. *gemma cerasum Plin.*); wat stelt dit v. (= wat beteekent dit), *quid hoc sibi vult*; —**steller**, lator (b.v. *legis*; *rogationis*); actor (speler; b.v. *primarum partium*; *alienae personae*); door omschr.: —**stelling**, 1) = "beschrijving, descriptio; expositio; narratio; heldere v. (van een schrijver), *argutiae*; = afbeelding, z. beeld; vv., ook *argumenta*; = opvoering; tooneelvoorstelling; drielei v. van de gebeurtenis meedeelen, *triplicem gestae rei memoriam edere* (Liv.); een v. van iets geven, z. voorstellen 4. — 2) = begrip, *informatio* (b.v. *in animo insita i. quaedam det*); *conformatio* of *animi c.*; *species*; *notio* (b.v. *quod in omnium animis deorum notionem impressisset ipsa natura*); *intellegentia* (b.v. *rerum omnium quasi adumbratas intellegentias animo concipere*); *propositio* (het zich voorstellen); b.v. *huius vitae p. Thyssten levare poterit*); zich een v. van iets maken, *animo* of *cogitatione fingere alqd*; een juiste, *capere alcus rei veram speciem* (b.v. *romani senatus Liv.*); *recte sentire* of *alqa* re; een valsche, *prava sentire* of *alqa* re; een grotere, *maius quiddam animo complecti*; een te groote van iem. of iets, *maius quiddam suspicari* of *alqo* of *de alqa* re; ons verstand kan zich daarvan geen v. maken, *fugere intellegentiae nostrae vim et notionem videtur*; z. verder zich voorstellen 3; een v. van iets hebben, *ratione alqd cognitum habere*; een verdriet ondervinden waarvan men geen v. heeft, *opinione omnium maiorem dolorem animi capere*; de traditioneele vv. van de goden opheffen, *usitatas perceptasque cognitiones deorum tollere*; zich bijgelooovige vv. vormen, *religiones sibi fingere*; z. verder beeld; begrip 2; —**stellingsvermogen**, *cogitatio*; —**stemmen**, z. stemmen 1. —**steven**, *prora*; —**strijder**, z. vechter.

voort, 1) = voorwaarts, *protinus* (b.v. *pergere Liv.*); z. ook verder (adv.); weg 2; en zoo v., *et quae sunt reliqua, et cetera, et id genus alia* of *et quae sunt eiusdem generis* (zoo noodig zonder et, volgens de regels voor het gebruik der copulatieve conjuncties); dapperheid, matigheid, rechtvaardigheid en zoo v., *fortitudo, temperantia, iustitia, ceterae virtutes*; voor de samenst. z. ook weg; door-. — 2) = dadelijk; —**aan**, in *posterum*; *posthac*; in *reliquum tempus*; v. niet meer, *non amplius*; z. ook van nu aan 1.

voortafel, z. voorgerechtig; —**tanden**, *dentes adversi* of *priores*.

voortarbeiten, z. doorwerken; —**bestaan**, ww. *manere*; *permanere*; *remanere* (b.v. *animus post mortem*); na den dood v., ook *non interire*; subst. het v., door omschr. het v. der ziel na den dood, *immortalitas animi*; z. ook bestaan 2; —**bewegen**, *promovere* (b.v. *machinationes*); *agere* (b.v. *vineas ad urbem*); snel v., *incitare* (b.v. *navigium remis*); met inspanning, *moliri* (alqd Liv.); z. ook -duwen; —**brengen**,

creare (b.v. *quae in terris gignuntur ad usum hominum creari*; *omnes res quas et creat natura et tuctur*; *patria est antiquior parens quam qui creavit*); z. verder baren; verwekken 1; van een akker, *efficere* (b.v. *ager cum decumo*; ook *quicquid arte efficitur*); *ferre* (b.v. *terra fruges*; overdr. *haec aetas oratorem prope perfectum*); *efferre* (b.v. *cum decumo*; *uberiores fruges*; overdr. *exercitationes virtutum mirificos fructus*); (overvloedig) *fundere* (b.v. *terra fruges*); *effundere* (b.v. *segetes fruges*; overdr. *haec aetas hanc oratorem copiam*); overdr. z. veroorzaken; (een geluid of toon) v., *reddere* (b.v. *quo sonitu reddito*; *choroda sonum reddit* Hor.); *efficere* (b.v. *lingua sonos*); *edere* (doen hooren; b.v. *clamorem*); *elicere* (ontlokken; b.v. *ad nervorum eliciendos sonos ac tibiarum apta manus est*); —**brenger**, —**ing**, z. verwekker, —**ing**; —**brengsel**, *quod ex alga re gignitur* of *nascitur*; *res* (b.v. *res transmarinae*); *opus* (ook v. van den geest); *monumentum* (v. van den geest); de vv. der aarde, van den bodem, *quae terra gignit*; *quae generantur e terra*; *ea quae gignuntur e terra*; *terrae fruges*; *id quod agri efferunt*; hetzij dit een v. is der natuur hetzij der kunst, *sive est naturae hoc sive artis*; deze vv. der industrie en der kunst, *haec opera atque artificia*; de vv. van iets geest, ook *ea quae alqs exogitavit*; —**dragen**, = verder dragen, *proferre* (alqd); = wegdragen; —**drijven**, = verder drijven, *agere* of *propellere* (b.v. *pecus*); = weg-drijven; —**duren**, 1) ww. *manere* of *permanere*; *continuari* (onafgebroken v.); *durare* (in stand blijven, Liv.); *tenere* (aanhouden, Liv.; b.v. *imber per totam noctem*; *per aliquot dies ea consultatio*); *non remittere* (b.v. *imber* Liv.); *perseverare* (b.v. *tremor terrae* Plin. ep.; *siccitas* Petr.); — 2) subst. het v., *perpetuitas*; *continuatio* (b.v. *imbrum*); door omschr.; —**durend**, *perpetuus* (adv. -o); z. verder bestendig; eeuwig; onafgebroken; —**during**, z. voortduren 2; bij v., *assidue*, *perpetuo*; —**duwen**, *protrudere* (alqd); *impellere* (b.v. *biremes vectibus*); z. ook —bewegen.

voor-teenen, *signum*; *prodigium*; *portentum*; *ostentum*; *monstrum*; *omen*; *augurium* (het v. dat zich aan een augur vertoont); *auspicium* (inzonderheid uit de vlucht der vogels, uit het eten der heilige hoenders enz.; ook alg.); onheilspellende vv., ook *dirae* of *dira*; een zeer gunstig v., *egregium auspicium* (Liv.); gunstige vv. krijgen bij het offeren, *titare*; iets als een v. (van iets) opvatten of beschouwen, *alqd in omen* (*alcus rei*) *accipere* (Liv.); het v. aan-nemen, het als een goed v. beschouwen, *omen accipere*; iets heeft plaats onder de beste vv., *optimis auspiciis alqd geritur*; ongunstige vv. melden (van een magi-straat, b.v. vóór het begin eener volks-vergadering), *obnuntiare* (subst. *obnuntiatio*; van een augur aan een magistraat, *nuntiatio*); (door zoenoffers enz.) het kwaad dat door een v. aangeduid wordt trachten af te wenden *procurare prodigium* (Liv.); vv. bedriegen niet, *omina sunt aliquid* (Ov.); de vv. waarnemen, *auspicio adesse* (b.v. van den pullarius, Liv.; iem. de vv. doen

waarnemen, *alqm in auspicium mittere* Liv.; z. verder vogelvlucht); —**teenen**, *praeformare* (b.v. *infantibus litteras* Quint.); —**tellen**, *numerare* (b.v. *alcus pecuniam*). **voort-gaan**, 1) eig. = verder gaan, *procedere* of *progredi*; verg. —schrijden; = doorgaan, *pergere*; p. *ire* (Liv.); verder v., *longius* of *ulterius progredi*; *pergere porro* of *protinus*. — 2) overdr. = voortgezet worden, z. voortzetten; voortduren 1; de tijd gaat v., *it dies* (b.v. *verba facimus*; i. d. Plant.); steeds zoo v., *aequali tenore esse* (Liv.); niet v., *omitti*; (tijdelijk) *intermitti*; dat kan zoo niet v., *enimvero hoc ferendum non est*; met iets v., z. voortzetten; v. iets te doen, *pergere* of *perseverare* met inf.; ga v. mij lief te hebben, ook *me ut amas ama*; ga zoo v., *perge ut institui* of *coepisti*; —**gang**, *progressus*; onafgebroken v., *perpetuitas*; *tenor* (Liv.); geen v. hebben, *omitti*; *abici*; (tijdelijk) *intermitti*; —**geven**, z. doorgeven; —**glijden**, *prolabi*; —**helpen**, iem. bij het gaan v., *alcus manus dare*; (door hem te steunen) *alqm adminiculo corporis sui excipere* (Curt); iem. op de vlucht v., *dare alcus facultatem fugae*; *fugam alcus adiuvare*; bij de studie, *producere alqm*; in den nood, *succurrere alcus*; *inopiam alcus levare* (Nep.); *inopiae alcus optulari* (Sall.); iem. v. (dat hij vooruitkomt in de wereld), *prospicere* of *consulere alcus rebus*; door iem. voortgeholpen, *auctus adiutusque ab alqo* (Nep.); —**hollen**, *provolare*; = wegsnellen; —**jagen**, intr. = hollen; tr. iem. v. (= geen rust laten), *agere*, *agitare* of *exagitare alqm*.

voort-komen, = verder komen, *progredi* of *procedere*; = vorderen 2; = gedijen, *crecere*; *provenire*; = ontstaan, uit iets v., *nasci ex alga re* (b.v. *ex quibus omnia nata esse dicuntur*); *proficisci ab alga re* (b.v. *recte facta a virtutibus*); —**kruipen**, *prorepere*; overdr. *tarde procedere* (b.v. *tempus*); —**kunnen**, = verder kunnen gaan, *procedere posse*; overdr. niet v., *haerere* of *haesitare* (in alga re); met iets, ook alqd *expdite* *non posse*; —**leiden**, *producere* (alqm); —**leven**, *pergere vivere*; *vivere*: iets zal eeuwig in de herinnering v., *vivet alqd per omnium saeculorum memoriam* (Vell.); de herinnering aan hem zal eeuwig v., *memoriam eius nulla unquam delebit oblitio*; *semper memoria eius in omnium mentibus haerebit*; gij zult steeds in dankbare herinnering v., *numquam de vobis gratissimus sermo conticeat*; het beeld van iem. dat in de herinnering v., *memoria atque imago alcus*; subst. het v., door omschr. met *vital superstitum esse*; het v. der dooden in de herinnering der menschen, *vita mortuorum*; z. ook voortbestaan; —**lezen**, *pergere legere*; —**loopen**, z. doorloopen 1; —**maken**, *festinare*; maak v., *move te oculus* (Ter.); verg. zich haasten b; —**mareheeren**, *progredi*; verg. voortrukken 2; —**planten**, *propagare* (b.v. *vitem*; zijn geslacht, *stirpem*); *procreare* (b.v. *partes corporis ad procreandum aptissimae*); zich v., *subolem procreare* (Col.); overdr. een dwaling v., *alere errorem*; zich v., *tradi per manus*; z.

ook zich verbreiden; —**planting**, *propagatio* (b.v. *vitium*; ook *nominis*); ter wille van de v., *procreandi causâ*; door omschr.; —**praten**, *loqui pergere*.

voort-treden, voor iem. of iets, *obstistere alci*; *opponitur alqd alci rei*; —**treffelijk**, *egregius*; *eximius* of *praeclarus* (ook iron.); *ex-* of *praececlens*; *praestans* of (alleen van zaken) *praestabilis*; *divinus* (goddelijk); adv. *egregie*; *eximie*; *praeclare*; *excellenter*; *praestanter* (Quint.); *divine* of *divinitus*; —**treffelijkheid**, *excellentia*; *praestantia*; *bonitas* (b.v. *agrorum*); *divinitas*; in iets, *laus* of *virtus alcuis rei*.

voort-regenen, door omschr., b.v. het regende den geheelen nacht v., *imber continuus tenuit per totam noctem* (Liv.); —**reizen**, = den reis niet onderbreken, *ire non intermittere*; *continenter ire*; *continuae iter*; = verder reizen, *procedere* (b.v. naar *Cales*, *Cales*); *progredi*; *proficisci*.

voort-trekken, 1) iets ergens v., *obicere alqd alci rei* (ter versperring); *praetendere* (voorspannen; b.v. *vella foribus* Suet.). — 2) iem. v., *indulgere* of *praecipue i. alci*; boven iem., z. de voorkeur geven.

voort-rennen, z. -hollen; —**roelen**, tr. *remis incitare*, *agere* of *propellere* (b.v. *navem*); intr. *non intermittere remigandi laborem*; —**rollen**, tr. *provolvare* (alqd); intr. *provolvi*; —**rukken**, 1) tr. z. voortslepen; voortbewegen. — 2) intr. *procedere*; *progredi*; *proficisci*; met het leger v., het leger doen v., *castra movere* of *promovere*; *castra* of *signa proferre* (Liv.); *promovere aciem* (Liv.); het voortrukkende leger, ook *agmen*; subst. het v., *processio*; *progressus*; door omschr.; het verder v., *processio longior*; —**rijden**, *equo* of *curru* *provehî*.

voorts, *porro*; z. verder (adv.); bovendien; en zoo v., z. voort 1.

voort-schoppen, iets v., *pede promovere* of *protrudere alqd*; —**schrijden**, *progredi* (ook overdr., b.v. *amentia longius*); *procedere*; *ingredi*; *incedere*; —**schuifelen**, *labi* (b.v. *ventre cerastae* Prop.); —**schuiven**, z. -bewegen; —**slapen**, *dormire pergere*; *e somno non expergisci* (niet wakker worden); —**sleepen**, —**sleuren**, *trahere* (alqm of alqd; iem. bij de voeten, *alqm pedibus*; ook *corpus fessum* Liv.); *rapere* (alqm); alqd; (tot de plaats der bestemming) *pertrahere* (alqm ad of in *alqm locum* Liv.); —**sluipen**, z. -kruipen; —**snellen**, z. -hollen; —**springen**, overdr. z. -spruiten; —**spruiten**, eig. *germinare*, e- of *progerminare* (Col.); overdr. ergens uit v., *nasci* of *exoriri ex alqa re*; ergens uit voortspruitend, ook door den gen. (b.v. *causae terroris repentini*); z. verder ontstaan uit 1; —**stappen**, z. -schrijden; —**stooten**, z. -duwen; —**stromen**, *profluere*; ferri; —**strijden**, *pugnam non intermittere*; *perseverare in pugna*; —**stuwen**, z. -duwen; —**sukkelen**, *lente procedere*; overdr. *aegrotantem* of *in miseris trahere vitam*; —**telen**, —**ing**, z. -planten, —**ing**; —**trekken**, tr. z. -slepen; intr. z. -rukken 2; —**varen**, *provehî*; *procedere* of *progredi*; overdr. = voortgaan 2; —**varend**, *impigire*; *festinans*; *calidus*; adv. *impigire*; *festinanter*; *calide*; z. verder energie; haastig; —

varendheid, *ingenium impigrum* (Sall.); *festinatio*; *impetus* (b.v. *tanto impetu coepta res* Liv.); z. ook energie; haast 1; —**vlieden**, z. -vluchten; —**vliegen**, *provolare*; verg. ook wegsnellen; —**vloelen**, 1) eig. = voorwaarts vloeden, *profluere*; = doorgaan met vloeden, *pergere fluere*; overdr. de rede vloeit geregeld v., *proclivi currit oratio*; kalm, *oratio sedate labitur*. — 2) overdr. uit iets v., *manare ex alqa re* (b.v. *peccata ex vitiis*); *profluere* (b.v. *haec mala ex quibus fontibus principisque Arnob.*); *nasci ex alqa re* (b.v. *ex quo nascuntur innumerabilia peccata*; *ex singulis partibus certa offiorum genera*); z. ook het gevolg van iets zijn 2 a; voortspruiten; —**vluchten**, = verder vluchten, *profugere*; z. ook wegvluchten; —**vluchtig**, *profugus* (gewoonl. met een nadere bepaling, *domo*, *patria*, *ad Thebis*, *ex Peloponneso* Liv.); *fugitivus* (van weggehoopen slaven, vooral als subst.); —**werken**, z. doorwerken; —**woekeren**, *serpere* (b.v. *obscure serpens malum*); *gliscere* (b.v. *bellum* Liv.).

voortijd, *antiquitas* (ook de menschen uit den v.); *vetustas*; *vetus*, *vetulum* of *prior aetas*; *praeterita saecula* (de verloopene eeuwen); = de menschen uit den v., ook *priores*; *veteres*; *homines antiquissimi*; *maiores* (voorvaderen); iem. uit den v., *quidam ex annalium memoria*; (verouderde dingen van den v., *antiquitas obsoleta*; tot den grijzen v. behoorend, *priscus*; zich geheel in dien v. verplaatsen, *prisca illa tota mente repetere* (Liv.).

voort-ijlen, z. -hollen; —**zeggen**, *divulgare* (b.v. *hanc rem sermonibus*; *vulgare* (alqd Liv.); —**zetten**, iets v., *pergere facere alqd* (voortgaan iets te doen); (tot het eind toe) *persequi* (b.v. *societatem*; het door iem. onvoltooid achtergelaten werk, b.v. een oorlog, *alcuis reliquias*); *exsequi* (b.v. *alqd usque ad extremum*); (onafgebroken) *continuae* (b.v. *iter nocte ad die*); *non intermittere* (niet onderbreken; b.v. *consuetudinem alcuis*; *studia litterarum*); (tot een bepaalden tijd) *perducere* (b.v. *ad meridiem res erat perducta*; *agri colendi studia ad centesimum annum*); den oorlog v., *perseverare in bello* of *bellare*; zijn levenswijze, *institutum suum tenere*; den oorlog tot het uiterste, *extrema belli persequi*; zonder den oorlog v. te zetten, *infecto bello*; bij voortgezette inspanning, *si porro annuitur*; v. worden, ook *procedere* (b.v. *stationes* Liv.); —**zetting**, *continuatio* (onafgebroken v.; b.v. *magistratus* Liv.); door omschr.; z. ook voortduren 2; = vervolg; —**zondigen**, *peccare non desinere*; *peccandi finem non facere*; in *peccando perseverare*; —**zweepen**, *verberibus propellere* (alqm).

vooruit, van plaats, *ante* (b.v. *mittere equites*); *prae* (b.v. *i prae, sequor* Plaut.); in samenst., ook door *pro-*, b.v. v. treden, *procedere*; van tijd, *ante* (b.v. lang v., *nullo a.*); v. aankondigen, *denuntiare* (alqd; *alci alqd*; met acc. c. inf.); vaak door *prae-*, b.v. v. bemerken, *praesentire* (alqd); v. bezetten, zich v. meester maken, *praecooccupare* (b.v. *Nolam*; *colles*); v. aan iets denken, iets v. overdenken, *prae-me-*

ditari alqd (subst. *praemeditatio*, b.v. *futurorum malorum*); v. proeven, *praegustare* (b.v. *exta Phaedr.*); v. zeggen, *praedicere* (alqd); verg. te voren 1; als voorschot; ook de samenstt. en voort; —**betalen**, *ante tempus* of *ante dictum diem solvere* (alqd); —**bewegen**, z. voortbewegen; —**brenge**n, overdr. iem. v., *producere alqm* (b.v. *a quibus producti sunt existunt eorum ipsorum tyranni*); proveeher (b.v. *equo te tua virtus provexisset*); —**dragen**, *praeferre* (alqd; ook *fascies alci*); anteerre (b.v. *fascies*); —**gaan**, 1) eig. anteer (b.v. *anteibant victores*; ook *alci*); antecederen (b.v. *cum equitatu*; ook *alqm*); antegredi (b.v. *stella Veneris solem*); antevertere (b.v. *stella tum antevertere tum subsequens*); praeire, (abs.); *praecedere* (b.v. naar den Piraeus, *Piraeum Liv.*); *praegredi* (abs.; *agmen Liv.*); doen v., z. vooruitzenden. — 2) overdr. de roep van weerdheid was hem v., *praecesserat de eo fama saevitiae* (Suet.); iem. gaat v., het gaat met iem. v. (van een zieke), *it in melius valetudo alcius* (Tac.); z. ook in beterschap toenemen; = vorderen 2; —**gang**, *progressio* (b.v. *admirabilis*); verg. vordering 2; —**hebben**, z. voorhebben 3; —**helpen**, z. voorthelpen; —**komen**, z. een voor-sprong krijgen; vorderen 2; —**lokken**, *producere* (alqm); —**loopen**, *praecurrere* (abs.; *ante omnes*; ad *alqm*; ook *appetitus rationem*); overdr. op iets v., *praecipere alqd*; verg. snellen; —**marcheeren**, z. trekken; —**reizen**, *ante* (alqm) *proficisci*; —**rennen**, z. loopen; te paard, *citato equo praevahi*; —**rukken**, z. voortrukken 2; —**schuiven**, *promovere* (b.v. *machinationes*); agere (b.v. *vineas ad urbem*); troepen v., *producere copias*; —**snellen**, *procurrere* (abs.; *ante omnes*; ad *alqm*; *eo fama*); *praecurrere* (voor anderen uit); *praecedere* (b.v. de roep van weerdheid was hem v., *praecesserat de eo fama saevitiae* Suet.); verg. vooruitloopen; —**streven**, *maiora appetere* of *concupiscere*; verg. naar een hooger doel streven 2; in de wetenschappen, *plus proficere studere* in litteris; iem. v., *praestare alci studere*; —**trekken**, *praecire*; *antecedere*; *primum ire* of (Sall.) *in primo ire* (vooraan gaan, b.v. *equites*); ook = voortrukken 2; —**vliegen**, *praecolare*; —**vlijen**, z. snellen; —**zenden**, *antemittere* (b.v. *equites*); *praemittere* (alqm; *alqm cum navi*; *alqm Uticam navibus*); —**zicht**, *spes* of *expectatio* (op iets, *alcius rei*); *provisus* (alleen abl. sing., b.v. *provisu periculi* Tac.); goed v., *bona spes*; slecht v., *mala spes*; slechter v., ook *asporior* s. (b.v. *mala res, spes multo a. Sall.*); goede vv., *spes rerum secundarum*; hebben, *bene sperare*; slechte, *nihil boni sperare posse*; iets in het v. stellen, *ostendere alqd*; iemand iets, *spem facere alci alcius rei*; iem. het v. openen dat, *alci spem ostendere* met acc. c. inf. fut. of *fore ut* en conl.; iem. het v. op iets benemen, *alqm deicere de alqa re* (b.v. *de honore*) of *alqa re* (b.v. *principatu*); met zulke belooningen in het v., met het v. op zulke belooningen, *tatibus praemiis pro-* of *expositis*; —**zien**, iets v., *providere* of *prospicere alqd*; *animo providere* of *prospicere alqd*; iets lang v., *multo*

ante videre alqd; de toekomst v., *futura praevidere*; *providere quid futurum sit* of *futuros casus*; *quae sint futura prospicere*; z. ook een voorgevoel hebben; subst. het v., *provisio* (b.v. *animi*); z. ook voorgevoel; —**ziend**, *providus* (b.v. *mens p. rerum futurarum*); —**zijn**, z. voorzijn. **voor-vader**, *proavus*; de vv., *maiores*; *pateres*; ten tijde der vv., *maiorum* of *patrum memoria*; *apud maiores* of *a. patres*; iem. met een lange rij van vv., *homo multarum imaginum* (Sall.); der vv., = **vaderlijk**, *avitus*; *patrius* (b.v. *dii*; *virtus*); —**val**, *acta res*; *res gesta*; *res*; *casus*; na dit v., *quo facto*; verg. gebeurtenis; —**vallen**, *accidere*; *incidere*; *geri*; *fieri*; verg. geschieden; —**vechter**, *inter primos pugnanus*; overdr. = een der eersten, *antesignanus* (b.v. *fuera in acie pharsalica a.*); z. ook kampioen; —**vertrek**, *procoeton* (Plin. ep.); —**waar**, *profecto*; *vero*; *sane*; *ne*; verg. inderdaad; waarlijk; —**waarde**, *condicio*; *lex*; beperkende v., *exceptio* (de wet stelt de v. dat, *lex excipit ut* met conl.; in de verdragen is de v. gesteld dat niet, *in foederibus exceptum est ne*); een v. stellen, *condicionem ferre*; deze v. die ik stel, *haec condicio mea*; iem. een v. stellen, *condicionem alci ferre*; iem. vv. stellen, *leges alci imponere*; hij stelde als vv. voor den vrede dat, *condiciones pacis dixit ut* met conl. (Liv.); op een v. ingaan, een v. aannemen, *condicionem accipere* (tegenst. *repudiare*); op iets v. ingaan, *ad alcius venire condicionem*; *alcius condicione uti*; op v. dat, onder de v. dat, slechts onder de v. dat, *eā condicione ut* (dat niet, *ne*) met conl.; *eā lege ut* (ne); *ita ut* of *si*; *ut*; (zelden) *cum eo quod* of (Liv.) *ut*; verg. voorbehoud; op billijke, onbillijke vv., *aquis, iniquis condicionibus*; de vrede kwam op deze vv. tot stand, *in has condiciones pax convenit* (Liv.); iem. onder dezelfde vv. als anderen onder de bondgenooten opnemen, *alqm in sociorum formulam referre* (Liv.); onder geen andere v., *nulla alia ratione*; —**waardelijk**, adi. door omschr., b.v. v. vrijheid, *libertas quodam modo circumscripta*; adv. *condicione*; *cum quibusdam condicionibus*; *certa* of *cum c. condicione* of *lege*; *cum exceptione*; —**waarts**, *profinus* (b.v. *pergere Liv.*); (als bevel) *perge*; *pergit*; bij elke schrede v., *quicquid progredior* (ook overdr.); z. ook verder (adv.); voort; vooruit (en de samenstt.); —**wenden**, *causari* (alqd of met acc. c. inf., Liv.); *praedicare* (met acc. c. inf.); *praetextere* (b.v. *cupiditatem triumpho*); *causam interponere* of *interserere* (met acc. c. inf., Nep.); valschelijk v., *simulare* of *ementiri* (alqd; met acc. c. inf.); *falso dicere* (met acc. c. inf.); z. ook iets als verontschuldiging aanvoeren; iets bij iets, *praetendere alqd alci rei*; —**wend-sel**, *causa* (voorgewende reden; tot iets, *alcius rei*); *simulatio* (het veinzen; *alcius rei*); *nomen* (b.v. *honesto nomine*), *praescriptio* (b.v. *honestā praescriptione rem turpissimam tegere*) of (Liv.) *titulus* (ten onrechte aan iets gegeven naam); *species* (uiterlijke schijn); *excusatio* (voorgewende verontschuldiging); een bedriegelijk v., *species simulationis*; iem. een v. tot iets geven, *alci*

causam dare alcuius rei (b.v. *belli inferendi*); een geschikt v. vinden, *causam idoneam nancisci*; iem. elk v. om te weigeren ont-nemen, *adimere alci omnem recusationem*; iets als v. gebruiken, z. voorwenden; onder (het) v. van iets, *per simulationem of simulatione alcuius rei*; *nomine, per causam of specie alcuius rei*; *per speciem alcuius rei* (Liv.; b.v. *classis persequendae*; *venandi urbe egressi sunt*); *sub praetextu* (b.v. *amicitiae Tac.*); onder het een of ander v., *causa interposita*; de een onder dit de ander onder dat v., *alius alia causa illata*; onder allerlei vv., *varia praetendens of praetexens*; onder v. dat of alsof, *simulans of causatus* met acc. c. inf.; *causam interponens of interserens* (met acc. c. inf., Nep.); *per causam* (b.v. onder v. dat de Aequers den oorlog opnieuw begonnen waren, *per c. renovati ab Aequis belli*); —**werp**, = zaak, res; vaak door het neutr. van een pron. of adi., b.v. deze vv., *haec*; veel vv., *multa*; dikwijls door omschr. of niet afzonderlijk uitgedrukt, b.v. het v. van een kunst, *id in quo versatur ars*; *quod propositum est arti*; v. van onderzoek, *id quod quaerimus of id quod quaeritur*; v. van vromen eerbied, religio; v. van iems liefde, van iems haat, amor, odium alcuius; v. van vrees, metus; voor iem. een v. van zorg, haat, verachting zijn, *alci curae, odio, contemptui esse*; het v. van iems liefde zijn, *esse in amore et deliciis alci*; *amari of diligi ab alqo*; hij is het v. van den algemeensten haat, *hic magno odio est apud omnes*; *omnia in illum odia ardent*; iets is een v. van bewondering, *admirationem alqd habet*; een v. van groote bewondering zijn, *in magna admiratione esse*; dit is een v. mijner innige bewondering, *hoc vehementer admiror*; iem. die een v. van afgunst is, *is cui invidetur*; dit was het v. mijner wenschen, *hoc erat in votis* (Hor.); dit is tusschen hen het v. van een edelen wedstrijd, *hoc inter eos honesta certatio of (sterker) concertatio est*; hij is het v. der algemeene opmerkzaamheid, *in eum omnium oculi versi sunt*; een godenbeeld dat het v. is eener zeer oude vereering, *simulacrum antiquissimae praeditum religione*; hij werd het v. van zijn haat, *ille ei in odio of inivisus esse coepit*; al deze wetenschappen hebben de opsporing der waarheid tot v., *omnes hae artes in veri investigatione versantur*; iem. tot het v. zijner innige liefde en vereering maken, *alqm mirifice colere et amare*; tot het v. van den spot, *alqm ridere of irridere*; van de afgunst, *alqm in invidiam adducere*; —**werpen**, *obicere* (*pabulum viride*, nl. *vitulus Varr.*; *alqm bestis Sall.*); —**weten**, z. medeweten; —**woord**, *proeuimium*; *praefatio* (Quint.); z. ook inleiding.

voor-zaal, atrium; —**zaat**, z. voorvader; —**zanger**, *praecantor* (Apul.); —**zeggen**, 1) iets vóórzeggen, *praecire alqd* (een gebeds- of eedsformule; ook alg., b.v. *ut vobis voce praetrent quid iudicaretis*); iem. den voorgezegen eed nazveren, *in quae alqs concepit verba iurare*; = dicteeren, *dicere* (alqd.; alci alqd.). —2) = voorspellen; —**zegging**, z. voorspelling; —**ze-ker**, z. voorwaar; zeker 1; —**zetsel**, gramm. *praepositio*; —**zetten**, iets ergens

v., *obicere alqd alci rei*; iets v., *apponere alqd* (b.v. *cenam Plaut.*; *patellam*; *convivis panem Suet.*); —**ziehtig**, *cautus*; *provisus*; *circumspectus* (b.v. *iudicium Quint.*); *tectus* (b.v. *in dicendo*); v. zijn, ook *prospicere of providere*; z. ook zich in acht nemen 2 b; adv. *caute*; *provide*; z. ook bedachtzaam; —**zichtigheid**, *cautio*; *circumspectio*; z. ook bedachtzaamheid; met v., z. voorzichtig (adv.); iem. tot v. aanmanen, *admonere alqm ut sit cautus*; —**zien**, 1) ww. a) = vooruitzien. —b) in iets v., *providere alqd*; in iems behoeften v., *sustentare alqm*; iem. of iets met of van iets v., *instruere alqm of alqd alq re*; *ornare* (b.v. *magistratus multis tabernaculisque et omni alio instrumento militari ornabantur*); *exornare* (b.v. *viciniam armis Sall.*); het leger van graan v., *providere frumentum exercitui*; *exercitui frumenti copiam facere* (het leger aan graan helpen); rijkelijk, volop, *exercitum frumenti replere*; z. ook uitrusten 1; verschaffen; zich van iets v., *comparare alqd*; *providere alqd*; z. ook zich toerusten. —2) adi met of van iets v., *instructus of ornatus alqd re*; *praeditus alqd re* (begaafd; behept); van iets v. zijn, ook *habere alqd*; rijkelijk van iets v. zijn, *instruissimum esse, abundare, af- of circumfluere alqd re*; van al het noodige, *circumfluere omnibus copiis*; z. ook toegerust; abs., b.v. een rijkelijk v. huis, *domus copiosa*; —**zienigheid**, de v. of goddelijke v., *providentia of p. divina*; *mens divina*; door omschr., b.v. de v. loochenen, *deos agere rerum humanarum curam negare*; —**ziening**, de v. in iets, *cura alcuius rei*; door omschr.; —**zingen**, iem. iets v., *canere alci alqd*; (opdat hij het nazingt) *praecire alci carmen*; z. ook aanheffen; —**zitten** enz., z. president enz.; —**zomer**, *prima aestas*; *aestatis initium*; —**zoon**, *privignus*; —**zorg**, *cura*; —**zorgsmaatregelen**, *provisio* (voor of tegen iets, *alcuius rei*); v. nemen, *providere* (abs.; in het geheel geen, *nilhil*; geen van deze, *nilhil horum*; met betrekking tot iets, *de alga re*; dat, dat niet, *ut, ne* met conl.); *prospicere* (abs.; met ut of ne); *cavere of praecavere* (abs.; tegen iets, *ab alga re*; met ne); *providere ante et praecavere* (abs.); —**zwemmen**, *praenatare* (Plin.); —**zijde**, z. —kant; —**zijn**, iem. of iets v., *antececidisse alqm of alqd*; iets, ook *superare* (b.v. *hanc epistulam multi nuntii*; een zóó groot eind v., *tantum progressum esse*; verg. ook voorkomen 2 b.

voos, *spongiosus* (Cels.); *rarus*; —**heid**, *rartas*

vorder-en, 1) = eischen; = vereischen, *postulare* (b.v. *ut rei militaris ratio postulat*); *poscere* (b.v. *quod res p. videatur*); *egere* (b.v. *alqd exercitatione*); *indigere* (*alcuius rei*, b.v. *corporis motus non tam artis quam laboris*; *bellum celeritatis*); *desiderare* (b.v. *res consulem non modo auctorem sed etiam vindicem*; *haec quae longiorem orationem desiderant*); door esse met gen., b.v. de wijsheid v., *prudentis of prudentiae est* (met inf.); iets v. weinig werk, *alqd parvi operis est*; indien de omstandigheden het v., *si res of tempus postulat*; beslist, *si tempus cogit*; zooals zijn waardigheid het v., *pro eius dignitate*; z. ook verei-

schen. — 2) = vooruitkomen, *procedere* (eig. en overdr.; b.v. *aliquantum viae; magna pars operis processerat; quantum opere processerant*; als de levensjaren wat ver g. zijn, *si tempus aetatis longius processit*); op gevoerden leeftijd, *aetate proventus*; de gevorderde of reeds ver g. herfst, *adultus autumnus* (Tac.); z. ook vordering 2 (vv. maken); — **ing, 1** = eisch, *postulatio; postulatium*; z. verder eisch; geldvordering. — 2) = vooruitgang, *progressus* (ook -io); *processus*; door omschr., b.v. tot dat zij over uw vv. tevreden zijt, *quoad te quantum proficias non paenitet*; vv. maken, *procedere, proficere* of *progredi* (in iets, *in alga rei*); *progressus facere* of *processus efficere* (in *alga rei*).

vor-e, sulcus; een v. trekken of maken, *sulcum ducere, facere* of (van den ploeg) *imprimere*; — **en, 1** (van tijd) te v., van te v., *ante; antea; antehac; prius*; ook = als voorschot; kort te v., *paulo ante*; lang te v., lang van te v., *multo ante*; daags te v., *pridie*; p. *eius diei*; 's nachts te v., *pridie noctu*; die een jaar te v. consul geweest is, *superioris anni consul*; van te v. beslist, *praedictatus* (b.v. *eventus belli Liv.*); z. ook vooruit; (van volgorde) van v., van v. af, van v. af aan, *ab initio* of *a principio* (van het begin af); = opnieuw, *denuo* of *de integro*; z. ook op nieuw; het leven weer van v. beginnen, *decursu spatio ad carceres a calce revocari* (Cic.); den oorlog weer geheel van v. beginnen, *novum de integro bellum instaurare* (Liv.). — 2) (van plaats) van v., = vooraan; = door de voordeur, *ianua*; *per ianuam*; = op of in de borst, *in pectore*; = in, op of aan den naar iem. toegekeerden kant, aan den voorkant, *adversus* (b.v. *miles a. plutei obiectu tectus; collis patet a. tantum*; zij doen van v. een aanval op hem, *in eum faciunt impetum adversi*; verg. aanvallen 1; wonden, litteekens van v., d. i. in de borst, *vulnera adversa, cicatrices adversae*; van v. in het gezicht gewond worden, *in adversum os vulnerari*; in samenstt., ook door *prae-*, b.v. van v. beslaan of voorzien, *praefigere* (b.v. *asserres cuspidibus of ferreo unco praefici*); naar v., *pro-*, b.v. naar v. treden, *procedere*; — **ig, superior** (b.v. *annus; litterae*; *proximus* (naast; b.v. *dies; bellum; comitia*); *pristinus* (voormalig; b.v. *dignitas*; ook *dies* Caes.); vand. = van den v. dag, b.v. *lenitus* Caes.); den v. dag, *pridie*; p. *eius diei*; het v. jaar, *superiore, priore* of *proximo anno*; anno *ante*; van het v. jaar, *superioris enz. anni*; *annotinus* (b.v. *naves*); z. ook voorafgaand.

vork, furca (gaffel); *fuscinula* (vleeschvork, Eoel.); *creagra* (grootte vleeschvork, Mart. Cap.); overdr. zoo zit de v. in den steel, *sic res se habet*.

vorm, 1 = gestalte, gedaante, *forma* (ook model; leest); *figura; species*; den v. van iets aannemen, z. veranderen 2; een v. aan iets geven, z. vormen 1; een doelmatigen v., *conformare* of *apte formare alqd*; het eiland heeft den v. van een driehoek, *insula naturā triquetra est*; in den v. van een mantel, *ad effigiem chlamydis* (Plin.); in den v. van een berg, *in montis*

speciem of faciem (Verg.); pl. de vv. van het lichaam, *extremae lineae* (Plin.); een kleeft dat alle vv. goed doet uitkomen, *vestis singulos artus exprimens* (Tac.); gramm. de v. van een woord, *figura*; van een werkwoord, *modus* (Quint.). — 2) = manier, wijze, *modus; ratio* (b.v. *vitae publicae, privatae*); *consuetudo* of *mos* (gebruikelijke v.; *alcus rei*); = inkleeding; volmaakte v., volmaaktheid van v., *elegantia* (b.v. *commentariorum*); in den v., *rite*; alles geschiedt in den v., ook *omnia iusta fiunt* (Liv.); zacht in den v., *verbis lenis* (Liv.); in den zachtsten v., *lenissimis et amantissimis verbis utens*; in dichterlijken v., in poëticos numeros *reductus*; in den v. van een lied, *carmine conceptus*; in veranderen v., *inmutatus*; in den v. van een getuigenis, *pro testimonio*; van een verwijt, *inrependo*; van een systeem, *in arte*; van een gesprek, in *disputatione ac dialogo*; van een verzoek, *tamquam rogaret* (Tac.); aan de gedachten een schitterenden v. geven, *alqd specie illuminare sententias*; voor den v., *dicis causā*; *ad speciem*; alleen voor den v., *moris modo causā* (Liv.); v. der regeering, z. regeeringsvorm; vv. (met betrekking tot beschaving), *urbanitas; mores politici; politior humanitas*; aange-namen vv., *facilitas*; — **eloos, figurā carens**; *sine forma*; *sine ulla specie* (b.v. *materies*); *deformis* (b.v. *animae* Ov.); *informis* (Plin.); een v. klomp, ook *rudis indigestaque moles* (Ov.); — **elijk, officiosior**; — **elijkenheid, molesta quaedam urbanitas**; — **en, 1** eig.

a = vorm geven aan, *formare* (b.v. *materiam; ita speciem oris; verba recte quati*); *conformare* (b.v. *mundum a natura conformatum esse*); *figurare* (b.v. *mundum ea formā; hanc carnem lambendo* Plin.); *figere* (b.v. *ceras; mollissimam ceram ad nostrum arbitrium formare et f.*; *setum lambendo conformare et f.* Gell.); zich v., *conformari*.

— **b** maken, scheppen, vervaardigen, tot stand brengen, *fabricari* (b.v. *hominem; signa*); *facere* (b.v. *Prometheus homines; cohortes*); *constituere* (b.v. *tres legiones; legio constituta ex veteranis*; *ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque Instin.*); *instituere* (b.v. *aciem duplicem; ex omni copia duas legiones*); *condere* (b.v. *novas civitates*); *efficere* (b.v. *ex his cohortibus legionem; flumen insulas*); *gignere* (b.v. *flumen nova semper vada* Liv.); woorden v., *verba fabricari*; v. *novare* (nieuwe woorden v.); nieuwe woorden voor nieuwe begrippen v., *nova nomina novis rebus imponere*; een woord van een ander v., *verbum derivare* (Quint.); samenstellen v., *duplicare verba* (b.v. *faciliore ad duplicanda verba graeco sermone* Liv.); zich v. = ontstaan nasci; oriri; *existere* (b.v. *lacus in eo loco repente exstitit*); daaruit vormde zich een eiland, *insula inde facta est*; het zweeft dat zich op het hoofd v., *sudor in capite collectus* (Cels.); daarop v. zich eelt, *superincrescit callus* (Cels.). — **c** uitmaken, *formam* (*alcus rei*) *efficere* (b.v. *grues cum maria transmittunt trianguli efficiunt formam*); een vierhoek v., *forma quadrata esse*; één rechte lijn v., *van troepen*, *aequare frontem* (of -es) *of aciem* (Liv.); de ruiterij vormde den rechter vleugel, *dex-*

trum cornu tenebat eques; een heg v. een verschansing, *saepes munimentum praebet*; de grenzen der aarde v., *orbem terrarum definire*; de plaats waarvan olifboomen de grens vormden, *locus quem oleae terminabant*; de overwonnenen vormden voortaan met de overwinnaars één volk, *victi in gentem imperantium concessere*. — 2) overdr. conformare (b.v. *animum et mentem ipsa cogitatione hominum excellentium*; *vocem alcius praeceptis*; *hominum mores*); informare (b.v. *eae artes quibus aetas puerilis ad humanitatem informari solet*); formare (b.v. *mores Quint.*); fingere (b.v. *vocem*; *animos*); excollere (beschaven); b.v. *animos doctrinā*; ingenia disciplinis; se *philosophiā*; instituere (b.v. *adulescentes senectus*); erudire (b.v. *alqm artibus et litteris*); een redenaar v., *efficere*, fingere of *instituere oratorem*; iem. tot redenaar, tot tooneelspeler, *instituere alqm ad dicendum, ad scaenam*; zich v., *mentem, animum* of *mores excollere* of *conformare*; tot redenaar, se *conferre ad dicendum*; zich naar iem. of naar iets voorbeeld, *formare se in mores alcius* (Liv.); zonder zich naar iem. te v., *sine cuiusquam similitudine*; verg. zich iem. tot voorbeeld stellen. — 3) een plan v., *consilium inire* (ook de *alga* re); een misdadig plan, *conscipere malum*; hij v. het plan om te vertrekken, *meditatur proficisci*; zich iets (b.v. een meening) v., *fingere alqd* (b.v. *opiniones*) of *sibi alqd* (b.v. *sibi ex eo loco opinionem*); *mente comprehendere* (b.v. *opinionem*); zich een voorstelling van iets v., *effingere alqd animo*; als hij zich geen slecht idee van u g. had, *nisi de vobis malam opinionem animo imbibisset*; — **er**, eig. *fictor*; *fabricator*; *effector*; *conditor*; *formator* (b.v. *universi Sen.*); overdr. v. van iets geest of karakter, *qui ingenium* of *mores alcius excollit, fingit* of *conformat*; v. van een plan, z. aanlegger; — **ing**, eig. door omschr.; overdr. *formatio* (b.v. *morum Sen.*); wetenschappelijke v., v. door wetenschap, *conformatio doctrinae*; v. van geest en hart, *institutio* (door onderwijs in een bepaald vak); *educatio* of *disciplina* (door opvoeding en onderwijs); *animi ingenique cultus* (ontwikkeling); v. in de school, *disciplina*; aan iets v. arbeiden, *operam collocare in alcius animo* of *ingenio excollendo*; *operam c. in algo erudiendo*; wetenschappelijke v., *doctrina*; *litterae*; *eruditio* et *doctrina* (b.v. *praeclarā eruditioe* et *doctrinā ornatus*); een man van wetenschappelijke v., *homo doctus* of *litteratus*; een wetenschappelijke v. krijgen, *doctrinā litteris erudiri*; zonder wetenschappelijke v. zijn, *nescire litteras*; *omnis eruditionis expertem* et *ignarum esse*; aan iem. zijn v. te danken hebben, *alcius praeceptis eruditum esse*; z. ook ontwikkeling 2 a; — **kracht**, *effectio*; — **loos**, z. vormeloos.

vorsch, *rana*; — **en**, naar iets v., *quaerere alqd* of de *alga* re; *scrutari alqd*; *sciscitari alqd* (ook *alqd ex algo*); z. verder onderzoeken; uitvorschen; — **er**, z. onderzoeker.

vorst, 1) = heerscher, *princeps*; *rex* (koning); *regulus*, *dynastes* of *tetrarches* (v. van een klein land); een geboren v., *genitus*

ut regnet; overdr. *princeps* (b.v. *philosophorum*). — 2) = het vriezen, *gelu* (alleen abl. sing.); *frigora* (pl.; vriezend weer); — **elijk**, door den gen. *principis* (of -um); *regius* (b.v. *apparatus*); *regalis* (een vorst passend of waardig); door den gen. *regis* (of -um); *principe* of *rege dignus* (een vorst waardig); *qui decet principem* of *regem* (een vorst passend); — **en**-, z. -elijk; — **endom**, *terra principis imperio subiecta*; *tetrarchia*; — **enhuis**, *domus principis* of *regia*; — **telg**, *filius* (f. -a) *regius* (-a), *regis* of *principis*; — **in**, *princeps femina* (een vrouw die tot de keizerlijke familie behoort, Tac.); z. verder keizerin; koningin.

vos, *vulpes* (ook als type van slimheid; spreekw. de v. verliest wel zijn haar, maar niet zijn streken, *vulpes pilum mutat, non mores Suet.*); overdr. een slimme, looze v., *homo versutus*; een oude v., *veterator*; — **je**, *vulpecula*; — **kleurig**, *rufus*; — **se**-, — **sen**-, *vulpinus*; door den gen. *vulpis* of *vulpium*.

voetsteeltje, *votiva tabella* (Hor.).

vouw, *plica* (Cato); *ruga* (rimpel); *sinus* (plooi of de borst); — **en**, *complicare* (b.v. *epistulam*); de handen v., *digilos inter se pectinatum implectere* (Plin.); verg. *digilis inter se pectine iunctis* (Ov.); (van een biddende) *manus in supplicem habitum conformare* (Eccl.).

vraag, *interrogatio* (om iets antwoord of meening te vernemen); *questio* (onderzoek; kwestie); *percontatio* (het navragen); *disceptatio* (strijd-vraag); *consultatio* (het raadplegen; b.v. dat was alleen de v. welken weg zij moesten nemen, *ex modo, quā irent, c. fuit Liv.*; in de rhetorika = *questio infinita*; ook *philos.*, b.v. *quae de ista consultatione summi ex Graecia nobis reliquerunt*); een kleine v., *interrogativula*; *quaestivula*; vv., ook *interrogata*; *rogata*; een v. doen, een v. tot iem. richten, *interrogare alqm*; *rogare alqm*; *alqm de algo re*; iem. zekere vv. doen, *quedam interrogare alqm*; z. verder vragen 1; maar waartoe deze vv., *sed quid ego haec interrogo*; een v. stellen, z. opwerpen 2; nu doet zich de v. voor, *hoc loco quaeritur*; *existit hoc loco questio*; de iet of wat moeilijke v. of, *existit hoc loco q. subdificilis num* met *coni.*; het is nu de v., *nunc id agitur*; het is, het is niet de v., het kan de v. zijn, niet zijn, *quaeritur, quaerendum est, quaeri potest, non quaeritur, non quaerendum est* (of, *num* met *coni.*; of ... of, *utrum ... an* met *coni.*); de v. of ... gaat mij niet aan, *ea questio num ... ad me non pertinet*; het kan niet de v. zijn of gij moet blijven of wegstrekken, *maneat an abeat deliberari non potest* (Liv.); er is veel v. naar iets, *alqd a multis expetitur*; (van koopwaren) *alqd multos emptores invenit*; — **baak**, *qui ab omnibus consultitur*; — **punt**, *id de quo quaeritur*; *questio*; *locus* *quaerendi* of *questionis*; — **stuk**, *questio*; *wiskunstig v.*, *problema* (Gell.); — **woord**, *particula interrogativa* (Gramm.).

vraat enz., z. schrokker enz.

vraacht, = last, *vehes* (b.v. *ligni Cato*); *onus* (last); *merces* of *m. planstro* (of *navi*) *impositae* (een v. varen); = — **geld**, — **loon**, *vectura* (b.v. *pro vectura solvere*); — **kar**, z.

-wagen; —**schip**, *navis oneraria*; *corbita*; —**schipper**, *navicularius*; —**wagen**, *plaustrum*; *carpentum*.

vrag-en, 1) eig. iem. v., iem. iets of **naar iets v.** *rogare alqm, alqm alqd* (maar alleen *alqm hoc, unum, multa* enz.; bovendien *alqm sententiam*, een senator naar zijn gevoelen v.; ook *de alga re*; met afh. vraag); *interrogare alqm, alqm alqd* (maar alleen *alqm hoc* enz.; ook *interrogatus sententiam* Liv.; *de alga re*; met afh. vraag); *quaerere* of *requirere alqd* (b.v. *causam*), *alqd ab*, *de of ex algo* (ook met afh. vraag); *percontari ab of ex algo, alqd ex algo, alqm de alga re* (ook met afh. vraag); *sciscitari de algo, alqd ex algo* (b.v. *ex algo sententiam*; ook *ab algo* met afh. vraag); naar iem. v., *quaerere alqm* (b.v. *a ianua*; *ab ostio*); *requirere alqm*; bij iem., *percontari alqm ex algo* (Plaut.); zonder v., z. ook uit eigen beweging 2; zonder naar mijn gevoelen te v., *sine mea sententia* (Com.); even naar iets v., *pauca percontari de alga re*; ik heb een kleinigheid te v., *habeo paululum quod requiram*; dan v. ik, dan moet ik v. (in den nazin), dikwijls niet uitgedrukt, b.v. *nisi id faceret* (nl. *philosophia*), *cur Plato Aegyptum peragravit*; subst. het v., *rogatio*; *interrogatio*; *percontatio*; door omschr.; iem. v., iem. iets of **om iets v.**, z. verzoeken 1; iem. v., = uitnodigen; wat v. gij voor deze boeken, *quanti vendis hos libros* (verg. nemen 1). — 2) overdr. naar iem. of iets v., z. zich becommeren; geven 2b; storen 2; —**er**, *percontator* (Hor.); door omschr.

vrank, v. en vrij, *ingenue aperte* (b.v. *profiteri*); *aperte palamque* (b.v. *dicere*).

vrede, *pax*; *otium* (rust); *concordia* (eendracht); v. maken, sluiten, *pacem facere* (cum algo); *pacem iungere* (Liv.); p. *pangere* (cum algo Liv.); weer v. sluiten met iem., z. zich verzoenen; v. tot stand brengen, stichten, *conciliare pacem* (ook p. *inter cives*); *conficere pacem*; *componere pacem* (Liv.); ook p. cum algo; *pacem facere* (b.v. *inter Thrasylbulum et eos qui urbem tenebant* Nep.); zonder den v. tot stand gebracht te hebben, *injecta pace*; den v. verbreken, *rumpere pacis fidem* of *pacem turbare* (Liv.); *rumpere pacem* (Eutr.); *pacem* (met iem., *alcius*) *dirimere*; verstoren, p. *solicitare* of *turbare* (Liv.); om v. verzoeken, *pacem petere* (ab algo); iem., den vijand den v. aanbieden, *alci utrum pacis condiciones ferre*; *pacem hostibus deferre* (Liv.); v. hebben, in v. leven, in *pace* of in *otio esse* of *vivere*; *pace uti*; *pacem agitare* (Sall.); met iem., in *pace esse* cum algo (Liv.); *pacem servare* cum algo; *alci est gratia cum algo*; met de bureu, *cum finitimis pacem colere*; de broeder met wien hij in volkomen v. geleefd had, *frater quicum concordissime vixerat*; in v. levend, *pacatus* (van een volk of land); alom heerscht v., *omnia plena pacis* (nl. *sunt*); *quieta omnia a bello sunt* (Liv.); iem. in v. laten afrekken, *cum pace dimittere alqm*; iem. met v. laten, z. met rust laten 1; in v., in tijd van v., in *pace*; in p. et domi; *pacis temporibus*; *per quietem*; *armis quiescentibus* (Sen.); door *togatus* (b.v. *qui togati rei publicae praefuerunt*); z. ook oorlog; een gewapende v., *pax bello simi-*

lis; in gewapenden v. leven, *armatum vivere in pace*; spreekw. zoo gij den v. wilt, rust u ten oorlog, *qui desiderat pacem, praeparat bellum* (Veg.); = zielsrust, *pax* (b.v. v. aan de gemoederen brengen, *pacem animis afferre*); v. met zichzelf hebben, *sibi ipsum placatum esse*; zoo heb ik er v. mee, *hac abierit* (Sen.); z. ook ik neem er genoegen mee); verg. gemoedsrust; zielsrust; rust 2; —**bode**, *nuntius pacis*; —**breker**, *pacis violator* (Oros.); door omschr.; —**breuk**, *publica violatio fidei* (woordbreuk van den kant van een staat Vell.); *perfidia* (trouweloosheid); concr. *rupta pacis fides* of *pax turbata* (Liv.); door omschr.; —**feest**, *supplicatio et gratulatio*; —**lievend**, *pacis amans*; *pacis cupidus*; *placidus* (b.v. *mores*); *placabilis* (gemakkelijk te verzoenen); *concor*s (eendrachtig); *pacatus* (vreedzaam; tot rust gebracht); v. gezindheid, *pacis amor*; in een v. verhouding tot iem. staan, *pacis rationem habere cum algo*; verg. vreedzaam; —**lievdeheid**, *pacis amor*; *animus a quietis consiliis non abhorrens*.

vredes-apostel, *interpres pacis* et *concordiae*; —**artikel**, *lex pacis*; —**onderhandeling**, *actio de pace*; door omschr., b.v. de vv. begonnen, *de pace aqi coeptum est*; de vv. afbreken, *injecta pace dimittere legatos*; *actionem de pace tollere*; *pacis condiciones dimittere*; tijdens de vv., *inter condiciones pacis* (Liv.).

vrede-staf, *caduceus*; —**stichter**, *pacificator*; *pacifica persona*; *pacis auctor*, *arbitrator* of *reconciliator*; —**stichting**, *pacificatio*; *pacis arbitrium*; —**stichtster**, *pacis conciliatrix* of *auctor*.

vredes-tijd, *pacis tempus*; in v., z. in vrede; —**verdrag**, *pacis foedus*; *foedus*; *tabulae foederis* of *pacis* (de oorkonde van het v.); het v. onderteekenen, *tabulas foederis signare*; bekrachtigen, *foederis fidem firmare*; —**voorstel**, *pacis conditio*; verg. —**voorwaarden**, *pacis condiciones* of *leges*; v. stellen, p. *condiciones ferre*; iem. v. voorschrijven, p. *condiciones dicere alci* (Liv.); de vv. aanhooren, *de pace audire* (Liv.).

vredeg, z. vreedzaam.

vreedzaam, *quietus*; *tranquillus*; *pacatus* (rustig, tot rust gebracht); een v. oplossing is mogelijk, *res ad otium deduci potest*; adv. *quiete*; *tranquille*; *cum pace*; *placide*; verg. vredelievend; —**heid**, z. vredelievendheid.

vreemd, 1) = buitenlandsch, *peregrinus* (b.v. *verba*; *mores* Liv.); *externus* (b.v. *verba Quint.*); v. accent, *peregrinitas* (Quint.); z. verder buitenlandsch; overdr. a) v. in deze stad, *ignarus huius urbis*; zifi gij dan zoo v. in deze stad, *adeone hospes es huiusce urbis*; z. ook vreemdeeling. — b) = onge woon, *novus*; z. verder ongewoon 2; = wonderlijk. — 2) = aan een ander toe behoorend, van een ander, *alienus* (b.v. *res*; *sententiae*; ook overdr., b.v. *humani nihil a me alienum puto* Ter.); in vv. handen brengen, z. vervreemden; begeerig naar v. goed, *alieni appetens*; overdr. iem. of iets v. zijn of blijven, *alienum esse*, *abesse* of *abhorre*re ab algo of *alga re*; *maxime distinctum esse ab alga*

re; = niet betrokken bij iets, *alienus ab alga re*; *expers alcus rei* (b.v. aan een complot, *consilii Tac*); v. zijn aan de samen-zwering, ook *extra coniurationem esse*; —**e**, **1**) = buitenlander; vv., tegenst. eigenen, vrienden, verwanten, *alieni*; van vv., z. buitenlandsch; vreemd 2. — **2**) = buitenland; zich in den v. ophouden, *peregrinari*; de dood in den v., *mors peregrina*; nieuwe woonplaatsen in den v. zoeken, *nova et externa domicilia quaerere*; een koning uit den v., *alienigena rex*; verg. buitenslands; —**eling**, eig. *peregrinus* (tegenst. *civis*); *advena*; *hospes*; door de vv. bezichtigd worden, *ab exteris visi* (Liv.); z. ook buitenlander; overdr. een v. in iets zijn, *in alga re peregrinum of hospitem esse*; verg. vreemd 1 a; —**heid**, *novitas*; verg. ongewoon 2 (het ongewone); —**soortig**, = heterogeen, vv. elementen, *materialae e diversis compositae* (Sen.); overdr. (van perss.) *homines extrinsecus invecti*; (van zaken) *res adventiciae*; overdr. = wonderlijk; —**soortigheid**, *novitas*.

vrees, *timor* of *metus* (verg. vreezen); (sterker) *formido*; z. ook angst; bezorgdheid; schroom; v. voor iem. of iets, *metus alcus* (b.v. *hostium Liv*); *timor* of *metus alcus rei* (ook *ab alga* of *ab alga re Liv*); door een part., b.v. uit v. hiervoor, *hoc verens*; soms door een adl., b.v. v. voor den vijand, *metus hostilis* (Sall.); v. voor een oorlog met de Parthen, *oek metus parthicus*; uit v. hiervoor, *oek hoc of quo timore*; = bezorgdheid vooreem., *metus propter alqm* of *de alga*; v. dat, *timor* of *metus ne met conii*. (dat niet, *ne non of ut*); uit v. dat, *oek timens ne met conii*. of alleen *ne met conii*; iem. v. aanjagen, *alci timorem* of *metum inicere* of *incutere*; *formidinem alci incutere*; *alqd alci metum affert*; grootte, *oek alqm magno timore afficere*; de v. afleggen, *timorem abicere*; *metum* of *timorem deponere*; iem. van v. bevrijden, de v. benemen, *metu alqm liberare*; *timorem alci eripere*; in v. geraken, z. beginnen te vreezen; geen v. hebben, *sine metu esse*; *metu vacare*; *nihil metuere*; in groote v. verkeerren, *in magno timore esse*; —**achtig**, —**heid**, z. bevreestheid; —**elijk**, *terribilis*; *horribilis*; *atrox* (afschuwelijk); *trux* (v. om te zien of te hooren); zóó v., *oek tantus*; z. verder verschrikkelijk; —**elijkheid**, z. verschrikkelijkheid.

vreezen, = bevreest zijn, *timere* (als aandoening); *metuere* (als gevolg van voorzichtigheid en nadenken); *in timore esse*; iem. of iets, voor iem. of iets v., *timere*, *metuere* of *vereri alqm* of *alqd*; (sterker) *extimescere*, *formidare*, *reformidare* of *horre alqd*; daar het te v. was dat, blijft onvertoald in een zin als: de toestand waarin Caesar zich bevond was zeer haachelijk, daar het te v. was dat hij . . . verhinderd werd, *erat in magnis Caesaris difficultatibus res ne . . . impediretur* (Caes.); niets v., *securum esse* (onbezorgd zijn); *numquam extimescere* (nooit bang worden); niets te v. hebben, *tutum esse* (voor iem. of iets, *ab alga* of *ab alga re*); men v. iets zeer, *oek alqd in magno timore est*; iem. of iets, voor iem. of iets niet v., *oek satis animi habere adversus alqd*; *contemnere*

alqm of *alqd* (b.v. *iudicia poenamque; mortem*); v. dat, *timere*, *metuere* of *vereri ne met conii*. (dat niet, *ne non of ut*); beginnen te v. (= bevreest worden), *ad timorem se convertere*; *timor alcus animum incessit* of *alqm occupat* (verg. bang worden); God v., *vereri deum*; *vereri et colere deum*; voor iem. of iets v. (= bezorgd zijn), *timere* of *metuere alci* of *alci rei* (verg. ook bezorgd zijn); hij vreesde voor de vermoedheid der soldaten (d.i. dat de soldaten te vermoed waren), *lassitudini militum timuit* (Liv.).

vrek enz., z. gierigaard enz.

vret enz., abs. van menschen, *vorare* (Plaut.); van dieren, *esse*; *cibum capere*; *pastum capessere*; uit de hand v., *ad manum accedere*; subst. het v., door omschr.; *conor. cibis*; *pabulum*; iets v., *vesci* of *pasci alga re*; *devorare alqd* (gulzig verslinden, van menschen en dieren); —**er**, —**erij**, z. schrokker, schrokachtigheid.

vreugde, **1**) abstr. *gaudium* (innerlijke v.); *laetitia* (zich uitende v.); *alacritas* (vroolijheid); dronken van v., z. uitgelaten van v. — **2**) *conor.* = *genot*, *voluptas*; *gaudium* (b.v. *breve*; *inopinatum*; *magnum*); iem. v. bereiden, *afficere alqm gaudio* of *laetitia*; *alqd alci laetitiam affert*; v. smaken, genieten, hebben, *gaudio* of *laetitia affici*; van iets, iets doet iem. v., *laetitiam capere* of *percipere ex alga re*; z. ook iets doet iem. genoegen; spreekw. *schepe v. in 't leven*, *vive beatus, vive memor quam sis aevi brevis* (Hor.); —**betoon**, *gratulatio*; *laetitia*; —**gejabel**, —**kreet**, *clamor laetus*; c. et *gaudium*; *acclamatio* of a. *secunda*; *conclamatio*; *clamor* of *clamores*; een v. aanheffen, *conclamare*; bij iets, *ad alqd gaudio conclamare* (Liv.); —**loos**, *voluptate carens*; *voluptatis expers*; —**tranen**, v. vergieten of storten, *gaudio lacrimare* (Ter.); *alci lacrimae gaudio manant* (Liv.); —**vol**, *laetitiae* of *voluptatis plenus*; *laetus*; *iucunditatis plenus*; *iucundus*.

vriend, **1**) eig. *amicus* (*alci* of *alcus*); *sodalis* (kameraad); vertrouwd v., *familiaris*; *necessarius*; een zeer vertrouwd v. van iem., *homo* of *amicus intimus alcus*; *familiarissimus* of *perfamiliaris alcus*; hij behoort tot mijn vertrouwdste vv., *in intimis est meis*; een goed v., *amicus bonus*; mijn goede v., een goed v. van mij, *amicus meus*; ik heb geen beter v., *mihi nemo est amior*; mijn beste v., *amicissimus meus* of *mihi*; (bij familiäre toespraak) *bone* of *o bone* (Hor.); een invloedrijk v., *amicus magnus* (Iuv.); onze v. *Furnius*, *Furnius noster*; onze enz. vv., ook *nostri* enz.; goede, vertrouwde, innige vv. zijn, z. met iem. in vriendschap, in vertrouwde v., in de innigste v. leven; wij zijn de beste vv., *nihil potest esse coniunctius quam nos inter nos sumus*; *nihil est nostra familiaritate coniunctius*; wij zijn oude vv., *vetus est* of *intercedit inter nos amicitia*; dit zijn alle oude vv. van mij, *veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt*; jij bent mijn oudste v., *nemo est mihi te amicus antiquior*; iem. tot zijn v. maken, *alqm sibi facere* of *reddere amicum*; *alcus amicitiam sibi comparare* of *conciliare*; iem. tot v. hebben, *alqm amicum habere*; iems v. worden, z. bevriend wor-

den; vriendschap sluiten; zij zijn weer v.v. geworden, *gratia inter eos reconciliata est*; v.v. der bestaande orde, *boni* (optimaten); iems staatkundige v.v., *qui faciunt cum alqo*; *qui stant cum of ab alqo*; v. en vijand, *aequi et of atque iniqui*; *cives hostes* (b.v. *inusta meluere Sall.*); *cives hostesque* (Liv.). — 2) overdr. een v. van iem. of iets, *studiosus, amans of* (als vaste karaktertrek) *amator alcius of alcius rei*; *amicus* (b.v. *veritatis*; der optimaten *bonorum* Liv.); een v. van iets zijn, *alcus rei studiosum, amantem of amatorem esse*; *alqā re gaudere of delectari*; geen v. van iets of iem. zijn, ook *abhorre of alienum esse ab alqā re*; *alci alqd displicet*; —**elijk**, *comis* (abs.; voor of jegens iem., *alci of erga alqm*); *benignus* (b.v. *homines*; *oratio*); *humanus* (abs.; *erga alqm*); *mitis* (zacht; in *alqm*); *affabilis* (genaakbaar; *alci*); *amabilis* (beminnelijk); *amans* (b.v. *nilhil potuit fieri amantius*); v. gedrag, z. vriendschelijkheid; v. gezicht, *vultus hilaris*; het is v. van u dat gij, *amicis facis quod met ind.*; indien gij zoo v. wilt zijn, *si videtur of si videbitur*; wees zoo v. terug te geven, *redde si videtur*; verg. ook *believen* 1 (als het u b.); adv. *comiter* (b.v. *alqm appellare*; *erranti monstrare viam*); *humane* (b.v. *litteris respondere*); *humaniter* (b.v. *facere*; *scriptae litterae*); *benigne* (b.v. *salutare*; *alloqui*; *invitare*); *amanter* (b.v. *scriptae litterae*; *alqm obsecrare*); *amicis* (b.v. *facere*); zoo v. mogelijk, ook *quam mitissime* (b.v. *alqm appellare* Caes.); iem. v. gezind zijn, *bono esse animo in alqm*; z. verder innemend; voorkomend; welwillend; —**elijkheid**, *comitas*; *benignitas*; *humanitas*; *affabilitas*; = *weldaad*, *beneficium*; hij is de v. in persoon, *nilhil est eo humanius*; iem. v.v. bewijzen, *benigne of comiter accipere alqm*; alle mogelijke, *omni humanitate alqm prosequi*; *omni comitate alqm complecti*; verg. oplettenheid; —**endienst**, *officium*; *beneficium*; iem. bij elke gelegenheid de gewichtigste v.v. bewijzen, *omnibus summis officiis prosequi alqm*; —**enkring**, *amicorum circulus*; *amici*; —**enmaal**, *convivium*; —**in**, *amica* (gewoonl. = beminde); *familiaris*; overdr. een v. van iets, *alcus rei of alci rei amica*; *alcus rei connectatrix* (b.v. *voluptatis*); —**je**, *amiculus*.

vriend-schap, *amicitia*; *familiaritas*; *usus of consuetudo* (omgang); vertrouwdte, innige v., *magna a. of f.*; de innigste v., *intima of summa a. of f.*; oude v., ook *vetustas amicitiae*; v. met iem. sluiten, *amicitiam iungere*, *facere of instituere cum alqo*; in *amicitiam alcius venire*; innige, in *familiaritatem alcius venire*; *alqm in familiaritatem suam accipere*; de innigste, *penitus se dare in familiaritatem alcius*; weer v. met iem. sluiten, *redire in amicitiam alcius*; iems v. zoeken, *ad amicitiam se alcius conferre of applicare*; *appetere alcius amicitiam*; v. onderhouden, *amicitiam colere*; met iem. in v. leven, *esse in amicitia cum alqo*; *est of intercedit alci amicitia cum alqo*; in vertrouwde v., *familiariter vivere cum alqo*; *familiariter uti alqo*; in de innigste v., *summa familiaritatem cum alqo coniunctum esse*; *coniunctissime vivere cum alqo*; *est of intercedit alci summa f. cum alqo*; *familiarissime of intime uti*

alqo; bewijzen van v., *officia* (pl.); iem. veel v. bewijzen, *multa officia conferre in alqm*; iets doen of toestaan uit v. voor iem., *dare alqd alci*; —**schappelijk**, *amicus*; *familiaris*; een v. raad, *consilium fidele*; een v. gesprek, *sermo familiaris*; een v. uitnodiging, *invitatio benigna*; een v. brief, *litterae officii et amoris plenae*; langs v. weg, *amicitiā* (tegenst. *per vim*); v. verstandhouding, verhouding of betrekking, *amicitia* (alg.; ook pl.); *pax* (alleen tusschen volken); een v. betrekking onderhouden, *amicitiam colere*; *pacem conservare*; er bestaat een v. (zoo z.) verstandhouding tusschen, *magna (tanta) familiaritas of necessitudo est of intercedit alci cum alqo*; adv. *amicis* (b.v. *cum alqo amicissime vivere*); *familiariter* (b.v. *vivere cum alqo*; *uti alqo*); —**schapsband**, *vinculum amicitiae of amoris*; *nodus amicitiae*; *amicitia*; den v. versterken, *confirmare amicitiam*; z. ook band 1 b; —**schapsbetoen**, *officium*; —**schapsbetrekking**, *necessitudo*; z. verder vriendschappelijk (v. betrekking); oude v., *vetustas amicitiae*; innige v., *coniunctio et familiaritas*; z. ook vriendschap; —**schapsbetuiging**, *significatio amicitiae*; —**schapsverbond**, *foedus amicitiae*; *amicitia*; *societas atque amicitia* (tusschen volken); een v. met iem. sluiten, *in amicitiam venire alcius* (zoowel met een pers. als met een volk); z. verder vriendschap sluiten.

vriezen, *gelare* (Plin.).

vroed, z. wjs 2; —**heid**, z. wijsheid;

—**kunde**, —**vrouw**, z. verloskunde, —**kundige**.

vroeg, 1 = vroegtijdig, *maturus* (vooral met betrekking tot het jaargetijde); *tempestivus* (v. op den dag plaats hebbend); b.v. *convivium*; een v. dood, *mors immatura* (ontijdige dood); *m. praematura* (dood voor den gewonen tijd, Plin.); van de v. jeugd, z. kindsbeen; adv. *mature*; *ante tempus*; te v. iets doen, *maturare alqd facere*; v. of laat, *serius ocius* (Hor.); *serius aut citius* (Ov.); *aliquando* (eens). — 2) = in den morgen geschiedend enz., *matutinus*; adv. *mane*; morgen vroeg, *cras mane*; z. verder morgen 2 ('s morgens); —**er**, tijdiger, *maturior*; adv. *maturius*; *citius*; omstreeks elf uur of niet veel v., *hora fere undecima aut non multo secus*; = eerder, ouder, *prior*; *superior*; *vetustus* (oud); mannen uit v.v. tijden, *homines veteres*; verg. ook vorig; adv. *prius*; *antea* (een weinig v., *paulo q.*; veel v., *multo a.*); als die zaak v. plaats heeft dan deze, *si huic rei illa antecedit*; —**rijp**, *praeox* (van vruchten die vroeger rijp worden dan andere van dezelfde soort; b.v. *pira Col.*; ook overdr., b.v. *ingeniorum velut p. genus Quint.*); *praematurus* (van vruchten die vóór den gewonen tijd rijp worden; bijv. *fructus cucumeris Col.*); een zoo v. geest, ook *tam immature magnum ingenium* (Sen. rhet.); z. ook vroeg rijp 2 (eind); —**rijpheid**, *maturitas praecox* (Col.); (in ongunstigen zin) *m. festinata* (Quint.).

vroegst, *ultimus* (versterwijderd); *vetustissimus* (oudst).

vroeg-te, in de v., z. morgen 2 ('s morgens); heel in de v., z. vroeg in den mor-

gen 2: —**tijdig**, z. vroeg.

vroomigheid, *pietis* (of *p. erga deos*) *simulata*.

vroolijk, *hilaris* of *-us* (v. van aard); *laetus* (blijde); *alacer* (opgeruimd); *remissus* (tegenst. *tristis*; b.v. *homo*; *iocus*: v. maken, z. opvroolijken; zich over iem. of iets v. maken, z. spotten (met iem. of iets); v. zijn over iets, z. zich verheugen; adv. *hilarē animo hilariter*; verg. blijde 2; —**heid**, *hilaritas*; *animus hilaris*; *laetitia*; *animus laetus*; *alacritas*; *animus alacer*.

vroom, *pius* of *p. in deos*; *religiosus*; *sancus* (b.v. *qui sunt sancti nisi qui meritum dis immortalibus gratiam persolunt*; ook alg. = deugdzaam); (met het oog op de uiterlijke godsvereering) *religionum colens*; *diligens religionum cultor* (Liv.); *deditus religionibus*; zeer v. zijn, *summā religione* of *castissime deos colere*; vv. wenschen koesteren (overdr.), *difficilia optare*; dat noem ik vv. wenschen koesteren, niet bewijzen leveren, *optare hoc quidem est, non docere*; adv. *pie*; *sancite*; —**heid**, *pietas* of *p. erga deos*; *religio*; *sanctitas*.

vrouw. 1) = vrouwelijk wezen, *femina*; *mulier* (volwassen v.); zwakke of lichte v., *muliercula*; lichte vv., ook *famosae*; oude v., *anus*; *vetula* (met verachting); als een v., als vv., *muliebriter*; als een oude v., als oude vv., *anuliter*; wat is schandelijker voor een man dan te weenen als een v., *quid est fletu muliebri viro turpius*; een belediging waaraan een v. blootstaat of een v. aangedaan, *iniuria muliebris* (Liv.); vv. en kinderen, *mulieres puerique*; *pueri mulieresque* — 2) getrouwde v., *uxor*; *coniunx*; *mulier*; *mater familiae* of *-as* (huisvrouw); *domina* (meesteres); *matrona* (voornaam getrouwde v.); een v. nemen, iem. tot v. nemen, z. huwen a; iem. tot v. hebben, *habere aliquam in matrimonio*; tot v. geven, z. uithuwen: v. en kind, *coniunx* of *uxor a liberi*; *coniuges* of *uxores a liberi*; —**elijk**, *muliebris*: door den gen. *mulierum*; *femineus*; (gramm.) *femininus*; vv. verwanten, *propinqua* enz. (z. verwant 1); adv. *muliebriter*; —**elijkheid**, *ingenium muliebre* of *mulierum*; —**en**, *muliebris*; door den gen. *mulierum* of *feminarum*; —**enaard**, *modus muliebris*; *mos mulierum*; naar v., z. als een vrouw 1; —**engak**, *vir mulierosus*; —**engewaad**, z. kleed; —**enhaat**, *odium mulierum* (haat tegen vrouwen); *odium muliebre* (haat van vrouwen); —**enhater**, *osor mulierum* (Plant.); a re *uxoria abhorrens*; een v. zijn, *mulieres odisse*; a re *uxoria abhorrere*; —**enkleed**, *vestimentum muliebre*; lang v. (van voorname vrouwen), *stola*; vv., = —**enkleeding**, *muliebris vestis*; —**enmantel**, *palla* (van voorname vrouwen); —**enmanier**, z. aard; —**enregeering**, *imperium feminae*; door omschr., b.v. bij de Meden bestaat een v., *Medis imperat muliebris secus*; —**enroof**, *raptus mulierum* of *feminarum*; —**enverblijf**, —**vertrek**, *gynaeceum*; *gymnecomitis*; —**lul**, *mulieres*; *feminae*; —**mensch**, z. vrouw 1.

vrouwspersoon, z. vrouw 1.

vrouw-tje, *muliercula*; *uxoreula* (Plant.);

oud v., *anacula*; —**volk**, *mulieres*; *feminae*.

vrucht, 1) eig. *fructus* (alg.); *fruges* (veld-

vruchten); *felus* (lichaamsvrucht); z. ook boomvrucht; v. of vv. dragen of geven, *fructus* of *fruges ferre*; spreekw. aan de vv. kent men den boom, *ex fructu arbor agnoscitur* (Vulg.); verboden v., *vetitum* of a; vv. dragend, *frugifer*; tweemaal (in het jaar), *bifer* (b.v. *vites* Varr.). — 2) overdr. a) in gunstigen zin, *fructus* (z. ook voordeel; winst); *merces*; (loon); *pretium* (belooning); v. of vv. dragen of afwerpen, *fructum ferre*; *efferre fructus*; voor iem., *prodessē alci*; de vv. van iets genieten, oogsten of plukken, *fructum* (of *-us*) *capere* of *pericipere alcius rei* of *ex alga re*; hieruit oogst ik tevens de v. dat, ook *ex quo etiam illud assequor ut met conl.*; de v. der deugd, ook a *virtute profectum* (Cic.); iets is de v. (= het gevolg) van iets, *oritur*, *manat*, *efflorescit* of *profectum est alqd ex alga re*; *efficitur alqd alga re*; (uw eischen) die de v. zijn van ernstig nadenken, *quae consilii fuerunt* (Liv.); zonder éénige v., *sine ullo effectu* (Liv.); verg. zonder gevolg 2 b. — b) in ongunstigen zin, *mala* of *incommoda*; *merces* (loon); *poena* (straf); —**baar**, 1) eig. *fertilis* of *ferax*; *uber*; *fecundus* (ook van menschen en dieren); z. ook vrucht-dragend. — 2) overdr. *uber*; *fecundus*; *ferax*; een v. jaar, *annus fertilis* (Prop.); een v. schrijver, *multorum librorum scriptor*; een v. geest, *ingenium ex se fertile* (Sen.); een zeer v. verbeeldingskracht, *mira ingenii ubertas*; v. weer, *caelum frugibus bonum*; zijn vrijen tijd v. maken, *otio frui*; *fructum capere ex otio*; v. aan, *ferax* (b.v. geen tijd was vruchtbaarder aan groote mannen, *aetas nulla virtutum feracior fuit* Liv.); *fertilis* (b.v. *Gallia f. hominum frugumque* Liv.); *fecundus* (b.v. *tellus metallorum* Plin.); —**baarheid**, 1) eig. *fertilitas*; *fecunditas* (b.v. *aquarum inductionibus terris fecunditatem damus*; ook van menschen en dieren); *ubertas* (rijke opbrengst). — 2) overdr. *ubertas* of *vis* (b.v. *ingenii*); —**boom**, *arbor fructifera* (Col.); a. *frugifera* (Liv.); a. *pomifera* (oofboom, Plin.); —**dragend**, *frugifer*, *fructifer* of *pomifer* (verg. -boom); *fructuosus* (veel opbrengend, eig. en overdr.); v. zijn, z. vrucht dragen 1; —**eloos**, z. vergeefsche; zonder gevolg 2 b; —**eloosheid**, *inanitas*; *vanitas*; door omschr., b.v. hij overtuigde hem van de v. zijner bemoeiingen, *ostendit ei frustra ab eo operam insumi*; —**gebruik**, *usus et fructus*; *usus fructus*; *usura* (het gebruik van een zaak voor een bepaalden tijd); door *frui* (b.v. *agrum fruiundum locare*); het v. van iets hebben, *frui alga re* (b.v. *certis fundis*); iets in v. krijgen, *alqd utendum accipere*; —**gebruiker**, *usufructuarius* (Ict.); —**mand**, *canistrum*; —**oog**, *gemma*.

vrij, 1) abs. = onbeperkt, onbelemmerd, *liber*; *solutus*; l. et *solutus*; *expeditus* (v. in zijn bewegingen); adv. *libere* (b.v. *insequi*; *respirare*; *vivere*; *dicere*); = staatkundig of burgerlijk v., *liber*; *ingenuus* (v. geboren); iem. (een slaaf) voor v. verklaren, *asserere alqm in causa liberali*; a. *alqm in libertatem* (Liv.); een v. man passend, *liberalis* of *ingenuus*; = v. van gevaren, *tutus*; den rug v. hebben, *a tergo tutum esse*; = vrijmoedig; vrijpostig; adv., ook = ronduit;

gerust; zoo v. zijn te, mag ik zoo v. zijn te, z. veroorloven (zich v., veroorloof mij); = onafhankelijk; onbezet; ongehuwd; open 1; vacant; = kosteloos, *gratuitus* (b.v. v. kost genieten, *victr gratuito uti*); adv. *gratis*; = nog al, z. tamelijk; v. wat, *aliquantum* (b.v. aeris *alieni*; *nummorum*; *voluntarium* Liv.); (vóór een comp.) *aliquanto* (b.v. *maior*; *melius*). — 2) v. van iets, *liber*, *liberatus* of *vacuus* *algā* re of *ab algā* re; *expers* *alcuius* rei (niet deel hebbend aan iets); v. van de banden des lichaams, *liberatus vinculis corporis*; *laxatus corpore*; v. van lasten of belastingen, *immunis* (ook *operum* *militarium*, *militia* Liv.); v. van gevaar, *tutus*; v. van bezigheden, z. onbezet 1; v. zijn of blijven van iets, *vacationem* of *immunatatem* *habere* *alcuius* rei (van last of dienstverrichting); *carere* *algā* re (niet hebben); *intactum* *esse* *algā* re (onaangeraakt zijn; b.v. *cupiditate* *pugnae* Liv.); *abesse* *ab algā* re (ver zijn; b.v. *a culpa*; *a cupiditate* *pecuniae*); *abhorre* *ab algā* re (b.v. *a suspicione*); z. ook verschoonen (verschoond); —**af**, v. hebben, z. vacantie hebben; —**age**, z. vrijerij; —**bijjet**, *tessera*; —**blijven**, z. vrij blijven 2; —**brief**, *diploma* (Suet.); —**buiten**, *latrocinari* (alg.); *piraticam* *facere* (ter zee); —**buiter**, *latro* (alg.); *pirata*, *prædo* of *p. maritimus* (ter zee); —**buiterij**, *latrocinium* (alg.); *piratica* (ter zee); —**dag**, *Veneris dies* (Auson.); —**denker**, *contemptor religionum*; *qui res divinas deridet*; —**denkerij**, *religionum contemptio*; —**dom**, *immunitas* (van belastingen); iem. v. van belastingen geven, *algm* *liberare* of *tributo* *liberare*; *tributum* *dimittere* *alcui* (Tac.); —**elijk**, z. ronduit; —**en**, *oculari* *et amplexari* (Ter.); om iem. v., *petere* *algam* (ook *algam* *in matrimonio*); —**er**, *proeus*; oude v., *qui ad senectutem caelebs pervenit*; z. ook jonggezel; —**erij**, *osculatio* (gekus); *amatio* (amourette, Plaut.); —**geboren**, *ingenuus*; —**geest**, z. -denker; —**gelatene**, *libertus* (f. -a; met betrekking tot den vroegeren meester); *libertinus* (f. -a; met betrekking tot den stand); —**geleide**, *praesidium*; *fides* (b.v. na belofte van v., *fide data*); van staatswege, *praesidium publicum* (b.v. *concedere* *alcui*); *fides publica*; —**gevig**, *liberals* (ook in *algm*); verg. edelmoedig; —**gevigheid**, *liberalitas*; *largitio* (ter omkoopung enz.); verg. edelmoedigheid; —**gezel**, z. jonggezel.

vrijheid, 1) abs. *libertas* (alg.); iem. in v. stellen, iem. de v. schenken of verleenen, *vindicare* *algm* *in libertatem*; een gevangene, *captivum liberum* *dimittere* of *e vinculis emittere*; een slaaf, *servum manu mittere* of (Liv.) *emittere*; *servum ad pilleum vocare* (Sen.); verg. iem. voor vrij verklaren 1; beslag leggen op iems v., *asserere* *algm* *in servitute* (iem. voor zijn slaaf verklaren, Liv.); v. van spreken, *arbitrium loquendi*; *lingua libera*; *de quo velis impune dicendi* *libertas*; in dien staat heerscht v. van spreken, *in ea civitate cuius licet de quo velis impune dicere* (verg. gedachte); iem. de volle v. geven te, *alcui integrum dare* met inf.; in 't bijz. a) morele v., v. van wil, *libertas*; *arbitrium*; *potestas*;

= vrije keus, *optio*; dichterlijke v., *poëtarum licentia* (Cic.); *poëtica l.* (Sen.). — b) = recht, voorrecht, *ius*; *ius praecipuum*; verg. voorrecht. — c) onbeperkte v. (in ongunstigen zin), *licentia* (v. om naar willekeur te handelen; b.v. *pueris non omnem ludendi damus licentiam*); l. *libertasque*; *libertas*; al te groote v., *arrogantia* (aanmatiging); *procacitas* (brutaliteit); veel v. hebben tegenover iem., *multum* *alcui in algm* *licet*; zich veel v. veroorloven, *multa sibi sumere*; de v. nemen te, *audere* of *non vereri* met inf.; de soldaten te veel v. laten, *militēs laxiore imperio habere* (Sall.). — 2) = het vrijzijn van iets, *vacuitas* (b.v. *doloris*); z. vrijdom; vrijstelling; —**levend**, *libertatis amans*; *impatiens alieni arbitrii*.

vrijheids-hoed, *pil(l)us*; met den v. op, *pileatus* (Liv.); —**hiefde**, z. -zin; —**nuts**, z. -hoed; —**oorlog**, *bellum ad libertatem tuendam* of *recuperandam susceptum*; —**zin**, —**zucht**, *libertatis studium*; *libertatis recuperandae cupiditas*; aangeboren v., ook *innata libertas*; door een gloeiende v. bezielde zijn, *desiderio libertatis ardere* of *exarsisse*.

vrij-houden, zich van iets v., *abesse* *ab algā* re; iem. v., *solvere pro algo*; —**kaart**, *tessera*; —**komen**, z. loskomen; ook door de pass. van loslaten 1; —**koopen**, -ing, z. loskoopen, -ing; —**laten**, = loslaten 1; de vrijheid geven 1; open laten; overdr. iem. v., *permittere* *alcui* (ook met inf. of *ut* met con.); z. ook iem. de keus laten 2; —**lating**, *missio* (loslating, b.v. van een gevangene); *manumissio* (van een slaaf); door omschr. —**loopen**, iets v., *effugere* *algā*; —**maken**, z. bevrijden; losmaken; de vrijheid geven 1; zich van bezigheden v., *expedire se ab occupationibus*; —**making**, *liberatio*; door omschr.; —**moedig**, *liber*; *ingenuus*; *audax* (onverschrokken); adv. *libere*; *ingenue*; *audacter* (b.v. *sententias dicere*); —**moedigheid**, *libertas*; *animus liber*; *ingenii libertas*; v. in het spreken, *libertas loquendi*; *lingua libera*; met v., z. vrijmoedig (adv.); —**plaats**, *asylum*; alg. = toevluchtsoord; —**pleiten**, iem. v., overdr. *purgare* *algm*; *culpā liberare* *algm*; —**postig**, *petulans*; *procax*; *audax*; *arrogans* (aanmatigend); adv. *petulanter*; *procaciter* (b.v. *stipendium flagitare* *alcui*); *licenter* (b.v. *algā efflagitare* Tac.); *audacter*; *arroganter*; —**postigheid**, *petulantia*; *procacitas*; *audacia*; *arrogantia*; te groote v., ook *licentia*; in het spreken, *voeis et linguae* (Liv.); —**spraak**, *liberatio*; *absolutio* (van iets, *alcuius* rei); door omschr.; —**spreken**, *liberare* (algm; *algm* *algā* re); *absolvere* (algm; *algm* *improbitatis*; ook de *praevaricatione*); v. worden, ook *liberatum* *discedere*; —**staan**, het staat iem. v., *licet* *alcui* (z. mogen); *liberum est* *alcui* (met inf.); het staat iem. nog v., *integrum est* *alcui* (met inf. of *ut* en con.); —**staat**, z. republiek; —**stellen**, *vacationem dare* (b.v. iem. van den krijgsdienst, *alcui militatiae*; ook *alcui ab algā* re); v. zijn, *vacationem habere* (alcuius rei); *vacare* (algā re); *exceptum esse* (b.v. *ne fortuita quidem verberibus excepta sunt* Sen.); iets van belasting v., *algā vectigali* *liberare* of *levare*; *eximere* *algā* *de vectigali* (b.v. *agrum* *de*

vectigalibus); z. ook vrijdom geven; ontheffen; —**stelling**, *vacatio* (b.v. *militiae*); verg. vrijdom; v. geven, hebben, z. vrijstellen, vrijgesteld zijn; —**uit**, *libere* (b.v. *dicere*); verg. ronduit; —**vechten**, zich v., *pugnando libertatem recuperare*; het vaderland v., *pugnando patriam in libertatem vindicare*; —**verklaren**, z. iem. voor vrij verklaren l.; z. ook spreken; —**verklaring**, *assertio* (Plin. ep.); z. ook spraak; —**waren**, *vindicare* (alqd of alqm ab alqa re); *prohibere* (alqm alqa re of ab alqa re); zich v., *munire se* (b.v. *contra perfidiam*); *cavere* (alqd; ab alqa re); —**waring**, door omschr.; —**wel**, *satis* (b.v. *constat*); —**willig**, *voluntarius*; *non coactus*; *non inivitus*; adv. *suā* enz. sponte; *voluntate*; *suā* enz. v.; *ultro*; geheel v., sponte et *ultro*; v. sterven, *fato cedere* (Liv.); —**williger**, *miles voluntarius*; vv., ook *voluntarii*; *evocati* (soldaten die na volbrachten diensttijd onder hun ouden veldheer dienen); —**zin**, *libere sentiens* (de alqa re, b.v. een v. republieken, *libere s. de re publica*).

vuig, *foedus*; *turpis*; adv. *foede*; *turpiter*; —**heid**, *foeditas*; *turpitudō*.

vuil, 1) subst. *sordes* (gewoonl. pl.); *purgamenta* (pl.; afval enz.); b.v. *urbis* Liv.; *hortorum* Tac.); *squalor* of (Liv.) *illuvies* (onreinheid van lichaam); *paedor* (stinkend v.); z. ook slijk. — 2) adl. a) eig. *sordidus*; *squalidus*; *immundus* (onrein); v. zijn, *sordere*; *squalere*; v. worden, *sordescere*; z. ook slijkerig. — b) overdr. *impurus* (b.v. *homo*; *animus* Sall.); *obscenus* (b.v. *versus*; *iocandi genus*; *vir* Liv.); *lululentus* (b.v. *homo*; *vitia*); *inquinatus* (b.v. *sermo*; *homo*; *in voluptatibus*); v. taal, ook *obscenitas verborum*; adv. *obscene*; z. ook liederlijk; onzedelijk; —**heid**, z. onreinheid; liederlijkheid; onzedelijkheid; —**igheid**, z. vuil l. — **ik**, *impuratus* (Com.); *illuvies* (Plant.); *purgamentum* (Petr.); *homo impurus*, *lululentus* of *inquinatus*; —**is**, z. vuil l. — **niskar**, *vehiculum quo purgamenta* (b.v. *hortorum*) *excipiuntur* (Tac.).

vuist, *pugnus*; een v. maken, *pugnum facere*; sla hem met de v. in het gezicht, *pugnum in os impingere* (Plant.); met het zwaard in de v., *stricto gladio*; voor de v., *subito*; *ex tempore*; spreken, z. improviseren; spreekw. een v. in zijn zak maken, *tacitum indignari*; —**gevecht**, *pugillatio*; —**je**, *pugillus*; spreekw. in zijn v. lachen, *in sinu gaudere* (Cic.); —**recht**, z. sterk l. (recht van den sterkste); —**slag**, *ictus pugni*; *colaphus* (Com.); (iem.) een v. geven, *pugnum impingere* (Plant.); ook in het gezicht, *in os* (Plant.); *colapho icere* (alqm); vv., *pugnis alqm caedere* of *onerare* (Com.); —**vechten**, *pugnis certare*; —**vechter**, *pugil*; —**vechtersriem**, *caestus*.

val-kaan, *mons sulfureus* (Claudian.); *mons ardens aeternis ignibus* (Plin.); de v. is in werking, *mons ignem prodit* (Sen.); (een zekere berg is een v., *ardet* of *flagrat* (Plin.); —**kanisch**, de v. natuur van den berg, *natura atque flagrantia montis* (Gell.); —**len**, *comple* (alqd; alqd alqa re); *implere* (alqd; alqd alqa re; ook alqd *alcuis rei*); (geheel) *explere* (alqd; alqd alqa re); *farcire* (b.v. *pulvinus rosā fartus*; z. ook volstop-

pen); (weer) *replere* (alqd); zich v., door de pass.; —**sel**, *complementum*; = opvulsel. **vansig**, *putidus*; —**heid**, *putor*.

var-en, (adi). *abiegnus*; —**enhout**, *abies*; —**ig**, eig. *igneus*; overdr. = vonkelend; v. blik, vv. oogen, *actes oculorum*; dezelfde v. blik, *eadem vis in oculis* (Liv.); z. ook vuur 2 a; = hartstoehtelijk, levendig, *ardens* (b.v. *oratio*; *orator*); *fervidus* (b.v. *ingenia*; *oratio*); *acer* (b.v. *ingenium*; *animus*; ook van een pers. = v. in het spreken); *incensus* (b.v. *orator*); v. fantasie, *vis animi*; v. welsprekendheid, *faces* (pl.) *dicendi* (Cic.); een v. redenaar zijn, *acrem esse in dicendo*; v. drang naar waren roem, *cursum atque impetus animi ad veram laudem*; v. liefde, *ardor amoris*; (voor iem.) *accensa in alqm studia* (pl.); een v. liefde voor iem. koesteren, *amorem alcuis ardore* of *flagrare*; een v. patriot, *civis acerrimus*; een v. paard, *equus alacer* of *ferox*; adv. *ardenter* (b.v. *alqd cupere*); *acriter* (b.v. *pugnare*; *agere*); *ferenter* (b.v. *loqui*); *cupide* (b.v. *insequi*); een meiske v. beminnen, z. boven (een v. liefde voor iem. koesteren); z. verder hartstoehtelijk; —**igheid**, z. vuur 2.

vuur, 1) eig. *ignis*; *flamma* (vlammend v.); voorspelling uit het v., *ignispictum* (Plin.); het eeuwige v. (in den tempel van Vesta), *ignis foci publici sempiternus*; het helse v., *ignis perpetuus* (Salv.); v. slaan, *ignem elicere conflictu lapidum*; v. spuwen, *flammas spirare* (Liv.); (van een berg) f. *eamore* (Plin.); v. vatten, *ignem concipere* of *comprehendere*; *comprehendi* (b.v. *comprehensa postea privata aedificia* Liv.); te v. en te zwaard, *ferro ignique* of f. *atque igni* (b.v. *vastare agros*, *urbes* Liv.); *flammā ac ferro* (b.v. *delere haec omnia* Cic.); *ferro flammāque* (b.v. *omnia pervastare* Liv.); van v., *igneus*; spreekw. zich tusschen twee vv. bevinden, *hac lupi, hac canes* (Plant.); *hac urget lupus, hac canis* (Hor.); *inter sacrum sacrumque stare* (Plant.); voor iem. wel door een v. willen loopen, *maxima pericula pro alqo subire non recusare*; = vuur dat ter verwarming enz. aangelegd wordt, *ignis*; *focis* (haard); *caminus* (haard); maar ook = v. in den haard, b.v. *luculentus*; op een zacht v., *igne leni* of *lento* (Plin.); *leni favillā* (Col.); een ketel op het v. zetten, *cucumam foco apponere* (Petr.). — 2) overdr. a) = het vonkelen, b.v. het v. der oogen, *ardor*, *ignis*, *flagrantia* of *actes oculorum*; iems oogen schieten v., *ardent oculi*; *alqs oculis ardet*; verg. schieten 2. — b) = gloed, hevigheid, hartstoehtelijkheid, *ardor* (gloed); b.v. jeugdig v., *ardor iuvenilis* Sen.; het v. der hartstoehten, a. *cupiditatum*; ook *animi*; *militum*; *feror* (gloed); b.v. *aetatis*; *animi* Liv.); *vigor* (beslistheid, energie; b.v. *animi* Liv.); *vis* (kracht; b.v. *oratoris*; *orationis*); *impetus* (drang; b.v. *animi*); het v. is uitgedoofd, *cessedit animi ardor*; door het v. der liefde verteerd worden, *amoris flammā conflagrare*; der hartstoehten, *flagrare cupiditatus*; het v. van den redenaar, van de rede, *vis* of *impetus oratoris* of *orationis*; *ardor* of *impetus dicendi*; *vis* et *quasi flamma oratoris* (b.v. *illa vis . . . oratoris exstinguitur*); het v. van den dichter, *inflammatio animorum*; *spiritus divi-*

nus (Liv.) of *poëticus* (Quint.); in v. geraken, *effervesce in dicendo*; (van een dichter) *assurgere* (Quint.); een goddelijk v. des geestes, *divinus quidam ignis ingenii et mentis*; zonder v., *languidus*; *frigidus*; v. en vlam zijn, *ardere*; (van een vertoornde) *iracundiā inflammatum esse of exarsisse*; (bij de voordracht) *calere in agendo*; in v. geraken, z. warm worden 2; in v. en vlam geraken, *incendi of inflammari*; (van toorn) *iracundiā inflammari of exardescere*; verg. hevig vertoornd worden; iem. in v. en vlam zetten, *incendere of inflammare alqm*; (= hevig vertoornd maken) *vehementius incendere animum alcus* (Ter.); z. verder geestdrift; hartstoechtelijkheid.

vuur-achtig, igneus; —**baak**, z. toren; —**bol**, = meteor, z. luchtverschijnsel; —**dood**, *mors igne* (of -i) *of flammā (alci) illata*; den v. ondergaan of sterven, *igne (of -i) cremari of necari*; (vrijwillig) *flammis circumventum exanimari*; den v. doen sterven, *igne (of -i) necare (alqm)*; —**gloed**, *flammarum ardor*; —**haard**, *focus*; (kleine) *focus*; —**pan**, *trulla ferrea* (Liv.); —**proef**, *obrussa* (van het goud, Plin.; ook overdr., Sen.); overdr. de v. doorstaan hebben, *igni spectatum esse*; —**pijl**, z. brandpijl; —**rood**, *igneo colore*; *rubicundus* (hoogrood); v. worden, *erubescere*; —**signaal**, vv., *praenuntii ignes* (Plin.); een v. geven, *igne significationem facere*; *ignem edere* (Liv.); —**spuwend**, *flammas eomens* (van een berg, Plin.); *flammas spirans* (van een draak, Liv.); v. berg, z. vulkaan; —**steen**, *silex*; —**tje**, *igniculus* (Plin.); daar zich het gerucht van Dions vermoord aan een loopend v. verspreid had, *celeri rumore dilato Dioni vim allatam esse*; —**toren**, *pharus*; *turris ex qua noctibus ad regendos navium cursus ignes emicant* (Suet.); —**vast**, *ignibus impervius* (b.v. lapis Tac.); —**zee**, *vastum incendium*.

vijand, = staatsvijand, *hostis (alci of alcus)*; een eerlijk v., *iustus et legitimus h.*; iem. voor een v. van het vaderland verklaren, *hostem alqm iudicare*; = tegenstander, *adversarius*; = persoonlijk v., *inimicus (alci of alcus)*; een groot v., *inimicissimus*; mijn eerste v., *inimicissimus mihi of meus*; zij zijn vv., z. zij leven in vijandschap; zij zijn vv. geworden, *inimicitiae ortae sunt inter eos*; iems v. zijn, z. in vijandschap met iem. leven; ook *averso animo esse ab algo* (een afkeer van iem. hebben); *odisse alqm* (iem. haten); zich iem. tot v. maken, *alqm sibi inimicum reddere*; *inimicitias alcus suscipere*; overdr. een v. van iets, *inimicus alci rei* (b.v. *hospes i. cenis sumptuosus*); *adversus alci rei* (b.v. *quieti et otio Sall.*); z. verder afkeerig; —**elijk**, door den gen. *hostium* (b.v. *terra*); in v. land, *in hostico* (tegenst. in *pacato Liv.*); z. ook vijandig; —**elijkheid**, = vijandige handeling, *hostile* (gewoonl. pl., vv., *hostilia Sall., Liv.*); hernieuwde vv., *rebellio* (van den kant van overwonnenen); begin der vv., *initium inferendi belli*; de vv. beginnen, *openen, initium facere inferendi belli*; i. f. *armorum*; *hostilia facere of audire*; op nieuw, *hostilia resumere* (Tac.); *rebellare*; vv. beginnen

met, *arma movere adversus* (b.v. *adversus Samnites nota arma sunt Liv.*); de vv. staken, *ab armis discedere*; *finem facere iniuriis*; (persoonlijke) *deponere odia of similitates*; zich van vv. tegen iem. onthouden, *arma ab algo abstinere* (Liv.); —**ig**, *hostilis* (b.v. *odium*); *inimicus* (b.v. *animus*; *alci*; *consilia patriae*); *infestus* (v. optredend; abs.; *alci*; in *alqm*); *infensus* (voor het oogenblik v. gestemd; abs. en *alci*); *alienus* (ongunstig gestemd; b.v. *meus Sall.*; *socii*; *alci*; *ab algo*; *alieno animo esse in alqm*); met vv. bedoelingen, *malefici causa*; adv. *hostiliter* (b.v. *facere*); *hostilem in modum*; *inimice*; *infeste*; *intense*; z. ook afkeerig; —**igheid**, *animus hostilis enz.* (verg. vijandig); *odium*; *inimicitiae*; —**in**, *hostis of inimica* (verg. vijand); —**schap**, *inimicitiae*; *simultas*; in v. met iem. leven, *sunt of intercedunt alci inimicitiae cum algo*; *esse in similitate cum algo* (Nep.); *inimicitias habere of gerere cum algo*; i. *exercere cum algo* (Sall.); zij leven in v., *sunt inimicitiae inter eos*; zich v. op den hals halen, *inimicitias suscipere*; met iem. in v. geraken, i. *alcus of cum algo suscipere*; in openlijke v. met iem. leven, *bellum gerere cum algo*.

vijf, telw. *quinque*; subst. de v., het getal v., *numerus quinquarius* (Boët.); (op een dubbelsteen) *quinio* (Isidor.); —**daagsch**, *quinque dierum*; = vijf dagen oud, ook *quinque dies natus*; —**de**, adi. *quintus*; de soldaten van het v. legioen, *quintani* (Tac.); subst. een v., *quinta pars*; —**deelig**, *quinquepartitus*; —**dehalf**, *quatuor et semis*; q. et dimidium; —**dekker**, *quinqueremis*; —**derlel**, *quinque generum*; —**dubbel**, z. vijfvoudig; —**duizend**, *quinque milia*; —**duizendmaal**, *quinquies milies*; —**duizendste**, *quinquies millesimus*; —**hoek**, *pentagonum* (Gromat.); —**hoekig**, *pentagonus* (Gromat.); —**honderd**, *quingenti*; —**honderdmaal**, *quingentes*; —**honderdste**, *quingentesimus*; —**jaarlijksch**, *quinquennialis*; —**jarig**, *quinque annorum*; = vijf jaar oud, ook *quinque annos natus*; *quinquennis* (b.v. *filia Plaut.*); —**ledig**, *quinque membra of partes habens*; —**maal**, *quinquies*; —**maandsch**, *quinque mensium*; = vijf maand oud, ook *quinque menses natus*; *quinquimestris* (Varr.); —**mannen**, *quinqueviri*; —**manschap**, *quinquevyratus*; —**pondsch**, *quinque librum*; —**tal**, = vijf (subst.); een v., *quinque*; —**tien**, *quindecim*; —**tiende**, *quintus decimus*; —**tiendehalf**, *quatuordecim et semis*; q. et dimidium; —**tienjarig**, *quindecim annorum*; = vijftien jaar oud, ook *quindecim annos natus*; —**tienmaal**, *quindectes*; —**tienmannen**, *quindecimviri*; —**tienmanschap**, *quindecimvyratus*; —**tiental**, een v., *quindecim*; —**tienvoud**, *quindectes tantum*; het v. van het gezaaide, *quindectes tantum quam quantum satum est*; een akker levert het v. op van het gezaaide, *ager cum quinto decimo effert of efficit*; —**tig**, *quingaginta*; —**tiger**, een v., *homo quingagenarius* (Quint.); —**tigjarig**, *quingaginta annorum*; = vijftig jaar oud, ook *quingaginta annos natus*; —**tigmaal**, *quingagies*; —**tigste**, adi. *quingagesimus*; subst. een v., *quingagesima pars*;

—**tigvoud**, *quingagies tantum*; —**vingerig**, *quinque digitos habens*; —**vingerkruid**, *pentadactylos* (Plin.); —**voud**, *quingies tantum*; het v. van het gezaaide, *quingies tantum quam quantum satum est*; de akker levert het v. van het gezaaide op, *ager cum quinto effert et efficit*; —**voudig**, *quincuplex*; —**werf**, *quingues*.
vijg, *ficus*; gedroogde v., *carica*; —**eblad**, *folium ficulneum*; —**eboom**, *arbor fici*;

ficus; wilde v., *caprificus*; —**ensnlp**, *ficedula*.

vijl, *lima* (ook overdr., b.v. *deest scriptis ultima l. Ov.*); —**en**, *limare* (alqd Plin.; gewoont. overdr.); *limā polire* (alqd Plin.; overdr. Quint.); z. ook polijsten; —**sel**, *scobis*.

vij-ver, *piscina*; —**zel**, *mortarium*; (groote) *pila*.

W.

waadbaar, z. doorwaadbaar.

waag-hals, *homo audax*; *homo summae of proruptae audaciae*; *homo ad audendum proiectus*; *homo temerarius*; —**halzerij**, *summa of prompta audacia*; *temeritas*; —**schaal**, eig. z. weegschaal; overdr. iets in de w. stellen, *alqd in dubium devocare* (b.v. *fortunas suas*); z. ook iets op het spel zetten 3; —**stuk**, *res periculosa*; *facinus of consilium audax of audaciae plenum*; *periculum* (gevaar); *conatum* (onderneming); een geweldig w. ondernemen, *rem ingentem audere*.

waaien, *flare* (subst. het w., *flatus*, b.v. *clasiarum*); de wind w. zacht, *ventus est lenis et mitis*; harder, *ventus increb(r)escit*; juist woei een hevige wind den vijand in het gezicht, *forte erat vis magna venti versa in hostem*; de wind w. uit het noorden, uit het oosten, *ventus a septentrionibus oritur*, *ventus ab ortu solis flat*; de vlag laten w. (als teeken dat de wedrennen moeten beginnen), *mappam mittere* (Suet.); (iem.) w. = koelte toewaaien, *ventilare* (abs., Suet.; *aestuanti tenue frigus Mart.*); iem. een beetje w., *ventulum facere alci* (Plaut.; verg. *face ventum*, *amabo, pallio* Plaut.); —**er**, *flabellum*.

waak, = nachtwake, *vigilia*.

waaksch, z. waakzaam.

waak-ster, *custos*; —**zaam**, *vigilans*; *vigil* (poët.); *solicitus* (b.v. *canes Ov.*; verg. *canes, sollicitum animal ad nocturnos strepitus Liv.*); *diligens* (opmerkzaam); w. zijn, *vigilare*; z. ook waken; een w. oog op iem. of iets houden, *diligenter custodire alqm alqd*; verg. in het oog houden 1; er een w. oog op houden dat, z. zorgen dat; adv. *vigilanter*; —**zaamheid**, *vigilantia*; *diligentia* (opmerkzaamheid); *cautio* (voorzichtigheid).

waan, *opinio* (meening); *opinio falsa* (onjuiste meening); *vanitas of inanitas* (tegenst. *veritas*); *error* (dwaling); *vana spes* (ijdele hoop); *zoete w.*, *error gratissimus*; het is geen ijdele w. dat er goden zijn, *non vana fides est deos esse*; in den w. verkeeren dat, in den w. dat, z. wanen, wanend; om u niet (langer) in een valschen w. te laten, *ne vos falsa opinio teneat* (Liv.); iem. radicaal van een w. genezen, *alci exculere opinionem radicitus*; iem. in den w. brengen dat, *in eam opinionem alqm adducere ut putet* met acc. c. inf.; —**wijs**, —**heid**, z.

neuswijs, —**heid**; *laetdunkend*, —**heid**; —**zin**, *alienata mens*; *furor*; *insania*; *vecordia* (Ter.; Sall.); *vesania* (Hor.); *amentia* (onverstand); *dementia* (dwaasheid); *deliratio* (geraaskal); —**zinnig**, *mente captus*; *alienatā mente* (Liv.); *furiosus*; *furens*; *insanus*; *male sanus*; *vecors*; *vesanus*; *amens* (ook w. van vrees, a. metu); *demens*; *delirus*; w. zijn, *mente captum esse*; *insanire of t. ac furere*; *delirare*; w. worden, *mentis errore affici*; *mente alienari of alcius alienatur mens* (Plin.); *furere incipere*; *in insaniam incidere*; iem. w. maken, *alienare mentem* (b.v. *Iunonis iram alienasse mentem*, nl. eius Liv.); *amentia afficere alqm*; *alqm ad insaniam adigere* (Ter.); adv. *insane*; *dementer*; —**zinnigheid**, z. waanzin.

waar, 1) adi. *verus*; *sincerus* (oprecht); *germanus* (echt); z. verder echt 1 a); *solidus* (wezenlijk; b.v. *utilitas*; *gloria*; *laus*); *perfectus* (volmaakt); de w. wijze, *vere sapiens*; de w. welsprekendheid, *iusta eloquentia*; geen w. woord spreken, *nihil ad veritatem loqui*; er komt geen w. woord uit zijn mond, er is geen woord w. van wat hij zegt, *nihil nisi mendacia loquitur*; *iste mera mendacia narrat* (Sen.); er komt nooit een w. woord uit zijn mond, *numquam verum dicit*; er is geen woord van w., *tota res ficta est*; het is w., *verum est*; *res ita se habet*; *se isto modo res habet*; (= ik geef het toe) *non nego*; *concedo*; *fateor*; (= weliswaar) *quidem of sane q.* (b.v. het is w., er zijn te allen tijde geleerden geweest die, *existenter quidem of sane q. omnibus temporibus viri docti qui*); dat is wel w., maar ..., *sunt ista, sed*; dat is w. ook, *etiam mehercule*; het is niet w., *falsum est*; iets w. maken (= de waarheid van iets bewijzen), *comprobare alqd*; het oordeel over w. en onwaar vervalschen, *iudicium veri adulterare*; meer in zijn w. gedaante, *simplicius* (z. verder gedaante); de huizen der gewone burgers waren ww. paleizen, *privatae aedes regiarum instar erant of in regiarum modum exaedificatae erant*; adv. *vere*; *ad veritatem*; *sincere*; niet w. (als vraag), *nonne*; *ain'tu*; *opinor of ut o.* (zou ik meenen); zoo w. ik leef, ik bemin u, *ita vivam, ut te amo*; zoo w. ik leef, ik weet het niet, *ne vivam, si scio*. — 2) adv. van plaats, *ubi*; *quo loco*; van w., *unde*; *ex quo loco*; w. ook maar, *ubicumque*; *quicumque in parte*; *ubivis*;

ubiubi; van w. ook maar, *undecumque*; *undeunde*; z. ook vanwaar. — 3) subst. merz. **waar-aan**, = aan welken enz.; w. ligt het (= wat is de reden), *quae est causa*; *quid est causae* (dat, *cur* met conl.); (= wat verhindert) *quidnam impedit obstat* (dat, *quominus* met conl.); — **achtig**, *verus* (waar); *verax* (betrouwbaar; b.v. *oraculum*); z. verder waar 1; adv. *vere*; = in waarheid, *vero*; = inderdaad, voorzeker, *profecto*; *sane*; *certe quidem*; *certe*; (sterker) *mehercule*; *me dius fidius*; — **achtigheid**, *veritas* (waarheid); *fides* (gelooftwaardigheid); — **borg**, *cautio*; *fides*; *satisfactio*; *pignus* (pand); tot w. voor het nakomen van het beloofde, *ad fidem promissorum* (Liv.); datik in uw belang spreekt, daarvoor zij 'dit al een w. dat ... *vestra causa me loqui vel ea fides sit quod* ... (Liv.); verg. borgtocht; — **borgen**, iem. iets w. w. dat, z. borgstelling geven; instaan; — **bj**, = b.ij welken enz.; w. hij zeide, *cum diceret*.

waard, 1) subst. *caupo*; *dominus cauponae*; spreekw. buiten den w. rekenen, *non satis sibi cavere*; *falli*; *errare*; zooals de w. is, vertrouwt hij zijn gasten, *utut tute, item censes omnes esse* (Plaut.). — 2) adi. **a** = een zekere waarde hebbend, b.v. w. zijn, = de waarde hebben van; hoeveel is dit w., *quanti haec res constat*; veel w. zijn, *magni pretii esse*; overdr. *magni esse* (Nep.); *multum valere*; *magna est alcius rei praestantia*, *dignitas*, *vis* of *virtus*; weinig w. zijn, *parvi pretii esse*; *vilem esse*; overdr. *parvi esse*; *non multum valere*; *levem* of *vilem esse*; niets w. zijn, *nullius pretii esse*; overdr. *nihili esse*; *nihil esse* (een nul zijn); uw vriendschap is mij zoóveel w., *tanti tua apud me gratia est*; iets is iem. meer w., *antiquius alci est alqd* (b.v. *antiquiore sibi fuisse possessionibus suis gloriam*, minder alci alqd posterius est (b.v. *ei patriae salus posterior domesticis commodis est*); = dierbaar. — **b** = verdienend, *dignus* (*alqā re*); z. verder waardig 1; — **e**, 1) eig. = prijs, *pretium*; w. hebben, *pretium habere*; *in pretio esse*; een hooge enz. w. hebben, z. veelenz. waard zijn 2 a; de w. hebben van, *valere pro* (b.v. *dum pro argenteis decem aureus unus valerit* Liv.; ook *ita ut scrupulum valerit sestertius vicenos* Plin.); een zaak van w., *res cara* of *pretiosa*. — 2) overdr. *honus* (uiterlijke w.); *vis*, *virtus*, *dignitas* of *praestantia* (innerlijke w.); *aestimatio* (betrekkelijke w.); w. of groote w. aan iets hechten, *alqd magni facere* of *aestimare*; alci rei alqd of *multum tribuere*; *studere alci rei*; *amplexari alqd*; weinig w., z. gering achten 1; geen w., *pro nihilo ducere* of *putare*; z. ook verachten; die nooit w. aan het geld gehecht heeft, *cui levissima semper pecunia fuit* (Sall.); de w. van een zaak, ook *quanti res est* of *aestimatur*; stukken die de w. hebben van oorkonden, *tabulae quae obtinent publicarum auctoritatem*; naar w., z. naar verdienste 1 (eind); iem. of iets naar zijn innerlijke w. beoordeelen of schatten, *pendere alqm ex virtute*; alqd *ex se aestimare*; in iems oogen een hooge w. hebben, *ab alqo magni aestimari*; *admodum probari alci*; geen w., *ab alqo contemni*; het leven heeft zonder genot

geen w. voor iem., *sine voluptate alqs vitam nullam esse putat*; hoe kan een leven w. hebben dat, *qui potest esse vita vitalis quae*; dingen die het leven w. geven, *ornamenta vitae*; iets heeft w. door iets, *alqd valet alqā re*; iets krijgt zijn w. door iets, *accedit alci rei dignitas* of *auctoritas alqā re*; iets verleent iets een bijzondere w., *alqd praeclari inest in alqā re per alqd*; — **ebepaling**, *aestimatio*; — **eer**, z. waarde aan iets hechten 2; hoogachten; schatten 2; — **eerig**, z. achtig; — **eloos**, *vilis*; *nullius pretii*; *levis*; — **eloosheid**, *vilitas*; *nullum pretium*; — **evol**, z. kostbaar; — **ig**, 1) = verdienend, *dignus* (*alqā re*); de vermelding w., *dignus memoratu* (Liv.); hij is lof w., w. dat hij geprezen wordt, w. geprezen te worden, *laude* of *qui laudetur dignus est*; *laudandus est*; zich iets w. maken, z. verdienen 1; iem. iets w. achten of keuren, *alqm alqā re dignum iudicare*; iem. geen blijk w. keuren, *alqm ne aspicere quidem*; iets, *alqd ne visendum quidem existimare*; iets nauwlijks het aanhooren, *alqd vix auribus admittere*. — 2) = vol waardigheid, *plenus dignitatis* of *auctoritatis*; *amplus*; *gravis*; *honestus*; *augustus* (verheven, majestueus); *praeclarus* (voortreffelijk); w. houding of taal, *gravitas*; adv. *cum dignitate*; *graviter*; — **igheid**, *dignitas*; *amplitudo*; *gravitas*; *honestas* (eer, aanzien); *deus* (uiterlijke w.); *maiestas* (majesteit, hoogheid; b.v. *populi romani*; *senatus*; ook *matronarum*; *quantia in oratione m.*); zij achten het beneden hun w., *inferius maiestate suā rati sunt* (b.v. *si palam lamentarentur* Tac.); z. ook iets beneden zich achten 2; strooken; = ambtelijke w., *dignitas*; = rang, *locus* of *dignitas* (b.v. *alci maiorum locum restituere*; *alqm in suam dignitatem restituere*); koninklijke w., *regnum*; hooge w., *amplus honos*; *altus dignitatis gradus*; hoogste w., ook *principatus* (b.v. *principatum in civitate obtinere*); z. ook rang; positie; ambt; eeraamt.

waar-din, *copa*; — **door**, = door welken enz. 1; — **dij**, = waarde; — **heen**, *quo*; *quem in locum*; *in quam partem*; w. ook maar, *quocumque*; *quoquo*; *quovis*; *quolibet*; — **heid**, *veritas* (het waar zijn; w. — schijn, v. — *vanitas*); *verum* (of pl.; het ware); *fides* (betrouwbaarheid, zekerheid); door omschr., b.v. aan de w. van iets gelooven, *credere alqd verum esse*; de w. liefhebben, z. waarheidlievend zijn; de w. zeggen, w. spreken, *verum*, *vera* of *quod res est dicere*; iem. de w. zeggen, (eig.) *dicere alci verum*; in het gezicht, *veras voces coram ingerere alci*; (overdr.) *oburgare* of *exipitare alqm*; (eerlijk) *ex animi sententia monere alqm*; (flik) *non parcere alci*; om de w. te zeggen, als wij de w. willen of moeten zeggen, *verum si loqui volumus*; *si verum fateri volumus*; *si verum quaerimus*; *si quaeris*; *ut vere dicam*; *ne mentiar*; *si vere volumus dicere* (Liv.); de onvervalschte w. van feiten, *incorrupta rerum fides*; de w. komt voor rekening van mijn zeggieden, *fides rei penes auctores erit* (Sall.); in w., z. inderdaad; overeenkomstig de w., (als adv.) *vero* of *veritati* (ook *cum vero* of *cum veritate*) *congruenter* of *convenienter*; *ex vero*;

vere; (geheel) *verissime*; (als adi.) *vero* of *veritati* (ook *cum vero* of *cum veritate*) *congruens* of *conveniēns*; *verus*; het is meer overeenkomstig de w., *verius est*; in strijd met de w., (als adv.) *contra verum* of *veritatem*; *falso*; (als adi.) *vero* of *veritati* *contrarius*; *falsus*; halve ww., *quae non satis exploret percepta et cognita sunt*; wetenschappelijke ww., ook *rationes*; ik houd vast aan deze w. dat, *hoc* of *illud teneo* met acc. c. inf.; iets als een uitgemaakte w. aannemen, *pro certo ponere alqd* (Liv.);

—**heidlievend**, *veritatis amans*; v. *diligens* (Nep.); *verax* (b.v. Herodotus); zeer w. zijn, *studiosissimum esse veritatis*.
waarheids-liefde, *veritatis amor* of *studium*; *veritas*; met te weinig w., *parum integrā veritate* (b.v. *commentarios compositis putat* Suet.); —**zin**, *veritas*; verg. liefde.

waar-in, = in welken enz.; —**langs**, *quā*; z. ook *langs* 1; —**lijk**, *profecto*; *sane*; *vero* (in waarheid); *vere* (naar waarheid); *ne* (ja w.; vóór een pron.); zoo w. helpen mij de goden (als wensch), *ita me dii adiuvēt*; z. ook waarachtig; —**maken**, iets w. *comprobare alqd*; —**mede**, = met welken enz.; —**na**, = na welken enz. 1; ook *quo facto* (nadat dit gebeurd was); *quibus dictis* (na dit gezegd te hebben); —**naar**, = naar welken enz. 1; —**naast**, = naast welken enz. 1.

waar-neembaar, *qui sensibus percipi potest*; *qui sensibus* of *sub sensus subiectus est*; *qui aspectu sentitur*; *qui sub sensum, sub oculos, sub aspectum* of *in conspectum cadit*; zinnelijk w. zijn, *sensibus percipi posse, sensibus subiectum esse* enz.; niet w. zijn, ook *alqd fugit aciem*; —**neembaarheid**, door omschr.; —**nemen**, (1) eig. *oculis* of *sensibus percipere alqd*; (= zien) *videre*, (= hooren) *audire*, (= voelen) *sentire*, (= bemerken) *animadvertere* of *cognoscere alqd*; met acc. c. inf.; (duidelijk) *cernere alqd*; (= betrachten, beschouwen) *observare* (b.v. *motus stellarum*); *contemplari* (b.v. *caelestia*); *spectare* (b.v. *sidera*); (ijverig of systematisch) *observitare* (b.v. *motus stellarum*).

— 2) overdr. iems belangen w., z. *beharigen* 1; een ambt of ambtsbezigheden w., *munere fungi*; *munus* (b.v. *m. consulare*) *sustinere*; *magistratum gerere*; *potestatem gerere* of *potestati praesse* (van een consul of praetor); *imperium gerere* (een mil. ambt, Nep.); een ambt zorgvuldig w., *implere officii sui partes* (Plin. ep.); een ambt niet meer behoeven waar te nemen *vacationem muneris habere*; een gelegenheid w., z. *aangrijpen* 2 d; zijn plicht w., z. zijn plicht doen; —**nemer**, *observator* (b.v. *malorum bonorumque nostrorum* Sen.). *animadversor* (b.v. *vitiarum*); *spectator* (b.v. *caeli siderumque*); een goed w., *homo acutus*; een getrouw w. van al zijn plichten, *omnium officiorum observantissimus* (Plin. ep.); —**neming**, = het waarnemen, *observare* (b.v. *siderum*); *animadversio* (b.v. *naturae*); door *sensus*, b.v. het oordeel berust op de w. der zintuigen, *positum est iudicium in sensibus*; den geest van zinnelijke ww. aftrekken, *animum avocare a sensibus*; een w. doen, *observare* of *animadvertere alqd*; (door ervaring) *experiri alqd*;

notare alqd (door w. vaststellen); de w. van een ambt, een plicht, z. *ambtswaarneming*, *plichtsbetrachting*; = hetgeen waargenomen wordt of is, *quod alqs videt* enz. (verg. waarnemen 1); ww. der zintuigen, *percepta sensibus*.

waar-om, direct vragend, *cur*; *quā re*; *quam ob rem*; *quā de causa*; *quid est quod* of *cur* met conl.; *quid est causae* *cur* met conl.; w. niet, *cur non*; (met verwondering, zonder antwoord te verwachten) *quidni*; (aansporend) *quin* (b.v. *quin consensimus equos Liv.*); indirect vragend, *cur*; *quā re*; *quam ob rem*; *quā de re*; zonder te weten w. tot iem. geroepen worden, *ignarum causae arcessi ad alqm*; relatief, z. *daarom*; —**onder**, = onder welken enz. II; —**op**, = op welken enz. 2; waarna; —**over**, = over welken enz. I.

waarschuwen, iem. w., *monere*, *admonere* of *praemonere alqm ut caveat*; door iets gewaarschuwd, *alqd re admonitus* (b.v. *proximi diei casu*); iem. voor iets w., *monere* of *praemonere alqm ut caveat alqd* of *ab alqa re*; *monere ut alqs videret alqd*; iem. w. niet te, *monere* of *admonere alqm ne* met conl.; zich laten w., z. een waarschuwing aannemen; waarschuwend voorbeeld, *documentum*; *exemplum*; —**schuwer**, *monitor*; —**schuwing**, *monitum*; *monentis verba* (pl.); *monitio* of *admonitio* (het waarschuwen); *documentum* of *exemplum* (waarschuwend voorbeeld); op iems w., *monitu alcius*; *monente* of *admonente alqd*; naar iems w. luisteren, een w. aannemen, *audire monentem*; *monenti obsequi*; niet, *monentem neglegere* of *spernere*; z. ook naar goeden raad luisteren 2; opdat zij den anderen tot w. strekken, *ut sint reliquis documento*; iets als een w. beschouwen om niet te, *alqd pro documento habere ne* met conl. (Liv.); verg. les 2; —**schijnlijk**, *veri similis*; *probabilis* (aannemelijk; b.v. *causa*; *coniectura*); waarschijnlijker, ook *propior vero* (Liv.); w. zijn, ook *a vero non abhorre*; zeer, ook *proxime accedere ad verum*; het is w. dat, *veri simile est* met acc. c. inf.; het is waarschijnlijker dat, ook *propius vero est* met acc. c. inf. (Liv.); en dat vind ik waarschijnlijker, *quod quidem magis credo*; ik vind het waarschijnlijker dat, *magis adducor ut credam* met acc. c. inf.; al wat u het waarschijnlijkt voorkomt, *quodcumque te maxime specie veritatis movet*; iets w. maken, het w. maken dat, *veri simile facere alqd*; *probabiliter exponere alqd* (iets uiteenzetten op een wijze dat het aannemelijk schijnt); *alqd alci rei probabilitatem conciliat* of *fidem facit*; *probare* of *demonstrare studere* met acc. c. inf.; iem. iets w. maken, *probare alci alqd* (ook *alci* met acc. c. inf.); vermoedens maken dit w., *id coniecturā probabile est*; iets maakt het waarschijnlijker dat, *alqd similis vero facit* met acc. c. inf. (Liv.); daar de toenmalige toestand der stad de beschuldiging w. maakte, *fortunatum urbis crimen affirmante* (Liv.); zóó of op een wijze dat het w. klinkt, *probabiliter* (b.v. *dicere*); adv. door *veri simile est* met acc. c. inf. of *videri* met inf.; *haud scio* of *nescio an* met conl.; *vereor ne* met conl.; w. niet, *vereor ne non* of v. *ut* met conl.; w. omdat, *credo quod*; hoogst w., *haud dubie*;

z. ook vermoedelijk; —**schijnlijkheid**, *veri similitudo*; *probabilitas* (aannemelijkheid); met w., z. waarschijnlijk; naar alle w., *haud dubie*; naar alle w. komt hij, *veri similitimum est eum venturum esse*; *vereor ne veniat*; komt hij niet, *vereor ut veniat*.

waar-tegen, = tegen welken enz. 1; —**toe**, = tot welken enz. 1; ook *quorsum* (b.v. w. deze mededeeling, q. haec; ook *quorsus*, b.v. q. tam multa de voluptate); *quid* (b.v. maar w. doe ik deze vragen, sed *quid ego haec interrogo*).

waarts, *versus* (b.v. *Narbonem v.*; *in forum v.*; *ad Oceanum v.*).

waar-uit, = uit welken enz. 1; ook *unde* (b.v. *Labrighes in fines suos, unde erant profecti, reverti iussit*; w. maakt gij dit op, *unde hoc colligis*); —**van**, = van welken enz. 1; —**vandaan**, z. *vanwaar*; —**voor**, = voor welken enz. 2; w. houdt gij dit, *quidnam hoc esse credis*; hij is niet de persoon, w. gij hem houdt, *non is est, qui tibi esse videtur*.

waar-zeggen, *hariolari* (b.v. *quaestus causā*); *vaticinari* (abs.); *alqd*; met acc. c. inf.; z. verder voorspellen; —**zegger**, *vates* of *divinus* (ziener; profeet); *hariosus* (in minder gunstigen zin); *fatidicus* (lotsvoorspeller); *haruspex* of *extispex* (uit de ingewanden van dieren); *augur* (vogelwichelaar); *sortilegus* (uit spreuken en verzen); —**zegging**, w. uit de ingewanden van dieren, *haruspicium*; *extispicium*; (als kunst) *haruspicina*; z. verder voorspelling; —**zegster**, *vates*; *divina* (Petr.); *hariola* (Plaut.); *anus fatidica*; *haruspica* (Plaut.); *saga* (wijze vrouw).

wacht, 1) abstr. *custodia*; *excubiae* (van soldaten); *statio* (het op wacht staan; b.v. *stationibus tempus terere*); *vigiliae* (bij nacht); w. houden, de w. hebben, op w. staan, *excubare* (b.v. *nocte*; *in armis*); *vigilias agere* (b.v. *noctu ad templa*); *in statione esse* of *collocatum esse*; *praesidium agitare* (b.v. *qua Bruttiorum cohortem p. a. nuntiaverat*); bij iem. of iets de w. houden, z. ook bewaken. — 2) concr. = de op w. staanden, *custodiae*; *custodes*; *excubiae*; *statio* (wachtpost; b.v. *cum s. nulla pro portis neque in vallo custodiae essent*); (bij nacht) *vigiliae*; *vigiles*; een zwakke w., *pauca custodes*; de w. trekt op, *excubiae in stationem procedunt*; *militēs in stationem succedunt*; ww. uitzetten, *custodias*, *vigilias* of *stationes disponere*; z. ook post 2; = wachthuis, *custodia* (verg. wachthuis); iem. in de w. brengen, *in custodiam dare* of *tradere alqm*; = bewaker, *custos*; = schildwacht; —**dienst**, *excubiae* enz. (z. wacht 1); —**el**, *coturnis*; —**en**, 1) abs. *manere*; *opperiri* (b.v. *ibidem*); op iem. of iets w., *manere alqm* of *alqd* (Liv.); *expectare alqm* of *alqd* (ook e. *dum conventrent*; *si transirent*; *quid consilii caperent*); op een gelegenheid w., *expectare* of *captare occasionem*; (met spanning en verlangen) *imminere in occasionem* (Liv.); *Acastus* wachtte ons met een brief, *stond ons te w. met een brief, nobis A. cum litteris praesto fuit*; iem. laten w., iem. op zich laten w., *morari alqm* (b.v. *convivas Ter.*); *remorari alqm* (b.v. *alqm mors ac poena*); zich laten

w., z. *uitblijven*; met iets w., *differre alqd* (uitstellen); geen oogenblik met de vervolging w., *non moram ullam ad insequendum inferre*; z. ook geen oogenblik dralen; iem. w. of te w. staan, *manere alqm* (Liv.); *excipere alqm* (b.v. *qui quosque eventus exciperent*); z. ook nabij zijn; wacht maar, *non impune feres*; z. verder afwachten; op wachten; subst. het w., *expectatio*; het vergeefsche w. moede zijn, *nequiquam expectando defatigatum esse*. — 2) zich w., *cavere* (voor iem. of iets, *ab algo* of *ab alga re*; *alqm* of *alqd*; te, *ne* met coni.); wacht u te, *cave* met coni.; *noli* met inf.; z. verder zich in acht nemen 2 b; —**er**, *custos*; *vigil* (nachtwaker); *excubitor* (in 't bijz. pl. van soldaten in het kamp); —**hond**, *excubitor canis* of *villaticus canis* (Col.); —**huis**, *vigilium* (Sen.); = de wacht 2 (eind); —**post**, *custodia*; *statio*; *praesidium*; —**schip**, *navis quae ad portum excubat* (vóór de haven); de haven met ww. bezetten, *portum tenere custodiis navium*; verg. adviesjacht; —**loren**, *specula*; —**vuur**, *ignis*; —**woord**, *tessera*; *signum* (b.v. *signum excubanti tribuno dedit: optimam matrem Suet.*).

wad, *vadium*; —**en**, door iets w., *vado transire alqd* (b.v. *flumen*).

wagen, 1) subst. *currus*; *vehiculum* (voertuig); *plaustrum* of *carrus* (kar; vrachtwagen); z. ook reishagen; strijdwagen; staatsiewagen; zelsienwagen; op of in een w., *curru vectus*; *in curru sedens*. — 2) ww. a) tr. *audere* (durven; b.v. *ultima Liv.*; ook met inf.); *periculum facere* (een proef met iets nemen; *alcus rei*); een slag w., *fortunam pugnae experiri*; *rem proelio committere*; een beslissenden slag w., *summis copis cum hoste contendere audere*; gevaagd, *audax* of *temerarius* (b.v. *constitum*), gg. uitdrukkingen, *ex periculo petita* (Quint.); het is g. te, *anceps est* met inf. (Liv.); spreekw. waag je niet, zoo heb je niet, *non potest quaestus fieri, nisi sumptus sequitur* (Plaut.); frisch gevaagd is half gewonnen, wie w. die wint, *dimidium facti qui coepit habet* (Hor.); *fortes Fortuna adiuvat* (Ter.); zij zijn aan elkaar g., *pares sunt*; z. verder riskeeren; op het spel zetten 3 (eind). — b) reflex. zich ergens w., *se committere* (b.v. *in conclave*; *longius a portibus*; *in populi romani conspectum*; *urbi*; *uari*; in den schouwburg en voor de oogen van het Rom. volk, *theatro populoque romano*); *se inferre* (zich storten in; b.v. *in periculum*); *penetrare* (door-, binnendringen; ad *urbes*; *in templa*; *intra valum*); zich aan iets w., *se committere* (b.v. *tam longae navigationi*; *itineri tam periculoso*); *se conferre ad alqd*; zich aan een gevecht w., *subire pugnae casum* (Liv.); z. ook boven 2 a (een slag w.); zich binnen w., *intrare audere*; zich (naar) buiten of buitenshuis w., *exire*, *abire* of *a. foras audere*; niet, *domo exire* of *ianua egredi non audere*; (= zich niet op straat w.) *in publicum prodire* of *in publico esse non audere*; *se publico non committere*; zich niet buiten de stad w., *urbe exire* of *exire non audere*; zich te onvoorzichtig onder den muur w., *murum incautus subire*; zich op iets w., *in alqm locum a- of escendere audere*;

over iets, *transire, transgredi* of *traicere audere* alqd; uit iets, *alqo loco exire* of *egredi audere*; niet ver van iets, *se longius ab alqo loco committere non audere*; —**maker**, *vehicularius fabricator* (Capit.); *faber carpentarius* (Veget.); —**menner**, *qui equos regit* of *umenta agit*; *auriga* (in 't bijz. = *agitor*, w. bij wedrennen); z. ook *koetsier*; —**smeer**, *axungia* (Plin.); —**spoor**, *orbita*; —**strijder**, *essedarius* (keltische w.); —**vraacht**, *vehes* (Cato); —**wijd**, adv. *latis-sime*.

waggelen, *vacillare; titubare* (van perss., Ov.); *labare* (van zaken, b.v. *signum*); doen w., *labefactare* (alqd); verg. wankelen 1. **wak-en**, eig. *vigilare; pervigilare* (wakker blijven; b.v. *totam noctem*; ook in *armis* Liv.); ook = wacht houden 1; overdr. *vigilare* (b.v. *pro alqo*); *excubare* (b.v. *pro alqo*; abs.); *custodire* (b.v. voor iets leven, *alcus vitam*); *tueri* (beveiligen, beschermen; alqd; alom); z. ook *zorgen*; subst. het w., *vigiliae* (b.v. *nox consumitur vigiliis*); *pervigilatio* (het wakker blijven, Front.); door omschr.; —**er**, z. *wachter*.

wakker, eig. *vigilans*; w. zijn of liggen, *vigilare*; w. blijven, *pervigilare* (b.v. 's nachts, *noctem*); met moeite w. kunnen blijven, *somnum vix tenere*; w. maken, z. *wekken*; schrikken, e of *de somno excitari*; worden, z. *ontwaken*; overdr. *vigilans; strenuus; fortis; fortis ac strenuus; alacer* (levendig); *vegetus* (monter; b.v. *homo, mens*); *bonus* of *probus* (braaf); adv. *vigilanter; strenue; fortiter; alacriter*; probe; —**held**, *vigilantia; strenuitas* (Varr.); *fortitudo*; *alacritas*; *vir-gor*; *probitas*.

wal, *agger* (aarden w. of dam); *vallum* of *vallus* (w. met palissaden); = oever, *ripa*; aan w. gaan, z. *zich ontschepen*; aan w. trekken, z. *aan land trekken* 1; aan w. zetten, z. *ontschepen*; van w. steken, z. *afvaren*; het schip van w. stooten, *navem ab litore in altum expellere*; overdr. *aan lager w. geraken*, *ad inopiam delabi* (Tac.); spreekw. van den w. in de sloot, z. *van den regen in den drop*.

waldhoorn, *cornu; bucina*; —**ist**, *cornicen; bucinator*.

walg, z. *walging*; —**en**, z. *walging* hebben; iets doet iem. w., *alqd alci fastidium, satietatem* of (Liv.) *taedium affert*; het w. iem., z. *walging* gevoelen; te, *taedet* met inf. (Ter.); *fastidit* alqs met inf. (Liv.); —**ing**, *fastidium, satietas* of (Liv.) *taedium (alcus rei)*; w. hebben of gevoelen, *nauseare*; van iets, *satietas alcus rei alqm tenet*; *taedet alqm alcus rei*; een w. van iets krijgen, *taedium of satietas alcus rei alqm capit* (Liv.); w. wekken, *fastidium creare* (Plin.); iem. wekt w. bij iem., *alqs alci taedio est* (Plin. ep.); z. ook *walgen* (iets doet iem. w.); —**lijk**, *taeter* (b.v. *odor; facinus; homo; aspectu, auditu*); *foedus* (b.v. *sapor* Lucr.; *strages* Liv.; *monstrum; luxuria; res visu, auditu f.*); *taetre*; *foede*; door omschr.; —**lijkheid**, *foeditas*; door omschr.

walker, —**ij**, z. *voller*, —**ij**.

walm, z. *damp*; —**en**, z. *dampen*.

wal-noot, *iuglans*; —**visch**, *balæna*.

wam, *palear*.

wan, *vannus; ventilabrum*; —**bedrijf**, z.

misdrift; —**begrip**, *opinio falsa*; *error*; —**betaler**, *infiliator*; —**betaling**, door omschr., b.v. in geval van w., *si quis non solverit*.

wand, *paries*; verg. *muur*.

wandaad, z. *misdaad*.

wandel, eig. *aan den w. zijn*, z. *wandelen*; overdr. = *levenswandel*; —**aar**, —**aar-ster**, *qui, quae ambulat* enz. (verg. *wandelen*); ww., ook *ambulantibus* enz.; = iem. die de gewoonte heeft om te wandelen, *ambulator, -trix* (Cato); —**dreef**, z. —**plaats**; —**en**, *ambulare* (abs. en in *alqo loco*); *in-ambulare* (op en neer w.; abs. en in *alqo loco*); *obambulare* (voor of bij een plaats op en neer w.; b.v. *muris* of *ante vallum* Liv.); *spatiari* (op en neer stappen; abs. en in *alqo loco*); gaan w., *ambulum ire*; —**ing**, *ambulatio; inambulatio* (het op en neer wandelen); een w. doen, *delectationis causâ ambulare*; z. ook *wandelen*; overdr. in de w., *vulgo*; verg. *gewoonlijk*; —**ingetje**, *ambulatiuncula*; —**plaats**, *ambulatio; spatium; xystris* (in een tuin); —**rit**, z. *rit*; —**stok**, *baculum*.

wand-luis, *cimex*; —**versiering**, *cultus parietum* (Sen.).

wanen, *arbitrari* (met dubbelen acc.; met acc. c. inf.); zij waanden zich reeds overwinnaars, *iam animo victoriam praecipiebant*; w. dat, ook *opinari* met acc. c. inf.; *videri* of *sibi v.* met inf.; wanend dat de vijand reeds voor de poorten was, ook *velut si iam ad portas hostis esset*; verg. *meenen* 1.

wang, *gena; mala* (kaak); *bucca* (opgeblazen of bolle w.).

wan-gedrag, *mores turpes* of *perditi*; —**gedrocht**, z. *gedrocht*; —**gunst**, *malevolentia*; verg. *afgunst*; —**gunstig**, *malevolus* (*alci*; in *alqm*); verg. *afgunstig*; —**hoop**, *desperatio* (*alcus rei*); in w., vol w., *ad desperationem adductus; desperationis plenus*; in de grootste w., *rebus desperatis*; iem. tot w. brengen, *alqm ad desperationem adducere*; —**hopen**, *desperare* (aan iets, b.v. aan zijn redding, *salutem, de salute, soms salutis*; ook met acc. c. inf.); *diffidere* (*alci rei*, b.v. *saluti*; met acc. c. inf.); z. ook den moed verliezen 1; —**hopig**, = waarvan niets meer te hopen is, *desperatus*; een w. besluit nemen, in *ultimum consilium se mittere* (Sen.); = niets meer hopen, *omni spe orbatus*; *ab omni spe derelictus*; *ad desperationem adductus; desperationis plenus* (ook van zaken); = *hachelijk, discriminis plenus*; w. toestand, *desperatio rerum* of *r. omnium*; in een w. toestand, in *perditis rebus; rebus desperatis* (Liv.); verkeer (van perss.), *suus rebus diffidere* of *d. ac desperare*; z. ook *hopeloos*; w. zijn, *desperare*; z. ook *moedeloos* zijn; iem. w. maken, *alqm ad desperationem adducere*; overdr. w. zijn dat, *perquam aegre ferre quod met ind.*; ik ben w. dat ge... verloren hebt, *torqueor quod ... amisti* (Plin. ep.).

wankel, *vacillans*; z. ook *onvast*; onzeker; onbestendig; w. staan, z. *wankelen*; zwakstaan 1 c; —**baar**, *vacillans*; z. ook *onvast*; onzeker; onbestendig; —**en**, 1) eig. *vacillare* (waggelen); *titubare* (niet vast op zijn voeten staan); *labare*

(dreigen te vallen of te zakken; zijn hou-
vast verliezen; vooral van zaken); doen
w., z. beneden (aan het w. brengen); subst.
het w., *vacillatio* (Suet.); *titubatio* (Sen.);
door omschr.; aan het w. brengen, *labe-
facere* of *labefactare* (alqd). — 2) overdr.
vacillare (b.v. *iustitia vacillat, vel iacet
potius*); *labare* (b.v. *consilium quod satis
iam fixum videbatur; fides sociorum quae
ad eum diem firma steterat; animi*); in zijn
beginselen w., *sibi non constare*; zeer, in
magna inconstantia versari; z. verder weif-
elen; subst. het w., *titubatio* (onzekerheid);
z. verder weifeling; aan het w. brengen,
labefactare (b.v. *alcus fidem pretio; rem
publicam; alcus sententiam*); iem. aan het
w. brengen = van zijn stuk brengen,
alqm; *labefacere* of *moliri* (b.v. het krediet,
fidem); *movere* (b.v. *alcus sententiam*);
iem. aan het w. trachten te brengen,
solicitare alqm; — **end**, z. wankel; — **ing**,
z. het wankelen; — **moedig**, *inconstans*;
infirmus; *varius* of *levis*; w. zijn, *sibi non
constare* (zich niet gelijk blijven); *animo* of
ingenio infirmo of *vario esse*; in den trouw,
vacillare (b.v. *legio*); *labare* (alqs of *alcus
animus*); verg. onbestendig; — **moedig-
heid**, *inconstantia*; *infirmitas*; *varietas*;
levis of *animi l.*; verg. onbestendig-
heid.

wan-klank, *vox absona*; *sonus qui ineptum
quiddam et asperum sonat*; overdr. er is een
w., alqd discrepant; er werd geen w. gehoord,
concordia maximā res acta est; — **luident**,
z. onwelluidend; — **neer**, **l** van tijd,
a adv. *quando; quo tempore*; w. zal er een
einde komen aan den strijd, ook *qui finis
erit certaminis*; w. ook maar, *quovis tem-
pore*. — **b** conjunct. *cum* (met ind.); *quo-
tiens* (zoo vaak als; met ind.); vaak door
een part., b.v. w. Juppiter dondert, *Iove
tonante*; w. ook maar, telkens w., *quotiens-
cumque* (met ind.); z. ook zoodra. —
2) voorwaardelijk, z. indien; — **nen**, *ven-
tilare* (b.v. *frumentum Varr.*); — **orde**, *per-
turbatio ordinum*; *neglegentia* (b.v. in de
huishouding, *rei familiaris*); w. in den
staat, *turbatio rerum* (Liv.); verg. onlust
2; in w., z. wanordelijk; in volslagen w.
(van soldaten), *inordinati alque incompoti-
ti* (Liv.); *perturbatis ordinibus* (b.v. *fugere*);
in w. brengen, *turbare* of *perturbare* (alqd);
verg. verwarren; in w. geraken, *turbari*
of *perturbari*; z. verder verwarring; —
ordelijk, *inordinatus*; *incompositus*
(Liv.); adv. *incomposite* (b.v. *venire Liv.*);
turbate (b.v. alqd agere); z. ook ordeloos; —
ordelijkheid, ww. (in den staat),
turbae; verg. onlust 2; — **schapen** enz.,
z. mismaakt enz.; — **smaak**, z. smake-
loosheid; — **staltig**, — **heid**, z. mis-
maakt, — **heid**.

want, **l** conjunct., *nam*; *namque; enim*
(nooit als eerste woord van den zin);
etenim; w. hij, w. deze, dikwijls door
het pron. relat. — 2) subst. *armamenta*
(pl.).

wan-trouwen, **l** ww. *diffidere* (alci; *alci
rei*); iem. w., ook *non credere alci*; *de fide
alcus dubitare*. — 2) subst. *diffidentia*; =
argwaan; — **trouwend**, — **ig**, *diffidens*;
adv. *diffidenter*; = achterdochtig; met
ww. blikken beschouwen, z. argwaan

koesteren; — **voeglijk**, — **heid**, z. onbe-
tamelijk, — **heid**.

wapen, **l** w. tot aanval of verdediging,
a eig. *telum* (aanvalswapen); *arma* (ver-
dedigingswapenen); een w. dragen (=
gewapend zijn); *esse cum telo*; de ww.
dragen, *arma gerere*; ook = als soldaat
dienen 1; tegen iem., *arma contra alqm
ferre*; (naar) de ww. grijpen, de ww.
opvatten, *arma arripere*; *ad arma ire*;
arma capere of *sumere* (ook *contra alqm*);
sagum of (van meer dan één) *saga sumere*;
(= zijn toevlucht tot de ww. nemen) *ad
vim atque ad arma descendere*; de ww.
tegen de Romeinen opvatten, *bellum
inferre Romanis*; tegen den staat, *bellum
rei publicae facere*; met de ww. in de
hand, in *armis*; *pugnans*; een land be-
treden, *alci terrae arma inferre*; iem. over-
winnen, *alqm manu superare*; sneuvelen,
cadere proelio (Nep.) of *in acie* (Liv.); met
ww. voorzien, z. wapenen; onder de ww.
blijven, in *armis permanere*; gedurende den
nacht, in *armis excubare*; onder de ww.
komen, *ad signa convenire*; roepen, *evocare*
(b.v. *equites undique*; ook *oppidanos ad
bellum*); *ad arma exire* (b.v. *omnem iwen-
tatem ex regno Liv.*); weer, *ad signa rebocare*;
onder de ww. staan of zijn, in *armis* of
armatum esse; te w., *ad arma* (b.v. „te w.”
roepen, *ad arma conelamare*; men hoorde
„te w.” roepen, *voces ad arma audiebantur
Liv.*); te w. loopen, *ad arma concurrere*;
geweld van ww., z. wapengeweld; zonder
ww., *inermis* of *-is*; *armis exutus* (van ww.
berooft). — **b** overdr. = wapensoort,
armorum genus; *militum genus* (soort van
soldaten); *pars exercitus* (deel van een
leger, Caes.); *armatura* (bewapening; ook
= soort van soldaten); soldaten van alle
ww., *omnis generis milites*; bij een ander
w. geplaatst worden, z. overplaatsen;
= middel tot aanval of verdediging, *telum*
(b.v. *hac lege illis telum occurrimum datum
est Liv.*); *arma* (b.v. *eloquentiae*); iem.
een w. of de ww. in de hand geven, *armare
alqm* (b.v. *in se*; *ab eo armatum esse Car-
neadem*); iem. het w. uit de hand slaan,
eximere ex manu alci manubrium (Plaut.);
iem. met zijn eigen ww. verslaan, *gladio
suo alqm conficere* (Cic.); *suo sibi gladio
alqm iugulare* (Ter.). — 2) term der heral-
diek, *insigne*.

wapen-broeder, *armorum* of *belli socius*;
(= medesoldaat) *commilito*; — **dans**, *sal-
tatio armata* (Plin.); *tripudium* (Liv.);
pyrrhicha (Suet.); — **danser**, *pyrrhicharius*
(Ulp.); — **drager**, *armiger*; — **en**, *armare*
(alqm; ook overdr. *alqm alqā re*; *alqm ad
alqd*); zich w., *se armare* (ook overdr. *alqā
re*); *armari*; z. ook wapen (de ww. op-
vatten); gewapend, *armatus* (ook overdr.,
b.v. *optime contra fortunam paratus ar-
matusque*); z. ook gewapend; — **fabriek**,
armorum officina; — **feit**, z. krijgsdaad;
— **gekletter**, *crepitus armorum*; *armorum
sonus*; — **geweld**, *arma* of *vis alqā a.*;
vis armata (Ict.); — **handel**, *tractatio
armorum*; bedreven in den w., *armorum
peritus*; iem. in den w. onderrichten,
arma alqm docere; — **kamer**, z. tuighuis;
— **roem**, z. krijgsroem; — **rok**, z. krijgs-
mantel; — **rusting**, *arma* (b.v. *brina a.*

equestria cum loriceis Liv.); in volle w., *plane armatus*; op den vijand buitgemaakte w., *spolia* (pl.); *exuviae*; *spolia optima* (pl.); de door den aanvoerder na een tweegevecht den veldheer der vijanden afgenomen w.); —**schorsing**, z. stilstand; —**schouwing**, z. parade; monsterring; —**smederij**, *armorum fabrica*; —**smid**, *faber armorum*; *gladiorum armorumque artifex*; —**stilstand**, *indutiae*; een w. sluiten, *facere indutias* (cum algo); hebben, *esse in indutiis*; verlangen, *postulare ut sint indutiae*; de w. was afgeloopen, *indutiae exierant* (Liv.).

wapperen, *fluitare*; *agitari*; wapperend, ook *fluxus* (b.v. *crines* (Tac.).

war, in de w., z. verward; in de w. brengen of sturen, *perturbare* (b.v. *totam gallici belli rationem*; *nos opinionum varietas*); *turbare* (b.v. *ordinem*; *ordines*; *contiones*; *pacem*); z. ook verwarren; in verwarren brengen; van zijn stuk brengen I 3; in de w. raken, *turbari* of *perturbari* (van zaken); z. ook van zijn stuk raken I 3; uit de w. maken, z. ontwarren; —**ande**, *viridarium* (lusthof, Suet.); —**boel**, *omnium rerum perturbatio*; z. ook verwarren; —**en**, z. rondzwerfen; —**geest**, *rixator* (Quint.); *homo turbulentus*; —**hoofd**, een w. zijn, *aliquid alio confundere* (Liv.); —**klomp**, *chaos*; *rudis indigestaque moles* (Ov.).

warm, 1) eig. *calidus*; *tepidus* (lauw); *fervidus* (kokend); *spissus* (dik; b.v. *tunica* Plaut.); w. maken, z. warmen; w. worden, *calescere* (b.v. *anima ab spiritu*; *corpus motionibus in ambulatione*; *calefieri* (b.v. *aqua*; *fauces*); *incallescere* (b.v. *incallescere sole* Liv.; ook = verhit worden, b.v. *vino* Liv.); (door en door) *concalefieri* (b.v. *umentum* Nep.); *concalescere* (b.v. *corpora nostra ardore animi*); w. zijn, *calere*; *calidum* esse; wanneer het w. is, *si calor est*; *quom caleat* (Plaut.); tot het wat minder w. is, *dum calor se frangat*; de warmste tijd van den dag was aangebroken, *diei fervidissimum tempus coeperat* (Curt.); het w. hebben, *calere*; zeer, *aestuare*; z. ook heet 1; lauw 1; adv. w. eten, *uti cibis calidis*; w. drinken, *uti potionibus calidis*. — 2) overdr. een w. vereerder van iem., *studiosissimus alcius*; met w. genegenheid, *amanter*; een w. vriend, *intimus* of *officiosissimus amicus*; w. vriendschap, *intima amicitia*; een w. verdediger van iem., *acerrimus alcius defensor*; een w. vaderlander, *homo patriae amantissimus*; een w. hart hebben voor alle burgers, *omnes caritate cives complecti* (Liv.); ik hoor dat jullie het daar nu aardig w. hebt, *vos nunc istic satis calere audio*; iem. w. maken, *calefacere alqm*; het iem. w. maken, *exercere* of *vezare alqm*; iem. het hoofd met iets w. maken, *alqm alqm re* (b.v. *precibus*) *fatigare*; veel dingen maken mij het hoofd w., *nulla me sollicitant*; w. worden, *incallescere* (b.v. *Cicero tarde commovetur, raro incalescit* Tac.); *calescere* (b.v. *est deus in nobis, agitante caleamus illo* Ov.); z. ook bezielen 2 (b. worden); adv. iem. w. aanbevelen, *diligentissime alqm commendare*; —**en**, *calefacere* (b.v. *balineum*); *tepefacere* (lauw maken; b.v. *sol solum*);

fovere (koesteren; b.v. *pullos pennis*); zich w., *corpus calefacere*; in de zon, *apricari*; in de zon, bij het vuur, *calescere aplicatione, igni*; bij het vuur (van verkleumden), *ad moto igne refovere artus* (Curt.); —**oes**, *olera* (pl.); —**oezenier**, *olitor*; —**te**, *calere*; *tepor* (zachte w.); *fervor* (hevige w.); niet goed tegen de w. kunnen, last hebben van de w., *vim caloris non facile pati*; natuurlijke w., *calor vitalis* (Curt.); overdr. *studium*; met w., *acriter*; met groote w., *studiosissime*; z. ook warm 2 (eind); met gelijke w. liefhebben, *pari caritate diligere*; —**tegraad**, *caloris mensura*; *caloris temperatio*; *calor* (b.v. *maior*; *minor*).

war-relen enz., z. dwarrelen enz.; —**ren**, z. verwarren.

was, z. afkeerig.

wartaal, *ineptiae*; *nugae*; hij praat w., *deliramenta loquitur* (Plaut.).

was, *cera*; —**achtig**, *cerae similis*; —**af-druk**, een w. van iets, *imago alcius rei in cera expressa*.

wasch, = het wasschen, *lavatio*; = waschgoed, *lintea* (pl.); —**bekken**, z. -kom; -kuip; —**goed**, *lintea* (pl.); —**kom**, *pelvis* (Petr.); *malluvium* (voor de handen, Fest.); —**kuip**, *labrum*; —**vrouw**, *lotaria* (Inscr.); —**water**, voor de handen, *malluaria* (Fest.).

was-dom, z. groei; den vollen w. bereiken, *pubescere*; —**em**, z. damp; —**emen**, z. dampen; —**fakkel**, *cereus*; —**geel**, *cereus* (b.v. *pruna* Verg.); —**kaars**, *cereus*; —**kleurig**, *cereo colore*; —**schen**, *lavare* (b.v. *manus*); *ablueri* (afwasschen; b.v. *pedes alcius*); zijn geheele lichaam w., *totum lavari*; zich w., *lavari*; *ablu*; overdr. iem. de ooren w., z. iem. een schrobbeering geven; —**scher**, *lotor* of *lutor* (Inscr.); —**sching**, *lavatio*; —**sen**, 1) ww. z. groeien 1; toenemen; van de maan, van water, *creescere* (b.v. *luna creescens*; *lacus albanus praeter modum*; *Liger ex nivibus*); *accrescere* (b.v. *flumen subitio*); *incrementum capere* (b.v. *luna* Col.); z. ook gezwellen; subst. het w., *accretio* (b.v. van de maan, *luminis*); door omschr. — 2) adi. *cereus* (b.v. *imago effigies*); ww. beelden, ook *expressi cera vultus* (Plin.); (= bustes van voorouders) *imagines*; *cerae* (Ov.); —**tafeltje**, *cerata tabella*.

wat, 1) pron. interrog. *quid*; w. zegt ge, *quid ais*; w. ge zegt, *ain tu*; w. voor een, *qualis*; *qui*; w. voor een mensch is dit, *quid hoc hominis est*. — 2) pron. relat. *quod* (pl. *quae*); dat w., *id quod*; *ea quae*; al w., alles w., *omne quod*; *omnia quae*; w. ook, w. ook maar, alles w. ook maar, *quodcumque*; *quaecumque*; *quidquid*; neemt w. van beide u. belieft, *utrum placet sumite*; z. ook die 2; = zooveel als, b.v. hij loopt w. hij loopen kan, *quantum potest currit*. — 3) pron. indef. z. iets; adv. z. een beetje; eenigszins.

water, *aqua*; *flumen* (rivier); stilstaand w., *stagnum*; stroomend w., *aqua profluens*; *a. viva* (Varr.); hoog w., *magna aquae*; z. ook waterstand; w. halen, *aquam petere*; (mil.) *aguari* (subst. het w., *aguatio*); w. houden, *continere aquam* of *unorem*; arm aan w., *inops aquae* of *aquarum*; gebrek aan w., z. watergebrek; aan of in het w. levend, zich ophoudend, groeiend

enz., *aquatilis*; het hoofd boven w. houden (overdr.), *stare* (b.v. *si stare non possunt*); onder w. loopen, *inundari* (b.v. *circus* Liv.); staan, *inundatum esse*; *restagnare* (b.v. *late is locus*); zetten, *inundare* (b.v. *aqua terram*); *stagnare* (b.v. *Tiberis plana urbis stagnaverat* Tac.); van het zuiverste w., *clarissimus* (b.v. *gemma*); overdr. *germanissimus* (b.v. *Stoicus*); spreekw. stille ww. hebben diepe gronden, *quā flumen placidum est, forsān latet altius unda* (Cato); *altissima quaeque flumina minimo sono labuntur* (als Baktrisch spreekw. aangehaald bij Curt.); w. in de zee dragen, *in sileam ligna ferre* (Hor.); er zal vóór dien lid nog heel wat w. in de zee loopen, *multo prius vasto labentur flumina ponto* (Prop.); iets doet iem. het w. in den mond komen, *alqd alci salivam movet* (Sen.); —**achtig**, *aquae similis*; *aquatilis* (den smaak van water hebbend; b.v. *umor* Varr.); *aquatius* (vochtig; b.v. *panis* Plin.); verg. waterig; —**bak**, z. *bassin*; kulp; reserve; —**bel**, *bulia*; —**buis**, *fistula*; —**dicht**, *impenetrabilis aquis* (b.v. *arca* Sulp. Sev.); w. zijn, *aquam excludere* (Ulp.); —**dier**, *bestia aquatilis*; pl., ook *fluvatica animalia* (Col.); —**drager**, *aquator*; —**emmer**, z. *emmer*; —**en**, *meiere*; *mingere*; —**gebrek**, *penuria aquarum*; *inopia aquae*; hebben, *aquae inopia affectum esse*; —**haler**, *aquator*; —**hoen**, *fulica*; —**hond**, *canis aquaticus*; —**hoos**, *columna* (Plin.); —**ig**, = waterachtig; = slap, *tenuis* (b.v. *vinum* Plin.); overdr. *ieunus*; *tenuis*; —**kan**, *urceus*; —**kant**, *ripa*; —**keering**, *agger*; *mole*; —**ketel**, *a(h)enum*; —**kruik**, *urna*; —**land**, *regio aquosa*; —**landers**, *lacrimae*; —**leiding**, *aquarium of aquae ductus*; *aqua*; een w. aanleggen, *aquam ducere* (Liv.); —**loos**, *siccus*; ww. woestenijen, *deserta ob siccitatem loca*; —**loot**, *stolo* (Varr.); —**man**, (sterrebeeld) *Aquarius*; —**massa**, *aquae*; een groote w., *aquarum magnitudo*; een zoo groote w., *tantum aquarum*; *tantae aquae*; —**molen**, *moltæ aquariae*; —**nymf**, *Nais* of *Naias* (poët.); —**orgel**, *hydraulus*; *machina hydraulica* (Vitr.); *organum hydraulicum* (Plin.); —**pas**, *libratus*; *aequilibris* (Vitr.); *ad libellam a.* (b.v. *locus* Varr.); *derectus* (horizontaal recht, vertikaal recht); adv. *ad libram*; *ad libellam*; —**paslijn**, *libramantum*; —**pot**, *matula*; *matella*; —**rijk**, *aquosus*; *fontibus abundans* (met veel bronnen); —**scheiding**, *divortium aquarum*; —**schuw**, *hydropobus* (b.v. *homines* Cael. Aur.); *lymphaticus* (Hier.); —**slang**, *hydra* of *-us*; *natrix*.

watersnood, *aquarum intemperies*.

water-spin, *tippula*; —**stand**, *aquae of aquarum altitudo*; hooge w., *aquae of aquarum magnitudo*; *aquae magnae*; der rivieren, *fluminum magnitudo*; *flumina*; lage w., *amnes modici* (Tac.); —**tanden**, iets doet iem. w., *alqd alci salivam movet* (Sen.); —**tje**, *acula*; —**nurwerk**, *clepsidra*; *horologium ex aqua* (Vitr.); —**val**, *cataracta* (Sen.); *deiectus aquae*; *aquae cadentes*; —**vlakke**, *summa aqua*; *superficies aquae*; *aquor* (poët.); —**vogel**, *avis aquatilis*; *a. quae degit in aqua*; ww., ook *nantes aves of volucres* (Col.); —**vrees**, *hydropophobia* (Cael. Aur.); —**zucht**, *aqua intercus*; *morbus*

aquae intercus (Suet.); —**zuchtig**, *hydropicus* (Cels.).

web, z. *spinneweb*.

wed, z. *drenkplaats*; —**de**, z. *jaargeld*; —**den**, *sponsionem facere* (Plin.); *sponsione provocare* (met acc. c. inf., Macro.); met iem., *alqm* Petr.); met iem. om iets w., *cum alqo pignus dare in alqd* (Plaut.); verg. p. *cum alqo ponere* an Val. Max.); w. waarom men maar wil, *quovis pignore* (nl. *posito*) *contendere* (met acc. c. inf., Catull.); *in quodvis pignus vocare* (b.v. *librarius in a. p. vocabat, si in una uspiam littera delictum esset* Gell.); verg. *verweden*; —**den-schap**, *sponsio* (Plin.); een w. aangaan, z. *wedden*; iem. tot een w. uitdagen, z. met iem. *wedden*; de w. winnen, *verliezen*, *sponsione* of (van den tot de w. uitgedaagde) *sponsionem vincere*; *sponsione vinci* (beide eig. termen van het civiele proces).

weder, 1) subst. *tempestas*; *caelum*; betrokken w., *nubilum* (Suet.); gezond w., *salubritas*; ongezonder w., *pestilentia* (b.v. *autumni*); goed, heerlijk, mooi, uitstekend w., *bona of egregia tempestas*; *tempestas* (b.v. ik wil het goede w. niet laten voorbijgaan, *tempestatem praetermittere nolo*); goed w. op zee hebben, *placatis fluctibus uti*; koud of vriezend w., *frigora* (pl.); slecht w., *tempestas mala*, *adversa* of *foeda*; stil w., *tranquillitas*; z. verder de *adil.*, die met „weder” verbonden worden; spreekw. mooi w. spelen met andermans geld, *ludere de alieno corio* (Apol.). — 2) adv. a) = wederom, nog eens 1; op nieuw (eind); ik zal het niet of nooit w. doen, *iterum non faciam*; vaak door re-, b.v. een kleed w. aantrekken, *resumere vestem*; iets w. bemachtigen, *recipere* of *recuperare alqd*; ook door een andere wending, b.v. het vuur weer aanmaken, *ignem exstinctum suscitare*; een post w. bezetten, *alium praeficere muni.* — b) = van den anderen kant, van mijn enz. k., op mijn enz. beurt, *vicissim* (b.v. *terra florere deinde v. horrere potest*); *rursus* of *-um* (b.v. *repudiare*); porro (b.v. *saepe a maioribus natu audivi, qui se porro pueros a senibus audivisse dicerent*); *contra* (daarentegen); door idem (b.v. *multi, qui vulnera acceperunt fortiter, iidem dolorem morbi ferre non possunt*; hij w., idem; idem ipse).

weder, NB! voor hier niet volgende samenstt. z. her-, tegen-, terug-, weer; —**dienst**, *officium mutuum*; *vicissitudo* (b.v. *alci debetur*); *munus*; iets door een w. vergelden, *vicissim reddere alqd*; ik ben tot w. bereid, *mutuum operam tibi praestabo*; —**doop**, *reaptisma* of *reaptizatio* (Eecl.); —**dooper**, *reapticator* (Eecl.); —**geboorte**, door *renasci*; *regeneratio* (Eecl.); —**geven**, 1) = teruggeven. — 2) overdr. *reddere* (b.v. *alqd latine*; *alqd verbis eisdem quibus cogitavisset*); *exprimere* (b.v. *alqd latine*); *interpretari* (b.v. *recte alcius sententiam*); iets in verzen w., *alqd versibus persequi*; —**groet**, *salus reddita*; *resolutio* (Suet.); —**gunst**, *gratia mutua*; —**heeft**, = echtgenoot, -e; —**keerig**, *mutuus*; ww. weldaden, *beneficia ultro et citro data accepta*; adv. *mutuo*; z. ook onderling; —**keerigheid**, *vicissitudo*; door *mutuus* (b.v. w. der liefde, *mi. amor*);

de vriendschap berust op de w. der dien-
sten, *amicitia paribus officiis continetur*;
—**legbaar**, qui *refelli* enz. *potest*; —**leggen**,
refellere (*alqm*; *alqd*); *redarguere* (door be-
wijzen van het tegendeel; *alqm*; *alqd*);
refutare (defensief; tot zwijgen brengen;
alqd); *revincere* (een beschuldiging van
iem., *alqm*); *dissolvere* (ontzenuwen; b.v.
crimina); *defendere* (defensief; b.v. *crimen*);
confutare (offensief; b.v. *argumenta Stoico-
rum*; ook *alqm dictis* Ter.); *convincere* (on-
wederlegbaar bewijzen; *alqd*, b.v. *errores*
Epicuri; *falsa*); *infirmare* (van zijn kracht
berooven; b.v. *res leues*); grondig w., *redar-
guere* et *refellere*; iem. met zijn eigen woor-
den w., z. wapen 1 b (eind); iem. met zijn
eigen ww. verslaan); —**legging**, re- of
confutatio (b.v. *crimini*); door omschr.;
—**liefde**, —**min**, *amor mutui*; liefde of
w. koesteren, *vel amare vel, ut ita dicam*,
reddamare; iem. w. bewijzen, *contra amare*
of *diligere alqm*; *amori alcius respondere*; w.
vinden, *contra* of *ab altero* (-a) *amari* of
diligi; —**om**, *rusus* of -um; z. verder
weder 2 a en b; —**opzegging**, tot
w. toe, *precario* (Tac.); tot w. toe verleend,
precarius (Tac.); —**partijder**, *adversarius*;
—**rechetlijk**, *iniuriosus* (b.v. *appetitio*
alienorum; ook in *alqm*); *iniurius* (b.v. *quia*
sit iniurium); *iniustus* (ongerecht); *illicitus*
(ongeeoorloofd); *immeritus* (onverdiend); w.
handelwijze, *inturia*; adv. *iniuriā*; *per in-
iuriam*; *iniuriōse*; *iniuste*; *praeter ius*; *con-
tra ius* *fisque*; z. ook toeëigenen; —**rech-
telijkheid**, *iniuria*; *iniustitia*; —**uitbar-
sting**, door omschr., b.v. voor een w. van
den oorlog vreezen, *timere ne bellum denuo*
exardescat; —**varen**, ww. z. overkomen
2; iem. recht of gerechtigheid laten w.,
ius alci reddere (voor het gerecht); = iem.
de eer enz. geven, die hem toekomt, *iustum*
se praebere erga alqm; *tribuere alci quod ei*
debetur; *alci non detrahare laudem suam*;
iedereen, *suum cuique tribuere*; iems groot-
heid, *non negare alqm magnam vim esse*
of *fuisse*; hij laat zijn verdiensten volle ge-
rechtigheid w., *hanc sanie est obrectator*
laudem eius; subst. iems w., *quod* (of *quae*)
alci accidit (of -erunt); —**vergelden**, *par*
pari referre (Ter.); *parem gratiam referre*
(alci); *par* vergelden; —**vergelding**,
par gratia; *praemium* (belooning); *merces*
(loon); *talio* (als juridische term); het recht
van w. toepassen, *par pari referre* (Ter.);
verg. vergelding; —**verschijning**, door
in conspectum redire; —**waardigheid**, z.
tegenspoed; —**zien**, ww. *videre* (*alqm*);
revisere (weder opzoeken; *alqm*); *reperire*
(wedervinden; *alqm*); ik brand van ver-
langen de stad w. te zien, *mirum me tenet*
desiderium urbis; iem. niet w., *alqm posthac*
non videre; subst. het w., *reditus* (terugkeer);
door omschr.; —**zijds**, —**zijdsch**, z. keerig.
wed-loop, *cursus certamen*; een w. houden,
cursu certare; —**looper**, *cursor*; —**ren**,
cursus eorum of *equester*; —**strijd**, cer-
tamen (alg.; in iets, *alcus rei*, b.v. *luctandi*
Quint.; om iets, *alcus rei*, b.v. *honoris* et
dignitatis, *capitis* et *jamae*; ook *est alci*
certamen cum alqo de principatu Nep.);
contentio (meestal om den voorrang; b.v. in
het spreken, *dicendi*; om iets, *alcus rei*,
b.v. *honoris*; ook *de regno cum alqo conten-*

tionem habere Nep.); *commissio* (openbare
w., vooral van dichters, redenaars enz.);
een w. met iem. houden, *certare cum alqo*
(in iets, *alqā re*, b.v. *cursu cum aequalibus*;
op de fluit, *tibiurum cantu*); *contendere cum*
alqo (om iets, *de alqā re*, b.v. *de principatu*);
een edele w., *honesta certatio* of *concertatio*;
honestum of *rerum honestarum certamen*;
in edelen w., *certatim*; verg. wedtjver.
weduw-e, *vidua*; iems w., *quae alcus ante*
matrimonium experta est (een vrouw die
vroeger met iem. gehuwd geweest is, Sen.);
quae uxor alcus fuit; Agrippina de w. van
Domitius, *A. viduata morte Domitii* (Suet.);
ww. en weezen, *orbi orbaeque*; als w. achter-
blijven, in *viduitate relinqui* (Liv.); —**naar**,
viduus; —**schap**, —**staat**, *viduitas*.
wed-tjver, *certamen*; *aemulatio*; *studium*;
verg. -strijd; —**tjveren**, *certare* (*cum alqo*);
cum alqo alqā re of *de alqā re*; ook overdr.,
b.v. *ars certare videtur cum copia*; *aemulari*
(met iem. of iets, *alqm*, *alqd*; met iem. in
iets, *alqd alcus*, b.v. *aemulante Agrippina*
proavae Liviae magnificentiam Tac.); *con-*
tendere (*cum alqo alqā re* Sall.; *inter se* met
afh. vraag); z. ook een wedstrijd met iem.
houden.
wee, 1) interj. *vae* (b.v. w. den overwonne-
nen, v. *victis*); *malum* (b.v. *m. militibus meis*
nisi quiescerint Liv.); o wee, *ehue*; ach en w.
roepen, *graviter queri*; *lamentari*; over iem.
of iets, *exsecrari* of *detestari alqm* of *alqd*;
graviter of *multa queri de alqo* of *de alqā*
re. — 2) subst. = ongeluk, *malum*; *malu*
(pl.); *res adversae*; = leed, *dolor*; z. ook
boven 1 (ach en w. roepen); verdriet;
—**de**, *vitrum*; —**dom**, z. smart.
weef-getouw, *tela*; —**inrichting**, z. we-
verij; —**kunst**, *texturum* (Suet.); *lanifica*
ars (Ov.); —**sel**, *tela*; *textum* (Ov.); overdr.
z. samenweefsel; —**ster**, *textrix*.
weeg-bree, *plantago* (Plin.); —**luis**, *cimex*;
—**schaal**, *libra*; *trutina*; *statera*; *lanx* of
librae 1 (schaal van het weegtoestel); verg.
ook schaal.
week, 1) subst. a) *nundinum* (van acht
dagen); *hebdomas* of *septimana* (sinds
Commodianus, ± 250 n. Chr.); *septem*
dies; twee ww., *quindecim dies*; elke w.,
octavo quoque die; in de w. (= op werk-
dagen), *diebus profestis*. — b) = het wee-
ken, *maceratio* (Vitr.); iets in de w. zetten
of leggen, *macerare*, *madefacere* of *aquā*
perfundere alqd. — 2) adi. *mollis* (eig. en over-
dr.); w. maken, *mollire* of *emollire* (*alqd*);
mitigare (door koken, b.v. *cibum*); *diluere*
(b.v. *aquā lateres*); iem. w. maken (overdr.),
z. roeren 2; w. worden, *molliri* (b.v. *calore*
umor adstrictus); overdr. z. roeren 2 (g.
worden); een w. hart hebben, *molliore esse*
animo; *facile commoveri*; adv. *molliter*;
subst. het weeke van den buik, *thia* (pl.).
—**dieren**, *mollia* (Plin.); —**eling**, *homo*
mollis, *delicatus* of *mollis* et *effeminatus*;
als een w. leven, *molliter vivere*; —**elijk**,
mollis; *effeminatus*; *mollis* et e.; *delicatus*;
adv. *molliter*; *effeminatē*; *delicate*; —**elijk-
heid**, *mollities* of -ia; *naturae* of *animi* m.;
vita delicata; —**en**, *mollire* (*alqd*; *alqd alqā*
re); verg. in de week zetten 1 b; —**hartig**,
mollis; *misericos* (medelijdend); w. zijn, z.
een week hart hebben 2; adv. *mollī*
animo; —**hartigheid**, *animi mollitia* of

-es; —**heid**, *mollitia*; (als blijvende eigenschap) *mollitudo*.

wee-klacht, —**klagen**, *z.* gejammer, jammeren.

week-maken, *z.* weeken; —**markt**, *nundinae*.

weelde, *luxuria*; *luxus*; *cultus effusior* (verkwisting met betrekking tot kleding en huisraad); *cultus delicatus* (Val. Max.) of *deliciae* (w. met betrekking tot fijne kleding); wet op de w., *lex sumptuaria*; spreekw. het zijn sterke beenen die de w. kunnen dragen, *non facile est aequā commoda mente pati* (Ov.); ook = genot 2; pracht; —**artikelen**, *res ad luxuriam pertinentes*; *merces delicatae* (Sen.); —**rig**, *luxuriosus* (eig., b.v. *vitis*; overdr., b.v. *homo*; domus); *delicatus* (verwend); *mollis* (wekelijik); *sumptuosus* (waaraan veel kosten besteed zijn; b.v. *cena*; *ludi*; ook = veel kosten makend); w. groei, *luxuria*; w. leven, *luxuries* (Cic.); verg. weelde; adv. *luxuriose*; *delicate*, *molliter* of *delicate ac m.*; w. of te w. groeien, *luxuriari*; w. of te w. groeiend, *luxuriosus*; w. leven, *delicate ac molliter vivere*; (sterker) *luxuriā diffuere*; ook = wellustig; prachtig; —**righeid**, *luxuria*; *lurus*; verg. weelde.

weemoed, *dolor*; *maestitia*; *maeror*; tranen van w., *fletus maerens*; met w., *cum dolore quodam*; *animo dolenti*; door een gevoel van w. aangegrepen worden, *dolore quodam affici*; —**ig**, = weemoed gevoelend, *dolens*; *maestus*; w. zijn, worden, *dolore quodam affectum esse, affici*; = weemoed verradend, klagend, *flebilis*; *miserabilis*; adv. *dolenter* (b.v. *dicere*); *flebiliter* (b.v. *lamentari*); *miserabiliter*; w. gestemd worden, *dolore quodam affici*; iets w. betreuren, *maerere alqd* (ook met acc. c. inf.).

ween-en, *lacrimare* (tranen vergieten); *flere* (van smart, gewoonl. hoorbaar); *plorare* (hullen) of *deplorare* (b.v. *lamentabili voce*); hevig w., *uberius flere*; *vim lacrimarum profundere*; zich bijna blind w., *lacrimis confici*; om, over of bij iets w., om of over iem. w., *flere de alga re*; *deplorare alqd*, *de alga re, alqm*; verg. ook traan (tt. storten over iets); iem. doen w., *z.* iem. tot tranen roeren 2; traan (iem. tot tt. bewegen); subst. het weenen, *z.* geweën; *z.* verder hullen; jammeren; schreien; —**end**, *lacrimans*; *flens*; *cum fletu*; een w. stem, *vox flebilis*, *lamentabilis* of *miserabilis*; adv. *flebiliter*; *miserabiliter*.

weer, 1) subst. a) = verdediging, zich te w. stellen, abs. = tegenstand bieden; = van zich af slaan, *contra ferire*; zich tegen iem. of iets te w. stellen, *se defendere ab alqo*; *resistere alci* of *contra alqd* (b.v. c. *veritatem*); *z.* verder zich verzetten 2; zich tegen iets te w. stellen, *z.* ook afweren; zich voor iets te w. stellen, *niti pro alga re*. — b) in de w. zijn, *z.* bezig zijn.

— c) = weder 1. — 2) adv., *z.* weder 2; —**baar**, = gewapend, *armatus*; iem. w. maken, *armis alqm instruere*; *arma alci dare*; = strijdbaar *ad arma utilis*; de ww. mannen, *qui arma ferre possunt*; *iuventus*; *iuniores*; de w. leeftijd, *actas militaris*; w. zijn, *arma ferre* of *munus militiae ferre posse*; —**baarheid**, abstr. door omschr.; concr. *copiae*; *militia*; —**barstig**, *contu-*

max; w. zijn, ook *imperium recusare*; adv. *contumaciter*; *z.* ook ongehoorzaam; —**barstigheid**, *contumacia*; —**ga**, = gelijke, *par*, b.v. gij hebt uw w. niet, *parem habes neminem*; zonder w., *z.* ongeëvenaard; loop naar de w., *abi in malam rem*;

—**galm**, *z.* echo; —**galmen**, *z.* weerklinken; —**galoois**, *z.* ongeëvenaard; —**glans**, *z.* weerschijn; —**haak**, *uncus*; met ww. voorzien, *uncinatus*; *hamatus* (b.v. *harundo Ov.*); —**houden**, iem. w., *continere alqm* (ab *alga re*); iets w. iem. te, *alqd tenet alqm quominus met conl.*; zich w., *se tenere, continere* of *cohibere*; zich niet w. te, *sibi non temperare quin met conl.*; zich niet kunnen w. te, ook *teneri* of *retineri* of *se tenere non posse quin met conl.*; zich nauwelijks kunnen w. te, *vis se continere quin* (Ter.); *vis sibi* of *animo temperare quin*; zich niet laten w. te, *non retineri quin*; *z.* verder afhouden; terughouden;

—**kaatsen**, tr. *repercutere* (b.v. *imago illa speculo repercutsa Sen.*; *voce repercutsa montis anfractu Tac.*); *referre* (b.v. *his naturis relatus amplificatur sonus*); *remittere* (b.v. *voce memora Verg.*; *radios Sen.*); intr. door de pass.; ook *relucere* (van het licht, b.v. *flamma Liv.*); —**kaatsing**, *repercussus* (Sen.); —**klank**, *z.* echo; overdr. de w. van iets zijn, *resonare alci rei* (b.v. *gloria virtuti tamquam imago*); —**klinken**, *voce respondere* (een echo geven; b.v. *saxa v. respondent*); *referri* (b.v. *ex tortuosis locis et inclusis soni referuntur ampliores*); *resonare* (abs.); van iets, *alqā re*, b.v. *aedes plangoribus Verg.*); *personare* (b.v. *ululatus totā urbe Liv.*; van iets, *alqā re*, b.v. *omnia vocibus ebriosorum*); rondom w. van iets, *circumsonare alqā re*; —**licht**, *fulgur*; —**lichten**, *fulgurare*; subst. het w., *fulguratio* (Sen.); *fulgura* (pl.); —**loos**, *inermis* of *-us*; *armis exutus* (van wapens beroofd); *imparatus* (niet uitgerust); iem. w. maken tegen iets, *nudum alqm praebere ad alqd* (b.v. *ad insequentis ictus Liv.*); —**loosheid**, door omschr.; —**om-**, *z.* terug; weder; weer; —**schijn**, *repercussus* (b.v. *solis Sen.*; *galearum Flor.*); *repercussio* (b.v. *vicinorum siderum Sen.*); de w. der vlam, *relucens flamma* (Liv.); een w. geven, *z.* —**schijnen**, *relucere*; *refulgere*; *resplendere*.

weers-gesteldheid, *z.* weder 1; —**kanten**, van w., *z.* kant 1 a (van beide kk.). **weer-spanning**, *contumax*; verg. barstig; —**spannigheid**, *contumacia*; verg. insubordinatie; —**spiegelen**, *z.* weerkaatsen; —**staan**, *z.* tegenstand bieden; zich verzetten 2; iems beden w., *preces alcius repudiare* (Liv.); *precibus alcius deesse de locum non relinquere*; niet kunnen w., *preces alcius sustinere non posse*; —**stand**, *z.* tegenstand; —**standskracht**, *robur*; —**streven**, *adversari* (*alci*; *alci rei*); *z.* verder zich verzetten 2.

weerszijden, aan w., *z.* kant 1 a (aan beide kk.); aan w. van iem. gaan, *latera alcius cingere* (b.v. *l. regis duo filii iuvenes cingebant Liv.*); van w., *z.* kant 1 a (van beide kk.).

weer-wil, in w. van, *z.* niettegenstaande; in w. van iem., *invito alqo*; —**wolf**, *versipellis* (Plin.); *ambiguus lupus* (Ov.); —**wraak**, *z.* wraak; —**zin**, *z.* afkeer;

met w., *animo invito; repugnanter* (b.v. *alqd accipere*); met den grootsten w., *invitissimus*; w. wekken, *odium concitare*.

wees, *orbus* (f. -a); (als onmondige pers.) *pupillus* (-a); ww. van beiderlei kunne, *orbi et orbae*; w. worden, *parentibus orbati*; —**huis**, *orphanotrophium* (Cod. Inst.); —**kind**, z. wees; —**vader**, *orphanotrophus* (Cod. Inst.).

weet, ergens geen w. van hebben, *alqd non sentire; sensu alcius rei non moveri*; —**glerig**, *cognitionis et scientiae cupidus*; *discendi* of *audiendi cupidus* (begeerig te leeren of te hooren); w. zijn, *discendi studio incensum esse*; scire of *audire cupere*; z. ook nieuwsgierig; —**glerigheid**, *cognitionis et scientiae cupiditas* of *studium*; alleen uit w., *tantum cognoscendi studio adductus*; = begeerte om te leeren of te hooren, *discendi* of *audiendi cupiditas*; = begeerte om de waarheid op te sporen, *veri videndi* of *reperiendi cupiditas*; z. ook nieuwsgierigheid; —**niet**, z. domkop.

weezenstaat, *orbitas*.

weg, 1) subst. *via* (verkeersweg; ook overdr. b.v. *vitae*); *iter* (meestal abstr. = tocht, reis, marsch, de af te leggen of reeds afgelegde w.; ook concr. = w. die tot een plaats of doel voert); *semita* (voetpad; trottoir); *trames* (dwarsweg, zijweg); *aditus* (toegang); *cursus* (koers, richting); overdr. = middel 2 a; een w. door de vlakke, *iter campestre*; de beschermgoden der ww., *Lares viales* (Plaut.); kromme w. of ww. (overdr.), *consilia prava* (pl.); rechte, *consilia recta*; z. ook pad der deugd 1; mijn ww. zijn de uwe niet, *mea ratio longe discrepat a vestris institutis*; een w. betreden of inslaan, z. inslaan 1; een w. gaan, z. beneden (langs een w. gaan); een w. inslaan 1; den rechten w. gaan (overdr.), *sincerā fide agere*; een w. leidt, loopt of voert ergens heen, z. leiden 2; een w. nemen, *iter capessere* of *petere*; verg. inslaan 1; den w. van Vibō naar Brundisium over land nemen, *iter a Vibone Brundisium terrā petere*; een w. om te ontvluchten staat voor iem. open, *effugium alci patet*; den w. tot iets vinden, *venire ad alqd* (b.v. *dis immortalibus ducibus ad haec tanta indicia veni*); zijn w. tot iem. vinden, *ad alqm pervenire* (b.v. *indicium ad alqm*); zijn brieven vinden herhaaldelijk van anderen den w. tot ons, *crebro illius litterae ab aliis ad nos commendant*; den weg tot iets hart vinden, *movere alqm*; tot aller harten, *in universorum animos tamquam influere*; in 't bijz. met een praepos., b.v. iem. in den w. komen of treden, *obstrere* of *se opponere alci*; *adversari alci* of *alcus voluntati*; *se obviam obicere alci* (b.v. *alci infesto venienti*); *occurrere ob iter* (b.v. *in occurrentia o. i. iuri Sen.*); iem. iets in den w. leggen, *adversari alci*; *obstare alci* of *alcus consiliis*; van mijn kant zal niets in den w. gelegd worden, *a me nulla mora erit*; ik leg u, niets in den w., *nulla tibi per me mora est*; iem. in den w. loopen, z. hinderen; iem. of iets in den w. staan, *obstare alci*; *impedimento esse alci* of *alci rei*; wat staat uw geluk in den w., *quid obstat quominus sis beatus*; iem. iets in den w. stellen, *opponere alci alqd* (b.v. *hosti exercitum*);

langs een w. gaan, *viā ire*; langs of in een rechten w., *rectā* of *r. viā*; *recto itinere*; langs den kortsten w., *quā proximum est enz.* (b.v. *rex in castra romana contendit Liv.*); *quā proximum iter est* (b.v. *quā p. iter in Galliam ulteriorem per Alpes erat ire contendit Caes.*); langs den rechten w. (overdr.), *viā verā*; *aperte*; langs kromme of slinksche ww., *furtim*; *fraude*; *gaude*; *fallacis*; langs rechte of kromme ww., *per aequa per iniqua* (tot elken prijs, Liv.); langs geoorloofden w., *honestā ratione*; langs ongeoorloofden w., *malis artibus*; *turpiter*; langs den w. van geweld, *per vim*; *vi*; **op** w., z. onderweg; overal op zijn enz. w., *quācumque incedit enz.* (Liv.); b.v. *q. incedit armata multitudo pavorem facit*; *exsecrantibus q. incedebat viris*; op den goeden w. zijn (overdr.), *rectum sequi*; op w. gaan, z. zich op weg begeven 3; weer, *ingredi rursus iter*; iem. (een dwalende) weer op den goeden w. brengen (eig.), *alqm in viam deducere*; iem. op den goeden w. brengen (overdr.), *alqm* of *alcus mores emendare* of *corrige*; weer, *alqm ad virtutem revocare*; op den goeden w. terugkeeren, *in viam redire*; overdr., z. zich beteren 1; op slechte ww. geraken, *ad nequitiam abduci*; *corrumpi*; goed met iets of iem. **over** w. kunnen, z. overweg (adv.); **uit** den w. gaan, *declinare* (eig.); *semitā cedere* (op straat); *viām dare* (plaats maken); voor iem., *alci de viā* (of *viā* Suet.) *decedere* (vooral beleefdheidshalve); z. ook voor iem. wijken; iets of iem. mijden; uit den w. ruimen, z. ruimen; **van** den w. afgaan (= den w. verlaten), *ex itinere excedere*; *viā excedere* (Liv.); z. ook boven (uit den w. gaan); van den rechten w. afgaan, afwijken, z. afdwalen 2; door iets van den rechten w. afraken, *alqd re a bono honestoque in pravum abstrahi* (Sall.); iem. van den rechten w. afbrengen, *de viā deflectere alqm* (b.v. *ipso principes alga pravitās*); *alqm alqd transversum agit* (Sall.); *depravare alqm*; *alqm* of *alcus animum et mores corrumpere*; van den w. afliggen, *devium esse*. — 2) interj., b.v. w. met, tolle of *tolle*, *aufer* of *auferte* (b.v. *illum*; *illud*); w. met haar van hier, *haec hinc facessat* (Ter.); w. met u, pak je w., *abi*; *abi hinc*; *apage te*; w. met die dwaasheden, *pellantur istae ineptiae*. — 3) adv., b.v. ver w., *procul*; z. ook ver 2; w. zijn, z. wegzijn.

weg, NB! voor hier niet volgende samenst. z. af; heen; —**bergen**, (vooral ter bewaring) *condere* of *recondere* (*alqd*); *reponere* of *condere ac r.* (*alqd*); z. ook verbergen 1; —**blazen**, *deslere* (*alqd*); —**blifven**, = niet komen 1 en 2; niet terugkomen; niet verschijnen; z. ook uitblifven; —**brengen**, *asportare* (dragend, ook op een wagen of een schip, *alqm*; *alqd*); *avehere* (op een wagen of een schip, b.v. *navibus frumentum*; *plastro coniugem*); *deducere* (*alqm* *alqd*; ook eershalve); *auferre* (dragend, *alqm*; *alqd*); *amolliri* (met moeite of geweld, *alqd*); *adere* (om in veiligheid te brengen, b.v. *carros in silvas*); *subtrahere* (heimelijk w.; b.v. *impedimenta fugā*); subst. het w., *asportatio*; door omschr.; z. ook wegvoeren; —**denken**, *tollere* (*alqd*); —**doen**, *a-* of *removere* (*alqd*); ook = verbergen; —**dooien**, z. ontdooien (intr.);

—**dragen**, *auferre* of *asportare* (*alqm*; *alqd*); *reportare* (ergens heen, *alqd*); *transferre* (ergens anders heen, *alqd*); subst. het w., *asportatio*; door omschr.; ook = verwerven; —**dringen**, *motiri* (*alqd*); *demonstrare* (*alqm* de *algo* loco); z. verder verdringen; verdrijven; —**drukken**, z. wegduwen; —**drijven**, *tr. abigere* (b.v. *greges in Samnium*; ook roovend, b.v. *pecus*); z. verder verdrijven; weggagen; intr. *undis auferri*; ook = afdriven 2; —**duiken**, eig. *demergi*; overdr. z. wegkruipen —**duwen**, *propellere* (voortduwen; *alqd*); *detrudere* (afduwen; *alqd*); *amotiri* (met moeite of geweld, *alqd*); —**dwalen**, ab- of deerrare.

weg-en, *tr. pendere* (*alqd*); *expendere* (ook overdr., b.v. *expendendis cives, non numerandos puto*); z. verder afwegen; intr. b.v. twintig pond w., *pendere viginti pondo* (Varr.); zwaar, licht w., *magnum, parvum pondus habere*; *magni, parvi ponderis esse*; overdr. niets w. (bij hem) zwaarder, *nilhil (illi) gravius est* met abl. compar.; het zwaarst w., *praevalere* (Tac.); verg. gewicht in de schaal leggen; —**ens**, *propter* met acc.; (minder vaak) ob met acc.; de met abl. (vooral *hac de causa*; *leviore de causa* enz.); *causa* of *gratia* (ter wille van; achter den gen.); *nomine* (b.v. *nomine sceleris conurbationisque damnatus*; *hoc, eo nomine vituperare* enz.); *per* (door); b.v. *p. anni tempus fieri non poterat*; *prae* (bij een verhinderende oorzaak, = van, b.v. *p. strepitum non audiri*); de met abl. (aangaande); vaak, ter uitdrukking van aanleiding, oorzaak enz., door den abl., vooral verbonden met een part. als *motus, incensus, adductus* enz.; door een gen., b.v. een aanklacht w. kuiperij, *crimen ambitus*; soms door een andere wending, b.v. iemand w. zijn jeugd verontschuldigen, *ignoscere alicuius adolescentiae*; z. ook aanklagen 1 enz.

weg-gaan, *abire* (ex of ab *algo* loco; ook de *provincia*; *comitio* Liv.); *discedere* (b.v. ab *alga* re; ex *castris*; ab *algo*; *Tarracone*; ex of a *vita*); *excedere* (b.v. *finibus* of ex *f.*); *exire* (b.v. de of e *finibus*; *castris*); z. ook vertrekken 2; —**galloppeeren**, *equo admisso avehi*; —**geven**, z. wegschenken; vervreemden; —**glijden**, *prolabi* (voortglijden); *delabi* (afglijden); —**gooten**, z. werpen; —**gripen**, *abripere* (*alqd*); verg. -kapen; —**hakken**, *decidere* (*alqd*); —**halen**, *abducere* (*alqm*); iem. van den ploeg, *alqm* ab *arato* *abducere* of *arcessere*; z. verder wegbrengen; -dragen; -voeren; —**hebben**, van iem. w., z. gelijken; het w., = ziek zijn; —**helpen**, iem. w., *fugam alicuius iuvare*; *dare alicui facultatem fugae*; —**houden**, iets w., z. verbergen 1; —**houwen**, z. hakken; —**jagen**, *tr. abigere* (b.v. *puer, abigere muscas*; *alqm*); *pellere* (*alqm*; *alqm algo loco* of ex *algo loco*); *exigere* (b.v. *reges* of *r. ex civitate*); *ecere* (b.v. *alqm domo*); z. ook verdrijven; intr. = wegsnellen; —**kapen**, *praeripere* (*alci* *alqd*); *ocq fortium bellatorum praemia* Liv.); *diripere* (*alqd*; *alci* *alqd*); *intercipere* (Liv.); b.v. *agrum ab algo*; *Sardinia fraude Romanorum intercepta*; —**knagen**, *rodere* of *abrodere* (*alqd*); —**komen**, *abire* of *discedere* (weggaan); *evadere* of *effugere* (ontkomen);

z. ook wegraken; overdr. er slecht bij w., z. varen II 2 c; —**koopen**, *coemere* (*alqd*); —**krabben**, *abradere* (*alqd*); —**kruipen**, *in occultum se abdere*; *corripere* (b.v. *in onerarium*); uit iets w., *proripere ex alga* re; onder iets w., *subripere sub alqd*; voor iem. w., *conspectum alicuius fugere*; z. ook zich verschuilen; —**krijgen**, z. verwijderen; wegduwen; overdr. het w., z. ziek worden; verliefd worden; —**kunnen**, *egressu of exitu non prohiberi*; niet w., *egressu of exitu prohiberi*; ab- of *exire non posse*; *detineri* (tegen zijn zin; in *algo loco*); *haerere* (vastzitten; in *algo loco*); van iem., *retineri* ab *algo* (b.v. ab *hospite*); —**kussen**, *basiis abstergere* (b.v. *lacrimas*); —**kwijnen**, *tabescere* of *contabescere* (b.v. van verdriet, *luctu*); *consumi* (b.v. *senio et maerore* Liv.); z. ook van iets vergaan 2; subst. het w. *tabes*; —**laten**, = laten gaan I 1 (eind); iem. niet w., *retinere alqm*; (tegen zijn zin) *detinere alqm*; *egressu of exitu alqm prohibere*; = uitslaten, *relinquere* of *omittere* (*alqd*); = overslaan, *praetermittere*, *praeterire* of *silentio praeterire* (*alqd*); —**laten**, o- of *praetermissio*; door omschr. —**leggen**, *ponere* (b.v. *librum*); *deponere* (b.v. *librum de manibus*); *seponere* (ter zijde leggen; *alqd*); overdr. iets voor iem. w. hebben, *reservare alicui alqd* (b.v. *palman*); iets is voor iem. w., z. ook te wachten staan 1; —**leiden**, de- of *abducere* (*alqm*); —**lokken**, *avocare* (*alqm*; *alqm ab alga* re); *producere* (b.v. *alqm fugā longius*); *removere* (b.v. *nostros a legionibus*); —**loopen**, bij iem. w., *discedere* ab *algo* (b.v. *servi a dominis* Liv.); (bij iem. die een voordracht houdt) *alqm relinquere*; z. verder vluchten; wegsnellen; wegvloeiën; overdr. met iem. of iets w., *alqs alicui in oculis est*; *magni facere alqm* of *alqd*; verg. dwepen; —**looper**, *profugus*; *fugitivus* (weggelopen slaaf); —**maaien**, *demetere* (*alqd*); overdr. *metere* (b.v. *proxima quaeque mehit gladio* Verg.); —**maken**, = zoekmaken, *perdere* (*alqd*); overdr. zich w., z. voet 1 (zich uit de vv. maken); —**moeten**, = moeten vertrekken, *abeundum* enz. est *alci*; = moeten verwijderd worden, *alqd tollendum* enz. est.

weg-nemen, *auferre* (*alqd*); iets van iem., *alci* *alqd*; ook overdr., b.v. *hi tui quindecim dies*; si *Cn. Pompeium Neapoli valetudo abstulisset* Sen.; *tollere* (b.v. *duo sigilla*; *pecunias e fanis*; ook *suppliciorum metum*; *metum e civitate*; *errorem*); *demere* (*alqd*; *alqd ex alga* re; ook *solllicitudinem*); *adimere* (*alci* *alqd*); z. ook afnemen 1; ontnemen; weggakapen; wegrukken; wegdoen; —**neming**, z. het ontnemen; —**pakken**, z. nemen; zich w., z. voet 1 (zich uit de vv. maken); zich wegscheeren; —**plukken**, *decerpere* (*alqd*); —**raken**, *perire*; *amitti*; verg. z. ook raken; —**rapen**, *tollere* (*alqd*); —**rennen**, z. snellen; —**roelen**, z. voortroeiën; —**roepen**, *avocare* (b.v. *avocari domestico bello* Liv.); *sevocare* (ter zijde roepen; *alqm*); uit het leven w., de *vita cursu revocare* (*alqm*); —**roesten**, *consumi rubigine*; —**rollen**, *tr. provolvere* (*alqd*); (iets zwaars of met moeite) *amotiri* (*alqd*); intr. *provolveri*; —**rooven**, *abripere* (*alqd*); *auferre* (*alqd* ab *algo*); —**rotten**, —**ing**, z. verrotten, —ing; —**ruimen**,

egerere (b.v. *nivem* Liv.); *commovere* (b.v. *columnas*); *tollere* (b.v. *mensam*); (met moeite) *amolari* (b.v. *onera obiecta*); *discutere* (b.v. *nivem*); het puin w., *rudera purgare*; —**rukken**, *ex. abripere* (alqm; alqm ab alqa re; ook e. complexu parentum filios); z. verder afrukken 1; afscheuren 1; overdr. *consumere* (b.v. *multos pestilentia*); *absumere* (b.v. *fratribus morbo absumptis* Sall.; *nisi mors eum absumpsisset* Liv.); door een ziekte w. worden, ook *morbo extingui*; door den dood, ook *eripi of fato e.*; verg. nemen; —**rijden**, tr. a., *devehere of plaustro deportare* (alqd; alqm); intr. *avehi*; *proficisci*; te paard ook *abequilare* (Liv.); snel, *citato equo avolare*; op een wagen, ook *curru abire*; —**schenken**, *abalienare* (alqd); iets aan iem., z. *schenken* 2; rijklijk aan velen, *dilargiri* (b.v. *omnia*); subst. het w., *condonatio* (b.v. *donorum*); z. ook schenking; —**scheren**, z. afscheren; zich w., *facessere*; socher je weg, *facesse hinc* (Ter.); *apage te*; abi of a. *hinc*; —**schieten**, *mittere* (alqd); verg. afschieten; —**schoppen**, z. voortschoppen; —**schouwer**, *viarum curator*; —**schrapen**, *abradere* (alqd); —**schuilen**, z. zich verschuilen; —**schuiven**, a., *pro- of removere* (alqd); (met moeite) *amolari* (alqd); *sede sua commovere* (van zijn plaats schuiven; alqd); —**slaan**, a. of convellere (losrukken; alqd); *mittere* (wegslingeren; b.v. *pilam*); —**slepen**, *abstrahere* (b.v. *coniu- ges in servitute*); *trahere* (b.v. *praedas ex agris* Liv.); *egerere* (b.v. *praedam ex tectis* Liv.); (met geweld of als buit) *rapere* (alqm); *abripere* (b.v. *alqm inde*; *alqm a tribunali*; *alqm in vincula*); —**slepend**, *omnivium animos permovens*; zóó w., *tantus* (b.v. *eloquentia*); met zulk een w. welsprekendheid, ook *tanta vi eloquentiae*; de w. kracht zijner woorden, *eius vis atque incitatio*; —**sleuren**, z. sleepen; —**slingeren**, *emittere* (b.v. *pila*); z. verder slingeren 1; —**sluipen**, *clam se subducere* (b.v. uit een gezelschap, *de circulo*); *furtim digredi* (b.v. *per aversam domus partem*); *clam egredi* (b.v. *domo postica*); —**sluiten**, *claudere* (b.v. *nihil erat clausum*); —**smelten**, *liquescere*; verg. smelten 2; overdr. in tranen w., z. traan (een stroom van tt. vergieten); —**smijten**, z. werpen; —**snellen**, *se proripere*; *avolare* (te paard, *citato equo*); hard w., *citato gradu se proripere* (Liv.); hals over kop, *precipitem se p.* (Sen.); z. ook voet 1 (zich uit de vv. maken); —**snoeien**, *amputare* (b.v. *ramos inutilis*); —**snijden**, *recidere of rescare* (alqd); verg. afsnijden; —**spoeden**, z. snellen; —**spoelen**, tr. *proluere* (b.v. *tempestas ex montibus nives*); *abluere* (b.v. *pubinos* Varr.); intr. *pro- of abluvi*; *aufferi*; —**stelen**, z. stelen 1; —**sterven**, *emori*; verg. afsterven; —**stevenen**, z. varen; —**stooten**, z. wegduwen; —**stoppen**, z. verbergen; —**stormen**, z. wegsnellen; —**strooien**, z. uitstrooien; —**stroomen**, z. vloeden; —**sturen**, z. zenden.

weg-trekken, 1) tr. *abstrahere* (alqd); *retrahere* (terugtrekken; alqd); *tollere* (wegnemen; alqd). — 2) intr. *discedere* (b.v. e. *Gal- lia*; *domum*; ab alqo); *abire* (b.v. *ex agris*

atque urbibus; de *Sicilia*; in alqm locum); *exire* (b.v. *de of e finibus*); *proficisci* (ver- trekken; oprukken); *migrare* (verhuizen; *ex of ab alqo loco*; ad alqm); subst. het w., *discessio*; *abitus*; *profectio*; *migratio*; z. ook vertrekken 2; verhuizen; opbre- ken 2; —**vallen**, = achterwege blijven, *omitti*; *non fieri*; —**vangen**, *intercipere* (alqd; alqm); —**varen**, tr. verg. wegbren- gen (op een schip); intr. *avehi*; *solvere of navem* (-es) *solvere*; verg. afvaren; —**ve- gen**, *everrere* (b.v. *stercus ex aede* Varr.); z. ook afvegen; —**vlieden**, *aufugere*; z. ook vluchten; —**vliegen**, *avolare*; —**vlieten**, —**vloeden**, *de-, ef- of profluere*; —**vluchten**, *av-, ef- of profugere*; z. ook vluchten; —**voeren**, *abducere* (alqm; *liberos in servitute*; *cohortes secum*); *deducere* (b.v. *colonos*; *navem ex navalibus*); *educere* (b.v. *copias e castris*); (met geweld) *abstrahere of per vim abducere* (alqm); (roo- vend) *aufferre* (alqd); = wegdrijven) *abigere* (b.v. *pecus*); *agere* (b.v. *praedam*); (heime- lijk) *subducere of furto s.* (b.v. *obsides* Liv.); z. ook wegbrengen; —**vaaien**, tr. *aufferre* (alqd); intr. *aufferi*; verg. afvaaien; —**wasschen**, *abluere* (alqd); —**wenschen**, *abominari* (alqd); —**wentelen**, z. rollen; —**werpen**, *ex. ab- of proicere* (b.v. *arma*); overdr. het geld w., *pecuniam profundere of abicere*; verg. *venster*; zichzelf, *se proicere* (Sen.); —**willen**, *abire velle*; de *abitu cogitare*; *abituraum of profecturum esse*; —**wisschen**, z. afwis- schen; —**wijzer**, z. gids; —**zijen**, z. snellen; —**zakken**, *deprimi* (b.v. *rota in altiore orbitam* Liv.); *con- of desiderare* (b.v. *terra*); verg. zinken; —**zeilen**, van schepen, *ex portu solvere*; z. verder afvaren; uitloopen 1; —**zenden**, iets w., *mittere alqd*; een brief aan iem. w., *litteras mittere of dare ad aqm*, iem. w., *mittere of dimittere alqm* (ook a se); (om hem kwijt te raken) *ablegare alqm*; z. verder verwijderen; overdr. = afdanken; afzet- ten 2; —**zending**, *missio*; *dimissio*; verg. verwijdering; —**zetten**, *deponere of po- nere* (neerzetten; alqd); *seponere* (ter zijde zetten; alqd); —**zinken**, *hauriri* (b.v. *lmo hausti sunt* Liv.); *mergi* (b.v. *fretu insult* Liv.); z. ook -zakken; zinken 1; —**zwellen**, *nantem abire*; —**zijn**, *abisse*; *discississe*; *abesse* (afwezig zijn); = in on- macht liggen, *animus alqm reliquit*.

wel, *serum*; —**de**, *pratum*; *pascuum*; *ager compascuus* (gemeenteweide); *saltus* (berg- weide); naar de w. gaan, *pastum ire*; drij- ven, *pastum agere of* (uit een plaats) *propel- lere* (b.v. *pecora*); —**degeld**, *scriptura*; —**den**, intr. *pasci*; tr. *pascere* (b.v. *gregem*); subst. het w., *pastio*; overdr. den blik of zijn oogen aan iets w., *pascere oculos alqā re*; *voluptatem ex alga re oculis percipere*; —**derij**, *res pcuraria*.

weidsch, *amplius*; *illustris*; *magnificus*; adv. *ample*; *magnifice*.

weifel-aar, *homo dubius*; ww., ook *dubii*; *dubitantes*; —**achtig**, *dubius*; *incertus*; —**en**, *incertum esse*; *dubitare*; *labare*; *animo fluctuari* (Liv.); b.v. *utrum . . . an*; ook *animus alcius f. inter metum et verecundiam*; *fluctuare* (b.v. in suo decreto; *inter varia consilia* Sen.); *nutare* (in zijn meening, b.v.

Democritus nutare videtur in natura deorum; *distrahi* (b.v. tusschen tegenovergestelde meeningen, *in contrarias sententias*); z. ook in onzekerheid verkeerden; in tweestrijd zijn; —**end**, *incertus*; *dubius*; *vagus*; —**ing**, *dubitatio*; *haesitatio*; *animus incertus of dubius*; verg. tweestrijd; —**moedig**, z. achtig; —**moedigheid**, *animus dubius of incertus*.

weiger-en, *recusare* (*alqd*; *de alqa re*; met *inf*.; met *ne* en *coni*.; *non r. quin of quominus* met *coni*.); *detrectare* (b.v. *pugnam*; *militiam*); den dienst w. (overdr.), *in officio non esse*; = afslaan 3; een weigerend antwoord geven, *negare*; aan iem., z. iems verzoek afslaan 3; een weigerend antwoord krijgen (op een verzoek), *repulsam ferre* (*ab alqo*); —**ing**, *recusatio*; *detrectatio*; *repulsa* (weigerend antwoord).

weiland, *ager pascuus*; *pascua* (pl.).

weinig, *pauci* (pl.); *adi*. en *subst.*; ook = maar w., eenige ww.; ww. der zijnen, *pauci sui* (*de suis of ex suis*); *non multum of paulum* (met *gen*.; b.v. w. geld, *non m. of p. pecuniae*); w. geld, ook *parva pecunia*; w. troepen, *parvae of eriguae copiae*; zeer w., ook *minima pars*; *minimum*; zeer ww., ook *perpauci*; in 't bijz. een w. = een beetje; maar w. (adv.), *modice* (b.v. *minae Clodii m. me tangunt*); *mediocriter* (b.v. *nemo m. doctus*); ook *non multum* (b.v. *differre*); *non magnopere* (b.v. *labore*); niet w. (adi.), *non mediocriter* (b.v. het deed mij niet w. genoegen dat, *capiebam animo non mediocrem voluptatem* met *acc. c. inf.*); (adv.) *non mediocriter*; zóó w., *tantum of tantum* (*subst.*); *tantulus of tantus* (adi.); *adeo non of usque eo non* (adv.); zóó w. dat, *adeo non of a. nihil ut met coni.*; *tantum abest ut met coni.* . . . *ut me* *coni.* (het scheelt zóóveel dat . . . dat); even w. (adv.), z. evenmin; te w., *parum* (ook met *gen*.; b.v. te w. geld, *parum pecuniae*); hoe w., *quantulus* (adi.); *quam nihil* (adv. en *subst.*); *quantulum* (*subst.*); *quam non* (adv.); hoe ww., *quam pauci*; *quotus quisque*; hoe w. ook, *quantuluscumque* (adi.); *quamvis non of nihil* (adv.); —**je**, *paululum* (*subst.* en *adv.*; voor een comp. *paululo*); *aliquantulum* (*subst.* en *adv.*); z. ook beetje; poosje; —**te**, *paucitas*.

weilt enz., z. tarwe enz.

wekelijks, *octavo quoque die*.

wekken, 1) eig. *excitare* (uit den slaap w.; wakker maken; *alqm*); *excusitare* (b.v. *te gallorum, illum bucinarum cantus*); z. ook opwekken 1. — 2) overdr. *excitare* (b.v. *virtutes excita, si forte dormiunt*); geloof of vertrouwen w., *fidem facere*; haat w., *ex of concitare, movere of commovere odium*; verwachting, *expectationem movere, commovere, facere of concitare*; groote verwachtingen, *magnam expectationem sui facere of concitare*; liefde of belangstelling voor iets in iem., *animum alcius excita ad studium alcius rei*; in iem. de begeerte tot navolging, *imitandi cupiditate incitare alqm*; bij iem. het vermoeden w. dat, *suspicionem alci incere* met *acc. c. inf.*; z. ook de *subst.*, die met „wekken” verbonden worden, en verwekken 2.

wel, 1) adv. *bene* (goed); *recte* (juist); *diligenter* (zorgvuldig, nauwkeurig); *probe* (be-

hoorlijk; b.v. *meminisse*; *dicere*; *scire*; *intelligere*; *alqd curare*; *hoc p. stabilito et fixo*); indien ik het w. heb, *nisi tallor*; zeer w., *optime, praeclare* (b.v. *memini*); w. te moede zijn, *bono animo esse*; *bonam spem habere*; niet w. te moede zijn bij iets, *alqd alqm sollicitum habet*; vaar w., z. vaarwel; w. zijn, zich w. gevoelen, z. zich w. bevinden b.; niet w., z. ongesteld zijn; ziek zijn; zich w. bij iets bevinden, eig. *alqd alci salubre est*; overdr. z. bevinden b.; alles w. (als vraag), *rectene omnia*; alles is toch w., *satin salve*; in 't bijz. a) tegenst. niet, door herhaling van het praedicaat, b.v. hij kon het niet, hij (of maar hij) w., *ille non potuit, hic potuit*; ja w., z. ja 1. — b) in een vraag, door *quæso* (b.v. *quis, quæso, tam stultus est*); nam (b.v. *quid nam de illo philosopho iudicas*; *quid n. acturus esset*); tandem (b.v. hoever hij w. zou gaan, *quo t. progressurus esset*); door *arbitramur* en dergg. (b.v. wat zouden ze w. niet gedaan hebben, *quid eos facturos fuisse arbitramur*); w. iemand, *equis*; ziet gij w., *videsne*; hebt gij w. ooit gehoord dat, *en umquam tando audistis met acc. c. inf.* (iron.). — e) = weliswaar, *quidem*; verg. weliswaar; en w., en dat nog w., *et* (of *ac*) *quidem*; *atque, et of -que* (met betrekking op een voorafgaand nomen, *atque is, et is of isque*; op een geheel zin, *atque id enz.*); die nog wel, *qui praesertim*; en dat nog w. terwyl, *cum praesentim* (b.v. *deseret igitur talem civem, cum habeat p. et ipse cohortes triginta*); en w. niet, *neque of nec*; *neque is*. — d) ter aanduiding van iets waarschijnlijk, *fortasse*; *nescio of haud scio an met coni.*; *videtur met nom. c. inf.*; *opinor, credo of ut opinor* (in *parenthesi*); *in wenschte w., velim*. — e) = ongeveer, *circiter*; *facile*; bij getallen, *admodum* (b.v. w. honderd, *a. centum*). — 2) interj., wel wel, hem. — 3) *subst.* a) = bron 1. — b) = welzijn 1; = lief 2 a.

wel-aan, z. komaan; —**hebouwd**, *bene cultus*; —**bedacht**, *bene inventus of excogitatus*; —**behaaglijk**, *gratus acceptusque*; —**behagen**, z. gevallen; —**bekend**, z. bekend, algemeen bekend; —**beraden**, *instructus*; —**bemind**, *dilectus*; —**beraden**, *satis consideratus*; —**bereid**, een w. tafel, *mensa epulis exstructa*; ww. tafels, ook *mensae exstructae*; —**bespraakt**, *facundus*; verg. welsprekend; —**bepraaktheid**, *facundia*; verg. welsprekendheid; —**bevolkt**, z. volkrijk; —**bewaakt**, *bene custoditus*; —**daad**, *beneficium*; *meritum* (dienst); als een w., *beneficii loco of causâ*; iets als een w. vragen, *alqd in beneficii loco petere* (b.v. *hoc ab alqo ut met coni.*); iets als een groote w. van iem. voor iem. gedaan krijgen, *alqd ab alqo in summo beneficio pro alqo impetrare*; veel ww. van iem. genieten, *multis beneficiis ab alqo affici*; iets is voor iem. een w., *alqd alci salutis of salutare est*; ww. aan iem. verspillen, *frustra beneficia conferre in alqm*; de ww. van den vrede, *bona pacis*; —**dadig**, 1) eig. *beneficus*; *munificus* (milddadig); *benignus of liberalis* (vrijgevig); zich w. jegens iem. betoonen, *beneficium of benignum se praebere alci*;

z. ook iem. weldaden bewijzen 1; adv. *munificē; benigne; liberaliter*. — 2) overdr. *salutaris; salubris; utilis; dulcis*; w. zijn, z. iets is voor iem. een weldaad: — **dadigheid**, 1) eig. *beneficentia; benignitas; liberalitas*; neiging tot w., *benefica voluntas*. — 2) overdr. *salubritas; utilitas*; — **doen**, 1) = weldadig zijn, *benigne facere*; iem. w., *benigne facere alci*; z. ook iem. weldaden bewijzen 1; gaarne w., *ad beneficia propensum esse*; subst. het w., *beneficentia*; neiging tot w., *benefica voluntas*. — 2) = wel handelen, *bene of prudenter facere*; gij doet er w. aan dat gij, b. of p. *faci quod met ind.*; ik weet niet of ik er w. aan gedaan heb hem een brief toe te vertrouwen, *nescio rectene ei litteras commiserim*; — **doend**, z. dadig; — **doener**, *beneficii auctor*; *homo beneficus* enz. (weldadig mensch); iems w., *qui beneficium in alqm contulit*; hij is mijn groote w., *ei plurima beneficia debeo*; mijn grootste w., *nemini plura debeo quam ei*; een groot w. der menschheid zijn, *optime, praeclare of egregie de genere humano meritum esse*; — **doordacht**, *satis consideratus*; — **doorvoed**, *bene pastus; perpastus* (b.v. *canis Phaedr.*); *obesus of optimus* (vet); — **doorvoedheid**, *obesitas* (vetheid); — **dra**, *mox* (spoedig hierop of daarop); *iam of iam iamque* (van hetgeen ieder oogenblik te verwachten is); *brevi of b. tempore* (binnen kort); *propediem* (eerstdaags); — **eer**, *olim; quondam*; *antea; antiquitus*; — **eerwaard**, *venerabilis*; verg. eerwaardig. **welfsel**, z. gewelf.

wel-gaan, z. goed gaan II 2 b; — **geaard**, *bene moratus*; — **gebouwd**, *bene aedificatus of constructus* (van gebouwen); *pulchra formā of formosus* (van perss.); — **gedaan**, *nitidus*; w. uiterlijk, *nitor*; z. ook doorvoed; — **gelegen**, *opportunos*; — **gelukken**, het w., z. goede uitslag 1; — **gelijkend**, *similis*; *verus* (b.v. *alcivis imago*); — **gemaakt**, *pulchrā formā; formosus*; — **gemaaktheid**, *forma; formositas*; — **ge-manierd**, *urbanus; elegans; politus*; — **ge-manierdheid**, *urbanitas; elegantia*; — **gemeend**, *ab optima fide et optimo animo profectus*; een w. raad, *consilium fidele*; — **gemoed**, *hilaris; alacer; alacer et laetus*; w. zijn, *bono animo esse; bonum animum habere*; *bene of recte sperare*; — **geordend**, *bene ordinatus; compositus* (ook b.v. oratio); — **gesteld**, *fortunatus; beatus; modice locupletis* (vrij gegoed); *satis dives* (vrij rijk); *copiosus of opulentus* (met veel middelen); z. verder bemiddeld; rijk 1; — **gesteldheid**, *copiae rei familiaris of rerum; opulentia; vita bonis abundans*; — **gevallen**, 1) subst. a) = genoegen, *voluptas*; w. in iets hebben, *voluptatem capere ex alga re; delectari alga re*; z. ook ophebben 2; met w., *cum voluptate; libenter*. — b) = believen 2. — 2) ww. zich iets laten w., *alqd pati, ferre of pati ac f.*; *patienter ferre of aequo animo pati alqd*; *non abnuere alqd* (b.v. *congnomen*); *non aspernari of non recusare alqd* (niet ver-smaden, niet weigeren); *alqd sibi imponi sinere* (b.v. *iniuriam*); *subire* (b.v. *vim alque iniuriam*); *accipere* (b.v. *rugum*); ik moet het mij laten w. dat, *non possum*

recusare quin met con.; terwijl de tribunen het zich niet zonder protest lieten w. dat, *non patientibus tacitum tribunis quod* (Liv.); zich iets gaarne laten w., *facile pati alqd* (of met acc. o. inf.); *aequi bonique of a. boni facere alqd*; z. ook berusten 4; — **gevallig**, *gratus of acceptus* (alci); *iucundus*; w. zijn, ook *gratum acceptumque esse; placere of probari* (alci); — **gevormd**, z. gemaakt; — **gezeten**, z. gesteld; — **gezind**, *benefolus* (alci); verg. genegen; iem w. zijn, z. ook begunstigen; een w. burger, *bonus civis*; de ww. burgers, *boni viri; cives boni; boni; optimi viri; optimates*; een w. en trouw dienaar, *bonae ac fidae voluntatis minister*; — **haast**, *iam*; verg. weldra. **welig**, *luxuriosus*; w. groei, *luxuria*; adv. w. tieren, *luxuriare* (Col.); — **heid**, *luxuries*. **weliswaar**, *quidem; sane of s. quidem*; w. — maar, maar toch, *omnino* — sed tamen of sed; ut of sicut — ita of sic; *etsi of quamquam* (met ind.) of *cum* (met con.) — tamen (ofschoon — toch); *ita — ut of ut tamen* (met con.); *quidem* (achter het woord dat den nadruk heeft) — sed; w. niet — maar toch, maar wel, *non quidem* — sed tamen; *neque — neque non; ita non — ut tamen; non dicam of dico — sed; non tam — quam* (niet zoozeer — als); w. — maar niet, *etsi — non tamen; ita — ut non, ne, ne tamen of ut ne* (met con.); z. ook wel 1 c. **welk**, — e, 1) pron. interrog. (subst.) *quis* (n. *quid*); (adi.) *qui* (f. *quae; n. quod*); (van twee) *uter* (subst. en adi.). — 2) pron. relat. *qui* (f. *quae; n. quod*); w. van beide, *uter*; w. ook, w. maar, (subst.) *quisquis* (n. *quidquid*); (subst. en adi.) *quicumque* (f. *quaecumque; n. quodcumque*); (van twee) *utercumque*; van w. aard, van w. soort ook, *qualscumque*; op w. plaats ook, *quocumque in loco; ubicumque*; op w. plaats het ook zij, *ubivis*; op w. tijd ook, *quandocumque; quovis tempore*; z. verder die 2. — 3) in een uitroep, w. een, *qualis; qui; quam* (bij adl. en adv.); w. een groote, *quantus*; w. een groot man, *o magnum hominem*; w. een onbeschaamdheid, *hancine impudentiam*. **wel-ken**, z. verwelken; — **kom**, *acceptus; gratus; oplatus of exoptatus; expectatus* (lang verwacht; b.v. *litterae*); iem. w. heeten, *alqm salvere iubere*; verg. verwelkomen; gij zijt mij zeer w., *gratus acceptusque mihi venisti*; w. of wees w., *salve*; hartelijk, *plurimum te salvere iubeo*; — **komst**, *solutio* (verwelkoming). **wel-len**, z. opporrelen; — **levend**, *urbanus; humanus* (erga alqm); verg. beleefd; — **levendheid**, *urbanitas; humanitas*; verg. beleefdheid; — **licht**, z. misschien; — **luidend**, *bene sonans; numerosus* (rhythmisch; b.v. *oratio*); een w. stem, *vox amora, dulcis of suavis; suavis vocis sonus*; w. zijn, *bene sonare*; — **luidendheid**, *sonus dulcis, suavis of elegans; dulcedo; numeros* (rhythm.); *sonus* (klank); op w. en spraakgebruik letten, *auribus consuetudinique parcere*; — **lust**, *voluptas* (of pl.; genot); *libido* (of pl.; lusten); *res venerae* (vleeschelijke w.); w. bij iets smaken, *summam voluptatem ex alga re capere of percipere*; z. ook genot 2; — **lusteling**, *homo libidinosus; homo rebus veneris deditus*; — **lustig**, *libidinosus; voluptatibus of rebus veneris deditus; delicatus*

(wulpsch, verwekelijkt; b.v. *homo; sermo; versus*); (in minder slechten zin) *voluptarius* (b.v. *homines; disciplina*); adv. *libidinose; delicate*; z. ook zinnelijk 1; wulpsch; —**lustigheid**, *libido*; —**meenend**, *benevolus; amicus*; adv. *benevole; amice*; z. ook welgemeend; —**meenendheid**, *benevolentia; voluntas*; —**nemen**, met uw w., *bonā veniā vestrā* (Liv.); verg. verlof 1; —**nu**, iam vero; age; quae cum ita sint; *atqui* (b.v. *me ipse ferire corpore meum opponentem pro corpore Hannibalis sustinebis? atqui per meum pectus petendus ille tibi est*).

wel-opgevoed, *ingenue of liberaliter educatus; humanissimus*; —**overlegd**, *consideratus of bene c.*; *prudens* (b.v. *consilium*); een w. plan, ook *ratio consiliumque*; —**overwogen**, *diu cogitatus* (b.v. *res*).
welp, *catulus*.

wel-riekend, *bene olens; odoratus* (poët.); w. zijn, *bene olere*; —**riekendheid**, *suavis odor*; —**smakend**, *suavis saporis*; *suavis; delicatus*; —**sprekend**, *eloquens; disertus; facundus* (rederijk; welbespraakt); *copiosus* (woordenrijk en rijk aan gedachten; b.v. *orator; oratio*); *loquax* (overdr. b.v. *nutus Tibull.*); verg. veelzeggend; w. zijn, ook *dicendo of multum eloquentiā valere*; adv. *eloquenter* (Plin. ep.); *diserte; facunde; copiose*; —**sprekendheid**, *eloquentia; ratio dicendi; copia dicendi of orationis* (rijkdom van taal); *facultas dicendi* (gave der w.; vaardigheid in het spreken); *oratio* (b.v. *satis in eo fuit orationis*); *facundia* (welbespraaktheid); *krachtige w., vis dicendi*; door w. uitmunten, *multum valere of posse dicendo*; de w. (als kunst), z. redekunst; —**staan**, *decere* (alm); *decorum esse* (alci); —**staanshalve**, *honestatis causa*; —**stand**, 1) = gezondheid. — 2) = —**vaart**, *res secundae, prosperae of florentes; copia; felicitas*; algemeene w., *salus communis; omnium felicitas*; verg. zijn 1; iems w. bevorderen, *alqm augere*; tot w. geraken, *magnas opes colligere*; z. ook bloei; welgesteldheid; tijd van w., z. bloeitijd; —**varen**, 1) ww. = gezond zijn. — 2) subst. = gezondheid; —**vaarend**, 1) = gezond. — 2) *copiosus*; z. verder welgesteld; bloeiend.

wel-ven, *concamerare* (alqd Vittr.); verg. gewelfd; zich w., *concamerari*; overdr. *pandi of extendi* (b.v. *caelum super nos*); —**verbonden**, —**vereenigd**, *bene iunctus of coniunctus; arte cohaerens*; —**verschaust**, *munitus of communis*; —**versneden**, een w. pen (overdr.), *stilus exercitatus*; —**ving**, *camera* (gewelf); *concameratio* (b.v. *alvi Plin.*); de w. des hemels, *caelum convexum* (Verg.); —**voeglijk**, —**heid**, z. betamelijk, —**heid**; —**voorzien**, een w. bibliotheek, *bibliotheca satis commode instructa libris*; z. ook bereid; —**water**, z. bronwater; —**willend**, *benevolus; benignus; humanus; amicus*; een w. gezindheid jegens iem. koesteren, *benevolentiam habere erga alqm*; *benevolo, bono of benigno animo esse in alqm*; *benevolentia complecti alqm*; zich zeer w. jegens iem. betoonen, *esse perbenevolum alci*; iem. in w. aandenken houden, *praestare alci memoriam benevolentiamque*; adv. *benevole*; *benigne* (b.v. *audire alqm; epistula b. scripta*); *humane; amice*; —**wil-**

lendheid, *benevolentia; benignitas; humanitas; voluntas; studium*; iem. w. betoonen, *benevolentiam alci praestare*; *benevolentia alqm prosequi*; iem. of iets met w. aanhooren, *benigne of bonā cum venia audire alqm of alqd*; —**zalig**, z. gelukzalig; —**zijn**, 1) = welstand, welvaart, *salus; utilitas; commodum*; algemeen, openbaar w., w. van den staat, *salus communis; communis utilitas; bonum publicum* (Plaut.; Sall.; Liv.); verg. —**vaart**. — 2) = gezondheid; iems w. ligt mij na aan het hart, *alqm saluum volo*.

wemelen, z. krioelen; van iets w., ook *differetum esse alqā re* (b.v. *provincia praefectis*).

wend-en, *vertere* (alqd; ook *mihites in hostem*); *convertere* (b.v. *corpus huc illucve; alqd ad alqd of ad alqm*); den blik ergens heen w., *aspectum alqd convertere* (b.v. *ut oculi aspectum quo vellent facile converterent*); z. verder het oog richten 2; zich w., se *vertere of convertere; verti of converti*; zich met het gezicht naar iets w., *speciare alqd*; zich naar een plaats w. (= een plaats opzoeken), *petere alqm locum*; weer, *repelere alqm locum*; zich naar de zee w. (op marsch), *iter ad mare convertere*; zich van een land ergens heen w., *averso ab alqa terra itinere contendere in alqm locum*; zich (bij den aanval) tegen den linker vleugel w., *signa in laevum cornu conferre*; zich naar iem. w., se *convertere ad alqm*; se *conferre ad alqm*; zich (met een verzoek of om raad) tot iem. w., *adire, convenire of appellare alqm*; (om bescherming) *confugere ad alqm*; zich tot het orakel, de Sibyllijnsche boeken, de bronnen, *adire oraculum, libros, fontes*; zich bij of in een zaak tot iem., *referre ad alqm de alqa re*; zich met zijn beden van de menschen tot de goden, *preces ab hominibus ad deos avertere*; z. verder draaien; keeren; richten; toekeeren; —**ing**, 1) eig. *conversio; declinatio* (uitwijking); *flexus* (kromming); een w. maken, z. zich wenden; met iets, z. iets wenden. — 2) overdr. a) veranderde richting, *commutatio* (b.v. *fortunae; rerum*); *conversio* (b.v. *rerum*); *inclinatio* (b.v. *rerum; temporum*); *exitus of eventus* (uitkomst; afloop); een plotse-linge w. nemen, *subito converti*; een andere, *aliter cadere of cedere*; een goede, een betere, *in bonum, in melius vertere*; een slechte, slechtere, *male verti, in peiorem partem verti*; de zaak neemt een onverwachte w., *res praeter opinionem cadit*; bij deze zeer ongunstige w. van den oorlog, *in hac gravissima belli offensione*; aan een zaak een andere w. geven, *rem alio vertere of convertere*; een verkeerde, *inclinare alqd* (Liv.); de zaak neemt een verkeerde w., *res inclinatur* (Liv.). — b) in een voordracht of geschrift, *verborum of sententiarum conformatio*; pl. ook *figurae verborum*.

wenk, *nutus* (b.v. *nutu vocibusque*; ook overdr., b.v. *ad nutum praesto esse*); *monitum* (vermaning); met een w. stilte verzoeken, *manu poscere silentium*; door een w. stilte bewerken, *manu silentium facere*; iem. op zijn ww. bedienen, *nutum alcius intuentem diligenter ministrare*; het kost mij maar een w., *nutu quod volo consequi*; een w. geven, *capite nutare*

(Plaut.); *innuere* (Liv.); z. ook *wenken*; met de hand een w. geven dat (iem. iets moet doen), *manu significare ut met conl.*; iem. een w. geven, *innuere alci* (Ter.); z. ook *toewenken*; iem. een w. geven, overdr. *monere of admonere alqm* (de *alqa re*; ook *ut, ne* met conl.); de Carthagers beschouwden deze gebeurtenis als een w. van de goden, *in religionem ea res apud Poenos versa est* (Liv.); —**brauw**, *supercilium*; de ww. optrekken, s. *tollere* (tegenst. *deprimere*; verg. *superciliorum remissio ... contractio*); —**en**, *innuere*; z. ook een wenk geven; *toewenken*; met den vinger w., *innuere digito* (Plin. ep.); elkaar met de hand w., *manu significare inter se*; met de oogen w., *signa dare nutu oculisque*; w. om te naderen, *nutu et significatione advocare alqm*; om te zwijgen, z. met een wenk stilte verzoeken.

wennen, z. *gewennen*.

wensch, **1** = verlangen, *desiderium*; *voluntas* (wil); *optatum* (het gewenschte); *votum* (w. met gelofte); *omen* (gelukwensch); mijn w., ook *id quod cupio of volo*; (sterker) *id quod concupisco of expeto*; mijn vurigste w., *id quod maxime volo of opto*; mijn lang gekoesterde w., *quod diu concupivi*; dat is mijn w., *ita cupio of volo*; de w. was bij hem de vader der gedachte, *credebat quod optabat*; hij verzocht hem, indien hij een w. had, dien uit te spreken, *eum rogavit, si quid vellet, ut diceret*; geen grooter of hooger w. hebben dan, *nihil malle quam* (met inf. of acc. c. inf.); iets is het voorwerp van mijn vurigste ww., *alqd omnibus votis expeto*; geloften doen met den w. dat, *vota facere ut met conl.*; iems ww. bevredigen enz., z. *vervullen 2*; hij kan den w. naar iets of dat enz. niet onderdrukken, *sibi temperare non potest quominus velit ut cupiat alqd* of met inf. (of acc. c. inf.); *sibi t. non potest q. optet alqd* of met *ut* en conl.; naar w., *ex optato*; *optato*; *ex voluntate*; *ex sententia*; *ex voto*; neer iems w., *ad alcius voluntatem*; *ex alcius voluntate* (b.v. *pugna ex dictatoris magis quam Hannibalis fuit v. Liv.*); naar mijn w., ook *de mea voluntate*; het gaat mij naar w., *ex sententia succ. of procedit*; alles, *nihil mihi accidit quod nolim*; *fortuna in omnibus rebus respondit optatis meis*; tot nu toe is mij alles naar w. gegaan, *nihil adhuc mihi praeter voluntatem accidit*; naar w. gaand, *secundus*; tegen mijn w., *praeter optatum meum*. — **2** = het wenschen, *optatio* (b.v. iem. een w. toestaan, vergunnen een w. te doen, *optationem alci dare*; *alci alqd optandi arbitrium facere Ov.*); —**elijk**, *optabilis* (b.v. *pax omnibus bonis*; *alci optabilis* est met inf.; *optabile* est met *ut* en conl.); *optandus* (b.v. *alium, divitiae, optanda alias...* Sall.; *maxime est optandum alci ut met conl.*); verg. *begeerlijk*; *gewenscht*. —**en**, **1** = een wensch koesteren, *cupere* (*alqd*; met inf. of acc. c. inf.); *velle* (willen); *vurig w.*, *expetere of votis e. (alqd)*; *concupiscere (alqd)*; met inf.); *desiderare* (naar iets smachten, zeer op iets gesteld zijn; *alqd*); *liever w., malle*; ik wenschte niets liever dan dat, ook *mihi nihil fuit optatius quam ut met conl.*; ik zou wel w., ik wenschte, *velim* met conl. praes., *optem* of *opta-*

verim met *ut* en conl. praes. (als de wensch vervulbaar gedacht wordt); *vellem* met conl. imperf. (als de wensch onvervulbaar gedacht wordt); ik zou niets liever w., *nihil est quod malim*; de slaven deden wat ieder in zoo'n geval van zijn slaven zou g. hebben, *fecerunt id servi quod suos quisque servos in tali re facere voluisset*; den dood w., *mori* of *exire de vita velle*; meer dan eens, *interdum mortem invocare*; niets te w. overlaten, *nihil relinquere*; een schoonzoon, gelijk gij hem maar w. kunt, *gener quo melior fingi ne voto quidem potest*. — **2** = een wensch voor zich of anderen uiten, *optare*; *exoptare*; iem. iets w., z. *toewenschen*; iem. geluk w., z. *gelukwenschen*. **went-e-len**, eig. *volvere (alqd)*; (met moeite) *moliri (alqd)*; *zich w., volvi*; *volutari* (b.v. *in luto Varr.*); *se convertere* (van hemellichamen, b.v. *terra circum axem*); z. ook *rondwentelen*; overdr. de schuld op iem. w., z. *schuiven*; *schuld 2*; het hatelijke van iets op iem. w., *invidium alcius rei in alqm reicere*; —**eling**, *volutatio* (het wentelen); *conversio* (van een hemellichaam); —**eltrap**, *cochlea* (Hier.).

wereld, **1** = het geheel van alle bestaande dingen, *mundus*; *rerum natura*; *natura*; *res* (pl.); z. ook *heelaal*; *schepping*; de zichtbare w., *haec quae videmus*; z. ook *zichtbaar*; zoo oud als de w., *munido congenitus* (Plin.); de andere w., z. *onderwereld*; het leven hiernamaals; in de andere w., z. ook aan gene zijde van het graf; naar de andere w. gaan, *abire hinc in communem locum* (Plaut.); *abire illuc quo priores abierunt* (Phaedr.); *abire ad plures* (Petr.); iem. naar de andere w. zenden, *ad inferos mittere alqm* (Liv.); naar een betere w. vertrekken, *ad meliora proficisci*. — **2** = de aarde, *orbis terrae*; (met de bewoners er bij) o. *terrarium*; *haec terra*; *terrae omnes*; *terrae* (b.v. de Carthagers, de meesters der w., *principes terrarum, Carthaginienses Liv.*; de goden, *terrarium domini, dii Hor.*); *gentes of g. omnes of universae*; het einde der w., *ultimae terrae of orae*; de wijde w. ingaan, *peregre abire*; in *longinquas terras proficisci*; **ter w.** komen, *in lucem edi nasci*; brengen, z. *baren*; iets mede ter w. brengen, *nascitur alqd cum ipso homine*; geen mensch ter w., *nemo of n. in terris of n. omnium mortalium*; er is geen mensch ter w. die, *nemo est omnium qui met conl.*; waar ter w., *ubi gentium of terrarum*; niets ter w., *nihil omnium*; niets ter w. zal mij aangeneramer zijn, *id mihi sic erit gratum ut nulla res gravior esse possit*; zoo aangenaam als iets ter w., *tam gratum quam quod gratissimum*; alles ter w., *quidvis*; *nihil non*; ik smeek u om alles ter w., *obsecro atque obtestor te*; de slechtste mensch ter w., *homo omnium nequissimus*; *homo omnium quos terra sustinet sceleratissimus* (Sall.); ik ben de ongelukkigste mensch ter w., *prorsus nihil abest quin sim miserrimus*; *nihil me infortunatus est*. — **3** = de menschen, *homines*; *cives* (medeburgers); z. ook *publiek 2*; de geheele w., *omnes of o. homines*; *omnes qui ubique sunt*; de geheele w. uitnoodigen, *invitare vulgo*; voor het oog van de w., *palam*; *coram hominibus*; *in publico*; *populo teste*; plaats hebben, *in oculis om-*

nium geri; aan de geheele w. bekend, *notissimus*; *pervulgatus* (alleen van zaken); z. ook algemeen bekend 1; met eere door de w. komen, *honeste vivere*; het oordeel der w., *orbis terrae iudicium* (b.v. alqd o. t. *iudicio comprobatur*); iets de w. inzenden, z. openbaren 1; uitgeven 1; zoo is de w., z. gaan II 2 b (zoo gaat het in de w.); de geleerde w., *homines docti, litterati* of *litteris ac studiis doctrinae dediti*; de groote w., *celebritas* of *c. hominum*; *nobiles* (de adel; z. ook beneden: de voornamen w.); *res publica* (het openbare leven); midden in de groote w. en voor de oogen van zijn medeburgers leven, *in maxima celebritate atque in oculis civium vivere*; de voornamen, beschaafde, elegante w., *lautissimi* of *homines l.*: *homines urbani, politiores* of *elegantiores*; de hedendaagsche w., *homines qui nunc sunt* of *huius aetatis*; *hoc saeculum*; de oude w., *antiquitas*; *veteres* of *aetas vetus* (tegenst. *recentiores homines*; *recentior aetas*). — 4) = het menscheijk leven, de menscheijke aangelegenheden, *res* of *r. humanae*; de w. kennen, *res humanas nosse*; verachting der w., *rerum humanarum* of *externarum contemptio* of *despicientia*. — 5) iem. die zijn w. kent, een man van de w., *homo urbanus* of *lautus*; iem. die zijn w. niet kent, *imperitus morum*; *homo vitae communis ignarus*.

wereld-bedwinger, *omnium gentium victor*; *gentium dominor*; — **beheerscher**, *terrarum dominus* (verg. de meesters der wereld 2); — **beheerscheres**, *terrarum domina*; — **beroemd**, *clarissimus*; *nobilissimus*; *omnibus notus* (van zaken); — **beschrijving**, *descriptio mundi*; — **bol**, *terrae globus* (aardbol); — **brand**, *terrarum omnium deflagratio*; er zal eens een algemeene w. plaats hebben, *aliquando omnis hic mundus ardore deflagrabit*; — **burger**, *mundanus*; — **deel**, *pars orbis terrarum*; *terrarum pars*; — **gebouw**, *rerum universitas*; *universum*; *mundus*; de schepper van dit groote w., *architectus tanti operis tantique muneris* (Cic.); — **geschiedenis**, *totius orbis terrarum historiae*; = de gebeurtenissen die de w. vormen, *omnium saeculorum, regum, nationum populorumque res gestae*; — **handel**, *terrarum* of *totius orbis commercium*; — **heerschappij**, *imperium omnium gentium*; naar de w. streven, *orbem terrarum affectare* (Liv.); — **jaar**, *annus magnus*; — **kaart**, *orbis terrae in tabula depictus*; — **kennis**, *notitia hominum, rerum, temporum*; een man van groote w., *homo plurimo rerum usu*; een jongmensch zonder w., *adulescens imperitus rerum*; — **kundig**, *maxime celebratus*; w. maken, *divulgare* (alqd, b.v. *nomen altius*); *vulgare* (alqd of met acc. c. inf., Liv.); z. ook openbaar 2; — **lijk**, *profanus*; *laetus* of *saecularis* (Eocl.); een w. ambt, *munus civile*; iets w. maken, *profanare* alqd (Liv.); — **orde**, *ordo mundi*; *mundus*; — **pool**, *cardo mundi*; — **reiziger**, *lustrator orbis* (Apul.).

werelds, w. leven, *voluptatibus indulgere* of *servire*.

wereldsch, *humanus* (aardsch); *vanus* (ijdel); *mundanus* (materieel, Apul.); = **gezind**, *voluptarius*; *voluptatibus deditus*; w. zijn, z. werelds leven; — **gezind**—

heid, *animus voluptatibus deditus*.

wereld-streek, *mundi pars*; *ora*; — **taal**, *omnium hominum communis sermo*; — **vrede**, *pax humana* of *gentium*; — **zee**, *Oceanus*; — **ziel**, *mens mundi*; degoddelijke w., *universi mens divina*.

weren, 1) *arcere* (alqm, alqm ab urbe; *hostem Gallia*); *prohibere* (b.v. *praedones a Sicilia*; *hostes finibus*); z. verder afweren; afhouden 1; tegengaan. — 2) reflex. zich w., z. tegenstand bieden; zich te weer stellen 1 a.

werf, *navalia* (pl.).

werk, 1) = vlas. — II) = arbeid, 1) = arbeid, het werken, *opera* (bezigheid, moeite, bemoeiing); *opus* (verrichten van bepaald, vooral plichtmatig werk); *labor* (inspannende arbeid); *occupatio* (het bezet zijn); *negotium* (taak, ambtsbezigheid); *pensum* (dagtaak); (van werklieden enz.) w. zoeken, *opus quaerere*; (aan de menschen) w. geven of verschaffen, (*homines*) *in operas mittere*; overdr. *exercere* (b.v. *Sardos* ... *exercuisse Romana arma* Liv.); aan het w. gaan, *accedere ad opus faciendum*; zijn w. verrichten, *opus facere*; aan het w. zijn, *in opere esse*; z. ook werken 1; iem. (voortdurend) aan het w. houden, *alqm occupatum tenere*; w. besteden aan iets, z. moeite; zonder w., *sine opere*; *vacuus* of *v. negotiis*; *otiosus*; overdr. alles in het w. stellen, *omnia temptare*; *omnia experiri* (ook de *alga re*; met *ut* en conl.); om te of dat, ook *omnes machinas adhibere* ad met gerund.; *omnibus rebus inservire* quo met conl.; w. van iets maken (= zich aan iets laten gelegen liggen), *inservire* (b.v. *artibus*); *colere* (b.v. *artes*; *alcuius amicitiam*); *servire* (b.v. van het huiswezen, *rei familiaris*); *alcui alqd curae* of *cordi est*; van iem. *operam dare* alci; veel w. maken van (= hooge eer bewijzen), *multum tribuere* (b.v. *senectuti*); zijn w. maken van, z. zich toeleggen op 2; te w. gaan, *agere* (b.v. *nullo studio*; *lenius*); *grassari* (b.v. *vi*; *consilio*); *adhibere* (b.v. met voorzichtigheid, *cautionem*; met omzichtigheid, *diligentiam*; bij iets, *in alga re*); *uti* (b.v. trouwelooz, *perfidia*); met geweld te w. gaan, ook *vi contendere*; *vi* gerere *rem*; *vim facere*; flink te w. gaan, *strenue rem gerere*; *impigrie rem agere*; verg. optreden 1 b. — 2) = arbeid, gewrocht, *opus* (bouw, belegerings-, kunst-, letterkundig werk); *labor* (arbeid; b.v. *multorum mensium*); *factum* (daad); een w. beginnen, *opus* of *rem propositam aggredi*; naar zijn w. gaan, *ad opus faciendum proficisci* (van werklieden enz.); goede ww., *recte* of *honeste facta*; (in christel. zin) *bona opera*; slechte ww., *male facta*; ww. der liefde, *officia*; *beneficia*; een goed w. aan iem. verrichten, *beneficere* alci; *beneficium conferre* in alqm; het is het w. van (b.v. een dwaas) te ... , *stulti, stultitiae* of *stultum est* met inf.; het is het w. van het toeval dat, *casu fit ut* met conl.; het is mijn w. dat, *ego feci ut* of *mea opera factum est* ut met conl.; hun eerste w. was, *omnium primum vis fuit* (met inf. of acc. c. inf.); hij hield het voor zijn allereerste w., *primum ac potissimum ratus est* (met inf. of acc. c. inf.); — **dadig**, z. werkzaam 2; werkelijk; — **dag**, *dies profestus* (tegen-

st. d. festus); *dies negotiosus* (tegenst. d. sacer Tac.); *dies rerum agendarum*; **-e-loos** = zonder werk of bezigheid, *sine opere*; *non occupatus*; *opere vacuus*; *negotiiis vacans*; *sine negotiis*; *otiosus*; *seriatus* (vacantie houdend); = lui, traag, *segnis*; *ignarus*; *iners*; *deses*; w. zijn, w. neerzitten, z. bezigheid (geen bb. hebben); leegzitten; de handen in den schoot leggen; adv. *segniter*; *ignave*; w. bij iets toezien, *spectatorem se otiosum praebere alcius rei* (Cic.); z. ook aanzien I 2; **-eloosheid**, *otium*; *nullum negotium*; = luiheid, traagheid, *segnitia*; *ignavia*; *inertia*; *desidia*; *cessatio*; = gedwongen w. en als gevolg afwezigheid van verdiensten, *quaestus nullus*; **-elijk**, = wezenlijk, *verus* (b.v. *laus*; *amicus*); = echt, *germanus* (b.v. *Stoicus*; *patria*); (tegenst. ingebeeld) door den gen. *naturae* (b.v. *opinionis*, *non naturae malum*); iets werkelijk, *solida quaedam res*; ww. personen en zaken voorstellen, *in hominum rerumque veritate versari*; het w. leven, *veritas of v. vitae*; lieden die het w. leven niet kennen, *homines expertes veritatis*; een w. geleerde, *vir vere doctus*; soms onvertaald, b.v. de w. of de gevreesde oorlog, *bellum aut belli suspicio*; adv. *vere*, *re verā*, *re of reapse* (= *re ipsā* Liv.); *certe*, *sane*, *profecto*, *vero of nimirum*; (als vraag) *itane vero*; *ain' tu*; dikwijls wordt „werkelijk” niet weergegeven, b.v. wat w. bestaat of bestaan kan, *quod est aut esse potest*; wat ook w. gebeurde, *quod accidit*; en w., ook w., *et* (b.v. *et interfecisset*, *nisi*); soms ook door *ipse*, b.v. dat het w. Dumnorix was, *ipsum esse Dumnorigem*; wanneer w. iemand, *si aliquis*; **-elijkheid**, *veritas*; *natura of rerum n.* (b.v. een geldsom die in w. niet voorhanden is, *pecunia quae in r. natura non est of non reperitur*); concr. *quod est*; *res verae*; *verum*; *res* (b.v. *rem fama antecedit*); in w., z. werkelijk (adv.); in de w. (in de werkelijke wereld), *in rerum natura*; in de w. is, *id quod res habet*; zich aan de w. houden, *rebus stare*; al mijn woorden staan achter bij de w., *quicquid dixero minus erit*; **-en, 1** = werk verrichten, *opus facere*; in *opere faciendi occupatum esse*; *operari* (b.v. *quamvis continuus XXX hominum militibus sine intermissione operantibus* Suet.); (met inspanning) *laborare*; in *labore esse*; in den nacht w., *lucubrare*; aanhoudend, den geheelen nacht door w., *ad laborem nullum tempus, nullam partem noctis intermittere*; aan iets w., *operam ponere in alga re*; *occupatum esse in alga re*; overdr. *machinari* (b.v. aan iets verderf, *in alqm pestem*); aan een boek, aan een redevoering, *librum in manibus habere*; in *oratione scribenda occupatum esse*; vergeefs aan iets w., *frustra laborem alcius rei suscipere*; zich door iets heen w., *eluctari alqd* (b.v. *nives* Tac.); z. ook doorheenwerken; met iets w. (= iets aanwenden), *adhibere alqd*; voor iets w., *servire alci rei* (b.v. *posteritati*); *auctorem esse alcius rei* (b.v. *pacis*); voor iem., *operā suā alqm adjuvare*; z. ook werkzaam zijn I; z. verder zich inspannen 2; moeite doen. — 2) = een zekere uitwerking hebben, *vim habere*; *proficere* (van geneesmiddelen enz.; tegen iets,

ad of *adversus alqd* Cels.); voor-, nadeelig w., *prodesse*, *nocere*; snel werkend, *rapidus* (b.v. *venenum* Tac.); oogenblikkelijk, *praesens* (b.v. *venenum* Plin.) of *praesentaneus* (b.v. *venenum* Suet.); langzaam, *lentus* (b.v. *venenum* Tac.; *remedia* Curt.); zacht, *lenis* (b.v. *venenum*); krachtig of sterk, *efficax* (b.v. *minus e. vis veneni* Liv.; ook *preces*; tegen iets, *adversus alqd*, b.v. *herba a. serpentium venena* Plin.); opvroolijkend enz. werken, *affert alqd hilaritatem* enz.; op iets w., *efficacem esse ad alqd* (b.v. *ad muliebrem ingenium preces* Liv.); krachtig of sterk, *magnam vim habere ad of in alqd*; op iem. w., *alqm of alcius animum movere of commovere*; (= aandrijven) *impellere alqm*; iets w. hoogst opwekkend enz. op iem., *alqd alci alacritatem summam* enz. *affert*; verslappend op de gemoederen, *alqd languorem affert animis*; iets w. voordeelig op iets, *prodesse alci rei*; nadeelig, *nocere alci rei of corrumpere alqd*; door de meest verschillende overredingsmiddelen op het vrouwelijk hart zoeken te w., *versare in omnes partes muliebrem animum* (Liv.); z. verder indruk maken; invloed hebben; aandoen 3. — 3) = gisten; **-er**, een vijtig w., *homo industrius of laboriosus*; **-huis**, *ergastulum*; **-ing**, *effectus*; *vis*; *appulsus* (b.v. *deorum appulsus homines somnari*); snelle w., *celeritas* (b.v. *veneni*); langzame, *tarditas* (b.v. *veneni* Tac.); heilzame w., *salubritas*; in w. treden, *valere incipere* (b.v. *lex*); in w. doen t., *ratum esse velle (alqd)*; buiten w. stellen, *tollere* (b.v. *ius gentium*; verg. opheffen 2); z. verder inwerking; uitwerking; indruk; invloed; **-je**, *opusculum*; *libellus* (geschriftje); **-kracht**, *labor* (b.v. *homo magni laboris*); **-kring**, *negotia* (bezigheden); *provincia* (w. van een consul of praetor); *munus* (ambt; b.v. het behoort tot mijn w., *est mei muneri*); *procuratio* (het waarnemen eener bezigheid, verbonden aan een ambt of uit naam van een ander); een ambt met een grooten w., *munus amplum*; een grooten, kleinen (ambtelijken) w. hebben, *late patet alcius munus*; *angustus finibus continentur muneri delati officia*; een grooten w. krijgen, *ampliori muneri praefici*; ad *ampliozem provinciam vocari*; z. verder taak; ambtsbezigheid; **-lood**, *stannum*; **-loon**, z. arbeidsloon; **-loos**, **-heid**, z. werkeloos, **-heid**; **-lust**, *amor laboris*; *labor*; *industria*; **-man**, *qui opus facit*; = handwerksman, *operarius* (pl. ook *operae*); *opifex*; *faber*; verg. arbeider; **-mandje**, *quassillus* (of *-um*); *calathus* (Ov.); **-plaats**, *officina*; *fabrica*; **-ster**, *quae opus facit*; *operaria*; **-stoel**, *sella*.

werk-tuig, *instrumentum* (ook overdr., b.v. *divi inter instrumenta regni habita* est Tac.); *organum* (Col.); *machina* of *machinatio* (kunstig w.; machine; belegeringswerktuig); overdr. *minister*; iem. als (zijn) w. gebruiken, *alcus operā of alqd ex voluntate uti*; voor iets, *operā alcius alqd efficere*; iem. als w. dienen tot iets, *alci operam suam commodare ad alqd*; **-tuigkunde**, *ratio disciplinae mechanica* (Gell.); *machinatis scientia* (Plin.); **-tuigkundige**, *mechanicus* (Col.); *machinator*; **-tuiglijk**, 1) eig.

mechanicus (Gell.); w. beweging aan iets bemerken, *alqd machinatione quādam moveri videre*. — 2) overdr. in quo desideratur mens ac ratio; qui sine consilio ac mente fit; een w. beweging, *motus sine consilio of temere factus*; w. vaardigheid, *usus quidam irrationalis* (Quint.); adv. *machinatione quādam*; overdr. *sine mente ac ratione*; *sine iudicio*; iets w. opzeggen, *decanare alqd*; ik begeef mij w. naar uw kamer, *ad diaetam tuam ipsi me pedes ducent* (Plin. ep.);

—**volk**, = werklieden, z. werkman; —**woord**, *verbum*; —**zaam**, **I** = werkend, actief, *actuosus* (b.v. *virtus*); w. zijn, z. werken **I**; voor iem. of in iets belang w. zijn, *rem alcius agere*; *operā suā alqm adiuare*; *niti pro algo* (Liv.); aan iets een w. aandeel nemen, *alcuis rei adiutorem esse*; aan de politiek, *versari in re publica*. — 2) = arbeidzaam, *operosus* (b.v. *senectus*); *industrius*; *navis*; *laboriosus* (b.v. *practor*); *sedulus* (bedrijvig; b.v. *homo*); *assiduus* (onafgebroken w.); zeer w., ook *magni of summi laboris*; —**zaamheid**, **I** = het werkzaam zijn, *opera*; *actio* (b.v. *deos omni actione spoliare*); *provincia* (aan een publiek ambt verbonden w.; tooneel van iets w.; z. ook ambtsbezigheid); letterkundige w., *scribendi studium* (b.v. *se ad s. contulit*); conor. *litterae* (*alcuis*); openbare w., z. politiek **I** a (p. werkzaamheid); wanneer ik door mijn openbare w. mijn medeburgers van eenig nut was, *si occupati profuimus alqd civibus nostris*; de w. van den redenaar beweegt zich op drieërlei gebied, *tribus in generibus rerum versatur rhetoris officium*; w. van den geest, *mentis agilitas*; roemvolle w., *laudes*; ww., *opera* (b.v. *in agro fiunt*); de ww. onder elkaar verdeelen (van ambtenaren), *provincias of officia inter se partiri*; z. verder bezigheid. — 2) = arbeidzaamheid, *industria*; *labor of industria et l.* (ingespannen w.); *sedulitas* (bedrijvigheid); *assiduitas* (onafgebroken w.); *patientia* (volhardende w.); iem. tot w. aansporen, *alqm ad studium et laborem incitare*; iets w. verhoogen, *industriam alcuis augere*; z. ook **ijver**.

werp-en, **I** tr. *iacere* (*alqd*); *iactare* (herhaaldelijk w.; b.v. *faces in tecta*); *mittere* (afzenden; b.v. *tela*); *conicere* (ergens heen w.; b.v. *tela*; *pila in hostes*; *saxa in alqm*; *lapides in vallum*; ook *navis vi tempestatis in portum coniecta est*); aarde op iem. w., *alci terram inicere* (Verg.); vuur op de hutten, *ignes casis inicere* (Liv.); het schild op den rug (om zich te dekken), *scutum reicere*; (iem.) iets over het hoofd w., *inicere alqd in caput* (b.v. *iniecit tapetibus in caput Suet.*); iem. met iets w., iets naar iem. w., ook *incessere alqm alqd re* (b.v. *alqm stercore, olearum aut palmularum ossibus Suet.*); *petere alqm alqd re* (b.v. *tels*); iem. iets naar het hoofd w., *iaculari alqd in caput alcuis* (Petr.); *alqd alci mittere in caput* (Catull.); subst. het w., *iactus*; *coniectio*; door omschr.; z. verder de woorden, waarmee „werpen” verbonden wordt en de samenst. in 't bijz. **a**) = een zekeren werp doen (bij het dobbelen), *mittere* (b.v. *canem aut sentionem Suet.*); *iacere* (b.v. *Venerem Suet.*). — **b**) jongen w., *pullos parare*: z. ook **jong 2**. — 2) reflex. zich w.,

z. zich nederwerpen; zich storten **I** **b**; overdr. zich op iets w., *incumbere ad of in alqd*; op de wetenschappen, ook *studium litterarum arripere* (Nep.); zich vol vuur op de Grieksche letterkunde, *litteras graecas avidae arripere*; zich hartstochtelijk op de politiek, *studio ad rem publicam ferri*; —**geschut**, *tormenta* (pl.); —**machine**, *tormentum* (alg.); *catapulta*; *ballista*; —**schicht**, *telum*; *tormentum* (door een werpmachine geslingerd); verg. -spies; —**schijf**, *discus*; —**spies**, *iaculum*; *hasta* (lans); *pilum* (van den Rom. legioensoldaat); *lancea* (lange Spaansche w.); *gaesum* (lange Gallische w.); *verutum* (met korte schacht en lange punt); den w. slingeren, *iaculari* (ook in *alqm Liv.*); —**tuig**, *telum*; verg. -machine; -spies.

wer-vel, *vertebra* (Cels.); —**velwind**, *turbo*; —**ven** enz., z. aanwerpen enz.; —**waarts**, z. waarheen.

weshalve, z. waarom.

wesp, *vespa*; spreekw. het zijn de slechtste vruchten niet waaraan de ww. knagen, *summa petit livor* (Ov.); —**ennest**, *nidus vesparum*; spreekw. zijn hand in een w. steken, *incitare crabrones* (Plaut.).

west, z. westelijk; westen; —**elijk**, *ad occidentem of ad occasum solis vergens of spectans*; *occidentalis* (Plin.); adv. in *occidentem*; *ad occidentem versus*; *ab occidente* (aan den westkant); in *occidente* (in het westen); w. liggen of gelegen zijn, *ad occidentem* (of o. *solem*) *vergere*; *ad of in occidentem* (of o. *solem*) *spectare*; *solem o. spectare* (Liv.); w. wonen, *ad regionem occidentis colere*; —**en**, *occidens of o. sol*; *obiens sol*; *occasus solis*; (als landstreek) *obeuntis solis partes*; *occidens* (Plin.); verg. avondland; de bewoners van het w., *ad occasum solis habitantes*; van het oosten naar het w., *ab ortu ad occasum* (b.v. *siderum alterum commans*); *ab ortu solis ad occidentem* (b.v. *facem porrigi visam Liv.*); *ab oriente ad occidentem* (b.v. *qui has nobiscum terras colunt*); in enz. het w., z. westelijk; spreekw. buiten w., z. dronken; zijn (= buiten kennis zijn), *animus alqm reliquit*; —**enwind**, *favonius*; *zephyrus* (poët.); —**erling**, de ww., z. de bewoners van het westen; —**ersch**, z. westelijk; —**kant**, *quae pars ad occidentem solem spectat*; meer naar den w., *propius solis occasum*; aan den w., *ex of ab occidente*; *ab solis occasu*; —**waarts**, z. westelijk; —**zijde**, z. -kant.

weswege, z. waarom.

wet, **I** *lex*; een wet voorstellen, *legem ferre*; *auctorem legis esse*; *legem rogare* (eig. aan het volk vragen); een w. geven, *legem iubere* (van het volk); over iets, *legem iubere of sciscere de alqa re* (van het volk); *legem of lege sancire de alqa re* (van het volk en den senaat); de of een w. geven dat, dat niet, bij de w. bepalen, verbieden dat, *ferre legem of lege sancire ut, ne met conl.*; *sciscere et iubere ut, ne* (van het volk); iem. een w. geven, *legem dare alci*; ww. geven, maken, verordenen, *leges scribere, dare, dicere, constituere of imponere* (*alci*); een w. buiten werking stellen enz., z. opheffen **2**; iets tot w. verheffen, iets kracht van w. geven, *sub legis vincula conicere alqd* (Liv.); kracht van w. hebben, *pro lege valere*; de bestaande

ww., *leges et instituta*; een w. tegen de giftmengerij, *lex quae venena coërcet*; aan geen w. gebonden, *exlex*; *legibus solutus*; in strijd met de w., (als adi.) *legi of legibus repugnans of contrarius*; (als adv.) *contra legem* (of -es); *contra ius fasque*; *praeter leges of ius* (met overtreding van de ww. of het recht); dit is in strijd met de w., *hoc repugnat legibus of contra leges est*; het is bij de w. bepaald, de w. gebiedt, *lex iubet* (met acc. c. inf.); *lege cautum est* (met ut, ne); *ius est* (met acc. c. inf.); bij de w. bepaald, *legitimus*; *legibus constitutus of sanctus*; de bij de w. bepaalde straf, *poena legis of legitima*; vóór den bij de w. bepaalden tijd, *ante suum tempus*; a. tempus; een op grond van een w. ingesteld onderzoek, *quaestio lege constituta of legitima*. — 2) = regel, voorschrift, *lex* (b.v. *naturae*; *eloquentiae leges*); *norma of regula* (alleen sing.; *alcuius*; *alcui rei*; ook n. et *regula*); *praeceptum*; goddelijke en mensche-lijke ww., *ius fasque*; *ius ac fas*; het is in overeenstemming met goddelijke en mensche-lijke ww., *est ius fasque*; in strijd met, *non est fas*; de w. der menschelijkheid, *humanitas*; de w. der schoonheid, *elegantia*; alle ww. der welvoegelijkheid over- treden, *quicquid decorum est negligere ac pervertere*; voor iem. zij iets de hoogste w., *alci alqd suprema lex esto*; iem. de w. stellen of voorschrijven, *praescribere alci*; *modum facere alci* (Liv.); *moderari alci* (b.v. *fortuna libido gentibus moderatur* Sall.); zich de w. laten stellen, *leges accipere* (Liv.); —boek, *leges of l. scriptae*.

weten. I ww. I) = kennis van iets hebben of krijgen, *scire* (alqd); *sciens* alleen als adi. = willens en wetens; *nosse of cognovisse* (kennen); *alqd*; *cognitum habere* (bekend zijn met; alqd); = met zekerheid vernomen hebben, *comperisse of compertum habere* (alqd); = inzien, tenere, *intelligere of videre* (alqd); niet w., *nescire*; *non of haud scire*; *ignorare*; alle ook met acc. c. inf. of afh. vraag; nu w. gij alles, *habes omnia*; hij wist niet goed of hij ... of, *dubitavit utrum* (met coni.) ... *an* (met coni.); voor zoover ik w., *quantum scio*; *quod sciam*; ik w. niet wat ik moet schrijven, *nescio quid scribam*; *nihil habeo quod scribam*; weet ge, *scin*; *scisne*; *nostin*; *videsne*; ik w. het al (als antwoord), *scio*; *teneo of didicim* puta (Com.); weet, gij moet w., weet dit, *scito* (pl. *scitote*); *sic habeto* (*habetote*); gij moet w. dat, *scire licet* met acc. c. inf.; ik w. niet of niet, of wel, *haud scio an, an non* met coni.; wie w. of het zoo niet beter is, *quid si hoc melius*; ik w. wel, goed, heel goed, *bene of probe scio of intellego*; *non me fugit of praeterit*; dat, *bene scio, non ignoro, non sum ignarus of nescius* met acc. c. inf.; ik w. wat ik zeg, *intellego quid loquar*; wat ik hierop moet antwoorden, *certum est quid respondeam*; men vroeg hen die het w. konden, *quaesitum est a peritis*; de hemel w. wie, *nescio quis*; hij moet het zelf maar w., *ipse viderit*; men kan niet alles w., *non scire fas est omnia* (Hor.); in 't bijz. **a** w. te, *scire of posse* met inf.; van iets w., z. kennen 2; mede van iets w., *alcuius rei conscium esse*; van (= aangaande) iem. w., *scire de alqo*; dat, *scire enz. alqm* met

inf.; (= door iem. gehoord hebben enz.) *ex of de alqo scire, ex alqo comperisse of audivisse*; van iets of iem. niets w., *alqd of alqm ignorare*; *alcuius rei ignorare of rudem atque i. esse*; van iets niet willen w., *abnuere of recusare alqd of de alqo re*; *detractare* (b.v. van vechten, *pugnam* Liv.); *reicere ac refugere* (b.v. *consolationem* Plin. ep.); *aspernari alqd*; z. ook van iets niet willen hooren 2 c; versmaden; er niets van willen w. dat (= niet willen gelooven), *non placet alci* met acc. c. inf.; van iem. niets willen w., *alcuius aditum sermonemque defugere*; *alqm non agnoscere* (b.v. *filium*); *aspernari alqm*; *animo esse ab alqo averso of alieno*; iem. iets doen of laten w., *alqm certiores facere alcui rei of de alqo re*; *docere alqm de alqo re*; z. ook berichten 1; dit wilde ik u doen w., *id te scire volui*; doe mij w., *fac sciam*; *facito ut sciam*; **te w. komen**, *resciscere* (alqd); *accipere, audire, discere, comperire of cognoscere* (alqd; alqd ab alqo); *invenire* (alqd; alqd ex alqo); trachten te w. te komen, *sciscitari* (alqd Liv.); *de alqo re*; met afh. vraag; *quaerere* (alqd ab, de of ex alqo; met afh. vraag); **willen w., verlangen te w., wenschen te w.**, *velle of cupere scire, discere, videre of audire* (met afh. vraag); *requirere* (alqd ab alqo, aangaande iem. of iets, de alqo of alqo re); ik wou wel eens w. *scire velim*; (= ik ben benieuwd te w.) *miror* (b.v. *quare*); hij wil alles w. (= doet of hij alles w.), *simulat se omnia scire*; **te w.** z. namelijk. — NB! dikwijls blijft „weten” onvertaald (nl. als fraseologisch ww.), b.v. ik w. mij niet te herinneren, *non memini*; hij wist zijn waardigheid goed op te houden, *auctoritatem suam bene tuebatur*; zich met weinig tevreden w. te stellen, *parvo contentum esse*; „weet” of „weet dan” wordt als nazin niet vertaald, indien een finale of voorwaardelijke zin voorafgaat. — II) subst. het w., = kennis 2; bij mijn w., mijns wetens, *quantum scio*; *quod sciam*; met iems w., *alqo sciente*; buiten w. van iem., *inscio, imprudente of clam alqo*; buiten mijn w. deed hij het, *me inscio fecit*; deed ik het, *inscius feci*; naar of volgens mijn beste w., *optimâ fide*; *ex animi mei sententia*.

wet-ens. willens en w., *prudens et sciens*; —**enschap**, subjectief, *scientia*; *cognitio*; objectief, *doctrina*; *disciplina*; *ratio of ars* (wetenschappelijk systeem, wetenschappelijke methode); ww., *doctrinae*; *disciplinae*; *artes*; *litterae*; *litterarum studia*; mannen der w., *homines litterarum studiosi*; *homines docti of litterati*; zich aan de w. wijden, *doctrinae se dedere*; *versari in studio litterarum*; —**enschapelijk**, *qui ad litteras of ad studia litterarum pertinet*; *qui in artibus versatur*; *eruditus* (b.v. *instituenti genus paulo eruditius*); door den gen. *scientiae, artis, doctrinae, artium, litterarum of disciplinarum*; w. leven, *litterarum studia*; w. arbeid, bezigheid, studie, *litterarum of doctrinae studium*; *litterarum tractatio*; *litterae*; *scribendi studium* (letterkundige werkzaamheid); *litteratus labor* (Apul.); zonder w. bezigheid bijna niet kunnen leven, *ferè aetatem agere in litteris*; vrije tijd voor w. bezigheid, *otium litteratum*;

veel tijd hebben voor w. arbeid, *otio studio-que abundare*; tot ww. doeleinden, *litterarum causâ*; w. gesprek, *sermo de artium studiis atque doctrinae habitus*; *disputatio*; w. kennis, *doctrina*; *litterae*; *cognitio doctrinae*; diepere w. kennis der letterkunde, *subtilior cognitio ac ratio litterarum*; ww. oefeningen, *studia*; het eerste w. onderwijs ontvangen, *primis litterarum elementis imbui*; *litterarum initia percipere*; w. onderzoek, *scientia*; *pervestigatio*; w. op-leiding, *doctrina*; een w. reis maken, *litterarum causâ iter facere*; w. uiteenzetting, *disputatio*; ww. voordrachten houden, *disputare*; in een w. vorm, *subtiliter*; iets in een w. vorm brengen, *alqd ad artem et praecepta revocare*; w. vorming, *litterae* (z. ook *vorming*); geen w. vorming hebben, *nescire litteras*; w. zin hebben, *optimum artium studio incensum esse*; adv. ratione of r. et viâ; w. gevormd, ontwikkeld, *doctrinâ excultus*; *eruditus*; *litteratus*; iets w. behandelend, *alqd monumentis et litteris mandare*; iets w. bewerken, *litteris persequi alqd*; w. te werk gaan, *viâ ac ratione procedere*; —**enschappelijkheid**, *studium doctrinae*; —**enswaardig**, *cognitione dignus*.

wetering, *emissarium*; *canalis*.

wet-geleerde, *legum peritus*; —**geleerdheid**, *legum scientia* of *peritia*; —**gevend**, w. macht, *ius legum scribendarum*; w. vergadering, *comitia* (pl.); —**gever**, *legis* of (van meer dan één wet) *legum lator* (iem. die één of meer wetten aan het volk voorstelt); *legis* (of -um) *auctor* (zoowel voorsteller als ondersteuner van een wet of van wetten); *qui legis* (of -um) *auctor est fuit* (in een bepaald geval); *legis* (of -um) *inventor*, *conditor* of *scriptor* (ontwerper); *qui legem* (of -es) *condidit* (*condidit*), *scribit* (*scripsit*) of *componit* (*composuit*); van een w. die een staat door wetgeving in hoofdzaak geordend heeft, b.v. Grieksche ww., *qui Graeciae formam rerum publicarum dederunt*; *Lycurgus*, de w. der Lacedaemoniers, *L.*, a quo est disciplina Lacedaemoniorum astricta legibus; Solon was de w. der Atheners, *S. Atheniensibus leges scripsit*; —**geving**, *legis* (of -um) *latio*; *leges*; *leges et disciplina* (b.v. *Lycurgi*); tien jaar na de w. van *Lycurgus*, *decem annis post leges a Lycurgo scriptas* of *postquam Lycurgus leges scripsit*; zich met de w. bezighouden, *legibus condendis operam dare*.

wets-artikel, *caput legis*; —**ontwerp**, (schriftelijk) *scriptum legis*; een w. maken, *legem conscribere*; —**voorstel**, *rogatio*; *lex*; een w. in het openbaar aanslaan of afkondigen, *rogationem* of *legem promulgare*; met een w. optreden, *legem* of *rogationem ferre*; *auctorem legis esse*; z. verder *voorstel*.

wet-teloos, *lege carens*; *sine legibus*; —**te-loosheid**, *leges nullae*; *licentia* of *effrenata l.*; —**telijk**, *legibus constitutus* of *sanctus*; de w. bepalend hebben dat, *legibus sanctum habere ut met coni.* (dat niet, ne met coni.); z. verder *wettig*; —**telijkheid**, z. *wettig*; —**ten**, z. *slijpen*; —**enverzame-ling**, *corpus legum*; *c. iuris* (Cod. Inst.); —**tig**, *legitimus* (overeenkomstig de wet; b.v. *nuptiae*; *imperium*); *iustus* (recht-

matig; b.v. *nuptiae*; *credittum*); kinderen uit een w. huwelijk, *liberi legitimi* of *certi*; in w. vorm, *iure*; deze w. vorm, *hoc ius*; adv. *lege* (of pl.); *ex lege* (of pl.); *iure*; z. verder bij de wet bepaald 1; —**tigen**, *ratum facere* (*alqd*); een zoon doen w., *agnoscere filium*; overdr. *probare* of *comprobare* (*alqd*); —**tigheid**, door omschr., b.v. w. van een handeling, *ex lege factum*; ik ontken de w. van zulk een handelwijze, *negō legibus illud fieri posse* of *potuisse*; men ontkende de w. van zijn tribunaat, *eum negabant iure tribunum esse*; (twisten) over de w. van hun terechtstelling, *iure an iniuriâ caesi sint*; —**tiging**, *ratihabitio* (Ict.); overdr. *comprobatio*; *auctoritas*; verder door omschr.

wew-en, *texere* (*alqd*); iets in iets w., *intexere alqd alci rei* (Ov.); geweven kled of doek, *textile*; subst. het w. z. weefkunst; door omschr.: —**er**, *textor*; —**ersboom**, *iugum*; —**erskam**, *pecten*; —**ersklos**, *fusus*; —**ersspool**, *radius*; —**erij**, *texturum*; *textoris officina*.

wezel, *mustela*.

wezen, 1) ww. = zijn. — 2) subst. a) abstr. *natura* of *vis* (b.v. *hominis*); *vis virtutis*; *natura animi*; *vis et natura* (b.v. *eloquentiae*); *natura atque vis* (b.v. *animi*); *ratio* (b.v. r. una omnium est aegritudinum, *plura nomina*); *condicio* (blijvende toestand); (philos.) *essentia* of *substantia* (Quint.); het w. der zaak, *res ipsa*; op het w. der zaak letten, *rem ipsam spectare*; in het w. der zaak, z. in den grond der zaak 2; het w. van een zaak uitmaken, *continere alqd* (b.v. *summum bonum quod continet philosophiam*); iem. naar het w. of de hoedanigheid van God vragen, *rogare alqm quid aut quale sit deus*; het w. der dingen doorzien, *quale quidque sit perspicere*; wanneer wij naar het ware w. der dingen vragen, *si veram naturam quaerimus*; tot het w. van iem. of iets behooren, *alcuius* of *alcuius rei proprium esse*. — b) concr. res; (philos.) *Quint.*; *homo* (b.v. een verachtelijk w., h. *sordidus*); een beziel, *levend w.*, *animal*; *animans*; geen levend w., *nemo mortalium*; een denkend, redelijk w., *mens*; *animal ratione praeditum*; (philos.) *animal rationale*; een eeuwig, onsterfelijk w., *natura aeterna*, *immortalis*; het goddelijk, hoogste w., *deus*; *vis divina*; *divinitas*; *vis ac natura dei*; een hooger w., *superior quaedam natura*; —**loos**, *inanis*; *vanus*; *adumbratus* (b.v. *diu*); geheel w., *inanis* of *vanus*; een w. schaduwbeeld, *res adumbrata*; van den roem, *adumbrata imago gloriae*; overdr. *sine mente*; *stupefactus*; *attonitus* (poët.; Liv.); —**lijk**, *verus* (waar; werkelijk); *primus* of *princeps* (eerst; voornaamst); *praecipuus* (hoofdzakelijk; b.v. *causa*; *condicio*; *ius*); *proprius* (eigen; eigenaardig); *in alcuius rei natura positus*, *ad rem ipsam* of *ad rei naturam pertinens* (tot het w. van iets behoorend); *necessarius* (noodzakelijk); niet w., ook a *re alienus*; *adventicius* (van buiten er bij komend); *levis* (onbetekenend); de w. aard enz., z. *wezen* 2 a; bij het onderzoek en de verklaring van de ww. eigenschappen der dingen, *in rebus quaerendis explicandisque naturis*; een w. verandering, *magna mutatio*; een w. ver-

andering in iets maken, *ipsam rem mutare*; adv. *vere*; w. verschillen, *naturā of ipsā rei n. differre*; w. tot iets bijdragen, *plurimum conferre ad alqd*; z. ook werkelijk. **wichel-aar**, *augur*; verg. waarzegger; —**aarskunst** enz., z. waarzeggerij enz.; —**roede**, *lituus*.

wicht, z. kind 1.

wie, 1) pron. interrog. *quis* (n. *quid*); (van twee) *uter* (f. *utra*, n. *utrum*); w. weet niet, *quis est qui nesciat* (met nadruk); w. toch, w. dan, *quisnam*; w. daar (vragend), *quis homo est*; *quis tu*. — **2)** pron. relat. *qui* (*quae*, *quod*); w. ook, w. maar, w. ook maar, *quicumque* (*quaecumque*, *quodcumque*); *quisquis* (*quicquid*); z. ook wat; —**den**, *sarire* (Plaut.); *herbas eruncare* (Col.); *runcare* (Col.); —**der**, *saritor* of *runcator* (Col.).

wied-mes, —**ijzer**, *sarcolum*.

wieg, *cunae*; *cunabula*; *incunabula* (overdr.; b.v. *iam inde ab incunabulis* Liv.; i. doctrinae); van de w. af, ook a. *primis cunabulis* (Col.); de Muze staat bij iems w., *Camena nascentem alqm adspicit* (Hor.); —**elen**, *agitari*; *iactari*; —**en**, *movere* (alqm; alqd); jij hebt mij g., *cumarum fueras motor mearum* (Mart.); overdr. iem. door iets in slaap w., *alqā re producere alqm*; het geweten in slaap w., *comprimere animi conscientiam*.

wiek, z. vleugel; spreekw. op eigen ww. drijven, *nare sine cortice* (Hor.); — = pluksel voor een wond, *turunda* (Cato).

wiel, *rota*; spreekw. iem. in de ww. rijden, z. tegenwerken; —**band**, —**beslag**, z. radbeslag; —**ing**, *vertex*.

wier, *alga*.

wierook, *tus*; van w., *tureus*; spreekw. iem. w. toezwaaien, z. ophemelen; —**damp**, *tura* (pl.); —**dragend**, *turifer*; —**kastje**, *acerra*; —**korrel**, *turis granum*; pl., ook *tura*; —**pan**, —**vat**, *turibulum*.

wig, *cuneus*; —**je**, *cuneolus*.

wigswijze, *cuneatim*.

wigvormig, *cuneatus* (adv. *-im*); ww. vakken (met zitplaatsen) in den schouwburg, *cunei*; w. slagorde, *cuneus*; een w. slagorde opstellen, *cuneum facere*.

wik, —**ke**, *vicia*; —**kelen**, eig. iets in of om iets w., *involvere* of *obvolvere alqd alqā re* (omwikkelen met); iem., *amicire alqm alqā re* (in een kleeid); den veldheersmantel stevig om den arm w., *intorquere paludamentum circum brachium* (Liv.); zich om iets w., *circumvolvi* of *se circumvolvere alci rei* (b.v. *herba arboribus* (Plin.); *se volvere circa alqd* (b.v. *herba circa arbores* Plin.); z. verder omwikkelen; omstrengelen; uit iets w., *evolvere*, *explicare* of *expedire* (*alqd ex alqā re*); overdr. iem. in iets w., z. verwikkelen; in een proces w., *in litem alqm* (Sen.) of *dicam alci* (Ter.) *impingere*; z. ook een proces aandoen; g. in iets, z. ook in een zaak betrokken; in een proces g. zijn, z. procederen; in een strijd, *proclari*; —**ken**, z. wegen; overwegen 2; iets w. en wegen, *diligentissime alqd considerare ac ponderare*; spreekw. de mensch w., God beschikt, *sperat quidem animus, quo eveniat dis in manu est* (Plaut.); *humana consilia divina necessitate superantur* (Cic.); *homo proponit, sed deus disponit* (Thom. à Kemp.).

wil, 1) eig. *voluntas*; *arbitrium* (goedvinden;

willekeur); *sententia* (meening); *auctoritas* (meening die men doet gelden); *iudicium* (uitspraak); z. de goddelijke w., *iussa* (pl.) *divinae legis*; *auctoritas divina* (b.v. *spernere auctoritatem divinam*); de heilige, goddelijke w., *numen* of *n. deorum* of *divinum*; zijn w., vernag veel, *auctoritas eius multum valet*; zich geheel in Gods w. schikken (met betrekking tot het sterven), *non quicquam de fine vitae, si fata poscant, recusare*; dit is mijn w., *hoc of hoc fieri volo*; *ita mihi placet*; het was Gods w., *divinitus accidit*; *ita fata tulerunt*; mijn w. is wet, *debent homines pro legibus habere quae dico* (Suet.); verg. *hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas* (Inv.); **vrije w.**, *liberum arbitrium* (Augustin.); de mensch heeft een vrijen w., *habet homo of est in homine liberum voluntatis arbitrium, est in nobis libera voluntas of homo habet propriam voluntatem* (Augustin.). — **2)** overdr. = wensch, neiging, *voluntas*; *animus*; *appetitus*; iems w. doen, iem. ter wille zijn, *alci of alcius voluntati obsequi of morem gerere*; *gratificari of gratum facere alci*; *veniam dare alci* (iem. zijn gang laten gaan); *indulgere alci*, *alcius desiderio of precibus* (uit zwakheid of goedheid toegeven); wees mij hierin ter w., *hanc da mihi veniam* (Ter.); **tegen** iems w., *contra voluntatem alcius*; *alqo invito*; *alqo nolente* (Sen.); hij deed het tegen zijn w., *invitus fecit*; tegen den w. van den senaat, ook *adverso senatu of adversa patrum voluntate* (Liv.); tegen w. en dank hebben wij het gedaan, *inviti et coacti fecimus*; **ter w. van, om den w. van, causa of gratia** met gen. (maar meā enz. c. of g.); *vicem* met gen. (maar meam, alienam enz. v.); om haar enz. zelfs w., *per se* (b.v. *amicitia colenda est*); *suā sponte* (b.v. *alqd petere*); *propter se* (b.v. naar de deugd streven, *honestatem expetere*); **uit eigen w.**, z. vrijwillig; **goede w.**, *voluntas*; *animus libens*; a. *promptus et alacer*; *benevolentia* (welwillendheid); bij iets letten op den goeden w., *alqd voluntate metiri*; men moet den (goeden) w. voor de daad nemen, *ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* (Ov.).

wild, 1) adi. a) = in de wildernis of in het wild levend, *ferus*; *agrestis* (b.v. *columbae* Varr.); = in het wild groeiend, *agrestis* (b.v. *palmae*); *silvestris* (b.v. *pruni* Col.); *silvaticus* (b.v. *pirus* Varr.); een w. dier, *fera* of *bestia f.*; pl. ook *immanes bestiae* (tegenst. *cicures*); een w. paard, *equus ferus*; (= een ongetemd, woest paard) *equus indomitus of ferox*; een w. geworden paard, *equus effratus*; een w. ezel, *onager*; een w. zwijn, *aper*. — **b)** = onbebouwd, *incultus*; verg. woest 1. — **c)** = ruw, verward, b.v. een w. vlucht, *fuga effusa* (Liv.); den vjand in w. vlucht voor zich uitjagen, *praecipitem agere hostem*; in w. haast naar de wapens grijpen, *consternari ad arma* (Liv.). — **d)** = ruw, onbeschaafd, *ferus*; *agrestis*; *incultus*; *barbarus*; *rudis*; *ferus ac barbarus*; ww. driften, *avidae libidines*. — **e)** w. vleesch, *caro supererescens* (Cels.). — **2)** subst. a) in het w. groeien, *suā sponte nasci* (van zelf groeien); *sine cultu adolescere* (zonder verzorging opgroeien); overdr. in het w. (= ongeregeld, in den blinde), *temere*. — **b)** =

wilde dieren, *ferae* of *bestiae ferae*; *venatio* (buitgemaakt w.); een stuk w., z. een wild dier 1 a; —**braad**, *ferina* of *caro f.*; —**e**, een w., *homo ferus incultusque*; ww., *gentium ferocissimarum homines*; —**ernis**, *vasta solitudo*; een land in een w. veranderen, *vastas solitudines facere ex alga terra*; verg. woestenij; —**heid**, *feritas*; = onbeschaafdheid; —**park**, *vivarium*; *paradisus*; —**vreemd**, ww. menschen, *alienissimi*; *alienigenae homines* (Liv.); —**zang**, *homo dissolutus*.

wilg, —**ebboom**, *salix*; —**en**, *salignus* of —**eus**; —**enbosch**, *salictum*; —**enhout**, van w., = wilgen; —**etak**, *virga*; *vimen*; *virga saligna* of *vimen saligneum*.

willekeur, *arbitrium*; *arbitratus* (alleen abl. met gen. van een subst. of met pron. possess.); *libido* (luim); *licentia* (genomen vrijheid); *insolentia* of *superbia* (overmoed); iets staat aan iems w., *est alqd in potestate alcius*; naar w., *ad arbitrium*; *ad libidinem*; *ex libidine*; *prout libet*; *ex voluntate*; *ad voluntatem*; *insolenter*; —**ig**, *arbitrio*; *ex libidine* of *ad libidinem factus*; door den gen. *arbitri*, *libidinis* of *licentiae*; *insolens* of *superbus* (overmoedig); w. handelwijze, z. willekeur; w. bepaling van den zoutprijs, *arbitrium salis vendendi* (Liv.); w. zijn, *ex arbitrio* of *ex libidine pendere*; adv. z. naar willekeur; ook *libidinose* (b.v. in geen enkel opzicht w. handelen, *nihil l. facere*).

wil-len, = zelfbewust w., *velle*; niet w., *nolle*; graag w., *non nolle*; liever w., *mallo*; z. ook er de voorkeur aan geven; dat w. ik liever gelooven *id magis credere libet*; *id magis credo*; ik zou wel w. dat (als de wensch vervulbaar gedacht wordt), *velim* met conl. praes., inf. of acc. c. inf.; (als hij onvervulbaar gedacht wordt) *vellem* met conl. imperf., inf. of acc. c. inf.; of hij w. of niet, *sive vult sive non vult*; *velit nolit*; (in de oratio obl.) *seu velit seu nolit*; het toeval wilde dat, *casus tulit ut* met conl.; z. ook toeval 1; = wenschen, *cupere* (b.v. *pacem*; *cupio discere*; *cupio te haec audire*); = bereid zijn, *paratum esse* (met inf.); ik w. sterven als het niet waar is, *moriari ni verum est*; = denken te 1 2 a; = op het punt staan 2 (eind); = willen hebben, verlangen dat, *velle* met acc. c. inf. of met ut en conl.; *petere* of *postulare ut* met conl.; *iubere* met acc. c. inf.; niet w. dat, *nolle* of *vetare* met acc. c. inf.; liever w. dat, *mallo* met acc. c. inf.; = goedvinden, *placet alci* (ook met inf. of acc. c. inf.; met ut en conl.); *videtur alci* (ook met inf.); indien zij w., *si vis*; *si placet*; *si videtur* of *si tibi v.*; zooals zij w., *ut libet*; = van een zekere meening zijn, beweren, aannemen, *velle* (b.v. *quod minime illi volunt*; *sine corpore esse vult deum*); zooals Plato, zooals Aristoteles w., *ut Platoni videtur*, *ut Aristoteli placet*; in 't bijz. a) zonder het te w., = onopzettelijk. — b) wat w. zij toch, *quid tibi vis*; wat w. ge van mij, *quid est quod me velis*; *quid me vis facere*; w. ge iets van mij, *num quid me vis*; tot wien w. ge, *quem quaeris*; wat w. ge nog meer (= waar vraagt ge nog naar), *quid quaeris*; hij weet zelf niet wat hij w., *nihil certi habet*; ik w. het zoo heb-

ben, *hoc ita fieri volo*. — c) hij w. er niet aan, *recusat*; *refugit*; *cunctatur*; *tergiversatur*; ergens heen w., *tendere alqo* (b.v. *Venusiam*); *alqo pervenire velle*; *alqm of alqm locum visere velle* (iem. of een plaats w. bezoeken); dat w. er bij hem niet in, *adduci non potest ut id credat* of *ut credat hoc ita esse*. — d) in verbinding met „wie”, „wat”, „zooals”, „wanneer”, „zoo vaak”, „zoo veel”, door —*cumque* of iets dergelijks, b.v. er kome wie w., *quicumque veniet*; het zij wat het w., *quodcumque* of *quicquid est*; het zij hiermee zooals het w., *utcumque res se habet*; het mag gebeuren wanneer of zoo vaak het w., *quotienscumque est*; hij mag er zooveel tegen zeggen als hij w., *dicat quam multa volet adversus hoc*; ieder die w., *quilibet*. — e) bij een kort bevel in den vorm van een vraag, wil je wel eens, *vis tu* (met inf., Sen.); w. je wel eens zwijgen, *etiam taces* (Ter.); w. je wel eens openmaken, *etiam aperis* (Plaut.). — f) als phraselogisch ww. blijft „willen” onvertaald, b.v. ik w. niet hopen, *non spero*; niet loochenen, *non infitior*; ik w. alleen dit ééne zeggen, *hoc unum dico*; *tantum d.*; —**lens**, w. en wetens, *prudens et sciens*; verg. opzettelijk (adv.); —**lig**, z. gewillig; —**loos**, w. overgeleverd, *subiectus atque obnoxius*.

wilskracht, z. energie.

wind, 1) eig. *ventus*; sterke w., *v. magnus*; gunstige w., *v. secundus*; gunstigen w. hebben, *prosperos ventos habere* (b.v. *ad traiciendum* Liv.); *secundo vento cursum tenere* (van een schip); krijgen, *ventum nancisci secundum*; w. vatten, *ventum percipere*; op gunstigen w. wachten, *ventum of cursum exspectare*; ongunstige w., z. tegenwind; tegen den w. in sturen, *in adversum ventum tendere*; met halven w. zeilen, *obliquare sinus in ventum* (Verg.); z. ook laveeren; voor den w., *pedibus aequis* (b.v. *utrumque sinum p. a. transmissimus* Cic.); voor den w. zeilen, ook *se vento dedisse*; hoe de w. ook is, wat voor w. er ook is, *quicumque erunt venti*; z. ook oost. — 2) spreekw. het gaat iem. voor den w., *fortunā prosperā* of *prospero flatu fortunae utitur alqs*; iets in den w. slaan, *neglegere, contemnere* of *aspernari alqd*; *ventis dare alqd ferendum* (poët.); in den w. spreken, *ventis verba profundere* (Lucret.); *verba in ventos dare* (Ov.); zoo snel als de w., *velocissimus*; *ventis ocior* (Verg.); adv. *velocissime*; van den w. leven, *vento vivere* (Cod. Lust.); met alle ww. meedraaien, *plumā aut folio facilius moveri* (Cic.). — 3) overdr. = holle klanken, *verba vana* of *inania*; *verba* (b.v. *v. istaec sunt*); = aan het lichaam (met geraas) ontsnappend gas, *flatus* (Suet.); *peditum* (Catull.); *crepitus*; een w. laten, *flatum crepitumque ventris emittere*; *pedere* (Hor.); —**as**, *trochlea*; *tortumētum*; —**bul**, *nebulō*; *nugator*; verg. opsnijder; —**e**, *convolutus* (Plin.); —**ei**, *ovum irritum of urinum* (Plin.); —**en**, z. de samenst.; ook = wikkelen; —**erig**, *ventosus*; zeer w. zijn (van een streek), *assiduus ventis fatigari*; —**god**, *Aeolus*; —**hond**, *vertragus* (Mart.); —**ig**, z. —erig; —**ing**, *flextus*; vol ww., *flecuosus*; —**maker**, z. —bul; —**mo-len**, spreekw. tegen ww. vechten, *adversus*

aërem certare (Augustin.); —**sel**, fascia; de ww. (van een klein kind), *incunabula* (Plaut.); —**stil**, *tranquillitas*; het is w., *venti silent* (Col.); —**stille**, *tranquillitas*; *malaria*; *tranquillum* (Liv.); volkomen w., *malaria* *ca tranquillitas*; er treedt (gedurende iets vaart) w. in, *ventus alqm destituit*; toen omstreeks middernacht w. was ingetreden, *media circiter nocte vento intermisso*; —**stoot**, —**vlaag**, *impetus venti*; *procella*. **win-gewest**, provincia; z. verder provincie; —**kel**, *taberna*; —**kelhaak**, (instrument) norma; (= scheur) *scissura* (Sen.); —**kelier**, *tabernarius*; pl., ook *qui in tabernis sunt*; —**nen**, 1) eig. *lucrari* (b.v. *auri pondo decem*); *lucri facere* (b.v. *pecuniam*); z. ook winst behalen; iets (bij het spel) van iem. w., *eludere alqm alqd* (b.v. *anulum*; *anulum in alea*); *auferre alci alqd*; overdr. tijd w., *moram interponere* (Liv.); om tijd te w. tot, *ut tempus intercedat dum met conl.*; tijd zoeken te w., *moram temporis quaerere* (Liv.); (= vorderen, voordeel behalen) *proficere*; er niets bij w., *nihil proficere*; wat w. wij er mee als . . . , *quid proficimus si*; (= toenemen) *crecere* of *augeri* (*alqd re*); aan krachten w., *validiorem fieri*; *corroborari*; *accedunt alci vires*; de rede w. aan schoonheid, *splendidiore fit oratio*; de wetenschappen w. door iets, *incrementum affertur litteris* of *adjuvantur litterae alqd re*; het w. (= de overwinning behalen), *rem obtinere* (overdr.); *vincere* (eig. en overdr.); *pervincere* (zijn meening of voorstel doen zegenvieren); zich gewonnen geven, *manus dare*; *cedere*; *concedere*; z. ook proces; slag 1 c; spel 3; weddenschap. — 2) = verwerven, verdienen, behalen, *comparare* of *acquirere* (*alqd*); *exarare* (door akkerbouw, b.v. *tantum frumenti*; *decem medimna ex agro*); den prijs w., *praemium auferre*; *capam accipere*; zoo gewonnen zoo geronnen, *male parte dilabuntur* (Naev.); overdr. iets vriendschap w., in *amicitiam alcius recipi* of *pervenire*; iets hart w., *voluntatem alcius sibi conciliare*; de harten der menschen door zijn woorden w., *hominum mentes dicendo allicere*; door weldaden, *beneficiis homines obligare*; iem. voor iem. w., *conciliare alqm alci*; iem. voor iets w., *comparare alqm ad alqd* (b.v. *sex tribunos ad intercessionem*); iem. voor zich w., *alqm* of *animum alcius sibi conciliare* (ook *conciliare novos socios* Liv.); iem. voor zich zoeken te w., *temptare alqm* of *animum alcius*; *aggradi alqm* (b.v. *arte* Liv.; *pecunia* Sall.); iem. voor zich of voor zijn gevoelen w., *alqm perducere ad suam sententiam* of *adducere in suam sententiam*; (iem. die het eerst met een ander eens was) *alqm traducere ad s. s.*; iem. door geschenken w., *capere alqm muneribus*; —**ner**, victor.

winst, *lucrum*; *quaestus* (verdinste); *compendium* (door besparing); *commodum* of *emolumentum* (voordeel); *fructus* (vrucht); (veel) w. behalen, (*magnum*) *lucrum* of *quaestum facere*; w. behalen bij of met iets, *quaestui habere alqd*; *quaestui est alci alqd*; veel, *multum lucri auferre*; z. ook voordeel uit iets trekken; geen winst bij iets behalen, *nullum quaestum facere in alqa re*; een winst behalen van tien pond goud, *auri*

pondo decem lucrari; w. aanbrengen, z. afwerpen 2; elk oogenblik is w., in *lucro quae datur hora mihi* (Ov.); iets als w. beschouwen (overdr.), in *lucro ponere alqd*; *alqd de lucro putare* (Ter.); —**bejag**, *lucri* of *quaestus studium* of *cupiditas*; *quaestus*; *avaritia* (hebzucht); —**gevend**, *quaestuosus* (b.v. *artificum*; *mercatura*); *fructuosus* (b.v. *res*); —**gierig**, *quaestuosus* (b.v. *homo*); verg. winzuchtig; —**gierigheid**, z. -bejag; —**je**, *lucellum* of *aliquid lucelli*; *paulum lucri*; *quaesticulus*.

winter, *hiems*; *tempus hibernum* of *hiemale*; *bruma* (tijd van de kortste dagen); den w. ergens doorbrengen, *hiemare* (b.v. *in Gallia*; *Augustus assidue in urbe*); in, van den w. enz., *hibernus*; —**achtig**, z. wintersch; —**dag**, *dies hibernus*; d. *brumalis* of *hiemalis* (wintersche dag); —**koninkje**, *regaliolus* (Suet.); *trochilus* of *rex avium* (Plin.); —**kwartieren**, *hiberna* of *castra h.*; *hibernacula* (Liv.); de ww. betrekken, in *hibernacula* of in *hiberna concedere* (b.v. te Antiochia, *Antiochiam* Liv.); doen betrekken, in *hiberna deducere* of *mittere* of in *hibernis collocare* (b.v. *exercitum*); ergens, in *algo loco hiemandi causti collocare* (b.v. in *his locis legionem*); in *hiberna deducere* (b.v. het leger in het land der Sequaners, *exercitum in Sequanos*); *hiberna constituere* (b.v. alle legioenen in het land der Belgen, in *Belgis omnium legionum*); in de w. liggen, in *hibernis esse*; *hibernare*; *hiemare*; —**magazijn**, *hiberna*.

wintersch, *hiemalis*; *brumalis*.

winter-slaap, *sonnus* in *hiemes pro cibo provisus*; *torpor hibernus* (verstijving in den winter); —**storm**, *hiems*; ww. (op zee), *hiemales motus* (Liv.); —**tenten**, *hibernacula* (Liv.); —**tijd**, z. winter; —**veldtocht**, *expeditio hiberna* (Liv.); —**voeten**, *pernio* (Plin.); —**zonnestilstand**, *bruma*; *solitium brumale* (Col.).

win-zucht, z. winstbejag; —**zuchtig**, *lucri* of *quaestus cupidus* of *studiosus*; *quaestuosus*; *avarus* of *sordidus* (hebzuchtig). **wip**, = oogenblik; —**neus**, *nares resimae*; —**pen**, *intr. salire* (springen); tr. *iacere* (gooien); verg. afwippen; —**staart**, z. kwikstaart.

wis, *certus*; adv. *certo*; w. en waarachtig niet, *minime vero*; —**kunde**, *mathematica* (pl.); *mathematice* (Sen.); *geometria*; *geometrica* (pl.); —**kundig**, z. -kunstig; —**kundige**, z. -kunstenaar; —**kunst**, z. -kunde; —**kunstenaar**, *mathematicus*; *geometres*; —**kunstig**, *mathematicus*; *geometricus*; overdr. *accuratus*; *certus*; ww. figuren, *geometricae formae*; w. berekening, *ratio mathematicorum*; w. methode, *necessaria mathematicorum ratio*; ww. bewijzen, *rationes geometricae*; w. nauwkeurigheid, *subtilitas mathematicorum*; adv. *accurate*; —**pelturig**, -heid, z. onbestendig, -heid; —**schen**, z. afwischen; —**sel**, *syngrapha*; een w. afgeven, *conscribere syngrapham*; op iem., *perscribere alci pecuniam*; een w. op iem. trekken, *syngrapham facere cum alqo*; geld door een w. overmaken, *permutare* of *p. pecuniam*; zich door iem. doen overmaken, *permutare* of *permutationem facere cum alqo*; geld door een w. op iem. betalen, *pecuniam ab alqo repraesentare*; —**selaar**,

z. bankier; —**selbank**, z. bank 2; bankierskantoor; —**selbrief**, z. wissel; —**selen**, 1) tr. = verwisselen; verruilen; brieven w., *litteras dare et accipere*; met iem., *cum algo agere of colloqui per litteras*; woorden met iem. w., *colloqui cum algo* (verg. een gesprek met iem. voeren); = booze woorden met iem. w., *altercari cum algo*; *verba commutare cum algo* (Ter.); b.v. *tria non commutabitis verba hodie inter vos*; *numquam hodie tecum commutaturum patrem unum esse verbum*); subst. het w. van geld, *collybus*. — 2) intr. a); = veranderen 2. — b) van gedachten w. over iets, *de alga re dicere et cognoscere*; —**selend**, z. afwisselend; —**seling**, = verandering; verwisseling; verruiling; de ww. der fortuin, *eventus varii fortunae*; zij werden geroerd door de w. der menschelijke lotgevallen, *commoti sunt vice fortunarum humanarum*; = regelmatige afwisseling, *vicissitudo*; de w. der jaargetijden, *vicissitudines annversariae*; de viervoudige, *commutationes temporum quadripartitae*; z. ook afwisseling; wisselvalligheid; —**selkantoor**, *taberna argentiaria*; —**selkoorts**, *febris intermittens*; —**selvallig**, *mobilis*; *anceps*; *dubius*; *incertus*; verg. verandering; onbestendig; —**selvalligheid**, *mobilitas* (b.v. *fortunae* Nep.); de w. der fortuin ervaren, *alteram fortunam experiri*; vreezen, *rotam fortunae per timescere*; z. verder veranderlijkheid; onbestendigheid; de ww. van den oorlog, *eventus of vicissitudines belli*; verg. krijgskans; de ww. van het leven, van de fortuin, *omnes casus of omnes c. vitae*; *omnes motus fortunae mutationesque rerum et temporum*; aan veel ww. blootstaan, *sub multis casibus esse*; —**sewasje**, z. kleinigheid.

wit, 1) adi. a) *albus* (alg.); *candidus* (schitterend w.); *canus* (grijsachtig w.); *lacteus* (melkwit); *niveus* (sneeuwwit); w. zijn, *albere*; *candere*; *canere*; *canum esse*; w. worden, *albescere*; *candescere*; *canescere*; w. maken, *dealbare* (algd); een w. bord, een w. tafel, *album* (voor bekendmakingen). — b) = onbescreven, *purus*. — 2) subst. a) het w. = de witte kleur, *album*; *candor* (het schitterend w.); b.v. *tunicarum* Liv.); in het w. gekleed, *albus* of (van iem. die candidaat is voor een ambt) *candidatus*; hij kan geen w. van zwart onderscheiden, *alba discernere et atra non potest* (Cic.); van zwart w. maken (van een slimmen bedrieger), *facere candida de nigris* (Ov.); *nigrum in candida vertere* (Iuv.). — b) het w. van een ei, van het oog, *album ovi, oculi* (Cels.). — c) = doell; —**achtig**, *subalbus*; *subcandidus*; —**heid**, z. wit 2a; —**kalk**, *tectorium* of (Col.) *album t.*; *albarium* (Plin.). — **kop**, *albicapillus* (Plaut.); —**sel**, z. -kalk; —**tebrood**, *panis candidus* (Plin.) of *siliginus* (Sen.); —**ten**, *dealbare* of *polire* (b.v. *columnas*); —**ter**, *dealbator* (Cod. Inst.).

woed-e, *rabies* (dolheid); *furor* (razernij); *saevitia* (uitbarsting van w.); *ira* (toorn); *iracundia* (drift); in w., z. woedend; in w. gereken, z. woedend worden; soms = woedende begeerte, *insana cupiditas*; —**en**, *furere* (razend zijn); *saevire* (b.v. in obsides,

in suum sanguinem Liv.; ook *ventus*); tegen iem. w., z. ook zijn woede koelen; de oorlog w. in een land, *terra bello ardet* of *flagrat*; overal, *omnia bello flagrant* (Liv.); een langdurige oorlog heeft in die landen g., in *his terris bellum acerbum diuturnumque versatum est*; de ziekte w. hevig onder het mindere volk, *per ignota capita late vagatur vis morbi* (Liv.); —**end**, *rabidus* (dol); van zaken, b.v. *aspectus*; *furibundus* of *furiosus* (razend; van perss. en zaken); *saecus* (woest; b.v. *mare* Sall.); *ira incensus* of *ardens* (gloeiend van toorn); *iracundia effervescens* (opstuivend); iem. w. maken, *furorem alicui incire*; *algd algm in furorem agit* (Quint.); z. ook verbitteren; w. worden, *furore incendi* of *inflammari*; z. ook hevig vertoord worden; w. zijn, *furenter iratum esse* (alci); z. ook woeden; w. toorn, *ira acerbissima*; w. haat, *odium inflammatum*; w. begeerte, z. woede; z. verder verwoed; adv. *rabide*; *furiose*.

woeker, *generatio* (het woekeren; met staatsgeld, *pecuniae publicae*); *fenus* of *f. iniquum*, *magnum* of *grace* (woekerwinst); w. drijven, *generari*; met geld, *pecuniam grandi fenore occupare*; *pecunias generari*; met graan, *ex annonae caritate lucrari* (Suet.); overdr. met w., *magno fenore* (b.v. *semina reddit ager* Tibull.; *saepe venit tardus amor* Prop.); verg. interest; —**aar**, *generator*; *locullio*; —**aarster**, *generatrix* (Val. Max.); —**en**, van planten *luxuriare* (Col.); ook = woeker drijven; overdr. met zijn tijd w., *tempori parcere*; —**handel**, *generatio*; —**wet**, *lex fenebris* (Liv.); —**winst**, z. woeker.

woelen, in bed w., *huc et illuc in lecto verti*; *versari lecto* (Cattull.); in iets w., z. omwoelen; opwoelen; overdr. iets w. in ons binnenst, *algd fodiat*; ook = oproerig zijn; —**geest**, *homo seditiosus*; *homo iniquus* (Liv.); verg. oproerkraaier; oproermaker; —**ig**, *turbulentus* (b.v. *contio*); z. verder onrustig; oproerig; —**ing**, *motus*; in tijden van w., *rebus agitari*; z. verder onlust 2; —**water**, z. -geest; —**ziek**, *turbulentus* (b.v. *adultescens*); *inquietus* (b.v. *homo* Liv.); verg. oproerig.

woensdag, *dies Mercurii* (Auson.).

woord, *anus* mas.

woerhaan, z. fazant.

woest, 1) eig. *vastus*; *desertus*; *incultus*; geheel w., *vastus ab natura et humano cultu* (b.v. *mons* Sall.); *nulla ex parte cultus* (b.v. *ager*); z. ook braak 2. — 2) overdr. = ruw, onbeschaafd, *incultus*; *ferus*; *barbarus*; *rudis*; in moreelen zin, *ferox*; *immanis*; *dissolutus* (losbandig); van den bliz, *trux*; een w. geschreeuw, *inconditus clamor*; doen zien hoe w. het in den oorlog toegaat, *asperitatem belli ostendere* (Sall.); zich aan een w. vreugde overgeven, *gaudio* of *laetitia exsultare*; *efferre se laetitia*; w. aard, z. woestheid 2; er w. uitzien, *horrida* of *inculta specie* *esse*; *horridum esse aspectu*; iets geeft een w. aanzien of uiterlijk, *algd efferat speciem oris* (Liv.); z. ook wild 1; —**eling**, *homo ferox* of *immanis*; = (losbandig persoon) *homo dissolutus*; *asotus* (zwellger); —**enij**, *solutio*; *regio deserta*; *loca deserta* of *vasta* (pl.); in een w. verande-

ren, *vastare* (b.v. *Italiam; agros*); —**heid**, 1) eig. *vastitas*. — 2) overdr. = onbeschaaftheid; in moreelen zin, *ferocia; ingenium of animus feroc; immanitas*; — **ijn**, z. woestentij.

wol, *lana*; van w., *laneus*; zacht als w., *laneus* (Catull.); met w. bekleed, *lanatus* (Liv.); —**achtig**, *lanæ similis*; verg. wollik; —**arbeid** enz., —**berelden** enz., z. spinnen enz.; —**dragend**, *lanatus* (Liv.); *laniger* (poët.); (van boomen) *lanam ferens*.

wolf, *lupus*; spreekw. met de ww. huilen, *cum insanientibus furere* (Petr.); den w. in de schaapskooi sluiten, *lupos apud oves linquere* (Plaut.); *ovem lupo committere* (Ter.); den w. bij de ooren houden, *lupum auribus tenere* (Ter.); ww. verslinden elkaar niet, *canis caninam non est* (Varr.); de w. in de fabel, *lupus in fabula* (Ter.).

wolfs-, *lupinus* (b.v. *pellis*); —**boon**, *lupinum*; —**gebit**, *lupata frena* (Hor.); *lupata* (pl., Verg.); —**kruid**, *aconitum* (Plin.).

wolk, *nubes* (ook overdr., b.v. *velut n. levium telorum* Liv.); spreekw. in de ww. zijn, *digito se caelum putare attingere* (Cic.).

wolkaarden enz., z. hekelen enz.

wolk-achtig, *nubi similis*; = bewolkt, *nubibus obductus; nubilus* (poët.); —**breuk**, *nimborum vis effusa* (Sen.); —**ig**, z. wolk-achtig; —**je**, *nubecula*.

wol-len, *laneus*; ww. kleeren dragen, *lanis vestiri* (Mela); een w. band om den arm wikkelen, *brachium lanâ obvolvere* (Suet.); —**ig**, *lanæ similis; lanosus* (vol wol; b.v. *uterus ovis* Col.); *lanatus* (met wol bekleed, Liv.); overdr. *lanuginosus* (b.v. *folia* Plin.); *mollis* (zacht); —**mandje**, z. werkmantje; —**spinnen** enz., z. spinnen enz.

wolvin, *lupa*.

wolwerker, *lanarius* (Plaut.).

wond, 1) subst. a) eig. *vulnus; plāga* (door slag of stoot veroorzaakt); iem. een w. toebrengen, *vulnus alci inferre of infligere*; verg. wonden; een w. krijgen, *vulnus of plagam accipere*; een zware, dodelijke, *gravi, mortifero vulnere affici; mortiferum vulnus accipere*; met ww. bedekt, *vulneribus onustus* (Tac.) of *obrutus* (Iustin.); *multis vulneribus confectus*. — b) overdr. *vulnus*; *plaga*; iem. een w. slaan, *vulnus alci infligere; vulnerare alqm; vulnus imponere of inurere* (b.v. *vulnera rei publicae*; een dodelijke, *plagam mortiferam imponere* (b.v. *rei publicae*); ww. die uw hebzucht u geslagen heeft, *avaritiae vulnera*. — 2) adi. een w. plek, *vulnus* (eig. en overdr.); *malum of ulcus* (overdr.; b.v. *ulcus tangere* Ter.); de w. plek van iets, *malum vitiumque alcius rei*; —**arts**, *chirurgus* (Cels.); —**baar**, z. kwetsbaar; —**e**, z. wond; —**en**, *vulnerare* (alqm; alqd; alqm in adversum os fundā; ook overdr.); *sauciare* (alqm alqd re; overdr. Plaut.); iem. op verscheiden plaatsen w., *alci multa vulnera infligere*; aan het hoofd gewond worden, *vulnus in capite accipere*; gewond, ook *saucius*; zwaar, dodelijk gewond, ook *gravi, mortifero vulnere ictus* (Liv.); z. verder een wond toebrengen, slaan 1; kwetsen.

wonder, 1) subst. *miraculum* (ook = wonderwerk, Plin.); *res mira; portentum of monstrum* (hovennatuurlijke verschijning); *opus mirabile* (wonderwerk); het is geen w.,

non mirum est; non est quod miremur; het lijkt wel een w., *portenti of prodigii simile est* (met afh. vraag); w. boven w., *portenti simile*; het is geen groter w. dat ... dan dat, *non est admirabilius met acc. c. inf. quam met acc. c. inf.* (b.v. *Romanos Graecia pelli quam Hannibalem Italia pulsum esse* Liv.); wat w., geen w., *quid mirum; quippe; scilicet*; het is door een w. geschied, *divinitus accidit*; een w. van een mensch, *homo mirificus*; een w. van deugd, *vir of mulier mirā virtute*; van kunst, *miraculum artis* (Plin.); *opus admirabile*; wij hebben ww. gedaan, *mirabilia quaedam effecimus*; ww. van dapperheid verrichten, *admirabili virtute pugnare; maximā vi certare* (Sall.); de ww. der natuur, *admiranda* (Varr.); *quae in terris mundoque mirabilia sunt*; de zeven ww. der wereld, *septem miracula* (Plin.) of *spectacula* (Vitr.); *septem omnium terrarum spectacula* (Gell.). — 2) adi. = wonderlijk; —**baar**, z. wonderbaarlijk; wonderlijk; —**baarheid**, z. wonderbaarlijkheid; wonderlijkheid; —**baarlijk**, *mirus; mirificus; mirandus; mirabilis of admirabilis*; op w. wijze, *mirandum of mirum in modum; mirabiliter*; *nescio quo pacto of quo modo* (onbegrijpelijkwijze); het w. van iets, *miraculum alcius rei* (Liv.); aan het w. grenzend, *portenti of prodigii similis; portentosus*; het grenst aan het w., *portenti simile est*; z. ook wonderlijk; adv. z. boven (op w. wijze); —**baarlijkheid**, *admirabilitas*; z. ook wonderlijkheid; —**dadig**, z. wonderbaarlijk (aan het w. grenzend); —**doener**, *praestigator* (Sen.); —**kind**, *puer mirabilis of admirabilis*; —**land**, *miraculorum ferax terra*; —**lijk**, *mirus; mirificus; mirabilis; novus* (nog niet gezien); *insignis* (in het oog vallend); ww. verlichtselen, meeningen, *portenta; miracula*; adv. *mire; mirifice*; z. ook wonderbaarlijk; —**lijkheid**, *novitas* (alcus rei); verg. wonderbaarlijkheid; —**schoon**, *omnibus simulacris emendatior* (Petr.); *pulcherrimus*; adv. *divinitus* (b.v. *haec a te dicta*); —**teeken**, *prodigium*; *portentum*; *ostentum*; *monstrum*; —**veel**, *mirum quantum*; —**werk**, *opus mirabile; miraculum* (Plin.).

wondheel-er, *chirurgus* (Cels.); —**heelkunde**, *chirurgia*.

won-en, 1) eig. *habitare* (b.v. *Romae; peregre; bene; laxius, contractius* Sen.); bij iem. *apud alqm of in domo alcius*; ergens w., ook *domicilium of sedem ac d. habere in alquo loco* (b.v. *Romae; Carthagine*); z. ook bewonen; in de buurt van, in de nabijheid van, bij een plaats w., ook *accolere alqm locum; accolam esse alcius loci*. — 2) overdr. in iem. of iets w., *inesse in alquo of in alga re*; de god, die in ons w., *deus qui intus est*; —**ing**, *domicilium; adificium* (alleenstaand gebouw); *sedes* (woonplaats; verblijft); *habitatio* (b.v. *merces habitations*); z. ook huis.

woon-achtig, ergens w., *qui incolit alqm locum*; zijn, z. wonen 1; —**huis**, z. woning; —**kamer**, *cubiculum; diœta* (Plin. ep.); ww. en slaapkamers, *cubicula diurna nocturnaque* (Plin.); —**plaats**, *sedes; domicilium; sedes ac d.*; van w. veranderen, *locum mutare*; iem. een w. aanwijzen, *dare*

alci locum ad habitandum; aan een volk, *collocare* of *constituere gentem in alqo loco* (b.v. *in finibus suis*); een plaats tot w. kiezen, *locum domicilio deligere*; ergens zijn w. opslaan, z. zich nederzetten 2; —**vertrek**, z. -kamer.

woord, 1 eig. *verbum* (als rededeel en met het oog op de bet.); *vox* (uitlating); *vocabulum* (als deel der taal); *nomen* (ter benaming van een begrip; b.v. het w. „calamitas”, n. *calamitatis*; vooral van eigennamen); *dictum* (gezegde; b.v. *leniter*; *durum*); *sententia* (gevoelsuiting); spreuk; — *proverbium* (sprekwoord); ww., *verba* (samenhangende ww.; ook ijdele ww., klanken, b.v. v. *istae sunt*); *vocabula* (benamingen); *dicta* (tegenst. *facta*); *altercatio* (woordentwist; ww. met iem. hebben, *altercari cum alqo*); iems ww., *alcius dicta*; *ea quae alqo dicit* of *dixit*; *oratio alcius*; het geschreven w., *scriptura*; het gesproken w. — het geschreven w., *viva vox* — *oratio* (Sen.); Gods w., z. bijbel; z. ook gezegde; letter (eind); in t. bijz. a) alles komt neer op een strijd om een enkel w., *omnis contentio in verbi controversia posita est*; een goed w. voor iem. of iets doen, *deprecari* of *verba facere pro alqo* of *pro alqo re*; bij iem., *alcius causam apud alqm agere*; *deprecari alqm ab alqo* (genade voor iem. vragen); dit was zijn laatste w., dit waren zijn laatste w. (van een stervende), *in ea voce defecit* (Suet.); dit is een oud w. dat, *vetus verbum hoc est* met acc. c. inf. (Ter.); een paar ww. (wanneer men iem. om een kort onderhoud verzoekt), *paucis te volo* (Ter.); *paucis* of *tribus verbis te volo* (Plaut.); *licetne paucis* (Phaedr.); een w. op zijn tijd, *tempestivum verbum*; een w. op zijn tijd spreken, *orationem tempestivam habere*; veel ww. gebruiken, *multam orationem consumere*; over iets, *de alqo re plurimum dicere*; alleen door een wenk en zonder veel ww. te gebruiken, *nutu atque verbo*; een w. zeggen, *verbum dicere* of *facere*; een paar ww. over, *pauca dicere de* (met abl.); (van een rede-naar) *pauca verba facere de*; geen w. zeggen, *nullum omnino verbum facere*; hij heeft mij geen w. daarvan gezegd, *non mihi verbum fecit*; geen w. daarvan zeggen, *haec secum habere*; geen w. meer zeggen, *verbum non addere*; zondereen w. te zeggen, *tacitus*; z. ook kik geven; een mond opendoen 1 b.; iem. nooit een boos w. toevoegen, *numquam cuiquam verbum facere*; geen w. meer daarover, nu geen w. meer, *verbum non amplius* of *nihil verbi addam*; (= zwijg) *tace*; ww. zijn niet in staat de ontzaglijke weelde te schilderen, *incredibile dictu est* of *verbis exprimi non potest quanta fuerit luxuria*; z. ook vinden 1 (eind.); zijn gevoels of gedachten onder ww. brengen, *exprimere dicendo sensa*; geen w. uit iem. kunnen krijgen, *ex alqo vocem exprimere* of *verbum dicere non posse*; daarvoor hebben wij, heeft onze taal geen w., *huic rei deest apud nos vocabulum*; iets blijft bij ww., *alqd non ultra vocem excedit* (Liv.). — **g**) het w. van iem. legt bij iem. veel gewicht in de schaal, *vox, voluntas* of *autoritas alcius multum valet apud alqm*; het hooge w. moet er uit, *veritas facienda est*; iem. te w. staan, *admittere alqm*

(iem. bij zich toelaten); *colloqui cum alqo* (met iem. praten); *responsa dare* (b.v. *gentibus externis Tac.*); iem. het w. geven, *facere alci dicendi potestatem*; het w. (in den senaat) krijgen, *ius dicendae sententiae accipere* (Tac.); aan het w. komen, *dicendi potestatem habere*; niet aan het w. kunnen komen, *loqui non posse*; iem. niet aan het w. laten komen, *alqm loqui* of *verba facere non sinere*; het billijk vinden (bij een onderhoud) ook anderen aan het w. laten komen, *in sermone vicissitudinem non iniquam putare*; het w. hebben, z. spreken; overdr. het laatste w. hebben, *ad extremum obloqui*; iem. het w. laten, *alqm non interpellare*; het w. nemen, *ordiri*; *exordiri*; ook *inquam* (zeg ik); *verba facere* (een voordracht houden); na iem., *excipere alqm*; *post alqm verba facere*; het w. voeren, z. voeren 1 b.; het w. vragen, *dicendi potestatem petere*. — **e**) in één w., *denique*; z. verder om kort te gaan; in weinig, een paar w., *paucis verbis*, *paucis* of *breviter* (b.v. *exponere*); met een enkel w., *verbo* (b.v. *verbo negare alqd*); om het met één w. samen te vatten, *ut uno verbo complectar*; met de ww., *cum diceret*; met duidelijke woorden, z. uitdrukkelijk; met andere ww., of met andere ww., *vel*, *sive* of *seu*; dat is met andere ww., *hoc* of *id est*; bijna om het andere w., *alternis paucis verbis*. — NB. 1 bij *nomen*, *verbum* en *vox* staat de appositie, wanneer niet een andere vorm vereischt wordt, in den gen., b.v. dit w. „genoegen”, *haec vox voluptatis*; het w. „vriendenschap”, *nomen amicitiae*; zelfs het w. „ontbering”, *nomen ipsum carenti*; dit w. van u „ik protesteer”, *vox ista „veto”*; dikwijls wordt „woord” weggelaten en alleen de appos. verbogen, b.v. Juno komt geloof ik van het w. „lufare”, *Junonem a iuvando credo nominatam*; ook blijft de appos. wel onveranderd, b.v. de laatste twee letters van het w. „optimus”, *postremae duae litterae quae sunt in „optimus”*. — **2**) overdr. = belofte, *fides*; zijn w. geven, *fidem dare* (ook met acc. c. inf., Liv.); *alci*; *de alqo re*; *fidem interponere* (iem. daarvoor of daarop, *alci in eam rem*); zijn w. houden, *fidem servare* (ook *de alqo re*); j. *consecrare*; j. *tenere*; aan beide kanten hield men w., ook *fides constitit utrimque* (Liv.); hij hield w. met zijn dreigementen, *haud irrita cecidere minae eius* (Liv.); houd w., *cave aliter facias*; zijn w. niet houden, zijn w. breken, ook *fidem fallere*, *frangere* of *violare*; op mijn w., *mea fide*; *me dius fidius*; *ita vivam*; *ita me dii ament* of *sic me dii amabunt* (Ter.); *crede* of *iurato mihi c.*; iem. op zijn w. gelooven, *fidem alcius sequi*; *fidem alci habere*; *alci* of *iurato alci credere*; iem. aan zijn w. houden, *postulare ut alqs fidem datum servet*; een man van zijn w. zijn, *bonae fidei esse*; indien gij een man van uw w. wilt zijn, *si vis homo esse*.

woord-aafdeling, z. etymologie; —**breker**, *homo perfidus*; —**breuk**, *perfidia*; —**elijk**, *ad verbum* of *omnibus verbis expressus*; een w. afschrift, *exemplum*; een w. vertaling, *interpretatio ad verbum facta*; adv. *ad verbum* (b.v. *ediscere alqd*; *fabellas latinas de graecis exprimere*); *eisdem verbis* (b.v. c. *prope v. legem nostri decemviri in decimam tabulam coniecerunt*); een plaats w. aan-

halen, *verbis ipsis quae scripta sunt uti*; een verlangden eed w. nazeggen, *adiurat alqs in quae adactus est verba* (Liv.); w. vertalen, *verbum de of e verbo exprimere*; *verbum pro verbo reddere*; iets, *alqd ad verbum exprimere*; *alqd ad verbum transferre* (Quint.); een redevoering van iem. is w. zoo geschreven als zij gehouden werd, *oratio alcuis totidem quot dixit scripta est verbis*; z. ook letterlijk.

woorden-kens, *electio verborum* (Sen. rhet.); juiste w., *elegans verborum delectus*; *elegantia verborum de orationis*; veel te angstvallig in de w., *in cura verborum nimius*; —**praal**, *verborum magnificentia*; *pompa* (b.v. rhetorum); —**rijk**, *verbosus* (veel woorden gebruikend of bevattend); *copiosus* (b.v. oratio; orator; lingua, tegenst. inops); adv. *verbosely*; *copiose*; —**rijkheid**, *verborum copia* (b.v. rerum copia v. copiam gignit); *verborum iacultas* (als gave); —**sehat**, *verborum suppellex* (Quint.); —**smeeder**, *verborum opifex*; *novorum verborum inventor*; —**spel**, *litterarum mutatio*; verg. woordspeling; —**strijd**, —**twist**, = strijd over een woord, over woorden, *verbi of nominis controversia*; *verborum* (tegenst. rerum) *discordia*; een w. hebben of voeren, de verho (of -is) *certare* (cum algo); = strijd met woorden, *concertatio of verborum c.*; *contentio*; *disceptatio*; ook = wisseling; —**vloed**, *turba verborum* (Quint.); zinledige w., *inanis quaedam profluentia loquendi*; *turba inanium verborum*; —**wisseling**, *altercatio*; *iurgium*; *rixa*; een w. met iem. hebben, *altercari cum algo* of *alci altercatio est cum algo* (de alqa re); —**ziften**, *verba consectari*; verg. vitter; —**zifter**, *verborum pensator* (Gell.); verg. vitter; —**zif-terij**, *captatio verborum*; verg. vitterij.

woord-je, *vocula*; een enkel w. als het u belieft, z. woord 1 a (een paar ww.); ik heb een w. met u te spreken, *habeo de quo tecum agam* of *colloquar*; ik heb hierin ook een w. mee te spreken, *et mea est alqa auctoritas hac in re*; —**schikking**, *verborum compositio*; verg. voeging; —**spelling**, ww. maken, *ambiguum verbis significationem alligare* (Sen.); de w. (als rhetor. figuur), *anominatio*; —**verdraaier**, *qui verba in peius detorqueat* (Sen.); —**verdraaling**, *malitiosa verborum interpretatio*; —**verklaring**, *interpretatio of explicatio verborum*; —**voeging**, *verborum ordo of consecutio*; juiste w., *verborum conformatio*; (= syntaxis) *ordinatio of syntaxis* (Prisc.); verkeerde w. (= fout tegen de syntaxis), *soloecismus* (Cornif.); z. ook -schikking; zinsbouw; —**voerder**, *princeps* (b.v. legationis; consilii publici); *orator*; *ayctor* (b.v. suae civitatis); *pater patratu* (van de fetia- len); de w. zijn voor iem., z. voor iem. spreken 2 c.

word-en, *fieri* (b.v. *Cicero consul factus est*; *sponsorem fieri pro algo*; *ex mendicio divitem*); (door inspanning) *evadere* (b.v. *perfectus Epicureius evaserat*); *existere* (als resultaat; b.v. *poëtam bonum neminem sine inflammatione animorum existere posse*); *esse* (b.v. *imprudens suus ipse accusator fui*); door verba incohativa, b.v. groot (= volwassen) w., *adolescere*; oud w., *senescere*; warm w., *calescere*; wit w., *albescere*; de

jonge Caesar is wat hij (nu) is door mijn raadgevingen g., *Caesar hic adulescens fluxit ex fonte consiliorum meorum*; het w. lente, *ex esse incipit*; nacht, *nox appetit*; verg. aanbreken 1 b; oud w., ook *senem esse incipere*; trotsch w., *superbire*; duide- lijk w., *apparere*; machtig w., *potentiam consequi*; hij is een groot geleerde g., *maxi- mam doctrinam assecutus est of sibi compa- rarit*; de vriend der Germanen w., *in ami- citiam Germanorum venire*; een van de eerste (komische) tooneelspelers w., *ad primos comoedos pervenire*; Italië werd de prijs der overwinning, *Italia belli in pretium cessit* (Tac.); dat alles werd een bron van tranen, *illa omnia ad lacrimas reciderunt*; de tanden w. wit, *candorem dentes trahunt* (Plin.); tot iets w., ook = (in iets) ver- anderen 2; wat zal er van hem w., *quid illo de illo fiet*; wat zal er van de philo- sophie w., *philosophia quem habebit exitum*; gij ziet wat er van de zaak g. is, *quem in locum res sit deducta videt*; spreekw. wat niet is kan w., *quod hodie non est cras erit* (Petr.). — NB! z. ook de woorden, die met „worden” verbonden worden; —**ing**, in w., *nascens* (b.v. *Athenae*); in w. zijn, *nasci*; —**ingsgeschiedenis**, *unde quaeque of singula nata sunt*.

worg-en, *suffocare* (algm); *strangulare* (algm); (*fauces*) *elidere* (Sen.); *laqueo gulam frangere* (Sall.); —**ing**, *suffocatio* (Sen.); *strangulatio* (Plin.); —**paal**, *patibulum*.

worm, *vermis*; vol ww., *verminosus* (Plin.); overdr. er knaagt een w. aan zijn hart, *aegritudo exest eius animus*; —**pje**, *vermiculus*; —**stekig**, van vruchten, *vermi- culosus* (Pall.); *vermicosus* (Plin.).

worp, 1 eig. *iactus*; *coniectus* (naar één punt); *ictus* (w. die treft); *emissio* (van een ballista enz.); met één w., *uno ictu*; *uno vulnere*; een w. doen met iets, naar iets. naar iem., z. werpen 1; w. met dobbel- steenen, *iactus talorum of tesserarum*; een gelukkige, *prosper(us)* (Liv.); de beste, geluk- kigste, *venerius*; een w. doen, *talos of tesse- ras iacere of mittere*; een gelukkige, ongeluk- kige w. doen, *venerem iacere*; *canem mittere* (Suet.). — 2) w. van een dier, *fetus*.

worst, *farcimen* (Varr.); *botulus* (Mart.). **worstel-aar**, *athleta*; *luctator*; *palaestra*; —**en**, 1 eig. *luctari*; subst. het w., *luc- tatio*. — 2) overdr. w. om te, *contendere of laborare ut* met conl.; *luctari* met inf. (poët.); met iem. om iets w., z. een wed- strijd met iem. houden; wedjveren; met iets w. of te w. hebben, *conflictari alqare* (b.v. *inopiā*; ook cum *adversa fortuna*); *luctari* (b.v. cum *difficultate* Vell.); met den dood, *animam agere*; —**ing**, *luctatio*; overdr. *luctatio* (Liv.); *dimicatio*; met den dood, z. doodstrijd; verder door omschr.; —**kunst**, *palaestra*; *palaestrica* (Quint.); —**perk**, —**plaats**, *palaestra*; z. ook strijd- perk.

worst-handelaar, —**maker**, —**verkoo- per**, *botularius* (Sen.).

wortel, *radix* (dikwijls pl.); ook overdr., b.v. *dentis Cels.*; *linguae*; ook als algebraïsche term, Boët.); *stirps* (benedeneind van den stam met w.; ook overdr., b.v. *omnium malorum*); w. schieten, *radicem agere* (Varr.); *radicem* (of -es) *capere* (Cato); overdr. radi-

ces agere; diep of vast, *radices in profundum agere* (Plin.); overdr. *invellescere* (b.v. *opiniones*); *invelerari* (b.v. *opinio*); die w. geschoten heeft, *inveleratus* (b.v. *error*); verg. ingeworteld; met w. en al, met den w. er aan, *radicatus* (b.v. *evellere arborem* Suet.); *effodere herbas malas* (Cato); *radice* (b.v. *herbas revellere* Ov.); overdr. met w. en tak uitroeien, *radicibus extrahere* (b.v. *cupiditas r. tollenda est-atque extrahenda*); *stirpibus extrahere* (b.v. *errorem quasi radicem omnium malorum*); z. ook uitroeien 2; hebzucht is de w. van alle kwaad, ex. *avaritia omnia scelera et maleficia gignuntur; a. omnia vitia habet*; z. ook bron 2; ook = peen; —**en**, overdr. in iets w., *inhaerere alci rei* (b.v. *virtutes voluptatibus*); al deze meeningen w. in valsche voorstellingen, *sunt omnia ista ex errorum orta radicibus*; diep of vast g. zijn, *altissimis radicibus defixum esse* (b.v. *virtus*); z. ook ingeworteld; —**tje**, *radicula* (ook overdr. b.v. *pilorum Cels.*); z. ook peen; —**vezels**, *radicum of stirpium fibræ*. **wond** enz., z. bosch enz.; —**ezel**, *onager* (Cels.); —**gebergte**, *saltus*. **wouw**, *milvus*.

wraak, *ultio*; *vindicta* (Tac.) of *poena* (straf); (= wraakzucht) *ulciscendi* (of *ultionis*) *cupiditas*; *ira of iracundia*; uit w. *ulciscenda* of *persequenda* *iniuriæ causâ*; *ulciscendi of ultionis cupiditate incensus*; *iracundiâ inflammatus*; w. nemen, z. wreken; aan de y. ontkomen, *ulciscendi cupiditatem effugere*; zijn w. opgeven, *iram omittre*; aan den staat ten offer brengen, *iracundiâ rei publicæ remittere*; —**baar**, z. berispelijk; —**glerig**, *ulciscendi* of (in één geval) *poenae cupidus*; —**glerigheid**, z. wraak; —**godinnen**, *furiae*; *diræ* of *deæ ultrices* (poët.); —**neeming**, *ulciscen-* **ning**, z. wraak; —**zucht**, z. wraak; —**zuchtig**, z. gierig.

wrak, 1) subst. *navis fracta*; *reliquiae navis of navis*; overdr. *navis fragum* (b.v. *rei publicæ colligere*). — 2) adi. z. bouwvallig; wankel; —**en**, rechters w. *reicere iudices*; *reiectionem facere iudicum*; z. verder verwerpen; subst. het w., *reiectio* (b.v. *iudicum*); z. ook verwerping.

wrang, *asterus* (b.v. *vinum* Col.; *sapor* Plin.); *acerbus* (b.v. *pirum* Varr.; *uva gustatu*; *sapor* Plin.); *asper* (b.v. *vinum* Ter.; *sapor* Plin.); z. ook bitter; —**heid**, *asteritas* (b.v. *vini*, *uvæ* Plin.); *acerbitas*; *asperitas* (b.v. *vini*, *aceli* Plin.).

wrat, *verruca*; *vol ww.*, *verrucosus*. **wreed**, *crudelis*; *immanis*; *sævus*; *ferus*; een w. oorlog, *bellum atrox*; een w. smart, *dolor acerbissimus*; adv. *crudeliter*; *sæve* (Suet.); verg. hardvochtig; —**sard**, *homos crudelis of immanis*; *carnifex*; —**aardig**, —**heid**, z. wreed, —**heid**; —**heid**, *crudelitas*; *immanitas*; *sævitia*; *feritas*; verg. hardvochtigheid; = wreed- daad, *atrocitas*; *atrox of crudele facinus*; ww. plegen, *crudeliter facere*; *sævitia grassari* (Suet.); iems ww. een voor een opsommen, *singulatim crudeliter facta alicui exsequi* (Suet.).

wreckster, *ultrix*.

wrek—**en**, iem. of iets w., *ulcisci alqm* (zieh, se) of *alqd*; *persequi alqd* (*iniurias*; *alcus*

mortem; *ius legationis læsum*); *vindicare alqd* (b.v. *sociorum iniurias* Liv.); *poenas capere pro alqd*; den moord der ouders op de kinderen w., *poenas parentum a filiis repetere*; zich op iem. w., *ulcisci alqm*; *poenas expetere ab alqd*; zich w. voor of wegens iets, *ulcisci alqd*; *poenas alicui rei expetere*; *punire alqd*; zich op iem. w. voor of wegens iets, *ulcisci alqm pro alqd rei*; *poenas alicui rei petere of repetere ab alqd*; zich niet w., *iniurias acceptas non persequi*; *iniuriam inultam impunitamque dimittere*; —**er**, *ultor*.

wrevel, *stomachus*; *indignitas* (over iets, *alcus rei*); *indignatio* (Liv.); z. verder misnoegen; ontevredenheid; —**ig**, *stomachans*; *indignabundus* (Liv.); er w. over worden dat, *indignari met acc. c. inf. of quod*; z. verder boos 1; misnoegd; ontevreden; —**igheid**, z. wrevel.

wriemelen, z. krioelen.

wrikken, *qualere* (zonder perf.) of *concitere* (*alqd*); intr. *labare*; *vacillare*.

wringen, *torquere of contorquere* (*alqd*); iem. iets uit de handen w., *alci alqd* (b.v. *ferrum*) de of e *manibus extorquere*; overdr. de handen w., *afflictiari*.

wroeg—**en**, overdr. z. kwellen; —**ing**; z. gewetenswroeging.

wroeten, *fodere* (in iets, *alqd*); in het geld w., *contrectare pecuniam*; (doorzoekend) w., *perscrutari* (b.v. in alles, *omnia*); z. verder om-, opwoelen.

wrok, *odium oculutum*; *simultas*; *iracundiâ*; *odium*; *dolor* (spjt); w. koesteren; —**ken**, *suscensere of irasci* (*alci*); *odium occultum gerere* (*adversus alqm* Plin.).

wrong, *spira* (kronkel); *nodus* (haarwong, Ov.).

wrijf—**en**, *terere* (b.v. *lignum ligno* Plin.; zich de oogen, *oculos* Ter.); *fricare* (*alqm* Plaut.; *alqd*, b.v. *pavimenta* Vitr.); (geheel) *perfricare* (b.v. *alqm*, *alqm teniter*, *pectus diu*, *corpus oleo of ex oleo* Cels.); iets tot stof w., *alqd in pulverem conterere* (Plin.); open, stuk w., z. stukwrijven; overdr. iem. iets onder den neus w., *exprobrare alci alqd*; z. ook inwrijven; —**ing**, *tritius*; *atritus* (Sen.); *frictio* (Col.); *fricatio* (Cels.); door omschr.; overdr. = oneenigheid, *contentio*.

wuft, —**heid**, z. onbestendig, —heid. **wuiven**, *nutare* (b.v. *ornus* Verg.); ook = wenken.

wulp, z. welp.

wulpsch, *lascivus*; *libidinosus*; *libidinibus deditus* (b.v. *vita*); z. ook onkuisch; —**heid**, *lascivia*; *libido*.

wurgen, z. worgen.

wurm, z. worm; overdr. de arme ww. (van kinderen), *infantes miserissimi*; —**en**, z. tobben; zich aftobben.

wij, *nos*.

wijd, *latus* (niet nauw, niet strak; b.v. *cassēs* Verg.; *toga* Tib.; *calceus* Hor.); *fusus* (b.v. *toga*, tegenst. *restricta* Suet.); *latus* (breed; b.v. *campus*); verg. ruim 1; adv. z. ver 2; w. en zijd, *longe lateque passim*; z. ook overal; —**beens**, *curvibus varis*; —**en**, 1) eig. iets w., *consecrare* (b.v. *aedem*; *delubra Menti et Virtuti*; *mahubias Musis*); *dicare* (b.v. *Iovi aram*; *Forti donum*); *dedicare* (b.v. *templum alci*); z. ook in-

wijden 1; als offer w., *decovere* (b.v. *Dianae quod natum esset; Marti ea quae ceperint*); als zoenoffer, ten doode (in het bijz. aan de onderaardsche goden) w., *decovere* (b.v. *se suasque fortunas pro incolumitate rei publicae; se dis immortalibus pro re publica; alqm ad mortem Liv.*); *consecrare* (b.v. *te tuumque caput sanguine hoc Liv.*); *Oreo mactare* (alqm poet., Liv.); een dolk tot den moord w., *decovere sciam*; iem. (tot priester) w., *inaugurare alqm* (b.v. *flaminem*); **gewijd**, *consecratus* (b.v. *locus*); *auguratus* of *auspicatus* (na waarneming der voortekenen; b.v. *in illo augurato templo ac loco; auspicato in loco*); *dicatus* (b.v., *mensis Iano Macrob.*); gewijde plaats, ook *templum*; z. verder heilig. — 2) overdr. *dicare* (b.v. *studium suum alcius laudat; totum diem alci; se alci; hilaritati dicatis diebus Sen. rhet.*); *dare* (b.v. *corpori omne tempus*); *tribuere* (b.v. *tempus alci rei*); z. verder besteden; zijn leven aan iets w., *tutum se dedere alci rei*; z. ook beneden (zich geheel w.); zijn leven voor iets offeren 2 b; zijn geheele leven aan de beoefening der wijsbegeerte, ook in *una philosophia quasi tabernaculum suae vitae collocare*; al zijn zorgen, al zijn krachten aan den staat w., *omnes suas curas in rem publicam conferre; totum et animo et corpore in salutem rei publicae se conferre*; hun geheele leven is g. aan de jacht, *vita omnis in venationibus consistit* (Caes.); zijn geheele toespraak was gewijd aan, *omnis eius oratio consumebatur in met abl.*; veel woorden aan iets w., *pluribus verbis in alqa re commorari*; een paar woorden aan iets w., *pauca dicere de met abl.*; iems dood tranen w., *morti alcius illacrimari*; iets aan de onsterfelijkheid w., *commendare alqd immortalitati*; iem. ten verderve w., *alqm exilio tradere*; iem. een boek w., z. opdragen 2; **zich aan iets w.**, *se dare* (b.v. *incumbunt; historiae; ad defendendos homines*); *se tradere* (b.v. *tutum philosophiae*); *se dedere* (b.v. *alcius amicitiae; litteris; ei studio*); *versari in alqa re* (b.v. *in studio litterarum*); *operam dare alci rei* (b.v. *litteris*); *se conferre* (b.v. *ad studium philosophiae; ad studia litterarum*); *zich aan den dienst van den staat w., rei publicae se tradere*; *zich geheel aan den dienst van het vaderland, totum se patriae dare*; *zich geheel aan den dienst der goden, totum se vertere in cultum deorum*; *zich geheel aan iets w., ook totum se ponere in alqa re* (b.v. *in contemplandis rebus*); aan iem., *alci deservire*; *se devovere* of *addicere alci*; *zich met allen ijver aan dien oorlog, omni studio ad id bellum incumbere*; *zich met alle kracht aan één oorlog, totis viribus incumbere in unius belli curam* (Liv.); z. ook boven (zijn leven w.); *zich toeleggen*; — **ers**, z. bovendien; verder (adv.); — **ing**, *consecratio* (b.v. *aedium*); *dedicatio* (aan een bepaalde godheid; b.v. *templi Liv.*); z. ook priesterwijding; de w. ontvangen, *consecrari*; (= in een geheimen eeredienst ingewijd worden) *initari* of *sacris i.*; w. van een boek, z. opdracht (eind); — **loepig**, *latus* (b.v. *oratio; disputatio*); *longus* of *longior* (b.v. *oratio; epistula*); *verbosus* (ook van perss.); w. zijn,

longum esse; in iets, *multum esse in alqa re*; het zou te w. zijn, *longum est met inf.* of met st en conl. praes.; om niet te w. te zijn, *ne multus* of *longior sim* (z. ook om kort te gaan); te w. worden, *longius provehi*; adv. *late*; *longe*; *diffuse* (b.v. *sed latius aliquanto dicenda sunt et diffusius*); *verbose* (of comp.); z. verder omstandig; uitvoerig; — **loepigheid**, *ambages* (pl.; Com.; Liv.); *anfractus*; *dicendi mora*; — **te**, *latitudo* (breedte); *laxitas* (ruimte); *amplitudo* (uitgebreidheid); *spatium* (ruimte; afstand); — **vermaard**, *clarissimus*.

wijf, *femina*; z. verder vrouw; — **Je**, z. vrouwtje; (van een dier) *femina*.

wijgeschenk, *donum*.

wijk, 1) de w. nemen, z. wijken; ergens heen, *concedere in alqm locum*; z. ook zijn toevlucht nemen 1. — 2) = stadsdeelte, *vici*; regio (b.v. *Achradinae una Liv.*); *urbis pars* (b.v. de drukste w., *celeberrima u. p.*); — **en**, abs. *cedere*; *loco cedere*; *recedere*; *inclinare* of *-i* (b.v. *acies Liv.*); uit of van een plaats w., *cedere* (b.v. *patria; e patria*; ab of *de oppido*); *decedere* (b.v. *agro, pugna Liv.*; *de vallo; ex Cypro*); uit den strijd, ook *proelio*, *pugna* of *ex proelio excedere*; van zijn plicht, z. verzaken; voor iem. w., *cedere alci*; *concedere alci* (voor de overmacht); (een ziekte) w. van iem., *discedit ab alqo* (b.v. *quartana a te*); noch w. noch wankelen, *loco suo non cedere*; den vijand tot w. dwingen, *gradu movere* of *demovere hostem* (Liv.); *loco depellere hostem*; *pellere hostem*; *impellere hostem* (Liv.); z. ook zich terugtrekken 1a; zijn toevlucht nemen 1; subst. het w., *recessus*; aan het w. brengen, z. boven (tot w. dwingen); — **meester**, *magister vici*; — **plaats**, z. toevluchtsoord.

wijl, 1) subst. = poos; bij ww., z. soms 1. — 2) conjunct. z. daar 2; — **en**, *qui est mortuus*; *defunctus* (Suet.); verg. zalig (zaliger).

wijn, *vinum*; witte, *album* (Plaut.); roode, *atrum* (Plaut.); *nigrum* (Varr.); jonge, oude w., v. *novum*, *vetus*; ww. die lang kunnen liggen, *vina quae aetatem ferunt*; jongen w. drinken, *de dolio haurire*; bij of onder den w., *in vino* (b.v. *ridere*); *ad vinum* (b.v. *desertum esse*); z. ook bij den beker; w. verbouwen, *vinum colere*; spreekw. iem. klaren w. schenken, *libere et aperte loqui cum alqo*; goede w. behoeft geen krans, *proba merr: facile emptorem reperit*; wanneer de w. is in den man, dan is de wijsheid in de kan, *sapientia vino obumbratur* (Plin.); men doet geen nieuwen w. in oude lederen zakken, *non mittunt vinum novum in utres veteres* (Vulg.); — **azijn**, *acetum*; — **berg**, *vineae*; *vineum*; — **bergplaats**, *horreum vini* of *apotheca* (boven in het huis); verg. -kelder; — **bezie**, *acinus*; — **blad**, *vitis folium*; — **bouw**, *vitium cultura*; — **feest**, *Vinalia*; — **flesch**, *lagona* (met langen hals, dikken buik en ooren); — **gaard**, z. -berg; — **gaardenier**, *vinitor*; — **god**, *Liber*; *Bacchus*; — **handelaar**, *vinarius*; — **huis**, *taberna vinaria*; verg. kroeg; — **kelder**, *cella vinaria* (waar de wijn om te gisten ligt); verg. -bergplaats; = voorraad wijn, *copia vini*; — **kooper**, z. -handelaar; — **kruik**, *vinarium*; — **land**, *terra vinealis* (grond waarin wijn groeit); *terra*

vini ferax (streek waar wijn groeit); **-lezer**, *vindemior*; **-lezend**, *z. -oogst*; **-loof**, *pampinus* (of pl.); van w., *pampineus*; **-maand**, *mensis October*; **-mee**, *mulsum*; **-moer**, *faex*; **-oogst**, *vindemia*; w. houden, *vindemiam facere* of *metere*; **-oogstfeest**, *vindemiarum feriae*; **-pers**, *torcular*; *prelum*; **-rank**, *pampinus*; *clavicula* (hechtrankje); **-rijk**, *vini ferax*; **-soort**, *vini genus*; *nota vini* (met het oog op kwaliteit); **-stok**, *vitis*; **-teelt**, *z. -bouw*; **-vat**, *dolium*.

wijs, 1) subst. = wijze 1; overdr. iem. geheel van de w. brengen, *animum alcius avertere atque alienare* (Liv.); *z. verder* stuk 13; = melodie. — 2) adi. *sapiens*; *sapientia praeditus*; *prudens* (verstandig); w. matiging, *moderatio* of *m. et sapientia*; met w. matiging, *modice ac sapienter*; *moderate* (b.v. *ferre alqd*); het is w. te, *prudens est* met inf.; de wijze, *sapiens* of *homo* of *vir* s.; de zeven ww., *septem illi*; *septem*; de zoogenaamde zeven ww., *qui septem appellantur*; de grootste w., *omnium sapientissimus*; door ervaring, door schade w. geworden, *usu, calamitate doctus*; verg. ook schade; te laat w. worden, *sero sapere* (Cic.); de wijste partij kiezen, *sibi ipsum consulere*; goed w., = bij zijn verstand; uit iets of iem. niet (goed)w. kunnen worden, *non intellegere alqd* of *alqm*; adv. *sapienter*; *prudenter*; **-begeerte**, *philosophia*; *sapientiae studium* of *disciplina*; de Stoïcijnsche w., *Stoicorum praecepta* (pl.); aan de w. doen, zich op de w. toeleggen, ook *philosophari*; **-elijk**, *sapienter*; *prudenter*; **-geer**, *philosophus*; *sapientiae studiosus*; *philosophiae deditus*; = leeraar der wijsbegeerte, *sapientiae doctor*; *sapientiae professor* (Cels.); de ware w., *sapiens*; **-geerig**, *ad philosophiam pertinens*; *qui in philosophia versatur*; door den gen. *philosophorum* of *philosophiae*; door de *philosophia* (b.v. de w. literatuur der Grieken, *Graecorum de philosophia libri*; een w. gesprek, *sermo de philosophia institutus*); *subtilis* (fijn, grondig); een w. gesprek, ook *disputatio*; ww. theorieën over het wezen en het karakter der menschen, *rationes quae de naturis generis humani ac moribus a philosophis explicantur*; de w. richting van dien tijd, *eorum qui tum of illo tempore fuerunt philosophorum ratio et consilium*; iets wijsgeerigs, *philosophia quaedam* (b.v. *inest natura in mente alcius*); meer in streng w. vorm geschreven boeken, *genus librorum limati*; een w. geest, *subtilitas disserendi* of *in disputando*; conr. *vir subtilis in disserendo*; *subtilis disputator*; adv. *more philosophorum*; *ut philosophi*; *acute of subtiliter* (fijn, grondig); w. gevormd, *philosophiae studio eruditus*; **-heid**, *sapientia*; *prudencia* (verstand; beleid); goddelijke w., ook *divinitas*; met w., met grootere w., ook *sapienter*, *prudenter*, *sapientius*, *prudenter*; **-maken**, iem. iets w., *os obtinere alci* (Plaut.); *alci labra linere* (Mart.); maak dat een ander w., *cum alitis isto modo*; *z. verder* bedotten 1; voor den gek houden

2; **-neus**, *vir nasutus* (Phaedr.); *vir arrogans*; **-neuzig**, *nasutus* (Phaedr.); *arrogans*; **-neuzigheid**, *arrogantia*; **-vinger**, *index of digibus i.*; *d. salutaris* (Suet.).

wijten, iem. iets w., *alci alqd acceptum referre*; ik heb alles aan mijzelf te w., *omnia culpa contracta sunt*; iets aan een toeval w., *alqd referre ad casum* (b.v. *inter epulas principis si daretur venenum, referri ad e. non poterat Tac.*); *z. verder* last 1 (iem. iets te l. leggen); toeschrijven.

wijwater, *aqua lustralis* (Ov.).

wijze, 1) = manier, *modus*; *genus* (soort; b.v. *actatis degendae*); *ratio* (handelwijze); *mos*, *consuetudo* of *institutum* (gewoonte); door een subst. verb. op. -io, b.v. w. van belegering, *oppugnatio*; door omschr., b.v. de w. van inneming van Syracuse door M. Marcelus, b.v. *quemadmodum captae sint a M. Marcello Syracusae*; **bij w. van**, *pro met abl.* (b.v. *p. vallo carros obicecerant*); *z. verder* als 2 c; bij w. van spreken, *ut ita dicam*; *z. verder* als het ware 1; **op de w. van**, *ritu* (b.v. *latronum r. vivere*; *pecudum r.*; *ferarum r.*); *modo* (b.v. *servorum Liv.*); *in modum* (b.v. *raticinantis*; *paeninsulae Liv.*); op deze w., *hac ratione*; *hoc modo*; *ad hunc modum*; op iedere w., op alle mogelijke ww., *omni modo* of *ratione* (of pl.); op welke w., *quo modo*; *quā ratione*; *quo pacto*; op geen w., *nullo modo*; *nullā ratione*; *nullo pacto*; op velerlei w., *non uno modo*; *multiplici ratione*; *multis rebus*; op dezelfde w., *eodem modo*; *eadem ratione*; op de een of andere w., *nescio quo modo*; op een, die of zulk een w. dat, *ita ut* met conji.; op eerlijke w., *bonā ratione*; op vijandige w., *hostilem in modum*; op de w. der vaderen, *more of m. institutioque maiorum*; dikwijls door een adv. b.v. op een andere w., *aliter*; op een dwaze, vijandige, wreede w., *stulte*, *hostiliter*, *crudeliter*; op ontelbare ww., *innumerabiliter*. — 2) = melodie. — 3) = wijs mensch, *z. wijs* 2; **-en**, 1) eig. = toonen, *monstrare* (alqd); *demonstrare* of (nauwkeurig of duidelijk) *com monstrare* (alci *alqm* of *alqd*); met den vinger naar iem. of iets w., *demonstrare alqm* of *alqd digito*; (naar een beroemd persoon) *monstrare* of *demonstrare alqm digito* (Hor.; Tac.). — 2) overdr. iem. de deur w., *domo eicere alqm*; *inbere alqm* *adire* of *discedere*; ergens op w., er op w. dat, *demonstrare alqd*, met acc. c. inf. (iem., alci); *docere* met acc. c. inf. (iem., alqm); verg. op merkzaam maken; *z. ook* de subst., waarmee „wijzen” verbonden wordt; **-er**, *gnomon* (stift van den zonnewijzer, Vitr.); **-igen**, iets w., *immutare alqd* of *alqa re* (b.v. *alqd* *de institutis priorum*); *temperare alqd* (matigen); een wet w., *derogare ex alqa lege alqd*; mijn meeningen hebben zich op sommige punten een weinig g., *quibusdam in sententiis paulum me immutavi*; al die redevoeringen w. zich naar de zaken en omstandigheden, *omnes illae orationes causarum et temporum sunt*; **-iging**, *mutatio*.

IJ.

ijdel, (= hol enz.) *vanus*; *inanis*; *futilis* (b.v. *laetitia*); (= roemzuchtig) *laudis* of *gloriae avidus*; (= met zichzelf ingenomen) *vanus*; *ambitiosus*; (een beetje) *leviculus*; (= pronkziek met betrekking tot kleding enz.) *vestitu ad munditiam curioso*; in *corporis cura morosior*; = vergankelijk; vergeefs; ij. schijn, ij. gezwets, *vanitas*; *ijij*, woorden of klanken, *voces inanes*; *verba*; —**heid**, *inanitas*; *vanitas* (snoeverij); *ambitio* (eierzucht); *ostentatio* of *venditatio* (het streven met zijn bekwaamheden te pronken); *arrogantia* (aanmatiging); = vergankelijkheid; mijn ij. voelt zich gestreeld, *quod est in me subinane afficitur quidam delectatione*; —**taut**, *homo vanus* enz.; *mulier vana* enz.

ijf, *taxis*.

ijken, *publice probare*; gelijk gewicht, *pondus p. probatum*.

ijl, **1** in aller ij., *propere*; *raptim*; *subito*; z. verder onverwijd; in der haast **1**; haastig. — **2** adi. *tenuis* (b.v. *caelum*); *inanis* of *vacuus* (leeg); de ij. lucht, ook *inane*; —**bode**, *nuntius volucer*; *celer nuntius*; (te paard) *eques citus*; verg. koerier; —**en**, **1** *properare*; *festinare*; *maturare*; ergens heen ij., z. zich spoeden; snellen. — **2** van een zieke, *delirare*; *aliena loqui* (Ov.); subst. het ij., *delirium*; —**heid**, *tenuitas*; —**hoofdig**, *delirus*; —**hoofdigheid**, *deliratio*; —**ings**, *propere*; z. verder onverwijd; in der haast **1**; haastig.

ijmker, *apiarius*.

ijp, *ulmus*; —**en**, *ulmeus*; —**enhout**, *lignum ulmeum*; —**enhouten**, *ulmeus*.

ijs, *glacies*; tot ij. worden, *conglaciare*; verg. bevrozen; spreekw. hij is als ij. (van angst), *totus friget*; op glad ij. staan, *in lubrico versari*; het ij. breken, *viam aperire*; —**elijk**, *horrendus*; *horribilis*; verg. gruwelijk; —**elijkheid**, *atrocitas*; verg. gruwelijkheid; —**gang**, bij ij., *glaciem cum flumina tridunt* (Verg.); —**kegel**, *glacies pendens* (Ov.); —**koud**, *gelidus*; —**koude**, *geh.*; *frigus glaciæ* (Ov.); —**vogel**, *alcedo*; —**zee**, *glacialis Oceanus* (Iuv.); *mare concretum* (Plin.); *mare congelatum* (Varr.).

ijver, *studium* (voor iets, *alcus rei*); *industria*; vurige ij., s. *ardens*; s. *et ardor*; *ardor* of *a. animi*; heilige ij., *divinus quidam ardor*; met ij., vol ij., z. ijverig; met grooten ij., *summo studio*; *studiosissime*; met ij. bezield zijn, *studio teneri*; met gloeienden ij. bezield zijn, van ij. blaken, *studio flagrare* of *ardere*; iems ij. aanvuren, iem. met ij. bezielen, *excitare* of *inflammare alcus studium*; iems ij. om iets te doen opwekken, *alcus studium alqd faciendi commovere*; ij. hebben voor iets, ij. besteden aan iets, zich met ij. op iets

toeleggen of aan iets wijden, *studio alcus rei teneri*; *alcus rei studiosum esse*; *alci rei studere*; *elaborare in alqa re*; zich met allen ij. op iets toeleggen of aan iets wijden, *omne studium conferre ad alqd*; z. ook vlijt; —**aar**, voor iets, *acerrimus defensor alcus rei*; *propugnator* (voorvechter); een blind ij., voor iets, *nimius in defendenda alqa re*; tegen iets, *insector alcus rei*; —**en**, voor iets, *ari studio defendere alqd*; *alcus rei esse propugnatorem*; tegen iets, *insectari alqd*; *gravier* of *aspere invehi in alqd*; tegen iem., *insectari alqm*; subst. het ij. tegen, *insectatio alcus* of *alcus rei*; —**ig**, *studiosus*; *industrius*; *acer* (ook van dingen, b.v. *studium*; *cura*); ij. voor iets, *alcus rei studiosus*; een ij. aanhanger van iem., *alcus studiosissimus*; adv. *studiose* (b.v. *legere*); *enice* (b.v. *alcus causam suscipere*; *iuare alqm*); *acriter* (b.v. *pugnare*); z. ook vlijtig; ij. zorgen, *considere ac providere (alci; alci rei)*; ij. aan het werk, *intentus operi*; zich ij. met iets bezighouden, z. zich met ijver aan iets wijden; —**ucht**, *aemulatio*; *invidia*; *zelus* of *zelotypia* (ook in de liefde; bij Cic. nog met Grieksche letters); (in de liefde) *riualitas*; *amoris stimuli*; z. ook afgunst; najver; —**uchtig**, *aemulus*; *invidus*; *zelotypus* (b.v. *maritus Auson.*); ij. zijn, *aemulari (alci)*; (in de liefde) *aemulus (alcus)*; *amoris stimulis agitatus*; ij. worden, *timere amoris aemulum*; z. ook afgunstig; najverig.

ijzegrim, *homo morosus*, *difficilis* of *stomachosus*; —**zel**, *gelicidium*; —**zelen**, het ijzelt, *pluvia* of *ros congelatur*; —**zen**, *horere* (voor iets, *alqd*); verg. huiveren; —**zer**, *ferrum*; van ij., *ferreus* (ook overdr.; verg. ijzeren); met ij. beslagen, *ferratus*; gij hebt geen hart van ij., *non tua sunt duri praecordia ferro vincta* (Tib.); spreekw. men moet het ij. smeden als het heet is, *utendum est animis dum spe calent* (Curt.); *matura dum libido manet* (Ter.); —**zerdraad**, *filiu ferreum*; —**zeren**, *ferreus* (ook overdr., b.v. *corpus animusque*); *pertinax* (onverzettelijk); een ij. gestel, *firmsima corporis constitutio*; —**zergrauw**, *ferrugineus*; —**zerhard**, *ferreus*; *adamantinus*; —**zerhoudend**, *ferratus*; —**zerkleurig**, z. *grauw*; —**zermijn**, *metallum ferrarium*; *ferraria*; *ferri fodina* (ijzergroeve); —**zerroest**, *ferrugo*; —**zersterk**, *ferreus*; verg. ijzeren; —**vreter**, z. *vechtersbaas*; —**zerwaren**, —**zerwerk**, *ferramenta* (Pl.); —**zig**, *glacie adopertus*; (= ijskoud) *gelidus*; = ijselijk; —**zing**, *horror*; —**zingwekkend**, *horrendus*; *horribilis*; verg. huiveringwekkend.

Z.

zaad, eig. *semen*; het te veld staande z., *seges*; overdr. *semen* (b.v. *nec unquam bellorum civilium s. et causa deerit; in animis quasi virtutum igniculi ac semina* (pl.) *discordiae* (Tac.); onder de burgers strooien, z. tweedracht onder de burgers zaaien z.; **-korel**, *semen*.

zaag, *serra*; **-je**, *serrula*; **-sel**, *serrago* (Cael. Aur.); *scobis* (Col.); **-vormig**, *serratus* (Plin.).

zaal-en, 1) intr. *seminare* (Col.); *serere*; *semen spargere*; *sementem facere*; spreekw. zooals gij z. zult gij maaien, *ut sementem feceris ita metes* (Cic.); oogsten waar men niet g. heeft, *sub arbore quam alius concevit legere fructum* (verg. Liv. X. 24. 5); willen oogsten waar men niet g. heeft, *messem expectare sementem non facta*. — 2) tr. *seminare* of *serere* (algd); overdr. tweedracht onder de burgers z., *discordias of civiles d. serere* (Liv.); *causam discordiarum serere* (Suet.); subst. het z., *satio*; **-er**, *sator*; **-ing**, *satio*; *satus*; *sementis*; door omschr.; **-land**, *seges*; *arvum*; **-sel**, *semen*; **-tijd**, *sementis* (Cato).

zaak, 1) = voorwerp, ding, res; nuttige enz. zz., ook *utilia* enz.; in 't bijz. a) = zaak waarover gesproken of gehandeld wordt, *res*; *propositum* (thema); (maar) dit doet niets ter z., heeft niets met de z. te maken, *hoc nihil ad rem*; *sed haec nihil sane ad rem*; het doet niets ter zake of . . . of, *sive* (b.v. *fuist*) *sive* (b.v. *non fuist*) *nihil ad rem*; ter z. komen, *ad propositum of ad rem ipsam venire*; *ad instituta pergere*; maar ter z., *sed ad rem*; ter z., *hoc age* (Plaut.); maar nu ter z., *iam ad instituta pergamus*; (na een uitweiding) *sed ad propositum revertar of revertamur*; om weder op de z. terug te komen, z. om den draad weer op te vatten; nu weder ter z., *nunc ad ordinem inceptum*; om de z. kort af te doen, *ut paucis dicam*; *ut in pauca conferam*; verg. om kort te gaan.

b) = werkelijkheid, res; de z. zal het leeren, *res indicabit*; *res ipsa docet*. — c) = gebeurtenis, res; *res gesta*. — d) = aan gelegenheid, res; *negotium*; *causa*; een voorbeeld, een betere z. waardig, *dignum exemplum quod fiat in re honestiore*; hoe staat het met de z., *quo loco res est*; het staat met zijn z. beter dan met de uwe, *is meliorem causam habet quam tu*; *res eius meliorem loco sunt quam tuae*; de z. van Pompeius is verloren, *causa Pompeii victa est*; de z. van het volk verdedigen, *causam populi agere*; de zaak der Romeinen steunen, *rem Romanam iuvare*; zooals het nu echter met de z. staat, *sic vero*; tegen de z., niet tegen den persoon zijn, *causam, non homines odisse*; het is hem alleen om de z. te doen, *rei agenda causa loquitur*; het is z. dat, *oportet met acc. c. inf.* (b.v. dat er een lichting gehouden wordt, *dilectum haberi*); het is iems, mijn enz. zaak, *alcuius, meum* enz. *est, alcuius, meum* enz. *officium est* (met inf.); dat is mijn z., ook *id mihi*

est curae; dat is niet mijn z., ook *haec non sunt meae partes*; *hoc non ad me pertinet*; naar gelang van zz., *pro re nata*; iets is een z. van = iets vereischt, z. vorderen 1. — e) = bezigheid; in 't bijz. zz. (= handelszaken), *negotia*; *negotiatio* (het doen van zz., vooral van geldzaken); *quaestus* (broodwinning); zz. doen, *negotari* (als bankier of groothandelaar); *mercaturam facere* (als koopman in het groot); z. ook handelen 4; groote zz. doen, *mercaturam non ignobilem facere*; doe goede zz., *rem strenuam age* (Hor.); de zz. gaan slecht, *quaestus minuitur*; iems zaken gaan goed (slecht), *alqs bene (male) rem gerit*; een man van zz., *negotiator*; *mercator*; mannen van zz., ook *negotii gerentes*; concr. = winkel, *taberna*. — 2) = proces; **-gelastigde**, z. — **waarnemer**; **-je**, *recluta* (Com.); *negotiohim*; **-kennis**, *rerum doctrina*; *rerum scientia of cognitio*; met z., *scienter*; **-kundig**, *peritus*; **-waarnemer**, *procurator*; *negotiorum curator* (Sall.); *patronus* (advocaat); *defensor* (verdediger); iems z. zijn, *procurare alcuius negotia*; *alcuius rem of negotium gerere*; *rem alcuius curare*; iem. als z. aannemen, *adoptare of asciscere sibi alqm patronum of defensorem*; z. ook gevolmachtigde; *advocaat*; **-waarneming**, *procuratio*; *patrocinium* (voor het gerecht). **zaal**, *oecos* (salon, Vitr.); *exedra* (gezelschapszaal); *atrium* (de groote voorzaal in het Rom. huis); **-tje**, *atriolum*.

zabberen, *salivare* (Plin.).

zacht, *mollis* (week, lenig; ook hiems Col.; *lex*); *lenis* (tegenst. *asper*; b.v. *vocis genus*; *ventus*; *ignis* Plin.; *venenum*; color Plin.; *fastidium*; ook *ingenium*; *homo*; *in hostes lenissimus*; *verba*; *sententia*); *mitis* (= niet ruw; b.v. *caelum* Liv.; *uva* Verg.; ook *animus*; *poena* Quint.; *oratio*; *algd. mitiorem in partem interpretari*; m. in alqm); *placidus* (kalm; vredelievend; b.v. *homo*; hiems Col.; *mors* Verg.; *amnis* Ov.); *remissus* (badaard; b.v. *ventus*; *remissiora frigora*; *homo*); *clomens* (mild; zachtaemoedig; b.v. *homo*; *iudices*; ook hiems Col.); *indulgens* (toegeeflijk; b.v. *pater nimis i. in liberos*); *benignus* (vriendelijk); *lenis* (licht; b.v. *tactus* Sen.; *reprehensio levior*; *poena* Quint.); *submissus* (gedempt; b.v. *vox*); aan iets een zachteren naam geven, *lenius nomen imponere alci rei*; een z. uitdrukking voor iets gebruiken, *mollis nomine appellare algd.*; om een; zeer z. uitdrukking te gebruiken; *ut lenissime of lenissime dicam*; adv. *molliter*; *leniter*; *placide*; *remisse*; *clementer*; *benigne*; *leniter*; *submissa voce* (op gedempten toon); z. ook teen 2 (op de teenen); op zijn zachtst uitgedrukt, z. boven (om een zeer z. uitdrukking te gebruiken); **-aardig**, *lenis*; *mitis*; adv. *leniter*; verg. zacht; zachtaemoedig; **-aardigheid**, *lenitas*; *animus lenis of mitis*; *ingenium lenis of mite*; verg. zachtheid; zachtaemoedigheid; **-heid**, *mollities* (weekheid); *lenitas* (b.v. *lini*; *vini* Plin.; *rocis*; meestal van perss.; ook *animi*; *le*.

gum); *indulgentia* (toegeeflijkheid); *benignitas* (vriendelijkheid); *z.* van den winter, *hiems mollis, placida* of *clemons* (Col.); *modestia hiemis* (Tac.); *z.* in den omgang, *mansuetudo morum*; hij is de *z.* zelf, *nihil potest illo fieri mihius*; met *z.*, *z.* zacht (adv.); *z.* ook zachtvaardigheid; zachtmoedigheid; —**jes**, *z.* zacht (adv.); allengs; —**moedig**, *mansuetus; placidus*; *misericors* (medelijdend); adv. *mansuete*; *placide*; *z.* ook zacht; zachtvaardig; —**moedigheid**, *mansuetudo*; *mens placida*; *mores placidi*; *misericoordia* (medelijden); *z.* ook zachtheid; zachtvaardigheid; —**zinnig**, —**heid**, *z.* zachtmoedig, —heid.

zadel, *ephippium*; *stratum* (Sen.); *sella* (Ict.); *lederen z.*, *scordisus* (Edict. Diocl.); iem. uit het *z.* werpen of lichten, *alqm de equo decere*; *z.* ook afwerpen *1*; *overdr.* *z.* een beentje lichten; ten val brengen *1 b*; vast in het *z.* zitten, *haerere in equo*; iem. in het *z.* helpen, *z.* paard; —**en**, *sternere* (b.v. *equum* Liv.); *gezadeld* paarden, *strati* of *instrati equi* (Liv.); ruiters die op gezadeld paarden rijden, *equites ephippati*.

zagen, *serram ducere*; iets z., *serrā secare alqd* (Plin.); verg. doorzagen.

zak, *saccus*; *lederen*: z., *uter*; (groote) *culeus*; z. in een kleedingstuk, om iets in te bergen, *sinus* (eig. plooi gevormd door het kleed op de borst); iets in den z. steken, *ponere alqd in sinu* (b.v. *litteras*); overdr. = winnen, *lucrari* of *lucri facere* (alqd); = verduisteren 2 b; spreekw. in z. en asch zitten, *atratum* of *sordidatum esse* (in den roww zijn); *animum demisisse* (moedeloos zijn); z. verder beurs; knapzak; — **boekje**, z. aanteeckenboekje; — **doek**, *sudarium* (eig. zweeddoek; b.v. *sudario candido-frontem tergere* Quint.); *mucinario* (eig. snotdoek, Arnob.); — **eljk**, *qui rem spectat* of *ad rem pertinet*; — **je**, *sacculus* (papieren) *cucullus* (b.v. *piperis* Mart.); — **ken**, eig. = wegzakken, *con-* of *desidere* (b.v. *terra*); z. ook wegzakken; = neerzakken, *sidere* (b.v. *nebula campo quam montibus densior sederal* Liv.); *deprimi* (b.v. *lanc*); in t' bijz. van een rivier, *recedere*; *de-* *crescere*; *submitti* (Plin. ep.); = glijden, neerglijden, *labi* (b.v. *semianimum* of *moribundum ex equo* Liv.); z. ook afglijden; laten z., *demittere* (b.v. *fascies*; *caput*); *summittere* (b.v. *fascies* Liv.; *faciem* Suet.; *vultum* Sen.; *animos* Liv.; *voem* Quint.); z. ook nederlaten; zich laten z., z. ook nederknien; subst. het z., *lappus* (b.v. *terrae*); het laten z. van de stem, *submisso voce*; verg. ook zinken; — **ken-** **drager**, *bitulus*; — **kenroller**, z. beurzengsroller.

zalf, welriekende z., z. parfum; als genees-
middel, *medicamentum*; *malagma* (Cels.);
—**fleschje**, voor welriekende zalf, *ampulla*;
(van albast) *alabaster of trum*; —**potje**,
narthecium (medicijnpotje).

zalg, *beatus*; *felix*; *fortunatus* (ook = dronken, Ov.); *lucundissimus* (b.v. gevoel, *sensus*); *zalgier* *nagedachtensis*, *zalgier*; *beatus* *memoriae* (b.v. *vir Eccl.*); *qui iam vitā excessit*; *qui non iam in vita est*; de *zaligen* (in het *Elysium*), *pii*; de velden der *zz.*, *piorum sedes et locus*; *arva piorum* (Ov.);

de velden der zz. bereiken, binnengaan, *piorum sedem et locum consequi*; z. willen worden, *in caelum migrare velle*; z. ook gelukzalig; —**heid**, *aeterna of summa felicitas*; *beatitas of beatitudo* (philos.); *vitaee immortalitatis* (onsterfelijkheid); —**makend**, *sativificus* (b.v. *fides Eccl.*); —**maker**, z. verlosser.

zalm, salmo (Plin.).

zal-ven, *ungere* (alqm; alqm alqā re); zich
z, *ungi*; subst. het z., z. zalving; —**end**,
overdr. *miserabilis* (adv. —*iter*); —**er**, *unc-*
tor; —**ing**, *unctio*; (Eccl.) *chrisma*; *unctio*
olei; overdr. met z., *miserabiliter*.

zamen, z. samen.

zand; arena (Caligula laakt bij Suet. de stijl van Seneca als droog z., *arena sine calce*); *sabulum* (kiezelzand, Plin.); *saburra* (als ballast, Liv.); *pulvis* (stof); spreekw. iem. z. in de oogen strooien, *quasi pulverem ob oculos aspergere* (Gell.); *fucum facere alci* (Ter.); z. in de duinen zoeken, *medio flumine quærerè aquam* (Prop.); verg. door de boomen het bosch niet zien; op z. bouwen, *fundamenta tamquam in aqua ponere* (Cic.); *ædificare super arenam* (b.v. similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam s. a. Vulg.); in het z. bijten, z. stof 1. — **bank, syrtis; breve** (Tac.); *vadium* (ondiepe plaats); op een z. loopen, *carinam figere vado* (b.v. *naves quæ non carinas fixerant vadis* Liv.); — **erig, arenosus; sabulosus** (Vit.); — **groeve, arenaria; —grond, solum arenosum**; onvruchtbare z., *steriles arenae*; spreekw. op z. bouwen, z. zand; — **ig, z. zanderig**. — **korrel, arenula** (Plin.); — **vlaakte, campus arenosus; arena; — woestijn, arenae; loca arenosa** (pl.) of l. a. et deserta; een onmetelijke z., *arenarum inculta vastitas* (Sen.); dat land is voor een groot deel een dorre z., *magnam partem eius terræ steriles arenae tenent*.

zang, cantus; z. verder gezang; **-er, cantor;** *citharoedus* (bij de eiter); *auloedus* (bij de fluit); **-poëta** (dichter); er waren belooningen uitgelooft voor de beste zz., *praemia proposita erant iis qui optime cecinissent*; **-erig, canorus;** **-godin, musa;** **-koor, chorus** of *caterua canentium*; **-kunst, ars canendi;** **-meester, vocis et cantus modulator** (Col.); *phonascus* (leeraar in zang en declamatie, Suet.); **-stem, vox canora;** **-ster, cantrix** (Plaut.); *poëtria* (dichteres); **-vogel, avis cantrix** (Varr.); **-wijze, modus** (of pl.).

zaniken, *idem obtundere* (Liv.).

zat, eig. *satur*; *satiatus* (verzadigd; b.v. *cibo Col.*); (sterker) *cibo onustus* of *confectus*; ook = dronken; zich z. eten, drinken, *famem, sitim explere*; zich niet z. kunnen zien, *oculis non satiari posse* (Sen. rhet.); *satiari non posse*; aan iets, *etiam atque etiam considerare alqd*; overdr. *peractus* (alcuius rei, b.v. *lentitudinis eorum Tac.*); iem. of iets z. zijn, *taedet alqm alcuius of alcuius rei*; omdat ze de vermoenenissen z. waren, ook *taedio laborum* (Liv.); z. verder moede 2; adv. = genoeg; — **erdag**, *dies Sahrmi* (Auson.); — **heid**, = verzadiging; = dronkenschap.

ze, z, zij 2.

zede, = gewoonte; zz., *mores*; reinheid van zz., z. zedelijkheid; een man van

goede, van slechte zz., z. zedelijk, onzedelijk; —**loos**, *inhonestus; turpis; malis* of *corruptis moribus*; z. gedrag, z. zedeloosheid; adv. *inhoneste; turpiter*; verg. ook onkuisch; —**loosheid**, *mores corrupti* of *perditi; vita vitis flagitisque omnibus dedita; nihil sancti*; z. ook zedenbederf; —**lijk**, 1) = de zeden betreffend, *ad mores pertinens; moralis* (philos.); iems zz. begrippen, *quae alqs de bono maloque of de rebus bonis malisque sentit*; zich alleen door zz. beweegredenen laten leiden, *nulla re nisi honestate duci*; in weerwil van het z. gewicht der zaak, *quumquam res ad virtutem gravissima est*; onze geheele z. natuur volmaken, *omnem honestatem perficere et absolvere*; z. verbetering of veredeling, *cultura* (Hor.); z. vrijheid, *libertas animi*; der menschen, *motus animorum voluntarius*; z. waarde, *dignitas; gravitas*; iets uit een z. oogpunt beschouwen, *alqd ad mores referre*; z. dwang of noodwendigheid, *officii necessitas*; adv. z. goed, *honestus*; het z. goede, *honestum*; z. slecht, (van een mensch) *male moratus; improbus*; (van een zaak) *turpis*; z. verdorven, *perditus*; gij zijt z. verplicht te, *tuum est of debes* met inf.; iem. z. verbeteren, *mores alicui corrigere; emendare alqm*; z. gedwongen zijn, *officio bogi*. — 2) = deugdzaam, *honestus*; adv. *honeste*; verg. braaf; deugdzaam; —**lijkheid**, = gesteldheid der zeden, *mores*; = goede gesteldheid der zeden, deugdzaamheid, *mores recti*, *boni of integri*; *honestas*; een man van voorbeeldige z., *vir unde pudoris pudicitiaeque exempla petantur*; mannen van beproefde z., *vir quorum vita in rebus honestis perspecta est*; niets doen in strijd met de z., *turpiter nihil facere*; z. ook braafheid; deugdzaamheid.

zeden-bederf, *mores corrupti* of *perditi; morum corruptio*; bij zoo groot z., *tam perditis moribus*; het z. neemt hand over hand toe, *mores deteriores increbrescent in dies* (Plaut.); *mores magis magisque labuntur* (Liv.); verg. —verbastering; —**verval**; —**bedervend**, *mores corrumpens*; z. zijn, *mores corrumpere*; —**bederver**, *morum corruptor*; *corruptor iuventutis* (bederver der jeugd); —**kunde**, z. zedenleer; —**kundig**, *moralis* (philos.); zz. voorschriften, *praecepta morum; virtutis*, de moribus of de virtute; —**leer**, *doctrina de moribus*; *descriptio expetendarum fugiendarumque rerum*; *ratio rectae honestaeque vitae*; *ratio bene vivendi*; *ars vitae*; z. ook ethiek; —**leeraar**, z. moralist; —**les**, *praeceptum*; —**meester**, *ensor*; *morum praeceptor*; als ambtenaar, *magister morum*; *praefectus morum* (Nep.); den z. uithangen, spelen, *multum esse in praecipiendo*; —**prediker**, z. meester; —**spiegel**, *speculum morum* (Plin. ep.); —**spreuk**, *sententia* of s. sapiens; rijk aan z. zijn, *sententis abundare*; —**verbastering**, *mores lapsi ad molliorem*; *morum perversitas* (Suet.); verg. —bederf; —**verval**, *mores corrupti* of *perditi*; *mores labentes*; verg. —bederf; —**verbastering**; —**wet**, *lex veri rectique*.

zedig, *verecundus*; *modestus*; *pudicus*; *castus*; adv. *verecunde* enz.; z. leven, *caste* of *sancte vivere*; —**heid**, *verecundia*; *modestia*; *pudicitia*; *castitas*.

zee, *mare*; = wereldzee, *Oceanus* of *mare O.*; de hooge zee, *altum*; de open en golvende z., *salum*; bij een hooggaande z., *exasperato fluctibus mari* (Liv.); ter z., op z., *mari*; ter z. en te land, *terra marique*; ook door *maritimus*, b.v. het opperbevel ter z., *imperium maritimum*; een gevecht ter z., *dimicatio maritima*; z. ook zeeslag; de heerschappij ter z., *imperium maritimum* of *maris*; *imperii maritimi principatus* (hegemonie ter z.); de heerschappij ter z. hebben, *mari imperare*; *mari potiri*; z. ook hegemonie; een oorlog ter z., z. zeeoorlog; overwinning ter z., *victoria navalis*; op of ter z. zijn, *mari navigare*; strijden, z. een zeeslag leveren; in z. gelegen, op z. geschiedend, *maritimus*; toevoer over z., *maritimi commeatus*; zich in z. bevindend, tot de z. behoorend, *marinus*; zich aan de overzijde der z. bevindend enz., *transmarinus*; gezantschappen van over de z., *transmarinae legationes* (Liv.); door de z. omspeld, *mari of fluctibus undique cinctus*; in z. steken, z. kiezen, in *altum* of *a terra proveli*; z. ook afvaren; een schip in z. laten, *navem deducere*; overdr. zich in een z. van dwaalingen bewegen, in *omni pravitate atque in summa opiniorum perversitate versari*; spreekw. water naar de z. dragen, in *silvam ligna ferre* (Hor.); recht door z. gaand, *simplex*; *apertus*; *sincerus*; *verus*; *ingenuus*; adv. *sincere*; *aperte*; *sine fraude*.

zee-aal, *conger* (Plaut.); —**ajain**, *scilla*; —**arend**, *haliaetetus* (Ov.); —**arm**, *aestuarium*; —**bad**, *aquae marinae* (concr.); een z. nemen, in *mari natate*; —**bodem**, *fundus maris*; —**boezem**, *sinus*, s. *maris* of s. *maritimus*; —**dienst**, *officium maritimum* (dienst ter zee); *militia navalis* (krijgsdienst ter zee); —**dier**, *animal maris* of *marinum*; groot z., *belua marina*; —**egel**, *echinus*; —**engte**, *fretum*.

zeef, *cibrium*; spreekw. water scheppen met een z., *inbrem in cibrium ingerere* (Plaut.).

zeegevecht, z. zeeslag.

zeeghartig, *victor*; verg. zeevierend.

zee-god, *deus maris* of *marinus*; de z. (bij de Rom.), *Neptunus*; —**godin**, *dea maris* of *marina*; —**gras**, *alga*; —**groen**, *caeruleus*; —**handel**, *negotatio maritima* (Liv.); —**haven**, *portus maritimus*; —**held**, *imperator mari summus*; —**hond**, *phoca*; *canis marinus* (Sen.); —**kalf**, *vitulus marinus* (Suet.); —**kant**, z. zijde; —**kleurig**, *colore marino* of *maris*; —**kreeft**, *cancer*; —**krijg**, z. oorlog; —**kust**, *ora*, o. *maris* of o. *maritima*; aande z. gelegen, *maritimus*.

zeel, *fascia* (b.v. *lecti cubicularis*).

zeelt, *linca* (Auson.).

zee-lucht, *aer maritimus*; *aura maris*; —**macht**, *navales copiae* of *praesidia navalia* (Liv.); *naves*; een groote z. bezitten, *multum mari pollere*; *plurimum valere classe maritimisque rebus*; —**man**, *navis*; verg. matroos; —**mansgebruik**, *mos nauticarum*; —**manskunst**, *scientia rerum nauticarum*; —**manster**, *verbum nauticum*; —**meeuw**, *gavia* (Plin.).

zeemleer, *aluta*.

zee-mogendheid, = zeestaat, *civitas maritima*; = ter zee machtige staat, c. *mari pollens*; c. *navibus* of *classe permultum valens*; —**monster**, *monstrum marinum*;

celus; —**netel**, *marina urtica*; —**nymf**, *nympha marina*; —**officier**, *centurio classarius* (Tac.); —**oorlog**, *bellum maritimum of navale*; in een z., ook *mar.*
zeep, *sapo* (Plin.); spreekw. om z. brengen, z. doodden; —**bel**, de mensch is een z., *homo bulla est* (Varr.).
zeepplaats, z. zeestad.
zeer, 1) adv. a) door den sup., bij adii. en advv., b.v. z. nuttig, *utillissimus* (adv. e). — b) met meer nadruk, bij adii., advv. en ww. a) *maxime*; valde; *magno opere*; *summe* (hoogst); *admodum* (bijzonder); *perquam* (uiterst); *vehementer* (hevig); *eximie* (buitengewoon); b.v. *diligere*; *templum ornatum* (Liv.); *gravier* (hevig); b.v. *iratus*; *aegrotare*; *mirre of mirifice* (wonderlijk); b.v. *favere*; *dolere*; *bene* (goed); b.v. *potius*; *mane*; *egregie* (bijzonder); b.v. *fortis*; *placere*; *longe* (ver); b.v. *diversus*; *superare*; niet z., juist niet z. (bij adii. en advv.), *non of hard ita*; *non satis*; zoo z., z. zoozeer; te z., z. te 2; bovenmatig (adv.); hoe z., *quam*; *quantopere*; hoe z. ook, *quantvis*; *quantumvis*. — β) door per- of prae-, b.v. z. weinige, *perpaucis*; z. nuttig, *perutilis*; z. zelden, *per raro*; z. machtig, *praepotens*; z. duidelijk, *praeclare*. — γ) door twee synoniemen, b.v. z. moeilijk, *difficilis et arduus*; z. bemind worden, *amari et dilig.* — 2) adi. aeger (ziek); *laesus* (gekwetst); zz. oogen; *oculi lipp.*; met zz. oogen, *lippus*. — 3) subst. = pijn.
zee-reis, *navigatio*; *cursus* of *c. maritimus*; een z. ondernemen; *navigare*; *navigantem se committere* (zich op zee wagen); —**rob**, *phoca*; —**roof**, *piratica*; *latrocinium* (of pl.); l. maris of *maritimum*; z. plegen, *piraticam facere*; *latrocinari*; —**roover**, *pirata*; *praedo* of *p. maritimus*; —**roovers**, *piraticus*; —**rooversoorlog**, *bellum piraticum of praedonum*; —**rooverschip**, *navis piratica of praedatoria*; z. ook kaperschip; —**rooverij**, z. roof; —**schip**, *navis maritima*; —**schuimer** enz., z. roover enz.; —**slag**, *proelium of certamen navale*; *pugna navalis*; een z. leveren, *classe pugnare*; *navibus rem gerere*; een beslissenden, *decernere navali certamine* (Liv.); —**slang**, *hydrus marinus* (Plin.); —**soldaat**, *propugnator*; pl., ook *classarii*; *milites of classici m.* (Liv.); —**spiegel**, *aquor* (poët.); *planum mare*; boven den z., *altior mari*; lager dan de z., *iacens infra libram maris* (Col.); —**staat**, *civitas maritima*; —**stad**, *urbs maritima*; *maritimum oppidum* (Liv.); —**straat**, *fretum*; —**strand**, *litus*; verg. kust; —**vaarder**, *navis*; pl. ook *navigantes*; (van een volk) *maritimi*; —**vaart**, *navigatio*; *cursus* of *c. maritimus*; door onmschr.; —**vaartkunde**, *disciplina navalis*; —**vaarend**, zz. volken, *maritimi*.
zeever, *saliva*; —**en**, *salivare*.
zee-visch, *piscis marinus*; —**vogel**, *avis marina*; —**volk**, z. zeeman; zeesoldaat; —**waarts**, *ad mare versus*; —**water**, *aqua marina*; —**wezen**, *res maritimae* of *nauticae*; —**wier**, *alga*; —**wind**, *ventus a mari exoriens of veniens*; —**ziek**, *nauseans*; z. zijn, *nauseare*; —**ziekte**, *nausea*; —**zout**, *sal marinus*; —**zijde**, *pars quae ad mare spectat*; van de z., *a mari*; verg. landzijde.

zefier, *zephyrus* (poët.).
zege, z. overwinning; triomf; —**boog**, *arcus*; —**feest**, *dies festi victoriae* (of *-is celebrati*; *sollemnia triumphi*); —**kar**, *currus triumphalis* (Plin.); —**kraus**, *laurea of corona l.*; —**kreten**, *clamor victorum*; z. aanheffen, ook *victoriam conclamare*.
zegel, *signum*; *sigillum*; een z. in was afdrucken, *sigillum in cera anulo imprimere*; een z. op iets drukken, iets van zijn z. voorzien, *signum of anulum alci rei imprimere*; *signo alqd obsignare* (b.v. *litteras iudicum signis*) of *consignare* (b.v. *tabulas maximae signis hominum nobilium consignantur*); van iets z. voorzien; *signo alcius impressus* (b.v. *signo suo impressas tabellas misit* Liv.); iets onder z. hebben, *sub signo habere alqd* (b.v. *volumen epistularum tuarum*); het z. verwijderen, *signum remove*; verg. ontzegelen; overdr. ergens zijn z. op drukken, *sancire alqd*; iem. iets onder het z. der geheimhouding toevertrouwen, *taciturnitati et fidei alcius alqd clam credere*; dit zeg ik u onder het z. der geheimhouding, *arcano tibi ego hoc dico* (Plaut.); *hoc tibi soli dictum puta*; z. ook iets voor zich houden 2 h; —**aarde**, *creta*; *cretula*; —**afdruk**, *sigillum in cera anulo impressum*; —**en**, *signare* (b.v. *libellum*); *consignare* (b.v. *tabulas*; *decretum*); *obsignare* (b.v. *litteras iudicum signis*); *epistulam*; *lagonas*; —**geld**, *cerarium*.
zegelied, *epinicion* (Suet.).
zegeling, = verzegeling.
zegen, 1) = uitgesproken heilwensch, *bona omina* (pl.); zijn z. geven, zijn z. uitspreken z. zegenwensch (zz. uitspreken); over iem., *bonis omnibus alqm prosequi*; verg. alles goeds toewenschen; (Eccl.) *benedictio*; den z. ontvangen, *benedictionem accipere*; den z. over iem. uitspreken, *benedicere alci*. — 2) overdr. = gunst, welslagen, *favor* (gunst); *prosperitas vitae* (voorspoed); *salus* (heil); *emolumentum* (voordeel); door den z. der goden, *benignitate deum* (Liv.); iets strekt tot z., ergens rust z. op, *salutarem, emolumento of usui esse*; voor iem., *alci, quod salutem afferre*; het is een z. voor mij dat, *bene mihi evenit quod*; dat daarop voor mij z. mocht rusten, *ut ea res mihi bene atque feliciter eveniret*; niet tot z. zijn, ook *nocere* (alci); iets brengt een volk op den duur geen z., *alqd alcius populi rebus diuturnum salutem non affert*; tot z. van den staat, *bono publico* (Plaut.); de tot z. voor allen behaalde overwinning, *pax omnium bono parva* (Liv.); tot z. strekkend, die z. brengt, *salutaris* (b.v. *res*; *oratio*); z. geven op iets, z. zegenen; zijn z. op iets geven (= iets goedkeuren), *approbare alqd*; z. ook God; —**en**, = zegenwenschen uitspreken, z. zegenwensch; wees gezegend, *bene tibi sit*; iets aandenken z., *alcius memoriam pie colere*; = zegen geven op iets, *fortunare alqd* (b.v. *quod faxitis* Liv.); voor iem., *alci*, b.v. *em honorem dii tibi*; *bene vertere alqd* (b.v. *dii b. vortant quod agas* Ter.); *adesse alci rei* (b.v. *alcius laboribus* Ov.); zegenend, *propitius*; z. ook gezegend; —**ing**, *benedictio* (Eccl.); zz., *bona of commoda* (b.v. *pacis*); *emolu-*

menta (b.v. *pacis* Tac.); rijke zz., *ubertates* (b.v. *virtutis*); —**rijk**, *salutaris*; *prosperus* (voorspoedig); —**wensch**, zz. uitspreken, *bene precari*; *laeta precari* (Suet.); over iem., z. zegen 1.

zege-palm, *palmæ*; z. verder prijs 2; —**poort**, *porta triumphalis* (= poort waardoor de triomphator de stad binnentrekt); *arcus* (zegeboog); —**praal** enz., z. triomf; overwinning enz.; —**teeken**, *monumentum victoriae*; *tropaeum*; —**tocht**, z. triomf; —**tijding**, *litterae laureatae* (van een overwinnend veldheer aan den senaat, Liv.); —**vieren**, z. triomfeeren; overwinnen; overdr. *vincere* (over iets, *alqd*, b.v. *iniuriam*); iems voorstel z., *aleius sententia superat* of *valet*; zijn meening of voorstel doen z., *pervincere*; *vincere*; zijn zaak bij iem. *causam apud alqm* *obtinere*; de deugd z. ten slotte altijd, *boni bonos habent exitus*; z. ook de overhand krijgen; —**wagen**, *currus triumphalis* (Plin.); —**zang**, *epinicion* (Suet.).

zegg-en. 1) aig. *dicere* (*alqd*; *alci alqd*; met acc. c. inf.; met afh. vraag; hetgeen men dikwijls hoort z., *quod saepe dici auditus*; zooals gezegd, *ut dixi* of *diximus*); *eloqui*; *proloqui* (z. wat men denkt); *praedicare* (openlijk en met nadruk z.); *pronuntiare* (luid verkondigen); *afferre* of *narrare* (aanvoeren, verhalen); *aito*, *affirmare* of *assequere* (verzekeren, in ernst beweren); z. dat iets goed is, *probare* of *laudare alqd*; z. dat niet, *negare* met acc. c. inf.; over dezen is niet veel te z., *brevis oratio est de istis*; iem. iets te z. hebben, *colloqui cum alqo velle*; veel te z. hebben, *multa dicere posse*; niets, *alqs non habet quod dicat*; z. ook beneden 2 a; dit had ik te z., *haec habui dicere*; iem. iets laten z., = berichten 1; ik heb mij laten z. (= ik heb gehoord), *audire*; zich iets laten z., *ferre alqd* (iets dulden); zoudt gij u van mij hetzelfde laten z., *ferres me si idem dicerem*; van zichzelf z. dat, *profiteri* met acc. c. inf.; er is veel over iets te zeggen, *alqd late patet*; een stof waarover niet veel te z. is, *argumentum aridum, verbum of exile*; in 't bijz. a) men z. dat, *dicunt* of *tradunt* met acc. c. inf.; *dicunt* of *tradunt* met nom. c. inf.; men z. algemeen, *ferunt* met acc. c. inf. of *ferunt* met nom. c. inf.; dit z. men algemeen, *haec una vox omnium est*; volgens hetgeen de menschen z., *ut hominum fama est*. — b) ik z. u (= ik verzeke u in ernst), *narro tibi* (in de omgangstaal); zeg mij, zeg mij eens, zeg eens op, *narra mihi*; *dic*; *volo*, *velim* of *cupio audire* of *scire*; *cedo* (vooral in de omgangstaal). — c) ik wil u alleen z., *scito*; *sic habet*; ik z. het u (dreigend of waarschuwend), *dico tibi*. — d) wat z. de menschen, *quid alii iudicant*; wat z. gij er van, *quid censes*; *quid ais*; *quid tibi videtur*; dat z. beneden k; wat je z. (uitroepend), *quid ais* (Com.); *aitu tu*; maar wat ik z. wou, *sed quid ais* (Com.); wat wilt gij z., *quid tibi vis*; daarmee, *quorsum spectat oratio tua*; *quid rei est*; daarmee wil ik z. dat, *hoc intellegi volo* met acc. c. inf.; daarmee wil ik zooveel z., *hoc dicere volui*; *haec eo pertinet oratio*; dat z. wat, wil wat z., dat z. niets, *hoc est ali-quid, hoc nihil est*; niet veel, *hoc leve est*;

veel, meer, *hoc multum*, *maius quiddam est*; dat wil z., *hoc of id est* (verklarend); wat wil dat z., *quid hoc rei est* of *sibi vult*; dat wil zooveel z. als „gij zijt niet waard dat ge...”, *hoc est dicere „non es dignus qui...”*; daarmee is niets gezegd, *nihil dicis* of *affers*; wat meer, zeer veel z. of wil z. (in parentheses), *quod maius est, id quod maximum est*; zijn naam z. alles, *dici omnia cum nominavi*. — e) ik z. niet, z. weliswaar niet; om niet te z., *ne dicam*; *nedum*; wat z. ik — neen of neen veeleer, *quid dico — immo vero* (verg. *cuius... nomen est occultatum? Occultatum dico? cuius non statim divulgatum? Cic.*); *autem — immo* (b.v. *quid tandem... non fecissent? Non fecissent autem? Immo quid... non fecerunt?*). — f) ik zeg, z. ik, a) wanneer men zijn-eigen woorden met nadruk herhaalt, *inquam* (b.v. *hunc unum diem, hunc unum, inquam, diem*); na een parenthese, *inquam* (b.v. *nostra est enim si... signus, nostra est, inquam, omnis...*); *igitur*; *sed*. — b) wanneer een vooraf slechts aangeduide gedachte versterkend uitgewerkt of het vroeger gezegde kort wordt samengevat, *inquam*. — g) zeg ik, hij, zegt men, *inquam, inquit* (in de oratio directa ingeschoven). — h) het gezegde, *ea quae dicta sunt*; het door iem. g., *quae alqs dicit*; *quae ab alqo dicta sunt*; uit het g., *ex iis quae dici, dicisti* enz. — i) ik kan niet z. hoe blij ik ben, *non dici potest quam valde gaudeam*. — j) er is veel voor iets te z., *alqd admodum probabile est*. — k) spreekw. dat is gemakkelijk gezegd, *nihil est dictu facilius* (Ter.); z. ook gemakkelij 2; zoo g. zoo gedaan, *dictum factum* of *d. ac f.* (Ter.). — NB! „zeggen” blijft onvertaald in uitdrukkingen als: wat er van te z. dat, indien, wat z. gij dat, indien, *quid quod, si*; en dit z. ik, daar...; *quoniam*; hetgeen ik daarom z. opdat niet, ne; maar, z. gij, zou men kunnen z., hoor ik u z., at; at enim; at vero; of laat ik z., vel potius; ooh dat ik z. kon, *utinam* (b.v. *habetis sermonem bene longum hominis, utinam non impudentis*). — 2) in engeren zin, a) z. dat iem. iets moet doen, dat iets moet gedaan worden, *iubere* met acc. c. inf.; *dicere* of *praecipere* ut met conl.; z. dat iem. iets niet moet of mag doen, dat iets niet moet of mag gedaan worden, *vetare* met acc. c. inf.; *dicere* of *praecipere ne* met conl.; gij z. dat hij maar goeden moed moet houden, *iubere eum bene sperare*; aan iem. laten z. dat hij iets moet doen, *mittere alci ut met conl.*; = bevelen, commandeeren, b.v. over iem. te z. hebben, *imperium of ius habere in alqm* (b.v. *ne quis... ius ullum in civem campanum habere*); veel te z. hebben, *magna esse auctoritate*; niets, *neque iubendi neque vetandi potentem esse* (Tac.); = vermanen, *monere* ut met conl. — b) = te kennen geven, aanduiden, *ostendere*; *significare*; = leeren, *docere* (*alqd*; met acc. c. inf.); mijn gevoel z. mij dat, *animus me monet* met acc. c. inf.; het verstand z. niet duidelijk genoeg dat, *ratio parum praecipit* met acc. c. inf. — 3) subst. het z., *dictio* (b.v. van zijn gevoelen, *sententiae*); *sermo*; *verba*; meestal door omschr., b.v. het z. is dat, *dicunt* met acc. c. inf.; naar het z. der menschen, *ut hominum*

fama est; zij hebben, naar hun z., alles gedaan, *dicunt se omnia fecisse*; —**ingskracht**, *dicendi vis*; *vis orationis*.

zeggs-man, —**vrouw**, *auctor*; *testis* (getuige); iem. als z. volgen, *auctore alqo (alqā) uti*; *auctoritatem alcius sequi*; een z. voor iets hebben, *auctorem alciūs rei habere*; —**wijze**, z. spreekwijze.

zeil, *velum*; een vloot van dertig zz., *classis triginta navium*; de zz. bijzetten, hijschen, *vela pandere*; verg. hijschen; inhalen, nederhalen, nederlaten, strijken, *vela contrahere* (ook overdr.); *vela subducere* (Auct. b. Alex.); overdr. het z. voor iem. strijken, *cedere of concedere alci*; onder z. gaan, *vela dare* (b.v. *velis in altum datis* Liv.); z. afvaren; met volle zz., *velis passis* (b.v. *pervehi alqo* Cic.); *plenissimis velis* (b.v. *navigare* Cic.); verg. *plenis v. mors venit* Quint.); *velificatione plenā* (b.v. *in rem publicam ferri* Amm.); alle zz. bijzetten, *vela facere*; overdr. *omnes nervos contendere*; *omnia experiri*; —**en**, *velis uti*; z. verder varen I 1; —**jacht**, *celoz*; —**ree**, *ad navigandum paratus*; *paratus instructusque remigio* (Liv.); *expeditus*; een schip z. maken, *expedire navem*; *navem aptare* (Suet.); —**steen**, *lapis magnus*.

zels, *falx*; —**eunmaker**, —**smid**, *falcarius*; —**euwagen**, *currus falcatus* (Curt.); (door vier paarden getrokken) *quadrigae falcatae* (Liv.); (der Belgen en Britten) *covin(n)us* (Mela).

zeker, 1) = gewis, *certus*; *exploratus* (uitgemaakt; b.v. *victoria*); *compertus* (bewezen, gebleken); *non dubius* (niet twijfelachtig; b.v. *mors*; in de z. hoop leven, *spem non dubiam habere*); z. zijn van een zaak, *alqd. exploratum habere*; er z. van zijn dat, z. beneden (z. weten); reeds z. zijn van de overwinning, *certam victoriam videre*; *victoriam iam animo praecipere*; van zijn zaak, *confidere*; niet z. zijn van een zaak, ook *dubitare de alqa re*; het is z. dat, *certum est of constat met acc. c. inf.*; iets voor z. houden, *pro certo habere alqd* (ook met acc. c. inf.); het werd mij als z. bericht dat, *non dubie mihi nuntiabatur met acc. c. inf.*; zijn leven niet z. zijn, *in vitae periculo versari*; adv. certo (bij een ww.); *certe* (bij een zin); = zonder twijfel, voorzeker, *sine dubio*; *profecto*; *vero*; *sane* (b.v. *haud. s. difficile est*); door non dubito *quin met conl.*; *non dubium est quin* (b.v. *hoc evenit*); = wel z., natuurlijk (meestal ironisch), *scilicet*; *credo*; *enim* (Plaut.); z. wel (bij getallen), *admodum*; z. weten, *certo scire (alqd)*; met acc. c. inf.; *certum scire* (ook met afh. vraag); *exploratum habere (alqd)*; met acc. c. inf.; ook *omnia explorata habere de alqa re*; *alci exploratum est* (met acc. c. inf.); heel z. weten, *alci plane constat of exploratissimum est* (met acc. c. inf.); bijna z. weten, *satis scire*; niet z. kunnen zeggen, *affirmare non posse*; z. gelooven, *confidere*; z. gaan, *sibi prospicere*; z. verder bepaald z.; beslist; verzekerd. — 2) een z., een z. iemand, een z. iets, *quidam* (f. *quaedam*, n. *quiddam*, adi. *quoddam*); *nescio quis* (n. n. *quid*; adi. n. *qui*, *quae quod*); —**heid**, 1) = gewisheid, *certa res* (iets zekers); *fides* (geloofwaardigheid); *veritas* (waarheid); *stabilitas* (vastheid,

duurzaamheid); met z., *certo*; verg. *be-slist* (adv.); met z., *beweren*, *pro certo affirmare (alqd)*; met z. weten, z. hebben, z. zeker weten (adv.) 1; met voldoende z. weten, *satis pro certo scire* (Liv.); iem. z. verschaffen omtrent iets, *alqm. certiorum facere de alqa re of alcius rei* (ook met acc. c. inf.); z. krijgen, *confirmari*; *certiorum fieri* (de *alqa re* of *alcius rei*; ook met acc. c. inf.); geen z. krijgen, *ook nihil certi auferre*. — 2) = waarborg, *fides* (b.v. *fidem facere alci*; *fides data est met acc. c. inf.*); z. verder borgtocht; waarborg; z. geven, z. ook instaan; —**lijk**, z. zeker (adv.).

zeld-en, *raro*; zeer z., *perraro*; *rarissime* (Suet.); hoogst z., *minime saepe*; —**zaam**, 1) = zelden geschiedend enz., *rarus*; *singularis* (bijzonder); het is iets zeldzaams dat, *raro fit ut met conl.*; z. worden, *rarescere* (b.v. *paulatim montes* Tac.); — 2) = vreemd, *novus*; z. verder zonderling 1; —**zaamheid**, 1) als eigenschap, *raritas*; = een zeldzame zaak, *res raro*; het letterschrift was in die tijden een z., *rarae per ea tempora litterae erant* (Liv.); het is een z. dat, *raro fit ut met conl.* — 2) = vreemdheid, zonderlingheid, *novitas*.

zelf, *ipse*; ik z., mij z., ook *egomet*; *memet*; z. ook, ook z., *ipse of i. quoque*; hij z., is *ipse*; van z. (= zonder toedoen van anderen), *meū enz. sponte*; door *ipse* (b.v. *valvae se ipsae aperuerunt*); (= uit eigen beweging) *ultra*; z. ook spreken 2 b; op zich z., *per se* (= zonder hulp van anderen; ook *elsi castra erant exigua p. se*); *ipse* (b.v. *regale genus civitatis*); op zich z. beschouwd, *si rem ipsam spectas*; tot zich z. komen, weer tot zich z. komen, *se colligere*; *ad se redire*; *respirare* (ab *alqa re*); hij is de vriendelijkheid z., *nihil est eo humanius*; —**bedrog**, *error*; *fraus animi of f. a. ac temeritas*; als het geen z. is, *nisi animus me fallit*; —**behaaglijk**, *valde sibi placens*; *vanus*; —**behagen**, *nimia sui aestimatio*; met een zeker z. over iets spreken, *praedicare de alqa re*; veel z. hebben, *valde sibi placere*; verg. -overschatting; —**beheersching**, *temperantia*; *moderatio of animi m.*; *modestia*; *continentia*; z. bezitten, *sibimet ipsi temperare*; zijn z. verloren hebben, *exisse ex potestate* (ten gevolge van *libido of iracundia*); het kost iem. veel z., *alqs viz ab animo suo impetrare potest ut met conl.*); mannen van hooge zedelijkheid en z., *homines moderatissimi et continentissimi*; gebrek aan z., *intemperies*; *impotentia animi*; het is een bewijs van gebrek aan z., *hominis est sui impotentis* (met inf.); —**behoud**, *tuitio sui* (philos.); *sui of corporis sui tutela*; op z. bedacht zijn, *habere rationem salutis*; *saluti suae consulere of prospicere*; al het mogelijke doen voor zijn z., *omnem diligentiam ad se conservandum adhibere*; elk wezen is de zucht tot z. aangeboren, *generi animantium omni est a natura tributum ut se, vitam, corpus tueatur*; *omnibus ingenuis animalibus conservandi sui naturā custodiam*; *omnis natura est conservatrix sui*; de natuurlijke zucht tot z., *appetitus homini ad omnem vitam tuendam a natura datus, se ut conservet*; —**beproeving**, een z.

houden, z. een blik in zijn binnenst
werpen; — **beschuldiging**, *accusatio sui*;
— **bewust**, z. zijn, se esse scire; — **bewust-
heid**, **bewustzijn**, *conscientia* of *c.*
optima mentis; een levendig z., *quiddam*
quod vigeat et sentiat; de ziel bezit z.,
animus se esse scit; de ziel tot z. brengen,
animum ad se ipsum advocare; ook =
gevoel van eigen waarde; — **de**, z.
dezelde; — **genoegzaam**, z. vol zelf-
vertrouwen; zelfbehaaglijk; — **ge-
noegzaamheid**, z. zelfvertrouwen;
zelfbehagen; — **gevoel**, *virtutis suae*
sensus of *conscientia*; z. bezitten, *virtutis*
suae sibi consium esse; z. ook gevoel van
eigen waarde; in ongunstigen zin, *vana*
de se persuasio; met trotsch z. optreden,
magnificissime se iactare; verg. eigen-
dunk; — **kennis**, *notitia sui*; z. is zeld-
zaam en moeilijk, *minime sibi quisque*
notus est et difficillime de se quisque sentit;
z. hebben, se ipsum nosse; verwerven,
noscere se ipsum; tot z. vermanen, *monere*
ut se quisque noscat; gebrek aan z., *ignoratio*
sui; — **kweller**, *ipse se puniens*; *heauton-*
timorumenos (titel van een komedie van
Ter.); — **moord**, *mors* of *nox voluntaria*; *mors*
quam sibi alqs. consciscit; z. plegen, *ipsum*
se interficere; z. ook de hand aan zichzelf
slaan i d.; — **moordenaar**; *qui mortem sibi*
consciscit enz.; z. zijn, z. zelfmoord ple-
gen; — **onderzoek**, z. beproeving; — **op-
offering**, *devotio vitae* of *capitis*; door
omsehr.; — **overschatting**, *nimia* de *se*
opinio; *nimia aestimatio* of *admiratio sui*;
temeraria fiducia (blind zelfvertrouwen);
uit z. en eigenliefde, *de se bene existimans*
sequeque diligens; aan z. lijden, *immodicum*
sui aestimatorem esse (Curt.); — **zelfs**,
etiam; vel (b.v. v. principes, t. spec-
tabilissimus triumphus; per me v. stertas licet);
door ipse (b.v. in his ipsis rebus); *ultra* (wat
meer zegt; nog op den koop toe); en z.,
atque etiam; *atque adeo*; *atque*; z. niet, ne —
quidem (b.v. z. de consuls niet, ne consules
q.); z. hij (van zijn kant) niet, ne ipse qui-
dem; en z. niet, *neque vero*; (sterker) *ac*
ne — quidem; (vooral bij voorafgaand *neque*)
neque etiam; ja z.; *quin etiam* (verg. ja 2).
zelfstandig, 1) **adi**, i in moreelen zin,
qui ex se ipso totus aptus est; *cui ex se ipso*
apta sunt omnia; *sui iudicii* of *arbitrii*;
proprius et suus (b.v. natura); *meus* enz.;
een z. begrip zijn, *propria vi sua esse*; met
z. oordeel, *iudicio arbitrioque* of *i. a. meo*
enz.; een man die een z. oordeel heeft,
homo sui iudicii; een z. oordeel hebben,
suo iudicio uti; geen, *iudicio nihil valere*;
nihil iudicare posse; iems smaak is z., *suo*
iudicio alqs. stat; — b) in politiek of staats-
burgerlijk opzicht, *nullius indigens*; *liber*;
sui iuris; *suae tutelae* (die voor het gerecht
geen voogd noodig heeft); z. zijn, *sui*
iuris esse; *non egere consilio cuiusquam*;
(van zaken) *propria vi sua esse*; wij zijn
weer een z. volk geworden, *populi nostri*
libertatem recuperavimus; als z. staat tot
een bond toetreden, *lege* of *iure liberae*
civitatis foederi se adiungere; z. ook on-
afhankelijk; zijn eigen meester 1 b. —
2) **adv**, a) *sua sponte* (b.v. *facere*); *voluntate*;
ad arbitrium suum (b.v. *agere*); *libere* (b.v.
consulere); *suo nomine* (b.v. *praeesse exer-*

citui Caes.); z. handelen, ook *suo iudicio*
stare; *suo consilio* of *iudicio uti*; = op zich-
zelf zonder anderen, *per se*; *ipse*; *solus per*
se; = op eigen hand, zonder vreemde hulp,
meo enz. ut dicitur, Marte; *meo* enz. *Marte*;
z. en onafhankelijk, *per se nullius vel adiu-*
mento vel auctoritate (b.v. *progređi*); z. de
waarheid navorschen, *omissis auctoritati-*
buss ipsa re et ratione veritatem exquirere; z.
oorlog voeren, *sua sponte* of *propriis viribus*
consilisque bellum gerere; z. oordeelen, z.
boven l. a. (een z. oordeel hebben). — b) *suo*
iure (b.v. *imperare*). — c) (gramm.) z.
naamwoord, *substantivum*; *appellatio*; *voca-*
bulum (tegenst. *verbum*, werkwoord); —
heid, 1) in moreelen zin, *liberum arbitrium*;
libera voluntas; *animi constantia*; *graviditas*;
z. bezitten, *sui iudicii* of *arbitrii esse*. —
2) in politiek of staatsburgerlijk opzicht,
libertas; 1. et *immunitas*; *neum* enz. *iur*;
z. bezitten, *libertatem habere*; *sui iuris*
esse; naar z. streven, *libertatem assequi*
studere; iem. zijn z. laten behouden, *patri*
alqm liberum esse, *libertate uti* of *sui iuris*
esse; z. ook onafhankelijk zijn; zijn
eigen meester zijn 1 b. — **zelfstrijd**, z. tweestrijd; — **verdediging**,
tutela sui; *defensio salutis suae*; *defensio*
contra vim; uit of tot z., *sui defendendi*
causa; — **verheffing**, *superbia*; *vana* de *se*
praedicatio; — **verlaging**, *humilitas*; *anim-*
us abiectus; *humiles blanditiae* (kruiperij);
— **verloochening**, *dolorum* et *laborum*
contemptio; *rerum humanarum contemptio*
ac despectus; *abnegatio sui* (Eecl.); ook =
beheersching; — **vernedering**, *humili-*
tas; *animus submissus*; — **vertrouwen**,
fiducia of *f.*; met enz., *animus* (moed);
confidentia (te groot z.); z. hebben, *fidu-*
ciam in se collocare; *sibi confidere*; een
groot, *certius sibi fidere*; een zeer groot,
plurimum sibi confidere; iets boezemt iem.
z. in, *alqd alci fiduciam affert*; vol z., *alacer*
et fiduciae plenus; *confidens* (overmoedig);
(als adv.) *confidenter*; *animose* (b.v. *vivere*);
zonder z., *nulla fiducia sui* of *ingenii sui*;
met te weinig z., *humilis*; *demissus*; *im-*
becillus animo; met te groot z., *sibi pra-*
fidens; iems z. neemt toe, *alqs. elado animo*
esse of *magis sibi confidere incipit*; gelrek
aan z., *diffidentia*; — **voldoening**, z. be-
hagen; — **zucht**, *cupiditas*; *sui*; *amor sui*
of *rerum suarum*; ook = baatzucht;
— **zuchtig**, *cupidus*; *quis suā cupiditate, non*
utilitate communi impellitur; *callidus* (b.v.
liberalitas); ze zijn allen z., *sese omnes*
amant (het zijn allen egoïsten, Plaut.);
adv. *utilitatis causa* of *ambitiose* (met z.
bedoeling), *cupide* (partijdig; b.v. c. et
iniquae iudicare); z. handelen, *cupide agere*;
inhumane facere; ook = baatzuchtig.
zemelen, *furfures*; *ophuda*; van z., *furfureus*
(b.v. *panis* Gell.).
zend-brief, *epistula*; — **eling**, *doctor*
gentium nationum (Eecl.). — **en**, *mittere* (alqd
alci of ad alqm: *alqm ad alqm*; *alci auxilia*;
alqm alci auxilio; *misit ad eum nuntios*
qui postularent; *Delpbos misit consulum*);
iem. als gezant, onderhandelaar enz., *legare*
alqm (ad alqm; officieel); *allegare alqm* (ad
alqm; niet officieel); heimelijk z., *submittere*
(alqm; alci auxilia; ad alqm); iem. ergens
heen z. (om hem kwijt te raken), z. verwij-

deren (eind); naar verschillende kanten, in verschillende richtingen *z.* *dimittere* (b.v. *pueros circum amicos; nuntios in omnes partes*); = iets doen bezorgen, *alqd per- of afferendum curare*; om iem. *z.*, *z.* ontbieden; om hulp *z.*, *mittere qui auxilium petant; auxilium petere*; *z.* ook de samenstt. en de woorden, die met „zenden” verbonden worden; —*er*, *qui mittit* enz. (verg. zenden); —*ing*, **1** = het zenden, *missio* (b.v. *legatorum ista m.*); de *z.* van een gezant, ook *legatio*; door omschr., b.v. de oorzaak der *z.* was, *causa mittendi erat*; door *z.* van soldaten, *militibus mittendis of missis.* — **2** = het gezondene, *z.* bezending.

zengen, *z.* afzengen; verschroeien.
zenuw, *nervus* (ook overdr., b.v. *vectigalia nervos esse rei publicae* Cic.); —**achtig**, *dolore nervorum laborans* (Col.); (op een bepaald oogenblik) *trepidus*; *z.* haast, *achtigheid*, *nervorum infirmitas* (zwakke zenuwen, Plin.); (op een bepaald oogenblik) *trepidatio*; *z.* ook prikkelbaarheid; —**ziek**, *aeger nervis* (Tac.).

zerk, *z.* grafsteen.

zes, *sex*; het getal *z.*, *numerus senarius*; de *z.* (op een dobbelsteen), *senio* —**daagsch**, *dierum sex*; —**de**, *sextus*; het of een *z.* (= *z.* deel), *sexta pars*; —**deelig**, *partibus sex constans*; —**dehalf**, *quinque et dimidius*; —**derlei**, *generum sex*; —**duizend**, *sex milia*; —**duizendmaal**, *sexies milies*; —**duizendste**, *sexies millesimus*; —**hoek**, *sexangulum* (Boët.); —**hoekig**, *sexangulus* (Ov.); —**honderd**, *sescenti*; **honderdmaal**, *sescenties*; —**honderdste**, *sescentiesimus*; —**jarig**, *annorum sex annos sex natus of sexennis* (zes jaar oud); *annorum sex* (zes jaar durend); —**kantig**, *laterum sex*; —**maal**, *sexies*; *z.* meer, *sexies tantum quam quantum*; —**maandsch**, *semestris*; *mensium sex*; —**man**, *sevir*; —**regelig**, *versum sex*; —**snarig**, *chordis sex instructus*; —**tal**, *z.* zes; —**tien**, *sedecim*; *decem et sex*; —**tiende**, *sextus decimus*; een of het *z.* (= *z.* deel), *sexta decima pars*; —**tienduizend**, *sedecim milia*; —**tienhonderd**, *mille sescenti*; *sedecies centum*; —**tienjarig**, *annorum sedecim of annos s. natus* (zestien jaar oud); *annorum s.* (zestien jaar durend); —**tienmaal**, *sexies decies*; *sedecies*; —**tig**, *sexaginta*; —**tigduizend**, *sexaginta milia*; —**tigduizendmaal**, *sexagies milies*; —**tigduizendste**, *sexagies millesimus*; —**tigjarig**, *annorum sexaginta annos s. natus of sexagenarius* (zestig jaar oud); *annorum sexaginta* (zestig jaar durend); —**tigmaal**, *sexagies*; —**tigste**, *sexagesimus*; een of het *z.* (= *z.* deel), *pars sexagesima*; —**voetig**; = met zes voeten, *pedibus sex*; *pedes sex habens*; = van zes voet; *pedum sex*; *pedes s. longus of altus* (zes voet lang of hoog); *z.* vers, *senarius versus* (jambisch); *hexameter v.* (dactylisch); —**voud**, *sexies tantum*; —**voudig**, *sexies partitus*.

zet, bij het spel, *datum* (b.v. *concedo tibi ut calculum reducas si te alcius dati paenitet*); een *z.* doen, *promovere calculum* (Quint.); = streek **1**; —**el**, **1** = stoel; troon. — **2** = verblijfplaats, *sedes*; *domicilium*; de *z.*

der regeering, *imperii s. of d.*; deze stad is de *z.* van het rijk geworden, *haec urbs summo imperio domicilium ac sedem praebuit*; de *z.* der ziel, *sedes et locus animi*; *ubi animus est*; *z.* ook woonplaats; —**elen**, *habitare* (b.v. *gustatus in ea parte oris*); *insidere* (b.v. *in optimo quoque virtus*); *z.* verder zitten; —**meel**, *amylum* (Cels.); —**ten**, *ponere* (*alqd of alqm in alqo loco*); (een been enz.) *reponere of in sedem suam r.*; aan land *z.*, *z.* ontschepen; iem. naast iem. *z.*, *alqm propter alqm assidere iubere*; iem. of iets op iets *z.*, *alqm of alqd imponere in alqd*; *collocare alqm of alqd in alqo re*; (zoodat het past) *accommodare alqd alci rei* (b.v. *galeam capiti*) of *ad alqd* (b.v. *sibi coronam ad caput*); ook = iets op of in iets schrijven **1 a**; iets op zijn plaats *z.*, *alqd suo loco ponere*; op een andere plaats, *z.* verplaatsen; *zich z.*, *z.* gaan zitten **2**; op het paard, *z.* bestijgen; aan tafel, *accumbere*; in beweging, *se movere*; *mooveri*; ook = oprukken **1**; *z.* verder plaatsen, de samenstt. en de woorden, die met „zetten” verbonden worden.

zeug, *serofa* (Varr.); *sus*; *porca*.

zeuren, *z.* zaniken.

zeven, **1** telw. *septem*; het getal *z.*, *numerus septenarius*. — **2** ww. = zitten; —**blad**, *septilofium of heptaphyllum* (Apul.); —**daagsch**, *dierum septem of dies s. natus* (zeven jaar oud); *dierum s.* (zeven dagen durend); —**de**, *septimus*; het of een *z.* (= *z.* deel), *septima pars*; —**dehalf**, *sex cum dimidio*; —**duizend**, *septem milia*; —**duizendmaal**, *septies milies*; —**duizendste**, *septies millesimus*; —**gesterne**, *Pleiades of Vergiliae* (poët.); —**honderd**, *septingenti*; —**honderdmaal**, *septingenties*; —**honderdste**, *septingentesimus*; een of het *z.* (= *z.* deel), *pars septingentesima*; —**jarig**, *annorum septem of annos s. natus* (zeven jaar oud); *annorum s.* (zeven jaar durend); —**maal**, *septies*; —**maandsch**, *mensium septem of menses s. natus* (zeven maand oud); *mensium s.* (zeven maand durend); de stad werd na een *z.* beleg genomen, *urbs septimo mense quam oppugnari coepit est capta est*; —**man**, *septemvir*; —**tal**, *z.* zeven; —**tien**, *decem et septem*; *septendecim*; —**tiende**, *septimus decimus*; een of het *z.* (= *z.* deel), *pars septima decima*; —**tienduizend**, *septendecim milia*; —**tienhonderd**, *mille septingenti*; *septies decies centum*; —**tienjarig**, *annorum septem et decem of annos s. et d. natus* (zeventien jaar oud); *annorum s. et decem* (zeventien jaar durend); —**tienmaal**, *septies decies*; —**tig**, *septuaginta*; —**tigduizend**, *septuaginta milia*; —**tigduizendmaal**, *septuagies milies*; —**tigduizendste**, *septuagies millesimus*; —**tigjarig**, *annorum septuaginta of annos s. natus* (zeventig jaar oud); *annorum s.* (zeventig jaar durend); —**tigmaal**, *septuagies*; —**tigste**, *septuagesimus*; een of het *z.* (= *z.* deel), *pars septuagesima*; —**voetig**; = met zeven voeten, *pedibus septem*; *pedes septem habens*; = van zeven voet, *pedum septem*; *pedes s. longus of altus* (zeven voet lang of hoog); —**voud**, *septies tantum*; —**voudig**, *septemplex* (poët.).

zich, **1** door *sui*, *sibi*, *se* of *sese*, naar gelang

van de verschillende constructies, die een ww. of een praepos. vereischt. — 2) andere manieren om „zich” bij reflex. ww. weer te geven, **a**) door het pass., wanneer het subj. een werking van een ander subj. ondergaat, b.v. z. oefenen, *exerceri* (naast *se exercere*); z. kwellen, *cruciari* (naast *se cruciare*); z. vernaken, *delectari* (naast *se delectare*); z. vergissen, *falli* (naast *se fallere*). — **b**) dikwijls door het pass. of door tot intr. geworden tr. ww. of door een deponens, b.v. z. uitgieten, *effundi*; z. veranderen, *mutari* of *mutare* (b.v. *mores mutaverint* Liv.); z. verblijden, *laetari*; z. van iets bedienen, *uti alq̃ re*; z. verstouten, *audere*. — **c**) nauwkeuriger door een bepaald obj., waar-op de handeling eig. betrekking heeft, b.v. z. baden, *corpus abluere aqua*; z. sterken, *corpus firmare*; z. ontspannen, *se* of *animum relaxare*; Hasdrubal en Syphax vereenigden z., *Hasdrubal et S. copias suas iunxerunt*; z. legen de invallen der vijanden beveiligen, *fines suos ab incursionibus hostium tueri*.

zicht, 1) = zeis, *alz.* — 2) = gezicht, *conspectus* (b.v. er is land in z., *terra in c. est*); in z. komen, z. zichtbaar worden; op z., *ad cognoscendum* of *ad inspicendum*; — **baar**, *aspectabilis* (philos.); *qui cerni potest*; verg. waarneembaar; duidelijk z., *conspectus* (Liv.); b.v. *tumulus*; t. *hosti*; *agmini inter se satis*; *conspicuius*; *oculis subiectus*; *expressus* (b.v. *vestigia*); verg. duidelijk; zonder z. oorzaak, *nulla palam causa* (Tac.); de z. wereld, de geheele z. wereld, *mundus quem cernimus*; *haec omnia quae videmus*; *haec*; verg. zinnenwereld; z. zijn, *oculis cerni*; *cadere sub oculos* of *sub* (ook in) *aspectum* (tegenst. *aciem fugere*); *aspectu sentiri*; *conspici*, *conspicuum* of *in conspectu esse*; *apertum esse* of *apparere*; *eminere* (te lezen staan; b.v. *desperatio in omnium vultu* Liv.); volkomen, *manifestum* of *expressum esse*; niet meer z. zijn, *cerni* of *conspici desisse*; *occulari*; z. worden, in *conspectum dari*; *sub aspectum venire*; *cerni*; *apparere*; *aperiri* of *se aperire* (van plaatsen en hemellichamen); duidelijk, *apparere ac cerni*; z. maken, doen worden, *dare in conspectum*; *oculis subicere*; *aperire*; *adaperire* (b.v. *quae velanda sunt* Liv.); sporen zijn nog z., *vestigia remanent*; *adv. aperte*; verg. klaarlijk; — **baarheid**, door omschr.

zie-daar, en- (vaak met ironie of tegenzin) of *ecce* (vestigt de aandacht op iets of iem., dat of die plotseling of onverwacht verschijnt; b.v. *en hic est ille*; *en causa cur*; *ecce nutritus*; *ecce litterae tuae*); — **den**, z. koken; — **hier**, en of *ecce* (verg. zie-daar).

ziek, *aeger* (b.v. *mulier*; *corpus*; verg. lijdend); *agrotus* of *valetudine affectus* (van perss.); ernstig, gevaarlijk, zwaar z., *gravi et periculoso morbo aeger*; *graviter aeger* (b.v. *qui g. a. Romae restitit* Liv.); z. zijn, *agrotare*; *morbo laborare*, *affectum esse* of *confluctari*; *aegro corpore esse* (subst. het z. zijn, *agrotatio*); ernstig z. zijn, *graviter agrotare*; g. *iactre* (Plin. ep.); *gravi morbo confluctari*; z. liggen, *lecto teneri*; *iactre*; *cubare*; *agrotare*; *morbo afflictum esse*; z. worden, *agrotare incipere* (b.v. *si graviter a. filius coeperit*); *morbo affici*, *temptari* of

corripi; in *morbum incidere*; *morbo* of in *morbum implicari*; zich z. houden, *aegrum simulare*; — **bed**, *lectus* of l. *agrotantis*; van het z. opstaan; *ex morbo assurgere* (Liv.); op het z. geworpen worden, *morbo affligi*; verg. ziek worden; op het z. liggen, *cubare ex morbo*; verg. ziek liggen; aan het z. gekuisterd of gebonden zijn, *lecto teneri*; aan lems z. zitten, *alci assidere*; — **e**, *agrotans*; *aeger* (f. *aegra*); *eubans* (te bed liggend); *lichte zz.*, *leviter agrotantes*; een z. bezoeken, *aegrum* of *agrotum visere* of *visitare*; *zijn zz.* bezoeken (van een dokter), *aegros* of *agrotos perambulare* (Sen.); — **elijk**, *morbosus*; *morbo similis*; *aeger* (b.v. *pars rei publicae*; *animus*); z. zijn, *valetudine minus commodā ubi*; *esse infirmis viribus*; hij was altijd zwak en z., *semper infirmā atque etiam aegrā valetudine fuit*; z. toestand, *valetudo infirma* of *minus comoda*; *valetudo*; z. toestand der ziel, *mentis* of *animi agrotatio*; z. afkeer, *offensiones*; z. neiging, *morbus*; — **elijkheid**, *corporis imbecillitas* of *infirmas*; *ad agrotandum proclivitas*; *agrotatio*; z. ook ziekelijk (z. toestand); — **enbezoek**, z. afleggen, z. een zieke (of zijn z.) bezoeken; — **enhuis**, *valetudinarium* (Tac.); *nosocomium* (Ict.); — **enoppasser**, — **ster**, — **verpleger**, — **pleegster**, *aegri* of *agrorum minister* (Tra); (in een ziekenhuis) *nosocomus* (Ict.); ziekenoppassers en verplegers, *assidentes curantesque* (Liv.); lems z. zijn, *assidere alci*; a. *alcis valetudini* (Tac.); (van een slaaf) *alci aegro ministrare*; — **te**, *morbus*; *valetudo adversa*, *infirmā* of *aegra*; *valetudo*; *agrotatio* (het ziek zijn); een z. hebben, z. ziek zijn; een z. krijgen, z. ziek worden; terugkrijgen, *de integro incidere in morbum*; vallende z., *comitialis morbus* (Cels.); *vitium comitale* (Sen.); z. ook toeval 2; — **testof**, *causa morbi*; *id quod noceat* (schadelijk stof); — **toestand**, z. ziekelijk (z. toestand).

ziel, 1) eig. *animus* (als beginsel van het geestelijk leven); *anima* (als beginsel van het dierlijk leven); *mens* (denkvermogen).

— 2) overdr. = de leidende pers., *princeps* (b.v. *conjuratio*); *auctor* of *dux* (*alcis rei*); *caput* (b.v. *illic est huic rei c. Ter.*); vroomheid is de z. van alle deugden, *pietas est fons* of *fundamentum omnium virtutum*; = individu, *caput* (bij opgave van getal); geen levende z., *nemo*; *nemo* of *nullus homo*; *nemo mortal* is of *n. mortalium*; ter zielen zijn, = gestorven, overleden zijn, z. sterven, overlijden; — **enadel**, *animi magnitudo* of *excellentia* et m.; *animi altitudo*; *enalt*, *numerus* *omnis multitudinis*; *incolae* of *omnes* i.; — **esmart**, *magna molestia*; hevige z. (= zielepijniging), *animi cruciatus*; z. ook zielsverdriet; — **evreugde**, *animi gaudium* of *voluptas*; — **loos**, *animo vacuus* of *vacans*; verg. ontzield; — **roerend**, z. hartroerend.

zielsangst, *animi angor*. — **kracht**, *vis animi*; *animi fortitudo* of *robur*; *animus fortis* of *robustus*; *animi constantia* (gelijkmoeidigheid); — **kwelling**, z. zielsmart; — **rust**, *animi tranquillitas*; *pax animi* of *mentis*; z. genieten, *quietum animo esse*; schenken, *pacem animo afferre*; *zijn z. verliezen*, *animo frangi*; — **toestand**, *animi*

habitus; animus; met zulk een z., ita animatus; —verdriet, animi aegritudo; z. ook zielesmart; —verhuizing, animorum post mortem ab aliis ad alios transitio; animi in alias atque alias formas trans-eunt; Pythagoras leerde de z., P. docuit animos non intirire, sed post mortem ab aliis ad alios transire; —verrukking, z. bezieling; —vriend, z. boezemvriend; —ziekte, animi morbus; aan een z. lijdend, aeger animi.

ziel-tje, animula: —**togen, animam agere; expirare** (Liv.); **spiritum extremum trahere** (Phaedr.); —**verkooper, plagiarius** (menschen-dief); **conquisitor** (ronselenaar).

zien, I intr. *videre; cernere de oculis c.; niet z., niet kunnen z., caecum esse* (van nature of door blindworden); *oculis de luminibus captum esse, luminibus orbatum esse* (door blindworden); *goed z., bene videre; het oog waarmee hij goed z., oculus quo bene videt; met één oog niet goed z., oculo minus uti* (Plaut.); *met het rechter oog, dextero oculo non bene uti; zoo ik goed z., si satis cerno* (Ter.); *z. ik goed, satini ego oculis cerno; satini ego oculis plane video; van vrees noch goed z. noch goed hooren, prae metu neque oculis neque auribus competere* (Tac.); *niet ver z., parum de oculis non satis prospicere; zoo ver men, ik z. kan, z. reiken z. (zoo ver het oog r.); weder kunnen z., z. het gezicht terugkrijgen 1 a; in t' bijz. a) = er uitzien, b.v. haar oogjes z. rood van het weenen, flendo rubent ocelli* (Catull.); *bleek z., pallere; z. ook uitzien 2 c. — b) zie eens, vide; zie daar, zie daar is, z. ziedaar. — c) ik zal z. wat er gedaan moet worden, video quid faciendum sit; nu zullen wij eens z. wat zij daar gewoonlijk tegen inbrengen, nunc ea videamus quae contra ab his disputari solent; zij moet zelf maar z., laat hij zelf maar z., tu videris, ipse viderit; zie wel wat zij doet, vide quid agas; zie eens of niet dit de oorzaak was, vide ne illa causa fuerit; z. of, ook = beproeven of 1; z. te. = beproeven; zijn best doen om te 2. — d) achter zich, achterom z., z. omzien 1; (in de verte) z., prospicere (naar iets, in alqd; gezien worden, in prospectu esse; niet in de zon kunnen z., solem adversum intueri nequire; de achteren in het gelaat z., ora iudicium aspicere; in de toekomst z., z. de toekomst vooruitzien; naar iem. of iets z., z. kijken; een blik op iets werpen 2 a; het oog op iem. of iets richten 2; iem. bezoeken 1; iets nazien; naar den grond, ter aarde z., despicere ad of in terram; z. ook den blik nederslaan 1; omhoog, naar boven z., z. opzien 1 a; omlaag, naar beneden z., z. nederzien 1; op iets z., z. nederzien 1; uitzien 2 a; overdr. z. om iets geven 2 b. — 2) tr. a) eig. videre (alqm; alqd; met acc. c. inf. of part.); cernere (onderscheiden; alqd; ook met acc. c. inf.); aspicere (aanschouwen; alqm; alqd); conspiciere of conspiciari (ontwaren; alqm; alqd); van waar men het Kapitol niet kon z., unde conspectus in Capitolium non esset; niet g. worden of kunnen worden, z. onzichtbaar zijn; iem. niet willen z., z. mijden; iem. of iets voor zich z., alqs in conspectum venit alcius; prospicere alqd;*

iets of iem. graag z., alqd of alqm libenter videre; delectari alqd re; d. alcius rei of alcius aspectu; ik kon het nauwelijks te z. krijgen, vis aspiciendi potestas fuit; iets laten z., ostendere alqd (alci); monstrare alqd; iets aan iedereen laten z., vulgo ostendere alqd; ik zal het aan niemand anders laten z., aliis videndi facultatem non dabo; zich laten z., (van perss.) se ostendere; venire; in publicum prodire; (van perss. en zaken) conspici; conspiciuum esse; in conspectum venire; videri; (van sterren) aperiri; se aperire; aan iem., (van perss.) se alci in conspectum dare; se in conspectum alcius committere; in conspectum alcius venire (ook van zaken); os praebere alqd; zich in het openbaar, dare se populo; zoodra hij zich liet z., primo statim conspectu; z. ook zich vertoonen. — b) overdr. videre of intelligere (alqd; met acc. c. inf.); iudicare (met acc. c. inf.; recte); dat z. ik aan mij, de me experiri; agnosco ex me; daaraan z. ik, agnosco (b.v. quod mihi gratulari de filio, a. humanitatem tuam); iets of iem. in iets of iem. z., alqd referre ad alqd; alqd interpretari of alqm iudicare met praedicaatsacc.; in iem. een mensch z., alqm in hominum numero putare; in de Aetoliërs de toekomstige tyrannen van Griekenland z., Aetolos habendos Graeciae dominos cernere; in iem. den beramer van den moord z., animo alqm destinare auctorem caedis (Liv.); iets uit iets z., z. opmaken 2; iets voor zich z., prospicere alqd; alqd propositum est alci; wij z. elkaar dikwijls, saepe inter nos convenimus; een werk dat g. mag worden, opus conspiciendum (Liv.); iem. of iets graag z., z. ophebben 2; graag door iem. g. worden, gratiosum esse alci of apud alqm; graag z. dat, cupere of velle met acc. c. inf.; ik had liever g. dat, mallem met acc. c. inf.; iets niet willen z. (om niet te moeten straffen), conivere in alqa re; iets laten z., z. iets laten bemerken; NB. als phraseologisch ww., b.v. zich gedwongen z., cogi of non posse non met inf.; invilium facere ut met coni.; zich gevangen z. (overdr.), teneri; ik wensch hem behouden te z., volo eum salvum esse; het vaderland vernietigd wenschen te z., patriam exstinctam cupere. — 3) subst. het z., visus (het gezichtsvermogen); conspectus (aانبlik); spectatio (het bezichtigen); z. ook hooren 2 e; —er, vates; verg. profeet; waarzegger; —ersblik, —oog, divinatio quaedam futurorum; d. animi praesagientis; praesagitio divina; animus divins of praesagiens.

zienswijze, iudicium; sententia; veranderde z., commutata mens; z. ook meening.

zier, geen z., ne tantulum quidem (b.v. commoveri); geen z. om iem. of iets geven, non flocci facere alqm of alqd; non assis (Catull.) of terrunci (Plaut.) facere alqm of alqd.

zift, z. zeef; —en, cribrare (Col.) of cribro cernere (Plin.; alqd).

zigzagswijs, modicis anfractibus.

zilt, salsus; z. smaken, salsi esse saporis; het z. nat., rada salsa (Verg.); —heid, salsedo (Pall.); salsugo (Vitr.).

zilver, argentum; van z., met z. beslagen, argenteus; —en, argenteus; —geld, nummi argentei; argentum of a. signatum; —goed,

z. werk; —**kleurig**, z. —**wit**; —**ling**, *argenteus* (Tac.; Vulg.); —**mont**, *nummus argenteus*; —**mijn**, *metallum argentarium* (Plin.); *argenti* (Iustin.); *argentaria* (Liv.); *argenti fodina* (Vitr.); —**smid**, *argentarius* of *faber a.* (Ict.; inscr.); *caelator argenti* (Plin.); —**werk**, *argentum*; *supellex argentea*; —**wit**, *colore argenteo*; *coloris argentei*; *argenteus* (poët.).

zin, 1) eig. = zintuig, *sensus*; onder het bereik der z. vallen, *sub sensum cadere*; *sensibus subiectum esse*; *sensibus percipi*. — 2) overdr. a) z. voor iets, *studium alcuius rei*; *sensus alcuius rei* (b.v. *humanitatis*); z. ook gevoel; z. voor iets hebben, *studio alcuius rei duci*; geen, *alienum esse* of *abhorrere ab alga re*; z. hebben voor orde, *sensire quid sit ordo*; z. krijgen voor iets, *adamare alqd.* — b) = bewustzijn, verstand, b.v. bij zijn z. (zijn), z. bij zijn verstand (zijn); buiten zijn z. geraken, z. zijn bewustzijn verliezen 1; het hoofd verliezen 2 c; van z., *amens*; z. ook waanzinnig. — c) = gedachte, geest, denkwijze, *mens*; *animus*; iets of iem. komt iem. in den z., *in mentem venit alci alqd* (b.v. *hoc*; *id*; *illud*), *alcuius rei* (b.v. *patriae*; *vestrorum periculorum*) of *alcuius* (b.v. *infantium*); ook met inf. of *ut* en *coni.*; z. verder invallen 4; iets in den z. hebben, van zins zijn te, *alqd in animo habere*, *alqd alci in animo est* of *cogitare alqd* (ook met inf.); *id agere* (met *ut* en *coni.*); kwaad in den z. hebben, *agitare mala consilia*; één van z. zijn, *idem sentire*; *consentire*; met blijmoedigen z., *alacri animo*; hooge z., *animus altus*; nederige z., *animus abiectus* of *humilis*; zijn z. op iets zetten, z. zijn zin op iets richten 2; in zijn hoofd zetten 2 c; ook = hevig begeeren, *concupiscere alqd*; = lust, wensch, *voluntas*; naar den z., z. naar wensch 1: naar mijn z. al te, *nimio plus quam vellem* (b.v. *nostrorum ingenia sunt mobilia* Liv.); het allen naar den z. maken, *omnibus probari* of *satisfacere*; men kan het niet alleen naar den z. maken, *ne Iuppiter quidem omnibus placet*; naar zijn eigen z. leven, *suo arbitratu* of *suo ingenio vivere*; iets is naar iems z., *alqd alci volenti est* (Sall.; Liv.); z. ook bevallen 1; zijn eigen z. volgen, *uti animo suo*; *suo iudicio uti*; tegen zijn z., z. tegen zijn wil 2; iems z. doen, iem. zijn z. geven, het iem. naar den z. maken, *satis facere alci* of *alci alqd petenti*; *alci* of *alcuius voluntati obsequi* of *morem gerere*; *alci morigerari* (Ter.); zijn z. krijgen, *alqs quod vult imperat*; *vincere* of *pervincere* (zijn z. doorzetten; zegenvieren); niet, *nihil impetrare*; z. aan iets hebben, z. lust in iets hebben 2. — d) = betekenis, *sententia*; *vis*; *notio*; in dien, in dezen z., *in eam*, *in hanc sententiam*; *eā*, *hac mente*; in eigenlijken z., *vere*; vriendschap in den waren en vollen z. des woords, *vera et perfecta amicitia*; in den volsten z. des woords, *proprie vereque*; iets in goeden z. opnemen, *in bonam partem accipere alqd*; z. ook opvatten 2 c; den z. van deze uitdrukking begrijpen ze niet, *hoc verbum quid valeat non vident*; een woord in een verkeerd z. gebruiken, *voci alci vim quam non habet subicere*; het woord „aemulatio” wordt in tweeërlei z.,

in goeden en in slechten z. gebruikt, *aemulatio dupliciter dicitur, ut et in laude et in vitio nomen sit*; ik begreep niet goed welken z. de wet of die woorden hadden, *non satis intellexi quid lex aut verba ista vellent*; z. ook bedoeling; beteekenis 1; het geeft geen z., *absurdum est* (met inf.); in zekeren z., *quodam modo*; *nescio quō modo* of *quo pacto*; *quasi*; door *quidam* of *quasi q.*; *ut ita dicam*. — 3) = volzin, *sententia*; z. verder volzin.

zinsbouw, *compositio* of *verborum c.*; *structura verborum*; de kunst van den z.; *artificium orationis vincendae*.

zindelijk, *purus*; *mundus* (ook van een pers. die van zindelijkheid houdt); —**heid**, *munditia*.

zingen, *cantare* (intr. b.v. bij de fluit, *ad tibicinem*; zonder begeleiding van een instrument, *voce*; tr. b.v. *carmen*; *ad tibiam clarorum virorum laudes*); *cantare* (intr. en tr.); overdr. van iem. z. dat hij, *scribere* of *ingere alqm* met inf.; subst. het z., *cantus*; door omschr.

zingenot, *voluptas* of *voluptates* (ook v. *corporis*); *libido* (of pl.); grof z., *abdominis voluptates*; aan z. verslaafd, *voluptarius*; *ad voluptates propensus*; *libidinosus*; zijn, *totum se dedere corporis voluptatibus*; *voluptatibus servire* of *se tradere*.

zingerig, *canorus* (in ongunst. zin, b.v. *vox*). **zink-en**, 1) eig. naar beneden z., *desidere*; *in inum deferri* (Cels.); *mergi*, de- of *submergi* (ondergedompeld worden); *deprimi* (b.v. *naves*); *doen z.*, de- of *submergere* (b.v. *naves*); *deprimere* of (Liv.) *supprimere* (b.v. *naves*; *onerarias in faucibus portus*). — 2) overdr. iem. in de armen z., *manibus alcuius excipere*; in slaap gezonken, *somno captus* of *oppressus*; het gezonken vaderland weer opheffen, *demersam patriam efferre*; (zedelijk) diep z., *in omnia flagitia se incurrere*; gezonken zijn, *vitis* of *flagitiis omnibus deditum esse*; z. ook zakken; —**ing**, *catarrhus* (Marc. Emp.); *rheuma* (Hier.); —**lood**, *plumbum*.

zin-ledig, *inanis* (b.v. *elocutio*; *vox*; *verbum*); zonder waarheid is vriendschap een z. woord, *sine veritate nomen amicitiae valere non potest*; —**ledigheid**, *inamitia*; —**loos**, *absurdus* (ongertijmd); z. verder zinledig; —**lijk**, z. zinnelijk; —**nebeeld**, *imago*; *signum*; *documentum*; *monumentum*; *index*; de z. der hoogste macht, *insignia imperii*; het z. van iets zijn, ook *significare alqd*; —**nebeeldig**, z. kenteeken, *insigne*; z. aanwijzing, *ambages* (Liv.); z. voorstelling, z. allegorie; adv. *per ambages*; *symbolice* (Gell.); —**neloos**, 1) = van zinnen beroofd, *sensu carens*; *sensibus orbatus*; *alienatus sensibus* (Liv.). — 2) = van het verstand beroofd, dwaas, *amens*; *insanus*; z. uitspattingen, *insania libidinum*; z. gedrag, *insania*; z. ook onzinnig; waanzinnig; —**neloosheid**, *amentia*; *insania*; z. ook waanzin; —**nelijk**, 1) = het zingenot betreffend, *ad corpus pertinens*; door den gen. *corporis* (of *-um*); z. genietingen, z. zingenot; = tot het mingenot behoorend, *venereus* (b.v. *voluptates*; *res*); van een zeer z. natuur, *effusus in venerem* (Liv.); z. begeerten, *libidines*; z. zijn, *omnia ad corporis voluptatem* of *ad corpus referre*;

voluptatibus plurimum tribuere. — **2)** = onder het bereik der zinnen vallend, *sensibus perceptus; sensibus subiectus*; de gewone zz. indrukken, *consuetudo oculorum*; zich door zz. indrukken laten leiden, *sensu moveri*; adv. z. waarneembaar, *qui sensibus percipi potest*; z. verder waarneembaar; —**neiljkheid**, *voluptas of voluptates* (ook *corporis v.*); daden van gemeene z., *res flagitiosae*; de z. pleegt bijna alle begeerten in ons te ontvlammen, *corporis facibus inflammari solemus ad omnes fere cupiditates*; —**nen**, op iets z., *cogitare alqd* (ook met inf.); *machinari* (b.v. *pestem in alqm; alci perniciem*); *moliri* (b.v. *defectionem Liv.; alci perniciem, insidias; id m. ut met conl.*); —**nenwereld**, *res quascernimus; res oculis subiectae; res aspectabiles*; tot de z. behoorend, *qui est in naturis rerum*; z. ook zichtbaar (de z. wereld); —**rijk**, *ingeniosus; callidus* (b.v. *eius inventum; artificium naturae callidissimum*); *sollers* (schrandter); *argutus* (b.v. *sententiae; dicta*); adv. *ingeniose; sollerter; argute*; —**rijkheid**, *calliditas; sollertia; argutiae*.

zins-bedrog, —**begoocheling**, *sensuum mendacium*; z. ook gezichtsbedrog.

zin-spelen, op iem. of iets z., *significare alqm, alqd of de alqa re; designare alqm*; (schertsend) *iocari in alqd* (Liv.); —**speling**, *significatio*; zz., *obscure dicta*; fijne zz., *facetius significata*; duistere of onduidelijke z. op iem., *aenigma alcius*; —**spreuk**, *sententia; dictum* (gezegde); *vox of verbum* (woord); kort gezegde).

zins-verbijstering, *mens alienata; mentis alienatio* (Cels.); verg. verbijstering; —**verrukking**, z. geestvervoering.

zin-tuig, *sensus*; —**verwant**, *similis*; (= van gelijke beteekenis) *idem valens; idem of eandem rem significans of declarans*.

zit-bank, z. bank 1; zitplaats; —**dag**, *dies* (b.v. van den senaat, *senatus*); *conventus* (van een goeverneur in de provincie); —**kamer**, *sensorium* (Petr.); —**plaats**, *sedes; sessio* (onder den blooten hemel); *sella* (stoel); *solum* (verheven z.); zz. in den schouwburg, *spectacula*; in den schouwburg of circus, *fori* (afzonderlijke zz. voor senatoren en ridders, *discrimina ordinum Tac.*); in den senaat en de gerechtshoven, *subsellia*; iem. een z. naast zich aanbieden, *alci consensum offerre* (Lampr.); geven, *alqm iuxta se locare*; zij ruimden hem een z. bij zich in, *eum sessum receperunt*; z. ook plaats 1b.

zit-ten, **1)** *sedere* (b.v. in *sella*); aan den maaltijd z., *cenare* (den maaltijd gebruiken); c. *sedentem* (zittend den maaltijd gebruiken); aan iems voeten z., *ad pedes alcius sedere*; stevig of vast aan of op iets z., z. vastzitten; bij iem. of iets z., *sedere apud alqm; assidere alci* (b.v. *aegro collegae Liv.*); *sedere ad alqd* (b.v. *ad focum*); *propter alqm consedis*; in de gevangenis z., *in custodia esse of serrari; custodiā teneri*; op iem. of iets z., *sedere in alqa re; insidere alci of alci rei* (b.v. *immani beluae*); (= boven op iets of iem. z.) *supersedere* (b.v. *tentorio, elephantu Suet.*); op de eieren z. (te broeden), *incubare oris* (Col.; ook overdr., b.v. *pecuniae Cic.*); bestendig over de boeken z., *haerere in libris*; te paard z.,

equo vehi; equo insidere; sedere in equo; voor iets z., *ante alqd sedere*; subst. het z., *sessio; consessus* (het bij elkaar zitten). — **2)** overdr. daar z. iets achter, z. schuilen; achter iets aan z., *urgere alqd*; zoo z. de zaak in elkaar, *res se sic habet*; er z. veel in dezen knaap, *multum est in hoc puero*; de smart z. diep bij iem., *dolor animo infixus haeret*; de argwaan z. diep in iems hart, *suspicio penitus inhaesit animo alcius*; de toga z. goed, *toga bene sedet* (Quint.); z. ook passen 1; in 't bijz. **blijven z.**, *non surgere* (niet opstaan); *haerere* (b.v. *navis in vado*); z. ook blijven hangen 1; = niet loslaten, z. houden 2a; **gaan z.**, *considere* (b.v. in *pratulo; humi; apes dormienti in labellis*); *assidere* (naast iem., *alqm, propter alqm of proximum alci*; ook van iem. die staand in een vergadering gesproken heeft); *subsidere* (op de hurken); *residere* (weer gaan z., van iem. die al opstond); een plaats zoeken om te gaan z., *ire sessum*; **laten z.** (overdr.), *deserere* (*alqm*); ook een vrouw, *Plaut.*); *desse* (*alci*); iets niet op zich laten z., *alqd amoliri* (b.v. *criminationem*) of *propulsare* (b.v. *crimen*); *non ferre alqd* (b.v. *ignominiam*); z. ook iets ongestraft laten; dat laat ik niet op mij z., *non impune feres*; —**tend**, z. werk, zz. bezigheden, *sedentaria opera* (Col.); werklieden die z. werk hebben, *sellularii*; een met een z. leven verbonden ambacht, *sellularius quaestus* (Gell.); —**ting**, *consensus* (het bijeenzitten); *sessio* (z. om te disputeren; b.v. *nostra pomeridiana*); z. en stem hebben in den raad van een vorst, *interesse consilii principis*; z. van den senaat, *senatus*; *consensus senatorum* (de vergaderde senatoren); tot het einde der z., *quoad senatus est dimissus*; z. van een beraadslagend lichaam, *consilium*; z. houden, *sedere*; *considere*; de senaat houdt z., *senatus habetur*; z. krijgen in, *venire in* (b.v. *collegium pontificum*); z. ook terechtzitting.

zode, = graszode, *caespes*; zz. steken, *caespites circumcidere*.

zoek, z. brengen, z. maken, *perdere* (b.v. *sestertium vicens*); *fraude amovere* (b.v. *claves portarum Liv.*); tijd, z. verspillen; z. raken, *intercidere* (b.v. *claves portarum Liv.*); z. zijn, *in quaestione esse* (Plaut.); *perisse*; *non adesse* (niet aanwezig zijn); *non exstare* (niet meer bestaan); —**en**, = zijn best doen te vinden, opzoeken, *quaerere* (*alqm; alqd*); zoekt en gij zult vinden, *quaerite et invenietis* (Vulg.); *conquirere* (bijeenzoeken; met zorg of moeite z.); b.v. *urorum cornua studiose; Ceres Proserpinam investigare et c.*; *alqm totā provincia*; *inquirere* (naar iets z.); b.v. *corpus alcius Liv.*); z. ook opsporen; subst. het z., *in- of conquisitio*; het z. naar de waarheid, *inquisitio veri*; bij het z. naar de waarheid, *in vero inquirendo*; verg. ook opsporing. — **2)** = zijn best doen te verwerven of te verkrijgen, *quaerere* (b.v. *victum; alci honores*); *petere* (b.v. *salutem ab alqo; auxilium ab animi virtute; fugā salutem*); *appellere* (b.v. *amicitiam; societatem alcius*; gezocht worden, van perss. in goeden zin, *appeti*); buit, voordeel z., *praedam, commoda sectari*; schatten of macht, *opes aut potentiam consecrari* (ook

largitione benevolentiam Macedonum); iets in iets z., *alqd petere ab alqa re* (b.v. *a litteris medicinarum perpetuam, exiguam doloris obliuionem*); *alqd quaerere ex alqa re* (b.v. *honestum ex animo excelso*); de gelukzaligheid in iets z., *felicitatem positam esse in alqa re arbitrari*; de oorzaak van iets in iets z., *causam alcius rei repetere ab alqa re*; z. te, z. beproeven i.; —**er**, z. opspoorder.

zoel, *tepidus*; **tepens**; —**heid**, *tepor*.

zoemen, z. gonzen.

zoen, 1) = kus. — 2) = verzoening;

zoenoffer; —**en**, 1) = kussen; 1. —

2) = verzoenen, *expiare* (door reinigings-

offers enz., b.v. *seelus*; *alcuis caedem*); *pro-*

curare (door offers enz., b.v. *prodigium*);

—**middel**, *piaculum*; *placamen* (b.v. *irae*

Liv.); door z. een ongunstig voorteken

(eig. het ongeluk dat er door voorspeld

wordt) trachten af te wenden, *procurare*

prodigium; —**offer**, *piaculum*; *expiatio*;

zz., ook *piacularia* of *sacrificia p.* (*Liv.*);

het brengen van een z. (ter afwending van

een ongunstig teeken), *procuratio* (verg.

zoenmiddel); aan iem. een z. brengen,

litare alci.

zoet, 1) van smaak, *dulcis*; zoo z. als honig,

als suiker, *melle dulciore*; een beetje z., tame-

lijk z., ook *dulciculus* (b.v. *potio*); z. worden

ook *dulcescere* (b.v. *uig*); adv. z. smaken

dulci esse sapore. — 2) *alq. dulcis*; *sua-*

uis; *iucundus*; *blandus* (bekorend); zz. woorden,

blanditiae; *blanda verba* of *b. oratio*; iem.

met z. woorden vangen, *alqm verborum*

illecebris irretire; het waarlijk z. gevoel van

den roem, *dulcedo quaedam gloriae*; niets is

zoeter dan de vrijheid, *nihil libertate dul-*

cior (*Cic.*); adv. *dulciter*; *suauius*; *iucunde*;

blande; —**achtig**, *dulciscens*; *subdulcis*

(*Plin.*); adv. z. smaken, *dulciculo sapore esse*;

—**elaar**, *lixa*; —**heid**, *dulcedo* of *sua-*

uitas (ook overdr.); —**hont**, *radix dulcis*

(*Cels.*); *glycyrriza* (*Plin.*); —**ig**, z. -achtig;

—**igheid**, z. -achtigheid; zz., *dulcia*;

—**jes**, z. zaacht (adv.); allengs; —**sap-**

pig, *blandus*; —**sappigheid**, *suauius deco-*

cta (b.v. *oratoris*); —**vloeiend**, *dulcis* of

suauius (b.v. *oratio*); —**vloeiendheid**, *sua-*

uitas (b.v. *orationis*).

zog, *lae muliebre* (*Cels.*).

zolder, *tabulatum*; —**ing**, *tectum*; *camara*;

(met vakken) *lacunar*; van een z. voorzien,

tectus; *laqueatus*; —**kamertje**, *cenaculum*.

zomer, *aestas*; *tempora aestiva* (*pl.*); het

warmste gedeelte van den z., *aestas summa*;

—**achtig**, *aestivus*; —**dag**, *dies aestivus*;

—**hitte**, *calor aestatis*; *calores aestivi*; in

de grootste z., *ardentissimo aestatis tem-*

po-; *medis caloribus*; —**kwartier**, *aestiva*

(*pl.*); —**maand**, *mensis aestivus*; in 't bijz.

mensis Iunius.

zomersch, *aestivus* (b.v. *dies*).

zomer-sproet, *lenticula* (*Cels.*); zz., ook

lentigo (*Plin.*); —**verblijf**, *locus aestivus*;

secessus a. (verblijf waarheen men zich

in den zomer terugtrekt); —**zonnestil-**

stand, *solstitium*; s. *aestivum* (*Col.*).

zon, *sol*; in de z. zetten of leggen, aan de

z. blootstellen, *in sole ponere*; *sol* of *solis*

exponere; de z. staat hoog aan den he-

mel, *multa lux est* (*Curt.*); wanneer de z.

hoog aan den hemel staat, *alto sole* (b.v.

semisomnis iacet Sen.); in de z. kijken,

intueri solem aduersum; *contueri solem* (b.v.

oculis immobilibus Plin.); iem. in de z.

staan, *a sole alci obstare* (*Val. Max.*); (ga

een beetje uit de z., *pauculum a sole*; zieh

in de z. koesteren, *apricari* (subst. *apri-*

catio); overdr. Rome, de z. der wereld, *haec*

urbs, lux orbis terrarum (*Cic.*); de opko-

mmende z. aanbidden, *solem orientem spec-*

tare (*Tac.*); spreekw. aller dagen z. is nog

niet onder, *nondum omnium dierum sol*

occidit (*Liv.*); er is niets nieuws onder de

z., *nullum est iam dictum quod non sit*

dictum prius (*Ter.*); *nihil sub sole novum*

(*Vulg.*); de z. gaat op over boozen en

goeden, *Pater vester solem suum oriri facit*

super bonos et malos (*Vulg.*); *sol omnibus*

luet (*Petr.*).

zondaar, *is qui peccavit* of *deliquit*; *homo*

impius of *improbus*; *peccator* (*Eccl.*); alle

menschen zijn zz., *nemo mortalium culpā*

vacat; den berouwhebbenden z. wordt ver-

giffenis geschonken, *datur paenitentiae*

venia.

zon-dag, *dies Solis* (*Auson.*); *dominicus*

(nl. *dies Eccl.*); —**dagskind**, z. geluks-

kind.

zon-dares, *ea quae peccavit* of *deliquit*;

mulier impia of *improba*; *peccatrix* (*Eccl.*);

—**de**, *peccatum*; *delictum*; zonder z., z.

zondeloos; z. doen, een z. begaan, een z.

op zich laden, z. zondigen; veel zz. be-

gaan, *multa improbe facere*; tegen de goden,

multa in deos impie nefarieque committere;

voor z. houden, *nefas esse ducere* of *fas*

non putare (met inf. of acc. c. inf.); het

is z., *nefas est* met inf. op sup. op -u; wan-

neer het geen z. is dit te zeggen, *si fas*

est hoc dicere of *ita dici*; het is z. = het is

jammer; —**debok**, *piaculum irae* (*Tac.*);

—**deloos**, *sine peccatis*; *peccatis* of *culpā* et

peccato carere of *vacare*.

zonder, 1) praepos. **a**) *sine* met abl.; door

expers alcuis rei (b.v. *eruditionis*); *carens*

alqā re (b.v. *lege civitas*); *orbis* (berooft

van; b.v. z. kinderen, *liberis o.*); door een

adi. of adv. waarin het begrip „zonder”

mèt het subst. ligt opgesloten, b.v. z. klee-

ren, *nudus*; z. moeite, *facile*. — **b**) door een

negatie **ad**) door een negatie met een part.,

b.v. z. voorbereiding, *non paratus*; zonder

uw hulp, *te non adiuvante*; soms heeft een

adi. kracht van part. mèt negatie, b.v. z.

opzet, *imprudens*; z. testament, *intestatus*

(b.v. *mori*); z. uitnoodiging, *invocatus*; z.

mijn weten, *me inscienti* (b.v. *profectus est*;

maar *insciens feci*). — **β**) door nullus, b.v. z.

eenige orde, *nullo ordine*; z. mijn schuld,

nulla mea culpā; z. begeleiding, *nullis comi-*

tibus. — **γ**) door *nisi* (of *ni*) *fuisse*, b.v.

zonder den éénen Horatius Coclus had de

brug aan de vijanden bijna den toegang tot

de stad verschaft, *pons iter paene hostibus*

dedit, ni unus vir fuisset, H. C. (*Liv.*); niet,

niets enz. — zonder, *non, nihil* enz. — *nisi*

of *si non* (b.v. lessen baten niet z. mede-

werking der natuur, *nihil praecepta valent,*

nisi adiuvante natura of *nisi adiuvat natu-*

ra; *nisi* of *si non* — *non, nihil* enz. — **c**) z.

iets zijn of moeten zijn, *carere alqā re* (b.v.

z. dat hij het zelf voelde of merkte, *sine ipsius sensu* (Liv.). — **b**) door een negatie **a**) door een negatie met een part., b.v. z. zich voorbereid te hebben, *non paratus*; z. dat hij helpt, *te non adiuvante*; ik heb niets gedaan z. er lang over nagedacht te hebben, *nihil feci non diu consideratum*; soms heeft een adi. kracht van part. met negatie, b.v. z. een testament gemaakt te hebben, *intestatus*; z. gezworen te hebben, *iniuratus*; z. uitgenodigd te zijn, *invocatus*; z. het te weten, *insciens, inscius* of *ignarus* (b.v. *fecit*); maar *me insciencie enz. projectus est*); verg. z. het te willen, *inivitus*; z. het te merken, *imprudens*; z. het te vermoeden, *necopinans*. — **β**) door een negatieven gesubordineerden zin, met *nisi* of *si non*, b.v. dit kan niet beoordeeld worden z. dat wij de zaak eerst onderzocht hebben, *haec diiudicari non possunt nisi ante causam cognoverimus* of *nisi causā ante cognita*; z. uw raad zou ik het niet gedaan hebben, *nisi a te admonitus* of *admonitus essem* *hoc non fecissem*; met *ut non* of (na een negatieven zin) met *quin* of *qui non* met conl. (van een noodzakelijk gevolg of bijkomende omstandigheid), b.v. het is nuttig z. onzedelijk te zijn, *ita expedit ut turpe non sit*; hij berispt hem wel, maar z. of z. daarom zijn goede eigenschappen te miskennen, *ita eum reprehendit ut of ut tamen virtutes eius agnoscat*; ik kom nooit bij u z. dat ik wijzer heenga, *numquam accedo quin doctor abs te abeam*; met *cum non* en den conl. (concessief of adversatief), b.v. Caesar brak van Gergovia op zonder dat hij de stad genomen had, *C. a Gergovia discessit, cum urbem non cepisset*; met *qui non idem* (wanneer van een pers. of zaak iets niet gezegd kan worden, zonder tegelijk een ander praedicaat er aan toe te kennen), b.v. niets is edel z. tegelijk rechtvaardig te zijn, *nihil est liberale quod non idem iustum sit*. — **γ**) door een negatieven gecoördineerden zin, b.v. velen prijzen de redenaars en dichters z. of z. echter te weten waarom, *multi probant oratores et poetas neque intellegunt quare commoti probent*.

zonderling, **1**) adi. *mirus; mirabilis; insolitus; novus*; zeer z., *permirus*; dit klinkt z., *hoc nescio quomodo dicitur*; eenigszins z., *hoc dictu est difficultus*; zekere menschen hebben z. meeningen, *quibusdam mirabilia quaedam placuerunt*; zonderlinger wijze, *nescio quo modo* of *quo pacto*; z. (als uitroep), *mira narras*; adv. *mirè*; *mirabiliter*; *mirum in modum*. — **2**) subst. *homo ineptus*; zich als een z. gedragen, *omnia alio modo facere*; — **heid**, *novitas (alcus rei)*.

zondig, (van personen) *pravis cupiditatibus deditus; impius; improbus*; (van zaken) *impus* (b.v. *bellum*); *improbus* (b.v. *factum*); wanneer het niet z. is, voor z. houden, z. zonde; adv. *impie*; *improbe*; — **en**, *peccare; delinquere; peccatum, delictum* of *nefas* admittere; *delictum committere*; zwaar z., ook *magnum contrahere nefas*; tegen iem. z., *peccare in algo* of *in algo; iniuriam facere alicui*; — **heid**, *impietas; improbitas*.

zondvloed, *diluvium* (Vulg.).

zone, *zona* (poët.); *cingulus* of *terrae c.*; (= hemelstreek) *regio, ora* of *plaga caeli*; de heete z., *zona arusta* (Plin.); *partes terrae*

quae uruntur calore; praefervida regio (Col.); *plaga solis* *iniquities* (Verg.); de koude z., z. *frigida; partes terrae quae rigent frigore; regio glacialis* (Col.); de gematigde z., z. *temperata*; er zijn slechts twee gematigde zz., *duae tantum zonae inter eorum* (nl. *zonam*) *et rigentes* (nl. *zonas*) *temperantur* (Plin.); in de heete z. wonen, *vicinum esse soli*; niet ver van de heete z. wonen, *agitare haud procul ab ardoribus* (Sall.).

zonne-baan, *orbita solis*; — **baden**, z. nemen, *excoquere in sole corpus* (Sen.); — **glans**, *solis candor*; — **gloed**, *solis ardor; ardore*; — **god**, *deus solis*; de z. (bij de Romeinen), *Sol*; — **hitte**, z. — **gloed**; — **hoed**, *petasus*; (Macedonische) *causia*; met een z. op, *petasatus*; — **jaar**, *annus qui solstitiali circumagitur orbe*; — **klaar**, het is z., *solis luce clarius* of *allean luce clarius est*; — **licht**, *lux* of *lumen solis*; — **scherm**, *umbella*; — **schijf**, *orbis solis*; — **schijn**, *sol*; *s. calidus*; in den z., bij helderen z., *in sole*; spreekw. op regen volgt z., *nube solet pulsā candidus ire dies* (Ov.); — **steek**, *solis ictus* (Hor.); *siriasis* (Plin.); *sideratio* (Scrib.); een z. krijgen, *afflari sidere* (Plin.); — **stilstand**, *solstitium* (zomer); *bruma* (winter); ten tijde van den z., *solstitiali* of *brumali die*; — **straal**, *radius solis*; de brandende zz., *ictus solis* (poët.); — **warmte**, *calor solis*; — **wijzer**, *solarium; horologium s. (Plin.)*; stift van den z., *gnomon* (Vitr.); verg. *umbilicus quem gnomonem appellant* (Plin.).

zonnig, *apricus; soli* of *solibus expositus*. **zons-ondergang**, *solis occasus*; *sol occidens*; vóór z., ook *ante noctem*; bij z., *solis occasu*; *sole occidente*; — **opgang**, *solis ortus*; *sol oriens*; vóór z., *ante lucem*; bij z., *sole oriente*; tegen z., *ad* of *sub lucem*; *sub ortum solis*; dadelijk bij of met z., *ubi primum illucit; primā luce*; na z., *solis orto*; — **verduistering**, *defectio solis*; de z. begint, treedt in, *sol deficit* of *obscuratur*; verg. **maansverduistering**.

zoo, **1**) adv. **a**) op deze of die wijze, onder zulke omstandigheden, *sic; ita; hoc modo, in* of *ad hunc modum*; *eo modo*; *ea re* of *eo* (daardoor); *quo factum est* *ut met conl.* (daardoor kwam het dat); *ita fit* *ut* (zoo komt het dat); *id si factum esset* (als dat gebeurd was); z. — **als**, *ita* of *sic* — *ut met ind.*; z. — **dat**, *ita* of *sic* — *ut met conl.* (op zulk een wijze dat; in dier voege dat; alleen in zooverre dat); om z. te zeggen, z. als het ware **1**; z. reeds, ook z. nog, *sic quoque*; zóó (als verwonderde vraag), *itane; siccine; itane vero* (zoo? werkelijk?); z. zijn (= waar zijn), *ita esse* (b.v. *ubi ea quae famā acceperat t. e. cognovit* Sall.). — **b**) = zóó zeer, in die mate, *tam* of *adeo* (bij adii. advv. en ww.); z. — **als**, *tam* — *quam*; z. — **dat**, *tam* of *adeo* — *ut met conl.*; z. ernstig, belangrijk enz., dikwijls *door tantus*; het z. rijke Corinthe, *Corinthus urbs opulentissima*; ook nog z., *quamvis* (b.v. *dives*); *licet met conl.* (b.v. ook nog z. rijke menschen, *homines l. ditissimi sint*); ook nog z. groot, *quantusvis* of *quantuslibet*; niet z. heel, niet z. bijzonder, *non* of *haud ita* (bij adii. en advv.). — **c**) z. even, z. juist, z. daareven; zoo juist **2**. — **d**) = zoodanig,

talis; z. iets, *tale aliquid* of *quid*; z. een, z. zoodanig. — 2) conjunct. a) = indien; z. (al) niet, *si non* of *si minus*. — b) ter inleiding van den nazin, *tum* of *t. vero* (met nadruk; maar meestal in het Latijn niet uit te drukken). — c) = **als**, = evenals; naar 2; niet z., z. anders dan 1; — **danig**, *talis*; *eris* of *huius modo*; *is* of *hic* (dat, *ut*); z. iets, iets zoodanigs, *tale (ali)quid*; — **dat**, *ut* met coni.; *ita* of *sic* *ut*; — **doende**, *ita*; *ita fit* enz. *ut* met coni.; — **dra**, z. of z. als, *ut*, *cum* of *ubi primum*; *simul* ac of *atque*; *ut* of *ubi*; alle met ind. perf.; z. mogelijk, *quam primum* of *q. p. fieri potest*; z. ook zoo spoedig mogelijk; zoo tijdig mogelijk; — **even**, z. daareven.

zooq-broeder, *collataneus* (Ict.); *quem eadem nutritrix alebat*; — **dier**, *animal nutriendi lacte quos generat*; — **en**, *uberibus alere* (b.v. *sua quemque mater uberibus alit* Tac.); *ubera dare* (b.v. *quae dedit u. nutritrix* Ov.); *ad ubera admittere* (b.v. *equa partum ad u. non admittit* Plin.); *nutrire admo* ubere (van een schaap, Phaedr.); een kind z., z. ook de borst geven 2.

zoogetnaamd, — **genoemd**, — **gezegd**, *qui dicitur, vocatur, appellatur* of *nominatur*; *quem dicunt* of *vocant* (na het bijbehorende subst.).

zoogetkind, z. zuigeling.

zoogetoed, z. als, *paene*; *prope*; *tantum non* (Liv.); *tamquam* of *quasi*; *instar* (b.v. *i. urbum eae partes* Liv.); z. als ik kan, *ut possum* enz.; *pro virili parte*; ieder z. als hij kan, *pro se quisque*; *quisque pro facultate*; z. mogelijk, z. als het gaat, *utcumque*; *quoad eius fieri potest* enz.; *ut tempus locusque patitur*; z. als niets, *nihil admodum* (of a. n.); z. als geen, *nullus admodum*; z. als niemand, *nemo fere*; hij heeft hem z. als beet, *iam iamque tenet* (Verg.); z. als veroordeeld zijn, *pro damnato esse*.

zoogetster, z. voedster; — **zuster**, *collatanea* (Ict.); *quam eadem nutritrix alebat*.

zool, *planta* (van een voet); *solum* (b.v. *solorum callum*); *solea* (van een schoen).

zoolang, aanwijzend adv., *tam diu*; *tantisper* (in den tusschentijd; onderwijl; z. tot, *t. dum*); z. als, *tam diu quam diu*; *t. d. dum* of *dum*; adv. relat. of conjunct. = zoolang als, *quamdieu*; *dum*; *quoad* (b.v. *q. potui*); *donec* (Com.; poët.; Liv.); z. de wereld bestaat, *post hominum memoriam*; *p. homines natos*.

zoom, z. boord; — **en**, z. omboorden.

zoomin, z. evenmin.

zoom, *filius*; *natus* (poët.; in proza alleen *nati* et *parentes*; de z. van een slavin, *serva natus* Liv.); *puer* (jongen); een z. krijgen, *filiolo augeri* (van den vader); *filius parere* (van de moeder); een z. hebben bij iem., *filius suscepisse ex alga*; *habere filium ex alga* (Hyg.); de zz. van Rome, *homines romani*; Italië ziet een van zijn zz. *Italia alumnum suum ... videt*; als goed z., pie.

zoons-dochter, — **kind**, z. kleindochter, — **kind**; — **vrouw**, z. schoondochter; — **zoom**, z. kleinzoon.

zoontje, *filiolus*; *parvulus filius*.

zoor, z. droog; dor.

zoo-veel, 1) adi. *tam multus* (relat. *quam m.*); *tantus* (in bepaalde uitdrukkingen, b.v.

t. pecunia; relat. *quantus*); *tantum* (subst.; ook met gen.; relat. *quantum*); pl. tot of *tam multi* (relat. *quot* of *quam multi*); z. ook evenveel; z. als maar, *quantumcumque* (subst.); *quotcumque*; z. — **als**, *tantum — quantum*; *tot — quot*; zz. en zoo machtige steden, *tot tam valida oppida*; nog eens z., z. tweemaal zoveel; z. of slechts z., *tantum* (b.v. *dico*); slechts z. als, *tantum quod*; z. is zeker, *hoc of id certum est*; z. meer, *tanto plus*; z. ik weet enz., z. voor zoover ik weet enz. 2; z. hiervan, *atque hoc quidem hactenus*; z. van ..., *haec habui quae dicerem* de met abl.; z. ook maar genoeg hiervan. — 2) adv. *tantum*; z. te bij een comp., *tanto*, *hoc of eo*; z. te meer daar, *eo magis quod*; — **veelste**, het z. deel als, *tota pars quod* (Manil.); — **ver**, — **verre**, 1) aanwijzend, *tantum* (b.v. *progredi*; ook = zoveel, zoozeer; slechts z. dat, *t. ut* met coni.); *tanto spatio* (b.v. *quos t. s. secuti quantum ...*); *usque* eo (tot z.; b.v. *adducere legiones*); nog eens z. loopen, marcheeren, *duplicare iter*, *cursum*; overdr. eo (b.v. *eo tra processit* Liv.); hij had het (zei hij) bijna reeds z. gebracht, *idque se prope iam effectum habere*; het z. brengen dat, *ef- of perficere ut* met coni.; *eo rem perducere ut* (Nep.); zij brachten het daarin slechts z. als ..., *tantum consequantur quantum*; zijn onbeschaamdheid ging z. dat, *tanta erat eius insolentia* of *tantum arrogantiam sibi sumpsit ut* met coni.; *huc arrogantiae venit ut* (Tac.); zijn brutaliteit ging z. dat, *ad tantam audaciam progressus est ut*; nu ik z. (nl. in mijn verhaal) gekomen ben, *quoniam ad hunc locum perventum est*; het komt z. met iem., *deducitur alqs in eum casum*; het is z. gekomen dat, *res huc*, *eo of in eum locum deducta est ut*; *res in eum locum adducta est ut*; *eo res venit ut* (Hor.); *in eum locum ventum est ut* (Hor.); is het met dat alles z. gekomen dat, *hucine omnia reciderunt ut*; voor het z. kwam, *id priusquam accideret* of *fieret*; het z. laten komen dat, *rem huc deducere ut*; *eo rem adducere ut*; *committere ut*; het is er z. vandaan dat — dat, z. schelen 2; het is weer z., *fit opus* (Plaut.); in of voor z., *hactenus* of *eatenus*; voor z. als, *quatenus*; *quoad*; (alleen) in z. — indien, *ita — si*; (*dumtaxat*) *hactenus — ut*; (alleen) in z. — dat, dat niet, *ita — ut*, *ut ne of ut non*; behalve in z. dat, *nisi quod*; in z., en in z. (= bij gevolg), *itaque*. — 2) relat., *quo*; *quoad*; voor z., *quatenus*; *quoad*; *quod* (b.v. *q. commodo tuo fiat*); een kunst alleen beoefenen voor z. zij nut verschaft, *artis modum utilitate terminare*; voor z. ik weet, *quod sciam*; *quantum scio*; voor z. ik hoor, *ut quidem ego audio*; gehoord heb, *quod quidem nos audierimus*; de geschiedschrijving der Romeinen voor z. wij die kennen, *historia Romanorum quam quidem novimus*; in z. = in geval, si; — **waar**, z. moge ik ..., *ita met coni.*; ja z., *nempe*; — **wat**, z. ongeveer; — **wel**, z. — als, *et — et*; *cum — tum*; z. — als in het bijzonder, *cum — tum maxime* of *t. praecipue*; — **zeer**, *tam valde*; *t. vehementer*; *tantum*, *tanto opere*, *tantopere* of (bij comparatieve begrippen als *praeclare* enz.) *tanto* (in zulk een graad); vóór ww., adii. en advv., *usque eo*, *u. adeo*, *adeo*,

ita of *sic*; z. — als, *tantopere* — *quantopere*; z. als, *quantopere*; niet z. — als, *non tam* — *quam*; *non magis* — *quam*; de Romeinen hebben sommige oorlogen niet z. gelukkig als wel dapper gevoerd, *Romani bella quaedam fortius quam felicius* (b.v. *magis fortiter quam felicitate* gesserunt); — **zoo**, *sic* (b.v. hoe gaat het? *Zoozoo, satine recte?* *Sic Ter.*).

zorg, 1) z. voor iets, *cura alcius rei*; *curatio alcius rei* (het zorgen voor, beheer van iets); *diligentia* (omzichtige z.); z. dragen of besteden voor iem. of iets, dat . . . , z. zorgen; de z. voor iets op zich nemen, *curationem alcius rei suscipere*; laten varen, *abicare curam alcius rei* of *de alga rei*; de z. voor iets aan iem. opdragen, *dare alci curationem alcius rei*; een kind aan iem. z. toevertrouwen, *puerum alcius curae demandare* (Liv.); z. besteden aan iets, *curam ponere, consumere* of *adhibere* in *alga rei*; *curationem* adhibere *alcius rei* (b.v. *corporis*); aan zijn stijl, *agere curam verborum*; al zijn z. aan iets wijden, *totam curam in alqd* (b.v. in *belli apparatus*) *intendere* (Liv.); z. ook wijden 2. — 2) = bezorgdheid wegens iets, *cura*; *sollicitudo* (kommer); iem. z. baren, verwekken of veroorzaken, een bron van z. voor iem. zijn, *sollicitare alqm*; *curam* of *sollicitudinem* afferre *alci*; *cura* of *sollicitudine* afficere *alqm*; deze nieuwe bron van z. *nova haec cura* (Liv.); zich zelf z. maken, *ipsum sibi sollicitudinem struere*; de last der z., *curae*; *curarum moles*; door z. gedrukt, *cura et sollicitudine affectus*; z. ook bezorgd; vrij van z., *curis vacuus*; z. ook onbezorgd; zorgeloos; geheel vrij van z., *vacuus ab omni cura*; *omni cura liberatus* (van elke z. bevrijd); zijn, ook omnes *curas abieciisse* (alle z. van zich afgezet hebben); — **dragend**, *diligens*; *prudens*; — **eloos**, *securus* (zich geen zorg makend, zich veilig wanend); *socors*; *neglegens*; *imprudens*; adv. *sine cura*; *secure* (Suet.); *neglegenter*; — **eloosheid**, *securitas*; *incuria* (bij iets, *alcius rei*); *socordia*; *neglegentia*; *imprudencia*; — **en**, z. voor iets, z. dat, *curare alqd* of *ut* met *coni.* (dat niet, *ne* met *coni.*); *alqd alci curae est* of *alci curae est ut*; *curam habere alcius rei* (zich bekommeren om; b.v. *libertatis Sall.*; *equium sepeliendorum Liv.*); *consulere, prospicere* of *providere alci rei* (maatregelen nemen in het belang van iets) of *ut*; *prospicere* of *providere alqd* (z. dat er iets is, dat iets aanwezig is); *servire* of *inseruire alci rei* (zich geheel aan iets wijden); *videre alqd* (b.v. *negotia mea videbis*) of *ut*; *comparare alqd* (verschaffen; b.v. *rem frumentariam*); *obire* (verrichten; b.v. *omnia*); *procurare* (b.v. *sacrificia publica et privata*); *cavere* (op zijn hoede zijn; dat niet *ne*, *ut ne*; zorg dat niet, *cave* met *coni.*); ik zal er goed voor z. dat, *magnae mihi curae erit ut*; hiervoor zal ik z., *hoc mihi curae erit*; hiervoor moet hij, moet gij maar z., *hoc ipse viderit, tu videris*; hiervoor is g. (d. i. er is g. dat dit niet gebeurt), *huic rei cautum* of *provisum est*; iem. voor iets laten z., *curam alcius rei permittere alci*; voor iem. z., *consulere* of *prospicere alci, alcius rebus, rationibus* of *saluti*; niet z., ook *alcius saluti deesse*; — **lijk**, *sollicitudinis plenus*; — **vul-**

dig, *diligens*; *curiosus* (van perss.); *accuratus* (van zaken); adv. *diligenter*; *curiose*; *cum cura*; *accurate*; — **vuldigheid**, *diligentia*; *cura*; *accuratio* (b.v. in *inveniendis rebus*); met z., z. zorgvuldig (adv.); — **wekkend**, *sollicitus* (b.v. *imperium Liv.*); — **zaam**, — **heid**, z. -vuldig, -heid.

zot, — **heid**, z. dwaas, -heid; — **teklap**, *deliratio*; — **tin**, *stulta*; *fatua*.

zout, 1) subst. *sal*; gij zijt het z. der aarde, *vos estis sal terrae* (Vulg.); Attisch z., *attici sales* (Cic.); *attico lepore tincti sales* (Mart.).

— 2) adi. *salsus*; z. smaken, *salsi esse saporis*; — **achtig**, *subsalsus* (Plin.); — **eloos**, *insulsus*; z. flauw 2; — **eloosheid**, z. flauwheid; — **en**, *salire* of *saltere* (b.v. *pernas Varr.*); *sale con-* of *aspergere* (*alqd*); *sale* *aspergere* (*alci rei*); *sale condire* (met zout smakelijk maken; *alqd*); flink z., *sale obruere*; — **evisch**, *salsamenta*; koopman in z., *salsamentarius*; — **groeve**, *salinae*; — **heid**, — **ligheid**, *salsitudo* (Vitr.); verg. zilthet; — **korrel**, *granum salis* (Plin.); — **meer**, *lacus salsae aquae*; — **mijn**, *salinae*; *salis fodina*; — **pilaar**, *statua salis* (Ecol.); — **vat**, *salinum*; — **vaatje**, *salillum* (Catull.); — **water**, *aqua salsa*; — **zieder**, *salinator*.

zuicht, 1) eig. *gemitus*; *suspirium*; een z. laten, loozen, slaken, *edere gemitum* (Liv.); *suspirare*; *ingemiscere*; een diepen z., *suspirium ducere ab imo pectore* (Ov.); *suspirium alte petere* (Plaut.); *ab imis pectoribus suspirare* (Ov.). — 2) overdr. *studium*, *cupiditas* of *aviditas* (naar iets, *alcius rei*; ook *legendi enz.*); aanstekelijke z., *contagio* (b.v. *belli imitandi*); ziekelijke z., *morbus*; — **en**, *gemere*; over iets z., *ingemiscere alci rei* (b.v. *condicioni suae Liv.*; bij iets, in *alga rei*; ook *ad omnem eius mentionem Suet.*); z. ook een zucht slaken 1; onder den druk of last van iets z., *alqd re oppressum esse* of *teneri*; subst. het z., *gemitus*; *suspiritus*.

zuid, de wind is z., *ventus flat a meridie*; verg. oost; — **elijk**, *meridianus* (b.v. *regio Liv.*); in of *ad meridiem spectans* of *vergens*; *australis* (b.v. *cingulus*); adv. *ad meridiem versus*; in of *ad meridiem*; z. liggen, in of *ad m. spectare*; ad m. *vergere*; — **en**, *meridies*; *regio australis* of *meridiana*; op het z. liggen, *ad* of *in meridiem spectare*; als landstreek, *regio meridiana* of *ad* of *in meridiem spectans*; het z. van Gallië, *Gallia quā ad meridiem spectat*; het z. van Cyprus, *austrina* (pl.) *Cypri* (Plin.); = het zuidelijk deel der aarde, *meridiana terrae pars*; *austri partes* (b.v. *quis in aequilonis austrive partibus tuum nomen audiet*); — **enwind**, *auster*; — **kant**, *quae pars ad meridiem spectat*; — **oostelijk**, *inter meridiem et orientem solem spectans*; adv. i. m. et o. *solem*; — **oosten**, *regio inter meridiem et orientem solem spectans*; — **oostenwind**, *vulturnus ventus* (Liv.); *euronotus* (Col.); — **pool**, *austrinus vertex* of *polus* (Plin.); — **waarts**, *ad* of *in meridiem*; — **westelijk**, *inter meridiem et occidentem solem spectans*; adv. i. m. et o. *solem*; — **westen**, *regio inter meridiem et occidentem solem spectans*; — **westenwind**, *africus*.

zuig-eling, *infans lactens*; Romulus als z., *R. parvus et lactens*; — **en**, *sugere* (b.v. *mammam Varr.*; abs., b.v. *animalia alia*

sugunt alia carpunt); de bijen z. het sap uit de bloemen, *apes sucum ex floribus ducunt*; z. ook inzuigen; opzuigen; van een kind, *sugere mammam*; *fellitare mammas* (Arnob.); zuigend, *lactens*; laten z., z. zoogen; —**er**, *fundulus* (Vitr.); —**lam**, *agnus lactens*.

zull, *columna*; ruimte tusschen twee z., *intercolumnium*; z. ook pijler; steunpilaar; —**engang**, *porticus*; —**tje**, *columella*.

zuinig, *parcus*; adv. *parce* (b.v. *frumentum metiri*; *beneficia tribuere*); z. **zijn**; z. zuinigheid betrachten; z. met iets zijn, *parce dare alqd* (b.v. *civitatem romanam* Suet.); *parcum esse in alga re* (b.v. *in largienda civitate*); met zijn woorden, *raro et per pauca loqui*; z. met iets omgaan, *parcere alci rei*; *parce uti alga re*; met zijn tijd, *parce uti tempore* (Sen.); zeer, *magna est alcius parsimonia temporis*; z. ook spaarzaam; —**heid**, *parsimonia* (in iets, *alcius rei*); z. betrachten, *parsimoniae studere*; *parcere*; *attentum esse ad rem suam*; tot z. noodzaken, *parsimonia astringere* (b.v. *militis inops regio Liv.*); z. ook spaarzaamheid; spreekw. z. met vijf enz., *magnum vectigal est parsimonia* (Cic.).

zuip-en, *potare*; se *obruere* (*alga re*, b.v. *vino*); dag en nacht dóór z., *diem noctemque continuare potando* (Tac.); subst. het z., z. gezuip —**er**, —**lap**, *potator* (Plaut.); *gurgies*; z. ook dronkaard; —**partij**, *perpotatio*.

zuiver, **1** eig. = onvermengd, *purus* (b.v. *aqua*); *probus* (b.v. *argentum Liv.*); *sincerus* (b.v. *vas Hor.*); *meracus* (onversneden; b.v. *vinum*); = zindelijk, *mundus*; = helder, *liquidus* (b.v. *aqua*); adv. *pure* (b.v. *eludere vasa Plaut.*). — **2** overdr. **a**) van geluid, *levis* (b.v. *leve vocis genus*; tegenst. *asperum*). — **b**) van stijl en taal, *purus*; *elegans*; *incorruptus* (ook *sonus linguae Liv.*); een z. uitspraak *locutio emendata*; z. Latijn, z. goed; adv. *pure* of *emendate* (b.v. *loqui*); *elegant* (b.v. *scribere*); een taal niet z. spreken, *inquinote loqui*. — **c**) in moreelen zin, *purus*; *sincerus* (b.v. *iudicium*); adv. *pure*; z. ook rein **2**; het gaat niet heelemaal z. met iets toe, *in alga re alqd non sincerum est* (b.v. *in aliis quoque oraculis Delphicis*). — **d**) = louter, *merus* (b.v. *nugae*; *mendacis*); *sincerus* (b.v. *proelium equestre Liv.*); door *ipse*, b.v. uit z. hefte tot de wetenschap, *ipsa cognitio et scientia captus*; de z. waarheid, *veritas ipsa* of *simplex*; dit is de z. waarheid, *hoc quidem verissimum est*; ik sprak de z. waarheid, *nilil dixi nisi verum*; adv. *prorsus*; *plane*; een z. geestelijk wezen; *mens ab omni concretionem mortali segregata*; z. ook echt **1**; —**en**, eig. *purgare* (b.v. *urbem*); de zee van zeeroovers z., *maritimos praedones consectando mare tutum reddere*; Italië van vijanden, *hostes tota Italia depellere*; z. ook reinigen **1**; overdr. *purgare* (b.v. zich van schuld, se); *liberare* (b.v. *alqm suspicionem*); *emendare* (verbeteren; b.v. *leges*; de taal, *sermone usitatum*); —**heid**, eig. *munditia*; overdr. z. van de stem, *claritas vocis*; van toon, z. *zuiver 1* (z. toon); z. van taal, *sermo purus*; *incorrupta sermonis* (b.v. *latini*) *integritas*; in moreelen zin, z. rein-

heid **2**; —**ing**, eig. *purgatio*; overdr. *emendatio*; door omschr.

zulk, z. *zoodanig*.

zulks, *tale quid* of *aliquid*; en z., *idque*. **zullen**, als hulpww., door het fut.; in wetten, bepalingen, testamenten enz., door den imper. op —**to**; = van plan zijn, door het part. fut. met *esse*; = op het punt staan, *in eo est ut* met *coni.*; hij zal vijftig jaar zijn, *pudo eum annos quinquaginta natum esse*; wat zullen ze wel zeggen, *quid eos dicturos esse arbitramur*; nu zal iem. vragen, *hic quaerat quispiam*; wat zal (= moet) ik doen, *quid faciam*; ze zullen hier blijven, *volo eos hic manere*; *faciam* of *efficiam ut hic maneat*; *cogam eos hic manere*; hij zou sterven (= het noodlot wilde dat hij stierf), *fatum fuit eum mori*; als phraseologisch ww., b.v. het zal noodig zijn, *opus est*; gij zult u zeker herinneren, *meministi profecto*; dat zal ieder erkennen, *illud quidem nemo est quin fateatur*; z. verder de grammatikaas.

zur-en, = zuur maken, *acidum facere* (*alqd*); gezuurd brood, *panis fermentatus* (Cels.); —**ing**, *lapathum* (Cels.); *rumex* (Plaut.).

zus, **1** = zuster. — **2** = *zoo*, *sic, ita*; de een z. de ander *zoo*, *alio alio modo*; het staat z. of *zoo*, z. schelen **1** (hets. weinig); —**je**, *sororcula* (Plaut.); —**ter**, *soror*; —**terlijk**, door den gen. *sororis* of *sororum*; —**termoord**, *sororis caedes* of *paricidium*; —**termoorder**, *sororicida*.

zusters-dochter, *sororis filia*; —**kind**, *sororis filius* of —**a**; —**man**, *sororis vir*; —**zoen**, *sororis filius*.

zuur, eig. *acidus* (als subst., het z., *acidum*); *acer* (scherp); *acerbus* (wrang); z. worden, *coaccescere* (b.v. *vinum*); z. smaken, *acidi enz saporis esse*; z. maken, z. zuren; overdr. = knorrig, *morosus*; *tristis*; *molestus*; *gravis*; *laboriosus*; iem. het leven z. maken, *exercere alqm*; *negotium exhibere alci*; door iets, *alga re miserum habere alqm*; zich iets z. verwerven, *per summum sudorem acquirere alqd* (Sen.); —**achtig**, *subacidus*; —**deeg**, *fermentum*; —**heid**, *aeor* (Col.); *acidus sapor*; *acerbitas* (wrantheid).

zwaaien, tr. *torquere* (b.v. *hastam*); *vibrare* (drillen; b.v. *hastam*); z. ook rondzwaaien; *iactare* (heen en weer, met iets z.); *alqd*; zich te paard z., *insilire in equeum*; intr. *torqueri*; *agitari* of *iactari* (heen en weer zwaaien).

zwaan, *cycnus*; *olor* (poët.).

zwaar, **1** eig. *gravis*; *magni ponderis*; vijf pond z., *quinque librarum pondo habens*; *quinque pondo*; hoe, *zoo z.*, ook *quanti, tanti ponderis*; adv. *graviter*; z. beladen, *gravis oneribus*; *cum ingentibus sarcinis*; met iets, *gravis* of *onustus alga re*. — **2** = moeilijk; z. ademhaling, z. moeilijke ademhaling; aamborstigheid; = hevig, sterk, *gravis* (b.v. *morbus*; *poena*; *vulnus*); *magnus* (b.v. z. kosten, *magni sumptus*; een z. slagregen, *m. imber*; een z. straf, *poena magna*); zz. belastingen, *vectigalia iniqua*; adv. *graviter* (b.v. *agrotare*; *saucius*; se *vulnerare*); z. straffen, *gravi poena* of *supplicio afficere* (*alqm*); = bezwarend, z. drukkend; iets valt mij z., het valt mij z. te, *grave alqd mihi est* of met inf.; *aege* of *molesto fero alqd* of met

acc. c. inf.; zich een z. hoofd over iets maken, *solicitem esse de alga re*; —**beproefd**, *graviter afflictus*.

zwaard, *gladius*; *mucro* (eig. de punt van het z.; vervolgens het z. met het oog op zijn punt en scherpte; b.v. *mucrones militum tremere*); *ferrum* (ijzer; verg. ons „staal”); *ensis* (poët.); door het z. der vijanden omkomen, *hostium gladio de manibus interire*; door het z. der vijanden of door gebrek, *vel hostium ferro vel inopia*; naar het z. (= de wapens) grijpen, *arma capere*; (als laatste middel ter verdediging) *ad gladios redire*; het z. moet over iets beslissen, *armis de alga re decertandum est*; met het z. in de vuist, *stricto gladio*; *manu* (b.v. *alga superare*); zich in het z. storten, *in gladium incumbere*; het z. trekken, *gladium stringere*, *destringere* of *e vagina educere*; —**punt**, *mucro*; —**steek**, —**stoot**, *ictus gladii*; iem. een z. in den nek toebrengen, *alcuis cervicem gladio caesim percutere* (Suet.); —**vechter** enz., z. *gladiator* enz.; —**veger**, *gladiatorum artifex* (Treb. Poll.).

zwaar-gewapend, *gravis armatura*; *gravis armis* (Liv.); *gravis* (b.v. *agmen Liv.*); z.z., ook *gravis armatura*; *g. armatus* (Liv.); b.v. *toto fere gravi armatu*; *relicto omni graviore armatu*; —**lijvig**, *corpore amplo* (Suet.); z. worden, *corpus facere* (Phaedr.); z. ook gezet; —**lijvigheid**, z. gezetheid; —**moedig**, *tristis*; *maestus*; *aeger animi* (of -o); *melancholicus*; (van tonen) *pressus ac flebilis*; z. zijn, ook *angi*; —**moedigheid**, *aegritudo animi*; *maestitia*; *gravitas mentis* (gedruktheid); *angores* (pl.); (als ziekte) *atra bilis*; *melancholia*; —**te**, *gravitas*; *pondus* (gewicht); *onus* (last); —**tekracht**, *vis et gravitas*; *nutus*; —**tillend**, *timidus*; —**tillendheid**, *timiditas*; —**wichtig**, z. gewichtig.

zwachtel, *fascia*; verg. omslag 1; —**en**, *fasciis vincire* (algd.).

zwad, *striga* (Col.); —**der**, *virus*; *sanies*; verg. venijn.

zwager, alg. *affinis*; z. verder schoonbroer; —**in**, alg. *affinis*; z. verderschoonzuster; —**schap**, *affinitas*.

zwak, 1) adi. a) = dun, schraal, gering enz., *tenuis* (b.v. *filum*; *sonus*; *lunae lumen*; ook *spes*; *vestigium*; *suspicio*; *flumen tenui fluens aqua*); *exilis* (tegenst. *plenus*; b.v. *legiones*; *vox*); *levis* (b.v. *praesidium*; ook *argumentum*; *suspicio*); *parvus* of *exiguus* (b.v. *copiae*; *exercitus*; *spes*); *infrequens* (niet talrijk; b.v. *stationes*); *zwakker* (in strijdkrachten, in aantal), *copiis, numero inferior*. — b) = niet krachtig, *infirmus*, *infirmis viribus* of *imbecillus* (zwak van lichaam of gezondheid); *debilis* (invalid; b.v. *senex*; ook *corpus*; *memoria* d.); *infirmus* (b.v. *vires*; *classis*; *valetudo*; *civitas*); *imbecillus* (b.v. *homo*; *stomachus*; *pulsus venarum*; *regnum*; *ingenium*); *invalidus* (b.v. *exercitus*; *militis*; *statio*; *venenum Claudian.*); *invalidus senectâ*; *humilis* (tegenst. *potens*; b.v. *civitas*); *affectus* (verzwakt, geschokt; b.v. *vires corporis*; *aetas*; *fides*, krediet); *confectus* (b.v. *vulneribus*; *actate*); *enervatus* (verslapt; van perss.); *mollis* (wekelijk; b.v. *mens*); *iners* (zonder kracht of energie; b.v.

senectus; *querelae*); *hebes* (zonder scherpte; b.v. *oculi*; *auris*; *memoria*); soms door een demin., b.v. een z. mensch, *homunculus* (in tegenst. tot de goden); een z. vrouw, *muliercula* (in tegenst. tot den man); z. van geest, *animi* (of -o) *imbecilli* (-o); *tardus*; *imbecilli consilii*; het z. geslacht, z. sekse; in moreelen zin, = al te toegankelijk, *indulgentior*. — e) z. zijn, *infirmum* (of -is) *esse viribus*; te z. zijn, *parum habere virum*; voor iets, *non sustinere alqd*; overdr. z. zijn in iets, *parum proficisse in alga re*; *vix imbutum esse alga re*; te z. (= toegankelijk) zijn voor iem., *nimis alci indulgere*; zich te z. gevoelen (wat strijdkrachten betreft), *diffidere paucitati suorum*, *cohortium* enz.; een zaak staat z., *labat de labefactatur causa*. — 2) subst. *vitium* of *error* (gebrek); dit is zoo mijn z., *hoc vitio laboro*; iem. in zijn z. trachten te tasten, *imbecillitatem alcius aucupari*; een z. voor iem. of iets, *studium alcius, alcius rei*; hebben, *indulgere alci*; *studiosum esse alcius* of *alcius rei*; —**heid**, 1) = dunheid, schraalheid, geringheid enz., *tenuitas*; *exilitas* (b.v. *vocis*); *paucitas* (gering aantal); verder door omschr. — 2) = krachteloosheid, *infirmitas, corporis* i., *imbecillitas* (zwakheid van lichaamskracht of gezondheid; verg. zwakke gezondheid); *debilitas* (invaliditeit; ook *membraum*); *infirmitas* (b.v. *puerorum*; *naturae et virum*; *valetudinis*); *imbecillitas* (b.v. *materiae*; *corporis*; *virium*; *valetudinis*); *humilitas* (= geringe macht van iem.); z. van een rijk of staat, *regnum imbecillum*; *civitas infirma*; *opes civitatis atritae*; *moree* z., *infirmitas*; *debilitas* of *molitia animi*; *animus mollis*; *indulgentia* (van ouders voor hun kinderen); geestelijke z., z. van geest, *ingenii infirmitas* of *imbecillitas*; *ingenium imbecillum*; aan geestelijke z. lijden, *animo parum valere*; zijn z. gevoelen, z. zich bewust zijn 2; iems z. = zwakke zijde 2 c s; —**hoofd**, *homo imbecilli ingenii* of *consilii*; *homo desipiens* of *tardus*; —**hoofdig**, *imbecilli ingenii* of *consilii*; *desipiens*; *tardus*; hij is uiterst z., die . . . , *extremi ingenii est qui*; —**hoofdigheid**, z. geestelijke zwakheid 2; —**kelling**, *homo imbecillus* of *infirmus*; —**keliijk**, *parum firmus*; *imbecillior valetudine*; verg. zwak 1 b; —**keliijkheid**, z. zwakheid 2; —**te**, z. zwakheid.

zwalken, *iactari* (op zee); *vagari* (rond-dwalen).

zwalp, *fluctus*; —**en**, *fluctuare*.

zwaluw, *hirundo*; —**enkruidd**, *chelidonia* (Plin.); —**ennest**, *hirundininus nidus* (Plaut.); —**staart**, (bouw.) *securicula* (Vitr.).

zwam, *fungus*.

zwan-e, —**en**, *cycneus*; *olorinus* (poët.); *cyni* of —**orum**; *oloris* of —**um** (poët.); —**enzang**, *cantus cyni* (of —**orum**); c. *oloris* of —**um** (poët.); overdr. *cycnea vox* (Cic.).

zwang, in z. blijven, *retineri* (b.v. *mens*); in z. brengen, *celebrare* (b.v. *Africani cognomen militaris favor Liv.*); weer, *referre* (b.v. *veterem consuetudinem*); z. ook invoeren 2; in z. komen, *increbr* (escere (b.v. levenswijz, *disciplina*; gewoonte, *consuetudo*); z. verder gebruikelijk worden; meer in z.

komen, *usitatio*rem esse incipere; in z. zijn, *florere*; *valere*; *obtinere* (b.v. *lex in Graecorum convitiis*); —**er**, eig. *praegnans* (alg.); *gravidus* (van menschen); *fetus* (van dieren); z. worden, *concipere*; z. zijn, ook *ventrem ferre* (van vrouwen, Liv.; van dieren, Varr.); van iem. z. zijn, *praegnantem alqm alco continere* (b.v. *cum praegnans hunc ipsum Dionysium a. continere*); bij iem., *gravidam esse ex alqo*; overdr. z. gaan van iets, *parturire alqd* (b.v. *quod diu parturit animus vester aliquando pariat* Liv.); *moliri alqd*; —**erschap**, *graviditas*; gedurende haar z., *dum praegnans of grvida est*.
zwargheid, *difficultas* (moeilijkheid); = bezwaar 2.

zwart, 1) adi. eig. *niger* (donker of glanzend z.); *ater* (dof z.); *pallus* (vuil, vooral van rouw); in het z. gekleed, *atratus*; *pallatus* (Iuv.); z. worden, *nigrescere*; z. op wit, *scriptus of perscriptus*; hebben, *litterarum fidem habere*; denken te hebben, *litteris confidere*; overdr. *atrox*, *sceleratus of scleratus* (b.v. *facinus*; *animus*); de z. kunst, z. tooverij; iem. z. maken, *infamare alqm*; *criminari alqm* (*apud alqm*); van z. wit maken, *candida de nigris facere* (Ov.). — 2) subst. = zwarte kleur, *color niger*; —**achtig**, *subniger*; —**bruin**, *fuscus*; —**e**, z. neger, in; —**gallig**, —**heid**, z. zwaarmoedig, —**heid**; —**heid**, *color niger*; —**kop**, *homo nigro capillo*; —**oogig**, *nigris oculis*; —**sel**, *atramentum*.

zwavel, *sulfur*; —**achtig**, *sulfureus*; —**en**, *sulfure suffire* (*alqd* Plin.); —**geel**, *sulfureus* (b.v. *color* Plin.); —**houdend**, *sulfurosus* (b.v. *jons* Vitr.).

zweem, *alqa species* (*alcus rei*, b.v. *consularis exercitus*); geen z. var iem. of iets hebben, *dissimilimum esse alci*, *alcus of alcus rei*; —**en**, naar iets z., *subsimilem esse alci rei*.

zweep, *flagellum* (alg.); *flagrum* (als tuchtroede); *verber* (sing. poët.; Tac.; plur. ook Liv.); *lora* (pl.; knoet); met de z. slaan, z. geeselen; —**en**, eig. = geeselen; overdr. *verberare* (b.v. *imbre, ventis verberari*); verg. opzweepen; —**slagen**, *verbera*.

zweer, *ulcus*; *vomica*; *suppuratio*, *abscessus of apostema* (Plin.).

zweet, *sudor*; in z. geraken, *sudare incipere*; overdr. *sudor*; *labor*; in het z. des, uws aanschijns, *cum sudore*; in *sudore vultus tui* (Vulg.); druipen van het z., *multo sudore manare*; *sudore diffuere* (Phaedr.); z. verder inspanning; —**bad**, concr. *Laconicum*; *sudatio* (Vitr.); *sudatorium* (Sen.); abstr. *sudatio* (Cels.); een z. gebruiken, *sudare in balneo* (Cels.); een droog z., *sudatio assa* (de kamers daarvoor, *assa*, b.v. in *balneariis a. in alterum apodyterii angulum promovi*); —**doek**, *sudarium*; —**en**, intr. *sudare*; *sudorem emittere*; sterk z., *multum sudare*; *multo sudore manare*; subst. het z., *sudatio*; overdr. *sudare*; bij iets, *desudare in alqa re*; tr. *sudare* (b.v. *sanguinem*; ook *sanguine*); —**kamer**, z. zweetbad (concr.); —**lucht**, *capre of capra* (onder de oksels, poët.).

zwelg-en, *helluari* (ook overdr., b.v. *in libris*); *luxuria diffuere*; z. in het bloed der burgerij, *helluari sanguine rei publicae*;

bacchari in civium caede; —**er**, *helluo*; *gurgis*; *asotus*; *nepos* (van een jong mensch); —**erij**, *helluatio*.

zwell-en, *tumescere*; *turgescere*; g. zijn, *tumere*; *turgere*; de zeilen doen z., *ventis implere vela* (Verg.); de druiven z., *uvae se implent* (Col.); z. ook gezwollen; opgezwollen; wassen 1; overdr. (iems) hart z. van vreugde, *animus gaudio perfunditur*; *laetitia of gaudio easulare*; —**ling**, *tumor*.

zwem-kunst, *ars nandi* (Ov.); = het kunnen zwemmen, *ars of scientia natandi*; iems z., *alcus ars of scientia natandi*; —**men**, eig. *nare*; *natare* (ook overdr., b.v. *nec vagus in laxa pes tibi pelle natet* Ov.); kunnen z., *nandi peritum esse*; aan land z., zich door z. redden, *enare in terram*; *nando in tutum pervenire*; z. ook in, overzwemmen; subst. het z., *natatio*; *ars nandi* (zwemkunst, Ov.); *natandi usus* (verstand van z.); overdr. in tranen z., z. baden; van iets z., z. druipen 2; drijven II (eind); —**mer**, *natator*; (= de op een bepaald oogenblik zwemmende) *qui nat of natat*; pl. *nantes of natantes*; een harts-tochtelijk z., *studiosissimus homo natandi*; een geoefend, goed z., *nandi peritus*; —**plaats**, *natabulum* (Apul.); *natatio* (Cels.); —**vogel**, *avis natans*; verg. watervogel.

zwendel-aar, *homo levissimus*; h. *temerarius*; —**arij**, *consilium temerarium*; *ratio temeraria*; pl. ook *temeritates*; dat zijn gevaarlijke zz., *ea sunt et temeraria et periculosa*; —**en**, *temeraria consilia agitare*.

zwengel, *tolleno*.

zwenk-en, van soldaten, *signa convertere*; *circumagi*; *circumduci*; met iets z., iets doen z., *circumagere* (b.v. *equum*); *flectere* (b.v. *equum*; de vleugels van een leger, *cornua* Liv.); *circumducere* (b.v. *exercitum*; *agmen*); —**ing**, *flectus*; mil. *signa conversa*; een z. maken, doen maken, z. (doen) zwenken.

zweren, 1) *iurare*; de waarheid z., *vere iurare*; *verum iusiurandum iurare*; valsch, *falsum iurare*; een meeneed, *peierare*; naar een formulier z., *in certa verba of ut praeceptum est iurare*; een duren eed, bij al wat heilig is, bij hoog en laag z., *sancie adiurare* (Com.); *religiosissimis verbis iurare*; bij iem. of iets z., *iurare per alqm of alqd* (b.v. *per Iovem*; *per caput suum*); overdr. *iurare in alqd* (b.v. *in verba magistri* Hor.); *deditum esse alci*; *alci rei additum et quasi consecratum esse* (b.v. *certis quibusdam sententiis*); z. dat men ziek is, *iurare morbum*; elkaar trouw z., *fidem et iusiurandum inter se dare*; den vorst gehoorzaamheid en trouw z., *iurare in verba of in nomen principis* (Tac.; Suet.); iem. den dood z., *mortem alci minitari*; iem. doen z., *adigere alqm iusiurandum*; met de hand op het altaar, *altarihus adnotum iureiurando adigere alqm* (Liv.); die gezworen heeft, *iuratus*; niet, *iniuratus*; verg. gezworen; z. verder een eed afleggen enz.; den krijgseed afleggen enz. — 2) van een wond, *suppurare*; subst. het z., *suppuratio*.

zwerf-ster, *multar vaga*; —**tocht**, *error*.
zwerm, eig. *examen* (b.v. *apium*; ook overdr., b.v. *servorum*); overdr. = ongeregelde troep, *turba*; = groote, dichte menigte, *vis* (b.v. *telorum*; *ingens hominum*); *nubes* (b.v.

locustarum Liv.); z. ook hoop 2b; **-en**, de bijen z., *examen apium exit*; ook = rondvladderen, *volitare*; = rondzwerven, *vagari*.

zwerf-en, z. rondzwerven; **-end**, *errans*; *errabundus* (Liv.); een z. leven leiden, *erraticam vitam degere* (Cic. bij Lact.); **-er**, *homo vagus*; door omschr.; z. ook vagebond.

zweitsen enz., z. opsnijden, pochen enz. **zwev-en**, 1) eig. *pendere*; *suspensum esse*; (van een vogel) *suspensis alis* (Liv.) *volitare*; boven iets of iem. z., *impendere* of *imminere alci* of *alci rei*. — 2) overdr. voor de oogen z., *versari ob oculos* (b.v. *mors alci*) of ante o. (*alqs alci*; ook *mihi aspectus Cethegi*); *obversari ante o.* (b.v. *mihi rei publicae dignitas*; ook *res publica ante o. alcius*); iem. voor den geest, *obversari animo alcius*; voor de oogen en den geest, *in oculis animoque versari alci*; iets z. iem. als doel voor oogen, *alqd propositum est alci*; iets z. iem. boven het hoofd, *impendit alqd alci* (b.v. *omnibus terror*; ook *in me terrores*); *imminet alqd alci*; in iets z. (van een pers.), *versari in alqz re* (b.v. *in periculo*; *in timore mortis*); tusschen leven en dood z., *in vitae discrimine versari*; tusschen hoop en vrees, *inter spem metumque fluctuari* (Suet.); *spe et metu pendet animus* (Liv.); **-end**, *pendens*; *suspensus* (b.v. *currus*); overdr. s. *animi*, b.v. tot *populos inter spem metumque suspensus animi habetis* Liv.; ook in de lucht z., b.v. *suspensa et obscura verba* Tac.); *pensilis* (hangend); b.v. *horti Curt.*; *dubius* (overdr., b.v. *spemque metumque inter dubii* Verg.).

zwichten, *cedere* of *concedere* (*alci*; *alci rei*); *succumbere* (*alci*; *alci rei*); *vinci* (*alqz re*, b.v. *alcius precibus*).

zwier, *gyrus* (draai); overdr. aan den z. zijn, *comissari*; = opschik; bevalligheid; **-bol**, *comissator*; *nepos*; **-en**, *vagari* (rondzwerven); *volitare* (vladderen); (op straat na een drinkelag) *comissari* (subst. het z., *comissatio*); **-ig**, **-heid**, z. bevallig, *heid*.

zwikken, intr. *vacillare*; *titubare*.

zwingel, *malleus stupparius* (om vlas te braken, Plin.); ook = zwengel.

zwoegen, = hijgen, *anhelare*; = hard werken, *laborare*; *sudare*.

zwoel, *aestuuosus*; *fervidus*; het is z., *sol fervet* of *aestuat*; **-heid**, *aestus*; *fervor*.

zwoord, *cutis porcina*; *callum* (Plaut.).

zwijg-en, 1) ww. a) alg. *tacere* (niet spreken, wanneer men kon of moest spreken); *silere* (geen geluid geven; ook overdr., b.v. *silent Musae Varronis*; s. *leges inter arma* Cic.); *reticere* (op een vraag het zwijgen bewaren); *favere linguis* (bij godsdienstige plechtigheden; verg. Sen. de vit. beat. 26. 7: *favete linguis. Hoc verbum non, ut plerique existimant, a favore trahitur, sed imperat silentium, ut rite peragi possit sacrum nulla voce malā obstreperante*); over of van iets of iem. z., *tacere alqd* of *de alqz re*; *silere alqd*, *de alqz re* of *de alqz*; *reticere alqd* of *de alqz re*; *celare alqd* (verhehlen); *mittere alqd* (op iets niet ingaan); z. ook onvermeld laten; met stilzwijgen voorbijgaan 1; om te z. over, *ut taceam* (b.v. *viginti annorum militiam vestram* Liv.); de ouden

z. hierover, *hoc ab antiquis tacitum praetermissum est* (Liv.); bij of op iets z., *tacitum ferre alqd* (b.v. *contumeliam* Liv.); ik kan niet z. op uw aanmerkingen, op wat gij zegt, *non feres tacitum*; niet kunnen z., *silentium sibi imperare non posse*; spreekw. wie z. stemt toe, *qui tacet fatetur* (verg. *qui tacet non utique fatetur, sed tamen verum est eum non negare* Paul. Digest.; *qui tacet consentire videtur* Bonifacius; *non infitendo confiteri videbantur* Cic.). — b) = ophouden met spreken *conticiscere* of *obmutescere* (ook overdr.); *dicendi* of *loquendi finem facere*; wil je wel eens dadelijk z., *etiam taces* (Com.). — 2) subst. *taciturnitas* (het niet spreken, wanneer men kon of moest spreken); *silentium* (stilte; stilzwijgen); *litterarum intermissio* (onderbreking der briefwisseling); *bescheiden z.*, *modestia*; iem. tot z. brengen, *ad silentium redigere alqm*; z. verder iem. den mond snoeren 1b; de (booze) tongen der menschen tot z. brengen, *linguas hominum retundere* (Liv.); iems klachten, geweten, *alcius querelas opprimere, conscientiam animi comprimere*; tot z. gebracht worden, *conticiscere* (b.v. *actiones tribuniciae* Liv.); z. ook verstommen; het z. bewaren, z. stilzwijgen 1; zijn hartstochten het z. opleggen, *cupiditatibus imperare*; **-end**, *tacitus*; adv. *tacite*; lang zag men elkaar z. aan, *diu silentium aliorum alios intuentium fuit* (Liv.); z. verder stilzwijgend; **-er**, *homo tacitus* of *silens* (verg. zwijgen 1a); *homo taciturnus* (tegenst. h. *loquax*).

zwijm, in z. vallen, *alqm relinquit animus*; z. ook in onmacht vallen 2; **-el**, *vertigo*; **-elen**, z. duizelen.

zwijn, sus; *porcus* (tam z.; f. -a); *verres* (beer; ook overdr. van een mensch); *aper* (wild z.); **-e**, **-en**, *suillus* (b.v. *caput*); *porcinus* (b.v. *caro*); *verrinus* (b.v. *iecur*); *aprunus* (b.v. *callum* Plaut.); door den gen. suis, *suum* enz.; **-enhoeder**, *subulcus*; **-enkot**, **-stal**, *hara*; *suile*; **-erij**, *spurcitia*; z. ook vuil 1; liederlijkheid; **-evleesch**, *suilla* of *porcina* (nl. *caro*).

zwijns, z. zwijne.

zij, 1) subst. = zijde. — 2) pron. z. hij; **-de**, 1) stof, *sericum* (Solin.); *bombyx* (Prop.); ruwe z., *metaza* (Ict.). — 2) = kant, a) in beperkten zin, *latus* (tegenst. *frons* of *tergum*; b.v. *lateris* of *laterum dolor*; ook *castrorum*; *trianguli*); iem. een stoot in de z. geven, *latus fodere* (b.v. met een mes, Plaut.); *fodere* (Ter.) of *latus fodicare* (Hor.); om iem. heimelijk een wenk te geven of aan iets te herinneren; met het zwaard op z., *gladio* of *ferro cinctus*, ac- of *succinctus*; aan iems z. zitten, *sedere ad latus alcius*; *assidere alci*; liggen, *accubare alci*; gaan, a *latere alcius* *incedere*; (van meer perss., ook) *latera alcius cingere* (Liv.); van iems z. niet gaan of wijken, *ab alcius latere* of *ab alqo nunquam discedere*; *alci affixum esse* (b.v. *tamquam magistro*); iem. aan iems z. stellen, *alqm lateri alcius adiungere*; iem. naast zich aan zijn rechter z. doen plaats nemen, *alqm iuxta se latere dextro collocare* (Suet.); aan iems z. staan, *ad latus alcius stare*; ab *latere alcius esse*;

iem. aan zijn z. hebben, *alqs alci a latere est*; *alqs ad latus alcus sedet* of *stat.* — **b**) in ruimeren zin, = kant 1; ter z., *a latere*; van ter z., *ex of ab latere*; *ex transverso* (b.v. *alqm ex t. adoriri Liv.*); z. ook aanvallen 1; iem. van ter z. aanzien, *limis alqm aspicere* (Ter.). — **c**) overdr. **α**) van een partij, b.v. op iets z. staan, z. het met iem. houden 1 h; iem. op zijn z. brengen, *alqm in suas partes* of *ad suam voluntatem perducere*; *alqm ad suam sententiam traducere*; *perducere alqm ad se* (als bondgenoot; b.v. *Sequuntur Germanos atque Ariovistum*); iems z. kiezen, op iets z. treden, z. iems partij kiezen 1; zich aan iets z. scharen, *assentiri alci* (in 't bijz. van een senator); *discedere in alcius sententiam* (van een senator). — **β**) het recht aan zijn z. hebben, *causa superiorem esse* (Liv.); z. verder recht 2 b. — **γ**) van iets z., z. kant 1 b. — **δ**) **op z.** gaan, z. uit den weg gaan 1; iem. op z. doen gaan, *sub- of removere alqm*; **ter z.**, z. in 't geheim 2; ter z. gaan, *secedere*; ook = uit den weg gaan 1; iets ter z. leggen, *se- of reponere alqd*; iem. ter z. nemen, *alqm in secretum abducere* (Liv.); *seducere alqm*; roepen, *sevocare alqm*; iem. ter z. staan, z. bijstaan 2; iem. iem. als helper ter z. stellen, *alqm alci ministrum adiungere*; iets ter z. stellen, *alqd omittre* (tijdelijk, *intermittere*), *relinquere* of *neglegere*; van ter z., z. zijdelings (overdr.). — **ε**) z. waarnaar men iets beoordeelt of voorstelt, *pars* (b.v. *alqd in bonam, in optimam partem accipere*; *in meliorem partem interpretari alqd*); iets van de slechtste z. voorstellen, *abiciere* of *extenuare alqd*; van de beste, *verbis ornare* of *augere alqd*; *alqd amplificare et augere*; *alqd dicendo amplificare atque ornare*; de zaak heeft twee zz., *res anceps est*; van deze z. beschouwd, *si rem ita spectas*; iets van alle zz. nauwkeurig beschouwen, *alqd ex omni parte diligentissime considerare*; zich van zijn goede z. toonen, *bonum se praebere*; de slechte zz. van iets, *vitia alcus rei*; de goede, slechte zz. van iem., *virtutes, vitia alcus*; de zwakke z. van iem., *quod in alqo imbecillum est*; *alcus imbecillitas*; de sterke en de zwakke zz. van den vijand, *bona malaque hostium*; veel zwakke zz. hebben, *multis erroribus obnoxium esse*; *multis vitiis laborare*; — **delings**, eig. = van ter zijde 2 b; overdr. *oblique* (b.v. *alqm perstringere Tac.*); z. ook bedekt (in bb. termen); — **elingsch**, *obliquus* (ook overdr., b.v. *orationes Suet.*); een z. blik op iem werpen, z. iem. van ter zijde aanzien 2 b; overdr. z. bedekt (overdr.); — **den**, *sericus* (Hor.); *bombycinus* (Plin.); zz. stoffen, gewaden, *serica* (Prop.); *bombycina* (Mart.); — **derups**, — **worm**, *bombyx* (Plin.).

zjdgeweer, z. zwaard.

zjgen, 1) tr. *percolare* (b.v. *vinum Cato*). — 2) intr. = nederzjgen, z. nedervallen.

zjl, *emissarium*.

zjlinie, verwanten in de z., *ex lateribus cognati* (Ict.).

zjmuur, *latus*.

zjzu, 1) pron. possess., *suus* (reflex.); *eius* of *illius* (niet-reflex.); zonder nadruk onvertaald, zoo de duidelijkheid er niet onder lijdt; ieder het zijne geven, *suum cuique tribuere*; zorgen dat ieder het z. krijgt, *videre ut suum quisque teneat*; het z. doen, *facit alqd quod debet* of *quod potest*; de zijnen, *sui*; *qui cum eo sunt*; het zal te zijner plaats gezegd worden, *dicetur certo loco*; te z. tijd, *suo tempore*; Cato, een van de oudste mannen van z. tijd, *C. quo nemo fere senior illis temporibus*; Plato in z. idealen staat, *P. in illa effigie rei publicae*; Plato in z. Meno getitelden dialoog, *P. in illo libro qui inscribitur Meno*; het lot van iem. tot het z. maken, *fortunam alcus cum sua fortuna coniungere*; z. verder deelen. — 2) ww. *esse*; *existere* (nog voorhanden zijn; bestaan); *inveniri* of *reperiiri* (gevonden worden); *versari* of *commorari* (zich ophouden, vertoeven; *in alqo loco*); het is zoo, *res ita est* of *sic* (of *ita*) *se habet*; z. ook gij hebt gelijk III; dat is nu de reden waarom, *en causa cur*; hoe is het met u, *quomodo vales* of *te habes*; hoe zou het z. als ik schreef, *quid si scribam*; in bijz. **a**) het is alsof hij enz., *videtur* met inf.; het is mij alsof, *videor* of *mihî v.* met inf.; het was hun alsof zij de woorden van een vader hoorden, *has velut parentis voces audiebant* (Liv.). — **b**) het zij nu dat — of, *sive* — *sive* (met ind.); het zij dan dat, het moet (moest) dan z. dat, *nisi forte, n. vero* of *n. met ind.* — **c**) het is dwaas of dwaasheid enz., *stultia*, *stultitiae* of (minder vaak) *stultitia est* (met inf.); het zou moeilijk zijn, *difficile est*; het zou te lang zijn, *longum est*; het zou billijk enz. geweest zijn, *aequum erat, fuit* of *fuera*. — **d**) aan het .. zijn, *occupatum esse in alqo re* of in met abl. gerund.; door den ind. praes. — **e**) spreekw. wat niet is kan worden, *quod hodie non est cras erit* (Petr.).

zjzient, te z., *domi suae* (reflex.); *domi eius* of *illius* (niet-reflex.); — **halve**, — **weg**, = om zijnentwille, *suâ* (reflex.) of *eius* of *illius* (niet-reflex.) *causa*; *propter se*; p. eum of illum; = wat hem betreft, *per eum licet*; — **wille**, om z., z. halve.

zjznerzjds, verg. *minnerzjds*.

zjz-pad, z. -weg; overdr. *deverticulum*; — **pelen**, z. sijnelen; — **poort**, *porta principalis dextra* of *sinistra* (rechter of linker zijpoort in een legerplaats); — **river**, een z. van, *flumen quod influit in* (b.v. *flumen Scaldis quod i. in Mosam*); pl. ook *accolae fluvii* (Tac.); — **straat**, *semita*; — **straatje**, *angiportum*; — **tak**, z. tak; — **waarts**, — **waartsch**, z. zijdelings, -lingsch; — **weg**, *deverticulum* (weg die van den grooten weg afgaat; ook overdr.); *via transversa* of (Liv.) *transversus limes* (dwarsweg); *semita* (voetpad); *callis* (bergpad); een z. inslaan, *deverti*.

ADDENDA.

buiten, b. iem. om, *clam alqm* of *alqo*; *inscio* of *insciente alqo*: b. elkaar om, *diversi* (Tac.).

gaan, een gemompel ging door de geheele vergadering, *murmur totam contionem pervasit* (Liv.).

geraffineerd, *eruditus* (b.v. *luxus* Tac.).